

Nordiska rådet

25:e sessionen

1977

Helsingfors

Redaktör Åke Edwall

ISBN 91-7052-311-8

Innehållsöversikt

Inledning	5
Kallelse till sessionen	7
Medlemslista	9
Regeringsrepresentanter och valda medlemmar efter länder och partier	12
Saklista jämte förteckning över övriga i rådet anhängiga saker	22
Sakernas fördelning på utskott	39
Översikt av sessionen	51
Protokoll	53
Saker m. m.	311
Medlemsförslag (A-saker)	313
Ministerrådsförslag (B-saker)	760
Berättelser (C-saker)	848
Meddelanden (D-saker)	1575
Dokument 1 A: Rapport från Nordiska rådets presidium angående ändringar i rådets arbetsordning	1881
Frågor (E-saker)	1884
Dokument utanför saklistan	1912
Beslut	2003
Rekommendationer	2006
Yttranden	2042
Övriga beslut	2052
Presidium, arbetsutskott, sekretariat, sakkunniga	2065
Supplement: Utdelning av Nordiska rådets litteraturpris	2077
Register	2097
Översikt över sakernas behandling	2099
Personregister	2120
Ämnesregister	2129
Plan över sessionssalen	2143

INLEDNING

Kallelse till sessionen

Til Danmarks, Finlands, Islands, Norges og Sveriges regeringer, Nordisk Ministerråd, Færøernes landsstyre, Ålands landskapsstyrelse og til de valgte medlemmer og suppleanter i Nordisk Råd.

Nordisk Råds præsidium har med bemyndigelse fra rådet og i overensstemmelse med § 1 i rådets arbejdsordning besluttet, at rådets femogtyvende session finder sted i Helsingfors med begyndelse lørdag den 19. februar 1977 og med afslutning onsdag den 23. februar 1977.

København, den 27. september 1976

For Nordisk Råds præsidium

Knud Enggaard

Helge Seip

Ändrad tidpunkt för Nordiska rådets tjugofemte session

I anslutning till kallelse den 27 september 1976 med uppgift om tid och plats för Nordiska rådets tjugofemte ordinarie session får Nordiska rådets presidium härmed meddela följande.

På grund av att val utlysts till Danmarks Folketing har det visat sig nödvändigt att ändra den tidigare beslutade tidpunkten för rådets tjugofemte session. Med samtliga nationella delegationers samtycke har Nordiska rådets presidium därför i överensstämmelse med § 1 i rådets arbetsordning fastställt den 31 mars—3 april 1977 som ny tidpunkt för rådets tjugofemte session i Helsingfors.

De berättelser och meddelanden samt övrigt material som redan inlämnats till presidiesekretariatet enligt reglerna i arbetsordningen liksom det material som utsänts av sekretariatet inför sessionen äger fortfarande oförändrad giltighet. För material som ännu inte mottagits eller utsänts av presidiesekretariatet uppskjuts tidsfristerna enligt rådets arbetsordning §§ 3, 15 och 41 i förhållande till den nya tidpunkten för sessionen.

Köpenhamn den 31 januari 1977

För Nordiska rådets presidium

Knud Enggaard

Helge Seip

Medlemslista

(Upprättad enligt 4 § arbetsordningen och godkänd vid mötet den 31 mars 1977 med ändringar vid möten den 1, 2 och 3 april 1977)

Lista godkänd den 31 mars 1977

Regeringsrepresentanter m. fl.

<i>Ágústsson, Einar</i>	<i>Jørgensen, Anker (närv. 31/3—2/4)</i>
<i>Ahlmark, Per (närv. 31/3—1/4)</i>	<i>Kangas, Orvokki</i>
<i>Aminoff, Carl Göran (intog ej sin plats i rådet)</i>	<i>Karjalainen, Ahti</i>
<i>Andersen, K. B.</i>	<i>Korhonen, Keijo</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Loikkanen, Jouko</i>
<i>Aune, Leif (närv. 31/3—2/4)</i>	<i>Mathiesen, Matthías Á. (närv. 3/4)</i>
<i>Berner, Arne</i>	<i>Matthiasen, Niels (närv. 31/3—1/4)</i>
<i>Bohman, Gösta (närv. 31/3—1/4)</i>	<i>Miettunen, Martti</i>
<i>Christiansen, Ragnar (närv. 1/4—2/4)</i>	<i>Nordli, Odvar (närv. 31/3—1/4)</i>
<i>Egeland, Kjølv</i>	<i>Nørgaard, Ivar (närv. 31/3—2/4)</i>
<i>Friggebo, Birgit (närv. 1/4—2/4)</i>	<i>Olesen, Kjeld (närv. 3/4)</i>
<i>Frydenlund, Knut (närv. 1/4)</i>	<i>Olsson, Elvy (närv. 31/3—2/4)</i>
<i>Fälldin, Thorbjörn (närv. 31/3—2/4)</i>	<i>Rekola, Esko</i>
<i>Gestrin, Kristian</i>	<i>Ryste, Ruth (närv. 31/3—2/4)</i>
<i>Gjerde, Bjartmar (närv. 31/3—2/4)</i>	<i>Söder, Karin (närv. 31/3—1/4)</i>
<i>Granvik, Ragnar (intog ej sin plats i rådet)</i>	<i>Toivanen, Irma</i>
<i>Gredal, Eva</i>	<i>Troedsson, Ingegerd (närv. 1/4—2/4)</i>
<i>Gustavsson, Rune (närv. 1/4)</i>	<i>Turesson, Bo (närv. 1/4)</i>
<i>Hallgrímsson, Geir</i>	<i>Uusitalo, Eino</i>
<i>Hansen, Jørgen Peder (närv. 31/3—1/4)</i>	<i>Valle, Inger Louise (närv. 31/3—1/4)</i>
<i>Hentze, Demmus</i>	<i>Westerlund, Seppo</i>
<i>Hjálmarsson, Vilhjálmur</i>	<i>Wikström, Jan-Erik</i>
<i>Hove, Ove (intog ej sin plats i rådet)</i>	<i>Virolainen, Johannes</i>
<i>Häggbloom, Alarik</i>	<i>Väyrynen, Paavo</i>
<i>Jensen, Egon (närv. 31/3—1/4)</i>	<i>Väänänen, Marjatta</i>
<i>Johansson, Olof (närv. 31/3)</i>	<i>Åsling, Nils G. (närv. 31/3—1/4)</i>

Valda medlemmar:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Borten, Per</i>
<i>Albertsen, Kristian</i>	<i>Bratteli, Trygve</i>
<i>Ásgrímsson, Halldór</i>	<i>Brusvang, René</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Buvik, Martin</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Carlsson, Eric</i>

Christensen, Christian
Christensen, Ib
Dinesen, Erling
Eidem, Bjarne Mørk
Ekelund, Ulla
Feldt, Kjell-Olof
Fjeldvær, Rolf
Gíslason, Gylfi Þ.
Guðmundsson, Gils
Gustavsen, Finn
Hansen, Guttorm
Hartling, Poul
Haugstvedt, Asbjørn
Helgadóttir, Ragnhildur
Hermannsson, Sverrir
Hernelius, Allan
Hetemäki, Elsi
Holkeri, Harri
Holmberg, Gustav
Jacobsen, Kirsten
Jansson, Paul
Johansson, Knut
Karhuvaara, Sinikka
Knudson, Olaf
Koivisto, Tellervo
Korvald, Lars
Kristensson, Astrid
Kyllingmark, Håkon
Larsen, Reidar T.
Lillqvist, Bror
Lund, Thor
Mellqvist, Sven
Mørch, Otto
Nilsen, Arne

Nilsson, Jan-Ivan
Nørlund, Ib
Olsen, Poul Jacob
Palm, Sture
Palme, Olof
Patursson, Erlendur
Pedersen, Robert
Pihlajamäki, Veikko
Risgaard Knudsen, Jens
Saarinen, Aarne
Savola, Petter
Schlüter, Poul
Sellgren, Rolf
Skaftason, Jón
Skantz, Anna-Greta
Skytte, Karl
Steenberg, Erland
Stubberud, Liv
Sukseläinen, V. J.
Sundberg, Ingrid
Sundman, Per Olof
Sundqvist, Ulf
Tarjanne, Pekka
Tastesen, Bernhardt
Tikka, Seppo
Tuominen, Mirjam
Tuomioja, Erkki
Werner, Lars
Westerholm, Raino
Westerlund, Henrik
Willoch, Kåre
Wirtén, Rolf
Voigt, Mogens
Woivalin, Folke

Ändringar den 1 april

Bland de valda medlemmarna ersattes för del av denna dag Sven Mellqvist av *Essen Lindahl* och Anna-Greta Skantz av *Grethe Lundblad*.

Ändringar den 2 april

Bland de valda medlemmarna ersattes för del av denna dag Eric Carlsson av *Olle Eriksson*, Astrid Kristensson av *Olle Eriksson* och Per Olof Sundman av *Gunnar Richardson* samt för återstoden av sessionen René Brusvang av *Ingolf Knudsen*, Olof Palme av *Grethe Lundblad*, Ingrid Sundberg av *Ove Nordstrandh* och Ulf Sundqvist av *Aimo Ajo*.

Ändringar den 3 april

Bland de valda medlemmarna ersattes för återstoden av sessionen Kjell-Olof Feldt av *Essen Lindahl*, Knut Johansson av *Tyra Johansson* och Rolf Sellgren av *Gunnar Richardson*.

Regeringsrepresentanter och valda medlemmar jämte suppleanter efter länder och partier

(Vid sessionens början)

Danmarks Riges delegation

Regeringsrepresentanter m. fl.

(Utsedda den 1 mars 1977)

Jørgensen, Anker, f. 22. Statsminister, København (S)

Andersen, K. B., f. 14. Udenrigsminister, København (S)

Nørgaard, Ivar, f. 22. Handelsminister, Bagsværd (S)

Jensen, Egon, f. 22. Indenrigsminister, Slagelse (S)

Matthiasen, Niels, f. 24. Miljø- og kulturminister, København (S)

Gredal, Eva, f. 27. Socialminister, København (S)

Olesen, Kjeld, f. 32. Minister for offentlige arbejder, Rødovre (S)

Hansen, Jørgen Peder, f. 23. Kirkeminister og minister for Grønland, Svendborg (S)

Hove, Ove, f. 14. Boligminister, København (S)

(Utsedd av Føroya landsstyre den 4 augusti 1976)

Hentze, Demmus, f. 23. Landstyrimaður (landsstyremedlem), Tórshavn (Fkfl)

Valda medlemmar

(Utsedda av folketinget den 2 mars 1977)

Socialdemokratiet (S)

Medlemmer

Albertsen, Kristian, f. 17. Landsformand, Frederiksberg

Dinesen, Erling, f. 10. Fhv. minister, Bagsværd

Risgaard Knudsen, Jens, f. 25. Fhv. minister, Søborg

Mørch, Otto, f. 22. Politiassistent, Randers

Pedersen, Robert, f. 21. Cand. polit, Sunds

Tastesen, Bernhardt, f. 26. Assurandør, Kolding

Stedfortrædere

Andersen, Erik, f. 19. Major, Haderslev

Auken, Svend, f. 43. Universitetslektor, Århus

Jensen, Henning, f. 38. Cigarsorterer, Horsens

Mortensen, K. J., f. 27. Sekretær, Vejle

Fischer Møller, Inge, f. 39. Socialrådgiver, Nivå

Poulsen, Kaj, f. 45. Maskinarbejder, Ålborg

Fremskridtspartiet (FP)*Medlemmer*

Jacobsen, Kirsten, f. 42. Statsautoriseret
ejendomsmægler, Ålborg
Voigt, Mogens, f. 39. Chauffør, Hårby

Stedfortrædere

Jensen, Ove, f. 33. Pelsdyravler, Holstebro
Glensgård, Leif, f. 48. Direktør, Horsens
Erlendsson, Finnur, f. 13. Læge, Frederiks-
havn (stedfortræder for Ib Christensen,
(DR))

Venstre (V)*Medlemmer*

Hartling, Poul, f. 14. Fhv. statsminister,
Charlottenlund
Holmberg, Gustav, f. 11. Gårdejer, Sime-
sted, Ålestrup

Stedfortrædere

Lind, Nathalie, f. 18. Fhv. minister, Frede-
riksberg
Hansen, Ivar, f. 38. Gårdejer, Agerbæk

Det konservative Folkeparti (KF)*Medlem*

Stetter, Ib, f. 17. Direktør, Ålborg
(Förfall vid 25:e sessionen; ersatt av
Poul Schlüter; se under *Stedfortræder*)

Stedfortræder

Schlüter, Poul, f. 29. Advokat, statsrevisor,
Klampenborg

Centrum-demokraterne (CD)*Medlem*

Brusvang, René, f. 26. Konsulent, Humle-
bæk
(Förfall vid 25:e sessionen 2—3/4; er-
satt av *Ingolf Knudsen*; se under *Stedfor-
træder*)

Stedfortræder

Knudsen, Ingolf, f. 40. Forstander, Stege

Danmarks kommunistiske Parti (DKP)*Medlem*

Nørlund, Ib, f. 17. Sekretær, Brønshøj

Stedfortræder

(*Folke, Steen (VS)*)

Det radikale Venstre (RV)*Medlem*

Skytte, Karl, f. 08. Folketingets formand,
fhv. minister, Højrup

Stedfortræder

Haugaard, Svend, f. 13. Fhv. forstander,
Skive

Kristeligt Folkeparti (KrF)*Medlem*

Christensen, Christian, f. 25. Skoledirektør,
Ringkøbing

Stedfortræder

Honoré, Bent, f. 36. Pastor, Hareskov, Vær-
løse

Danmarks Retsforbund (DR)*Medlem**Christensen, Ib*, f. 30. Psykotekniker, Randers*Stedfortræder**(Finnur Erlendsson (FP))***Venstresocialisterne (VS)***Stedfortræder**Folke, Steen*, f. 40. Universitetslektor, Frederiksberg. (Stedfortræder for Ib Nør-lund, DKP)*(Valda av Føroya lagting den 4 augusti 1976)***Føroya javnaðarflokkurin (Socialdemokratiet) (Jvfl)***Medlem**Øregaard, J. Fr.*, f. 06. Lagtingsformaður, stjóri, (lagtingsformand, direktør), Gøtu
*(Förfall vid 25:e sessionen; ersatt av Poul Jacob Olsen; se under Stedfortræder)**Stedfortræder**Olsen, Poul Jacob*, f. 17. Fiskiskippari (fiskeskipper), Klaksvig**Tjóðveldisflokkurin (Det republikanske parti) (Tvfl)***Medlem**Patursson, Erlendur*, f. 13. Hagfrøðingur (cand. polit), Kirkjubøur*Stedfortræder**Mikkelsen, Ove*, f. 20. Skippari (skibsfører), Vaag**Finlands delegation****Regeringsrepresentanter m. fl.***(Utsedda den 18 mars 1977)**Miettunen, Martti*, f. 07. Statsminister, Helsingfors (K)*Karjalainen, Ahti*, f. 23. Ekonomi- och kansliminister, Helsingfors (K)*Korhonen, Keijo*, f. 34. Utrikesminister, Helsingfors (K)*Gestrin, Kristian*, f. 29. Justitieminister, Helsingfors (Sv)*Virolainen, Johannes*, f. 14. Jord- och skogsbruksminister, Gerknäs (K)*Rekola, Esko*, f. 19. Finansminister, Esbo*Berner, Arne*, f. 27. Handels- och industriminister, Helsingfors (Lkp)*Uusitalo, Eino*, f. 24. Inrikesminister, Lehtimäki (K)*Väänänen, Marjatta*, f. 23. Undervisningsminister, Helsingfors (K)*Toivanen, Irma*, f. 22. Social- och hälsovårdsminister, Åbo (Lkp)*Väyrynen, Paavo*, f. 46. Arbetskraftsminister, Laurila (K)*Westerlund, Seppo*, f. 30. Försvarsminister, Esbo (Lkp)*Granvik, Ragnar*, f. 10. Trafikminister, Småbönders (Sfp)

Kangas, Orvokki, f. 21. Minister i social- och hälsovårdsministeriet, Ylihella (K)

Loikkanen, Jouko, f. 32. Minister i finansministeriet, Helsingfors (K)

Aminoff, Carl Göran, f. 16. Utrikeshandelsminister, Helsingfors (Sfp)

(Utsedd av Ålands landskapsstyrelse den 25 januari 1977)

Hägglom, Alarik, f. 14. Lantråd, Mariehamn

Riksdagen

(Valda av riksdagen den 4 februari med ändring den 18 februari 1977 för tiden intill nästa val)

Suomen Sosialidemokraattinen Puolue (Finlands Socialdemokratiska parti) (Sd)

Medlemmar

Koivisto, Tellervo, f. 27. Politics kandidat, Tammerfors

Lillqvist, Bror, f. 18. Montör, Jakobstad

Sundqvist, Ulf, f. 45. Partisekreterare, Sibbo
(Förfall vid 25:e sessionen 2—3/4; ersatt av Aimo Ajo; se under Suppleanter)

Tikka, Seppo, f. 42. Redaktör, Kouvola

Tuomioja, Erkki, f. 46. Politics kandidat, Helsingfors

Suppleanter

Söderman, Jacob, f. 38. Juris licentiat, Grankulla

Muurman, Peter, f. 44. Kandidat i samhällsvetenskap, Vanda

Ajo, Aimo, f. 32. Pastor, forstmästare, Rovaniemi

Knuutila, Sakari, f. 30. Ingenjör, Jyväskylä

Liikanen, Erkki, f. 50. Politics studerande, S:t Michel

Suomen Kansan Demokraattinen Liitto (Demokratiska förbundet för Finlands folk) (Skdl)

Medlemmar

Björklund, Ilkka-Christian, f. 47. Politics kandidat, Helsingfors

Saarinen, Aarne, f. 13. Partiordförande, Helsingfors

Tuominen, Mirjam, f. 19. Generalsekreterare, Helsingfors

Suppleanter

Ekorre, Mikko, f. 41. Grundskollärare, Kemi

Alenius, Ele, f. 25. Politics doktor, Helsingfors

Kivistö, Kalevi, f. 41. Bitr. professor, Jyväskylä

Keskustapuolue (Centerpartiet) (K)

Medlemmar

Pihlajamäki, Veikko, f. 22. Distriktsingenjör, Kauhava

Savola, Petter, f. 32. Med. lic., avdelningsläkare, Kuopio

Sukselainen, V. J., f. 06. Förutv. statsminister, kansler, Hagalund

Suppleanter

Hanhirova, Veikko, f. 15. Bankdirektör, Karunki

Tenhiälä, Hannu, f. 41. Agronom, Tavastehus

Saukkonen, Juhani, f. 37. Pastor, Parikkala

Kansallinen Kokoomus (Nationella samlingspartiet) (Kok)*Medlemmar*

Hetemäki, Elsi, f. 29. Lektor, Esbo
Holkeri, Harri, f. 37. Politices magister,
 Helsingfors
Karhuvaara, Sinikka, f. 29. Filosofie ma-
 gister, lektor, Helsingfors

Suppleanter

Rainio, Kullervo, f. 24. Filosofie doktor,
 professor, Helsingfors
Kanerva, Ilkka, f. 48. Pol.stud., Åbo
Koski, Irma, f. 26. Filosofie magister, Van-
 da

Svenska Folkpartiet (Sfp)*Medlem*

Westerlund, Henrik, f. 26. Agrológ, jord-
 brukare, Pernå

Suppleant

Stenbäck, Pär, f. 41. Politices magister, Es-
 bo

Liberaalinen Kansanpuolue (Liberala Folkpartiet) (Lkp)*Medlem*

Tarjanne, Pekka, f. 37. Technologie doktor,
 professor, Finnå

Suppleant

Nieminen, Terhi, f. 46. Politices magister,
 Vanda

Suomen Kristillinen Liitto (Finlands kristliga förbund) (Skl)*Medlem*

Westerholm, Raino, f. 19. Forstmästare,
 Kuusankoski

Suppleant

Järvilehto, Ulla, f. 38. Medicine licentiat,
 Tammerfors

(Valda av Ålands landsting den 2 november 1976 för tiden intill nästa val)

Åländsk samling (ÅS)*Medlem*

Woivalin, Folke, f. 28. Bonde, landstingets
 talman, Finström

Suppleant

Dahlman, Nils, f. 14. Borgmästare, lands-
 tingets förste vicetalman, Mariehamn

Islands delegation**Regeringsrepresentanter**

(Utsedda den 3 mars 1977)

Hallgrímsson, Geir, f. 25. Forsætisráðherra
 (statsminister), Reykjavík. (Sj)

Mathiesen, Matthías Á., f. 31. Fjármála-
 ráðherra (finansminister), Hafnarfjörður
 (Sj)

Ágústsson, Einar, f. 22. Utanríkisráðherra
 (utrikesminister), Reykjavík. (F)

Hjálmarsson, Vilhjálmur, f. 14. Menntamá-
 laráðherra (kulturminister), Mjóafirði (F)

Alþingi (altinget)*(Valda den 21 december 1976 för tiden intill nästa val)*

Efri deild (överste afdeling) E; neðri deild (nederste afdeling) N.

Sjálfstæðisflokkurinn (Selvstændighedspartiet) (Sj.)*Fulltrúar (medlemmer)**Helgadóttir, Ragnhildur, f. 30. Forseti Alþingis (Altingspræsident), Reykjavík. N.**Hermannsson, Sverrir, f. 30. Útgerðarmaður (skibsreder). Reykjavík. N.**Varafultrúar (stedfortrædere)**Jónsson, Axel, f. 22. Bæjarfulltrúi (byrådsmedlem), Kópavogi. E.**Bjarnadóttir, Sigurlaug, f. 26. Kennari (lærer). Reykjavík. N.***Framsóknarflokkurinn (Fremskridtpartiet) (F.)***Fulltrúar (medlemmer)**Skaftason, Jón, f. 26. Hæstaréttarlögmaður (höjesteretssagfører), Kópavogur. N**Bjarnason, Ásgeir, f. 14. Óðalsbóndi, (odelsbonde), Ásgarði, Dalasýslu. E**(Förfall vid 25:e sessionen; ersatt av Halldór Ásgrímsson; se under Varafultrúar)**Varafultrúar (stedfortrædere)**Helgason, Jón, f. 31. Bóndi (bonde), Seglbúðum, V-Skaftafellssýslu. E**Ásgrímsson, Halldór, f. 47. Lektor (lektor), Höfn í Hornafirði. E***Alþýðubandalagið (Folkealliancen) (Ab.)***Fulltrúi (medlem)**Kjartansson, Magnús, f. 19. Ritstjóri (chefredaktör), Reykjavík. N**(Förfall under 25:e sessionen; ersatt av Gils Guðmundsson; se under Varafultrúi)**Varafultrúi (stedfortræder)**Guðmundsson, Gils, f. 14. Rithöfundur (forfatter), Reykjavík. N***Alþýðuflokkurinn (Det socialdemokratiske parti) (A.)***Fulltrúi (medlem)**Gíslason, Gylfi Þ., f. 17. Fyrirv. ráðherra (fhv. minister), Reykjavík. N**Varafultrúi (stedfortræder)**Þorsteinsson, Eggert G., f. 25. Fyrirv. ráðherra (fhv. minister), Reykjavík. E***Norges delegation****Regeringsrepresentanter***(Utsedda av regeringen den 18 februari 1977)**Nordli, Odvar, f. 27. Statsminister, Tangen (A)**Frydenlund, Knut, f. 27. Utenriksminister, Oslo (A)*

Egeland, Kjølvi, f. 18. Statsråd og sjef for Kirke- og undervisningsdepartementet, Stavanger (A)

Gjerde, Bjartmar, f. 31. Statsråd og sjef for Industri- og håndverksdepartementet, Høybråten (A)

Christiansen, Ragnar, f. 22. Statsråd og sjef for Samferdselsdepartementet, Solbergelva (A)

Aune, Leif, f. 25. Statsråd og sjef for Kommunal- og arbeidsdepartementet, Bodø (A)

Valle, Inger, f. 21. Statsråd, sjef for Justis- og politidepartementet, Hosle (A)

Ryste, Ruth, f. 32. Statsråd og sjef for Sosialdepartementet, Oslo (A)

Valda medlemmar

(Utsedda av Stortinget den 15 desember 1976)

Det norske arbeiderparti (A)

Medlemmer

Bratteli, Trygve, f. 10, Oslo

Fjeldvær, Rolf, f. 26. Skoleinspektør, Sandstad

Hansen, Guttorm, f. 20. Stortingspresident, Namsos

Lund, Thor, f. 21. Mekaniker, Eydehavn

Nilsen, Arne, f. 24. Jernbanefullmektig, Voss

Stubberud, Liv, f. 30. Husmor, Rakkestad

Eidem, Bjarne Mørk, f. 36. Lærer, Gladstad, Nordland

Varamenn

Bakken, Ingvar, f. 20. Skogsarbeider, Marker

Myklevoll, Kirsten, f. 28. Lærer, Tovik

Stokkeland, Kåre, f. 18. Politioverbetjent, Molde

Andersen, Liv, f. 19. Husmor, kontordame, Gjøvik

Kvalø, Steiner, f. 22. Fiskeskipper, Vikna

Lie, Engly, f. 19. Oppmåler, Vennesla

Førde, Einar, f. 43. Redaktør, Oslo

Høyre (H)

Medlemmer

Willoch, Kåre, f. 28. Cand. oecon., Oslo

Kyllingmark, Håkon, f. 15. Major, Svolvær

Knudson, Olaf, f. 15. Gårdbruker, Sigdal

Benkow, Jo, f. 24. Fotografmester, Bærum
(Förfall vid 25:e sessionen; ersatt av Martin Buvik; se under Varamenn)

Varamenn

Buvik, Martin, f. 23. Fylkessekretær, Tromsø

Utkilen, Sigrid, f. 16. Husmor, Fjell

Gjertsen, Astrid, f. 28. Husmor, Tvedestrand

Vattekarr, Odd, f. 18. Direktør, Holmestrand

Senterpartiet (Sp)*Medlemmer*

Steenberg, Erland, f. 19. Registrert revisor,
Nedre Eiker
Borten, Per, f. 13. Odelstingspresident, Mel-
hus
Austrheim, John, f. 12. Bonde, Sandane

Varamenn

Hagen, Arnt G., f. 28. Disponent, Molde
Sælthun, Ambjørn, f. 22. Husmor, Lærdal
Vikan, Johan, f. 12. Bonde, Stjørdal

Kristelig folkeparti (Kr. F.)*Medlemmer*

Korvald, Lars, f. 16. Rektor, Råde
Haugstvedt, Asbjørn, f. 26. Sosialsjef,
Bergen

Varamenn

Kristiansen, Kåre, f. 20. Jernbanedirektør,
Nesoddtangen
Myrstad, Knut, f. 13. Kretssekretær, Selje

Sosialistisk Venstreparti (SV)*Medlemmer*

Gustavsen, Finn, f. 26. Journalist, Oslo
Larsen, Reidar T., f. 23. Redaktør, Oslo

Varamenn

Henriksen, Arent, f. 46. Lærer, Trondheim
Furre, Berge, f. 37. Universitetslektor,
Tromsø

Sveriges delegation**Regeringsrepresentanter***(Utsedda av regeringen den 24 mars 1977)*

Fälldin, Thorbjörn, f. 26. Statsminister,
Ramvik (c)
Söder, Karin, f. 28. Minister för utrikes
ärendena, Täby (c)
Ahlmark, Per, f. 39. Vice statsminister,
statsråd och chef för arbetsmarknadsde-
partementet, Stockholm (fp)
Antonsson, Johannes, f. 21. Statsråd och
chef för kommundepartementet, Heberg
(c)
Bohman, Gösta, f. 11. Statsråd och chef för
ekonomidepartementet, Stockholm (m)
Friggebo, Birgit, f. 41. Statsråd, Hägersten
(fp)
Gustavsson, Rune, f. 20. Statsråd och chef
för socialdepartementet, Alvesta (c)

Johansson, Olof, f. 37. Statsråd, Vällingby
(c)
Olsson, Elvy, f. 23. Statsråd och chef för
bostadsdepartementet, Hölö (c)
Troedsson, Ingegerd, f. 29. Biträdande so-
cialminister, Grillby (m)
Turesson, Bo, f. 14. Statsråd och chef för
kommunikationsdepartementet, Mora (m)
Wikström, Jan-Erik, f. 32. Statsråd och chef
för utbildningsdepartementet, Stockholm
(fp)
Åsling, Nils, f. 27. Statsråd och chef för
industridepartementet, Trångsviken (c)

Valda medlemmar*(Utsedda av riksdagen den 19 oktober 1976 för tiden intill nästa val)***Sveriges socialdemokratiska arbetarparti (s)***Medlemmar*

Palme, Olof, f. 27. Partiledare, Vällingby
(Förfall vid 25:e sessionen 2—3/4; ersatt av Grethe Lundblad; se under Suppleanter)

Feldt, Kjell-Olof, f. 31. Fil. lic., Nacka
(Förfall vid 25:e sessionen 3/4; ersatt av Essen Lindahl; se under Suppleanter)

Adamsson, Erik, f. 16. Riksgäldsfullmäktig, Malmö

Mellqvist, Sven, f. 12. Expeditör, Falun
(Förfall vid 25:e sessionen 1/4; ersatt av Essen Lindahl; se under Suppleanter)

Palm, Sture, f. 19. Redaktör, Sollentuna

Johansson, Knut, f. 11. Förbundsordförande, Johanneshov
(Förfall vid 25:e sessionen 3/4; ersatt av Tyra Johansson; se under Suppleanter)

Skantz, Anna-Greta, f. 23. Ombudsman, Malmö

Förfall vid 25:e sessionen 1/4; ersatt av Grethe Lundblad; se under Suppleanter)

Jansson, Paul, f. 24. Elektriker, Moholm

Suppleanter

Peterson, Thage, f. 33. Nacka

Lindahl, Essen, f. 16. Direktör, Lidingö

Håvik, Doris, f. 24. Assistent, Göteborg

Lundblad, Grethe, f. 25. Socialinspektör, Helsingborg

Gadd, Arne, f. 32. Revisionsdirektör, Uppsala

Häll, Karl-Erik, f. 29. Ombudsman, Gällivare

Wiklund, Bengt, f. 19. Journalist, Härnösand

Johansson, Tyra, f. 28. Kontorist, Uddevalla

Centerpartiet (c)*Medlemmar*

Nilsson, Jan-Ivan, f. 24. Lantbrukare, Tvärålund

Carlsson, Eric, f. 14. Lantbrukare, Vikmanshyttan

(Förfall vid 25:e sessionen 2/4; ersatt av Olle Eriksson; se under Suppleanter)

Sundman, Per Olof, f. 22. Författare, Stockholm

(Förfall vid 25:e sessionen 2/4; ersatt av Gunnar Richardson; se under Folkpartiet, Suppleanter)

Suppleanter

Jonäng, Gunnel, f. 21. Studieinstruktör, Bollnäs

Eriksson, Olle, f. 25. Entreprenör, Dals Långed

Håkansson, Alfred, f. 21. Lantbrukare, Asmundtorp

Jonasson, Bertil, f. 18. Lantbrukare, Eks-
härad

(Förfall vid 25:e sessionen; ersatt av
Ulla Ekelund; se under *Suppleanter*)

Ekelund, Ulla, f. 28. Tillsynslärare, Ängel-
holm

Moderata samlingspartiet (m)

Medlemmar

Hernelius, Allan, f. 11. F. d. chefredaktör,
bankofullmäktig, Stockholm

Kristensson, Astrid, f. 17. Förbundsdirektör,
Stockholm

(Förfall vid 25:e sessionen 2/4; ersatt
av *Olle Eriksson*; se under *Centerpartiet*,
Suppleanter)

Sundberg, Ingrid, f. 25. Fil. kand., Bjuv

(Förfall vid 25:e sessionen 2—3/4; er-
satt av *Ove Nordstrandh*; se under *Sup-
pleanter*)

Suppleanter

Nordstrandh, Ove, f. 12. Teol. dr, fil. mag.,
lektor, Göteborg

Pettersson, Per, f. 19. Hemmansägare, Luleå

Carlshamre, Nils, f. 21. Lektor, Kungälv

Folkpartiet (fp)

Medlemmar

Wirtén, Rolf, f. 31. Folkskollärare, Jönkö-
ping

Sellgren, Rolf, f. 17. Transportplanerings-
chef, Örnsköldsvik

(Förfall vid 25:e sessionen 3/4; ersatt
av *Gunnar Richardson*; se under *Sup-
pleanter*)

Suppleanter

Richardson, N. Gunnar E., f. 24. Fil. dr,
docent, Skara

Romanus, L. Gabriel, f. 39. Sollentuna

Vänsterpartiet kommunisterna (vpk)

Medlem

Werner, Lars, f. 35. Ombudsman, Tyresö

Suppleant

Marklund, Eivor, f. 30. Fru, Kiruna

Saklista

för 25:e sessionen jämte förteckning över i Nordiska rådet anhängiga saker

*(Nedan upptages i nummerföljd alla den 31 mars 1977 i rådet anhängiga saker. På förslag av presidiet har enligt rådets beslut den 31 mars 1977 å saklistan för sessionen av dessa saker uppförts alla utom dem, som här nedan försetts med *)*

A. Medlemsförslag

- A 452/s Medlemsförslag om förkortning av arbetstiden (väckt av Finn Gustavsen, Lars Lindeman, Ingemar Mundebo och Sture Palm)
- A 465/k Medlemsförslag om utförelse av antikviteter från de nordiska länderna (väckt av Mette Madsen, Rolf Sellgren, Per Olof Sundman och Paavo Väyrynen)
- A 466/e Medlemsförslag om utnyttjande av alternativa energikällor (väckt av Johannes Antonsson, Svend Haugaard, Eric Krönmark, Morten Lange, Bror Lillqvist och Erland Steenberg)
- A 468/k Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt forskningscentrum för lantbrukskooperation (väckt av Ingvar Bakken, Ingemar Mundebo, Juhani Saukkonen och Per Olof Sundman)
- A 469/k Medlemsförslag om samnordisk insats för främjande av cirkuskonsten (väckt av Per Olof Sundman)
- A 470/e Medlemsförslag om årliga nordiska handlingsprogram för gemensam insats inom utvecklingshjälpen (väckt av Kristian Gestrin, Lars Korvald, Terhi Nieminen och Jón Skaftason)
- A 471/k Medlemsförslag om gemensam nordisk insats för att öka undervisningsutbudet i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter (väckt av Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Elsi Hetemäki, Ingemar Mundebo, Anna-Lisa Nilsson och Jón Skaftason)
- A 472/j Medlemsförslag om en nordisk konvention om gemensamma regler för godkännande av datasystem på ADB som innehåller personuppgifter m. m. (väckt av John Austrheim, Tellervo Koivisto, Lars Korvald och Jón Skaftason)
- A 473/e Medlemsförslag om nordisk samverkan för hantering av radioaktivt avfall (väckt av Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Sinikka Karhuvaara, Eric Krönmark och Ib Stetter)
- A 474/s Medlemsförslag om nordisk arbetsmarknad för tandtekniker m. m. (väckt av Asbjørn Haugstvedt och Jan-Ivan Nilsson)
- A 475/s Medlemsförslag om upprättande av en nordisk databank för lediga platser (väckt av Asbjørn Haugstvedt)
- A 476/e Medlemsförslag om samordning av de nordiska ländernas forskning om samt kartläggning och utnyttjande av havets resurser (väckt av Gunnar Helén)

- A 477/j Medlemsförslag om införande av offentliga utskottsutfrågningar i Nordiska rådet (väckt av Gunnar Helén)
- A 478/e Medlemsförslag om nordisk insats för att underlätta nyetablering av mindre och medelstora företag grundade på innovationer (väckt av Gunnar Helén)
- A 479/e Medlemsförslag om nordisk samverkan för att främja u-ländernas intressen inom världshandeln (väckt av Gunnar Helén)
- A 480/j Medlemsförslag om avgivande av regeringsberättelse om det nordiska samarbetet till de nordiska parlamenten (väckt av Gunnar Helén)
- A 481/k Medlemsförslag om förbättrad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet (väckt av Gunnar Helén)
- A 482/e Medlemsförslag om nordisk insats för att bevara den fria sjöfarten (väckt av Gunnar Helén)
- A 484/e Medlemsförslag om den nordiska samverkan på biståndspolitikens område (väckt av Arne Gadd, Gylfi P. Gíslason, Guttorm Hansen, Ove Hansen, Tellervo Koivisto, Lars Lindeman, Bror Lillqvist, Sture Palm och Erkki Tuomioja)
- A 485/k Medlemsförslag om en undersökning av kulturindustrins påverkan i de nordiska länderna (väckt av Gylfi P. Gíslason, Guttorm Hansen, Karl Johan Mortensen, Ulf Sundqvist och Bengt Wiklund)
- A 486/k Medlemsförslag om utvecklande av de nordiska ländernas fonogramarkiv och om en samnordisk datakatalog över fonogram (väckt av Gylfi P. Gíslason, Guttorm Hansen, Karl Johan Mortensen, Anna-Greta Skantz, Ulf Sundqvist och Bengt Wiklund)
- A 487/k Medlemsförslag om firandet av Nordens dag vid fastställd tidpunkt årligen i hela Norden (väckt av Eric Carlsson, Terhi Nieminen, Per Olof Sundman och Pekka Tarjanne)
- A 488/s Medlemsförslag om upprättandet av ett nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor (väckt av Gylfi P. Gíslason, Knut Johansson, Lars Lindeman, Thor Lund och Kjeld Olesen)
- A 489/t Medlemsförslag om samnordisk insats mot trafikonykterheten (väckt av Martin Buvik, Eric Carlsson, Bjarne Mørk Eidem, Gustav Holmberg, Astrid Kristensson, Bror Lillqvist, Sven Mellqvist, Pekka Tarjanne och Folke Woivalin)
- A 490/t Medlemsförslag om förbättring av barnens trafikmiljö (väckt av Martin Buvik, Eric Carlsson, Christian Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Gustav Holmberg, Bror Lillqvist, Sven Mellqvist och Pekka Tarjanne)
- A 491/k Medlemsförslag om åtgärder för ökad spridning av nordisk film inom Norden (väckt av Ilkka-Christian Björklund, Elsi Hetemäki, Karl Johan Mortensen, Nikolaj Rosing, Per Olof Sundman, Ulf Sundqvist och Marjatta Väänänen)

- A 492/e Medlemsförslag om en nordisk bank för utvecklingsländerna (väckt av Poul Dam, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Carl-Henrik Hermansson, Knud Jespersen, Reidar T. Larsen och Sigurd Ømann)
- *A 493/s Medlemsförslag om samarbete beträffande förbättrad hälsovård för jordbruksbefolkningen (väckt av Eric Carlsson, Petter Savola och Jón Skaftason)
- A 494/s Medlemsförslag om förenhetligad medicinsk nomenklatur (väckt av Eric Carlsson, Bror Lillqvist och Petter Savola)
- A 495/j Medlemsförslag om självständig färöisk representation i Nordiska rådet (väckt av Erlendur Patursson)
- *A 496/t Medlemsförslag om samnordiska åtgärder för att underlätta handikappades användande av kollektiva trafikmedel (väckt av Kristian Albertsen, Eric Carlsson, Magnús Kjartansson, Reidar T. Larsen, Kjeld Olesen och Folke Woivalin)
- *A 497/k Medlemsförslag om samnordisk utbildning av lärare för döv-blinda (väckt av Jo Benkow, Gylfi P. Gíslason, Elsi Hetemäki, Karl-Erik Häll, Bror Lillqvist, Sture Palm, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Marjatta Stenius, Ingrid Sundberg och Per Olof Sundman)
- *A 498/s Medlemsförslag om nordisk insats för att minska tobaksrökningen (väckt av Bror Lillqvist, Sture Palm, Gabriel Romanus, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz och Raino Westerholm)
- A 499/e Medlemsförslag om nordiskt finansieringsstöd till färöisk ekonomi (väckt av Erlendur Patursson)
- *A 500/s Medlemsförslag om gemensam nordisk insats för att få till stånd en europeisk miljöskyddskonvention (väckt av Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Bertil Jonasson, Grethe Lundblad och Rolf Sellgren)
- *A 501/s Medlemsförslag om internationell konvention om arbetstiden (väckt av Trygve Bratteli, Erling Dinesen, Gylfi P. Gíslason, Knut Johansson, Tellervo Koivisto, Bror Lillqvist, Thor Lund, Olof Palme och Ulf Sundqvist)
- *A 502/j Medlemsförslag om tillsättande av utredning om Nordiska rådets organisation och verksamhetsformer (väckt av Kjell-Olof Feldt, Gylfi P. Gíslason, Sture Palm, Robert Pedersen och Ulf Sundqvist)

B. Ministerrådsförslag

- B 19/s Ministerrådsförslag om nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet (väckt av Nordiska ministerrådet)
- B 20/s Ministerrådsförslag om program för nordiskt samarbete på social- och hälsovårdsområdet (väckt av Nordiska ministerrådet)
- B 21/e Ministerrådsförslag om program för nordiskt samarbete inom byggsektorn (väckt av Nordiska ministerrådet)
- B 22/e Ministerrådsförslag om nordisk konvention om gränskommunalt samarbete (väckt av Nordiska ministerrådet)

C 1977. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *2/j Berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *3/e Berättelse från Nordisk statistisk sekretariat (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *4/e Berättelse från det tulladministrativa rådet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *5/k Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *6/j Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för same-spörsmål och renskötsel frågor (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *7/s Berättelse från Nordiska läkemedelsnämnden (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *8/k Berättelse från Nordiska samarbetsdelegationen för samhällsforskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *9/k Berättelse om de nordiska språknämndernas samarbete (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *10/s Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *11/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruks-spörsmål (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *12/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskeri-frågor (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *13/k Berättelse från NORDFORSK (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *14/k Berättelse från Nordiska jordbruksforskarens förening (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *15/j Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 16/k Berättelse om Nordiska kulturfonden 1975
- *17/s Berättelse från Nordiska nämnden för alkoholforskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *18/s Berättelse om samarbete på livsmedelslagstiftningens område (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *19/t Berättelse från Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK) (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *20/s Berättelse från Nordiska nämnden för handikappfrågor (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *21/t Berättelse från Nordiska telekonferensen och styrkommittén för nordiskt telesamarbete (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *22/k Berättelse från Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor (berättelse ej överlämnad)
- *23/k Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *24/k Berättelse från Nordiska afrikainstitutet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)

- *25/t Berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *26/k Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet (överlämnad av Sveriges regering)
- *27/t Berättelse från Nordiska postföreningen (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *28/k Berättelse från Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS) (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *29/k Berättelse från Nordiska publiceringsnämnden för medicin (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *30/j Berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *31/e Berättelse från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *32/s Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *33/k Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *34/k Berättelse från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 35/e Berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *36/s Berättelse från Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter 1975/76 (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *37/s Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för drogforskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *38/k Berättelse från Nordiska konstförbundet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *39/e Berättelse från Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Nedanstående berättelser redovisas i C 1

BILAGA 8

Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordiskt kulturellt samarbete

- 100/k Berättelse om Nordens folkliga akademi
- 101/k Berättelse om nordiskt samarbete inom skolområdet
- 102/k Berättelse från Nordisk journalistkurs
- 103/k Berättelse från Nordiska hushållshögskolan
- 104/k Berättelse från Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)
- 105/k Berättelse om nordiska kurser i språk och litteratur
- 106/k Berättelse om Nordiska universitetskurser i historia
- 107/k Berättelse från Nordisk federation för medicinsk undervisning
- 108/k Berättelse från Nordiskt kollegium för marinbiologi

- 109/k Berättelse från Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)
- 110/k Berättelse från Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)
- 111/k Berättelse från Nordiska institutet för sjörikt
- 112/k Berättelse om nordiska geoexkursioner till Island
- 113/k Berättelse från Nordiska sommaruniversitetet (NSU)
- 114/k Berättelse från Nordiskt kollegium för ekologi
- 115/k Berättelse från Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA)
- 116/k Berättelse från Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi
- 117/k Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
- 118/k Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för internationell politik inklusive konflikt- och fredsforskning
- 119/k Berättelse om Nordiska koordineringsorganet för vetenskaplig och teknisk information och dokumentation (NORDDOK)
- 120/k Berättelse om nordiska forskarkurser
- 121/k Berättelse från Nordiskt vulkanologiskt institut
- 122/k Berättelse om Nordens Hus i Reykjavík
- 123/k Berättelse om Nordiska teaterseminarier (Vasaseminarerna)
- 124/k Berättelse från Nordiska gästspelskommittén (berättelse ej överlämnad)
- 125/k Berättelse från Nordiskt samiskt institut
- 126/k Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning

BILAGA 9

- 127/e Berättelse om Nordel

BILAGA 10

- 128/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor

BILAGA 11

- 129/t Berättelse från Nordiska trafiksäkerhetsrådet

D 1977. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- *21/1963/k Meddelande om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *24/1964/k Meddelande om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *5/1965/s Meddelanden om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m. (överlämnade av Danmarks regering)

- *13/1965/j Meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 5/1966/j Meddelande om rekommendation nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *7/1966/k Meddelande om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 21/1966/s Meddelande om rekommendation nr 21/1966 angående specialistkompetens för läkare (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 29/1966/j Meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *1/1967/t Meddelanden om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)
- *9/1967/s Meddelande om rekommendation nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 25/1967/t Meddelanden om rekommendation nr 25/1967 angående gemensam politik beträffande charterflyg (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)
- *2/1968/j Meddelande om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser (överlämnat av Norges regering)
- *8/1968/s Meddelande om rekommendation nr 8/1968 angående utbyte av förvaltningstjänstemän (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *9/1968/t Meddelande om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 16/1968/s Meddelande om rekommendation nr 16/1968 angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *27/1968/t Meddelande om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *35/1968/t Meddelande om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning (överlämnat av Finlands regering)
- *7/1969/k Meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 10/1969/s Meddelande om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skeppsmedicinsk forskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *11/1969/k Meddelande om rekommendation nr 11/1969 angående Nordisk Journalistkursus (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- 12/1969/s Meddelande om rekommendation nr 12/1969 angående likartad lagstiftning om transplantation (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *16/1969/s Meddelande om rekommendation nr 16/1969 angående läkemedelssamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 17/1969/k Meddelande om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikterapiens område (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 18/1969/k Meddelande om rekommendation nr 18/1969 angående musiksamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *23/1969/s Meddelande om rekommendation nr 23/1969 angående zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 25/1969/k Meddelande om rekommendation nr 25/1969 angående stereofoniska radioutsändningar (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *27/1969/k Meddelande om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande de nordiska språklektorerna (överlämnat av Danmarks regering)
- *29/1969/s Meddelande om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *1/1970/s Meddelande om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 3/1970/s Meddelande om rekommendation nr 3/1970 angående utbildning av sjukhusadministratörer (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 6/1970/j Meddelande om rekommendation nr 6/1970 angående lagstiftningen beträffande medborgarskap för barn (överlämnat av Finlands regering)
- 7/1970/j Meddelande om rekommendation nr 7/1970 angående jämlikhet vid naturalisation (överlämnat av Finlands regering)
- *9/1970/k Meddelande om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *13/1970/k Meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *14/1970/e Meddelande om rekommendation nr 14/1970 angående forskningsinstitut för framtidsfrågor (överlämnat av Danmarks regering)
- *15/1970/t Meddelande om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando (överlämnat av Finlands regering)
- 16/1970/t Meddelande om rekommendation nr 16/1970 angående Blå vägens utbyggnad till Europaväg (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 28/1970/s Meddelande om rekommendation nr 28/1970 angående forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- *30/1970/s Meddelande om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *32/1970/k Meddelande om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturlexikon (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 33/1970/s Meddelande om rekommendation nr 33/1970 angående nordiskt sjukhusfysikersamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 34/1970/t Meddelande om rekommendation nr 34/1970 angående nordisk giltighet för körkort (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *35/1970/t Meddelande om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *1/1971/k Meddelande om rekommendation nr 1/1971 angående samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *4/1971/t Meddelande om rekommendation nr 4/1971 angående en mellanriksväg mellan Virtaniemi och Tjærebukten (överlämnat av Finlands regering)
- *5/1971/s Meddelande om rekommendation nr 5/1971 angående nordisk giltighet för recept (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *6/1971/e Meddelande om rekommendation nr 6/1971 angående förenkling av tullbehandlingen av skogs- och jordbruksmaskiner (överlämnat av Finlands regering)
- *7/1971/e Meddelande om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elektriska säkerhetsfrågor (överlämnat av Finlands regering)
- 9/1971/k Meddelande om rekommendation nr 9/1971 angående samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 10/1971/k Meddelande om rekommendation nr 10/1971 angående samnordisk utbildning av konservatorer (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *11/1971/k Meddelande om rekommendation nr 11/1971 angående samnordiska arkiv (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *12/1971/e Meddelanden om rekommendation nr 12/1971 angående gemensamt införande av SI-systemet (överlämnade av Danmarks regering)
- *19/1971/s Meddelande om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invandrarnas kontakter med Finland (överlämnat av Sveriges regering)
- 20/1971/k Meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *21/1971/s Meddelande om rekommendation nr 21/1971 angående samverkan vid bekämpningen av föroreningarna i Skagerack, Kattegatt och Öresund (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- 24/1971/k Meddelande om rekommendation nr 24/1971 angående ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 27/1971/j Meddelande om rekommendation nr 27/1971 angående privatlivets helgd (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 29/1971/j Meddelande om rekommendation nr 29/1971 angående de gemensamma nordiska institutionernas ställning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *31/1971/e Meddelande om rekommendation nr 31/1971 angående analysattester rörande fröer (överlämnat av Danmarks regering)
- *1/1972/e Meddelande om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar (överlämnat av Finlands regering)
- 2/1972/e Meddelande om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *3/1972/s Meddelande om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 4/1972/s Meddelande om rekommendation nr 4/1972 angående nordisk miljöskyddskonvention (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *5/1972/j Meddelande om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *7/1972/e Meddelande om rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsumentupplysning om personbilar (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *8/1972/t Meddelande om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter (överlämnat av Finlands regering)
- *9/1972/t Meddelande om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och Stockholmsområdet (överlämnat av Finlands regering)
- *11/1972/t Meddelande om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *12/1972/j Meddelande om rekommendation nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 14/1972/k Meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *15/1972/t Meddelande om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar (överlämnat av Finlands regering)
- *18/1972/k Meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur (överlämnat av Norges regering)

- *19/1972/k Meddelande om rekommendation nr 19/1972 angående samarbete på veterinärmedicinens område (överlämnat av Sveriges regering)
- *20/1972/j Meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt (överlämnat av Islands regering)
- 26/1972/k Meddelande om rekommendation nr 26/1972 angående nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *1/1973/s Meddelande om rekommendation nr 1/1973 angående försörjarbegreppets utformning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *2/1973/s Meddelande om rekommendation nr 2/1973 angående auktorisation av optiker (överlämnat av Danmarks regering)
- *3/1973/s Meddelande om rekommendation nr 3/1973 angående nordisk arbetsmarknad för optiker (överlämnat av Danmarks regering)
- 4/1973/s Meddelande om rekommendation nr 4/1973 angående ambulanstjänsten på Nordkalotten (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *5/1973/s Meddelande om rekommendation nr 5/1973 angående fortbildning av lärare vid socialhögskolor (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 6/1973/s Meddelande om rekommendation nr 6/1973 angående kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete (överlämnat av Danmarks regering)
- 8/1973/s Meddelande om rekommendation nr 8/1973 angående forskning på handikappvårdens område (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *9/1973/s Meddelande om rekommendation nr 9/1973 angående permanent samarbete om njurtransplantationer (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *10/1973/j Meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik (överlämnat av Sveriges regering)
- 11/1973/j Meddelande om rekommendation nr 11/1973 angående patentsamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 13/1973/e Meddelande om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 15/1973/k Meddelanden om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete (överlämnade av Nordiska ministerrådet)
- 17/1973/k Meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 18/1973/k Meddelande om rekommendation nr 18/1973 angående högre skoglig utbildning (överlämnat av Finlands regering)
- *19/1973/k Meddelande om rekommendation nr 19/1973 angående högre lantbruksundervisning och forskning (överlämnat av Sveriges regering)

- *20/1973/k Meddelande om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 21/1973/k Meddelande om rekommendation nr 21/1973 angående centrum för konstförmedling (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *22/1973/j Meddelande om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning (överlämnat av Danmarks regering)
- 23/1973/t Meddelande om rekommendation nr 23/1973 angående ökad turism i Norden och stöd till NTKK (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *24/1973/t Meddelande om rekommendation nr 24/1973 angående förarskydd vid trafikförsäkring (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *25/1973/t Meddelande om rekommendation nr 25/1973 angående trafikregler för handikappfordon (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *26/1973/t Meddelande om rekommendation nr 26/1973 angående likartade bestämmelser om terränggående motorfordon (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *27/1973/t Meddelande om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *28/1973/t Meddelande om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *29/1973/s Meddelande om rekommendation nr 29/1973 angående nordiskt hälsokortsystem (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *30/1973/j Meddelande om rekommendation nr 30/1973 angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 31/1973/j Meddelande om rekommendation nr 31/1973 angående samverkan mot politiska våldsdåd med internationell bakgrund inom nordiskt område (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 32/1973/s Meddelande om rekommendation nr 32/1973 angående vård av narkotikamissbrukare (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *2/1974/j Meddelande om rekommendation nr 2/1974 angående nordiskt förbud mot alkoholreklam (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 3/1974/s Meddelande om rekommendation nr 3/1974 angående nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 5/1974/s Meddelande om rekommendation nr 5/1974 angående nordisk försöksverksamhet för att motverka stress i arbetsmiljön (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *6/1974/s Meddelande om rekommendation nr 6/1974 angående trygghet av patienternas rättssäkerhet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- *8/1974/s Meddelande om rekommendation nr 8/1974 angående nordisk rusmedelforskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *9/1974/t Meddelande om rekommendation nr 9/1974 angående märkning av mediciner och andra bedövande ämnen som kan utgöra en trafikfara (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *10/1974/t Meddelande om rekommendation nr 10/1974 angående byggande av bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *11/1974/t Meddelande om rekommendation nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 12/1974/t Meddelande om rekommendation nr 12/1974 angående obligatorisk användning av säkerhetsbälte (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *13/1974/t Meddelande om rekommendation nr 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restaurantfacket (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *14/1974/t Meddelande om rekommendation nr 14/1974 angående byggande av landsvägsbro vid Kolari (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 15/1974/e Meddelande om rekommendation nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 16/1974/e Meddelande om rekommendation nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst—västhandeln (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 17/1974/k Meddelande om rekommendation nr 17/1974 angående freds- och konfliktforskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 18/1974/k Meddelande om rekommendation nr 18/1974 angående informationen om Norden och kurser i nordiska språk i Finland m. m. (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *19/1974/e Meddelande om rekommendation nr 19/1974 angående nordiskt samråd vid utformningen av beskattningen av fysiska personer (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *20/1974/e Meddelande om rekommendation nr 20/1974 angående företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 21/1974/e Meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 22/1974/e Meddelande om rekommendation nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 23/1974/e Meddelande om rekommendation nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *24/1974/j Meddelande om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- *25/1974/j Meddelande om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *26/1974/t Meddelande om rekommendation nr 26/1974 angående påbud om bruk av skyddshjälm (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 27/1974/s Meddelande om rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *28/1974/s Meddelande om rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 1/1975/t Meddelande om rekommendation nr 1/1975 angående färjeförbindelser mellan Vasa och Umeå (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *2/1975/t Meddelande om rekommendation nr 2/1975 angående ökad användning av reflexanordningar (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *3/1975/t Meddelande om rekommendation nr 3/1975 angående NORDTURIST-biljett (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *4/1975/t Meddelande om rekommendation nr 4/1975 angående passagerar- och bilfärja mellan Island, Färöarna och det övriga Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *5/1975/e Meddelande om rekommendation nr 5/1975 angående handlingsprogram för ökad livsmedelsförsörjning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 6/1975/e Meddelande om rekommendation nr 6/1975 angående Nordtests arbetsformer (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *7/1975/s Meddelande om rekommendation nr 7/1975 angående rättsligt skydd för mäns och kvinnors lika rättigheter (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *8/1975/s Meddelande om rekommendation nr 8/1975 angående begränsning av utsläpp i Bottniska viken m. m. (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *9/1975/s Meddelande om rekommendation nr 9/1975 angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *10/1975/s Meddelande om rekommendation nr 10/1975 angående nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 11/1975/s Meddelande om rekommendation nr 11/1975 angående samnordisk vidareutbildning av sjuksköterskor (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 13/1975/k Meddelande om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *14/1975/k Meddelande om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m. (överlämnat av Sveriges regering)

- 15/1975/k Meddelande om rekommendation nr 15/1975 angående utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 16/1975/k Meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 17/1975/k Meddelande om rekommendation nr 17/1975 angående utvidgat samarbete mellan de nordiska journalisthögskolorna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 18/1975/e Meddelande om rekommendation nr 18/1975 angående nordisk investeringsbank (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 19/1975/s Meddelande om rekommendation nr 19/1975 angående nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *1/1976/t Meddelande om rekommendation nr 1/1976 angående nordiskt handlingsprogram för turistsamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *2/1976/t Meddelande om rekommendation nr 2/1976 angående utvidgade resealternativ i internordisk flygtrafik (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *3/1976/t Meddelande om rekommendation nr 3/1976 angående internordisk giltighet för körkort (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *4/1976/t Meddelande om rekommendation nr 4/1976 angående utvidgade rese möjligheter för pensionärer m. fl. (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *5/1976/k Meddelande om rekommendation nr 5/1976 angående samarbete på barnkulturens område (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 6/1976/k Meddelande om rekommendation nr 6/1976 angående åtgärder rörande nordiskt språksamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *7/1976/k Meddelande om rekommendation nr 7/1976 angående distribution av AV-material (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *8/1976/k Meddelande om rekommendation nr 8/1976 angående TV-program för sjöfolk (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *9/1976/k Meddelande om rekommendation nr 9/1976 angående ökat nordiskt samarbete om framtidsstudier (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *10/1976/k Meddelande om rekommendation nr 10/1976 angående åtgärder på massmediaforskningens område (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *11/1976/k Meddelande om rekommendation nr 11/1976 angående historiskt verk om den nordiska kvinnan (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *12/1976/e Meddelande om rekommendation nr 12/1976 angående offentliga inköp i Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- 13/1976/s Meddelande om rekommendation nr 13/1976 angående giftiga och farliga stoffer i arbetslivet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 14/1976/s Meddelande om rekommendation nr 14/1976 angående nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 15/1976/k Meddelande om rekommendation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *16/1976/j Meddelande om rekommendation nr 16/1976 angående ändrade medborgarskapsregler för nordbor (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *17/1976/j Meddelande om rekommendation nr 17/1976 angående utökat nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Dokument 1 A Rapport från Nordiska rådets presidium angående ändringar av Nordiska rådets arbetsordning

E. Frågor

1. Fråga till Nordiska ministerrådet om nordiskt patent-samarbete (ställd av Allan Hernelius) /D 1977/11/1973/j/
2. Fråga till Nordiska ministerrådet om åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet (ställd av Eric Carlsson) /D 1977/15/1976/k/
3. Fråga till Nordiska ministerrådet om skeppsmedicinsk forskning (ställd av Anna-Greta Skantz) /D 1977/10/1969/s/
4. Fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk kursbok i historia (ställd av Sture Palm) /D 1977/14/1972/k/
5. Fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk samverkan mot politiska våldsdåd (ställd av Astrid Kristensson) /D 1977/31/1973/j/
6. Fråga till Nordiska ministerrådet om det tilltagande missbruket av tunga narkotiska preparat i de nordiska länderna (ställd av Asbjørn Haugstvedt) /D 1977/32/1973/s/
7. Fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter (ställd av Raino Westerholm) /D 1977/3/1974/s/
8. Fråga till Nordiska ministerrådet om färjeförbindelser mellan Vasa och Umeå (ställd av Rolf Sellgren) /D 1977/1/1975/t/
9. Fråga till Nordiska ministerrådet om utvidgat nordiskt idrottssamarbete (ställd av Sven Mellqvist) /D 1977/16/1975/k/
10. Fråga till Nordiska ministerrådet om harmonisering av transportstöd (ställd av Bjarne Mørk Eidem)
11. Fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk språkkonvention (ställd av Tellervo Koivisto) /D 1977/29/1966/j/

12. Fråga till Nordiska ministerrådet om åtgärder för att förhindra massfångster av nordiska flyttfåglar (ställd av Sinikka Karhuvaara)
13. Fråga till Nordiska ministerrådet om tillämpningen av det nordiska samarbetsprogrammet på arbetsmarknadsområdet (ställd av Ilkka-Christian Björklund) /D 1977/19/1975/s/
14. Fråga till Nordiska ministerrådet om utbyggnaden av Nordiska hälsovårdshögskolan (ställd av Petter Savola)
15. Fråga till Nordiska ministerrådet om stödordningar för den nordiska grannlandslitteraturen (ställd av Ulf Sundqvist)
16. Fråga till Nordiska ministerrådet om effektiviserat samarbete mellan narkotikapolis och andra myndigheter (ställd av Tellervo Koivisto) /D 1977/32/1973/s/
17. Fråga till Nordiska ministerrådet om nordiskt institut för skärgårdsforskning (ställd av Bror Lillqvist) /D 1977/27/1974/s/

Utanför saklistan förelägges för rådet:

Dokument 1 Rapport från Nordiska rådets presidium

Sakernas fördelning på utskott

Juridiska utskottet

A. Medlemsförslag

- A 472/j Medlemsförslag om en nordisk konvention om gemensamma regler för godkännande av datasystem på ADB som innehåller personuppgifter m. m.
- A 477/j Medlemsförslag om införande av offentliga utskottsutfrågningar i Nordiska rådet
- A 480/j Medlemsförslag om avgivande av regeringsberättelse om det nordiska samarbetet till de nordiska parlamenten
- A 495/j Medlemsförslag om självständig färöisk representation i Nordiska rådet
- *A 502/j Medlemsförslag om tillsättande av utredning om Nordiska rådets organisation och verksamhetsformer

C 1977. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
- *2/j Berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning
- *6/j Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renkötsel frågor
- *15/j Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet
- *30/j Berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi

D 1977. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- *13/1965/j Meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription
- 5/1966/j Meddelande om rekommendation nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen
- 29/1966/j Meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention
- *2/1968/j Meddelande om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser
- 6/1970/j Meddelande om rekommendation nr 6/1970 angående lagstiftningen beträffande medborgarskap för barn
- 7/1970/j Meddelande om rekommendation nr 7/1970 angående jämlikhet vid naturalisation
- 27/1971/j Meddelande om rekommendation nr 27/1971 angående privatlivets helgd
- 29/1971/j Meddelande om rekommendation nr 29/1971 angående de gemensamma nordiska institutionernas ställning
- *5/1972/j Meddelande om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna
- *12/1972/j Meddelande om rekommendation nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam
- *20/1972/j Meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt
- *10/1973/j Meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik
- *22/1973/j Meddelande om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning

- *30/1973/j Meddelande om rekommendation nr 30/1973 angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet
- 31/1973/j Meddelande om rekommendation nr 31/1973 angående samverkan mot politiska våldsdåd med internationell bakgrund inom nordiskt område
- *2/1974/j Meddelande om rekommendation nr 2/1974 angående nordiskt förbud mot alkoholreklam
- *24/1974/j Meddelande om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden
- *25/1974/j Meddelande om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi
- *16/1976/j Meddelande om rekommendation nr 16/1976 angående ändrade medborgarskapsregler för nordbor
- *17/1976/j Meddelande om rekommendation nr 17/1976 angående utökad nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet

Dokument 1 A Rapport från Nordiska rådets presidium angående ändringar av Nordiska rådets arbetsordning

E. Frågor

1. Fråga till Nordiska ministerrådet om nordiskt patent-samarbete (ställd av Allan Hernelius) /D 1977/11/1973/j/
5. Fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk samverkan mot politiska våldsdåd (ställd av Astrid Kristensson) /D 1977/31/1973/j/
11. Fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk språkkonvention (ställd av Tellervo Koivisto) /D 1977/29/1966/j/
12. Fråga till Nordiska ministerrådet om åtgärder för att förhindra massfångster av nordiska flyttfåglar (ställd av Sinikka Karhuvaara)

Kulturutskottet

A. Medlemsförslag

- A 465/k Medlemsförslag om utförelse av antikviteter från de nordiska länderna
- A 468/k Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt forskningscentrum för lantbrukskooperation
- A 469/k Medlemsförslag om samnordisk insats för främjande av cirkuskonsten
- A 471/k Medlemsförslag om gemensam nordisk insats för att öka undervisningsutbudet i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter
- A 481/k Medlemsförslag om förbättrad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet
- A 485/k Medlemsförslag om en undersökning av kulturindustrins påverkan i de nordiska länderna
- A 486/k Medlemsförslag om utvecklande av de nordiska ländernas fonogramarkiv och en samnordisk datakatalog över fonogram
- A 487/k Medlemsförslag om firandet av Nordens dag vid fastställd tidpunkt årligen i hela Norden
- A 491/k Medlemsförslag om åtgärder för ökad spridning av nordisk film inom Norden
- *A 497/k Medlemsförslag om samnordisk utbildning av lärare för döv-blinda

C 1977. Berättelser

1	Berättelse rörande det nordiska samarbetet
*5/k	Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning
*8/k	Berättelse från Nordiska samarbetsdelegationen för samhällsforskning
*9/k	Berättelse om de nordiska språknämndernas samarbete
*14/k	Berättelse från Nordiska jordbruksforskarens förening
16/k	Berättelse om Nordiska kulturfonden 1975
*23/k	Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning
*24/k	Berättelse från Nordiska afrikainstitutet
*26/k	Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet
*28/k	Berättelse från Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)
*29/k	Berättelse från Nordiska publiceringsnämnden för medicin
*33/k	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning
*34/k	Berättelse från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden
*38/k	Berättelse från Nordiska konstförbundet

Nedanstående berättelser redovisas i C 1

BILAGA 8

Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordiskt kulturellt samarbete

100/k	Berättelse om Nordens folkliga akademi
101/k	Berättelse om nordiskt samarbete inom skolområdet
102/k	Berättelse från Nordisk journalistkursus
103/k	Berättelse från Nordiska hushållshögskolan
104/k	Berättelse från Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)
105/k	Berättelse om nordiska kurser i språk och litteratur
106/k	Berättelse om Nordiska universitetskurser i historia
107/k	Berättelse från Nordisk federation för medicinsk undervisning
108/k	Berättelse från Nordiskt kollegium för marinbiologi
109/k	Berättelse från Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)
110/k	Berättelse från Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)
111/k	Berättelse från Nordiska institutet för sjörätt
112/k	Berättelse om nordiska geoexkursioner till Island
113/k	Berättelse från Nordiska sommaruniversitetet (NSU)
114/k	Berättelse från Nordiskt kollegium för ekologi
115/k	Berättelse från Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA)
116/k	Berättelse från Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi
117/k	Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
118/k	Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för internationell politik inklusive konflikt- och fredsforskning

- 119/k Berättelse om Nordiska koordineringsorganet för vetenskaplig och teknisk information och dokumentation (NORDDOK)
- 120/k Berättelse om nordiska forskarkurser
- 121/k Berättelse från Nordiskt vulkanologiskt institut
- 122/k Berättelse om Nordens Hus i Reykjavík
- 123/k Berättelse om Nordiska teaterseminarier (Vasaseminarierna)
- 125/k Berättelse från Nordiskt samiskt institut
- 126/k Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning

D 1977. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- *21/1963/k Meddelande om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television
- *24/1964/k Meddelande om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte
- *7/1966/k Meddelande om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV
- *11/1969/k Meddelande om rekommendation nr 11/1969 angående Nordisk Journalistkursus
- 17/1969/k Meddelande om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikterapiens område
- 18/1969/k Meddelande om rekommendation nr 18/1969 angående musiksamarbete
- 25/1969/k Meddelande om rekommendation nr 25/1969 angående stereofoniska radioutsändningar
- *27/1969/k Meddelande om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande de nordiska språklektorerna
- *9/1970/k Meddelande om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV
- *13/1970/k Meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet
- *32/1970/k Meddelande om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturrexikon
- *1/1971/k Meddelande om rekommendation nr 1/1971 angående samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa
- 9/1971/k Meddelande om rekommendation nr 9/1971 angående samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik
- 10/1971/k Meddelande om rekommendation nr 10/1971 angående samnordisk utbildning av konservatorer
- *11/1971/k Meddelande om rekommendation nr 11/1971 angående samnordiska arkiv
- 20/1971/k Meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige
- 24/1971/k Meddelande om rekommendation nr 24/1971 angående ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område
- 14/1972/k Meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia
- *18/1972/k Meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur
- *19/1972/k Meddelande om rekommendation nr 19/1972 angående samarbete på veterinärmedicinens område
- 26/1972/k Meddelande om rekommendation nr 26/1972 angående nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap

- 15/1973/k Meddelanden om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete
- 17/1973/k Meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor
- 18/1973/k Meddelande om rekommendation nr 18/1973 angående högre skoglig utbildning
- *19/1973/k Meddelande om rekommendation nr 19/1973 angående högre lantbruksundervisning och forskning
- *20/1973/k Meddelande om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen
- 21/1973/k Meddelande om rekommendation nr 21/1973 angående centrum för konstförmedling
- 17/1974/k Meddelande om rekommendation nr 17/1974 angående freds- och konfliktforskning
- 18/1974/k Meddelande om rekommendation nr 18/1974 angående informationen om Norden och kurser i nordiska språk i Finland m. m.
- 13/1975/k Meddelande om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia
- *14/1975/k Meddelande om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m.
- 15/1975/k Meddelande om rekommendation nr 15/1975 angående utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning
- 16/1975/k Meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete
- 17/1975/k Meddelande om rekommendation nr 17/1975 angående utvidgat samarbete mellan de nordiska journalisthögskolorna
- *5/1976/k Meddelande om rekommendation nr 5/1976 angående samarbete på barnkulturens område
- 6/1976/k Meddelande om rekommendation nr 6/1976 angående åtgärder rörande nordiskt språksamarbete
- *7/1976/k Meddelande om rekommendation nr 7/1976 angående distribution av AV-material
- *8/1976/k Meddelande om rekommendation nr 8/1976 angående TV-program för sjöfolk
- *9/1976/k Meddelande om rekommendation nr 9/1976 angående ökat nordiskt samarbete om framtidsstudier
- *10/1976/k Meddelande om rekommendation nr 10/1976 angående åtgärder på massmediaforskningsområde
- *11/1976/k Meddelande om rekommendation nr 11/1976 angående historiskt verk om den nordiska kvinnan
- 15/1976/k Meddelande om rekommendation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet

E. Frågor

2. Fråga till Nordiska ministerrådet om åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet (ställd av Eric Carlsson) /D 1977/15/1976/k/
4. Fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk kursbok i historia (ställd av Sture Palm) /D 1977/14/1972/k/
9. Fråga till Nordiska ministerrådet om utvidgat nordiskt idrottssamarbete (ställd av Sven Mellqvist) /D 1977/16/1975/k/

15. Fråga till Nordiska ministerrådet om stödordningar för den nordiska grannlandslitteraturen (ställd av Ulf Sundqvist)

Social- och miljöutskottet

A. Medlemsförslag

- A 452/s Medlemsförslag om förkortning av arbetstiden
 A 474/s Medlemsförslag om nordisk arbetsmarknad för tandtekniker m. m.
 A 475/s Medlemsförslag om upprättande av en nordisk databank för lediga platser
 A 488/s Medlemsförslag om upprättandet av ett nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor
 *A 493/s Medlemsförslag om samarbete beträffande förbättrad hälsovård för jordbruksbefolkningen
 A 494/s Medlemsförslag om förenhetligad medicinsk nomenklatur
 *A 498/s Medlemsförslag om nordisk insats för att minska tobaksrökningen
 *A 500/s Medlemsförslag om gemensam nordisk insats för att få till stånd en europeisk miljöskyddskonvention

B. Ministerrådsförslag

- B 19/s Ministerrådsförslag om nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet
 B 20/s Ministerrådsförslag om program för nordiskt samarbete på social- och hälsovårdsområdet

C 1977. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
 *10/s Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan
 *17/s Berättelse från Nordiska nämnden för alkoholforskning
 *18/s Berättelse om samarbete på livsmedelslagstiftningens område
 *20/s Berättelse från Nordiska nämnden för handikappfrågor
 *32/s Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning
 *36/s Berättelse från Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter 1975/76
 *37/s Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för drogforskning

D 1977. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- *5/1965/s Meddelanden om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m.
 21/1966/s Meddelande om rekommendation nr 21/1966 angående specialistkompetens för läkare
 *9/1967/s Meddelande om rekommendation nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet
 *8/1968/s Meddelande om rekommendation nr 8/1968 angående utbyte av förvaltningstjänstemän
 16/1968/s Meddelande om rekommendation nr 16/1968 angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen
 10/1969/s Meddelande om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skeppsmedicinsk forskning

- 12/1969/s Meddelande om rekommendation nr 12/1969 angående likartad lagstiftning om transplantation
- *16/1969/s Meddelande om rekommendation nr 16/1969 angående läkemedelssamarbete
- *23/1969/s Meddelande om rekommendation nr 23/1969 angående zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige
- *29/1969/s Meddelande om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledning
- *1/1970/s Meddelande om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal
- 3/1970/s Meddelande om rekommendation nr 3/1970 angående utbildning av sjukhusadministratörer
- 28/1970/s Meddelande om rekommendation nr 28/1970 angående forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan
- *30/1970/s Meddelande om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening
- 33/1970/s Meddelande om rekommendation nr 33/1970 angående nordiskt sjukhusfysikerssamarbete
- *5/1971/s Meddelande om rekommendation nr 5/1971 angående nordisk giltighet för recept
- *19/1971/s Meddelande om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invandrarnas kontakter med Finland
- *21/1971/s Meddelande om rekommendation nr 21/1971 angående samverkan vid bekämpningen av föroreningarna i Skagerack, Kattegatt och Öresund
- *3/1972/s Meddelande om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar
- 4/1972/s Meddelande om rekommendation nr 4/1972 angående nordisk miljöskyddskonvention
- *1/1973/s Meddelande om rekommendation nr 1/1973 angående försörjarbegreppets utformning
- *2/1973/s Meddelande om rekommendation nr 2/1973 angående auktorisation av optiker
- *3/1973/s Meddelande om rekommendation nr 3/1973 angående nordisk arbetsmarknad för optiker
- 4/1973/s Meddelande om rekommendation nr 4/1973 angående ambulanstjänsten på Nordkalotten
- *5/1973/s Meddelande om rekommendation nr 5/1973 angående fortbildning av lärare vid socialhögskolor
- 6/1973/s Meddelande om rekommendation nr 6/1973 angående kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete
- 8/1973/s Meddelande om rekommendation nr 8/1973 angående forskning på handikappvårdens område
- *9/1973/s Meddelande om rekommendation nr 9/1973 angående permanent samarbete om njurtransplantationer
- *29/1973/s Meddelande om rekommendation nr 29/1973 angående nordiskt hälsokortsystem
- 32/1973/s Meddelande om rekommendation nr 32/1973 angående vård av narkotikamissbrukare
- 3/1974/s Meddelande om rekommendation nr 3/1974 angående nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter
- 5/1974/s Meddelande om rekommendation nr 5/1974 angående nordisk försöksverksamhet för att motverka stress i arbetsmiljön
- *6/1974/s Meddelande om rekommendation nr 6/1974 angående trygghet av patienters rättssäkerhet
- *8/1974/s Meddelande om rekommendation nr 8/1974 angående nordisk rusmedelsforskning
- 27/1974/s Meddelande om rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning

- *28/1974/s Meddelande om rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse
- *7/1975/s Meddelande om rekommendation nr 7/1975 angående rättsligt skydd för mäns och kvinnors lika rättigheter
- *8/1975/s Meddelande om rekommendation nr 8/1975 angående begränsning av utsläpp i Bottniska viken m. m.
- *9/1975/s Meddelande om rekommendation nr 9/1975 angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön
- *10/1975/s Meddelande om rekommendation nr 10/1975 angående nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område
- 11/1975/s Meddelande om rekommendation nr 11/1975 angående samnordisk vidareutbildning av sjuksköterskor
- 19/1975/s Meddelande om rekommendation nr 19/1975 angående nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet
- 13/1976/s Meddelande om rekommendation nr 13/1976 angående giftiga och farliga stoffer i arbetslivet
- 14/1976/s Meddelande om rekommendation nr 14/1976 angående nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet

E. Frågor

3. Fråga till Nordiska ministerrådet om skeppsmedicinsk forskning (ställd av Anna-Greta Skantz) /D 1977/10/1969/s/
6. Fråga till Nordiska ministerrådet om det tilltagande missbruket av tunga narkotiska preparat i de nordiska länderna (ställd av Asbjørn Haugstvedt) /D 1977/32/1973/s/
7. Fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter (ställd av Raino Westerholm) /D 1977/3/1974/s/
13. Fråga till Nordiska ministerrådet om tillämpningen av det nordiska samarbetsprogrammet på arbetsmarknadsområdet (ställd av Ilkka-Christian Björklund) /D 1977/19/1975/s/
14. Fråga till Nordiska ministerrådet om utbyggnaden av Nordiska hälsovårdshögskolan (ställd av Petter Savola)
16. Fråga till Nordiska ministerrådet om effektiviserat samarbete mellan narkotikapolis och andra myndigheter (ställd av Tellervo Koivisto) /D 1977/32/1973/s/
17. Fråga till Nordiska ministerrådet om nordiskt institut för skärgårdsforskning (ställd av Bror Lillqvist) /D 1977/27/1974/s/

Trafikutskottet

A. Medlemsförslag

- A 489/t Medlemsförslag om samnordisk insats mot trafikonykterheten
- A 490/t Medlemsförslag om förbättring av barnens trafikmiljö
- *A 496/t Medlemsförslag om samnordiska åtgärder för att underlätta handikappades användande av kollektiva trafikmedel

C 1977. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
- *19/t Berättelse från Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK)

- *21/t Berättelse från Nordiska telekonferensen och styrkommittén för nordiskt telesamarbete
- *25/t Berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning
- *27/t Berättelse från Nordiska postföreningen

Nedanstående berättelse redovisas i C 1

BILAGA 11

- 129/t Berättelse från Nordiska trafiksäkerhetsrådet

D 1977. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- *1/1967/t Meddelanden om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik
- 25/1967/t Meddelanden om rekommendation nr 25/1967 angående gemensam politik beträffande charterflyg
- *9/1968/t Meddelande om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim
- *27/1968/t Meddelande om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning
- *35/1968/t Meddelande om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning
- *15/1970/t Meddelande om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando
- 16/1970/t Meddelande om rekommendation nr 16/1970 angående Blå vägens utbyggnad till Europaväg
- 34/1970/t Meddelande om rekommendation nr 34/1970 angående nordisk giltighet för körkort
- *35/1970/t Meddelande om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon
- *4/1971/t Meddelande om rekommendation nr 4/1971 angående en mellanriksväg mellan Virtaniemi och Tjærebukten
- *8/1972/t Meddelande om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter
- *9/1972/t Meddelande om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och Stockholmsområdet
- *11/1972/t Meddelande om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden
- *15/1972/t Meddelande om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar
- 23/1973/t Meddelande om rekommendation nr 23/1973 angående ökad turism i Norden och stöd till NTTK
- *24/1973/t Meddelande om rekommendation nr 24/1973 angående förarskydd vid trafikförsäkring
- *25/1973/t Meddelande om rekommendation nr 25/1973 angående trafikregler för handikappfordon
- *26/1973/t Meddelande om rekommendation nr 26/1973 angående likartade bestämmelser om terränggående motorfordon
- *27/1973/t Meddelande om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet
- *28/1973/t Meddelande om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige
- *9/1974/t Meddelande om rekommendation nr 9/1974 angående märkning av mediciner och andra bedövande ämnen som kan utgöra en trafikfara
- *10/1974/t Meddelande om rekommendation nr 10/1974 angående byggande av bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby
- *11/1974/t Meddelande om rekommendation nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller

- 12/1974/t Meddelande om rekommendation nr 12/1974 angående obligatorisk användning av säkerhetsbälte
- *13/1974/t Meddelande om rekommendation nr 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restaurantfacket
- *14/1974/t Meddelande om rekommendation nr 14/1974 angående byggande av landsvägsbro vid Kolari
- *26/1974/t Meddelande om rekommendation nr 26/1974 angående påbud om bruk av skyddshjälm
- 1/1975/t Meddelande om rekommendation nr 1/1975 angående färjeförbindelser mellan Vasa och Umeå
- *2/1975/t Meddelande om rekommendation nr 2/1975 angående ökad användning av reflexanordningar
- *3/1975/t Meddelande om rekommendation nr 3/1975 angående NORDTURIST-biljett
- *4/1975/t Meddelande om rekommendation nr 4/1975 angående passagerar- och bilfärja mellan Island, Färöarna och det övriga Norden
- *1/1976/t Meddelande om rekommendation nr 1/1976 angående nordiskt handlingsprogram för turistsamarbete
- *2/1976/t Meddelande om rekommendation nr 2/1976 angående utvidgade resealternativ i internordisk flygtrafik
- *3/1976/t Meddelande om rekommendation nr 3/1976 angående internordisk giltighet för körkort
- *4/1976/t Meddelande om rekommendation nr 4/1976 angående utvidgade resealternativ för pensionärer m. fl.

E. Frågor

8. Fråga till Nordiska ministerrådet om färjeförbindelser mellan Vasa och Umeå (ställd av Rolf Sellgren) /D 1977/1/1975/t/
10. Fråga till Nordiska ministerrådet om harmonisering av transportstöd (ställd av Bjarne Mørk Eidem)

Ekonomiska utskottet

A. Medlemsförslag

- A 466/e Medlemsförslag om utnyttjande av alternativa energikällor
- A 473/e Medlemsförslag om nordisk samverkan för hantering av radioaktivt avfall
- A 476/e Medlemsförslag om samordning av de nordiska ländernas forskning om samt kartläggning och utnyttjande av havets resurser
- A 478/e Medlemsförslag om nordisk insats för att underlätta nyetablering av mindre och medelstora företag grundade på innovationer
- A 479/e Medlemsförslag om nordisk samverkan för att främja u-ländernas intressen inom världshandeln
- A 482/e Medlemsförslag om nordisk insats för att bevara den fria sjöfarten
- A 484/e Medlemsförslag om den nordiska samverkan på biståndspolitikens område
- A 492/e Medlemsförslag om en nordisk bank för utvecklingsländerna
- A 499/e Medlemsförslag om nordiskt finansieringsstöd till färöisk ekonomi

B. Ministerrådsförslag

- B 21/e Ministerrådsförslag om program för nordiskt samarbete inom byggsektorn
- B 22/e Ministerrådsförslag om nordisk konvention om gränskommunalt samarbete

C 1977. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
- *3/e Berättelse från Nordisk statistisk sekretariat
- *4/e Berättelse från det tulladministrativa rådet
- *11/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål
- *12/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor
- *31/e Berättelse från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete
- 35/e Berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling
- *39/e Berättelse från Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet

Nedanstående berättelser redovisas i C 1

BILAGA 9

- 127/e Berättelse om Nordel

BILAGA 10

- 128/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergi-frågor

D 1977. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- *14/1970/e Meddelande om rekommendation nr 14/1970 angående forskningsinstitut för framtidsfrågor
- *6/1971/e Meddelande om rekommendation nr 6/1971 angående förenkling av tullbehandlingen av skogs- och jordbruksmaskiner
- *7/1971/e Meddelande om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elektriska säkerhetsfrågor
- *12/1971/e Meddelanden om rekommendation nr 12/1971 angående gemensamt införande av SI-systemet
- *31/1971/e Meddelande om rekommendation nr 31/1971 angående analysattester rörande fröer
- *1/1972/e Meddelande om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar
- 2/1972/e Meddelande om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området
- *7/1972/e Meddelande om rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsumentupplysning om personbilar
- 13/1973/e Meddelande om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar
- 15/1974/e Meddelande om rekommendation nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat
- 16/1974/e Meddelande om rekommendation nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst—västhandeln

- *19/1974/e Meddelande om rekommendation nr 19/1974 angående nordiskt samråd vid utformningen av beskattningen av fysiska personer
- *20/1974/e Meddelande om rekommendation nr 20/1974 angående företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag
- 21/1974/e Meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete
- 22/1974/e Meddelande om rekommendation nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning
- 23/1974/e Meddelande om rekommendation nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten
- *5/1975/e Meddelande om rekommendation nr 5/1975 angående handlingsprogram för ökad livsmedelsförsörjning
- 6/1975/e Meddelande om rekommendation nr 6/1975 angående Nordtests arbetsformer
- 18/1975/e Meddelande om rekommendation nr 18/1975 angående nordisk investeringsbank
- *12/1976/e Meddelande om rekommendation nr 12/1976 angående offentliga inköp i Norden

Översikt över sessionen

Rådets plenarmöten hölls i riksdagens plenisal i Riksdagshuset. Platsfördelningen i salen framgår av planen sist i bandet. För utskottens, delegationernas och presidiets sammanträden, för sekretariatens och pressens arbete m. m. disponerades olika lokaler i samma byggnad.

Plenarmöten

Torsdagen den 31 mars kl. 10.00—12.20 och 14.30—19.55

Fredagen den 1 april kl. 09.30—12.05 och 14.30—18.35

Lördagen den 2 april kl. 08.30—11.35 och 14.00—16.10

Söndagen den 3 april kl. 11.30—13.20

Utskottsmöten

Juridiska utskottet

Torsdagen den 31 mars kl. 09.15—09.55

Lördagen den 2 april kl. 13.30—14.00

Kulturutskottet

Torsdagen den 31 mars kl. 09.20—09.45

Lördagen den 2 april kl. 13.50—14.10

Social- och miljöutskottet

Torsdagen den 31 mars kl. 09.15—09.50

Lördagen den 2 april kl. 13.30—13.55

Trafikutskottet

Torsdagen den 31 mars kl. 09.15—09.50

Lördagen den 2 april kl. 13.30—14.00

Ekonomiska utskottet

Torsdagen den 31 mars kl. 09.15—09.45

Lördagen den 2 april kl. 13.30—14.00

Särskilda arrangemang

Torsdagen den 31 mars:	Lunch i Finlandiahuset (värd: Finlands riksdag) Kvällen reserverad för sammankomster i riksdagspartiernas regi
Fredagen den 1 april:	Middag å Restaurant Fiskartorpet (värd: Finlands regering)
Lördagen den 2 april:	Nordiska rådets 25-årsfest Utdelning av Nordiska rådets litteraturpris (Finlandiahuset) Mottagning i Helsingfors stadshus (värd: Helsingfors stad)

PROTOKOLL

Protokoll

1:a mötet

Torsdagen den 31 mars 1977 kl. 10.00

Presidenter: Poul Hartling (1—4) och V. J. Sukselainen (5—16)

Dagordning

1. Öppningsanförande av presidenten Poul Hartling
2. Namnupprop: godkännande av medlemslista
3. Val av presidium
4. Val av suppleanter för presidiemedlemmarna
5. Anförande av den nyvalde presidenten
6. Utsändande av handlingar till sessionen
7. Fastställande av saklista till sessionen
8. Meddelande om voteringsordningen
9. Val av informationskommitté
10. Val av budgetkommitté
11. Val av medlemmar till Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté
12. Fyllnadval till Nordiska kulturfondens styrelse
13. Val av särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning
14. Val av revisorer och revisorssuppleanter för Nordiska kulturfonden 1977 och 1978
15. Bemyndigande för de fasta utskotten att lägga sådana berättelser, med undantag av C 1, och meddelanden till handlingarna vilka ej upptagits på saklistan för sessionen eller vilka icke slutbehandlats på sessionen

16. C 1: Berättelse rörandet det nordiska samarbetet

Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium (generaldebatt)

1 Öppningsanförande av presidenten Poul Hartling

Ærede forsamling, mine damer og herrer!
Med en tak til Finlands riksdag, som har stillet sit hus til rådighed, hilser jeg Nordisk Råds medlemmer og gæster, repræsentanter for de nordiske sekretariater og institutioner, sagkyndige, funktionærer og massemediernes medarbejdere hjertelig velkommen til rådets 25. session.

Det er Finlands privilegium at være vært for os hver 5. år, når vi holder runde fødselsdage og jubilæer. Det værtskab ligger i gode hænder. Ikke alene her i riksdagshuset, men også andre steder i Finlands smukke hovedstad er der af vore finske venner sørget for værdige rammer om denne jubilæumssession.

Siden Nordisk Råds 24. session i København sidste år er et af vore medlemmer, *Nikolaj Rosing*, afgået ved døden i en alder af 64 år. Inden Nikolaj Rosing i januar 1975 blev indvalgt i Nordisk Råds danske delegation og i delegationens arbejdsudvalg, havde han i en lang årrække været medlem af det danske folketing. Rosing var levende interesseret i alle samfundslivets områder, men i kraft af sin uddannelse og sin stilling som overlærer ved Godthåb

seminarium kom han til at gøre en særlig indsats på det kulturelle område.

Vi vil mindes Nikolaj Rosing som en god kollega, der i den korte tid, han fik lov at arbejde i Nordisk Råd og i rådets kulturudvalg, nåede at skabe sig mange nordiske venner.

Når vi samles til Nordisk Råds 25. session, er det naturligt at tænke på, hvordan det begyndte for 25 år siden, og på, hvad der er nået i de 25 år.

Det nordiske samarbejde er ældre end Nordisk Råd. Men med Nordisk Råd fik samarbejdet en ny dimension. Nordisk Råd blev parlamenternes og regeringernes nordiske mødested. Her kunne man i de nordiske demokratiske lande drøfte fælles anliggender, og her kunne man få inspiration til at virkeliggøre det samarbejde, som ikke blot skulle være smukke ord, men skulle omsættes i nordisk hverdag.

Når noget nyt begynder, er der altid et samspil mellem den situation, der gør det nye naturligt og nødvendigt, og de personer, der forstår, hvad situationen kræver, og som har initiativ og handlekraft til at sætte det i gang.

Situationen efter anden verdenskrig gjorde det naturligt, at de nordiske lande rykkede hinanden nærmere og følte trang til at stå sammen og, hvor det var muligt, gøre grænseskellene lavere. Der var fremtrædende politikere og embedsmænd i Norden, der sansede denne situations krav. De greb øjeblikket og omsatte ønsket om nordisk samvirke i den konkrete nyskabelse, der hedder Nordisk Råd.

Præsidiets har indbudt nogle af de ledende personligheder, der har været med til at skabe Nordisk Råd og sætte præg på Nordisk Råd til at være rådets hædersgæster ved denne jubilæumssession. Den komité, som den nordiske interparlamentariske union nedsatte omfattede Hans Hedtoft fra Danmark, Oscar Torp fra Norge, Karl-August Fagerholm fra Finland, Sigurður Bjarnason fra Island og Nils Herlitz fra Sverige. De tre sidstnævnte har vi den glæde at have iblandt os ved denne session. Vi har også som vore gæster i anledning af jubilæet indbudt flere parlamentarikere, som i en lang årrække har gjort en overordentlig stor indsats i rådet, nemlig fra Danmark

J. O. Krag og Knud Thestrup, fra Norge Einar Gerhardsen og John Lyng og fra Sverige Tage Erlander og Bertil Ohlin.

Vi har endvidere bedt nogle af vore tidligere generalsekretærer om at være med til rådets 25. session. Det gælder Frantz Wendt fra Danmark, Eiler Hultin og Ragnar Meinander fra Finland, Einar Løchen fra Norge og Gustaf Petrén fra Sverige. De har gennem mange år trukket et stort læs. Vi vil her ved indledningen til sessionen byde vore hædersgæster et særligt og hjerteligt velkommen.

Hvad der er nået i de 25 år med hensyn til konkrete resultater, skal jeg ikke i denne korte indledningstale forsøge at gøre op. Det vil der nok blive lejlighed til i løbet af sessionen.

Derimod kunne der være grund til at sige nogle få ord om rådets virksomhed og dets måde at arbejde på.

I begyndelsen var det juridiske grundlag for rådets arbejde, at de enkelte lande hver for sig havde vedtaget enslydende vedtægter.

Men på den 10. session i 1962, som — selvfølgelig! — blev holdt her i Helsingfors, vedtog man den såkaldte Helsingforsaftale, som var en egentlig samarbejdsoverenskomst, der siden blev ratificeret i de pågældende lande. Hermed fik rådet altså en folkeretlig basis.

I 1971 udbyggedes Helsingforsaftalen, således at Færøerne og Åland blev repræsenteret i Nordisk Råd. Samtidig bestemtes det at formalisere regeringssamarbejdet. Det skete ved oprettelsen af Nordisk Ministerråd med centralt sekretariat i Oslo. Nordisk Råd fik sit centrale sekretariat med præsidiensekretariatet i Stockholm.

Samme år gennemførtes kulturaftalen, og man oprettede et fælles kultursekretariat i København.

Andre vigtige samarbejdsaftaler, som er udsprunget af Nordisk Råds arbejde, er Transportaftalen fra 1972, Miljøbeskyttelseskonventionen fra 1974 og Nordisk Investeringsbank, som oprettedes i 1976 med sæde i Helsingfors.

Det har således været skik i vort samarbejde, at vi er gået pragmatisk til værks. Trods mange beskyldninger for bureaukrati står det dog fast, at der ikke er oprettet nye

organer, før der viste sig et behov for dem. Sammenligner man med andre internationale organisationer, der omfatter samarbejde med flere lande, må det nok siges, at kontorapparatet i Nordisk Råd er særdeles beskedent. Der skal nok være nogle, der både med forbavselse og med tilfredshed har noteret sig oplysningen om, at udgifterne til Nordisk Råds apparat kun andrager en tusindedel af de nordiske landes statsudgifter.

Det er min tro, at disse rammer kan holde langt ud i fremtiden. Man kan bruge mange kræfter på at ændre arbejdsformer og procedurer, men når disse fungerer forstandigt, er det nok bedst at bruge de kræfter, vi har til rådighed, på, hvad der er væsentligere, nemlig samarbejdets indhold. Det kan man så meget snarere, som det er min opfattelse, og jeg tror hele præsidiets, at den nuværende organisation er tilfredsstillende.

Mit ønske for den 25. session skal være, at det må blive en arbejds-session, der er med til at bringe samarbejdet mellem vore lande endnu et skridt fremad, og at det må blive en jubilæumssession, der også på det personlige plan må bringe os nærmere hinanden.

Med disse ord har jeg den ære at erklære Nordisk Råds 25. session for åbnet.

2

Namnupprop: godkännande av medlemslistan

Namnupprop företogs enligt följande medlemslista, upprättad enligt § 4 i arbetsordningen:

Regeringsrepresentanter:

Ágústsson, Einar
 Ahlmark, Per
 Aminoff, Carl Göran*
 Andersen, K. B.
 Antonsson, Johannes
 Aune, Leif
 Berner, Arne*
 Bohman, Gösta
 Christiansen, Ragnar*

Egeland, Kjølvs
 Friggebo, Birgit*
 Frydenlund, Knut*
 Fäldin, Thorbjörn
 Gestrin, Kristian
 Gjerde, Bjartmar
 Granvik, Ragnar*
 Gredal, Eva*
 Gustavsson, Rune*
 Hallgrímsson, Geir
 Hansen, Jørgen Peder
 Hentze, Demmus
 Hjalmarsson, Vilhjálmur
 Hove, Ove*
 Häggblom, Alarik
 Jensen, Egon*
 Johansson, Olof
 Jørgensen, Anker
 Kangas, Orvokki
 Karjalainen, Ahti
 Korhonen, Keijo
 Loikkanen, Jouko
 Mathiesen, Matthías Á.*
 Matthiasen, Niels*
 Micttunen, Martti
 Nordli, Odvar
 Nørgaard, Ivar*
 Olesen, Kjeld*
 Olsson, Elvy
 Rekola, Esko
 Ryste, Ruth
 Söder, Karin
 Toivanen, Irma
 Troedsson, Ingegerd*
 Turesson, Bo*
 Uusitalo, Eino*
 Valle, Inger Louise
 Westerlund, Seppo
 Wikström, Jan-Erik*
 Virolainen, Johannes*
 Väyrynen, Paavo
 Väänänen, Marjatta
 Åsling, Nils G.

Valda medlemmar:

Adamsson, Erik
 Albertsen, Kristian
 Ásgrímsson, Halldór
 Austrheim, John
 Björklund, Ilkka-Christian
 Borten, Per

* Ej närvarande vid namnuppropet.

* Ej närvarande vid namnuppropet.

Bratteli, Trygve
 Brusvang, René
 Buvik, Martin
 Carlsson, Eric
 Christensen, Christian
 Christensen, Ib
 Dinesen, Erling
 Eidem, Bjarne Mørk
 Ekelund, Ulla
 Feldt, Kjell-Olof
 Fjeldvær, Rolf
 Gíslason, Gylfi Þ.
 Guðmundsson, Gils
 Gustavsen, Finn
 Hansen, Guttorm
 Hartling, Poul
 Haugstvedt, Asbjørn
 Helgadóttir, Ragnhildur
 Hermannsson, Sverrir
 Hernelius, Allan
 Hetemäki, Elsi
 Holkeri, Harri
 Holmberg, Gustav
 Jacobsen, Kirsten*
 Jansson, Paul
 Johansson, Knut
 Karhuvaara, Sinikka
 Knudson, Olaf
 Koivisto, Tellervo
 Korvald, Lars
 Kristensson, Astrid
 Kyllingmark, Håkon
 Larsen, Reidar T.
 Lillqvist, Bror
 Lund Thor
 Mellqvist, Sven
 Mørch, Otto
 Nilsen, Arne
 Nilsson, Jan-Ivan
 Nørlund, Ib
 Olsen, Poul Jacob
 Palm, Sture
 Palme, Olof
 Patursson, Erlendur
 Pedersen, Robert
 Pihlajamäki, Veikko
 Risgaard Knudsen, Jens
 Saarinen, Aarne
 Savola, Petter
 Schlüter, Poul
 Sellgren, Rolf

Skaftason, Jón
 Skantz, Anna-Greta
 Skytte, Karl
 Steenberg, Erland
 Stubberud, Liv
 Sukselainen, V. J.
 Sundberg, Ingrid
 Sundman, Per Olof
 Sundqvist, Ulf
 Tarjanne, Pekka
 Tastesen, Bernhardt
 Tikka, Seppo
 Tuominen, Mirjam
 Tuomioja, Erkki
 Werner, Lars
 Westerholm, Raino
 Westerlund, Henrik
 Willoch, Kåre
 Wirtén, Rolf
 Voigt, Mogens
 Woivalin, Folke

3

Val av presidium

Arbetsutskotten hade föreslagit, att till president skulle väljas V. J. Sukselainen, Finland, och till vice presidenter Poul Hartling, Danmark, Jón Skaftason, Island, Trygve Bratteli, Norge, och Olof Palme, Sverige.

Arbetsutskottens förslag bifölls.

4

Val av suppleanter för presidiemedlemmarna

Arbetsutskotten hade föreslagit, att till suppleanter för presidiemedlemmarna skulle väljas Erling Dinesen, Danmark, Bror Lillqvist, Finland, Ragnhildur Helgadóttir, Island, Erland Steenberg, Norge och Jan-Ivan Nilsson, Sverige.

Arbetsutskottens förslag bifölls.

V. J. Sukselainen övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

* Ej närvarande vid namnuppropet.

* Ej närvarande vid namnuppropet.

5

Anförande av den nyvalde presidenten

Värderade rådsmedlemmar, ärade hedersgäster, mina damer och herrar! På mina egna och på de övriga presidiemedlemmarnas vägnar ber jag att få framföra vårt vördsamma tack för det förtroende, som rådet vid det nyss förrättade valet har visat oss. Vi är fullt medvetna om att rådet denna gång har långt mera ärenden än tid till sitt förfogande. Då vi leder ordet skall vi försöka göra vårt bästa för att jämvikten mellan saker och tid skall kunna upprätthållas. Vi ber om Er förståelse, om våra ambitioner i något skede kan komma att råka i konflikt med talarnas ambitioner.

Ni drar Er säkert till minnes, kära vänner, den diskussion som vi förde vid 24:e sessionen i Köpenhamn om simultantolkningen. Ni minns säkert hur flera av dem, som motsatte sig reformen, lovade försöka tala tydligt, så att alla skulle förstå varandra. Diskussionen ledde dock till att vi vid denna 25:e session genomför simultantolkning på försök. Och verkligheten är även denna gång underbarare än dikten. Just av den orsaken, att vi har simultantolkning, bör vi försöka tala så lugnt och tydligt som möjligt, så att tolkningens inkörning skall lyckas och mången skall få mera nytta av detta tankeutbyte än vad han på egen hand annars skulle få.

Då jag tänker på förberedelserna för denna session förefaller det mig som om de isländska, norska och svenska rådsmedlemmarna under årens lopp har fått en klar förnimmelse av att inrikespolitiken i Danmark och Finland rymmer drag, som i de andra nordiska länderna uppträder i mycket mildare form. Måne detta kan bero på att det både hos oss och i Danmark existerar flera partier än i de andra nordiska länderna. De av Er som var med på 20:e sessionen för fem år sedan här i Finland minns kanske, att jag då i mitt öppningsanförande försökte försvara den långsamma takten hos oss när det gäller att bilda regering. Vi hade just då en längre tid försökt få till stånd en majoritetsregering, och först någon dag innan rådet samlades vågade vi sända ut inbjudningskort till medlemmarna av den sittande tjänstemannaregeringen. Ni

kommer säkert ihåg hur det då gick i Finland. Det blev ingen majoritetsregering, men samma man som i början av sessionen i egenskap av riksdagens talman hade bjudit oss på den traditionella talmanslunchen, bjöd oss i slutet av veckan som statsminister i en minoritetsregering på den traditionella regeringsmiddagen.

Denna vår egen story rann naturligtvis oss finnar först i hågen, när vi fick höra, att Anker Jørgensen hade upplöst folketinget just vid den tidpunkt, när detaljerna för sessionen, som var planerad till slutet av februari, började vara fastslagna här hos oss. Och det var väl också det som gjorde att vi inte alls var förargade på Anker, trots att ett färdigt arbete slank oss ur händerna. Vi tänkte bara, att det är ju han själv som blir lidande om han upplöser folketinget vid orätt tid.

Vi började leta efter en ny tidpunkt för sessionen. Det var så svårt, att vi nästan igen började erinra oss vår egen regeringsfråga. Vi mindes, att visst har man ju här hos oss också detta år ruvat på en majoritetsregering i månader, och vi började befara att också den skulle börja kravla sig ur sitt skal innan jubileumssessionen hade hunnit hållas. Vi påskyndade fastställandet av en ny tidpunkt och lyckades med det. Vi hoppas att ingen av våra nordiska vänner anser att de påtryckningar vi var tvungna att tillgripa innebar grövre än mildt våld.

När det blev klart, att Anker Jørgensen hade bedömt den politiska situationen riktigt och hemfört segern i valet, började också vi tro att vi hade fått förlåtelse av alla dem som vi hade behandlat omilt då den nya tidpunkten fastställdes. Vi måste ju ändå alla slå vakt om varandras rätt till fri företagsamhet och även stå för följderna. Det började förefalla som om ingen egentligen hade lidit någon annan skada av det hela, än att mötestiden hade förkortats. Kanske det rentav är bra, att den 25:e sessionen mera formar sig till ett arbetsmöte än till enbart en festlighet. En stämning av fest i det vardagliga slitet uppstår redan av det, att de veteraner, som under de gångna decennierna har spelat en central roll i utvecklingen av rådets arbete vänligen har hörsammat vår inbjudan och nu rör sig här i vår krets som levande vitt-

nesbörd om de årtionden, vilkas arbete vi just under denna session vill minnas och hedra. Jag ber att på rådets vägnar få hälsa Er, våra ärade hedersgäster, hjärtligt välkomna och hoppas att Ni skall trivas i vår krets under dessa dagar.

Jag skulle i första hand vilja rikta Er uppmärksamhet på den sist förflutna femårsperioden, under vilken många av Er redan har varit borta från vår krets. Under den senaste femårsperioden har ministerrådet med sina sekretariat verkat hos oss. De fem ländernas gemensamma parlament har således också haft ett slags gemensam femlandsregering. På grund av detta har aktiviteten på regeringssidan ökat. Ministerrådet har haft tillgång till expertresurser. Det har kunnat bereda förslag till rådet om större frågor än vad krafterna räckte till för innan ministerrådet grundades. Papper rör sig nog fortfarande i rikliga mängder inom rådet, men vi har inte längre samma behov att upprepa den gamla klagovisan om det överflödiga papperskriget. Vi håller steg för steg på att ta itu med de verkligt stora frågorna, vilkas förverkligande ger oss känslan av att vi snabbt går emot ett starkare och mera enhetligt Norden än förut.

I dessa tecken ber jag att få hälsa Er alla välkomna till Finland och vågar uttrycka förhoppningen att denna session, trots de små initialsårigheterna, skall bli en verklig jubileumssamling. Finland firar i år sin självständighets 60-årsjubileum. Vi gläder oss över att ett kvartsekel av denna tid har inneburit samarbete i Nordiska rådet och att vi får fira rådets 25-årsjubileum just detta år tillsammans med Er här i Finland.

6

Utsändande av handlingar till sessionen

I arbetsordningens § 44 fastslås att de förslag som skall behandlas av plenarförsamlingen, jämte därtill hörande utredningar och utskottsbetänkanden, skall utsändas senast två veckor före sessionens början. Paragrafen bör tolkas så att remissmaterialet utgör en del av utredningsmaterialet.

Presidiet fastslår att plenarförsamlingen

godkänner att medlemsförslag kan behandlas även om utsändningen av remissmaterialet varit begränsad eller om annat material sänts ut senare än två veckor före sessionens början. Beslutet kräver 2/3 flertal enligt § 48 i arbetsordningen.

Presidiets förslag bifölls.

7

Fastställande av saklista för sessionen

Presidiet föreslår att å saklistan för sessionen skall upptagas de saker, vilka icke utmärkts med asterisk i den utdelade förteckningen jämte tillägg över i rådet anhängiga saker.

Saklistan för sessionen fastställdes i enlighet med presidiets förslag.

8

Meddelande om voteringsordningen

Presidenten: Voteringen i Riksdagshuset sker med omröstningsapparat.

Enligt § 11 i arbetsordningen för Nordiska rådet kan en medlem rösta ja eller nej eller avstå från att rösta.

9

Val av informationskommitté

De samlade arbetsutskotten hade föreslagit att Nordiska rådet till medlemmar i rådets informationskommitté för tiden intill nästa ordinarie session väljer:

från Danmark: Chr. Christensen och Robert Pedersen

från Finland: Ilkka-Christian Björklund och Petter Savola

från Island: Ragnhildur Helgadóttir och Gylfi Þ. Gíslason

från Norge: Jo Benkow och Guttorm Hansen

från Sverige: Sture Palm och Per Olof Sundman.

Arbetsutskottens förslag bifölls.

10

Val av budgetkommitté

De samlade arbetsutskotten hade föreslagit, att Nordiska rådet till medlemmar i rådets budgetkommitté för tiden intill nästa ordinarie session väljer:

från *juridiska utskottet*:

Kristian Albertsen och Astrid Kristensson
från *kulturutskottet*:

Gylfi Þ. Gíslason och Karl Skytte
från *social- och miljöutskottet*:

Asbjørn Haugstvedt och Bror Lillqvist
från *trafikutskottet*:

Pekka Tarjanne och Gils Guðmundsson
från *ekonomiska utskottet*:

Kjell-Olof Feldt och Erland Steenberg
Arbetsutskottens förslag bifölles.

11

Val av medlemmar till Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté

Arbetsutskotten hade föreslagit, att Nordiska rådet träffar följande beslut rörande rådets medlemmar i kontrollkommittén:

dels att nuvarande rådsrepresentanters mandat förlängs t. o. m. den 31 maj 1977 (dvs. Poul Hartling, Mauno Forsman, Jón Skaftason, Martin Buvik och Paul Jansson),

dels att plenarförsamlingen utser följande fem representanter att ingå i Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté under samma mandatperiod som ministerrådets fem representanter, nämligen den 1 juni 1977—den 30 april 1979:

från Danmark: Poul Hartling

från Finland: Mauno Forsman

från Island: Jón Skaftason

från Norge: Håkon Kyllingmark

från Sverige: Paul Jansson.

Arbetsutskottens förslag bifölles.

12

Fyllnadsval till Nordiska kulturfondens styrelse

Nordiska rådet valde vid sin 24:e session fem medlemmar i styrelsen för Nordiska kulturfonden för åren 1977—1978. Sedermera har Ingemar Mundebo lämnat styrelsen.

Arbetsutskotten hade föreslagit, att Nordiska rådet väljer Gunnar Richardson som ersättare för Ingemar Mundebo i kulturfondens styrelse för tiden 1977—1978.

Arbetsutskottens förslag bifölles.

13

Val av särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning

Arbetsutskotten hade föreslagit, att Nordiska rådet tillsätter ett särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning och föreslår till medlemmar i utskottet för tiden intill nästa session:

från Danmark: Robert Pedersen med Svend Haugaard som suppleant

från Finland: Ulf Sundqvist med Elsi Hetemäki som suppleant

från Island: Gylfi Þ. Gíslason med Ragnhildur Helgadóttir som suppleant

från Norge: Per Borten med Rolf Fjeldvær som suppleant

från Sverige: Paul Jansson med Eric Carlsson som suppleant.

Arbetsutskottens förslag bifölles.

14

Val av revisorer och revisorssuppleanter för Nordiska kulturfonden för 1977 och 1978

Arbetsutskotten hade föreslagit att Nordiska rådet till revisorer och revisorssuppleanter för Nordiska kulturfonden för åren 1977 och 1978 väljer:

Otto Mørch med Ivar Hansen som suppleant

Jørgen Bredsdorff med S. Lenler-Olsen som suppleant.

Arbetsutskottens förslag bifölles.

15

Bemyndigande för de fasta utskotten att lägga sådana berättelser, med undantag av C 1, och meddelanden till handlingarna vilka ej upptagits på saklistan för sessionen eller vilka icke slutbehandlats på sessionen

Presidiet föreslår att utskotten bemyndigas att lägga till handlingarna sådana be-

rättelser, med undantag av C 1, och meddelanden, vilka ej upptagits på saklistan för sessionen eller vilka icke slutbehandlats vid sessionen.

Presidiets förslag bifölles.

16

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet och Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium (generaldebatt)

Bratteli: Hr. president! När Nordisk Råd har passert 25 år, har det vist sin livsrett. Det hadde som en vil vite en trang start, og forventningene til det var vel noe forskjellige. Gjennom mange år var det i første rekke representantene fra parlamentene som bar det hele fram. Det var medlemsforslagene som gav det praktiske arbeidsstoffet. Dette brede tilfang av forslag kunne vel føre til at det ble stilt spørsmål til systematikken i forslagene som ledd i et nordisk samarbeid og også om mange enkeltforlags verdi og betydning.

Det er lettere å vurdere det hele når en nå kan ta et blick tilbake. Denne form for nordisk samarbeid har i stor utstrekning beskjeftiget seg med hverdagslivets saker slik så mange enkeltmennesker møter dem. Rammen for arbeidet er i noen grad en følge av at utenrikspolitikk og forsvarspolitikk er holdt utenfor rådets arbeidsfelt.

På noen områder grupperer sakene seg sammen slik at deres betydning er ganske åpenbar. Det gjelder bl. a. det nordiske arbeidsmarkedet, kultursamarbeidet, lovsamarbeidet, samarbeidet om sosiale ordninger og rettigheter og om transport o. a. Men også på slike områder får en det riktigste bilde ved å finne sammen av de mange enkeltsaker, som hver for seg ikke ruver.

Det praktiske grunnlaget for arbeidet ble klart styrket da en fikk de nordiske samarbeidsministrene og ministerrådet. Det bragte regjeringene i et mer naturlig parlamentarisk forhold til Nordisk Råd. Det har knirket litt i kontakten mellom parlamentarisk og regjeringens organer, delvis som følge av at det er et område hvor forholdene er ulike mellom de fem land. Men dette var overgangssvakheter som i det vesentlige er overvunnet. Da ministerrådet

kom til, var det uttalt frykt for at den tidligere nære kontakt mellom presidiet og de nordiske statsministermøter ville bli svekket. Slik har det dessverre gått. Men det synes på begge sider nå å være interesse for å gjenopprette denne verdifulle kontakt.

Formene for økonomisk samarbeid har i siste generasjon stått sentralt i nær sagt alle verdensdeler, regioner og territorier. Slik vi kjenner det også for Europa og for Norden. I Reykjavik i 1970 kunne Nordisk Råd nesten enstemmig tilrå regjeringene å godta den da ferdig forberedte traktaten om Nordök. Snart etter kom denne traktaten likevel til å strande på den etterfølgende ratifikasjonsprosess. Om økonomiske forbindelser gjelder det imidlertid nesten alltid at en må holde fra hverandre den faktiske økonomiske utviklingen på den ene siden, og de formelle traktater og avtaler på den andre. Slik er det med forbindelsene mellom de nordiske land, og slik er det med disse lands forhold til Europa — og til resten av verden.

Det har vært en delvis eksplosiv vekst i utenrikshandel og økonomisk integrasjon. Det er ikke uten videre klart at handel og integrasjon ville ha utviklet seg sterkere innenfor traktatmessig mer bundne ordninger. De siste er ikke i første rekke av betydning for det daglige økonomiske samkvem. Traktater og de organer de instituerer, har større betydning for de politiske og statsrettslige forhold.

Nye oppgaver står på dagsordenen i Norden. Noen av de mest interessante gjelder økonomi. Til dette hører den nordiske investeringsbanken som nå er opprettet. Med sikte på den kommende tid knytter det mest interessante seg til forberedelsene av et samarbeid om energiforsyning og industriutvikling. Mest konkret har slike forhandlinger vært ført mellom Norge og Sverige. Men her er det klare interesser også for Danmark, Finland og delvis for Island.

Den sosialdemokratiske arbeiderbevegelsen og LO-organisasjonene i Norden har de sterkeste og lengste tradisjoner i nordisk samarbeid. Dette kommer nå også til uttrykk i ny felles politisk aktivitet i Nordisk Råd. Andre politiske retninger har også festnet seg i rådet, og dette vil kunne tjene samarbeidet.

Nordisk samarbeid skal ikke være noen dramatisk engangsoperasjon. Til hver tid må den politiske interesse følge oppmerksomt med det som skjer, og stille de oppgaver som kan trygge arbeid og inntekt for de brede folkegrupper. De siste år har gitt varsler som må bli tatt alvorlig. De nordiske land gikk foran i utviklingen av det som senere kalles velferdssamfunnet. I den industrialiserte verden er det nå utviklet produktivkrefter av för ukjent styrke, så sterke at en kan höre urolige spørsmål om det lenger er bruk for hele folket i arbeid. Vi kan lese rapporter basert på at land kan trygge betydelig produktjonsvekst og sikre folk rimelig tilgang på goder uten at de arbeidslöse vil bli trukket inn i produktjonsprosessen. Det er et perspektiv som er uhyggelig og ganske uakseptabelt. Alle mennesker har rett til etter sine evner å gjøre en innsats for det felles samfunn.

Hvis produktivkreftenes velde kolliderer med samfunnets etablerte ordning, da må denne ordning forandres. De økonomiske krefter må innordnes i former som gir hvert menneske rett til å yte etter evne, og rett til å få til sine behov — som det heter i en av den demokratiske sosialismens tidligste målsettinger.

Hva den ökonomisk avanserte verden nå gjennomlever, er ikke en fattigdomskrise, men en rikdomskrise. Mennesker frykter de krefter de selv har skapt. Ute i verden går millioner arbeidslöse. Våre nordiske land står overfor liknende grunnproblemer, selv om enkelte har unngått den store arbeidslöshet. I dette felt vil våre land möte sine störste oppgaver i kommende tid. De vil også kalle på den samarbeidsevne som i 25 år er utviklet i Nordisk Råd. Det er en aktivitet som kan gå direkte på samarbeid om økonomiske tiltak. Og som alltid vil kunne omfatte bred utveksling av erfaringer, viten og informasjon. Det kan bli vanskelig med å tilpasse seg de nye problemer. Men også ut fra de nye forhold er den sentrale oppgaven å bedre de økonomiske og sosiale vilkår for de store folkegrupper i våre land.

De nordiske land kan også samarbeide i tidens oppgaver med ansvarlig bruk av jordens ressurser og med å stoppe en utvikling som truer med å ödelegge natur og

miljö. Det presser seg fram som en livsopp-gave å forme et tilfredsstillende hverdagsmiljö både på arbeidssteder og bosteder.

Et arbeidsmarked skal ikke formes ensidig for de perfekte, sterke og höyskolerte. Hvert eneste menneske har rettferdskrav på å få bruke de evner det har. Produktjonslivet må formes etter de levende mennesker og ikke omvendt. Dette er ikke nye krav, men den nye internasjonale krisen stiller dem med ny styrke. På disse områder vil vi i de kommende år ha mye å lære av hverandre. Spesielt viktig er det at også de nye årsklasser etter som de kommer, finner arbeid og ökonomisk grunnlag for et selvstendig liv. Det ville være utålelig om en ny generasjon igjen skulle möte et stengt samfunn.

Det nye nivå for utdanning og arbeidsdeling sammen med den nesten totale overgang til to- og tre-barnsfamilien, har formet et helt nytt grunnlag for kravet om likestilling og om kvinnes likeverdige plass i samfunnet. Bevegelsen for likestilling mellom kjönnene har fått sterk og ökende makt. Også i arbeidet for å tilrettelegge gode vilkår for disse grunnleggende og varige forandringer vil vi ha mye å lære av hverandre.

Det viktigste resultat av det nordiske samarbeid kan imidlertid avleses i folkenes holdning til hverandre. Og dette går helt ned i dypet av de store folkegrupper. Verbale referanser til gamle motsetninger i Norden er nå stort sett redusert til historier til felles underholdning i godt menneskelig nordisk selskap. Da jeg selv i min ungdom startet min deltakelse i arbeiderbevegelsens nordiske samarbeid, var det ennå fremmede nasjoner som möttes. I dag mötes Nordens folk av alle grupper i en bred felles fölelse. Det störste resultat av Nordisk Råds 25 års virksomhet er dets utholdende bidrag til å styrke denne enhetsfölelsen mellom Nordens folkegrupper.

Justitieminister **Gestrin**: Herr president! Tillåt mig att till Nordiska rådet få framföra Nordiska ministerrådets välgångsönskingar med anledning av det 25-årsjubileum vi begår under denna session. Nordiska rådets obrutna initiativkraft och framtidsin-

riktade aktivitet berättigar till optimism i fråga om våra möjligheter att i fortsatt nära samverkan ytterligare utbygga det nordiska samarbetet. Jag är övertygad om att också denna jubileumssession skall bidra till att föra det nordiska samarbetet framåt.

Det förtjänar i dag att erinras om, att det nordiska samarbetet under 1970-talet har givits en ökad organisatorisk stadga och en större bredd än tidigare. I själva verket är det berättigat att säga att en ny fas i det nordiska samarbetet inleddes år 1971. Då genomfördes den revision av Helsingforsavtalet varigenom Nordiska ministerrådet upprättades vid sidan av Nordiska rådet. Följande år beslöt ministerrådet inrätta ett permanent nordiskt samarbetssekretariat. Avtalet härom trädde i kraft den 1 juli 1973 då sekretariatet inledde sin verksamhet i Oslo. Ett sekretariat för kulturella frågor fanns redan sedan 1971. För det nordiska samarbetet var upprättandet av Nordiska ministerrådet och dess sekretariat samt presidiesekretariatet viktiga och positiva avgöranden genom att det härigenom skapades fastare former för samverkan. Det sänkades dock inte röster som varnade för att de administrativa reformerna skulle leda till att regeringssamarbetet skulle byråkratiseras och stagnera. Redan nu kan man emellertid konstatera, att oron har visat sig obefogad. Med den ökade stadga ministerrådet har kunnat ge regeringssamarbetet har man kunnat förena traditionell nordisk smidighet med förmåga att snabbt anpassa aktiviteterna till nya konkreta behov. De konkreta arbetsresultaten från 1970-talets förra hälft bekräftar att så har varit fallet.

Behovet av fortlöpande kontakt mellan parlamentarikerna och regeringarna i Norden också emellan rådsessionerna har tillgodosetts genom ett flertal möten mellan Nordiska rådets organ och Nordiska ministerrådet. Vid statsministermötet i Helsingfors i december senaste år ställde sig statsministrarna positiva till kontinuerliga möten med Nordiska rådets presidium, en gammal praxis, till vilken Trygve Bratteli nyss hänvisade, som nu återupptas under denna session.

Ministerrådet fäster vikt vid att ha ett nära och förtroendefullt samarbete med arbetsmarknadens parter. Det är angeläget att

de praktiska insikter i arbetslivs- och även samhällsförhållanden i stort som parterna besitter kan utnyttjas i ministerrådets arbete. Ministerrådet har därför fastställt särskilda riktlinjer för att underlätta och vidareutveckla samarbetet med dessa parter.

1976 var ett i många avseenden problemfyllt år. De nordiska länderna ställdes inför uppgiften att bemästra de svårigheter, som berodde på att konjunkturuppgången fördröjdes. Det är dock glädjande att kunna konstatera att det nordiska samarbetet trots detta inte mattades av. Detta bekräftas av innehållet i den berättelse som ministerrådet avgivit över verksamheten sedan senaste rådsession. Denna berättelse, som nu föreligger till behandling i rådet, innehåller även en redogörelse rörande planerna för det fortsatta samarbetet.

Med tillfredsställelse kan vi konstatera att Nordiska investeringsbanken har inlett sin verksamhet under år 1976 och redan har kunnat bevilja sina första lån. Diskussionerna och förhandlingarna på det nordiska energi- och industrisamarbetets område tilldrar sig en särskild uppmärksamhet. De baseras på den enhälliga uppfattningen att de norska gas- och oljeförekomsterna representerar en värdefull resurs både som energi och som råvara och att detta utgör en naturlig grund för ett bredare industri- och energisamarbete i Norden. På grund av Norges centrala roll i detta sammanhang kommer min norska samarbetsministerkollega, industriminister Bjartmar Gjerde, att lämna en närmare redogörelse för den aktuella förhandlingssituationen.

Den återblick på det gångna året som ministerrådets berättelse innehåller förenas, som jag nyss nämnde med en målmedveten strävan att utvidga det gemensamma arbetet och föra det vidare mot nya mål. Med denna konkreta målsättning föreläggs Nordiska rådets session ett förslag till konvention om gränskommunalt samarbete. Samma syfte har också de handlingsprogram för samarbete på social- och hälsovårdsområdena, på arbetsmiljöområdet och inom byggsektorn, vilka likaså överlämnats till handläggning i Nordiska rådet.

Vid sitt möte i Helsingfors i december i fjol konstaterade statsministrarna att samarbetet nu nått en sådan bredd att behov

föreligger att utarbeta ett sammanhållande program för hela det nordiska samarbetet. Samarbetsministrarna har redan inlett arbetet härmed, och det är vår målsättning att utarbeta ett förslag till nästa statsministermöte som äger rum i Stockholm nästa höst. Programmet bör sålunda kunna presenteras vid Nordiska rådets nästa ordinarie session.

Syftet med ett sådant övergripande program bör främst vara att ange hur ministerrådet utifrån en helhetssyn avser att genom konkreta åtgärder föra vidare de politiska viljeyttringar som finns inskrivna i Helsingfors-avtalet.

I stor utsträckning bör programmet kunna baseras på de sektorprogram som ministerrådet antagit under senare år respektive står i beredskap att antaga. Med tanke på den snabba utvecklingen av det nordiska samarbetet bör det sammanhållande programmet vara förhållandevis kortsiktigt, kanske med ett tidsperspektiv på 5—6 år.

Arbetet med programmet pågår alltså redan och jag skall inte föregripa det. Tillåt mig emellertid att nämna några allmänt accepterade utvecklingstendenser som torde bli riktgivande i programarbetet. Vi kan t. ex. utgå ifrån att det inte blir någon nämnvärd befolkningstillväxt i de nordiska länderna i framtiden. Det betyder att vi framdeles, i ännu högre grad än i dag, måste inrikta oss på att ta vara på och rätt utnyttja våra begränsade mänskliga resurser.

Detta nödvändiggör bl. a. ökade insatser på utbildningens område, men också när det gäller arbetsmiljön och arbetsmarknadspolitiken.

Vi vet vidare att en allt större del av vår befolkning kommer att bosätta sig i de redan mest tätbefolkade områdena, såvida inte samhället gör det lika attraktivt att bo på andra ställen. Detta ställer oss inför problem av regionalpolitisk karaktär, såsom t. ex. utbyggnaden av näringsunderlag och samhällsservice i glesbygderna.

Samhällsutvecklingen i stort nödvändiggör ökade insatser till skydd och vård av den yttre miljön. Detta är ett område som ägnar sig väl för nordiskt samarbete. Miljöproblemen i de olika nordiska länderna är oftast likartade och länderna ställer förhållandevis lika krav på miljön. Många av de

frågor som aktualiseras inom miljövårdsarbetet, t. ex. utsläpp av föroreningar, användning av miljögifter och andra störningar i miljön samt skydd och vård av naturområden, växter och djur måste lösas också med beaktande av intressen utanför det egna landet.

Den nordiska miljöskyddskonventionen, som trädde i kraft i oktober 1976, reglerar miljöpåverkan över gränserna emellan Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Människornas fritid kommer att öka och därmed samhällets ansvar för att ge medborgarna möjligheter att utnyttja fritiden på ett meningsfullt sätt. Samhället måste också i större utsträckning än tidigare skapa möjligheter till fritidsutnyttjande för olika grupper, sådana som pensionärer och handikappade. Detta ställer ökade krav på kommunikationerna, semesterplatserna och friluftsområdena. Samhället bör också kunna erbjuda ett växande kulturutbud i takt med att fritiden ökar. Nordiskt samarbete bidrar till att lösa dessa problem.

De långsiktiga resurs- och råvarufrågorna möter regeringarna både på nationellt och internationellt plan. Ländernas ömsesidiga beroende framträder allt klarare. De nordiska länderna har här en möjlighet att visa vägen genom ett aktivt samarbete i konkreta frågor. Ministerrådet fäster därför stor vikt vid att utredningen om den nordiska råvaru- och resurssituationen snabbt skall föras fram till en precisering av de områden där ett djupare nordiskt samarbete är möjligt. Därigenom kan man uppnå ett effektivare utnyttjande av de samlade nordiska råvaru- och naturresurserna.

Dessa framtidsperspektiv visar att vi också i fortsättningen i stor utsträckning måste koncentrera våra insatser till sådana områden som redan nu är högt prioriterade av ministerrådet. Vi måste emellertid försöka se dem i ett längre perspektiv och vara uppmärksamma på de olika sektorernas inbördes beroende.

Arbetet på det tidigare nämnda övergripande programmet för det nordiska samarbetet ger ministerrådet anledning att genomgå sin hittillsvarande verksamhet. De ökade resurskraven i samarbetet nödvändiggör en sund självkritisk hållning från ministerrådets sida och en fortlöpande gransk-

ning av verksamhetens resultat och inriktning.

Herr president! Det är inte min avsikt att lämna en detaljerad redogörelse för innehållet i ministerrådets berättelse. Berättelsen har delats ut och innehållet torde i stora drag vara bekant. Jag skall begränsa mig till att helt kort beröra några av de viktigaste samsamarbetssektorerna.

Som bekant baserar sig det nordiska kultursamarbetet på kulturavtalet med kulturministrarna som ansvarigt ministerråd. En utförlig redogörelse för ministerrådsarbetet inom denna sektor kommer att ges senare under generaldebatten.

Man kan i alla fall redan nu säga att det största intresset på denna sektor har knutits till frågan om en nordisk TV-satellit. En lägesrapport har lagts fram till denna session och under årets lopp kommer ministerrådet att få slutrapporten.

Verksamheten inom kultursektorn har under året bl. a. inriktats på att genom en kraftig satsning på vuxenutbildningens område nå större befolkningsgrupper och aktivera dessa inom ramen för kultursamarbetet.

En av de stora händelserna under 1976 inom ramen för det nordiska samarbetet var att Nordiska investeringsbanken kunde inleda sin verksamhet. Det tog inte mera än 18 månader från statsministermötet i januari 1975 att genomföra de nödvändiga utredningarna och lagstiftningsåtgärderna för att kunna bilda denna, även efter internationella mått, stora bank med ett grundkapital på ca 1 800 miljoner mark. Banken har som bekant till uppgift att förmedla lån och ställa garantier för investeringsprojekt och export av gemensamt nordiskt intresse.

Intresset för lån i banken har varit stort. Ansökningar och förfrågningar om lån har kommit från energi- och transportområdena samt från olika industribranscher. Ett antal förfrågningar om exportkrediter avseende projekt som berör flera nordiska länder behandlas för närvarande i bankens styrelse.

Banken har redan beviljat lån om ca 325 miljoner mark. Det första lånet motsvarar ca 75 miljoner finska mark och gick till ett kraftöverföringsprojekt mellan Sverige och

Finland. Det andra lånet motsvarande ca 150 miljoner mark avser ett isländskt-norskt järnlegeringsprojekt. Banken förbereder f. n. sin första upplåning på den internationella kapitalmarknaden.

Det är av stor betydelse att banken nu har påbörjat sin verksamhet. Ministerrådets övertygelse är att banken kommer att utgöra ett viktigt led i vidareförandet av det nordiska samarbetet på det ekonomiska och industriella området. Den kommer säkert även att bidra till ett mer effektivt och rationellt utnyttjande av nordiska resurser.

År 1973 fastställde ministerrådet riktlinjer för det regionalpolitiska samarbetet. Dessa tar bl. a. sikte på en samordning av de regionalpolitiska stödinsatserna och konkret samverkan i gränsregionerna. Som framgått av de senaste årens verksamhetsberättelser har ministerrådet prioriterat gränsfrågorna och glesbygdsproblemen. I skilda gränsregioner från Øresund i söder till Treriksröset i norr har försöksprojekt inletts i ministerrådets regi. Dessa syftar till att undersöka möjligheterna att utveckla konkreta samsamarbetsprojekt.

I de flesta gränsregioner har under de senaste decennierna etablerats ett mer eller mindre organiserat samarbete över riksgränsen på kommunal och regional nivå. Detta arbete har nått olika långt i skilda regioner. I en del regioner befinner sig samarbetet fortfarande på ett informativt plan medan planeringen i andra gränsregioner har kommit längre. Det är ministerrådets förhoppning att de erfarenheter som vinnas av pågående projekt skall komma till praktisk användning i samtliga gränsregioner.

Hittills har de formella förutsättningarna för det gränskommunala samarbetet varit något oklara, vilket torde ha haft en hämmande effekt på utvecklingen av samarbetet. Mot denna bakgrund har därför ministerrådet nu lagt fram ett förslag till en nordisk överenskommelse om gränskommunalt samarbete, som skall ge kommunerna en fast grund att stå på i det fortsatta samarbetet. Nästa steg blir att genom enkla undantagsbestämmelser undanröja de hinder som speciallagstiftningen kan innebära för en utbyggd kommunal samverkan.

Under hösten 1977 kommer en utvärdering av det hittillsvarande regionalpolitiska

samarbetet att inledas. Tanken är att man i början av år 1978 med utgångspunkt från en preliminär utvärderingsrapport skall hålla ett möte mellan de ministrar som har ansvaret för regionalpolitik och representanter för de regionala intressena rörande riktlinjer för det fortsatta regionalpolitiska samarbetet. Utvärderingen kan givetvis komma att föra till ändringar av det regionalpolitiska handlingsprogrammet från 1972.

De nordiska ländernas utrikeshandel är som vi alla vet betydande. Bland annat inom ramen för de möjligheter EFTA-frihandeln på sin tid öppnade har den nordiska samhandeln fått en allt större betydelse för samtliga länder i Norden. Under perioden 1960—1975 steg sålunda den nordiska samhandelns andel av de nordiska ländernas totala utrikeshandel från 14 % till 22 % för importens del och från 17 % till 26 % för exportens del. Denna utveckling har varit glädjande och under den senaste konjunkturfasen har den stora samhandeln verkat stabiliserande på de nordiska ländernas ekonomier.

Samtidigt med samhandelns snabba tillväxt har vi också fått en allt fastare sammanflätning av de nordiska ländernas ekonomi. Det industriella samarbetet har ökat avsevärt och fått nya dimensioner. Vi har sedan länge ett högt utvecklat samarbete mellan enskilda företag och detta samarbete kommer också i försättningen att utgöra ett av huvudelementen i det nordiska industrisamarbetet.

Solidaritet med de ekonomiskt sämre lotade länderna i världen präglar samtliga nordiska regeringars politik. Denna solidaritet tar sig bland annat uttryck i en omfattande biståndsverksamhet. De nordiska länderna har likartade mål för biståndssamarbetet med utvecklingsländerna. U-ländernas egna önskemål och prioriteringar ställs i centrum och biståndet koncentreras till de länder som har de största behoven, dvs. främst till de fattigaste u-länderna. Det inriktas bl. a. på att förbättra och utveckla de ekonomiska och sociala villkoren för de fattigaste befolkningsgrupperna, på ökade utbildningsmöjligheter, på förbättrad näringsstandard och på olika åtgärder i syfte att motverka arbetslöshet och undersysselsättning. Samverkan mellan de nordiska län-

derna ger också här bättre möjligheter att nå målen.

Biståndssamverkan mellan de nordiska länderna sker i flera olika former. Man har gemensamma representanter i Världsbanksgruppen, i den afrikanska utvecklingsfonden och i den asiatiska utvecklingsbanken. En nära samverkan äger också rum i biståndsfrågor inom FN:s ram, exempelvis i generalförsamlingen, i ECOSOC, i UNDP och i UNCTAD. Detta multilaterala samarbete i biståndsfrågor leder till att de nordiska ländernas synpunkter får ökad vikt. Betydande belopp kanaliseras från de nordiska länderna via dessa multilaterala organ.

De nordiska länderna samråder i fråga om bilateralt bistånd till sådana utvecklingsländer som får bistånd från fler än en nordisk nation. En stor del av de nordiska ländernas bilaterala bistånd berörs av sådant samråd. Slutligen samverkar de nordiska länderna genom fyra gemensamma projekt i Tanzania och i Kenya. Planering av en betydande gemensam nordisk biståndsinsats i Moçambique pågår för närvarande.

De nordiska ländernas sammanlagda biståndsinsatser är internationellt sett mycket betydande. Kvantitativt är det fråga om något över 5 miljarder nkr under 1976 och till sin struktur uppfyller biståndet höga kvalitativa krav. Inom ministerrådets ram undersökes kontinuerligt möjligheterna att ytterligare stärka den nordiska samverkan på biståndsområdet. En självklar utgångspunkt härvidlag är att sådan samverkan även i fortsättningen skall leda till fördelaktigare resultat för utvecklingsländerna.

Herr president! Inte mindre än tre ministerrådsförslag med samarbetsprogram för olika sektorer har förelagts denna Nordiska rådets 25:e session som även har att ta standpunkt till ett konventionsförslag. Samarbetet på byggområdet, på social- och hälsovårdsområdet och på arbetsmiljöområdet kommer mot bakgrunden av samarbetsprogrammen att dryftas ingående såväl under denna generaldebatt som under specialdebatterna på lördag och söndag. Vid sidan av dessa förslag till samarbetsprogram kommer synpunkter på industri-, energi- och resurssamarbetet i övrigt säkert att spela en stor roll under rådets session. Jag är glad över att dessa framtidsinriktade frågor däri-

genom får en stor plats i rådets arbete. Det bådar gott för den fortsatta utvecklingen av det nordiska samarbetet.

Det är min förhoppning att den 25:e sessionen skall ge ministerrådet många betydelsefulla impulser när det nu skall dra upp riktlinjer för det fortsatta samarbetet i Norden.

Skytte: Hr. præsident! Omkring Nordisk Råds jubileum er der mange, der har dvælet ved de store resultater, der er opnået igennem de 25 år. Når jeg ikke dvæler særligt ved det, er det, fordi jeg vil nøjes med at bekræfte, at der på praktisk talt alle områder er opnået sådanne fine resultater af Nordisk Råds arbejde.

Ser vi på udviklingen i de nordiske lande, er det et fælles træk for alle landene, at forholdene for den almindelige befolkning er betydelig bedre i dag end for 25 år siden. Det skyldes selvfølgelig ikke — og slet ikke alene — arbejdet i Nordisk Råd, men rådet har givet sit bidrag hertil, og først og fremmest har rådet fremmet et nært samarbejde mellem alle landene, et samarbejde, der er grund til at glæde sig over. Der er virkelig god grund til at lykønske Nordisk Råd med de opnåede resultater indtil nu.

Vi må vel indrømme, at den stærke udvikling ikke er fulgt af en tilsvarende tilfredshed i de forskellige landes befolkninger. Ikke alle har til fulde forstået værdien af den fremgang, der er sket. Det bliver i fremtiden en af folkerepræsentationens opgaver at søge forståelse i befolkningen for de opnåede resultater, og det samme vil altid gælde, når det drejer sig om den fælles nordiske indsats. Det er en indsats, der er gået på tværs af landegrænser, men også på tværs af almindelige partigrænser, hvad jeg gerne vil fremhæve her. Det bevirker efter mit skøn, at Nordisk Råds arbejde er særlig værdifuldt. Det giver det en særlig vægt, at man har forstået at praktisere dette samarbejde over alle gængse partigrænser.

Man kan så spørge — det vil skeptikerne gøre, og det kan vi andre også gøre — kunne dette samarbejde mellem landene have gennemgået den samme positive udvikling, hvis Nordisk Råd ikke havde eksisteret? For mit vedkommende må svaret blive et

klart nej. Jeg kan ikke forestille mig, at det var lykkedes på så mange områder at opnå en sådan fremgang i samarbejdet, medmindre folkerepræsentationen havde været inddraget i dette arbejde. De forskellige landes rigsdage — eller, om man vil, parlamenter — har ydet et så aktivt bidrag igennem alle årene, at det i høj grad fortjener særligt at blive fremdraget ved denne lejlighed.

Det er af stor værdi, at det samarbejde, der foregår, mærkes i befolkningerne i alle landene, at folket forstår værdien af det og i nogen grad — og helst i høj grad — lever med i det hele. Der er for mig ingen tvivl om, at det sker på bedste vis, når egne, valgte repræsentanter står midt i dette arbejde, oftest som initiativtagere, når nye veje betrædes, og i de allerfleste tilfælde positivt, hvor et samarbejde tilrettelægges og føres ud i praksis. Heldigvis sker det som regel i et godt samarbejde med regering og anden administration i de nordiske lande, men saften og kraften, det udslaggivende initiativ mener jeg i første række har været taget af vore folkevalgte medlemmer, af landenes rigsdage.

I min lykønskning til 25 års jubilaren udtaler jeg håbet om og troen på, at dette også vil være tilfældet i de kommende år.

Meddelande

Det meddelades, att Kirsten Jacobsen inntatt sin plats i rådet.

Statsråd Gjerde: Hr. president! I samråd med mine kolleger har jeg fått i oppgave å orientere om de tosidige energi- og industridriftinger som i løpet av det siste året er innledet mellom Norge og de andre nordiske land. Disse driftingene er en videreføring av det samarbeid som gjennom flere år har pågått både på det industrielle og energimessige område, men samtidig bærer dette i seg helt nye elementer som på lengre sikt kan føre til en utvidelse og styrking av det nordiske samarbeid.

Spørsmålet om et utvidet og fastere samarbeid på energiområdet ble tatt opp i Nordisk Råd i 1972, og på sesjonen i 1973 fikk Ministerrådet i oppgave å utrede spørsmålet

om en nordisk avtale om energipolitisk samarbeid. På embetsmannsplan ble det utarbeidet en rapport hvor det ble gitt en meget utførlig vurdering av de nordiske lands energiproblemer. En tilleggsberetning ble lagt fram av Ministerrådet i 1975, hvor det ble gitt en oversikt over muligheter og former for energisamarbeidet og om valget av samarbeidsprosjekter.

Ministerrådet pekte på at det ikke syntes å være noe behov for å opprette en generell overenskomst om det energipolitiske samarbeid i Norden. Man burde løse samarbeidsspørsmålene på en pragmatisk måte. Imidlertid ble det understreket at bilaterale avtaler mellom de nordiske land burde ses som et naturlig ledd i det nordiske samarbeid.

Jeg tror det er viktig å peke på at de tosidige energi- og industridrøftinger som nå er innledet, er en videreføring av det nordiske samarbeid med utgangspunkt i de retningslinjer som er blitt trukket opp av Ministerrådet. Jeg vil også nevne at man i de bilaterale drøftinger har kunnet dra stor nytte av det utredningsarbeid som er utført i regi av Ministerrådet. Jeg vil bl. a. peke på de nordiske naturgassutredninger som ble offentliggjort for vel et år siden, hvor man har studert mulighetene for oppbygging av et nordisk distribusjonssystem for naturgass.

Det konkrete utgangspunkt for de energi- og industridrøftingene som er innledet, er olje- og gassreservene på den norske kontinentalsokkelen. Det første kommersielle funn ble gjort 1969—70 og var det nå kjente Ekofisk. Siden er det gjort flere større funn. Fram til 1985 vil det alt vesentlige av produksjonen komme fra feltene i de tre områder som pr. i dag er i produksjon eller under utbygging: Ekofisk, Frigg og Statfjord.

De påviste reserver på kontinentalsokkelen er på 1 300—1 400 mill. tonn oljeenheter. Jeg vil her tilføye at det bare er en mindre del av den norske sokkel som er utforsket, og det er derfor grunn til å tro at større reserver vil kunne bli avdekket etter hvert som letevirksomheten utvides til nye områder.

I 1977 ventes produksjonen å komme opp i vel 29 mill. tonn og vil øke til omkring

60 mill. tonn omkring 1980. Det norske oljeforbruket ventes i år å bli 7—8 mill. tonn og vil trolig ligge på ca. 10 mill. tonn i 1980. Norge vil derfor bli en ikke ubetydelig eksportør av olje og gass.

Men sett i global sammenheng vil norsk oljeproduksjon være meget beskjeden. Den vil utgjøre ca. 2 pst. av den totale oljeproduksjon i verden. I vesteuropeisk sammenheng vil norsk produksjon kunne dekke mellom 5 og 8 pst. av forbruket. Ser man det i nordisk sammenheng, vil denne produksjon i begynnelsen av 1980-årene tilsvare om lag 60 pst. av det samlede oljeforbruk i de nordiske land.

Det kan være grunn til å minne om at det selvfølgelig er rettighetshaverne til de enkelte felter og ikke den norske stat som avgjør hvor denne olje skal selges. Men den norske stat vil etter hvert ved royaltyolje og Den norske stats oljeselskap få stigende mengder til sin disposisjon. Netto disponible olje- og gassmengder for den norske stat er i de nærmeste år meget beskjeden, men fra og med 1980 vil mengdene øke gradvis og trolig nå opp i 20 mill. tonn i midten av 1980-årene.

For ilandføring av disse store olje- og gassmengder er det anlagt et større rørledningssystem, dels til England, Skottland og Nord-Tyskland. Dette system er nå ganske godt belagt for mange år framover. Store og nye olje- og gassfunn må finne nye transportveier.

Sentralt i dette spørsmål står mulighetene for legging av en samlerørledning for gass fra norsk kontinentalsokkel ned til de store markeder. Det er hittil påvist om lag 200 milliarder m³ gass som det kan være aktuelt å føre gjennom en slik ledning. Dette prosjekt er nå til grundig vurdering. Nye gassreserver på norsk sokkel må imidlertid påvises for at legging av en slik ledning kan rettferdiggjøres. Det er her tale om investeringer i en størrelsesorden av 20 milliarder kr. og en årlig transport av om lag 20 milliarder m³ gass. Det er ganske klart at usikkerhet vedrørende reserver, markeder og investeringer må være minimale når man eventuelt tar beslutning om legging av en rørledning av slike dimensjoner.

Et planleggings- og utredningsarbeid vedrørende en samleledning er i gang. Man

regner med at det vil ta et par år, og spørsmålet om realisering av en slik ledning vil derfor tidligst kunne legges fram for Stortinget våren 1979. Under de gunstigste omstendigheter vil en slik ledning ikke være operativ før i midten av 1980-årene.

Hvor langt er så de bilaterale drøftinger kommet? Sett i relasjon til at disse drøftingene bare har holdt på om lag ett år, er vi etter min mening kommet meget godt i gang.

Drøftingene med Sverige ble som kjent innledet på et møte i København den 27. februar 1976, hvor den daværende svenske industriminister Rune Johansson og jeg ble enige om å utrede mulighetene for et nærmere svensk-norsk samarbeid, i første rekke innenfor oljeforsyning og petrokjemi.

Det ble opprettet en hovedkomite ledet av statssekretærene i de to industridepartementer som skulle ta seg av utredningsarbeidet. Jeg vil understreke at komiteen kun hadde et utredningsmandat. Den hadde ikke, som enkelte har trodd, til oppgave å føre konkrete forhandlinger. På et møte i november i år ble industriminister Åsling, energiminister Johansson og jeg enige om at komiteen burde gjøre ferdig sitt arbeid.

Under arbeidets gang har det vist seg naturlig å ta opp til diskusjon visse spørsmål angående samarbeid på andre industriområder enn det som gikk inn under komiteens opprinnelige mandat.

Komiteens rapport ble overlevert til oss 2. mars 1977. Rapporten ble lagt til grunn for en protokoll som ble undertegnet av de to lands energi- og industriministre.

Innefor oljeforsyning og petrokjemi ble vi enige om at følgende spørsmål skal tas opp:

Forhandlinger med de berørte selskaper om: Leveranser av fyringsoljer og andre raffinerte oljeprodukter fra Norge til Sverige på kort og lang sikt. Norsk markedsføring av raffinerte oljeprodukter på det svenske marked. Drøftinger om en langsiktig prinsippavtale om levering av råolje fra Norge til Sverige. Det undersøkes om og i hvilken utstrekning Sverige kan delta i konsesjoner for leting etter og utvinning av petroleumforekomster på den norske kontinentalsokkel. Det tas opp drøftinger mellom de berørte norske og svenske selskaper

om utbyggingsmulighetene for den petrokjemiske industri. Spesiell oppmerksomhet skal vies de ulike alternativer for framtidig forsyning av etylen.

I protokollen blir det videre vist til samarbeidsmuligheter på industriområder som ikke er knyttet til olje og petrokjemi. Det var enighet om at den tradisjonelle handel som medfører norsk nettoimport av trevirke, kommer til å fortsette, og at de to land ikke vil ta skritt som svekker forutsetningene for denne handel. Det presiseres i protokollen at siktepunktet for de videre drøftinger skal være å nå fram til en gjensidig balansert utvikling i de to lands interesser.

Den norsk-svenske komite skal fortsette sitt arbeid, og den skal ha til oppgave å initiere og koordinere de ovenfor nevnte samarbeidsdrøftinger. Komiteen skal også kunne ta opp andre samarbeidsområder enn det som her er nevnt.

Diskusjonen mellom Norge og Danmark om energi- og industrisamarbeid ble innledet 11. mars 1976 på et møte mellom handelsminister Erling Jensen og meg selv. En statusrapport om samarbeidet ble avgitt 23. mars av en norsk-dansk embetsmannskomite. Spørsmålet som her har vært i fokus, er mulighetene for et naturgassamarbeid i tilknytning til en samleledning for gass fra den norske sokkel. Dette er imidlertid ikke bare et norsk-dansk anliggende, men må ses innenfor et nordisk perspektiv, idet man her står overfor oppbygging av et større distribusjonssystem for naturgass hvor også eventuelt Sverige vil kunne utgjøre et viktig marked.

Komiteen har foretatt en studie av alternative veier for en samleledning sett i sammenheng med en rørledning fra danske felter og et distribusjons- og transportsystem i Danmark.

Jeg skal ikke her komme inn på den danske energiplan, idet jeg forutsetter at det fra dansk side vil bli redegjort for det.

De undersøkelser komiteen har gjort, viser at investeringene ved en samleledning direkte til Emden er av samme størrelsesorden som ved ilandføring over Jylland til Hamburg. Det vil være nødvendig å klarlegge de kommersielle vilkår for salg og transport av gass. Komiteen tilrår at de respektive skandinaviske kjøpere av gass

opptar kontakter med mulige rettighetshavere til gassfelter på den norske sokkel.

Den dansk-norske komites föreløpige konklusjon er at det under forutsetning av at de danske gassplaner gjennomføres, synes å foreligge forutsetninger for etter 1985 å knytte et skandinavisk gassystem til en eventuell ny gassledning fra den norske sokkel sør for 62. breddegrad.

Komiteen anbefaler at de norske og danske studier så langt det er praktisk mulig, søkes koordinert tidsmessig sett.

Komiteen har også tatt opp andre samarbeidsområder. Det gjelder langsiktige leveranser av fyringsoljer til danske elektrisitetsverk og andre sider ved en oljelevering til Danmark. Spørsmålet om kjøp av svalbardkull er også blitt berørt.

Utvidet dansk-norsk elektrisitets-samarbeid bør etter utvalgets mening vurderes i nordisk sammenheng.

Nordel har etter henvendelse fra komiteen stilt seg positiv til å foreta videre vurderinger. Utredningen anslås å kunne fullføres i løpet av 1978.

De to lands forsvarsdepartementer har lenge hatt et godt samarbeid. Her tilrår komiteen at man bør ta sikte på en mer generell samarbeidsavtale.

Den danske handelsminister og jeg er enige om å føre arbeidet i den dansk-norske komite videre etter de retningslinjer komiteen har anbefalt.

Det er også innledet et samarbeid mellom Norge og Island. Et felles industriprosjekt, bygging av et ferrosilisiumanlegg, vil bli realisert i Island med bl. a. støtte fra Nordisk Investeringsbank. I tillegg har Norge tilbudt leveranser av oljeprodukter till islandsk forbruk, og det vil bli gitt norsk faglig bistand i forbindelse med eventuell leting etter olje på den islandske kontinentalsokkel. Samarbeidet med Island har derfor på flere områder fått en konkret form.

Når det gjelder norsk-finske samarbeidsdrøftinger, ble disse innledet her i Helsingfors for ca. to måneder siden. Vi ble her enige om å utrede mulighetene for et nærmere norsk-finsk samarbeid på energi- og industriområdet.

I første omgang skal man få brakt på det rene hvilke praktiske samarbeidsmuligheter som foreligger. Mulighetene for et samar-

beid om felles prosjekter i og eksport til tredjeland skal også vurderes.

Det er nedsatt en felles arbeidsgruppe som skal undersøke mulighetene for et utvidet samarbeid. Komiteen skal også oppmuntre til kontakter og samarbeid mellom de berørte industrier og bedrifter.

I de nordiske samarbeidsdrøftinger har alltid Nordkalotten stått sentralt. Eventuelle olje- og gassfunn utenfor kysten av Nord-Norge vil skape store perspektiver for et industrielt og energimessig samarbeid mellom de nordiske land der oppe. Som kjent besluttet Stortinget for noen uker siden at man skulle gå videre med det nødvendige utrednings- og planleggingsarbeid med sikte på å begynne prøveboring utenfor kysten av Nord-Norge i 1978. Forutsetningen er at de miljømessige og sikkerhetsmessige spørsmål kan ivaretas på en tilfredsstillende måte.

Samarbeid på Nordkalotten knyttet til eventuell norsk olje og gass vil avhenge av eventuelle funn, deres størrelse, lokalisering og sammensetning. Det er videre klart at samarbeidet må være av meget langsiktig karakter fordi produksjon, ilandføring, distribusjon og anvendelse av olje og gass i dette område krever oppbygging av en infrastruktur som må ha lang levetid dersom det skal være økonomisk forsvarlig.

På et statsministermøte i Helsingfors den 3. desember drøftet vi de muligheter som eventuelle petroleumfunn på kontinentalsokkelen kan bety for utviklingen på Nordkalotten. Vi ble enige om å sette i gang studier for å klarlegge disse muligheter, bygd på den forutsetning at det avdekket drivverdige funn. Samarbeidsministrene har fått i oppdrag å ta initiativet til en slik studie.

Som det vel framgår av det jeg her har sagt, har de tosidige drøftinger det siste år styrket kontakten mellom de nordiske land. Jeg tror det er viktig, med de utfordringer som vi nå står overfor, at de nordiske land bygger ut det energimessige og industrielle samarbeid så langt som mulig.

Utgangspunktet for et utvidet nordisk samarbeid er at Norge har olje og gass som et verdifullt grunnlag. I tillegg kommer at vi etter hvert som følge av oljevirkningsheten får betydelig tilgang på kapital.

Jeg vil understreke den norske regjerings positive vilje til å styrke det industrielle grunnlag i de nordiske land ved et utvidet energi- og industrisamarbeid. Vi tror at dette også vil medføre en vesentlig utvidelse og styrking av det nordiske samarbeid som helhet.

Pääministeri Miettunen: Herra puheenjohtaja! Pohjoismaiden neuvoston yleiskeskustelut ovat kautta neuvoston 25 vuoden toiminnan sivunneet niitä yhteiskuntapoliittisia aiheita, jotka ovat kulloinkin olleet päällimmäisinä eri Pohjoismaissa. Tarkoitukseni on keskittyä Suomen hallituksen puheenvuorossa niihin yhteistyökysymyksiin, jotka ovat Suomen kannalta keskeisimpiä Pohjoismaiden neuvoston tämänhetkisessä toiminnassa. Onhan samalla Pohjoismaiden välisen yhteistyön painopiste siirtynyt yhä enemmän yleisluontoisista yhteiskunnallisista teemoista kohti konkreettisia talouskysymyksiä, joista tällä hetkellä ovat etualalla erityisesti energia- ja luonnonvara-asiat, työmarkkinakysymykset sekä rajakuntien ja kallialueen yhteistyö.

Taluskysymykset ovat myös Pohjoismaiden keskinäisessä kanssakäymisessä eräänlaisia ”jäisyyskysymyksiä” erotukseksi monista päiväkohtaisista kysymyksistä. Neuvoston istunto on toki vapaa keskusteluareena yhteisiä asioitamme varten. Yhtä selvää ja yhteisesti hyväksyttyä on toisaalta se, että ne kysymykset, joiden osalta neuvoston jäsenmaat ovat päätyneet turvallisuutensa takaamiseksi kukin omien tarpeidensa mukaiseen ratkaisuun, eivät kuulu neuvoston päiväjärjestykseen. Tämän periaatteen esitti Urho Kekkonen pääministerinä ollessaan Suomen hallituksen ensimmäisessä puheenvuorossa neuvoston jäsenenä. Siitä on nyt 21 vuotta, ja se periaate pätee yhä.

Koska taluskysymykset ovat Pohjoismaiden yhteistyön tärkeimpiä kulmakiviä, haluan käsitellä Suomen talousnäkyviä pohjoismaista taustaa vasten sekä mahdollisuuksiemme osallistua pohjoismaiseen taloudelliseen yhteistyöhön alati muuttuvissa kauppapoliittisissa ja kaupallisissa oloissa.

Vuoden 1976 alkupuolella voimistunut maailmantalouden suhdannenousu sai myös Suomessa noususuhdanteen lievästi orasta-

maan. Se on kuitenkin myöhemmin lähes tyystin pysähtynyt. Parin peräkkäisen luvun vuoden seurauksena on ulkomaankaupan tuontivoittoisuus selvästi supistunut ja inflaatiota on voitu jonkin verran hillitä. Kauppataaseen alijäämä supistui vuonna 1976 puolteen edellisvuotisesta eli noin 4 miljardiin markkaan. Kuluvana vuonna on mahdollista supistaa alijäämää tätä pienemmäksi.

Laman myötä on myös siirtolaisuus lisääntynyt. Muuttopaine Ruotsiin ja viime aikoina myös Norjaan on kasvanut. Tehokkaan työllisyys- ja suhdanepoliittikkansa ansiosta Ruotsi pystyi laskusuhdannevuonna 1976 ottamaan vastaan yli 15 000 siirtolaista Suomesta, kun Ruotsi yleensä on ”imenyt” vastaavassa suhdannevaiheessa noin 10 000 henkeä. Lyhyellä tähtäyksellä siirtolaisuuden määrä riippuu edelleenkin lähinnä Ruotsin vastaanottokyvystä ja -halusta.

Pitkällä tähtäyksellä nuorten määrä tulee maassamme voimakkaasti supistumaan alentuneen syntyvyuden vuoksi, jolloin myös siirtolaisuus oletettavasti pienenee. Vuonna 2000 lasketaan 20—24-vuotiaita olevan 20 % vähemmän kuin vuonna 1975 olettaen, että nettosiirtolaisuus on nollassa. Siirtolaisuuden vuoksi alentuminen on vielä huomattavasti voimakkaampaa. Aktiiviväestön osuuden pienentyminen vaikuttaa haitallisesti maamme koko yhteiskunnalliseen kehitykseen.

Tämän kehityskulun jarruttamiseen ei ole muuta lääketettä kuin se, että me Suomessa pyrimme luomaan väestöllemme muuttokiusauksen voittavat ehtodot. Samalla lienee itsestään selvää, että siirtolaisuuden säänteleminen ja sen aiheuttamien yhteiskunnallisten epäkohtien poistaminen on keskeisiä tehtäviä myös yhteispohjoismaisella tasolla. Olemme myös pyrkineet ajamaan kaikille osapuolille parhaaksi vaihtoehdoksi tunnettua, joskaan ei kovin kauan sovellettua periaatetta pyrkiä siirtämään pääomia ihmisten asemesta. Tällä saralla on vastaperustettu yhteinen rahoituslaitoksemme Pohjoismaiden investointipankki jo ehtinyt tehdä jotain myönteistä myös Suomen kannalta myöntämällä Suomelle kaksi luottoa.

Pyrkimystä täystyöllisyyteen, kunkin ihmisen toimeentulon varmistamiseen luonnollisimmalla tavalla, jokainen pohjoismaa

on ajanut talouspoliittisena tavoitteena keskimääräistä pontevammin myös niissä kansainvälisissä talousjärjestöissä, joissa ne ovat mukana. Täystyöillisyyden tavoitteita asianomaiset pohjoismaat painottivat näkyvästi viimeksi Euroopan Vapaakauppaliiton EFTA:n erikoiskokouksessa viime helmikuussa Tukholmassa.

Sen lisäksi, että työttömyys on tätä nykyä Pohjolassa yleistaloudellinen ongelma, se on silmiinpistävästi myös alueellinen pulma. Esimerkiksi Suomen Lapissa, jota aikaisemman työni puolesta tunnen, työttömänä on joissakin kunnissa joka kymmenes, toisinaan jopa joka viides työkäinen, kun taas etelän suurissa väestökeskuksissa työttömyys on vain muutaman prosentin luokkaa, mutta täälläkin se on suurempaa kuin ennen. Näin työttömyyden torjuminen kansallisin keinoin ja mahdollisuuksien mukaan yhteis-pohjoismaisin ponnistuksin on samalla mitä toivottavinta alueellista tasa-arvoa toteuttavaa politiikkaa.

Pohjoismaiden keskinäinen kauppavaihto on saavuttanut jo vakiintuneen muodon ja sisällön. Pohjoismaiden välinen vapaakauppa käsitetään yhä selvemmin eri tahoilla jo kotimarkkinakaupaksi. Pohjoismaiden keskinäinen kauppavaihto on ollut viime vuosina neljänneksen tai viidenneksen niiden kokonaiskauppavaihdosta. Ei edes viime vuosien syvä talouslama ole heilutellut pohjoismaiden välisiä kauppavirtoja kaikissa tapauksissa niin paljon kuin Pohjolan ulkomaankauppaa kokonaisuudessaan.

Tällaisina kovina maailmantalouden ja kansainvälisen kaupan aikoina tarvitaan pohjoismaiden tapaisten pienten avoimien talousyksiköiden yhteistoimintaa. Sopivia ajankohtaisia maailmantalouden kysymyksiä, joissa pohjoismaista yhteistyötä edelleen ja kenties entistä tehokkaampana tarvitaan, ovat esimerkiksi monenkeskiset GATT-tullilennusneuvottelut, uuden maailmantalouden järjestyksen luomisen laaja ongelmakenttä, idän ja lännen välisen kauppaa ja talousyhteistyön kehittäminen Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökokouksen suositusten pohjalta sekä yhteispohjoismaisen vienninedistämistoiminta.

Kaikkia osapuolia hyödyttävää kauppapoliittista ja kaupallista yhteistyötä tarvitaan varmaan entistä enemmän myös ensi heinä-

kuun alussa syntyvän tilanteen jälkeen. Tuolloinhan läntisen Euroopan taloudellinen yhdentyminen on edennyt niin pitkälle, että pääsääntöisesti poistetaan tullit kuudentoista Euroopan talousyhteisön ja Euroopan vapaakauppaliiton jäsenmaan välisestä kaupasta. Vaikka varsinkin Ruotsille, Suomelle ja Norjalle tärkeät paperituotteet eivät tuolloin vielä pääsekään vapaakaupan piiriin, näin laajan vapaakaupan käynnistyminen on merkittävä haaste pohjoismaiden kilpailukyvyille kovilla maailmanmarkkinoilla. Samalla poistuvat tullit Suomen ja niiden sosialististen maiden välillä, joiden kanssa Suomi on solminut ns. Kevsos-sopimuksen.

Tässä mielessä ensi toukokuussa Itävallan pääkaupungissa pidettävä EFTA:n huippukokous on tärkeä. Siellä EFTA-mailla on tilaisuus tarkastella korkealla tasolla maanosamme taloudellista tilannetta ja vapaakaupan näkymiä.

Suomen puolelta toivomme, että Wienin kokouksessa tarkasteltaisiin EFTA-maiden välistä yhteistyötä ja niiden suhteita kolmansiin maihin mahdollisimman laajasta näkökulmasta. Kuten emme ennenkään, emme nytkään halua nähdä Euroopan taloudellista yhdentymistä vain länsieurooppalaisena asiana. Mielestämme hyvin oleellisia ovat myös läntisen ja itäisen Euroopan väliset kauppa- ja talouskysymykset, joita toivomme Wienin huippukokouksessakin käsiteltävän.

Energiakriisin jälkeisinä vuosina on pohjoismaiden välinen yhteistyö ministeritasolla yhä laajemmin käsittänyt energiayhteistyötä. Tässä yhteydessä lienee syytä todeta, että ministerineuvostossa tapahtuvan energiayhteistyön rinnalle syntyneet kahdenkeskiset energia- ja teollisuusyhteistyöneuvottelut ovat tämän monenkeskisen yhteistyön hedelmällisintä tulosta. Tällä hetkellä näyttää todennäköiseltä, että eri pohjoismaiden ja Norjan välillä käynnissä olevat neuvottelut johtavat yhä laajenevaan kaupalliseen ja teolliseen yhteistyöhön pohjoismaiden välillä.

Vuoden aikana on ministerineuvostossa päätetty saattaa alulle ns. ydinturvallisuusprojekti. Siitä huolimatta, että vain Ruotsilla ja Suomella on käytössä olevia atomivoimaloita, uskon, että hanke tulee hyödyttämään kaikkia yhteistyön osapuolia. Hankkeen tulokset ovat kouriintuntuvia Suomen

ja Ruotsin osalta, mutta ne tarjoavat samalla hyödyllistä tietoa reaktoreiden turvallisuuskysymyksistä niille pohjoismaille, jotka vielä harkitsevat atomivoimaloiden rakentamista. Katson, että tämä projekti luonteeltaan on hyvä esimerkki pohjoismaisesta yhteistyöstä: kansalliset voimavarat yhdistetään ilman kaupallisia näkökohtia ja hyöty koituu kaikille jäsenvaltioille.

Myös muu energiaturkimusyhteistyö on vuoden aikana saanut entistä kiinteämpiä muotoja. Pohjoismaisen Teollisuusrahaston vastuulle sijoitettu energia-alan tutkimustoiminta, kehittämistyö ja teknologian välittämistä koskeva yhteistyö merkitsee uuden tiedon luomista energiatuotannon, energija-jakelun ja -varastoinnin sekä teollisuuden energiakäytön aloilla. Olen vakuuttunut siitä, että tähän tutkimus- ja kehitystyöhön sijoitetut varat aikanaan tulevat osoittautumaan hyödyllisiksi pohjoismaisissa kansantalouksissamme.

Kalottialueella pohjoismaisella yhteistyöllä on vanhastaan vankka asema. Pohjoismaisen ministerineuvoston piirissä tästä työstä on merkittäviä tuloksia osoittanut Pohjoiskalotti-komitea. Teollisuuden ja matkailun edistämisestä toiminta on laajentunut käsittämään uusia aloja, mm. maatalouden, porotalouden ja rakennustoiminnan. Samalla on käynyt yhä tärkeämmäksi Pohjoiskalotti-komitean aseman täsmentäminen siten, että se toimialueellaan voisi nykyistä paremmin vastata sille eri sektoreilla uskotavista tehtävistä.

Rajaseutuyhteistyön harjoittamismahdollisuudet paranevat rajakuntien osalta ilahduttavasti, kun ministerineuvoston ehdottama sopimus kunnallisesta yhteistyöstä yli pohjoismaisten valtakunnanrajojen toteutuu. Parhaillaan eräissä Suomen, Ruotsin ja Norjan pohjoisissa rajakunnissa meneillään oleva harvaan asuttujen alueiden yhteistyötä koskeva kokeiluprojekti antaa käytännön kokemuksia yhteistoiminnan kehittämismahdollisuuksista myös muilla rajaseutualueilla.

Rajaseutuyhteistyön osalta yhteysmahdollisuuksien kehittäminen on erityisen tärkeää, jotta palvelujen ja muiden toimintojen perustamisessa ja kustannuksien arvioinnissa voidaan ottaa lähtökohdaksi rajan molemmin puolin asuva väestö. Rajaseutuyhteistyön kehittäminen edellyttää eri aloilla val-

tioiden toimenpiteitä sen esteiden poistamiseksi. Suomen osalta on todettava, että esimerkiksi kuntien valtionapua ja valtion osuuksia koskeva lainsäädäntö vaatii sellaisia muutoksia, että se ei estä tarkoituksenmukaista yhteistyötä. Eli kuten maaherra Ragnar Lassinanti on asian selväkielisemmin ilmaissut: Iain kylmä koura on saatava irti hyvien yhteishankkeiden tieltä.

Herra puheenjohtaja! Olen keskittynyt puheessani tarkastelemaan Suomen taloudellista asemaa pohjoismaisen yhteistyön piirissä. Näkymät ovat kieltämättä yleissävyltään harmaat. Olen kuitenkin kirjannut tyytyväisyydellä useita sektoreita, joiden osalta Suomi on pohjoismaisen yhteisön osakkaana saanut runsaan koron jäsenosuudelleen. Suomen hallitus arvostaa tästäkin syystä erityisen korkealle näinä vaikeina aikoina Pohjoismaiden neuvoston ja ministerineuvoston työtä yhteisömme alueellisten kehityserojen tasaamiseksi.

Taloudelliset vaikeudet eivät kuitenkaan ole meidän yksinoikeuttamme. Valtaosaan maailman kansoista on maailmantalouden lamakausi kohdistunut monin verroin kovempaan kuin meihin. Suomen taloudellinen tilanne ei ole tehnyt mahdolliseksi lisätä kehitysapuanostamme YK:ssa asetetun prosenttitavoitteen mukaisesti. Olemme kuitenkin ajaneet yhdessä muiden Pohjoismaiden kanssa kehitysmaiden intressit huomioon ottaen kehitysyhteistyöpolitiikkaa, josta ministeri Gestrin on tehnyt selkoa ministerineuvoston puheenjohtajana. Suomen panos on siten osana yhteispohjoismaista antia päässyt omaa osuuttamme tuntuvampana perille.

Herra puheenjohtaja! Haluan lopuksi julkituoda erityisen tyytyväisyyteni sen johdosta, että olen voinut esittää Suomen hallituksen puheenvuoron suomenkielellä. Tämä uusi järjestely tekee juhluvuottaan viettävän neuvoston entistä läheisemmäksi ja tehokkaammaksi elimeksi myös kaikille suomalaisille. Kiitoksia!

Statsminister **Miettunens** tal i svensk översättning: Herr president! Generaldebatterna vid Nordiska rådet har under rådets 25-åriga verksamhet tangerat de samhällspolitiska frågor, som vid de olika tillfällena varit aktuella inom de olika nordiska länderna.

Det är min avsikt att i den finländska regeringens anförande koncentrera mig på de samarbetsfrågor, som ur Finlands synvinkel är de mest centrala i Nordiska rådets verksamhet i dag. Tyngdpunkten för samarbetet mellan de nordiska länderna har ju samtidigt alltmer förskjutits från samhällsliga teman av allmän karaktär mot konkreta ekonomiska frågor, av vilka de mest aktuella för ögonblicket är energi- och resursutredningen, arbetsmarknadsfrågorna samt gränskommunernas och kalottområdets samarbete.

De ekonomiska frågorna är även i umgänget de nordiska länderna emellan ett slags evighetsfrågor till skillnad från de många dagsaktuella frågorna. Rådets session är förvisso en fri debattarena för våra gemensamma angelägenheter. Lika klart och allmänt accepterat är det å andra sidan, att de frågor, som rådets medlemsstater var för sig löst på ett sätt de anser trygga landets säkerhet i enlighet med dess behov, inte hör till dagordningen för rådet. Denna princip framfördes av den dåvarande statsministern Urho Kekkonen i den finländska regeringens första anförande efter att Finland blivit medlem av rådet. Sedan dess har det förflytit 21 år och samma princip gäller fortfarande.

Eftersom de ekonomiska frågorna är en av det nordiska samarbetets viktigaste hörnstenar, vill jag ta upp Finlands ekonomiska utsikter mot en nordisk bakgrund samt våra möjligheter att ta del i det nordiska ekonomiska samarbetet i handelspolitiska och kommersiella förhållanden, som är underkastade ständiga förändringar.

Den världsekonomiska högkonjunkturen i början av år 1976 fick en högkonjunktur att spira även i Finland. Den har dock senare avstannat nästan helt. Som resultat av två års depression har vårt importöverskott i utrikeshandeln tydligt minskat och inflationen har i viss mån kunnat stävjas. Underskottet i handelsbalansen minskade år 1976 till hälften från året dessförinnan, d. v. s. till ca 4 miljarder mark. Under innevarande år är det möjligt att ytterligare minska underskottet.

I depressionens spår har även emigrationen ökat. Emigrationsstrycket mot Sverige och på senare tid även mot Norge har sti-

git. Tack vare sin effektiva sysselsättnings- och konjunkturpolitik kunde Sverige under lågkonjunkturåret 1976 ta emot över 15 000 emigranter från Finland, då Sverige i allmänhet under dylika konjunkturskeden har "uppsugit" ca 10 000 personer. På kort sikt kommer omfattningen av emigrationen främst att bero på Sveriges emottagarförmåga och -vilja.

På lång sikt kommer antalet unga i vårt land att minska kraftigt på grund av minskad nativitet, varvid även emigrationen antagligen kommer att gå ned. År 2000 beräknar man att det kommer att finnas 20 % mindre 20—24-åringar än år 1975, om man antar att nettoemigrationen är noll. Tack vare emigrationen kommer minskningen att vara ännu märkbarare. Nedgången av den arbetsföra befolkningens andel av hela befolkningen kommer att inverka skadligt på vårt lands hela samhällsliga utveckling.

För att bromsa denna utvecklingstrend finns inte någon annan medicin än att vi i Finland för vår befolkning försöker skapa levnadsvillkor, som övervinner frestelsen att emigrera. Samtidigt torde det vara självklart, att regleringen av emigrationen och eliminerandet av de missförhållanden, som de förorsakar, är en central uppgift också på det samnordiska planet. Vi har även försökt följa den principen, som fastän den inte tillämpats särskilt länge är känd som den fördelaktigaste för alla parter, nämligen att man skulle eftersträva att förflytta kapital i stället för människor. På detta område har den nygrundade gemensamma finansieringsinstitutionen Nordiska investeringsbanken redan hunnit göra nytta även för Finland genom att bevilja Finland två lån.

Varje nordiskt land har eftersträvat full sysselsättning och ett tryggt av människornas utkomst på det naturligaste sättet, och denna ekonomisk-politiska målsättning har de drivit eftertryckligare än genomsnittligt även i de internationella ekonomiska organisationer, där de är med. Principerna om full sysselsättning har vederbörande nordiska länder understrukit på ett synligt sätt senast under europeiska frihandelsförbundet EFTA:s extrasession senaste februari i Stockholm.

Förutom att arbetslösheten är ett all-

mänt ekonomiskt problem i Norden i dag, är den också iögonfallande ett regionalt problem. Till exempel i det finska Lapp-land, som jag känner bra från mitt tidigare arbete, utgör de arbetslösa i vissa kommuner en tiondel, i andra t. o. m. en femtedel av de arbetsföra, medan arbetslösheten i de stora befolkningscentra i söder rör sig kring bara några procent, men även här är den större än tidigare. Sålunda är bekämpandet av arbetslösheten med nationella medel samt i mån av möjlighet genom samnordiska åtgärder på samma gång en mycket önskvärd politik för förverkligandet av en regional jämlikhet.

Handelsutbytet mellan de nordiska länderna har redan fått en stabil form och ett hävdvunnet innehåll. Frihandeln mellan de nordiska länderna uppfattas redan på många håll allt klarare som en hemmamarknadshandel. Handelsutbytet mellan de nordiska länderna har under de senaste åren utgjort 20—25 % av deras totala handelsutbyte. Inte ens de senaste årens djupa ekonomiska depression har omsakat de nordiska handelsströmmarna i alla fall så mycket som Nordens utrikeshandel i dess helhet.

Då världsekonomin och den internationella handeln upplever så svåra tider som i dag, behövs ett samarbete mellan små öppna ekonomiska enheter av det slag som de nordiska länderna utgör. Lämpliga aktuella världsekonomiska frågor, i vilka ett nordiskt samarbete fortfarande behövs, kanske i än högre grad än tidigare, är t. ex. de multilaterala GATT-förhandlingarna om tullsänkningar, det vida problemkomplex kring skapandet av en ny ekonomisk världsordning, utvecklandet av handeln mellan öst och väst utgående från rekommendationerna från konferensen om säkerhet och samarbete i Europa samt en samnordisk verksamhet för att befärja exporten.

Ett handelspolitiskt och kommersiellt samarbete som gagnar alla parter, behövs säkert mer än tidigare även efter de förhållanden som uppstår i början av nästa juli. Då har ju Västeuropas ekonomiska integration avancerat så långt, att tullarna som regel avskaffats i handeln mellan de sexton medlemsländerna i den europeiska gemenskapen och Europas frihandelsförbund.

Fastän de i synnerhet för Finland, Sverige och Norge viktiga pappersprodukterna inte då ännu hör till frihandelsvarorna, är påbörjandet av en så vittomfattande frihandel en betydelsefull utmaning för den nordiska konkurrenskraften på den hårda världsmarknaden. Samtidigt avskaffas tullarna mellan Finland och de socialistiska stater, med vilka Finland slutit ett s. k. Kevsso-avtal om avvecklande av hindren för handeln på basen av ömsesidighet.

EFTA-toppmötet, som hålls i Wien i maj, är även i detta avseende viktigt. Där har medlemsländerna i frihandelsförbundet en utmärkt möjlighet att på hög nivå tillsammans granska den nya handelspolitiska situationen i vår världsdal.

Från finländsk sida hoppas vi att man under mötet i Wien skulle granska samarbetet mellan EFTA-länderna och deras relationer till tredje part ur en så vid synvinkel som möjligt. Såsom tidigare vill vi inte heller nu se Europas ekonomiska integration enbart som en västeuropeisk angelägenhet. Enligt vår uppfattning är de ekonomiska frågorna och handelsrelationerna mellan Öst- och Västeuropa också mycket väsentliga och vi hoppas att dessa tas upp under mötet i Wien.

Under åren efter energikrisen har samarbetet på ministernivå mellan de nordiska länderna i allt högre grad berört samarbetet på energiområdet. I detta sammanhang torde det vara skäl att konstatera, att de bilaterala förhandlingarna om energi- och industrisamarbetet, vilka uppstått vid sidan om det energisamarbete som sker inom ministerrådets ram, är det fruktbaraste resultatet av detta multilaterala samarbete. För tillfället förefaller det sannolikt, att förhandlingarna mellan de olika nordiska länderna och Norge kommer att leda till ett allt bredare kommersiellt och industriellt samarbete mellan de nordiska länderna.

Under årets lopp har man i ministerrådet beslutat att inleda ett s. k. kärnsäkerhetsprojekt. Trots att endast Sverige och Finland har kärnkraftverk som är i bruk, tror jag, att projektet kommer att gagna alla parter i samarbetet. Projektets resultat är påtagliga för Finlands och Sveriges del, men de erbjuder samtidigt nyttigt kunskap om säkerhetsaspekterna kring reaktorerna för de nor-

diska länder, som ännu överväger byggan- det av atomkraftverk. Jag anser, att detta projekt till sin natur är ett gott exempel på nordiskt samarbete: de nationella resurserna förenas utan kommersiella avsikter och re- sultaten gagnar alla medlemsstater.

Även det övriga samarbetet på energi- forskningens område har under årets lopp fått fastare former än förr. Den Nordiska industrifonden ansvarar för en forsknings- verksamhet på energiområdet och ett sam- arbete om utvecklande och förmedlande av teknologi, vilket medför ett skapande av en ny kunskap om energiproduktion, energi- distribution och -upplagring samt om indu- strins energiförbrukning. Jag är övertygad om att de medel som placerats i detta forsk- nings- och utvecklingsarbete i sinom tid kommer att visa sig gagna våra nordiska nationalekonomier.

På kalottområdet har det nordiska sam- arbetet sedan gammalt en fast förankring. Inom Nordiska ministerrådets ram har Nordkalottkommitténs arbete uppvisat bety- delsefulla resultat. I fråga om befrämjandet av industri och turism har dess verksamhet utvidgats till att omfatta nya områden, bl. a. lantbruk, renskötsel och byggnadsverksam- het. Samtidigt har det blivit allt viktigare att definiera Nordkalottkommitténs ställ- ning så att den inom sitt verksamhetsområde bättre än hittills kunde ansvara för de upp- gifter inom olika sektorer som anförtratts den.

Möjligheterna att utöva samarbete på gränsområdena förbättras för gränskommun- nernas del på ett glädjande sätt, då minis- terrådets förslag till överenskommelse om kommunalt samarbete över nordiska riks- gränser förverkligas. Det experimentprojekt rörande samarbete mellan glesbyggda om- råden, vilket som bäst pågår i vissa fin- ländska, svenska och norska nordliga gräns- kommuner ger praktiska erfarenheter om utvecklingsmöjligheterna för ett dylikt sam- arbete även för andra gränsområden.

För samarbetet på gränsområdena är ut- vecklandet av kommunikationsmöjligheterna speciellt viktigt, så att man vid uppbyggan- det av service- och annan verksamhet samt vid uppskattningen av kostnaderna kan ta befolkningen på båda sidorna om gränsen som utgångspunkt. Utvecklandet av samar-

betet på gränsområdena förutsätter statliga åtgärder på olika områden för undanröjan- det av hinder för samarbetet. Eller såsom landshövding Ragnar Lassinantti i klartext uttryckt saken: lagens kalla hand borde lyf- tas bort från det goda samarbetet.

Herr president, jag har i mitt tal kon- centererat mig på att granska Finlands eko- nomiska ställning inom det nordiska sam- arbetets ram. Perspektiven är helt allmänt onekligen gråa. Jag har icke desto mindre med tillfredsställelse noterat flera sektorer, inom vilka Finland, såsom deltagare i det nordiska samarbetet, fått en riklig utdelning på sitt medlemskap. Finlands regering upp- skattar även av denna anledning mycket högt det arbete som Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet under dessa svåra ti- der utför för att utjämna skillnaderna i vår regionala utveckling.

Vi har dock inte ensamrätt på ekonomiska svårigheter. Depressionen inom världseko- nomin har drabbat större delen av jordens folk många gånger hårdare än oss. Den ekonomiska situationen i Finland har gjort det omöjligt för oss att öka vårt utveck- lingsbistånd enligt de procentnormer som FN uppställt. Vi har i alla fall tillsammans med de övriga nordiska länderna idkat en utvecklingsamarbetspolitik som beaktar ut- vecklingsländernas intressen. Om detta har minister Gestrin redogjort i egenskap av ministerrådets ordförande. Finlands insats har således som en del av det samnordiska biståndet nått fram på ett mera kännbart sätt än vad vår egen andel som sådan skulle förutsätta.

Herr president, jag vill till slut uttala min synnerliga tillfredsställelse med anledning av att jag kunnat framföra den finländska regeringens anförande på finska språket. Detta nya arrangemang gör det jubilerande rådet till ett mera närstående och effekti- vare organ än tidigare även för alla fin- ländare.

Tack!

Meddelanden

Det meddelades, att handels- och indu- striminister Arne Berner och statsrådet Jan- Erik Wikström intagit sina platser i rådet.

Palme: Herr president! Som de inledande talarna redan anfört har Nordiska rådet, under de 25 år vi nu kan se tillbaka på, gjort viktiga insatser för att föra människorna i de nordiska länderna närmare varandra och för att främja en god samhällsutveckling för de stora folkgrupperna i våra länder.

Bilden av det nordiska samarbetet som präglad av oenighetens missljud, kantad av misslyckanden, är därför falsk. I den bilden får stora i och för sig beklagliga misslyckanden skymma den samstämmighet och de framsteg, som inneburit bestående resultat och lagt en stabil grund för en fortsatt utveckling av det nordiska samarbetet.

Nordiska rådets verksamhet har med nödvändighet varit nära knuten till den sociala och ekonomiska utveckling, som medlemsländerna gått igenom under det gångna kvartsseklet.

Låt mig peka på några grundläggande drag i denna utveckling, som i huvudsak varit gemensamma för de nordiska länderna och därigenom för drygt 20 miljoner människor.

Det materiella välståndet har ökat kraftigt. Vi producerar i dag mer än dubbelt så mycket av varor och tjänster som när Nordiska rådet inledde sin verksamhet.

De materiella framstegen har lagt grunden för en ambitiös välfärdspolitik med en social trygghet och en omfördelning av inkomster som gjort våra länder till något av internationella föredömen när det gäller social utjämning.

Den ekonomiska politiken har utvecklats samtidigt som närings- och sysselsättningspolitiken förstärkts. Vi har bättre än de flesta andra länder kunnat möta arbetslöshetens hot mot människornas trygghet och värdighet.

Denna utveckling, som jag här bara kunnat antyda, har i hög grad burit arbetarrörelsens prägel. Mer än kanske någon annanstans har efterkrigstiden i Norden blivit den politiska och den fackliga arbetarrörelsens tid. I samarbete har de båda grenarna av arbetarrörelsen medverkat i ett framgångsrikt samhällsbygge, som raserat mycken fattigdom och otrygghet.

Och den unika erfarenhet vi gjort och kan vara stolta över är att det går att för-

ena friheten och den sociala tryggheten, löntagarnas inflytande över ekonomin och ekonomisk effektivitet.

Den erfarenheten leder framåt. Den frihet för människorna som demokratin är det yttersta uttrycket för får inte begränsas till avgränsade samhällsområden. Demokratins gränser måste ständigt vidgas och sporra människorna till den delaktighet i samhällsutvecklingen som är frihetens och demokratin grundval.

Låt mig illustrera med ett exempel, som vi alla känner igen från våra olika länder.

Vi kan med kraft hävda att vi genom att bygga upp och förbättra pensionerna har vidgat friheten för människorna, friheten från fattigdom och otrygghet, friheten till en god bostad, en närande föda.

Men samtidigt har människornas delaktighet i skapandet av detta reformverk medfört en stor frihet, friheten att i solidaritet med andra kunna påverka sina egna levnadsvillkor.

På samma sätt kommer den nordiska arbetarrörelsens gemensamma arbete på att förnya arbetslivet och skapa ekonomisk demokrati att vidga och fördjupa löntagarnas frihet i våra länder.

Men vår förmåga att ytterligare öka tryggheten och fördjupa välfärden, att värna och bygga ut friheten och låta solidariteten genomsyra våra samhällen sätts i dag och kommer i än högre grad att i framtiden sättas på svåra prov.

Vi lever i en krisernas värld. Under tre år har den internationella ekonomin befunnit sig i en djupare och långvarigare kris än vi upplevt sedan 30-talets depression. I krisens spår har arbetslösheten mångdubblats och inflationen skjutit fart.

Den ekonomiska krisen har sitt direkta samband med den oljekris, som för några år sedan skakade världen. Vi har i dagarna nåtts av nya oroande prognoser, som belyser oljans framtida knapphet. Samtidigt ökar insikten om oljeförbränningens miljöfaror och det oförnuftiga i att bränna upp en begränsad råvara, som har ett så brett användningsområde som oljan har.

Påverkad av, eller direkt orsakad av den ekonomiska krisen och oljekrisen har otryggheten och den sociala oron gripit kring sig. Så har världspanoramata och fram-

tidsscenarioet radikalt förändrats sedan 60-talet. När vi då såg ut över världen var det framstegen, tillväxten och stabiliteten som dominerade bilden. Nu är det arbetslösheten, stagnationen och oron.

Den bild av framtiden många gjorde sig på 60-talet var den bekymmerslösa optimismens bild. I dag dominerar pessimismen och bekymren.

Men vi skulle svika människorna i våra länder om vi förföll till en handlingsför-lamande pessimism.

Vi borde nu i själva verket ha större möjligheter än någonsin att skapa ett bättre samhälle, att riva ner återstående orättvisor. Vi står tekniskt bättre rustade än någonsin. Människorna i våra länder är bättre utbildade och deras grundläggande behov är bättre tillgodosedda än någonsin. Låt oss därför inte försjunka i pessimism utan i stället ta kriserna som en utmaning att på demokratisk väg utveckla friheten och fördjupa solidariteten. Låt oss sträva efter den förening av demokrati och mänskligt skapande, av solidaritet och frihet, av känsla och förnuft som är förutsättningen för en realistisk framtidstro, en framtidstro som samlar människornas skapande förmåga för att övervinna problemen!

De nordiska länderna borde kunna ha särskilda förutsättningar att vara bärare av denna framtidstro. Det beror inte på att vi skulle ha högre moraliska eller andra kvaliteter. Men vi är på många sätt lyckligt lot-tade.

Läget i Norden kännetecknas av yttre fred och frånvaro av djupgående inre splittring. I alla våra länder finns rika naturtillgångar, och vi befinner oss på en hög teknisk utvecklingsnivå. Befolkningen i de nordiska länderna har en hög utbildningsnivå. Människorna här har av praktisk erfarenhet lärt sig vad solidaritet och sammanhållning betyder. Vi har i praktisk handling i våra länder kunnat bevisa det sociala framstegets möjlighet. Att våra länder är små behöver inte nödvändigtvis betyda en nackdel. Förändringarna är på många sätt lättare att genomföra, samhällsfrågorna ligger närmare människorna än på andra håll. Och små länder som förmår hålla samman kan tillsammans uppvisa en samlad styrka som är betydande.

Detta är inget nytt. Under 30-talet var Norden en del av världen där framtidstron kunde bryta igenom i praktisk handling. Det fick betydelse också utanför våra egna gränser. Detsamma gällde under de första efterkrigsåren, under de ganska pessimistiska år som följde efter världskriget. Våra samhällen byggdes upp med en väldig fart. Framför allt Finland är ett lysande exempel på detta.

I dagens läge behöver vi samma slag av konstruktiv framtidstro. Det är viktigt för våra egna länder, om vi lyckas omsätta den i praktisk handling. Det kan — utan att på något sätt överskatta vår roll — vara av betydelse också för andra delar av världen.

En sådan realismens framtidstro ställer stora krav på politikerna.

Den kräver för det första ett vidgat förtroende mellan människorna och deras förtroendevalda. Ju större svårigheter och uppoffringar människorna ställs inför, desto viktigare är det att förtroendet inte försvagas av svikna löften och taktiska manövrer.

Den kräver för det andra att politikerna inte lockas att spela på fördomar och på en många gånger förklarlig rädsla inför det okända. Det är alltid lättare att skrämra för det okända än att göra det välkänt. Det är likaså ofta lättare att vädja till egoismen än till solidariteten.

Demokratien förutsätter också en öppen debatt mellan de partier som är bärare av de olika samhällsuppfattningarna. Det är därför naturligt att partierna och de skilda partigrupperingarna kommit att spela en allt viktigare roll i det nordiska samarbetet, inte minst i Nordiska rådets arbete. Mot bakgrund av det långvariga och djupa samarbetet inom nordisk arbetarrörelse hälsar jag denna utveckling med tillfredsställelse. Det partiliv som vi alla betraktar som en styrka inom våra nationer måste också vara en styrka i samarbetet mellan nationerna, såväl när det gäller att lösa gemensamma problem som när det gäller att öka samhörigheten och förståelsen över gränserna. Det är ett nytt inslag som kan komma att vitalisera och förstärka det nordiska samarbetet.

Som ett inslag i arbetarrörelsens nordiska samarbete som inleddes i slutet av 1800-talet hölls i november förra året den senaste arbetarkongressen här i Helsingfors i det

anrika Folkets Hus på andra sidan Tölö-
ken. De socialdemokratiska partierna i de
fem nordiska länderna, landsorganisationer-
na i Danmark, Norge och Sverige liksom fö-
reträdare för finsk och isländsk fackför-
eningsrörelse formade då ett handlingspro-
gram för nordiskt samarbete som inom kort
kommer att slutgiltigt fastställas. Härigenom
kan arbetarrörelsen med kraft och enighet
företråda sina medlemmars och väljares in-
tressen i det nordiska samarbetet.

De socialdemokratiska partierna och
fackföreningsrörelsen hävdar att arbetet är
grunden för all välfärd. Därför ägnas arbets-
livets villkor ett stort utrymme i det gemen-
samma reformprogrammet. Arbetarrörelsen
betraktar folkets vilja till arbete som varje
nations viktigaste tillgång. Därför vill vi
skapa arbete åt alla. Härigenom läggs också
grunden för en stark ekonomi och för fort-
satta framsteg på samhällslivets olika om-
råden.

Redan genom den gemensamma nordiska
arbetsmarknaden och det energi- och indu-
stripolitiska samarbetet står vi här inför ge-
mensamma uppgifter. Uppgifterna försvåras
av den internationella arbetslöshetskris, som
på olika sätt påverkar våra länder. Desto
starkare blir kraven på de nordiska rege-
ringarna att i samverkan forma en aktiv
ekonomisk politik och utveckla den selek-
tiva arbetsmarknadspolitik med en bevarad
samhällsekonomisk styrka som grund. Strävan
bör vara att nå fram till en gemen-
sam syn på den ekonomiska politikens ut-
formning och att utveckla de möjligheter
som det nordiska samarbetet ger.

Det nordiska arbetsmarknadsarbetet har
medfört en vidgad frihet för människorna
i Norden men har också ställt krav på ak-
tiva samhällsinsatser som nu bör vidgas yt-
terligare.

Ett gemensamt nordiskt arbetsmarknads-
institut för utredning, forskning och infor-
mation bör inrättas.

Särskilda åtgärder bör sättas in för att
stimulera den som ämnar söka arbete i ett
annat nordiskt land att göra detta genom
den offentliga arbetsförmedlingen.

Informationen till den arbetssökande om
arbeitsvillkor, sociala förhållanden och ut-
bildningsmöjligheter bör förbättras.

Den nordiska arbetsmarknadsöverens-

kommelsen bör kompletteras med avtal som
ytterligare stärker den invandrandes ställ-
ning, socialt, kulturellt och ekonomiskt.

I skiftande omfattning utgör den bristan-
de regionala balansen ett hot mot väsentliga
delar av arbetsmarknads- och trygghetspoli-
tiken. En framgångsrik regionalpolitik, som
alla nordiska länder syftar till, kräver sam-
nordiska insatser bl. a. när det gäller kom-
munikationer och näringspolitik.

Men också de återstående hindren för
det gränskommunala samarbetet bör rase-
ras. Vi stöder därför helhjärtat det förslag
till nordisk konvention, som kommer att
föreläggas plenarförsamlingen.

Skall vi emellertid lyckas värna och ut-
veckla sysselsättning och trygghet måste vi
också gemensamt föra en framgångsrik och
realistisk energi- och industripolitik. Ty en
tryggad energiförsörjning och en fortsatt
utveckling av vår industriella kapacitet för-
blir den kanske viktigaste grundvalen för
vår välfärd.

Jag ser därför den nordiska arbetarrörel-
sens program som en stark uppfordran till
framtida gemensamma ansträngningar. Jag
citerar ur programmet:

”För att förverkliga målsättningen Arbeta
åt alla måste industrin byggas ut inom om-
råden där behov och tekniska förutsätt-
ningar finns.

Ett fördjupat samarbete mellan länderna
förbättrar möjligheterna att bygga ut indu-
strin och få en socialt inriktad produktion
till gagn för människorna i Norden.

Norge torde under överblickbar tid bli det
enda av de nordiska länderna som expo-
terar energi. De övriga förblir beroende av
import. Även med en måttlig ökning av för-
brukningen är det nödvändigt att planmäs-
sigt bruka de energiresurser som står till
buds. Mellan länderna finns redan nu en
nära samverkan på detta område. Det bör
nu vidgas på ett sätt som gagnar alla parter.

Energifrågan har nära och ovillkorlig an-
knytning till den framtida industriella ut-
vecklingen. Energi- och industripolitiken
skall därför ses i ett sammanhang. Den poli-
tiska och fackliga arbetarrörelsen vill akti-
vt medverka till att lägga förutsättningarna
till rätta för ett industriellt och energi-
politiskt samarbete i Norden. Ett sådant är
av vitalt intresse för de stora löntagargrup-

perna. Målet är att uppnå en rationell, ändamålsenlig och regionalt balanserad utveckling av produktionen och distributionen. Den nordiska arbetarrörelsen ser som en av sina uppgifter att utveckla konkreta handlingsprogram, som kan brukas i det löpande arbetet inom Nordiska rådet, Nordiska ministerrådet och andra gemensamma organ.”

En utveckling av energipolitiken och en utbyggnad av våra länders industrikapacitet ställer stora krav på kapitalbildningen i våra länder. En av de viktigaste konkreta resultaten av det nordiska samarbetet är Investeringsbanken och Industrifonden. Dessa organ måste få en ökad kapacitet i takt med att de gemensamma samarbetsprojekten ökar.

De krav på kapitalbildningen som ställs av tvånget att komma ur besvärliga och i längden förödande underskott i utrikeshandeln hänger också nära samman med den nordiska arbetarrörelsens kamp för ekonomisk demokrati och en rättvis fördelning av produktionsresultatet.

I det manifest som utfärdades av den nordiska arbetarekongressen är detta en av de gemensamma huvudlinjerna för den nordiska arbetarrörelsens strävanden. I manifestet formuleras det på följande sätt:

”En förnyelse av arbetslivet och en ökning av sysselsättningen förutsätter att produktionsapparaten moderniseras och byggs ut. Denna modernisering finansieras till stor del av företagets vinster som har skapats genom de anställdas arbete. Löntagarna har berättigade krav på att bli delaktiga i förnögenhetstillväxten och de måste tillförsäkras inflytande också genom sin del i sparandet. Men medborgarna måste också få ett inflytande, som i dag förvaltas av mäktiga privata intressen. Genom sådana förändringar kan en demokratisering av det ekonomiska livet ske.”

Så söker arbetarrörelsen i Norden formulera viktiga politiska frågor och anvisa politiska lösningar, som förenar ansvaret inför framtiden med krav på solidaritet och rättvisa.

Den nordiska arbetarrörelsen är inte bäre-

rare av några absoluta sanningar. Det är inte i dogmerna vi ser framtiden. Vi formar våra riktlinjer och förslag efter en öppen diskussion inom vår rörelse. Därav följer att vi är beredda till och gärna inbjuder till en fri diskussion kring dessa för människorna i Norden centrala frågor. Vi har redovisat våra handlingslinjer och lyssnar gärna på andras synpunkter, kritik eller positiva uppskattning. Låt detta samtidigt få tjäna som en utmaning till andra partigrupper i den nordiska kretsen att ge uttryck för sina målsättningar och forma dem i konkreta program. Det finns väl en konservativ, liberal, kommunistisk, kapitalistisk och centeristisk vision av framtiden. Forma dem i program! Låt oss få till stånd en öppen och fri diskussion över både partigränser och nationsgränser. Och låt oss göra detta inte för att vinna poäng i småaktigt partiint, utan för att få till stånd en så öppen och konkret debatt som möjligt om vår gemensamma framtid.

Samtidigt med att detta jubeliumsmöte pågår här i Helsingfors samlas ledare för den socialdemokratiska arbetarrörelsen i Europa till en konferens i Oslo, vars tema är ”ekonomisk politik och full sysselsättning”.

Den konferensen har samma bakgrund som jag tecknat i mitt anförande — den djupa ekonomiska krisen och massarbetslösheten. Den har samma strävan som den jag försökt uttrycka — att möta krisen med en förnufts framtidstro.

Så kan i bästa fall ett fruktbringande nordiskt samarbete vidgas till att påverka också de yttre betingelserna för Nordens utveckling, liksom levnadsvillkoren för stora folkgrupper utanför Nordens gränser.

Så föder solidariteten inom Norden en vidare solidaritet. För arbetarrörelsen innebär det en förpliktelse att intensifiera det nordiska samarbetet när vi nu går in i Nordiska rådets andra kvartssekel.

Sedan generaldebatten avbrutits, avslutades mötet kl. 12.20.

Protokoll

2:a mötet

Torsdagen den 31 mars 1977 kl. 14.30

Presidenter: V. J. Sukselainen och Trygve Bratteli

Dagordning

1. C1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet

Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium (fortsatt generaldebatt)

2. Anmälan om utskottens sammansättning och val av förmän och vice förmän

Republikens President Urho Kekkonen inträder i sessionssalen och hälsas av Nordiska rådets president V. J. Sukselainen med följande ord:

Herra Tasavallan Presidentti! Pyydän lausua Herra Tasavallan Presidentin tervetulleeksi tähän meidän istuntoomme. Neuvosto antaa suuren arvon sille, että vanhana veteraanina olette halunnut olla meidän parissamme silloin kun muitakin veteraaneja on tänne saapunut.

Herr Republikens President! Jag hälsar Eder, Herr Republikens President, välkommen till denna vår session. Rådet sätter stort värde på att Ni som gammal veteran har velat vara i vår krets samtidigt som även andra veteraner är närvarande vid sessionen.

1

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet och Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium (fortsatt generaldebatt)

Statsminister **Geir Hallgrímsson**: Hr. præsident for republikken og Nordisk Råds

præsident! Dette møde her i Helsinki, hvor vi mindes Nordisk Råds 25 års jubilæum, foruden at vi mødes for at drøfte vore landes fælles fremtid, er en oplagt lejlighed til kort at genkalde sig vores erfaring med samarbejdet inden for Rådet og samtidig kaste et blik ud i fremtiden.

Der herskede ikke større entusiasme i Islands Alting omkring Islands tilslutning til Nordisk Råd. Dengang blev Nordisk Råds stiftelse forklaret ganske nøgternt af daværende udenrigsminister Bjarni Benediktsson som "en vilje og et behov i de nordiske lande for at styrke den indbyrdes tilknytning og for at optræde i fællesskab i sager hvor et samarbejde viser sig hensigtsmæssigt" og videre: "Man må derfor sige, at det drejer sig om en programmerklæring om, at man vil markere over for omverdenen, at disse nordiske lande vil arbejde sammen og have et tættere indbyrdes samarbejde end det almindelige internationale. Det drejer sig unægtelig om forsøg, hvis udfald det kan være vanskeligt at bedømme, men jeg finder det dog rigtigt, at Island deltager i det lige så vel som Danmark, Norge og Sverige."

Lykkeligvis kom Finland også snart med i Nordisk Råd, og efter 25 års forløb kan man bestemt sige, at forsøget er lykkedes. Det forandrer ikke billedet, at Nordisk Råds stiftelse kan spores til skuffelser i sin tid, idet man ikke var i stand til at danne Nordisk forsvarsunion eller toldunion og heller ikke senere virkeliggøre NORDEK-aftalen.

Vi behøver ikke at nævne her, hvilken betydning samarbejde og samordning på lovgivnings- og sociale områder har haft for alle de nordiske nationer, og hvordan

dette har medvirket til öget samkvem og kontakter inden for Norden. Men jeg må have lov til ganske kort at nævne enkelte eksempler på Nordisk Råds aktivitet, som har haft speciel betydning for Island.

Det medvirkede sikkert til, at Island allerede blev medstifter af Nordisk Råd, at flere af de vigtigste danske initiativtagere til oprettelse af Nordisk Råd tilhørte en gruppe danske politikere, der stötte de islandske önsker om, at de islandske håndskrifter, som befandt sig i Danmark, skulle opbevares på Island. Dette var ganske vist en bilateral sag mellem Island og Danmark, men man kan ikke desto mindre sige, at den var fællesnordisk i den forstand, at hvad håndskrifterne indeholder, har forbindelse til den historiske arv hos de fleste af os. Og der er heller ikke tvivl om, at Nordisk Råds virke fremmede lösningen af den islandske håndskriftsag. Ingen islænding vil glemme den dag, da Danmark overdrog os håndskrifterne, og vi vil altid fremhæve den begivenhed som enestående i internationalt samkvem og henvise til den, når vi vil give det stærkeste bevis for, hvor nært venskab der er mellem de nordiske lande.

Faktisk har vi islændinge erfaret så mange beviser på dette venskab, at det ville tage længere tid, end det er passende ved denne lejlighed, at opregne dem alle.

Som et synligt vidnesbyrd om nordisk samarbejde har vi i Reykjavík Nordens Hus, tegnet af den finske kunstner Alvar Aalto. Huset er en pryde for byen, og derudover har virksomheden inden for dets mure på forskellig måde betydet ny inspiration kulturelt og for nordisk samarbejde. Ud fra vores erfaring må vi glæde os over, at man nu planlægger at bygge et lignende kulturcenter på Færøerne, og vi finder det ønskeligt, at mulighederne for at oprette sådanne institutioner flere steder i Norden bliver undersøgt nøje.

En gren på samme stamme er det nordiske oversættelsescenter, som vi, der lever i et lille sprogsamfund, især sætter store forhåbninger til.

Og for tiden medvirker f. eks. videnskabsmænd knyttet til Det nordiske vulkanologiske institut på Island ved forskningen ved Krafla på Nordlandet, hvor man bygger et geotermisk kraftværk på et område der er blevet varmt af vulkanudbrud

og jordskælv. Man lægger nu hovedvægt på at overvinde naturkræfternes luner for at tømme dem og omdanne dem til lys og kraft til hjem og industri.

På det økonomiske område mindes vi i Island oprettelsen af Nordisk Industrialiseringsfond for Island for at lette islandsk industris tilpasning til EFTA-medlemskab i 1970.

Og vi anser stiftelsen af Nordisk Investeringsbank i fjor som et vigtigt skridt i den retning at muliggøre et bredere og stærkere grundlag for Islands erhvervsliv og økonomi ved finansiering af nye industrigrene, som det er hensigten med den jernlegeringsfabrik, som Island og det norske foretagende Elkem har besluttet at bygge i Island i forbindelse med udbygningen af nye vandkraftsanlæg.

I forbindelse hermed og i forsættelse deraf lægger vi naturligvis vægt på miljøværnet, ressourceudredningen og energisamarbejdet i Norden.

I det foregående har jeg måske noget vidtløftigt omtalt forskelligt, der særligt angår mit land i det nordiske samarbejde, men jeg hverken kan eller ønsker at undlade endnu en gang at omtale den hjælp, de nordiske lande ydede Island efter vulkanudbruddet på Vestmannaöerne i begyndelsen af 1973, eller den stærke moralske støtte, vi fik på sidste års session i vores kamp for udvidelse af fiskeriterritoriet til 200 sømil. Begge disse sager er nu kommet vel i havn, hvis man kan udtrykke det sådan. Bebyggelsen på Vestmannaöerne blomstrer på ny, og öerne er nu og fremover den hjørnesten i det islandske samfund, de var för naturkatastrofen. Alle lande ved det nordlige Atlanterhav har udvidet deres fiskeriterritorier til 200 sømil, sammenstödene på fiskebankerne er forbi, og man forsöger ved forhandlingsbordet, bl. a. på havretskonferencen, at forlige forskellige synsvinkler.

Ved Nordisk Råds session i Reykjavík i 1975 gjorde jeg opmærksom på, at internationale sammenslutninger, ikke mindst de, der har eksisteret i længere tid, tit blev kritiseret for, at deres virksomhed i højere grad kom til at centrere sig om dem selv end om medlemslandenes egentlige interesser. Jeg har nu i dag omtalt forskellige eksempler på, hvorledes Nordisk Råds virksomhed og nordisk samarbejde har direkte

og gunstig betydning for Islands interesser.

Dette har den betydning, at hver og én islænding kan identificere nordisk samarbejde og Nordisk Råds virke. Man anser ikke nordisk samarbejde mere kun som emne i festtaler ved højtidelige lejligheder, hvad det også foresten stadig væk er, men som noget håndgribeligt, der går ind i det daglige liv og angår alle og enhver.

Udviklingen, viser at nordisk samarbejde også sker — med eller uden Nordisk Råd og Foreningen Nordens medvirken — i alle samfundslag og blandt individer i de forskellige nordiske lande på deres eget initiativ.

I 1952 havde Island endnu ikke været et fuldt selvstændigt land i ti år, og derfor var der blandt en del islændinge en vis animositet over for meget samarbejde med andre lande, hvad man for øvrigt stadig kan mærke. Men som i dag gjorde flertallet sig klart, at fred og fremskridt kun kan blomstre, hvis nationerne står fælles om så mange spørgsmål som muligt og forsøger at finde den løsning, de fleste kan acceptere. Den gang som nu gjorde man sig det klart på Island, at den størst mulige vedligeholdelse af de århundredgamle traditioner for kontakt mellem de nordiske lande vil være i stand til at styrke det kulturelle særpræg i folkelivet. Vor tid er i stadig højere grad præget af sådanne bestræbelser, såvel blandt stater som blandt nationale minoriteter.

Nordisk Råd blev heller ikke stiftet for 25 år siden som en supernational sammenlutning, men netop i den hensigt at værne om hver af de nordiske nationers særpræg og selvstændighed og deres fælles kulturarv.

Jeg tror ikke, der er til stede grandiose planer for at modvirke denne oprindelige hensigt med Nordisk Råd. Jeg tror overhovedet ikke, man skal lave storslåede planer for Nordisk Råds fremtid, selv ikke i overensstemmelse med den oprindelige hensigt med rådets virke. Man skal først og fremmest arbejde, som man har gjort, stöt, solidt og gradvis for at udbygge det nordiske samarbejde indadtil og udadtil, og på samme tid må man forbedre arbejdsmekanismen og undgå bureaukratiet.

För var udenrigsanliggender nærmest tabu inden for Nordisk Råd. Jeg tror, at rådets behandling af den islandske fiskeriudvidelse

henholdsvis i 1954 og 1976 viser, at rådet er blevet mere aktivt og ikke så forbeholdent som för, også på dette område.

Man bör også nævne det udvidede samarbejde mellem nordiske udenrigsministre og nordiske repræsentanter i FN og andre internationale organisationer. Og i u-landenes bistandsspørgsmål er det klart, at der hviler et ansvar på de nordiske lande, som de bedre bemidlede i verden, og at det er en kendsgerning, at de bedst og nyttigst kan udrette deres pligter og forvisse sig om, at deres bistand er til gavn i samarbejde med hinanden. Dette gælder i særdeleshed Island, som desværre nu ligger bagud for andre nordiske lande med hensyn til bistand til u-landene.

Men vi skal vogte os for at tro, at vi kan løse alle problemer udadtil kun med nordisk sammenhold. Hver for sig behøver de nordiske nationer andre impulser. Erfaringen har også vist både sikkerhedsmæssigt og økonomisk, at det ikke er muligt, og idet man accepterer realiteterne, så kan det være en styrkelse og ikke svækkelse, at de nordiske lande er gået forskellige veje på disse områder. Eventuelt vidner det om, at de har bevidst og ubevidst søgt den balance sikkerhedsmæssigt, som omstændighederne kræver, og det ville være farligt at forstyrre.

Mon det er ikke på sin plads at nævne her, at Nordens stemme må høres i forsvar for menneskerettigheder hvor som helst i verden og ikke bare angående de lande, som ligger længst borte fra Norden, og hvor Norden har minimale handelsmæssige interesser.

Idet vi nu befinder os i Helsingfors, går netop vores tanker til indgåelsen af Helsingforsaftalen af 1962 om nordisk samarbejde, som vi stadig væk er ved at udforme, og til en anden Helsingforsdeklaration fra 1975 om sikkerhed, samarbejde og fred.

På den måde har de nordiske nationer blandt andre nationer i Europa, USA og Canada gjort sig klart, at de må leve med politiske realiteter og kæmpe for det, som er fælles for de nordiske folk — demokrati, menneskerettigheder og menneskeværd.

Helsingfors, Finland og det finske folk står som symbol for disse værdier.

Det er derfor en speciel glæde at besøge

Finland og nyde den storslåede finske gæstfrihed.

Hr. præsident!

Må jeg få lov til at slutte min tale med at citere, hvad Islands daværende statsminister, Ólafur Thors, sagde på Nordisk Råds session i 1963, og gøre det til min lykønskning til rådet og os alle ved dette vendepunkt — færinger og ålændege naturligvis inkluderet: ”Ligesom disse fem nordiske folk aldrig kan blive én nation, således kommer vi heller ikke uden om, at vi er én familie. Det beviser historien. Jeg tror, at Nordisk Råd vil vokse sig stærkt til fælles gavn for alle og som eksempel for andre nationer.”

Meddelanden

Det meddelades, att socialminister Eva Gredal, miljø- og kulturminister Niels Mathiasen och handelsminister Ivar Nørgaard intagit sina platser i rådet.

Saarinen: Herra Tasavallan Presidentti! Herra Puheenjohtaja! Pohjoismaiden neuvoston perustamisesta on kulunut 25 vuotta. Tänä aikana maanosassamme ja maailmassa on tapahtunut suuria yhteiskunnallisia ja poliittisia muutoksia.

Neuvoston olemassaolo ja sen toiminta on edistänyt merkittäväällä tavalla Pohjoismaiden yhteistyötä. Sillä on ollut myönteistä vaikutusta monilla eri aloilla, mm. lainsäädännön ja Pohjoismaiden kansalaisten oikeuksien yhdenmukaistamisessa.

Kun Suomi liittyi neuvoston jäseneksi vuonna 1955, sovittiin meidän suomalaisten toivomuksesta, ettei puolustus- ja turvallisuuspoliittisia kysymyksiä oteta neuvoston käsiteltäväksi. Ymmärrän tämän rajoituksen niin, että se sulkee pois asiallisen käsittelyn ja siihen perustuvan päätöksen tekemisen mainituissa asioissa mutta sallii kuitenkin keskustelun.

Kuten tunnettu, Euroopassa ja maailmassa on tapahtunut suuria muutoksia. Ne ovat rauhan ja yhteistyön kannalta myönteisiä muutoksia. Tätä muutosta korostavat seuraavat asiat: uusi maailmansota on voitu välttää yli kolmen vuosikymmenen ajan, im-

perialismin historian aikana on jo muutama vuoden vallinnut tilanne, jolloin maailmassa ei ole käyty kansojen välisiä sotia, vaan aseelliset selkkaukset ovat rajoittuneet sisäisiksi valtataisteluiksi ja nekin suhteellisen harvalukuisina. Vajaat kaksi vuotta sitten täällä Helsingissä pidettiin kaikkien Euroopan valtioiden sekä USA:n ja Kanadan turvallisuus- ja yhteistyökongferenssi korkeimmalla tasolla. Tällä kongferenssilla oli ja on suuri historiallinen merkitys. Siihen osallistui maita, joilla on erilainen yhteiskuntajärjestys ja erilainen ulkopoliittinen asema, maita, jotka kuuluvat Atlantin liittoon ja Varsovan liittoon, sekä niiden lisäksi maita, jotka eivät kuulu mihinkään sotaliittoon. Näistä suurista eroavaisuuksista huolimatta, tai ehkäpä juuri niistä johtuen, kongferenssin keskeinen asia oli maanosamme turvallisuuden ja yhteistyön kehittäminen ja varmistaminen. Kuten tunnettua kongferenssi hyväksyi tätä tarkoittavan päätösasiakirjan yksimielisesti.

Pohjoismaiden neuvosto perustettiin kylmän sodan olosuhteissa. Toivottavasti tämä kausi on pysyvästi ohitettu. Nyt meidän tulisi nähdä ja avoimesti tunnustaa, että Pohjoismaiden, maanosamme ja koko maailman turvallisuus on ratkaisevasti riippuva siitä, päästäänkö poliittisen jännityksen lientymisestä eteenpäin kohti sotilaallisen jännityksen lientymistä. Tasapainotettu ja astettaisen aseistariisunta on ainoa keino turvallisuuden ja rauhanomaisen yhteistyön edistämiseksi, kaikkien kansojen todellisen turvallisuuden takaamiseksi.

Niin tärkeitä kuin neuvostomme toiminnassa käsiteltävät asiat yleensä ovatkin, niin tärkein ja perustavaa laatua on kuitenkin rauhan pysyvä turvaaminen. Sen arvokkaampaa yhteistyökysymystä ei Pohjolaan kansoilla voi olla.

Kysymyksen ajankohtaisuutta on omiaan korostamaan myös eräiden norjalaisten lehtien Suomelle epäystävällinen ja suorastaan provokatorinen kirjoittelu tasavaltamme kunnioitetun presidentin viime syksynä Norjaan tapahtuneen virallisen vierailun yhteydessä. Me suomalaiset olemme ylpeitä siitä, että Suomi on itsenäisempi ja riippumattomampi kuin koskaan aikaisemmin. Suomi ei ole minkään sotaliiton jäsen. Se on ottanut velvollisuudekseen toimia aktiivisesti rauhan

ja turvallisuuden puolesta, mikä ei ole toki huono vaan hyvä asia, eikä vain Suomen vaan koko Pohjolan kannalta. Presidentti Kekkonen on johdonmukaisesti ja päättävästi edustanut tätä ulkopoliittista linjaa, minkä vuoksi hän nauttii kansamme valtaavan enemmistön tukea. Maamme ulkopoliitiikan vankkana kulmakivenä on Suomen ja Neuvostoliiton kesken vuonna 1948 solmittu sopimus ystävyydestä, yhteistyöstä ja keskinäisestä avunannosta. Siihen pohjautuva ulkopoliittikka on osoittautunut hedelmälliseksi ja vastaa Suomen kansan perusetuja, minkä vuoksi se tullaan myös pitämään voimassa.

Tiettyjen norjalaisten lehtien epäystävällinen kirjoittelu on loukannut Suomen kansan tunteita. Tuollainen kirjoittelu ei ole omiaan parantamaan pohjoismaisen yhteistyön ilmapiiriä vaan päinvastoin huonontamaan sitä. Toivomme, että tuollainen kirjoittelu ei vastaa Norjan hallituksen kantaa ja asennetta.

Luulisi olevan kaikille hyvin ymmärrettävää, että Saksan Liittotasavallan osallistuminen sotaharjoituksiin Norjan alueella merkitsee huomattavaa muutosta Norjan politiikassa ja että se antaa perusteltua huolestumisen aihetta täällä Suomessa. Voidaan sanoa, että kyseessä on pienet yksiköt, mutta se merkitsee kuitenkin pään avaamista, jonka seurauksista emme tiedä mitään. Tämä seikka on omiaan heikentämään myös luottamusta ja uskottavuutta Norjan politiikkaan ja siltä taholta tuleviin vakuutteluihin.

Suomen pitkäaikaisten historiallisten kokemusten pohjalta, kokemusten, jotka ulottuvat vuosisatojen taakse, rohkenen toivoa, että myös Norjan hallitsevat piirit alkaisivat vakavasti miettiä, onko se turvallisuuspoliittinen ajattelu, joka omaksuttiin toisen maailmansodan jälkeen, vielä tänä päivänä perusteltua. Eikö ole jo olemassa toistakin vaihtoehtoa? Eikö koko Pohjolalle olisi turvallisempaa yhteinen sotilasliittojen ulkopuolella oleminen, ydinaseettomana vyöhykkeenä, jonka kunnioittamisen ja alueellisen koskemattomuuden sekä USA että Neuvostoliitto voisivat yhteisesti taata? Olen vakuuttunut siitä, että tämä olisi järkevä ja kaikille Pohjoismaiden kansoille turvallisin vaihtoehto.

Olen esittänyt nämä näkökohdat lähtien

siitä täysin selvästi asiasta, että jokainen neuvostossa edustettuna oleva maa päättää täysin itsenäisesti omasta politiikastaan, myös tietenkin turvallisuus- ja ulkopoliitikastaan ja että lehdistöllä on vapaus kirjoittaa, mitä niiden omistajat ja taustavoimat katsovat tarkoituksenmukaiseksi. Olen puuttunut asiaan nimenomaan sen vuoksi, että meillä suomalaisillakin on oikeus ja velvollisuus reagoida muissa Pohjoismaissa meitä koskeviin kannanottoihin. Mutta tätäkin painavampi syy on se, että niin tärkeässä poliittisessa elimessä kuin neuvosto on pitää voida käsitellä kaikille kansoille tärkeämpiäkin asioita kuin esimerkiksi joitakin lainsäädännön yksityiskohtia. Ja tärkein asia on rauha ja turvallisuus, niiden edistäminen ja vahvistaminen. Tälläkin alalla Pohjoismaat voivat yhtenäisesti esiintyen näytellä erittäin tärkeää osaa koko maanosamme ja maailman kannalta. Tätä tosiasiaa vahvistaa Suomen uusi asema ja siitä saatu kokemus toisen maailmansodan jälkeen. Pohjoismaat ovat luoneet itsestään kuvan rauhantahtoisena alueena. Tämä ei ole väärä kuva, mutta sitä olisi syytä vahvistaa myös yhteisillä teoilla. On korkea aika luopua siitä uskottelusta, että Neuvostoliitto hautoo hyökkäysaikeita muita maita vastaan yleensä, koska sellainen uskottelu on täysin perusteetonta ja nimenomaan estää luottamuksen vahvistumista ja aseistariisuntatoimenpiteitä.

Saarinens tal i svensk översättning: Herr Republikens President! Herr president! Det har förflutit 25 år sedan Nordiska rådet grundades. Under denna tid har det skett stora samhällseliga och politiska förändringar i vår världsdel och i världen.

Rådets existens och verksamhet har på ett betydande sätt främjat det nordiska samarbetet, och det har haft en positiv inverkan på många olika områden, bl. a. i fråga om förenhetligandet av lagstiftningen och av de nordiska medborgarnas rättigheter.

När Finland blev medlem i rådet år 1955, kom man överens efter önskemål från oss, finnar, att försvars- och säkerhetspolitiska frågor inte upptas till behandling i rådet. Jag förstår denna begränsning så, att den utesluter saklig behandling och därpå grundat beslutsfattande i nämnda ärenden, men dock tillåter debatt.

Som sagt har det skett stora förändringar i Europa och i hela världen. De är med avseende på fred och samarbete positiva. Denna förändring understrykes av följande omständigheter: det har i över tre årtionden varit möjligt att undvika ett nytt världskrig, under den första imperialismens historia har det redan i några års tid funnits en situation, i vilken det inte har funnits krig mellan nationer, utan vapenkonflikterna har begränsat sig till interna maktstrider, och även de har varit relativt fåtaliga. För knappa två år sedan hölls här i Helsingfors en säkerhets- och samarbetskonferens på högsta nivå för samtliga europeiska stater samt för USA och Kanada. Denna konferens hade och har en stor historisk betydelse. I den deltog länder med olika samhällssystem och olika utrikespolitisk ställning, länder som hör till NATO, Warschawapakten, samt dessutom länder som inte hör till något militärt förbund. Trots dessa stora skillnader, eller kanske just på grund av dem, bestod konferensens centrala ärende av att utveckla och säkerställa säkerheten och samarbetet i vår världsdelen. Som bekant godkände konferensen enhälligt den beslutshandling som avser detta.

Nordiska rådet grundades under det kalla krigets förhållanden. Vi må hoppas, att denna tidsperiod är för alltid förbi. Nu borde vi se och öppet erkänna, att Nordens, vår världsdels och hela världens säkerhet på ett avgörande sätt är beroende av, huruvida vi kan komma framåt från den politiska avspänningen till en militär avspänning. En balanserad och stegvis nedrustning är den enda utvägen att främja säkerhet och fredligt samarbete och för att garantera en verklig säkerhet för samtliga nationer.

Så viktiga som de i vårt råds verksamhet behandlade sakerna i allmänhet än är, är den viktigaste och grundläggande saken emellertid att permanent säkerställa freden. En mera värdefull samarbetsfråga kan inte ens de nordiska folken ha.

Frågans aktualitet betonas för sin del också av det mot Finland ovänliga och rent av provokatoriska skriveriet i vissa norska tidningar i samband med det officiella besöket i Norge av vår republiks ärade president förra hösten. Vi finner är stolta över

att Finland är mera självständigt och mera oavhängigt än någonsin förut. Finland är inte medlem i något militärt förbund. Finland har åtagit sig skyldigheten att aktivt verka för fred och säkerhet, vilket inte är någon dålig, utan en bra sak, och detta inte enbart för Finland utan för hela Norden. President Kekkonen har konsekvent och beslutsamt företrätt denna utrikespolitiska linje, av vilken anledning han åtnjuter understöd av en överväldigande majoritet av folket i vårt land. En stadig hörnsten för vårt lands utrikespolitik är vänskaps-, samarbets- och biståndspakten, som ingicks år 1948 mellan Finland och Sovjetunionen. Den därpå grundade utrikespolitiken har visat sig vara fruktbar och stå i överensstämmelse med finska folkets grundintressen, av vilken anledning den också kommer att upprätthållas.

Det ovänliga skriveriet i vissa norska tidningar har kränkt vårt folks känslor. Ett dylikt skriveri är inte ägnat att förbättra atmosfären i det nordiska samarbetet, utan tvärtom att försämra den. Vi hoppas att ett dylikt skriveri inte motsvarar norska regeringens ståndpunkt och inställning.

Man skulle tro att det är lätt att förstå för alla, att Tyska Förbundsrepublikens deltagande i krigsmanöver på norsk terräng innebär en betydande ändring i Norges politik och att det ger motiverad anledning till bekymmer i Finland. Man kan säga att det är fråga om små enheter, men detta innebär emellertid en början, om vars fortsättning vi ingenting vet. Denna omständighet är ägnad att också minska förtroendet för och trovärdigheten av Norges politik och försäkringar.

På grundvalen av Finlands långtida historiska erfarenheter — erfarenheter som sträcker sig århundraden tillbaka i tiden, vågar jag hoppas, att även de regerande kretsarna i Norge allvarligt börjar fundera på, huruvida det säkerhetspolitiska tänkande, som man slog in på efter andra världskriget, ännu i dag är motiverat. Finns det redan inte ett annat alternativ? Skulle det inte vara tryggare för hela Norden att samfällt stå utanför militära förbund, såsom en kärnvapenfri zon, vars respekterande och territoriella integritet skulle kunna gemensamt garanteras av både Förenta Staterna

och Sovjetunionen? Jag är övertygad om att detta skulle vara ett förnuftigt alternativ, och det för samtliga nordiska folk säkraste alternativet.

Jag har framfört dessa synpunkter utgående från den helt klara omständigheten, att varje i rådet representerat land helt självständigt beslutar om sin egen politik, även om sin säkerhets- och utrikespolitik, och att pressen har frihet att skriva vad dess ägare och bakgrundskrafter anser ändamålsenligt. Jag har berört denna sak uttryckligen därför, att vi finner också har rätt och skyldighet att reagera för ställningstaganden, som berör oss och som framförs från övriga nordiska länder. Men en ännu viktigare orsak är, att det i ett så viktigt politiskt organ som rådet är måste vara möjligt att behandla även ärenden som är viktigare för samtliga folk än till exempel några lagstiftningsdetaljer. Och den viktigaste saken är freden och säkerheten, deras främjande och stärkande. Även på detta område kan de nordiska länderna genom gemensamt uppträdande spela en ytterst viktig roll från vår världsdels och hela världens synpunkt. Detta faktum bekräftas av Finlands nya ställning och den därav erhållna erfarenheten efter andra världskriget. De nordiska länderna har skapat en bild av sig såsom ett fredsvilligt område. Denna bild är inte orätt, men det skulle också vara skäl att stärka den genom gemensamma gärningar. Det är dags att upphöra att inbilla sig, att Sovjetunionen har angreppsavsikter mot andra länder i allmänhet, emedan sådana inbillningar är helt ogrundade och utgör hinder för stärkt förtroende och för nedrustningsåtgärder.

Bratteli: Hr. president! Jeg nekter ikke for at jeg er litt overrasket over dette opplegget. Men det kan på den annen side tjene til å avklare det grunnleggende prinsipp i Nordisk Råds samarbeid mellom de nordiske land at en ikke blander seg bort i hverandres utenrikspolitikk. Vi er alle klar over forutsetningene for de utenrikspolitiske hovedlinjer som de enkelte nordiske land har valgt, også der hvor de skiller seg fra hverandre. Fra norsk side har alle ansvarlige kretser i den tid Nordisk Råd har

bestått, gått ut fra at når det gjelder finsk utenrikspolitikk, er Helsingfors det sted hvor den avgjøres. Og det er det eneste sted hvor den kan avgjøres.

Det er mange forhold som spiller inn når et land både trekker opp hovedlinjene for og tar standpunkt til enkeltsaker i sin utenrikspolitikk. Og det kan naturlig bare gjøres av den ansvarlige ledelse i det land det gjelder. Hva norske aviser skriver, vil jeg ikke her diskutere. Vi har i Norge ingen regjeringskontroll med hva avisene skriver. Men norsk regjering og norsk storting er fullt innforstått med at det er bare i Helsingfors alene at man kan trekke opp linjene for finsk utenrikspolitikk. Men vi venter på den annen side at det samarbeidsprinsipp som er vel etablert i Nordisk Råd, også innebærer en forståelse for at norsk utenrikspolitikk avgjøres av norsk regjering og norsk storting og av det alene.

Vi kan ikke hindre i dette råd at noen mener å kunne vite bedre enn oss selv hva vår utenrikspolitikk skal være, og at det kommer til uttrykk. Men for meg står dette som en meget klar bekreftelse på visdommen i det prinsipp som behandlingen av utenrikspolitiske spørsmål i Nordisk Råd hele tiden har vært basert på.

Statsminister **Anker Jørgensen:** Hr. præsident for republikken og hr. præsident for Nordisk Råd!

Allerførst tak til Nordisk Råds præsident. Tak for velkomsten og også for de venlige bemærkninger til mig og til Danmark.

Jeg beklager, at folketingsvalget i Danmark, nødvendiggjorde en udskydelse af Nordisk Råds jubilæumssession, men vi er altså i Danmark taknemlige for den forståelse, som kom til udtryk ved flytningen af denne session.

Det er i øvrigt med særlige følelser, jeg taler som dansker ved Nordisk Råds 25. session. Det var jo den danske statsminister, Hans Hedtoft, som på den nordiske interparlamentariske unions møde i Stockholm i august 1951 med følelser og argumenter begrundede det nordiske samarbejde. Han forelagde forslaget om principiel tilslutning til tanken om: "at der fremtidig søges afholdt regelmæssige møder mellem de nordiske rigsdage".

Det blev det formelle grundlag for Nordisk Råd. Hans Hedtofts varme interesse og aldrig svigtende energi fik den allerstørste betydning for, at ideen blev omsat til praktisk hverdag.

Nordisk Råd har naturligvis mange andre åndelige fædre. Ideen om at skabe et særligt parlamentarisk nordisk forum går langt tilbage i tiden.

Jeg tillader mig også at nævne, at selve ideen om at skabe et nordisk parlamentarikerforum oprindeligt har dybe rødder i Danmark. Den blev således klart fremført af den danske politiker, daværende udenrigsminister P. Munch i 1938.

Den anden verdenskrig satte en midlertidig stopper for alle bestræbelser for at virkeliggøre den. I krigens år blev vi splittet, men netop krigsårene kom til at betyde en dybtgående folkelig bevidsthed om det nordiske, og det kom til at lægge det faste grundlag, som Nordisk Råd kunne bygge på.

Fra den danske politiske hverdag vil jeg understrege, at støtte og interesse for det nordiske samarbejde hidtil har omfattet alle betydende retninger i dansk politik. Denne opslutning er udtryk for dybe følelser i Nordens sydlige medlemsland. Danmark er i kraft af geografien og af historien også knyttet til det europæiske kontinent.

Vi — Danmark — er som nordmændene påvirket af de strømninger, der er kommet til os over havene. Vi er som svenskerne påvirket af de rørelser, der er kommet til os fra kontinentet. Men vi har samtidig søgt, hvad der kaldes at sortere ukrudtet fra, og vi har villet være tro mod det bedste i nordisk folkelighed og tradition.

Vi følte en vis dobbelthed i forbindelse med vor indtræden i De europæiske Fællesskaber i 1972.

Det er sagt så ofte fra dansk side, men det tåler at gentages igen: vi har i Danmark aldrig set det nordiske og det europæiske samarbejde som alternativer. Vi er nordiske, og vi er europæere. Og det er måske ikke så mærkeligt. Norden er jo en del af Europa. Vi bør ikke søge at isolere os fra Europa. Jeg føler, at Danmarks medlemskab af EF ikke kun er en snæver dansk interesse. De nordiske lande har hver sin rolle at spille i den nuværende historiske fase. Danmark har en rolle at spille i vor særlige egenskab

af både nordisk land og medlem af De europæiske Fællesskaber.

Jeg vil udtrykke min glæde over, at vor særlige rolle som det nordiske EF-land i stigende grad forstås i de andre nordiske lande og måske også omfattes med sympati.

Dette fører mig tilbage til de tanker, som motiverede Hans Hedtoft og andre danske politikere. Nordisk Råd blev i en vis forstand et åndeligt barn af skuffelsen over de bristede forsvarsforhandlinger i 1948—49. Der kunne ikke skabes enighed om et nordisk sikkerhedspolitisk fællesskab. Der var en udbredt følelse af desillusion. Der var en følelse af, at når vi, der står hinanden så nær, ikke kunne enes på dette fundamentale område, når vi ikke grundigt ville forpligte os på hinandens frihed og sikkerhed, hvilken mening var der så i nordisk samarbejde — hvorfor ikke erkende, at det hele blot var romantik? Det var følelser, der meget let kunne have slået ud i bitterhed.

Der kan ikke være tvivl om, at Nordisk Råd set på denne baggrund har været en meget stor succes. Det kom til eksistens som et instrument, der skulle hindre, at disse vore nærstående lande ikke skulle drive fra hinanden, tiltrukket af kræfter i den omgivende verden.

Det samarbejde har vist sig at kunne holde til mere end ét tilbageslag. Det nordiske samarbejde har tværtimod kunnet rejse sig på ny efter hvert tilsyneladende tilbageslag, f. eks. at den nordiske toldunion ikke blev til noget, at det ikke lykkedes at realisere NORDEK.

At det har kunnet lade sig gøre, kan ikke mindst tilskrives Nordisk Råd — det stadige forum for åbenhjertig, parlamentarisk debat.

Tænker vi på Nordisk Råds fremtid, ja, så må vi nok hæfte os ved Nordens stilling i verden.

Den moderne verdens problemer er universelle. Den internationale økonomiske krise kan slet ikke overkommes uden ved internationale foranstaltninger.

Nært samhørende hermed er forholdet mellem den rige og den fattige verden. Her melder der sig et stærkere og stærkere krav fra det store fattige flertal til den rige verden om en retfærdigere fordeling af de mest elementære livsgoder.

Det er problemer af denne karakter, som i stigende grad vil stå i forgrunden i den kommende tid, og som det ikke vil være muligt at snakke sig fra. Kriser og sammenbrud i det internationale system synes uundgæelige, hvis menneskene ikke evner i tide at formulere konstruktive svar på disse udfordringer.

Det var bl. a. dette store problem — som jo nu går under navnet Nord-Syd-dialogen — der var til forhandling i Det europæiske Råds møde i Rom for ganske få dage siden. Her lykkedes det at samarbejde ni europæiske landes synspunkter til den store verdensomfattende konference.

Og præcis de samme problemer drøftede jeg — for at nævne et eksempel på, hvorledes det optager os alle — i sommeren 1975 i Norge med statsminister Odvar Nordli og for få dage siden med statsminister Thorbjörn Fälldin under hans officielle besøg i Danmark. Og vore landes udenrigsministre drøftede og tilkendegav for få dage siden Nordens holdning også på dette område i en positiv, koordineret indstilling til Nord-Syd-dialogen.

Norden kan ikke isolere sig fra udviklingen i Europa eller fra verdensudviklingen som helhed, og Norden gør det heller ikke. Det drejer sig om at finde løsninger på regional basis, men også at samarbejde med verden omkring os.

Vi er nordiske hver for sig på vore forskellige pladser. Island, Norge, Danmark i NATO; Sverige alliancefrit; Finland neutralt. Danmark i EF; de andre i EFTA. Danmark, Norge, Sverige sammen med Tyskland og Beneluxlandene i valuta-slangen; Island og Finland udenfor. Alt dette er så centrale samarbejdsområder, og det kan lyde som forvirring og splittethed. Men netop på tværs af skillelinjerne går det intensive nordiske samarbejde igennem dette råds og Nordisk Ministerråds arbejde. Det omfatter også væsentlige sider af samfundslivet: trafik, miljø, investeringer, Den nordiske investeringsbank, kultur m. m.

Der er også væsentlige nordiske perspektiver i det energipolitiske samarbejde. Jeg tænker særligt på spørgsmålet om udnyttelsen af naturgasforekomsterne i Nordsoen, som minister Bjartmar Gjerde så indgående har behandlet. Det er vel ikke ganske af-

klaret, hvor store forekomster der er tale om, men at der er tale om betydelige forekomster, synes uden for tvivl.

Der er heller ikke tvivl om, at udnyttelsen vil kræve meget store investeringer i form af rørledninger til at bringe gassen i land. Fra dansk side samler interessen sig om en indføring via Jylland. Spørgsmålet har været genstand for forhandlinger mellem de tre umiddelbart berørte lande: producentlandet Norge og aftagerlandene Sverige og Danmark.

Det er vort håb, at vi netop under denne session af Nordisk Råd kan etablere en fast aftale mellem de tre lande, der kan danne grundlag for det videre arbejde med denne sag. Jeg siger dette ikke mindst med understregning af det nordiske perspektiv i et sådant første konkret skridt i realiseringen af en nordisk energipolitik.

Hvis vi overværer en større politisk debat i det danske folketing, i den svenske riksdag, i Norges storting, i Finlands riksdag eller i Islands alting, ja, så får vi indtryk af, at der er voldsom uenighed, og at der er en masse, som vore folk er særdeles utilfredse med. Alligevel er det jo sådan, at nordiske samarbejdsforhold står som en slags ideal for mange lande i verden. Men vi skal naturligvis ikke falde til ro i selvbehagelighed.

Det krav om global velstandsudligning, som vi både moralsk og politisk må tilslutte os, vil i øvrigt nok vise sig i form af betæneligheder, når f. eks. råvarerne fra den tredje verden bliver dyrere. Men vi tror på solidaritet, selv om vi ved, at det er noget, der er svært at realisere. Vi ved også, at samarbejde er vigtige dele af hvert nordisk lands idé og holdning.

Vi har et mønster af fordragelighed, høj social standard, jordforbindelse og dagens arbejde, der skal gøres. Nordisk Råd forener dette.

Men vi bør ikke glemme, at disse ting — eller disse træk hos os i Norden — ikke er os givet én gang for alle. Vi må slås for dem, vi må arbejde for dem, vi må holde disse ideer levende hver dag, hver time i døgnet for ikke at miste dem. Ja, det lyder næsten som et citat af en norsk digter.

Under krigen var vi ved at miste dem. Men også indefra, i os selv, i befolkningen.

kan rørelser, som vil det nordiske til livs, være en stadig fare. Hvis vi forstår det, kan vi måske fortsætte med at yde vort bidrag til verden omkring os. Så kan vi bygge bro. Så kan vi bidrage til afspænding mellem øst og vest og også til afspænding mellem nord og syd.

Overholdelse af menneskerettighederne er et stort spørgsmål, som optager sindene i det internationale samfund. Det er i nøje overensstemmelse med nordisk tankegang og væremåde, at netop dette spørgsmål skal optage sindene. Vi må derfor følge dette spørgsmåls behandling med den største opmærksomhed. Der må ikke være tvivl om vor ærlige mening. Det er en meget stor landvinding, at spørgsmålet om overholdelse af menneskerettighederne er blevet gjort til genstand for internationale forhandlinger. Vi underskrev netop slutakten på Helsingforskonventionen her i august 1975. Vi må altså stå fast på disse principper, og vi må gøre vor stilling kendt.

Men vi må ikke glemme, at vi også her står ved en vanskelig international proces, hvor principper og fornuft må gå hånd i hånd.

Der må ikke være tvivl om Danmarks — eller de nordiske landes — mening med at underskrive internationale aftaler om menneskerettigheder. Men vi må også forstå at påskønne en udvikling, der trods mange vanskeligheder bevæger sig frem mod større frihed end den, man tidligere har haft i nogle lande. Kritik og fornuft må holdes fangen. Den kolde krig må ikke genoplives.

Jeg vil slutte denne tale ved Nordisk Råds 25 års jubilæum med at udtrykke håbet om, at Nordisk Råd vil fortsætte med at danne en ramme om nordisk meningsbrydning, og at der herudfra fortsat må udgå ideer og inspiration for det nordiske samarbejde. Jeg ser det som noget særlig betydningsfuldt, at jubilæumssessionen finder sted i Finlands smukke hovedstad. Finland, der jo har spillet en så fremragende og konstruktiv rolle for at formidle det internationale gennembrud, der gjorde det muligt at komme ud af den kolde krigs atmosfære. Jeg benytter lejligheden til endnu en gang at takke og hylde Finland, herunder Finlands præsident, for dette.

Meddelanden

Det meddelades, att indenrigsminister Egon Jensen och jord- och skogsbruksminister Johannes Virolainen intagit sina platser i rådet.

Willoch: Hr. president! Det er ikke originalt å si det, men jeg vil likevel gjerne få begynne med å slå fast at det nordiske samarbeids historie viser en lang rekke eksempler på praktisk reformvirksomhet, som har gitt landene tilfredsstillende løsninger med mindre innsats av ressurser enn det ellers ville ha vært behov for. Nordisk Råd har vært en katalysator for resultater som har fått betydning for det daglige liv for nordboerne i løpet av det siste kvartsekel.

Men jeg tror også det er riktig å erkjenne at det nordiske samarbeid oftest har lykkes på mindre, klart avgrensede felter, hvor det har vært mulig hele tiden å ha klart for seg både det som samler, og det som skiller.

Det er heller ikke originalt å peke på at de ganger vi har forsøkt å virkeliggjøre meget omfattende planer, slike som tollunionsplanene, Nordök-planene osv., har samarbeidet ikke ført fram, tross bindsterke utredninger, mye reisevirksomhet og lange møter. Avstanden mellom forventningene og resultatene er blitt stor og har i noen tilfelle ført til skuffelse og redusert tro på fellesskapet og samarbeidet.

Det er naturlig at vi ved denne jubileums-sessionen forsøker å gjøre opp en realistisk status for samarbeidets muligheter og begrensninger. Erfaringene fra de mest storstilte fremstöt hörer også med her. De som lanserte disse store vyer, har kanskje hatt realistiske forestillinger om hvilken publisitet de ville få, og om hvilke forventninger de ville vekke. Jeg håper fremtidens initiativtakere også vil ofre nok omtanke på det forbruk av ressurser som følger med, og den skuffelse som oppstår, når man kommer til sammenbruddet av planer som er lansert uten tilstrekkelig realistisk bedömmelse av mulighetene for at de kan före fram til annet enn papir.

Blant de störste oppgaver som de nordiske land står overfor nå, er arbeidslöshetsproblemet og energiforsyningen. Men også når

det gjelder disse områder, må vi erkjenne at store deler av samarbeidsinnsatsen må være knyttet til et større område enn Norden.

Oljen har allerede ved flere sesjoner gitt grunnlag for store nordiske vyer. De må avpasses til den nøkterne, forretningsmessige virkelighet, og til den politiske virkelighet som gjør det uklokt å tenke seg noen reell diskriminering mot andre vestlige land på dette vitale område.

Det er likevel klart at eventuelle oljefunn utenfor Nord-Norge vil kunne gi betydningsfulle, stimulerende virkninger over større deler av Nordkalotten. Men slike virkninger forutsetter jo at man finner noe, og det gjør man neppe uten omfattende leting. Det vil ikke være unaturlig om norsk politikk også har disse perspektiver for öye.

Noen talere har også berørt arbeidet for å fullføre likestilling mellom kvinner og menn. Også på dette område vil vi utvilsomt kunne få utbytte av å utveksle erfaringer og kanskje efter hvert harmonisere den lovgivning som vil komme. Det kan være av interesse at det nå i Norge foreligger to nokså forskjellige forslag til lov om likestilling, utarbeidet av henholdsvis Regjeringen og Höyre. Den videre behandling av disse forslag kan forhåpentlig avklare problemer på en måte som kanskje kan bli av interesse også i andre nordiske land.

Den sakliste vi har foran oss, forteller også ellers en del om muligheter og begrensninger for det nordiske samarbeid. Av de 33 nye initiativ på listen ser det ut til at 13 vil komme gjennom den omfattende høringsprocess og utvalgsbehandling med negativt resultat.

Det kan fortone seg som om de som under Rådets 1. sesjon hadde frimodighet til å etterlyse de store papirkurver, hadde litt mer rett enn det er vanlig å erkjenne. Ikke bare store, men også små initiativ bör overveies med større grundighet för man setter i gang den store og arbeidskrevende utredningsrunde. Utvalgene bör også kunne forenkle det hele ved utsortering i tide av tanker som kan avvises uten arbeidskrevende utredning, istedenfor å bruke langsom utredning for å oppnå utsettelse av et standpunkt som man finner det ubehagelig å ta.

Vi behöver nemlig ikke produsere papir for å vise Rådets eksistensberettigelse. Rådets eksistensberettigelse ligger nemlig slett ikke bare i det som kan vedtas. Det er ikke en unnskyldning, men betydningsfull virkelighet at de formelle og uformelle dröftelser mellom nordiske politikere og de andre som mötes her, har vesentlig betydning både når det gjelder å bremse den menneskelige tendens til å gjenta andres feilgrep, og når det gjelder å bevare og styrke den nordiske fellesskapsfölelse, som er en umistelig verdi i seg selv.

De senere sesjoner har myket opp forestillingen om at man ikke kunne ta opp utenrikspolitiske emner i Nordisk Råd. Like til for et par år siden var det jo en utbredt oppfatning at de finske reservasjoner ved Finlands inntreden i Nordisk Råd var å forstå slik. Nå ser det ut til at flere mener at det nærmest er "fritt frem" for utenrikspolitisk debatt, bare man ikke fremsetter forslag med sikte på utredning og votering. Herr Saarinen syntes således å være av denne mening.

Jeg vil gjerne först si noen ord generelt om disse spørsmål.

De prøver vi har hatt ved tidligere sesjoner på denne nye fortolkning har efter min mening ikke vært særlig opplysende eller nyttige. Fjorårets debatt om konflikten ved Island var et unntak. Men det var en debatt som Island selv önsket, hvor det var bred enighet om hovedsynpunktene, og hvor Presidiet — i kontakt med tilstedeværende utenriksministre og innenfor gjeldende arbeidsordning — kunne konkludere debatten i et presidievedtak. Islandsspørsmålet vil derfor ikke kunne påberopes som forbilde for alminnelig utenrikspolitisk debatt.

Jeg tror vi bör erkjenne at generell utenrikspolitisk debatt i Nordisk Råd lett vil måtte bli en amputert debatt, der man ikke kan regne med at alle sider av saken vil bli belyst. Hvis man likevel gjør Rådet til et generelt utenrikspolitisk debattforum, vil det lett före til skadelige misforståelser. Jeg håper det kan unngås at det förer til slike misforståelser i noen del av denne debatt.

Men da jeg hörde herr Saarinen omtale angivelige "mot Finland uvennlige og rent ut provokatoriske skriverier i visse norske aviser" i samband med det offisielle besök

i Norge av denne republikks ærede president forrige höst, må jeg innrømme at jeg ble fristet til å bruke sterke ord. Dette er oppriktig talt svært villedende. Men la meg bare si at dette efter mitt skjønn viser en ren forveksling mellom frimodighet og uvennlighet, og lett kan oppfattes som ergrelse over åpen pressedejobb, en pressedejobb som for övrig er og skal være fullstendig fri for forsök på politisk begrensning.

Det har også ved andre anledninger vært antydnet at visse kretser i Norge, som jeg for min del föler politisk slektskap med, driver hets mot Sovjetunionen og arbeider for en skjerpelse av Norges sikkerhetspolitiske stilling. Dette er en fullstendig misforståelse.

Jeg vil karakterisere det som sies om sosialistiske land i norsk utenrikspolitisk debatt, som en naturlig debatt om forhold som ifölge Helsingfors-erkläringen ikke kan betraktes som rent indre forhold som det er utilbörlig for naboer å ha noen mening om. När det gjelder den sikkerhetspolitiske debatt, vil det være overraskende om noen for alvor kan oppfatte aktuelle önsker som et effektivt forsvar for norsk territorium som noen trusel mot noen. Tanken om norsk territorium som basis for aggressivitet mot andre er fullkommet livsfjern og urealistisk. Man bör heller ikke helt overse hvor uhyre beskjedne den militære aktivitet i Norge er sammenlignet med den aktivitet som finnes på annet nærtliggende hold.

Noen ord til slutt om det felles nordiske program for de sosialdemokratiske partier som enkelte talere, særlig herr Palme, sterkt har berömmet. Dette program viser på en interessant måte hvilke muligheter og begrensninger som gjelder også for partienes samarbeid i Norden. Det er lite av det som er kommet frem, som varsler nye felles initiativ fra disse partier i Nordisk Råd. Det er vesentlig blitt en ordrik oppsummering av hva disse partier har av holdninger i sine hjemland. Hvis man f. eks. önsker å få vite hva nordisk sosialdemokrati mener om medbestemmelse for de ansatte, heter det at ulike former for demokratisering av det ökonomiske liv nå blir overveiet i de nordiske land. Vi får vite at former for kollektiv kapitaldannelse er en vei man kan gå. Det er for så vidt interessant at f. eks. Det norske Arbeiderparti deltar i overveielser

omkring kollektiv kapitaldannelse, som jo bl. a. må bety at en ikke ubetydelig del av produksjonsoverskuddet må holdes tilbake til fordel for en variant av sosialisering av bedriftene.

Men utover overveielser er det oppriktig talt fraværet av nye konkrete nordiske programposter som preger disse dröftelser. Det hindrer ikke at riksdagsmannen Sture Palm i sin lille artikkel i Nordens gavebok bombastisk fastslår at nå foreligger det felles nordiske handlingsprogram som kan legges til grunn for praktisk sosialdemokratisk politikk.

Herr Palm roper friskt: Frem med programmene, sett i gang alle dere andre, tal om hva dere vil gjöre med deres mandater!

Vi konservative har ikke laget noe tilsvarende, men det henger sammen med större uvilje mot å opptre med keiserens nye klær, for å låne et uttrykk fra ett av de tallrike verk som er blitt nordisk felleseie.

Men viljen til å bevare og styrke Nordisk Råd som et arnested for praktiske samarbeidstiltak, et mötested for utveksling av positive og negative erfaringer, til støtte for praktisk politikk innen hvert enkelt av medlemslandene, og en aktiv støtte for den nordiske fellesskapsfölelse, er efter 25 års erfaring sterk i alle partier.

Republikens President Urho Kekkonen
lämnade sessionssalen.

Trygve Bratteli övertog därefter ledningen av förhandlingarna.

Statsrådet Johannes Antonsson: Herr president! Jag vill inte göra ett inlägg i de frågor som nyss har diskuterats här. Låt mig bara göra den personliga bemärkningen, att jag tror att det är klokt att upprätthålla Nordiska rådets gamla tradition att inte behandla utrikespolitiska och säkerhetspolitiska frågor, särskilt om dessa frågor — som tydligt har framgått av debatten här — ibland kan vara ganska kontroversiella och till och med känsloladdade.

En del talare i debatten har snuddat vid energiproblematiken som en av våra viktiga

gaste framtidsfrågor. Den oljekris som vi upplevde för snart fyra år sedan blev för industristaterna en nyttig påminnelse om hur sårbart ett högindustrialiserat och högkonsumerande samhälle egentligen är. Ur denna erfarenhet föddes hos snart sagt alla medborgare i dessa länder en ny insikt om att vi måste ersätta slöseri och förbrukande med en framsynt hushållning med ändliga råvaru- och energiresurser.

Insiktsfulla politiker och framstående vetenskapsmän hade redan dessförinnan varnat för att vi gick bistrare tider till mötes, om inte den rika världen snabbt ändrade sin inställning och vi från att vara samhällen som hårdexploaterar naturresurser blir samhällen som förnuftigt brukar resurser.

Oljekrisen 1973 klargjorde drastiskt att större ansträngningar måste till för att omsätta dessa varningar i praktisk handling. Nu inser alla, vågar jag hoppas, att två eller tre generationer inte har rätt att förbruka resurser, som en tidlös ekologisk utveckling byggt upp. Vi upplever nu en ny känsla av ansvar för kommande generationer i dessa frågor.

Vi politiker som fått förtroendet att i vår dagliga gärning företräda ett stort antal enskilda medborgare är enligt min mening förpliktade att styra samhällsutvecklingen i sådana banor att energi- och resursslöseriet hejdas, och hushållning och återvinning i stället görs till centrala välfärds- och samhällsmål.

Vi både kan och skall genomföra denna omläggning av utvecklingen utan att vi för den skull äventyrar den materiella standard som bl. a. de nordiska länderna i dag kan erbjuda sina medborgare. Tvärtom är det, enligt min mening, fullt möjligt att även i ett hushållningssamhälle tillfredsställa kraven på en successiv förbättring av människornas levnadsvillkor.

Vad vi däremot måste göra är att föra in nya värderingar i begreppen välfärd, välstånd och standard. Till de begreppen måste också höras exempelvis rätten till ren luft och rena vatten, rätten till god miljö, frihet från miljögifter, social trygghet, valfrihet i barnomsorgen, trygghet på ålderdomen, trygghet till vård vid sjukdom, trygghet till arbete och hälsa.

Jag tror att det finns en stark vilja, hos

alla politiska grupper i de nordiska länderna, för en medveten och framsynt resurs- och hushållningspolitik. Därmed finns, som jag bedömer det, en stabil grund för ett intensifierat nordiskt samarbete på detta område. Personligen tror jag att få områden i dag är mer angelägna och bättre lämpade för nordiskt samarbete än just detta.

Inom ministerrådet har vi nyligen genomfört en kartläggning av resurssituationen i Norden. Nu måste vi gå vidare. Den inventering av de samlade resurserna i Norden som gjorts måste utvärderas. Vi måste noga överväga på vilka resursområden vi har de största möjligheterna att utveckla ett nordiskt samarbete. Ett samarbete med målet att fördela våra resurser på ett sätt som gagnar våra gemensamma nordiska intressen.

Personligen bedömer jag samarbetet inom industri- och energisektorn som ett av våra viktigaste samarbetsområden. Vi måste söka begränsa energiförbrukningen och samtidigt öka produktionen av nödvändiga varor.

Jag tror att detta är både möjligt och nödvändigt. Men det krävs självfallet en modernisering av den industriella produktionsapparaten. Och det krävs en större satsning på energisnåla processer i industrin, vilket i sin tur kräver tillgång på kapital för investeringar och tillgång till tekniskt kunnande.

De svårigheter och problem som industrin här står inför är tämligen likartade i alla de nordiska länderna. Det borde därför vara skäl för att ministerrådet i nära samarbete med industrins företrädare och löntagarna i Norden på allvar ser över hur ett vidgat nordiskt samarbete på detta område kan underlätta den omställningsprocess, som de stora energislukande industrierna nu står inför.

Minister Bjartmar Gjerdes intressanta redogörelse för läget i de bilaterala överläggningarna om nordiskt industri- och energisamarbete gav, menar jag, en god bild av framtida samarbetsmöjligheter. De fortsatta diskussionerna och förhandlingarna bör ge ett väsentligt bidrag till strävandena i Norden att genom bättre samordning än hittills hushålla med de knappa naturresurserna.

Jag tror, herr president, att varken olja

eller kärnkraft är någon långsiktig lösning på de nordiska ländernas energiproblem. Den miljöförstöring som följer i oljeförbränningens spår är oacceptabel. De alldeles speciella risker som är förknippade med kärnkraften, gör denna energikälla så farlig att jag tror att dess användning måste förhindras att växa ytterligare. Jag bedömer kärnkraften som en snabbt övergående parentes i utvecklingen på energiområdet.

Till detta kommer att båda dessa energikällor är ändliga. Oljetillgångarna är knappa — en kommande bristsituation är skönjbar redan i dag.

I det läget gäller det att vi inte står tomhänta, därför att vi inte varit förutseende nog att i tid planera och forska kring problemen hur vi effektivast och mest ekonomiskt skall kunna tillgodogöra oss de oändliga, aldrig sinande energikällorna — dvs. de som i dag kallas "alternativa energikällor".

Ingen bestrider i dag att vi förr eller senare måste ta dessa energikällor i vår tjänst, om vi skall kunna bereda människorna en tillvaro i frihet, en tillvaro på rimliga materiella villkor. Vi vet att en avancerad teknisk forskning måste till innan vi kan hoppas lösa problematiken med de alternativa energikällorna. Men personligen är jag optimist när det gäller möjligheterna att få fram resultat inom rimlig tid och innan vi råkat in i en verklig energikris. Men det kräver att vi nu inte tvekar att göra de nödvändiga satsningarna — på forskning, provning, utbildning och vidgad information — för att snabbt nå resultat.

På dagordningen för denna session finns ett förslag som jag och andra rådsmedlemmar står bakom, om utnyttjande av alternativa energikällor. Ekonomiska utskottet, som behandlat förslaget, har visserligen förordat att rådet inte skall vidta några åtgärder, men jag anser att förslaget ändå har blivit välvilligt behandlat i utskottet. Jag tar fasta på att utskottet anser att det finns både behov av och möjlighet till nordiskt samarbete inom forskning och teknologi just när det gäller de alternativa energikällorna. Utskottets förslag bottnar i att det numera genomförts en sådan kartläggning som mitt och mina kollegers tidigare rådsförslag syftade till.

Det innebär med andra ord att vi nu har fått ett visst underlag för att gå vidare i detta samarbete. Vi vet att det fortsatta utvecklingsarbetet kring alternativa energikällor kommer att kosta stora pengar. Jag tror att vi måste konstatera, att de nordiska länderna vart och ett för sig är för små att själva driva en avancerad forskning. Men med hänsyn till att våra länder har likartade intressen i dessa sammanhang bör vi ha mycket att vinna på att utveckla ett vidgat nordiskt samarbete också på detta område.

Jag vill här väcka frågan om att skapa ett nordiskt forskningsinstitut för alternativa energikällor. Jag gör det mot den bakgrund som jag nu kort har skisserat. För egen del tror jag att ett sådant forskningsinstitut positivt kan bidra till att lösa problemen kring de alternativa energikällorna. Jag ser fram emot att få diskutera denna tanke med mina kolleger i ministerrådet.

Herr president! Många talare har sett tillbaka och konstaterat att det nordiska samarbetet — trots en del misräkningar, naturligt nog, eftersom ingenting är fullkomligt i denna värld — har varit framgångsrikt. Vi måste konstatera att ingen annan ländergrupp i hela vår värld har ett så utvecklat och fast organiserat parlamentariskt samarbete som våra fem länder har i Nordiska rådet som institution.

Jag har medvetet avstått från att göra någon återblick eftersom jag i stället med detta inlägg velat väcka debatt kring framtida samarbetsområden, som jag tror i hög grad engagerar människorna i våra länder, områden där vi — det är jag förvissad om — har möjlighet att nå fram till positiva lösningar.

Så länge framtiden och lösningar av dess problem står i centrum för det nordiska samarbetet kommer det inte bara att växa sig starkare — det kommer att bli en levande realitet för oss, för vår omvärld och för kommande generationer.

Sundqvist: Herr president! Nordiska rådets 25:e jubileumssession ger oss anledning att blicka tillbaka och företaga en översyn av resultaten av det nordiska samarbetet. Samtidigt är denna jubileumsses-

sion en lika arbetsdryg session som alla tidigare, vilket visar, att det praktiska arbetet fortfarande är det mest värdefulla då vi kommer samman.

En återblick på de gångna 25 åren visar med önskvärd tydlighet att samarbetet varit frukt. På allt flera områden har vi kunnat utarbeta gemensamma nordiska arbetsformer. Den nordiska gemenskapen påverkar allt flera sektorer i samhället och en samordning av resurserna på allt flera områden har kunnat företas. Det är viktigt att kunna konstatera detta vid en tidpunkt då våra länder brottas med allt större ekonomiska problem, då vi får göra vårt yttersta för att göra oss gällande på den internationella marknaden och då det allt klarare framgår, att små länder måste kunna arbeta tillsammans för att kunna garantera arbete och välbefinnande för sina medborgare.

Det nordiska samarbetet har också sin givna position i den internationella politiken. Från början slogs det fast, att Nordiska rådet inte skall vara ett organ, där säkerhetspolitik och försvarspolitik behandlas, och så är också fallet ännu i dag. Detta var helt klart beroende på att de nordiska länderna redan före rådets grundande hade slagit in på olika grundlinjer i fråga om säkerhetspolitik. Det gäller fortfarande att det nordiska samarbetet inte betjänas av att säkerhetspolitiken drivs upp inom Nordiska rådet eller i samarbetet på regeringsnivå. Det tankesätt som ligger bakom Nordiska rådets verksamhetsformer bygger på de existerande realiteterna såsom de format sig för den del av Europa där vi lever. Området är strategiskt viktigt och dess betydelse har ingalunda minskat med åren. I Finland är säkerhetspolitiken ett så centralt område, att vi med yttersta varsamhet värnar den utrikespolitiska linje vi dragit upp efter andra världskriget, en linje som baserar sig på två grundpelare, samarbetet och det goda grannlagsförhållandet mellan Finland och Sovjetunionen, som definierats i fördraget om vänskap, samarbete och ömsesidigt bistånd från år 1948 samt det nordiska samarbetet, som både kvantitativt och kvalitativt får nya former för varje år.

Trots att säkerhetspolitiken i Norden som sådan har ställts utanför det praktiska

arbetet inom ramen för rådet, är det klart att den internationella utvecklingen griper in allt mer och mer i våra vardagsrealiteter. De nordiska länderna har lång erfarenhet av samordning av sina strävanden på det internationella planet. Dagens situation ger oss allt flera stora uppgifter på detta område. Jag vill i första hand betona betydelsen av aktivt arbete i avsikt att stärka avspänningsutvecklingen i Europa på basen av de principer som slogs fast på den europeiska säkerhets- och samarbetskonferensen i Helsingfors år 1975. I år kommer konferensen att fortsätta i Belgrad och en gemensam strävan bör vara att inte bara i Belgrad göra ett sammandrag av vad som hittills har passerat eller dra ut något speciellt tema ur den helhet, som Helsingfors-dokumentet representerar. Målsättningen bör vara att betona den helhetsprocess som ligger till grund för avspänningspolitiken, samtidigt som man bör blicka framåt för att få fram nya och konkreta steg på avspänningsområdet.

Flera av de områden som trätt i förgrunden med tanke på nya arbetsformer mellan de europeiska länderna, t. ex. miljövärderna, kommunikationerna och energin, är fält, där de nordiska länderna har hunnit långt och där våra erfarenheter är av stor betydelse för utvecklandet av nya fruktbara arbetsformer. Nedrustningsfrågorna står i förgrunden i världspolitiken i dag. De nordiska länderna har alla uttalat sin vilja att aktivt arbeta för praktiska åtgärder i avsikt att nå konkreta resultat i fråga om nedrustningen. Behandlingen av nedrustningsfrågorna i Förenta Nationerna kommer att vara en viktig etapp på vägen mot ett stärkande av målsättningarna i fråga om nedrustningen. Denna session kommer att behandla biståndsfrågor på basen av både medlemsförslag och behandlingen av ministerrådets rapport. På detta område har vi fortfarande det mesta av arbetet framför oss.

De nordiska ländernas mål bör vara att ytterligare öka sin insats i biståndsverksamheten. För Finlands del bör det framhållas, att biståndspolitik inte är ett område, där vi kan yvas över stora framsteg. Den finländska regeringen har tvärtom representerat en ståndpunkt, som i praktiken inte

är förenlig med de målsättningar som redan sedan länge har varit tongivande för alla de nordiska länderna. Biståndsverksamheten har trängts undan i takt med de ekonomiska svårigheterna i vårt land. Eftersom biståndspolitiken är ett centralt nordiskt samarbetsområde, drar jag mig inte för att komma med denna kritik i detta sammanhang. Biståndspolitik är inte bara en fråga om direkt ekonomiskt bistånd utan också en fråga om politiska verksamhetslinjer, som syftar till att bekämpa raspolitiken och kolonialismen i tredje världen. De nordiska länderna bör ytterligare effektivisera sin verksamhet i syfte att öka sina solidaritetsaktioner till de sydafrikanska folken i deras kamp mot de regimer som upprätthåller raspolitik i denna del av världen.

Alla de nordiska länderna har drabbats av den internationella lågkonjunkturen, som i stor utsträckning har satt sin prägel på vår samhällspolitik under senaste år. Arbetslöshetssiffrorna har stigit i höjden och förutsättningarna för en målmedveten reformpolitik har försvagats. Detta har i synnerhet varit fallet i Finland, där en perspektivlös borgerlig majoritetspolitik har förhindrat både konjunkturlagstiftning och effektiva inflationsbekämpande åtgärder från samhällets sida. Ändå står vi inte ensam med våra problem och de lösningar som borde tillgripas här i Finland är inte på något sätt unika. Det är fråga om åtgärder, som utprovats i de flesta nordiska länderna. Frågan är vilken samhällssyn som ligger till grund för den politik som förs, vilken prioritering företar man och hur uppfattar man samhällets viktigaste frågeställningar. Det har redan förts fram i debatten under denna session, bl. a. av Olof Palme, att den nordiska socialdemokratiska rörelsen står redo till öppen debatt på nordiskt plan om politiska målsättningar och värderingar. Jag vill också bekräfta att så är fallet och jag är säker på att det nordiska samarbetet vinner på en dylik öppen debatt. Det är inte bara fråga om att föra upp den diskussion som ju dagligen förs i våra länder och i våra riksdagar mellan de olika politiska rörelserna på det nordiska planet. Frågan gäller också prioriteringen och resursanvändningen inom det praktiska nordiska samarbetet på regeringsnivå och i det parlamen-

tariska samarbetet. Våra samhällen är inte färdiga. Det finns orättvisor och sociala brister kvar, demokratin har inte ännu i tillräcklig utsträckning utvecklats och stora befolkningsgrupper står fortfarande utanför det inflytande, som de med hänsyn till sin arbetsinsats i samhället bör ha för att demokratin skall anses fungera tillfredsställande.

En ekonomisk utveckling som kan fortgå ostyrd och utan planmässighet leder till ytterligare problem. De emigrationssiffror som Finland i dag igen redovisar för visar att problemen för vår del fortfarande är stora. Vi vet att emigrationen i dagens läge i allt större utsträckning gäller yrkesutbildad arbetskraft och unga arbetslösa, vilket gör att åtgärder i avsikt att stävja denna utveckling blir alltmer aktuella. I det nordiska socialdemokratiska handlingsprogrammet hävdar vi att full sysselsättning är en förutsättning för att den nordiska arbetsmarknaden skall fungera. Därför bör sysselsättningspolitiken starkt prioriteras av regeringarna i de nordiska länderna och uppgiften blir att försöka upprätta en bättre balans på den nordiska arbetsmarknaden än den vi hittills har upplevt. Vi vill betona den principiella betydelsen av den fria nordiska arbetsmarknaden, men samtidigt bör det framhållas, att det krävs åtgärder för att motverka de nackdelar som den fria rörligheten kan föra med sig. Här kommer den samnordiska industri- och energipolitiken in som ett allt viktigare samarbetsområde och likaså framhävs betydelsen av en större regional balans i den nordiska näringspolitiken.

Målsättningen att aktivera så breda folklager som möjligt i samhällsverksamheten är en av grundförutsättningarna i den nordiska demokratin. På kultursamarbetets område, där resultatet av det nordiska samarbetet nått längst är detta en ständig uppgift som inte får försummas. Det nordiska samarbetet får inte bara bli en institutionsmaskin som formaliserar sig allt mer och mer utan en levande kontakt med den skapande verksamheten, med de folkligt förankrade sammanslutningarna, som drar in nya grupper i det nordiska samarbetet. Det här bör ständigt framhållas som något ytterst väsentligt.

Vi har nu en försöksordning för stöd till folkrörelserna inom ramen för kultursamarbetet i Norden. Inom arbetarrörelsen har denna uppgift prioriterats mycket högt, eftersom detta samarbete kommer närmast den sociala och politiska verklighet, som präglar våra länder. Viktigt är också att betona att det inte får ställas upp förbundna kriterier på det arbete folkrörelserna utför. Gränsen mellan kultur och samhällsverksamhet har aldrig erkänts av arbetarrörelsen och vi kommer inte heller att göra det i fortsättningen. De nordiska ländernas kulturmiljö står inför en stor utmaning som påtvingats av teknikens frammarsch och utvecklandet av masskommunikationerna. Tekniken öppnar oanade möjligheter, men risken för kommersialisering är stor, vilket negativt påverkar möjligheterna att hävda nationella särdrag och kvalitet. Alla de nordiska länderna upplever redan i dag en situation, där den kommersiella och internationella kulturindustrin gör ett allt markantare intrång på vår miljö. Därför är det en viktig uppgift som Nordiska rådet har uppmärksammat i de medlemsförslag som föreligger denna session, där det yrkas på en utredning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna med särskild hänsyn till hur den internationella masskulturindustrin som ofta representeras av multinationella bolag påverkar kulturlivet i våra länder.

Det nordiska radio- och TV-samarbetet har under många år debatterats på råds-sessionerna. Kulturutskottet och ministerrådet har haft att ta ställning till olika idéer och förslag, men resultaten har hittills varit relativt magra. Principiellt har ingen haft att invända mot att samarbetet effektivteras, men än har tekniken och än kostnaderna utgjort hinder för en snabbare utbyggnad av samarbetet. På denna session föreligger för preliminär diskussion en utredning om en nordisk TV-satellit, som uppgjorts av en statssekreterargrupp på uppdrag av Nordiska ministerrådet. Jag vill redan i detta sammanhang betona, att frågan inte kan bli föremål för några lästa ställningstaganden utan diskussionen bör hållas på en allmän nivå. Det finns fortfarande många outredda problem som kräver närmare studium, innan principbeslutet slås fast. Jag

är nästan böjd att anse, att denna fråga för tidigt tagits upp på rådets dagordning med hänsyn till hur bristfällig beredningen hittills har varit.

Det är uppenbart att den moderna tekniken i form av TV-satelliter kan erbjuda stora möjligheter att öka det nordiska programutbytet och samtidigt göra programutbudet större, men frågan gäller inte bara de tekniska möjligheterna utan framför allt de mediapolitiska principer, som bör följas i det nordiska samarbetet. I alla våra länder har mediapolitiken en framträdande roll inom kulturpolitiken. Det ställs stora krav på programutbudet, som bör motsvara kraven i våra demokratiska samhällen. Allsidig information och kritisk debatt är grundprinciperna för mediapolitiken i våra länder. Därför bör programpolitiken nogta genomgå, innan ärendet förs vidare, och det är också avsikten i rådets kulturutskott. Men jag vill också framhålla att det behövs en nationell genomgång av den mediapolitiska situationen, innan samnordiska beslut kan tas. Det här är en mycket aktuell uppgift för Finland, där t.ex. vår radiolagstiftning är föråldrad och kräver en snabb och genomgående reform.

De ekonomiska problemen framstår också åtminstone i dagens läge som mycket svårlösta. Vi i Finland har en konstant resursknapphet då det gäller vår radio och TV-politik och det här kommer att kräva genomgripande lösningar. Detta framhäver ytterligare behovet av en grundläggande analys av problemet på det nationella planet, innan några beslut kan fattas. Vidare har varken de ekonomiska eller de juridiska problemen kring upphovsrätten inte diskuterats i tillräckligt stor utsträckning och de kräver därför noggrant studium.

Herr president! Nordiska rådet har under sina 25 år av verksamhet för att stärka det nordiska samarbetet varit resultatrikt. Det har fört våra länder ännu närmare varandra än vad vi historiskt, traditionellt och kulturellt annars skulle ha varit. Det har fört samman politiker och experter till ett allt närmare samarbete och till en känsla av djupare samhörighet. Nordiska rådet går in i sitt andra kvartssekel som ett livskraftigt organ, ett forum för en allt djupare genomgång av våra väsentliga samhällspro-

blem och våra samhällsuppgifter och som ett instrument för en allt aktivare samverkan till förmån för befolkningen i våra länder och till förmån för det fredliga samarbetet och solidariteten på det internationella planet.

Miljö- och kulturminister **Niels Matthiasen**: Hr. præsident! Før hver session i Nordisk Råd har der, så længe jeg mindes, i pressen og i den offentlige debat lydt de samme spørgsmål: har al den snak om nordisk samarbejde overhovedet nogen realitet, kan der påvises håndgribelige resultater?

Og hvis der kan påvises resultater, er der så ikke blot tale om ting i den politiske småtingsafdeling, uden virkelig betydning for de nordiske befolkninger i hverdagen?

Jeg er som mangeårig deltager i arbejdet i Nordisk Råd dybt uenig i disse synspunkter, som alt for ofte fremsættes af folk, der ikke har gjort sig ulejlighed med at sætte sig ordentligt ind i sagerne.

Der er opnået mange resultater, og hvis vi bevæger os ind på kulturområdet, er der alene siden sidste session sket det, at vi har besluttet en opbygning af et kulturcenter på Færøerne og et kunstcenter her i Finland, og selv om sådanne projekter direkte kun berører begrænsede kredse, vil det være en meget overfladisk betragtning at underkende den værdi, som sådanne projekter også på længere sigt har for kvaliteten og dybden af den nordiske samhörighed.

Men foran os ligger der en stor opgave — som Ulf Sundqvist også var inde på — nemlig det nordiske TV-samarbejde, der i hvert fald direkte vil berøre befolkningerne, og som vil stille os over for beslutninger med uhyre konsekvenser. Det gælder økonomisk og teknisk, men det gælder ikke mindst kulturpolitisk og mediepolitisk. Vi skal ikke i dag tage stilling til, hvorledes disse spørgsmål skal løses, men det er efter min mening absolut nødvendigt, at vi starter den politiske debat om disse ting, således at vi er helt klar over både situationens store perspektiver og mindst lige så store vanskeligheder.

I januar modtog Nordisk Råd en rapport,

der bærer titlen: "Nordisk radio och television via satellit".

Ordet "Nordsat" har, siden denne mellemrapport blev publiceret, placeret sig i spalterne i alle vore landes aviser.

Det ene øjeblik ser man stor jubel over, at der nu endelig synes at være mulighed for, at man kan blive ensformigheden og formynderiet i de nationale TV-kanaler kvit. Endelig får man alsidighed og kvalitet.

Det andet øjeblik kan man læse, at alle nordiske borgere nu inden for få år — i det nordiske kulturfællesskabs navn — er dømt til — som fluen på et fluepapir — at klæbe til deres TV-apparat, der efter nordisk beslutning er blevet indrettet således, at der — med 7 programmer til rådighed — er fuldstændig udtømmende muligheder for slalomkørsel gennem samtlige de dårlige udenlandske underholdningsprogrammer og serier, som i dag findes i alle vore landes TV.

Men hvad er da dette Nordsat for noget? Det er to ting: dels noget meget kontant, dels et epokegørende nordisk perspektiv.

Efter den mellemrapport, vi har fået forelagt, tyder alt på, at de nordiske lande i fællesskab inden for få år har teknisk og økonomisk kapacitet til at udnytte den internationale satellitteknologi til TV-spredning. Det betyder, at det, hvis de oplysninger, vi har, er rigtige og holder stik, antagelig ikke kan betale sig for noget nordisk land bare på lidt længere sigt at bygge en eneste konventionel jordbunden TV-sender med henblik på national TV-dækning. Om det, man vil sende, er nationale TV-programmer eller nordiske programmer vil ud fra en teknisk-økonomisk vurdering ikke gøre nogen forskel.

Men det virkelig interessante ved Nordsatprojektet er den mulighed, som et teknisk radio- og TV-fællesskab giver for en virkelig bred kulturel åbning indad i Norden. Vi kender de situationer, hvor vore veje har måttet skilles, når det drejede sig om sikkerhedspolitik og økonomi. Vi ved også, at det kulturelle område i videste forstand har vist sig som det mest levedygtige i den nordiske sammenhæng.

Man må derfor ganske enkelt spørge sig selv: hvornår har vi sidst stået over for et

konkret projekt, der i sig bærer så store muligheder for — med bevarelse af nationale særpræg — at knytte Norden sammen i sproglig, kulturel og ikke mindst i informationsmæssig henseende?

I en verden, hvor vi alle hver især må erkende, at vore landes forhold — om vi kan lide det eller ej — i meget høj grad er bestemt af stærke — frivillige eller tvungne — integrationstendenser af økonomisk eller politisk karakter, tror jeg, det ville betyde en vældig styrkelse af det nordiske kulturfællesskab, om vore 5 lande kunne gå sammen om at udnytte satellitteknologien til en fællesnordisk TV-spredning.

For mig er spørgsmålet derfor ikke, om vi skal gå sammen om at opsende nogle nordiske satellitter over ækvator, men nærmere om hvordan vi skal gøre det.

Vi må spørge os selv: mener vi, at det vil være til gavn for den enkelte borger i vore lande, at vi i en nordisk sammenhæng gennemfører et brud på de nationale radio- og TV-monopoler, så den enkelte nordiske TV-familie frit kan vælge mellem samtlige 7 nordiske TV-programmer?

Eller skal vi tilbyde vore borgere en programmodel, der indebærer, at den enkelte husstand ved tryk på en knap kan forlade det nationale TV-program og i stedet få et fællesnordisk TV-2 eller -3, der bringer et righoldigt udvalg af de bedste programmer, som nogle uger forinden har været bragt i andre nordiske landes TV?

Her vil vandene måske skilles. Der er en åbenbar risiko for, at diskussionen forgroves til at handle om valgfrihed for den enkelte på den ene side og statsformynderi på den anden side. Det er for let — og fra en nordisk synsvinkel en afsporing — om diskussionen skulle strande på sådanne foranklinger.

Vi må gennem en grundig diskussion både i hvert enkelt land og i fællesskab om den mediepolitik, den kulturpolitik og den nordiske politik, vi ønsker at føre på TV-området. Hvor forenes og hvor skilles de formål, vi ønsker at opnå?

I en videre sammenhæng tror jeg, at vi i alle vore lande ser det som et af de kulturpolitiske hovedmål at fremme mulighederne for den enkelte borgers aktive udfoldelse og åndelige selvvirksomhed.

Her er vi nok en del, der kan være betænkelige ved et overdådigt udbud — selv af nordiske programmer — i TV.

Vi må ikke glemme, at der i alle vore samfund endnu findes sociale, uddannelsesmæssige og økonomiske faktorer, der gør, at der stadig eksisterer store forskelle mellem de enkelte menneskers muligheder for at udnytte de valgmuligheder, som vore samfund både i almindelighed og ved specielle kulturpolitiske indsatser stiller til befolkningens rådighed. Vi risikerer, hvis vi ikke tænker os godt om, at uddybe disse kløfter i stedet for at slå bro over dem.

Både disse og almindelige familiepolitiske hensyn må føre til, at et storopbud af nordiske TV-programmer samlet må opfylde de samme kvalitetskrav, som vi i dag stiller til vore egne radiofonier.

Tænker man sig alle vore nationale TV-programmer spredt over hele Norden via satellit, bliver det helt afgørende, hvordan vore selvstændige nordiske radioselskaber vil evne at leve op til en nordisk kulturel målsætning for TV-virksomheden, uden at der kommer skår i den enkelte radiofonis særpræg og programpolitik.

En total spredning af 7 nordiske TV-programmer vil uundgåeligt medføre, at der kommer både en overlappning og et overudbud af udenlandsk producerede underholdningsprogrammer.

Skal Nordsatsystemet under disse betingelser leve op til en fællesnordisk kulturel og informationsmæssig målsætning, må radiofonierne på længere sigt i fællesskab foretage en omprioritering i balancen mellem egen og fremmed produktion i det enkelte lands TV-programflade.

Nordsatprojektet rejser også vanskelige juridiske spørgsmål, herunder ikke mindst ophavsretlige.

I forbindelse med de ophavsretlige spørgsmål vil jeg gerne advare mod, at man — som det ofte synes at være sket i den offentlige debat — fremstiller disse spørgsmål som et skær, på hvilket det nordiske TV-fællesskab skulle kunne strande. Fra en kulturpolitisk synsvinkel er det vigtigt, at vi finder en retfærdig og rimelig løsning på spørgsmålet, hvilken økonomisk kompensation vore skabende og udøvende kunstnere skal have ved det merforbrug af

deres værker og præstationer, som vil følge af et Nordsatsystem, og det er grundlæggende forkert — som det ofte er sket — at hævde, at det ophavsretlige system, dvs. de rettigheder, vi i alle nordiske lande har ønsket at give vore kunstnere, i sig selv skulle udgøre en hindring for et øget nordisk TV-samarbejde.

Når ophavsretten bruges som led i en sådan argumentation, får jeg altid en fornemmelse af, at ophavsretten bruges som en dårlig undskyldning for, at man ikke ønsker nordisk TV-fællesskab. Det kan man gøre, men jeg tror, det er en undskyldning, som de nordiske ophavsmænd og udøvende kunstnere vil have sig frabedt.

Nordsatprojektet er en udfordring til den nordiske *beslutnings*proces.

Vil vi evne i et spørgsmål, der direkte vedrører alle Nordens borgere, i fællesskab at tage stilling til en investering, der i sig selv vil være en gevinst for alle, men som i hvert enkelt af vore lande involverer en mangfoldighed af forudsætninger og motiver, der indbyrdes kan komme i konflikt.

Vi har fået en foreløbig rapport. Vi kan diskutere, men ikke tage stilling, før slutrapporten er kommet. På ministermødet i juni i Island tager vi fat. Vi skal igennem en parlamentarisk omgang i hvert af landene. På rådets næste ordinære session falder klokken i slag. Vor indsats nu må bestå i at bidrage til en bred offentlig debat om den mellemrapport, som foreligger, og den slutrapport, som vil komme til sommer. Kun derved kan vi sikre os en alsidig belysning af de mange — og vel til dels revolutionerende — aspekter, som denne sag rummer, og et sikkert folkeligt grundlag for de beslutninger, som inden for det nærmeste par år bør træffes på grundlag af de grundige udredninger, som har deres oprindelse i den interesse, der gennem snart mange år har været vist i dette råd for TV-spørgsmålet.

Måske kunne radiofonierne medvirke hertil i et nyt "kontrapunktisk" samarbejde, så vi kunne starte meningsudvekslingen i et "TV over grænserne".

Stenberg: Mange talere har i dag vært inne på de perspektiver et nordisk energi- og industripolitisk samarbeid kan åpne. På

denne bakgrunn har den norske oljen uten tvil satt ny fart i det nordiske samarbeid. Beslutningen om å foreta en utredning om et energipolitisk samarbeid ble tatt før energikrisen i 1973 var et faktum. Den var derfor et resultat av langsiktige arbeidsbestrebelse og ikke en foranstaltning forårsaket av krisen. Men krisen styrket på en dramatisk måte behovet for samarbeid. Dette innebærer i det vesentlige et større og mer bevisst ansvar for energiforsyningene og nødvendigheten av energisparing.

De forskjellige nordiske land har ellers ulike utgangspunkt når det gjelder f.eks. energiforsyningen. Mens Sverige, Danmark, Finland og Island i varierende grad er avhengig av importert energi skapt ved olje og gass, er Norge allerede i dag selvforsynt og nettoeksportør. Dette er et forhold som vil stå stadig mer sentralt i debatten omkring nordisk energipolitikk og økonomisk samarbeid. Det er på det rene at olje- og gassforekomstene på den norske kontinentalsokkel vil gi nye muligheter for et bredere økonomisk samarbeid i Norden, først og fremst innenfor energi- og industrisektoren.

Det er imidlertid foreløpig vanskelig å danne seg noe entydig bilde av hvorledes dette skal gjøres. Ulike interesser i innenriks- og utenriksøkonomisk sammenheng, variasjoner i ressursgrunnlag, regional- og miljøpolitikk, forskjell i næringslivsstruktur m. v. er alle faktorer som spiller inn. Spørsmålet rommer foreløpig viktige uavklarte problemer som i dag utredes innenfor de nordiske samarbeidsorganer, som allerede er opprettet og har vært i virksomhet en tid. Det gjelder spørsmål om harmonisering av utbyggingsplaner innenfor petrokjemi og andre industrier, samarbeid innenfor verkstedsektoren, samordnet disponering av nordiske arbeidskraftressurser, samarbeid innenfor teknologi, forskning og utvikling.

De forhandlinger som nå pågår bilateralt mellom Norge og hvert av de øvrige nordiske land, kan støtte seg på et ganske omfattende utrednings- og forskningssamarbeid i Nordisk Råds regi.

Av prosjekter som er på gang, er både de undersøkelser som knytter seg til olje- og gassfunnene i Nordsjøen, og undersøkelser når det gjelder andre energiformer, så vel de tradisjonelle som de alternative

energiformer som kan bli aktuelle i framtiden.

Under denne sesjon vil vi komme tilbake til disse spørsmål i forbindelse med et medlemsforslag behandlet i Økonomisk utvalg som går på utnyttelsen av alternative energikilder.

Utnyttelsen av olje og gass fra norsk kontinentalsokkel må vurderes i sammenheng med mulighetene for samarbeid på det industrielle område. De redegjørelser som har vært gitt både i nordiske organer og i nasjonalforsamlingene, har bekreftet at forhandlingene finner sted nettopp på et slikt utvidet grunnlag. Senest er dette blitt bekreftet ved det som er offentliggjort fra forhandlingene i tilknytning til den svenske statsministers besøk i Norge for noen uker siden. Særlig interessante er vel de perspektiver de norsk-svenske forhandlinger gir for Nordkalotten, selv om det foreløpig ikke kan bli tale om annet enn nokså langsiktige utviklingslinjer her.

Det siste som foreligger på energiområdet, er en rapport fra en norsk-svensk komite for energi- og industrisamarbeid, avgitt den 2. mars i år, og de dansk-svenske forhandlinger om samarbeid med sikte på utnyttelse av den norske naturgassen.

Alle forhandlinger av denne art må selvsagt følge det mønster som har vist seg å ha bærekraft i alle internasjonale forhandlinger mellom selvstendige nasjoner, og som bl. a. betyr at resultatet skal være til gjensidig fordel for de deltagende land.

Men i all tale om olje og gass og om framtidige alternative energiformer er det grunn til å framheve betydningen av det nordiske samarbeid på elektrisitetsforsyningens områder. Det nordiske samarbeidsorgan som nasjonale kraftverk har etablert, og som har nedlagt et betydningsfullt arbeid for samkjøring og utveksling av elektrisk kraft, har hatt og vil fortsatt ha en avgjørende betydning for energiforsyningen i våre land. Samkjøringen over grensen mellom Sverige og Norge er kjent, likeledes overføringskablene Norge—Danmark. Det er for øvrig interessant at det aller første prosjekt som engasjerte Nordisk Investeringsbank, gjaldt Finlands tilknytning till kraftoverføringsnettet.

Det er neppe for mye sagt at det konkre-

te samarbeid som vi allerede nå ser konturene av på dette felt, innvarsler et vesentlig nytt framskritt for praktisk nordisk samarbeid. Nettopp i slike situasjoner kan det samarbeidsmønster vi har utviklet i Norden, komme til nytte og vise sin eksistensberettigelse.

Etter herr Saarinens innlegg i dag finner jeg grunn til å peke på visse forhold knyttet til Norges sikkerhetspolitiske situasjon, i håp om å kunne gi en noe mer avbalansert framstilling av denne enn det herr Saarinen gjorde.

La meg imidlertid først få presisere at jeg slutter meg helt til dem som i debatten i dag har advart mot å gjøre Nordisk Råd til et forum for sikkerhetspolitisk debatt. En slik debatt vil vanskelig kunne gjennomføres uten at det i større eller mindre grad blir en innblanding i et nabolands sikkerhetspolitikk. Herr Saarinens utfall mot norsk utenrikspolitikk krever imidlertid noen få kommentarer.

Hans angrep på norske aviser var etter min mening helt uberettiget. Han gav dem en beskrivelse som iallfall ikke jeg kan gi min tilslutning til.

Men hva er situasjonen når det gjelder dagens norske oljepolitikk? Etter olje- og gassfunnene ligger Norge i dag strategisk mer utsatt til enn tidligere. Man må regne med at de norske oljeforekomstene vil være primære mål i en eventuell konfliktsituasjon. Dette skaper en ny situasjon for norsk forsvarsmakt, som både i freds- og i krigstid vil ha viktige oppgaver i forbindelse med oljeinstallasjonene på kontinentalsokkelen. Sett i en større sammenheng understreker utviklingen nødvendigheten av for Norge å fastholde den sikkerhetspolitiske linje som hittil er fulgt, og samtidig innrette seg på den nye situasjon som er skapt. Norske sikkerhetspolitiske målsettinger står imidlertid uendret. Statsminister Nordli bekreftet i et foredrag 20. mars i år at det i denne sammenheng ikke foreligger noen form for press på Norge fra andre makter i NATO-alliansen.

På bakgrunn av den pressediskusjon som har funnet sted i de siste uker i Finland, som går på et angivelig politisk press på Norge, er det viktig at statsministerens forsikring blir akseptert. Jeg er glad for den

henstilling Finlands justisminister Kristian Gestrin kom med etter ministermötet i Reykjavik for noen dager siden, om at debatten om den norske sikkerhetspolitikken måtte tones ned. Dette ønske slutter jeg meg helt til.

Vi må ikke la pressedebatten få lov til å rokke ved det gode og tillitsfulle forhold mellom Finland og Norge. For på tross av at de nordiske land har ulik sikkerhetspolitisk tilknytning, er vi jo knyttet nær til hverandre på så mange forskjellige områder. Vi kan med rette tale om en gjensidig avhengighet. I mange sentrale spørsmål burde det ikke by på altfor store vanskeligheter å kunne koordinere de nordiske lands holdning til en rekke utenrikspolitiske anliggender. Jeg tenker her ikke minst på det stadig større engasjement i bistandssamarbeidet med utviklingslandene. Det interessante er jo at dette hittil har lyktes i utstrakt grad i flere internasjonale fora. Samtidig har ro og stabilitet preget vår del av verden. Kanskje dette nettopp skyldes den sikkerhetspolitikk de nordiske land hver for seg har valgt.

På det internasjonale plan er det ennå store oppgaver å kunne ta fatt på i Nordisk Råd. Det gjelder for det første arbeidet for å utjevne ulikhetene mellom den rike og den fattige del av verden. Under denne sesjon vil vi senere få en debatt om ulike samarbeidsformer i Nordisk Råds regi og om tiltak til beste for u-landene.

Men også en annen viktig oppgave vil det være all mulig grunn til å ofre stor oppmerksomhet, nemlig kampen for menneskerettighetene slik de er definert i FNs menneskerettighetserklæring og i Helsingforsavtalen. Over store deler av verden og under høyst ulike regimer krenkes og undertrykkes det som for oss er soleklare rettigheter.

Vi möter krenkelser i Uganda, i Chile og Kambodsja, i Öst-Europa, i Sör-Afrika og mange andre steder. I de nordiske land tar vi den enkelte samfunnsborgers elementære rettigheter som en selvfølge. Jeg tror også de fleste land ser på Norden som det sted i verden der folkene kan leve trygt under beskyttelse av de alminnelig aksepterte menneskerettigheter. Nettopp derfor står de nordiske land på trygg grunn når de spiller

refserens og anklagerens rolle. I denne rolle vil den nordiske stemme bli lyttet til. Mer enn de fleste land vil de nordiske kunne forme verdensopinionen.

I det hele tatt ligger det mange utfordringer og oppgaver og kaller på et utvidet og forsterket nordisk samarbeid som kan danne utgangspunkt for et bredere anlagt internasjonalt samarbeid. Et slikt samarbeid må utvikles slik at det ikke blir en bremse, men en stimulans til et samarbeid som bidrar til å bedre u-landenes situasjon og sikre den tredje verden dens rettmessige del av verdens ressurser.

Under feiringen av den 25. sesjon i Nordisk Råd kan det være grunn til å tenke gjennom spørsmålet om vi kan gi det nordiske samarbeid en enda mer utadvent karakter. Hva slags rolle kan vi tenke oss å la Norden spille i det internasjonale samfunn? Har vi et tilstrekkelig overordnet globalt perspektiv for samfunnstiltakene våre, eller er det bare spørsmål om å løse praktiske oppgaver innenfor Nordens begrensede familiekrets?

Jeg stiller disse spørsmålene fordi vår omverden oppfatter Norden som et fellesskap med verdifulle kjennetegn. Norden kan gjennom sitt praktiske nabosamvirke være med og gi impulser til liknende samarbeid mellom land hvor forholdene ligger til rette for en samordning av ressursene. Den største fordel i denne type nabosamarbeid ligger kanskje på det rent politiske plan: Samarbeidet bygger på respekt for den nasjonale selvbestemmelse og for det enkelte lands egenart.

Det snakkes av og til om den nordiske livsform. I den grad verden omkring oss betrakter dette som en henimot ideell livs- og samarbeidsform mellom selvstendige land, tror jeg svarene på de spørsmål jeg har stilt foran, må bli at Norden har en særlig stor oppgave å fylle i det internasjonale samfunn. Og utfordringen ligger først og fremst i å delta aktivt i kampen for de fattige lands rettmessige interesser og utgjøre et troverdig vakthold om de elementære menneskerettigheter.

Feldt: Herr president! I de nordiska länderna står numera den fulla sysselsättningen — rätten till arbete åt alla — främst

bland målen för den ekonomiska politiken. Att rätten till arbete har fått denna framskjutna position får i hög grad tillskrivas styrkan hos den nordiska arbetarrörelsen och dess insatser i uppbyggnaden av den ekonomiska politiken i våra länder.

Det är därför helt konsekvent att de nordiska arbetarpartiernas och den nordiska fackföreningsrörelsens nu aktuella handlingsprogram när det gäller det ekonomiska samarbetet tar sin utgångspunkt i rätten till arbete åt alla.

Den här prioriteringen av målet full sysselsättning har under 1970-talet placerat Norden i något av en särställning i förhållande till flertalet andra industriländer.

Medan man under 1960-talet allmänt inriktade politiken på att öka sysselsättningen och fullt utnyttjade tillgängliga resurser, inträffade under 1970-talet en markant omsvängning. I flera tongivande länder har nu den fulla sysselsättningen skjutits åt sidan till förmån för andra mål, framför allt ökad prisstabilitet och balans i utrikeshandeln. Följden har blivit att den internationella krisen förlängts utan att några mer påtagliga vinster i form av bättre balans har uppnåtts.

I ett väsentligt avseende — graden av balans i internationell handel och internationella betalningar — tycks resultatet snarast ha blivit det motsatta. De länder som har överskott i sin utrikeshandel har hållit sin inhemska efterfrågan nere och därmed försvårat situationen för underskottsländerna.

Det som förenar de nordiska länderna i synen på de här frågorna är att vi inte accepterar uppfattningen att inflation skall kunna bekämpas med arbetslöshet. Vi hävdar att det är möjligt att förena prisstabilitet med full sysselsättning, men det kräver en aktiv ekonomisk politik, däribland en selektiv arbetsmarknadspolitik av helt annan omfattning och slagkraft än vad som i allmänhet praktiseras t. ex. i de större industriländerna.

Samtidigt måste vi konstatera att våra ansträngningar att upprätthålla den ekonomiska balansen vid full sysselsättning försvåras av den arbetslöshetspolitik som nu förs i många industriländer. Samtliga nordiska länder har betydande underskott i sina affärer med utlandet. De här underskotten

är väsentligt större än vad vår andel av världens handel skulle motivera. Det är ett uttryck för att de nordiska länderna genom sin förhållandevis expansiva politik har bidragit till sysselsättningen utomlands, medan stimulansen utifrån till våra länder varit långt svagare.

Det står enligt min mening helt klart att de nordiska länderna här har gemensamma intressen att försvara och att vi som ländergrupp också bör hävda dessa intressen utåt. De närmaste åren kommer att bjuda på hårda villkor och ställa stora krav på den ekonomiska politiken i alla våra länder. Vi borde undersöka vad vi kan utträta gemensamt, så att vi bättre klarar de kraven.

Den nordiska arbetarrörelsen anvisar i sitt handlingsprogram två huvudvägar för ett samarbete om den ekonomiska politiken.

Den ena är att på det internationella planet söka påverka utformningen av den ekonomiska politiken, särskilt i de större länderna. Viktigt bör vara att söka ge spridning åt de fakta och den analys som visar att full sysselsättning med en riktig ekonomisk politik är väl förenlig med en balanserad ekonomi. Vi borde med större energi stödja de strävanden i den riktningen som pågår inom industriländernas ekonomiska samarbetsorgan OECD.

Det är också betydelsefullt att regeringen i industriländerna, och särskilt i Västeuropa, har ett effektivt samarbete om den ekonomiska politiken i syfte att säkerställa en stabil internationell ekonomi med full sysselsättning.

Ur de här synpunkterna är det ett steg bakåt som tagits när de allra största industriländerna sedan några år sökt stänga ute de mindre länderna från sitt samarbete genom att hålla s. k. toppmöten om den internationella ekonomin. De nordiska länderna borde samfällt kräva att regeringarnas samarbete återförs till de institutioner och organ där också de mindre länderna deltar, dvs. framför allt OECD. I dessa och liknande sammanhang bör de nordiska länderna i möjligaste mån förstärka sin internationella position genom ett gemensamt uppträdande.

Den andra huvudlinjen är att förstärka och utvidga samarbetet här i Norden. Syftet med de strävandena beskrivs i handlingspro-

grammet i ordalag som kan uppfattas som djupt pessimistiska, nämligen att vi i största möjliga mån skall söka avskärma Norden från internationell inflation och arbetslöshet. Den formuleringen uttrycker inte någon uppgivelse inför svårigheterna att påverka det internationella skeendet, men den återspeglar de senaste åren upplevelser av hur ett föräldrat ekonomiskt tänkande — ett eko från 1930-talet — lett till att man i en rad länder kommit att se den enda räddningen ur den västerländska kapitalismens kris i en ytterligare fördjupning av den. Man är uppenbarligen beredd att permanenta arbetslösheten för att få den press på löner och levnadsstandard som man tror är enda vägen till den balans man eftersträvar. Men eftersom man inte lyckas hålla nere ökningen av likviditet och penninginkomster, leder underutnyttjandet av de produktiva resurserna till att balansen ytterligare rubbas och inflationen består.

Det är detta — att leva i en värld med både inflation och arbetslöshet — som skapar de hårda villkor jag tidigare talat om. I stället för uppgivelse borde detta vara en utmaning till oss att fördjupa vårt samarbete för att skapa en gemensam försvarslinje mot både arbetslöshet och inflation.

En sådan linje är att vi stöder varandras ansträngningar att hålla den ekonomiska aktiviteten hög och fullt utnyttja de produktiva resurserna i våra länder. Den stora internordiska handeln, den höga graden av ekonomisk integration och beroendet mellan företagen i våra länder gör en sådan aktiv linje naturlig. Det är därför glädjande att både ministerrådet och Nordiska rådets ekonomiska utskott ansluter sig till tanken att en hög aktivitetsnivå är betydelsefull genom sina gynnsamma verkningar för alla nordiska länder.

En viktig förutsättning för att detta skall både leda till avsett resultat och upplevas som meningsfullt i alla nordiska länder är att vi håller våra gränser öppna för den nordiska handeln och för olika former av samarbete mellan våra företag.

Vi måste fortsätta strävandena att skapa ett ekonomiskt förenat Norden. Därför är det betydelsefullt om vid denna session Nordiska rådet uttalar sitt stöd för fortsatt un-

danröjande av tekniska handelshinder och för ett nordiskt handlingsprogram inom byggsektorn. Målet för detta arbete att skapa en gemensam marknad för varor och tjänster i Norden kan visa sig dubbelt betydelsefullt i en värld präglad av otillräckligt utnyttjande av de produktiva resurserna och av tilltagande protektionism.

En annan försvarslinje går via det industripolitiska samarbetet och en samordning av arbetsmarknadspolitiken. Betydelsen av detta kommer att utvecklas i andra inlägg. Jag vill bara peka på den roll en aktiv och selektiv arbetsmarknadspolitik kan spela inte bara för att utjämna arbetsmarknadsläget mellan länderna utan också för att hålla nere inflation och prisstegringar.

En tredje linje är att söka upprätta ett försvar mot kriser och konjunkturväxlingar genom att öka de nordiska ländernas finansiella styrka när det gäller att uthärda utifrån kommande påfrestningar. Inrättandet av den nordiska investeringsbanken var ett led i en sådan förstärkning. Rätt skött kommer banken att ge betydelsefulla bidrag till det kapitalflöde som måste tillföras det nordiska området.

Även om de nordiska länderna nu gör betydande ansträngningar för att minska sina handelsunderskott, kommer vi ändå för åtskilliga år framåt att via vår internationella skuldsättning vara starkt beroende av det valuta- och penningpolitiska klimatet ute i världen. Och detta klimat är inte oföränderligt. Den internationella kapitalmarknad vi nu öst ur, den s. k. eurocurrencymarknaden, vilar inte på något särskilt starkt fundament. Den kan utsättas för kriser och förändringar. Det valutapolitiska samarbetet i Väst-europa som flertalet av de nordiska länderna ingår i är inte heller någon permanent och fast förankrad institution. Också där kan oväntade förändringar snabbt inträffa.

Mot den här bakgrunden vore det önskvärt att vi övervägde hur vårt ekonomiska samarbete skulle kunna byggas ut för att höja de nordiska ländernas finansiella styrka och skapa en beredskap inför oväntade påfrestningar på det internationella valuta- och creditsystemet. Sådana överväganden vore en naturlig följd av den ekonomiska integration vi uppnått och den ytterligare integration vid eftersträvar. Integrationen

skapar ömsesidigt beroende, också på det finansiella och valutapolitiska området.

Jag skulle vilja sluta med några ord i anledning av herr Willochs inlägg.

Den nordiska arbetarrörelsens handlingsprogram må ha sina brister, liksom vi naturligen anser att det har sina förtjänster, men den inbjudan till debatt och kritik som Olof Palme gav i sitt tal borde kunna förvaltas på ett bättre sätt än det herr Willoch tillät sig att använda. Nordiska rådet är föga betjänt av en debatt över partigränserna om den skall föras på herr Willochs villkor, där enda innehållet blir några svepande och nedlåtande omdömen, uppblandade med inte alltför lyckade litterära anspelningar.

Det är möjligt att herr Willoch talar som han tänker. I så fall demonstrerade hans inlägg en för konservativa politiker inte alltför ovanlig brist på perspektiv och en ovilja att angripa grundläggande ekonomiska och sociala problem.

Det program vi lägger fram är uttryck för vår uppriktiga vilja att lämna konstruktiva bidrag till hur vi både nationellt och i samarbete här i Norden skall kunna utveckla den ekonomiska tryggheten, öka den sociala rättvisan och förstärka demokratin i våra länder. Det kräver politisk vilja till handling i människornas intresse, och det är den viljan som den nordiska arbetarrörelsen försöker uttrycka i sitt gemensamma program.

Hartling: Hr. præsident! Digterens ord om, at man skal være sig selv, men ikke sig selv nok, kan stå som en overskrift over det nordiske samarbejde. Her er en gruppe lande, som er suveræne. De er sandelig sig selv. Men samarbejdet i Norden er også et udtryk for, at de forstår, at vi ikke kan være os selv nok.

Jeg har taget ordet for at minde om, at heller ikke Norden som et fællesskab af en række nordiske nationer kan være sig selv nok. Vi er nordiske lande, men vi er også europæiske. Vi tilhører den nordiske familie og kulturkreds. Men vi tilhører også den europæiske familie og kulturkreds.

Undertiden har man villet stille det nordiske fællesskab og det europæiske i modsæt-

ning til hinanden. Denne tankegang er forkert, og man må advare imod den. Ved sessionen 1972 begyndte daværende statsminister Olof Palme sit indlæg således:

”Undertiden anvendes i debatten udtrykket at sige ja til Europa om en skillelinje inden for og imellem de nordiske lande. Dette giver et fejlagtigt billede. Thi vi er jo alle gode europæere.”

Tidligere statsminister Bratteli har flere gange udtalt sig på samme linje.

Alligevel er der ivrige forkæmpere for det nordiske samarbejde, der mener, at de kan fremme den nordiske sag ved at stille den i modsætning til det europæiske samarbejde. Jeg tror, de tager alvorligt fejl.

Vi har i Danmark folk, der er ivrige modstandere af EF — eller EG, som man siger i andre lande — og som bekæmper EF af alle kræfter. Alt ondt og forkert stammer efter deres mening fra Det europæiske Fællesskab. En af EF-modstandernes påstande er, at da Danmark blev medlem af Det europæiske Fællesskab, meldte vi os ud af det nordiske. Den påstand kan kun fastholdes, når man ser bort fra kendsgerningerne.

Der er en kendsgerning, at Danmark nu i over fire år har været medlem af EF, og det nordiske samarbejde mellem landene — inklusive Danmark — har udviklet sig stærkt netop i disse år, ja, stærkere end i nogen tidligere periode.

Det er en kendsgerning, at alle de nordiske lande er knyttet til EF, Danmark med et medlemskab, de andre nordiske lande gennem omfattende handelsaftaler.

Det er en kendsgerning, at Danmark som medlem af EF og som delagtig i EFs beslutningsprocess ikke dermed på nogen måde har formindsket sin indsats i det nordiske samarbejde. Tværtimod! Netop som medlem af EF kan Danmark på en række punkter formidle kontakten mellem Det europæiske Fællesskab og de nordiske lande.

Danmark hører ligesom de øvrige nordiske lande hjemme både i Europa og i Norden. Det er et både-og, ikke et enten-eller. EF-modstanderne hævdede for fem år siden, at når Danmark blev medlem af EF, måtte vi melde os ud af Norden. Det har de ikke fået ret i. Tværtimod! Danmark er et fuldgældigt medlem af Norden.

De nordiske lande er demokratiske lande.

Derfor kan de ikke, hverken hver for sig eller samlet, være sig selv nok. Intet land og ingen gruppe af lande kan isolere sig. Det er demokratiske landes idé og stolthed, at de er åbne samfund, åbne over for kritik, over for meningsudveksling, over for samarbejde.

De store problemer, som vi drøfter i Nordisk Råd, f. eks. energipolitik eller miljø- og forureningsproblematik eller den tredje verdens uafviselige sociale og økonomiske problemer, er nordiske problemer, men ikke alene nordiske problemer. Verdens lande er også på de felter bundet sammen, forpligtet på hinanden og dybt afhængige af hinanden.

Selve arbejdet her i Nordisk Råd har igennem 25 år vist os, at vi hører sammen, men det kan også lære os, at vi hører med i en international eller global sammenhæng.

For de nordiske folk er et nordisk samarbejde naturligt og nødvendigt. Men dette samarbejde kan ikke lukke sig om sig selv og isolere sig fra resten af verden. Hvis vort samarbejde bliver selvtilstrækkeligt og selvbehageligt, vil det visne og dø.

Samværet og samvirket mellem de nordiske nationer hjælper os til at se tingene i større perspektiv end det nationale, men kan også vise os, at vi står i en europæisk, ja, i en global sammenhæng.

Det nordiske samarbejde må ikke i sig selv blive noget, der indsnævrer Nordens forbindelser med den øvrige verden. Det skal der også mindes om ved en jubilæumssession.

Tarjanne: Herr president! Det nordiske samarbeidet har utviklet seg bra i de siste årene. Vi vet at det alltid er lett å undertegne kultursamarbeidsavtaler, utvikle kultursamarbeidet på forskjellige måter, og at det er tilsvarende vanskelig å konstruere konkrete økonomiske samarbeidsformer. Vi må derfor være spesielt glade for at den nordiske investeringsbanken i året som gikk har gjort sine første lånebeslutninger, og at forhandlingene om energisamarbeidet, som statsråd Gjerde var inne på, er i full gang og, sakte men sikkert, leder til konkrete prosjekter.

Men, men, selv om alt annet er vel, så synes stemningen ikke å være den best mulige. Avisene både her i Norden og i utlandet skriver og spekulerer om sikkerhetspoli-

tiske forandringer, friksjoner og andre vanskeligheter. Selv om Nordisk Råd ikke er et forum for sikkerhetspolitiske beslutninger — og her er jeg helt enig med vår statsminister, Miettunen — var det vel ingen overraskelse at sikkerhetspolitiske spørsmål er blitt tangert her i dag. Og heller ikke er det en overraskelse at jeg her må ta klar avstand fra min landsmann Saarinens delvis mindre vellykkede og altfor aggressive formuleringer. Men det må allikevel være mulig å kommentere alle aktuelle nordiske problemer her i generaldebatten og spesielt de som er aller mest aktuelle. I dag vil dette for meg bety forholdet mellom Finland og Norge. Og dette vil jeg gjøre uten på noen måte å blande meg inn i verken Norges eller Finlands sikkerhetspolitikk.

Jeg vil utkrystallisere — som en dårlig detektivforfatter — sluttresultatet av min tankegang allerede her i begynnelsen: Det er for nordmenn og finner vanskelig, altfor vanskelig, å skjønne hverandre. Vi kjenner hverandre altfor dårlig. Vår president, Trygve Bratteli sa her i dag at vi har allerede en bred felles følelse i Norden. Ja, kanskje er den bredere enn for 25 eller 50 år siden, men den er sikkert ikke bred nok. Og jeg sier igjen at vi kjenner hverandre altfor dårlig, og det ser ut til å være sant at spesielt for nordmenn og finner er det vanskelig å skjønne hverandre. Et typisk eksempel: Finland har bilaterale kulturavtaler med alle andre nordiske land, men ikke med Norge. Når ikke engang kultursamarbeidet har begynt, hva kan vi så vente oss av alt det andre?

Når en finsk gutt, som jeg kjenner, gikk på skole i Oslo for 30 år siden, så visste hans klassekamerater to ting om Finland: For det første at finnene levde i store mørke skoger, kanskje ikke som apekatter, men ikke langt ifra. For det andre at en ikke kan lite på finnene i utenrikspolitikken — finnene har samarbeidet til og med med tyskerne. 30 år er gått, og vi har lært en hel del av hverandre og om hverandre, men sikkert ikke nok. Dette har de siste ukene nok engang gitt uttrykkelig beskjed om.

Det er for meg rent personlig ofte vanskelig å skjønne hvorfor nordmenn tenker og skriver om sin egen og om den finske utenrikspolitikken som de gjør. Og jeg er

helt sikker på at det er enda vanskeligere å skjønne for mange andre finner. Jeg vil for eksempel påstå at når det for en utlending — d. v. s. en ikke-finne — er vanskelig å skjønne en finsk uttalelse, så betyr ikke dette automatisk at det er finnen som tar feil — at han er Moskva-styrt eller at han ellers er aggressiv. Nei!

Som jeg sa til å begynne med, vil jeg ikke prøve å analysere hva Kekkonen eller Nordli eller Die Welt har sagt. Men generalsekretær Leonid Bresjnev sa for to uker siden dette: "Begge sidene må vise vilje til å skjønne den andres standpunkt." Bresjnev mente naturligvis ikke Finland og Norge — derimot Sovjet og USA, men sitatet treffer på prikken allikevel.

På regjeringsplan tør jeg håpe at de største misforståelser er blitt oppklart. Men i den brede folkelige opinionen er situasjonen dårligere i dag enn for tre måneder siden. Vi har mye arbeid foran oss. Hva har vi da lært av alt som har skjedd?

Utenrikspolitisk har vi vel lært at stabiliteten i Norden er nokså delikat, og at Norden i de siste årene ikke har mistet noe av sin strategiske betydning for stormaktene — tvert imot. Olje-, gass-, kontinentalsokkel- og andre nye problemer har gitt oss større aktualitet. Vi har i denne forbindelse også lært med stor interesse å følge hverandres sikkerhetspolitikk og hver eneste detalj som kanskje ser ut til å forandre form, farge eller struktur. Men fremfor alt har vi lært at vi ikke kjenner hverandre tilstrekkelig, at vi har lett for å misforstå hverandre, at vi plages av fordommer, at vi derfor må arbeide hardt for å komme opp på et helt nytt nivå i kunsten å kjenne og å skjønne hverandre.

Herr president! Som formann i Nordisk Råds trafikkutvalg vil jeg slutte med å konstatere at også trafikkutvalget har arbeidet — på grasrotnivå — med problemet om hvordan vi bedre kan lære å kjenne hverandre. Og det er vel rett at vi må begynne på grasrotnivået. Vårt arbeid har å gjøre med kontakten mellom mennesker, kontakten mellom folkelige organisasjoner. Vi har gjort mye, Foreningene Norden har gjort enda mer, men vi har allikevel alle mye arbeid foran oss. Vi skal begynne på grasrotnivå. Det tar sin tid, men det må gjøres.

Vi begynte denne 25. sesjon i dag i trafikkutvalget med å behandle spørsmålet om et nordisk handlingsprogram på turistområdet nettopp for å styrke den felles følelse som Trygve Bratteli snakket om. Vi kommer i trafikkutvalget til å fortsette vårt arbeid for å komme nærmere hverandre, for å lære å kjenne hverandre, for å skjønne hverandre bedre og for å unngå misforståelser med våre naboland.

Guttorm Hansen: Det viktigste arbeidet vi nå kan gjøre i Norden, er å ta opp et arbeid for å forsvare det nordiske demokratiet slik det er vokst fram i våre land. En vesentlig forutsetning for at dette styresett fremdeles skal kunne leve og utvikle seg, er at vi greier å opprettholde og videreutvikle en økonomisk politikk og en arbeidsmarkeds-politikk som gir grunnlag for leve- og livsstandard, sosial trygghet, utjavningspolitikk, kulturell vekst, miljøforbedringer o. l.

De faresignaler vi i dag opplever, med økonomiske tilbakeslag, stigende arbeidsløshet, manglende sysselsetting for ungdom, økte vanskeligheter for voksne kvinner i å gå ut i arbeidslivet, vanskeligheter for akademisk utdannet arbeidskraft, er alt sammen signaler om at vi kan være i ferd med å få inn en ubalanse i våre samfunn. Det som har kjennetegnet våre nordiske samfunn i årene etter den andre verdenskrig, er nettopp at de har vært samfunn i balanse samtidig med at de har hatt en sterk økonomisk vekst. Vi bør nå — i nordisk sammenheng — fordi det er et fellesnordisk anliggende, ta denne oppgave meget alvorlig.

Det er sagt om Norden at det utgjør et geografisk og politisk område mellom Washington og Moskva der folkene har skapt politiske og sosiale former for å leve sammen som ikke er overtatt verken fra den ene eller den andre supermakt. Det er samlivsformer som på en harmonisk måte er grodd fram av de nordiske lands eget folkeliv, og som gir bedre og mer menneskeverdige livskår enn vi finner de fleste andre steder i verden. Det som kjennetegner det nordiske demokratiet, er at det har søkt å fjerne de vestlige idealer om respekt for de individuelle menneskerettene og idéene om økonomisk frigjøring og sosial utjanning.

Grunnlaget for at vi så langt på veg har lykket, er at vi har greid å planlegge og å forme en politikk som har gitt arbeid og trygghet for de fleste mennesker i Norden.

Nå står enkelte av våre land overfor problemer i sin økonomi og sitt arbeidsmarked. Det er ikke bare et nasjonalt problem for det enkelte land, det er et nordisk anliggende og et nordisk ansvar. Vi må føle det slik og handle deretter i Norden om nordisk samarbeid skal være framtidrettet og ikke bare en kort historisk episode.

Norden har utviklet et økonomisk samarbeid av avgjørende betydning for hvert enkelt av våre land. Men dette samarbeid har også betydning for hele vårt felles samfunnssystem. Derfor må vi nå ta opp et arbeid for å få til et økt samarbeid for å trygge arbeidsplassene, skape nye arbeidsplasser, løse energispørsmålene og utvikle det industrielle samarbeid. De tosidede forhandlinger som føres mellom Norge og de andre nordiske land, som industriminister Gjerde i sitt innlegg redegjorde for, er en viktig side ved dette samarbeid. Vi bør nytte ut våre felles ressurser på en balansert måte.

Alle de andre viktige samarbeidsoppgaver vi står overfor, er avhengig av at vi makter det fundamentale, å løse de problemer som den økonomiske krisen har skapt. Om vi ikke makter det, vil den sosiale utryggheten skape mistillit og tvil om vårt politiske systems evne til å løse menneskenes behov. Og i alle våre land finnes det krefter og grupper som ønsker en slik utvikling, og som vil gå inn for en maksimering av krisefenomenene. I det sosialdemokratiske Nordenprogrammet er det sterkt understreket at regjeringene må føre en aktiv politikk med full sysselsetting som siktepunkt. Og programmet slår fast at denne politikk må føres i samarbeid og omfatte en aktiv økonomisk politikk. Dette er en programpost som er helt sentral i det nordiske samarbeid for tiden, ja, den er avgjørende for alt det andre gode vi vil gjøre i Norden.

Herr Willochs forsøk på å trekke litterære paralleller fra den nordiske eventyrverden i sin omtale av det nordiske sosialdemokratiske program vil neppe bli rubrisert blant de mest lysende litterære forskningsbedrifter. Den nordiske eventyrverden er merkverdige. Figurene som befolker den, er mang-

foldige. Jeg er sterkt fristet til å fortsette herr Willochs oppdagerferd, men jeg har faktisk greid å motstå det.

Jeg tror at det program som sosialdemokratene har laget, vil danne et mønster for andre politiske grupperinger i årene som kommer.

Riksdagsmann Saarinenens innlegg i generaldebatten i dag representerer en klar oppfordring til å diskutere sikkerhetspolitiske spørsmål i rådet. Jeg tror det er meget lite klokt. Det var den finske regjering som i en proposisjon til Riksdagen 7. oktober 1955 trakk opp grensene for rådets praksis. Jeg vil understreke at det er en finsk grensdragning som er grunnlaget for den praksis rådet har fulgt. Dersom det fra Finlands side skulle være et ønske om å endre praksis, bør det skje på en annen måte enn den herr Saarinen brukte i dag. Nå forstår jeg imidlertid at den finske regjering har samme oppfatning som i 1955, etter det statsminister Miettunen sa i sitt innlegg i dag. Men det kan ikke fortsette på den måte som man nå har slått inn på fra enkelte rådsmedlemmers side, at de skal ta opp sikkerhetspolitiske spørsmål ut fra sine synspunkter, dvs. mot det vestlige forsvarssamarbeid, og så skal vi — av respekt for den finske reservasjon — tie med våre synspunkter. Slik kan det ikke fortsette. Vil herr Saarinen og andre diskutere norsk sikkerhetspolitikk i Nordisk Råd, ja, så må de delta i diskusjonen om det hele, og ikke slik det ble gjort i dag.

Norges geografiske beliggenhet i skjæringspunktet for supermaktene strategiske interesser må inn i ordskiftet. De norske selvpålagte restriksjoner i nordområdene, at ingen NATO-manøver og ingen NATO-styrker finnes nærmere den sovjetiske grense enn 400 km, må med. Men vi må også diskutere hvordan en av verdens største militærbaser i vår umiddelbare nærhet oppleves av oss i Norge. Jeg tror ikke vi bør ha dette ordskiftet i Nordisk Råd. Ingen vil ha nytte av det, det vil verken skape avspenning eller være et bidrag til fremme av freden. Det vil tvert imot bare være splittende, og jeg vil advare mot det.

Jeg skulle gjerne diskutert på det grunnlag som Pekka Tarjanne la opp til i sitt innlegg nå. Jeg tror han har rett i at det er mange misforståelser mellom oss. Det er

mange forestillinger vi har om hverandre og om hverandres motiver og synspunkter, og det er viktig å få klarlagt og ryddet dem av veien. Jeg tror imidlertid ikke Nordisk Råds generaldebatt er stedet for å rydde disse av veien. Kanskje vi kunne begynne med å si at en del av inntrykkene av finnene som vesener som lever i dype, mørke skoger, bibringes oss i dag i vesentlig grad gjennom de samsendninger i norsk TV som er innspilt av det finske fjernsynsteater.

Ragnhildur Helgadóttir: Hr. præsident! Det er med tak til vore værter i Nordisk Råds finske delegation og med respekt for det finske folk, vi kommer her til rådets 25. session. Her er jubilæet på sit tilbørlige sted. Vi føler, meget godt i Island som det lille medlem i den nordiske familie og boende lengst mod vest, af hvilken værdi fællesskabet med Finland, det stabile og modige familiemedlem lengst mod øst, er.

Vi indfører nu for første gang en ny arbejds metode, som består i simultantolkning til og fra finsk. En bedre sproglig forståelse er en af vore store opgaver. Selv om nogle af vore sprog står fjernt fra hinanden, skal vore folk stå nær hinanden. For dette skal et manglende sprogligt slægtskab mellem finsk og de øvrige nordiske nationers sprog ikke have lov til at stå i vejen.

Vi bliver undertiden spurgt, om vi ikke fra islandsk side ønsker en lignende behandling af det islandske sprog, som desværre ikke længere er forståeligt i hele Skandinavien. Men vårt islandske svar er nej. Man indfører ikke tolkning til og fra sit oprindelige sprog. Vore kolleger i rådet må derfor vistnok fremdeles finde sig i vore islandske undertiden skønhedsplettede bestræbelser for at gøre os forståelige i vort samarbejde her. Dette er nemlig i sig selv et led i vore landsmænds nordiske tanke, en islandsk måde at være nordisk på, og det er ud fra vort synspunkt anstrengelsen værd.

Jeg kan med glæde konstatere, at Nordisk Råd har vundet voksende genklang i Island. Især ved to lejligheder er der gået varme tanker fra Island til rådet i de allersidste år. Ved begge disse lejligheder har landet stået over for alvorlige trusler, først fra en naturkatastrofe, senere fra en stormagt. I begge disse tilfælde trådte Nordisk Råd hjæl-

pende til. I det ene tilfælde rent materielt ved vulkanudbruddet på Heimaey, i det andet tilfælde moralsk og politisk i vor fiskerikonflikt med briterne.

Dette sidste var dog ikke politisk på den måde, at det kunne siges at være noget brud på rådets tradition, som består i udelade udenrigspolitiske spørgsmål stort set. Denne tradition har vi opretholdt og burde opretholde, for så vidt angår den sikkerhedspolitiske side af udenrigspolitikken, i de tilfælde, hvor vore lande har forskellige sikkerhedspolitiske anskuelser og interesser.

Det er hævet over al diskussion, at præsidiets udtalelse på Københavns sessionen om Islands fiskerikonflikt med Storbritannien bidrog til den fredelige løsning, sagen fik kun få måneder senere. De nordiske udenrigsministre vedtog en lignende udtalelse. På sessionen havde de allerfleste talere udtrykt de samme synspunkter. For dette kan jeg kun udtrykke en dyb tak og bekræfte, at dette spillede en afgørende rolle for islændingenes stillingtagen til Nordisk Råd.

I dag er situationen for det islandske fiskeri, og dermed hele landets erhvervsliv, anderledes og bedre, end den var, da vi holdt vor sidste session. Den overhængende fare for vore vigtigste fiskestammer er nu afværget, og nu er der gode udsigter til, at det lykkes os at redde og forøge fiskestammerne. I den henseende iværksætter vi stadig forskellige foranstaltninger, både fra altingets, regeringens og specialisternes side.

Vi håber, at alt dette bidrager til, at Norden bliver bedre i stand til at drage nytte af sine madforsynende ressourcer. De nordiske staters fiskeripolitik i Nordatlanten med varetagelse af dets fiskestammer er jo en fællesnordisk sag.

Der er flere nordiske lande, som står over for problemer med hensyn til deres fiskeriinteresser. Når Norge nu udvider sin fiskerigrænse, står landet over for en interessekonflikt med en stormagt, specielt med hensyn til fiskerigrænsen i Barentshavet. Og Danmark har i sin fiskeripolitik problemer med medlemslande af EF. Færøerne er specielt afhængig af sit fiskeri, og der findes også visse problemer med hensyn til andre nordiske landes fiskeri, jeg tænker særlig på Åland.

Lad mig fra denne talerstol udtrykke et inderligt håb om, at det lykkes disse vore brødrefolk at få de retferdige krav på deres fiskebanker imødekommet. Det har de efter min vurdering fortjent.

På denne session prøver man at vurdere Nordisk Råds udvikling og resultater i det sidste kvarte århundrede. Vi har i arbejdet opnået mange synlige resultater, som bidrager til at forbedre det daglige liv for menneskene i vore lande. Men måske er det de næsten usynlige resultater, der er endnu mere værd.

Man siger undertiden, at Nordisk Råd på grund af sin samarbejdsform er et unikum blandt verdens suveræne nationer, men måske har vi ikke altid øverst i hukommelsen, at det ikke alene er den nationale suverænitets, der betyder noget. I en suveræn stat er der menneskenes suverænitets, det gælder.

Inden for vore velfærdsindhyllede samfund må vi sørge for, at menneskene kan røre sig frit, udtrykke sig frit, få deres personlige udvikling og høste resultater af deres personlige muligheder, alt sammen inden for rammen af moral over for medmennesker.

I en global sammenhæng er det på dette område, på menneskerettighedernes område, at Nordisk Råd har en vigtig opgave. Vore folks fællessyn på folkestyre, menneskerettighederne og menneskeværdighed, og den kendsgerning, at vi selv har disse goder som en del af vor daglige tilværelse, giver os mulighed for at udføre denne opgave.

Disse goder er desværre mere sjældne i verden, end de burde være. De, som er i besiddelse af dem, har en moralsk pligt til at varetage dem og udbrede forståelsen af deres nødvendighed.

Holkeri: Herr president! Nordiska rådet kan vid sitt jubileumsmöte konstatera, att rådets arbetsformer ligger på en naturenlig bas. Till upprätthållandet av medlemsländernas samarbete har inte behövts konstgjorda former eller främmande element. Till följd av detta är också hela verksamheten främst vardagens arbete utan sensationer.

Det är i och för sig förstäeligt, att det

finns några som är av den åsikten att detta lugna och positiva läge är för färglöst och att det inte räcker för dem, som tycker att överraskningar och oberäkneliga svårigheter är tecken för verkligt liv.

Så har också till denna generaldebatt rent av tvunget hämtats frågor, som reflekterar något helt annat än rådets egentliga verksamhet. De finländska högerrepresentanterna vill speciellt betonat konstatera, att medlemsländernas säkerhetspolitiska frågor inte hör till Nordiska rådet.

Vi anser det nödvändigt att reservationen, som Finland framförde vid vårt inträde i Nordiska rådet, fortfarande skall iakttas.

Då säkerhetspolitiska frågor i alla fall har hämtats till denna sal även av rådets finska medlemmar, vill jag konstatera, att den valda tidpunkten har varit felaktig.

Diskussion om Finlands utrikes- och säkerhetspolitik må föras inom dessa väggar, men då när finska riksdagen är samlad.

Herr president! Samtidigt som vi uppskattar det institutionella samarbetet mellan våra länder, dvs. Nordiska rådets prestationer, är det skäl att fästa uppmärksamhet också vid det att nordiskt samarbete utövas mellan våra nationer i vid utsträckning också på ett mindre officiellt, men desto mera omfattande och mångsidigare sätt i olika inofficiella sammanhang. Sådan samnordisk verksamhet är till exempel vänskapskommunverksamheten, Nordenorganisationerna samt samarbetet inom idrotts-, kultur- och olika fackorganisationer.

I alla dessa sammanhang är antalet personer mycket större än vad det någonsin kunde bli inom det officiella samarbetets gränser.

I Finland anser vi att det finns oändligt många nya möjligheter för fortsatt ökning av nordiskt samarbete. Men samtidigt måste vi dock för vår del fastslå att den finska partens möjligheter att delta borde upphjälpas i synnerhet för vinnande av språkproblem. Nordiskt umgänge förblir avlägset för den finskspråkiga majoriteten, om vårt andra nationalspråk, svenska språket, inte kan säkerställas.

Vi måste tyvärr konstatera, att Finlands nyligen reformerade skolsystem har i språkfrågan riktats till osäkra vägar i stället för

att primärt förstärka vårt lands tvåspråkighet.

Fastän några tycker, att språket har bara värde som ett kommunikationsmedel, stämmer detta inte när det gäller nordiskt samarbete.

Åtminstone vi, högerrepresentanter som har finska till modersmål, ser i Finlands tvåspråkighet en kulturfaktor, som förbinder oss med övriga nordiska länder och har mera än bara ett värde av historisk tradition. Utan att det minsta underskatta den för första gången vid detta vårt möte arrangerade simultantolkningens praktiska betydelse vill jag poängtera att det är ytterst viktigt för oss finnar att förstärka våra egna nationella förutsättningar med beaktande av nordiska samarbetets vidlyftighet. Om vi sedan i vår tur får förståelse för vår strävan av andra nordiska länder, är vi säkert på rätt väg.

Udenrigsminister **K. B. Andersen:** Hr. præsident! Jeg skal prøve at respektere henstillingen om at tale kort og derfor undlade at nævne emner, som det ville være naturligt for mig som samarbejdsminister at nævne. Jeg vil citere, hvad en dansk rigsdagsmand sagde i en lignende presset situation i det danske folketing for nogle år siden. Han gjorde undskyldning for, at han var nødt til at springe en del af sin tale over for at få det hele med. Jeg vil sige det på samme sæt.

Hr. præsident! Hvis det nordiske samarbejde eller Nordisk Råd skulle være afgået ved døden eller være ved at bryde sammen, hver gang det blev bebudet, bl. a. i forbindelse med Nordisk Råds sessioner, måtte Nordisk Råd have flere liv end katten. Det er vist 9, der er tale om. Denne jubilæumssamling bliver igen en god anledning til at fastslå, at det nordiske samarbejde fortsat trives, fortsat udvikler sig, og at der er et usvækket behov for det nordiske samarbejde.

Det nordiske samarbejde har vel nok det særpræg i forhold til alt andet internationalt samarbejde mellem suveræne stater, at det i højere grad end noget andet bygger på en bred folkelig baggrund. Det er måske den væsentligste forklaring på dets stabilitet, dets

soliditet, og derfor vil jeg gerne sige ganske klart, at fra dansk side vil vi forsat gøre vort til, at denne positive udvikling kan fortsætte.

Noget af det mærkelige også ved dette nordiske samarbejde er vel nok, at vi ud over alle de, skal vi sige indennordiske problemer, som bl. a. den finske samarbejdsminister, Kristian Gestrin, på samarbejdsministrenes vegne redegjorde for tidligere på dagen, og som jeg her skal gentage, også har været i stand til at samarbejde på det udenrigspolitiske felt.

Det har jo vist sig, at de nordiske landes synspunkter her ofte ligger på linje. Det har vel særligt vist sig i FN-politikken, hvor de politiske principper, som de nordiske samfund har fælles, er særligt anvendelige. Vi har i De Forenede Nationer i særlig grad betonet rets- og billighedssynspunkter i modsætning til magtpolitiske synspunkter. Det er f. eks. den grundholdning, der har ligget bag en fælles holdning til hele efterkrigstidens koloniafvikling. Et andet område, det også er naturligt at nævne her — det har allerede været nævnt i debatten i dag — nemlig menneskerettighedsspørgsmålene, herunder kampen mod racediskrimination, også et felt, hvor der er al interesse og respekt for nordiske landes synspunkter i verdenssamfundet.

Det er helt naturligt at nævne dette spørgsmål også i Helsingfors. Der er udtrykt mange meninger om slutakten fra sikkerheds- og samarbejdskonferencen her i Helsingfors for 2 år siden. Men alle kan vel i dag se, at den slutakt har haft ganske væsentlige virkninger i mange lande, og det er sagt, det vil jeg også gerne føje til, at vi må ikke bare stirre os blinde på den del af slutakten, der omhandler menneskerettigheder. Den er en helhed, og vi ønsker den også fra dansk side betragtet som en helhed. Men det er klart, at til menneskerettighedsspørgsmålene kan der kun være én holdning i Norden. Det drejer sig for os om helt fundamentale principper, men det er også vigtigt at tilføje, at vi må ikke føre kampen, den nødvendige kamp, den retfærdige kamp for respekten for menneskerettighederne på en sådan måde, at vi genskaber en koldkrigsatmosfære, at vi skaber en situation, hvor afspændingen går i stykker, hvor uret

stilles tilbage i afspændingsmæssig henseende, og hvorved vi netop kommer til måske at skabe vanskeligere vilkår for de menneskerettigheder, vi gerne vil hævde.

Det nordiske udenrigspolitiske samarbejde har imidlertid selvfølgelig sine begrænsninger. Vi deler først og fremmest disse humanitære synspunkter, jeg har nævnt her. Men vi har som bekendt forskellig økonomisk politik i forhold til omverden, og vi har forskellig sikkerhedspolitik.

Jeg vil gerne tilslutte mig, hvad Guttorm Hansen sagde her for et øjeblik siden til præsidiet, at det var måske nyttigt, om vi fik afklaret med henblik på kommende sessioner, hvad der kan tales om og ikke tales om, når det drejer sig om sikkerhedspolitik. Jeg har somme tider på fornemmelsen, at når man ser, hvad der blev sagt i den finske rigsdag i forbindelse med Finlands tilslutning, og når man ser, hvad daværende statsminister Kekkonen sagde i forbindelse med rådsrådet, da Finland holdt sit indtog, så overfortolker man måske nok de grænser, man ønskede at sætte fra finsk side. Det er i al fald ikke min opfattelse, at spørgsmålene ikke kan drøftes, men derimod, at der selvfølgelig ikke på nogen måde kan lægges op til indblanding i andre nordiske landes stillingtagen eller lægges op til beslutninger på det udenrigs- og sikkerhedspolitiske felt.

I denne sammenhæng kan jeg ikke lade være med netop ved denne jubilæumssamling at sige, at i den nordiske debat omkring Nordisk Råds stiftelse er det ofte blevet beklaget, at det ikke lykkedes at realisere det såkaldte nordiske forsvarsforbund. Jeg siger såkaldt nordiske, for det var jo skandinavisk, det der altså ikke blev til noget. Det var Danmark, Norge og Sverige. Jeg ved, hvor stor skuffelsen var, den danske statsminister nævnte det også. Jeg husker fra personlige samtaler med Hans Hedtoft, med Jørgen Jørgensen, med andre, hvor stor skuffelsen var over, at det ikke lykkedes. Jeg synes, at i dag, 25 år efter, må vi med respekt for idealismen bag det værk, de mænd forsøgte at skabe, spørge: er det nu helt sikkert, at Norden som begreb ville have været stærkere i dag, hvis Danmark, Norge og Sverige havde dannet et skandi-

navisk forsvarsforbund. Jeg tror det personlig ikke.

Jeg er enig med min finske kollega Korhonen udtalelser i den nordiske klub her i Helsingfors i december sidste år, hvor han sagde: "... at erfaringerne fra alle de nordiske lande har vist, at den nuværende sikkerhedspolitiske grundkonstellation er til fordel for alle."

Det er efter min vurdering netop det forskellige grundlag for de 5 landes sikkerhedspolitik, der har været med til at skabe et nordeuropæisk balance- og afspændingsområde, som også har bidraget til at sikre stabiliteten i øst—vest-forholdet i Europa i det hele taget.

Det er også denne forskellige sikkerhedspolitik, der gør det særlig interessant, og giver det særlig øget vægt, når de 5 nordiske lande til trods for dette taler med én røst i FN eller optræder som en enhed i udviklingslandene.

Vi kan altså se, mener jeg, i historisk perspektiv, at det nordiske forsvarsforbund, som altså ikke var nordisk, men skandinavisk, for så vidt gav gevinst på to felter ved at blive "en fiasko". For det første ville Norden utvivlsomt have stået svagere i dag, hvis det var lykkedes, og for det andet skabte den skuffelse, som jeg kan forstå for de daværende folk — men som jeg altså, ikke kan dele — den inspiration, der var med til at skabe Nordisk Råd. Jeg vil altså med fare for at sige det måske næsten for stærkt, sige, at der kom to gevinster for Norden i dag ud af det, vi med et fejlagtigt udtryk kaldte det nordiske forsvarsforbunds fallit.

Men også på en lang række af de områder, der ligger på det indennordiske plan, er samarbejdet jo blevet forstærket og udbygget. Vi har jo, som det også er nævnt tidligere, de regelmæssige møder mellem Nordisk Råds præsidium, de nordiske samarbejdsministre, mellem fagministrene og Nordisk Råds udvalg, mellem præsidiensekretariatet og ministerrådssekretariatene. Der er en god koordination. Men jeg vil gerne føje til, og jeg vil gerne sige det, selv om jeg nu sidder i regering, at jeg har altid været et ivrigt medlem af Nordisk Råd som parlamentariker, når jeg havde mulighed for det.

Det er også vigtigt, at den forstærkelse, der sker på regeringssiden, som er god, som er nyttig, som er positiv, ikke forrykker balancen i forhold til parlamentarikerne i Nordisk Råd, at den ikke forrykker balancen til skade for det, der er helt afgørende i vort Nordisk Råds samarbejde, nemlig parlamentarikerens indflydelse.

Det er klart, at den fortsatte udbygning af det nordiske samarbejde stiller store krav til de økonomiske ressourcer. Ved samarbejdsministermødet i Stockholm i forrige uge var der lejlighed til at konstatere, hvor stærkt det nordiske budget er vokset, men selv om det er vokset stærkt, er det ikke i stand til at dække de behov, vi har. Det kan være beklageligt, men jeg tror også, alle realistisk ser, at ligesom det er nødvendigt at holde igen på vore nationale budgetter, må vi også holde igen på det nordiske budget, selv om det kan betyde forsinkelse af ønsker, vi gerne så opfyldt.

På det handelsmæssige område må udviklingen karakteriseres som meget tilfredsstillende. Da Danmark blev medlem af EF, opstod der en vis frygt for, at det kunne medføre skadevirkninger for handelssamkvemmet mellem på den ene side Danmark og på den anden side de øvrige nordiske lande. Udviklingen har vist, at denne frygt er ganske ubegrundet. Siden Danmarks indtræden i EF er vor samhandel med de øvrige nordiske lande vokset betydeligt. Målt i løbende priser er vor import fra de andre nordiske lande steget med 96 pct., mens vor eksport er vokset med 78 pct.

Den omstændighed, at Danmark som det eneste nordiske land blev medlem af EF, har altså ikke svækket vore muligheder for at deltage i og udbygge det nordiske samkvem, heller ikke på det handelsmæssige område. Og der er grund til i den forbindelse at erindre om og sætte en streg under, at de nordiske lande alle bliver ét stort industrielt frihandelsområde, når de sidste toldrester mellem EF og de nuværende EFTA-lande fjernes fra 1. juli i år.

Til slut, hr. præsident, nogle bemærkninger om forholdet mellem det nordiske og det europæiske, hvor jeg for så vidt helt kan slutte mig til det, der blev sagt af statsminister Anker Jørgensen og forhenværende statsminister Hartling tidligere på dagen

her i dag, med den fodnote, at vi måske nok somme tider, når vi taler om det nordiske og det europæiske, tænker på det europæiske som de ni. Jeg tror, det er vældig vigtigt, at vi, der er medlem af de ni, bruger enhver lejlighed til at understrege, at vi ved, at de ni er ikke hele Europa, og at vi deltager aktigt og konstruktivt i samarbejdet for at få demokratiske vestlige lande i og uden for EF til at virke sammen på de områder, hvor det er naturligt, som vi f. eks. har set det i forbindelse med sikkerheds- og samarbejdskonferencen. Jeg ser ligesom de tidligere danske talere, der har nævnt dette emne, ikke det nordiske og det europæiske som modsætninger; de supplerer hinanden.

Hvad specielt det udenrigspolitiske samarbejde i EF angår, vil jeg gerne sige ganske klart, at vi betragter det fra dansk side som et værdifuldt samarbejde. Det giver os bedre informationer, end vi har haft før. Det giver os større mulighed for indflydelse, end vi har haft før, og det har ikke svækket det nordiske udenrigspolitiske samarbejde, hvad det sidste ministermøde i Reykjavík er det bedste udtryk for. Og så vil jeg for en ordens skyld føje til, at vi har i Danmark stadig vor fulde udenrigspolitiske handlefrihed, og når vi af og til ikke er enige med vore nordiske venner i et udenrigspolitisk spørgsmål, så er det ud fra en selvstændig dansk vurdering, og alene ud fra en selvstændig dansk vurdering.

Jeg vil også gerne sige, at vi lægger vægt på at leve op til den rolle som formidler, der måske kan følge af vor situation, og som vi da af og til har fået udtryk for både fra andre nordiske lande og fra andre EF-lande, at de godt ville have os til at varetage nu og da, men at vi selvfølgelig ikke drømmer om at ville indtage nogen monopolstilling i denne henseende.

De tosidede kontakter mellem Norden og kontinentet bør udvikles videre i de kommende år, ikke mindst når EF i nær fremtid, eller dog om nogen tid, bliver udvidet med flere lande fra den sydlige del af Europa. Det må også give os i Norden anledning til overvejelser om, hvordan vi udbygger den nordiske kontakt.

Lad mig endnu end gang, hr. præsident, understrege Danmarks faste vilje til at del-

tage i den fortsatte udbygning af det nordiske samarbejde på alle de områder, som vi hidtil aldrig har hørt om, og gerne på flere områder, som vor nære og omfattende folkelige og samfundsmæssige fællesskab giver et naturligt grundlag for at søge løst i forening. Netop den store alsidighed, den store smidighed i valget af samarbejdsområder har været og bør forblive det nordiske samarbejdes styrke.

Og blot til allersidst, hr. præsident, den bemærkning, at det nordiske samarbejdes virkelige skadevoldere er dem, som ustandselig vil have Norden til at løse opgaver, som vi fem nordiske lande hverken kan eller skal løse alene eller sammen, mens de samtidig med at stille disse overdrevne forventninger, som kun kan give bagslag, nedvurderer og kritiserer de mange konkrete store og små fremskridt, der fortsat udbygges det nordiske samarbejde på alle områder, og som denne samling også vil give sit bidrag til.

Tak, hr. præsident!

Korvald: Man kan ofte høre at Nordisk Råd ikke er noe særdeles viktig organ — det er en diskusjonsklubb og en papirmølle. Det har vi hørt mangfoldige ganger. Når samarbeidet mellom de nordiske land på en rekke områder har utviklet seg så gunstig som det har gjort, er dette på tross av Nordisk Råd, er det enkelte som hevder. I de seneste år har vi også hatt sterke røster her innen Rådet som har søkt å redusere det arbeid som utføres i Nordisk Råd.

Jeg vil i den forbindelse peke på at de nordiske politikere tillegger Nordisk Råd en særlig betydning. Dette kommer klart til uttrykk ved at alle de parlamentariske ledere fra de ulike politiske partier i de nordiske land er medlemmer av Nordisk Råd og deltar aktivt i de ulike komiteers arbeid. Under Rådets årlige møter er alltid statsministrene til stede i spissen for en større delegasjon av statsråder fra sine respektive regjeringer. Jeg så etter på medlemslisten for innværende rådssesjon, og jeg så at den inneholder 52 regjeringsrepresentanter. Det er ikke fullt så mange som parlamentarikere, men det går to parlamentarikere på hvert regjeringsmedlem og knapt det. Nå kan

dette imidlertid bare tolkes på en måte, nemlig som et uttrykk for den store betydning man tross alt tillegger Nordisk Råd og det nordiske samarbeid.

Når vi nå feirer 25-årsjubileum for Nordisk Råd, kan vi selvsagt si at det burde ha blitt et sterkere og mer fast organisert nordisk samarbeid enn tilfellet er. Selv om de nordiske land stort sett utgjør en geografisk enhet, og vi i tre av landene taler språk som gjør det mulig å forstå hverandre, er vi også selvstendige nasjoner med noe ulik historisk bakgrunn og en forskjellig utenriks- og forsvarspolitik. Det siste har vi da fått demonstrert her i dag. Når man ser det nordiske samarbeid på denne bakgrunn, må man si at det har utviklet seg svært gunstig. Arbeidet har lyktes særlig på områder som angår den enkelte borger i de nordiske land.

Som politikere er vi først og fremst satt til å ta vare på nettopp spørsmål som angår den enkelte borger. I vår tid med rike kommunikasjonsmuligheter er opphevelse av passvengen en av de viktigste ting som har skjedd i det nordiske samarbeid. Jeg nevner også det at vi har åpne grenser til hverandre når det gjelder arbeidsmarkedene. I denne forbindelse er det utviklet et lovgivningssamarbeid som går på arbeidsmiljø og sosiale ytelser, slik at disse kan bli mest mulig ensartet i de nordiske land og virke over grensene, noe som er nødvendig når vi har felles arbeidsmarked.

Det ble tidligere sagt at det nordiske økonomiske samarbeid ble utviklet innen rammen av EFTA. La gå med det. Det har iallfall utviklet seg svært gunstig, slik at samhandelen mellom de nordiske land har økt betydelig. Om vi ser på forholdet mellom Norge og Sverige, er dette særdeles utpreget. Det er da også meget naturlig mellom to land som deler så lang grense med hverandre og utgjør en så naturlig geografisk enhet. At frihandelen virkelig kom i gang mellom de nordiske land gjennom EFTA-samarbeidet, er det grunn til bare å glede seg over. Etter at Storbritannia og Danmark ble medlemmer av De Europiske Fellesskap, har arbeidet innen EFTA blitt desto viktigere for de nordiske land som fortsatt er medlem av denne organisasjonen. Dertil kommer at disse land også har fått sin handelsavtale med De Euro-

peiske Fellesskap. Her er rikelig anledning til å samarbeide på alle områder mellom de nordiske land, og de nordiske land vis-à-vis andre nasjoner, og den forskjellige politikk på det økonomiske område har ikke skadet vårt samarbeid.

Utenriks- og forsvarspolitikken er tatt opp her i dag igjen. Jeg kan ikke se at nordisk samarbeid vil tjene noe særlig på at slike spørsmål bringes i forgrunnen i Nordisk Råd. Det vil kunne føre til splittelse i Rådet, og det kan lett bli til at utenriks- og forsvarspolitikken vil prege debatten på bekostning av de nære og praktiske oppgaver som finner sin løsning i Nordisk Råd. Hvis denne debatt skal fortsette, er jeg enig med dem som her gir uttrykk for at da må den føres på lik basis for de ulike nordiske land, men jeg vil personlig advare mot at vi skulle gjøre utenrikspolitikken til et fremtredende område i Rådets møte.

Det at Ministerrådet har fått sitt eget sekretariat fører også til et nærmere samarbeid. Jeg ser på de planer som nå foreligger, vesentlig på bakgrunn av den norske energisituasjon, som meget interessante. Det bærer i seg et enda sterkere nordisk samarbeid enn det vi har hatt hittil. Jeg viser i den forbindelse til at det er tosidige drøftelser i gang mellom Norge på den ene side og Danmark, Finland, Island og Sverige på den annen side, noe statsråd Gjerde har omtalt meget utførlig her i dag. Det har fra norsk side hele tiden vært hedvet at et slikt samarbeid også måtte omfatte industrien, slik at det kunne bli en balansert utvikling. Jeg ser derfor med tilfredshet på at man også nå får industrien sterkt med i dette samarbeidet.

Jeg ser dette samarbeid også fra et rent energipolitisk synspunkt. Når Nordsjøen nå er i ferd med å gi oss energi som de nordiske land tidligere importerte fra fjerne oversjøiske land, er det naturlig at det blir et samarbeid her i fremtiden. Statsråd Gjerde gjorde det klart for oss at det vil ta noen år før denne forsyning kan bety særlig mye i nordisk sammenheng, men det tar jo også tid å planlegge et slikt samarbeid.

Også på et annet område synes jeg det er grunn til å nevne hva man kan kalle energipolitikk, nemlig landbruket. Norden må også ses som en landbrukspolitisk enhet, slik

at vi kan være selvforsynt i nordisk sammenheng. Også det vil spare energi til transport, og det vil lette verdensmarkedet som ellers trenger sin egen matproduksjon.

Jeg anser det for meget verdifullt at man fortsetter undersøkelsene av råvare- og ressurs-situasjonen i Norden, slik at vi kan få den fulle oversikt over hva vi disponerer. Jeg viser i denne forbindelse også til den ressurs som skogen utgjør, og fremfor alt det som ligger i fiskeressursene i de nordiske havområder. Også her er Norge i en særstilling i og med den nye økonomiske sone. Det er bare rimelig at man har kommet frem til egne avtaler med de nordiske land som har hatt sine rettigheter i disse havområder i tidligere tider.

Når det gjelder det økonomiske samarbeid i Norden, bør dette være et balansert samarbeid i den forstand at man utnytter med rimelighet de ressurser man har, og forvalter dem under ansvar både for vår egen og for kommende generasjoner, og at man ser dem i global sammenheng. Jeg ser det slik at Norge ikke kan avvike fra sin målsetting om et moderat utvinningstempo når det gjelder olje og gass, verken av hensyn til nordisk samarbeid eller av andre grunner. Her må vi se på vår ressurs-situasjon på lengre sikt, og vi må, som jeg har sagt, også se den i global sammenheng.

Sterk økonomisk vekst kan ikke være noen ensidig målsetting lenger. Imidlertid bør det være en prioritert målsetting å sørge for arbeid til alle. At dette nødvendigvis må henge sammen med sterk økonomisk vekst, er ikke på noen måte bevist. I det senere har man sett det merkelige at man kan ha sterk vekst, og man kan endog øke levestandarder samtidig som arbeidsledigheten tiltar. Jeg tror det er på høy tid at man nå tar opp spørsmålet om sammenhengen mellom den tekniske utvikling og full sysselsetting, eller — om man vil — retten til arbeid, slik herr Bratteli gjorde det i debatten her i dag. Det er godt for mennesket å nytte evner og krefter i positivt arbeid. Arbeid er en velsignelse. Om vi sammen her i Norden kan gjøre noe med dette problem, vil det ha uhyre stor betydning både for de unge og for våre folk i sin alminnelighet, og selvsagt langt utenfor våre grenser.

Det har vært typisk for flere av de nor-

diske land at omkostningsnivået har steget for sterkt i de senere år, og dermed skadet vår egen konkurransevne. Vi har ingen moralsk rett til bare å øke vår egen levestandard, og det vil heller ikke være mulig på lang sikt bare å drive økonomien oppover. Man må søke frem til et balansepunkt i bruken av våre ressurser.

Det er også tydelig materialtrettthet i de nordiske folk. Dette er et fenomen som vi har sett i de siste 10—15 årene, og det har bare forsterket seg.

Mennesket lever ikke av brød alene. Det må ha noe å leve for, ikke bare noe å leve av. Dette er en debatt som må fornyes. Vi arbeider ikke bare for menneskets materielle behov, men for hele mennesket med både kropp, sjel og ånd.

Vi har videre en veldig oppgave i å bygge ut våre samfunn slik at mennesket trives der. Det ligger bl. a. gjemt i slike stikkord som "distriktsutbygging", "spredt bebyggelse", "et renere miljø" og "en sterkere medinnflytelse" i våre demokratier.

Jeg tror det ville ha stor betydning om vi kunne gjenreise takknemlighet og forståelse for de goder vi har i våre nordiske land, og en vilje til å være med og hjelpe verdens fattige nasjoner. Dette er for øvrig ikke bare et spørsmål om forvalteransvar og solidaritet og vilje til å fordele, men det er også en nødvendighet for våre egne folks eksistens på lang sikt. Vår generasjon kan arbeide positivt for disse problemer og prøve å utrette langt mer enn det som er skjedd hittil. Neste generasjon har sannsynligvis ikke noe valg. Forhåpentlig har utviklingslandene da kommet så langt at de selv er i stand til å utnytte sine ressurser bedre. Da blir det i våre folks interesser å ha et positivt samarbeid med hele verden. Det vi kaller utviklingshjelp i dag, er bare en liten begynnelse til det vi sikter mot, nemlig et økonomisk samarbeid og en utvikling i hele verden på like vilkår — en ny økonomisk verdensordning, er det kalt.

Så langt jeg ser det, står vi foran veldig store samarbeidsoppgaver i Norden i årene som ligger foran oss. Nå hører jeg på den annen side til dem som vet at det nordiske samarbeid også har sin begrensning — jeg har nevnt det på det utenrikspolitiske og sikkerhetsmessige område. Jeg viser til at det ikke

er mer enn et par år siden Nordisk Råd avviste å samarbeide på ekteskapslovgivningens område når det gjelder inngåelse og oppløsning av ekteskap, fordi det var så sterke motsetninger i syn på hvilken ekteskapslovgivning man ville være best tjent med i de enkelte land. Nå har jeg ikke noe imot at meningene brytes på dette område i Nordisk Råd. Det dreier seg om viktige moralske spørsmål for enkeltmenneskene, og det dreier seg om en av grunnpilarene i vårt demokrati. Som nære naboer og med det samarbeid jeg har vært inne på, kan vi ikke unngå å diskutere disse spørsmål med hverandre. Jeg håper personlig at utviklingen skal føre i den retning i våre nordiske land at lovfestede, forpliktende ekteskapsformer fortsatt må være det vanlige, og at den kristne tro og etikk må være så sterkt forankret i våre folk at denne tradisjon må bæres videre til neste generasjon.

En utvidelse av demokrati og samarbeid i Nordisk Råd har vært tatt opp i debatten her i dag. Det har vært nevnt at de sosialdemokratiske partier har lagt fram et eget program, og det har vært hevdet at partipolitiske grupperinger vil være en fordel også i Nordisk Råd. Det vil nå fremtiden vise. Men jeg vil i den forbindelse nevne at det i rapporten fra komiteen for en partibalansert gruppering i Presidiet er fastslått at det iallfall vil være naturlig med fem partigrupperinger i Nordisk Råd. En av disse er den kristelige partigruppering. Det er altså hva denne komiteen sier. Jeg vil i den forbindelse tillate meg til slutt å peke på at det nå er tre nordiske land med hver sin representant eller sine representanter fra kristelige partier i Rådet denne gang. Det er første gang det skjer. Det er representanter fra Danmark, fra Finland og fra Norge. Jeg tror at også denne gruppering skal medvirke til en utdyping av kultur- og livssynsdebatten spesielt her i Rådet, noe jeg tror vil være med på å befrukte debatten og tjene til våre folks beste.

V. J. Sukselainen overtok därefter ledningen av förhandlingarna.

Erik Adamsson: Herr president! Låt mig inledningsvis säga några ord om den ut-

veckling av rådets verksamhet, som vi upplevt under senare år. Det är, såsom jag ser det, glädjande att konstatera att rådets ledamöter alltmera målvedvetet sökt agera efter partipolitiska linjer. Partierna har mer än tidigare i samverkan över de nordiska nationsgränserna väckt och enats om medlemsförslag som sedan följts upp i rådet och dess organ. Det är en utveckling som vi inte bör beklaga utan hälsa med tillfredsställelse, allra helst som det står i bästa samklang med vad man tänkte sig vid Nordiska rådets tillkomst om dess kommande verksamhet och dess arbetsformer.

Det framgår klart om man tar del av Nils Herlitz intressanta artikel i den skrift som utgivits till 25-årsminnet av Nordiska rådets tillkomst. "Tanken var ej att de nationella delegationerna skulle verka kollektivt i rådet för att eventuellt förhandla med varandra. Varje ombud skall agera med öppet politiskt visir", skriver han bl. a.

Hur jag upplevt efterlevnaden av de uppdragna rättningslinjerna för det nordiska samarbetet under de år jag tillhört rådet, har jag inte för avsikt att ingå på. Låt mig endast slå fast att genom ett öppet politiskt agerande kan vi bredda intresset för Nordiska rådet och få den nordiska allmänheten att uppleva rådets arbete som verklig-hetsnära och engagerande i det politiska vardagsarbetet. Ytterst är det ju partierna som bär upp, formar och påverkar samhällsutvecklingen i våra länder och därmed också villkoren för det nordiska samarbetet.

Med tillkomsten av den fackliga och politiska arbetarrörelsens program för det nordiska samarbetet har ännu ett steg tagits i strävandena att bredda och fördjupa den folkliga förankringen av rådets arbete.

Olof Palme har i sitt tal närmare redogjort för huvudlinjerna i programmet, som kommer att följas upp av insatser på olika fält i rådets olika organ. Jag har endast för avsikt att något kommentera programmet i det avsnitt som tar upp energisamarbetet. Här utgör i dag Nordels verksamhet på elområdet ett exempel på ett framgångsrikt och gagnarikt energisamarbete mellan de nordiska länderna. Annars måste jag tyvärr konstatera att alltför många av de förslag till samarbete som väckts på detta

område hittills inte resulterat i någon mera påtaglig förändring av det nordiska energimönstret. Här är och förblir det starka beroendet av importbränsle den stora och centrala frågan i nordisk energipolitik, då bortsett från Norge, som numera tillhör de länder som har egna oljetillgångar och som exporterar energi.

Energifrågan tas givetvis upp i arbetarrörelsens program med anknytning till de handlingsprogram för industri, energi, regional- och miljöpolitik som ministerrådet presenterade 1972 och de av Nordiska rådet antagna rekommendationerna om atomenergi, elkraft samt olja- och industrisamarbete. "Energifrågan har", jag citerar ur arbetarrörelsens program "nära och ovillkorlig anknytning till den framtida industriella utvecklingen. Energi- och industripolitiken skall därför ses i ett sammanhang. Den politiska och fackliga arbetarrörelsen vill aktivt medverka till att lägga förutsättningarna till rätta för ett industriellt och energipolitiskt samarbete i Norden. Ett sådant är utav vitalt intresse för de stora löntagargrupperna. Målet är en rationell, ändamålsenlig och balanserad utveckling av produktionen och distributionen. Den nordiska arbetarrörelsen ser ju som en av sina uppgifter att utveckla konkreta åtgärdsprogram, som kan brukas i det löpande arbetet inom Nordiska rådet, ministerrådet och andra gemensamma organ". Det säges vidare, att "ett utvecklat energisamarbete gör det möjligt för de enskilda länderna att bättre än hittills planera såväl sin energipolitik som utvecklingen av en konkurrenskraftig petrokemisk industri. Nya möjligheter öppnas till en ändamålsenlig fördelning och inriktning av investeringar och produktionens resurser".

Vill vi i de nordiska länderna rationellt utnyttja energitillgångarna och åstadkomma hushållning och energisparande, måste samhället göra bruk av tillgängliga styrmedel. Därvid bör vi givetvis planmässigt bruka de energiresurser som står till buds och balansera utvecklingstakten med hänsyn till kraven på full sysselsättning, kortare arbetstid, trygghet i anställning, trygghet vid sjukdom, trygghet vid ålderdom, medbestämmande och bättre arbetsmiljö. Här anger arbetarrörelsens program färdriktningen på

socialdemokratins insatser i det nordiska energisamarbetet.

Till de frågor som här bör sättas i förgrunden hör de olika alternativen när det gäller att föra in land olja och gas till de nordiska länderna. Här pågår just nu ett intensivt utredningsarbete för att klarlägga förutsättningarna för import utav naturgas till Danmark och Sverige från den norska delen av Nordsjön. Det var med stort intresse jag tog del av industriminister Gjerdes redogörelse i dag.

Den svenska regeringen har också tillsatt en arbetsgrupp för att granska det av Kockums i Malmö föreslagna projektet, som innebär import av flytande naturgas med speciella tankers. Det är ännu för tidigt att med större bestämdhet uttala sig om dessa planers möjlighet till praktiskt förverkligande. Låt mig här endast fästa uppmärksamheten på att naturgasen i en framtid kan minska vårt oljeberoende från andra länder, men endast ytterst marginellt påverka vårt elkraftbehov. Naturgasen ersätter i första hand oljan, inte elkraften. Vill vi i vår energiförsörjning minska oljeförbrukningen, erhålles de största besparingarna genom reduktion av de ofta betydande omvandlingsförlusterna vid produktion av värme och el. En övergång till industriell oljeeldning och till fjärrvärme medför en oljebesparing som beräknas uppgå till närmare 30 procent. Fjärrvärmens kan också relativt snabbt byggas ut att omfatta all slags bebyggelse i våra tätorter. Tillvaratagande av spillvärme och utnyttjande av kraftvärmeverk är andra exempel på åtgärder i produktionsledet som snabbt ger resultat i form av minskad oljeförbrukning och miljöförstöring.

Detta sagt som exempel på energisparmöjligheter där utbyte av erfarenheter och tekniskt kunnande mellan de nordiska länderna kan bli av stort värde.

Ett sådant samarbete har redan inletts mellan värmeverksföreningarna i Danmark, Finland och Sverige under arbetsnamnet Nordvärme, ett samarbete som bör byggas ut inom ramen för det nordiska energisamarbetet och Nordiska rådets verksamhet och ett samarbete, som bör inriktas på att minska förbrukningen av primär energi och åstadkomma energibesparande åtgärder av

byggnadsteknisk och installationsteknisk karaktär i såväl befintlig som ny bebyggelse.

Den offentliga energidebatten har hittills mest rört tvistefrågan om kärnkraften. I Sverige pågår just nu en politisk debatt om vi skall bygga 10, 11 eller 12 kärnkraftreaktorer i våra fyra kärnkraftverk i Ringhals, Forsmark, Oskarshamn och Barsebäck. Jag har inte för avsikt att ta upp frågan om utbyggnad av kärnkraften. Endast några allmänna reflektioner och iakttagelser om kärnkraftdebatten i allmänhet, som den föres och som vi politiker bör vara observanta inför. Orsakerna till motståndet mot kärnkraften kan diskuteras i det oändliga. Någon har sagt att människans fruktan inför steget in i superteknologins tidsålder är en drivande kraft i kärnkraftsmotståndet.

Att denna fruktan kan upplevas som något påtagligt av stora grupper är sannolikt. Man talar sålunda i allmänhet från kärnkraftsmotståndarnas skara om att kärnkraftens risker skulle vara av en annan dimension än de risker vi upplever vid annan energiomvandling och nära nog all mänsklig verksamhet i vårt industrialiserade samhälle.

Man talar om ansvaret för de ofödda generationerna, den okontrollerade tekniska utvecklingens hot mot människans miljö, energislöseriet som sätter själva framtiden i fara, fördärvar jordens resurser och fördärvar livets struktur. Det är en debatt som i politiska sammanhang mera kommit att handla om grundläggande demokratiska begrepp, om framstegs- och reformtakt, om det allmännas förtroende för experter och politiker samt massmedias roll i samhället än om hur energiförsörjningen skall klaras, en debatt där vi som politiker givetvis måste vara lyhörda men framför allt medvetna om vårt ansvar att så långt som det är möjligt basera våra länders energiförsörjning på egna resurser. En sådan inriktning av vår energiförsörjning är ingen i och för sig stotlad princip. Den kan heller inte i dagens situation upphöjas till någon allmän norm. Den skulle i så fall leda till en energiförsörjning där vi gjorde oss beroende av oljan utifrån. Vi må sträva därhän, men ännu inte på många år kan vi utveckla stora tekniska energisystem utan att bli beroende av andra länders oljetillgångar. Men vill vi

hjälpa de fattiga länderna inom energipolitikens ram — och här har vi ett gemensamt ansvar — då bör vi koncentrera våra ansträngningar att minska oljeförbrukningen. Oljan är ju den snabbast sinande energiråvaran och den mest användbara.

En bit på vägen i denna strävan kan vi nå genom energihushållning och ett utvecklat energisamarbete mellan de nordiska länderna, men på längre sikt endast genom att vi betraktar alla andra energikällor än oljan som alternativa energikällor med kärnkraften som det tunga inslaget, åtminstone fram till sekelskiftet. Härom sågs det i Nordels rapport till ministerrådet att flertalet av de alternativa metoderna till energiproduktion maximalt kan ge ett marginellt bidrag till energiförsörjningen på 1990-talet och för att uppnå detta krävs det en icke obetydlig forsknings- och utvecklingsinsats. Det är klara och kalla fakta, som ställer krav på ökade insatser på energiforskningens område. Insatser som vi i Nordiska rådet bör stödja och utveckla inom ramen för det nordiska energisamarbetet. Endast så kan en utveckling mot minskat oljeberoende åstadkommas i vår gemensamma energiförsörjning.

Jön Skaftason: Herr president! Mitt tal skall bli mycket kort.

Vid Nordiska rådets 25-årsjubileum kan vi förvisso se tillbaka på en händelserik tid. Många segrar har vunnits, enstaka kamper har förlorats. Detta kommer jag dock inte att gå närmare in på eftersom de flesta här närvarande känner denna historia mer eller mindre utförligt.

Vad som för mig känns angeläget vid denna etapp i Nordiska rådets historia är att erinra om rådets ställning i internationellt samarbete i detta nu, och att i korthet framföra tankar om några uppgifter som rådet främst bör ägna sig åt i sin utåtriktade verksamhet under de närmaste åren.

Det internationella samarbetets utveckling har under de senaste årtiondena kännetecknats av framväxten av många slags mellanstatliga sammanslutningar som tillvaratar olika uppgifter. Vi har en övergripande världsorganisation, Förenta nationerna, med en mängd underorganisationer, och sedan

har vi olika andra internationella sammanslutningar inom avgränsade områden.

Nordiska rådet är en bland dylika sammanslutningar. Det är ställt utom varje tvevel att rådet åtnjuter förtroende och respekt i vida kretsar över hela världen, inte minst på grund av att de nordiska länderna i handling har visat, att de i sina mellanhanden kan upprätthålla fred och lösa eventuellt uppkommande tvister genom fredliga avgöranden. Det bör erkännas att förutsättningarna för ett dylikt samlevnadssätt är gynnsammare i det nordiska samarbetet än på andra håll. Till det bidrar ländernas samhällsskick, deras geografiska läge och ett gemensamt kulturarv, för att nämna det viktigaste.

Av denna anledning kan vi förmoda att de nordiska länderna är i stånd att lämna ett viktigt bidrag i nationernas strävan att förbättra världen, göra den fredligare och mera rättvis.

Det är ett faktum att inga länder lämnar ett proportionellt större bidrag till Förenta nationernas fredskontrollerande verksamhet än Nordens stater. Det är också ett faktum att inga andra länder lämnar proportionellt större bidrag till hjälp åt utvecklingsländerna.

Detta är glädjande fakta för oss nordbor, men frågan är: Gör vi tillräckligt på dessa områden? Kunde vi inte göra mera?

Nordens länder är rika och är i den situationen att i vissa områden kunna producera stora mängder av livsmedel i en svältande värld. Inte minst gäller detta i fråga om fiskprodukter. Just av sådana produkter kan man tillverka en näringsrik föda i omfattande kvantiteter, som kunde komma väl till pass i stora delar av världen där brist på föda och näring härskar. Om en större del av de nordiska ländernas fiskeriprodukter tillverkades med särskild tanke på dessa människors behov och inte främst till behoven hos dem som redan har mer än nog på sina matbord, då skulle många människoliv kunna räddas från hungerdöden.

Jag anser därför att tiden är inne för att utarbeta en nordisk verksamhetsplan på detta område, med sikte på att skapa förutsättningar för genomförandet av denna tanke. Härför fordras bl. a. kapital och forskning, men bådadera står inom vår makt.

Jag skulle därför vilja föreslå rådet att rikta en rekommendation till ministerrådet om att utan dröjsmål förbereda genomförandet av en tioårsplan för ökad tillverkning av livsmedel ur fiskeriprodukter för utvecklingsländernas behov. En sådan rekommendation förutsätter ett formellt medlemsförslag, som det är min avsikt att söka få fram. Jag vill emellertid redan nu rikta regeringarnas uppmärksamhet på saken. Jag gör det också mot bakgrund av de förslag om relationerna mellan Norden och u-länderna, som står på dagordningen vid denna rådets 25:e session.

Låt oss i detta sammanhang komma ihåg, att vår egen välfärd och säkerhet kan på lång sikt tryggas endast i en fredlig och rättvis värld.

Statsråd **Ruth Ryste:** Det er naturlig for meg å komme med noen synspunkter på den sosiale utvikling i nordisk sammenheng. Når vi i de nordiske land er kommet så langt som vi er på det sosiale område, tror jeg at dette ikke minst er takket være det nære nordiske samarbeid som har funnet sted på dette området. Da tenker jeg ikke bare på det rent formelle samarbeid, men på hele den brede kontakten på alle plan, med utveksling av tanker, ideer og erfaringer. Denne gjensidige nordiske påvirkning har etter mitt syn hatt stor betydning for utviklingen på det sosialpolitiske område i våre land.

La meg i denne sammenheng også nevne den verdifulle nordiske kontaktvirksomhet om internasjonale sosialpolitiske spørsmål — det være seg saker som drøftes i internasjonale organisasjoner som ILO og Europarådet eller i FN, eller den løpende gjensidige orientering om utviklingen i våre bilaterale forbindelser, f. eks. når det gjelder nye trygdeavtaler med andre land. Dette er også en viktig del av vårt samarbeid.

Det som særlig har preget samarbeidet i sosial- og helsesektoren i det året som er gått siden Rådets forrige sesjon, er selvsagt arbeidet med programmet for nordisk samarbeid på sosial- og helseområdet. Min finske kollega vil som Ministerrådets formann komme nærmere inn på arbeidet med programmet og Ministerrådets syn på dette

når saken kommer opp til behandling senere under sesjonen.

Når det gjelder samarbeidsprogrammet, vil jeg derfor i mitt innlegg begrense meg til noen få punkter som vi fra norsk side synes det er grunn til å framheve.

La meg imidlertid først få lov til å gi uttrykk for vår tilfredshet med det gode og fruktbare samarbeid som har funnet sted mellom Nordisk Råd og dets sosial- og miljøutvalg under utarbeidelsen av programmet. Jeg ser det også som positivt og er glad for at partene i arbeidslivet, og da særlig Nordens Faglige Samorganisasjon, har engasjert seg så sterkt som tilfellet har vært i dette arbeidet. Det har bidratt vesentlig til utformingen av programmet.

For vår del tror vi at et program som dette vil gjøre planleggingen av det nordiske samarbeidet i sosial- og helsesektoren lettere, og det vil også lette prioriteringen, fordi programmet danner rammen og angir prinsippene for dette samarbeidet, samtidig som det også angir de viktigste innsatsområdene.

Det er også mitt håp at programmet vil oppfylle et informasjonsbehov utad om det nordiske samarbeidet på området både når det gjelder folk flest i de nordiske land, og når det gjelder informasjon til interesserte grupper og organisasjoner utenom Norden. Det siste aktualiserer spørsmålet om oversettelse av programmet.

Jeg synes videre det er grunn til å framheve at det ikke dreier seg om noe "statisk" program, men at en videreføring av programvirksomheten i virkeligheten vil bli behandlet i forbindelse med Ministerrådets årlige budsjettarbeid.

Et av de mest sentrale innsatsområdene som angis i programmet, er etter vårt syn forsknings- og utviklingssamarbeidet.

Som ledd i dette samarbeidet legger vi fra norsk side stor vekt på forberedelsene til den nordiske forskningskonferansen som skal holdes i Finland til sommeren.

For det første skal konferansen drøfte hvordan man best kan identifisere behov for forskning, utredning og forsøksvirksomhet. For det andre skal deltakerne på konferansen drøfte spredningen og bruken av det erfaringsmateriale forsknings- og utredningsarbeidet bringer fram i lyset. Og

til slutt skal man ta opp spørsmål av mer generell karakter, nemlig behovet for og innholdet i det nordiske samarbeid på dette feltet.

Målet for konferansen er ikke først og fremst å få ut en omfattende, velfrisert rapport, men å drøfte konkret hva vi kan lære av hverandre når det gjelder problemer offentlige myndigheter står overfor i utviklingen av dette nye redskapet i helse- og sosialpolitikken, og — ikke minst — hvordan vi i fellesskap kan finne fram til bedre ordninger. Dette illustrerer etter mitt syn en form for nordisk samarbeid som er særlig verdifullt.

Et annet viktig område som har fått siffet eget avsnitt i samarbeidsprogrammet, er etter- og videreutdanning av sosial- og medisinalpersonell. Her inntar selvsagt den nordiske helsehøgskolen i Göteborg en sentral plass. La meg bare kort si at vi fra norsk side er enig i den omorganisering av skolens virksomhet som vil finne sted fra og med neste år. På norsk side legger vi også vekt på det som er sagt i samarbeidsprogrammet om at man på lengre sikt skal utrede mulighetene til i økt utstrekning å utnytte helsehøgskolen for sosialsektorens utdanningsbehov. Jeg har også med tilfredshet merket meg at også sosial- og miljøutvalget gir sin tilslutning til dette.

La meg også nevne spørsmålet om felles arbeidsmarked for sosial- og helsepersonell. Det er et beklagelig faktum at visse yrkesgrupper i sosial- og helsesektoren i dag faller utenfor den nordiske overenskomsten fra 1954 og senere spesialoverenskomster. I samarbeidsprogrammet legges det opp til en utvidelse av det frie nordiske arbeidsmarked til også å omfatte disse grupper, og en arbeidsgruppe er allerede kommet godt i gang med å utrede dette spørsmål.

Jeg vil ikke forlate samarbeidsprogrammet uten å ha sagt noen ord om den nordiske trygghetskonvensjonen, som jo hittil har vært selve grunnpilaren i det nordiske samarbeidet på det sosialpolitiske område. Det pågående arbeidet med å føre konvensjonen å jour nærmer seg nå sin avslutning. Kanskje allerede i år, eller senest neste år, vil Sosialkonvensjonsutvalget ha gått gjennom hele konvensjonen.

Men som det fremheves i samarbeids-

programmet, vil det også i framtiden være nødvendig å gjennomgå trygghetskonvensjonen med sikte på å bringe denne i samsvar med nye sosiale reformer og ny lovgivning i de enkelte land. Dette er, som det også pekes på i samarbeidsprogrammet, en av de viktigste arbeidsoppgaver i det nordiske sosialpolitiske samarbeidet.

Senere under sesjonen vil jeg på Ministerrådets vegne få anledning til å besvare de to spørsmål som foreligger vedrørende mulighetene for å styrke det nordiske samarbeid for å bekjempe narkotikamisbruket, og da særlig det tiltagende og tragiske misbruk av tunge narkotiske stoffer. Men allerede i mitt innlegg i dag har jeg lyst til å si noen ord om det alvorlige problem vi her står overfor.

Også i Norge har situasjonen endret karakter. Antall misbrukere synes relativt konstant, men brukervanene og miljøene har forandret seg. De hardere stoffene er for fullt introdusert, og miljøene er samtidig brutalisert. Vi har knapt noen rene heroinmiljøer, men det rapporteres fra flere steder i landet om sporadisk bruk av heroin i kombinasjon med andre stoffer.

Slik denne tragiske narkotika-situasjonen har utviklet seg i våre nordiske land, vil jeg understreke hvor viktig vi mener det er med et nært nordisk og internasjonalt samarbeid i kampen mot det ondet vi her står overfor. Det kan knapt herske tvil om at jo nærmere vi kan stå hverandre, desto større vil våre sjanser til å bygge opp et effektivt forsvar være. Det er mitt ønske og håp at Norden kan makte å rive ondet opp med roten og få stoppet den illegale produksjon og omsetning.

Til slutt har jeg lyst til å si følgende: Det hevdes av og til at det nordiske samarbeidet ikke er særlig ambisiøst. Dette kan selvsagt være riktig i mange tilfeller, men slett ikke alltid om man ser nærmere på det. Mye av det som det er lagt opp til i samarbeidsprogrammet, må etter mitt syn sies å være eksempel på det, og da tenker jeg ikke minst på den forutsatte utbygging og styrking av samarbeidet om forskning og utvikling innenfor sosial- og helsesektoren.

På den annen side kan man kanskje si at samarbeidet på mange områder i for stor

grad bare har bestått i å lage nordiske "overbygninger" over eksisterende nasjonale tiltak og ordninger.

Imidlertid tror jeg at vi i framtiden må vurdere nøyere og på en mer systematisk måte enn vi hittil har gjort, hvilke av de spørsmål og problemer vi står overfor i helse- og sosialsektoren, som ligger til rette for nordiske fellesløsninger.

Erlendur Patursson: Det er to hovedbetingelser for at det nordiske samarbeid skal kunne bære frukt og lykkes. Den første er full forståelse av den nordiske idé og full anerkjennelse av likeberettigelse for alle de folk som bor innenfor Nordens grenser. Den andre betingelsen er at man går inn for en konkret politikk til fordel for denne idé, heriblant at man er villig til å bære omkostningene ved denne politikken. Bare hvis disse to betingelser blir oppfylt, kan det nordiske samarbeid bli til mer enn ord.

Den minste nasjonen i Norden, den færøyske, tror jeg har oppfattet sin del i det nordiske samarbeid riktig. Den nordiske idé er levende på Færøyane, en levende del av vår egen kultur og tenkemåte. I forhold til folketall er vår innsats heller ikke helt liten. Bare to eksempler:

Det første er det nordiske hus som nå skal bygges i Torshavn. Dette tiltak tror jeg vil bli en betydelig innsats i og utvidelse av det nordiske samarbeid. Og for oss færøyinge er det en stor glede å se hvilken interesse denne sak har møtt hos de andre nordiske folk, og at man er innforstått med å bevilge de nødvendige pengemidler til dette formål.

Med dette nordiske hus i Torshavn har vi nådd en viktig milepæl i det nordiske samarbeids historie. Det må være meg tillatt her på dette stedet å bringe Nordisk Råd en hjertelig takk for innsatsen. Vi færøyinge er glade for å ha gjort vårt for å løse denne oppgaven og for å være med på å bringe den til fullførelse.

Den andre færøyske innsatsen innenfor det nordiske samarbeid er av mer praktisk natur. Det dreier seg om den færøyske bilferje som er opprettet, og som i sommermånedene går i fast rutefart mellom Bergen i Norge, Torshavn på Færøyane og Sey-

disfjord i Island. Denne bilferje betyr at man i sin egen bil kan besøke alle de nordiske land, bortsett fra Grönland. Jeg vet at man i de nordiske land har påskjønet denne færøyske innsatsen for en nærmere kontakt mellom de nordiske folk.

I Nordisk Råd er nå til behandling et forslag om selvstendig færøysk representasjon i Rådet. Jeg tillater meg å si at jeg går ut fra at dette forslaget blir enstemmig vedtatt. Det motsatte ville være et brudd på selve den nordiske idéen.

Og når vi får denne selvstendige representasjonen, tør jeg på det færøyske folks vegne gi dere det løfte at vår innsats i det nordiske samarbeid vil bli enda større og enda sterkere, og vi gleder oss til å holde Nordisk Råds sesjon på Færøyane — la oss si om fem år og der feire Rådets 30-årsjubileum.

Men også utenfor Nordisk Råd har vi færøyinge praktisert nordisk samarbeid.

Vår hovednæring er fiskeri, og på dette området har vi samarbeidsavtaler med grönlandinger, islendinger og nordmenn, således at færøyske fiskere i et visst omfang har adgang til fiske i disse lands fiskeriterritorier og vice versa. Og det arbeides for tiden med planer om utvidelse av dette samarbeid med sikte på å hele det havområdet som ved utvidelsen av fiskerigrensene til 200 sjömil nå er blitt nasjonalt fiskeriterritorium for hvert av disse fire land, blir et felles fiskeriterritorium for alle disse fire land.

Det ligger i dette veldige perspektiver innenfor et meget viktig område i praktisk nordisk politikk. Vi på Færøyane er parat til dröftinger om utvidelse av dette samarbeidet med våre grönlandske, islandske og norske venner.

Ellers blir jeg nödt til her på denne sesjon å si et par ord om to av de minste folk innenfor Norden og de større nasjonere forhold til disse. Det dreier seg her om færøyinge og grönlandinger. Begge disse nasjoner er selvstendige nasjoner i den forstand at de har sin nasjonale identitet forskjellig fra andre nasjoners identitet. Likevel er de politisk uselvstendige — ufrie. Dette er Nordens onde samvittighet.

En kort oppsummering: Fra å ha vært et "biland" i et annet nordisk land ble Fær-

öyane först gjort til "amt" og siden til et såkalt "hjemmestyreland", underlagt det samme nordiske lands riksenhet. Det vil si at den politiske ufriheten skiftet form og innhold.

Grønland ble annektert av et av de nordiske land, ble gjort til en koloni under dette nordiske land og nå sist til et amt. Alt dette har skjedd uten at noen har spurt det grønlandske folk om dets mening. Mot det grønlandske folks vilje ble Grønland innlemmet i EEC, og det grønlandske folk blir nektet eiendomsretten til sine egne naturressurser.

Kan de andre nordiske folk bare lukke øynene og stilltiende tolerere en sånn fremferd? Jeg mener nei. Vi kan ikke tolerere at ett av de nordiske land över ufrihet overfor andre folk i Norden.

Det må være vår ufravikelige nordiske plikt å støtte disse to nasjoners frihets- og selvstendighetskamp. Vi må begynne her innenfor Nordisk Råd. Og det første som må skje, er at færøyinger og grønlendinger får selvstendig representasjon innenfor Nordisk Råd på like fot med de andre nordiske nasjoner. Siden får vi se hva vi videre kan gjøre for at også disse nasjoner får den samme politiske frihet og selvstendighet som de andre nasjoner innenfor Norden har. Det er min faste tro at dette vil skje innenfor en rimelig tid.

Knut Johansson: Herr president! Det fanns i norska Aftenposten den 8 mars i år en ledarartikel med rubriken "En tankevekker". Dess centrala tema kan formuleras som en fråga: Är arbete, på grund av den teknologiska utvecklingen, på väg att bli en bristvara?

Utgångspunkten för den norska tidningens funderingar kring ämnet var närmast situationen på den danska arbetsmarknaden. Men frågeställningen har sedan några år funnits med i samhällsdebatten ute på kontinenten och på andra håll i den industrialiserade världen.

Aftenposten skriver — fritt översatt — bl. a. följande:

"Det problem som här reses kommer i stigande omfattning att lägga beslag på de politiska myndigheternas uppmärksamhet

i framtiden. På längre sikt kommer det att finnas en klar risk för att bara de starka och högeffektiva får arbete, medan en växande del av befolkningen hänvisas till att leva på pensioner och bidrag från det offentliga. För vad skall man göra om industrin och näringslivet generellt inte längre har behov av den arbetskraft som är tillgänglig? Hur skall man kunna skapa ett samhällsmönster där människan inte mer och mer blir överflödig? De frågorna ställer de politiska myndigheterna inför den största utmaningen i vår tid."

I en krönika i Politiken den 13 februari har K. Helveg Petersen, Radikale Venstres ordförande, diskuterat samma problem, eller rättare sagt försökt att ange vilka problemen är och blir.

Också Petersens inlägg är tänkvårt och jag rekommenderar det gärna till läsning.

Att motstånds- och viljelöst driva iväg in i ett samhälle, där, tillspetsat uttryckt, människan är överflödig, vore en kapitulation. Politikerna kan aldrig skylla på att det är "tekniken", "utvecklingen" eller någon annan anonym kraft som för oss dit. Arbetslöshet är ingen naturlag. Den är en funktion — eller frukt — av ett ofullgånget ekonomiskt och politiskt system. Och detta är i sin tur påverkbart, det kan ändras och förbättras. Vår uppgift är ju att leda och länka utvecklingen in i banor, som är förenliga med människors behov och önskningsar.

Det är naturligtvis riktigt att säga, att den som i dag är arbetslös inte lider samma ekonomiska nöd som människor i samma situation gjorde under exempelvis 20- och 30-talets depressioner. Om den situationen kan jag vittna utifrån egen erfarenhet. Så långt har vi ändå kommit, att vi inte låter den arbetslöse — av vad skäl han än må ha blivit det — svälta ihjäl på gatan. Välfärds- och omsorgssamhället skyddar honom eller henne från detta. Men det är föga tröst i det vidare och längre perspektivet. För det grundläggande problemet är att om man berövar en människa hennes arbete och rätten till arbete, tar man också ifrån henne människovärdet. Det får inte ske, det får inte bli regel i framtidssamhället i stället för som nu undantag.

I förlängningen av den utveckling, som

diskuteras i de båda nämnda artiklarna, ligger nämligen historiens ohyggligaste klass-samhälle. De starka och kapabla blir i kraft av sin arbetsinsats och förmåga den överklass, som i nåder låter de otillräckliga — gamla, handikappade, unga, utslagna etc. — få del av vad produktionen frambringar. Inget demokratiskt samhällssystem kan förbli hållbart om vi låter en klyfta växa mellan de produktiva och de improduktiva.

Också inom den nordiska arbetarrörelsen har den här diskussionen tagits upp. Det meningsutbyte som inletts mellan företrädare för de fackliga och politiska organisationerna inom ramen för våra nordiska samarbetskommitté har ett inslag som i stort sett saknas i de båda borgerliga debattinlägg jag här refererat till.

I våra länder finns en växande efterfrågan på tjänster som tillhandahålls av staten, landstingen och kommunerna, dvs. vad vi vanligtvis talar om som den offentliga eller gemensamma sektorn. Inom denna finns stora otillfredsställda behov. Enbart omsorgen om gamla och barnen kräver betydande insatser under årtiondena framöver. Den offentliga sektorn är således en växande del av arbetsmarknaden.

Vår framtidsbedömning bygger alltså på att produktionen skall öka — takten kan vi lämna därhän — även om det inom industrisektorn väntas ske med utnyttjande av färre anställda. Hur klarar vi att föra över en växande andel av våra resurser till den del av arbetsmarknaden som vi kallar den offentliga? Hur ska dess utbyggnad och dess tjänster finansieras?

Det är den intressanta fråga som jag gärna skulle vilja se diskuterad. För i svaret på den ligger också delar av svaret på de frågor Aftenposten formulerade i sin tidigare nämnda ledarartikel, nämligen: Vad skall man göra om industrin och näringslivet generellt inte längre har behov av den arbetskraft som är tillgänglig? Hur skall man kunna skapa ett samhällsmönster där människan inte mer och mer blir överflödig?

För den politiska meningsriktning som jag representerar är utgångspunkten för diskussionen om arbetets ställning i samhället klar. I det program som tidigare har omnämnts av Olof Palme och andra social-

demokrater har det klart understrukits, att det grundläggande för vår uppfattning är att arbetet utgör grunden för all välfärd. Jag vill citera ett avsnitt i det programmet som inte har berörts här tidigare:

”Arbetarrörelsen i de nordiska länderna vill att medborgarnas behov av service tillgodoses. Däri innefattas en förbättrad omsorg om barn och gamla, en bättre vård för de sjuka, ökade möjligheter till utbildning och kulturell aktivitet. Genom att tillgodose dessa behov kan vi ge de ekonomiska framsteg ett socialt och kulturellt innehåll. En sådan inriktning av politiken innebär på en och samma gång ökad samsättning och ökad välfärd.”

Det är en mycket vittgående målangivelse i perspektivet av att industrisysselsättningen är vikande — jag vågar anta att tendensen är sådan i alla de nordiska länderna, möjligen med Island som undantag.

Det kan komma att behövas mycket långtgående fördelningspolitiska ingrepp för att klara de uppgifter vi betraktar som övergripande. Vi är inom den reformistiska arbetarrörelsen långtifrån färdiga med utformningen av dem, vare sig på det nationella, samnordiska eller internationella planet.

Herr president! Låt mig till slut bara anföra att de socialdemokratiska partierna och landsorganisationerna i Norden omfattar en samhällssyn som innebär att samhällsförändringar och reformarbete måste med kraft fullföljas under arbetarrörelsens ledning. Härav följer att vi inte är vettsskrämda inför tanken på att individuella intressen kan få träda tillbaka inför kollektiva lösningar till gagn för folkflertalet.

Nørlund: Hr. præsident! Det er første gang, jeg deltager i Nordisk Råds forhandlinger, og jeg kan derfor ikke af personlig erfaring udtale mig om arbejdet i de forgangne 25 år, men jeg vil alligevel gerne benytte lejligheden til at fremsætte nogle få betragtninger af principiel art — og det bliver kort.

Vort parti mener, at udviklingen af et nordisk samarbejde kan og må sikre afgørende værdier og mål for alle vore folk. Ikke fordi vore lande kan være sig selv nok, men fordi vore folk gennem samlet opræ-

den kan få indflydelse på en udvikling, som er såvel i deres egen fundamentale interesse som i alle andre folks interesse.

Vi er nu forsamlet i Helsinki — en by hvor der også er foregået andre — og med forlov at sige ikke mindre betydningsfulde — møder. Fremfor alt er Helsinkis navn nu knyttet til den slutakt for den europæiske sikkerheds- og samarbejdskonference, som for ikke så lang tid siden undertegnedes her. Ikke alene står byens navn for dette omfattende, udbyggede dokument, men ”ånden fra Helsinki” er også blevet et af de mest afgørende resultater i efterkrigstidens Europa.

Vi ville dømme vore drøftelser til uvirkelighed, om vi ikke erindrede, at netop ”ånden fra Helsinki” er en afgørende forudsætning for fremgang også for det nordiske samarbejde, ligesom det nordiske samarbejde må se det som et af sine videre formål at udnytte den historiske chance, som nu er skabt for at sikre en ny og anderledes udvikling i Europa end den, som tidligere generationer har måttet igennem.

Det kan beklages, at Helsinkivedtagelserne ikke er blevet gjort så kendt for folkene i vore lande, som de burde. Navnlig gælder det den grundlæggende tanke, at afspænding og åbning må udgøre et samlet hele.

Uanset de begrænsninger, som visse nordiske landes tilknytning til en blokpolitik i EF eller NATO beklageligvis giver — og at de giver sådanne begrænsninger er kendsgerninger, som dårligt lader sig bestride — turde det dog stå klart, at Nordens skæbne er afhængig af fremgang for tendenserne til afspænding, ligeberettiget samarbejde og gensidig forståelse i hele Europa. Der er grund til at understrege, at når man taler om Europa, så er det hele Europa. Det forekommer mig, at den korrektion, som udenrigsminister K. B. Andersen kom med i sit indlæg på dette område, var overordentlig påkrævet og forhåbentlig også bliver efterlevet. Det er måske forståeligt, at dette ikke falder så let at anerkende for dem, der har indlevet sig i den kolde krigs vaner. Men det er lige så indlysende, at hvis ikke afspændingens tendenser vinder overhånd, så må det føre ud i en atmosfære af stigende mistænksomhed og uligevægtig nervøsitet og til en øden af helt umådelige værdier

til en oprustning, som fører ind i en heksekreds, der peger imod katastrofen — og ikke alene for Norden.

Der er to ting, der synes mig særlig vigtige for at hindre en udvikling som den nævnte. For det første at styre viljen til gensidig forståelse imellem landene. Dertil hører også at bedømme begivenhederne i hvert land ud fra dets egne forudsætninger. Det kan ligeledes være klogt at feje for egen dør, før man kaster sten på andre. Det forekommer mig, at der på det sidste har aktiveret sig kræfter, som meget bevidst vender sig imod en sådan vilje til gensidig forståelse. Naturligvis vil man så give modparten skylden, men vigtigere er det fælles ansvar for den samlede udvikling. Slipper man en hadsk kampagne løs, så kan man derved også kalde på en modkampagne. Jeg ser ikke den fordel, Norden kan have derved. Menneskeheden fremtid og dens frihedsrettigheder trives ikke under kold krig. Der er under debatten her faldet bemærkninger, der peger i samme retning, og jeg vil blot her udtrykke ønsket om, at handling må følge på ord.

En anden ting er at gøre afspændingen håndgribelig igennem afrustning, for afrustningens idé er ikke død, som nogle vil gøre den til. I virkeligheden ved alle, hvilken urimelighed oprustningsjaget er i vor tids verden. Dette er ikke sagt som begrundelse for noget forslag — som jeg ved falder uden for rammerne her — men nok som en appel til den offentlige mening i de nordiske lande. Er der ikke naturlig baggrund for, at man netop fra vore lande fandt fælles udtryk for afrustningens idé og for at føre den stærkere frem i verdensoffentligheden? Man siger, at det ikke er noget, der kan bestemmes af os. Men dog bestemmes udviklingen i sidste instans ofte af dem, der troede, at de ikke kunne bestemme noget. Hvis der fra alle vore lande lød en folkelig appel om at finde international forståelse om nu endelig at få påbegyndt en gensidig og ligelig afrustning, så ville det placere Norden rigtigt og værdigt i en afgørende overgangstid for verden.

Jeg tror, at disse overvejelser er af betydning for styrkelsen af det nordiske samarbejde, især på folkelig basis.

Reidar T. Larsen: Jeg vil først komme med et par merknader til spørsmålet om energisamarbeid. Petroleumsressursene på den norske kontinentalsokkelen er selvfølgelig av stor interesse for hele Norden, og selv et moderat tempo vil jo kunne dekke en betydelig del av det nordiske behovet. 50 mill. tonn årlig utvinning representerer f. eks. mer enn det femdobbelte av Norges eget forbruk, og med en prioritering av det nordiske markedet ville de norske forsyningene bli av vesentlig betydning.

Imidlertid har norsk oljepolitikk inntil nå ikke tatt sikte på Norden, men på Vest-Tyskland og Storbritannia. IEA — den internasjonale energiorganisasjonen som Norge deltar i — legger dessuten stadig strengere forpliktelser på Norge når det gjelder framtidige leveranser. Dette vil særlig slå ut i krisetider når det er viktigst å ha sikre leveranser. Uten en omlegging av denne politikken vil de nordiske land således komme i annen rekke.

Herr Willoch snakket i sitt innlegg nå i ettermiddag om at det er umulig å tenke seg en diskriminering av andre vestlige land, og det er i denne sammenhengen en svært interessant uttalelse, for det er jo disse landenes fortrinnsrett det er tale om.

Muligheten for oljefunn utenfor Nord-Norge ser ut til å bli det en vil søke å forbeholde det nordiske markedet, noe som da også ble betont av herr Willoch. Jeg synes i denne sammenhengen det er viktig at man ikke overser de meget kraftige motsetningene som har reist seg i Norge overfor spørsmålet om man skal starte oljeboring utenfor Nord-Norge nå. Sikkerhetsspørsmålene veier meget tungt ved oljeboring i havet, og i de meget ömfintlige havområdene i nord, som er av helt særlig betydning for fiskeresursene og sjöfuglbestanden, vil en forurensningskatastrofe kunne före til ödeleggelser av uant rekkevidde. Det finnes i dag ikke noe utstyr som kan hindre oljeforurensninger i å bre seg over veldige områder, med de vær- og bølgeforhold som rår i disse områdene, og ingen vil kunne si med sikkerhet når et slikt utstyr vil kunne stå til rådighet. Ettersom det fra alle hold i Norge er blitt erklært at man för oljeboringen starter, må ha oppnådd en slik sikkerhet, vil man forstå at det i dag ikke vil være

forsvarlig eller mulig å feste seg ved noen dato eller noe år for borestart i de nordlige områdene.

Jeg vil også si at planer og forhandlinger som bygger på utnyttelse av forekomster som ingen vet når kan komme i drift, hvis de i det hele tatt finnes, må inntil videre være av beskjedent omfang. Det ville heller ikke være gunstig om de behovene som klart er til stede i andre nordiske land på dette feltet, blir fremmet på en slik måte at det kan virke som press på tempoet som denne saken drives fram med i Norge.

Tida er altså etter min mening ikke akkurat inne til noen kjøpskål på dette området, og den norske regjeringen kan ikke selge noe skinn för björnen er skutt.

Den andre saken för björnen jeg vil kommentere, gjelder den sikkerhetspolitiske situasjonen i Norden. Representanten Trygve Bratteli uttalte i et innlegg tidligere i dag at Norges utenriks- og sikkerhetspolitikk må bestemmes av Norges regjering og storting. Jeg er enig i det. Men jeg har noen synspunkter å legge til.

Jeg er av den mening at Norges og Danmarks deltakelse i NATO, og naturligvis Danmarks innlemmelse i EEC, betyr helt avgjørende hindringer og setter ganske kategoriske grenser for utviklingen av det nordiske samarbeidet. De feltene av disse landenes politikk som blir fastlagt i overensstemmelse med de stater de er forbundet med og deres felles organer, kan Nordisk Råd selvfølgelig ikke gripe inn i.

På den annen side finner jeg ingen forståelig grunn til at sikkerhetspolitiske spørsmål skal være nærmest tabu i Nordisk Råds forhandlinger. Det er sunget mange lovsanger om de små sakenes betydning i det nordiske samarbeidet, og jeg skal også gjerne være med og synges en slik, men det er åpenbart at det fra tid til annen er behov for å ha en utveksling av meninger i Nordisk Råd også omkring spørsmål som er livsviktige for de nordiske folkene og for forholdene mellom nordiske land.

Det er ingen grunn til å föle seg brydd over at man i andre nordiske land er interessert i hvilke militærpolitiske skritt som blir tatt på norsk jord, og i særlig grad bör ingen forarges over at beslutningen om å la vesttyske tropper delta i NATO-manöv-

rene i Nord-Norge har vakt uro og bekymring. Dette er en sak som naturlig må interessere i alle fall Norges naboer. Jeg vil understreke at selv om det må være hvert lands eget ansvar å bestemme over sin militærpolitikk, må vi i Norden føle felles ansvar for at det ikke blir tatt skritt som kan bidra til å øke spenningen i vårt hjørne av verden.

Jeg vil ikke uttale meg om hvorvidt det som har skjedd, betyr noen økt trusel mot noen. Men jeg vil stille spørsmålet om det er inntrådt en forandring i den norske politikken på dette området, og på det spørsmålet vil jeg svare et ubetinget ja. Det er skjedd en vesentlig forandring. Tidligere var det alle norske regjeringers politikk at vesttyske tropper ikke skulle delta i NATO-manøvrene i Norge, og det var en klar bakgrunn for denne holdningen nettopp at man på dette feltet ikke ville ta noe skritt som kunne skape uro. Denne linjen er nå endret.

Det blir i denne forbindelsen snakket om at Norge bare normaliserer sine forhold med Vest-Tyskland, men det er jo ikke mulig å underslå at det som krever oppmerksomhet, er at man nå har foretatt en endring i en tradisjonell politikk på et meget ømtålig område. Og denne endringen kan ikke dempe, men vil tvert imot virke til å øke spenningen.

Spørsmålet om denne forandringen er oppstått etter press mot Norge, er i denne forbindelsen ikke det viktigste. Jeg tror at det foreligger et slikt press. Men med eller uten press er ansvaret for landets politiske myndigheter det samme, og hver regjering i Norden må føle en forpliktelse til ikke å utvikle sin sikkerhetspolitikk slik at den skaper engstelse eller vansker for de øvrige landene.

Disse spørsmålene er så viktige at når en står overfor avgjørelser som de den norske regjeringen har tatt i dette tilfellet, måtte det være rimelig med en vennskapelig konsultasjon på forhånd for å høre de øvrige nordiske regjeringers syn for en handling. Når dette ikke er skjedd, bør en iallfall ikke beklage seg over at en slik sak tas opp på Nordisk råd.

Anna-Greta Skantz: Herr president! Vi kommer senere under denna session att anta ett program för nordiskt samarbete på social- och hälsovårdsområdet. Programmet har utformats relativt allmänt, och avsikten är att det fortlöpande skall vidareutvecklas och fördjupas. Men vi hälsar med tillfredsställelse att vi får programmet. Vi är i utskottet medvetna om att vi måste gå vidare med flera av de frågor som finns med i programmet men att vi också måste ta upp frågor som inte finns med där.

Jag vill i mitt anförande peka på några frågor, som jag anser att vi i fortsättningen måste ägna större uppmärksamhet. Flera av dessa frågor behandlades vid den nordiska arbetarkongressen här i Helsingfors i fjol, där — som tidigare har sagts — man antog ett handlingsprogram för arbetarrörelsen i Norden.

I vårt program tar vi upp en rad frågor som den fackliga och politiska arbetarrörelsen ställt sig bakom. Vi har tagit upp några av de för samhällsutvecklingen mest angelägna frågorna.

Genom vårt program har vi klart angett efter vilka huvudlinjer vi vill arbeta med och för dessa frågor såväl i våra respektive länder som i Nordiska rådet.

I avsnittet om social- och familjepolitiken slår vi fast att den framtida socialpolitikens målsättning är att skapa social trygghet, vidgad gemenskap och ökad demokrati samt att tillgodose medborgarnas behov av omsorg, trygghet och social service. Den skall vara tillgänglig för alla medborgare.

Enligt arbetarrörelsens mening skall den också tjäna som ett viktigt instrument i fördelningspolitiken, och den skall ingå som ett led i kampen mot sociala orättvisor samt bidra till att bryta isolering och hindra utslagning.

En grundläggande princip måste vara att ingen av ekonomiska skäl skall vara förhindrad att ta i anspråk hälso- och sjukvårdens tjänster, barnomsorg, äldreomsorg eller annan samhällelig social service.

Det är för arbetarrörelsen ett grundläggande krav att ekonomiska och sociala faktorer inte får avgöra människornas vårdmöjligheter. Det är vårdbehovet som skall vara avgörande.

Försäkringssystemen i de nordiska län-

dena är olika. Det kan gälla den rent organisatoriska uppbyggnaden men också vad försäkringen omfattar och vilken ersättning som utgår vid t. ex. sjukdom, olycksfall, arbetslöshet och ålderdom.

Arbetarrörelsen ser det som en viktig uppgift att befintliga socialförsäkringssystem vidareutvecklas.

För socialdemokratin och den fackliga rörelsen är hälso- och sjukvården en viktig del av hela välfärdspolitiken. Den bör utifrån en helhetssyn på människans situation i samhälle och arbetsliv främja ett gott hälsotillstånd, bekämpa sjukdomsorsaker och bereda god vård och omvårdnad. En inriktning mot förebyggande insatser bör bli utmärkande för den framtida hälso- och sjukvården. Sjukvårdens traditionella uppgift att bota sjukdomar måste i fortsättningen breddas och fördjupas till en hälsopolitik, som inbegriper medicinska, sociala och miljömässiga faktorer.

Vår grundsyn är att alla människor skall ha lika rätt till en god hälso- och sjukvård utan ekonomiska, sociala eller geografiska hinder. Denna målsättning kräver att samhället har ett avgörande inflytande över hela hälso- och sjukvården. Vi vill tillgodose kraven på god vård av sjuka, hjälp och stöd till handikappade och äldre. Detta ställer stora krav på utbyggnad av den gemensamma sektorn.

Flera undersökningar visar på det starka sambandet mellan människans sociala förhållanden och olika sjukdomar. Det är därför nödvändigt med en fortsatt reformpolitik för att skapa goda levnadsförhållanden för alla. Eftersom den sociala situation som människan lever i påverkar även hälsoförhållanden, är samverkan med socialvården av stor betydelse för hälso- och sjukvården. I rehabiliteringsarbetet måste hälso- och sjukvården i ökad utsträckning samverka med socialvården, socialförsäkringen och arbetsvården.

Forskning är en nödvändig förutsättning för hälso- och sjukvårdens utveckling, och det är angeläget att vi stöder forskning och utveckling bl. a. med inriktning på de stora folksjukdomarna.

Socialdemokratin och den fackliga rörelsen vill driva en målmedveten politik för att skapa en bättre arbetsmiljö och tillför-

säkra de anställda ett ökat inflytande och medbestämmande över dessa frågor på den egna arbetsplatsen.

Arbetsplatserna måste så långt som möjligt göras säkra och riskfria utifrån en mer total hälsovårdssynpunkt. Insatserna för en bättre arbetsmiljö är i hög grad av förebyggande karaktär. Företagshälsovården är en viktig del av det förebyggande skyddsarbetet.

Företagshälsovårdens mål bör vara att förebygga olycksfallsrisker och yrkessjukdomar samt att främja hälsa och arbetsförmåga.

Integration av socialvården med hälso- och sjukvården är, liksom fördjupad samverkan mellan denna och företagshälsovården, ett angeläget mål.

I vårt program från Helsingfors tar vi också upp jämställdhetsfrågorna. Jag vill citera vad vi där skriver: "För socialdemokratin och den fackliga rörelsen är det ett viktigt mål att reell jämställdhet skapas mellan könen, så att män och kvinnor kan delta i samhälls-, arbets- och familjelivet på lika villkor."

Jämställdhet mellan kvinnor och män måste vara ett genomgående krav i reformarbetet på alla samhällsområden. Möjligheterna att vara en ekonomiskt självständig individ genom eget förvärvsarbete är en grundförutsättning för jämställdhet. Genom att vi skapar arbete åt alla får var och en möjlighet att leva ett självständigt och ekonomiskt oberoende liv.

Kravet på arbete åt alla gäller också kvinnorna. Vi vill undanröja de hinder som finns för lika rättigheter och möjligheter för män och kvinnor. Detta kräver särskilda insatser och särskilt stöd åt bl. a. de ungdomar som i sina hem inte stimuleras till vidareutveckling och de kvinnor som till följd av brist på god barnomsorg eller yrkesutbildning inte kan förverkliga sina önskemål om förvärvsarbete.

I många familjer kan deltidsarbete vara ett alternativ till inget arbete alls. Hinder för att arbeta full tid är bl. a. bristande tillgång på arbete, brist på barnomsorg, brist på utbildning och förvärvsvana.

Deltidsarbete är i dag koncentrerat till sådana områden som städning, butiksarbete, kontorsarbete, hälso- och sjukvård — med

andra ord till traditionellt kvinnliga yrken och arbetsområden med låga löner. Till detta kommer att deltid arbetande ofta har brister i sina anställningsförhållanden.

De deltid arbetandes villkor måste förbättras.

I syfte att stödja kvinnor som skall gå ut på arbetsmarknaden och för att bryta upp den könsbundna arbetsmarknaden bör man pröva olika åtgärder, t. ex. särskilda utbildningsbidrag för att stimulera både kvinnor och män till icke könsbundna yrkesval, eller bidrag till arbetsgivare som anställer och utbildar kvinnor resp. män till vissa yrken som domineras av det motsatta könet. Åtgärderna kan variera från land till land, från bransch till bransch. Men något måste göras. Försök måste startas och utvärderas.

Arbetstiden bestämmer i hög grad familjens möjligheter att planera sin tillvaro. Den har också betydelse för strävandena att skapa jämställdhet mellan kvinnor och män såväl när det gäller möjligheter till förvärvsarbete, utbildning, facklig och politisk verksamhet som då det gäller att ta del i hemarbetet och barnens vård.

Frågan om generell förkortning av den dagliga arbetstiden kommer i förgrunden.

Ett centralt krav för att jämställdhet skall uppnås är att arbetslivet anpassas till familjernas behov och att det blir en ständig utveckling av familjepolitiken där åtgärder inte minst för att stimulera och underlätta fädernas känslomässiga och praktiska ansvar för och rättigheter då det gäller barnen måste få en mer framträdande plats.

För arbetarrörelsen är familjepolitiken en del av en samlad politik för att åstadkomma social utjämning och skapa ett bättre samhälle för alla människor. Insatser för att förbättra barnens levnads- och uppväxtvillkor måste stå i centrum för det politiska arbetet. I första hand är det barnens behov som skall påverka inriktningen av familjepolitiken.

Arbetarrörelsen företräder en familjepolitik som förenar kraven på jämställdhet med kraven på ett barnvänligt samhälle.

Av stor betydelse i och för jämställdhetsarbetet är utbyggnaden av samhällets barnsorg. Barnomsorgsverksamheten för förskolebarnen måste byggas ut kraftigt. Även för skolbarn är behovet av tillfredsställande

tillsyn vissa delar av dagen mycket stort.

Reformer bör också genomföras som ger föräldrarna mera tid för samvaro med barnen. Detta kan ske på olika sätt, bl. a. genom att föräldrar får möjlighet till ledighet exempelvis i samband med barns födelse och under viss tid till dess barnen börjar skolan. Om en sådan reform genomförs bör alla föräldrar ges en lagfäst rätt att av arbetsgivaren begära föräldraledighet i den form de själva vill ha den, vare sig det gäller heltidsledighet eller förkortad arbetstid.

Genom en föräldraförsäkring eller på annat sätt bör de förvärvsarbetande få kompensation för inkomstbortfall.

Eftersom våra insatser inriktas på att förbättra barnens levnads- och uppväxtvillkor måste en föräldrautbildning byggas upp som medverkar till att öka våra kunskaper om barn och barns levnadsförhållanden. Och denna utbildning måste vara tillgänglig för alla.

Arbetsmiljön har grundläggande betydelse för människans möjligheter till ett aktivt föräldraskap. De fysiskt alltför påfrestande men också de endahanda, helt styrda arbetsförhållandena undergräver föräldrarnas möjligheter att efter arbetstidens slut ta väl hand om sina barn.

Jag vill sluta med att upprepa vad jag sade inledningsvis: Genom vårt Helsingforsprogram har vi dragit upp riktlinjerna för vårt arbete i våra resp. länder och även här i Nordiska rådet, och vi kommer att söka förverkliga vårt program genom olika initiativ.

Woivalin: Herr president! Nordiska rådet har i många sammanhang kritiserats för att vara en tungrodd papperskvarn som inte får ut så mycket resultat av malandet. Jag tänker inte falla in i den kritiken även om jag nedan kommer med ett par randanmärkingar om att kvarnen borde arbeta något snabbare. Snarare kan vi från åländsk sida peka på saker där vi enbart genom att det existerar ett nordiskt samarbetsmaskineri kan få gehör för vår talan. Erfarenheterna därav är för vår del i huvudsak goda under de sju år Åland varit representerat i Nordiska rådet. Såsom ett örike med begränsad omfattning och autonomi förväntar vi oss inte att spela någon roll som ini-

tiativtagare i större sammanhang men vi har naturligtvis en förhoppning att vi inom våra möjligheter skall kunna medverka och arbeta för ett utvecklat nordiskt samarbete. Det är också viktigt att vi i Nordiska rådet har ett forum när vi tycker att vi kommer i kläm mellan de större bröderna i Norden.

Ett sådant fall är frågan om kommunandelen av den sjömansskatt som betalas av de på Åland bosatta åländska sjömän som arbetar ombord på fartyg hemmahörande i Sverige. I korthet är situationen följande.

Ombord på svenska fartyg arbetar ett relativt stort antal åländska sjömän som det oaktat fortsättningsvis är fast bosatta och har sin hemvist på Åland. Hemkommunerna på Åland står för familjens och i huvudsak även sjömannens kommunala service, sjukvård, skolor etc. Men enligt beskattningsavtalen mellan Sverige och Finland tillfaller den kommunala andelen av sjömansskatten den svenska statskassan. Detta system har tillämpats sedan 1959 och alltsedan dess har de åländska myndigheterna försökt få rättelse i detta, som vi anser, orättfärdiga system. Frågan är säkert aktuell även för andra områden och kommuner i Norden men inte så påtaglig som för just de åländska kommunerna. För dessa har frågan en mycket stor ekonomisk betydelse. Den frångångna kommunandelen beräknas uppgå till ca 1,5 miljoner mark årligen i detta nu, vilket skall ses i relation till att på Åland bor endast 22 000 innevånare.

Frågeställningarna har tidigare varit uppe i Nordiska rådet och redan 1965 antogs en rekommendation att regeringarna skulle vidtaga åtgärder för att kommunandelen av sjömansskatt som erlagts av nordiska sjömän måtte tillfalla sjömannens hemkommun. Trots denna rekommendation har frågan inte lösts. Som känt har myndigheterna på Åland inte möjlighet att själva träffa avtal i utrikespolitiska angelägenheter, som ju detta beskattningsavtal mellan Sverige och Finland är. Men till den del avtalet berör Åland skall det godkännas av Ålands landsting. Genom Nordiska rådet och de nordiska samarbetsministrarna i Finland och Sverige, Kristian Gestrin och Johannes

Antonsson, som tillsammans med budgetminister Mundebo och finansminister Rekola efter en sammankomst i Mariehamn tagit sig an frågan, har vi dock nu förhoppningar att den inom kort skall kunna lösas på ett som vi anser riktigt och rättvist sätt.

Det finns även andra frågor, med anknytning till det nordiska samarbetet, vars lösning på sikt är viktiga för hela det åländska samhället. En av dessa är kommunikationerna och transportererna från och till Åland. Åland är av naturliga skäl praktiskt taget helt beroende av sjötransporter. Idag har vi ännu relativt goda förbindelser både österut och västerut. Vad som ännu inte är allmänt känt är de under senaste år ökade fraktkostnaderna. Avståndet till de närmaste större orterna Åbo respektive Stockholm rör sig om 150—175 km. Fraktkostnaderna idag för dessa sträckor motsvarar emellertid landsvägsfrakten för över 500 km. Dessa ökade fraktkostnader utgör ett hot mot det åländska näringslivet. Ytterligare en åtgärd har i dagarna visat transportfrågans känslighet. Både i den finländska och svenska skärgården har av förställiga skäl införts fartgränser på vissa passager. De senaste fartbegränsningsåtgärderna i svenska skärgården har emellertid fört med sig risken att rederierna av tidsskäl kan komma att överväga i vad mån de överhuvudtaget kan angöra Åland på rutten Finland—Sverige.

Både det åländska näringslivet och turismen, som för övrigt under de senaste åren visat vikande konjunkturen, är helt beroende av goda och relativt billiga kommunikationer. Därför kan beslut om fartbegränsningar få direkt negativa följder för Åland. Vi är inte så säkra på att de ekologiska riskerna är så framträdande som man i avsaknad av vederhäftiga undersökningar påstått. Vi efterlyser därför bättre underlag för sådana åtgärder som fartbegränsningarna.

Vi saknar i dessa avseenden verkliga sakskalet och grundligare utredningar av den typ som det efterlysta samnordiska skärgårdsinstitutet skulle ha haft som en av sina huvuduppgifter. När det gäller skärgårdsinstitutet har faktiskt kvarnen i Nordiska rådet det malt långsamt. Frågan kommer att be-

handlas även under denna session och jag hoppas att den kan avancera i positiv riktning.

Det finns även andra frågor som tangerar institutets verksamhet. Begränsningarna av fisket i Östersjön och uppdelningen av Östersjön i ekonomiska och politiska zoner kan få långtgående konsekvenser. Vi har i detta sammanhang ett klart uttalat önskemål: begränsningarna bör inte få gå så långt att de utestänger de åländska fiskarna från fisket på traditionella fiskeplatser i Östersjön. På grund av det under senare år mycket kraftigt ökade östersjöfisket är det också av synnerlig vikt att berörda parter nogta följer med fiskbeståndets utveckling i Östersjön, då risk för utfiskning i framtiden kan förefinnas.

En miljö- och säkerhetsfråga av första rangens ordning för Ålands del är den utbyggnad av kärnkraften som nu pågår i vår omedelbara närhet dels i Forsmark på svenska sidan och dels i Olkiluoto på den finska. Jag vill i detta sammanhang endast uttala förhoppningen att tillräckliga resurser för säkerhet och miljö sätts in så att farhågorna något dämpas för de konsekvenser denna utbyggnad av kärnkraften kan medföra.

På många områden har det nordiska samarbetet strävat till en harmonisering av lagstiftningen. Där detta av olika orsaker inte varit möjligt har det nordiska samarbetet ändå kunnat medverka till lösningar och avtal som tillgodosett vardera parternas intressen.

När det gäller spelverksamhet med penningautomater har Sverige en helt annan inställning och annat system än det som finns på Åland och för övrigt i Finland. Och samma förhållande torde även gälla andra nordiska länder. I Finland och på Åland är spelautomatverksamheten tillåten såsom sällskapsspel med begränsade insatser.

Spelverksamheten är helt monopoliserad och underställd statsmaktens respektive landskapsmyndigheternas direkta kontroll. Överskottet från den sålunda strängt reglerade verksamheten användes för ändamål varav här kan nämnas som exempel invalidvård, ungdomsverksamhet, anstalter för handikappade m. m. Också den här verk-

samheten har för Åland en stor ekonomisk betydelse.

Vi anser spelautomatverksamheten, såsom den är utformad, mera vara av nöjeskaraktär än hasard och den innebär för den delen knappast större ekonomiska faror för den enskildes ekonomi än t. ex. sådana av statsmakterna drivna spelformer som exempelvis toto och penninglotterier. Spelverksamheten på fartyg som går mellan Sverige, Åland och Finland har som sagt för Åland en stor ekonomisk betydelse men huvudfrågan i detta sammanhang är tillämpningen av de lagstadganden som rör verksamheten ombord på fartyg under färd på svenskt territorialvatten.

Den nu ifrågavarande spelverksamheten på båtarna i passagerartrafik har nu genom åtgärder från svenska myndigheter stoppats på svenskt territorialvatten.

Även här torde frågan lösas med inter-nordiska överenskommelser som skulle kunna ge en klar grund för spelautomatverksamheten ombord på fartyg. Sådana underhandlingar har förts, men även här ställer vi vårt hopp till att de nordiska samarbetsministrarna med hjälp av det nordiska samarbetsmaskineriet skall kunna lösa frågan.

Haugstvedt: Jeg erkjenner at det på slutten av denne debatten er vanskelig å finne fram til poeng som i særlig grad kan glede presidenten og denne lille, men utholdende forsamling som ennå er igjen her i dag. Jeg skal derfor bare si noen få ord.

Det har vært en jevn stigning i antall samarbeidsområder i Nordisk Råd i de 25 år rådet har eksistert. Nye saksfelt er blitt trukket inn i samarbeidet etter hvert som den generelle samfunnspolitikken i de nordiske land har gjort dette nødvendig. Man kan derfor med full rett si at det ikke er de store ideologiske vyer som har båret det nordiske samarbeidet oppe, men et praktisk samarbeid tilpasset forholdene i de nordiske land til enhver tid. Det er et samarbeid som er søkt tilpasset den vanlige borgers behov og med det siktemål å gjøre det enklere og lettere å leve sammen i Norden. Opphevelse av passtvangen er et eksempel på hvordan en enkel reform som kommer alle borgere til gode, og på et geografisk av-

grenset område som Norden er det behov for et slikt praktisk samarbeid på mange felt. Vi kan nevne det som gjelder sosialpolitikk, skolepolitikk, arbeidsmarkedet, industrien osv. Jeg skal ikke komme inn på disse nå.

Men jeg vil nevne en ting, og det gjelder miljøforurensningene. Enten de forefinnes i jorden, i luften eller i vannet, stopper ikke disse forurensningene opp ved landegrensene. Derfor ser en også at et miljøsamarbeid i Norden har tvunget seg fram i kraft av sin egen tyngde, og kan nå Norden også stå sammen og medvirke til at det blir vedtatt en europeisk miljøvernkonvensjon, så har Nordisk Råd gjort en gjerning til gagn for menneskene ikke bare i Norden, men i hele Europa, og ikke bare vår generasjon, men også for fremtidige generasjoner.

Jeg vil uttrykke det slik at Nordens folk på mange måter og mange områder er begunstiget. Den sosiallovgivning som er bygd opp i våre land, kan stå som et mønster for mange andre, og hovedtanken bak trygdene våre er å sikre og trygge inntekten ved sykdom, arbeidsløshet, alderdom osv. På dette område har vi nådd langt, og det reiser seg nå et alvorlig etisk spørsmål om ikke Norden i sterkere grad bør se utover sine egne grenser.

I USA og Europa kjemper vi i dag for menneskerettighetene. Vi kjemper i hovedsak for retten til fritt å tale og fritt å skrive det vi mener. Men det er en menneskerett som også er vesentlig, og det er retten til å ete seg mett. Det er i dag ca. 500 mill. mennesker på vår klode som lever på randen av sultedøden. Vi bør kjempe for deres rett til å få mat. Og når Norden nå har funnet en vei, og vi må si en demokratisk vei, til å utjevne økonomiske skjevheter og løse andre problemkomplekser i våre land bør vi i større grad være med og bekjempe nøden i verden. Vi bør spørre oss selv hva vi kan gjøre for å hjelpe. Det har i dagens debatt vært snakket en hel del om økonomiske problemer i Norden, og energikrisen har ført til problemer. Jeg vil likevel reise spørsmålet om ikke våre folk nå bør redusere kravet om økt velstandsutvikling, og om ikke politikerne bør kunne si at økt vekst ikke lenger er en høyt prioritert oppgave i de nordiske land.

Nå er det andre problemer som presser på, og som Norden bør satse på enn økt økonomisk vekst i våre land. Den nye linjen bør være økt økonomisk hjelp til de virkelige fattige på denne kloden. Og kan den pionerånd og begeistring som preget de årene i våre lands historie da vi la det økonomiske grunnlag for de samfunn vi har i dag, bli overført i vårt engasjement overfor u-landene, vil meget være vunnet.

Savola: Herra presidentti! Pohjoismaiden neuvoston viimeaikaisessa työssä on merkillepantavaa puolueiden lisääntyvä kiinnostus sitä kohtaan ja neuvoston tiedotuskomitea onkin järjestänyt yhteisiä tilaisuuksia kansallisella tasolla puoluesihteereiden kanssa. On tietysti hyvä, että poliittiset puolueet ovat kiinnostuneita pohjoismaisesta yhteistyöstä, mutta Pohjoismaiden neuvostoa ei kuitenkaan tulisi käyttää keinona puoluepoliittisten päämäärien saavuttamisessa. Viimeaikainen kehitys pohjoismaisessa yhteistyössä antaa viitteitä puoluepolitiikan työntymisestä neuvoston ja sen valiokuntien työskentelyyn. Onko käymässä niin, että puoluekohtaisten ohjelmien toteuttamisessa tullaan käyttämään hyväksi yhteis-pohjoismaista budjettia?

Pohjoismaiden neuvoston jäsenet on valittu parlamentaarisiin perustein ja tähän saakka neuvoston työssä puoluepolitiikka suoranaisesti on pysytellyt taustalla ja näytellyt vähäisempää osaa. Puolueoimistojen otetta ei ole syytä päästää puristamaan neuvoston jäsenten kautta yhteispohjoismaista arkipäivän työtä eikä Pohjoismaiden neuvostoa liioin tule käyttää liian voimakkaasti työmarkkinapolitiikan aseena eikä Pohjoismaiden neuvosto tarvitse olla etujärjestöjen eturistiriitojen temmellyskenttä.

Aluepoliittinen yhteistyö Pohjolassa on tullut myös rahoituksellisesti mahdolliseksi sen jälkeen, kun perustettiin pohjoismainen teollisuusrahasto. On myös perustettu Pohjoismainen investointipankki sekä pantu alulle aluepoliittisen rahaston perustaminen. Suomen ongelmana ollut työttömyys vaivaa nyt muitakin Pohjoismaita ja varsinkin niiden heikommin kehittyneitä alueita. Työttömyyden seurauksena on ollut siirtolaisuutta, joka taas aiheuttaa ongelmia toisaalta au-

tioitumisen, toisaalta ruuhkautumisen muodossa. Pohjoismaisessa aluepoliittisessa yhteistyössä olemassa olevien yhteispohjoismaisten rahoituslähteiden käyttäminen on järkevää sekä jäsenmaiden yhteiskuntarakennetta tervehdyttävää.

Meillä jokaisella jäsenmaalla on omat kehitysalueemme, joiden teollistamiseen ja työllistämiseen on syytä käyttää esim. Pohjoismaiden investointipankin antamia mahdollisuuksia varsinkin silloin, kun kyseessä on vaikea siirtolaisuuteen johtava rakenteellinen työttömyys. Järkevällä ja hyvin suunnitellulla yhteistyöllä kansallisten kehitysrahastojen kanssa voidaan yhteistyötä aluepolitiikan alueella vielä paljon kehittää.

Yhteistyö sosiaali- ja terveyssektorilla tarjoaa ehtymättömän kehittämiskohteen. Me tiedämme, että esim. sairaalarakentaminen ja sairaanhoitotoimi koettelevat yhteiskunnan voimavaroja suuresti. Yhteistyö pohjoismaisella tasolla sairaalasuunnittelussa ja -rakentamisessa on ollut varsin vähäistä. Kokemusten vaihto sairaaloiden fyysisessä suunnittelussa saattaisi olla hedelmällistä ja johtaa myöskin huomattaviin kustannussäästöihin.

Erityisesti työympäristön saaminen vähemmän sairauksia aiheuttavaksi on jokaisen jäsenmaan etujen mukaista, kun samalla muistetaan, ettei ole mahdollista rakentaa senkaltaista työympäristöä, joka sulki täydellisesti pois sairastumisen mahdollisuuden. Sen sijaan työtapaturmien eliminointi on myös kansantaloudellisesti ja ennen kaikkea yksilön turvan kannalta merkittävä asia. Parhailtaan on menossa laaja työympäristön sosiaali- ja terveyspoliittinen selvittely, joka on myös johtava käytännön tuloksiin. Sosiaali- ja ympäristövaliokunta on tasapuolisella tavalla käsitellyt eri ammattiryhmien työterveydellisiä ongelmia ja sen ohjelmissa on niin teollisuustyöntekijöiden kuin esim. viljelijäväestön työympäristön ongelmien selvittelyt.

Terveydenhoitosektorin yhteispohjoismaisen koulutus tapahtuu nykyään Pohjoismaiden terveydenhoitokorkeakoulussa. Sen kapasiteetti näyttää kuitenkin riittämättömältä ja sen vuoksi halukkaita opiskelijoita jää koulutuksen ulkopuolelle tälläkin hetkellä. Täydennyskoulutuksen antaminen myös muissa pohjoismaisissa korkeakouluissa

Pohjoismaisen terveydenhoitokorkeakoulun toimesta saattaa olla aiheellista.

Pohjoismaiden neuvoston työskentelyssä lähdetään jäsenmaiden tasa-arvoperiaatteen pohjalta. Käytännössä tasapuolisuus ei ole toteutunut esim. jos tarkastellaan työntekijöiden kansallisuutta mm. sihteeristöissä.

Me vietimme Pohjolan päivää 23. päivä maaliskuuta. Silloin sen kunniaksi myöskin Pohjoismaiden neuvosto ja sen tiedotuskomitea julkaisi kirjasen "Nainen Pohjolas" ja kunnioittaakseen Pohjoismaiden työtä naisen aseman tasa-arvon saavuttamiseksi. Kuitenkin tässä kirjassa naisen asemaa on tarkasteltu hiukan yksipuolisella tavalla; nimittäin siinä on painotettu naisen asemaa työmarkkinapolitiikan kohteena ja myöskin työvoimareservinä liian yksipuolisesti eikä ole lainkaan kiinnitetty huomiota naisen asemaan lasten kasvattajana ja perheen hoitajana ja siinä mielessä toivoisinkin, kun lähdemme siitä pohjoismaisessa yhteistyössä, että on oltava moniarvoisessa yhteiskunnassa vaihtoehtoja, niin tähänkin asiaan vastaisuudessa kiinnitetään vähän enemmän huomiota.

Savolas tal i svensk översättning: Herr president! I Nordiska rådets arbete under senare tid lägger man märke till partiernas ökande intresse för det, och rådets informationskommitté har anordnat gemensamma tillställningar på nationell nivå tillsammans med partisekreterarna. Det är naturligtvis bra, att de politiska partierna är intresserade av det nordiska samarbetet, men Nordiska rådet borde ändå inte användas som ett medel för uppnående av politiska syften. Den senaste tidens utveckling i det nordiska samarbetet antyder, att partipolitiken vinner insteg i rådets och utskottens arbete. Går det så, att man för förverkligande av partipolitiska program utnyttjar den samnordiska budgeten?

Nordiska rådets medlemmar har utsetts på parlamentariska grunder, och hittills har partipolitiken hållits på sidan och spelat en direkt ringa roll i rådets arbete. Det är inte skäl att låta partibyråernas grepp via rådets medlemmar hårdna i det samnordiska vardagsarbetet, och Nordiska rådet bör inte alltför mycket användas som ett vapen i arbetsmarknadspolitiken, och rådet behöver

inte vara en tummelplats för intresseorganisationernas intressekonflikter.

Det regionpolitiska samarbetet i Norden har även finansiellt möjliggjorts efter det den nordiska investeringsfonden grundades. Vidare har Nordiska investeringsbanken tillkommit, och grundandet av en regionpolitisk fond har igångsatts. Arbetslösheten, som är ett problem i Finland, drabbar nu också de övriga nordiska länderna och speciellt deras svagare utvecklade områden. Arbetslösheten har lett till en emigration, som medför problem dels i form av avfolkning, dels trängsel. Utnyttjandet av de i det nordiska regionpolitiska samarbetet existerande samnordiska finansieringskällorna är rationellt och sanerar medlemsstaternas samhällsstruktur.

Varje medlemsland har sina egna utvecklingsområden, vid vilkas industrialisering och sysselsättning det är skäl att t. ex. använda Nordiska investeringsbankens möjligheter särskilt då fråga är om en svår strukturell arbetslöshet som leder till emigration.

Genom förnuftigt och väl planerat samarbete med de nationella utvecklingsfonderna kan samarbetet på regionpolitikens område ännu mycket utvecklas.

Samarbetet i social- och hälsosektorn erbjuder en outtömlig utvecklingspunkt. Vi vet, att t. ex. sjukhusbyggandet och sjukvårdsväsendet i hög grad prövar samhällets kraftresurser. Samarbetet på nordisk nivå i sjukhusplanering och -byggande har varit mycket ringa. Utbyte av erfarenheter vid den fysiska planeringen av sjukhus kunde vara fruktbart och även leda till anse- nliga kostnadsinbesparingar.

Speciellt skapandet av en sådan arbetsmiljö, att den förorsakar sjukdomsfall i allt ringare utsträckning, ligger i varje medlemslands intresse, då man samtidigt beaktar, att det inte är möjligt att skapa en sådan arbetsmiljö, som helt skulle utesluta möjligheterna till insjuknande. Däremot är eliminering av arbetsolycksfallen en även nationalekonomiskt och framför allt med tanke på individens trygghet betydelsefull sak. Som bäst föranstaltas en omfattande social- och hälsopolitisk utredning av arbetsmiljön, vilken även skall leda till praktiska resultat. Social- och miljöutskottet har

på ett opartiskt sätt behandlat olika yrkesgruppers arbetshälsoproblem, och på dess program står utredning av både industriarbetarnas och t. ex. odlarbefolkningens arbetsmiljöproblem.

Hälsovårdssektorns samnordiska utbildning sker nuförtiden i Nordiska hälsovårdshögskolan. Dess kapacitet förefaller dock otillräcklig, och därför blir hugade studerande utan denna utbildning även nu. Även vid andra nordiska högskolor kan det vara motiverat att meddela kompletteringsundervisning på åtgärd av Nordiska hälsovårdshögskolan.

I Nordiska rådets arbete utgår man från principen om medlemsländernas jämställdhet. I praktiken har jämställdheten inte förverkligats, om man exempelvis granskar arbetstagarnas nationalitet i sekretariatet.

Nu firade vi Nordens dag den 23 mars. Då utgav också Nordiska rådet och dess informationskommitté en liten bok "Kvinnan i Norden" dagen till ära och även för att hedra de nordiska ländernas arbete för uppnående av jämlikhet i kvinnans ställning. I boken har emellertid kvinnans ställning granskats på ett något ensidigt sätt. Man har nämligen understrukit kvinnans ställning som objekt i arbetsmarknadspolitiken och även som arbetskraftsreserv alltför ensidigt och inte alls fäst uppmärksamhet vid kvinnans ställning som barnens uppfostrare och i skötseln av familjen, och i detta hänseende skulle jag hoppas då vi i det nordiska samarbetet utgår ifrån, att det i det pluralistiska samhället skall finnas alternativ att man framledes fäster något större uppmärksamhet också vid denna sak.

Härefter avbröts generaldebatten.

2

Anmälan om utskottens sammansättning och val av förmän och vice förmän

Anmäldes att delegationerna till medlemmar av de fem utskotten utsett följande medlemmar:

Juridiska utskottet:

Danmark

Kristian Albertsen (S)
Ib Christensen (DR)
Mogens Voigt (FP)

Finland

Sinikka Karhuvaara (Kok)
Tellervo Koivisto (Sd)
Aarne Saarinen (Skdl)

Island

Ásgeir Bjarnason (F)

Norge

John Austrheim (Sp)
Olaf Knudson (H)
Liv Stubberud (A)

Sverige

Erik Adamsson (s)
Astrid Kristensson (m)
Lars Werner (vpk)

*Kulturutskottet:**Danmark*

René Brusvang (CD)
Robert Pedersen (S)
Karl Skytte (RV)
J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Finland

Elsi Hetemäki (Kok)
Veikko Pihlajamäki (K)
Ulf Sundqvist (Sd)
Mirjam Tuominen (Skdl)

Island

Gylfi Þ. Gíslason (A)

Norge

Jo Benkow (H)
Per Borten (Sp)
Rolf Fjeldvær (A)
Guttorm Hansen (A)

Sverige

Sture Palm (s)
Olof Palme (s)
Ingrid Sundberg (m)
Per Olof Sundman (c)

*Social- och miljöutskottet:**Danmark*

Erling Dinesen (S)
Ib Nørlund (DKP)
Bernhardt Tastesen (S)

Finland

Bror Lillqvist (Sd)
Petter Savola (K)
Raino Westerholm (SkI)

Island

Ragnhildur Helgadóttir (Sj)

Norge

Finn Gustavsen (SV)
Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)
Thor Lund (A)

Sverige

Paul Jansson (s)
Bertil Jonasson (c)
Anna-Greta Skantz (s)

*Trafikutskottet:**Danmark*

Chr. Christensen (Kr.F.)
Gustav Holmberg (V)
Otto Mørch (S)

Finland

Pekka Tarjanne (Lkp)
Seppo Tikka (Sd)
Folke Woivalin (ÅS)

Island

Magnús Kjartansson (Ab)

Norge

Bjarne Mørk Eidem (A)
Håkon Kyllingmark (H)
Reidar T. Larsen (SV)

Sverige

Eric Carlsson (c)
Sven Mellqvist (s)
Rolf Sellgren (fp)

*Ekonomiska utskottet:**Danmark*

Poul Hartling (V)
Kirsten Jacobsen (FP)
Erlendur Patursson (Tvfl)
Jens Risgaard Knudsen (S)
Ib Stetter (KF)

Finland

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)
Harri Holkeri (Kok)

V. J. Sukselainen (K)
Erkki Tuomioja (Sd)
Henrik Westerlund (Sfp)

Island

Sverrir Hermannsson (Sj)
Jón Skaftason (F.)

Norge

Trygve Bratteli (A)
Lars Korvald Kr.F.)
Arne Nilsen (A)
Erland Steenberg (Sp)
Kåre Willoch (H)

Sverige

Kjell-Olof Feldt (s)
Knut Johansson (s)
Allan Hernelius (m)
Jan-Ivan Nilsson (c)
Rolf Wirtén (fp)

Utskotten hade vid konstituerande möten samma dag till förmän och vice förmän valt följande:

juridiska utskottet:

förman: Kristian Albertsen
vice förman: Ásgeir Bjarnason

kulturutskottet:

förman: Gylfi Þ. Gíslason
vice förman: Per Olof Sundman

social- och miljöutskottet:

förman: Asbjørn Haugstvedt
vice förman: Bror Lillqvist

trafikutskottet:

förman: Pekka Tarjanne
vice förman: Gustav Holmberg

ekonomiska utskottet:

förman: Kjell-Olof Feldt
vice förman: Arne Nilsen

Förhandlingarna avbröts kl. 19.55.

Protokoll

3:e mötet

Fredagen den 1 april 1977 kl. 09.30

Presidenter: Jón Skaftason och V. J. Sukselainen

Dagordning

1. C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet

Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium (fortsatt generaldebatt)

2. E 3: Fråga till Nordiska ministerrådet om skeppsmedicinsk forskning (D 1977/10/1969/s)

3. E 7: Fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter (D 1977/3/1974/s)

4. E 6: Fråga till Nordiska ministerrådet om det tilltagande missbruket av tunga narkotiska preparat i de nordiska länderna (D 1977/32/1973/s)

E 16: Fråga till Nordiska ministerrådet om effektiviserat samarbete mellan narkotikapolis och andra myndigheter (D 1977/32/1973/s)

5. E 17: Fråga till Nordiska ministerrådet om inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning (D 1977/27/1974/s)

6. E 8: Fråga till Nordiska ministerrådet om färjeförbindelser mellan Vasa och Umeå (D 1977/1/1975/t)

7. E 10: Fråga till Nordiska ministerrådet om harmonisering av transportstöd

8. E 14: Fråga till Nordiska ministerrådet om utbyggnaden av Nordiska hälsovårdshögskolan

9. E 13: Fråga till Nordiska ministerrådet

om tillämpningen av det nordiska samarbetsprogrammet på arbetsmarknadsområdet (D 1977/19/175/s)

1

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet och Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium (fortsatt generaldebatt)

Statsminister **Fälldin**: President! Eftersom Sverige sedan rådets förra session fått ny regering vill jag erinra om några grunddrag i den svenska utrikespolitiken.

Neutralitetspolitiken är djupt förankrad hos det svenska folket och ligger fast. Den är den grund på vilken vi bygger vår säkerhetspolitik. Sedan länge uppfattas den också som en stabiliserande faktor i den europeiska säkerhetspolitiken, både av våra nordiska grannländer och av stormakterna.

Liksom andra små stater är Sverige i hög grad beroende av stormakternas politik. Det ligger därför i vårt intresse att verka för fred och avspänning mellan stormaktsblocken och att arbeta för minskning av rustningarna runt om i världen. Frånvaron av verkliga framsteg i nedrustningsförhandlingarna innebär i längden allvarliga risker för bakslag i avspänningsprocessen.

Det är klart att vi känner oss besvikna över att man tydligen inte lyckats komma vidare vid samtalen i Moskva om SALT. Vi har länge varit oroad över den långsamma takten i SALT-förhandlingarna. Super-

makterna måste nu äntligen uppfylla sina löften att hejda kapprustningen med kärnvapen och inleda verklig nedrustning. Trots utgången av Moskvosamtalen är det vår förhoppning, att man åtminstone skall lyckas nå en uppgörelse innan interimsvalet löper ut nu i oktober.

Sverige har alltid slutit upp starkt kring FN. I FN kan de små staterna uttrycka sin uppfattning i alla internationella frågor. Det är världspolitikens enda demokratiska forum. Genom tålmodigt arbete har FN möjlighet att skapa en opinion för fredlig lösning av tvister och påverka stormakterna att ta hänsyn till andra staters intressen. Sverige tror sig genom ett aktivt arbete i FN kunna bidra till en fredligare utveckling. Vi har också ställt oss positiva då FN rest krav på ekonomiska och andra insatser och har t. ex. medverkat i nästan samtliga fredsbevarande operationer som FN organiserat. Samtidigt är vi helt på det klara med att FN är vad medlemsstaterna gör det till och att FN därför också uppvisar många ofullkomligheter.

Sverige tillhör den västerländska värdegemenskapen. Vi är en del av Västeuropa. De gemensamma traditionerna och de demokratiska värderingarna är en omistlig tillgång för oss alla. I enlighet med detta finner vi det angeläget att stärka de demokratiska staternas samarbete i Europa. Den 1 juli i år genomförs frihandel för flertalet industrivaror mellan EG- och EFTA-länderna — det är ett bevis så gott som något på att den ekonomiska integrationen i Västeuropa har nått mycket långt.

Strävan måste samtidigt vara att hålla tanken på Europa som en helhet levande. Vi hälsade därför med djup tillfredsställelse att det alleuropeiska samarbetet fick en ny utgångspunkt i och med Helsingforskonferensen 1975. Dess resultat kan på många olika sätt bidra till en fortsatt och snabbare utveckling av våra förbindelser med de östeuropeiska staterna.

Den svenska neutralitetspolitiken innebär inte åsiktsneutralitet. Vi har både rätt och skyldighet att ta ställning i olika internationella frågor. Vi anser det angeläget att säga ifrån då mänskliga rättigheter kränks.

Sveriges bistånd till utvecklingsländerna är i första hand en fråga om solidaritets-

politik. De begränsade tillgångarna på vår jord måste fördelas på ett rättvisare sätt. Det är nödvändigt att söka minska klyftorna mellan rika och fattiga länder. Dessa klyftor innebär risker för globala konflikter.

Det nordiska samarbetet är en hörnsten svensk politik. De nordiska länderna står varandra mycket nära i många avseenden. Språk och kultur, de historiska traditionerna och det vidsträckta praktiska samarbetet våra länder emellan bidrar till detta.

Att de nordiska länderna valt olika vägar för att söka lösa sina säkerhetspolitiska problem försvårar inte sammanhållningen i Norden. Gemensamt för oss alla är, att vi är små västerländska demokratier som försöker trygga vår fredliga utveckling och våra folks välstånd. Vi har ett gemensamt intresse i avspänning mellan stormakterna och ett ökat internationellt samarbete. Betecknande är de likartade och ofta identiska ståndpunkter vi intar i olika FN-frågor, liksom det unika samrådet vid de nordiska utrikesministermötena.

Här i Norden har vi en lång tradition på samarbetets område. I samband med detta rådsmöte kan vi också fira Nordiska rådets 25-årsjubileum. Men det nordiska samarbetets rötter går ju mycket längre tillbaka än så.

I början av 1950-talet hade förbindelserna mellan länderna nått en sådan omfattning att det fanns ett direkt behov av ett samarbetsorgan. Nordiska rådet tillkom som ett forum där parlament och regeringar kunde mötas till diskussioner, men utan inslag av överstatlighet. Nordiska rådet har varit och är alltså den fasta punkten för gemenskapen i Norden; ett centrum för nya idéer och initiativ. Jag skulle tro att detta är en källa till glädje för oss alla som deltar i samarbetet.

Jag vill också gärna understryka vikten av det goda samarbete som kommit till stånd mellan Nordiska rådet och det senare upprättade ministerrådet. Det är utomordentligt värdefullt att representanter för parlament och regeringar möts regelbundet för inbördes tankeutbyte och inspiration.

Det är också av stor betydelse att de nordiska kontakterna på regional och kommunal nivå fortsätter att utvecklas. Konventionen för gränskommunalt samarbete, som

är ett av ministerrådets förslag till denna session, har goda förutsättningar att bli en fast länk i detta avseende. Jag ser den som ett stöd för en mycket viktig del av det praktiska och vardagsnära samarbete som är så karakteristiskt för Norden och som redan har utvecklats.

Härutöver framlägger ministerrådet tre viktiga förslag, nämligen om handlingsprogram för områdena social- och hälsovård, arbetsmiljö och byggsektorn. Det visar, tycker jag, bredden i det nordiska samarbetet.

Samtidigt som vi alltså med tillfredsställelse kan se tillbaka, får vi konstatera att mycket återstår att uträtta.

Kanske är råvaru- och resursfrågorna det bästa exemplet på ett sådant viktigt framtida samarbetsområde. Den begränsade tillgången på naturresurser och den ojämna fördelningen av råvaror kräver strängushållning med sådana tillgångar och ett inbördes samarbete i första hand mellan närliggande länder.

Norden är rikt på naturtillgångar. Vi torde tillhöra de mest gynnade länderna i det avseendet, i synnerhet om man ser till ländernas samlade resurser. Den inventering som redan föreligger ger goda bevis för det. Den har ökat våra kunskaper om vad som finns. Men den har även klargjort bristen på vissa råvaror.

Samarbete på nordisk bas skulle enligt min uppfattning kunna bidra till ett effektivare utnyttjande av naturtillgångarna liksom av de finansiella och tekniska resurserna. Det skulle öka vår konkurrensförmåga gentemot den övriga i-världen. Råvaru- och resursutredningens nästa rapport bör kunna ge det underlag som behövs för ett utbyggt samarbete på de här områdena i framtiden.

Tillåt mig i detta sammanhang särskilt kommentera energifrågorna. Även dessa har de senaste åren spelat en ökad roll i det nordiska samarbetet. Den nordiska energikutredningen och ministerrådets tilläggsberättelse i januari 1975 har gett en fast utgångspunkt för arbetet. I fråga om energiforskning och kärnkraftens säkerhetsfrågor pågår redan ett betydelsefullt arbete inom en nordisk ram. Givetvis har dock frågan om bilateralt samarbete mellan Norge och övriga länder på grundval av olje- och gas-tillgångarna i Nordsjön väckt det största

intresset, och kanske även de största förhoppningarna.

Vi har fått en redogörelse för dessa frågor av industriminister Gjerde. Låt mig för min del bara säga följande. Vi har nu lärt oss åtskilligt om de tekniska och ekonomiska realiteter som styr utvecklingen på olje- och gasområdet. De nordiska länderna har här begränsade möjligheter att påverka de internationella spelreglerna. Vi vet också att det krävs ett målmedvetet förberedelsearbete — inte minst gäller detta naturgasen, som ju är en ny energiform för flera av länderna i Norden. Vi begär inga särskilda förmåner. Däremot räknar vi med att den nordiska aspekten finns med när de avgörande besluten om tillgångarna i Nordsjön skall fattas.

Vi i den svenska regeringen eftersträvar ett fördjupat samarbete i Norden. Det nordiska samarbetet är i sin tur en god bas för större internationella engagemang, sett både ur det nordiska perspektivet och ur de enskilda ländernas synvinkel.

I detta sammanhang är det också ett önskemål från min sida, att det nordiska samarbetet skall bli mer allmänt känt. Jag tycker att vi borde fundera över nya former för att föra ut sådan kunskap i våra egna länder. Fick flera människor vetskap om det som utträttats på nordisk nivå, skulle de känna sig delaktiga och även erfa ett ännu större medansvar. Och om vi lyckas att i de här avseendena föra ut till allmän kännedom vad som faktiskt sker, skulle det kanske bli en av de bästa nordiska investeringsringarna inför framtiden.

Handelsminister Nørgaard: Hr. præsident! Jeg skal koncentrere mig om en kommentar til den norske industriministers beretning om nordiske gassamarbejdsmuligheder. Disse forhandlinger har hidtil været ført bilateralt mellem Norge og Danmark, og danskerne og svenskerne har haft lejlighed til at drøfte, hvordan svenskere og danskere kan samarbejde om at modtage norsk naturgas. Den svenske industriminister og jeg er derfor blevet enige om, at jeg kan udtale mig på begges vegne, når jeg nu kommenterer industriminister Gjerdens beretning.

Danmark og Sverige er stærkt interesse-

rede i et samarbejde med Norge om naturgas. Vi har brug for en spredning af vor energiforsyning på flere energikilder, og naturgassen er et godt og miljøvenligt brændstof.

Fra dansk og svensk side tillægger vi derfor rapporten fra den dansk-norske embedsmandskomité stor betydning, fordi den viser, at det økonomiske og tekniske grundlag for et dansk-svensk-norsk samarbejde på dette område tegner realistisk og åbner perspektiver af meget stor betydning for det nordiske samarbejde.

Vi må derfor nu overveje, hvordan vi bedst muligt sikrer, at vi udnytter disse store muligheder i praksis.

Drøftelserne er hidtil foregået på "to-mands hånd" alene mellem Danmark og Norge. Vi har, som jeg nævnte, fra dansk-svensk hold søgt både gennem vore naturgasselskaber og på departementsplan at koordinere vore synspunkter.

Jeg tror, der vil være enighed om, at drøftelserne om et naturgassamarbejde nu må fortsættes og intensiveres på tresidet dansk-norsk-svensk basis. Der vil herudover fortsat være behov for bilaterale kontakter mellem Danmark og Sverige.

Den dansk-norske embedsmandsrapport indeholder den centrale oplysning og konklusion, at ilandføring via Jylland af samlerørledning med norsk gas til kontinentet er teknisk gennemførlig, og at investeringerne i en samlerørledning er af samme størrelsesorden som en ledning direkte til Tyskland.

Der skal selvfølgelig endnu foretages mange beregninger og vurderinger, og der skal forhandles om de kommercielle vilkår for transport og salg af gas; men den grundlæggende konklusion — at ilandføring via et nordisk land er en realistisk mulighed — tror jeg ikke vil ændres.

Men vi må gøre os to hovedforudsætninger klar: der må påvises yderligere reserver af naturgas på norsk område, for at bygning af en kostbar samleledning kan forsvares. Danmark og Sverige må være villige til at acceptere samme priser og leveringsbetingelser som de øvrige kontinentale købere af de store gasmængder, således at man tilsammen fremtræder som et konkurrencedygtigt marked.

Kan disse forudsætninger nu opfyldes? Lad mig starte med den sidstnævnte.

Vi er fra dansk og svensk side klar over, at vi ikke får naturgas forærende, og at det er en naturlig og klar norsk betingelse, at vi er konkurrencedygtige. Derfor tror jeg ikke, det vil volde problemer. Jeg tror heller ikke, at de andre købere vil have problemer på dette område. Man er også på kontinentet vant til realistiske gaspriser.

Men gasreservegrundlaget er den centrale betingelse, som må opfyldes, for at det nordiske samarbejde kan gennemføres. Vi håber derfor, at der vil blive skabt grundlag for, at der kan påvises nye reserver i området langs samlerørledningen.

Hr. præsident! Denne sag er af meget stor betydning for det nordiske samarbejdes udvikling som helhed, og fra dansk og svensk side håber vi derfor, at det nordiske naturgassamarbejde kan sikres.

Vi vil herved særlig påpege tidsfaktoren. De energipolitiske beslutninger, der skal træffes i vore lande i de nærmest kommende år, kan i betydeligt omfang blive påvirket af, hvorvidt og i hvilken udstrækning naturgas fra norsk sokkelområde bliver tilgængelig.

Meddelanden

Det meddelades, att statsråd Ragnar Christiansen, statsrådet Rune Gustavsson och statsrådet Ingegerd Troedsson intagit sina platser i rådet.

Arbetskraftsminister **Väyrynen**: Herr president! Det nordiska samarbetets former och organisation är enastående företeelse i det internationella samarbetet. Det nordiska samarbetet har inte i minsta mån någon övernationell karaktär, och är inte förknippat med någon politisk bundenhet. Nordens länder är i sitt inbördes samarbete ovillkorligen självständiga, och varje land är med helt på sina egna villkor. Här har vi det nordiska samarbetets gränser, men även grunden för dess livskraft. Utgående härifrån är det bra att fortsätta Nordiska rådets arbete under nästa kvartsekel.

Den fundamentala akten för det arbetskraftspolitiska samarbetet, nämligen arbets-

marknadsavtalet av år 1954, är ett av Nordiska rådets äldsta arbetsresultat. Utgående från arbetsmarknadsavtalet har man kommit mycket långt i samarbetet i praktiken. Fastän den gemensamma arbetsmarknaden sålunda är ett av de största resultaten av det nordiska samarbetet, bör vi även i denna samarbetsfråga vara realistiska och konstatera, att härtill ännu ansluter sig många oavgjorda sociala, ekonomiska och samhällsliga problem.

Speciellt för Finlands del är utflyttningen av arbetskraft en större ödesfråga än vad många ens på nordisk nivå kan förstå. Enbart efter det andra världskriget har mer än 0,5 miljoner finländare flyttat till utlandet, i huvudsak till Sverige. Fastän en del av dem har återvänt, stiger nettoantalet utflyttare till nära 6 procent av vårt lands nuvarande totala befolkning. Då en avsevärd del av de utflyttade sett sig nödsakade att flytta av förhållandenas tvång, är det fråga om en stor mänsklig tragedi. Utflyttningen är med tanke på Finlands folkushållning en stor förlust. Det är verkligen fråga om ett ansevärt mänskligt kapital, som hade varit av nöden också för utvecklande av vårt eget samhälle. Undersökningar har dessutom utvisat, att emigrationen inte kan anses sänka arbetslöshetssiffrorna, varken på lång eller kort sikt. Snarare kan arbetslösheten samt de ekonomiska och sociala problemen kumuleras särskilt i sådana områden, där utflyttningen är störst.

Även om Finlands emigrationsförluster kanske inte längre skulle stiga till samma storlek eller 40 000 per år som vid övergången från 1960-talet till 1970-talet, har man åter orsak att vara bekymrad över emigrationsutvecklingen. Flyttningförlusten år 1976 enbart till Sverige steg till 9 400 personer. Innevarande års förlust är i hög grad beroende av Sveriges ekonomiska utveckling och ekonomiska politik, men den kan bli större än senaste års. Det från Finlands synpunkt mest bekymmersamma är, att emigrationen kan gestalta sig till ett kontinuerligt problem för oss. Detta skulle leda till oförutsebara, omfattande ekonomiska och sociala förändringar i vårt land.

Man kan inte påstå, att den nordiska arbetsmarknaden eller det nordiska samarbetet bär skulden till de med arbetskraf-

tens utflyttning förknippade problemen — orsakerna ligger förstas annorstädes. Snarare är det så, att man genom det nordiska samarbetet har nått betydande framsteg vid lindrandet av dessa problem.

På grund av vad jag ovan har sagt vill jag likväl speciellt inför detta forum betona två omständigheter. För det första borde man i det nordiska samarbetet främja alla sådana åtgärder, som är ägnade att hindra oändamålsenlig och menlig flyttningsrörelse över gränserna. För det andra borde man i det nordiska samarbetet rikta huvuduppmärksamheten särskilt på utvecklande av sådana åtgärder, genom vilka man kan öka medborgarnas verkliga valfrihet. En verklig valfrihet betyder här, att medborgarna inte skulle behöva välja mellan arbetslöshet och emigration. Vi borde inverka på arbetsplatsutvecklingen för balansering av efterfrågan på arbetskraft och inte nöja oss blott med arbetskraftens rörlighet.

Utan dessa åtgärder blir den i arbetsmarknadsavtalets ingress angivna strävan att öka medborgarnas val- och rörelsemöjligheter över gränserna samt strävan till balanserad ekonomisk och social utveckling i Norden inte förverkligad.

Hindrandet av oändamålsenlig flyttning förutsätter bl. a., att flyttningsrörelsen kanaliseras att i så hög grad som möjligt ske genom arbetsförmedlingen och att den information arbetskraftsmyndigheterna ger ytterligare effektivteras.

Detta gäller speciellt samarbetet mellan Finland och Sverige, men också mellan Finland och Norge på längre sikt, ehuru utflyttningen av arbetskraft till Norge hittills har varit ringa.

Balanseringen av arbetsplatsutvecklingen såsom alternativ till arbetskraftens rörlighet påkallar såvitt jag kan se i främsta rummet effektivare regionalpolitiska åtgärder närmast på nationell, men också på nordisk nivå. Jag skulle önska fästa allvarlig uppmärksamhet vid, att de nordiska regionalpolitiska åtgärderna för komplettering av arbetsmarknaden har blivit otillräckliga.

Även i Finland har man som en ny regionalpolitisk åtgärd tagit i bruk lokaliseringsstyrning av företag, genom vilken arbetskraftsmyndigheterna kan främja regionmässig balansering av sysselsättningen

även på annat sätt än genom att flytta på arbeidskraften. I vårt land har man nyligen godkänt ett avtal mellan arbeidskraftsmyndigheterna och näringslivets organisationer om igångsättande av sådan lokaliseringstyrning. Enligt vad jag förstår har man i detta hänseende kommit mycket långt också i de andra nordiska länderna, särskilt i Sverige och Norge. Då arbetsförmedlingsmyndigheternas samarbete i de nordiska länderna har gamla traditioner, är det naturligt att fråga på vilket sätt samarbeidet mellom de för lokaliseringstyrningen ansvariga myndigheterna, utbytet av oppgifter og utnyttjande av varandras erfaringer for sin del kunde främja arbetsmarknadens balansering. Enligt min åsikt borde denna fråga utredas exempelvis i samband med den justering av ministerrådets arbetsmarknadsprogram, som blir aktuell nästa höst.

1954 års arbetsmarknadsavtal har varit uppe till diskussion under den senaste tiden. Frågan om en eventuell ändring i avtalet är ännu öppen i ministerrådet, där den efter arbetsmarknadsprogrammets godkännande har varit till behandling. I mitt tycke är det inte nödvändigt att förnya avtalet, om man till exempel med ovan nämnda åtgärder kan lindra obalansen och svårigheterna på arbetsmarknaden.

Statsråd Egeland: Herr president! Jeg vil få lov til i dette innlegg å si noen ord om aktuell nordisk innsats eller opptreden på to meget vesentlige kulturpolitiske områder, nemlig for det første fjernsynssendinger via satellitt og dernest samnordisk fremstøt for språkrøkt. Begge saker er i den senere tid blitt aktualisert gjennom utredninger, begge gjelder formidling av tanker, forestillinger og meninger, og på begge områder er vi nå i en interessant fase.

Først om fjernsynssamvirke. Sentralt for det nordiske ønske om samarbeid har vært å styrke og grunnfeste det felles nordiske kulturgrunnlaget bl. a. for derved å stå sterkere mot trykket utenfra. En vesentlig side i arbeidet måtte da være å gjøre både vår felles og dernest hver enkelt av våre spesielle kulturer allment tilgjengelig. Samarbeid og felles plan kunne også gi større

mangfoldighet og dermed dekke flere behov.

Når det gjelder å nå ut til de mange, er radio og fjernsyn antagelig overlegen andre formidlingsformer. Det er selvfølgelig også derfor at Nordisk Råd har vært så opptatt av at samarbeidet mellom de nordiske land fungerer godt og kan utvikles best mulig på dette området.

Utredningen "TV over grensene" sprang i sin tid ut fra en ekte nordisk tankegang, nemlig å ville styrke det nordiske kulturfellesskap, å ville gi nordiske innvandrere mulighet til å se hjemlandets programmer, å ville øke enkeltmenneskets mulighet for å velge program, og sist og mest å ville styrke det nordiske fellesskap.

Den mellomrapport om TV-satelittsamarbeid som nå er lagt fram, har utløst en bred avisomtale av saken i hele Norden. I Norge har aviser i hele landet bragt informasjon om de muligheter som direkte-sendende TV-satelitter om noen år vil kunne gi. Fra enkelte hold har det blitt framstilt som om vi om kort tid skulle få 11 TV-kanaler å velge mellom. Dette har nok skapt noe forvirring i debatten. Men de momenter som har preget diskusjonen, er viktige nok. Kanskje flertallet av de meningsytringer som har kommet fram of fentlig, har gitt uttrykk for en viss engstelse for enkelte negative virkninger, nemlig for hva et tett og stort register av valgmuligheter kan føre til for fjernsynsmønsteret for fjernsynshverdagen for folk flest og dermed for den kulturelle hverdag i Norden.

Det resultat som forhandlerne fra de nordiske land oppnådde under den internasjonale telekommunikasjonskonferansen i Genève i januar/februar i år, vil gi de nordiske land maksimal frihet til valg av nasjonale og nordiske løsninger når det gjelder radio- og fjernsynsdekning. Dette bør vi gi våre forhandlere honnør for, selv om det kan bringe noen hver av oss i valgets kval. Det er de politiske myndigheter i det enkelte land som i siste omgang må avgjøre om og i tilfelle hvorledes disse sendemuligheter skal brukes. De politiske beslutninger på nasjonalt og nordisk plan er ikke fattet i denne sak. Før det skjer, bør vi ha vært gjennom en grundig politisk prosess, bl. a. debatt.

Jeg forutsetter at det blir en omfattende debatt om en nordisk radio- og fjernsynsdekning ved direktesendende TV-satelitter både i Nordisk Råd og i de enkelte land. Spørsmål om å få anledning til å drøfte saken er alt reist i Det norske storting, og jeg har der bekreftet at Den norske regjering ikke vil ta skritt som binder den framtidige utvikling i satelitspørsmålet for Stortinget har hatt anledning til å gi uttrykk for sitt syn i saken.

Jeg tror det er viktig at man finner fram til all den kritiske refleksjon sakens dimensjoner berettiger til og krever. På den annen side må vi ikke glemme at det jo også dreier seg om muligheten til noe godt, like fullt som til betenkelige sider. Hovedsaken både nå og framover er dette spørsmålet som TV-satelitten har kjørt fram i fokus, nemlig en alvorlig og vidtfavnende diskusjon om vår holdning totalt sett til etermediene. Og det enkle spørsmål under og bak er dette: Er det godt for mennesket å få tilnærmet ubegrensede valgmuligheter i en sak som denne?

Et annet spørsmål er dette: Det som ser ut som valgmuligheter, er det virkelig reelle muligheter, eller er det bare skinnvalg det er tale om? Egentlig velger jo andre for oss hele tiden: programprodusenter, programdirektører, pressgrupper osv.

Utvilsomt vil det kunne skje at flertallet av dem som har mange valgmuligheter, vil lete opp samme programtype, gjerne letteste slag underholdning. Og da reiser det seg igjen et spørsmål: Hvem skal velge for "folk"? Om vi da altså ikke vil overlate til folk å velge for seg selv.

Kanskje det nyttigste med læges-rapporten hittil, har vært at den har gitt nyttig stimulans til en alminnelig mediapolitisk debatt. Vi forstår bedre enn før at vi bør ha en mediapolitikk i stor målestokk. Hvis ikke vil det være et tomrom som rent kommersielle krefter vil fylle. Ikke minst kulturindustrien er våken for mulighetene. Så bør vi være våkne overfor kulturindustrien. Jeg viser her til den finske representant Ulf Sundqvists forslag angående dette spørsmål.

Det jeg har omtalt hittil, gjelder alt sammen menneskelig kommunikasjon nær sagt av typen science fiction. Jeg skal nå si

noen ord om den eldgamle mellommenneskelige bruk av ordkommunikasjon så å si munn til munn.

Som kjent ble det for over hundre år siden tatt visse initiativ for å utvikle videre det språklige fellesskapet i Norden. Men det arbeidet som så vidt begynte med det nordiske rettskrivningsmøtet i Stockholm i 1869, ble ikke ført videre for langt inn i vårt eget århundre. Og først i årene etter krigen har behovet for nordisk språksamarbeid blitt stadig mer innlysende og påtrengende. Vi har merket en voksende vilje til å holde ved like, styrke og utvide nordisk språklig fellesskap, et ønske om å forsøke å hindre at de nordiske språkene fjerner seg fra hverandre og å øke nordisk språkforståelse.

I Nordisk Råd har det i løpet av de siste 10 år kommet en rekke initiativ og enkeltforslag på dette område. Disse har så samlet og toppet seg i behovet for å få utredet hele saksområdet. Et konkret siktemål ble å opprette et organ til å koordinere, styrke og utvide det nordiske språksamarbeidet som alt er i gang. Det har alt lenge vært utført et betydelig nordisk språksamarbeid gjennom de nordiske språknemndene — de nasjonale. Men mangel på tilstrekkelige ressurser og koordinerende organisering har gjort at dette nordiske samarbeidet hittil ikke har blitt så effektivt som ønskelig.

Vi har nå på bordet et forslag om å opprette et såkalt nordisk språksekretariat, som først og fremst skal fungere som et samarbeidsorgan for de allerede eksisterende nordiske språknemndene. Forslaget er behandlet av Nordisk ministerråd på møtet i København den 14 mars d. å. Ministerrådet besluttet at det skal opprettes et nordisk språksekretariat etter de retningslinjer som kommer til uttrykk i utredningens forslag.

Dermed er denne viktige sak i nordisk kulturelt samarbeid kommet inn i en ny fase. For første gang er det lagt fram en gjennomarbeidet plan for nordisk språksamarbeid. Vi må være forberedt på at opprettelse og drift av Nordisk språksekretariat krever en ikke ubetydelig økonomisk innsats, både over det fellesnordiske budsjettet og av de enkelte land. Forslaget som er vedtatt, innebærer en pakkelsning,

med et fellesnordisk sekretariat kombinert med styrking av den nordiske siden i de nasjonale språknemndene. Med den planen om Nordisk språksekretariat som nå er vedtatt, skulle det være gode utsikter til å få mer fasthet og mer fart i det nordiske språksamarbeidet, ikke minst fordi virksomheten i Nordisk språksekretariat er tenkt å bygge på nært samarbeid med de nasjonale språknemndene.

Det er her viktig å være klar over to ting: Det dreier seg om et rådgivende organ, og det skal ikke ha en myndighet som står over det enkelte lands nasjonale språknemnd.

Så til slutt om et felles, et kronisk og — formodentlig — et økende problem for oss alle, nemlig det å bevare og helst styrke vår bevissthet og skjerpe vår presisjon i all språkbruk, men særlig i den offentlige debatt. Vi ser en stadig omsegripende tendens til stultet, klisjésprenget, nær sagt avsjektet omgangstone, der periodisk bestemte moteord går igjen som hovedelementer. De er ikke alltid like meningsbærende. Omgangstonen, f. eks. politisk særdialekt over alle grenser og andre former for fagsjargong av forskjellig art er med på å forarme språket. Det som skjer, er at vi tilsynelatende frivillig stundom tømmer ut av vår tale slike elementer som gir personlig farge og individuell mening og legger inn i den slike klingende alminneligheter som for tiden har overtaket i kampen om oppmerksomheten. Bare tilsynelatende frivillig skjer denne selvbinding. Presset er så sterkt og så omfattende at vi bare med høy grad av aktsomhet og bevisst vilje vil kunne motstå smittefaren.

Jeg taler ikke nå til fordel for en kunstig og tilstrebet individuell farge: Det blir ofte ren affektasjon. Men jeg taler om natur, med utgangspunkt i det nasjonale språk som det er, og med større vilje til å fremføre meninger, forestillinger og følelser slik de oppleves på ekte vis av dem som nærer dem.

Nordisk språkrøkt, nasjonal og internordisk side om side, kan hjelpe oss også med dette. Fagfolk i fulltidsjobb med å dyrke og vokte språket som den kostelighet det er, kan bidra til å heve bevissthetsterskelen, bidra til å legge ambisjonsnivåer høyere når

det gjelder klarhet og enkelhet, og til å rive ned den falske ærgjerrighet å tale i generelt flotte vendinger.

Slik uttrykksmåte har en iboende tendens til å leve sitt eget liv og ta over der det skulle være synspunkter og fornemmelser som kom til uttrykk.

Å gjøre en innsats på dette utsatte frontavsnitt blir ingen spesialoppgave for det nye språksekretariatet. Men det kan bli en oppgave for disse fagfolk på linje med andre å virke for en helbredende renselse for oss alle, uansett og utover de konkrete arbeidsoppgaver for övrig. Utredningsgruppen har arbeidet så perspektivrikt og samtidig så konkret at dette uten videre gir de beste løfter videre for denne store sak.

Statsrådet **Ahlmark**: Herr president! Länderna i Norden befinner sig nu förhoppningsvis i slutet av den längsta och djupaste lågkonjunkturen under efterkrigstiden. Den innebär alltjämt stora påfrestningar för våra ekonomier.

Återhållsamheten under de närmaste åren är det pris vi får betala för den satsning på sysselsättningen som gjorts under lågkonjunkturen. Det är viktigt att alla nu solidariskt bär uppoffringarna. I andra länder, där man lagt större vikt vid att vårda penningvärde och bytesbalans än vid att klara sysselsättningen, har nästan hela bördan lagts på dem som förlorat sina jobb. I många fall har det särskilt gått ut över de s. k. gästarbetarna.

Vi kan inte godta en sådan politik. Den strider inte bara mot vår invandrarpolitik utan också mot vår höga värdering av arbetet. Inget slöseri, samhällsekonomiskt och mänskligt, är större än arbetslöshet. Att förlora jobbet är inte bara att förlora sin inkomst utan också att förlora mycket av meningen i tillvaron, kamratskapet och känslan av att vara till nytta.

I den svenska arbetsmarknadspolitiken under denna lågkonjunktur har ett par nya instrument utnyttjats. Bägge har syftat till att så långt som möjligt få företagen att behålla de anställda. De åtgärder jag tänker på är dels lagerstödet, ett stöd som utgått till företag som producerat för lager

utan att reducera arbetsstyrkan, dels stödet till utbildning inom företagen.

Den förda politiken har varit framgångsrik och arbetslösheten har kunnat hållas nere. Sysselsättningen har fortsatt att öka genom den offentliga sektorns utbyggnad. I slutet av förra året ökade emellertid antalet varsel om uppsägningar och framför allt om korttidspermitteringar oroande snabbt. För att motverka en fortsatt våg av varsel och för att stimulera företagen att återta redan lagda varsel beslöt den svenska regeringen i slutet av januari att förstärka en rad åtgärder.

Den viktigaste och mest uppmärksamma åtgärden i det framlagda sysselsättningspaketet var en kraftig höjning av stödet till utbildning i företagen av dem som hotas av uppsägning eller permittering. Stödet höjdes från 8 till 25 kronor i timmen under de första 160 utbildningstimmarna. Genom "25-kronan" betalar staten merparten av lönekostnaderna under utbildningstiden. "25-kronan" har mötts av ett mycket positivt gensvar. På knappt två månader har ansökningar ingivits till arbetsmarknadsmyndigheterna för närmare 30 000 anställda, som därigenom alltså slipper avskedas eller permitteras.

Genom att de anställda kan stanna kvar i företagen och samtidigt få utbildning står företagen starkare rustade när efterfrågan ökar. Produktionen kan ökas utan den omfattande och kostsamma nyrekrytering som många gånger tidigare varit nödvändig under en högkonjunktur.

Utbildningsstödet riktar sig i första hand till företag som nu har svårt att få avsättning för sina produkter, men som räknar med att leva vidare och utvecklas när konjunkturerna åter blir bättre. Lågkonjunktureren har emellertid också utlöst kriser som i flera branscher är närmast av strukturell natur. Inom t. ex. textil- och konfektionsindustrin minskar antalet anställda mycket snabbt. En fortsatt minskning av sysselsättningen i branschen förefaller ofrånkomlig. Men det är viktigt att den sker på ett sådant sätt och i en sådan takt att de berörda människorna inte drabbas alltför hårt.

De nordiska länderna förenas i uppfattningen att arbetet och dess villkor har ett

avgörande inflytande på människors välfärd.

Arbetet ger ju förutsättningar inte bara för materiell försörjning utan också för personlig tillfredsställelse och ökad social gemenskap. Ett meningsfullt arbete åt alla är ett grundläggande mål för politiken i alla de nordiska länderna. Det slås fast i inledningen till det nordiska samarbetsprogrammet på arbetsmarknadsområdet som antogs av ministerrådet hösten 1975 sedan det förelagts Nordiska rådet.

De arbetsmarknadspolitiska målen har på senare år vidgats till att omfatta allt fler aspekter på arbetslivet. Full sysselsättning och trygghet i anställningen är självfallet centrala mål för arbetsmarknadspolitiken i våra länder. I dag får dessutom människors rätt till medbestämmande i arbetslivet och en god arbetsmiljö en allt större betydelse.

Kraven på förnyelse av arbetslivet återspeglas i det intensiva lagstiftningsarbete som ägt rum under de senaste åren. Aldrig förr har så mycket hänt på så kort tid för att förändra arbetets villkor som under de senaste åren. Och det gäller alla de nordiska länderna.

I Sverige trädde en ny lag om medbestämmande i arbetslivet i kraft den 1 januari i år. Lagen skall göra det möjligt för de anställda att få ökad insyn och större inflytande över företagets skötsel. Ett förslag om ny arbetsmiljölag överlämnades i förra veckan till lagrådet.

Den skall ersätta den tidigare arbetarskyddslagen, men har dessutom vidgats så att den omfattar hela arbetsmiljön, inte bara den fysiska miljön utan också t. ex. den psyko-sociala miljön och arbetets organisation. Det är en väsentlig förändring av arbetets förutsättningar som här planeras.

I Danmark och i Norge träder nya arbetsmiljölagar i kraft redan i år. I Finland pågår arbete med ny lag inom detta område. Vid utarbetandet av lagarna, liksom av vår svenska lag, har ett nära samråd förekommit länderna emellan. Resultatet har blivit en harmonisering av de viktigaste principerna i arbetsmiljölagstiftningen. Det gäller t. ex. tolkningen av arbetsmiljöbegreppet, rätten att stoppa farligt arbete,

arbetstagarnas medinflytande vid utformningen av arbetsmiljön, den vikt som läggs vid kontrollen av kemiska ämnen och lagarnas karaktär av fullmaktslagar.

Nordiska rådet och dess social- och miljöutskott har ägnat utvecklingen på arbetsmiljöområdet stort intresse. Flera viktiga ämnesområden har tagits upp till behandling. En rad yttranden och rekommendationer har antagits av rådets plenarförsamling. Arbetsmiljöfrågorna utgör numera ett viktigt område för samarbetet inom Nordiska ministerrådet. Det ministerrådsförslag till nordiskt handlingsprogram, avsett att utgöra grunden för det fortsatta samarbetet, som skall diskuteras här på lördag, är ett första svar på Nordiska rådets initiativ.

Jag vill inte nu föregripa den debatten, som då skall äga rum, men vill gärna framhålla att det fördjupade samarbetet måste bedrivas i nära kontakt med arbetsmarknadens parter. Jag vill i detta sammanhang erinra om att Nordens fackliga samorganisation redan år 1974 antog ett program för en bättre arbetsmiljö. Parternas omfattande och djupgående sakkunskap på dessa områden är den bästa garantin för reformer som är väl förankrade i vardagens arbetsvillkor.

Herr president! Allt fler engageras i ett aktivt arbete för jämställdhet mellan kvinnor och män. Allt fler upplever begränsningarna i de traditionella könsrollerna. Vi ser på område efter område tecken på hur det gamla könsrollsmönstret börjar luckras upp. Och vi har alla — både kvinnor och män — mycket att vinna på ökad jämställdhet, på ett delat ansvar i hem, yrkesliv och samhälle. Även om arbetet för ökad jämställdhet hittills främst har gällt kvinnorna, kommer mannen och mannens roll allt mer in i debatten. Förutsättningen för kvinnornas frigörelse och ökade deltagande i arbetslivet och samhället är att männen tar ett ökat ansvar i hemmen.

Kvinnoåret 1975 satte sökarljuset på orättvisorna. Det gav nytt bränsle åt den sedan länge pågående könsrollsdebatten. Det väckte förhoppningar hos många — om snabba förändringar.

Den vid FN-konferensen i Mexico City antagna världsaktionsplanen lägger fast målen för arbetet för jämställdhet mellan kö-

nen. Planen är en stark uppfordran till handling för världens regeringar. Också här i Norden gav det internationella kvinnoåret ökad uppmärksamhet åt jämställdhetsfrågorna. Vid tusentals olika tillfällen uppmärksammades kvinnoåret och dess tema "jämlighet, utveckling, fred" — vid temaveckor i skolor och vid universitet, vid konferenser och symposier, i utställningar och böcker. En rad samnordiska arrangemang genomfördes också med stöd av bl. a. Nordiska kulturfonden. Och Nordiska rådets utställning "Kvinnan i Norden" gav en bild av hur kvinnans ställning förändrats genom tiderna.

I ett internationellt perspektiv kan vi kanske säga oss att vi i Norden nått relativt långt med jämställdheten mellan könen. Alla utbildningsvägar står öppna för både pojkar och flickor. Ett ständigt växande antal kvinnor har förvärvsarbete. Fler och fler kvinnor deltar i det politiska livet. Resterna av det gamla försörjningsbegreppet håller på att utmönstras ur lagstiftningen. Familje-, social- och skattelagstiftning anpassas efter en modernare syn på kvinnor och män som självständiga individer, oberoende av civilstånd.

Detta är gott och väl. Men mycket återstår, innan den formella jämställdheten blivit en jämställdhet i praktiken. Fortfarande är arbetsmarknaden ofta uppdelad i "mans- och kvinnoyrken", där "kvinnoyrke" ofta är lika med lägre lön och sämre utvecklingsmöjligheter. Fortfarande är det fler pojkar som väljer de längre utbildningar som leder till de bäst betalda yrkena. Fortfarande är det männen som dominerar i beslutande församlingar — det må gälla politik eller fackliga organisationer, företag, statliga myndigheter — eller kanske t. o. m. i Nordiska rådet! Fortfarande är det kvinnorna som nästan ensam bära ansvaret för barnen och hemmets skötsel.

Under de senaste åren har det i de nordiska länderna skapats institutioner med uppgiften att driva på arbetet för ökad jämställdhet mellan könen. Ett samarbete sker sedan 1975 mellan dessa institutioner genom Nordiska ministerrådets kontaktgrupp för jämställdhetsfrågor. Gruppens arbete är ännu relativt begränsat. I dess

regi hölls förra sommaren ett seminarium om jämställdhet i arbetslivet.

Frågan om lagstiftning mot könsdiskriminering har aktualiserats i flera nordiska länder. Island har sedan 1976 en sådan lag. I Norge har ett förslag framlagts i Stortinget. I Sverige har folkpartiet sedan länge drivit detta krav, och det har nu tagits in i regeringsförklaringen. Ett förslag till lag mot könsdiskriminering håller nu på att utarbetas av jämställdhetskommittén. Nordiska rådet beslöt 1975 att utreda förutsättningarna för en samordning av arbetet med att ge rättsligt skydd för mäns och kvinnors lika rättigheter. Utredningen är nu färdig och kommer att tas upp på ett nordiskt seminarium i sommar.

Våra könsroller präglas tidigt. De förebilder och ideal som hemmet och skolan ger är därför oerhört betydelsefulla. Ett aktivt och medvetet arbete pågår för att påverka den bild av kvinnors och mäns roller som skolan förmedlar. Det gäller utbildning av lärare i könsrollskunskap, granskning av läromedel från könsrollssynpunkt, inslag om könsrollsfrågor i undervisningen m. m. Den nordiska utredningen om könsroller och utbildning lade för några år sedan fram ett program för hur könsrollsfrågorna skulle behandlas i undervisningen.

Det nordiska samarbetet kring könsroller och undervisning fortsätter. Ett seminarium kommer att äga rum i vår där bl. a. könsrollsprojektet "Ett friare val" kommer att behandlas.

Ett annat område där ett gemensamt nordiskt arbete för jämställdhet pågår är äktenskaps- och sociallagstiftningen. Efter förslag bl. a. från de nordiska kvinnoorganisationerna har Nordiska rådet antagit en rekommendation att regeringarna skall se över lagstiftningen så att resterna av det gamla försörjarbegreppet utmönstras, dvs. det förhållandet att mannen betraktas som huvudförsörjaren och kvinnan i hemmet som försörd. En modern lagstiftning bör i stället behandla individerna som ekonomiskt självständiga, oberoende av kön och civilstånd. Med den utgångspunkten sker nu också ett reformarbete som har kommit relativt långt.

Jag anser därför att det nu finns goda

förutsättningar för ett fördjupat samarbete i jämställdhetsfrågor. Det samarbetet bör leda fram till ett nordiskt handlingsprogram för jämställdhet mellan kvinnor och män. Social- och miljöutskottet har också föreslagit årets session med Nordiska rådet att ett sådant program utarbetas.

De mål som lagts fast i FN:s världsaktionsplan bör kunna tjäna som utgångspunkt för arbetet.

Jag tror att följande områden här är särskilt viktiga:

- arbetsmarknaden
- utbildningen
- samhällsplaneringen
- opinionsbildningen

Vilka åtgärder kan vi vidta för att ytterligare öka kvinnornas möjligheter till förvärsarbete? Vilka förändringar i arbetslivet — i fråga om arbetstider, arbetsmiljö etc. — krävs när både kvinnor och män förvärsarbetar i samma utsträckning? Hur skall vi kunna bredda yrkesvalet, framför allt kvinnornas men också männens? Vilken roll kan utbildningssystemet spela för att förändra könsrollerna? Hur skall vi med olika medel kunna stödja människor som vill bryta med det invanda mönstret och göra ett mindre traditionellt yrkesval?

Detta är några av de frågor som nu sysselsätter oss som arbetar med jämställdhetsfrågorna.

Stora fonder av erfarenheter och kunskaper finns samlade i alla de nordiska länderna bland dem som vetenskapligt eller praktiskt, politiskt eller ideellt arbetar med jämställdhetsfrågorna. Det är viktigt att ta tillvara de kunskaperna.

Jag tror att vi har mycket att vinna på samordning av insatserna, på ett ökat utbyte av information och fler kontakter mellan de människor och institutioner som på olika områden deltar i jämställdhetsarbetet. Vi har i de nordiska länderna i allt väsentligt gemensamma värderingar och en likartad syn på jämställdheten mellan könen. Vi är i alla länder engagerade med aktiva åtgärder för det här området. Det finns därför utmärkta förutsättningar att nå konkreta resultat med ett gemensamt nordiskt handlingsprogram för jämställdhet mellan kvinnor och män.

Meddelande

Det meddelades, att inrikesminister Eino Uusitalo intagit sin plats i rådet.

Udenrigsminister **Einar Ágústsson**: Hr. præsident! Ved denne milepæl i Nordisk Råds historie får jeg for første gang lejlighed til at rette nogle få ord til rådets session. For dette er jeg taknemlig.

Mange har i de sidste år fremsat et spørgsmål, der måske lyder nogenlunde sådan: Nordisk samarbejde, hvad er nu egentlig det for noget? Det kan ikke nægtes, at tonen iblandt har været let ironisk, navnlig hos dem, der ikke er særlig godt orienteret, for det samme gælder her som om så meget andet — som det siges i sagaen — at de har mest at fortælle om Kong Olav, som hverken har set ham eller hørt ham. Jeg stiler selvfølgelig ikke så højt, at jeg vil forsøge at give et udførligt svar på førnævnte spørgsmål. Derimod vil jeg gerne nævne nogle punkter, som særlig vedrører Island.

Det grundlag, vi alle bygger på, er respekten for mennesket selv, dets ret til selvbestemmelse og frihed. Uden at jeg har tænkt mig at opvække gamle tvister med vore venner og frænder i Norge, vil jeg her bemærke, at netop på grund af disse ideer blev en ny stat grundlagt i Island for 1100 år siden. Hvis Harald den Hårfagre havde været ligeså mild og forstående som hans arvtagere, var vi i dag sandsynligvis den norske konges undersåtter og min tale derfor unødvendig — utvivlsomt til stor lettelse for mange, som deltager i denne session.

Dette vort hovedstandpunkt, hvad angår menneskerettigheder bevirkede, at det var yderst let og naturligt, men samtidig næsten unødvendigt, for de nordiske folk at underskrive Helsinkiaftalen. Vi er frie mennesker, og vi respekterer de ideer, der fremsættes som et lysende eksempel til efterfølgelse.

Nordisk Råds hele virksomhed i de forløbne 25 år har sigtet på at koordinere lovgivningen, regler og arbejdsmetoder med det formål, at mennesket kan nyde ligeret og ligestilling inden for samarbejdsområdet. Vi har alle samme regeringsform, og vore landes samfundsborgere nyder alle samme rettigheder i det daglige liv, skønt man kan sige, at levevilkårene er noget forskellige

efter forholdene og noget varierende fra år til år — måske dog mest hos os islændinge, idet vi hovedsagelig bygger vor økonomi på fiskeriet, der altid har været meget ustabil og svingende. "Svipull er sjávaraflí" eller "Fangsterne skifter", siger et gammelt ord-sprog, og det har vi måttet føle gennem tiderne. Det er derfor min mening, at det er magtpåliggende for os på Island at gøre vort økonomiske liv mere mangesidigt. Dette har de andre nordiske lande også vist forståelse for gennem oprettelsen af den nordiske investeringsbank og ved et af bankens første udlån.

Samtidig med dette er der blevet skabt et vidtrækkende samarbejde på det kulturelle område og på andre af de områder, der virker for et rigere liv for vore 5 landes folk. Jeg husker endnu fra mine unge år, at jeg ofte i smug læste litteratur, da jeg skulle læse lektier, og da især fra de nordiske lande, dvs. Danmark, Norge og Sverige — finsk kunne jeg desværre, ligesom nu, ikke læse. Det ville tage alt for lang tid her at nævne alle de forfattere, jeg i disse år var begejstret for. Dog vil jeg bemærke, at da jeg først fik lejlighed til at besøge de nordiske lande for 30—35 år siden, forekom mangt og meget mig bekendt på grund af det, jeg tidligere havde lært af bøger. Efter-som vi nu er her i Finland, vil jeg ikke undlade at nævne, at jeg også kendte lidt til finske forfattere. Runeberg og Zakarias Topelius var meget populære hos os, og desuden har vi en udmærket oversættelse af Kalevala-digtene.

Selv om jeg ikke ubetinget kan underskrive den første af de strofer, jeg her vil citere, så skal jeg lægge desto større vægt på den sidste. Det er disse strofer fra Sven Duva, jeg har i tankerne: "Ett dåligt huvud hade han, men hjärtat det var gott." Men kulturelle spørgsmål er ikke og har aldrig været mit område, så dem skal jeg ikke tale mere om.

Selv om det kan siges, at vi i det store og hele har en fælles kulturarv og det samme politiske system, fører vi ikke den samme politik over for enkelte andre stater eller stats sammenslutninger. Det er selvfølgelig unødvendigt, men skader måske ikke at nævne, at Danmark, Island og Norge er medlemmer af NATO, Island, Sverige og

Finland medlemmer af EFTA og Danmark medlem af EF. Jeg har her blot nævnt nogle af de vigtigste punkter.

Ikke desto mindre er det for de nordiske lande lykkedes at bevare vort gode indbyrdes forhold, hvilket det for nylig afholdte udenrigsministermøde i Reykjavík er et godt bevis på. Efter min mening skal det også være således. Da en arbejdskarl søgte beskæftigelse på Bergþórshvöll og traf Bergþóra udendørs, tilbød hun at ansætte ham. Manden sagde: "Hvem er du, eller bestemmer du noget her?" Da svarede husmoderen: "Jeg er Bergþóra, Njáls hustru, og jeg ansætter tjenestefolk ikke mindre end han." Alligevel var dette det bedste ægteskab i oldtidens samlede litteratur. Således skal også vi, de nordiske lande, organisere vort indbyrdes forhold. Hver og én af os ansætter de folk, han vil. Dette skader ikke vort indbyrdes forhold, tværtimod styrkes det derved.

Vi optræder ikke som en blok, men som en samlet gruppe af beslægtede og frie folk, der har samråd om stillingtagen til forskellige spørgsmål, men vi lægger dog ikke nøjagtig samme vægt på de forskellige problemer. Dette samråd er af en særlig betydning for os islændinge. Jeg vil benytte denne lejlighed til at udtrykke min oprigtige tak til de andre nordiske lande for den værdifulde bistand, de har ydet os islændinge i det internationale forum. Jeg vil uden forbehold påstå, at uden denne hjælp ville vi næppe være i stand til at deltage så aktivt, som vi dog gør, i behandlingen af spørgsmål i forskellige organisationer, møder og konferencer. Dette gælder ikke mindst inden for De Forenede Nationer og deres organisationer.

I mine øjne er dette den mest betydningsfulde indsats, de nordiske lande yder til verdensfredens bevarelse, og kunne eventuelt stå som forbillede for de nye stater, som i de sidste år har frigjort sig fra udenlandsk herredømme.

Vi forsøger efter bedste evne at støtte disse stater, både bilateralt og inden for det internationale samarbejde. Det er dog af endnu større værdi, at vi viser verden, at koordinering og samarbejde, som bygger på respekt for menneskets rettigheder, ikke blot er ønskværdigt, men også muligt, uden

at de enkelte nationers særpræg og energi går tabt.

Hr. præsident. Jeg vil slutte disse få ord med endnu en gang at lægge hovedvægten på det nordiske samarbejde og sammenhold. Dette skal ikke bygge på én person eller én nation, men på helheden.

I Olav Tryggvasons saga berettes der om Svend Danekonges sejr over Olav, Norges konge. Blandt Kong Olavs mænd befandt sig som bekendt Einar Þambaskelfir. Han var en fremragende bueskytte og viste stor tapperhed. Da fik hans fjender den idé at skyde hans buestregning itu. Dette lykkedes, og hans bue brast i to dele. Da udbrød Kong Olav: "Hvad brast med så høj en lyd?" Einar svarede: "Norge ud af din hånd, konge."

"Så stor er bristen nok ikke", svarede kongen. "Tag min bue og skyd med den", og kastede sin bue til ham. Einar tog imod buen, strængte den helt op til pilens spids og udbrød: "For svag, for svag er herskerens bue", kastede buen, tog sit sværd og kæmpede videre.

Mit ønske til os alle på denne højtidsdag er, at vor bue aldrig bliver så svag, at den ikke duer til værn for vort demokrati og vore menneskerettigheder.

Undervisningsminister **Marjatta Väänänen**: Herr president! Kollegan minister Ege-land har här redan i dag behandlat nordiska aktuella kulturfrågor. Som kulturminister-rådsordförande finns det sakligt skäl att också jag tar fram detta ämnesområde. Det har knappast kunnat undgå någon att denna session i Helsingfors är en fest för en 25-åring — Nordiska rådet. Men jag vill också fästa uppmärksamheten på en annan jubilar, en jubilar som ännu inte har så många år på nacken, men trots sin ringa ålder inte behöver skämmas för sig. Det nordiska kulturavtalet firar i år femårsjubileum. På kulturavtalets område har vi under de fem år som gått fått samarbetsformer och sekretariat som fungerar utmärkt — detta uttalande är ingen självhävdelse; det kan läsas i kulturutskottets betänkande om ministerrådets berättelse.

Man har i de nordiska länderna under de senaste åren diskuterat ett s k bredare kulturbegrepp. Den debatten har naturligtvis

också satt sina spår i ministerrådets verksamhet. Det är svårt att definiera vad man menar med ett utvidgat kulturbegrepp. Det har ingen lyckats med, inte heller ministerrådet. Men kanske jag med några exempel konkret kan visa vad ministerrådet lagt i detta uttryck. Det vill jag göra genom att här nämna en rad projekt, som har präglat samarbetet på kulturområdet under det gångna året.

Hösten 1975 avgav ministerrådets TV-kommitté sin slutrapport. Den var avslutningen på det utredningsarbete som Nordiska rådet varit den pådrivande kraften till och som tog sin utgångspunkt i den traditionella distributionstekniken, markdistributionen. Kort efter att denna utredning hade lagts fram fick ministerrådet lov att grundligt tänka om när det gäller de tekniska förutsättningarna för det nordiska TV-samarbetet. Det visade sig nämligen, att den tekniska utvecklingen hade möjliggjort att en satellit som skjuts upp över ekvatorn kunde sända TV-strålar till hela Norden från hela Norden. Under det gångna året har en statssekreterargrupp lett tre specialutredningar om tekniska, programpolitiska och rättsliga frågor i anslutning till en satellitlösnings. Därtill kommer att man i Genève i vinter höll en internationell konferens om frekvenstilldelningen i världen. På denna konferens lyckades det de nordiska länderna att uppfylla ytterligare en teknisk förutsättning för ett nordiskt satellitsamarbete, nämligen den att de nordiska länderna tilldelades tillräckligt många frekvenser för att uppnå ett absolut samnordiskt utnyttjande av programutbytet via satellit.

Statssekreterargruppens slutrapport kommer att föreligga om ett par månader. På grundval av slutrapporten blir det möjligt att föra den kulturpolitiska diskussion som ännu inte i tillräcklig grad varit med i bilden. Den diskussionen kan ta sin början här under sessionen med utgångspunkt i statssekreterargruppens lägesrapport och den pressdebatt som redan kommit igång.

När det gäller ämnesval, geografisk utsträckning och den befolkningsdel som utbudet vänder sig till är TV-projektet väl det mest omfattande som det nordiska samarbetet under en lång tid har sysslats med.

Ett exempel på samarbetsprojekt som tar sin utgångspunkt i en mindre geografisk storlek är det Nordens Hus på Färöarna som ministerrådet i slutet av 1975 fattade principbeslut om att etablera mot bakgrund av en rekommendation från Nordiska rådet. Under 1976 har en nordisk och färöisk arbetsgrupp utarbetat förslag till ett verksamhetsprogram och en lokaldisposition för ett kulturhus på Färöarna och skisserat dess plats i relation till det färöiska kulturlivet. Första maj i år utlyser ministerrådet och Färöarnas landsstyre en arkitekttävling om kulturcentret och man räknar med att byggnadsarbetena skall kunna komma igång under den kommande vintern.

Törshavn-institutionen är geografiskt fixerad till ett begränsat område, men verksamheten kommer att omfatta all slags kulturaktiviteter, som både är rent färöiska och även har inslag från de andra nordiska länderna.

Konstcentret i Finland, som också har varit inne i ett avgörande skede under det gångna året, får liksom kulturhuset i Törshavn en bestämd geografisk placering, nämligen på Sveaborg i Helsingfors, men med en verksamhet med allmän nordisk inriktning. Verksamheten skall i inledningsfasen omfatta bildkonst och design och senare utbyggas till att omfatta andra närliggande områden för att de tillsammans skall bidra till att berika den nordiska kulturmiljön i vid bemärkelse. Centrets arbetsområde skall omfatta både uppgifter, t. ex. i registreringsavseende, inom det existerande konstlivet, och uppgifter av mer experimentell karaktär kring utvecklingen inom nya media som t. ex. videosektorn, och de skilda mediernas förhållande till varandra — eventuellt i oortodoxa kombinationer.

Inom utbildningsområdet har en klar breddning av aktiviteterna skett under senare år. Tyngdpunkten har förskjutits från en koncentration på förskola och grundskola till de 16—19-årigas utbildning, vuxenutbildning och återkommande utbildning.

Ett omfattande handlingsprogram rörande de 16—19-årigas utbildning har utarbetats på nordiskt plan, bl. a. för att sätta utbildningsformerna i relation till den växande arbetslösheten bland de unga. Programmet omfattar bl. a. ett utökad informationsut-

byte genom seminarier och symposier, där problemställningar av gemensamt nordiskt intresse tas upp till behandling.

På vuxenutbildningens område har en nordisk arbetsgrupp med representanter bl. a. för departement, arbetsmarknadsorganisationer och forskningsinstitutioner i samarbete med kultursekretariatet utarbetat ett nordiskt projektprogram som innehåller sex större projekt. Frågeställningarna gäller här bl. a. ett utökad informationsutbyte inom nordisk vuxenutbildning, vuxenutbildningen i relation till arbetslivet, frågan om betalad studieledighet, samarbetsmöjligheter via radio och television, gemensamma åtgärder vid utbildningen av vuxenutbildningen samt en översikt över forsknings- och utvecklingsarbete inom nordisk vuxenutbildning.

I anslutning till samarbetet kring vuxenutbildning kan nämnas att frågan om återkommande utbildning som en utbildningspolitisk strategi även är föremål för framgångsrikt nordiskt samarbete.

Språkgemenskapen har ofta betonats i det nordiska samarbetet. Flera projekt är också inriktade på en ökad föreståelse för grannspråken i Norden. Bl. a. kan nämnas inrättandet av ett nordiskt språksekretariat, vilket nyligen fattats beslut om i ministerrådet, utarbetandet av lärarhandledningar för nordisk grannspråksundervisning och ett forskningsprogram om modersmålspedagogik.

De punkter som jag här har nämnt ger en bild av en mångsidig verksamhet, som har uppnått en bredd som är ny i kulturbegreppet och vars nytta jag inte betvivlar.

Det är en verksamhet där ytterpunkterna har flyttats längre ut. Därmed har det fält som ligger mellan ytterpunkterna inte blivit glömt, det fält som utgör en del av den utveckling, som ministerrådet gav uttryck för i sina riktlinjer i december 1974. Vi ser det i de första initiativen under femårsperioden: vulkanologiska institutet på Island, sameinstitutet i Kautokeino och andra.

Den nordiska kulturgemenskapen bygger på många seklers omärkbar utveckling. Det är inte möjligt att peka på någon i tiden begränsad eller enstaka händelse, som avgörande har bidragit till att den kulturella utvecklingen varit så likartad i Norden — och där den inte har varit likartad har den

dock lett till förståelse. Det är emellertid obestriddligt att den geografiska närhet och den språkgemenskap som är grunden för en del av de projekt som jag nyss har nämnt, har utgjort viktiga faktorer. På samma sätt som vi kan konstatera att vi under många sekler haft en likartad kulturell utveckling och därför känner en stor gemenskap, så måste vi se klart att vi är en liten del av världen och att vår kultur är under starkt inflytande utifrån. Den geografiska närheten och språkgemenskapen är inte lika avgörande faktorer längre. Fler och fler väljer semestermål utanför Norden och kunska- perna i icke-nordiska språk ökar.

Det kulturavtal, som vi undertecknade just här i Helsingfors i mars för sex år sedan och som manar våra länder "att stärka och intensifiera kultursamarbetet i vid bemärkelse", skall samtidigt både föra framåt och bevara — det skall vara både spjut och sköld.

Det är mycket naturligt för regerings-samarbetets organ, att påvisa sitt eget arbete när vi firar jubileet för det parlamentariska samarbetet, eftersom det är i samverkan med Nordiska rådet som hela vårt arbete bedrivs — från rekommendationernas inspiration till de regelbundna samråden kring den gemensamma politiken.

Herr president! Vi vill att detta etablerade samarbete vidareutvecklas och intensifieras, så att de mål som slås fast och de förhoppningar som kommer till uttryck i vår politik skall gälla i vid bemärkelse för den kultur, där vårt arbete är en återklang — inte blott ett eko — och i vilken kultur politiken själv skall ge återklang utan disharmoni.

Landsstyresmand **Hentze**: Hr. præsident! I dette jubilæumsår for Nordisk Råd er allerede fremkommet mange udtalelser og vurderinger vedrørende rådets betydning for praktisk nordisk samarbejde samt dets betydning for styrkelsen af det nordiske fællesskab i dets brede og bedste betydning. Disse vurderinger og bedømmelser vil selvsagt være mangeartede, og der vil af nogle være lagt større vægt på visse sider af samarbejdet, medens andre vil tillægge andre

aspekter større betydning. Men endskønt nogle måske vil bagatellisere Nordisk Råds betydning som formidler af nordisk samarbejde, som igangsætter og initiativtager, så er det mit indtryk, at de politikere, der gennem mange år virkelig har været beskæftiget med Nordisk Råds arbejde, anerkender dets store betydning både som fundamentet, hvorpå nordisk fælles politik kan bygge videre, og som den brugbare form, hvorunder det praktiske arbejde kan udføres.

Som vi jo alle ved, er det ikke alle de nordiske lande, der holder 25 års jubilæum som medlemmer af rådet. For mit eget lands vedkommende, Færøerne, er det i år kun 7 år siden, at rådets daværende præsident, Sigurður Bjarnason, i Reykjavík i februar måned 1970 i sin indledningstale bl. a. udtalte følgende velkomsthilsen: "I denne session deltager for første gang repræsentanter valgt af Færøernes lagting og Ålands landsting tillige med repræsentanter fra deres landsstyrrer. Nu vajer deres faner også over vort forsamlingssted. Ved Færøernes og Ålands medlemskab er Nordisk Råds grundlag blevet udvidet og styrket."

Den form, som Færøernes repræsentation i rådet kom til at have, blev som bekendt den, at Færøernes lagting fik ret til at udpege blandt sine medlemmer to repræsentanter, som dog indgik som en del af den danske delegation, og at Færøernes landsstyre fik ret til at vælge ét medlem som en slags regeringsmedlem.

Siden er der yderligere på dette område sket det, at Ministerrådet sidste år har imødekommet en anmodning fra Færøernes landsstyre og Ålands landskabsstyrelse om at kunne deltage i ministerrådsmøder, hvor sager af interesse for dem behandles, samt løbende at blive orienteret om Ministerrådets beslutninger og deres videre behandling. Færøernes landsstyre har allerede deltaget i et nordisk ministerrådsmøde. Det skete i januar måned i år i Kungälv, hvor kultur- og undervisningsministrene behandlede og vedtog den indstilling, som arbejdsgruppen vedrørende Nordens Hus på Færøerne afgav. Jeg vil på Færøernes landsstyres vegne takke for den imødekommenhed, man fra Ministerrådets side så hurtigt udviste, og jeg vil her på landsstyrets vegne byde Ministerrådet velkommen til Færøerne til

det planlagte møde i slutningen af maj måned i år.

I fortsættelse af det, jeg her har sagt, kan jeg selvsagt ikke komme uden om at berøre noget ved det for kort tid siden i rådet fremsatte forslag, hvorefter Nordisk Råd rekommanderer præsidenten at udarbejde og forelægge for rådet forslag om sådanne ændringer i aftalen om Nordisk Råd, at Færøerne bliver selvstændigt medlem lige-stillet med de øvrige.

Da Færøerne i 1970 første gang mødte i Nordisk Råd, udtalte Færøernes daværende lagmand bl. a. følgende: "Det er fra færøsk side blevet præciseret, at man ønskede en selvstændig repræsentation og ikke en repræsentation, der formelt fremtrådte som en del af Danmarks." Daværende lagmand udtalte endvidere følgende: "Jeg føler mig dog forpligtet til at understrege, at resultatet, hvorefter Færøerne har to medlemmer valgt af lagtinget og et medlem udpeget af landsstyret, men at alle tre indgår i Danmarks Riges delegation, ikke tilfredsstillende opfylder det, man fra færøsk side stræber efter, nemlig en selvstændig repræsentation, lige-stillet med de andre nordiske landes."

Hr. præsident, jeg vil ikke her komme med lange udredninger om de problemer, man mente i rådet at støde på, og som derfor endte med en slags kompromisløsning. Færøernes lagting havde nemlig allerede i 1965 vedtaget at anmode den danske regering om at arbejde for en selvstændig repræsentation, men resultatet blev det, som jeg foran har nævnt, og i 1969 accepterede et flertal i lagtinget denne løsning.

Det nu på ny fremsatte forslag har allerede været behandlet af landsstyret, som har fremsat og allerede den 16. marts d. å. fået enstemmigt vedtaget følgende lagtingsbeslutning: Lagtinget er enigt i, at spørgsmålet om selvstændig færøsk repræsentation i Nordisk Råd på ny behandles i rådet og anmoder landsstyret om at optage forhandlinger herom.

Da denne sag endnu næppe har fået nogen egentlig realitetsbehandling i rådet, vil jeg ikke foregribe begivenhedernes gang med yderligere kommentarer, men fra færøsk side ikke blot håber man, men henstiller indtrængende til rådet, at de formelle hindringer, der hidtil har været til

stede, kan ryddes af vejen, således at det færøske folks ønske imødekommes.

Efter at have fremsat foranstående ganske korte redegørelse, vil jeg ikke undlade at markere, at Færøerne ligesom forhåbentlig de øvrige nordiske lande har høstet udbytte af rådets arbejde. Jeg vil herom først sige, at bare det, at et så lille land som Færøerne har et internordisk parlamentarisk forum som Nordisk Råd, er af stor betydning for udbredelsen af viden og kendskab om det færøske folks eksistens og et eget nordisk folk, ligesom det færøske folk, som i øvrigt levende følger med i sine nordiske broderfolks liv og velfærd, får lejlighed til at følge med i de nordiske landes politik i så mange henseender. Dernæst må man fremhæve, at ligesom Nordens Hus i Reykjavík er en af rådets mærkesager vedrørende fuldførte kulturelle opgaver, vil den beslutning om oprettelsen af et Nordens Hus på Færøerne langt ud i fremtiden også stå som en af rådets mærkesager. Jeg vil her bringe en tak til alle, som har haft med denne sag at gøre. En særlig tak til kulturudvalget for den positive indstilling, ja, man kan næsten sige pressen på for at få en god, positiv løsning på denne ikke blot for Færøerne, men for nordisk kulturelt samarbejde store sag.

En anden stor kulturel opgave, som Nordisk Råd påtog sig, var at få gennemført støtten til oversættelse af nabolandes litteratur. Dette har allerede vist sig at have været et godt tiltag i hvert fald for Færøernes vedkommende. Det får man bedst indtryk af, når man gennemgår listen over de givne bidrag.

Som en hilsen fra Færøerne i jubilæumsåret for Nordisk Råd vil jeg udtrykke håbet og ønsket om, at den nordiske fællesskabsfølelse og selve fællesskabet må styrkes og udbygges mellem Nordens brødrefolk.

Statsrådet Wikström: Herr president! Två aktuella frågor har stor betydelse för möjligheterna att ytterligare vidga det kulturella utbytet mellan de nordiska länderna. Frågorna gäller en gemensam nordisk TV-satellit och det nordiska språksamarbetet.

När man tar del av den debatt som nu skjutit fart om en nordisk TV-satellit ligger ett par historiska paralleller nära till hands.

När ljudradions genombrott var nära förestående fanns det många som ängslades. Inte minst tidningsfolk var rädda för att deras redskap — det dagliga tryckta ordet — skulle försvagas i konkurrensen med det nya. Men radion kom, och i dag kan få tänka sig en tillvaro utan den.

Sak samma var det när TV slog igenom. Det fanns oro på många håll. Men med en ansvarskännande massmediepolitik har TV blivit en kulturell tillgång; i dag ger TV kunskap, information, förströelse och kulturella upplevelser åt miljoner människor i våra länder.

Nu står Norden kanske inför en ny medierevolution genom utbytet via satellit våra länder emellan av radio- och TV-program. Det är åtminstone tekniskt möjligt, om man får tro Rymdbolagets studier.

Åter hörs varningar: Blir det inte mer masskonsumtion av dåliga TV-program? Kommer inte andra och viktigare intressen — familjen, kultur, politik, andra former av egna aktiviteter — i kläm? Kommer inte tittarna och lyssnarna att åka slalom mellan de olika kanalerna för att hitta det lätt-smälta?

Vi skall ta varningarna på allvar, fundera på om de har någon saklig tyngd och i så fall på vad vi kan göra för att minska olägenheterna.

Men vi får inte lamslösas av de risker som lyfts fram i debatten. En rättvis betraktelse kräver att också *möjligheterna* med en nordisk satellit-TV redovisas. De möjligheterna är stora.

Det finns ungefär 275 000 finska invandrare i Sverige. Visst sänds det en del program i Sveriges radio på finska. Men den programkost som finnarna i Sverige bjuds är ojämförligt torftigare än den som serveras oss svenskar. I Finland finns ca 300 000 svensktalande. För dem vore det en värdefull reform om de svenska sändningarna kunde tas emot i radio- och TV-apparaterna också i Finland.

Samma resonemang kan föras med tanke på andra minoriteter än de språkliga. Den vars hjärta finns hos barockmusiken, fäktningen eller schackspelet har av förklarliga skäl inte många tillfällen att få sina specialintressen tillgodosedda av sitt lands radio- och TV-sändningar. Kan han i stället välja

mellan alla nordiska sändningar ökar hans chanser att få sitt lystmäte. Kombinationen av mångfald och valfrihet ger sådana fördelar.

En av de stora förtjänsterna med ett utvidgat radio- och TV-utbyte i Norden är att samhälls- och kulturinformationen om våra länder kunde nå över gränserna. Som det är i dag vet vi alla att det är svårt också för den intresserade minoriteten i ett nordiskt land att hålla sig à jour med den politiska och kulturella utvecklingen i grannländerna.

Det är kanske naivt att tro att ett omfattande nordiskt programutbyte skulle skapa intresse hos ett folkflertal för hur livet gestaltar sig i grannländerna. Men redan om några tiotusentals människor till börjar följa samhällsdebatten i grannländerna är något stort och viktigt vunnet. För deras kunskap kan sedan bredda den nationella debatten och tillföra den nya synpunkter. Insikten kan sprida sig att problem som ofta är gemensamma för våra länder kan mötas på skilda sätt. Det skulle säkert alla vi som arbetar med politik må väl av.

Den lägesrapport som statssekreterargruppen nyligen presenterat visar att många problem återstår att lösa, innan det är möjligt att på ansvarigt politiskt håll ta ställning till frågan om en nordisk TV-satellit bör skjutas upp. Överenskommelser måste träffas med upphovsmännens organisationer. De nationella radiobolagen måste finna former för något slags koordinering både av inköp av utländska program och av sin programpolitik.

De ekonomiska aspekterna måste också belysas. En utbyggd nordisk TV- och radiosatellitverksamhet innebär stora ekonomiska åtaganden. Dessa måste sättas i relation till de effekter som kan uppnås om vi använder resurserna på annat sätt.

Men juridiken och tekniken i all ära. Viktigast är ändå att vi i god tid innan beslut tas får en bred offentlig debatt som siktar in sig på de i vid mening kulturpolitiska frågorna. Kan det meningsutbyte som vi har här ge stimulans till den debatten, så har den väl försvarat sin plats på en välmatad dagordning.

Ett utbyte av TV-program skulle vidga kunskapen om grannländerna och deras kultur och samhällsliv. Sannolikt skulle det

också bidra till att minska de svårigheter som vi alla möter när det gäller att förstå det talade språket i grannländerna. Det är ett faktum att samtidigt som vi strävar efter ökad nordisk gemenskap på så gott som alla samhällsområden störs vi i detta arbete alltför ofta av rent praktiska kommunikations-svårigheter.

I och för sig är detta inte något som är unikt för det nordiska samarbetet. Vi möter det ofta på hemmaplan mellan olika samhällsgrupper. Språket är den viktigaste sammanhållande länken i all social och kulturell gemenskap. Det är därför ett riktigt grepp när utredningen om det nordiska språkvårdssamarbetet understryker att det för såväl nationell som nordisk språkvård gäller att göra språket så användbart som möjligt för så många som möjligt och att motverka alla tendenser som innebär att grupper utestängs från gemenskap. I nordiskt sammanhang kan kanske ett sådant mål te sig utopiskt, men vad det främst gäller är att hindra att nya skillnader uppstår mellan språken och att samtidigt öka kunskaperna i grannlandsspråken.

Ett viktigt instrument i detta arbete kommer att bli det nordiska språksekretariatet, som ministerrådet beslutat inrätta från den 1 juni nästa år. Dess mest centrala uppgift kommer att bli att samordna alla de strävanden som finns på det nordiska språksamarbetets område eller med andra ord att ansvara för just ett sådant samordnat handlingsprogram som Gunnar Helén efterlyste i ett medlemsförslag förra året.

Här finns det gott om arbetsuppgifter. Terminologi- och nomenklaturarbetet kan vidgas och effektiviseras. Det är ett av de allra viktigaste samarbetsområdena när det gäller att förhindra att språken glider ifrån varandra. På undervisningens område finns redan ett samarbete och många goda initiativ som det gäller att fånga upp och sätta in i ett större nordiskt sammanhang.

Jag tänker t. ex. på den i Sverige högaktuella hemspråksundervisningen, vars syfte är att genom en aktiv tvåspråkighet förvandla invandrarbarnens situation till något positivt — en förankring i två länders sociala och kulturella verklighet. Men jag tänker också på den mera konventionella granspråksundervisningen i grundskolan.

Tyvårr måste vi erkænna att den som regel inte har lyckats fånga elevernas interesse i næmnværd grad. Hærf finns bl. a. ett interesse-samarbetsprojeckt mellom modersmåls-læraernas fœreningar, som syftar till att på ett mera naturligt sâtt fœra in grannspråks-undervisningen i elevernas vardag.

Av central betydelse ær givetvis æven undervisningen i nordiska språk vid vœra hœgskolor. Æven hærf finns det initiativ vœrda att næmna. Jag tænkter bl. a. på fœrslag till nya studielinjer vid nœgra svenske universitet, vilke lægger like stor vikt vid ett brett studium av grannlændernas kultur og samhællsfœrhællanden som vid sjœlve språkstudierna. Hærf kommer ogsâ forsknings-samarbetet in i bilden. Av interesse ær det program fœr tværvetenskaplige språksymposier som ministerrædet nyligen beslutat om. Det har i hœg grad karakteren av tillæmpat utveklingsarbeite med sikte på praktiskt språkbruk og språksamarbeite.

De eksempel som jag næmnt illustrerer att det finns ett aktivt interesse fœr språksamarbeite som det gæller att ta tillvara — att fœrbættre språkfœrstæelsen mellom vœra lænder måste betraktas som en av de avgœrende oppgifterna i det nordiske samarbeite.

De tvæ frœgær jag hærf talat om — den nordiske TV-satelliten og det nordiske språksamarbetet — ær bra eksempel på hur Nordiske rædet kan aktualisere fœrslag som på ulike sâtt fœr de nordiske folken nærmere varandra. En annan side av det nordiske samarbeite ær att vi på nye problemområden brukar vinne på att nærme oss dem gemensamt t. ex. genom diskussioner, samordning av kartlæggninger og forskning. Ett sâdant område ær *barnkulturen*.

Barns og ungdomars rett till kulturopp-levelser og mœjligheter till eget kulturskape-pande ær en frœga vi måste æge stœrre oppmærk-samhet æt, bœde nasjonellt og nordisk. Samarbetet på barnkulturomrædet ær interessant ogsâ ur ett nasjonalt perspektiv. FN har beslutat utlysse 1979 som ett "nasjonalt barnår". Jag anser att vi særskilt bœr oppmærk-samme den minst representerte gruppen av alle, næmligen fœrskolebarnen. I den mæn nœgon fœrt des-sas talan har det varit småbarnsmammorna, en gruppe som ær kraftigt underrepresentert i alle beslutsfattende organ. En nor-

disk arbeidsgruppe tillsatt av ministerrædet kartlægger barnkultursituationen i de ulike nordiske lænderna. Nær dess rapport presenteras, kommer vi att ha ett underlag fœr en diskussion om vad vi vill og kan gœre tillsammans. Jag hoppas att vi skall kunne gœre insatser på barnkulturomrædet som vittner om lyhœrdhet fœr barnens œnskemål og behov.

Till sist, herr president, en reflexion apro-på kvinnorepresentationen. På Nordiske rædets tjugefemærsdag kan vi gott ægna oss æt lite sjœlvkritik. Vi har ikke varit nœgra fœregångere nær det gæller tillæmpad jæmstællthed. Det finns visserligen en hel del kvinner i denna fœrsamling, men det ær på-fallende få kvinner i styrelser og kommit-tæer inom Nordiske rædet. Og som vanlig-t blir det ænnu færrer om man ræknar andelen kvinner på ordfœrandeposter eller motsva-rande. Vi måste gœre nœgot æt detta, kan-ske genom att hitta nomineringsfœrfaran-den som ger kvinnorna en rettvis chans att bli representerte. En mœjlighet vore kan-ske att — som min norske kollega Kjøl-v Egeland fœreslagit — nominere en man og en kvinne vid varje ledigt oppdrag. Vi har allt att vinne på en allsidigere sammansæt-ning av vœra beslutsfattende organ! Med fler kvinner blir representationen mera rett-vis og beslutet bættre.

Halldôr Ásgrímsson: Nordisk Ræds mœte her i Helsingfors er et jubileumsmœte. Det er et mœte hvor vi ser tilbake, og et mœte hvor vi ser inn i fremtiden.

Hvis man ser tilbake, vil man se at betydelige resultater er oppnådd ved dette samarbeidet, resultater som har gitt Nordisk Råd stor betydning i vœrt daglige liv og arbeid. Det kulturelle samarbeid bl. a. har vokst og dannet grunnlag for nærmere samarbeid på andre felter. Vi forstår hverandre bedre, vi kjenner hverandre bedre, vi har bedre fœrstæelse for hverandres problemer og œnskemål.

Vi kjenner resultatene på de forskjellige områder, og vi kjenner erfaringene av samarbeidet. På dette grunnlag må arbeidet fortsette, utvides og styrkes. Alle land har problemer, og de fleste av disse problemer kan bare lœses i samarbeid med andre.

Nordisk Råd har i mange tilfeller arbeidet med slike problemer med gode resultater.

Hvilke problemer og ønskemål er så våre største i dag? Det er sikkert forskjellig fra land til land, men jeg tror at de på en eller annen måte er knyttet til økonomi. Jeg tror at det økonomiske samarbeid må utvides, og det vil styrke oss som helhet. Dette må skje ikke for å sette opp en felles økonomimodell i landene, men for at vi skal lære av hverandre og i enkelttilfeller påvirke økonomien med felles og samordnede tiltak.

Vi har felles problemer og stort sett felles ønskemål på dette området. Arbeidsløshet, konjunkturer, inflasjon er spørsmål vi med vekslende resultat kjemper med. Veien ut av disse problemer er ofte vanskelig. Samarbeid om mål og virkemidler ville styrke oss alle i dette foretagendet der vi har mange felles trekk i økonomien. Alle de nordiske land legger vekt på en sterk økonomi samt støtte til det mål å gi den tredje verden en større del av verdens rikdommer og inntekter. Alle de nordiske land legger vekt på at arbeidsløshet ikke bør finnes, men kampen mot inflasjon og underskudd på handelsbalansen er ofte i motstrid med dette. Alle de nordiske land legger vekt på en jevn inntektsfordeling. Vi har satt i gang et økonomisk samarbeid på visse felter. Det nordiske industrifond og Den nordiske investeringsbank er verktøy som vi bruker i det økonomiske samarbeid. Dette må vi utvide og finne en hensiktsmessig form for.

Økonomiske problemer i en eller annen form vil man alltid ha i verden. De følger den demokratiske livsform der forskjellige interesser påvirker og styrer økonomien. Det er dagens og morgendagens problemer. Derfor er det aktuelt å legge stor vekt på et slikt samarbeid. Nordisk Råd kan planlegge og finne en form for dette samarbeid og må trekke arbeidsmarkedets parter i Norden i større grad inn i dette samarbeidet. Det er mange interesser som påvirker økonomien. Et sterkere samarbeid mellom disse interessegrupper over landegrensene vil sikkert bedre våre muligheter for å komme frem til de riktige løsninger.

Handel, eksport og import er noe av det som betyr mest for et lands økonomi. Handelen mellom de nordiske land er stor, men

kan sikkert økes. Offentlige tiltak i et nordisk land kan være av vesentlig betydning for et annet land. Derfor må vi samarbeide og ta hensyn til hverandre hvis vi vil øke denne samhandelen. Islands import fra de andre nordiske land utgjør en stor del av landets samlede import. De siste 4 år har Islands totale import fra de andre nordiske land utgjort ca. 30 % i 1973, 28 % i 1974, 29 % i 1975 og 26 % i 1976 av den samlede import. Islands eksport til de andre nordiske land har på den annen side vært 13 % i 1973, 12 % i 1974, 9 % i 1975 og 10 % i 1976 regnet i forhold til den totale eksport. Vi vet at for å øke denne andelen må vi ha gode varer å eksportere, men vi vet også at offentlig støtte, eksempelvis til fiskerinæringen og landbruket, i de andre nordiske land påvirker vår eksportevne.

De økonomiske problemer i Island er sterkt konjunkturbundne; fallende og stigende priser på våre ensartede eksportvarer og stigende priser på flere importvarer samt en voldsom inflasjon har vært avgjørende i det siste. Vi har også på grunn av overbeskatning vært nødt til å begrense fangsten fra våre havområder. En rettferdig fordeling av inntekter og skatter er også en voksende del av Islands som de andre nordiske lands økonomiske politikk. Jeg er overbevist om at vi ville ha stor nytte av et samarbeid med Norden på disse vanskelige felter.

Utenrikspolitikken har vært et område som man stort sett ikke har behandlet i Nordisk Råd. Det er et aktuelt tema som vi vanskelig kan se bort fra. Vi fra Island minnes med stor takknemlighet den moralske støtte vi fikk innen Nordisk Råd under fjorårets sesjon når det gjaldt fiskerikonflikten. Jeg synes at Nordisk Råd må overveie og bestemme hvordan enkelte utenrikspolitiske spørsmål skal behandles. Norden har samarbeidet på mange felter av utenrikspolitikken, og vi må øke dette samarbeidet. Vi som bor i Norden, lever i demokratiske samfunn som bygger på prinsippet om personlig frihet på alle områder. Men vi ser at ikke alle har denne rett i dag. Om det er i Østblokken, Sør-Afrika, Chile eller andre deler av Sør-Amerika hvor styret ofte opprettholdes med amerikansk støtte, er av underordnet betydning. Kampen for menneskerettighetene fortsetter, og de som har

demokratisk styresett, må styrke samarbeidet i denne kampen. Norden har vært sterkt engasjert på dette område, men Nordisk Råd ville kunne øke denne aktivitet og hjelpe våre brødre i andre deler av verden.

Nordisk Råd har engasjert seg sterkt i miljøvernarbeidet. Jeg tror at miljøvern i fremtiden vil vokse nærmere sammen med utenrikspolitikk. Supermaktenes våpenproduksjon, transport og øvelser med atomvåpen er det som i høyeste grad kan ødelegge vårt miljø og våre ressurser f.eks. i havområdene. Dette bør være et aktuelt spørsmål av felles interesse for hele Norden. Jeg tror derfor at utenrikspolitikk vil komme inn i vår debatt i fremtiden, det kan vi ikke og bør ikke unngå.

Jeg vil til slutt understreke og ønske at Nordisk Råd legger enda større vekt på det økonomiske samarbeid. Det vil tjene Norden best og den livsform vi har grunnlagt. Dette må ikke forstås slik at annet samarbeid ikke skal forsterkes, tvert imot. Mange av oss som kommer fra Island til Finland nå, minnes at det første vi hørte om Finland, var gjennom Fänrik Ståls sagner og Sven Duva. På denne måten danner det kulturelle samarbeid i mange henseender grunnlaget.

V. J. Sukselainen övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Sisäasiainministeri **Uusitalo**: Herra puheenjohtaja! Koska liikenneministeri Granvik sairauden vuoksi on estynyt saapumasta tähän kokoukseen, pyydän hänen sijaisenaan saada käyttää puheenvuoron pohjoismaisesta liikennepoliitikasta.

Pohjoismainen yhteistyö liikenteen alalla on perinteisesti ollut moninaista ja myös tuloksellista. Tässä yhteydessä haluaisin kiinnittää Pohjoismaiden neuvoston huomiota erääseen lentoliikennekysymykseen.

Parempien liikenneyhteyksien tarve Norjan, Ruotsin ja Suomen pohjoisten osien välillä on ollut usein esillä Pohjoismaiden neuvostossa ja jo monen vuoden ajan on esitetty toivomuksia suorien välisten lento-yhteyksien aikaansaamiseksi pohjoisilla alueilla. Tätä pyrkimystä onkin pidettävä oikeutettuna ja aluepoliittisesti tärkeänä,

koska nykyisin maiden pääkaupunkien kautta tapahtuva lentomatkustus vaikeuttaa kohtuuttomasti pohjoisten alueiden asukkaiden ja elinkeinoelämän keskinäistä vuorovaikutusta.

Tällä hetkellä meillä on käytössä pohjoismaiden ministerineuvoston päätöksen mukaisesti suoritettu selvitys lentoliikenteen aikaansaamisesta Norjan, Ruotsin ja Suomen pohjoisten osien välille. Selvitys on jätetty kunkin maan liikenneministeriölle, jotka ovat pyytäneet tehdystä selvityksestä lausunnot eri osapuolilta. Parhailtaan laaditaan lausuntoyhteenvedoa yhteisen työryhmän toimesta.

Työryhmän keskeinen suositus on, että avattaisiin Norjan, Ruotsin ja Suomen pohjoisia osia yhdistävä lentoreitti kokeiluluontoisesti 1.4.78 alkaen kolmen vuoden ajaksi siten, että maiden hallitukset sopisivat keskenään liikenteen hoitamisesta syntyvän mahdollisen alijäämän kattamisesta.

Saatujen lausuntojen perusteella on tiedossa, että kannanotot konkreettisen reitin valinnasta eivät maiden pohjoisilla alueilla ole täysin yksimielisiä, mutta yleisperiaatteesta, eli pohjoisen poikittaisyhteyden avaamisen tarpeellisuudesta ovat kaikki vakuuttuneita.

Käsitykseni on, että tämä asia tulisi nopeasti saattaa positiiviseen ratkaisuun uulimatta tietystä ”linjaerimielisyyksistä”.

On varmaa, että valittiinpa mikä tahansa esitetyistä reiteistä se joka tapauksessa tulisi selvästi parantamaan nykyisiä liikenneolosuhteita maitten pohjoisten osien välillä. Nopeaan ratkaisuun pääsemiseksi olisi luontevinta edetä asiaa tutkineen työryhmän suosituksen mukaisesti, kuitenkin siten täydennettynä, että jo nykyisin hoidettu poikittaislentoyhteys Vaasan ja Uumajan sekä Sundsvallin välillä tulisi ehdottomasti säilyttää ja ottaa tarvittaessa yhtäläisin periaattein mukaan valtioiden taloudellisen tuen piiriin.

Inrikesminister **Uusitalo** tal i svensk översättning: Herr president! Emedan trafikminister Granvik till följd av sjukdom är förhindrad att infinna sig till detta möte, ankommer det på mig att såsom hans ställföreträdare uttala mig om den nordiska trafikpolitiken.

Det nordiska samarbetet på trafikens område har traditionellt varit mångskiftande och resultatrikt. I detta sammanhang ville jag rikta Nordiska rådets uppmärksamhet på en fråga om flygtrafikens område.

Behovet av bättre trafikförbindelser mellan de nordiska delarna av Norge, Sverige och Finland har ofta varit före i Nordiska rådet, och redan i många års tid har man uttalat förhoppningar om åstadkommande av direkta flygförbindelser länderna emellan i de nordiska områdena. Denna strävan bör även anses vara berättigad och regionalpolitiskt viktig, enär flygresan, som nuförtiden sker genom ländernas huvudstäder, oskäligt försvårar invånarnas och näringslivets ömsesidiga växelverkan i dessa områden.

För närvarande förfogar vi över en i enlighet med Nordiska ministerrådets beslut verkställd utredning om anordnande av flygtrafik mellan de nordliga delarna av Norge, Sverige och Finland. Utredningen har inlämnats till ländernas trafikministerier, som över den har införskaffat utlåtanden från olika parter. Ett sammandrag av utlåtandena utarbetas som bäst på åtgärd av en gemensam arbetsgrupp.

Arbetsgruppens centrala rekommendation är, att man 1.4.1978 skulle öppna en flygrutt mellan de tre ländernas nordliga delar i experimentväg för tre års tid sålunda, att ländernas regeringar sinsemellan skulle överenskomma om täckande av det eventuella underskott som uppstår genom skötseln av trafiken.

På basen av erhållna utlåtanden är det känt, att ståndpunkterna beträffande valet av den konkreta rutten inte är helt samstämmiga i ländernas nordliga områden, men alla är övertygade om själva principen, nämligen om behövligheten av att den nordliga tvärförbindelsen öppnas.

Min uppfattning är, att denna sak snabbt borde få ett positivt avgörande, trots vissa "linjemeningssolikheter".

Det är säkert, att vilken av de föreslagna rutterna man än väljer, så skulle den i varje händelse klart förbättra de nuvarande trafikförbindelserna mellan ländernas nordliga delar. För att komma till ett snabbt avgörande vore det naturligtast att gå fram i enlighet med den rekommendation som den ovannämnda arbetsgruppen gjort, likväl så-

lunda kompletterad, att den redan nu existerande tvärflygförbindelsen mellan Vasa och Umeå samt Sundsvall ovillkorligen borde bibehållas och vid behov enligt enhetliga principer tas med i systemet med understöd från staternas sida.

Tellervo Koivisto: Herra Presidentti! Pohjoismaisessa yhteistyössä saavutettiin 1976 merkittävä välitavoite pohjoismaisen työmarkkina-alan yhteistyöohjelman tultua hyväksytyksi. Yhteistyöohjelma parantaa tuntuvasti vuoden 1954 yhteispohjoismaisessa työmarkkinasopimuksessa olleita aukkoja. On kuitenkin luonnollista, että useamman toisilleen läheisenkään valtion yhteinen ohjelma ei poliittisista ja muista osatekijöistä johtuen voi olla läheskään kaikissa kysymyksissä riittävän konkreettinen ja selviä toimenpidevaihtoehtoja sisältävä. Yhteistyöohjelmasta jääkin kaipaamaan keskipitkän aikavälin tavoitteissa konkreettisempia esityksiä, ja sama koskee myös pitemmän aikavälin tavoitteita. Pohjoismaisen työmarkkinatoimikunnan NAUT:in alaisissa työryhmissä ja valiokunnissa tehtävä työ tulee toivon mukaan jatkossa ratkaisevasti täydentämään ja täsmentämään työmarkkina-alan yhteistyöohjelmaa. Mikäli ohjelma olisi konkreettisempi, kussakin maassa olisi suurempi tarve tehdä päätöksiä ja ratkaisuja, jotka edesauttaisivat yhteistyöohjelman perustavoitteiden toteutumista.

Esimerkkinä ohjelman konkreettisista keinovalinnoista voitaneen mainita työnvälityksen vahvistamista koskeva kohta, jossa pidetään tavoitteena avoimien työpaikkojen pakollista ilmoittamista työnvälitykseen. Käytännössä tämän toteutuminen tulee lisäämään työnvälityksen käyttöä. Julkisella työnvälityksellä tulisi olla käytettävissään jäsenmaissa suunnilleen samat menetelmät. Yhteistyön keskeisenä tavoitteena tulee olla jokaisen yksilön oikeus työhön omassa maassaan. Vuoden 1954 sopimuksessa taatiin oikeus vapaasti muuttaa ja siten valita maastamuuton ja työttömyyden välillä. Poikkeuksen tästä pääsäännöstä muodostavat ne muuttajat, joilla on ollut ennen maastamuuttoa kohtuullinen toimeentulo ja asunto, mutta jotka muuttavat elintasoaan nos-

taakseen maasta pois, nk. tavoite- tai elin-
tasomuuttajat.

Koska yhteistyöohjelmassa pidetään täys-
työllisyyden ja tasapainoisen kasvun saman-
aikaista saavuttamista tavoitteena Pohjolas-
sa, tarvitaan suhteellisen nopeita ratkaisuja.
Kehityksen oikaiseminen tulee jatkossa sitä
vaikeammaksi, mitä pitemmälle nykyisen
kehityksen annetaan jatkua.

Kansalaisten oikeus saada vapaasti muut-
taa ja matkustaa pohjoismaasta toiseen on
täynnä rajoja olevassa kansainvälisessä maa-
ilmassa ainutlaatuista ja arvokasta, mutta
lopputulos ei ole Pohjolan kokonaisuudelle
tai sen jollekin jäsenmaalle kuitenkaan on-
nellinen, mikäli maastamuutto on ylisuurta
ja mikäli maastamuuttajat ovat niin nuoria,
että jonkin maan väestön ikärakenne vinou-
tuu.

Pohjoismainen muuttoliike on ollut lähes
kokonaisuudessaan suomalaisten muuttamis-
ta Ruotsiin. Tanskan ja Ruotsin välinen
muuttoliike on ollut vuoden 1954 jälkeen
9 % pohjoismaisesta muuttoliikkeestä ja
Norjan ja Ruotsin välisen muuttoliikkeen
osuus vieläkin alhaisempi.

Suomesta vuonna 1976 Ruotsiin muutta-
neista 15 734 ihmisestä oli 1 402 alle 4-
vuotiaista, 929 5—9-vuotiaita, 607 10—14-
vuotiaita, 2 018 15—19-vuotiaita, 4 570 20
—24-vuotiaita, 2 816 25—29-vuotiaita. Näi-
den ikäryhmien jälkeen luvut pienenevät
jyrkästi, esim. 45—49-vuotiaitten määrä oli
vain 329, 50—54-vuotiaitten 232 jne.

Syntyvyys on alentunut Suomessa tasolle,
joka merkitsee väkiluvun pienenemistä il-
man maastamuuttoakin. Työvoiman maasta-
muutto riippuu jatkossa siitä, kuinka työllis-
yystilanne ja ansiotaso kehittyvät suhteessa
Ruotsiin ja Norjaan. Tämän lisäksi maasta-
muuttopainetta säätelevät eri palvelukset,
kuten lasten päiväkotitilanne ja asuntotilan-
ne. Jo tällä hetkellä on kuitenkin selvää,
että maastamuutto vinouttaa Suomen väes-
törakennekehitystä huolestuttavalla tavalla.
Myös lähitulevaisuudessa maastamuutto ta-
loudellisesti edullisemmassa asemassa ole-
viin maihin tulee jatkumaan. Muuttoliikkei-
den voimakkuutta joudutaan jatkossa sääte-
lemään siten, että muuttomaan pitkän täh-
täyksen tarpeet tulevat huomioiduiksi.

Varsinkin 1970-luvun puoliväliin tultaes-
sa yhä laajemmalti sisäistettiin ajatus pää-

omien ohjaamisesta sinne, missä on työvoi-
maa. Tämän tavoitteen toteuttaminen poh-
joismaisella tasolla edellyttää investointi-
ja tuotantoyhteistyön nopeata laajentamista.
Tähän päästöksemme tarvitaan pohjois-
maat kattava aluepoliittinen ja elinkeino-
poliittinen ohjelma, jota neuvoston tulee
jouduttaa. Perustetun investointipankin rooli
tulee myös olemaan jatkossa keskeinen.

Ellei pohjoismaiden kesken päästä lähi-
tulevaisuudessa yhteiseen suhdanteita tasaa-
vaan työllisyyspolitiikkaan, maastamuutto
tulee jatkumaan. Ruotsissa on onnistuneella
tavalla käytetty erilaisia työllisyyttä turvaa-
via toimenpiteitä, joista mainittakoon julki-
sen sektorin tilausten ennen aikaistaminen
kotimaisille, vaikeuksissa oleville yrityksille
työllisyyspoliittisin perustein. Olisi myös aja-
teltavissa, että samaa menettelyä voitaisiin
osin käyttää pohjoismaisella tasolla.

Ministerineuvosto on ohjelmia ja esityk-
siä valmistellessaan pyytänyt lausuntoja
pohjoismaiselta ammattiyhdistys liikkeeltä.
Pohjolan Ammatillinen Yhteistyöjärjestö
PAY (Nordens Fackliga Samorganisation
NFS) käsittää valtaosan Pohjolan palkan-
saajista. Ammattiyhdistysliikkeen mukaan
saaminen suunnittelutyöhön nykyistä kiin-
teämmin olisikin tasapainoiselle kehitykselle
pohjoismaissa vain eduksi.

Tällöin kiinnittyy huomio Pohjoismaiden
neuvoston sosiaalivaliokunnan antamaan
mietintöön työympäristökysymysten yhteis-
työohjelmasta, jota valiokunta sinänsä pitää
tärkeänä. Kuitenkin jäin sosiaalivaliokunnan
lausunnosta kaipaamaan ehdotusta, jonka
mukaan sekä ammattiyhdistysliikkeen että
työnantajajärjestöjen mukanaolo työympä-
ristökysymysten selvittämistyössä olisi alus-
ta lähtien turvattava. Niille ei tule varata
vain lausunnonantajan asemaa kysymyk-
sissä, joiden suhteen niillä on ehdottoman
suuri pätevyys ja kokemus. Työympäristö-
kysymysten alueella on helppo edetä no-
peastikin uudistuksiin, mutta se edellyttäisi
pohjoismaisella tasolla käytössä olevien tut-
kimus- ja muiden voimavarojen yhdistä-
mistä. Tämän tulisikin olla eräs keskeisistä
tavoitteista hahmotellussa työympäristöalan
yhteistyösopimuksessa.

Tähän kysymyksen liittyä läheisesti neu-
vostossa jäsenaloitteen muodossa herätetty
ehdotus pohjoismaisen työmarkkinatutki-

muslaitoksen perustamisesta. Työmarkkina-alan yhteisen toimintaohjelman onnistuminen vaatii, kuten sitä koskevan esityksen perusteluissakin mainitaan, erittäin laajaa selvitys- ja tutkimustoimintaa. Tällä hetkellä mainitunlaista toimintaa harjoitetaan erillisesti kussakin pohjoismaassa, ja selvää päällekkäisyyttä on havaittavissa. Jos edellytämme pohjoismaiselta yhteistyöltä kaikkia osapuolia ja kokonaisuutta todella hyödyttävää toimintaa, olisi eräs helpoimmin toteuttava yhteistyömuoto tässä mielessä tutkimus- ja selvitystyön yhtenäistäminen siten, ettei niukkoja henkisiä ja taloudellisia voimavaroja tuhlataisi joidenkin kysymysten samanaikaiseen selvittelyyn ja samanaikaisesti joidenkin, ehkä hyvinkin tärkeiden tutkimuskohteiden siirtämiseen eteenpäin tutkimusresurssien niukkuuteen vedoten.

On aivan selvää, että puheenvuoroni alussa kaipaamani suurempi konkreettisuus yhteisessä työmarkkinaohjelmassa voi toteutua vain sillä, että tehdään todella tehokas ja nopea selvitys asioista, joissa puutteita esiintyy ja joissa on mahdollisuuksia yhteistoimiin. Erillisellä, joka maassa tapahtuvala tutkimustyöllä hidastetaan tämän tavoitteen saavuttamista. Vain yhdistämällä tutkimusresurssit voidaan kohtuullisessa ajassa päästä työmarkkina-alan ohjelmassa konkreettisiin tuloksiin.

Työmarkkinatutkimuksen yhtenäistäminen pohjoismaissa on kiistattoman tarpeen vaatima. Tästä syystä Pohjoismaiden neuvoston sosiaalivaliokunnan suositus pohjoismaisen työmarkkinatutkimuslaitoksen perustamistarpeen kiireellisestä selvittämisestä on oikeaan osunut. Tätäkin selvitystyötä tehtäessä haluan korostaa työmarkkinajärjestöjen tärkeyttä yleensä ja erityisesti ammattiyhdistysliikkeen mielipiteen kantavuutta kysymyksen selvityksessä. Kun ammattiyhdistysliike vaikuttaa jokapäiväisellä toiminnallaan työmarkkinoiden sisältöön kansallisella tasolla, olisi kohtuutonta, jos sille varattaisiin ainoastaan mahdollisuus antaa lausunto valmiista työmarkkinatutkimuslaitoksen perustamista koskevasta selvityksestä, jota se ei ole voinut olla mukana alusta pitäen muotoilemassa.

Herra Presidentti! Jotta yhteispohjoismainen työmarkkinaohjelma voisi tavoitteissaan onnistua, on sille annettava konkreettisia vä-

litavoitteita. Niitä muotoilemaan ja tuottamaan olisi syytä perustaa pohjoismaiset tutkimusresurssit kokoava työmarkkinatutkimuslaitos. Samalla kun painotan sellaisen aikaansaamisen tärkeyttä, rohkenen ehdottaa sen sijoituspaikaksi Suomea, joka, vaikkakin Pohjoismaisen Investointipankin Helsinkiin saaneena, on sittenkin jäänyt pohjoismaisten yhteistyöelinten sijoittamisessa Ruotsia, Norjaa ja Tanskaa huonompaan asemaan ottaen huomioon sen vaikutuksen, mikä eri sihteeristöjen toiminnalla näiden maiden pääkaupungeissa on.

Tellervo Koivistos tal i svensk översättning: Herr president! I det nordiska samarbetet nåddes år 1976 en viktig etapp, då det nordiska samarbetsprogrammet på arbetsmarknadsområdet blev godkänt. Programmet reducerar kännbart bristerna i 1954 års överenskommelse om en gemensam arbetsmarknad. Det är dock naturligt att inte ett gemensamt program ens för flera varandra närstående stater till följd av politiska och andra delfaktorer kan vara tillnärmelsevis i alla frågor tillräckligt konkret och innehålla klara åtgärdsalternativ.

I samarbetsprogrammet saknar man i målsättningen för medellång sikt konkretare förslag, och detsamma gäller även målen på lång sikt. Arbetet i nordiska arbetsmarknadsutskottets (NAUT) arbetsgrupper och underutskott kommer förhoppningsvis att i fortsättningen på ett avgörande sätt komplettera och precisera samarbetsprogrammet i fråga. Om programmet vore mera konkret, skulle det i varje land föreligga större behov av att fatta beslut och avgöranden, som skulle främja förverkligandet av samarbetsprogrammets fundamentala målsättningar.

Som exempel på programmets konkreta val av utvägar kan man väl nämna punkten om stärkandet av arbetsförmedlingen, där man eftersträvar obligatoriskt meddelande till arbetsförmedlingen om öppna arbetsplatser. I praktiken kommer genomförandet av detta att öka utnyttjandet av arbetsförmedlingen. Den offentliga arbetsförmedlingen borde kunna anlita ungefär enahanda förfaringssätt i medlemsländerna. Det centrala syftet i samarbetet bör vara envar individs rätt till arbete i det egna landet. I 1954 års avtal garanterades rätten

att trätt välja mellan emigration och arbetslöshet. Ett undantag från denna regel utgör de emigranter, som före utflyttningen har haft en skälig utkomst och bostad, men som flyttar från landet för att höja levnadsstandarden s. k. målsättnings- eller levnadsstandardsemigranter.

Då man i samarbetsprogrammet som mål anger uppnåendet av full sysselsättning och jämn tillväxt samtidigt i Norden, erfordras det relativt snabba avgöranden. Rättandet av utvecklingen blir i fortsättningen desto svårare, ju längre den nuvarande utvecklingen tillåts fortgå. Medborgarnas rätt att fritt flytta och resa från ett nordiskt land till ett annat är i vår av gränser överfulla internationella värld något enastående och värdefullt. Slutresultatet är för Norden som helhet eller för något av dess medlemsländer inte lyckligt, om emigrationen är överstor och emigranterna är så unga, att något lands åldersstruktur blir snedvriden.

Den nordiska flyttningsrörelsen har nästan i sin helhet bestått av utflyttning av finländare till Sverige. Flyttningsrörelsen mellan Danmark och Sverige har efter år 1954 utgjort 9 % av den nordiska flyttningsrörelsen och flyttningen mellan Norge och Sverige har varit ännu mindre.

Av dem som 1976 flyttade från Finland till Sverige var 1 402 under 4 år gamla, 929 5—9-åringar, 607 10—14-åringar, 2 018 15—19-åringar, 4 570 20—24-åringar och 2 826 25—29-åringar. Efter dessa åldersgrupper nedgår siffrorna brant. T. ex. 45—49-åringarna var 329, 50—54-åringarna 232, osv. Nativiteten i Finland har nedgått till en nivå, som innebär att folkmängden minskar också utan emigration. Arbetskraftens utflyttning beror i fortsättningen på hur sysselsättningssituationen och förtjänstnivån utvecklas i förhållande till Sverige och Norge. Därutöver regleras emigrationstrycket av olika slags service, såsom tillgången till daghem för barn och bostadssituationen. Redan nu är det dock klart, att emigrationen snedvrider Finlands befolkningsstruktur på ett oroväckande sätt.

Också i den närmaste framtiden kommer utflyttningen till länder i fördelaktigare ekonomiskt läge att fortgå. Flyttningsrörelsernas styrka måste man i fortsättningen reglera så, att flyttningslandets behov på lång

sikt beaktas. Särskilt i mitten av 1970-talet omfattades alltmer tanken på dirigering av kapital till trakter där arbetskraft finns. Uppnåendet av detta mål på nordisk nivå förutsätter en snabb utvidgning av investerings- och produktionsarbetet. För att komma därefter behöver vi ett hela Norden omfattande regionalpolitiskt och näringspolitiskt program, som rådet bör påskynda. Investeringsbankens roll kommer att i fortsättningen även vara central.

Om man inte de nordiska länderna emellan i en nära framtid får till stånd en gemensam, konjunkturutjämnande sysselsättningspolitik, kommer emigrationen att fortgå. I Sverige har man på ett lyckat sätt tytt sig till olika sysselsättningstryggande åtgärder, bland vilka man kan nämna företräde för inhemska företag i svår ställning beträffande den offentliga sektorns beställningar på sysselsättningspolitiska grunder. Det kunde också tänkas, att samma förfarande delvis kunde tillämpas på nordisk nivå.

Ministerrådet har då det berett program och framställningar, bett om utlåtanden av den nordiska fackföreningsrörelsen. Nordens Fackliga Samorganisation NFS omfattar huvuddelen av löntagarna i Norden. Att få fackföreningsrörelsen med i planeringsarbetet fastare än nu vore klart till gagn för en balanserad utveckling i Norden. Härvid riktas uppmärksamheten på Nordiska rådets social- och miljöutskotts betänkande om ett samarbetsprogram rörande arbetsmiljöfrågor, vilket utskottet i och för sig finner vara viktigt. Likväl saknar jag i utskottets uttalande ett förslag om att både fackföreningsrörelsens och arbetsgivarorganisationernas medverkan vid utredandet av arbetsmiljöfrågorna genast från början borde tryggas. De bör inte ges blott ställningen av avgivare av utlåtanden i frågor, i vilka de obetingat har stor kompetens och erfarenhet. Det är lätt att också snabbt få till stånd reformer på arbetsmiljöfrågornas gebit, men detta skulle på nordisk nivå förutsätta, att tillbuds stående forsknings- och andra resurser förenas. Detta borde vara ett av de centrala målen i det uppskisserade samarbetsprogrammet på arbetsmiljöområdet.

Till denna fråga ansluter sig nära de i rådet i form av ett medlemsförslag väckta

förslaget om upprättande av ett nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor. Ett lyckat samfällt verksamhetsprogram på arbetsmarknadsområdet kräver, såsom i motiveringen till framställningen därom säges, en ytterst omfattande utrednings- och undersökningsverksamhet. För närvarande bedrivs sådan verksamhet separat i varje nordiskt land och ett tydligt dubbelarbete kan iakttagas. Om vi förutsätter att det nordiska samarbetet skall vara en för alla parter och för helheten verkligen nyttig sak, vore den lättast förverkligade samarbetsformen härvidlag ett samordnande av undersöknings- och utredningsarbetet, sålunda att de knappa andliga och ekonomiska resurserna inte skulle ödslas på samtidig utredning av en del frågor, medan på samma gång andra, kanske mycket viktiga undersökningsobjekt framskjuts med hänvisning till de knappa undersökningsresurserna. Det är alldeles klart, att den av mig i början av mitt anförande efterlysta större konkretiseringen i det gemensamma arbetsmarknadsprogrammet kan förverkligas blott därigenom, att man utför en verkligt effektiv och snabb utredning i ärenden, där det förefinns brister och där det finns möjligheter till samverkan.

Genom separat undersökningsarbete i varje enskilt land fördröjs uppnåendet av detta mål. Blott genom sammanslagning av forskningsresurserna kan man inom skäligen tid nå konkreta resultat inom programmet för arbetsmarknadsområdet. Ett samordnande av arbetsmarknadsundersökningen i de nordiska länderna är obestridligen av behovet påkallat. Av denna orsak är Nordiska rådets social- och miljöutskotts rekommendation om skyndsamt utredning av behovet av ett nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor på sin plats. Också när detta utredningsarbete görs, bör man enligt min åsikt understryka arbetsmarknadsorganisationernas vikt i allmänhet och särskilt fackföreningsförelsens uppfattnings relevans vid frågans utredande. Då fackföringsrörelsen genom sin dagliga verksamhet inverkar på arbetsmarknaden på nationell nivå, vore det oskäligt, att den enbart skulle beredas en möjlighet att avge utlåtande om den färdiga utredningen rörande grundandet av institutet för arbetsmarknadsfrågor, i vars ut-

formning den inte från början har kunnat medverka.

Herr president! För att det nordiska arbetsmarknadsprogrammet skall lyckas i sina målsättningar, bör det ges konkreta etappmål. För att utforma och ange dessa vore det skäl att grunda institutet för arbetsmarknadsundersökningar, vilket skulle koordinera de nordiska forskningsresurserna Samtidigt som jag understryker vikten av att institutet upprättas, vågar jag föreslå, att det skulle placeras i Finland, som fastän landet har fått Nordiska investeringsbanken förlagd till Helsingfors, det oaktat är i en sämre ställning i jämförelse med Sverige, Norge och Danmark beträffande placeringen av nordiska samarbetsorgan, då man beaktar den inverkan som de olika sekretariatens verksamhet har i dessa länders huvudstäder.

Meddelande

Det meddelades, att statsrådet Bo Turesson intagit sin plats i rådet.

Mellqvist: Herr president! Under Nordiska rådets 25-åriga historia har inte minst trafikfrågor utgjort ett av de viktigaste och kanske mest konkreta samarbetsområdena. Mycket har också kunnat uträttas. Jag vill erinra om den nordiska passöverenskomsten, som redan 1952 gjorde Norden till ett enda passområde, så att ingen passkontroll förekommer vid de internordiska gränserna. Vi har i stor utsträckning lyckats göra de inhemska post- och teletaxorna nordiskt tillämpliga. På flera viktiga järnvägslinjer har en internordisk tariff införts för bl. a. fraktgods. Genom Nordiska rådets rekommendationer har vi drivit på arbetet med utbyggande av mellanriksvägar, särskilt mellan Sverige och Norge. Rekommendationer har således antagits om mellanriksvägar över Graddis, Mo i Rana—Umbuktu—Umeå (Blå vägen), Kiruna—Narvik samt över Skjomen.

Graddisvägen invigdes 1975 och projekteringsarbete för Kirunavägen pågår. Arbetet med Kirunavägen har kommit långt på den svenska sidan, även om planerna något fördröjts av att en berörd sameby anfört besvär över vägens sträckning.

Vad gäller trafikerna i norr vill jag även peka på den utredning som efter rekommendation av Nordiska rådet företagits om flygförbindelserna mellan de norra områdena av Finland, Norge och Sverige.

Ett annat viktigt samarbetsområde är trafiksäkerheten, där man på regeringsplanen efter nordisk trafiksäkerhetskonferens och en rekommendation av Nordiska rådet bildat ett samnordiskt organ, Nordiska trafiksäkerhetsrådet, som arbetar för att förenhetliga de nordiska trafikreglerna. Bland andra rådets rekommendationer märks den som gäller frågan om obligatoriska bilbälten, vilken lett till lagstiftning om bilbälten i Sverige. Vid denna session framlägger trafikutskottet förslag till rekommendation om insatser för att förbättra barnens trafikmiljö och för att bekämpa trafikonykterheten, två av de viktigaste delområdena där stort utrymme finns just för trafiksäkerhetsfrämjande åtgärder. Det är vår förhoppning att lagstiftningen i alla de nordiska länderna skall inriktas på att om möjligt komma till rätta inte minst med alkoholmissbruket i trafiken.

Öresundsproblemen har alltid varit i fokus vid Nordiska rådets sessioner. Dessa problem har alltsedan rådets tillkomst behandlats i flera rekommendationer, bl. a. om en broförbindelse mellan Själland och Skåne samt ett för Norden gemensamt storflygfält i Öresundsregionen. Öresundsfrågan ansågs färdigbehandlad i rådet i och med de danska och svenska regeringarnas överenskommelse 1973. Avtalen ratificerades dock inte av danska folketinget. Det har gjorts att en ny utredning om Öresundsproblemen pågår, som skall lägga fram alternativa förslag under 1977. Från Nordiska rådets synpunkt finns all anledning beklaga, att allt det tidigare arbetet hitintills ej givit något konkret resultat. Det är här de bistra ekonomiska realiteterna kommer in i bilden, realiteter som man måst böja sig för. Inom ramen för 1972 års transportavtal har Nordiska ministerrådet igångsatt ett antal konkreta projekt, t. ex. beträffande kollektivtrafik i tätorter, mätningar av vägslitage samt transportstatistik. Däremot synes inte mycket ha gjorts för att följa upp den synnerligen omfattande utredning, Nordtrans, som trafikutskottet lät utföra som ett led i

det arbete som mynnade ut i transportavtalet. En åjourförelse av det statistiska material som presenterades i Nordtrans står främst bland de önskemål som följer av det nordiska transportarbetet, och vi får hoppas att Nordiska ministerrådet tar itu med dessa frågor, vilket man också nyligen har aviserat.

Vi fick igår inom trafikutskottet en redogörelse för arbetet med ett handlingsprogram på turismens område inom Nordiska ministerrådets kommitté för turistfrågor. Enligt detta handlingsprogram för samarbetet på turistområdet är huvudmålet för verksamheten att främja internordiskt resande. Ett sidoordnat mål är att främja samverkan beträffande marknadsföring i utlandet för att få turister till Norden. Det bör särskilt hälsas med tillfredsställelse att ett stort projekt, som beräknas bli påbörjat nästa år, skall avse att utröna olika typer av internordiska resor som efterfrågas av folk i allmänhet och av olika delgrupper — t. ex. ungdomar, pensionärer och barnfamiljer — samt vilka krav som ställs på logi, transporter o. s. v. Man skall vidare få kartlagt efterfrågan under för- och eftersäsong då lägre priser erbjuds vid turistanläggningarna. I detta sammanhang är det viktigt att uppgifter ställs samman om tider för skolferier och semestrar här i Norden, och att man studerar vilken effekt för kapacitetsutnyttjande som en ökad spridning av skolferier och semestrar kan få.

En annan fråga av stor betydelse för turismens utveckling är arbetet inom ämbetsmannakommittén för transportfrågor i syfte att förbättra och framför allt förbilliga transporter mellan de nordiska länderna. Ministerrådet avser också att utvidga informationen om de skillnader som finns mellan Nordens länder vad gäller institutionella förhållanden, språk, kultur m. m. för att på så sätt minska de besvär som åsamkas resenärerna. Informationen bör även inriktas på gällande bestämmelser om trafik, naturskydd o. s. v. Projekt som snart borde kunna tas upp är också informationsbroschyrer om valutabestämmelser, om bestämmelser då det gäller rätt till jakt, fiske, färdsel i naturen och liknande frågor, som många kanske är ovetande om. En enhetligare lagstiftning i Norden på dessa områden skulle

givetvis underlätta för nordiska medborgare att besöka grannländerna.

I sammanhanget bör även nämnas det bidrag som en ökad turism kan ge till glesbygderna genom att skapa större aktivitet i näringslivet där. I norr har lokala initiativ tagits för att främja en sådan utveckling. Sålunda har de regionala turistcheferna på Nordkalotten efter initiativ av Nordkalottkommittén gått samman i något som kallas Nordkalottens turistråd.

Ja, herr president, detta var en redogörelse för några av de frågor som är aktuella inte minst från trafikutskottets synpunkt. Några har förts fram till praktisk tillämpning, andra väntar fortfarande på sin lösning. Men det mest angelägna är att vi har kunnat i samarbete åstadkomma resultat som kommer att skapa bättre kommunikation mellan Nordens folk.

Ib Christensen: Hr. præsident! Anker Jørgensen, K. B. Andersen og Poul Hartling har redegjort for de officielle danske synspunkter vedrørende EF og vedrørende Norden. Jeg skal redegøre for andre synspunkter i Danmark i denne sag.

Gennem Danmarks enegang i De europæiske Fællesskaber er der lagt grunden til en ny, tragisk splittelse i Norden. Alle øvrige nordiske lande har klaret deres samarbejdsforhold til EF gennem fornuftige frihandelsaftaler. Færøerne holder sig uden for EF-medlemskab, og flertallet i Grønland stemte nej ved folkeafstemningen i 1972. Kun Danmark valgte medlemskabets vidtrækkende og, som det viser sig, mere og mere konsekvensrige forpligtelser.

Ministre og andre ledende politikere fra de øvrige nordiske lande har med høflig anerkendelse af Danmarks ret til selv at vælge sin europæiske politik talt om værdien for Norden af Danmarks medlemskab, den informations-, kontakt- og måske påvirkningsmulighed, dette giver i EF. Det er svært at vurdere, om disse officielle udsagn er fuldstændigt dækkende for vurderingen, selv i officielle kredse i vore nordiske brødrefolk. Men mig forekommer det, at Danmarks enegang ikke kan andet end svække det nordiske samarbejde gennem de bindinger, som EF-medlemskabet i sti-

gende grad lægger på Danmark. Og mig forekommer det indlysende, at Nordens røst i den europæiske politik og i verdenspolitikken, herunder i FN, havde været stærkere, dersom Danmark havde valgt samme arrangement med EF, som de øvrige nordiske lande har valgt.

For Danmark betyder medlemskabet af EF en voksende orientering i centrale politiske spørgsmål mod syd. Det drejer sig om, at Danmark nu er underlagt EF i handelspolitikken, landbrugspolitikken, fiskeripolitikken og i erhvervspolitikken i øvrigt. Også i arbejdsmarkeds- og uddannelsespolitikken skrider en ensretning og fælles politik frem i EF. På det skattepolitiske område harmoniseres den indirekte beskatning, startende med merværdiafgiften. Andre centrale dele af den økonomiske politik samordnes og harmoniseres også.

På utallige enkeltområder vælter tonsvis af forordninger og direktiver ned over Danmark med voksende national umyndiggørelse til følge. Den grundlæggende og afgørende forskel på de europæiske fællesskabers sammenslutningsmodel på den ene side og de nordiske landes samarbejdsmodel på den anden side er, at i EF er systemet lukket, centralistisk og ganske autoritært præget, tilsigtende, som det hedder i Romtraktatens forord: en sammenslutning, der skal gøres stadig snævrere, mellem de europæiske folk. Derimod er samarbejdet i Norden præget af åbenhed, folkelig deltagelse og hvilende på frie, selvstændige nationers frivillige samarbejde om spørgsmål af fælles interesse.

Forskellen og perspektiverne ses tydeligst i de forskellige planer om en europæisk union, som EF-parlamentet og de øvrige EF-institutioner har vedtaget, og hvor målet både er et lovgivende parlament og med tiden en europæisk regering.

Det siger sig selv, at ethvert skridt mod realiseringen af disse vidtrækkende mål vil bringe Danmark længere væk fra Norden. Dette vil også være tilfældet ved den planlagte indførelse af direkte valg til EF-parlamentet, idet disse valg uundgåeligt betyder en voldsom forøgelse af EF-parlamentets politiske vægt over for EFs Ministerråd, hvor dog endnu hersker en slags

uofficiell vetoret för de enkelte medlemslande.

Vore nordiske brødrefolk skal vide, at Danmarks nuværende europæiske politik ikke har det danske folks helhjertede tilslutning. Danskerne foretrækker Norden som samarbejdspartner og føler, at forudsætningerne for Danmarks EF-medlemskab vakler. Ikke siden august 1973 har der i opinionsundersøgelserne været flertal for Danmarks medlemskab af De europæiske Fællesskaber. Den seneste gallupundersøgelse viser, at 50 pct. af de danske vælgere nu ville stemme nej til EF, kun 31 pct. ville stemme for. Af den sidstnævnte gruppe går kun 45 pct. — eller 14 pct. af samtlige vælgere — ind for et udvidet politisk samarbejde i EF. Disse tal afspejler en stigende folkelig bevidsthed om, at Danmarks selvbestemmelsesret og nordiske tilhørsforhold bør værnes.

Der er bekymring i Danmark for, at det øvrige Norden om ikke andet så bilateralt, arrangerer sig uden om Danmark. I det nordiske samarbejde vil det i voksende omfang blive belastende for Danmark, at EF-medlemskabets bindinger har forrang fremfor enhver anden international aftale, vi måtte have indgået.

Det øvrige Norden skal vide, at der i Danmark findes en politisk opposition, der prioriterer vort nordiske tilhørsforhold højere end andre internationale tilknytninger, og som arbejder for en ændring af Danmarks europæiske politik i overensstemmelse hermed.

Palm: Herr president! Herr Willoch ansåg i gårdagens debatt att jag på ett mycket "bombastiskt" sätt i Föreningen Nordens gåvobok hade efterlyst de nordiska borgerliga partiernas alternativ till den nordiska arbetarrörelsens program.

Vi lyssnade förgäves under gårdagen för att få ta del av något borgerligt alternativ. Även om herr Willoch — som en av konservatismens främste representanter i denna församling — höjde rösten så hjälpte det inte. De borgerliga står ur programsynpunkt med tomma händer!

Ett av bidragen till de konservativas profilering i nordisk politik under senare tid

är den enhetsfront med rådets kommunister som uppstod när man försökte bekämpa förslaget till den nordiska investeringsbanken.

Detta — herr Willoch — är sannerligen inte mycket att ställa upp med på den politiska räkenskapens dag.

Herr president! Åtskilligt av den kritik som vanligtvis riktas mot Nordiska rådets arbete bottnar i brist på överblick. Innan beslut kan fattas måste frågorna förberedas i många organ och på olika nivåer som försvårar denna helhetssyn på det nordiska samarbetet. Den förkättrade pappersfloden växer, men det är oftast nödvändigt.

Många frågetecken i anslutning till det nordiska samarbetet blir säkerligen obehövliga när vår informationsverksamhet har utvecklats i nivå med de krav medborgarna förväntar sig av en tidsenligare informationsverksamhet i dagens samhälle. Vi är nu på väg att förbättra informationen i nordiska frågor. Vi vet att här återstår mycket att göra. Massmedierna betyder naturligtvis oerhört mycket i detta sammanhang, men det räcker inte att räkna antalet programminuter i TV och radio eller antalet spaltcentimeter i tidningspressen. Det krävs dessutom betydligt aktivare insatser av oss själva för att en fördjupad kunskap, om det vardagliga nordiska samarbetet skall uppnås. Detta arbete som är så fritt från sensationella inslag kräver nya grepp. På initiativ av informationskommittén har en flerårig plan utarbetats, som kräver ökade resurser de närmaste åren. Det måste stå klart att skall vi på lång sikt ha någon möjlighet att få förståelse för det vardagliga nordiska samarbetet måste informationsfrågorna inta en mycket framskjuten plats, som också har markerats i några inlägg i generaldebatten.

Eftersom information i så hög grad måste handla om resurser och resultat vill jag erinra om hur vi för några år sedan hade en ganska omfattande diskussion om kostnaderna för det nordiska samarbetet. Inom rådet ansågs att vi fått våra budgetfrågor otillräckligt klarlagda. Rådet beslöt då tillsätta en budgetkommitté under ledning av Danmarks nuvarande utrikesminister K. B. Andersen.

Den kommittén fick i uppdrag att föreslå åtgärder för hur Nordiska rådets budget-

och kontrollfrågor skulle lösas. I dag har budgetarbetet fått en tillfredsställande lösning, där parlamentarikerna på nära håll kan följa och påverka utvecklingen. Vi måste nu argumentera för de anslag som vi begär och vi har nu en god överblick över de olika kostnaderna i det nordiska samarbetet.

Men uppgiften för budgetutredningen var tvåfaldig. Utöver budgetfrågorna skulle också åtgärder för en bättre insyn och kontroll åstadkommas. Den uppgiften lades på respektive utskott.

I dag finner vi att denna dubbla funktion allttjämt kan ställas under diskussion. Erfarenheten har nämligen visat att utskottens ledamöter har knappt om tid för att mera grundligt göra denna mera djupgående analys av alla aktiviteter som bedrivs inom respektive verksamhetsområden. För detta krävs betydligt mer tid än vad utskottsledamöterna normalt avsätter vid de sammanträden som vi håller.

Mot den bakgrunden — och med hänsyn till den kritik som ofta riktas mot oss politiker för vårt bristande intresse att följa upp resultaten av våra beslut som vi själva fattat — har vi, några socialdemokratiska ledamöter av rådet, helt nyligen väckt ett medlemsförslag. Detta förslag innebär att rådet bör utreda hur vi i fortsättningen skall utföra även det kontroll- och granskningsarbete som var en del av budgetkommitténs uppgifter. Flera skäl talar för detta. Rådets 25-åriga verksamhet ger perspektiv på arbetet, och det kan därför finnas skäl till att Nordiska rådets arbetsformer mera generellt borde bli föremål för analys och utvärdering.

Vi är inte talesmän för åtgärder som leder till en snål och småskuren strävan till nedskärningar. Vi är angelägna att få en verksamhetsplan som på ett så effektivt sätt som möjligt tar till vara Nordiska rådets både personella och materiella resurser för

att möta de ökade anspråk som anmäler sig under en nära framtid.

Inom ministerrådet har stora förbättringar skett för att åstadkomma ett så rationellt arbete som möjligt, medan det finns utrymme för vissa reformer på parlamentarikersidan. Vi nämner flera exempel på detta i vårt medlemsförslag.

För att nå förbättringar i våra arbetsformer anser vi därför att utredningsgruppen bör rekryteras från expertorgan inom de olika nordiska ländernas statsförvaltning som sysslar med administration och rationaliseringsfrågor jämte parlamentariker i Nordiska rådet. Vi anser det också naturligt att även representanter för de anställda inom Nordiska rådets administration får tillfälle att delta i detta utredningsarbete för att tillsammans med andra sakkunniga utanför Nordiska rådet tillföra vårt arbete erfarenheter som de gjort inom sina respektive verksamhetsområden.

Ett fullföljande av det förslag som vi för fram i medlemsförslaget innebär en påbyggnad av det arbete som utfördes av budget- och kontrollkommittén och kan innebära en betydande förbättring av insynen och möjligheter till påverkan inom dessa områden.

Mot denna bakgrund vill jag, herr president, rikta uppmärksamheten på vårt medlemsförslag i förhoppning om att en sådan översyn kommer till stånd.

Vad vi vill med vårt förslag — och det vill jag än en gång understryka, — är att få ett Nordiskt råd som använder sina resurser genom en verksamhetsplanering på bästa möjliga sätt för att möta de stora arbetsuppgifter som nu onekligen ligger framför oss.

Sedan generaldebatten avbrutits, avslutades mötet kl. 12.05.

Protokoll

4:e mötet

Fredagen den 1 april 1977 kl. 14.30

Presidenter: V. J. Sukselainen (1—5), Olof Palme (5—11) och Poul Hartling (11—25)

Dagordning:

1. C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet

Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets persidium (fortsatt generaldebatt)

2. E 13: Fråga till Nordiska ministerrådet om tillämpningen av det nordiska samarbetsprogrammet på arbetsmarknadsområdet (D 1977/19/1975/s)

3. E 3: Fråga till Nordiska ministerrådet om skeppsmedicinsk forskning (D 1977/10/1969/s)

4. E 7: Fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter (D 1977/3/1974/s)

5. E 6: Fråga till Nordiska ministerrådet om det tilltagande missbruket av tunga narkotiska preparat i de nordiska länderna (D 1977/32/1973/s)

E 16: Fråga till Nordiska ministerrådet om effektiviserat samarbete mellan narkotikapolis och andra myndigheter (D 1977/32/1973/s)

6. E 17: Fråga till Nordiska ministerrådet om inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning (D 1977/27/1974/s)

7. E 8: Fråga till Nordiska ministerrådet om färjeförbindelser mellan Vasa och Umeå (D 1977/1/1975/t)

8. E 10: Fråga till Nordiska ministerrådet om harmonisering av transportstöd

9. E 14: Fråga till Nordiska ministerrådet om utbyggnaden av Nordiska hälsovårdshögskolan

10. E 15: Fråga till Nordiska ministerrådet om stödordningen för den nordiska grannlandslitteraturen

11. E 11: Fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk språkkonvention (D 1977/29/1966/j)

12. E 5: Fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk samverkan mot politiska våldsdåd (D 1977/31/1973/j)

13. E 1: Fråga till Nordiska ministerrådet om nordiskt patentsamarbete (D 1977/11/1973/j)

14. E 12: Fråga till Nordiska ministerrådet om åtgärder för att förhindra massfångsten av nordiska flyttfåglar

15. E 2: Fråga till Nordiska ministerrådet om åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet (D 1977/15/1976/k)

16. E 4: Fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk kursbok i historia (D 1977/14/1972/k)

17. E 9: Fråga till Nordiska ministerrådet om utvidgat nordiskt idrottssamarbete (D 1977/16/1975/k)

18. C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet om det nordiska samarbetet (*juridiska utskottets betänkande*)

D 1977/5/1966/j: Meddelande om rekom-

mendation nr 5/1966 angeående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen

D 1977/29/1971/j: Meddelande om rekommendation nr 29/1971 angående de gemensamma nordiska institutionernas ställning

19. A 472/j: Medlemsförslag om en nordisk konvention om regler för godkännande av datasystem på ADB som innehåller personupplysningar m. m.

20. Dokument 1 A: Rapport från Nordiska rådets presidium om ändringar i arbetsordningen för Nordiska rådet

21. A 477/j: Medlemsförslag om införande av offentliga utskottsutfrågningar i Nordiska rådet

22. A 480/j: Medlemsförslag om avgivande av regeringsberättelse om det nordiska samarbetet till de nordiska parlamenten

23. A 495/j: Medlemsförslag om självständig färöisk representation i Nordiska rådet

24. D 1977/6/1970/j: Meddelande om rekommendation nr 6/1970 angående lagstiftningen beträffande medborgarskap för barn

D 1977/7/1970/j: Meddelande om rekommendation nr 7/1970 angående jämlikhet vid naturalisation

25. D 1977/27/1971/j: Meddelande om rekommendation nr 27/1971 angående privatlivets helgd

26. C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet om det nordiska samarbetet (*ekonomiska utskottets betänkande*)

C 35/e: Berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling

D 1977/2/1972/e: Meddelande om rekommendation nr 2 1972 angående samverkan på det mättekniska området

D 1977/13/1973/e: Meddelande om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar

D 1977/15/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat

D 1977/16/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst-västhandeln

D 1977/21/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete

D 1977/22/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning

D 1977/23/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten

D 1977/6/1975/e: Meddelande om rekommendation nr 6/1975 angående Nordtests arbetsformer

D 1977/18/1975/e: Meddelande om rekommendation nr 18/1975 angående nordisk investeringsbank

C 127/e: Berättelse om Nordel

C 128/e: Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor

1

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbete och Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium (fortsatt generaldebatt)

Westerlund: Herr president! Den förverkligade och planerade utbyggnaden av kärnkraften inom Norden gör att man inom snaraste framtid måste uppnå enighet om hur reaktoravfallet i de nordiska länderna skall hanteras och i vilka former det skall lagras. Dessa problem tas bl. a. upp i ett medlemsförslag till denna rådssession. Förslaget om en nordisk utredning är värt allt stöd. Ett utvidgat nordiskt samarbete bör därtill utformas så, att det tar hänsyn till enskilda nordiska länders behov av och

möjligheter till ett vidare internationellt samarbete och helt oberoende av om också utbyggnaden av kärnkraftverk icke är aktuell i samtliga nordiska länder som vi känner till.

I kärnkraftsdebatten i Finland har särskilt svenska folkpartiet hävdad den åsikten, att det är påkallat att kritiskt granska kärnkraftens roll i energiförsörjningen. Överdimensionerade kärnkraftsprogram får inte tvinga fram avgöranden, som i framtiden visar sig vara både nationalekonomiskt och miljömässigt ohållbara. Att allt flera och helt säkert redan nu, och jag vill särskilt understryka det, den överväldigande majoriteten av bl. a. svenska folkpartiets medlemmar och väljare kraftigt emotsätter sig byggandet av kärnkraftverk över huvud taget, är ett faktum som enligt min mening i det här sammanhanget bör understrykas. Världen över erkänns i dag att också den fredliga användningen av kärnkraft är förknädd med alltför stora problem. Förrän man beslutar om ytterligare nya kärnkraftverk och sålunda samtidigt alltför ensidigt binder sig och blir beroende av kärnkraften som energikälla, borde man hålla en andehämtningspaus för att få praktiska driftserfarenheter från de kärnkraftverk som nyligen har kört i gång.

Med tanke på att vi dessutom under de närmaste åren på många håll i världen intensivt forskar och utreder alternativa energikällor, som kan ge upphov till helt nya värderingar inom energipolitikens område, har vi ytterligare anledning till en restriktivare inställning till kärnkraftens utnyttjande. Ytterligare kan på goda grunder hävdas, att det under de närmaste åren kommer att göras betydande nya erfarenheter inom kärnkraftens område, som leder till att många ännu i dag osäkra frågeställningar kan bli besvarade. Även om man kunde bortse från stora katastrofer på grund av deras låga sannolikhet uppstår det i varje fall små missöden som kräver avstängningar och reparation av reaktorerna. Dylika tätt återkommande stopp leder i sin tur till dålig driftsekonomi. Nuvarande reaktortyper anses inte heller annars utgöra goda investeringsobjekt.

En av huvudpunkterna i diskussionen om förtroende för kärnkraften som energi-

källa är hur man i framtiden skall hantera och förvara kärnkraftens högaktiva avfall. Det starkt radioaktiva bränsleavfallet måste enligt uppgift förvaras i tusentals år utan att komma ut i biosfären. Om från avfallet separeras plutonium och andra besläktade transuraner, så måste återstoden uppskattningsvis förvaras 6—800 år utan att komma ut i biosfären eller i geologiska formationer som ingen människa kan komma åt på den tiden. De risker som är förknippade med avfallshanteringen måste därför elimineras på ett betryggande sätt, innan nya steg kan tas inom kärnkraftssektorn. Medborgarnas rätt att känna ansvar för kommande generationers säkerhet och trygghet kan heller inte åsidosättas. Säkerhetsriskerna och frågor i anknytning till avfall och bränslerester måste således ytterligare noggrant utredas. Visar det sig, att en fullgod och tillfredsställande lösning av avfallsfrågorna inte snabbt kan fås, borde kärnkraftens roll under ett första skede minimeras för att senare helt utgå.

Samtidigt bör energibehovets tillväxt med alla till buds stående medel dämpas. Genom effektivare användning av existerande energikällor, tekniska förbättringar inom industri och bostadsbyggande, starkare tonvikt på kollektiva trafikmedel och andra energisparande åtgärder kan det här målet nås utan att konsumenternas eller medborgarnas välfärd på något sätt försämras. De hittills framförda prognoserna för energikonsumtion förutsätter en alltför stor ökning av energibehovet både i Finland och i de andra nordiska länderna och borde därför omprövas. Vår energiförsörjning bör även i fortsättningen tryggas, huvudsakligen genom konventionell kraftproduktion.

Det nordiska samarbetet på energiområdet har snabbt utvidgats under de senaste åren. Däremot har samarbetsmöjligheterna i fråga om utnyttjande av alternativa energikällor inte utretts i nämnvärd grad. Det är därför motiverat att utvidga samarbetet även inom den här sektorn för att undersöka möjligheten att utnyttja sådana alternativa energikällor som jord, värme, solenergi och vindkraft. Nordiska rådet bör därför förutsätta att forskningen på energiområdet ges tillräckliga resurser och att man i varje lands energiförsörjning utnytt-

jar all tilgjengelig internasjonell forskning betræffande dessa s. k. alternativa energikällor.

Herr president! Att Nordiska rådet särskilt bemödar sig om en intensifierad forskning betræffande hantering och lagring av radioaktivt avfall kan ses som ett uttryck för det ansvar man inom detta auktoritativa forum känner för denna oerhört viktiga fråga. Därför hoppas jag, att man under denna råds-session skall godkänna ekonomiska utskottets förslag i ärendet som konkret förutsätter en aktivare forskning inom ifrågavarande område.

Arne Nilsen: Herr president! I dette jubileumsåret står det som ei viktig oppgåve å føre samarbeidet vidare og å byggje det ut på nye område i takt med dei behov som melder seg. Ikkje minst vil dette vere aktuelt innan energi- og industripolitikken i Norden, slik vi har fått skissert av den norske industriministeren.

Dei norske olje- og gassressursane opnar for nye viktige praktiske samarbeidstiltak. Det er neppe for mykje sagt at vi her har eit område som vil kunne skape ein ny dimensjon over det nordiske samarbeidet. Med tanke på utviklinga på Nordkalotten ser vi tydeleg kor viktig det vil vera å få klårlagt snarast råd kva for ressursar som eksisterer utanfor kysten av Nord-Noreg.

Også dei perspektiv som opnar seg gjennom eit nærmare tosidig nordisk samarbeid innan oljeforsyning og petrokjemisk industri basert på Nordsjøoljen, viser kva for interessante samarbeidsoppgåver vi etter kvart står framfor. I denne samanheng vil eg peike på ei spesiell side ved det norsk-svenske samarbeidet som ikkje har vore kommentert i denne debatten. Det gjeld spørsmålet om dei to aktuelle stadene for utbygging av raffineringsskapasiteten — Brofjorden i Sverige og Mongstad i Vest-Noreg.

Eg har festa meg ved at på norsk side er det mellom anna gitt uttrykk for vilje til å drøfte langsiktige leveringar av raffinerte produkt, og at slike leveringar kunne vere knytta til ei utbygging av Mongstad-raffineriet i norsk regi.

Ei interessant side sett frå eit samarbeidssynspunkt er den kostnadsjamføring som er

gjort for etablering av ny raffineringsskapasitet med 7 mill. årstonn ved Brofjorden og ei motsvarande utbygging av raffinernet på Mongstad. Ved denne jamføringa er utgangspunktet at begge anlegg skal kunne levere same produktspektrum til den svenske marknaden.

I samband med den rapporten som nå ligg føre om det svensk-norske energi- og industrisamarbeidet, vil eg understreke følgjande:

Med den kapasitet vi kan oppnå på Mongstad gjennom utnytting av dei store investeringane som alt er lagde ned der, må det vere rimeleg å legge eit fellesnordisk heilskapssyn til grunn i spørsmålet om raffineriutbygging.

Kan Mongstad også dekke behovet på tosidig basis, bør det telje sterkt at ved ei slik løysing vil vi kunne unngå bruk av økonomiske ressursar til reising av eit nytt anlegg der behovet kan dekkast tilfredsstillande gjennom eksisterande anlegg i eit anna land.

Det som ved ei slik totalvurdering vil vise seg å vere fornuftig økonomisk planlegging og ressursbruk, bør også vere ein viktig faktor for den konklusjon som skal trekkast om lokalisering av raffineringssprosjektet. Når skilnaden i investeringskostnader i dette tilfellet dreier seg om heile 930 mill. norske kr. i Mongstads favør, er dette eit moment som bør vege tungt. Både ressursbruk og samfunnsøkonomisk omsyn synest nokså klart å peike i retning av at ein bør satse på Mongstad.

Set vi det nordiske samarbeidet inn i jubileumsperspektiv, vil avtalen om den felles nordiske arbeidsmarknaden stå fram som ein grunnpilar i samarbeidet. Dette legg eit stort ansvar på regjeringane. Skal ein slik avtale ha reelt innhald og gi reell valfridom til den einskilde borgar, må dette sikrast gjennom ein politikk som realiserer målet om full sysselsetting.

Men vi veit at økonomi og sysselsetting blir påverka også av internasjonale konjunkturar og av den økonomiske politikken som blir ført utafor Norden. På bakgrunn av den internasjonale økonomiske krise vi har gjennomlevd, og med den skremmande høge arbeidsløyse mange industriland framleis strevar med, må det i denne situasjonen

vere ei hovudoppgåve å samordne og mobilisere dei nordiske kreftene for å trygge arbeid og inntekt. På det internasjonale planet må vi prøve å vinne større forståing for ein økonomisk politikk der den fulle sysselsetting blir prioritert som eit overordna politisk mål.

I ei vidare utvikling av ein felles nordisk arbeidsmarknad er det fleire aspekt som er trekkast inn med større styrke enn før. Det gjeld spørsmålet om å sikre meir meningsfylte arbeidsplassar. Vi må utvikle betre og meir helsetrygge arbeidsmiljø. Dei tilsette må få meir å seie over sin eigen arbeidssituasjon. Demokratiet må i større grad også gjere sitt inntog i det daglige livet på arbeidsplassen gjennom større innverknad for dei tilsette.

Slike grunnleggande krav og behov hos arbeidstakarane høyrer med i ein aktiv og målretta sysselsettingspolitikk. Den sosialdemokratiske arbeidarrørsla saman med fagrørsla i Norden må også her gå i spissen for å brøyte veg for større tryggleik, demokrati og likestilling i arbeidslivet. Alle vil måtte erkjenne at den sosialdemokratiske arbeidarrørsla saman med fagrørsla i Norden har betydd svært mykje for utviklinga av våre nordiske velferdssamfunn. Det same gjeld samarbeidet som er nedfelt i Nordisk Råd.

Eit konkret uttrykk for den vekt dei sosialdemokratiske partia og LO legg i arbeidet med å styrkje og føre vidare det nordiske samarbeidet, viser det felles handlingsprogrammet som vart lagt fram på den nordiske arbeidarkongressen her i Helsingfors i november i fjor. Dette vil vere til stor nytte og verdi for institusjonen Nordisk Råd. Handlingsprogrammet vil framfor alt tene innbygarane i Norden og arbeidet med å gi dei nordiske landa eit stendig betre namn i det internasjonale samfunnet.

Mirjam Tuominen: Herra puheenjohtaja! Tarkoitukseni on puheenvuorossani puuttua varsin laajaan keskusteluun, jonka suunnitelmat pohjoismaisesta TV-satelliitista ovat herättäneet. On selvää, että tekniikan kehitykseen on suhtauduttava myönteisesti ja edistettävä kaikkia keinoja kansainvälisten yh-

teyksien ja yhteisymmärryksen parantamiseksi. Kaiken tekniikan suhteen pätee kuitenkin sama sääntö: sen mahdollisen kehityksen hyöty tai vaara ihmisille ja yhteiskunnalle on riippuvainen siitä, miten uutta tekniikkaa käytetään. Näin on laita myös pohjoismaisen TV-satelliitin. Jos sitä voidaan käyttää kansojen keskinäisen yhteisymmärryksen edistämiseen ja toisen maan kulttuurin tunnetuksi tekemiseen, satelliitti on hyvinkin edistettävä asia. Valitettavasti nykyisissä suunnitelmissa ja yleensä tiedotusalojen kehityksessä — ei vähiten Suomessa — on piirteitä, joiden johdosta monet suunnitelmaan liittyvät seuraamukset on asetettava vähintään kyseenalaisiksi.

Ensinnäkin on muistettava, minkälainen on ollut viestityksen kehitys viime vuosina Suomessa — niin kuin yleensä kapitalistisissa maissa: Ala monopolisoituu hyvin nopeasti, niin päivälehdet, viikkolehdet kuin myös esim. elokuvatuotanto ovat yhä harvemmissä käsissä. Tiedotus yhdenmukaisuutta, tulee yhä köyhemmäksi ja latteammaksi. Varsinkin viikkolehdistöstä on alkanut tulla yhdenmukaisen länsimaisen roskakulttuurin — julkisjuttuineen, valheellisine rakkaustarinoineen, turruttavine päiväuniineen jne. — avoimia kanavia. Ajetaan nimenomaan ja ainoastaan suurten monopolien intressejä, passivoiden tietoisesti ihmisiä, eristäen heitä todellisesta elämästä ja ympäröivästä yhteiskunnasta, luoden ihmisvastaisia arvoja.

Tällaisessa tilanteessa, joka varmasti kaikille on valitettavan tuttu, tulevat juuri yleisradioyhtiöt yhä tärkeämmiksi. Niiden vastuu kasvattajina ja totuudenmukaisen kuvan antajina — käyttäkseni Suomen yleisradion ohjelmäsäännöstön määritelmää — jatkuvasti suurenee. On luotava todelliset ja hyvät toimintaedellytykset yleisradioyhtiöille täyttää niiden tätä tehtävää. Niille on asetettava selvät tavoitteet kasvat-, kulttuuri- ja informaatiotyössä, luotava ohjelmäsäännöstöjä, jotka lähtevät kunkin maan todellisista oloista, yhteiskunnallisesta tilanteesta, edesauttamaan tavoitteiden saavuttamista.

Suunniteltu pohjoismainen TV-satelliitti tulisi nielemään paljon varoja. Se aiheuttaisi suuria lisäkustannuksia yleisradioyhtiöille. Valitettavastihan tilanne on nykyi-

selläänkin jo taloudellisesti erittäin vaikea yleisradiotoiminnan alalla. Edellytykset ovat huonontuneita sen johdosta. Yleisradiossaakin joudutaan yhä useammin turvautumaan halpaan viihteeseen sanan kaikessa merkityksessä. Suunniteltu pohjoismainen TV-satelliitti tulisi nielemään paljon varoja, ja aiheellisesti nousee kysymys: Eikö yhtiöiden oma toiminta olisi ensin saatettava taloudelliseen kuntoon? Lisäkustannuksia se tulee merkitsemään myös yksityisille kansalaisille. Taloudellisia seikkoja vielä tarkempia ovat ohjelmapoliittiset ja kulttuurinäkökohdat.

Suunnitelman mukaan ohjelmat tulisivat siis suoraan satelliitilta koteihin. Olisi tietty määrä kanavia, joiden välillä olisi mahdollista valita. Jokainen maa itse päättää, mitä se lähettää eli myös päättää, mitä se lähettää muihin Pohjoismaihin. Ja ohjelmatuotannon pohjana olisivat jokaisen lähettäjämaan omat ohjelmatoiminnan säännöt, riippumatta siitä minkälaisia säännöstöjä vastaanottomaassa on.

Me olemme Suomessa — aivan kuin muissakin Pohjoismaissa — katsonet, että yleisradiotoiminnan on oltava maan päättävien elinten valvonnassa. Valtio antaa oikeudet toiminnalle, valtiollisten parlamentaaristen elinten kautta hyväksytään suunnitelmat, luodaan säännöt sekä valvotaan niiden toteuttamista. Nykyisten TV-satelliittisuunnitelmien mukaan tämä tulisi mahdolliseksi. Parlamentaarinen valvonta poistuisi kokonaan, koska suurin osa tuotannosta tulevista ohjelmista olisi oman maan parlamentin valvonnan ulkopuolella. Nykyiset suunnitelmat lähtevät tavallaan siitä oletuksesta, että meillä olisi jonkinlaiset ylipohjoismaiset hallitukset ja parlamentit, ja niin kuin tiedämme, näinhän asia ei ole. Koko valvontajärjestelmä romuttuisi siten käytännössä, toimisimme nykyisen yleisradiotoimintamme peruseriaatteita vastaan. Yleisradioiden kasvatustehtävä tulisi lähes mahdolliseksi nykyisten TV-satelliittisuunnitelmien toteutuessa. Kokonaisvaltaisia suunnitelmia olisi mahdollon tehdä, kun ne jälleen koskettaisivat vain osaa ohjelmistoa. Samoin tulisi lähes mahdolliseksi laatia ja ylläpitää kansallisia ohjelmatoiminnan säännöksiä, koska ei millään tavalla voitaisi valvoa, että maahan tu-

leva ohjelmisto niitä noudattaisi. Päinvastoin nykyisissä satelliittisuunnitelmissa juuri korostetaan, että ohjelmista vastaa lähettävä maa ja lähetykset tapahtuvat kunkin maan ohjelmäsäännösten pohjalla eikä näiden säännösten tarvitse olla täysin sopu-soinnussa keskenään. Esimerkiksi Suomessa olemme parhaillaan uusimassa ohjelmatoiminnan säännöstöämme. Näillä näkymin näyttää siltä, että kysymyksillä, jotka liittyvät väkivaltaan ja rauhaan, tulee olemaan keskeinen asema uusissa säännöksissä eli että väkivaltaa on vähennettävä minimiin ja ohjelmien tulee olla sellaisia, että ne edistävät rauhaa ja kansojen välisiä ystävällisiä suhteita. Miten voisimme taata, että muiden maiden ohjelmat täyttäsivät nämä ehdot?

Tähän liittyy myös tärkeä ulkopoliittinen aspekti. Pohjoismailla on erilainen ulko- ja turvallisuuspoliittinen status. Siksi täälläkin on korostettu, että näitä kysymyksiä ei oteta Pohjoismaiden neuvoston käsittelyyn. Täällä on myös mainittu huomiota herättänyt Norjan eräiden lehtien Suomen rauhanpolitiikkaa loukkaava kirjoittelu, joka on Nato-suuntauksen inspiroima, mutta ei varmastikaan paranna myönteisiä edellytyksiä pohjoismaiseen yhteistyöhön. Se on joukkotiedotusvälineitä koskeva vakava ongelma, jota suunnitelmissa pohjoismaisesta TV-satelliitista ei voi sivuuttaa.

Tärkeä näkökohta on myös jokaisen maan kansallisten kulttuurin edistäminen ja sen tunnetuksi tekeminen. Kevyen viihteen, läntisten sarjafilmiä ym. senkaltaisten ohjelmamuotojen välityksellä virtaa maihimme ylikansallinen — paremmin ehkä kansallisen kulttuurin vastainen — ns. valhekulttuuri. Tällaisia ohjelmia on kaikissa Pohjoismaissa jo aivan tarpeeksi, liikaakin. TV-satelliittisuunnitelmien toteutuessa nykyisessä muodossaan olisi mahdollista katsoa lähes yksinomaan tällaista ohjelmistoa aamusta iltaan näkemättä yhtään vaihtoehtoista, elämänmyönteistä, inhimillisiä arvoja korostavaa ohjelmaa, joka perustuu oman maan todellisiin olosuhteisiin. On täysin ymmärrettävää, että moni kansalainen kovan työpäivän jälkeen, taloudellisten vaikeuksien väsyttämänä, sensaatio- sekä kaupallisen lehdistön luomassa kulutusilmapiirissä hakeutuu edellä mainitun ns. viihdeohjelmiston piiriin. Se ei ole mikään katastrofi

niin kauan kuin myös vaihtoehtoilla on tarpeeksi näkyvä asema ja niille annetaan riittävästi sijaa. Kansallisista olosuhteista ja taustasta lähtevä elämänmyönteinen ja totuudenmukainen kulttuuri ja informaatio voittaa aina, siitä ei ole epäilystäkään, jos se vain tunnetaan. Mutta nykyiset TV-satelliittisuunnitelmat voivat jo luoda sellaisen valhekulttuurin muurin, että aito kansallinen kulttuuri häviää sen taakse.

Aivan erityisessä vaarassa olisi monien ns. kansallisten kielivähemmistöjemme asema informaatiokentässä. Ottakaamme esim. ruotsinsuomalaiset tai suomenruotsalaiset. Tänäpäin he saavat ohjelmaa omalla kielellään asuinmaassaan eli yhteiskunnassa, jossa he asuvat, vaikuttavat ja saavat jokapäiväistä leipäänsä. Jos nyt Suomeen virtaisi jatkuvasti ruotsinkielistä ohjelmaa Ruotsista ja Ruotsiin suomenkielistä ohjelmaa Suomesta, on luultavaa, että hyvin moni suomenruotsalainen katsoisi lähes yksinomaan ruotsalaista ohjelmistoa, ruotsinsuomalainen suomalaista ohjelmistoa. Pitkän tähtäimen seuraukset voisivat tästä olla tuhoisat. Näin ruotsinsuomalaiset ja suomenruotsalaiset eristäytyisivät ja etäännyisivät hyvin paljon asuinmaansa yhteiskunnasta, muodostaisivat eräänlaisen kulturellisen ja poliittisenkin tyhjiön. Omassa yhteiskunnassaan he olisivat passiivisia, oma kansallinen vähemmistökulttuuri saattaisi joutua hyvin uhatuksi. Lisäksi voisi syntyä tilanne, jossa Suomessa ei enää tunnetaisi niin suurta tarvetta tehdä suomenruotsalaisille ohjelmia. Ajateltaisiin, että saavathan he aivan tarpeeksi ohjelmia omalla kielellään Ruotsista, ja päinvastoin on Ruotsissa ruotsinsuomalaisen suhteen. Tämä vain lisäisi kielteisiä seurauksia kansallisille vähemmistöille.

Aivan erillinen — ehkä ei niin tärkeä ohjelmakenttä kuin edellä mainitut ohjelmapoliittiset ja kulturelliset kysymykset — muodostuu suunnitelman synnyttämistä juridisista ongelmista. Tässä viittaa nimenomaan tekijänoikeuteen liittyviin kysymyksiin, vaikka muitakin on. On kuitenkin hyvin hämmästyttävää, että näinkin pitkälle on jo lähdetty valmistelemaan suunnitelmaa, ilman että siihen liittyvät tekijänoikeudelliset ongelmat olisi mitenkään ratkaistu. Minkälaiset korvaukset maksettai-

siin tekijöille, kun näin syntyisi yleispuhjoismaiset markkinat, miten maksettaisiin ja kuka maksaisi? Tästä on olemassa eräitä suunnitelmia, mutta vain suunnitelmia eikä ole mitään takeita, että ne olisivat ohjelma-tekijöiden mieleen. Monet järjestöt ovat jo esittäneet suuria epäilyksiä satelliittisuunnitelmaan nähden.

Satelliittisuunnitelmassa ei voi edetä ennen kuin kaikki nämä kysymykset on selvitetty juuriaan myöten. Tietenkin on paikallaan edistää yhteistyötä Pohjoismaiden kansojen välillä myös informaation ja kulttuurin alalla. Nykyiset TV-satelliittisuunnitelmat eivät kuitenkaan välttämättä sitä tee. Seuraukset voivat olla jopa päinvastaiset. Eivätkä nykyiset suunnitelmat edes mahdollisen TV-satelliitin suhteen ole ainoat mahdolliset. Voisi myös ajatella, että se merkisi toimisi linkkinä yleisradioyhtiöiden välillä, jolloin esim. koordinointi sekä muiden maiden ohjelmien sijoittaminen oman ohjelmiston kokonaisuuteen tulisi huomattavasti helpommaksi. Ainakin on selvää, että näitä asioita on syytä pohtia erittäin tarkkaan, ennen kuin mihinkään konkreettisiin suunnitelmiin voidaan ryhtyä — päätöksistä puhumattakaan.

Mirjam Tuominen tal i svensk översättning: Herr president! Det är min avsikt att i mitt inlägg beröra den rätt omfattande debatt, som framkallats av planerna på en nordisk TV-satellit. Det är klart, att man skall ställa sig positiv till teknisk utveckling och främja alla medel för att förbättra internationella kontakter och samförstånd. I fråga om all teknik gäller dock samma regel: nytan eller risken av dess eventuella utveckling för människorna och för samhället är beroende av, hur den nya tekniken användes. Detta är också fallet beträffande den nordiska TV-satelliten. Om den kan användas för att främja samförståndet mellan folken och för att sprida information om ett annat lands kultur, är satelliten i hög grad en sak som förtjänar att främjas. Tyvärr ingår i de nutida planerna samt i utvecklingen av informationssektorerna i allmänhet — inte minst i Finland — drag, med anledning av vilka många med planen sammanhängande följder måste minst sagt ifrågasättas.

För det första måste man komma i håg,

vilken som varit kommunikationens utveckling under de senaste åren i Finland — liksom i de kapitalistiska länderna i allmänhet: Branschen blir mångsidigare mycket snabbt, såväl dagspressen, veckotidningarna — som också till exempel filmproduktionen styrs av allt fåtaligare personer. Informationen förenhetligas, blir allt fattigare och plattare. I synnerhet veckopressen har i allt högre grad börjat bli en öppen kanal för västerländsk skräpkultur — med sina popparhistorier, lögnaktiga kärlekshistorier, försoffande dagdrömmar osv. Det tjänar uttryckligen och enbart de stora monopolens intressen, människor passiviserar medvetet, isoleras från det verkliga livet och från det omgivande samhället, och det skapas människofientliga värden.

I en sådan situation — som säkert är beklagligt bekant för var och en — blir just rundradiobolagen allt viktigare. Deras ansvar som uppfostrare och som givare av "sanningsenlig bild" — för att använda definitionen i Finlands rundradios programregler — blir ständigt större. Man måste skapa verkliga och goda verksamhetsförutsättningar för rundradiobolagen att fylla deras denna uppgift. De måste få tydliga målsättningar i uppfostrar-, kultur- och informationsarbetet, man måste skapa programregelsystem som utgår från varje lands faktiska förhållanden, det samhällsläget, för att bidra till att målsättningarna kan nås.

Den planerade nordiska TV-satelliten skulle kräva mycket medel. Den skulle åsamka rundradiobolagen stora tilläggskostnader. Beklagligt nog är ju läget även för närvarande redan ekonomiskt mycket svårt inom rundradioverksamheten. Förutsättningarna är försämrade av den anledningen. Även inom rundradion måste man därför allt oftare tillgripa billig underhållning i ordets samtliga bemärkelser. Den planerade nordiska TV-satelliten skulle kräva mycket medel, och med skäl ställer man sig frågan, huruvida inte bolagens egen verksamhet först borde fås i ekonomiskt tillfredsställande skick. Tilläggskostnader kommer också att åsamkas enskilda medborgare.

Ännu viktigare än de ekonomiska omständigheterna är de programpolitiska och

kulturella synpunkterna.

Enligt planen skulle programmen alltså komma direkt från satelliten till hemmen. Det skulle finnas ett visst antal kanaler, mellan vilka man skulle ha möjlighet att välja. Varje land avgör självt, vad det sänder, avgör alltså också vad det sänder till övriga nordiska länder. Och grundvalen för programproduktionen skulle bestå av varje sändarlands egna regler för programverksamhet. — Oberoende av hurdana regler mottagarlandet har.

Vi har i Finland — precis som i de övriga nordiska länderna — ansett att rundradioverksamheten måste stå under kontroll av landets beslutande organ. Staten beviljar rättigheterna till verksamheten, genom statliga parlamentariska organ godkännes planerna, skapas reglerna samt övervakas deras genomförande. Enligt de nuvarande TV-satellitplanerna skulle allt detta bli omöjligt. Den parlamentariska kontrollen skulle elimineras fullständigt, emedan största delen av produktionen, av de inkommande programmen, skulle stå utanför kontrollen av det egna landets parlamentariska organ. De nuvarande planerna utgår på sätt och vis från det antagandet, att vi hade något slags över-nordiska regeringar och parlament. Och som vi vet, är detta ingalunda fallet. Hela övervakningssystemet skulle sålunda omintetgöras i praktiken; vi skulle handla emot vår nuvarande rundradioverksamhets grundprinciper.

Rundradiobolagens uppfostrarfunktion skulle bli nästan omöjlig, om de nuvarande TV-satellitplanerna förverkligas. Det skulle vara omöjligt att bereda övergripande planer, då de åter skulle beröra enbart en del av programmen. Likaså skulle det bli så gott som omöjligt att sammanställa och upprätthålla nationella regler för programverksamhet, då man på intet sätt skulle kunna övervaka, att det till landet kommande programmet är i överensstämmelse med dessa regler. Tvärtom betonas det i de nuvarande satellitplanerna direkt, att det sändande landet svarar för programmen och att sändningarna sänds på grundval av vart lands programregler, och att dessa regler på intet sätt behöver vara i fullständig överensstämmelse med varandra.

Till exempel i Finland håller vi för närvarande på att förnya våra regler för programverksamheten. För tillfället förefaller det som om frågor som ansluter sig till våld och till fred skulle komma att ha en central ställning i de nya reglerna, alltså att våldet måste minskas till minimum och att programmen bör vara sådana, att de främjar fred och vänskapliga förhållanden mellan folken. Hur kan vi garantera, att de övriga ländernas program uppfyller dessa villkor?

Härmed är också förenad en viktig utrikespolitisk aspekt. De nordiska länderna har olika utrikes- och säkerhetspolitisk status. Därför har det också här betonats, att dessa frågor inte upptas till behandling i Nordiska rådet. Här har också nämnts det uppmärksammade skrivers i vissa norska tidningar, som kränkt Finlands fredspolitik och som inspirerats av NATO-inriktningen, men som säkert inte ökar de positiva förutsättningarna för nordiskt samarbete. Det är ett med massmedia sammanhängande allvarligt problem, som inte kan förbises vid planerna på en nordisk TV-satellit.

En annan viktig synpunkt är också att främja varje lands nationella kultur och göra densamma känd. Genom lätt underhållning, västerländska seriefilmer och andra liknande programformer strömmar till våra länder en övernationell s. k. lögnkultur — som kanske närmast är fientlig mot nationell kultur. Dyliga program förekommer i samtliga nordiska länder redan tillräckligt — till och med alltför rikligt. Om TV-satellitplanerna förverkligas i deras nuvarande form, skulle det vara möjligt att enbart titta på sådana program från morgon till kväll utan att se ett enda alternativt program, som är livsbejakande och betonar mänskliga värden samt grundar sig på det egna landets verkliga förhållanden. Det är helt förstäeligt, att många medborgare efter en hård arbetsdag och trött av ekonomiska svårigheter och inom en av sensations- och den kommersiella pressen skapad förbrukningsatmosfär söker sig till ovannämnda såkallade underhållsprogram. Detta är ingen katastrof så länge som även alternativen får en tillräckligt synlig ställning och de ges tillräckligt utrymme. Den från nationella förhållanden och nationell

bakgrund utgående livsbejakande och sanningensliga kulturen och informationen vinner alltid, det råder intet tvivel därom, om man bara känner till denna kultur och information.

Men de nuvarande TV-satellitplanerna kan redan skapa en sådan mur av lögnkultur, att en äkta nationell försvinner bakom den.

En alldeles speciell risk skulle rikta sig mot våra talrika så kallade nationella minoriteters ställning i informationsfältet.

Låt oss ta till exempel sverigefinnarna eller finlandssvenskarna. I dag får de program på sitt eget språk, i sitt bosättningsland, dvs. i samhället som de bor. verkar och får sitt dagliga bröd i.

Skulle det nu ständigt strömma svenskspråkigt program till Finland från Sverige och finskspråkigt program till Sverige från Finland, är det sannolikt att många finlandssvenska skulle nästan enbart titta på svenska program, och sverigefinne på finländska program. Långtidsföljerna av detta skulle kunna vara mycket ödesdiga. Härigenom skulle sverigefinnarna och finlandssvenskarna isolera sig och fjärra sig till och med mycket långt från sitt bosättningslands samhälle, de skulle utgöra ett slags kulturellt och även politiskt tomrum. I sitt eget samhälle skulle de vara passiva, den egna nationella minoritetskulturen kunde bli mycket hotad.

Dessutom skulle det kunna uppstå en situation, i vilken man i Finland inte mera känner ett så stort behov att laga program för finlandssvenskarna. Man skulle tänka, att de ju får alldeles tillräckligt med program på sitt eget språk från Sverige. Och tvärtom skulle man förhålla sig i Sverige till sverigefinnarna. Detta skulle bara öka de språkliga konsekvenserna för nationella minoriteter.

Ett alldeles skilt — och kanske inte lika viktigt problemfält som ovannämnda politiska och kulturella frågor — utgörs av de av planen framkallade juridiska frågorna. Och härvid hänvisar jag uttryckligen till upphovsrättsliga frågor, även om det också finns andra. Det är emellertid mycket förvånande, att man redan har gått så pass långt med planens förberedelser, utan att de därmed sammanhängande upphovsrätts-

liga frågorna vore på något sätt lösta. Huruvida ersättningar skulle man betala åt upphovsmännen, när det härigenom skulle uppstå en allmän-nordisk marknad, hur skulle man betala och vem skulle betala?

Härpå finns det en del planer, men bara planer, och det finns ingen garanti för att de skulle vara behagliga för programarbetarna. Många organisationer har redan uttryckt stort tvivel beträffande satellitplanen.

I fråga om satellitplanerna kan man inte gå vidare, innan alla dessa frågor har grundligt utretts. Naturligtvis är det på sin plats att främja samarbetet mellan de nordiska folken också på informationens och kulturens område. De nuvarande TV-satellitplanerna gör emellertid inte nödvändigt detta — följderna kan vara till och med de motsatta. Och de nuvarande planerna, inte ens i fråga om en eventuell TV-satellit, är inte de enda möjliga. Man skulle också kunna tänka sig, att en satellit fungerar som länk mellan radiobolag, i vilket fall t. ex. koordineringen och placeringen av de övriga ländernas program i de egna programmens helhet skulle bli betydligt lättare. Det är åtminstone klart, att det är skäl att överväga dessa omständigheter mycket noga, innan några som helst konkreta planer kan uppställas, för att inte tala om beslut.

Meddelande

Det meddelas, att statsrådet Birgit Friggebo intagit sin plats i rådet.

Kristian Albertsen: Hr. præsident! Anledningen til, at jeg har ønsket at fremføre nogle bemærkninger, er, at der i svensk presse har været fremført en kritik mod den danske grænsekontrol. Baggrunden for disse udtalelser i den svenske presse er nogle bemærkninger, der fremføres af formanden for juridisk udvalg i den svenske rigsdag, medlem af Nordisk Råd, Astrid Kristensson, idet det anføres som hovedbetragtning, at Danmark tager relativt let på grænsekontrollen.

Nu er dette jo for Nordisk Råd og for samarbejdet i Norden noget overordentlig fundamentalt, idet pasunionen og den deraf følgende grænsekontrol er et af de mest

betydningsfulde skridt og en af de mest betydningsfulde enheder i arbejdet inden for Nordisk Råd, og derfor føler jeg mig forpligtet til over for forsamlingen her at gøre nogle bemærkninger herom, således at den betragtning, som er fremført, kan blive dementeret. For hvis det var tilfældet, at man i Danmark tog relativt let på grænsekontrollen, ville man derved ryste den overenskomst, der er mellem de nordiske lande med henblik på at opretholde denne, tror jeg, af de fleste borgere højt værdsatte ordening.

Forholdet er det, at i praksis er langt den væsentligste del af denne grænse- og paskontrol en opgave, som næsten ensidigt påhviler Danmark, fordi den største del af trafikken foregår via Danmark, og den har til formål at sikre, at alle udlændinge, der indrejser til landet, er i besiddelse af et gyldigt pas og eventuelt visum, samt at de er i besiddelse af midler til deres underhold.

Videre skal kontrollen sikre, at udlændinge ikke rejser ind med henblik på at tage ulovlig beskæftigelse eller eventuelt begå kriminalitet eller ernære sig på uhelderlig måde.

Denne kontrol beskæftiger i Danmark 220 mennesker. I 1976 indrejste der — jeg tror, det tal vil chokere denne forsamling — 31 mill. mennesker. Heraf var ca. halvdelen, nemlig 16 mill., skandinaver, og af de resterende 15 mill. var omkring 90 pct. statsborgere i EF-lande eller Nordamerika, som erfaringsmæssigt ikke giver særlige problemer. Paskontrollen kan i sådanne tilfælde indskrænkes til et eftersyn af pas. Derudover føres en mere intensiv kontrol med hensyn til de ca. 1 1/2 mill. indrejsende fra østeuropæiske lande eller fra lande i den tredje verden. Udlændinge, der søger indrejse, uden betingelserne herfor er opfyldt, bliver afvist, og antallet af afvisninger har i de seneste 3 år været stigende. I 1974 var det 4.900, i 1975 var det 6.100, og i 1976 var det 13.800. For det sidste tals vedkommende må jeg dog sige, at der skal tilgodeses en ændret praksis for de vesttyske indkøbsrejsende, der rejser uden pas eller identitetskort, idet de er blevet afvist i skærpet omfang inden for det sidste år.

Jeg må derfor fastslå, at der ikke er holdepunkter for de af Astrid Kristensson

fremförte bemärkningar i Svenska Dagbladet om, at danskerne tager let på grænsekontrollen. Baggrunden for, at man fra svensk side har gennemført stikprøvekontrol over for indrejsende fra Danmark, er således ikke, at den danske kontrol har svigtet, men at Sverige ensidigt og med relativt kort varsel i 1976 gennemførte visumtvang over for tyrkiske statsborgere.

Kontrollens effektivitet kan også belyses ved at bemærke følgende oversigt over tilbagetagelser fra Sverige i henhold til den nordiske paskontroloverenskomst. I 1973 drejede det sig om 141 personer, i 1974 om 80 personer, og i 1975 var tallet nede på 60 personer. Hvis — og jeg understreger udtrykkeligt hvis — den danske kontrol havde været lemfældig, måtte antallet af tilbagetagelser have været langt større. Noget andet er, at disse tilbagetagelser af forskellige grunde medfører en del problemer for tilsynet med udlændinge.

Det er også antydnet i den nævnte artikel, at der har været tale om en såkaldt narkotikatrafik. Kontrollen med dette farlige begreb er imidlertid ikke noget, der kommer ind under grænsekontrollen, men det er en opgave, som alene tilfalder det danske toldvæsen.

Jeg har ønsket at fremføre disse betragtninger, fordi jeg mener, det er rimeligt og rigtigt, at Nordisk Råd bliver orienteret om den faktiske arbejdsgang på dette område, og jeg kan understrege, at vi fra dansk side opfatter den opgave som særdeles seriøs. Det er en krævende opgave i kraft af Danmarks geografiske beliggenhed, og det er en naturlig opgave at tildele os.

Astrid Kristensson: Herr president! Jeg kender mig hedrad av att förmannen i Nordiska rådets juridiska utskott tar upp en liten intervju, som svensk press hade med mig när justitieutskottet besökte de södra delarna av Sverige.

Jag vill också säga att det — som herr Albertsen och andra väl känner till — inte är alldeles säkert att rubriksättningen när en intervju publiceras svarar mot vad man verkligen har sagt.

I den här intervjun framhöll jag särskilt

två saker. Den första var att vi i de nordiska länderna sätter stort värde på det öppna samhället och på den passfrihet, som vi har haft under några år och som skall bestå.

Vidare sade jag att Danmark har ett utsatt läge — Poul Hartling sade för övrigt detsamma här i går. Danmark hör ju till Norden men också till den gemensamma marknaden. Därför kommer Danmark att spela en betydelsefull roll när det gäller kontrollen av dem som reser in till det nordiska området.

Vad jag sade som skulle kunna uppfattas som kritik var, att man därför måste ställa stora krav på Danmark när det gäller gränskontrollen — krav som det sannerligen inte är så lätt för Danmark att uppfylla. Såvitt jag förstår, är det ett gemensamt nordiskt intresse att uppmärksamma de här frågorna.

Jag har själv rest efter gränsen mellan Danmark och Schleswig-Holstein, och jag måste verkligen säga att det inte är någon lätt uppgift att bevaka den gränsen. Jag är väl medveten om den enorma strömmen av resande via Danmark, herr Albertsen, och förstår att det inte är praktiskt möjligt att kontrollera alla människor som reser där. Men självklart kan man genom stickprov upprätthålla en viss kontrollerande funktion, och det sker ju för närvarande.

Men jag konstaterade också — och det är ett faktum — att vissa utlänningar som kanske inte är önskvärda i något av våra nordiska länder raskt passerar Danmark med kurs på Sverige. Den tendensen är klar. Sverige har blivit ett attraktivt land — orsakerna har jag inte möjlighet att gå in på här — och det är både på gott och på ont.

Därför tycker jag att vi har anledning att försöka bedöma hur man skall kunna kombinera dessa två till synes oförenliga önskemål: det öppna samhället och kravet på en ökad, effektiv kontroll. Om den här debatten kan leda till att vi i nordiskt sammanhang ännu mer uppmärksammar nödvändigheten av att söka förstärka det nordiska samarbetet i detta avseende och förstärka kontrollen när det gäller exempelvis den internationella brottsligheten, terrorismen och narkotikahandeln så har menings-skiftet här varit av värde.

Westerholm: Herr president, bästa kolleger! För en medlem i Nordiska rådet som för första gången har den äran att vara med på sessionen och därtill en jubileumssession, har det varit mycket inspirerande att få del av de starkt varierande och starkt färgade ordalydelserna i talen. Det att talen har varit mångskiftande och delvis starkt politiskt färgade är bra förstäligt när det gäller ett organ, som är samlat av medlemmar från en numerärt rik partiskala från fem nordiska länder.

Partierna i ett nordiskt land har i allmänhet sina fränder i de andra nordiska länderna och därav följer, att en viss kamp även har uppstått gällande, vilka ärenden som tas upp på allvar och vilka som icke kommer upp på dagordningen. Det har varit mycket positivt att konstatera, att arbetarpartierna kraftigt medverkat till de resultat, som har er nåtts under dessa 25 förflutna år av nordiskt samarbete. Med det sagda vill jag inte påstå, att inte även de högersinnade partierna skulle ha aktivt deltagit i detta samarbete och fått mycket till stånd.

Under dessa två dagar har man haft den känslan, att det som här diskuterats och det som görs inom Nordiska rådet bär bristen av ett helhetstänkande, som säkerligen skulle vara till fördel för hela samarbetet inom Nordiska rådet. Vissa samhällsgrupper kommer nog kraftigt fram i de motioner som gjorts, men icke alla. Arbetet är rätt så ensidigt och betjänar inte alla samhällskretsar. De starka grupperna får i allmänhet alltid rätten på sin sida, men de svaga och små grupperna blir förbigångna.

Därtill måste man konstatera, att de ärenden som inom Nordiska rådet kommer till behandling, präglas i allmänhet mycket starkt av enbart det yttre välståndet, där emot är det brist på förslag som strävar till att uppehålla det inre välståndet. Lars Korvald hänvisade i går här i sitt tal till det, att människan inte lever av bröd allena, och det vill även jag som medlem av ett kristet parti understryka.

I vår tid ser det ut som om det kristna inflytandet allt mer har avmattats. Som följd därav har även massor av svårigheter uppstått i samhället. Brottsligheten har ökat, alkoholförbrukningen har stigit över måttan, högaktningen av livet har fått ett hårt slag

bl. a. i form av abortlagarna som litet varierande i de nordiska länderna i praktiken representerar s. k. fri abort. Ingen eller bara få tar upp frågan om vad allt den negativa livsföringen leder till och vad den kostar samhället. Få vill ju nu för tiden höra talas om moral, men det bör minnas, att moralen kommer fram i alla samhällsuppgörelser det må vara fråga om överenskommelser på arbetsmarknadsområdet, ekonomiska avtal, sociala åtgärder, således alldeles vad som helst.

Hela livet är byggt på grund av vissa lagar, som även oskrivna äro i kraft. Om vi bryter mot dessa lagar bryter vi även emot livet. Om vi stiftar lagar, som är i strid med dessa skrivna livets lagar, är följderna alltid negativa.

I våra nordiska kristna partier har vi funnit en gemensam linje, som vi även vill följa. Vi vill speciellt understryka, att de kristna värderingarna bör vara som grund för hela samhällsbyggandet, om vi önskar att detta uppbyggnadsarbete skulle ha positiva följder. Dessa värderingar leder oss även till det, att vi ser bättre den nöd, som finns i stora världen och speciellt i de underutvecklade länderna. Det arbete bl. a. våra finska missionärer har gjort under ett århundrade har haft en icke så liten betydelse för de folk, som fått del av detta arbete. Det har varit den bästa och billigaste hjälp man kan tänka sig för de underutvecklade länderna.

Herr president! Jag vill avsluta mitt tal med en önskan, att vi alla medlemmar både i det Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet skulle tänka om i fråga om en del saker och ställa oss själva frågan om allt det arbete som gjorts i Nordiska rådet varit enbart positivt. Bör vi inte alltid först tänka på den grund vi bygger på? Ett på lös jord byggt hus faller nog ihop och jag tror vi alla hoppas, att det hus vi gemensamt här strävar att bygga upp, skulle stå fast i både bättre och sämre vind och väder.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av Nordiska ministerrådets berättelse, C 1, fortsätter i rådets fem utskott.

Rådet beslöt att lägga Rapport från Nordiska rådets presidium till handlingarna.

2

E 13: Fråga till Nordiska ministerrådet om tillämpningen av det nordiska samarbetsprogrammet på arbetsmarknadsområdet (D 1977/19/1975/s)¹

Björklund: Herr president! Jag nöjer mig alltså med att kort redogöra för motiveringarna i spörsmålet. En väldigt väsentlig punkt i det nordiska samarbetsprogrammet på arbetsmarknadsområdet gäller strävan till kanalisering av den emigrerande arbetskraften via ländernas officiella arbetsförmedlingar. Denna strävan har nödvändiggjorts av behovet att minska utflyttande arbetares och deras familjers otrygghet och särproblem, som så ofta förvärrats genom olämpliga eller direkt olagliga metoder som tillämpats inom den privata personalrekryteringen. Nu har takten i utflyttningen från Finland till Sverige åter ökat och fortfarande är det en betydande del, tidtals större delen, av dem som flyttar som inte utnyttjar de officiella förmedlingskanalerna. Med tanke på detta faktum hade man väntat sig, att ministerrådet i sin berättelse till denna session hade upplyst parlamentarikerna om ministerrådets konkreta planer för att fullfölja denna punkt i arbetsmarknadsavtalet. Så är tyvärr inte fallet och därför vill jag ställa följande fråga, som lyder:

Vilka åtgärder har ministerrådet för avsikt att vidta för att effektivisera genomförandet av punkten om förstärkt arbetsförmedling i programmet för samarbete på arbetsmarknadsområdet och därmed bidra till att en större del av den överflyttande arbetskraften kanaliseras via de officiella arbetsförmedlingsmyndigheterna?

Statsrådet Ahlmark: Herr president! Arbetsministrarna har kommit överens om att jag på nordiska ministerrådets vägnar skall besvara herr Björklunds fråga.

Nordiska ministerrådet vill inledningsvis peka på att arbetsmarknadsmyndigheterna vid internordisk förmedling av arbetskraft följer de riktlinjer för denna förmedling som år 1973 fastställdes av Nordiska arbetsmarknadsutskottet.

Eftersom herr Björklund nämner Finland och Sverige särskilt, kan jag nämna att vi

¹ *Frågan tryckt s. 1902.*

under de senaste åren har satsat åtskilligt i de bägge länderna på att förbättra arbetsförmedlingsservicen. Vi har utarbetat informationsmaterial av olika slag, vi har haft ett omfattande utbyte av arbetsförmedlingstjänstemän som vi skall fortsätta med. Vi har också inrättat en särskild arbetsgrupp för samarbetet inom ramen för 1973 års kanaliseringsavtal. I den arbetsgruppen ingår representanter såväl för arbetsmarknadsmyndigheterna som för fackliga organisationer och arbetsgivarorganisationer. Arbetsgruppen träffas fyra gånger per år och följer noga utvecklingen på arbetsmarknaden och i flyttningsrörelserna. Det är därför ingen överdrift att påstå, att samarbetet mellan Finland och Sverige på detta område är mycket nära och förtroendefullt.

Vi är alltså i bägge länderna och tillsammans upptagna med frågan hur vi fortlöpande kan förstärka arbetsförmedlingarnas roll vid flyttningen mellan Finland och Sverige. Vi vet, att andelen flyttande arbetsökande som har fått arbete genom arbetsförmedlingen har ökat. Men vi vet också att ytterligare ansträngningar måste göras innan resultatet kan anses tillfredsställande. Det är alltså viktigt att genom fortsatta informationsinsatser öka de flyttandes vilja att utnyttja arbetsförmedlingen. Den bästa vägen är alltså att vi gör arbetsförmedlingen så attraktiv som möjligt, så att varje arbetsökande får klart för sig, att han eller hon för sitt eget bästa bör ta arbetsförmedlingens tjänster i anspråk. Det här innebär, att vi skall förstärka arbetsförmedlingarnas möjligheter att betjäna den arbetsökande.

Låt mig också nämna, att kretsen av parter som undertecknat 1973 års kanaliseringsavtal vidgats ytterligare i Sverige. Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet har nyligen även formellt anslutit sig till överenskommelsen. Den täcker därmed alla arbetsgivare i Sverige med undantag av de privata arbetsgivare som inte är medlemmar i Svenska arbetsgivarförbundet.

Jag har också blivit upplyst om att man från norsk sida är inställd på att rikta en framställning till arbetsgivare i Norge att de skall använda den offentliga arbetsförmedlingen vid anställandet av nordisk arbetskraft och medverka till att rekrytering

av sådan arbetskraft inte sker på ett sätt som är till skada för de övriga ländernas arbetsmarknad. Utöver en allmän uppmaning kan en särskild hänvändelse om detta riktas till enskilda företag exempelvis inom oljeindustrin och fiskeindustrin i Norge.

Jag har, herr president, hittills uppehållit mig vid det praktiska arbetsförmedlingsarbetet. Låt mig också upplysa om vad Nordiska ministerrådet och dess specialorgan på det här området är sysselsatta med. Ministerrådet har ju genom sitt samarbetsprogram satt i gång en rad projekt kring de här frågorna. Ett projekt har just igångsatts om samordning av arbetsförmedlingsmetoderna i Norden. Projektet skall utreda det kvantitativa och innehållsmässiga behovet för information om lediga platser i hemlandet och i andra nordiska länder.

En omfattande utredning om arbetskraftens och kapitalets rörlighet igångsattes sommaren 1976 och pågår fram till 1978. Utredningen vill försöka kartlägga hinder, problem och möjligheter som finns för rörligheten med sikte på att undersöka i vilken grad flyttning av arbetskraft kan ersättas med flyttning av arbetsplatser.

Hösten 1976 igångsattes ett projekt om utländsk uthyrnings- och entreprenörverksamhet. Ändamålet med den utredningen är bl. a. att klarlägga vilka riktlinjer som bör gälla för företag som opererar i och mellan länderna. Utredningen skall också klarlägga vad som skall betraktas som olaga rekrytering av arbetskraft.

Under år 1977 skall ett projekt om systematisering av informationsutbytet i Norden om arbetsmarknadsfrågor avslutas. I det projektet skall särskilt uppmärksammas information om förändringar i åtgärder från arbetsmarknadsmyndigheternas sida, utvecklingen av migrationsströmmarna och den förväntade utvecklingen på arbetsmarknaden.

Två nordiska projekt om statistik har nyligen avslutats. Utredningarna innehåller förslag till utveckling av flyttningsstatistiken och till att öka jämförbarheten mellan de nordiska ländernas arbetsmarknadsstatistik.

Sammantagna syftar de redan vidtagna åtgärderna och den pågående projektverksamheten till att stärka arbetsmarknads-

samarbetet och till att ge arbetsförmedlingarna möjlighet till bättre service. Ytterligare åtgärder kommer att övervägas då vi i höst enligt planerna påbörjar en översyn av programmet.

Björklund: Herr president! Jag vill tacka arbetsmarknadsminister Ahlmark för upplysningen. Vi fick alltså höra om arbetsförmedlingen, att ministerrådet genom att effektivisera informationen till utflyttande arbetare vill öka viljan att utnyttja de officiella kanalerna, att man fortsätter med tjänstemannautbytet och att det tillsatts en arbetsgrupp som på fyra möten varje år skall försöka följa med utvecklingen i flyttningsrörelserna. Jag tycker att dessa åtgärder är positiva och anser att det egentligen vore skäl att ministerrådet fortlöpande skulle informera Nordiska rådet och parlamentarikerna om de åtgärder som man vidtar i syfte att fullfölja det godkända avtalet. Frågan är dessutom om dessa i och för sig positiva åtgärder som vidtagits räcker till för att arbetsmarknadsavtalets målsättning på denna punkt skall kunna uppnås. Under rådande förhållanden hotar den finländska emigrationen till Sverige att ytterligare öka och jag vet att det privata rikssvenska värningsarbetet hos oss ingalunda har upphört. Det kan nämnas att i vissa fall hela kurser vid finländska yrkesutbildningsanstalter emigrerat efter slutexamen in corpore till Sverige som ett resultat av den privata personalrekryteringen. Det tycks alltså inte räcka med att man försöker göra den officiella arbetsförmedlingen mera attraktiv. Det behövs tydligen också restriktiva åtgärder mot den privata värningsverksamheten. Det är förstås inte minister Ahlmarks eller den svenska regeringens fel att Finland utbildar arbetskraft för gratis export och att vi har blivit snart sagt ett billigt rekryteringsland för Sveriges storkapital. Men det gemensamma ansvaret för att de flyttande inte skall hamna vind för våg har alltså accepterats och personligen måste jag efter minister Ahlmarks svar framföra det önskemålet, att man i fortsättningen kanske i högre grad poängterar de åtgärder som gör det möjligt att i praktiken sätta

stopp för den privata rekryteringen och förmedlingen. Kanske man fäster större uppmärksamhet vid den här sidan av saken i samband med den översyn av arbetsmarknadsprogrammet som minister Ahlmark här nämnde.

Statsrådet Ahlmark: Herr president! Jag förstår den oro som herr Björklund uttrycker. Alla vet ju att antalet flyttande mellan Finland och Sverige varit mycket stort under de senaste åren. Toppen hade vi 1969 och 1970, då nettoutflyttningen från Finland var över 30 000 per år. Sedan kom en snabb förändring mellan åren 1971 och 1974, då det var en nettoutflyttning från Sverige till Finland. — Ett par år var det 6 000 à 7 000 personer per år som flyttade tillbaka till Finland.

Men sedan har det vänt. 1975 var nettoinvandringen till Sverige 4 400 personer, och 1976 var den 9 600 personer.

Vi har då vidtagit de åtgärder som jag utförligt redovisat i svaret för att se till att de som flyttar till ett annat land för att få jobb skall gå via arbetsförmedlingen. Vi har det intrycket både i Finland och Sverige att den privata värvningen har minskat påtagligt under senare år. Arbetsmarknadsministeriet i Finland följer denna fråga mycket nära. Det är olagligt med en privat värvning av det slag som vi talat om. När så sker påtalas det också från arbetsmarknadsministeriet i Finland.

Från svensk sida har vi vidtagit den åtgärden att alla medlemmar i Svenska arbetsgivareföreningen måste följa kanaliseringsavtalet av 1973 och alltså gå via arbetsförmedlingen och inte skaffa arbetskraft på egen hand. Nu har vi de senaste veckorna fått även Kommunförbundet och Landstingsförbundet och därmed den offentliga sektorn, som växer ganska snabbt i Sverige, att träda in i samma avtal.

Om någon arbetsgivare bryter mot avtalet påtalas detta av arbetsmarknadsstyrelsen, som talar om för arbetsgivaren vilka regler som gäller.

Allt detta har vi gjort för att det skall bli lättare för den som söker ett jobb att grunda sitt beslut på ett tillräckligt faktaunder-

lag, så att riskerna för besvikelser och misstag blir mindre. Ett problem är naturligtvis att man inte kan tvinga en arbetssökande att gå till arbetsförmedlingen. Det kan vi inte göra när det gäller vårt eget land och naturligtvis inte heller vid flyttningar mellan länderna. Det är då viktigt — och där tror jag att herr Björklund och jag är överens — att vi gör arbetsförmedlingens tjänster så lockande som möjligt.

Vi har gjort mycket, men jag tror att åtskilligt återstår att göra. Det vi gjort på det här området har skett i ett nära och förtroendefullt samarbete mellan Finland och Sverige. I det arbetet deltar arbetsmarknadsparterna i de båda länderna. På det sättet skapar vi den bästa grunden för ett fortsatt samarbete. Det här samarbetet har också i internationella sammanhang — exempelvis inom OECD — ställts upp som en förebild för andra länder, och det sporrar oss till att göra vårt samarbete ännu bättre.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i social- och miljöutskottet.

3

E 3: Fråga till Nordiska ministerrådet om skeppsmedicinsk forskning (D 1977/10/1969/s)¹

Anna-Greta Skantz: Frågan om en gemensam nordisk skeppsmedicinsk forskning har aktualiserats genom en rekommendation i Nordiska rådet till de nordiska regeringarna.

Rekommendationen antogs 1969 och är således nu 8 år gammal.

Inom rådets social- och miljöutskott har frågans behandling inom regeringsorganen följts med stort intresse under åren. Arbetsmiljöproblemen har fått en alltmer framstående plats i den allmänna debatten i alla de nordiska länderna och har också satt sin prägel på arbetet i Nordiska rådet. Sjöfolkens arbetsförhållanden har därvid särskilt uppmärksammats bl. a. mot bakgrund av de stora förändringar som skett beträffande

¹ *Frågan tryckt s. 1887.*

fartygens storlek, den tekniska utrustningen och fartygens korta liggetid i hamn.

Vid rådets 22:a session 1974, 2:a samlingen, ställde jag en fråga till ministerrådet huruvida ett konkret förslag rörande den skeppsmedicinska forskningen kunde väntas och i så fall när. Av det svar som då lämnades konstaterade jag att arbetet med rekommendationen inte kommit särskilt långt, eftersom inte ens en kartläggning då företagits av de frågor inom skeppsmedicinen, som skulle vara lämpade för nordiskt samarbete.

Min förhoppning var vid detta tillfälle, alltså hösten 1974, att frågan skulle vara löst på ett tillfredsställande sätt till rådets session 1975. Så skedde emellertid inte.

I social- och miljöutskottets yttrande över C. 1 nr 4/1976 aktualiserades därför på nytt frågan om den skeppsmedicinska forskningen. Ministerrådet uppmanades således att utarbeta ett konkret åtgärdsprogram till denna session för en gemensam nordisk skeppsmedicinsk forskning.

Av meddelandet om rekommendationen till denna session framgår emellertid endast, att Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning under 1975 har anordnat ett symposium om skeppsmedicinsk forskning och därefter under hösten 1976 diskuterat hur de rekommendationer och förslag, som framkommit under symposiet och samlats i en rapport, skall kunna realiserats.

Jag får tyvärr på nytt konstatera att arbetet med frågan går synnerligen långsamt. Sedan jag sist ställde min fråga, alltså för 2 1/2 år sedan, har, såvitt jag kan se, endast det skett att ett symposium hållits och att en rapport framlagts från denna.

Även denna gång vill jag uttala en förhoppning, nämligen att resultaten från detta symposium leder fram till ett program för samarbetet på skeppsmedicinens område.

Mot bakgrund av vad ovan anförts ber jag att få ställa följande fråga till ministerrådet:

Anser ministerrådet att det finns möjligheter att genomföra rekommendationen nr 10/1969 om gemensam nordisk skeppsmedicinsk forskning och, om så är fallet, kan ett åtgärdsprogram för denna forskning framläggas till rådets 26:e session?

Indenrigsminister **Egon Jensen:** Hr. præsident! Den omstændighed, at Ministerrådet ikke har udført en omfattende virksomhed i anledning af rekommendationen om skibsmedicinsk forskning, beror på forskellige forhold.

Først skal jeg nævne, at det har været meget vanskeligt nærmere at foretage en afgrænsning af det område, som berøres af rekommendationen.

Da der i de forskellige lande ikke eksisterer en særlig disciplin inden for den medicinske forskning, der dækker netop dette område, har afgrænsningsforsøgene først og fremmest drejet sig om at finde frem til problemområder med tilknytning til social- og sundhedsspørgsmål inden for søfarten og dermed beslægtede felter som f. eks. havfiskeri og olieboring.

Endvidere har det vist sig svært at angive de erhvervs-kategorier og persongrupper, der berøres af den forskning, som er nævnt i rekommendationen.

En anden faktor, som har besværliggjort og forsinket behandlingen af rekommendationen, har været vanskeligheden ved at klarlægge, hvilke myndigheder der skulle bære ansvaret for iværksættelsen af de foranstaltninger, som aktualiseredes gennem den forskningsvirksomhed, som rekommendationen tilsigter.

Som en omstændighed, der har kompliceret behandlingen af spørgsmålet, skal endvidere nævnes, at sundheds-, handels- og søfartsmyndighederne o. s. v. i de enkelte lande ikke selv udfører forskning, idet denne som hovedregel udføres inden for rammerne af de respektive forskningsråds virksomhed.

Som led i arbejdet med rekommendationen blev der i 1975 afholdt et symposium i Oslo om skibsmedicinsk forskning ved hjælp af midler fra Ministerrådets budget. Det stod imidlertid klart for arrangørerne og for deltagerne i dette symposium, at programmet ikke kunne udstrækkes til at dække alle de problemområder, som er aktuelle i forbindelse med skibsmedicinsk forskning.

De diskussioner, der fandt sted på symposiet, må betragtes som i høj grad udbyttergivende og inspirerende. En rapport fra

symposiet, der indeholder rekommandationer til de berørte myndigheder, er udarbejdet i 1976 og overgivet til Nordisk Ministerråd.

Symposiet har allerede inspireret til forskellige aktiviteter i landene. Jeg kan særligt nævne et projekt om "trivsel ombord", som ledes af Norges teknisk-naturvidenskabelige forskningsråd med deltagelse af bl. a. søfartsdirektoratet, søfartens arbejdsgiverforening og arbejdsforskningsinstitutterne, og et projekt vedrørende tandpleje hos søfolk. Sidstnævnte projekt udføres i Norges almenvidenskabelige forskningsråds regie.

Med hensyn til de fortsatte nordiske foranstaltninger vedrørende skibsmedicinsk forskning må jeg henvise til det samarbejdsprogram for social- og sundhedsområdet, som er til behandling på denne session. I samarbejdsprogrammet påpeges det bl. a., at én af målsætningerne for samarbejdet på sundheds- og sygdomsbehandlingsområde er at identificere behovet for og forudsætningerne for konkrete indsatser vedrørende særligt udsatte risikogrupper i erhvervslivet.

Formuleringen er bevidst holdt i generelle vendinger for at kunne dække så mange forskellige interessegrupper i samfundet og erhvervslivet som muligt. Det forekommer såvel sagligt som administrativt set velovervejet at angribe medicinske problemer og lignende hos forskellige risikogrupper i erhvervslivet ved at tage udgangspunkt i sådanne risikogrupperes behov. Denne fremgangsmåde må foretrækkes fremfor at søge at identificere disse grupper ved at etablere en særlig medicinsk disciplin, som på baggrund af sin udpræget tværvideenskabelige karakter vil stille yderst store krav til de myndigheder, forskningsorganer og lignende, som skal virke for foranstaltningernes gennemførelse.

Lad mig endvidere understrege, at Ministerrådet fortsat vil være opmærksomt på de risikogrupper og problemområder i erhvervslivet, som identificeres under behandlingen af rekommandationen om skibsmedicinsk forskning, selv om hele indsatsen naturligvis ikke udelukkende vil kunne samles om dette område.

Endelig kan jeg oplyse, at de nordiske

medicinaldirektører og repræsentanter for landenes medicinske forskningsråd den 30. marts i år ved et møde i Helsingfors bl. a. har drøftet, hvilke fortsatte foranstaltninger der kan træffes i anledning af rapporten fra symposiet om skibsmedicinsk forskning.

Alt i alt er der altså tale om en positiv indstilling — det vil jeg gerne understrege — men også en realistisk indstilling til de muligheder, der ligger.

Anna-Greta Skantz: Herr president! Jag tackar för svaret. Jag beklagar om jag genom min fråga föranlett att de nordiska hälsodirektörerna och företrädare för ländernas medicinska forskningsråd sammanträtt den 30 mars. Med hänsyn till det svar jag fått kommer det nog att bli nödvändigt med fler sammanträden.

Mig förefaller det som om man med olika besked — jag skulle nästan vilja säga glada tillrop — vill hålla modet uppe på ledamöterna i social- och miljöutskottet. Det räcker emellertid inte. Det måste ske något, inte med hänsyn till utskottsledamöterna och våra arbetsförhållanden utan med hänsyn till dem som berörs av rekommandationen, nämligen de ombordanställda.

Det var i maj 1968 som ett medlemsförslag om skeppsmedicinsk forskning väcktes. 1969 antog rådet en rekommandation om vidgade möjligheter för en gemensam skeppsmedicinsk forskning.

Vid rådets session 1971 ställde en norsk medlem en fråga med anledning av att ingenting skett. 1972 meddelade ministerrådet att rekommandationen överlämnats till huvudkommittén för norsk forskning.

1974 meddelade ministerrådet att rekommandationen nu tagits upp av Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning.

Vid rådets 22:a session, andra samlingen, i Aalborg 1974, frågade jag om ett konkret förslag kunde förväntas och i så fall när. Av svaret på frågan framgick bl. a. att Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning hade för avsikt att tillsätta en kommitté för kartläggning av vilka problem som är viktigast och som bör bli föremål för en gemensam nordisk forskning.

1975 meddelade ministerrådet att ett symposium om skeppsmedicinsk forskning

skulle hållas i Oslo i juni 1975. Detta symposium har sedan hållits.

Av det meddelande som i år lämnats av ministerrådet framgår att det under hösten 1976 diskuterades hur de rekommendationer och förslag som ingår i en rapport från symposiet skulle kunna realiserats. I dag får vi så höra att man den 30 mars i år samrått om fortsatta åtgärder med anledning av rapporten från symposiet.

Min förhoppning var redan 1974 att denna angelägna fråga skulle vara löst på ett tillfredsställande sätt till rådets session 1975. Jag kan nu konstatera att frågan ännu inte är löst. Jag beklagar uppriktigt att denna fråga inte drivits med större skyndsamhet än vad som skett.

Av svaret i dag framgår att det ställt sig svårt att ange de yrkeskategorier och persongrupper vilka den i rekommendationen nämnda forskningen skulle beröra. En annan faktor som försvårat och fördröjt handläggningen av rekommendationen har, sägs det, berott på att det varit vanskligt att klarlägga vilka myndigheter som skulle svara för vidtagande av åtgärder som aktualiserades genom den forskningsverksamhet som rekommendationen avser. Det är möjligt att det är svårt att göra dessa avgränsningar, men låt mig bara helt stillsamt påpeka att rekommendationen är från 1969.

Det är riktigt att bl. a. symposiet inspirerat till olika aktiviteter, och i svaret redogörs för vad som skett i Norge. Låt mig då nämna att det för någon tid sedan förekom ett inslag i den svenska radion där man tog upp arbetsmiljön för dem som arbetar på svenska fartyg. Man konstaterade att arbetsmiljön blivit sämre de senaste åren. På uppdrag av ombordanställda, redare och sjöfartsverket pågår en undersökning angående arbetsmiljön. Undersökningen, som ännu inte är helt avslutad, visar hur arbetsmiljön ombord har försämrats, samtidigt som intensiva försök görs både genom lagstiftning och på annat sätt för att förbättra arbetsmiljön i land. Buller, värme, vibrationer och skakningar har ökat när man tagit ut större effekter ur motorerna. Maskinrummen har blivit mindre, och olycksfallsrisken därmed större. Det händer sju gånger fler arbetsolyckor till sjöss än i land.

Belysning, klimat, damm, gaser och kemiska olycksfallsrisker lika väl som fysiska och psykiska belastningar samt sociala och psykologiska problem måste beaktas i den fortsatta behandlingen av denna rekommendation.

Med hänsyn till det intresse som de olika länderna visar dessa frågor tycker jag att det vore naturligt med en gemensam nordisk forskning på detta område. Det har nu gått två och ett halvt år sedan jag ställde min första fråga. Jag räknar inte med att jag i dag skall få ett klart besked, men jag hoppas innerligt att det när vi träffas till nästa session från ministerrådet skall föreligga ett förslag när det gäller denna rekommendation.

Indenrigsminister Egon Jensen: Hr. president! Jeg skal spare rådets tid. Ord gør det ikke, og jeg kan ikke her på ministerrådets vegne love, at vi næste år møder med et fuldt udarbejdet forslag. Jeg sagde i slutningen af mit indlæg, at indstillingen var positiv, men også realistisk. Med realistisk mener jeg under hensyntagen til de muligheder, der findes for at gøre noget inden for dette område.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i social- och miljöutskottet.

4

E 7: Fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter (D 1977/3/1974/s)¹

Westerholm: Herr president! År 1974 rekommenderade Nordiska rådet Nordiska ministerrådet att genomföra en nordisk specialutbildning för fysioterapeutlärare (nr 3/1974). Rekommendationen byggde på en expertutredning. Utredningen fann behovet av pedagogiskt utbildade fysioterapeutlärare vara relativt stort och förutsatte, att en ytterligare utbyggnad av fysioterapeutlärarutbildningen skulle behövas. I ministerrådets berättelse till Nordiska rådet inför dess 25:e session återfinns ej någon redogörelse för den i föregående rapport omförmälda ut-

¹ Frågan tryckt s. 1889.

redningen om vidareutbildning för fysioterapeutlärare.

I stället har denna fråga nu från att hittills ha varit en ren utbildningsfråga hänförs till arbetsmarknadsfrågorna. Enligt min mening kan det på goda grunder ifrågasättas, huruvida frågan om vidareutbildning av fysioterapeuter bör innefattas i den förenämnda överbyggande utredningen om social- och hälsovårdspersonalens arbetsmarknad. Det är att beklaga att en linje som socialpolitiska kommittén gick in för inte sedan följts upp. Ett inlemmande av denna utbildningsfråga i den stora arbetsmarknadsutredningen kan inte annat än allvarligt fördröja lösningen av fysioterapeuternas vidareutbildningsfråga. Med hänvisning till vad jag ovan anfört ställer jag följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Har Nordiska ministerrådet för avsikt att ompröva behandlingsordningen för rekommendation nr 3/1974 och skyndsamt vidtaga åtgärder för att på grundval av de i expertutredningen framlagda förslagen nr 6/1973 genomföra en vidareutbildning för fysioterapeuter i Norden?

Indenrigsminister **Egon Jensen**: Hr. præsident! I 1976 gennemførte Nordisk Ministerråd en høringsrunde over rapport nr. 6/1973 i nordisk udredningsserie og over Nordisk Råds rekommandation nr. 3/1974. Svarene viste, at man fra norsk side var positivt indstillet over for en gennemførelse af rekommandationen.

Fra finsk og svensk side indtog man en tvøvend holdning til forslaget i rekommandationen. Som motivering blev det fra finsk side anført, at der ved den foreslåede pædagogiske specialuddannelse ikke ville ske en udfyldning af huller i undervisningssystemet for Finlands vedkommende. Det synes derfor ikke formålstjenligt at gennemføre forslaget for Finlands vedkommende i den form, hvori det forelå. Videre blev det anført, at social- og sundhedsministeriet generelt indtog en forbeholden holdning over for lange fællesnordiske kurser, men at man derimod stillede sig mere positivt til korte fortsættelseskurser og seminarer for bestemte erhvervsgrupper i specialemer, inden for hvilke de nationale ressourcer ikke

var tilstrækkelige, eller hvor man på forhånd kunne forudsige, at en nordisk informationsudveksling havde særlig aktualitetsværdi eller i øvrigt havde en særlig betydning.

Det svenske socialdepartement konstaterede i sin udtalelse, at de hørte instanser generelt havde stillet sig skeptisk til en videreuddannelse af fysioterapeuter i form af en særlig nordisk uddannelse, som den var skitseret i nordisk udredningsserie nr. 6/1973. I lighed med socialstyrelsen mente socialdepartementet, at der burde være mulighed for fysioterapeuter til at opnå videreuddannelse gennem fagstudier ved nationale universiteter og højskoler. De pædagogiske studier burde henlægges til pædagogiske institutter og lærerhøjskoler, og i denne forbindelse kunne det blive aktuelt at etablere et nordisk samarbejde.

Fra dansk side har vi indtaget en afventende holding til rekommandationen med den motivering, at indenrigsministeriet i slutningen af 1976 har nedsat et udvalg, der skal overveje en revision af grunduddannelsen af ergo- og fysioterapeuter. Dette udvalg skal samtidig undersøge behovet for pædagogisk videreuddannelse af ergo- og fysioterapeuter, og udvalget vil i denne forbindelse bedømme det aktuelle nordiske forslag om pædagogisk specialuddannelse af fysioterapeuter.

Af det anførte fremgår, at der — set i et samlet nordisk perspektiv — næppe for tiden er de fornødne forudsætninger til stede for at gennemføre rådets rekommandation nr. 3/1974. Jeg ønsker dog stærkt at understrege, at Ministerrådet er opmærksomt på fysioterapeuternes behov og også fremover vil følge udviklingen på dette område med opmærksomhed. Ministerrådet har således også i sit samarbejdsprogram givet udtryk herfor. Dette er bl. a. kommet til udtryk gennem følgende foranstaltninger:

Den 17. december 1976 blev der undertegnet en overenskomst om nordisk arbejdsmarked for fysioterapeuter.

En nordisk arbejdsgruppe arbejder for tiden med en gennemgang af arbejdsmarkedsspørgsmål vedrørende social- og medicinalpersonale.

Den nordiske hälsovårdshögskole skal fra og med dette år formidle en videreuddan-

nelse, som bl. a. henvender sig til fysioterapeutgruppen.

Endelig skal der i 1978 ved siden af den nordiske hälsovårdshögskoles omorganisation gennemføres en undersøgelse over udbuddet af efter- og videreuddannelsestilbud til social- og medicinalpersonale m. v. Muligheden for at udnytte nationale uddannelsesvirksomheder på fællesnordisk basis skal i denne forbindelse undersøges.

Lad mig understrege, at hvis det er sådan, at man nationalt er i stand til at udanne sit personale på det ene eller det andet område, er det ikke just en fordel af lave en nordisk uddannelse. Hvis vi har for få til den nationale uddannelse, kan der være megen idé i det, men vi bør her som i alle andre henseender være realistiske med hensyn til, hvordan vi anvender vore resourcer, og i øvrigt nationalt stille dem til rådighed for de andre nordiske lande, i det omfang vi kan hjælpe.

Westerholm: Herr president! Jag ber att få tacka inrikesminister Jensen för detta svar. Svaret tillfredsställer mig nog i detta skede. Social- och miljöpolitiska utskottet kommer visserligen att följa med behandlingen av ärendet och återkommer ifall det yppar sig behov därtill. Tack.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i social- och miljöutskottet

5

E 6: Fråga till Nordiska ministerrådet om det tilltagande missbruket av tunga narkotiska preparat i de nordiska länderna och E 16: Fråga till Nordiska ministerrådet om effektiviserat samarbete mellan narkotikapolis och andra myndigheter (D 1977/32/1973/s)¹

Asbjörn Haugstvedt: Herr president! Den stadige öking av missbruket av narkotika i Norden har vakt uro og engstelse i tusener av nordiske hjem. Særlig er det de tunge narkotiske stoffer, herunder heroin, som vekker den største uro. Jeg har i begrun-

nelsen for spørsmålet mitt antydnet at det i Norden i dag er minst 10 000 misbrukere av tunge stoffer. Og at importen og markedsføringen av heroin bare öker, er det ingen tvil om blant politi og sosialarbeidere. Vi vet at senest i går meddelte Stockholmspressen om et nytt dödsfall av en 20-årig heroinmisbruker.

Mange foreldre ber i dag myndighetene om hjelp for sine barn som er fanget inn av narkotikahaiene, men kan ikke få adekvat hjelp. Det er nemlig ingen vei tilbake for bortimot 95 % av heroinistene, etter amerikanske erfaringer. Dette understreker bare at det forebyggende arbeid — både det holdningsskapende, imot narkotiske stoffer, og forsvarsverkene mot import av den illegale narkotika — må bygges ut og bygges opp. Mange foreldre spør i dag om våre nordiske velferdssamfunn har gitt opp kampen mot de hensynsløse narkotikahaiene, som oftest er internasjonale spekulanter.

På denne bakgrunn viser jeg til min begrunnelse som finnes i det trykte hefte, og retter følgende spørsmål til sosialministeren:

Hvilke tiltak vil Ministerrådet treffe for snarest mulig å få bukt med det ökende misbruk av tunge narkotiske stoffer i de nordiske land?

Det er tusener av foreldre i de nordiske land som i dag lider de alvorligste kvaler for sin unge som er havnet i narkotikahaienes klör. Nå registrerer jeg med glede at det i det kommuniké som er sendt ut fra utenriksministrenes möte i Reykjavik, står at ministrene dröfted de alvorlige problemer som ulovlig handel med narkotika har skapt for de nordiske land. Dette krever også nye internasjonale tiltak, heter det i dette kommunikéet. Jeg tror at det kan være en meget riktig vurdering, og jeg vil da også henstille til Ministerrådet å medvirke til ulike internasjonale tiltak med sikte på å få brakt dette ondet under kontroll.

Tellervo Koivisto: Herra puhemies! Pohjoismaat ovat selvästi joutuneet kansainvälisten huumeilijojen toimintakentäksi, ja yhä kovempien huumeiden salakuljetus tän-

¹ *Frågorna tryckta s. 1891 och 1908.*

ne on jatkuvasti kasvanut. Huumeiden maahantuontiin ja käyttöön liittyvä rikollisuus on samoin kasvanut ja saanut selvästi entistä järjestyneempiä muotoja.

Huumeiden käyttäjiksi houkutellaan yhä nuorempia ikäluokkia. 10—11-vuotiaat morfiininkäyttäjät eivät ole enää harvinaisuuksia. Nk. vaarattommista aineista, kuten cannabistuotteista, siirrytään helposti kovempiin aineisiin, kuten heroiiniin, jonka maahantuonti Pohjoismaihin on viime aikoina muodostunut todelliseksi ongelmaksi. Heroiinin aiheuttama ehdoton riippuvuus aiheuttaa ryöstöjen, henkirikosten, varkauksien ja prostituution vakavaa lisääntymistä yhteiskunnissamme. Tämä kehitys ei enää pysähdy vain pääkaupunkeihin, vaan on leviämässä myös muihin suuriin kaupunkeihin.

Huumeiden maahantuonti ja suurimittainen välitys ovat ne huumekaupan kohdat, joihin viranomaisten olisi pystyttävä tehokkaasti puuttumaan, jotta seurausilmiö — nuorten joutuminen huumeiden käyttäjiksi ja suistuminen erimuotoiseen rikollisuuteen — voitaisiin saada hallintaan. Kuitenkin nykyisellään juuri huumevälityksen korkeimmat portaavat saadaan liian harvoin edesvaatukseen. Huumeiden maahantuojat, tukku-kauppiat ja suuret välittäjät pystyvät välttämään viranomaisten seulan.

Tiedossa on tapauksia, joissa huumekaupan suurtekijät ovat voineet pakoilla viranomaisia jossakin toisessa Pohjoismaassa senkin jälkeen, kun toisen Pohjoismaan poliisilla on riittävät näytöt ao. henkilön pidättämiseksi. Myös muuntyyppistä kitkaa esiintyy huumerikollisuuden torjunta-alueella Pohjoismaiden kesken, vaikkakin varmaan kaikkien intressissä olisi tehokas, kiinteä yhteistyö yhteiskuntiemme tervettä ydintä uhkaavan huumevaaran torjunnassa.

Huumerikollisuuden torjunnassa työskentelevät viranomaiset pitävät eräänä syynä yhteistoiminnan kitkaan sitä, että tietojen kulku huumerikosasioissa on riittämätön Pohjoismaasta toiseen. Huume-kysymyksen parissa työskentelevät poliisi- ja syyttäväviranomaiset katsovatkin, että olisi nopeasti saatava aikaan tehokkaat, suorat henkilötason neuvottelumenetelmät ao. viranomaisten kesken Pohjoismaissa tietojen vaihtamiseksi ja tulevista toimenpiteistä sopimiseksi.

Tällaisten neuvottelujärjestelyjen tulisi sulkea sisäänsä sekä kentällä toimivat poliisit että mahdollisimman korkeassa asemassa olevat viranomaiset. Neuvottelu- ja keskustelukokosten ei pitäisi rajoittua vain joihinkin konkreettisiin yksityistapauksiin, joissa nykyisellään jo ko. kosketusta tapahtuu jossakin määrin, vaan niistä pitäisi tehdä säännöllisiä ja pysyviä, esim. kahdesti vuodessa kussakin Pohjoismaassa vuorollaan tapahtuvia yhteisiä neuvottelu-, tiedonvaih-tamis- ja suunnittelutilaisuuksia.

Edellä esittämäni ja huumeongelman vakavuuteen Pohjoismaissa viitaten esitän ministerineuvoston vastattavaksi kunnioittavasti seuraavan kysymyksen:

Aikovatko Pohjoismaiden hallitukset ryhtyä toimenpiteisiin pysyväisluonteisten, säännöllisesti pidettävien neuvottelu-, tiedonvaih-tamis- ja suunnittelutilaisuuksien luomiseksi Pohjoismaiden huume-poliisi- ja muiden alan viranomaisten kesken huumerikollisliigojen toiminnan tehokkaaksi hallintaan saamiseksi Pohjoismaissa?

Tellervo Koivisto fråga i svensk översättning: Herr president! De nordiska länderna har tydligt blivit ett verksamhetsfält för de internationella narkotikaligorna, och smugglingen av allt farligare narkotiska ämnen hit har fortgående ökat. Samtidigt har den med införseln och bruket av narkotika förbundna brottsligheten också ökat och antagit klart mera organiserade former än tidigare.

Allt yngre ålderklasser lockas att använda narkotika. Morfinister i 10—11-årsåldern är inte längre ovanliga. Från s. k. mindre farliga ämnen, såsom cannabisprodukter, sker övergången lätt till farligare ämnen, såsom heroin, vars införsel till de nordiska länderna på senaste tiden har blivit ett verkligt problem. Det ovillkorliga beroendeskäp som heroinet förorsakar ger upphov till en allvarlig ökning av rån, brott mot liv, stölder och prostitution i vårt samhälle. Denna utveckling inskränker sig ej längre enbart till huvudstäderna, utan håller på att sprida sig också till de övriga större städerna.

Införseln av narkotika och den omfattande förmedlingen av sådana är de moment av handeln med narkotika, som myndighe-

terna borde kunna ingripa i på ett effektivt sätt, så att följdföreteelsen — att unga börjar använda narkotika och hemfaller åt olika slag av kriminalitet — kunde fås under kontroll. Som det nu är kan just topparna inom narkotikaförmedlingen alltför sällan ställas till ansvar. De som handhar införseln av narkotika, partihandlarna och de stora förmedlarna förmår undgå myndigheternas kontroller.

Det finns fall, då toppar inom narkotikahandeln har kunnat undgå myndigheterna i något annat nordiskt land även efter det att polisen inom ett annat nordiskt land har tillräckliga bevis för att anhålla vederbörande. Även friktion av annat slag förekommer mellan de nordiska länderna när det gäller bekämpandet av narkotikabrottsligheten, trots att alla säkert borde vara intresserade av ett effektivt, fast samarbete för att bekämpa den fara narkotikan innebär för den friska kärnan i våra samhällen. De myndigheter som är verksamma i bekämpandet av narkotikabrottsligheten betraktar som en av orsakerna till friktionen inom samarbetet den omständigheten, att utbytet av informationer i ärenden rörande narkotikabrott är otillräckligt från ett nordiskt land till ett annat. De polis- och åklagarmyndigheter, som arbetar med narkotikafrågor anser också att det skyndsamt borde fås till stånd effektiva, direkta underhandlingsprocedurer på personligt plan mellan vederbörande myndigheter i de nordiska länderna i syfte att utbyta informationer och komma överens om förestående åtgärder. Dylika underhandlingsarrangemang borde omfatta både de på fältet verksamma poliserna och myndigheterna på ett så högt plan som möjligt. Underhandlings- och diskussionskontaktorna borde inte inskränka sig enbart till några konkreta enskilda fall, i samband med vilka redan nu upprätthålls kontakt i någon mån, utan de borde göras till regelbundna och bestående, t. ex. två gånger om året turvis i varje nordiskt land hållna gemensamma underhandlings-, informations- och planeringstillfällen.

Med hänvisning till vad jag ovan anfört och till narkotikaproblemet allvar i de nordiska länderna får jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Har de nordiska ländernas regeringar för

avsikt att vidta åtgärder för att få till stånd permanenta, regelbundet hållna underhandlings-, informations- och planeringstillfällen för de nordiska ländernas narkotikapolis- och andra myndigheter på området i syfte att få narkotikabrottsligornas verksamhet under effektiv kontroll i Norden?

Statsråd Ruth Ryste: Hr. president! På vegne av de nordiske sosialministre skal jeg få avgi svar på spørsmålene til representantene Haugstvedt og Koivisto.

I dag foregår det et utstrakt samarbeid de nordiske land imellom når det gjelder narkotikaproblemer. Dette samarbeid skjer så vel uformelt som formelt. De viktigste strukturerte samarbeidsfora er politiets samarbeid gjennom Interpol, tolletatens samarbeid innen Nordisk tolladministrativt råd, Nordisk kontaktmannsutvalg og Nordisk samarbeidsorgan for Drogforskning.

Det synes i de nordiske land innen de ulike sektorer å være bred enighet om at produksjon og omsetning av narkotika best kan motvirkes gjennom internasjonalt samarbeid. På denne spesielle sektor har det vokst fram et samarbeid også med andre berørte samfunnssektorer ut fra erkjennelsen av problemets sammensatte karakter. Nordisk kontaktmannsutvalg ble således opprettet i 1970. Siktemålet fra staten var å få i stånd drøftelser på høyt politisk plan, særlig om straffemålingen ved overtredelse av narkotikalovgivningen, hvor det eksisterte en viss ulikhet i synet i de enkelte land.

Kontaktmannsutvalgets hovedoppgave i dag er å holde seg à jour med utviklingen i eget land på dette området og å formidle denne kunnskap videre. Utvalget holder møte i de nordiske hovedsteder to ganger i året. Foruten rapport fra det enkelte land er det alltid satt av tid i disse møtene til å drøfte konkrete samarbeidsoppgaver, f.eks. når det gjelder hjemsendelse av stoffmisbrukere fra annet nordisk land og felles behandlingsopplegg.

På Kontaktmannsutvalgets siste møte i Helsingfors 10. januar i år ble situasjonen med hensyn til heroin viet særlig oppmerksomhet. Samtlige land møtte med represen-

tanter både fra helse- og justismyndighet til dette mötet, hvor konklusjonen var at det ikke forelå grunnlag for å øke strafferammen ytterligere. Den norske justisminister har overfor Stortinget senere pekt på samme konklusjon. Det er allikevel gitt uttrykk for at spørsmålet om eventuelt økte strafferammer også i framtida må vurderes så vel nasjonalt som i nordisk sammenheng. På grunn av den noe opphetede situasjon omkring narkotikaproblemene nå vil Nordisk kontaktmannsutvalgs neste møte finne sted allerede 10. juni i København.

Fra toll- og justismyndighet gis det uttrykk for at det nordiske samarbeid fungerer upåklagelig. Det kunne være verdifullt for Kontaktmannsutvalget at representasjonen fra justismyndighet ble gjort permanent, ikke som nå, hvor denne etat deltar fra enkelte land, mens andre sender representanter bare dersom saksfeltet direkte angår denne sektor.

Det er viktig å vurdere nøkternt hvilke problemer som må finne sin nasjonale løsning, og hva som er rasjonelt å samarbeide om i nordiske fora. Det finnes store uløste oppgaver både nasjonalt og på nordisk plan, og det gis ikke noe entydig svar på tilnæringsmåter til problemfeltet som har gyldighet for alle de nordiske land. Det enkelte land må alltid ta på seg ansvaret for å utvikle tilnæringsmåter og behandlingsformer ut fra nasjonale og lokale forutsetninger, som også for denne sektor spiller en avgjørende rolle. At man innenfor Norden har behov for og nytte av å diskutere nasjonale erfaringer og faglige spørsmål er uomtvistelig, og dette arbeid må ivaretas og utvikles.

Gjennom Nordisk samarbeidsorgan for Drogforskning søkes samordnet den forskning som skjer i Norden angående narkotikaproblemer. En annen målsetting er også å ta initiativ til at forskning settes i gang i det enkelte nordiske land. Det er viktig at informasjon om slik forskning og hvilke behandlingsformer som utvikler seg i det enkelte land, også når fram til de som sitter i førstelinjetjeneste overfor stoffmisbrukerne.

I enkelte tilfeller der dette synes som den mest rasjonelle arbeidsformen, ville det være verdifullt å få til en felles nordisk

koordinering av aksjonspolitikken i det enkelte nordiske land.

Som en konklusjon kan konstateres at Ministerrådet går inn for at politimyndighetene i landene gis de nødvendige forutsetninger for å bekjempe narkotikainnførselen, og for at det nordiske samarbeidet innen rammen for bl. a. Kontaktmannsutvalget for narkotikaspørsmål og Samarbeidsorganet for Drogforskning blir et viktig element i det internasjonale samarbeidet på dette området.

Olof Palme overtok herefter ledningen av förhandlingarna.

Haugstvedt: Herr president! Jeg kan ikke tilbakeholde den bemerkning at svaret er noe skuffende. Statsråden uttalte at toll- og justismyndighetene gir uttrykk for at det nordiske samarbeid på dette felt fungerer upåklagelig. Det er mulig at samarbeidet fungerer, og at det fungerer upåklagelig, men sannheten er at importen av heroin i de nordiske land bare öker. Det hjelper da lite om justis- og tollmyndighetene gir uttrykk for at det nordiske samarbeidet fungerer upåklagelig. I denne situasjon må det nye tiltak til, og det er disse nye tiltakene som jeg i særlig grad vil etterlyse her i dag.

Det er mulig at samarbeidet i de nordiske land kunne få andre former enn det har i dag. Jeg skal ikke gå nærmere inn på det, men bare gi uttrykk for at i alle de nordiske land er man klar over at nordiske fly- og båthavner i stigende grad er blitt brukt av internasjonale grupper som markedsfører disse dødsgiftene, og i den senere tid har det vært beslaglagt heroin både i Oslo, Stockholm, København og Helsinki. Likevel öker bruken av heroin i alle narkotikamiljøer i Norden. Det er en klar uttalelse både fra sosialarbeidere og fra politiet som er bakgrunnen for denne uttalelsen.

Vi trenger derfor en aktiv innsats fra Ministerrådets side, og jeg anmoder Ministerrådet om å sette i verk ekstraordinære tiltak for å komme dette onde til livs. Vi må bare innrømme — og det med beklagelse

— at de tiltak som til nå er gjennomført, ikke har vært effektive nok. Jeg er ikke i tvil om at ministrene har forsøkt å gjøre det som til enhver tid synes å ha vært mulig for å løse disse problemer. Likevel må jeg be om at man igjen vurderer meget nøye om ikke nye tiltak kan komme på tale.

Tellervo Koivisto: Herra puhemies! Edellinen puhuja toi esiin jo pitkälti niitä näkökantoja, joita ajattelin omassa vastauspuheenvuorossani käsitellä, joten en toista niitä, mutta haluan, samalla kun kiitän sosiaaliministeri Ruth Rysteä saamastani vastauksesta, kuitenkin puuttua vielä muutamaasi asiakohtiin tässä kysymyksessä.

On tietysti hyvä, että meillä on huume-kysymystä selvittämässä kontaktimiesvaliokunta ja samoin se, että ollaan aloittamassa tutkimustyötä, jonka tavoitteena on yhteis-pohjoismainen toimintasuunnitelma huume-kysymysten ratkaisemiseksi näissä maissa. Mutta haluaisin korostaa, että tällä hetkellä kentällä työskentelevät jo huumepoliisuu-den kanssa Pohjoismaiden huumevaliokunta ja syyttäjäviranomaiset, jotka joutuvat kamppailemaan tämän ongelman kanssa sellaisella tasolla ja sellaisessa laajuudessa, että min-kään toimintaohjelman odottaminen ei todellakaan auta heitä heidän työssänsä. Haluaisinkin sen vuoksi korostaa, että vaikka meillä on p.o. kontaktimiesvaliokunta, jossa erilaisia asiaan kuuluvia intressipiirejä on edustettuna, ministerineuvosto edelleenkin harkitsisi kysymyksen ytimenä olevaa ehdotusta siitä, että ne henkilöt, jotka tällä hetkellä jo käytännön tasolla kovimmin joutuvat kamppailemaan huumeongelmaa vastaan, nimittäin kenttätöitä tekevät huume-poliisit ja syyttäjäviranomaiset, voisivat saada mahdollisuuden keskinäiseen, ainakin kahdesti vuodessa tapahtuvaan tiedonanto-, neuvottelu- ja suunnittelutilaisuuteen.

Minusta vastaus, jonka sain, ei ollut vastaus suoraan siihen ehdotukseen ja kysymykseen, jonka olin esittänyt.

Tellervo Koiviston tal i svensk översättning: Herr president! Den föregående talaren framförde redan ingående de synpunkter, som jag ämnade beröra i min egen re-

pplik, varför jag inte upprepar dem, men jag vill, samtidigt som jag tackar socialminister Ruth Ryste för det svar som jag har fått, likväl ännu ta upp några punkter i denna fråga.

Det är givetvis bra, att vi har detta kontaktmannautskott, och det är synnerligen bra, att man ämnar inleda ett undersökningsarbete, som syftar till en samnordisk verksamhetsplan för lösning av narkotikafrågan i dessa länder. Men jag ville understrika, att vi har nordiska narkotikapoliser och åklagarmyndigheter, som redan nu arbetar på fältet med narkotikabrottsligheten. De kämpar redan med problemet på sådan nivå och i sådan omfattning, att det inte hjälper dem i deras arbete att vänta på något verksamhetsprogram. Därför vill jag betona, att fastän vi har detta kontaktmannautskott, där olika intressekreter i saken är företrädare, ministerrådet alltså borde överväga kärnpunkten i min fråga, nämligen förslaget, att de personer, som för närvarande redan i praktiken nödgas utkämpa den hårdaste kampen mot narkotikaproblemet, alltså narkotikapoliserna och åklagarmyndigheterna som utför fältarbetet, kunde få möjlighet till åtminstone två gånger om året anordnade informations-, konferens- och planeringssammankomster sinsemellan.

Enligt min åsikt var det svar jag fick inte något svar direkt på det förslag och den fråga, som jag egentligen hade framställt.

Statsråd Ruth Ryste: Hr. president! Som jeg gav uttrykk for i mitt innlegg under generaldebatten i går, er det svært viktig at Norden står samlet i sin oppreden når det gjelder dette alvorlige problem.

Jeg sa videre at problemet må søkes løst så nær roten som overhodet mulig. Jeg presiserte her at vi måtte forsøke å komme fram til ordninger slik at vi kunne bekjempe denne illegale produksjon og omsetning. Når jeg presiserte dette såpass sterkt, var det nettopp fordi vi her står overfor krefter som ingen av oss egentlig kjenner rekkevidden av. Problemene må løses, og problemene kan best løses når vi står samlet. Den norske utenriksminister har også presisert at vi må løse problemene på produksjonsplanet.

Det er også riktig at jeg gav uttrykk for at de samarbeidsorganer vi hittil har etablert, fungerer tilfredsstillende. Vi har også effektivisert samarbeidsformene her i de senere år ut fra en erkjennelse av at problemet er meget alvorlig.

Jeg vil også gjerne få tilføye at de enkelte nordiske regjeringer vil følge utviklingen meget nøye. Utviklingen både når det gjelder tiltak av kontrollerende art og på behandlingsfronten — de behandlingsmessige opplegg — i de enkelte land kan selvsagt variere, men jeg ser det som en fordel at de erfaringer man etter hvert høster, blir gjort kjent for de andre nordiske land. Jeg vil videre minne om at helsedirektorene i de nordiske land her står i nær kontakt med hverandre og på den måten kan følge utviklingen meget nøye.

Sosiaali- ja terveystoiminister **Irma Toivanen**: Herra puheenjohtaja! Lyhyessä kommenttipuheenvuorossani toteaisin, että on totta, että vuoden 1976 ja kuluvan vuoden aikana on pohjoismaisissa pääkaupungeissa saatu takavarikoituksi entistä suurempia määriä heroinia. Tämä on selvä osoitus siitä, että kaikkein vaarallisimmaksi todettu huumausaine, heroini, on entistä enemmän pyrkimässä Pohjoismaiden markkinoille. Valvonta- ja poliisiviranomaisten samoin kuin hoito- ja huoltoviranomaisten taholla on pantu huolestuneena merkille heroinin lisääntyvä väärinkäyttö.

Pohjoismaissa maaliskuussa 1977 vierailut YK:n huumausainerahaston johtaja, suurlähettiläs de Beus ilmoitti, että rahasto pyrkii entistä onnekkaammin lopettamaan huumausaineviljelyn huumeiden tuottajamaista yhteisymmärryksessä ja yhteistyössä näiden maiden hallitusten ja YK:n alaisten erityisjärjestöjen kanssa. Rahasto toimii nyt entistä enemmän kehitysapuluonteisesti rakentamalla siltoja, teitä, vesijohtoja ja sähköverkostoa etäisiin kyliin ja tarjoamalla näille muita viljelyvaihtoehtoja kuin perinteisen oopiumin viljelyn.

Esitän harkittavaksi yhteispohjoismaisen projektin suunnittelemista YK:n huumausainerahaston toimialueella esimerkiksi Afganistanissa, jossa juuri on käynnistymässä uusin rahaston ohjelma. Pyrkimällä yhteis-

toimin huumausaineiden tuotannon vähentämiseen Pohjoismaat toimivat tehokkaimmin koko huumausaineongelman ennaltaehkäisyssä. Siten vähennetään myös huumausainesalakuljetuksen painetta Pohjoismaihin. Pohjoismailla on enemmän mahdollisuuksia teknisen avun kuin rahallisen avun tarjoamiseen, ja sitä rahasto muun ohella tarvitsee. Muun muassa Tansania-projekti Afrikassa antoi myönteisiä kokemuksia pohjoismaisesta yhteistyöstä kehitysavun piirissä, ja tähän tapaan tulisi jatkaa entistä useampien tahojen yhteistyönä.

Social- och hälsovårdsminister **Irma Toivanen** tal i svensk översättning: Herr president! I ett kort kommenterande anförande vill jag konstatera, att man under år 1976 och i år i de nordiska huvudstäderna har beslagtagit mera heroin än förut. Detta har varit ett tydligt bevis på, att det narkotiska ämne som konstaterats vara allra farligast — heroinet — alltmer söker tränga sig in även på de nordiska ländernas marknader. Övervaknings- och polismyndigheterna samt vårdmyndigheterna har med bekymmer lagt märke till det ökade missbruket av heroin.

Ambassadör J. G. de Beus, som är direktör för FN:s narkotikafond och som i mars 1977 besökte de nordiska länderna, meddelade, att fonden mer energiskt än förut försöker få slut på narkotikaodlingen i de länder, där narkotika produceras, detta i samförstånd och i samarbete med dessa länders regeringar och FN:s specialorganisationer. Fondens arbete har nu mera än förut karaktären av utvecklingshjälp genom bygande av broar, vägar, vattenledningar och elnät till avlägsna byar och genom att erbjuda dem andra odlingsalternativ än den traditionella opiumodlingen.

Jag föreslår för ministerrådet, att man skulle överväga planering av ett samordiskt projekt inom FN:s narkotikafonds verksamhetsområde t. ex. i Afganistan, där fondens nyaste program just nu igångsätts. Genom att i samverkan söka minska produktionen av narkotika arbetar de nordiska länderna effektivare med förebyggandet av hela narkotikaproblemet. Sålunda minskar man även narkotikasmugglingens tryck på

de nordiska länderna. Dessa länder har större möjligheter att erbjuda tekniskt bistånd än finansiell hjälp, och det behöver fonden bland annat. T. ex. Tanzania-projektet i Afrika gav positiva erfarenheter av nordiskt samarbete beträffande utvecklingshjälp, och på detta sätt borde man gå vidare i form av samarbete från allt flere håll.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmälades att behandlingen av meddelandena fortsätter i social- och miljöutskottet.

6

E 17: Fråga till Nordiska ministerrådet om inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning (D 1977/27/1974/s)¹

Lillqvist: Herr president! Emedan såväl den antagna rekommendationen av år 1974 som motiveringen till min fråga har utdelats till rådets medlemmar inskränker jag mig endast till att ställa den egentliga frågan till ministerrådet:

Vilka åtgärder avser ministerrådet att vidtaga för att skyndsamt utreda frågan om inrättandet av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning, särskilt med beaktande av möjligheterna att förlägga detta till Åland?

Justitieminister Gestrin: Herr president! Jag skall inte här gå in på frågans tidigare skeden utan hålla mig till det aktuella läget.

Nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik, känd under förkortningen NÄRP, behandlade vid sitt sammanträde den 19 mars 1976 frågan om inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning och konstaterade därvid, att om det finns regionalpolitiska problem i den finländska skärgården, vilkas lösande skulle underlättas genom ett samarbete mellan Åland och Stockholmsregionen, man såg positivt på bildandet av ett särskilt samarbetsorgan. NÄRP avser att närmare undersöka behovet av ett dylikt samarbete. Enligt NÄRP:s uppfattning bör skärgårdsfrågorna från regionalpolitiska utgångspunkter ses som en

¹ Frågan tryckt s. 1891.

del av glesbygdspolitiken. För regionalpolitisk forskning i vid mening finns sedan år 1966 ett särskilt samarbetsorgan — Nordiska arbetsgruppen för regionalpolitisk forskning. Den är igenkänd under förkortningen NordREFO. NÄRP kontaktade NordREFO i syfte att kartlägga behovet av regional forskning i skärgårdsfrågor. NordREFO har tagit upp dessa frågor vid sitt sammanträde på Åland den 8 december 1976. Nordiska ministerrådet har anslagit 35 000 Nkr i 1977 års budget för en förstudie rörande samarbetsmöjligheterna mellan Åland och Åbolands skärgård samt Stockholmsregionen. Leder förstudien fram till ett forskningsprojekt bör det enligt NÄRP administreras i NordREFO:s regi. NÄRP konstaterade också att man bör eftersträva att lägga ut själva forskningsuppdraget på forskare verkamma på Åland.

Förprojektet har kommit i gång enligt planerna. Man har anställt en forskare, som skall utarbeta ett förslag till ett forskningsprojekt under detta år. Därefter skall Nordiska ministerrådet besluta om fortsättning- en.

Lillqvist: Herr president! Jag ber att få tacka minister Gestrin för svaret och upplysningarna om vidtagna åtgärder, speciellt för att ministerrådet har anslagit 35 000 Nkr i årets budget för ändamålet.

Samtidigt vill jag även fråga, om minister Gestrins svar skall förstås sålunda, att Nordiska rådets rekommendation om inrättandet av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning har skrinlagts av ministerrådet, emedan regionalpolitisk forskning har en så framträdande plats i svaret?

Justitieminister Gestrin: Herr president! Nordiska rådets rekommendation har i sig självfallet inte skrinlagts utan föranlett de åtgärder som dels redovisades av minister Nørgaard vid senaste års ordinarie session, dels av mig nyss i mitt svar till riksdagsman Lillqvist. Under förarbetets gång har rekommendationens innehåll fått delvis andra aspekter än vad det ursprungligen hade och när den förstudie, som jag hänvisade till i mitt svar, är klar och materialet föreligger, kan ministerrådet slutligen ta

ståndpunkt till vilka konkreta åtgärder den ursprungliga rekommendationen förutsätter. De regionalpolitiska aspekterna har under hela den behandling som har ägt rum i ministerrådet och uppenbarligen, som framgick också av NÄRP:s redovisning, även i senare skeden varit framme i samband med att rekommendationen och det bakomliggande initiativet har diskuterats.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmälades att behandlingen av meddelandet fortsätter i social- och miljöutskottet.

7

E 8: Fråga till Nordiska ministerrådet om färjeförbindelser mellan Vasa och Umeå (D 1977/1/1975/t)¹

Sellgren: Herr president! 1975 rekommenderade Nordiska rådet ministerrådet att skapa förutsättningar för att förbättra färjeförbindelserna mellan Vasa och Umeå. Året innan, alltså 1974, tillsattes en arbetsgrupp som fick till uppgift att utreda frågorna i samband med utvecklingen av färjeförbindelserna mellan Vasa och Umeå. Så sent som i början av 1977 fick vi i en redovisning förvänta resultat av den tillsatta arbetsgruppen då ännu inte hade haft något sammanträde.

Herr president! Jag ber att få hänvisa till vad jag något utförligare har redogjort för i den tryckta frågan och vill ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet: Kan man förvänta resultat av den tillsatta arbetsgruppens verksamhet och, om så är fallet, när?

Handels- och industriminister Berner: Herr president! Som svar på riksdagsman Rolf Sellgrens fråga får jag framföra följande:

För trafiken över Kvarken används för närvarande under vintern ett fartyg, som gör en tur per dag i båda riktningarna mellan Vasa och Umeå. Sommartid handhas trafiken av tre fartyg så, att mellan Vasa och Sundsvall görs varje dag en tur i båda riktningarna och därtill tre eller fyra turer mellan Vasa och Umeå. År 1976 befordrades över Kvarken sammanlagt drygt 400 000

¹ Frågan tryckt s. 1893.

passagerare och cirka 80 000 ton gods. Antalet personbilar i denna trafik var omkring 66 000 och antalet lastbilar och bussar nästan 8 000. Transportkapaciteten har i allmänhet motsvarat efterfrågan. Det största problemet med Kvarkenstrafiken utgjordes tidigare av upprätthållandet av trafiken året runt samt den dåliga trafikbarheten av farleden till Vasa.

Situationen har i avgörande grad förbättrats i och med ibruktagandet av ett fartyg i isklass IA, nämligen Vasa Express. Dessutom har den isbrytare som används i Kvarken fått till uppgift att vid behov även assistera färjetrafiken till Vasa. Vasafarleden, vars minsta djup är 8 meter har varit föremål för förbättringsarbeten under åren 1974—1976, varvid många farliga grunda eller trånga sträckor i farleden har avskaffats och utprickningen har även förbättrats. Sjöfartsstyrelsen planerar att ytterligare förse farleden med ett kabelnavigeringssystem, vilket kommer att öka tryggheten i synnerhet inom färjetrafiken. Den av handels- och industriministeriet tillsatta arbetsgruppen utarbetar som bäst en detaljerad utredning angående färjetrafiken över Kvarken. Utredningen kommer att omfatta trafikprognoser fram till år 1985, en kartläggning av läget beträffande fartygsbeståndet, farleder, hamnar och vägar, organiseringen av vintertrafiken och eventuella förslag till åtgärder. Arbetsgruppen torde bli klar med sitt arbete till september månad innevarande år.

Sellgren: Herr president! Jag tackar statsrådet Berner för svaret på min fråga.

Av svaret framgår att trafiken mellan Vasa och Umeå har stor omfattning, men siffror för ett enda år ger ingen bild av utvecklingen de senaste åren.

Jag har därför själv inhämtat några statistiska uppgifter från Umeå hamnförvaltning.

Trafikutvecklingen Umeå—Vasa 1965—1976

År	Passagerare	Personbilar
1965	74 000	9 000
1970	260 000	23 300
1975	273 824	36 266
1976	301 580	46 002

År	Lastbilar	Bussar	Gods, ton
1965	276		< 3 000
1970	> 2 000		> 21 000
1975	2 944	952	34 154
1976	3 091	1 169	43 568

Under den tid frågan behandlats inom Nordiska rådet, dvs. från 1970, har antalet passagerare på färjorna ökat med 16 %, personbilar nära 70 %, lastbilar mer än 50 % och godstrafiken mer än fördubblats. Därtill kommer busstrafiken.

De siffror jag presenterar från 1976 överensstämmer inte med frågesvarets, men dessa torde innefatta även trafiken Vasa—Sundsvall.

Utvecklingen har alltså bekräftat nödvändigheten att trafikbarheten ytterligare förbättras under vinterhalvåret. De förbättringar som hittills åstadkommit har av allt att döma tillkommit utan några aktiva insatser från arbetsgruppens sida.

Som jag angav i min fråga hade ju arbetsgruppen ännu i januari i år inte haft något sammanträde efter att den tillsattes 1974. Man kunde då frukta att trafiken inte rönner erforderlig uppmärksamhet från vederbörande myndigheters sida i avvaktan på förslag från arbetsgruppen.

Medlemsförslaget, som numera anses färdigbehandlat inom rådet, avsåg landförbindelse över Kvarken, och därmed skulle upprättas en Europavägförbindelse mellan Finland, Sverige och Norge. Den lösning rådet rekommenderade om att förbättra färjeförbindelserna mellan Vasa och Umeå med sikte på trafikavveckling året runt har visat sig fullt tillfredsställande.

Jag är dock övertygad om att det ännu återstår en hel del insatser för att möta framtida behov. Statsrådets löfte om att kartlägningsarbetet skall vara klart till september innevarande år är därför lugnande, och jag ser med intresse fram emot en redovisning till trafikutskottet även om frågan nu för rådets del formellt avskrivs.

Jag vill till sist fråga om statsrådet redan nu kan redogöra för vilka förbättringar arbetsgruppen kan komma att föreslå för att underlätta trafikavvecklingen mellan Vasa och Umeå.

Handels- och industriminister **Berner:**
Herr president! Till denna riksdagsman Sellgrens tilläggsfråga kan jag nämna, att förutom vad jag redan framlagt arbetsgruppen som sagt kommer att ha sitt arbete färdigt i september månad och att det kan vara rätt svårt för mig att förutspå till vilket resultat arbetsgruppen kommer att komma, men jag kan ge ett löfte därom att omedelbart då arbetsgruppen får sitt arbete färdigt kommer vi att informera Nordiska rådets trafikutskott om utredningens resultat i sin helhet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i trafikutskottet.

8

E 10: Fråga till Nordiska ministerrådet om harmonisering av transportstöd¹

Mörk Eidem: I Nordisk Råds trafikuttvalg har man i en rekke år prioritert meget høyt arbeidet med å forbedre trafikktilbudene i de mer grisgrendte strøk av Norden. Særlig har man vært opptatt av transportsituasjonen på Nordkalotten. Kjølengruppen, som er en samarbeidsorganisasjon for fem kommuner i Nordland og Västerbotten, har også tatt opp disse spørsmål. Dette gjelder såvel frakt- som persontrafikken. Forbedringer er da også skjedd i stor grad når det gjelder veiforbindelsene over våre grenser, selv om mye gjenstår både kvantitativt og kvalitativt når det gjelder å skape grunnlag for en relativt problemfri transportavvikling i landenes tynt befolkede områder.

Samtidig som vi fortsetter dette arbeidet med å tilrettelegge det fysiske grunnlag for en rasjonell transportavvikling over grensene, må vi være oppmerksom på at også avgifts- og støttesystemene er av vesentlig betydning for Nordens transportstruktur. Særlig gjelder det godstransport til og fra de mer tynt befolkede områder.

Når det gjelder godstransport har de enkelte land bygget opp nasjonale transportstøtteordninger som stort sett følger samme mål, men som i enkelte detaljer har forskjellig utforming. Det er forståelig etter-

¹ Frågan tryckt s. 1895.

som Nordens tynt befolkade områden omfattar varierande geografi, forskjellig bosetningsmønster og delvis forskjellig næringsstruktur.

Vi har i trafikutvalget fulgt Ministerrådets arbeid med å kartlegge mulighetene for en harmonisering av avgifts- og støtteordningene i internordisk transport. I årets C 1 rapporteres det kortfattet om dette arbeidet i tilknytning til spørsmålet om transittrafikken over Trondheim, og det sies at arbeidet nå er siktet inn mot å kartlegge mulige tiltak for å lette slike kommunikasjoner.

I hovedtrekk kan man si at gjeldende støtteordninger i Norge og Sverige fastslår at transportstøtte skal gis i landene fram til riksgrensen. Det kan synes som om slik støtte burde kunne gis for transport for hele strekningen mellom produsent og mottaker, under forutsetning av at det ikke skaper en skjevhet i konkurranseforholdet mellom de enkelte bedrifter i støtteområdene. Med tanke på de geografiske forhold på store deler av Nordkalotten skulle man også kunne vurdere å gjøre slike harmoniserte støtteordninger gjeldende for både Finland, Norge og Sverige. Det er samtidig grunn til å gjøre oppmerksom på at tilsvarende problemstillinger gjør seg gjeldende også for de øvrige grenseområder i Norden.

På denne bakgrunn tillater jeg meg å stille følgende spørsmål til Nordisk Ministerråd:

Vil de eksisterende forskjeller i de nasjonale transportstøtteordninger kunne omformes med henblikk på å øke vareutbyttet mellom landene, og vil det i den forbindelse kunne bli aktuelt at transportstøtte gis for hele strekninger mellom leverandør og mottaker i Finland, Norge og Sverige?

Statsrådet Bo Turesson: Herr president! Herr Mørk Eidem har frågat Nordiska ministerrådet om det är möjligt att omarbete olikheterna i de nationella transportstödsbestämmelserna i syfte att öka varuutbytet mellan länderna och om det därvid kan bli aktuellt med transportstöd för hela sträckan mellan leverantör och mottagare i Finland, Norge och Sverige.

Transportstöden i Finland, Norge och Sverige har tillkommit av regionalpolitiska

skäl. Syftet är att med hjälp av ett regionalpolitiskt transportstöd söka minska de kostnadsmissiga olägenheterna som näringslivet har i vissa områden i resp. land på grund av långa avstånd. Den grundläggande idén med transportstöden är att företagen i dessa områden skall få sin konkurrensförmåga stärkt. Även om de olika stöden således har konstruerats utifrån samma utgångspunkter skiljer sig utformningen åt på olika punkter. Det kan gälla det stödberättigade varusortimentet, kortaste transportsträcka eller transportmedelsavgränsning. Dessa olikheter är naturligtvis en följd av de skillnader som finns i de tre länderna vad gäller näringslivsstrukturen och transportstrukturen till vilka man har haft att ta hänsyn då resp. stöd har konstruerats. Olikheter i förutsättningarna för skilda verksamheter, liksom skillnader i avstånd till marknader, har varit faktorer som således har motiverat olika utformning.

Gemensamt för de olika stöden är att stöd inte utgår för att täcka frakt för transportsträcka i annat land än det egna. Ett skäl härtill har varit att det har ansetts principiellt tveksamt om ett land genom transportstöd borde påverka fraktnivån i ett annat land. Ett annat motiv har härutöver varit att man har velat undvika risken för att vissa konkurrensnedvidande effekter skulle kunna uppstå om transportstöd utgår för hela transportsträckan vid gränsöverskridande trafik.

Nordiska ministerrådet delar frågeställarens uppfattning om det önskvärda i att ett utökat varuutbyte kommer till stånd mellan de olika länderna.

Det finns givetvis olika lösningar för att uppnå en sådan målsättning. För att — mot bakgrund av erfarenheterna i resp. land — klarlägga i vad mån en harmonisering av reglerna för transportstöden skulle främja handelsutbytet avser ministerrådet att uppdra åt Nordiska ämbetsmannakommitté för transportfrågor (NÄT) att utreda frågan. Det förutsätts därvid att nödvändiga kontakter tas med Nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik (NÄRP).

Mørk Eidem: Jeg vil gjerne få lov til å takke for svaret. Jeg er tilfreds med at spørsmålet utredes. Av dette følger jo også

at Nordisk Råd ved en senere anledning vil ha muligheter til å komme tilbake til saken.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmälades att behandlingen av meddelandet fortsätter i trafikutskottet.

9

E 14: Fråga till Nordiska ministerrådet om utbyggnaden av Nordiska hälsovårdshögskolan¹

Savola: Herra Presidentti! Göteborgin terveydenhoidon pohjoismainen korkeakoulu antaa hallinnosta jatko- ja täydennyskoulutusta Pohjolan terveydenhuoltohenkilökunnalle. Kuitenkin on voitu todeta, että sen kapasiteetti alkaa olla tähän tehtävään riittämätön. Lisäksi on arvosteltu stipendien jälkeenjäenisyttä, ja kolmanneksi myöskin on havaittu kovin yksipuolinen kansallinen jakautuma opettajenkilökunnan keskuudessa. Sen vuoksi teen seuraavan kolmi-osaisen kysymyksen ministerineuvostolle:

Onko ministerineuvostolla tarkoitus valvoa, että Pohjoismaiden terveydenhoitokorkeakoulun opettaja- ja luennoitsijahenkilöstössä päästään kohtuulliseen kansalliseen jakautumaan? Aikooko ministerineuvosto toimia siten, että opiskeluun tarkoitettut stipendit kohoavat, ja onko tehty konkreettisia suunnitelmia korkeakoulun osallistumisesta Pohjoismaiden muiden yliopistojen ja korkeakoulujen opetukseen?

Savolas fråga i svensk översättning: Herr president! Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg meddelar administrativ fortsättnings- och kompletterande utbildning åt den nordiska hälsovårdspersonalen. Likväl har man kunnat konstatera, att dess kapacitet börjar vara otillräcklig för denna uppgift. Dessutom har man påtalat efterblivenhet beträffande stipendierna, och för det tredje har man även iakttagit en mycket ensidig nationell uppdelning inom lärarkåren. Fördens skull framställer jag följande tredelade fråga till ministerrådet:

Har ministerrådet för avsikt att tillse, att en rimlig nationell fördelning uppnås beträffande sammansättningen av Nordiska

¹ *Frågan tryckt s. 1896.*

hälsovårdshögskolans lärar- och föreläsarpersonal?

Avser ministerrådet att verka för att stipendierna för studier vid hälsovårdshögskolan höjs?

Har konkreta planer uppgjorts beträffande högskolans medverkan i utbildningen vid andra universitet och högskolor i de nordiska länderna och i så fall vilka?

Statsrådet **Ingegerd Troedsson:** Herr president! Petter Savola har ställt vissa frågor till ministerrådet om den fortsatta verksamheten vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg.

Ministerrådet får inledningsvis erinra om det beslut som nyligen fattats om införande av Nordiska hälsovårdshögskolan på ministerrådets budget från år 1978. Fr. o. m. detta år skall en utvidgad verksamhet bedrivas vid högskolan i huvudsaklig överensstämmelse med ett av en särskild nordisk arbetsgrupp utarbetat förslag. Med hänsyn härtill har en ny stadga för högskolan antagits och riktlinjer fastställts för den undervisning och forskning, som skall bedrivas vid högskolan.

Det finns i stadgan ingen föreskrift om hur de anställda skall rekryteras eller fördelas nationellt. Endast när det gäller elevplatserna har det stadgats att styrelsen skall tillse att dessa så långt som möjligt kommer deltagarländerna till godo i lika mån. När det gäller tillsättning av tjänster för professor och undervisande personal förutsätts i stadgan att sakkunniga om möjligt skall representera olika nordiska länder.

När det gäller sammansättningen av högskolans personal förutsätter ministerrådet att högskolans styrelse — liksom hittills — kommer att bevaka möjligheterna att, utan att göra avkall för de meriter, som bör vara vägledande vid tillsättningar, få en önskvärd nationell fördelning av personalens sammansättning. Detta förutsätter att tjänsterna vid högskolan ledigförklaras i alla nordiska länder på samma sätt som nu gjorts beträffande de tre nya professorstjänsterna. Ministerrådets sekretariat har rätt att deltaga i styrelsens sammanträden och har därigenom möjlighet att föra fram synpunkter på personalsammansättningen.

Vad beträffar stipendiebeloppen har högskolans styrelse i sin budgetframställning för verksamhetsåren 1976/77 och 1978 hemställt om att stipendiet höjs från 1 300 till 1 500 skr per elevmånad. Den föreslagna höjningen har godkänts av ministerrådet vid sammanträde den 24 mars 1977. De högre stipendiebeloppen gäller fr. o. m. år 1978.

Frågan om högskolans medverkan i utbildningen vid andra universitet och högskolor i de nordiska länderna bör enligt ministerrådets mening avgöras i samråd med lärar- och forskningspersonalen vid skolan. Denna fråga bör därför tas upp när de nya professorerna vid högskolan tillträtt sina tjänster. I likhet med herr Savola vill ministerrådet understryka vad rådet framhållit i denna del i sitt program för nordiskt samarbete på social- och hälsovårdsområdet.

Avslutningsvis vill ministerrådet också hänvisa till vad som i programmet för nordiskt samarbete på social- och hälsovårdsområdet anförts under rubriken forsknings- och utvecklingsarbete. Det framhålles där att forskningen vid Nordiska hälsovårdshögskolan kommer att ägnas speciellt intresse. Vidare sägs att målsättningen för samarbetet rörande forsknings- och utvecklingsarbete är att befärma ett praktiskt samarbete på områden där ett nordiskt samarbete gör resultaten bättre, mera pålitliga eller billigare. Ministerrådet kommer att för kännedom och beaktande överlämna herr Savolas fråga och detta svar till högskolans styrelse.

Savola: Herra Presidentti! Kiitän ministeri Troedssonia tästä vastauksesta. Kuitenkin toteaisin, että esim. tänä vuonna Göteborgiin haki Suomesta yli 40 hammaslääkäriä huhtikuun kurseille; ainoastaan kuusi voitiin valita. Ja nyt kun vuonna 1978 Göteborgin koulutus alkaa laajennettuna, niin tuntuu siltä, että sen toimeksiannosta pitäisi myöskin vastaavanlaisia kursseja voida järjestää muissa Pohjolan korkeakouluissa. Tästä asiasta haluaisin kuulla myöskin ministerin mielipiteen.

Savolas replik i svensk översättning: Herr president! Jag tackar minister Troedsson för detta svar. Likväl konstaterade jag, att t. ex.

detta år till Göteborg sökte sig mer än 40 tandläkare från Finland till kurserna i april, men blott sex kunde utväljas. Och då utbildningen i Göteborg börjar utvidgas år 1978, förefaller det, som om man på dess initiativ även borde kunna anordna kurser av motsvarande slag vid de övriga nordiska högskolorna. Om denna sak ville jag också höra ministerns åsikt.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

10

E 15: Fråga till Nordiska ministerrådet om stödordningen för den nordiska grannlandslitteraturen¹

Sundqvist: Herr president! I en rekommendation 1971 uppmanade rådet regeringarna att undersöka metoderna för att organisera och finansiera ökad översättning av litteratur mellan de olika språken i Norden. Det här har lett till en stödordning för att stimulera översättningsverksamheten som trädde i kraft år 1975. Det har också sagts, att denna stödordning borde varieras när man har fått mera erfarenhet av verksamheten. Anslaget till översättningsordningen var 1975 750 000 danska kronor, 1976 800 000 danska kronor. Pengarna ges till utgivarna, förslagen, på basen av ansökningarna till bestämda översättningar. Det här är således fråga om ett statsstöd som bidrar till att täcka de högre utgivningskostnaderna, då det är fråga om översättning. Ser man nu hur det här har i praktiken utfallit, får man se att av de 235 böcker som hittills har fått stöd bara 16 har översatts från finska till något annat språk. Och vidare är 14 av dessa som har översatts från finska översatta till svenska, medan två har översatts till norska. Till de andra språken i Norden har överhuvudtaget inga finskspråkiga böcker översatts. I motsatt riktning, dvs. från de andra språken till finska, är situationen tillfredsställande, men också här dominerar svenskan mycket starkt. I och för sig är det här i överensstämmelse med det mönster som det sedan länge har rått inom Norden när det gäller översättningsverksamheten och stödordningen har

¹ *Frågan tryckt s. 1898.*

därför inte i nämnvärd grad lyckats bryta de invanda fårorna för kulturimpulserna. Därför kan man säga att förhoppningarna har kommet på skam. Frågan är om inte riktlinjerna för översättningsordningen nu borde ses över och man borde försöka få fram de orsaker, som har lett till den här situationen. En orsak är naturligtvis läsarvanorna, det här är ett problem som är svært å løsa. Ett annat er bristen på språkkunniga förlagslektorer när det gäller andra nordiska språk än danska, norska och svenska, bortsett från relationen finska—svenska, där brist inte tydligen råder. Och ett tredje er bristen på kvalificerade översättare mellan finska och de andra språken i Norden, igen bortsett från svenska. Det här er svåra problem och i synnerhet översättarproblematiken skulle förtjäna att bli föremål för alldeles speciella åtgärder, kanskje i bredare sammanhang än enbart litteraturoversättningar. Men problemene er ju till för att løses.

Utan att här göra anspråk på att komma med någon patenløsning vill jag framhålla, att det vore skål å se över både understødets storlek per bok og metoden for fördelingen. Det er uppenbart att de stød som nu ges till utgivarna inte bara rækker till. De tækker inte hela översättningskostnaderna, därför borde man få till stånd en viss behovsprøvning. För det andra borde bedömningskommittén sannolikt aktivt gå in för att stimulera till översättning på de översättningsriktninger som nu er eftersatta. Här kunde man till exempel føra in ett kvotssystem som tilldelas vart og ett av de større språken og genom vilket man sedan kan øronmårka en viss del av anslagssumman for översättning från vart og ett av de andra språken. För de minsta språken er situationen något annorlunda. Där er översättningsordningens betydelse nærmast å stimulera till utgivning av vad man kunde kalla baslitteratur. Här tänker jag på færøisk, grønlandsk og samisk. Med hänvisning till vad som ovan har anført får jag ställa följande fråga till ministerrådet:

Har ministerrådet for avsikt å vidta åtgärder for å åstadkomma en mera balanserad og mot syftena svarande fördelningsmetod när det gäller översättningsstødet till den nordiska grannlandslitteraturen?

Statsråd Egeland: Herr president! Da støtteordningen for nabolandslitteratur ble vedtatt i 1975, gjaldt dette for en fire års forsøksperiode. Støtteordningen er altså bare to år gammel. I de vedtekter som ble fastsatt for støtteordningen, ble det bestemt at en fordelingsgruppe skulle stå for tildelingen. I forbindelse med sin annen årsmelding skulle gruppen gi en foreløpig vurdering av forsøksordningen og reglene som gjelder for den. En slik vurdering forelå til Ministerrådets møte i januar i år, og ble behandlet da.

Kultursekretariatet skal nå iverksette en høringsrunde blant brukerne av ordningen, det vil bl. a. si forlag, biblioteker, forfattere og oversettere. I tillegg vil Kultursekretariatet analysere enkelte representative spørsmål som ligger i eller følger av ordningen.

Man forutsetter altså at det på grunnlag av innhentet materiale skal vurderes både hvor formålstjenlige retningslinjene er, og den praksis som er utviklet. Vurderingen vil foreligge i tide til at man kan ta hensyn til den når man etter de første fire år skal ta opp alle sider ved støtteordningen.

Det er i dag grunnlag for å si at ordningen stort sett er mottatt med tilfredshet, og at den i det vesentlige har fungert etter hensikten derved at man har fått i stand mange utgivelser av nabolandslitteratur som ikke ellers ville være blitt til.

Ministerrådet er imidlertid oppmerksom på at visse grunnskjevheter i utgivelsesmønstret, slik det var forut for ordningen, ikke er blitt rettet opp via støtteordningen. Utvekslingen av litteratur skjer med overtyngde mellom land som grenser til hverandre, og den går helst langs kulturveier som var velkjente på forhånd. På visse små bokmarkeder, f. eks. det samiske, har man ennå ikke kunnet se merkbare virkninger av støtteordningen.

Man skal da ha i erindring at støtteordningen i utgangspunktet er en tilbudsordning. Styling kan derfor helst skje når de som fordeler, også er initiativtakere, og dette selv da bare i liten grad. I alt vesentlig baserer systemet seg jo nemlig på det prinsipp at det søkes om tilskudd. Dermed vil mønsteret i søknadsmassen bestemme mønsteret i tildeling. Det viktigste som kan skje

innenfor rammen av gjeldende ordning, er trolig at det arbeides iherdig og kontinuerlig for å gjøre mulighetene kjent blant potensielle brukere.

I sin rapport nevner fordelingsgruppen at den allerede i år vil informere utgivere i de nordiske land om en rekke titler på nylig utgitt kvalitetslitteratur i de andre land og språkområder og håper da at søknader vil følge som resultat av denne informasjon.

Gruppen har ellers gitt til kjenne at den vil benytte de muligheter den har i gjeldende vedtekter, til å prioritere høyt søknader om oversettelse/utgivelse av slike verker som det særlig siktes til i spørsmålet.

I begrunnelsen for spørsmålet anbefaler representanten to ting: For det første at man omvurderer retningslinjene for støttens størrelse i de enkelte tilfelle, og for det andre omvurderer fordelingsmetoden.

Om det første spørsmål vil jeg si følgende:

Opprinnelig valgte man løsning med sikte på å gi støtte til flest mulig bøker, og man hadde da særlig bibliotekenes videreformidling i tankene. Konsekvensen av dette valg er at støttebeløpene blir mindre enn de vel kunne ha vært hva angår den enkelte boktittel. Det utgangspunkt som ble valgt, var antatte kostnader ved oversettelse spesielt. Disse kostnader ble gjennomsnittlig stipulert til 16 pst. av produksjonsomkostningene. Den evaluering vi nå står foran, vil gi oss holdepunkter for noenlunde sikre meninger om dette er et rimelig tall, slik prisutviklingen har vært.

Til forslaget om öremerking av belöp vil jeg knytte følgende kommentar:

I vedtektene for støtteordningen heter det allerede nå at det innenfor hvert mottakerlands kvote skal tilgodeses en så vid spredning som mulig blant de andre lands og språkområders litteratur. Fordelingsgruppen søker å følge denne anvisningen. En öremerking utover dette vil neppe gi noen merkelig endring av dagens bilde, siden skjevhetene jo skyldes mangel på kvalifiserte søknader.

Ministerrådet håper i likhet med spørsmålsstilleren og for så vidt også fordelingsgruppen, etter hvert å oppnå en bedre balanse.

Man må vel realistisk regne med at denne

prosess vil ta noe tid, nettopp fordi det bl. a. er tale om vaner og holdninger, og slike skifter ikke alltid så hurtig som man kunne ønske. Evalueringen av ordningen og den derpå følgende drøftelse i et videre miljø vil ellers måtte fortelle oss om en omlegging — større eller mindre — vil være et rimelig virkemiddel i saken. Vi vil under disse drøftelser ha med oss spørsmålsstillerens synspunkter.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

11

E 11: Fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk språkkonvention (D 1977/29/1966/j)¹

Tellervo Koivisto: Herra puhemies! Kysymyksessä on eräs neuvoston vanhimmissa suosituksista jo vuodelta 1966. Suosituksen sisältö on se, että Pohjoismaiden kansalliset voisivat kääntyessään tuomioistuimen tai muun julkisen viranomaisen puoleen missä Pohjoismaassa tahansa käyttää omaa äidinkieltään elleivät hallitse asianomaisen maan kieltä. Mitään erityisempiä tuloksia ei tämän suosituksen pohjalta ole käytännössä tähän mennessä syntynyt.

Neuvoston juridinen valiokunta on käsitellyt tätä kysymystä useiden vuosien aikana, ja viime syksynä heräsi toivo tämän kysymyksen onnellisemmasta ja nopeammasta ratkaisusta, kun valiokunta ja Pohjoismaiden oikeusministerit pitivät yhteisen kokouksen ja saimme silloin tämän kaltaisia toiveita herättäviä tietoja. Kuitenkin ministerineuvoston ilmoitus tälle istunnolle osoittaa, että asia on nytkin lykätty. Esitetään, että neuvotteluihin ryhdyttäisiin lähitulevaisuudessa. Tämä on tietysti vähintään, mitä tällä hetkellä näin pitkän odotusajan jälkeen voidaan pyytää. Tämä asia edellyttäneen kuitenkin hyvin pitkiä ja mutkikkaita neuvotteluja ja selvittelyjä, valmistavia toimenpiteitä ennen kuin käytännön toimintaa voidaan suosituksen mukaisesti saada aikaan. Siitä huolimatta haluaisin korostaa neuvottelujen mahdollisimman pikaista aloittamista ja tehokasta eteenpäin viemistä.

¹ Frågan tryckt s. 1900.

Ja erityisesti kiinnitän huomiota mahdollisuuksiin kartoittaa kielipalvelumahdollisuudet suosituksessa ehdotetulla tavalla joillekin ihmisille tärkeillä keskeisillä aloilla kuten oikeusapu-, sosiaali- ja terveydenhoito- sekä työmarkkina-ala ja erityisesti Ruotsin ja Suomen välisenä.

Edellä oleviin perusteluihin viitaten esittän Pohjoismaiden ministerineuvostolle kunnioittavasti seuraavan kysymyksen:

Onko Pohjoismaiden ministerineuvosto valmis selvittämään kiireellisesti edellytykset pohjoismaisen kielisopimuksen toteuttamiseen ottaen erityisesti huomioon kielipalvelun eräillä käytännön kannalta tärkeillä aloilla kuten oikeusapu-, sosiaali- ja terveydenhoito- sekä työmarkkina-ala?

Tellervo Koivistos fråga i svensk översättning: Herr president! Rådet antog år 1966 en rekommendation om nordisk språkkonvention, som syftade till att nordiska medborgare vid hänvändelse till domstol eller annan offentlig myndighet inom Norden skulle kunna använda sitt eget språk, vilket som helst av de nordiska. Rekommendationen är i detta nu en av de äldsta inom rådet. Regeringarna har ej hittills kunnat redovisa för något resultat i frågan.

Inom rådets juridiska utskott har saken ägnats betydande uppmärksamhet under åren. Vid ett gemensamt möte mellan utskottet och justitieministrarna senaste höst erhöll utskottet upplysningar, som gav näring åt förhoppningen att frågan snart skulle ta en positiv vändning. Ministerrådets kortfattade meddelande till 25:e sessionen ger emellertid vid handen, att saken ytterligare blivit fördröjd. Visserligen anförs det, att förhandlingar skall upptas inom en nära framtid.

Mot bakgrund av att frågan varit anhängig mer än ett decennium är detta det minsta man kan begära. Med vetskap om att det rör sig om ett ärende, som förutsätter komplicerade och förmodligen rätt tidskrävande utredningar och förberedande åtgärder innan praktisk verksamhet i överensstämmelse med rekommendationens syfte kan inledas, är det skäl att starkt understryka vikten av att dessa underhandlingar bör inledas så fort som möjligt. Härvid tilldrar

sig särskilt intresse möjligheterna att skyndsamt klarlägga möjligheterna för språkservice av i rekommendationen förutsatt slag på några centrala områden såsom rätts-hjälpens, social- och hälsovårdens samt arbetsmarknadsområdet, särskilt i förhållandet mellan Sverige och Finland.

Med hänvisning till vad ovan anförts får jag till Nordiska ministerrådet ställa följande fråga:

Är Nordiska ministerrådet redo att skyndsamt låta utreda förutsättningarna för genomförande av en nordisk språkkonvention, särskilt med avseende å språkservice på vissa ur praktisk synpunkt betydelsefulla områden såsom rättshjälpens, social- och hälsovårdens och arbetsmarknadsområdet.

Justitieminister Gestrin: Herr president! Fru Koivistos fråga föranleds av Nordiska rådets rekommendation av år 1966 angående en nordisk språkkonvention. Denna rekommendation föranledde hösten 1973 de nordiska justitieministrarna att tillsätta en nordisk arbetsgrupp i och för utarbetande av förslag till en sådan konvention.

Denna arbetsgrupp, som alltså tillsattes på hösten 1973, med representanten för justitiedepartementet i Sverige som ordförande, sammankom till ett första möte i januari år 1974 i Stockholm. Därvid framkom dock, att man från svensk sida ansåg det nödvändigt och önskvärt att behandlingen av frågan uppskötts till dess preliminära ställningstaganden skulle föreligga till 1972 års utredning angående invandrarnas förhållanden i Sverige jämte remissvaren i anledning av denna utredning. Utredningen berör också ordnandet av språkservice i Sverige och därmed även förutsättningarna för ingåendet av ifrågavarande konvention för Sveriges del.

Likaså framhöll man vid mötet från svensk sida att de avgränsningar av konventionens tillämpningsområde, som också de nordiska justitieministrarna hade funnit ofrånkomliga, måste av praktiska och ekonomiska skäl bli avsevärda. Avgränsningsfrågorna dryftades vid mötet ingående.

Från svensk sida har framförts ett önskemål om att man från finländsk sida, emedan konventionen skulle komma att få stor betydelse främst i fråga om medborgarnas i

Finland rätt till service på eget språk hos myndigheterna i annat nordiskt land, måtte preliminärt ange tillämpningsområdet för en överenskommelse, som på praktiskt viktiga och avgränsade områden tillgodose de syften, som ligger bakom förslaget om en konvention.

I anledning av detta önskemål har i Finland under den gångna vintern på justitieministeriets försorg en arbetsgrupp jämte sakkunniga, som har representerat olika förvaltningsområden samt de finska emigranterna i Sverige, utrett frågan ur finsk synpunkt. Arbetsgruppen har färdigställt en redogörelse jämte förslag till preliminära ställningstaganden. På basen av detta förslag blir det möjligt att ge Finlands representant i den nordiska arbetsgruppen anvisningar beträffande Finlands ståndpunkt till frågan om avgränsningar av konventionens tillämpningsområde samt uppläggningsen av konventionen. Avsikten är att en överläggning skall hållas mellan Finlands och Sveriges representanter ytterligare, varefter frågan om konventionens tillämpningsområde och utformning torde kunna återupptas i den nordiska arbetsgruppen. Här pågår alltså ett komplicerat beredningsarbete, såsom riksdagsledamoten Koivisto också förutsatte i sitt spörrmål.

Nordiska ministerrådet är medvetet om den stora betydelsen av den tilltänkta språkonventionen, men också om de många praktiska problem, som föreligger vid strävandena att ge konventionen, som inte har någon motsvarighet i internationell konventionspraxis, en riktig utformning. Konventionen bör å ena sidan innefatta tillräckligt konkreta överenskommelser och anvisningar om hur den planerade nordiska språkservicen bör anordnas effektivt. Å andra sidan bör den vara så utformad att den även blir praktiskt och ekonomiskt genomförbar på ett för samtliga länder godtagbart sätt och följaktligen möjliggör delvis olika arrangemang i skilda nordiska länder.

Poul Hartling övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Tellervo Koivisto: Herra Puhemies! Kiian oikeusministeri Gestriiniä tästä vastauksesta, joka antoi selvästi ymmärtää, että

ongelma koskee keskeisimmin Suomen ja Ruotsin välisiä kieliolosuhteita näiden maiden kansalaisten tavallista vilkkaamman vuorovaikutuksen vuoksi. Nimenomaan suomalaisten taholta on suuria toiveita asetettu tämän kysymyksen onnistuneeseen ratkaisuun. Olen tyytyväinen vastaukseen siinä mielessä, että vastaus selvitti neuvottelupohjan olevan tällä hetkellä selvempi kuin koskaan aikaisemmin. Toisin sanoen: sekä Ruotsin näkökulma että suomalaisten omat toiveet on nyt kartoitettu. Tästä neuvottelutilanteesta päästäneen sitten mahdollisimman nopeasti tulokseen, joka varmasti tulee olemaan kompromissi eri näkökohtien välillä. Toivon ratkaisun syntyvän mahdollisimman pian sillä tavoin, että käytännön kielipalveluja nimenomaan Ruotsissa asuvien suomalaisten eri elämäntilanteiden helpottamiseksi voidaan tehokkaasti ja ilman liian suuria taloudellisia ja muita käytännöllisiä vaikeuksia järjestää. Kiitoksia.

Tellervo Koivistos replik i svensk översättning: Herr president! Jag tackar justitieminister Gestrin för detta svar, som tydligt lät oss förstå, att problemet mest centralt gäller språkförhållandena och svårigheterna i fråga om Finland och Sverige, detta till följd av att medborgarna i dessa länder har så livligt umgänge med varandra. Särskilt från vår sida har stora förhoppningar ställts på, att också denna fråga skall få en lycklig lösning. Nu är jag nöjd med svaret på så sätt, att enligt min åsikt därav framgick, att förhandlingsbasen nu är klarare än någonsin tidigare. Från Sveriges sida har dess syn på saken nu kartlagts, likaså finnarnas egna förhoppningar å den andra sidan, och i denna förhandlingssituation torde man så snabbt som möjligt kunna komma till ett resultat, som säkerligen är en kompromiss, men som — det må vi hoppas — snarast möjligt skall komma till stånd på så sätt, att man kan anordna praktisk språkservice speciellt för underlättande av levnadsförhållandena för de i Sverige bosatta finnarna effektivt och utan alltför stora ekonomiska och andra praktiska svårigheter. Tack.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelande' fortsätter i juridiska utskottet.

Meddelande

Det meddelades, att utrikesminister Knut Frydenlund intagit sin plats i rådet.

12

E 5: Fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk samverkan mot politiska våldsdåd (D 1977/31/1973/j)¹

Astrid Kristensson: Vid rådets session 1976 frågade jag ministerrådet vilka direktiv och vilket tidsprogram som fastställdes eller planerades att fastställas för det fortsatta arbetet med rekommendation nr 31/1973 angående samverkan mot politiska våldsdåd med internationell bakgrund inom nordiskt område.

Frågan lämnades i det närmaste obesvarad genom det besked, som ministerrådet gav. Jag underströk inför plenarförsamlingen att man 2 1/2 år efter det att rekommendationen antogs borde kunnat få ett besked från ministerrådet i den mycket anspråkslösa frågan om den målsättning och de direktiv som man avsåg att fastställa i anledning av rekommendationen.

Mot bakgrund av den ökning av våldsdåd som sker och den brännande aktualitet som rekommendationen därför har, syns det mig helt naturligt att frågan skulle ha snabbbehandlats inom ministerrådets organ. Så har emellertid inte skett, vilket jag fick konstatera vid 1976 års session och tyvärr också får konstatera i år igen.

Min förhoppning förra året var att arbetet inom den arbetsgrupp som tillsatts med anledning av rekommendationen skulle ha slutförts under 1976 och att en redovisning för den vidare behandlingen av frågan skulle ges i årets meddelande. Min förhoppning har emellertid inte införlivats. Vad som skett under året är, såvitt meddelandet visar, att arbetsgruppen hållit sitt aviserade möte.

I årets meddelande, som i stort är identiskt med förra årets, redovisas att arbetsgruppens slutliga redogörelse till ministerrådet förväntas föreligga i början av 1977. Såvitt jag har mig bekant har någon sådan redogörelse ännu ej lämnats.

Jag får därför upprepa min fråga från

¹ Frågan tryckt s. 1890.

förra året och uttrycka förhoppningen att det möte som hållits inom arbetsgruppen ger möjlighet till ett mer konkret svar denna gång.

Med hänvisning till vad ovan anförts får jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka direktiv och vilket tidsprogram har Nordiska ministerrådet fastställt eller planerat att fastställa för det fortsatta arbetet med rekommendation nr 31/1973 angående samverkan mot politiska våldsdåd med internationell bakgrund inom nordiskt område?

Justitieminister Gestrin: Herr president! I justitieminister Orla Møllers frånvaro ber jag att få svara på riksdagsledamoten Astrid Kristenssons fråga.

Fru Kristensson har genom sitt spörsmål och den motivering hon gett på nytt riktat ljuset mot det arbete som har utförts i den nordiska ämbetsmannagrupp, vilken skulle göra en preliminär undersökning av problemen kring nordiskt samarbete i syfte att förebygga utövandet av politiskt våld med internationell bakgrund på nordiskt område. Jag förutsätter att det är känt för fru Kristensson, att resultatet av arbetsgruppens arbete numera föreligger i form av en redogörelse till ministerrådet.

Oavsett att ministerrådet ännu inte haft möjlighet att behandla denna redogörelse, har man med hänsyn till det intresse som av naturliga skäl är knutet till dessa frågor och som också ligger bakom fru Kristenssons spörsmål till såväl senaste session som idag, funnit det riktigt att snarast orientera Nordiska rådet om redogörelsens innehåll. Redogörelsen har därför före sessionen överlämnats till Nordiska rådet genom presidiesekretariatet.

Det förberedande arbete som avses i spörsmålet är sålunda nu avslutat. Spörsmålet gäller emellertid också det fortsatta arbetet med rekommendationen.

Som nämnt har ministerrådet ännu inte haft möjlighet att sammanträda för att dryfta konklusionerna i redogörelsen. Det kan emellertid konstateras, att den sakkunniga ämbetsmannagruppen efter genomgång av reglerna om såväl avvisning som utvisning, av den viseringspolitik som följts, av asyl-

politik och ett antal andra frågor har kommit till det resultatet, att det redan nu finns regler och ett nordiskt samarbete som kan anses erbjuda tillfredsställande och ändamålsenliga medel för att förebygga sådana politiska våldshandlingar, som rekommendationen tar sikte på att förhindra. Arbetsgruppen pekar därför inte på något behov av ändringar.

Man kan därför fråga huruvida det med hänsyn till det pågående och nära samarbetet rörande dessa frågor — inklusive arbetet i den nordiska arbetsgruppen för frågor rörande säkerheten i den civila luftfarten — föreligger ett behov av ytterligare arbete med rekommendationen.

Innan man tar ställning till detta är det dock enligt ministerrådets mening ändamålsenligt, att såväl Nordiska rådet som ministerrådet får tillfälle att noggrant sätta sig in i och överväga resultaten av redogörelsen.

Astrid Kristensson: Herr president! Jag ber att få tacka justitieminister Gestrin för svaret på min fråga.

Jag vill erinra om att rådet antog rekommendationen så tidigt som i oktober 1973. I november 1974 tillsattes arbetsgruppen. Gruppens första möte hölls i slutet av april 1975 och det andra mötet den 30 september 1976.

Dagen innan jag skulle åka till sessionen fick jag resultatet av mötena. Det innehåller praktiskt taget endast en redovisning av de bestämmelser som gäller i de olika nordiska länderna. Tillåt mig uttrycka min förvåning över att det skulle behöva ta mer än tre år för arbetsgruppen att sammanställa de regler som finns.

Det är riktigt att arbetsgruppen själv drar konklusioner, nämligen att det är bra som det är och att något mer inte behöver göras. Jag vill inte ta ställning till den frågan, lika litet som justitieminister Gestrin gjorde det. Det är självklart att Nordiska ministerrådet och utskottet och Nordiska rådet måste få tillfälle att bedöma huruvida arbetsgruppens slutsats är riktig. Jag tycker emellertid själv att med hänsyn till utvecklingen av internationell terrorism litet mer tankemöda vore befogad och litet mer kraft-

fulla åtgärder vore motiverade. Jag vill inte här gå in på vilka åtgärder man skulle kunna tänka sig, men jag inbillar mig att det skulle vara möjligt att effektivisera det nordiska samarbetet mot internationell terrorism.

Jag tycker det skulle vara olyckligt om något terroristdåd skulle inträffa inom nordiskt område och vi skulle känna på oss att vi inte gjort vad på oss ankommer för att skydda oss.

Tyvänn har det visat sig att de nordiska länderna inte går fria från terroristgrupper. I dag har det uppgivits via TT att svensk polis har avslöjat ett tiotal personer som misstänkta för planerande av terroristaktioner. De har opererat i närheten av Stockholm. Det har ännu inte framkommit vilka organisationer de här personerna tillhör, men enligt TT:s uppgifter finns det anledning att tro att åtminstone någon eller ett par har haft anknytning till västtyska terroristorganisationer. Speciella säkerhetsåtgärder har också vidtagits för att skydda det svenska regeringskansliet.

Detta visar, menar jag, herr president, att det nordiska området fortfarande är aktuellt som operationsbas för terroristhandlingar, och jag tycker man har anledning att förvänta sig litet mer effektiva åtgärder när det gäller bekämpandet av dessa.

Justitieminister Gestrin: Herr president! Jag finner det självklart, att såväl Nordiska rådet som Nordiska ministerrådet med allt allvar skall sätta sig in i den frågeställning vi här berör och det skall ske på basen av de dokument som nu föreligger. Vid en analys av den redogörelse jag här har hänvisat till blir det möjligt att avgöra om det behövs den ytterligare tankemöda, som fru Kristensson hänvisar till, för att utreda behovet av eventuella tilläggsåtgärder. Det självfallna skall emellertid vara att vi skall vara övertygade om att vi antingen har ett samarbete som fungerar och erbjuder den maximala trygghet vi kan tänka oss eller att vi vidtar åtgärder för att så skall bli fallet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i juridiska utskottet.

13

E 1: Fråga till Nordiska ministerrådet om nordiskt patentsamarbete (D 1977/11/1973/j)¹

Hernelius: Herr president! Min fråga till ministerrådet lyder: Vilka verkningar tror ministerrådet att den sannolika splittringen på det patenträttsliga området i Norden kan komma att få för det nordiska industriella samarbetet?

Handelsminister Nørgaard: Hr. præsident! Som spørgeren henviser til, har Nordisk Råd i sin rekommandation nr. 11/1973 henstillet til regeringerne under arbejdet med de europæiske patentkonventioner og realiseringer af pct-planen at fortsætte samarbejdet og opretholde den gensidige orientering om udviklingen på patentområdet for i videst muligt omfang at bevare den ensartede nordiske patentlovgivning.

De nordiske regeringer har bestræbt sig meget på at følge denne henstilling, og samarbejdet er foregået ved, at der siden 1973 har været afholdt regelmæssige møder mellem de nordiske patentkomiteer, i hvilke repræsentanter for myndigheder og erhvervsliv indgår.

Udvalgene har foretaget en grundig gennemgang af de af spørgeren nævnte tre patentkonventioner og har taget stilling til, på hvilke punkter man vil tilråde en nordisk tilpasning. Udvalgene har herunder vurderet såvel de materielretlige regler som sagsbehandlingsreglerne.

Det ledende hensyn ved udvalgenes vurdering har været en konkret bedømmelse af de enkelte bestemmelser i konventionerne. Man har med andre ord for hver enkelt bestemmelse søgt at tage standpunkt til ønskeligheden af, om vedkommende bestemmelse bør indføres i nordisk ret.

I Danmark er stillingen den, at man har fremsat lovforslag, der muliggør dansk tiltrædelse af de nævnte 3 konventioner. I Sverige har man for nylig besluttet at fremlægge en lagrådsremis med forslag til den lovgivning, der vil blive nødvendig, for at Sverige skal kunne tiltræde pct-aftalen og den europæiske patentkonvention. I lagrådsremissen udtales det, at Sverige bør

tiltræde pct-aftalen. I spørgsmålet om den europæiske patentkonvention udtales det, at den endelige beslutning bør henstå, indtil resultatet af igangværende forhandlinger om det svenske patentverks stilling inden for rammerne af pct-aftalen kan overskues med større sikkerhed. Heller ikke i Finland og Norge foreligger der endnu endelig beslutning i tiltrædelsesspørgsmålet. Disse lande vil dog sandsynligvis alene tiltræde pct-aftalen.

Ved nordiske departementsforhandlinger i efteråret 1976 er der opnået enighed om i al væsentlighed enslydende ændringer i de nordiske patentlove, som er uafhængige af de forskellige landes stillingtagen i tiltrædelsesspørgsmålet.

Jeg finder det vigtigt at fremhæve, at man i alle 4 lande må forvente at ville gennemføre de samme ændringer i den gældende lovgivning, således at den ensartethed, vi nu har for så vidt angår nationale patenter og patentsøgninger, vil blive opretholdt, uanset hvordan de nordiske lande slutter sig til de internationale ordninger.

De, der ønsker at få nationale patenter i de nordiske lande, vil således også i fremtiden være undergivet regler i de 4 landes patentlove, der stort set er ensartede såvel med hensyn til fremgangsmåden som med hensyn til retsvirkningen.

Jeg skal i den forbindelse minde om, at adgangen til at søge europæisk patent vil stå åben for alle, hvad enten man tilhører et land, der har tilsluttet sig den europæiske patentkonvention eller ej. I denne henseende vil der således ikke være nogen forskel mellem de nordiske landes industrier.

Der er grund til at antage, at den tendens til at søge patentbeskyttelse på de nærmeste eksportmarkeder og dermed i nabolandene, som allerede eksisterer i dag, vil fortsætte selv på tværs af en forskellig nordisk holdning til de internationale patentsystemer, og i denne patentpolitik vil det formentlig først og fremmest være de nationale patenter i de nordiske lande, der har interesse.

Dette fører mig frem til den konklusion, hr. præsident, at selv om de nordiske lande indtager en forskellig holdning til patentkonventionerne, vil dette ikke medføre en

¹ Frågan tryckt s. 1884.

märkbar ändring af det industrielle samarbejde mellem de nordiske lande.

Hernelius: Herr president! Jag ber att få tacka minister Nørgaard för svaret.

Bakgrunden till frågan var oro för att olikheter skulle uppstå de nordiska länderna emellan på ett område som varit präglad av vittgående överensstämmelse. Svaret är inte helt lättolkat, men av innehållet tycks framgå att farhågorna icke var obefogade och att i varje fall beträffande anslutningen till de olika konventionerna olikheter kan uppstå. Minister Nørgaard bedömer saken så, att detta icke medför någon märkbar ändring av det industriella samarbetet mellan de nordiska länderna. Man får hoppas att ministern får rätt på denna punkt, men mer än en förhoppning är det faktiskt inte.

I avvaktan på att definitiva beslut skall fattas av berörda instanser i de olika länderna får man också hoppas att dessa instanser ännu en gång tar sig en funderare över för det första hur sådana här olikheter skall kunna undvikas och för det andra, om detta icke är möjligt, hur man skall undvika skadeverkningar av bristande överensstämmelse respektive lindra verkningarna av sådan. Om detta sker, har ett av syftena med frågan uppnåtts, herr president.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i juridiska utskottet.

14

E 12: Fråga till Nordiska ministerrådet om åtgärder för att förhindra massfångsten av nordiska flyttfåglar¹

Sinikka Karhuvaara: Herr president! Vid rådets 17:e session behandlades ett medlemsförslag om åtgärder till skydd av flyttfåglar utanför Norden. Förslaget tog sikte på att stoppa massfångsten av nordiska flyttfåglar i ett antal mellan- och sydeuropeiska länder. Förslaget ledde då inte till någon åtgärd från rådets sida. Hithörande

¹ *Frågan tryckt s. 1901.*

frågor har även senare behandlats inom rådet. De är också anhängiga på europeiskt plan bl. a. inom Europarådet.

Det är känt att massfångsten av nordiska flyttfåglar fortgår i berörda länder i oförminskad omfattning. Snarast kan den sägas ha ökat på grund av mera utvecklade fångstmetoder och en tilltagande industrialisering av hela denna hantering. Den för oss nordbor så motbjudande fångsten av bland annat våra flyttande småfåglar, däribland sångfåglarna uppgår idag till tiotals miljoner. Konsekvenserna av denna decimering av det nordiska fågelbeståndet är inte helt klarlagd, men det säger sig självt att den måste äga allvarliga följder ur miljömässig och ekologisk synpunkt. Som vi vet finns det också andra orsaker till att fågelbeståndet decimeras, såsom den tilltagande föroreningen i naturen, trafiken m. fl. med det moderna samhället sammanhängande faktorer, vilka är mycket svåra att rå på.

Efter ett initiativ av Föreningen Vihreä Risti — Gröna korset r.y. i Finland har rådets presidium för någon tid sedan (15 februari 1977) hänvänt sig till Nordiska ministerrådet med en begäran om att ministerrådet snarast måtte undersöka nödvändigheten av och möjligheterna för att det tages samnordiska initiativ i förhållande till sådana nationella och internationella fora, som berörs av de ekonomiska och ekologiska verkningarna av fågelbeståndens storlek i Europa.

Enligt min mening är det angeläget att kraftigt understryka sakens brådskande natur och att siktet i främsta rummet bör ställas in på de ur de nordiska ländernas synpunkt mest aktuella frågorna, konsekvenserna för våra länder ur miljömässig och ekologisk synpunkt av massfångsten av nordiska flyttfåglar i mellan- och sydeuropeiska länder, och att i övrigt tidsödande utredningar, som kan fördröja saken undviks. Mot bakgrund av vad som ovan anförts får jag till Nordiska ministerrådet ställa följande fråga:

Avser Nordiska ministerrådet att snarast och i skyndsam ordning låta utreda förutsättningarna för samnordiska åtgärder i syfte att förhindra massfångsten av nordiska flyttfåglar i mellan- och sydeuropeiska länder?

Jord- och skogsbruksminister **Virolainen**: Herr president! De nordiska ministrarna har kommit överens om att jag skall svara på riksdagsledamoten Sinikka Karhuvaaras fråga på nordiska ministerrådets vägnar.

Ett öde som kommer de nordeuropeiska flyttfåglarna till del när de färdas genom de sydeuropeiska länderna har under flera år varit föremål för bekymmer bl. a. i de nordiska länderna, i Tyska Förbundsrepubliken och på de brittiska öarna. På basen av de uppgifter som förekommit i offentligheten och som kommit myndigheterna till del ser situationen såtillvida bekymmersam ut, att man i vissa medelhavsländer bedriver en oroande stor fångst av flyttfåglar. Experter har beräknat att ungefär en fjärdedel av de småfåglar som försöker korsa Medelhavet fångas och dödas. Detta betyder cirka 150—200 miljoner fåglar om året. Ifrågavarande stater borde fås att skrida till åtgärder för att avlägsna problemet. Detta kan främjas genom att behandla frågan i internationella organisationer, till vilka dessa stater hör. Detta håller också på att ske. Det internationella naturskyddsförbundet har 1976 tagit ett initiativ för utarbetande av en konvention angående skydd av migrerande djurarter. Europarådet har likaledes år 1976 påbörjat ett arbete varvid man strävar till att få till stånd en konvention angående skydd av vilda växter och djur och deras biotoper. Detta arbete, i vilket också de nordiska länderna deltar, ledes av ambassadör Gunnar Seidenfaden från Danmark. Konventionsutkastet väntas bli färdigt inom ungefär ett år. Det är också skäl att nämna med beaktande av att några i detta sammanhang betydelsefulla stater är medlemmar av den europeiska gemenskapen, vilka idkar ett vitt samarbete på miljövärdens område, och att den europeiska gemenskapen sedan början av år 1926 har förberett direktiv angående fågelskydd, vilka skall framläggas för EG:s medlemsländer. Det är meningen att direktiven skall utsträckas till att gälla bl. a. medel för skydd av enskilda arter samt vilka arter det är tillåtet att jaga och på vilket sätt detta får ske.

Slutligen bör konstateras, att det i frågan avsedda ur naturskyddssynpunkt mycket beklagliga problemet såtillvida är svårlost,

att fågelfångsten inom vissa områden är en näringsgren som tillsvidare inte har kunnat ersättas med andra utkomstmöjligheter. Å andra sidan är det ej helt klarlagt, hur stort men fångsten orsakar de enskilda fågelarterna. Åtgärder som syftar till ett slut på idkandet av fångsten är i alla fall nödvändiga från djurskyddssynpunkt och ekologiskt också viktiga.

På grund av allt vad jag sagt anser ministerrådet att det inte är skäl att vidtaga nu några särskilda åtgärder på internordisk bas. Men ministerrådet har dock för avsikt att följa noga med frågans beredning i andra internationella organisationer. Om tillräckliga resultat inte i en snar framtid nås, bör även ministerrådet överväga att ta egna initiativ i saken.

Sinikka Karhuvaara: Herr president! Jag ber att få tacka minister Virolainen för svaret och är nöjd att man på ministerrådssidan inser sakens betydelse. Enligt min mening var det mycket viktigt vad ministern i slutet av sitt tal konstaterade, att om tillräckliga resultat icke i en snar framtid uppnås, vill han betona att ministerrådet överväger att ta effektiva egna initiativ i denna för oss nordbor så viktiga fråga.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Sven Mellqvist lämnat sessionen för återstoden av detta möte och ersatts av Essen Lindahl.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

15

E 2: Fråga till Nordiska ministerrådet om åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet (D 1977/15/1976/k)¹

Eric Carlsson: Nordiska rådet antog år 1976 en rekommendation om åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet (*rek. nr 15/1976*). I rekommendationen föreslås att Nordiska ministerrådet tillsätter en arbets-

¹ *Frågan tryckt s. 1885.*

grupp med uppdrag att i samråd med Nordiskt samiskt institut och samiska organisationer skyndsamt utreda och föreslå åtgärder för att bevara, stimulera och utveckla det samiska kulturlivet.

Av det meddelande som till denna session avlämnats över rekommendationen framgår att inga åtgärder i enlighet med rekommendationen vidtagits. Ministerrådet hänvisar endast till Nordiska sameinstitutets verksamhet, till att ministerrådet ger ekonomiskt stöd till Nordiska samerådet och till att en viss del av stödet till översättning av grannländernas litteratur kommit den samiska litteraturen till godo.

Dessa besked måste betecknas som klart otillfredsställande mot bakgrund av rekommendationens syfte. I det ursprungliga medlemsförslaget, där jag står som medförslagsställare, påpekade vi att den samiska kulturens och språkets ställning i dag är hotad. Den fria kultursektorn måste stödjas och stimuleras vid sidan om sameinstitutets i övrigt mycket omfattande arbetsuppgifter, t. ex. genom tillskapandet av ett "samiskt kulturcentrum", vilket praktiskt skulle arbeta inom den fria kultursektorn. Verksamheten borde omfatta både litteratur, teater, bildkonst och musik. Sameinstitutets verksamhet ligger för närvarande mest på forsknings- och utredningsområdet.

Nordiska rådets kulturutskott, som inte ville binda sig för att föreslå ett särskilt kulturcentrum, fann att det fanns ett behov att utreda och föreslå lämpliga åtgärder för att bevara, stimulera och utveckla det samiska kulturlivet. Utredningen bör göras i nära samråd med Nordiskt samiskt institut, men även med samiska organisationer. Det samiska deltagandet i utredningen borde bli så representativt som möjligt.

Den arbetsgrupp som rådet i enlighet med utskottets förslag rekommenderade har, som framgår av meddelandet, inte tillsatts. Inte heller antyds någon avsikt från ministerrådets sida att utse en sådan arbetsgrupp.

Mot bakgrund av att de i meddelandet omtalade åtgärderna är klart otillräckliga i ett läge då samernas kultur alltmer trängs ut och deras etniska identitet riskerar att försvinna, får jag till ministerrådet ställa följande fråga:

Avser Nordiska ministerrådet att tillsätta

en arbetsgrupp i enlighet med rådets rekommendation och, om så ej är fallet, vilka åtgärder avser man att vidta för att bevara och utveckla det samiska kulturlivet?

Statsrådet **Wikström**: Herr president! Rekommendationen om åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet behandlas för närvarande av ministerrådets organ.

Anslaget över den nordiska kulturbudgeten till Nordkalottområdet har ökat förhållandevis mycket under de senaste åren. Detta är helt i linje med en viktig princip för det nordiska kultursamarbetet som innebär en positiv särbehandling av Nordens ytterområden och en strävan att bereda dess befolkning möjligheter till aktiv medverkan i kultursamarbetet. Det är den principen som ligger till grund för besluten om bl. a. Sameinstitutet i Kautokeino, anslag till Nordiska samerådet, samekonferensen, Nordkalottens musikråd m. m.

Jag tror att sameinstitutet kommer att visa sig vara en värdefull kulturinstitution för den samiska befolkningen, framför allt om man breddar kulturbegreppet och sätter in kulturpolitiken i ett socialt och näringspolitiskt sammanhang.

I dag går en stor andel av kulturbudgetens Nordkalottanslag till sameinstitutet, men därutöver finns en rad olika poster inom olika områden: musik, litteratur, teater, ungdomssamarbete och mycket annat. Sameinstitutet har varit verksamt i ett par år och i överensstämmelse med institutionens stadgar skall verksamheten utvärderas. Detta sker f. n. i kultursekretariatet och i den rådgivande kommittén för allmän kultur. Det är naturligt att man i detta sammanhang tar upp de frågor som behandlas i rekommendation om det samiska kulturlivet.

Vidare har Nordiska ministerrådet givit kultursekretariatet i uppdrag att ordna en överläggning mellan nordiska och nationella organ om formerna för bidrag till nordiska samerådet och samekonferensen. Sekretariatet planerar nu, har jag förstått, ett möte med representanter från sameorganisationerna, sameinstitutet och berörda departement. På det mötet bör också diskuteras riktlinjerna för arbetet med samekulturfrågor. Jag är övertygad om att den tid vi

lägger ner på att diskutera formerna för stödet till samekulturen, vinner vi i form av ett effektivare och bättre samarbete i denna viktiga fråga.

Vi har helt nyligen i Sverige beslutat om ett åtgärdsprogram för att stärka samernas ställning, där stödet till samekulturen är en viktig del. Det omfattar insatser för att stärka och bevara det samiska språket och samekulturen i vidaste mening bl. a. genom bidrag till de samiska organisationerna. I Norge och Finland görs liknande insatser för de samiska minoriteterna.

Här liksom inom många andra nordiska samarbetsområden ligger den egentliga tyngdpunkten på de nationella insatserna. Det nordiska samarbetet är och bör vara av samordnande och kompletterande karaktär.

När det gäller det samiska kulturlivets villkor är det självfallet att man inom ministerrådet vill försöka hitta former för ett samarbete som fungerar väl. Det gäller både samspelet mellan nationella och nordiska insatser och samarbetet länderna emellan. Målet måste hela tiden vara att tillgodose samernas rätt till sin egen kultur.

Eric Carlsson: Herr president! Jag ber att få tacka för det svar som minister Wikström lämnat på min fråga om åtgärder för att stärka den samiska kulturen och kulturlivet. Den fråga jag ställde gällde emellertid *hur* och *när* ministerrådet avser att följa upp den rekommendation som godkändes av Nordiska rådets session år 1976. Den rekommendationen innebar ett konkret uppdrag att ministerrådet skulle tillsätta en *arbetsgrupp* för att *skyndsamt* utreda och föreslå lämpliga åtgärder för att bevara, stimulera och utveckla det samiska kulturlivet. I utskottets motivering angavs att utredningen skulle ske i nära samråd med Nordiskt samiskt institut och att det samiska deltagandet i utredningen skulle vara så representativt som möjligt.

Det finns också anledning att understryka att kulturutskottet i sitt utförliga betänkande (A 451/k 1976) klart angav de uppgifter, som den föreslagna arbetsgruppen närmare skulle utreda. I den delen ber jag att få hänvisa till det angivna betänkande daterat den 21 januari 1976, som godkändes av Nordiska rådet vid 1976 års session. Med

andra ord: utredningsdiiktiven för arbetsgruppen finns i det nämnda betänkandet från kulturutskottet.

I svaret från minister Wikström sägs bl. a.: ”Här liksom inom många andra nordiska samarbetsområden ligger den egentliga tyngdpunkten på de nationella insatserna. Det nordiska samarbetet är och bör vara av samordnande och kompletterande karaktär.”

Utan att på något sätt gå i polemik mot detta uttalande vill jag dock erinra om att den samiska folkgruppen är en etnisk minoritetsgrupp som känner en stark gemenskap över de nationella gränserna. För den samiska folkgruppen har det nordiska samarbetet uråldriga traditioner, vilket det finns anledning att betona och beakta när man går att fullfölja Nordiska rådets beslut att skyndsamt utreda och föreslå lämpliga åtgärder för att bevara, stimulera och utveckla det samiska kulturlivet. I kulturutskottets skrivning påpekades att utredningen om den samiska kulturen måtte ske skyndsamt. Det var ingen tillfällighet att utskottet gjorde detta påpekande. I en tid av snabba förändringar utgör kulturfrågorna med sina traditioner och egenarter omistliga värden inför framtiden.

När jag än en gång tackar för svaret gör jag det med den förhoppningen att ministerrådet snart skall verkställa rekommendationen om tillsättande av den arbetsgrupp för en skyndsamt utredning av de samiska kulturfrågorna som Nordiska rådet beslöt om vid 1976 års session i Köpenhamn.

Statsrådet Wikström: Herr president! Den konferens jag nämner i ministerrådets svar kommer att hållas i september. Gissningsvis kommer överläggningarna att leda till att en arbetsgrupp sedan tillsätts.

Eric Carlsson: Herr president! Jag ber att få tacka för detta kompletterande svar. Jag förutsätter att man därmed kommer att lösa denna fråga och ger svar på den rekommendation som antogs i Köpenhamn 1976.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i kulturutskottet.

16

E 4: Fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk kursbok i historia (D 1977/14/1972/k)¹

Palm: Herr president! I all korthet lyder frågorna:

I vilken takt kommer det fortsatta arbetet med temahäften att bedrivas?

Ingår det i planerna att utge en översiktlig lärobok i Nordisk historia som kan användas i såväl skolundervisning som folkbildningsarbete?

Undervisningsminister **Marjatta Väänänen:** Herr president! Som hr Palm nämnde antogs rekommendationen om utarbetande av en kursbok i nordisk historia vid Nordiska rådets 20:e session 1972.

Mot bakgrund av rekommendationen tillsatte ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete en arbetsgrupp bestående av ledande historiker i de nordiska länderna som närmare skulle undersöka möjligheterna att låta utarbeta en dylik kursbok.

Arbetsgruppen rekommenderade kulturavtalets organ att, i stället för att låta utarbeta en kursbok av föreslaget omfång, stanna för en lösning med temahäften som genom att vara problemriktade bättre skulle svara mot den undervisning som ges i historia vid de nordiska universiteten.

Ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete beviljade därefter 1975 medel för utarbetandet av sex temahäften och tillsatte samtidigt den tidigare arbetsgruppen som redaktionskommitté för projektet.

De beslutade temahäftena behandlar följande ämnen:

1. Vikingatiden,
2. Norden under andra världskriget (dubbelhäfte),
3. Bonden — Adelsmannen — Kronan; Godspolitik och jordegendomsförhållanden i Norden 1550—1750,
4. Från Kalmarbrev till Stockholms blodbad; nordisk union, statsbildning, allians och brott 1397—1521 samt
5. Arbetarrörelsens uppkomst och utveckling i de nordiska länderna.

¹ Frågan tryckt s.

Som författare till häftena har engagerats välkända nordiska historiker med specialisering på respektive ämne.

Enligt de upplysningar jag har inhämtat föreligger nu manuskript till ett av häftena och ytterligare tre väntas vara klara i början av hösten.

Hela serien beräknas vara färdig under 1978 och häftena kommer att publiceras successivt.

Beträffande herr Palms andra fråga om en översiktlig lärobok också kommer att utges får jag meddela att några sådana planer inte föreligger för närvarande. Däremot föreligger förslag till andra intressanta historiska ämnen som skulle kunna tas upp i en häftesserie om försöket med den nu påbörjade serien faller väl ut. Tack!

Palm: Herr president! Jag ställde en liknande fråga i Oslo 1973, och nu har det alltså hänt en del.

Jag vill tacka statsrådet för svaret. Den förhoppningsfulla frågeställaren lägger märke till formuleringen att några planer på en historiebok *för närvarande* inte föreligger. Ligger det möjligen ett dolt löfte i uttrycket "för närvarande" eller är detta ett annat uttryck för att planerna är helt skrinlagda?

Det här är en mycket gammal fråga, och jag tycker nog att arbetet fortskridit mycket långsamt.

Det var 1921 som norrmannen Christian Lange — vilken tillsammans med Hjalmar Branting erhöll Nobels fredspris — förde fram tanken på en gemensam nordisk historielärobok. Det är alltså 56 år sedan han föreslog att man skulle "ta upp hela frågan om den undervisning som i de tre nordiska konungarikena gavs om grannländerna". Det fanns alltså då ingen tanke på att också nämna Finland och Island — men det är, som sagt, 56 år sedan.

Andra gången frågan togs upp på allvar var på Voksenåsen år 1951, alltså för 26 år sedan. Nu har man tydligen suttit och väntat på ett uppdrag att få sätta i gång arbetet, dvs. på en rekommendation från Nordiska rådet. År 1972 framlades ett medlemsförslag i denna fråga.

Sedan har det kommit meddelande på meddelande. 1973 meddelades att en re-

kommendation förelåg till behandling. 1974 meddelades att en arbetsgrupp hade tillsatts. 1975 hade man ingenting nämnvärt att meddela. 1976 sade man att ministerrådet hade fått pengar att köra i gång med sex häften om olika skeden i Nordens historia. 1977 meddelas alltså att man har några häften på gång.

Man har alltså inte raskat på jobbet något vidare. Låt mig därför, herr president, i all stillsamhet få framföra önskemålet om att våra moderna historiker inte måtte förtröttnas i sitt intensiva arbete med att försöka ge oss en gemensam historisk tolkning av vad som skett i den här delen av Europa. Vi borde på ett hyggligt sätt fira minnet av Christian Langes nu snart 60 år gamla tanke.

Undervisningsminister **Marjatta Väänänen:** Herr president! Jag beklagar, att herr Palm inte har fått sin önskan helt uppfyllt. Kulturavtalsorganen får i sitt framtida arbete beakta de synpunkter som här har framkommit. Det finns för närvarande i alla fall ett gott underlag för att samarbetet på detta viktiga område skall fortsätta i allt ökande omfång. Dessutom kan man alltid återuppliva planerna.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i kulturutskottet.

17

E 9: Fråga till Nordiska ministerrådet om utvidgat nordiskt idrottssamarbete (D 1977/16/1975/k)¹

Lindahl: Herr president! Som ersättare för herr Mellqvist vill jag framföra den av honom ställda frågan om utvidgat nordiskt idrottssamarbete.

Ministerrådet tillsatte så sent som hösten 1976 ett femmannautskott för att utreda möjligheterna till idrottssamarbete på bredden med utgångspunkt från ungdomsidrott, företagsidrott, handikappidrott etc. Det finns verkligen anledning att påskynda den utredningen. Medlemsförslaget är nämligen

¹ Frågan tryckt s. 1896.

från 1973 och rekommendationen antogs i Reykjavík 1975.

Frågan lyder: Avser ministerrådet att under året vidta konkreta åtgärder för att främja det nordiska idrottssamarbetet, inklusive att ställa medel till förfogande för lämpligt projekt?

Undervisningsminister **Marjatta Väänänen:** Herr president! Det var ingen överraskning att kartläggningen av de offentliga bidragen till idrottsarbete i Norden visade, att bidragen totalt sett uppgår till belopp som är flera gånger större än hela den nordiska kulturbudgeten. Det hade inte varit någon onaturlig reaktion när beloppen blev kända att komma till den konklusionen att de medel som disponeras för det nordiska kultursamarbetet är så små att ett stöd till nordiskt idrottssamarbete verkligen skulle komma att bli, om inte direkt en droppe i havet — för att tala i bilder — så i alla fall ett tillflöde som inte i någon märkbar grad skulle höja vattennivån.

Jag vill utan vidare slå fast, att detta enligt min mening vore en oriktig konklusion. Att idrotten i Norden får stora offentliga tillskott betyder inte att idrotten skulle förfoga över stora summor pengar. Det är säkert så över hela Norden att det i varje idrottsförening och inom varje specialidrott fortfarande är ett problem att skaffa pengar för att ge miljoner av ungdomar och äldre människor, som vill syssla med idrott, det utbud de vill ha på ett någorlunda rimligt sätt. De flesta av dem som inom idrotten har med pengar att göra måste prioritera hårt. I denna prioritering kommer det att finnas uppgifter som faller utanför — det kan vara uppgifter som vi vill prioritera högt i nordiska sammanhang, och under alla omständigheter uppgifter som kan ge resultat med de små medel vi kan disponera. Ministerrådet har inte gett några stränga direktiv till den arbetsgrupp som skall utreda frågan om stöd till idrottssamarbetet, men vi har pekat på vissa områden där vi anser att det är viktigt att göra en insats. Det gäller bl. a. samarbetet inom breddidrotten, yrkesidrott, barnidrott och ungdomsidrott. Det gäller utveckling av idrottsutbudet för funktionshämjade. Det gäller

slutligen uppgiften att ge stöd så att de små och avlägsna områdena får bättre möjligheter än idag att delta i det nordiska idrotts-samarbetet.

Det är väsentligt att ha en säker värdering av vilka områden man skall satsa på och hur mycket man skall satsa för att nå de blygsamma mål som man måste ställa upp på detta område. Kommittén kommer att arbeta relativt snabbt. Det är emellertid av budgetmässiga skäl små möjligheter för att vidta åtgärder av någon reell betydelse före 1978 — det skulle därför vara rimligt om kommittén använder tiden intill dess för att få till stånd förslag om en så ändamålsenlig ordning som möjligt.

Lindahl: Herr president! Jag vill tacka minister Väänänen för det i stort sett positiva svaret på frågan och noterar med tillfredsställelse, att kommittén skall arbeta relativt snabbt.

Jag tror att rådet har ett unikt tillfälle att via idrotten förankra den nordiska tanken bland stora ungdomsgrupper i alla våra länder. *Idrott åt alla — i hela Norden* framstår som en aktuell målsättning, ty det är ju så att idrott utövas under skiftande former, på stora och små platser, över hela Norden.

Det finns krafter som tidigare diskriminerat idrotten, men de representerar en föråldrad uppfattning och motståndet mot idrottsrörelsen har luckrats upp. Det är, som bl. a. Nic Aslund i Aftonbladet framhållit, "dags att acceptera idrotten som en form av kultur". Han har i denna sin uppfattning en bred opinion bakom sig.

Det är mot denna bakgrund vi i medlemsförslaget begärt att Nordiska rådet skall instifta ett nordiskt idrottspris, jämförbart med litteraturpriset. Vår tanke har varit att både aktiva och ledare kan komma i fråga — det blir inte svårt att hitta värdiga pristagare.

Om vi i år här i Helsingfors fått tillfälle att dela ut ett Nordiska rådets idrottspris skulle, enligt min mening, Finlands dubbla guldmedaljör i olympiska spelen 1972 och 1976 Lasse Virén ha varit en given vinnare. Det är tråkigt att vi har missat den chansen.

Om vi i Nordiska rådet vill förankra vår verksamhet i stora ungdomsgrupper och breda folklager bör det nordiska idrottsintresset ses som en positiv faktor, som kan föra de nordiska folken, och inte minst ungdomen, närmare varandra.

Det vore fint om rådet dessutom ville medverka till att på ett konkret sätt främja idrottskontakter och idrottsutbyte i Norden. Idrottsrörelsen är positivt inställd till detta. Frågan har flera gånger varit uppe till behandling på Nordiska Fælles-kommitténs vartannat år återkommande möten där samtliga länder är representerade, numera också Färöarna.

Gemensamt för dessa överläggningar har varit att man önskar i allra högsta grad underlätta Islands deltagande i det nordiska idrottssamarbetet. De övriga länderna är beredda att lägga sig lågt med egna önskemål blott Island kan prioriteras. Därmed menas att vi skall underlätta för idrottsledare och aktiva idrottsutövare att delta i konferenser, läger och kurser som anordnas i de övriga nordiska länderna.

Jag behöver inte påpeka att Islands kostnader i detta avseende är orimligt stora i jämförelse med vad som gäller för de övriga nordiska länderna.

Ett annat problem är att islänningarna själva vill anordna konferenser, läger och givetvis också tävlingar i Island, men att denna deras vänlighet tyvärr ofta möts med en viss kallsinnighet från de inbjudna därför att kostnaderna för att åka till Island är så stora jämförda med kommunikationskostnaderna mellan övriga nordiska länder.

Vad det gäller är alltså att underlätta för islänningar att komma till oss men också för övriga länders representanter att komma till Island. Här talar alla rimliga skäl för att detta utbyte bör vara ett nordiskt kulturintresse och att Nordiska rådet bör medverka.

Jag bedömer det som angeläget att Island på någorlunda likställd bas kan delta i det nordiska idrottssamarbetet och att mycket starka skäl talar för Nordiska rådets stöd till en dylik verksamhet.

Vad jag här sagt om Island gäller också Färöarna, som även på det idrottsliga området vill tillhöra den nordiska gemenskapen.

Herr president! Vid kommande sessioner

skulle utdelandet av Nordiska rådets idrottspris kunna bli ett stort evenemang och dessutom den definitiva bekräftelsen på att idrotten i Norden accepteras som en viktig kulturform.

Undervisningsminister **Marjatta Väinänen**: Herr president! Eftersom det nordiska samarbetet på idrottsområdet för närvarande är under beredning i kulturavtalsorganen, torde det finnas förutsättningar för att de åsikter och önskemål som här framförts kan beaktas i det fortsatta arbetet på detta område. För övrigt kan jag som ordförande i Finlands konståkningsförbund personligen helt och hållet underskriva herr Lindahls åsikter.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i kulturutskottet.

18

C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet rörande det nordiska samarbetet (juridiska utskottets betänkande), D 1977/5/1966/j: Meddelande om rekommendation nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen och D 1977/29/1971/j: Meddelande om rekommendation nr 29/1971 angående de gemensamma nordiska institutionernas ställning

Rådet beslöt att företa ovannämnda saker i ett sammanhang.

Juridiska utskottet hade föreslagit,

I. at Nordisk Råd i anledning af de til juridisk udvalg henviste afsnit af ministerådets beretning C 1/1977 vedtager følgende udtalelse:

1) Nordisk Ministerråd anmodes om, i det omfang der måtte vise sig behov derfor, at tage de nødvendige initiativer til at koordinere arbejdet med forberedelsen af ny lovgivning om ægteskabets økonomiske retsvirkninger således, at såvel indhold som tidspunkt for lovforslags fremsættelse bliver sammenfaldende i så vidt omfang, som det er muligt.

2) Nordisk Ministerråd opfordres til gennem en koordination af arbejdet med problemerne omkring ikke-ægteskabelige samlivsforhold at søge at skabe grundlaget for gennemførelse af ensartede retsregler på det økonomiske område.

3) Nordisk Ministerråd opfordres til også efter afslutningen af arbejdet i den af embedsmandskomiteen for lovgivnings-spørgsmål nedsatte arbejdsgruppe vedrørende dataflugtproblematikken permanent at lade disse spørgsmål være undergivet særskilt opmærksomhed med henblik på at sikre den bedst mulige koordination af national lovgivning samt at overveje og tage initiativ til eventuelle fællesnordiske løsninger i form af f. eks. en konvention, hvis der måtte opstå fare for integritetskrænkelser, som ikke tilstrækkelig effektivt kan imødegås gennem anvendelse af de nationale retsforskrifter.

4) Nordisk Ministerråd opfordres til at afslutte overvejelserne af, hvorledes et nærmere nordisk samarbejde vedrørende mulighederne for at videreføre den udvikling af de strafferetlige sanktioner, som har fundet sted i de seneste år, kan etableres, og fremlægge en rapport om disse overvejelser snarest og om muligt inden Nordisk Råds session 1978.

II. at Nordisk Råd tager til efterretning de til juridisk udvalg henviste dele af kap. I, Det nordiske samarbejde — Ministerrådets virksomhed, kap. II, Samarbejde på lovgivningsområdet, kap. XVI, Samarbejde i øvrige spørgsmål, og kap. XVII, Organisatoriske forhold.

III. at Nordisk Råd tager meddelelserne om rekommendation 5/1966 angående forsikrings indvirken på erstatningslovgivningen og rekommendation nr. 29/1971 angående de fællesnordiske institutioners stilling til efterretning og anser rekommendationerne for slutbehandlede for rådets vedkommende.

Kristian Albertsen (juridiska utskottets talesman): Hr. præsident! Jeg skal som ordfører for juridisk udvalg redegøre for de synspunkter, som udvalget har vedrørende Nordisk Ministerråds beretning ved Nordisk Råds 25. session, specielt hvad an-

går beretningens omtale af samarbejdet på lovgivningsområdet.

Jeg vil især hæfte mig ved de punkter, som har givet udvalget anledning til i sin betænkning af 18. januar 1977 at foreslå, at Nordisk Råd i anledning af beretningen vedtager udtalelser rettet til Nordisk Ministerråd. Rådet har i en række rekommandationer anbefalet gennemførelsen af ensartede regler om nordiske statsborgeres retsstilling, om kortere naturalisationstid, om børns og ægtefællers statsborgerforhold, om ligestilling i spørgsmål om erhvervelse af fast ejendom og om internordiske flytteattester.

I tråd hermed ligger også rekommandationen fra 1954 om bevarelse af stemmeret ved bosætning i et andet nordisk land samt den i 1973 vedtagne rekommandation om nordisk stemmeret og valgbarhed til kommunale forsamlinger, der nu er gennemført i Finland og Sverige. I Danmark er et lovforslag herom fremsat, og i Norge påregnes en reform inden kommunalvalget i 1979.

I 1974 vedtog Nordisk Råd en rekommandation om videreudviklingen af det nordiske samarbejde på lovgivningsområdet, i overensstemmelse med Helsingforsaftalen i form af et program for lovgivningssamarbejdet, som fortløbende kompletteres og justeres i samarbejde mellem Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd.

I den beretning fra Ministerrådet, som foreligger til Nordisk Råds 25. session, er der ikke opført nye projekter inden for lovgivningsprogrammet, men man har koncentreret sig om gennemførelse af projekter, der allerede er optaget i programmet.

Vi har i udvalget særlig hæftet os ved det arbejde, der er i gang angående regler for mennesker, der lever i papirløse ægteskaber. Vi har også beskæftiget os med det kriminalretlige sanktionssystem, og for at få bedre belysning af spørgsmål i forbindelse hermed kommer Nordisk Råds næste konference til at omhandle netop kriminalforsorgen. Konferencen skal afholdes i Danmark i år.

Jeg skal herefter kort redegøre for de forslag til udtalelser, som et enigt udvalg

indstiller til vedtagelse her i plenarforsamlingen.

Den nordiske ægteskabslovgivning har som så ofte tidligere været et centralt punkt i juridisk udvalgs overvejelser.

Juridisk udvalg har gennem flere år meget stærkt tilkendegivet, at man vil gå meget vidt for at bevare den nordiske retsenhed vedrørende ægteskabets økonomiske retsvirkninger.

På denne baggrund anmodede Nordisk Råd i en udtalelse over Ministerrådets beretning til sessionen i 1976 om, at Ministerrådet sikrede, at de nordiske ægteskabsudvalgs muligheder for at nå frem til en fælles løsning på problemerne om ægteskabets økonomiske retsvirkninger udnyttedes fuldt ud.

De nordiske justitsministre har understreget det ønskværdige i, at der opnås mere ensartede regler om ægteskabets økonomiske retsvirkninger.

Juridisk udvalg indstiller derfor, at Nordisk Råd anmoder Nordisk Ministerråd om at tage de nødvendige initiativer til at koordinere arbejdet med forberedelsen af ny lovgivning om ægteskabets økonomiske retsvirkninger således, at retsreglernes indhold og tidspunktet for fremsættelsen af lovforslag bliver så vidt muligt sammenfaldende.

Også om de problemer, som de ikke-ægteskabelige samlivsforhold rejser, finder juridisk udvalg det nødvendigt, at der opbygges et nordisk samarbejde.

I den foreliggende beretning meddeler Ministerrådet, at problemerne omkring faktisk samlevende er genstand for undersøgelser i ægteskabsudvalgene for så vidt angår de problemer, der er af samme type som de, der forekommer i et ægteskab. Store dele af problematikken falder imidlertid inden for sociallovgivningens område, og der henvises i denne forbindelse til det arbejde, som udføres inden for Nordisk Socialpolitisk komité.

Juridisk udvalg mener imidlertid at burde understrege, at Nordisk Ministerråd bør påtage sig en funktion som koordinator af det arbejde, der foregår i forskellige udvalg inden for forskellige områder, således at arbejdet med en nordisk koordination af de økonomiske problemer ikke kommer til at foregå isoleret område for område.

Juridisk udvalg indstiller derfor, at Nordisk Råd vedtager en udtalelse i overensstemmelse hermed.

Personbeskyttelse og edb er et område, som både lovgivningsmæssigt og i offentligheden påkalder sig øget opmærksomhed.

Når juridisk udvalg, således som der senere vil blive gjort rede for, ikke har kunnet anbefale vedtagelse af nogen rekommandation i anledning af medlemsforslaget om en nordisk persondatakonvention, skyldes det, at den redegørelse for Ministerrådets aktivitet på dette område, som indeholdes i såvel den nu foreliggende som i tidligere beretninger, efter juridisk udvalgs opfattelse ikke imødekommer det ønske om nordisk samarbejde, som ligger bag medlemsforslaget.

Udvalget foreslår Nordisk Råd at opfordre Ministerrådet til permanent at lade den såkaldte dataflugtproblematik være undergivet særskilt opmærksomhed med henblik på at sikre den bedst mulige koordination af national lovgivning samt at overveje og tage initiativ til eventuelle fællesnordiske løsninger i form af f. eks. en konvention, hvis der måtte opstå fare for integritetskrænkelser, som ikke tilstrækkelig effektivt kan imødegås gennem anvendelse af de nationale retsfor skrifter.

Endelig har juridisk udvalg på grundlag af Ministerrådets omtale af samarbejds mulighederne vedrørende udviklingen af det kriminalretlige sanktionssystem fundet anledning til at foreslå, at Nordisk Råd opfordrer Ministerrådet til så vidt muligt inden næste session at overveje og rapportere til Nordisk Råd, hvorledes et nærmere nordisk samarbejde vedrørende mulighederne for at videreføre den udvikling af de straffretlige sanktioner, som har fundet sted i de senere år, kan etableres. Juridisk udvalg udtaler i sin betænkning, at et sådant samarbejde bør omfatte en undersøgelse af hele sanktionssystemet, herunder mulighederne for at begrænse brugen af frihedsstraf i forbindelse med anvendelse af et mere nuanceret sanktionssystem end det, der kendes i dag.

Juridisk udvalg indstiller i øvrigt, at to af de rekommandationer, hvorom meddelelse gives i beretningen, afskrives, og at rådet

herefter tager Ministerrådets beretning til efterretning.

Jeg skal med disse bemærkninger anbefale indstillingen fra juridisk udvalg til forsamlingens godkendelse.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande juridiska utskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För juridiska utskottets yttrande röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, John Austrheim, Ilkka-Christian Björklund, Trygve Bratteli, Martin Buvik, Ib Christensen, Erling Dinesen, Bjarne Mørk Eidem, Ulla Ekelund, Rolf Fjeldvær, Poul Hartling, Allan Hernelius, Gustav Holmberg, Kirsten Jacobsen, Paul Jansson, Knut Johansson, Sinikka Karhuvaara, Olaf Knudson, Telleruo Koivisto, Astrid Kristensson, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Thor Lund, Otto Mørch, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Ib Nørlund, Sture Palm, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Veikko Pihlajamäki, Jens Risgaard Knudsen, Petter Savola, Rolf Selgren, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Liv Stubberud, Per Olof Sundman, Bernhard Tastesen, Seppo Tikka, Erkki Tuomioja, Lars Werner, Kåre Willoch, Rolf Wirtén och Mogens Voigt.

Eric Carlsson, Christian Christensen, Asbjørn Haugstvedt och Raino Westerholm *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Halldór Ásgrímsson, Per Borten, René Brusvang, Kjell-Olof Feldt, Gylfi Þ. Gíslason, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Guttorm Hansen, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Lars Korvald, Reidar T. Larsen, Poul Jacob Olsen, Olof Palme, Aarne Saarinen, Poul Schlüter, Jón Skaftason, V. J. Sukselainen, Ingrid Sundberg, Ulf Sundqvist, Pekka Tarjanne, Mirjam Tuominen, Henrik Westerlund och Folke Woivalin.

Yttrandet hade sålunda godkänts med 48 röster, 4 medlemmar avstod från att rösta.

Utskottets förslag, p. II och III, bifölls.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Anna-Greta Skantz lämnat sessionen för återstoden av detta möte och ersatts av Grethe Lundblad.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

19

A 472/j: Medlemsförslag om en nordisk konvention om regler för godkännande av datasystem på ADB som innehåller personuppgifter m. m.

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Erik Adamsson (juridiska utskottets talesman): Herr president! Juridiska utskottet föreslår i sitt betänkande att rådet inte skall företaga sig någonting med anledning av ett medlemsförslag om en nordisk konvention om gemensamma regler för godkännande av datasystem som innehåller personuppgifter m. m. Förslaget syftar till gemensamma regler i de nordiska länderna för godkännande av personregister och utnyttjande av sådana register. I ett förslag till konvention mellan de nordiska länderna skisseras sådana gemensamma regler.

Vi har inom utskottet under senare år i olika sammanhang behandlat frågor om personskydd och datalagstiftning. Bl. a. uppehåller sig utskottet i sitt betänkande i år över C 1 vid dessa frågor. Särskilt har utskottet vid olika tillfällen pekat på de problem som sammanhänger med dataflykt och dataflöde.

Att utskottet nu inte tillstyrker detta medlemsförslag beror inte på någon negativ inställning till förslagets innehåll. Tvärtom uppfattar utskottet problemen såsom synnerligen angelägna att behandla på ett nordiskt plan.

Medlemsförslaget har varit föremål för en omfattande remissbehandling. Av de inkomna remissvaren framgår att flera remissorgan anser det mindre lämpligt att antaga en nordisk konvention vid en tidpunkt då ännu inte alla länder har skapat en na-

tionell datalagstiftning. Med hänvisning bl. a. till dessa synpunkter har utskottet icke ansett sig f. n. vilja tillstyrka en rekommendation om ingående av en konvention.

I sitt förslag har utskottet starkt understrukit att utskottets ställningstagande bygger på den förutsättningen att man i arbetet med att skapa nationella databestämmelser fortsättningsvis prioriterar strävandena att nå inbördes så likartade regler som möjligt mellan länderna.

Utskottet har också pekat på att, sedan medlemsförslaget väckts, en samnordisk arbetsgrupp tillsatts med uppgift att överväga de rättsliga problem som anknyter till dataflykt och dataflöde och att framlägga förslag om hur lagstiftningen i de enskilda länderna bör utformas med tanke på lösningen av dessa frågor. Arbetsgruppens undersökning kommer enligt utskottets uppfattning att visa, om det f. n. finns behov för ett formellt nordiskt samarbete baserat på en konvention. Utskottet anser att undersökningen tillmötesgår de önskemål som framförts i medlemsförslaget.

Utskottet anser sig ha möjlighet att följa ministerrådets initiativ och förslag på detta utomordentligt viktiga integritetsskyddsområde inom ramen för lagstiftningsprogrammet såsom det presenteras i ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet. Utskottet har också möjlighet att vid sina regelbundna överläggningar med de nordiska justitieministrarna bidra till en harmonisering och koordinering av lösningarna av integritetsskyddsfrågorna på detta område.

Jag ber, herr president, att mot bakgrund av vad jag här har anfört få yrka bifall till utskottets förslag, att rådet inte företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls juridiska utskottets förslag.

20

Dokument 1 A: Rapport från Nordiska rådets presidium om ändringar i arbetsordningen för Nordiska rådet

Præsidenten: Behandlingen af denne sag udsættes til et senere møde.

21

A 477/j: Medlemsförslag om införande av offentliga utskottsutfrågningar i Nordiska rådet

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Kirsten Jacobsen och Astrid Kristensson hade fogat en reservation till utskottets betänkande.

Olaf Knudson (juridiska utskottets talesman): Herr president! Ifölje arbetsordningens § 27 er utskottsmötena icke offentliga, men det er anledning til å innby representanter for regjeringene, sakkyndige eller andre personer til å delta ved komiteenes forhandlinger.

Gunnar Helén, som har satt fram medlemsförslaget om offentlige utvalgshøringer, har ment at arbeidsordningen bör endres slik at det blir anledning for pressen og massemedia til å være til stede ved slike höringer. Forslagsstilleren mener imidlertid at offentlighet bare skal gjelde spørsmål som har stor allmenn interesse. Det er videre et krav at minst en tredjedel av medlemmene i utvalget må være enig i at mötene skal være offentlige.

Forslaget anbefales ikke av Nordisk Råds utvalg og av Nordisk Råds nasjonale delegasjoner. Det er enighet om at det er stadig behov for en utbygging av informasjonen om det nordiske samarbeid, men det reises tvil om medlemsförslaget angir den rette måten å gjøre det på. Det fremheves tvert imot at offentlighet omkring utvalgsmötena kan virke hemmende for den frie meningsutveksling og innebære en risiko for mindre effektiv forberedelse av saker som senere skal behandles i rådets plenum under full offentlighet.

De organisasjoner som representerer pressen, anbefaler derimot at forslaget om offentlighet blir vedtatt. Det samme gjør Nordisk Akademikerråd og Nordisk Samråd.

Flertallet i Juridisk utvalg, dvs. alle medlemmer unntatt Astrid Kristensson og Kirsten Jacobsen, er kommet fram til det

standpunkt at det vil være betenkelig å gå inn for en ordning som i viss utstrekning åpner for offentlighet omkring selve mötene i Nordisk Råds utvalg.

Herr Heléns hensikt med det forslag han har lagt fram, er å stimulere allmennhetens interesse for det nordiske samarbeid. Det er sikkert behov for en slik stimulans, men det kan som redegjort for i den norske delegasjons uttalelse, skje på mange forskjellige vis i dag. Man kan offentliggjøre sammendrag av viktige höringer, man kan arrangere seminar, konferenser og presskonferanser.

Så vidt flertallet i utvalget kan skjønne, vil någjeldende arbeidsordning ikke virke hemmende på utvalgenes mulighet til å informere offentligheten om det arbeid de driver med.

Etter en samlet vurdering er flertallet i utvalget kommet til at den foreslåtte ordning ikke er formålstjenlig. Utvalgsmötena bör etter vårt syn være lukket for å sikre den frie meningsutveksling som er nødvendig for en forsvarlig saksbehandling.

Mindretallet i utvalget har et annet syn på dette spørsmålet, men det vil en representant for mindretallet selv gjøre greie for.

Astrid Kristensson: Herr president! Kirsten Jacobsen og jag har till juridiska utskottets betänkande fogat en reservation som innebär anslutning till Gunnar Heléns förslag.

Vi har svært att forstå vad som skulle hindra att ett utskott självt bestämmer att man i ett visst ärende skall anordna offentlig utfrågning. Vi tror inte att det kommer att bli regel, men vi menar att det när ett utskott behandlar något speciellt intressant spørsmål bör vara angeläget med största möjliga insyn. Vi har också den uppfattningen, att det står väl i överensstämmelse med artikel 43 i Helsingforsavtalet, att största möjliga offentlighet skall tillämpas i samarbetet.

Jag är optimist, herr president. Även om jag förstår att rådet icke vid den här sessionen kommer att biträda förslaget, har jag föreställningen att rådet på sikt kommer att forstå att det är angeläget att tillämpa största möjliga offentlighet.

Præsidenten: I denne sag forekommer en reservation. Denne reservation indeholder imidlertid ikke noget egentligt forslag, men er en udtalelse fra Kirsten Jacobsen og Astrid Kristensson i overensstemmelse med, hvad just er fremført.

Det er derfor ikke muligt at stemme om denne reservation, og jeg har forstået både Kirsten Jacobsen og Astrid Kristensson, at de er indforstået med, at der ikke stemmes om denne udtalelse, men at den virker med sin egen vægt.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, *bifølls utskottets förslag.*

22

A 480/j: Medlemsförslag om avgivande av regeringsberättelse om det nordiska samarbetet till de nordiska parlamenten

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Sinikka Karhuvaara (juridiska utskottets talesman): Herr president! Den fråga jag är talesman för är av betydande principiell intresse med tanke på möjligheterna att förbättra informationen om det nordiska samarbetet i parlamenten. Initiativet har sin utgångspunkt i det system, som under de senaste åren med gott resultat har praktiserats vid det norska stortinget, där regeringen avger en utförlig redogörelse för samarbetet speciellt på regeringssidan. Denna redogörelse jämte den norska rådsdelegationens verksamhetsberättelse läggs till grund för en samlad debatt om samarbetet i stortinget.

Vid förslagens behandling i juridiska utskottet har det framgått, att de olika ländernas traditioner och arbetsformer i parlament och ministerier gör det tveksamt om samma system för ökad information kan införas i de enskilda länderna. Däremot råder det enighet om att informationen till parlamentet bör förstärkas och juridiska utskottet utgår också ifrån att detta kommer att ske i överensstämmelse med förutsättningarna i de enskilda länderna.

Juridiska utskottet vill i detta samman-

hang klart ge uttryck för uppfattningen att Nordiska ministerrådet bör vara uppmärksam på att de enskilda parlamentarikerna såväl i Nordiska rådet som i de olika parlamenten måste få en tillräckligt omfattande och effektiv information om den del av det nordiska samarbetet som äger rum i förbindelse med ministerrådet. Bara på detta sätt blir det möjligt också för sådana parlamentariker, som inte är medlemmar i Nordiska rådet att på ett effektivt sätt övervaka och kontrollera ministerrådets verksamhet i det nordiska samarbetet. Juridiska utskottet anser dock inte en rekommendation i ärendet behövlig i detta skede, utan föreslår att medlemsförslaget inte måtte föranleda någon åtgärd från rådets sida.

Herr president! Jag får yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifølls juridiska utskottets förslag.*

23

A 495/j: Medlemsförslag om självständig färöisk representation i Nordiska rådet

Juridiska utskottet hade anmält, att behandlingen av medlemsförslaget fortsätter i utskottet.

Mogens Voigt hade fogat ett uttalande till utskottets betänkande.

Kristian Albertsen (juridiska utskottets talesman): Det forslag, som her fremkommer som et medlemsforslag fra repræsentanten fra Færøerne, hr. Patursson, tilsigter, at der skal gives en selvstændig repræsentation her i Nordisk Råd for Færøerne. Problemet herom har været til behandling i det færøske lagting, som har givet udtryk for den holdning, at dette spørgsmål skulle landsstyret overføre til en forhandling videre med den danske regering.

Da der ikke foreligger nogen remisudtalelse, og da der ikke foreligger noget materiale i øvrigt — der er ikke nogen udtalelse fra det færøske landsstyre, og der foreligger ikke fra det færøske landsstyre noget initiativ til forhandling med den danske regering herom — er juridisk udvalg bortset fra et enkelt medlem enig om, at man for

nærværende ikke kan tage stilling til dette forslag.

Det vil juridisk og folkeretligt være i strid med normal gældende praksis og overhovedet næsten udelukke en stillingtagen for nærværende. Det vil endvidere også være i strid med Helsingforsaftalen, og det er helt givet, at hvis man her vedtog noget sådant, ville det få nogle præcedensvirkninger for andre områder inden for de nordiske lande, som ville påberåbe sig lignende hensyn.

Jeg skal derfor tillade mig at henstille, at forslaget her ikke behandles, men udsættes til senere drøftelse, fordi der som sagt ikke foreligger det formelle grundlag for en stillingtagen her.

Et medlem af juridisk udvalg, Voigt, har udtalt den opfattelse, at han mener, man godt for nærværende kan tage stilling, men her er det øvrige udvalg enigt om, at det kan man ikke. Jeg skal derfor på udvalgets vegne henstille, at forslaget tages af dagsordenen og går til den normale forhandlingsprocedure som tidligere antydet.

Erlendur Patursson: Herr president! Jeg hadde sant á sí ventet at mitt forslag om selvstendig færöysk representasjon i Nordisk Råd ville blitt vedtatt i denne sesjonen, men ser nå at det ikke er utsikter til det. Dette må jeg meget beklage.

Som det er blitt sagt i motiveringen til forslaget, skulle det være ganske unødvendig å påpeke det naturlige, ja, selvfølgelig i dette færöyske ønsket, da jo Færöyane er en av de nordiske nasjoner som derfor i det nordiske samarbeidet ikke bör ha en ringere stilling enn de øvrige.

Forslaget går ut på at Nordisk Råd rekkommanderer presidiet å utarbeide og forelegge Rådet forslag om slike endringer i avtalen om Nordisk Råd at Færöyane blir selvstendig medlem av rådet, likestilt med de øvrige.

Saken har vært behandlet i det færöyske lagting, og for at det ikke skal oppstå noen misforståelse, skal jeg her sitere lagtingets enstemmige vedtak:

”Løgtingið tekur undir í, at spurningurin um sjálvstøðuga feroyska umboðan í Norðurlanda Ráðnum verður tikin uppáftur til viðgerðar í ráðnum, og heitir á landsstýrið um at taka upp neyðugar samráðingar hesum viðvíkjandi.”

Av juridisk utvalgs betenkning fremgår at utvalget av prosedyremessige grunner ikke har kunnet realitetsbehandle forslaget ferdig til denne sesjon. Dette må jeg så böye meg for og ta til etterretning. Likevel vil jeg slutte med å si utvalget takk for dets positive stilling til mitt forslag, nemlig meddelelsen om at sakens viderebehandling vil fortsette i utvalget.

Kristian Albertsen: Hr. præsident. Jeg skal blot kommentere hr. Paturssons bemerkninger ved at sige, at hr. Patursson kan da ikke i fuldt alvor have ment, at man ved denne session kunne have taget stilling. Hr. Patursson er gammelt medlem af dette råd og ved, at den almindelige procedure her er, at der fremkaldes remisudtalelser, og før sådanne foreligger — og det har jeg udtrykkeligt begrundet, at det er der ikke tale om i dette tilfælde — kan der ikke være tale om, når man skal være korrekt — og det ved jeg at hr. Patursson ønsker at være normalt, og det vil han utvivlsomt også ønske at være ved denne lejlighed her — at det kan ske. Derfor er den holdning, juridisk udvalgs store flertal her har indtaget, den holdning, der simpelt hen må efterleves af alle.

Så skal jeg til slut sige, at når hr. Patursson takker udvalget, skal jeg kvittere for takken, men kun sige, at det, udvalget har gjort, er, hvad det bør gøre, nemlig sige, at det ikke kan tage stilling til sagen nu, men at vi af proceduremæssige grunde må behandle forslaget på normal måde, som alle andre forslag. Der ligger ikke i den stillingtagen nogen stilling til det konkrete indhold, men kun at vi skal efterleve normal procedure.

Erlendur Patursson: Det skal være en ganske kort bemerkning til Albertsen:

Min uttalelse var slett ikke noen kritikk av behandlingen her i Rådet. Det var tvert imot en takk til utvalgets arbeid. Det eneste jeg uttalte her, var en beklagelse over at vi ikke fikk behandlet denne saken her i denne sesjon.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, lades juridiska utskottets anmälan till handlingarna.

24

D 1977/6/1970/j: Meddelande om rekommendation nr 6/1970 angående lagstiftningen beträffande medborgarskap för barn och D 1977/7/1970/j: Meddelande om rekommendation nr 7/1970 angående jämlikhet vid naturalisation

Rådet beslöt att företa ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålen för rådets del slutbehandlade.

Juridiska utskottets förslag bifölls.

25

D 1977/27/1971/j: Meddelande om rekommendation nr 27/1971 angående privatlivets helgd

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Juridiska utskottets förslag bifölls.

Förhandlingarna avbröts kl. 18.35.

Protokoll

5:e mötet

Lördagen den 2 april 1977 kl. 08.30

Presidenter: Poul Hartling (1—9) och V. J. Sukselainen (9—16)

Dagordning

1. C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet om det nordiska samarbetet (*ekonomiska utskottets betänkande*)

C 35/e: Berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling

D 1977/2/1972/e: Meddelande om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området

D 1977/13/1973/e: Meddelande om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar

D 1977/15/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat

D 1977/16/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst—västhandeln

D 1977/21/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete

D 1977/22/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning

D 1977/23/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten

D 1977/6/1975/e: Meddelande om rekommendation nr 6/1975 angående Nordtests arbetsformer

D 1977/18/1975/e: Meddelande om rekommendation nr 18/1975 angående nordisk investeringsbank

C 127/e: Berättelse om Nordel

C 128/e: Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor

2. A 466/e: Medlemsförslag om utnyttjande av alternativa energikällor

3. A 473/e: Medlemsförslag om nordisk samverkan för hantering av radioaktivt avfall

4. B 22/e: Ministerrådsförslag om nordisk konvention om gränskommunalt samarbete

5. A 476/e: Medlemsförslag om samordning av de nordiska ländernas forskning om samt kartläggning och utnyttjande av havets resurser

6. A 482/e: Medlemsförslag om nordisk insats för att bevara den fria sjöfarten

7. A 478/e: Medlemsförslag om nordisk insats för att underlätta nyetablering av mindre och medelstora företag grundade på innovationer

8. B 21/e: Ministerrådsförslag om program för nordiskt samarbete inom byggsektorn

9. A 470/e: Medlemsförslag om årliga nordiska handlingsprogram för gemensam insats inom utvecklingshjälpen

A 479/e: Medlemsförslag om nordisk samverkan för att främja u-ländernas intressen inom världshandeln

A 484/e: Medlemsförslag om den nordiska samverkan på biståndspolitikens område

10. A 492/e: Medlemsförslag om en nordisk bank för utvecklingsländerna

11. Dokument 1 A: Rapport från Nordiska rådets presidium om ändringar i arbetsordningen för Nordiska rådet

12. C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet om det nordiska samarbeidet (*social- och miljøutskottets betänkande*)

13. A 452/s: Medlemsförslag om förkortning av arbetstiden

14. A 475/s: Medlemsförslag om upprättande av en nordisk databank för lediga platser

15. A 488/s: Medlemsförslag om upprättande av ett nordiskt institutt for arbeidsmarknadsfrågor

16. A 474/s: Medlemsförslag om nordisk arbeidsmarknad for tandtekniker m. m.

17. B 19/s: Ministerrådsförslag om nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet

Ändringar i medlemslisten

Det anmeldes, att Sven Mellqvist och Anna-Greta Skantz återtagit sina platser i rådet och att Essen Lindahl och Grethe Lundblad lämnat sessionen samt att Olof Palme och Ingrid Sundberg lämnat sessionen och ersatts av Grethe Lundblad och Ove Nordstrandh.

Rådet beslöt att ändra medlemslisten i enlighet härmed.

1

C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet om det nordiska samarbeidet, C 35/e: Berättelse från Nordiska fonden for teknologi och industriell utveckling, D 1977/2/1972/e: Meddelande om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det måttekniska området, D 1977/13/1973/e: Meddelande om rekommendation nr 13/1973 angående samarbeide rörande GATT-förhandlingar, D 1977/15/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 15/1974 angående överläggninger med EG rörande ömsesidigt erkjennende av testresultat, D 1977/16/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 16/1974 angående samordning av villkor for eksportkrediter bl. a. i øst-væsthandeln, D 1977/21/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbeide, D 1977/22/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 22/1974 angående nordiskt samarbeide angående ytekemisk forskning, D 1977/23/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 23/1974 angående nordisk regionpolitisk fond for Nordkalotten, D 1977/6/1975/e: Meddelande om rekommendation nr 6/1975 angående Nordtests arbeidsformer, D 1977/18/1975/e: Meddelande om rekommendation nr 18/1975 angående nordisk investeringsbank, C 127/e: Berättelse om Nordel och C 128/e: Berättelse från Nordiska kontaktorganet for atomenergifrågor

Rådet foretog ovannæmnda saker i ett sammenhang.

Ekonomiska utskottet hade foreslagit, att

1. Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd å foranledige at arbeidet med utredningen om den nordiske råvare- og ressursituasjon raskt blir ført fram til en presisering av de områder hvor et dypere nordisk samarbeide er hensiktsmessig. Det forutsettes at den endelige utredning blir forelagt Nordisk Råd.

2. Rådet vil henstille til Ministerrådet om snarest å klarlegge mulighetene for samarbeid mellom Finland, Norge og Sverige basert på forutsetningen om at det gjøres olje- og gassfunn utenfor Nord-Norge som det vil være økonomisk forsvarlig å utnytte.

Rådet anser at den foreliggende rapport om mulighetene for ilandføring av gass fra

Nordsjøen enten direkte til Jylland og videre til Sverige eller til Møre over Sverige til Jylland, vil være en verdifull bakgrunn for de nordiske lands videre forberedelser til forhandlingene om utnyttelse av gassen.

Rådet har med interesse notert seg den fortløpende dialog mellom Ministerrådet og Embetsmannskomiteen for industri- og energipolitikk om aktuelle industripolitiske spørsmål.

Rådet, som ikke har noe å innvende mot at Nordisk Industrifond fortsatt har ansvaret for det videre nordiske energi-FoU-samarbeidet, vil understreke at dette arbeid bør gis høy prioritet.

3. Rådet støtter Ministerrådets oppfatning at det er betydningsfullt at hvert nordisk land gjennom sin økonomiske politikk kan opprettholde et aktivitetsnivå som også får gunstige virkninger for de øvrige land.

4. Rådet vil understreke betydningen av samordningen av de nordiske lands forbindelser og holdninger i de internasjonale fora, hvor økonomiske spørsmål er til behandling.

5. Rådet understreker betydningen av at de nordiske lands opptreden i internasjonale organisasjoner blir koordinert i vid utstrekning under arbeidet for en ny økonomisk verdensordning.

6. Rådet støtter Ministerrådets oppfatning at man snarest bør søke å få fram et betryggende grunnlag for å ta stilling til og å finne løsninger på aktuelle kjernesikkerhetsspørsmål.

II. at Nordisk Råd tar til etterretning de til Økonomisk utvalg henviste deler av kapittel I, Det nordiske samarbeid — Ministerrådets virksomhet, og kapitlene VIII: Handels- og valutapolitisk samarbeid, IX: Industri- og energipolitisk samarbeid, kapittel X: Samarbeid innen byggsektoren, kapittel XI: Regionalpolitisk samarbeid, kapittel XII: Samarbeid om konsumentspørsmål, og kapittel XV: Samarbeid om og spørsmål vedrørende bistand til utviklingslandene.

III. at Nordisk Råd tar meldingen om rek. nr. 18/1975 om opprettelse av en nordisk investeringsbank til etterretning og avskriver rekommandasjonen.

IV. at Nordisk Råd tar beretningene om Nordisk Industrifond (C 35/e) og om Nordtest til etterretning.

V. at Nordisk Råd tar meldingene om rek. nr. 2/1972 angående samvirke på det måltekniske området, rek. nr. 13/1973 angående samarbeid vedrørende GATT-forhandlinger, rek. nr. 15/1974 angående drøftinger med EF vedrørende gjensidig erkjennelse av testresultater, rek. nr. 16/1974 angående samordning av vilkår for eksportkreditter bl. a. i øst-vest-handelen, rek. nr. 21/1974 angående nordisk energisamarbeid, rek. nr. 22/1974 angående nordisk samarbeid vedrørende overflatekjemisk forskning, rek. nr. 23/1974 angående regionalpolitisk fond for Nordkalotten og rek. nr. 6/1975 angående Nordtests arbeidsformer til etterretning og imøteser nye meldinger til neste sesjon.

VI. Ekonomiska utskottet hade vidare föreslaget, att berättelse om Nordel (C 127/e) och berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 128/e) måtte läggas till handlingarna.

Feldt (ekonomiska utskottets talesman): Herr president! Ekonomiska utskottets betänkande över ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet uttrycker tillfredsställelse över en rad resultat som uppnåtts under det gångna verksamhetsåret. Det gäller bl. a. att den nordiska investeringsbanken kunde starta sin verksamhet i augusti. Av bankens första rapport framgår att till och med januari i år lån för sammanlagt 325 milj. finska mark beviljats. Det stora intresse banken rönt från företag inom en rad olika industribranscher bekräftar att Nordiska investeringsbanken fyller ett behov och kommer att stimulera samarbetet på det industriella området.

Utskottet uttrycker också sin tillfredsställelse över att arbetet för att undanröja tekniska handelshinder fortskrider. Vi pekar särskilt på arbetet med samordningen av byggnadsbestämmelser, byggnadsstandards samt regler för kontroll och godkännande. Enighet tycks råda om att byggsektorn även i fortsättningen bör prioriteras.

Likasa stöder utskottet ministerrådets uppfattning att varje nordiskt land genom sin ekonomiska politik skall upprätthålla en aktivitetsnivå som också får positiva verkningar för de övriga länderna.

Utskottet instämmer också i att arbetet med projekt som kan bidra till en lösning av aktuella kärnsäkerhetsproblem snarast bör inledas, och utskottet efterlyser tidsplan och finansiering.

Utskottet ägnar i sitt utlåtande särskilt stort intresse åt det industri- och energipolitiska samarbetet. Vi betonar vikten av att den pågående resursutredningen utmynnar i konkreta förslag om samarbetsprojekt som kan leda till att de samlade nordiska råvaru- och naturresurserna utnyttjas effektivare. Vi föreslår att utredningsarbetet sker skyndsamt.

Vidare föreslår utskottet att ministerrådet snarast kartlägger möjligheterna för ett samarbete mellan Finland, Norge och Sverige under förutsättning att exploaterbara fynd av olja och gas görs utanför Nordnorge. Rapporten om möjligheterna att föra i land gas från Nordsjön till Danmark och Sverige bedömer vi vara värdefulla för de fortsatta förberedelserna för förhandlingar om ett sådant projekt. Vi följer med intresse dialogen mellan ministerrådet och ämbetsmannakommittén för industri- och energiprojekt och anser att arbetet med de här frågorna inom Nordiska industrifonden bör ges hög-prioritet.

En annan fråga som ekonomiska utskottet ägnat sin uppmärksamhet är de nordiska ländernas gemensamma uppträdande i internationella sammanhang. Vi framhåller sålunda betydelsen av en samordnad nordisk hållning vid GATT-förhandlingarna och i de olika internationella organ där frågor rörande en ny ekonomisk världsordning behandlas. Vi lägger stor vikt vid att de nordiska länderna också fortsättningsvis har ett nära samarbete om lösningen av praktiska problem i handeln mellan EFTA och den europeiska gemenskapen EG liksom att nära kontakt hålls när det gäller handelspolitiska frågor i UNCTAD och i Nord—Syd-dialogen. Vi pekar på huruvida det nära samarbetet mellan de nordiska länderna om valutaspörsmål i internationella sammanhang ökar det nordiska inflytandet.

Det är min förhoppning att ministerrådet fortsätter och förstärker samordningen av nordiska ståndpunkter och ett gemensamt nordiskt uppträdande i alla de internationella sammanhang där detta är politiskt och

praktiskt möjligt. Det är min personliga erfarenhet att den här formen av nordiskt samarbete gagnar både våra gemensamma intressen och det internationella samarbetet.

Jag vill lägga till en sak, herr president. Efter en hel del möda har vi nu funnit formerna för Nordiska rådets medverkan i ministerrådets arbete med den nordiska budgeten. Som tidigare sagts i debatten under denna session är erfarenheterna goda av budgetkommittén och dess kontakter med ministerrådet, även om vi fortfarande kan behöva förbättra den rent tidsmässiga koordineringen av regeringarnas budgetarbete och behandlingen av budgetförslagen i rådets olika utskott och i budgetkommittén.

Ministerrådet har nu fattat beslut om den allmänna budgeten för 1978. Där ingår projektbudgeten, dvs. de resurser som skall utveckla samarbetet vidare, med 25 milj. norska kronor. Storleken på de belopp som ställs till förfogande för projekt inom ekonomiska utskottets område motsvarar i och för sig inte de önskemål som framförts från utskottets sida under budgetbehandlingen. Där emot synes det mig som om ministerrådet vid medlens fördelning på de olika projekten i ganska hög grad tagit hänsyn till utskottets prioriteringar. Det är tillfredsställande som tecken på att Nordiska rådets medverkan i budgetarbetet fyller en funktion.

Herr president! Jag yrkar bifall till ekonomiska utskottets förslag i utlåtandet över ministerrådets verksamhetsberättelse.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande ekonomiska utskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För ekonomiska utskottets yttrande röstade:

Erik Adamsson, John Austrheim, Ilka-Christian Björklund, Trygve Bratteli, Martin Buvik, Eric Carlsson, Christian Christensen, Erling Dinesen, Ulla Ekelund, Kjell-Olof Feldt, Rolf Fjeldvær, Guttorm Hansen, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Kirsten Jacobsen, Paul Jansson, Knut Johansson, Sinikka Karhuvaara, Tellervo Koi-

visto, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sven Mellqvist, Otto Mørch, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Ove Nordstrandh, Ib Nørlund, Poul Jacob Olsen, Sture Palm, Robert Pedersen, Veikko Pihlajamäki, Jens Risgaard Knudsen, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Pekka Tarjanne, Seppo Tikka, Lars Werner, Rolf Wirtén, Mogens Voigt och Folke Woivalin.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Halldór Ásgrímsson, Per Borten, René Brusvang, Ib Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Gylfi Þ. Gíslason, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Elsi Hetemäki, Olaf Knudson, Reidar T. Larsen, Erlendur Patursson, Aarne Saarinen, Petter Savola, Poul Schlüter, Jón Skaftason, Ulf Sundqvist, Bernhardt Tastesen, Mirjam Tuominen, Erkki Tuomioja, Raino Westerholm, Henrik Westerlund och Kåre Willoch.

Yttrandet hade sålunda godkänts med 54 röster.

Utskottets förslag, punkterna II—VI, bifölls.

2

A 466/e: Medlemsförslag om utnyttjande av alternativa energikällor

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Steenberg (ekonomiska utskottets talesman): Herr president! Som talsmann för denne sak fra Ökonomisk utvalg skal jeg få knytte noen kommentarer til saken.

En må vel trygt kunne si at økt viten og nye erkjennelser har satt debatten omkring energispørsmålene i brennpunktet i den senere tid på en måte som var ganske ukjent for få år siden. Energidebatten i de nordiske land har i hovedsak dreiet seg om de tradisjonelle energikildene olje, naturgass,

kull, varmekraft samt kjernekraft. Det har vært relativt lite av debatt om andre enn disse konvensjonelle kilder. Det er imidlertid nå kommet til et stadium da vi er nødt til i større grad enn tidligere å konsentrere debatten og forskningen omkring energiforsyning basert på kretsløpsressurser. Dette er nødvendig ikke bare ut fra våre egne lands situasjon, men også ut fra hensynet til de underutviklede land. Skal verdens fattige land nemlig ha muligheter for noen gang å komme ut av dagens miserable situasjon, krever dette at de også får sin del av "energikaken". Dersom både vårt og andre energislukende land klarer å gjennomføre en betydelig nedtrapping av veksten i forbruket i relativt nær framtid, kan en vinne verdifull — ja, kanskje avgjørende — tid. Problemet består i dag i at det bare er vannkraften av de kjente selvfornyende ressursene som vi har lært oss å utnytte skikkelig. Dersom vi skal lykkes i å utvikle teknologi til å utnytte sol-, vind-, tidevann- og jordvarmeenergi på en måte som gjør disse til skikkelige alternativer, må forskere og vitenskapsmenn sikres tilstrekkelig tid. Dette er da i korte trekk bakgrunnen for det medlemsforslag som jeg er talsmann for, og som jeg har fremmet sammen med noen andre kolleger.

Ökonomisk utvalg sier i sin innstilling at det er behov og muligheter for nordisk samarbeid innen forskning og teknologi vedrørende jordvarme, solenergi og vindkraft, og at et utvidet nordisk samarbeid på dette område også bør ta hensyn til og sikte mot en bredere internasjonal samordning av forskerinnset. Det slås også fast at det allerede i dag foreligger et antall utredninger og rapporter om visse fornybare energikilder, og at videreførende arbeid pågår. Eksempelvis kan nevnes utredningen "Nordisk samarbeid inom forskning, utveckling och teknologiförmedling på energiområdet" og den rapport som Nordels planleggingsutvalg i fjor høst avgav om "Ökonventionell energiproduksjon". Mange steder i verden foregår det også en intens forskning for å finne fram til alternative energikilder til de nå kjente. For å unngå drastiske beslutninger som vi kanskje ikke på langt nær kjenner konsekvensene av i relativt nær framtid, må vi etter min mening i en ganske

annen grad sette inn midler på forskningens område. Vi må søke kontakt med utenlandske forskningsinstanser og bygge videre på erfaringer som allerede er høstet. Etter mitt syn bør den nordiske innsatsen på dette område ligge på slik forskning som utvikler fornybare energikilder. Bare intens forskningsvirksomhet som bygger på selvfornyende energikilder, kan gi en permanent løsning av morgendagens energiproblemer.

Når det gjelder mulighetene for å kunne finne fram til og nyttigjøre seg visse alternative energikilder, vil jeg gjerne få vise til den nevnte rapport fra Nordels planleggingsutvalg.

I sin sammenfatning sier rapporten bl. a. om ulike energiformer:

Solenergi for oppvarmingsformål kan introduseres på 1990-tallet, for elektrisitetsproduksjon først etter år 2000. Kostnadene er moderate ved anvendelse for oppvarming, men høye for elektrisitetsproduksjon.

Vindenergi kan introduseres allerede på 1980-tallet. Kostnadene er moderate.

Jordvarmeenergi kan muligens introduseres på slutten av 1990-tallet. Kostnader og miljøpåvirkning anses moderate.

Bølge- og tidevannsenergi bør kunne introduseres på 1990-tallet. Kostnadene kommer sannsynligvis til å bli større enn når det gjelder de nå konvensjonelle kraftslag.

Varmepumper er i hovedsak ferdig utviklet. Kostnadene er moderate og miljøpåvirkningen fordelaktig.

Videre kan en langt mer intensiv utnyttelse av torv, kull og biologisk avfall komme på tale allerede på 1980-tallet.

Også et par andre energikilder blir omtalt i rapporten, så som fusjonsenergi og breeder-reaktorer. For sistnevnte vil en kunne regne med anvendelse allerede på 1990-tallet, for fusjonsenergien noe senere.

Som konklusjon kan en si at flere av de nevnte energikilder vil kunne anvendes for århundreskiftet dersom forskningsinnsatsen intensiveres. Dette gir i seg selv ingen garanti for at man unngår kjernekraft eller en annen form for varmekraft. Men det gir oss likevel et pusterom, slik at andre og tryggere energiformer kan bli utprøvd.

I tillegg til nevnte utredninger er Nordisk Industrifond pålagt å ivareta arbeidet med igangsettingen av energi-FOU-virksomheten

og å rapportere om den utførte og pågående virksomhet på dette område.

Alt i alt er Økonomisk utvalg kommet til at samnordisk kartlegging av alternative energikilder allerede er utført eller pågår, og at medlemsforslagets intensjoner således i en viss utstrekning er under oppfyllelse.

Som en av forslagsstillerne kan jeg opplyse at jeg har sluttet meg til den konklusjon et samlet utvalg har kommet til, men har gjort det under tvil, fordi jeg ikke føler meg helt viss på at man gjennom den utførte eller pågående utredning vil få lagt det tilstrekkelige grunnlag for en samordnet utvikling av forskning og teknologi vedrørende de alternative energikilder jeg har nevnt. Men dette får da tiden vise. Jeg har imidlertid en sterk følelse av og tro på at man nå vil erkjenne at det er et stort behov for mer intensivt samarbeid innenfor forskning og teknologi på disse områder. Man kan nå gå videre i dette samarbeidet, og jeg tror vi må gå videre *sammen*, fordi de nordiske land hver for seg har for knappe ressurser og muligheter for selv å drive en intensiv forskning.

Jeg vil med dette anbefale rekommendasjonen.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, *biföljs ekonomiska utskottets förslag.*

Ändring i medlemslistan

Det anmeldes, att Ulf Sundqvist lämnat sessionen och ersatts av Aimo Ajo.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

3

A 473/e: Medlemsförslag om nordisk samverkan för hantering av radioaktivt avfall

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å undersøke mulighetene for nordisk samarbeid om intensivert forskning og om andre spørsmål vedrørende handtering og lagring av radioaktivt av-

fall, herunder iaktta det internasjonale samarbeid på dette område.

Lars Korvald och Erland Steenberg hade i en reservation, fogad till utskottets betänkande, föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Feldt (ekonomiska utskottets talesman): Herr president! Ekonomiska utskottet är inte enhälligt i sitt betänkande utan jag står här som talesman för utskottets flertal.

Utgångspunkten för majoritetens bedömning av medlemsförslaget är att det i och för sig föreligger tämligen olika situationer i de nordiska länderna när det gäller utnyttjandet av kärnkraft och att det råder mycket skilda uppfattningar om kärnkraftens värde och möjligheter som energikälla. Men utifrån det faktum att kärnkraften faktiskt utnyttjas i det nordiska området konstaterar flertalet, att den geografiska närheten mellan de nordiska länderna gör att sättet för behandling av radioaktivt avfall i ett land inte är ovidkommande för de övriga länderna. Det gäller också de länder som inte använder kärnkraft och inte heller avser att göra det.

Med detta relativt enkla konstaterande som bakgrund har utskottets majoritet kommit fram till att samarbetet om forskning i Norden när det gäller kärnkraftens säkerhetsproblem bör intensifieras och att man bör utreda möjligheterna för utvidgat samarbete också vad beträffar hantering och lagring av radioaktivt avfall.

Med hänsyn till det stora behovet av forskningsinsatser på dessa områden är det naturligt att det nordiska samarbetet härvidlag ses i nära samband med det arbete som äger rum inom internationella atomenergiorganet, IAEA, för att lösa olika säkerhetsfrågor i anslutning till kärnkraftens användning.

Under alla förhållanden bör ett utbyggt nordiskt samarbete ta hänsyn till behovet av internationell kontroll av radioaktivt avfall.

Det rent praktiska utredningsarbetet bör enligt utskottsmajoritetens uppfattning kunna utföras inom ramen för existerande samsarbetsorgan, t. ex. det nordiska kontakto-

rganet för atomenergifrågor.

Med hänvisning till detta vill jag, herr president, yrka bifall till utskottets förslag att Nordiska rådet rekommenderar ministerrådet att undersöka möjligheterna för nordiskt samarbete om intensifierad forskning och om andra spörsmål som gäller hantering och lagring av radioaktivt avfall.

Korvald: Herr president! Steenberg og jeg har en reservasjon hvor vi avviser dette forslaget. Vi er klar over at det er behov for intensivert forskningsarbeid i Norden på dette feltet, og at det som flertallet også sier, skal skje innen rammen av det eksisterende arbeid. Når vi avviser forslaget, har det bl. a. sin grunn i at det allerede er et nordisk samarbeid om flere spørsmål som dreier seg om behandlingen av radioaktivt avfall. Flere organisatoriske enheter er med i dette arbeidet, og det foregår i flere former. Parallelt foregår et sterkt internasjonalt samarbeid, slik herr Feldt påpekte. Det er uklart hva forslaget innbyr til utover det samarbeid som allerede er i gang.

Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen antyder i remissuttalelsen sin at det kan bli spørsmål om enhetlige regler for avfallshåndtering og ansvarsfordeling mellom de nordiske land — nordisk opparbeidingsanlegg, samnordisk lagring i geologiske formasjoner. Utover det finner ikke Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen at det er noe behov for et utvidet samarbeid.

Det vises i forslaget og innstillingen til at de nordiske land er kommet ulike langt i spørsmålet om hvorvidt man vil ta i bruk kjernekraft i fremtiden. Tidligst i 1990 vil man ifølge AKA-utredningen kunne påbegynne behandlingen av kjernekraftavfall. Med dagens kunnskap vil det man kommer til å produsere i Norden på dette området, være for lite til opparbeidingsanlegg innen Norden. Det finnes derfor for tiden, heter det, ikke saklig grunnlag for et realistisk samarbeidsprosjekt. Det er vurderingene i Det internasjonale atomenergibyrå som synes å få avgjørende betydning. Det må i alle tilfelle tas hensyn til en internasjonal kontroll med det radioaktive avfall.

Steenberg og jeg viser til at vi fra Norges side bør avvente den norske utredningen

fra det utvalget som skal vurdere sikkerhetsproblemene ved kjernekraftverk og hvilke samarbeidsformer — herunder også nordiske — som er aktuelle på dette felt. All den tid det foregår en utredning fra norsk side, finner ikke vi noen grunn til å gå inn på det forslaget som foreligger her. Vi viser også til at Miljøverndepartementet i Norge antar at det i prinsippet vil være riktig at de nordiske land samarbeider om løsning av felles problemer vedrørende radioaktivt avfall. Miljøverndepartementet antar imidlertid at Norge ikke bør gå aktivt inn for et nordisk samarbeid på dette området på det nåværende tidspunkt.

Jeg er enig i det Steenberg sa i forbindelse med foregående sak, at det ville være bedre å nytte tiden og kreftene til å studere alternative energikilder og spare energi, altså en intensivering av det arbeidet, og det haster det virkelig med, og samtidig arbeide for en gradvis stabilisering av energiforbruket.

Under henvisning til det jeg her har sagt, og vår reservasjon anbefaler Steenberg og jeg at man ikke foretar seg noe med medlemsforslaget. Det er nordisk og internasjonalt samarbeid i gang på disse områder. Det trengs nå ikke ytterligere apparat til dette arbeidet. Vi anbefaler derfor den reservasjon som vi har tatt opp i innstillingen.

Jan-Ivan Nilsson: Herr president! Det medlemsforslag vi nu behandlar lades fram for ett och ett halvt år sedan. Sedan dess har mycket hänt på kärnkraftområdet som ytterligare väckt forskares, politikers och opinioners interesse. Under 1950- och 1960-talen trodde man allmänt att kärnkraften var lösningen på vår energiförsörjning för lång tid framåt. Vi vet nu att den endast är en kortvarig företeelse. Man var förmodligen också då medveten om kärnkraftens risker — men man trodde sig om att snabbt kunna klara dessa. Vi vet nu att problemen är mycket mer komplicerade än man tidigare trott.

Kärnkraftverk har byggts och tagits i drift i många länder utan att problemen med strålningsriskerna har varit lösta. Förutom de miljömässiga problemen, som ingen stat längre kan nonchalera, har de utrikes-

politiska problemställningarna på sistone alltmer aktualiserats. Att upparbeta högaktivt reaktorbränsle har tidigare betraktats som mer eller mindre självklart. Denna möjlighet ifrågasätts nu av flera olika anledningar, bl. a. på grund av risken för kärnvapenspridning. — Huruvida upparbetningsmetoden är tekniskt möjlig från miljö- och säkerhetssynpunkt är inte helt klart. Jag skall inte här gå in på det.

Såsom uttalas i betänkandet beror inställningen till kärnkraften i hög grad på bedömningen av möjligheterna att lösa de säkerhetsproblem som främst är knutna till hantering och lagring av det radiaktiva avfallet. Så länge dessa problem inte är lösta är det, enligt den meningsriktning jag företräder, en mot såväl oss själva som kommande generationer oansvarig låt-gå-politik.

På senare år har medvetenheten om att människor måste skyddas för gifter, stoffer etc. växt sig allt starkare. Det gäller också skyddet för den omgivande miljön. Hit hör livsmedlen, arbetslivet, naturmiljön osv. Naturligtvis kan inte kärnkraftens risker, som kanske är allvarigare än andra, undantas. Problemen kan heller inte uppskjutas till en obestämd framtid med förhoppning om en lösning. Enligt den mening jag företräder kan kärnkraften inte accepteras förrän riskerna med produktionen och tillvaratagandet av avfallet bemästras på ett fullt betryggande sätt. Detta slås nu också fast i utskottets skrivning. Inte heller reservationen avviker från denna ståndpunkt. Det är utomordentligt glädjande att medlemsländerna i Nordiska rådet kan enas om denna viktiga princip. Människors trygghet sätts främst. Nordiska rådet slår fast något som i och för sig bör vara självklart, men som många av den industrialiserade världens länder inte efterlever beträffande kärnkraftproduktionen. Hittills kan utvecklingen bedömas mot bakgrund av att såväl vetenskapsmän som politiker inte känt till problemens omfattning och komplexitet. När vi nu vet mer om detta ökar också vårt ansvar. Den skrivning ekonomiska utskottet gjort tyder på att politiker i de nordiska länderna är beredda att ta detta ansvar.

Situationen på ifrågavarande område är olika i de nordiska länderna. Sverige har sedan en tid haft kärnreaktorer igång och

måste lösa problemen på något sätt. Jag skall inte här gå in på hur detta arbete är upplagt.

Finland har just startat en reaktor. Danmark, Norge och Island har ännu såvitt jag vet inga aktuella planer på byggande av kärnkraftverk. Närheten mellan de nordiska länderna, möjligen med undantag för Island, och problemens omfattning gör att frågan är av intresse även för länder i Norden som inte har kärnkraft. Ekonomiska utskottet konstaterar att det finns ett stort behov av ökade forskningsinsatser.

Såsom framgår av betänkandet föreslås ministerrådet undersöka möjligheterna för nordiskt samarbete om intensifierad forskning och om andra spörsmål vidrörande hantering av radioaktivt avfall. Måhända kan fortsatt intensifierad nordisk forskning finna sådana uppgifter.

Med det anförda, herr president, får jag yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande utskottsmajoritetens förslag till rekommendation.

För rekommendation röstade:

Erik Adamsson, Aimo Ajo, Kristian Albertsen, Halldór Ásgrímsson, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Trygve Bratteli, Martin Buvik, Eric Carlsson, Christian Christensen, Erling Dinesen, Ulla Ekelund, Kjell-Olof Feldt, Rolf Fjeldvær, Gils Guðmundsson, Guttorm Hansen, Poul Hartling, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Kirsten Jacobsen, Paul Jansson, Knut Johansson, Sinikka Karhuvaara, Tellervo Koivisto, Astrid Kristensson, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sven Mellqvist, Otto Mørch, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Ove Nordstrandh, Ib Nørlund, Poul Jacob Olsen, Sture Palm, Robert Pedersen, Veikko Pihlajamäki, Jens Risgaard Knudsen, Petter Savola, Rolf Sellgren, Jón Skaf-tason, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Pekka Tarjanne, Erkki Tuomioja, Lars Werner, Raino Westerholm, Henrik

Westerlund, Kåre Willoch, Rolf Wirtén, Mogens Voigt och Folke Woivalin.

Mot rekommendationen röstade:

John Austrheim, Asbjørn Haugsvedt, Lars Korvald och Erland Steenberg.

Frånvarande var:

René Brusvang, Ib Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Gylfi Þ. Gíslason, Finn Gustavsen, Olaf Knudson, Reidar T. Larsen, Erlendur Patursson, Aarne Saarinen, Poul Schlüter, Bernhardt Tastesen, Seppo Tikka och Mirjam Tuominen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 61 röster mot 4.

4

B 22/e: Ministerrådsförslag om nordisk konvention om gränskommunalt samarbete

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av ministerrådsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å foranledige at en avtale om kommunalt samarbeid over nordiske riksgrenser mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige blir inngått, vesentlig i samsvar med ministerrådsforslag B 22/e.

Ilkka-Christian Björklund (ekonomiska utskottets talesman): Herr president! Utkastet till överenskommelse om gränskommunalt samarbete som rådet alltså här får ta ställning till syftar som kändt till att i en konvention erkänna kommunerna i våra länder rätten att etablera och vidareutveckla ömsesidigt samarbete över de nordiska riksgrensarna. Detta samarbete kan enligt utkastet i princip omfatta alla verksamhetsområden, där kommunerna på ett naturligt sätt kan samordna sina uppgifter och samarbetet anses vara särskilt ägnat att främja regionalpolitiska strävanden i utvecklingssvaga gränsområden. Det föreliggande utkastet är resultatet av ett flerårigt beredningsarbete, som sattes i gång av ett medlemsförslag i rådet för tio år sedan. Detta

medlemsförslag, som år 1969 utmynnade i en rekommendation, gick alltså ut på att det skulle skapas legala former, fasta legala former, för det interkommunala samarbetet i de nordiska gränsregionerna.

Ekonomiska utskottet har enhälligt och man kan väl säga helhjärtat, välkomnat konventionsutkastet. Utskottets kommentarer och smärre ändringsförslag till konventionstexten framgår ur betänkandet. På grund av tidsbristen vill jag inte här upprepa dem i detalj, trots att vi här, så vågar jag väl säga, behandlar en av de viktigare frågorna på denna session. Låt mig ändå här fästa uppmärksamheten vid konventionsförslagets tredje artikel, som ger uttryck för den bedömningen, att även efter att denna konvention trätt i kraft kommer det i de nationella lagarna fortfarande att förekomma samarbetshinder som måste undanröjas efter hand. Sådana samarbetshinder kan exempelvis utgöras av gällande bestämmelser om villkoren för kommunernas statsbidrag. Utskottet konstaterar därför, att undanröjande av sådana här praktiska samarbetshinder i vissa fall kan bli tidskrävande och därför vill utskottet särskilt poängtera behovet av att tillgripa dispenser och andra enklare undantagsregler för att i övergångsskedet göra förverkligandet av samarbetsprojekten i gränsregionerna så smidigt som möjligt.

Herr president! Jag får yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande ekonomiska utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Aimo Ajo, Kristian Albertsen, Halldór Ásgrímsson, John Austrheim, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Trygve Bratteli, Martin Buvik, Eric Carlsson, Christian Christensen, Erling Dinesen, Ulla Ekelund, Kjell-Olof Feldt, Rolf Fjeldvær, Gils Guðmundsson, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Herneilius, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Kirsten Jacobsen, Paul Jansson, Knut Johansson, Sinikka Karhuvaara, Lars

Korvald, Astrid Kristensson, Håkon Kyllingmark, Thor Lund, Grethe Lundblad, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Ove Nordstrandh, Ib Nørlund, Poul Jacob Olsen, Sture Palm, Robert Pedersen, Veikko Pihlajamäki, Jens Risgaard Knudsen, Aarne Saarinen, Rolf Sellgren, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Pekka Tarjanne, Erkki Tuomioja, Lars Werner, Raino Westerholm, Henrik Westerlund, Kåre Willoch, Rolf Wirtén och Folke Woivalin.

Frånvarande var:

René Brusvang, Ib Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Gylfi P. Gíslason, Finn Gustavsen, Guttorm Hansen, Olaf Knudsen, Tellervo Koivisto, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Sven Mellqvist, Otto Mørch, Erlendur Patursson, Petter Savola, Poul Schlüter, Erland Steenberg, Bernhardt Tastesen, Seppo Tikka, Mirjam Tuominen och Mogens Voigt.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 58 röster.

5

A 476/e: Medlemsförslag om samordning av de nordiska ländernas forskning om samt kartläggning och utnyttjande av havets resurser

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Jón Skaftason (ekonomiska utskottets talesman): Herr president! Ekonomiska utskottet har diskuterat förslag A 476/e om möjligheterna att samordna de nordiska ländernas forskning om samt kartläggning och utnyttjande av havets resurser.

Utskottet har fått många remisser om förslaget, och flertalet går emot det. Ekonomiska utskottet fäster uppmärksamheten på det nordiska samarbete som under lång tid har pågått när det gäller forskning om samt kartläggning och utnyttjande av havets resurser. I forskningen om utnyttjandet

deltar samtliga nordiska länder aktivt inom internationella organisationer. Utskottet anser detta samarbete betydelsefullt och är intresserat av att det fortsättes och utvecklas så långt som det är praktiskt möjligt. Utskottet finner emellertid, herr president, att det nuvarande samordningsbehovet är täckt och föreslår därför att Nordiska rådet inte skall företa sig något i anledning av medlemsförslaget.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls *ekonomiska utskottets förslag*.

6

A 482/e: Medlemsförslag om nordisk insats för att bevara den fria sjöfarten

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å påse at de nordiske land i internasjonal sammenheng virker for å bevare den frie skipsfarten, hvorved bare slike innskrenkninger bør aksepteres som motiveres av utviklingslandenes spesielle behov.

Ilkka-Christian Björklund och Erkki Tuomioja hade i en reservation, fogad till utskottets betänkande, hemställt att Nordiska rådet icke måtte företa sig något i anledning av medlemsförslaget.

Hernelius (ekonomiska utskottets talesman): Herr president! I denna fråga är ekonomiska utskottet icke enigt. Det föreligger ett majoritetsförslag för vilket jag är talesman, och det föreligger en reservation av herrar Björklund och Tuomioja.

Bakgrunden till den rekommendation som majoriteten föreslår är ett medlemsförslag av Gunnar Helén, som har pekat på de nordiska ländernas intresse av en bibehållen fri sjöfart och riskerna för densamma bl. a. genom vissa förslag som har förekommit, främst då den konvention som antogs av en av UNCTAD anordnad konferens i Genève enligt vilken den reguljära sjöfarten skulle delas upp så att 80 procent

fördelas lika mellan import- och exportlandet och bara 20 procent lämnas åt fri konkurrens mellan tredje länder. Konventionen har inte trätt i kraft, då den först måste ratificeras av minst 24 länder som representerar minst 25 procent av världens linjetonnage. Bakom konventionen står u-länderna, statshandelsländerna och Västtyskland, Frankrike och Japan, medan Norden röstat emot liksom Storbritannien, Förenta staterna och Schweiz.

Detta medlemsförslag har varit på remiss, och flertalet remissinstanser har tillstyrkt förslaget. Emellertid har några anmält tvekan, och det är nu intressant att se vilken motivering man har för denna tvekan. Man säger att de nordiska länderna redan samarbetar så väl att någon särskild rekommendation icke behövs och att de nordiska länderna är ganska ense om dessa principer — en rekommendation skulle med andra ord inte göra så mycket vare sig till eller från.

Allt detta har utskottet övervägt noga. Det har i alla fall kommit fram till att den rekommendation som föreslås skulle kunna vara av värde som en form för en gemensam deklaration om grundprinciperna för sjöfartspolitikerna i de nordiska länderna. Det är därför utskottsmajoriteten föreslår en rekommendation.

Utskottsmajoriteten erkänner emellertid också och understryker att u-länderna bör ges speciella lättnader inom sjöfarten med hänsyn till att frakterna utgör en betydande valutautgift för dessa länder. Allt pekar på att uppbyggnaden av u-landsflottor måste vara ett allmänt intresse, och därvid kommer naturligtvis in i bilden hänsynstagande till de allmänna överväganden om u-ländernas ställning som pågår i samband med den s. k. nya ekonomiska världsordningen.

Herr president! Jag ber att få yrka bifall till majoritetsförslaget om rekommendation.

Tuomioja: Herr president! Gunnar Heléns medlemsförslag nr 482, är ett medlemsförslag som är uttryckligen riktat mot ett av de få konkreta förslag, som i dag redan finns färdigt och som utgör en del av strävandena att förverkliga den s. k. nya ekonomiska världsordningen, nämligen den

linjekode som har utarbetats av UNCTAD särskilt på u-ländernas begäran. Man kan naturligtvis diskutera om just denna kod, som UNCTAD har utarbetat, är i alla detaljer den bästa möjliga eller om den ens är acceptabel, men däremot kan man utan tvivel säga, att det i dagens läge skulle vara rätt olyckligt, om Nordiska rådet skulle anta en rekommendation, som är uttryckligen riktad mot de strävanden, som de nordiska länderna annars har gett sitt oförbehållsamma stöd åt, nämligen strävandena att införa den s. k. nya internationella ekonomiska ordningen.

Sedan vill jag också påminna om, att de finska arbetstagarorganisationerna Finlands sjömansunion, Finlands maskinförbundet, Finlands skeppsbefälsförbundet och Finlands radiotelegrafistförbundet i ett gemensamt uttalande också har gått emot medlemsförslaget. De pekar på att sjöfartens utövande under den nu rådande s. k. fria konkurrensen också har många negativa sidor. Under högkonjunktur är t. ex. tonnageutväxten alltför stor, vilket under en depression bl. a. har en stor arbetslöshet som följd. Också annars kan man sätta frågetecken kring den s. k. fria sjöfarten. Hör den inte till samma kategori av slagord som fri konkurrens, fri handel o. s. v., saker som i dagens värld, i den kris den internationella ekonomin befinner sig i, säkert inte är de lösningar och de vägar som vi i framtiden bör följa.

Med hänvisning till allt det här och till det som står i reservationen i handlingarna föreslår jag, att rådet inte företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Hernelius: Herr president! Herr Tuomiojas inlägg var välgörande sakligt och skilde sig på den punkten något från tongångarna i reservationen, där det talas om hyckleri och myter. Samtidigt vill jag notera att herr Tuomioja själv anmälde en viss tveksamhet om innehållet i den konvention som antogs vid UNCTAD-konferensen. Jag förstår den tvekan.

Resolutionen behandlar alla u-länder på ett och samma sätt. Vi måste väl ändå erkänna när vi diskuterar frågan om den ekonomiska världsordningen att det föreligger

skillnader mellan u-länder av olika slag. Vi har på sistone kunnat notera hur de s. k. oljeländerna lagt sig till med stora tonnager, och det är de naturligtvis i sin fulla rätt att göra. Att dessa länder skulle ha en speciell preferens framför andra länder, som inte har möjlighet att bygga upp en sådan flotta men som i hög grad skulle behöva det, vore föga rimligt.

Samtidigt som majoritetsförslaget understryker att vi bör ge allt stöd när det gäller u-ländernas berättigade intressen ger det en möjlighet till prövning i varje särskilt fall men efter andra kriterier än om man skulle skilja mellan i-länder och u-länder på det sätt som herr Tuomioja föreslår och som reservanterna är inne på.

Björklund: Herr president! Jag vet inte, om det är osakligt att tala om hyckleri i det här sammanhanget. Vi måste fråga oss: Vad är motiveringen bakom det Helénska medlemsförslaget om en insats för att bevara det som här kallas för den fria sjöfarten. Den enda motiveringen är, att man genom medlemsförslaget och genom den föreslagna rekommendationen strävar till att försvåra möjligheterna att genomföra den av UNCTAD godkända linjekonferenskoden. Det att man i detta sammanhang, då man går emot denna linjekod, säger några vackra ord om u-ländernas behov tjänar inte mycket till. Det avgörande är ställningstagandet för eller emot linjekoden och reservanterna anser att den rekommendation som utskottsmajoriteten här föreslår entydigt går emot UNCTADs beslut och därigenom är den ägnad att försvaga de nordiska ländernas trovärdighet när det gäller stödet till utvecklingsländerna.

Willoch: Hr. president! Jeg skal ikke gå inn i den i og for seg interessante debatt om restriksjoner på sjöfarten i det hele tatt kan bli til fordel for u-landene.

Foranledningen til at jeg griper ordet, er at jeg må protestere mot påstanden om at flertallets oppfatning er ensidig — eller i det hele tatt — rettet mot u-landenes interesser. Man vil merke seg at den konvensjon som er nevnt i debatten, ikke bare in-

neholder preferanser for u-land. Det eien-dommelige ved den er at innebygget — man kan si som et slags uberettiget tillegg til en slik preferanse for u-land — er også en preferanse for en meget lang rekke rike industriland. ved at skipsfarten søkes forbeholdt ikke bare for u-land, men også for de industriland som kjøper varer fra u-land. Dette betyr at en rekke industriland som selv forbeholder seg frie markeder for sine industriprodukter, på den annen side ikke er villig til å innrømme skipsfartslandene fritt salg av deres skipsfartstjenester. Her er det en skjevhet i det fremvoksende preferansesystem for sjøfarten som det er all mulig grunn for de nordiske land til å reagere mot.

Hernelius: Herr president! Herr Björklunds innlegg föranleder mig bara att påpeka att det inte är fråga om något nytt ställningstagande från de nordiska länderna. De nordiska länderna röstade emot denna konvention vid konferensen.

Björklund: Herr president! Herr Hernelius har fullkomligt rätt i det han sade. Det stämmer att de nordiska utrikes- och handelsdepartementen på den här punkten inte har varit inne på en linje som skulle ha varit önskvärd. Jag vet inte, om det är det parlamentariska Nordiska rådets uppgift att acceptera det byråkratiske tjänstemannamaskineriets konservativa synpunkt på den här punkten. Snarare kunde man vänta sig, att parlamentarikerna i det här sammanhanget skulle vara beredda att visa en mera progressiv syn.

Willoch: Hr. president! Dette er igjen en total forvrengning av hva som foregår i virkelighetens politikk. Dette er ikke en linje som er fremskyndet av såkalte byråkratiske konservative. Jeg tør i hvert fall si med bestemtighet for Norges vedkommende at det er en linje som har meget bred støtte i vår parlamentariske forsamling, og det ville være overraskende om ikke dette var tilfelle også i de andre nordiske land.

Jeg kan kanskje også få legge til, til herr

Björklunds orientering, at det det her i høy grad dreier seg om, er at en eksportnæring f. eks. i Norge skal få noenlunde tilsvarende konkurransemuligheter som andre land regner det som en selvfølge at de får for sine eksportnæringer. Forskjellen er at den av våre eksportnæringer som det er tale om her, foretar eksport av skipsfartstjenester, mens andre land i høyere grad har samlet seg om eksport av varer. Men noen prinsipiell forskjell mellom disse typer av eksport bør det dog ikke være.

Bratteli: For ordens skyld bör jeg kanskje også understreke at det er ikke et mystisk byråkrati som fastlegger Norges politikk ved internasjonale konferanser.

Men jeg legger større vekt på en tidligere uttalelse fra herr Björklund. Det ble snakket om troverdigheten av de nordiske lands holdning til den nye økonomiske verdensordning. Jeg vil ikke uttale meg for de andre land, men jeg tør forsikre at Norges troverdighet når det gjelder stillingen til en ny økonomisk verdensordning i de land det gjelder, er helt intakt.

Tuomioja: Herr president: Med anledning av den diskussion som nu har förts är det kanske på sin plats att ännu påminna om att det nu inte gäller bara UNCTADs linjekonferensod och den s. k. nya ekonomiska internationella ordningen. Det gäller också annars vad man menar med principen om den s. k. fria sjöfarten. Jag vill ännu påminna om vad bl. a. de finska arbetarorganisationerna på sjöfartens område har nämnt, nämligen det att det också finns andra negativa sidor i den s. k. fria sjöfartsprincipen, som har lett till att det t. ex. under den nuvarande nationella krisen finns ett mycket kraftigt överskott av tonnage, som har lett till arbetslöshet. Det är just den oplanerade marknadsprincipen, den fria sjöfarten, fri handel och fri marknadskraft, vad man vill, som har lett till den olyckliga situation, som vi nu befinner oss i. Därtill måste man tillägga, att problemet med de s. k. bekvämlighetsflaggsflottorna också har uppstått i samband med den fria sjöfarten. Om vi skulle ha en mera kontrollerad mark-

nad, en mera planerad marknad, också på det här området, kunde vi undvika också de negativa följder som den här utvecklingen har åstadkommit.

Willoch: Hr. president! Det er igjen utenfor virkeligheten å antyde at forsvarere av den frie sjöfart derved skulle forsvere sjöfart under såkalt bekvemmelighetsflagg. Det er vel kjent at alle seriøse tilhengere av fri skipsfart samtidig forlanger respekt for sosiale, sikkerhetsmessige og økonomiske regler, og det på en måte som er den motsatte av å akseptere den skipsfart under bekvemmelighetsflagg som sökelyset her er rettet mot. Det er ingen mening i å antyde at vedtagelse av denne rekommandasjonen samtidig skulle være noe samtykke til forsök på å unngå nødvendige reguleringer på skipsfartens område med hensyn til sosiale og sikkerhetsmessige forhold, slik som det her ble antydnet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande ekonomiska utskottets förslag till rekommandation.

För rekommandationen röstade:

Erik Adamsson, Aimo Ajo, Kristian Albertsen, John Austrheim, Per Borten, Trygve Bratteli, Martin Buvik, Eric Carlsson, Christian Christensen, Erling Dinesen, Bjarne Mørk Eidem, Ulla Ekelund, Kjell-Olof Feldt, Rolf Fjeldvær, Gylfi Þ. Gíslason, Guttorm Hansen, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hentemäki, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Kirsten Jacobsen, Paul Jansson, Knut Johansson, Sinikka Karhuvaara, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Håkon Kyllingmark, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sven Mellqvist, Otto Mørch, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Ove Nordstrandh, Poul Jacob Olsen, Sture Palm, Robert Pedersen, Veikko Pihlajamäki, Jens Risgaard Knudsen, Petter Savola, Rolf Sellgren, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Pekka Tarjanne, Raino Westerholm, Henrik Westerlund, Kåre Wil-

loch, Rolf Wirtén, Mogens Voigt och Folke Woivalin.

Mot rekommandationen röstade:

Halldór Ásgrímsson, Ilkka-Christian Björklund, Gils Guðmundsson, Bror Lillqvist, Ib Nørlund, Aarne Saarinen, Seppo Tikka och Erkki Tuomioja.

Bernhardt Tastesen avstod från att rösta.

Frånvarande var:

René Brusvang, Ib Christensen, Finn Gustavsen, Olaf Knudson, Tellervo Koivisto, Reidar T. Larsen, Erlendur Patursson, Poul Schlüter, Mirjam Tuominen och Lars Werner.

Rekommandationen hade sålunda antagits med 59 röster mot 8. 1 medlem avstod från att rösta.

7

A 478/e: Medlemsförslag om nordisk insats för att underlätta nyetablering av mindre och medelstora företag grundade på innovationer

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig någonting i anledning av medlemsförslaget.

Allan Hernelius, Jan-Ivan Nilsson, Erland Steenberg och Rolf Wirtén hade i en reservation, fogad till utskottets betänkande, föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommandation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å utrede mulighetene for å støtte utviklingen av nye produkter og nyetablering av bedrifter i Norden bl. a. gjennom forbedrede kredittmuligheter for små og mellomstore bedrifter.

Wirtén: Herr president! Vi skall nu behandla ytterligare ett medlemsförslag från förre rådsdelegaten Gunnar Helén. Han har inte mindre än sju medlemsförslag vid Nordiska rådets 25:e session. Man kan konsta-

tera att samtliga rönt intresse bland remissinstanser och vid den förberedande utskottsbehandlingen. Det gäller också det här förslaget. Det handlar om den mindre företagsamheten, som kämpar med stora svårigheter. I Sverige försvann över 800 mindre företag under föregående år. Anledningarna är olika. Några slogs ut på grund av bristande livskraft. Andra köptes upp av stora företag eller investmentbolag. Åter andra fusionerades med likartade företag. Det dystra är att inte en motsvarande nyetablering sker.

Den fortgående strukturförändringen gör sysselsättningsfrågorna speciellt angelägna. Det har betonats flera gånger under dagarna här i Helsingfors. Det gäller att skapa fler jobb och att trygga sysselsättningen. I det sammanhanget spelar de mindre och medelstora företagen en avgörande roll, inte minst i de mindre tätorterna runt om i våra länder.

Det riktiga i den här bakgrundsbilden är ekonomiska utskottets ledamöter eniga om. Jag citerar ett par meningar som är gemensamma för majoritet och minoritet i utskottet: "De små och medelstora företagen har haft svårigheter med att överleva i den struktur som efter hand har utvecklats. — — — Det har därvid blivit för litet uppmärksamhet på produktionsprocesser avpassade för tillverkning i mindre skala."

Om orsakerna till att det blivit som det blivit kan man ha olika förklaringar. Säkert är att orsaksmonstret är komplext. Det är också säkert att tillgången på krediter är avgörande vid nyföretagande. Däremot kan man ha olika uppfattning om hur kreditgivningen skall ske på bästa sätt. De nordiska länderna har med olika specialarrangemang på nationell bas försökt att tillgodose det här behovet. Internordiskt har vi under dessa rådsdagar ofta med uppskattande ord talat om Nordiska Investeringsbanken. Något tidigare än banken startade Nordiska Industrifonden sin verksamhet. Jag instämmer i uppskattningen av att vi har fått de här två institutionerna. Men frågan är vad de kan göra för att stödja den mindre och medelstora företagsamheten.

Med stor säkerhet kommer den sektorn av näringslivet att få klara sig utan nämnvärd hjälp av de här instituten. Nordiska Investeringsbanken säger i sitt remissvar till

medlemsförslaget att man ännu inte hunnit utforma några riktlinjer för sin verksamhet gentemot de små och medelstora företagen. Banken anser det vara av stor betydelse att den här gruppen av företag får sina kreditbehov väl tillgodosedda och tillstyrker att frågan blir utredd. Det är också, herr president, min och mina medreservanternas mening att föreslå att det här förslaget blir en rekommendation om utredning.

Feldt: Herr president! Som framgår av majoritetens förslag till utlåtande och av reservationen är vi i hög grad ense om de syften som ligger bakom det här medlemsförslaget. Vi är också ense om stora delar av verklighetsbeskrivningen när det gäller de mindre och medelstora företagens situation och deras betydelse för den ekonomiska utvecklingen i våra länder.

När utskottsmajoriteten har kommit fram till att rekommendera rådet att inte företa sig någonting i denna fråga beror det på att det har erbjudit utomordentligt stora svårigheter att hitta något konkret uppslag för den utredning som herr Helén föreslagit. Det framgår också med all önskvärd tydlighet av reservationen att reservanterna haft precis samma svårigheter som herr Helén och utskottsmajoriteten att hitta något enda konkret uppslag om vad en gemensam nordisk utredning skulle kunna utträta.

Vi talar alltid om bättre kreditmöjligheter till våra företag, när vi vill tala vänligt om dem. Givetvis skall vi göra det också i Nordiska rådet. Men när vi ser på hur kreditmarknaden är organiserad och hur den fungerar kan vi konstatera att vi i samtliga nordiska länder har speciella kreditinstitut som har som enda syfte att ge krediter till mindre och medelstora företag. I Sverige reserverar vi helt enkelt en betydande del av kreditmarknaden till de mindre och medelstora företagen.

Trots allt vad vi säger om de mindre företagens behov av kredit tror jag inte att det är där problemen ligger — i den mån de nu finns — utan de ligger på det plan som antytts av vissa remissinstanser; det har att göra med den nationella lagstiftningen bl. a. när det gäller krav på säkerhet och garantier i kreditgivningen.

Om vi inte direkt skall peka ut att ännu

ett finansieringsinstitut skall upprättas för de nordiska ländernas företag, har vi inte så mycket att utreda. Men inte heller det har reservanterna ansett sig kunna göra, och därför förefaller oss deras uppmaning att sätta i gång en sådan här utredning opraktisk. Vi säger i majoritetsutlåtandet att vi anser att våra begränsade utredningsresurser i varje fall i dagsläget har högre prioriterade ändamål.

Wirtén: Herr president! Jag noterar först att ordföranden i utskottet är ense med mig om den bakgrundsteckning beträffande de mindre och medelstora företagens problem som jag gav i mitt inledningsanförande. Sedan kommer herr Feldt till sina slutsatser och anser att därför att detta är en svår fråga vill man inte rekommendera rådet att utreda och försöka komma fram till konstruktiva lösningar av en angelägen fråga.

Jag tycker att det är ett litet för enkelt sätt att skilja sig från ärendet. Om vi är överens om att det här föreligger ett behov, borde vi kunna enas om att tillsätta några sakkunniga som funderar över hur de mindre och medelstora företagens kreditbehov ska tillgodoses. Det är väl ändå, herr Feldt, litet väl mycket begärt att man i en reservation eller i ett medlemsförslag skall anvisa en färdig lösning på hur det skall gå till.

Jag skulle också vilja tillägga att just den mindre och medelstora företagsamheten har en speciell marknad i Norden. Det är lättare för den mindre företagsamheten att arbeta över gränserna i en mindre region än att gå längre utanför landets område. Därför spelar just den nordiska marknaden en så utomordentligt stor roll för den mindre och medelstora företagsamheten. Jag vidhåller mitt yrkande.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande reservanternas förslag till rekommendation.

För reservanternas rekommendationsförslag röstade:

John Austrheim, Eric Carlsson, Ulla Ekelund, Asbjørn Haugstvedt, Raghildur Helgadóttir, Allan Hernelius, Knut Johansson, Jan-Ivan Nilsson, Petter Savola, Rolf Sell-

gren, Erland Steenberg, Per Olof Sundman, Pekka Tarjanne och Rolf Wirtén.

Mot reservanternas rekommendationsförslag röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Halldór Ásgrímsson, Ilkka-Christian Björklund, Trygve Bratteli, Martin Buvik, Christian Christensen, Erling Dinesen, Bjarne Mørk Eidem, Kjell-Olof Feldt, Rolf Fjeldvær, Gylfi Þ. Gíslason, Gils Guðmundsson, Gutorm Hansen, Poul Hartling, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Paul Jansson, Sinikka Karhuvaara, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sven Mellqvist, Otto Mørch, Arne Nilsen, Ove Nordstrandh, Poul Jacob Olsen, Sture Palm, Robert Pedersen, Veikko Pihlajamäki, Jens Risgaard Knudsen, Aarne Saarinen, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Bernhardt Tastesen, Seppo Tikka, Erkki Tuomioja, Raino Westerholm, Henrik Westerlund, Kåre Willoch och Folke Woivalin.

Sverrir Hermansson och Mogens Voigt *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Aimo Ajo, Per Borten, René Brusvang, Ib Christensen, Finn Gustavsen, Gustav Holmberg, Kirsten Jacobsen, Olaf Knudson, Tellervo Koivisto, Håkon Kyllingmark, Ib Nørlund, Erlendur Patursson, Poul Schlüter, Mirjam Tuominen och Lars Werner.

Reservanternas rekommendationsförslag hade sålunda förkastats med 14 röster mot 47. 2 medlemmar avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets förslag.

8

B 21/e: Ministerrådsförslag om program för nordiskt samarbete inom byggsektorn

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av ministerrådsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å vedta et nytt handlingsprogram med tilhørende prosjektprogram for nordisk samarbeid innen byggsektoren, vesentlig i samsvar med ministerrådsforslag B 21/e. Det forutsettes at handlingsprogrammet gjennomføres i nær kontakt med de berørte parter på det nordiske arbeidsmarked, bl. a. om arbeidsmiljøet på et friere nordisk byggmarked.

Knut Johansson (ekonomiska utskottets talesman): Herr president! Under den här punkten på dagordningen har rådet att ta ställning till ekonomiska utskottets betänkande i anledning av ministerrådets förslag B 21/e om ett program för nordiskt samarbete inom byggsektorn.

Som framgår av de dokument som förelagts rådet är den här sakfrågan inte ny i nordiskt sammanhang. Byggsektorns samarbetsfrågor fanns med i ett handlingsprogram som antogs av ministerrådet 1972. Vad vi nu har framför oss är ett reviderat handlingsprogram, som bättre anknyter till näraliggande uppgifter och till den aktuella debatten.

Handlingsprogrammet har som komplement ett s. k. projektprogram. Kännetecknande för båda programmen är att de är utomordentligt ambitiösa. Det tror jag att envar som läser B 21/e håller med mig om. Ett arbete enligt de riktlinjer som där skisseras skulle ha fört oss långt på vägen mot en integration av de nordiska byggmarknaderna.

Några revolutionerande nya inslag finns inte i någotdera av de program som nu presenteras. Noteras bör dock att energihushållningen skjutits i förgrunden för samarbetet. Av projektprogrammet framgår att arbetet skall inriktas främst på frågor rörande energihushållningen i befintliga hus. Starka krafter driver nu på inom detta delområde. Situationen är dess värre den att man vet mycket litet om det äldre bostadsbeståndet och vad som är förnuftigt att göra för att där spara energi. Så mycket viktigare är det då att vi tar till vara och utbyter erfarenheter länderna emellan. Det ger oss möjlighet att undvika åtminstone en del dyrbara misstag i de nationella program som nu är på väg att följa.

Ministerrådets förslag har funnit nåd inte bara inför ekonomiska utskottet utan också inför remissorganens kritiska ögon. Det är av värde som vitsord om programmets innehåll i sak. Men minst lika betydelsefullt är att branschens organisationer också kan förväntas ge ett aktivt stöd den dag programpunkten skall tillämpas i det praktiska livet.

Min personliga erfarenhet är också den att t. ex. löntagarorganisationerna sätter stort värde på att få ge sin mening till känna på ett så tidigt stadium som här skett. Det finns med andra ord ett seriöst intresse, som kan bli till stor nytta vid programmets förverkligande. Det skall också sägas att utskottet tagit fasta på vad Byggnads- och Träarbetarefederationen påtalat om negativa biverkningar på arbetsmarknaden i ett läge då vi har en helt integrerad nordisk byggmarknad. De problem som här kan uppstå bör studeras. En utgångspunkt bör härvid vara — det ter sig självklart i varje fall för mig — de farhågor som de fackliga organisationerna uttalat. Det kan bli anledning att återkomma till detta längre fram i tiden.

Utskottet har, som jag redan anfört, inga väsentliga invändningar mot ministerrådets programförklaring. Om detta är vi helt eniga. Tillåt mig dock, herr president, att göra en kort personlig reflexion. Jag tror att det skulle vara värdefullt om det samsarbetsområde som avses i handlingsprogrammets 3 § kan utvidgas. Jag tror för min personliga del inte att man med den utveckling vi har på material- och tekniksidan kan dra upp någon skiljelinje som utelämnar ämnes- och materialtillverkningen. Denna hänger intimt samman med själva byggandet. Denna invändning till trots är utskottets skrivning godtagbar även för mig.

Herr president! Efter denna parentes återtar jag min egenskap som utskottets talesman och hemställer på utskottets vägnar att rådet antar den till betänkandet fogade rekommendationen.

Statsråd Aune: Hr. president! La meg få knytte følgende kommentar til det reviderte handlingsprogrammet:

Det første handlingsprogrammet for det-

te samarbeidet — altså for 1973—78 — la som kjent hovedvekten på en koordinering av de mer teknisk betonte lover og regler. Hensikten var å lette det praktiske samarbeid og få redusert de handelshindringer som skyldtes bestemmelser gitt av de nasjonale myndigheter.

Man forsøkte også å finne fram til de hindringer som skyldtes regler av ikke offentlig art som hadde samme virkning. Dette gjaldt særlig nasjonale standarder og overenskomster mellom ulike grupper innenfor byggevirksomheten.

Dette arbeidet er nå kommet så langt at det i prinsippet neppe er vansker av påtrengende karakter tilbake. Diskusjonen går nå mer på i hvilken grad det skal være samsvar mellom de respektive lands regelverk. Jeg vil gjerne gi uttrykk for at det neppe kan være noe mål i seg selv å skape størst mulig likhet bare for likhetens egen skyld.

Jeg vil ellers trekke fram et moment av en viss betydning; nemlig at arbeidet på det praktiske plan i stor grad har funnet sted i de organer som i meget lang tid har samarbeidet i nordisk sammenheng. Den største del av koordineringsarbeidet er utført av disse organene og utført uten økonomisk støtte fra Ministerrådet. Ikke desto mindre har handlingsprogrammet hatt vesentlig betydning for systematiseringen også av dette samarbeidet.

Det nye — eller reviderte — handlingsprogrammet utvider rammen for samarbeidet til nye felt. Det er bl. a. formulert slik:

”Ministerrådet anser at i första hand verka för et ökat utbyte av ideer och planer om den framtida bebyggelsen, en utvidgad kontaktverksamhet vad gäller erfarenheter och en ökat integrasjon av de nordiska byggmarkedena.”

Av programmet framgår det at dette vil bl. a. si spørsmål om bebyggelsesmiljø, boligpolitiske spørsmål, ombygging, drift og vedlikehold av den bestående bygningsmasse, de grunnleggende kravnivåer for sikkerhet og hygiene overfor brann, belastninger og ulykker. Man forutsetter bl. a. å ta opp målsetninger for ressursanvendelse i byggsektoren og nordisk samarbeid på byggeeksportsektoren.

Man beveger seg dermed over fra å legge hovedvekten på tekniske harmoniseringer

til spørsmål som fra et bolig- og byggepolitisk synspunkt etter min oppfatning har langt andre perspektiver.

Bolig- og byggepolitikken har vel i alle de nordiske land etter krigen vært ganske sterkt kvantumsorientert. I boligsektoren i den forstand at hovedmålet har vært å bygge flest mulig boliger til overkommelige priser. Vi öyner nå i Norge, og vel også i de andre nordiske land, et metningspunkt i så måte. Dette, sammen med en rekke andre forhold gjør at boligpolitikken er i ferd å bli atskillig mer nyansert. Man blir mer oppatt av kvaliteten i eldre boligmiljøer, og spør seg hvordan man kan bevare disse og gjøre dem mer funksjonsdyktige også for fremtidige generasjoner.

Man spør seg hvordan man kan gjøre nye boligområder triveligere og mer aktiviserende for dem som bor der. I tråd med hva som skjer på andre felter stiller man spørsmålet om hvordan man kan sikre potensielle og eksisterende beboere større medinnflytelse ved utforming og utvikling av sine boområder. Man begynner å bli mer ressursbevisst og spør seg bl. a. hvordan man ved bedre isolasjon og ved påvirkning av dårlige vaner kan unngå sløsing med energi.

Bygge- og boligpolitikken er på denne måten på veg til å bli elementer i den samlede ressurs- og miljøpolitikk. Og akkurat her hvor man kanskje enda bare har tatt de første og til dels famlende skritt, åpner det nye handlingsprogrammet etter min oppfatning for særdeles interessante perspektiver.

Björklund: Herr president! Som utskottets talesman här konstaterar beslöt ekonomiska utskottet att särskilt poängtera den fara för öönskade sociala biverkningar, som träarbetarfederationen har hänvisat till. Nu kommer jag ihåg att utskottet fattade ett enhälligt beslut om att ta med detta konstaterande i slutklämmen. Nu ser jag, att detta konstaterande tydligen på grund av ett tryckfel eller av något annat missförstånd inte finns med här i texten. Den text som enligt vad jag kommer ihåg godkändes i utskottet löd ungefär så här. I andra kläm-satsen hette det: ”Det förutsätts att handlingsprogrammet genomförs med särskilt

beaktande av möjliga oönskade sociala biverkningar och i nära kontakt med de berörda parterna osv." Tyvärr har jag inte texten med mig här, men kanske utskottets talesman möjligtvis kan bekräfta det som jag här som en teknisk bemärkning vill påpeka. Det är naturligtvis fråga om ett rätt så viktigt ställningstagande.

Knut Johansson: Herr president! Jag vill bara bekräfta vad herr Björklund här har sagt. Texten fanns i en tidigare utskrift men har av någon anledning inte kommit med i det förslag som föreligger här. Sista meningen i klämman skulle lyda:

"Det förutsättes att handlingsprogrammet genomföres med särskilt beaktande av de sociala biverkningarna och i nära kontakt med berörda parter på den nordiska arbetsmarknaden."

Präsidenten: Jeg konstaterer, at den korrekte lydelse av rekommandationsteksten skal være:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta et nytt handlingsprogram med tilhørende prosjektprogram for nordisk samarbeid innen byggsektoren, vesentlig i samsvar med ministerrådsfor-slag B 21/e. Det forutsettes at handlingsprogrammet gjennomføres under hensynstaken til mulige uønskede sosiale bivirkninger og i nær kontakt med de berørte parter på det nordiske arbeidsmarked, bl. a. om arbeidsmiljøet på et friere nordisk byggmarked.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande ekonomiska utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Aimo Ajo, Kristian Albertsen, Halldór Ásgrímsson, Ilkka-Christian Björklund, Trygve Bratteli, Martin Buvik, Christian Christensen, Erling Dinesen, Bjarne Mørk Eidem, Rolf Fjeldvær, Gils Guðmundsson, Guttorm Hansen, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Gustav Holmberg, Paul Jans-

son, Knut Johansson, Sinikka Karhuvaara, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Håkon Kyllingmark, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sven Mellqvist, Otto Mørch, Arne Nilsen, Ove Nordstrandh, Poul Jacob Olsen, Sture Palm, Robert Pedersen, Veikko Pihlajamäki, Jens Risgaard Knudsen, Aarne Saarinen, Petter Savola, Poul Schlüter, Rolf Sellgren, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Pekka Tarjanne, Bernhard Tastesen, Seppo Tikka, Erkki Tuomioja, Raino Westerholm, Henrik Westerlund, Kåre Willoch, Rolf Wirtén och Mogens Voigt.

Frånvarande var:

John Austrheim, Per Borten, René Brusvang, Eric Carlsson, Ib Christensen, Ulla Ekelund, Kjell-Olof Feldt, Gylfi P. Gíslason, Finn Gustavsen, Harri Holkeri, Kirsten Jacobsen, Olag Knudsen, Jan-Ivan Nilsson, Ib Nørlund, Erlendur Patursson, Mirjam Tuominen, Lars Werner och Folke Woi-valin.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 60 röster.

9

A 470/e: Medlemsförslag om årliga nordiska handlingsprogram för gemensam insats inom utvecklingshjälpen, A 479/e: Medlemsförslag om nordisk samverkan för att främja u-ländernas intressen inom världshandeln och A 484/e: Medlemsförslag om den nordiska samverkan på biståndspolitikens område

Rådet företog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslagen måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1. å fortsette og utvide samordningen av de nordiske bistandsinnsatser innen Oslo-konvensjonens ramme,

2. å sørge for at det blir foretatt en ut-

redning om det framtidige nordiske samvirke når det gjelder relasjoner og samarbeid med utviklingslandene, samt formene for disse. Utredningen bør bl. a. klarlegge mulighetene for å utarbeide konkrete, årlige planer for det nordiske samarbeid og de felles nordiske prosjekter innen utviklingshjelpen med sikte på å utnytte de fordeler for utviklingslandene som innføring av landprogrammering på nordisk basis og en koordinering av de nordiske lands innsats kan innebære, og

3. å påse at de nordiske land fortsatt aktivt samvirker for at utviklingslandenes berettigede interesser tilgodeses ved internasjonale handelspolitiske forhandlinger.

Ib Stetter hade fogat en reservation till ekonomiska utskottets betänkande av följande lydelse:

Undertegnede kan tiltræde udvalgets indstilling, men ønsker at understrege, at en eventuel merudgift til internordiske projekter for tiden må afholdes inden for de nuværende danske budgetter.

Korvald (ekonomiska utskottets talesman): Hr. president! Som presidenten nettopp refererte, er det tre ulike forslag som her behandles under ett av det økonomiske utvalg. Det første forslag, A 470/e, anbefaler at man på nordisk basis skal søke utarbeidet konkrete årlige planer for det nordiske samarbeid og de nordiske fellesprosjekter innen utviklingshjelpen for bedre å nytte de muligheter som en koordinering av de nordiske lands innsats innebærer.

Det andre forslaget, A 479/e, går på fortsatte internasjonale handelspolitiske ordninger som kan virke aktivt for utviklingslandenes berettigede interesser, og det tredje, forslag A 484/e, foreslår at det blir foretatt en utredning om nordiske samvirke spørsmål i relasjon til utviklingslandene.

Så langt jeg kan tolke den lange rekommendasjonen som presidenten sikkert kommer til å referere siden, sier den at vi skal utvide det nordiske bistandssamarbeid, at vi vil ha en utredning om det framtidige nordiske samarbeid når det gjelder relasjoner og samarbeid med utviklingslandene, og at man skal ha årlige, konkrete planer for

dette samarbeidet. Endelig skal de nordiske land fortsatt aktivt samarbeide når det gjelder internasjonale handelspolitiske forhandlinger, slik at disse tilgodeser utviklingslandene.

Ib Stetter har en egen reservasjon som går på at slike prosjekter for tiden må holdes innenfor nåværende danske budsjett-rammer. Dette er vel i og for seg det samme som hvert enkelt nordisk land kunne ha sagt, idet rammene for utviklingshjelp fastsettes gjennom årlige budsjetter. Det foreligger altså ingen reservasjon til votering, men bare en uttalelse fra Ib Stetters side.

Når jeg personlig har vært med på å fremme et av disse forslag om økt samarbeid innen Norden på disse områder, har det bl. a. sin bakgrunn i at nordisk samarbeid på dette område registreres iallfall i Norge som tosidig hjelp, og at slik hjelp er direkte planlagt av de nordiske land, og at de nordiske land derfor også ser til at planene blir gjennomført. Det gjør det lettere og bedre å sørge for at pengene blir brukt på den måte som giverlandene anser riktig. Nå inneholder den nye rekommendasjonen på dette område riktignok en oppfordring til at det spesielt skal skje gjennom de landprogrammer som man nå arbeider med. Jeg vil likevel gjerne understreke at man også skal vurdere nøye om det ikke bør være direkte planlagte nordiske prosjekter slik vi har hatt dem hittil. En annen årsak til at jeg anser det gunstig med tosidig bistand på denne måten, er at den er mye lettere å bruke i folkeopplysningen i våre egne land enn flersidige tiltak. Jeg er sikker på at det er i de andre nordiske land som det er i Norge, at det er en viss folkeopinion som reiser seg mot utviklingshjelpen. Den går ofte på at man hevder at man ikke vet hva pengene blir nytt til, og at man sløser med midlene. Denne propaganda er lettere å motbevise dersom man har prosjekter som man selv deltar i, og følger med i.

Det er en annen viktig grunn til å øke den felles bistand i Norden, nemlig den at bistanden til utviklingshjelpen øker sterkt, særlig i Sverige og Norge. Det er derfor ikke mangel på penger til felles prosjekter.

Nå skal jeg ikke her, på grunn av tiden,

gå inn på utviklingshjelpen i sin alminnelighet, men jeg vil gjerne nevne et nytt område som man tar opp i utviklingshjelpen og som skulle egne seg også for nordisk samvirke. Det er å erstatte opiumsdyrkingen i utviklingsland med dyrking av matnyttige vekster, slik den norske utenriksministeren har foreslått. Det vil være et positivt bidrag i kampen mot narkotikaområdet, som vi drøftet her i Rådet i går.

Jeg vil gjerne nevne et annet aspekt som begynner å by på visse vanskeligheter i debatten om utviklingshjelp. Vi har iallfall i Norge det kriterium når det gjelder hjelp til utviklingslandene, at mottakerlandet skal etterleve menneskerettighetene. Det kan være et ganske sterkt krav, særlig fordi vi tolker menneskerettighetene ut fra vår egen situasjon. Vi har i Norge hatt en diskusjon om hvorvidt det er riktig å gi støtte til utbygging av de spesielle landsbyer som bygges opp i Tanzania, de såkalte ujama-villages. Det har nemlig forekommet opplysninger om at det har skjedd tvangsflytting av folk til disse byene. Nå har riktignok Tanzanias president Nyerere sagt at dette har skjedd lokalt, og at dette ikke er landets offisielle politikk. Jeg nevner dette som et eksempel på at man kan stå overfor problemer der det blir strid om hvorvidt man skal yte utviklingsbistand til bestemte land. Dette har lett for å bli en diskusjon med sterke politiske farger.

Jeg vil i denne forbindelse nevne et annet område som er aktuelt akkurat nå i dag. De penger vi i Norge — og vel i andre nordiske land — har ytet til familieplanlegging i India, har delvis vært nyttet til sterilisering under tvang. Dette var en av de store saker i den indiske valgkamp, slik vi kjenner til. Dersom dette skal være en måte å nytte utviklingspenger på i fremtiden, må jeg personlig reservere meg.

Debatten her i dag kunne selvfølgelig gi foranledning til et helt foredrag om betydningen av endret fordeling av de materielle ressurser i verden. Vi har tidligere her i dag vært inne på en ny økonomisk verdensordning. Jeg skal imidlertid ikke ta opp den debatten, men siden jeg har vært inne på menneskerettighetene, og alle har vært sterkt opptatt av disse i dag, vil jeg nevne at kanskje den viktigste menneskerettighet

i verden i dag er retten til å ete seg mett. Det er en så ujevnelig materiell nød i verden at vi ikke har lov til å overse den. Derfor må vår utviklingshjelp økes, og vi må søke å gjøre den så effektiv som mulig. Et nordisk samarbeid vil hjelpe oss til å realisere en bedre utviklingshjelp i årene som kommer. Jeg imøteser personlig de årlige planer fra Ministerrådet på dette området, slik Økonomisk utvalg ber om.

Jeg anbefaler innstillingene.

V. J. Sukselainen overtok herefter ledningen av forhandlingarna.

Udenrigsminister **K. B. Andersen**: Hr. præsident! Jeg vil ikke sige, at den reservation, der foreligger, provokerer eller nødvendiggjør en udtalelse fra mig, men den opfordrer i al fald til en ganske kort replik, fordi jeg jo som den danske minister, der i øjeblikket har ansvaret for dette felt, så vidt muligt skal leve op til det, der måtte blive vedtaget her.

Når hr. Stetter siger, at han "kan tiltræde udvalgets indstilling, men ønsker at understrege, at en eventuel merudgift til internordiske projekter for tiden må afholdes inden for de nuværende danske budgetter", vil jeg blot gøre opmærksom på, at det nordiske samarbejde — som vi ikke alene ønsker at støtte, men ønsker at styrke og udbygge; altså helt på linje med det, som udvalget her går ind for — selvfølgelig ligger inden for de heldigvis stadig voksende rammer for vor udviklingsbistand.

Derfor kan jeg ikke se, at reservationen i og for sig har noget indhold, men det medfører på den anden side også, at den er ubetænkelig. Det er helt givet, at det nordiske samarbejde, vi gerne ser fremmet, selvfølgelig sker inden for de stadig voksende rammer, vi har for dansk udviklingsbistand.

Jeg kan i øvrigt sige til hr. Korvald, at den norske tanke i forbindelse med narkotikaproblemerne og de foranstaltninger, der kan foretages, jo fik stærk opbakning på det nordiske udenrigsministermøde i Reykjavik i forrige uge.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering beträffande ekonomiska utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Aimo Ajo, Halldór Ásgrímsson, John Austrheim, Ilkka-Christian Björklund, Trygve Bratteli, Martin Buvik, Christian Christensen, Ib Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Rolf Fjeldvær, Gylfi P. Gíslason, Gils Guðmundsson, Guttorm Hansen, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Paul Jansson, Knut Johansson, Sinikka Karhuvaara, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Håkon Kyllingmark, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sven Mellqvist, Otto Mørch, Arne Nilsen, Ove Nordstrandh, Poul Jacob Olsen, Sture Palm, Erlendur Patursson, Jens Risgaard Knudsen, Aarne Saarinen, Petter Savola, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Liv Stubberud, V. J. Sukse-lainen, Per Olof Sundman, Pekka Tarjanne, Bernhardt Tastesen, Seppo Tikka, Erkki Tuomioja, Raino Westerholm, Kåre Willoch, Rolf Wirtén och Folke Woivalin.

Mot rekommendationen röstade: Kirsten Jacobsen.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Per Borten, René Brusvang, Eric Carlsson, Erling Dinesen, Ulla Ekelund, Kjell-Olof Feldt, Finn Gustavsen, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Olaf Knudson, Jan-Ivan Nilsson, Ib Nørlund, Robert Pedersen, Veikko Pihlajamäki, Poul Schlüter, Rolf Sellgren, Mirjam Tuominen, Lars Werner, Henrik Westerlund och Mogens Voigt.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 55 röster mot 1.

10

A 492/e: Medlemsförslag om en nordisk bank för utvecklingsländerna

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Korvald (ekonomiska utskottets talesman): Hr. president! Rekommandasjonen lyder

”at Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd å foreta en utredning om opprettelsen av og retningslinjene for en nordisk bank for utviklingsland”.

Utvalget viser til at det finnes tiltak på dette område på flersidig basis, gjennom verdensbankgruppen, regionale utviklingsbanker og utviklingsfond i Afrika og Asia, UNDP, FAO m. fl. Det vises også til at gjennom felles representasjon i verdensbankgruppen og visse regionale utviklingsbankgrupper søker de nordiske land å samordne sin bistandspolitikk og gi den større tyngde. Det er dessuten rammeavtale om samfinansiering og finansieringsdeltakelse i verdensbankgruppen og regionalbankene på nordisk basis.

I tillegg kommer så tosidige avtaler som de nordiske land har med mottakerlandene.

Ut fra dette synspunkt anbefaler utvalget at Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning medlemsforslag A 492/e. Det er altså ikke en negativ innstilling til hjelp til utviklingslandene på finansieringsområdene, men det er fordi man anser at disse er helt ut ivaretatt og tilgodesett ved de flersidige ordninger som eksisterer i dag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

11

Dokument 1 A: Rapport från Nordiska rådets presidium om ändringar i arbetsordningen för Nordiska rådet

Presidiet hade föreslagit, att rådet, i enlighet med Helsingforsavtalets artikel 59, måtte fatta beslut om följande ändringar i arbetsordningen för Nordiska rådet:

1. Efter nuvarande 30 § i arbetsordningen infogas dels ny rubrik: *De fasta kommittéerna*, dels två nya paragrafer av följande lydelse:

31 §.

Nordiska rådets budgetkommitté har till uppgift att tillvarata de budget- och kontrollfunktioner som framgår av särskild ar-

betsordning eller som åläggs kommittén av rådets plenarförsamling eller presidium.

Budgetkommittén består av tio medlemmar, ordföranden och en annan medlem från vardera av rådets fem utskott. Medlemmarna, två från varje delegation, väljs av plenarförsamlingen på förslag av arbetsutskotten. Vid förfall för medlem av budgetkommittén kan den delegation, som medlemmen tillhör, utse suppleant för medlemmen att tillfälligt ingå i kommittén.

Presidiet fastställer arbetsordning för budgetkommittén.

32 §.

Nordiska rådets informationskommitté har till uppgift att fungera som rådgivande organ för presidiet i informationsfrågor och som redaktionskommitté för tidskriften *Nordisk Kontakt*.

Informationskommittén består av tio medlemmar, två från varje delegation, vilka utses av plenarförsamlingen. Vid förfall för medlem av informationskommittén kan den delegation, som medlemmen tillhör, utse suppleant för medlemmen att tillfälligt ingå i kommittén.

Presidiet fastställer arbetsordning för informationskommittén.

2. Efterföljande paragrafer i arbetsordningen omnumreras.

3. Arbetsordningens nya 43 § (gamla 41 §) och nya 46 § (gamla 44 §) erhåller följande lydelse:

43 §.

Berättelser och meddelanden skall ingivas till sekretariatet senast den 10 december året innan plenarförsamlingens ordinarie session börjar, om detta inte är ogörligt.

46 §.

De förslag, som skall behandlas av plenarförsamlingen vid en session, skall jämte utskottsbetänkanden senast två veckor före sessionens början utsändas till regeringarna, ministerrådet, Färöarnas landsstyre, Ålands landskapsstyrelse, de valda medlemmarna och suppleanterna. Vad nu sagts gäller också berättelser och meddelanden, som skall behandlas vid sessionen, samt presidiets anmälningar om gjorda framställningar och avgivna yttranden. Om särskilda skäl före-

ligger, kan utsändande ske senare än två veckor före sessionens början.

Omröstning företogs med voteringsapparat.

För presidiets förslag röstade:

Erik Adamsson, Aimo Ajo, Halldór Ásgrímsson, John Austrheim, Ilkka-Christian Björklund, Martin Buvik, Christian Christensen, Erling Dinesen, Bjarne Mørk Eidem, Ulla Ekelund, Kjell-Olof Feldt, Rolf Fjeldvær, Gylfi P. Gíslason, Gils Guðmundsson, Poul Hartling, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Paul Jansson, Knut Johansson, Sinikka Karhuvaara, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Håkon Kyllingmark, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Thor Lund, Grethe Lundblad, Otto Mørch, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Ove Nordstrandh, Sture Palm, Veikko Pihlajamäki, Jens Risgaard Knudsen, Aarne Saarinen, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Pekka Tarjanne, Bernhardt Tastesen, Seppo Tikka, Erkki Tuomioja, Henrik Westerlund, Kåre Willoch, Mogens Voigt och Folke Woivalin.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Per Borten, Trygve Bratteli, René Brusvang, Eric Carlsson, Ib Christensen, Finn Gustavsen, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Gustav Holmberg, Kirsten Jacobsen, Olaf Knudson, Sven Mellqvist, Ib Nørlund, Poul Jacob Olsen, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Petter Savela, Poul Schlüter, Jón Skaftason, Mirjam Tuominen, Lars Werner, Henrik Westerlund och Rolf Wirtén.

Ändringarna av Nordiska rådets arbetsordning hade sålunda antagits med 54 röster.

12

C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet om det nordiska samarbetet (social- och miljöutskottets betänkande)

Social- och miljöutskottet hade föreslagit,
1. att Nordiska rådet beträffande kapitel

I: Det nordiska samarbeidet — ministerrådets verksamhet, i tillämpliga delar, kapitel IV: Sosialpolitisk samarbeide, kapitel V: Samarbeide i arbeidsmarknadsfrågor, kapitel VI: Samarbeide i arbeidsmiljøfrågor, kapitel VII: Miljøvårdssamarbeide samt kapitel XVI: Samarbeide i øvrige frågor, i tillämpliga delar, i ministerrådets berättelse antager følgende yttrande.

I. Gemensamma åtgärder bør skyndsamt vidtagas for bekæmpningen specielt av bruket av tunga narkotiske preparat som morfin, morfinbas og heroin.

II. Åndringarna i den nordiska läkaröverenskommelsen betræffande principer for vinnende av spesialistkompetens bør snarast træda i kraft.

III. Överenskommelsen om internordisk giltighet for recept bør træda i kraft i april 1977.

IV. En tidsplan for slutförande av arbeidet med opprättandet av ett nordiskt hälsokortssystem bør fastställas.

V. En överenskommelse, om att förmedling av arbeidskraft till primær- og sekundærkommuner eller motsvarande rekommenderas ske via den offentliga arbeidsförmedlingen, bør ingås mellom Finland og Sverige.

VI. Det nordiska samarbeidet betræffande yrkesvægledeutbildning bør ges hög prioritet i ministerrådets arbeide.

VII. Utredningen om nordiskt utbyte av förvaltningstjenstemän bør snarast slutföras og resultatene därav delges Nordiska rådet.

VIII. Ett reviderat nordiskt handlingsprogram på miljøvårdsområdet bør utarbeidas till rådets 26:e session.

IX. Danmark bør skyndsamt ratificere konventionen om skydd av Östersjöns marina miljø. De nordiske lænderna bør samfållt verka for en snabb ratifikation av øvrige, ikke-nordiske signatærmakter.

X. Ett nordiskt handlingsprogram for samarbeide i jæmstålldhetsfrågor bør utarbeidas og förlæggas Nordiska rådets 26:e session.

XI. Arbetet med att skydda og bevare særskilt værdifulle myrmarker i de nordiske lænderna bør utvidgas og intensifieras.

2. att Nordiska rådet lægger kapitel I, i tillämpliga delar, kapitel IV, V, VI, VII

og XVI, i tillæmplige delar, i ministerrådets berättelse till handlingarna.

Haugstvedt (social- og miljøutskottets talesman): Herr president! Sosial- og miljøutvalget legger fram betenkning om de deler av ministerrådsberedningen som berører sosialpolitikk, arbeidsmarkedsarbeid, arbeidsmiljø- og miljøvernspørsmål og likestillingsspørsmål. Jeg skal redegjøre for utvalgets syn på sosialpolitikken og miljøvernssamarbeidet, og om de formelle spørsmål, mens utvalgets viseformann vil ta opp de øvrige sakene under dette saksfeltet.

Utvalget har vært sterkt opptatt av å få fram mer omfattende og retningsgivende nordiske samarbeidsprogram i form av ministerrådsforslag. Vi konstaterer derfor med glede at vi til årets sesjon har fått oss forelagt to slike handlings- og samarbeidsprogram. Det gjelder for sosialpolitikken og for arbeidsmiljøpolitikken. Vi håper at dette senere kan kompletteres med et revidert program for miljøvernssamarbeid og et nytt program for likestilling mellom kvinner og menn. Sammen med det arbeidsmarkedsprogram som ble vedtatt i 1975, skulle man derved ha fått forpliktende utviklingsprogrammer for alle utvalgets saksområder.

Siden forrige sesjon har utvalget hatt to meget nyttige fellesmøter med sosial- og helseministrene. Disse fellesmøtene har resultert i det samarbeidsprogram for sosial- og helsepolitikk som vi har foran oss i dag. Dette program kan imidlertid lett bli oppfattet som en fortegnelse over de mange fagre løfter, løfter som ikke kan innfris dersom det ikke blir stilt tilstrekkelige økonomiske midler til rådighet for disse. På en måte er det både en fordel og en ulempe at man utarbeider slike handlingsprogram. Det er en fordel med slike program dersom man kan oppfylle dem, men det er en ulempe dersom de ikke gjennomføres, men derimot skaper forventninger.

Det arbeid som den nordiske Sosialkonvensjonskomitee utfører for å holde den nordiske trygghetskonvensjonen à jour, er meget viktig. Denne komiteen har i de senere år gjort et meget godt arbeid for å få til overenskomster om økonomiske rettigheter ved fødsler, svangerskap og sykdom, og man

har utarbeidet nye bestemmelser om grunnpensjoner. Fra utvalgets side skulle vi nå gjerne vite hvilke nye områder man nå kan tenke seg å ta opp i Sosialkonvensjonskomiteen.

Misbruket av tunge narkotiske stoffer synes å bli et stadig større problem i de nordiske land. Dette forhold tok jeg spesielt opp i et spørsmål her i går. Derfor vil jeg nå bare understreke at man må ta i bruk særdeles kraftige virkemidler for å få bukt med dette problemet. Men det er ikke bare narkotikaproblemer vi har å stri med i de nordiske land. Alkoholene resulterer stadig i store tragedier for mange mennesker. Vi har på nordisk plan ønsket å se begge disse problemer under ett. Vi har derfor flere ganger uttrykt interesse for at den nordiske nemnden for alkoholforskning og det nordiske samarbeidsorganet for "drogforskning" skal slås sammen.

Samarbeidet på nordisk plan for å hjelpe de funksjonshemmede bør videreutvikles. En god begynnelse har vi fått med den nordiske nemnden for handikapspørsmål.

Et av de spørsmål som sosial- og miljøutvalget har engasjert seg sterkt i, gjelder etableringen av felles nordiske bestemmelser for spesialutdannede leger. Det er vårt håp nå at denne saken som vi har arbeidet med faktisk i 10 år, skal få sin løsning.

Den Nordiska Hälsovårdshögskolan i Göteborg er et godt eksempel på nyttig og praktisk samarbeid om utdanning. Her har et stort antall leger, tannleger, sykepleiere osv. gjennom årene fått sin videreutdanning. Denne skolen skal nå omorganiseres og få også forskningsoppgaver. Det innebærer en bedring også av skolens muligheter for å tilgodese utdanningsbehovene på sosial- og medisinalområdet.

Et spørsmål av stor praktisk betydning er innføringen av en nordisk reseptgyldighet. Det er mitt håp at prinsippbeslutningen om dette skal kunne gjøres effektivt akkurat i disse dager.

På miljøvernområdet fikk vi for fire år siden et nordisk handlingsprogram. Utviklingen gjør det påkrevd å revidere dette raskt. Det synes ønskelig om en totalgjennomgang av fire års virksomhet på dette samarbeidsfeltet kunne være avsluttet så tidlig at et ministerrådsforslag kan framleg-

ges til neste rådssesjon. Fra sosial- og miljøutvalgets side vil vi gjerne gjenoppta den kontakt vi ved den 22. sesjon hadde med miljøvernministrene.

Et av de mest gledelige trekk i nyere nordisk samarbeid er miljøvernkonvensjonen. Uten overdrivelse kan vi konstatere at denne avtalen er noe av det mest revolusjonerende som har skjedd innen nordisk miljøvernssamarbeid på 1970-talet. For at denne konvensjonen skal fungere, må man imidlertid harmonisere de nasjonale lover i de fem land. Hovedsaken er at nabolandenes miljøverninteresser likestilles med eget lands interesser. Dette er et godt prinsipp. Vårt ansvar for våre naboers miljø blir dermed like stort som for vårt eget miljø.

Vi må imidlertid også utvide dette samarbeidet slik at luftforurensningene fra det øvrige Europa kan kontrolleres bedre. Det bør være en naturlig sak å videreføre miljøvernkonvensjonens intensjoner til et europeisk plan. Det er reist et medlemsforslag om dette — altså om en europeisk miljøvernkonvensjon — i Nordisk Råd.

Jeg hadde for tre år siden personlig anledning til å være observatør ved konferansen om Östersjöens marine miljø. Resultatet av denne konferansen ble en konvensjon hvor Östersjöens syv granneland forpliktet seg til å beskytte dette havets miljø. Etter utvalgets oppfatning er det viktig at alle land nå ratifiserer denne avtalen.

Et økt nordisk samarbeid for å oppnå likestilling mellom kvinner og menn bør etter Sosial- og miljøutvalgets oppfatning innledes, og vi finner at det er et naturlig ønskemål at man til Rådets 26. sesjon får et handlingsprogram også for dette feltet.

La meg til slutt få nevne litt om de kontakter som siden siste sesjon har vært mellom Sosial- og miljøutvalget og Ministerrådet og dets underorganer. Jeg konstaterer at disse kontakter i løpet av året har utviklet seg på en positiv måte. Vi har hatt to fellesmøter mellom utvalg og ministre. Som observatører har vi hatt mulighet for å følge de drøftinger Ministerrådet har hatt med arbeidsmarkedets parter om programmene for samarbeid på sosial- og helseområdet og på arbeidsmiljøområdet. Utvalgets sekretær har kunnet delta ved møtene i Nordisk sosialpolitisk komite, noe vi er glade for. Det

er også utviklet en praksis med at sakkyn-
dige fra Ministerrådssekretariatet deltar ved
enkelte anledninger i Sosial- og miljøutval-
get.

På denne bakgrunn ser vi det fortsatte
samarbeidet mellom utvalg og ministerråd
imøte med glede og tillit. Samtidig må vi
i vårt utvalg — og det gjelder vel også i de
øvrige utvalg — tenke gjennom hvilken
rolle vi som parlamentarikere skal spille i
en situasjon hvor de mer sammenfattende
og ambisiøse forslag kommer som egne
ministerrådsforslag. Vi skal selvfølgelig søke
å drive på dette samarbeidet for å gjøre det
så effektivt og godt som mulig, og kanskje
vil det i framtiden bli slik at vår medvirk-
ning i den nordiske budsjettprosedyren vil
bli enda viktigere, ettersom man gjennom
budsjettene må arbeide med prioriteringer
av og mellom de ulike samarbeidsinitiativ.
Vi må være beredt til å ta det større ansvar
dette innebærer og være beredt til å legge
stadig mer arbeid og innsikt i disse vurde-
ringene.

Med disse ord ber jeg om å få anbefale
utvalgets betenkning til C 1.

Ändring i medlemslisten

Det anmeldes att Per Olof Sundman läm-
nat sessionen för återstoden av detta möte
och ersatts av Gunnar Richardson.

*Rådet beslöt att ändra medlemslistan i
enlighet härmed.*

Liliqvist: Herr president! Enligt den ar-
betsfördelning som social- och miljöutkot-
tet kommit överens om har det fallit på min
lott att presentera de delar av utskottets be-
tänkande om ministerrådets berättelse, som
behandlar samarbetet på arbetsmarknads-
området och när det gäller arbetsmiljön.

På arbetsmarknadsområdet har verksam-
heten inom de nordiska samarbetsorganen
under fjolåret helt naturligt varit präglad av
arbetet på att iverksätta det ambitiösa sam-
arbetsprogram som ministerrådet antog i
november 1975, efter det att detta varit en
av de två stora frågorna vid rådets extra
session i Stockholm.

Under det nu rådande svåra ekonomiska
läget i de flesta av våra länder är en rättvis

och förnuftig arbetsmarknadspolitik en förs-
ta rangens fråga. Arbetsmarknadspolitiken
är dessutom ett område där en nordisk
samordning av åtgärderna är av ytterst stor
betydelse och där Nordiska rådet med rät-
ta har varit och är aktiv. Den gemensamma
nordiska arbetsmarknaden gör att den na-
tionella arbetsmarknadspolitiken måste ut-
formas under kontinuerligt hänsynstagande
till de verkningar åtgärderna kan ha för de
andra nordiska länderna.

Den största flyttningsrörelsen har ju ägt
rum mellan Finland och Sverige och det är
mellan dessa båda länder som följdverk-
ningarna har varit de mest påtagliga.

Detta är bakgrunden till att social- och
miljöutskottet i sitt betänkande om minister-
rådets berättelse lägger stor vikt t. ex. vid
tillämpningen av det avtalsprotokoll som in-
gicks mellan Finland och Sverige 1973 om
arbetskraftens kanalisering via den offent-
liga arbetsförmedlingen. Utskottet pekar på
att detta avtal bara är bindande för de
största företagen, men däremot inte för
småföretagen eller för kommunerna. Ut-
skottet har därför i det förslag till yttrande
som det har framlagt för rådet tagit in en
punkt, där man framhåller att en överens-
kommelse bör ingå mellan Finland och
Sverige om att förmedling av arbetskraft till
primär- och sekundärkommuner eller mot-
svarande rekommenderas ske via den offent-
liga arbetsförmedlingen. Detta skulle redan
innebära en betydelsefull utvidgning av det
nu gällande avtalsprotokollet.

I betänkandet framhålls också, att valet
för den enskilda arbetstagaren inte får stå
mellan att gå arbetslös på hemorten eller
att emigrera. Detta uttalade utskottet redan
i sitt betänkande om ministerrådsförslaget
om det nordiska arbetsmarknadsprogram-
met 1975. Frågan har i dag ännu större ak-
tualitet än för 1 1/2 år sedan, eftersom
flyttningsrörelsen från Finland till Sverige
denna vinter på nytt har ökat i oroväckan-
de grad.

Detta förutsätter att man övergår till en
arbetsmarknadspolitik, där kapitalet i större
utsträckning än hittills dirigeras till de regio-
ner där arbetslösheten är svårast, i stället för
att arbetskraften flyttar till de regioner där
det finns kapital, en utveckling som ännu
inte på långt när är hejdad, vare sig inom

de enskilda länderna eller i Norden som helhet. Social- och miljöutskottet anser det vara bra, att ministerrådet under fjolåret har igångsatt en utredning om kapitalets och arbetskraftens rörlighet, såsom Nordiska rådet i fjol önskade i yttrandet nr 4/1976 om ministerrådets berättelse.

Utskottet anser det vara positivt att ministerrådet nu startat en undersökning beträffande de s. k. entreprenadföretag eller grå företag eller ryggsäcksfirmor — benämningarna varierar — som bedriver olaglig rekrytering och förmedling av arbetskraft.

Social- och miljöutskottet har i årets yttande tagit in en punkt som gäller nordiskt samarbete på yrkesvägledningens område, vilket rådet redan 1969 tog en rekommendation om. Ett projekt är under beredning, men utskottet anser att frågan bör ges högre prioritet av ministerrådet.

När det gäller frågan om utbyte av förvaltningstjänstemän mellan de nordiska länderna också på regional och kommunal nivå, påpekar utskottet, att den arbetsgrupp som utreder frågan och som väntades bli färdig med sitt arbete på hösten, ännu inte har slutfört sitt arbete. Eftersom rekommendationen om denna sak togs redan 1968, har utskottet i sitt förslag till yttrande framhållit att denna utredning snarast bör slutföras.

Det framgår av ministerrådets berättelse att man skall börja utreda de icke-förvärvsarbetande kvinnornas inträde och möjligheter på arbetsmarknaden. Detta finner utskottet även vara positivt. Som en personlig synpunkt skulle jag vilja framhålla att även ungdomen hör till de grupper som borde få särskild uppmärksamhet på nordiskt plan. Arbetslösheten bland ungdomen är skrämmande hög i många regioner i Finland och jag vet att förhållandena är desamma i andra nordiska länder. Det är särskilt ungdom med bristande yrkesutbildning som drabbas av arbetslöshet, som kan föra med sig många andra problem både för individerna och samhället. Detta är både en arbetsmarknads- och en utbildningsfråga, vars utbildningsaspekter har varit aktuella bl. a. inom rådets kulturutskott.

Utskottet uttrycker i betänkandet sin uppskattning över det omfattande arbete som har utförts inom ministerrådets organ under fjolåret på arbetsmarknadsområdet, det-

ta trots att anslagen för arbetet är relativt små. I detta vill jag personligen gärna instämma.

Avsnittet om samarbetet i arbetsmiljöfrågor är relativt kortfattat i utskottets betänkande. Detta beror på att vi vid denna session som en särskild fråga behandlar ministerrådets förslag till samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet och att utskottet i det sammanhanget mera utförligt redogör för sin syn på detta viktiga samarbetsområde. Arbetsmiljöproblemen är ju på de flesta områden tämligen likartade i hela Norden och det gör att området lämpar sig väl för nordiska samarbetsinsatser. Undersökningar och lösningsförslag kan göras gemensamt och användas i alla de nordiska länderna. Detta ökar faktaunderlaget, möjliggör utbyte av idéer samt kostnadsbesparingar.

Herr president! Jag föreslår att social- och miljöutskottets förslag godkännes av rådet.

Sisäasiainministeri **Uusitalo**: Herra Presidentti! Sosiaali- ja ympäristövaliokunta on mietinnössään ministerineuvoston kertomuksen ympäristönsuojeluyhteistyötä koskevasta luvusta lausunut toivomuksen, että sille seuraavassa Pohjoismaiden neuvoston istunnossa esitettäisiin samanlainen ympäristönsuojelualan yhteistyötä koskeva toimintaohjelma, joka tässä istunnossa on esitetty työympäristöalan yhteistyötä ja sosiaalipoliittista yhteistyötä varten.

Voin jo nyt ilmoittaa, että mainittu tehtävä on aloitettu ympäristönsuojelukysymysten virkamieskomiteassa. Tavoitteena on, että ohjelmaehdotusta käsiteltäisiin ministerineuvoston kokouksessa tämän vuoden syksyllä, minkä jälkeen ehdotus lähetetään lausunnon antamista varten Pohjoismaiden neuvostolle ministerineuvoston ehdotuksena.

Ohjelmayön tausta on seuraava:

Kun Pohjoismaiden ympäristönsuojelualan yhteiselin vuonna 1971 perustettiin, yhteistyö Pohjoismaiden hallitusten ja keskushallinnon viranomaisten kesken kiinteytyi. Jo ennen Pohjoismaiden ministerineuvoston syntymistä ympäristönsuojelualan yhteistyötä Pohjoismaiden kesken oli tehty mm. luonnonsuojelu- ja vesiensuojelukysymyksissä sekä NORDFORSK:in alaisuudessa. Pohjoismaiden ministerineuvoston perus-

tamisen yhteydessä yhteyselimestä vuonna 1972 kehitettiin ministerineuvoston alainen virkamieskomitea.

Ympäristönsuojelualan yhteistyön suuntaaviivat hahmoteltiin yhteiselimen perustamisen yhteydessä. Ministerineuvosto päätti vuonna 1973 joidenkin alojen, mm. ympäristönsuojelun, yhteistyön toimintaohjelmasta. Vuonna 1974 liitettiin kolme uutta artiklaa, jotka koskevat ympäristönsuojelualan yhteistyötä, Islannin, Norjan, Ruotsin, Suomen ja Tanskan väliseen yhteistyösopimukseen vuodelta 1962.

Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristö perustettiin Osloon vuonna 1973. Vuodesta 1974 lähtien Pohjoismaiden ministerineuvoston yleisestä budjetista rahoitetaan yhteispohjoismaisia projekteja. Mainitusta vuodesta alkaen on ympäristönsuojeluprojekteja varten myönnetty määrärahoja.

Viime vuosina saavutetuista tuloksista on mainittava Suomen, Norjan, Ruotsin ja Tanskan välillä solmittu ympäristönsuojelusopimus, joka astui voimaan viime vuoden lokakuun 5 päivänä. Tämän lisäksi on tehty Pohjoismaiden välisiä kahdenkeskisiä sopimuksia yhteisten vesialueiden suojelemiseksi. Itämeren suojelusopimus on allekirjoitettu.

Yhteydenpitoa ympäristönsuojelusta vastaavien viranomaisten välillä on tehostettu huomattavasti. Monia yhteistyökohteita on toteutettu tai käynnissä mm. jätehuollon, meluntorjunnan, ilmansuojelun, luonnonuojelun, ympäristöntutkimuksen, ympäristötietojen käsittelyn ja tuotevalvonnan osaluilla. Projektitoimintaa selostetaan ministerineuvoston kertomuksessa vuodelta 1976.

Tähänastinen toiminta on merkinnyt Pohjoismaiden ympäristönsuojeluyhteistyön huomattavaa kehittymistä niin määrällisesti kuin laadullisesti. Ministerineuvosto on sen tähden katsonut tarpeelliseksi, että yhteistyön jatkamista varten laaditaan uusi ja yhtenäinen, monivuotinen ohjelma. Ohjelman tulisi sisältää yleisiä suuntaviivoja, joiden edellytetään olevan voimassa siihen asti, kunnes ministerineuvosto ne tarkistaa. Ympäristönsuojelukysymysten virkamieskomitea laatii ohjelmaan liitteen, jonka toimenpideluettelo tulisi tarkistaa vuosittain seuraavan vuoden budjettiohjelman laadinnan yhteydessä.

Herra Presidentti! Ministerineuvosto esit-

tää siis seuraavalle istunnolle ehdotuksen Pohjoismaiden ympäristönsuojelualan yhteistyön ohjelmaksi.

Inrikesminister **Uusitalo** anförande i svensk översättning: Herr president! Social- och miljöutskottet har i sitt betänkande angående avsnittet om miljövårdssamarbetet i ministerrådets berättelse uttalat ett önskemål att till Nordiska rådets nästa session få sig förelagt ett program för samarbetet på miljövårdsområdet, i likhet med de program som till denna session lagts fram för arbetsmiljösamarbetet och det socialpolitiska samarbetet.

Jag kan redan nu meddela att ett sådant arbete påbörjats inom ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor. Målsättningen är att ett förslag skall behandlas av ministerrådet vid ett möte denna höst, varefter det översänds för yttrande till Nordiska rådet i form av ett s. k. ministerrådsförslag.

Bakgrunden för programarbetet är följande:

Genom skapandet 1971 av Nordiska kontaktorganet för miljövårdsfrågor fick samarbetet mellan regeringarna och centralförvaltningens myndigheter i de nordiska länderna en fastare form. Redan före tillkomsten av Nordiska ministerrådet hade nordiskt samarbete inom miljövården ägt rum bl. a. beträffande naturskydds- och vattenvårdsfrågor och i NORDFORSKS:s regi. I samband med inrättandet av Nordiska ministerrådet år 1972 omvandlades kontaktorganet till en ämbetsmannakommitté under ministerrådet.

Riktlinjer för samarbetet på miljövårdsområdet drogs upp vid inrättandet av kontaktorganet. År 1973 beslöt ministerrådet om ett handlingsprogram för samarbetet inom vissa sektorer, bl. a. på miljövårdens område. År 1974 infördes tre nya artiklar avseende samarbetet på miljövårdsområdet i 1962 års samarbetsöverenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge, Island och Sverige.

År 1973 inrättades Nordiska ministerrådets sekretariat i Oslo. Med början år 1974 fördelas medel till samnordiska projekt över Nordiska ministerrådets allmänna budget. Medel har från och med detta år tilldelats miljövårdsprojekt.

Bland uppnådda resultat under de senaste åren kan nämnas den nordiska miljöskyddskonventionen mellan Finland, Norge, Sverige och Danmark, vilken trädde i kraft den 5 oktober förra året. Vidare har bilaterala avtal träffats mellan de nordiska länderna till skydd för angränsande vattenområden. Östersjökonventionen har undertecknats.

Kontakterna mellan de för miljövärden ansvariga myndigheterna har intensifierats betydligt. Ett stort antal gemensamma samarbetsprojekt har genomförts eller pågår bl. a. på delområdena avfall, buller, luftvård, naturvård, miljövärdhetsforskning, miljödata, produktkontroll. Projektverksamheten redovisas i ministerrådets berättelse för 1976.

Den hittillsvarande verksamheten har inneburet en betydande utveckling i det nordiska miljövärdssamarbetet såväl kvantitativt som kvalitativt. Ministerrådet har därför funnit behov av att utarbeta ett nytt samlat flerårsprogram för det fortsatta samarbetet. Programmet skall innehålla allmänna riktlinjer som förutsätts gälla fram till dess att de revideras av ministerrådet. I tillägg skall ämbetsmannakommittén för miljövärdhetsfrågor utarbeta en åtgärdsförteckning som förutsätts revideras årligen i samband med att budgetprogram för det kommande årets utarbetas.

Herr president, ministerrådet återkommer alltså vid nästa session med ett förslag till program för det nordiska samarbetet på miljövärdhetsområdet.

Ajo: Herra Presidentti! Kun tässä yhteydessä käsitellään työmarkkinayhteistyötä, haluan tässä kohdassa käsitellä asiaa opettajien kannalta. Kysymys opettajien yhteis-pohjoismaisista työmarkkinoista on ollut usaan otteeseen esillä Pohjoismaiden neuvoston elimissä ja myös tämän kokouksen aikana. Neuvosto hyväksyi vuonna 1962 asiaa koskevan suosituksen. Suosituksen toteuttamista koskevassa vastauksessaan Norjan hallitus ilmoitti järjestäneensä kysymyksen asetusteitse. Muut Pohjoismaiden hallitukset totesivat mm. kansalaisuusvaatimuksen aiheuttavan ongelmia kysymyksen ratkaisemiselle. Suomen, Ruotsin ja Tanskan

hallitukset ilmoittivat kuitenkin erivapausmenettelyn tällöin tarjoavan riittävät mahdollisuudet kysymyksen hoitamiseen käytännössä.

Vuonna 1970 pitämässään istunnossa Pohjoismaiden neuvosto katsoi suosituksen loppuun käsitellyksi. Neuvoston sivistysvaliokunta totesi kuitenkin asiaa koskevassa lausunnossaan, että kysymykseen tulee palata myöhemmässä vaiheessa.

Lukuvuoden 1977—78 aikana tilanne tulee ratkaisevasti muuttumaan. 1.7.1977 lähtien sovelletaan Ruotsissa kotikielen opetusta koskevaa lakia, jonka mukaan jokaisella siirtolaisella on oikeus saada opetusta kotikielellään ja kotikielellään. Tämä merkitsee myös pohjoismaisten, ensi sijassa suomalaisten ja tanskalaisten opettajien rekrytointitarpeen huomattavaa lisääntymistä Ruotsissa. Suomen ja Ruotsin kesken tilanne on sellainen, että Ruotsissa toimii tällä hetkellä noin 800 suomalaista opettajaa, joista melkein puolet on saanut opettajakoulutuksen. Suomessa puolestaan toimii noin 80 ruotsalaista opettajaa Ahvenanmaalla ja Pohjanmaalla.

Suomalaisen opettajakoulutuksen saaneet voivat Ruotsin nykyisen lainsäädännön mukaan toimia peruskoulun ala-asteen ylimääräisinä opettajina. Muut opettajan tehtäviä hoitavat toimivat viransijaisina tai tuntiopettajina ja saavat nimityksen vuodeksi kerrallaan. Kolme vuotta samassa tehtävässä toimineita tuntiopettajia koskee irtisanomissuoja. Suomessa voidaan opettajatehtäviin yleensä nimittää ulkomaalaisia ainoastaan sijaisiksi tai väliaikaisiksi opettajiksi. Vieraan kielen opettajiksi kouluihin tai yliopistoihin voidaan ottaa muitakin kuin Suomen kansalaisia. Ruotsalaisen järjestelmän kaltaista irtisanomissuojaa ei ole.

Esikoulu-, peruskoulu- ja lukioikäisiä suomen kieltä kotikielenään puhuvia lapsia on Ruotsissa noin 50 000. Suomalaislasten kokonaismäärä on huomattavasti suurempi. Kotikielen opetusta haluavien lasten määrää tai opettajatarvetta ei ole vielä arvioitu. Voidaan kuitenkin olettaa opettajatarpeen vaihtelevan 1 500—2 000 opettajan välillä. Suomalaisten kaksikielisten opettajien koulutus Ruotsissa ja Suomessa tuottaa yhteensä noin 100 opettajaa vuodessa, joten tarvetta ei tätä kautta voida täyttää riittävän nopeas-

ti. Opettajien aseman ja rekrytoinnin turvaamiseksi tarvitaan yhteispohjoismainen työmarkkinasopimus.

Kysymys on ollut esillä Ruotsin opetusministeri Britt Mogårdin Suomen vierailun aikana 30.1.—2.2.1977 ja suomalais-ruotsalaisen koulutusneuvoston kokouksessa 17.3.1977. Keskustelun yhteydessä on todettu, että kysymys voitaisiin Suomen ja Ruotsin osalta pyrkiä ratkaisemaan bilateraalisella sopimuksella, joka voisi tarvittaessa toimia mallina yhteispohjoismaiselle sopimukselle.

Ajos anförande i svensk översättning: Herr president! Då man i detta sammanhang behandlar arbetsmarknadssamarbetet, vill jag här beröra saken från lärarnas synpunkt. Frågan om gemensam arbetsmarknad för lärare har flera gånger varit före i Nordiska rådets organ och även vid denna session. Rådet godkände år 1962 en rekommendation i saken. I sitt svar rörande genomförandet av rekommendationen meddelade Norges regering, att den reglerat frågan i förordningsväg. De övriga nordiska regeringarna konstaterade bl. a., att nationalitetskravet förorsakar problem vid frågans lösning. Finlands, Sveriges och Danmarks regeringar meddelade dock, att dispensförfarandet härvid erbjuder tillräckliga möjligheter för frågans avgörande i praktiken.

Vid sin session år 1970 ansåg Nordiska rådet, att rekommendationen var slutförhandlad. Rådets kulturutskott konstaterade dock i sitt betänkande i saken, att frågan bör återkomma i ett senare skede.

Under läsåret 1977—78 kommer situationen att förändras på ett avgörande sätt. Från 1.1. 1977 tillämpas i Sverige en lag om hemspråksundervisning, enligt vilken envar inflyttare har rätt att få undervisning på sitt hemspråk och i detta språk. Detta innebär även en avsevärd ökning av behovet att i Sverige rekrytera nordiska, främst finska och danska lärare. Beträffande Finland och Sverige är situationen den, att för närvarande ungefär 800 finska lärare verkar i Sverige, och ungefär hälften av dem har fått lärarutbildning. I Finland åter verkar ungefär 80 svenska lärare på Åland och i Österbotten.

De som har fått finsk lärarutbildning, kan

enligt Sveriges nuvarande lagstiftning fungera som extraordinarie lärare på grundskolans lågstadium. De övriga som handhar lärarbefattningar, fungerar som vikarier eller timlärare och får sin utnämning för ett år åt gången. Timlärare, som tre år har verkat i samma uppgift, har uppsägningskydd. I Finland kan utlänningar i allmänhet utnämnas till läraruppgifter endast så att de blir vikarier eller tillfälliga lärare. Till lärare i främmande språk i skolor eller universitet kan även andra än finländska medborgare antagas. Något uppsägningskydd i stil med det svenska systemet har vi inte.

Det finns i Sverige ungefär 50 000 barn, som är i förskole-, grundskole- och gymnasieåldern och har finska som hemspråk. Totalantalet finska barn är avsevärt större. Antalet barn, som önskar undervisning på hemspråket, och lärarbehovet har inte ännu beräknats. Man kan likväl förmoda, att behovet uppgår till 1 500—2 000 lärare. Utbildningen av finska tvåspråkiga lärare i Sverige och i Finland går ut på sammanlagt cirka 100 lärare om året, varför behovet inte på detta sätt kan tillgodoses tillräckligt snabbt. För trygghet av lärarnas ställning och rekrytering behövs det ett samnordiskt arbetsmarknadsavtal.

Frågan har varit före vid Sveriges undervisningsminister Britt Mogårds besök i Finland 30.1.—2.2.1977 och vid det finsk-svenska utbildningsrådets möte 17.3.1977. Under diskussionerna har det konstaterats, att frågan för Finlands och Sveriges del borde kunna lösas genom ett bilateralt avtal, som vid behov kunde fungera som mall för en gemensam nordisk överenskommelse.

Udenrigsminister K. B. Andersen: Hr. præsident!

I anledning af punkt 9 i udvalgets forslag, hvor man henstiller, at Danmark skyndsomst ratificerer konventionen om beskyttelse af Østersøens marinemiljø, ønsker jeg blot at gøre den bemærkning, at vi agter at gøre det skyndsomst. Nu er det jo lørdag i dag, og vi er her. Men all right, vi skal tage henstillingen til efterretning.

Der er nogle forhandlinger, som både vi og Tyskland skal føre med den anden familie, vi også er medlemmer af, men de vil

ikke hindre os i snarligt at foretage en dansk henholdsvis en tysk ratifikation. Der bliver ikke problemer i det.

Og så bør jeg tilføje, og det fremgår også af betænkningen, øverst side 10, at vi jo sammen venter på Sovjetunionen, Polen og Østtyskland, og vi skal meget gerne være med til sammen med vore nordiske venner at henstille til Sovjetunionen, Polen og Østtyskland, at de skyndsomst ratificerer konventionen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande social- och miljöutskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För social- och miljöutskottets yttrande röstade:

Aimo Ajo, Ilkka-Christian Björklund, Trygve Bratteli, Eric Carlsson, Christian Christensen, Erling Dinesen, Ulla Ekelund, Rolf Fjeldvær, Gylfi Þ Gíslason, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Paul Jansson, Lars Korvald, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Thor Lund, Sven Mellqvist, Jan-Ivan Nilsson, Ove Nordstrandh, Poul Jacob Olsen, Veikko Pihlajamäki, Gunnar Richardson, Petter Savola, Rolf Sellgren, Jón Skafason, Anna-Greta Skantz, Erland Steenberg, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Pekka Tarjanne, Bernhard Tastesen, Seppo Tikka, Erkki Tuomioja, Raino Westerholm, Rolf Wirtén och Folke Woivalin.

Frånvarande var:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Halldór Ásgrímsson, John Austrheim, Per Borten, René Brusvang, Martin Buvik, Ib Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Kjell-Olof Feldt, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Poul Hartling, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Kirsten Jacobsen, Knut Johansson, Sinikka Karhuvaara, Olaf Knudson, Tellervo Koivisto, Astrid Kristensson, Håkon Kyllingmark, Grethe Lundblad, Otto Mørch, Arne Nilsen, Ib Nørlund, Sture Palm, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Jens Risgaard Knudsen, Aarne Saarinen, Poul Schlüter, Karl Skytte, Mirjam Tuominen,

Lars Werner, Henrik Westerlund, Kåre Willoch och Mogens Voigt.

Yttrandet hade sålunda godkänts med 36 röster.

Utskottets förslag, punkt 2, bifölls.

13

A 452/s: Medlemsförslag om förkortning av arbetstiden

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte anta följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda de samhällsekonomiska och sociala konsekvenser som en betydande arbetstidsförkortning kommer att medföra.

Paul Jansson (social- och miljöutskottets talesman): Herr president! Frågan om arbetstidens längd har under senare år kommit att debatteras allt livligare i de nordiska länderna. I vårt moderna samhälle reses alltmer kravet på att uppnå jämställdhet mellan kvinnor och män, detta gäller inte minst kvinnornas möjlighet att om man önskar gå ut på arbetsmarknaden.

Dessa jämlikhetssträvanden har bl. a. lett till att såväl mannen som hustrun är förvärvsarbetande i allt fler familjer. Denna utveckling ställer krav på att samhället står till tjänst med en väl utbyggd barnomsorg.

I det nu aktuella medlemsförslaget om förkortning av arbetstiden framhåller förslagställarna med rätta att om både män och kvinnor skall kunna ges samma möjligheter att behålla kontakten med såväl förvärvslivet som med barnen krävs att arbetstiden anpassas efter familjens behov. Man talar i medlemsförslaget om att en arbetstidsanpassning kan ske på olika sätt och nämner deltidarbete som en i vissa fall bra lösning, men framhåller samtidigt att anställningsvillkoren ofta är mindre fördelaktiga för deltid- än för heltidsarbetande.

Införande av flexibel arbetstid nämns i

medlemsförslaget som ett annat sätt att anpassa arbetstiden till familjer där båda makarna har förvärvsarbete.

Man hänvisar till den försöksverksamhet med flexitid som med viss framgång bedrivits bl. a. i Sverige.

Förslagställarna kommer emellertid fram till att detta måste betraktas som dellösningar, och man anser att en generell sänkning av arbetstiden måste vara målet för en anpassning av arbetstiden.

En framtida förkortning av arbetstiden bör enligt förslagställarnas mening tas ut genom en minskning av antalet arbetstimmar per dag. Vidare anser man att det är realistiskt att anta att det finns möjlighet till att successivt förkorta arbetstiden till sex timmar per arbetsdag vid slutet av 1980-talet, om den ekonomiska utvecklingen fortsätter i samma takt som hittills.

Medlemsförslaget har fått ett synnerligen positivt mottagande bland remissinstanserna. 26 remissinstanser tillstyrker medlemsförslaget i sin helhet.

12 remissinstanser tillstyrker medlemsförslaget i den del som handlar om en samnordisk utredning av ekonomiska och sociala konsekvenser av en betydande arbetstidsförkortning.

16 remissinstanser är tveksamma eller negativa till medlemsförslaget. Bland dessa märks främst arbetsgivarföreningarna i Finland, Norge och Danmark, medan Arbetsgivarföreningen i Sverige inte motsätter sig punkten 2 i medlemsförslaget.

Herr president! Inom social- och miljöutskottet har vi mycket ingående dryftat denna viktiga fråga om arbetstidsförkortning. Vi har haft flera alternativa skrivningar på utskottets bord innan vi kunnat enas om det förslag till rekommendation som nu föreligger. Att denna skrivning i hög grad bär kompromissens prägel har rådsmedlemmarna säkert redan kunnat konstatera. Jag vill gärna göra den noteringen i sammanhanget, att jag personligen helst skulle ha sett att man kunnat tillstyrka medlemsförslaget i dess helhet, eftersom det skulle ligga mer i linje med de politiska strävanden som mitt parti står för i Sverige.

Vi konstaterar i likhet med förslagställarna att arbetstidens längd och förläggning är en viktig del av arbetsmiljön som sådan.

Med hänvisning till det föreliggande remissmaterialet understryker utskottet, att när det gäller frågan om arbetstidens längd och tempot i förkortningen av arbetstiden så kommer avgörandena i praktiken att ske efter nationella överväganden och blir således normalt ett resultat av fria förhandlingar mellan arbetsmarknadens parter.

Utskottet konstaterar att de synpunkter som framförts i medlemsförslaget då det gäller en förkortad arbetstid ligger väl i linje med vad som framförts i den allmänna debatten om jämställdhet mellan könen i de nordiska länderna under senare tid.

Eftersom förhållandena i våra länder emellertid är skiftande och remissutfallet inte är entydigt även om de framstår som positiva, har social- och miljöutskottet stannat för att tillstyrka punkt 2, men avstår från att uttala sig om när och i vilken takt en gemensam förkortning av arbetstiden till sex timmar kan äga rum.

Mot denna bakgrund vill jag yrka bifall till social- och miljöutskottets förslag, men jag vill samtidigt hänvisa till ett socialdemokratiskt medlemsförslag som väckts i mars 1977 och som också rör arbetstidsfrågor. I det medlemsförslaget hänvisar man till den rekommendation som social- och miljöutskottet nu lägger fram för rådet. Man citerar utskottets uttalande: "Arbetstidens längd och förläggning utgör en viktig del av arbetsmiljön. De nordiska länderna har nu alla i allmänhet förverkligat kravet på 40 timmars arbetsvecka. Men arbetstidsfrågorna är därmed inte avförda från de fackliga handlingsprogrammen. Också i framtiden blir det naturligt att se en successiv arbetstidsförkortning som en väg att fördela ett ökat produktionsresultat."

Det medlemsförslag som nyligen har väckts utmynnar i en hemställan att de nordiska ländernas regeringar inom ILO aktualiserar frågan om en ny internationell konvention om arbetstiden.

Jag yrkar bifall till social- och miljöutskottets betänkande.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande social- och miljöutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Aimo Ajo, Halldór Ásgrímsson, Ilkka-Christian Björklund, Trygve Bratteli, Christian Christensen, Erling Dinesen, Bjarne Mørk Eidem, Ulla Ekelund, Kjell-Olof Feldt, Rolf Fjeldvær, Gylfi Þ. Gíslason, Gils Guðmundsson, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Paul Jansson, Knut Johansson, Sinikka Karhuväärä, Astrid Kristensson, Håkon Kyllingmark, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sven Mellqvist, Otto Mørch, Arne Nilsen, Ove Nordstrandh, Poul Jacob Olsen, Sture Palm, Erlendur Patursson, Veikko Pihlajamäki, Gunnar Richardson, Jens Risgaard Knudsen, Aarne Saarinen, Petter Savola, Rolf Sellgren, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Pekka Tarjanne, Bernhardt Tastesen, Seppo Tikka, Mirjam Tuominen, Raino Westerholm, Kåre Willoch, Rolf Wirtén och Folke Woivalin.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, John Austrheim, Per Borten, René Brusvang, Martin Buvik, Eric Carlsson, Ib Christensen, Finn Gustavsen, Poul Hartling, Ragnhildur Helgadóttir, Kirsten Jacobsen, Olaf Knudson, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Jan-Ivan Nilsson, Ib Nøriund, Robert Pedersen, Poul Schlüter, Erkki Tuomioja, Lars Werner, Henrik Westerlund och Mogens Voigt.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 56 röster.

14

A 475/s: Medlemsförslag om upprättande av en nordisk databank för lediga platser

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Lund (social- och miljöutskottets talesman). Herr president! Det fria arbetsmarknaden må trygt kunna noteras som et av de viktigste resultatet av det nordiske samarbeidet.

Dette er et praktisk resultat som berører den enkelte borger i hvert av våre land. Som en komplettering av dette frie arbeidsmarkedet har vi også fått etablert nye generelle retningslinjer for det nordiske arbeidsformidlingssamarbeidet. Disse retningslinjer fastslår at arbeidsformidlingskontorene i de nordiske land står åpne for alle arbeidstakere og arbeidsgivere som er nordiske borgere.

I den senere tid har man i flere land vurdert hvordan moderne databehandlingsteknikk kan tas i bruk som et hjelpemiddel innen arbeidsformidlingen. Dette er i korthet bakgrunnen for det medlemsforslag vi her behandler, som tar til orde for at man skal undersøke mulighetene for å opprette en nordisk databank for ledige plasser.

På Nordisk Råds ekstrasessjon i Stockholm i november 1975 vedtok rådet å anbefale Nordisk ministerråd å gjennomføre sitt framlagte forslag om et nordisk samarbeidsorgan på arbeidsmarkedsområdet. Av et av bakgrunnsnotatene for dette ministerrådsforslaget framgikk det at man ville gi det nordiske arbeidsmarkedsutvalg i oppdrag å utrede spørsmålet om en databank for ledige plasser.

Nordisk Råds presidium har i skrivelse til Ministerrådet sluttet seg til sosial- og miljøutvalgets synspunkter på dette særlige samarbeidsfeltet. Jeg viser i den forbindelse til redegjørelsen i utvalgets betenkning om det medlemsforslag vi nå behandler.

Idet jeg konstaterer at medlemsforslagets tanke allerede er tatt opp til vurdering i Ministerrådets regi, anbefaler jeg — samtidig som jeg understreker sakens store betydning i nordisk sammenheng — at Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning av medlemsforslaget.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles social- och miljöutskottets förslag.*

15

A 488/s: Medlemsförslag om upprättande av ett nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av med-

lemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att företaga en utredning syftande till att undersöka möjligheterna till att upprätta ett nordiskt arbetsmarknadsinstitut.

Erling Dinesen (social- och miljöutskottets talesman): Forholdene på arbejdsmarkedet er for tiden særlig vanskelige, har en særlig aktualitet, især på grund af de økonomiske tilbageslag, som i de seneste år også har ramt de nordiske lande. Ikke mindst beskæftigelsesproblemerne er alvorlige, og en styrkelse af den indsats, som gøres på dette felt, er derfor nødvendig, ligesom et effektivt samarbejde til løsning af andre arbejdsmarkedspolitiske problemer er påkrævet.

Som bekendt er arbejdsmarkedssamarbejdet en af de første opgaver, der blev taget op, efter at Nordisk Råd begyndte sin virksomhed for 25 år siden. Det resulterede i overenskomsten af 1954 om det fælles nordiske arbejdsmarked. I Helsingforsaftalen af 1962 nævnes også det fælles arbejdsmarked, der skal bevares og videreudvikles, og i 1975 vedtog — som det allerede har været nævnt her i dag — Nordisk Ministerråd et samarbejdsprogram netop med henblik på at fremme udviklingen af arbejdsmarkedssamarbejdet, og det blev fulgt op af rådets rekommandation herom på ekstrasessionen i november 1975.

På baggrund heraf og under henvisning til den skitse til initiativer og foranstaltninger, som fulgte med ministerrådets samarbejdsprogram, har det været naturligt at rejse spørgsmålet om, hvorledes vi bedst kan gøre en indsats for at fremme og koordinere den forskning og nytænkning, som der er behov for i alle vore lande, hvis vi i den økonomisk vanskelige periode, vi befinder os i, skal gøre os håb om at løse en række af de strukturelle, økonomiske, sociale, beskæftigelsesmæssige og menneskelige problemer, der trænger sig på i forbindelse med forholdene på arbejdsmarkedet.

Det medlemsforslag, vi har foran os, er et forslag om, at Nordisk Råd rekoman-

derer Nordisk Ministerråd at gennemføre foranstaltninger med henblik på oprettelse af et nordisk arbejdsmarkedsinstitut.

Jeg vil gerne understrege, at social- og miljøudvalget ser med sympati på forslaget, men udvalget finder dog samtidig, at det erfaringsmateriale, der foreligger til belysning af behovet for et institut som det foreslåede, endnu er utilstrækkeligt. Det forekommer for nærværende at være for tidligt at udtale sig om den endelige udformning af det nordiske forsknings- og udredningssamarbejde i arbejdsmarkedsspørgsmål, men på den anden side er der næppe nogen tvivl om, at den økonomiske og teknologiske udvikling allerede nu og formentlig i stigende grad i fremtiden vil stille nye krav til arbejdsmarkedspolitikken. Derfor mener vi, at forudsætningerne og mulighederne for etablering af et fælles nordisk organ for arbejdsmarkedsforskning bør undersøges nærmere.

Idet jeg derfor, hr. præsident, henviser til social- og miljøudvalgets betænkning, skal jeg på udvalgets vegne foreslå, at Nordisk Råd vedtager følgende rekommandation i anledning af medlemsforslag A 488/s:

”Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at foretage en udredning med henblik på at undersøge mulighederne for at oprette et nordisk arbejdsmarkedsinstitut.”

Statsråd Aune: Jeg vil gjerne knytte noen ganske korte kommentarer til forslaget om at Nordisk ministerråd skal foreta en utredning for å undersøke mulighetene for opprettelsen av et nordisk arbeidsmarkedsinstitut.

Det er riktig som representanten Dinesen sa i sin innledning, at arbeidsmarkeds-samarbeidet var en av de første oppgaver som ble tatt opp i Nordisk Råd. Dette har hele tiden vært et spørsmål man har ofret stor oppmerksomhet, og vil også i de nærmeste år være en sentral samarbeidsoppgave. Jeg vil uten videre understreke nødvendigheten av å gi arbeidsmarkeds-spørsmålet en bred plass i Nordisk Råd også i tiden som kommer.

Derimot har jeg enkelte motforestillinger mot det forslaget som nå foreligger.

Det vises til at ressursproblemerne kan forsinke gennemføringen av det nordiske handlingsprogrammet. Jeg er til dels enig i dette, men det kan her være spørsmål om ikke svaret på ressursproblemerne heller er økonomiske tiltak enn organisatoriske endringer. Man skal ikke være blind for at opprettelsen av nye institusjoner vil kunne tære for sterkt på de begrensede personalressursene man har hos arbeidsmarkedsmyndighetene i de respektive nordiske land.

Uansett de organisatoriske forhold bør prioriteringene skje i Nordisk arbeidsmarkedsutvalgs regi, og arbeidet må ha sin forankring i de nasjonale arbeidsmarkedsorganers virksomhet.

Det er derfor meget som taler for at man følger gjennomføringen av Ministerrådets arbeidsmarkedsprogram en tid for spørsmålet om organisatoriske endringer blir vurdert.

Ett alternativ til det foreslåtte arbeidsmarkedsinstituttet kan være en eventuell forsterkning av de allerede eksisterende nordiske institusjoner. Jeg så derfor helst at man ikke tok stilling til denne saken på dette tidspunkt, men eventuelt kom tilbake til spørsmålet ved behandlingen av andre etapper i Ministerrådets arbeidsprogram.

Ändring i medlemslisten

Det anmeldes, att Eric Carlsson lämnat sessionen för del av denna dag och ersatts av Olle Eriksson.

Rådet beslöt att ändra medlemslisten i enlighet härmed.

Erling Dinesen: Blot et par bemærkninger til minister Aune. Jeg forstår godt problemerne med hensyn til de økonomiske ressurser og personalemessige ressurser, men jeg mener i og for sig, det er begrænsede kræfter, det er nødvendigt at sætte ind på denne udredning, som vi ønsker, og som vi er enige om i social- og miljøudvalget at sætte i gang. Der er jo tale om et kompromisforslag, og jeg tror, det med den udvikling, vi oplever på arbejdsmarkedet og må

forvente at opleve også i de kommende år, er meget vigtigt, at dette arbejde sættes i gang.

Derfor anbefaler jeg rekommandationen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande social- och miljöutskottets förslag till rekommandation.

För rekommandationen röstade:

Erik Adamsson, Aimo Ajo, Halldór Ásgrímsson, Ilkka-Christian Björklund, Trygve Bratteli, Erling Dinesen, Bjarne Mørk Eidem, Ulla Ekelund, Olle Eriksson, Kjell-Olof Feldt, Rolf Fjeldvær, Gylfi Þ. Gíslason, Gils Guðmundsson, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Paul Jansson, Knut Johansson, Sinikka Karhuväärä, Tellervo Koivisto, Astrid Kristensson, Håkon Kyllingmark, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sven Mellqvist, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Ove Nordstrandh, Poul Jacob Olsen, Sture Palm, Erlendur Patursson, Veikko Pihlajamäki, Gunnar Richardson, Jens Risgaard Knudsen, Aarne Saarinen, Petter Savola, Rolf Sellgren, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Pekka Tarjanne, Bernhard Tastesen, Seppo Tikka, Mirjam Tuominen, Erkki Tuomioja, Raino Westerholm, Kåre Willoch, Rolf Wirtén och Folke Woiwain.

Mot rekommandationen röstade: Poul Schlüter och Mogens Voigt.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, John Austrheim, Per Borten, René Brusvang, Martin Buvik, Christian Christensen, Ib Christensen, Finn Gustavsen, Guttorm Hansen, Poul Hartling, Kirsten Jacobsen, Olaf Knudson, Lars Korvald, Otto Mørch, Ib Nørlund, Robert Pedersen, Erland Steenberg, Lars Werner och Henrik Westerlund.

Rekommandationen hade sålunda antagits med 57 röster mot 2.

16

A 474/s: Medlemsförslag om nordisk arbetsmarknad för tandtekniker m. m.

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Savola: Herra Presidentti! Hammasteknikoiden yhteisten pohjoismaisten työmarkkinoiden esteeksi on todettu se, että ei ole kaikissa jäsenmaissa virallisia, valtion viranomaisten laatimia laillistamisjärjestelmiä. Samalla tämä asia muodostuu esteeksi myöskin hammasteknikoiden yhteispohjoismaiselle jatkokoulutukselle. Täältä pohjalta lähteekin jäsenaloitteen suositus Tanskan ja Norjan hallituksille tutkia edellytykset valtiollisen laillistamisjärjestelmän luomiseksi hammasteknikoille, koska näistä maista juuri järjestelmä puuttuu.

Valiokunta käsitteli asiaa viime kesänä Reykjavikissa ja totesi nämä pyrkimykset kannatettaviksi, mitkä nyt tässä aloitteessa on esitetty. Valiokunta totesi myöskin, että koska ministerineuvostossa parhaillaan laaditaan laajaa sosiaali- ja terveydenhoitoalan toimintaohjelmaa, niin on riittävää, että se kirjelmällä ministerineuvostolle esittäisi sosiaali- ja ympäristövaliokunnan myönteiset näkemykset tämän aloitteen suhteen. Katsoimme myöskin, ettei ole aihetta erityiseen suositukseen. Näin ollen valiokunta ehdottaa, että Pohjoismaiden neuvosto ei ryhtyisi toimenpiteisiin jäsenehdotuksen johdosta. Kuitenkin yhteispohjoismaisten työmarkkinoiden laatiminen hammasteknikoille on tärkeä asia ja myöskin jatkokoulutuksen yhteispohjoismainen laatiminen hammasteknikoille on yhtä tärkeä asia, sillä hammasteknikkojen työ on viime vuosina yhä enemmän liittynyt myöskin hammaskansanterveysyö-

hön, ja tällä alueellahan riittää myöskin pohjoismaista yhteistyötä.

Ett hinder för gemensam nordisk arbetsmarknad för tandtekniker har konstaterats vara, att det inte i varje medlemsland finns officiella, av statliga myndigheter uppgjorda legaliseringssystem. Samtidigt blir denna sak ett hinder även för samnordisk fortsättningsutbildning av tandtekniker. Härifrån utgår medlemsförslagets rekommendation till Danmarks och Norges regeringar att undersöka förutsättningarna för införande av ett statligt legaliseringssystem för tandtekniker. Dessa länder saknar detta system.

Utskottet behandlade saken senaste sommar i Reykjavík och konstaterade, att de strävanden, som ingår i förslaget, är värda att understödås. Utskottet konstaterade också, att då man i ministerrådet som bäst uppgör ett omfattande verksamhetsprogram för social- och hälsovårdssektorn, så är det tillräckligt, att rådet med en skrivelse till ministerrådet framlägger social- och miljöutskottets positiva syn på detta förslag. Vi ansåg även, att det inte föreligger anledning till någon speciell rekommendation. Utskottet föreslår därför, att Nordiska rådet inte företager sig något i anledning av medlemsförslaget. Likväl är skapandet av en samnordisk arbetsmarknad för tandtekniker en viktig sak, och nordisk fortsättningsutbildning för tandtekniker är lika viktig, ty tandteknikernas arbete har de senaste åren alltmera anslutits till folktandvårdsarbetet, och på detta område behövs det ju också nordiskt samarbete.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls social- och miljöutskottets förslag.*

Förhandlingarna avbröts kl. 11.35.

Protokoll

6:e mötet

Lördagen den 2 april 1977 kl. 14.00

Presidenter: Jan-Ivan Nilsson (1—18) och Trygve Bratteli (18—28)

Dagordning:

1. B 19/s: Ministerrådsförslag om nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet

2. B 20/s: Ministerrådsförslag om program för nordiskt samarbete på social- och hälsovårdsområdet

3. A 494/s: Medlemsförslag om förenhetligad medicinsk nomenklatur

4. D 1977/21/1966/s: Meddelande om rekommendation nr 21/1966 angående specialistkompetens för läkare

5. D 1977/16/1968/s: Meddelande om rekommendation nr 16/1968 angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen

6. D 1977/12/1969/s: Meddelande om rekommendation nr 12/1969 angående likartad lagstiftning om transplantation

7. D 1977/3/1970/s: Meddelande om rekommendation nr 3/1970 angående utbildning av sjukhusadministratörer

8. D 1977/28/1970/s: Meddelande om rekommendation nr 28/1970 angående forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan

9. D 1977/33/1970/s: Meddelande om rekommendation nr 33/1970 angående nordiskt sjukhusfysikerssamarbete

10. D 1977/4/1972/s: Meddelande om rekommendation nr 4/1972 angående nordisk miljöskyddskonvention

11. D 1977/4/1973/s: Meddelande om rekommendation nr 4/1973 angående ambulanstjänsten på Nordkalotten

12. D 1977/6/1973/s: Meddelande om rekommendation nr 6/1973 angående kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete

13. D 1977/8/1973/s: Meddelande om rekommendation nr 8/1973 angående forskning på handikappvårdens område

14. D 1977/5/1974/s: Meddelande om rekommendation nr 5/1974 angående nordisk försöksverksamhet för att motverka stress i arbetsmiljön

15. D 1977/11/1975/s: Meddelande om rekommendation nr 11/1975 angående samnordisk vidareutbildning av sjuksköterskor

16. D 1977/13/1976/s: Meddelande om rekommendation nr 13/1976 angående giftiga och farliga stoffer i arbetslivet

17. D 1977/14/1976/s: Meddelande om rekommendation nr 14/1976 angående nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet

18. C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet om det nordiska samarbetet (*trafikuskottets betänkande*)

19. A 489/t: Medlemsförslag om samnordisk insats mot trafikonykterheten

20. A 490/t: Medlemsförslag om förbättring av barnens trafikmiljö

21. D 1977/25/1967/t: Meddelande om rekommendation nr 25/1967 angående gemensam politik beträffande charterflyg

22. D 1977/16/1970/t: Meddelande om rekommendation nr 16/1970 angående Blå vägens utbyggnad till Europaväg

23. D 1977/34/1970/t: Meddelande om rekommendation nr 34/1970 angående nordisk giltighet för körkort

24. D 1977/23/1973/t: Meddelande om rekommendation nr 23/1973 angående ökad turism i Norden och stöd till NTTK

25. D 1977/12/1974/t: Meddelande om rekommendation nr 12/1974 angående obligatorisk användning av säkerhetsbälte

26. C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet om det nordiska samarbetet (*kulturutskottets betänkande*)

27. C 16/k: Berättelse från Nordiska kulturfonden 1975

28. D 1977/20/1971/k: Meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Sverige och Finland

D 1977/15/1973/k: Meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete

29. A 481/k: Medlemsförslag om förbättrad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet

30. D 1977/6/1976/k: Meddelande om rekommendation nr 6/1976 angående åtgärder rörande nordiskt språksamarbete

31. A 471/k: Medlemsförslag om gemensam nordisk insats för att öka undervisningsutbudet i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter

32. A 465/k: Medlemsförslag om utförelse av antikviteter från de nordiska länderna

1

B 19/s: Ministerrådsförslag om nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av ministerrådsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att fastställa ett nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet i enlighet med framlagt ministerrådsförslag och

2. att därvid särskilt beakta följande punkter:

a. utarbeta förslag till en nordisk arbetsmiljökonvention,

b. etablera ett partssammansatt nordiskt samarbetsorgan för arbetsmiljöforskning,

c. utreda förutsättningarna för inrättandet av en nordisk fond för arbetsmiljöforskning,

d. utreda förutsättningarna för inrättandet av en samnordisk databank för arbetsmiljöforskning,

e. vidtaga åtgärder i syfte att förbättra statistiken över yrkessjukdomar och sjukdomssymptom som kan misstänkas vara orsakade av förhållanden inom arbetslivet,

f. utreda förutsättningarna för inrättandet av ett centralt nordiskt produktkontrollorgan,

g. vidtaga ytterligare åtgärder för att kartlägga förekomsten av psykosociala faktorer i arbetslivet samt

h. vidareutveckla det nordiska samarbetet i gränsvärdefrågor.

Erling Dinesen (social- och miljöutskottets talesman): Hr. præsident! Spørgsmål om arbejdsmiljø og arbejderbeskyttelse har været behandlet på flere af Nordisk Råds sessioner og har været genstand for et øget nordisk samarbejde. Flere rekommandationer er vedtaget, og flere konferencer er afholdt om disse vigtige spørgsmål.

Arbejdsmiljøbegrebet er i de senere år kommet i centrum af samfundsdebatten om arbejdsmarkedsproblemer. Også i social- og miljøudvalget har arbejdsmiljøet fået en

central placering og har i stigende grad været genstand for medlemmernes interesse.

Lad mig nævne, at i 1975 afholdt udvalget et nordisk seminar, hvor man søgte at finde frem til, hvad der på nordisk plan kan udrettes på dette område.

Jeg vil gerne understrege, at social- og miljøudvalget tidligere har peget på ønskeligheden af øget aktivitet på arbejdsmiljøområdet og henvist til, at dette område, til trods for projekter af forskellig art, tilsyneladende har været lavere prioriteret end samarbejdet på social-, arbejdsmarkeds- og miljøbeskyttelsespolitikens øvrige områder.

Lad mig nævne, at der på sessionen i 1976 blev vedtaget 2 rekommandationer om arbejdsmiljø samarbejde — en rekommandation om giftige og farlige emner i arbejdslivet og en anden rekommandation, der anbefaler Nordisk Ministerråd at fremlægge et nordisk handlingsprogram på arbejdsmiljøområdet i form af et ministerrådsforslag til denne session.

I denne forbindelse blev der peget på, at udviklingen af det fælles nordiske arbejdsmarked gør det ønskeligt, at arbejdstagere opnår samme arbejdsmæssige beskyttelse, uanset i hvilket nordisk land de tager arbejde.

Også af hensyn til en rimelig arbejdsmarkedsbalance i de nordiske lande er ensartede arbejdsmiljøbestemmelser af betydning, og man kan her henvise til, at arbejdsmiljøproblemerne stort set er de samme i vore lande. Dette gælder også vore målsætninger, der helt klart går ud på at opnå afgørende forbedringer på dette område.

Foruden ønsket om mere ensartede love og bestemmelser er der som naturlige elementer i handlingsprogrammet nævnt samarbejdsorganer vedrørende arbejdsmiljøforskning og løbende undersøgelser til sikring af arbejdstagerne mod erhvervsskader og erhvervs sygdomme.

Der er også peget på de arbejdsbetingelser, der kan medføre psykiske eller psykosomatiske forstyrrelser. Her er det særlig vigtigt at forebygge for at undgå skader, der også vil kunne få indflydelse på en række andre sociale forhold, der er afgørende for et menneskes tilværelse. Endvidere har man understreget betydningen af et samarbejde om fastsættelse af bestemte arbejdshygiej-

niske grænseværdier for dermed at skabe sikkerhed mod en række skadelige påvirkninger i arbejdslivet.

Vi ved jo, at flere hundrede tusinde mennesker hvert år kommer til skade i deres arbejde. Mange omkommer, og flere bliver invalider som følge af erhvervsskader. Andre tusinder er fraværende fra deres job hver dag på grund af træthed, stress og nervøsitet som følge af det pres, den enkelte er ude for sit arbejde.

Alt dette er problemer, der i høj grad hænger sammen med trivselsforholdene på arbejdspladsen, og de understreger tydeligere end noget andet behovet for mest muligt at effektivisere den virksomhed, der er i gang i alle de nordiske lande for at forbedre arbejdsmiljøet, hvilket bl. a. kan gøres ved en øget nordisk samordning af de nationale bestræbelser.

Social- og miljøudvalget er derfor taknemmeligt for det ministerrådsforslag om et nordisk handlingsprogram på arbejdsmiljøområdet, der nu er fremlagt til behandling i Nordisk Råd. Vi siger Ministerrådet tak for, at man har imødekommet det ønske, der blev fremsat i rekommandation nr. 14/1976 om fremlæggelse af et sådant handlingsprogram til Rådets 25. session.

Handlingsprogrammet har form af et rammeprogram, som skal kunne udvides, når der er behov derfor. Det betragter vi som en fordel, idet vi dog forudsætter, at såvel social- og miljøudvalget som arbejdsmarkedets parter får mulighed for at medvirke ved en kommende revision.

Begrebet arbejdsmiljø defineres i handlingsprogrammet således, at det omfatter alle faktorer i arbejdssituationen, som mennesket reagerer på fysisk såvel som psykisk. Vi er i udvalget enige i, at man ikke kan begrænse sig til forebyggelse af ulykker, skader og sygdomme. Den principielle målsætning må være, at alle arbejdstagere skal garanteres et arbejdsmiljø, der er frit for fysiske, psykiske og kemiske risici, og at hver arbejdstager inden for rammerne for et godt socialt fællesskab skal have mulighed for et skabende og meningsfyldt arbejde. Målsætningen i handlingsprogrammet er på linje hermed.

Det er også vigtigt, at det nordiske arbejdsmiljø samarbejde får en formålstjenlig

organisatorisk udformning med henblik på at koordinere samarbejdet i de forskellige organer, der har med arbejdsmiljøspørgsmål at gøre.

Jeg ser, at man er opmærksom på nytten af at inddrage arbejdsmarkedets parter. Det er helt naturligt, men jeg håber, at man er opmærksom på, at det kan være nødvendigt, at virksomheden koordineres også med andre nordiske organer uden for Ministerrådet. Det gælder selvfølgelig i særlig grad social- og miljøudvalget, men tillige institutioner som Nordforsk og Nordisk Industrifond.

Forskning vedrørende arbejdsmiljø er i gang i samtlige nordiske lande, men nogen samlet oversigt over arbejdsmiljøforskningen findes ikke, og det er derfor vigtigt, som det nævnes i handlingsprogrammet, at søge gennemført en løbende kortlægning af igangværende og planlagt forskning, så forskningsresultaterne kan gøres lettere tilgængelige, og unødige overlappning kan undgås.

I rådets rekommandation nr. 5/1974 har man aktualiseret forskning vedrørende stress i arbejdslivet. Vi kunne have ønsket, at forskning på dette område havde været medtaget i handlingsprogrammet, hvor dette område foreløbig tænkes tilgodeset alene ved informationsudveksling og praktisk samarbejde.

Udvalget har også givet udtryk for ønskeligheden af, at der gennemføres en nordisk arbejdsmiljøkonvention efter mønster fra den nordiske miljøbeskyttelseskonvention. Et sådant forslag er ikke medtaget i handlingsprogrammet. Forhåbentlig udelukker dette ikke, at der kan arbejdes videre med denne tanke.

Det er min opfattelse, at arbejdsmiljøområdet med rette er ved at være et af de højest prioriterede områder inden for det nordiske samarbejde. Herigennem påvirkes de enkelte mennesker ikke blot i deres arbejdssituation, men faktisk i enhver sammenhæng, og det konkrete arbejdsmiljø er dermed en af de faktorer, der har den største indflydelse på den enkeltes daglige tilværelse.

Social- og miljøudvalget lægger derfor afgørende vægt på, at dette handlingsprogram gennemføres, og jeg tillader mig un-

der henvisning til udvalgets betænkning på udvalgets vegne at anbefale plenarforsamlingen at vedtage følgende rekommandation i anledning af ministerrådsforslag B 19/s:

”Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

1. at fastsætte et nordisk handlingsprogram på arbejdsmiljøområdet i overensstemmelse med det fremlagte ministerrådsforslag og

2. derved særlig være opmærksom på følgende punkter:

a. udarbejde forslag til en nordisk arbejdsmiljøkonvention,

b. etablere et partssammensat nordisk samarbejdsorgan for arbejdsmiljøforskning,

c. udrede forudsætningerne for oprettelsen af en nordisk fond for arbejdsmiljøforskning,

d. udrede forudsætningerne for oprettelsen af en fællesnordisk databank for arbejdsmiljøforskning,

e. træffe foranstaltninger for at forbedre statistikken over erhvervs sygdomme og sygdomssymptomer, som kan mistænkes for at være forårsagede af forholdene i arbejdslivet,

f. udrede forudsætningerne for oprettelse af et centralt nordisk produktkontrollorgan,

g. gennemføre yderligere foranstaltninger for at kortlægge forekomsten af psykosociale faktorer i arbejdslivet samt

h. videreudvikle det nordiske samarbejde vedrørende grænseværdispørgsmål.”

Lund: Herr president! Herr Dinesen har omtalt og lagt fram social- og miljøudvalgets forslag og syn på dette, så jeg skal knytte noen generelle synspunkter til forslaget.

For det første er dette en meget stor og viktig sak for alle arbeidende mennesker innenfor alle yrker. Det er også en viktig sak sett i sammenheng med Nordisk Råds 25-årsjubileum — en merkesak innenfor nordisk samarbeid omkring miljøspørsmål.

Jeg vil også fremheve hovedorganisasjonene i arbeidslivet og i første rekke Nordens faglige samorganisasjons medvirkning

og interesse. Nordens faglige samorganisasjon har da også laget et eget handlingsprogram om dette emnet, og uten å ta for sterkt i kan jeg si at dette programmet har preget utvalgets arbeid. Organisasjonene har overfor komiteen, men også overfor Ministerrådet, gitt uttrykk for at de ønsker å være med i utformingen av programmet samt i det videre arbeid. Komiteen er enig i dette, for skal gjennomføringen av et slikt program ha noen mening, må de som berøres av problemene daglig, bli tatt med på råd.

Miljøspørsmålene i hele sin bredde har i løpet av de senere år kommet stadig mer i sentrum for den alminnelige og politiske interesse. Det er sikkert mange grunner for det. Men de det berører mest, partene i arbeidslivet, og i særdeleshet fagbevegelsen, har engasjert seg sterkt når det gjelder de arbeidsforhold som deres medlemmer arbeider under. Begrepet arbeidsmiljø slik det brukes i dag, rommer et helt sett av påvirkninger en tidligere ikke var klar over skadevirkningene av. Mens en tidligere var opptatt av de akutte skader som kunne inntruffe, er det langtidspåvirkningene av arbeidsbetingelsene en i dag har konsentrert oppmerksomheten om.

På mange måter var det vel også slik at man var av den oppfatning at problemene i særlig grad var knyttet til industrien, mens man i dag er blitt mer og mer klar over at dette er problemer og forhold en finner i alle yrkesgrupper, enten de er knyttet til industri, handel og kontor eller offentlig virksomhet. Både karakteren og mengden av påvirkningene kan variere sterkt fra yrke til yrke, men summen av dem vil likevel være slik at faren for sykdom som konsekvens av arbeidet er til stede innenfor alle yrker.

Forholdet mellom arbeidstakere og de betingelser den enkelte arbeidstaker arbeider under, vil være bestemmende for den helsestilstand arbeidstakeren befinner seg i. Derfor må man i alt miljøarbeid ta utgangspunkt i menneskets forutsetninger for å tilpasse miljøet etter dette. Videre må man vite hvilke områder og miljøfaktorer som kan virke nedbrytende på mennesket, enten fysisk, psykisk eller sosialt. Helsemessig er det den samlede påvirkning som er avgjø-

rende. Miljøets innhold, enten det gjelder arbeidsmiljøet eller fritidsmiljøet, er nær knyttet til arbeidslivet. Arbeidsmiljøet er selvfølgelig et produkt av arbeidslivet, men fritidsmiljøet er også i sterk grad et produkt av arbeidslivet. En kan derfor godt hevde at i typiske industriområder vil arbeidstakerne være utsatt for den samme type kjemiske påvirkninger i fritid som i arbeidstid gjennom forskjellige typer av utslipp fra den samme industri. Det en kan slå fast, er at miljøpolitikk er helsepolitikk, og arbeidslivet står helt sentralt i denne sammenheng som produsent av sykdom og uførhet som en konsekvens av dårlige arbeidsmiljøer. Et siktemål med forslaget er at en skal arbeide kontinuerlig for at arbeidsmiljøet får en verneteknisk, yrkeshygienisk og velferdsmessig standard som til enhver tid er i samsvar med den teknologiske og sosiale utvikling i samfunnet for øvrig. Dette skulle tilsi at vi får et handlingsprogram som innebærer at arbeidsmiljøet er fullt forsvarlig sett i forhold til den kunnskap som til enhver tid eksisterer om arbeidsmiljøets skadelige virkninger.

Det som kanskje først og fremst er årsaken til at arbeidsmiljøspørsmål har fått den interesse de har i dag, er den stadig økende flora av kjemiske stoffer i arbeidslivet. Et av hovedproblemene i vår moderne industri er det økende antall dødsfall og tilfeller av invaliditet og sykdom som kontakt med farlige kjemiske stoffer på arbeidsplassene er årsaken til. Titusener av kjemiske stoffer er nå i bruk i meget store kvanta. Undersøkelser viser at omkring tusen av disse stoffer har vist seg å fremkalle kreft hos forsøksdyr, mens om lag bare 90 er påvist å gi kreft hos mennesker. Derimot er det all grunn til å tro at kjemiske stoffer som har ført til kreft hos dyr, også må betraktes i utgangspunktet som kreftfremkallende hos mennesker.

Utgangspunktet for den fremtidige virksomhet når det gjelder å behandle de kjemiske stoffer i arbeidslivet, må være at vi mer konsentrerer oss om løsningen av problemene og ikke bare konstaterer de helseeffekter som stoffene har — dette ut fra den vurdering at en allerede kjenner mange av de stoffene som brukes, og videre kjenner disse stoffenes sykdomsbilde relativt

godt. Derfor må man stimulere den forskning som går ut på å få sikrere metoder i bestrebelsene på å redusere stoffenes helse-skadelige effekter. Dette er spesielt viktig sett i forhold til eventuelle nye stoffer som kommer inn i arbeidsmiljøet. I denne sammenheng er det viktig at en har en kritisk holdning til grenseverdisystemet. Fra fagbevegelsens side har en sagt nei til bruken av disse verdier — rett og slett fordi de som system betraktet har mange svakheter, og fordi de ikke gir noen helsegaranti for arbeidstakerne. Med andre ord — helse-skader vil kunne inntreffe til tross for at den atmosfæriske forurensning ligger under fastsatt grenseverdi. Ut fra enhver vurdering må en advare mot å bruke et slikt system.

En annen viktig oppgave vil det være innenfor alt miljøarbeid og all forskning å tilføre arbeidstakerne den kunnskap en kommer fram til. Jeg vil understreke at dette er et meget viktig område. Kunnskaper om faremomenter — enten det gjelder stoffer, tekniske fallgruver eller hva det måtte være — har det vært en tendens til ikke å gjøre kjent før det er for sent. Alle forebyggende tiltak bør bli satt i verk i god tid, slik at en arbeidstaker vil være i stand til å ta vare på sin egen helse — sett i forhold til de farer han er utsatt for.

Alle land i Norden er opptatt av arbeidsmiljøet og en bedring av det på alle områder under mottoet at det er bedre å være føre var enn etter snar. Dessuten er alle land i Norden kommet i en slik sosial og økonomisk stilling at vi har råd til å sette menneskene i fokus framfor produksjonsmidlene, som vi hittil har gjort. Dessuten har vi også råd til å unnvære enkelte helsefarlige produksjonsprosesser hvis vi ikke kan sikre arbeidstakerne mot helseskader. Jeg tror at vi i Norden gjennom felles innsats, samarbeid, forskning og gjensidig utveksling av erfaringer vil bidra til et mer menneskelig liv og dermed til et mer rikholdig og meningsfylt liv.

Jeg anbefaler forslaget og ønsker lykke til i det videre arbeid.

Ändring i medlemslistan

Det anmeldes, att René Brusvang lämnat sessionen och ersatts av Ingolf Knudsen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Sosiaali- ja terveyministeri **Irma Toivonen**: Herra Puheenjohtaja! Ministerineuvoston puolesta esittelen työympäristöministerien toimintaohjelman puitteita.

Pohjoismaiden neuvosto hyväksyi edellisessä istunnossaan vuonna 1976 suosituksen, jossa ministerineuvostoa pyydettiin Pohjoismaiden neuvoston tässä juhlaistunnossa esittämään ministerineuvoston ehdotuksena pohjoismainen toimintaohjelma työympäristöalueella.

Ministerineuvoston puolella me suhtauduimme heti positiivisesti tällaiseen toimintaohjelmaan huomattessamme, että yhteistyöalue oli jo niin pitkälle kehittynyt, että tämä oli sekä mahdollista että myöskin tarkoituksenmukaista. Tarkoituksenmukaisen ohjelman laatiminen sinä suhteellisen lyhyenä aikana, joka meille oli annettu, oli meille haaste.

Toimintaohjelman ensimmäinen ehdotus lähetettiin viime vuoden kesäkuussa lausunnolle Nordens fackliga samorganisationjärjestöille ja keskeisille pohjoismaisille työnantajajärjestöille. Näiden esittämät monet arvokkaat näkökohdat sisällytettiin uuteen ehdotukseen, jota käsiteltiin työmarkkinaosapuolten ja työympäristöministeriöiden välisessä kokouksessa Oslolla 8.11.1976.

Se toimintaohjelmahdotus, joka on käsiteltävänä tässä istunnossa parhaillaan, on siis työympäristökysymysten pohjoismaisen virkamieskomitean laatima ja on ollut työmarkkinaosapuolten sekä kirjallisessa että suullisessa käsittelyssä. Ministerineuvosto tekee lopullisen päätöksen ohjelmasta kuuluttuaan Pohjoismaiden neuvoston mielipiteen tästä ehdotuksesta.

Ohjelman laadinnan aikana ilmennyt perustavaa laatua oleva ongelma oli ohjelman muoto. Ministerineuvostossa tulimme siihen tulokseen, että ohjelman on oltava työympäristöalan pohjoismaisen yhteistyön toimintaohjelma eikä Pohjoismaiden työympäristöalan kansallisen ja yhteispohjoismaisen toiminnan ohjelma.

Lisäksi meistä oli hyödyllisintä tehdä kokonaisvaltainen toimintaohjelma, joka antaa yleispäämäärät ongelma-alueiden toiminnalle, määrittelylle, valaisulle eikä vähiten pohjoismaisen yhteistyön kehittämisen kriteereille. Toimintaohjelman tarkoituksena on ohjata tyydyttävästi ministerineuvoston toimintaa alalla siten, että koko alueesta saadaan kokonaiskuva, pystytään arvioimaan tyydyttävästi ne toimenpiteet, joihin on ryhdytty, ja asettamaan sopivasti tärkeysjärjestykseen eri sektorit ja mahdolliset projektit. Tällä tavalla ohjelmasta tulee paljon joustavampi ja tehokkaampi kuin olisi saatu aikaan määräämällä korkealla tasolla yksityiskohtainen projekti- ja toimenpideohjelma moneksi vuodeksi.

On ilahduttavaa todeta, että Pohjoismaiden neuvoston sosiaali- ja ympäristövaliokunta toimintaohjelmaa koskevassa lausunnossaan yhtyy ministerineuvoston mielipiteisiin.

En aio käyttää kallista aikaa ehdotuksen sisällön selostamiseen, vaan esittelenkin lyhyesti ohjelman keskeisen päämäärän, jota on ehdotettu alan pohjoismaisen yhteistyön päämääräksi. Ehdotuksen mukaan työympäristöalan kaiken toiminnan päämääränä on oltava fyysisiltä ja psyykkisiltä haittavaikutuksiltaan täysin turvallisen työympäristön takaaminen työntekijöille, työturvallisuusteknisesti ja työterveydellisesti sellaisen tason takaaminen, joka kulloinkin vastaa yhteiskunnan teknologista ja sosiaalista kehitystä, sekä turvallisten työehtojen ja tarkoituksenmukaisten työolojen takaaminen työntekijöille.

Työympäristöalueen ministerineuvoston alaisen yhteistyön päämääränä tulee olla yhteisiä resursseja ja tietoja käyttäen toteuttaa Pohjoismaiden pyrkimykset tämän päämäärän saavuttamiseksi.

On myönnettävä, että eivät kaikki ongelmat sovellu ratkaistaviksi pohjoismaisella tasolla ja että pohjoismaisen yhteistyön prioriteettiasettelu ja toiminta eivät välttämättä heijasta eri Pohjoismaiden prioriteettiasettelua ja toimintaa. Tämän vuoksi monet tärkeät vaatimukset ja suunnitelmaehdotuksissa esitetyt toimenpiteet, jotka ovat positiivisia ja merkityksellisiä eri Pohjoismaissa, eivät välttämättä ole yhtä tärkeitä yhteispohjoismaisella tasolla.

Samalla on luonnollisesti tärkeää tietää, että pohjoismaisella yhteistyöllä moni oleellinen ongelma ratkaistaan paljon nopeammin, paremmin ja jopa halvemmin kuin silloin, jos se ratkaistaisiin erikseen eri Pohjoismaissa. Meidän on pidettävä tärkeänä sitä, että me käytettävissämme olevilla rajoitetuilla resursseilla löydämme juuri ne ongelmat, joiden ratkaiseminen pohjoismaisessa yhteistyössä on hyödyllisintä.

Joissakin yhteyksissä on oltu huolestunutta siitä, että ohjelmaesityksessä työympäristökäsitteeseen kuuluu myös irtisanomissuoja ja muita aineksia, jotka joissakin maissa kuuluvat työmarkkinaosapuolten neuvottelujen piiriin. Se, että toimintaohjelmassa mainitaan nämä työympäristön aspektit, ei merkitse sitä, että siinä ehdotetaan resurssien varaamista näiden kysymysten hoitamiseen pohjoismaisella tasolla. Voin vakuuttaa, että ministerineuvosto ei aio puuttua asioihin, joita joissakin Pohjoismaissa hoidetaan työmarkkinaosapuolten neuvotteluin.

Työympäristöä koskevan toimintaohjelman ajankohtaisia kysymyksiä ja niiden käytännön toimeenpanoon liittyviä ongelmia selviteltäessä ja käsiteltäessä on vastaisuudessakin hyödyllistä, että ministerineuvoston alaisen valmisteluelinten työskentely tapahtuu riittävän kiinteässä yhteistyössä asianomaisten työmarkkinaosapuolten kanssa, aivan kuten tähän mennessäkin on tapahtunut.

Toimintaohjelman ehdotusta koskevassa lausunnossaan Pohjoismaiden neuvoston sosiaali- ja ympäristövaliokunta toteaa, että joitakin sen jäsen ehdotuksen kommentteissa esittämiä toivomuksia ei ole huomioitu ohjelmassa. Tämä koskee mm. pohjoismaisen työympäristösopimuksen, työympäristöalan tutkimuksen Pohjoismaiden tietopankin ja pohjoismaisen tuotevalvontaelimen aikaansaamista — kohtia, jotka esiintyvät myös valiokunnan suositusehdotuksessa.

Työympäristökysymysten pohjoismainen virkamieskomitea on tarkoituksella jättänyt pois toimintaohjelmaehdotuksestaan tällaiset konkreettiset toimenpiteet, jotta se saisi aikaan joustavan kokonaisvaltaisen työympäristöohjelman. Ehdotetut toimenpiteet ovat laajoja ja vaativat osittain paljon resursseja, eikä näiden edellytyksiä ole voitu

arvioda tyydyttävästi käytettävissä olevana lyhyenä aikana.

Voin kuitenkin vakuuttaa, että Pohjoismaiden neuvoston esittämiä toimeenpiteitä tullaan perusteellisesti arvioimaan positiivisessa hengessä niiden päämäärien ja periaatteiden pohjalta, jotka toimintaohjelma sisältää lopullisessa muodossaan.

Sosial- och hälsovårdsminister **Irma Toivanen**s anförande i norsk översättning: Herr president! Nordisk Råd vedtog sin 24. sesjon i fjor en rekommendasjon der Ministerrådet ble rekommandert "... at till rådets 25:e session framlägga ett nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet i form av ett ministerrådsförslag".

Fra Ministerrådets side stilte vi oss straks positivt til et slikt handlingsprogram, idet vi fant at samarbeidsområdet nå var så langt utviklet at dette var både mulig og hensiktsmessig. Vi så det som en utfordring å utarbeide et meningsfullt handlingsprogram innenfor den relativt korte fristen som var angitt.

Et tidlig utkast til handlingsprogram gikk i juni i fjor på remiss til Nordens faglige samorganisasjon (NFS) og til de sentrale arbeidsgiverorganisasjonene i Norden. De mange verdifulle synspunkter som kom inn ble så innarbeidet i et nytt utkast, og det var dette utkast som lå til grunn for et møte mellom arbeidsmarkedsparter og arbeidsmiljøministrene 8. november i fjor.

Det forslaget til handlingsprogram som foreligger til behandling her på sesjonen er altså utarbeidet av den nordiske embedsmannskomiteén for arbeidsmiljøspørsmål og har gjennomgått både skriftlig og muntlig remissbehandling hos arbeidsmarkedets parter. Ministerrådet vil gjøre endelig vedtak om programmet etter å ha hørt Nordisk Råds uttalelser om forslaget.

Et grunnleggende problem man sto overfor da programmet skulle utarbeides var hvilken form det skulle få. Vi har fra Ministerrådets side ansett at programmet skal være et handlingsprogram for det nordiske lands totale virksomhet på arbeidsmiljøområdet nasjonalt og fellesnordisk.

Vi har videre sett det mest fruktbart å utforme handlingsprogrammet som et overordnet program med angivelse av de over-

ordnede målsetninger som skal gjelde for virksomheten, definisjoner, belysning av problemområdene, og ikke minst kriterier for utviklingen av det nordiske samarbeidet. Hensikten med handlingsprogrammet er å gi en tilfredsstillende styring av Ministerrådets virksomhet på området ved at man oppnår et helhetsbilde av området, en tilfredsstillende inventering av tiltakene, en riktig prioritering mellom delområdene og de mulige prosjekter. Dette gir en meget mer fleksibel og verdifull form enn om man på høyt nivå skulle låse fast et detaljert prosjekts- og tiltaksprogram for mange år fremover.

Det er gledelig å konstatere at Nordisk Råds sosial- og miljøutvalg i sin uttalelse om handlingsprogrammet slutter seg til Ministerrådets vurderinger om dette.

Jeg skal ikke bruke verdifull tid på å referere innholdet i utkastet, men kort trekke fram den mest sentrale målsetningsformulering i programmet, nemlig den målsetning som er foreslått for det nordiske samarbeidet på området. Generelt, foreslås det, bør målsetningen for *all* virksomhet på arbeidsmiljøområdet være

å sikre et arbeidsmiljø med full trygghet for arbeidstakerne i forhold til fysiske og psykiske skadevirkninger, å sikre en verneteknisk og yrkeshygienisk standard som til enhver tid er i samsvar med den teknologiske og sosiale utvikling i samfunnet, samt å sikre trygge ansettelsesforhold og en meningsfylt arbeidssituasjon for den enkelte arbeidstaker.

Målsetningen for samarbeidet på arbeidsmiljøområdet under Ministerrådet bør være *å ved utnyttelse av felles ressurser og kunnskaper effektivisere de nordiske lands bestrebelser etter å oppnå denne målsetningen.*

I dette ligger en anerkjennelse av at ikke alle problemer løses best på nordisk plan, og at prioriteringene og virksomheten i det nordiske samarbeidet ikke behøver avspeile prioriteringen og virksomheten nasjonalt. Dette er igjen en anerkjennelse av at mange vesentlige tiltak i prosjektforslag og krav som i hvert enkelt av de nordiske land er av stor positiv betydning ikke nødvendigvis er av like stor betydning på det fellesnordiske plan.

Samtidig er det selvfølgelig viktig å er-

kjenne at det nordiske samarbeidet gir grunnlag for å løse en rekke vesentlige problemer på en langt raskere, bedre og billigere måte enn om de skulle løses i hvert land for seg. Vi må legge vesentlig vekt på å innenfor de begrensede midler vi har til rådighet, å finne frem til nettopp de problemer der løsningen best finnes ved nordisk samarbeid.

Det har i visse sammenhenger vært uttrykt bekymring over at arbeidsmiljøbegrepet i programutkastet også har med oppsigelsesvern og andre elementer som i et eller flere land hører inn under arbeidsmarkedspartenes forhandlingsområde. At handlingsprogrammet også nevner disse aspektene av arbeidsmiljøet vil ikke si det samme som at det vil bli tatt inn ressurser på å ta dem opp nordisk. Jeg kan forsikre at Ministerrådet ikke har noen tanker på å lovbinde forhold som i noe av de nordiske land ivaretas av arbeidsmarkedets parter ved forhandlinger.

Då de i nordiska handlingsprogrammet på arbeidsmiljøområdet förekommande aktuella frågorna och problemen i anslutning till det praktiska genomförandet av dessa dryftas och behandlas, är det även i framtiden av nytta att de ministerrådet underställda beredande organen står i tillräckligt nära samarbete med ifrågavarande arbetsmarknadsparter.

I sin uttalelse om forslaget til handlingsprogram fremfører Nordisk Råds sosial- og miljøutvalg at flere av dets ønsker i kommentarene til det foranliggende medlemsforslag ikke er tilgodesett i programmet. Dette gjelder bl. a. opprettelsen av en nordisk arbeidsmiljøkonvensjon, en nordisk databank for arbeidsmiljøforskning, et nordisk produktkontrollorgan, — punkter som også går igjen i utvalgets forslag til rekomendasjon.

Embedsmannskomiteén for arbeidsmiljøspørsmål har med vilje ikke tatt med slike konkrete tiltak i sitt forslag til handlingsprogram, ut fra intensjonen om å få et overordnet handlingsprogram med stor fleksibilitet. De tiltak som er foreslått er omfattende og til dels meget ressurskrevende, og man har innenfor den tid som har stått til disposisjon ikke kunnet vurdere forutsetningene for disse på en forsvarlig måte.

Jeg kan imidlertid forsikre at de tiltak Nordisk Råd foreslår vil bli grundig vurdert i positiv ånd, på grunnlag av de målsettinger og kriterier handlingsprogrammet vil inneholde i sin endelige form.

Ändring i medlemslistan

Det anmeldes att Per Olof Sundman återtagit sin plats i rådet och att Gunnar Richardson lämnat sessionen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Statsråd **Aune**: Sosial- og miljøutvalget har vært opptatt av arbeidsmiljølovgivningen som virkemiddel også på nordisk basis. Dette er kommet til uttrykk i utvalgets uttalelse om det foreliggende forslag til nordisk handlingsprogram og i utvalgets ytring om Ministerrådets rapport for samarbeidet på arbeidsmiljøområdet i 1976. Dette er naturlig, fordi nettopp lovgivning oftest vil være det viktigste virkemiddel myndighetene har for å påvirke utviklingen av arbeidsmiljøet.

Det har ved enkelte anledninger vært nyanser i oppfatningene mellom rådet og Ministerrådet i spørsmålet om harmonisering. Fra rådets side har jeg forstått at man ønsker en mest mulig identisk arbeidsmiljølovgivning i Norden, mens man fra Ministerrådets side ikke har funnet det hensiktsmessig å gå fullt så langt. Det synes imidlertid å være enighet om at arbeidsmiljøet slik det arter seg i praksis for arbeidstakerne i de nordiske land, bør harmoniseres.

Ministerrådet har i sin beretning om virksomheten i 1976 gitt uttrykk for at lovverket på bakgrunn av bl. a. den informasjonsutveksling og vel også gjensidige påvirkning som har funnet sted under utarbeidelsen av de nye arbeidsmiljølover som nå er på trap-pene, i sin konsekvens er så langt harmonisert som praktisk hensiktsmessig.

Det er viktig å være klar over at selv om lovtekstene på en del områder er forskjellige, vil de i praktisk bruk kunne virke tilnærmet likt. Dette har bl. a. sammenheng med — som også min finske kollega var inne på — de ulikheter som eksisterer med hensyn til området for arbeidsmarkedspar-

tenes frie forhandlingsrett. En bortimot identisk lovgivning i de nordiske land ville på mange felter bryte inn i det som i enkelte land har vært ivaretatt av arbeidsmarkedspartene. Dette er noe man både fra arbeidsgiver- og arbeidstakerhold har uttrykt bekymring over i forbindelse med remissbehandlingen av handlingsprogrammet. Spesielt har det vært reist tvil om hvorvidt oppsigelsesvern er en arbeidsmiljøfaktor som bør tas med i et nordisk handlingsprogram.

Oppsigelsesvernet er et eksempel på at man ved identiske nordiske lovregler vil bryte inn i arbeidsmarkedspartenes forhandlingsområde, noe man fra Ministerrådets side ikke har ønsket om å gjøre. Samtidig er tryggheten i arbeidssituasjonen en meget vesentlig psykososial faktor i arbeidsmiljøet, og det hører så absolutt inn under det arbeidsmiljøbegrep som har utviklet seg i Norden.

Dette bringer meg fra lovgivningen til en annen vesentlig del av arbeidsmiljøet, nemlig det som i forslaget til handlingsprogram er kalt "psykososialt arbeidsmiljø". Det er erkjennelsen av disse problemer som kanskje i størst grad har bidratt til at arbeidsmiljøbegrepet i Norden har fått et mer omfattende og helhetlig innhold. Begrepet omfatter ikke bare stress og psykiske belastninger, men også positive faktorer som trivsel og utvikling i arbeidet. I det nye norske lovforslaget heter det f. eks.: "Forholdene skal legges til rette for at arbeidstakerne gis rimelig mulighet for faglig og personlig utvikling gjennom sitt arbeid."

Det er med tilfredshet jeg konstaterer at Nordisk Råd legger stor vekt på disse faktorer. Jeg er sikker på at dette er et av de feltene der man i alle de nordiske land vil oppleve den største økningen hva angår forskning, utvikling og praktiske tiltak på arbeidsplassen.

En god del av dette arbeidet vil det også være hensiktsmessig å utføre på nordisk basis, og feltet psykososial arbeidsmedisin i Ministerrådets virksomhet vil være i fortsatt sterk utvikling. I den sammenheng kan jeg nevne at tre større prosjekter er i gang allerede i år. I alt dette arbeid har representanter for de arbeidstakergrupper det gjelder, blitt trukket aktivt med allerede i planleggingsfasen. Dette er av stor betyd-

ning for virksomhetens gjennomføring, resultater og praktiske anvendelse.

For innsatsen på arbeidsmiljøområdet legger vi i alle de nordiske land til grunn et utvidet arbeidsmiljøbegrep. Dette begrepet inneholder et vidt spektrum av ulike spørsmål. Problemene kan være av vidt forskjellig karakter, og noen haster det mer med å løse enn andre. Jeg tenker bl. a. på problemene med giftige og andre farlige stoffer i arbeidssituasjonen. Men uansett hvilke problemer vi står overfor innenfor dette uhyre viktige feltet, kreves det mer kunnskaper. Det kreves at vi kartlegger problemene skikkelig, lærer mer om deres omfang og karakter og ikke minst om hvordan vi kan eliminere dem. Og til dette kreves det fortsatt forskning og utvikling. Forskning er meget ressurskrevende, og det vil ofte være store gevinster å hente ved å samarbeide på dette felt både økonomisk og kvalitetsmessig.

Arbeidsmiljøforskningen er derfor et meget egnet samarbeidsfelt på nordisk plan. Nordisk ministerråd har prioritert dette høyt og vil fortsatt gjøre det. Dette går bl. a. fram av det foreliggende forslag til handlingsprogram. Men det er selvfølgelig ikke nok at man innen forskermiljøene sitter inne med store kunnskaper. Forskning er ikke noe mål i seg selv. Den er så godt som meningsløs dersom ikke resultatene blir omsatt til praktiske tiltak i den enkelte arbeidstakers arbeidsmiljø.

Det er derfor helt avgjørende at kunnskapene bringes ut. De må spres til de som planlegger og leder bedriftene. De må spres til bedriftsleger og andre som har med arbeidstakerens helse å gjøre. De må spres til de myndigheter som skal føre kontroll med arbeidsmiljøet, og sist, men ikke minst, til de enkelte arbeidstakere og deres tillitsmenn. Dette siste er helt nødvendig for at arbeidstakerne skal kunne utøve sin stadig økende medbestemmelsesrett på en fornuftig måte, at de skal vite hvilke farer de utsetter seg for, og hvilke krav de bør stille til sitt arbeidsmiljø.

Det er store ambisjoner som kommer til uttrykk i de nordiske lands nye arbeidsmiljølover. De målsettinger vi har satt oss, kan imidlertid ikke detaljinnføres av arbeidsmiljømyndighetene. Vi må så langt det

lar seg gjøre, legge forholdene til rette slik at hver enkelt arbeidsplass kan løse sine egne arbeidsmiljøproblemer. Til dette kreves informasjon, og det kreves at utdannelsen for de grupper det gjelder, styrkes i arbeidsmiljøspørsmål, både i den ordinære yrkesutdanningen og ved etterutdanning. Dette er allerede i gang nasjonalt, og jeg tror også at visse typer utdanningsspørsmål vil kunne finne en heldig løsning på nordisk plan.

I samme forbindelse vil jeg nevne at man i Ministerrådets organer er i ferd med å drøfte et nordisk prosjekt som tar sikte på å utvikle modeller for bedriftenes egen langtidspanlegging av arbeidsmiljøarbeidet.

Når dette er sagt om forskning og den praktiske omsetningen av forskningens frukter, må det også sies at det ikke er likegyldig på hvilke områder forskningsressursene settes inn. Vi er som bekjent både nasjonalt og på fellesnordisk plan nødt til å prioritere for å få mest mulig igjen for pengene. Jeg tror det vil være stor enighet om at de som med størst kompetanse kan uttale seg om hvilke felter som bør prioriteres, er arbeidsmarkedets parter. Derfor bør disse også på nordisk plan få utstrakt mulighet til å øve innflytelse på prioriteringen.

I denne forbindelse vil jeg trekke fram et av de forslag som sosial- og miljøutvalget nevner under sitt forslag til rekommendasjon, nemlig at det opprettes et partssammensatt nordisk samarbeidsorgan for arbeidsmiljøforskning. Dette er et forslag som jeg for mitt vedkommende finner spesielt interessant, og som jeg umiddelbart vil stille meg meget positiv til.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat betræffande social- och miljöutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Aimo Ajo, Kristian Albertsen, Halldór Ásgrímsson, John Austrheim, Ilkka-Christian Björklund, Martin Buvik, Christian Christensen, Erling Dinesen, Bjarne Mørk Eidem, Ulla Ekelund, Olle Eriksson, Rolf Fjeldvær, Gylfi Þ. Gíslason, Gils Guðmundsson, Guttorm Hansen, Poul Hartling,

Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Paul Jansson, Knut Johansson, Sinikka Karhuvaara, Ingolf Knudsen, Tellervo Koivisto, Håkon Kyllingmark, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sven Mellqvist, Otto Mørch, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Ove Nordstrandh, Poul Jacob Olsen, Sture Palm, Erlendur Patursson, Veikko Pihlajamäki, Jens Risgaard Knudsen, Aarne Saarinen, Petter Savola, Poul Schlüter, Rolf Sellgren, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Liv Stubberud, Per Olof Sundman, Bernhardt Tastesen, Seppo Tikka, Mirjam Tuominen, Erkki Tuomioja, Lars Werner, Raino Westerholm, Kåre Willoch, Rolf Wirtén och Folke Woivalin.

Mot rekommendationen röstade: Mogens Voigt.

Frånvarande var:

Erik Adamsson, Per Borten, Trygve Brateli, Ib Christensen, Kjell-Olof Feldt, Finn Gustavsen, Ragnhildur Helgadóttir, Allan Hernelius, Gustav Holmberg, Kirsten Jacobsen, Olaf Knudson, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Ib Nørlund, Robert Pedersen, V. J. Sukselainen, Pekka Tarjanne och Henrik Westerlund.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 59 röster mot 1.

2

B 20/s: Ministerrådsförslag om program för nordiskt samarbete på social- och hälsovårdsområdet

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av ministerrådsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att antaga ett program för samarbete på social- och hälsovårdsområdet i enlighet med framlagt ministerrådsförslag samt att kontinuerligt och i fortlöpande samverkan med Nordiska rådets organ vidareutveckla och fördjupa det nordiska samarbetet på social- och hälsovårdsområdet.

Anna-Greta Skantz (social- och miljöutskottets talesman): Herr president! Det program för nordiskt samarbete på social- och hälsovårdens område, som i form av ett ministerrådsförslag överlämnats till rådet för yttrande, har utarbetats i samverkan mellan ministerrådet och rådets social- och miljöutskott. Utskottet har vid flera möten haft tillfälle att diskutera uppläggningsen med ministerrådet. Arbetsmarknadens parter har också beretts möjlighet att anlägga synpunkter på programmet. Programmet är således väl förankrat och förberett.

Programmet skall utgöra en ram för konkreta samarbetsåtgärder de nordiska länderna emellan och inte uppfattas som en förteckning över åtgärder som skall genomföras på nationellt plan. Utskottet har i sak inget att invända mot detta synsätt, utan har för egen del uppfattat samarbetsprogrammets funktion på likartat sätt. Utskottet har dock i en del fall önskat driva samarbetet längre.

Utskottet tillstyrker samarbetsprogrammets syfte att förenkla detaljplaneringen av samarbetet, underlätta budgetarbetet och förbättra informationen utåt.

Beträffande de insatsområden som tas upp i programmet intar trygghetskonventionen en central plats. Att trygghetskonventionens bestämmelser måste anpassas till den revision som de nationella sociallagstiftningarna är föremål för, något som understruktis i ministerrådsförslaget, finner utskottet helt självklart.

Utskottet skulle gärna se att en mera långtgående harmonisering av sociallagstiftningen blev möjlig i de nordiska länderna. I avvaktan på en sådan anser utskottet det betydelsefullt att nordiska socialkonventionsutskottet arbetar vidare med att överbrygga de svårigheter som flyttande nordiska medborgare kan uppleva.

Jag vill peka på ytterligare några bland de insatsområden som berörs av utskottet.

Utskottet vidhåller och understryker tidigare i olika sammanhang framförda synpunkter på en integrerad och samordnad nordisk rusmedelsforskning genom sammanslagning av Nordiska nämnden för alkoholforskning och Nordiska samarbetsorganet för drogforskning.

Vidare pekar utskottet på behovet av

forskningsresurser vid Nordiska hälsovårdshögskolan och av ett åtgärdsprogram för gemensam nordisk skeppsmedicinsk forskning — en fråga som jag i särskild ordning aktualiserat vid denna session.

Den gemensamma nordiska arbetsmarknaden för social- och medicinalpersonal bör enligt utskottets mening snarast utökas till att omfatta nya grupper såsom optiker, fysioterapeuter, psykologer, veterinärer, barnmorskor, tandtekniker och hälsovårdare.

Utskottet understryker också värdet av nordiskt samarbete beträffande vidare- och efterutbildning av social- och hälsovårdspersonal. Låt mig nämna sådana grupper som sjukhusfysiker, sjukhusadministratörer, barnmorskor, hälsovårdare, fysioterapeuter och sjuksköterskor. Som lämpligt centrum för kurser av olika slag kan Nordiska hälsovårdshögskolan fungera, men samnordiska kurser bör kunna anordnas även utanför hälsovårdshögskolan.

Utskottet har med tillfredsställelse noterat att man i ministerrådsförslaget säger att vid valet av konkreta samarbetsprojekt skall uppmärksamhet ägnas särskilt utsatta riskgrupper i arbetslivet. Samtidigt bör man fästa vikt vid de möjligheter till kommunalt hälso- och sjukvårdssamarbete i gränsområdena som den nordiska konventionen om gränskommunalt samarbete ger. Denna generella avsiktsförklaring har efterlysts av utskottet.

Mot bakgrund av att samarbetsprogrammet utformats relativt allmänt blir det av stor betydelse vilka ekonomiska och personella resurser som ställs till förfogande för dess genomförande. Avgörande blir här de möjligheter som budgetkommittén och utskottet har att påverka arbetet med ministerrådets budget för 1978. Utskottet förordar varmt ministerrådets uttalande om att ett kontinuerligt och nära samråd skall finnas mellan Nordiska rådets ansvariga organ och de nordiska organisationer som berörs av verksamheten.

Med hänvisning till vad här sagts får jag yrka bifall till utskottets förslag att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att antaga ett program för samarbete på social- och hälsovårdens område i enlighet med framlagt ministerrådsförslag samt att kontinuerligt och i fortlöpande

samverkan med Nordiska rådets organ vidareutveckla och fördjupa det nordiska samarbetet på social- och hälsovårdsområdet.

Lund: Et særdeles viktig sosialt spørsmål gjelder tekniske hjelpemidler for funksjonshemmede. Det er en glede å kunne konstatere at Nordiska nämnden för handikappfrågor er kommet godt i gang med sitt arbeid. Norge har alt kunnet dra stor nytte av samarbeidet på dette området, og vi venter oss mye av dette samarbeidet i årene som kommer.

Av stor betydning vil det i første omgang være å få en felles nordisk registrering av tekniske hjelpemidler. Vi vet også at det årlig kjøpes tekniske hjelpemidler til nordiske land fra land utenfor Norden for meget store beløp. Var det mulig at samarbeidet også kunne omfatte felles nordiske innkjøp? Vi har alt eksempler på en fellesnordisk innkjøpspolitikk. En felles nordisk oppføringen må man tro ville være hensiktsmessig både når det gjelder kvalitetskontroll og prissmessig. Jeg tror også det vil være av stor betydning å få felles prinsipper for godkjenning av tekniske hjelpemidler med sikte på en arbeidsdeling på dette området.

Nordisk samarbeid peker seg også ut som særdeles hensiktsmessig når det gjelder små grupper funksjonshemmede, f. eks. døvblinde, der et arbeid alt er i gang. Det er mitt håp at det nordiske samarbeidet på dette vide feltet raskt vil gi resultater

- fordi et hensiktsmessig hjelpemiddel kan være avgjørende for en funksjonshemmedes mulighet til å kunne fungere
- fordi vi vet at tekniske hjelpemidler helt kan endre tilværelsen for en funksjonshemmede, fra en påtvunget passiv til en mer aktiv tilværelse
- fordi vi også vet at vi, med dagens kunnen på det tekniske området, gjennom en stadig videreutvikling av tekniske hjelpemidler har mye positivt å vente oss til hjelp for våre funksjonshemmede medborgere.

Jeg henstiller derfor til Ministerrådet å ta opp de spørsmål jeg her har nevnt, uten at man behøver å fremme et spesielt medlemsforslag.

Ministeri sosiaali- ja terveystieteistieissä
Orvokki Kangas: Herra Puheenjohtaja! Viime aikoina olemme kuulleet ja lukeneet siitä, mitä Pohjoismaiden neuvostossa on esitetty sosiaali- ja terveydenhuollon pohjoismaista yhteistyötä koskevan ohjelmaehdotuksen käsittelemisen yhteydessä. Totean mielenkiinnolla ja ilolla, että ohjelmaehdotukseen on suhtauduttu myönteisesti. Tämä on ilmennyt sekä sosiaali- ja ympäristövaliokunnan mietinnöstä, joka koskee ohjelmasesitystä ja vuoden 1976 sosiaalipoliittista yhteistyötä koskevan kertomuksen käsitteilyä, että istunnon aikana esitetyistä puheenvuoroista. On aivan luonnollista, että ehdotuksessa on aukkoja ja puutteita, jotka on korjattava. Onhan ohjelma laadittu suhteellisen kiireellisenä.

Ohjelman laatiminen on vaikuttanut hyvin innostavasti Pohjoismaiden neuvoston sosiaali- ja ympäristövaliokunnan parlamentaarikkojen ja ministerineuvoston vastuullisten ministerien väliseen keskusteluun. Tästä syystä tahtoisin kiittää neuvostoa aloitteesta yhteistyöohjelman laatimiseksi sekä hedelmällisistä kokoontumisista ohjelmatyön aikana.

Uskon, että ohjelma tulevina vuosina täyttää suuren määrän tehtäviä niiden lisäksi, jotka mainitaan ehdotuksessa ja jotka ovat tulleet esiin ehdotuksen käsitteilyn aikana. Uskon, että on oikein, että juuri tätä yhteistyöalaa varten on laadittu yleinen ja suhteellisen havainnollinen ohjelma. Vain tällä tavalla laadittu ohjelma voi kattaa tämän alan pohjoismaisten toimintojen monipuolisuuden ja traditiot. Toivottu joustavuus ja yksityiskohtien muotoutuminen tulee mahdolliseksi siinä budjettityössä, jolla tämä ohjelma on perustana.

Samalla kun korostan ohjelmatyön positiivisia piirteitä haluan kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että tällaisessa ohjelmatyössä voi piillä se vaara, että Pohjoismaiden neuvoston ja ministerineuvoston välinen suhde muodostuu joustamattomaksi ja saa epäsuotuisia piirteitä. Väärin käytettynä voi ohjelma aiheuttaa sen, että näiden pohjoismaisten elinten välinen yhteistoiminta muuttuu elottomaksi ja byrokraattiseksi. Mielestäni meidän on oltava varuillamme, ettei näin tapahtuisi, ja vaalittava sitä elävää ja vapaata keskustelua, jonka seurauksena nä-

mä ehdotukset ovat syntyneet. Pohjoismaiden neuvoston ja ministerineuvoston elinten välisessä sosiaalipoliittisessa yhteistyössä tulevana vuosina on pyrittävä löytämään uusia yhteistyön muotoja. Paljon olisi tehtävä sen puolesta, että ministerineuvoston eri aloilla harjoitettu toiminta tehostuisi. Tällä en kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö meidän tulisi tehdä selvää eroa sen vastuun välillä, joka Pohjoismaiden neuvostolla on parlamentaarisenä elimenä, ja sen vastuun, joka taas ministerineuvostolla on.

Ohjelmaehdotusta koskevassa mietinnössä sosiaali- ja ympäristövaliokunta käsittelee kysymystä Pohjoismaiden yhteistyön eri muodoista. Viittaan tässä erityisesti yhteistyön muotoja koskevaan kappaleeseen ohjelmaehdotusta koskevassa valiokunnan mietinnössä.

En halua polemisoida valiokunnan kanssa yhteistyön muodoista todetessani, että on oltava varovainen luokiteltaessa pohjoismaisen yhteistyön eri muotoja. Todellisuus sisältää niin paljon vivahteita ja pohjoismaisessa yhteistyössä on niin paljon mittamattomia arvoja, että tällainen "muotoajattelu" ymmärretään helposti väärin. Ymmärrän kuitenkin tämän ajattelun merkityksen ja haluan todeta, että tämä ohjelma osittain ilmentää tällaista kaiken kattavaa ajattelua.

Päätän puheenvuoroni kiittämällä niistä näkökohdista ja siitä rakentavasta kritiikistä, joita on esitetty tässä Pohjoismaiden neuvoston istunnossa Helsingissä sosiaali- ja terveyshuollon yhteistyötä koskevan ohjelmaehdotuksen käsitteilyn yhteydessä.

Minister i social- och hälsovårdsministeriet **Orvokki Kangas** anförande i svensk översättning: Herr president! Under de senaste dagarna har vi i skrift och i ord fått del av vad som framkommit här i rådet vid behandlingen av förslaget till program för nordiskt samarbete på social- och hälsovårdsområdet. Det är med intresse och glädje jag konstaterar att programförslaget blivit positivt mottaget. Detta har framgått såväl av social- och miljöutskottets betänkande över programförslaget och behandlingen av berättelsen rörande det socialpolitiska samarbetet under år 1976 som av anförandena under sessionen. Att det finns luckor och

brister i förslaget som bör avhjälpas är rätt naturligt i all synnerhet som programmet utarbetats i relativt skyndsam ordning.

Arbetet med programmet har på ett mycket stimulerande sätt befrämjat dialogen mellan parlamentarikerna i Nordiska rådets social- och miljöutskott och de ansvariga ministrarna inom ministerrådet. Jag vill därför tacka rådet för initiativet till samarbetsprogrammets utarbetande samt för värdefulla sammankomster under arbetet med programmet.

Jag tror att programmet kommer att fylla många funktioner under kommande år utöver de som nämns i förslaget och som framkommit under behandlingen av det. Jag tror att det är riktigt att ett allmänt och relativt översiktligt program utarbetats just för denna samsarbetssektor. De nordiska aktiviteternas mångfald och traditioner på området kan endast tackas av på så sätt utformat program. Önskad flexibilitet och detaljutformning möjliggörs inom det budgetarbete för vilket programmet skall utgöra en bas.

Samtidigt som jag framhäver de positiva dragen i programarbetet vill jag dock påpeka att det i ett sådant programarbete kan ligga en risk för överdriven och ogymsam formalisering av förhållandet mellan Nordiska rådet och ministerrådet. Fel utnyttjat kan programmet medföra att samverkan mellan dessa nordiska organ blir livlös och byråkratisk. Jag tror vi skall vara på vår vakt mot detta och värna om den levande och otvungna dialog under vilken föreliggande förslag tillkommit. I det socialpolitiska samarbetet under åren framöver mellan Nordiska rådets och ministerrådets organ bör man söka finna nya former för samverkan. Mycket borde göras för att få den verksamhet som bedrivs inom ministerrådets olika sektorer att nå ut. Härmed vill jag dock inte ha sagt att vi inte skall upprätthålla en klar skiljelinje mellan det ansvar som åvilar Nordiska rådet som ett parlamentariskt organ och det ansvar som ministerrådet har.

I betänkandet över programförslaget uppehåller social- och miljöutskottet sig vid frågan om olika modeller för nordiskt samarbete. Jag hänvisar här särskilt till avsnittet om samsarbetsmodeller i utskottets be-

tänkande över programförslaget.

Jag önskar emellertid inte polemisera med utskottet om modellresonemanget då jag anser att man bör vara mycket försiktig då det gäller att karakterisera och klassificera olika typer av nordiskt samarbete. Verkligheten är så nyanserad och det nordiska samarbetet innehåller så många omätbara värden att ett modelltänkande lätt kan missförstås. Jag inser dock vikten av ett sådant och vill hävda att föreliggande program delvis ger uttryck för ett sådant övergripande tänkande.

Jag vill avsluta detta inlägg med att tacka för de synpunkter och den konstruktiva kritik som här vid rådssessionen i Helsingfors förts fram vid behandlingen av förslaget till samarbetsprogram för social- och hälsovårdssektorn.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande social- och miljöutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Aimo Ajo, Kristian Albertsen, Halldór Ásgrímsson, John Austrheim, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Martin Buvik, Christian Christensen, Ib Christensen, Erling Dinesen, Bjarne Mørk Eidem, Olle Eriksson, Kjell-Olof Feldt, Rolf Fjeldvær, Gylfi Þ. Gíslason, Gils Guðmundsson, Guttorm Hansen, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannson, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Paul Jansson, Knut Johansson, Sinikka Karhuvaara, Ingolf Knudsen, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sven Mellqvist, Otto Mørch, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Ove Nordstrandh, Poul Jacob Olsen, Sture Palm, Erlendur Patursson, Jens Risgaard Knudsen, Aarne Saarienen, Petter Savola, Poul Schlüter, Rolf Sellgren, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Liv Stubberud, Per Olof Sundman, Bernhardt Tastesen, Seppo Tikka, Erkki Tuomioja, Lars Werner, Raino Westerholm, Kåre Willoch, Rolf Wirtén och Folke Woivalin.

Mogens Voigt avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Trygve Bratteli, Ulla Ekelund, Finn Gustavsen, Ragnhildur Helgadóttir, Allan Herneilius, Kirsten Jacobsen, Olaf Knudson, Astrid Kristensson, Ib Nørlund, Robert Pedersen, Veikko Pihlajamäki, V. J. Sukselainen, Pekka Tarjanne, Mirjam Tuominen och Henrik Westerlund.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 62 röster, 1 medlem avstod från att rösta.

3

A 494/s: Medlemsförslag om förenhetligad medicinsk nomenklatur

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Savola: Herra Presidentti! Lääketieteellinen kielenkäyttö on todettu vaikeatajuiseksi maallikolle, ja myöskin se on todettu fakiutuneeksi kansainvälisessä käytännössä. Samalla ilmiöllä voi olla erilaisia ilmaisuja, sekä samalla ilmaisulla taas saattaa olla useita termejä. Normeista on todettu myöskin olevan suuri puute.

Pohjoismainen yhteneväisyys lääketieteellisessä sanastossa on nostettu tässä jäsenaloitteessa esille. Sosiaali- ja ympäristövaliokunta on käsitellyt asiaa. Sen mielestä on tärkeää, että lääketieteellisellä alalla välitetään epäselvän terminologian käyttöä sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla.

Valiokunta on jakanut yhdenmukaistamisongelman kolmeen osaan: ammatti-ihmisten käyttämä terminologisesti oikea kielenkäyttö, lääkeaineiden nimitykset ja lääketieteellinen yleiskieli, jota käytetään sairaanhoitohenkilökunnan ja potilaiden välillä. Valiokunta on tutkinut aloitteen, eikä se pidä tarkoituksenmukaisena ryhtyä toimenpiteisiin yhteisen pohjoismaisen kielen luomiseksi edellä mainittuihin kolmeen kohtaan liittyen. Yksinkertaisinta olisi valiokunnan mielestä pyrkiä yhtenäisempään lääketieteelliseen ammattikieleen. Valiokunnan mukaan on kysymys yhdenmukaistetusta lääketieteellisestä kielestä nähtävä yleisistä kieli-

näkökohdista. Tämä voisi tapahtua pohjoismaisten kielilautakuntien välityksellä tai suosituksen 6/1976 yhteydessä, mikä tähtää kieliyhteistyön laajentamiseen.

Vaikkakin valiokunta tässä on ottanut kielteisen kannan, on lääketieteellisen sanaston ymmärrettävyys vielä tällä hetkellä tavallisille sairastaville potilaille kuitenkin hyvin heikkoa, ja sen takia on syytä kiinnittää tähän asiaan huomiota, että yleisessä kielenkäytössä käytettäisiin aina kotimaista kielellistä termiä vierasperäisten ilmaisujen sijasta.

Valiokunta siis esittää, ettei neuvosto ryhtyisi toimenpiteisiin jäsenchdotuksen johdosta.

Savolas anförande i svensk översättning: Herr president! Det medicinska språkbruket har konstaterats vara svårbegripligt för gemene man, och det har också konstaterats att det har blivit helt fack-betonat i internationell praxis. En och samma företeelse kan uttryckas på olika sätt, och för samma företeelse kan det åter finnas flera termer. Det har likaså konstaterats att stor brist på normer föreligger.

Ett nordiskt förenhetligande av den medicinska terminologin efterlyses i detta medlemsförslag. Social- och miljöutskottet har behandlat saken. Enligt dess åsikt är det av vikt, att man på det medicinska området undviker terminologiska oklarheter både på nationell och internationell nivå.

Utskottet har uppdelat harmoniseringsproblemet i tre delar: det terminologiskt rätta språk som används fackmän emellan, benämningen av läkemedel och det medicinska allmänspråket, som kommer till användning i kommunikationen mellan sjukvårdspersonal och patienter. Utskottet har undersökt medlemsförslaget och finner det inte vara ändamålsenligt, att åtgärder vidtas för skapande av ett förenhetligt nordiskt språk i de ovannämnda tre avseendena. Enklarest vore det enligt utskottets åsikt att eftersträva ett mera enhetligt medicinskt fackspråk. Utskottet anser, att frågan om ett förenhetligt medicinskt språk bör behandlas utifrån allmänna språkliga utgångspunkter. Detta kunde ske genom de nordiska språknämndernas förmedling eller i

samband med rekommendationen 6/1976, som tar sikte på utvidgat språksamarbete.

Även om utskottet här har intagit en negativ ståndpunkt, finns det ännu i dag som är mycket svårt för en vanlig, insjuknad patient att begripa den medicinska vokabulären, och därför är det skäl att ägna uppmärksamhet åt saken, så att man i det allmänna språkbruket alltid skulle använda inhemska språkliga termer i stället för uttryck med främmande ursprung.

Utskottet föreslår således, att rådet inte skall företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölles *social- och miljöutskottets förslag*.

4

D 1977/21/1966/s: Meddelande om rekommendation nr 21/1966 angående specialistkompetens för läkare

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Social- och miljöutskottets förslag bifölles.

5

D 1977/16/1968/s: Meddelande om rekommendation nr 16/1968 angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Social- och miljöutskottets förslag bifölles.

6

D 1977/12/1969/s: Meddelande om rekommendation nr 12/1969 angående likartad lagstiftning om transplantation

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Social- och miljöutskottets förslag bifölles.

7

D 1977/3/1970/s: Meddelande om rekommendation nr 3/1970 angående utbildning av sjukhusadministratörer

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Social- och miljöutskottets förslag bifölls.

8

D 1977/28/1970/s: Meddelande om rekommendation nr 28/1970 angående forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Social- och miljöutskottets förslag bifölls.

9

D 1977/33/1970/s: Meddelande om rekommendation nr 33/1970 angående nordiskt sjukhusfysikersamarbete

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Social- och miljöutskottets förslag bifölls.

10

D 1977/4/1972/s: Meddelande om rekommendation nr 4/1972 angående nordisk miljöskyddskonvention

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Social- och miljöutskottets förslag bifölls.

11

D 1977/4/1973/s: Meddelande om rekommendation nr 4/1973 angående ambulans-tjänsten på Nordkalotten

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Social- och miljöutskottets förslag bifölls.

12

D 1977/6/1973/s: Meddelande om rekommendation nr 6/1973 angående kliniskt-ke-miskt sjukhuslaboratoriesamarbete

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Social- och miljöutskottets förslag bifölls.

13

D 1977/8/1973/s: Meddelande om rekommendation nr 8/1973 angående forskning på handikappvårdens område

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Social- och miljöutskottets förslag bifölls.

14

D 1977/5/1974/s: Meddelande om rekommendation nr 5/1974 angående nordisk försöksverksamhet för att motverka stress i arbetsmiljön

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Social- och miljöutskottets förslag bifölls.

15

D 1977/11/1975/s: Meddelande om rekommendation nr 11/1975 angående samnordisk vidareutbildning av sjuksköterskor

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Social- och miljöutskottets förslag bifölls.

16

D 1977/13/1976/s: Meddelande om rekommendation nr 13/1976 angående giftiga och farliga stoffer i arbetslivet

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Social- och miljöutskottets förslag bifölls.

17

D 1977/14/1976/s: Meddelande om rekommendation nr 14/1976 angående nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Social- och miljöutskottets förslag bifölls.

18

C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet om det nordiska samarbetet (trafikutskottets betänkande)

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet

I. I anledning av de till trafikutvalget henviste avsnitt i Ministerrådets beretning om det nordiske samarbeid C I/1977 vedtar Nordisk Råd følgende uttalelse:

1) Nordisk Ministerråd anmodes om å fremskynde behandlingen av spørsmålet om flyforbindelser mellom de nordlige delene av Norge, Sverige og Finland. Det er særlig viktig at Ministerrådet så snart som mulig, på grunnlag av utredningen og innkomne remissuttalelser, avgjør hvilke flyruter som skal opprettes.

2) Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å prioritere i større grad enn hittil arbeidet med å harmonisere de forskjellige trafikktekniske bestemmelser som fremdeles utgjør hindringer for utbygging av den internordiske veitrafikk.

3) Nordisk Ministerråd anmodes om å utforme forslag til finansiering av mellomriksveier som fremmer utbygging av slike forbindelser bedre enn någjeldende ordning.

4) Nordisk Råd legger betydelig vekt på den påbegynte kartlegging av trafikkproblemene i griségrende strøk (glesbygd), og forutsetter at den vil oppfølges med konkrete prosjektforslag, slik som antydning i Ministerrådets beretning.

5) Nordisk Råd gir sin tilslutning til at utgiftene for Nordisk Komité for Transportøkonomisk forskning overføres til Ministerrådets budsjett, hvilket er i overensstemmelse med budsjettkomitéens ønske om best mulig oversikt over felles nordiske utgifter.

6) Nordisk Råd noterer og uttaler sin anerkjennelse for det nordiske trafikk-sikkerhetssamarbeide som utføres i Nordisk Trafikksikkerhetsråds regi. Samtidig henstiller Nordisk Råd til Ministerrådet å redegjøre også for det nordiske sikkerhetsarbeide vedrørende andre trafikksektorer enn veitrafikken.

7) Nordisk Råd forutsetter at lovgivningsarbeidet vedrørende påbudt bruk av styrhjelm for motorsykler og mopeder påskyndes, og at loven må tre i kraft i de enkelte land snarest mulig.

8) Nordisk Råd imøteser med stor interesse et handlingsprogram for nordisk samarbeide på turistområdet, og forutsetter at et Ministerrådsforslag så snart som mulig vil kunne behandles i Nordisk Råds trafikktvalg med henblikk på at Nordisk Råd vil kunne ta stilling til det ved Rådets 26. sesjon.

II. Nordisk Råd tar de til trafikktvalget henviste avsnitt i Ministerrådets beretning om det nordiske samarbeide C 1/1977 til etterretning.

Tarjanne (trafiktskottets talesman): Herr president! Det är frestande nu på Nordiska rådets 25:e session att göra en översikt över de resultat, som Nordiska rådets initiativ har lett till på samfärdselns och turismens område. Passfriheten vid internordiska resor, lätnader i tullbehandling samt utbyggnad av mellanriksförbindelser skulle vara viktiga punkter på en sådan lista. Det är också frestande att en kort stund överväga, varför vi inte har kunnat uppnå önskade resultat på vissa områden. Det bäst kända exemplet är väl en fast förbindelse mellan Danmark och Sverige över Öresund.

De olika trafiktekniska bestämmelserna i de olika länderna är också ett område, där resultat ännu kan efterlysas trots många försök under de gångna åren att harmonisera dessa regler. Jag har tänkt mig att motstå denna frestelse och nöja mig med att konstatera, att många av de resultat som rådet har bidragit till att uppnå nu betraktas som en självklarhet. Internordiska resor till exempel betraktas knappast som utlandsresor och nordborna räknar med att bli behandlade som landets egen befolkning när de besöker ett annat nordiskt land. Det är beträffande framtiden som jag önskar framföra några synpunkter. Innan jag redogör för de områden, på vilka trafiktskottet förmodligen blir speciellt aktivt de närmaste åren, önskar jag konstatera, att samarbetet mellan utskottet å ena sidan och ministerrådet, trafikministrarna och dess organ å den andra har varit mycket tillfredsställande på den senaste tiden, vilket förstås inte betyder, att utskottet hade fått alla sina önskemål uppfyllda. Jag vill också fästa uppmärksamhet vid det faktum, att dialogen mellan Nordiska rådets budgetkommitté och Nordiska ministerrådet samarbetsministrarna ännu ej hittat sina slutliga former. Den budget för år 1978 som ministerrådet godkände för en vecka sedan, en budget på cirka 50 miljoner norska kronor, ger ännu ingalunda en översiktlig bild av samarbetets volym eller struktur, inte ens

om man lägger till den ungefär lika stora kulturbudgeten. Framsteg har nog tagits, men ännu återstår mycket att göra, speciellt vad gäller parlamentarikernas roll både som initiativtagare och som kontrollövare.

Herr president! Trafiktskottet har under det gångna året blivit orienterat om det arbete, som genomförs i förbindelse med det större samfärdselprojekt som utförs i ministerrådets regi. Jag behöver inte i denna församling redogöra för NORDKOLT, STINA eller telededelprojekten, det bör också vara känt i Nordiska rådet, att vartenda av dessa projekt är ett gott exempel på ändamålsenliga samlingsprojekt, där gemensam användning av resurser, teknik och organisation leder till ett bättre resultat och lägre kostnader än om länderna vart för sig hade försökt genomföra dem. Detta gäller även nya projekt, som angår lösningen av trafikproblem inom glesbygder, ett område som trafiktskottet avser granska närmare med nordiska ämbetsmannakommittén för trafikfrågor, NÄT, i den närmaste framtiden. Vi vet hur viktig regionalpolitiken är för våra samhällens stabila utveckling och vi vet också hur viktig infrastrukturen är för regionalpolitiken. Speciellt har vi i Sverige, Norge och Finland arbetat med regionala trafikpolitiska utvecklings- och handlingsprogram och vi kommer redan senare denna månad att ägna oss åt en gemensam nordisk insats för glesbygdspolitiken tillsammans med NÄT.

En av tyngdpunkterna i trafiktskottets arbete är trafiksäkerhetsområdet. Två medlemsförslag på detta område kommer att behandlas av denna församling i dag, det ena beträffande åtgärder mot alkoholmissbruk i trafiken, det andra beträffande förbättrande av barnens trafikmiljö. Harmoniseringen av vägtrafiklagstiftningen är också ett viktigt område. I Danmark och Sverige har man redan godkänt nya regler på grundval av ett förslag av nordiska kommittén för vägtrafiklagstiftning och vi må hoppas, att det i Finland och Norge pågående arbetet snart leder till enhetliga regler. Det är med glädje som man lägger märke till att det i Danmark, Finland, Norge och Sverige har införts bestämmelser om obligatoriskt bruk av bilbälten. Nordiska trafiksäkerhetsrådet

har igångsatt ett projekt om metoder för insamling och rapportering av olycksfallsdata. Utskottet önskar uttrycka sitt erkännande för det nordiska samarbete, som sker innanför Nordiska trafiksäkerhetsrådets ram. Och i detta sammanhang önskar trafikutskottet hemställa om att ministerrådet också måtte redogöra för det nordiska trafiksäkerhets-samarbetet på andra sektorer förutom vägtrafiksektorn. En sådan redogörelse skulle bidra till att ge Nordiska rådet en bättre helhetsbild av trafiksäkerhetssamarbetet.

Finland har velat hedra Nordiska rådets 25:e session bl. a. genom att vår nya lagstiftning mot rattonykterhet, d. v. s. bl. a. promillegränserna, trädde i kraft igår. Jag har inte ännu fått någon rapport om slutresultatet av den första razzian efter gårdagens jubileumsmiddag. Men däremot har jag statistik och glädjande trafikolycksstatistik om de senaste årens utveckling. Det ihärdiga arbetet på trafiksäkerhetssektorn har t. ex. lett till att antalet dödsoffer på landsvägarna och gatorna i Finland har minskat radikalt nästan till hälften av vad det var ännu för fem år sedan. De är naturligtvis ännu i dag alltför höga, det behövs nya strävanden och den nya promillelagstiftningen är ett led i detta viktiga arbete.

När det gäller flygförbindelserna mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige har Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor överlåtit ministerrådet och de nordiska kommunikationsministrarna en utredning om flygförbindelserna i norr. Denna föreligger i NU-serien och utredningen föreslår på grundval av omfattande analyser av kontaktbehovet mellan länderna att upprättandet av flygförbindelse mellan Bodö—Luleå och Luleå—Uleåborg prioriteras, medan flygförbindelsen Östersund—Trondheim ges lägre prioritet. Utredningen har varit i remissbehandling och trafikutskottet är uppmärksam på att en del av de mottagna remissyttrandena går emot kommitténs förslag, föreslår upprättande av flygrutter mellan andra orter eller att en ny utredning verkställs. Det är klart att det är svårt att komma fram till förslag om nya flygförbindelser, som får stöd av samtliga fylken, län, kommuner, företag

o. s. v. och trafikutskottet tror inte, att en ny utredning skulle göra det lättare att avgöra vilka flygförbindelser som bör upprättas. För att undgå ytterligare krångel och osäkerhet anser utskottet, att ministerrådet på grundval av utredningen och inkomna remissyttrandena så snart som möjligt bör avgöra vilka flygrutter som upprättas. Samtidigt bör man komma överens om hur ett eventuellt underskott skall finansieras. Vi noterar med tillfredsställelse minister Uusitalos meddelande här i generaldebatten om att den ursprungliga tidtabellen håller och man räknar med att försöksverksamheten skall kunna börjas om ett år den 1 april 1978.

Till sist några ord om turismen som jag redan var inne på i generaldebatten. På Nordiska rådets 24:e session i Köpenhamn i fjol antogs en rekommendation om att Nordiska ministerrådet måtte utarbeta och framlägga ett nordiskt handlingsprogram på turistområdet samt ett förslag till den organisatoriska ramen för detta samarbete. Man hade hoppats att ett ministerrådsförslag till handlingsprogram skulle kunna behandlas vid denna session, men det har tyvärr visat sig vara omöjligt. Av berättelsen C 1 framgår, att projektverksamheten år 1977 på turistområdet kommer att omfatta projekt som antagligen kommer att utgöra en del av handlingsprogrammet. Det gäller t. ex. kartläggning av kapacitetutnyttjandet av turistanläggningar, översikt över skolfrier och arbetssemestrar som ett förprojekt för att utarbeta ett program för en större undersökning av varför nordbor reser respektive inte reser till ett annat nordiskt land. Det kan väl konstateras att Nordiska rådet väntar sig mycket av ett handlingsprogram för turistområdet och att förväntningen blir desto större ju längre tid det tar att få ett förslag på området framlagt.

Herr president! Med dessa tilläggstankar ber jag att få yrka bifall till trafikutskottets betänkande och dess utlåtande om ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet i C 1 1977.

Trygve Bratteli övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Eric Carlsson återtagit sin plats i rådet och att Olle Eriksson lämnat sessionen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Statsråd **Ragnar Christiansen**: Herr president! Nordisk transportsamarbeid er kommet i god gjenge. De samarbeidsformer som etter hvert er utviklet mellom Nordisk Råds trafikktvalg, Ministerrådet og regjeringene, synes å fungere tilfredsstillende.

Vi begynner å få resultatene av de første store prosjekter som ble tatt opp etter at Transportoverenskomsten ble til i 1972. STINA er fullført, og sluttrapporten vil foreligge i Nordisk Utredningsserie i mai i år.

STINA har kostet i alt 3,5 mill. n. kr. Dette er en rimelig innsats i relasjon til de milliardbeløp som anvendes til vegholdet i Norden. STINA vil gi bedre grunnlag for å bedømme hvorledes nordiske veger bør bygges, særlig i betraktning av grunn- og klimaforhold samt forventet belastning.

I sluttrapporten om STINA blir listet opp en rekke interessante oppfølgingsprosjekter. Disse vil bli vurdert nærmere med sikte på å lage et program for arbeidet med de viktigste av dem i løpet av annet halvår i år. Den praktiske anvendelse av de teknisk-økonomiske forskningsresultater som STINA og oppfølgingsprosjektene bringer, vil kunne bli av stor betydning for vegsektoren i alle nordiske land. Jeg er også ganske sikker på at det som her er utrettet, vil bety en ekstra spore til felles forskning og utredning mellom vegmyndigheter og vegforskere i de nordiske land.

NORDKOLT, som tar sikte på å klarlegge og bedømme mulighetene for framtidige løsninger av persontransportsystemer i nordiske tettsteder, ventes ferdig om vel et år. En er nå i etappe III og i ferd med undersøkelser i åtte utvalgte "modellbyer".

Neste store prosjekt vil dreie seg om bidrag til løsning av transportproblemer i tynt befolkede områder. Et prosjekt er under forberedelse i en arbeidsgruppe under NÅT med sikte på igangsetting i 1978. Dette arbeid er inspirert fra flere hold innen denne forsamling.

Disse tre prosjekter er relativt store prosjekter. De tar sikte på å oppnå matnyttige resultater i vegbyggingen, i transportavviklingen både i byer og tettsteder og i tynt befolkede områder for bedre løsninger av kapasitets- og sikkerhetsproblemer, miljø- og trivselsproblemer m. v. Men prosjektene kan også ses som en begynnelse på et nærmere samarbeid mellom forskere og byggere, ingeniører og økonomer, planleggere og brukere de nordiske land imellom, for å møte de utfordringene som vår tids samferdsel byr på.

Utredningen om flyforbindelser på Nordkalotten har vært ute til høring. Samlet er det kommet inn uttalelser fra nær 100 høringsinstanser. Den foreløpige remissammenstilling viser stor oppslutning om etablering av visse tverrforbindelser. Det er også kommet til uttrykk sterke ønsker om å få slike forbindelser etablert snarest mulig. Mye arbeid må imidlertid gjøres med gjennomføringen av slike tiltak, og en iverksettelse kan ikke påregnes før i 1978. En må avklare linjevalget, som vil være avgjørende for valg av flytype, og en må utarbeide spesifikasjoner til flyselskapene for disse kan komme med sine opplegg. En kan ikke regne med at driften av disse ruter kan gå med balanse eller overskudd, og planen må derfor forelegges nasjonalforsamlingene som budsjettsaker.

En annen og viktig side ved NÅTs virksomhet gjelder spørsmålet om bedring av transporter og kommunikasjoner for forskjellige grupper handikappede eller uføre. NÅT har startet med spørsmålet om lettere anvendelse av telekommunikasjoner for uføre. Den arbeidsgruppe som ble opprettet i 1974 for prosjektet "Telemedel", vil fullføre sitt oppdrag i løpet av inneværende år. Den har ikke bare undersøkt og fremmet forslag om tekniske hjelpemidler for anvendelse av telefon, men arbeider også med mulig ny teknikk for døve, dövblinde og taleskadde samt alarmsystemer for sterkt uføre og for gamle.

En ny arbeidsgruppe er nå opprettet for å forberede et prosjekt om lettelse i transport for uføre, med sikte på igangsetting i 1978.

Det er utredet mer enn det er utrettet på dette område innen alle de nordiske land.

Omfanget av de praktiske tiltak som hittil er gjennomført, er ikke imponerende stort. Det er mitt håp at NÅTs arbeid med dette vil gi konkrete resultater innen rimelig tid.

Mye av det som kan gjøres for de uføre, vil også ha verdi for andre grupper av trafikanter, særlig eldre og syke, barn, og mødre og fedre med barnevogn. Det gjelder framkommelighet på gater, fortau, inn og ut av transportmidler, det gjelder lys- og lydsignaler og tilpasning av ensartede systemer i våre land, det kan gjelde krav til adferd, hensynsfullhet i trafikken o. s. v.

Nordisk samarbeid på dette område bør kunne siktes inn på en alminnelig standardheving i samferdselen til fordel for de svakere stilte i trafikkbildet.

I samband med trafikktutvalgets merknad om mellomriksvegene kan jeg opplyse at den norske regjering i Norsk Vegplan 1978—81 har tatt med 27 mill. kr. til den norske del av vegen Kiruna—Narvik. Totalkostnaden er anslått til vel 70 mill. kr., og resten forutsettes tatt med på vegplanen i perioden 1982—85.

Regjeringen har ved fordelingen mellom fylkene av den samlede investeringsramme for perioden tatt hensyn til at dette er en nasjonal oppgave. Fra norsk side er forutsetningen stadig vekk den at den norske del av vegen skal stå ferdig samtidig som den svenske delen er ført fram til riksgrensen.

Min svenske kollega har opplyst at planen for vegen er påklaget i Sverige. Det er derfor ikke realistisk å regne at anlegget kan startes opp før tidligst i 1978, slik en nå bedømmer situasjonen.

Til slutt nevner jeg på bakgrunn av utvalgets oppfordring om å påskynde arbeidet med påbudet om å bruke hjelm for motorsyklister og mopedister, at slikt påbud nå er vedtatt i Norge. Det vil bli satt i verk fra 15. april dette år.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande trafikutskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För trafikutskottets förslag till yttrande röstade:

Erik Adamsson, Aimo Ajo, Kristian Albertsen, Halldór Ásgrímsson, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Trygve Bratteli,

Martin Buvik, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ib Christensen, Erling Dinesen, Bjarne Mørk Eidem, Ulla Ekelund, Rolf Fjeldvær, Gils Guðmundsson, Guttorm Hansen, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Paul Jansson, Knut Johansson, Sinikka Karhuvaara, Ingolf Knudsen, Tellervo Koivisto, Astrid Kristensson, Håkon Kyllingmark, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Thor Lund, Otto Mørch, Arne Nilssen, Jan-Ivan Nilsson, Ove Nordstrandh, Sture Palm, Robert Pedersen, Jens Risgaard Knudsen, Aarne Saarinen, Petter Savola, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Pekka Tarjanne, Bernhard Tastesen, Erkki Tuomioja, Henrik Westerlund, Kåre Willoch, Rolf Wirtén och Folke Woivalin.

Mogens Voigt *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

John Austrheim, Kjell-Olof Feldt, Gyldi P. Gíslason, Finn Gustavsen, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Allan Hernelius, Kirsten Jacobsen, Olaf Knudsen, Lars Korvald, Grethe Lundblad, Sven Mellqvist, Ib Nørlund, Poul Jacob Olsen, Erlendur Patursson, Veikko Pihlajamäki, Poul Schlüter, Jón Skaftason, Erland Steenberg, Seppo Tikka, Mirjam Tuominen, Lars Werner, och Raino Westerholm.

Yttrandet hade sålunda godkänts med 54 röster. I medlem avstod från att rösta.

Trafikutskottets förslag, punkt II, bifölls.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes att Astrid Kristensson lämnat sessionen för återstoden av detta möte och ersatts av Olle Eriksson.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

19

A 489/t: Medlemsförslag om samnordisk insats mot trafikonykterheten

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

I. at det gennemføres et samnordisk program for å motvirke alkoholbruk i trafikken, inklusiv rutinekontroll i samtlige nordiske land, samt øket informasjon om alkoholens innvirkning på kjøreferdigheten og de ulykkesrisiki dette medfører i trafikken,

II. å arbeide for harmonisering av nordisk lovgivning mot alkoholbruk i trafikken og

III. å arbeide for kartlegging av rus- og bedøvende midlers innvirkning på føreres kjørepræstasjon samt å arbeide for utvikling av metoder for å fastslå om førere av motorkjøretøyer er påvirket av slike emner.

Holmberg (trafikuskottets talesman):

Hr. president! Det er mig en glæde og ære at anbefale rekommandation A 489/t, der drejer sig om større indsats for trafikssikkerheden i forbindelse med indtagelse af alkohol og andre bedøvende midler, herunder medicin, narkotika m. v. I vor moderne tid ved vi, at der kommer flere og flere motor-kjøretøjer på vore veje, og desværre må vi konstatere, at trafikulykkerne stiger fra år til år. Trafikulykker kan jo ikke undgås, men de skulle gerne reduceres. Vi ved alle, at alkoholpåvirkede bilister har en stor andel i de alt for mange ulykker. Det har vi vidst i mange år, og det er nu tredje gang, vi anbefaler en rekommandation herom.

Der er nu mere ensartet lovgivning i de nordiske lande — altså mere ensartet, men vi er ikke færdige. Nu er de såkaldte promillegrænser gennemført i alle de nordiske lande. For Danmarks vedkommende skete det sidste år, i 1976. En lignende lov er gennemført i Finland. Den er trådt i kraft så sent som den 1. april 1977. Der er altså nu mere ensartede regler end for få år siden, og jeg viger ikke tilbage for her i jubilæumsåret at takke Nordisk Råd for arbejdet for de mere ensartede regler.

Der er udviklet forholdsvis effektive metoder til at fastslå, om personer er påvirket af alkohol. Tilsvarende metoder findes ikke, når det gælder om at fastslå, om personer er påvirket af andre rusmidler eller bedø-

vende midler. Virkningerne af trafikfarlige rusmidler og bedøvende midler har heller ikke været tilstrækkelig kortlagt. Trafikudvalget understreger betydningen af, at disse midlers virkning på kørslen kortlægges, og at der udvikles forholdsvis enkle og effektive metoder til at fastslå, om førere af motorkjøretøjer er påvirket af rusmidler eller bedøvende midler, således at disse førere, som udgør en potentiel fare for sig selv og andre trafikanter, kan fjernes fra trafikken. I denne forbindelse henviser udvalget til rekommandation 9/1974/t om mærkning af mediciner og andre stoffer, som kan udgøre en fare for trafikken.

Under henvisning til udvalgets betænkning skal jeg herved på udvalgets vegne foreslå, at Nordisk Råd i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

1. at der gennemføres et fællesnordisk program for at modvirke alkoholbrug i trafikken, inklusive rutinekontrol i samtlige nordiske lande, samt øget information om alkoholens virkning på køreferdigheden og de ulykkesrisici, dette medfører i trafikken,

2. at arbejde for en harmonisering af nordisk lovgivning mod brug af alkohol i trafikken, og

3. at arbejde for en kortlægning af rusmidlers og bedøvende midlers virkning på føreres præstation i færdslen samt at arbejde for udvikling af metoder til at fastslå, om førere af motorkjøretøjer er påvirket af sådanne midler.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande trafikuskottets förslag till rekommandation.

För rekommandationen röstade:

Erik Adamsson, Aimo Ajo, Kristian Albertsen, Halldór Ásgrímsson, Ilkka-Christian Björklund, Trygve Bratteli, Martin Buvik, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ib Christensen, Erling Dinesen, Bjarne Mørk Eidem, Ulla Ekelund, Olle Eriksson, Gils Guðmundsson, Guttorm Hansen, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Gustav

Holmberg, Paul Jansson, Knut Johansson, Ingolf Knudsen, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Grethe Lundblad, Sven Mellqvist, Otto Mørch, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Ove Nordstrandh, Sture Palm, Robert Pedersen, Jens Risgaard Knudsen, Poul Schlüter, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Liv Stubberud, Per Olof Sundman, Pekka Tarjanne, Bernhardt Tastesen, Erkki Tuomioja, Henrik Westerlund, Kåre Willoch, Mogens Voigt och Folke Woivalin.

Frånvarande var:

John Austrheim, Per Borten, Kjell-Olof Feldt, Rolf Fjeldvær, Gylfi P. Gíslason, Finn Gustavsen, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Allan Hernelius, Kirsten Jacobsen, Sinikka Karhuvaara, Olaf Knudsen, Tellervo Koivisto, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Thor Lund, Ib Nørlund, Poul Jacob Olsen, Erlendur Patursson, Veikko Pihlajamäki, Aarne Saarinen, Petter Savola, Jón Skaftason, Erland Steenberg, V. J. Sukselainen, Seppo Tikka, Mirjam Tuominen, Lars Werner, Raino Westerholm och Rolf Wirtén.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 48 röster.

20

A 490/t: Medlemsförslag om förbättring av barnens trafikmiljö

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

1. å arbeide for bedre trafikkmiljø med henblikk på øket beskyttelse av barn i trafikken

2. å arbeide for utbygget informasjon om barn og trafikk til vedkommende myndigheter og samfunnsplanleggere, bilførere, foreldre og andre som har oppsikt med barn

3. å arbeide for at det pågående nordiske samarbeide vedrørende trafikkundervisning i skoler utbygges ytterligere.

Leif Glensgård hade förklarar sig icke kunna biträda utskottets förslag.

Eric Carlsson (trafikutskottets talesman):

Herr president! Som talesman för trafikutskottet och en av förslagsställarna i denna sak vill jag understryka det brådskande och nödvändiga i att åtgärder vidtas för att förbättra barnens trafikmiljö. Barnen tillhör de mest utsatta grupperna i trafiken. Varje trafikolycka är en allvarlig och tragisk händelse för alla berörda parter. Barnen är överrepresenterade bland trafikoffren i förhållande till sin befolkningsandel. Trafikolyckorna svarar för den största dödligheten bland samtliga barnolycksfall. I medlemsförslaget påpekade vi, att enligt tillgängliga undersökningar barnens förmåga att samordna sina syn- och hörselintryck med riktigt handlande på sådant sätt, att de kan uppträda trafiksäkert av utvecklingsmässiga skäl är begränsade. Barn koncentrerar sig gärna på detaljer och noterar ofta inte eventuella faromoment. Först upp emot 14-årsåldern kan de jämföras med vuxna trafikanter. De har också begränsad förmåga att tillgodogöra sig trafikundervisning. Det är därför samhället måste ta på sig ansvaret att skydda barnen i trafiken. Framför allt kan detta ske genom att påverka utformningen av trafikmiljön och även genom informationsåtgärder till trafikanter och vuxna som har uppsikt över barn. Dessa åtgärder bör vidtas i nordiskt samarbete för att utnyttja tillgängliga erfarenheter och forskningsresultat samt att gemensamt lägga upp erforderligt informationsmaterial till politiker, myndigheter och samhällsplanerare. Enligt utskottet bör man utarbeta riktlinjer för trafikmiljön att användas i samhällsplanläggning och genomförande av planerna. Forskning, information och riktlinjer för samhällsplaneringen bör enligt utskottet bl. a. omfatta

ändamålsenlig placering av skolor, lek-skolor m. m. i förhållande till bostadsområden;

tillräckliga bilfria uppehålls- och lek-områden och lämplig förläggning i närheten av bostadsområdena;

placeringen av inkörsvägar och parkeringsområden;

säkra vägar mellan institutioner och lek-områden;

avskiljande av gång- och cykelvägar från motoriserad trafik och eventuellt utbyggnad

av ytterligare cykelvägar;

fler och bättre övergångsställen,

skydd för hållplatser för skolbussar m. m. med fri sikt och utformning av bestämmelser så att annan trafik stannar och väntar medan på- och avstigning pågår;

hastighetsbegränsning vid skolor och andra barninstitutioner;

begränsning av trafik i och i närheten av bostadsområden samt åtgärder för att stimulera kollektiv trafik till och från bostadsområden.

Som synes avser dessa åtgärder både fordonstrafiken och trafikmiljön. Förbättringar i trafikmiljön av den typ som skisseras i utskottets betänkande för att ge barnen ökat skydd kommer i de flesta fall också att vara till fördel för äldre och handikappade, som är utsatta grupper med begränsade möjligheter att röra sig och att få sina intressen tillgodosedda i den hektiska moderna trafiken. En upplysningskampanj av det slag som antyds i medlemsförslaget riktad till samhällsplanerare, ämbetsmän och beslutsfattare skulle även vara av värde. Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att nordiska kommittén för trafiksäkerhetsforskning har planer att arrangera ett seminarium om möjligheterna för bättring av barnens trafiksäkerhet. Seminariet bör kunna ge värdefullt bakgrundsmaterial och idéer för det fortsatta samarbetet på detta område. Även Nordiska trafiksäkerhetsrådets material bör kunna tjäna detta ändamål. Informationsmaterialet bör tillställas ett stort urval personer med inflytande på samhällsplaneringen och ge dessa bättre förståelse för utbyggnad av trafikmiljön med hänsyn till barnens säkerhet. Upplysningskampanjer bör även riktas till motorförare och påminna dessa om barnens bristande förmåga att uppträda trafiksäkert. Information bör även lämnas föräldrar och andra som har uppsikt över barn, så att de i högre grad blir medvetna om sitt ansvar för barnens trygghet.

Herr president! Jag vill mot bakgrund av vad jag här anfört hemställa att rådet i enlighet med trafikutskottets förslag måtte anta följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att arbeta för bättre trafikmiljö med

inriktning på ökat skydd för barn i trafiken

2. att arbeta för utbyggd information om barn och trafik till berörda myndigheter och samhällsplanerare, bilförare, föräldrar och andra som har tillsyn över barn

3. att arbeta för att det pågående nordiska samarbetet avseende trafikundervisning i skolorna ytterligare utbygges.

Herr president! Jag ber att få yrka bifall till trafikutskottets förslag.

Voigt: Hr. præsident! Når jeg tager ordet til denne sag, er det fordi det fremgår af betænkningen, at der er en mindretalsudtalelse fra min partifælle, og den er ikke begrundet. Jeg har derfor følt trang til at sige, at jeg på dette specielle område er uenig med min partifælle i hans afvisning af forslaget, idet jeg finder, at dette forslag absolut hører til de bedre, der er fremsat her på denne session. Jeg kan meddele den ærede session, at jeg agter at stemme for dette forslag og altså ikke kan acceptere den mindretalsudtalelse, der er fremsat af min partifælle, tidligere medlem af Nordisk Råd, Hr Leif Glensgård.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande trafikutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Aimo Ajo, Kristian Albertsen, Halldór Ásgrímsson, Ilkka-Christian Björklund, Trygve Bratteli, Martin Buvik, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ib Christensen, Erling Dinesen, Bjarne Mørk Eidem, Ulla Ekelund, Olle Eriksson, Rolf Fjeldvær, Gils Guðmundsson, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Paul Jansson, Knut Johansson, Sinikka Karhuvaara, Ingolf Knudsen, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sven Mellqvist, Otto Mørch, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Ove Nordstrandh, Sture Palm, Robert Pedersen, Veikko Pihlajamäki, Jens Risgaard Knudsen,

Petter Savola, Poul Schlüter, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Liv Stubberud, Per Olof Sundman, Pekka Tarjanne, Bernhardt Tastesen, Seppo Tikka, Erkki Tuomioja, Raino Westerholm, Henrik Westertlund, Kåre Willoch, Rolf Wirtén, Mogens Voigt och Folke Woivalin.

Frånvarande var:

John Austrheim, Per Borten, Kjell-Olof Feldt, Gylfi Þ. Gíslason, Finn Gustavsen, Guttorm Hansen, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Allan Hernelius, Kirsten Jacobsen, Olaf Knudson, Tellervo Koivisto, Ib Nørlund, Poul Jacob Olsen, Erlendur Patursson, Aarne Saarinen, Jón Skaftason, Erland Steenberg, V. J. Sukselainen, Mirjam Tuominen och Lars Werner.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 57 röster.

21

D 1977/25/1967/t: Meddelande om rekommendation nr 25/1967 angående gemensam politik beträffande charterflyg

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Leif Glensgård hade i en reservation, fogad till trafikutskottets betänkande, föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Trafikutskottets förslag bifölls.

22

D 1977/16/1970/t: Meddelande om rekommendation nr 16/1970 angående Blå vägens utbyggnad till Europaväg

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Trafikutskottets förslag bifölls.

23

D 1977/34/1970/t: Meddelande om rekommendation nr 34/1970 angående nordisk giltighet för körkort

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Trafikutskottets förslag bifölls.

24

D 1977/23/1973/t: Meddelande om rekommendation nr 23/1973 angående ökad turism i Norden och stöd till NTTK

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Trafikutskottets förslag bifölls.

25

D 1977/12/1974/t: Meddelande om rekommendation nr 12/1974 angående obligatorisk användning av säkerhetsbälte

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Trafikutskottets förslag bifölls.

26

C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet om det nordiska samarbetet (kulturutskottets betänkande)

Kulturutskottet hade föreslagit,

A. att Nordiska rådet med anledning av de avsnitt i ministerrådets berättelse som hänvisats till kulturutskottet antar följande yttrande:

Nordiska rådet anser

1. att anslaget till Nordiska kulturfonden skall skrivas upp betydligt,

2. att det till rådet bör lämnas en samlad redovisning för de medel utöver kulturbudgeten som på nationellt plan anvisas för sådan verksamhet som faller inom ramen för kulturavtalet,

3. att förutsättningar bör skapas att årligen anordna nordiska universitetskurser i historia,

4. att samarbetet beträffande jämförande nordisk samhällsforskning bör byggas ut i enlighet med *rek. nr 15/1975* och

5. att konkreta planer för folkrörelsernas deltagande i det nordiska samarbetet bör framläggas i god tid före utgången av den försöksordning som gäller stöd till samarbete mellan de nordiska folkbildningsorganisationerna (jfr även *Bi-hang* till utskottets betänkande C 1)

samt

B. att rådet lägger dessa avsnitt till handlingarna.

Sundman: (kulturutskottets talesman): Herr president! I många år har man från kulturutskottets sida strävat efter att få en mera allmän kulturdebatt under nordiska rådets sessioner — dels under generaldebatten, dels under behandlingen av kulturavsnittet i C 1. Det har alltid visat sig svårt att få till stånd en sådan mera allmän debatt — helt enkelt därför att andra frågor och andra ämnesområden tagit över. I år arbetar vi under tidsnöd, och jag har därför som kulturutskottets talesman att vara så kortfattad som möjligt.

Som minister Marjatta Väänänen påpekade i generaldebatten kan vi i år inte bara fira rådets 25-årsjubileum utan också det nordiska kulturavtalets 5-årsjubelium. Det var med detta avtal vi fick den gemensamma kulturbudget och det gemensamma kultursekretariatet i Köpenhamn. Vi har alltså en femårig verksamhet att blicka tillbaka på.

I kulturutskottets betänkande över C 1 får *kultursekretariatet* ett mycket positivt omnämnande. Detta vill jag gärna framhålla och ytterligare understryka. När sekretariatet tillskapades sänkades det inte varnande röster. Man var rädd att vi skulle få ett nordiskt organ som blev ett byråkratiskt självändamål och dränkte sig i en flod av papper och inte fick tid och kraft till ett

produktivt arbete. Nu kan vi konstatera att de dystra profetiorna inte slagit in.

Kultursekretariatets blev ett väl och effektivt fungerande organ i det kulturella samarbetets tjänst. Det har blivit ett förträffligt serviceorgan inte bara för ministerråden utan även för rådets kulturutskott.

Jag tror det varit av värde att kultursekretariatet arbetat skilt från ministerrådssekretariatet i Oslo. De funderingar som då och då framförts att koppla ihop de två sekretariaten torde knappast ha några anhängare bland rådets parlamentariker. Det finns ingen anledning att ändra på en väl fungerande organisation.

Vad gäller den nordiska kulturbudgetens storlek har det av naturliga skäl varit ett visst — dock behärskat — missnöje i kulturutskottet. Utskottets ledamöter har önskat en snabbare tillväxt. Det är naturligt. I sin verksamhet kommer utskottet i omedelbar kontakt med alla de krafter i Norden som är djupt engagerade i kulturell samverkan och kulturellt samarbete. Utskottets ledamöter får en nära förstahandskontakt med alla de seriösa och väl motiverade behoven som föreligger.

Den gemensamma budgeten uppgår i år till 54,5 milj. Dkr och den kommer förhoppningsvis att stiga till drygt 60 milj. år 1978. Det kan låta mycket — men det beror på vad man jämför med. Låt mig ta ett enda exempel. För några veckor sedan anvisade den svenska riksdagen på sin kulturbudget medel för Operan och Dramatiska teatern i Stockholm för nästa budgetår. Beloppet uppgick till något över 100 milj. svenska kronor. Alltså, enbart de två kungliga teatern i Sverige får ett statsanslag som är mer än dubbelt så stort som den samlade gemensamma nordiska kulturbudgeten. Mot den bakgrunden framstår den nordiska gemensamma satsningen som mycket blygsam.

Icke desto mindre kan man konstatera att vi nått goda resultat med små medel. Ett gott exempel är *ordningen för stöd till utgivningen av grannlandslitteratur*. Jag tillhörde skeptikerna när stödordningen kom till stånd. Jag trodde att de medel som kunde anvisas för var översatt bok var alltför låga för att det skulle kunna få någon som helst effekt. Dessbättre visade det sig

att jag hade fel. Man kan inte säga att systemet fungerar perfekt. Tvärtom — och det framgår av Ulf Sundqvists fråga till ministerrådet tidigare under sessionen och det svar han fick av minister Egeland. Men det är en försöksordning och den befinner sig i en inledningsfas. Och vad som hittills hänt lovar gott för framtiden.

Bland andra konkreta resultat pekar utskottet i sitt betänkande på *Nordiskt samiskt institut* och det *vulkanologiska institutet i Island*. I det första fallet rör det sig om ett verkligen utpräglat nordiskt projekt. Det samiska institutet sysslar med spörsmål som det över huvud taget inte går att tackla på nationell bas. Den samiska folkgruppen och den samiska kulturen vet icke av några nationella gränser mellan Sverige, Norge och Finland.

Den vulkanologiska forskningen kan framstå som en intern isländsk angelägenhet. Undersökningar kring vulkanutbrott och försök att förutse vulkaniska aktiviteter har ingen omedelbar betydelse för de nordiska grannländerna. Här rör det sig i stället om en gemensam nordisk satsning på en forskning som har vida internationella perspektiv och detta gör sannerligen inte projektet mindre värdefullt.

Besluten att upprätta ett *konstcentrum på Sveaborg* och ett *Nordens hus i Tórshavn* kan nämnas som exempel på betydelsefulla planer som pekar framåt. Vi har prioriterat dessa institutioner högt inom kulturutskottet och utskottets förman, Gylfi Gíslason, har i tidigare sammanhang betonat att utskottet är angeläget om att förverkligandet av planerna icke fördröjs.

Herr president! Jag lovade att fatta mig kort och jag skall hålla det löftet. Innan jag lämnar talarstolen måste jag dock säga några ord om två poster i den gemensamma budgeten.

Jag syftar på *kulturfonden* och *ministerrådets dispositionsmedel*. De medel som finns där är särskilt betydelsefulla därför att de kan nyttjas för nya initiativ och mera hastigt uppdykande projekt. Utskottet har gång på gång betonat särskilt kulturfondens betydelse. Redan 1973 föreslogs att anvisade medel skulle höjas till 8 milj. kr. Först kommande år, 1978, synes vi kunna nå till detta etappmål. I år uppgår anslaget till 6,5 milj.

kr. Detta skall jämföras med den omständigheten att redan 1975, för två år sedan, uppgick de ansökningar som fondens styrelse betraktade som högst prioriterade till 15 milj. kr — alltså en totalsumma som var 2 1/2 gång större än disponibla medel. Detta har givetvis medfört att det övervägande flertalet av mycket seriösa ansökningar har fått avvisas. Och detta i sin tur har medfört att ansökningarna till fonden numera visar en tendens att minska. Man har resignerat, många finner att det är meningslöst att komma in med framställningar — de blir ju i alla fall bara avslagna. Kulturutskottet betraktar en sådan utveckling som djupt olycklig. En fortsatt, framtida höjning av kulturfonden och dispositionsmedlen ges mycket hög prioritet av kulturutskottet.

Kulturutskottet finner det synnerligen värdefullt att *språkfrågan* nu äntligen kommer att medföra gemensamma nordiska åtgärder. Detta kommer att beröras av stortingspresident Guttorm Hansen litet senare.

Herr president! Jag föreslår

dels att rådet antar det yttrande som kulturutskottet föreslagit och

dels att rådet lägger till handlingarna de avsnitt av Nordiska ministerrådets berättelse som hänvisats till kulturutskottet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande kulturutskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För kulturutskottets förslag till yttrande röstade:

Erik Adamsson, Aimo Ajo, Kristian Albertsen, Halldór Ásgrímsson, Per Borten, Trygve Bratteli, Martin Buvik, Eric Carlsson, Erling Dinesen, Bjarne Mørk Eidem, Ulla Ekelund, Olle Eriksson, Kjell-Olof Feldt, Rolf Fjeldvær, Gylfi Þ. Gíslason, Gils Guðmundsson, Guttorm Hansen, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Paul Jansson, Sinikka Karhuvaara, Ingolf Knudsen, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sven Melfqvist, Jan-Ivan Nilsson, Ove Nordstrandh, Sture Palm, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Veikko Pihlajamäki, Jens Ris-

gaard Knudsen, Aarne Saarinen, Petter Savola, Poul Schlüter, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Pekka Tarjanne, Erkki Tuomioja, Raino Westerholm, Henrik Westerlund och Rolf Wirtén.

Ib Christensen *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

John Austrheim, Ilkka-Christian Björklund, Christian Christensen, Finn Gustavsen, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Allan Hernelius, Kirsten Jacobsen, Knut Johansson, Olaf Knudson, Tellervo Koivisto, Otto Mørch, Arne Nilsen, Ib Nør-lund, Poul Jacob Olsen, Jón Skaftason, Erland Steenberg, Bernhardt Tastesen, Seppo Tikka, Mirjam Tuominen, Lars Werner, Kåre Willoch, Mogens Voigt och Folke Woivalin.

Yttrandet hade sålunda godkänts med 53 röster, 1 medlem avstod från att rösta.

Kulturutskottets förslag, punkt B, bifölls.

27

C 16/k: Berättelse från Nordiska kulturfonden 1975

Utskottet för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning hade föreslagit,

1. att Nordiska rådet godkänner Nordiska kulturfondens räkenskaper för år 1975 och beviljar fondens styrelse ansvarsfrihet för år 1975, samt
2. att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

Förhandlingarna avbröts kl. 16.10.

Protokoll

7:e mötet

Söndagen den 3 april 1977 kl. 11.30

President: V. J. Sukselainen

Dagordning:

1. D 1977/20/1971/k: Meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Sverige och Finland

D 1977/15/1973/k: Meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete

2. A 481/k: Medlemsförslag om förbättrad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet

D 1977/6/1976/k: Meddelande om rekommendation nr 6/1976 angående åtgärder rörande nordiskt språksamarbete

3. A 471/k: Medlemsförslag om gemensam nordisk insats för att öka undervisningsutbudet i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter

4. A 465/k: Medlemsförslag om utförelse av antikviteter från de nordiska länderna

5. A 468/k: Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt forskningscentrum för lantbrukskooperation

6. A 469/k: Medlemsförslag om samnordisk insats för främjande av cirkuskonsten

7. A 485/k: Medlemsförslag om en undersökning av kulturindustrins påverkan i de nordiska länderna

8. A 486/k: Medlemsförslag om utvecklande av de nordiska ländernas fonogramarkiv

9. A 487/k: Medlemsförslag om firandet

av Nordens dag vid fastställd tidpunkt årligen i hela Norden

10. A 491/k: Medlemsförslag om åtgärder för ökad spridning av nordisk film inom Norden

11. D 1977/17/1973/k: Meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor

12. D 1977/18/1973/k: Meddelande om rekommendation nr 18/1973 angående högre skoglig utbildning

13. D 1977/17/1974/k: Meddelande om rekommendation nr 17/1974 angående freds- och konfliktforskning

14. D 1977/18/1974/k: Meddelande om rekommendation nr 18/1974 angående informationen om Norden och kurser i nordiska språk i Finland m. m.

15. D 1977/13/1975/k: Meddelande om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia

16. D 1977/15/1975/k: Meddelande om rekommendation nr 15/1975 angående utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning

17. D 1977/17/1975/k: Meddelande om rekommendation nr 17/1975 angående utvidgat samarbete mellan de nordiska journalisthögskolorna

18. D 1977/17/1969/k: Meddelande om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikerapins område

D 1977/18/1969/k: Meddelande om rekommendation nr 18/1969 angående nordiskt musiksamarbete

19. D 1977/25/1969/k: Meddelande om rekommendation nr 25/1969 angående stereofoniska radioutsändningar

20. D 1977/9/1971/k: Meddelande om rekommendation nr 9/1971 angående samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik

21. D 1977/10/1971/k: Meddelande om rekommendation nr 10/1971 angående samnordisk utbildning av konservatorer

22. D 1977/24/1971/k: Meddelande om rekommendation nr 24/1971 angående ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område

23. D 1977/21/1973/k: Meddelande om rekommendation nr 21/1973 angående centrum för konstförmedling

24. D 1977/26/1972/k: Meddelande om rekommendation nr 26/1972 angående nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap

25. D 1977/15/1976/k: Meddelande om rekommendation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet

26. A 499/c: Medlemsförslag om nordiskt finansieringsstöd till färöisk ekonomi

27. Bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer

28. Fastställande av tidpunkt och plats för nästa ordinarie session

29. Sessionen avslutas

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Astrid Kristensson återtagit sin plats i rådet och att Olle Eriksson lämnat sessionen samt att Rolf Sellgren lämnat sessionen och ersatts av Gunnar Richardson.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Meddelanden

Det meddelades, att finansminister Mattías Á. Mathiesen och minister for offentlige arbejder Kjeld Olesen intagit sina platser i rådet.

1

D 1977/20/1971/k: Meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Sverige och Finland och D 1977/15/1973/k: Meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålen till nästa ordinarie session.

Sundman (kulturutskottets talesman): Herr president! Nordiska rådet antog sin första rekommendation angående nordiskt TV-samarbete för 22 år sedan, alltså 1955. Sedan dess har rådet antagit åtminstone 13 rekommendationer inom detta område. Den senaste är av år 1973.

Det finns förvisso ingen annan kulturpolitisk fråga som diskuterats så länge och så ingående inom Nordiska rådet och andra nordiska organ. Flera omfattande utredningar har genomförts, liksom ett antal konferenser. Frågan har diskuterats ingående i pressen.

Helt nya perspektiv har öppnats i och med att det står klart att satellittekniken utvecklats snabbare än man kunde räkna med för bara ett fåtal år sedan. Dessa nya perspektiv har utlöst en yrvaken och förvirrad debatt. Vissa inslag i denna debatt präglas av okunnighet, rädsla och en skrämmande förmyndarmentalitet. Den finländska riksdagsledamoten fru Tuominen ägnade hela sitt inlägg i generaldebatten åt dessa nya perspektiv och utvecklingsmöjligheter. Inlägget är värt ett studium. Så talar den som inte begriper vad saken handlar om och som tycks vara övertygad motståndare till fritt flöde av informationer över gränserna och ett fritt kulturliv.

Herr president! Det finns inte skäl att här och i dag ta upp en stor debatt kring

ett framtida nordiskt TV-samarbete. Och detta trots att allmänhet och press visat stort intresse. Den av ministerrådet tillsatta satellitkommittén har lagt fram en lägesrapport, men den innehåller egentligen bara en redovisning av vissa grundläggande tekniska och ekonomiska förutsättningar samt en kartläggning av de olika problem som är förknippade med en distribution av TV-program via en gemensam nordisk TV-satellit. Kommitténs slutrapport kommer i juni månad. Först då har vi allmän tillgång till underlag för en mera slutlig debatt kring frågeställningarna med alla deras komplikationer.

I de tidigare, mångåriga diskussionerna kring en spridning av TV-programmen över de nordiska gränserna uppehöll man sig utslutande vid tekniska, ekonomiska, upphovsrättsliga och ansvarsrättsliga problem. Rådets kulturutskott påpekade dock på ett tidigt stadium att ett vidgat samarbete också måste beaktas med hänsyn till programpolitiska och kulturpolitiska konsekvenser. Detta framhölls ej utan skärpa av utskottet bl. a. i dess betänkande till 1975 års session. Utskottet beklagar att ministerrådet inte uppmärksammat dessa frågor förrän i de direktiv som tillställdes satellitkommittén i slutet av år 1975.

Kulturutskottet beslöt i juni förra året att arrangera en höring — som det heter i nordiska sammanhang — eller en konferens som enbart skulle syssla med just program- och kulturpolitiska synpunkter. Den var ursprungligen planerad till förhösten 1976 men måste då uppskjutas på grund av valet i Sverige och Finland. Höringen har därefter uppskjutits ytterligare i avvaktan på slutrapporten från satellitkommittén. Den är nu bestämd att äga rum i Saltsjöbaden utanför Stockholm i mitten av maj månad.

Jag vill betona att utskottet vid den sammankomsten enbart kommer att diskutera just kulturpolitiska och programpolitiska frågor. För den delen avser utskottet inbjuda ett antal personer från de nordiska länderna som man vet har synpunkter och idéer i dessa angelägenheter. Det kommer att bli en fri och informell debatt. Inga beslut kommer att fattas. Avsikten med konferensen är att ge utskottets ledamöter bättre underlag,

flera idéer och flera synpunkter inför utskottets slutliga handläggning av TV-samarbetsfrågan. Utskottets ledamöter och de inbjudna debattörerna kommer att vid konferensen — enligt löfte — ha tillgång till satellitkommitténs slutrapport i korrektur.

Utskottet förutsätter att det i god tid i höst kommer att få tillfälle att ingående diskutera ministerrådets ställningstagande. Det kommer enligt löften att äga rum i juni månad. Detta är en grundläggande förutsättning för en konstruktiv och fruktbar debatt kring det nordiska TV-samarbetet vid nästa års session.

Jag vill här tillfoga en mera personlig kommentar — jag vet dock att min uppfattning delas av flera av utskottets ledamöter. Satellittekniken innebär mycket stora framsteg inom telekommunikationen. Den innebär en enklare och bättre spridning av bild och ljud än den länkburna distribution som nu är den konventionella. Satelliterna — det rör sig om minst två — kan användas också för många andra ändamål. Härav följer att frågan inte är *om* vi skall få nordiska satelliter som möjliggör TV-program — frågan är *när* vi skall få dessa satelliter.

Det är därför det är angeläget att vi vidtar mått och steg för att vi skall få bästa möjliga utbyte av detta nya tekniska framsteg.

Herr president! Som kulturutskottets talesman får jag föreslå att rådet lägger de två meddelandena om nordiskt TV-samarbete till handlingarna i väntan på nya meddelanden i ärendet till nästa session.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Kjell-Olof Feldt och Knut Johansson lämnat sessionen och ersatts av Essen Lindahl och Tyra Johansson.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Westerlund: Herr president! Den tekniska utredningen som verkställts på Nordiska ministerrådets försorg visar att tekniken öppnar möjlighet för ett synnerligen omfattande utbyte av TV-program de nordiska länderna emellan. Då de nordiska länderna dessutom blev väl tillgodosedda

vid den frekvensfördelning, som ägde rum vid konferensen i vintras, är det tekniskt möjligt att tillgodose praktiskt taget vilka som helst önskemål i fråga om programutbytet omfattning. I en sådan situation är det kanske skäl att ta sig i akt för att låta tekniken i alltför hög grad dirigera utvecklingen. Det är mindre angeläget att de tekniska möjligheterna utnyttjas till det yttersta, än att se till att man på bästa sätt uppnår de kulturpolitiska målsättningar, som ligger bakom önskemålen om ett vidgat nordiskt TV-samarbete. I den tidigare utredningen "TV över gränserna" gavs i både Sverige och Finland en hög prioritet åt önskemålen att tillgodose respektive språkliga minoriteters, finlandssvenskarnas och sverigefinländarnas, önskemål om TV-program på sitt eget modersmål. Satellit-tekniken gör det möjligt att fullt ut tillgodose detta önskemål, som fortfarande bör ges en mycket hög prioritering.

Då det för övrigt gäller att välja mellan de två huvudalternativen, en total direktspredning av alla program över hela Norden eller ett samnordiskt redigerat program som sändes med en tidsförskjutning, så ter sig det förstnämnda alternativet väl i första hand som det mest lockande. Men man bör icke blunda för att det innebär vissa aspekter som stämmer en till tveksamhet om huruvida det vore den lyckligaste lösningen. Man bör för det första beakta att ungefär hälften av det nordiska programutbytet utgöres av utom Norden producerade programslag, varav en stor del är lättgods av tivelaktigt värde. Man kan inte bortse från risken att det mångfalt ökade programutbudet i praktiken kunde leda till att en väsentlig del av lyssnarna framför allt skulle ledas till att välja underhållande utländska serier och liknande, vilka ständigt skulle stå till buds i någon av de nordiska kanalerna. De egenproducerade programmen och särskilt de av dessa som har en större tyngd skulle riskera att bli bortvalda och programutbytet skulle därmed förfela den eftersträlvade effekten att stärka kontakten mellan våra nordiska länder och kännedom om grannländernas kultur, som ju bör vara någonting av det primära i sammanhanget.

Till totalalternativet knyter sig också ett

annat problem. En förutsättning för att t. ex. finska program skall attrahera tittare i Danmark eller Norge är, att de skall för-ses med text, talad eller skriven sådan, på ett språk som förstås i dessa länder. Ett otextat danskt eller norskt program kan inte heller väntas utöva någon större lockelse på den absolut största delen av den finländska TV-publiken. Tekniskt är det möjligt att vid en totalspredning över Norden lösa textningsproblemet förutom när det gäller sådana aktuella program, där tidsfaktorn omöjliggör textning. Men en sådan textning skulle innebära en utomordentligt stor ökning av de löpande kostnaderna för programutbytet och man kan betvivla att denna kostnadsökning skulle motsvara vinsten med att alla program blir tillgängliga över hela Norden. Ett redigerat programutbud skulle göra en mycket avsevärd del av de nationella programmen tillgängliga för publiken i övriga länder och i detta fall skulle textningsproblemen reduceras mycket väsentligt.

Sett ur finländsk synpunkt förefaller det alltså önskvärt att man under den fortsatta utredningen lägger särskild vikt vid alternativet tidsförskjutet redigerat program, då det gäller programutbyte inom Norden som helhet. Därtill kommer vårt speciella önskemål om totalutbyte av programmen mellan Finland och Sverige. I fråga om de sistnämnda som primärt skulle tjäna de språkliga minoriteterna är textningsproblemet inte särskilt aktuellt. Då det finns skäl att anta, att man även i Danmark, Norge och Sverige är intresserad av ett ömsesidigt utbyte av program utan textning, blir konsekvensen måhända, att den optimala lösningen ligger i en totalspredning utan textning kombinerad med tidsförskjutet redigerat och textat samnordiskt program.

Björklund: Herr president! Vännen P. O. Sundman anklagade här min gruppkamrat Tuominen för en snäv syn på TV-satellit-problematiken och för förmyndarmentalitet. Jag tror att det inte är så illa att vi lyssnar till de få kritiska röster, som har hörts under behandlingen av denna TV-satellitfråga. Vi har väl mera fått höra entusiastiska uttalanden och jag tror att vissa

överentusiastiska uttalanden till trots är det skäl att hålla huvudet kallt när man går in för att bedöma behovet av en nordisk TV-satellit.

Vi måste fråga oss: Vad är det för intressen som ligger bakom detta projekt? Stockholmstidningen Aftonbladet har i en artikelrubrik för några dagar sedan gett svaret: Det är inte fråga om nordism utan om pengar och makt. Och vad man än anser så måste man ju konstatera, att det tycks vara framför allt de företag som skulle skörda jättelika vinster på försäljning av antenner och annan utrustning som är det kanske mest entusiastiska förespråkarna för Nordsat. De nationella radiobolagen tycks däremot vara mera benägna att se utvecklandet av det nuvarande programutbytet som mera önskvärt och ändamålsenligt. Vi blir ställda inför frågan: Skall vi låta privata profitintressen styra den fortsatta utvecklingen i mediapolitiken i våra länder.

Och visst är frågan om vi skall avstå från den nationella parlamentariska kontrollen av vår radio- och TV-verksamhet också väsentlig. Inte skulle jag kalla detta för förmyndarmentalitet. Jag anser att man inte på detta schablonartade sätt skall undvika frågan om, ja rädslan inför ett sådant framtidsperspektiv, att den nationella programproduktionen, den verkligt nordiska programproduktionen, hotar drunkna i ett överutbud av det som Henrik Westerlund här kallade för lättgods av tivelaktigt värde, t. ex. amerikansk serieproduktion.

Och de säkerhetspolitiska realiteterna då? En hopkoppling av paktbundna och neutrala staters mest inflytelserika informationssystem är lindrigt sagt ett våghalsigt projekt. När allt kommer omkring så synes det i dagens läge att finnas fler faktorer som talar mot den nordiska TV-satelliten än för den. Kulturutskottet har minsann all anledning att fördjupa sig i alla aspekter av denna problematik.

Guttorm Hansen: Det var riksdagsmann Björklunds innlegg som fikk meg til å ta ordet til noen korte merknader.

Jeg tror for min del at vi kommer til å havne i en bakgate dersom vi gir oss til å dröfte spørsmålet om NORDSAT ut fra

hvilke krefter som står bak et slikt prosjekt, og hevder at det er spesielle kapitalkrefter som står bak. Jeg vil si at en hvilken som helst spredningsteknikk av TV over grensene vil komme til å kreve pengeutlegg for den enkelte forbruker. Det er ikke noe som er spesielt ved satellittoverføring. Det er kanskje noe dyrere, men prinsipielt er det ikke noen forskjell. Men jeg tror også vi skal være klar over og ikke glemme forhistorien til denne saken. Det er ikke kapitalkrefter som har tatt opp spørsmålet om TV over grensene. Det er i særlig grad gjennom Nordisk Råd og ikke minst gjennom Nordisk Råds kulturutvalg at denne saken er reist og presset på gjennom lang tid.

En ny teknologi har nå gitt andre muligheter. Jeg tror vi havner i en bakgate også om vi nå diskuterer om vi skal ha denne nye teknologi eller om vi ikke skal ha det. Jeg tror nemlig ikke at det vil være problemstillingen. Problemstillingen vil være: Hvordan vil vi bruke denne nye teknologi, og hvem skal bruke den?

Da vi i Norge diskuterte spørsmålet om innføring av fargefjernsyn, lærte jeg en ting, og det er dette at vi ikke alltid skal tro at vi selv kan prioritere så sterkt. Det som skjedde for Norges vedkommende når det gjaldt fargefjernsyn, var at Sverige bestemte seg for å innføre fargefjernsyn, og i realiteten hadde Sverige da bestemt at Norge skulle ha. Det er nemlig slik at vi er ikke alene, vi er slett ikke alene i rommet. Hvis russerne, amerikanerne, tyskerne eller hvem det kan være, bestemmer seg for å begynne med sendinger på det nordiske dekningsområde via TV-satellit for vi bestemmer oss for å sende opp NORDSAT, er det vi som har tapt, og det er nordismen som har tapt. Men jeg er enig i en ting av det herr Björklund her sa: Alle aspekter ved denne saken må dröftes og må dröftes nøye. Og jeg tror at vi skal oppleve at de programpolitiske aspektene vil være de største og de viktigste og de som vil bety at TV-satelliten enten blir et mareritt for Norden eller at den blir en löftestang for Norden.

Sundman: Herr president! Herr Björklund nämnde något om att det finns mer

som talar emot en nordisk satellit än som talar för den.

Här vill jag gärna göra ett påpekande: det är fråga om en ny teknik. Hittills har vi förmedlat våra nationella program genom länkburen distribution, alltså med radiomaster. Nu öppnas en ny möjlighet, nämligen att använda en direktsändande satellit. Detta innebär ett klart framsteg. Vi får bättre bild och bättre ljud, och vi får en i det långa loppet mycket billigare metod att distribuera TV-program. Det innebär att de nationella radioföretagen inom en nära framtid med all sannolikhet kommer att finna att det är bäst och billigast att använda sig av satellitburen sändning av program. Helt utan att tänka på nordiska intressen kommer vi alltså sannolikt att samarbeta och gemensamt skicka upp en satellit för nationellt bruk. Vad händer då?

Den tekniska situationen är sådan att det blir betydande spill-over-effekter. Den beskrivning som nu lämnas i den tekniska mellanrapporten är inte helt korrekt. Den dag en satellit finns på plats och sänder nationella program — inte nordiska program — blir spill-overeffekten så stor att varje svensk från Skåne och upp till Dalarna kan se dansk, norsk och finländsk TV bara genom att trycka på en knapp. Alla i södra Norge kommer att kunna se danska program. Finländska program kommer att kunna ses i hela norra och mellersta Sverige samt i Norge från Trøndelagen och norrut. En stor del av Finland kommer att kunna se de svenska och norska programmen.

Även om vi skickar upp en satellit *enbart* för att täcka våra nationella kanaler kommer vi alltså att ha totalspridning till huvudparten av invånarna i Norden, och då är det självklart att vi lägger till ett fåtal miljoner för att även de som bor i utkantsområdena skall få samma förmåner som de som bor i de centrala delarna. Och då är totalspridningen här.

Jag vill betona att det är viktigt att vi diskuterar de ofrånkomliga programpolitiska konsekvenserna av detta förhållande. Det är meningslöst att blanda in teorier om profit- och kapitalintressen, för det är inte detta det handlar om. Det handlar om nordisk kulturpolitik, och den måste vi diskutera antingen vi etablerar ett direkt nordiskt

TV-samarbete eller enbart sänder upp en satellit för nationella sändningar.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls kulturutskottets förslag.*

2

A 481/k: Medlemsförslag om förbättrad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet och D 1977/6/1976/k: Meddelande om rekommendation nr 6/1976 angående åtgärder rörande nordiskt språksamarbete

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Kulturutskottet hade föreslagit,

A. att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att snarast framlägga ett samlat handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet.

B. att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Guttorm Hansen (kulturutskottets talesman): Herr president! Det nordiske samarbeid er virkeliggjort på en rekke områder i disse 25 år som vi nå feirer. Mye av det som for var utopi, er i dag en del av vår nordiske hverdag. Det gjelder i særlig grad områder som økonomi, sosialpolitikk, arbeidsmarked, bevegelsesfrihet over grensene osv.

Men på ett område er det fare på ferde for at vi virkelig er i ferd med å gli lenger fra hverandre. Det gjelder det nordiske språkfelleskapet. Her tror jeg avstanden øker år for år. Det er mindre språkfelleskapsfølelse i Norden i dag enn tidligere. TV-programmene f. eks. tekstes i de land der de ikke er produsert. Svenske og danske bøker selges bare meget lite i originalutgaver i et land som Norge. Avisene hjelper oss meget lite når det gjelder nordisk språkfel-

lesskap. De velger heller engelsk terminologi for å beskrive nåtidige fenomener og teknologier enn de søker å finne nordiske ord. Og etter hvert bruker vi også selv mer og mer engelske ord og uttrykk om vi får kommunikasjonsproblemer med våre nordiske venner.

Jeg tror vi er i en situasjon som er meget alvorlig. Det økonomiske samarbeid vil sikkert kunne utvikle seg meget tilfredsstillende selv om engelsk ble vårt felles språk i Norden. Men på ett område ville alt ikke bare stoppe opp, men bety direkte tilbakegang om vi mistet vårt språkfelleskap, og det er det vi kaller den nordiske felleskulturen. Her er språkforståelsen helt livsviktig. Det at vi forstår hverandre, det at vi kan tale til hverandre på eget morsmål, er en helt avgjørende faktor — og har vært det — for den nordiske felleskulturen, den som angår alle, og som alle kan ta del i. Her kan vi i hverdagens kulturarbeid ennå møte hverandre.

Tiden er inne til å møte en negativ utvikling i språkforståelsen som mange av oss opplever som et tilbakeslag for det nordiske samarbeid. Men ennå kan vi — når interessen er til stede — møtes og forstå hverandre. I vinter har vi i Danmark, Sverige og Norge sterkt opplevd denne felleskultur gjennom Sten Bromans kontrapunktprogrammer. Her forstod plutselig alle hverandre — ja, nordmenn forstod til og med "skånska". Slike programmer er mer verd enn mange av de politiske beslutningene, fordi de treffer oss alle hjemme på en spesiell måte. Jeg tror vi bør få mer av dette i våre massemedier.

Det medlemsforslag av Gunnar Helén som står på dagordningen i dag, er i og for seg ikke et nytt initiativ. Allerede i 1973 tok kulturutvalget opp denne sak i et medlemsforslag om en fellesnordisk språknemnd, og på den 24. sesjonen vedtok Rådet en rekommandasjon om en snarlig utredning om en nordisk språknemnd. Det er Rek. nr. 6/1976.

Siden denne rekommandasjon ble vedtatt, er saken utredet av Ministerrådet. Den foreligger i den nordiske utredningsserie som A 1977: 1. Utredningen viser klart betydningen av et slikt felles organ på språkområdet og konkluderer med å foreslå at det

oprettes en sekretariatsordning for det felles språkvern, for språkdyrking og for styrking av det språklige fellesskap.

Utredningen er behandlet av kulturutvalget, og utvalget uttrykker sin tilfredsstillende over utredningen, og gir uttrykk for at det felles språksekretariatet bør opprettes i 1978.

Under det felles møte som ble avholdt i København mellom kulturutvalget og ministrene om kulturbudsjettet nå i vinter, kunne vi med tilfredshet konstatere at det er foreslått oppført bevilgning til å opprette språksekretariatet i 1978. Dermed kan vi også konstatere at det er tatt et nytt betydningsfullt steg for å øke språkforståelsen i Norden.

Når det gjelder medlemsforslaget fra herr Helén, har kulturutvalget pekt på at det bør være en stor og viktig oppgave nå å søkte å skape et handlingsprogram for en økt språkforståelse i Norden. Kulturutvalget mener at arbeidet med et slikt samordnet program bør være en naturlig arbeidsoppgave for det nye språksekretariatet og rekommanderer at Ministerrådet snarest legger fram et slikt samordnet handlingsprogram som medlemsforslaget tar sikte på.

Jeg tillater meg også å ta opp Rek. nr. 6/1976/k og Meddelande om rekommandasjon nr. 6/1976.

Sinikka Karhuvaara: Herr president! Då man talar om hinder för det nordiska samarbetet, törnar man oftast på språksvårigheter. Därför anser jag, att en av Nordiska rådets viktigaste uppgifter vore en förbättrad nordisk språkförståelse.

Skolväsendet i Finland undergår som bäst avgörande förändringar. Då huvudstadsregionen den 1 augusti i år övergår till grundskolesystemet, omfattar detta nya system hela landet. Följande stora etapp är omorganisering av skolningen på mellanstadiet, dvs. av undervisningen i gymnasier och i yrkesskolor. Reformen är förknippad med problem, av vilka många ännu väntar på att bli lösta. De övriga nordiska länderna lär säkert ha brottats med problem av samma typ.

I Finlands skolväsen finns det emellertid en fråga, som man kanske inte i de andra

nordiska länderna upplever som lika svår-
löst som hos oss i Finland. Jag avser regle-
ringen av språkundervisningen i våra skolor.

Vilket är då problemet vid arrangerandet
av språkundervisningen i landet? Enligt min
åsiikt beaktar man inte tillräckligt klart i
vårt land, att vår situation är en annan än
månget annat lands: vi har två inhemska
språk, finska och svenska. Intetdera av dem
hör till de s. k. stora språken. För den skull
undervisas i våra skolor utöver i dessa språk
i bl. a. engelska, tyska, ryska, franska. Våra
skolors språkprogram är onekligen tungt. Vi
bör dock inse vår exceptionella situation
och på basen av den söka en lösning. Enligt
min åsiikt har man de senaste tiderna försökt
lösa frågan på ett oriktigt sätt. Just vid
denna omständighet vill jag i detta nordiska
sammanhang fästa uppmärksamhet.

Våra skolmyndigheters åtgärder de senas-
te tiderna har alldeles tydligt gett uttryck
för ogin inställning till undervisningen i
svenska i de finskspråkiga skolorna. Vill
man alltså på detta sätt lätta på språkpro-
grammet? Timtalet i svenska i våra skolor
har de senaste åren flera gånger minskats.

Ännu för några år sedan, då svenska läs-
tes i de flesta läroverken i landet som första
främmande språk, lästes det ända från förs-
ta klassen i mellanskolan i sammanlagt 15
veckotimmar. Sedan omändrades svenskan
plötsligt till det andra främmande språket i
läroverken. Undervisningen började först i
andra klassen, och det totala timantalet re-
ducerades givetvis. Vid övergången till
grundskolan befanns det åter lämpligt att
ta bort ett år från studietiden och att in-
leda undervisningen i svenska först på 7:e
klassen. I början hade eleverna i grundsko-
lan visserligen möjlighet att välja den s. k.
längre kursen, där timantalet var större,
men inskränkningen programmet våren 1975
förändrade läget i en hast: timantalet i den
längre kursen reducerades till tre vecko-
timmar i tre år. Inom några år har man så-
ledes kommit ned från 15 timmar till 9.
Nästan hälften har således utmönstrats. Det
värsta är, att inskränkningarna inte i något
skede har motiverats.

Under samma tid har man vid Turun
yliopisto, alltså det finskspråkiga universi-
tetet i Åbo, gjort undersökningar, som ove-
dersägligen utvisar, att man i arbetslivet i

vårt land efter finskan mest behöver svens-
ka språket. Olika serviceyrken väntas de
närmaste åren alldeles speciellt öka i Fin-
land och behovet av svenskan bli allt större
i dem. För att inte tala om, vilken betydelse
kunskap i svenska har för vården av våra
traditionellt goda nordiska relationer.

I den allmänna inställningen till svenska
språket kan ingenting negativt iaktas i vårt
land. Erforderligheten av svenska medges
såväl på officiellt håll som bland enskilda
medborgare. Desto underligare förefaller
våra skolmyndigheters åtgärder. Är det inte
på allt sätt förenligt med ett litet lands in-
tressen, att språkprogrammet i dess skolor
motsvarar landets verkliga behov? Utgående
häriifrån borde språkundervisningen anord-
nas. I skolorna sker valet av språk ofta
slumpmässigt, enligt modets krav. Eleverna
och deras föräldrar känner inte tillräckligt
väl till, vilket språk som det i ett vart fall
vore fördelaktigast att välja.

Statsrådet i Finland har senaste december
månad tillsatt en skolkommitté, som har till
uppgift att för det första utreda, i vilken
omfattning man inom undervisnings- och
skolväsendet i Finland studerar det andra in-
hemska språket och främmande språk. För
det andra skall kommittén framställa för-
slag om ett mångsidigt undervisningspro-
gram som bygger på landets kulturpolitik
och behovet av språkkunskap för det andra
inhemska språket och främmande språk i
landets skolsystem samt i den övriga under-
visningsverksamheten.

Herr president! Även om det i denna
kommitté beklagligtvis och egendomligt nog
inte finns någon representation för lärarna
i svenska språket, är det för vårt land av
vikt, att anordnandet av undervisningen i
svenska i vårt skolväsen får rätta propor-
tioner.

Mirjam Tuominen: Herra Presidentti!
Jäsenehdotuksessa kiinnitetään huomiota
erittäin tärkeään kysymykseen erityisesti
meidän suomalaisten kannalta. Tasaver-
taista työskentelyä Pohjoismaiden neuvos-
tossa on pitkään haitannut se, että on
ilman muuta oletettu, että suomalaisten
täytyy osata vähintään ruotsia. Simultaani-
tulkkauksen järjestäminen täysistuntoon on
tässä suhteessa tuonut kiitettävällä tavalla

korjauksen Pohjoismaiden neuvoston työhön. Vastaavasti on huolehdittava riittävästä tulkkauksesta myöskin valiokuntatasolla suomalaisten oikeuksien turvaamiseksi.

Yhdyn tässä Guttorm Hansenin esittämään mielipiteeseen siitä, että kieliyhteistyössä, joka on hyvin laaja kysymys, ei ole tapahtunut toivottavaa kehitystä. Se on tietysti meille Suomen kohdalla erittäin kipeä ongelma ajatellen erityisesti Ruotsissa asuvaa lähes 300 000:een nousevaa suomalaista siirtolaisjoukkoa.

Ei voi myöskään välttää näin suomalaisena sitä vaikutelmaa, että liian usein asetetaan kysymys siten, että suomalaisten on opittava ruotsia. Ruotsin kielen oppiminen on tietenkin hyvä asia, mutta ei aina ajatella, että kysymyksen asettaminen näin yksipuolisesti loukkaa suomen kielen tasavertaisia oikeuksia. Tasavertaisuuteen pohjoismaisessa yhteistyössä päästään vasta sitten, kun suomalaisilla on kaikissa pohjoismaisissa yhteyksissä mahdollisuus ilmaista vapaasti itsensä omalla äidinkielellään. Tämä puuttuva mahdollisuus asettaa suomenkielisen väestön jatkuvasti syrjittyyn asemaan ja aiheuttaa vaikeita sosiaalisia, psykologisia ja taloudellisia ongelmia.

On tietenkin annettava tunnustus niille toimille, joita Ruotsissa on suoritettu esim. opetuksen antamiseksi äidinkielellä suomalaislapsille ja joillakin aloilla suomenkielisen tulkkauksen järjestämiseksi. Kokonaisuudessaan ongelmaa ei suinkaan ole ratkaistu eikä ratkaisua ole näköpiirissä, vaan tilanne johtaa toisen polven suomalaisten siirtolaisten assimilointiin, niin että he täysin unohtavat äidinkielensä taikka sitten muuttavat takaisin Suomeen. Tietenkin ongelman ratkaisu on käytännössä tavattoman laaja ja vaikea kysymys ja siihen on käytännön toimenpitein nykyistä paljon laajemmin pyrittävä saamaan aikaan parannusta. Miten laajasta alasta on kysymys, siitä vain eräs esimerkki, jonka äsken kuulin.

Ylitorniossa on yhteispohjoismainen ammattikoulu kalottialueen nuorille. Opiskelijoista on suurin osa suomalaisia, noin 70 suomalaisnuorta, norjalaisia noin 40, ruotsalaisia noin 50. Opetuksessa käytetään kyllä tulkkausta, mutta muussa koulun toimin-

nassa suomalaisten kielivaikeudet ovat lisääntyneet. Koulussa ei ole yhtään suomenkielistä henkilökuntaa, ei terveyskeskuksessa, ei ravintolassa, ei oppilaskunnan kokouksissa. Aikaisemmin suomalaiset saattoivat osallistua oppilaskunnan kokouksiin, koska siis oli käytettävissä tulkkausta. Nyt he, vaikka he ovat oppilaskunnan suurin ryhmä, ovat täysin pois suljettuja sieltä kielen takia. Tämä on vain eräs pieni esimerkki vaikeuksista, joita juuri kielikysymys aiheuttaa ja joista voisi puhua hyvinkin laajalti.

Näiden vaikeuksien ratkaisemiseksi, suomenkielisten saattamiseksi nykyistä tasavertaisempaan asemaan täytyisi todellakin ryhtyä paljon laajempiin ja tehokkaampiin toimenpiteisiin. Siksi jäsenehdotusta ja valiokunnan ehdotusta on kannatettava.

Mirjam Tuominens anförande i svensk översättning: Herr president! I medlemsförslaget fästes uppmärksamhet vid en ytterst viktig fråga, särskilt ur finnarnas synvinkel. En jämbördig verksamhet i Nordiska rådet har redan länge försvårats av att man utan vidare har utgått från, att finnarna måste kunna åtminstone svenska. Anordnandet av simultantolkning vid plena har på ett berömvärd sätt medfört ändring i detta avseende i Nordiska rådets arbete. För tryggnad av finnarnas rätt bör man också dra försorg om tillräcklig tolkning på utskottsnivå.

Jag omfattar här Guttorm Hansens åsikt, att det inte har skett en önskvärd utveckling i språksamarbetet, som är en mycket omfattande fråga. För Finlands vidkommande är det givetvis ett mycket svårt problem, särskilt med tanke på de i Sverige bosatta, till nära 300 000 uppgående finska emigranterna.

Man kan inte som finne undgå intrycket, att frågeställningen alltför ofta blir den, att finnarna bör lära sig svenska. Visst är det bra att lära sig detta språk, men alltid beaktar man inte, att en så här ensidig frågeställning kränker finska språkets jämbördiga rättigheter. Jämställighet i det nordiska samarbetet när man först sedan finnarna i alla nordiska sammanhang har fått möjlighet att fritt uttrycka sig på sitt modersmål. Den bristande möjligheten härtill försätter kontinuerligt den finskspråkiga befolkningen i en diskriminerad ställning och förorsa-

kar svåra sociala, psykologiska och ekonomiska problem.

Naturligtvis bör man ge erkännande åt de åtgärder, som i Sverige vidtagits exempelvis för meddelande av undervisning på modersmålet för finska barn och för anordnande av finskspråkig tolkning på en del områden. I sin helhet är problemet ingalunda löst, och ingen lösning kan skönjas, utan situationen leder till att andra generationens inflyttare blir assimilerade så, att de helt glömmer bort sitt modersmål eller ock flyttar tillbaka till Finland. Givetvis är problemets lösning i praktiken en osedvanligt omfattande och svår sak, och man måste genom praktiska åtgärder vida mer än nu söka få förbättringar till stånd härvidlag. Här ett exempel på, hur omfattande frågan är. Jag hörde det nyss.

I Övertorneå finns en gemensam nordisk yrkesskola för ungdomen i kalottområdet. Av studerandena är största delen finnar, ungefär 70, norrmännen är cirka 40 och svenskarna ett 50-tal. Vid undervisningen använder man sig nog av tolkning, men i skolans övriga verksamhet har finnarnas språksvårigheter ökat. Det finns ingen finskspråkig personal i skolan, varken vid hälsovårdscentralen, i restaurangen eller vid elevkårens möten. Tidigare kunde finnarna delta i dessa möten, emedan de hade tillgång till tolkning. Nu är de, fastän de utgör den största gruppen inom elevkåren, helt utestängda från den till följd av språket. Detta blott som ett litet exempel på de svårigheter som just språkfrågan föranleder och som man kunde tala väldigt mycket om.

För avhjälpande av dessa svårigheter borde mycket mer omfattande och energiska åtgärder verkligen vidtas för försättande av de finskspråkiga i en mera jämbördig ställning än hittills. Fördenskull bör det ifrågasvarande medlemsförslaget och utskottets förslag understödås.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande kulturutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Aimo Ajo, Kristian Albertsen, Halldór Ásgrímsson, John Austr-

heim, Trygve Bratteli, Martin Buvik, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ib Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Ulla Ekelund, Rolf Fjeldvær, Gylfi P. Gíslason, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Herneilius, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Kirsten Jacobsen, Paul Jansson, Tyra Johansson, Sinikka Karhuvaara, Ingolf Knudsen, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Thor Lund, Grethe Lundblad, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Ove Nordstrandh, Poul Jacob Olsen, Sture Palm, Veikko Pihlajamäki, Jens Risgaard Knudsen, Aarne Saarinen, Petter Savola, Poul Schlüter, Rolf Sellgren, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Pekka Tarjanne, Bernhard Tastesen, Seppo Tikka, Mirjam Tuominen, Erkki Tuomioja, Lars Werner, Raino Westerholm, Henrik Westerlund, Mogens Voigt och Folke Woivalin.

Frånvarande var:

Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, René Brusvang, Erling Dinesen, Poul Hartling, Gustav Holmberg, Olaf Knudsen, Astrid Kristensson, Håkon Kyllingmark, Sven Mellqvist, Otto Mørch, Ib Nørlund, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Erland Steenberg, Kåre Willoch och Rolf Wirtén.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 61 röster.

Kulturutskottets förslag, punkt B, bifölls

Meddelanden

Det meddelades, att Erling Dinesen, Ib Nørlund och Robert Pedersen lämnat sessionen.

3

A 471/k: Medlemsförslag om gemensam nordisk insats för att öka undervisningsutbudet i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka och lägga fram förslag om hur undervisningsutbudet i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter skall kunna ökas genom nordiskt samarbete om insatserna.

Gylfi Þ. Gíslason (kulturutskottets talesman): Herr president! Kulturutskottet har behandlat ett medlemsförslag framfört av Sven Hammarberg m. fl. beträffande gemensam nordisk insats för att öka undervisningsutbudet i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter. Utskottet enades om att föreslå rådet att rekommendera nordiska ministerrådet att undersöka och lägga fram förslag om hur undervisningsutbudet i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter skall kunna ökas genom nordiskt samarbete om insatserna.

Det har sedan en längre tid bedrivits undervisning i de nordiska språken samt i deras historia och kultur vid olika läroanstalter utanför de nordiska länderna. Åren efter andra världskriget har detta gällt inte minst Storbritannien. Under de senaste åren har det emellertid visat sig att denna verksamhet haft växande ekonomiska svårigheter att brottas med. I stället för att upplysningsverksamheten om de nordiska språken, nordisk historia och kultur skulle ha ökat, verkar det som om den snarare minskat. I varje fall föreligger risk för att så kommer att ske.

Kulturutskottet är enigt om att detta inte får ske. Det är tvärtom i högsta grad nödvändigt att denna betydelsefulla kultur- och undervisningsverksamhet förstärks. Utskottet anser att det här rör sig om en uppgift som de nordiska länderna i dess helhet borde ta sig an.

Utskottet vill i samband med detta påminna om att nämnda verksamhet är helt i linje med de intentioner som den europeiska säkerhets- och samarbetskonferensen 1975 gav uttryck för i sitt slutdokument, nämligen att uppmuntra studiet av främmande språk och kulturer som ett viktigt medel för utvidgad kommunikation mellan folken för att förbättra deras kännedom om

varje lands kultur och för att stärka det internationella samarbetet i detta syfte och inom ramen för sin behörighet stimulera fortsatt utveckling och förbättring av undervisningen i främmande språk på olika nivåer med tillbörligt beaktande av språk som är mindre utbredda och studerade. För att denna målsättning skall nås är det först och främst nödvändigt att det finns lärostolar som enbart ägnar sig åt de enskilda nordiska ländernas språk samt var för sig deras historia och kultur. Det kan sägas att det är vederbörande nordiska lands vetenskaps- och läroanstalts uppgift att ombesörja denna verksamhet. Det är emellertid också nödvändigt att upplysa om det som är gemensamt för de nordiska länderna, vilket t. ex. är fallet beträffande lektoratet i modern historia vid University College i London, som har upprätthållits med bidrag av nordiska ministerrådets dispositionsmedel men som i framtiden inte kommer att er hålla sådant understöd. Dylik verksamhet får inte nedläggas — den skall tvärtom stödjas, och det rör sig här om en samnordisk verksamhet.

Som exempel på flera samnordiska uppgifter kan nämnas nödvändigheten av att utomlands verksamma lärare i nordiska språk bereds tillfälle att besöka ett eller gärna flera av de nordiska länderna — det må sedan vara i studie-, forsknings-, eller enbart kontaktsyfte. Någon form av nordisk stipendieordning skulle här ha en given funktion att fylla. I detta sammanhang aktualiseras också frågan om anordnandet av konferenser för dessa lärare.

Som möjliga ter sig även samnordiskt arrangerade metodkurser i språkundervisning, i undervisning av nordisk litteratur, historia osv. Man kunde även tänka sig nordiska gästföreläsare, vars föreläsningsprogram var så upplagt att det hade sitt intresse oberoende av vilket nordiskt språk de studerande valt. Samnordisk produktion av vissa läromedel liksom samnordiska litteraturinköp kunde även stödjas.

Till sist bör nödvändigheten av samordning vad det gäller pensionsskyddet för de utomlands stationerade lärarna påpekas.

Jag hoppas att dessa mina ord är nog för att motivera att det vore rätt av rådet att bifalla kulturutskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande kulturutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Aimo Ajo, Kristian Albertsen, Halldór Ásgrímsson, John Austrheim, Per Borten, Martin Buvik, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ib Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Ulla Ekelund, Rolf Fjeldvær, Gylfi Þ. Gíslason, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Paul Jansson, Tyra Johansson, Sinikka Karhuvaara, Ingolf Knudsen, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sven Mellqvist, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Ove Nordstrandh, Sture Palm, Erlendur Patursson, Veikko Pihlajamäki, Jens Risgaard Knudsen, Aarne Saarinen, Petter Savola, Poul Schlüter, Rolf Sellgren, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, V. J. Sukseinen, Pekka Tarjanne, Bernhard Tastesen, Seppo Tikka, Mirjam Tuominen, Erkki Tuomioja, Lars Werner, Raino Westerholm, Henrik Westerlund, Rolf Wirtén och Folke Woivalin.

Mot rekommendationen röstade:

Kirsten Jacobsen och Mogens Voigt.

Frånvarande:

Ilkka-Christian Björklund, Trygve Brateli, Erling Dinesen, Poul Hartling, Allan Hernelius, Olaf Knudson, Astrid Kristensson, Otto Mørch, Ib Nørlund, Poul Jacob Olsen, Robert Pedersen, Erland Steenberg, Liv Stubberud, Per Olof Sundman och Kåre Willoch.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 61 röster mot 2.

4

A 465/k: Medlemsförslag om utförelse av antikviteter från de nordiska länderna

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget

måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

1. att vidtaga åtgärder för att lagstiftningens vägen skapa ett skydd mot utförelse av kulturföremål av musealt eller antikvariskt värde från respektive land samt

2. att sträva till att den nordiska lagstiftningen om skydd mot utförelse av sådana kulturföremål harmoniseras utan att skyddet i något enskilt land därvid försvagas.

Ingolf Knudsen (kulturutskottets talesman): Hr. præsident! Dette medlemsforslag blev stillet i 1975 og er behandlet på 4 møder i kulturudvalget. Årsagen til forslaget er, at eksporten af antikviteter og kunstgenstande er blevet betydeligt forøget gennem de senere år, hvilket vel kan sættes i forbindelse med den internationale inflation og dette, at det er attraktivt at investere i disse ting.

På denne baggrund er forslaget blevet behandlet i kulturudvalget, og man er enige om, at det er nødvendigt med en beskyttelse mod udførelse af nordiske kunstgenstande af værdi for museer og antikviteter fra de nordiske lande. Denne beskyttelse kan dog efter udvalgets vurdering ikke sikres på anden måde end gennem lovgivning i de enkelte lande, og ensartede bestemmelser bør derfor tilstræbes for at modvirke uønsket eksport. Derfor skal jeg på kulturudvalgets vegne foreslå, at Nordisk Råd vedtager følgende rekommandation:

”Nordisk Råd anbefaler de nordiske regeringer

1. at vedtage foranstaltninger for gennem lovgivning at skabe en beskyttelse mod udførelse af kunstgenstande af værdi for museer og antikviteter fra de respektive lande samt

2. at stræbe imod, at den nordiske lovgivning om beskyttelse mod udførelse af sådanne kunstgenstande harmoniseres, uden at beskyttelsen i noget enkelt land derved gøres ringere”.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande kulturutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Aimo Ajo, Kristian Albertsen, Halldór Ásgrímsson, John Austrheim, Per Borten, Trygve Bratteli, Martin Buvik, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ib Christensen, Ulla Ekelund, Rolf Fjeldvær, Gils Guðmundsson, Guttorm Hansen, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Paul Jansson, Tyra Johansson, Sinikka Karhuvaara, Ingolf Knudsen, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Ove Nordstrandh, Sture Palm, Erlendur Patursson, Veikko Pihlajamäki, Jens Risgaard Knudsen, Arne Saarinen, Petter Savola, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Pekka Tarjanne, Bernhardt Tastesen, Seppo Tikka, Mirjam Tuominen, Erkki Tuomioja, Lars Werner, Raino Westerholm, Henrik Westerlund, Rolf Wirtén och Folke Woivalin.

Mot rekommendationen röstade: Kirsten Jacobsen.

Mogens Voigt *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Ilkka-Christian Björklund, Erling Dinesen, Bjarne Mørk Eidem, Gylfi Þ. Gíslason, Finn Gustavsen, Allan Hernelius, Olaf Knudson, Astrid Kristensson, Thor Lund, Sven Mellqvist, Otto Mørch, Ib Nørlund, Poul Jacob Olsen, Robert Pedersen, Poul Schlüter, Jón Skaftason, Erland Steenberg, Liv Stubberud och Kåre Willoch.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 57 röster mot 1. 1 medlem avstod från att rösta.

5

A 468/k: Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt forskningscentrum för lantbrukskooperation

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att stödja det nordiska forsknings-samarbetet rörande lantbrukskooperation.

Pihlajamäki: Herra presidentti! Pohjoismainen maatalousalan yhteistyö on ollut esillä Pohjoismaiden neuvostossa useita vuosia. Jo vuodelta 1957 on suositus, joka koski mahdollisuuksia yleensä edistää pohjoismaista yhteistyötä maataloustutkimuksessa. Vuonna 1962 neuvosto hyväksyi sisällöltään yksityiskohtaisemman suosituksen n:o 14/1962, joka koski maatalouden osuustoiminnan pohjoismaisen tutkimuskeskuksen selvittelyä. Tämän suosituksen perusteella asetettiin vuonna 1965 komitea tutki- maan tätä kysymystä. Komitean työ kesti huomattavasti arvioitua kauemmin, ja vasta vuonna 1974 voitiin antaa mietintö, joka on sitten ollut pohjana nyt käsiteltävänä olevalle maatalouden osuustoiminnan pohjoismaisen tutkimuskeskuksen perustamista koskevalle jäsenehdotukselle. Kyseessä ei siis ole ollut kiireessä tehty ehdotus, vaan asiaa on pohdittu pitkään ja perusteellisesti.

Sivistysvaliokunta on samoin kuin jäsen- ehdotuksen tekijätkin sitä mieltä, että maatalouden osuustoiminnassa tarvitaan laajaa ja tehokasta pohjoismaista tutkimusyhteistyötä. Valiokunta on myös vakuuttunut siitä, että tarvitaan voimakkaita yhteispohjoismaisia toimenpiteitä tämän alan tutkimuksen tukemiseksi. Saatujen lausuntojen perusteella valiokunta ei kuitenkaan ole tullut vakuuttuneeksi siitä, että erityisen pohjoismaisen tutkimuskeskuksen perustaminen olisi paras organisatorinen ratkaisu niin kuin edellä mainitussa mietinnössä ja jäsenehdotuksessa on esitetty. Pohjoismaisella tasolla on nimittäin jo elimiä, jotka valiokunnan käsityksen mukaan mahdollisesti laajentamalla hieman toimintaansa voisivat hyvin hoitaa ne tehtävät, joita jäsenehdotuksessa on kaavailtu. Valiokunta tarkoittaa lähinnä maataloustutkimuksen pohjoismaista yhdyselintä NKJ:tä, joka on maataloustieteellisten tutkimusneuvostojen yhdyselin. Jos halutaan ohjata tuki juuri maatalouden osuustoiminnan tutkimukseen, ei mikään luonnollisesti- kaan estä varaamasta siihen tiettyjä varoja, jolloin saadaan takeet siitä, että nämä myös todella käytetään tähän tutkimukseen.

Herra Presidentti! Esitän sivistysvaliokunnan puolesta, että Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle, että se tukisi maatalouden osuustoiminnan pohjoismaista tutkimusyhteistyötä.

Philajamäki anförande i svensk översättning: Herr president! Nordiskt samarbete på jordbruksområdet hör till de frågor som varit aktuella i Nordiska rådet under en lång följd av år. Den första rekommendationen, som är från 1957, gällde möjligheterna att i allmänhet främja det nordiska samarbetet på jordbruksforskningens område. År 1962 antog rådet en till sitt innehåll mera specificerad rekommendation, *nr 14/1962*, om en utredning av frågan om ett nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation. På basen av denna rekommendation tillsattes år 1965 en kommitté med uppgift att utreda frågan. Utredningen tog betydligt längre tid än beräknat och först 1974 kunde betänkande avges, det betänkande som bildar utgångspunkt för detta medlemsförslag om att inrätta ett nordiskt forskningscentrum för lantbrukskooperation. Det är alltså inte fråga om något hastigt påkommet förslag, utan saken har dryftats ingående under lång tid.

Kulturutskottet är enigt med förslagsstälarna om det stora behovet av ett breddat och intensifierat nordiskt forskningssamarbete vad gäller lantbrukskooperationen. Utskottet är likaså övertygat om att det behövs en kraftfull nordisk insats för att stödja forskningen på detta område. Däremot har utskottet av remissbehandlingen inte kunnat övertygas om att den bästa organisatoriska lösningen av frågan skulle vara inrättandet av ett särskilt nordiskt forskningscentrum för ändamålet, såsom den tidigare omtalade utredningen och medlemsförslaget förutsätter. Det existerar nämligen redan på nordiskt plan organ, som enligt utskottets uppfattning, eventuellt efter någon utvidgning av sin verksamhet, väl skulle kunna handha de uppgifter som skisseras i medlemsförslaget. Utskottet har här närmast tänkt på Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning, NKJ, som är de lantbruksvetenskapliga forskningsrådets kontaktorgan. Om man vill kanalisera understödet till just forskning om lantbrukskooperation, är det

naturligtvis ingenting som hindrar att de tilltänkta medlen öronmärks och att det på så sätt skapas garantier för att dessa medel faktiskt kommer den avsedda forskningen till godo.

Herr president! Jag vill på kulturutskottets vägnar föreslå att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att stödja det nordiska forskningssamarbetet rörande lantbrukskooperation.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande kulturutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Aimo Ajo, Kristian Albertsen, Halldór Ásgrímsson, John Austrheim, Per Borten, Trygve Bratteli, Martin Buvik, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ib Christensen, Ulla Ekelund, Rolf Fjeldvær, Gylfi Þ. Gíslason, Gils Guðmundsson, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Tyra Johansson, Sinikka Karhuvaara, Ingolf Knudsen, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Ove Nordstrandh, Sture Palm, Erlendur Patursson, Veikko Pihlajamäki, Jens Risgaard Knudsen, Petter Savola, Rolf Sellgren, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Stenberg, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Pekka Tarjanne, Bernhard Tastesen, Raino Westerholm, Henrik Westerlund, Rolf Wirten och Folke Woivalin.

Mot rekommendationen röstade: Kirsten Jacobsen, Seppo Tikka och Mogens Voigt.

Erkki Tuomioja avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Ilkka-Christian Björklund, Erling Dinesen, Bjarne Mørk Eidem, Finn Gustavsen, Guttorm Hansen, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Gustav Holmberg, Paul Jansson, Olaf Knudsen, Astrid Kristensson, Thor Lund, Sven Mellqvist, Otto Mørch, Ib Nørlund, Poul Jacob Olsen, Robert Peder-

sen, Aarne Saarinen, Poul Schlüter, Mirjam Tuominen, Lars Werner och Kåre Willoch.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 52 röster mot 3. 1 medlem avstod från att rösta.

6

A 469/k: Medlemsförslag om samnordisk insats för främjande av cirkuskonsten

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Sundman (kulturutskottets talesman): Herr president! Jag står här i talarstolen i en något egendomlig situation — jag känner mig både dubbel och kluven: för det första är jag författare till och ensam undertecknare av det aktuella medlemsförslaget, för det andra är jag utskottets talesman, och för det tredje kommer jag att yrka bifall till utskottets förslag att rådet inte skall företa sig något i anledning av mitt förslag!

Detta innebär inte på något vis att jag har kommit till insikt om att jag med mitt medlemsförslag varit ute i ogjort väder. Tvärtom — det är ett utmärkt medlemsförslag! Det pekar på den beklagliga omständigheten att cirkuskonsten befinner sig i en krissituation i Norden och att något måste göras för att rädda denna konst till eftervärlden.

Nu är det mellertid så att frågan har tagits upp på nationellt plan i Sverige. Statens kulturråd har fått i uppdrag att utreda frågan om ett eventuellt samhällsstöd till cirkuskonsten och att i samband därmed företa en översyn av utbildningen vid de statliga scenskolorna. Det svenska kulturrådet kan näppeligen göra en sådan utredning utan att också se på förhållandena i grannländerna. Det är alltid dumt att dubblera arbetet, och därför är det lämpligast att man avvaktar resultatet av den svenska utredningen innan man företar sig något på nordisk nivå.

Innan jag slutar vill jag påpeka att det finns två ord som *inte finns* i det här betänkandet, av formella skäl, men som borde

ha funnits där. Det är de två orden "för närvarande". Jag förutsätter att man kommer att tolka texten i slutklämman som om de båda orden verkligen stod där — det är kanske en inte alltför stor cirkuskonst att läsa på det viset!

Herr president! Som kulturutskottets talesman får jag yrka bifall till utskottets förslag att Nordiska rådet icke företar sig något i anledning av nu aktuella medlemsförslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *biföljs kulturutskottets förslag.*

7

A 485/k: Medlemsförslag om en undersökning av kulturindustrins påverkan i de nordiska länderna

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte anta följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utföra en undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna med särskild hänsyn till hur den internationella masskulturindustrin påverkar kulturlivet.

Ajo: Herra presidentti! Kansainvälisesti katsoen Pohjoismaat ja niiden kansat ovat pieniä. Kullakin pohjoismaalla on kuitenkin kansallinen kulttuuri ja omat perinteet. Niiden yhteisten perinteiden vuoksi pohjoismaiden kulttuurialue eroaa muista kulttuurialueista.

Aikana, jolloin usein laadullisesti heikko kulttuurituotteiden massatuotanto hallitsee yhä enemmän kulttuuritarjontaa, kohdistuu pohjoismaiden kaltaisiin pieniin maihin kasvava paine ulkoa päin. Olemme hukkua suurten maiden ja kielialueiden kaupallisesti tuotettuun kulttuuritarjontaan. Ennen kaikkea lasten ja nuorison kulttuurin kulutus voi vinoutua. Tämä vaikuttaa haitallisesti sekä kulttuurikulutuksen laatuun että sen omaan kansalliseen ja pohjoismaiseen sisältöön. Esimerkiksi anglosaksisen maailman kaupallisesti tuotettu kulttuuritarjonta voi aiheuttaa, että pohjoismaiden perinteelle vieraat

asenteet leviävät laajemmalle kuin on toivottua.

Kysymystä ei ole aikaisemmin käsitelty erityisenä asiana Pohjoismaiden neuvostossa, vaikka vuodelta 1976 peräisin oleva lastenkulttuuria koskeva suositus liittyy tähän kysymykseen. Nyt käsitellyn jäsenehdotuksen tarkoituksena on, että ministerineuvostolle suositettaisiin, että se suorittaisi tutkimuksen pohjoismaiden kulttuuriteollisuudesta ottaen erityisesti huomioon kansainvälisen kulttuuriteollisuuden vaikutuksen. Sivistysvaliokunta on ollut aivan yksimielinen tällaisen tutkimuksen tarpeellisuudesta. Lausunnonantajat ovat suhtautuneet myönteisesti ehdotukseen. Lausunnoissa esitetään muutoin useita arvokkaita mielipiteitä, joita ministerineuvosto voi käyttää hyväkseen toteutettaessa suositusta, jonka sivistysvaliokunta toivoo neuvoston hyväksyvän.

Sivistysvaliokunta on esittänyt mietinnösään, ettei tietenkään kaikki kaupallinen kulttuuri ole ns. roskakulttuuria ja että ehdotettu tutkimus on suoritettava kyllin objektiivisesti ja ennakkoluulottomasti. Valiokunnan mielestä on myös tärkeää, ettei tutkimusta tule pitää yrityksenä rajoittaa sananvapautta. Sen on valiokunnan mielestä päinvastoin, kuten kaiken yhteiskunnallisen kulttuuripolitiikan, voitava lisätä tämän vapauden käyttämistä.

Herra presidentti! Pyydän, että neuvosto hyväksyisi sivistysvaliokunnan seuraavan ehdotuksen: Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle, että ministerineuvosto suorittaisi tutkimuksen kulttuurinkulutuksen kehityksestä pohjoismaissa ottaen erityisesti huomioon kansainvälisen massakulttuurin vaikutuksen kulttuurielämään.

Ajos anförande i svensk översättning: Herr president! Internationellt sett är de nordiska länderna och deras folk små. Ändå upprätthåller vi i våra länder nationella kulturer med egna traditioner. Dessa förenas dock av gemensamma drag, som gör att det nordiska kulturområdet skiljer sig från andra kulturområden.

I en tid då massproduktion av kulturprodukter, ofta med ett kvalitativt svagt innehåll, alltmera dominerar kulturutbudet, blir små kulturer som de nordiska ländernas

utsatta för ett växande tryck utifrån. Vi löper risk att översvämmas av ett kommersiellt producerat kulturutbud från de stora länderna och språkområdena. Faran är att vår kulturkonsumtion, kanske framför allt barnens och ungdomarnas, blir snedvriden till nackdel för både kvaliteten och det egna nationella och nordiska innehållet. Det kommersiellt producerade kulturutbudet t. ex. från den anglosaxiska världen kan medföra att attityder och värderingar som är främmande för den nordiska traditionen får en icke önskvärd spridning.

Frågan har icke tidigare behandlats som särskild sak i Nordiska rådet, även om rekommendationen om barnkultur från 1976 har beröringspunkter med denna fråga. Det medlemsförslag som nu behandlas går ut på en rekommendation till ministerrådet om att låta undersöka kulturindustrin i de nordiska länderna, särskilt beträffande den internationella kulturindustrins inflytande. Kulturutskottet har varit helt enig om att en sådan undersökning behövs. Förslaget har fått ett positivt mottagande från remissinstansernas sida. Remissmaterialet ger för övrigt en rad värdefulla synpunkter, som ministerrådet kan utnyttja vid genomförandet av den rekommendation, som kulturutskottet hoppas att rådet skall anta.

Kulturutskottet har i sitt betänkande framhållit att all kommersiell kultur givetvis inte är s. k. skräpkultur och att den undersökning som föreslås bör utföras med tillbörlig objektivitet och fördomsfrihet. Utskottet har också understrukit, att undersökningen inte bör uppfattas som ett försök att inskränka yttrandefriheten. Tvärtom anser utskottet att den, liksom all samhällelig kulturpolitik, bör kunna medverka till bättre möjligheter att göra bruk av denna frihet.

Herr president! Jag ber att få yrka bifall till kulturutskottets förslag, som lyder på följande sätt:

Kulturutskottet föreslår att rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utföra en undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna med särskild hänsyn till hur den internationella masskulturindustrin påverkar kulturlivet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande kulturutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Aimo Ajo, Kristian Albertsen, Halldór Ásgrímsson, John Austrheim, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Trygve Bratteli, Martin Buvik, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ib Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Ulla Ekelund, Rolf Fjeldvær, Gylfi Þ. Gíslason, Gils Guðmundsson, Guttorm Hansen, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Elsi Hentemäki, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Paul Jansson, Tyra Johansson, Sinikka Karhuvaara, Ingolf Knudsen, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Grethe Lundblad, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Ove Nordstrandh, Sture Palm, Erlendur Patursson, Veikko Pihlajamäki, Jens Risaard Knudsen, Petter Savola, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Pekka Tarjanne, Bernhardt Tastesen, Seppo Tikka, Mirjam Tuominen, Erkki Tuomioja, Lars Werner, Raino Westerholm, Henrik Westerlund, Rolf Wirtén och Folke Wöjvalin.

Mot rekommendationen röstade: Kirsten Jacobsen och Mogens Voigt.

Frånvarande var:

Erling Dinesen, Finn Gustavsen, Allan Hernelius, Olaf Knudson, Astrid Kristensson, Essen Lindahl, Thor Lund, Sven Mellqvist, Otto Mørch, Ib Nørlund, Poul Jacob Olsen, Robert Pedersen, Aarne Saarinen, Poul Schlüter, Jón Skaftason, Per Olof Sundman och Kåre Willoch.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 59 röster mot 2.

8

A 486/k: Medlemsförslag om utvecklande av de nordiska ländernas fonogramarkiv

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att utveckla samarbetet mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna och särskilt undersöka möjligheterna att upprätta en samnordisk datakatalog över fonogram.

Ajo: Herra presidentti! Äänilevyjä on tuotettu useiden vuosikymmenien ajan. Pohjoismaissakin tehtiin levytyksiä jo ennen ensimmäistä maailmansotaa. Tämä toiminta oli varsinkin alussa ”yhteispohjoismaista”, koska suurin osa suomalaisista, islantilaisista ja norjalaisista levyistä valmistettiin Tanskassa.

Vuosien mittaan tehdyillä levy-, ääninauha- ja kasettiäänitteillä on nyt hyvin suuri kulttuurihistoriallinen ja myös puhtaasti historiallinen arvo. Kuitenkin vasta viime aikoina on yleisesti tajuttu, kuinka tärkeää on säilyttää nämä äänitteet. Paljon on hävinnyt korvaamatonta aineistoa. Nykyään pohjoismaissa on kuitenkin laitoksia, jotka suuremmin tai pienemmin resurssein keräävät, luetteleivat ja muokkaavat tieteellisesti tätä aineistoa.

Sivistysvaliokunta kannattaa yksimielisesti suosituksen hyväksymistä puheena olevan jäsenehdotuksen mukaisesti. Eräät lausunnonantajat ovat sitä mieltä, että kansallisten laitosten tulisi ensin saada lisää resursseja, ennen kuin laajennetaan pohjoismaista yhteistyötä. Sivistysvaliokunnan mielestä on kuitenkin pohjoismainen aloite omiaan antamaan pontta kansallisille pyrkimyksille. Valiokunnan mielestä muutamat syyt puoltavat lisäksi nimenomaan äänitearkistoja koskevaa pohjoismaista yhteistyötä. Pohjoismaat ovat yhdessä osallistuneet mm. mainittuun äänilevytuotantoon. Monia tulevia tehtäviä voidaan hyvin suunnitella alusta alkaen yhteispohjoismaisesti, esim. äänitteiden yhteispohjoismaisen atkluettelon perustaminen. Lausunnoissa esitetään käytännön ratkaisuja useista näistä tehtävistä. Ministerineuvoston tulee voida käyttää näitä hyväkseen tulevassa selvitystyössä.

Herra presidentti! Ehdotan, että neuvosto hyväksyy seuraavan sivistysvaliokunnan ehdotuksen:

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle, että minis-

terineuvosto tutkisi mahdollisuudet pohjoismaiden äänitearkistojen yhteistyön kehittämiseen ja tutkisi erityisesti mahdollisuudet yhteispohjoismaiseen äänitteiden atk-luettelon perustamiseen.

Ajos anförande i svensk översättning: Herr president! Grammfonskivor har producerats i flera decennier. Också i Norden gjordes inspelningar på platta redan före första världskriget. Denna verksamhet var särskilt i början "samnordisk" på så sätt att största delen av de finländska, isländska och norska skivorna tillverkades i Danmark.

De inspelningar, både på skiva, ljudband och kassett, som har gjorts under årens lopp representerar nu mycket stora kulturhistoriska och även rent historiska värden. Det är dock först under senaste tid som man fullt har insett betydelsen av att bevara dessa fonogram. Mycket oersättligt material har gått förlorat. Numera finns dock i våra länder institutioner som med större eller mindre resurser tar tillvara, katalogiserar och vetenskapligt bearbetar detta material.

Kulturutskottet har varit enigt om att tillstyrka en rekommendation i enlighet med det nu aktuella medlemsförslaget. En del remissinstanser menar att de nationella institutionerna först borde få utökade resurser innan man bygger ut ett nordiskt samarbete. Kulturutskottet anser dock att ett nordiskt initiativ kan vara ägnat att ge eftertryck åt de nationella strävandena på denna punkt. Utskottet framhåller vidare att en del skäl speciellt talar för nordiskt samarbete när det gäller fonogramarkiven. Bl. a. har skivproduktionen, som nämnts, i hög grad varit en verksamhet där flera nordiska länder samtidigt varit involverade. Dels kan många kommande arbetsuppgifter med fördel från början planeras samnordiskt, t. ex. upprättandet av en samnordisk datakatalog för fonogram. I remissmaterialet ingår praktiska förslag till lösande av flera av dessa arbetsuppgifter. Dessa bör kunna utnyttjas av ministerrådet i en kommande utredning.

Herr president! Jag föreslår att rådet bifaller kulturutskottets förslag om att anta en rekommendation till ministerrådet att utreda möjligheterna att utveckla samarbetet mellan fonogramarkiven i de nordiska län-

derna och särskilt undersöka möjligheterna att upprätta en samnordisk datakatalog över fonogram.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande kulturutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Aimo Ajo, Kristian Albertsen, Halldór Ásgrímsson, John Austrheim, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Trygve Bratteli, Martin Buvik, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ib Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Ulla Ekelund, Rolf Fjeldvær, Gylfi Þ. Gíslason, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Guttorm Hansen, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Kirsten Jacobsen, Paul Jansson, Tyra Johansson, Sinikka Karhuvaara, Ingolf Knudsen, Tellervo Koivisto, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Sven Mellqvist, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Ove Nordstrandh, Poul Jacob Olsen, Sture Palm, Veikko Pihlajamäki, Jens Risgaard Knudsen, Rolf Sellgren, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Pekka Tarjanne, Bernhardt Tastesen, Seppo Tikka, Mirjam Tuominen, Erkki Tuomioja, Raino Westerholm, Henrik Westerland, Rolf Wirtén och Folke Woivalin.

Mot rekommendationen röstade: Mogens Voigt.

Frånvarande var:

Erling Dinesen, Ragnhildur Helgadóttir, Allan Hernelius, Olaf Knudson, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Håkon Kyllingmark, Reidar T. Larsen, Thor Lund, Otto Mørch, Ib Nørlund, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Aarne Saarinen, Petter Savola, Poul Schlüter, Per Olof Sundman, Lars Werner och Kåre Willoch.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 58 röster mot 1.

9

A 487/k: Medlemsförslag om firandet av Nordens dag vid fastställt tidpunkt årligen i hela Norden

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Buvik (kulturutskottets talesman): Hr. president! Medlemsförslaget om å innstifte en fast årlig "Nordens Dag" har som målsetting å stimulere de brede folkegrupperes interesse for og kjennskap til nordisk samarbeid. Denne ideelle målsetting er vi alle enige i og vil vi alle støtte. Det minnes vi kanskje særlig om på denne jubileums-sesjonen.

Vi må også aktivt arbeide for å virkeliggjøre denne målsetting. Men når det gjelder de virkemidler som man fra offisielle nordiske og nasjonale organer skal ta i bruk for dette formål, må vi vurdere dem kritisk. Hvis vi ikke gjør det, risikerer vi at tiltakene i beste fall er uten virkning.

Kulturutvalget har i sin betenkning, med støtte av en rekke av remissinstansene, funnet at en årlig "Nordens Dag" ikke er den beste vei å gå. I stedet mener utvalget at man aktivt bør bygge ut praktiske informasjonstiltak gjennom skolene, de store folkeorganisasjonene, massemedia — særlig radio og TV — og ved andre særlige tiltak tilpasset tid og sted, og utvalget understreker at denne informasjon må gis kontinuerlig på alle plan, og at den må gis i en lett tilgjengelig form.

I rådet har vi for tiden en rekke enkelttiltak av denne art til vurdering, slik som det også påpekes i utvalgsbetenkningen.

Utvalgets konklusjon er altså at man ikke nå vil tilrå innstiftelse av en offisiell Nordens Dag. Jeg viser ellers til sakens dokumenter og anbefaler Kulturutvalgets forslag om

"att Nordiska rådet icke företar sig något med anledning av medlemsförslaget."

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls kulturutskottets förslag.*

10

A 491/k: Medlemsförslag om åtgärder för ökad spridning av nordisk film inom Norden

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka och lägga fram förslag till ett permanent samarbete med syfte att öka spridningen av nordisk film inom Norden.

Palm (kulturutskottets talesman): Herr president! Det räcker egentligen att yrka bifall till utskottets hemställan om att de föreslagna åtgärderna företas, men jag vill tillfoga ett par ord som kommentar.

Nordiska rådet har alldeles nyss beslutat att företa en kartläggning av den internationella kulturindustrins enorma konkurrenskraft. Det är ett stort steg framåt. Det här förslaget, där man ger sig på en enda sektor, ligger i linje med de tankarna. I den svenska filmutredningen kom vi underfund med hur enormt stor konkurrenskraft de internationella bolagen har på detta område, där deras produkter ställer sig oändligt billigare än vi kan prestera i våra nordiska länder. Vi kom också underfund med den stora bristen på bra kortfilmer och på bra barnfilmer. Det är områden som lämpar sig utomordentligt väl för nordiskt samarbete.

Herr president! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande kulturutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Aimo Ajo, Kristian Albertsen, Halldór Ásgrímsson, John Austrheim, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Trygve Bratteli, Martin Buvik, Eric Carlsson, Bjarne Mørk Eidem, Ulla Ekelund, Rolf Fjeldvær, Gylfi Þ. Gíslason, Gils Guðmundsson, Guttorm Hansen, Poul Hartling, Sverrir Hermannsson, Gustav Holmberg, Kirsten Jacobsen, Paul Jansson,

Tyra Johansson, Sinikka Karhuvaara, Ingolf Knudsen, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Essen Lindahl, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sven Mellqvist, Jan-Ivan Nilsson, Ove Nordstrandh, Poul Jacob Olsen, Sture Palm, Veikko Pihlajamäki, Jens Risgaard Knudsen, Rolf Sellgren, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Pekka Tarjanne, Bernhardt Tastesen, Seppo Tikka, Mirjam Tuominen, Erkki Tuomioja, Henrik Westerlund, Rolf Wirtén och Folke Woivalin.

Mot rekommendationen röstade: Ib Christensen.

Mogens Voigt *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Christian Christensen, Erling Dinesen, Finn Gustavsen, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Olaf Knudson, Astrid Kristensson, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Otto Mørch, Arne Nilsen, Ib Nørlund, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Arne Saarinen, Petter Savola, Poul Schlüter, Lars Werner, Raino Westerholm och Kåre Willoch.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 53 röster mot 1. 1 medlem avstod från att rösta.

11

D 1977/17/1973/k: Meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Kulturutskottets förslag bifölls.

12

D 1977/18/1973/k: Meddelande om rekommendation nr 18/1973 angående högre skoglig utbildning

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Kulturutskottets förslag bifölls.

13

D 1977/17/1974/k: Meddelande om rekommendation nr 17/1974 angående freds- och konfliktforskning

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Kulturutskottets förslag bifölls.

14

D 1977/18/1974/k: Meddelande om rekommendation nr 18/1974 angående informationen om Norden och kurser i nordiska språk i Finland m. m.

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Kulturutskottets förslag bifölls.

15

D 1977/13/1975/k: Meddelande om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Kulturutskottets förslag bifölls.

16

D 1977/15/1975/k: Meddelande om rekommendation nr 15/1975 angående utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Ajo: Herra presidentti! Pohjoismaiden neuvosto hyväksyi Reykjavikin istunnossaan vuonna 1975 ministerineuvostolle osoitetun suosituksen vertailevan yhteiskuntatutkimuksen alan pohjoismaisen yhteistyön edelleen kehittämistä. Suosituksessa ministerineuvostoa kehoitetaan tämän kehittämistyön yhteydessä harkitsemaan myös mahdollisuuksia vertailevan yhteiskuntatutkimuksen pohjoismaisen instituutin perustamiseen.

Suosituksen johdosta tämän vuoden istuntoon annettussa ilmoituksessa mainitaan, että pohjoismaiden yhteiskuntatieteellisten tutkimusneuvostojen yhteistyöelin on toimeenpannut kysymyksen alustavan selvityksen ja että suunnittelutyö jatkuu tässä elimessä.

Vertailevaa yhteiskuntatutkimusta koskeva kysymys on viime vuonna tullut esille mm. siinä "Demokratia polttopisteessä"-nimeä kantaneessa konferenssissa, jonka Pohjoismaiden neuvosto järjesti Kristiansandissa Norjassa syyskuussa. Konferenssissa painotettiin demokratiaa koskevan tutkimustoiminnan tarvetta ja puollettiin ko. suosituksen mukaista laajaa pohjoismaista tutkimustoimintaa. Sivistysvaliokunta on tämänvuotisesta ilmoituksesta antamassaan mietinnössä korostanut sen seikan tärkeyttä, että jatkuvasti ponnisteltaisiin tämän oleellisen tutkimusalueen yhteistyön kehittämiseksi.

Herra presidentti! Sivistysvaliokunta ehdottaa näiden kommenttien saattamana, että ilmoitus liitettäisiin asiakirjoihin odotettaessa uutta ilmoitusta seuraavaan istuntoon.

Ajos anförande i svensk översättning: Herr president! Nordiska rådet antog vid sin session i Reykjavík 1975 en rekomen-

dation till ministerrådet om vidareutbyggnad av det nordiska samarbetet beträffande nordisk komparativ samhällsforskning. I rekommendationen uppmanas ministerrådet att vid denna utbyggnad också överväga möjligheterna att grunda ett nordiskt institut för komparativ samhällsforskning.

I årets meddelande om rekommendationen omtalas att de nordiska samhällsvetenskapliga forskningsrådets samarbetsorgan har verkställt en förberedande utredning av frågan och att planeringsarbetet fortsätter i detta organ.

Frågan om utbyggd komparativ samhällsforskning har under fjolåret aktualiserats bl. a. vid den konferens om "Demokratiet i sökelyset" som Nordiska rådet anordnade i Kristiansand i Norge i september. Konferensen betonade behovet av forskning rörande demokratin och förordade en bred nordisk forskning i enlighet med den aktuella rekommendationen. Kulturutskottet har i sitt betänkande om årets meddelande understrukt vikten av att fortsatta ansträngningar görs för att bygga ut samarbetet på detta väsentliga forskningsområde.

Herr president! Kulturutskottet föreslår med dessa kommentarer att meddelandet läggs till handlingarna i väntan på nytt meddelande till nästa session.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls kulturutskottets förslag.

17

D 1977/17/1975/k: Meddelande om rekommendation nr 17/1975 angående utvidgat samarbete mellan de nordiska journalisthögskolorna

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Kulturutskottets förslag bifölls.

18

D 1977/17/1969/k: Meddelande om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikterapins område och D 1977/18/1969/k: Meddelande om rekommendation nr 18/1969 angående nordiskt musiksamarbete

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Kulturutskottet hade föreslagit,

1. att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet om rekommendation nr 17/1969 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session och

2. att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet om rekommendation nr 18/1969 till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Kulturutskottets förslag, punkterna 1 och 2, bifölles.

19

D 1977/25/1969/k: Meddelande om rekommendation nr 25/1969 angående stereofoniska radioutsändningar

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Kulturutskottets förslag bifölles.

20

D 1977/9/1971/k: Meddelande om rekommendation nr 9/1971 angående samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Kulturutskottets förslag bifölles.

21

D 1977/10/1971/k: Meddelande om rekommendation nr 10/1971 angående samnordisk utbildning av konservatorer

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Kulturutskottets förslag bifölles.

22

D 1977/24/1971/k: Meddelande om rekommendation nr 24/1971 angående ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Kulturutskottets förslag bifölles.

23

D 1977/21/1973/k: Meddelande om rekommendation nr 21/1973 angående centrum för konstförmedling

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Kulturutskottets förslag bifölles.

24

D 1977/26/1972/k: Meddelande om rekommendation nr 26/1972 angående nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Kulturutskottets förslag bifölles.

25

D 1977/15/1976/k: Meddelande om rekommendation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Kulturutskottets förslag bifölles.

26

A 499/e: Medlemsförslag om nordiskt finansieringsstöd till färöisk ekonomi

Presidenten: Erlendur Patursson har i skrivelse till Nordiska rådets presidium bitt att få återkalla sitt medlemsförslag om nordiskt finansieringsstöd till färöisk ekonomi.

Presidentens meddelande lades till handlingarna.

27

Bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer

Presidenten: Presidiet föreslår att plenarförsamlingen i överensstämmelse med § 47 arbetsordningen ger presidiet fullmakt att tillsätta kommittéer för att företa utredningar av särskilda saker.

Presidiets förslag bifölls.

28

Fastställande av tidpunkt och plats för nästa ordinarie session

Erland Steenberg: Ved slutten av Nordisk Råds 25. sesjon vil jeg på samtlige deltakeres vegne få lov å takke hjertelig for et vel avviklet arrangement her i Finland.

Dette har vært en sesjon hvor både enkelt-saker og de mer generelle diskusjoner på sesjonens to første møtedagar har fanget ikke bare de tilstedeværendes, men sikkert også den bredere nordiske allmennhets interesse. Selv ikke store og dramatiske begivenheter utenfor selve rådmøtet har kunnet sette den nordiske debatt helt i skyggen. Vi kan vel konstatere at det kan herske delte meninger både om hvilke saker som bør drøftes i Nordisk Råd, og om løsningen av dem. Likevel tror jeg det er alminnelig enighet om at det er uhyre verdifullt at vi i Norden har et slikt forum som Nordisk Råd, hvor vi riktignok kan være både enige og uenige, men hvor vi åpent også kan drøfte hvor enigheten slutter og uenigheten begynner.

Jeg skal ikke her forsøke å repetere hva Nordisk Råd har betydd for våre folk i Rådets 25 virkeår. Det meste har vært omtalt allerede tidligere i våre møter. Nå får

vi i stedet reise hjem hver til vårt og tenke over hvilke nye initiativ vi kan tilføre den nordiske organismen, og hvilke retningslinjer vi vil trekke opp for vårt videre samarbeid.

Jeg vil få uttrykke vår hjertelige takk til Finlands delegasjon for at den påtok seg arrangementet av denne jubileumssesjonen. Da vi i vinter forstod at danske valgønsker kunne komme til å bety en endring av tidspunktet for sesjonen — og en endring på meget kort varsel — ble vi nok alle noe betenkt. Vår uro gjaldt imidlertid ikke om Finlands delegasjon på så kort varsel kunne — rent praktisk — omberamme hele arrangementet, men snarere hvorvidt vi skulle kunne bli enige om et nytt tidspunkt. Det lyktes imidlertid, og vår tillit til at arrangementet kunne gjennomføres av den finske delegasjon på et nytt tidspunkt har da også vist seg å være velbegrunnet.

Jeg vil få rette en takk til Dem, hr president, og til hele den finske delegasjon for det arbeid og ansvar delegasjonen har påtatt seg. En særlig takk går til delegasjonen også for det praktfulle jubileumsarrangement vi i går fikk oppleve i Finlandiahuset. Der viste det seg at man greide å fylle en funk-lende ramme med et lyrisk og stemningsfullt innhold. De medvirkende bidrog alle til at aftenen ble en jubileumsmarkering som er en stor sak verdig.

Videre vil vi takke Den finske Riksdag og alle som arbeider her i Riksdagshuset, for at vi har kunnet disponere dette arbeidsstedet på en hensiktsmessig måte disse dagene.

Som deltakere vil vi også huske den store gjestfrihet vi på fredagskvelden ble vist av Finlands regering. Vi takker hjertelig for at vi igjen fikk en storslagen aften ute på Fiskartorpet. Vi reitter også vår varme takk til Helsingfors by for den flotte avslutning av jubileumsfesten som man innbød til i går kveld. Dernest vil jeg ikke unnlate å takke sekretariatet for Finlands delegasjon for dets medvirkning til at vi nå kan protokollføre Nordisk Råds 25. sesjon. Jeg vet at det har vært en stor arbeidsbyrde som er blitt pålagt dere alle, men oppgaven er løst på en utmerket måte. Vår takk går også til de ansatte ved de øvrige nasjonale og fellesnordiske sekretariater for deres medvirkning for og under sesjonen. Det er en helt nød-

vendig forutsetning for vårt arbeid at vårt organisasjonsapparat fungerer i alle disse ledd.

En spesiell takk vil jeg også få rette til Dem personlig, hr. president, for den lune og bestemte måte De har ledet rådets 25. sesjon på.

Til slutt har jeg da på vegne av den norske delegasjon den glede å innby Nordisk Råd til å avholde sin 26. ordinære sesjon i Oslo på det tidspunkt presidiet måtte bestemme. Om forsamlingen vil akseptere denne innbydelse, sier jeg velkommen til Norge neste år.

29

Sessionen avslutas

Presidenten: Jag ber att på rådets vägnar få tacka förmannen i den norska delegationen Steenberg för den vänliga inbjudan som han framförde till oss och på den finska delegationens vägnar för de vänliga ord, som han riktade till arrangörlandet. Vi är glada över att vi har klarat av arrangemangen, trots att vi inte hade till vårt förfogande alla de utrymmen och tekniska hjälpmedel, som vi från början hade trott oss kunna förlita oss på. Vi kan säga till våra norska vänner att hela Norden med nöje kommer att resa till det land, där oljan och gasen flödar, vid den tidpunkt som presidiet senare fastställer.

Sessionen är ännu alltför nära oss för att vi skulle kunna bilda oss en definitiv bild av dess betydelse i kedjan av sessioner. Först så småningom kommer situationsbilden att klarna för var och en av oss. Själv har jag blivit mest uppmuntrad av den friktionslösa enighet som rådets presidium och statsministrarna har visat vid sin gemensamma rådpläggning. Vi har bedömt läget inom rådet, de uppgifter som väntar oss och de gemensamma målsättningarna för utvecklingen. Man har kommit överens om hur man tillsammans skall föra frågorna framåt, hur man skall överlägga och hur man skall agera. I och med att rådets verksamhet alltmera utvidgas och tjänstemannakåren växer i antal, ökar även förtroendemännens ansvar i samma takt. Det är uppmuntrande att känna, att man inser detta.

Före sessionen saknades det inte sådana

som förutspådde mindre angenäma diskussioner. Vi fick dock konstatera, att spåmännen inte kände rådet och dess bärande krafter. Vi var i stånd till att korrekt och sakligt klara upp även de saker som verkade svåra, och vi har nu anledning att vara nöjda över detta. De stora frågorna mognar långsamt. Ärenden med konsekvenser för decennier blir inte färdiga på ett ögonblick, och arbete med bestående resultat kan inte utföras med hast.

Detta möte har fått en särskild betydelse genom veteranernas närvaro. Det har lett våra tankar till gångna tider i rådet och till den första tidens problem. Det har givit klarare konturer åt den bild, som vi var och en har skapat oss av det första kvartseklats utveckling här i rådet och givit oss uppslag för den nya epoken. Vi tackar dem på det hjärtligaste.

Några ord om simultantolkningen torde också vara på sin plats. Dess betydelse och värde ur arrangörlandet synvinkel har konstaterats enhälligt. Den har tillfört sessionen många inflytelserika politiker, som annars inte skulle ha haft förutsättningar att följa sessionens gång. Den har spritt kunskap om rådet och dess strävanden och gett oss nya vänner. Mera än så har säkert ingen heller kunnat vänta sig av två kanaler. Vi hoppas att ingen har upplevt den som störande, ty den har klart ökat finnarnas deltagande i debatten, och vi kan genom smidig tillämpning också åstadkomma simultantolkning på andra sessionsorter. Vi skulle gärna se att simultantolkningen har kommit för att stanna.

Jag ber att få tacka herrar vicepresidenter för det mångsidiga och värdefulla stöd som de alltid har varit beredda att ge. Jag tackar sessionens sekreterare och presidiesekreteraren och de nationella delegationernas sekretariat för allt vad de gjort för att få sessionen och de till den knutna aktiviteterna att gå i lås. Jag tackar massmedias representanter, riksdagshusets personal och alla andra, som har hjälpt oss rådsmedlemmar att genomföra vår uppgift. Jag tackar Er, ärade valda medlemmar och regeringsrepresentanter, för gott kamratskap och samarbetsanda och tillönskar alla en lycklig hemresa.

Nordiska rådets 25:e session är avslutad.

Mötet avslutades kl. 13.20.

Godkännande av protokollen

Dessa protokoll, som omfattar stenografiska referat av förhandlingarna vid Nordiska rådets 25:e session i Helsingfors den 31 mars—3 april 1977 har förts av rådets fungerande sekreterare, sekreteraren för Finlands delegation, generalsekreteraren Håkan Branders.

I enlighet med § 16 i rådets arbetsordning godkännes protokollen härmed.

För Nordiska rådets presidium

V. J. Sukselainen

Helge Seip

SAKER M. M.

Medlemsförslag

om förkortning av arbetstiden

(Väckt av Finn Gustavsen, Lars Lindeman, Ingemar Mundebo och Sture Palm)

De nordiska ländernas äktenskapslagstiftning bygger på principen om likställighet mellan äkta makar. Utvecklingen har emellertid inte nått därhän, att det framstår som naturligt att kvinnan likaväl som mannen bidrar med inkomst av förvärvsarbete och att mannen likaväl som kvinnan hjälper till med vård av barn och skötsel av hushållet. Försörjarrollen vilar alltså i hög grad på mannen, medan det dagliga ansvaret för barnens tillsyn, vård och uppfostran faller på modern.

Nordiska rådet har tidigare behandlat frågan om likställighet mellan man och kvinna. Sålunda antog rådet vid sin session 1973 en rekommendation till de nordiska ländernas regeringar att företaga en genomgång av ländernas rättsregler i syfte att avlägsna sådana bestämmelser, som leder till olika behandling av män och kvinnor i försörjarhänseende (*rek.nr. 1/1973*).

Ett självklart led i förverkligandet av likställighetsprincipen mellan män och kvinnor är möjligheten för kvinnan att komma ut på arbetsmarknaden. Män och kvinnor måste beredas samma rätt och möjlighet till förvärvsarbete.

Arbetet i hemmet kräver fortfarande, särskilt för barnfamiljer, stora insatser. Föräldrarna behöver tid för den dagliga tillsynen av hemmet och samvaron med barnen. Detta är nästan omöjligt för familjer där båda föräldrarna heltidsarbetar utanför hemmet eller för enförälderfamiljer. Har föräldrarna långa resor till och från arbetet minskar möjligheterna än mer. För att män och kvinnor skall ges samma möjligheter att behålla kontakten med såväl förvärvslivet som med barnen krävs att arbetstiden anpassas efter familjens behov. Då det ofta saknas arbetstillfällen med förkortad arbetstid och det vidare är svårt att finna deltidsjänster blir resultatet ofta att modern avstår från ett yrkesarbete, som skulle bidra till familjens försörjning och även ge henne själv tillfredsställelse.

Ett familjevänligare arbetsliv bör skapas genom en anpassning av arbetstiden till de anställdas förhållanden. En arbetstidsanpassning kan ske på olika sätt.

Deltidsarbete är en bra lösning i många fall. Anställningsvillkoren är emellertid ofta mindre fördelaktiga för deltids- än för heltidsarbetande.

Införandet av flexibel arbetstid är ett annat sätt att anpassa arbetstiden till situationen för en familj där båda makarna har förvärvsarbete. Viss försöksverksamhet med flexibel arbetstid bedrivs bland annat i Sverige. Denna försöksverksamhet har fallit väl ut.

Ytterligare alternativ för att nå ifrågavarande syfte är att införa rätt till förkortad arbetstid under vissa förutsättningar, bland annat för vård av små barn. Föräldrarna bör båda ges möjligheter att bidra till uppgiften som fostrare och vårdare av barnen.

Dessa tre alternativ måste dock betraktas som dellösningar. Målet för en anpassning av arbetstiden till den moderna familjens önskan om en ömsesidig och lika fördelning av arbetstid och fritid bör vara en generell och stegvis genomförd sänkning av arbetstiden. Strävan att förkorta arbetstiden och förlänga fritiden har under senare år varit gemensam för löntagarorganisationerna och de politiska organen. Mycket pekar på att utvecklingen i alla de nordiska länderna går mot en generell sänkning av arbetstiden. Det torde vara realistiskt att anta, att, om den ekonomiska utvecklingen fortsätter i samma takt som under de senaste decennierna, möjligheter ges till successivt kortare arbetstid och till ett mål om 6 timmars arbetsdag vid slutet av 1980-talet.

En framtida förkortning av arbetstiden bör enligt vår mening tas ut genom en minskning av antalet arbetstimmar per dag. En förkortning av den dagliga arbetstiden är att föredra framför en minskning av antalet arbetsdagar per vecka. En kortare daglig arbetstid skulle medföra bland annat mer tid för förvärvsarbetande föräldrar för den dagliga samvaron med barnen, möjlighet för både män och kvinnor att svara för sin andel av de gemensamma uppgifterna i hemmet samt ökad tid för fritidsaktiviteter av olika slag utanför hemmet. Sannolikt medför detta också minskad trötthet och stress hos de förvärvsarbetande och därmed reducerad risk för olycksfall i arbetet, en jämnare spridning av arbetstiderna över dagen och därmed möjliggöra ett bättre utnyttjande av trafikmedel, vägar m. m. En förkortning av arbetstiden torde i sig också medföra en ökad efterfrågan på arbetskraft och därigenom vidgade möjligheter för kvinnan till förvärvsarbete.

Nordiska kvinnoaksföreningars samorganisation (NKS) har senast vid sitt möte i Finland 1974 behandlat frågan om en arbetstidsförkortning. Därvid har NKS i en skrivelse till Nordiska rådet hemställt att rådet dels måtte stödja förslag om en arbetsvecka på fem dagar med en förkortning av arbetsdagen, dels tillbakavisa ett förslag om annan generell arbetstidsförkortning med argumentet att det motverkar jämställdhet på arbetsmarknaden mellan kvinnor och män (*se Tillägg*).

Det synes naturligt att arbetsmarknadens parter vill pröva möjligheterna att förhandlingsvägen nå fram till överenskommelser om när och hur en nedskärning av arbetstiden bör ske. Det bör dock inte uteslutas att samhällets medverkan, exempelvis genom lagstiftning, kan

bli nödvändig. Vi anser att Nordiska rådet bör vara oförhindrat att uttala sig för att en stegvis förkortning av arbetstiden, vilken torde bli möjlig genom resurstillväxten i samhället, inte bör tas ut genom minskning av antalet arbetsdagar i veckan utan i form av en reduktion av den dagliga arbetstiden. Mot bakgrund av överenskommelsen om en fri nordisk arbetsmarknad, det därmed sammanhängande arbetskraftsutbytet mellan de nordiska länderna och harmoniseringssträvandena i övriga på det sociala och arbetsmarknadspolitiska området syns det naturligt att denna fråga löses i samverkan mellan de nordiska länderna.

En förkortning av arbetstiden får konsekvenser på en rad områden. Många funktioner i samhället måste anpassas efter en förkortad dagsarbetstid. Här kan bland annat pekas på öppethållande av barnstugor och annan kommunal service, butiker och varuhus, ökade krav på möjligheter till fritidsaktiviteter. Även på många andra fält får en arbetstidsförkortning följdverkningar.

Krav på kortare arbetstid har som ovan angivits framförts i olika sammanhang. I Sverige har beslut nyligen fattats om tillsättande av en särskild delegation för arbetstidsfrågor. Delegationens uppgift är att möjliggöra för arbetsmarknadens parter att överblicka och kontinuerligt följa pågående arbete rörande arbetstidsfrågorna samt ta de initiativ som är nödvändiga för att få fram ytterligare utredningsmaterial som behövs.

Konsekvenserna av en generell arbetstidsförkortning torde bli synnerligen omfattande och gripa in på de flesta områden av samhällsmaskineriet. Syftar man till en sådan arbetstidsförkortning måste också i tid föranstaltas om undersökningar för att påvisa konsekvenserna därav, eftersom denna fråga påverkar bland annat samhällsekonomin, den sociala sektorn, arbetsmiljön och fritiden.

Följdverkningarna av en förkortad arbetstid bör bli relativt likartade i de nordiska länderna. Bedömningen av dessa bör också kunna ske utifrån relativt likartade utgångspunkter. Naturligt syns det därför att bedriva erforderliga undersökningar i samverkan mellan länderna. Särskilt i en fråga av denna omfattning bör fördelarna av ett samarbete utnyttjas och ländernas samlade utredningskapacitet användas i stället för att parallella undersökningar bedrivs i de olika länderna, vilka resulterar i nationella bestämmelser som i sin tur måste bli föremål för nordisk harmonisering.

Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställs,
att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendationer:

1. Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att verka för att det långsiktiga målet för en arbetstidsförkortning bör vara sex timmars arbetsdag.

2. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda de samhällsekonomiska och sociala konsekvenser som en betydande arbetstidsförkortning kommer att medföra.

Oslo, Helsingfors och Stockholm den 7 november 1974

Finn Gustavsen (SV)

Lars Lindeman (Sd)

Ingemar Mundebo (fp)

Sture Palm (s)

TILLÄGG

Skrivelse till Nordiska rådet från Nordiska kvinnoaksföreningars samorganisation angående arbetstidsförkortning

Nordiska kvinnoaksföreningars samorganisation, NKS, samarbetsorgan mellan kvinnoaksföreningar i Danmark, Färöarna, Island, Norge, Sverige och Finland, verkar för full likställighet mellan kvinnor och män, byggd på samma rättigheter och skyldigheter i hem, yrkesliv och samhälle. Det kollokvium som anordnades av NKS i Oslo 1972 kring försörjarbegreppet i nordisk lagstiftning, rättspraxis och framtida utformning hemställde, att Nordiska rådet, när möjlighet gavs, skulle stödja förslag om kortare arbetstid inom en arbetsvecka på fem dagar och motarbeta den tendens som gick i riktning mot en fyra dagars arbetsvecka.

NKS har åter varit samlad i Esbo i Finland i juni 1974 kring temat: Reformeringen av äktenskapslagarna i Norden speciellt med hänsyn till de ekonomiska frågorna.

Den grundläggande förutsättningen för att NKS:s målsättning skall kunna förverkligas med utgångspunkt i det moderna försörjarbegreppet att varje individ har rätt och skyldighet att försörja sig själv och sina barn är, att kvinnor inte bara har formell rätt till förvärvsarbete på samma villkor som männen utan också praktisk möjlighet därtill.

Praktiska hinder är brist på daghemsplatser för barnen, snäv arbetsmarknad och den förvärvsarbetande kvinnans alltför pressande dubbla roll. Det är klarlagt genom undersökningar att övervägande delen av allt hushållsarbete utförs av kvinnorna, om de är förvärvsarbetande. En av stötestenarna för föräldrar i arbetslivet är den långa arbetsdagen. Om därtill måste läggas restid till och från arbetsplatsen, i tätort upp till två timmar per dag, blir den långa frånvaron från hemmet en alltför stor påfrestning. Och den blir det först och främst för barnen som måste vistas utanför hemmet alltför lång tid — i bästa fall i daghem — och kanske lämnas utan tillsyn långt innan de är mogna för en självständig tillvaro. Många familjer klarar inte denna påfrestning och splittras just av den orsaken. Den ensamstående föräldern utsätts för än större påfrestningar. En generell arbetstidsförkortning är därför en nödvändig arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Den måste i första hand ske genom förkortning av arbetsdagen och skall vara lika för alla, både män och kvinnor. En kortare arbetsdag skulle ge människorna tid över för hem och barn, studier och samhällsengagemang och bidra till utvecklingen att också männen utför den dubbla rollen i yrkesliv, hem och samhälle.

Den resolution, som NKS fattat under kollokviet kring reformeringen av äktenskapslagarna i Norden, speciellt med hänsyn till de ekonomiska frågorna, bygger på att båda makarna skall betraktas som ekonomiskt självständiga personer. NKS finner det därför nödvändigt att bidra till en kraftig opinion mot den arbetstidsförkortning som skulle innebära fyra dagars vecka eller fem veckors semester och som nu diskuteras på vissa håll i näringslivet. NKS förnyar därför sin hemställan till Nordiska rådet att snarast stödja förslag om en arbetsvecka på fem dagar med en förkortning av arbetsdagen och tillbakavisa ett förslag om annan generell arbetstidsförkortning, med argumentet att det motverkar jämställdhet på arbetsmarknaden mellan kvinnor och män.

Esbo den 17 juni 1974

Dansk Kvindesamfund

Unionen kvinnoaksförbund i Finland r.f.

Unionen kvinnoaksförbund i Finland, Åbo filial r.f.

Suomen naisyhdistys r.y.

Suomalainen naisliitto r.y.

Kvinnufelagssamskipan Føroya

Kvenréttindafélag Islands

Norsk kvinnesaksforening

Fredrika-Bremer-förbundet

BILAGA 1, Yttranden (se Supplementband, s. 5)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om förkortning av arbetstiden. Medlemsförslaget har behandlats vid social- och miljöutskottets möten i Porsgrunn den 17 juni 1975, på Hanaholmen den 13 oktober 1975, i Köbenhavn den 28—29 januari 1976, i Helsingfors den 11 mars 1976, i Reykjavik den 21—22 juni 1976, i Oslo den 8—9 november 1976 och i Stockholm den 15 december 1976.

1. Inledning

Äktenskapslagstiftningen i de nordiska länderna bygger på likställighetsprincipen. Utvecklingen har dock ännu inte gått därhän, att det blivit naturligt att män och kvinnor delar försörjarroll, barnomsorg och skötseln av hemmet lika.

Nordiska rådet antog år 1973 en rekommendation, nr 1/1973, om försörjarbegreppets utformning. Rekommendationen åsyftade en generell genomgång av rättsreglerna i de nordiska länderna för att undanröja sådana bestämmelser som leder till olika behandling av män och kvinnor.

Ett viktigt led i förverkligandet av likställighetsprincipen är möjligheterna för kvinnorna att nå ut på arbetsmarknaden. Män och kvinnor måste ha samma rätt till arbete. Emellertid kräver sysslorna i hemmet fortfarande, särskilt för barnfamiljer, stora insatser. Tiden för daglig tillsyn av hemmet och samvaro med familjen blir knapp. Ett mera familjevänligt arbetsliv bör skapas genom att arbetstiden anpassas till arbetstagarnas behov, vilket kan ske på olika sätt. Deltidsarbete är en lösning, men anställningsvillkoren är här ofta mindre förmånliga än för heltidsarbetande. Flexibel arbetstid är en annan möjlighet. Viss försöksverksamhet med flexibel arbetstid bedrivs för närvarande i Sverige och har fallit väl ut. Ett tredje alternativ är avkortad arbetstid för vissa grupper eller under vissa betingelser. Det kan gälla t. ex. för vård av små barn. Samtliga dessa tre alternativ har det gemensamt att de måste betraktas som dellösningar. Målet bör vara en stegvis, generell avkortning av arbetstiden.

Det torde därvid vara realistiskt att antaga, att om den ekonomiska utvecklingen fortsätter i samma takt som de senaste decennierna möjligheter ges till sex timmars arbetsdag vid slutet av 1980-talet.

En framtida arbetstidsförkortning bör, enligt förslagsställarnas mening, tas ut i form av kortare arbetsdag. Detta är att föredra framför en avkortning av antalet arbetsdagar per vecka. En kortare daglig arbetstid skulle bland annat medföra mera tid för familjeliv och fritidsaktiviteter, mindre stress och trötthet och därmed färre olyckor i arbetslivet, en jämnare spridning av arbetstiden över dagen och ett bättre utnyttjande av vägnätet. Efterfrågan på arbetskraft skulle komma att öka, varigenom kvinnorna får ökade möjligheter till förvärvsarbete.

Nordiska kvinnosaksföreningarnas samorganisation (NKS) har i en skrivelse till Nordiska rådet behandlat frågan om arbetstidsförkortning. NKS förordar en kortare arbetsdag framför andra lösningar, som man anser motverkar möjligheterna till jämställdhet på arbetsmarknaden.

Det synes naturligt, framhålls det i medlemsförslaget, att arbetsmarknadens parter förhandlingsvägen försöker nå fram till överenskommelser om och hur en arbetstidsförkortning bör tas ut.

Detta utesluter dock inte att samhället, t. ex. genom lagstiftning, kan komma att medverka. Förslagsställarna anser dock att Nordiska rådet bör vara oförhindrat att uttala sig om att en avkortning av arbetstiden bör tas ut i form av kortare arbetsdag och inte genom en minskning av antalet arbetsdagar per vecka. Överenskommelsen om en fri nordisk arbetsmarknad och det därmed sammanhängande arbetskraftutbytet talar, i förening med harmoniseringssträvandena på det sociala och arbetsmarknadspolitiska fältet, för att denna fråga löses i samverkan mellan länderna.

Arbetstidsförkortningen får konsekvenser på en rad samhällsområden. Öppethållandet av barnstugor och kommunala serviceinstitutioner påverkas liksom möjligheterna till fritidsaktiviteter. Krav på kortare arbetstid har framförts i olika sammanhang. I Sverige har nyligen tillsatts en delegation för arbetstidsfrågor, vars uppgift är att för arbetsmarknadens parter möjliggöra en överblick över arbetet med arbetstidsfrågorna.

Då konsekvenserna av en generell arbetstidsförkortning torde bli synnerligen omfattande och gripa in på de flesta samhällsområden bör det i tid föranstaltas om undersökningar av hur denna arbetstidsförkortning påverkar samhällsekonomin, den sociala sektorn, arbetsmiljön och fritiden.

Följdverkningarna torde bli relativt likartade i samtliga nordiska länder. Det synes därför naturligt att detta utredningsarbete bedrivs i samarbete länderna emellan. Fördelarna av en nordisk samverkan bör utnyttjas. Genom en samlad nordisk utredningskapacitet undvikes parallellt arbete. Förslagsställarna hemställer under hänvisning till ovanstående att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

1. Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att verka för att det långsiktiga målet för en arbetstidsförkortning bör vara sex timmars arbetsdag.

2. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda de samhällsekonomiska och sociala konsekvenserna som en betydande arbetstidsförkortning kommer att medföra.

2. Remissyttrandena

Remissyttrandena har inkommit från nedanstående myndigheter och organisationer:

Nordens fackliga samorganisation (NFS)
 Nordiska kvinnosaksföreningars samorganisation (NKS)
 Nordens husmorförbund

Danmark

Arbetsministeriet
 Amtsrådsforeningen i Danmark
 Dansk Arbejdsgiverforening
 Frederiksberg Kommune
 Københavns Kommune
 Kommunernes Landsforening
 Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger
 Danmarks Rederiforening
 Danske Kvinders Nationalråd
 Andels- og Privatslagteriernes Arbejdsgiverforeninger

Finland

Arbetskraftsministeriet
 Social- och hälsovårdsministeriet
 Delegationen för jämlikhetsärenden
 Arbetsgivarnas i Finland centralförbund
 Affärsarbetsgivarnas centralförbund
 Finlands Industriförbund
 Väestöliitto (Befolkningsförbundet)
 Svenska befolkningsförbundet i Finland
 Suomen kunnallisliitto (Finlands kommunförbund)
 Finlands stadsförbund
 Sosialidemokraattisten naisten keskusliitto (Socialdemokratiska kvinnors centralförbund)
 Suomen naisten demokraattinen liitto (Finlands demokratiska kvinnoförbund)
 Kokoomuksen naisten liitto (Samlingspartiets kvinnoförbund)
 Kehittyvän Suomen naiset (Finlands landsbygdspartis kvinnoorganisation)
 Svenska kvinnoförbundet
 Finlands svenska marthaförbund

Norge

Kommunal- og arbeidsdepartementet
 Sosialdepartementet
 Forbruker- og administrasjonsdepartementet
 Arbejdsdirektoratet
 Statens arbeidstilsyn, Direktoratet

Arbetsforskningsinstituttenne
 Dr. med. Kåre Rodahl, Arbetsfysiologisk institutt
 Dr. philos. Bjørn Gustavsen, Arbeidspsykologisk institutt
 Norske kommuners sentralforbund
 Norsk arbeidsgiverforening
 Norges familieråd
 Det norske arbeiderpartis kvinnosekretariat
 Høyrekvinnenes landsforbund
 Senterkvinnene
 Kristelig folkepartis kvinner
 Norske kvinners nasjonalråd
 Norges husmorforbund

Sverige

Arbetsmarknadsstyrelsen
 Arbetarskyddsstyrelsen
 Delegationen för arbetstidsfrågor
 Sysselsättningsutredningen
 Socialstyrelsen
 Universitetskanslersämbetet
 Stockholms universitet, rektorsämbetet
 Karolinska institutet, medicinska fakulteten
 Högskolan i Luleå, rektorsämbetet
 SACO/SR-föreningen vid högskolan i Luleå
 Akademitjänstemännens förening vid högskolan i Luleå
 Institutet för social forskning
 Delegationen för jämställdhet mellan män och kvinnor
 Svenska kommunförbundet
 Landstingsförbundet
 Svenska arbetsgivareföreningen
 Riksförbundet hem och skola
 Centerns kvinnoförbund
 Folkpartiets kvinnoförbund
 Moderata samlingspartiets kvinnoförbund
 Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund
 Husmodersförbundet hem och samhälle

Ett relativt omfattande remissmaterial föreligger. I huvudsak kan de inkomna yttrandena över medlemsförslaget indelas i tre grupper: (1) Remissinstanser som ställer sig positiva till huvudpunkterna i medlemsförslaget. Till denna grupp har också räknats svar som tillstyrker att det långsiktiga målet för en arbetstidsförkortning bör vara sex timmars arbetsdag, men som inte kommenterar frågan om en samnordisk utredning, d. v. s. punkten 2. i medlemsförslaget. (2) Till denna grupp har förts remissinstanser som inte klart tagit ställning till frågan om på vilket sätt som en kommande arbetstidsförkortning bör vara utformad, men som tillstyrker en samnordisk utredning om de sociala och ekonomiska konsekvenserna av en dylik arbetstidsförkortning. (3) Remissinstanser som ställer sig tveksamma till eller avstyrker medlemsförslaget. I det följande genomgå remissmaterialet i enlighet med denna disposition.

2.1. Remissinstanser som i huvudsak tillstyrker medlemsförslaget

Nordens fackliga samorganisation — NFS erinrar inledningsvis i sitt yttrande om, att krav på kortare arbetstid framförts av de fackliga organisationerna i Norden vid kontakter såväl med myndigheter som vid förhandlingar. Den genomsnittliga årsarbetstiden har minskat successivt, varigenom en del av de gemensamma resurserna kunnat användas för att utöka fritiden. NFS finner det vara rimligt att också framtida standardhöjningar till en del tas ut i form av en förkortad arbetstid.

Arbetstidsförkortningen får dock ej bli ett medel att öka sysselsättningen. Alla medborgares rätt till arbete måste säkerställas med hjälp av en aktiv närings- och industripolitik, en aktiv arbetsmarknadspolitik, genom utbildningspolitiska insatser m. m. Däremot kan i det individuella fallet arbetstiden visa sig vara en avgörande faktor. Föräldrar behöver tillräcklig tid för daglig tillsyn av barn och hem. Detta blir särskilt svårt att uppnå om båda föräldrarna förvärvsarbetar utanför hemmet eller i enföräldershushåll. Förekomsten av långa resor till och från arbetsplatserna medverkar till att ytterligare generella förkortningar av arbetstiden bör genomföras. Denna arbetstidsförkortning måste dock suppleras med att samhällets barnomsorg byggs ut.

Uttaget av en framtida arbetstidsförkortning kan ske på många olika sätt, men mycket talar för att en avkortning av den dagliga arbetstiden är att föredra framför en minskning av antalet arbetsdagar per vecka.

Minskad trötthet och stress kommer sannolikt att reducera riskerna för arbetsolycksfall och en jämnare spridning av arbetstiderna över dagen skulle medföra ett bättre utnyttjande av trafikmedlen.

De fackliga organisationerna torde dock behöva göra vissa branschmässiga anpassningar vid utläggningen av en dylik arbetstidsförkortning med hänsyn till de speciella förhållanden som råder inom olika sektorer av arbetslivet. Detta kan gälla t. ex. för skiftarbetare eller för arbetstagare som är bundna till sin arbetsplats också under fritiden. NFS sluter upp kring målsättningen att arbetstiden minskas till sex timmar per dag. I sammanhanget understrykes, att löntagarorganisationerna måste ges ett avgörande inflytande på hur och i vilken takt som detta mål skall uppfyllas. Genom förhandlingar får prövas hur generella arbetstidsförkortningar skall vägas mot andra förmåner. Konsekvenserna av en betydande arbetstidsförkortning blir omfattande och kommer att beröra många områden inom samhällslivet. En reform av detta slag bör därför förberedas genom att en utredning kommer till stånd om följdverkningarna för bl. a. samhällsekonomin, den sociala sektorn, arbetsmiljön och fritiden. Då effekterna torde bli relativt likartade i de nordiska länderna tillstyrkes den i medlemsförslaget förordade samnordiska utredningen. NFS föreslår sammanfattningsvis att Nordiska rådet antager följande rekommendationer:

(1) Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska län-

derna att verka för att män och kvinnor bereds samma rätt och möjlighet till förvärvsarbete samt att barnomsorgen ej får lägga hinder i vägen för att ta arbete,

(2) Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att verka för att det långsiktiga målet för en arbetstidsförkortning bör vara sex timmars arbetsdag samt

(3) Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda de samhällsekonomiska och sociala konsekvenser som en betydande arbetstidsförkortning kommer att medföra.

Nordiska kvinnoaksföreningars samorganisation — NKS hänvisar till sin skrivelse till Nordiska rådet från juni 1974. I denna skrivelse föreslogs rådet att stödja förslaget om en avkortning av dagsarbetstiden inom ramen för en femdagarsvecka samt att samtidigt avvisa annan generell arbetstidsförkortning på grund av att den motverkar jämställdheten mellan könen. Utvecklingen under det gångna året har inte fått organisationen att ändra uppfattning. Särskilt i Sverige har kravet på sex timmars arbetsdag kommit att framföras med allt större kraft. NKS hälsar medlemsförslaget med stor tillfredsställelse och tillstyrker.

Danmark

Danske Kvinders Nationalråd stöder tanken på att man vid införandet av framtida arbetstidsförkortningar tar familjepolitiska hänsyn samt beaktar jämställdhetsaspekter. Organisationen instämmer i att sedan femdagarsveckan införts på de flesta håll i arbetslivet bör arbetstidsförkortningar i fortsättningen tas ut genom en avkortning av dagsarbetstiden. Den i medlemsförslaget omnämnda utredningen om de sociala och ekonomiska konsekvenserna av en dylik avkortning av arbetstiden tillstyrkes.

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet understryker, att frågan om arbetstidens förläggning bör ses i relation till familjens behov, mäns och kvinnors lika möjligheter till förvärvsarbete, barnvården och fritidssysselsättningen. En förkortning av arbetstiden minskar i sig behovet av att anordna barndagvård, men utarbetade kvantitativa mål för dagvården får därmed inte sänkas eftersom antalet vårdtjänster ännu är otillräckligt. Om avkortningen av arbetstiden är slutförd först vid slutet av 1980-talet påverkas av detta skäl inte dagvårdens kvantitativa behov förrän den rådande bristen tillfredsställts. Också ur arbetarskyddssynpunkt kan medlemsförslaget uppfattas positivt. Långa arbetsdagar och långa arbetsresor ökar risken för olycksfall i arbetet. Ministeriet föreslår att möjligheten att minska natt-, skiftes- och ackordsarbete bör undersökas. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Delegationen för jämlikhetsärenden påminner om att man i Finland stegvis övergick till femdagarsvecka under åren 1966—69. De på senare tid uppkomna kraven på en avkortning av arbetstiden kan tillgodoses på olika sätt, t. ex. genom förlängd semester, genom en minskning av antalet arbetsdagar per vecka eller genom avkortning av dagsarbetstiden. Flera undersökningar har visat att det är de förvärvsarbetande kvinnorna, vilka dessutom nästan ensamma utför allt hushållsarbete, som har den längsta arbetstiden i Finland.

För en avkortning av dagsarbetstiden talar flera omständigheter. Till följd av långa resor till och från arbetet måste barn ofta vara 9—10 timmar per dag i dagvård, vilket är både psykiskt och fysiskt ansträngande. Skolbarnen tillbringar långa eftermiddagar hemma utan tillsyn och vård från vuxna. Stress, snabb arbetstakt, behandlingen av giftiga och farliga ämnen, tungt och enformigt arbete medför påfrestningar på individen, vilka kan minskas genom en avkortning av den dagliga arbetstiden. Den förkortning av dagsarbetstiden till sex timmar som förordas i medlemsförslaget, i synnerhet för småbarnsföräldrar, tillstyrkes som en långsiktig målsättning.

Delegationen fäster därtill uppmärksamhet vid andra och mera närliggande målsättningar, såsom rätt till studiepermission med lön. Detta är en viktig reform särskilt för kvinnor som behöver skaffa sig en yrkesutbildning, men kan också gälla skiftes- och/eller nattarbetare. För sistnämnda grupper skulle en avkortning till sex timmars arbetsdag kunna övervägas redan före införandet av en generell arbetstidsförkortning.

Svenska befolkningsförbundet anser, att frågan om en avkortning av arbetstiden bör behandlas av arbetsmarknadsorganisationerna. Om en arbetstidsförkortning genomföres bör denna ske genom uttag av färre antal arbetstimmar per dag. Kortare arbetstid bör gälla för alla, inte bara för småbarnsföräldrar. En låsning till småbarnsföräldrar kan medföra diskriminering i arbetslivet. Den i Sverige tillsatta familjestödsutredningen har föreslagit en dylik lösning, som man antagit skall bereda fler kvinnor möjlighet att träda ut i arbetslivet. Detta kan ur barnens synpunkt inte vara lyckligt. Förbundet vill också att viss flexibilitet tillämpas om den dagliga arbetstiden avkortas. En arbetstidsförkortning bör föregås av ett noggrant utredningsarbete. Förbundet anser, att om en avkortning av arbetstiden kommer att ske så bör denna uttagas i form av reducerad dagsarbetstid. En eventuell reform bör föregås av grundliga och omfattande utredningar, där alla konsekvenser beaktas.

Finlands kommunförbund ansluter sig till den principuppfattning som kommer till uttryck i medlemsförslaget, nämligen att föräldrarna bör ha mera tid till sitt förfogande för att ägna sig åt barn och familj. Vissa reformer som verkar i denna riktning har redan genomförts: femdagarsvecka, förlängd moderskapsledighet och användningen av lö-

pande arbetstid. Arbetstidsförkortningen är en följd av den ökade användningen av maskinkraft. Ett experiment med avkortad dagsarbetstid skulle lämpligen kunna inledas sommartid, då den lagliga arbetstiden ändå är 6,5 timme i flera branscher. På grund av det livliga arbetskraftsutbytet mellan de nordiska länderna är det av vikt att arbetslagstiftningen görs så enhetlig som möjligt. Det bör dock i sammanhanget noteras, att man i Finland på fackföreningshåll ännu ej uppnått enighet om en avkortning av arbetstiden till sex timmar per dag.

Finlands stadsförbund menar, att konsekvenserna av en avkortning av arbetstiden till sex timmar per dag blir omfattande och kommer att gripa in på samhällslivets alla områden. Mot bakgrund av överenskommelsen från år 1954 förefaller det naturligt att den för ändamålet behövligen utredningen företas i samarbete mellan de nordiska länderna. Nedskärningen av arbetstiden är i hög grad en förhandlingsfråga arbetsmarknadens parter emellan. I detta skede önskar organisationen endast framföra vissa allmänna synpunkter på arbetstidsförkortning som medel att uppnå jämställdhet mellan könen. I en situation där såväl mannen som kvinnan vanligen bidrager till familjens försörjning och antalet enföräldershushåll ökat bör huvudvikten läggas vid ett stärkande av kvinnans ställning i samhället. Som ett led i denna strävan kan en avkortning av dagsarbetstiden vara av betydelse. För att denna avkortning skall få önskad verkan bör denna bli generell och omfatta alla. Ifall arbetstiden avkortas endast för t. ex. småbarnsföräldrar kan detta lätt leda till att motverka jämställdheten på arbetsmarknaden. En övergång till sex timmars arbetsdag sker lämpligast stegvis, varvid det förefaller naturligt att inleda med en avkortning för skiftesarbetarna. Innan den avkortade arbetstiden kan få någon positiv inverkan på kvinnans situation i samhället bör bristen på ändamålsenlig barndagvård avhjälpas. Införandet av deltidarbete för kvinnor kan inte anses vara någon bra lösning ur jämställdhetssynpunkt. Snarast skulle detta tendera att förstärka kvinnornas underläge på arbetsmarknaden.

Socialdemokratiska kvinnors centralförbund fastslår, att övergången till kortare arbetstid bör ske stegvis. Först måste periodarbetarna, skiftesarbetarna samt arbetare i synnerligen ansträngande yrken prioriteras. Varje arbetstagare bör garanteras en vintersemester på två veckor. Som ett långsiktigt mål bör sex timmars arbetsdag uppställas. Skälen är följande: bättre hälsa för alla, barns ensamvaro avkortas, faderns familjeroll förbättras, kvinnans samhällsroll stärkes, demokratin förbättras, mera arbetsplatser skapas, deltidarbete skulle minska, jämställdheten mellan män och kvinnor skulle öka samt det ekonomiska oberoendet tilltaga.

Finlands demokratiska kvinnoförbund erinrar om att man sedan flera år tillbaka yrkat på en förkortning av arbetstiden till sex timmar. Ett motiv för detta krav var att arbetstidens förkortning borde kunna

utnyttjas som ett arbetsmarknadspolitiskt medel i syfte att öka antalet arbetstillfällen. Förkortning av dagsarbetstiden får inte leda till minskade inkomster, vilket övergången till 40 timmars arbetsvecka gjorde.

Inte heller får den föranleda en snabbare arbetstakt eller starkare förslitning av arbetskraften. Att en övergång till sex timmars arbetsdag är tänkbar — utan minskade förtjänster för löntagarna — sammanhänger med den snabba tekniska utvecklingen under de senaste 20 åren. Samtidigt som arbetstiden regleras på detta sätt borde även arbetsskyddet och de sociala tjänsterna förstärkas, lönerna ökas, pensionsåldern sänkas, arbetsmiljön förbättras m. m. När det gäller forskningsaspekterna av medlemsförslaget önskar förbundet fästa uppmärksamheten på att arbetstidsförkortningen är särskilt angelägen för personer i tre-skift. Förutom lagstadgade åtgärder på arbetarskyddsområdet bör mentalhygieniska olägenheter i arbetslivet tas upp. Dessa kan minskas genom övergång från ackordslön till tidlön, utökning av antalet vilopausar, införandet av avlönade vintersemestrar m. m. Restiden till arbetet behöver vidare förkortas.

Även om kvinnornas del i arbetstiden i Finland är 48 %, präglas deras situation av den gamla arbetsfördelningen mellan könen både i arbetslivet och i hemmen. Kvinnorna har i genomsnitt 30 % lägre lön än männen och deras deltagande i arbetslivet försvåras av brist på barnträdgårdsplatser och dubbelrollen som både förvärvs- och hembetande. I sammanhanget bör också uppmärksammas skyddet av de gravida kvinnorna samt av småbarnsmödrarna.

Svenska kvinnoförbundet stöder klämmarna i medlemsförslaget med samma motivering som den som framfördes i den till medlemsförslaget bilagda skrivelsen från Nordiska Kvinnosaksföreningars Samorganisation. Vikten av femdagarsvecka understrykes och förbundet motsätter sig en ytterligare komprimering av arbetsveckan på bekostnad av dagsarbetstiden. *Finlands svenska marthaförbund* stöder en avkortning av arbetstiden till sex timmar per dag, men frågar sig om denna reform på grund av de ökade kostnaderna är möjlig att genomföra nu under vikande konjunktur. Minskad arbetstid skall innebära sex timmars arbetsdag och inte ett ökat antal lediga dagar. I det senare fallet förkortas ej barnens vistelse på daghem.

Norge

Dr. Philos. Bjørn Gustavsen, Arbeidspsykologisk institutt konstaterar inledningsvis i sitt yttrande över medlemsförslaget att merparten av den forskning som bedrivits beträffande olika arbetstidsordningar och deras följder för arbetstagarna har varit inriktad på den rent fysiologiska sidan av saken. Dock har inslag av psykologiska och sociala studier förekommit.

Jämställdhetsaspekten har däremot inte rönt samma uppmärksamhet.

Att frågan om arbetstidsförkortning har behandlats på detta sätt hänger samman med att forskningen i stort tagit sin utgångspunkt i förhållanden som gäller för dem som redan befinner sig på arbetsmarknaden. Skiftarbetets hälsomässiga och sociala konsekvenser har sålunda utretts ett flertal gånger. En nedkortning av arbetstiden bör i Norge först gälla för skiftarbetarna, men också för grupper som äldre och handikappade, för vilka det kan vara svårt att orka med en åtta timmars arbetsdag. Arbetsmarknaden bör med andra ord öppnas för dem som idag inte lever upp till de krav som ställs. En avkortning från åtta till sex timmar får därför inte innebära att arbetstakten höjes. Även av hänsyn till barnomsorgen är en sextimmars arbetsdag tillräddig. I nyare barnpsykologisk litteratur framhålles, att vistelser på daghem som överstiger fem till sex timmar inte är till alla delar fördelaktiga för barnen.

En avkortning kan också medföra vissa negativa effekter. Den enskilde arbetstagaren kan bli väsentligt mindre intresserad av förhållandena på arbetsplatsen eftersom vistelsen där kortas ned, den fackliga aktiviteten kan påverkas i negativ riktning, arbetsmiljöfrågorna kan börja tilldra sig ett minskat intresse, dubbelarbete blir vanligare etc.

Det norske arbeiderpartis kvinnesekretariat hänvisar i sitt remissyttande till det handlingsprogram som Arbeiderpartiets kvinnobevegelse antog vid sin landskvinnekonferens 1973. I detta program framhålles, att utbudet av flexibel arbetstid bör ökas, att tillgången på deltidstjänster bör utvidgas både för män och kvinnor och att man på längre sikt bör eftersträva en sänkning av normalarbetstiden för samtliga arbetstagare.

Vid landskvinnekonferensen 1975 framfördes bland annat krav på att småbarnsföräldrar skall ges kortare arbetstid. Denna princip anslöt sig Arbeiderpartiets landsmöte till. Inom Forbruker- og administrasjonsdepartementet utreds för närvarande frågan om rätt för småbarnsföräldrar till kortare arbetstid med sikte på att ett förslag skall framläggas år 1976. Kvinnesekretariatet stöder förslaget om en generell sänkning av arbetstiden, men förordar att nedkortad arbetstid för småbarnsföräldrar prioriteras av Nordiska rådet.

Den i medlemsförslaget aktualiserade utredningen om samhällsekonomiska och andra konsekvenser av en avsevärd arbetstidsförkortning kan med fördel utföras i samverkan mellan de nordiska länderna.

Høyrekvinnenes landsforbund tillstyrker medlemsförslaget båda punkter men önskar att den utredning, som föreslås komma till stånd om de ekonomiska och sociala effekterna av en dylik arbetstidsförkortning skall utföras i nära samarbete med parterna på arbetsmarknaden. *Norske kvinners nasjonalråd* tillstyrker medlemsförslaget i det man hyser uppfattningen att en förkortning av arbetstiden skall tas ut i form av minskad dagsarbetstid och inte genom reduktion av antalet arbetsdagar per vecka.

Sverige

Arbetskyddsstyrelsen erinrar om att det i början av 1900-talet i Sverige var vanligt med en veckoarbetstid på 56—60 timmar. Vissa grupper av arbetstagare hade en arbetstid på 12 timmar per dag. 1920 maximerades arbetstiden till 48 timmar per vecka, varav dygnsarbetstiden fick vara högst 8,5, sedermera 9 timmar.

Från och med år 1957 har arbetstiden sänkts och uppgår nu till 40 timmar per vecka. Inom vissa branscher föreskriver dock gällande kollektivavtal kortare veckoarbetstid.

Bestämmelser om arbetstidens längd per dag för vuxna saknas i nu gällande arbetstidslag från år 1970. Den tidigare föreskriften om högst 9 timmar per dag ansågs inte lämplig att behålla.

Arbetstidsminskningen har varit av stort värde för arbetstagarna, som därigenom fått möjligheter till ökad fritid. Denna har kunnat disponeras bl. a. för umgänge med familjen, föreningsverksamhet och rekreation. En fortsatt minskning måste ur dessa synpunkter hälsas med tillfredsställelse. Ur allmän social synpunkt synes också, såsom motionärerna anfört, en förkortning av den dagliga arbetstiden i första hand vara att föredra.

Skyddet mot olycksfall torde dock inte påverkas av en minskning av vecko- eller dagsarbetstiden. Påståendet att en minskning av arbetstiden skulle medföra minskad trötthet och stress är diskutabelt. Snarare föreligger det en risk för att en förkortning av arbetstiden medför större krav på arbetsprestationerna och därmed större stress. En eventuell arbetstidsreform, i den riktning som förordas i medlemsförslaget, måste därför förenas med åtgärder som motverkar en dylik utveckling.

Saken bör bli föremål för ytterligare forskning och utredning.

Universitetskanslersämbetet delar den uppfattning, som kommer till uttryck i medlemsförslaget, att en anpassning av arbetstiden till de anställdas familjeförhållanden skulle vara av avgörande betydelse för att öka jämställdheten mellan män och kvinnor. De möjligheter som för närvarande står till buds — deltid, flexibel arbetstid, rätt till avkortad arbetstid för småbarnsföräldrar — utgör endast dellösningar. Målet måste vara en generell arbetstidsförkortning. De undersökningar som behöver komma till stånd torde med fördel kunna samordnas de nordiska länderna emellan. Vid detta utredningsarbete bör också alternativ till ett generellt införande av sex timmars arbetsdag belysas. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Delegationen för jämställdhet mellan män och kvinnor delar helt förslagsställarnas uppfattning att en förkortning av arbetstiden till sex timmar per arbetsdag är ett utomordentligt viktigt led i arbetet för jämställdhet. För att arbetstidsförkortningen skall få åsyftad effekt fordras dock samtidigt en rad andra samhällsinsatser.

De stora löntagarorganisationerna i Sverige har uttalat sig för att det

långsiktiga målet för en arbetstidsförkortning bör vara sex timmars arbetsdag. Denna uppfattning delas av den svenska regeringen. Som framgår i medlemsförslaget har en särskild delegation för arbetstidsfrågor tillsatts i Sverige (Delfa). I första hand är det Delfas sak att uttala sig om förutsättningarna för en nordisk samverkan vid bedömningen av de samhällsekonomiska och sociala konsekvenserna av en fortsatt arbetstidsförkortning.

Delegationen för jämställdhet mellan män och kvinnor har inlett förberedande kontakter med berörda parter om en försöksverksamhet med sex timmars arbetsdag på en ort i Sverige. Syftet är därvid att belysa vilka åtgärder på andra områden som aktualiseras av en övergång till sex timmars arbetsdag. Erfarenheterna från denna försöksverksamhet torde vara av intresse för andra nordiska länder på samma sätt som man från svensk sida hyser intresse för information om projekt av likartat slag i grannländerna. Ett nordiskt samråd och informationsutbyte tillstyrkes därför.

Stockholms universitet, rektorsämbetet anser, att för majoriteten av arbetstagare är det mest önskvärt att en framtida arbetstidsförkortning tas ut genom avkortning av den dagliga arbetstiden. Främst gäller detta för föräldrar med barn i och under skolåldern. En minskning av antalet arbetstimmar per dag torde vidare kunna uppfattas som ett led i strävandena att uppnå jämställdhet mellan män och kvinnor. Effekterna av en dylik arbetstidsförkortning behöver utredas, varvid speciellt bör beaktas de ekonomiska och arbetsmarknadspolitiska aspekterna. *Karolinska institutet, medicinska fakulteten* instämmer i huvudsak i de i medlemsförslaget framförda rekommendationerna, men önskar att man inom den föreslagna utredningen om de samhällsekonomiska och sociala konsekvenserna av en betydande arbetstidsförkortning också tar upp de medicinska aspekterna. *Högskolan i Luleå, rektorsämbetet, SACO-SR-föreningen* och *Akademijänstemännens förening* vid högskolan stöder medlemsförslaget.

Centerns kvinnoförbund, påpekar, att arbetstidsfrågorna i och för sig i Sverige betraktas som en förhandlingsfråga, med de har dock tidigare varit föremål för lagstiftning. Förbundet finner det angeläget att sex timmars arbetsdag blir föremål för politiska överväganden och beslut. Kravet på att den långsiktiga målsättningen för en arbetstidsförkortning skall vara sex timmars arbetsdag har de stora löntagarorganisationerna slutit upp kring. Frågan väcktes dock först av kvinnoorganisationerna. Förbundet har införandet av sex timmars arbetsdag på sitt program, som man anser bör prioriteras före andra former av arbetstidsförkortningar, t. ex. en femte semestervecka eller längre veckoslutsledighet. Värdet av en kortare arbetsdag är stort, särskilt för förvärvsarbetande föräldrar. När det gäller formerna för utredning av vilka de ekonomiska och sociala konsekvenserna kommer att bli av en förkortning av arbetstiden,

anser förbundet att det kan ifrågasättas om dessa bedömningar bör ske utifrån nordisk synpunkt. Riktigare vore att varje land själv svarar för framtagandet av nödvändigt beslutsunderlag. Samråd bör dock givetvis ske mellan de nordiska länderna.

Folkpartiets kvinnoförbund delar den uppfattning som folkpartiet i flera riksdagsmotioner givit uttryck för, nämligen att målet för en arbetstidsförkortning bör vara sex timmars arbetsdag och inte fyradagarsvecka. Reducering av dagsarbetstiden utgör ett viktigt led i strävandena efter ett familjevänligare arbetsliv. Nordiska rådets initiativ är mycket värdefullt, då det nu behöver skapas en opinion för avkortning av den dagliga arbetstiden. En utredning om de ekonomiska och sociala konsekvenserna av en avsevärd arbetstidsförkortning gjord i samverkan mellan de nordiska länderna tillstyrkes.

Moderata samlingspartiets kvinnoförbund håller med förslagsställarna om att en avkortning av arbetstiden — både ur föräldrapolitisk synpunkt och av jämställdhetsskäl — bör ske genom förkortning av dagsarbetstiden. De undantag som kan behövas får tillkomma genom förhandlingar mellan arbetsmarknadens parter. En generell arbetstidsförkortning torde få stora konsekvenser, varför den i medlemsförslaget förordade utredningen tillstyrkes.

Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund förde som första organisation fram kravet på sex timmars arbetsdag år 1972. Sedan dess har detta krav vunnit stark ankläng både inom den fackliga och politiska delen av arbetarrörelsen. De i medlemsförslaget anförda motiven för en avkortning av dagsarbetstiden kan förbundet ansluta sig till. Särskilt angeläget anser förbundet det vara, att det betonats att det finns andra välgående motiv för en kortare arbetsdag än de som rör familjens krav och behov. Av betydelse i sammanhanget är också hur människorna väljer att ta ut den ökade fritiden: t. ex. för att studera, delta i politiskt och fackligt arbete, för gemenskap och ansvar för medmänniskor även utanför familjekretsen.

I medlemsförslaget tas också andra alternativ än sex timmars arbetsdag upp. Ett alternativ sägs vara deltidsarbete. Förbundet delar uppfattningen att deltidsarbete för många kvinnor framstår som en lösning, om än inte en fullgod sådan. Deltid kan medföra att kvinnorna ges mindre kvalificerade arbetsuppgifter, att de får sluta sitt arbete först vid en vikande konjunktur och att de får en särställning på arbetsmarknaden som är ogynnsam. Kvinnoförbundet avvisar därför en ovillkorlig rätt till deltidsarbete som ett sätt att lösa familjernas problem. Flexibel arbetstid nämns som ett annat alternativ. Denna lösning har begränsad betydelse som ett alternativ till en avkortad arbetsdag särskilt för ensamstående med barn. Därtill kan vid många arbetsplatser, t. ex. inom industrin, denna lösning inte tillämpas. Rätt till avkortad arbetstid för småbarnsföräldrar nämns som ett tredje alternativ. I Sverige har Familje-

stödsutredningen givits uppdrag att undersöka möjligheterna att förlänga ersättningstiden för föräldraförsäkringen på sådant sätt att försäkringen underlättar för föräldrar att förvärvsarbeta med reducerad arbetstid under viss tid sedan rätten till föräldrapenning upphört. Kvinnoförbundet vill dock avvakta med att ta slutlig ställning till detta förslag.

Redan nu måste vårt samhälle planeras så att det kan fungera när den avkortade arbetsdagen införes. Det gäller här inte bara att lösa frågan om butikers öppethållande, utan också skolan måste anpassas till den kortare arbetsdagen. En boendemiljö bör skapas som underlättar samvaro, föreningsliv och rekreation. Bostäderna måste läggas närmare arbetsplatserna. Arbetet med att ge människorna ett betydande inflytande över arbetslivet måste fortsätta. Folkrörelserna och föreningslivet, även det politiska, måste ges ökade resurser så att de kan medverka till att ge individerna möjligheter till att påverka de politiska besluten i enlighet med sina önskemål.

Tanken på sex timmars arbetsdag har vunnit gehör också i de nordiska grannländerna, men saken synes ha hunnit längst i Sverige. Förbundet inser vikten av den i medlemsförslaget omtalade samnordiska undersökningen, men anser att det bör stå den svenska arbetarrörelsen fritt att bestämma tidpunkten för genomförandet av en arbetstidsförkortning. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Landstingsförbundet delar uppfattningen, att en avkortning av arbetstiden utgör ett viktigt steg mot jämlikhet mellan män och kvinnor. Denna förkortning bör tas ut i form av minskad daglig arbetstid och inte genom färre antal arbetsdagar per vecka.

En avkortning av arbetstiden skulle medföra ökad efterfrågan på arbetskraft och därmed vidgade möjligheter för kvinnorna till förvärvsarbete. Män och kvinnor skulle ges samma möjligheter till kontakt med barnen, deltagande i hemarbetet, ökad aktivitet i föreningslivet och inom politiken. En minskning av den dagliga arbetstiden är att föredra, även taget i beaktande kontinuiteten i det vårdarbete som bedrivs av landstingen. Beträffande frågan om deltidsarbete hänvisar förbundet till den utredning som jämställdhetsdelegationen beräknas bli färdig med våren 1975. Landstingen har för egen del under flera år bedrivit försöksverksamhet med flexibel arbetstid för administrativ och annan icke-schema-bunden personal. Denna försöksverksamhet har slagit väl ut.

I Sverige har diskuterats, som en delreform, avkortad arbetstid för småbarnsföräldrar. Skäl finns dock att antaga att denna form av arbetstidsförkortning i första hand skulle utnyttjas av kvinnor, vilket ur jämställdhetssynpunkt inte är att föredra. Å andra sidan skulle för landstingens del flera kvinnor ha möjlighet att stanna kvar i förvärvsarbete. Förbundet har ingenting att erinra emot att utredningssamarbete kommer till stånd de nordiska länderna emellan i frågor som berör arbetstidsförkortningen. För landstingens del är det angeläget att frågan om

sex timmars arbetsdag snabbt blir utredd. En snabbare arbetstidsförkortning än hittills kan medföra ekonomiska och utbildningsmässiga problem samt organisatoriska svårigheter inom vårdsektorn.

Avslutningsvis framhåller förbundet, att det i Sverige råder full enighet om att det är parterna på arbetsmarknaden som skall avgöra i vilken takt som arbetet på att uppnå sex timmars arbetsdag skall bedrivas samt hur generella arbetstidsförkortningar skall vägas mot andra arbetstidsreformer och standarduttag.

Svenska kommunförbundet delar motionärernas uppfattning, att en förkortning av arbetstiden skulle vara ett betydelsefullt steg på vägen mot jämlikhet mellan män och kvinnor. Förutsättningen för att denna effekt skall uppnås är dock att arbetstidsförkortningen tas ut i form av en minskning av den dagliga arbetstiden.

Förkortning av den dagliga arbetstiden skulle kunna medföra stimulans till ökad aktivitet på fritiden i form av föreningsliv och politiskt arbete. Den kommunala demokratin vilar på förutsättningen att medborgarna har tid och intresse för politiskt arbete.

I medlemsförslaget nämns frågan om deltidarbete. Styrelsen hänvisar i detta sammanhang till det utredningsarbete, som på initiativ av jämställdhetsdelegationen, bedrivs i denna fråga. Flexibel arbetstid skisseras som en annan dellösning i medlemsförslaget. Försöksverksamhet bedrivs här på några kommunala arbetsplatser.

Behovet av utredningsarbete är stort, när det gäller frågan om en avkortning av den dagliga arbetstiden till sex timmar. Denna förkortning måste givetvis genomföras i etapper. Konsekvenserna kan för åtskilliga verksamhetsgrenar bli att bortfallet av arbetstimmar måste kompenseras genom personaltillskott. Anpassningen av olika samhällsfunktioner exempelvis när det gäller fritidsaktiviteter, måste uppmärksammas. Utredningsarbete av detta slag måste genomföras innan man påbörjar genomförandet av en arbetstidsförkortning. Detta utredningsarbete kan samordnas de nordiska länderna emellan. Styrelsen erinrar slutligen om att det i Sverige är parterna på arbetsmarknaden som har det slutliga avgörandet när det gäller takten i en förkortning av arbetstiden. Parterna står inför svåra bedömningar när det gäller avvägningen mellan å ena sidan arbetstidsreformer och å andra sidan standarduttag i form av löneökningar.

2.2. Remissinstanser som tillstyrker en samnordisk utredning av ekonomiska och sociala konsekvenser av en betydande arbetstidsförkortning

Danmark

Frederiksberg Kommune är positivt inställd till syftet med medlemsförslaget, men anser sig inte kunna ta ställning till om en väsentlig

arbetstidsförkortning bör genomföras genom lagstiftning innan de ekonomiska och sociala konsekvenserna av en sådan arbetstidsnedskärning är undersökta. Vad beträffar punkten 1. i medlemsförslaget så avgörs frågan om arbetstidens längd och fördelning över arbetsveckan på sedvanligt sätt av arbetsmarknadens parter. Av detta skäl synes det inge betänkligheter att frågan lösrives från andra arbetsmarknadsfrågor och att en nedsättning av arbetstiden prioriteras högt. Sex timmars arbetsdag kan medföra stora praktiska svårigheter. På många arbetsområden är arbetstiden reglerad per vecka, och arbetsgivaren fördelar inom den utmätta tidsramen den dagliga tjänstetiden. Nordiska rådets initiativ är värdefullt, men lagingrepp på arbetsmarknadens område inger betänkligheter. En undersökning av de ekonomiska och sociala konsekvenserna av en dylik arbetstidsförkortning finns det inget att invända mot, fastmer är en sådan utredning en förutsättning för en eventuell reform.

Københavns Kommune anför i sitt yttrande över medlemsförslaget i huvudsak samma synpunkter som Frederiksberg Kommune.

Finland

Arbetskraftsministeriet finner förverkligandet av jämställdhet mellan könen vara en central målsättning i medlemsförslaget. Att reglera arbete och fritid ingår som en viktig del i samhällspolitiken, vars syfte är att öka människornas välbefinnande.

Sedan 40 timmars arbetsvecka genomförts i Finland har arbetsmarknadens parter inte lagt huvudvikten vid ytterligare arbetstidsförkortning utan aktualiserat andra förhållanden av betydelse på arbetsmarknaden. 40 timmars arbetsvecka har ännu inte genomförts fullt ut, eftersom inslaget av övertidsarbete ökat för en del arbetstagare. Att ta ställning till sex timmars arbetsdag är svårt, då denna fråga inte diskuterats principiellt i Finland. Vid en avkortning av arbetstiden finns det flera faktorer att ta hänsyn till: den ekonomiska utvecklingen, de internationella konkurrensförhållandena, inflationstrycket och möjligheten till produktivitetshöjningar. Därtill bör tillgången på arbetskraft beaktas, som på lång sikt i Finland är vikande.

Arbetstidsförkortningen skulle göra det möjligt för kvinnor att i större utsträckning än hittills komma ut i förvärvslivet, anför det i medlemsförslaget. För Finlands del gäller att andelen kvinnor i arbetskraften är internationellt sett hög. Kvinnornas arbetskraftsandelar i de mellersta åldersgrupperna har ökat, medan männens sjunkit. Det avgörande hindret för att bli förvärvsaktiv utanför hemmet är inte den långa arbetstiden utan bristfälliga yrkeskunskaper, svårigheterna att ordna barntillsyn och de långa arbetsresorna. Förutom en avkortning av den allmänna arbetstiden borde man i sammanhanget diskutera flexibel arbetstid, se-

mester- och pensionsvillkor. Individens valfrihet bör beaktas. För Finlands del är det viktigt att uppmärksamma effekterna av migrationen. Om man t. ex. i Sverige och Norge skulle övergå till förkortad arbetstid skulle det leda till en ökad efterfrågan på arbetskraft.

Arbetskraftsreserverna i hemlandet torde snart vara uttömda och då båda dessa länder har begränsat invandringen av utomnordisk arbetskraft skulle efterfrågetrycket komma att riktas mot Finland igen. Inget nordiskt land bör därför, medvetet eller omedvetet, skapa en situation där ett annat nordiskt land kommer att utnyttjas som arbetskraftsreserv. Upprätthållandet av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden förutsätter att därpå inriktade åtgärder länder alla fördragsslutande parter till gagn. Tanken på ett nordiskt utredningsarbete tillstyrkes.

Befolkningsförbundet konstaterar inledningsvis, att en avkortning av arbetstiden i enlighet med medlemsförslagets intentioner förutsätter en produktionsökning på omkring 30 % ifall levnadsnivån skall hållas konstant. En reform av denna omfattning kommer att bromsa möjligheterna till andra samhällsreformer.

Den finländska befolkningens förnyelsegrad var de senaste sex åren under 100 % och de senaste tre åren under 80 %. Om nuvarande utveckling håller i sig kommer redan på 1980-talet den aktiva arbetskraften att minska samtidigt som antalet pensionärer stiger till över en miljon. Detta kommer att medföra brist på tjänster inom social- och hälsovården, en sektor som inte låter sig automatiseras. Finlands svårigheter accentueras av att landet måste konkurrera med Sverige om sin egen arbetskraft. En förkortning av arbetstiden kommer att medföra att Finland får mindre möjligheter att minska den ekonomiska klyftan till Sverige.

Moderns arbetslön blir ofta låg, varför det för moderns och barnets skull är värdefullt om barnavårdsunderstöd utgår till exempel i form av en moderslön, när hon sköter sitt barn. Saken kan dock vara en annan för personer som har en hög utbildning, men för de lågavlönades del kommer höjandet av den materiella standarden långt framöver att vara det viktigaste målet.

Enligt förbundets uppfattning är också att föda barn samt att sköta och uppfostra dem att aktivt delta i produktionslivet eftersom detta innebär produktion av arbetskraft. Detta är en synpunkt som måhända kommit något i bakgrunden. Det är därför motiverat att den ena av föräldrarna till barn under skolåldern får möjligheter att sköta sitt barn hemma. Inslag av deltidsarbete bör vidare övervägas. En nedkortning av arbetstiden på sätt som skisserats i medlemsförslaget skulle medföra vissa fördelar, men ur familjesynpunkt är det viktigare att prioritera andra åtgärder. Att grundligt undersöka vilka ekonomiska och sociala konsekvenser den föreslagna arbetstidsförkortningen skulle kunna tänkas få tillstyrkes. Särskilt bör därvid uppmärksammas vilka

effekter en avkortning av arbetstiden får i ett land där arbetskraften hotar att minska.

Norge

Kommunal- og arbeidsdepartementet erinrar om, att åtgärder för att öka yrkesintensiteten bland kvinnorna är en central uppgift i norsk arbetsmarknadspolitik. För att kvinnornas förvärvsintensitet skall kunna ökas måste flera arbetsplatser i distrikten skapas, ökade möjligheter till deltidsarbete och flexibel arbetstid tillkomma, en utbyggnad av barnomsorgen ske etc. En avkortning av arbetstiden torde medverka till att öka möjligheterna för kvinnor till yrkesarbete utanför hemmet.

Den 1 januari 1975 infördes 38 timmars arbetsvecka för skift- och underjordsarbete. Den 1 april 1976 införs 40 timmars arbetsvecka generellt. Mot denna bakgrund finner departementet det svårt att tillråda att man nu fastställer konkreta planer för en framtida arbetstidsförkortning. Arbetstidsförkortningarna måste ses i relation till andra arbetsinsatser i arbetslivet, t. ex. på arbetsmiljöns område. Den i medlemsförslaget angivna arbetstidsförkortningen torde i arbetarskyddshänseende vara av mindre betydelse. Av detta skäl bör andra arbetsmiljöåtgärder prioriteras. Den utredning som föreslås under punkten 2. i medlemsförslaget tillstyrkes.

Socialdepartementet önskar utreda andra alternativ beträffande en framtida arbetstidsförkortning, t. ex. längre semester eller kortare arbetsvecka, innan sextimmarsdagen uppställs som mål. Detta bör ske i samråd med arbetsmarknadens parter. En generell arbetstidsförkortning har sannolikt stora möjligheter att påverka jämställdheten mellan män och kvinnor. Departementet stöder punkten 2. i medlemsförslaget och anser att man på nordisk basis bör företa en utredning om de samhällsekonomiska och sociala aspekterna av en arbetstidsförkortning.

Arbetsdirektoratet finner arbetstidsfrågan vara av stor betydelse för kvinnornas möjligheter att träda ut i förvärvslivet. Direktoratet önskar inte för närvarande ta ställning till den arbetstidsförkortning som föreslås i medlemsförslaget, men uttalar sitt stöd för den samnordiska utredning som står upptagen under punkten 2. i medlemsförslaget. Generellt anser man dock att en kortare daglig arbetstid är att föredra framför en kortare arbetsvecka. Även med en generell avkortning av arbetstiden torde många småbarnsföräldrar önska att arbeta deltid i likhet med äldre, handikappade och småbrukare. Deltidsarbetet bör därför uppmärksammas när den samnordiska utredningen sätter igång.

Kristelig folkepartis kvinner finner det vara förenat med svårigheter att ta principiell ståndpunkt till sex timmars arbetsdag i nuläget. Införandet av denna kommer att få så vida konsekvenser att en närmare utvärdering av dessa måste företas innan sextimmarsdagen kan förordas. Förbundet ställer sig därför positivt till punkten 2. i medlemsförslaget.

Sverige

Arbetsmarknadsstyrelsen hänvisar till att arbetstidsfrågorna i Sverige är föremål för utredning utifrån flera utgångspunkter. En av dessa utredningar, Familjestödsutredningen, framlägger förslag om sex timmars arbetsdag för småbarnsföräldrar. Konsekvenserna på arbetsmarknaden av en omfattande arbetstidsförkortning blir avsevärda. Detta gör att tillräckliga informationer om effekterna av en arbetstidsförkortning måste utredas. Då dessa torde bli relativt likartade i de nordiska länderna synes det vara värdefullt att i möjligaste mån samordna utredningsverksamheten på nordiskt plan. *Socialstyrelsen* finner det angeläget, mot bakgrund av utvecklingen och planeringen av den framtida socialpolitiken, att frågan om arbetstidsförkortning blir föremål för en snar utredning. Styrelsen tillstyrker att förkortning av arbetstiden, i enlighet med det framlagda medlingsförslaget, blir föremål för utredning.

Institutet för social forskning, som främst uppehåller sig vid punkten 2. i medlemsförslaget, finner att medlemsförslaget förtjänar stöd, då det kan främja och stimulera forskningsutbyte och forskningssamarbete över ländergränserna. Institutet bedriver själv forskning inom arbetstidsområdet, s. k. levnadsnivåforskning. Därtill planeras i samarbete med det svenska sekretariatet för framtidsstudier en studie av arbetslivet i framtiden. Formerna för nordiskt forskningssamarbete och urvalet av forskningsområden förtjänar också att övervägas. Institutet, som haft att ta ställning också till två andra medlemsförslag om nordiskt program för framtidsstudier och om samnordisk massmediapolitik, finner att förslagen ej bygger på någon genomtänkt syn på hur det nordiska samarbetet skall utformas. Institutet stöder de tre medlemsförslagen, inklusive medlemsförslaget om avkortning av arbetstiden, men önskar att formerna för det nordiska forskarsamarbetet överväges i ett större sammanhang.

Svenska arbetsgivareföreningen understryker, att de synpunkter som förts fram i medlemsförslaget beträffande en arbetstidsförkortning i hög grad överensstämmer med den allmänna debatten om jämställdhet mellan könen som förts i Sverige under senare tid. SAF anser, att de behov som ligger bakom förslaget om införandet av sextimmarsdagen, vart och ett av dem i sak berättigade, borde bli föremål för en mera genomgripande analys innan konkreta förslag till åtgärder läggs fram. I medlemsförslaget nämns alternativ som deltidsarbete, flexibel arbetstid samt förkortad arbetstid för vård av småbarn. SAF kompletterar denna uppräknade med att omnämna s. k. partnerarbeten, vilka innebär att två personer delar på ett arbete. Andra alternativ är skiftarbete i sex timmar per dag, arbetsscheman som ger ledig vardag med vissa intervall — t. ex. var tredje, fjärde eller femte vecka — olika antal arbetade timmar per dygn, pensionsåldersänkning, femte semestervecka m. m.

Om en oförändrad realinkomst skall bibehållas efter en avkortning av

arbetstiden till sex timmar per dag måste inkomsterna öka med 33 1/3 %. Om arbetsproduktiviteten ökar med 3 % per år och hela denna ökning används till att finansiera en arbetstidsförkortning skulle kostnadsökningen teoretiskt kunna klaras av på 10 år om privat och offentlig standardhöjning hålls tillbaka. Föreningen anser, att arbetsmarknadens parter torde ha de bästa möjligheter att avväga arbetsvillkor och användningen av disponibelt samhällsekonomiskt utrymme. Lagstiftning bör således, till skillnad från vad förslagställarna anser, inte övervägas. Punkten 1. i medlemsförslaget är onödigt bindande för den fortsatta utvecklingen, varför den avvisas. SAF vill dock inte motsätta sig punkten 2. i medlemsförslaget. En utredning av den typ som omtalas i medlemsförslaget kan underlätta ställningstagandena för arbetsmarknadens parter till en generell arbetstidsförkortning.

Riksförbundet hem och skola finner det vara värdefullt att utredningar av det slag som omnämnes i punkten 2. i medlemsförslaget kommer till stånd.

2.3. Remissinstanser som ställer sig tveksamma till eller avstyrker medlemsförslaget

Danmark

Arbetsministeriet upplyser, att den danska lagstiftningen inskränker sig till att stadga — i arbetarskyddslagen — att arbetstagarna skall ha rätt till en daglig viloperiod på minst 11 timmar och i allmänhet fria sönd- och helgdagar. Fastställande av arbetstidens längd är i Danmark av tradition inte en lagstiftningsfråga, utan en avtalsfråga. Inom ministeriet pågår därför för tillfället inga överväganden om en avkortning av arbetstiden, varför ministeriet inte önskar uttala sig över huruvida den sedvanliga 40 timmarsveckan skall nedkortas till 30 timmar. Ministeriet kan inte börja behandla denna fråga, utan att arbetsmarknadens parter tagit initiativ därtill. Den förordade arbetstidsförkortningen motsvarar, om man utgår ifrån att löntagarna inte skall få sänkt lön, en löneökning på 33 1/3 % om man bortser ifrån de vinster som kan göras genom rationaliseringar. Ministeriet anser sig heller inte kunna uttala sig om den i medlemsförslaget föreslagna undersökningen av de samhällsekonomiska och sociala konsekvenserna av en dylik arbetstidsförkortning.

Dansk Arbejdsgiverforening erinrar om, att frågan om avkortning av arbetstiden traditionellt inom den privata sektorn varit föremål för förhandlingar mellan arbetsmarknadens parter utan inblandning från det offentliga. Denna praxis bör inte ändras.

Kommunernes Landsforening påpekar, att ett eventuellt genomförande av medlemsförslaget skulle utlösa ändringar i nu gällande avtal och överenskommelser för personal anställda av primärkommunerna om denna arbetstidsförkortning skall ske mot full lönemässig kompensation.

Möjlighet till avkortad arbetstid, med motsvarande lönereduktion, före ligger redan i nuläget såvitt inte tjänsteförhållandena talar emot detta.

Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger anser, att det saknas både ekonomiska och praktiska förutsättningar för att genomföra en sex timmars arbetsdag. Åtta timmars arbetsdag måste även i framtiden anses utgöra ett rimligt utnyttjande inom näringen av produktionsapparaten. Arbetsmarknadens parter avgör i Danmark arbetstidsfrågorna utan ingrepp från det offentliga. Medlemsförslaget avstyrkes.

Andels- og Privatslagteriernes Arbejdsgiverforeninger hänvisar i sitt yttrande till yttrandet från *Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger*.

Finland

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund och *Affärsarbetsgivarnas centralförbund* har avgett ett gemensamt yttrande i saken. Organisationerna minnar om att lagstiftning och tillämpad arbetsmarknadspolitik i Finland bygger på principen om likställighet i arbetet mellan män och kvinnor. En persons kön lägger således inte hinder i vägen för förvärvsarbete eller avancemang. Flera stora socialpolitiska reformer har genomförts under de senaste 20 åren och i flera fall har arbetsmarknadens parter varit initiativtagare. Särskilt på senare tid har stödet till barnfamiljerna uppmärksammas. Lagstadgad barnbördsledighet är från den 1 juli 1974 174 vardagar, dvs. 29 veckor. Barnbidragsbeloppet höjdes senast den 1 juli 1975. Också boendeunderstödet har gått upp på senare tid.

Dessa reformer har medverkat till att de förvärvsarbetande kvinnornas andel av hela den kvinnliga befolkningen är synnerligen hög. I åldern 15—74 år var den år 1975 57 %.

Motsvarande siffra för männen var 72 %. OECD-statistik visar att Finland har de relativt sett högsta siffrorna för förvärvsarbetande kvinnor, och landet ligger i detta hänseende följaktligen före de övriga nordiska länderna. 40 timmars arbetsvecka infördes år 1970. Vid denna tidpunkt var den arbetstid som tillämpades i Finland en av de kortaste i världen. Som en jämförelse kan nämnas att Norge inför 40 timmarsvecka den 1 april 1976.

I medlemsförslaget förordas sex timmars arbetsdag av familjepolitiska skäl. Detta är en synnerligen snäv synvinkel att granska frågan om arbetstidens längd utifrån. I sammanhanget måste också beaktas arbetskraftsresurserna och de ekonomiska resurserna. Tillväxtprognoserna för Finland under de följande 5—15 åren är dystra. Avtagande tillväxt medför att tempot i reformpolitiken minskas. Jämfört med andra industriländer har Finland jämförelsevis små möjligheter att minska sin produktiva arbetsinsats. Detta är riktigt även i förhållande till övriga Norden. Jämfört med Sverige är den materiella standarden klart lägre.

Arbetstidens längd och förläggning bör nalkas på så sätt att man klarlägger de olika alternativ som står till buds. Deltidsarbete har blivit allt vanligare inom servicenäringarna. Den flexibla arbetstiden har medverkat till att jämna ut trafiktopparna i tätorterna. Traditionellt är det arbetsmarknadens parter som beslutar om arbetstidens längd, liksom om övriga arbetsvillkor. Denna princip, som erkänts av lagstiftarna, grundar sig på den omständigheten att arbetsmarknadsorganisationerna, som företrädare för olika intressegrupper, bäst känner de branschvisa förhållandena och kan beakta dem vid ingåendet av avtal. I sammanhanget bör nämnas att arbetstidsförkortning ur rent arbetarskyddsmässiga aspekter betyder lite. Organisationerna anser medlemsförslaget omöjligt att genomföra. I detta yttrande instämmer *Finlands industriförbund*.

Samlingspartiets kvinnoförbund finner medlemsförslaget i sin helhet vara lättvindigt, konventionellt och ensidigt. Förslagställarna föreslår att man först skall skrida till åtgärder för att genomföra en avkortning av arbetstiden för att sedan klarlägga vilka samhällsekonomiska och sociala följder som detta skulle få. Ordningsföljden bör vara den motsatta. Förslagställarna torde vidare ha bortsett ifrån hur den ökade fritiden användes.

En utökning av deltidsarbetena kan försvaras på många sätt. Bland annat möjliggörs därigenom att kvinnorna kan upprätthålla åtminstone någon kontakt med yrkeslivet. Då barnen vuxit upp är det betydligt lättare att börja ett heltidsarbete om man tidigare haft ett deltidsarbete. Även om deltidsarbete främst uppfattas som en kvinnofråga avses med detta inte att familjeskötseln är eller får vara enbart en kvinnoangelägenhet. Användandet av flexibel arbetstid har gett goda erfarenheter.

Tiden för resor till och från arbetet har inte beaktats annat än i förbigående i medlemsförslaget. Då dessa restider varierar kraftigt vore det viktigt att utreda hur den tid som åtgår till resor kan beaktas. Om ett allmänt avkortande av arbetstiden eftersträvas och arbetsresornas längd beaktas torde det vara förmånligare med t. ex. en 4 dagarsvecka.

Förbundet varnar avslutningsvis för att frågan om en arbetstidsförkortning framförs som en speciell kvinnofråga.

Det utvecklade Finlands kvinnor r.f. (Finlands landsbygdspartis kvinnoorganisation) finner att det bör ordnas möjligheter till deltidsarbete för kvinnor. Därmed kan modern orka med att vid sidan av förvärsarbetet sköta hemmet.

Deltidsarbete borde stå till buds även för männen, varigenom både män och kvinnor skulle kunna delta i barnens vård. Treskiftsarbete inom familjen är mindre lämpligt. Sex timmars arbetsdag för män bör dock inte komma ifråga om männen inte deltar i barnomsorgen. Övergången till sex timmars arbetsdag bör inte genomföras förrän den prövats noggrant. Sex timmars arbetsdag bör inte beröra befolkningssdelen i den bästa arbetskraften, då arbetseffektiviteten därvid blir störd och

arbetets moraliska trygghet sönderbryts och medborgarna blir vana vid lättja. I ärligt, sedligt arbete ligger nationens välstånd, välsignelse och kraft. Införandet av sex timmars arbetsdag får därtill inte reducera arbetstagarnas förtjänster.

Norge

Statens arbeidstilsyn, Direktoratet erinrar om, att arbetarskyddssynpunkter har spelat en betydelsefull roll vid tidigare arbetstidsförkortningar. Dessa hänsyn har emellertid tenderat att komma mera och mera i bakgrunden. När det gäller barnfamiljerna utgår direktoratet ifrån att det närmast är sociala hänsyn som talar för avkortning av arbetstiden. Denna aspekt har arbetstilsynet inga speciella förutsättningar att värdera.

Om en allmän arbetstidsförkortning blir aktuell är en daglig avkortning av dagsarbetstiden att föredraga framför andra lösningar och detta av skydds- och hälsöhänsyn. Inom skiftindustrin finns en tendens till att koncentrera arbetstid och fritid, vilket tenderar att gå ut över svagare grupper.

Dr. med. Kåre Rodahl, Arbeidsfysiologisk institutt påpekar, att fostra barn är en sak och att deltaga i yrkeslivet en annan. Generell avkortning av arbetstiden är en sak för sig. Att minska antalet arbetstimmar per dag är i överensstämmelse med fysiologins rön beträffande kroppens reaktioner på stress och gäller därför både för genomförda och kommande arbetstidsförkortningar. Men man kan inte samtidigt reducera arbetstiden och kräva samma produktivitet, utan att involvera flera arbetstagare i arbetslivet. Bördorna måste således fördelas på flera för att var och en skall få göra en mindre insats än hittills. Det är knappast klokt att först kräva en nedskärning av arbetstiden genom avkortad dagsarbetstid för att sedan önska ett färre antal arbetsdagar per vecka. Det som behövs är inte först och främst en ytterligare förkortning av arbetstiden, utan en bättre fördelning mellan arbete, vila och rekreation.

Forbruker- og administrasjonsdepartementet anser det vara lite ändamålsenligt att nu fastställa ett bestämt antal arbetstimmar per dag när det gäller kommande arbetstidsförkortningar i Norge. Till detta yttrande hänvisar *Norske kommuners sentralforbund*.

Norsk arbeidsgiverforening påpekar, att regeringen fattat beslut om att införa 40 timmars arbetsvecka den 1 april 1976. Att ställa upp en målsättning på 30 timmars arbetsvecka är orealistiskt inom överskådlig framtid. En avkortning av arbetstiden får inte ses isolerad utan måste värderas tillsammans med andra krav. Av dessa skäl avrådes, att man såväl nationellt som nordiskt ställer upp som en målsättning att införa sex timmars arbetsdag. Vidare kan det ifrågasättas om man på nordisk basis bör göra den åsyftade utredningen om de samhällsekonomiska och sociala konsekvenserna av en omfattande arbetstidsförkortning. Det är experterna på det nationella planet, som med bistånd av partrepresen-

tanterna effektivt kan utreda dessa frågor. Ett sådant utredningsarbete kan bäst ske inom det egna landet.

Norges familieråd tillstyrker en avkortning av dagsarbetstiden till sex timmar, när de allmänna samhällsförhållandena gör detta önskvärt. En dylik arbetstidsavkortning behöver dock inte nödvändigtvis, som förslagsställarna hävdar, vara ägnad att förbättra förhållandena inom hemmen. Ekonomisk teori lämnar föga stöd för det som påstås i medlemsförslaget om effekterna av en arbetstidsförkortning. Om man använder en ekonomisk terminologi finns det ett visst utbud av tid samt en bestämd efterfrågan på densamma. Tid kan användas både till att producera och att konsumera. Båda dessa aktiviteter kräver tid. En avkortning av arbetstiden medför att produktiviteten per tidsenhet måste ökas. Familierådet föreslår istället för en sextimmars arbetsdag att man och hustru delar arbetet ute i förvärvslivet och hemma. Alla arbeten bör delas upp på två arbetstagare. Att arbetstidens reducering inverkar på kvinnans situation i hemmet är inte sannolikt, då dagsarbetstidens nedgång från 12 till 10 och 8 timmar under det sista århundradet inte påverkat könsrollsmönsterna inom familjen.

Senterkvinnene anser, att avkortning av dagsarbetstiden till sex timmar per dag innebär ett ekonomiskt lyft. Så länge det i samhället finns människor, som behöver öka sitt välbefinnande kan en generell arbetstidsförkortning inte utgöra en prioriterad uppgift. Däremot kan en nedläggning av arbetstiden för speciellt utsatta grupper övervägas. Ett familjevänligare arbetsliv kan uppnås genom flexibel arbetstid, deltidarbete och äktamakedelat arbete. 4 dagarsvecka bör dock inte genomföras.

Norges husmorsförbund har genom stortingsdokument och uttalanden från ansvariga politiker erfarit att det i Norge redan idag förekommer en omfattande utredningsverksamhet och forskning i offentlig regi rörande barnaföräldrarnas levnadsvillkor. Alla de moment som återfinns i medlemsförslaget står i förgrunden för detta arbete. Förbundet uttrycker en förhoppning om att Nordiska rådet skall erhålla alla upplysningar från de övriga nordiska länderna som kan vara av betydelse i sammanhanget. Medlemsförslaget avstyrkes.

2.4. Remissinstanser som avstår från att yttra sig.

Nordens husmorförbund som mottagit yttranden från Husmorförbundet hem och samhälle, Sverige, Finlands svenska Marthaförbund och Norges husmorförbund konstaterar att dessa uttalanden inte utan svårigheter låter sig samordnas och hänvisar till dessa.

Danmark

Amtsrådsforeningen i Danmark har inga synpunkter på medlemsförslaget. *Danmarks Rederiforening* avstår från att uttala sig i saken.

Norge

Arbeidsforskningsinstituttene hänvisar till notater från cheferna för arbetspsykologisk institutt och Arbeidsfysiologisk institutt.

Sverige

Delegationen för arbetstidsfrågor har avböjt att yttra sig i ärendet.

Sysselsättningsutredningen, som har till uppgift att överväga förändringar i arbetstiden som kan göra arbetslivet mera lättillgängligt, erinrar om att departementschefen i sina direktiv till utredningen framhållit att sedan den femte semesterveckan genomförts bör arbetstidsförkortningen ske genom minskad arbetstid per dag.

Sysselsättningsutredningen skall i samarbete med *Delegationen för arbetstidsfrågor* bedöma arbetstidsförkortningens effekter på bl. a. produktionen och sysselsättningen. Utredningen har dock i sitt arbete inte kommit så långt att denna bedömning kan göras.

3. Utskottet

Arbetstidens längd och förläggning utgör en viktig del av arbetsmiljön. De nordiska länderna har nu alla i allmänhet förverkligat kravet på en 40-timmars arbetsvecka. Men arbetstidsfrågorna är därmed inte avförda från de fackliga handlingsprogrammen. Också i framtiden blir det naturligt att se en successiv arbetstidsförkortning som en väg att fördela ett ökat produktionsresultat.

Med hänvisning till det föreliggande remissmaterialet vill utskottet understryka, att när det gäller frågan om arbetstidens längd och tempot i förkortningen av arbetstiden kommer avgörandena i praktiken att ske efter nationella överväganden och normalt bli resultatet av fria förhandlingar mellan arbetsmarknadens parter.

Utskottet konstaterar vidare att arbetet med reformer på detta område pågår oavbrutet som led i en kontinuerlig process. Utskottet vill därför fästa uppmärksamheten på de konsekvenser som varje reform på arbetstidsområdet kan få oavsett om reformen är av stort eller litet omfång och oavsett i vilket av de nordiska länderna som den genomförs.

De synpunkter som anförs i medlemsförslaget beträffande en arbetstidsförkortning ligger i linje med vad som framförts i den allmänna debatten om jämställdhet mellan könen i flera av de nordiska länderna under senare tid. De mycket olika ståndpunkter, som därvid framkommit, och som även återspeglas i remissmaterialet om föreliggande medlemsförslag, talar för en mera genomgripande utredning och analys. I medlemsförslaget nämns alternativa sätt att ta ut en arbetstidsförkortning såsom deltidarbete, flexibel arbetstid samt förkortad arbetstid för vård av småbarn. Remissinstanserna nämner andra möjligheter t. ex. partnerarbeten, vilka innebär att två personer delar på ett arbete, skiftarbete i kortare perioder per dag, arbetsscheman som ger ledig vardag

med vissa intervaller, olika antal arbetade timmar per dygn, pensionsålderssänkning, femte semesterveckan m. m.

Efter remissbehandlingen av föreliggande medlemsförslag har en svensk utredning, den s. k. delegationen för arbetstidsfrågor, inkommit med ett betänkande där man sökt kartlägga en del av dessa konsekvenser, avsett att utgöra underlag för den vidare diskussionen av dessa frågor. Betänkandet ger en indikation på vilka typer av effekter som kan väntas av en arbetstidsförkortning även i övriga nordiska länder. Utredningen har gjort beräkningar om t. ex. kostnaden för en arbetstidsförkortning och möjligheterna att begränsa dessa t. ex. genom rationalisering och genom ökat skiftarbete. Vidare har man bl. a. sökt beräkna nyrekryteringsbehovet vid en arbetstidsförkortning.

Kraven på kortare arbetstid motiveras främst av sociala skäl. Flera av remissinstanserna har påpekat att arbetet i allt större utsträckning kommer att förläggas på varierande tider. Många föräldrar har svårigheter att fullgöra sin föräldraroll på grund av arbetstidernas förläggning. Någon grundlig undersökning av de sociala effekterna av hittills vidtagna arbetstidsförkortningar har emellertid inte gjorts. Vad gäller jämställdhetsaspekterna på frågan har i debatten ofta påpekats att arbetstidsförkortning är bara en av många åtgärder som måste vidtas för att uppnå jämställdhet mellan kvinnor och män och möjligheter för alla till aktivt engagemang i familj och samhälle.

Det kan sålunda konstateras att verkningarna för samhälle, ekonomi och arbetsmarknad av en omfattande arbetstidsförkortning kan bli vidsträckta. Då dessa torde bli relativt likartade i de nordiska länderna synes det vara värdefullt att i möjligaste mån samordna den erforderliga utredningsverksamheten på nordiskt plan.

Mot bakgrund av ovan refererade synpunkter har de flesta remissinstanserna tillstyrkt att frågan om förkortning av arbetstiden, i enlighet med medlemsförslagets punkt 2, blir föremål för utredning. Även om utformningen av en arbetstidsförkortning är en fråga som bör avgöras i förhandlingar mellan arbetsmarknadens parter, skulle en utredning av den typ som omtalas i medlemsförslaget kunna underlätta ställningstagandena för arbetsmarknadens parter.

Utskottet vill därför förordna, att rådet rekommenderar en samnordisk utredning av alla de konsekvenser som en betydande arbetstidsförkortning skulle medföra. En nordisk utredning bör sålunda ge en överblick över arbetstidsförkortningens ekonomiska effekter vad beträffar produktion och produktivitet, samhällsekonomin i stort m. m. Vidare bör kartläggas arbetsmarknadseffekter t. ex. i vad avser utbudet av arbetskraft, sysselsättningen och arbetsmiljön. Utskottet lägger vikt vid att de sociala effekterna av en arbetstidsförkortning av typ fritid, effekterna på barn-tillsynen, jämställdhetsaspekter samt arbetstidsförkortningens effekter beträffande medborgerligt engagemang av politiskt, facklig eller ideell

natur blir undersökta.

Det nordiska samarbetet syftar till att stimulera utvecklingen i de nordiska länderna i en likartad riktning. Inom ramen för denna utveckling skall de mera konkreta målen och tidsplanerna bestämmas efter nationella överväganden. När det gäller arbetstidsreformerna har det nu föreslagna utredningsarbetet bl. a. till syfte att medverka till en sådan likartad utveckling. Målet för veckoarbetstiden bör bestämmas i varje land med hänsyn till dess förutsättningar och behov. Det har i debatten om arbetstidens förkortning framförts förslag om att man som långsiktigt mål har en arbetstidsförkortning som leder fram till sex timmars arbetsdag. Någon uttalad rekommendation härom synes emellertid inte påkallad i nuvarande läge. Medlemsförslagets första yrkande bör därför inte föranleda någon åtgärd från rådets sida.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda de samhällsekonomiska och sociala konsekvenser som en betydande arbetstidsförkortning kommer att medföra.

Stockholm den 15 december 1976

Erling Dinesen (S)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Förman

Paul Jansson (s)

Bertil Jonasson (c)

Bror Lillqvist (Sd)

Thor Lund (A)

Kjeld Olesen (S)

Petter Savola (K)

Anna-Greta Skantz (s)

Raino Westerholm (Skl)

Medlemsförslag

om utförsel av antikviteter från de nordiska länderna

(Väckt av *Mette Madsen, Rolf Sellgren, Per Olof Sundman och Paavo Väyrynen*)

Exporten av antikviteter och konstföremål har ökat avsevärt under senare år. Detta torde bl. a. bero på att den internationella inflationsutvecklingen medfört att föremål av denna typ blivit attraktiva investeringsobjekt. Detta är ett internationellt problem, som också i hög grad berör de nordiska länderna.

Flertalet länder, både inom och utom Europa, tillämpar förbud av olika skärpa för att hindra utförsel av kulturföremål. Till undantagen härvidlag hör *Danmark* som inte har någon lagstiftning som kräver exporttillstånd för antikviteter.

Inte heller i *Finland* finns någon lag som direkt syftar till att förhindra utförsel av kulturföremål. I en 1963 av riksdagen godkänd lag om fornminnen har emellertid intagits ett stadgande om straff för bortförande från landet av fornminnen under vissa förutsättningar. Frågan om bestämmelser om utförsel av antikviteter etc. är under utredning inom undervisningsministeriet och proposition väntas under innevarande år.

I *Norge* finns bestämmelser om export av antikviteter i § 13 i 1951 års "Lov om fornminne". Här i stadgas exportförbud för forntidsminnen av bl. a. konst-, kultur- eller kulturhistoriskt intresse som är äldre än 100 år. I särskilda fall kan kirke- och undervisningsdepartementet ge tillstånd till export av sådana föremål.

I *Sverige* tillämpas en kungörelse från år 1927 angående förbud mot utförsel från riket av vissa äldre kulturföremål, tillverkade före år 1860. Förbudet gäller huvudsakligen träföremål och byggnadsdelar. Tillstånd för utförsel kan under vissa förutsättningar lämnas av riksantikvarieämbetet. Från och med budgetåret 1965/66 har medel ställts till förfogande för att användas till inköp av vissa kulturföremål, beträffande vilka risk föreligger att de kommer att föras ut ur landet.

På internationell nivå finns en konvention, nämligen den vid UNESCO:s generalkonferens 1970 antagna konventionen angående medel att förhindra olovlig export, import och försäljning av kulturföremål. Med kulturföremål avses egendom som av vederbörande stat angivits vara av betydelse för arkeologi, historia, litteratur, konst eller

vetenskap. Medlemsstat skall enligt konventionen vidta erforderliga åtgärder för att förhindra att museer och liknande institutioner förvärvar kulturföremål som olagligen exporterats från annan medlemsstat. Medlemsstat åtar sig att bl. a. genom straffrättsliga eller administrativa sanktioner förhindra export av kulturföremål utan tillståndsbevis.

Endast 20 stater har ännu ratificerat konventionen, dock ingen av de nordiska. De nordiska länderna hade vid omröstning 1970 om konventionen lagt ner sina röster. Man hade bl. a. pekat på att konventionens kontrollsystem ej kunde effektivt tillämpas på grund av bristande kontrollmöjligheter hos tullmyndigheterna samt att den ej syntes i tillräcklig utsträckning beakta godtroende förvärvares rätt.

I Sveriges riksdag har i motioner under de två senaste åren påyrkats åtgärder för att motverka den ökande exporten av antikviteter och andra kulturföremål. Bl. a. har hemställts om ratifikation utan ytterligare dröjsmål av UNESCO-konventionen. Riksdagen avvisade denna motion med hänvisning till en pågående svensk utredning angående erfarenheterna av gällande ordning i fråga om utförsel av kulturföremål.

Antalet antika föremål av inhemskt ursprung inom Norden torde vara relativt högt. En bidragande orsak till att detta kulturarv i så hög grad kunnat bevaras är det faktum att de nordiska länderna i betydligt mindre utsträckning än övriga Europa blivit krigshärjade under de senaste två hundra åren. Då emellertid även allmogeföremål i ökad utsträckning fått internationellt marknadsvärde kan det befaras att Nordens antikbestånd kommer att decimeras.

Från myndighetshåll har rapporterats att antalet ansökningar om exporttillstånd har ökat mycket starkt under senare år och rapporter om illegal utförsel av exportförbjudna antikviteter har återspeglats i pressen.

En nordisk utredning bör avse åtgärder i syfte att förhindra att värdefulla kulturföremål skingras utanför de nordiska länderna. Sådana åtgärder kan utformas på olika sätt. En tänkbar möjlighet är enhetliga nordiska bestämmelser om exportförbud för antika föremål. Vi är dock medvetna om svårigheterna att kontrollera efterlevnaden av ett sådant exportförbud. En effektiv kontroll torde ställa stora krav på bevakningsresurserna. En annan möjlighet är att medel ställs till vederbörande myndighets förfogande för uppköp av antika föremål, som bedöms vara av sådant kulturellt värde att de bör behållas inom landet. Detta tillvägagångssätt bör förenas med bestämmelser om anmälningsplikt inför export av antika föremål, varvid vederbörande myndighet skall beredas möjlighet till inköp.

Under återopande av vad ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att bevara äldre nordiska kulturföremål i de nordiska länderna.

København, Stockholm och Helsingfors den 7 augusti 1975

Mette Madsen (V)

Rolf Sellgren (fp)

Per Olof Sundman (c)

Paavo Väyrynen (K)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 62)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om utförelse av antikviteter från de nordiska länderna. Utskottet har behandlat förslaget vid möten den 4 december 1975, den 21 januari, den 28 februari och den 15 juni 1976.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att bevara äldre nordiska kulturföremål i de nordiska länderna. Förslagsställarna befarar nämligen att det hittills relativt rika beståndet av antika föremål i Norden kommer att decimeras på grund av att dylika föremål blivit lockande investeringsobjekt genom den internationella inflationsutvecklingen. En utredning borde syfta till åtgärder för att förhindra att värdefulla kulturföremål skingras utanför de nordiska länderna.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande över medlemsförslaget:

Nordiska konstförbundet

Danmark

Statsministeriet
 Handelsministeriet
 Ministeriet for kulturelle anliggender
 Rigsarkivet
 Nationalmuseet
 Statens museum for kunst
 Det nationalhistoriske Museum på Frederiksborg
 Ny Carlsberg Glyptotek
 Statens lokalmuseumstilsyn
 Statens kunstmuseumsnævn
 Den danske Antikvarboghandlerforening
 Rigsbibliotekarembetet
 Gammel Estrup, Jyllands Herregårdsmuseum
 Dansk kulturhistorisk museumsforening
 Kunst- og Antikvitethandlerringen
 Foreningen af danske Kunstmuseer
 Føroya Fornminnissavn

Finland

Undervisningsministeriet
 Tullstyrelsen
 Helsingfors universitet, konsistoriet och historisk-filologiska sektionen
 Åbo akademi
 Åbo universitet
 Tammerfors universitet
 Jyväskylä universitet, rektor och etnologiska institutionen
 Riksarkivet
 Museiverket
 Finlands museiförbund r.f.
 Finska fornminnesföreningen r.f.
 Suomen antikvariaattiyhdistys—Finska antikvariatföreningen
 Numismatiska föreningen i Finland r.f.

Norge

Finans- og tolldepartementet
 Kirke- og undervisningsdepartementet
 Miljøverndepartementet
 Hærmuseet
 Nasjonalgalleriet
 Riksantikvaren
 Foreningen til norske fortidsminnesmerkers bevaring
 Kunstindustrimuseet i Oslo
 Norsk folkemuseum
 Tromsø museum
 Norges kunst- og antikvitetshandlers forening

Sverige

Generaltullstyrelsen
 Riksantikvaret och statens historiska museum
 Nationalmuseum
 Nordiska museet
 Sveriges konst- och antikhandlareförening
 Riksförbundet för hembygdsvård

I remissammanställningen redovisas de olika instansernas allmänna inställning till medlemsförslaget samt av dem framförda särskilda synpunkter på förslaget.

*Allmän inställning till förslaget*a) *positiv*

Nordiska konstförbundet finner det ytterst angeläget att frågan utreds i hela dess vidd och ger sitt fulla stöd åt initiativtagarnas hemställan.

Danska *statsministeriet* hänvisar till ett yttrande av *Føroya Fornminnissavn*, som helt och fullt stöder förslaget i det man betonar vikten av att köpare såväl som säljare förpliktas till att låta transaktionen förfalla när olovlig export föreligger. Till detta yttrande ansluter sig såväl *statsministeriet* som *Føroya landsstýri* och *rigsombudsmannen på Færøer*.

öerne. Även *ministeriet for kulturelle anliggender*, som i sin tur inhämtat yttranden i frågan, ansluter sig till dessa och förordar en undersökning på nordiskt plan av frågan om utförsel av antikviteter. *Rigsarkivet* påpekar att arkivväsendet har förståelse och sympati för avsikten med förslaget, men att saken är av begränsat intresse för detta. Om det är fråga om utförsel av skriftligt material av betydelse för dansk eller nordisk historia, är det skäl att undersöka möjligheterna att förebygga eller stoppa sådan. Arkivet påpekar dock att det kommer att bli svårt att reglera förhållandena med hjälp av förbud eller andra rättsföreskrifter. *Nationalmuseet* välkomnar förslaget i det museet finner skäl att stödja varje strävan att lagstiftningsvägen hindra eller begränsa villkorlig handel med eller utförsel av värdefulla kulturföremål, antingen dessa är framställda i Danmark eller deras befintlighet därstädes bidrar till att belysa den nationella konst- och kulturhistorien. Enligt museet talar vidare Danmarks internationella kulturförbindelser för en utvidgning av den antikvariska lagstiftningen i Danmark liksom i de övriga nordiska länderna. *Statens lokalmuseumstilsyn* anbefaller starkt att medlemsförslaget följs upp av en lagstiftning baserad på den i förslaget nämnda UNESCO-konventionen. Man anser att förslaget pekar på en klar brist i den danska lagstiftningen med konsekvens även för Danmarks internationella förbindelser. En av huvudorsakerna till denna brist förmodas vara ämnets komplexitet. *Rigsbibliotekarembetet* instämmer i att exporten av antikviteter och konstföremål har stigit kraftigt de senaste åren, även vad gäller äldre danska böcker, manuskript och brev av berömda danska författare. Ämbetet anser det därför rimligt att man undersöker om det är nödvändigt med restriktioner och på vilket sätt sådana skulle kunna tillämpas. *Dansk kulturhistorisk museumsforening* ger sin tillslutning till att det arbetas vidare med de i förslaget anförda möjligheterna. *Kunst- og Antikvitethandlerringen* uttalar sin förståelse för förslaget till förbud mot utförsel av antikviteter, vilka befinner sig i Danmark och vilka är äldre än ett visst antal år. Föreningen är under vissa villkor beredd att medverka till ett sådant lagförslag. *Det nationalhistoriske Museum på Frederiksborg* anser det nu vara ändamålsenligt med lagstiftningsmässiga åtgärder, i likhet med vad som praktiseras i många andra länder, trots att museet genom tiderna har dragit stor nytta av den fria importen av konstföremål från utlandet.

Finlands *undervisningsministerium* anser det inte vara av största vikt att det utarbetas samnordiska regler om begränsning av utförsel, eftersom kulturföremål utförs från Finland närmast till andra nordiska länder. Ministeriet menar dock att det vid sidan om nationell lag kunde som komplement finnas ett nordiskt avtal, som harmonierar med den nationella lagstiftningen. *Riksarkivet* åter stöder medlemsförslaget trots att övervakningen av lagens efterföljd enligt vad arkivet förmodar skulle komma att möta svårigheter. *Museiverket* anför att frågan för Fin-

lands del förberetts mycket ingående och finner det inte ändamålsenligt att genom utredningar på nordiskt plan fördröja lagstiftningsåtgärderna i Finland. Likväl anser verket det önskvärt att de nordiska länderna gemensamt utreder vilka verkningar det finländska förslaget till lag skulle ha till exempel på tullstadgarna och återbördandet av illegalt utförda föremål till ursprungslandet. *Historisk-filologiska sektionen av Helsingfors universitet*, om vars yttrande universitetets *konsistorium* förenar sig, understöder medlemsförslaget med motiveringen att samordning av lag och administrativa åtgärder kunde innebära en viss nytta, även om det kan fördröja lagstiftningen. *Etnologiska institutionen vid Jyväskylä universitet*, vars yttrande även omfattas av *universitetet*, anser medlemsförslaget mycket viktigt, men vill omformulera det till att gälla utredning av möjligheterna att bevara äldre nordiska kulturföremål i vederbörande land. *Abo universitet* understryker vikten av att man så snart som möjligt i Finland stiftar en lag med bestämmelser om utförsel av antikviteter. Universitetet anser det samtidigt vara skäl att utveckla frågan även på nordisk nivå och förmodar att gemensamma kulturintressen möjliggör en enhetlig behandling av frågan. *Abo akademi* delar förslagsställarnas uppfattning om nödvändigheten av lagstiftning rörande utförseln av antikviteter från de nordiska länderna. Akademin förmodar dock att bestämmelser om utförsel från det egna landet förblir ineffektiva så länge det saknas internationella överenskomelser gällande bestämmelser om påföljder inom det egna landet för brott mot annat lands utförselbestämmelser. Enligt *Finska fornminnesföreningen* är det viktigt att man så fort som möjligt får till stånd en nationell skyddslag och därefter en väl förberedd samnordisk skyddslag för att hindra utförseln av kulturhistoriskt värdefulla föremål. *Finlands museiförbund* ser förslaget som ett uttryck för behovet att begränsa exporten av kulturföremål. Detta behov är enligt förbundet stort i alla nordiska länder och förutsätter lagstiftningsåtgärder omgående. Förbundet fruktar dröjsmål i det fall att lagberedningsarbetet utförs inom ramen för det nordiska samarbetet och understryker vikten av att lagstiftningsarbetet på det nationella planet inte fördröjs. *Finska antikvariatföreningen* framhåller att fennica så gott som undantagslöst intresserar inhemska köpare. Föreningen menar dock att exportförbund helt säkert skulle vara till nytta för att hindra eventuell utförsel av det äldsta materialet.

Norska *Finans- och tolldepartementet* har inte erfarit något missnöje med den norska fornminneslagen eller praktiseringen av denna, vilket skulle försvara en utgiftsökning föranledd av utvidgad kontroll eller ett större antal statliga inköp. Men departementet har ingenting att anmärka mot att föreskrifterna gällande export av fornminnen görs mera enhetliga. *Kirke- og undervisningsdepartementet* har i sin tur hört *Riksantikvaren*, *Det kongelige norske videnskabers selskab*, *Museet*, *Norsk*

teknisk museum, *Vestlandske kunstindustrimuseum*, vilka samtliga stöder medlemsförslaget. Även departementet stöder initiativet under förutsättning att de gällande norska reglerna inte mildras. Samma ståndpunkt intas av *Miljøverndepartementet*. *Hærmuseet* ser det som en väsentlig förbättring om det i de nordiska länderna införs ensartade regler för kontroll av utförsel av antikviteter, beviljas medel för inköp av kulturföremål och etableras en skärpt tullgranskning. *Nasjonalgalleriet* ser gärna en samordning av bestämmelserna om export av antikviteter, så framt de norska bestämmelserna inte på någon punkt mildras. *Riksantikvaren* håller med om att det bör utarbetas gemensamma regler och understryker kontrollens betydelse för efterlevnaden av reglerna. *Foreningen til norske fortidsminnesmerkers bevaring* ger sin tillslutning till förslaget och påpekar att utredningen hastar. *Norsk folkemuseum*, som bifogat en av førstekonservator *Carsten Hopstock* utarbetad PM "Uttalelse vedrørende utførsel av antikviteter fra Norge", uttalar sin glädje över förslaget och betonar att det krävs en grundlig utredning av problemet. *Norges kunst- og antikvitethandlers forening* förmodar att det går att komma fram till en samnordisk ordning för export av antikviteter, men vill samtidigt få till stånd lättnader för import/export de nordiska länderna emellan.

Generaltullstyrelsen i Sverige påpekar att en eventuell utvidgning av nu gällande exportförbud för vissa äldre kulturföremål att omfatta även andra varuslag skulle medföra ökade svårigheter att utöva en effektiv tullkontroll. Styrelsen framhåller dock att ett exportförbud har en preventiv effekt och menar att ett sådant förbud kan förutsättas efterlevas av flertalet exportörer. *Riksantikvaret och statens historiska museum* anser det vara ytterst angeläget att den i förslaget anförda undersökningen snarast kommer till stånd. *Nordiska museet* tillstyrker förslaget i det museet anser att ett samgående i kontroll-, bedömnings- och upplysningsfrågor skulle vara av stort värde. Även *Riksförbundet för hembygdsvård* anser det angeläget att de nordiska länderna vidtar gemensamma åtgärder för att hindra icke önskvärd export av kulturföremål.

b) negativ

Handelsministeriet i Danmark anser det inte vara möjligt att införa generellt utförsel förbud för antikviteter på grund av att varken GATT-överenskommelsen eller Romtraktaten möjliggör utförselrestriktioner med mindre det gäller skydd av nationella skatter av konstnärligt, historiskt eller arkeologiskt värde. *Den danske Antikvarboghandlerforening* påpekar att det mycket sällan dyker upp danska böcker som inte finns i de offentliga samlingarna i ett eller flera exemplar och menar därför att det vore orimligt med kontrollföranstaltningar. Merparten av de exporterade danska böckerna går till universitetsbibliotek och skandinaviska forskningsinstitut i utlandet. Vissa problem erbjuder originalbrev

och -manuskript, men de anses inte vara stora därför att dylika handlingar blott i särskilda fall väcker intresse utomlands. *Gammel Estrup, Jyllands Herregårdsmuseum* är medvetet om problemet, men har hittills inte kunnat se att det kan etableras en ordning, som kan kontrolleras och som kan praktiseras utan att orsaka godtrogna köpare svårigheter. *Ny Carlsberg Glyptotek* anser att man inte med utgångspunkt i en ömsesidighetsprincip kan införa ett totalt utförselförbud utan att samtidigt eller i konsekvens därmed ratificera UNESCO-konventionen av 1970, vilket skulle stå i uppenbar strid med danska och förmodligen även övriga nordiska länders intressen. Det kan inte bli fråga om samnordisk lagstiftning, emedan intressena är parallella, inte nödvändigtvis gemensamma, i vissa fall motstridiga, på grund av att problemen är nationella och internationella, men inte särskilt nordiska.

Numismatiska föreningen i Finland menar att eventuella internationella exportbegränsningar kommer att försvåra ökningen av de inhemska samlingarna och anför som sin åsikt att det inte torde vara möjligt att härvidlag göra mycket på numismatikens område. *Tammerfors universitet* önskar inte ta ställning till frågan om önskvärdheten av förbud mot utförsel av kulturföremål eller arten av ett dylikt och ifrågasätter det motiverade i att föranstalta en utredning.

Enligt svenska *nationalmuseets* mening skulle ett generellt exportförbud komma att visa sig tämligen verkningslöst på grund av de i det närmaste obefintliga möjligheterna att kontrollera efterlevnaden. Museet fruktar även att den professionella konsthandeln lockas att konstruera falska provenienskedjor för olagligen exporterade föremål, vilket skulle kunna leda till allvarligt men för forskningen. *Sveriges konst- och antikhandlareförening* anser inte att det föreligger några vägande motiv för ett exportförbud utan anser tvärtom att även den svenska kungörelsen från 1927 angående förbud mot utförsel från riket av vissa äldre kulturföremål, tillverkade före 1860, bör slopas. Föreningen menar att varje förbud, anmälningsplikt etc. skapar byråkrati vilket medför kostnader, tidsspillan, besvär och beroende av myndigheter. Ytterligare anføres att statens offentliga samlingar i dag är så fyllda av kulturföremål, till stor del förvarade i magasin och otillgängliga för allmänheten, att det sällan torde komma fram något på marknaden, som skulle komplettera detta bestånd.

Särskilda synpunkter på förslaget

En utredning kring möjligheterna att bevara äldre nordiska kulturföremål i de nordiska länderna skulle enligt *Nordiska konstförbundet* vara en arbetsuppgift som synnerligen väl skulle lämpa sig för det blivande nordiska kulturcentret i Finland. Förbundet anser dock uppgiften vara alltför brådskande för att den skall kunna vänta på centrets färdigblivelse.

Det danska *Rigsarkivet* påpekar att ett utförsel förbud, även i det fall att det gällde material över en viss ålder och skapat av icke längre levande personer, skulle kräva registreringsplikt och en betydande administrativ apparat, som det statliga arkivväsendet inte förfogar över. *Nationalmuseet* anser att effekten av ett exportförbud väsentligt skulle styrkas av en offentlig inköpsordning. Även *statens museum for kunst*, liksom *statens kunstmuseumsnævn*, förordar ett dispositionsbelopp för museerna att använda då de inte själva är i stånd till att försäkra sig om att ett omistligt kulturföremål förblir i landet. *Rigsbibliotekarembetet* anför att hela frågan om att hindra oönskad export av böcker, handskrifter o. l. kan lösas i enlighet med vad som tidigare föreslagits av ämbetet, genom att det upprättas en gemensam kulturfond för de centrala kulturinstitutionerna (Det kongelige Bibliotek, Nationalmuseet o. s. v.), med vars medel man skulle kunna köpa upp sådana omistliga ting som löper fara att exporteras. Ordningen skulle kräva en viss anmälningsplikt, men ämbetet förmodar att sådan näppeligen kan generera vare sig privata ägare eller antikvariatbokhandlare. *Kunst- og Antikvitetshandlerringen* finner att ålder allena inte bör vara ett avgörande kriterium, och menar att man fritt borde kunna handla med antikviteter innanför de nordiska ländernas gränser och att export alltid borde kunna ske till ursprungslandet. Ytterligare borde det vara möjligt att bevilja undantag från den i Sverige upprätthållna tidsgränsen för exportförbud i fråga om vanligare föremål. *Ny Carlsberg Glyptotek* framhåller, i likhet med förslagsställarna, möjligheten att, liksom i England och Frankrike, ett av staten tillsatt organ kan uppskjuta exporten av ett konstverk eller en antikvitets för viss tid under vilken organet kan vidta åtgärder för inköp. Glyptoteket menar att ett exportförbud kunde gälla även enklare föremål av inhemskt ursprung och av lägre ålder än 100 år. *Det nationalhistoriske Museum på Frederiksborg* anser att förutsättningen för lagstiftningsåtgärder är rimliga dispensationsmöjligheter.

Tullstyrelsen i Finland förmodar att det inte kommer att vara möjligt att tillämpa förslaget att medel skulle ställas till förfogande för uppköp av antika föremål på nordisk bas. Det skulle dock kunna vara möjligt landsvis. Kontrollsvårigheterna vid enhetliga nordiska bestämmelser anses obestridliga, men styrelsen förmodar å andra sidan att kontrollen skulle underlättas av att den skulle ske inom ramen för samnordiska bestämmelser och gemensamt med de övriga nordiska tullmyndigheterna. I praktiken skulle kontrollen anpassas till de övriga tullrutinerna vid export och import utan att kontrollskyldigheterna skulle öka. Tullstyrelsen anser även att gränstullkontrollen skulle underlättas avsevärt om museerna införde skärpt kontroll för förhindrande av stöld, katalogiserade de föremål som omfattas av medlemsförslaget samt fäste uppmärksamhet på kulturhistoriskt värdefulla föremål genom omfattande upplysningsarbete. *Riksarkivet*, som hänvisar

till lagen om offentliga arkiv, enligt vilken riksarkivet äger rätt att inlösa urkunder vid fara för förstörelse eller överlåtelse till enskild person, påpekar att det har haft mycket få möjligheter att begagna sig av inlösningsrätten på grund av att medel inte finns anvisade för detta ändamål. Arkivet menar att i stadgandena om utförelse av antikviteter från landet även borde finnas bestämmelser om förbud eller begränsningar av utförelse av sådana handlingar som har betydande vetenskapligt källvärde eller som bör anses som kulturminne samt att arkivet borde tillförsäkras expropriationsrätt i fråga om dessa. *Museiverket* meddelar att det i fråga om UNESCO-konventionen inte ansett ratificering ändamålsenlig, utan att en särskild lag borde stiftas så fort som möjligt. Enligt *Finlands museiförbund* är det av liten betydelse om exporten av kulturföremål regleras medelst anmälningsplikt eller tillstånd. Avgörande är museiverkets ekonomiska möjligheter till inlösen vid eventuell exportbegränsning.

Norska *Hærmuseet* påpekar att "Lov om fornminne" i princip erbjuder gott skydd. Men den stora och avgörande svagheten är att det norska liksom de flesta andra länders tullväsende inte mäktar utöva den kontroll som är en förutsättning för att lagen skall ha betydelse. Museet antar att en inköpsordning, såsom den föreslagna, skulle kunna erbjuda en möjlighet att reducera utförelsen av kulturföremål för ekonomisk vinnings skull. *Nasjonalgalleriet* understryker vikten av att den norska lagen preciseras till att gälla även särskilt värdefull bildkonst som är yngre än 100 år. *Riksantikvaren* menar att saken kanske inte har så stor aktualitet för ämbetets del, men påpekar att då det gäller byggnader ett annat problem gör sig gällande, nämligen uppköp och flyttning av hus från landsbygden till städer eller andra delar av landet. *Foreningen til norske fortidsminnesmerkers bevaring*, som önskar ta hänsyn till folk som förvärvar sig antikviteter i god tro, förmodar att åldersgränsen skulle kunna stramas in och att restriktionerna inte skulle gälla utförelse till annat nordiskt land. Dessutom anser föreningen att hemköp av antikviteter från utomnordiskt land borde befrias från mervärdesskatt. *Kunstindustrimuseet i Oslo* påpekar att de norska reglerna är de rigorösaste i Norden, men att de trots det inte bör liberaliseras. De liberala reglerna i Danmark har varit en väsentlig förutsättning för de omfattande internationella antikvitetsauktionerna. Museet varnar även för fri överföring av antikviteter internt mellan de nordiska länderna.

Norsk folkemuseum understryker vikten av effektiv kontroll av efterlevnaden av ett exportförbud och intensifierad information till berörda instanser och personer. Däremot tvivlar museet på nyttan av en inköpsordning, för att en sådan skulle ge myndigheterna ett slags monopolställning i fråga om att fastslå priserna med försök till kringgående som följt. *Tromsø museum* riktar uppmärksamheten på föremål av samiskt

ursprung, vilka har varit föremål för insamling till museer över hela världen. De samiska önskemålen om att få behålla samiska kulturföremål inom de samiska områdena samt att få återställt det som bortförts till museer bör beaktas vid lagändringar. Museet stöder tanken på förköpsrätt för museer vid utförsel samt anmälningsplikt för antikvitetshandlare. Om det gäller uppköp på de samiska områdena bör anmälningsplikt gälla även i det fall att det inte blir fråga om regelrätt export. Frågan om att sänka åldersgränsen till 50 år borde även utredas. *Norges kunst- og antikvitetshandleres forening* anser att det inte är föreningens medlemmar som gör sig skyldiga till överträdelser, utan privatpersoner. Situationen försvåras av att tullmyndigheterna inte har den kunskap som krävs för bedömning av dylika frågor.

Svenska *generaltullstyrelsen* anför att tullverket genom stickprovskontroller av reseffekter och transportmedel ser till att den s. k. resandesmugglingen inte överskrider en för samhället tolerabel nivå. Tullstyrelsen förmodar att det är omöjligt att genomföra någon mera omfattande skärpning av den kontroll som nu sker av varutrafiken från landet, en fullständig kontroll över utförseln av äldre kulturföremål är omöjlig. *Nationalmuseet* anser att den sedan budgetåret 1965/66 gällande ordningen med särskilt riksstatsanslag för att användas till inköp av vissa kulturföremål, vilka löper risk att föras ut ur landet, inte fungerar tillfredsställande, emedan museet fått avslag på sina äskanden om medel ur det särskilda riksstatsanslaget. De konstföremål det har gällt har inte heller kunnat räddas inom ramen för museets reguljära anslag. *Nordiska museet* meddelar att det finns säkra belägg för att stora mängder av föremål, för vilka utförseltillstånd inte sökts, förts ut ur landet. Museet har t. o. m. anledning att misstänka export av vissa möbler för vilka utförseltillstånd begärts, men avslagits. Den väsentliga orsaken förmodas vara den ringa risken för upptäckt på grund av tullmyndigheternas bristande resurser. Museet anför även beträffande det tidigare nämnda anslaget för inköp av kulturföremål, att det endast har kunnat utnyttjas i ett fåtal fall. Det ställs nämligen mycket höga krav på de kulturföremål som på detta sätt skall räddas från export, att enkla ting från allmog- och borgerlig miljö helt utesluts. Därtill tar en ansökan tid att behandla, vilket gör det omöjligt att snabbt förvärva föremål, i fråga om vilka utförsel kan misstänkas. *Sveriges konst- och antikhandlareförening* meddelar å sin sida att handelns representanter är villiga att erbjuda staten att köpa sådant som bedöms som omistligt för landet, om vederbörande museimyndighet beviljas tillräckliga medel härför. *Riksförbundet för hembygdsvård* anser att myndigheter och museer bör beredas större ekonomiska möjligheter att förvärva kulturföremål. Förbundet påpekar även att enklare bruksföremål o. d. ur bondekulturen numera är begärliga på den europeiska marknaden och att även detta innebär risk för kulturell utarmning. Förbundet önskar att Nordiska

rådet rekommenderar de nordiska länderna att snarast ratificera UNESCO-konventionen om in- och utförsel av antikviteter samt utforma tullbestämmelserna i enlighet därmed, att ge tullverken möjligheter att i samarbete med varandra kontrollera att bestämmelserna åtföljs, att tullen utrustas med regional expertis som vid behov kan tillkallas, att underlätta återinförsel av redan utförda nordiska antikviteter exempelvis genom vissa skattelättnader.

3. Utskottet

Kulturutskottet konstaterar inledningsvis att UNESCO-konventionen av år 1970 angående medel att förhindra olovlig export, import och försäljning av kulturföremål ännu inte ratificerats av de nordiska länderna. Orsakerna härtill har för dessas del varierat, men en för alla gemensam svårighet synes ha varit, och är fortfarande, tullväsendets bristande möjlighet att upprätthålla den kontroll som konventionen förutsätter. Det har vidare framhållits att konventionen i alltför liten grad tar hänsyn till sådana som i god tro förvärvar sig olovligt exporterade kulturföremål. Det har ytterligare påpekats att det i konventionen saknas stadgande om allmänt importförbud som stöd för det allmänna exportförbudet, vilket ursprungligen var meningen. Detta skulle ha betytt fördubblat skydd i jämförelse med vad som nu genom konventionen möjliggöres.

Under den tid som har förflutit sedan konventionen godkändes synes det inte ha inträffat sådana förändringar som skulle göra det motiverat att förmoda att de nordiska länderna nu skulle vara mer intresserade av ratificering. Tvärtom synes utvecklingen visa ett större intresse för att reglera frågan genom nationell lagstiftning. Så är det i Finland nu aktuellt med en proposition till lag om kontroll alt. begränsning av utförsel av kulturhistoriskt värdefulla föremål, medan i Sverige statens kulturråd givits i uppdrag att skyndsamt göra en värdering av erfarenheterna av gällande ordning i fråga om utförsel av äldre kulturföremål och i anledning därav avge eventuella förslag till åtgärder. Det förefaller alltså utskottet inte troligt att det för de nordiska ländernas vidkommande skulle vara möjligt att inom överskådlig framtid reglera frågan om utförsel av antikviteter genom internationella avtal.

Vad situationen i de enskilda länderna beträffar konstaterar utskottet att *Danmark* saknar sådan lag som skulle stadga om exporttillstånd för antikviteter. Enligt vad utskottet kunnat utröna föreligger det inte heller för närvarande några planer på att inleda arbetet med en sådan lagstiftning. De danska remissinstansernas inställning till medlemsförslaget synes allmänt taget vara positiv. Samtidigt som man betonar de fördelar som den fria importen av kulturföremål har betytt, anser man dock i allmänhet att det skulle vara ändamålsenligt med en utredning om åtgärder för att reglera den under senare år kraftigt stegrade exporten.

Det framhålls även att de danska kulturförbindelserna talar för en utvidgning av den antikvariska lagstiftningen. Å andra sidan framförs även starkt kritiska synpunkter på förslaget. Man medger att de nordiska intressena kan vara parallella, men påpekar att de inte behöver vara gemensamma, utan ibland är rentav motstridiga. Ett nordiskt utförselförbud skulle t. ex. omöjliggöra de internationella antikvitetsauktioner som hittills kunnat försiggå i Danmark. På *Färöarna* gäller enligt lagen om fornminnen sedan 1970 förbud mot export av föremål äldre än 100 år, vilka har konstnärligt, kulturellt eller historiskt värde. Förbudet kan utsträckas till att omfatta även yngre föremål. Rätt att bevilja utförseltillstånd tillkommer landsantikvarien.

I *Finland* har förberedelserna av en proposition till lag om kontroll eller begränsning av utförsel av kulturhistoriskt värdefulla föremål framskridit långt. Utskottet har erfarit att propositionen, som torde komma att avges under senare delen av innevarande år, innehåller stadganden om en allmän åldersgräns om 50 år samt om inlösningsrätt för museiverket i det fall att vid utförsel förbud inhemska köpare inte kan uppåddas. Mot denna bakgrund är det förstäligt att det bland de finländska remissinstanserna uttrycks farhågor för att en samnordisk utredning skulle försena antagandet av den nya lagen, även om man på det hela taget i princip förhåller sig positiv till en sådan utredning.

”Lov om fornminne” i *Norge* är för tillfället den enda i Norden gällande lagen, i vilken generellt utförsel förbud stadgas för kulturföremål av viss ålder. Att döma av remissuttalandena synes fornminneslagen i stort sett fungera tillfredsställande, även om vissa önskemål om skärpning på någon punkt gör sig gällande. Någon negativ reaktion på medlemsförslaget kan inte utläsas, men så gott som alla tillfrågade önskar inskräpa vikten av att de gällande norska bestämmelserna i ingen händelse mildras.

Vad slutligen gäller förhållandena i *Sverige*, har utskottet erfarit att den sedan 1927 tillämpade kungörelsen angående förbud mot utförsel från riket av vissa äldre kulturföremål, tillverkade före 1860, inte längre anses ge skydd i tillräcklig omfattning. Sålunda har statens kulturråd getts i uppdrag att skyndsamt företa en värdering av gällande ordning och i enlighet därmed avge eventuella förslag till åtgärder. Arbetet har ännu inte kunnat påbörjas, men det har enligt vad utskottet erfarit givits hög prioritet. En inköpsordning har tillämpats sedan budgetåret 1965/66, men har enligt berörda remissinstanser inte fungerat tillfredsställande på grund av dess höga krav på kulturföremålens art och den långsamma proceduren för beviljande av medel.

Det sägs i medlemsförslaget att en nordisk utredning bör avse åtgärder i syfte att förhindra att värdefulla kulturföremål skingras utanför de nordiska länderna. Kulturutskottet finner det vara på sin plats att understryka att ”värdefulla kulturföremål” inte får uppfattas alltför snävt.

Vid sidan av föremål, som i ett allmänt språkbruk kallats "antika", är det här överhuvudtaget fråga om föremål av en viss ålder som speglar kulturen i vidsträckt bemärkelse. Ett föremåls penningvärde eller brist på sådant kan inte, såsom fallet är i vissa europeiska länder, ensamt utgöra kriterium för dess klassning som värdefullt eller värdelöst.

Utskottet finner förslaget något oklart formulerat vad gäller frågan om att bevara äldre nordiska kulturföremål "i de nordiska länderna". Det framgår inte tydligt om förslagsställarna har tänkt sig att förbudet skulle gälla enbart utförsel utanför de nordiska ländernas gränser, medan handel de nordiska länderna emellan skulle tillåtas eller om exportförbudet även skulle gälla annat nordiskt land. De olika remissinstanserna förefaller att finna bägge tolkningarna möjliga. Avgörande för frågans lösning är dock enligt utskottets mening det faktum att ett kulturföremål så gott som alltid hör intimt ihop med sin miljö, oberoende av om denna miljö är nationell, regional eller enbart lokal. Sålunda finner utskottet det omöjligt att tillåta export av kulturföremål till andra nordiska länder och anser det överhuvudtaget förkastligt att kulturföremål rycks upp ur sin ursprungliga miljö. Ett exportförbud bör för att kunna tjäna ett kulturhistoriskt ändamål gälla oberoende av vilket land föremålet är avsett att exporteras till.

Tromsø museum har riktat kulturutskottets uppmärksamhet på de problem som gäller föremål av samiskt ursprung. Mot bakgrund av att mycket material dels gått förlorat under kriget, dels spritts till olika museer utanför det egentliga sameområdet framträder nu en önskan om att det som återstår skall fredas och det som bortförts skall återställas. Utskottet anser denna önskan fullt berättigad och ser det som ytterst viktigt att det skapas möjligheter att bevara de samiska kulturföremålen inom sameområdet. Om dessutom frågan om att återställa sådant som redan bortförts från sameområdet fick en positiv lösning, skulle situationen märkbart förbättras. Att i detta sammanhang beakta även andra särpräglade kulturområden finner utskottet självklart. Härmed avses t. ex. de självstyrande områdena Färöarna och Åland, vidare Grönland samt den ortodoxa kulturen i Finland.

Kulturutskottet finner det utrett att det skulle behövas ett skydd mot utförsel av nordiska kulturföremål av musealt eller antikvariskt värde från de nordiska länderna. Detta skydd kan enligt utskottets bedömning inte åstadkommas på annat sätt än genom lagstiftning i de enskilda länderna. Ensartade bestämmelser borde eftersträvas för undvikande av oönskad export stegvis via annat nordiskt land. En harmonisering av lagstiftningen på området vore dessutom ägnad att underlätta tullmyndigheternas kontroll av bestämmelsernas efterlevnad, vilket med tanke på tullens begränsade kontrollmöjligheter skulle vara till gagn för samtliga nordiska länder. Samtidigt som skyddet mot direkt stöld av kulturföremål från museer o. l. borde förbättras, borde även allmänheten

bättre än hittills upplysas om kulturföremålens betydelse för miljön och vikten av att de inte rycks upp ur denna. Nationella inköpsordningar borde skapas genom att medel ställdes till lämplig myndighets förfo-gande för uppköp av sådana omistliga kulturföremål, som löper risk att säljas utanför landets gränser. För att sådana ordningar skall kunna ha avsedd effekt, borde medelsanvändningen göras så smidig som möj- ligt.

Med hänvisning till det ovan sagda får kulturutskottet med anledning av medlemsförslaget föreslå

att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

1. att vidtaga åtgärder för att lagstiftningsvägen skapa ett skydd mot utförsel av kulturföremål av musealt eller antikvariskt värde från respektive land samt
2. att sträva till att den nordiska lagstiftningen om skydd mot utförsel av sådana kulturföremål harmoniseras utan att skyd- det i något enskilt land därvid försvagas.

Husavík den 15 juni 1976

Aimo Ajo (Sd)

Jo Benkow (H)

René Brusvang (CD)

Rolf Fjeldvær (A)

Einar Førde (A)

Gylfi P. Gíslason (A)

Förman

Sven Hammarberg (s)

Svend Haugaard (RV)

Tyra Johansson (s)

Karl Johan Mortensen (S)

Ingemar Mundebo (fp)

Veikko Pihlajamäki (K)

Kullervo Rainio (Kok)

Marjatta Stenius (Skdl)

Per Olof Sundman (c)

Johan A. Vikan (Sp)

Medlemsförslag

om utnyttjande av alternativa energikällor

(Väckt av Johannes Antonsson, Svend Haugaard, Eric Krönmark, Morten Lange, Bror Lillqvist och Erland Steenberg)

Den s. k. energikrisen har föranlett ett utvidgat samarbete mellan de nordiska länderna på energiområdet. Ett uttryck härför är utredningen "Nordisk energisamarbejde" (NU 1974: 26) som färdigställdes av ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik i slutet av 1974. I utredningen behandlas såväl de traditionella energikällorna olja, naturgas, kol och vattenkraft samt kärnkraft som mindre vanliga energikällor som hittills inte alls eller endast obetydligt utnyttjats. De främsta exemplen på denna typ av energikällor är jordvärme, solenergi och vindkraft. Vidare behandlas i utredningen frågor om användning av torv och avfall, om energibesparing m. m. I ett notat från de nordiska industriförbunden som bifogats den nordiska energiutredningen ges en rad förslag angående utnyttjande av olika slags avfall, angående s. k. mottryckskraft och olika metoder för återanvändning i industrin.

I Nordiska ministerrådets tilläggsberättelse 1975 om nordiskt energi- och industrisamarbete omtalas att ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik fått i uppdrag att i kontakt med de nordiska industriförbunden, de fackliga organisationerna, ämbetsmannakommittén för miljöfrågor och den nordiska industrifonden utreda möjligheterna att genomföra de projekt som omtalas i industriförbundens ovannämnda notat. Det synes därför ej för närvarande påkallat att inom Nordiska rådet ta några initiativ på dessa områden (avfallsanvändning, mottryckskraft, återanvändning m. m.).

Däremot har såvitt kunnat konstaterats frågorna om jordvärme, solenergi och vindkraft hittills ej närmare utretts i föreliggande rapporter. Skäl torde därför finnas att nu ta upp frågan om samarbete för att undersöka möjligheterna att utnyttja dessa alternativa energikällor. En undersökning bör bl. a. omfatta en kartläggning av de forskningsprojekt som, enligt vad som framskyttat bl. a. i pressen, pågår på flera håll i Norden, liksom i flera andra industriländer.

Den geotermiska energin (jordvärme) skulle, om förutsättningar kan skapas för tillräckligt utnyttjande, kunna klara mänsklighetens energiförsörjning för praktiskt taget obegränsad tid. Nyare undersökningar visar att jordvärme på sådant djup att den skulle kunna utnyttjas är

vanligare än man förut haft klart för sig. Avsevärda tillgångar finns i alla världsdelar, i Europa främst i Island, Italien och Frankrike. Tillgångarna visar sig oftast på markytan som varma källor. Utnyttjandet kräver bl. a. att berggrunden släpper igenom värme och innehåller tillräckligt med vatten eller kan tillföras vatten som kan tjäna som transportör av värme till markytan. Med dagens teknologi skulle utnyttjande kräva att minst 200° C värme finns tillgänglig på högst 3 kilometers djup. Dessa förutsättningar uppfylls t. ex. i Island. De djupaste borrhålen i Island är i dag 2,2 km. Dessa höga krav gäller för utnyttjande till produktion av elkraft.

En annan användning av geotermisk energi är direktanvändning för uppvärmning. I dessa fall kan utnyttjandegraden öka avsevärt och geotermisk energi används redan i stor skala t. ex. i Island och även i Frankrike, där en hel förort till Paris uppvärms med geotermisk värme från en underjordisk sjö 1 800 meter under markytan. Det kan ej utslutas att liknande underjordiska sjöar finns på flera ställen och utforskning härav kunde därför ge avsevärda energibesparingar och även ställa sig ekonomiskt fördelaktig. Största delen av den geotermiska energin används i Island till uppvärmning av bostäder, drivhus, simbassänger etc. 46 procent av Islands befolkning bor för närvarande i geotermiskt uppvärmda hus, och denna andel förväntas kunna öka till 66 procent. Vid Mývatn finns ett elkraftaggregat som drivs med geotermisk energi, och vid Námafjall pågår undersökningar om utnyttjande av geotermisk ånga direkt i turbiner för produktion av elkraft.

Solenergin bidrar redan till en avsevärd del av energiförsörjningen genom direktuppvärmning. Direktuppvärmningen från solstrålning i byggnader reducerar behovet av annan energitillförsel för uppvärmning. Genom lämpligare utformning av byggnaderna och utnyttjande av avancerad teknik kan utnyttjandet av solenergin avsevärt förbättras. I försöksbyggnader, bl. a. i Alperna, har man genom att montera värmeuppsamlare på husens tak och söderfasaderna kunnat öka solvärmeandelen så att ytterligare uppvärmning inte erfordras förrän vid en utomhustemperatur av — 20° C. Problemet är långsiktsslagring av solenergi, något som ännu ej är löst och som är ett väsentligt problem i kalla trakter. Däremot finns redan nu tekniska möjligheter till korttidslagring av solenergi i varje enskilt hus. Utveckling av hus där solenergin ensam är tillräcklig för uppvärmningen torde kräva ett långsiktigt utvecklingsarbete och är, åtminstone på kort sikt, förenat med stora kostnader. Ett projekt för utveckling av s. k. nollenergihus pågår i Danmark. Vid tekniska högskolan i Lund har modeller utarbetats för ett bostadsområde med soluppvärmning, inklusive magasinering av värme för vintern.

Åtskilliga tekniska system för annat utnyttjande av solenergi har utvecklats, t. ex. en sterlingmotor driven av en solspegel, dock ännu ej i stor skala.

Utvecklingen av solkraftverk är ännu på experimentstadiet.

Vad gäller *vindkraften* kan sägas att denna för närvarande ej anses som ett rimligt alternativ för elkraftproduktion i större skala, men att utvecklingsmöjligheter finns som på lång sikt skulle kunna förändra denna situation. I Sverige studeras möjligheterna att utnyttja vinden för energiproduktion bl. a. av statens vattenfallsverk och av styrelsen för teknisk utveckling. I övriga länder, framför allt i Förenta Staterna, pågår forskningsprogram för utveckling av effektiva vindkraftsystem. Den allmänna uppfattningen är, att vindgeneratorer möjligen kan få en tekniskt-ekonomisk rimlig tillämpning för produktion av små energimängder i ur vindsynpunkt lämpliga områden. Svårigheterna för utveckling av större vindkraftverk kan exemplifieras av att statens vattenfallsverk i en undersökning räknat med vindkraftverk på 60 meter höga torn med propellar med 57 meters diameter. Det skulle krävas 1 500 sådana vindkraftaggregat för att ersätta ett kärnkraftaggregat på 1 000 megawatt. Produktionskostnaden för vindkraft med konventionell teknik beräknas dock bli högre än för nuvarande konventionella energikällor. I Danmark har en kommitté under Akademiet för de tekniske Videnskaber efter en undersökning kommit fram till att vindkraftanläggningar med fördel kan upprättas i Danmark och föreslår forsknings- och utvecklingsinsatser för att utarbeta tekniska metoder. I Sverige har styrelsen för teknisk utveckling arbetat med en avancerad ny utformning av vindkraftverk, som dock tidigast skulle kunna tas i bruk under senare delen av 1980-talet.

Det finns därför anledning att följa de utvecklingsinsatser som görs internationellt. Speciellt lämpade för vindkraft är t. ex. fjällområden eller öar dit ledningsdragning är kostsam. En kartläggning av dessa förhållanden på olika platser i Norden bör kunna genomföras och är nödvändig innan ställning kan tas till användning av vindkraft som energikälla.

Ett gemensamt drag hos de ovan beskrivna energiformerna är att de är förnyelsebara och därför av intresse på lång sikt. Solenergi och vindenergi är dessutom ur ekologisk synpunkt fördelaktiga, då de utnyttjar det s. k. naturliga kretsloppet. Skulle nya upptäckter eller framsteg ge anledning att revidera dagens försiktiga uppfattning om möjligheterna att i stor skala utnyttja energi av dessa slag, skulle det bli motiverat att satsa stora belopp inom detta område. Med tanke på insatsernas omfattning ter sig ett nordiskt program på området väl-motiverat.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att kartlägga den forskning och de utredningar som pågår i de nordiska länderna och i vissa andra industriländer avseende

jordvärme, solenergi och vindkraft i syfte att samordna utvecklingen av forskning och teknologi beträffande dessa energikällor.

Stockholm, København, Helsingfors och Oslo den 22 september 1975

Johannes Antonsson (c)

Svend Haugaard (RV)

Eric Krönmark (m)

Morten Lange (SF)

Bror Lillqvist (Sd)

Erland Steenberg (Sp)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 103)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget

Til Økonomisk utvalg er henvist ovennevnte medlemsforslag, som er behandlet av utvalget 26. januar i København, av Nimannskomiteén 1. november i Stockholm og av utvalget 22. november 1976 i Oslo.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslag A 466/e rekommanderes Nordisk Ministerråd å kartlegge den forskning og de utredninger som pågår i de nordiske land og i visse andre industriland med hensyn til jordvarme, solenergi og vindkraft i den hensikt å samordne utviklingen av forskning og teknologi vedrørende disse energikilder.

Forslagstillerne henviser til utredningen "Nordisk energisamarbejde" (NU 1974: 26) hvor såvel de tradisjonelle energikilder olje, naturgass, kull og vannkraft samt kjernekraft som mindre vanlige energikilder er behandlet. De fremste eksempler på denne siste type energikilder er jordvarme, solenergi og vindkraft.

Embetsmannskomiteén for industri- og energipolitikk har fått i oppdrag, i kontakt med de nordiske industriforbund, de faglige organisasjoner, Embetsmannskomiteén for miljøspørsmål og Nordisk industrifond, å utrede mulighetene for utnyttelse av ulike slags avfall, den såkalte mottrykkskraft og ulike metoder for gjenanvendelser i industrien, slik det er pekt på i et notat fra de nordiske industriforbund.

Såvidt forslagstillerne har kunnet konstatere, har spørsmålene om jordvarme, solenergi og vindkraft hittil ikke blitt nærmere utredet i foreliggende rapporter. Det er derfor grunn til å ta opp spørsmålet om samarbeid for å undersøke mulighetene for å utnytte disse alternative energikilder.

For jordvarens vedkommende, vises til utnyttelsen av varme kilder på Island og i Frankrike.

Når det gjelder solenergi, henledes oppmerksomheten bl. a. på den forsøksvirksomhet som drives i Danmark og i Sverige.

Vindkraften er også gjenstand for forskning både i Sverige og i Danmark.

2. Remissuttalelser

Remissuttalelser er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjoner:

Nordiske:

Nordforsk
Nordel
Nordisk industrifond
Nordens fackliga samorganisation

Danmark:

Handelsministeriet
Industrirådet
Danske Elværkers Forening
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
Akademiet for de tekniske Videnskaber

Finland:

Finansministeriet
Undervisningsministeriet
Handels- och industriministeriet
Ekonomiska planeringscentralen
Helsingfors universitet
Åbo akademi
Uleåborgs universitet
Villmanstrands tekniska högskola, institutionen för kraftteknik
Tammerfors tekniska högskola, administrativa byrå
Tekniska högskolan
Finlands akademi
Atomenergikommissionen
Ålands landskapsstyrelse
Akademien för tekniska vetenskaper
Svenska tekniska vetenskapsakademien i Finland
Finlands kraftverksförening
Finlands industriförbund
Fonden för Finlands självständighetsjubileumsår 1967

Norge:

Industridepartementet
Miljøverndepartementet
Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen
Christian Michelsens Institut
Norges industriforbund
Institutt for atomenergi

Sverige:

Universitetskanslersämbetet
Överstyrelsen för ekonomiskt försvar
Statens industriverk
Statens vattenfallsverk
Styrelsen för teknisk utveckling (STU)
Uppsala universitet, rektorsämbetet
Uppsala universitet, matematisk-naturvetenskapliga fakulteten
Lunds universitet, rektorsämbetet
Lunds universitet, matematisk-naturvetenskapliga fakulteten
Lunds universitet, tekniska fakulteten
Göteborgs universitet, rektorsämbetet

Göteborgs universitet, matematisk-naturvetenskapliga fakulteten

Stockholms universitet, rektorsämbetet

Umeå universitet, rektorsämbetet

Umeå universitet, matematisk-naturvetenskapliga fakulteten

Chalmers tekniska högskola, rektorsämbetet

Chalmers tekniska högskola, energitekniskt centrum

Högskolan i Luleå

Linköpings universitet, rektorsämbetet

Statens naturvetenskapliga forskningsråd

Statens råd för atomforskning

Ingenjörsvetenskapsakademien

Energisparkommittén

Nämnden för energiproduktionsforskning

Sveriges industriförbund

I det følgende skal en først omtale de remissuttalelser som støtter medlemsforslaget, deretter de som går imot det og til slutt de som stiller seg avventende eller ikke tar standpunkt.

Remissuttalelser som i det vesentlige støtter medlemsforslaget eller som ikke vil gå imot det

Danmark:

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd kan slutte seg til forslaget om å kartlegge den forskning og de undersøkelser som foregår i de forskjellige land vedrørende mulighetene for å utnytte alternative energikilder.

Akademiet for de tekniske Videnskaber (ATV) opplyser at i september 1975 besluttet ATV å nedsette et nytt vindenergiutvalg med formål å formulere konkrete prosjektprogrammer. Samtidig iverksatte Teknologirådet et tilsvarende program på området solenergi.

Arbeidet med de to programmer er planlagt avsluttet i januar 1976, således at det deretter skulle være mulig i Danmark å treffe beslutning om en forsknings- og utviklingsinnsats på områdene i større skala.

ATV har et utstrakt samarbeid med nordiske kolleger på flere områder. Et eksempel er ATV's vindenergiutvalg som har nær løpende kontakt med Styrelsen for Teknisk Utveckling i Sverige som har utarbeidet det svenske vindenergiprogram.

ATV støtter gjerne tanken om nordisk samarbeid og koordinasjon vedrørende utnyttelsen av alternative energikilder.

Finland:

Finansministeriet finner den foreslåtte kartlegging nødvendig og støtter medlemsforslaget under den forutsetning at de kostnader som er forbundet med angjeldende virksomhet, kan finansieres innenfor rammen av de årlige budsjetter.

Finlands kraftverksforening stiller seg positivt til forslaget. En bør imidlertid i størst mulig utstrekning utnytte allerede eksisterende og virksomme organisasjoner.

Finlands akademi og *Akademien för tekniska vetenskaper* viser til den samnordiske kartlegging som pågår. Koordinering av samarbeidet bør også i fremtiden skje innenfor tilgjengelige samarbeidsorganer som Nordforsk og Nordel.

Alternative energikilder byr på interessante, men begrensede muligheter. Forskningen av jordvarme, solenergi og vindkraft bør allikevel ikke reduseres.

Da man kan vente utvikling av internasjonal forskning, bør dens oppfølging støttes. De to akademier konstaterer at koordineringen allerede har fått en god start og at forslagsstillernes ønske langt på vei er oppfylt.

Svenska tekniska vetenskapsakademien i Finland anser at kartlegging av forskning vedrørende jordvarme, solenergi og vindkraft er meget viktig og at den snarest bør realiseres. Foruten nevnte energikilder bør havbølgeenergien inkluderes.

Ekonomiska planeringscentralen uttaler at den teknologi som baserer seg på det nåværende energiforbruk og de vanlige energikilder, ikke vil utgjøre grunnlaget for den langsiktige økonomiske utvikling og vekst. Hvis en tilstreber kontinuerlig økonomisk vekst og lettere leveforhold, er det nødvendig å utvikle teknologien slik at den sparer energi og utnytter de rene energikilder som kan fornyes.

Med tanke på energiforsyningsproblemene på langt sikt må de fremlagte utredningsforslag anses hensiktsmessige.

Tekniska högskolan uttaler at det må tas hensyn også til naturlige forutsetninger, diktert av lokale forhold hvis en skal kunne koordinere det nordiske samarbeid om forskning og utvikling av ikke konvensjonelle energikilder. Da det allerede i betydelig grad er igangsatt forskning som sikter på anvendelsen av forskjellige energikilder, er det grunn til at denne virksomheten plasseres i eksisterende forskningssentra. Det synes hensiktsmessig å koordinere dette samarbeid f. eks. i Nordforsk.

Jordvarme, solenergi og vindkraft byr på interessante, men inntil videre begrensede økonomiske muligheter for de nordiske land, unntatt Island. Tekniske fremskritt kan ventes vedrørende de i forslaget nevnte energikilder. Forskning av teknologiens utvikling og lokale forhold er derfor berettiget.

Ålands landskapsstyrelse stiller seg positivt til den foreslåtte kartlegging av den forskning og de utredninger som pågår i de nordiske land vedrørende jordvarme, solenergi og vindkraft.

Helsingfors universitet mener at den foreslåtte utredning vil være nyttig for å utbre informasjon om den pågående forskningen og de nye idéene vedrørende anvendelsen og utviklingen av alternative energikilder.

Abo akademi uttaler at kartleggingen bør ta hensyn også til utnyttelsen av energi i havbølger. Spesiell oppmerksomhet bør rettes på bru-

ken av solenergi, som sannsynligvis kommer til å spille en vesentlig rolle i den fremtidige energiforsyningen. Utviklingen av teknologi for solkraft kan innlemmes i et program for u-landshjelp og må i globalt perspektiv ses som en hensiktsmessig oppgave.

Uleåborgs universitet mener at medlemsforslaget om kartlegging av den forskning og de utredninger som pågår i de nordiske land vedrørende alternative energikilder, er meget verdifullt.

Tammerfors tekniska högskola uttaler at løsningen av de økede energiforsyningsproblemer forutsetter at det internasjonale samarbeidet på området blir sterkt utbygget. Med tanke herpå er det hensiktsmessig å kartlegge forskningsprosjektene innenfor området.

Selv om de mest revolusjonerende løsninger for energiforsyningen i Finland ikke kommer til å bestå i utnyttelse av geotermisk energi, direkte solenergi eller vindkraft, er kartlegging av forskningen på dette området positiv med hensyn til den vitenskapelige informasjon.

Högskolan stiller seg derfor positivt til medlemsforslaget.

Fonden för Finlands självständighets jubileumsår 1967 viser til at Nordel i 1975 besluttet å utarbeide en rapport om på hvilket nivå kunnskapen om alternative energikilder for tiden er, samt en vurdering av de nordiske lands utviklingsmuligheter på dette område. Nordels utredning skulle foreligge i mars 1976.

Fondet konstaterer således at samnordisk kartlegging av alternative energikilder pågår. Koordinering av samarbeidet bør fortsatt utføres innenfor rammen av eksisterende samarbeidsorganer som Nordel og Nordforsk, slik at effektiv utnyttelse og god kommunikasjon kan sikres.

Alternative energikilder byr på interessante men begrensede økonomiske muligheter for de nordiske land, bortsett fra utnyttelsen av jordvarmen på Island.

Da en kan vente utvikling på grunn av internasjonal forskning, bør den følges opp av samnordisk koordinering.

Finlands industriförbund viser til de nordiske industriforbunds promemoria som høsten 1974 ble levert til Nordisk Ministerråd, hvor industrien bl. a. ville medvirke til at anvendelsen av energi i industrien blir mer effektivt utnyttet.

Det er viktig å ta i bruk nye energikilder. Utforskning og utvikling av disse anses å være motivert. Industriforbundet stiller seg derfor positivt til medlemsforslaget.

Verdien av forskningsresultater vedrørende jordvarme, solenergi og vindkraft avgjøres foruten av utsiktene til å anvende dem teknologisk sett også av mulighetene til å bruke dem på en økonomisk fornuftig måte.

Hvis en på basis av kartleggingen beslutter å sette opp et forskningsprogram, bør en ta nøye hensyn til tilgjengelige forskerressurser og finansieringsmuligheter i forhold til annen forskning på energiområdet.

En samnordisk forskningsvirksomhet på dette område kan åpenbart i stor utstrekning erstattes ved å bevåke tilsvarende virksomhet i andre land.

Norge:

Miljøverndepartementet uttaler at det er satset meget beskjedne midler til kartlegging av bruksområder og utvikling av teknologi for bedre utnytting av jordvarme, solenergi og vindkraft. Etter departementets oppfatning er det av stor betydning å skaffe oversikt over utført og planlagt forskning på disse områder og å sikte mot en nordisk, og også bredere internasjonal samordning (f.eks. gjennom IEA) av forskningsinnsats.

Ut fra dette vil Miljøverndepartementet støtte medlemsforslaget.

Chr. Michelsens institutt uttaler at en energiforsyning basert på kretsløp-ressurser har ikke fått et seriøst tilsnitt, selv om det allerede foreligger et stort antall utredninger og rapporter på sol- eller vindbasert energitilskudd i husholdningen.

En avklaring vil ha stor betydning for all energibeslutning; for Norge kun på lang sikt.

Utredningen om allerede pågående prosjekter faller naturlig inn som første del av et forskningsprogram for analyse av alternative energibærere. Sentraladministrasjonen vil derved kunne bli avlastet arbeidet med slike forslag.

Sverige:

Överstyrelsen för ekonomiskt försvar viser til proposisjon (1975: 30) om energihusholdning m. m. Innenfor rammen av den målsetting som der er trukket opp ligger bl. a. redusert avhengighet av importert energi gjennom utvikling og utnytting av innenlandske energikilder. Til disse kan henføres geotermisk energi, solvarme og vindkraft.

Av hensyn til det fremtidige energibilde og hensiktsmessigheten ut fra en forsynings- og beredskapsmessig synsvinkel å utnytte nye energikilder mener Överstyrelsen at det er ønskelig med en internasjonal utveksling av forsknings- og utviklingsresultater. En kartlegging av den forskning og de utredninger, som pågår i de nordiske land og i visse andre industriland vedrørende slike energikilder, bør kunne tjene som grunnlag for en samordning av utviklingen av forskning og teknologi innen dette område.

Överstyrelsen støtter derfor medlemsforslaget.

Universitetskanslerämbetet (UKÄ) er i prinsippet positivt innstilt til nordisk samarbeid på forskningsområdet og vil derfor ikke gå imot det foreliggende medlemsforslag. Ifølge UKÄ's mening er det dog grunn til en viss tvil om det er meningsfullt med både en nordisk og en ikke-nordisk kartlegging.

UKÄ gjør oppmerksom på at forskningsansvarlige myndigheter i Sverige har allerede et ganske godt bilde av den innen landet pågående forsknings- og utredningsvirksomhet på området. Til dels henger det sammen med at svensk forskning på de alternative energikilder er relativt ubetydelig. Det er behov snarere for ytterligere forskning enn kartlegging.

Hvis kartleggingen skal utstrekkes til ikke-nordiske industriland, kan arbeidet bli meget omfattende og tidkrevende.

UKÄ stiller seg tvilende til de praktiske muligheter for å gjennomføre de foreslåtte samordningsintensjonene. Den tekniske utvikling med hensyn til f. eks. boreteknikk m. m. for å utvinne jordvarme skjer for en stor del innen rammen for de store internasjonale oljeselskapers FoU-virksomhet og lar seg ikke samordne på nordisk basis. Forskningsresultater og teknikk for å utvinne jordvarme fra Islands geologisk sett unge og vulkanske fjellgrunn kan heller ikke uten videre overføres til svensk eller finsk urfjellsterreng.

UKÄ anser at kartleggingen og vurderingen må utføres av personer med naturvitenskaplig-teknisk og i vid betydning økonomisk kompetanse, f.eks. innen rammen for et tverrvitenskaplig samarbeid mellom nordiske universiteter og høyskoler.

Rektorsämbetet og matematisk-naturvetenskapliga fakultetet ved universitetet i Uppsala støtter forslaget om kartlegging av energiforskning og -utredninger i samsvar med medlemsforslaget.

Matematisk-naturvetenskapliga fakultetet ved universitetet i Lund finner kartleggingen i og for seg berettiget, men anser at hele energi-problematikken bør ses i ett sammenheng, hvorfor også andre energiformer bør komme inn. For Sveriges del bør delegasjonen for energiforskning allerede ha nødvendig informasjon.

Tekniska fakultetet ved universitetet i Lund og rektorsämbetet ved universitetet i Göteborg slutter seg til medlemsforslagets rekommendasjon.

Rektorsämbetet og matematisk-naturvetenskapliga fakultetet ved universitetet i Göteborg støtter forslaget om kartlegging av energiforskning og -utredninger i samsvar med medlemsforslaget.

Rektorsämbetet i Stockholm henviser til sine tidligere standpunkter til utredninger, rapporter og enquêter fra energiprogramkomitéen, energi-prognoseutredningen og energisparekomitéen. Det er viktig at energitilknyttede grunnforskningsprogram starter nå ved universiteter, ettersom det der fortsatt finnes mange kvalifiserte unge forskere som kan antas ville delta i prosjektene. Vikende rekruttering til matematisk-naturvitenskaplige fakulteter kommer til å medføre at den disponible forskergruppen raskt reduseres. RÅ inntar en positiv stilling til de tanker som ligger bak den nå aktuelle remissen. Hva angår svenske forhold skulle dog forskningsansvarlige myndigheter ha et temmelig godt bilde av pågående forskning og bør kunne besidde aktuell informasjon.

Rektorsämbetet og matematisk-naturvetenskapliga fakultetet ved universitetet i Umeå støtter medlemsforslaget.

Energiteknisk centrum vid Chalmers tekniska högskola diskuterer behovet for forskning og forskningssamarbeidet på energiområdet. Sammenfatningsvis støttes medlemsforslaget ”i den vidaste tolkning dette kan ges”.

Styrelsen för teknisk utveckling finner det hensiktsmessig at de FoU-innsatser som gjøres på områdene geotermisk energi, solenergi og vindkraft for å gi optimale resultater, bør i størst mulig utstrekning koordineres i de nordiske land. Styrelsen støtter derfor medlemsforslaget.

Ingenjörsvetenskapsakademien deler forslagsstillernes oppfatning at en slik kartlegging som omtalt i forslaget er godt motivert.

En undersøkning av forutsetningene for å øke det nordiske energiforsknings-samarbeidet er utført av Ångpanneforeningen på oppdrag av Nordisk Ministerråd. Denne undersøkning omfatter blant annet forslag om konkrete forsknings- og utviklingsprosjekt vedrørende jordvarme, solenergi og vindenergi. Rådet har på grunnlag av denne utredning besluttet at det nordiske energiforsknings-samarbeid skal økes.

Nämnden för energiproduktionsforskning viser til Embetsmannskomiteén for industri- og energipolitikkens utredning om samnordisk forskning, utvikling og teknologiformidling på energiområdet. Nämnden anser på bakgrunn herav at den foreslåtte kartleggingen bør samordnes med det arbeid som vil bli gjort på basis av Embetsmannskomiteéns utredning.

Nämnden vil også peke på at samarbeidsprogram på områdene jordvarme, solenergi og vindenergi er etablert i IEA. Dette forhold må det tas hensyn til og nyttiggjøres i det nordiske energiforsknings-samarbeidet.

Remissuttalelser som går imot medlemsforslaget

Nordiske:

Nordforsk mener det kan være nyttig med nordisk samarbeid om visse FoU-oppgaver innen energisektoren, f.eks. alternative energikilder. I den utstrekning samarbeidsbehov lar seg aktualisere innenfor rammen av medlemsorganisasjonene vil Nordforsk finne det naturlig å ta opp slikt FoU-samarbeid.

Når det gjelder den foreslåtte kartlegging i Nordisk Ministerråds regi, vises til utredningen ”Samnordisk forskning, utveckling och teknologiförmedling på energiområdet”. Nordforsk kan ikke se at det på det nåværende tidspunkt vil være hensiktsmessig med ytterligere utredninger av kartleggende type.

Nordens fackliga samorganisation uttaler at det er viktig at de nordiske land følger med og tar del i forskningssamarbeid vedrørende utnyttelsen av jordvarme, solenergi og vindkraft. Samtidig må en imidler-

tid være oppmerksom på at Nordisk Industrifond har fått i oppdrag på grunnlag av den nylig gjennomførte undersøkelse av nordisk energiforskning å arbeide videre med disse spørsmål. I 1976 planlegger industrifondet å gjennomføre en rekke forstudier på ulike områder for nordisk energisamarbeid. Derved kommer også forskningssamarbeid vedrørende jordvarme, solenergi og vindkraft til å bli gjenstand for studier. NFS anser at resultatene av disse aktiviteter bør avvantes innen ytterligere tiltak vedtas.

Nordel opplyser at på bakgrunn av utredningen "Nordisk energisamarbeide" (*NU 1974: 26*) har Nordel besluttet *dels* å utarbeide en rapport om den aktuelle status innen de nordiske land når det gjelder eksisterende kunnskaper om og oppfatninger av fremtidsutsiktene for de alternative energislag: solenergi, geotermisk energi, vindkraft, bølge- og tidevannsenergi, breedreaktorer og fusjonsenergi samt om varmpumper, *dels* å utrede forutsetningene for anvendelse av mottrykkkraft og gi forslag til eventuell utveksling av erfaringer innen Nordel om mottrykkkraften.

Arbeidet med disse spørsmål pågår innen Nordel. En rapport skal fremlegges til Nordels årsmøte 2. og 3. september 1976. I tillegg til utredningsarbeidet pågår i de enkelte nordiske land praktiske forsøk med utnyttelse av de forskjellige alternative energislag.

Under henvisning til ovenstående anser Nordel at det pågående arbeid på området alternative energislag imøtekommer de krav til samordning av utviklingen innen Norden som forslagsstillerne i Nordisk Råd ønsker, i hvert fall når det gjelder utnyttelse av de alternative energislag til produksjon av elektrisk energi.

Hvis Nordisk Råd eller Nordisk Ministerråd vil oppnevne arbeidsgrupper for ytterligere studier av de nevnte energispørsmål, ønsker Nordel i tilfelle å bli representert i disse.

Nordisk industrifond meddeler at den av Embetsmannskomiteén for industri- og energipolitikk nedsatte ad hoc-komiteé har den 1. oktober 1975 avgitt redegjørelse for sitt arbeid. Redegjørelsen beskriver ca. 60 forslag til nordiske energiprojekter fordelt på tre faglige hovedområder. Innen hovedområdet energiproduksjon er prosjekter vedrørende jordvarme, solenergi og vindkraft gitt høy prioritet av ad hoc-komiteén.

Under henvisning til formuleringen i medlemsforslaget vil industrifondet fremholde at det er behov og muligheter for nordisk samarbeid innen forskning og teknologi vedrørende jordvarme, solenergi og vindkraft, men at det neppe er behov for å sette igang ytterligere utredning utover de undersøkelser som ligger til grunn for ovennevnte redegjørelse, samt det planleggingsarbeid som i rapporten foreslås utført før konkrete prosjekter settes igang. Etter beslutning 17. november 1975 av Nordisk Ministerråd vil øket samarbeid innen forskning, utvikling og teknologiformidling på energiområdet bli satt iverk i 1976.

Danmark:

Handelsministeriet finner i overensstemmelse med de innhentede uttalelser fra Undervisningsministeriet, Miljøministeriet og Atomenergi-kommissionen, at det ikke er behov for ytterligere kartlegging av alternative energikilder enn den som allerede er foretatt. Ministeriet frykter for at det foreslåtte initiativ vil kunne medføre en forsinkelse av en hurtig intensivering av de eksisterende forsknings- og utviklingsprosjekter på området.

Finland:

Handels- og industriministeriet viser til at de mindre vanlige energikilder er tatt med i utredningen "Samnordisk forskning, utveckling och teknologiförmedling på energiområdet". Følgelig kan den fortsatte behandlingen av disse skje i forbindelse med behandlingen av nevnte utredning. En særskilt undersøkning synes derfor overflødig.

Norge:

Industridepartementet viser til den foretatte utredning "Nordiskt samarbete inom forskning, utveckling och teknologiförmedling på energiområdet", som Ministerrådet for hovedpunktene vedkommende har gitt sin tilslutning til. Medlemsforslagets intensjoner synes etter departementets oppfatning å være varetatt. Inntil resultatet endelig foreligger synes det ikke opportunt å igangsette et parallelt arbeid om samarbeidet på energiforskningsområdet.

Institutt for atomenergi viser til de utredninger som foretas av Nordel vedrørende alternative energikilder og til den foreliggende utredning om forskning, utvikling og teknologiformidling på energiområdet, samt utredninger og analyser som vil bli igangsatt av Det Internasjonale Energi-byrå.

Etter instituttets mening bør resultatene av de nevnte utredninger og planer bli vurdert før det blir tatt ytterligere initiativ angående alternative energikilder på det nordiske plan.

Norges industriforbund regner med at i de nærmeste 20—40 år vil alternative energikilder komme til å spille en stadig økende rolle. Selv om en må anta at storparten av forskningen i denne forbindelse vil foregå i de større industriland, vil også de nordiske land ha enkelte prosjekter innenfor denne type energiforskning. Industriforbundet betrakter imidlertid en mer samordnet nordisk forskning når det gjelder alternative energikilder, av mindre praktisk betydning.

Industriforbundet regner med at informasjon om forskningsprosjekter av denne typen i ett nordisk land vil bli kjent for forskningsmiljøene i de andre nordiske land gjennom de ordinære informasjonskanaler som eksisterer mellom de forskjellige forskningssystemer. Med de lange utviklingsmål slike alternative energikilder nødvendigvis må ha, og med

den store forskjell der er i de forskjellige nordiske land m. h. t. hvilke alternative energikilder som best kan utnyttes, vil industriforbundet betrakte det som relativt uhensiktsmessig å samordne slik forskning med hensyn til praktiske resultater på det nåværende tidspunkt.

Sverige:

Statens naturvetenskapliga forskningsråd og *Statens råd för atomforskning* viser til Energiprogramkomitéens betenkning "Energiforskning" (SOU 1974: 72—76). Det forutsettes at tilsvarende oversikter finnes i de øvrige nordiske land, hvorfor en sammenstilling av de samlede nordiske FoU-innsatsene lett skulle kunne foretas og gjøres tilgjengelig.

Berørte forskere kan forutsettes være vel kjent med såvel nordisk som international virksomhet innen området. Den foreslåtte kartleggingen vil derfor være av interesse først og fremst som generelt informasjonsmateriell.

På denne bakgrunn er det ifølge de to forskningsråds mening for Sveriges vedkommende tvilsomt om en ytterligere kartlegging virkelig er nødvendig. Det ville være vesentligere at midler satses på øket forskning vedrørende de nevnte alternative energikilder.

Statens råd for atomforskning sier dessuten at en samordning av de nordiske forskningsinnsatser er kanskje hensiktsmessig, men skulle kunne imøtekommes med enkle og konkrete tiltak uten noen kartlegging av det slag som er skissert i medlemsforslaget.

Statens industriverk peker på at det i International Energy Agency (IEA) pågår et arbeid innen solenergiområdet. Det er nylig besluttet at dette arbeid skal omfatte også jordvarme, solenergi og vindkraft. Da Nordisk embetsmannskomiteé for industri- og energipolitikk nylig har avgitt sin utredning om samnordisk forskning, utvikling og teknologiformidling bør en la denne komité overveie om det er behov for nevnte utredning og i så fall ha ansvaret for at den gjennomføres. Komitéen må i denne forbindelse ta hensyn til det som skjer i de øvrige internasjonale organisasjoner.

Sveriges industriförbund viser til Nordels pågående arbeid vedrørende tradisjonelle og alternative energikilder, samt til konferansen "Elkraft 1975".

Industriforbundet mener at kartlegging av forskning og pågående utredninger i de nordiske land med hensyn til jordvarme, solenergi og vindkraft neppe kan motiveres etter de retningslinjer som foreslås i medlemsforslaget.

Samordning av utviklingsarbeid vedrørende alternative energikilder kan muligens initieres i visse tilfelle. Nøye planlegging må imidlertid kreves for å unngå dobbeltarbeid.

Industriens utviklingsarbeid bør kunne støttes særskilt.

Kostnadsberegninger for de alternative energislag bør presenteres i størst mulig utstrekning og spesielt i relasjon til prisene på kjernekraft og olje.

Remissuttalelser som ikke tar standpunkt til medlemsforslaget

Danmark:

Danske Elværkers Forening meddeler at det ikke har merknader til det foreliggende medlemsforslag.

Finland:

Atomenergikommisjonen viser til redegjørelsen "Samnordisk forskning, utveckling och teknologiförmedling på energiområdet" og ønsker ikke å avgi noen uttalelse.

Undervisningsministeriet viser til uttalelser som det har innhentet fra Finlands akademi, Helsingfors universitet, Uleåborgs universitet, Åbo akademi, Tammerfors tekniska högskola, Villmanstrands tekniska högskola og Tekniska högskolan. Ministeriet vil ta standpunkt i forbindelse med spørsmålets behandling i de samarbeidsorganer som opprettes i samband med den nordiske kulturavtalen.

Villmanstrands tekniska högskola, institutionen för kraftteknik uttaler seg ikke om medlemsforslaget.

Norge:

Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen viser til det arbeid som gjøres i Nordel. Utenom denne er det i Norge nedsatt et utvalg for å styrke den energi-økonomiske forskning.

Vassdrags- og elektrisitetsvesenet tar ikke standpunkt til medlemsforslaget.

Sverige:

Rektorsämbetet ved universitetet i Lund oversender uttalelsene fra det matematisk-naturvetenskapliga fakultet og fra det tekniska fakultet ved universitetet.

Rektorsämbetet ved Chalmers tekniska högskola uttaler seg ikke om saken.

Rektorsämbetet ved universitetet i Linköping og rektorsämbetet ved högskolan i Luleå avstår fra å uttale seg.

Statens vattenfallsverk opplyser at Vattenfall har relativt inngående undersøkt de teknisk-økonomiske forutsetninger for vindkraftverk og vannpumper. For vindkraftverkene vedkommende viser resultatene at vindkraften for tiden ikke er kraftøkonomisk motiverbar i Sverige. Omfattende praktiske prøver vil i den nærmeste tid bli foretatt med varmpumper for boligoppvarming.

Centrala driftsledningen anordnet i november 1975 en konferanse som behandlet elektrisitetforsyningen og alternative energislag.

Nordel kommer våren 1976 til å fremlegge en rapport om alternative energislag.

Energisparkommittén har i henhold til sine direktiver ikke til oppgave å behandle spørsmål som omtalt i medlemsforslaget og anser seg derfor ikke kompetent til å avgi uttalelse.

3. Utvalget

De senere års energidebatt i de nordiske land har i hovedsak dreiet seg om de tradisjonelle energikildene olje, naturgass, kull, varmekraft, samt kjernekraft. Det har vært relativt lite saklig diskusjon utover disse kilder. Som anført av enkelte remissinstanser har debatten om energiforsyning basert på kretsløpressurser tidligere ikke fått et tilstrekkelig seriøst tilsnitt.

Etter utvalgets oppfatning synes ikke den nåværende teknologi å kunne danne tilstrekkelig basis for den langsiktige økonomiske vekst. Enten den skal fortsette i nåværende eller i langsommere tempo bør den teknologiske utvikling innrettes slik at en sparer energi og også utnytter de energikilder som kan fornyes. Dette vil være hensiktsmessig ut fra et forsynings- og beredskapsmessig synspunkt. Det synes således naturlig at det ofres mer på kretsløpsressursene.

En rekke remissinstanser, også blant dem som ikke støtter medlemsforslaget, uttaler at det er behov og muligheter for nordisk samarbeid innen forskning og teknologi vedrørende jordvarme, solenergi og vindkraft. Utvalget er enig heri og vil også understreke betydningen av at et utvidet nordisk samarbeid på dette område bør ta hensyn til og sikte mot en bredere internasjonal samordning av forskerinnsetts, f.eks. gjennom Det internasjonale energibyrådet (IEA).

Utvalget viser til at det allerede foreligger et antall utredninger og rapporter om jordvarme, solenergi og vindkraft, samt at arbeid pågår. En kan i denne forbindelse vise til utredningen "Nordiskt samarbeite inom forskning, utveckling och teknologiförmedling på energiområdet" og til den rapport som Nordels planleggingsutvalg nylig har avgitt om "Okonventionell energiproduksjon" og som er godkjent av Nordel på dets årsmøte 2.—3. september 1976.

Rapporten gir en oversikt over den aktuelle situasjon innen de nordiske land når det gjelder eksisterende kunnskaper om og oppfatninger av fremtidsutsiktene for de alternative energislag.

De energislag som det dreier seg om er solenergi, geotermisk energi, vindkraft, bølge- og tidevannsenergi, breedreaktorer og fusjonsenergi, samt varmepumper. Dessuten har Nordel besluttet å utrede forutsetningene for anvendelsen av mottrykkskraft og å gi forslag til eventuell utveksling av erfaringer innen Norden om denne kraft.

Nordisk Industrifond er av Ministerrådet pålagt å ivareta arbeidet med igangsettingen av energi-FoU-virksomheten. Fondet er videre anmodet om å rapportere om den utførte og pågående virksomhet på dette område innen 1. oktober 1976. Rapporten vil også inneholde en bedømmelse av hvilke energi-FoU-aktiviteter som bør prioriteres for iverksettelse i 1977.

Utvalget tillegger de nevnte utredninger stor betydning og viser til utvalgets merknader i dets betenkning vedrørende C 1/1977. For så vidt kan utvalget konstatere at samnordisk kartlegging av alternative energikilder er utført eller pågår. Medlemsforslagets intensjoner er således i en viss utstrekning under oppfyllelse.

Nevnte utredninger og det pågående arbeid omfatter bare nordisk forsknings- og utredningsvirksomhet. Hensynet til et videre internasjonalt samarbeid som de nordiske land måtte ha interesse av å delta i, tilsier en viss kartlegging av forskningsvirksomheten i enkelte industri-land utenom Norden. Utvalget er imidlertid oppmerksom på at dette vil være et spørsmål om prioritering da utredningsressursene er begrenset.

Forøvrig synes en vesentlig del av medlemsforslagets intensjoner å være oppfylt.

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget

at rådet ikke foretar seg noe i anledning av medlemsforslag
A 466/e vedrørende utnyttelse av alternative energikilder.

Oslo, 22. november 1976

<i>Ilkka-Christian Bjørklund (Skdl)</i>	<i>Trygve Bratteli (A)</i>
<i>Knud Enggaard (V)</i>	<i>Kjell-Olof Feldt (s)</i>
	Formann
<i>Sverrir Hermannsson (Sj)</i>	<i>Allan Hernelius (m)</i>
<i>Knut Johansson (s)</i>	<i>J. Risgaard Knudsen (S)</i>
<i>Lars Korvald (Kr. F.)</i>	<i>Anna-Liisa Linkola (Kok)</i>
<i>Arne Nilsen (A)</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson (c)</i>
<i>Erlendur Patursson (Tvfl.)</i>	<i>Karl Skytte (RV)</i>
<i>Erland Steenberg (Sp)</i>	<i>Pär Stenbäck (Sfp)</i>
<i>Ib Stetter (KF)</i>	<i>V. J. Sukselainen (K)</i>
<i>Erkki Tuomioja (Sd)</i>	<i>Kåre Willoch (H)</i>
	<i>Rolf Wirtén (fp)</i>

Medlemsförslag

om inrättande av ett nordiskt forskningscentrum för lantbrukskooperation

(Väckt av Ingvar Bakken, Ingemar Mundebo, Juhani Saukkonen och Per Olof Sundman)

Nordiskt samarbete på jordbruksområdet har länge ansetts erbjuda stora fördelar. Härvid har samarbetet särskilt inriktats på forskningsuppgifter. Nordiska rådet har sålunda antagit två rekommendationer angående samarbete på jordbruksforskningens område. I rekommendation nr 21/1957 uppmanas regeringarna att uppta till gemensamt övervägande på vilket sätt en ytterligare utveckling av det nordiska samarbetet på jordbruksforskningens område bäst kan främjas. Efter framställningar av Nordiska jordbruksforskarens förening antog rådet 1962 en rekommendation (rek. nr 14/1962) till regeringarna att företa en närmare utredning av frågan om ett nordiskt center för samverkan på lantbrukets område. Bakgrunden till denna framställning var bl. a. att man vid ett möte inom ramen för OECD 1959 enats om att undersöka möjligheterna att utveckla olika centra runt i Europa i synnerhet för specialområdena administration, marknadslära, lantbrukssociologi och Kooperation. Det ansågs att de flesta universitet och högskolor var för sig saknade resurser för forskning och undervisning på alla fackområden.

Samarbetsfrågorna på jordbruksområdet, däribland forskningsfrågorna, behandlas sedan 1961 inom Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor. 1965 upprättades ett särskilt forskningsorgan, Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning. Samma år tillsatte Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor en kommitté med uppdrag att utreda frågan om ett utbildnings- och forskningscentrum för jordbrukskooperation i Norden.

Kommittén avlämnade 1974 sitt betänkande, vari föreslås att ett nordiskt forskningscentrum för lantbrukskooperation upprättas. Centrets huvudsakliga uppgift skall enligt förslaget vara att bedriva och på olika sätt främja forskning rörande lantbrukskooperation i nära kontakt med de nordiska lantbrukshögskolorna, andra akademiska läroanstalter och forskningsinstitutioner samt med de kooperativa organisationerna i de nordiska länderna. Beträffande lokaliseringen uttalar kommittén endast att centret bör placeras i anknäytning till en av de nordiska lantbrukshögskolorna eller Helsingfors universitet.

Verksamheten skall enligt förslaget finansieras ur den nordiska kulturbudgeten. Med utgångspunkt från 1974 års kostnadsnivå beräknas för det första verksamhetsåret en budget för centret på 891 000 norska kronor, varav 700 000 för forskningsprojekt.

I kommitténs rapport hänvisas till artikel 12 i Helsingforsavtalet, enligt vilket samarbete på forskningens område bör vara så inriktat att tillgängliga forskningsanslag och övriga resurser samordnas och utnyttjas på bästa möjliga sätt, bl. a. genom att gemensamma institutioner upprättas.

Kommittén ser fram emot ett ökat nordiskt samarbete inom lantbruksproduktionen. En viktig forskningsuppgift är därför att finna lämpliga former för detta samarbete anpassade efter de nordiska produktionsförhållandena. Forskning behövs även vad gäller reglering av omsättningen, offentlig prisreglering och jordbrukspolitiska åtgärder. Centrets huvuduppgift skall sålunda bli att främja grundläggande och tillämpad forskning för att stärka och vidareutveckla lantbrukssamarbetet i de nordiska länderna. Centret skall planlägga, samordna och finansiera forskningsprojekt. Forskningscentret förutsätts hålla nära kontakt med de nordiska lantbrukshögskolorna, andra akademiska lärosäten och forskningsinstitutioner och med de jordbrukskooperativa organen i de nordiska länderna. Vidare skall det söka kontakt med andra nationella och internationella organ inom sitt arbetsområde.

Behovet av utbyggt samarbete på jordbruksforskningens område har nyligen understrukits vid ett möte med generalförsamlingen i Nordens bondeorganisationers centralråd (NBC). Vid mötet konstaterades bl. a. att de multinationella företagen i allt väsentligt anpassat sig till nordiska förhållanden. Om lantbrukskooperationen inte var uppmärksam på tendensen mot allt större internationella koncerner och inte i tid vidtog mått och steg för att möta denna utveckling, skulle vitala intressen för näringen och samhället kunna hotas. Man konstaterade att det främst var uppbyggnaden av jordbrukskooperationen i de nordiska länderna som förhindrat ett större internationellt inflytande över produktion och hantering av livsmedel i de nordiska länderna. Det krävdes därför även i fortsättningen en stark lantbrukskooperation i Norden. De lantbrukskooperativa företagen måste lära av konsumentkooperationen och utnyttja de fördelar som låg i ett praktiskt nordiskt samarbete. Genom ett stärkt internordiskt samarbete skulle man kunna utnyttja de stordriftsfördelar som den samlade lantbrukskooperationen i Norden hade i fråga om personal, företagsledning, finansiering, marknadsföring och forskning. Särskilt underströks möjligheterna till samarbete med regeringarna i fråga om forskning och utveckling, vilket krävde allt större kostnader, och där de multinationella företagen hade betydande fördelar.

Dessa uttalanden vid NBC:s möte ger stöd för ovannämnda kommittés förslag om ett nordiskt forskningscentrum.

Under åberopande av det ovan anförda får vi hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att upprätta ett nordiskt forskningscentrum för lantbrukskooperation.

Oslo, Stockholm och Helsingfors den 23 oktober 1975

Ingvar Bakken (A)

Ingemar Mundebo (fp)

Juhani Saukkonen (K)

Per Olof Sundman (c)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 141)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt forskningscentrum för lantbrukskooperation. Utskottet har behandlat förslaget vid möten den 4 december 1975, den 21 januari, den 28 februari och den 15 juni 1976.

1. Medlemsförslaget

Med utgångspunkt i ett i juni 1974 avgivet betänkande "Nordisk forskningssenter for landbruksamvirke", utarbetat av en med anledning av Nordiska rådets *rekommendation nr 14/1962* ang. nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation tillsatt kommitté, hemställes i medlemsförslaget att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att upprätta ett nordiskt forskningscentrum för lantbrukskooperation.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordisk Kontaktorgan for Jordbrugsforskning (NKJ)
Nordisk Jordbrugsforskernes Forening (NJF)
Nordens bondeorganisationers centralråd (NBC)

Danmark

Landbrugsministeriet
Undervisningsministeriet
Statens jordbrugs- og veterinærvidenskabelige forskningsråd
Direktoratet for de videregående uddannelser
Den kgl. veterinær- og landbohøjskole
Andelsudvalget
De samvirkende danske Landboforeninger
Danske Husmandsforeninger
Landbrugets Samråd for Forskning og Forsøg

Finland

Undervisningsministeriet
Jord- och skogsbruksministeriet
Helsingfors universitet, konsistoriet
Finlands akademi
Lantbrukets forskningscentral
Lantbruksekonomiska forskningsanstalten

Maataloustuottajain keskusliitto r.y. (Lantbruksproducenternas centralförbund)
Svenska lantbruksproducenternas centralförbund
Finlands svenska andelsförbund
Pellervo-Seura r.y. (Sällskapet Pellervo)

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet
Landbruksdepartementet
Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd
Landbrukets sentralforbund

Sverige

Lantbruksstyrelsen
Jordbrukets högskolor och SVA
Statens råd för skogs- och jordbruksforskning
Lantbrukarnas riksförbund
Den svenska NBC-avdelningen

Det har förefallit ändamålsenligt att i remissammanställningen först redogöra för de olika instansernas syn på behovet av utbyggt forskningssamarbete på lantbrukskooperationens område och därefter för de av dem framförda särskilda synpunkterna på medlemsförslaget.

a) *Behovet av utbyggt forskningssamarbete på lantbrukskooperationens område*

Nordens bondeorganisationers centralråd hänvisar till ett yttrande av den svenska NBC-avdelningen, som i likhet med *Lantbrukarnas riksförbund i Sverige* påpekar att den svenska lantbrukshögskolan tillmäter undervisning i lantbrukskooperation allt större betydelse och att avdelningen för lantbrukets marknadslära håller på att utveckla ämnet ytterligare. Samverkan mellan lantbrukshögskolorna och andra institutioner i de nordiska länderna förekommer i liten omfattning. Avdelningen menar dock att behovet av en närmare samverkan mellan lantbrukskooperationen i de nordiska länderna har ökat. *Nordiske Jordbrugsforskernes Forening* liksom *Nordisk Kontaktorgan for Jordbrugsforskning* anser att en så vidsträckt verksamhet som lantbrukskooperationen har behov av att en vidare utbyggnad och förstärkning av forskningen på detta område understödes.

Det danska *Landbrugets Samråd* finner att det föreligger ett stort intresse för jordbrukskooperationens problem och möjligheter med hänsyn till den stora roll som jordbrukskooperationen spelar i samtliga nordiska länder. Det är därför fråga om ett väsentligt forskningsfält, där det i varje land är behov av initiativ. *Andelsudvalget* betonar lantbrukskooperationens stora betydelse för lantbruknäringens hela ställning, i det att andelsverksamheten står för en väsentlig del av jordbrukarnas inköp, förädling och avsättning inklusive export. *Andelsud-*

valget menar att det är påfallande att de nordiska länderna kan uppvisa en så begränsad forskningsverksamhet på detta område, trots den starka utvecklingen av lantbrukskooperationen. Även *Danske Husmandsforeninger*, liksom *De samvirkende danske Landboforeninger*, menar att forskningen på det kooperativa fältet är starkt försummad, i varje fall i Danmark. Föreningarna finner det relevant att det verkställs forskning på detta område.

Konsistoriet vid Helsingfors universitet, liksom *Finlands akademi* framhåller lantbrukskooperationens betydelse i Norden framförallt när det gäller marknadsföringen av lantbruksprodukterna. En förbättring av förutsättningarna för forskning på detta område skulle vara mycket önskvärd, i synnerhet som forskningsverksamheten hittills har varit relativt splittrad på grund av knappa resurser. Lantbrukskooperationens betydelse understrykes både nationellt och internationellt enligt *Lantbruksproducenternas centralförbund* av dess centrala ställning i det samnordiska utvecklingsarbetet. Centralförbundet finner det önskvärt att öka, centralisera och koordinera forskningsansträngningarna genom ett utökat samarbete mellan de nordiska länderna. *Lantbruksökonomiska forskningsanstalten* lämnar en redogörelse för det nuvarande samarbetet mellan de nordiska länderna inom jordbruksforskningen och framför åsikten att det finns ett behov av att få i gång mera omfattande samnordiska forskningsprojekt rörande jordbruk och jordbrukspolitik. Sådana forskningsprojekt har hittills strandat på grund av brist på medel. *Sällskapet Pellervo* utgår från att lantbruket i de nordiska länderna principiellt, strukturellt och funktionellt i många avseenden är likartat, men förmodar att det nordiska forskningssamarbetet gällande lantbrukskooperation är av ringa omfattning. Sällskapet önskar få till stånd ett närmare samarbete för att stimulera och utvidga den lantbrukskooperativa forskningen, eftersom det anser att behovet ökar.

Norska *Landbruksdepartementet* framhåller att Norden ofta anförts som exempel för andra länder när det gäller utbyggnaden av lantbrukskooperationen. Dock föreligger det få undersökningar på området och departementet understryker betydelsen av en forskningsinsats på området för att belysa olika sidor av lantbrukskooperationen till nytta för både närings- och samhällsliv. Detta skulle ha betydelse även för andra länder, kanske särskilt utvecklingsländer. *Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd* hänvisar till yttrande av *Nordisk Kontaktorgan for Jordbruksforskning* (se ovan).

Jordbrukets högskolor och SVA i Sverige understryker det angelägna i att de kooperativa företagsformernas förutsättningar och möjligheter i ökad utsträckning beaktas i debatten om svensk näringspolitik. Inom svenskt högskoleväsen ägnas de kooperativa företagsformerna i allmänhet ringa intresse framförallt i fråga om forskning. Jordbrukets högskolor tillmäter redan de lantbrukskooperativa frågorna betydelse

inom såväl undervisningen som forskningen och ser följaktligen mycket positivt på initiativ som syftar till att främja en nordisk forsknings-samverkan inom området.

b) *Särskilda synpunkter på medlemsförslaget*

Nordens bondeorganisationers centralråd hänvisar, såsom ovan nämndes, till yttrande av den *svenska NBC-avdelningen*, som i likhet med *Lantbrukarnas riksförbund* i Sverige konstaterar att det föreligger ett behov av ett nordiskt institut för lantbrukskooperativa frågor. Avdelningen frågar sig emellertid om det inte även på det konsumentkooperativa området föreligger ett behov av ett institut och framför som sin uppfattning att man i första hand bör verka för ett nordiskt kooperativt institut med en underavdelning för lantbrukskooperation. *Nordiske Jordbruksforskernes Forening* manar till försiktighet vid upprättandet av nya nordiska forskningscentra eller organisationer på områden där man kan ha mycket att vinna genom att utveckla och styrka det nordiska samarbetet över de organisationer som redan existerar. Föreningen menar att de existerande samarbetsorganen borde ges ökade resurser, vilka för att säkert komma forskningen inom lantbrukskooperationen till godo kunde öronmärkas. *Nordisk Kontaktorgan for Jordbruksforskning* påpekar att de olika samarbetsorganisationerna har visat sig fungera som effektiva organ för lantbruksforskningen i Norden. Organisationerna har etablerat så intim kontakt att hela Norden kan betraktas som en forskningsmiljö försåvitt det gäller lantbruksforskningen. Därför anser även kontaktorganet att man borde vara försiktig med att upprätta nya nordiska forskningscentra och organisationer. Då *NKJ* är det organ som täcker hela det lantbruksvetenskapliga området borde till dettas disposition ställas öronmärkta medel att fördelas bland de aktuella organisationerna.

Statens jordbruks- og veterinærvidenskabelige forskningsråd i Danmark kan inte anbefalla inrättande av ett forskningscentrum finansierat med statsmedel, utan antar att de tilltänkta uppgifterna kan utföras av de redan existerande institutionerna och bekostas av andelsrörelsen. *Direktoratet for de videregående uddannelser* ansluter sig till yttrande av *Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole*, som även anser det mera ändamålsenligt att utnyttja de existerande institutionerna än att upprätta och finansiera ett samnordiskt forskningscentrum. Danska *undervisningsministeriet* ansluter sig till konklusionen i de båda ovannämnda yttrandena, att uppförandet av det föreslagna centret inte kan föreslås finansierat med statsmedel. Inte heller *Landbrugets Samråd*, till vars yttrande *landbruksministeriet* ansluter sig, anser det ändamålsenligt att medlemsförslaget baserar sig på ett upprättande av ett forskningscentrum för lantbrukskooperation. Samrådet ser hellre att de nordiska jordbruksforskningsrådens samarbetsorganisation *NKJ* beviljas medel

för att stimulera forskningen rörande lantbrukskooperation. *Andelsudvalget* åter understöder förslaget om att upprätta ett forskningscentrum och menar att en kvalificerad forskningsinsats på dels ekonomiska och organisationsteoretiska, dels juridiska och andra områden kan vara av väsentligt värde för samhället som helhet och särskilt för lantbruket. En insats på nordisk bas kommer inte endast att stimulera forskningsarbetet, utan också ge det en rationellare organisation. *Danske Husmandsforeninger* anför att det redan existerar ett inte obetydligt samarbete i *NBC:s* regi mellan de nordiska kooperativa organisationerna och påpekar att den i förslaget omnämnda forskningen gällande reglering av omsättningen, den offentliga prisregleringen och de jordbrukspolitiska åtgärderna för Danmarks del är underkastade bestämmelser fastslagna av EG. *De samvirkende danske Landboforeninger* anser att de ensartade förutsättningarna i de enskilda nordiska länderna gör det naturligt att främja forskningsinsatsen på det samnordiska planet och pekar på möjligheten att utnyttja den expertis som *NBC* kan erbjuda i det vidare arbetet med medlemsförslaget.

Finlands *undervisningsministerium* meddelar att det kommer att ta ståndpunkt i ärendet i samband med frågans behandling i de samarbetsorgan som tillsatts med stöd av nordiska kulturavtalet. *Jord- och skogsbruksministeriet* önskar få utrett i vilken mån det föreslagna forskningscentrets syften kunde uppnås genom ett effektivare samarbete mellan de i de nordiska länderna förefintliga forskningsinstitutionerna. Om det visar sig att det är möjligt att effektivera forskningsarbetet endast genom att grunda det föreslagna forskningscentret, intar ministeriet en positiv hållning till förslaget. *Finlands akademi* ifrågasätter om det finns anledning att upprätta ett helt nytt forskningscentrum. Förutsättningarna för forskningsverksamheten kunde förbättras genom att det reserverades separata projektmedel t. ex. i den nordiska kulturbudgeten. Därvid kunde NKJ fungera som sakkunnigorgan. Även *konsistoriet vid Helsingfors universitet* frågar sig om det finns anledning att upprätta ett helt nytt forskningscentrum. I stället föreslår konsistoriet att det upprättas en fond med uppgift att stöda forskningsprojekt inom lantbrukskooperationen eller lantbruksekonomin. *Lantbruksproducenternas centralförbund* understöder förslaget under villkor att nya forskningskrafter och resurser för utveckling av sektorn verkligen kan kanaliseras via det föreslagna centret. Centralförbundet förutsätter vidare att centret i första hand skall ha som uppgift att koordinera forskningsverksamheten och medelsanvändningen och inte utföra forskningsarbetet. De existerande lantbrukskooperativa organisationerna borde utnyttjas. *Svenska lantbruksproducenternas centralförbund* understöder förslaget och anser att det föreslagna centrets främsta uppgift borde vara att planlägga, samordna och finansiera forskningsprojekt på området. Projekten skulle kunna genomföras vid de redan befintliga institutio-

nera, medan samnordiska projekt vid behov även skulle kunna ledas och utföras vid själva centret. *Lantbruksekonomiska forskningsanstalten* understryker behovet av att få till stånd mera omfattande forskningsprojekt rörande nordisk jordbruksproduktion, marknadspolitik, inkomstpolitik, prispolitik, specialisering i olika länder, regionala frågor m. m. Det borde dock först utredas på vilket sätt samarbetet inom ramen för de redan befintliga institutionerna kunde effektiveras. Om det fattas beslut om att grunda ett samnordiskt institut, bör tillräckliga resurser och samarbete med de existerande institutionerna garanteras. *Lantbrukets forskningscentral* förordar åtgärder för främjande av samnordisk forskning rörande lantbrukskooperation, men anser sig inte ha förutsättningar att bedöma huruvida det borde grundas ett fristående forskningscentrum eller om verksamheten kunde bedrivas mera ekonomiskt och tillräckligt effektivt av de redan existerande forskningsinstitutionerna i samarbete. *Sällskapet Pellervo* förordar inrättandet av ett nordiskt forskningscentrum för lantbrukskooperation och framhåller samtidigt att de redan existerande forskningsorganen borde användas i det föreslagna centrets verksamhet och att detta borde stå i nära kontakt med lantbrukets kooperativa organisationer. *Finlands svenska andelsförbund* ställer sig positivt till förslaget i det förbundet anser att det är förenligt med dess intressen att lantbrukssamarbetet i Norden stärks och utvecklas.

Norska *Landbruksdepartementet* frågar sig om det är nödvändigt att etablera ett nytt forskningscentrum och kommer till att forskningen rörande lantbrukskooperationen kan samordnas genom de etablerade samarbetsorganen för lantbruksforskning i Norden. *Norges Landbruksvitenskapelige Forskningsråd* hänvisar till *NKJ:s* yttrande (se ovan). *Kirke- og undervisningsdepartementet* lämnar till övervägande om det inte vore mera rationellt att *Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd* och motsvarande råd i de övriga nordiska länderna utvecklade ett samarbete som gäller lantbrukskooperation. Ministeriet tvivlar på att forskningsområdet, trots sin tvärvetenskaplighet, skall kunna få tillräcklig bredd. *Norges handelshøgskole* nämns som exempel på institutioner som kan bidra till ett samarbete mellan etablerade institutioner. *Landbrukets sentralforbund* ansluter sig till förslaget att upprätta ett forskningscentrum för lantbrukskooperation.

Svenska *lantbruksstyrelsen* anför att den inte har något att erinra mot förslaget och hänvisar till en inom styrelsens planeringsenhet uppgjord promemoria, enligt vilken förslaget är positivt, men där det dock betonas att det bör tas hänsyn till de särarter som finns beträffande lantbrukskooperationens ställning i de olika nordiska länderna. Det påpekas vidare att det ur kooperationsideologisk synvinkel kan vara svårt att särskilja vad som i olika sammanhang menas med producent- respektive konsumentkooperation. *Statens råd för skogs- och jordbruks-*

forskning ser en risk för överadministration om ett nytt centrum av föreslagen art skapas. Behovet av forskning på lantbrukskooperationens område borde enligt rådet i första hand lösas genom att redan existerande kontaktmöjligheter i första hand utnyttjades och föreslår att *NKJ* svarar för samordningen. *Jordbrukets högskolor och SVA* anser att den organisatoriska utformningen av den i förslaget skisserade forskningsverksamheten är oklar och att den måste bli föremål för ytterligare utredning. Vidare pekas på sambanden mellan det tänkta centrets forskning och den redan etablerade undervisningen i lantbrukskooperation, centrets arbetsformer med avseende på forskning som initieras och samordnas av centret samt centrets aktiviteter mot bakgrund av det stora intresset för nordisk lantbrukskooperation på det internationella planet. Ytterligare borde avgränsnings- och samverkansformer med konsumentkooperationen utredas.

3. Utskottet

Det nordiska samarbetet på jordbruksområdet har sin grund i de principiella, strukturella och funktionella likheter som finns mellan jordbruket i de enskilda länderna i Norden. Detta gäller även jordbrukskooperationen, som traditionellt spelat en mycket stor roll i de nordiska länderna, trots att dess ställning inte är densamma överallt. Andelsverksamhetens betydelse för jordbruket som näringsfång är mycket central och den omspannar numera ett vidsträckt fält från anskaffning och produktion till marknadsföring inklusive export. Då så är fallet är det naturligt att behovet av forskning av de i lantbrukskooperationen engagerade upplevs som angeläget, för att det genom utveckling av området skall vara möjligt att möta den allt starkare internationella konkurrensen.

Trots den relativt sett starka ställning som lantbrukskooperationen har i Norden har detta ändå inte kommit att återspeglas i någon stor forskningsaktivitet på området. Insatserna inom kooperationsforskningen har hittills varit splittrade och några samnordiska projekt av större betydelse har inte kunnat genomföras på grund av brist på medel. Kulturutskottet finner det utrett att det föreligger behov för intensifierad forskning rörande lantbrukskooperation på såväl det nationella som det nordiska planet. Med tanke på att de tillbudsstående medlen är begränsade anser utskottet det vara både önskvärt och naturligt att man strävar till att koordinera och centralisera forskningsansträngningarna i de enskilda länderna genom ett utökat nordiskt samarbete på detta forskningsområde. Detta skulle ha betydelse för jordbruksnäringen över huvud taget och indirekt för hela samhället. Inte bara de nordiska länderna skulle dra fördel av ett utvidgat forskningsarbete inom lantbrukskooperationen, utan detta skulle lända även andra, i synnerhet

utvecklingsländer, till nytta med tanke på den centrala ställning som lantbrukskooperationen har i den nordiska utvecklingshjälpen.

Frågan om nordiskt samarbete på jordbruksområdet och därvid särskilt inom forskningen har varit aktuell i Nordiska rådet i två decennier. Den första rekommendationen (*rek. nr 21/1957*) gällde möjligheterna att ytterligare främja det nordiska samarbetet på jordbruksforskningens område. Den följdes av en till sitt innehåll mera specificerad rekommendation (*rek. nr 14/1962*) om en utredning av frågan om ett nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation. År 1965 tillsattes en kommitté med uppgift att utreda behovet av ett gemensamt undervisnings- och forskningscentrum för lantbrukskooperation i Norden. Kommitténs arbete resulterade 1974 i ett betänkande med förslag till upprättande av ett nordiskt forskningscentrum för lantbrukskooperation, vilket bildar utgångspunkten för det nu aktuella medlemsförslaget. Hittills har de nordiska samarbetsfrågorna behandlats i *Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor* och forskningsfrågorna i det år 1965 upprättade särskilda forskningsorganet, *Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning, NKJ*. Ytterligare verkar *Nordiska jordbruksforskarens förening* med 11 facksektioner, av vilka en sektion befattar sig med lantbruksekonomi, däribland frågor i anslutning till lantbrukskooperation.

Kulturutskottet finner det fullständigt klart att det finns ett stort behov för ett breddat och intensifierat nordiskt forskningssamarbete rörande lantbrukskooperation. Detta har med önskvärd tydlighet framgått av den ovannämnda utredningen och av de sakkunnigutlåtanden som inbegärts med anledning av medlemsförslaget. Utskottet ansluter sig till uppfattningen om det nödvändiga i en kraftfull nordisk insats till fromma för forskningen på detta område.

Däremot kan utskottet inte omfatta de delar av utredningen och av medlemsförslaget som gäller forskningssamarbetets kommande organisation. Förslaget att inrätta ett forskningscentrum har inte av remissinstanserna fått odelat understöd. Även utskottet finner det betänkligt att upprätta nya institutioner och därmed eventuellt ge upphov till överadministration, då det från tidigare existerar organ, vilka genom någon utvidgning av sin verksamhet väl skulle kunna handha de uppgifter som avsetts för det nya organet. På detta samarbetsfält verkar det tidigare nämnda *Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning, NKJ*, som täcker hela det lantbruksvetenskapliga området. Utskottet finner därför, i likhet med de flesta av remissinstanserna, att det skulle vara ändamålsenligare att i första hand kanalisera ett utökat understöd till den nordiska forskningen rörande lantbrukskooperation via t. ex. *NKJ* eller annat samarbetsorgan av motsvarande karaktär. Om de sålunda fördelade medlen öronmärktes, kunde det skapas garantier för att dessa medel verkligen kom den avsedda forskningen till godo.

I samband med remissbehandlingen av medlemsförslaget har även frågan om producentkooperationens förhållande till konsumentkooperationen aktualiserats mot bakgrund av att Kooperationen i Norden omfattar såväl producenter som konsumenter. Det har t. o. m. framkastats förslag om inrättande av nordiskt kooperativt institut med en underavdelning för lantbrukskooperation. Utskottet finner det emellertid inte möjligt att inom ramen för detta medlemsförslag ta ställning till nordiskt samarbete på konsumentkooperationens område.

Under hänvisning till vad som ovan anförts får kulturutskottet med anledning av medlemsförslaget föreslå

att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att stödja det nordiska forskningssamarbetet rörande lantbrukskooperation.

Husavík den 15 juni 1976

Aimo Ajo (Sd)

Jo Benkow (H)

René Brusvang (CD)

Rolf Fjeldvær (A)

Einar Førde (A)

Gylfi P. Gíslason (A)

Förman

Sven Hammarberg (s)

Svend Haugaard (RV)

Tyra Johansson (s)

Karl Johan Mortensen (S)

Ingemar Mundebo (fp)

Veikko Pihlajamäki (K)

Kullervo Rainio (Kok)

Marjatta Stenius (Skdl)

Per Olof Sundman (c)

Johan A. Vikan (Sp)

BILAGA 3, I efterhand inkomna yttranden (se supplementband s. 162)

Medlemsförslag

om samnordisk insats för främjande av cirkuskonsten

Väckt av Per Olof Sundman

Cirkuskonsten är en konstart med långa traditioner av stort kulturhistoriskt värde, inte minst för barn och familjer. Det är viktigt att denna konstart ej tillåts gå under i konkurrensen med andra former av underhållning framför allt sådan som sprids av massmedia. Cirkusarnas ekonomiska situation har stadigt försämrats till följd av denna konkurrens.

Den första cirkusen i modern mening anordnades i slutet av 1700-talet i England då föreställningar började ges i en ridskola i London, som förutom dressyrnummer presenterade lindansare, jonglörer och akrobater.

Till Norden kom cirkuskonsten strax därefter. Föreställningarna försiggick huvudsakligen i särskilda cirkusbyggnader. Av dessa specialuppförda cirkusbyggnader återstår nu i Norden endast en som är i bruk för sitt ursprungliga ändamål, nämligen cirkusbyggnaden på Jernbanegade i Köpenhamn. Cirkuslivet i Norden är numera koncentrerat till ett flertal turnerande tältcirkusar. Cirkusföreställningar är förenade med avsevärda kostnader genom att cirkusarna själva måste medföra tältutrustning. Tillgång till fasta cirkusbyggnader av den typ som finns på vissa ställen i Europa skulle här underlätta verksamheten.

Ett ännu större problem för cirkusarna är rekrytering och utbildning av artister. I Västeuropa saknas möjligheter till formell utbildning för dessa. Yrket får därför läras praktiskt inom cirkusen, företrädesvis av artisternas egna barn. Den stora osäkerheten och det tvivelaktiga ekonomiska utbytet gör att rekryteringen är i stadigt minskande. Ett villkor för cirkuskonstens fortbestånd synes vara att en systematisk utbildning igångsätts. Detta torde vara ett lämpligt nordiskt samarbetsområde då rekryteringen inom vart och ett av de enskilda länderna knappast är så stor att nationell utbildning kan ifrågakomma.

Det enda västeuropeiska land där cirkusarna åtnjuter statsstöd är Italien. I de socialistiska länderna har cirkusen en mycket starkare ställning än i västeuropa. I Sovjetunionen har man således med statligt stöd gjort det möjligt att visa cirkusföreställningar i specialuppförda byggnader. För närvarande finns över femtio sådana cirkusbyggnader i Sovjet och antalet är i ökande. Den stora statliga cirkusorganisationen i Sovjetunionen har fått efterföljare i DDR, Tjeckoslovakien, Ungern, Rumänien, Bulgarien och Jugoslavien. Artistutbildningen i Sovjetunionen är koncentrerad till en statlig cirkusskola i Moskva. Skolan har 350

elever, 90 nybörjare tas in varje år och utbildningen sker i balett, akrobatik, jonglering och lindans. Efter färdig utbildning sänds artisterna ut till olika cirkusar i Sovjetunionen. De har fördelaktiga lönevillkor och pensioneras vid 39 år. Alternativ till pensionering är anställning inom den centrala cirkusadministrationen. Resultatet av denna politik med utbildning och social trygghet för cirkusartisterna är synnerligen täta och högklassiga cirkusprogram, vilket publiken i västeuropa får tillfälle att konstatera vid ryska gästspel.

Cirkusens möjligheter i de nordiska länderna varierar. Danmark har länge varit det ledande cirkuslandet, även om antalet företag minskat sedan 1960-talet. Cirkus Benneweis är det ledande företaget som driver en tältcirkus och svarar för verksamheten i cirkusbyggnaden i Köpenhamn. Finland saknar egna cirkusföretag, då det finska skattesystemet verkat hindrande för etablering därav, men mottar utländska gästspel. Norge har fyra cirkusföretag. I Sverige har antalet turnerande cirkusar ökat under de senaste åren. Viss utbildning av svenska cirkusartister har ägt rum inom Furuviks ungdomscirkus, som turnerade åren 1947 till 1954.

Två svenska cirkusar sökte 1974 statsbidrag för sin verksamhet, utan att dock erhålla något sådant. En privat organisation, Akademien för cirkuskonstens bevarande i Sverige, har 1975 hemställt om kommunalt stöd för att säkra cirkuskonstens fortbestånd. Akademien framhöll i sin skrivelse bl. a. att cirkus är "en form av underhållning, som är helt fri från förrådande och sedefördärvande inslag, och därför ett typiskt familjenöje". Vidare anfördes att kostnaderna att driva cirkus medfört så höga biljettpriser att besöksfrekvensen minskat.

Cirkusakademien disponerar för närvarande visst utrymme i cirkusbyggnaden på Djurgården i Stockholm som förvaringsplats för en stor mängd artistfotografier och annat material av cirkushistoriskt intresse. Detta material skulle kunna ordnas till ett cirkusmuseum.

Cirkusarnas situation i Norden gör det angeläget att överväga om det är möjligt att ordna en gemensam nordisk cirkusartistutbildning. Denna bör då förläggas till en central plats t. ex. cirkusbyggnaden i Köpenhamn eller på Djurgården i Stockholm. Dessa lokaler är inte blott byggda för cirkusändamål, utan har även andra utrymmen som skulle lämpa sig som undervisnings- och träningslokaler. Ett nordiskt cirkuscentrum skulle sålunda omfatta en nordisk cirkusskola, ett cirkusmuseum och en föreställningslokal för cirkus och andra gästspel i samma byggnad.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts vill jag därför hemställa att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka på vilket sätt cirkuskonsten i Norden kan främjas, däribland möjligheten att inrätta ett nordiskt cirkuscentrum.

Stockholm den 14 oktober 1975

Per Olof Sundman (c)

BILAGA 1. Yttrande över medlemsförslaget (se Supplementband, s. 166)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om samnordisk insats för främjande av cirkuskonsten. Förslaget har behandlats vid möte den 4 december 1975, den 21 januari, den 28 februari, den 15 juni, den 16 november 1976 samt den 20 och den 21 januari 1977.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka på vilket sätt cirkuskonsten i Norden kan främjas, däribland möjligheten att inrätta ett nordiskt cirkuscentrum. Förslagsställaren betonar cirkuskonstens värde som konstart, inte minst för barn och familjer och menar att det är viktigt att denna konstart inte tillåts gå under i konkurrensen med andra former av underhållning, framförallt sådan som sprids av massmedia.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande över medlemsförslaget:

Danmark

Ministeriet for kulturelle anliggender
Cirkusdirektørforeningen
Dansk Artist Forbund
Barly's Arkiv

Finland

Undervisningsministeriet
Centralkommissionen för konst
Esiintyväät taiteilijat r. y. (Utövande artister)
Stiftelsen Barnens Dag

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet
Norsk kulturråd
Cirkus Berny
Cirkus Merano

Sverige

Skolöverstyrelsen (SÖ)
Statens kulturråd
Folkparkernas centralorganisation

Svenska teaterförbundet
Akademien för cirkuskonstens bevarande i Sverige
Musik-etablissemangens förenings musik- och artistbyrå (MEF)

På grund av att remissmaterialet inte är särskilt omfångsrikt har det förefallit mest ändamålsenligt att göra sammanställningen landsvis med aktgivande förutom på den allmänna inställningen till medlemsförslaget, även på uppfattningen om den i detta ingående tanken på nordiskt cirkuscentrum med cirkusskola, cirkusmuseum och föreställningslokal för cirkus och andra gästspel.

Danska remissyttranden

Ministeriet for kulturelle anliggender finner det önskvärt med en undersökning om hur cirkuskonsten i Norden kan främjas, men betonar att de ekonomiska förutsättningarna för att grunda ett cirkuscentrum måste utredas innan detta förslag realiseras, liksom att upplysningar om behovet av ett sådant måste införskaffas. *Cirkusdirektørforeningen*, som är mycket tillfreds med medlemsförslaget, anser att den östeuropeiska utbildningen av artister knappast kan överföras till nordiska förhållanden, emedan säsongen i Norden är alltför kort, blott ca sex månader. Föreningen tror inte att det är ändamålsenligt med en cirkusskola, men att man i högre grad borde uppmärksamma de förmågor som finns i de nordiska idrottsföreningarna för vidareutbildning till artister. Om ett cirkusmuseum skall grundas, bör det ske efter avtal med danska nationalmuseet, som har en avdelning med material om cirkus. Sådant material kunde ställas ut i någon levande cirkus' lokaler. *Dansk Artist Forbund* har förklarat sig stödja förslaget.

Intressant finner *Barly's Arkiv* förslaget vara, men påpekar att inställningen i ledande danska cirkuskretsar hittills varit den att man i högsta grad bör försöka undgå direkt samhälleligt stöd, eftersom man fruktar att dylikt stöd skulle verka hämmande på den konstnärliga frihet som alltid har karakteriserat danskt cirkusliv. Arkivet tror också att artistutbildningen förhållandevis lätt för Danmarks vidkommande kunde införas genom de olika studieordningar som redan existerar, emedan det föreligger organisatoriska förutsättningar för att uppnå utbildningsmässig likställdhet med övriga yrken i Danmark. Köpenhamn borde enligt arkivet väljas till centrum p. g. a. cirkusbyggnadens centrala läge i staden och det nära avståndet till Sveriges radio i Malmö och de lätta förbindelserna till Norges rikskringkasting i Oslo. Arkivet, som enligt egen utsago är det största i världen, skall vid en senare tidpunkt övergå i dansk ägo och det är emot arkivets intentioner att det flyttas utomlands. Dessutom har Köpenhamn alltid varit centrum för cirkusartisterna under icke-säsong, vilket med tanke på tillgången på lärare för den tilltänkta cirkusskolan talar för placering där.

Finländska remissyttranden

Undervisningsministeriet anser att gemensam vidareutbildning lämpar sig bäst att anordnas på nordiskt plan. Vidareutbildning för cirkusartister bör enligt ministeriets åsikt tas med i den utredning som företas av kultursekretariatet. *Centralkommissionen för konst* är ense med föreningen *Esiintyväät taiteilijat* (Utövande artister) om att cirkuskonsten i Finland måste befrias från nöjesskatt. Kommissionen menar att det vore ändamålsenligt med samnordisk utbildning av avancerade konstnärer samt med fort- och vidareutbildning. Däremot kunde grundutbildning ges i respektive land i form av kurser. För sådana har i Finland stipendier beviljats. *Esiintyväät taiteilijat* åter bekräftar att det var nöjesskatten som i tiden tog död på cirkusen i Finland. Visserligen har nöjesskatten enligt föreningen sedermera sänkts från 50 till 20 %, men detta har inte kunnat återuppliva cirkusverksamheten. Föreningen har i liten skala börjat utbilda cirkusartister och hoppas att denna verksamhet skall leda till en finsk cirkusskola, som skulle kunna förse en nordisk cirkusskola med goda elever. Insamlingsarbete har bedrivits av trollkonstnären Solmu Mäkelä, och materialet har i form av en utställning turnerat i Norden, bl. a. i Nordens hus i Reykjavík. Detta material skulle förslå till ett eget museum. Föreningen föreslår avslutningsvis ett samnordiskt möte i Helsingfors för cirkusintresserade och erbjuder sig att sköta de praktiska arrangemangen.

Stiftelsen Barnens Dag, som äger och driver nöjesparken Borgbacken i Helsingfors, anser att cirkus bör jämföras med teater och därför inte belastas med nöjesskatt, utan tvärtom beviljas statsstöd i samma utsträckning som teatern. Stiftelsen anser det inte vara realistiskt att i Finland uppföra en cirkusbyggnad, utan att man hellre i samband med planeringen av ny idrotts-, is- och mässhallar borde beakta cirkusens behov. En året-runt-cirkus lönar sig inte, men däremot skulle en turnerande sommarcirkus kunna göras lönsam. En artistskola borde enligt stiftelsen vara internationell och ta emot elever från hela Europa och sålunda garantera återväxten också för de stora internationella cirkusarna. Frågan om artistpension och om artistbarnens skolgång borde också lösas. Stiftelsen ger till slut sitt stöd till att cirkusen bevaras och påpekar att cirkusen i ännu högre grad än teatern appellerar till hela familjen över alla åldersgränser, liksom alla ekonomiska och sociala gränser.

Norska remissyttranden

Även *Kirke- og undervisningsdepartementet* uttrycker tvivel i fråga om byggandet av särskilda cirkusbyggnader. Dagens utrustning kan monteras upp i olika typer av anläggningar, vilket ryska statscirkusens besök i Norge har visat. På så sätt kan cirkusarna nå ut till de olika de-

larna av landet, också om vintern. Departementet menar att de statliga medlen till kultursektorn bör kunna brukas som garanti mot underskott vid föreställningar på lokalplanet. Utbildningen av artisterna har försiggått vid cirkusarna, men det är möjligen skäl att räkna med ett behov av cirkusskolor. *Norsk kulturråd* menar att medlemsförslaget bör kunna ses i samband med utredningen av frågan om nordiskt samarbete om barnkultur och föreslår att den tillsatta nordiska arbetsgruppen ges i uppdrag att värdera möjligheterna att bevara cirkusen.

Cirkus Berny opponerar sig mot tanken att cirkusbyggnader skulle ge cirkuskulturen bättre villkor. Cirkus är uppsökande kultur och når därför hela folket i motsats till institutioner som arbetar i permanenta lokaler. Som exempel nämns att cirkusen under senaste säsong på 139 dagar besökte 110 platser. Konklusionen är att turnéer är avgörande för en cirkus' drift. Cirkus Berny anser att upprättandet av en nordisk cirkusskola skulle stimulera intresset både för artistyrket och för cirkuskonsten i Norden. Men cirkusen understryker samtidigt att etableringen av en dylik skola blir en feldisponering av stora dimensioner, ifall de nordiska cirkusarnas existens inte samtidigt säkras. Vid engagemang av utländska artister betalar cirkusar, i likhet med andra etablissemang, 20 % på artistarvodet i avgift. Från denna avgift är institutioner som erhåller samhälleligt stöd befriade. Berny finner detta system särskilt diskriminerande. Uppmärksamhet fästs även vid de enskilda kommunernas inställning till cirkus vid erbjudande av föreställningsplats. Ytterligare efterlyses ett kontaktorgan inom Kirke- og undervisningsdepartementet. Lika regler för import och visning av djur i de nordiska länderna borde skapas. Cirkusen finner det olyckligt att norsk TV kan visa utländska cirkusfilmer med djur som inte får importeras och visas i Norge. Målet för norsk cirkus bör enligt remissinstansen vara fortsatt kvalitetshöjning tillsammans med sänkta biljettpriser. Detta mål kan inte nås utan samhälleligt stöd. Som avslutning på yttrandet meddelar sig Cirkus Berny fullt ut stödda tanken på ett nordiskt cirkusmuseum och gärna vilja bidra med bilder och material från familjen Bernys 143-åriga cirkusverksamhet.

Cirkus Merano anför att det år för år blir svårare att finna goda artister och menar att en nordisk cirkusskola skulle betyda en lösning på utbildningsproblemen. Statligt stöd på samma villkor som för teater, opera, film etc. skulle enligt cirkusen, som under senaste säsong gav föreställningar på 130 platser i Norge, vara till stor hjälp för att bevara cirkuskonsten i Norden.

Svenska remissyttranden

Skolöverstyrelsen finner mot bakgrund av det lilla antalet inhemska cirkusar det vara tveksamt med en satsning på internordisk utbildning av cirkusartister. Styrelsen finner också skäl att ifrågasätta möjligheterna

för de utbildade att erhålla arbete i Norden. Om det bedöms som riktigt med cirkuscentrum, talar flera skäl för Köpenhamn, dels tillgång till artister, dels befintliga och för ändamålet lämpliga lokaler samt nära avstånd till eventuella avnämare i Europa.

Statens kulturråd, som anser cirkuskonsten vara en viktig del av kulturområdet, finner det oklart i vilken mån det föreligger generellt behov av stöd. Rådet förmodar att statliga bidrag inte är det centrala, men att insatser från kommunerna bör ägnas speciell uppmärksamhet. Det krävs enligt rådet en klarare bild av cirkusens situation i de olika länderna, liksom om den reella arbetsmarknaden för artister. Kulturrådet avser att utreda frågan om samhällsstödet till cirkusverksamhet. Vidare har rådet tillsammans med universitetskanslersämbetet regeringens uppdrag att se över utbildningen vid statens scenskolor. Bl. a. skall skolornas möjligheter att utbilda varietéartister prövas. Kulturrådet finner det svårt att ta ställning till tanken på ett nordiskt cirkuscentrum och en nordisk utredning av frågan innan förhållandena i vart land kartlagts.

Svenska teaterförbundet anför att den nuvarande skatte- och avgiftslagstiftningen är orsaken till de svenska cirkusartisternas ohållbara situation. Rekryteringen är så gott som obefintlig, vilket beror på den osäkra sysselsättningen och den totala avsaknaden av utbildningsmöjligheter. En nordisk cirkusskola skulle kunna få avgörande positiva effekter för cirkuskonsten och de utövande artisterna. Teaterförbundet säger sig i annat sammanhang ha fört fram tanken på att cirkusbyggnaden på Djurgården i Stockholm borde användas för sitt ursprungliga ändamål och att en cirkusskola också skulle kunna inrymmas där.

Akademien för cirkuskonstens bevarande i Sverige påpekar att praktiskt taget alla andra konstarter utom cirkuskonsten har tillgång till samhällsstödd utbildning. Situationen är likartad i hela Västeuropa, med undantag för Frankrike. Detta har lett till en stagnation av artistrekryteringen i den västliga cirkusvärlden. Akademien understryker behovet av systematisk cirkusartistutbildning och anser förslaget om gemensam nordisk cirkusskola mycket väl motiverat och tillstyrker det till fullo. Ett förslag till uppläggning av undervisningen i den föreslagna cirkusskolan ges och lärarfrågan föreslås löst genom rekrytering av äldre pedagogiskt lagda artister från de nordiska länderna. Av praktiska skäl föreslås skolan lokaliserad till cirkusbyggnaden på Djurgården, som enligt akademien är en idealisk plats för ett nordiskt cirkuscentrum med cirkusskola, cirkusmuseum och föreställningslokal. Cirkusbyggnaden i Köpenhamn anses sakna erforderliga sidoutrymmen för träning och undervisning.

Folkparkernas centralorganisation, som meddelar att det i en svensk riksdagsmotion hemställts om en allsidig utredning av cirkuskonstens villkor, önskar utvidga förslaget till att gälla även varieté och varietéartister, emedan cirkus och varieté i stort sett arbetar med samma artis-

ter. Innan insatser på utbildningsområdet planeras borde den reella arbetsmarknadssituationen för cirkus- och varietéartister analyseras. Därefter borde en prognos över den framtida marknadssituationen göras och förslag till samhällsinsatser utarbetas. Om det blir samhällsstöd för cirkus- och varieté, bör man kräva att arbetsmöjligheter erbjuds det egna landets artister. Vad gäller frågan om nordisk utbildning kan organisationen inte ge ett helt entydigt svar, men anser att befolkningsmässiga skäl talar för förslaget. Ett museum borde finnas och organisationen erinrar om att den 1972 överlämnade sitt stora Malmstensarkiv omfattande teater-, opera-, cirkus- och varietéminnen till Stockholms stadsmuseum.

Musiketablisementens förenings musik- och artistbyrå pläderar för att alla svenska cirkusföretag och -artister med engagemang i Sverige skall beredas likvärdiga konkurrensmöjligheter så att alla utövare av cirkuskonsten, oavsett ursprung, behandlas som kulturarbetare och att det skattetryck som nu drabbar vissa artister och företag, men ej andra, generellt skall slopas eller lättas. Det undandrar sig artistbyråns bedömning huruvida rekryteringen ens i hela Norden är tillräcklig för att någon systematisk utbildning i nuläget skall kunna genomföras till rimliga kostnader i förhållande till antalet rekryter. Byrån tror dock att ett förbättrat ekonomiskt klimat för cirkusföretagen inom en överskådlig framtid skall resultera i att rekryteringen förbättras. Ett nordiskt cirkuscentrum skulle vara ett avsevärt stöd för cirkuskonstens fortbestånd och framåtskridande. Artistbyrån förordar en utredning med uppgift att undersöka hur det ekonomiska klimatet för cirkusarnas verksamhet kunde förbättras och om möjligt likriktas inom Norden samt att belysa de praktiska och ekonomiska problemen i samband med inrättandet av ett nordiskt cirkuscentrum.

3. Utskottet

Kulturutskottet är ense med förslagsställaren om att cirkuskonsten är en konstform, som är särskilt familjevänlig. Genom cirkusens ambulanserande karaktär kan stora grupper av medborgare ta del av denna konstform. Den appellerar dessutom till åskådare i alla åldrar, över alla ekonomiska och sociala gränser. Även om befolkningen i de nordiska länderna haft möjlighet att stifta bekantskap med högklassiga utländska cirkusframträdanden, antingen i TV eller som gästspel, har det med åren blivit allt sällsyntare med föreställningar av inhemska cirkusar i Norden. Förslagsställaren pekar på att det visserligen fortfarande finns några få cirkusar kvar i de tre länderna Danmark, Norge och Sverige, men att deras situation, framför allt den ekonomiska, stadigt försämrats som en följd av konkurrensen med massmedia. Även remissbehandlingen av medlemsförslaget ger vid handen att så är fallet, även om det fram-

gått att Finland åter fått en cirkus, den våren 1976 grundade *Cirkus Finlandia*. Utskottet finner det visserligen klart att det skulle krävas stöd för bevarandet av cirkuskonsten i Norden som en inhemsk konstart, men utskottet är inte på det klara med i vilka former och på vilket plan ett sådant stöd borde ges.

Rekryteringen och utbildningen av artister utgör ett stort problem. Det har varit brukligt att rekryteringen har skett bland artisternas egna barn och utbildningen sedan givits inom själva cirkusen. Det säger sig självt att detta är svårt att förena med skolplikt och därmed följande regelbunden skolgång under ett stort antal år. Bland remissinstanserna synes finnas ett visst stöd för fort- och vidareutbildning av cirkusartister på nordiskt plan, liksom på utbildning av avancerade artister. Något entydigt svar på frågan om hur utbildningen av cirkusartister borde ordnas på nationellt eller nordiskt plan, ges emellertid inte. Det har emellertid framgått att man i Fredrikshamn i Finland sommaren 1976 för första gången hållit en tredagars cirkuskurs för ungdomar. Kursen, som anordnades på enskilt initiativ, men med allmänna medel, gav enligt förljudande ett mycket gott resultat. Huruvida det skulle vara ändamålsenligt att utveckla denna idé i de andra nordiska länderna och/eller på nordiskt plan är naturligtvis vanskligt att avgöra. Det är trots allt fråga om ett mycket litet antal artister eller blivande artister även mätt med nordiskt mått. Utskottet har även noterat att en av de svenska remissinstanserna önskat utvidga förslaget till att gälla även varieté och varietéartister, eftersom cirkus och varieté arbetar med på det hela taget samma artister.

I förslaget framförs även möjligheten att till stöd för cirkuskonsten i Norden inrätta ett nordiskt cirkuscentrum, med cirkusskola, cirkusmuseum och en föreställningslokal. Såsom för ändamålet lämplig föreslås antingen cirkusbyggnaden i Köpenhamn eller cirkusbyggnaden på Djurgården i Stockholm. Av remissmaterialet kan dock utläsas åtskilligt tvivel i fråga om tanken på ett cirkuscentrum. Viss opposition kommer till och med till uttryck inför tänkesättet att fasta cirkusbyggnader skulle erbjuda cirkusarna bättre arbetsvillkor. Erfarenheten har visat att cirkusutrustning i dag i allmänhet kan monteras upp i olika typer av anläggningar och att därför särskilda cirkusbyggnader egentligen inte är nödvändiga. Sälunda föreslås i ett av svaren att man vid planeringen av offentliga lokaler för nöjes- och fritidsanvändning borde ta hänsyn till cirkusens behov, för att därmed öka antalet lokaler som kunde användas för cirkusföreställningar. Det förefaller alltså enligt utskottet knappast realistiskt att vare sig med tanke på utbildning eller ens föreställningar inrätta ett särskilt cirkuscentrum.

Vad slutligen gäller det rikhaltiga material av cirkushistoriskt intresse som under årens lopp ihopbragts av olika cirkusar och enskilda artister i Norden önskar utskottet betona vikten av att detta material inte sking-

ras och därmed går förlorat för forskningen och den stora allmänheten. Det är enligt utskottets mening viktigt att de i de nordiska länderna förefintliga samlingarna omhändertas på lämpligt sätt och av lämplig institution i första hand på nationellt plan, t. ex. av nationalmuseum såsom i Danmark. Utskottet finner att förslaget till ett nordiskt cirkusmuseum intimt hör samman med förslaget till cirkuscentrum och att det därför måste förfalla. Det är dock viktigt att de kulturhistoriskt värdefulla samlingarna inte tillåts gå förlorade, utan att det skall vara möjligt att bevara dem för eftervärlden.

Utskottet har sig bekant att *statens kulturråd* i Sverige givits i uppdrag att utreda frågan om samhällsstöd till cirkuskonsten samt att i samråd med *universitets- och högskoleämbetet* företa en översyn av utbildningen vid de statliga scenskolorna. Härvid skall prövas om scenskolorna har möjlighet att medverka i nya slag av artistutbildning, t. ex. utbildning av varietéartister. Med tanke på att problemen inom cirkuskonsten synes vara gemensamma för de nordiska länderna, har utskottet svårt att finna några skäl för ytterligare utredningar av frågan utöver redan påbörjade svenska och eventuella andra utredningar. Det bör vara fullt möjligt för kulturavtalets organ att hålla sig underrättade om de pågående utredningarnas arbete och dra nytta av de uppnådda resultaten till gagn för cirkuskonsten i Norden.

Under hänvisning till vad som ovan anförts får kulturutskottet föreslå att Nordiska rådet icke företar sig något i anledning av medlemsförslaget.

Stockholm den 21 januari 1977

Kristian Albertsen (S)

Jo Benkow (H)

Per Borten (Sp)

Rolf Fjeldvær (A)

Guttorm Hansen (A)

Poul Hartling (V)

Sture Palm (s)

Veikko Pihlajamäki (K)

Kullervo Rainio (Kok)

Marjatta Stenius (Skdl)

Ingrid Sundberg (m)

Per Olof Sundman (c)

Viceförman

Ulf Sundqvist (Sd)

J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Medlemsförslag

om årliga nordiska handlingsprogram för gemensam insats inom utvecklingshjälpen

(Väckt av Kristian Gestrin, Lars Korvald, Terhi Nieminen och Jón Skaftason)

Med sine 22—23 millioner innbyggere yter de nordiske land idag over 5 prosent av industrilandenes utviklingshjelp. Dette er langt over gjennomsnittet både i beløp pr. innbygger og i prosent av nasjonalproduktet.

I den innsatsen som kanaliseres gjennom FN, teller Norden enda mer. Hele fjerdedelen av bidragene til FN's utviklingsprogram UNDP kommer fra Norden. Dette siste er uttrykk for en nordisk vilje til å skyve på gjennom internasjonale organer, der det verken knyttes spesielle økonomiske eller politiske vilkår av nasjonal interesse til våre hjelpe-tiltak.

En betydelig del av de nordiske lands ytelser baseres imidlertid også på tosidige avtaler med mottakerlandene. Her har vi i den senere tid kunnet konstatere at tidligere forsøk på felles nordiske opplegg og prosjekter ikke tilnærmeelsesvis blir fulgt opp i takt med de økende u-hjelpsbevilgninger. Dette bør under dagens forhold gi grunn til en nærmere vurdering av visse sider av den nordiske utviklingshjelp og de former denne blir gitt i.

Allerede da Helsingforsavtalen ble vedtatt i 1962, ble det slått fast at de nordiske land "når det finnes mulig og formålstjenlig", bør samordne sin virksomhet for hjelp til og samarbeid med utviklingslandene. I 1968 fikk man den såkalte Oslo-overenskomsten mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige om administrasjonsprinsippene for felles nordiske prosjekter på bistandsområdet. Island sluttet seg til overenskomsten i 1973.

Etter at Nordisk Ministerråd ble opprettet, overtok dette oppgaven med nordisk samordning av hjelpen til utviklingsland, som siden 1961 hadde ligget i en egen ministerkomité etter rekommandasjon av Nordisk Råd. Ifjor nedsatte styret for de samnordiske utviklingsprosjekter en permanent samordningsgruppe (SDES), der hvert land har sitt medlem.

Tross det formelle apparat og sett av regler som på denne måten er bygd opp, må det konstateres at de felles nordiske prosjekter utgjør en

meget beskjedden del av Nordens samlede u-hjelpinnsats, og at interessen for nye felles prosjekter fra de respektive administrasjoners side ikke synes å materialisere seg i konkrete tiltak av større rekkevidde. Ved utgangen av 1974 var det ialt knyttet ca. 135 nordiske eksperter til de nordiske fellesprosjektene som vesentlig er konsentrert i Öst-Afrika (Kenya, Tanzania, etc.).

Gjennom felles representasjon i internasjonale organer som Verdensbanken, det Afrikanske utviklingsfond og den Asiatiske utviklingsbank søker de nordiske land å samordne sin politikk og gi den større tyngde. Man medvirker her også for at den samlede internasjonale oppslutning om forskjellige hjelpetiltak kan bli så god som mulig. Et slikt samarbeid innen rammen av så omfattende organisasjoner gir likevel ikke samme muligheter for direkte innflytelse på prosjekter og konkrete arbeidsoppgaver som man ville oppnå gjennom flere felles nordiske prosjekter. Det må her understrekes at det ikke er spørsmål om noe enten—eller, men om et både—og, det vil si om å legge opp til en linje som iallfall ikke minsker den felles nordiske andelen av vår utviklingshjelp, men heller i noe større grad utnytter de fordeler som en sterkere samordning burde gi.

Også for de enkelte lands nasjonalforsamlinger ville det være av interesse å få faste og regelmessige framleggelsler av felles nordiske prosjekter, med mulighet for nærmere debatt og vurderinger på dette grunnlag. Det skulle samtidig gjøre det lettere for Nordisk Råd å bli trukket effektivt med i utformingen av en del av vår nordiske politikk som i høy grad er med å profilere Norden i verdenssamfunnet. På denne bakgrunn vil vi derfor henstille

at Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd å søke utarbeidet konkrete, årlige planer for det nordiske samarbeid og de nordiske felles prosjekter innen utviklingshjelpen for bedre å nytte ut de muligheter som en koordinering av de nordiske lands innsats innebærer.

Helsingfors, 25. oktober 1975

Kristian Gestrin (Sv)

Lars Korvald (Kr. F.)

Terhi Nieminen (Lkp)

Jón Skaftason (F.)

*BILAGA 1, Yttranden (se Supplementband, s. 190)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslagen A 470/e om årliga nordiska handlingsprogram för gemensam insats inom utvecklingshjälpen, A 479/e om nordisk samverkan för att främja u-ländernas intressen inom världshandeln och A 484/e om den nordiska samverkan på biståndspolitikens område**

Til Økonomisk utvalg er henvist ovennevnte medlemsforslag som er behandlet av utvalget 10. august i Luleå, av Nimannskomiteén 1. november i Stockholm og av utvalget 22. november 1976 i Oslo.

1. Medlemsforslagene

I medlemsforslag A 470/e rekommanderes Nordisk Ministerråd å søke utarbeidet konkrete, årlige planer for det nordiske samarbeid og de nordiske fellesprosjekter innen utviklingshjelpen for bedre å nytte ut de muligheter som en koordinering av de nordiske lands innsats innebærer.

Forslagstillerne peker på at de nordiske land yter langt mer i utviklingshjelp både i beløp pr. innbygger og i prosent av nasjonalproduktet enn de fleste andre i-land. I den innsats som kanaliseres gjennom FN teller Norden enda mer.

En betydelig del av de nordiske lands ytelser baseres også på to-sidige avtaler med mottakerlandene. I den senere tid har det vist seg at tidligere forsøk på felles nordiske opplegg og prosjekter ikke tilnærmevis blir fulgt opp i takt med de økende u-hjelpsbevilgninger.

Nordisk Ministerråd har overtatt oppgaven med nordisk samordning av hjelpen til utviklingsland. Styret for de samnordiske utviklingsprosjekter har nedsatt en permanent samordningsgruppe, der hvert land har sitt medlem.

Gjennom felles representasjon i Verdensbankgruppen og i visse regionale utviklingsbanker søker de nordiske land å samordne sin politikk og gi den større tyngde. Et slikt samarbeid gir likevel ikke samme muligheter for direkte innflytelse på prosjekter og konkrete arbeidsoppgaver som en ville oppnå gjennom flere nordiske prosjekter.

Forslagstillerne mener videre at for de enkelte lands nasjonalforsamlinger ville det være av interesse å få faste og regelmessige fremleggelse av felles nordiske prosjekter med mulighet for nærmere debatt og vurderinger på dette grunnlag. Dette skulle samtidig gjøre det lettere for Nordisk Råd å bli trukket effektivt med i utforming av

en del av den nordiske politikk som i høy grad er med på å profilere Norden i verdenssamfundet.

I medlemsforslag A 479/e rekommanderes Nordisk Ministerråd å påse at de nordiske land i det fortsatte internasjonale handelspolitiske forhandlingsarbeidet aktivt virker for at u-landenes berettigede interesser tilgodesees.

Forslagstillerne peker på at relasjonene mellom rike og fattige land må endres til u-landenes fordel. Det krever at de rike land avstår mer av sine økede ressurser for bistand, samtidig som u-landene får bedre vilkår forøvrig og får del i fruktene av en voksende verdenshandel.

U-landenes eksport er ujevnt fordelt mellom land og varegrupper. Deres andel av verdenshandelen har sunket sterkt i 1970-årene. De oljeproduserende land har øket sin del av verdenshandelen. Oljeprisforhøyelsene har rammet de fattigste u-land hardt.

U-landenes handelsproblemer har vært behandlet i FN og særlig i handelsorganisasjonen UNCTAD. Forslagstillerne viser i denne forbindelse til den ekstra generalforsamling høsten 1975 hvor resolusjonen vedrørende retningslinjer for "den nye økonomiske verdensordning" ble vedtatt. Videre henviser han til spørsmålet om et såkalt integrert råvareprogram som skulle behandles på verdenshandelskonferansen UNCTAD IV 1976.

På ferdigvareområdet har i-landenes toll vært et stort problem for u-landene. Etter lange og vanskelige forhandlinger har en nå innført særskilte tollpreferanser på i-landsmarkedene. Preferansesystemet er av begrenset omfatning når det gjelder jordbruks- og matvarer. På industriområdet er preferansene mere heldekkende, men også her er der unntak. Visse land som EF-landene og Japan, anvender et system hvor tollfriheten begrenses innenfor rammen av på forhand fastsatte volum. Andre i-land tilgodeser beskyttelsesaspektet gjennom beskyttelsesklausuler av ulik utforming.

Ikke-tollmessige handelshindringer ble tatt opp allerede av UNCTAD i 1964 som vedtok en rekommandasjon etter hvilken i-landene burde avstå fra å innføre nye ikke-tollmessige hindringer som forverret u-landenes avsetningsmuligheter. Spørsmålet om ikke-tollmessige handelshindringer har siden utgjort et permanent emne for drøftinger innen UNCTAD og GATT.

I alle de ulike forhandlinger som er nevnt ovenfor innen UNCTAD og GATT m. fl. organ, har u-landenes krav som regel blitt møtt med avvisende eller tvilende holdning fra i-landenes side. De praktiske resultater har også vært ganske ubetydelige og mest bestått i rekommandasjoner som har forblitt på papiret.

Det er fare for at u-landene gir opp håpet om å få sine interesser tilgodesett innen rammen for den normale handelen. Risikoen er således stor for at de drar seg ut av verdenshandelen og innretter sin økonomi

på selvforsyning. Om de på denne måte skulle bli tvunget til å ta saken i egne hender, ville store skader tilføyes verdenshandelen og derigjennom endog landenes utviklingsmuligheter.

De nordiske land har allerede tidligere spilt en brobyggende rolle mellom u-land og i-land og har et stort ansvar for å fullføre denne politikk under forestående forhandlinger mellom i-land og u-land.

I medlemsforslag A 484/e rekommanderes Nordisk Ministerråd å sørge for at det blir foretatt en utredning om nordisk samvirke i spørsmål om relasjoner til og samarbeid med u-landene.

Forslagstillerne peker på at de nordiske lands bistandspolitikk baserer seg stort sett på ensartede prinsipper. I utenrikspolitikken støttes således internasjonalt samarbeid som bygger på nasjonal selvbestemmelsesrett, likhet mellom nasjoner og individer og betoningen av behovet for fredelige løsninger på internasjonale konflikter. Utviklingssamarbeidet anses å gi en konkret mulighet for å fremme disse bestrebelser.

Forslagstillerne slutter seg til disse prinsipper og krever fortsatt utbygget støtte for "tredje verdens" befrielsesbevegelser.

Det er viktig at industrilandene holder fast ved de mål som utviklingsstrategien stiller for bistand. Samtidig mener forslagstillerne at de nordiske land skal utforme sin politikk under iakttagelse av kravene i den nye økonomiske verdensordning og aktivt virke for at i-landene som gruppe bidrar til å virkeliggjøre FN-rekommandasjonene vedrørende den nye økonomiske verdensordning.

Siden det nordiske bistandsarbeidet ble innledet, har en betydelig utvikling foregått på dette området. Bevilgningene har vokst sterkt i de nordiske land og bistandspolitikk er blitt en stadig viktigere del av utenrikspolitikken. Samtidig er formene for bistand blitt endret. Bl. a. har de nordiske land gitt mottakerlandene en økt innflytelse over anvendelsen av de finansielle ressurser som stilles til disposisjon. Mot denne bakgrunn fremstår det nordiske prosjektsamarbeid, ifølge Oslo-overenskomsten og adskillige av de administrative forskrifter i konvensjonen, som ikke tidsmessig.

Bistandssamarbeidet med u-landene er i de senere år tydeligere enn før blitt plassert i sitt sammenheng med de totale forbindelsene mellom de fattige og de rike land. Den nye økonomiske verdensordning stiller en rekke krav til i-landenes politikk. Det gjelder bl. a. råvarepriser, markedsadgang, teknologioverføring, næringspolitikk og konsumsjonsmønster.

I denne nye stilling, hvor den internasjonale situasjon stiller krav om nytenkning i spørsmålet om de nordiske lands relasjoner til u-verdenen og det behøves en oversikt over formene for det nordiske samarbeid, vil det være behov for en utredning som kan legges till grunn for en diskusjon om utformingen av det fremtidige nordiske samarbeid på u-landspolitikkens område. Målsettingen bør være å komme frem til

retningslinjer både for et bistandssamarbeid som er hensiktsmessig for mottakerlandet og for former for samråd og opinionsdannelse som kan styrke de nordiske lands felles bestrebelser for å fremme en ny økonomisk verdensordning.

Forslagstillerne betoner at den foreslåtte gjennomgåelse av formene for det fremtidige nordiske samarbeid på bistandsområdet ikke må være noen hindring for de for tiden nærliggende nye samnordiske prosjektinnsatser.

2. Remissuttalelser.

a. Medlemsforslag A 470/e om årlige nordiske handlingsprogram for felles innsats innen utviklingshjelpen.

Remissuttalelser er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjoner:

Nordiske:

Nordens fackliga samorganisation (NFS)

Danmark:

Udenriksministeriet
Industrirådet
Dansk Røde Kors

Finland:

Ministeriet för utrikesärendena
Handels- och industriministeriet
Finlands utrikeshandelsförbund
Industrins centralförbund
Konsumtionsandelens centralförbund
Finlands Röda Kors

Norge:

Utenriksdepartementet
Norges industriforbund
Norges Røde Kors
Landbrukets sentralforbund
Det norske misjonsselskap

Sverige

SIDA
Kommerskollegium
Bistandspolitiska utredningen
Svenska röda korset
Sveriges industriforbund

I det følgende skal en først omtale de remissuttalelser som støtter medlemsforslaget, deretter de som går imot det og til slutt de som stiller seg avventende eller ikke tar noe standpunkt.

Remissuttalelser som i det vesentlige støtter medlemsforslaget.

Danmark:

Industrirådet mener at ytelse av statslån er den mest velegnede bistandsform for de nordiske land, fordi denne form for støtte til fattige oversjøiske lands industrialiseringsbestrebelse i størst utstrekning respekterer mottakerlandenes egne prioriteringer.

Industrirådets primære standpunkt er derfor at det bør legges større vekt på denne låneform enn på prosjektstøtte. Et vesentlig problem med hensyn til prosjektbistand er å sikre en rimelig utviklingseffekt for mottakerlandene ved denne hjelpeform. Dette formål vil bedre kunne tilgodeses ved en koordinering av de nordiske lands prosjekter som gjør det mulig å ta større oppgaver opp ved hjelp av innbyrdes avstemte nordiske delprosjekter.

Industrirådet kan derfor støtte medlemsforslaget.

Danske Røde Kors viser til at Ligaen av røde korselskaper i Genève i de siste 10 år har vært koordinator for bistanden for røde korselskaper i utviklingslandene. Dansk Røde Kors er av den oppfatning at en drøftelse av felles nordisk opptreden og eventuelle fellesnordiske prosjekter som nevnt i medlemsforslaget, vil medvirke til en forbedret og mere koordinert innsats med større utbytte for alle berørte parter. Dansk Røde Kors kan derfor anbefale forslaget.

Finland:

Handels- og industriministeriet peker på at utviklingssamarbeidet har endret seg vesentlig i de siste 10—15 år. Den egentlige bistandsvirksomhet er nå bare en del av utviklingspolitikken, hvor man også forsøker å betone den internasjonale handels betydning, overføring av teknologi, adgang til markeder o. s. v.

De samnordiske prosjekter utgjør en del av de nordiske lands utviklingssamarbeid. De har faste virksomhetsformer som har vært til åpenbare fordeler. På det nåværende stadium synes det ikke være grunn til å rive opp det system som er etablert for prosjekter. Inntil videre bør prosjektvirksomheten gjøres mer effektiv, f. eks. i den form som er foreslått i A 470/e.

I A 484/e foreslås en utredning om den nordiske bistandspolitikken. Da de nordiske lands utviklingssamarbeid er utvidet og intensivert, samtidig som mottakerlandenes behov er utvidet og intensivert, samtidig som mottakerlandenes behov er endret, kunne det være hensiktsmessig å foreta en grundig utredning for å få et totalbilde av hele det nordiske utviklingssamarbeid og derved skape et fast grunnlag for planlegging av den fremtidige virksomhet. Styret for de nordiske prosjekter kunne eventuelt påta seg ansvaret for gjennomføringen av denne utredning.

Departementet anser at A 479/e for så vidt angår de nordiske lands

aktivitet i det handelspolitiske forhandlingsarbeidet for å støtte utviklingslandenes interesser, utgjør en praktisk bekreftelse på den virksomhet og den politikk som de nordiske land har fulgt og som de også i fremtiden vil følge.

Konsumtionsandelslagens centralförbund r. f. finner det foreliggende medlemsforslag motivert og mulighetene for å gjennomføre det bør nøye utredes.

Industriens centralförbund peker på at de nordiske lands felles utviklingssamarbeid har hittill i høy grad vært konsentrert til undervisningsprosjekter og felles representasjon i internasjonale organisasjoner.

Planleggingen og gjennomføringen av nye prosjekter bør baseres på det praktiske behov. Herved vil man med felles nordiske krefter gjennomføre fornuftige prosjekter.

Finlands Röda Kors uttaler at de nordiske røde korsforeninger samarbeider på alle virksomhetsområder og gir en rekke opplysninger herom.

Når man i dag overveier ønskeligheter av samnordiske prosjekter, kan man konstatere at alle nordiske røde korsforeninger har fått så stor erfaring og så store tilførsler at begrensede røde kors-utviklingsprosjekter mest hensiktsmessig gjennomføres av en nordisk røde korsforening. Derimot kan man si at et samnordisk røde kors-prosjekt er berettiget hvis prosjektet er så omfattende at det krever en spesiell administrasjon, f. eks. fordi det forutsetter et stort personale.

Finlands Röda Kors støtter derfor medlemsforslaget.

Norge:

Utenriksdepartementet viser til at det allerede i vid utstrekning utarbeides planer for felles nordisk innsats. Således foreligger årlige planer og budsjetter for alle pågående prosjekter, samtidig som det skjer et utstrakt samarbeid i form av møter i det nordiske styret og dets arbeidsgrupper samt utveksling av dokumentasjoner.

Det tilligger Ministerrådet å fremme forslag til regjeringene om nye felles nordiske prosjekter. Det kan være ønskelig å styrke det nordiske samråd på dette felt i former som knytter de enkelte lands fagmyndigheter på bistandsområdet nærmere Ministerrådet, eventuelt ved opprettelse av en embetsmannskomiteé.

Landbrukets sentralförbund mener at mange oppgaver innen utviklingshjelpen ligger naturlig til rette for et nordisk samarbeid og anbefaler derfor at forslaget blir vedtatt.

Sverige:

Sveriges industriförbund ser positivt på et øket nordisk samarbeid på utviklingshjelpens område. På den måte vil man kunne øke Nordens innflytelse i verden og samtidig føre de nordiske land nærmere hverandre.

Fra industriforbundets side er det av interesse å notere at granne-landene, kanskje særlig Danmark, men også Norge, viser i sin bistands-politikk en klar positiv innstilling til å utnytte de muligheter til en mer effektiv bistand som et samvirke med næringslivet gir anledning til. De skiller seg derved påtakelig fra den svenske regjering, som ofte har villet konstruere frem motsetninger mellom u-landenes interesser og det svenske næringslivets innsats. En mer enhetlig innstilling mellom de nordiske land ville være til fordel også for u-landene.

Remissuttalelser som ikke støtter eller som går imot medlemsforslaget.

Nordens fackliga samorganisation (NFS) peker på at det har vist seg betydelige praktiske problemer når det gjelder samordningen av nordisk utviklingshjelp, f. eks. i spørsmålet om bistand til Mosambique, hvilket NFS beklager meget.

Etter NFS' mening er det viktig at den nordiske utviklingshjelpen koordineres. NFS anser imidlertid at Ministerrådet og de nasjonale bistandsorganer bør granske spørsmålet i et langsiktig perspektiv og søke å finne løsninger som på forskjellige måter fremmer samordningen. Deretter kan det tas stilling til det konkrete spørsmål om opprettelse av årlige handlingsprogrammer, som isolert sett kan bli av mindre verdi.

Danmark:

Udenrigsministeriet har forelagt saken for DANIDA som nevner en del eksempler på uformelt samarbeid mellom de nordiske land på bistandsområdet innenfor bl. a. FN, ECOSOC, UNDP, UNIDO og UNCTAD. Mer formalisert er samarbeidet innenfor Verdensbankgrup- pen og regionale utviklingsbanker og fond. Videre nevnes koordina- sjonsmøter mellom bistandsorganisasjonene i Norden.

DANIDA anser derfor at det ikke er noe konkret behov for etablering av nye prosedyrer av den karakter som er skissert i medlemsforslaget.

Udenrigsministeriet tilføyer at forslaget for øvrig ikke har gitt mi- nisteriet foranledning til bemerkninger og at det ikke har vært forelagt andre danske myndigheter til uttalelse.

Norge:

Norges industriforbund viser til at de nordiske land i mange år ar- beidet med det sikte å samordne sin innsats til utviklingsland. Det er etablert et formelt apparat og et sett av regler for å gjennomføre denne samordning.

Når det gjelder planleggingen av det nordiske samarbeidet, forstår Industriforbundet at de nordiske fellesprosjekter inngår i den nasjonale planleggingen. Forbundet har derfor vanskelig for å se at utarbeidelsen av årlige planer for det nordiske samarbeid kan tilføre dette samarbeid vesentlige nye impulser.

Sverige:

Styrelsen för internationell utveckling (SIDA) opplyser at svensk utviklingsbistand utformes mer og mer i samsvar med prinsippene for såkalt landprogrammering. Det er dermed i første hånd de mottakende lands behov og prioriteringer som skal være avgjørende for utviklings-samarbeidets innhold og utforming.

Siden landprogrammeringssystemet ble innført har ikke noen av de svenske samarbeidsland begjært noen felles nordiske innsatser. I hvilken utstrekning dette henger sammen med at aktivt tilbud av innsatsidéer, samnordiske eller bilaterale, neppe lar seg forene med landprogrammeringsteknikken, er et åpent spørsmål.

I medlemsforslaget tales det om muligheter for direkte innflytelse på prosjekter og konkrete arbeidsoppgaver som man ville oppnå gjennom flere felles prosjekter. Videre tales det om faste og regelmessige fremleggelse av nordiske prosjekter for bl. a. de nordiske nasjonalforsamlingene. Disse forslag mener SIDA vil innebære en tilbakegang mot administrativt tyngre og mere giversentrerte metoder.

Det fremholdes samtidig at muligheten for nordisk samordning ved planlegging og forberedelse av prosjekter prøves fortløpende.

Det bør også fremholdes at beslutnings- og administrasjonsprosesser som hittil er anvendt i samband med samnordisk bistand omfatter flere skritt og er mer innrettet på detaljkontroll og detalj-styring enn det som er tilfelle ved spørsmålet om bilateral bistand.

Undersøkelser som sikter på en rasjonalisering av det nordiske samarbeidet på bistandsområdet pågår for tiden innen den nordiske styrelsens mandat. Det synes hensiktsmessig at det fremlagte medlemsforslag behandles videre i denne sammenheng.

Hva rapporteringen om det nordiske samarbeid angår, skjer den fortløpende til styret for nordiske bistandsprosjekter og dermed til Nordisk Ministerråd.

Remissinstanser som ikke tar standpunkt til medlemsforslaget.

Finland:

Ministeriet för utrikesärendena tar ikke standpunkt til medlemsforslaget. Det nevner imidlertid at i de siste år har styrelsen for de samnordiske bistandsprosjekter diskutert med de nordiske samarbeidsmyndigheter for utviklingshjelp spørsmålet om det fellesnordiske utviklings-samarbeids fremtid. Utgangspunktet har vært at det tradisjonelle prosjektinnrettede samarbeid vanskelig kan tillempes i den nordiske politikken for utviklingssamarbeid, når hvert land i bilaterale programmer forsøker å betone bistandens landinnrettede planering og mottakerlandets avgjørelsesrett ved gjennomføringen.

Finlands utrikeshandelsförbund konstaterer at alle nordiske land i den senere tid bestreber seg på å kople næringslivet til utviklingssamarbeidet med sikte på å få de midler som investeres i utviklingssamarbeidet til også å gavne giverlandenes økonomi. Forbundet anser det hensiktsmessig at nordisk prosjektsamarbeid fortsetter.

Norge:

Norges Røde Kors tar ikke standpunkt til medlemsforslaget, men opplyser bl. a. at den utviklingshjelp som organisasjonen driver er rettet mot søsterorganisasjoner i utviklingsland og tar sikte på å bygge opp disse til en standard som gjør dem skikket til i sin tur å yte effektiv bistand i egen befolkning når katastrofer oppstår.

I denne forbindelse nevnes utviklingen og oppbyggingen av Nigerias Røde Kors i 1964—67. Dette var en felles nordisk innsats som ga meget gode resultater.

Det norske misjonsselskap meddeler at saken ikke synes å ha interesse for selskapet.

Sverige:

Svenska röda korset, centralstyrelsen tar heller ikke standpunkt til medlemsforslaget. Den uttaler imidlertid at det nordiske samarbeid i felles utviklingsprosjekter har hatt en stor konstruktiv betydning for utviklingen av den slags virksomhet i alle de nordiske røde korsforeninger.

I dagens situasjon er et fullt samvirke i et nytt utviklingsprosjekt neppe sannsynlig. Dette skyldes ikke negative erfaringer, men at utviklingen har gjort andre arbeidsformer mulig. Selv om hensiktsmessigheten av felles nordiske utviklingsprosjekter innen Røde Kors for tiden anses liten, er det et klart behov for samarbeid ved valg, utforming og vurdering av prosjekter og metoder.

Biståndspolitiska utredningen har ennå ikke avsluttet sin gjennomgåelse av den svenske biståndspolitikken. Av den grunn finner utredningen seg ikke beredt til å uttale seg om medlemsforslaget.

b. *Medlemsforslag A 479/e om nordisk samvirke for å fremme u-landenes interesser innen verdenshandelen.*

Remissuttalelser er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjoner:

Nordiske:

Nordisk Andelsforbund

Danmark:

Udenrigsministeriet
 Handelsministeriet
 Grosserer-Societetet
 Provinshandelskammeret
 Danmarks Rederiforening
 Landbrugsraadet
 Danske Husmandsforeninger
 Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
 Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger

Finland:

Ministeriet för utrikesärendena
 Finansministeriet
 Handels- och industriministeriet
 Delegationen för utvecklingssamarbete
 Industrins centralförbund
 Finlands rederiförening
 Arbetarrörelsens ekonomiska forskningsinstitut
 Keskusosuusliike OTK

Norge:

Utenriksdepartementet
 Landbrukets centralforbund
 Norges rederforbund

Sverige:

Utrikesdepartementet
 Statens jordbruksnämnd
 Kommerskollegium
 Överstyrelsen för ekonomiskt försvar
 Styrelsen för internationell utveckling SIDA
 Sveriges grossistförbund
 Sveriges industriförbund
 Lantbrukarnas riksförbund
 Sveriges redareförening
 Importkontoret för u-landsprodukter

I det følgende skal en først omtale de remissuttalelser som støtter medlemsforslaget, deretter de som går imot det og til slutt de som stiller seg avventende eller ikke tar noe standpunkt.

*Remissuttalelser som i det vesentlige støtter medlemsforslaget.**Danmark:*

Udenrigsministeriet uttaler i forståelse med *Handelsministeriet* at de økonomiske relasjoner mellom rike og fattige land må forbedres for i høyere grad fremme utviklingsprosessen i den tredje verden. Utsiktene til å finne løsninger på u-landenes problemer synes noe lysere i de senere år.

På råvarcområdet lykkedes det under UNCTAD IV å oppnå enighet om en resolusjon om et såkalt integrert råvareprogram. Dette innebærer at det i den kommende 2-årsperiode skal gjennomføres systematiske forhandlinger om mulighetene for å gjennomføre ordninger for en lang rekke råvarer av særlig interesse for u-landene. Samtidig skal det forhandles om hvorledes et felles råvarefond kan bidra til finansieringen av slike arrangementer.

De markedspolitiske foranstaltninger vil neppe være tilstrekkelige til å sikre u-landene stabile eksportinntekter. Innenfor IMF ble det allerede i 1975 gjennomført en vesentlig utvidelse av den såkalte kompensatoriske finansieringsordning. U-landene fikk derved betydelig forbedrede muligheter til å finansiere uforutsatt nedgang i sine eksportinntekter.

Overfor de 46 u-land som gjennom Lomé-konvensjonen har en spesiell overenskomst med Det europeiske fellesskap, har EF i 1975 innført en ordning til stabilisering av disse lands råvareeksportinntekter — den såkalte STABEX-ordning.

Et viktig ledd i bestrebelsene for å lette u-landenes eksport av varer til i-landene, er bl. a. det generelle tollpreferansesystem (GSP).

Ikke tollmessige handelshindringer i i-landene hemmer den internasjonale handel og i særlig grad u-landenes eksport av ferdigvarer. På dansk side har man innenfor EF lagt betydelig vekt på å søke oppnådd en generell eliminering eller harmonisering av slike handelshindringer i forbindelse med de pågående forhandlinger i GATT.

Da en således på dansk side aktivt har virket for at u-landenes berettigede interesser tilgodeses, er medlemsforslaget i takt med den danske politikk på omhandlede område.

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd kan fullt ut slutte seg til medlemsforslaget.

Grosserer-Societetet uttaler at de i forslaget fremsatte synspunkter i stort omfang er identiske med den danske engroshandels synspunkter.

Societetet har gang på gang påpekt det paradoksale i at man det ene øyeblikk yter støtte til etablering av nye industrier i u-landene og deretter på forskjellig vis legger hindringer i veien for u-landenes eksport til i-landene.

Som kjent er Danmarks handelspolitiske handlefrihet begrenset gjennom EF-medlemskapet. EF's handelspolitikk overfor u-land er i dag mer restriktiv enn den nasjonale danske politikk innen EF-medlemskapet.

Selv om mulighetene for en aktiv dansk deltakelse i felles nordisk initiativ på området er begrenset, vil en øket imøtekommenhet overfor u-land hos de øvrige nordiske land dog utvilsomt ha en positiv virkning på de danske liberaliseringsbestrebelsene innenfor EF. *Grosserer-Societetet* kan derfor fullt ut støtte medlemsforslaget.

Danske Husmandsforeninger holder seg til de synspunkter som frem-

settes av de danske delegasjoner ved UNCTAD, OECD, FAO og FN konferanser og har utover dette ingen særlige bemerkninger.

Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger støtter medlemsfor-
slaget.

Finland:

Handels- och industriministeriet, jfr. uttalelsen under A 470/e.

Finansministeriet uttaler at den foreslåtte rekommandasjon nærmest
bekrefter den rådende praksis.

Det vises til UNCTAD IV 1976 for så vidt angår de nordiske land;
stilling til forslaget om såkalt supplementær finansiering.

I Tokio-deklarasjonen av 1973, som var innledningen til den nå-
værende GATT-forhandlingsrunden, betones særskilt betydningen av å
fremme u-landenes eksporthandel. I samsvar med deklarasjonen er u-
landenes interessante tropiske produkter blitt behandlet som et privilegert
område.

De nordiske land har den 5. mars 1976 avgitt fortegnelse over sine
tilbud, hvor de produkter defineres som landene er beredt til å gi im-
portlettelser for.

Dessuten har de nordiske land meddelt at de er beredt til å fortsette
sine GSP-systemer (General System of Preference) også etter 1980. De
nordiske preferansesystemer følger dessuten null-linjen, som er mer for-
delaktig for u-landene enn de systemer som følger en linje med toll-
senkninger.

Da de nordiske land allerede i betydelig utstrekning har virket til for-
del for u-landene, bør ordlyden i den foreslåtte rekommandasjon fra
Nordisk Råd endres til følgende:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillse att de
nordiska länderna i det internationella handelspolitiska förhandlingsar-
betet fortsatt verkar aktivt för att u-ländernas berättigade intressen till-
godoses.

Finansministeriet konstaterer samtidig at samarbeidet dog ikke må
medføre økede bevilgninger til utviklingssamarbeidet, da Finland under
de nærmeste år ikke har muligheter hertil av statsøkonomiske grunner.

Delegationen för utvecklingssamarbete slutter seg til medlemsfor-
slagets standpunkt. Delegasjonen konstaterer videre at de nordiske land
har samarbeidet i internasjonale organisasjoner og konferanser for å
overvåke u-landenes interesser. Den støtter det fortsatte samarbeid på
dette område, men anser at dette bør skje på utenriksministernivå i den
utstrekning spørsmålet hører sammen med koordinering av de nordiske
lands utenrikspolitikk.

Industrins centralförbund peker på at de problemer som er omtalt i
medlemsforslaget er alminnelig kjent og er under behandling i flere

internasjonale fora. Forslaget er utarbeidet i begynnelsen av 1976 og under det fjerde møtet i UNCTAD hadde det vært mulig å opptre på samnordisk basis i tilfelle en hadde besluttet det.

Centralförbundet ser på problemet nærmest på bakgrunn av sin egen virksomhet. Derved oppstår spørsmålet om den nordiske industri på noen annen påtakelig måte enn i samarbeid kan virke for å løse problemet.

Spørsmålet om å komme frem til et mer omfattende samarbeid bransjevis på nordisk basis for så vidt angår utviklingsarbeid er vanskelig å besvare i den nåværende situasjon. En annen sak er den utviklingshjelp som gjennomføres av statsmaktene i hvilken bedriftene på ulike måter kan ta del. Det nordiske samarbeid bør først og fremst finne sted på de statlige organers foranledning.

Keskusosuusliike OTK mener at i samsvar med forslaget bør de nordiske land medvirke til, under internasjonale forhandlinger, at u-landenes berettigede interesser blir tatt hensyn til.

Arbetarrörelsens ekonomiska forskningsinstitut viser til sitt remissvar angående medlemsforslag A 484/e om det nordiske samvirke på bistandspolitikken område, jfr. side 425.

Norge:

Utenriksdepartementet viser til sin uttalelse i brev av 26. februar 1976 vedrørende nordisk bistandssamarbeid, der betydningen av nordisk samråd på hele det brede felt som vårt økonomiske samkvem med u-landene utgjør, blir understreket.

Departementet har på denne bakgrunn støttet det svenske forslag om opprettelse av en embetsmannskomiteé for bistandsspørsmål som bl. a. vil kunne ivareta behovet for samråd på det felt som foreliggende forslag omfatter.

Landbrukets sentralforbund mener at u-landenes handelspolitiske interesser bør tilgodeses under utformingen av de nordiske lands standpunkter i handelspolitiske spørsmål.

Dessverre er det ikke mulig reservasjonsløst å prioritere u-landenes interesser på dette område. Av forsyningsmessige og andre grunner kan det være nødvendig med visse regulerende tiltak for å unngå at vesentlige nasjonale interesser blir for sterkt skadelidende. Dette gjelder kanskje i særlig høy grad de små industriland.

Norges rederforbund stiller seg positivt til at de nordiske land i internasjonale handelspolitiske forhandlinger aktivt arbeider for at u-landenes berettigede interesser blir tilgodesett.

Forbundet er enig med forslagstilleren i at det ville være betenkelig hvis u-landene på grunn av i-landenes holdning skulle begrense sin deltakelse i det internasjonale varebytte og organisere sin økonomiske virksomhet med sikte på selvforsyning.

Forbundet vil imidlertid minne om at nasjonale lastepreferanser i sjøtransportsektoren kan begrense mulighetene for å velge hensiktsmessige skip for transporter av sjøverts handel. Derved vil transportkostnadene kunne bli forhøyet, og de berørte lands handel ville bli skadelidende.

Sverige:

Överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ÖEF) peker på at medlemsforslaget er en viljeserklæring med sikte på en global ressursfordeling. Visse deler av dette totalprogram beskrives og kommenteres i mosjonsteksten. ÖEF uttaler at bare en del av dette berører ÖEF's ansvarsområde. Det fremheves at overenskomsten med India om importbegrensning av visse tekstilvarer er basert på GATT's tidligere gjeldende internasjonale bomullstekstilavtale og ikke, som det synes fremgå av mosjonsteksten, på den beskyttelsesklausul som inngår i det svenske tollpreferansesystemet (GSP).

Når det gjelder det i medlemsforslaget anførte, at de nordiske land bør avstå fra kvantitative restriksjoner, betoner ÖEF at de nordiske land såvel handelspolitisk som sikkerhetspolitisk i grunnleggende henseende avviker fra hverandre. Sverige har en unik stilling gjennom sitt valg av en streng nøytralitet. Forsyningsberedskapen må derfor være slik utformet at Sveriges muligheter til å bevare og fullføre sin nøytralitet under krig i vår omverden, ter seg troverdig.

Det nevnes videre at FN's syvende generalforsamling i september 1975 uttalte forståelse for behovet for, av beredskapsmessige grunner, å beskytte visse ikke-konkurrenskraftige industrier.

Selv om nøytralitetspolitikken kan medføre visse begrensninger i den frie varetilgang, er det nettopp den førte sikkerhetspolitikk som gir Sverige spesielle forutsetninger for å delta i FN's fredsbevarende virksomhet og mer ureservert enn flertallet av i-land, støtte tanken om en ny økonomisk verdensordning. Innen rammen for denne, spiller problematikken omkring råvarespørsmålene en sentral rolle.

I det nå aktuelle arbeidet innen UNCTAD IV inntar Sverige en positiv og aktiv rolle. ÖEF har på bakgrunn av hensiktsmessigheten av en prisstabilisering på råvareområdet fremholdt at en øket fredskriselagring i landet skulle kunne tjene også slikt formål.

Det internasjonale arbeidet med å forbedre u-landenes økonomiske og sosiale utvikling har hittil ikke vært alt for oppmuntrende. Det synes ikke mulig fullt ut å koordinere det nordiske samvirke på det praktiske plan. Det er imidlertid et faktum at de nordiske land i lengre tid har samarbeidet ved utformingen av den internasjonale u-landspolitikk. Under hensyntagen til de nordiske lands forskjellige grunnforutsetninger, er det selvsagt av verdi med et fortsatt samvirke for, i samsvar med medlemsforslaget, å finne samlede løsninger på u-landenes berettigede interesser.

Importkontoret för u-landsprodukter deler forslagstillerens oppfatning av behovet for et aktivt samarbeid mellom de nordiske land for å tilgodese u-landenes berettigede interesser og det ville være ønskelig at de nordiske land kunne avstå fra kvantitative restriksjoner mot u-land, likeledes at systemet med tollpreferanser utvikles på en måte som praktisk hjelper u-landene.

Når det gjelder den form for støtte til u-landenes eksportbestrebelse som gis av importkontoret, ville det være ønskelig at tilsvarende kontorer blir opprettet i de øvrige nordiske land, slik at samarbeid og samordning kunne skje også på dette område. Derved ville en høyere effekt kunne oppnås.

Sveriges redareförening uttaler at foreningen selvsagt har interesse av en voksende verdenshandel som med et minimum av hindringer kan foregå mellom alle land. Nasjonale transportpreferanser beskjerer handelens muligheter for å velge hensiktsmessig fartøy for hver enkelt transport og leder til fordyrende transportkostnader, samt skader rederieringen i land som de nordiske, hvor en stor del av trafikken går mellom utenlandske havner.

Rederforeningen har villet henlede oppmerksomheten på disse forhold for at ikke eksportsubsidiering blir utformet slik at de også omfatter preferanser for nasjonale rederier.

Sveriges industriförbund stiller seg positivt til u-landenes bestrebelse for å øke sin andel av verdenshandelen. Deres krav behandles for tiden i flere internasjonale organisasjoner. Sverige har allerede innen rammen for de generelle tollpreferanser gitt u-land mulighet til å søke om lavere tollavgifter på en rekke varer.

For at lettelsen for u-landenes handel skal få større effekt, kreves imidlertid at også andre i-land i større utstrekning åpner sine markeder for u-landenes eksport.

I arbeidet med å frembringe slike lettelser internasjonalt for u-landene på handelens område, kan et nordisk samarbeid innen de ulike internasjonale forhandlingsorganer gi disse synspunkter større tyngde.

Industriforbundet stiller seg derfor positivt til at de nordiske land i det fortsatte internasjonale forhandlingsarbeid aktivt virker for at u-landenes berettigede interesser tilgodeses.

Sveriges gästförelund ser meget positivt på alle anstrengelser som gjøres innen rammen for ulike internasjonale økonomiske organisasjoner med sikte på å forbedre u-landenes stilling. Det er nødvendig at u-landene gis muligheter til å øke sin andel såvel av verdens industriproduksjon som av verdenshandelen. Dette vil si at i-landene, deriblant Sverige, må godta og forberede seg på en slik strukturell endring av egen produksjon som en øket import av varer produsert i u-land, bl. a. slike som fremstilles innen arbeidskraft-intensive industrier, vil medføre.

Det kan derfor være verdifullt at de nordiske land samarbeider i

ulike internasjonale forhandlinger for med større tyngde å kunne virke for at u-landenes berettigede interesser blir tilgodesett. Grossistforbundet hilser derfor medlemsforslaget med tilfredshet.

Lantbrukarnas riksförbund deler oppfatningen at de nordiske land bør gjøre alt som står i deres makt for å motvirke en utvikling mot en polarisering mellom nord/syd. Samtidig må også hensyn tas til andre faktorer som påvirker de nordiske lands innenriks- og utenriksforhold.

Den solidaritet som de nordiske land kjenner med de fattige land kommer ikke bare til uttrykk i en høy offentlig utviklingsbistand, men også i den virksomhet som drives av folkebevegelsene i de nordiske land. Fra jordbruksorganisasjonenes side er en beredt til å gå videre med å støtte tiltak som gir meningsfulle resultater i den sosiale og økonomiske utvikling i u-landene.

Når det gjelder avviklingen av tollene på ferdigvareområdet i i-land, bør de nordiske land forsøke å få også andre land, bl. a. øststatlandene, til å vedta tilsvarende tiltak som de selv har truffet for å fremme u-landenes eksport av ferdigvarer.

Ikke-tariffære handelshindringer har fått øket betydning for handlens utvikling. For jordbruks- og matvareområdet må de utformes slik at de ikke får en diskriminerende virkning.

De nordiske land må arbeide for etablering av internasjonale råvareavtaler og et internasjonalt finansieringssystem til støtte for u-land som rammes av langvarige eksportbortfall.

For å minske u-landenes gjeldsbyrde, bør i-landene bl. a. ettergi visse av u-landenes gjeldsbyrder samt fremme matproduksjonen i u-landene og øke den planlagte og med andre tiltak integrerte matvarebistand til disse land.

Videre kan de nordiske land på forskjellige måter øke foredlingsgraden i u-land, bl. a. ved å stille know-how til disposisjon for u-landene på rimelige vilkår.

Styrelsen för internationell utveckling (SIDA) fremhever at det råder en høy grad av samstemmighet mellom de nordiske land når det gjelder politikken overfor u-landene. Det foregår derfor såvel formelt som uformelt samarbeid mellom de nordiske land.

På det bistandspolitiske område har det i lengre tid vært et formelt nordisk samarbeid. I medlemsforslag A 484/e gis eksempler herpå. For tiden overveies et svensk forslag om opprettelse av en nordisk embetsmannskomiteé for bistandsspørsmål under Nordisk Ministerråd.

SIDA slutter seg til de synspunkter som preger særlig A 484/e med hensyn til et samlet grep på de nordiske lands forbindelser med u-landene. Også de handelspolitiske spørsmål bør ses i den almene u-landspolitiske sammenheng, som danner utgangspunktet for A 484/e. Det ville være av interesse å undersøke mulighetene for å utbygge det nå-

værende bistandspolitiske samarbeid til et alment u-landspolitisk samarbeid innenfor rammen for Nordisk Ministerråds virksomhet. Av særlig interesse ville det være å undersøke i hvilken utstrekning et slikt samarbeid kunne være til nytte for å imøtekomme u-landskrav som sammenfattes under uttrykket "en ny økonomisk verdensordning".

Under henvisning til ovenstående støtter SIDA forslaget om en utredning om nordisk samvirke i spørsmål om relasjoner og samarbeid med u-landene.

Remissuttalelser som ikke støtter eller som går imot medlemsforslaget.

Finland:

Ministeriet för utrikesärendena peker på at de nordiske land tradisjonelt har stillet seg positivt når det gjelder å fremme utviklingslandenes økonomiske og kommersielle interesser og har bestrebet seg på å ta hensyn til dem bl. a. ved behandlingen av forslag som er fremsatt under internasjonale konferanser og møter.

Ministeriet fremhever at de nordiske lands utenriksministre ifølge nåværende praksis møtes to ganger i året for å utarbeide felles standpunkter til aktuelle verdenspolitiske spørsmål. Også spørsmål som gjelder u-landenes handel behandles regelmessig flere ganger i året ved forskjellige slags samnordiske møter på tjenestemannsnivå. Ministeriet mener derfor at et nordisk samvirke for dirigering av de nordiske lands u-landshandelspolitikk også på ministernivå under nåværende forhold er tilgodesett.

Finlands rederiförening mener medlemsforslaget er for lite presisert til at foreningen reservasjonsløst kan slutte opp om det. U-landene har sikkert behov for i-landenes støtte og forståelse på en rekke handelspolitiske områder.

Innen skipsfarten har den finske rederinæringen vært beredt til å akseptere visse spesielle arrangementer til støtte for utbygging og modernisering av u-landenes handelsflåte i en begrenset utviklingsperiode. Herfra er skrittet langt til aktiv virksomhet i internasjonale handelspolitiske forhandlinger til fordel for u-landenes berettigede interesser, særlig når forslagstilleren ikke på noen måte definerer hva som skal forstås med "berettiget interesse". Foreningen kan heller ikke gi sin støtte til en slik virksomhet som synes å bli mer vanlig i ulike internasjonale sammenheng, nemlig at man ved forhandlingsbordet lover meget, men holder lite når det gjelder å omsette de ulike avtaler og rekommandasjoner i handling.

Under henvisning til det anførte og da foreningen anser at u-landenes handelspolitiske problemer bør behandles fra sak til sak, finner den det ikke hensiktsmessig med en slik rundt formet rekommandasjon.

Remissinstanser som ikke tar standpunkt til medlemsforslaget eller som stiller seg avventende til det.

Nordiske:

Nordisk Andelsforbund tar ikke standpunkt til medlemsforslaget, idet det bare oversender merknader fra sine medlemmer.

Danmark:

Provinshandelskammeret uttaler at forslaget ikke gir foranledning til bemerkninger.

Landbruksraadet mener at forslaget ikke bringer nye momenter inn i debatten om relasjonene mellom de nordiske land og u-landene. Rådet har derfor ingen kommentarer til det foreliggende forslag.

Danmarks Rederiforening har ingen bemerkninger til forslaget.

Sverige:

Statens jordbruksnämnd viser til at en av foranledningene til forslaget er at etterkrigstidens internasjonale samarbeid på det handelspolitiske område har gitt lite utbytte og har ikke tilsvart u-landenes forventninger. Nemnden er enig heri og anser at alle initiativ for å forbedre u-landenes handelspolitiske vilkår bør overveies i en positiv ånd. Nemnden mener dog at faren for at u-landene vil trekke seg ut av verdenshandelen er mindre sterk. Derimot kan u-landenes skuffelse resultere i felles handelspolitiske tiltak på råvareområdet rettet mot i-landene.

De nordiske lands lange samarbeid innenfor internasjonale handelspolitiske forhandlinger hvor u-landene deltar blir trukket frem.

Det meget generelt utformede forslag gir ingen antydninger om hvorledes samarbeidet er tenkt utvidet. Det er derfor ikke mulig å bedømme nærmere dets innhold eller konsekvenser.

Kommerskollegium peker på at forslagstillerens beskrivelse av u-landenes situasjon i verdenshandelen av forklarlige grunner ikke er uttømmende, samtidig som den heller ikke på visse punkter er saklig sett fullt korrekt. Kommerskollegiet gir i denne forbindelse på visse punkter en mer detaljert og utfyllende beskrivelse og foretar dessuten noen korrigeringer.

Med hensyn til spørsmålet om øket polarisering mellom nord/syd og risikoen for at u-landene trekker seg ut av verdenshandelen, vil en økende erkjennelse i i-landene om faren ved en slik utvikling, føre til større forståelse for at effektive støttetiltak til u-landene er nødvendig. De spørsmål som de nordiske land må ta stilling til etter UNCTAD IV, gjelder oppfølgningen av det integrerende råvareprogrammet og tiltak med sikte på å forbedre markedsfunksjonene, eksportinntekt-stabilisering, u-landenes gjeldsproblemer, øket ressursoverføring, samt teknologikoden.

En generell rekommendasjon i Nordisk Råd for nordisk støtte til u-landene, skulle i og for seg kunne betraktes som en bekreftelse på en allerede generelt erkjent bestrebelse og være uten innvendinger. Formuleringen i medlemsforslaget er dog ikke entydig.

U-landenes "berettigede interesser" kan bli gjenstand for diskusjon. Også i de nordiske land finnes egne interesser som landene mener må tilgodeses. Disse interesser er ikke nødvendigvis de samme.

I viktige henseender er situasjonen ulik i de nordiske land. Danmark må ta hensyn til sitt EF-medlemskap. Norge, Finland og Sverige har sikkerhetspolitisk ulik innstilling. Forsyningsberedskapen hindrer i Sverige en reservasjonsløs anvendelse av frihandelen.

Det synes således som det er bestemte grenser for et nordisk samvirke hvis en dermed skulle kreve en fullstendig koordinering. Det ville føre til en begrensning av de samlede nordiske innsatser.

c. Medlemsforslag A 484/e om det nordiske samvirke på bistandspolitikens område.

Remissuttalelser er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjoner:

Nordiske:

Nordens fackliga samorganisation (NFS)
Nordisk Andelsforbund

Danmark:

Udenriksministeriet
Provinshandelskammeret
Dansk Røde Kors
Folkekirkens Nødhjelp
Landbruksraadet
De samvirkende danske Husmandsforeninger
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
De samvirkende danske Landboforeninger
Danmarks Brugsforening

Finland:

Ministeriet för utrikesärendena, avdelningen för utvecklingsamarbete
Handels- och industriministeriet
Delegationen för utvecklingsamarbete
Finlands UNESCO-kommission
Centralhandelskammaren
Industrins i Finland centralförbund
Arbetarrörelsens ekonomiska forskningsinstitut
Svenska lantbruksproducenternas centralförbund — SLC
Keskusosuusliike OTK

Norge:

Utenriksdepartementet
Norges industriforbund
Landbrukets sentralforbund
Norges Røde Kors
Norges kooperative landsforening
Det norske misjonsselskap

Sverige:

Utrikesdepartementet
Svenska UNESCO-rådet
Kommerskollegium
Styrelsen för internationell utveckling SIDA
Sveriges riksbank
Svenska röda korset
Sveriges industriförbund

I det følgende skal en først omtale de remissuttalelser som støtter medlemsforslaget, deretter de som går imot det og til slutt de som stiller seg avventende eller ikke tar noe standpunkt.

*Remissuttalelser som i det vesentlige støtter medlemsforslaget.**Nordiske:*

Nordens fackliga samorganisation (NFS) mener at en utvidelse av det nordiske samarbeid på bistandsområdet medfører fordeler så vel for u-land som for de nordiske lands muligheter til å gjennomføre en effektiv bistandsvirksomhet. NFS deler forslagstillernes oppfatning at Oslo-overenskomsten og visse administrative forskrifter ikke er tidmessige som ramme for det nordiske samarbeidet. NFS er derfor enig i at formene for nåværende prosjektsamarbeid bør gås igjennom med sikte på å finne mere effektive metoder. Likeledes bør mulighetene for en koordinering av de nordiske lands nasjonale programmer analyseres.

NFS støtter derfor medlemsforslaget.

Danmark:

Udenrigsministeriet er enig i at det er skjedd en betydelig utvikling på bistandsområdet, idet de nordiske land har fått økede midler til disposisjon, samtidig som formene for bistandshjelpen er blitt mere liberale.

Det er en rekke positive trekk ved fellesnordiske prosjekter. De gir f. eks. et bredere grunnlag for rekruttering av personell, og de gir mulighet for en grundig fellesvurdering av resultatene. Ministeriet anser derfor at stadig opprettelse av nye fellesnordiske prosjekter som utviklingslandene måtte være interessert i, er ønskelig.

Udenrigsministeriet vil også kunne gi støtte til et videregående nordisk samarbeid omfattende alle nordiske bistandsytelser til et u-land,

forutsatt at landet selv ønsker det. Dette vil være en fordel for u-land med svak økonomi.

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd kan fullt ut slutte seg til det fremlagte forslag.

Landbruksraadet mener at den globale matvaresituasjon gjør det nødvendig at landbruks- og matevareproduksjonen prioriteres høyere i mange u-lands utviklingsplaner, samt at u-landsbistanden, i samsvar med u-landenes egne ønsker, i høyere grad omlegges med sikte på å støtte u-landenes bestrebelser på dette område. De nordiske land bør medvirke aktivt ved denne omlegging.

Landbruksraadet kan støtte at den foreslåtte redegjørelse om det nordiske samarbeid med u-landene utarbeides.

Samtidig ønsker rådet å peke på at landbruksorganisasjonene i de nordiske land på en rekke områder har en betydelig teknisk viten og kompetanse som vil anvendes ved utviklingen av u-landenes landbruk.

Dansk Røde Kors er interessert i at det utarbeides en redegjørelse som foreslått.

Dansk Røde Kors vil være særlig interessert i at det medtas en inngående behandling av spørsmålet om de nordiske lands innsats innenfor humanitær katastrofebistand og denne bistands betydning, så vel økonomisk som holdningsmessig, for andre deler av utviklingsbistanden.

Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger støtter medlemsforslaget.

Finland:

Ministeriet för utrikesärendena, avdelningen för utvecklingsamarbete støtter medlemsforslaget. Det vises til at felles u-hjelpsprosjekter ble innledet allerede på 1960-tallet og et styre for de nordiske prosjekter overvåker det samnordiske utviklingssamarbeid i samsvar med Oslokonvensjonen av 1968. Styret har lenge undersøkt muligheten for det nordiske samarbeids videreføring og utdypning. Finlands representant i styret har støttet dette arbeid. Utenriksministeriet gir sin tilslutning til forslaget om at nevnte samarbeid skal fortsette og utdypes.

Handels- och industriministeriet, jfr. uttalelsen under A 470/e.

Delegationen för utvecklingsamarbete mener at de felles nordiske bistandsprosjekter som ble begynt allerede i 1960-årene bør fortsettes og utdypes.

Det i medlemsforslaget nevnte utredningsarbeid kunne utgjøre basis for samarbeidet. Det foreslåtte arbeid er dog for omfattende, hvorfor delegasjonen foreslår en innskrenkning, slik at det i første hånd rettes mot det samnordiske området.

Industrins i Finland centralförbund uttaler at det nordiske felles utviklingssamarbeidet har hittil i vesentlig grad konsentrert seg om ut-

dannelsesprosjekter, samt om utsendelse av felles delegater i de internasjonale organisasjoner.

Det skulle imidlertid være mulig å drive utviklingssamarbeid også på andre områder. Fremfor alt blir det spørsmål om å koordinere utviklingssamarbeidet og å gjennomføre felles prosjekter.

Forbundet mener at den i medlemsforslaget nevnte utredning vil kunne bidra til ny informasjon vedrørende så vel samarbeidet som eventuelle nye områder.

Arbetarrörelsens ekonomiska forskningsinstitut understreker at det er nødvendig at de nordiske land bestreber seg på å fornye og styrke samarbeidet og samordne sine utspill på bistandspolitikken område. Betydningen av dette fremgikk tydelig på UNCTAD-konferansen i Nairobi, da de nordiske land mislykkedes i å samordne sitt arbeid.

Den foreslåtte utredning må gjennomføres hurtig, slik at de nordiske land allerede ved de kommende forhandlinger om et integrert råvareprogram kan stille opp en felles front mot de vestlige industriland som bremser bestrebelsene på i praksis å utvikle en ny økonomisk ordning.

Instituttet understreker betydningen av at de nordiske land i sin virksomhet med sikte på å lette u-landenes adgang til sine markeder ikke samtidig binder seg på en slik måte at det blir umulig for de nordiske land å føre en selvstendig handelspolitikk.

Utredningen bør også behandle spørsmål om handelen med Syd-Afrika og utarbeide et forslag til samnordisk total boikott av syd-afrikanske varer.

Keskusosuusliike OTK støtter medlemsforslaget.

Finlands UNESCO-kommission støtter medlemsforslaget.

Svenska lantbruksproducenternas centralförbund har ikke noe å innvende mot forslaget. Forbundet forutsetter dog at også behovet for øket matvarehjelp blir tatt hensyn til under utredningen.

Norge:

Norges industriforbund viser til at u-landenes problemer i den senere tid er blitt gjenstand for større oppmerksomhet og det synes klart at industrilandene må revurdere sin u-landspolitikk på bakgrunn av den utvikling som har funnet sted og på bakgrunn av kravene om en ny økonomisk verdensordning.

De nordiske land har samarbeidet tidligere i sin bistandspolitikk og det synes naturlig at de foretar en utredning for å vurdere sitt samarbeid i bistandspolitikken. Industriforbundet støtter derfor medlemsforslaget.

Landbrukets sentralförbund uttaler at det tidligere har inntatt en positiv holdning til forslaget i Nordisk Råd om nordisk samarbeid om tiltak i utviklingshjelpen. Forbundet har ikke tilstrekkelig kjennskap til forholdene til å kunne vurdere om en spesiell utredning er påkrevet.

I tilfelle det er uklare forhold i forbindelse med nordisk samarbeid på dette område, finner forbundet det naturlig at disse forhold blir gjenstand for en felles nordisk utredning.

Det norske misjonsselskap anbefaler at det gis en utredning om nordisk samarbeid i spørsmålet om forholdet mellom u- og i-land. Selskapet er interessert i alt som kan gjøres for å forbedre u-lands kår.

Norges Røde Kors opplyser at utviklingshjelp i Røde Kors' betydning består i å utvikle røde-kors-foreningene i u-land for å gjøre dem bedre rustet til å påta seg oppgaver innen sosialsektoren i sine respektive land.

At Nordisk Råd tar et initiativ for i første omgang å kartlegge formene for bistandssamarbeid på sektoren utviklingshjelp og senere former en felles politikk for bistand til u-land, har Norges Røde Kors naturligvis stor forståelse for, og støtter derfor medlemsforslaget.

Norges kooperative landsforening mener at det ikke kan være noe i veien for å sette igang en slik utredning. I en slik utredning bør en også komme inn på det kooperative arbeid i u-landene og betydningen av dette.

Sverige:

Sveriges industriförbund stiller seg positivt til en utredning om øket nordisk samarbeid på u-landspolitikkens område. Således bør de nordiske land komme frem til en felles linje i arbeidet med å lette u-landenes adgang til i-landsmarkedene og stabilisere deres eksportinntekter.

Videre bør spørsmålet tas opp om et nordisk samarbeid for å utforme ensartede regler for eksport-kredittstøtte ved utviklingsfremmende eksport til u-land.

Det er viktig at konkurranseforholdet mellom de ulike lands foretak i størst mulig utstrekning harmoniseres gjennom internasjonalt ensartede bestemmelser.

Utredningen bør også ta opp spørsmålet om et felles investeringsgaranti-system for nordiske foretaks investeringer i u-land eller alternativt en harmonisering av de eksisterende nasjonale systemer. I denne forbindelse bør mulighetene drøftes for å opprette et felles nordisk investeringsaksjeselskap for å lette utviklingsfremmende industriprosjekter der nordiske foretak deltar.

De nordiske land har allerede etablert samarbeid innen Verdensbankgruppen. Et lignende samarbeid bør finne sted i de regionale utviklingsbankene i Afrika, Asia og Latin-Amerika.

Remissuttalelser som ikke støtter eller som går imot medlemsforslaget.

Danmark:

Danske Husmandsforeninger mener at det allerede eksisterer et vidtgående samarbeid mellom de nordiske land.

Såvel ved verdens matvarekonferanse i 1974 som ved FAO's konferanser i 1975, ble det gjennomført arbeidsdeling slik at det her ble holdt felles nordiske innlegg. Ved FAO-konferanser holdes felles nordiske møter om dagsordenens aktuelle punkter.

Når det gjelder det mer praktiske samarbeid om bistand, ønsker Danske Husmandsforeninger ikke å uttale seg, da det er et spørsmål som bør avgjøres i styrene for de nordiske lands bistandsadministrasjoner.

Finland:

Centralhandelskammaren mener at det nordiske samarbeid innen bistandsområdet er langt utviklet og at de nordiske land arbeider etter stort sett ensartede prinsipper. Det vises til Oslo-konvensjonen.

Centralhandelskammaren støtter et utvidet utviklingssamarbeid og en økning av Finlands bistand, samt utenrikshandelsminister Lehtos innlegg på UNCTAD's 4. konferanse. Da det i medlemsforslaget ikke er fremført en klar målsetting for utredningen eller undersøkelsen, finner ikke Handelskammaren å kunne støtte den foreslåtte generelle utredning om utviklingssamarbeidet. Handelskammaren anser det nødvendig at det er en uttrykkelig målsetting for Finlands utviklingsbistand å utvikle mottakerlandets næringsliv.

Norge:

Utenriksdepartementet mener at Oslo-overenskomsten av 1968 og de organer den nedsatte, fortsatt er adekvate for det konkrete prosjektsamarbeid og for utredning av eventuelle nye felles innsatser i enkelte mottakerland.

På den annen side fant en behov for et organ som kan foreta sammenfattende drøftelser av bistandspolitiske spørsmål og slutter seg derfor til det svenske forslag om opprettelse av en embetsmannskomite for bistandsspørsmål.

Under forutsetning av at en slik embetsmannskomite blir opprettet, anser Utenriksdepartementet at det foreløpig ikke synes å være behov for en mer omfattende utredning om nordisk samvirke vedrørende forbindelsene og samarbeidet med utviklingslandene.

Sverige:

Svenska UNESCO-rådet er regjeringens rådgiver i UNESCO-spørsmål og svensk kontaktorgan med UNESCO.

Det peker på det utstrakte samarbeid som i lengre tid har funnet sted mellom de nordiske UNESCO-kommisjoner. Rådet stiller seg tvilende i spørsmålet hvorvidt en utredning om nordiske retningslinjer for bistandssamarbeid kan føre til ytterligere forbedret samordning på UNESCO-rådets arbeidsområde. For UNESCO's del synes den nor-

diske samordning å fungere godt og en utredning er ikke påkrevet. Overveielser som bygger på erfaringer fra det bilaterale utviklings samarbeidet og andre internasjonale organers bistandsvirksomhet, kan dog tenkes motivere en utredning, og rådet er beredt til å medvirke i arbeidet på en passende måte hvis en slik utredning kommer i stand.

Remissinstanser som ikke tar standpunkt til medlemsforslaget.

Nordiske:

Nordisk Andelsforbund tar ikke standpunkt til forslaget, men nøyer seg med å oversende uttalelser fra medlemmene.

Danmark:

Provinshandelskammeret uttaler at forslaget berører også rent politiske spørsmål, herunder støtte til frihetsbevegelser, og allerede av denne grunn ønsker ikke *Provinshandelskammeret* å knytte bemerkninger til forslaget.

De samvirkende danske Landboforeninger har ingen merknader til forslaget.

Folkekirkens Nødhjelp har ikke funnet foranledning til særlige bemerkninger eller opplysninger.

Sverige:

Kommerskollegium opplyser at behandlingen av bistandspolitiske spørsmål faller vesentlig utenfor kollegiets virksomhetsområde.

Med hensyn til opinionsdanningen for å fremme en forbedret økonomisk verdensordning, faller også dette spørsmål utenfor virksomhetsområdet.

Sveriges riksbank avstår fra å uttale seg om medlemsforslaget.

3. Utvalget.

Medlemsforslagene A 470/e, A 479/e og A 484/e omfatter alle hjelpen til utviklingsland. Etter utvalgets oppfatning er det så nær forbindelse mellom dem at de bør behandles under ett.

Utvalget er oppmerksom på at flertallet av de nordiske land yter langt mer i utviklingshjelp både når det gjelder beløp pr. innbygger og i prosent av brutto nasjonalprodukt enn de fleste andre industrialiserte land. DAC-landenes samlede offentlige bistand (Official Development Assistance) som andel av det felles bruttonasjonalprodukt beløp seg til 0,36 % i 1975¹. Tilsvarende tall for Danmark, Finland, Norge og Sverige var henholdsvis 0,57 %, 0,19 %, 0,66 % og 0,82 %. Disse fire lands andel av DAC-landenes totale offentlige bistandsoverføringer i 1975 var vel 7 %.

¹ Island er ikke medlem av OECD's Development Assistance Committee.

De nordiske land (Finland \$ 0,01, Danmark \$ 0,04, Norge \$ 0,05 og Sverige \$ 0,07) ga i gjennomsnitt \$ 0,05 pr. innbygger i offentlig bistand til utviklingsland i 1975, mens gjennomsnittet for alle DAC-land var \$ 0,02.

I FN har de nordiske land støttet den internasjonale utviklingsstrategi og den fastlagte målsettingen for internasjonal bistand. Dette har i de senere år medført en betydelig stigning i de nordiske lands budsjetter for utviklingshjelp.

Utvalget anser det nødvendig at man til enhver tid anvender de mest hensiktsmessige former for disponeringen av bistandsmidlene, som samtidig er i samsvar med de nordiske lands målsetting.

I medlemsforslag A 470/e pekes det på at en betydelig del av de nordiske lands bistand baseres på tosidige avtaler med mottakerlandene og at i den senere tid har tidligere forsøk på felles nordiske opplegg og prosjekter ikke blitt fulgt opp i takt med de økende bistandsbevilgninger.

I utvalgets betenkning vedrørende C 1/1976 har utvalget tatt konsekvensen av dette og uttaler bl. a.:

”Det fremgår av C 1/1976 at en beskjedent del av de nordiske lands ytelser baseres på felles nordiske opplegg og prosjekter. Denne del blir ikke fulgt opp i takt med de økende uhjelpsbevilgninger.

På denne bakgrunn anser utvalget det vesentlig at det blir utformet nye nordiske programmer for bistands-samarbeid, og noterer med tilfredshet at styret for nordiske bistandsprosjekter har oversendt et forslag om fortsatt felles innsats til de respektive regjeringer.

Utvalget mener at det i nye mottagerland er ønskelig og nødvendig med en samordning av bistandsinnsatsen av hensyn til utviklingslandenes behov, og vil dessuten peke på at felles nordiske innsatser gir bedre muligheter for direkte innflytelse på prosjekter og konkrete arbeidsoppgaver.

Bistands-samarbeidet bør fortsatt skje innen Oslo-konvensjonens ramme, i påvente av en eventuell utredning om det fortsatte nordiske samarbeid på dette område.”

I medlemsforslag A 484/e fremheves at siden det nordiske bistands-samarbeidet ble innledet, har en betydelig utvikling foregått på bistandsområdet. Bistandsbevilgningene er steget og formene for bistand er blitt endret. Bl. a. har de nordiske land gitt mottakerlandene en øket innflytelse over anvendelsen av de finansielle ressurser som stilles til disposisjon. Det hevdes derfor at det nordiske prosjektsamarbeid ifølge Oslo-konvensjonen og visse av de administrative forskrifter i konvensjonen ikke lenger er tidsmessig.

Utvalget kan vanskelig ta stilling til disse forhold uten en nærmere undersøkelse. Det synes også å være av interesse å få en nærmere vurdering av betydningen av felles nordiske prosjekter sammenholdt med de enkelte nordiske lands tosidige bistandsavtaler.

Det har vært et problem ved prosjektbistand å sikre en rimelig utvik-

lingseffekt for mottakerlandet. Det bør undersøkes om dette formål vil kunne tilgodeses bedre ved en koordinering av de nordiske lands prosjekter, som vil gjøre det mulig å påta seg større oppgaver ved hjelp av innbyrdes avstemte delprosjekter. I denne forbindelse bør det vurderes om ikke samme formål vil kunne oppnås ved felles landprogrammering.

De nordiske lands felles utviklingssamarbeid har hittil i høy grad vært konsentrert om undervisningsprosjekter.

Det kan være et spørsmål om ikke planleggingen og gjennomføringen av eventuelle nye prosjekter i større utstrekning bør baseres på andre utviklingspolitiske behov i mottakerlandet.

I den utstrekning det er aktuelt med felles nordiske bistandsprosjekter er det ønskelig å styrke det nordiske samråd på dette felt i former som knytter de enkelte lands fagmyndigheter på bistandsområdet nærmere Nordisk Ministerråd. Dette bør kunne oppnås ved hjelp av den nylig opprettede embetsmannskomiteé. Det vil være nærliggende at spørsmålet om faste og regelmessige fremleggelse av felles nordiske prosjekter, eventuelt med mulighet for nærmere debatt og vurderinger i landenes nasjonalforsamlinger, blir utredet.

Hva det langsiktige aspekt angår, er det etter utvalgets mening en vesentlig fordel at de nordiske lands bistandspolitikk i store trekk er basert på ensartede prinsipper. Det er viktig at man får industrilandene til å stå sammen om de mål som utviklingsstrategien stiller for bistand. De nordiske land bør så vidt mulig stimulere til en slik utvikling. Det er bred enighet i Norden om at forholdet mellom industriland og utviklingsland må endres til sistnevnte lands fordel. Det medfører at de nordiske land utformer sin politikk på en slik måte at den tar tilbørlig hensyn til kravene i den nye verdensordning og at de aktivt virker for at industrilandene i størst mulig utstrekning bidrar til å virkeliggjøre FN-rekommendasjonene av 1974 og 1975 vedrørende den nye verdensordning. Det kunne i denne forbindelse være av interesse å undersøke mulighetene for å utbygge det nåværende bistandspolitiske samarbeid til et generelt u-landspolitisk samarbeid innen rammen for Nordisk Ministerråds samarbeid.

Den nye verdensorden stiller en rekke krav til industrilandenes politikk, bl. a. angående råvarepriser, markedsadgang, teknologioverføringer, næringspolitikk m. m. De nordiske land har et stort ansvar for fullføringen av denne politikk. Resolusjonen om det integrerte råvareprogram fra UNCTAD innebærer at det i den kommende toårsperiode skal gjennomføres systematiske forhandlinger for å gjennomføre ordninger for en rekke råvarer av interesse for u-landene.

De nordiske land har meddelt at de er beredt til å fortsette sine GSP-systemer (General System of Preference) også etter 1980. Det er nødvendig at utviklingslandene gis muligheter til å øke sin andel såvel av verdens industriproduksjon som av verdenshandelen. Det betyr at industri-

landene, deriblant de nordiske land, må godta og forberede seg på en slik strukturell endring av den egne produksjon som en øket import av varer produsert i utviklingsland vil medføre.

Noen remissinstanser fremholder at de nordiske land i sin virksomhet med sikte på å lette utviklingslandenes adgang til sine markeder ikke samtidig binder seg på en slik måte at det blir umulig for de nordiske land å føre en selvstendig handelspolitikk.

Som følge av de krav den internasjonale situasjon stiller om nytenking med hensyn til de nordiske lands relasjoner til utviklingslandene og behovet for en oversikt over formene for det nordiske samarbeid, er det av interesse å få en utredning som kan legges til grunn for en diskusjon om utformingen av det fremtidige nordiske samarbeid på u-landspolitikens område.

Under henvisning til det som er nevnt ovenfor, foreslår utvalget at rådet i anledning av medlemsforslagene A 470, A 479 og A 484 vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1. å fortsette og utvide samordningen av de nordiske bistandsinnsatser innen Oslo-konvensjonens ramme,
2. å sørge for at det blir foretatt en utredning om det framtidige nordiske samvirke når det gjelder relasjoner og samarbeid med utviklingslandene, samt formene for disse. Utredningen bør bl. a. klarlegge mulighetene for å utarbeide konkrete, årlige planer for det nordiske samarbeid og de felles nordiske prosjekter innen utviklingshjelpen med sikte på å utnytte de fordeler for utviklingslandene som innføring av landprogrammering på nordisk basis og en koordinering av de nordiske lands innsats kan innebære, og
3. å påse at de nordiske land fortsatt aktivt samvirker for at utviklingslandenes berettigede interesser tilgodeses ved internasjonale handelspolitiske forhandlinger.

Oslo, 22. november 1976

<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>	<i>Trygve Bratteli (A)</i>
<i>Knud Enggaard (V)</i>	<i>Kjell-Olof Feldt (s)</i>
	Formann
<i>Sverrir Hermannsson (Sj)</i>	<i>Allan Hernelius (m)</i>
<i>Knut Johansson (s)</i>	<i>J. Risgaard Knudsen (S)</i>
<i>Lars Korvald (Kr. F.)</i>	<i>Anna-Lisa Linkola (Kok)</i>
<i>Arne Nilsen (A)</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson (c)</i>
<i>Erlendur Patursson (Tvfl.)</i>	<i>Karl Skytte (RV)</i>
<i>Erland Steenberg (Sp)</i>	<i>Pär Stenbäck (Sfp)</i>
<i>V. J. Sukselainen (K)</i>	<i>Erkki Tuomioja (Sd)</i>
<i>Kåre Willoch (H)</i>	<i>Rolf Wirtén (fp)</i>

Reservation

Undertegnede kan tiltræde udvalgets indstilling, men ønsker at understrege, at en eventuel merudgift til internordiske projekter for tiden må afholdes inden for de nuværende danske budgetter.

Ib Stetter

Medlemsforslag

om gemensam nordisk innsats for att öka undervisningsutbudet i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter

*(Väckt av Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Elsi Hetemäki, Inge-
mar Mundebo, Anna-Lisa Nilsson och Jón Skaftason)*

Selv om de små nordiske språksamfunn er henvist til å kommunisere fortrinnsvis på fremmede språk med de øvrige land i verden, er det av stor viktighet at det også finnes mennesker i andre land som har kunnskaper i de nordiske språk. Dette forutsetter at det foreligger nødvendige undervisningstilbud ved utenlandske universiteter og læreanstalter forøvrig.

Foruten i USA der det fremdeles finnes så store grupper av nordisk avstamning at innføring i de respektive lands språk i noen grad skjer innen hjemmene, og der det også stadig en del steder foregår undervisning i nordiske språk, har særlig Storbritannia i etterkrigsårene hatt et relativt bredt undervisningstilbud ved forskjellige universiteter, college'r etc. Utviklingen i den senere tid tyder imidlertid på at kjennskapet til og undervisningen i nordiske språk er i ferd med å svekkes både i Amerika og i Storbritannia. Hva de britiske læresteder angår, har den siste tids økonomiske problemer gjort det vanskelig å få nødvendig økonomisk støtte til å opprettholde universitetslektorater m. v. Også på de nordiske lands budsjetter er midler til slike lærerstillinger gjenstand for sterke begrensninger.

Samtidig må det konstateres at søkningen av studenter til kurser i nordiske språk er så vidt begrenset at antallet stillinger — til dels med flere parallelle undervisningstilbud i skandinavisk ved samme universitet — virker stort i forhold til oppslutningen. Derimot er det mange steder langt til nærmeste universitet eller college med undervisning på noe nordisk språk. Det synes med andre ord å være behov så vel for en bedre samordning som en mer gjennomtenkt samlet prioritering av de undervisningstilbud det her gjelder.

Hittil har det nærmest vært gjennom samarbeid mellom de nordiske lands ambassader og kulturattasjéer og ved mer tilfeldig kontakt til de respektive undervisnings- eller utenriksministerier at visst nordisk koordinering har funnet sted. Et spesielt nordisk tiltak har man hatt i en lærerstilling i moderne nordisk historie ved University College i London, der de nordiske land i fellesskap gjennom Kultursekretariatet i

København har skaffet midler for en femårig periode. Stillingen ble dekket for et år om gangen etter tur av vitenskapsmenn fra de fem nordiske land. Kultursekretariatet har imidlertid ikke funnet å ville fortsette med en slik enkeltstående prøveordning ut over den bevilgede periode.

Så vel ved de utenlandske læresteder som har hatt eller har undervisning i nordiske språk som ved de nordiske utenriksstasjoner synes det å være en klar oppfatning at undervisningen har sin store verdi også for våre folks framtidige relasjon til omverdenen og for den gjensidige kommunikasjon med representanter for andre nasjoner. Spesielt for land med så utadrettede interesser som de nordiske, ville det være urimelig om man i dagens situasjon skulle svekke undervisningstilbudet i og dermed kjennskapet til nordiske språk i de land vi har mest kontakt med.

Det er idag et åpenbart behov for å få disse spørsmål vurdert i nordisk sammenheng og for i fellesskap å legge opp et bedre og mer samordnet grunnlag for den framtidige innsats og aktivitet. Norden har på det kulturelle område sterke interesser å ta vare på og tradisjoner å følge opp, som vi bedre kan ta oss av om fler utenfor Norden har kjennskap til våre språk og vår spesielle kulturbakgrunn.

Under henvisning til det som ovenfor er anført, vil vi derfor henstille

at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å undersøke hvorledes undervisningstilbudet i nordiske språk ved utenlandske universiteter og læresteder kan samordnes og bygges ut gjennom felles nordisk innsats.

Stockholm, Oslo, Helsingfors og Reykjavík, 3. november 1975

Sven Hammarberg (s)

Guttorm Hansen (A)

Elsi Hetemäki (Kok)

Ingemar Mundebo (fp)

Anna-Lisa Nilsson (c)

Jón Skaftason (F.)

BILAGA 1. Yttranden (se Supplementband, s. 210)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om gemensam nordisk insats för att öka undervisningsutbudet i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter. Förslaget har behandlats vid möte den 4 december 1975, den 21 januari, den 28 februari, den 15 juni och den 16 november 1976.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka hur undervisningsutbudet i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter kan samordnas och byggas ut genom gemensam nordisk insats. Förslagsställarna anför att kännedomen om och kunskapen i nordiska språk håller på att försvagas i Nordamerika och Storbritannien, där ställningen tidigare av olika orsaker varit stark. Det föreligger därför behov av bättre samordning och en mera genomtänkt samlad prioritering av undervisningsutbudet. En lärarbefattning i modern nordisk historia vid University College i London har hittills upprätthållits via anslag över den nordiska kulturbudgeten. Förslagsställarna menar att det föreligger ett uppenbart behov av att få dessa frågor värderade i ett nordiskt sammanhang och därmed möjliggöra en samlad framtida insats.

2. Remissyttrandena

Danmark

Undervisningsministeriet
Det danske Selskab
Dansk Samvirke

Finland

Utrikesministeriet
Undervisningsministeriet
Högskole- och vetenskapsavdelningen
Forskningscentralen för de inhemska språken
Delegationen för nordiskt kulturellt samarbete
Sektionen för undervisning
Delegationen för utlandslektorat och språkkursärenden
Finlands ambassad i London

Helsingfors universitet
 Konsistoriet
 Historisk-filologiska sektionen
 Finska institutionen vid University of London, School of Slavonic
 and East European Studies

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet
 Utenriksdepartementet
 Det nasjonale Sendeleksorutvalg
 22 norske utlandslektorer
 Norges ambassad i London
 Universitetet i Oslo
 Universitetet i Bergen
 Norskseksjonen
 Den nasjonale fagseksjon i nordisk
 Universitetet i Trondheim, Norges lærerhøgskole
 Afdeling for filologiske fag
 Universitetet i Tromsø
 ANSA
 Studentsekretæren i New York

Sverige

Svenska institutet
 Universitetskanslersämbetet
 Skolöverstyrelsen
 Uppsala universitet
 Rektorsämbetet
 Språkvetenskapliga sektionens utbildningsnämnd
 Lunds universitet
 Rektorsämbetet
 Humanistiska fakulteten, språkvetenskapliga sektionen
 Institutionen för nordiska språk
 Göteborgs universitet
 Rektorsämbetet
 Språkvetenskapliga sektionen och språkvetenskapliga sektionens
 utbildningsnämnd
 Stockholms universitet
 Rektorsämbetet
 Institutionen för nordiska språk
 Umeå universitet
 Humanistiska fakultetens utbildningsnämnd
 Universitetet i Linköping
 Filosofiska fakultetens utbildningsnämnd
 Institutionen för språk och litteratur
 Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet
 Utlandssvenskarnas förening

Sammanställningen av remissyttrandena har gjorts upp med utgångspunkt i remissorganens allmänna inställning till medlemsförslaget. Där-
 efter redovisas de olika åtgärder som av dessa organ anses böra vidtas
 i saken.

a) Allmän inställning

Av de *danska, finländska och svenska* remissinstanserna intar samtliga positiv hållning till medlemsförslagets syfte att genom gemensam nordisk insats öka undervisningsutbudet i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter.

Tveksamma i fråga om syftemålet är däremot så gott som alla tillfrågade *norska organ. Kirke- og undervisningsdepartementet*, som stöder sitt yttrande på de värderingar som de norska utlandslektorerna har gjort, framhåller att det råder åtskilligt tvivel i fråga om de tilltänkta, konkreta samarbetsprojekten. Inställningen till samordning eller samnordisk prioritering av undervisningsutbudet är även ensidigt negativ. *Utenriksdepartementet* har i sin tur hört 22 norska *utlandslektorer*, vilkas svar förelagts *Norsk lektorsutvalg*. Departementet understryker norsklektorernas nära anknytning till de bilaterala kulturavtalen och deras viktiga roll i norskt upplysningsarbete utomlands. Konklusionen av lektorernas uttalanden är enligt departementet att antalet tjänster är stort i förhållande till studenttillströmningen och att förslaget därför kan tas som förevändning för att indra tjänster med påföljden att det samlade utbudet av undervisning i nordiska språk och nordisk litteratur minskas. Detta skulle i sin tur leda till att norskans ställning försvagas i förhållande till svenskans och danskans. En samordning eller prioritering skulle vara svår att genomföra administrativt genom att den skulle inkräkta på universitetens fackliga och ekonomiska autonomi. Även på studentplanet skulle en samordning eller prioritering vara svår att acceptera på grund av de olika nordiska språkens status såsom delar av ämbetsexamen. Slutligen påpekar departementet att en spridning av undervisningsutbudet skulle inverka menligt på forskningsmiljön och den avancerade undervisningen, som det också ligger i Nordens intresse att upprätthålla.

Norsk lektoratsutvalg uppfattar förslaget som positivt då det gäller att styrka undervisningsutbudet i nordiska språk i utlandet. Men utskottet gör klart att det är orealistiskt att tro det kan etableras "nordiska" lektorat i den meningen att en och samma person kan undervisa i alla eller flera nordiska språk på ett avancerat stadium. Däremot kan man väl tänka sig nordiska lektorat av samma typ som lektoratet i modern nordisk historia vid University College i London. Utskottet finner det därför beklagligt att kultursekretariatet inte anser sig kunna fortsätta att stödja lektoratet och menar att detta förhållande inte kan vara ägnat att förstärka tilltron till det nordiska samarbetet i fråga om sådana lektorat som omnämns i medlemsförslaget.

Även *norska ambassaden* i London anser att förslagets andemening är positiv och uppmuntrande, men att förslaget är för vagt formulerat för att man skall kunna ta ställning till det. Man borde på norskt håll

söka klarhet i vilka de specifikt norska intressena i denna fråga är och hur dessa bäst skall kunna tillvaratas i ett nordiskt samarbete. Ambassaden anser det inte heller önskvärt med samordning och prioritering, som skulle innebära att studierna i norska drabbades av tillbakagång i förhållande till studierna i svenska och danska.

ANSA konstaterar att det existerar ett klart behov av ett utvidgat undervisningsutbud i nordiska språk och anser alla åtgärder avsedda att förbättra situationen vara efterlängtrade och välkomna. Men organisationen tar avstånd från medlemsförslaget såvida den föreslagna samordningen leder till centralisering eller sammansmältning av undervisningen och anser tvärtom att man borde gå in för att förstärka det existerande utbudet av undervisning i norska och i norsk litteratur.

b) Förslag till åtgärder

Det danska *undervisningsministeriet*, som stöder förslaget, anser att en undersökning av frågan kan företas av kulturavtalets organ. *Det danske Selskab* påpekar att det råder stor brist på lämpligt undervisningsmaterial utomlands, t. o. m. vid universitet. Sällskapet föreslår att det utarbetas två läroböcker, en för nybörjare och en för längre hunna, samt till dessa läroböcker hörande magnetofonband. Såsom exempel har bifogats textboken "Danske sprogband"¹, utarbetad för danskundervisningen på Island. *Dansk Samvirke* koncentrerar sin uppmärksamhet på de danskar som är tillfälligt eller permanent bosatta utomlands och menar att det är ett danskt intresse att dessa personer bereds möjligheter att vidmakthålla sitt språk.

Finlands *utrikesministerium* hänvisar till ett utlåtande av professorerna *Michael Branch* och *W. R. Mead* vid universitetet i London och drar av detta utlåtande slutsatsen att undervisningssituationen i fråga om de nordiska språken bör utredas grundligt på ett generellt plan innan arbetet med initiativet förs vidare. Ministeriet fäster även uppmärksamhet vid de problem som hänger samman med undervisningen i finska, vilka orsakas av språkets natur. Även *Finlands ambasad* i London, som införskaffat de två ovannämnda professorernas utlåtande, tar fasta på utlåtandets varning att det under rådande ekonomiska kris inte är tillrådligt att oöverlagt föreslå en ökning av undervisningsutbudet i nordiska språk i Storbritannien. Det viktigaste är att tillsvidare stöda och upprätthålla de undervisningspunkter som redan existerar. Om medlemsförslaget skulle resultera i ett lektorat i finska vid något universitet i Storbritannien, rekommenderas universitetet i Edinburgh. *Undervisningsministeriet* ansluter sig till ett yttrande av ministeriets *högskole- och vetenskapsavdelning*, som anser att det inte är ändamålsenligt att utgå ifrån att lärartjänster i nordiska språk och nordisk kultur vid olika länders universitet skall upprätthållas med medel från de nordiska länderna. Avdelningen anför att man i Finland under senare år inrättat

¹ Här ej tryckt.

undervisningstjänster i europeiska språk med liten utbredning närmast med stöd av reciprocitetsprincipen. Avdelningen fäster uppmärksamhet vid finska språkets särnatur och påpekar att det inte är skäl att inrätta sådana undervisningstjänster på högskolenivå, i vilkas undervisningskyldighet skulle ingå undervisning både i finska och i de andra nordiska språken.

Delegationen för nordiskt kulturellt samarbete omfattar ett utlåtande av delegationens *sektion för undervisning*, enligt vilket det borde göras en kartläggning av undervisningen i nordiska språk och i nordisk historia och kultur. Sektionen anser vidare att det är skäl att ytterligare utveckla samarbetet mellan de nordiska beskickningarna, i synnerhet kulturattachéerna. *Historisk-filologiska sektionen* vid *Helsingfors universitet*, i vars yttrande *konsistoriet* instämmer, påpekar att studiet av fornisländskt språk och isländsk litteratur paradoxalt nog står starkare t. ex. i Storbritannien än på de flesta håll i Norden. Sektionen menar att denna lovvärda inriktning på det isländska alltför lätt leder till att nutida nordiska språk och litteratur råkar i skymundan. Uppmärksamhet fästs även vid att finskan lätt kan komma att föras in under beteckningen "langues orientales". Sektionen understryker starkt betydelsen av att finskan kopplas ihop med de skandinaviska språken, eftersom den kultur dessa språk inklusive finskan speglar, bör ses som en enhet. Vad gäller undervisningsutbudet borde en samordning genomföras så att framförallt i de anglosaxiska och tysktalande länderna närmast svenska och norska borde kunna läsas på flera håll, medan de andra språken borde kunna läsas åtminstone vid ett universitet. Väsentlig är även orientering i Nordens historia och nutidskultur, som kunde ges av gästlektorer med skyldighet att ge kortare kurser vid flera universitet.

Definitionen på "nordiska språk" diskuteras av *delegationen för utlandslektorat och språkkursärenden*, som inskräper att det är fråga om en kulturregional och inte om en lingvistisk definition. Sålunda gäller förslaget utom svenska, danska, norska och isländska också finska och måhända samiska. Delegationen anser det motiverat att undervisningen i nordiska språk och nordisk kultur ges vid samma institution med beaktande av de nordiska ländernas gemensamma traditioner, såväl på det kulturella som på det statliga planet, samt likheterna i de rådande förhållandena. Detta betonas även av *forskningscentralen för de inhemska språken*. Undantag utgör sådana universitet där det sedan gammalt finns lärostol i finska språket och kulturen, i finsk-ugrisk språkforskning eller särskilt finlandsinstitut. Centralen förmodar att det skulle vara lättast att etablera ett mera omfattande samarbete inom undervisningen i nordisk historia och modern kultur.

Kirke- og undervisningsdepartementet i Norge pekar på de av de norska remissinstanserna gjorda förslagen om samordnade inköp av litteratur, uppslagsverk och andra läromedel, etablering av stipendieord-

ningar för nordiska studier, allmän informationsutväxling o. d. *Det nasjonale sendelektorsutvalg* är skeptiskt inställt till samnordisk prioritering och subsidiering av undervisningstjänsterna i nordiska språk och nordisk litteratur, men föreslår andra samarbetsformer. Det bör vara en viktig uppgift att hjälpa de institut och universitetsbibliotek som har svårast att skaffa sig nordisk litteratur liksom det är viktigt att utländska studenter får stipendier för studier, resor och uppehälle i Norden. Det är nödvändigt att utlandslektorerna i Norden får gemensam pensions- och försäkringsordning och att de vid behov kan komma in under de nationella pensionsordningarna eller kan få sina pensionsordningar samordnade med de nordiska. Det finns ett stort behov av gemensamma kurskonferenser, liksom det skulle behövas ett samnordiskt informationsblad.

Norskseksjonen vid universitetet i Bergen pekar på det fackliga intresset att studiet av nordiska språk byggs ut till ett internationellt forskningsfält. Utlandslektorerna utgör ett värdefullt tillskott till rekryteringsunderlaget för forskare, därför att de har fått kontakt med forsknings- och undervisningsmiljön utomlands. *Den nasjonale fagseksjon i nordisk* vid samma universitet vill få till stånd en lösning på problemet med att de nordiska språken på vissa ställen råkar in i ett konkurrensförhållande när det gäller resurstilldelning och studenttillgång. De nordiska länderna borde överväga om de inte kan utvidga och inbördes samordna systemet med bokgävor och bokutväxling. Ett planmässigt arbete med ordböcker och andra läromedel bör igångsättas och det bör beredas möjligheter för icke-nordiska lärare i nordiska språk att hämta impulser till sin verksamhet genom stipendiebesök i Norden.

Svenska institutet redogör för det stöd som institutet lämnar till utländska institutioner med svenskundervisning på sitt program och föreslår samordning på vissa punkter. Resemöjligheter skulle kunna erbjudas utländska lärare i nordiska språk, så att dessa skulle kunna besöka två eller flera av de nordiska länderna under en och samma resa. Gästföreläsare kunde sändas ut att föreläsa över sådana ämnen som har intresse för alla studerande som läser något nordiskt språk, oavsett vilket språk det är fråga om. Konferenser med lärare i nordiska språk utomlands kunde arrangeras. Kurser i exempelvis metodfrågor skulle väl lämpa sig att anordna på samnordisk bas. Vidare skulle vissa läromedel, såsom textböcker i språkhistoria, litteraturhistoria och andra historiskt orienterade ämnen kunna framställas på samnordisk grundval. Institutet föreslår ytterligare att de informella samråden mellan företrädare för de nordiska lektoratsnämnderna ungefär vart tredje år skulle institutionaliseras och tilldelas preciserade funktioner till främjande av samarbetet.

Uppgifter om förändringar i antalet lärartjänster och antalet studerande i nordiska språk utomlands samt en behovs- och önskemålsunder-

sökning efterlyses av *språkvetenskapliga sektionens utbildningsnämnd* vid *Uppsala universitet*. Nämnden frågar sig även i vad mån en periodisering av kursutbudet kan medföra fördelar ur främst ekonomisk synvinkel så att undervisning kan komma till stånd vid flera universitet än vad som annars blir fallet. *Institutionen för nordiska språk* vid *Lunds universitet* riktat uppmärksamheten på de många nya universitet som under senare tid tillkommit, bl. a. i Storbritannien, då det gäller att öka undervisningsutbudet. Ansträngningarna bör noggrant koordineras, så att samverkan kan åstadkommas, inte konkurrens. *Språkvetenskapliga sektionen* och *språkvetenskapliga sektionens utbildningsnämnd* vid *Göteborgs universitet* menar att undervisningen i mer än ett av de nordiska språken kan skötas av en lektor i nordiska språk i länder och vid lärosäten med mindre intensiv kontakt med Norden. Det är dock viktigt att fullt utbyggd undervisning i nordiska språk ges där en intensivare kontakt med Norden har hävd eller är önskvärd. Sektionen och dess utbildningsnämnd betonar att ett ökat utbud av undervisning i nordiska språk i utomnordiska länder kan få inte bara kulturell, utan också handelspolitisk betydelse. Enligt *institutionen för nordiska språk* vid *Stockholms universitet* bör önskvärdheten av en effektiv samordning av resurserna kraftigt understrykas. Samordningen bör ske direkt genom de nordiska ländernas utbildningsdepartement och inte genom ambassader eller kulturattachéer. *Institutionen* tillägger att det skulle vara värdefullt om undervisningen i nordiska språk och nordisk litteratur kompletterades med ett större inslag av realia än vad som förmodligen är fallet i dag. *Utbildningsnämnden* vid *Umeå universitets humanistiska fakultet* påpekar att det finns brister i fråga om möjligheterna att meddela undervisning i de nordiska språken även inom Norden och nämner att Umeå universitet saknar fasta tjänster i danska och norska. Nämnden anser det befogat med en översyn av möjligheterna att ge ett gott undervisningsutbud i nordiska språk vid universitet och högskolor i Norden.

Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet, vars yttrande omfattas av *utlandssvenskarnas förening*, rekommenderar resebidrag för besök av ickenordiska lärare i de nordiska länderna samt kurser för utomnordiska elever. Konferenser förlagda antingen till nordiskt land eller till länder där många lärare i nordiska språk är verksamma anses värdefulla, liksom utsändande av gästföreläsare. Ytterligare skulle enligt riksföreningen vissa läromedel, särskilt lämpade för sådana som studerar nordiska språk och nordiskt kulturliv, kunna planeras och utvecklas gemensamt.

3. *Utskottet*

Kulturutskottet önskar inledningsvis slå fast att termen "nordiska språk" i detta sammanhang skall ges en kulturregional och inte en lingvistisk definition. Sålunda används denna term här i betydelsen "språk

i Norden”, d. v. s. de språk som talas i de nordiska länderna. Härav följer att definitionen täcker förutom danska, norska och svenska språken, även isländska och finska, men dessutom färöiska, grönländska och samiska. Det synes dock utskottet som om det inom ramen för detta medlemsförslag var mest realistiskt att utgå ifrån de av de nordiska språken i vilka det enligt tillbudsstående uppgifter ges undervisning vid utländska universitet och läroanstalter, nämligen danska, finska, isländska, norska och svenska språken. Fastän det närmast är fråga om språkundervisning, kan man dock samtidigt räkna med ett större eller mindre inslag av undervisning i nordisk litteratur och historia samt i nordiskt samhällsskick.

Utskottet är enigt med förslagsställarna i att de nordiska länderna nu liksom i framtiden i sitt umgänge med omvärlden kommer att vara tvungna att använda sig av något världsspråk. En nordisk insats till förmån för ökat undervisningsutbud i nordiska språk utomlands bör ha ett huvudsakligen annat syfte än det rent kommunikativa. För det mellanfolkliga umgänget är det av stor betydelse att kunskapen i språk och därmed indirekt kunskapen om de förhållanden som språket speglar, är så utbredd som möjligt. Detta gäller inte enbart kunskapen i något eller några av världsspråken, utan även i språk som har en mindre utbredning. På så sätt skapas bättre förutsättningar för en mera givande kontakt mellan folken, en kontakt som kan knytas direkt, utan att omvägar i form av för vardera parten främmande språk behövs. Utskottet är övertygat om att dylika kontakter har betydelse långt utöver det kulturella.

Såsom vissa remissinstanser påpekat ligger medlemsförslagets syfte helt i linje med de intentioner som den europeiska säkerhets- och samarbetskonferensen 1975 gav uttryck för i sitt sluddokument: uppmuntra studiet av främmande språk och kulturer som ett viktigt medel för utvidgad kommunikation mellan folken för att förbättra deras kännedom om varje lands kultur och för att stärka det internationella samarbetet; i detta syfte inom ramen för sin behörighet stimulera fortsatt utveckling och förbättring av undervisningen i främmande språk som undervisas på olika nivåer, med tillbörligt beaktande av språk som är mindre utbredda eller studerade.

Av de remissutlåtanden som utskottet haft tillgång till framgår det att det råder stor enighet bland de *danska*, *finländska* och *svenska* instanserna om att det föreligger ett behov av bättre samordning och mera genomtänkt samlad prioritering av undervisningsutbudet i nordiska språk utomlands. Däremot visar så gott som alla tillfrågade *norska* instanser stor tvekan inför syftet med medlemsförslaget. Man synes på norskt håll hysa farhågor för att genomförandet av förslaget skulle få rakt motsatt verkan än vad som åsyftas, i det man fruktar att utbudet i t. ex. norska tvärtom skulle minska. Även om kulturutskottet inte delar

dessa farhågor, önskar det dock för sin del ta fasta på vissa av de invändningar mot förslaget som framförts.

När det gäller undervisning i nordiska språk utomlands, måste det enligt utskottets uppfattning vara fråga om undervisning i något eller några nordiska språk, givet av en därtill förordnad lärare i respektive språk. Det kan alltså inte bli fråga om undervisning som skulle omfatta alla eller ens en del av de nordiska språken. Visserligen menar ett av de svenska remissorganen att det i länder och vid lärosäten med mindre intensiv kontakt med Norden skulle vara möjligt att undervisningen i mer än ett av de nordiska språken sköttes av en lektor i nordiska språk. Utskottets uppfattning är dock att sådana arrangemang bör undvikas, inte minst med tanke på att det i allmänhet är fråga om undervisning på universitets- och högskolenivå.

Däremot kan man försävt utskottet kan se väl tänka sig nordiska lektorat i bl. a. nordisk litteratur och historia samt i nordiskt samhällsskick eller en kombination av dessa. Som exempel tjänar härvidlag lektoratet i modern nordisk historia vid University College i London, som har upprätthållits med bidrag ur Nordiska ministerrådets dispositionsmedel. Lektoratet har handhaft för ett år åt gången av lärare från de fem nordiska länderna. Erfarenheterna i fråga om detta lektorat bör kunna tjäna som grund vid bedömningen av förutsättningarna för att med nordiska medel inrätta liknande tjänster annorstädes.

Det är självfallet riktigt att en samordning och gemensam prioritering av undervisningsutbudet i nordiska språk utomlands är ett svärbemästrat problem, som kräver stor smidighet av alla parter. Utskottet är fullt på det klara med att de nationella intressena i de enskilda fallen inte nödvändigtvis alltid behöver vara ensartade, utan ibland kan vara t. o. m. motstridiga. Det är dock utskottets övertygelse att en samlad nordisk insats i det långa loppet ger större utdelning, även ur en snäv nationell synvinkel sett.

Av de förslag till åtgärder som de olika remissinstanserna presenterat vill kulturutskottet fästa uppmärksamheten på sådana som enligt dess mening skulle lämpa sig väl att vidtas på nordiskt plan. Det är ett klart nordiskt intresse att utomlands verksamma lärare i nordiska språk bereds tillfälle att besöka ett eller gärna flera av de nordiska länderna, det må sedan vara i studie-, forsknings- eller enbart kontaktsyfte. Någon form av nordisk stipendieordning skulle här ha en given funktion att fylla. I detta sammanhang aktualiseras också frågan om anordnande av konferenser för dessa lärare. Enligt uppgift hålls sådana redan nu mer eller mindre regelbundet. Det förefaller naturligt att konferenserna, som har ett praktiskt syfte, anordnades i nordisk regi. Möjliga ter sig även samnordiskt arrangerade metodkurser i språkundervisning, i undervisning av nordisk litteratur, historia o. s. v. Man kunde även tänka sig nordiska gästföreläsare, vars föreläsningsprogram var så upplagt att

det hade sitt intresse oberoende av vilket nordiskt språk de studerande valt. Samnordisk produktion av vissa läromedel, liksom litteraturinköp kunde även stödas. Slutligen vill utskottet understryka betydelsen av samordning vad gäller pensionsskyddet för de utomlandsstationerade lärarna. Ett väl fungerande pensionssystem är en avgörande förutsättning för att det skall vara möjligt att rekrytera kompetenta lärarkrafter för tjänst utomlands.

Vid remissbehandlingen av medlemsförslaget har kulturutskottets uppmärksamhet riktats på det faktum att det finns brister i fråga om möjligheterna till undervisning i nordiska språk även inom Norden. Enligt uppgift saknar *Umeå universitet* fasta tjänster i danska och norska. Det har även framgått att av de finländska universiteten och de i sammanhanget relevanta högskolorna endast *Helsingfors universitet* förfogar över lektorat i t. ex. danska, isländska och norska. Utskottet önskar emellertid återkomma till frågan om grannspråksundervisningen i samband med behandlingen av *Sak A 481/k* om förbättrad språkförståelse i Norden.

Av Nordiska ministerrådets (kultur- och undervisningsministrarna) dispositionsmedel har hösten 1976 beviljats anslag till en mindre undersökning av möjligheterna att samordna och bättre utnyttja de nordiska utlandslektorernas verksamhet. För genomförande av denna undersökning bör det till behandlingen av föreliggande medlemsförslag införskaffade, delvis mycket rikliga remissmaterialet kunna vara till nytta.

Under hänvisning till vad som ovan anförts får kulturutskottet med anledning av medlemsförslaget föreslå

att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka och lägga fram förslag om hur undervisningsutbudet i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter skall kunna ökas genom nordiskt samarbete om insatserna.

København den 16 november 1976

Per Borten (Sp)

Martin Buvik (H)

Rolf Fjeldvær (A)

Gylfi Þ. Gíslason (A)

Förman

Karl-Erik Häll (s)

Sture Palm (s)

Guttorm Hansen (A)

Svend Haugaard (RV)

Robert Pedersen (S)

Ingrid Sundberg (m)

Per Olof Sundman (c)

Medlemsförslag

om en nordisk konvention om gemensamma regler för godkännande av datasystem på ADB som innehåller personuppgifter m. m.

(Väckt av John Austrheim, Tellervo Koivisto, Lars Korvald och Jón Skaftason)

Vi er for tiden inne i en teknisk utvikling der de datastyrte prosesser ikke bare slår igjennom innen industri- og produksjonsliv, men der data-teknikken også tas i bruk i sosiale, medisinske og andre sammenhenger, der avveiningen mellom enkeltmenneskets integritet, og krav på en sfære av privatlivets fred på den ene side og hensynet til individet selv og det fellesskap det også utgör en del av på den annen, blir en fin og nyansert balansegang. I dette arbeidet har lovgiverne en viktig funksjon, deres innsats eller mangel på innsats vil antakelig bli avgjørende for den utvikling som kommer til å forme menneskenes forhold. Vi har her å gjøre med spørsmål som langt på vei er likeartede i alle de nordiske land.

Spørsmålet om en fastere kontroll med registrering, oppbevaring, bearbeiding og offentliggjøring av personoppgifter i datasystemer som er knyttet til elektronisk databehandling er derfor nå under vurdering i samtlige nordiske land. I Sverige har man allerede vedtatt en lovgivning som fastsetter at offentlige myndigheter har vid adgang til å gripe inn og stille vilkår for opprettelser av datasystemer på EDB. Gjennom opprettelsen av en egen datainspeksjon har man sørget for et organ til å håndheve gjeldende bestemmelser både for så vidt angår konsesjon for datasystemer med personoppgifter som når det gjelder kontroll med bruken av slike systemer.

Også i andre nordiske land foreligger en del lovregler om datasystemer, og utkast til lover er under vurdering. Utredninger om disse spørsmål i Danmark, Finland og Norge har i betydelig grad dratt nytte av de svenske erfaringer samtidig som det har vært nær kontakt mellom de fire lands utredningskommittéer. I de nærmeste år kan man regne med at alle land i Norden vil få en datalovgivning som bl. a. har til formål å trygge enkeltmennesker mot urimelig registrering og bruk av personoppgifter og skape et vern om privatliv og demokratiske rettigheter.

Nordisk Råd har tidligere i rekommendasjonsform støttet opp under tanken om "enhetlige regler i Norden om lagring och användning av dataregistrerade uppgifter" som ble lansert i et medlemsforslag av 15 juni 1971 (*A 335/j*). Samarbeidet er senere utvidet på forskjellige måter, og tanken om en ytterligere styrking av den felles innsats på disse områder er bl. a. omtalt i Ministerrådets rapport til Nordisk Råds 23:e sesjon i Reykjavík (*C 1/1975*), der man konkret nevner muligheten for å inngå en nordisk konvensjon mot dataflukt. Både språkfellesskapet og de mange integrerte datasystemer i Norden gjør risikoen for dataflukt betydelig.

Med den omfattende registrering av personopplysninger som nå finner sted på EDB, er det imidlertid et annet spørsmål som synes minst like aktuelt som et nordisk samarbeid for å hindre dataflukt. Det dreier seg om behovet for et grunnleggende sett av felles regler i alle nordiske land når det gjelder personopplysninger, slik at det kan skapes et tilstrekkelig vern om den personlige integritet for nordiske lands innbyggere visavis EDB-systemene. En felles godkjenning av personregistre med virkning for hele Norden vil også innebære betydelige praktiske fordeler. Med en innstilling til disse problemene som i sine grunntrekk er så likeartet som tilfellet er i Norden, bör det være mulig å etablere et fast samarbeid om behandlingen av personregistre og en gjensidig plikt til å anerkjenne datasystemer som er godkjent av nabolandenes datamyndigheter. En nordisk konvensjon om dette vil være en naturlig måte å fastslå så vel grunnprinsippene om databehandlingen for personopplysninger som det gjensidige samarbeid innen Norden.

En skisse til en slik konvensjon, utarbeidet av den svenske samfunnsforsker Peter Seipel, Stockholm, vedlegges som illustrasjon av en del av de problemstillinger som her melder seg (*se Tillägg*).

En nærmere bearbeiding av et konvensjonsutkast vil måtte skje ved medvirkning av de enkelte lands justisministerier og de myndigheter som har med datakontrollen i gjøre. Det vil imidlertid være av betydning at man så snart som mulig kommer fram til et samarbeidsgrunnlag av denne art. De betydelige folkeflyktninger mellom landene og det store antall nordiske borgere som bor i naboland tilsier også et slikt samarbeid.

På denne bakgrunn vil vi derfor henstille

at Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at det som ledd i vernet om enkeltmenneskenes personlige integritet i Norden, snarest søkes utarbeidet en nordisk konvensjon om registrering, bearbeiding, oppbevaring og offentliggjøring av person-

data på EDB og om gjensidig godkjenning av EDB-systemer som inneholder personopplysninger.

Helsingfors, 25. oktober 1975

John Austrheim (Sp)

Tellervo Koivisto (Sd)

Lars Korvald (Kr. F.)

Jón Skaftason (F.)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 294)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag A 472/j om en nordisk konvention om fælles regler for godkendelse af EDB-datasystemer, som indeholder personoplysninger m. m.

Udvalget har behandlet forslaget på møder den 28. februar 1976 i København, den 26. april 1976 i Helsingfors, den 4. august 1976 i Førde, den 25. og 26. oktober 1976 i Stockholm og den 18. januar 1977 i Stockholm. I mødet den 25. oktober 1976 deltog justitsministrene fra Danmark, Finland, Norge og Sverige.

1. Medlemsforslaget

Forslaget, der er fremsat i oktober 1975 anbefaler, at der som led i værnet om enkeltmenneskenes personlige integritet i Norden snarest søges udarbejdet en nordisk konvention om registrering, opbevaring og offentliggørelse af persondata på EDB og om gensidig godkendelse af EDB-systemer, som indeholder personoplysninger.

Forslagsstillerne nævner, at spørgsmålet om en fastere kontrol med registrering, opbevaring, bearbejdning og offentliggørelse af personoplysninger fra datasystemer, som er knyttet til elektronisk databehandling, er under vurdering i samtlige nordiske lande. I de nærmeste år kan man regne med, at alle lande i Norden vil få en datalovgivning, som bl. a. har til formål at beskytte enkeltmennesker mod urimelig registrering og brug af personoplysninger og skabe et værn om privatliv og demokratiske rettigheder.

Der henvises til det allerede iværksatte samarbejde og til de muligheder, som ministerrådet har peget på der i fremtiden er for bl. a. at udvide samarbejdet med en konvention mod dataflugt.

Forslagsstillerne finder, at mindst lige så aktuelt som dataflugtsproblematikken er spørgsmålet om behovet for et grundliggende sæt af fælles regler i alle nordiske lande med hensyn til personoplysninger, således at der kan skabes et tilstrækkeligt værn om den personlige integritet for nordiske landes indbyggere vis-à-vis EDB-systemerne. En fælles godkendelse af personregistre med virkning for hele Norden vil også indebære betydelige praktiske fordele. Med en indstilling til disse problemer, som i deres grundtræk er så ligeartet, som tilfældet er i Nor-

den, bør det være muligt at etablere et fast samarbejde om behandlingen af personregistre og en gensidig pligt til at anerkende datasystemer, som er godkendt af nabolandenes datamyndigheder. En nordisk konvention om dette vil være en naturlig måde at fastslå såvel grundprincipperne om databehandlingen af personoplysninger som det gensidige samarbejde inden for Norden på.

Medlemsforslaget er bilagt en skitse til en sådan konvention.

2. Remissudtalelser

Der er i perioden 16.3—16.6.1976 indkommet remissudtalelser fra følgende myndigheder og organisationer:

Nordiske:

Nordisk dataunion
Nordens fackliga samorganisation

Danske:

Justitsministeriet
EDB-rådet
Industrirådet
Provinshandelskammeret
Grosserer-Societetet
Danmarks Sparekasseforening og Den danske Bankforening
Assurandør-Societetet
Ministeriet for offentlige arbejder, generaldirektoratet for post- og telegramvæsenet
Københavns Kommune
Frederiksberg Kommune
Københavns Statistiske Kontor
Amtsrådsforeningen i Danmark
Dansk Arbejdsgiverforening
Foreningen af danske EDB-servicebureauer
Kommunernes Landsforening
Det danske Advokatsamfund
Dansk Management Center klub 2.
Danske Reklamebureauers Brancheforening

Finske:

Justitieministeriet
Inrikesministeriet
Finansministeriet
Social- och hälsovårdsministeriet
Folkpensionsanstalten
Befolkningsregistercentralen
Kyrkostyrelsen
Centralhandelskammaren
Statens datamaskincentral
Arbetsgivarnas i Finland centralförbund/Industriens centralförbund
Reklambyråernas förbund r.f.
Bankföreningen i Finland r.f.
Annonsörernas förbund r.f.

Sparbanksförbundet i Finland r.f.
 Finlands svenska kommunförbund r.f.
 Finlands juristförbund
 Suomen postimyynti- ja Suoramainontaliitto (Förbundet för postorder
 och direktreklam i Finland)
 Finska försäkringsbolagens centralförbund r.f.
 Finska dataförbundet

Norske:

Forbruger- og administrationsdepartementet
 Justisdepartementet
 Statistisk sentralbyrå
 Statens driftscentral for administrativ databehandling
 Norske forsikringsselskapers forbund
 Den norske advokatforening
 Norges handelsstands forbund

Svenske:

Justitiekanslern
 Svea hovrätt
 Rikspolisstyrelsen
 Datainspektionen
 Televerket
 Statistiska centralbyrån
 Riksskatteverket
 Datasamordningskommittén
 Samarbetsorganet för ADB inom rättsväsendet
 Landstingsförbundet
 Sveriges industriförbund
 Sveriges advokatsamfund
 Svenska försäkringsbolags riksförbund
 Svenska bankföreningen
 Svenska dataföreningen

Følgende myndigheder og organisationer er anmodet om udtalelser men har ikke afgivet nogen udtalelse: Fra *Finland*: Post- og telegrafstyrelsen, Finlands stadsförbund, Finska kommunförbundet og Ålands landskapsstyrelse. Fra *Norge*: Den norske bankforening, Sparebankforeningen i Norge, Norske datasentralers landsforbund og Norske kommuners sentralforbund.

Indstillingerne i udtalelserne er meget varierende. Udtalelserne tager i vidt omfang udgangspunkt i den nationale lovgivningssituation, og der kan ikke ud fra de tilkendevigne synspunkter udtrages generelle standpunkter, som kan siges at gå på tværs af landegrænserne. Der udtrykkes dog i hovedparten af de danske, finske og norske udtalelser betydelig større skepsis over for behovet for en nordisk datakonvention — i hvert fald på nuværende tidspunkt — end der gøres i de svenske.

Fra de afgivne udtalelser kan i øvrigt fremdrages følgende:

Der gives som nævnt i de *danske* udtalelser udtryk for skepsis over

for tanken om at indgå en persondatakonvention. *Justitsministeriet* henviser til, at det på et nordisk justitsministermøde i Oslo den 28. oktober 1975 er besluttet at nedsætte en nordisk arbejdsgruppe, der skal overveje problemerne om datakommunikation mellem de nordiske lande. En stillingtagen til medlemsforslaget må efter justitsministeriets opfattelse foruden at afvente resultaterne af dette arbejde bero på de overvejelser om en datalovgivning, der for tiden foregår i Danmark. *Industrirådet* anfører, at udveksling af erklæringer mellem datainspektionerne om samarbejde og gensidig anerkendelse af de nationale registerloves tilstrækkelighed vil være en mere fleksibel løsning end en nordisk persondatakonvention. *Danmarks Sparekasseforening* finder det betænkeligt at tage udgangspunkt i det vide svenske offentlighedsprincip for en regulering af registervirksomheden, da der i sig selv kan rejses afgørende indvendinger mod at operere med et så vidt offentlighedsprincip på registerområdet. *Generaldirektoratet for post- og telegrafvæsenet* finder det ønskværdigt med fællesnordiske bestemmelser på området og henviser til, at der foregår et nært samarbejde mellem de nordiske teleforvaltninger om etablering af et nordisk offentligt datanet. *Assurandørsocietetet* kan støtte et nordisk samarbejde, men foretrækker fremfor en konvention en praktisk ordning med et samarbejde mellem tilsynsmyndighederne. For *Föreningen af danske EDB-servicebureauer* er det af vital interesse, at en nordisk datakonvention etableres, eller at der i det mindste skabes fællesaftaler mellem de nordiske lande.

Også de finske udtalelser giver stort set det indtryk, at tiden ikke er moden for en konvention. Karakteristisk er udtalelsen fra *finansministeriet*, hvorefter Finland i det mindste ikke på nuværende tidspunkt bør tiltræde den konvention, som er knyttet til medlemsforslaget, og heller ikke nogen anden mellemfolkelig aftale som berører databeskyttelse for individer, inden behovet for sådanne forholdsregler og spørgsmålet om disses indhold samt øvrige grundlæggende administrative spørgsmål i tilslutning til databeskyttelsen for individer har kunnet udredes i Finland. *Justitieministeriet* udtaler bl. a., at mellem de nordiske lande kan man stræbe efter en ensartet regulering enten således, at landene træffer aftale om spørgsmålet, eller således, at hvert nordisk land samordner sin interne lovgivning med lovgivningen i de nordiske lande, uden at principperne om en ensartet lovgivning er blevet fastsat i en juridisk forpligtende konvention. Eftersom udarbejdelsen af lovgivningen angående persondataregistre først er startet i Finland, er det for ministeriet vigtigt, at dette kan ske i nært samarbejde med alle nordiske lande. Om den nødvendige samordning af lovgivningen viser sig mulig, skulle man samtidig kunne skabe forudsætningerne for den i medlemsforslaget forudsatte konvention. *Inrikesministeriet* finder, at den personlige integritet kunne betrygges tilstrækkeligt uden noget særskilt kontrolsystem. Erfaringerne har vist, at misbrug ikke er forekommet. Integritetens til-

strækkelige betryggelse kan ske på grundlag af den nuværende lovgivning suppleret med kompletterende regler om officielle registre. Man finder dog, at mulighederne for at indgå en sådan konvention burde undersøges med tanke på fremtiden, hvor det vil være muligt for de nordiske datasystemer at stå i direkte kontakt med hinanden. *Finska försäkringsbolagens centralförbund* finder, at godkendelse af en nordisk konvention efter alt at dømme vil indebære en tilpasning af lovgivningen til den svenske datalov, hvilket sammenlignet med alternative løsninger vil have en mere langsom og bureaukratisk procedure til følge. Man finder, at man i spørgsmålet om brug af personoplysninger nærmest burde gå ind for en anmeldelsespligt som den, der er indført i Danmark. *Social- och hälsovårdsministeriet* anbefaler ensartede principper angående indsamling, bearbejdning og offentliggørelse af persondata, som kan øge den nordiske jævnførelse og anvendelighed af forskellige data. I denne henseende er også bestræbelser for fælles databeskyttelsesregler motiverede. Tanken om en konvention får i øvrigt fra finsk side støtte fra *Finlands juristförbund*, *Sparbanksförbundet i Finland* og *Reklambyråernas förbund i Finland*.

I de *norske* udtalelser gives der ikke tilslutning til medlemsforslaget. *Justisdepartementet* er enig med forslagsstillerne, når det gælder behovet for, at alle de nordiske lande får en datalovgivning med sigte på at skabe tryghed for enkeltpersoner mod urimelig registrering og brug af personoplysninger. Der er imidlertid et lovarbejde i gang i de enkelte lande, og der har været samarbejde landene imellem i det udredningsarbejde, der er foregået. Gennem sådanne mere uformelle kontakter vil man i al fald langt hen ad vejen sikre, at de samme grundsynspunkter kommer frem i de forskellige landes lovgivning. *Justisdepartementet* stiller sig derfor tvivlende over for, hvad der vil være at vinde ved at indgå en formel konvention. *Forbruker- og administrationsdepartementet* synes, det er vanskeligt at tage stilling til en konvention, før man i Norge har bestemt sig for, hvilke principper der vil blive lagt til grund for den norske lovgivning. Dersom lovene i de nordiske lande bliver syet over samme læst, skulle et udvidet gyldighedsområde som foreslået være gennemførligt uden for store komplikationer, men dersom lovene bliver væsentligt forskellige, kan de praktiske konsekvenser blive store. *Den norske advokatforening* mener, at etablering af et samarbejdsorgan mellem de nordiske lande må kunne ske administrativt uden etablering af en formel konvention. *Norske forsikringssekskapers forbund* fraråder medlemsforslaget og peger på, at det ville være uheldigt, om gennemførelsen af norske lovregler skulle forsinkes på grund af medlemsforslaget. *Norges handelsstands forbund* er i tvivl om hensigtsmæssigheden af på nuværende tidspunkt at tage arbejdet med en konvention op, som i givet fald bør omfatte langt flere end bare de nordiske lande.

De *svenske* udtalelser er gennemgående de mest positive. Det frem-

hæves dog også i flere af udtalelserne, således som det også er kommet til udtryk i udtalelserne fra ikke-svenske remissudtalelser, at forslagets udkast til konvention i ikke uvæsentlig grad bygger på svenske principper for databeskyttelse. Indledningsvis kan det dog nævnes, at *Svea hovrätt* og *Samarbetsorganet for rättsväsendets informationssystem* ligesom bl. a. det danske justitsministerium nævner, at den nordiske embedsmandskomité for lovgivningsspørgsmål har besluttet at nedsætte en arbejdsgruppe med den opgave at studere de problemer, som den internationale data trafik giver, og at kortlægge behovet for en nordisk konvention på dataområdet. På denne baggrund findes forslagsstillernes ønske om en udredning allerede at være tilgodeset. *Justitiiekanslern* stiller med baggrund i, at lovgivningen i de enkelte lande er kommet så ulige langt, spørgsmålstejn ved, om tiden er moden til et arbejde, som foreslås i medlemsforslaget. På grund af den tekniske udvikling er det imidlertid efter kanslerns mening ønskværdigt, at man snarest tager spørgsmålet op. Han støtter derfor forslaget uden dermed at have taget stilling til konventionsskitsen. *Datainspektionen* finder, at mulighederne for en øget harmonisering må være gode. I de øvrige nordiske lande er lovgivningen endnu ikke gennemført, og i Sverige har rigsdagen vedtaget at gennemføre en overvejelse omkring dataloven. Samtidig med gennemgangen af dataloven indleder efter beslutning af Nordisk Ministerråd en arbejdsgruppe sin virksomhed for at søge at finde en løsning vedrørende reguleringen af strømmen af persondata mellem de nordiske lande. *Datainspektionen* anbefaler, at et nordisk samarbejde indledningsvis koncentrerer omkring en overenskomst af mere grundlæggende karakter i kombination med et intimt samarbejde mellem datainspektionerne. *Sveriges industriförbund* finder, at tilkomsten og udbygningen af internationale offentlige datanet gør det nødvendigt hurtigt at finde løsninger, som tilgodeser vigtige samfundsinteresser på nordisk niveau. Fælles godkendelse af EDB-systemer for hele Norden skulle været et virksomt bidrag hertil. Erfaringerne fra andre samfundsgrene peger på et behov for et permanent nordisk organ for dataregister-spørgsmål. *Svenska bankföreningen* mener, at konventionsforslaget viser, hvor store vanskeligheder det vil skabe blot gennem en konvention at opnå den tænkte samordning af reglerne. Regelopbygningen inden for dataområdet arbejder delvis med så almene begreber, at en tilstrækkelig specificering næppe kan opnås i en konvention, men kun gennem national lovgivning. I arbejdet mod en ensartet national lovgivning kan en konvention være vejledende gennem at sammeholde fælles principper.

3. Udvalget

Løsningen af problemer omkring opstilling af effektive værn mod brud på den personlige integritet har gennem flere år været centrale

arbejdsopgaver i såvel det nationale som det internationale parlamentariske arbejde.

Såvel i de enkelte nordiske lande som i nordiske samarbejdsorganer, herunder i høj grad Nordisk Råd, har disse spørgsmål tildraget sig stigende opmærksomhed. Udviklingen har vist, at især fremkomsten af højt udviklet teknisk apparatur har muliggjort en forstyrrelse af den fred omkring privatlivet, som der i alle nordiske lande gennem generationer har været et stærkt ønske om at sikre.

Ikke mindst mulighederne for gennem elektronisk databehandling at udnytte oplagrede og sammenkædede oplysninger om forhold af privat karakter har accentueret behovet for lovgivningsmæssige og administrative forholdsregler, der regulerer brugen og sikrer mod misbrug af sådanne informationer.

På denne baggrund er der gennem 1970erne i de nordiske lande gennemført lovgivning, indført administrative forholdsregler og iværksat undersøgelser med det formål at sikre den personlige integritet i et samfund, hvor udnyttelsen af datasystemer, der indeholder personoplysninger er ønskelig og nødvendig af hensyn til en rationel udnyttelse af ressourcerne i såvel den private som den offentlige sektor.

Hvert land står over for problemer, der dels er fælles, dels har deres baggrund i særlige nationale forhold. Den lette adgang, der i tekniske henseende er for at overføre og udnytte oplysninger, der er registreret i et andet land, gør det derfor vigtigt, at løsningen af problemerne ikke foregår isoleret.

Nordisk Råd har i sin rekommandation nr. 13/1972 påpeget dette ved at fremhæve betydningen af, at der tilstræbes enighed om virkningen af de regler, der agtes gennemført om private personregistre.

Nordisk Ministerråd har bl. a. i beretningerne om det nordiske samarbejde til Nordisk Råds sessioner tilkendegivet, at man deler denne indstilling.

Den omstændighed, at gennemførelsen i de enkelte nordiske lande af lovgivning og administrative forskrifter ikke tidsmæssigt er faldet sammen, kan således ikke tages som udtryk for, at løsningerne ikke vil være i indbyrdes harmoni. Nordisk Ministerråd har også klart tilkendegivet, at man vil overveje indgåelse af en konvention, hvis udviklingen skulle vise, at der opstår behov derfor. Så længe der i de enkelte lande endnu ikke er taget endelige lovgivningsinitiativer, har man imidlertid ikke anset det for hensigtsmæssigt at indgå i et konventionssamarbejde.

Denne indstilling kommer også til udtryk i flere af de adspurgte remissinstansers udtalelser og er blevet gentaget af de nordiske justitsministre under de drøftelser af sagen, som juridisk udvalg har haft med ministrene.

Efter fremsættelsen af medlemsforslaget er der yderligere i maj måned 1976 — som også nævnt i flere remissudtalelser — af embeds-

mandskomiteen for lovgivningsspørgsmål nedsat en fællesnordisk arbejdsgruppe, der primært har til opgave at overveje, hvorledes man kan lette datatransmissionen uden samtidig at give afkald på de beskyttelseshensyn, der har fundet udtryk i de nationale love.

Arbejdsgruppen har således fået til opgave *dels* at foretage en kortlægning af, hvilke former for datatransmission af persondata der finder sted mellem de nordiske lande, *dels* at analysere de problemer af retlig art, der opstår i forbindelse med denne datatransmission, og *dels* at stille forslag om, hvordan lovgivningen i de enkelte lande bør tilpasses med henblik på en løsning af disse problemer.

Resultatet af overvejelserne i denne arbejdsgruppe, som forventes at have afsluttet sit arbejde i begyndelsen af 1977, vil efter juridisk udvalgs opfattelse afklare, om der på nuværende tidspunkt måtte være behov for et formelt nordisk samarbejde baseret på en konvention. Det må således forventes, at arbejdsgruppens rapport vil indeholde de oplysninger, som ville være nødvendige også for en endelig stillingtagen til forslagsstillernes anbefaling af en nordisk konvention.

Juridisk udvalg anser, at arbejdsgruppens undersøgelser er en imødekommelse af de ønsker, som ligger til grund for medlemsforslaget.

Juridisk udvalg finder imidlertid ikke, at overvejelserne omkring en konvention må afsluttes med arbejdsgruppens undersøgelser. Uanset resultatet bør der fortsat være en snæver kontakt de nordiske lande imellem, specielt med henblik på drøftelse og koordinering af de kommende års nationale lovgivning og vurdering af behov, der måtte vise sig for fællesnordiske løsninger gennem vedtagelse af en konvention eller på anden måde.

Udvalget har overvejet, om man på denne baggrund burde indstille til Nordisk Råd at vedtage en rekommandation med dette sigte. Udvalget har imidlertid ment, at den betydelige vægt, som medlemmerne af Nordisk Råd lægger på løsningen af disse problemer mere hensigtsmæssigt kan kædes sammen med rådets indstilling til Nordisk Ministerråds initiativer og forslag, således som disse fremstilles i det nordiske lovgivningsprogram, der er indeholdt i ministerrådets beretning om det nordiske samarbejde. Nordisk Råd vil herigennem kunne følge ministerrådets behandling af spørgsmålet, og juridisk udvalg vil yderligere gennem sine regelmæssige drøftelser med de nordiske justitsministre kunne bidrage til en harmonisering og koordinering af løsningerne af integritetsbeskyttelsesproblemerne på dette område.

Juridisk udvalg vil derfor understrege, at det finder det betydningsfuldt, at det snævre nordiske samarbejde i eller under embedsmandskomiteen for lovgivningsspørgsmål fortsætter. Udvalget finder imidlertid ikke, at der på nuværende tidspunkt — især under hensyn til karakteren af arbejdet i den af embedsmandskomiteen nedsatte arbejdsgruppe

— er fuldt tilstrækkelig anledning til at anbefale vedtagelse af en egentlig rekommandation.

Juridisk udvalg skal derfor indstille, at der ikke foretages videre i anledning af medlemsforslaget.

Stockholm, den 18. januar 1977

Erik Adamsson (s)

John Austrheim (Sp)

Kirsten Jacobsen (FP)

Olaf Knudson (H)

Tellervo Koivisto (Sd)

Astrid Kristensson (m)

Engly Lie (A)

Nathalie Lind (V)

Formand

Aarne Saarinen (Skdl)

Jón Skaftason (F)

Lars Werner (vpk)

Sigurd Ømann (SF)

Medlemsförslag

om nordisk samverkan för hantering av radioaktivt avfall

(Väckt av *Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Sinikka Karhuvaara, Eric Krönmark och Ib Stetter*)

En av debattämnena i den aktuella kärnkraftsdebatten som särskilt framhävs av kärnkraftsmotståndarna är frågan om hur man i framtiden skall hantera och förvara kärnkraftens högaktiva avfall. Detta är en av huvudpunkterna i diskussionen om förtroendet för kärnkraften som energikälla.

Vid reaktordriften bildas som bekant i kärnbränslet radioaktivt material, i första hand klyvningsprodukter och plutonium. Man har på senare år börjat eftersträva en mer fullständig separation av plutonium och andra s. k. transuranelement från det högaktiva avfallet för att minska kravet på förvaringstidens längd från 100 000 till några hundra år. De avskilda transuranerna kan återföras i kärnkraftverkens bränslecykel i form av speciella bränsleelement och förvaras separat tills en sådan teknik etablerats i industriell skala.

I de stora kärnkraftländerna pågår utvecklingsarbeten när det gäller högaktivt avfall, framför allt för utveckling av metoder och anläggningar för säker deponering. I internationella expertkretsar synes för närvarande enighet råda om att glas är den mest stabila produkten för lagring över långa tidsperioder. Försök pågår dock att framställa ännu mer resistenta produkter genom att innesluta avfallet i exempelvis kvarts.

Som den definitiva slutstationen för det högaktiva avfallet förutser man för närvarande som huvudalternativ stabila geologiska formationer såsom granit och bergsalt. Lagringen måste skyddas för de eroderande processer, som sker i marknivå, vilket torde kräva ett minimidjup av 100 m. Vidare krävs att lagringen sker i områden utan jordbävningar och utan rörligt grundvatten.

Det fortlöpande samarbetet mellan kärnenergiländerna inom Förenta Nationernas atomenergiorgan IAEA (International Atomic Energy Agency) och OECD:s kärnenergiorgan NEA (Nuclear Energy Agency) ägnas i viss utsträckning avfallsfrågor.

Regler för transport av radioaktivt material har utarbetats i internationellt samarbete under ledning av IAEA. Internationella strålskyddskommissionen (ICRP) har utfärdat rekommendationer om gränser för stråldoser till befolkning och strålningsarbetare ("radiation workers"). Många andra organ bidrar även till detta samarbete, bl. a. UNSCEAR (United Nations Scientific Committee on the Effects of Atomic Radiation).

tion), FAO (Food and Agriculture Organization) och WMO (World Meteorological Organization). Frågor rörande radioaktivt avfall uppmärksammades även av FN-konferensen om den mänskliga miljön i Stockholm 1972.

I Förenta staterna pågår studier av alternativa principlösningar för slutlig deponering av högaktiva avfall. Studierna omfattar tekniska möjligheter, säkerhet, omgivningspåverkan, kostnader, policykonflikter, allmänhetens acceptering och behovet av forsknings- och utvecklingsinsatser.

Inom Norden har tidigare studerats metoder för upparbetning av kärnbränsle och hantering av högaktiva avfall. I ett norskt—svenskt experiment utprovades processer för separering av uran, plutonium och fissionsprodukter. Projektet, som var framgångsrikt, avslutades 1965.

I Sverige utfördes av en departementsgrupp 1971 en studie av förutsättningarna för en svensk upparbetningsanläggning. Gruppen fann att en anläggning för enbart det svenska behovet var ekonomiskt motiverad tidigast omkring 1990. 1973 tillsattes i Sverige en parlamentarisk utredning rörande radioaktivt avfall från kärnkraftverk, den s. k. AKA-utredningen, för att gå igenom tekniska, ekonomiska och säkerhetsmässiga problem. Utredningen lämnade 1974 en delrapport om det högaktiva avfallet, vari den bedömer det som sannolikt att de svenska kraftföretagen kan utnyttja befintlig kapacitet vid de engelska och franska anläggningarna för den närmaste framtiden. Däremot anser utredningen det svårare att bedöma situationen under 1980-talet, eftersom ny kapacitet då måste tillkomma.

Sveriges geologiska undersökning (SGU) har på uppdrag av utredningen redovisat geologiska synpunkter på långtidsförvaring av högaktiva avfall i Sveriges berggrund, varav bl. a. framgår att de allmänna geologiska förutsättningarna för långtidsförvaring i svensk berggrund är gynnsamma.

Utredningen uttalar som ett allmänt omdöme på grundval av det framlagda materialet att den vid en genomgång av olika aspekter på hanteringen av det högaktiva avfallet inte funnit något som talar mot att avfallsproblemen är tekniskt och säkerhetsmässigt möjliga att lösa.

På nordisk basis hölls 1974 ett symposium anordnat av Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor om hantering och lagring av låg- och mellanaktivt avfall, som sker på nationell basis och där ett inter-nordiskt utbyte av erfarenheter äger rum. Frågan om ett närmare nordiskt samarbete på kärnenergiområdet har länge varit föremål för diskussioner, utredningar och förhandlingar. Tanken har varit att de nordiska länderna på detta nya och samtidigt mycket resurskrävande område genom samverkan skulle kunna undvika dubbelarbete och även nå resultat som för de enskilda länderna hade krävt större insatser eller legat utom räckhåll. Detta arbete har en fast institutionell ram genom Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (NKA).

De nordiska strålskyddsmyndigheterna har givit ut gemensamma rekommendationer om principerna för begränsning av utsläppet från reaktorer och myndigheterna samarbetar även genom den nordiska arbetsgruppen för reaktorsäkerhet (NARS). I rapporten från ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik, "Nordisk energisamarbejde" (NU 1974: 26) antyds möjligheten att det inom kärnbränslecykeln kan finnas ett betydande utrymme för samarbete beträffande såväl utveckling som industriell verksamhet. Produktionsstrukturen i Norden har till skillnad från vad som gäller på reaktorområdet ännu inte fått en fast form. En nordisk samverkan inom delar av kärnbränslecykeln kan för de enskilda länderna utgöra ett möjligt alternativ till nationell försörjning eller beroende av utomnordiska försörjningskällor. Som en del av kärnbränslecykeln anses även hanteringen och den slutliga lagringen av det radioaktiva avfallet. Även om en samverkan för anskaffning m. m. av kärnbränsle ej skulle bedömas som aktuellt, bör avfallsområdet utgöra ett område för nordiskt samarbete.

I de nordiska länderna produceras de största kvantiteterna avfall vid forskningsanläggningar och lagras på nationell basis. Den snabba utbyggnaden av kärnkraften i Finland och Sverige aktualiserar problemen med lagring av reaktoravfall, som är högaktivt och ställer stora krav på hantering etc.

Inom den närmaste framtiden måste man inom Norden uppnå enighet hur reaktoravfallet i de nordiska länderna skall hanteras och i vilka former det skall lagras. I detta sammanhang måste man dryfta frågorna om industriell verksamhet på avfallsområdet, om utformningen av avfallsanläggningarna vid reaktorerna och om myndigheternas ansvar vid lagringen av avfallet. Om man kunde komma fram till enhetliga regler för avfallshantering och en ansvarsfördelning mellan de nordiska länderna härvid, öppnas möjligheten att lösa dessa frågor på nordisk basis, t. ex. genom en nordisk anläggning för upparbetning och samnordisk lagring i stabila geologiska formationer, t. ex. i Sverige, som har större områden som lämpar sig härför än övriga nordiska länder. Ovan nämnda nordiska samarbetsorgan skulle kunna få i uppdrag att utarbeta förslag till en rationell ordning för hantering av radioaktivt avfall i Norden.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts får vi därför hemställa

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna till nordisk samverkan för hantering och lagring av radioaktivt avfall.

Helsingfors, Stockholm och Köpenhamn den 29 oktober 1975

Elsi Hetemäki (Kok)

Harri Holkeri (Kok)

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Eric Krönmark (m)

Ib Stetter (KF)

BILAGA 1, Yttranden (se Supplementband, s. 358)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget

Til Økonomisk utvalg er henvist ovennevnte medlemsforslag, som er behandlet av utvalget 10. august i Luleå, av Nimannskomiteén 1. november i Stockholm og av utvalget 22. november 1976 i Oslo, 17. januar 1977 i Stockholm, samt 7. mars 1977 i København.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslag A 473/e rekommanderes Nordisk Ministerråd å undersøke mulighetene for nordisk samvirke for handtering og lagring av radioaktivt avfall.

Ifølge forslagsstillerne pågår utviklingsarbeid i de store kjernekraftland vedrørende høyaktivt avfall. Det gjelder særlig utvikling av metoder og anlegg for sikker deponering.

Som hovedalternativ for den definitive sluttstasjon for det høyaktive avfallet, forutsetter man for tiden stabile geologiske formasjoner som granitt og bergsalt. Videre kreves det at lagringen skjer i områder uten jordskjelv og bevegelig grunnvann.

Spørsmål om handtering, oppbevaring og transport av radioaktivt avfall behandles for tiden i flere internasjonale organisasjoner.

I Norden har avfallsspørsmålene vært behandlet tidligere. Således ble det under et norsk—svensk eksperiment, avsluttet i 1965, utprøvet prosesser for separering av uran, plutonium og spaltningsprodukter.

I Sverige har en departementsgruppe i 1971 foretatt et studium av forutsetningene for et svensk opparbeidingsanlegg. I 1973 ble det nedsatt en svensk parlamentarisk utredning vedrørende radioaktivt avfall fra kjernekraftverk. I en delrapport i 1974 fra nevnte utredning anses det sannsynlig at de svenske kraftverk kan utnytte eksisterende kapasitet ved de engelske og franske anlegg for de nærmeste år. For tiden etter 1990 er det imidlertid vanskelig å bedømme situasjonen.

Sveriges geologiska undersökning har etter oppdrag redegjort for geologiske synspunkter på langtidsoppbevaring av avfall i Sveriges fjellgrunn.

I 1974 arrangerte Nordiska kontaktorganet for atomenergispørsmål et symposium om handtering og lagring av lav- og mellomaktivt avfall.

De nordiske strålebeskyttelsesmyndigheter har sendt ut felles rekommandasjoner om prinsippene for begrensning av utslipp fra reaktorer. Myndighetene samarbeider også gjennom Den nordiske arbeidsgruppen for reaktorsikkerhet. I rapporten fra embetsmannskomiteén for industri- og energipolitikk, "Nordisk energisamarbejde", (NU 1974: 26) antydes muligheten av at det innenfor kjernebrenselssektoren kan finnes betydelig rom for samarbeid vedrørende utvikling og industriell virksomhet.

I den nærmeste framtid må man i Norden bli enige om hvorledes reaktoravfallet i de nordiske land skal handteres og i hvilke former det skal lagres. Hvis man kunne komme fram til ensartede regler for avfallshandtering og en ansvarsfordeling mellom de nordiske land, oppnås muligheter for å løse disse spørsmål på nordisk basis, f. eks. gjennom et nordisk anlegg for opparbeiding og samnordisk lagring i stabile geologiske formasjoner, f. eks. i Sverige. Ovennevnte nordiske samarbeidsorganer kunne få i oppdrag å utarbeide forslag til en rasjonell ordning for handtering av radioaktivt avfall i Norden.

2. Remissuttalelser

Remissuttalelser er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjoner:

Nordiske:

Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørsmål
Nordisk Atomkoordineringskomité (NAK)

Danmark:

Miljøministeriet
Industrirådet
Danske Elværkers Forening

Finland:

Ministeriet för inrikesärendena
Handels- och industriministeriet
Social- och hälsovårdsministeriet
Miljövårdsrådet
Atomenergikommissionen
Strålsäkerhetsinstitutet
Helsingfors universitets konsistorium
Helsingfors universitet, matematisk-naturventenskapliga sektionen
Finlands akademi
Statens tekniska forskningscentral
Industrins Kraft Ab
Imatran Voima OY

Norge:

Industridepartementet
 Miljøverndepartementet
 Utenriksdepartementet
 Norges Vassdrags- og elektrisitetsvesen
 Statens institutt for strålehygiene
 Institutt for atomenergi
 Norges industriforbund

Sverige:

Sveriges geologiska undersökning
 Statens råd för atomforskning
 Statens naturvårdsverk
 Statens vattenfallsverk
 Statens kärnkraftsinspektion
 Programrådet för radioaktivt avfall
 Ingenjörsvetenskapsakademien
 Aka-utredningen
 Sveriges industriförbund

Bortsett fra en remissinstans, som avstår fra å uttale seg, støtter alle medlemsforslaget i det alt vesentlige. I det følgende skal en gi et kort sammendrag av uttalelsene:

Nordiske:

Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørsmål peker på at ved behandlingen av spørsmål om radioaktivt avfall fra kjernekraftverk, er det viktig å skjelle mellom to kategorier av avfall: For det første reaktoravfall som oppstår ved drift av kjernekraftverker og for det annet opparbeidingsavfall som oppstår ved opparbeiding av bestrålet reaktorbrensel. Den første kategori omfatter lav- og middelsaktivt avfall, mens den annen også inneholder høyaktivt avfall, hvor største-parten av den i reaktorene produserte radioaktivitet konsentreres.

I de nærmeste år skal det i flere av de nordiske land treffes viktige beslutninger vedrørende kjernekraft. Et sentralt spørsmål er handtering og lagring av avfall som oppstår ved produksjonen av kjernekraft.

Mulighetene for industrielt samarbeid på dette område vil meget avhenge av om opparbeiding av anvendt kjernebrensel kommer i stand i Norden. Kontaktorganet støtter tanken om at det samlede nordiske behov for opparbeidingskapasitet blir tatt i betraktning, dersom det i et nordisk land realiseres planer om å opprette et opparbeidingsanlegg.

Den svenske Aka-utredningen har foreslått at et forprosjekt for et svensk anlegg påbegynnes. Mulighetene for et nordisk samarbeid om et slikt prosjekt bør undersøkes.

Etter Kontaktorganets mening bør det samarbeides også om oppbevaring av radioaktivt avfall. Et slikt samarbeid er allerede iverksatt.

Det bør videre undersøkes om samarbeidet kan utvides til også å omfatte midlertidig oppbevaring av anvendt kjernebrensel.

Endelig oppbevaring av høyaktivt avfall fra opparbeidingen av anvendt kjernebrensel fra kraftverker i Norden, vil tidligst kunne bli aktuelt omkring 1990 etter opparbeiding i et anlegg i Norden eller i et anlegg utenfor Norden. Også på dette område finner Kontaktorganet at det er muligheter for nordisk samarbeid om utformingen av oppbevaringsanlegget og om hensiktsmessige metoder for oppbevaringen.

Kontaktorganet er enig med forslagsstillerne i at et nært samarbeid mellom de nordiske myndigheter er til stor nytte for sikkerhetsarbeidet.

Kontaktorganet finner det naturlig at det utreder spørsmålet om et nærmere samarbeid vedrørende opparbeiding av anvendt kjernebrensel og radioaktivt avfall.

Under henvisning til ovenstående støtter Kontaktorganet medlemsforslaget.

Nordisk Atomkoordineringskomité (NAK) har gjort seg kjent med Kontaktorganets uttalelse og deler helt ut de synspunkter som der er fremført.

NAK vil tilføye at et kommende samarbeid om avfallsspørsmål vil medføre behov for teknisk forsøksarbeid og utredninger som med fordel vil kunne utføres av atomenergiforskningsinstitutter i Norden.

Ved tilretteleggelse av et kommende program vedrørende radioaktivt avfall bør NAK's organisasjon og dets fleksible samarbeidsmønster utnyttes.

Danmark:

Miljøministeriet slutter seg helt til uttalelsen fra Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørsmål.

Danske Elværkers Forening uttaler at et felles nordisk samarbeid om behandlingen av radioaktivt avfall vil for de nordiske land være et realistisk alternativ til planer om utnyttelse av opparbeidingsanlegg i andre deler av Europa.

Foreningen vil sterkt anbefale at rekommandasjonen utvides til å omfatte den komplette behandling av utbrente brenselelementer.

Industrirådet mener det er naturlig, i betraktning av de store omkostninger som er forbundet med løsningen av problemene omkring håndteringen av radioaktivt avfall og oppbevaringen av det, at man bør tilstrebe et nærmere samarbeid mellom de nordiske land på dette område, ikke minst fordi det også heri ligger visse muligheter for et nærmere industrielt samarbeid. Industrirådet kan derfor støtte forslaget.

Finland:

Ministeriet för inrikesärendena, miljövårdsavdelningen opplyser at størstedelen av kjernekraftverkets radioaktivitet inngår i anvendt

brensel, som Finland forsøker å transportere ut av landet for opparbeiding. Det er derfor hensiktsmessig at spørsmål vedrørende kjernebrenselets regenerasjon behandles innenfor rammen av større regionale enheter enn Norden. Problematisk for Finland blir således avfall som dannes ved reaktordriften, lavaktivt avfall samt fast avfall, som skal lagres. I Finland vil i nær fremtid to kjernekraftverk begynne sin virksomhet. Derfor er spørsmålet om håndtering av kjerneavfall meget aktuelt.

Forskningsinvesteringenes størrelse og forskningsvirksomhetens organisasjon er påvirket vesentlig av nasjonale mål for kjerneteknologiens utnyttelse. Finland kan naturligvis ikke tilby selvstendige løsninger på det forskningsområdet som behandler den egentlige reaktorutviklingen. På visse områder vedrørende utviklingen av kjernekraftverkets hjelpeaggregat og avfallsspørsmålet kan en med forsknings- og utredningstiltak nå nasjonale hensiktsmessige løsningsmodeller.

Det er åpenbart forutsetninger tilstede for samnordisk forsknings- og utredningsarbeid angående radioaktivt avfall, som også gjelder midlertidig lagring av radioaktive brenselementer samt sikkerhetssynspunkter i tilknytning til transporten.

Internasjonalt samarbeid er nødvendig. Det kan etter sin natur være bilateralt eller regionalt. Ministeriet støtter derfor medlemsforslaget og presiserer det således at Nordisk Råd rekommanderer Ministerrådet å undersøke mulighetene for nordisk samvirke for håndtering og lagring av radioaktivt avfall for å komme fram til, fra et miljøvernssynspunkt, hensiktsmessige løsninger.

Handels- og industriministeriet anser at et nært nordisk samarbeid vedrørende håndteringen av radioaktivt avfall vil bero på om opparbeidingen av anvendt kjernebrensel kommer til å skje i Norden. Det samlede nordiske behov for opparbeidingskapasitet bør tas i betraktning hvis det i noe nordisk land bygges et opparbeidingsanlegg. Formene for samarbeidet bør nærmere utredes. Likeledes må spørsmålet om et forprosjekt, foreslått av den svenske Aka-utredningen, også undersøkes. Det pågående nordiske samarbeid om utvikling av metoder og regler for håndtering, behandling og lagring av radioaktivt avfall, kan muligens utvides til å gjelde også lagring av anvendt kjernebrensel. Likeledes foreligger muligheter for samarbeid om utformningen av lagringsanlegg for høyaktivt avfall og hensiktsmessige metoder for selve lagringen.

Ministeriet støtter medlemsforslaget.

Social- och hälsovårdsministeriet slutter seg til uttalelser i brev av 29. april 1976 fra *Strålskyddsinstitutet*, hvor det bl. a. opplyses at opparbeidingen av anvendt brensel i Finland ikke vil være økonomisk mulig i de nærmeste år og landet vil være avhengig av utenlandske tjenester. Et nordisk samarbeid er derfor verd å undersøke. Da det i Norden bare er Sverige og Finland som har kjernekraftverk i drift eller

under bygging og da kjernekraftens fremtid i andre nordiske land er usikker, burde i første fase et samarbeid mellom disse to land være aktuelt.

Handteringen og lagringen av det høyaktive avfallet krever store økonomiske investeringer, og innledningen av samarbeidet i praksis forutsetter politiske beslutninger i alle deltakende land.

Da de prinsipielle og praktiske problemer er så omfattende, er det ikke mulig i nærværende uttalelse å fremføre detaljerte anbefalinger. Strålsikkerhetsinstituttet anser imidlertid at en i samsvar med forslaget bør utrede mulighetene for nordisk samarbeid.

Atomenergikommisjonen opplyser at en arbeidsgruppe under kommisjonen ble nedsatt i 1975. Denne anbefaler i sin utredning bl. a. at for å utvikle beredskapen burde foruten pågående undersøkelser ytterligere saker klarlegges:

- Handtering av lav- og middelaktivt avfall samt standardisering av emballering med tanke på langvarig lagring.
- Bestemmelse av hensiktsmessige lagringsplasser, dette krever bl. a. geologiske utredninger.
- Muligheter for lagring av høyaktivt avfall. Heri burde en virke i samarbeid med de øvrige nordiske land; saken er så omfattende at Finland neppe alene kan avgjøre den.

Denne rekommandasjon er i sitt innhold lik det i Nordisk Råd fremlagte medlemsforslag.

Under henvisning til ovenstående mener Atomenergikommisjonen at medlemsforslaget er verd å støtte.

Miljövårdsrådet understreker betydningen av samarbeidet mellom de nordiske land vedrørende handteringen av radioaktivt avfall og anser at det er viktig å vedta de i medlemsforslaget nevnte tiltak for å utvikle samarbeidet.

Helsingfors universitets konsistorium henviser til *matematisk-naturvetenskapliga sektionens* uttalelse av 22. april 1976, hvor det bl. a. pekes på at allerede nå har en konstatert at det i 1980 årene kommer til å være mangel på opparbeidingservice i hele verden. Det kan for de nordiske land bety at en enten i betydelig omfang blir tvunget til å øke oppbevaringskapasiteten eller også til å delta i utbyggingen av opparbeidings servicen. Først i det sistnevnte tilfelle blir det spørsmål om å handtere høyaktivt avfall. I første fase bør en derfor utrede behovet for opparbeidning, deretter de sosiale, miljøspåvirkende, økonomiske og tekniske aspekter som vedrører opparbeidingsanleggenes drift. Til disse hører også behovet for forskning omkring det høyaktive avfallet samt arbeidsformene.

Matematisk-naturvetenskapliga sektionen finner forslaget godt og at det bør støttes.

Finlands akademi viser til at flere internasjonale og nordiske arbeidsgrupper undersøker radioaktivt avfall.

For tiden finnes det allerde nordiske organ som kan behandle de i medlemsforslaget nevnte spørsmål og som har behandlet spørsmål som i alle fall delvis er forbundet med avfallshandtering og -lagring. Det er derfor ikke hensiktsmessig å innrette nye arbeidsgrupper eller organer for samnordisk handtering og lagring av radioaktivt avfall. I stedet bør antallet miljøverneeksperter økes i de eksisterende arbeidsgrupper. Ifølge akademiet bør en også overveie koordinering av det nordiske utredningsbehovet, hvorved de forskjellige organers nåværende kunnskaper kombineres med resultatene av AKA-utredningen. Nordisk Kontaktorgan for atomenergispørsmål (NKA) bør få i oppdrag å stå for denne koordinering.

Statens tekniska forskningscentral opplyser bl. a. at opparbeiding av radioaktivt avfall og tilhørende avfallshandtering er ikke aktuell i Finland eller de andre nordiske land før 1990. Det kreves år for planleggings-, forsknings- og utviklingsarbeid før et anlegg for opparbeiding kan bygges i Norden og avfallet behandles og deponeres geologisk. Det er antatt at rutinemessig, langvarig og endelig lagring av høyaktivt avfall er mulig tidligst etter 15 år.

Etter avtale transporteres det anvendte brensel fra Lovisa kjernekraftverk til Sovjetsamveldet.

Forskningscentralen nevner deretter det samarbeid som for tiden pågår i Norden.

Det pekes på at opparbeiding av anvendt brensel og tilhørende avfallshandtering er et meget krevende område. Å gjennomføre dette bare med samnordiske krefter er et omfattende og betydningsfullt spørsmål som inntil videre inneholder også usikkerhetsfaktorer. Før planer om Finlands deltakelse behandles, burde nøyaktige og mangesidige utredninger og undersøkelser utføres om brenselsspørsmål, hvor en også vurderer andre internasjonale muligheter samt tilgjengelige ressurser som kreves for de forskjellige alternativer.

Den ideelle løsning for Finland ville være å føre det anvendte brenselet ut av landet for opparbeiding. En bør også forsikre seg om alternativ opparbeidingservice er tilstede. Det nordiske samarbeid som nevnes i medlemsforslaget kunne være motivert. Det skulle på lang sikt utgjøre en naturlig følge av nordisk samarbeid i kjerneteknisk forskning.

Industrins kraft Ab's grunntanke om kjernebrensel har vært å organisere brenselforsyningen slik at det gjenværende uranbrensel i de anvendte brenselelementer, samt det i disse elementer dannede plutonium, skal separeres i opparbeidingsanlegg fra andre emner for gjenanvendelse som brensel i selskapets kraftverk. Virksomheten i dette kretsløp er av slik natur, at en kommer til en økonomisk lønnsom løsning bare når dette kretsløps virksomhetsformer får brensel fra tilstrekkelig mange kjernekraftverk. Dette faktum taler sterkt for nødvendigheten av det nordiske samarbeid.

AKA-utredningen oppstiller mål for handtering og lagring av radioaktivt avfall, samt bygging av opparbeidingsanlegg i Sverige en gang i 1990 årene.

Selskapet finner medlemsforslaget godt og håper at det raskt vil føre til samarbeid mellom de nordiske land.

Imatran Voima OY mener at en utredning av spørsmålet om handtering og lagring av anvendt kjernebrensel og radioaktivt avfall er en viktig oppgave som det haster med.

Selskapet støtter nordisk samarbeid på dette området. AKA-utredningens betenkning utgjør et godt grunnlag for utviklingen av samarbeidet.

Innenfor det nordiske samarbeid må man ta hensyn til det utredningsprogram vedrørende regionale kjernebrenselcentraler, som er initiert av Den internasjonale Atomenergikommisjonen og til hvilken Sverige og Finland har sluttet seg.

Norge:

Industridepartementet peker på at et renseanlegg må ha stor kapasitet for å være økonomisk. Det kan ikke regnes med at noe nordisk land i overskuelig fremtid vil få bruk for et så stort anlegg som det her er tale om. Det internasjonale atomenergibyrå (IAEA) vurderer for tiden hensiktsmessigheten av bygging av regionale anlegg, bl. a. for å lette sikkerhetskontrollen med slike anlegg. Et eventuelt renseanlegg med sikte på det nordiske behov vil være i overensstemmelse med denne tanke.

Industridepartementet finner i prinsippet å kunne slutte seg til medlemsforslagets konklusjon, men en vil gjøre oppmerksom på at de nordiske land ikke har kommet like langt med hensyn til å ta i bruk kjernekraft i energiproduksjonen. Således er det for Norges vedkommende ennå ikke tatt standpunkt til hvorvidt, og i så fall når, kjernekraft skal tas i bruk. Dette forholdet må det tas tilbørlig hensyn til under det videre nordiske samarbeid om radioaktivt avfall.

Miljøverndepartementet antar at det i prinsippet vil være riktig at de nordiske land samarbeider om løsning av felles problemer vedrørende radioaktivt avfall.

Departementet antar imidlertid at ettersom det ennå ikke er vedtatt å bygge kjernekraftverk i Norge, bør Norge ikke gå aktivt inn for et slikt samarbeid på det nåværende tidspunkt.

Det synes rimelig å overlate til det utvalget som skal vurdere sikkerhetsproblemene ved kjernekraftverk å vurdere og finne forslag om hvilke utredninger og samarbeidsformer — herunder nordiske — som er aktuelle på dette felt.

Utenriksdepartementet mener at prosjektet bare bør settes igang hvis det er et praktisk, faglig behov for det. Hvorvidt dette er tilfelle, må vurderes av fagmyndighetene.

Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen mener at et samarbeid i Norden om behandling av radioaktivt avfall må være av verdi for alle nordiske land.

Nå foregår det allerede et samarbeid både internasjonalt og i Norden om disse spørsmål. I prinsippet gir Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen sin tilslutning til uttalelsen fra Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål.

På grunn av den usikkerhet som rår når det gjelder utnyttelsen av kjerneenergi i Norge, er det også noe begrenset hvilken innsats som kan gjøres på norsk side i dag på dette felt utover det som allerede er i gang. Hvis noe område likevel skulle fremheves på det nåværende tidspunkt, måtte det være: 1) Myndighetenes ansvar for lagring av avfall og 2) Enhetlige regler for avfallshandtering.

Institutt for atomenergi har bidratt til utarbeidelsen av forslag til besvarelse av medlemsforslaget gjennom det kontaktnett som er etablert mellom de nordiske lands atomenergiinstitusjoner.

Dette forslag er senere noe modifisert ved medvirkning av kontaktmannsgruppen innen Nordisk Kontaktorgan for atomenergispørsmål og foreligger nå som dokument NKA (76) 3. Instituttet er innforstått med de synspunkter som fremkommer i dette dokument.

Statens institutt for strålehygiene uttaler at det ikke er gitt at Norge vil få kjernekraftverk i løpet av det kommende tiår. En kan derfor ikke se at det haster med en avgjørelse fra norsk side.

Parallelt med den norske utredningen om kjernekraft og vårt energibehov, bør en merke seg AKA-utredningen.

Det svenske forslag om avfallshandtering er meget realistisk og fortjener den største interesse. Mot denne bakgrunn vil instituttet støtte medlemsforslaget.

Norges industriforbund vil støtte medlemsforslaget.

Den geografiske nærhet mellom de nordiske land gjør at behandlingen av slikt avfall i ett land ikke er de andre land uvedkommende. Dessuten må en anta at en betydelig rasjonalisering og økonomisering vil kunne oppnås ved felles lagringsanlegg. Det forutsettes at denne utredning ses i sammenheng med den norske utredning om sikkerhetsforholdene i forbindelse med kjernekraftverk som nå skal igangsettes, og at et nordisk samarbeid også kan omfatte samarbeid med land utenom Norden.

Sverige:

Sveriges geologiska undersökning opplyser at gunstige forutsetninger for langtidsoppbevaring av høyaktivt fast avfall i fjellgrunn finnes mange steder i Sverige. Generelt tilgjengelig geologisk informasjon tyder på at meget like forutsetninger også finnes i Finland, samt i Norge hvor imidlertid jordskjelvsaktiviteten er noe høyere.

Utformningen av avfallsanlegg og rasjonell ordning, samt enhetlige

regler for handteringen av avfallet, krever i lang tid fortsatt forskning og utvikling.

Nordisk samvirke på disse områder er selvsagt meget ønskelig. Samtidig er det hensiktsmessig med et bredere samarbeid både i internasjonale organisasjoner, som FN og OECD, og bilateralt med visse andre land.

Statens vattenfallsverk opplyser at i Sverige pågår et FOU-program fordelt på fire hovedpunkter i regi av Programrådet for radioaktivt avfall.

Tidsskjemaet til to av delprogrammene er fastsatt først og fremst av spesielle forhold. Til dels er det behov for tilstrekkelig materiale som grunnlag for den svenske riksdagens energibeslutninger i 1978 og til dels behovet for et sentralt anlegg for oppbevaring av aktivt avfall og lagring av utbrent brensel i påvente av opparbeiding.

På grunn av det stramme tidsskjema er det vesentlig at eventuelt nordisk samarbeid ikke påvirker den nærliggende målsetting og arbeidsplan.

Når det gjelder det mere langsiktig innrettede arbeid innen området for radioaktivt avfall, er det både hensiktsmessig og ønskelig med samarbeid innen Norden.

Samarbeidet bør i første hand ta sikte på en optimal ressursanvendning og finne felles policy og felles metode for behandling og handtering av det radioaktive avfall.

Vattenfallsverket støtter således medlemsforslaget.

Statens kärnkraftsinspektion har en positiv innstilling til nordisk samarbeid innen kjernekraftområdet, særlig sikkerhetsspørsmål.

I medlemsforslaget fremgår at NKA og NARS skulle kunne få i oppdrag å utarbeide forslag til en rasjonell ordning for handtering av radioaktivt avfall i Norden. NKA har opprettet en nordisk ad hoc gruppe for kjernesikkerhet som behandler bl. a. avfallsområdet. En sluttrapport skal fremlegges sommeren 1976.

Kärnkraftinspektionen støtter medlemsforslaget.

Programrådet för radioaktivt avfall (PRAV) gjennomfører for tiden et FOU-program, som nevnt i uttalelsen ovenfor fra Statens vattenfallsverk.

De aktuelle arbeidsinnsatsene drives i alminnelighet fram mot så nærliggende beslutninger om konkrete tiltak at det neppe er mulig med nordisk samarbeid i disse spesielle tilfeller.

Et givende samarbeid bør derimot kunne iverksettes i første rekke på metodeutviklingssiden og da med sikte på resultat i noe lengre tidsperspektiv.

Metodeutvikling egner seg for fordeling mellom landene. Slikt samarbeid er allerede startet på initiativ av NKA og en utvidelse av samarbeidsprogrammet vil bli foreslått av NKS.

Spørsmålet om samarbeid for å klargjøre behovet for anlegg for lagring av avfall eller brensel, er mindre entydig. I Norden er det Sverige som først stilles overfor kravet om å løse sine avfallsproblemer med hensyn til langtidslagring. Der det kan skje uten ulemper, bør en oppføre anlegg som det er forholdsvis enkelt å bygge ut.

En forutsetning for praktisk felles bruk av avfallsanlegg over grensene, er at myndighetenes forskrifter er vel samstemte. Det nå pågående og planlagte samarbeid i NKA's og NKS's regi synes å være et steg i denne retning.

Et utvidet nordisk samarbeid må også ta hensyn til behov og muligheter til internasjonalt samarbeid.

Statens råd för atomforskning viser til det etablerte nordiske samarbeid når det gjelder problemer som henger sammen med radioaktive stoffers spredning i omgivelsene og de helsemessige konsekvenser derav. Noe behov for flere institusjoner av hensyn til dette samarbeid som har funksjonert godt i mange år, er ikke tilstede.

Det er ikke oppnådd noen internasjonal enighet om den mest hensiktsmessige fremgangsmåte. Hvert land synes tilbøyelig til å løse spørsmålene etter nasjonale forutsetninger og bestemmelser. Dette vil kunne medføre at to forskjellige handteringssystemer vil bli valgt i to naboland og at hvert av landene er utilfreds med sikkerhetssystemet som nabolandet har valgt.

Handteringsspørsmålene er så kompliserte at den fåtallige ekspertisen i Norden bør samvirke om en for Norden mest hensiktsmessig løsning. Atomforskningsrådet anser det derfor ønskelig at et nordisk samvirke for handtering av radioaktivt avfall kommer i gang.

Ingenjörsvetenskapsakademien deler forslagsstillernes oppfatning at et samvirke mellom de nordiske land på det aktuelle området skulle innebære at dobbeltarbeid unngås. Det skulle også være mulig å gjennomføre prosjekter som for de enkelte land krever så store innsatser at de kanskje i flere tilfeller ikke ligger innenfor mulighetenes ramme.

Akademiet mener at disse spørsmål med fordel kan behandles innen en for formålet opprettet komité ved siden av og i nært samarbeid med Nordiska kontaktorganet for atomenergifrågor (NKA) og Nordiska arbetsgruppen för reaktorsäkerhet (NARS).

Sveriges industriförbund uttaler at utbyggingen av kjernekraften i Finland og Sverige aktualiserer problemene med dels handtering av radioaktivt avfall fra kraftreaktorer og dels den endelige deponeringen av dette. Industriell virksomhet på avfallsområdet bør derfor snart komme i gang. Et felles nordisk anlegg for avfallsbehandling burde være et hensiktsmessig prosjekt å realisere for å gi disse problemer rasjonelle løsninger.

Forbundet støtter derfor medlemsforslaget.

Aka-utredningen meddeler at den i sitt pågående utredningsarbeid holder på å studere bl. a. nevnte forslag. Resultatet vil fremgå av utredningens hovedbetenkning som ventes foreligge før 15. mai 1976.

Statens naturvårdsverk i Sverige opplyser at spørsmål vedrørende radioaktivt utslipp, strålevernsspørsmål, problemer med sikkerhet ved drift, transport og avfallshandtering samt andre lignende sikkerhets-spørsmål, ikke inngår i saksområdet for verket, som derfor avstår fra å avgi uttalelse i den foreliggende sak.

3. Utvalget

Utvalget vil først minne om at de nordiske land befinner seg i ulike situasjoner vedrørende den aktuelle energiforsyning med kjernekraft. I de enkelte land er det også forskjellige oppfatninger om kjernekraft skal utnyttes som energikilde, respektive om kjernekraften i land hvor den utnyttes, skal utbygges videre. Innstillingen fra ulike hold til kjernekraft som energikilde beror i høy grad på bedømmelsen av mulighetene for å løse de sikkerhetsproblemer som er knyttet til handtering og lagring av radioaktivt avfall.

En generelt gyldig konklusjon synes imidlertid å være at anvendelse av kjernekraft ikke kan aksepteres så lenge både risikoen ved produksjon og ivaretagelse av avfallet ikke kan mestres på en fullt betryggende måte.

Den geografiske nærhet mellom de nordiske land gjør at måten å behandle radioaktivt avfall på i ett land ikke er uvedkommende for de øvrige land. Det gjelder også de land hvor kjernekraft i det hele tatt ikke kommer til å bli anvendt. På denne bakgrunn anser utvalget at forskningssamarbeidet i Norden om kjernekraftens sikkerhetsproblemer bør intensiveres og at man bør utrede mulighetene for utvidet samarbeid også vedrørende handtering og lagring av radioaktivt avfall. Denne oppfatning innebærer ingen stillingstaken til spørsmålet om anvendingen av kjernekraften i de nordiske land.

Når det gjelder samarbeidets innhold, er det som påpekt av visse remissinstanser viktig å skille mellom to kategorier av avfall, på den ene siden det avfall som oppstår ved reaktordrift, og på den annen side det avfall som oppstår ved opparbeiding av bestrålet reaktorbrensel for gjenanvendelse av uran. Den første kategori omfatter lav- og middelsaktivt avfall, mens den annen også inneholder høyaktivt avfall, hvor mesteparten av den i reaktorene produserte radioaktiviteten konsentreres.

Et nordisk samarbeid om oppbevaringen av lav- og middelsaktivt avfall er allerede blitt innledet, se C 128/e/1976 side 4 og remissuttalelse fra Nordisk Atomkoordineringskomité av 22. juni 1976.

Den svenske Aka-utredningen har uttalt at før det eventuelt treffes

en beslutning om et svensk opparbeidingsanlegg, må det foretas adskillig forskning og utredning, samt et vel gjennomarbeidet forprosjekt.

Når det gjelder handtering av høyaktivt avfall etter opparbeiding av anvendt kjernebrensel, synes dette ifølge de foreliggende opplysninger å kunne bli aktuelt i Norden tidligst omkring år 1990. Hvis det blir aktuelt i noe nordisk land å oppføre et opparbeidingsanlegg, er det selvsagt ønskelig at det samlede nordiske behov for opparbeidingskapasitet tas i betraktning.

Spørsmålet om en opparbeiding av høyaktivt reaktorbrensel i det hele tatt er en mulig og sikker metode må klarlegges av såvel vitenskapelige, miljømessige som utenrikspolitiske grunner.

Med hensyn til de store behov for forskningsinnsatser, som her foreligger, er det naturlig at et nordisk samarbeid ses i nært sammenheng med det arbeid som skjer innen det internasjonale atomenergibyrå (IAEA) for å løse sikkerhetsspørsmålene i tilknytning til kjernekraften.

Utvalget forutsetter også at utredningsarbeidet ses i sammenheng med utredninger som foregår eller som vil bli satt igang i de enkelte nordiske land om sikkerhetsproblemer i samband med kjernekraft.

Et utbygget nordisk samarbeid bør under alle forhold ta hensyn til behovet for internasjonal kontroll av radioaktivt avfall.

Utredningsarbeidet burde etter utvalgets mening kunne utføres innen rammen for eksisterende samarbeidsorganer, f. eks. Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål (NKA).

Under henvisning til det som er nevnt ovenfor, foreslår utvalget at rådet i anledning av medlemsforslag A 473/e vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å undersøke mulighetene for nordisk samarbeid om intensivert forskning og om andre spørsmål vedrørende handtering og lagring av radioaktivt avfall, herunder iakttatt det internasjonale samarbeid på dette område.

København, 7. mars 1977

<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>	<i>Kjell-Olof Feldt (s)</i> Formann
<i>Poul Hartling (V)</i>	<i>Allan Hernelius (m)</i>
<i>Kirsten Jacobsen (FP)</i>	<i>Knut Johansson (s)</i>
<i>Ilkka Kanerva (Kok)</i>	<i>J. Risgaard Knudsen (S)</i>
<i>Erkki Liikanen (Sd)</i>	<i>Arne Nilsen (A)</i>
<i>Jan-Ivan Nilsson (c)</i>	<i>Kåre Stokkeland (A)</i>
<i>V. J. Sukselainen (K)</i>	<i>Henrik Westerlund (Sfp)</i>
<i>Kåre Willoch (H)</i>	<i>Rolf Wirtén (fp)</i>

Reservasjon

De nordiske land har kommet ulike langt med hensyn til å ta i bruk kjernekraft i energiproduksjonen. For Norges vedkommende er det ennå ikke tatt standpunkt til hvorvidt kjernekraft skal tas i bruk. Det vil derfor være rimelig å avvende den norske utredningen fra det utvalget som skal vurdere sikkerhetsproblemene ved kjernekraftverk og hvilke samarbeidsformer — herunder nordiske — som er aktuelle på dette felt.

Miljøverndepartementet i Norge antar at det i prinsippet vil være riktig at de nordiske land samarbeider om løsning av felles problemer vedrørende radioaktivt avfall. Miljøverndepartementet antar imidlertid at Norge ikke bør gå aktivt inn for et nordisk samarbeid på dette område på det nåværende tidspunkt.

Det må pekes på at det foregår et samarbeid internasjonalt om disse spørsmål. Det finnes forøvrig nordiske organer som behandler spørsmål som er forbundet med behandling og lagring av radioaktivt avfall. Disse organer kan fortsatt ta seg av de omtalte oppgaver.

Med henvisning til det foregående vil undertegnede medlemmer foreslå

at Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning medlemsforslag

A 473/e om nordisk samvirke for handtering av radioaktivt avfall.

København den 7. mars 1977

Lars Korvald (Kr. F.)

Erland Steenberg (Sp)

Medlemsförslag

om nordisk arbetsmarknad för tandtekniker m. m.

(Väckt av Asbjørn Haugstvedt och Jan-Ivan Nilsson)

Regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige undertecknade i maj 1954 överenskommelsen om en gemensam nordisk arbetsmarknad. Artikel 1 i denna överenskommelse stadgar, att arbetstillstånd inte skall krävas för medborgare i någon av de fördragsslutande staterna vid tagande av arbete i annat nordiskt land än hemlandet. Genom en protokollsanteckning enades de nordiska regeringarna vid samma tidpunkt om att befrielsen från arbetstillstånd ej avsåg självständiga näringsidkare. Därtill fick i en stat fortsatt finnas bestämmelser beträffande anställning vid företag eller verksamhet för vilken koncession kräves eller för yrke för vars utövande auktorisation är nödvändig. Mot denna bakgrund antogs i Nordiska rådet en rekommendation, nr 11/1957, i vilken förordades, att den gemensamma nordiska arbetsmarknaden skulle utsträckas till att omfatta samtliga arbetstagare. Relativt snart stod det dock klart, att ett initiativ av denna generella karaktär saknade utsikter att kunna förverkligas. Nordiska rådet lät därför redan vid sin påföljande session avskrika denna rekommendation under hänvisning till att den förordade utvidgningen av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden i stället borde aktualiseras yrkesgrupp för yrkesgrupp.

Mot bakgrund av rekommendationer antagna av Nordiska rådet har under den senaste tioårsperioden ett flertal överenskommelser ingåtts mellan de nordiska länderna om en gemensam nordisk arbetsmarknad för yrkeskategorier för vilka särskilda kompetensvillkor uppställts och/eller auktorisation kräves. Som exempel kan nämnas överenskommelsen om en gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare från år 1965, för tandläkare från år 1967, för sjuksköterskor från år 1968 och för farmaceuter från år 1969. Också för andra kategorier av hälso- och sjukvårdspersonal har motsvarande överenskommelser föreslagits av Nordiska rådet. Bland de yrkesgrupper för vilka rådets initiativ ännu ej lett till resultat märks sjukgymnasterna, veterinärerna och optikerna.

Nordiska rådet har vid sin första extra session i november 1975 antagit en rekommendation, nr 19/1975, i vilken ministerrådet uppmanas att, på grundval av 1954 års överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad, vidareutveckla och fördjupa det nordiska arbetsmarknadssamarbetet.

Som ovan nämnts ingicks år 1967 en överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad för tandläkare. I artikel 5 i denna överenskommelse fastslås, att tandläkare i fördragsslutande stat som dels avlagt vederbörlig tandläkarexamen, dels fortsatt äger obegränsad legitimation i den stat i vilken examen avlagts, skall, under i överenskommelsen närmare angivna förutsättningar, erhålla legitimation i övriga fördragsslutande stater. Rätt och möjlighet att söka civil tjänst samt att tillgodoräkna sig tjänstgöringstid finns också.

I *Danmark* föreligger det tre alternativa utbildningsmöjligheter för tandtekniker: (a) En lärlingsutbildning för laboratorietandtekniker med skolundervisning motsvarande 1 200 undervisningstimmar, (b) en försöksvis anordnad yrkespraktisk utbildning omfattande tillsammans 2 700 undervisningstimmar, samt (c) en av Landsforeningen af praktiserende tandteknikere administrerad utbildning. Samtliga dessa utbildningslinjer är godkända av undervisningsministeriet. Någon auktorisation för tandtekniker förekommer inte i Danmark, utan rätten att verka som självständig tandtekniker tillkommer envar som uppfyller de krav som uppställts för att erhålla näringsbrev.

I maj 1974 tillsatte undervisningsministeriet och indenrigsministeriet en gemensam utredning med uppgift att se över utbildningen för tandtekniker. Utredningen skall precisera krav för tandteknikerutbildningen, komma med konkreta förslag till utbildning samt överväga vilka övergångsordningar som kan bli aktuella.

I *Finland* regleras tandteknikernas förhållanden i lagen om utövning av tandteknikeryrket från 1964 samt en förordning från samma år. Behörighet att arbeta som tandtekniker kan endast ges till finländska medborgare. Finländska medborgare som erhållit sin utbildning utomlands kan efter särskilt godkännande av medicinalstyrelsen erhålla legitimation i Finland. Det har dock visat sig, att de prov som därvid anordnas, t. ex. för finländare som erhållit sin utbildning i Sverige, är svåra att klara av.

Utbildningen till tandtekniker i Finland är fyraårig och sker vid Statens tandteknikerskola i Helsingfors. Utbildningen är finskspråkig. Denna skola svarar också för vidareutbildningen av tandtekniker till specialtandtekniker. Efter att i fem år ha verkat som tandtekniker och genomgått av medicinalstyrelsen anordnad specialkurs kan vederbörande i vissa fall självständigt få tillverka och anpassa lösproteser åt de personer som skall bruka dem. Medicinalstyrelsen uppför de tandtekniker som erhållit legitimation i ett särskilt register och är högsta tillsynsmyndighet. Lokalt står tandteknikerna i Finland under tillsyn av länsläkarna.

I *Norge* är lärotiden till tandtekniker 4,5 år om utbildning sker på laboratorium hos en mästare eller treårig om utbildning äger rum vid verkstadsskola med avslutande s. k. svenneprøve. Efter avlagd s. k. svenneprøve skall vederbörande ha verkat i sitt yrke i minst 2 år el-

ler kunna påvisa minst 6 års arbete i yrket sammanlagt, samt genomgått examen i bokföring och kalkylation innan hantverksbrev erhålles. Detta berättigar till självständig tandteknikerverksamhet med hjälp av anställda i landets städer och större tätbebyggda kommuner, där hantverkslagen är genomförd.

En auktorisationsordning kan i Norge antingen etableras genom att tandteknikerverksamheten tas med bland de yrken som i enlighet med lagen om hantverksutövande, § 19, över huvud taget inte kan utövas i Norge utan hantverksbrev eller genom att den nya lagen om hälsoperpersonal också görs gällande för tandtekniker. Ett initiativ från berörda statliga myndigheter är att förvänta inom kort.

Utbildningen till tandtekniker ges i *Sverige* vid fyra olika tandteknikerskolor. I Stockholm och Lund ägnas av utbildningstiden två år åt en förberedande elevtid, ett år till teoretiska studier samt ett år till praktikanttjänstgöring. Tandteknikerutbildning i Umeå omfattar två års teoretiska studier och ett års praktikanttjänstgöring. Vid Stockholms läns landstings utbildningsanstalt, Grantorpsskolan, omfattar tandteknikerutbildningen tre års teoretiska studier. Efter avlagd examen erhålls legitimation av socialstyrelsen.

Ett icke ringa antal tandtekniker har genom åren flyttat mellan de nordiska länderna. Därvid har önskemål framkommit om att legitimation som erhållits i utflyttningslandet skall kunna bli automatiskt giltig i inflyttningslandet. Särskilt angeläget är detta önskemål för finländska tandtekniker som erhållit sin utbildning i Sverige, men som senare önskat etablera sig i Finland (Se *Bilaga*).

Utbildningen för tandtekniker synes vara i stort sett likartad i de nordiska länderna och omfattar vanligen 3—4,5 år. I Danmark och Norge erhåller tandteknikerna ej statlig legitimation utan mottager närings- eller hantverksbrev. I Finland och Sverige däremot, sker legitimation av tandtekniker genom medicinalstyrelsens respektive socialstyrelsens försorg.

Med tanke på genomförda eller planerade tandvårdsreformer i de nordiska länderna synes det angeläget att också tandteknikernas verksamhet omfattas av någon form av legitimation eller auktorisation från statens sida.

Under hänvisning till att en gemensam nordisk arbetsmarknad införts för olika kategorier av hälso- och sjukvårdspersonal och därvid inte minst för tandläkare ter det sig naturligt att den gemensamma nordiska arbetsmarknaden utvidgas till att omfatta också tandteknikerna. Detta synes möjligt under förutsättning att en av staten sanktionerad auktorisationsordning för tandtekniker införes i Danmark och Norge. Härigenom garanteras allmänheten att vederbörande tandtekniker genomgått en kvalificerad yrkes- och ämneestetisk utbildning.

I Finland kan tandtekniker efter fem års yrkesverksamhet och efter

genomgången specialkurs bli specialtandtekniker. I sammanhanget borde övervägas, mot bakgrund av att denna specialutbildning endast kan ges till ett begränsat antal personer per år, om en gemensam nordisk vidareutbildning för tanktekniker bör etableras. Därvid skulle elevunderlaget kunna breddas och lärarekryteringen underlättas.

Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställas, att Nordiska rådet måtte rekommendera

1. regeringarna i Danmark och Norge att utreda förutsättningarna för införandet av en statlig auktorisationsordning för tandtekniker,
2. Nordiska ministerrådet att verka för att en gemensam nordisk arbetsmarknad för tandtekniker etableras,
3. Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för en gemensam nordisk vidareutbildning för tandtekniker.

Oslo och Stockholm den 26 november 1975

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Jan-Ivan Nilsson (c)

BILAGA 1, Skrivelse till presidiesekretariatet (se *Supplementband*, s. 387)

BILAGA 2, Yttranden (se *Supplementband*, s. 388)

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om nordisk arbetsmarknad för tandtekniker m. m. Medlemsförslaget behandlades vid utskottets möten i Reykjavík den 20—24 juni 1976 och i Oslo den 8 november 1976.

1. Inledning

År 1954 ingick regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige en överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad. Mot bakgrund av rekommendationer antagna av Nordiska rådet har under den senaste tioårsperioden ett flertal överenskommelser ingåtts om införandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad för olika kategorier av hälso- och sjukvårdspersonal för vilka särskilda kompetensvillkor uppställts eller auktorisation kräves. Härvid kan nämnas överenskommelsen om en gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare (1965), för tandläkare (1967), för sjuksköterskor (1968) och för farmaceuter (1969). Försök att utvidga den gemensamma nordiska arbetsmarknaden till andra grupper av hälso- och sjukvårdspersonal — sjukgymnaster, veterinärer, hälsosystrar m. fl. — har inte lyckats.

Vid Nordiska rådets första extra session i november 1975 antogs en rekommendation, *nr 19/1975*, i vilken Nordiska ministerrådet uppmanades att på grundval av 1954 års överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad, vidareutveckla och fördjupa det nordiska arbetsmarknadssamarbetet.

I medlemsförslaget föreslås vidtagande av åtgärder för en tidigare på nordiskt plan ej uppmärksammas kategori av hälso- och sjukvårdspersonal, tandteknikerna. Ett inte obetydligt antal tandtekniker har genom åren flyttat mellan de nordiska länderna. Därvid har önskemål framkommit om att legitimation, behörighetsbevis eller motsvarande som förvärvats i ett nordiskt land skall bli automatiskt giltigt i ett annat nordiskt land. Särskilt angeläget synes detta önskemål vara för de finländska tandteknikerna. Med hänsyn till planerade eller redan genomförda tandvårdsreformer understrykes i medlemsförslaget att det är av vikt att också tandteknikernas verksamhet skall komma att omfattas av någon form av offentlig auktorisation eller legitimation i Danmark

och Norge. Förslagsställarna anser det vidare naturligt att en gemensam nordisk arbetsmarknad för tandtekniker etableras, vilket kan möjliggöras om en av staten sanktionerad auktorisationsordning eller motsvarande införs i Danmark och Norge. Därigenom skulle allmänheten erhålla garantier för att tandteknikerna genomgått en kvalificerad yrkes- och ämneestetisk utbildning. I sammanhanget bör slutligen övervägas om en gemensam nordisk vidareutbildning för tandtekniker kan vara ändamålsenlig. Under hänvisning till ovanstående hemställes i medlemsförslaget att Nordiska rådet måtte rekommendera:

1. regeringarna i Danmark och Norge att utreda förutsättningarna för införandet av en statlig auktorisationsordning för tandtekniker,
2. Nordiska ministerrådet att verka för att en gemensam nordisk arbetsmarknad för tandtekniker etableras samt
3. Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för en gemensam nordisk vidareutbildning för tandtekniker.

2. Remissyttranden

Remissyttranden har inkommit från följande myndigheter och organisationer:

Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV)
 Nordisk tandteknikerunion (NTU)
 Nordisk Institut for Odontologisk Materialprøvning (NIOM)

Danmark

Undervisningsministeriet
 Kommunernes Landsforening
 Amtsrådsforeningen i Danmark
 Dansk Tandlægeforening
 Landsforeningen af praktiserende Tandteknikere i Danmark
 Foreningen af Dental Laboratorier

Finland

Undervisningsministeriet
 Social- och hälsovårdsministeriet
 Helsingfors universitet
 Yrkesutbildningsstyrelsen
 Finlands stadsförbund
 Suomen kunnallisiitto (Finlands kommunförbund)
 Finlands svenska kommunförbund
 Finlands tandteknikerförbund
 Statens tandteknikerskola
 Finlands tandläkarförbund

Norge

Sosialdepartementet
 Oslo yrkesskole—Sogn
 Norske komuners sentralforbund
 Den norske tannlægeforening
 Norges dentallaboratoriers forbund

Sverige

Socialstyrelsen
 Universitetskanslersämbetet
 Skolöverstyrelsen
 Lunds universitet, odontologiska fakultetens utbildningsnämnd
 Göteborgs universitet, rektorsämbetet
 Göteborgs universitet, odontologiska fakulteten
 Göteborgs universitet, tandsjukvårdsnämnden
 Umeå universitet, rektorsämbetet
 Umeå universitet, odontologiska fakulteten
 Karolinska institutet, rektorsämbetet
 Karolinska institutet, odontologiska fakulteten
 Landstingsförbundet
 Sveriges tandläkarförbund (STF)
 Sveriges tandteknikers riksförbund

2.1. Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget

2.1.1. *Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV)* finner det vara naturligt och önskvärt att likartade förhållanden etableras i samtliga nordiska länder för tandtekniker. En gemensam nordisk arbetsmarknad bör befrämjas. Dock kan, på grund av bristen på laboratorieresurser vid NHV, en nordisk vidareutbildning av tandtekniker ej förläggas dit.

Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (NIOM), som arbetar med standardisering, provning och forskning beträffande odontologiskt material, anser inte väsentliga skillnader föreligga de nordiska länderna emellan när det gäller kraven på odontologiskt material. Ur rent materialteknisk synpunkt föreligger sålunda inga hinder för etablerandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad för tandtekniker. I övrigt anser sig NIOM sakna kompetens att yttra sig över medlemsförslaget.

2.1.2. Danmark

Foreningen af Dental Laboratorier ansluter sig till tanken att på nordiskt plan söka etablera en gemensam arbetsmarknad för tandtekniker. Foreningen har dock en del bemärkningar till olika stycken i förslaget. Man anser bl. a. följande: 1) Den utbildning som Landsforeningen af praktiserende Tandteknikere administrerar inte bör räknas med som en av utbildningsmöjligheterna i Danmark och att enbart de två andra i förslaget nämnda utbildningslinjerna kan komma på tal med hänsyn till en fri nordisk arbetsmarknad för laboratorietandteknikeryrket. 2) Den i förslaget omtalade danska utredningen hade till uppgift att undersöka möjligheterna för en auktorisation och förbättrad utbildning beträffande praktiserande tandtekniker och inte en undersökning av hela den samlade tandteknikerutbildningen. 3) Uttrycket "specialtandtekniker" kan accepteras som uttryck för fullbordad vidareutbildning om principen i detta sammanhang blir erkänt i hela Norden.

4) Det gäller inte enbart att koordinera fem länders tandteknikerutbildning utan det är fråga om nio olika utbildningssystemss koordinering. 5) Uttrycket "näringsbrev" vad beträffar bevis för fullbordad utbildning i Danmark är inte korrekt, i stället bör användas "svendebrev" eller "håndverksbrev". 6) Frågan om legitimation eller auktorisation bör anses som sekundär; primärt borde vara att varje person i ledarställning i ett laboratorium skall ha en fullbordad utbildning. 7) I samband med frågan om en eventuell gemensam nordisk vidareutbildning, som man tillstyrker, påpekas bl. a. möjligheten att underlätta tandteknikernas möjligheter att vidareutbilda sig inom tandläkaryrket. 8) Foreningen anser också, att de i förslaget upptagna frågorna borde lösas snarast.

2.1.3 Finland

Social- och hälsovårdsministeriet ställer sig i princip positivt till etablerandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad för tandtekniker. Tandteknikerutbildningen är i stort sett likvärdig i de nordiska länderna. I Finland och Sverige erhålles legitimation eller behörighetsbevis av medicinalstyrelsen respektive socialstyrelsen. Då man i Danmark och Norge erhåller närings- eller hantverksbrev bör för att en gemensam nordisk arbetsmarknad skall kunna åstadkommas en statlig auktorisationsordning införas och grundutbildningen förenhetligas. Därefter kan man ta upp frågan om en samnordisk vidareutbildning för tandtekniker.

Yrkesutbildningsstyrelsen konstaterar, att efter genomgången utbildning måste den som önskar legitimation som tandtekniker ansöka om detta hos medicinalstyrelsen. Om denna utbildning erhållits annorstädes än vid statens tandteknikerskola kan sådan legitimation erhållas efter avlagt kompetensprov. Sådana stadganden bör avskaffas, som medverkar till att förhindra en gemensam nordisk arbetsmarknad för olika yrkesgrupper. Harmonisering av yrkesutbildningen, både vad avser utbildningstid och innehåll, krävs dock innan en gemensam nordisk arbetsmarknad kan införas. Samordnad vidareutbildning på nordisk basis tillstyrkes, då utbildningsunderlaget är för litet för vart och ett av länderna för sig.

Finlands stadsförbund ställer sig i princip positivt till de i medlemsförslaget framförda idéerna. Då en nordisk arbetsmarknad redan förverkligats för andra grupper av hälso- och sjukvårdspersonal synes det motiverat att denna också utsträcker till att omfatta tandteknikerna. En förutsättning är dock att legitimationsförfarandet är likartat i de nordiska länderna. Detta innebär att man i Danmark och Norge bör införa någon form av statlig auktorisation för tandtekniker. Kvalitativa skillnader i utbildningen bör vidare avlägsnas. Samnordisk utbildning av tandtekniker bör uppmärksammas.

Suomen kunnallisliitto och Finlands svenska kommunförbund finner

etablerandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad för tandtekniker ändamålsenligt med tanke på arbetskraftens fria rörlighet. I Finland råder dock underskott på hälso- och sjukvårdspersonal i allmänhet. Detta gäller också för tandteknikerna. Tillhandahållandet av tandteknikertjänster hör i Finland inte in under den kommunala hälso- och sjukvårdssektorn. Om detta förhållande i ett senare skede skulle ändras är en förutsättning för att tillräcklig tillgång på arbetskraft skall föreligga att tandtekniker inte avstås till utlandet.

Helsingfors universitet, konsistorium finner, att medlemsförslaget i princip bör stödjas mot bakgrund av att överenskommelser om en gemensam nordisk arbetsmarknad tidigare ingåtts för läkare, tandläkare, sjuksköterskor och farmaceuter. Grundutbildningen och formerna för auktorisation är dock inte likartade i de nordiska länderna. Utbildningstiden varierar och endast i Finland och Sverige förekommer ett statligt övervakat auktorisationssystem. Förutsättningarna för att skapa en gemensam nordisk arbetsmarknad för tandtekniker avhänger av en enhetlig utbildning och att man i samtliga länder inför ett statligt övervakat auktorisationssystem. Detta bör gälla för s. k. laboratorietandtekniker. Utanför denna ram faller givetvis specialtandteknikerna, som är en yrkeskår som endast förekommer i Finland. För legitimering bör medicinalstyrelsen i respektive land ha ansvaret.

2.1.4. Norge

Norske kommuners sentralforbund tillstyrker medlemsförslaget. *Oslo yrkesskole* utgår i sitt remissvar ifrån att införandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad för tandtekniker inte kommer att få något inflytande på den skolmässiga utbildningen. I vilken utsträckning som etablerandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad kommer att medföra för- eller nackdelar överlåter skolan åt tandteknikermästarnas och tandteknikersvennernas organisationer att bedöma.

2.1.5. Sverige

Socialstyrelsen konstaterar, att för den som genomgått tandteknikerskola jämte praktikanttjänstgöring utfärdar socialstyrelsen behörighetsbevis som examinerad tandtekniker. Detta behörighetsbevis är ett villkor för att få inneha tjänst inom folktandvården. Krav på utbildning för att få verka i privat regi i Sverige finns inte. En inom myndigheten tillsatt arbetsgrupp har nyligen framlagt förslag om att privata tandtekniska laboratorier skall registreras och att krav skall uppställas bland annat beträffande att innehavaren skall vara behörig tandtekniker. Detta förslag undergår för närvarande remissbehandling. Styrelsen ställer sig därför positiv till att en utredning kommer till stånd för att undersöka möjligheterna för införandet av en statlig auktorisationsordning för tandtekniker i Danmark och Norge. För att etablera en gemensam

nordisk arbetsmarknad för tandtekniker krävs vidare att utbildningen är likartad. Detta bör prövas inom ramen för en särskilt tillsatt utredning, som även bör ges i uppdrag att undersöka vilka förändringar i utbildningen som betingas av kravet på en likartad utbildningsgång.

I medlemsförslagets tredje punkt berörs frågan om en gemensam nordisk vidareutbildning för tandtekniker. Därvid omnämnes den utbildning till specialtandtekniker som förekommer i Finland och som leder fram till behörighet för tandteknikerna att arbeta kliniskt på patienter. Detta är inte aktuellt i Sverige, men däremot tillstyrkes en nordisk vidareutbildning för tandtekniker som syftar till att öka deras kunskapsnivå inom det egna kompetensområdet. Därvid bör prövas om förläggning kan ske till Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg.

Skolöverstyrelsen (SÖ) anser, att tandteknikerna bör få möjligheter att utöva sitt yrke i annat nordiskt land än det i vilket utbildningen erhållits. Krav på särskild examination eller annan kompletterande utbildning bör inte förekomma. En förutsättning är dock att kraven beträffande utbildning för att utöva yrket är likartade i de nordiska länderna.

I Sverige pågår en treårig försöksutbildning av tandtekniker. Denna anordnas i form av en specialkurs inom gymnasieskolan. Utvärderingen väntas vara klar år 1978 och resultatet kommer att ligga till grund för ställningstagande till en övergång till en treårig utbildning i hela landet samt till behovet av en eventuell vidareutbildning. Om sådant behov av vidareutbildning skulle anses föresligger bör enligt SÖ:s mening, förutsättningarna för en samnordisk vidareutbildning utredas i likhet med vad som skett för andra kategorier av hälso- och sjukvårdspersonal.

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) stöder, i likhet med vad som framkommer i flertalet underremisser från landets universitet, förslaget om en gemensam nordisk arbetsmarknad för tandtekniker. En förutsättning är emellertid att tandteknikerutbildningen i Norden är någorlunda enhetlig. UKÄ finner vidare skäl föreligga för att i nordisk regi anordna vidareutbildning för tandtekniker. Det är dock oklart hur stort behovet av dylik vidareutbildning är samt vad den syftar till. En utredning tillstyrkes.

Lunds universitet, rektorsämbetet, har överlämnat yttrande från *Lunds universitet, odontologiska fakultetens utbildningsnämnd*. Nämnden framhåller, att situationen i Danmark under det senaste året blivit bättre än vad som framgår av förslaget. Medlemsförslaget tillstyrkes. En utredning bör tillsättas för att man snarast på nordisk nivå skall kunna åstadkomma en enhetlig utbildning för tandtekniker. Utbildningsnämnden finner det för sin del uteslutet, att tandtekniker i övriga nordiska länder ges möjlighet att arbeta operativt i munhålan på samma sätt som tillåtes i Danmark.

Karolinska institutet, odontologiska fakulteten framhåller, att en inom socialstyrelsen tillsatt utredning framlagt förslag till utformning av

auktorisationsregler för privata tandtekniska laboratorier. Omfattande krav kommer enligt utredningsförslaget att ställas på såväl laboratoriet som dess innehavare för att auktorisation skall kunna uppnås. Inom svensk tandvård förekommer det att tandtekniska laboratorier i annat nordiskt land anlitas. Detta gör det värdefullt att auktorisationsregler finnes i samtliga nordiska länder. En utredning om införandet av statlig auktorisation för tandtekniker i Danmark och Norge tillstyrks.

Förutsättningarna för införandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad för denna yrkeskategori är dels att utbildningen är någorlunda ensartad i alla de nordiska länderna, dels att någon form av behörighetsbevis kräves. I Sverige är det socialstyrelsen som utfärdar behörighetsbevis till utexaminerade tandtekniker.

I Danmark och Finland förekommer det vidareutbildning i form av specialkurser för dem som arbetat inom yrket under viss tid. Efter fullgjord specialkurs kan tandtekniker på vissa villkor få rätt att självständigt utöva klinisk verksamhet. Fakulteten har ingenting att erinra emot en nordisk utredning om en samnordisk vidareutbildning för tandtekniker. Dylig utbildning bör dock syfta till att vidmakthålla kunskaper hos tandteknikerna snarare än att ge rätt till självständigt kliniskt arbete. Till detta yttrande hänvisar *karolinska institutet, rektorsämbetet*.

Landstingsförbundet anser, att frågan om införandet av en auktorisationsordning för tandtekniker i Danmark och Norge främst är en angelägenhet för dessa länder. Förbundet finner det vara naturligt att verka för genomförande av en gemensam nordisk arbetsmarknad för tandtekniker bland annat mot bakgrund av att man tidigare uttalat sig för att svenska tandläkare skall få beställa tandarbeten från övriga nordiska länder. En utredning av förutsättningarna för att etablera en gemensam nordisk vidareutbildning för tandtekniker — en fråga som enligt förbundets mening inte till alla delar sammanhänger med frågan om införandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad — tillstyrkes.

Sveriges tandläkarförbund delar förslagsställarnas uppfattning att det är en förutsättning för etablerandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad för tandtekniker att utbildningen är någorlunda likartad utformad i de nordiska länderna. Likaså måste någon form av behörighetsbevis krävas efter genomgången utbildning. En utredningsgrupp inom socialstyrelsen har nyligen framlagt förslag om auktorisationsregler för privata tandtekniska laboratorier. Stora krav kommer att ställas på både innehavaren av och föreståndaren vid ett dyligt laboratorium. Personalens sammansättning torde också komma att beröras i utredningsförslaget. Eftersom inte bara arbetskraften utan även de tandtekniska produkterna utgör en gemensam nordisk marknad vore det värdefullt med auktorisationsregler också för danskt och norskt vidkommande. I Danmark och Finland förekommer vidareutbildning i form

av specialkurser, vilka berättigar tandteknikerna till att i vissa fall självständigt utöva klinisk verksamhet. Detta kan förbundet ej acceptera. Däremot har man ingenting att erinra emot att en samnordisk vidareutbildning utredes.

2.2. Remissinstanser som delvis ställer sig tveksamma till medlemsförslaget eller som avstyrker detsamma

2.2.1. Danmark

Dansk Tandlægeforening finner, att medlemsförslaget väckts vid en olycklig tidpunkt. Såväl i Danmark, Norge som i Sverige pågår olika utredningar om förhållandena inom tandvårdssektorn häri inbegripet tandteknikerfrågor. I Danmark är sålunda laboratorietandteknikerutbildningen under revision. Parallellt med traditionell mästarlära har det sedan år 1972 genomförts en försöksutbildning inom ramen för den grundläggande yrkesutbildningen. Denna försöksverksamhet skall behandlas av Folketinget år 1977. På grund av den aktuella sysselsättningssituationen är den traditionella mästarläran suspenderad till den 1 januari 1978. Frågan om de praktiserande tandteknikerna är också föremål för övervägande. En auktorisationsansökan ligger obesvarad sedan år 1971. Inom EG klassificeras laboratorietandteknikerna som hantverkare och auktoriseras följaktligen inte, men har icke förtyfri rörlighet inom EG. Föreningen kan därför endast tillstyrka punkt två i medlemsförslaget, att en gemensam nordisk arbetsmarknad införes. Däremot går man emot frågan om statlig auktorisation av tandtekniker samt förslaget om att starta en samnordisk vidareutbildning inom nämnda yrke.

2.2.2. Finland

Statens tandteknikerskola anser det vara en grundläggande förutsättning för att man skall kunna etablera en gemensam nordisk arbetsmarknad för tandtekniker att garantier förefinns för att deras yrkeskompetens kan jämföras. Eftersom en sådan enhetlighet inte föreligger bör man först utreda graden av likformighet i undervisningsinnehåll och utbildningsorganisation. Om det därefter visar sig att utbildningssystemen skiljer sig kraftigt från varandra bör dessa harmoniseras. Först därefter kan frågan om en gemensam nordisk arbetsmarknad tas upp till prövning. Auktorisationen som sådan utgör inte en tillräcklig garanti för likvärdig yrkeskompetens. För att en samnordisk vidareutbildning skall kunna genomföras måste grundutbildningen göras mera enhetlig.

Finlands tandläkarförbund understryker, att kompetenskraven i de nordiska länderna bör vara likartade. Så är emellertid inte fallet. Utbildningen i Danmark och Norge skiljer sig från den som ges i Finland

och Sverige. Inga förutsättningar föreligger för att införa en gemensam nordisk arbetsmarknad för tandtekniker innan tandteknikerutbildningen förnyats i Danmark och Norge.

Sedan specialtandteknikerutbildningen inleddes i Finland har bristen på tandtekniker ökat och möjligheterna att få krävande laboratoriearbeten utförda försvårats. Sammanfattningsvis stöder förbundet punkterna 1 och 2 i klämman på medlemsförslaget, men ställer sig negativt till punkten 3.

Finlands tandteknikerförbund inleder med att konstatera att man finner det positivt att det i landet finns en tandteknikerlag som definierar och skyddar denna verksamhet. Kompetensprov behövs för att garantera att en högklassig yrkesnivå upprätthålles.

Att personer som erhållit sin utbildning i Sverige inte klarat erforderliga kompetensprov i Finland beror på svag arbetsnivå. Kravet på avlagt kompetenskrav kan således inte förbises. Personer som erhållit sin utbildning i Sverige måste ställas inför samma krav som dem som fått sin skolning i Finland. En samnordisk arbetsmarknad för tandtekniker bör genomföras först då utbildning, arbetsnivå och fordringar ligger på samma nivå i de berörda länderna.

2.2.3. Norge

Sosialdepartementet erinrar om, att i Norge har tandteknikerna normalt inte tillåtelse att utföra tandtekniska arbeten direkt på patienterna, vilket man har i Danmark och Finland. Frågan om införandet av särskild auktorisation för tandtekniker är föremål för prövning i Norge. Information inhämtas bland annat från fylkestandläkarna om möjliga negativa erfarenheter av den gällande ordningen med tandteknikeryrket inlemmat under hantverkslagen. Departementet anser det inte vara ändamålsenligt att etablera en särskild apparat för införande och kontroll av en auktorisationsordning om det inte visar sig föreligga ett hälsomässigt grundat behov. Hantverkslagen ger i dag möjligheter för ansvarigt departement att ge dispens från kraven på att erhålla hantverksbrev, som normalt är förbehållet norska medborgare. Vid lösande av hantverksbrev godtages både s. k. svennepröve och examen i bokföring som avlagts i utlandet. Eftersom utbildningskraven i de nordiska länderna för tandtekniker är likartade bör det vara möjligt att nå fram till en gemensam nordisk arbetsmarknad för tandtekniker utan införande av en särskild auktorisationsordning. Något annorledes ställer det sig dock om det gäller etablering av verksamhet utanför hemlandet. Tandtekniker från de nordiska länderna bör kunna delta i en gemensam vidare- och efterutbildning som syftar till att vidareutveckla kunnandet inom det egna yrket. Från norsk sida kan man emellertid inte godtaga att denna vidareutbildning syftar till att tandteknikerna skall få möjlig-

het att självständigt tillverka och anpassa proteser direkt på patienterna. Denna verksamhet är i Norge förbehållen tandläkarna.

Den norske tannlægeforening framhåller inledningsvis, att medlemsförslaget väckts vid en något ogynnsam tidpunkt. Sålunda är tandteknikerutbildningen under utredning i Danmark och frågan om en auktorisationsordning uppe till prövning i Sverige. I Norge har Socialdepartementet hittills intagit en avvaktande hållning, trots att möjligheten öppnats att med stöd av lagen om hälsopersonal från juni 1974 auktorisera också tandteknikerna.

Införandet av en gemensam nordisk vidareutbildning för tandtekniker är mycket vittgående och principiellt betydelsefullt. Punkten tre i medlemsförslaget kan uppfattas så att man i Norge och Sverige skall införa möjligheter för tandtekniker att utföra protesteknisk behandling direkt på patienterna. Detta kan ej accepteras från norsk sida.

Det är fortsatt en öppen fråga om det är ett norskt intresse att införa en auktorisations- eller godkännandeordning utöver den som redan finns i hantverkslagen. Om sedan auktorisationsfrågan tas upp är auktorisationen av tandtekniker bara en sida av saken. Mycket tyder på att en auktorisation av själva laboratoriet kan vara en lika aktuell sak. Föreningen har dock förstått medlemsförslaget så att införandet av offentlig auktorisation i Danmark och Norge för tandtekniker är ett led i strävandena att skapa en gemensam nordisk arbetsmarknad. Tvivel kan dock framföras om en dylik sammankoppling är nödvändig. Praxis torde komma att ändras så att utländska examina kommer att betraktas som likvärdiga med inhemska. Regler för att stadfästa detta kan dock införas utan auktorisationsordning.

Sammanfattningsvis önskar föreningen inskränka sig till att förorda att en gemensam nordisk arbetsmarknad för tandtekniker etableras.

Norges dentallaboratoriers forbund föreslog på den nordisk tandteknikerunionens (NTU) möte år 1970 att denna skulle verka för en enhetlig nordisk grundutbildning för tandtekniker. Detta beslut antogs enhälligt.

År 1972 anhöll förbundet om att särkrav beträffande tandteknikeryrket uppställdes så att ingen skulle kunna bedriva verksamhet inom detta yrke utan att ha förvärvat näringsbrev.

En gemensam nordisk arbetsmarknad för tandtekniker anser förbundet aktualiserar de olikheter som föreligger när det gäller grundutbildning och etableringsrätt. På nuvarande tidpunkt synes det som om ett beslut inte borde tas. I stället bör en utredning tillsättas för att belysa förutsättningarna för en mer likartad grundutbildning för tandtekniker, inklusive status och kompetens samt frågan om vidareutbildning. Tandteknikernas nordiska samarbetsorgan bör därvid komma in starkare i bilden.

2.2.4. Sverige

Umeå universitet, odontologiska fakulteten finner det vara motive-
rat att göra en grundlig och förutsättningslös utredning innan en ge-
mensam nordisk arbetsmarknad för tandtekniker kommer till stånd.
Därvid bör beaktas att utbildningen i de olika länderna måste vara
likartad och tandteknikeryrket enhetligt definierat, dvs såsom teknisk
assistans åt tandläkare vid laboratoriemässig framställning av odonto-
logiska restaurationer. En gemensam nordisk vidareutbildning vars sta-
tus och motivering för närvarande är oklar kan inte stödjas. Till detta
yttrande ansluter sig *Umeå universitet, rektorsämbetet*.

Göteborgs universitet, odontologiska fakulteten erinrar om att den
svenska tandteknikerutbildningen för närvarande utreds. Huvudmanna-
skapet för utbildningen kommer att överföras från staten till kommu-
ner och landsting. Försöksverksamhet inom ramen för gymnasieskolan
bedrivs sedan hösten 1975 vid Grantorpsskolan i Huddinge. Legitima-
tion för tandtekniker finns ej i Sverige, men problematiken kring in-
förandet av en dylik ordning har diskuterats under längre tid. En inom
socialstyrelsen särskilt tillsatt arbetsgrupp utreder kravspecifikationerna
på tandtekniska arbeten. Mot denna bakgrund bör beslut ej fattas vare
sig om att införa en gemensam nordisk arbetsmarknad för tandtekniker
eller en samnordisk vidareutbildning. Till detta yttrande ansluter sig
Göteborgs universitet, rektorsämbetet och *Göteborgs universitet, tand-
sjukvårdsnämnden*.

Sveriges tandteknikers riksförbund anser, att det på sikt kan finnas
anledning att eftersträva en gemensam nordisk arbetsmarknad för tand-
tekniker. Förutsättningarna för att detta skall kunna genomföras är
dock att väsentliga olikheter, t. ex. beträffande grundutbildning, till-
synssystem och behörighet, undanröjes.

Tandteknikerutbildningen är för tillfället föremål för översyn i ett
flertal nordiska länder. Angeläget är därvid att utbildningens innehåll
samordnas liksom utbildningsmålen och behörighetskraven. En arbets-
grupp inom socialstyrelsen har nyligen framlagt förslag, som innebär
att ersättning för tandtekniska arbeten endast skall utgå för arbeten
utförda på laboratorier som är registrerade. Begreppet registrering är
dock interimistiskt. För att ett laboratorium skall kunna registreras före-
slås att laboratoriechefen skall vara behörig och ha verkat minst åtta
år inom yrket. Minst 2/3 av personalen skall vidare vara behöriga. Vid
laboratorier som sysselsätter mera än tio anställda skall ytterligare en
tandtekniker per tiotal anställda uppfylla samma krav som gäller för
laboratoriechefen. Därmed framgår att begreppet registrering/auktori-
sation i Sverige sammanhänger med tandtekniska laboratorier och inte
med tandtekniker.

För närvarande pågår ett flertal utredningar av relevans för tand-
teknikeryrket i de nordiska länderna. Innan en gemensam nordisk ar-

betsmarknad för tandtekniker införes bör utbildningens innehåll, utbildningsmål och behörighetsfrågorna utredas.

2.3. Remissinstanser som avstår från att yttra sig eller att ta ställning till medlemsförslaget

Nordisk tandteknikerunion (NTU) meddelar att NTU hållit kongress i Stockholm i juni 1976 och bl. a. tillsatt ett särskilt utbildningsråd med delegater från Danmark, Finland, Norge och Sverige för att inom NTU:s ram ta sig an frågor som berör utbildningen, och konstaterar samtidigt att utbildningsrådets konstituerande skall ses mot bakgrund av medlemsförslaget i Nordiska rådet, A 474/s.

Danmark

Undervisningsministeriet meddelar, att förslag till utbildning för praktiserande tandtekniker kommer att föreligga våren 1976. Utredningsförslaget kommer därefter att föreläggas en av indenrigsministeriet tillsatt kommitté som arbetar med revision av tandläkarlagen.

Amtsrådsforeningen i Danmark har i likhet med *Kommunernes Landsforening* inga synpunkter på medlemsförslaget. *Landsforeningen af praktiserende Tandteknikere i Danmark* hänvisar till den utredning som tillsattes om tandteknikerutbildningen och finner det på nuvarande tidpunkt inte vara möjligt att komma med några uttalanden i saken.

Undervisningsministeriet i Finland påpekar att frågan om gemensam nordisk vidareutbildning för olika yrkesgrupper är under utredning i Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete och att man från undervisningsministeriets sida kommer att ta ståndpunkt i ärendet i samband med frågans behandling i de samarbetsorgan som tillsattes med stöd av kulturavtalet.

3. Utskottet

Social- och miljöutskottet har i sin behandling av detta medlemsförslag ansett det ändamålsenligt att förslagens intentioner kopplas samman med de utredningar och handlingsplaner som pågår eller planeras under ledning av Nordiska ministerrådet. Det är fråga om att utvidga den gemensamma nordiska arbetsmarknaden till att omfatta ytterligare yrkeskategorier. Utbildningsstrukturens eventuella förenhetligande och vidareutbildningsfrågorna samt kraven på särskild auktorisation eller legitimation blir också aktuella i sådana sammanhang. Det föreliggande förslaget gäller tandtekniker, som är en yrkesgrupp inom sjuk- och hälsovårdssektorn.

De remissyttranden som avgivits med anledning av förslaget visar en i princip positiv inställning till tanken om att en nordisk arbetsmarknad för yrkeskategorin tandtekniker etableras. Det visar sig också, att frågan om tandteknikerutbildningen är föremål för utredning i flertal länder.

Utskottet behandlade förslaget vid sitt möte i Reykjavík den 21—22 juni 1976 och beslöt att i en skrivelse via Nordiska rådets presidium för Nordiska ministerrådet ge tillkänna önskvärdheten av att en gemensam nordisk arbetsmarknad för tandtekniker kom till stånd. Utskottets skrivelse till Nordiska rådets presidium av den 28 augusti 1976 hade följande lydelse:

Social- och miljöutskottet behandlade vid sitt möte i Reykjavík den 21—22 juni 1976 medlemsförslaget A 474/s om nordisk arbetsmarknad för tandtekniker m. m. I medlemsförslaget hemställes, att Nordiska rådet måtte rekommendera

1. regeringarna i Danmark och Norge att utreda förutsättningarna för införandet av en statlig auktorisationsordning för tandtekniker,
2. Nordiska ministerrådet att verka för att en gemensam nordisk arbetsmarknad för tandtekniker etableras,
3. Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för en gemensam nordisk vidareutbildning för tandtekniker.

Social- och miljöutskottet och Nordiska ministerrådet — social- och hälsovårdsministrarna — möttes den 12 mars 1976 i Helsingfors för att diskutera det fortsatta nordiska samarbetet på social- och hälsovårdens område. Därvid uppnåddes enighet om att ett nordiskt handlingsprogram skulle utarbetas för social- och hälsovårdssektorn och föreläggas Nordiska rådet i form av ett ministerrådsförslag till den 25:e sessionen. Ett av de fem sakområden som utskottet för sin del lade särskild vikt vid var etablerandet av en nordisk arbetsmarknad för vissa kategorier av hälso- och sjukvårdspersonal och därmed sammanhängande utbildningsfrågor. Ministerrådet framhöll vid detta tillfälle att man avsåg att företaga dels en samlad genomgång av gällande och planerade arbetsmarknadsöverenskommelser för olika kategorier av hälso- och sjukhuspersonal, dels av förutsättningarna för möjligheten att utvidga den gemensamma nordiska arbetsmarknaden till att omfatta ytterligare yrkeskategorier. Vidare- och efterutbildningsfrågor berördes också.

Social- och miljöutskottet behandlade vid sitt möte i Reykjavík den 21—22 juni 1976 medlemsförslaget A 474/s. Därvid konstaterades att medlemsförslagets intentioner nära sammanföll med vad som kunde väntas komma att ingå i ett kommande nordiskt handlingsprogram. För att utskottets synpunkter på ett snabbare sätt skulle komma ministerrådet till del beslöts att i en skrivelse via Nordiska rådets presidium göra ministerrådet — social- och hälsovårdsministrarna — uppmärksamma på önskvärdheten av att förutsättningarna för en gemensam nordisk arbetsmarknad för tandtekniker utredes. Huruvida införandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad för denna yrkeskategori förutsätter införandet av en särskild auktorisationsordning för tandtekniker i Danmark och Norge borde även prövas i detta sammanhang.

Social- och miljöutskottet får sålunda hemställa att Nordiska rådets presidium genom en särskild skrivelse ger Nordiska ministerrådet — social- och hälsovårdsministrarna — till känna de av utskottet anförda synpunkterna beträffande införandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad för tandtekniker m. m. och att dessa beaktas vid arbetet med det kommande nordiska handlingsprogrammet på social- och hälsovårdens område.

Nordiska rådets presidium behandlade social- och miljöutskottets hemställan vid sitt möte i Kristiansand den 27 september 1976 och beslöt för sin del att ansluta sig till utskottets synpunkter. I skrivelse till Nordiska ministerrådet hemställer presidiet att synpunkterna blir beaktade i det vidare arbetet med det kommande handlingsprogrammet på social- och hälsovårdens område.

Utskottet har sålunda uppmärksammat Nordiska ministerrådet på önskvärdheten av utredningssamarbete beträffande förutsättningarna för tandteknikeryrkets införlivande i den nordiska arbetsmarknaden och därmed sammanhängande utbildningsfrågor samt behov av särskilda auktorisationsordningar. Social- och miljöutskottet förutsätter att man inom Nordiska ministerrådets kommande utredningar som berör denna fråga tar hänsyn till utskottets synpunkter och även till det remissmaterial som legat till grund för utskottets ställningstagande. Utskottet förutsätter också att det sker en samordning av det utredningsarbete som planeras eller pågår inom ramen för kulturavtalets organ men samtidigt berör sjuk- och hälsovårdssektorn, med det utredningsarbete som måste komma till stånd i samband med det övergripande handlingsprogrammet inom denna sektor.

Ett handlingsprogram på social- och hälsovårdens område är under utarbetande och Nordiska rådets synpunkter beträffande nordisk arbetsmarknad för tandtekniker har i form av en framställning från presidiet kommit Nordiska ministerrådet till del. Det är därför utskottets uppfattning att Nordiska rådet ej torde behöva anta en särskild rekommendation för denna yrkeskategori.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet
att Nordiska rådet inte företager sig något i anledning av medlemsförslaget.

Oslo den 8 november 1976

Erling Dinesen (S)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Förman

Paul Jansson (s)

Knud Jespersen (DKP)

Bertil Jonasson (c)

Bror Lillqvist (Sd)

Thor Lund (A)

Kjeld Olesen (S)

Petter Savola (K)

Anna-Greta Skantz (s)

Raino Westerholm (Skl)

Medlemsförslag

om upprättande av en nordisk databank för lediga platser

(Väckt av Asbjørn Haugstvedt)

Arbetsmarknaden tillhör de områden där det nordiska samarbetet kommit längst och tidigast reglerats i avtal. Enligt artikel 2 i 1954 års överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige skall de centrala arbetsförmedlingsmyndigheterna samarbeta i syfte att arbetskraften i största möjliga omfattning förmedlas genom den offentliga arbetsförmedlingen och så att den blir till gagn för envar av staterna. Enligt artikel 4 i överenskommelsen skall upplysningar utväxlas om bl. a. aktuella sysselsättningsmöjligheter.

1969 års överenskommelse om internordiskt flyttningsbetyg möjliggör för myndigheterna i en utflyttads hemland att få upplysningar om vart flyttning skett i annat nordiskt land. Flyttningsbevis utväxlas sålunda mellan berörda myndigheter i Norden. Folkbokföringen kan följaktligen i viss utsträckning betraktas som samnordisk.

Nordiska arbetsmarknadsutskottet (NAUT) antog år 1955 allmänna riktlinjer för det nordiska arbetsförmedlingssamarbetet. Nya riktlinjer för det nordiska arbetsförmedlingssamarbetet antogs av NAUT hösten 1974. Därvid konstaterades, att arbetsförmedlingarna i Norden står öppna för arbetssökande och arbetsgivare som är nordiska medborgare.

Principerna för arbetsförmedling mellan olika landsändar skall också ligga till grund för arbetsförmedlingen mellan de nordiska länderna. Det internordiska arbetsförmedlingssamarbetet skall så långt möjligt decentraliseras.

Arbetsförmedlingarnas översikter över lediga platser och arbetssökande skall fortlöpande utväxlas mellan arbetsmarknadsmyndigheterna i de nordiska länderna. En arbetssökande skall sålunda i princip kunna vända sig till arbetsförmedlingen i hemlandet och där erhålla upplysningar om arbetsmöjligheterna och arbetsförhållandena i annat nordiskt land. Arbetsgivare som efterfrågar viss arbetskraft skall likaledes kunna erhålla upplysningar om tillgången på denna arbetskraft, inte bara i det egna landet utan även i annat nordiskt land.

Våren 1973 ingicks ett avtalsprotokoll mellan arbetsmarknadsmyndigheterna och arbetsmarknadens parter i Finland och Sverige om kanali-

sering av de finsk-svenska arbetskraftsflyttningarna genom den offentliga arbetsförmedlingen. I protokollet, liksom i 1954 års överenskommelse, förutsättes att arbetskraften i största möjliga omfattning förmedlas via den offentliga arbetsförmedlingen. Att så inte har skett i önskad utsträckning torde till viss del bero på att arbetsförmedlingarna i Finland och Sverige saknat tillräckliga resurser. Genom att arbetssökande flyttat utan att ha haft tillräcklig information har problem uppkommit i fråga om arbete, bostad och anpassning för båda länderna, men främst för Finland.

I ministerrådsförslaget om nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet (*B 18/s*) fastslås, att informationsutbytet mellan de nordiska länderna skall systematiseras och effektiviseras.

Arbetsmarknadsmyndigheterna såväl centralt, regionalt som lokalt skall få tillgång till snabb och korrekt information i frågor om sysselsättning, olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder, flyttningströmmar m. m. Åtgärder skall vidtagas i syfte att personalrekrytering i annat nordiskt land sker via arbetsförmedlingarna, samt för att förhindra olaglig rekrytering och förmedling av arbetskraft. Frågan om obligatorisk anmälan av lediga platser till arbetsförmedlingen skall utredas gemensamt.

I yttrandet över ministerrådsförslaget från Nordens fackliga samorganisation (NFS) hävdas att all privat arbetsförmedling bör undanröjas. Obligatorisk arbetsförmedling bör vid behov kunna tillgripas inom vissa näringssektorer t. ex. om företag uppträder ansvarslost i sin personalpolitik. Arbetsförmedlingarna i de nordiska länderna skall tillhandahålla de arbetssökande aktuell och tillfredsställande information om lediga platser i såväl hemlandet som i annat nordiskt land.

Vid Nordiska rådets behandling av ministerrådsförslaget tog socialpolitiska utskottet fasta på kravet att de arbetssökande skall ges aktuell och tillräcklig information om lediga platser både i hemlandet och i annat nordiskt land. I vilken utsträckning som därvid inrättandet av en gemensam nordisk databank för lediga platser kunde vara ändamålsenlig borde, enligt utskottets uppfattning, bli föremål för närmare undersökning. Frågan om obligatorisk anmälan av lediga platser till arbetsförmedlingen borde utredas under beaktande av de särskilda förhållanden som råder för arbetsförmedlingsverksamheten i varje enskilt nordiskt land. Utskottet ansåg det vara betydelsefullt att den fulla sysselsättningen upprätthölls samt underströk att valet för den enskilde medborgaren i Norden inte fick stå mellan emigration och arbetslöshet.

Arbetsförmedling med hjälp av datasystem (ADB) har under flera år praktiserats t. ex. i USA, Storbritannien och Japan. Försöksverksamhet pågår bl. a. i Holland, Västtyskland och Sverige. I Finland och Norge produceras veckolistor med ett stort urval lediga platser med hjälp av ADB. S. k. job banks har byggts ut i USA vilket innebär att man med

hjälp av bl. a. datorer framställer dagsaktuella sammanställningar av alla lediganmälda platser. Väl utbyggda system för "matchning" av arbets-sökande med lediga platser är i drift i flera delstater.

Under de senaste två åren har i Sverige dagliga ADB-platslistor prövats av arbetsförmedlingarna inom Stockholms distrikt. Utveckling av motsvarande system pågår i Göteborg och Malmö. Lokala platslistor ersätts därvid av regionala ADB-platslistor.

1972 tillsattes inom arbetsmarknadsstyrelsen en utredning för att kartlägga möjligheterna att införa ADB inom arbetsförmedlingen. Utredningen har hittills föreslagit, att ADB-resurser tillförs arbetsförmedlingen för såväl produktion av dagliga platslistor i hela landet som bevaknings-matchning och avancerad terminalsökning. För de arbetssökande kommer detta att innebära förbättrad service i och med att översiktlig och dagsaktuell information ges om lediga platser i hela landet. Individuellt avpassade upplysningar om lediga platser kan också erhållas via dessa terminaler.

En fördel för arbetsgivarna är att information om rekryteringsbehov får en vid spridning. Inaktuella platser avrapporteras snabbt till registret och onödiga förfrågningar hos arbetsgivarna kan därmed undvikas. Enskilda arbetsgivares rekryteringsbehov kan fortlöpande "matchas" mot hela den anmälda tillgången på arbetskraft. Exakt och aktuell överblick över arbetsmarknaden uppnås genom användningen av ADB.

Mot bakgrund av ovannämnda nordiska överenskommelser och målsättningen att vidareutveckla och fördjupa det nordiska arbetsmarknads-samarbetet framstår det såväl ur arbetsmarknadsmyndigheternas, arbetsmarknadsorganisationernas och de enskilda individernas synvinkel som naturligt att undersöka möjligheterna för ett samnordiskt utnyttjande av ADB-tekniken i syfte att öka effektiviteten i den nordiska arbetsförmedlingen. Information om lediga platser i Norden skulle på detta sätt kunna förmedlas på ett effektivare sätt än vad som hittills skett. Inte minst arbetstagare med olika slag av specialistutbildning, en kategori som är i växande, skulle sannolikt få stor nytta av ett sådant system. För alla arbetstagare torde gälla att ett dylikt ADB-baserat arbetsförmedlingssystem medför ökad valfrihet på arbetsmarknaden. Ett av de problem som bör utredas i samband med frågan om en nordisk databank för lediga platser är ett system för yrkesklassificering.

En väsentlig aspekt i sammanhanget är sekretess- och integritetsfrågorna. Frågan om dataregister och personupplysningar har vid flera tillfällen behandlats i Nordiska rådet. 1972 antog rådet en rekommendation (*nr 13/1972*) angående samordning av regler rörande privata personregister, vilken lett till att en nordisk konvention om dataflyktproblem för närvarande är under övervägande.

I juridiska utskottet behandlas för närvarande ett medlemsförslag

(A 472/j) om en nordisk konvention om gemensamma regler för godkännande av datasystem på ADB som innehåller personuppgifter m. m.

Som framgått arbetar man i Sverige på att under 1970-talet genomföra ett system med databank för lediga platser. Arbeta pågår också i Finland och Norge. Det torde vara både möjligt och från nordisk synpunkt önskvärt att få till stånd en så långt möjligt parallell utveckling i alla nordiska länder. Riktningen bör vara en samordning av utbudet av lediga platser. Etablerandet av en databank för hela den nordiska arbetsmarknaden torde vara förenad med avsevärda kostnader. Det synes dock ej nödvändigt att en dylik nordisk databank från början omfattar alla yrkesgrupper, utan att en början görs med inriktning gentemot vissa grupper t. ex. med specialiserad utbildning eller till vissa bestämda branscher.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställas

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att låta utreda förutsättningarna för inrättandet av en nordisk
databank för lediga platser.

Oslo den 15 december 1975

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)

BILAGA 1, Yttranden (se Supplementband, s. 415)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om upprättandet av en nordisk databank för lediga platser. Medlemsförslaget har behandlats vid utskottets möten i Reykjavík den 21—22 juni 1976, i Oslo den 8—9 november 1976 och i Stockholm den 15 december 1976.

1. Inledning

Arbetsmarknaden tillhör de områden inom vilka det nordiska samarbetet kommit längst och tidigast reglerats i avtal. Enligt artikel 2 i 1954 års överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad skall de centrala arbetsförmedlingsmyndigheterna samarbeta i syfte att kanalisera arbetskraften i största möjliga utsträckning genom den offentliga arbetsförmedlingen. Nordiska arbetsmarknadsutskottet (NAUT) antog år 1955 riktlinjer för det nordiska arbetsförmedlingssamarbetet. Dessa reviderades hösten 1974 och därvid fastslogs, att arbetsförmedlingarna står öppna för arbetssökande och arbetsgivare som är nordiska medborgare, att principerna för arbetsförmedling mellan olika länder också skall ligga till grund för den nordiska verksamheten samt att det internordiska arbetsförmedlingssamarbetet så långt möjligt skall decentraliseras.

Våren 1973 ingicks ett avtalsprotokoll mellan arbetsmarknadsmyndigheterna och arbetsmarknadens parter i Finland och Sverige om kanalisering av de finsk-svenska arbetskraftsförflyttningarna genom den offentliga arbetsförmedlingen. Hösten 1975 antog Nordiska rådet en rekommendation, nr 19/1975, i vilken Nordiska ministerrådet uppmanades att på grundval av 1954 års överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad vidareutveckla och fördjupa det nordiska arbetsmarknadssamarbetet. Vid Nordiska rådets behandling av det ministerrådsförslag, B 18/s, som låg till grund för ovannämnda rekommendation tog social- och miljöutskottet fasta på kravet att de arbetssökande borde ges aktuell och tillräcklig information om lediga platser både i hemlandet och i grannländerna. I vilken utsträckning som därvid inrättandet av en nordisk databank för lediga platser kunde vara ändamålsenlig borde, enligt utskottets uppfattning, bli föremål för övervägande. Vidare ansåg utskottet, att frågan om obligatorisk anmälan av lediga platser borde utredas under beaktande av de särskilda förhållanden som

råder på arbetsförmedlingsområdet i varje enskilt nordiskt land.

Arbetsförmedling med hjälp av datasystem har under flera år prövats bl. a. i USA, Storbritannien och Japan. I Finland och Norge produceras veckolistor med ett stort urval av lediga platser med hjälp av ADB. I Sverige har dagliga ADB-listor prövats av arbetsförmedlingarna inom Stockholms distrikt. Motsvarande system håller på att utvecklas i Göteborg och Malmö. År 1972 tillsatte arbetsmarknadsstyrelsen en utredning med uppgift att kartlägga möjligheterna för att använda ADB inom arbetsförmedlingsarbetet. Genom dagliga platslistor skulle de arbetssökande tillförsäkras förbättrad service i form av översiktlig och dagsaktuell information om lediga platser i hela landet. För arbetsgivarna innebär detta ökad spridning av upplysningar om föreliggande rekryteringsbehov. Mot bakgrund av ovan berörda nordiska överenskommelser och samarbetsprogram framstår det enligt förslagsställarens mening som angeläget att åstadkomma ett samnordiskt utnyttjande av ADB i syfte att öka effektiviteten i arbetsförmedlingsarbetet. Därigenom skulle information om lediga platser kunna förmedlas på ett effektivare sätt än hittills med åtföljande större valfrihet för den enskilde nordiske arbetstagaren. Det torde därvid vara både möjligt och önskvärt att åstadkomma en parallell utveckling i de nordiska länderna. Om man etablerar en samnordisk databank för lediga platser minskas kostnaderna för varje enskilt land om målet är ett samordnat utbud av lediga platser. Under hänvisning till vad som ovan sagts hemställas i medlemsförslaget att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda förutsättningarna för inrättandet av en nordisk databank för lediga platser.

2. Remissyttranden

Remissyttranden har inkommit från följande myndigheter och organisationer:

Nordisk Dataunion (NDU)
Nordiska arbetsledareunionen (NAU)
Nordiska akademikerrådet
Nordens fackliga samorganisation (NFS)

Danmark

Arbejdsministeriet
Dansk Arbejdsgiverforening

Finland

Arbetskraftsministeriet
Befolkningsregistercentralen
Statistikcentralen
Statens datamaskincentral
Arbetsgivarnas i Finland centralförbund (AFC)

Affärsarbetsgivarnas centralförbund (AAC)

Finlands stadsförbund

Suomen kunnallisliitto (Finska kommunförbundet) och Finlands svenska kommunförbund

Norge

Kommunal- og arbeidsdepartementet

Norske kommuners sentralforbund

Norsk arbeidsgiverforening

Sverige

Datainspektionen (DI)

Statistiska centralbyrån (SCB)

Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS)

Datasamordningskommittén (DASK)

Sysselsättningsutredningen

Svenska arbetsgivareföreningen (SAF)

2.1. Remissinstanser som i huvudsak tillstyrker medlemsförslaget

2.1.1. *Nordens fackliga samorganisation* (NFS) erinrar inledningsvis om, att vid Nordiska rådets 1:a extra session antogs ett nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet. NFS, som vid ett flertal tillfällen beretts möjlighet att avge synpunkter på såväl arbetsmarknadsprogrammet som de riktlinjer som antagits av Nordiska arbetsmarknadsutskottet (NAUT) för genomförandet av detsamma, har givit hög prioritet åt åtgärder som syftar till att ge förbättrad information till de arbetsökande och som förstärker arbetsförmedlingarna. Krav på obligatorisk anmälan och förmedling av lediga platser har rests av samorganisationen.

Inom ramen för arbetsmarknadsprogrammet skall utredas möjligheterna för att genom obligatorisk anmälan av lediga platser ge de arbetsökande bättre information om platstillgången. NAUT har vidare i sin s. k. åtgärdsskiss utsagt att eventuella problem som sammanhänger med en obligatorisk arbetsförmedling vid all flyttning inom Norden skall utredas. Således torde det vara en naturlig sak att möjligheterna att använda ADB granskas. Olika alternativ kan därvid tänkas föreligga såväl på nationell som på nordisk nivå. NFS vill dock inte för närvarande binda sig för uppfattningen att inrättandet av en enda nordisk databank som täcker hela den nordiska arbetsmarknaden är den mest ändamålsenliga och praktiska lösningen.

Nordiska arbetsledareunionen (NAU) hyser, i likhet med Nordens fackliga samorganisation, uppfattningen att all anmälan av lediga platser till respektive lands arbetsförmedlingar måste bli obligatorisk och all privat arbetsförmedling upphöra. Ett stärkande av arbetsförmedlingarna på den gemensamma nordiska arbetsmarknaden förutsätter en effektivisering av både information rörande lediga platser och infor-

mation om de arbetsökande. Arbetsledareunionen tillstyrker att förutsättningarna för inrättandet av en nordisk databank för lediga platser utreds. Dock är NAU medveten om att utredningsarbetet kan bli tidskrävande. Under den tid som ett dylikt omfattande utredningsarbete pågår anser man det vara angeläget att informationsutbytet mellan de nordiska länderna i arbetsförmedlingssammanhang ej stagnerar utan i stället kontinuerligt förbättras. I det kommande utredningsuppdraget bör ingå att nå fram till en för hela Norden gemensam sysselsättningsgruppering, vilket torde vara en förutsättning för att den föreslagna databanken skall kunna fungera effektivt.

Nordiska akademikerrådet tillstyrker att en utredning om inrättandet av en nordisk databank för lediga platser kommer till stånd. Behovet av förbättrad platsinformation föreligger också för de grupper som organisationen företräder. Troligen kommer införandet av en datorbaserad nordisk platsbank att föregås av ett tidskrävande utredningsarbete i bland annat nomenklaturfrågor. Detta arbete bör därför starta omgående.

Nordisk Dataunion (NDU) skisserar två alternativa systemupplägg: (1) databank över lediga arbetsplatser men utan uppgifter om enskilda arbetstagare (2) databank över lediga platser och över arbetsökande. Det första, mera begränsade alternativet, föranleder inga principiella kommentarer från organisationens sida, då genomförandet av detta system endast har organisatoriska och ekonomiska aspekter. Om alternativ två kommer till användning, d. v. s. om uppgifter om arbetsökande också skall ingå eller om de som fått arbete under en viss tid genom systemet skall registreras, bör saken utredas grundligt av personer med erfarenhet som går utöver de rent ADB-tekniska och ekonomiska problemområdena. Den personliga integriteten bör värnas. NDU ställer gärna hjälp till förfogande vid tillsättandet av en dylik utredning.

2.1.2. Danmark

Dansk Arbejdsgiverforening ställer sig positiv till att utreda förutsättningarna för inrättandet av en nordisk databank för lediga platser. En dylik åtgärd torde kunna effektivisera arbetsförmedlingsverksamheten. I sammanhanget erinras om EG:s strävanden på området bl. a. genom införandet av det s. k. SEDOC-systemet. Om ett eventuellt nordiskt datasystem på arbetsförmedlingsområdet och ett motsvarande system inom EG kunde anpassas till varandra vore det en fördel.

2.1.3. Finland

Statens datamaskincentral erinrar om, att medlemsförslaget tar upp frågan om den internordiska arbetsförmedlingsverksamheten samt de målsättningar och krav som därvid finnes. Som framgår av medlems-

förslaget har i flera nordiska länder ADB tagits i bruk i syfte att underlätta arbetsförmedlingsverksamheten. I Finland utges en riksomfattande arbetsplatstidning en gång per vecka. Planer finns på att utvidga ADB-användningen inom de närmaste åren också till regionala myndigheter, vilka förväntas komma att utarbeta regionala arbetsplatslistor. Arbetskraftsministeriet tillsatte vidare i mars 1976 en arbetsgrupp med uppgift att utreda det ändamålsenliga i att använda ADB i arbetsförmedlingsarbetet. Datamaskincentralen, som deltagit i detta utredningsarbete, anser att det går att effektivisera och påskynda den regionala och riksomfattande arbetsförmedlingen samt produktion av de upplysningar som behövs för att arbetskraftspolitiken skall kunna planeras och arbetskraftssituationen kontrolleras. Genom att inrätta en nordisk databank för lediga platser kan arbetsförmedlingsverksamheten effektiviseras samt de arbets sökande ges aktuell och noggrann information om lediga platser i de övriga nordiska länderna. Detta förutsätter dock att de datasystem som utvecklas för arbetsförmedling i de nordiska länderna blir likartade och att överföring av uppgifter om lediga platser mellan de nationella systemen och de samnordiska datasystemet är möjlig. Inrättandet av en samnordisk databank för lediga platser bör sålunda utredas.

Finlands stadsförbund anser det angeläget att vidare utreda frågan. Förbundet anser också att om det beslutas att inrätta en databank för lediga platser bör även kommunerna kunna utnyttja databankens tjänster.

Statistikcentralen har inget att invända mot att förutsättningarna för grundläggande av en databank för lediga arbetsplatser i Norden.

Suomen Kunnallisiitto och *Finlands svenska kommunförbund* anser, att alla åtgärder som vidtas i syfte att effektivisera arbetsförmedlingarnas arbete också är till nytta för kommunerna. Planering beträffande utbud av och efterfrågan på arbetskraft på det regionala och lokala planet förenklar kommunernas serviceplanering. För Finlands del är det speciellt arbetsförmedling för landsbygdsbefolkningen som är i behov av en upprustning. Det ringa antalet arbetskraftsbyråer och övriga servicepunkter medverkar till att arbetstagarna på landsbygden ofta får söka sig långt hemifrån för att uträtta sina angelägenheter. Detta medför förluster i tid och pengar. Landsbygdens arbetsgivare borde erhålla bättre upplysningar och ledig arbetskraft än vad som nu är fallet. Utnyttjande av ADB inom arbetsförmedlingen torde kunna medverka därtill. Det nordiska samarbetet på arbetsförmedlingsområdet syftar till att styra arbetskraftsflyttningarna via den offentliga arbetsförmedlingen varför det är av vikt att arbetskraftsmyndigheterna samarbetar också på ADB-området. Detta gäller även om den slutliga målsättningen inte är en gemensam nordisk databank. Vid det fortsatta utredningsarbetet bör uppmärksamhet fästas också vid övrigt nordiskt samarbete

på ADB-området.

2.1.4. Norge

Kommunal- og arbeidsdepartementet har inbegärt yttranden från Justitsdepartementet, Statistisk sentralbyrå och Arbeidsdirektoratet. Från norsk sida konstateras, att det i detta skede är svårt att ta ställning till frågan om en nordisk databank för lediga platser. Frågan om ADB-metodernas användning inom arbetsförmedlingen i Norge är sedan en kort tid tillbaka föremål för utredning inom Arbeidsdirektoratet. Först när frågan klarlagts nationellt kan ställning tas mer konkret till tänkbara gemensamma nordiska tillvägagångssätt. Dessa möjligheter är också en del av förutsättningarna för rationell användning av ADB-metoder.

Departementet konstaterar också, att gemensamma metoder inom arbetsförmedlingssamarbetet studeras under ledning av Nordiska arbetsmarknadsutskottet (NAUT). Frågan om databank ingår i övervägandena.

Departementet påpekar även följande:

- Sysselsettningslovens § 12 om obligatorisk användning av lediga platser praktiseras liberalt och anmälningar om lediga platser erhålles enbart i ringa omfattning. En nordisk utredning av frågan av obligatorisk anmälning av lediga platser anses som önskvärd och torde ingå i NAUT-projektets överväganden.
- ytterligare arbete med Nordisk yrkesklassificering (NYK) är påkallat både vad gäller jämförbarhet av de olika ländernas utgåvor av NYK och behovet av eventuella andra klassificeringssystem.
- Övervägandena bör omfatta ett klarläggande av de begränsningar i den personliga integriteten som ett ADB-system för med sig.
- Det finns goda förutsättningar för de nordiska länderna att gemensamt utveckla och genomföra ADB-baserade databanker.
- De ekonomiska konsekvenserna är svåra att överblicka vid denna tidpunkt.

2.1.5. Sverige

Svenska arbetsgivareföreningen (SAF) finner det vara av stor betydelse att arbetsförmedlingsarbetet ger ett för alla parter godtagbart resultat både på det nationella och det samnordiska planet. Ett sätt att effektivisera detta samarbete är att använda ADB. En utredning som syftar till att klarlägga förutsättningarna för inrättandet av en nordisk databank för lediga platser tillstyrkes.

Snabb, objektiv och så långt möjligt fullständig information om lediga platser vid arbetsförmedlingarna bör kunna medverka till att dessa användes oftare än hittills även i samband med nordisk migration. Om en person som avser att flytta vet att fullödlig information och service står att få på arbetsförmedlingen ökar benägenheten att utnyttja denna. Andelen arbetssökande som flyttar från ett nordiskt land till ett annat

utan att först ha besökt arbetsförmedlingen skulle också minska. I sammanhanget bör beaktas på vilket sätt reglerna för EG-medborgare företrädesrätt vid arbetsförmedling skulle kunna inverka på en samnordisk, databaserad arbetsförmedling. Därtill bör uppmärksammas sekretess- och integritetsfrågor i samband med användningen av ADB.

Datainspektionen finner att medlemsförslaget avser ett för hela Norden gemensamt ADB-system för arbetssökande och för lediga platser. Detta påminner om det svenska system för information om lediga platser, som inspektionen i juni 1974 givit arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) tillstånd att använda. Den svenska platsinformationen begränsar sig till uppgifter om namn på arbetsgivaren och dennes kontaktman och sakuppgifter om de lediga platserna. Sådan information kan enligt datainspektionens mening utväxlas via ADB-media mellan de nordiska länderna utan risk för otillbörligt intrång i personlig integritet. S. k. matchning av arbetssökande mot lediga platser kan dock medföra att risker för otillbörligt intrång i integritet kan tänkas uppkomma. Med förbehåll för att vissa skydds- och säkerhetskrav uppfylles har tillstånd getts att försök med matchning genomföres i Sverige. Samma slags integritetsproblem som uppstår nationellt vid matchning av arbetssökande mot lediga platser förekommer givetvis också inom ramen för ett samnordiskt ADB-system.

Om ADB-baserad information skall utväxlas länderna emellan krävs någon form av samordning av reglerna för automatisk databehandling. I yttrande över medlemsförslaget A 472/j om en nordisk konvention om gemensamma regler för godkännande av datasystem på ADB som innehåller personupplysningar m. m. har datainspektionen anført att det grundläggande lagstiftningsarbetet som erfordras för en sådan konvention synes kräva lång tid. Att fördröja tillkomsten av ett gemensamt nordiskt ADB-system för arbetsförmedling genom att invänta resultatet av detta konventionsarbete torde dock inte vara nödvändigt. Inspektionens synpunkter på en nordisk datakonvention sammanfattas i sex punkter: (a) ADB-information får ej användas för andra ändamål eller överföras till annan än vad som ursprungligen avsetts, (b) person som i sitt arbete har giltiga skäl att få tillgång till sådan information skall ha tystnadsplikt, (c) åtgärd som innebär att någon olovligen bereder sig tillgång till eller olovligen ändrar eller på annat sätt påverkar sådan information skall vara straffbelagd, (d) rimliga säkerhetsåtgärder skall skydda sådan information, (e) varje fördragsslutande stat skall så långt möjligt garantera att avbrott ej förekommer i förbindelse med utrustning för ADB och bearbetning av information i utlandet samt (f) varje registrerad person skall ha rätt att få uppgift om vad som finns registrerat om vederbörande och hur dessa uppgifter utnyttjas. Kan dessa punkter inte samtliga av statsrättsliga skäl accepteras borde i varje fall

punkterna (a), (d), (e) och (f) kunna beaktas. En särskild överenskommelse av begränsat innehåll avseende internordisk arbetsförmedling borde sålunda kunna ingås.

Statistiska centralbyrån (SCB) pekar inledningsvis på de många svårigheter som möter när det gäller att få system av den storleksordning som skisseras i medlemsförslaget att fungera på ett tillfredsställande sätt. Inte minst gäller detta för aktualiseringen av platsutbudet. En möjlighet är därför att sänka ambitionsnivån något och låta den föreslagna databanken för lediga platser inskränkas till att omfatta vissa yrkesgrupper. Dylik försöksverksamhet skulle kunna bredda erfarenhetsunderlaget samt ge lärdomar vid utbyggnaden av systemet ifråga. Beträffande sekretessfrågorna hänvisar SCB till sitt yttrande över medlemsförslag A 472/j och understryker att betydande krav på skyddsåtgärder måste uppställas om en nordisk databank för lediga platser skall inrättas. I Sverige pågår ett utvecklingsarbete i syfte att åstadkomma en yrkesklassificering, som skall ligga till grund för olika typer av arbetsmarknadsinformation och bl. a. ersätta den befintliga nordiska yrkesklassificeringen. Frågan om en gemensam nordisk nomenklatur utredes också för närvarande.

2.2. *Remissinstanser som ställer sig tveksamma till eller avstyrker medlemsförslaget*

2.2.1. *Danmark*

Arbetsministeriet meddelar, att Nordiska arbetsmarknadsutskottet (NAUT) vid sitt möte den 6—7 april 1976 utanför dagordningen och mot bakgrund av det aktuella medlemsförslaget dryftat frågan om upprättandet av en nordisk databank för lediga platser. Därvid var vid mötet deltagande representanter för de nordiska arbetsmarknadsmyndigheterna överens med förslagsställaren om att datorbaserad platsförmedling i varje nordiskt land kunde antas tillföra arbetsförmedlingarna ökade resurser och bättre möjligheter att klara av anpassningen av tillgång och efterfrågan på arbetskraft samt bidra till ökad överblick över förhållandena på arbetsmarknaden. Vidare blev mötesdeltagarna eniga om att ett nordiskt samarbete bör eftersträvas ifråga om utvecklingen av datasystem för arbetsförmedling. En gemensam nordisk databank kunde därför antas få viss betydelse för den gemensamma nordiska arbetsmarknaden. En samnordisk databank borde emellertid baseras på existerande nationella datasystem. Då dessa befinner sig på begynnelsestadiet måste en samnordisk databank för lediga platser anses vara en sak på relativt lång sikt. NAUT har redan tagit upp denna fråga inom ramen för sin s. k. åtgärdsskiss. Enligt åtgärdsförteckningens punkt 2.1.b. skall underutskottet för arbetsmarknadsservice studera förutsätt-

ningarna för upprättandet av en nordisk databank för lediga platser. NAUT kommer därför att hos ministerrådet begära att det år 1977 ställs medel till förfogande för ett utredningsprojekt rörande harmonisering av arbetsförmedlingsmetoderna i Norden och däri ingår också övervägandet av den sak som omnämnes i medlemsförslaget. Vid nämnda NAUT-möte enades man om att hemställa att Nordiska rådet inte skulle ta något nytt initiativ innan den omtalade undersökningen är slutförd under år 1977. Mot denna bakgrund finner ministeriet det opåkallat att medlemsförslaget resulterar i en rekommendation.

2.2.2. Finland

Arbetskraftsministeriet anför i huvudsak samma synpunkter som framkommit i det yttrande från Arbejdsministeriet som redovisats ovan. Ministeriet hänvisar till inom NAUT förda diskussioner samt påpekar att en behovsanalys bör göras beträffande införandet av en nordisk databank för lediga platser. Av mandatet för den nordiska utredningen rörande förenhetligande av arbetsförmedlingsmetoderna i Norden framgår, att man också skall utreda frågan om en samnordisk databank för lediga platser. Ministeriet uppmanar sålunda Nordiska rådet att avvakta med nya initiativ i frågan tills dess att utredningen om förenhetligandet av arbetsförmedlingsmetoder blivit färdigställd.

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund (AFC) anser, med beaktande av arbetskrafts- och sysselsättningspolitiken, att det är av stor vikt att vidareutveckla arbetsförmedlingsarbetet. Arbetsförmedlingens uppgift är att betjäna bägge parter som på frivillig väg utnyttjar densamma. Dock torde det för Finland inte vara aktuellt att utveckla ett datasystem i enlighet med förslaget, då tillräckliga resurser saknas i nuläget. Balansen och objektiviteten i förslaget bör säkerställas även med hänsyn till de resultat som framkommer när saken realiserar. AFC förhåller sig reserverat till medlemsförslaget.

Affärsarbetsgivarnas centralförbund (AAC) är positivt inställt till strävandena att öka möjligheterna för arbetssökande i de olika nordiska länderna att få aktuella upplysningar om arbetsmarknaden. Att, såsom framhålles i medlemsförslaget, arbetsförmedlingsåtgärderna bör vara till gagn för envar av staterna är helt riktigt. För Finlands del har merparten av de flyttningar som förekommit dock varit till nackdel. Det kan inte antas att ifrågasvarande medlemsförslag skulle komma att ändra på detta. Då inte heller i de övriga nordiska länderna finns teknisk färdighet för att upprätta den föreslagna databanken och resurserna i Finland är otillräckliga är AAC av den uppfattningen att förslaget saknar realistiska förutsättningar för att kunna genomföras.

2.2.3. Norge

Norske kommuners sentralforbund, som avser att återkomma sedan medlemsförslaget behandlats inom organisationens folkvalda organ, framhåller att upprättandet av en nordisk databank för lediga platser synes ha begränsat värde för den kommunala och regionala sektorn.

Norsk arbeidsgiverforening finner det på nuvarande tidpunkt inte möjligt att bedöma hur ett system med en nordisk databank för lediga platser skulle fungera, men antar att det skulle medföra en förbättrad teknik i arbetsförmedlingsarbetet. Innan man kan gå vidare krävs dock att data tas i bruk på det nationella planet. Utvecklingen i de enskilda länderna bör sålunda avvaktas. Utifrån denna utgångspunkt anser för- eningen att det kan ha stort intresse om Nordiska ministerrådet tar upp saken till utredning.

2.2.4 Sverige

Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) anför, att ADB utnyttjas i varierande grad och med olika utformning i arbetsförmedlingsarbetet både i och utanför Norden. Utvecklingsarbetet har dock inte nått lika långt överallt och förts fram efter olika linjer. Även om det kan synas naturligt att med hjälp av datateknik effektivisera det nordiska arbetsförmedlings- arbetet är det frågan om inte tanken på en utredning av denna art väckts vid en alltför tidig tidpunkt.

I Sverige har användningen av ADB i arbetsförmedlingarnas arbete studerats under senare tid. ADB-producerade dagliga datalistor över lediga platser har tagits i bruk. Proov med att göra information tillgäng- lig via terminaler pågår också. En utredning om en samnordisk data- bank borde utgå ifrån de mål som uppställts för det nordiska samarbetet samt värdera vilka resurser om kan och bör sättas in för att uppnå dessa mål. Därvid borde även kartläggas informationsbehovet som arbetsför- medlingarna i de andra länderna kan ha när det gäller lediga platser. Sekretessaspekterna är av betydelse, särskilt om utöver information om lediga platser uppgifter om platssökande överföres mellan länderna. Av dessa skäl bör en utredning inte tillsättas i nuläget. I första hand bör man istället analysera faktiskt förekommande behov av att använda ADB i arbetsförmedlingsarbetet. Därvid kunde klargöras hur långt ut- vecklingen gått i de enskilda länderna och konkreta planer för framtiden uppgöras. På grundval av en sådan studie skulle det sedan bli lättare att starta ett egentligt utredningsarbete i enlighet med vad som föreslås i medlemsförslaget.

2.3. Remissinstanser som avstår från att yttra sig eller att ta ståndpunkt till medlemsförslaget

2.3.1. Finland

Befolkningsregistercentralen avstår i sitt yttrande från att kommentera de problem av arbetsförmedlingskaraktär som berörs av det föreslagna registret, utan koncentrerar sin granskning till de gemensamma problem som möter när en folkbokföringsmyndighet vill erhålla vissa upplysningar.

En överenskommelse om internordiskt flyttningsbetyg träffades i oktober 1969. En medborgare som flyttar från ett nordiskt land till ett annat skall numera medföra ett flyttningsbetyg till inflyttningslandets folkbokföringsmyndigheter. Flyttningar till utom-nordiska länder meddelas ej på samma sätt, och ej heller inom inflyttningslandet. Detta trots att de flyttande i det senare fallet har rätt att rösta vid de finländska riksdagsvalen. Det är således nödvändigt att nordiska myndigheter kontinuerligt erhåller upplysningar om sina medborgares aktuella adresser. Likaså finns det ett stort behov av att erhålla information om yrke och utbildning. För att dra nytta av den kommande nordiska databanken för lediga platser måste man dock för det första inrikta informationsflödet rörande de lediga platserna till riktiga grupper samt veta var personerna för tillfället bor. Orsakerna till flyttning skulle vidare kunna forskningsmässigt belysas. Innan beslut fattas om att inrätta den föreslagna databanken borde man a) definiera och begränsa de för databanken uppställda målen och med banken förknippade funktioner, b) katalogisera de dataenheter, som skulle intas i databanken, c) planera databankens inrättandeordning och huvudlinjer för att hålla upplysningar aktuella, d) utreda hur man kan hålla kontakt med övriga register såsom yrkes- och persondataregister samt e) planera databankens utnyttjandesätt.

Social- och hälsovårdsministeriet, Folkpensionsanstalten, Statistikcentralen samt *Ålands landskapsstyrelse* har beretts möjlighet att yttra sig över medlemsförslaget men avstår från att ta ståndpunkt i frågan.

2.3.2. Sverige

Sysselsättningsutredningen finner medlemsförslaget vara av så speciell karaktär att det på nuvarande stadium i utredningens arbete är svårt att yttra sig.

Datasamordningskommittén (DASK) har i sitt arbete främst varit inriktad på frågor som rör möjligheterna till samordning av databehandling mellan olika myndigheter och förvaltningar i Sverige, främst inom den offentliga sektorn. Kommittén har däremot inte behandlat frågor som rör behov, utformning och användning av ADB-system inom en-

skilda verksamhetsområden. DASK saknar därför möjlighet att bedöma förutsättningarna för införandet av en nordisk databank för lediga platser, utan hänvisar till det utredningsarbete som bedrivs inom arbetsmarknadsstyrelsen i samarbete med statskontoret i ADB-frågor.

3. Utskottet

Social- och miljöutskottet har under senare år ställt sig positivt till systematiska och vittomfattande nordiska samarbetsprogram inom de sektorer som berör utskottets arbete. Vid Nordiska rådets första extra session i Stockholm den 15 november 1975 antogs sålunda *rekommendation nr 19/1975* angående nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet. Till grund för rekommendationen låg ett ministerrådsförslag, *B 18/s*, om nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet.

Tillsättandet av en utredning för att undersöka förutsättningarna för inrättandet av en databank för lediga platser aktualiserades efter rådets extra session inom ministerrådets organ. Av den så kallade åtgärdsskissen framgick att uppdrag getts till ett av Nordiska arbetsmarknadsutskottets underorgan att låta utreda frågan om det ändamålsenliga i och förutsättningarna för att etablera en nordisk databank för lediga platser.

Mot denna bakgrund beslöt social- och miljöutskottet vid sitt möte i Reykjavik den 21—22 juni 1976 att genom en skrivelse via Nordiska rådets presidium fästa Nordiska ministerrådets uppmärksamhet på utskottets synpunkter angående utformningen av mandatet för den ovan nämnda utredningsgruppen. Utskottets skrivelse till rådets presidium hade följande lydelse:

Vid Nordiska rådets första extra session i Stockholm den 15 november 1975 behandlades ministerrådsförslaget *B 18/s* om nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet. I anslutning till ministerrådsförslaget *B 18/s* erhöll Nordiska rådet för kännedom Nordiska arbetsmarknadsutskottets principbeslut rörande första etappen av genomförandet av arbetsmarknadsprogrammet, den s k åtgärdsskissen. Sistnämnda dokument utgjorde dock formellt ej en del av ministerrådsförslaget, varför social- och miljöutskottet avstod från att kommentera detta i det betänkande över ministerrådsförslaget som avgavs till rådets första extra session. I den slutliga versionen av den s. k. åtgärdsskissen, publicerad i 1976 års *CI*, hade som en ny punkt — 2.1.b — tillfogats att underutskottet för arbetsmarknadsservice, skulle utreda ändamålsenligheten av och förutsättningarna för inrättandet av en nordisk databank för lediga platser.

Frågan om inrättandet av en nordisk databank för lediga platser hade dessförinnan aktualiserats dels vid utskottets överläggningar med ministerrådet — arbetsministrarna som ägde rum i februari 1975 i Reykjavik i samband med Nordiska rådets 23:s session, dels i utskottets betänkande över ministerrådsförslaget *B 18/s* under punkten 3.3 Övriga synpunkter

(s. 222 i *Nordiska rådet. 1:a extra session*). Ovannämnda medlemsförslag kom sålunda att väckas innan det inom Nordiska rådet blev känt att beslut fattats av ministerrådets organ om att utreda frågan om inrättandet av en nordisk databank för lediga platser.

Vid social- och miljöutskottets möte den 21—22 juni 1976 i Reykjavik föredrogs en inom ministerrådssekretariatet i Oslo upprättad lägesrapport rörande genomförandet av det nordiska arbetsmarknadsprogrammet (promemoria av den 4/6 1976). Av denna promemoria framgick att Nordiska arbetsmarknadsutskottet för genomförandet av vissa undersökningar som syftade till att förenhetliga arbetsförmedlingsmetoderna i Norden äskat medel för detta på 1977 års ministerrådsbudget. Därvid skulle förutsättningarna för inrättandet av en gemensam nordisk databank för lediga platser utredas. Mot denna bakgrund fann social- och miljöutskottet det inte längre påkallat att föreslå rådets plenarförsamling att antaga en rekommendation i saken. I stället beslöts, att man från utskottets sida vid de stundande överläggningarna mellan Nordiska rådets budgetkommitté och Nordiska ministerrådet — samarbetsministrarna i november 1976 beträffande konkretiseringen av 1977 års ministerrådsbudget skulle understryka vikten av att den kommande utredningen om en gemensam nordisk databank för lediga platser tilldelas nödiga resurser. Därtill önskade utskottet beträffande utformningen av mandatet för den kommande utredningen fästa uppmärksamheten vid följande punkter:

(a) En för hela Norden gemensam sysselsättningsgruppering vilket torde vara en grundförutsättning för att databanken skall kunna fungera, bör utarbetas.

(b) En effektivisering av arbetsförmedlingssamarbetet i Norden förutsätter ökad information både beträffande lediga platser och de arbetssökande.

(c) De synpunkter som framförts t. ex. i remissvar från Datainspektionen i Sverige beträffande skydds- och säkerhetskrav i syfte att förhindra otillbörligt intrång i personlig integritet bör beaktas.

(d) I den mån som inte en för hela den nordiska arbetsmarknaden gemensam databank kan upprättas inom överskådlig tid bör i ett inledande skede en inskränkning ske till vissa yrkesgrupper.

Nordiska rådets presidium behandlade utskottets skrivelse vid sitt möte i Köbenhavn den 18 november 1976 och anslöt sig därvid till utskottets synpunkter. Vid mötet mellan Nordiska rådets budgetkommitté och Nordiska ministerrådet—samarbetsministrarna samma dag aktualiserades därtill frågan om inrättandet av en nordisk databank för lediga platser från budgetkommitténs sida.

Det är utskottets förhoppning att ministerrådet låter företaga nämnda utredning med skyndsamhet och med beaktande av de synpunkter som framkommit i skrivelsen av den 18 november 1976.

Utskottet finner sålunda ej skäl föreligga för Nordiska rådet att i nuvarande skede antaga en rekommendation med anledning av detta medlemsförslag.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet inte företager sig något i anledning av medlemsförslaget.

Stockholm den 15 december 1976

Erling Dinesen (S)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F)

Förman

Paul Jansson (s)

Bertil Jonasson (c)

Bror Lillqvist (Sd)

Thor Lund (A)

Kjeld Olesen (S)

Petter Savola (K)

Anna-Greta Skantz (s)

Raino Westerholm (Skl)

Medlemsförslag

om samordning av de nordiska ländernas forskning om samt kartläggning och utnyttjande av havets resurser

(Väckt av Gunnar Helén)

Havet har som följd av den ökade medvetenheten om att jordens resurser är begränsade kommit att ägnas ett allt större intresse som en av de väsentligaste källorna för ej förnyelsebara naturresurser (olja, naturgas, mineraler etc.). De problem som är förknippade med utvinningen av havsresurserna har under senare år alltmer uppmärksamats på internationellt plan både inom ramen för ett stort antal forskningsorgan och inom ramen för FN:s havrättskonferens, vars resultat sannolikt blir en konvention om inrättande av s. k. ekonomiska zoner. Inom sin ekonomiska zon skall varje kuststat ha rätt att exploatera naturtillgångarna både på havsbotten och ovanför densamma. Konferensen sammanträder igen våren 1976 och ett informellt utkast till konvention innehållande förslag till ekonomiska zoner på upptill 200 sjömil har utarbetats och torde sannolikt komma att i någon form antas vid konferensen.

Att alla jordens stater har intresse av utvinnande av havets resurser och fördelningen därav är uppenbart. Världens fiske har ett fångstvärde av ca 40 miljarder Skr per år och den globala mineralutvinningen från havet är ca 35 miljarder Skr per år, varav olja och gas utgör ca 90 %. Vad gäller fiskeresurserna råder för närvarande enighet om att fisken beskattas alltför hårt i flera betydande havsområden. En omläggning av näringsuttaget från havet i sådan form att man strävar efter att fånga organismer i näringskedjornas början kan bli aktuell. Detta skulle vara en stor forskningsuppgift.

Vad gäller havens mineralresurser kan man för närvarande endast göra mycket osäkra bedömningar av de totala reserverna (järnmalm, mangannoduler, sprickzonernas metallslam etc.) En kartläggning härav är i och för sig en internationell forskningsuppgift men undersökningar av vissa regioner, t. ex. Norden, borde lämpligen utföras på regional basis.

Det nordiska samarbetet vad gäller utnyttjande av havet har varit koncentrerat till forskningsområdet.

Det nordiska samarbetet koordineras av kollegierna för marinbiologi och fysisk oceanografi samt av den nordiska maringeologiska kommis-

sionen. Nordiskt kollegium för marinbiologi, som inrättades 1965, fungerar som ett samarbetsorgan för de marinbiologiska forskningsstationerna i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Verksamheten omfattar bl. a. utdelande av stipendier för utbildning och forskning, upprättande av fauna- och floraförteckningar vid forskningsstationerna samt anordnande av kurser i marinbiologi. Kollegiet för fysisk oceanografi, som också inrättades 1965, anordnar nordiska symposier och sommarkurser samt stipendiatutbyte och möjliggör för forskare från ett annat land att delta i forskningsexpeditioner företagna av ett annat land. Vidare förmedlar kollegiet utlåning av instrument och stimulerar gemensamma nordiska undersökningar.

På senare år har man sökt intensifiera det nordiska havsforsknings-samarbetet inom FN-organen UNESCO och IOC (Intergovernmental Oceanographic Commission) i syfte att åstadkomma ett gemensamt nordiskt agerande i internationella sammanhang. Man har även strävat efter att genom de nationella organen få till stånd utökat internordisk samverkan i form av samnordiska forsknings- och undersökningsprojekt.

I Sverige avgavs 1972 ett utredningsbetänkande "Utnyttjande och skydd av havet" (SOU 1972: 43). Utredningen föreslår att en svensk delegation för havsresurser bildas. Bakgrunden till förslaget är den ökade omfattning som utnyttjandet av havets resurser väntas få i framtiden och det faktum att olika former av havsutnyttjande är starkt beroende av varandra. Delegationen skall vara regeringens rådgivande organ i havsfrågor. Den skall föreslå närmare utformning av program för havets utforskning och exploatering samt planera för det långsiktiga utnyttjandet av haven. Vidare skall den ansvara för genomförande av viss havsforskning och vara ett forum för samarbete mellan myndigheter och näringsliv. Dessutom skall den verka för att tekniskt utvecklingsarbete samt anskaffning och utnyttjande av viss kostnadskrävande havsforskningsutrustning samordnas. En utredning om den närmare organisationen av delegationen har tillsatts.

I Sverige förbereds således en omfattande upprustning vad avser forskning, kartläggning och framtida utvinning av havets resurser. I Norden i övrigt synes Norge ha nått längst på detta område genom sin stora satsning på olje- och gasutvinning, som även omfattar andra grenar av havsforskning koncentrerad till havsforskningsinstitutet i Bergen. I Danmark och Finland däremot har dessa frågor hittills endast uppmärksammats i mindre omfattning.

Med tanke på att hela havsresursproblematiken är föremål för överväganden i olika grad i de nordiska länderna förefaller det naturligt att en samordning av planeringen av det framtida arbetet äger rum. Detta torde vara rationellt dels i beaktande av den omfattning kartläggning och forskning inom detta ämnesområde kommer att få, dels med tanke på de stora kostnader som är förenade med framtida utnyttjande av

havets resurser. I detta sammanhang bör övervägas om det inte vore lämpligt att koncentrera de nordiska resurserna på detta område till en institution, t. ex. till norska havsforskningsinstitutet i Bergen.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts får jag hemställa

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att samordna de nordiska ländernas forskning om samt kartläggning och utnyttjande av havets resurser.

Stockholm den 9 januari 1976

Gunnar Helén (fp)

BILAGA 1, Yttranden (se Supplementband, s. 440)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget

Til Økonomisk utvalg er henvist ovennevnte medlemsforslag, som er behandlet av utvalget 10. august i Luleå, av Nimannskomiteén 1. november i Stockholm og av utvalget 22. november 1976 i Oslo.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslag A 476/e rekommanderes Nordisk Ministerråd å utrede mulighetene for å samordne de nordiske lands forskning om samt kartlegging og utnyttelse av havets ressurser.

Forslagstilleren peker på at de problemer som er forbundet med utnyttelsen av havets ressurser i de senere år er blitt gjenstand for stadig større oppmerksomhet på det internasjonale plan både innen rammen for et stort antall forskningsorganer og innenfor FN's havrettskonferanse.

Når det gjelder fiskeressursene, er det for tiden enighet om at fisken beskattes for hardt i flere betydelige havområder. En omlegging av næringsuttaket fra havet i en slik form at en bestreber seg på å fange organismer i næringskjedens begynnelse, kan bli aktuell. Dette burde være en stor forskningsoppgave.

Med hensyn til havets mineralressurser, kan en for tiden bare gjøre meget usikre bedømmelser av totalressursene.

En kartlegging herav er i og for seg en internasjonal forskningsoppgave, men undersøkelser av visse regioner, f.eks. Norden, burde kunne utføres hensiktsmessig på regional basis.

Det nordiske samarbeid på forskningsområdet koordineres av kollegiene for marinbiologi og fysisk oceanografi, samt av den nordiske maringeologiske kommisjon.

I de senere år har en søkt å intensivere det nordiske havforsknings-samarbeid innen FN-organene UNESCO og IOC (Intergovernmental Oceanographic Commission) med sikte på å komme frem til felles nordisk opptreden i internasjonal sammenheng.

I Sverige ble det i 1972 avgitt en utredningsbetenkning "Utnyttjande och skydd av havet", hvor det foreslås at en svensk delegasjon for havressurser blir dannet, som skal være regjeringens rådgivende organ i havressursspørsmål.

I Norden synes Norge ifølge forslagstilleren, å ha nådd lengst på dette område gjennom sin store satsing på olje- og gassutvinning, som også omfatter andre grener av havforskningen konsentrert til havforskningsinstituttet i Bergen. I Danmark og Finland derimot, har disse spørsmål hittil bare i mindre utstrekning vært gjenstand for oppmerksomhet.

Med tanke på at hele havressurs-problematikken er gjenstand for overveielser i ulik grad i de nordiske land, synes det naturlig at en samordning av planene finner sted. I denne forbindelse bør det overveies om det ikke ville være hensiktsmessig å konsentrere de nordiske ressurser på dette område til én institusjon, f.eks. til det norske havforskningsinstitutt i Bergen.

2. Remissuttalelser

Remissuttalelser er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjoner:

Nordiske:

Nordisk industrifond
Nordforsk
Nordisk Kollegium for Marinbiologi
Nordisk Kollegium for Fysisk Oceanografi
Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- og fredsforskning

Danmark:

Statsministeriet
Fiskeriministeriet
Handelsministeriet
Miljøministeriet, fredningsstyrelsen
Undervisningsministeriet
Ministeriet for Grønland
Forskningssekretariatet
Danmarks Geologiske Undersøgelse
Industrirådet
Færøya Landsstyri
Danmarks Havfiskeriforening

Finland:

Ministeriet för utrikesärendena
Ministeriet för inrikesärendena
Handels- och industriministeriet
Miljövärdrådet
Helsingfors universitets konsistorium
Åbo akademi
Åbo universitet
Tekniska högskolan, bergsindustriavdelningen
Svenska handelshögskolan
Vattenstyrelsen
Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet
Geologiska forskningsanstalten

Havsforskningsinstitutet
Finlands akademi
Industrins centralförbund
Ålands landskapsstyrelse
Fiskeriföreningen i Finland
Finlands sjömans-union

Norge:

Fiskeridepartementet
Fiskeridirektoratets havsforskningsinstitut
Norsk undervannsinstitutt
Norges industriforbund
Norsk petroleumsinstitutt
Norges fiskarlag

Sverige:

Sjöfartsverket
Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI)
Universitetskanslersämbetet
Universitetskanslersämbetet, fakultetsberedningen för
matematik och naturvetenskap
Universitetskanslersämbetet, fakultetsberedningen för
de tekniska vetenskaperna
Fiskeristyrelsen
Havsfiskelaboratoriet
Statens naturvårdsverk
Statens industriverk
Sveriges geologiska undersökning (SGU)
Styrelsen för teknisk utveckling
Organisationskommittén för havsresursersfrågor
Uppsala universitet, rektorsämbetet
Uppsala universitet, kvartärgeologiska avdelningen
Uppsala universitet, zoologiska institutionen
Uppsala universitet, geologiska institutionen
Lunds universitet, matematisk-naturvetenskapliga
fakulteten, fakultetsnämnden
Göteborgs universitet, rektorsämbetet
Göteborgs universitet, matematisk-naturvetenskapliga fakulteten
Göteborgs universitet, matematisk-naturvetenskapliga
fakultetens utbildningsnämnd
Stockholms universitet
Meteorologiska institutionen, Stockholms universitet,
Arrheniuslaboratoriet
Stockholms universitet, Institute for International Economic Studies
Umeå universitet, rektorsämbetet
Umeå universitet, biologiska institutionen
Universitetet i Linköping, rektorsämbetet
Tekniska högskolan i Stockholm, rektorsämbetet
Tekniska högskolan i Stockholm, institutionen för fastighetsteknik
Chalmers tekniska högskola, rektorsämbetet
Högskolan i Luleå, rektorsämbetet
Ingenjörsvetenskapsakademien
Sveriges industriforbund
Sveriges fiskares riksförbund

I det følgende skal en først omtale de remissuttalelser som støtter medlemsforslaget, deretter de som går imot det og til slutt de som stiller seg avventende eller ikke tar noe standpunkt.

Remissuttalelser som i det vesentlige støtter medlemsforslaget

Danmark:

Miljøministeriet, fredningsstyrelsen anbefaler medlemsforslaget. Det vises til lovutkast av 28. april 1976 hvor det bl. a. er en bestemmelse om kartlegging av råstoffressursene på havbunnen. Det anses på denne bakgrunn ønskelig at samarbeidet i den nordiske maringeologiske kommisjon utvides til å omfatte kartlegging av havbunnens mineralforekomster.

Færøya Landsstyri støtter medlemsforslaget. Det henvises i denne forbindelse til usikkerheten om hvilken skjebne de to internasjonale fiskerikommisjoner ICNAF og NEAFC vil få ved utvidelse av fiskerigrensene eller ved gjennomføring av økonomiske soner for kyststatene.

Det påpekes at spørsmålet om opprettelse av et nordisk havforskningsinstitutt er omtalt fra færøisk side under Nordisk Råds 21. sesjon 1973, annen samling.

Finland:

Ministeriet för utrikesärendena uttaler at de nordiske land har samarbeidet på havrettskonferansen selv om de ikke i alle spørsmål har hatt samme interesse. Med hensyn til statenes rett til å drive forskning av havets ressurser i en annen stats økonomiske sone, har Finlands syn vært at alle stater skal få drive havvitenskapelig grunnforskning på havområder utenfor territorialfarvann. Derimot skal forskning vedrørende utnyttelse av ressursene ikke drives innenfor den økonomiske sone uten angjeldende stats tillatelse.

Under henvisning til den fremtidige økende omfatning av kartlegging og forskning av havets ressurser, støtter ministeriet bestrebelsene for en samnordisk planlegging og samordning av det fremtidige arbeid.

Ministeriet för inrikesärendena støtter medlemsforslaget.

Kjernes spørsmålet på havrettskonferansen er en rettferdig fordeling av naturressurser samt problemer i tilknytning til ressursenes utforskning på alle nivåer. For et geografisk sett ufordelaktig beliggende land som Finland, er et nordisk samarbeid derfor viktig.

Miljövädrådet mener at man i samnordisk forskningsarbeid angående kartlegging og utnyttelse av havets ressurser bør bestrebe seg på å beskytte havet.

Regionalt forskningssamarbeid vedrørende på den ene side Østersjøens brakkevannsområder og på den annen side verdenshavene, vil etter Miljövädrådets oppfatning være fruktbart. Man må være opp-

merksom på at forskningsmetoder innen kartlegging og utnyttelse av havets ressurser er ensartede på alle havområder, hvilket letter samarbeidet.

Miljövårdsrådet foreslår at Nordisk Råd under hensyntaken til Helsingforskonvensjonens innhold, utreder mulighetene for å samordne de nordiske lands forskning om samt kartlegging og utnyttelse av havets naturressurser.

Abo akademi stiller seg positivt til forslaget. Da problemene i Østersjøen er forskjellig fra Nordsjøens problemer, kan det imidlertid bli vanskelig for et felles havforskningsinstitutt å avveie ressursfordeling på en tilfredsstillende måte.

Abo universitet mener at kartleggingen av ressursene bør utføres etter felles planer og mest hensiktsmessig av en permanent, for alle nordiske land felles forskergruppe. Av administrative grunner synes konsentrering til f.eks. havforskningsinstituttet i Bergen å være rasjonell, men på grunn av forskjellen mellom forholdene i Østersjøen og på Atlanterhavskysten, bør man innrette et regionalt sentrum i Sverige eller Finland.

Universitetet anbefaler videre at det i Finland opprettes en arbeidsgruppe, som i samarbeid med de øvrige nordiske land, skal utføre grunnleggende arbeid ved å registrere de hittil samlede erfaringer og iakttagelser og samtidig trekke opp planer for en langsiktig virksomhet, hvis mål skal være etableringen av en eventuell organisasjon felles for alle nordiske land. Gjennom denne kunne de for administrasjon og forskning tilgjengelige ressurser konsentreres til havforskningsinstituttet i Bergen.

Svenska handelshögskolan peker på den betydelige forskjell med hensyn til motiver og interesse for angjeldende forsknings- og utnyttelsesprosjekter som naturlig nok er til stede mellom de nordiske land.

Handelshögskolan forutsetter imidlertid at et samnordisk forskningsarbeid må utformes slik at samtlige nordiske land anser det nyttig for sitt eget land.

Det synes rimelig at visse deler av de forskjellige lands havforskningsprosjekter, som grunnforskning og teknologisk utviklingsarbeid, er av en slik art at de kan utgjøre ingredienser i et samnordisk forskningsprogram. Högskolan finner det hensiktsmessig at det undersøkes i hvilken utstrekning man kan gjennomføre et slikt program for havforskningen, som er vitenskaplig meningsfylt og som er av en slik beskaffenhet at det kan vinne interesse innen alle de nordiske land.

Högskolan støtter derfor forslaget.

Ålands landskapsstyrelse mener det er av nordisk interesse at samordning og konsentrering av ressursene snarest mulig finner sted.

Det tilføyes at flere av de forskningsoppgaver som er omtalt i forslaget med fordel kan gjennomføres innen rammen for et nordisk skjærgårdsinstitutt.

Fiskeriföreningen i Finland anser det foreslåtte prosjekt vel egnet for å styrke og effektivisere forskningsarbeidet vedrørende de marine naturressurser i Norden.

Når det gjelder sentraliseringen av forskningsarbeidet til f.eks. havforskningsinstituttet i Bergen, mener *Fiskeriföreningen* at forskningen for Østersjøens vedkommende bør konsentreres til et institutt i Østersjøområdet.

Det må legges særlig vekt på forskningen av de levende naturtilførsler, dvs. først og fremst havets produksjon av egghvitestoffer og virkningen for forsyningsmulighetene for matvarer i de nordiske land.

Finlands sjömans-union stiller seg positivt til spørsmålet om samordning av de nordiske lands forskning av og kartlegging og utnyttelse av havets ressurser, samt konsentrering av forskningen til havforskningsinstituttet i Bergen. Den finske stat bør få utnytte den del av naturressursene som oppnås gjennom denne forskning. Som begrunnelse for konsentrering, anføres de stadig økende krav om forskning og samordningens reduksjon av de samlede kostnader. Konsentreringen må imidlertid ikke medføre begrensning av kapasitet og ressurser ved de eksisterende institutter i Finland.

Industrins centralförbund uttaler at forskningen av havets naturtilganger er i Finland ubetydelig. Det samme gjelder utnyttelsen av andre naturressurser. Med det nye tenkesett som er oppstått i de senere år, interesserer forskning, kartlegging og utnyttelse av havets ressurser i større grad også de land som selv ikke har slike ressurser. Slik vil det også uten tvil gå med Finland.

Samnordisk utnyttelse av havets naturtilganger er et område hvor man ikke hadde erfaring tidligere. Allerede nå kan man se at både Nordsjøens olje- og gass-spørsmål og fiskespørsmål, som er viktige særlig for Norge, interesserer også de øvrige nordiske land.

Sentralforbundet tilrår at medlemsforslaget støttes.

Sverige:

Sjöfartsverket stiller seg positivt til forslaget.

En nødvendig forutsetning for samordning av havressursspørsmålene synes dog å være at spørsmålene først må samordnes innen de enkelte land.

Sjöfartsverket minner om at sjøkartleggingen for en viss del allerede er samordnet mellom de nordiske land, idet Nordens hydrografiska förbund ble stiftet i 1928. Dette er en sammenslutning av de nordiske lands sjøkartsejer.

Organisationskommittén för havsresurserfrågor mener at de nordiske land så langt som mulig bør samordne sitt arbeid i havressursspørsmål vedrørende de tilgrensende havområder, for derved å utnytte de disponible midler rasjonelt.

Det vises til den foreslåtte delegasjon for havressursspørsmål.

Organisasjonskomitéen, som ble nedsatt for å kartlegge hvilke konkrete oppgaver et slikt eventuelt organ skulle ha, skal avgi sin betenkning senest 30. juni 1977. Komitéen kan på det nåværende tidspunkt ikke ta stilling til hvorledes det svenske engasjement i det internasjonale samarbeid bør organiseres. Da en stor del av de svenske interesser for havet og dets ressurser er knyttet til Østersjøen, bør Sverige søke former for samarbeid i havressursspørsmål ikke bare med de nordiske land.

Da naturtilgangene i Østersjøen i flere henseender er unike og miljøproblemene spesielle, bør ressursene for internasjonalt forsknings- og utnyttelsessamarbeid ikke bare bindes til havforskningsinstituttet i Bergen.

Sammenfatningsvis mener organisasjonskomitéen at formene for den svenske deltakelse i internasjonalt havressurssamarbeid, vedrørende såvel Vesterhavet som Østersjøen, bør utredes når den innenlandske organisasjon er klarlagt.

Ingenjörsvetenskapsakademien peker på at målsettingen for såvel havforskningen som havteknisk utviklingsarbeid av naturlige grunner ikke er den samme i de forskjellige nordiske land. Ved vurderingen og samordningen av nordiske forskningsinnsatser på havbunnsområdet, er risikoen derfor stor for at bedømmelsen av prioriteringen blir meget forskjellig i de nordiske land.

Når det gjelder eventuell svensk utvinning av slike havressurser som ikke er knyttet til Skandinavias kontinentalsokler, kan det gi foranledning til kontakter og samarbeid med helt andre land enn de skandinaviske. Dette tyder på at det finnes et behov for samarbeid på en rekke delområder; derimot ikke for et nordisk samordningssystem for havteknikk-spørsmål.

Forslaget om å konsentrere de nordiske ressurser eksempelvis til havforskningsinstituttet i Bergen, er fra svensk synspunkt uhensiktsmessig.

Akademiet har dog ingen innvendinger mot at en utredning vedrørende mulighetene for å samordne de nordiske lands forskning om, samt kartlegging og utnyttelse av havets ressurser, blir gjennomført i samsvar med medlemsforslaget.

Sveriges fiskares riksförbund opplyser at det har innhentet uttalelser fra de regionale forbund. Svenska västkustfiskarnas centralförbund fremholder bl. a. at i Sverige forberedes en omfattende opprustning med hensyn til forskning og kartlegging for fremtidig utvinning av havets ressurser. Norge har satset stort. Derimot har Danmark og Finland bare i mindre utstrekning ofret oppmerksomhet på disse spørsmål. Det vil derfor være rasjonelt at de nordiske land gjennom en samordnet planlegging unngår at samme forskning drives parallelt i de nordiske land, hvilket ut fra et kostnadssynspunkt ville være unødvendig.

De øvrige regionforbund som har uttalt seg, har ikke hatt avvikende synspunkt.

Riksforbundet deler de regionale forbunds oppfatning at en samordning av de nordiske lands forskning samt kartlegging og utnyttelse av havets ressurser bør støttes.

Remissinstanser som ikke støtter eller som i det vesentlige går imot medlemsforslaget

Nordiske:

Nordforsk mener at forslaget berører en rekke saker som ikke på en naturlig måte kan gjennomføres i sin helhet. Det er ikke innlysende at det bør skapes en samlende nordisk organisasjon for behandling av angjeldende spørsmål. Dessuten er den i forslaget antydende forskningsvirksomhet preget av store ulikheter m. h. t. hvert av landenes målsetting, organisasjon og ressursinnsatser. Den foreslåtte utredning anses mindre hensiktsmessig.

Nordisk Kollegium for Fysisk Oceanografi uttaler at samordning av de nordiske lands oceanografiske forskning er allerede etablert gjennom de eksisterende nordiske kollegier, hvorfor en ytterligere samordning på grunnforskningsplan ikke anses motiveret.

Det synes vanskelig å realisere en samordning innenfor ressursutviklingen, når en tar i betraktning såvel de store økonomiske interesser som er involvert, som de nordiske lands divergerende synspunkter.

Dog finnes det et behov for samordning for så vidt angår utvikling og anvendelse av kapitalkrevende teknikk.

Danmark:

Fiskeriministeriet mener at en spesiell nordisk samordning ut over den som allerede pågår, synes ikke påkrevet i øyeblikket. Eventuelle overveielser må i tilfelle avvente FN's havrettskonferanse.

Handelsministeriet uttaler at spørsmålet om et utvidet og fastere samarbeid på energiforskningsområdet har vært gjenstand for dyptgående analyser. Det er herunder ikke konstatert behov for samarbeid vedrørende ettersøkning av potensielle olje- og gassforekomster på de nordiske lands kontinentalsokler.

Ministeriet for Grønland finner ikke behov for et initiativ som foreslått i medlemsforslaget.

Undervisningsministeriet finner ikke å kunne anbefale medlemsforslaget etter at det har vært forelagt for Forskningssekretariatet.

Danmarks Havfiskeriforening uttaler at forskning spesielt av havets fiskeressurser hører hjemme i et større internasjonalt forum.

Finland:

Handels- og industriministeriet finner at det hverken er behov for eller hensiktsmessig at forskningsarbeidet konsentreres på utenlandsk forskningsinstitutt, ikke minst fordi Atlanterhavskysten er høyst forskjellig fra såvel Botniska som Finska viken.

Helsingfors universitets konsistorium uttaler at hva forskerutdannelsen angår, har det nordiske samarbeid vært fruktbart.

Derimot har forskningen av havets naturressurser tatt andre veier og for Finlands vedkommende har det ført såvel til bilaterale kontakter som til et samarbeid omfattende hele Østersjøen. Å konsentrere de nordiske ressurser til f.eks. Bergen, er et mindre heldig alternativ sett med finske øyne.

Tekniska högskolan, bergsindustriavdelningen uttaler at selv om de hav som omgir Norden skiller seg betydelig fra hverandre, er det naturlig at også de forskjellige lands problemer er ulike. Allikevel bør det internasjonale samarbeid og dets koordinering opprettholdes i tilstrekkelig stor utstrekning. Høyskolen anser at det skjer på en måte som alle parter kan godta innenfor rammen av Nordisk Maringeologisk kommission.

Høyskolen mener derfor at det for tiden ikke er noen foranledning til å etablere den i medlemsforslaget foreslåtte takorganisasjon på et område hvor det allerede finnes en funksjonerende samarbeidsinstans.

Vattenstyrelsen uttaler at selv om Finlands nåværende muligheter til å utnytte havbunnens naturtilganger er små, bør Finland forberede seg på å forske vedrørende forekomster og utnyttelsesmulighetene for havbunnens ressurser.

Vattenstyrelsen finner det nordiske samarbeid hensiktsmessig og nyttig for angjeldende forskning, men konstaterer at havbunnens naturressurser og naturforhold er meget forskjellig i Norden.

Om angjeldende forskningssenter planlegges lagt til havforskningsinstituttet i Bergen, vil Finland ha forholdsvis liten nytte av det. Etter Vattenstyrelsens mening kunne det vitenskapelige samarbeid og undervisningssamarbeid også i fremtiden skje innenfor rammen av de nåværende samarbeidsorganer og ved å utvikle disse.

Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet opplyser at dets virksomhet omfatter for størstedelen fisket i Østersjøen. Det samarbeider med det internasjonale havforskningsrådet (ICES), den internasjonale fiskerikommission for Østersjøen (IBFC) og lakskommisjonen for Østersjøen (BSSC) og vil snart også omfatte Nordatlantisk fiskerikommission (NEAFC).

Problemet med omlegging av næringsuttaket fra havet ved å fange organismer i næringskjedens begynnelse, eksisterer ikke for Finlands del. Det er derfor ikke noe behov for en ny organisasjon som foreslått i medlemsforslaget.

Geologiska forskningsanstalten uttaler at i Finland har man viet større oppmerksomhet til den geologiske kartlegging enn det som nevnes i medlemsforslaget.

Forskningsanstalten fremhever også det betydelige nordiske samarbeid innen maringeologien som foregår via Nordiska Maringeologiska kommissionen.

Maringeologisk forskning har i første rekke til oppgave å undersøke nasjonale råvareresurser og det er klart at en slik oppgave påligger landets egne forskningsorganisasjoner.

Forskningsanstalten mener derfor at det ikke er påkrevet å opprette en ny takorganisasjon på et område hvor det allerede finnes tilstrekkelige nordiske kontakter.

Havsforskningsinstituttet viser til de nordiske samarbeidsorganer som allerede eksisterer og finner det ikke motivert at et nytt nordisk organ blir etablert.

Finlands virksomhet på det angjeldende område bør i første hånd innrettes på samarbeidet mellom Østersjøstatene.

Finlands akademi mener at for Finlands del er det ikke ønskelig at forskning av havets naturressurser konsentreres i Bergen, da det kan rette forskningen for meget til oseanene. Østersjøen spiller en viktigere rolle for Finland. Dessuten er det nasjonaløkonomisk mest viktig for Finland at forskningen konsentreres seg om fiskebestanden, i stedet for forskningen av næringskjedens begynnelse.

Det finnes allerede flere nordiske og internasjonale samarbeidsorganer som koordinerer forskningen på dette område meget hensiktsmessig.

Ifølge Finlands akademi er det ingen grunn til å innrette en ny permanent takorganisasjon for koordinering av forskninger.

Norge:

Fiskeridepartementet viser til at alle nordiske land er medlemmer av Det Internasjonale Råd for Havforskning (ICES). Det synes lite aktuelt å styrke det nordiske samarbeid utenfor dette råd for så vidt angår utforskning av fiskeriresurser og tilgrensende oppgaver.

Innen forskning i fysisk oceanografi, marin biologi og marin geologi er det rimelig å bygge på et samarbeid gjennom De nordiske kollegier og utvikle dette videre. Det vises videre til det nordiske samarbeid innenfor Intergovernmental Oceanographic Commission (IOC).

Når det gjelder spørsmål om samordning om utnyttelse av havets levende ressurser, vises til Kommissjonen for fiske i det nordlige Atlanterhav (NEAFC).

Departementet finner at nevnte organer dekker det behov en har for samordning av de nordiske lands forskning, kartlegging og utnyttelse av havets levende ressurser.

Fiskeridirektoratets havsforskningsinstitutt har avgitt en uttalelse som faller helt sammen med Fiskeridepartementets svar, gjengitt ovenfor.

Norges fiskarlag uttaler at for så vidt gjelder marinbiologisk forskning og utnyttelse av ressursene i havet, vises til samarbeidet gjennom kommisjonen for det nord-østlige Atlanterhav. Ytterligere nordisk samarbeid på dette område er neppe av interesse sett fra norsk side.

Norsk petroleumsinstitutt mener det er viktig å skjelne mellom akti-

viteter innenfor og utenfor nasjonale områder. Knyttet til forhold innenfor nasjonale områder, vil nordiske tiltak lett kunne komme til direkte eller indirekte å virke som et press overfor en nasjonal politisk problemstilling.

På den annen side har en de internasjonale områder hvor det arbeides for å gi De forente nasjoner en overhøyhet.

I den grad det gis mulighet for regionale grupperinger om forskning etc. er det klart at nordisk samarbeid er aktuelt.

Det som instituttet her har gitt uttrykk for, må ikke tolkes derhen at det stiller seg negativt til et samarbeid fra sak til sak, eller generelt i den utstrekning spørsmål ikke relateres spesielt til norsk område.

Sverige:

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) mener at den i forslaget omtalte delegasjon for havressurser bør påskyndes. Det fremholdes at ikke bare prospekt- og utvinningsaspektet bør studeres, men forskningen må i like høy grad innrettes på de grunnleggende oceanografiske forhold.

SMHI understreker betydningen av internasjonalt samarbeid på havsforskningens område og deltar i slikt samarbeid, såvel baltisk som nordisk.

Når det gjelder forutsetningene for et nordisk samarbeid på hele området for havforskningen, kan det konstateres at et havområde som berører alle de nordiske land ikke eksisterer.

Det synes ikke motivert å gjennomføre en omfattende samordning av de nordiske lands innsatser på hele det felt som havforskningen representerer. SMHI vil derfor bestemt fraråde en konsentrasjon og binding av ressurser til et felles nordisk havforskningsinstitutt i Bergen.

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har innhentet uttalelser fra rektorämbetena ved universitetene, de tekniske høyskoler og høyskolen i Luleå. Likaledes er forslaget behandlet av fakultetsberedningarna för matematik och naturvetenskap respektive for de tekniska vetenskaperna.

UKÄ slutter seg i hovedsak til fakultetsberedningarnas bedømmelser. På grunn av angjeldende emneområdes betydelige omfatning, dels ulike forhold som gjelder for de omgivende havmiljøer, er det motivert med virksomhet på ulike hold i Norden. UKÄ kan derfor ikke støtte tanken om at de nordiske ressurser skal konsentreres til en eneste institusjon.

UKÄ anser det viktig at de nordiske land samordner sine innsatser vedrørende havet for en rasjonell og effektiv utnyttelse av felles ressurser. Forutsetningen for en meningsfylt samordning er dog at Sveriges nåværende knappe ressurser for havforskning forsterkes vesentlig.

Følgende instanser har avgitt uttalelser til UKÄ:

Universitetet i Uppsala
Rektorsämbetet

Zoologiska institutionen
 Kwartärgeologiska avdelningen
 Mineralogisk-petrologiska avdelningen
 Universitetet i Lund
 Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten
 Universitetet i Göteborg
 Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten och dess utbildningsnämnd
 Universitetet i Stockholm
 Rektorsämbetet
 Meteorologiska institutionen
 Institutet för internasjonell økonomi
 Universitetet i Umeå
 Rektorsämbetet
 Biologiska institutionen
 Tekniska högskolan i Stockholm
 Kommittén for naturresurstechnik
 Högskolan i Luleå
 Rektorsämbetet
 Institutionen for mineral- og prospekteringstechnik,
 prof. Kurt Boström, økonomisk geologi

Bortsett fra Rektorsämbetet og Mineralogisk-petrologiska avdelningen ved universitetet i Uppsala, går ovennevnte instanser mot at de nordiske ressurser på havforskningsområdet konsentreres til én institusjon. De to instanser fremhever betydningen av et nordisk samarbeid og mener derfor at en utredning om internordisk samordning av havforskningen er motivert.

Universitetskanslersämbetet, fakultetsberedningen for matematik og naturvetenskap (MaB) understreker behovet for vesentlig økning av ressursene for svensk havforskning. MaB stiller seg i prinsippet positivt til øket internasjonalt og nordisk samvirke på havforskningens område. Med de nåværende ytterst knappe ressurser anser MaB imidlertid at en for tiden bør satse på en opprustning av de eksisterende institutter.

Universitetskanslersämbetet, fakultetsberedningen for de tekniske venskaperna (TeB) mener at for en viss havforskning kan det være hensiktsmessig med øket nordisk samvirke. I første rekke bør dog dette skje innenfor rammen av de nåværende nordiske og internasjonale organer på området.

Fiskeristyrelsen uttaler at innen fiskeriforskningen er et omfattende mellomstatlig samarbeid nødvendig. Et sådant pågår fremfor alt innen Det internasjonale råd for havforskning (ICES). Gjennom rådets oppbygging i komitéer og arbeidsgrupper og kontakter mellom disse, foregår et omfattende samarbeid også når det gjelder spesielle nordiske spørsmål.

Det synes derfor ikke å være noe behov for ytterligere samordning av de nordiske lands forskning, kartlegging og utnyttelse av havets ressurser.

Havsfiskelaboratoriet nevner det internasjonale samarbeid som fore-

går utenfor Norden, f.eks. de Baltiska oceanograferna og de Baltiska Marinbiologerna, samt Det internasjonale råd for havforskning (ICES). Videre nevnes de to fiskerikonvensjoner (en for det nord-østlige Atlanterhav og en for Østersjøen) samt konvensjonen til beskyttelse av havet mot forurensning.

Da de enkelte lands naturforhold er så forskjellige, er det ikke hensiktsmessig å konsentrere nordisk havforskning til et enkelt sted.

Statens naturvårdsverk nevner i likhet med de to ovenstående instanser de forskjellige internasjonale organer hvor de nordiske land deltar. Dessuten nevnes Nordisk Ministerråds embetsmannskomiteé for miljøspørsmål.

Naturvårdsverket finner at forutsetningene for en samordning av forskningen og effekten av påvirkning på eller tiltak for beskyttelse av det marine miljø, allerede er til stede. Verket kan derfor ikke støtte medlemsforslaget.

Sveriges geologiska undersökning (SGU) peker på at maringeologien er multi-disiplinær og de enkelte disipliner har i regelen egne internasjonale samarbeidsorganer.

På grunn av den sterke statsinteressen for havbunnens ressurser, synes et fritt informasjonsutbytte om kontinentalsokkelens oppbygning og mineraltilgang ikke å kunne forventes, annet enn for visse deler.

SGU mener at mulighetene for å samordne de nordiske lands marin-geologiske forskning om samt kartlegging og utnyttelse av havets ressurser, bør prøves så langt statsinteressene tillater det. Særlig hensiktsmessig er det at maringeologisk grunnforskning og forskning vedrørende havbunnens miljø snarest intensiveres og ytterligere samordnes.

SGU anser at et nordisk samarbeid bør skje på langt sikt, men det er ikke realiserbart i de nærmeste år. I Sverige bør en først avvente opprettelsen av et foreslått organ for havressurs-spørsmål.

Med hensyn til utformingen av et slikt samarbeid, finner SGU for tiden ikke grunn til å konsentrere samarbeidet til én enkelt institusjon i Norden. I stedet kan samordningsmodellen, som med hell ble prøvet under Den internasjonale hydrologiske dekadene, tenkes å gi betydelig bedre effekt.

Innen maringeologien bør ifølge SGU's mening, Nordisk Marin-geologisk Kommisjon inntil videre være nordisk kontaktorgan.

Styrelsen för teknisk utveckling finner at internasjonale organer og internasjonalt samarbeid, hvor Sverige deltar, allerede er etablert. Det gjelder f.eks. olje og gass offshore.

Industribedrifter med interesse for ulike markeder innen offshore-markedet har forretningsmessig samarbeid over grensene.

FoU-samarbeidet innen Norden skjer gjennom Nordforsk og Nordisk industrifond, men også direkte mellom f.eks. STU og Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd.

Interessen for FoU rettet mot havet, preges av vedkommende lands ressurs-situasjon hvor inngår kjente og forventede havressurser. Svensk FoU-virksomhet med hensyn til sitt lands egne havressurser, kommer i stor utstrekning til å bli konsentrert til Østersjøen, Bottenhavet og Bottenviken. Samarbeid er allerede etablert mellom Østersjøstatene.

STU finner således ingen spesielle grunner for nye organisatoriske former for nordisk samarbeid vedrørende havforskning.

Sveriges industriförbund uttaler bl. a. at Sverige har i dagens situasjon, generelt og globalt sett, ikke noen unik kunnskap på det havtekniske område. At noe slikt skulle bli skapt i årene fremover, er neppe å vente med tanke på de virkelig store innsatser som gjøres av stater med stor kapasitet. Man kan dog samarbeide med foretak i andre land.

Et forskningsarbeid vedrørende havressursene bør ikke legges bare i tilslutning til havet, men også til den industriproduksjon som er nødvendig for forskningen og utnyttelsen, noe som er vesentlig for produktutviklingen.

Det arbeid som Sverige sammen med de øvrige østersjøstater utfører vedrørende Østersjøens situasjon og ressursene i dette innlandshav, har vakt internasjonal gjenklang. Med stor sannsynlighet ville en sentralforankring av den nordiske havforskningen til Bergen, redusere betydningen av østersjø-samarbeidet og fra politisk synspunkt kanskje spolere viktige deler av det.

Forbundet anser det på det nåværende tidspunkt neppe motivert med en satsing av det slag som er fremført i medlemsforslaget, og motsetter seg — i tilfelle et slikt samarbeid blir etablert — en forlegning av dette til Bergen.

Remissinstanser som ikke tar standpunkt til medlemsforslaget eller som stiller seg avventende til det

Nordiske:

Nordisk industrifond uttaler at de generelle spørsmål vedrørende utnyttelsen av havets ressurser som tas opp i medlemsforslaget, ligger utenfor fondets saksområde, hvorfor fondet avstår fra å uttale seg.

Nordisk Kollegium for Marinbiologi finner at spørsmålet om kartlegging og utnyttelse av havets ressurser i den mening dette begrep gis i forslaget, ligger utenfor området for kollegiets virksomhet.

Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning finner det vanskelig å ta stilling i detalj til det foreliggende forslag, som i mange henseender er uklart formulert.

Det synes hensiktsmessig å skille spørsmålet om samordning av knappe ressurser fra spørsmålet om kartlegging av havets ressurser.

Spørsmålet om eksisterende forsyninger og utviklingen av eksploateringsteknikk for å nyttiggjøre seg dem, kan ikke isoleres fra de politiske

og økonomiske forutsetninger og konsekvenser som står i forbindelse hermed. Konturene til nye internasjonale regler er trukket opp ved sjørettskonferensene.

Danmark:

Statsministeriet tar ikke standpunkt til forslaget i forbindelse med oversendelse av en skrivelse fra Færøyes landsstyre.

Industrirådet finner at angjeldende problemstilling ikke er moden, jfr. havrettskonferansen i New York, hvorfor det er for svakt grunnlag til å ta endelig standpunkt på det nåværende tidspunkt.

Norge:

Norsk undervannsinstitutt har ikke tatt standpunkt til medlemsforslaget, men oversender en betenkning om instituttets virksomhet, som tar sikte på å dekke spesialfelter som ikke er tatt vare på av andre institusjoner eller bedrifter.

Norges industriforbund er ikke tilstrekkelig orientert om situasjonen innen norsk havforskning til å gi noen uttalelse om det kan være hensiktsmessig å utrede noen generell samordning av de nordiske lands forskning på dette område.

For Norge kan det dog være av større faglig betydning å samarbeide med nasjoner utenfor Norden. Rammen bør derfor være bredere enn den nordiske alene.

Sverige:

Chalmers tekniska högskola, rektorsämbetet avstår fra å uttale seg.

Linköping universitet, rektorsämbetet avstår fra å uttale seg.

Statens industriverk stiller seg avventende til medlemsforslaget inntil forslaget om et eventuelt svensk organ for havressurs-spørsmål er avgjort.

Industriverket mener at de beskjedne midler til utforskning og kartlegging av de marine naturtilførselene har for Sveriges vedkommende sin årsak i den relativt gode tilgang på landbaserte mineralkilder.

En utnyttelse av den svenske kontinentalsokkels mineralressurser må bygge på inngående kjennskap til deres geologiske oppbygging, kvalitet og kvantitet m. m. Dette forutsetter tilgang til oversiktlige maringeologiske kart. Foruten slike kart utgjør den økonomisk innrettede prospekteringen et viktig ledd i kartleggingen av de marine mineralressurser. Informasjon har stor økonomisk verdi for prospektøren og kan også få strategisk betydning for vedkommende stats forsyninger av mineralressurser. Mot denne bakgrunn stiller verket seg tvilende til forslagstillerens henstilling med hensyn til samordning av den økonomiske prospekteringen som et ledd i utforskningen og kartleggingen av de marine mineralressurser.

3. *Utvalget*

Utvalget vil innledningsvis henlede oppmerksomheten på det nordiske samarbeid som i lengre tid har pågått vedrørende forskning samt kartlegging og utnyttelse av havets ressurser.

Når det gjelder kartlegging og utnyttelse av havets levende ressurser, deltar alle de nordiske land aktivt i samarbeidet i internasjonale organisasjoner.

Det er tilfelle spesielt vedrørende fiskeressurser og miljøfaktorene som behandles i Det Internasjonale Råd for Havsforskning (ICES).

Innen forskning i fysisk oceanografi, marin biologi og marin geologi foregår et utstrakt samarbeid gjennom De nordiske kollegier. På det internasjonale felt samarbeider de nordiske land innen Intergovernmental Oceanographic Commission (IOC).

Når det gjelder spørsmål om samordning om utnyttelse av havets levende ressurser, kan nevnes Kommissjonen for fiske i det nordøstlige Atlanterhav (NEAFC), hvor alle de nordiske land deltar. Saker som behandles i NEAFC blir i stor utstrekning drøftet i Nordisk kontaktutvalg for fiskerispørsmål.

Utvalget tillegger det nordiske samarbeid på ovennevnte områder stor betydning og er interessert i at dette arbeid fortsettes og utbygges så vidt det er mulig og praktisk.

Utvalget antar at forskningen av de levende naturtilførsler, først og fremst havets produksjon av eggehvitestoffer og virkningen for forsyningsmulighetene i Norden, bør tillegges vekt.

De nordiske land har samarbeidet på havrettskonferansen selv om de ikke har hatt samme interesse i alle spørsmål. Et hovedspørsmål på denne konferanse er en rettferdig fordeling av naturressursene samt problemer i tilknytning til ressursenes utforskning på alle nivåer. Selv om de nordiske land ikke har den samme gunstige geografiske beliggenhet, vil et samarbeid mellom dem være viktig. Forskning, kartlegging og utnyttelse av havets ressurser interesserer i stadig større grad også de land som ikke selv har slike ressurser. Allerede nå kan man se at Nordsjøens olje- og gass-spørsmål og fiskespørsmål interesserer alle de nordiske land, selv om interessen av naturlige årsaker er ulikt fordelt.

Det er ikke uten videre innlysende at det bør skapes en samlende nordisk organisasjon, da den foreslåtte forskningsvirksomhet preges av store ulikheter m. h. t. landenes målsetting, organisasjon og ressursinnsatser.

Av administrative grunner synes konsentrering til f.eks. Havforskningsinstituttet i Bergen å være rasjonell, men som følge av de forskjellige forhold i Østersjøen og på Atlanterhavskysten, kan det være et spørsmål om det heller bør innrettes et regionalt sentrum i Sverige eller i Finland.

Utvalget er oppmerksom på at en økende interesse gjør seg gjeldende

i de nordiske land for en omfattende kartlegging og forskning med sikte på utnyttelse av havets ressurser.

På den annen side antar utvalget at de ovenfor nevnte organer dekker det nåværende behov for samordning av de nordiske lands forskning, kartlegging og utnyttelse av havets ressurser. Det synes derfor ikke sannsynlig at en ny utredning av mulighetene for ytterligere samordning vil øke utbyttet av det nordiske samarbeid.

For øvrig vil utvalget peke på nødvendigheten av at det nordiske samarbeid skjer under hensyntaken til det internasjonale samarbeid på disse felter.

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget

at Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning av medlemsfor-
slag A 476/e om samordning av de nordiske lands forskning
om samt kartlegging og utnyttelse av havets ressurser.

Oslo, 22. november 1976

Ilkka-Christian Björklund (Skdl) *Trygve Bratteli (A)*

Knud Enggaard (V) *Kjell-Olof Feldt (s)*

Formann

Sverrir Hermannsson (Sj) *Allan Hernelius (m)*

Knut Johansson (s) *J. Risgaard Knudsen (S)*

Lars Korvald (Kr.f.) *Anna-Liisa Linkola (Kok)*

Arne Nilsen (A) *Jan-Ivan Nilsson (c)*

Erlendur Patursson (Tvfl.) *Karl Skytte (RV)*

Erland Steenberg (Sp) *Pär Stenbäck ((Sfp)*

Ib Stetter (KF) *V. J. Sukselainen (K)*

Erkki Tuomioja (Sd) *Kåre Willoch (H)*

Rolf Wirtén (fp)

Medlemsförslag

om införande av offentliga utskottsutfrågningar i Nordiska rådet

(Väckt av Gunnar Helén)

Enligt artikel 43 i det reviderade Helsingforsavtalet bör största möjliga offentlighet iakttas i det nordiska samarbetet. Genom införande av denna offentlighetsprincip i Helsingforsavtalet har samarbetsavtalets parter förpliktat sig att verka för ett i vidaste utsträckning öppet samarbete.

Detta är en viktig princip. Vad det här gäller är att i så hög grad som möjligt engagera de enskilda medborgarna i det nordiska samarbetet för det är ju på dem som det alltmest utbyggda samarbetet mellan de nordiska länderna ytterst vilar.

Om man studerar de nyligen antagna offentlighetsreglerna för presidie- respektive ministerrådssekretariaten finner man att rådet och ministerrådet i görligaste utsträckning eftersträvar att göra så stor del som möjligt av sina dokument tillgängliga för allmänheten. Detta är en positiv utveckling.

När det gäller rådets arbetsformer framgår av Helsingforsavtalets artikel 51 att plenarförsamlingens "förhandlingar äro offentliga, om plenarförsamlingen icke beslutar annat". Något sådant beslut har hittills icke fattats under rådets snart 25-åriga historia. Av naturliga skäl och i likhet med vad som gäller i de nordiska parlamenten är rådets utskottsmöten däremot icke offentliga (arbetsordningen, § 27). Det är ju i utskotten som rådets ärenden förbereds. Det är naturligt och viktigt att utskotten bereds tillfälle att utan allmänhetens närvaro behandla och fritt diskutera rådets angelägenheter.

Utskotten kan däremot med stöd av nyss angivna paragraf i arbetsordningen inbjuda regeringsrepresentanter, rådsmedlemmar och suppleanter för dessa, samt sakkunniga och andra personer att delta vid utskottets överläggningar.

Inkallande av sakkunniga utgör ett betydelsefullt led i en effektiviserad sakbehandling och utnyttjas i ej ringa omfattning av utskotten. Gemensamma överläggningar mellan utskotten och respektive fackministrar är en viktig informations- och kontaktkanal. Den av rådets presidium tillsatta arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor framhöll i sin slutrapport i februari 1975 att regelbundet återkommande och av båda parter väl förberedda gemensamma överläggningar utgör

ett av huvudelementen i samarbetet mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet.

Den större öppenhet i det nordiska samarbetet som manifesteras genom den nytillkomna offentlighetsparagrafen i Helsingforsavtalet och genom offentlighetsreglerna för rådets sekretariat borde enligt min mening utbyggas ytterligare genom införande av offentliga utskottsutfrågningar. Arbetsordningen borde ändras så att det ges möjlighet för utfrågningar i utskott av regeringsrepresentanter, sakkunniga, företrädare för organisationer m. fl. i närvaro av representanter för massmedia och andra intresserade.

Skälet härför är att om rådet kunde ge större offentlighet åt utskottens arbete skulle detta verka stimulerande på allmänhetens intresse för nordiskt samarbete genom att möjlighet ges att följa den sakliga behandlingen av rådets ärenden på nära håll. Detta vore även ett sätt att rikta uppmärksamheten på det ofta förbisedda men viktiga arbetet i rådets utskott.

Någon risk för att allmänhetens intresse för plenardebatten skulle försvagas genom offentliga utskottssammanträden torde ej föreligga. Allmänhetens intresse för det nordiska samarbetet, för Nordiska rådet och för nordisk och nationell politik kommer tvärtom att stimuleras och öka om viktiga utfrågningar i rådet kunde ske offentligt. Utskottsutfrågningar av denna typ skulle dessutom bättre förankra samarbetet i allmänhetens medvetande om den fick tillfälle att få insyn i rådsarbetet också på denna nivå.

Offentliga utskottsutfrågningar borde enligt min mening förbehållas frågor av större allmänt intresse. Ärenden som förslaget till Nordisk investeringsbank, arbetsmarknadsprogrammet etc. utgör goda och färska exempel på redan hållna utfrågningar, som kunde varit offentliga. Vid behandlingen av medlemsförslag av den typ som jag väcker samtidigt med detta förslag (vilka avser nordisk språkförståelse, underlättande av nyetablering av mindre och medelstora företag grundade på innovationer, utnyttjande av havsresurserna, nordisk insats för att bevara den fria sjöfarten samt nordisk samverkan för att främja u-ländernas intressen i handelspolitiken) är offentlighet vid lämplig tidpunkt i utskottsbehandlingen fullt tänkbar. Beroende på vad som står på utskottens dagordningar kunde förslagsvis varje utskott anordna en offentlig utskottsutfrågning per år. Utskottens överläggningar i övrigt skulle liksom hittills vara slutna.

Införande av offentliga utskottsutfrågningar kräver som ovan nämnts ändring av § 27 i rådets arbetsordning. Förslagsvis kunde paragrafen ändras så att en tredjedel av utskottets ledamöter har rätt att kräva att en utfrågning inför utskottet av utomstående skall vara offentlig.

Under åberopande av vad ovan anføres hemställer jag

att Nordiska rådet beslutar att offentliga utfrågningar kan äga rum i Nordiska rådet och uppdrar åt rådets presidium att utarbeta förslag till ändring av rådets arbetsordning i enlighet härmed.

Stockholm den 9 januari 1976

Gunnar Helén (fp)

BILAGA 1, Yttranden (se Supplementband, s. 504)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag A 477/j om indførelse af offentlige udvalgshøringer i Nordisk Råd.

Udvalget har behandlet medlemsforslaget på møder den 28. februar 1976 i København, den 4. august 1976 i Førde og den 18. januar 1977 i Stockholm.

1. Medlemsforslaget

Forslaget er fremsat i januar måned 1976. Efter forslaget skal Nordisk Råd beslutte, at offentlige høringer skal kunne finde sted i Nordisk Råd, samt give præsidiet i opdrag at udarbejde forslag til ændring af rådets arbejdsordning i overensstemmelse hermed.

Forslagsstilleren ser med tilfredshed på den udvikling, som ændringen af Helsingforsaftalens regler om offentlighed er udtryk for. Offentlighed er det hidtil ikke fravegne grundprincip for rådets plenummøder og er ved de nylig antagne offentlighedsregler for præsidiensekretariatet og ministerrådssekretariatet yderligere blevet understreget som et grundprincip i rådets arbejde.

Arbejdsordningen åbner imidlertid ikke mulighed for at skabe offentlighed direkte omkring rådets udvalgsmøder. Når forslagsstilleren anbefaler, at der åbnes en sådan mulighed, er grunden den, at hvis rådet kunne give større offentlighed i udvalgenes arbejde, ville dette virke stimulerende på almenhedens interesse for nordisk samarbejde derved, at der ville blive givet mulighed for at følge den saglige behandling af rådets sager på nært hold. Det ville også være en måde at rette opmærksomheden mod det ofte oversete, men vigtige arbejde i rådets udvalg.

Offentlige udvalgshøringer bør forbeholdes sager af større almen interesse. Spørgsmål som f. eks. Den nordiske investeringsbank og arbejdsmarkedsprogrammet er eksempler på friske sager, der ville have egnet sig til sådanne høringer.

2. Remissudtalelser

Der er i perioden 26. februar 1976—7. januar 1977 afgivet udtalelser fra følgende:

Nordiske

Nordisk Råds trafikudvalg
 Nordisk Råds økonomiske udvalg
 Nordisk Råds social- og miljøudvalg
 Nordisk Råds kulturudvalg
 Nordisk Råds informationskomité
 Nordisk Akademikerråd
 Nordisk Sameråd
 Nordiska konstförbundet
 Nordisk Andelsforbund

Danmark

Nordisk Råds danske delegation
 Justitsministeriet
 Danske Dagblades Fællesrepræsentation
 Dansk Fagpresseforening
 Dansk Journalistforbund
 Danske Dagblades Udgiverforening
 Danmarks Havfiskeriforening
 Provinshandelskammeret
 Håndværksrådet
 De samvirkende danske Landboforeninger
 Dansk Arbejdsgiverforening
 Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
 Det danske Advokatsamfund
 Danske Husmandsforeninger

Finland

Nordisk Råds finske delegation
 Riksdagens justitieombudsman
 Finlands journalistförbund

Norge

Nordisk Råds norske delegation

Sverige

Nordiska rådets svenska delegation
 Justitiekanslern
 Justitieombudsmannen
 Pressens samarbetsnämnd

Følgende er endvidere anmodet om udtalelser, men har ikke besvaret anmodningen: *Nordiske*: Nordens facklige samorganisation, Föreningarna Nordens förbund og Nordiska författarrådet. *Fra Danmark*: Grosse-*rer-Societetet*, Landbrugsrådet og Dansk Fiskeriforening. *Fra Finland*: Radio- og televisionsredaktörernas förbund. *Fra Norge*: Forbruker- og administrasjonsdepartementet, Forbrukerrådet, Norges industriforbund og Norsk arbeidsgiverforening. *Fra Sverige*: Tystnadspliktskommittén.

De afgivne udtalelser kan sammenfattes således:

2.1. Udtalelserne fra de remissinstanser, der består af nordiske parlamentarikere, d. v. s. Nordisk Råds udvalg og Nordisk Råds nationale delegationer, anbefaler ikke medlemsforslaget.

Synspunkterne er i meget vidt omfang sammenfaldende. Der er enighed om, at der er behov for en stadig udbygning af den information om det nordiske samarbejde, som tilflyder befolkningerne i de nordiske lande, især gennem nyhedsmedierne. Der er imidlertid skepsis over for, om en udbygning af det allerede eksisterende informationsmønster med offentlige udvalgshøringer vil indebære fordele, som ikke umiddelbart ophæves af ulemperne ved en sådan høringsprocedure. Der peges således bl. a. på, at offentlige udvalgshøringer vil kunne svække Nordisk Råds kontrolfunktion og skabe uklarhed om ansvarsforholdet i sagsbehandlingen samt give et urigtigt billede af rådets rolle som rådgivende organ.

Det fremhæves også, at fuld offentlighed omkring udvalgsmøder kan virke hæmmende for den frie meningsudveksling og dermed indebære risiko for en mindre effektiv forberedelse af sager, der endelig skal behandles i rådets plenum under fuld offentlighed.

Til udtalelserne fra kulturudvalget, trafikudvalget, økonomisk udvalg og den svenske delegation er der knyttet mindretalsudtalelser, hvori det anbefales at åbne for muligheden for at gennemføre offentlige udvalgshøringer.

2.2. Samtlige udtalelser fra organisationer med tilknytning til pressen anbefaler, at der indføres offentlige høringer i Nordisk Råd, og flere af udtalelserne anbefaler, at der ikke standses op herved. Således anfører *Danske Dagblades Fællesrepræsentation*, at det bør overvejes, om den offentlige adgang skal indskrænkes til høringerne. Offentlige udvalgsmøder i almindelighed vil kunne give offentligheden helt nye muligheder for at følge den nordiske debat og skabe øget interesse for det nordiske samarbejde.

2.3. *Justitieombudsmannen* henviser til, at den svenske rigsdag tre gange har afslået motioner om offentlige udvalgshøringer i rigsdagen og sætter på denne baggrund spørgsmålstegn ved, om man fra svensk side nu bør være virksom for i Nordisk Råd at indføre en ordning, som den svenske rigsdag ikke hidtil har villet indføre for sin egen del.

Justitsministeriet henviser til de synspunkter om indførelse af offentlige udvalgshøringer som et led i folketingsudvalgenes virksomhed, der er indeholdt i en af folketingets udvalg for forretningsordenen afgivet betænkning fra 1973. Udvalget fandt i denne betænkning ikke at kunne tilslutte sig indførelse af høringer som et almindeligt led i folketingsudvalgenes arbejde og henviste bl. a. til det danske parlamentariske systems regler om ministeransvarlighed.

I øvrigt opnår forslaget ikke større tilslutning blandt de øvrige instanser. *Justitiekanslern* finder det dog værd at overveje, om man ikke i hvert fald for en forsøgsperiode kunne prøve et system med offentlige høringer. *Nordisk Akademikerråd* støtter tanken om offentlighed i Nor-

disk Råds arbejde og vil ikke sætte sig imod, at forslaget bliver vedtaget, men fremsætter dog tvivl om dets praktiske betydning.

Nordisk Sameråd anser medlemsforslaget for et skridt i den rigtige retning, men mener ikke, man bør lade sig nøje hermed. Der bør også søges andre veje til at føre samhørigheden mellem de nordiske lande fremad.

Den finske justitieombudsman giver i sin udtalelse en vurdering af de retlige muligheder for med udgangspunkt i retsgrundlaget for det nuværende nordiske samarbejde at gennemføre medlemsforslaget. Ombudsmannen konstaterer, at Helsingforsaftalen ikke vil være til hinder for, at der gennemføres en ændring af Nordisk Råds arbejdsordning, således at offentlige udvalgshøringer bliver en mulighed. Han mener dog ikke at kunne tage stilling til, om en sådan ændring er hensigtsmæssig.

3. Udvalget

Juridisk udvalg er enig i de synspunkter, der er fremført i udtalelserne fra de remissinstanser, der har nordiske parlamentarikere som medlemmer.

Der er således efter udvalgets opfattelse behov for en stadig udbygning af den information, der gives offentligheden om det nordiske samarbejde. Juridisk udvalg finder, at informationsvirksomheden er inde i en udvikling, som Nordisk Råd må hilse med tilfredshed. Erfaringerne specielt fra de senere års sessioner tyder på, at det i stigende omfang lykkes at interessere nyhedsmedierne for nordiske samarbejdsspørgsmål. Det må kunne påregnes, at offentlighedsprincippet indføres i de nordiske organer yderligere vil være til gavn i denne udvikling som et supplement til den orientering, der finder sted såvel før som efter udvalgs møder i form af offentliggørelse af arbejdsdokumenter og mødereferater, udsendelse af pressemeddelelser og afholdelse af pressekonferencer og seminarier med deltagelse af repræsentanter for nyhedsformidlingen.

Juridisk udvalg kan på denne baggrund stærkt tilskynde til, at informationsproblemerne fortsat undergives intens opmærksomhed med henblik på til stadighed at overveje mulighederne for en forbedret oplysningsvirksomhed.

Juridisk udvalg må imidlertid nære betænkelighed ved at anbefale, at oplysningsvirksomheden udstrækkes til at omfatte offentlighed omkring selve møderne i Nordisk Råds udvalg. Selv om et sådant princip om offentlige høringer begrænses til de i medlemsforslaget anbefalede udvalgshøringer i særlige tilfælde omkring emner af speciel karakter, finder udvalget, at der vil være åbnet for en udvikling, som på længere sigt vil kunne virke hæmmende for arbejdet i Nordisk Råd.

Især i vigtigere sager, som kan forudses at have en særlig bevågenhed

i befolkningen, må det forudses, at offentlighedens tilstedeværelse under møder vil kunne have en dæmpende indflydelse på den frie meningsudveksling og tilpasning af synspunkter, som kan være en forudsætning for, at der kan opnås et resultat, som har et bredt flertal bag sig hos parlamentarikere og regeringsrepræsentanter.

Som også fremhævet i remissudtalelserne vil en offentlig udspørgning af regeringsrepræsentanter kunne medføre en svækkelse af Nordisk Råds kontrolfunktioner og risikere at udvikle sig til en unaturlig og kostbar rutine, der vil kunne virke mod sin hensigt.

Juridisk udvalg kan på denne baggrund ikke anbefale medlemsfor­slagets vedtagelse.

Juridisk udvalg skal derfor indstille,

at der ikke foretages videre i anledning af medlemsforslaget.

Stockholm, den 18. januar 1977

Erik Adamsson (s)

John Austrheim (Sp)

Olaf Knudson (H)

Tellervo Koivisto (Sd)

Engly Lie (A)

Nathalie Lind (V)

Formand

Aarne Saarinen (Skdl)

Jón Skaftason (F)

Lars Werner (vpk)

Sigurd Ømann (SF)

Reservasjon

I enlighet med artikel 43 i det reviderade Helsingforsavtalet bör största möjliga offentlighet iakttas i det nordiska samarbetet. Offentliga utskottsutfrågningar i Nordiska rådet skulle härvid utgöra ett värdefullt inslag och kunna bidra till att skapa ökad debatt om de nordiska frågorna.

Det är viktigt att utskotten bereds tillfälle att utan allmänhetens närvaro behandla och fritt diskutera rådets angelägenheter, men detta bör inte utesluta möjligheten att rådet vid behandling av frågor av större allmänt intresse genom offentliga utskottsutfrågningar skapar bättre förutsättningar för ökad insyn i det nordiska samarbetet.

Kirsten Jacobsen (FP)

Astrid Kristensson (m)

Medlemsförslag

om nordisk insats för att underlätta nyetablering av mindre och medelstora företag grundade på innovationer

(Väckt av Gunnar Helén)

Näringslivets utveckling i de nordiska länderna under senare år karakteriseras av att teknik och förändrade marknadsbehov driver fram nya produktionsmetoder och nya produkter. Den förändring av företagsbilden, som detta medför är en naturlig del i en dynamisk ekonomi.

Strukturomvandlingen medför också samhällsekonomiska kostnader och sociala problem, som accentuerats starkt under senare år. Ett oroande inslag i bilden har varit att företag slås ut utan att nya skapas i tillräcklig utsträckning. Investeringarna har mera varit inriktade på rationaliseringar än på att skapa ny produktionskapacitet och nya produkter. Från sysselsättningssynpunkt är det viktigt att nya företag etableras, eftersom de skapar nya arbetstillfällen. Mot denna bakgrund är det oroande att etableringen av nya företag minskat påtagligt under senaste decennierna. Nya företag bygger ofta på nya idéer, och ett av de ekonomiska problemen under senare år är en låg innovationsnivå kombinerad med en hög rationaliseringstakt. I det läget uppstår arbetslöshet genom att få arbetstillfällen kommer till i den kapitalintensiva delen av produktionen samtidigt som få nya mindre kapitalintensiva produktionsenheter kommer till stånd.

Det är sålunda en viktig uppgift för näringspolitiken att stimulera innovationer och underlätta etableringen av nya företag. På många håll finns det både idéer och intresse för att satsa på ett eget företag. Särskilt är en stor del av de unga beredda att satsa på ett eget företag om bara de praktiska svårigheterna kan undanröjas, enligt vad en svensk opinionsundersökning 1975 utvisat.

För att främja innovationer och nyetableringar bör sålunda åtgärder vidtas inriktade på att underlätta utvecklingen av idéer till prototyper och färdiga produkter, främja marknadsföring av nya produkter samt skapa tillgång till riskvilligt kapital på rimliga villkor.

En ökad överföring av kunskaper mellan forskningsinstitutioner, myndigheter, organisationer och företag kan skapa förutsättningar för att forskningens resultat medverkar till innovationer i näringsliv och samhälle. Det är sålunda av stor betydelse för uppkomsten av idéer och uppslag till nya produkter och produktionsmetoder att den kunskap

som byggs upp vid universitet, högskolor och andra forskningsinstitutioner effektivt sprids till tekniker, uppfinnare, företag m. fl.

En förutsättning för innovationsinriktat industriellt utvecklingsarbete är en god kännedom om marknader, marknadsföring, konkurrens, produktionsresurser och finansieringsmöjligheter. Det bedrivs därför bäst i företagen, som har nära kontakt med marknaden, och hos de myndigheter och institutioner som har daglig kontakt med de praktiska behoven inom sitt ansvarsområde. Den kunskapsöverföring till dessa från forskningsinstitutioner m. fl., som, såsom ovan antytts, utgör den andra komponenten i en innovationsfrämjande politik, bör av praktiska skäl ordnas på samnordisk plan. Ett större antal institutioner kan då delta i utbytet och ett större antal uppslag och idéer spridas över en större marknad av avnämare.

En möjlig modell för att sprida sådan kunskap på ett systematiskt sätt är att inrätta en gemensam nordisk "idébank", vars uppgift skulle vara att insamla, bearbeta och sprida innovationer på idéstadiet till forskare, företag och allmänhet.

För att nya idéer skall kunna leda till nyetablering av företag krävs dock tillgång på riskvilligt kapital. Tillgång till eget riskkapital är många gånger förutsättningen för att en företagare skall våga satsa på nya produkter och nya marknader.

För att kompensera de mindre företagens handikapp på den reguljära kreditmarknaden har under årens lopp bildats en lång rad hel- eller halvstatliga kreditinstitut. Varje institut har vanligen tillkommit för att tillfredsställa ett aktuellt kreditbehov som ansetts speciellt eftersatt. Dessa institut har otvivelaktigt bidragit till att underlätta kapitalförsörjningen för mindre och medelstora företag. Samtliga dessa är dock uppbyggda på nationell basis och lämnar små möjligheter till samarbete på nordisk basis. En bättre samordning mellan olika låneformer och kreditinstitut är därför önskvärd för att underlätta företagens olika möjligheter att få tillgång till kapital och förenkla kontakterna med kreditbeviljande institutioner.

Genom tillkomsten av den nordiska investeringsbanken har möjligheter skapats för att samnordiskt finansiera projekt där företag i flera nordiska länder berörs. Det finns emellertid anledning att befara att huvuddelen av krediterna kommer att kanaliseras till de stora företagen i projekt, som knappast kommer att beröra de mindre och medelstora företagen. Dessutom kommer krediterna att beviljas på grunder där risksituationen söks minimerad.

För att öka möjligheterna för de mindre och medelstora företagen i Norden att samverka vid innovations- och utvecklingsprojekt bör därför möjligheterna utredas hur man på samnordisk basis kan skapa garantier för att sådana projekt kan tillförsäkras en tillfredsställande kapitalförsörjning.

En finansieringsmöjlighet är den nordiska industrifonden. Det primära målet för industrifonden är utveckling av material, produkter, processer, metoder och utrustning som inom överskådlig tid beräknas kunna utnyttjas industriellt.

En komplettering av reglerna för den nordiska industrifonden av innebörd att krediter även kan ges för nyetableringar grundade på innovationer bör övervägas. Samtidigt borde en inventering av kreditmöjligheterna för de mindre och medelstora företagen i Norden ske i syfte att uppnå en bättre samordning mellan nu existerande låneformer och kreditinstitut. Dock bör möjligheterna kvarstå att få en kreditansökan prövad fullt självständigt i varje kreditinstitut för sig.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får jag hemställa

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att stödja utvecklingen av nya produkter och nyetablering av företag i Norden bl. a. genom förbättrade kreditmöjligheter för små och medelstora företag.

Stockholm den 9 januari 1976

Gunnar Helén (fp)

BILAGA 1, Yttranden (se Supplementband, s. 528)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget

Til Økonomisk utvalg er henvist ovennevnte medlemsforslag, som er behandlet av utvalget 10. august i Luleå, av Nimannskomiteen 1. november i Stockholm og av utvalget 22. november 1976 i Oslo, samt av Nimannskomiteen og utvalget 17. januar 1977 i Stockholm.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslag A478/e rekommanderes Nordisk Ministerråd å utrede mulighetene for å støtte utviklingen av nye produkter og nyetablering av bedrifter i Norden bl. a. gjennom forbedrede kredittmuligheter for små og mellomstore bedrifter.

Strukturendringen innenfor næringslivet medfører samfunnsøkonomiske kostnader og sosiale problemer. Et urovekkende innslag har vært at bedrifter blir slått ut uten at nye skapes i tilstrekkelig utstrekning. Investeringene har mer vært innrettet på rasjonalisering enn på å skape ny produksjonskapasitet og nye produkter. Fra et sysselsettingssynspunkt er det viktig at nye bedrifter etableres, da de skaper nye arbeidsplasser. Nye bedrifter bygger ofte på nye ideer, og et av de økonomiske problemer i de senere år er et lavt innovasjonsnivå kombinert med en høy rasjonaliseringstakt.

Etter forslagsstillerens oppfatning er det en viktig oppgave for næringspolitikken å stimulere innovasjoner og lette etableringen av nye foretak. Tiltak bør derfor treffes for å lette utviklingen av ideer til prototyper og ferdige produkter, fremme markedsføringen av nye produkter samt skape tilgang på risikovillig kapital på rimelige vilkår.

Det er av stor betydning for ideer og oppslag til nye produkter og produksjonsmetoder at den kunnskap som bygges opp ved universiteter, høyskoler og andre forskningsinstitusjoner blir effektivt spredd til teknikere, oppfinnere, bedrifter m. fl.

En mulig modell for å spre slik kunnskap på en systematisk måte er å opprette en felles nordisk "idebank", hvis oppgave skulle være å samle inn, bearbeide og spre innovasjoner på idestadiet til forskere, bedrifter og almenhet.

For at nye ideer skal kunne lede till nyetablering av bedrifter kreves tilgang på risikovillig kapital.

I årenes løp er det oppstått en rekke kredittinstitusjoner for å kompensere de mindre bedrifers handicap på det regulære kredittmarked. Disse er imidlertid oppbygget på nasjonal basis og gir små muligheter til samarbeid på nordisk basis.

Forslagsstilleren frykter at kredittene fra Den nordiske investeringsbank vil bli kanalisert til de store bedrifter for prosjekter, som neppe vil berøre mindre og mellomstore bedrifter. Dessuten kommer kredittene til å bli gitt der hvor risikoelementet søkes minimalisert.

En finansieringsmulighet er det nordiske industrifond. En komplettering av reglene for dette fond slik at kreditter også kan gis for nyetableringer basert på innovasjoner, bør overveies. Samtidig bør en undersøkelse av kredittmulighetene for de mindre og mellomstore bedrifter i Norden foretas med sikte på å oppnå en bedre samordning mellom de nå eksisterende låneformer og kredittinstituttene.

2. Remissuttalelser

Remissuttalelser er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjoner:

Nordiske:

Nordisk investeringsbank
Nordisk industrifond

Danmark:

Handelsministeriet
Industrirådet
Håndværksrådet
Den danske Bankforening
Realkreditrådet
Dansk Arbejdsgiverforening

Finland:

Finansministeriet
Tekniska högskolan
Finlands akademi, vetenskapliga centalkommissionen
Finlands akademi, statens teknisk-vetenskapliga kommission
Svenska handelshögskolan
Rådgivande kommissionen för småindustri
Statens tekniska forskningscentral
Centralhandelskammaren
Ålands landskapsstyrelse
Utvecklingsområdesfonden Ab
Arbetsgivarnas i Finland centralförbund
Industriens centralförbund
Affärsarbetsgivarnas centralförbund AAC
Bankföreningen i Finland
Centralförbundet för hantverk och småindustri

Norge:

Industridepartementet
 Kommunal- og arbeidsdepartementet
 Norges industriforbund
 Norsk arbeidsgiverforening
 Norsk produktivitetsinstitutt
 Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd

Sverige:

Kommerskollegium
 Arbetsmarknadsstyrelsen
 Statens industriverk
 Statens utvecklingsfond
 Styrelsen för teknisk utveckling
 Statens naturvetenskapliga forskningsråd
 Stockholms handelskammare
 Handelskammaren i Göteborg — Västsvenska handelskammaren
 Skånes handelskammare
 Sveriges industriförbund
 Sveriges hantverks- och industriorganisation
 Företagarföreningarnas förbund
 Svenska bankföreningen
 AB Företagskredit

I det følgende skal en først omtale de remissuttalelser som støtter medlemsforslaget, deretter de som går imot det og til slutt de som stiller seg avventende eller ikke tar noe standpunkt.

*Remissuttalelser som i det vesentlige støtter medlemsforslaget**Nordiske:*

Nordiske investeringsbanken opplyser at dens egentlige virksomhet ble innledet i august 1976. Bankens første utlån ble bevilget i november s. å. Den har derfor ennå ikke etablert retningslinjer for sin virksomhet vedrørende små og mellomstore prosjekter og risikoen ved långivningen.

Banken anser det av stor betydning at mulighetene for de mindre og mellomstore bedrifters samvirke ved innovasjons- og utviklingsprosjekter blir utredet, bl. a. gjennom en undersøkelse av kredittmulighetene for slike prosjekter.

På denne bakgrunn støtter banken medlemsforslaget.

Finland:

Svenska handelshögskolan er enig med forslagsstilleren i at de små og middelstore bedrifter danner en tilbakeliggende gruppe i alle de nordiske land, når det gjelder kredittmuligheter. Særlig er det tilfelle ved nyetablering og ekspansjon basert på innovasjoner.

Det er derfor fortjenestefullt å forsøke å bedre kredittmulighetene. En annen side av saken er at en også bør finne midler for å redusere kredittgivernes risiko hvorved kapital lettere kan oppdrives. En måte vil

være å støtte etableringene av "paraplyorganisasjoner" eller konglomerater av småbedrifter på slik måte at risikoen fordeles og sakkunnskapen øker.

Tekniska högskolan i Helsingfors støtter forslaget's rekommandasjon. Motiveringene er også akseptable.

Tekniska högskolan henleder oppmerksomheten på betydningen av øket overføring av kunnskaper mellom høyskoler og andre forskningsinstitusjoner samt myndigheter, organisasjoner og foretak, som en innovasjonsfremmende faktor. Etablering av virksomhetsformer og ressurser, gjennom hvilke bl. a. tekniske og kommersielle høyskolors praktiske samarbeid med foretak og industriens støtteorganisasjoner muliggjøres, bør vies stor oppmerksomhet.

Statens tekniska forskningscentral (VTT) er enig i at næringslivets viktige oppgave er å stimulere innovasjoner og lette etableringen av nye bedrifter.

For å nå disse mål er det nødvendig med en mer effektiv virksomhet av forskningsinstitusjoner, myndigheter, organisasjoner og bedrifter, samt et bedre samarbeid mellom dem.

VTT er også enig i ønsket om en bedre samordning mellom ulike låneformer og kredittinstitutter for å lette foretakenes muligheter til å få kreditter. Derimot anser VTT det ikke mulig eller nødvendig å komplettere reglene for det nordiske industrifond. Videre er det Den nordiske investeringsbanks oppgave å bevilge kreditter til nyetableringer og finansiere bedriftenes virksomhet.

VTT mener at etter opprettelsen av Den nordiske investeringsbank og Nordisk industriforbund, er det gode muligheter for å støtte utviklingen av nye prosjekter og etableringer av nye bedrifter. Oppmerksomheten bør nå rettes mot utviklingen av etablerte og allerede virksomme organisasjoner og mot et bedre samvirke mellom samnordiske og nasjonale organisasjoner.

Centralhandelskammaren støtter alle tiltak som er egnet til å fremme næringslivets virksomhet og slutter seg til de premisser som medlemsforslaget baserer seg på, men forslaget bør presiseres nærmere.

Etter centralhandelskammarens mening er det allerede nå, i hvert fall i Finland, et stort antall organisasjoner som har til oppgave å lette utnyttelsen av innovasjoner. På det nasjonale plan kan således etablering av nye organisasjoner komme på tale.

Heller ikke opprettelse av en ny finansieringsorganisasjon på nordisk nivå vil være hensiktsmessig, særlig fordi Den nordiske investeringsbank ennå ikke er kommet igang. Eventuelle samnordiske tilskottsmidler i hvert enkelt land burde heller kanaliseres via eksisterende hensiktsmessige organisasjoner.

Centralhandelskammaren finner det ikke formålstjenlig å etablere en "idebank", idet slik virksomhet på nasjonalt nivå bør skjøttes ved å

koordinere de nåværende organisasjoners oppgaver og øke samarbeidet under hensyntaken til det nordiske samarbeides behov.

Nyetablering av bedrifter bør fremmes bl. a. ved å forbedre foretakerutdannelsen samt å bedre innstillingen til foretaksvirksomheten.

Utvecklingsområdefonden uttaler at i den senere tid har alle dugelige prosjekter hatt mulighet til å få offentlig finansieringsstøtte. Til eksempel har det innen fondets virksomhetsområde heller vært mangel på gode ideer enn på finansieringsmuligheter.

Ofte er det lite meningsfylt å etablere en ny bedrift for virkeliggjøring av en innovasjon. Istedet bør en basere seg på en eksisterende bedrift.

Behovet for å øke samnordisk støtte til etablering av mindre og middelstore bedrifter reduseres som følge av at disse prosjekter i alminnelighet er nasjonale. Med hensyn til utviklingen av nye innovasjoner er det dog saklig at de nordiske land betraktes som et felles hjemmemarked. I den utstrekning det er nødvendig å øke støtten for virkeliggjørelse av innovasjoner bør støtten ordnes gjennom utvidelse av de allerede eksisterende spesialfinansieringsanstalters ressurser og virksomhetsområde. Herved kan det bli tale om nordiske finansieringskilder som Den nordiske investeringsbank og Nordisk Industrifond.

Foruten finansieringen har informasjonsvirksomheten vært en flaskehals vedrørende den internordiske virkeliggjøring av innovasjonene. Tanken om en "idebank" er verd å undersøke. Det er neppe nødvendig å etablere en ny organisasjon, men denne oppgave kunne f. eks. gis til Nordisk industrifond.

Affärsarbetsgivarnas centralförbund AAC støtter medlemsforslaget, men vil allikevel henlede oppmerksomheten på nødvendigheten av rasjonaliseringstiltak for sikring av foretakenes virksomhet i fremtiden. Bare en produktiv bedrift kan med tiden sikre bestående arbeidsplasser.

AAC mener videre at ved prøvning av de ulike finansieringsmuligheters anvendbarhet bør det spesielt utredes hvorvidt ikke allerede eksisterende institusjoner kan utnyttes for å unngå unødvendig byråkrati.

Centralförbundet för hantverk och småindustri støtter alle initiativ som øker mulighetene for å støtte utviklingen av nye produkter og nyetableringer av bedrifter i Norden.

Den "idebank" som er omtalt i forslaget vekker interesse.

De tiltak som raskt bidrar til å løse problemer i tilknytning til utviklingsarbeidet, er livsviktige for småindustrien. Et produktutviklingsinstitutt som selger eller leier ut kunnskaper og tjenester er en løsningsmodell ved siden av utviklingen av en finansiell og økonomisk støtte.

Ålands landskapsstyrelse mener at for å gjøre det mulig å lette etableringen i Åland av nye bedrifter basert på innovasjoner, synes de tiltak som er nevnt i medlemsforslaget å være meget hensiktsmessige. Landskapsstyrelsen støtter derfor forslaget.

Finlands akademi, Statens teknisk-vetenskapliga kommission støtter

tanken om et nært samarbeid mellom institusjoner som utdeler midler til investeringer i små bedrifter. Nordisk industrifond står i en nøkkelposisjon når det gjelder det nordiske samarbeid på dette område.

En avgjørende faktor for etablering av mindre bedrifter og fortsatte virksomhet er beskatningspolitikken. Likeledes bør utnyttelsen av oppfinnelser utredes mer effektivt i hvert nordisk land. Informasjoner på dette felt bør utvikles som en del av det generelle nordiske samarbeid på informasjonsområdet. For produktutviklingens vedkommende gjør bedriftsøkonomiske synspunkter og patentspørsmål et nært samarbeid meget vanskelig.

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund og Industriens centralförbund uttaler i et felles brev at det ikke kan påvises statistisk at små og mellomstore bedrifter i Finland blir slått ut uten at nye samtidig etableres. Dog er det sannsynlig at slike bedrifters vanskeligheter er større enn gjennomsnittsbedriftens.

Finland vil kunne få mangel på arbeidskraft under neste høykonjunktur. Nyetableringer kan derfor ikke motiveres bare for å fremme sysselsettingen. Å forhøye industriens innovasjonsnivå er derimot vel motivert.

Når knappheten på risikokapital begrenser mulighetene for å utnytte innovasjoner, bør kreditter bevilges også for risikofylte prosjekter. Det er viktig at høyskolers, universiteters og andre forskningsinstitusjoners ideer og kunnskaper spres til bedriftene. Tanken om en idebank kan i prinsippet anses å være bra, men vanskelig å gjennomføre i praksis.

Norge:

Industridepartementet fremhever betydningen av tiltak for å bedre de mindre og mellomstore bedrifters situasjon.

En av årsakene til at stadig færre av disse bedrifter har kunnet overleve innenfor den struktur som har utviklet seg, har vært at store deler av forskningen omkring og utviklingen av nye produkter i stor grad har funnet sted innenfor store bedrifter. Produksjonsprosessen tilpasset fremstilling i liten skala har derved fått liten oppmerksomhet.

Spredning av forskningsresultater, bl. a. fra instituttene til bedriftene er en oppgave hvor en på det nasjonale plan synes å ha et betydelig potensiale som bør søkes aktivisert.

Det samme kan sies å angå finansieringstiltak for å muliggjøre samarbeid mellom småbedrifter når det gjelder innovasjons- og utviklingsprosjekter.

En felles nordisk utredning som foreslått, må etter dette bringe klarhet i om felles løsning vil gi et bedre samlet resultat enn aktiviseringen av de enkelte nasjonale potensialer vil kunne frembringe.

Kommunal- og arbeidsdepartementet vil ikke motsette seg at den foreslåtte utredning blir iverksatt.

Utviklingen av industristrukturer er av sentral betydning for distriktspolitikken. En vil imidlertid peke på at nyetableringen av små og mellomstore foretak i seg selv ikke er noen garanti for industrireising i distriktene.

Det eksisterer dessuten idag flere finansieringskilder, også innenfor distriktspolitikken, som bl. a. har som oppgave å ta seg av finansieringen av tiltak som nevnt i medlemsforslaget. Departementet ser det derfor som meget vesentlig at eventuelle nye ordninger samordnes med eksisterende virkemidler.

Norsk produktivitetsinstitutt (NPI) peker på at med det høye kostnadsnivå i de nordiske land, er rasjonalisering nødvendig om en vil være konkurransedyktig og dermed unngå at bedrifter legges ned. For sysselsettingen er det like positivt å kunne opprettholde eller ekspandere en igangværende bedrift som å bygge opp en ny. NPI er enig i at det lave innovasjonsnivå er betenkelig og det er viktig å arbeide videre med de forhold som er berørt i forslaget.

Generell informasjon og spredning av tilgjengelig viten fra alle land er ofte et alternativ til egen forskning. Om en "idebank" på nordisk basis er en god løsning, bør vurderes nærmere.

Om en i tillegg til nasjonale tiltak for å løse finansieringsproblemene også bør gjøre noe på nordisk basis, bør vurderes nærmere. Det er særlig viktig å se på finansieringsproblemer for de mindre bedrifter.

Mange av de spørsmål som er berørt i forslaget, har det allerede vært arbeidet en hel del med i Norge. Selv om de fleste problemer må løses på nasjonal basis, er NPI allikevel enige i at en utreder mulighetene for nordisk innsats.

Sverige:

Arbetsmarknadsstyrelsen uttaler at fra et sysselsettingssynspunkt er det selvsagt av verdi at innovasjoner utnyttes så effektivt som mulig innen næringslivet. Arbetsmarknadsstyrelsen har ingen mening om i hvilken utstrekning internordisk formidling og finansiering av innovasjoners utnyttelse kan bidra til etablering og økning av små og mellomstore bedrifter. Styrelsen finner dog at medlemsforslaget om ytterligere nordiske innsatser er vel verd å utrede.

Företagareföreningarnas förbund slutter seg stort sett til forslagsstillerens resonnement og forslag.

Forbundet foreslår at Statens industriverk gis i oppdrag å ta opp spørsmålet vedrørende "idebank" med de tilsvarende institusjoner i de andre nordiske land.

Når det gjelder Nordisk investeringsbank, forutsettes at prosjektenes art og ikke foretakets størrelse blir lagt til grunn for kredittgivningen.

Sveriges hantverks- och industriorganisation (SHIO) finner at en undersøkelse av kredittmulighetene for mindre og mellomstore bedrifter i

Norden vil være verdifull. Forøvrig bør myndighetene, for å støtte utviklingen av nye produkter og nyetablering av bedrifter i Norden, oppmuntres. Når det gjelder forslaget om opprettelse av en felles nordisk "idebank" stiller derimot SHIO seg tvilende.

Stockholms handelskammare uttaler at de små og mellomstore bedrifters voksende problemer er i de senere år blitt vist større oppmerksomhet i den offentlige debatt. På politisk hold har man diskutert tiltak vedrørende service til slike bedrifter. Det har således vært foreslått bl. a. etablering av utviklingssentra i forskjellige deler av landet, øket støtte fra stat, landsting og kommuner til bransjeforeningers virksomhet, samt andre lignende tiltak. Fra næringslivets organisasjoner er det pekt på konsekvensene av de sterkt økede sosiale avgifter og arbeidsgiveravgifter, samt det suksessivt stigende skattetrykk. Dertil kommer problemer og krav om tilpassning som den nye arbeidsrettslige lovgivning medfører for små og mellomstore bedrifter. Det er nødvendig at disse tiltak kombineres med en aktiv støtte fra samfunnets side for at innovasjonsviljen og nyetableringene skal kunne holdes oppe og forsterkes.

Handelskammaret viser til de pågående utredninger vedrørende små og mellomstore bedrifters problemer og håper disse vil medføre at statsmyndighetene formulerer en sammenhengende politikk overfor angjeldende bedrifter. Innen det skjer er det vanskelig å ta stilling til hvilke tiltak som bør treffes på nordisk basis for å fremme små og mellomstore bedrifters utvikling i Norden.

Skånes handelskammare har avgitt en uttalelse som stort sett er den samme som fra Stockholms Handelskammare.

Styrelsen för teknisk utveckling peker på den virksomhet som utføres på forskningssiden av Nordforsk. Nordisk samarbeid for fremme av ide- og kunnskapsoverføring skjer også i SCANNET og SCANDOC.

Styrelsen stiller seg tvilende til tanken om en "idebank", bl. a. fordi en slik "idebank" for en stor del allerede finnes i den omfattende patentdokumentasjon.

Styrelsen understreker de finansieringsmuligheter som det nordiske industrifond etter visse kompletteringer av dets regelverk skulle kunne medføre. Styrelsens R-enhet har en omfattende erfaring i angjeldende spørsmål og ettersom gjennomføring av utviklingsprosjekter krever omfattende ressurser forutsettes i så fall et nært samarbeid mellom industrifondet og berørte nasjonale organer.

Styrelsen har forøvrig ikke noe å innvende mot at den foreslåtte utredning gjennomføres.

Remissuttalelser som ikke støtter eller som går imot medlemsforslaget

Nordiske:

Nordisk industrifond mener at nyetablering av foretak i de fleste tilfeller ligger utenfor dets oppgaver. Fondet kan i henhold til statuttene

og retningslinjene ikke bevilge kreditter til nyetableringer. Det vil ikke være rasjonelt av hensyn til fondets nåværende virksomhet å utvide denne til også å omfatte slik kredittgivning.

Når det gjelder spørsmålet om å opprette en nordisk "idebank", finner fondet ikke å kunne vurdere behovet for en slik bank.

Danmark:

Handelsministeriet opplyser at det samlede registrerte foretak har i 1970 årene vært noenlunde konstant. En klar nedgangstendens i utviklingen kan konstateres innenfor landbruk og detaljhandel.

Under senere drøftelser mellom Handelsministeriet og byerhververnes organisasjoner om etablerings- og finansieringsforhold har det ikke vært pekt på at mangel på nye finansieringskilder stiller seg i veien for nyetableringer, men det har snarere vært fremhevet ønskeligheten av forskjellige mer servicepregede forbedringer til hjelp for nyetableringer.

Etter Handelsministeriets mening er det ikke behov for opprettelse av nye fellesnordiske finansieringskilder utover Nordisk investeringsbank og Nordisk industrifond.

På serviceområdet finner det sted et omfattende nordisk samarbeid på forskjellige nivåer med det formål å innsamle, bearbeide og spre innovasjoner på idestadiet til forskere, virksomheter og almenheten. En naturlig videreutvikling av dette samarbeid må anses mer hensiktsmessig enn opprettelse av en nordisk idebank.

De nordiske lands oppfinnerkontorer foretar innsamling og bearbeiding av innovasjoner samt formidling av disse i form av lisenstilbud til erhvervslivets virksomheter. En utbygging av det allerede eksisterende samarbeid er under overveielse bl. a. med henblikk på en eventuell etablering av en fellesnordisk EDB-basert "idebank" for lisenstilbud.

Handelsministeriet kan på denne bakgrunn ikke anbefale at den foreslåtte utredning iverksettes.

Den danske Bankforening uttaler for så vidt angår spørsmålet om særlige kredittmuligheter for mindre og middelstore virksomheter for å fremme produktutvikling og nyetableringer, bør disse formål tilgodeses gjennom de eksisterende nasjonale finansieringsinstitutter. Det er derfor ikke noe dokumentert behov for den foreslåtte opprettelse eller utbygging av fellesnordiske kredittinstitusjoner.

Industrirådet er enig i vesentlige deler av den argumentasjon som ligger bak medlemsforslaget. Rådet mener imidlertid at de eksisterende finansieringskilder prinsipielt er i stand til å løse oppgaver som stilles til dem i forbindelse med finansiering av nyetableringer og innovasjoner. Når det allikevel ofte oppstår finansieringsvansker, skyldes det i høy grad manglende kjennskap til eksisterende finansieringsmuligheter og institusjonenes vansker med å bedømme forskningsprosjektenes kommersielle verdi.

Industrirådet stiller seg derfor skeptisk med hensyn til nytten av felles nordiske initiativer på dette område.

Dansk Arbejdsgiverforening slutter seg fullt ut til de synspunkter som Industrirådet har fremført.

Finland:

Finansministeriet finner de utviklingsmål som omtales i medlemsforslaget verd å støtte rent generelt sett. Ettersom de finske myndigheters hensikt å fremme innovasjonsvirksomheten i Finland bare er på utformningsstadiet og erfaringene derfor små, vil en utvidelse av virksomheten til nordisk nivå kunne støte på problemer. En slik utvidelse forutsetter et langt fremdrevet forsknings- og utredningsarbeid innen definitive beslutninger treffes om formene for virksomheten. Erfaringer fra nordisk finansieringssamarbeid innen Nordisk Investeringsbank og Nordisk Industrifond kan i fremtiden gjøre det mulig å utvide disse organisasjoners virksomhet i den retning som fremføres i medlemsforslaget. Finansministeriet mener også at innen konkrete tiltak treffes må tilstrekkelige erfaringer fra de to institusjoners virksomhet foreligge, samtidig som en effektiviserer tiltak som fremmer bruken av innovasjoner på nasjonalt nivå.

Bankföreningen i Finland uttaler at fremme av innovasjonsvirksomheten og produksjonsvirksomheten krever meget omfattende støtte-tiltak. Samfunnets støtte for slik virksomhet i samband med undervisningen er i de senere år blitt sterkt betonet i de nordiske land. Det er påkrevet at samfunnets støtte i høyere grad enn tidligere føres inn på produksjonsvirksomheten og utnyttes industrielt. På den andre siden bør forsknings- og innovasjonsvirksomheten innen bedriftene mer enn tidligere støttes gjennom skattearrangementer eller på annen måte.

En utvikling av det nordiske samarbeid på dette område er utvilsomt på sin plass. Men å bringe samarbeidet på et nytt institusjonelt plan som avviker fra nåværende arbeidsformer kan ikke anses motivert.

De små og middelstore bedrifters kredittmuligheter er øket gjennom opprettelsen av særskilte kredittinstitutter og gjennom statens budsjettmidler eller andre tiltak.

Bankforeningen anser at prosjekter som baseres på innovasjon og på utnyttelse av den nye teknologi og som kan være hensiktsmessig ut fra nordisk synspunkt kanskje kan regnes til Den nordiske investeringsbankens virksomhetsområde.

Norge:

Norges industriforbund peker på at det har tatt opp til drøftelse de små og mellomstore bedriftene, og har lansert et aksjonsprogram for slike bedrifter.

Støtte til utvikling av nye produkter og nyetablering av bedrifter, bl. a. gjennom forbedrede kredittmuligheter er bare et av flere virkemidler. Forbundet tror ikke at flaskehalsen i Norge ligger på selve ideplanet, men på de generelle vilkår som bys de mindre bedrifter i Norge.

Forbundet er for tiden inne i en dialog med myndighetene om tiltak for å bedre disse bedriftenes vilkår og muligheter og er i sterk tvil om en nordisk utredning kan bidra i særlig grad til å løse de nåværende problemer.

Norsk arbeidsgiverforening slutter seg til Norges industriforbunds uttalelse.

Sverige:

Statens naturvetenskapliga forskningsråd er enig i at øket overføring av kunnskaper kan skape forutsetninger for at forskningens resultater medvirker til innovasjoner i næringsliv og samfunn.

I forslaget gjøres det gjeldende at denne kunnskapsoverføring av praktiske grunner bør ordnes på samnordisk plan ettersom et større antatt institusjoner derved kan delta i utbyttet og en spredning kan medføre et større marked av avtakere. Rådet anser det ikke bevist at virksomheten av nevnte slag bør ordnes på det nordiske planet. Dessuten kan det hevdes at kunnskapsoverføringene av mere nærliggende juridiske og finansielle grunner med fordel kan ordnes på nasjonalt nivå. Den foreslåtte "idebank" kan derfor like gjerne diskuteres som europeisk eller nasjonal.

I Sverige gjorde en for noen år siden forsøk ved visse universiteter med vedtatte kontakter med næringslivet i form av kontakt-sekretariat m. m. å oppnå resultater på området kunnskapsoverføring. Foreløpig er det ikke mulig å vurdere resultatet av denne nye virksomhet i Sverige.

Etter rådets mening er det mere ønskelig å satse på en desentralisert modell med konsentrasjon på respektive universitetssteder enn å innrette en felles nordisk "idebank".

Om det er nødvendig med samarbeid i form av kredittgivning kan rådet ikke bedømme.

Sveriges industriförbund uttaler at nyetableringer medvirker sterkt til en forbedret økonomisk vekst og til en positiv utvikling av sysselsettingen. På denne bakgrunn er det en grunnleggende næringslivsinteresse å stimulere nyetableringer og å støtte de som vil utnytte innovasjoner i nye foretak. Forbundet er derfor enig i forslagsstillerens prinsipielle standpunkt om at samfunnet bør lette utviklingen.

Forbundet stiller seg imidlertid tvilende til tanken om at slike innsatser bør skje på et samnordisk plan.

De kommersielle kontaktene mellom nordiske land er usedvanlig livlige. Foretakenes størrelse er vanligvis slik at fysisk produksjon er konsentrert til anlegg over hvilke foretaket har direkte kontroll. Det er

unntak at virksomhet drives over grensene annet enn i form av underleveranser eller andre kommersielle samarbeidsformer.

Det finnes et stort antall institusjoner i de ulike nordiske land, som på nasjonal grunn vil kunne tilgodese de ønskemål forslagsstillerne fremfører. Det er ikke anført noen avgjørende fordeler som ville oppnås gjennom en organisatorisk samordning av disse institusjoner på samnordisk grunn. Forslagsstilleren har heller ikke påvist at det foreligger behov for nye institusjoner på området.

Aktiebolaget företagskredit uttaler at den reduserte nyetableringen av bedrifter i vesentlig grad henger sammen med andre faktorer enn mulighetene for å låne penger for å finansiere dem. Prosjekter som viser rimelig bærekraft såvel personellmessig som økonomisk, har gode muligheter for å komme igang i Sverige idag. Selskapet stiller seg derfor tvilende til opprettelse av nye institutter med særskilt innretning på risikovillig kapitalforsyning med sikte på å fremme utvikling og kommersiell utnytting av innovasjoner. En innvending er at kapitalbehovet varierer sterkt avhengig av den utviklingsfase prosjektet befinner seg i. Selskapet tror at berørte kategorier kan bys adekvat økonomisk støtte fra eksisterende institutter, men ser selvsagt store fordeler i et utdypet samarbeid mellom berørte kredittgivende parter i de ulike land når det gjelder prosjekter av samnordisk karakter.

Svenska bankföreningen understreker ønskemålet at nye bedrifter blir etablert. Den lave etableringstakten i de senere år er utilfredsstillende, men den beror for den overveiende del på andre faktorer enn forringede finansieringsmuligheter ved planlagte nyetableringer. Det er uunngåelig at tilgangen på risikovillig kapital er bedre for bedrifter som allerede driver en fremgangsrisk virksomhet enn for bedrifter som skal starte. Da tilgangen på alle typer kapital er begrenset, må det selvsagt foretas en bedømming og avveining av kapitalbehovet. Det synes vanskelig å oppnå forhold som ifølge forslagsstillerens ønskemål, garanterer at visse prosjekter sikres en tilfredsstillende kapitalforsyning på rimelige vilkår. Etter bankforeningens oppfatning er finansieringsmulighetene i Sverige tilfredsstillende ved nyetableringer med gode fremtidsutsikter.

Bankforeningen kan ikke finne at det er påvist noe behov for en samordning mellom de nordiske lands låneformer og kredittinstitutter. Den betviler at en forbedring av finansieringsmulighetene ved nyetableringer av mindre og middelstore foretak ville oppnås ved en samnordisk innsats.

Ved en eventuell utredning vil bankforeningen peke på mulighetene for finansiering på samnordisk basis av innovasjoner og nyetableringer i mindre skala i den nylig besluttede nordiske investeringsbank, selv om denne kan ventes i hovedsak å ville finansiere større prosjekter og foretak.

Post- och kreditbanken har deltatt ved behandlingen av ovennevnte

sak. Banken har erklært at den slutter seg til innholdet i Svenska bankföreningens uttalelse.

Kommerskollegium uttaler at i Sverige foregår en kontinuerlig utvikling av produksjonsmetoder og produkter såvel i eksisterende bedrifter som i virksomheter etablert for produksjon og markedsføring av innovasjoner.

Store og mellomstore bedrifter møter som regel ingen større vanskeligheter i denne forbindelse. Mindre bedrifter derimot er for sin innovasjonsvirksomhet i høyere grad henvist til ekstrem teknisk kunnskap og ekstrem finansiering.

For svenske bedrifters vedkommende er det gjort meget for å lette de mindre bedrifters innovasjonsvirksomhet. Det er kommet til uttrykk dels i service- og rådgivningsvirksomhet, dels i finansieringsstøtte. En øket støttevirksomhet kan imidlertid være motivert.

Kollegiet finner det vanskelig under de nåværende forhold å bedømme behovet for en nordisk "idebank" og finansiering gjennom det nordiske industrifond. Viktige spørsmål vedrørende innovasjonsvirksomheten er nemlig for tiden under utredning i Sverige. Før resultatene av de forskjellige utredninger foreligger, finner Kollegiet å måtte fraråde at den foreslåtte utredning i nordisk ramme blir satt i verk.

Handelskammaren i Göteborg — Västsvenska handelskammaren uttaler at de næringspolitiske tiltak som nevnes i forslaget er vel egnet til å lette tilveksten av nye produkter og nye bedrifter. Handelskammeret reiser imidlertid spørsmålet om så meget mer kan gjøres på dette område. Ikke minst i Sverige finnes det idag en betydelig virksomhet, statlig eller statsstøttet, opprettet med sikte på å bistå bedrifter og oppfinnere med kreditter, produksjonsplanlegging, markedsføring, utnyttelse av oppfinnelser osv. Dersom dette ikke fører til tilsiktede resultater, beror dette ikke på virksomheten som sådan, men skyldes andre årsaker. Lønnsomhets- og andre bedriftsproblemer, delvis som følge av senere års skatte- og arbeidsrettslige lovgivning, har således uten tvil hatt negativ virkning på viljen til nyetablering.

Ikke ønskede konsekvenser av lovgivningen kan rettes opp og også andre aktuelle bedriftsproblemer kan løses. Innen det skjer kan Handelskammeret ikke se noen nyttig virkning av medlemsforslaget.

Remissuttalelser som ikke tar standpunkt til medlemsforslaget

Danmark:

Udenrigsministeriet tar ikke standpunkt til medlemsforslaget.

Realkreditrådet uttaler at realkreditinstituttene baserer sin utlånsvirksomhet på vurderingen av eiendommens verdi i handel ogandel og derfor normalt ikke i vesentlig grad kan tilgodese låneetterspørselen på de i forslaget nevnte områder. Realkreditrådet ønsker av denne grunn ikke å uttale seg om forslaget.

Håndværksrådet har ikke noen bemerkninger til medlemsforslaget.

Finland:

Rådgivande kommissionen för småindustri tar ikke standpunkt til medlemsforslaget.

3. *Utvalget*

Utvalget mener det er en viktig oppgave for næringspolitikken i de nordiske land at den stimulerer innovasjoner og letter etableringen av nye bedrifter. For sysselsettingen er det av betydning at nye bedrifter oppstår og at eksisterende bedrifter opprettholdes eller utvikles. Det er derfor viktig at forholdene er lagt til rette for å lette produktutviklingen, fremme markedsføringen av nye produkter og øke tilgangen på risiko-villig kapital på rimelige vilkår.

De små og mellomstore bedrifter har hatt vanskeligheter med å overleve innenfor den struktur som etterhvert har utviklet seg. En av årsakene har vært at store deler av forskningen omkring og utviklingen av nye produkter i betydelig grad har funnet sted innenfor store bedrifter. Det er derved blitt ofret for liten oppmerksomhet på produksjonsprosesser tilpasset fremstilling i mindre skala.

Spredning av forskningsresultater fra høyskoler og andre forskningsinstitusjoner, myndigheter, organisasjoner og bedrifter er en viktig innovasjonsfremmende faktor. De enkelte nordiske land synes hver for seg å ha et betydelig potensiale som bør søkes aktivisert.

På nevnte serviceområder foregår allerede et ikke ubetydelig nordisk samarbeid på de forskjellige nivåer med det formål å innsamle, bearbeide og spre innovasjoner på idestadiet til forskere, virksomheter og almenhet. Videreutvikling av dette samarbeid anser utvalget for å være et hensiktsmessig alternativ til opprettelse av en nordisk idebank. Etter utvalgets oppfatning synes det ikke nødvendig å opprette en ny organisasjon for å opptre som idebank.

Tilstrekkelig kapital er av vesentlig betydning for utviklingen fra idestadiet til det ferdige produkt og dets markedsføring. Store og mellomstore bedrifter har lettere for å skaffe seg kapital enn de små bedrifter, som vanligvis er henvist til ekstra kapital utenfra. Førstnevnte gruppe bedrifter har gjerne de nødvendige personalressurser for sin egen innovasjonsvirksomhet men de små bedrifter må erverve kunnskapene fra annet hold.

Flere remissinstanser fremholder at flaskehalsen, når det gjelder utviklingen av nye produkter og nyetablering av bedrifter, er de generelle vilkår som bys de mindre bedrifter.

I de forskjellige nordiske land er en rekke tiltak satt iverk for å lette de mindre bedrifters innovasjonsvirksomhet. Dette har tatt form dels som service og rådgivningsvirksomhet og dels som finansieringsstøtte.

Drøftinger og utredninger av behovet for ytterligere tiltak pågår i flere av landene.

Bedre finansieringsmuligheter er bare ett av virkemidlene for å stimulere innovasjonsvirksomheter til fordel for de små og mellomstore bedrifter.

I hvert av de nordiske land er det imidlertid en rekke finansieringsmuligheter. I den utstrekning det likevel måtte være ønskelig å forbedre kreditt- og støtte-mulighetene, synes det etter utvalgets mening å være naturlig at det i så fall skjer gjennom utvidelse av allerede eksisterende finansieringsinstitusjoners ressurser og virksomhetsområde. Det anses således ikke å være påkrevet å opprette nye fellesnordiske finansieringskilder utenom Nordisk Investeringsbank og Nordisk Industrifond.

I og for seg kunne det være av interesse å bringe klarhet i spørsmålet om felles nordiske løsninger med sikte på å støtte utviklingen av nye produkter og om etablering av bedrifter i Norden ville gi et bedre samlet resultat enn det aktiviseringen av de enkelte nasjonale ressurser ville kunne frembringe. En slik undersøkelse ville imidlertid skje til fortrensel av andre høyere prioriterte oppgaver, da Ministerrådets utredningsapparat er begrenset.

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget

at Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning medlemsforslag A 478/e.

Stockholm, 17 januar 1977

Ilkka-Christian Björklund (Skdl) *Trygve Bratteli (A)*

Knud Enggaard (V) *Kjell-Olof Feldt (s)*

Formann

Harri Holkeri (Kok) *Knut Johansson (s)*

Lars Korvald (Kr. F.) *Otto Mørch (S)*

Arne Nilsen (A) *Erlendur Patursson (Tvfl)*

Jón Skaftason (F.) *Karl Skytte (RV)*

Ib Stetter (KF) *V. J. Sukselainen (K)*

Erkki Tuomioja (Sd) *Odd Vattekar (H)*

Henrik Westerlund (Sfp)

Reservation

Utvalget er enig i forslagsstillerens oppfatning at det er en viktig oppgave for næringspolitikken i de nordiske land å stimulere innovasjoner og lette etableringen av nye bedrifter. For sysselsettingen er det av betydning at nye bedrifter oppstår og at eksisterende bedrifter opprettholdes eller utvides. Det er derfor ønskelig at tiltak treffes for å lette produktutviklingen, fremme markedsføringen av nye produkter og øke tilgangen på risikovillig kapital på rimelige vilkår.

De små og mellomstore bedrifter har hatt vanskeligheter med å overleve innenfor den struktur som etterhvert har utviklet seg. En av årsakene har vært at store deler av forskningen omkring og utviklingen av nye produkter i betydelig grad har funnet sted innenfor store bedrifter. Det er derved blitt ofret for liten oppmerksomhet på produksjonsprosesser tilpasset fremstilling i mindre skala.

Spredning av forskningsresultater fra høyskoler og andre forskningsinstitusjoner, myndigheter, organisasjoner og bedrifter er en viktig innovasjonsfremmende faktor. De enkelte nordiske land synes hver for seg å ha et betydelig potensiale som bør søkes aktivisert.

På nevnte serviceområder foregår allerede et ikke ubetydelig nordisk samarbeid på de forskjellige nivåer med det formål å innsamle, bearbeide og spre innovasjoner på idestadiet til forskere, virksomheter og almenhet. Videreutvikling av dette samarbeid anser utvalget for å være et hensiktsmessig alternativ til opprettelse av en nordisk idebank. Utvalget vil ikke dermed fraråde en nærmere undersøkelse av tanken om en idebank. Det synes imidlertid ikke nødvendig å opprette en ny organisasjon for å opptre som idebank.

Tilstrekkelig kapital er av vesentlig betydning for utviklingen fra idestadiet til det ferdige produkt og dets markedsføring. Store og mellomstore bedrifter har lettere for å skaffe seg kapital enn de små bedrifter, som vanligvis er henvist til ekstra kapital utenfra. Førstnevnte gruppe bedrifter har gjerne de nødvendige personalressurser for sin egen innovasjonsvirksomhet, men de små bedrifter må erverve kunnskapene fra annet hold.

I de forskjellige nordiske land er en rekke tiltak satt iverk for å lette de mindre bedrifters innovasjonsvirksomhet. Dette har tatt form dels som service og rådgivningsvirksomhet og dels som finansieringsstøtte. Drøftinger og utredninger av behovet for ytterligere tiltak pågår i flere av landene.

Bedre finansieringsmuligheter er imidlertid bare ett av virkemidlene for å stimulere innovasjonsvirksomheter til fordel for de små og mellomstore bedrifter.

I den utstrekning det måtte være ønskelig å forbedre kreditt- og støttemulighetene, synes det etter utvalgets mening å være naturlig at

det skjer gjennom utvidelse av allerede eksisterende finansieringsinstitusjoners ressurser og virksomhetsområde. Det anses således ikke å være påkrevet å opprette nye felles-nordiske finansieringskilder utenom Nordisk Investeringsbank og Nordisk Industrifond.

Av flere remissinstanser fremholdes det at flaskehalsen, når det gjelder utviklingen av nye produkter og nyetablering av bedrifter, ligger i de generelle vilkår som bys de mindre bedrifter. En eventuell utredning som foreslått i medlemsforslaget bør også omfatte en vurdering av disse forhold.

Utredningen bør også bringe klarhet i spørsmålet om felles nordisk løsning med sikte på å støtte utviklingen av nye produkter og om etablering av bedrifter i Norden vil gi et bedre samlet resultat enn det aktiviseringen av de enkelte nasjonale ressurser vil kunne frembringe.

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget at rådet vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å utrede mulighetene for å støtte utviklingen av nye produkter og nyetablering av bedrifter i Norden bl. a. gjennom forbedrede kredittmuligheter for små og mellomstore bedrifter.

Stockholm den 17 januari 1977

Allan Hernelius (m)

Jan-Ivan Nilsson (c)

Erland Steenberg (Sp)

Rolf Wirtén (fp)

Medlemsförslag

om nordisk samverkan för att främja u-ländernas intressen inom världshandeln

(Väckt av Gunnar Helén)

Relationerna mellan rika och fattiga länder måste ändras till u-ländernas förmån. Det kräver att de rika länderna, också Sverige, avstår mer av sina ökade resurser för bistånd. Men u-länderna måste också få bättre villkor i övrigt och få del i frukterna av en växande världshandel.

U-ländernas export är ojämnt fördelad mellan länder och varugrupper. Råvaror utgör ungefär 3/4 av den. Många u-länder är dessutom för sina exportinkomster helt beroende av en eller två råvaror. U-ländernas andel av världshandeln har sjunkit starkt under 1970-talet. På råvaruområdet råder stora prissvängningar med motsvarande variationer i exportinkomsterna för de u-länder som är beroende av dem. Dessutom har flera råvaror råkat ut för kraftiga prisfall eller ersatts av syntetmaterial t. ex. gummi, bomullsfibrer och jute. U-ländernas försök att bredda sin ekonomi och vidga sin färdigvaruexport motverkas av tullar och en rikhaltig flora av andra handelshinder i i-länderna.

De senaste två årens stora förändringar i världsekonomin har gynnat de oljeproducerande länderna som ökat sin andel av världshandeln och kraftigt ökat sina exportinkomster. Oljeprishöjningarna har dock drabbat de fattigaste u-länderna hårt.

U-ländernas handelsproblem har behandlats inom FN och i synnerhet inom dess handelsorgan UNCTAD. FNs generalförsamling höll våren 1974 en särskild session om råvaru- och utvecklingsproblem. Där antogs resolutioner om ett nytt internationellt ekonomiskt system. Vid den extra generalförsamlingen hösten 1975 antogs en resolution med mer konkreta riktlinjer för "den nya ekonomiska världsordningen". Frågan om ett s. k. integrerat råvaruprogram hänsköts till världshandelskonferensen UNCTAD IV 1976. I detta program ska bl. a. ingå internationella marknads- och lagerarrangemang för att uppnå stabila, lönsamma och rättvisa priser på råvaror av exportintresse för u-länderna samt tillräckliga internationella finansieringsarrangemang för att kompensera plötsliga bortfall i exportintäkter. Den kontroversiella frågan om ett fast samband mellan priserna på u-ländernas råvaruexport och priserna på de varor de importerar från i-länderna förs vidare genom studier inom UNCTAD av metoder att bevara u-ländernas köpkraft. På färdigvaruområdet innehåller resolutionen rekommendationer rörande handelshinder av olika slag.

Det för u-länderna väsentligaste området i världshandeln är som ovan framgått råvaruområdet. Under 1970-talet har man inte lyckats effektivt tillämpa flera av de existerande råvaruavtalen.

U-länderna höll i februari 1975 en råvarukonferens i Dakar i Senegal, där Finland och Sverige deltog som särskilt inbjudna. De resolutioner som antogs vid konferensen är huvudsakligen en uppfordran till u-länderna att mot bakgrund av tidigare misslyckanden inom internationella organ och otillräckliga insatser från i-länderna i första hand lita till egna insatser. Konferensen välkomnade arbetet på en internationell konferens mellan i- och u-länder för att behandla problem om råvaror och utveckling. Denna dialog nord/syd befinner sig ännu i sitt inledningsskede.

Ända sedan den första UNCTAD konferensen 1964 har man diskuterat olika sätt att ge u-länderna garantier mot verkningarna av oförutsedda minskningar av exportinkomster. Genom ett internationellt finansieringssystem skulle u-länder som drabbats av långvariga exportbortfall kunna erhålla stöd för att fullfölja sin utvecklingsplanering. Ett förslag om s. k. supplementär finansiering antogs 1972 varvid dock de flesta industriländer avstod från att rösta. Inför UNCTAD IV 1976 har man från svensk sida skisserat ett förslag till en sådan finansieringsordning som synes böra stödjas av övriga nordiska länder.

På färdigvaruområdet har i-ländernas tullar varit ett stort problem för u-länderna. Efter långa och svåra förhandlingar har man numera infört särskilda tullpreferenser på i-landsmarknaderna. I-länderna, däribland Norge och Sverige, vägrade till en början att uppge den i GATT grundläggande mest-gynnad-nationsregeln som man menade i hög grad bidragit till världshandelns utveckling och särskilt varit till fördel för de mindre och svagare länderna. Sedan i-länderna inbördes förhandlat bl. a. inom OECD och erhållit ett undantag på tio år inom GATT från mest-gynnad-nationsregeln kunde dock preferenser erbjudas u-länderna. Preferenssystemet är av begränsad omfattning vad gäller jordbruks- och livsmedelsprodukter. På industrivaruområdet är preferenserna mer heltäckande men även här har flera undantag gjorts. Vissa länder som EG och Japan tillämpar ett system där tullfriheten begränsas inom ramen för på förhand fastställda volymer. Andra i-länder tillgodoser skyddsaspekten genom skyddsklausuler av olika utformning. För Sveriges del gäller t. ex. undantag för vissa textilier och konfektionsvaror, skor och lädervaror. Dessa undantag har utnyttjats t. ex. för att införa kvantitativa begränsningar mot importen av skjortor från Indien 1973 och för att begränsa skoimporten 1975. De nordiska länderna borde avstå från att införa kvantitativa begränsningar gentemot u-länder. De bör ej med handelsåtgärder motverka en industriell uppbyggnad i u-länder som de med biståndsåtgärder stödjer.

De s. k. icke tariffära handelshindren togs upp redan av UNCTAD I 1964 som antog en rekommendation enligt vilken i-länderna ej borde införa nya icke tariffära hinder som försämrade u-ländernas avsättningsmöjligheter. Frågan om icke tariffära handelshinder har därefter utgjort ett permanent ämne för överläggningarna inom UNCTAD och GATT. U-länderna har senast inom ramen för tullförhandlingar inom GATT drivit krav på en generell regel. Avsteg från denna regel bör föregås av konsultationer med berörda u-länder och åtföljas av åtagande från vederbörande i-land att omedelbart vidta strukturella anpassningsåtgärder. Vidare krävs en omformulering av GATT-reglerna som innebär ett erkännande av u-ländernas rätt att tillämpa exportsubventioner som ett legitimt medel för att främja en breddning av produktionen och en ökning av exporten av hel- och halvfabrikat.

I alla de olika förhandlingar som ovan berörts inom UNCTAD och GATT m. fl. organ har u-ländernas krav som regel mötts med en avvisande eller tveksam hållning från i-ländernas sida. De praktiska resultaten har också varit ganska obetydliga och mest bestått av rekommendationer som stannat på papperet. En eftergift från i-länderna är att de under senare år upprättat ett system med tullpreferenser, men detta system är oenhetligt utformat och har många brister. U-ländernas besvikelse har lett till en radikalisering och en ökad polarisering gentemot i-länderna. Arbetet inom FN har därför inriktats på att skapa en politisk opinion kring u-landsproblemen och driva igenom beslut som innebär åtaganden om stöd från industriländerna, begränsningar i dessa länders handlingsfrihet eller internationellt godkännande av u-ländernas metoder att hävda sina intressen.

Det föreligger en risk att u-länderna ger upp hoppet att få sina intressen tillgodosedda inom ramen för den normala handeln. Risken är sålunda stor att de drar sig ur världshandeln och inrättar sina ekonomier för självförsörjning. Om de på detta sätt skulle tvingas att ta saken i egna händer, skulle stora skador tillfogas världshandeln och därigenom även deras egna utvecklingsmöjligheter. De nordiska länderna bör göra allt för att motverka en sådan utveckling som skulle innebära en ökad polarisering nord/syd, något som åtskilliga framtidsforskare och ekonomer länge varnat för. De stora i-länderna måste förmås att inta en mindre defensiv inställning gentemot de krav u-länderna framför. Ett kortsynt fasthållande vid en privilegierad ställning kan medföra katastrofala konsekvenser som i sista hand även drabbar i-länderna själva.

De nordiska länderna har redan tidigare spelat en överbryggande roll mellan u-länder och i-länder och har ett stort ansvar att fullfölja denna politik under de förhandlingar som i-länderna och u-länderna nu står inför.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts får jag hemställa

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillse att de nordiska länderna i det fortsatta internationella handelspolitiska förhandlingsarbetet aktivt verkar för att u-ländernas berättigade intressen tillgodoses.

Stockholm den 9 januari 1976

Gunnar Helén (fp)

BILAGA 1, Yttranden (se Supplementband, s. 565)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslagen A 470/e om årliga nordiska handlingsprogram för gemensam insats inom utvecklingshjälpen, A 479/e om nordisk samverkan för att främja u-ländernas intressen inom världshandeln och A 484/e om den nordiska samverkan på biståndspolitikens område

(Se Sak A 470/e: Bilaga 2)

Medlemsförslag

om avgivande av regeringsberättelse om det nordiska samarbetet till de nordiska parlamenten

(Väckt av Gunnar Helén)

De nationella delegationerna i Nordiska rådet avger årligen till respektive parlament berättelser om verksamheten vid de sessioner rådet hållit under det gångna året. Berättelserna omfattar i princip endast delegationernas verksamhet i anknytning till rådets sessioner och avser i huvudsak debatter, behandling av förslag, meddelanden och berättelser, rekommendationer, yttranden och val. Berättelserna innehåller där emot inte någon redogörelse för arbetet mellan sessionerna i presidiet, utskotten och delegationerna, om detta ej har direkt anknytning till sessionen i fråga.

Parlamenten får således genom dessa berättelser en rapport från de parlamentariska rådsdelegationerna om det gångna årets nordiska samarbete. Däremot avger regeringarna i flertalet nordiska parlament inte någon utförlig berättelse till parlamenten angående det nordiska samarbete som bedrivs inom Nordiska ministerrådets verksamhetsområde.

I stortinget aktualiserades i december 1972 frågan om en "stortingsmelding" från den norska regeringen om det nordiska samarbetet i samband med behandlingen av den norska delegationens berättelse om rådets 20:e session i Helsingfors. Den norska regeringen ställde sig positiv till en sådan årlig rapport och den första avgavs 1973 (St. meld. nr 17). Delegationens berättelse presenteras som en bilaga till "meldingen". Ett väsentligt skäl för det norska ståndspunktstagandet var det faktum att den revision, som 1971 företagits av 1962 års Helsingforsavtal, inneburit en formalisering av regeringarnas samarbete. Genom en gemensam behandling i stortinget av regeringens rapport och delegationsberättelsen ges tillfälle att diskutera det nordiska samarbetet över hela fältet på en gång. Den norska regeringen framhåller i sin "melding" från 1975 (St. meld. nr 30) att en årlig diskussion i stortinget har betydelse inte endast för att hålla stortinget orienterat om utvecklingen av det nordiska samarbetet utan kommer också att kunna ge impulser för det vidare arbetet både i Nordiska rådet och i Nordiska ministerrådet.

Norge är det enda nordiska land där en separat regeringsberättelse om det nordiska samarbetet — helt skild från budgetframställningar — framläggs för parlamentet.

I Finland, där det nordiska samarbetet behandlas i regeringens årliga

berättelse över sin verksamhet, har frågan berörts av riksdagens utskott för utrikesärenden den 14 mars 1975 i samband med behandlingen av delegationens berättelse för rådsverksamheten 1974: "Utskottet konstaterar vidare, att det nordiska samarbetet i allmänhet behandlas rätt knapphändigt i regeringens årliga berättelse över sin verksamhet och att riksdagen sålunda inte alltid har möjlighet att tillräckligt följa med samarbetet på regeringsnivå i dess olika skeden. Utrikesutskottet uppger därför sin redan tidigare anförda ståndpunkt, att i regeringens berättelse borde intas en tillräckligt omfattande och detaljerad redogörelse för regeringens verksamhet inom ramen för Nordiska ministerrådet."

Även i Finland önskar således riksdagen förbättrade möjligheter att följa regeringens arbete inom det nordiska samarbetsfältet.

I Danmark och Sverige ger regeringarna inte någon rapportering motsvarande den som i Norge ges till stortinget om det nordiska samarbetet. I samband med den svenska regeringens proposition till riksdagen om medel för det nordiska ministerrådssekretariatet i Oslo och om verksamhetsbudgeten för det nordiska kultursamarbetet m. m. lämnas dock en redogörelse för viktigare åtgärder inom det nordiska samarbetet.

Det är angeläget att övriga nordiska länder skapar samma möjligheter för en allmän och bred debatt om hela det nordiska samarbetsfältet i respektive parlament såsom skett i Norge.

Den rapportering om det nordiska samarbetet som hittills skett i delegationernas årliga berättelse till parlamenten är otillräcklig efter revisionen av Helsingforsavtalet. Inte heller omfattar dessa berättelser verksamheten mellan sessionerna. Även om parlamenten i budgetsammanhang beslutar om medel till nordiska projekt och annan nordisk verksamhet och härigenom tar del av det nordiska samarbetet finns många områden, t. ex. socialkonventionen, som inte ingår i ministerrådets budget.

Som tidigare nämnts har en omfattande utbyggnad de senaste åren skett av det nordiska arbetet på regeringsplanet. Här kan nämnas upprättande av ett ministerråd med egna sekretariat, inrättande av ämbetsmannakommittéer, ingående av ett nordiskt kulturavtal med en särskild kulturbudget, ingående av ett nordiskt transportavtal osv.

Det nordiska samarbetet har i och med denna uppbyggnad på regeringssidan formaliserats och effektiviserats. Genom att regeringarna engageras mer direkt i ett förpliktande samarbete, kommer både de enskilda regeringarnas och de enskilda ministrarnas ansvarsförhållande in i bilden. Någon annan rapportskyldighet än i samband med budgetframställningar från ministerrådet till de nationella parlamenten finns inte.

Parlamenten bör därför enligt min mening med hänsyn till den omfattning det nordiska samarbetet numera fått årligen erhålla en rapport

från ministerrådet över det nordiska samarbetet. Rent formellt måste tills vidare rapporten överlämnas av respektive lands regering, som givetvis kan föga egna synpunkter till rapporten. En sådan rapport bör i princip kunna ha samma uppläggning som ministerrådets årliga berättelse till Nordiska rådet rörande det nordiska samarbetet (*C 1*) utan att dock vara så utförlig. Rapporten bör således avse hela det nordiska samarbetsfältet för att parlamenten skall kunna få en samlad överblick över den totala nordiska verksamheten. Med hänsyn till den integrering som nu sker mellan ministerrådets och Nordiska rådets arbete förefaller det naturligt att regeringarnas rapporter och delegationernas berättelser behandlas samtidigt i parlamenten.

En rapportering av ovan anförd typ är således nödvändig för den parlamentariska överblicken och kontrollen av det nordiska samarbetet, som idag är mycket omfattande. Men det är viktigt också av ett annat skäl, nämligen att det bättre skulle förankra rådets verksamhet hos de parlamentariker, som icke är medlemmar av rådet. För närvarande ges — med några undantag — de nordiska frågorna mycket litet utrymme i de nordiska parlamentsdebatterna. Samtidig behandling i parlamenten av rapporter från regeringarna och rådsdelegationerna skulle säkert stimulera till för det nordiska samarbetet nyttiga meningsutbyten, vilka i sin tur skulle kunna öka allmänhetens intresse för nordiska frågor.

Under hänvisning till vad som anförts hemställer jag

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Island och Sverige att årligen avge rapport om det nordiska samarbetet till respektive parlament.

Stockholm den 9 januari 1976

Gunnar Helén (fp)

BILAGA 1, Yttranden (se Supplementband, s. 593)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag A 480/j om afgivelse af regeringsberetninger om det nordiske samarbejde til de nordiske parlamenter.

Udvalget har behandlet medlemsforslaget på mødet den 28. februar 1976 i København, den 4. august 1976 i Førde og den 18. januar 1977 i Stockholm.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget er fremsat i januar 1976.

Det henstilles, at Nordisk Råd rekommanderer regeringerne i Danmark, Finland, Island og Sverige årligt at afgive rapport om det nordiske samarbejde til respektive parlamenter.

Det anføres, at de nationale delegationer i Nordisk Råd årligt afgiver beretning til parlamenterne om virksomheden ved rådets sessioner, hvorimod det kun er regeringen i Norge, der afgiver en melding til stortinget en gang om året vedrørende det nordiske samarbejde set fra ministerrådets side.

Efter den udvidelse af de nordiske samarbejdsområder, som har fundet sted efter revision af Helsingforsaftalen, er den rapportering, som hidtil er sket i delegationernes årlige beretninger, utilstrækkelig.

En årlig rapportering fra regeringerne vedrørende de områder, hvor samarbejdet bedrives på regeringsniveau, er nødvendig for det parlamentariske overblik og for kontrollen af det nordiske samarbejde.

En rapportering er også vigtig for bedre at forankre rådets virksomhed i bevidstheden hos de parlamentarikere, som ikke er medlemmer af rådet.

2. Remissudtalelser

Der er i perioden 19. maj 1976—7. januar 1977 afgivet udtalelser fra følgende:

Nordiske

- Nordisk Råds kulturudvalg
- Nordisk Råds social- og miljøudvalg
- Nordisk Råds økonomiske udvalg
- Nordisk Råds informationskomité

Danmark

Nordisk Råds danske delegation
Udenrigsministeriet

Finland

Nordiska rådets finska delegation
Statsrådets kansli
Ministeriet för utrikesärendena

Norge

Nordisk Råds norske delegation

Sverige

Nordiska rådets svenska delegation
Statsrådsberedningen
Pressens samarbetsnämnd

De afgivne udtalelser kan sammenfattes således:

Ingen af remissinstanserne kan direkte anbefale medlemsforslaget. Der tages imidlertid ikke afstand fra medlemsforslagets anbefaling af, at der gives de enkelte nationale parlamenter en så bred og fyldestgørende orientering som muligt om det nordiske samarbejde — tværtimod — men det fremhæves, at spørgsmålet om, hvorledes en sådan information mest hensigtsmæssigt gives, bedre egner sig til at blive løst nationalt end i form af en rapportering, for hvilken rammerne er fastsat som fælles for alle landene.

Fra de enkelte udtalelser kan i øvrigt fremhæves:

Økonomisk udvalg fremhæver netop, at det ikke er nødvendigt at benytte den samme rapporteringsmetode i alle de nordiske lande. Det afgørende er, at der bliver givet nødvendige og tilstrækkelige oplysninger hvert år.

Den danske delegation peger på, at det for Danmarks vedkommende vil være naturligt at lade ministerrådets årlige beretning om det nordiske samarbejde indgå i den behandling, der hvert år finder sted i folketinget af den danske delegations beretning om det nordiske samarbejde.

Den finske delegation har ikke afgivet nogen officiel udtalelse, men har drøftet sagen på et delegationsmøde, hvorunder der blev givet udtryk for en positiv holdning til de i medlemsforslaget fremsatte forslag. Man betragtede den beretning, den norske regering afgiver til stortinget om det nordiske samarbejde som et godt eksempel.

Den norske delegation peger på, at medlemsforslaget tager udgangspunkt i den gældende norske ordning, hvorfor rekommandationsforslaget er rettet til de fire øvrige nordiske landes regeringer.

Det nævnes, at der hidtil er afgivet tre stortingsmeldinger om det nordiske samarbejde, og at der ikke fra nogen side er blevet rejst indvendinger mod denne praksis. I tilslutning til den sidst afgivne stortings-

melding fremhævede udenrigskomiteens ordfører — stortingsrepresentant Erland Steenberg — bl. andet, at stortingsmeldingen sammen med rapporten fra stortingets delegation til Nordisk Råd giver et særdeles godt indblik både i sagsmængden og i de arbejdsmetoder, som er udviklet i de officielle samarbejdsorganer på nordisk plan. Stortinget får de oplysninger, som er nødvendige for, at nationalforsamlingen skal kunne udøve norsk parlamentarisk kontrol, og mulighederne for at følge det nordiske samarbejde er blevet væsentlig bedre.

Den svenske delegation peger på, at der allerede i forbindelse med delegationens årlige beretning og regeringens propositioner om økonomiske midler til Nordisk Ministerråds almindelige budget og til kultursamarbejdet samt i regeringens årlige udenrigspolitiske deklaration gives oplysninger om det nordiske samarbejde, som vil kunne udbygges med yderligere information om det nordiske samarbejde.

Udenrigsministeriet meddeler, at man ikke fra dansk side kan anbefale forslaget vedtagelse. Udenrigsministeriet er af den opfattelse, at der gennem den nu fulgte praksis med afgivelse af en årlig beretning fra Nordisk Ministerråd til Nordisk Råd om det nordiske samarbejde, der af ministerrådssekretariatet sendes til samtlige nordiske parlamentsmedlemmer, gives disse en udførlig orientering om det nordiske samarbejde. En særlig rapportering til parlamenterne vil derfor være ensbetydende med et ret tidkrævende dobbeltarbejde for de nationale administrationer.

Statsrådets kansli finder, at man i princippet bør forholde sig positivt til forslaget. Efter den finske rigsdagsordning skal regeringen imidlertid inden en måned efter rigsdagens ordinære årlige åbning afgive en beretning til rigsdagen om regeringens virksomhed i det foregående år. Beretningen indeholder en del, som behandler Finlands relationer til de andre nordiske lande. For Finlands vedkommende skulle sigtet i forslaget bedst kunne nås gennem, at denne del af beretningen udvides og kompletteres.

Statsrådsberedningen nævner, at ud over den svenske delegations beretning fra rådssessioner får den svenske rigsdag hvert år en officiel information om det nordiske samarbejdes indretning og omfatning gennem de propositioner, hvori regeringen anmoder om økonomiske midler til det nordiske ministerrådssekretariat og det nordiske kultursamarbejde. De redegørelser, som den svenske regering afgiver i de nævnte propositioner, er i omfang fuldt jævnførbare med den norske stortingsmelding. Den omstændighed, at det norske storting får en særskilt rapport, kan derfor næppe siges at have indebåret, at stortinget også får en bredere information af sin regering end den, som den svenske rigsdag får af sin.

3. Udvalget

Juridisk udvalg har konstateret, at der ikke er forskelle mellem det sigte, der ligger bag medlemsforslaget, og det sigte, som kommer til udtryk i de afgivne remissudtalelser.

Juridisk udvalg kan tilslutte sig disse synspunkter, nemlig at den stadige udvikling af det nordiske samarbejde bør medføre, at der i de enkelte lande — såvel i parlamenterne som i befolkningen — skabes en større debat og gives en bredere information om indholdet og omfanget af samarbejdet. Den formalisering af samarbejdet, som har fundet sted gennem vedtagelsen af Helsingforsaftalen og oprettelsen af Nordisk Ministerråds sekretariat har ikke mindst på baggrund af de meget betydelige økonomiske midler, der stilles til rådighed for det nordiske samarbejde, aktualiseret behovet for information og kontrol.

Juridisk udvalg finder ikke, at den information, der i dag gives de nationale parlamenter kan betegnes som utilfredsstillende. Den vil imidlertid kunne forbedres, og udvalget kan anbefale, at sådanne forbedringer gennemføres.

Udvalget finder imidlertid, at forskellige traditioner og arbejdsformer i de enkelte landes parlamenter og departementer gør det tvivlsomt, om en fælles praksis om afgivelse af årlige regeringsberetninger i alle tilfælde vil være den mest hensigtsmæssige måde at forbedre debatgrundlagene på.

Der er enighed mellem nordiske parlamentarikere om, at informationen til de nationale parlamenter skal styrkes. Juridisk udvalg finder, at denne enighed må være en tilstrækkelig sikkerhed for, at der nationalt vil blive gennemført en information, der i form og indhold er tilpasset arbejdet i det enkelte parlament, og som indeholder de oplysninger, som er nødvendige og tilstrækkelige for at placere det nordiske samarbejde på den fremtrædende plads, som der er et fælles ønske om at samarbejdet skal have.

Efter juridisk udvalgs opfattelse bør det således på denne måde og i forbindelse med debatten i Nordisk Råds plenarforsamling om dette medlemsforslag fra Nordisk Råds side tilkendes Nordisk Ministerråd, at ministerrådet til stadighed bør være opmærksom på, at de enkelte parlamentarikere såvel i Nordisk Råd som i de nationale parlamenter skal informeres tilstrækkeligt omfattende og effektivt om den del af det nordiske samarbejde, som foregår i tilslutning til ministerrådet. Kun derigennem bliver det muligt også for parlamentarikere, der ikke er medlemmer af Nordisk Råd, på en effektiv måde at overvåge og kontrollere ministerrådets virksomhed i det nordiske samarbejde.

Juridisk udvalg finder imidlertid ikke, at der i dagens situation er tilstrækkelig anledning til at søge denne udvikling yderligere fremskynet gennem vedtagelse af en rekommandation i Nordisk Råd.

Juridisk udvalg skal derfor indstille,
at der ikke foretages videre i anledning af medlemsforslaget.

Stockholm den 18. januar 1977

Erik Adamsson (s)

John Austrheim (Sp)

Kirsten Jacobsen (FP)

Olaf Knudson (H)

Tellervo Koivisto (Sd)

Astrid Kristensson (m)

Engly Lie (A)

Nathalie Lind (V)

Formand

Aarne Saarinen (Skdl)

Jón Skaftason (F)

Lars Werner (vpk)

Sigurd Ømann (SF)

Medlemsförslag

om förbättrad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet

(Väckt av Gunnar Helén)

Det nordiska samarbetet har under senare år funnit allt fastare former genom revisioner av Helsingforsavtalet, tillkomsten av Nordiska ministerrådet, ingående av kulturavtalet o. s. v. Vi kan därför idag sägas disponera över de instrument som krävs för ett aktivt nordiskt samarbete.

Vad vi däremot hittills inte lyckats med är att fördjupa samarbetet genom att i högre grad engagera medborgarna i våra länder i den nordiska tanken. En av huvudorsakerna härtill är den bristande nordiska språkförståelsen, som utgör ett allvarligt hinder för en fördjupad utveckling av samarbetet. En förbättrad nordisk språkförståelse måste därför betraktas som en av Nordiska rådets viktigaste arbetsuppgifter.

Den bristande språkförståelsen inom Norden när det gäller de tre närbesläktade språken påtalas i en nyligen vid Pedagogisk forskningsinstitut i Oslo framlagd undersökning "om gjensidig förståelse av tale- och skriftspråk i Danmark, Norge och Sverige".

Undersökningen visar att norrmännen förstår danska bättre än svenskarna och svenska bättre än danskarna. Förklaring härtill är att norskan intar en mellanställning mellan svenskan och danskan, där uttalet erinrar om svenskan och ordförrådet om danskan. Av undersökningen framgår vidare att skriftspråken är förhållandevis lätta att förstå. Svårast har danskar och svenskar med varandras språk. Verkliga kommunikationssvårigheter uppstår först när det gäller talspråket och då särskilt mellan danska och svenska med de största problemen för svenskarna. Danskarna och norrmännen förstår varandras talspråk förvånande bra, medan norrmännen förstår svenskt talspråk åtskilligt bättre än vad svenskarna förstår norska.

Det borde språkligt sett vara lika lätt för en svensk att förstå norska som för en norrman att förstå svenska. Förklaringen till föreliggande skillnad torde vara att norrmän jämförelsevis ofta lyssnar till svenska och läser svenska. De svenska kontakterna med grannspråken är mer sporadiska.

Av de i undersökningen tillfrågade svenskarna uppgav 84 % att de aldrig hörde på norsk eller dansk radio. Drygt varannan dansk och norrman uppgav däremot att han ofta hörde på svensk radio. Förhållandet torde vara något likartat när det gäller TV-tittande och besök i grannländerna.

Även en undersökning som företagits på skolelever i årskurserna 7—9 i de tre nordiska vänorterna Esbjerg, Stavanger och Eskilstuna visar att de norska eleverna hade bättre språkförståelse än de danska och svenska.

Undersökningsresultaten är nedslående men inte särskilt överraskande. Tvärtom bekräftar de uppfattningen om de språkliga svårigheter som föreligger när de nordiska medborgarna vill kommunicera med varandra.

Detta förhållande måste betraktas som otillfredsställande och enligt min mening måste därför kraftfulla åtgärder vidtagas för att utveckla och förstärka den språkliga förståelsen mellan de nordiska ländernas medborgare. De finska, färöiska och isländska språken intar naturligtvis i detta sammanhang en speciell ställning.

I ett medlemsförslag om ibruktagande av simultantolkning i Nordiska rådet (*A 460/j*) har aktualiserats frågan om vissa rådsmedlemmars svårigheter att aktivt deltaga i rådsarbetet på grund av att de ej kan använda sitt eget modersmål. Medlemsförslaget avser i första hand de finländska rådsmedlemmarnas språksvårigheter. Rådets svenska delegation, som yttrat sig över medlemsförslaget, har uttalat stor förståelse för detta problem. En möjlighet att lösa detta vore genom ökad tolk- och språkhjälp. Delegationen ansåg vidare att det borde vara möjligt att använda någon form av nordisk språklista för att underlätta bl. a. utskottsarbetet. Delegationen underströk att det är väsentligt för rådets arbete att språksvårigheterna i görligaste mån undanröjs. Medlemsförslaget behandlas för närvarande av rådets juridiska utskott.

Dessa delegationers synpunkter delar jag helt. Det är synnerligen angeläget att de språkliga kommunikationerna fungerar så att inte någon av språkskäl utestängs från det nordiska samarbetet. En försöksordning bör snarast prövas med tolk- och språkhjälp t. ex. i överensstämmelse med den svenska delegationens förslag. Enligt min mening bör en sådan tolk- och språkhjälp inte endast erbjudas inom rådets organ utan inom nordiskt offentligt samarbete över huvud taget.

Nordiska rådet har i olika sammanhang uppmärksammat behoven av förbättrad språkförståelse med hänsyn till den språkliga gemenskapens avgörande betydelse för det nordiska samarbetets fortsatta utveckling. Här kan pekas på initiativ för att stödja de nationella språknämndernas insatser för att förhindra att de besläktade nordiska språken utan tvingande skäl glider ytterligare från varandra. Rådets kulturutskott har under hösten 1975 med hänsyn till det stora behovet av åtgärder inom det nordiska språkvårdssamarbetet beslutat föreslå rådet en rekommendation om utredning om en nordisk språknämnd.

Vidare kan nämnas rådets *rekommendation nr 24/1964* angående lärarutbyte, vilken även omfattar elevutbyte. I anledning av denna rekommendation har en utredning i mars 1975 framlagt förslag om ökade anslag till elevutbyte. I utredningen framhålls att den pedagogiska och

sociala målsättningen för ett framtida elevutbyte bör vara att öka kunskapen om de nordiska länderna och folken, deras arbete och kultur, öka kunskapen om grannländernas språk samt främja den nordiska samhörigheten genom personliga kontakter. I utredningen understryks också att de internordiska lägerskolorna och ett lägerskoleuppehåll i ett annat nordiskt land skulle vara en värdefull utbyggnad av lärar- och elevutbyten.

Mot bakgrund av bl. a. rådets *rekommendation nr 18/1974* angående information om Norden och kurser i nordiska språk i Finland m. m. har Nordiska ministerrådet anslagit medel till en undersökning angående möjligheterna att stärka undervisningen i grannländernas språk i grundskolan och inom den gymnasiala utbildningen. Bland annat skall utarbetas en rapport med idéer till läromedel för undervisning i grannländernas språk och förslag på hur läromedlen skall användas samt förslag till informationsspridning om läromedlen. Det förväntas även att ett nära samarbete etableras mellan undervisningsenheterna inom radio och TV.

Man kan med tillfredsställelse notera ministerrådets åtgärder, dels det förslag om ökat elevutbyte som framlagts i anledning av rekommendation nr 24/1964, dels den utredning som tillsatts för att undersöka möjligheterna att stärka grannspråksundervisningen.

I detta sammanhang kan ett uttalande från ett av Föreningarna Nordens Förbund i augusti 1975 anordnat symposium om de nordiska inslagen i skolans undervisning återopas:

Konsekvenserna av Helsingforsavtalet och Nordiska kulturavtalet måste vara att skolans undervisning om de nordiska grannländernas språk och samhällsförhållanden stärks. I det fortlöpande reformarbetet måste detta speglas i läroplanernas utformning, som bör ske i kontakt med grannländerna.

I lärarnas grundutbildning och fortbildning bör man på ett mera målmedvetet sätt än hittills beakta deras nordiska undervisningsuppgifter.

Genom nordisk samproduktion av läromedel, som integrerar nordiska inslag i det vanliga skolarbetet, kan nuvarande bestånd på ett värdefullt sätt kompletteras. Främst borde här ifrågakomma bildmaterial, ljudband, kortfilmer, program för skolradio och skol-TV. Härigenom skulle också stora ekonomiska fördelar uppnås.

Skolradions och skol-TV:s möjligheter att stimulera och stärka den nordiska undervisningen är uppenbara och bör tillvaratas.

I högre grad än nu bör, bl. a. med hänsyn till den gemensamma nordiska arbetsmarknaden, de vuxnas möjligheter att genom radio och TV få grannlandsorientering tillgodosedd.

Det hittills endast i Sverige i någon grad förekommande systemet med fast anställda resande assistenter för grannspråksundervisningen bör införas i alla länderna och ges betydande omfattning. Systemet med lärarutbyte, som bör ges ökade resurser, bör utvidgas att utöver modersmåls-lärare också omfatta lärare i orienteringsämnen. Också lärares möjligheter till studieresor i grannländerna bör förbättras.

Symposiet hälsar med glädje den utredning, som en av Nordiska mi-

nisterrådet tillsatt arbetsgrupp gjort beträffande det nordiska elevutbytet, där väsentligt ökade resurser för detta krävs. Ett förverkligande av gruppens förslag skulle föra ett långt steg på vägen mot det mål, som ter sig naturligt, nämligen att varje nordisk elev en gång under sin skoltid skulle gått i skola i ett grannland.

Som synes pekas här på såväl åtgärder angående förbättrade läro-medel som värdet av nordiskt elevutbyte, alltså områden där ministerrådet såsom ovan nämnts tagit initiativ. Det är därför synnerligen angeläget att båda projekten snarast förverkligas.

Man bör även uppmärksamma övriga delar av symposiets uttalande och särskilt understryka radions och TV:s betydelse för en ökad språkförståelse. Skolradion och skol-TV är här värdefulla undervisningsinstrument. Radio och TV har också en utomordentlig betydelse allmänt sett för att ge grannlandsorientering. Svenska TV-program ges vanligen i originalversion i Norge medan norska inslag i svensk TV regelmässigt överlämnas. Svenskarna tvingas aldrig att försöka förstå norska och lär sig därför inte heller språket. Detta är otillfredsställande. Trots tidigare negativa erfarenheter borde man eftersträva att sända vissa danska, norska och svenska program utan översättning. Svårare ord kunde förslagsvis översättas omedelbart före programmen. Härmed skulle man effektivt kunna utnyttja TV:s utomordentliga genomslagskraft när det gäller att öka språkförståelsen.

Slutligen kan man med tillfredsställelse konstatera att en förstärkning av modersmålets ställning i den svenska skolan synes övervägas för närvarande. Härigenom borde ökat utrymme kunna ges för grannspråksundervisning i den svenska skolan. Även i övriga länders skolundervisning bör ökade möjligheter till grannspråksundervisning övervägas.

En rad av de frågor som aktualiseras i detta medlemsförslag är föremål för utredning och projektering inom ministerrådet, vilket framgår av ministerrådets nyligen framlagda berättelse rörande det nordiska samarbetet (*C 1*), som framlagts för behandling vid rådets 24:e session i Köpenhamn 1976. Det är enligt min mening betydelsefullt att de aktuella planerna snarast förverkligas och att ministerrådet härvid tar hänsyn till de synpunkter, som framförts i detta medlemsförslag, med särskilt beaktande av etermediernas betydelse för ökad språkförståelse.

Med tanke på de överväganden som för närvarande görs inom ministerrådet vad gäller elevutbyte, grannspråksundervisning, radio- och TV-samarbete och andra frågor med anknytning till den nordiska språkförståelsen på grundval av rekommendationer i Nordiska rådet och de åtgärder som föreslås i detta medlemsförslag skulle det vara rationellt om ministerrådet snarast förelade rådet ett *samlat* handlingsprogram avseende en förbättrad nordisk språkförståelse.

Initiativen för att främja språkförståelsen har som framgår av ovanstående hittills tagits på olika områden utan någon direkt samordning av de olika åtgärderna. En sådan är enligt min mening önskvärd om insatserna

skall leda till resultat. Koordineringen bör därför lämpligen ske i form av ett handlingsprogram.

Under åberopande av vad ovan anförts får jag därför hemställa att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att snarast framlägga ett samlat handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet.

Stockholm den 9 januari 1976

Gunnar Helén (fp)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 603).

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om förbättrad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet. Förslaget har behandlats vid möte den 21 januari, den 28 februari, den 15 juni, den 16 november 1976 samt den 20 januari och den 14 mars 1977.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att snarast framlägga ett samlat handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet. Förslagsställaren hänvisar till de överväganden som för närvarande görs inom ministerrådet vad gäller elevutbyte, grannspråksundervisning, radio- och TV-samarbete och andra frågor med anknytning till nordisk språkförståelse på grundval av rekommendationer i Nordiska rådet och de åtgärder som föreslås i detta medlemsförslag samt framhåller det rationella i att ministerrådet snarast förelägger rådet ett *samlat* handlingsprogram avseende förbättrad nordisk språkförståelse.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordens folkliga akademi
Föreningarnas Nordens Förbund
Nordiska lärarorganisationers samråd (NLS)

Danmark

Undervisningsministeriet
Dansk Sprognævn
Fondet for dansk-norsk samarbejde, Den danske afdeling

Finland

Undervisningsministeriet
 Skolstyrelsen
 Yrkesutbildningsstyrelsen
 Forskningscentralen för de inhemska språken
 Oy Yleisradio Ab (Finlands rundradio)
 Opintotoiminnan keskusliitto (Centralförbundet för studieverksamhet)
 Suomen kansanopistoyhdistys-Finlands folkhögskolförening r.y.
 Työväen sivistysliitto r.y. (Arbetarnas bildningsförbund)
 Kansan sivistystyön liitto r.y. (Folkets bildningsförbund)
 Maaseudun sivistysliitto r.y. (Landsbygdens bildningsförbund)
 Samverkande bildningsorganisationerna
 Oy Mainos-TV-reklam Ab
 Svenska folkskolans vänner
 Svenska språknämnden i Finland

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet
 Norsk språkråd
 Universitetet i Oslo
 Det historisk-filosofiske fakultet
 Institutt for nordisk språk og litteratur
 Universitetet i Bergen
 Nordisk institutt
 Universitetet i Tromsø
 Nordiskseksjonen ved Institutt for språk og litteratur
 Norsk rikskringkasting
 Noregs mållag

Sverige

Universitetskanslersämbetet
 Skolöverstyrelsen
 Uppsala universitet
 Språkvetenskapliga sektionen
 Lunds universitet
 Språkvetenskapliga sektionen
 Språkvetenskapliga sektionens utbildningsnämnd
 Göteborgs universitet
 Humanistiska fakulteten
 Stockholms universitet
 Rektorsämbetet
 Institutionen för nordiska språk
 Umeå universitet
 Institutionen för svenska
 Svenska språknämnden
 Sveriges radio AB
 Arbetarnas bildningsförbund

Remissinstansernas inställning till förslaget om ett samlat handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet är allmänt taget positiv. I remissammanställningen redo-

visas de särskilda synpunkter som de olika instanserna anlagt på förslaget.

Samnordiska yttranden

Som skäl för ett handlingsprogram för förbättrad nordisk språkförståelse anför *Föreningarna Nordens Förbund* att prioriteringen av olika kort- respektive långsiktiga åtgärder skulle bli lättare samtidigt som sambandet mellan dessa skulle framstå tydligare. Åtgärderna skulle dessutom stödja och komplettera varandra. Ett handlingsprogram skulle även underlätta en realistisk arbetsfördelning mellan de ansvariga organen. *Nordens folkliga akademi* åter önskar starkt understryka betydelsen av elevutbyte och efterlyser en översyn av stipendiebestämmelserna och möjligheterna till resebidrag. Olöst är fortfarande problemet med att en finländsk folkhögskoleelev inte med bibehållet studiebidrag kan förlägga sina folkhögskolestudier till en grannlandsskola. Även lärarutbytet borde stimuleras genom resebidrag. Akademin anser att en nordisk TV-satellit skulle vara en betydelsefull reform, särskilt för de nordiska invandrarna och deras kulturella utveckling. En av förutsättningarna för att det nordiska samarbetet skall fungera även för finnarnas del är kontinuerlig tolkutbildning. Enligt akademien borde fasta tolkar placeras på viktiga poster och de borde stå till förfogande vid kurser, konferenser och sammanträden även på andra håll. T. ex. akademien borde få en fast tolktjänst. Nordiska språklistor skulle vara till hjälp för både tolkar och andra. Akademin fäster även uppmärksamhet vid Islands och islänningarnas problem. Särskilda insatser måste göras för de befolkningsgrupper i varje land som inte genom en lång och teoretisk skolgång utvecklar sin språkförståelse, bl. a. ungdomar inom de stora LO-förbunden i Norden. Här rekommenderas en ansvarighet till Genève-skolan och Manchesterskolan i form av nordisk kursverksamhet för fackligt aktiva.

Danska yttranden

Enligt *undervisningsministeriets* uppfattning är det en uppgift för kulturavtalets organ att utarbeta ett samlat handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet. *Fondet for dansk-norsk samarbejde*, som instämmer i de framförda synpunkterna och förslagen, lägger fram fondens eget förslag till förbättrad språkundervisning och ett ökat kulturellt samarbete mellan Danmark och Norge. Förslaget bygger på att alla blivande lärare får all undervisning i grannspråket av infödda lärare i grannlandet. I princip kan *Dansk Sprognævn* ansluta sig till medlemsförslaget, men påminner samtidigt om att nämnden avrått från att upprätta en nordisk språknämnd eller nordiskt språksekretariat. I stället önskar nämnden framhäva önskvärdheten att det skapas bättre villkor för de nationella

språknämndernas bestående samarbete på det fackliga planet, främst då det gäller språkrådgivning.

Finländska yttranden

Undervisningsministeriet framhåller att man från Finlands sida inom det nordiska kulturavtalets organ konsekvent arbetat för och i framtiden kommer att lägga en allt större vikt vid ökad språkförståelse inom de olika nordiska samarbetsprojekten och vid utarbetandet av ministerrådets handlingsprogram.

Ett helhetsprogram för lösning av de språkliga problemen är enligt *skolstyrelsen* absolut värt att understöda. Språkpolitiken borde likväl ses som en del av kultur-, utbildnings- och finanspolitiken. Styrelsen diskuterar ingående svenskundervisningens villkor i det finska skolsystemet och anför att nivån på den språkkunskap som skolan bibringar kan höjas på olika sätt, t. ex. genom att utveckla läroplanerna och läromedlen samt genom att effektivera lärarnas grund- och fortbildning. Under året har uppgjorts ett förslag till mål och innehåll för undervisningen i svenska samt fastställts nya lärokurser och anvisningar för svenskundervisningen i grundskolan. Skolstyrelsen påpekar slutligen att den tid som anslagits för undervisning i svenska är mycket begränsad. Finnarnas beredskap i svenska borde därför enligt styrelsens uppfattning kunna utvecklas genom åtgärder utanför skolan och med utgångspunkt i de färdigheter som skolan bibringar sina elever. Vikten av språkundervisning vid alla fackliga läroinrättningar understryks av *yrkesutbildningsstyrelsen*, som anför att undervisningen i svenska ökar inom den yrkesinriktade utbildningen då den s. k. mellanstadiereformen förverkligats. Styrelsen menar att det nordiska samarbetet liksom den gemensamma arbetsmarknaden förutsätter att de övriga nordiska länderna, framför allt Sverige, effektiviserar undervisningen i finska. Utbytet av lärare och elever mellan de nordiska länderna framhävs. Slutligen understryker styrelsen nödvändigheten av att simultantolkning allmänt tas i bruk vid nordiska möten, för att åtminstone finnarna skall kunna använda sitt eget språk i debatterna.

Svenska språknämnden i Finland anser att ett samlat handlingsprogram för förbättrad språkförståelse kräver en samordnande instans. Det skulle vara naturligt att ett nordiskt språksekretariat med de uppgifter som skisserats av kulturutskottet, skulle vara denna samordnande instans. Samtidigt borde även de nationella språknämnderna ges möjlighet att medverka när programmet utformas. Nämnden understryker vikten av att Finlands problem i detta sammanhang särskilt beaktas och framhåller att det behövs snabba och konkreta åtgärder för att svenskans och de övriga nordiska språkens ställning i Finland inte skall försvagas, till skada för det nordiska samarbetet. I detta yttrande instämmer *forskningscentralen för de inhemska språken* och understryker

därtill betydelsen av att även sverigefinnarnas särproblem beaktas i fråga om såväl deras studier i svenska som deras möjligheter att bevara sitt modersmål.

Oy Yleisradio Ab är ense med förslagsställaren att radion och televisionen har stor betydelse när det gäller att förbättra kunskaperna i nordiska språk och betonar det faktum att de nordiska radiobolagen inom sitt verksamhetsområde redan nu har ett aktivt och nära samarbete, vars uttryckliga syftemål är att utöka utbytet av radio- och TV-program. *Oy Mainos-TV-reklam Ab* förmodar att det i medlemsförslaget skisserade vidsträckta handlingsprogrammet för radio- och TV-verksamhetens del skulle betyda ökat samarbete mellan de nordiska radio- och TV-bolagen i tecknet av ett vidgat produktionssamarbete och vidgad försäljnings- och utbytesverksamhet, vilket utom förbättrad språkförståelse även skulle leda till en utveckling av detta nordiska samarbetsområde i allmänhet.

Kansan sivistystyön liitto och *Finlands folkhögskoleförening*, vilka avgivit så gott som identiska yttranden, anser att finnarnas särproblem vad gäller språkförståelsen inte tillräckligt klart understrukits. Å ena sidan borde språkundervisningen i skolor och i vuxenutbildningen förbättras och effektiveras, å andra sidan borde det finnas tillgång till ökad tolkhjälp, en permanent tolk borde fås bl. a. till Nordens folkliga akademi. Ett ökat utbyte av radio- och TV-program av såväl undervisningskaraktär som kulturell karaktär borde även eftersträvas. Behovet av tolk- och språkfacilitetsarrangemang i allt offentligt nordiskt samarbete betonas även av *Opintotoiminnan keskusliitto*, som särskilt framhäver vuxenundervisningen. Läromedel rörande de nordiska länderna, som kan användas inom vuxenundervisningens olika sektorer borde produceras. Även *Maaseudun sivistysliitto* fäster särskild uppmärksamhet vid möjligheterna till tolkning på det nordiska samarbetets alla områden. Radio och TV är viktiga och därför borde det nordiska programutbytet ökas. Textning av TV-program föreslås, men därutöver ett utbyte av sådana program som kan följas av t.ex. sverigefinnar och finlandssvenskar på deras modersmål. *Samverkande bildningsorganisationerna* önskar att finnarnas speciella problem i detta sammanhang belyses klarare och att uppmärksamhet fästs vid möjligheterna att avlägsna språkliga hinder genom förbättrad språkundervisning i skolorna och genom en snabb ökning och effektivisering av tolkservicen. Enligt organisationerna borde bl. a. Nordens folkliga akademi tilldelas en tolktjänst. Ytterligare understöds alla förslag som gäller utbyte av undervisnings- och kulturprogram i radio och TV, men samtidigt betonas språkprogrammets innehåll som en väsentlig faktor med tanke på utbytet.

Enligt *Svenska folkskolans vänner* är problematiken för finlandssvenskarnas del rätt lik problematiken i grannländerna Sverige, Norge

och Danmark. Åtgärder för ökad kunskap i danska och norska är både önskvärda och behövliga. Organisationen ser med stor oro på tendenserna till fortsatt tillbakagång i svenskstudierna i de finska skolorna och menar att svenskundervisningen i metodiskt hänseende borde kunna utvecklas på samma sätt som undervisningen i engelska populariserats genom en ny teknik. Önskvärdheten av en förbättring av möjligheterna till undervisning i de skandinaviska språken på Island och Finland särskilt bland vuxna understryks av *Työväen sivistysliitto*. Härigenom skulle det nordiska samarbetet bli mångsidigare och komma att allt intimare beröra alla befolkningsgrupper oberoende av boningsort, utbildning eller förmögenhet. Likaså borde behovet av tolkning beaktas så att vid val av representanter för Finland och Island mer vikt skulle fästas vid kunskap och förmåga än vid språkkunskaper.

Norska yttranden

Kirke- og undervisningsdepartementet anser att frågan om ett samlat handlingsprogram borde koordineras med det utredningsarbete som redan är planerat, med sikte på bästa möjliga utnyttjande av de resurser som kan förväntas bli ställda till disposition för språkligt samarbete i Norden. Generellt stöd till förslaget ger *Institutt for nordisk språk*, *Det historisk-filosofiske fakultet* och *universitetsdirektoren* vid *universitetet i Oslo* liksom *Nordiskseksjonen* vid *Institutt for språk og litteratur* vid *universitetet i Tromsø*.

Nordisk institutt vid *universitetet i Bergen* menar att det är väsentligt att utnyttja etermedia till att förbättra språkförståelsen i Norden. Institutet understryker starkt behovet av effektivt undervisningsmaterial för de olika stadierna och menar att ett sådant material måste bygga på forskning om grannspråksförståelse tillkommen under samarbete mellan nordister och samhällsvetare i de nordiska länderna. Detta tema har föreslagits för Nordiska sommaruniversitetet som studieämne på nordisk bas för 1977. *Norsk Rikskringkasting* hänvisar till det 1958 etablerade nordvisionssamarbetet, som trots ofta förekommande textning av programmen ändå, enligt bolagets mening, har bidragit till förbättrad kunskap i de övriga, närbesläktade språken.

Noregs mållag ser gärna att samarbetet mellan de nationella språknämnderna stärks, men varnar för inbördes nordisk språktillnärmning, som inte har grund i folkmålen. Mållaget avråder från att skapa en nordisk språknämnd, som enligt institutionen skulle få ett nordiskt, övernationellt mandat. Sådana åtgärder kan på längre sikt skapa missnöje och irritation och därmed få motsatt verkan. Undervisningen i modersmålet borde ökas och grannspråken borde få sin rimliga del av ökningen. En kurs i grannspråk i radio och TV liksom grannspråks-sändningar skulle även öka språkförståelsen. Slutligen önskar Noregs mållag påminna Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet om de två

nationalspråken i Norge och att detta bör tas hänsyn till i skrivelser och kungörelser med norsk text. Motsatt ståndpunkt i fråga om ett nordiskt språksekretariat intar *Norsk språkråd* och uttrycker förhoppningen att förslaget skall kunna förverkligas. Språksekretariatet bör kunna medverka till att aktivera och organisera det nordiska språksamarbetet på områden som aktualiseras i medlemsförslaget. Att utarbeta ett samlat handlingsprogram för bättre språkförståelse i Norden är även en viktig uppgift för det nordiska språksekretariatet.

Svenska yttranden

Vid en samordning av insatserna för en ökad språkförståelse inom Norden bör enligt *skolöverstyrelsen* följande områden särskilt beaktas: utbyte av lärare, lärarutbildning, utbyte av elever, vuxenutbildning, utbyte av undervisningsmaterial samt nordisk språknämnd. Ytterligare nämns undervisning och annan språklig service för migrerande arbetare och deras barn, till vilket Sverige förbundit sig genom att underteckna den europeiska säkerhets- och samarbetskonferensens slutdokument i Helsingfors. Slutligen påminner styrelsen om den av kultursekretariatet tillsatta arbetsgruppen med uppgift att utreda möjligheterna att stärka undervisningen i grannspråken. Det borde prövas i vad mån detta redan påbörjade arbete kunde samordnas med medlemsförslagets krav på ett samlat handlingsprogram för förbättrad språkförståelse.

Universitetskanslersämbetet har hört *universiteten* i *Uppsala*, *Lund*, *Göteborg*, *Stockholm* och *Umeå*, vilka tillstyrker förslagets hemställan. Ämbetet ansluter sig till universitetens bedömning och tillstyrker bifall till förslaget.

Språkvetenskapliga sektionen vid *Uppsala universitet*, i vars yttrande *rektorsämbetet* instämmer, anser att en samlad behandling av de nordiska språkförståelseproblemen kräver kontinuerligt arbete av ett samnordiskt organ med kompetens att göra insatser på detta område och finner uppgiften väl lämpad för det nordiska språksekretariatet. Sektionen framhåller vikten av att det vid universiteten ges mer än elementär undervisning i de nordiska språken och finner det önskvärt att det vid varje universitet inrättas lektorat åtminstone i de större nordiska språken och att lektorernas kapacitet tillvaratas genom ett utbud av mer kvalificerade kurser än de som nu existerar.

Rektorsämbetet vid *Stockholms universitet* finner att universiteten kan göra väsentliga insatser inom fortbildningen av såväl ämneslärare i svenska som klasslärare på grundskolans låg- och mellanstadium. Även inom grundutbildningen inte bara av ämneslärare i svenska utan också av låg- och mellanstadielärare borde universitetens resurser inom institutionerna för nordiska språk kunna utnyttjas. Enligt ämbetet borde det föreslagna handlingsprogrammet inte bara innefatta åtgärder som ökar

den rena språkförståelsen utan också sådana utbildningsinsatser som ökar kunskaperna om länderna i Norden, däribland även Island och Finland. För sin egen del vill *institutionen för nordiska språk* vid samma universitet betona vikten av att grannspråksundervisningen får sin ställning stärkt i såväl grundskolan som gymnasiala skolor och att relevanta läromedel ställs till elevernas förfogande. Minst lika viktigt är det enligt institutionen att modersmålslärarna själva har en så gedigen utbildning i grannspråken att de inte på grund av bristande kunskaper behöver känna obehag eller rädsla inför uppgiften att meddela sådan undervisning. Stor uppmärksamhet måste därför ägnas vidareutbildning i grannspråken för modersmålslärare. Slutligen framhävs behovet av utökad forskning rörande språk och språkproblem i det nutida Norden.

Av de områden som nämns i medlemsförslaget tar *institutionen för svenska vid Umeå universitet* fasta på undervisningen och massmedierna. Enligt institutionen är det givet att man måste förstärka skolundervisningen i grannspråken, om man vill uppnå bättre språkförståelse. Universitetsutbildningen av blivande lärare i danska och norska måste som en följd av detta även förstärkas. Vissa nordiska universitet, bl. a. Umeå, saknar lektorstjänster i grannspråk. Samarbete i Sverige mellan UKÄ/UHÄ och skolöverstyrelsen rekommenderas på så sätt att en lektor i ett av grannspråken vid ett svenskt universitet skulle kunna biträda lärarna vid skolorna i grannspråksundervisningen. När det gäller massmediernas roll i samarbetet hänvisas till *professor Bertil Moldes* förslag att grannspråksprogram genomgående textas på grannspråket i fråga. Slutligen framhåller institutionen betydelsen av att man i fråga om finska, färöiska och isländska språken i Danmark, Norge och Sverige både i undervisning och i andra sammanhang ger en så allsidig information som möjligt om dessa språks ställning och kännetecknande drag.

Även *Svenska språknämnden* föreslår att det nordiska språksekretariat som eventuellt kommer att inrättas får till uppgift att snarast möjligt utarbeta det föreslagna handlingsprogrammet. Om sekretariatet inte kommer till stånd, föreslår nämnden som ett andra, men sämre alternativ att det tillsätts en snabbt arbetande nordisk utredning med uppgift att lägga fram ett konkret och genomarbetat förslag till handlingsprogram. Ett avvisande av förslaget om ett nordiskt språksekretariat får enligt nämndens mening inte betyda att den mycket viktiga frågan om språkförståelse nordbor emellan skjuts på en obestämd framtid.

Sveriges radio AB framhåller att grannspråksundervisningen inom utbildningsprogrammen har varit ett prioriterat område för skolradio och skol-TV. Representanter för undervisningsavdelningarna vid de nordiska radiobolagen möts regelbundet för utbyte av erfarenheter och programplaner samt diskussion om samarbetsmöjligheter. Sam-

produktioner och programutbyte är de påtagliga resultaten av dessa överläggningar. I fråga om språkligt handikapp inom det nordiska samarbetet anføres att man inom nordvisionsarbetet på senare år anlitat s. k. sidotolkning, vilket enligt bolaget märkbart påverkat möjligheterna för alla deltagare att på lika villkor engagera sig i debatterna. Vad gäller TV-program från grannländerna utan översättning påpekar bolaget att frågan om översättning inte kan bedömas ens i huvudsak utifrån en nordisk-ideologisk eller språkpedagogisk synpunkt och att TV-publiken måste kunna tillgodogöra sig vad den ser och att den inte får lämnas i sticket mer än när den ser på utomnordiska program. Sveriges radio varnar för att en tvångssituation kan skapa ovillighet att ta del av de nordiska inslagen i programmen, framför allt i länder som Sverige och Finland, där publiken har flera program att välja på. Textning på originalspråket av vissa program kunde enligt bolaget erbjuda en lösning.

Samarbetet mellan olika folkrörelseorganisationer ger enligt *Arbetarnas bildningsförbund* möjligheter att öka språkförståelsen. Förbundet menar att det krävs insatser inte bara för lärare och elever i grund- och gymnasieskolan, utan också för cirkelledare och deltagare i de frivilliga bildningsorganisationernas verksamhet. De verkligt stora språkproblemen i det nordiska samarbetet finns enligt förbundet inte mellan danska, norska och svenska, utan mellan dessa språk och finska och isländska. Därför borde insatserna för att förbättra språkförståelsen för finska och isländska deltagare i det nordiska samarbetet prioriteras.

3. Utskottet

Den språkliga samhörigheten mellan framför allt danska, norska och svenska har framhållits som en av hörnstenarna för det nordiska samarbetet. Möjligheterna till muntlig och skriftlig kommunikation på sitt eget språk inom Norden har självfallet av danskar, norrmän och svenskar uppfattats som en stor fördel med tanke på den direkta kontakt som därvid har kunnat skapas. I samma lyckliga situation har däremot inte finnar, färöingar, grönlänningar, islänningar och samer befunnit sig, utan dessa har i det nordiska samarbetet fått lov att ty sig till något av de skandinaviska språken, vilket naturligtvis för dem betytt ett större eller mindre hinder. Det har påpekats att för dessas del deltagandet i det nordiska samarbetet ofta har strandat på grund av bristande språkkunskap, fastän intresse skulle ha funnits. Det har sålunda t. ex. inom rådet rått den allmänna uppfattningen att språksvårigheter existerat i dess arbete, men att dessa inte berört medlemmar med antingen danska, norska eller svenska som modersmål.

Emellertid genomfördes för någon tid sedan vid Pedagogiska forskningsinstitutet vid Oslo universitet en undersökning om ömsesidig förståelse av tal- och skriftspråk i Danmark, Norge och Sverige. Denna

undersökning, utgiven i Nordisk utredningsserie under titeln Nabo-språksförståelse i Skandinavien (*NU 1976: 13*), visar klart att även nordbor med danska, norska eller svenska som modersmål har att kämpa med språkliga problem av varierande svårighetsgrad i det nordiska umgänget. Det kan kanske hävdas att undersökningsresultaten inte är särskilt överraskande och att de väl svarar mot, i varje fall bland fackmän rådande gängse uppfattning om förståelse av nordiska grannspråk. Mera uppmärksamhet tilldrar sig då vissa förmodanden om orsakerna till de från nordisk synpunkt nedslående resultaten. Enligt undersökningen finns det tecken som tyder att språkförståelsen i Skandinavien är mer avhängig av vissa icke-språkliga faktorer än av rent språkliga förhållanden. Härvidlag nämns inställningen till grannspråken, bristande kontakter med dessa, ofta förekommande översättning o. s. v.

Problemen kring ökad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet har alltid tilldragit sig stort intresse från kulturutskottets sida. Det kan i detta sammanhang erinras om att rådet på förslag av utskottet vid 24:e sessionen antog en rekommendation om skyndsamt utredning av förslagen om en nordisk språknämnd samt om gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd (*rek. nr 6/1976*). Dessa medlemsförslag hade väckts redan hösten 1973, då de nordiska språknämnderna hade hänvänt sig till Nordiska rådet med förslag om direkta överläggningar mellan språknämnderna och representanter för rådet om möjligheterna att förbättra den inbördes språkförståelsen i Norden.

Vad gäller det i detta sammanhang högaktuella arbetet med att stärka grannspråksundervisningen har utskottet erfarit att utbildningsmyndigheterna i respektive land tillsatt arbetsgrupper med uppgift att bl. a. sammanställa en idésamling för undervisningen i grannspråk för samtliga skolstadier. Avsikten är även att radio och TV skall kunna utnyttjas i högre grad än tidigare i undervisningen. En särskild arbetsgrupp undersöker möjligheterna till intensifierad grannspråksundervisning i Finland (jfr *rek. nr 18/1974*) gällande information om Norden och kurser i nordiska språk i Finland m. m.). Detta arbete uppmärksammades av utskottet redan i dess betänkande om ministerrådets berättelse till 24:e sessionen och utskottet ser nu fram mot att kunna ta del av resultatet.

Även lärar- och elevutbyte har tilldragit sig stor uppmärksamhet i utskottet. Redan i början av år 1975 avgavs ett betänkande rörande det nordiska utbytet av lärare och elever. I detta betänkande föreslogs kraftigt ökade nationella medel till studievistelser särskilt för elever i de nordiska grannländerna. Utskottet har emellertid erfarit att en statlig betalningsordning uppfattats som problematisk, eftersom skolväsendet numera finansieras med kommunala medel. Utskottet anser emellertid inte att detta skall behöva utgöra något oöverstigligt hinder för ett ut-

vidgat lärar- och elevbyte. Det bör enligt utskottets mening vara möjligt att skapa en betalningsordning för detta utbyte, vari hänsyn tas till skolornas kommunala status. Mot bakgrund av att betänkandet redan är två år gammalt, finner utskottet det vara hög tid att fatta beslut om konkreta åtgärder.

I det nu aktuella medlemsförslaget understryks även etermediernas betydelse för ökad språkförståelse (*rek. nr 20/1971* och *15/1973*). Ett utökat radio- och TV-samarbete har sysselsatt rådet och särskilt dess kulturutskott under så gott som hela dess 25-åriga verksamhet. Dock har utskottet nödgats konstatera att det inte heller till 25:e sessionen kommer att föreligga konkreta förslag till att föra ut radio- och TV-program över gränserna. Här önskar utskottet även nämna rådsrekommendationen om förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia (*rek. nr 13/75*). Av de två meddelanden som hittills lämnats om rekommendationen kan utläsas att ännu inga konkreta åtgärder vidtagits, men att förslaget kommer att värderas i förbindelse med ministerrådets allmänna planläggning av det nordiska kultursamarbetet.

Gemensamt för de av utskottet ovan nämnda samarbetssträvandena är att de ännu befinner sig på planerings- eller utredningsstadiet. Dock får i detta sammanhang inte förglömmas den över den nordiska kulturbudgeten finansierade nordiska kursverksamheten och särskilt då de nordiska kurserna i språk och litteratur. Verksamheten startades år 1955 och fick sin nuvarande form 1963. Det är fråga om universitetsundervisning i de nordiska ländernas språk, litteratur och allmänskultur avsedd för modersmålsstuderande i Norden. Kurserna, som varar en månad och försiggår i annat nordiskt land, är så upplagda att deltagarna skall kunna avsluta eller komplettera sina studier i detta lands språk och litteratur och om möjligt avlägga tentamen, som ersätter tentamen eller examen vid det egna universitetet. Värdet av dessa kurser är uppenbart, då de blivande modersmålslärarna, som ju har hand om grannspråksundervisningen, kan studera språket och litteraturen i sig, men även på ort och ställe stifta bekantskap med den kultur och miljö som språket och litteraturen speglar.

Väsentliga i detta sammanhang är även de nordiska universitetskurserna i historia. Dessa, som har hållits sedan 1965 och som är avsedda för historiestuderande, skall behandla centrala perioder eller ämnen i värdlandets historia och därutöver presentera aktuellt forskningsarbete. Kurserna har hittills avhållits varje år, men från och med budgetåret 1977 synes de komma att arrangeras blott vart annat år. Utskottet motsätter sig denna nedskärning med tanke på den betydelse som historiekurserna har fått för att vidmakthålla de blivande historielärarnas intresse för Nordens historia.

Sedan 1969 gäller en rekommendation om samarbete rörande de

nordiska språklektorerna (*rek. nr 27/1969*). Den avser ökat samarbete mellan de nordiska språklektorerna bl. a. i form av regelbundna ämneskonferenser samt en fastare organisation av den nordiska lektorsverksamheten vid universitet och högskolor. Senaste möte hölls den 20—21 maj 1976 i Göteborg med deltagare från samtliga nordiska länder. Nordiska rådet och dess kulturutskott har informerats om de ärenden som avhandlades vid mötet. Av dessa har utskottet särskilt fäst sig vid frågan om den varierande undervisningsskyldigheten och de därmed sammanhängande möjligheterna till forskning, anställningstiden och pensionsskyddet. Utskottet har tidigare riktat uppmärksamheten på de nordiska lektorernas undervisningsskyldighet och anställningstid. Vid två på varandra följande sessioner, den 22:a och den 23:e behandlades anställningsförhållandena dels i ett betänkande, dels som en fråga i rådet. I fråga om anställningstiden uttalade sig utskottet hösten 1975 mot en förkortning av denna från två till blott en period. Vid det gemensamma mötet med ministerrådet i november 1976 aktualiserade utskottet ånyo rekommendationen och betonade därvid att denna bör ses som ett led i rådets strävanden att åstadkomma förbättrad språkförståelse inom Norden. Utskottet finner det viktigt att anställningsförhållandena för de nordiska lektorerna harmoniseras, så att dessa skall befinna sig i samma situation beträffande undervisningsskyldighet och möjlighet till forskning. Slutligen bör det understrykas att frågan om pensionsskyddet för de nordiska lektorerna snarast måste få en tillfredsställande lösning. Det är helt orealistiskt att tänka sig att det i längden skall vara möjligt att rekrytera kompetenta lärarkrafter för tjänst i annat nordiskt land så länge pensionsfrågan är olöst.

I ministerrådets berättelse över det nordiska samarbetet 1975 redogjordes för ett vid en nordisk forskarkonferens hösten 1972 väckt förslag om ett samarbetsprogram rörande tillämpad nordisk språkvetenskap, bl. a. med sikte på modersmålspedagogik. Ett remissbehandlat konkret förslag till ett sådant samarbete föreligger. I detta ges en översikt över de forskningsuppgifter som kan aktualiseras inom ramen för ett sådant samarbete och dessutom skisseras olika tänkbara organisationsmodeller för detta. I berättelsen över samarbetet 1976 konstateras helt kort att denna fråga skall tas upp till prövning i samband med att ministerrådet tar ställning till organisationen av det nordiska samarbetet i språkvårdsfrågor. Det är även enligt utskottets mening väsentligt att språkförståelsen och andra språkproblem i Norden görs till föremål för forskning. Det skulle vara önskvärt att de kommande åtgärderna för ökad språkförståelse i görligaste mån kunde förankras i hållbara forskningsresultat.

Redan vid remissbehandlingen av medlemsförslaget om gemensam nordisk insats för att öka undervisningsutbudet i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter (*Sak A 471/k*) riktades utskottets

uppmärksamhet på det faktum att det finns brister i fråga om möjligheterna till undervisning i nordiska språk vid universitet och högskolor inom Norden. Det framgick att t. ex. *Umeå universitet* saknar fasta tjänster i danska och norska. Utskottet kunde likaledes konstatera att av de finländska universiteten och de i sammanhanget relevanta högskolorna endast *Helsingfors universitet* förfogar över lektorat förutom i svenska, även i danska, isländska och norska. En av förutsättningarna för att grannspråksundervisningen i grund- och gymnasieskolan skall kunna bedrivas framgångsrikt är givetvis att de blivande modersmållärarna på ett tidigt stadium av sina studier ägnar sig åt något eller några av grannspråken. Det föreligger alltså ett behov av lektorat i nordiska språk eller nordiska lektorer vid universitet och högskolor där undervisning i nordiska språk meddelas. Utskottet anser att universitets- och högskoleundervisningen i grannspråk inte uteslutande skall bedrivas genom de nordiska kurserna i språk och litteratur, utan att det även bör finnas möjligheter till grannspråksundervisning på fast bas vid de olika universiteten och högskolorna i Norden.

Modersmålläraryöreningarna i Danmark, Norge och Sverige har gjort utskottet uppmärksam på behovet av grannspråksfortbildning för modersmållärare. Föreningarna menar att det bör skapas en permanent ordning för lärarfortbildning i grannspråken finansierad med samnordiska medel. Man föreslår en mera omfattande (90—100 lärare/år), regelbunden och institutionaliserad kursverksamhet med tyngdpunkten förlagd till sommarferierna. Förslaget understöds varmt av *fortbildningsavdelningen* vid *Lärarhögskolan i Linköping* och *Lärarhögskolan i Malmö*. Ansträngningarna på nordiskt plan att utveckla grannspråksundervisningen har hittills koncentrerats till kursverksamhet avsedd för studenter samt på sistone till utveckling av material och metoder för denna undervisning. Utskottet anser dock att man även bör överväga möjligheterna att föranstalta samnordisk fortbildning i grannspråksundervisning antingen fristående eller som komplement till de etablerade kurserna i språk och litteratur.

Slutligen önskar utskottet ta upp frågan om uppgörandet av det i medlemsförslaget efterlysta samlade handlingsprogrammet avseende förbättrad nordisk språkförståelse. Utskottet konstaterar att det för närvarande inte finns något sådant samnordiskt organ som skulle kunna ta sig an uppgiften och därefter sörja för dess genomförande. Här kan erinras om att ett av de medlemsförslag som låg till grund för *rek. nr 6/1976* om nordiskt språksamarbete syftade till inrättande av en nordisk språknämnd eller ett nordiskt språksekretariat (*Sak A 415/k*).

Utskottet har tagit del av det till Nordiska rådet överlämnade betänkandet »Nordiskt språksekretariat», som utarbetats med utgångspunkt i bl. a. ovannämnda rekommendation. I betänkandet anförs att rådet vid sin handläggning av detta medlemsförslag bör kunna beakta

möjligheten att uppdra åt det nordiska språksekretariatet att som en av sina arbetsuppgifter ta upp det handlingsprogram som diskuteras i medlemsförslaget. Utskottet anser för sin del fortfarande att uppgiften att utforma ett handlingsprogram för ökad språkförståelse i Norden och att föreslå åtgärder för dess förverkligande skulle utgöra en naturlig arbetsuppgift för ett organ av samma typ som det i betänkandet föreslagna språksekretariatet. Avsaknaden av ett sådant sekretariat framstår nu som ett hinder för förverkligande av medlemsförslaget, ett hinder som kan undanröjas genom att det i ovannämnda betänkande framförda förslaget om ett nordiskt språksekretariat ofördröjligen godkänns.

Under hänvisning till vad som ovan anförts får kulturutskottet med anledning av medlemsförslaget föreslå att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att snart framlägga ett samlat handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet.

Köpenhamn den 14 mars 1977

Aimo Ajo (Sd)

Jo Benkow (H)

Per Borten (Sp)

Rolf Fjeldvær (A)

Gylfi Þ. Gíslason (A)

Guttorm Hansen (A)

Förman

Elsi Hetemäki (Kok)

Karl-Erik Häll (s)

Kalevi Kivistö (Skdl)

Sture Palm (s)

Robert Pedersen (S)

Veikko Pihlajamäki (K)

Karl Skytte (RV)

Ingrid Sundberg (m)

Per Olof Sundman (c)

J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Medlemsförslag

om nordisk insats för att bevara den fria sjöfarten

(Väckt av Gunnar Helén)

De nordiska länderna, i synnerhet Norge och Sverige, är i hög grad beroende av sin sjöfart. Sjöfartsnettot, d. v. s. fartygens nettointäkter plus utländska fartygsavgifter, utgör en viktig post i betalningsbalansen. Den stora andel som sjöfarten utgör i förhållande till hela utrikeshandeln gör de nordiska länderna beroende av att deras fartyg sysselsätts i annan trafik än mellan Norden och övriga delar av världen. De är sålunda beroende av att fri konkurrens råder om de internationella transporterna och av de sjöfartspolitiska förhållandena i de länder vilkas utrikeshandel delvis transporteras på fartyg tillhörande de nordiska länderna.

Den nordiska sjöfarten är därför mycket känslig för protektionistiska ingripanden avsedda att hindra eller försvåra för utländska fartyg att fritt konkurrera om frakter. De nordiska strävandena på internationellt plan att avlägsna handelshinder har därför sin motsvarighet på sjöfartspolitikens område. För att medverka till att skapa och bibehålla ett liberalt sjöfartspolitiskt klimat har de nordiska länderna under efterkrigstiden aktivt stött åtgärder avsedda att främja fri sjöfart och motverka sjöfartsprotektionistiska tendenser, inte minst inom ramen för OECD.

Samtidigt som utvecklingen efter andra världskriget inneburit att tullmurar och andra handelshinder avvecklats har inom sjöfarten konkurrensfriheten gradvis beskurits genom olika former av nationella protektionistiska åtgärder för att gynna den egna handelsflottan. För närvarande beräknas ungefär 10 % av den sjöburna världshandeln falla under diverse preferensarrangemang. Tendenserna till sjöfartsprotektionism är i ökande. Dessa inskränkningar i konkurrensen kan ske genom nationella bestämmelser t. ex. så att en importör helt eller delvis befrias från importskatt på varor som införts på det egna landets fartyg. När bilaterala avtal träffas kan klausuler intas som förbehåller en viss del av frakterna för de avtalsslutande parterna. Ett exempel härpå är sjöfartsavtalet mellan USA och Sovjet där det föreskrivs att minst en tredjedel av lasterna skall gå med amerikanska och minst en tredjedel med sovjetiska fartyg, medan den återstående tredjedelen är öppen för fri konkurrens mellan tredje lands fartyg.

De nordiska ländernas transoceaniska trafik är oftast baserad på kon-

ferensavtal mellan olika rederier. En sådan s. k. linjekonferens innebär en överenskommelse mellan ett antal linjerederier som betjänar samma trafikområde att tillämpa samma fraktsatser och samma villkor för transporter. Från nordisk synpunkt är konferenssystemet värdefullt genom att man därigenom får till stånd fraktsatser från t. ex. Göteborg, Oslo, Köpenhamn o. s. v., vilka är identiska med frakterna från London, Hamburg eller Rotterdam etc. Genom konferenssystemet kan nordisk industri räkna med samma transportkostnader som den kontinentala.

En stor del av det nordiska samarbetet har ägt rum inom OECD's ram där man uttryckt sin allvarliga oro över flaggdiskriminerings fortsatta spridning och bekräftat sin avsikt att fullfölja sin politik i syfte att slå vakt om en fri sjöfart. De flesta av dessa uttalanden har gjorts inom ramen för den s. k. tiogruppen inom OECD, där Danmark, Norge och Sverige är medlemmar.

Vid den tredje världshavskonferensen (UNCTAD III) i Santiago våren 1972 ägde diskussioner rum om linjekonferenserna som från u-landshåll sågs med ogillande då de ansågs försvåra u-ländernas uppbyggnad av egna linjerederier. Sedan FN's generalförsamling antagit en resolution på grundval av UNCTAD's uttalande tillsattes 1973 en förberedande kommitté under UNCTAD som vid några tillfällen sammanträtt i Genève för att ta ställning till ett förslag om uppförandekod för linjekonferenser, som skulle reglera linjerederiernas uppgörelser om tidtabeller och frakttariffer.

I april 1974 antogs vid en av UNCTAD anordnad konferens i Genève ett utkast till uppförandekod.

Konventionen träder ej i kraft förrän den ratificerats av minst 24 länder som representerar minst 25 % av världens linjetonnage. Bakom konventionen står u-länderna, statshandelsländerna och några framträdande industriländer som Västtyskland, Frankrike och Japan. Danmark, Finland, Norge och Sverige röstade emot koden liksom Storbritannien, USA och Schweiz. Kanada, Grekland, Holland och Nya Zeeland lade ner sina röster.

Den viktigaste och mest kontroversiella bestämmelsen i den föreslagna koden innebär att 80 % av den reguljära sjötrafiken mellan två länder skall delas lika mellan import- och exportlandet och att blott 20 % lämnas åt fri konkurrens mellan tredje länder.

Norska delegationen framhöll i sin röstförklaring att man ej kunde rösta för det föreliggande förslaget till konvention främst av det skälet att de centrala paragraferna om lastuppdelning klart anknöt frakttillgången till nationalstatens egen handelsvolym. Norges viktigaste exportprodukt var sjöfartstjänster och det kunde därför ej rösta för en konvention som i den utsträckningen inskränkte dess marknad.

Norge hade föreslagit att utvecklingsländer som behövde preferenser för att bygga ut sina egna linjeflottor skulle få en särskild ställning

inom ramen för linjekonferenserna med hänsyn till lasttilldelning. I stället hade dock förhandlingarna vid konferensen koncentrerat sig kring frågan om bilaterala formler för delning av lasten mellan export- och importländer. Detta skulle visserligen ta hänsyn till utvecklingsländerna i den utsträckning de också är stora handelsnationer, men skulle framför allt gynna industriländer med stor export och import. Man ville sålunda ej acceptera principen att nationalstater oavsett utvecklingsstadium skulle ha företrädesrätt att frakta linjefrakter för sin egen utrikeshandel.

Sverige har i FN's strategi för andra utvecklingsårtiondet anslutit sig till principen att u-länderna skall ges preferenser på sjöfartsområdet. Men linjekodens lastuppdelningsprincip innebär att preferenser även skulle ges till andra än u-länder, t. ex. till Frankrike och Västtyskland. Dessa länder skulle få möjlighet att i skydd av koden bygga ut sina handelsflottor och utvidga sina marknadsandelar på bl. a. de nordiska rederiernas bekostnad. Det finns otvivelaktigt risk för en accelererad protektionism från bl. a. franska, tyska och japanska redares sida med stöd av den i konventionstexten fastslagna lastuppdelningsprincipen. En sådan utveckling kan på sikt leda till en allmän bilateralisering av sjöfartsförbindelserna av samma typ som för närvarande råder på luftfartsområdet.

Från svensk sida hade 1972 aktualiserats ett förslag om ett sjöfartens frihandelsområde vid den s. k. konsultativa sjöfartsgruppen, ett samsrådsorgan bestående av de västeuropeiska sjöfartsnationerna samt Japan. Förslaget har fortfarande aktualitet som ett motförslag till UNCTAD's linjekonferenskod. Dess syfte är framför allt att motverka att i-länderna reserverar last för egna linjefartyg.

Förslagets huvudinnehåll är att varje deltagande land åtar sig att garantera full frihet för linjefartyg från andra deltagande länder att fritt och på kommersiell basis delta i transporter i den egna och i andra deltagande länders utrikeshandel. Däremot får man bevilja preferenser för linjefartyg från u-länder till deras handel med i frihandelsområdet deltagande länder, men får ej acceptera några förmåner som inte samtidigt ges åt övriga medlemmar i frihandelsområdet. Sverige har dock betonat att frihandelsområdet inte är avsett att bli ett alternativ till UNCTAD-koden. I frihandelsområdet kan såväl stater som anslutit sig till UNCTAD-koden som andra stater bli medlemmar. Syftet är att skapa en zon inom vilken UNCTAD-kodens bilateralisering av det linjeburna godset ej skall tillämpas. Systemet syftar sålunda till att ge u-länderna de förmåner som de kan anses berättigade till utan att i-länder samtidigt utnyttjar systemet för att utestänga andra i-länder från att konkurrera om frakterna.

På senaste tid har sjöfartsfrågor även aktualiserats i Europarådet som i oktober 1975 antog en rekommendation till medlemsregeringarna att

sammankalla en konferens på ministernivå för att utarbeta en gemensam europeisk sjöfartspolitik. I diskussionen framhölls hur splittrade de europeiska länderna för närvarande är i en rad sjöfartspolitiska frågor. Ministerkonferensen avses få till uppgift att söka nå fram till gemensamma ståndpunkter i frågor som rör flaggdiskriminering, linjekonferenser, bekvämlighetsflagg, u-ländernas inträde i den internationella sjöfarten m. m. Härvid ter sig liksom inom OECD nordisk samverkan naturlig.

De nordiska länderna har ett gemensamt intresse att bevara den fria sjöfarten. Det är därför väsentligt att våra länder i kommande internationella förhandlingar med all kraft motverkar en utveckling mot annat vissa stora i-länder. Vid utformningen av den framtida sjöfartsuppdelning av fraktmarknaderna, som för närvarande drivs av bland politiken bör därför bilateraliseringen motverkas samtidigt som berättigad hänsyn tas till u-ländernas speciella behov. Målsättningen bör alltså vara en fri sjöfart med specialbestämmelser för u-länderna i likhet med de preferenser som redan tillämpas på tullområdet.

Under återopande av vad som sagts ovan får jag hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillse att de nordiska länderna i internationella sammanhang verkar för att bevara den fria sjöfarten, varvid endast sådana inskränkningar bör accepteras som motiveras av u-ländernas speciella behov.

Stockholm den 9 januari 1976

Gunnar Helén (fp)

BILAGA 1. Yttranden (se supplementband, s. 646)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget

Til Økonomisk utvalg er henvist ovennevnte medlemsforslag, som er behandlet av utvalget 10. august i Luleå, av Nimannskomiteen 1. november i Stockholm, av utvalget 22. november 1976 i Oslo, av Nimannskomiteen og av utvalget 17. januar 1977 i Stockholm.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslag A482/e rekommanderes Nordisk Ministerråd på å bevare den frie skipsfarten hvorved bare slike innskrenkninger bør aksepteres som motiveres av utviklingslandenes spesielle behov.

Den store andel som skipsfarten utgjør i forhold til hele utenriks-handelen, medfører at de nordiske land er avhengig av at deres fartøyer sysselsettes i annen fart enn mellom Norden og de øvrige deler av verden. De nordiske lands skipsfart er derfor meget følsom overfor proteksjonistiske inngrep med sikte på å hindre eller gjøre det vanskelig for utenlandske fartøyer å konkurrere fritt om frakter.

Det er beregnet at omkring 10 % av den sjøbårne verdenshandelen for tiden faller inn under diverse preferansearrangementer. Tendensen til skipsfartsproteksjonisme er økende.

De nordiske lands oversjøiske trafikk er oftest basert på konferanse-avtaler mellom rederier. En slik linjekonferanse innebærer en overenskomst mellom et antall linjerederier som betjener samme trafikkområde, om å anvende samme fraktsatser og samme vilkår for transportene. Gjennom konferansesystemet kan nordisk industri regne med samme transportkostnader som den kontinentale industri.

En stor del av det nordiske samarbeid har funnet sted innenfor OECD's ramme. Forslagsstilleren viser også til diskusjonen som har funnet sted innenfor UNCTAD. I april 1974 ble det således vedtatt et utkast til en "code of behaviour". Konvensjonen trer i kraft når den er ratifisert av minst 24 land som representerer minst 25 % av verdens linjetonnasje. Bak konvensjonen står u-landene, statshandelslandene og noen fremstående industriland som Vest-Tyskland, Frankrike og Japan. Fire av de nordiske land stemte mot.

Den viktigste og mest kontroversielle bestemmelsen i den foreslåtte koden innebærer at 80 % av den regulære skipsfart mellom to land skal deles likt mellom import- og eksportlandet og at bare 20 % overlates til fri konkurranse med tredjeland.

I den senere tid er skipsfartsspørsmål også blitt aktuelle i Europarådet som i oktober 1975 vedtok en rekommandasjon til medlemsregjeringene om å sammenkalle en konferanse på ministernivå for å utarbeide en felles europeisk skipsfartspolitik.

De nordiske land har en felles interesse av å bevare den frie skipsfarten. Ved utformingen av den fremtidige skipsfartspolitik bør bilateraliseringen motvirkes samtidig som berettiget hensyn tas til u-landenes spesielle behov. Målsettingen bør altså være en fri skipsfart med spesialbestemmelser for u-landene i likhet med de preferanser som allerede anvendes på tollområdet.

2. Remissuttalelser

Remissuttalelser er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjoner:

Nordiske:

Nordisk Andelsforbund

Danmark:

Udenrigsministeriet

Handelsministeriet

Provinshandelskammeret

Industrirådet

Danmarks Rederiforening

Fællessekretariatet for de danske søfarendes organisationer

Rederiforeningen for Mindre Skibe

Dansk Arbejdsgiverforening

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd

Finland:

Utrikesministeriet

Handels- og industriministeriet

Sjöfartsstyrelsen

Delegationen för utvecklingssamarbete

Centralhandelskammaren

Ålands landskapsstyrelse

Industrins centralförbund

Finlands sjömans-union r.y.

Finlands maskinbefälsförbund r.y.

Finlands skeppsbefälsförbund r.y.

Finlands radiotelegrafistförbund r.y.

Finlands rederiförening

Ålands redarförening r.f.

Norge:

Handels- og skipsfartsdepartementet

Utenriksdepartementet

Norges rederforbund

Norges skibsførerforbund

Norges kooperative landsforening

Sverige:

Sjöfartsverket
Kommerskollegium
Sveriges industriförbund
Sveriges redareförening

I det følgende skal en først omtale de remissuttalelser som støtter medlemsforslaget, deretter de som går imot det og tilslutt de som stiller seg avventende eller ikke tar noe standpunkt.

Remissuttalelser som i det vesentlige støtter medlemsforslaget.

Danmark:

Fællessekretariatet for de danske søfarendes organisationer fremholder at det er tilhenger av havenes frihet og har vendt seg spesielt mot UNCTAD's linjekonferansekode, hvis gjennomførelse vil virke ødeleggende på dansk skipsfart. Koden vil i sin nåværende form virke som en sterk beskyttelse av en rekke store industrilands handelsflåter på bl. a. den danske handelsflåtes bekostning.

Fællessekretariatet støtter derfor medlemsforslaget.

Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger finner det naturlig at det arbeides for bevarelsen av den frie skipsfart. (Oversendt af Nordisk Andelsforbund).

Finland:

Sjöfartsstyrelsen slutter seg i prinsippet til medlemsforslaget, men ønsker å tilføye at i den internasjonale skipsfartspolitikken har den sentrale grunnide vært prinsippet om fri skipsfart. Dette prinsipp har dog måttet vike for den ensidige flaggdiskriminering som ulike land benytter og på grunn av andre proteksjonistiske tiltak.

For den finske skipsfarten er det fordelaktig at reguleringen i størst mulig utstrekning skjer gjennom internasjonale multilaterale avtaler, hvorved u-landenes spesielle behov best kan ivaretas.

Finlands rederiförening uttaler at samtidig som den deler de synspunkter medlemsforslaget fremfører, ønsker foreningen å konstatere at et nært og tillitsfullt samarbeid i skipsfartspolitiske spørsmål allerede finner sted mellom de nordiske land innenfor OECD. Selv om det prinsipp som er fremført i rekommandasjonen er riktig, kan det være grunn til å understreke de vanskeligheter som er forbundet med gjennomføringen av prinsippet i praksis, f. eks. definieringen av u-land og deres spesielle behov.

Industrins centralförbund peker på at samtidig som utviklingen i den senere tid har medført avvikling av tollmurer og andre handelshindringer, er det fremsatt krav innenfor skipsfarten om oppdeling av fraktmarkedene mellom ulike land og om begrensning av utenlandske fartøyers muligheter for å konkurrere om fraktene.

Forbundet støtter medlemsforslaget.

Centralhandelskammaren uttaler at de i medlemsforslaget nevnte konkurransebegrensende tiltak rammer de små land hardest som har en forholdsvis stor handelsflåte. Til denne gruppe hører de nordiske land. Det er derfor i disse lands interesse at konkurransebegrensninger innenfor skipsfarten dempes. En felles opptreden øker sikkert mulighetene for at denne målsetting vil lykkes.

Centralhandelskammaren finner det riktig at Nordisk Råd rekommanderer de nordiske regjeringer til å opptre sammen i disse spørsmål i internasjonale sammenheng.

Ålands landskapsstyrelse belyser med en rekke tall den ålandske skipsfarts omfang og betydning. Da grunnlaget for skipsfartens opprettholdelse og utvikling i Åland er at den får virke mest mulig fritt, ønsker landskapsstyrelsen at Finlands delegasjon skal støtte medlemsforslaget.

Ålands redarförening r.f. er enig med forslagsstilleren i at skipsfarten er av stor betydning for de nordiske land. Dette gjelder spesielt for Åland.

Det er i og for seg sikkert riktig at u-landenes behov blir tatt hensyn til også ved tiltak for å bevare den frie skipsfarten. Det er imidlertid viktig at det gjøres klart at det i denne forbindelse er tale om land som i skipsfartssammenheng kan betegnes som u-land. Arrangementer som tar hensyn til u-landenes spesielle behov bør også gjøres tidsbegrensede.

Dessuten mener foreningen det er viktig at det ved nye arrangementer og oppbygningen av nye organer blir fastlagt slike voterings- og beslutningsbestemmelser at en totalt sett rettferdig ordning kan oppnås, når vedtak blir truffet. Dette i motsetning til det som i mange tilfelle skjer i FN-organer, hvor land som gir knappe eller ingen bidrag til helheten har avgjørende virkning ved voteringer.

Under henvisning til ovenstående støtter rederforeningen medlemsforslaget.

Norge:

Utenriksdepartementet anser de eksisterende konsultasjons- og samarbeidsformer for hensiktsmessige og kan ikke se at det skulle være påkrevet at skipsfartsspørsmål tas opp til regelmessige drøftelser også i andre nordiske fora. Departementet konkluderer med at Nordisk Råd ventelig ikke vil beskjeftige seg med skipsfartsspørsmål på kontinuerlig og regelmessig basis. På denne bakgrunn finner departementet ingen innvendinger mot at den foreslåtte rekommandasjon blir vedtatt.

Handels- og skipsfartsdepartementet mener at innholdet i medlemsforslaget er forholdsvis ukontroversielt og bør uten videre godtas fra norsk side. Departementet er noe mer i tvil om det er hensiktsmessig å ta opp et spørsmål av denne karakter til drøftelse i Nordisk Råd.

Dersom skipsfarten skulle bli tatt opp som offisielt tema for drøftelsene i Nordisk Råd, er departementet engstelig for at en del av den uformelle åpenhet som hittil har preget skipsfartskonsultasjonene mellom de nordiske land vil kunne bli mindre fremtredende. Det er derfor ikke påkrevet for tiden at skipsfartsspørsmål av felles nordisk interesse tas opp regelmessig til drøftelse innenfor Nordisk Råd.

Departementet kan gi sin tilslutning til medlemsforslaget.

Norges rederforbund peker på at det eksisterende samarbeid på myndighets- og næringsiden mellom de nordiske land har gjort det mulig å ivareta disse lands interesser på det skipsfartspolitiske felt på en mer effektiv måte. Forbundet ser derfor ikke noe behov for en utvidelse av den institusjonelle ramme for det løpende praktiske skipsfartssamarbeid mellom de nordiske land.

Ikke desto mindre ville forbundet anse det verdifullt om Nordisk Råd, hvis omstendighetene måtte tilsi det, tar opp saker av skipsfartspolitisk karakter. Dette vil bl. a. kunne bidra til å gjøre såvel den nordiske som den europeiske opinion mer oppmerksom på betydningen av det nordiske skipsfartspolitiske samarbeid og de liberale prinsipper som preger målsettingen for dette samarbeid.

Norges skibsførerforbund mener at norsk skipsfart er best tjent med fri konkurranse mellom partene. Havenes frihet er ikke bare til fordel for norsk skipsfart, men også til fordel for forbrukerne i alle land i form av billigere transportutgifter.

Norges kooperative landsforening mener at det vel ikke kan herske noen uenighet om at de nordiske land i internasjonal sammenheng aktivt skal arbeide for å bevare den frie sjøfart og søke å motvirke en proteksjonistisk politikk på dette område fra enkelte lands side.

Sverige:

Sjöfartsverket finner at den redegjørelse som er gitt i medlemsforslaget vedrørende utviklingstendensen i internasjonal skipsfart er korrekt.

Det synes klart at imøtegåelse av de proteksjonistiske strømningene forutsetter aktive tiltak fra de regjeringer som vil verne om den frie skipsfarten. De nordiske land har gjennom sin opptreden hittil gitt uttrykk for en slik innstilling i disse spørsmål.

Det synes for så vidt ikke påkrevet med noen rekommandasjon som foreslått. Likevel kan en uttalelse i samsvar med medlemsforslaget være av verdi som en form for felles deklarasjon om grunnprinsippene for den nordiske skipsfartspolitikken.

Kommerskollegium sier at spørsmål innen skipsfarten ikke faller direkte innenfor kollegiets ansvarsområde. Imidlertid kan en parallell trekkes mellom handelspolitikken og skipsfartspolitikken område. Fra svensk side har man således erkjent prinsippet om u-landspreferanser samtidig som man kraftig hevder at ikke-diskriminering og fri konkur-

ranse skal anvendes i forholdet i-landene imellom. GATT-statuttene er et klart uttrykk for denne tanke på handelens område.

Kollegiet finner det derfor riktig å støtte krav om en så liberal og fri skipsfart som mulig. Under alle omstendigheter bør en søke seg fram til løsninger på u-landenes problemer som ikke gir økede muligheter for en ny proteksjonisme i forholdet mellom de utviklede land.

Sveriges redareförening slutter seg helt ut til beskrivningen i medlemsforslaget av den internasjonale skipsfarts stilling. Foreningen har også stillet seg bak tanken om at u-land i oppbygningsfasen skal kunne innføre regler for den nasjonale handelsflåten som avviker fra den frie skipsfarts prinsipper. Det er derfor naturlig for foreningen å støtte medlemsforslaget.

Samtidig som foreningen ønsker velkommen øket interesse innen Nordisk Råd for bevaringen av fri skipsfart, bør det fremholdes at de fire nordiske lands sjøfartsmyndigheter i og for seg ikke har behov for ytterligere henstillinger om å fortsette det nære samarbeid som har pågått lenge.

I gruppen av u-land er det en del som har nådd en betydelig grad av utvikling. Det er derfor ikke motivert å gi alle u-land spesielle fordeler innenfor skipsfartssektoren uten at prøvning bør foretas fra sak til sak med hensyn til utviklingsgrad og faktisk foreliggende behov.

Sveriges industriförbund uttaler at det fra et transport kjøpersynspunkt er viktig at fordyrende ineffektivitet ikke forekommer, men at tilgjengelig kapasitet kan utnyttes med sikte på å sikre et transportapparat til lavest mulige kostnader. Den omtalte kode for opptreden vedrørende linjekonferanser er i sin nåværende form en trussel mot en slik organisasjon, men ikke den eneste.

Remissuttalelser som ikke støtter eller som går imot medlemsforslaget.
Danmark:

Handelsministeriet peker på at det allerede er etablert et nært og effektivt virkende samarbeid mellom de nordiske land på angjeldende område innenfor OECD's sjøtransportkomite og i den konsultative skipsfartsgruppe. Selv om en støtter grunntanken i medlemsforslaget, er det neppe påkrevet at saken også tas opp innenfor Nordisk Råd. Det vil i så fall bety dobbelt arbeid, som ikke vil bringe inn nye aspekter i problemene og deres behandling.

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd finner at saken ikke bør tas opp i Nordisk Råd, idet rådet av Handelsministeriet er blitt underrettet om at det allerede er etablert et nært og effektivt virkende samarbeid mellom de nordiske land på angjeldende område.

Danmarks Rederiforening viser til det nære samarbeid mellom de nordiske land for å bevare den frie skipsfart basert på OECD's liberaliseringskode. De nordiske rederiforeninger deltar i dette.

Rederiforeningen mener at de skipsfartspolitiske synspunkter koordi-

neres og behandles på adekvat og fyldestgjørende måte, hvor det ikke er påkrevet at også Nordisk Råd beskjeftiger seg med disse spørsmål.

Dansk Arbejdsgiverforening slutter seg til Danmarks Rederiforenings uttalelse.

Industrirådet viser til det allerede etablerte nære samarbeid mellom de nordiske land om skipsfartspolitiske spørsmål og finner ikke at det er behov for at også Nordisk Råd tar opp disse spørsmål.

Finland:

Handels- og industriministeriet opplyser at Finlands skipsfartspolitik har vært i overensstemmelse med innholdet i medlemsforlaget. Den internasjonale skipsfartspolitik befinner seg imidlertid i en situasjon med ytterst radikale endringer, det kan derfor ikke være hensiktsmessig å binde politikken kategorisk til noen bestemte prinsipper, da de nordiske skipsfartsmyndigheter må ha mulighet til fra sak til sak å prøve hvilke midler som er best tjent til å sikre skipsfartsnæringens interesser i landet. De nordiske skipsfartsmyndigheter bør fortsette med det nære samarbeid som hittil er pågått mellom disse myndigheter.

Utenrikesministeriet slutter seg til Handels- og industriministeriets syn.

Finlands sjömans-union r.y., Finlands maskinbefälsförbund r.y., Finlands skeppsbefälsförbund r.y. og Finlands radiotelegrafistförbund r.y. uttaler i en felles erklæring at de ikke kan støtte medlemsforlaget. Organisasjonene peker på at skipsfartens utøvelse under den nå rådende frie konkurranse har mange negative sider. F. eks. under høykonjunktur er tonnasjetilveksten for stor, noe som deretter under depresjon har bl. a. arbeidsløshet til følge.

Også i Finland er det lagt frem planer om overføring av finske fartøyer til bekvemmelighetsflagg.

Ifølge statistikken har den finske handelsflåten i 1975 tatt hand om 55,8 % av varetransporten til og fra Finland.

Nevnte organisasjoner mener derfor at Finlands delegasjon bør støtte den konvensjon som ble vedtatt på UNCTAD's møte i Geneve i april 1974, hvoretter handelspartene seg imellom kan fordele 30 % av varetransportene og 20 % kan overlates til fri konkurranse.

Remissinstanser som ikke tar standpunkt til medlemsforlaget.

Nordiske:

Nordisk Andelsforbund tar ikke standpunkt til medlemsforlaget, idet forbundet bare oversender medlemmenes bemerkninger.

Danmark:

Udenrigsministeriet har ingen merknader til medlemsforlaget.

Rederiforeningen for Mindre Skibe har ikke noen uttalelse i anledning av det fremsatte medlemsforslag.

Provinshandelskammeret har ikke bemerkninger til forslaget, men kan fullt ut støtte dette.

Finland:

Delegationen för utvecklingssamarbete vil ikke ta standpunkt til spørsmålet om den frie sjøfarten, men slutter seg til den i medlemsforslaget betonedede oppfatning at det behøves særskilte tiltak for å forbedre utviklingslandenes stilling innen sjøfarten. På samme måte som innen internasjonal handel er særskilte tiltak motivert og nødvendige for å bedre u-landenes stilling og øke deres forutsetninger for å skape egne handelsflåter.

Keskusosuusliike OTK tar ikke standpunkt til saken.

3. Utvalget

Utvalget er oppmerksom på at for hvert enkelt av de nordiske land utgjør skipsfarten en betydelig andel i forholdet til det samlede tjeneste- og varebyttet med utlandet. De nordiske lands skipsfart er derfor av stor betydning for landenes økonomi. Proteksjonistiske inngrep med sikte på å begrense utenlandske fartøyer i å konkurrere fritt om frakter rammer de små land hardest som har en forholdsvis stor handelsflåte. De nordiske land hører til denne gruppe og det er nasjonalt sett i deres interesse at konkurransebegrensninger innen skipsfarten blir dempet.

Felles opptreden øker mulighetene for at denne målsetting skal lykkes. De nordiske land har derfor stått sammen i en rekke internasjonale fora, hvor skipsfartsspørsmål har vært drøftet.

Utvalget har notert seg at det allerede er etablert et nært og effektivt virkende samarbeid mellom de nordiske land både mellom myndighetene og næringslivsorganisasjoner. Dette gjelder f. eks. innenfor OECD's sjøtransportkomite og i den konsultative skipsfartsgruppe. I og for seg er det således ikke påkrevet at saken også behandles kontinuerlig innenfor Nordisk Råd. Det kunne i så fall medføre dobbelt arbeid, som neppe ville bringe inn nye aspekter i problemene og deres behandling. Fra enkelte remissinstanser har det i denne forbindelse også vært anført at en del av den uformelle åpenhet som hittil har preget skipsfartskon-sultasjonene mellom de nordiske land ville bli mindre fremtredende dersom skipsfarten skulle bli et offisielt tema i Nordisk Råd.

Det er en viss parallellitet mellom handelspolitikk og skipsfartspolitik. De nordiske land har erkjent prinsippet om u-landspreferanser samtidig som de hevder at ikke-diskriminering og fri konkurranse skal anvendes i forholdet industriland seg imellom. GATT-statuttene er et klart uttrykk for denne tanke på handelens område. Man bør således søke å komme fram til løsninger som erkjenner u-landspreferanser på skipsfartens område, samtidig som det ikke gis større muligheter for en ny skipsfartsproteksjonisme i forholdet mellom industrilandene.

Utvalget erkjenner således at det er behov for særskilt tiltak for å bedre utviklingslandenes stilling innen skipsfarten, da fraktene utgjør en betydelig valutautgift for utviklingslandene, som følge av at vareutvekslingen for den største delen transporteres i industrilandenes tonasje.

Utvikling av u-lands handelsflåter kan bare skje i ly av regler som avviker fra den frie skipsfarts prinsipper i det minste i oppbyggingsfasen. I gruppen av u-land er det en del som har nådd en betydelig grad av utvikling.

Med hensyn til skipsfart under bekvemmelighetsflagg har utvalget ikke villet gi uttrykk for noen synspunkter, da spørsmålet ikke vedrører det foreliggende medlemsforslag.

Utvalget anser det verdifullt om Nordisk Råd, hvis omstendighetene måtte tilsi det, tar opp saker av skipsfartspolitisk karakter. Dette ville bl. a. kunne bidra til å gjøre opinionen mer oppmerksom på betydningen av det nordiske skipsfartspolitiske samarbeid.

En uttalelse i samsvar med medlemsforslaget kan være av verdi som en form for felles deklarasjon om grunnprinsipper for skipsfartspolitikken i de nordiske land.

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget at rådet vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å påse at de nordiske land i internasjonal sammenheng virker for å bevare den frie skipsfarten, hvorved bare slike innskrenkninger bør aksepteres som motiveres av utviklingslandenes spesielle behov.

Stockholm, 17. januar 1977

<i>Trygve Bratteli (A)</i>	<i>Knud Enggaard (V)</i>
<i>Kjell-Olof Feldt (s)</i>	<i>Allan Hernelius (m)</i>
Formann	
<i>Harri Holkeri (Kok)</i>	<i>Knut Johansson (s)</i>
<i>Lars Korvald (Kr. F.)</i>	<i>Otto Mørch (S)</i>
<i>Arne Nilsen (A)</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson (c)</i>
<i>Erlendur Patursson (Tvfl)</i>	<i>Jón Skaftason (F.)</i>
<i>Karl Skytte (RV)</i>	<i>Erland Steenberg (Sp)</i>
<i>Ib Stetter (KF)</i>	<i>V. J. Sukselainen (K)</i>
<i>Odd Vattekar (H)</i>	<i>Henrik Westerlund (Sfp)</i>
	<i>Rolf Wirtén (fp)</i>

Reservation

De nordiska länderna har i FN gett uttryck för sitt oförbehållsamma stöd åt utvecklingsländernas strävan att genomföra den s. k. nya internationella ekonomiska ordningen. Bakom kravet på en ny ekonomisk ordning ligger u-ländernas stora missnöje med att deras ställning utvecklats i ogynnsam riktning i de internationella handelsrelationer, som utvecklats inom ramen för den s. k. frihandeln. Genom den nya ekonomiska ordningen strävar man till att ersätta dessa handels- och marknadsrelationer, som råkat i stark internationell olikvärdighet och som upprätthålls av denna, med att tillämpa planeringsekonomin principer i internationella ekonomiska relationer. Speciella åtgärder för att beakta u-ländernas ställning i den nuvarande ekonomiska ordningen — till exempel till u-länder beviljade tullpreferenser — den s. k. u-hjälpen har inte lett till önskade resultat och kunnat hindra försämring av u-ländernas relativa ställning.

Den s. k. "fria sjöfarten" hör som begrepp till samma mytologi som "den fria marknadsekonomin" eller "frihandeln", som i praktiken ofta motverkat u-ländernas intressen. I internationella sammanhang har man allt oftare fäst uppmärksamheten vid sidan av den vanliga handeln vid den internationella handels övriga s. k. osynliga prestationer, t. ex. sådana i samband med sjöfarten och frakter, som till största delen gagnar utvecklade industriländer.

I april 1974, dvs. samtidigt som FN:s 6. specialförsamling behandlade resolutionen om den nya internationella ekonomiska ordningen, antogs vid en inom ramen för UNCTAD anordnad internationell konferens en linjekonferenskod, som vid sidan av Schweiz, England och Förenta staterna endast de nordiska länderna motsatte sig. Kodens väsentliga innehåll är lastuppdelningsprincipen 40—40—20, varvid endast 20 % av frakten i sjöfarten mellan två länder i princip skulle bli föremål för fri konkurrens. Koden har ansetts äga en avsevärd principiell betydelse som exempel på reglering av marknadskrafter med tillhjälp av regler för beteendet mellan stater och man har hänvisat till dessa vid utarbetandet av andra regler, t. ex. sådana som gäller teknologi.

I avsaknad av ratificering är det dock osäkert, om koden träder i kraft.

Medlemsförslaget A 482/e är uttryckligen riktat mot denna av länderna stödda kod; denna strävan omintetgörs ej av den hycklande reservationen i medlemsförslaget kläm om beaktande av u-ländernas speciella behov. Oavsett om den nämnda koden är det bästa möjliga eller ens ett ändamålsenligt sätt att reglera sjöfarten inom ramen för den nya internationella ekonomiska ordningen, är det i varje fall uppenbart, att det är nödvändigt att på något sätt inskränka principen om den s. k. fria sjöfarten, som gagnar de stora sjöfartsländerna — som alla är

välutvecklade industriländer. Situationen i dag — ett betydande övertbud av fartygskapacitet och fraktnivåns nedgång — ger vid handen, att inskränkningar inte på längre sikt nödvändigtvis är ofördelaktiga ens för de nuvarande sjöfartsländerna eller t. ex. för de nordiska länderna. Vi hänvisar också till ett uttalande av sjöfartens arbetstagarorganisationer, i vilket uppmärksamheten fästes vid uppkomsten av flottor under bekvämlighetsflagg i hägnet av den "fria sjöfarten".

Med hänvisning till det ovan sagda hemställer vi,
att rådet inte företar sig något med anledning av medlemsförslaget A 482/e.

Stockholm den 17 januari 1977

Ilkka-Christian Björklund (Skdl) Erkki Tuomioja (Sd)

Medlemsförslag

om den nordiska samverkan på biståndspolitikens område

(Väckt av Arne Gadd, Gylfi Þ. Gíslason, Guttorm Hansen, Ove Hansen, Tellervo Koivisto, Lars Lindeman, Bror Lillqvist, Sture Palm och Erkki Tuomioja)

De nordiska ländernas biståndspolitik baserar sig på i stort sett likartade principer. I sin utrikespolitik stöder de nordiska länderna ett internationellt samarbete som bygger på nationell självbestämmanderätt, jämlikhet mellan folk och individer och betonandet av behovet av fredliga lösningar på internationella konflikter. Utvecklingssamarbetet anses ge en konkret möjlighet att främja dessa strävanden.

Vi ställer oss bakom ovanstående princip och betonar betydelsen av självständighet och oberoende som utgångspunkter för nationell utveckling. Vidare kräver vi fortsatt utbyggt stöd för "tredje världens" befrielseströrelser.

I FN har de nordiska länderna stött den internationella utvecklingsstrategin och den däri fastslagna målsättningen för internationellt bistånd — överföringen av 0,7 procent av bruttonationalprodukten i form av offentligt utvecklingssamarbete till utvecklingsländerna. I samband med FN:s 6 och 7 specialsessioner har de nordiska länderna aktivt arbetat för de förslag som syftar till att skapa en ny ekonomisk världsordning baserad på FN-resolutionen om alla staters ekonomiska grundrättigheter.

Enligt vår uppfattning är det av vikt att industriländerna håller fast vid de mål utvecklingsstrategin ställer på bistånd. Samtidigt anser vi att de nordiska länderna skall utforma sin politik med hänsyn till kraven i den nya ekonomiska världsordningen och aktivt verka för att i-länderna som grupp bidrar till att göra verklighet av FN-rekommendationerna om den nya ekonomiska världsordningen.

Det nordiska samarbetet på biståndsområdet har kommit att få betydande omfattning. När det gäller de nordiska ländernas agerande inom de mellanstatliga biståndsorganisationerna sker ett fortlöpande samråd. Ofta utformas gemensamma ståndpunkter. Detta sker främst i organisationer som Världsbanken/IDA, där de nordiska länderna representeras av gemensamma företrädare, men det förekommer också i FN:s biståndsorgan, där de nordiska länderna ger ökad tyngd åt sina ståndpunkter genom att framföra dem i gemensamma inlägg. Även när det gäller det direkta biståndet sker ett omfattande samråd och informa-

tionsutbyte såväl om politiken i stort som rörande verksamheten på enskilda områden. Projektsamarbete inleddes redan i början av 1960-talet. Det omfattar verksamhet i Tanzania och Kenya. Sedan 1968 regleras det genom den s. k. Oslokonventionen till vilken lagts tilläggsprotokoll 1971 och 1973.

Sedan det nordiska biståndssamarbetet inleddes har en betydande utveckling skett på biståndsområdet. Anslagen har vuxit kraftigt i de nordiska länderna och biståndspolitikerna har blivit en allt viktigare del av de enskilda ländernas utrikespolitik. Samtidigt har formerna för utvecklingssamarbetet förändrats. Bl. a. har de nordiska länderna i sin biståndsgivning gett mottagarlandet ett ökat inflytande över hur de finansiella resurser som ställs till förfogande skall användas. Mot bakgrund av denna utveckling framstår det nordiska projektsamarbetet enligt Osloöverenskommelsen och åtskilliga av de administrativa föreskrifterna i konventionen som otidsenliga.

Samtidigt som de nordiska ländernas biståndsanslag ökat, har biståndssamarbetet med u-länderna under de senaste åren tydligare än förut placerats in i sitt sammanhang med de totala förbindelserna mellan de fattiga och rika länderna. Den förändring av förbindelserna mellan i-länder och u-länder som är innebörden av den ekonomiska världsordningen ställer krav på många aspekter av i-ländernas politik. Det gäller förutom biståndet frågor om bl. a. råvarupriser, marknadstillträde, teknologiöverföring, näringspolitik och konsumtionsmönster. Dessa frågor är gemensamma för de nordiska länderna som alla har anledning känna att det behöver utformas en samlad u-landspolitik som innefattar alla de områden som är av betydelse i relationerna till u-världen.

I detta nya läge, då den internationella situationen ställer krav på ett nytänkande ifråga om våra relationer till u-världen och då det behövs en översyn av formerna för det nordiska biståndssamarbetet, vore det påkallat med en utredning som kan ligga till grund för en diskussion om utformningen av det framtida nordiska samarbetet på u-landspolitikens område. En sådan utredning bör ha som utgångspunkt de nordiska ländernas önskan att utvidga och fördjupa sitt gemensamma engagemang i frågor som rör samarbetet med u-länderna. Dess målsättning bör vara att komma fram till riktlinjer såväl för ett biståndssamarbete som är ändamålsenligt för mottagarlandet som former för samråd och opinionsbildning som kan stärka de nordiska ländernas gemensamma strävanden att främja en ny ekonomisk världsordning.

Det bör, enligt vår mening, betonas att den av oss förordade genomlysningen av formerna för det framtida nordiska samarbetet på biståndsområdet inte får utgöra hinder för i tiden näraliggande, nya samnordiska projektinsatser.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställer vi

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ombesörja en utredning om nordisk samverkan i fråga om relationer och samarbete med u-länderna.

Stockholm, Reykjavík, Oslo, København och Helsingfors i januari 1976

Arne Gadd (s)

Gylfi Þ. Gíslason (A.)

Guttorm Hansen (A)

Ove Hansen (S)

Tellervo Koivisto (Sd)

Lars Lindeman (Sd)

Bror Lillqvist (Sd)

Sture Palm (s)

Erkki Tuomioja (Sd)

BILAGA 1, Yttranden (se Supplementband, s. 664)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslagen A 470/e om årliga nordiska handlingsprogram för gemensam insats inom utvecklingshjälpen, A 479/e om nordisk samverkan för att främja u-ländernas intressen inom världshandeln och A 484/e om den nordiska samverkan på biståndspolitikens område

(Se Sak A 470/e: Bilaga 2)

Medlemsförslag

om en undersökning av kulturindustrins påverkan i de nordiska länderna

(Väckt av Gylfi P. Gíslason, Guttorm Hansen, Karl Johan Mortensen, Ulf Sundqvist och Bengt Wiklund)

Under de senaste åren har man i alla nordiska länder fäst ökad uppmärksamhet vid kulturpolitiken och i många länder har man genomfört omfattande kulturpolitiska reformer. Denna aktivering inom kulturen har glädjande nog också synts i det nordiska kultursamarbetet, som har utvidgats och fått organiserade former.

I praktiken förblir ett kulturpolitiskt område, som dock har en synnerligen stor betydelse i de flesta människors liv, utanför samhällets kulturpolitik och också utanför det nordiska kultursamarbetet. Vi avser här den s. k. kommersiella kulturindustrin (filmen, grammofonskivindustrin, förlagsverksamhet för böcker och tidningar). Denna industris betydelse ökar också genom att det material den producerar (filmer, grammofonskivor) upptar en viktig del även av de statliga radio- och TV-bolagens program. Kvantitativt räknat verkar det klart att den kommersiella kulturindustrin utgör det mest inflytelserika området inom kulturverksamheten. Ändå har vi inte tillräcklig tillgång på uppgifter om denna verksamhet.

På basen av de preliminära uppgifter vi har att tillgå verkar det som om man kunde skönja vissa viktiga utvecklingstrender inom kulturindustrin.

För det första verkar det som om kulturindustrins andel av medelmedborgarens kulturkonsumtion skulle fortsätta att öka.

Det verkar som om den inhemska produktionen skulle minska och den utländska, den som görs utanför de nordiska länderna, skulle öka. Däremot är utbytet mellan de nordiska länderna synnerligen ringa.

Härtill kommer att utländska företag, ofta internationella storföretag håller på att öka sin marknadsandel i många nordiska länder.

Ifall dessa antaganden håller streck, vore det skäl att grundligt undersöka den kommersiella kulturindustrins och speciellt den internationella kulturindustrins påverkan i de nordiska länderna. Det föreligger fara för att samtidigt som de nordiska länderna i sin officiella kulturpolitik strävar att befrämja utbudet av högtstående kulturservice, av medborgarnas egna kulturintressen och av ett mångsidigt utbyte mellan de nordiska länderna, en ständigt allt större del av medborgarna

i de nordiska länderna konsumerar den standardiserade skräpkultur, som serieframställs för den internationella marknaden.

Det är möjligt att denna rädsla är omotiverad eller överdriven, men det behövs en undersökning för att reda ut detta. Enligt vår uppfattning borde denna undersökning uppta en grundredogörelse över kulturindustrins utveckling och nuvarande omfattning samt mera detaljerade redogörelser för de internationella företagens andel av branschen, över mängden utländskt och särskilt utomnordiskt material, över utbytet mellan de nordiska länderna samt över den inhemska produktionens ekonomiska förutsättningar i de olika nordiska länderna.

Resultatet av en dylik undersökning skulle också ge det nuvarande nordiska kultursamarbetet ett nytt perspektiv och skulle hjälpa oss att se betydelsen av det "officiella" kulturutbytet i relation till hela kulturutbytet.

Under åberopande av vad ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet uppmanar Nordiska ministerrådet att låta utföra en undersökning av kulturindustrin i de nordiska länderna, med speciell uppmärksamhet vid den internationella kulturindustrins inflytande.

København den 22 januari 1976

Gylfi Þ. Gíslason (A.)

Guttorm Hansen (A)

Karl Johan Mortensen (S)

Ulf Sundqvist (Sd)

Bengt Wiklund (s)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 682)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om en undersökning av kulturindustrins påverkan i de nordiska länderna. Förslaget har behandlats vid möte den 28 februari, den 15 juni, den 16 november 1976 samt den 20 och den 21 januari 1977.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställes att Nordiska rådet uppmanar Nordiska ministerrådet att låta utföra en undersökning av kulturindustrin i de nordiska länderna, med speciell uppmärksamhet vid den internationella kulturindustrins inflytande. Förslagsställarna anser att det föreligger fara för att samtidigt som de nordiska länderna i sin officiella kulturpolitik strävar att befrämja utbudet av högtstående kulturservice, av medborgarnas egna kulturintressen och av ett mångsidigt utbyte mellan de nordiska länderna, en ständigt allt större del av medborgarna i de nordiska länderna konsumerar den standardiserade skräpkultur som serieframställs för den internationella marknaden.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande över medlemsförslaget:

Nordens fackliga samorganisation (NFS)
Nordisk Akademikerråd
De nordiska bibliotekarieförbunden

Danmark

Ministeriet for kulturelle anliggender
Statens Musikråd
Det danske Akademi
Danmarks Radio
Det danske filminstitut
Den danske Forlæggerforening
Den danske Boghandlerforening
Dansk Forfatterforening
Dansk Komponist-Forening
Musikforlæggerforeningen af 1972
Arbejdsgruppen om Børn og Kultur
Den danske gruppe af Grammofonindustriens Internationale
Federation

Finland

Undervisningsministeriet
 Centralkommissionen för konst
 Oy Yleisradio AB (Finlands rundradio)
 Finlands förlagsförening
 Suomen kirjailijaliitto r.y. (Finlands författareförbund)
 Samverkande bildningsorganisationerna
 Työväen sivistysliitto r.y. (Arbetarnas bildningsförbund)
 Opintotoiminnan keskusliitto (Centralförbundet för studieverksamhet)
 Maaseudun sivistysliitto r.y. (Landsbygdens bildningsförbund)
 Opettajien ammattijärjestö OAJ-Lärarnas fackorganisation LFO
 Folkets bildningsförbund
 Äänilevytuottajat r.y. (Grammofonskivproducenterna)
 Suomen kirjastoseura-Finlands biblioteks-förening
 Finlands filmstiftelse
 Finlands filmkammare
 Oy Mainos-TV-Reklam Ab
 Kirja- ja paperikauppojen liitto r.y. (Bok- och pappershandlarnas förbund)

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet
 Norsk kulturråd
 Norsk rikskringkasting
 Kommunale Kinematografers Landsforbund

Sverige

Statens kulturråd
 Svenska bokförläggareföreningen
 Sveriges Radio AB
 Svenska bokhandlareföreningen
 Arbetarnas bildningsförbund ABF
 Grammofonleverantörernas förening GLF
 Föreningen Sveriges filmproducenter
 Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd (KLYS)
 Studieförbundet vuxenskolan

I remissammanställningen redovisas först de olika instansernas inställning till medlemsförslagets syfte. I den mån särskilda förslag till undersökningsområden förekommer, redovisas dessa för sig.

a) *Allmänt positiv inställning jämte eventuella förbehåll**Samnordiska remissyttranden*

Nordens fackliga samorganisation finner en undersökning angelägen, blott den inte leder till begränsningar av nuvarande stöd till löntagarorganisationernas nordiska kultursamarbete. Även *Nordisk Akademiker-råd* ansluter sig till förslaget. De spörsmål som förslaget tar upp är enligt *de nordiska bibliotekarieförbunden* absolut relevanta för biblioteksfolk. Förbunden är övertygade om att den kommersiella kulturindustrin

har genomgående negativa effekter i form av skeva könsrollsmönster, falska ideal och — inte minst — politisk passivitet.

Danska remissyttranden

Stor vikt vid en kartläggning av kulturindustrins inflytande på kulturlivet fäster *ministeriet för kulturelle anliggender* och anför med hänsyn härtill att det i Danmark redan har tillsatts en litteraturutredning och en utredning om barn och kultur. *Det danske filminstitut* kan ansluta sig till medlemsförslagets värdering av behovet av en undersökning och framhåller att kulturindustrins inflytande är särskilt iögonfallande i fråga om barnfilm. Institutet påpekar dock att man avväntar en dansk filmstatistik, som skulle ge en klarare bild av kulturindustrins marknadsandel. Förslaget tillstyrkes på det kraftigaste av *Statens Musikråd*, medan det anses mycket värdefullt av *Det danske Akademi*. Inga anmärkningar görs av *Den danske Boghandlerforening*. Upplysningar om den kommersiella kulturindustrins inflytande är enligt *Arbejdsgruppen om Børn og Kultur* nödvändiga som grund för beslut om ett samhälles kulturpolitik. Den föreslagna undersökningen skulle kunna vara av värde för arbetsgruppens fortsatta verksamhet om den också belyste kulturindustrins betydelse i barnkulturellt hänseende.

Dansk Komponist-Forening, som finner förslaget synnerligen betydelsefullt, förmodar att den kommersiella kulturindustrin i särskilt hög grad på musikens område fått ett stort och olycksdigert inflytande i Danmark. Enligt föreningen har den kommersiella musiken och dess verkningar bidragit till att begränsa möjligheterna till utbredning för alla de musikformer, där tonvikt läggs vid det skapande elementet. Även *Musikforlæggerforeningen af 1972* ansluter sig till förslaget och anför att grunden till att utländska produkter inom musiken köps i stället för danska är en kortsynt bevillningspolitik, där hänsyn endast tas till det billigaste anbudet på marknaden.

Finländska remissyttranden

Undervisningsministeriet instämmer i de synpunkter som framförs av *centralkommissionen för konst*. Kommissionen hänvisar i fråga om den kommersiella, internationella kulturindustrins ökade inflytande på de nordiska ländernas kulturliv bl. a. till kulturaktivitetskommitténs ställningstaganden i samma fråga (*kommittébetänkande 1974: 2, s. 184—187*). Ytterligare anför att undervisningsministeriet efter rekommendation av kommissionen beviljat understöd för en jämförande utredning om skräpkultur. Denna utredning arbetar under ledning av Unesco. Centralkommissionen anser det mycket angeläget att den internationella kulturindustrins påverkan i de nordiska länderna utreds och anser vidare att utredningen brådskar.

Finlands rundradio konstaterar att bolaget i sin egenskap av nationellt massmedium är intresserat av en forskningsverksamhet som ger in-

formation att användas för att utveckla de nationella rundradiostationernas programverksamhet i allmänhet och det internationella kultursamarbetet i synnerhet. *Reklam-TV* åter anser att en omsorgsfull undersökning kunde öppna nya perspektiv, men påpekar att stämplantet av vissa produkter som skräpkultur på basen av producenten är synnerligen betänkligt. Bolaget efterlyser därför en definition av begreppet "skräpkultur", innan slutligt beslut om en undersökning fattas.

Önskvärd finner *Finlands filmstiftelse* en undersökning vara och anför att stiftelsen sedan 1972 för sin del bidragit till undersökningen av filmkulturen genom att låta insamla omfattande statistiska uppgifter om i Finland producerade filmer och i Finland förevisade utländska filmer.

Förslaget tillstyrks av *Suomen kirjailijaliitto* (Finlands författareförbund), *Finlands förlagsförening* och *Kirja- ja paperikauppojen liitto r.y.* (Bok- och pappershandlarnas förbund). *Äänilevytyöttajat r.y.* (Grammofonskivproducenterna) är beredda att stöda en närmare utredning av kulturindustrins passiviserande inverkan på medborgarnas kulturbehov. Men en sådan undersökning får enligt föreningen inte göras på basen av en delvis fördomsfull, delvis känsloladdad diskussion och en statistisk undersökning av hur kulturindustrin omintetgör samhällets kulturella ansträngningar, eftersom också kulturindustrin skapar kultur.

Samverkande bildningsorganisationerna understöder medlemsförslaget varmt och anför att den inverkan det ökade utbudet av kommersiell masskultur haft på medlemsorganisationernas egen verksamhet gett anledning till oro. *Folkets bildningsförbund* och *Maaseudun sivistysliitto r.y.* (Landsbygdens bildningsförbund) ansluter sig till förslaget. Landsbygdens bildningsförbund anser dock att en sådan undersökning inte är tillräcklig, utan att det ytterligare krävs omfattande undersökningar rörande motivation och förväntningar hos dem som konsumerar dessa kulturindustrins produkter samt bristen på intresse för annan fritidsverksamhet. *Opintotoiminnan keskusliitto* (Centralförbundet för studieverksamhet) kan fullt ut tillstyrka förslaget att kartlägga de faktorer som enligt förbundet utgör ett hinder för folkbildningsorganisationernas strävan att tillhandahålla möjligheter och väcka människorna till studier och till mångsidigt utvecklande av sig själva. *Työväen sivistysliitto* (Arbetarnas bildningsförbund) hälsar förslaget som tecken på en positiv utveckling. En nordisk undersökning skulle enligt förbundet ge tillräcklig täckning samt garantera tillförlitligheten och vederhäftigheten. Positiv till förslaget förhåller sig *Lärarnas fackorganisation*. *Finlands biblioteksförening* ställer sig helt bakom förslaget och anser det viktigt att en sådan undersökning även inbegriper biblioteksverksamheten som ett eget delområde av undersökningen.

Norska remissyttranden

Kirke- og undervisningsdepartementet finner det önskvärt med en utredning av frågan och anser det ändamålsenligt att en sådan sätts i ver-

ket som ett nordiskt projekt. Departementet hänvisar till *St.meld. nr 52 (1973—74)* och *nr 41 (1975—76)*. *Norsk kulturråd* ansluter sig i princip till medlemsförslaget och önskar särskilt rikta uppmärksamheten på massproducerat underhållningsstoff för barn. Problemet har även behandlats av den europeiska kulturministerkonferensen i juni 1976 i Oslo. På grund av sin natur borde problemet utredas på såväl europeisk som internationell bas, men i detta skede kan det vara ändamålsenligt med en nordisk utredning.

Från *Norsk rikskringkastings* synpunkt skulle en undersökning vara av intresse.

Svenska remissyttranden

Statens kulturråd, som skall främja förverkligandet av de kulturpolitiska målen, har som uppgift att följa utvecklingen av det kommersiellt drivna kulturutbudet och föreslå erforderliga åtgärder. Sålunda förhåller sig rådet positivt till en utredning, men anser att en undersökning på nordisk bas förutsätter och måste samordnas med nationella undersökningar inom området. Rådet förmodar att en sådan undersökning blir svärgenomförbar och kostnadskrävande samt frågar sig om det inte vore naturligt att Nordiska ministerrådet valde en satsning på detta projekt när det omfattande femstadsprojektet nu har avslutats.

Föreningen Sveriges filmproducenter och Konstnärliga och litterära yrkesutövares förbund liksom *Arbetarnas bildningsförbund* tillstyrker förslaget.

Studieförbundet vuxenskolan anser en sådan undersökning vara av värde som inte tar hänsyn till några mer eller mindre subjektiva värderingar om vad som är skräpkultur eller ej utan som endast registrerar omfattningen av kulturmaterialdistributionen från olika produktionsländer till de nordiska länderna. Förbundet menar att det är helt felaktigt av förslagsställarna att sätta likhetstecken mellan kommersiell kulturdistribution och skräpdistribution och efterlyser en definition på "skräpkultur". Slutsatser om hur man skall öka den nordiska kulturservicen bör enligt förbundet inte ankomma på utredningen.

Påståendet i medlemsförslaget att den inhemska produktionen skulle minska, medan omfattningen av importerad musik på fonogram skulle öka, uppmärksammas av *Grammofonleverantörernas förening*, som betvivlar riktigheten. Enligt föreningen ökar den inhemska skivproduktionen numerärt sett påfallande, men menar att det återstår att undersöka om den under samma tid minskat proportionellt sett. Till en sådan undersökning ställer sig föreningen positiv.

b) *Tveksam inställning eller avsaknad av ställningstagande*

Danmarks Radio anser att förslaget inte primärt berör bolaget, men förklarar sig villigt att tillmötesgå eventuella önskemål om upplysningar. *Den danske Boghandlerforening* liksom *Den danske Forlæggerforening* har inga kommentarer att anlägga. Den senare föreningen önskar dock

hållas underrättad om undersökningens förlopp och förklarar sig villig att bidra med upplysningar. *Den danske gruppe af Grammofonindustriens Internationale Federation* meddelar att det råder enighet bland gruppens medlemmar om att den danska repertoaren åtminstone inte under de senaste tio åren har blivit mindre i förhållande till den utländska och om att det inte generellt kan hävdas att den internationella repertoaren är av sämre kvalitet än den danska.

Kommunale Kinematografers Landsforbund i Norge tar inte direkt ställning till medlemsförslaget, men räknar upp faktorer som kan vara ägnade att förhindra att den utländska dominansen i filmutbudet blir större. Dessa skulle enligt förbundet vara goda nationalproducerade filmer, utväxling av filmer mellan de nordiska länderna, filmkulturellt arbete och en anpassning av lagar och förordningar till den nya kommunikationsteknologin.

Sveriges radio förmodar att en sakligt betingad kartläggning i större skala, där skilda värderingar inom Norden prövades och dessutom samstämdes, skulle vara ett åtagande i svåraste laget. Det har enligt bolaget visat sig vara en svår uppgift redan på det nationella planet att utreda, avgränsa och definiera vad som skall hänföras till den s. k. skräpkulturen. Mot denna bakgrund förhåller sig *Sveriges radio* tveksamt i fråga om att ge stöd åt förslaget.

c) *Negativ inställning*

Finlands filmkammare polemiserar mot användningen av det obestämde "skräpkultur" utan försök att skilja det från populärkultur. Filmkammaren kan inte hålla med om att den på affärsekonomiska principer fotade kulturproduktionen i och för sig skulle vara en negativ företeelse eller att avgiftsbelagda kulturtjänster borde uppfattas som mindre värda än de avgiftsfria.

Svenska bokförläggareföreningen, i vars yttrande *Svenska bokhandlareföreningen* instämmer, har inskränkt sig till att kommentera förslaget vad gäller bokutgivningen. Föreningen anför att en mycket omfattande och inträngande statlig utredning av den svenska bokbranschen nyligen genomförts i Sverige och avstyrker mot denna bakgrund medlemsförslaget vad gäller förlagsbranschen. Ansträngningar och resurser borde enligt föreningen i stället koncentreras på en förstärkning och förbättring av de stödåtgärder som redan prövats, både nationellt och nordiskt. Härmed avses stödåtgärderna för den svenska kvalitetslitteraturen samt det nordiska stödet till översättning av grannlandslitteratur.

d) *Betoning av vissa undersökningsområden och förslag till nya Samnordiska remissyttranden*

Vikten av att beakta de särskilda problem som berör barnens utsatta läge och kulturindustrins betydelse för barns attityder betonas av *Nor-*

dens fackliga samorganisation. Även möjligheterna att upprätta alternativ till kulturindustrins kommersiella produkter borde undersökas. *De nordiska bibliotekarieförbunden* riktar uppmärksamheten på monopol-tendenserna inom underhållningsindustrin och den därmed förbundna faran för likriktning av kulturutbudet. Förbunden önskar i en undersökning få belyst den effekt som en målinriktad kulturpolitisk insats från samhällets sida har haft på befolkningens kulturella aktivitet. Som exempel på sådana insatser nämns Norska kulturfonden och litteraturstödet, de svenska rixkonserterna och det kommande svenska statsförslaget om massdistribution av kvalitetslitteratur. Vidare önskar förbunden belysta förbindelsen mellan nordiska och internationella bolag, ägoförhållanden och vinstanvändning. Ytterligare borde utrönas om Danmarks medlemskap av EG har resulterat i andra utvecklingstendenser eller förstärkt en kommersialisering av utbudet än i de övriga nordiska länderna.

Danska remissyttranden

Arbetsgruppen om Børn og Kultur önskar understryka att det vid utformning av en kulturpolitik, som tar hänsyn till barnens situation inte är tillräckligt att undersöka kulturindustrin i traditionell mening, omfattande de områden som nämns i medlemsförslaget. Även beklädnads-, leksaks- och sötsaksindustrin vänder sig till barnen med intensiv reklam. Gruppen menar därför att det i dag knappast kan uppställas någon generell definition på begreppet "kultur". Det som man enligt *Dansk Forfatterforening* vet minst om, men som spelar en allt större roll inom litteraturen, är bokklubbarnas utveckling. Det saknas uppgifter om upplagor, försäljningsteknik och priser.

Finländska remissyttranden

Viktiga att utreda anser *Finlands rundradio* följande ämnesområden vara: de internationella företagen och deras verksamhetsformer särskilt på TV-programmens, filmens och musikens område, samt utvecklings- och expansionssträvanden, dessa företags marknadsandel och marknadsföringsmetoder i Norden och den nordiska marknadens betydelse för företagen, penning- och kapitalströmmarna, den nationella musik- och filmindustrins ställning och utveckling i Norden, den nordiska musik- och filmindustrins utbyte av sin produktion och rundradiobolagens nordiska utbyte, samhällliga och kulturella verkningar samt juridiska och politiska problem. *Reklam-TV* menar för sin del att det är nödvändigt att den föreslagna undersökningen kartlägger hela kulturindustrin och inte bara den kommersiella. Särskilt viktigt är att kartlägga den nordiska kulturindustrins resurser.

Äänilevytuottajat (Grammofonskivproducenterna) vill ha klargjort hur de lyssnarvanor som bl. a. radio- och TV-programmen samt musik-

undervisningen skapar, påverkar allmänhetens sätt att tillfredsställa sitt kulturbehov.

I en undersökning borde enligt *Folkets bildningsförbund* även ingå som en väsentlig del alternativ till den kommersiella masskulturen och förslag till åtgärder att förbättra förutsättningarna för det nationella kulturarbetet och utvidga det samnordiska demokratiska kulturutbytet. Förbundet föreslår avslutningsvis att en forskartjänst för den samnordiska kulturverksamheten inrättas.

Lärarnas fackorganisation anser det vara på sin plats att utreda i vilken utsträckning det som producerats och produceras i Norden på kulturens område kunde spridas till de nordiska länderna och vilka möjligheter som finns till gemensam kulturproduktion. Dessutom föreslås en undersökning av möjligheterna till gemensam nordisk import av kulturprodukter från länder utanför Norden.

Norska remissyttranden

Kirke- og undervisningsdepartementet utgår ifrån att den kommersiella kulturindustrins produktion och omsättning av reproduktioner av bildkonst och i viss grad konsthantverk samt följderna av detta för förmedlingen av nationell samtidskonst skall utgöra en naturlig del av utredningsuppgiften. Dessutom föreslås en undersökning av kulturindustrins inflytande genom produktion av kassetter och videogram.

3. *Utskottet*

Förslagsställarna aktualiserar ett område, som i det nordiska kultursamarbetet hittills rönt mycket liten, om ens någon uppmärksamhet alls. Det är fråga om den internationella kulturindustrin och dess produkter, vilka förefaller att få en allt större spridning i de nordiska länderna. Förslagets utgångspunkt är det motstridiga förhållandet mellan den allmänt godtagna strävan i den officiella kulturpolitiken i de nordiska länderna till ett mångsidigt kulturutbud och dagens situation med ett allt större, men samtidigt ensidigt utbud stammande från kulturindustrin. Detta utbud synes dessutom appellera mycket starkt till i synnerhet unga människor, men även till sådana för vilka högklassiga kulturella aktiviteter inte är självklara. Förslagsställarna medger att det är möjligt att deras farhågor är överdrivna eller rentav omotiverade, men de menar att det krävs en undersökning för att kunna klarlägga detta.

Att döma av det om detta medlemsförslag införskaffade, förhållandevis rika remissmaterialet föreligger det ett stort behov av en undersökning av särskilt den internationella kulturindustrin och dess inflytande i de nordiska länderna. Största delen av de organ som har uttalat sig förhåller sig obetingat positiva till förslaget och har i många fall dessutom önskat vidga undersökningsområdet. Även kulturutskottet finner en sådan undersökning motiverad. En av hållpunkterna för utskottets

bedömning av frågan är samhällets ansvar för ett mångsidigt kulturutbud. Detta ansvar kan inte gälla endast de av samhället självt erbjudna kulturtjänsterna, utan det måste även gälla sådana som står utanför ett direkt samhällsinflytande. Det är enligt utskottets bedömning dessutom viktigt att undersökningen sätts in på ett tidigt stadium innan utvecklingen gått därhän att eventuella samhälleliga motåtgärder förblir verkningslösa eller är rentav omöjliga att vidta, oberoende av hur angelägna dessa kan anses vara. Därvid blir möjligheterna att bedriva kulturpolitik starkt kringskurna eller i vissa fall t. o. m. omintetgjorda.

Samtidigt som utskottet förordar den i medlemsförslaget efterlysta undersökningen, önskar det även peka på vissa problem, vars lösning kan bli avgörande för ett framgångsrikt genomförande av undersökningen. Utskottet avser här uttrycket "skräpkultur", vilket inte givits någon definition i förslaget. Detta är klart otillfredsställande. Av vissa remissyttranden kan man se att likhetstecken satts mellan kommersiell kultur och skräpkultur. Detta kan inte vara riktigt. Det säger sig självt att avgiftsbelagda kulturtjänster inte nödvändigtvis behöver vara sämre än avgiftsfria. En förutsättning för att i en undersökning kunna nå användbara resultat är att man överenskommer om vad som är att hänföra till den s. k. skräpkulturen och om nödvändigt avgränsar undersökningsområdet. Detta är ingen lätt uppgift och utskottet betonar nödvändigheten av en fördomsfri inställning till frågan.

Utskottet vill även understryka vikten av att en undersökning av kulturindustrin i de nordiska länderna inte uppfattas som ett försök till intrång i yttrandefriheten. Tvärtom bör en sådan undersökning, liksom all samhällelig kulturpolitik, kunna medverka till att förbättra möjligheterna att göra bruk av denna frihet.

I medlemsförslaget nämns filmindustri, grammofonskivsindustri samt förlagsverksamhet för böcker och tidningar. Denna bild har kompletterats i många av remissyttrandena, där vissa undersökningsuppgifter givits särskild betydelse eller där utförliga förslag till nya lämnats. Utskottet anser det emellertid inte ändamålsenligt att i detta betänkande diskutera de områden som skulle kräva undersökning, utan nöjer sig med att i detta skede hänvisa till förslaget och de därom avgivna yttrandena. Det bör vara utredningens sak att utifrån en allsidig värdering av uppgiften dra upp riktlinjerna för sitt arbete. Men utskottet förutsätter givetvis att utredningen ges en sammansättning som garanterar allsidighet i arbetet med hänsyn till såväl nationella behov som frågans komplexitet.

Även om utskottet alltså inte önskar diskutera undersökningen i detalj, vill det dock rikta uppmärksamheten på ett område, som inte direkt nämns i förslaget, nämligen barn- och ungdomskulturen. Utskottet önskar här erinra om *Sak A 446/k* om samnordiska insatser för att stödja

barnkulturen, som vid 24:e sessionen resulterade i en rekommendation till Nordiska ministerrådet (*rek. nr 5/1976*) att på grundval av pågående utredningsarbete framlägga konkreta planer för utveckling av samarbetet på barnkulturens område. Utskottet anser det utomordentligt viktigt att kulturindustrins inflytande på barn- och ungdomskulturen klarläggs. *Norsk kulturråd* har särskilt uppmärksammat massproducerat underhållningsstoff för barn. Det kan vara skäl att observera, såsom det i ett av de *danska* remissvaren konstateras, att barn- och ungdom är utsatta för en intensiv reklam av beklädnads-, sötsaks- och leksaksindustrin. Att denna reklam inte endast har betydelse för försäljning av artiklarna, utan även är ägnad att i vissa fall skapa icke önskvärda mönster och ideal, är påtagligt.

Ytterligare finner utskottet att det skulle vara viktigt att man även strävade till att klargöra orsakerna till den stora efterfrågan på alster, vars kulturella värde inte kan anses vara särskilt stort. Huruvida en undersökning om motivation och förväntningar är möjlig att genomföra samtidigt eller om den måste genomföras för sig undandrar sig dock utskottets bedömning.

Kulturutskottet finner sålunda att det föreligger ett behov av att på nordiskt plan företa en undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen och av kulturindustrins inflytande i de nordiska länderna. *Statens kulturråd* i Sverige, som säkert helt riktigt förmodar att en sådan undersökning blir både svår genomförbar och kostnadskrävande, frågar sig om det inte vore naturligt att Nordiska ministerrådet satsade på detta projekt sedan det omfattande femstadsprojektet avslutats. Utskottet finner denna idé väl värd att utveckla.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får kulturutskottet föreslå att rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utföra en undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna med särskild hänsyn till hur den internationella masskulturindustrin påverkar kulturlivet.

Stockholm den 21 januari 1977

Kristian Albertsen (S)

Jo Benkow (H)

Per Borten (Sp)

Rolf Fjeldvær (A)

Guttorm Hansen (A)

Poul Hartling (V)

Sture Palm (s)

Veikko Pihlajamäki (K)

Kullervo Rainio (Kok)

Marjatta Stenius (Skdl)

Ingrid Sundberg (m)

Per Olof Sundman (c)

Viceförman

Ulf Sundqvist (Sd)

J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Medlemsförslag

om utvecklande av de nordiska ländernas fonogramarkiv och om en samnordisk datakatalog över fonogram

(Väckt av Gylfi Þ. Gíslason, Guttorm Hansen, Karl Johan Mortensen, Anna-Greta Skantz, Ulf Sundqvist och Bengt Wiklund)

Under de senaste decennierna har man i alla nordiska länder fäst ökad uppmärksamhet vid grammofonskivornas och musikkassetternas kulturella betydelse. Samtidigt har man systematiskt börjat arkivera och katalogisera dem med tanke på forskarnas, lärarnas och musikernas behov.

Arkiveringen och katalogiseringen av fonogram är dock ännu inte på långt när lika systematisk som till exempel dokumenteringen av litteratur. En orsak till detta har varit att fonogrammen utgetts av företag, som samtidigt verkar i två eller flera nordiska länder. Till exempel har finska grammofonskivor under årens lopp producerats såväl i Sverige som i Danmark, och dokumenteringen för dem bör ske i producentlandet. Den största delen av de norska, isländska och finska grammofonskivor som utgavs före första världskriget, och vilka historiskt är mycket värdefulla, har ursprungligen getts ut i Danmark, och materialet om dem finns i Danmark. En dokumentering av den nordiska skiv- och kassetproduktionen förutsätter alltså samarbete.

Nämnderna för nordiskt musiksamarbete, NOMUS, arrangerade i september 1975 på Hässelby slott en konferens med temat "Nordisk musik på skiva". I konferensresolutionen uppmanar man bl. a.

- att arbetsbetingelser skapas för inrättande respektive utbyggande av nationella fonotek motsvarande vad som gäller för nationella vetenskapliga bibliotek
- att en samnordisk datakatalog över fonogram och i anslutning därtill regelbundna nationaldiskografier utarbetas.

Ställningstagande från konferensen visar för sin del, att dokumentering av fonogram kräver förbättringar på samnordisk bas.

Under återopande av vad ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet uppmanar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att utveckla samarbetet mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna och speciellt undersöka möjligheterna att grunda en samnordisk datakatalog över fonogram.

København den 22 januari 1976

Gylfi Þ. Gíslason (A.)

Guttorm Hansen (A)

Karl Johan Mortensen (S)

Anna-Greta Skantz (s)

Ulf Sundqvist (Sd)

Bengt Wiklund (s)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 714)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om utvecklande av de nordiska ländernas fonogramarkiv och om en samnordisk datakatalog över fonogram. Förslaget har behandlats vid möte den 28 februari, den 15 juni, den 16 november 1976 samt den 20 och den 21 januari 1977.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet uppmanar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att utveckla samarbetet mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna och speciellt undersöka möjligheterna att grunda en samnordisk datakatalog över fonogram. Förslagsställarna hänvisar till resolutionen från en av Nämnderna för nordiskt musiksamarbete (NOMUS) i september 1975 anordnad konferens med temat "Nordisk musik på skiva", vari slås fast att arbetsbetingelser borde skapas för inrättande, respektive utbyggande av nationella fonotek motsvarande vad som gäller för nationella vetenskapliga bibliotek samt att en samnordisk datakatalog över fonogram och i anslutning därtill regelbundna nationaldiskografier borde utarbetas.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande över medlemsförslaget:

Nämnden för nordiskt musiksamarbete (NOMUS)
 Hovedkomitéen for Scandiaplanen
 De nordiska forskningsbibliotekens samlarbetskommitté (NFBS)
 Nordiska koordineringsorganet för vetenskaplig och teknisk information och dokumentation (NORDDOK)

Danmark

Ministeriet for kulturelle anliggender
 Rigsantikvaren
 Rigsbibliotekarembetet
 Danmarks Radio
 Statens Musikråd
 Den danske Gruppe af Grammofonindustriens Internationale Federation

Finland

Helsingfors universitet
 Konsistoriet
 Åbo akademi

Sibelius-akademin
 Oy Yleisradio Ab (Finlands rundradio)
 Forskningscentralen för de inhemska språken
 Äänilevytuottajat r. y. (Grammofonskivproducenterna)
 Suomen äänitearkisto r. y. (Finlands ljudarkiv)
 Oy Mainos-TV-Reklam Ab

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet
 Norsk kulturråd
 Universitetsbiblioteket i Oslo
 Riksbibliotektjenesten
 Riksarkivaren
 Norsk rikskringkasting
 Fond for utøvende kunstnere
 Norsk Komponistforening

Sverige

Riksarkivet
 Kungliga biblioteket, riksbibliotekarien
 Statens kulturråd
 Organisationskommittén för högre musikutbildning (OMUS)
 Dataarkiveringskommittén (DAK)
 Sveriges radio AB
 Grammofonleverantörernas förening (GLF)
 Svenska Musikförläggare Föreningen
 Nordiska Musikförlaget

Remissammanställningen redovisar de olika instansernas syn på medlemsförslaget landsvis.

Sammordiska remissyttranden

Nämnden för nordiskt musiksamarbete (NOMUS) konstaterar med tillfredsställelse att förslaget nära ansluter sig till tankar framförda under Hässelbykonferensen "Nordisk musik på skiva" och att dessa tankar formulerade i en konferensrapport numera enhälligt stöds av samtliga NOMUS-nämnder. NOMUS menar att flera av punkterna i rapporten hänger samman som delar i ett utkast till en samlad syn på nordisk fonogrampolitik. Inledningsvis erinrar *de nordiska forskningsbibliotekens samarbetskommitté* (NFBS), till vars yttrande NORDDOK ansluter sig, om de organisatoriska skiljaktigheter som än så länge råder mellan de nordiska ljudarkiv som hittills har upprättats. Men med hänsyn till den nordiska samverkan som förekommit mellan skivproducenter är det enligt NFBS ofrånkomligt med ett nordiskt samarbete beträffande den retroaktiva katalogiseringen av det auditiva materialet. NFBS föreslår att en specialistgrupp tillsätts med uppgift att studera förhållandena i olika länder och att utarbeta en modell för hur förhållandena inom detta område borde regleras, vilken skulle kunna användas i alla nordiska länder vid inrättande respektive utbyggande av de nationella ljudarkiven.

Scandiaplanens huvudkommitté ser inget skäl att i detta skede uttala sig, men hänvisar till NFBS:s yttrande.

Danska remissyttranden

I fråga om att etablera en samnordisk datakatalog över fonogram ansluter sig *ministeriet for kulturelle anliggender* till ett yttrande av *Rigsantikvaren*, som visserligen ser med sympati på ett utvidgat stöd till de existerande fonogramarkiven och på stödet till strävandena att upprätta nationaldiskotek och utsända nationaldiskografier där så önskas, men som inte kan se värdet av en samnordisk datakatalog mot bakgrund av kostnaderna för etablering och drift. *Rigsbibliotekarembudet* hänvisar till yttrande av NFBS (se ovan), medan *Statens Musikråd* för sin del hänvisar till yttrande av NOMUS (se ovan). Ytterligare uttalar rådet att det anser den vetenskapliga forskningen på det nordiska fonogramområdet vara mycket värdefull, men att rådet primärt anser det vara viktigt att det skapas större och alternativa produktions- och distributionsmöjligheter för nordiska fonogram.

Medlemsförslaget synes inte omedelbart vara av intresse för *Danmarks Radio*, då enligt bolaget de nordiska radiofonierna har stora samlingar av fonogram, det redan förekommer samarbete på en rad fält och då det föreslagna arkivet synes vara avsett för forskare, lärare och musiker.

Den danske Gruppe af Grammofonindustriens Internationale Federation hänvisar till ett medlemsmöte, som intog en allmänt positiv hållning till förslaget.

Finländska remissyttranden

Konsistoriet vid Helsingfors universitet, vars yttranden är identiskt med *forskningscentralens för de inhemska språken*, anser det vara av vikt att utveckla samarbetet mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna. Ett av målen för samarbetet kunde vara en samnordisk datakatalog över fonogram. Det förefaller inte möjligt att katalogisera annat än det utgivna materialet, fastän det skulle vara nödvändigt att uppgöra förteckningar, till en början på nationell bas, över icke utgivna vetenskapliga och historiska fonogram. Avslutningsvis hänvisas till fonogramkommitténs betänkande (1970: B 20). Enligt *Abo akademi*, som stöder förslaget, borde arkiveringen och katalogiseringen av grammofonskivor och musikassetter utbyggas med sikte på ett system i huvudsak det samma som för nationella bibliotek. En samnordisk datakatalog innebure avsevärda förbättringar. Även *Sibelius-akademin* stöder förslaget, men poängterar att materialet i en samnordisk datakatalog borde ställas till musikhögskolornas, musikvetenskapliga inrättningars o. a. fackliga institutioners förfogande för musikforskning, -undervisning och -föredragning.

En positiv inställning till medlemsförslaget har *Finlands rundradio*, som dock mot bakgrund av erfarenhet av samarbetet vid utvecklingen av de nordiska radiobolagens fonogramkataloger påpekar att man inte lyckats finna en gemensamt omfattad formel för lösning av problem, som ytligt sett tedde sig likartade i fyra nordiska länder. Ytterligare framhåller bolaget att nationalfonoteken noga borde överväga om de redan är tvungna att inrätta egna, från underhållssynpunkt mycket krävande datakataloger. Slutligen påminner bolaget om att produktion av fonogram med anknytning till den nordiska kulturkretsen förekommit även i USA och Tyskland och att härvidlag en gemensam nordisk forskningsinsats skulle vara rationell. *Oy Mainos-TV-Reklam Ab* menar att ett arkiv och en katalog förutsätter en grundlig utredning av de upphovsman- och rättsliga frågorna kring fonogrammen och att eventuella hinder undanröjs antingen avtals- eller lagstiftningsvägen. Utredningsarbetet borde igångsättas så snabbt som möjligt utgående från medlemsförslaget.

Finlands ljudarkiv anser att förslaget om ett utvecklat samarbete mellan ljudarkiven är mycket viktigt och till dels rentav nödvändigt och avslutar sitt digra yttrande med ett fempunktsförslag om utveckling av detta samarbete. Ett möte mellan de nordiska nationella ljudarkiven eller motsvarande rekommenderas, vid vilket riktlinjerna för samarbetet dras upp. De viktigaste samnordiska grammofonskivserierna katalogiseras så snabbt som möjligt. Möjligheterna att göra upp samnordiska förteckningar över den nya nordiska skiv- och kassettproduktionen baserade på ADB undersöks. Uppmärksamhet fästs vid de dataregister som bl. a. upphovsmanorganisationerna redan har.

Grammofonskivproducenterna, som i sitt yttrande diskuterar arkiveringsvårigheter och kods-system, föreslår en nordisk undersökning av möjligheterna att skapa fonogramarkiv. Friexemplarsystemet borde utvecklas och kriterier för val av det land i vilket friexemplaren placeras borde slås fast. Ytterligare föreslås ett ADB-programmerat kods-system för arkivbruk.

Norska remissyttranden

Kirke- og undervisningsdepartementet påpekar att man i Norge står inför problem när det gäller lagstadganden om avlämning av fonografiskt material, vilka först måste lösas innan Norge kan bli fullvärdig nordisk samarbetspartner. Departementet föreslår att de i medlemsförslaget aktualiserade frågorna utreds av ett ad hoc-utskott, i vilket alla nordiska länder är representerade. *Norsk kulturråd* anför att *Norsk rikskringkasting*, *Riksarkivet* och *Norsk Musikk-samling* har ombett norska undervisningsministeriet att ta initiativ till att stärka och samordna arkiverings- och katalogiseringsarbetet samt åstadkomma bättre samordning mellan de norska institutionerna. Kulturrådet anser att det är nöd-

vändigt med ett bättre samarbete på nationellt plan, innan nordiskt samarbete på detta område kan bli en realitet.

Sitt stöd till förslaget ger *Fond for utøvende kunstnere*, men antar samtidigt att det skulle vara rimligt att man också på nationellt plan tog initiativ till arkivering av fonogram och nödvändig katalogisering av data. Fonden frågar sig om en nationell ordning kan fås till stånd före eller i förbindelse med de nordiska ländernas samordningssträvanden på detta område.

Norsk Komponistforening har inga kommentarer till förslaget.

Universitetsbiblioteket i Oslo förmodar att förslagsställarna avsett material utgivet på kommersiell bas av förlag eller liknande, men påpekar att det i de existerande fonoteken eller motsvarande också finns fonogram som kan jämföras med manuskriptmaterial och som har ett högt dokumentationsvärde. Biblioteket antar att saken måste utredas och att ramen för en samnordisk datakatalog över fonogram bör preciseras. Även enligt universitetsbiblioteket skulle det krävas en utredning på nationellt plan. Denna synpunkt understryks likaså av *Riksarkivaren*, som tror att en nationell utredning inte behöver vara till hinder för ett eventuellt nordiskt samarbete. Det synes riksarkivaren vara god grund för att få till stånd en samnordisk datakatalog så snabbt som möjligt. *Riksbibliotekstjenesten* ger medlemsförslaget sitt stöd och föreslår att man strävar till att bygga ut så kompletta nationella samlingar som möjligt. En nordisk samkatalog över allt ljudmaterial av nordiskt ursprung eller med anknytning till nordisk kultur bör eftersträvas. Arbetsgrupper i varje nordiskt land bör utreda vilka uppgifter som måste fullgöras nationellt. Enligt riksbibliotekstjenesten är det naturligt att det nya nordiska samarbetsorganet för forskningsbibliotek och vetenskaplig information och dokumentation leder arbetet.

Norsk rikskringkasting framhåller att de nordiska radiobolagens gramfonarkiv har ett samarbete som täcker dessa institutioners behov. Bolaget förmodar att den föreslagna undersökningen kommer att visa att de problem som hänför sig till arkivering av fonogram inte kan ses isolerat, utan att de bör värderas i ett större sammanhang.

Svenska remissyttranden

En förutsättning för ett meningsfullt nordiskt samarbete är enligt *statens kulturråd* att arkiveringsfrågorna får en tillfredsställande lösning på respektive nationella plan. Under förutsättning att dataarkiveringskommitténs förslag (*SOU 1974: 94*) förverkligas tillstyrker kulturrådet att Sverige medverkar i ett nordiskt samarbete enligt de riktlinjer som angivits i medlemsförslaget. *Riksarkivet* tillstyrker medlemsförslaget och meddelar att de nordiska riksarkiven till Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete framlagt förslag till en samnordisk arkivfunktion för att främja samarbetet på dokumentationsområdet.

Organisationskommittén för högre musikutbildning har föreslagit (SOU 1976: 33) att ett musikpedagogiskt centrum inrättas, där böcker, tidskrifter och på annat sätt dokumenterat material om musikutbildning samlas och katalogiseras. Kommittén finner därför förslaget om en samnordisk datakatalog över fonogram vara av stort intresse, eftersom en sådan enligt kommittén skulle kunna innebära en viss avlastning av arbetsuppgifterna för det föreslagna musikpedagogcentret.

Dataarkiveringskommittén redogör för sina utredningar och anför att medlemsförslaget ligger väl i linje med kommitténs egna förslag. Ett realiserande av kommitténs förslag om en särskild arkivinstitution i Sverige, som mottar bl. a. fonogram, skapar ökade möjligheter att främja det nordiska samarbetet vad gäller utbyggandet av nationella fonotek. Medlemsförslaget tillstyrks av dataarkiveringskommittén.

Kungliga biblioteket, riksbibliotekarien vill understryka vikten av en samnordisk datakatalog över den auditiva produktionen. En sådan måste basera sig på att samtliga nordiska länder på nationellt plan har genomfört en fonogrambiografi. Den föreslagna katalogen skulle enligt *Sveriges radio* ge också radioarkiven en önskvärd och betydligt förbättrad översikt över fonogramproduktionen i Norden. Enligt bolaget skulle det vara värdefullt om de föreslagna nationaldiskografierna inte bara upprättades över den löpande produktionen, utan också utsträcktes retroaktivt så att tidigare utgivningar kunde överblickas. Förslaget tillstyrks.

Grammofonleverantörernas förening finner det naturligt att på alla sätt stöda medlemsförslaget och meddelar att man inom ramen för varje enskilt bolags resurser beredvilligt ställer tillgängliga data till förfogande vid tillskapande av den i förslaget nämnda katalogen. Samma principiella inställning har föreningen också till utvecklande av fonogramarkiv på internordisk grund och är beredd att delta i utredningsarbetet.

Angelägenheten i genomförandet av de vid den i medlemsförslaget omtalade NOMUS-konferensen väckta förslagen understryks av *Svenska Musikförläggare Föreningen*, i vars yttrande *Nordiska Musikförlaget* till fullo instämmer. Föreningen föreslår att i den samnordiska datakatalogen över fonogram även införs skivor och kassetter som producerats utanför Norden och innehåller musikaliska verk av nordiska upphovsmän samt framhåller att värdefull information redan nu kan erhållas genom utnyttjande av Nordisk Copyright Bureaus ADB-register.

3. Utskottet

Medlemsförslaget tar fasta på grammofonskivornas och musikkassetternas kulturella betydelse, som på sistone rönt allt större uppmärksamhet i de nordiska länderna. Det har lett till ett ökat behov av arkivering och katalogisering, även om dokumentationen ännu inte fått det omfång

som vore önskvärt. Förslagsställarna pekar på vissa strukturella faktorer, nämligen att fonogram utgetts av företag som samtidigt verkat i två eller flera nordiska länder, vilket givetvis har försvårat dokumentationen. Som exempel nämns att Danmark före första världskriget stod som produktionsland för största delen av Finlands, Islands och Norges nationella produktion. Till detta kan ytterligare fogas en uppgift av *Finlands rundradio*, enligt vilken det har producerats fonogram med anknytning till den nordiska kulturkretsen även utanför Norden, t. ex. i Tyskland och i Förenta staterna. Slutsatsen är att dokumentationen av den nordiska fonogramproduktionen kräver samarbete.

Utgångspunkten för förslaget är en resolution från konferensen "Nordisk musik på skiva" hösten 1975, arrangerad av *Nomus — Nämnderna för nordiskt musiksamarbete*. *Nomus* har sedermera tagit ställning till resolutionen, varvid samtliga nämnder enhälligt anslutit sig till resolutionens förslag. I sitt remissyttrande om förslaget påpekar *Nomus* att den omtalade konferensen inte kan jämföras med en utredning av den nordiska fonogramsituationen, men att den innebär en rad värdefulla uppslag. Resolutionen uppfattas av *Nomus* som ett utkast till en samlad syn på nordisk fonogrampolitik.

Av medlemsförslaget och de om detta avgivna remissyttrandena har kulturutskottet övertygats om det ändamålsenliga i en utredning av möjligheterna att utveckla samarbetet mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna liksom att särskilt utreda möjligheterna att göra detta samarbete databaserat. Visserligen har det framgått att situationen i de enskilda länderna inte på alla punkter överensstämmer. Sålunda understryks det i de flesta *norska* remissvar att det nationella arkiverings- och katalogiseringsarbetet borde stärkas och samordnas, innan nordiskt samarbete på området kan bli en realitet. Utskottet kan dock inte se att detta skulle stå i strid med medlemsförslagets intentioner, utan anser tvärtom att ett nordiskt initiativ kan vara ägnat att ge eftertryck åt de nationella strävandena.

Universitetsbiblioteket i Oslo uttrycker en förmodan att medlemsförslaget blott avser material utgivet på kommersiell bas av förlag o. dyl. På denna punkt framgår inte förslagsställarnas uppfattning helt klart, men utskottet utgår ifrån att det inte är meningen att göra skillnad mellan kommersiellt och icke-kommersiellt material.

De nordiska forskningsbibliotekens samarbetskommitté (NFBS) presenterar ett förslag till genomförande av den tilltänkta utredningen och förklarar sig beredd att medverka. Enligt detta förslag borde en specialistgrupp tillsättas med uppgift att studera förhållanden i de enskilda länderna. Gruppen skulle därefter utarbeta en modell för reglering av förhållandena inom detta område, användbar i alla nordiska länder vid inrättande respektive utbyggande av de nationella ljudarkiven. Enligt NFBS borde organisatorisk likformighet eftersträvas, likaså fasta regler

för samarbetet. Vad gäller ledningen av detta utredningsarbete föreslår den norska *Riksbibliotekstjenesten* att denna anförtros det nya nordiska samarbetsorganet för forskningsbibliotek och vetenskaplig information och dokumentation, NORDINFO, som inlett sin verksamhet 1.1.1977.

Även om kulturutskottet självfallet inte har möjlighet att i detalj bedöma de ovannämnda konkreta förslagen, förefaller de dock kunna utgöra utgångspunkt för utredningsarbetet. Utskottet är i alla händelser övertygat om att de i medlemsförslaget omtalade problemen är av den arten att en nordisk lösning av dem är den mest ändamålsenliga.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får kulturutskottet föreslå att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att utveckla samarbetet mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna och särskilt undersöka möjligheterna att upprätta en samnordisk datakatalog över fonogram.

Stockholm den 21 januari 1977

Kristian Albertsen (S)

Per Borten (Sp)

Guttorm Hansen (A)

Sture Palm (s)

Kullervo Rainio (Kok)

Ingrid Sundberg (m)

Ulf Sundqvist (Sd)

Jo Benkow (H)

Rolf Fjeldvær (A)

Poul Hartling (V)

Veikko Pihlajamäki (K)

Marjatta Stenius (Skdl)

Per Olof Sundman (c)

Viceförman

J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Medlemsförslag

om firandet av Nordens dag vid fastställd tidpunkt årligen i hela Norden

(Väckt av Eric Carlsson, Terhi Nieminen, Per Olof Sundman och Pekka Tarjanne)

Nordiskt samarbete försiggår numera så gott som dagligen på ett flertal samhällsområden, både på det officiella planet och inom ramen för olika organisationers verksamhet. Trots detta förefinnes stora brister i den samlade informationen om de stora linjerna i samarbetet. Åtgärder som tar sikte på ökad upplysning inom en gemensam ram skulle säkert bidra till att väcka större intresse för nordiskt samarbete i vida medborgarkretsar. En årligen återkommande Nordens dag samtidigt i hela Norden skulle härvidlag kunna bli nyckeln till större insikter bland enskilda medborgare om vad som tilldrar sig i de nordiska länderna och om olika samarbetsprojekt.

Genom försorg av Föreningarna Norden har Nordens dag med i regel fem års mellanrum firats åren 1936, 1951, 1956, 1961, 1966 och 1971. Datummässigt har dagen infallit vid olika tidpunkter beroende på vad som ur arrangörssynpunkt förefallit mest lämpligt. I fråga om uppläggning och programutbud har Nordens dagarrangemangen hittills närmast haft karaktären av manifestationer av den nordiska samarbetsviljan. Statsöverhuvudena har talat, massmedia har fäst uppmärksamhet vid det nordiska samarbetets vinningar och skolor, bibliotek m. fl. har i form av utställningar, nordiska timmar och liknande uppmärksammat samarbetet eller spritt upplysning om något enskilt nordiskt land eller ämnesområde. Olika medborgarorganisationer har inom ramen för sin verksamhet deltagit i firandet av Nordens dag och t. ex. därvid informerat sina medlemmar om de nordiska systerorganisationerna. Föreningarna Nordens lokalavdelningar har anordnat tillställningar för en bredare publik. Programmet har bjudit på anföranden av personer med kännedom om nordiskt samarbete på olika områden, artistframträdanden, filmvisningar, besök av gäster från vänorterna m. m.

Av olika orsaker, måhända på grund av att arrangörerna ansett att Nordens dagarrangemanget har stelnat i sina former, firas dagen inte år 1976 som en samnordisk begivenhet, trots att en 5-årsperiod åter förflutit sedan föregående Nordens dag. Endast i Finland har man vinnlagt sig om att begå Nordens dag år 1976. Firandet koncentreras huvudsakligen till läns huvudstäderna, vilka arrangerar nordiska programaftnar för sina invånare. Nordens dag i Finland äger rum den 23 mars,

dagen för ingåendet av Helsingforsavtalet år 1962, en hörnsten i det moderna nordiska samarbetet.

Även om intresset för och behovet av Nordens dag är särskilt stort i Finland, föreligger säkert även i det övriga Norden motsvarande intresse och behov. En årligen återkommande Nordens dag samtidigt i hela Norden skulle utgöra ett utomordentligt forum för och anledning till ökad information om och av olika officiella nordiska samarbetsorgan såsom Nordiska rådet, Nordiska ministerrådet, Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete m. fl. för att inte tala om att dagen skulle ge anledning till populära översikter och framställningar av innehållet i olika samarbetsöverenskommelser såsom kulturavtalet av år 1972, trafikavtalet av år 1973 och miljövårdsavtalet av år 1974. Därtill kommer den mera målgruppsinriktade informationen i olika organisationer samt underhållningsbetonade program för en bredare publik, vilka skulle ge Nordens dag karaktären av ett både opinionsbildande och kunskapsökande evenemang. Vetskapen om att dagen samtidigt skulle firas i alla nordiska länder vore ägnad att ytterligare åstadkomma större mottaglighet och öka intresset speciellt i massmedia.

Både de officiella samarbetsorganen och organisations-Norden skulle på Nordens dag sträva till att bedriva upplysningsverksamhet, tillställningar skulle arrangeras Norden runt bl. a. inom ramen för vänorts-samarbetet, skolor och institut skulle anordna nordiska temadagar och massmedia skulle vinnlägga sig om brett upplagda reportage och översikter som ett komplement till mera vardagliga nordiska notiser.

Det förtjänar övervägas om inte slutmålet bör vara att i de nordiska ländernas kalendrar (almanackor) införa en anteckning om Nordens dag vid en tidpunkt, som kan omfattas i hela Norden. Mitten av mars torde utgöra en lämplig tidpunkt för en dylik aktion inom de flesta folkrörelser och organisationer och med tanke på den officiella nordiska samarbetsrytmen kan antecknas att Nordiska rådets session äger rum några veckor därförinnan och därför något senare lättare kan överblickas.

Med hänvisning till det ovan anförda får vi hemställa

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda frågan om möjligheten att i de nordiska ländernas kalendrar införa en anteckning om Nordens dag, som skulle firas årligen i hela Norden vid en viss angiven tidpunkt och vars syfte vore att sprida ökad information om både officiellt och frivilligt nordiskt samarbete i organisationer, skolor, olika institutioner, massmedia m. m.

Stockholm och Helsingfors den 2 februari 1976

Eric Carlsson (c)

Per Olof Sundman (c)

Terhi Niemien (Lkp)

Pekka Tarjanne (Lkp)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 743)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om firandet av Nordens dag vid fastställd tidpunkt årligen i hela Norden. Förslaget har behandlats vid möte den 28 februari, den 15 juni, den 16 november 1976 samt den 20 och den 21 januari 1977.

1. *Medlemsförslaget*

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda frågan om möjligheten att i de nordiska ländernas kalendrar införa en anteckning om Nordens dag, som skulle firas årligen i hela Norden vid en viss angiven tidpunkt och vars syfte skulle vara att i organisationer, skolor, olika institutioner, massmedia m. m. sprida ökad information om både officiellt och frivilligt nordiskt samarbete.

2. *Remissyttrandena*

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande över medlemsförslaget:

Nordiska rådets informationskommitté
Föreningarna Nordens Förbund

Danmark

Statsministeriet
Danske Dagblades Ud giverforening
Danske Dagblades Fællesrepræsentation
Dansk Fagpresseforening

Finland

Statsrådets kansli
Undervisningsministeriet
Helsingfors universitet
Konsistoriet
Skolstyrelsen
Yrkesutbildningsstyrelsen
Oy Yleisradio Ab (Finlands rundradio)
Ålands landskapsstyrelse
Tidningarnas Förbund
Stadsstyrelsen i Mariehamn
Opettajien Ammattijärjestö OAJ-Lärarnas Fackorganisation LFO
Oy Mainos-TV-Reklam Ab
Suomalaisuuden Liitto
Svenska Finlands folktingsfullmäktige
Föreningen Norden på Åland

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet
Norsk rikskringkasting
Norsk Presseforbund
Almanakkforlaget

Sverige

Skolöverstyrelsen (SÖ)
Almqvist & Wiksell almanacksförlaget AB
Pressens samarbetsnämnd

De olika remissinstansernas yttranden redovisas i det följande landsvis.

Samnordiska yttranden

Nordiska rådets informationskommitté anför att rådets 25:e session kommer att uppmärksammas av såväl rådets egna organ som föreningarna Norden och att man planerat en informationskampanj till en vecka i mars för att den samlade effekten skall bli så stor som möjligt. Som ett led i denna informationskampanj har kommittén föreslagit att rådets presidium i samråd med föreningarna Nordens förbund beslutar högtidlighålla onsdagen den 23 mars 1977 som en "Nordens dag". (Presidiet beslöt vid sitt möte 29.9.1976 att onsdagen den 23 mars 1977 skall högtidlighållas som "Nordens dag". För övrigt anslöt presidiet sig för sin del till informationskommitténs yttrande om medlemsförslaget.) Informationskommittén är enig med förslagsställarna om vikten av att öka den målmedvetna orienteringen om Norden och om nordiskt samarbete, men kommittén har inte övertygats om att effekten blir större ifall informationen årligen koncentreras till en bestämd, kalenderfäst dag. Orienteringen borde enligt kommittén ges i sammanhang som av mottagaren upplevs som naturliga och frågan måste därför prövas från fall till fall.

Föreningarna Nordens Förbund diskuterar det ändamålsenliga i att fastställa en viss bestämd dag som en officiell, kalenderfäst Nordens dag. Förbundet anför att det inom föreningarna Norden varje år under mars—april hålls årsmöten, till vilka det inbjuds föredragshållare att tala över olika ämnen, vilka för tillfället är aktuella inom det nordiska samarbetet. Från föreningarna Nordens synpunkt skulle sannolikt en årligen återkommande Nordens dag stimulera lokalavdelningarna till extra ansträngning och bidra till att årsmötena förlades till denna dag. Ytterligare förmodar förbundet att en sådan dag skulle fästa uppmärksamheten vid den nordiska samarbetsituationen. Dock önskar förbundet framhålla att det inte i och för sig är nödvändigt att ge en Nordens dag officiell prägel, utan att det förslår med en rekommendation om att Nordens dag kunde avhållas den 23 mars utan särskilt önskemål om att dagen blir ett officiellt arrangemang.

Danska remissyttranden

Statsministeriet meddelar att medlemsförslaget inte givit ministeriet anledning till anmärkningar. Inte heller de övriga danska remissinstanserna *Danske Dagblades Udgiverforening*, *Danske Dagblades Fællesrepræsentation* eller *Dansk Fagpresseforening* har någonting att anföra beträffande medlemsförslaget.

Finländska remissyttranden

Statsrådets kansli, som i sin tur har införskaffat yttrande från *ministeriet för utrikesärendena*, anser medlemsförslaget vara motiverat och finner det därför lämpligt att frågan om möjligheterna att fira en nordisk dag utreds. *Undervisningsministeriet*, som i saken inbegärt yttrande av *skolstyrelsen*, *yrkesutbildningsstyrelsen*, *Suomalaisuuden Liitto* och *Svenska Finlands folktingsfullmäktige* (se nedan), understöder medlemsförslaget. *Konsistoriet vid Helsingfors universitet* ser inte några hinder för att årligen fira Nordens dag och att införa dagen i kalendrarna. I fråga om informationen om det nordiska samarbetet önskar *skolstyrelsen* betona att man bör försäkra sig om tillgången till sådan information som gäller de nordiska samhällena av idag, deras historia och kulturliv, levnadsförhållanden i Norden och nordiskt deltagande i internationellt samarbete. *Skolstyrelsen* anför att dessa frågor redan behandlas i olika läroämnen i enlighet med läroplanerna, men att de kunde behandlas mera helhetsbetonat under en särskild temadag. Samlade översikter t. ex. av miljövärd, historia, musik, näringsliv, den samiska språk- och kulturminoriteten o. s. v. kunde på så sätt fås till stånd. En dylik temadag skulle stödjas av olika offentliga arrangemang och av samverkan med bibliotek och massmedia, om den kunde genomföras på en Nordens dag. Sitt stöd till förslaget ger *yrkesutbildningsstyrelsen* med hänvisning till Unesco-rekommendationen av 1974 om fostran till internationell förståelse, internationellt samarbete och fred samt om undervisning om de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna.

Lärarnas fackorganisation anser att en Nordens dag skulle skapa ett lämpligt tillfälle för olika organ att föra fram det nordiska samarbete som utförts och utförs och att ge ett nordiskt perspektiv på sin verksamhet. En samlad information om det nordiska arbetet skulle också göra det lättare att föra det nordiska arbetet vidare i undervisningen. *Tidningarnas förbund* framhåller att förbundet kommer att fortsätta sina strävanden att främja det nordiska samarbetet även i samband med en årligen återkommande Nordens dag. Förbundet föreslår att föreningen Pohjola-Norden och de officiella samarbetsorganen t. ex. i skolorna presenterar nordisk tidningspress samt betonar dess vikt som förstärkare av nordisk demokrati och nordiskt broderskap. Förbundet *Suomalaisuuden Liitto* finner idén meningsfull under förutsättning att behov och vilja finns i samtliga nordiska länder. Förbundet hävdar att Norden som be-

greppslig helhet håller på att fördunklas på grund av de stora internationella politiska grupperingarnas ökade betydelse. Därför skulle det vara nödvändigt att på ett praktiskt sätt uttrycka och upprätthålla kulturtraditionen, det avtalsbaserade samarbetet och det ömsesidiga umgänget. Förbundet understryker även behovet av information om den nordiska enheten också i andra länder. Betydelsen av att den nordiska samhörigheten fortsättningsvis utvecklas understryks av *Svenska Finlands folktingsfullmäktige*. Fullmäktige anser att firandet av en gemensam Nordens dag årligen påtagligt skulle befrämja detta.

Ålands landskapsstyrelse, som i sin tur har hört *stadsstyrelsen* i Mariehamn och *Föreningen Norden* på Åland, vilka båda ställer sig positiva till medlemsförslaget, finner tanken på en särskild Nordens dag värd att stöda. En uttalad målsättning när det gäller Ålands deltagande i nordiskt samarbete har varit att i det övriga Norden sprida kännedom om landskapets självstyrelse. Landskapsstyrelsen önskar vid firandet av Nordens dag lägga huvudvikten vid "vardagsnordismen". Den åländska föreningen Norden anför att det finns ett klart gensvar för tanken på Nordens dag på Åland och menar att trots att utbudet av olika "dagar" redan nu är stort, en samfällad årlig informationsdag om Norden är väl motiverad på grund av det nordiska samarbetets utveckling under de senaste åren.

Norska remissyttranden

Medlemsförslaget har inte givit anledning till anmärkningar från *kirke- og undervisningsdepartementets* sida. Inte heller *Norsk rikskringkasting*, *Norsk presseforbund* eller *Almanakkforlaget* har någonting att anföra beträffande medlemsförslaget. *Almanakkforlaget* önskar dock besked i det fall att förslaget antas, för att dagen skall kunna antecknas i kalendariet.

Svenska remissyttranden

Skolöverstyrelsen ser från skolans synpunkt inte en fastlagd Nordens dag som något angeläget önskemål. Enligt skolöverstyrelsen måste den orientering och kunskap som skolan skall ge om Norden ges i de olika sammanhang som är naturliga. Det är viktigt att skolan kan välja de former och tillfällen som den bedömer som mest motiverade.

Almqvist & Wiksell almanacksförlaget kommer att ange Nordens dag i alla almanackor där plats finns, ifall beslut fattas om införande av en sådan dag.

Pressens samarbetsnämnd har beslutat avstå från att avge yttrande över förslaget.

3. Utskottet

Syftet med medlemsförslaget är att väcka ett större intresse för nordiskt samarbete i vida medborgarkretsar. Förslagsställarna har tänkt sig åtgärder med sikte på ökad upplysning inom en gemensam ram, som skulle utgöras av en årligen återkommande Nordens dag, samtidigt firad i hela Norden. Vetskapen om detta skulle enligt förslagsställarna vara ägnad att åstadkomma större mottaglighet för information om det nordiska samarbetet och öka intresset särskilt i massmedier.

Såsom i medlemsförslaget nämns har Nordens dag hittills firats sammanlagt sex gånger i hela Norden, senast 1971 med i regel fem års mellanrum. År 1976 var det endast i Finland som man ansåg det meningsfullt att fira dagen. I fråga om orsakerna till att så blev fallet uttrycker förslagsställarna själva förmodan om att arrangörerna ansett att firandet stelnat i sina former, eftersom dessa inte velat fira dagen som en samnordisk begivenhet det året.

Medlemsförslaget synes inte ha väckt nämnvärt intresse hos remissorganen. Uppmärksamhet tilldrar sig dock det faktum att de tillfrågade *finländska* myndigheterna och organisationerna överlag förhåller sig positiva till förslaget. Detta gäller även på *Aland*. Utskottet har särskilt lagt märke till *skolstyrelsens* yttrande, i vilket det lämnas en detaljerad redogörelse för behovet av material om de nordiska länderna att användas i undervisningen. Emellertid kan för Finlands del konstateras att rådet på förslag av utskottet redan antagit en rekommendation (*rek. nr 18/1974*) angående informationen om Norden och kurser i nordiska språk i Finland. Syftemålet med denna rekommendation är bl. a. samnordiska åtgärder för att i Finland åstadkomma ökat utbud av undervisningsmaterial och förbättrad information om de övriga nordiska länderna. I sitt meddelande om rekommendationen till 25:e sessionen anför ministerrådet att en särskild arbetsgrupp ägnat sig åt frågorna kring grannspråksproblematiken i Finland och att resultatet av gruppens arbete skall värderas av kulturavtalets organ under första delen av 1977. Kulturutskottet har alla möjligheter att vid sin värdering av de förslag som ministerrådet ämnar framlägga i denna fråga även ta i betraktande de synpunkter som kommit fram i medlemsförslaget och vid behandlingen av detta.

Utskottet är dessutom övertygat om att det inte bara är i Finland som det behövs mera undervisningsmaterial och förbättrad information om Norden, utan att detta behov även är stort i de övriga nordiska länderna.

Utskottet vill även erinra om en annan i sammanhanget betydelsefull rekommendation, nämligen *rek. nr 13/1975*, som avser en förbättring av informationen om de nordiska länderna i etermedia. Meddelandet om denna rekommendation till 25:e sessionen ger vid handen att minis-

terrådet ämnar värdera frågan i det framtida planerings- och prioriteringsarbetet inom det allmänkulturella området. Det är givet att denna rekommendation bara omfattar en liten del av de i det nu aktuella medlemsförslaget åsyftade åtgärderna. Denna del är dock väsentlig och utskottet kommer för sin del att påskynda arbetet med att fullfölja rekommendationens syfte.

Utskottet har noterat att rådets presidium på förslag av informationskommittén i samråd med *Föreningarna Nordens Förbund* beslutat högtidlighålla onsdagen den 23 mars 1977 som "Nordens dag". Detta har skett mot bakgrunden av att rådet samlas till sin 25:e session. Firandet av denna dag ingår som ett led i en informationskampanj, som skall genomföras av föreningarna Norden med bistånd av rådets organ. Kulturutskottet finner det vara helt på sin plats att rådets 25-årsjubileum på detta sätt utnyttjas för att ge den tilltänkta informationskampanjen större slagkraft.

Det är enligt utskottets mening fullständigt klart att det behövs en intensifiering av informationen om Norden och det nordiska samarbetet inom undervisningsväsendet och folkrörelserna, på det fackliga planet liksom i massmedierna. Utskottet önskar dock understryka vikten av att denna information ges kontinuerligt på alla plan och i lättillgänglig form. Mot denna bakgrund anser utskottet att det inte är ändamålsenligt med en kalenderfäst "Nordens dag", hur lovvärt syftet med en sådan dag i och för sig än är. Självfallet bör detta inte utgöra något hinder för att även framdeles välja den 23 mars som tidpunkt för särskilda arrangemang med anknytning till Norden och det nordiska samarbetet.

Med hänvisning till det ovan anförda får kulturutskottet föreslå att Nordiska rådet icke företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Stockholm den 21 januari 1977

Kristian Albertsen (S)

Per Borten (Sp)

Guttorm Hansen (A)

Sture Palm (s)

Kullervo Rainio (Kok)

Ingrid Sundberg (m)

Ulf Sundqvist (Sd)

Jo Benkow (H)

Rolf Fjeldvær (A)

Poul Hartling (V)

Veikko Pihlajamäki (K)

Marjatta Stenius (Skdl)

Per Olof Sundman (c)

Viceförman

J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Medlemsförslag

om upprättandet av ett nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor

(Väckt av Gylfi Þ. Gíslason, Knut Johansson, Lars Lindeman, Thor Lund och Kjeld Olesen)

Överenskommelsen av år 1954 om en gemensam nordisk arbetsmarknad och den dessförinnan partiella möjligheten att ta anställning i annat nordiskt land har haft till följd en mycket omfattande flyttningsrörelse mellan de nordiska länderna. Under perioden 1953—1974 beräknas cirka 800 000 nordbor under längre eller kortare tid ha bott och arbetat i annat nordiskt land än det egna landet.

Denna omfattande flyttningsrörelse har säkert haft stor allmänpolitisk betydelse för det nordiska samarbetet. Rätten att i en situation av arbetslöshet i det egna landet fritt kunna söka anställning i ett grannland har för många människor varit av stor betydelse. Arbetsmarknadsöverenskommelsen — liksom också den nordiska konventionen om social trygghet — åtnjuter därför ett gott anseende bland löntagarna i de nordiska länderna. Förutsättningarna för en vidare utveckling av arbetsmarknadssamarbetet kan mot denna bakgrund sägas vara mycket goda. Detta har för övrigt kommit till uttryck i uttalanden från såväl Nordens fackliga samorganisation som nationella landsorganisationer och förbund.

Mot bakgrund av denna opinion tillkom det program för utbyggt samarbete på arbetsmarknadsområdet som Nordiska ministerrådet hösten 1975 antog och förelade Nordiska rådet. Med utgångspunkt från programmet utformade Nordiska arbetsmarknadsutskottet en åtgärdsplan, som upptar ett stort antal konkreta projekt.

Ett problem för det fortsatta arbetet är, att det varken i de nationella administrationerna eller i ministerrådssekretariatet finns erforderlig arbetskapacitet för att genomföra projekten inom en rimlig tid. Det synes därför bli nödvändigt att vidta organisatoriska åtgärder om samarbetsprogrammet skall kunna effektueras. Härvid erbjuder sig två alternativ:

(1) att de beslutade projekten sprids på olika händer hos nationella befattningshavare och forskningsinstitutioner eller

(2) att ett gemensamt forsknings- och utredningsinstitut upprättas med uppgift att samordna och genomföra de skilda projekten.

För det förra alternativet talar att man skulle kunna utnyttja sakkun-

skap där den föreligger, d. v. s. tämligen fritt och oberoende av nationsgränser. Mot alternativet talar, att man genom en spridning riskerar alltför skiftande nivå på arbetsresultatet. Också risken för förseningar och felinriktning av arbetet ökar.

För det andra alternativet talar såväl möjligheterna att hålla projekten tids- och ambitionsmässigt på samma nivå som att större förutsättningar för avvägningar och prioriteringar härigenom skapas. Ett gemensamt forsknings- och utredningsinstitut skulle också vara av stort värde för de nationella arbetsmarknadsorganen, som vid beslut om åtgärder m. m. skulle kunna repliera på institutets sakkunskap. Härigenom skulle också en bättre harmonisering av arbetsmarknads- och sysselsättningspolitiken mellan de nordiska länderna uppnås. Det skulle också kunna innebära att en mellan länderna divergerande utveckling undveks.

En genomgång av de av Nordiska arbetsmarknadsutskottet skisserade åtgärderna ger vid handen att dessa dels är av permanent, dels av temporär karaktär. Bland de förra kan nämnas följande projekt som fått hög prioritet:

- studie-, utbytes- och informationsverksamhet för tjänstemän inom arbetsmarknadsorganen i syfte att öka kunskapen om metodik m. m. i de övriga länderna;
- genomförande av utredningar om bl. a. arbetsmarknadspolitikens mål och medel, arbetslöshetens förebyggande och kampen mot den, harmoniseringen av innehållet i arbetsmarknadsutbildningen;
- utveckling av samarbetet kring jämställdhetsfrågor;
- utveckling av samarbetet kring framtidsforskningen;
- utarbetande av system för dokumentation av arbetsmarknads- och socialforskning i Norden, särskilt inom vissa specialområden, såsom yrkesvägledning och yrkesinriktad rehabilitering.

Utöver de nämnda exemplen på permanenta arbetsuppgifter tillkommer en rad projekt av ad hoc-karaktär såsom utarbetande av system för arbetsmarknadsinformation länderna emellan, utarbetande av enhetliga metoder för nordisk arbetsförmedling, utarbetande av förslag till förbättrad migrationsstatistik, upprättande och å jourföring av dokumentation över undersökningar och forskning på skilda områden o. s. v.

De angivna projekten skall ses som ett efterhand alltmera markerat och framträdande behov av ett närmare samarbete på arbetsmarknadsområdet i stort. De representerar också ett tidigare icke tillgodosett behov av fördjupning på olika delområden som en konsekvens av överenskommelsen av år 1954. Eftersom någon sådan fördjupning av samarbetet tidigare inte kommit till stånd är antalet angelägna samarbetsuppgifter stort. Det har för övrigt också framhållits och understrukits av fackliga organisationer i de nordiska länderna.

Med hänvisning till vad som anförts hemställes
att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att
snarast vidta åtgärder syftande till att upprätta ett nordiskt ar-
betsmarknadsinstitut.

Reykjavík, Stockholm, Helsingfors, Oslo och Köpenhamn i april 1976

Gylfi Þ. Gíslason (A)

Knut Johansson (s)

Lars Lindeman (Sd)

Thor Lund (A)

Kjeld Olesen (S)

BILAGA 1, Yttranden (se Supplementband, s. 757)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om upprättandet av ett nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor. Medlemsförslaget behandlades vid utskottets möten i Reykjavík den 21—22 juni 1976, i Oslo den 8 november 1976, i Stockholm den 15 december 1976 samt i Stockholm den 19—20 januari 1977.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att snarast vidta åtgärder syftande till att upprätta ett nordiskt arbetsmarknadsinstitut.

Förslagställarna hänvisar till det program för utbyggt samarbete på arbetsmarknadsområdet som efter att ha förelagts Nordiska rådet antogs av Nordiska ministerrådet i slutet av november 1975. Nordiska rådet rekommenderade sålunda ministerrådet att på grundval av 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad vidareutveckla och fördjupa det nordiska arbetsmarknadssamarbetet. Med utgångspunkt i programmet utformade Nordiska arbetsmarknadsutskottet en åtgärdsskiss, som upptar ett stort antal konkreta projekt. I det nu aktuella medlemsförslaget anges som ett problem för det fortsatta arbetet, att det varken i de nationella administrationerna eller i ministerrådssekretariatet finns erforderlig arbetskapacitet för att genomföra de projekt som ingår i åtgärdsskissen inom en rimlig tid. Det synes därför bli nödvändigt att vidta organisatoriska åtgärder om samarbetsprogrammet skall kunna effektureras. Härvid avtecknar sig två alternativ:

(1) att de beslutade projekten sprids på olika händer hos nationella befattningshavare och forskningsinstitutioner eller

(2) att ett gemensamt forsknings- och utredningsinstitut upprättas med uppgift att samordna och genomföra de skilda projekten.

För det första alternativet talar, att man skulle kunna utnyttja sakkunskap där den föreligger, d. v. s. tämligen fritt och oberoende av nationsgränser.

För alternativet två talar dels möjligheterna att hålla projekten tids-

och ambitionsmässigt på samma nivå, dels att större förutsättningar för avvägningar och prioriteringar härigenom skapas. Ett gemensamt forsknings- och utredningsinstitut skulle också vara av stort värde för de nationella arbetsmarknadsorganen, som vid beslut om åtgärder m. m. skulle kunna använda sig av institutets sakkunskap. Härigenom skulle också en bättre harmonisering av arbetsmarknads- och sysselsättningspolitiken mellan de nordiska länderna uppnås. Det skulle också kunna innebära att en mellan länderna divergerande utveckling undveks. Förslagsställarna förordar således alternativ två.

De i samarbetsprogrammet angivna projekten bör, framhålls det, ses som ett efterhand alltmera markerat och framträdande behov av ett närmare samarbete på arbetsmarknadsområdet i stort. De representerar också tidigare icke tillgodosedda behov av fördjupning på olika delområden inom ramen för 1954 års överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad. Eftersom en dylik fördjupning av samarbetet inte tidigare kommit till stånd är antalet angelägna samarbetsuppgifter stort. Detta har för övrigt också understrukits av de fackliga organisationerna i de nordiska länderna.

2. Remissyttranden

Yttranden har inkommit från följande myndigheter och organisationer:

Nordens fackliga samorganisation (NFS)
Nordiska arbetsledareunionen (NAU)
Nordisk Akademikerråd

Danmark

Arbajdsministeriet
Dansk Arbejdsgiverforening

Finland

Arbetskraftsministeriet
Yrkesutbildningsstyrelsen
Finlands akademi, vetenskapliga centralkommissionen
Arbetsgivarnas i Finland centralförbund (AFC)
Affärsarbetsgivarnas centralförbund (AAC)

Norge

Kommunal- og arbeidsdepartementet
Norsk arbeidsgiverforening

Sverige

Universitetskanslersämbetet (UKÄ)
Skolöverstyrelsen (SÖ)
Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS)
Uppsala universitet, rektorsämbetet
Göteborgs universitet, rektorsämbetet
Göteborgs universitet, samhällsvetenskapliga fakulteten

Stockholms universitet, rektorsämbetet
Institutet för social forskning
Svenska arbetsgivareföreningen (SAF)

2.1. Remissinstanser som tillstyrker alternativ 2 i medlemsförslaget

Nordens fackliga samorganisation (NFS) konstaterar, att det av Nordiska ministerrådet antagna och Nordiska rådet förordade handlingsprogrammet nära ansluter till NFS' krav. Åtgärdsskissen uppvisar däremot, enligt NFS' uppfattning, betydande brister vad gäller prioritering och konkretisering.

En närmare granskning av åtgärdsprogrammet ger anledning till allvarliga farhågor beträffande de praktiska möjligheterna att inom rimlig tid genomföra de olika utrednings- och forskningsprojekten. NFS instämmer helt i förslagställarnas uppfattning att "det varken i de nationella administrationerna eller i ministerrådssekretariatet finns erforderlig arbetskaper för att genomföra projekten inom rimlig tid".

Enligt NFS' uppfattning är åtgärdsprogrammet av sådan omfattning att en hård samordning och prioritering är absolut nödvändig om inte resurserna skall splittras upp på en rad olika delprojekt med olika ambitionsgrad, konkretion och realism. NFS kräver sålunda 1. Prioritering och samordning av arbetsmarknadsprogrammets delprojekt. 2. Tillfredsställande utrednings- och forskningsresurser avdelas för det praktiska arbetet.

För att dessa krav skall kunna tillgodoses fordras vissa organisatoriska åtgärder. NFS finner medlemsförslaget ändamålsenligt under vissa förutsättningar. En första förutsättning är att arbetsmarknadsinstitutets ledning ges en sådan sammansättning att löntagarorganisationerna får möjlighet att utöva ett avgörande inflytande på institutets verksamhet, bl. a. vid prioriteringen av olika delprojekt. Ytterligare villkor är att centraliseringen av genomförandet av olika delprojekt inte görs okritiskt. En avvägning mellan spridning av projekt till befintliga forskningsinstitutioner och central utredningsverksamhet bör göras från fall till fall. Därigenom kan fördelarna med bägge de i medlemsförslaget redovisade alternativen utnyttjas.

Nordiska arbetsledareunionen (NAU) tillstyrker inrättandet av ett gemensamt nordiskt forsknings- och utredningsinstitut. NAU anser, att ett nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor kan bli av stor betydelse när det gäller att samordna och genomföra olika nordiska arbetsmarknadsprojekt. Vidare instämmer NAU till fullo i vad som sägs i förslaget om att ett gemensamt forsknings- och utredningsinstitut skulle vara av stort värde för de nationella arbetsmarknadsorganen, som vid beslut om åtgärder m. m. skulle repliera på institutets sakkunskap. Härigenom skulle också en bättre harmonisering av arbetsmarknads- och sysselsättningspolitiken mellan de nordiska länderna kunna uppnås.

Nordisk Akademikerråd är positivt till medlemsförslaget, men förutsätter att de nordiska akademikerorganisationerna ges tillfälle att aktivt ta del i det vidare arbetet med genomförandet av förslaget.

Finland

Yrkesutbildningsstyrelsen framhåller, att den gemensamma nordiska arbetsmarknaden förutsätter ett allt effektivare samarbete mellan de nordiska länderna för att man i samtliga dessa länder skall kunna upprätthålla ett gott sysselsättningsläge. Upprättandet av ett nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor skulle därför främja den samnordiska sysselsättningspolitiken. Institutet bör i sitt arbete speciellt koncentrera sig på sådana problemställningar som ur de olika nordiska ländernas synpunkt ter sig väsentligast för den gemensamma nordiska arbetsmarknaden.

Utbildningspolitiken utgör en viktig del av arbetsmarknads- och sysselsättningspolitiken. Det föreslagna institutet borde sålunda fungera i intimt samarbete med de nordiska och nationella myndigheter och organ, som handhar arrangerandet av yrkesutbildning för såväl ungdom som för vuxna. I detta sammanhang påpekas, att det nordiska kultursekretariatet handhar det nordiska samarbetet på utbildningsområdet. Yrkesutbildningsstyrelsen finner det vara ändamålsenligt att alla utbildningsfrågor fortlöpande koncentreras till kultursekretariatets verksamhetsfält. Kultursekretariatets verksamhet har dock hittills främst gagnat samarbetsprojekt inom den allmänbildande skolan och undervisningen på högskolenivå. Finländarnas strävanden har emellertid medfört att ministerrådet uppmanat kultursekretariatet att i högre grad än hittills koncentrera sig på problemen inom utbildningen på mellannivå.

Yrkesutbildningsstyrelsen anser det viktigt att kultursekretariatets verksamhet i framtiden också inriktas på yrkesutbildning. Det föreslagna arbetsmarknadsinstitutet och dess oundgängliga samarbete med kultursekretariatet kommer indirekt att stödja samarbetssträvandena inom yrkesutbildningen, speciellt ifall institutet också åtar sig att beakta specialbehov som föreligger inom yrkesutbildningsområdet.

Sverige

Skolöverstyrelsen är positiv till att förutsättningarna för att inrätta ett nordiskt arbetsmarknadsinstitut utreds men understryker samtidigt angelägenheten av att arbete med utbildningspolitiska aspekter inte bör bedrivas isolerat från det nordiska samarbetet på det utbildningspolitiska området. Styrelsen påpekar att det råder ett nära samband mellan arbetsmarknadspolitik och utbildningspolitik.

2.2. Remissinstanser som föredrar medlemsförslagets alternativ 1

Finland

Finlands akademi, vetenskapliga centralkommissionen, konstaterar att den omfattande flyttningsrörelse som möjliggörs genom överenskommelsen om en gemensam nordisk arbetsmarknad utan tvivel skulle kräva ett mera omfattande forsknings- och utredningsarbete. Under senare år har dock forskningen på området intensifierats. Ett av de största initiativen i Finland är arbetskraftsministeriets migrationsprojekt. Utom arbetsmarknadsfrågor finns det dock många andra ekonomiska, sociala och kulturpolitiska sektorer, som förutsätter ett fastare nordiskt forskningsarbete. Då de samhällspolitiska åtgärderna utvecklas bör även andra än arbetsmarknadspolitiska synpunkter beaktas. Detta gäller t. ex. standardisering och konsumtionspolitiska åtgärder samt skatte- och socialskyddsfrågor. Därför vore det skäl att först utreda, hur det samnordiska forsknings- och utredningsarbetet i sin helhet kunde ordnas. Vetenskapliga centralkommissionens inställning till upprättandet av särskilda institut är i detta skede förbehållsam då det finns risker för att forskningen alltför mycket lösgör sig från den nationella beslutsnivån om man inte samtidigt ser till, att det på den nationella nivån finns tillräcklig beredskap att använda sig av resultaten. Därför borde man gå till väga enligt det första alternativet i förslaget och först stärka den nationella verksamhetsberedskapen. Verksamhetens koordinering torde kunna ombesörjas med nuvarande resurser.

Sverige

En liknande uppfattning hyses av *universitetskanslersämbetet (UKÄ)*, som anser att det åtgärdsprogram som utarbetats av Nordiska arbetsmarknadsutskottet rymmer en rad mycket angelägna utrednings- och forskningsuppgifter.

UKÄ finner emellertid inte att det är ändamålsenligt att inrätta ett särskilt institut för arbetsmarknadsforskning. Forsknings- och utredningsuppgifter bör inte isoleras till ett särskilt institut utan kan utföras inom befintliga forskningsorganisationer i respektive länder.

Uppsala universitet, rektorsämbetet vill, utöver de skäl som anförts för alternativ 1 i medlemsförslaget, understryka betydelsen av att de som ägnar sig åt forskning på specialområden genom detta alternativ garanteras en ständig och stimulerande, absolut nödvändig kontakt med metodutvecklingen inom ämnet och med angränsande forskningsområden. Förnysetakten och därmed kvaliteten på forskningen torde också vinna på en lösning enligt alternativ 1. Men denna lösning förutsätter ett gemensamt sekretariat för den beslutande styrelse, som har att göra prioriteringar mellan olika projekt och att samordna dem. Även viss dokumentation och andra uppgifter som nämns i förslaget skulle lämpligen

kunna utföras av det gemensamma sekretariatet. Det viktigaste är att forskningsuppgifterna utföres i en forskningsmiljö. Sekretariatet torde kunna placeras tillsammans med annat nordiskt sekretariat eller vid en av de forskningsinstitutioner, som kommer att engageras. Rektorsämbetet förordar således ett modifierat alternativ 1, som skulle kunna kallas alternativ 1,5.

2.3 Remissinstanser som förordar annat alternativ

Danmark

Arbetsministeriet understryker, att de resurser som står till förfogande för nordiskt samarbete på arbetsmarknadsområdet inom överskådlig tid kommer att vara begränsade jämfört med de stora uppgifter som måste lösas. Dessa knappa resurser bör i stället användas till att genomföra de undersökningar och mera praktiskt inriktade projekt, som Nordiska arbetsmarknadsutskottet ansett vara mest angelägna. NAUT och dess undergrupper torde vidare vara i stånd att, i samarbete med ministerrådssekretariatet, samordna dessa projekt. Alldeles oavsett om det upprättas ett särskilt institut för arbetsmarknadsfrågor så torde genomförandet av den till samarbetsprogrammet för arbetsmarknadsområdet fogade åtgärdsskissen kräva anlitanande av särskild sakkunskap. Resurserna skulle säkerligen inte räcka till för att bemanna ett eventuellt institut med ett tillräckligt antal kvalificerade medarbetare.

Vid bedömningen av behovet av ett dylikt institut måste erfarenheterna av arbetet med genomförandet av arbetsmarknadsprogrammet beaktas. Ministeriet kan dock inte förorda det föreliggande förslaget om att åtgärder snarast vidtages för att upprätta ett nordiskt arbetsmarknadsinstitut.

Finland

Affärsarbetsgivarnas centralförbund (AAC) påpekar, att den inter-nordiska migrationen utreds på många olika håll. Det råder för närvarande inte någon brist på olika institutioner och samarbetsorgan, utan på koordinering av aktiviteterna och på resurser. För att undvika dubbelarbete borde man först värdera de tillbudsstående resurserna i varje land. Som ett andra led borde man företa en koordinering av aktiviteten inom redan tillsatta delegationer och motsvarande organ på det nationella planet. Som tredje etapp vore det ändamålsenligt att följa hur realiserandet av NAUT's omfattande arbetskraftspolitiska program igångsätts och att inrikta de tillgängliga, rätt begränsade resurserna på delprojekt inom programmet. Först i ljuset av vunna erfarenheter anser AAC det möjligt att överväga en positiv lösning även beträffande ett arbetsmarknadsinstitut.

Arbetskraftsministeriet vill inte ifrågasätta betydelsen av ett nordiskt arbetsmarknadsinstitut. Genom arbetsmarknadsinstitutets grundande

kunde flera av de fördelar som nämnes i medlemsförslaget uppnås. Där-
emot vill ministeriet invända mot formuleringen att personalen såväl vid
de nationella förvaltningarna som ministerrådets sekretariat är otillräck-
lig för att projekten skulle kunna genomföras. Forskarkrafterna måste
i alla händelser rekryteras från samtliga medlemsländer. Enligt ministe-
riets åsikt skulle arbetsmarknadsinstitutets grundande inte komma att
underlätta vare sig arbetskraftsförvaltningens tjänstemäns eller minister-
rådets sekretariats arbete. I stället borde den nationella arbetsmarknads-
forskningen först koordineras på nationell nivå.

Synpunkten att ett gemensamt forsknings- och utredningsorgan vore
värdefullt för de nationella arbetsmarknadsorganisationerna, har beak-
tats vid förverkligandet av projekt som NAUT ansvarar för. Sålunda
har man beslutat att inbjuda representanter för arbetsmarknadsorganisa-
tionerna till expertgrupperna för sådana projekt som är av särskilt in-
teresse för arbetsmarknadsorganisationerna.

Arbetskraftsministeriet anser, att man i detta skede bör låta NAUT
och dess sektioner fortsätta sin verksamhet för projektens förverkligande.
Arbetsmarknadsinstitutets grundande bör inte övervägas förrän man ut-
rett hur NAUT och dess sektioner lyckas med projektverksamheten, dess
övervakande och utnyttjande av verksamhetens resultat.

Norge

Kommunal- og arbeidsdepartementet hänvisar till att förslaget behand-
lats vid ett möte med Nordiska arbetsmarknadsutskottet (NAUT) hösten
1976, och ansluter sig till dess synpunkter. NAUT önskade på nuvarande
tidpunkt ej ta ställning till den organisatoriska frågan utan ville even-
tuellt återkomma i en senare etapp i ministerrådets arbetsmarknadspro-
gram. Man kunde dock ställa frågan om ej lösningen på de resurspro-
blem som antyddes i medlemsförslaget snarare stod att finna i ekono-
miska än i organisatoriska åtgärder. Oavsett de organisatoriska förhål-
landena var det NAUT's uppfattning att prioriteringarna borde ske i
NAUT's regi och att arbetet borde förankras i de nationella arbetsmark-
nadsorganens verksamhet.

Sverige

Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) finner det föreslagna programmet
värdefullt både för uppläggningsen av arbetsmarknadspolitiken i stort
och som beslutsunderlag för de nationella arbetsmarknadsorganen. Det
är angeläget att man satsar på forskning som syftar till att analysera
speciella åtgärders effekter och som kan ge underlag för en utveckling
av de arbetsmarknadspolitiska medlen. Därtill bör också forskning om
arbetsmarknadens funktionssätt och utvecklingstendenser prioriteras. I
båda fallen torde krävas en ökad satsning på teori- och metodutveckling.
AMS anser, att man borde kunna utnyttja erfarenheter och resultat från
forskningsprojekt på arbetsmarknadsområdet som genomförts respektive

pågår inom de samhällsvetenskapliga institutionerna vid universiteten och andra organ. Vidare är det av vikt att valet av problemformulering och undersökningsmetodik sker i nära samarbete mellan forskare och representanter för myndigheter och organisationer på arbetsmarknadsområdet. Ett fritt utnyttjande, på uppdragsbasis, av vetenskaplig teori- och metodkunskap torde i många fall vara lämpligt.

Myndigheten delar förslagsställarnas uppfattning om det angelägna i en sammanhållning av den forsknings- och utredningsverksamhet som skall genomföras. Styrelsen anser sig dock inte kunna ta närmare ställning till de organisatoriska formerna för detta utan vill i sammanhanget peka på att en alternativ lösning återfinns i utformningen av bl. a. de svenska expertgrupperna för regional utveckling och för arbetsmarknadsforskning (ERU och EFA). I dessa har sekretariatet kommit till förstärkas med universitetsforskare. Detta har underlättat sammanhållningen av forskningen inom respektive område.

Göteborgs universitet, samhällsvetenskapliga fakulteten, påpekar att den föreslagna utvidgningen av arbetsmarknadsforskningen skulle kräva stora personella och ekonomiska resurser bl. a. en mobilisering av universitetsforskare runt om i Norden. Fakulteten anser, att det finns risk för att det föreslagna institutet för arbetsmarknadsfrågor blir alltför isolerat från universitetsforskningen. En lösning vore därför att arbeta mera efter samma modell som på regionalforskningens område. Nordiska arbetsgruppen för regionalpolitisk forskning (NordREFO) lägger här upp långsiktiga forskningsprogram och engagerar sedan forskare i de nordiska länderna för att genomföra de enskilda projekten. Forskarna från de olika länderna inom samma forskningsområde bildar också arbetsgrupper för samordning och utbyte av erfarenheter. På detta sätt åstadkommes en sammanhållen utvärdering av erfarenheterna på regionalpolitikens område i de nordiska länderna. På grund av de i medlemsförslaget skisserade, mera kortsiktiga, arbetsuppgifterna kunde en sådan lösning kompletteras med ett i jämförelse med NordREFO's organisation förstärkt sekretariat. Till detta yttrande hänvisar *Göteborgs universitet, rektorsämbetet*.

Stockholms universitet, rektorsämbetet, konstaterar, att förslagsställarna anser att man har att välja mellan två alternativ när det gäller att förverkliga programmet. En smidig lösning vore att ställa särskilda meddel till förfogande för något av de organ som redan har inrättats för samverkan och samordning inom arbetsmarknadsområdet. Dessa medel skulle kunna användas för de olika utredningar och undersökningar som bedöms vara särskilt angelägna att få utförda för att genomföra samarbetsprogrammet.

Institutet för social forskning — vars föreståndare leder ett projekt om dokumentering av arbetsmarknadsforskning i Norden och som deltar i arbetet med förbättrad arbetsmarknadsstatistik — är liksom i fråga om tidigare förslag rörande samarbete vad gäller arbetstidsforskning,

framtidstudier och massmediaforskning positivt inställt till nordiskt samarbete. Man ställer sig dock tvivlande till att ett särskilt institut för närvarande skulle vara den lämpligaste ramen för detta samarbete, då kraven i så fall blir mycket stora. Ett både smidigt och billigt sätt att omedelbart främja nordiskt samarbete på området skulle enligt institutet vara att möjliggöra forskarutbyte genom bekostande av gästforskartjänster hos de nationella institutioner som bedriver arbetsmarknadsforskning, samt att i förekommande fall ekonomiskt stödja konferens- och symposieverksamhet.

2.4. Remissinstanser som avstyrker medlemsförslaget

Danmark

Dansk Arbejdsgiverforening delar inte förslagställarnas uppfattning att det varken i de nationella administrationerna eller i ministerrådssekreteriatet finns erforderlig arbetskaper för att genomföra de föreslagna projekten. Föreningen anser tvärtom att just de nationella instituten är bäst lämpade att genomföra dessa uppgifter genom att man från fall till fall kan utvälja det institut som har den bästa expertisen. Vidare hänvisar arbetsgiverforeningen till den av ministerrådet igångsatta utredningen om arbetskraftens och kapitalets rörlighet och menar att denna utredning i stor utsträckning skulle omfatta samma ämnen som ett nordiskt arbetsmarknadsinstitut kunde väntas ta upp. Risk för dubbelarbete kunde bli följden om ett institut inrättades. Föreningen finner att det för närvarande inte finns behov av det föreslagna institutet och att slutligt ställningstagande i varje fall bör vänta till dess resultatet av ministerrådets arbete föreligger.

Finland

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund anser att något speciellt nordiskt arbetsmarknadsinstitut inte i detta skede bör grundas.

Detta skulle kunna medföra både att experterna inte räcker till och att dubbelarbete utförs. Vidare påpekas, att en utredning om arbetskraftens och kapitalets rörlighet mellan länderna inletts genom beslut av Nordiska ministerrådet. Experter från de olika länderna, även arbetsmarknadsexperter, deltar i detta utredningsarbete. Utredningen torde, enligt centralförbundets mening, till stor del täcka samma frågor som det föreslagna institutet skulle granska.

Norge

Norsk arbeidsgiverforening hänvisar också till utredningen om arbetskraftens och kapitalets rörlighet och anser att upprättandet av ett nordiskt arbetsmarknadsinstitut skulle leda till dubbelarbete. Frågan om ett institut bör därför uppskjutas tills dess att denna utredning föreligger.

Sverige

Svenska arbetsgivareföreningen (SAF) avstyrker medlemsförslaget.

Förslagställarna har förbisett den principiella skillnad som föreligger mellan å ena sidan renodlad forskningsverksamhet och utredningar av kartläggande karaktär och å andra sidan policyinriktade aktiviteter av den typ som står i förgrunden för det nordiska samarbetsprogrammet. Vad gäller policy-inriktade aktiviteter bör eventuella behov av förstärkt kapacitet kunna tillgodoses allt efter uppgiftens specifika karaktär aningen inom ramen för ministerrådets sekretariat eller den nationella administrationen tagen i vid bemärkelse.

Det skulle enbart skapa förvirring att koppla in ett fristående forskningsinstitut som mellanhand. När det gäller centrala policyfrågor är det i många fall också lämpligt och angeläget att handläggningen sker under medverkan av arbetsmarknadens parter i de nordiska länderna. Föreningen anser vidare, att forskning och utredningar av kartläggande natur intar en mera blygsam roll i det nordiska samarbetsprogrammet. Det är också naturligt att dylika arbetsuppgifter skall läggas ut i form av uppdrag till redan befintliga forskningsinstitutioner i de nordiska länderna. Ytterligare ett forskningsinstitut i raden bland många andra skulle ytterligare komplicera en redan starkt uppsplittrad forskningsorganisation på arbetsmarknadsområdet.

Slutligen erinras om Nordiska arbetsmarknadsutskottets beslut om en omfattande utredningsverksamhet kring arbetskraftens och kapitalets rörlighet i Norden samt att detta arbete delvis kommer att täcka samma frågeställningar som enligt medlemsförslaget skulle bli aktuella för ett nordiskt forsknings- och utredningsinstitut.

2.5. Remissinstanser som ej tar ställning

Landsforeningen for Mentalhygiejne, Danmark samt *Alands landsskapsstyrelse* har erhållit medlemsförslaget på remiss men något yttrande har ej avgivits.

3. Utskottet

Vid Nordiska rådets första extra session den 15 november 1975 behandlades ett ministerrådsförslag, *B 18/s*, om nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet. På grundval av ett betänkande från social- och miljöutskottet (dåvarande socialpolitiska utskottet) antogs en rekommendation, *rek. nr 19/1975*, i vilken ministerrådet uppmanades att på grundval av 1954 års överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad vidareutveckla och fördjupa det nordiska arbetsmarknadssamarbetet.

Vid ett möte i Oslo den 26 november 1975 fastställde ministerrådet —

arbetsministrarna samarbetsprogrammet i dess slutliga form. Konkretiseringen av de enskilda projekten i samarbetsprogrammet återfinns i den av Nordiska arbetsmarknadsutskottet (NAUT) fastställda åtgärdsförteckningen. Merparten av de samarbetsprojekt som utgör en del av arbetsmarknadsprogrammet, har funnits upptagna på ministerrådets projektbudget för åren 1976 och 1977 och varit föremål för behandling vid möten mellan Nordiska rådets budgetkommitté och Nordiska ministerrådet—samarbetsministrarna. Beträffande den totala kostnadsramen och den mer detaljerade utformningen av de enskilda samarbetsprojekten som väntas bli genomförda under budgetåret 1978 kommer överläggningar att ske mellan budgetkommittén och ministerrådet. Därtill kan nämnas att utskottet vid sitt möte i Reykjavík den 21—22 juni 1976 behandlade en inom ministerrådssekretariatet upprättad rapport om genomförandet av arbetsmarknadsprogrammet. Det kan således konstateras att utskottet haft goda möjligheter att följa utvecklingen av den projektverksamhet som initierats inom ramen för samarbetsprogrammet.

En genomgång av det inhämtade remissmaterialet ger vid handen att såväl positiva som negativa synpunkter framkommit vad gäller inrättandet av ett nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor. Å ena sidan har man betonat behovet av jämförande studier av arbetsmarknadspolitikens utveckling och effekter i de nordiska länderna. Genom en något olikartad utformning av arbetsmarknadspolitiken i de fem länderna skulle dylik forskning kunna ge värdefullt tillskott av kunskap, till gagn både för verksamheten på nordiskt och nationellt plan. Å andra sidan har, utan att behovet av forskning på arbetsmarknadsområdet ifrågasatts, hävdats att inrättandet av ett särskilt, fristående nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor skulle kunna medföra risk för att forskningen i alltför liten utsträckning skulle komma att anknytas till den nationella beslutsnivån. Vidare har anförts att forsknings- och utredningsuppgifter inte bör koncentreras till ett särskilt institut utan utföras vid redan befintliga forskningsorganisationer i de nordiska länderna.

Sedan programmet för nordiskt arbetsmarknadssamarbete antogs har nu drygt ett år förflutit. Måhända kan det vara något tidigt att redan efter en så förhållandevis kort tid låta föreslå nya organisatoriska inslag. I nuläget fullgör Nordiska ministerrådets sekretariat funktionen som sekretariat åt Nordiska arbetsmarknadsutskottet och dess underutskott samt koordinerar projektverksamheten. Den senare bedrivs så att det land som utsetts att ansvara för ett projekt utser en forskare eller utredningsman. En av de större utredningar som satts igång gäller kapitalets och arbetskraftens rörlighet i Norden. I viss utsträckning, har det påpekats i remissmaterialet, ser det ut som om de problem som tagits upp inom ramen för denna mera omfattande utredning också skulle tas upp i arbetet vid ett eventuellt nyinrättat institut för arbetsmarknadsfrågor. Det kan således inte uteslutas att visst dubbelarbete kan uppstå och utnytt-

jandet av redan knappa resurser därmed ske på ett mindre ändamålsenligt sätt. Det kan därför finnas skäl att invänta resultatet av denna utredning.

Samtidigt som det för närvarande är för tidigt att uttala sig om den definitiva utformningen av det nordiska forsknings- och utredningssamarbetet i arbetsmarknadsfrågor, torde det vara säkert att den teknologiska utvecklingen redan nu och alltmera accentuerat i framtiden, kommer att ställa nya krav på arbetsmarknadspolitiken. Ambitionen att förena en hög sysselsättning med balans i utrikesbetalningarna och ett fast penningvärde kommer att ställa statsmakterna inför stora problem.

Utskottet vill för sin del förorda att en utredning företages om försättningsarna för upprättandet av ett nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor. Utredningsarbetet bör ske med beaktande av de erfarenheter som framkommer vid genomförandet av samarbetsprogrammet på arbetsmarknadsområdet. Därvid bör också undersökas om medel kan ställas till förfogande i särskild ordning för gästforskarutbyte och för anordnande av konferens- och symposieverksamhet i regi av redan existerande arbetsmarknadsforskningsinstitut. Utskottet vill i sammanhanget starkt understryka, att det förhållandet att ett omedelbart upprättande av ett arbetsmarknadsinstitut inte kunnat tillstyrkas utan en föregående utredning inte på något sätt innebär en låg prioritering av det nordiska arbetsmarknadsprogrammets genomförande.

Att arbetsmarknadens parter ges möjlighet att medverka i det kommande utredningsarbetet på lämpligt sätt finner utskottet naturligt. Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att företaga en utredning syftande till att undersöka möjligheterna till att upprätta ett nordiskt arbetsmarknadsinstitut.

Stockholm den 19 januari 1977

Erling Dinesen (S)

Finn Gustavsen (SV)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F) *Ragnhildur Helgadóttir (Sj.)*

Förman

Paul Jansson (s)

Knud Jespersen (DKP)

Bertil Jonasson (c)

Bror Lillqvist (Sd)

Thor Lund (A)

Kjeld Olesen (S)

Anna-Greta Skantz (s)

Petter Savola (K)

Raino Westerholm (Skl)

Medlemsförslag

om samnordisk insats mot trafiknykterheten

(Väckt av *Martin Buvik, Eric Carlsson, Bjarne Mørk Eidem, Gustav Holmberg, Astrid Kristensson, Bror Lillqvist, Sven Mellqvist, Pekka Tarjanne och Folke Woivalin*)

Trafiksäkerhetsfrågor har länge getts hög prioritet i det nordiska samarbetet. Rekommendationer har antagits av Nordiska rådet, konferenser har hållits och ett samnordiskt organ, Nordiska trafiksäkerhetsrådet, har bildats. På senare tid har uppmärksamheten kommit att riktas mot en bestämd olycksfaktor, nämligen alkoholens samt andra rusgivande och bedövande ämnens roll i trafiken. Statistiska undersökningar har utvisat att antalet trafiknykterhetsbrott ökat starkt i de nordiska länderna under senare år (*se Tillägg*). Än mer alarmerande resultat har framkommit genom de rutinkontroller av blodalkoholhalter hos bilförare som genomförts i Sverige från och med februari 1975, som ger vid handen att onykterheten i trafiken har en helt annan omfattning än man hittills räknat med.

Trots att Nordiska rådet antagit två rekommendationer om förenhetligande av lagstiftningen om trafiknykterhet (*nr 16/1956 och nr 24/1965*) företer de nordiska ländernas trafiknykterhetslagstiftning stora inbördes skiljaktigheter.

I *Island, Norge och Sverige* har i lagstiftningen fastställts en lägre ansvarsgräns vid en blodalkoholhalt av 0,5 promille. I Island och Sverige finns dessutom en högre gräns vid 1,2 respektive 1,5 promille.

I *Norge* föreslås i ett betänkande (NOU 1975: 24) "Endringer i promillelovgivning" att polisen skall ges befogenhet att företa rutinmässiga alkoholutandningsprov på motorfordonsförare i vissa i vägtrafiklagen särskilt angivna situationer. Remisstiden för förslaget gick ut den 1 februari 1976.

I *Danmark* finns inte någon fast promillegräns, över vilken ansvar obligatoriskt inträder, utan fri bevisbedömning tillämpas. Enligt rättspraxis är emellertid fällande dom sannolik, om blodalkoholhalten kan antas ha överstigit 1,0 promille. Ett förslag om införande av fasta promillegränser avlogs av folketinget 1971.

Inte heller lagstiftningen i *Finland* innehåller regler om någon fast promillegräns men i praxis har blodalkoholhalten en viss betydelse vid bevisbedömningen. 1975 framlades ett av riksdagen ännu ej be-

handlat lagförslag, enligt vilket förande av motordrivna fordon under påverkan av alkohol straffbelägges som rattfylleri om alkoholhalten i förarens blod uppgår till minst 0,5 promille. Strängare straff föreslås vid en blodalkoholhalt av minst 1,5 promille. För att skärpa övervakningen föreslås ett stadgande att förare är skyldiga att vid trafikkontroll underkasta sig prov med alkoholdetektor.

I Sverige har som ovan nämnts från 1975 med stöd av en tidsbegränsad lag pågått en försöksverksamhet med rutinmässiga alkoholtester. Rutinprov företas på förare av motorfordon som stoppas vid i förväg beordrad trafikkontroll, som varit inblandad i trafikolycka eller som begått trafiköverträdelser av vissa slag. Polisen har enligt den nya lagen rätt att företa utandningsprov rutinmässigt dvs. oberoende av om föraren kan anses misstänkt för trafiknykterhetsbrott.

Bakgrunden till denna försöksordning är att myndigheterna länge befarat att en mängd trafiknykterhetsbrott aldrig blir upptäckta. En fördel med rutinmässiga alkoholutandningsprov är att dessa ger möjligheter att få fram mera tillförlitliga statistiska undersökningar av trafiknykterhetsbrottsligheten. Genom rutinprov vid trafikkontroller får man ett slumpmässigt urval som kan ge en uppfattning om det verkliga antalet förare som kör med för hög blodalkoholhalt i förhållande till det totala antalet förare.

Statens trafiksäkerhetsverk i Sverige har bearbetat visst material från rutinkontroller som genomförts i landet. Enligt dessa har ca 0,2 procent av förarna en alkoholpåverkan, som misstänks ligga över 0,5 promille. — En försiktig uppskattning ger enligt trafiksäkerhetsverket vid handen att varje fordon används vid 500 körtillfällen om året. Med nuvarande fordonsbestånd innebär det 1,65 miljarder körtillfällen per år totalt, varav alltså 0,2 procent, eller ca 3 miljoner körtillfällen sker med förare, som har minst 0,5 promille alkohol i blodet. Vidare har undersökningar utvisat att andelen olyckor där föraren varit alkoholpåverkad utgör 15—30 procent av dödsolyckorna, minst 10 procent av personskadeolyckorna och minst 8 procent av olyckorna med enbart egendomsskador. Vid den trafiknykterhetskampanj som bedrevs 1975 presenterades siffran en miljon trafiknykterhetsbrott om året som ett troligt antal. Enligt det nu erhållna statistiska materialet skulle alltså antalet trafiknykterhetsbrott vara tre gånger så stort.

Försök att fastställa alkoholens verkan på förarbeteendet har gjorts genom att man bl. a. i Norge och Sverige undersökt effekten av små alkoholdoser på förarprestationer i kritiska situationer. Dessa försök ger vid handen att olycksrisken redan under den tillåtna promillegränsen 0,5 kan vara avsevärd.

Det statistiska material och de försöksresultat som nu föreligger visar med all önskvärd tydlighet att alkoholen utgör en av de verkligt stora riskfaktorerna i trafiken. Denna fara kan elimineras utan de stora

kostnader som det medför när man arbetar för att höja trafiksäkerheten genom att göra fordonen säkrare, vägarna bättre och utan plankorsningar etc. De åtgärder som hittills tillgripits har dock visat sig otillräckliga. Den sannolika orsaken härtill är att risken för upptäckt av förarna bedöms som ringa, då kontroll hittills bara företagits vid olycka eller trafikförseelse som föranleder polisingripande, händelser som bilförarna ej räknar med som sannolika. Endast en ökad kontroll av bilförarnas nykterhet, oberoende av om de blir inblandade i olyckor eller ej, torde medföra en mer avsevärd preventiv verkan.

Invändningar mot en ordning med rutinmässiga utandningsprov kan resas från dels rättssäkerhetssynpunkt dels integritetssynpunkt. Vad beträffar rättssäkerheten gäller det att tillse att förare, vars blodalkoholhalt ligger under den lägre promillegränsen, vid rutinprov inte riskerar framkalla ett utslag som felaktigt tyder på en alkoholhalt över denna gräns och därför utsätts för blodprov. Vad beträffar frågan om integritetsskyddet torde en ordning med rutinmässiga utandningsprov närmast kunna jämföras med de stickprovsvisa kroppsvisitationer som förekommer vid tullkontroll. Ett utandningsprov i samband med trafikkontroll är ett ringa ingripande samtidigt som det tillgodoser ett betydelsefullt trafiksäkerhetsintresse. Erfarenheterna i Sverige både före och under försöksverksamheten har visat att denna mottagits väl av allmänheten och att den helt övervägande majoriteten anser att polisen bör ha rätt att generellt kontrollera nykterheten hos förarna genom utandningsprov. Regeringen har nyligen föreslagit att denna ordning skall bli permanent.

Även om de statistiska uppgifter som framkommit i de senaste undersökningarna är behäftade med stora osäkerhetsmarginaler, framstår det klart att trafiknykterheten är ett av de allvarligaste problemen i trafiksäkerhetsarbetet. Denna fråga bör därför prioriteras i detta arbete. En nordisk insats i detta syfte ter sig naturlig som ett led i det alltmer omfattande trafiksäkerhetsarbetet på nordiskt plan. Enhetlighet vad gäller promillegränser och övrig lagstiftning bör som tidigare eftersträvas. Det väsentliga är emellertid att man i alla de nordiska länderna vidtar kraftfulla åtgärder för att förmå bilisterna att avstå från alkoholkonsumtion i samband med bilkörning. En omfattande kampanj av den typ som pågått i Sverige under 1975 kan ha viss verkan genom att den ökar kunskaperna om alkoholens effekt på körskickligheten och om de ökade risker i trafiken som detta medför, samt ger ökad upplysning om påföljderna av trafiknykterhet, d. v. s. indragning av körkort, fängelsestraff, bötesstraff m. m. Det viktigaste torde dock vara att öka risken för förare att bli upptäckta om de kör med för hög alkoholhalt i blodet. För detta syfte synes en ordning med rutinkontroller av blodalkoholhalten hos samtliga förare vid t. ex. trafikkontroller av svensk modell vara den bästa metoden.

Man bör även i detta sammanhang uppmärksamma de risker ur trafik-säkerhetssynpunkt som körning under inflytande av rusgivande och bedövande ämnen utgör.

Det vore även av värde om de nordiska länderna i enlighet med tidigare antagna rekommendationer nu genomförde likartad lagstiftning vad gäller påföljderna av onykterhet i trafiken, häri inbegripet reglerna för indragning av körkort. Man bör sträva efter att på detta sätt få till stånd en attitydförändring hos allmänheten i fråga om sambandet mellan alkoholförtäring och bilkörning. Det är vår övertygelse att genom en samnordisk insats för att öka nykterheten i trafiken stora effekter kan uppnås vad gäller ökad trafiksäkerhet i de nordiska länderna.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts får vi därför hemställa, att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att genomföra ett samnordiskt program för ökad trafiknykterhet, inbegripet rutinkontroller av bilförare i alla nordiska länder, och likartad påföljdslagstiftning.

Abo den 10 maj 1976

Martin Buvik (H)

Eric Carlsson (c)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Gustav Holmberg (V)

Astrid Kristensson (m)

Bror Lillqvist (Sd)

Sven Mellqvist (s)

Pekka Tarjanne (Lkp)

Folke Woivalin (AS)

TILLÄGG**Trafikonykterheten i Norden**

(PM sammanställt av informationssekreterare Göran Hügard, statens trafiksäkerhetsverk)

1. Bakgrund

Enligt gällande lagstiftning är det i samtliga nordiska länder straffbart att köra motorfordon under alkoholpåverkan som är större än

Danmark ca 0,8 promille (Rättspraxis anger denna gräns)

Finland 0,8 „ (Rättspraxis anger denna gräns)

Island 0,5 „

Norge 0,5 „

Sverige 0,5 „

Alkoholens negativa inverkan på körförmågan vid alkoholpåverkan över angiven gräns har konstaterats i ett flertal undersökningar. Statens väg- och trafikinstitut (Laurell 1975) genomförde på uppdrag av statens trafiksäkerhetsverk (TSV) en undersökning som avsåg att klargöra alkoholens inverkan på bilförare. I undersökningen testades alkoholpåverkade förare i kritiska situationer. Resultaten visade att körförmågan försämrades med ca 30 procent redan vid 0,3—0,4 promille.

Trafikonykterheten kan indelas i tre större delproblem nämligen:

1. Kunskaps- och attitydproblem
2. Ungdomsproblem
3. Alkoholproblem

Kunskaps- och attitydproblemen är inte hänförliga till någon speciell åldersgrupp. Det är främst alkoholens förbränningstider, dagen-efter-effekter och konsekvenser av trafikonykterhet som förare i allmänhet har mindre goda kunskaper om. Attitydproblemet består bl. a. av felaktiga värderingar av olycks- och upptäcktsrisker. Vidare överskattar onyktra förare även i regel sin körförmåga, vilket kan innebära att risktagandet ökar.

I ett flertal undersökningar och även i brottsstatistiken finner man att ungdomar i åldern 15—24 år är överrepresenterade. Det är således särskilt vanligt med trafiknykterhetsbrott bland ungdomar. Detta visar sig också i olycksstatistiken där denna åldersgrupp är överrepresenterad och då särskilt i singelolyckor.

Personer med alkoholproblem svarar enligt en svensk utredning (trafiknykterhetsbrottskommittén SOU 1970: 61) för mer än hälften av de begångna brotten. Vidare beräknade utredningen att ca 1/3 av de dömda saknar körkort.

I övriga nordiska länder torde man i stort sett ha samma problem med trafiknykterhet som i Sverige.

2. Alkoholens roll i trafiken i Norden

För en beskrivning av trafiknykterhetens omfattning i de nordiska länderna kan ur statistisk synpunkt följande uppdelning ligga till grund:

- 1) personer som har dömts för trafiknykterhetsbrott,
- 2) förare som har varit inblandade i trafikolyckor med dödlig utgång
- 3) förare som har varit inblandade i trafikolyckor med personskada
- 4) förare som har varit inblandade i trafikolyckor
- 5) förare som har begått vissa trafikbrott
- 6) förare i allmänhet

Underlaget till följande analys har hämtats från officiell statistik och genomförda undersökningar i de olika länderna. Analysen har gjorts med uppdelning enligt ovanstående punkter.

Tabell 1: Avdömda trafiknykterhetsbrott i Norden, 1967—1973

År	Danmark	Finland	Norge	Sverige
1967	5 581	7 191	3 047	10 218
1968	5 697	6 889	3 616	10 201
1969	6 680	8 360	3 089	10 315
1970	6 795	9 289	4 691	10 544
1971	7 180	10 297	5 536	9 722
1972	8 339	11 681	5 761	11 504
1973	9 557	13 786	6 329	—

I tabell 1 redovisas trafiknykterhetens omfattning — i Finland, Norge och Sverige antal dömda och i Danmark antal återkallade körkort. I samtliga länder ökade antalet brott under perioden.

Tabell 2. Sammanställning över procentuell andel alkoholpåverkade förare inblandade i trafikolyckor i Norden, 1969—1974

År	Danmark	Finland ¹	Norge	Sverige
1969	7		9	5
1970	7	9	10	5
1971	8	10	11	6
1972	9	12	12	6
1973	10	13	14	6
1974	12	—	13	7

¹ Uppgifterna gäller alkoholbetingade trafikolyckor.

Enligt sammanställningen i tabell 2 tycks trafiknykterheten ha i stort sett samma omfattning i Finland och Norge medan omfattningen i Danmark och Sverige är lägre. Anmärkningsvärt är dock att alkoholens roll

i trafikolyckor ökade i samtliga länder under åren 1969—1974. Ökningen kan dock bero på ökade polisaktiviteter.

2.1 Danmark

Enligt Nordisk Statistisk Årsbok (1974) återkallades år 1973 9 557 körkort på grund av trafiknykterhetsbrott. Mellan åren 1967 och 1973 ökade antalet återkallade körkort med ca 4 000 (tabell 1).

Naess-Schmidt (i en opublicerad rapport) analyserade under olika perioder på 1960-talet ett urval av bilförare som omkommit vid trafikolyckor. Omkring 70 procent av dödsolyckorna i ett område omkring Köpenhamn ingick i urvalet. Av 191 bilförare obducerades 182. Alkohol över 0,2 promille konstaterades hos 63 bilförare. Av dessa hade 52 en blodalkoholhalt över 0,5 promille och 44 hade över 1,0 promille.

I en senare genomförd undersökning redovisar Naess-Schmidt (1971) ett urval av 60 bilförare som omkommit vid trafikolyckor. Av dessa hade 23 (38 procent) en blodalkoholhalt som översteg 0,2 promille; 20 översteg 0,5 promille och 17 översteg 1,0 promille.

Av den officiella danska statistiken (Færdselsuheld) framgår att antalet alkoholbetingade dödsfall i trafiken med motorfordonsförare inblandade är ca 200 varje år (tabell 3: kolumn 4). En viss ökning tycks ha ägt rum under perioden.

Den danska statistiken redovisar också (tabell 3) motorfordonsförare som var misstänkt alkoholpåverkade vid trafikolyckor med personskada. Omkring 2 000 (12 procent) förare var år 1974 misstänkta för alkoholpåverkan. Under perioden 1969 till 1974 ökade andelen alkoholpåverkade kraftigt — från 7 till 12 procent. Ökningen förklaras delvis av att totala antalet förare som var inblandade i trafikolyckor med personskada minskade under perioden.

Tabell 3: Motorfordonsförare (exkl. moped-) inblandade i vägtrafikolyckor med personskada i Danmark, 1969—1974

År	Totalt	Varav alkohol- påverkade	Andel påverkade	Alkoholbe- tingade dödsfall
1969	26 510	1 838	7 %	151
1970	25 946	1 734	7 %	176
1971	25 999	2 101	8 %	191
1972	23 420	2 109	9 %	220
1973	21 751	2 176	10 %	217
1974	16 829	1 982	12 %	196

När det gäller undersökningar av förare som begått vissa trafikbrott eller förare i allmänhet föreligger inga publicerade resultat. En inofficiell undersökning antyder dock att torsdags-, fredags- och lördagskvällar har en andel alkoholpåverkade över 0,5 promille som ligger omkring 1,5 procent. Denna undersökning gjordes bland förare i allmänhet i Köpenhamnsområdet.

Tabell 4: Alkoholpåverkan i olika urval i Danmark

Urval	Källa	Kategori	Procentuell andel över 0,5 promille
Dödsfall:	Naess-Schmidt opublicerad	182 förare	29 %
	Naess-Schmidt 1971	60 förare	33 %
Personskador	Officiell statistik 1974	16 829 förare	12 %
Förare i allmänhet:	Inofficiell	— förare	1,5 %

2.2 Finland

Enligt Nordisk Statistisk Årsbok (1974) ökade antalet avdömda trafiknykterhetsbrott mycket kraftigt mellan åren 1967—1973 — från 7 191 till 13 786 (tabell 1). Ökningen fortsatte även under 1974 då 16 962 trafiknykterhetsbrott misstänktes.

I Finland finns endast ett fåtal källor som berör trafiknykterhet. I den officiella statistiken (Vägtrafikolyckor) redovisas dock alkoholbetingade trafikolyckor med personskada. Under perioden 1970—1973 ökade antalet alkoholbetingade trafikolyckor med ca 1 000 d. v. s. från 9 till 13 procent. Vid de alkoholbetingade trafikolyckorna omkom ca 200 personer varje år och skadades ca 2 000. Under perioden ökade särskilt antalet skadade (tabell 5).

Tabell 5: Trafikolyckor med personskada i Finland, 1970—1974

År	Totalt	Varav alkoholbetingade	Andel alkoholbetingade	omkomna/skadade
1970	30 466	2 765	9 %	159/1 735
1971	30 005	3 017	10 %	218/1 984
1972	28 065	3 313	12 %	230/2 090
1973	29 071	3 705	13 %	224/2 208
1974	25 977	—	—	—

Enligt uppgifter från trafikskadekommissionerna i Finland (Försäkringsbolagens informationscentral 1975) var antalet alkoholfall bland dödsolyckorna i trafiken följande (tabell 6):

Tabell 6: Dödsolyckor i trafiken i Finland, 1970—1974.

År	Dödsolyckor	Varav alkoholfall	Andel alkoholfall
1970	—	—	16 %
1971	—	—	23 %
1972	—	—	25 %
1973	387	100	26 %
1974	296	95	32 %

2.3 Norge

Enligt Nordisk Statistisk Årsbok (1974) ökade antalet avdömda trafiknykterhetsbrott från ca 3 000 år 1967 till ca 6 000 år 1973 (tabell 1).

Bø et al (1974) genomförde en undersökning på ett sjukhus i Oslo på ett urval av bilförare som skadats svårt vid trafikolyckor. Av 74 förare hade 34 (46 procent) en blodalkoholhalt som översteg 0,5 promille.

Av den officiella statistiken i Norge framgår att antalet alkoholpåverkade motorfordonsförare som var inblandade i trafikolyckor med personskada ökade från ca 1 100 år 1969 till ca 1 700 år 1973. År 1974 skedde en minskning till ca 1 500. Den procentuella andelen alkoholpåverkade ökade under perioden från 9 till 13 (tabell 7).

Tabell 7: Motorfordonsförare (inkl. moped-) inblandade i vägtrafikolyckor med personskada i Norge, 1969—1974:

År	Totalt	Varav alkoholpåverkade	Andel påverkade
1969	12 728	1 164	9 %
1970	13 346	1 396	10 %
1971	12 406	1 360	11 %
1972	12 711	1 574	12 %
1973	12 366	1 714	14 %
1974	11 537	1 491	13 %

Under en sexveckorsperiod 1970 genomförde Bø (1971) en studie av alkoholpåverkan bland förare i allmänhet. Förarna valdes ut slumpmässigt mellan kl 2200 och 0200 och stoppades av polis som sedan bad förarna att genomgå ett utandningsprov. I de fall Alcotesten visade positivt togs senare blodprov. Av 1 206 förare visade det sig att 35 (2,9 procent) var alkoholpåverkade. I en annan undersökning som genomfördes 1971, kontrollerades 721 förare och 19 (2,6 procent) var alkoholpåverkade.

Tabell 8: Alkoholpåverkan i olika urval i Norge.

Urval	Källa	Kategori	Procentuell andel över 0,5 promille
Dödsfall:	—	—	—
Svårt skadade:	Bø et al 1974	74 förare	46 %
Personskador:	Officiell statistik —74	11 537 förare	13 %
Förare i allmänhet	Bø 1970	1 206 förare	2,9 %
	Bø 1971	721 förare	2,6 %

2.4 Sverige

Enligt Nordisk Statistisk Årsbok (1974) var antalet avdömda trafiknykterhetsbrott relativt konstant — omkring 10 000 varje år under perioden 1967—1972 (tabell 1). Dessa uppgifter bygger på statistiska centralbyråns brottsstatistik, vilken dock är upplagd på ett annat sätt än riksskatteverkets alkoholstatistik.

Alkoholstatistiken redovisar följande:

- Under perioden 1969—1972 var av polisen misstänkta trafiknykterhetsbrott ca 18 000 varje år. År 1973 och 1974 var antalet ca 20 000.
- Avdömda trafiknykterhetsbrott ökade från ca 12 500 år 1967 till ca 14 000 år 1971.
- För trafiknykterhetsbrott sakfällda personer ökade från ca 11 500 år 1967 till ca 13 000 år 1971.

Två undersökningar av alkoholförekomst hos bilförare som dödats på olycksplatsen har gjorts av Bonnichsen m. fl. I ett urval av 232 dödade förare fann Bonnichsen och Lingmark (1962) att 27 procent hade en blodalkoholhalt över 0,5 promille. I en annan undersökning utgjordes urvalet av 473 dödade förare. Av dessa var 32 procent straffbart alkoholpåverkade (Bonnichsen och Åquist 1968).

Trafiknykterhetsbrottskommittén (1970) lät genomföra en undersökning av 200 omkomna förare som utgjorde ca 40 procent av totala antalet omkomna förare. Av dessa 200 hade 63 (32 procent) en blodalkoholhalt över 0,5 promille.

Vid statens rättsläkarstation i Lund har Voigt och Hansson under en lång period undersökt alkoholens roll i dödsolyckorna i trafiken. Av en rapport (Hansson 1972) framgår att av 42 bilförare som dödats i singelolyckor var 10 (26 procent) straffbart alkoholpåverkade. Fyra förare kontrollerades ej. Av 56 kontrollerade bilförare, som dödats vid kollisioner med andra fordon, var 46 straffbart påverkade. Av samtliga bil- och motorcykelförare var 25 procent straffbart påverkade.

I en opublicerad undersökning redovisar Hansson (TSV pressmeddelande 1975-03-18) resultaten från analyser av förare som dödats i södra Sverige under perioden 1972—februari 1975. Av totalt 452 fordonsolyckor med dödlig utgång var föraren alkohol- eller tablettpåverkad i *minst* 94 (21 procent) av olyckorna. 189 förare kontrollerades ej. I singelolyckorna var 65 av 184 (35 procent) påverkade. 55 förare kontrollerades ej. Av totalt 62 motorcykelolyckor konstaterades alkoholpåverkan i 18 fall (29 procent). 21 förare kontrollerades ej. I de 27 singelolyckorna med mc var minst 13 förare (48 procent) påverkade. 9 förare kontrollerades inte.

Statistiska centralbyrån redovisar i Vägtrafikolyckor med personskada följande beträffande misstänkt alkoholpåverkan hos förare som varit inblandade i trafikolyckor med dödlig utgång (tabell 9):

Tabell 9: Förare inblandade i trafikolyckor med dödlig utgång i Sverige, 1970—1974.

År	Totalt	Varav misstänkt alkoholpåverkade	Andel påverkade
1970	1 685	122	7 %
1971	1 596	134	8 %
1972	1 520	121	8 %
1973	1 616	112	7 %
1974	1 491	130	9 %

År 1974 var sålunda 130 av 1 491 förare misstänkt alkoholpåverkade. En viss procentuell ökning tycks ha skett under perioden.

När det gäller alkoholens roll i trafikolyckor med svåra och lindriga personskador finns två undersökningar.

Bjerver et al (1955) konstaterade att alkohol fanns hos 23 av 71 (32 procent) män som skadats vid trafikolyckor och förts till sjukhus. 13 av dessa 23 hade en blodalkoholhalt över 1,5 promille. I undersökningen ingick dock bilister och fotgängare.

Vid lasarettet i Linköping (opublicerad rapport) undersöktes under 1972—1973 350 skadade bilförare. Av dessa var ca 20 procent straffbart alkoholpåverkade.

Mellan åren 1969 och 1974 ökade antalet misstänkt alkoholpåverkade förare, som var inblandade i trafikolyckor med personskada, från ca 13 000 till ca 15 000. Detta innebar en ökning från 5 till 7 procent (tabell 10).

Tabell 10: Förare inblandade i vägtrafikolyckor med personskada i Sverige, 1969—1974.

År	Totalt	Varav misstänkta alkoholpåverkade	Andel påverkade
1969	25 963	1 277	5 %
1970	25 552	1 315	5 %
1971	24 795	1 453	6 %
1972	24 197	1 442	6 %
1973	25 601	1 507	6 %
1974	22 929	1 521	7 %

Den 1 februari 1975 inledde polisen en försöksverksamhet med rutinmässiga utandningsprov. Härigenom kan alkoholens roll i trafikolyckor, vid vissa trafikbrott och bland förare i allmänhet närmare studeras.

Vid i förväg beordrade trafikkontroller (förare i allmänhet) togs 158 267 utandningsprov. 418 förare (0,26 procent) genomgick blodprov. Uppgifterna är från perioden februari—december 1975. I början av försöksverksamheten var den inriktad på ett slumpmässigt urval av både tid och plats för kontrollerna. Andelen blodprov blev då ca 0,20

procent. Fr. o. m. 1 maj 1975 valdes tid och plats för kontrollerna efter tidigare erfarenheter beträffande onyktra förare.

I samband med trafikolyckor kontrollerades 20 666 förare. Av dessa genomgick 775 blodprovsanalyser (3,75 procent). Vid vissa trafikbrott kontrollerades 16 190 förare varav 688 (4,25 procent) genomgick blodprovsanalys.

Av de i försöksverksamheten tagna blodproven visade ca 10 procent över 0,5 promille. Omkring 40 procent av blodproven visade över 1,5 promille.

Det kan tyckas att andelen alkoholpåverkade förare bland dem som kontrollerats är låg. TSV har dock i detta sammanhang funnit att om det bland förare i allmänhet finns ca 0,2 procent alkoholpåverkade innebär detta att 2—4 miljoner trafiknykterhetsbrott begås varje år.

Klette har också (SOU 1970: 61) beräknat att den faktiska trafikonykterheten ligger mellan 0,1—0,6 procent. Till grund för beräkningen låg ett omfattande trafikraziamaterial från åren 1966—1969.

Tabell 11: Alkoholpåverkan i olika urval i Sverige.

Urval	Källa	Kategori	Procentuell andel över 0,5 promille
Dödsfall:	Bonnichsen och Lingmark 1962	232 förare	32 %
	Bonnichsen och Åquist 1968	473 förare	27 %
	SOU 1970: 61	200 förare	32 %
	Hansson 1972	92 förare	25 %
	Hansson (opubl)	452 olyckor	21 %
	Hansson (opubl)	184 singel	35 %
Personskador:	Officiell statistik 1974	1 491 förare	9 %
	Bjerver et al. 1955	71 män	32 % (över 0,0 ‰)
	Linköping 1972—1973	350 förare	20 %
Trafikolyckor:	Officiell statistik 1974	22 929 förare	7 %
	Polisens försöksverksamhet 1975	20 666 förare	3,75 %
Vissa trafikbrott:	Polisens försöksverksamhet 1975	16 190 förare	4,25 %
Förare i allmänhet:	Klette 1970	— förare	0,1—0,6 %
	Polisens försöksverksamhet febr—mars 1975	11 199 förare	0,20 %
	Polisens försöksverksamhet febr—dec 1975	158 267 förare	0,26 %

Referenser

Bjerver, K. B., L. Goldberg och P. Linde: Blood Alcohol Levels in Hospitalized Victims of Traffic Accidents. Proceedings of the Second International Conference on Alcohol and Road Traffic, 92—102, Toronto (1970).

- Bonnichsen, R., och I. Lingmark: Alkoholens roll vid trafikolyckor. Alkoholfrågan 56, 98—99 (1962).
- Bonnichsen, R., och S. Åquist: Alkoholens roll vid svenska trafikolyckor. Alkoholfrågan 62, 202—203 (1968).
- Bø, O.: Alcohol and Drug Countermeasures in Norway and Some Results from an Investigation of the Drinking-Driving Incidence in Oslo. OECD Symposium on Countermeasures to Driving under the Influence of Alcohol and other Drugs. London (1971).
- Bø, O., J. F. W. Haffner, Ø. Langard, J. H. Trumphy, J. E. Bredesen och P. K. M. Lunde: Ethanol and Diazepam as Causative Agents in Road Traffic Accidents. Sixth International Conference on Alcohol, Drugs and Traffic Safety. Toronto (1974).
- Bø, O.: "Screening" av alkoholbelastningen bland bilförare i normal trafik. Transportøkonomisk Institut. Rapport 1972.
- Danmarks Statistik. Færdselsuheld 1971—1974. Statistiske Meddelelser. København.
- Hansson, C.: Alkohol och läkemedel vid dödsolyckor i trafiken i södra Sverige, 1972, Lund, State Forensic Medical Station (1972).
- Klette, H.: Om "faktisk" trafiknykterhet bland personbilsförare. Trafiknykterhetsbrott. SOU 1970: 61, 390—409. Stockholm (1970).
- Laurell, H.: Effekter av små alkoholdoser på förarprestationer i kritiska situationer. Statens väg- och trafikinstitut. Rapport nr 6. Linköping 1975.
- Naess-Schmidt, T. E.: Alkohol og fatale trafikulykker. Opublicerad rapport.
- Naess-Schmidt, T. E.: Alcohol, Carbon Monoxide and Drugs in Road-Fatalities. Blutalkohol 8, 318—336 (1971).
- Nordiska Statistiska Sekretariatet. Nordisk statistisk årsbok 1974. Stockholm 1975.
- Penttilä, A., M. Tenhu, M. Kataja: Examination of alcohol intoxication in cases of suspected drunken drivers II. Reports from Liikenneturva 15, 1974.
- Ross, H. L.: Blood alcohol concentrations among Scandinavian drivers: Data from the Northern Countries in international perspective. Blutalkohol 12, 372—381. 1975.
- Trafiknykterhetsbrott, SOU 1970: 61. Stockholm (1970).
- Statistikcentralen. Vägtrafikolyckor 1970—1973. Helsingfors.
- Statistisk sentralbyrå. Veitrafikkulykker 1969—1974. Norges Offisielle Statistikk. Oslo.
- Statistiska centralbyrån. Vägtrafikolyckor med personskada 1969—1974. Stockholm.
- Statens trafiksäkerhetsverk. Undersökning kring förekomsten av alkoholpåverkade förare i trafikolyckor. Pressmeddelande 1975-03-18.

BILAGA 1, yttranden (se supplementband, s. 776)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget

Til trafikutvalget er henvist medlemsforslag A 489/t om samnordisk innsats mot alkohol i trafikken. Forslaget har vært drøftet på utvalgets møter i Stockholm den 25. oktober 1976, i København den 15. november 1976 og i Stockholm den 17. januar 1977.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslaget anbefales at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å gjennomføre et samnordisk program for å bekjempe alkoholbruk i trafikken, inklusiv rutinekontroll i samtlige nordiske land samt likeartet lovgivning for overtredelser.

Innledningsvis konstaterer forslagsstillerne at trafikksikkerhetsproblemer lenge har vært prioritert i det nordiske samarbeid og at oppmerksomheten i den senere tid har vært rettet mot alkohol og andre rus- og bedøvningsmidlers rolle som ulykkfaktorer.

Forandring i allmenhetens innstilling til promillekjøring bør etterstrebes ettersom statistiske undersøkelser viser at antallet promilleovertredelser har øket betydelig i løpet av de senere år, hvilket framgår av den til medlemsforslaget vedlagte rapport om "Trafikkonykterhet i Norden".

Til tross for at Nordisk Råd tidligere har vedtatt to rekommandasjoner (nr. 16/1956 og nr. 24/1965) om harmonisering av promillelovgivningen er det fortsatt stor forskjell på de enkelte nordiske lands lovgivning.

Siden 1975 har man i Sverige på grunnlag av en tidsbegrenset lov gjennomført rutinemessige alkotester — politiet har fått rett til å utføre utåndningsprøver uansett om mistanke om promilleovertredelse foreligger eller ei. Med slike prøver ved trafikkontroller fås et vilkårlig utvalg som kan gi en indikasjon om omfatningen av det totale alkoholmisbruk i trafikken.

På grunnlag av et begrenset materiale fra rutinekontroller har statens trafiksikkerhetsverk i Sverige beregnet at 0,2 prosent av bilførerne har minst 0,5 promille alkohol i blodet, hvilket forsiktig beregnet betyr ca. 3 millioner promilleovertredelser per år i Sverige.

Undersøkelser viser at føreren har vært påvirket av alkohol i 15—30 % av dødsulykker, i minst 10 % av ulykker med personskaade og i minst 8 % av ulykker med kun materiell skade.

Resultater fra bl. a. norske og svenske forsøk på å undersøke alkoholens innvirkning på førerens kjøreevne tyder på at ulykkerisikoen kan være betydelig også under en promillegrense på 0,5 promille. Forslagsstillerne framfører at alkoholmisbruk i trafikken kan elimineres og trafikksikkerheten økes uten de store kostnader som er forbundet med å gjøre bilene sikrere og å forbedre veiene etc. De antar at skjerpning av kontrollen i betydelig grad vil virke preventivt.

Innvendninger mot rutinemessige utåndningsprøver kan reises såvel fra rettssikkerhetssynspunkt som fra integritetssynspunkt. Når det gjelder rettssikkerheten må det sørges for at den tekniske utrustning er pålitelig slik at førere med mindre enn 0,5 promille alkohol i blodet ikke risikerer å utsettes for blodprøve. Hva angår beskyttelse av den enkeltes integritet kan rutinemessige utåndningsprøver sammenlignes med stikkprøvemessige kroppsvisitasjoner ved tollkontroll. I forhold til den betydningsfulle trafikksikkerhetsinteresse er utåndningsprøver et lite inngrep. Ifølge svensk erfaring er også den overveiende majoritet for at politiet gis generell rett til å gjennomføre utåndningsprøver og regjeringen har nylig foreslått at ordningen gjøres permanent. Forslagsstillerne mener at en nordisk innsats mot alkoholmisbruk i trafikken vil være et naturlig ledd i det voksende nordiske samarbeid på trafikksikkerhetsområdet. Man bør etterstrebe likeartet lovgivning og samme promillegrenser, men det viktigste er at det vedtas tiltak for å få førere til å avstå fra alkoholkonsumering i forbindelse med bilkjøring.

En omfattende opplysningskampanje kan være av betydning for å øke kunnskapene om alkoholens innvirkning på kjøreferdigheten og om de ulykkerisiker dette kan medføre i trafikken samt om straffefølgene d. v. s. inndragning av sertifikat, fengsel, bøter m. m. Øket oppdagelsesrisiko er dog sannsynlig det mest virksomme middel og i den forbindelse er rutinemessige kontroller antagelig den beste metode.

Forslagsstillerne gjør til slutt oppmerksom på de risikoer som kjøring under innflytelse av andre rus- og bedøvningsmidler kan medføre.

2. Remissuttalelser

2.1 Innkomne remissuttalelser

Medlemsforslaget har på vanlig måte vært remittert til berørte myndigheter og organisasjoner. Det er innkommet uttalelser fra følgende instanser.

Nordiske

Nordisk Trafikksikkerhetsråd
Nordisk Union for Alkoholfri Trafikk
Nordisk Trafikkskole Union
Nordisk Speditør Forbund

Danmark

Justitsministeriet
 Assurandør-Societetet
 Den Almindelige Danske Lægeforening
 Rådet for større Færdselssikkerhed
 Forenede Danske Motorejere
 Dansk Politiforbund
 Chaufførernes Forbund i Danmark
 Landsforeningen Danske Vognmænd
 Specialarbejderforbundet i Danmark

Finland

Justitieministeriet
 Inrikesministeriet
 Trafikministeriet
 Social- og hälsovårdsministeriet
 Ålands landsskapsstyrelse
 Suomen Nimismiesyhdistys (Finlands länsmansförening)
 Trafikförsäkringsföreningen
 Finlands Nykterhetsorganisationers Förbund
 Trafikskyddet
 Finlands Läkarförbund
 Finlands Juristförbund rf
 Suomen Kuorma-autoliitto ry (Finlands lastbilsförbund)
 Automobilförbundet

Norge

Justisdepartementet
 Samferdselsdepartementet
 Sosialdepartementet
 Statens Vegvesen
 Statens Edruskapsdirektorat
 Trygg Trafikk
 Norges Taxiforbund
 Den norske Lægeforening
 Kongelig Norsk Automobilklubb
 Motorførernes Avholdsforbund

Sverige

Rikspolisstyrelsen
 Socialstyrelsen
 Statens trafiksäkerhetsverk
 Svenska försäkringsbolags riksförbund
 Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande
 Folksam
 Motormännens riksförbund
 Motorförarnas helnykterhetsförbund
 Kungliga automobilklubben
 Sveriges läkarförbund
 Svenska polisförbundet
 Svenska åkeriförbundet

De innkomne uttalelser er temmelig samstemmige i sin positive innstilling til medlemsforslaget. De fleste gir sin tilslutning til såvel har-

monisering av promillelovgivningen og likeartet straffereaksjon som til at politiet i de enkelte land får øket adgang til å gjennomføre utåndningsprøver ved trafikkkontroller uansett om det foreligger mistanke om promillekjøring eller ikke.

Noen instanser stiller seg avventende til visse av punktene i medlemsforslaget, og noen få instanser har meddelt at medlemsforslaget ikke gir dem anledning til bemerkninger.

2.2 *Remissuttalelser som slutter seg til medlemsforslaget*

2.2.1 *Nordiske uttalelser*

Nordisk Trafikkskole Union (NTU) konstaterer at undersøkelse av kjørekortssøkeres vandel i forbindelse med utstedelse av kjørekort ikke kan forhindre senere misbruk av alkohol. Ifølge en svensk utredning begås mer enn halvdel av alle promilleovertredelser av personer med alkoholproblemer. Undervisning i hvordan alkohol påvirker kroppen og om alkoholens alarmerende rolle i trafikken kan bidra til en positiv utvikling av innstillingen til alkohol i trafikken, ikke minst hvis den gis i forbindelse med kjøreopplæringen eller når vedkommende har vært dømt for promilleovertredelse. Bedre kontroll og øket oppdagelsesrisiko kan også bidra til reduisering av promilleovertredelser. Forutsetningen for rutinemessige utåndningsprøver er at det finnes teknisk pålitelige og tilfredsstillende marginaler for feilmålinger. NTU anser det selvsagt at de nordiske land bør ha likeartet sanksjonssystem og gir sin tilslutning til medlemsforslaget.

Nordisk speditørforbund fremfører at det ikke er særlig kompetent i spørsmålet men ser gjerne at slike forslag for å redusere promillekjøring fremmes.

Nordisk union for alkoholfri trafikk (NUAT) ser det som viktig å koordinere de nordiske lands tiltak for å øke trafikksikkerheten mest mulig. Utgangspunkt for slik harmonisering bør være den lovgivning som har gitt de mest positive resultater. På området alkohol og trafikk må et slikt utgangspunkt være en lovfestet promillegrense.

I NUAT:s handlingsprogram inngår å arbeide for: nordisk og internasjonal harmonisering av promillelovgivninger med en 0,5 promillegrense, internasjonal godkjenning av edruelighet i trafikkhenseende som betingelse for kjørekort, preventiv formulering av lovgivningen, utåndningsprøver ved trafikkkontroller samt stimulering av forskning på saksområdet.

NUAT gjør oppmerksom på at allerede ved 0,4 promille alkohol i blodet forverres prestasjonen i gjennomsnitt med 32 % ifølge en ny svensk undersøkelse. Lovfestet nedre promillegrense gjør politiets og domstolenes arbeide med promillesaker mere effektivt.

I Sverige har forsøkene med rutinemessige utåndningsprøver vært

vellykket og meningen er å gjøre denne virksomhet permanent. Klok anvendelse av en slik lovgivning vil bidra til å redusere promillekjøringen og øke respekten for loven.

NUAT anser at det er viktig at de nordiske lands kjørekortsregler utformes med henblikk på øket trafiksikkerhet. Personer som ikke er helt pålitelige med henblikk på edruelighet bør ikke få kjørekort. Etter overtredelse av promilleloven bør kjørekortet inndras i lovfestet minimumstid. Hvis alkoholmisbruk konstateres bør nytt kjørekort ikke utstedes så lenge misbruket varer. Slike kjørekortsregler har, likeledes som straffen, preventiv effekt.

2.2.2 Danske uttalelser

Dansk Politiforbund er av den oppfatning, at nordisk samordning på dette område kan medvirke til øket trafiksikkerhet idet enslydende regler vil fremme forståelsen av faren ved promillekjøring og eliminere risikoen for misforståelser. De nye regler i Danmark, faste promillegrenser og avskaffelse av den kliniske undersøkelse, betyr en radikal endring av dansk rettspraksis på området. Politiet har fått utvidet adgang til rutinemessige utåndningsprøver f. eks. ved trafikkontroll. Forbundet mener at politiet nå har betydelig bedre muligheter for effektiv innsats mot alkoholpåvirkede førere av motorkjøretøyer.

Chaufføreres Forbund i Danmark finner det overordentlig ønskelig at lovgivningen på området harmoniseres i de nordiske land både med henblikk på kontroll og rettsforfølgelse i forbindelse med overtredelser. En harmonisering vil ha stor betydning for yrkesførere i de nordiske land, — de er interessert i at trafikklovgivningen harmoniseres på alle områder.

Den Almindelige Danske Lægeforening kan anbefale øket kontroll med bilførere. Foreningen minner om at ved endring av den danske ferdselslov er en fast promillegrense innført og hjemmel for politiet til å gjennomføre rutinemessige alkoholprøver med ballong.

2.2.3 Finske uttalelser

Justitieministeriet konstaterer at man i de enkelte nordiske land har forsøkt å finne metoder for å redusere promillekjøring. I Finland behandles for nærværende et regjeringsforslag som bl. a. går ut på å innføre promillegrenser — også for skinnetraffic, luft- og sjøtrafic.

Undersøkelser peker på at kun en liten brøkdel av alle promilleovertredelser oppdages. Promillegrenser samt politiets fullmakt til å gjennomføre utåndningsprøver vil forbedre trafikkontrollen og øke oppdagelsesrisikoen. Det ovenfor omtalte regjeringsforslag inneholder forslag herom. Justitieministeriet er enig i at det er grunn til å forsøke å øke trafiksikkerheten ved felles nordiske innsatser for å gjøre trafikkontrollen mer effektiv. I den forbindelse er det viktig såvel for kontroll-

myndighetene som bilistene at kunnskaper om kontrolltiltakenes kvalitet og myndighetenes fullmakter økes.

Med henblikk på den intensive internordiske trafikk er det ønskelig at kontrollformene samt promillegrensene blir likeartet. På den andre side er det ikke live viktig at straffereaksjonen er den samme.

Inrikesministeriet slutter seg til de i medlemsforslaget fremførte prinsipper om hensiktsmessigheten av ensartet straffereaksjon samt mulighetene for rutinemessig kontroll av bilførere.

Trafikministeriet henviser til det lovforslag som for nærværende behandles av riksdagen, hvor innførelse av promillegrenser foreslås. Lovforslagets vedtakelse vil fremme mulighetene for harmonisering av de nordiske promillelovene.

I lovforslaget gis bemyndigelse til å innføre rutinemessige trafikkontroller. De muligheter som det ovenfor omtalte lovforslag foreslår kan bidra effektivt til å øke trafikksikkerheten.

Social- och hälsovårdsministeriet gjør oppmerksom på det ovenfor omtalte regjeringsforslag som behandles i riksdagen og tilføyer at det voksende antall promillekjøringer samt den livlige kontakt mellom nordboere taler for at Nordisk Ministerråd bør gjennomføre medlemsforslaget. Ministeriet gir sin tilslutning til at det arbeides for likeartede hovedlinjer i de nordiske lands straffereaksjon på promillekjøring. Informasjons- og dokumenteringsvirksomhet på området kan også gjennomføres i nordisk samarbeide.

Ålands landskapsstyrelse henviser til skjærgårdens særlige problemer som f. eks. promillekjøring på havet og det store antall turister og gir sin støtte til et samnordisk program mot promillekjøring, inklusive rutinemessige kontroller og ensartet straffereaksjon.

Suomen nimismiesyhdistys r.y. (Finlands länsmansförening) framfører at antallet førere som kjører motorkjøretøyer er fordoblet i løpet av de siste fem år. Länsmansföreningen tror ikke at den forholdsvis strenge straffereaksjonen i Finland har gitt ønskede resultater med den følge at fengslene er fulle av promillekjørere. I Finland er opinionen ikke tilstrekkelig moden for "trafiknykterhet".

Man har forsøkt å informere allmennheten om at alkohol og trafikk ikke passer sammen. Det overveies å innføre økonomisk straffereaksjon, som ikke har like negative effekter på nasjonaløkonomien som fengselsstraff. Hittil har mindre alvorlige tilfeller vært mer eller mindre ukontrollert, hvilket er desto mer alvorlig ettersom kjøreevnen forverres betydelig allerede under 0,5 promillegrensen.

I Finland har man i ca. et år brukt øyeflimmermetoden for å konstatere nystagmus. Dessuten har man ute på veiene brukt apparater for å måle promilleinnholdet. I begge tilfeller er det kun alkohol som oppdages — andre berusningsmidler har først medført straff etter at vedkommende konkret har vist at han ikke var i stand til å kjøre kjøre-

tøyet. Hvis regjeringens lovforslag om promillegrenser m. m. vedtas av riksdagen vil det bli mulig å fjerne alle promillekjørere fra trafikken som har mer enn 0,5 promille alkohol i blodet. Dette forutsetter at myndighetene får fullmakt til å gjennomføre rutinemessige utåndningsprøver på alle førere av motorkjøretøyer. Länsmansforeningen støtter bestrebelsene for å oppnå ensartet straffereaksjon i promillelovgivningen.

Trafikförsäkringsforeningen framfører at statistikken viser at alkoholpåvirkede personers andel i trafikkulykker er større enn det som tilsværer deres andel av alle trafikanter. Undersøkelser viser at alkoholen er ikke bare et problem for førere av biler o. l. men også for fotgjengere.

Med henvisning til det voksende problem som alkoholen utgjør i trafikken har foreningen i forskjellige uttalelser foreslått følgende tiltak: Informasjon og trafikk kontroll for å øke oppdagelsesrisikoen samt promillegrenser for å gjøre straffereaksjonen mer ensartet. Til tross for dette burde lovgivningen inneholde generelt forbud mot å kjøre motorkjøretøyer under påvirkning av alkohol. Metoder og apparater for å avgjøre alkoholinnholdet i blodet bør forefinnes i tilstrekkelig antall og myndighetene bør ha fullmakt til å bruke dem. Kliniske prøver for å bestemme om det er tale om narkotika, medisiner og alkohol bør utvikles og innvirkningene av disse kartlegges.

Foreningen støtter innføring av rutinemessige utåndningsprøver. Det burde videre undersøkes hvilke innvirkninger salg av "mellanøl" på servicestasjoner og barer har på trafikken. Trafikkmiljøet kan også bedres, særlig med henblikk på den lettere trafikken. Til slutt nevner foreningen at problemet med alkohol i trafikken har nær tilknytning til det generelle bruk av alkohol og derved til alkohol- og samfunnspolitikken som også burde brukes i denne forbindelse. Foreningen foreslår at medlemsforslaget utvides til også å omfatte ovennevnte forslag for å bekjempe alkohol i trafikken.

Finlands nykterhetsorganisationers förbund konstaterer at medlemsforslaget er i overensstemmelse med tiltak som inngår i avholdsbevegelsens program av 1972 for å forebygge uleiligheter som alkohol og narkotika kan forårsake i trafikken. For å gjøre trafikk kontrollen mere effektiv er det viktig at politiet får rett til å gjennomføre rutinemessige utåndningsprøver uansett om det foreligger mistanke om promillekjøring eller ei. Det vil bidra til øket trafiksikkerhet hvis lov og regler som bemyndiger politiet til å gjennomføre utåndningsprøver er mest mulig likeartede i de nordiske land. Likeartede promillegrenser og likeartet kontroll vil bidra til øket respekt og forståelse for lovgivningen. Harmonisering av straffereaksjonen vil også virke mot alkoholmissbruk i trafikken og øke trafiksikkerheten i de nordiske land. Forbundet gir sin tilslutning til medlemsforslaget.

Trafikkskyddet gjør oppmerksom på at medlemsforslaget berører et

av vår tids vanskeligste trafikksikkerhetsproblemer. For å kunne gjennomføre rutinemessige trafikkontroller må det skapes et pålitelig og enkelt system. I Finland har utilstrekkelige økonomiske resurser forhindre at man har kunnet anskaffe elektroniske utåndningsanalyser i nødvendig omfang. Kontrollmyndighetene i de enkelte land bør ha samme slags typer av apparater før rutinemessige kontroller innføres.

Ved utarbeidelse av nordisk promillelovgivning bør man enes om felles promillegrenser ettersom praksis er temmelig forskjellig i de enkelte land. Trafikkskyddet tror ikke at strengere straffer vil redusere antallet overtredelser av promillelovgivningen og anbefaler i stedet å øke oppdagelsesrisikoen eller alkoholpolitiske tiltak.

Trafikkskyddet gjør oppmerksom på at det ikke bare er bilførere som er alkoholpåvirket i trafikken. Til slutt henviser trafikkskyddet til den revisjon som pågår i de enkelte land av vedkommende lovgivning og konstaterer at de nordiske lands felles framturen nå ville være opportunt.

Automobilförbundet gir sin tilslutning til medlemsforslaget og framfører at det i forskjellige sammenheng har uttalt at trafikkontrollen bør skjerpes og oppdagelsesrisikoen økes og promillegrenser innføres. I Finland er saken under behandling i riksdagen. Et felles nordisk program er ønskelig.

Suomen kuorma-autoliitto r.y. (Finlands lastbilförbund) har i uttalelse om det lovforslag som behandles i riksdagen og bl. a. inneholder innførelse av promillegrenser, gitt sin tilslutning til promillegrenser ettersom fordelene, redusert promillekjøring, overveier ulemper ved at 0,5 promille ikke konsekvent betyr at vedkommende er påvirket av alkohol. Lastbilförbundet har heller ikke motsatt seg at politiet får fullmakt til å gjennomføre utåndningsprøver uansett om vedkommende mistenkes for promillekjøring eller ei. Forslagene fremmer muligheten for ensartet praksis i Norden. Förbundet understreker betydningen av tilstrekkelig og effektiv trafikkontroll hvis dette mål skal oppnås.

Finlands juristförbund gir sin tilslutning til medlemsforslaget men tviler på at politiet tildeles tilstrekkelig midler for å gjennomføre rutinemessig trafikkontroll.

Finlands läkarförbund støtter medlemsforslaget samtidig som det påpeker at det er viktig også å kjempe mot alkohol hos andre trafikanter enn bilister.

2.2.4 Norske uttalelser

Sosialdepartementet antar at et nærmere samarbeid mellom de nordiske land når det gjelder opplysningsvirksomhet og eventuelt andre tiltak for å motvirke bruk av alkohol i trafikken vil kunne være av positiv betydning. Departementet anser en harmonisering av lovgivningen ønskelig, men mener at muligheten for å få i stand like regler vel må betraktes som små.

Statens edruskapsdirektorat gir sin tilslutning til de synspunkter som fremkommer i premissene til medlemsforslaget, og mener at det er viktig å medvirke til at samtlige nordiske land får en like streng lovgivning på området som i Norge.

Direktoratet anser at en vil oppnå den største effekt i det forebyggende arbeid om politiet gis generell rett til å ta alkoholtest av alle motorvognsførere. Politiet må også gis ressurser til å utøve regelmessige kontroller.

Direktoratet har i forbindelse med sin generelle Holdningskampanje for å redusere alkoholbruken lagt spesiell vekt på en kampanje mot bruk av alkohol i trafikken. Kampanjen har hatt en betydelig effekt, og erfaringene fra den bør kunne brukes i forbindelse med en eventuell samnordisk aksjon.

Trygg Trafikk henviser til sin innstilling om endringer i promillelovgivningen i Norge hvor følgende synspunkter framkommer. Det er nødvendig at trafikkontrollen skjerpes og særlig bør den settes inn i større utstrekning om natten og i weekenden. Bruk av alkotest kan anbefales for å bekjempe promillekjøringen men det forutsettes at testen utføres med konduite. Opplysningsvirksomheten om såvel alkohol som medikamenter bør utvides betydelig. I forbindelse med førerkortopplæring, og eksaminasjon hos bilsakkyndige er det også nødvendig at det gis best mulig informasjon, også om hva det betyr for trafikksikkerheten at de som fører motorkjøretøy er edru.

Motorførernes avholdsforbund (MA) er enig i at det er gode grunner som taler for øket innsats mot promillekjøring i samtlige nordiske land og at samkjøring kan bety vesentlige fordeler. MA tror at adgang til rutinemessig kontroll med alkotest e. l. kan føre til betydelig reduksjon i promillekjøringen og dermed også i trafikkskader p. g. a. alkohol.

MA er interessert i at spørsmål om likeartet straffereaksjon i de nordiske land blir utredet. Det avgjørende for enhver endring av promillegrensene og/eller praksis for å motvirke promillekjøring må være å oppnå størst mulig trafikksikkerhet og MA støtter tiltak som kan føre til slike resultater.

2.2.5 Svenske uttalelser

Rikspolisstyrelsen framfører at ettersom Norden kan betraktes som et område vil harmonisering av all lovgivning vedrørende trafikksikkerhet og trafikkontroll være hensiktsmessig. Undersøkelser viser at det er en tydelig forbindelse mellom promillekjøring og trafikkulykker og det derfor er viktig å vedta tiltak for å redusere frekvensen av overtredelser mot promillelovgivningen. Et felles program i dette øyemed kan være hensiktsmessig som første ledd i harmoniseringsarbeidet.

Forsøket med rutinemessige utåndningsprøver i Sverige har stort sett

vært positivt mottatt av allmennheten. Utåndningsprøver ble tatt av ialt 435 682 førere i perioden 1. februar 1975—30. juni 1976. Kun 7 av dem som hadde nektet å samarbeide hadde mindre enn 0,5 promille alkohol i blodet. Rikspolisstyrelsen viser i tabeller at 90 % av de førere som ble utsatt for blodprøve hadde 0,5 promille eller mer alkohol i blodet.

Rikspolisstyrelsen gir medlemsforslaget sin tilslutning.

Socialstyrelsen redegjør for lovgivningssituasjonen i Finland og Danmark for å påpeke hvilke problemer som må overvinnes før de nordiske lands promillelovgivning kan harmoniseres. En lovbestemt promillegrense er viktig fordi uten den mister blodprøven sin verdi som eksklusivt bevismiddel. Socialstyrelsen gjør oppmerksom på at til tross for at en lovbestemt promillegrense har stor internasjonal tilslutning, vil det være vanskelig å oppnå nordisk enighet på dette område. Socialstyrelsen er dog helt enig med forslagsstillerne om at man burde fornye bestrebelsene for enhetlige promillegrenser og annen lovgivning på området.

Med henblikk på at det er sannsynlig at øket kontroll kan bidra til at personer påvirket av alkohol avstår fra å kjøre, gir socialstyrelsen sin tilslutning til at politiet i de nordiske land under bestemte forutsetninger får fullmakt til å foreta rutinemessige utåndingsprøver.

Socialstyrelsen stiller seg tvilende til verdien av kampanjer mot promillekjøring og mener at man kan oppnå bedre resultater med opplysninger og informasjon rettet til bestemte målgrupper.

Informasjonsvirksomheten om den trafikkrisiko som er forbundet med alkohol burde begynne tidligst mulig — undervisning innarbeidet i den allminnelige skole burde gi bedre effekt og forståelse for den alkoholinformasjon som gis ved kjøreopplæringen.

De som tidligere har overtrådt promillelovgivningen er en målgruppe for informasjon om alkoholens innvirkninger på kjøreevnen og trafikk-sikkerheten. Felles nordisk forskning og vurdering vil være verdifull for å komme fram til beste måten for undervisning og annen informasjon vedrørende risikoen forbundet med alkohol og trafikk.

Socialstyrelsen gir sin tilslutning til medlemsforslaget.

Statens trafiksäkerhetsverk støtter medlemsforslaget under henvisning til de store risiker som er forbundne med promillekjøring.

Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande (NTF) konstaterer at det knapt finns noe trafiksikkerhetsproblem som har vært undersøkt så grundig som alkohol og trafikk. Hvert år presenteres nye fakta som understreker den fare som alkohol medfører i trafikken og i hvilket omfang det har bidratt til trafikkulykker. NTF mener at nasjonale og nordiske tiltak for å kjempe imot promillekjøring er viktige og gir sin tilslutning til medlemsforslaget.

Svenska försäkringsbolags riksförbund gir medlemsforslaget prinsipielt sin støtte men påpeker at verdien av felles bestemmelser er av-

hengig av det ambisjonsnivå som kan oppnås. Spørsmålet burde derfor utredes forutsetningsløst.

Kunliga automobil klubben (KAK) har ikke sett noen grunn til å motsette seg at rutinemessige utåndningsprøver tillates i forbindelse med trafikk kontroll ettersom forsøket i Sverige beviser at promillekjøring skjer i skremmende omfang. KAK mener at det er ønskelig med ensartet lovgivning om promillegrenser og straffereaksjon, inklusive spørsmålet om inndragning av kjørekort, som KAK mener bør behandles i den rett som dømmer i trafikksaker.

Motormännens riksförbund (M) støtter at promillekjøring bekjempes med alle midler og har anmodet om at politiets ressurser omfordelles for å gjøre kontrollen mer effektiv. M har foranlediget en undersøkelse av allmennhetens reaksjon på politiets fullmakt til å utføre utåndningsprøver. Folk var generelt positivt innstilt til utåndningsprøvene — 93 % mente at politiets fullmakt til å utføre den er ”mycket bra” eller ”ganska bra”. M ser med tilfredshet på medlemsforslaget.

Motorförarnas helnykterhetsförbund (MHF) framfører at bestrebelsene for å redusere trafikkulykker må harmoniseres i større omfang for å oppnå bedre resultater. Dette er særlig viktig blant de nordiske land grunnet den livlige trafikk blant disse.

MHF henviser til en svensk undersøkelse som viser at 0,4 promille alkohol i blodet reduserer prestasjonen i gjennomsnitt med 32 %. Det ville derfor være berettiget å stille spørsmålet om ikke 0,5 promille grensen burde senkes. Foreløpig mener MHF at nordisk harmonisering er viktigere og bør prioriteres. Bestemt nedre grense har den fordel at den enkelte ikke selv kan bestemme etter alkoholkonsumering om han kan kjøre eller ei. MHF henviser til den internasjonale utvikling og redegjør for 5 prinsipper for den internasjonale lovgivning på området som J. D. J. Harvard, WHO-rådgiver og sekretær i den engelske legeförening, framførte ved en verdenskongress om alkohol og trafikk i Toronto 1971. Prinsippene er følgende: Øket *oppdagelsesrisiko* ved rutinemessige utåndningsprøver, *bevis*, blodprøver skal tas av alle som mistenkes for overtredelse av promilleloven; *ansvar*, kjøring med mer alkohol i blodet enn loven tillater skal betraktes som trafikkforbrytelse — grensen bør ikke være høyere enn 0,8 promille; *følgevirkninger* for overtredelse av promilleloven bør være automatisk inndragelse av kjørekortet i minst et år. Før kjørekortet leveres tilbake skal domstolen ha mulighet til å pålegge vedkommende å følge bestemte forskrifter (behandling av alkoholisme, nytt kjørekort m. m.); *bedømming*, før loven endres bør myndighetene innsamle relevant data for senere å kunne bedømme effekten av vedtatte tiltak samt eventuelt behov for nye. Rutinemessige utåndningsprøver kan virke forebyggende og de metoder og apparater som politiet har brukt i Sverige har vist seg å være pålitelige.

Forskjellige former av undervisning, opplysninger og propaganda

om trafikulykker forårsaket av påvirkning av alkohol og andre berusende midler har en allmen preventiv rolle og øker forståelsen for kravet om edruelighet i trafikken. På grunn av at det er uklart hvilken effekt de forskjellige kampanjer har hatt anbefaler MHF at det gjøres større innsatser for å vurdere effekten av forskjellige informasjonstiltak.

Svenska polisförbundet betrakter det som naturlig at man i Norden foretar felles innsatser med henblikk på de nordiske lands samarbeide i trafikksikkerhetsspørsmål. Polisförbundet er overbevist om at man kan oppnå større resultater med å harmonisere innsatsene.

Svenska åkeriförbundet og *Folksam* gir sin tilslutning til medlemsforslaget.

2.3 Remissuttalelser som stiller seg avventende til visse av punktene i medlemsforslaget

2.3.1 Nordiske uttalelser

Nordisk trafikksikkerhetsråd (NTR) konstaterer at forskjellen i de nordiske lands promillelovgivning er blitt mindre etter at folketinget i Danmark våren 1976 vedtok en ny ferdsslov med faste promillegrenser og hjemmel til rutinemessig kontroll i form av utåndningsprøver. NTR gjør oppmerksom på at allmenhetens syn i de enkelte land på alkohol og trafikk, sanksjonssystemets utforming og kontrollsystemer er forskjellig.

Førernes innstilling til alkohol og bilkjøring kan påvirkes gjennom øket informasjon, ikke minst i forbindelse med kjøreopplæringen. NTK har i forbindelse med NR:s rek. nr. 35/1970 angående utdanning av førere av motorkjøretøyer nedsatt en arbeidsgruppe som undersøker forskjellen mellom kjøreutdanningen og -prøver i de nordiske land.

Sanksjoner for promillekjøring kan utover straff i tradisjonell forstand ha karakter av inndraging av kjørekort eller resosialiseringstiltak. Øket oppdagelsesrisiko vil formentlig bety at reglene respekteres i større grad. På den andre siden mener NTR at det er vanskelig å avgjøre hvilken betydning ensartede regler vil kunne ha, hvilket NTR akter å undersøke nærmere. I første omgang vil NTR utarbeide en redegjørelse for lovgivning og praksis på området i de enkelte land samt undersøke årsakene til de eksisterende forskjeller.

2.3.2 Danske uttalelser

Justitsministeriet henviser til *Nordisk trafikksikkerhetsråds* uttalelse i saken (jfr. pkt. 2.2.1. ovenfor) og meddeler at det kan slutte seg til denne.

2.3.3 Norske uttalelser

Justisdepartementet opplyser at spørsmålet om å innføre en adgang til bruk av utåndingsprøve uavhengig av mistanke om kjøring i på-

virket tilstand for tiden er under behandling i departementet. (NOU 1975: 24 om endringer i promillelovgivningen). Departementet finner det ikke aktuelt forut for Stortingets behandling av saken å innføre en midlertidig ordning med tvungen utåndingsprøve.

Reaksjonene på kjøring i påvirket tilstand behandles i en arbeidsgruppe og vil behandles videre på samme måte som spørsmålet om tvungen utåndingsprøve.

Samferdselsdepartementet konstaterer at foreløpige forskningsresultater tyder på at kjøring i alkoholpåvirket tilstand har alvorligere konsekvenser for trafikksikkerheten enn tidligere antatt. Departementet viser til at man har innledet tre forskningsprosjekter som vil kunne gi sikrere kunnskap om omfang og konsekvenser av promillekjøring. Departementet påpeker at justisdepartementet har spørsmålene om utåndingsprøver og reaksjonen på promilleovertredelser til behandling. Samferdselsdepartementet har nylig tatt opp arbeidet med å utrede en forenkling av regelverket for vegtrafikk, inkl. overvåking og kontroll i vegtrafikken. Også disse saker vil i sin tid bli lagt frem for Stortinget.

Departementet mener at det er riktig å avvente sluttbehandlingen av ovennevnte utredninger før politiet gis adgang til påtvungen utåndingsprøve eller reaksjonen på promillekjøring endres.

Departementet henviser til Statens Edruskapsdirektorats uttalelse om opplysningskampanjer, og stiller seg positivt til en slik kampanje på nordisk hold.

Statens vegvesen henviser til sin uttalelse om NOU 1975: 24 om endringer i promillelovgivningen. Av denne uttalelse fremgår at Vegdirektoratet ikke er enig i forslag om å innføre adgang til å ta utåndingsprøve uten at det foreligger mistanke om alkoholpåvirkning. Direktoratet kan ikke se at en slik ordning er påkrevet, og tror at den kan bli oppfattet som urimelig av publikum. Vegdirektoratet advarer mot endringer som kan gi inntrykk av at myndighetene reagerer mildere enn hittil på promilleovertredelser. En mer negativ straffereaksjon bør kunne etableres uten at nåværende praksis med ubetinget fengsel ved lav promille endres i slik grad som det ble foreslått ved den nevnte utredning.

Vegdirektoratet støtter opp om forslaget om at det i nordisk samarbeid blir satt iverk opplysningskampanjer som nevnt i medlemsforslaget.

Kongelig norsk automobilklubb (KNA) kan i prinsippet slutte seg til at det arbeides henimot felles nordiske regler. Imidlertid er KNA uenig i at det innføres en rutinekontroll f. eks. ved utåndingsprøve. Behandlingen av promilleovertredelser må skje på mer individuell basis og etter vanlige strafferettslige vurderingsnormer. For helt milde overtredder bør bøter erstatte fengselsstraff. Derved utpekes den farlige overtredder og fengselsstraffen får den preventive virkning man tilsikter. Med plikt til utåndingsprøve, uansett om det foreligger mistanke om overtreddelse eller ei, innføres etter KNAs mening et nytt betenkkelig prinsipp.

2.4 Remissuttalelser som ikke tar stilling til forslaget

2.4.1 Danske uttalelser

Assurandør-societetet meddeler at forslaget ikke gir det anledning til bemerkninger og påpeker at faste promillegrenser er innført i Danmark.

Specialarbejderforbundet i Danmark meddeler at det ikke kan bidra i saken.

Rådet for større Færdselssikkerhet meddeler at det ikke kan bidra i saken.

Forenede danske Motorejere (FDM) henviser til de endringer av den danske ferdslslov som trådte i kraft sommeren 1976 og mener at de synspunkter som kommer til uttrykk i medlemsforslaget i vid omfang er imøtekommet. FDM mener derfor ikke å kunne stille supplerende opplysninger til rådighet.

Landsforeningen danske Vognmænd meddeler at medlemsforslaget ikke gir landsforeningen anledning til bemerkninger.

2.4.2 Norske uttalelser

Norges taxiforbund har ikke noe å bemerke til de foreslåtte endringer

Den norske lægeforening meddeler at forslaget ikke foranlediger spesiell kommentar fra foreningens side.

2.4.3 Svenske uttalelser

Sveriges läkarförbund meddeler at forbundet ikke ønsker å uttale seg i saken.

3. Trafikkutvalget

Trafikkutvalget er enig med forslagsstillerne i at de risiki som alkohol og andre rus- og bedøvningmidler medfører i trafikken er et av vår tids vanskeligste trafikksikkerhetsproblemer.

Forslagsstillerne foreslår at det gjennomføres et samnordisk program for å bekjempe alkoholbruk i trafikken, inklusive rutinekontroll i samtlige nordiske land samt likeartet lovgivning for overtredelser. Dessuten anbefales ensartede promillegrenser i Norden og omfattende opplysningskampanjer for å øke kunnskapene om alkoholens innvirkning på kjøreferdigheten og om de ulykkesrisiki dette kan medføre i trafikken.

Gjennomførte undersøkelser antyder at antallet promillekjøringer har øket betydelig i de senere år i de nordiske land. Samtidig er promillekjøreres andel i ulykker gått opp, hvilket tydelig fremgår av den til medlemsforslaget vedlagte PM om "trafikonykterhet i Norden".

Trafikkutvalget er enig i at alkoholmisbruk i trafikken kan reduseres og trafikksikkerheten dermed økes. Skjerpning av trafikkontroller, in-

klusive rutinemessige utåndningsprøver vil i betydelig grad virke preventivt. Behovet for preventive tiltak understrekes av at man nå vet at antallet promilleovertredelser er vesentlig større enn hva man trodde tidligere. I Sverige f. eks. ble det i 1975 antatt at antallet overtredelser per år lå omkring 1 million — nå har man på grunnlag av nyere opplysninger måttet forhøye anslaget til ca. 3 millioner promilleovertredelser per år.

Forsøket med rutinemessige utåndningsprøver i Sverige har stort sett blitt positivt mottatt av allmenheten. Motormännens riksförbund har foranlediget en undersøkelse av allmennhetens reaksjon på politiets beføyelser til å utføre utåndningsprøver. Resultatet viser at 93 % av de som ble spurt mente at politiets fullmakt i dette henseende var "mycket bra" eller "ganska bra". Av rikspolisstyrelsens uttalelse om medlemsforslaget fremgår at 90 % av de førere som på grunnlag av utåndningsprøve ble utsatt for blodprøve hadde 0,5 promille eller mer alkohol i blodet. Trafikkutvalget noterer med tilfredshet at man i Sverige har gjort ordningen permanent, at den nye ferdsslov i Danmark inneholder hjemmel til rutinemessig kontroll i form av utåndningsprøver, at lignende regler trer i kraft den 1. april 1977 i Finland samt at man forbedrer et lovforslag i saken i Norge. Utviklingen i Norden går mot mere ensartet og strengere trafikkontroll for å redusere risikoen for trafikkulykker. Disse regler vil øke oppdagelsesrisikoen for de som kjører under innflytelse av alkohol og således bidra til at personer påvirket av alkohol avstår fra å kjøre. Forutsetning for rutinemessige utåndningsprøver er at det finnes teknisk pålitelige og tilfredsstillende marginaler for feilmålinger samt at prøvene utføres med takt. Trafikkutvalget går ut fra at disse betingelser kan og vil etterkommes.

Hvis øket bruk av utåndningsprøver skal gi tilsiktet virkning er det ønskelig at det finnes lovfestede promillegrenser. Dermed vet førere at de ikke har lov til å kjøre et motorkjøretøy hvis de har konsumert alkohol og blodprøven får en eksklusiv verdi som bevismiddel. Kliniske undersøkelser har for store svakheter til å kunne klargjøre på en entydig måte om en person har vært i stand til å kjøre et motorkjøretøy eller ikke.

Som det fremgår av medlemsforslaget har Nordisk Råd tidligere behandlet spørsmålet om ensartede nordiske regler om misbruk av alkohol i trafikken. Ved Nordisk Råds 20. sesjon (1972) ble det stillet spørsmål til regjeringene i saken. Av svarene fremgikk at regjeringene anså det ønskelig å oppnå rettsenhet på området men at forutsetningene da ikke var til stede. Juridisk utvalg beklaget da å måtte konstatere at det ikke syntes å være mulighet for å få gjennomført mere ensartet lovgivning på området og Rådet avskrev deretter rek. nr. 24/1965 om "lagstiftning rörande trafikonykterhet".

I Danmark har man innført promillegrenser i loven med en nedre

grense på 0,8 promille samtidig som den kliniske undersøkelse er avskaffet. Likeartet lov trer i kraft i Finland den 1. april 1977. Forutsetningene for å oppnå ensartede promillegrenser i Norden er derfor bedre nå enn tidligere, hvilket trafikktvalget hilser velkommen. Nordisk samkjøring på området vil medvirke til øket trafikksikkerhet idet likegyldende regler vil fremme forståelsen av faren ved promillekjøring, øke respekten for loven og eliminere risikoen for misforståelser.

Trafikktvalget er oppmerksom på at det er gjennomført undersøkelser som viser at prestasjonen reduseres betydelig allerede under 0,5 promillegrensen. For tiden finnes dog knapt forutsetninger for å innføre lavere grenser enn 0,5 promille. Utvalget er også oppmerksom på den internasjonale tilslutning til lovfestede grenser.

Forslagsstillerne anbefaler ensartet nordisk straffereaksjon for promillekjøring. Trafikktvalget er enig med forslagsstillerne i at ensartede regler vil eliminere misforståelser vedrørende hvilke følger promillekjøring vil ha for føreren. Spørsmålet om hvilken straffereaksjon som er mest hensiktsmessig bør utredes ytterligere med henblikk på nordisk harmonisering. En slik utredning bør omfatte inndraging av kjørekortet, fengselsstraff, bøter, obligatorisk undervisning i hvilke følger promillekjøring kan ha for andre trafikanter, behandling av alkoholisme og andre resosialiseringstiltak.

Trafikktvalget deler forslagsstillerens syn på betydningen av økte kunnskaper om alkoholens innvirkning på kjøreferdigheten og om de ulykkesrisiki dette kan medføre i trafikken.

Utvalget er ikke kjent med om man har vurdert i hvilken grad omfattende opplysningskampanjer har gitt tilsiktede resultater. Dette bør utredes og hvis resultatene er positive bør man planlegge slike kampanjer på nordisk basis for å oppnå størst mulig virkning. Forøvrig mener utvalget at man i større omfang enn hittil bør satse på undervisning og informasjon om alkoholens og andre rus- og bedøvningsmidlers skadevirkninger i trafikken i forbindelse med kjørekortsopplæringen. Allmenn informasjon om trafikkulykker forårsaket av alkohol og andre berusede midler vil virke preventiv og fremme edruelighet i trafikken. Informasjonen bør også omfatte trafikkkontrolltiltakenes kvalitet og myndighetenes fullmakter.

Trafikktvalget, liksom forslagsstillerne og de fleste av remissinstansene, mener at det viktigste for å redusere promillekjøring er å øke oppdagelsesrisikoen. Nordisk innsats på området er naturlig som et ledd i det omfattende nordiske trafikksikkerhetssamarbeide. Allmennhetens syn i de enkelte nordiske land på alkohol og trafikk, sanksjons- og kontrollsystemer har vært og er forskjellig men utviklingen går i retning av større harmonisering. Denne utvikling kan fremmes ytterligere gjennom hensiktsmessig informasjon.

Det er utviklet forholdsvis effektive metoder for å fastslå om personer

er påvirket av alkohol. Tilsvarende metoder finnes ikke når det gjelder å fastslå om personer er påvirket av andre rus- eller bedøvningsmidler. Innvirkningene av trafikksfarlige rus- og bedøvningsmidler har heller ikke vært tilstrekkelig kartlagt. Trafikkutvalget understreker betydningen av at disse emners innvirkning på kjøprestasjonen kartlegges og at det utvikles forholdsvis enkle og effektive metoder for å fastslå om førere av motorkjøretøyer er påvirket av rus- eller bedøvningsmidler slik at også disse førere, som utgjør potensiell fare for seg selv og andre trafikanter, kan fjernes fra trafikken. I denne forbindelse minner utvalget om rek. nr. 9/1974/t ang. merking av medisiner og andre stoffer som kan utgjøre en trafikksfare.

Med henvisning til det som er sagt ovenfor gir trafikkutvalget sin fulle tilslutning til medlemsforslaget intensjoner og foreslår at Nordisk Råd i anledning av medlemsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

- I. at det gjennomføres et samnordisk program for å motvirke alkoholbruk i trafikken, inklusiv rutinekontroll i samtlige nordiske land, samt øket informasjon om alkoholens innvirkning på kjøreferdigheten og de ulykkesrisiki dette medfører i trafikken,
- II. å arbeide for harmonisering av nordisk lovgivning mot alkoholbruk i trafikken og
- III. å arbeide for kartlegging av rus- og bedøvende midlers innvirkning på føreres kjøprestasjon samt å arbeide for utvikling av metoder for å fastslå om førere av motorkjøretøyer er påvirket av slike emner.

Stockholm, 17. januar 1977

Eric Carlsson (c)

Christian Christensen (KrF)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Leif Glensgård (FP)

Gils Guðmundsson (Ab)

Ivar Hansen (V)

Håkon Kyllingmark (H)

Reidar T. Larsen (SV)

Sven Mellqvist (s)

Rolf Sellgren (fp)

Pekka Tarjanne (Lkp)

Folke Woivalin (ÅS)

Formann

Medlemsförslag

om förbättring av barnens trafikmiljö

(Väckt av Martin Buvik, Eric Carlsson, Christian Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Gustav Holmberg, Bror Lillqvist, Sven Mellqvist och Pekka Tarjanne)

Psykologisk och trafikteknisk expertis har vid flera tillfällen varnat för vad de kallar den officiellt vårdade vanföreställningen om den normala människan som kan och skall köra prickfritt och den olycksdrabbade som antingen är vårdslös eller kriminell. Företagna studier utvisar att en viktig olycksorsak är den befintliga trafikmiljön, som människan ej alltid kan bemästra. Trafiksäkerheten kan därför förbättras genom att anpassa — inte människan efter miljön — utan miljön efter vad vi vet att människan kan prestera. Dessa av experter framförda synpunkter har särskild relevans för barnens situation i trafiken.

Av internationella undersökningar vet vi, att trafikolyckorna bland barn överallt utgör ett av de största hoten mot den uppväxande generationen. Många av dem invalidiseras för resten av sitt liv, andra drabbas lindrigare men måste tillbringa någon del av sin uppväxt på sjukhus. Flera barn dödas i trafiken än i alla andra typer av barnolycksfall tillsammans.

Företagna undersökningar, både internationellt och inom Norden, visar att barn i åldrarna 0—10 år saknar biologiska förutsättningar att vid alla tillfällen visa ett trafiksäkert beteende. Barn är i utveckling och kan aldrig gå utöver sitt aktuella utvecklingsstadium. Härav följer bl. a. att trafiksäkerhetsfostran riktad till barnen inte är ett effektivt medel för att minska barntrafikolyckornas antal. Man måste inrikta sig på mer genomgripande åtgärder. En del sådana föreslås i en i Sverige 1975 utgiven forskningsrapport, "Varför skadas barn i trafiken?" (Skandia-rapporten II). Visserligen rekommenderas förbättrad trafikfostran till alla barn från tidig förskoleålder till vuxen ålder, men huvudvikten läggs vid långsiktigare forskning och åtgärder för att förbättra trafikmiljön med hänsyn till barnen. Sålunda bör pågående forskning följas upp till dess man finner vid vilken ålder barn och vuxna kan jämföras med hänsyn till sin trafikförmåga i olika hänseenden, t. ex. uppfattningen av trafiksituationer genom syn och hörsel. Sådana undersökningar borde också kunna ligga till grund för bestämmelser rörande vid vilken ålder barn generellt bör tillåtas att cykla i allmän trafik, börja köra moped etc.

Dagens trafikmiljö är enligt rapporten den främsta orsaken till att så många barn skadas i trafiken. Den är ofta fel utformad och passar varken barn eller vuxna. De som planerar samhället synes inte ta tillräcklig hänsyn till att små barn inte tänker och handlar på samma sätt som vuxna. Bland de brister i trafikmiljön som särskilt påtalas i rapporten är skymd sikt vid infartsvägar till bostadsområden, daghem, lekskolor och skolor samt bilparkering på bostadsområdets gårdar och skolgårdar.

Vidare påtalas att daghem, lekskolor och skolor förläggs på ställen, som från trafiksäkerhetssynpunkt är klart olämpliga. Det framhålls att tillräcklig uppmärksamhet inte ägnas åt övergångsställets placering, närmaste omgivning, belysning m. m. Hållplatser för bussar, skolbussar, varubussar m. m. medför ofta stora risker för barn, därför att de är belägna på väg eller gata och inte indragna därifrån så att sikten blir fri.

Många barnolyckor beror även på att andra trafikanter överskattar barnens trafikförmåga. Barn kan som regel inte uppfatta hela trafiksituationen på en gång. De koncentrerar sig på en detalj och märker inte något annat. Och det perifera seendet är inte fullt utvecklat förrän i fjortonårsåldern.

Under körutbildningen brukas alltid understrykas att barn är levande varningsmärken i trafiken. En lämplig åtgärd vore en informationskampanj, riktad till bilförare och dem som har tillsyn över barn. De sistnämnda bör sålunda göras uppmärksamma t. ex. på att man ej bör lämna barn att leka ensamma ute i två—treårsåldern, och att små barn svårigen kan rätta sig efter förbud och anvisningar i trafiken.

Bilförare måste främst erinras om att de ej kan förvänta sig att barn betar sig i trafiken på samma sätt som omdömesgilla vuxna.

En sådan informationskampanj kan i viss mån förebygga barnolyckorna i trafiken. Men för att minska olyckorna måste trafikmiljön och samhällsplanerarnas inställning till trafikmiljön förändras. Bland de viktigaste kraven på myndigheterna när det gäller trafikmiljön är att de förmedlar grundlig kunskap till alla dem som utformar denna miljö om hur barn liksom alla andra oskyddade trafikanter fungerar i trafiken. Kommunala styrelser och nämnder, som har med placeringen av förskolor, familjedaghem, skolor, fritidshem o. d. att göra, måste kontinuerligt upplysas om fakta rörande barns beteende i trafiken.

Med hänsyn till att dessa problem är av likartad karaktär i de nordiska länderna skulle t. ex. Nordiska trafiksäkerhetsrådet kunna ges i uppdrag att sammanställa ett upplysningsmaterial riktat till samhällsplanerare och andra myndigheter som påverkar utformningen av trafikmiljön. Ett liknande material bör även iordningställas med tanke på fordonsförare och personer som har tillsyn över barn.

I detta sammanhang vill vi peka på att Nordiska rådet har antagit en rekommendation om samarbete för att åstadkomma en effektiv trafik-

undervisning på skolans alla stadier (*rek. nr 14/1969*). Rekommendationen avskrevs av rådet vid dess 24:e session 1976 med hänvisning till pågående samarbete på området sedan många år. Vi utgår från att detta samarbete fortsätter och att detta tillsammans med en förbättrad trafikmiljö skall bidra till att minska faran för barn i trafiken.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts får vi hemställa

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att verka för att trafikmiljön förändras i syfte att öka skyddet för barnen i trafiken.

Åbo den 10 maj 1976

Martin Buvik (H)

Eric Carlsson (c)

Christian Christensen (Kr. F.) *Bjarne Mørk Eidem (A)*

Gustav Holmberg (V)

Bror Lillqvist (Sd)

Sven Mellqvist (s)

Pekka Tarjanne (Lkp)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 821)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget

Til trafikuttvalget er henvist medlemsforslag A 490/t om forbedring av barnas trafikkmiljø. Forslaget har vært drøftet på utvalgets møte i Stockholm den 25. oktober og i København den 15. november 1976.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslaget anbefales at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å arbeide for forandring av trafikkmiljøet med henblikk på øket beskyttelse av barn i trafikken.

Innledningsvis gjør forslagsstillerne oppmerksom på at psykologisk og trafikkteknisk ekspertise ved flere anledninger har advart mot hva de kaller den offisielle vrangforestilling om at normale mennesker kjører feilfritt og at olykkesofre enten er uforsiktige eller kriminelle.

Trafikksikkerheten kan forbedres ved å tilpasse miljøet til det som vi vet at mennesket kan prestere, hvilket er særlig relevant med henblikk på barnas situasjon i trafikken.

Trafikkulykker blant barn er en av de største trusler mot den oppvoksende generasjon ettersom flere barn dør i trafikken enn i alle andre typer av barneulykker sammenlagt.

Undersøkelser viser at barn i alderen 0—10 år savner biologiske forutsetninger for å oppføre seg på en trafikksikker måte i alle situasjoner — deres oppførsel er avhengig av deres generelle utviklingsstadium. Dette betyr at trafikkopplæring, rettet mot barn, ikke er et effektivt middel for å redusere barneulykker i trafikken.

I en svensk forskningsrapport fra 1975, "Varför skadas barn i trafiken", foreslås forskjellige mer vidtgående tiltak. Bedre trafikkopplæring anbefales riktig nok men hovedvekten legges på mer langsiktig forskning og tiltak. Blant disse er å undersøke i hvilken alder barn begynner å oppføre seg som voksne i forskjellige trafikksituasjoner. Resultatene bør også kunne brukes i forbindelse med fastsettelsen av bestemmelser om når barn skal tillates å kjøre mopeder etc.

I rapporten framføres at trafikkmiljøet er største årsaken til barneulykker — sperret utsikt ved innkjørsel i boligområder, daghjem, lek-skoler og skoler samt parkering av biler i boligområdenes og skolens gårder. Daghjem, lek-skoler og skoler er ofte lokalisert på ugunstige steder med henblikk på trafikksikkerhet. Man har ikke vært tilstrekkelig oppmerksom på overganger, belysning m. m. og at holdeplasser for busser medfører risiko for barn. En informasjonskampanje som opp-

lyser bilførere og de som har tilsyn med barn om hvordan barn oppfører seg i trafikken kan i viss grad forebygge ulykker, men det viktigste er å endre trafikkmiljøet og samfunnsplanleggerens innstilling til det. Myndigheter må kontinuerlig formidle kunnskaper til dem som utformer miljøet om hvordan barn og andre ubeskyttede fungerer i trafikken.

Forslagsstillerne mener at med henblikk på at disse problemer er likeartede i de enkelte nordiske land kunne f. eks. Nordisk Trafikksikkerhetsråd gis i oppdrag å samle materiale for formidling til vedkommende myndigheter, bilførere, foreldre og andre som har tilsyn med barn.

Til slutt forutsetter forslagsstillerne at det pågående nordiske samarbeid vedrørende trafikkundervisning i skoler fortsetter, hvilket sammen med bedre trafikkmiljø vil minske faren for barn i trafikken.

2. Remissuttalelser

Medlemsforslaget har på vanlig måte vært sendt berørte myndigheter og organisasjoner til uttalelse. Det er innkommet uttalelser fra følgende instanser:

Nordiske:

- Nordplan
- Nordisk Trafikksikkerhetsråd (NTR)
- Nordisk Trafikkskole Union

Danmark:

- Arbejds- og socialministeriernes internationale afdeling
- Indenrigsministeriet
- Justitsministeriet
- Miljøministeriet, planstyrelsen
- Assurandør-Societetet
- Rådet for større Færdselssikkerhed
- Forenede danske Motorejere
- Skole og Samfund

Finland:

- Ministeriet för inrikesärendena
- Trafikministeriet
- Social- och hälsovårdsministeriet
- Bostadsstyrelsen
- Skolstyrelsen
- Ålands landskapsstyrelse
- Trafikförsäkringsföreningen
- Trafikskyddet
- Rädda barnen
- Finlands stadsförbund
- Finlands svenska kommunförbund
- Suomen kunnallisliitto (Finska kommunförbundet)

Automobilförbundet
 Trafikpolitiska föreningen Majoritet r.f.
 Förbundet hem och skola i Finland

Norge:

Samferdelsdepartementet
 Norske kommuners sentralforbund
 Skadeforsikringsselskapenes forening
 Trygg trafikk

Sverige:

Socialstyrelsen
 Statens vägverk
 Statens trafiksäkerhetsverk
 Statens planverk
 Barnmiljöutredningen
 Svenska kommunförbundet
 Svenska försäkringsbolags riksförbund
 Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande (NTF)
 Folksam
 Kungliga automobil klubben
 Motormännens riksförbund (M)
 Riksförbundet hem och skola

Alle remissinstanser som tar stilling til medlemsforslaget gir sin tilslutning til dets intensjoner.

2.2. *Remissuttalelser som støtter forslaget*

2.2.1. *Nordiske uttalelser*

Nordisk trafikksikkerhetsråd (NTR) er enig i at det er en viktig oppgave å bedre barnas beskyttelse i trafikken. Etter NTRs mening bør man ikke underkjenne nytten av den trafikkopplæring som foregår i skoler og frivillige organisasjoner. Det er viktig at informasjon om barn i trafikken rettes til foreldre og andre som har tilsyn med barn for å lære disse personer å erkjenne barnas begrensede muligheter til å fungere sikkert i trafikken. Det opplyses at NTR har nedsatt en arbeidsgruppe som undersøker de eksisterende forskjeller i kjøretøydannelse og kjøreprøver i de nordiske land.

NTR gjør oppmerksom på de vedtatte retningslinjer for byplanlegging (SCAFT) i nordisk regi som tar særlig hensyn til trafikksikkerheten. Nordisk komité for trafikksikkerhetsforskning (NKT) har på NTRs vegne ansvaret for oppfølgingen. NKT undersøker også behovet for ytterligere forsknings- og utviklingsarbeide på dette område. Dessuten har NKT planer om å arrangere et seminar om nettopp dette emne hvor samtlige problemer av betydning for spørsmålet vil bli tatt opp.

Nordplan konstaterer at til tross for store innsatser på området er trafikksikkerheten stadig et av samfunnets store problemer. Innsatsene er splittede og kunnskapene når ikke i tilstrekkelig grad dem som utformer trafikkmiljøet.

Disse problemer er likartede i nordiske land slik at samkjøring er hensiktsmessig med henblikk på å utnytte allerede tilgjengelige forskningsresultater og å bedre informasjonen til vedkommende samfunnsplanleggere, politikere og myndigheter.

Nordplan gir sin tilslutning til forslaget og meddeler at institusjonen er villig til å medvirke i et prosjekt for å spre informasjon til berørte instanser.

Nordisk Trafikkskole Union (NTU) mener at opplysningene om at flere barn skades i trafikken enn i alle andre typer av barneulykker er skremmende og at ansvarlige myndigheter bør gjøre noe i saken. NTU konstaterer at det er behov for ytterligere forskning ettersom man vet for lite om hvordan barn i forskjellige aldre opplever trafikken. Det er rimelig at samfunnsplanleggere gis utdanning på området og at de som har oppsikt med barn informeres om barns oppførsel i trafikken. Barnas opplæring i trafikkunnskaper bør også inngå i et slikt prosjekt.

Det viktigste er dog å bedre trafikkmiljøet og NTU gir sin fulle tilslutning til medlemsforslaget.

2.2.2. Danske uttalelser

Justitsministeriet henviser til uttalelsen fra Nordisk trafiksikkerhetsråd her ovenfor (jfr. pkt. 2.2.1) og meddeler at ministeriet kan tilslutte seg til denne.

Indenrigsministeriet kan, etter brevveksling med sundhedsstyrelsen, anbefale medlemsforslaget.

Socialministeriet har forelagt medlemsforslaget for socialstyrelsen og tilslutter seg dennes uttalelse om at gang- og sykkeltrafikk så vidt mulig bør skilles fra motorkjørende trafikk. Ministeriet opplyser at spørsmålet om å bedre barnas trafikkmiljø vil inngå i arbeidet for "børnekommissionens udvalg vedrørende bolig- og miljøforholdene".

Medlemsforslaget har vært forelagt Danske socialpædagogers landsforbund, som ikke har bemerkninger til det og Børne- og ungdomspædagogernes landsorganisation som finner forslaget godt.

Miljøministeriet har forelagt medlemsforslaget planstyrelsen som er oppmerksom på interessen i at den sammenfattende fysiske planlegging foretas med mest mulig hensyn til barnas sikkerhet i trafikken. Dette kan skje ved hensiktsmessig plassering av skoler og barneinstitusjoner i forhold til boliger, tilstrekkelige oppholds- og lekearealer og deres plassering i forhold til boliger, ferdsels- og parkeringsarealer samt sikker ferdsel mellom boliger innbyrdes og mellom boliger, institusjoner og oppholds- og lekeområder. Planstyrelsen vil i sine kommende veiledninger til kommunene i forbindelse med kommuneplanlovens ikrafttredelse den 1. februar 1977, peke på disse problemer og søke å gi anvisninger på hvordan de kan løses.

Den foreslåtte nordiske opplysningsvirksomhet vil være verdifull.

Forenede danske Motorejere erklærer seg helt enig i forslagetets intensjoner.

Landsforeningen Skole og Samfund slutter seg til medlemsforslaget og foreslår at det tilføyes at foreldre bør gjøres oppmerksom på det ansvar de påtar seg ved å la deres barn i 8—10 års alderen sykle i trafikken. Hvis barn skal unngå trafikkulykker behøver de grundig instruksjon.

2.2.3. Finske uttalelser

Ministeriet för inrikesärendena konstaterer at barnas trafikkmiljø kan bedres på mange måter. De ressurser som investeres i trafikkmiljøet får man snart tilbake i form av lavere utgifter for sykepleie og reduksjon av tapt arbeidsverdi. Man bør også være oppmerksom på eldre persons trafiksikkerhet.

Ettersom trafikkmiljøet er et passivt element kan man bekjempe ulykene gjennom å begrense trafikkvolumet og fremme kollektivtrafikken og andre mindre farlige trafikkformer. Der hvor kjøretøytrafikken ikke kan reguleres er det mest effektivt å bedre miljøet for å øke trafiksikkerheten. Opplysningskampanje rettet til samfunnsplanleggere m.m. vil være viktig. Utgangspunktet bør være barnas evner til å klare seg i sin omgivelse.

Hittil har utviklingen bidratt til at barnas bevegelsesmuligheter er blitt mindre — bl. a. derfor bør man sikre barnas muligheter til å bevege seg og øke sikkerheten ved de trafikkformer som barn benytter.

Sikrere trafikkmiljø bør dog ikke føre til dårligere kvalitet av miljøet ("öppna siktområden, tunnelområden för fotgängare"). Medlemsforslaget er positivt og dets videre behandling viktig.

Trafikministeriet framfører at barn og gamle personer forholdsvis ofte er innblandet i trafikkulykker. Selv om disse grupper i denne forbindelse har felles trekk så er forskjellen allikevel så stor at det er grunn til å betrakte barn og deres problem som en egen gruppe. Undersøkelser og praktisk erfaring peker på at barn ikke i tilstrekkelig grad kan oppfatte viktige trafikkskilter for fotgjengere og syklister. Trafikkskilter samt veienes utformning og utrustning bør kunne endres slik at trafikkmiljøet blir så oversiktlig og konsekvent som mulig.

Trafikministeriet mener at det er god grunn til å starte et prosjekt om barnas trafiksikkerhetsproblemer. Spørsmålet må betraktes som en større helhet og omfatte bl. a. trafiksikkerhetsopplæring for barn, trafikkregler og -skilt samt utredning av med hvilke tiltak trafikkmiljøet kan gjøres sikrere for barn.

Social- och hälsovårdsministeriet uttaler at forslaget er av betydning og de foreslåtte tiltak viktige. Med bakgrunn i nyere undersøkelser kan et stort antall forbedringer gjennomføres. Det gjelder hastighetsbegrens-

ninger, sykkelstier, regulering av parkeringsmuligheter osv. Utrustningen på barnesykler er ofte farlig for trafikksikkerheten og bilenes indre kunne også gjøres sikrere. Forutsetningene for å få kjørekort bør diskuteres kritisk. Ettersom tilgjengelig informasjon om hvordan trafikkmiljøet bør utformes ikke utnyttes effektivt nok bør ansvarlige instanser i forbindelse med planlegging av nye boligområder forpliktes til å innhente uttalelse fra barnas miljøråd eller tilsvarende organ.

Bostadsstyrelsen henviser til at problemene er likeartede i de nordiske land og mener at det er hensiktsmessig at spørsmålet tas opp i Nordisk Råd. Bostadsstyrelsen framfører at forslagsstillerne ikke tar tilstrekkelig hensyn til betydningen av at den forskjellige arealanvendelse planlegges. Det burde overveies å komplettere forslaget ved å anbefale bestemte tiltak, hvilke Ministerrådet kan benytte seg av hvis det går inn for å fremme endret trafikkmiljø med henblikk på å øke barnas trygghet i trafikken.

Skolstyrelsen er av samme oppfatning som forslagsstillerne at trafikkmiljøets utformning er viktigere enn trafikkopplering og kampanjer for øket sikkerhet. Når det gjelder skoler så er det lovfestet at de skal lokaliseres med tanke på elevenes reiser og hvor lekeområder kan planeres hensiktsmessig med hensyn til helse og ro. Hensyn skal også tas til sikkerhetssynspunkter. Fra og med 60-årene har man bygget s. k. kvartersskoler (7—8 års barn) slik at barna ikke behøver å gå over meget trafikerte veier på vei til skolen.

Trafikksikkerheten kan økes ytterligere ved å utarbeide retningslinjer for planlegging av skolebygninger. Utredninger om hvordan barn oppfører seg i trafikken vil være av betydning når retningslinjene utarbeides.

Alands landsskapsstyrelse gir sin tilslutning til medlemsforslaget. *Trafikförsäkringsföreningen* henviser til en utredning fra 1971/72 hvor 749 trafikkkulykker med dødlig utfall ble undersøkt. I 49 % av tilfellene ble trafikkmiljøet konstatert som en av årsakene til ulykken. En annen undersøkelse av 206 trafikkkulykker hvor fotgjengere eller syklist mistet livet i perioden 1971—75 tyder på at en trafikkbane for lett trafikk ville ha forhindret 39 ulykker og hvis en eksisterende bane hadde vært brukt ville man ha unngått 23 ulykker. Föreningen gir sin tilslutning til øket trafikkopplering selv om resultatene merkes først etter mange år. Opp-læringen bør bedres parallelt med trafikkmiljøet. Miljøet kan være vanskelig for voksne og for ikke å snakke om for barn.

Föreningen gir også sin støtte til den i forslaget nevnte informasjonskampanje — det gjelder såvel retningslinjer til planleggere m. m. som øket informasjon til trafikanter og de som har tilsyn med barn. Föreningen gir til slutt sin tilslutning til at nordisk materiale sammenfattes og brukes for informasjonsvirksomheten.

Trafikkskyddet understreker at barnas trafikksikkerhet kan bedres

vesentlig gjennom samfunnsplanlegging. Informasjonskampanjer for bilister og personer som har tilsyn med barn er også viktige. Barnas sikkerhet kan på grunnlag av allerede eksisterende undersøkelser bedres på forskjellige måter. Samtidig som trafikkskyddet gir sin tilslutning til medlemsforslaget gjør det oppmerksom på følgende tiltak for å øke barnas trafikksikkerhet:

- sikring av innkjørselveier til boligområder
- lavere hastighetsbegrensninger ved skoler når skolene begynner og slutter om dagen
- sikring av holdeplasser for skolebusser; annen trafikk kan pålegges å stoppe når en skolebuss stopper

Rädda barnen r.f. anser at medlemsforslaget er viktig og understreker at en informasjonskampanje bør ta sikte på såvel bilister som personer som har tilsyn med barn. Föreningen gir sin tilslutning til medlemsforslaget under henvisning til at alle tiltak for å redusere barneulykker i trafikken er viktige og bør gjennomføres snarest mulig.

Suomen kunnallislitto (Finska kommunförbundet) framfører at til tross for at man i Finland har mindre biltetthet enn andre nordiske land så ser den finske ulykkesstatistikk mer skremmende ut enn de andre lands. Dette kan betraktes som bevis på trafikkmiljøets dårlige nivå. I løpet av de siste 10 år har man gjennomført mange trafikkundersøkelser og -planer, men allikevel har man ikke tatt tilstrekkelig hensyn til trafikken direkte og indirekte innvirkninger i samfunnsplanleggingen. Grunnen til dette er ofte økonomiske vurderinger. Etter som tiden mellom planlegging av områdenes benyttelse og gjennomføring av planene ofte er mer enn 10 år, bør planene ikke besluttes på grunnlag av gjeldende normer eller redsel for kostnader i framtiden. Senere korrigeringer blir dyrere.

En viktig forutsetning for å oppnå bedre trafikksikkerhet er at man skiller den lette trafikk i tilstrekkelig grad fra biltrafikken. Förbundet gir sin tilslutning til medlemsforslaget og tilføyer at man bør skape allmenne retningslinjer for trafikkmiljøet — retningslinjer som tar hensyn til samfunnets økonomiske muligheter og brukes i praksis.

Finlands svenska kommunförbund framfører at medlemsforslaget er viktig og verdig å gjennomføres snarest mulig.

Finlands stadsförbund gir sin tilslutning til medlemsforslaget og tilføyer at förbundet på forskjellige måter forsøker å bidra til saken.

Automobilförbundet konstaterer at det er særlig viktig å øke trafikksikkerheten for barn og at barnas trafikkmiljø er et av de viktige spørsmål i denne forbindelse. Förbundet vil legge større vekt på trafikksikkerhetsopplæring enn forslagsstillerne. Effektiv trafikkopplæring begynner i hjemmet og kompletteres i skolen. Aldersbestemmelser i forbindelse med sykling og mopedkjøring bør skjerpes. Förbundet er enig med forslagsstillerne i samfunnsplanleggenes og politikernes sentrale

rolle for å bedre trafikkmiljøet. Planlegging av skoler o. l. bør i større grad ta hensyn til barnas sikkerhet enn hittil. Förbundet gir medlemsforslaget sin tilslutning og understreker nordisk samarbeide og mer omfattende bruk av ekspertise.

Förbundet Hem och skola slutter seg til medlemsforslaget samtidig som det gjør oppmerksom på mangelen av sykkelstier i Finland. Förbundet anbefaler at et nett av sykkelstier utbygges, særlig i byer og langs meget trafikerte veier som fører til skoler. Förbundet foreslår videre at det innføres forbud mot å kjøre forbi skolebusser som har stoppet ved ikke inndratte holdeplasser for av- eller påstigning.

Trafikpolitiska föreningen Majoritet r. f. uttaler at medlemsforslaget er positivt og gir sin tilslutning til at saken videreutvikles. Med voksende biltetthet blir barnas situasjon i trafikken stadig mer vanskelig. Mangel på tilstrekkelig tiltak grunner seg sikkert på utilstrekkelige kunnskaper om hvordan trafikkmiljøet kan gjøres mere barnevennlig. Majoritet peker på at eldre mennesker og handikappede også har problemer i trafikken. Ved siden av å bedre trafikkmiljøet kan trafikksikkerheten også økes gjennom tiltak som ikke medfører unødige kostnader som f. eks. ved å begunstige kollektivtrafikken, sykling og fotgjengertrafikk. Begrensning av motorkjøretøytrafikk kan også gi positive resultater.

2.2.4. Norske uttalelser

Samferdselsdepartementet henviser til det høye tall for skadde og drepte barn i trafikken og anser det som viktig at det fysiske miljø der barn ferdes vurderes som ulykkesskapende faktor. Det er mest påtrengende at trafikkmiljøet tilpasses barns forutsetninger i boligområder, ved skoler, butikkentra og daginstitusjoner.

De retningslinjer for boligplanlegging som er vedtatt av Nordisk Trafikksikkerhetsråd, og som tar et særlig hensyn til trafikksikkerheten synes å være et skritt i riktig retning. Et alvorligere problem synes å være den store avstand det ofte blir mellom de trafikksikkerhetsmessige kvaliteter som innarbeides i planene og mangel på praktisk oppfølging av disse. Departementet ser derfor forslaget om at trafikkmiljøhensyn innarbeides i planer for boligområder o. l., forutsatt fysisk oppfølging av planene i marken, som et positivt bidrag til barnas sikkerhet i trafikken.

Skadeforsikringsselskapenes forening støtter gjerne forslaget men ønsker å understreke trafikkopplæringens betydning i sterkere grad enn forslaget gjør.

Trygg trafikk har i en lengre tid arbeidet med forbedring av barnas trafikkmiljø og er enig i rekommendasjonen. Trygg trafikk påpeker at det ikke er i overensstemmelse med barneulykkestallene i Norge at flere barn drepes i trafikken enn i alle andre typer barneulykker tilsammen.

2.2.5. Svenske uttalelser

Socialstyrelsen slutter seg til forslagsstillernes synspunkter vedrørende barn i trafikken men mener at det ikke mangler bakgrunnsmateriale for tiltak for å forbedre barnas sikkerhet i trafikken. *Socialstyrelsen* tror ikke at trafikkundervisningen i skolene er tilstrekkelig og foreslår at den tidligere rekommendasjon herom nr. 14/1969 tas opp igjen. Trafikkopplæring bør begynne allerede i forskolen og gradvis utvides. *Socialstyrelsen* støtter forslaget idet tiltak for å forbedre barnas sikkerhet i trafikken med fordel kan gjennomføres ved nordisk samarbeide.

Statens vägverk henviser til forskjellige svenske retningslinjer (SCAFT, RIGU-73, TV 124, TSV: 8 mm) vedrørende trafikkmiljøet i nye områder. Disse må betraktes som positive for barnas trafikkmiljø. Vägverket gjør oppmerksom på at f. eks. trafikkskilter ikke alltid har tilsiktet innvirkning på barn, hvilket har en del med barnas utviklingsstadium å gjøre.

Når fysiske planer og arbeidsplaner gjennomgås kontrolleres trafikkmiljøet alltid i noen grad, f. eks. om det er skole eller daghjem i nærheten som muligvis vil forlange særlige tiltak.

I løpet av 1976 har trafiksäkerhetsverket utarbeidet retningslinjer for å begrense hastigheten i visse tilfelle til 30 km/timen innom boligområder og ved skoler. Hensikten er å forbedre det generelle trafikkmiljø i områdene (sikkerhet, støy, avgasser). I forbindelse med utarbeidelse av retningslinjene uttalte vägverket at før begrensning av hastigheter besluttet bør andre byggetekniske tiltak overveies (f. eks. reparering, trafikksanering, signaler, skilt o. l.).

Når det gjelder planleggingsarbeidet vil Trafiksäkerhetsverket, Statens planverk og vägverket i samarbeid utarbeide planleggingsanvisninger for byer, "stadens trafiknät" som delvis berører barnas trafikkmiljø. De største trafiksikkerhetsproblemer er på det eksisterende veinett — myndighetene er oppmerksom på problemet, men på grunn av mangel på finansielle midler utføres ofte billige løsninger i stedet for de radikale som ville være ønskelige.

Riksförbundet Hem och skola, nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande og Skandia gjennomførte i perioden 1973—75 en rikskampanje "Barnet och trafikmiljön" som i første hånd rettet seg til foreldre til barn i 1—4 klasse. Kampanjearbeidet er oversendt til vägverket som for sitt vedkommende vil undersøke hvilke av de innkomne 2.300 forslag som hører under "centralförvaltningen". Senere er det meningen å prioritere de tiltak som det er praktisk og økonomisk mulig å gjennomføre.

Når det gjelder opplysninger til de som har tilsyn med barn burde på svensk side trafiksäkerhetsverkets kampanje "Barn i trafiken" være tilstrekkelig. Hva angår de som er ansvarlige for samfunnets planering,

så mangler de knapt ytterligere opplysninger om barnas oppførsel i trafikken — det som mangler er snarere midler for å gjennomføre ønskelige endringer.

Vägverket er oppmerksom på barnas mangelfulle oppførsel i trafikken og det vedtas stadig tiltak for å bedre barnas trafikkmiljø.

Statens trafiksäkerhetsverk (STV) fremfører at for å minske trafikkulykker blant barn må man delvis bedre trafikkmiljøet, delvis gi trafikkopplæring i skoler (begynne allerede i forskolen) og delvis gjennomføre kampanjer for å opplyse trafikanter og de som har tilsyn med barn om barnas mangelfulle evner til å oppføre seg riktig i trafikken.

Det mest effektive middel er å bedre trafikkmiljøet men det er også det dyreste.

STV gjør oppmerksom på den forannevnte kampanje "Barn i trafiken". Det finnes retningslinjer, som er utarbeidet bl. a. med henblikk på å bedre barnas trafikksikkerhet i nye områder. Der hvor de såkalte SCAFT-retningslinjer har vært brukt er ulykkerisikoen 3—4 ganger mindre enn i konvensjonelle områder.

Statens planverk, statens vägverk og TSV har utarbeidet en rapport hvori det informeres om forskjellige muligheter for også å bedre det allerede eksisterende trafikkmiljø (Trafiksanering, Statens planverk, rapport 23, 1975). Det pågående prosjekt "Stadens trafiknät" vil resultere i retningslinjer for planlegging av alle trafikk-kategorier i byer. Informasjonsbrosjyrer, som utarbeides i forbindelse med projektet, behandler også barnas stilling i trafikken.

Ettersom rapportene blir ferdige arrangeres kurser med deltagelse av bl. a. personer som er ansvarlige for trafikkplanlegging.

STV mener, med henblikk på det som står her ovenfor, at man i Sverige allerede har tatt hensyn til de fleste av forslagsstillernes synspunkter. Hvis medlemsforslaget fører til rekommandasjon stiller STV gjerne materiale og erfaring fra bl. a. kampanjen "Barn i trafiken" til disposisjon.

Statens planverk er enig med forslagsstillerne ang. det fysiske miljøets betydning for trafikksikkerheten. Planverket gjør oppmerksom på at man allerede har gjort store innsatser og nevner i den forbindelse de forannevnte SCAFT-retningslinjer. Planverket deltar også i det ovennevnte prosjekt "Stadens trafiknät". Høsten 1975 utgav planverket "Bostadens grannskap — råd och anvisningar för planering av bostadsbebyggelse". I den redegjøres bl. a. for trafikksikkerhetskrav i forbindelse med gåveier til skoler og forskoler.

I et nytt kapittel (1976) i Svensk byggnorm finnes forskrifter om at lekeområder skal skilles fra trafikkområder slik at barna kan gå til lekeområdet fra sin bolig på en sikker måte.

Planverket mener at man allerede har gjort mye for å bedre trafikk-sikkerheten i det fysiske miljø.

Planverket tviler på om det er behov for ytterligere opplysningsmateriale men er i øvrig enig med forslagsstillerne vedrørende hovedinnholdet i forslaget.

Svenska kommunförbundet gir sin tilslutning til forslagsstillerens henstilling om tiltak for å bedre barnas sikkerhet — tiltak som også vil forbedre andre gruppers trafikksikkerhet. I samfunnsplanleggingen er man oppmerksom på disse problemer og i nyere boligområder etterstrebes at biltrafikk holdes utenfor og at skoler etc. lokaliseres slik at de kan besøkes uten å måtte gå over større trafikkveier. Med forskjellige tiltak forsøker man også å bedre trafikkmiljøet i eldre boligområder.

Det er viktig at trafikkmiljøet bedres men det må kompletteres med trafikkopplæring og opplysninger til voksne om barn i trafikken.

Kommunförbundet gjør oppmerksom på de foran omtalte kampanjer "Barnet och trafikmiljön" og "Barn i trafikken".

Förbundet fremfører at det er viktig i større grad enn hittil å opplyse voksne om barnas situasjon i trafikken.

Den voksende bevissthet om barnas problemer i trafikken vil etter styrets mening resultere i større anstrengelser fra kommunenes side for å skape best mulig trafikkmiljø for barn.

Svenska försäkringsbolags riksförbund støtter forslaget.

Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande (NTF) deler forslagsstillerens oppfatning om at barnas sikkerhet i trafikken må bedres. Problemet må angripes på bred front. Barn må på et tidlig stadium få trafikkopplæring og voksne må opplyses om barnas begrensede evner til å klare seg i kompliserte trafikksituasjoner. NTF's virksomhet er i stor grad rettet på å bedre barnas sikkerhet i trafikken — i samarbeid med sakkyndige er det utarbeidet materiale som inngår i "Barnens Trafikkklubb" og som er utformet slik at det forutsetter samarbeid mellom voksne og barn. Parallelt med trafikkopplæringen må man gjennom forskning og oppfølging av forskning legge grunn for andre tiltak for å beskytte barn i trafikken. Som eksempel kan sykler og deres utrustning nevnes, beskyttelsesordninger for barn i bil og hastighetsbegrensninger.

Trafikkmiljøet må også bedres, men så vidt NTF kan uttale seg, så mangler det ikke bakgrunnsmateriale om hvordan trafikkmiljøet bør utformes for å øke sikkerheten.

Det som mangler er økonomiske ressurser for å gjennomføre forskjellige saneringstiltak fortare og i større omfang. Dessuten mangler mere omfattende saklig informasjon om barn og trafikk til alle som har ansvar for planlegging og utbygging av vårt samfunn.

NTF slutter seg til medlemsforslaget og understreker at det viktige er at det stilles tilstrekkelige økonomiske ressurser til disposisjon.

Barnmiljöutredningen gjør oppmerksom på at undersøkelser viser at barn ikke er i stand til å oppfatte trafikksituasjoner og tilpasse seg til de krav som plutselig kan oppstå. Trafikkopplæring er derfor ofte lite

effektiv. De mest forebyggende tiltak er de som skaper trygghet og sikkerhet — i første hånd gjelder det rundt boligen og lekemiljøet og for forskolebarn veien til og fra skolen.

Disse problemer berøres i utredningen om "Barns utemiljö" (SOU 1970: 1) hvor det konstateres at barn under 4 år må være under stadig oppsikt når de oppholder seg i trafikkmiljø samt at det er først ved 11—12 års alder som barn kan sammenlignes med voksne gåtrafikanter og syklistene.

I en undersøkelse fant man at i nyere områder, hvor moderne prinsipper ble brukt ved utbygningen kom 5 trafikkulykker per 10 000 barn mens tilsvarende tall i eldre områder var 28. Barnmiljøutredningen mener derfor at forandring av bebyggelse- og trafikkmiljøer er de mest effektive innsatser som kan gjøres for å beskytte barn i trafikken. Utbygging av informasjon til voksne om barnas manglende trafikkevner er også et viktig ledd for å redusere trafikkulykker blant barn. Utredningen gir medlemsforslaget sin tilslutning.

Kungliga automobil klubben (KAK) deler forslagsstillernes synspunkter om betydningen av å minske antallet barneulykker. *KAK* deltar i Trafiksäkerhetsverkets arbeide for å beskytte barn i trafikken og på et tidlig stadium arbeidet *KAK* for hastighetsbegrensninger ved skoler og lekeplasser.

Det er betydningsfullt at skoler og lekskoler plasseres gunstig samt at samfunnsplanleggere tidlig får anledning til å utforme byplaner med henblikk på barnas sikkerhet.

Motormännens riksförbund (M) kan stort sett gi sin tilslutning til de synspunkter som framføres i medlemsforslaget. Når det gjelder trafikkopplæring synes *M* at forslagsstillerne er for pessimistiske idet en undervisning, tilpasset alderen, skaper grunnlag for øket sikkerhet i trafikken. Det är viktig at et nordisk samarbeid også omfatter trafikkopplæringen.

I en vedlagt skrivelse fra *M* til den svenske regjering vedr. trafikkopplæring fremfører *M* at trafikkopplæringen bør begynne i forskolen hvor elevene kan få en grunnleggende utdanning i trafikk, således at de bedre kan klare seg som fotgjengere. I 1.—6. klasse bør opplæringen fortsette slik at elevene får syklistutdanning. I 6.—9. klasse bør trafikkopplæringen konsentreres til å gi kunnskaper og ferdighet i mopedkjøring, eventuelt forbundet med et kompetensbrev for å kjøre moped. I gymnasiet kan kjørekortsutdanningen, som *M* mener at samfunnet bør overta, begynne.

Folksam slutter seg helt til medlemsforslaget. Det viktigste er at de forskjellige sakkunnskaper samordnes og at eksisterende mangel forbedres. Informasjonen bør utbygges slik at alle opplyses om hvordan barn opptrer i trafikken.

Riksförbundet Hem och skola (RHS) framfører at det i sin virksomhet arbeider for sikrere oppvekstmiljø for barn og ungdom. I virksomhetsplanen for 1976—78 er arbeidet innrettet på å "hjälpa till att forma

en barninriktad, varm og vänlig oppvæxtmiljö, där riskerna för de psykiska, fysiska och sociala skador, som kan drabba barn under oppvæxttiden, är undanröjda”.

RHS henviser til de to store trafikksikkerhetskampanjene i Sverige ”Barnet og trafikmiljön” og ”Barnet i trafikken”. Den sistnevnte har allerede medført bedre trafikkmiljø rundt omkring i landet.

RHS er villig å stille sin erfaring til disposisjon i forbindelse med framtidige kampanjer eller i forbindelse med annet nordiskt samarbeid for å bedre barnas trafikksikkerhet.

2.3 Remissinstanser som ikke har bemerkninger til forslaget

Danmark

Assurandør-Societetet meddeler at medlemsforslaget ikke gir societetet anledning til bemerkninger.

Rådet for større Færdselssikkerhed meddeler at det ikke kan bidra vedr. saken.

Norge

Norske kommuners sentralforbund fremfører at medlemsforslaget ikke foranleder noen uttalelse fra forbundets side.

3. Trafikkutvalget

I medlemsforslaget tar forslagsstillerne opp et meget sentralt trafikksikkerhetsproblem, d. v. s. bedre trafikkmiljø for barn. Trafikkulykker blant barn hører til de mest alvorlige og tragiske hendelser i samfunnet — de er en trusel for den oppvoksende generasjon. Med henblikk på hvor mange barn som dør eller skades alvorlig i trafikken er det beklagelig at mange forslag til bedring av barnas trafikkmiljø ikke gjennomføres på grunn av mangel på finansielle midler.

Gjennomførte undersøkelser viser at barn i alderen 0—10 år savner biologiske forutsetninger for å oppføre seg på en trafikksikker måte i alle situasjoner. Det har vist seg at trafikkmiljøet ved mange ulykker har vært en av årsakene til ulykken. Trafikksikkerheten kan med andre ord bedres ved å tilpasse miljøet til det som vi vet at mennesket kan prestere. Dette gjelder ikke minst barn, eldre mennesker og handikappede. Da problemene er likeartede i de enkelte nordiske land vil nordisk innsats være verdifull.

Trafikk- og sikkerhetsspørsmål har mange steder blitt til en del av den kommunale bebyggelseplanlegging. I nyere boligområder har man forsøkt å holde biltrafikken utenfor. Skoler og andre barneinstitusjoner plasseres fortrinnsvis slik at besøkende ikke behøver å gå over veier med livlig trafikk. Dessuten satser mange kommuner på gå- og sykkelstier, signalregulerte fotgjengeroverganger m. m. Trafikkutvalget noterer at SCAFT-retningslinjene — retningslinjer for planlegging av

byområder med særlig hensyn til trafikksikkerheten — i praksis brukes i samtlige nordiske land i forbindelse med planlegging av nye områder. Nordisk komité for trafikksikkerhetsforskning vil på Nordisk trafikksikkerhetsråds vegne søke å få klarlagt de hittidige erfaringer med tilpassing av retningslinjene samt å konstatere i hvilken utstrekning man avviker fra reglene og av hvilke årsaker. Det har vist seg at der hvor SCAFT-retningslinjene har vært brukt er ulykkesrisikoen 3—4 ganger mindre enn i konvensjonelle boligområder.

Det kan konstateres at trafikksikkerhetsproblemene er størst på det allerede eksisterende veinett. Der er det også mest vanskelig å bedre trafikkmiljøet. På grunn av mangel på finansielle midler gjennomføres ikke de mere radikale og ønskelige forbedringer. De løsninger som vanligvis blir aktuelle gjelder begrensning av hastigheten, lyssignaler o. l. Slike tiltak kan redusere ulykkesrisikoen men de er ikke tilstrekkelige. I denne forbindelse noterer trafikktutvalget at man i Sverige arbeider på retningslinjer for byer "Stadens trafiknät" hvor bl. a. trafikksikkerhetsproblemene i eldre miljøer behandles.

Den voksende biltetthet i Norden forlanger kontinuerlig nye løsninger for å sørge for at trafikken flyter videre. Samtidig innskrenkes barnas bevegelsesmuligheter og det stilles større krav til dem i trafikkmiljøet. Til tross for store innsatser er trafikksikkerheten stadig et av samfunnets store problemer, særlig for barn, eldre mennesker og handikappede. Innsatsene virker å være splittede og kunnskapene når ikke alltid i tilstrekkelig grad til dem som utformer trafikkmiljøet.

Trafikkmiljøet bør utformes så oversiktlig og konsekvent som mulig allerede ved planleggingen. Korrigering av tidligere feil er vanligvis dyrere enn gjennomføring av de bedre alternativer i begynnelsen. I denne forbindelse er avstanden mellom trafikksikkerhetsmessige kvaliteter som innarbeides i planer og mangel på praktisk oppfølging ofte et alvorlig problem.

Trafikktutvalget anbefaler nordisk samkjøring med henblikk på å utnytte allerede tilgjengelig erfaring og forskningsresultater samt å bedre informasjonen til politikere, myndigheter og samfunnsplanleggere. Det bør utarbeides retningslinjer for trafikkmiljø — retningslinjer som anvendes ved planlegging og gjennomføring av planene. Hvis ytterligere forskning er nødvendig bør den gjennomføres i nordisk regi. Forskning, informasjon og retningslinjer på området kan bl. a. omfatte:

- hensiktsmessig plassering av skoler og barneinstitusjoner i forhold til boliger
- tilstrekkelige bilfrie oppholds- og lekearealer og deres plassering i forhold til boliger
- plassering av innkjørselsveier og parkeringsområder
- sikring av ferdsel mellom boliger innbyrdes samt mellom boliger, institusjoner og oppholds- og lekeområder

- separering av gå- og sykkelstier fra motorisert trafikk — evt. utbygging av sykkelstier
- tillatelse til å sykle på fortauer der hvor det ikke finnes sykkelstier
- sikring av fotgjengeroverganger
- sikring av holdeplasser for skolebusser m. m., inkl. fri sikt og eventuelt at annen trafikk får vente mens på- og avstigning pågår
- hastighetsbegrensninger ved skoler og andre barneinstitusjoner
- begrensning av trafikk ved boligområder og stimulering av kollektivtrafikk til og fra områdene.

Med henblikk på at de kunnskaper, som man nå har, ikke utnyttes tilstrekkelig effektivt ved planlegging av nye boligområder, bør man overveie å forplikte vedkommende myndigheter til å innhente uttalelser fra aktuelle organisasjoner før planene godkjennes. Eventuelle bedringer av trafikkmiljøet for å gi barna øket beskyttelse vil i de fleste tilfeller også være til fordel for eldre mennesker og handikappede.

Samtidig med bedring av trafikkmiljøet bør trafikkopplæringen utbygges såvel i hjemmet som i skolen. Skoler og frivillige organisasjoner har allerede gjort store innsatser i dette henseende. Trafikkutvalget uttaler sin anerkjennelse av dette arbeide som går ut på trafikkopplæring tilpasset barnas alder. Trafikkutvalget er i denne forbindelse oppmerksom på at rek. nr. 14/1969 om mer effektiv trafikkopplæring i skoler ble ferdigbehandlet under Nordisk Råds 24. sesjon med henvisning til det samarbeid som nå har pågått i flere år på området. Trafikkutvalget er av den oppfatning at ytterligere innsatser kan gjøres på området og anbefaler at det pågående nordiske samarbeid vedrørende trafikkundervisning i skoler utbygges ytterligere.

Bedre trafikkmiljø og utbygget trafikkopplæring må kompletteres med utbygget informasjon til voksne om barnas begrensede muligheter til å fungere riktig i trafikken. Undersøkelser viser at barnas evner til å samordne syn- og hørselinntrykk med riktig handling er mangelfulle. De konsentrerer seg gjerne på detaljer og noterer da ikke eventuelle faremomenter. Først i 11—12 års alderen kan de sammenlignes med voksne fotgjengere og syklistere. Det periferiske syn er ikke helt utviklet før 14 års alder.

Førere av motorkjøretøyer, foreldre og andre som har tilsyn med barn, samfunnsplanleggere m. m. bør kontinuerlig informeres om hvordan barn oppfører seg i trafikken. Slikt informasjonsarbeid forutsetter sammenstilling av utførte nordiske utredninger samt gjennomføring av eventuelle ytterligere undersøkelser av hvordan barn oppfører seg i trafikken i forskjellige typer av trafikkmiljø.

Det fremgår av noen av remissuttalelsene om medlemsforslaget at vedkommende myndigheter er oppmerksomme på barnas mangelfulle opptreden i trafikken. Etter trafikktutvalgets mening vil nordisk samarbeide og utbytte av erfaringer på området kunne bidra vesentlig til

økte kunnskaper om barn og trafikk og fremme allmenhetens forståelse for det problem samfunnet står overfor.

Informasjonsmaterialet bør sammenstilles slik at samfunnsplanleggere får bedre bakgrunnsmateriale for utbygging av trafikkmiljø med henblikk på barnas sikkerhet, at førere av motorkjøretøyer stadig påminnes om barnas mangelfulle opptreden i trafikken og at foreldre og andre som har tilsyn med barn i større grad blir medvitende om sitt ansvar.

Trafikkutvalget noterer med tilfredshet at Nordisk komité for trafikksikkerhetsforskning har planer om å arrangere et seminar om mulighetene for et fortsatt arbeid på å forbedre barnas sikkerhet i trafikken. Seminaret bør kunne gi verdifullt bakgrunnsmateriale og idéer for det fortsatte samarbeide på området. Dessuten har Nordisk Trafikk-sikkerhetsråd nedsatt en arbeidsgruppe som undersøker forskjellen i de nordiske lands kjøreutdanning og kjøreprøver. Problemer i forbindelse med barn og trafikk inngår i undersøkelsen.

Med henvisning til det som er sagt ovenfor gir trafikkutvalget sin tilslutning til medlemsforslaget og foreslår at Nordisk Råd i anledning av dette vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

1. å arbeide for bedre trafikkmiljø med henblikk på øket beskyttelse av barn i trafikken
2. å arbeide for utbygget informasjon om barn og trafikk til vedkommende myndigheter og samfunnsplanleggere, bilførere, foreldre og andre som har oppsikt med barn
3. å arbeide for at det pågående nordiske samarbeide vedrørende trafikkundervisning i skoler utbygges ytterligere.

København, 15. november 1976

Erik Carlsson (c)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Gils Guðmundsson (Ab)

Gustav Holmberg (V)

Håkon Kyllingmark (H)

Sven Mellqvist (s)

Rolf Sellgren (fp)

Pekka Tarjanne (Lkp)
Formann

Seppo Tikka (Sd)

Folke Woivalin (ÅS)

Undertegnede kan ikke tiltræde trafikkudvalgets betænkning:

Leif Glensgård (FP)

BILAGA 3, I efterhand inkomna yttranden (se supplementband, s. 855)

Medlemsförslag

om åtgärder för ökad spridning av nordisk film inom Norden

(Väckt av Ilkka-Christian Björklund, Elsi Hetemäki, Karl Johan Mortensen, Nikolaj Rosing, Per Olof Sundman, Ulf Sundqvist och Marjatta Väänänen)

Inom den moderna kulturen intar de visuella konstarterna en framträdande plats. Redan före sekelskiftet gjordes de tekniska nyvinningar som möjliggjorde uppkomsten av en helt ny konstart med rika möjligheter — filmen. Filmen slog snabbt igenom och ingår i våra dagar som en integrerad del av kulturmönstret i hela världen.

Utvecklandet av televisionstekniken och televisionens snabba utbredning över stora delar av världen under det senaste kvartsseklet har för filmens del inneburit en smärtsam omställningsperiod men samtidigt även nya utvecklingsmöjligheter.

Det förefaller som om filmen nu i huvudsak hade övervunnit den kris som televisionens genombrott medförde. Konkurrensen med det nya visuella massmediet har lett till att filmen har sökt sig nya konstnärliga fåror. Minskningen av biografernas åskådarsiffror har numera upphört i många länder och en stabilisering har inträtt. Samtidigt har bl. a. i Norden den icke-kommersiella filmvisningsverksamheten, i filmklubbar och liknande, ökat.

Publikens motivation för att se film har samtidigt förändrats. En allt större del av biografernas och filmklubbarnas publik drivs av en medveten strävan att se konstnärligt högklassig film. Den rena underhållningsaspekten finns kvar, men i lägre grad än tidigare, eftersom televisionen har övertagit mycket av denna funktion. I sammanhanget bör dock inte glömmas, att även televisionen verksamt bidrar till att föra ut i synnerhet äldre film till en större publik än tidigare. Därigenom skapas ökad filmkännedom och ökat filmintresse hos allmänheten.

En rollfördelning håller sålunda på att utbildas mellan film och television. Bägge kommer sannolikt i framtiden att utgöra livskraftiga produktions- och distributionsformer.

Den kris som filmen genomlevat har dock haft menliga verkningar, kanske speciellt inom små kulturområden som de nordiska länderna. Biografernas och särskilt filmproduktionens lönsamhet har av flera skäl, främst det minskade publikunderlaget, sjunkit starkt i våra länder. Detta har i alla nordiska länder lett till färre biografer och minskad film-

produktion. Den inhemska filmproduktionen har minskat ännu mer än biografernas åskådarsiffror, vilket har lett till att biografrepertoaren nu mer än tidigare domineras av utländskt stoff. I och för sig är ett inflöde av internationell film ingenting negativt, om dess andel av det totala utbudet har rimliga proportioner. I dagens läge är dess andel dock alltför dominerande.

De nordiska länderna försöker i högre eller lägre grad genom statliga insatser stödja den inhemska filmproduktionen. Där insatser har gjorts har resultaten inte uteblivit. Sådana stödåtgärder är dock kostsamma.

Mot denna bakgrund vill undertecknade framhålla de stora möjligheter som ligger i ett ökat nordiskt samarbete på filmens område. Det är ett känt faktum, att de nordiska ländernas filmprodukter — med ett fåtal lysande undantag — inte kan räkna med avsättning på den internationella marknaden. Men inte heller inom Norden har de nordiska filmerna stor avsättning utanför det egna landets gränser. Ett undantag härvidlag utgör den svenska och i någon mån den danska filmproduktionen. Den kanske viktigaste orsaken härtill är att filmutbudet på biograferna, men också inom filmklubbsrörelsen, är ensidigt inriktat på film från andra delar av världen. Så har varit fallet en längre tid, vilket i sin tur har gjort att publiken inte känner den nordiska filmen och därför inte efterfrågar nordisk film. Detta påverkar i sin tur filmimportörerna vid valet av importobjekt, vilket åter bidrar till att vidmakthålla och förstärka de rådande urvalstendenserna o. s. v.

Vad som behövs för att bryta denna trollicirkel är åtgärder för att öka publikens kännedom om och beredskap att kräva nordisk film i repertoaren. De vinningar som kunde uppnås om den nordiska filmen finge ökad avsättning i de nordiska länderna, med andra ord om den nordiska filmproduktionen kunde räkna med hela Norden som hemmarknad, är uppenbara: bättre lönsamhet, i bästa fall en vändning av den nedåtgående trenden för filmproduktionen i våra länder.

Det måste därtill anses vara ett värde i sig att den nordiska filmen blir känd i hela Norden. Filmen är ett verksamt medel att öka den nordiska allmänhetens kännedom om de andra länderna i Norden. Den verklighet som avspeglas i de nordiska filmerna är så likartad, att filmerna kan upplevas som livsnära och relevanta i hela Norden på ett helt annat sätt än filmer från andra länder. Variationerna i livsmönster och samhällsliv är dock samtidigt tillräckligt stora för att utgöra ett inslag som kan öka intresset. En större andel nordiska filmer i repertoaren skulle dessutom utgöra en välbehövlig motvikt särskilt mot utbudet från den utländska underhållningsindustrin.

Är det då möjligt att upparbeta ökad kännedom och ökad distribution av nordisk film i Norden? De erfarenheter som under de senaste åren vunnits genom en intressant ny experimentverksamhet i Finland

visar att detta utan tvivel är fallet. Filmklubben Walhalla, som verkar inom Pohjola-Norden och som sitt uteslutande syfte har att öka intresset för och kännedomen om nordisk film i Finland, har i egen regi och i samarbete med bl. a. Pohjola-Nordens lokalavdelningar, Hanaholmens kulturcentrum och kommunala kulturnämnder arrangerat visning av nordiska filmer och annan verksamhet både på klubbens hemort Helsingfors och runt om i landet. Det har visat sig att den nordiska filmen har mötts av ett stort och aktivt intresse från allmänhetens sida. Särskilt bör nämnas de nordiska filmveckor, som arrangerats med början från hösten 1975 i samarbete med de kommunala kulturnämnderna.

Under år 1976 kommer denna verksamhet att äga rum i åtminstone 25 städer, köpingar och landskommuner i Finland. De hittillsvarande erfarenheterna gör att man kan räkna med att åtminstone 25 000 åskådare under detta år kommer att se nordiska filmer enbart inom ramen för denna verksamhet. En utförligare presentation av filmklubbens verksamhet ges i en till detta medlemsförslag fogad promemoria (*se Tillägg*).

Under den korta tid filmklubben Walhalla har verkat har den på ett övertygande sätt kunnat visa, att det finns ett mycket betydande latent intresse för nordisk film, som inte tillgodoses av den kommersiella biografrepertoaren, televisionen och de så att säga allmänt inriktade filmklubbarna.

Enligt vår mening är denna verksamhet, som finansieras med medlemsavgifter, stöd från Pohjola-Norden och från vissa kulturfonder efter särskild ansökning, men där det omfattande praktiska arbetet nästan uteslutande utförs som obetalda frivilliga insatser av för saken entusiastiska klubbmedlemmar, av så stort värde, att de nordiska kultursamarbetsorganen bör ta fasta på densamma och genom snabba åtgärder garantera dess fortbestånd på permanent basis. Samtidigt bör liknande distributionsorganisationer skapas i de andra nordiska länderna. Det är nämligen inte att vänta att en så betydande verksamhet i längden skall kunna upprätthållas enbart genom uppoffrande frivilliga insatser. Ett utnyttjande och en vidareutbyggnad av de inom Walhallas verksamhet vunna erfarenheterna, både i Finland och i de övriga nordiska länderna förutsätter dock att en gemensam organisation åstadkommes för att koordinera, planera och leda arbetet. Det förefaller naturligt att man vid utbyggnaden av ett distributionsnät för nordisk film i varje land överväger de organisationsformer och anknytningar (föreningarna Norden, filmklubbsrörelsen, folkbildningsorganisationerna) som på nationellt plan kan anses lämpligast. Däremot bör den centrala ledningen av arbetet handhas av ett gemensamt nordiskt organ.

Ett sådant organ (en utförligare skiss till uppgifter ingår i *Tillägg*) skulle kunna ha uppgifter av i huvudsak följande slag: Nordisk film bör distribueras till så stora åskådargrupper som möjligt i de nordiska län-

derna, varvid särskild vikt bör läggas vid att uppsöka publiken i alla delar av länderna. Detta kan ske såväl genom stöd till visning av filmer genom existerande organisationer som i organets egen regi. Vidare bör samarbetsorganet på längre sikt kunna anskaffa och distribuera egna kopior av åtminstone de viktigaste nordiska filmerna. Organet bör förfoga över ett permanent sekretariat med tillräcklig personell kapacitet. I samband med sekretariatet bör ett filmbibliotek och ett centralt datakartotek (arkiv) rörande nordisk film upprättas. Samarbetsorganet bör även verka för att på andra sätt öka intresset för nordisk film, bl. a. genom arrangemang av överläggningar och symposier och genom att stimulera till debatt om filmfrågor av nordiskt intresse, samt icke minst genom att påverka kommersiella filmimportörer, biografföretag och televisionen att intressera sig för nordisk film (även av detta har uppmuntrande resultat redan nåtts inom filmklubben Walhallas verksamhet).

Innan samarbetsorganet upprättas bör de rätt anspråklösa samarbetsformer som nu existerar på filmområdet inom Norden (t. ex. Nordisk film- och TV-union, NIAK, filmarkivens samarbete m. fl.) kartläggas i syfte att utröna på vilket sätt de eventuellt kan anknytas till organets verksamhet. Det står emellertid redan nu klart, att något organ som skulle kunna utvidgas till att fylla de uppgifter som skisserats för det här föreslagna samarbetsorganet för nordisk filmdistribution, inte finns för närvarande.

Nordiska rådet har tidigare i flera sammanhang tagit upp frågor rörande samarbete på filmens område mellan de nordiska länderna. Åren 1954—1956 antog rådet tre rekommendationer som samtliga syftade till att underlätta ut- och införsel inom Norden av filmer av upplysande karaktär och av barnfilm (*rek. nr 4/1954, 2/1955 och 7/1956*). Dessa rekommendationer ledde till att tullfrihet för sådan import genomfördes (liksom för vissa andra typer av audiovisuellt material). Rekommendation nr 2/1955 hade som delsyfte att få till stånd en nordisk barnfilmnämnd. Detta syfte uppnåddes, men den nordiska barnfilmnämnden existerar numera endast till namnet och har inte på flera år haft någon verksamhet. År 1961 antog rådet en rekommendation angående samnordisk filmproduktion (*rek. nr 2/1961*), vilken ledde till vissa åtgärder i de olika länderna för att underlätta samnordiska filmproduktioner. Rekommendationens effekt har dock inte varit särskilt stor, även om den möjliggjort ett antal samproduktioner av värde. 1963 antogs en rekommendation om gemensam utbildning för teater, film, radio och television (*rek. nr 21/1963*). Denna rekommendation har för filmens vidkommande hittills burit frukt i anordnandet av gemensamma utbildningsseminarier, som under 1970-talet avhållits vartannat år.

Däremot har några konkreta åtgärder för att åstadkomma förbättrad kännedom om och distribution av nordisk film inte föreslagits av Nor-

diska rådet, även om frågan på sin tid diskuterades rätt utförligt inom Nordiska kulturkommissionen och dess expertutskott för filmfrågor. Eftersom det numera allt klarare har framgått, att verkligt effektiva åtgärder för att öka det nordiska filmsamarbetet lättast och till relativt låga kostnader kan sättas in just i fråga om distributionen, anser under-tecknade det vara i hög grad motiverat att Nordiska rådet nu antar en rekommendation till ministerrådet om åtgärder på detta område. Filmen är en väsentlig del av den moderna folkkulturen. Genom filmen nås mycket stora grupper av medborgare av ett lättillgängligt kulturutbud. Det nordiska samarbetet på televisionens område har redan berett marken för mottagande av kulturutbud från de övriga nordiska länderna. Detta skapar goda förutsättningar för motsvarande utveckling på filmens område. Inom det nordiska kultursamarbetet har denna konstform hittills varit mindre väl tillgodosedd.

Med hänvisning till vad som ovan anförts, hemställer undertecknade

att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att vidtaga åtgärder för att etablera ett permanent samarbete med syfte att öka spridningen av nordisk film inom Norden, varvid möjligheterna att upprätta ett samarbetsorgan för detta ändamål särskilt bör övervägas.

Helsingfors, København och Stockholm i maj 1976

Ilkka-Christian Björklund (Skdl) *Elsi Hetemäki (Kok)*

Karl Johan Mortensen (S) *Nikolaj Rosing (Grønl.)*

Per Olof Sundman (c) *Ulf Sundqvist (Sd)*

Marjatta Väänänen (K)

TILLÄGG

PM angående åtgärder för att öka kännedomen om nordisk film i de nordiska länderna

(Upprättad inom filmklubben Walhalla, Helsingfors)

Filmkulturen i Norden har starka och livskraftiga rötter. Under stumfilmsepoken var Sverige ett av de ledande länderna i världen på området, och även senare har den svenska filmkonsten i hög grad visat lejonklon. Många svenska filmer är i dag fullt konkurrenskraftiga även internationellt. Typiskt för den finländska filmkulturen genom årtiondena har varit kraftiga uppgångs- och nedgångsperioder, men produktionen omfattar dock även en hel del betydande verk. Den danska filmproduktionen har varit och är alltså kvalitativt något helt annat, än vad som ges vid handen av de halvpornografiska alster i den lätta genren som nu når det övriga Norden. Den norska filmen har inte blivit mycket uppmärksammas utanför landets gränser. Om man bortser från filmerna "Ni liv" och "Sult" kan den norska filmen inte uppvisa verk som med skäl kan kallas klassiska. Den kraftigt statssubventionerade norska filmproduktionen har dock under detta årtionde nått upp till prestationer, som i vissa fall måste betecknas som lysande (t. ex. några Vesaas-filmatiseringar). Den sammanlagda isländska filmproduktionen omfattar bara fem—sex helaftonsfilm, ett par av dem dock betydande verk.

Under de senaste årtiondena har de nordiska länderna medvetet strävat till att vidareutveckla det nordiska kultursamarbetet. Detta har tagit sig uttryck bl. a. i att betydande anslag numera kanaliseras till kultursamarbetet via den nordiska kulturbudgeten och genom olika fonder. Det är dock rent bedrövligt att konstatera i vilken grad filmkulturen har förbisett vid denna utveckling. Felet ligger naturligtvis inte bara hos de anslagsfördelande instanserna. Det måste erkännas, att de kretsar, vilkas uppgift det i första hand vore att främja en allsidig utveckling av filmkulturen, inte tillräckligt har utnyttjat de möjligheter som de nordiska samlingsorganen har att erbjuda i detta avseende.

Detta är så mycket mer beklagligt som filmen — åtminstone jämförd med andra visuella kulturyttringar — är den som aktiverar det största antalet människor. Om man använder antalet aktiverade människor som kriterium för framgången hos en kulturaktivitet, måste filmen utan tvekan anses som den ledande konstformen. I Finland är det t. ex. inte

ovanligt att en inhemsk filmnyhet ses av 300 000 personer, eller lika många som under ett helt år besöker någon av landets mest populära biografier. Då är ytterligare att märka, att dessa 300 000 är olika individer, medan motsvarande mängd teaterbesök kanske fördelas på tio skådespel med 30 000 åskådare var.

Det kommersiella filmutbudet i de nordiska länderna domineras av internationellt stoff. Särskilt stor andel av detta utbud har de anglosachsiska ländernas filmproduktion. Härigenom kommer den amerikanska leisure business att i hög grad sätta sin prägel på biografrepertoaren i Norden. Detta starka inflytande — som ju på intet sätt är begränsat bara till filmområdet — medför spridning av impulser och värderingar, som måhända inte alltid är önskvärda. Det är därför att hoppas, att åtminstone en del av det internationella stoffet kunde ersättas med något som man kunde kalla nationellt. "Nationellt" bör i detta sammanhang i allra högsta grad förstås som liktydigt med "nordiskt". Filmen är nämligen ett mycket verksamt medel att nå ut med ett nordiskt kulturutbud såväl till dem som redan tidigare är positivt inställda till nordisk kultur som till sådana medborgargrupper, för vilka det nordiska inte tidigare har särskilt mycket konkret innehåll.

Äldre filmatiseringar har en obestridd betydelse som visuella tolkningar av kända författares verk. Även den nyare nordiska filmen förtjänar ur nordiskt perspektiv att populariseras redan av den anledningen att den — i motsats till produktionen i många andra länder i våra dagar — i stor utsträckning hämtar sina motiv från det nationella samhällslivet i dess olika former. Detta är något som gör de nordiska filmerna angelägna och livsnära för alla som bor i Norden.

Ändå ser man inte på nordisk film i de nordiska länderna. Ett undantag är de svenska filmerna, som i viss utsträckning under årtiondenas lopp (*se tabell i Tilläggsbihang*) har distribuerats i både Danmark, Finland och Norge. Det är framför allt fråga om bristande utbud (med detta avses de i varje land verksamma filmimportörernas ovillighet att ta in filmer från de nordiska grannländerna i repertoaren), och inte om att publiken inte skulle vilja ta emot dessa produkter. Det nuvarande utbudet har dessutom vant publiken vid att även i fortsättningen begära motsvarande produkter. Härigenom har den anglosachsiska filmen uppnått den dominans den nu har i de nordiska länderna. Om vi vill ha in en annan typ av filmer på marknaden, måste publiken först vänjas vid dem, så att den senare blir beredd att själv kräva mera sådana.

Inom förbundet Pohjola-Norden i Finland har man sedan slutet av 1973 aktivt strävat till att åstadkomma en sådan "tillvänjning". Från början av 1974 verkar i samband med förbundets lokalavdelning i Helsingfors en filmklubb för nordisk film, Walhalla, och även förbundet självt har på olika sätt främjat ökad kännedom om nordisk film. Alldeles nyligen (mars 1976) har en systerklubb till Walhalla grundats i

Åbo. Inom ramen för denna verksamhet har Pohjola-Norden (främst genom filmklubben Walhalla) arrangerat eller deltagit i förverkligandet av följande aktiviteter:

- 40 nordiska långfilmer och talrika kortfilmer har visats i Helsingfors som klubbställningar (ca 10 000 åskådare),
- 15 helaftonsfilmer har importerats till landet och distribuerats till visning inom andra filmklubbar, förutom att de visats i Walhallas regi,
- såväl importerade som redan i landet befintliga kopior av nordiska filmer har distribuerats för visning inom förbundet Pohjola-Nordens lokalavdelningar,
- skriftligt material har publicerats rörande samtliga visade filmer,
- ett seminarium med rubriken "Den nordiska filmen och dess ställning i Finland" har arrangerats (ca 100 deltagare),
- en studiecirkel kring ämnet nordisk film är verksam inom filmklubben Walhalla,
- diskussioner, presskonferenser och regissörsbesök (Jörn Donner, Vilgot Sjöman, Mikko Niskanen, Anja Breien) har arrangerats,
- en svensk filmklassikerserie har förevisats på Hanaholmens kulturcentrum hösten 1975 (1 500 besökare),
- en nordisk filmvecka har arrangerats på Hanaholmen i november 1975 (1 200 besökare),
- en nordisk filmvecka har arrangerats i Rovaniemi i november 1975 (1 200 besökare).

För den närmaste framtiden planeras följande verksamhet:

- utgående från de positiva erfarenheterna från den nordiska filmveckan i Rovaniemi kommer nordiska filmveckor under 1976 att anordnas i samarbete med de kommunala kulturnämnderna på olika orter i Finland. Under dessa filmveckor, i vilkas finansiering Nordiska kulturfonden deltar, visas en långfilm från varje nordiskt land. I mitten av mars 1976 hade mer än 25 städer, köpingar och landskommuner i olika delar av landet beställt den nordiska filmveckan,
- klubbvisningarna inom Walhalla i Helsingfors fortsätter (10 föreställningar på våren och 10 på hösten 1976),
- verksamheten vid Hanaholmens kulturcentrum fortsätter med olika temahelheter. Vårsäsongen 1976 förevisas filmatiseringar av kända nordiska författares verk,
- import- och distributionsverksamheten fortsätter enligt tidigare uppdragna riktlinjer,
- man kommer att sträva till att påverka de finländska filmagenturerna att mera än tidigare beakta även nordiska produktioner (av detta finns redan positiva erfarenheter),
- några filmer kommer att inköpas. Man kommer vidare att med alla till buds stående medel verka därefter, att 16 mm:s kopior framställs av redan befintliga nordiska långfilmer på 35 mm, vilket skulle garantera att denna konstart verkligen skulle stå inom räckhåll för envar,
- regissörsbesök, seminarier, diskussioner m. m. kommer att arrangeras liksom tidigare.

Man kan med tillfredsställelse notera det rentav succéartade mottagande, som Pohjola-Nordens aktiviteter på detta område har rönt från publikens sida. Härigenom har man rent konkret fått erfara, att det finns både utrymme för och ett klart behov av denna slags verksamhet inom det nordiska kultursamarbetet. Sedan televisionen mot slutet av 1960-talet förlorat nyhetens behag har biografernas åskådarsiffror stigit enormt. Publiken har blivit filmmedveten och den använder sig också flitigt av denna form för kulturaktivitet. Samtidigt har filmklubbsrörelsen överallt i Norden vuxit i styrka. Publiken utnyttjar således både det kommersiella och det icke-kommersiella utbudet. Det är hög tid att trygga de nordiska intressena också på detta område, som har utvecklat sig till en form av verklig folkkultur.

Pohjola-Norden i Finland har under den senaste tiden eftersträvat att göra sitt bästa för att främja dessa strävanden. Det står dock klart, att denna slags verksamhet i längden inte kan bedrivas med de nuvarande resurserna. Det arbete som nu utförs bygger till allra största delen på helt frivilliga, obetalda insatser. Det bör även beaktas att försöksverksamheten hittills har skett endast i Finland. Om man vill utvidga arbetet till att omfatta hela Norden, vilket framstår som ett naturligt följande steg, förslår de nuvarande resurserna och den nuvarande organisationsbasen inte långt.

Om man skall kunna trygga ett rikhaltigt nordiskt filmutbud i de nordiska länderna, bör åtgärder ofördröjligen vidtas också från det offentliga sida. I detta nu existerar ingen som helst koordinering när det gäller bevarandet och distributionen av den nordiska filmen i de nordiska länderna. Inte heller finns det något samlat bibliotek, som skulle kunna tillhandahålla de publikationer och böcker som utgivits i Norden om ländernas egen filmproduktion och inte heller något filmbibliotek, där de viktigaste böckerna på området skulle kunna finnas samlade under ett tak. Varje land har naturligtvis sitt eget filmarkiv, där i bästa fall 70—80 % av den nationella filmproduktionen finns uppbevarad. Filmarkivens kopior kan dock enligt nu gällande bestämmelser inte utlånas till andra låntagare än arkivens systerinstitutioner i de andra nordiska länderna. Detta är också helt förståeligt, eftersom i många fall endast en kopia av en viss film har bevarats och denna ganska snabbt skulle förstöras genom visning.

Vår slutsats är, att man borde få till stånd ett permanent nordiskt organ, vars uppgifter förslagsvis kunde vara följande:

- att insamla information om de lång- och kortfilmer som har producerats i de nordiska länderna under detta sekel,
- att upprätthålla ett bibliotek, där alla viktigare böcker och andra publikationer, som behandlar nordisk film eller utkommit i de nordiska länderna, skulle finnas samlade,
- att småningsom genom inköp anskaffa en samling kopior av de värdefullaste nordiska 16 och 35 mm:s helaftons- och kortfilmerna,

- att i egen regi anordna filmvisningar såväl i organets domicilland som — i mån av möjlighet — i de övriga nordiska länderna,
- att distribuera de filmkopior organet anskaffat till visning överallt i Norden,
- att stimulera till debatt om både nationella och nordiska filmfrågor i de olika nordiska länderna,
- att arrangera filmdagar, filmveckor, matinéer och andra arrangemang,
- att som huvuduppgift genom distributionsverksamhet garantera att nordisk film görs tillgänglig för publiken på så många orter som möjligt i hela Norden.

Filmproduktionen har inte i något nordiskt land det kvantitativa omfång som den skulle ha förutsättningar för. Detta beror till stor del på att våra filmer mestadels inte har haft åtgång på den internationella marknaden och att intäkterna sålunda blir relativt blygsamma, eftersom filmerna vanligen cirkulerar endast i produktionslandet. Om man skulle kunna garantera åtminstone nordisk spridning för de nordiska filmerna, så skulle produktionsbetingelserna redan bli helt andra. Ett samarbetsorgan som det ovan skisserade skulle kunna fungera effektivt även som distributions- och informationsorgan i syfte att ge filmen övernationell spridning åtminstone inom Norden. Detta arbete borde organet utföra jämsides med att det genom sin övriga verksamhet skulle sträva till att göra publiken bekant med det faktum, att man också i de nordiska länderna kan göra högklassig film.

Det är klart att tillkomst- och uppbyggnadsprocessen för ett samarbetsorgan sådant som det här föreslagna tar flera år i anspråk. Behovet av gemensamma insatser är dock obestridligt. Om ett nytt samarbetsorgan upprättas, vore det naturligt att det skulle fortsätta det arbete som förbundet Pohjola-Norden i Finland har inlett och som sin första uppgift ta över de funktioner som förbundet nu utövar på film-samarbetets område. Samtidigt borde man noga överväga hur det arbete som bedrivs av redan befintliga organisationer, såsom Nordisk film- och TV-union och NIAK (Nordisk import av kvalitetsfilm) kan anpassas till det nya organets verksamhet. Från denna grundval skulle man sedan gå till att utveckla och utvidga verksamheten på de sätt som tidigare har beskrivits. En nära till hands liggande möjlighet vore att förlägga den stationära delen av det nya organets verksamhet i samband med någon redan existerande permanent institution. Organet bör vara sammansatt av medlemmar från samtliga nordiska länder och redan från början ha personella och ekonomiska resurser till sitt förfogande. Finland framstår, mot bakgrund av den omfattande försöksverksamhet som redan har inletts där, som det naturliga lokaliseringslandet.

Det är också mycket viktigt, att den redan sedan ett par år bedrivna verksamheten inom Pohjola-Norden bereds möjligheter att fortsätta i

åtminstone samma omfattning som hittills, till dess att det föreslagna nya organet kan inleda sin verksamhet. För detta ändamål bör nödvändiga resurser anvisas.

Filmen har internationellt bevisat sin livskraft som en form för verklig folkkultur. Inom ett land i Norden har mycket uppmuntrande resultat nåtts genom försöksverksamhet i syfte att nå ut till den breda publiken med nordisk kvalitetsfilm. Behovet av insatser är sålunda klart ådagalagt. Detta behov bör nu tillfredsställas effektivt och på samnordisk basis.

Helsingfors den 17 mars 1976

Ari Tolppanen

Ordförande i filmklubben Walhalla

TILLÄGGSBIHANG

Premiärer på nordiska filmer i Finland 1951—1973 (inom parentes antalet under ifrågasvarande år producerade filmer)

År	Premiärer totalt	Danmark	Finland	Norge	Sverige
1951		3 (16)	19	0 (7)	12 (28)
1952		2 (19)	21	0 (15)	14 (25)
1960		5 (18)	18	2 (8)	9 (20)
1961		5 (25)	18	1 (6)	12 (15)
1971	261	4 (31)	9	0 (5)	10 (18)
1972	240	3 (10)	7	0 (6)	10 (13)
1973	245	5 (11)	7	1 (11)	7 (13)

Anm. I början av 1950-talet visades i Finland årligen ca 400 premiärer totalt. I början av 1960-talet var motsvarande antal ca 300.

Antalet från Finland exporterade filmer till de övriga nordiska länderna 1969—1973

	1969	1970	1971	1972	1973
Danmark	1	—	—	—	2
Norge	1	4	3	—	1
Sverige	1	6	3	2	4

Premiärer på nordiska filmer i de nordiska länderna 1972—1973

Produktionsland	Visningsland			Sverige
	Danmark	Finland	Norge	
Danmark	21	8 (5)	17 (10)	13 (10)
Finland	2	14	1	6
Norge	1	1	17	—
Sverige	7	17	17	26

Anm. Talen inom parentes för de i Danmark producerade filmerna anger andelen s. k. bockfilmer.

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 858)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om åtgärder för ökad spridning av nordisk film inom Norden. Förslaget har behandlats vid möte den 15 juni, den 16 november 1976 samt den 20 och den 21 januari 1977.

1. *Medlemsförslaget*

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att vidtaga åtgärder för att etablera ett permanent samarbete med syfte att öka spridningen av nordisk film inom Norden, varvid möjligheterna att upprätta ett samarbetsorgan för detta ändamål särskilt bör övervägas.

2. *Remissyttrandena*

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande över förslaget:

Nordisk Film/TV Union
Foreningerne Nordens Forbund

Danmark

Ministeriet for kulturelle anliggender
Kommunernes Landsforening
Danmarks Filmamatører
Sammenslutningen af danske Filmklubber
Sammenslutningen af danske kortfilmproducenter
Danske Børnefilmklubber
Amtsrådsforeningen i Danmark

Finland

Statens kommission för kamerakonst
Oy Yleisradio Ab
Ålands landskapsstyrelse
Arbetarnas bildningsförbund
Folkupplysningsällskapet
Opintotoiminnan keskusliitto (Centralförbundet för studieverksamhet)
Svenska folkskolans vänner
Finlands stadsförbund
Finlands svenska kommunförbund
Centralkommissionen för konst
Oy Mainos-TV-Reklam Ab
Finlands filmstiftelse
Finlands filmarkiv
Filmklubben Chaplin r. f.

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet
Norsk kulturråd
Norsk filminstitutt
Norsk rikskringkasting
Norsk filmråd
Norsk filmforbund
Norske film og videogram produsenters forening
Norske filmklubbers forbund
Kommunale kinematografers landsforbund

Sverige

Svenska institutet
Statens kulturråd
Svenska filminstitutet
Sveriges radio Ab
Arbetarnas bildningsförbund (ABF)
Föreningen Sveriges filmproducenter
Sveriges biografägareförbund

Samtliga remissorgan så när som på ett förhåller sig positiva till medlemsförslagets syfte att öka spridningen av nordisk film inom Norden. Däremot får förslaget att upprätta ett särskilt organ för ändamålet just intet understöd alls. I remissammanställningen redovisas de olika organens allmänna inställning till förslaget inklusive eventuella förbehåll och tillägg.

Samnordiska yttranden

Nordisk Film/TV Union understöder principiellt vilket som helst initiativ, som syftar till att stödja och utveckla det nordiska samarbetet på filmens och televisionens område. Unionen pekar på en räckvärd arrangemang, som den har genomfört sedan 1965. Enligt dess uppfattning är det inte nödvändigt med ett självständigt samarbetsorgan, då det redan existerar ett distributionsnät på det nationella planet. *Foreningerne Nordens Forbund* pekar på en konkret åtgärd för att öka intresset för nordisk film hos nya grupper, nämligen att de statliga filminstituten avdelar särskild personal för att bevaka nordiska filmfrågor. Nödvändiga statsbidrag för att underlätta distributionen av nordisk film borde även utverkas. En ideell verksamhet enligt den modell med filmklubbar som tillämpas i Finland, ekonomiskt stödd med statliga anslag, borde enligt förbundets uppfattning avsevärt kunna bredda publikintresset.

Danska yttranden

Ministeriet for kulturelle anliggender, som för sin del hört *Det danske Filminstitut*, *Det danske Filmmuseum* och *Statens Filmcentral* (se nedan), är positivt inställt till förslaget, men menar att uppgiften bör lösas genom intensifiering av det pågående samarbetet mellan de existerande filminstitutionerna i de nordiska länderna. *Kommunernes Lands-*

forening liksom *Amtsrådsforeningen i Danmark* har förklarat sig inte ha något att anföra med anledning av medlemsförslaget.

De skandinaviska smalfilmstävlingarna framhålls av *Danmarks Filmamatører* som orsaken till kännedomen om och spridningen av nordiska smalfilmer. Ett danskt problem är att ingen amatör använder formatet 16 mm. Föreningen anser att distributionen bör kunna handhas av föreningen Norden. Ett ökat samarbete mellan de nordiska filmklubbsammanslutningarna har *Sammenslutningen af danske Filmklubber* stannat för. Föreningen och dess finländska och svenska systerföreningar har enats om en intensivare utväxling av film. Detta år planeras ett arbetsseminarium för de nordiska filmklubbssammanslutningarna för att utreda på vilka områden och på vilket sätt ett samarbete skulle kunna komma till stånd. Föreningen anser att den föreslagna filmdistributionen borde ske icke-kommersiellt eventuellt via filmklubbar eller besläktade organisationer. För det enda direkt negativa yttrandet står *Sammenslutningen af danske kortfilmproducenter*, som menar att förslaget inte kan realiseras och att dess värde är högst diskutabelt. I fråga om barnfilm påpekar *Danske Børnefilmklubber* vikten av en gemensam kraftinsats. Föreningen understöder varmt tanken att upprätta en organisation, som önskar stöda barnfilmsaken.

Finländska yttranden

Statens kommission för kamerakonst konstaterar att man på kommersiell väg inte lyckats få till stånd ett tillräckligt stort filmutbyte i Norden. Någon särskild organisation för nordisk film borde enligt kommissionen inte inrättas, utan stödet borde kanaliseras via de redan existerande organisationerna i varje nordiskt land, nämligen filmarkiven och -institut. Vid fördelningen av det ekonomiska stödet borde beaktas den kommersiella importen, den icke-kommersiella importen, behovet av visningar med 25 mm:s och 16 mm:s apparatur, barnfilmer och klassiska filmer. Spridningen uppfattas som viktigast, men tillräckliga medel borde även reserveras för kopiering, översättning och textsättning. Slutligen understryker kommissionen vikten av att även annat samarbete inom filmkulturen utvecklas.

Finlands rundradio anser att ett framgångsrikt genomförande av förslaget förutsätter en arbetsfördelning mellan televisionen, biograferna och filmklubbarna. Den bästa lösningen kan enligt bolaget inte uppnås på annat sätt än genom organiserat samarbete.

Ålands landskapsstyrelse, som i sin tur hört *filmklubben Chaplin* (se nedan), omfattar förslaget till alla delar.

Även *Arbetarnas bildningsförbund* är av den åsikten att det är nödvändigt med ett fast organ, som kunde planera, samordna och leda den tilltänkta verksamheten. Förbundet menar dock att det nya samarbetsorganets roll först måste definieras, i synnerhet dess förhållande till redan existerande organisationer. *Folkupplysningsällskapet* anser att det

behövs kraftfulla åtgärder för att utveckla den nordiska filmkulturen och göra den bekant. Sällskapet önskar en kartläggning av möjligheterna att inrätta ett nordiskt samarbetsorgan. *Centralförbundet för studieverksamhet* åter rekommenderar att man i första hand använder sig av existerande och inarbetade ordningar för spridning av nordisk film inom Norden. Även en organisation uppbyggd på basen av studiecirkel skulle enligt förbundet lämpa sig utmärkt för att sprida filmerna och öka filmmedvetenheten. På så sätt skulle ett färdigt utbyggt nät kunna utnyttjas och en stor mängd människor kunna nås som inte har tillgång till biografier. *Svenska folkskolans vänner* önskar förbättra den nordiska filmens ställning i televisionen och på de kommersiella biograferna och menar att skattefrågor, direkta och indirekta subventioner i distributionsledet bör kunna lösas inom ramen för varje lands kulturpolitiska stödprogram. Först därefter kommer enligt föreningen stödåtgärder för filmklubbsverksamhet. Möjligheterna att låta redan etablerade organ koordinera verksamheten borde undersökas.

Enligt *Finlands stadsförbund* vore det synnerligen önskvärt att produktionen av kortfilmer och 16 mm:s kopior ökades avsevärt för att fylla läroinrättnings-, filmklubbar och andra organisationers behov. Särskild uppmärksamhet borde fästas vid utbytet av barn- och ungdomsfilmer mellan de nordiska länderna. Förbundet anser att man i stället för att grunda ett nytt organ borde försöka få den nordiska barnfilmnämnden att fungera. Då det gäller att upprätta ett samarbetsorgan är det enligt *Finlands svenska kommunförbund* skäl att bygga på de erfarenheter som Pohjola-Nordens experimentverksamhet givit. Vidare borde allt samarbete på filmområdet knytas till det planerade samarbetsorganet.

Centralkommissionen för konst, som i princip understöder förslaget, anför att frågan för Finlands del är nära förknippad med omfattande filmpolitiska lösningar. Kommissionen kan därför inte för tillfället ta ställning till frågan om att inrätta ett särskilt organ.

Önskemål om en översikt av de i Norden producerade helaftons- och kortfilmerna framställs av *Mainos-TV-Reklam*. Bolaget har som programpolitiskt mål att öka utbudet av i synnerhet svensk film, men påpekar att det är svårt att få tag i nordiska filmer på grund av att föreningsrätten inte alltid kan klarläggas. Innan någon ny organisation grundas borde man enligt bolaget undersöka på vilket sätt Nordiska Film- och TV-unionen kunde delta i den tilltänkta verksamheten.

Finlands filmstiftelse tillstyrker varmt alla projekt som leder till ökad spridning av nordisk film i de nordiska länderna, men anser att existerande organ kan användas och nämner som exempel filminstitut och -stiftelserna, filmarkiven och -klubbarna. *Finlands filmarkiv* däremot anser att ett särskilt organ borde inrättas och menar att detta organ borde sörja för spridningen av såväl lång- som kortfilmer. Arkivet påpekar att man i medlemsförslaget inte fäst avseende vid kvalitetskillna-

den mellan filmerna. Slutligen betonar arkivet starkt att det föreslagna organet bör koncentrera sig enbart på att öka spridningen av filmer och inte ägna sig åt sådant som redan handhas av andra. Den åländska *filmklubben Chaplin* anser att förslaget borde leda till att biografägare direkt genom samarbetsorganet kunde hyra nordiska filmer. Spelfilm borde också kunna visas i skolor, ungdomslokaler och på andra samlingsställen i skärgården och den övriga glesbygden. En viktig uppgift för organet skulle därför vara att omkopiera spelfilmer till 16 mm. Klubben förmodar att det till en början kunde vara rationellt att samordna det nya organets verksamhet med redan existerande organisationers.

Norska yttranden

Kirke- og undervisningsdepartementet, som i sin tur har hört *Norsk kulturråd*, *Norsk filmråd*, *Norsk rikskringkastning*, *Norske film og videogram produsenters forening*, *Norsk filmklubbers forbund* och *Norsk filminstitut*, önskar få förslaget närmare utrett i nordiskt sammanhang. Departementet menar dock att de nordiska filmarkiven bör beredas tillfälle till att avge ett samfällt yttrande i saken innan en utredning genomförs. Detta understryks även av *Norsk kulturråd*, som först därefter kan avge slutligt yttrande.

Norsk filminstitut omtalar att institutet 1973/74 tillsammans med Det danske Filmmuseum, Finlands filmarkiv och Svenska filminstitutet med stöd av Nordiska kulturfonden anordnat filmveckor i Helsingfors, Köpenhamn, Oslo och Stockholm liknande dem som nämns i förslaget. Erfarenheterna är dock blandade enligt institutet. Institutet anser inte att ett nytt centralt organ bör upprättas. Förslaget tar enligt institutet för lätt på de upphovsrättsliga problemen och på de kommersiella intressena, som kännetecknar all nordisk filmproduktion. Även institutet anser att de nordiska filmarkiven, som känner den icke-kommersiella distributionen i de enskilda länderna, borde beredas möjlighet att avge ett samfällt yttrande.

Norsk rikskringkasting påpekar att visning av kortfilmer och framförallt spelfilmer utgör en inte oväsentlig del av programutbudet i TV. Enligt avtal med norska filmproducenter kan bolaget visa 12 spelfilmer om året. Av ekonomiska orsaker har det ännu inte lyckats bolaget att få till stånd något avtal med danska och svenska filmproducenter. Bolaget är i hög grad intresserat av åtgärder som kan främja visningen av nordisk film inom Norden.

Norsk filmråd kan i princip stöda åtgärder ägnade att stimulera arbetet på området, men varnar för byråkratisering om det upprättas ett permanent, överordnat nordiskt organ. Mest fruktbart skulle ett direkt samarbete mellan existerande organ vara. Svårt att ta entydigt positiv ställning till förslaget har *Norsk filmförbund*. Förbundet understryker dock betydelsen av ökad spridning av nordisk film genom direkt

stöd till import, lansering och distribution utan institutionalisering. Den i medlemsförslaget omtalade tullfriheten för filmer av upplysande karaktär och barnfilmer gäller enligt förbundet inte i praktiken i Norge. *Norske film og videogram produsenters forening* föreslår att tullbehandlingen av nordisk film slopas, att filminstitutet tilldelas medel för information, att institutet etablerar kontakt med distributörerna, att kortfilmer erbjuds i första hand TV-bolagen och för övrigt distribueras via filmklubbar samt att institutets ledarna i de enskilda länderna bildar ett råd, som får i uppgift att arrangera utbytet. Även *Norske filmklubbers forbund* yrkar på tullfrihet för all nordisk film avsedd för icke-kommersiellt bruk. All film borde göras tillgänglig i 16 mm:s kopior och TV borde i långt högre grad än hittills utnyttjas till att sprida nordisk film. Möjligheterna till att existerande organisationer skulle kunna stödjas och utnyttjas till distribution av nordisk film verkar enligt förbundet inte att ha utretts. *Kommunale kinematografers landsforbund* ansluter sig i stort sett till de synpunkter som anförs av *Svenska filminstitutet* (se nedan) och varnar för att upprätta ett särskilt nordiskt organ med permanent sekretariat. Uppgifterna bör kunna handhas av de redan existerande filminstitutionerna.

Svenska yttranden

Svenska institutet har anledning att ifrågasätta värdet av ytterligare en institution på området och anser att det vore naturligare och betydligt billigare att entusiasmera de enskilda nationella filminstitutionerna till att intensifiera sitt samarbete. Enligt *Statens kulturråd* är det önskvärt att det kommer till stånd en icke-kommersiellt styrd import av nordisk film. Men rådet framhåller att sådan import från andra länder är lika angelägen. Därför ifrågasättes ett organ med den begränsade uppgiften att främja endast nordisk film. Hela frågan om import och distribution av kvalitetsfilm borde ses i ett större sammanhang. Rådet anser att behoven av filmbibliotek och centralt datakartotek kan tillgodoses vid någon existerande institution.

Svenska filminstitutet önskar understryka kvalitetselementet vid diskussion om den önskvärda omfattningen av spridningen av nordisk film i Norden. Institutet framhåller att vissa ansträngningar att få till stånd distribution redan gjorts och att beslut har fattats om nya former för att sprida intresset för nordisk film, till en början genom en samlad filmmanifestation för nordisk film i Köpenhamn. Till en utredning förhåller sig institutet positivt, men kan inte stöda förslaget till ett särskilt organ. Enligt *Sveriges radios* erfarenhet underlåter den kommersiella biografbranschen att marknadsföra många sevärd biograffilmer från de nordiska länderna och bolaget anser sig ha kompenserat denna brist i den utsträckning det varit möjligt och rimligt. Inrättandet av ett särskilt organ anser bolaget vara en praktisk fråga, men påpekar att TV-vis-

ningen av filmer från grannländerna har gynnats av biografernas underlåtenhet. Därför skulle ett förverkligande av förslaget kunna medföra snävare villkor för TV-visningen, varigenom filmerna skulle nå en mindre publik totalt sett.

Mot bakgrund av erfarenheterna av experimentarbetet i Helsingfors anser *Arbetarnas bildningsförbund* att insatser inom varje land för sig är mest angelägna och viktiga i nuet. Förbundet förmodar att ett nytt samarbetsorgan inte väsentligt skulle utveckla och intensifiera filmutbytet och menar att Nordiska rådet i första hand borde ge stöd till olika organisationers ansträngningar att främja den nordiska filmen. Önskvärt vore att se över de bestämmelser som gäller för respektive länder i fråga om import av film länderna emellan.

Föreningen Sveriges filmproducenter avvisar bestämt tanken på att bygga upp en stor byråkrati för ändamålet och menar att redan befintliga distributionssystem bör kunna användas. Filminstituten i respektive land nämns. *Sveriges biografägareförbund* preciserar sitt positiva ståndpunktstagande till att gälla sådana nordiska filmer som från kvalitets- och publikattraktivitetssynpunkt förtjänar ökade visningsmöjligheter inom det nordiska kulturområdet. Enligt förbundets uppfattning skulle det bli mycket billigare och eventuellt effektivare om de i förslaget skisserade uppgifterna anförtroddes de nordiska ländernas filminstitut. Förbundet har erhållit information om att dessa skulle vara beredda till samarbete kring sådana uppgifter.

3. Utskottet

I avtalet mellan de nordiska länderna om kulturellt samarbete stadgas i artikel 5 att avtalsparterna skall samarbeta om verksamheten inom arkiv, bibliotek, muséer, radio, television och film samt annan kulturell förmedlingsverksamhet. Detta samarbete har i fråga om film hittills tagit sig uttryck i en treårig försöksverksamhet med årliga nordiska filmseminarier, som avslutades 1975. Härefter har frågan om ett fortsatt filmsamarbete behandlats i kulturavtalets organ. Ett nordiskt arbetsutskott har tillsatts med uppgift att närmare värdera behovet av permanent vidareutbildning för filmarbetare samt att närmare undersöka möjligheterna till koordinering av nordisk vidareutbildning inom film, TV och andra angränsande områden.

Det nordiska samarbetet inom filmen har alltså hittills koncentrerats till vidareutbildning, ett behov som ligger nära till hands att tillgodose genom samnordisk insats. Emellertid påvisar föreliggande medlemsförslag att det även finns andra problem inom den nordiska filmverksamheten, vilka med fördel skulle kunna lösas gemensamt. Det är här fråga om att åstadkomma ett permanent samarbete i syfte att öka spridningen av nordisk film inom Norden.

Betydelsen av att nordiska filmer ges större spridning i Norden än

som hittills har varit fallet är enligt utskottets uppfattning uppenbar. Såsom dagens filmutbud i de nordiska länderna ter sig med ett massivt inslag av för den internationella marknaden producerade underhållningsfilmer av ofta tvivelaktig karaktär, skulle en ökning av det nordiska utbudet kunna vara ägnad att för sin del minska publikens intresse för dessa. Utskottet utgår då självfallet från ett kvalitetskrav, vars stränghet inte betingas av filmens ursprung. Nordiska filmer är naturligtvis inte a priori bättre än utomnordiska och det finns exempel på filmer producerade i nordiskt land som inte hade förtjänat att få en så stor spridning i Norden som blev fallet.

Av de om detta medlemsförslag angivna yttrandena framgår att de tillfrågade på ett undantag när i princip förhåller sig positiva till åtgärder för ökad spridning av nordisk film inom Norden.

Däremot får förslaget att upprätta ett särskilt samarbetsorgan för ändamålet praktiskt taget intet stöd. I stället hävdas att samarbetet väl skulle kunna administreras av existerande nationella organ, exempelvis filmarkiven, -instituterna och -stiftelserna. Härvidlag har alltså remissorganen rakt motsatt uppfattning mot den som förslagsställarna gör sig till tolk för, nämligen att det bör upprättas ett särskilt nordiskt organ med uppgifter att handha den centrala ledningen.

Vilkendera organisationsformen som här skall komma till användning undandrar sig utskottets bedömning. Denna fråga måste enligt utskottets förmenande göras till föremål för en allsidig utredning, varvid utgångspunkten kunde vara den verksamhet som hittills bedrivits av bl. a. *filmklubben Walhalla* och *förbundet Pohjola-Norden*. Utskottet önskar i detta sammanhang även erinra om det nordiska teatersamarbetet, som bl. a. resulterat i utväxling av nordiska gästspel. Måhända skulle erfarenheterna av gästspelsutväxlingen kunna vara till hjälp vid utarbetandet av planerna för det nordiska filmsamarbetet.

Utskottet är enigt med förslagsställarna i att nordisk film bör distribueras till så stora åskådargrupper som möjligt i de enskilda länderna och att det bör läggas särskild vikt vid att uppsöka publiken i alla delar av länderna. Vidare anser utskottet att det med nordiska medel bör kunna anskaffas kopior av de viktigaste nordiska filmerna. Utskottet pekar här på ett år 1974 vid ett nordiskt filmseminarium väckt förslag om att åstadkomma ett nordiskt filmpaket, innehållande ett representativt urval konstnärligt högstående och samhällligt eller på annat sätt betydande nordiska filmer. Filmdistributionen bör omfatta såväl spelfilmer som kortfilmer, barn- och ungdomsfilmerna. Vad däremot gäller de i medlemsförslaget skisserade övriga åtgärderna, såsom upprättandet av ett filmbibliotek och ett centralt dataarkiv, liksom åtgärderna att överhuvudtaget arbeta för att öka intresset för nordisk film, är utskottet närmast av samma åsikt som *statens kulturråd* i Sverige, nämligen att dessa uppgifter kunde anförtros existerande organisationer.

En central ställning vid spridning av nordisk film till större grupper medborgare intar de nordiska radiobolagen. Av remissyttrandena framgår att dessa är väl medvetna om sitt ansvar härvidlag. Utskottet är dock av den åsikten att antalet nordiska filmer i TV-programmen kunde vara betydligt större än vad som i allmänhet är fallet i dag. Förverkligandet av detta medlemsförslag kommer inte heller att minska behovet av nordiska filmer i TV.

Utskottet har med förvåning tagit del av *Norsk filmförbunds* yttrande, enligt vilket den även i medlemsförslaget omtalade tullfriheten för filmer av upplysande karaktär och för barnfilmer inte i praktiken gäller i Norge. Det är givet att detta inte står i överensstämmelse med kulturavtalets syfte, nämligen att skapa praktiska förutsättningar för ett fungerande kultursamarbete. Enligt utskottets uppfattning bör tullfrihet vid import av filmer av upplysande karaktär liksom av barnfilmer gälla i samtliga nordiska länder.

I medlemsförslaget nämns även en av rådet år 1961 antagen rekommendation angående samnordisk filmproduktion (*rek. nr 2/1961*), vilken ledde till vissa åtgärder i de olika länderna för att underlätta nordiska filmproduktioner. Även om det nu aktuella medlemsförslaget inte avser produktion av nordisk film eller stöd till dylik, önskar utskottet dock i detta sammanhang rikta uppmärksamheten på det obetydliga utbudet av nordiska barn- och ungdomsfilmer. Detta har lett till att behovet av sådana för närvarande måste tillgodoses med utomnordiska produktioner. Enligt utskottets mening skulle det vara ytterst viktigt att åtgärder vidtogs till stöd för produktion av nordiska barn- och ungdomsfilmer.

Under hänvisning till vad som ovan anförts får kulturutskottet föreslå att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka och lägga fram förslag till ett permanent samarbete med syfte att öka spridningen av nordisk film inom Norden.

Stockholm den 21 januari 1977

<i>Kristian Albertsen (S)</i>	<i>Jo Benkow (H)</i>
<i>Per Borten (Sp)</i>	<i>Rolf Fjeldvær (A)</i>
<i>Guttorm Hansen (A)</i>	<i>Poul Hartling (V)</i>
<i>Sture Palm (s)</i>	<i>Veikko Pihlajamäki (K)</i>
<i>Kullervo Rainio (Kok)</i>	<i>Marjatta Stenius (Skdl)</i>
<i>Ingrid Sundberg (m)</i>	<i>Per Olof Sundman (c)</i>
	Viceförman
<i>Ulf Sundqvist (Sd)</i>	<i>J. Fr. Øregaard (Jvfl)</i>

BILAGA 3, I efterhand inkomna yttranden (se supplementband, s. 887)

Medlemsforslag

om en nordisk bank för utvecklingsländerna

(Väckt av Poul Dam, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Carl-Henrik Hermansson, Knud Jespersen, Reidar T. Larsen och Sigurd Ømann)

Resultatene av FNs annet utviklingstiår til nå har vært skuffende. Det er i 1976 flere analfabeter i verden, og flere som sulter enn i 1960.

Det er flere årsaker til dette. Etter vår mening er disse de viktigste:

Det internasjonale økonomiske system, som er et system på den rike verdens premisser, kontrollerer verdenshandelen og opprettholder en eiendoms-, arbeids- og maktfordeling som hindrer økonomisk, sosial og politisk frigjøring.

Internasjonal utviklingshjelp, særlig fra de større kapitalistiske land, blir stadig sterkere preget av kommersielle interesser der "givernes" interesser er viktigere enn mottakernes. Dette fører til at private investorer høster store profitter på utviklingslandenes råvarer og arbeidskraft, og til at utviklingslandene påføres en teknologi og et produksjonsmønster som ofte bare er til fordel for en fåtallig overklasse i utviklingslandene. Norge, Sverige og Nederland var de eneste land som i 1970 uten forbehold aksepterte FNs handlingsprogram. Dette programmet satte som målsetting at industrilandene skulle nå opp i 1 % i totale overføringer til utviklingslandene og 0,7 % i offentlig bistand innen 1975.

Norge nådde 0,7 % i 1975 og vil nå 1,0 % i 1978.

Sverige nådde 1,0 % i offentlig bistand 1975/1976.

Danmark nådde 0,58 % i offentlig bistand 1975/1976.

Finland nådde 0,18 % i offentlig bistand 1975/1976.

Island nådde 0,10 % i offentlig bistand 1975/1976.

Selv om forslagsstillerne er kritiske til viktige sider ved den bistandspolitikken som føres av de nordiske land, noterer vi med glede at Norden både kvantitativt og kvalitativt skiller seg fordelaktig ut. Vi er i prinsippet enig i medlemsforslagene om årlige planer for nordisk utviklingshjelp, om en samlet og energisk nordisk innsats for "en ny økonomisk verdensordning" og om en utredning av det nordiske utviklingsarbeidet i framtiden.

I lys av debatten under siste sesjon i Nordisk Råd, må det anses som klart at den nordiske investeringsbanken ikke har anledning till å finansiere nordiske prosjekter i utviklingsland. Vi mener heller ikke at ban-

kens virkeområde bør utvides i denne retning. Isteden bør de nordiske land gå sammen om å etablere en nordisk bank som konsentrerer sin virksomhet om utviklingsland, og som yter meget langsiktige, rentefrie kreditter. Alle nordiske land bør, som for investeringsbanken, skyte inn kapital i banken etter bestemte retningslinjer og ut fra det enkelte lands økonomiske situasjon. Tilsammen rår de nordiske land over store ressurser når det gjelder innsikt i bistandsarbeid og når det gjelder industri, jordbruk, fiske og utbygging av offentlige institusjoner. Eksperter på disse områder bør knyttes til bankens administrasjon.

Banken bør basere seg på å finansiere prosjekter som eies og drives av de låntakende utviklingsland, i begynnelsen i samarbeid med nordisk bistandspersonell. En nordisk utviklingsbank må unngå investeringer som gir utviklingsland en teknologi som ikke er tilpasset landenes naturlige struktur, og må prioritere sin virksomhet om utviklingsland som fører en utviklingsorientert og sosialt rettferdig politikk.

På denne bakgrunn vil vi henstille

at Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd å foreta en utredning om opprettelsen av og retningslinjene for en nordisk bank for utviklingsland.

København, Reykjavík, Oslo og Stockholm, 18. mai 1976

Poul Dam (SF)

Gils Guðmundsson (Ab)

Finn Gustavsen (SV)

Carl-Henrik Hermansson (vpk)

Knud Jespersen (DKP)

Reidar T. Larsen (SV)

Sigurd Ømann (SF)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 890)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget

Til Økonomisk utvalg er henvist ovennevnte medlemsforslag, som er behandlet av utvalget 22.november 1976 i Oslo, av Nimanns Komiteen og av utvalget 17.januar 1977 i Stockholm.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslag A492/e rekommanderes Nordisk Ministerråd å foreta en utredning om opprettelsen av og retningslinjene for en nordisk bank for utviklingsland.

Forslagsstillerne uttaler at FN's annet utviklingstiår til nå har vært skuffende. Det er flere årsaker til dette.

Således blir internasjonal utviklingshjelp, særlig fra de større kapitalistiske land, stadig sterkere preget av kommersielle interesser hvor "givernes" interesser er viktigere enn "mottakernes". Norge, Sverige og Nederland var de eneste land som i 1970 uten forbehold aksepterte FN's handlingsprogram. Dets målsetting var at industrilandene skulle nå opp i 1 % av bruttonasjonalproduktet i totale overføringer til utviklingslandene og 0,7 % i offentlig bistand innen 1975.

Selv om forslagsstillerne er kritiske til viktige sider ved den bistandspolitikken som føres av de nordiske land, noterer de med glede at Norden kvantitativt og kvalitativt skiller seg fordelaktig ut.

Det anses som klart at Nordisk Investeringsbank ikke har anledning til å finansiere nordiske prosjekter i utviklingsland. Forslagstillerne til medlemsforslag A492/e mener heller ikke at investeringsbanken bør utvides i denne retning. Isteden bør de nordiske land gå sammen om å etablere en nordisk bank som konsentrerer sin virksomhet om utviklingsland, og som yter meget langsiktige, rentefrie lån. Alle nordiske land bør, som for investeringsbanken, skyte inn kapital i banken etter bestemte retningslinjer og ut fra det enkelte lands økonomiske situasjon. Tilsammen rår de nordiske land over store ressurser når det gjelder innsikt i bistandsarbeid og når det gjelder utvikling av industri og fiske, samt utbygging av offentlige institusjoner.

Banken bør basere seg på å finansiere prosjekter som eies og drives av de låntakende utviklingsland. I begynnelsen bør det skje i samarbeid med nordisk bistandspersonell. En nordisk utviklingsbank må unngå investeringer som gir utviklingsland en teknologi som ikke er tilpasset

landenes naturlige struktur, men må prioritere sin virksomhet om utviklingsland som fører en utviklingsorientert og sosialt rettferdig politikk.

2. Remissuttalelser

Remissuttalelser er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjoner:

Danmark

Udenrigsministeriet
Finansministeriet
Handelsministeriet
Danmarks Nationalbank
Dansk Arbejdsgiverforening
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
Grosserer-Societetet
Provinshandelskammeret
Danmarks Rederiforening
Den danske Bankforening
Danmarks Sparekasseforening
Industrirådet
Landbrugsraadet
De samvirkende danske Landboforeninger
Danske Husmandsforeninger

Finland

Ministeriet för utrikesärendena
Finlands bank
Centralhandelskammaren
Delegationen för utvecklingssamarbetsärenden
Ålands landskapsstyrelse
Lantbruksproducenternas centralförbund
Industrins i Finland centralförbund
Arbetsgivarnas i Finland centralförbund
Affärsarbetsgivarnas centralförbund
Bankföreningen i Finland

Norge

Finansdepartementet
Handelsdepartementet
Utenriksdepartementet
NORAD — Direktoratet for utviklingshjelp
Garantiinstituttet for eksportkreditt
Norges eksportråd
Norges bank
Norges rederforbund
Den norske bankforening
Norges industriforbund
Landbrukets sentralforbund

Sverige

Styrelsen för internationell utveckling (SIDA)
Kommerskollegium
Sveriges riksbank

Exportkreditnämnden (EKN)
Sveriges industriförbund
Svenska arbetsgivareföreningen
Svenska bankföreningen
Sveriges redareförening

I det følgende skal en først omtale de remissuttalelser som støtter medlemsforslaget, deretter de som går imot det og til slutt de som stiller seg avventende eller ikke tar noe standpunkt til medlemsforslaget.

Remissuttalelser som i det vesentlige støtter medlemsforslaget

Danmark:

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd slutter seg til forslaget at det foretas en utredning om opprettelsen av og retningslinjene for en nordisk bank for utviklingslandene.

Norge:

Norges eksportråd antar det kunne være nyttig med den foreslåtte utredning, men vil samtidig peke på at saken også må ses i sammenheng med bistandspolitikken i de enkelte nordiske land og de forskjellige virkemidler som disse har tatt i bruk. Det måtte avklares om opprettelse av en nordisk bank skulle ha som formål eller virkning å øke den samlede kapitaltilførsel fra de nordiske land til utviklingslandene.

Det ville være naturlig å vurdere hvordan industrien i de nordiske land kunne bidra til å oppfylle målsettingene for en eventuell nordisk bank for utviklingsland.

Remissinstanser som ikke støtter eller som i det vesentlige går imot medlemsforslaget.

Danmark:

Udenrigsministeriet uttaler at det ikke kan anbefale opprettelse av en ny nordisk institusjon som den foreslåtte, som hverken kapitalmessig eller administrativt ville fremme bistanden til utviklingslandene.

Handelsministeriet finner det tvilsomt om det er behov for etablering av en nordisk institusjon til gjennomføring av den i forslaget omhandlede støtte til utviklingslandene. Videre finner ministeriet at en ikke bør endre Nordisk Investeringsbanks vedtekter med sikte på utvidelse av bankens virksomhet til også å omfatte støtte til utviklingslandene.

Finansministeriet mener at en institusjon som foreslått ikke vil kunne bidra til at det tilføres Norden mer kapital utenfra. Den vil derfor i prinsippet ikke øke mulighetene for å yte lån til utviklingslandene. Økning av bistanden avhenger således av om det kan tilveiebringes ytterligere bevilgninger i de enkelte land.

Ministeriet tviler på om en utviklingsbank vil være et hensiktsmessig

middel til å intensivere de nordiske lands samarbeide på området. Det antas at en utbygging av samarbeidet mellom de eksisterende nasjonale bistandsinstitusjoner er en lettere og administrativt billigere løsning enn etablering av en ny internordisk institusjon.

Med hensyn til spørsmålet å utvide Nordisk Investeringsbanks virkefelt fremfor å opprette en ny bank mener Finansministeriet at en utviklingsbank vil adskille seg så meget fra investeringsbanken at det vil være mer hensiktsmessig å opprette et nytt juridisk selvstendig organ. På den annen side er det neppe noe iveien for at administrasjonen overlates til investeringsbanken. Derved kunne en spares for meget dobbeltarbeid.

Den danske Bankforening finner det betenkelig på det nåværende tidspunkt å overveie opprettelse av ytterligere kapitalsøkende institusjoner på nordisk basis. Ytterligere overveielser bør i alle fall avvende de erfaringer som en vil få vedrørende konsekvensene av Nordisk Investeringsbanks virksomhet på det internasjonale kapitalmarked.

Grosserer-Societetet slutter sig til Den danske Bankforenings synspunkter.

Provinshandelskammeret peker på at det her er tale om et prosjekt av en ensrettet karakter, idet banken bare skal yte bistand til prosjekter som eies av mottakerlandet. Det synes således ikke å være adgang til å yte bistand til privateide foretak.

Videre stiller handelskammeret seg tvilende til spørsmålet om en vil kunne oppnå en rasjonalisering av bistandsarbeidet overfor utviklingslandene ved hjelp av en ny nordisk bank.

Provinshandelskammeret tar derfor avstand fra medlemsforslaget.

Industrirådet mener at det ikke er behov for opprettelse av en nordisk bank for utviklingslandene, da statuttene for Nordisk Investeringsbank gir muligheter for finansiering av fellesnordiske prosjekter i utviklingslandene.

På denne bakgrunn er det rådets oppfatning at en eventuell økning av disponibel lånekapital for nordiske aktiviteter i utviklingslandene bare bør skje i form av en økning av de nasjonale bistandsrammer.

Rådet kan derfor ikke støtte medlemsforslaget.

Landbruksraadet finner at det ikke er hensiktsmessig å opprette nye institusjoner som foreslått for overføring av bistand til utviklingslandene og kan derfor ikke støtte medlemsforslaget.

Danske Husmandsforeninger mener at opprettelse av en ny nordisk bank med det angivne formål ikke er en egnet løsning for felles nordisk innsats innenfor u-landshjelpen. Eventuell felles aktivitet bør fortsatt avtales prosjekt for prosjekt. Innbyrdes kontakt mellom de nordiske bistandsinstitusjoner bør fortsatt kunne løse problemer i u-landssamarbeidet.

Dansk Arbejdsgiverforening er uenig i forslagens formål og betviler at

den foreslåtte bank vil kunne erverve seg en slik ekspertise på de mangfoldige områder, som ervervsvirksomhet i utviklingslandene omfatter, at forslaget vil kunne realiseres. Foreningen betviler videre at flere midler vil bli overført til utviklingslandene fra de nordiske land ved opprettelse av en ny offentlig institusjon.

Heller ikke deler foreningen den i forslaget anførte oppfatning, hvoretter Nordisk Investeringsbank er avskåret fra å støtte nordiske prosjekter i utviklingslandene.

På denne bakgrunn kan arbeidsgiverforeningen ikke støtte medlemsforslaget.

Finland:

Ministeriet för utrikesärendena viser til at for de nordiske prosjekters vedkommende er overføringen av midler fra de nordiske land godt koordinert. Hittil er ingen samnordisk finansiering skjedd ved hjelp av bistandskreditter.

Selv om det felles nordiske bistandsarbeidet er en viktig sak for Finland, anser ministeriet at det ikke er hensiktsmessig å endre den fellesnordiske bistandsform i retning av kreditter formidlet gjennom en felles utviklingsbank. Foruten at en slik bank vil bli administrativt tungrodd og i høy grad øke bistandsmyndighetenes arbeid, vil den ikke i nevneverdig grad øke mottakerlandenes muligheter til å få kreditter. Etablering av nye utviklingsbanker og en kanalisering av bistanden via forholdsvis små enheter fremmer heller ikke bestrebelsene på å effektivisere bistanden gjennom en viss konsentrasjon.

Delegationen för utvecklingssamarbetsärenden uttaler at problemet har ikke vært mangel på finansieringsmuligheter hverken innen det nordiske utviklingssamarbeidet eller i større sammenheng.

Det finnes tallrike internasjonale finansieringsinstitusjoner som bevilger kreditter til utviklingslandene. Det er et spørsmål om en ikke imøtekommer utviklingslandenes interesser bedre ved å innrette de nordiske lands økonomiske støtte og politiske innflytelse selektivt til de eksisterende institutter istedenfor etablering av et nytt nordisk institutt. Et slikt institutt motsvarer heller ikke Finlands prinsipielle syn hvoretter en skal foretrekke de institutter hvor besluttede utviklingsland selv kan gjøre en avgjørende innsats.

Finlands bank peker på at prosjektet må likestilles med et utviklingskredittarrangement, som finansieres over statsbudsjettet hvor trange grenser er satt for veksten i utviklingshjelpen for Finlands vedkommende. Finlands Bank har ikke noe å innvende mot at en del av midlene kanaliseres via en nordisk bank for utviklingsland, men det vesentligste spørsmål er de eksisterende finansieringsmuligheter: Kan et nytt prosjekt som krever fortløpende kapitalkomplettering innpasses innen de grenser, som forøvrig må oppstilles for statshusholdningen og for de nåværende

bevilgninger for utviklingssamarbeidet? Hvis dette ikke er mulig, er det ikke hensiktsmessig for Finland å delta i prosjektet.

Bankföreningen i Finland uttaler at det foreslåtte prosjekt ikke kan fungere som en egentlig lønnsom bank som skaffer midler til sin virksomhet f. eks. på det internasjonale kapitalmarked. Isteden må midlene komme i form av bevilgninger over de nordiske lands budsjetter. En slik bank vil således ikke skaffe nye penger til utviklingsarbeidet.

De nordiske lands samarbeid er i de senere år blitt mer effektivt. Mulighetene for en videre utvikling bør tas i betraktning. Det er forningens oppfatning at samarbeidet vedrørende utviklingshjelpen ikke blir mer effektivt ved etablering av en utviklingsbank som foreslått.

De nordiske land er dessuten medlemmer i internasjonale regionale utviklingsinstitusjoner, som i de senere år i stadig større utstrekning innrettes på å hjelpe de fattigste land.

Bankforeningen anser det således ikke motivert at en ny nordisk bank for utviklingsland blir etablert.

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund og *Affärsarbetsgivarnas centralförbund* uttaler i en felles skrivelse at den foreslåtte bank ikke vil medføre ny kapital til fordeling på utviklingslandene. Da problemet heller ikke gjelder mangel på finansieringskanaler, er det ikke hensiktsmessig å etablere en nordisk bank for utviklingslandene.

Industrins i Finland centralförbund mener at den foreslåtte bank i prinsippet kan virke til fordel for utviklingslandene. Av denne grunn ville kanskje en samnordisk utviklingsbank være på sin plass, forutsatt at den ville øke de nordiske lands muligheter til å delta i de felles nordiske utviklingslands prosjekter.

Opprettelse av banken skaper imidlertid ikke ny kapital.

Etter forbundets oppfatning bør Nordisk Investeringsbanks virksomhetsformer stabiliseres. Hvis det konstateres at den nye investeringsbanken ikke oppfyller kravene for finansiering av utviklingsprosjekter, bør etableringen av en samnordisk utviklingsbank overveies på nytt.

Lantbruksproducenternas centralförbund uttaler at det nordiske samarbeid på utviklingsområdet har utviklet seg gunstig i de siste år.

Da økningen av hvert lands bevilgninger for bilateral og multilateral bistand er bundet til vedkommende lands årlige budsjetter, vil opprettelsen av en ny nordisk bank ikke øke tilgjengelige midler, men bare medføre en ny kanalisering av disse midler. Når det dessuten allerede finnes tilstrekkelig forvaltnings- og annet personell til dette formål, er det ikke hensiktsmessig å opprette en ny bank for u-landene.

Centralhandelskammaren finner ikke at den foreslåtte bank ville øke innsatsen for utviklingslandene. Det synes som om banken ville bli en organisasjon, hvis virksomhetsområde ville falle sammen med eksisterende organers. Handelskammeret anser derfor at en nordisk bank for utviklingsland er umotivert.

Norge:

Finansdepartementet antar for sin del at de gjeldende ordninger gir grunnlag for en hensiktsmessig kanalisering av Norges såvel bilaterale som multilaterale bistand til utviklingslandene. Departementet kan ikke se at det skulle være behov for å etablere en nordisk bank for utviklingslandene.

Utenriksdepartementet uttaler at en vesentlig del av Norges bistand til utviklingslandene går idag gjennom internasjonale og regionale institusjoner. Norge har inngått rammeavtaler om samfinansiering og finansieringsdeltakelse med Verdensbankgruppen og Afrikabanken. Det forhandles om en tilsvarende avtale med Asiabanken. Norge bidrar også direkte til nasjonale utviklingsbanker i utviklingslandene.

Den alt overveiende del av norsk bistand skjer idag på gavevilkår. Når det gjelder langsiktige kreditter på gunstige vilkår, vil slike kunne gis innenfor to nye norske ordninger som er foreslått.

Da en nordisk utviklingsbank ikke kan påregnes å få bistandsmidler ut over den rammen som allerede er fastsatt av Stortinget, er det sannsynlig at bistand gjennom en slik bank ville gå utover Norges engasjement gjennom multilaterale organer.

På grunn av de nordiske lands begrensede kapasitet, synes det tvilsomt om Norden vil ha den nødvendige finansielle styrke og den faglige ekspertise til å rettferdiggjøre opprettelsen av enda en finansieringsinstitusjon i tillegg till dem som eksisterer fra før.

Ut fra en samlet vurdering finner *Utenriksdepartementet* at det ikke synes hensiktsmessig å opprette en egen nordisk utviklingsbank.

Handelsdepartementet slutter seg til *Utenriksdepartementets* uttalelse.

NORAD peker på nødvendigheten av at en økning i lånevirkomheten til utviklingsland blir administrert i nær organisatorisk kontakt med eksisterende bistandsorganer og dermed blir direkte knyttet til den øvrige bistandsvirkomhet.

Av bistandspolitiske og bistandstekniske grunner mener *NORAD* at nasjonal administrasjon av lånevirkomheten vil være å foretrekke fremfor en nordisk.

Norges bank uttaler at Norges bistand til utviklingsland er for tiden stort sett fordelt på multilateral og bilateral bistand etter en 50—50 fordeling.

Den multilaterale bistand foregår nå gjennom internasjonale og regionale bistandsorganer som bl. a. gir langsiktige lån og kreditter til utviklingslandene. En nordisk bank for utviklingsland vil kunne komme til å konkurrere med etablerte institusjoner, herunder utviklingslandenes egne banker som er i besittelse av stor ekspertis på området.

Den bilaterale bistand skjer for tiden i form av gaver. På lengre sikt vil Norge kunne utvide den bilaterale hjelpen til å omfatte langsiktige lån. Det vil være viktig at slik långivning koordineres med vår øvrige

bistand til utviklingslandene, idet en også tar hensyn til eventuelle industri- og næringspolitiske konsekvenser i Norge. Det synes derfor ikke hensiktsmessig å kanalisere slike lån gjennom en særskilt nordisk bank.

Den norske bankforening mener at problemer ved eventuell kapital-eksport fra nordiske land til utviklingslandene skyldes ikke mangel på institusjoner. I den utstrekning de nordiske land er villige til og har ressurser til å kanalisere kapital til utviklingslandene, kan det skje på ulike måter, bl. a. gjennom Verdensbank-gruppen.

Det forslag som er fremmet vil legge beslag på høyt kvalifisert arbeidskraft som det er knapphet på. Den bør anvendes bedre til fordel for utviklingslandene på annen måte. Foreningen kan derfor ikke anbefale den foreslåtte utredning.

Norges rederforbund viser til forslagsstillernes beklagelse over at internasjonal utviklingshjelp blir stadig sterkere preget av kommersielle interesser der "givernes" interesser er viktigere enn mottakernes. Dette skulle ifølge rederforbundet være et klart argument for at Norge i enda større grad satser på de virkelig internasjonale hjelpeorganisasjoner. I stedet foreslås en nordisk regional utviklingsbank, som en må vente vil bli utsatt for press om å ta hensyn til nordisk industri og nordiske arbeidsplasser.

De nordiske land har ut fra en ærlig vilje til å hjelpe utviklingslandene på den mest effektive måte, støttet opp om den virkelig internasjonale utviklingshjelp og har vært imot utviklingen mot overdreven bilateralisering av hjelpen. Denne linje bør fortsette.

Rederforbundet vil på denne bakgrunn gå imot at medlemsforslaget blir vedtatt.

Landbrukets sentralforbund mener at den foreslåtte bank vil medføre en ytterligere byråkratisering av utviklingshjelpen og vil derfor være lite egnet til å gjøre de nordiske lands utviklingshjelp mer effektiv og hensiktsmessig for mottakerne. I de tilfelle hvor det er aktuelt å gi kreditter av statlige midler vil disse måtte kunne gis fra de enkelte land uten å kanaliseres gjennom en ny og etter forbundets mening overflødig institusjon.

Sverige:

Styrelsen för internationell utveckling peker på at forslagsstillerne ikke har berørt nærmere de argumenter som kunne tale for behovet for en ny nordisk bistandsinstitusjon i form av en bank. Formålet med bankens virksomhet — finansiering av prosjekter som drives av u-landene selv og med en innretning på u-land som fører en utviklingsorientert og sosialt rettferdig politikk — synes således å være den samme som for det direkte utviklingssamarbeidet som pågår gjennom SIDA. Sverige yter via SIDA langsiktige og rentefrie kreditter for prosjekter og

programmer selv om størstedelen av innsatsen nå går ut som gaver. Noen grunn til særbehandling av bistand på kreditt- og gavevilkår foreligger ikke.

Ifølge forslaget skulle banken finansieres av statsmidler, men derved begrenses omfanget av virksomheten innenfor allerede eksisterende bistandsformer.

Kanaliseringen av bistand i ulike former er et spørsmål av sentral betydning som behandles av den bistandspolitiske utredningen. Den skal selvsagt prøve å gjennomføre en vurdering av de internasjonale bistandsorganene. Denne skall også omfatte Sveriges rolle i disse organer og en granskning av omfanget av Sveriges finansielle bidrag, spesielt med hensyn till UNDP og IDA. Utredningens resultater vil være av interesse også for spørsmålet om bevilgninger av bistandsmidler til felles nordisk utviklings samarbeid. Det er derfor på svensk side grunn til å avvente det som utredningen har å anføre, før det blir foretatt en særskilt utredning om en ny nordisk bank.

Svenska Bankföreningen viser til at utviklingshjelpen fortsatt bør konsentreres til sentrale organer i hvert land. Denne virksomhet blir dessuten komplettert ved deltakelse i de internasjonale og regionale utviklingsbanker som allerede eksisterer. Hvis de nordiske land skal utvide sin kreditvirksomhet til u-land er det naturlig dette skjer via de spesialiserte multilaterale og regionale utviklingsorganer som må forutsettes å ha den nødvendige ekspertise for en effektiv fordeling av ressursene.

Bankforeningen fremholder videre at det er av vesentlig betydning at den offentlige utviklingshjelpen og de offentlige kapitaloverføringer kombineres med overføring av teknisk, administrativt etc. kunnskap. De private kapitaloverføringer til u-landene, som i regelen medfører en slik kunnskapsoverføring bør også fortsatt behandles som et viktig komplement til den offentlige kapitaltilførsel.

EKN — Exportkreditnämnden peker på at de kreditter som foreslås ydet, skal riktignok betales tilbake, men bør ikke betraktes som banklån på grunn av kredittenes betydelige gaveinnhold. De faller dermed utenfor rammen av de kreditter som EKN bruker garantere og for hvilke f. eks. OECD's eller Bernunionens regler anvendes. De foreslåtte kriterier følger derfor mer de kriterier som oppstilles av SIDA. Sistnevnte organs virksomhet synes å ha blitt skjøttet med all ønskelig kompetanse og i samsvar med de kriterier som har veiledet forslagsstillerne. Noen endring eller overføring av denne virksomhet til annen institusjon synes neppe nødvendig.

Behovet for kommersielt basert innsats til fordel for u-land kan belyses av EKN's engasjementet i disse land. Det voksende behov for bl. a. kapitalvarer har ført til stigende krav om kreditt for denne import. De nordiske land har ikke alltid hatt tilstrekkelig finansieringskapasitet, hvorfor u-land har måttet kjøpe varer og tjenester fra andre land som har tilbudt bedre kredittvilkår.

Remissinstanser som ikke tar standpunkt til medlemsforslaget eller som stiller seg avventende.

Danmark:

Danmarks Nationalbank mener at forslaget neppe vil ha merkbar penge- eller valutapolitiske konsekvenser. Nationalbanken har derfor på dette foreløpige grunnlag ingen bemerkninger å anføre.

Danmarks Rederiforening har ikke noen bemerkninger till medlemsforslaget.

Danmarks Sparekasseforening finner ikke grunnlag for å fremkomme med bemerkninger, da etablering av en nordisk bank for utviklingslandene alene må bero på en politisk vurdering.

De samvirkende danske Landboforeninger har ikke noen konkrete synspunkter, men vil tilføye at ideen står og faller med hvorledes banken vil arbeide med utviklingsbistanden.

Finland:

Alands landskapsstyrelse uttaler at medlemsforslaget ikke foranlediger noen uttalelse.

Norge:

Norges industriforbund er positivt innstillet til et nordisk samarbeid for å lette finansieringen av utviklingsfremmende prosjekter i utviklingsland. Det er av betydning at en i de prosjekter som måtte bli realisert i størst mulig grad utnyttet bl. a. de erfaringer som nordiske eksperter og nordiske bedrifter med virksomhet i utviklingsland kan bidra med.

En rekke nordiske bedrifter har gjennom konsulententreprenør- og produksjonsvirksomhet gjennom mange år allerede gjort en tildels betydelig innsats når det gjelder utbygging av utviklingslandenes industri og infrastruktur.

Industriforbundets oppfatning er at en eventuell nordisk bank ikke bør begrense sin virksomhet til prosjekter som utelukkende eies av de låntakende u-land.

Garanti-Instituttet for Eksportkreditt finner at forslaget ikke foranlediger noen uttalelse fra instituttet.

Sverige:

Sveriges industriförbund stiller seg positivt til nordisk samarbeid for å lette finansieringen av utviklingsprosjekter i utviklingsland, men kan ikke slutte seg til det etter forbundets oppfatning ensidige bilde av den økonomiske utvikling i u-landene.

Det er viktig at en i størst mulig utstrekning utnytter de erfaringer som nordiske eksperter og nordiske foretak med virksomhet i u-land har skaffet seg. De av den nye bank finansierte utviklingsprosjekter bør

drives på langsiktig basis og slik at den nordiske samarbeidspartners kunnskaper blir utnyttet på en kontinuerlig og effektiv måte.

Den nordiske banken for utviklingsland bør ikke begrense sin utlåning til prosjekter som eies og drives utelukkende av det låntakende land, men bør også kunne finansiere prosjekter som helt eller delvis eies og/eller drives av nordiske foretak. Lån bør i prinsipp kunne gis for prosjekter i samtlige u-land og de bør bedømmes i hovedsak med utgangspunkt i de nordiske lands generelle prinsipper for u-landssamarbeidet.

Kommerskollegium finner ikke grunn til å uttale seg om medlemsforslaget, fordi de oppgaver denne bank i tillfelle vil få er av ren bistandsmessig karakter.

Sveriges redareförening har ikke noe å innvende mot at spørsmålet utredes, men finner ikke grunn til å uttale seg.

Sveriges riksbank avstår fra å uttale seg.

Svenska arbetsgivareföreningen avstår fra å uttale seg.

3. Utvalget

Som kjent kanaliseres en vesentlig del av de nordiske lands bistand til utviklingslandene på multilateral basis gjennom Verdensbankgruppen, regionale utviklingsbanker og utviklingsfond i Afrika og Asia, UNDP, FAO, m. fl. Gjennom felles representasjon i Verdensbankgruppen og visse regionale utviklingsbanker søker de nordiske land å samordne sin bistandspolitikk og gi den større tyngde.

Nordiske land har forøvrig inngått rammeavtaler om samfinansiering og finansieringsdeltakelse med Verdensbankgruppen og regionale banker. Slike avtaler gjør det mulig i tillegg til den multilaterale hjelp å bidra til finansiering av spesielle prosjekter og programmer i land og områder som giverlandet ønsker å prioritere. Derved kan en nyttiggjøre seg den ekspertise som disse institusjoner har ervervet seg.

En betydelig del av de nordiske lands ytelser baseres på to-sidige avtaler med mottakerlandene. For de samnordiske prosjekters vedkommende er overføringen av midler godt koordinert gjennom Nordisk Ministerråd og det samnordiske styret, som består av representanter for regjeringene, den almene opinion og de nordiske bistandsmyndighetene. I 1976 ble det nedsatt en spesiell tjenestemannskomite for å forberede bistandsspørsmål som skal behandles av Ministerrådet. Hittil har ingen samnordisk finansiering ved hjelp av bistandskreditter forekommet, men i de nordiske land forekommer bilaterale bistandskreditter i Finland og Danmark, samt i begrenset utstrekning i Sverige. I Norge skjer den overveiende del av norsk bistand på gavevilkårbasis, men det er foreslått to nye norske ordninger som vil gi adgang til langsiktige kreditter på gunstige vilkår.

I henhold til medlemsforslaget er formålet med opprettelsen av en

egen nordisk utviklingsbank å finansiere prosjekter som drives av utviklingslandene selv og er beregnet på land som fører en utviklingsorientert og sosialt rettferdig politikk. Dette synes å være en del av de kriterier som gjelder for flere av de nordiske lands bistandsorganisasjoner.

Som følge av de nordiske lands begrensede kapasitet, synes det tvilsomt om Norden vil ha nødvendig finansiell styrke og faglig ekspertise til å rettferdiggjøre opprettelsen av enda en finansieringsinstitusjon. Det ville føre til en duplisering av den virksomhet som allerede finner sted i de internasjonale organer som er nevnt ovenfor og som de nordiske land deltar i. En nordisk bank for utviklingsland ville således kunne komme til å konkurrere med allerede etablerte institusjoner, herunder utviklingslandenes egne banker som er i besittelse av stor ekspertise på området.

Finansiering av større prosjekter eller programmer kan skje i fellesskap mellom de nordiske land eller den kan foregå gjennom de eksisterende utviklingsbanker eller i form av lån eller kreditter. Utvalget viser forøvrig til sin betenkning vedrørende A 470/e om årlige nordiske handlingsprogram for felles innsats innen utviklingshjelpen, A 479/e om nordisk samarbeid for å fremme u-landenes interesser i verdenshandelen og A 484/e om nordisk samarbeid på bistandspolitikkens område.

Under henvisning til det som er nevnt ovenfor synes det ikke hensiktsmessig å etablere en egen nordisk utviklingsbank. Utvalget foreslår derfor

at Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning medlemsforslag A 492/e.

Stockholm, 17. januar 1977

<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>	<i>Trygve Bratteli (A)</i>
<i>Knud Enggaard (V)</i>	<i>Kjell-Olof Feldt (s)</i>
	Formann
<i>Allan Hernelius (m)</i>	<i>Harri Holkeri (Kok)</i>
<i>Knut Johansson (s)</i>	<i>Lars Korvald (Kr. F.)</i>
<i>Otto Mørch (S)</i>	<i>Arne Nilsen (A)</i>
<i>Jan-Ivan Nilsson (c)</i>	<i>Erlendur Patursson (Tvfl)</i>
<i>Jón Skaftason (F.)</i>	<i>Karl Skytte (RV)</i>
<i>Erland Steenberg (Sp)</i>	<i>Ib Stetter (KF)</i>
<i>V. J. Sukselainen (K)</i>	<i>Erkki Tuomioja (Sd)</i>
<i>Odd Vattekar (H)</i>	<i>Henrik Westerlund (Sfp)</i>
	<i>Rolf Wirtén (fp)</i>

Medlemsförslag

om förenhetligad medicinsk nomenklatur

(Väckt av Eric Carlsson, Bror Lillqvist och Petter Savola)

Det medicinska språket är svårtillgängligt för gemene man. Samma företeelser kan ha en mängd olika beteckningar. En och samma term återigen kan ha flera betydelser. Normer saknas i stor utsträckning. Speciellt inom nya medicinska områden är språkbruket skiftande. Riskerna för missförstånd blir därmed betydande. På senare år har — utöver de traditionella latinska facktermerna — engelska facktermer blivit allt vanligare. Detta skapar problem, då de ofta är svåra att anpassa till de nordiska språken.

Den medicinska basvokabulären uppgår nu till omkring 50 000 termer, varav en stor del är synonymer.

Den terminologiska oklarheten orsakar förluster i tid och pengar. Den försvårar kommunikationen mellan institutioner och enskilda forskare och litteratursökning. Den kan också leda till oavsiktligt dubbelarbete. Den medicinska fackterminologin är ett hinder mellan hälso- och sjukvårdspersonal och allmänheten i dess egenskap av patienter och anhöriga.

Inom fackområden som ständigt utvecklas måste nya begrepp definieras snabbt och entydigt för att kommunikation skall bli möjlig. Nya termer bör smidigt kunna anpassas till det inhemska språket. Samtidigt är det önskvärt att ordbildningen i lämplig grad anpassas till internationell terminologi. På det medicinska området synes hittills inom Norden resurser saknats för att skapa en central instans med uppgift att utforma en konsekvent terminologi.

Ett visst samarbete på det medicinska nomenklaturområdet förekommer på internationellt plan. Sålunda antog världshälsoorganisationen (WHO) 1948 regler beträffande klassificering avseende sjukdomar och dödsorsaker. Enligt dessa regler, vilka sedermera utökats, skall medlemmarna av WHO publicera statistik beträffande dödsorsaker.

Inom Norden samarbetar de medicinska forskningsråden i Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (NOS-M), vilken bl. a. leder ett nordiskt samarbete beträffande biomedicinsk datorbaserad litteratursökning. Detta arbete bedrivs vid biomedicinska dokumentationscentralen vid Karolinska institutet i Stockholm. För handläggning av gemensamma nordiska publiceringsfrågor har vidare år 1968 inrättats en nor-

disk publiceringsnämnd för medicin. Nämnden tillskapade år 1973 ett manuskriptsekretariat.

Med anledning av en rekommendation av Nordiska rådet (*rek. nr 32/1965*) har tillsatts en nordisk medicinalstatistikkommitté (NOMESKO) för utredning av förutsättningarna för en likartad medicinalstatistik i de nordiska länderna.

Ett visst arbete på att förenhetliga den medicinska terminologin utförs av NORDDOK (Nordiska koordineringsorganet för vetenskaplig och teknisk information och dokumentation). NORDDOK:s projekt avser att skapa ett nordiskt nätverk för medicinsk information.

I Sverige ger socialstyrelsen ut vissa klassifikationer avsedda att användas vid statistisk redovisning till styrelsen, t. ex. en klassifikation av sjukdomar av år 1968, vilken torde utgöra det första steget mot en gemensam nordisk version av WHO:s "International Classification of Diseases".

I inledningen till denna klassifikation framhålls bl. a. att en sjukdomsklassifikation främst utgör ett system för gruppering av diagnoser för statistiska ändamål, där både väl preciserade sjukdomstillstånd och oklart angivna diagnoser skall kunna inpassas. Klassifikationen utgör sålunda inte en medicinsk nomenklatur och inte heller innehåller den definitioner av diagnostermer.

Socialstyrelsens klassifikationer samt de författningar, skrivelser och trycksaker som socialstyrelsen utger torde i Sverige ha en viss normbildande effekt beträffande terminologi m. m.

Det torde främst vara en internationell uppgift — exempelvis för WHO — att skapa en gemensam medicinsk och odontologisk terminologi. Internationellt arbete på området behöver dock ej hindra att insatser görs även på nationell eller nordisk nivå. För den nordiska språkgemenskapen är det väsentligt att de olika nordiska språken använder samma låneord för ett visst begrepp.

Nordisk enhetlighet i fråga om den medicinska terminologin kan åstadkommas på olika sätt. En möjlighet är att frågan tas upp i Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning. En annan möjlighet är att uppgiften anförtros de nordiska språknämnderna inte bara för att förenhetliga synonymerna utan även för att skapa ett medicinskt allmänspråk som delvis måste ligga vid sidan av den vetenskapliga terminologin. I rekommendation nr 6/1976 rekommenderar rådet Nordiska ministerrådet att med hänsyn till det stora behovet av åtgärder inom det nordiska språkvårdssamarbetet skyndsamt låta utreda förslagen om en nordisk språknämnd samt gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd. Kulturutskottet framhöll i sitt betänkande över medlemsförslaget att en av uppgifterna för ett eventuellt nordiskt språksekretariat borde vara att stödja de tekniska nomenklaturorganen i deras nordiska samarbete, att ta initiativ till terminologiskt samarbete inom sådana områden som inte

tillhör de tekniska nomenklaturorganens verksamhetsfält (t. ex. medicin, psykologi, pedagogik, sociologi, arbetsmarknad), att vara rådgivande och vid behov koordinerande organ i språk- och termfrågor som rör mer än ett nordiskt land.

Det ökade och berättigade kravet från patienter, journalister, politiker etc. på korrekt och för lekmän begriplig medicinsk information aktualiserar behovet av ett medicinskt allmänspråk. Denna aspekt har berörts i Nordiska rådets rekommendation nr 6/1974 angående trygghet av patienternas rättssäkerhet.

Under hänvisning till vad ovan anförts hemställes

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidtaga åtgärder för att förenhetliga den medicinska nomenklaturen och främja ett för allmänheten begripligt medicinskt språkbruk.

Stockholm och Helsingfors den 14 juni 1976

Eric Carlsson (c)

Bror Lillqvist (Sd)

Petter Savola (K)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 911)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om förenhetligad medicinsk nomenklatur. Förslaget har behandlats vid utskottets möten i Stockholm den 15 december 1976 och den 19—20 januari 1977.

1. Medlemsförslaget

Inledningsvis hänvisar förslagsställarna till den allmänna erfarenheten, att det medicinska språket är svårtillgängligt för gemene man. Samma företeelser kan ha en mängd olika beteckningar. En och samma term återigen kan ha flera betydelser. Normer saknas i stor utsträckning, och riskerna för missförstånd är betydande. De latinska och engelska facktermerna skapar problem, då de ofta är svåra att anpassa till de nordiska språken. Den terminologiska oklarheten orsakar förluster i tid och pengar. Den försvårar kommunikationen mellan institutioner och literatursökning och kan leda till dubbelarbete. Den medicinska fackterminologin är ett hinder för kommunikation mellan hälso- och sjukvårdspersonal och allmänheten i dess egenskap av patienter och anhöriga.

Inom fackområden som ständigt utvecklas måste nya begrepp definieras snabbt och entydigt för att kommunikation skall bli möjlig. Nya termer bör smidigt kunna anpassas till det inhemska språket. Samtidigt är det önskvärt att ordbildningen i lämplig grad anpassas till internationell terminologi. På det medicinska området synes enligt förslagställarna inom Norden resurser saknas för att skapa en central instans med uppgift att utforma en konsekvent terminologi. Det hänvisas till att ett visst samarbete på det medicinska nomenklaturområdet förekommer på internationellt plan inom världshälsoorganisationen (WHO) och inom Norden i Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (NOS-M), vilken bl. a. leder ett nordiskt samarbete beträffande datorbaserad literatursökning.

Som relevanta samarbetsorgan nämns även den nordiska publiceringsnämnden för medicin och dess manuskriptsekretariat samt den nordiska medicinalstatistikkommittén (NOMESKO) och i visst avseende även NORDDOK (Nordiska koordineringsorganet för vetenskaplig och teknisk information och dokumentation).

Även om förslagställarna anser att det främst är en internationell

uppgift — exempelvis för WHO — att skapa en gemensam medicinsk och odontologisk terminologi finner de att detta ej behöver hindra att insatser görs på nationell eller nordisk nivå och påpekar, att det för den nordiska språkgemenskapen är väsentligt att de olika språken använder samma låneord för ett visst begrepp.

Förslagsställarna nämner olika sätt att åstadkomma nordisk enhetlighet i fråga om den medicinska terminologin. En möjlighet är sålunda att frågan tas upp i Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning. En annan möjlighet är att uppgiften anförtros de nordiska språknämnderna inte bara för att förenhetliga synonymerna utan även för att skapa ett medicinskt allmänspråk som delvis måste ligga vid sidan av den vetenskapliga terminologin. Vidare hänvisas till rekommendation nr 6/1976 vari Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att med hänsyn till det stora behovet av åtgärder inom det nordiska språkvårdssamarbetet skyndsamt låta utreda förslagen om en nordisk språknämnd samt gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd. En av uppgifterna för ett eventuellt nordiskt språksekretariat borde enligt rådets kulturutskott vara att stödja de tekniska nomenklaturorganen i deras nordiska samarbete, att ta initiativ till terminologiskt samarbete inom sådana områden som medicin och psykologi samt att vara rådgivande och vid behov koordinerande organ i språk- och termfrågor som rör mer än ett nordiskt land. Slutligen framhålls i förslaget, att kravet från patienter, journalister, politiker m. fl. på korrekt och för lekmän begriplig medicinsk information aktualiserar behovet av ett medicinskt allmänspråk, något som även berör Nordiska rådets rekommendation nr 6/1974 angående tryggande av patienternas rättssäkerhet.

Under hänvisning till det anförda hemställer förslagsställarna att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidtaga åtgärder för att förenhetliga den medicinska nomenklaturen och främja ett för allmänheten begripligt medicinskt språkbruk.

2. Remissyttranden

Remissyttranden har inkommit från nedanstående myndigheter och organisationer:

NORDDOK

Nordisk federation för medicinsk undervisning

Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (NOS-M)

Sjuksköterskors samarbete i Norden

Danmark

Indenrigsministeriet

Amtsrådsforeningen

Københavns Kommune

Frederiksberg Kommune

Dansk Sprognævn

Den almindelige danske Lægeforening
Dansk Sygeplejeråd
Danske Patienters Landsforening

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet
Medicinalstyrelsen
Forskningscentralen för de inhemska språken
Svenska språknämnden i Finland
Finlands läkarförbund
Finlands sjuksköterskeförbund
Finlands patientförbund

Norge

Sosialdepartementet
Norsk språkvård
Den norske lægeforening
Norsk sykepleierforbund

Sverige

Socialstyrelsen
Svenska språknämnden
Tekniska nomenklaturcentralen (TNC)
Landstingsförbundet
Sveriges läkarförbund
Svensk sjuksköterskeförening
Sveriges allmänna patientförening

2.1 Remissinstanser som helt tillstyrker förslaget

Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (NOS-M) hänvisar bl. a. till det arbete som bedrivs inom Nordiska publiceringsnämnden för medicin, som senast 1975 hållit en konferens på Hässelby och bl. a. dryftat "terminologi, nomenklatur, vokabulär, storheter, symboler, förkortningar och statistisk terminologi" samt språkgranskning. NOS-M har översänt medlemsförslaget till publiceringsnämndens manuskriptsekretariat för medicin för yttrande, men påpekar att sekretariatet icke har ekonomiska medel att påtaga sig vidare arbete med förenhetligande av det medicinska språkbruket i Norden. Vidare påpekas att ett nordiskt initiativ bör samordnas med det arbete som pågår inom WHO.

Danmark

Dansk Sprognavn finner förslaget väsentligt och förklarar sig villig att samarbeta med övriga språknämnder för att bistå vederbörande nomenklaturorgan (t. ex. NOS-M).

Frederiksberg Kommune, som rådfrågat sin sjukhusstyrelse, anser att ett initiativ till nordiskt fackterminologiskt samarbete vore mycket nyttigt.

Danske Patienters Landsforening finner det svårt att ge särskilda rikt-

linjer men erfarenhetsmässigt torde det vara av största betydelse för patienterna m. fl. att på marknaden befintlig medicin betecknas på ett enhetligt sätt. Det skulle vara av ovärderlig betydelse med bruksanvisningar för medicin som kan förstås av alla. Angivande av preparatets verkningar och biverkningar borde fylla en profylaktisk funktion. Därför bör problemet anförtros åt de nordiska språknämnderna. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Finland

Medicinalstyrelsen i Finland finner strävan att åstadkomma en samnordisk medicinsk/odontologisk terminologi befogad och nödvändig. Vid nordiska överläggningar i medicinska frågor vore det önskvärt att yrkesområdets terminologi var enhetlig så att alla menade samma sak med samma term.

Den standardiserade terminologin borde enligt medicinalstyrelsens åsikt utarbetas så att den i möjligaste mån anpassar sig till den internationella medicinska terminologin. Å andra sidan torde en standardiserad nordisk terminologi till en del främja det motsvarande internationella målet. Vidare påpekades vikten av att de skilda termernas förklaringar också avfattas förenhetligade samt att standardiseringen av terminologin mellan yrkespersonal och utomstående förutsätter motsvarande åtgärder skilt för sig i varje land.

Svenska språknämnden i Finland anser att en samordning av den medicinska nomenklaturen i Norden är viktig inte bara med tanke på kontakterna mellan sjukvårdspersonal i de olika nordiska länderna utan också — och framför allt — med tanke på dem som under resor eller vistelse i annat nordiskt land kommer i behov av vård. En vinning vore också om man genom nordiskt samarbete kunde bidra till ett sjukvårdsspråk som kunde underlätta kommunikationen mellan vårdpersonal och patienter. Inte minst med tanke på det medicinska allmänspråket är den språkliga expertisens medverkan väsentlig. De nordiska språknämnderna ansåg på sitt möte i Island i augusti 1976 det medicinska språket värt att prioritera inom den närmaste tidens terminologiarbete.

Nämnden påpekar att arbetet med den medicinska nomenklaturen och en samordning och förbättring av sjukvårdsspråket i Norden vore en naturlig uppgift för det nordiska språksekretariat som på rekommendation av Nordiska rådet är under planering i en arbetsgrupp under sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete.

Slutligen understryks vikten av att också den finska terminologin beaktas vid utarbetandet av en nordisk medicinsk nomenklatur.

Finlands sjuksköterskeförbund framhåller, att det för att kommunikationen skall lyckas mellan hälso- och sjukvårdspersonalen och patienten samt anhöriga förutsätts att språket och terminologin är förståelig och entydig. Förbundet finner det därför ändamålsenligt att den medicinska

nomenklaturen förenhetligas och att den utarbetas i en förståelig form. En klar terminologi spar tid och kostnader samt ökar patientens säkerhet.

Finlands patientförbund finner medlemsförslaget och dess förverkligande synnerligen nödvändigt och anser att det även finns skäl att ta reda på vilka möjligheter WHO har att ge sitt bistånd för ett skapande av en nordisk medicinsk terminologi. Den nordiska nomenklaturen kunde i sinom tid bli en del av en universell nomenklatur under WHO. En sådan terminologi har redan börjat utarbetas då klassifikationerna av dödsorsakerna är enhetliga. Vidare påpekas vikten av att folkets egna fraser och uttryck blir förenade i den gemensamma terminologin samt att hälsovårdsupplysning riktas direkt till patienterna. Så undvikes faran att missförstånden kvarstår oberoende av en enhetlig nordisk nomenklatur.

Forskningscentralen för de inhemska språken i Finland finner att förslaget avser två uppgifter: 1) förenhetligande av den medicinska nomenklaturen och 2) främjande av ett för allmänheten begripligt medicinskt språkbruk.

Den första uppgiften omfattar förenhetligande och standardisering av specialområdets terminologi och tillkommer i första hand läkarna. Verksamheten bör i princip organiseras på samma sätt som vid standardisering av andra specialområdets samnordiska nomenklatur. De s. k. specialläkarföreningarna bör fås med i arbetet och nomenklaturkommittéer bör inrättas. Språkvårdsexperterna bör anlitas i konsultationsuppgifter. Det koordinerande organet kunde i varje nordiskt land vara en av det allmänna riksläkarförbundet tillsatt nomenklaturarbetsgrupp, som har en representant för språkvård. Det vore ändamålsenligt att dryfta frågan i sin helhet inom Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning.

I den andra uppgiften (främjande av ett för allmänheten begripligt språkbruk) bör de olika ländernas språknämnder delta aktivt. Det eventuella samnordiska språksekretariatet skulle kunna fungera som det koordinerande organet.

Norge

Sosialdepartementet i Norge erinrar om det arbete som utförs av Nordiska medicinalstatistiska kommittén med revision av diagnosklassifikationen, varvid strävan är att denna i största möjliga grad blir gemensam för de nordiska länderna. Vidare erinras om att den nordiska farmakopénämnden som upplöstes 1975 fastställde och offentliggjorde översikter över latinska läkemedelsbeteckningar. Fr. o. m. 1978 kommer troligen i Norge att gälla den europeiska farmakopén som i största möjliga mån utnyttjar WHO's terminologi.

Enligt departementets uppfattning är det bara på ett fåtal områden som de medicinska facktermerna utgör ett problem i samarbete på expertnivå. Däremot finns stora svårigheter i kontakterna med allmänhe-

ten, även inom det egna landet då experter inte fäster tillräckligt stor vikt vid att använda begripliga uttryck. Departementet stödjer sålunda åtgärder för att åstadkomma största möjliga enhetlighet i den medicinska terminologin i de nordiska länderna och anser att vikt därvid bör läggas vid att främja ett medicinskt språkbruk som vanliga människor kan förstå.

Norsk språkråd stöder förslaget och betonar särskilt vikten av att främja ett medicinskt språkbruk som vanligt folk kan förstå. Dessutom hänvisas till att de nordiska språknämnderna vid sitt möte i Island 1976 enades om att det medicinska och socialmedicinska fackspråket lämpar sig väl för samnordiskt terminologiarbete. Språkrådet anser att detta arbete skulle vara en naturlig uppgift för ett eventuellt nordiskt språksekretariat, under förutsättning att det sker i nära kontakt med fackkunskap t. ex. med Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning.

Sverige

Sveriges läkarförbund ansluter sig i stort till förslaget och påpekar att det under senaste åren allt oftare framhållits att det medicinska språket behöver fastare normer.

I synnerhet på nyare medicinska områden vacklar språkbruket ofta, och inte minst gäller detta psykiatrin. De många engelska (amerikanska) facktermerna skapar ett särskilt problem, eftersom de kanske endast undantagsvis kan direkt införlivas med ett nordiskt språk. Läkarförbundet anser sålunda att en förenhetligad nordisk medicinsk nomenklatur skulle vara ett steg i rätt riktning, men samtidigt blir tillkomsten av en sådan nomenklatur endast en dellösning. Det yttersta målet bör vara en internationell terminologi för de medicinskt bildade samt — nationellt och internordiskt för lekmän— ett medicinskt allmänspråk i anknytning till denna terminologi för att underlätta läkares kontakter med patienter, journalister, politiker m. fl.

Redan nu förekommer på det medicinska nomenklaturområdet visst nordiskt samarbete med WHO, och det är läkarförbundets förhoppning att dessa kontakter skall utökas. Förbundet påpekar att det mellan de nordiska språken föreligger vissa klara skiljaktigheter i fråga om den medicinska terminologin och anser att i sådana fall den enda framkomliga vägen borde vara att bygga på det internationella språkbruket. En central instans som skall utforma en konsekvent terminologi på det medicinska området bör enligt förbundet bestå inte enbart av språkmän utan även av medicinska fackmän.

Svensk sjuksköterskeförening stöder de i medlemsförslaget framförda synpunkterna men anser att det inte är helt tillfredsställande med enbart en förenhetligad nordisk nomenklatur utan framhåller nödvändigheten av att varje enskilt land även får ett ur allmänhetens synpunkt mera förståeligt medicinskt språkbruk.

Sveriges allmänna patientförening stödjer till alla delar de synpunkter som framförs i förslaget.

Svenska språknämnden anser det angeläget att så långt möjligt underlätta kommunikationen inom sjuk- och hälsovården. Detta gäller såväl mellan forskare, läkare och annan vårdpersonal som mellan vårdpersonal och patienter. Den första aspekten är delvis tillgodosedd genom de organ som förslagsställarna nämner, medan den andra hittills är föga beaktad. Språknämnden vill starkt understryka betydelsen av att man försöker åstadkomma ett medicinskt allmänspråk som är begripligt för gemene man.

I detta sammanhang påpekas att en svensk arbetsgrupp med representanter för Socialstyrelsen, Svenska läkarsällskapet och språknämnden inom en relativt snar framtid kommer att lägga fram förslag till lämplig organisation av den medicinska språkvården i Sverige. Detta arbete görs på regeringens uppdrag och med anledning av en riksdagsmotion 1975. Det särskilda organ för svensk medicinsk språkvård som kan bli följden bör också få till uppgift att intressera sig för den nordiska aspekten på den medicinska språkvården.

Språknämnden anser också, liksom förslagsställarna, att en enhetlig nordisk medicinsk terminologi är viktig och att ett internationellt samarbete inte är något hinder för ett nordiskt och erinrar även om språknämndernas möte i Island 1976 där det rädde enighet om att den medicinska och socialmedicinska terminologin var väl lämpad för nordiskt samarbete. Ett sådant samarbete vore en naturlig uppgift för ett eventuellt nordiskt språksekretariat och att arbetet givetvis måste bedrivas i nära kontakt med medicinsk expertis genom t. ex. Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning och med eventuella särskilda organ för medicinsk språkvård.

Landstingsförbundet i Sverige ansluter sig till förslagställarnas syften och påpekar, att den enskilde patientens integritet och rättssäkerhet ofta är beroende av att den medicinska informationen är entydig och begriplig.

Beträffande formerna för nomenklatur- och terminologiarbetet vill förbundet hänvisa till ett betänkande av socialutskottet i Sveriges riksdag, med anledning av motion i likartad fråga. Riksdagen beslöt informera den svenska regeringen om att särskilda insatser bör göras för vården av det medicinska språket. Insatserna bör i första rummet syfta dels till en större enhetlighet på området, dels till att främja ett medicinskt allmänspråk.

Med anledning härav pågår på uppdrag av regeringen inom socialstyrelsen en utredning om lämplig organisation av den medicinska språkvården. Dessutom pågår vid Svenska språknämndens sekretariat en mindre undersökning om den språkliga kommunikationen inom sjukvården.

Vidare hänvisas till språknämndernas ovannämnda möte i Island 1976. Överläggningarna gällde bl. a. fackspråket i allmänspråket och framför allt vilka områden som språknämnderna i de nordiska länderna i första hand skulle intressera sig för. Det rådde stor enighet om att det vore lämpligt att till en början särskilt uppmärksamma medicinens och sjukvårdens språk.

Det bör noteras, att Sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut (Spri) genom en särskild arbetsgrupp för sjukhusterminologi år 1975 utarbetat en förteckning över termer, aktuella för funktioner och utrymmen inom enheterna i olika sjukvårdsanläggningar. I gruppen har ingått representanter för Tekniska Nomenklaturcentralen, socialstyrelsen och landstingsförbundet. Slutligen erinras om att landstingsförbundet medverkar i den nordiska medicinalstatistikkommittén och förutsättes, att också när det gäller terminologi- och nomenklaturfrågor ett likartat samarbete på nordisk bas kan etableras i nära kontakt med WHO och motsvarande internationella organ.

Tekniska nomenklaturcentralen (TNC) i Sverige hänvisar till sin verksamhet på andra fackområden och framhåller, att det förefaller troligt att det medicinska fackområdet följer samma mönster ifråga om behovet av terminologisk stadga. Betydande insatser behöver göras för att underlätta sökning av information, tolkning av utlåtanden m. m., säkerställande av statistiskt material och dylikt och för att göra det medicinska språket tillgängligt även för patienter och allmänhet. Förutsättningen för en fackterminologis genomslagskraft är dels att den är systematiskt och noggrant utarbetad och därjämte allmänt utbredd inom facket, dels att dess språkliga form är väl avvägd med hänsyn till olika kategorier av målgrupper.

En närmare prövning av förutsättningarna för ett effektivt nomenklatur- och terminologiarbete inom medicin bör också innefatta studium av liknande verksamhet i andra länder, bl. a. Frankrike, där man nyligen upprättat ett medicinskt nomenklaturorgan. Samarbete bör också säkerställas med det internationella program som påbörjats inom ramen för UNESCO's projekt INFOTERM, vari TNC tar aktiv del.

TNC förordar sålunda förslaget och anser att det medicinska fackets nomenklatur- och terminologiproblem bör bearbetas i nära samverkan mellan fackets huvudintressenter, såsom Socialstyrelsen, Spri, Svenska läkaresällskapet och läkemedelsindustriföreningen.

2.2 Remissinstanser som delvis eller med reservation tillstyrker förslaget

Nordisk federation för medicinsk undervisning ställer sig positiv till förslaget, då det möjligen kan betyda förbättrad internordisk kommunikation inom forskning och undervisning. För att man skall överväga investeringar på området är det dock en förutsättning att man noga har

genomtänkt, om man i högre grad än för närvarande och inom existerande samarbetsformer kan styra en snabb utveckling av den vetenskapliga medicinska terminologin. Som en metod att förenhetliga den medicinska nomenklaturen pekas på större satsning på samnordisk medicinsk undervisning.

Indenrigsministeriet är av samma uppfattning som förslagsställarna och anser det vara betydelsefullt att man nationellt och internationellt undgår terminologiska oklarheter. Entydiga språkliga beteckningar bör eftersträvas av hänsyn till kommunikation såväl mellan fackfolk inbördes som mellan fackfolk och lekmän. Emellertid rör problemen om språkliga harmonisering inte bara det medicinska utan hela språkområdet.

Mot denna bakgrund anser ministeriet att frågan om förenhetligad medicinsk nomenklatur bör behandlas utifrån språkliga utgångspunkter. Detta sker lämpligen inom de nordiska språknämnderna eller i samband med det utvidgade samarbetet på språkområdet som föreslås i Nordiska rådets rekommendation nr 6/1976.

Finlands läkarförbund anser principiellt att åtgärder för att förenhetliga den medicinska nomenklaturen och främja ett för allmänheten begripligt medicinskt språkbruk kan vara mycket önskvärda, men att det i praktiken kan vara svårt att nå dessa ändamål. Ett problem utgör den konflikt, som finns mellan strävanden att å ena sidan förenhetliga språkbruket och att å andra sidan främja ett för allmänheten begripligt medicinskt språkbruk. Det medicinska språkbruket förenhetligas kontinuerligt sedan gammalt. Det försvåras i någon mån av strävandena i olika länder att främja det rena språket och att skapa nya ord enligt det egna språket. Det torde i olika nordiska länder finnas traditionella, från varandra avvikande, uttryck för samma begrepp vilkas förenhetligande kunde medföra svårigheter för det landets medborgare, där man försöker ändra ett känt uttryck. För att övervinna dessa hinder borde man utsluta många för språkvården viktiga synpunkter i det terminologiska arbetet.

Vidare påpekas att många svårigheter i allmänhet inte beror på själva ordförrådet eller uttrycket, utan därpå, att en människa utan medicinsk utbildning har svårt att förstå dess konkreta betydelse, när detta förutsätter kunskaper bl. a. om anatomi, fysiologi, patologi o. s. v., vilket är omöjligt för den största delen av befolkningen.

Även om Finlands läkarförbund sålunda intar en reserverad hållning till möjligheten att lätt nå de i medlemsförslaget uppsatta ändamålen, lönar det dock sig enligt förbundet att eftersträva dessa inom ramen för det nordiska samarbetet. I första hand borde man dock skaffa en grundligare, med några konkreta exempel belyst utredning om, hurudant förenhetligande man önskar och hurudant medicinskt språkbruk är för allmänheten obegripligt och hurudant bättre språkbruk kunde ersätta det.

Här kan t. ex. övervägas om till exempel det finska ordförrådet borde ersättas med ett annat språks ordförråd, och om man borde sträva till ett gemensamt skandinaviskt språk.

Socialstyrelsen i Sverige redogör för det arbete som bedrivs i landet på det medicinska språkområdet, bl. a. mot bakgrund av en riksdagsmotion. Socialstyrelsen har av regeringen fått i uppdrag att i samråd med bl. a. Svenska språknämnden och Svenska läkarsällskapet utreda frågan om lämplig organisation av den medicinska språkvården.

I den inledande fasen i detta utredningsarbete befanns att de språkliga problemen kunde delas upp i tre olika domäner. För det första den vetenskapliga, d. v. s. terminologin fackmän emellan där det föreligger krav på ett exakt språk. Den andra domänen skulle vara den praktiskt tekniska, d. v. s. terminologin som har att göra med farmaceutiska specialiteter, med instrument och apparater som är i bruk i sjukvården. Detta kompetensområde motsvaras inom tekniken av Tekniska nomenklaturcentralens. Den tredje domänen var det medicinska allmänspråket, d. v. s. den terminologi som används gentemot olika kategorier lekmän. Det var en allmän uppfattning att olika åtgärder, som syftade till att underlätta kommunikationen mellan sjukvårdspersonal och allmänheten, var av största betydelse och att detta område (medicinska allmänspråket) borde prioriteras före fackspråket.

Socialstyrelsen anser på grundval av denna nationella prioritering, att språkvårdsinsatser med inriktning på det medicinska allmänspråket nästan uteslutande borde vara nationellt betingade. Uppgiften att förenkla och göra det medicinska språket begripligt för lekmän borde då närmast anförtros nationell språkvårdsorganisation. Även insatser i sjukvårdspersonalens utbildning, utvidgad information m. m. är åtgärder som hör hit, men som även de får utformas under hänsynstagande till förutsättningarna inom respektive land.

När det gäller det vetenskapliga området finner socialstyrelsen fördelarna med nordiskt samarbete mer uppenbara. Eftersom det medicinska fackspråket utvecklas under stark påverkan av internationell terminologi vore det lämpligt att man i de nordiska länderna så långt sig göra låter bestämde sig för en gemensam vokabulär. Åtgärder, som syftade till att nå nordisk enhetlighet, bl. a. urval av gemensamma medicinska låneord, skulle kunna förbättra forskningens förutsättningar i Norden. Nordiska språkvårdsinsatser borde dock även beakta allmänhetens krav på begriplighet även när syftet i första hand är att förenhetliga fackspråket, då rent vetenskapliga termer så småningom kan komma in i allmänspråket.

Socialstyrelsen tillstyrker sålunda förslaget men ifrågasätter om inte nordiska initiativ inom det medicinska språkbruket främst bör ta sikte på de vetenskapliga och praktiskt tekniska områdena. Styrelsen har inte möjlighet att bedöma om arbetet härmed kan utföras inom redan etable-

rade nordiska institutioner eller om ett särskilt nordiskt språksekretariat bör inrättas. Åtgärder, som främjar utvecklingen av ett för gemene man förståeligt medicinskt allmänspråk bör främst ta tillvara det egna landets behov men kan naturligtvis när så befinns lämpligt bygga på nordiskt samarbete.

2.3 Remissinstanser som avstyrker förslaget

Danmark

Den almindelige danske Lægeforening anser att det knappast är realistiskt att starta en insats för ett gemensamt skandinaviskt medicinskt fackspråk. Det finns visserligen ett antal latinska och andra låneord, som används i olika betydelser, men deras antal är enligt föreningens uppfattning knappast stort och problemet skulle kunna lösas genom en förteckning över dessa ord.

Föreningen finner det dessutom knappast möjligt eller realistiskt att göra det medicinska fackspråket direkt förståeligt för lekmän. Strävan i nyare kurslitteratur vid universiteten är att använda danska beteckningar på sjukdomar m. m. men de stora skillnaderna i vardagsspråket i de nordiska länderna gör det orealistiskt att sträva efter ett samnordiskt ordförråd.

Dansk Sygeplejeråd avstyrker förslaget av följande skäl. Dels anser man att problemets omfattning inte står i proportion till de ansträngningar som ett närmande av de nordiska ländernas språkbruk skulle kräva, dels anser man att därvid skulle uppstå en mängd konstruerade ord, som skulle vara svårförståeliga för befolkningen, och dels anser man det olämpligt att ändra traditionellt inarbetade begrepp till förmån för nya, som måste inarbetas från början.

Norge

Norsk sykepleierforbund avstyrker förslaget med hänvisning bl. a. till att de nordiska länderna har mycket olika utformad hälsovård och därmed lägger olika betydelse i en rad begrepp. Olika tolkning av respektive begrepps område kan leda till allvarliga missförstånd i vissa fall. I stället anser förbundet att den internationella terminologin bör användas också i det nordiska samarbetet, och att det är nödvändigt att använda en nationell nomenklatur inom respektive land.

Den norske lægeforening antager att en samordning av den medicinska fackterminologin borde vara en uppgift för Världshälsoorganisationen (WHO). Allmänheten har legitima krav på att få information i medicinska frågor på ett lättbegripligt språk, men i Norden finns det två helt skilda språkgrupper. Därför är det orealistiskt att få genomfört en gemensam terminologi på området.

2.4 Remissinstanser som inte tar ställning

Sjuksköterskors samarbete i Norden redovisar i sitt remissvar endast de synpunkter som inkommit från sina medlemsorganisationer. Slutligt ställningstagande skall ske vid ett kommande styrelsemöte.

NORDDOK tar ej ställning till förslaget som sådant, men vill påpeka att det i förslaget omnämnda *NORDDOK*-projektet om ett nordiskt nätverk för medicinsk information ej omfattar förenhetligande av den medicinska nomenklaturen. En enhetlig nomenklatur är dock en förutsättning för effektivt utnyttjande av de data som ställs till förfogande genom informationsnätet.

Amtsrådsforeningen i Danmark har inga synpunkter på medlemsförslaget.

Københavns Magistrats 2. afdeling, som inhämtat uttalanden från stadsläkaren och sjukhusstyrelsen, har inga anmärkningar till förslaget.

3. Utskottet

Utskottet finner det vara av stor betydelse att man såväl nationellt som internationellt eftersträvar att undvika terminologiska oklarheter på det medicinska området. Entydiga språkliga beteckningar bör komma till användning dels i kommunikationen mellan fackmännen inbördes, dels i kontakterna mellan fackmännen och patienterna/allmänheten. Det måste dock anses vara ett faktum att frågan om en språklig harmonisering på det medicinska området inte berör enbart det aktuella området utan hela språkområdet.

Det medicinska språket förenhetligas kontinuerligt, men hinder möter här i form av utvecklingstendenser i de enskilda länderna som syftar till att främja ett rent inhemskt språk varvid skapandet av nya ord också sker enligt gällande nationella språknormer. Om man då försöker att förenhetliga uttryck som redan slagit rot i det enskilda nordiska landet kan detta komma att medföra svårigheter för medborgarna i detta land. Samtidigt kommer syftet med intentionerna i medlemsförslaget — att öka begripligheten för gemene man — att motverkas i viss mån.

Såvitt utskottet kan bedöma är det tre typer av harmoniseringsproblem som är av betydelse i detta sammanhang: (a) det terminologiskt exakta språk som användes fackmän emellan, (b) det farmaceutiska språket, d. v. s. benämningen av läkemedel m. m. samt (c) det medicinska allmänspråket som kommer till användning i kommunikationen mellan sjukvårdspersonal och patienter.

Utskottet finner det i dagens situation knappast ändamålsenligt att vidtaga åtgärder som syftar till att skapa ett gemensamt nordiskt språk i de tre avseenden som angivits ovan. Emellertid torde det vara minst komplicerat att vidareutveckla det samarbetet som syftar till att nå fram till ett mera enhetligt medicinskt fackspråk.

Sammanfattningsvis måste dock frågan om ett förenhetligt medicinskt språk behandlas utifrån mera allmänna språkliga utgångspunkter. Detta sker lämpligast antingen genom de språknämnder som finns i varje nordiskt land eller i samband med det utvidgade samarbete på språkområdet som föreslagits i Nordiska rådets rekommendation nr 6/1976 om åtgärder rörande nordiskt språksamarbete. I det utskottet hänvisar till dessa båda möjligheter hemställas,

att Nordiska rådet inte företager sig något i anledning av medlemsförslaget.

Stockholm den 20 januari 1977

Erling Dinesen (S)

Finn Gustavsen (SV)

Asbjörn Haugstvedt (Kr. F) *Ragnhildur Helgadóttir (Sj.)*

Förman

Paul Jansson (s)

Knud Jespersen (DKP)

Bertil Jonasson (c)

Bror Lillqvist (Sd)

Thor Lund (A)

Kjeld Olesen (S)

Petter Savola (K)

Anna-Greta Skantz (s)

Raino Westerholm (Skl)

Medlemsförslag

om självständig färöisk representation i Nordiska rådet

(*Väckt av Erlendur Patursson*)

Etter at det færøyske landsstyre i henhold til en av lagtinget fattet beslutning hadde henvendt sig til den danske regjering om å få i stand at det færøyske landsstyre og det færøyske lagting ble representert i Nordisk Råd, ble det foretatt slike endringer i avtalen om Nordisk Råd, at det færøyske lagting velger to av den danske delegasjons medlemmer mens én representant blir oppnevnt av det færøyske landsstyre.

Færøyene har da siden 1970 deltatt i Nordisk Råds arbeide under de gitte betingelser, men på Færøyene har man hele tiden betraktet denne ordning som rent foreløpig og alltid ønsket en endring i den, således at Færøyene ble selvstendig medlem av rådet likestilt med de nåværende fem. I den samarbeidsavtale, som den 11. januar 1975 ble inngått mellom tre av lagtingets partier, og som teller 18 av lagtingets 26 medlemmer, uttales da også at man fortsatt skal arbeide henimot en likestilling av Færøyene i Nordisk Råd.

Det skulle være ganske unødvendig å påpeke det naturlige, ja selvfølgelig i dette ønske. Færøyingene er en av de nordiske nasjoner og bør derfor i det nordiske samarbeide ikke ha ringere stilling enn de øvrige. Rett nok har de to færøyske representantene samme tale-, forslags- og stemmerett som de øvrige representanter, men noen selvstendig representasjon er dette likevel ikke. Dertil kommer, at meget av det nordiske samarbeide etter hvert foregår utenfor selve rådet — i ministerrådet, presidiet, kommisjoner, komitéer m. v. — og der er Færøyene helt avskåret fra medvirken og deltakelse.

I henhold hertil foreslås,

at Nordisk Råd rekommanderer presidiet å utarbeide og forelegge rådet forslag om sådanne endringer i avtalen om Nordisk Råd, at Færøyene blir selvstendig medlem av rådet like stilt med de øvrige.

Kirkjubøur, 8. august 1976

Erlendur Patursson (Tvfl)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget

1. Medlemsförslaget

Medlemsförslaget er fremsat af lagtingsmedlem Erlendur Patursson. Det er dateret august 1976 og fremsat for Nordisk Råd den 25. oktober 1976.

Det foreslås i medlemsförslaget, at Nordisk Råd anmoder præsidiets om at udarbejde og forelægge rådet forslag til sådanne ændringer af aftalen om Nordisk Råd, at Færøerne bliver selvstændigt medlem af rådet, ligestillet med de øvrige medlemmer.

Det anføres, at den nugældende ordning for færøsk repræsentation, hvorefter det færøske lagting vælger to medlemmer til den danske delegation og det færøske landsstyre én, hele tiden på Færøerne er blevet betragtet som en foreløbig ordning. Der henvises til, at partier, der repræsenterer et flertal i lagtinget senest i januar 1975 har vedtaget en samarbejdsaftale, hvori indgår en udtalelse om, at man fortsat skal arbejde henimod ligestilling af Færøerne i Nordisk Råd.

Det fremhæves endvidere, at Færøerne er afskåret fra at medvirke og deltage i den del af det nordiske samarbejde, som foregår uden for selve rådet, d. v. s. i ministerrådet, præsidiets, kommissioner, komiteer m. v.

2. Udvalget

Udvalget har behandlet medlemsförslaget på to møder den 18. januar 1977 i København og den 31. marts 1977 i Helsingfors.

Udvalget har konstateret, at der over medlemsförslaget er anmodet om udtalelser fra den danske regering og fra Færøernes landsstyre, men at der endnu ikke er afgivet nogen udtalelser.

I udvalgets møde den 31. marts 1977 deltog repræsentanter fra Færøernes lagting og Færøernes landsstyre. De oplyste, at lagtinget den 16. marts 1977 enstemmigt har vedtaget en anmodning til landsstyret om optagelse af forhandlinger med den danske regering om spørgsmålet om selvstændig færøsk repræsentation i Nordisk Råd. Der er imidlertid endnu ikke fra færøsk side taget stilling til formen for sådanne forhandlinger.

Under hensyn til, at der endnu ikke foreligger nogen officiel udtalelse fra den danske regering og fra det færøske landsstyre, og under hensyn til de oplysninger, som repræsentanter for Færøernes landsstyre og lagting har meddelt, finder juridisk udvalg, at der endnu ikke for udvalget

er tilvejebragt et materiale, som gør det forsvarligt at afgive en endelig indstilling til Nordisk Råd om rådets stilling til medlemsforslaget.

Juridisk udvalg skal herefter meddele Nordisk Råd, at behandlingen af medlemsforslaget A 495/j om selvstændig færøsk repræsentation i Nordisk Råd fortsætter i juridisk udvalg.

Helsingfors, den 31. marts 1977

Erik Adamsson (S)

Kristian Albertsen (S)

Formand

Halldór Ásgrímsson (F)

John Austrheim (Sp)

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Tellervo Koivisto (Sd)

Olaf Knudson (H)

Astrid Kristensson (m)

Liv Stubberud (A)

Aarne Saarinen (Skdl)

Lars Werner (vpk)

Mogens Voigt udtaler i forbindelse med forslaget, at Færøerne er at betragte som en selvstændig enhed i Norden. Som følge deraf finder Mogens Voigt det uacceptabelt, at Erlendur Paturssons forslag ikke bliver behandlet på denne session, og han beklager dybt, at han stod alene med denne indstilling i juridisk udvalg. Mogens Voigt anfører, at afvisningen må betyde, at den danske regering omgående optager forhandling med det færøske styre, således at forslaget kan være sikker på at komme til behandling ved næste session.

Helsingfors, den 31. marts 1977

Mogens Voigt (FP)

Medlemsförslag

om nordiskt finansieringsstöd till färöisk ekonomi

(Väckt av Erlendur Patursson)

Generelle betraktninger:

Utvidelsene av fiskegrensene i Nord-Atlanten og Nordsjøen vil få vidtrekkende konsekvenser for den færøyske fiskerinæringen og for den færøyske økonomi i det hele tatt.

Det bilde som i den nærmeste framtid tegner seg er, at det må skje en nedtrapping av en del av den nåværende færøyske fjernfiskeflåte til fordel for en utvidelse av fiskeflåten i hjemlige farvann samt en nærmest radikal omlegging av anleggene for fisketilvirking mot høyere grad av foredling. Oppbygging av annen industri og utbygging av jordbruket slik at Færøyene oppnår en større selvforsyningsgrad er en like stor nødvendighet.

Denne strukturendring i fiskerinæringen — ja, i det færøyske næringsliv som helhet — vil stille store krav på tilgang av kapital, krav, som på ingen måte vil kunne imøtekommes ved de nåværende finansieringsmuligheter.

Dette er i korthet bakgrunnen og motiveringen for det nedenfor stilte medlemsforslag.

Nordisk Råds sesjon i 1973:

På Nordisk råds sesjon i Oslo 1973 tillot jeg meg å sette fram forslag om at de nordiske land i fellesskap stillet et nærmere angitt beløp til rådighet for finansiering av den industrielle utbygging på Færøyene.

I økonomisk utvalgs betenkning ble uttalt, at man fant det forståelig, at forslagsstilleren anså det ønskelig og nødvendig med en mere målbevisst og hurtigere utbygging av den færøyske industri. Men da et flertall av remissuttalelsene ikke kunne støtte forslaget ble det selvfølgelig heller ikke vedtatt i rådet.

Uttalelser fra det færøyske landsstyre og industrisekretariatet:

En riktig bedømmelse av sakens reelle innhold bør vel først og fremst bygge på de vurderinger, som kommer til uttrykk fra *færøysk* hold.

Her kan da nevnes uttalelsene fra det færøyske landsstyre, som i korthet gikk ut på at man så velvillig på en felles nordisk innsats til støtte for utbygging og utvikling av den færøyske industri samt at landsstyret i

tilfelle var rede til å delta i drøftninger om utformingen av omhandlede støtte.

Videre har man uttalelsene fra det færøyske industrisekretariat, hvor det sies at sekretariatet fullt ut tiltrer det fremsatte forslag med den tilføyelse at Færøyene industrielt sett på en rekke fundamentale områder ligger minst 10 år etter selv svakt utbygde områder i Norge og Island, som det er naturlig å dra sammenlikning med.

Behovet for finansieringsstøtte innen industrien har siden da vært stadig stigende og har bare i liten grad blitt dekket av de finansieringskilder som reelt står til disposisjon for næringslivet på øyene. Hertil kommer så ytterligere det för nevnte store kapitalbehov de nærmeste årene i forbindelse med de nødvendige radikale omlegginger innen fiskerieringen som følge av fiskerigrenseutvidelsene.

Det fins idag ca. 300 industri- og håndverksbedrifter på Færøyene, hvorav bare 4—5 har en arbeidsstokk på over 100.

Hjemmemarkedet er selvfølgelig meget sterkt begrenset (40 000 innbyggere), og konkurransen med masseproduserte varer utenfra er følgende hård.

For eksportnæringen har man i negativ retning de relativt store frakt- og transportomkostninger, som selv høy effektivitet, faglig dyktighet og kvalitetsbevissthet vanskelig kan demme opp for.

Kort sagt: Den færøyske industri har — totalt sett — meget begrensede utviklingsmuligheter såfremt tilgangen på "industrivennlig" kapital ikke blir øket betraktelig. Med "industrivennlig kapital" er her ment kapital til en utlånsrente på maksimum 7—9 % p. a. og en løpetid på 15—20 år for bygninger, grunn m. v. og 8—10 år for maskiner, inventar m. v.

Dessuten bör det kunne ytes direkte tilskott på min. 15—20 % av de totale investeringer.

Finansiering av industriutbyggingen:

Tilgjengelig for den færøyske industriutbygging har man idag på Færøyene disse "industrivennlige" fonds:

1. Idnaðargrunnurin — årlig utlånsramme:	ca. 4 mill. kr.
2. Menningargrunnurin — årlig utlånsramme:	ca. 4 mill. kr.
3. Andre fonds — årlig utlånsramme:	ca. 1 mill. kr.

Tilsammen: ca. 9 mill. kr.

Nå har industrien på Færøyene som kjent også muligheter å oppta lån i flere danske "industrivennlige" låneinstitusjoner og fonds av hvilke skal nevnes:

4. Egsudviklingsfonden
5. Lån til håndværk og mindre industri
6. Fondet til fremme af teknisk og industriel udvikling

Generelt sett er det her tale om 2. prioritets lån og det kan ikke påregnes ytet lån og tilskott til mere enn gjennomsnittlig ca. 40—45 % av anleggsinvesteringene. Med 15 % egenkapital og full utnyttelse av de færøyske fonds betyr dette, at de årlige investeringene i industriutbyggingen på Færøyene må begrenses til ca. 25 mill. kr. — dvs. omregnet: ca. kr. 500,— pr. innbygger.

Det skal her for ordens skyld innskytes, at de færøyske bankene generelt sett ikke yter lån til industriutbygging, idet man åpenbart har mere enn nok med å dekke behovet for driftskreditt. Videre kan opplyses, at de danske realkredittinstitusjoner fortrinnsvis bare yter lån til utbygginger i byene Tórshavn og Klaksvík — dvs. nettopp på de steder, hvor man p. g. a. de senere års sterke sentraliseringstendens ønsker å *begrense* bygging av nye industriforetag.

Det kan i denne forbindelse også bemerkes, at Den nordiske investeringsbanks virksomhet ikke vil kunne få samme betydning for Færøyenes 40 000 innbyggere som for de øvrige nordiske land, idet fellesnordiske prosjekt formodes å bli av en slik størrelsesorden, at de iallfall ikke uten videre vil kunne plaseres på Færøyene.

Det færøyske næringslivs struktur kan nærmest sammenliknes med den i områder av Norge, som ofte kalles "Utkant-Norge".

I. h. t. opplysninger fra Distriktenes utbyggingsfond yter fondet idag en støtte på ca. 1 000 mill. kr. årlig (ca. 700 mill. kr. i lån og ca. 300 mill. kr. i tilskott) til utbygging og utvikling av den produktive del av næringslivet i disse områder, hvor det rundt regnet bor 1,6 mill. mennesker. Den innvilgede støtte utgjør i gjennomsnitt tilsammen ca. 40 % av de totale investeringer, som m. a. o. beløper seg til rundt regnet 2 500 mill. kr. eller omregnet: *ca. kr. 1 600 pr. innebygger pr. år*. Det påpekes, at det her bare er tale om utbyggingsprosjekter som Distriktenes utbyggingsfond har ytet finansieringsbistand til.

Selvfølgelig vil det kunne påvises skjevheter i sammenligningsgrunnlaget her (Færøyene/Utkant-Norge) men jeg tror ikke disse skjevheter, når det gjelder industriutbyggingen, vil slå ut til fordel for Færøyene. Under alle omstendigheter tror jeg man kan slå fast, at norsk politikk idag, når det gjelder områder av landet med samme struktur i næringslivet som på Færøyene, satser på et industrielt utbyggingstempo, som er ca. 3 ganger så høyt som på Færøyene — eller rettere sagt: det tempo som man på Færøyene med de forhåndenværende finansieringskilder har muligheter til å gjennomføre.

Når det gjelder den færøyske fiskeflåte, så har finansieringsproblemerne de siste par år vært relativt små — paradoksalt nok takket være krisen i skipsbyggingsindustrien hos våre naboland — og da først og fremst Norge, idet færøyske fartøyer bygget ved norske verft ytes norsk finansiering med et 7. årig 1. prioritetslån på 70 % av kontraktssummen.

Finansiering av fiskefartøyer:

”Normalt” finansieres færøyske fiskefartøyer med et 10 årig 1. prioritetslån i Færøyenes realkredittinstitutt på 50 % av anskaffelsesverdien, et 15 årig 2. prioritetslån i Danmarks Fiskeribank på ca. 15 % og et tilskottslån fra den færøyske landskasse på 20—25 %. Egenkapitalen utgjør da 10—15 %.

At denne ”normale” finansieringsordning imidlertid er langt fra tilstrekkelig til å dekke investeringsbehovet forstås, når det samtidig opplyses, at den årlige utlånsramme i realkredittinstituttet er på ca. 18 mill. kr., mens de årlige investeringer i nye fiskefartøyer idag ligger på over 100 mill. kr.

Den vesentligste del av den færøyske fiskeflåten er bygget ved utenlandske verft rett og slett fordi kapasiteten ved (og delvis størrelsen av) de færøyske verft har vært for liten. Pågående utvidelser og moderniseringer ved flere av verftene har imidlertid endret dette bilde betraktelig bare i løpet av inneværende år, og det tas da også sikte på å snu bildet helt i løpet av kommende 5 års periode. Omleggingen til mere intensivt fiske i egne farvann vil nemlig bety bygging av relativt flere mindre fartøyer som det ikke vil by på noen vanskeligheter å bygge på de fleste færøyske verft. Men derved faller jo også automatisk den norske finansiering bort og man får i stedet et stort nytt kapitalbehov som ikke på langt nær lar seg dekke av de nåværende finansieringsinstitusjoner.

Anslått lånebehov:

Det er vanskelig tallmessig å gjøre en pålitelig prognose av Færøyenes framtidige investeringsbehov innen de områder, som her er berørt.

I tillegg til den finansiering, som vil kunne oppnås hos de nåværende finansieringsinstitusjoner, kan lånebehovet imidlertid noenlunde riktig stipuleres til ca. 400 mill. kr. i 5 års perioden 1977—1981.

Det overlates helt til Nordisk råd å ta stilling til, hvorvidt det bør være en felles nordisk oppgave å yte Færøyene en slik støtte i denne overgangstid. I denne sammenheng vil jeg imidlertid minne om det rentefrie lån på 14 mill. US-dollars, som fra nordisk side ble ytet Island i forbindelse med landets inntreden i EFTA.

I henhold til det foran anførte stilles følgende forslag:

Nordisk Råd rekommenderer regjeringene i Finland, Sverige, Norge, Danmark og Island at de i fellesskap stiller et rentefritt lån på inntil 400 mill. d. kr. til rådighet for utbygging og ombygging av de færøyske produksjonsapparat.

Kirkjuböur, 15. november 1976

Erlendur Patursson (Tvfl)

Ministerrådsforslag

om nordisk handlingsprogram på arbeidsmiljøområdet

(Vækt av Nordiska ministerrådet)

Det nordiske samarbeidet på arbeidsmiljøområdet har pågått i lang tid, men ble offisielt innledet først med opprettelsen av den nordiske embetsmannskomiteén for arbeidsmiljøspørsmål.

Embetsmannskomiteéns arbeidsordning ble fastsatt av Nordisk Ministerråd i februar 1974. Av denne fremgår at komitéens oppgave er på nordisk basis å virke for samordning og samarbeid i arbeidsmiljøspørsmål.

Det første år med prosjektvirksomhet over Ministerrådets budsjett var 1975. Prosjektene i de to første årene har i en viss grad bestått i grunnleggende kontakt- og symposievirksomhet for å finne frem til de mest hensiktsmessige samarbeidsfelter og -former. Samarbeidet er nå i ferd med å anta mer konkrete former og en rekke større og betydningfulle prosjekter er planlagt.

Nordisk Råd vektok ved sin 24. sesjon i København rekommendasjon nr 14/1976 som lyder:

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å til rådets 25. sesjon legge fram et nordisk handlingsprogram på arbeidsmiljøområdet i form av et Ministerrådsforslag.”

Nordisk Ministerråd finner at samarbeidet på arbeidsmiljøområdet nå har nådd et slikt utviklingsnivå at det finnes grunnlag for å utforme et handlingsprogram og at et slikt handlingsprogram vil være et godt grunnlag for styring og prioritering av virksomheten.

Nordisk embetsmannskomiteé for arbeidsmiljøspørsmål har nå utarbeidet et forslag til nordisk handlingsprogram på arbeidsmiljøområdet. Forslaget er bearbeidet etter at remissuttalelser er innhentet fra arbeidsmarkedets parter og etter et møte 8. november 1976 mellom Nordisk Ministerråd (arbeidsmiljøministrene) og arbeidsmarkedets parter.

Nordisk Ministerråd (arbeidsmiljøministrene) foreslår med dette:

at Nordisk Råd avgir uttalelse om det vedlagte forslag til nordisk handlingsprogram på arbeidsmiljøområdet.

Ministerrådet vil, under hensyn til Nordisk Råds uttalelse, gjøre endelig vedtak om handlingsprogrammet i løpet av 1977.

Oslo, 29. november 1976

For Nordisk Ministerråd

Leif Aune

Kommunal- og arbeidsminister

Olli Bergman

Generalsekretær

*BILAGA 1***Nordisk handlingsprogram på arbeidsmiljøområdet***1. Innledning*

Det nordiske samarbeidet på arbeidsmiljøområdet har pågått i lengre tid, men kom inn i fastere former i og med at Nordisk Ministerråd ble opprettet i 1971 som et samarbeidsorgan for de nordiske lands regjeringer. Samarbeidet under Ministerrådet skjer i alle slags former og på alle samfunnsområder med unntak av forsvars- og utenrikspolitikk.

Som de øvrige samarbeidsområder hviler samarbeidet på arbeidsmiljøområdet på "Samarbeidsoverenskomst mellom Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige av 1962", også kjent som Helsingforsavtalen. I denne overenskomsten erklæres bl. a. at regjeringene ønsker å fremme det nære fellesskap som råder mellom de nordiske land hva angår kultur og retts- og samfunnsoppfattning og utvikle samarbeidet mellom landene, at man ønsker å etterstrebe enhetlige regler i de nordiske landene på så mange områder som mulig samt at man på alle områder der det er forutsetninger for det vil foreta en hensiktsmessig arbeidsfordeling mellom landene.

Ministerrådet opprettet i 1974 Nordisk Embetsmannskomiteé for arbeidsmiljøspørsmål som fikk til oppgave å på nordisk basis virke for samordning og samarbeid i arbeidsmiljøspørsmål.

1975 var første år det ble satt i verk felles nordiske prosjekter under Ministerrådet på arbeidsmiljøområdet. Virksomheten dette året og i 1976 har bl. a. bestått i arbeidsmøter og symposier for å berede grunnen for senere, større samarbeidsprosjekter av praktisk natur. Samarbeidet er nå i ferd med å anta en mer praktisk innrettet form, og arbeidsmiljøområdet er et av de høyest prioriterte områdene innen samarbeidet under Nordisk Ministerråd. Dette grunder seg på erkjennelsen av at arbeidsmiljøet må ses i sammenheng med den totale livssituasjon, idet arbeidsmiljøet påvirker mennesket i alle sammenhenger, ikke bare i egenskap av arbeidsaktiv.

På nordisk plan har arbeidsmiljøproblemene også vært viet stor interesse i Nordens Faglige samorganisasjon (NFS). Organisasjonen vedtok i september 1974 sitt handlingsprogram for et bedre arbeidsmiljø. I programmet gis uttrykk for det grunnsyn og de hovedprinsipper medlemsorganisasjonene mener bør ligge til grunn for utformningen av arbeidsmiljøet.

Innenfor Nordisk Råd har utviklingen på arbeidsmiljøområdet vært fulgt med stadig økende interesse og rådet har vedtatt en rekke rekommendasjoner om ulike tiltak på arbeidsmiljøområdet. De fleste av disse

rekommendasjoner er fulgt opp og de øvrige vil bli tatt opp på grunnlag av dette handlingsprogrammet.

Nordisk Ministerråd anser at samarbeidet på arbeidsmiljøområdet nå er utviklet så langt at det finnes grunnlag for å opprette et handlingsprogram for den videre virksomheten.

Dette er også i overensstemmelse med Nordisk Råds rekommendasjon nr 14/1976, som lyder:

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å til Rådets 25. sesjon legge fram et nordisk handlingsprogram på arbeidsmiljøområdet i form av et ministerrådsforslag.”

2. Hensikten med handlingsprogrammet

Handlingsprogrammet skal sikre en tilfredsstillende styring av ministerrådets virksomhet på arbeidsmiljøområdet ved at man oppnår et helhetsbilde av området, en tilfredsstillende inventering av tiltak samt en tilfredsstillende prioritering mellom delområdene og mellom de enkelte prospekter ut fra de kriterier som er formulert for det nordiske samarbeidet på området og den målsetning som er formulert for tiltak på arbeidsmiljøområdet.

Handlingsprogrammet må ikke ses som et program for de nordiske lands totale virksomhet på arbeidsmiljøområdet, men som et program for samarbeidet mellom de nordiske land på dette området.

3. Målsetninger

Ministerrådet legger stor vekt på formulering av målsetninger for virksomheten. Dette er nødvendig for å ha faste kriterier å holde prosjekter og andre tiltak opp mot ved oppbyggingen av virksomheten, ved prioriteringen mellom tiltakene og ikke minst ved den kontinuerlige revisjon av dette handlingsprogram og de nordiske budsjettprogrammene fremover. Målsetningene skal også være en manifestasjon utad.

Formulering av målsetninger skal også i størst mulig grad skje for de ulike prosjekter. Disse bør være så operative som mulig og mer kortsiktige og konkrete enn de overordnede målsetninger.

Innen Nordisk Ministerråds virksomhet på arbeidsmiljøområdet faller det naturlig å formulere to overordnede målsetninger — en for arbeidsmiljøet generelt og en for den nordiske virksomheten på området. Det er i denne sammenheng verd å merke seg at aktiviteten på nordisk plan ikke nødvendigvis vil avspeile aktiviteten og prioriteringene i hvert enkelt land, fordi noen typer av problemer er mer egnet og noen mindre egnet for løsning på fellesnordisk basis.

Som utgangspunkt for målsetninger og virksomhet anser man at arbeidsmiljøet omfatter alle de faktorer i arbeidssituasjonen som mennesket reagerer på fysisk eller psykisk.

Således omfatter arbeidsmiljøbegrepet ikke bare vern mot ulykker,

skader og sykdommer, men også spørsmål som arbeidstilpasning, trivsel og medbestemmelse på arbeidsplassen.

Målsetningen for all virksomhet på arbeidsmiljøområdet er å sikre et arbeidsmiljø med full trygghet for arbeidstakerne i forhold til fysiske og psykiske skadevirkninger, og en verneteknisk og yrkeshygienisk standard som til enhver tid er i samsvar med den teknologiske og sosiale utvikling i samfunnet, samt å sikre trygge ansettelsesforhold og en meningsfylt arbeidssituasjon for den enkelte arbeidstaker.

Samarbeidet på arbeidsmiljøområdet under Nordisk Ministerråd skal ved utnyttelse av felles ressurser og kunnskaper effektivisere de nordiske lands bestrebelser etter å oppnå denne målsetningen.

4. Delområder innen det nordiske samarbeidet på arbeidsmiljøområdet

Arbeidsmiljøområdet deles av praktiske årsaker inn i følgende delområder. Inndelingen er gjort for å gi bedre oversikt og grunnlag for riktig prioritering.

Arbeidsmedisin/yrkeshygiene

Arbeidsmedisinen beskjeftiger seg med erkjennelsen av helseproblemer forårsaket av påvirkninger som henger sammen med arbeidet, undersøkelse av deres årsaker og angivelse av forebyggende forholdsregler.

Yrkeshygiene beskjeftiger seg med bestemmelse av de skadelige påvirkningers lokalisering, styrke og hyppighet og angir prinsipielle tekniske forebyggende forholdsregler.

Av skadelige påvirkninger kan nevnes:

- a) Kjemiske påvirkninger, herunder gasser, støv, damp og røk.
- b) Fysikalske påvirkninger, herunder støy, vibrasjon, lys, varme, kulde og bestråling.
- c) Mikrobiologiske påvirkninger, f. eks. smittestoffer.
- d) Påvirkninger av fysiske og psykiske arbeidskrav.

Spesielt bør nevnes de helsefarer som det økende antall ulike kjemiske stoffer i arbeidsmiljøet representerer. Problemet er vist spesiell oppverksomhet i de nordiske lands nye arbeidsmiljølover. Også Nordens Faglige Samorganisasjon og Nordisk Råd har gitt uttrykk for den vekt problemet har.

Viktig er også muskel- og leddlidelse som følge av gal arbeidsstilling, fysiske belastninger, ensidige arbeidsbevegelser o. l.

Det samarbeid som er under utvikling mellom de ansvarlige organer i de nordiske land under Ministerrådet gir økte muligheter og er i visse sammenhenger en forutsetning for at problemene skal kunne løses, både når det gjelder kjemiske stoffer og de øvrige faktorer innen delområdet.

Tiltak som er særlig aktuelle er bl. a.

felles nordisk dokumentasjon og vurdering av underlag for yrkeshygienske grenseverdier.

Et organ for dette vil bli opprettet fra og med 1977.

Målet for virksomheten på dette delområde er å skape sikkerhet i arbeidsmiljøet mot skadelige virkninger som følge av de faktorer som er nevnt. Hensikten med det nordiske samarbeidet på området er å utnytte felles kunnskap og økonomiske ressurser gjennom informasjonsutveksling, arbeidsfordeling og samarbeid for i økt grad å bidra til oppfyllelsen av dette målet. En målsetning er også å forenhetlige arbeidsforholdene på dette området i positiv retning i hele Norden.

Yrkesskader/sikkerhet

Med yrkesskader menes i denne sammenheng skader som er oppstått som følge av ytre påvirkning, over tid eller plutselig i forbindelse med arbeidet.

Sikkerhet omfatter de tiltak som har til hensikt å forhindre yrkesskader.

I området inngår faktorer som

- Ulykkesforebyggende tiltak, herunder sikring av lokaler og produksjonsutstyr, personlig verneutstyr o. s. v.
- Faktorer som kan redusere eller begrense en ulykke eller skade som er oppstått, f. eks. rømningsveier, hjelpeutstyr etc.
- Forhold i arbeidsmiljøet som øker risikoen for skader og ulykker som f. eks. organisasjon, lønnsystemer m. m.

Det er en målsetning at det på enhver arbeidsplass skal herske trygghet mot skader og ulykker. Det nordiske samarbeidet på området skal gjennom utnyttelse av felles kunnskaper og økonomiske ressurser øke mulighetene for i hvert enkelt land å nå denne målsetningen.

De viktigste virkemidler på dette området i nordisk sammenheng vil være samråd og samarbeid om forskning og utvikling av sikrere produksjonsmidler og arbeidsplasser samt om utarbeidelse av verneforskrifter.

Psykososialt arbeidsmiljø

De problemer som sorterer under dette delområdet kan defineres som

dels de betingelser i arbeidslivet av fysisk-teknisk, kjemisk eller sosial natur som kan medføre slike helseskadelige effekter som vanligvis betegnes som psykiske eller psykosomatiske og der påvirkningen helt eller delvis formidles av individets opplevelse av arbeidsbetingelsene og *dels* de psykiske og sosiale reaksjoner av uønsket slag (f. eks. nervøse forstyrrelser, psykosomatiske helsebelastninger, tilbakeholdelse av menneskelige ressurser, manglende arbeidsglede), som fremkalles av påvirkninger av arbeidsmiljøet.

Av de negative virkninger som skyldes et dårlig psykososialt arbeidsmiljø kan spesielt nevnes:

- *stress*, beskrevet som de belastninger individet er utsatt for og/eller de ubehagelige og eventuelt skadelige reaksjonene på disse belastninger
- *mangel på personlig trivsel og utvikling* (selvrealisering) i arbeidet. Slike virkninger kan ha sin årsak i en eller flere faktorer, som f. eks.:
 - *utformningen av den fysiske arbeidsplassen*, spesielt med hensyn til monotont kontra variert arbeid, lys, luft, støy, muligheten for sosial omgang, rekreasjon etc.
 - *utformningen og sammensetningen av arbeidsoppgavene og arbeidsoperasjonene*. Den mulighet jobben gir for utnyttelse av personlige kunnskaper samt det ansvar og initiativ den krever.
 - *uheldige ledelseformer*, f. eks. autoritær, detaljert og/eller ukyndig ledelse
 - *manglende innflytelse på egen arbeidssituasjon*, blant annet på arbeidstakt, arbeidsmetoder og organisasjonen forøvrig
 - *manglende mulighet for sosial kontakt* med andre som en del av arbeidssituasjonen
 - *mangelfull utvelgelse og utvikling av arbeidstakere* med hensyn til riktig jobb etter interesser og forutsetninger
 - *dårlig samspill mellom arbeidssituasjonen og det øvrige sosiale miljø*. Herunder skal spesielt nevnes arbeidstidens forlegning og den betydning den har for arbeidstakerens psykiske og fysiske helse.

Et viktig aspekt av de ansettes økende innflytelse er at det legges større vekt på at arbeidet organiseres og arbeidsplassene utformes etter hver og ens individuelle forutsetninger og evner. Spesielt gjelder dette arbeidstidens forlegning for småbarnsforeldre og eldre arbeidstakere samt arbeidets tilpasning til yrkesvalghemmede.

Vesentlig er også trygghet i arbeidet, som bl. a. innebærer det vern den enkelte arbeidstaker bør ha mot oppsigelse av økonomiske, politiske eller personlige årsaker. Trygghet i arbeidet og sikkerhet mot usaklige oppsigelser er en grunnforutsetning for at de ansatte skal ha kraft og mulighet for å hevde sine rettigheter på arbeidsplassen og medvirke i arbeidets utformning.

Målsetningen med virksomheten er å oppnå sikkerhet mot psykiske og psykosomatiske skader og helsebelastninger som følge av faktorer i arbeidsmiljøet samt å fremme mulighetene til trivsel i arbeidet for den enkelte.

I nordisk sammenheng er hensikten å utnytte felles kunnskap og økonomiske ressurser ved informasjonsutveksling og praktisk samarbeid for hurtigere å nærme seg denne målsetningen.

Lovgivning/forskrifter

Samarbeidet om lover og forskrifter på arbeidsmiljøområdet omfatter bl. a.:

- samråd og informasjonsutveksling ved utarbeidelse av nye lovforslag og forskrifter eller forslag til revidering av eksisterende lover

- samråd, arbeidsfordeling og samarbeid ved gjennomføring av de utredninger som ligger till grunn for forskrifter og lovforslag
- samarbeid om dokumentasjon til bruk ved utredninger
- mulighet for fri tilgang til og bruk av hverandres lovgivningsmateriale.

Hensikten med samarbeidet er å spare ressurser, styrke kvaliteten av lovproduktene og å harmonisere lovgivningen i Norden i den grad det er hensiktsmessig ut fra de formulerte målsetninger og de enkelte lands særforhold.

5. Virkemidler og samarbeidsformer

Generelt

Innen hvert av de delområder som er nevnt står flere samarbeidsformer og virkemidler til disposisjon. Valget mellom disse er av avgjørende betydning for resultatet av innsatsen, og må avgjøres på grunnlag av

- Hvilket virkemiddel som i størst grad bidrar til å oppfylle de formulerte målsetninger for virksomheten.
- Hvor langt utviklingen på området er kommet generelt.
- Hvor langt det nordiske samarbeidet på området er utviklet.
- De praktiske muligheter (kapasitet) som foreligger.

Det er viktig å være klar over at virkemidler som er vel egnet nasjonalt ikke nødvendigvis er vel egnet nordisk. Dette skyldes at omstendighetene og utviklingsbakgrunnen som oftest er annerledes i de nasjonale organer enn i de nordiske.

Samarbeidsformer

Det nordiske samarbeidet på området kan skje i tre stadier. Hvert stadium er vanligvis en forutsetning for å gå til neste:

1. Informasjonsutveksling

Dette skjer ved fellesnordiske symposier, konferenser etc. samt ved uformelle personlige kontakter og utveksling av skriftlig materiale.

2. Arbeidsfordeling

Dette stadium kan først nås når man kjenner hverandres problemer, behov og holdninger på et område så godt at konkret samvirke kan skje. Eksempler på arbeidsfordeling er

- samordning av nasjonale prosjekter
- på forhånd avtalt deling av oppgaver i et prosjekt, som f. eks. det pågående nordiske samarbeidet om verneforskrifter, der utarbeidelsen av ulike verneforskrifter fordeles på landene etter en aksjonsplan for senere å stilles til disposisjon for de øvrige land
- den mer tilfeldige arbeidsdeling der landene bruker hverandre som forbilde på områder av høyst ulik karakter.

3. Samarbeid

Med dette menes felles prosjekter som drives helt og holdent nordisk. Slike prosjekter vil normalt være avhengig av at grunnlaget er godt beredt gjennom de to første stadier. Motiveringen for slike prosjekter kan være:

- Problemet er på grunn av sitt innhold eller kostnader altfor omfattende for å realiseres nasjonalt.
- Problemets internasjonale karakter. Resultatene av prosjektet er av umiddelbar nytte for flere land, slik at de derfor bør dele kostnadene.
- En tilfredsstillende løsning av et problem er avhengig av en sammenstilling av materiale fra flere land.

Virkemidler

I det følgende skal nevnes og kommenteres endel virkemidler som er aktuelle innen hvert delområde for å nærme seg de målsetninger man har satt opp på arbeidsmiljøområdet.

Inventering

I dette ligger kartleggingen av de problem som finnes innen hvert delområde, spesielt med henblikk på hvilke som mest hensiktsmessig kan løses nordisk.

Dokumentasjon

Begrepet innebærer såvel søking etter tilgjengelig kunnskap og data som en bearbeidelse og siling av dette til et spesielt formål, slik at relevant informasjon gjøres tilgjengelig der ytterligere behandling eller beslutninger skjer. Dette vil ofte være et nødvendig grunnlag for kartlegging og løsning av problemer. Dokumentasjon vil ofte være et nødvendig ledd i nordiske prosjekter og gir på nordisk basis åpenbare fordeler både med hensyn til ressurser og mengden av tilgjengelig materiale.

I denne sammenheng bør spesielt nevnes de muligheter moderne datateknikk byr på ved lagring av data og søking etter informasjon. De nordiske land har allerede adgang til utomnordiske databanker. I alle de nordiske land gjør man nå også forberedelser til opprettelse av datakartoteker, først og fremst vedr. giftige og farlige stoffer. Ministerrådet vil vurdere om og evt. hvordan denne virksomheten på en hensiktsmessig måte kan samordnes. Spesiell oppmerksomhet skal vies muligheten for å opprette felles nordiske databanker.

En viktig type dokumentasjon er statistikk. Den skal gi en oversikt over forholdene for bl. a. å avdekke problemer og deres omfang samt å gi mulighet for å kontrollere virkningen av korrigerende tiltak.

Forskning og utvikling

Hensikten med forskning og utvikling er å kartlegge problemenes natur og skape grunnlag for løsninger. Forskning og utvikling vil ofte

være spesielt ressurskrevende og også i mange tilfeller være avhengig av et bredt underlagsmateriale. De vil derfor stå sentralt som virkemidler i det nordiske samarbeidet.

Ministerrådet legger stor vekt på at forskningen innen feltet skal innrettes på praktiske resultater. Dette krever en nær kontakt mellom forskningsmiljøene og arbeidslivet og det er hensikten å i utstrakt grad gjøre bruk av den kunnskap og erfaring som arbeidsmarkedets parter besitter ved valg av og prioritering mellom forskningsprosjekter.

Spesiell vekt legges på forskning om kjemiske og farlige stoffers kort- og langsiktige virkning på den fysiske og psykiske helse.

En viktig oppgave på nordisk plan vil også være å føre en løpende kartlegging av pågående og planlagt forskning for på den måten gjøre forskningsresultatene mer tilgjengelig og å redusere unødig dobbeltarbeid. På grunn av ressursutnyttelsen vil det som sies i dette program om samarbeidets utvikling og prioriteringen mellom tiltak ha spesiell gyldighet for dette virkemiddel.

Opplæring/informasjon

I mange tilfeller er forholdet det at tilstrekkelig kunnskap og forskning eksisterer, men kunnskapene er ikke kanalisert til de personer og organer der de kan omsettes i praktisk handling. Det er av avgjørende betydning for utviklingen av arbeidsmiljøet at adekvat kunnskap finnes i offentlige organer og på den enkelte arbeidsplass, d. v. s. bedriftsledere, tillitsmenn, verneledere og den enkelte arbeidstaker. Det er videre av avgjørende betydning at det finnes utdannelses- og informasjonsmuligheter for dem som arbeider med arbeidsmiljøproblemer på ekspertnivå, d. v. s. forskere, inspektører, personale innen bedriftshelsetjenesten o. s. v. Det er likeledes av stor betydning at de som utformer arbeidsmiljøet får tilfredsstillende utdanning og informasjon.

Foruten de grupper som tradisjonelt har vært med å utforme arbeidsplassen, bl. a. arkitekter, konstruktører, bedriftsleder og offentlige organer gjelder behovet for utdanning, opplæring og informasjon i økende grad arbeidstakerne, representert ved verneombud og miljø- og verneutvalg.

Også for dette virkemiddel kan det ha sine fordeler å arbeide fellesnordisk hva angår bl. a. utvikling av målsetninger og metoder og ikke minst gjennomføring av fellesnordiske utdannelseopplegg. Av fordelene kan nevnes ressursbesparing, nivåhøyning og felles kompetensedefinisjon.

Lovgivning/forskrifter

Pålegg til ulike instanser vedr. utformningen av arbeidsmiljøet i større trekk og i detaljer er viktige virkemidler. I alle de nordiske land avspeiler nye arbeidsmiljølover den store likhet som hersker i Norden

vedr. oppfattelsen av arbeidsmiljøbegrepet og det nivå arbeidsmiljøet bør ligge på. En vesentlig funksjon av det nordiske samarbeidet bør også fremover være å inspirere hverandre til best mulig lovgivning om arbeidsmiljøet. Det anses viktig at de lover og regler som gjelder i Norden på dette området har en enhetlig karakter så langt det er hensiktsmessig. Spesiell vekt legges på regler for kontroll av giftige og farlige stoffer.

På nordisk plan har samarbeid om lovgivning og forskrifter vist seg å være et egnet virkemiddel, ikke minst på grunn av ressursbesparelse.

Organisasjon

Organisasjonen av de nasjonale organer som skal ha innflytelse på arbeidsmiljøet er av vesentlig betydning for arbeidets effektivitet i henhold til målsetningene. Dette gjelder

- organiseringen av arbeidervernet med hensyn til de ulike organers medvirkning. Det er her avgjørende at arbeidstakernes egne organisasjoner har en sterk innflytelse
- organiseringen av de offentlige organer som skal drive forskning og kontroll samt gi foreskrifter og lover
- organisasjonsformer for den enkelte bedrift med særlig hensyn til psykososiale faktorer og medinnflytelse.

Hva angår organisasjonen av de nordiske organer under Ministerrådet er det av avgjørende betydning at disse organiseres slik at forholdene ligger til rette for en behandling og prioritering som best mulig bidrar til å oppfylle målsetningene.

For å dra nytte av den erfaring og kunnskap som arbeidsmarkedets parter sitter inne med på området skal samarbeidet organiseres slik at disse skal ha mulighet til å påvirke prioriteringen av virksomheten i Ministerrådets organer på arbeidsmiljøområdet og også, der dette er hensiktsmessig, trekkes med i enkeltprosjekter.

Samarbeid i internasjonale organer m. m.

Praktiske prosjekter på nordisk plan innebærer også at de nordiske land styrker mulighetene for å yte konstruktive bidrag til de internasjonale organisasjonene på arbeidsmiljøområdet. Spesielt gjelder dette arbeidet innen ILO.

Nordisk samråd og samarbeid når det gjelder virksomheten i internasjonale organer, bl. a. ILO og EF, vil også styrke de nordiske lands innflytelse på disse organenes virksomhet og bør skje i den utstrekning det er hensiktsmessig.

En uttalelse eller henvendelse avgitt av de nordiske land i fellesskap vil som regel ha større innflytelse enn nasjonale sådanne. Dette kan gjelde henvendelser til internasjonale organer, ikke-nordiske land m. fl.

Prioritering mellom prosjekter

Innenfor en begrenset ressurstilgang vil de nordiske organer som arbeider med arbeidsmiljøspørsmål alltid måtte prioritere mellom foreliggende prosjektforslag samt søknader om midler til prosjekter.

Prosjektene velges etter den grad de bidrar til å oppfylle målsetningen. Som et hjelpemiddel ved prioriteringen vurderes følgende punkter:

- problemets omfang, målt f. eks. ved det antall arbeidstakere som berøres av problemet
- problemets intensitet, som f. eks. kan vurderes etter hvor alvorlige helsefarer (dødsfall, varig invaliditet, overgående sykdom, subkliniske forstyrrelser) problemet forårsaker
- problemets løsbarehet. Man undersøker hvorvidt problemet overhode kan løses ved de midler og metoder som er tilgjengelige eller om prosjektet i det hele tatt er nødvendig for å løse problemet
- ressursene. Hva koster prosjektet økonomisk og i menneskelige ressurser?
- tidsfaktoren. Hvorvidt problemet tenderer å øke eller avta og i hvilket tempo det utvikles.

7. Kontroll og revisjon av handlingsprogrammet

Ministerrådet legger stor vekt på at de beslutninger som tas på alle plan følges opp for å kunne vurdere resultatene i forhold til hensikten og eventuelt foreta korreksjoner og revideringer.

Av denne grunn skal dette handlingsprogrammets struktur, prinsipper, målsetninger og innhold forøvrig vurderes på nytt etter en toårsperiode.

Også i den kontinuerlige virksomhet i ministerrådets organer og i prosjektvirksomheten skal det legges vekt på kontinuerlig kontroll, tilbakeføring av informasjon og sammenlikning med målsetningene eventuelt med derav følgende endringer.

8. Tiltaksfortegnelse

I tilknytning til dette handlingsprogram vil det bli utarbeidet en tiltaksfortegnelse som inneholder konkrete og skisserte tiltak (prosjekter) for et antall år fremover. Tiltaksfortegnelsen utarbeides, revideres og følges kontinuerlig opp av Nordisk Embedsmannskomiteé for arbeidsmiljøspørsmål.

Utviklingen av tiltaksfortegnelsen skal skje i nær kontakt med arbeidsmarkedets parter i de former som Ministerrådet fastsetter.

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över ministerrådsförslaget

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett ministerrådsförslag, B 19/s, om nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet. Ministerrådsförslaget har i form av ett utkast genomgått en första behandling vid utskottets möte i Oslo den 8—9 november 1976. Vid mötet mellan ministerrådet — arbetsmiljöministrarna — och arbetsmarknadens parter i Oslo den 8 november 1976 deltog från social- och miljöutskottets sida stortingsrepresentant Thor Lund som observatör. Ministerrådsförslaget, i dess slutliga form, har behandlats vid utskottets möte i Stockholm den 15 december 1976, varvid avdelningschef Sven Holmstedt och konsulent Terje Sundby, båda från Nordiska ministerrådets sekretariat i Oslo, utredningssekreterare Sten Lindahl och ombudsman Håkan Walander, båda från Nordens fackliga samorganisation, direktör Mauri Morén, Arbetsgivarnas i Finland centralförbund, avdelingssjef Lars Chr. Berge, Norsk arbeidsgiverforening samt professor Gideon Gerhardsson, Svenska arbetsgivareföreningen lämnade utskottet kompletterande upplysningar i saken. Slutbehandling av ministerrådsförslaget skedde vid utskottets möte i Stockholm den 19—20 januari 1977.

1. Inledning

1.1. *Nordiska rådets rekommendationer nr 13 och 14/1976*

Nordiska rådet antog vid sin 24:e session i Köpenhamn i månadskiftet februari/mars 1976 två rekommendationer på arbetsmiljöområdet.

1.1.1. Rekommendation nr 13/1976 *angående giftiga och farliga ämnen i arbetslivet* hade följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att kartlägga användningen av giftiga och farliga ämnen och produkter i arbetslivet och att lägga fram förslag till åtgärder på nordiskt plan i syfte att skapa en arbetsmiljö där det råder full trygghet mot psykiska, fysiska och kemiska störningar.

Till grund för denna rekommendation låg ett medlemsförslag, A 449/s om att begränsa och hindra användning av giftiga och farliga stoffer i arbetslivet. I social- och miljöutskottets betänkande över medlemsförslaget framhölls bland annat, att ett kartotek eller en databank över giftiga och farliga ämnen i arbetslivet borde upprättas. Utskottet ansåg det vara en fördel att därigenom viss specialisering och arbetsuppdelning

kunde komma till stånd. Därtill framhöll utskottet, att det borde vara producenterna eller importörerna som ansvarade för att en produkt eller vara är ofarlig och att fullständiga och användbara bruksanvisningar föreligger.

1.1.2. Rekommendation nr 14/1976 *angående nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet:*

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att till rådets 25:e session framlägga ett nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet i form av ett ministerrådsförslag.

Till grund för denna rekommendation låg ett medlemsförslag, A 483/s om arbetsmiljöpolitiska insatser m. m.

I sitt betänkande över medlemsförslaget om arbetsmiljöpolitiska insatser m. m. framhöll social- och miljöutskottet att tiden nu var mogen för upprättandet av ett särskilt nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet, vars innehåll, enligt utskottets uppfattning borde omfatta bland annat följande sju punkter.

1.1.2.1 Ett systematiskt harmoniseringsarbete på arbetsmiljölagstiftningens område borde omgående sättas i gång i Norden. Utskottet pekade på följande skäl härför:

a) Inom ramen för 1954 års överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad har under en tjugoförårsperiod omkring en miljon flyttningar skett mellan de nordiska länderna. Dessa arbetstagare bör möta likartade regler och bestämmelser på arbetsmarknaden oavsett i vilket land de befinner sig.

b) Av konkurrensmässiga skäl bör det ligga i företagens intresse att lika stränga regler gäller på arbetsmiljöområdet runt om i Norden.

c) Problemen på arbetsmiljöområdet i de nordiska länderna är till sin natur likartade.

d) Målsättningen för en harmonisering på nordiskt plan bör vara att åstadkomma positiva förbättringar för arbetstagarna.

e) För att uppnå balans på arbetsmarknaden i de nordiska länderna torde en likartad arbetsmiljölagstiftning vara av betydelse.

f) Ju mera harmoniserad arbetsmiljölagstiftningen är i Norden desto starkare kan de nordiska länderna agera i internationella sammanhang för en bättre arbetsmiljö.

Enligt utskottets uppfattning borde ingåendet av *en nordisk arbetsmiljökonvention* efter mönster från den nordiska miljöskyddskonventionen, men med nödvändiga anpassningar, övervägas.

1.1.2.2. Inrättandet av ett *nordiskt samarbetsorgan på arbetsmiljöforskningens område*, sammansatt av företrädare från de olika länderna representerande berörda myndigheter, arbetsmarknadens parter och forskningen borde övervägas. Detta skulle kunna utgöra det första steget mot upprättandet av ett system med rådgivande kommittéer under ministerrådet efter förebild av kulturavtalet. I sammanhanget borde övervägas att etablera en särskild *nordisk fond för arbetsmiljöforskning*.

1.1.2.3. *En samnordisk databank för arbetsmiljöforskning*, i vilken skulle kunna samlas upplysningar av betydelse på arbetsmiljöforskningens område, borde prövas.

1.1.2.4. Varje ämne som skall introduceras i arbetslivet bör först bli föremål för undersökning innan det kommer till användning. Under själva arbetsprocessen bör kontinuerliga mätningar företagas. *Arbetsplatsstatistiken* bör förbättras för att underlätta forskningen kring uppkomsten av yrkessjukdomar och sjukdomssymptom som kan vara orsakade av förhållanden inom arbetslivet.

1.1.2.5. Åtgärder bör vidtagas på nordiskt plan för att säkerställa att importörer och producenter avger fullständiga produktbeskrivningar samt bruksanvisningar för alla i arbetslivet förekommande ämnen och produkter. Inrättandet av ett *centralt nordiskt produktkontrollorgan* bör utredas.

1.1.2.6. Det erinras om Nordiska rådets rekommendation nr 5/1974 om samnordisk försöksverksamhet för att motverka stress i arbetslivet. *De psykosociala faktorernas roll* i arbetslivet måste också ses i relation till andra sociala förhållanden.

1.1.2.7. Nordiskt samarbete i *gränsvärdesfrågor* bör, i det fall man ej kan nå fram till likartade i meningen identiska, hygieniska gränsvärden inriktas på förenhetligande av det tekniska tillvägagångssättet vid mätningar därav.

1.2. *Ministerrådsförslaget B 19/s*

Nordiska ministerrådet överlämnade i augusti 1976 för förtrolig kännedom till Nordiska rådet ett utkast till nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet daterat den 6 juli 1976. Detta utkast var identiskt med det som sänts ut på remiss till arbetsmarknadens parter och låg också till grund för social- och miljöutskottets första behandling av saken i Oslo den 8—9 november 1976. Sedan remissvaren från arbetsmarknadens parter inkommit (beträffande dessa se under punkten 2 nedan) gjordes en del justeringar i det ursprungliga dokumentet. Därefter hölls ett möte i Oslo den 8 november 1976 mellan Nordiska ministerrådet — arbetsmiljöministrarna och arbetsmarknadens parter till vilket Nordiska rådet bereddes tillfälle att sända observatörer. På grundval av de synpunkter som framkommit dels i remissyttrandena dels vid mötet mellan ministerrådet och parterna på arbetsmarknaden har ett ministerrådsförslag överlämnats till Nordiska rådet med begäran om rådets yttrande.

Ministerrådsförslaget består tekniskt sett av två delar: *dels* en skrivelse av den 29 november 1976 undertecknad av kommunal- och arbetsminister Leif Aune och generalsekretær Olli Bergman, som utgör det

egentliga ministerrådsförslaget, *dels* Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor: förslag till nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet. Ministerrådet — arbetsmiljöministrarna kommer sedan med beaktande av Nordiska rådets synpunkter, att fatta slutligt beslut om handlingsprogrammets utformning under år 1977.

För kännedom har därtill till ministerrådsförslaget fogats en åtgärdsförteckning för vilken Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor också bär ansvaret. Denna åtgärdsförteckning är formellt sett ej att betrakta som en del av ministerrådsförslaget. Den formella uppläggningsen är därmed densamma som kom till användning vid behandlingen av ministerrådsförslaget B 18/s om nordiskt program för arbetsmarknadssamarbete.

1.3. *Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor: förslag till nordiska handlingsprogram på arbetsmiljöområdet*

1.3.1. *Inledning*

Sedan Nordiska ministerrådet tillkom år 1971 har det nordiska arbetsmiljösamarbetet, som pågått under en längre tid, kommit in i fastare former. Sålunda upprättade ministerrådet år 1974 en nordisk ämbetsmannakommitté för arbetsmiljöfrågor. Denna har till uppgift att på nordisk basis verka för samordning och samarbete i arbetsmiljöfrågor. År 1975 inleddes den egentliga projektverksamheten på arbetsmiljöområdet inom ministerrådets organ. Liksom under det efterföljande året var verksamheten inriktad på att lägga grunden för kommande, större samarbetsprojekt av praktisk natur. Bland annat anordnades seminarier och symposier. Nordiskt samarbete på arbetsmiljöområdet utgör numera ett av de högst prioriterade samarbetsområdena inom ministerrådets verksamhetsfält.

Arbetsmiljön bör ses i samband med den totala livssituationen eftersom den påverkar människan i alla sammanhang, inte bara i egenskap av arbetstagare.

På nordisk plan har Nordens fackliga samorganisation (NFS) antagit ett handlingsprogram för en bättre arbetsmiljö år 1974. Inom Nordiska rådet har antagits en rad rekommendationer rörande olika åtgärder på arbetsmiljöområdet. Ministerrådet anser, att samarbetet på arbetsmiljöområdet nu nått så långt att det finns grund för att upprätta ett handlingsprogram för den vidare verksamheten. Detta är också i överensstämmelse med Nordiska rådets rekommendation nr 14/1976.

1.3.2. *Avsikten med handlingsprogrammet*

Avsikten med handlingsprogrammet är:

- (a) *att säkerställa en tillfredsställande styrning av ministerrådets verksamhet på arbetsmiljöområdet,*
- (b) *att få till stånd en tillfredsställande inventering av åtgärder,*

(c) att åstadkomma en tillfredsställande prioritering *dels* mellan delområden, *dels* mellan de olika projekten utifrån uppställda kriterier för nordiskt samarbete på området och den målsättning som finns för åtgärder på arbetsmiljöområdet samt

(d) att vara ett program för samarbete mellan de nordiska länderna. Avsikten med programmet är *inte*:

(e) att vara ett program för de nordiska ländernas totala verksamhet på arbetsmiljöområdet.

1.3.3 Målsättningar för verksamheten

Två överordnade målsättningar fastslås, en för arbetsmiljöområdet generellt och en för den nordiska verksamheten på området. Aktiviteten på nordiskt plan behöver således inte avspegla aktiviteter och prioriteringar i varje enskilt land. Vissa problem ägnar sig mera än andra för nordisk samverkan.

Arbetsmiljön omfattar alla faktorer i arbetssituationen som påverkar människan fysiskt och psykiskt. Begreppet arbetsmiljö inbegriper sålunda inte bara skydd mot olycksfall, skador och sjukdomar, utan även arbetsanpassning, trivsel och medbestämmande på arbetsplatsen.

Målsättningen är att säkra en arbetsmiljö där det härskar full trygghet för arbetstagarna vad beträffar fysiska och psykiska skadeverkningar, en skyddsteknisk och yrkeshygienisk standard som i varje ögonblick står i samklang med den teknologiska och sociala utvecklingen i samhället samt att säkra trygga anställningsförhållanden och ett meningsfullt arbete för den enskilde arbetstagaren.

1.3.4. Delområden inom det nordiska arbetsmiljöområdet

1.3.4.1. Arbetsmedicin/Yrkeshygien

Arbetsmedicinen omfattar hälsoproblem orsakade av faktorer som hänger samman med arbetet, undersöker deras orsaker och anvisar förebyggande åtgärder.

Arbetshygien behandlar de skadliga faktorernas lokalisering, styrka och frekvens och anger tekniska, förebyggande bestämmelser. Till skadliga faktorer hör kemiska (gaser, damm, rök), fysikaliska (buller, vibration, ljus, kyla, värme, bestrålning), mikrobiologiska (smittämnen) samt fysiska och psykiska arbetskrav.

1.3.4.2. Yrkesskador/säkerhet

Med *yrkesskador* förstås skador genom yttre påverkan, långsiktig eller plötsligt i samband med arbetet. Bland åtgärder för att förebygga yrkesskador ingår att förebygga olyckor avseende lokaler, produktionsutrustning, personlig utrustning, åtgärder för att reducera och begränsa följderna av en olycka t. ex. utrymningsvägar och hjälputrustning. Som en faktor som kan medföra risker för skador nämns olämpliga organisationsformer, lönesystem m. m.

1.3.4.3. *Psykosocial arbetsmiljö*

Härmed förstås dels faktorer som kan medföra skadliga effekter av psykiskt eller psykosomatiskt slag och där verkan sker helt eller delvis genom individens upplevelse av arbetsvillkoren, dels psykiska och sociala reaktioner av icke önskvärt slag som framkallas av arbetsmiljön (nervösa störningar, psykosomatiska hälsorisker, bristande utveckling av personliga resurser, bristande arbetsglädje). Verkningarna av en dålig psykosocial arbetsmiljö kan sammanfattas i begreppen stress och brist på personlig trivsel och utveckling i arbetet.

1.3.4.4. *Lagstiftning/föreskrifter*

Samarbetet på detta område omfattar bl. a.: (a) samråd och utväxling av information vid utarbetande av nya lagförslag och föreskrifter samt revidering av nuvarande föreskrifter, (b) samråd, arbetsfördelning och samarbete vid utredningar som ligger till grund för föreskrifter och lagförslag, (c) samarbete beträffande dokumentation vid utredningar och (d) fri tillgång till och användning av varandras lagstiftningsmaterial. Resurser skall sparas och lagstiftningen harmoniseras i den utsträckning som detta är ändamålsenligt.

1.3.5. *Medel och samarbetsformer*

Kriterierna för val mellan olika alternativ är följande:

- (a) Åtgärderna bör i största möjliga utsträckning bidra till att uppfylla målen för verksamheten,
- (b) Hur långt utvecklingen har kommit generellt inom området skall beaktas.
- (c) Hur långt det nordiska samarbetet inom området utvecklats skall beaktas.
- (d) Praktiska möjligheter att genomföra de olika projekten.

Samarbetsformerna är tre till antalet och representerar lika många nivåer. Nivåerna är konsekutiva, d. v. s. utgör steg i en utveckling där varje steg utgör förutsättningarna för uppnåendet av nästa stadium.

I. *Informationsutväxling*, som kan ske genom anordnandet av symposier, konferenser, personliga kontakter och utbyte av skriftligt material.

II. *Arbetsfördelning*, som kan åstadkommas t. ex. genom samordning av olika nationella projekt.

III. *Samarbete inom ramen för gemensamma nordiska projekt*. Motiv för denna form av samverkan kan vara att problemet är för omfattande för att kunna lösas på nationellt plan, att problemens lösning är av omedelbar nytta för flera land eller att en tillfredsställande lösning beror av tillgång till material från flera land.

Till de medel/åtgärder som kan komma till användning hör:

1. inventering,
2. dokumentation,
3. forskning och utveckling,
4. utbildning och information,
5. lagstiftning/föreskrifter,
6. utveckling av organisationsformer,
7. samarbete i internationella organisationerna.

Vid prioriteringen mellan olika tänkbara samarbetsprojekt anser ämbetsmannakommittén att följande omständigheter skall beaktas:

- (a) problemets *omfattning*, d. v. s. hur många som berörs av det,
- (b) problemets *intensitet*, d. v. s. hur allvarlig en hälsofara är,
- (c) problemets *lösbarhet*, d. v. s. om frågan kan lösas med hjälp av tillgängliga metoder,
- (d) *resursaspekten*, d. v. s. vad kostar projektet av ekonomiska och personella resurser och
- (e) *tidsfaktorn*, d. v. s. i vilken grad som problemet tenderar att bli allvarligare.

1.3.6. *Kontroll och revision av handlingsprogrammet*

Handlingsprogrammets struktur, principer, målsättning och innehåll skall utvärderas på nytt efter en tvåårsperiod. Kontinuerlig kontroll skall åvila projektverksamheten.

1.4. *Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor: åtgärdsförteckning (iltaksfortegnelse)*

Till ministerrådsförslaget har *för kännedom* fogats ett av Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor utarbetat förslag till åtgärdsförteckning. Förteckningen omfattar totalt 22 samarbetsprojekt fördelade på följande fem ämnesområden:

- (a) projekt av generell karaktär,
- (b) arbetsmedicin/yrkeshygien,
- (c) yrkesskador, säkerhet
- (d) psykosocial arbetsmedicin samt
- (e) lagstiftning/föreskrifter.

Utskottet kommer att framföra sina mera definitiva synpunkter på åtgärdsförteckningen i samband med behandlingen av 1978 års ministerrådsbudget.

2. **För utskottet tillgängligt bakgrundsmaterial**

Utkastet till handlingsprogram remitterades under sommaren 1976 till arbetsmarknadens parter. Vissa justeringar och tillägg har gjorts i utkastet till handlingsprogrammet efter remissbehandlingen, varigenom ministerrådet sökt tillmötesgå en del av remissinstansernas synpunkter.

Det bör således noteras att de föreliggande remissvaren inte hänför sig till det slutliga ministerrådsförslaget B 19/s.

2.1. Arbetsgivarnas organisationer

De nordiska arbetsgivareföreningarna, *Dansk Arbejdsgiverforening*, *Arbetsgivarnas i Finland centralförbund* och *Affärsarbetsgivarnas centralförbund* (gemensamt yttrande), *Norsk arbeidsgiverforening* samt *Svenska arbetsgivareföreningen*, framför i separata yttranden både positiva och kritiska synpunkter på utkastet. Generellt anser man i *Finland*, *Norge* och *Sverige* att arbetsmiljöbegreppet getts en alltför vid tolkning utkastet, särskilt när det påpekas att arbetsmiljön skall ses tillsammans med den totala livssituation som påverkar människan.

Norsk arbeidsgiverforening hänvisar i sammanhanget bl. a. till den norska arbetsmiljölagen som skäl för denna uppfattning. Tyngdpunkten vid utvecklingen av arbetsmiljön bör enligt de *finska arbetsgivareföreningarna* vara att bekämpa konstaterade olycksfalls- och hälsofaror. Detta förbehåll framförs uttryckligen med tanke på det arbetsmiljöbegrepp som upptagits i utkastet. Begreppet måste sålunda begränsas till sammanhang med direkt anknytning till arbetslivet, på samma sätt som skett till exempel i ILO:s program.

De *finska* och *svenska arbetsgivareföreningarna* kritiserar särskilt, att frågan om uppsägningskydd behandlas i utkastet till handlingsprogram. Mycket talar för att man inte bör inordna arbetslivets regler om anställningskydd under arbetsmiljöbegreppet. Vad gäller programmets allmänna inriktning anser *Arbetsgivarnas i Finland centralförbund* och *Affärsarbetsgivarnas centralförbund* att av beredningssättet att döma har utkastet gjorts upp närmast från myndigheternas synpunkter och det politiska beslutsfattandets utgångspunkter. Medan i vissa punkter i utkastet hänvisas till synpunkter, som framförts av Nordens fackliga samorganisation, har knappast någon uppmärksamhet ägnats den för arbetsmiljö- och speciellt arbetarskyddsverksamheten utmärkande principen att funktionerna och utvecklingen på detta område förutsätter ett fortlöpande trepartssamarbete mellan myndigheterna och arbetsmarknadsparterna samt deras organisationer. Denna princip har upprepade gånger framförts i bl. a. dokument som ILO godkänt.

Även *Svenska arbetsgivareföreningen* understryker vikten av att trepartssamarbete etableras redan från början så att även den speciella kompetens och de erfarenheter som arbetsmarknadens parter besitter tillvaratas. Från *dansk sida* framhålls, att många av de ämnesområden som ingår i handlingsprogrammet i Danmark inte är föremål för lagstiftning utan regleras genom avtal. Det gäller frågor om trivsel och medbestämmande, lönesystem, uppsägning, organisationsformer m. m. Dessutom har i Danmark arbetsmarknadens parter stort inflytande på utformningen av regler och bestämmelser vad avser arbetsmiljön. Från

finsk och *norsk sida* kritiseras, att i utkastet förutses direkta påbud och bestämmelser som en väsentlig typ av åtgärder. I stället vill man betona betydelsen av samarbete mellan parterna på arbetsmarknaden för att förbättra arbetsmiljön.

Svenska arbetsgivareföreningen understryker, att en harmonisering av de nordiska lagarna måste ske i den utsträckning som det är möjligt med hänsyn till varje enskilt lands mål och möjligheter. Enligt SAF:s mening är det viktigt att man tillvaratar de erfarenheter och den tradition på området som utvecklats inom varje enskild nation. Allmänt sett är man på arbetsgivarhåll dock positiv till ett handlingsprogram i syfte att effektivisera det nordiska samarbetet i den utsträckning som är möjlig med beaktande av varje enskilt lands mål och resurser. De *danska* och *svenska arbetsgivareföreningarna* välkomnar särskilt det i utkastet omtalade samarbetet för att få till stånd en gemensam nordisk dokumentation utgörande underlag för yrkeshygieniska gränsvärden. Nordiskt samarbete på detta område skulle innebära många fördelar samtidigt som man från *dansk sida* påpekar vikten av att det står i överensstämmelse med utvecklingen inom EG. EG har antagit ett handlingsprogram om hälsoskydd och säkerhet på arbetsplatserna och Danmark är genom sitt medlemskap i viss utsträckning förpliktat att samordna insatserna på arbetsmiljöområdet med den europeiska utvecklingen.

Den danska arbetsgivareföreningen anser bl. a. med hänsyn härtill, att det nordiska samarbetet på arbetsmiljöområdet i första hand bör begränsas till erfarenhetsutbyte på informations-, forsknings- och utbildningsområdena. *Svenska arbetsgivareföreningen* understryker vikten av samråd och samarbete länderna emellan för att minska yrkesskaderiskerna och öka säkerheten i arbetet. Det måste vara väsentligt ur effektivitetssynpunkt att forskning och utveckling av säkrare produktionsmedel samt utarbetande av skyddsföreskrifter kan ske i samarbete.

I handlingsprogrammet borde vidare kunna ingå åtgärder som främjar möjligheterna för specialister, såväl läkare som tekniker, inom olika industrigrenar att utbyta erfarenheter kring arbetsmiljöproblem inom den egna branschen.

2.2. Nordens fackliga samorganisation (NFS)

NFS jämför utkastet med sitt eget principiellt upplagda program på arbetsmiljöområdet. Bl. a. mot bakgrund härav kritiseras den i det första utkastet angivna definitionen av arbetsmiljöbegreppet såsom även inkluderande arbetstidsfrågor och ansträngningar för att sysselsätta svårplacerade. NFS ansluter sig däremot till det avsnitt där det sägs att arbetsmiljön skall ses i samband med den totala livssituationen med hänsyn till att arbetsmiljön påverkar individerna i alla sammanhang, inte bara i det yrkesaktiva livet.

Innehållsmässigt vill NFS särskilt påpeka att fysiskt tungt arbete i

allmänhet ökar risken för sjukdomar i leder och rygg. Även ensidiga arbetsrörelser ökar risken för skador och sjukdomar. Vidare är olycksfall under arbetsresor ett speciellt problem som bör nämnas. Behovet av en god företagshälsovård bör uppmärksammas. Kemiska ämnen bör speciellt nämnas som ett problemområde. Arbetstidsfrågorna är av stor betydelse för individen både i och utanför arbetsmiljön och de fackliga organisationerna arbetar givetvis för att förbättra arbetstidsförhållandena för de anställda. Enligt NFS bör arbetstidsfrågorna även fortsättningsvis lösas genom förhandlingar.

Även om det enligt NFS's uppfattning är en förutsättning för god arbetsmiljö att de anställda har trygghet i anställningen, anser NFS att frågan om uppsägningskydd knappast bör redovisas som ett speciellt problemområde inom ett nordiskt samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet. Vidare hävdar NFS att det är alltför onyanserat att peka ut lönesystemen som självständig orsak till en dålig arbetsmiljö. Att så ofta är fallet beror på att lönesystemet utformas och kontrolleras av och i arbetsgivarens intresse.

NFS framhåller vikten av att det nordiska arbetsmiljösamarbetet ges en ändamålsenlig *organisatorisk utformning*. Den organisation som tillskapas skall bl. a. ha till uppgift att koordinera det nordiska samarbetet med olika organ för arbetsmiljöfrågor, t. ex. ministerrådets ämbetsmannakommitté för arbetsmiljöfrågor, Nordiska rådets social- och miljöutskott, Nordforsk, Nordisk industrifond och i viss utsträckning även Nordiska kultursekretariatet och investeringsbanken. I anslutning till samordningsfrågorna anför NFS som sin uppfattning att kontakterna mellan ministerrådet och löntagarorganisationerna varit bristfälliga.

Ämbetsmän och forskare har ett avgörande inflytande på arbetsmiljösamarbetets konkreta utformning. NFS anser det därför vara av största vikt att ministerrådet i programmet fastställer de organisatoriska formerna för löntagarorganisationernas inflytande. NFS anser att löntagarnas organisationer skall finnas med i såväl styr- och samordningsgrupper som i ledningen för enskilda projekt.

NFS föreslår här en väsentlig utbyggnad av avsnittet om *forskning och utveckling*. Önskemål om fortgående kartläggning av pågående och planerad arbetsmiljöforskning på såväl nordiskt som nationellt plan samt om forskningsresultat omsatt i praktiska åtgärder har tagits med i programmet.

NFS anför dessutom, att i handlingsprogrammet bör fastslås att all arbetsmiljöforskning som initieras eller får direkt eller indirekt stöd av ministerrådet skall ske med utgångspunkt från löntagarnas uttalade intressen och önskemål. För att åstadkomma detta föreslår NFS att ministerrådet antingen skapar organisatoriska förutsättningar för regelbundna diskussioner med löntagarnas organisationer om forskningsanslagens fördelning inom arbetsmiljöområdet eller inrättar ett särskilt

nordiskt forskningsråd med representanter för de nordiska löntagargenerationerna.

Vad beträffar avsnittet om information och dokumentation återkommer NFS till ett tidigare, från fackligt håll, framfört önskemål om ett nordiskt databanksystem. NFS anser att denna teknik erbjuder så stora möjligheter i det samnordiska arbetet att frågan om inrättandet av ett nordiskt miljödatasystem bör behandlas i samarbetsprogrammet. Ett lämpligt projekt vore enligt NFS att upprätta enhetliga system för arbetsmiljöregistrering och för registrering av skador och sjukdomar. Dessa uppgifter bör insamlas enligt samma system i samtliga nordiska länder och lagras i databanker som kan utnyttjas i det nordiska samarbetet.

Vidare bör man upprätta samordnad nordisk statistik över inom vilka branscher, yrkesområden eller yrken som sjukdom, invaliditet, förtidspensionering och dödsfall är vanligast förekommande. Detta kan ske med hjälp av försäkringsbolagens register och jämförbara uppgifter bör lagras i ett samnordiskt databanksystem. Uppgifter om kemiska ämnen och produkters effekter på individens fysiska och psykiska hälsa kan också med fördel samlas i ett databanksystem.

NFS har i stort inga erinringar mot vad som sägs i programmet om *utbildning*, men vill dessutom framhålla vikten av utbildningen av skyddsombud och att skyddsombud bör ha rätt till utbildning med full lön.

Även om NFS erkänner att *lagstiftning* i vissa sammanhang är ett lämpligt medel i det nordiska samarbetet på arbetsmiljöområdet, ser NFS inte en lagharmonisering som ett mål i sig.

Då lagstiftning används som medel för att förbättra arbetsmiljön bör utgångspunkten enligt NFS bl. a. vara att arbetsgivaren har ansvaret för de anställdas arbetsmiljö. NFS vill speciellt peka på behovet att utnyttja lagstiftningen som medel då det gäller att kontrollera förekomsten av hälsofarliga ämnen i arbetslivet.

NFS vill även peka på att i lagar och föreskrifter fastställda nordiska kravspecifikationer gällande maskiner, utrustning, produkter för industriell hantering o. s. v. är av stort värde inte minst därför att de kan stärka kraven gentemot multinationella företag. NFS vill tilldela samarbete som påbörjats inom detta område hög prioritet.

I det internationella samarbetet bör de nordiska länderna utveckla en gemensam syn på arbetsmiljöfrågorna och driva gemensamma krav i internationella organ såsom ILO och FN, t. ex. i fråga om internationella system för märkning av hälsofarliga produkter, transport av farligt gods, miljödatasystem, konventioner, rekommendationer o. s. v.

Vad gäller kontroll och revision av handlingsprogrammet förutsätter NFS att man kommer att ges rätt att aktivt delta i revisionsarbetet.

Sammanfattningsvis bör man enligt NFS' uppfattning, i handlingsprogrammet för arbetsmiljösamarbetet slå fast vissa principiella målsätt-

ningar. Tyngdpunkten bör dock läggas vid ett åtgärdsprogram uppbyggt kring ett mindre antal åtgärdsområden.

3. Utskottet

De synpunkter som utskottet anfört i sina betänkanden över medlemsförslagen A 449/s, medlemsförslag om begränsa och hindra användning av giftiga och farliga stoffer i arbetslivet och A 483/s, medlemsförslag om arbetsmiljö, politiska insatser m. m. har redovisats ovan. Det måste allmänt sett betraktas som tillfredsställande att ett handlingsprogram på arbetsmiljöområdet nu har utarbetats inom ministerrådets organ och med beaktande av den tidsfrist som Nordiska rådet satt.

Såsom kom till uttryck i rådets rekommendation nr 14/1976 har det varit avsikten från social- och miljöutskottets sida att handlingsprogrammet skulle kunna färdigbehandlas vid den 25:e rådssessionen. Detta är utskottets önskan, trots att något egentligt remissmaterial i saken ej föreligger beträffande det slutliga ministerrådsförslaget. Utskottet har dock ansett att genom att sakkunniga varit inkallade till utskottets möte i Stockholm den 15 december 1976 från Nordiska ministerrådets sekretariat i Oslo, från de nordiska arbetsgivareföreningarna samt Nordens fackliga samorganisation samt parterna på arbetsmarknaden haft tillfälle att vid ett särskilt möte i Oslo den 8 november 1976 sammanträffa med ministerrådet-arbetsmiljöministrarna så har ärendet beretts på ett tillfredsställande sätt.

Det ligger i sakens natur att ett nordiskt handlingsprogram inte kan vara ett uttryck för den totala verksamhet som de nordiska länderna även nationellt önskar utveckla inom ett speciellt samarbetsområde. Syftet med handlingsprogrammet är sålunda inte att täcka alla i de nordiska länderna förekommande aktiviteter på arbetsmiljöområdet, utan fastmer har inriktning skett på de områden där samarbete är möjligt. Att handlingsprogrammet fått formen av ett ramprogram som skall kunna revideras efter hand anser utskottet utgöra en fördel. Därmed undviker man en låsning av programmet en gång för alla. En förutsättning är dock att Nordiska rådets organ bereds möjlighet att medverka i det fortlöpande revisionsarbetet.

Programmet har byggts upp så att målsättningar för verksamheten, delområden för samarbete, åtgärder och samarbetsformer, frågan om kontroll och revision i huvudsak tas upp i det förslag till handlingsprogram som ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor låtit utarbeta. De konkreta projekt som skall genomföras återfinns sedan i den s. k. åtgärdsförteckningen. Därigenom uppnås å ena sidan en relativt stor flexibilitet samtidigt som å andra sidan genomförandet av handlingsprogrammet blir starkt beroende av de ekonomiska resurser som ställs till förfogande.

Det konstateras inledningsvis i handlingsprogrammet, att arbetsmiljöområdet är ett av de högst prioriterade områdena inom det nordiska samarbetet. Denna värdering delas av social- och miljöutskottet.

Målsättningen för verksamheten på arbetsmiljöområdet har formulerats dels generellt, dels för den nordiska verksamheten på området. Att definitionen av begreppet arbetsmiljö inkluderar alla faktorer i arbets-situationen som människan reagerar på fysiskt och psykiskt, ansluter sig till det som utskottet tidigare gett uttryck för. Att en avgränsning inte görs till skydd mot olyckor, skador och sjukdomar, utan att åtgärder syftande till arbetsanpassning, trivsel och medbestämmande också innefattas kan uppfattas som positivt.

De delområden som samarbetet förväntas ske inom är fyra: arbetsmedicin/yrkeshygien, yrkesskador/säkerhet, psykosocial arbetsmiljö samt lagstiftning/föreskrifter. Allmänt sett gäller om detta avsnitt i handlingsprogrammet att det har en låg grad av konkretion. Endast i undantagsfall nämnes vad som konkret kommer att genomföras. Begrepp som arbetsmedicin, yrkeshygien m. m. definieras däremot. I handlingsprogrammet omtalas särskilt att man avser att uppmärksamma de kemiska hälsofaror som hotar i arbetslivet. Detta har påpekats av Nordiska rådet i rekommendation nr 13/1976 om giftiga och farliga ämnen i arbetslivet samt av Nordens fackliga samorganisation i dess handlingsprogram på arbetsmiljöområdet. En konkret åtgärd som ministerrådet avser att vidtaga inom detta område är att inrätta en gemensam nordisk dokumentationscentral med uppgift att skapa underlag för yrkeshygieniska gränsvärden. Detta står i samklang med punkten 7 i utskottets betänkande över medlemsförslaget A 483/s. På den skala som skisseras för samarbetets organisation — informationsutväxling, arbetsfördelning och samarbete — återfinns detta projekt på den mera ambitiösa nivån.

När det gäller yrkesskador/säkerhet redovisas vilka åtgärder som kan vidtagas. Här ligger de viktigaste samarbetsmöjligheterna på forsknings- och utvecklingsområdet samt vid utarbetandet av skyddsföreskrifter.

I sammanhanget bör nämnas utskottets önskemål om en nordisk databank för arbetsmiljöforskning, punkten 3 i utskottets betänkande över medlemsförslaget A 483/s, som inte berörs explicit i detta avsnitt. Också punkten 4 i detta betänkande torde vara relevant, nämligen frågan om förbättrad arbetsplatsstatistik.

Nordiskt samarbete beträffande psykosocial arbetsmedicin har utskottet i många sammanhang önskat prioritera högt. Särskilt forskning kring stress i arbetsmiljön har aktualiserats (rekommendation nr 5/1974). Målsättningen från ministerrådets sida inom detta område är dock fortsatt informationsutväxling och praktiskt samarbete. Detta är inte tillräckligt.

Beträffande lagstiftningen och utarbetande av föreskrifter har utskottet givit uttryck för uppfattningen att en nordisk arbetsmiljökonvention, efter mönster av den nordiska miljöskyddskonventionen, bör utarbetas.

Här motsvarar handlingsprogrammet inte de ambitioner som utskottet haft. Istället sägs, att syftet med detta arbete är att spara resurser, höja kvaliteten på lagarna samt att harmonisera lagstiftningen i Norden i den utsträckning som detta är ändamålsenligt utifrån varje lands egna målsättningar och särförhållanden.

Sammanfattningsvis kan sägas att flera av de önskemål som utskottet givit uttryck för i sitt betänkande över medlemsförslaget A 483/s inte har beaktats i handlingsprogrammet: utarbetandet av en nordisk arbetsmiljökonvention, inrättandet av en samnordisk databank för arbetsmiljöforskning, inrättandet av ett centralt nordiskt produktkontrollorgan.

Då flera samarbetsformer står till buds — informationsutväxling, arbetsuppdelning och konkreta samarbetsprojekt — skall fyra kriterier verka vägledande för ministerrådets val av insats. Här påpekas särskilt att åtgärder som är väl ägnade att sättas in på nationellt plan inte alltid är lämpliga på nordiskt plan.

Under punkten dokumentation nämnes att ministerrådet skall utreda det ändamålsenliga i att upprätta nordiska databanker. Önskemål om detta har utskottet framfört i ovannämnda betänkande.

När det gäller forskning och utveckling har utskottet uttalat sig för inrättandet av ett partssammansatt nordiskt samarbetsorgan för arbetsmiljöforskning. Ministerrådet, som betonar vikten av att nära kontakt skall hållas mellan forskningsmiljöerna och arbetslivet, går dock inte in på någon konkretisering av hur detta skall kunna genomföras.

Flera av de projekt som har konkretiserats så långt att de finns upptagna på 1977 års ministerrådsbudget återfinns redan i budgetprogrammet för år 1977 från den nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor.

Av stor betydelse blir den konkretisering som ämbetsmannakommittén låter genomföra beträffande ramarna för 1978 års ministerrådsbudget. I den mån som denna konkretisering inte är mycket långtgående finns en risk för att resultatet av det nordiska handlingsprogrammet på arbetsmiljöområdet inte blir särskilt påtagligt. Dock kan framhållas att verkningarna vad beträffar nordiskt samarbete även av en relativt liten ekonomisk insats kan bli stora. Detta har visats av det nordiska arbetsmarknadsprogrammet inom vars ram nu en omfattande projektverksamhet pågår.

Att den mera detaljerade utformningen av handlingsprogrammet kommer att ske i nära samverkan med arbetsmarknadens parter utgår utskottet ifrån.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att fastställa ett nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet i enlighet med framlagt ministerrådsförslag och

2. att därvid särskilt beakta följande punkter:
- a. utarbeta förslag till en nordisk arbetsmiljökonvention,
 - b. etablera ett partssammansatt nordiskt samarbetsorgan för arbetsmiljöforskning,
 - c. utreda förutsättningarna för inrättandet av en nordisk fond för arbetsmiljöforskning,
 - d. utreda förutsättningarna för inrättandet av en samnordisk databank för arbetsmiljöforskning,
 - e. vidtaga åtgärder i syfte att förbättra statistiken över yrkes- sjukdomar och sjukdomssymptom som kan misstänkas vara orsakade av förhållanden inom arbetslivet,
 - f. utreda förutsättningarna för inrättandet av ett centralt nordiskt produktkontrollorgan,
 - g. vidtaga ytterligare åtgärder för att kartlägga förekomsten av psykosociala faktorer i arbetslivet samt
 - h. vidareutveckla det nordiska samarbetet i gränsvärdesfrågor.

Stockholm den 19 januari 1977

Erling Dinesen (S)

Finn Gustavsen (SV)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F) *Ragnhildur Helgadóttir (Sj.)*
Förman

Paul Jansson (s)

Knud Jespersen (DKP)

Bertil Jonasson (c)

Bror Lillqvist (Sd)

Thor Lund (A)

Kjeld Olesen (S)

Anna-Greta Skantz (s)

Petter Savola (K)

Raino Westerholm (Skl)

Ministerrådsförslag

om program för nordiskt samarbete på social- och hälsovårdsområdet

(Väckt av Nordiska ministerrådet)

Som ett led i det nordiska samarbetet på social- och hälsovårdsområdet har mötet mellan Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) och Nordiska rådets social- och miljöutskott ägt rum vid ett flertal tillfällen. Ministerrådet har samtidigt fäst stor vikt vid att de centrala arbetsmarknadsorganisationerna i länderna beretts tillfälle medverka i planläggningen av ministerrådets verksamhet inom denna sektor av det nordiska samarbetet.

Under överläggningar som ministerrådet hållit under år 1976 med dels Nordiska rådets social- och miljöutskott och dels arbetsmarknadens parter har enighet uppnåtts om att ministerrådet med tanke på en behandling vid Nordiska rådets 25 session skall utarbeta ett förslag till program för nordiskt samarbete på social- och hälsovårdsområdet.

Ministerrådets ämbetsmannakommitté för social- och hälsovårdsfrågor, Nordiska socialpolitiska kommittén, har under år 1976 utarbetat ett förslag till ett sådant program. Förslaget har varit föremål för en remissbehandling hos arbetsmarknadens parter och har bearbetats med hänsyn till remissbehandlingens resultat samt det som framkommit under ministerrådets överläggningar med företrädare för arbetsmarknadens parter och Nordiska rådets social- och miljöutskott den 8 respektive den 9 november 1976.

Nordiska ministerrådet har därför beslutat hemställa

”att Nordiska rådet måtte avge yttrande över bifogade förslag till program för nordiskt samarbete på social- och hälsovårdsområdet.”

Ministerrådet kommer att med hänsyn till Nordiska rådets yttrande fatta slutligt beslut om programmet under år 1977.

Oslo den 10 december 1976

För Nordiska ministerrådet

Ruth Ryste
Socialminister

Olli Bergman
Generalsekreterare

*BILAGA 1***Program för nordiskt samarbete på social- och hälsovårdsområdet***I. Inledning*

Mellan de nordiska länderna har sedan länge pågått ett omfattande samarbete på social- och hälsovårdsområdet. Samarbetet har skett på många olika plan och i många olika former. Vid sidan av samarbetet mellan de ansvariga myndigheterna och på parlamentarikerplanet inom ramen för Nordiska rådets verksamhet, har samarbetet skett mellan bl. a. arbetsmarknadens organisationer, olika frivilliga sammanslutningar, föreningar för skilda yrkeskategorier m. fl. Det nät av samsarbetsaktiviteter som således uppkommit under åren har givit den nordiska samverkan på detta område betydande omfång och intensitet.

Som ett led i det nordiska samarbetet rörande social- och hälsovård har möten mellan social- och hälsovårdsministrarna och Nordiska rådets socialpolitiska utskott (sedan 1976 benämnt social- och miljöutskott) ägt rum vid ett flertal tillfällen. Vid ett sådant möte våren 1976 uppnåddes enighet om ett allmänt samsarbetsprogram för Nordiska ministerrådets verksamhet på social- och hälsovårdsområdet.

II. Utvecklingslinjer i de nordiska ländernas social- och hälsovårdspolitik

Det nordiska samarbetet på social- och hälsovårdsområdet måste vara förankrat i den nationella social- och hälsovårdspolitiken. I alla nordiska länder strävar man sedan länge efter att bygga ut den sociala tryggheten. En i stort sett samtidig och i fråga om allmänna linjer mycket likartad utbyggnad av det sociala trygghetssystemet sker i de nordiska länderna. Detta gäller i första hand trygghet vid sjukdom eller arbetsskada, vid invaliditet och ålderdom. Målen på familjepolitikens område är gemensam och syftar till ekonomisk trygghet för barnfamiljerna och bästa möjliga uppväxtmiljö för barnen. Samtidigt har socialpolitiken på grund av bl. a. begränsade resurser i stor utsträckning i första hand syftat till att lösa konkreta problem som människorna möter i olika livssituationer.

I alla nordiska länder har därför behovet av nytänkande på socialpolitikens område uppmärksamrats. I den politiska debatten och i reformarbetet har man efterlyst en tydligare bild av socialpolitikens roll i samhällslivet. I de utredningar som under senare tid gjorts i Norden har man speciellt påtalat behovet av en helhetssyn på individen och hennes behov av tjänster och stöd från samhällets sida. Denna helhetssyn utgår från människans hela livssituation. I alla länder är man

ense om att socialpolitiken och främst socialvården måste arbeta utifrån denna helhetssyn på problemen och därför kunna använda ett brett register av insatser, inte minst i förebyggande syfte. Den angelägna integreringen mellan social- respektive hälso- och sjukvården omvittnas allmänt liksom behovet av olika slags rehabiliteringsinsatser.

Organisatoriskt företer hälso- och sjukvårdssystemen i de nordiska länderna inte oväsentliga skillnader. Målen för hälso- och sjukvårdspolitikerna är dock gemensamma. Man strävar i alla länder efter att tillförsäkra alla medborgare oavsett bosättningsort och ekonomiska villkor en fullgod hälso- och sjukvård. Den tidigare nämnda helhetssynen kommer till uttryck framför allt i ökade insatser när det gäller förebyggande åtgärder och i en kraftig utbyggnad av närhets servicen i den decentraliserade öppna hälso- och sjukvården. Att på sikt möta befolkningens hälso- och sjukvårdsbehov enbart med en alltmer specialiserad sjukhusservice är sannolikt inte möjligt. Det framstår allt tydligare att problemen måste angripas genom åtgärder som skyddar individen i hennes miljö och genom förebyggande åtgärder. En viktig utvecklingslinje är därför att bygga ut den öppna decentraliserade sjukvården.

Förankringen av det nordiska samarbetet i den nationella politiken innebär att de konkreta samarbetsaktiviteter som bedrivs på nordiskt plan skall återspegla reformsträvandena på det nationella planet.

III. Mål för nordiskt samarbete på social- och hälsovårdsområdet

En av grunderna för de nordiska samarbetet är likheten i fråga om samhällsstruktur i länderna vilken har lett till en gemenskap i fråga om de värderingar som styr samhällsutvecklingen i länderna. Ett övergripande mål för det fortsatta samarbetet bör vara att vidareutveckla denna gemenskap på ett sätt som gagnar alla länder.

För att samarbetet skall kunna utvecklas gynnsamt kräves bl. a. att ett utbyte av erfarenheter mellan länderna kan ske på ett effektivare sätt. Ett viktigt mål för det nordiska samarbetet är därför att effektivisera informationsutbytet mellan länderna.

Av väsentlig betydelse är vidare det arbete på socialpolitikens område som gör det lättare för människor att arbeta och bo i samt besöka andra nordiska land än hemlandet. De strävanden som syftar till att förbättra de nordiska medborgarnas möjligheter att röra sig över landsgränserna är nära förbundna med den fria nordiska arbetsmarknaden. Vidareutvecklingen av den fria nordiska arbetsmarknaden är därför ett av målen för verksamheten framöver.

En viktig fråga i det nordiska samarbetet på social- och hälsovårdsområdet är också sambandet mellan nationell, nordisk och internationell verksamhet. Samverkan om bevakning och uppföljning av arbete i internationella organisationer kan medföra resursbesparingar samt ge större bärkraft åt gemensamma nordiska värderingar. Ett mål för det fortsatta

samarbetet på social- och hälsovårdsområdet skall därför vara att vidareutveckla samverkan om internationella frågor.

Utvecklingen av den sociala tryggheten och servicen inom hälsovårdssektorn i länderna är mycket resurskrävande. Ett viktigt mål för samarbetet bör därför vara att göra det möjligt att effektivt utnyttja de resurser som avsättes i varje land. Detta kan ske genom samordning på området m. m. för att tillrättalägga förhållandena för gemensamma projekt, arbetsfördelning, samverkan om forsknings- och utvecklingsverksamhet m. m.

Val av samarbetsform har avgörande betydelse för de resultat man önskar uppnå. De nordiska insatserna blir effektiva då samarbetsformerna anpassas till rådande nationella förhållanden och förutsättningar. Detta innebär emellertid inte att man behöver harmonisera lagstiftning på området m. m. för att tillrättalägga förhållandena för gemensamma insatser. Förutsättningar för ambitiösa gemensamma insatser föreligger vanligtvis på sådana områden där samarbetet pågått en viss tid och genomgått olika utvecklingsfaser. Det är viktigt att man framöver fäster särskild vikt vid val av de medel med vilka man söker uppnå målen för samarbetet.

IV. Samarbetsprogrammets syfte

Samarbetsprogrammet skall i första hand utgöra en bas för utformning och utveckling av de gemensamma nordiska aktiviteter på social- och hälsovårdsområdet för vilka ministerrådet har ansvar. Denna verksamhet omfattar såväl samarbete av mera allmän karaktär som avgränsade projekt som finansieras med medel från ministerrådets budget. Programmet skall göra det möjligt för ministerrådet att bedöma behovet av insatser inom olika delområden och underlätta en prioritering av insatserna samt ge närmare vägledning vid utformning av olika samarbetsinsatser. Vid detaljplaneringen av verksamheten och ministerrådets årliga budget bör samarbetsprogrammets intentioner följas. Programmet kan vidare utgöra en bas för kommande överläggningar mellan ministerrådet och Nordiska rådet om utvecklingen av samarbetet på social- och hälsovårdsområdet. Programmet skall även ge en överblick av ministerrådets verksamhet på social- och hälsovårdsområdet med tanke på ett informationsbehov såväl på nationellt som internationellt plan. Nedan anges de insatsområden till vilka ansträngningar inom de närmaste åren främst skall koncentreras.

1. Den nordiska trygghetskonventionen

För att skydda sina medborgares sociala trygghet vid vistelse eller arbete i andra länder än hemlandet och för att kunna garantera social trygghet åt invandrare i det egna landet har alla länder behov av att sluta s. k. trygghetskonventioner eller socialkonventioner med andra

länder. Med sådana konventioner söker man genomföra lika behandling av medborgare i de länder som deltagar i konventionen, beakta t. ex. intjänade väntetider i annat land som deltagar i konventionen och i en viss utsträckning möjliggöra en utbetalning av ersättning även i ett sådant fall då mottagaren bor eller uppehåller sig i ett annat land än det som skall svara för ersättningen. Bilateral socialkonventioner används vanligen för att på ett mera uttömmande sätt reglera de problem som finns mellan de berörda länderna medan man med multilaterala konventioner vanligen endast löser vissa centrala frågor.

Den nordiska trygghetskonventionen avlöste när den tillkom år 1955 ett stort antal bilaterala konventioner mellan de nordiska länderna. Konventionen kan betraktas som ett nödvändigt supplement till 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad.

Den nära samhörigheten mellan de nordiska länderna på det sociala området har lett till en mycket likartad lagstiftning på socialförsäkringens område. Utan att som mål ställa upp en harmonisering av lagstiftningen har systemen för sjukförsäkring — både vad avser vårdförmåner och rätten till kontantersättning vid sjukdom — arbetsskadeförsäkring och pensionsförmåner utformats på mycket likartat sätt och enligt principer som internationellt är kända som speciella för Norden. Speciellt gäller detta den för Norden unika grund(folk-)pensionen.

De stora likheterna mellan de nordiska ländernas socialförsäkrings-system ställer speciella krav på den nordiska trygghetskonventionen. I denna bör problem lösas som man i andra socialförsäkringskonventioner lämnar olösta eller löser på ett förenklat sätt. Den gemensamma grunden i lagstiftningen är också en grund för särskilda nordiska lösningar av konventionsproblemen. Rätten till grundpension bestäms t. ex. i trygghetskonventionen efter grunder som inte har någon motsvarighet i de nordiska ländernas andra socialförsäkringskonventioner.

Sociallagstiftningen i de nordiska länderna revideras kontinuerligt och nya reformer på det sociala området genomförs i snabb takt. Det är därvid av mycket stor vikt att den nordiska trygghetskonventionen anpassas till sociallagstiftningens utveckling i de nordiska länderna. Konventionen har därför ändrats ett flertal gånger under tiden efter dess tillkomst. Den nordiska trygghetskonventionen måste även i fortsättningen ses över. Konventionens kontinuerliga anpassning till ny lagstiftning i de nordiska länderna utgör därför en av de viktigaste arbetsuppgifterna i det nordiska socialpolitiska samarbetet.

Målsättningen för konventionsarbetet bör vara att skapa lättnader för nordiska medborgare och ev. andra som flyttar eller byter uppehållsort mellan de nordiska länderna. Härigenom skall man söka tillse att dessa personer i största möjliga utsträckning skyddas mot den förlust av rättigheter ett byte av uppehållsort i vanliga fall innebär.

2. *Forsknings- och utvecklingsamarbete*

Forsknings- och utvecklingsarbetet är vanligtvis mycket resurskrävande vilket talar för ett nordiskt samarbete. Det nordiska samarbetet på forskningsområdet regleras av det s. k. kulturavtalet. Kulturavtalet omfattar i princip alla forskningsområden och alla former av nordiskt forskningsamarbete. I praktiken har dock skett en viss fördelning av forskningsuppgifterna mellan kulturavtalets organ och andra nordiska samarbetsorgan på forskningsområdet. Detta har fört till att samarbetet på social- och hälsovårdssektorn delvis berört forskning. Denna forskning har oftast varit av praktisk karaktär där huvudvikten lagts på utvecklingsaspekten.

Inom forskningssamverkan på social- och hälsovårdsområdet utgör samarbetet rörande rusmedelforskning sedan länge ett viktigt insatsområde. I verksamheten framöver skall detta samarbete bland annat syfta till att ta och förmedla initiativ till sådan forskning som ur samnordisk synvinkel är särskilt angelägen, befrämja informationen om forskningsresultat samt stödja initiering och planering av gemensamma nordiska forskaraktiviteter. Genom verksamheten skall underlag för beslut rörande riktlinjer för det framtida rusmedelforskningssamarbetet skapas. Av nämnda anledning skall särskild uppmärksamhet ägnas evalueringen av samarbetet. Evalueringsarbetet skall syfta till att analysera de organisatoriska och innehållsmässiga erfarenheterna av forskningssamarbetet på såväl drog- som alkoholområdet. Vidare skall utformningen av den framtida nordiska rusmedelforskningen utredas ävensom denna forsknings förhållande till det nordiska samarbetet om samhällsforskning.

Den forskning som inleds vid Nordiska hälsovårdshögskolan kommer att ägnas speciellt intresse. Denna avser i första hand gälla epidemiologi, biostatistik samt hälso- och sjukvårdsadministration. Forskningen avses bedrivas målinriktat i syfte att ge underlag för åtgärder för att förbättra hälsovården och effektivisera hälso- och sjukvårdsarbetet. Verksamheten kommer att utformas i nära samarbete med de nationella institut som byggts upp för att svara för planering och rationalisering inom ifrågasvarande verksamhet.

Det etablerade samarbetet rörande forskning på handikappvårdens område respektive hjälpmedelsförsörjning kommer att byggas ut inom ramen för det särskilda organ, Nordiska nämnden för handikappfrågor, som ministerrådet upprättat fr. o. m. våren 1976. Verksamheten syftar bl. a. till en koordinering av det samarbete på handikappområdet som för tillfället bedrivs på många plan och i många olika organ i Norden. Detta kan bidra till ett rationellt utnyttjande av de arbetsresultat som framtagits på området och till en välavvägd delning av arbetsuppgifterna mellan befintliga organ.

Forsknings- och utvecklingsarbetet kan vara mångskiftande och ibland svårt att överblicka. Av denna anledning kommer samarbetet rörande information och dokumentation om forsknings- och utvecklingsarbetet att intensifieras. Ett samrådsförfarande om forskningens roll för social- och hälsovårdspolitiken kommer att inledas inom ramen för särskilda expertgrupper, vid konferenser o. dyl.

Målsättningen för samarbetet rörande forsknings- och utvecklingsarbete är att befrämja ett praktiskt samarbete på områden där ett nordiskt samarbete gör resultaten bättre, mera pålitliga eller eventuellt billigare. Det är vidare angeläget att tillsammans finna metoder för effektiv identifikation av behovet av forsknings- och utvecklingsarbete, belysa sambandet mellan forsknings- och utvecklingsarbete och planlägga samt stimulera informationen om detta arbete i länderna.

3. Gemensam arbetsmarknad för social- och medicinalpersonal

År 1954 slöts en allmän nordisk överenskommelse om gemensam arbetsmarknad. Vissa yrkeskategorier — det gäller främst medicinalpersonal — har inte utan vidare kunnat utnyttja den gemensamma arbetsmarknaden då för dem gäller särskilda auktorisations- eller legitimationsregler som vanligtvis förutsätter att den som skall auktoriseras eller legitimeras utbildats och praktiserat i landet i fråga. Detta gäller främst läkare och tandläkare men också flera andra personalgrupper som farmaceuter, sjukgymnaster, psykologer, sjuksköterskor, barnmorskor, hälso-sosystrar och optiker m. fl. För att överbrygga dessa problem har under 60-talet ett antal nordiska överenskommelser om gemensam arbetsmarknad för medicinalpersonal ingåtts.

För vissa av nämnda yrkesgrupper saknas emellertid ännu särskilda specialöverenskommelser. De specialöverenskommelser som finns innebär i stort att legitimation i ett nordiskt land under vissa förutsättningar får gälla som legitimation i övriga länder. Härigenom blir alltså arbetsmarknaden fri även för dem som har sådan legitimation. För vissa kategorier av personal finns det legitimationskrav i några av länderna medan andra länder saknar sådana krav. I dessa fall kan arbetskraften bara röra sig i en riktning nämligen till länder som saknar legitimationskrav. Av bland annat ovannämnda skäl har en översyn av frågor rörande arbetsmarknaden för social- och medicinalpersoner i de nordiska länderna befunnits påkallad. Ett utredningsarbete avseende såväl förhållanden som har samband med legitimationskrav för olika yrkesutövare som andra relevanta frågor rörande ovan avsedda arbetsmarknad skall därför igångsättas. Målsättningen för utredningsarbetet skall vara en breddning av den s. k. fria nordiska arbetsmarknaden i vad avser social- och medicinalpersonal. Härvid skall prövas på vilket sätt överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad kan kompletteras med bestämmelser, säravtal eller dylikt för olika kategorier av social- och medicinal-

personal. Möjligheterna för att i praktiken tillskapa en gemensam arbetsmarknad för personalkategorier för vilka legitimation bara krävs i vissa länder utan att legitimationskrav införes i samtliga länder skall även undersökas. Gällande överenskommelser rörande gemensam arbetsmarknad för medicinalpersonal skall granskas. En genomgång skall ske av problem beträffande de yrkeskategorier för vilka inga överenskommelser gäller såsom fysioterapeuter, psykologer, socionomer, ergoterapeuter, barnmorskor, hälsosystrar, tandtekniker och optiker.

Målsättningen för samarbetet inom detta delområde bör vara att vidareutveckla den gemensamma arbetsmarknaden för social- och medicinalpersonalen i länderna.

4. Efter- och vidareutbildning av social- och medicinalpersonal

Utbildningssektorn har länge utgjort ett viktigt insatsområde i det nordiska samarbetet på hälso- och sjukvårdens område. En av orsakerna till detta har varit att det i länderna har funnits behov av efter- och vidareutbildning på ett stort antal olika och ibland mycket speciella ämnesområden inom social- och hälsovårdssektorn. Eftersom det ofta gäller relativt små yrkesgrupper har både ekonomiska och personella skäl talat för nordiska alternativ till den nationella utbildningsverksamheten.

Sedan 1962 har en gemensam undervisningsinstitution, Nordiska hälsovårdshögskolan upprätthållits som centrum för den gemensamma utbildningsverksamheten. Verksamheten vid Nordiska hälsovårdshögskolan skall byggas ut. Ambitionen är att för nordiskt behov skapa en institution med en verksamhetsnivå motsvarande den vid existerande Public Health Schools i länder med längre tradition i specialutbildning av social- och hälsovårdspersonal. För att uppnå denna målsättning kommer verksamheten att omorganiseras fr. o. m. år 1978. Utbildningen kommer i första hand att rikta sig till sjukvårdschefer, tandvårdschefer, sjuksköterskor i ledande befattning, administratörer, socialvårdstjänstemän m. fl. tjänstemän på ledarnivå. En viktig uppgift för hälsovårdshögskolan kommer att vara att fungera som kurscentrum för ad hoc-kurser av olika slag. En annan uppgift avses för hälsovårdshögskolan vara att medverka i forskarutbildningen i de olika nordiska länderna bl. a. genom anordnande av tvärvetenskapliga doktorandkurser eller genom att skolans lärare och forskare medverkar i handledning av doktorander vid andra universitet. När skolan fungerat en tid i sin nya form kommer möjligheterna att i ökad utsträckning utnyttja hälsovårdshögskolan för den sociala sektorns behov att utredas.

Vid sidan av den utbyggnad och omläggning av verksamheten vid Nordiska hälsovårdshögskolan som skall företas kommer en utredning rörande kursverksamhet inom social- och hälsovårdssektorn i länderna att genomföras. Utredningen skall bl. a. söka kartlägga utbudet av efter- och vidareutbildningstillfällen i länderna för olika kategorier av social-

och medicinalpersonal. Möjligheterna att på samnordisk basis utnyttja nationell utbildningsverksamhet skall särskilt undersökas. Frågor rörande etablering av ett gemensamt nordiskt system för information om utbildningsverksamhet på social- och hälsovårdsområdet skall uppmärksammas. De möjligheter Nordiska hälsovårdshögskolan erbjuder i ett sådant sammanhang skall härvid belysas.

Målsättningen för efter- och vidareutbildningsverksamheten bör dels vara ett effektivt samarbete om gemensamt utnyttjande av tillbuds stående utbildningstillfällen i länderna dels ett effektivt utnyttjande av de möjligheter till utbildning som erbjuds vid existerande samnordiska institutioner.

5. Samarbete på sjukvårdens område

Förhållandena inom sjukvårdssektorn i de nordiska länderna företer stora likheter. Ansvaret för sjukvårdsverksamheten har emellertid inte reglerats på enhanda sätt i länderna. Detta bör dock inte utgöra något hinder för ett fruktbart samarbete. Ett exempel på ett givande samarbete inom denna sektor utgör de samarbetsprojekt inom njurtransplantationskirurgin, Scandiatransplant, som bedrivits sedan slutet av 1960-talet. Ett annat projekt som förtjänar omnämnande gäller vårdkontroll och skall bedrivas av de kliniskt-kemiska sjukhuslaboratorierna i samråd med medicinalmyndigheterna i länderna. Målsättningen för samarbetet framöver skall bl. a. vara att identifiera behovet av och förutsättningarna för konkreta samarbetsprojekt av ovan angiven art samt vidareutveckla och säkra sådana projekt som redan givit goda resultat. I arbetet på att finna sådana projekt skall uppmärksamhet ägnas särskilt utsatta riskgrupper i arbetslivet. Samtidigt bör man fästa vikt vid de möjligheter till kommunalt hälso- och sjukvårdssamarbete i gränsområden som den nordiska konventionen om gränskommunalt samarbete ger.

Sjukvårdsplanering är en aktivitet inom detta delområde som bör ägna sig väl för gemensamma ansträngningar. Vissa resursbesparingar förväntas kunna uppnås genom ett vidgat samarbete om utrednings- och forskningsverksamhet på området. Härvid kunde uppmärksammas frågor såsom bl. a. rationalisering inom sjukvårdsväsendet, sjukhusplanering, arbetsorganisation och arbetstider inom sjukvårdssektorn, den psykosociala miljön inom sjukhusväsendet, utbildning av sjukvårdspersonal och undersökningar beträffande de ekonomiska aspekterna av olika åtgärder inom sjukvårdssektorn.

Målsättningen skall vara att stimulera ett samrådsförfarande mellan såväl myndigheter som särskilda institutioner i länderna med ansvar för sjukvårdsplanering. De möjligheter till åsiktsutbyte som erbjuds inom ramen för Nordiska hälsovårdshögskolans verksamhet skall härvid särskilt beaktas.

6. *Läkemedelssamarbete*

Ministerrådet upprättade från och med år 1975 en nordisk läkemedelsnämnd. Upprättandet av nämnden skedde mot bakgrunden av det nära samrådsförfarandet om läkemedelsfrågor som under en längre tid pågått mellan länderna. Nämnden kommer att fungera såsom ett rådgivande organ för hälsovårdsmyndigheterna i länderna, utarbeta förslag med sikte på harmonisering av läkemedelslagstiftningen i Norden, förslag till bestämmelser rörande läkemedel i de fall där administrativa myndigheter har befogenheter att fastställa bestämmelser samt förslag till riktlinjer för likartad tolkning och tillämpning av gällande läkemedelsbestämmelser. Nämndens verksamhet syftar vidare till en samordning av läkemedelsstatistiken, en effektivisering av biverkningsrapporteringen länderna emellan samt till ett ökat samarbete rörande informationen om läkemedlens egenskaper, användning och behandling.

Målsättningen skall vara att samla erfarenheterna från verksamheten vid nordiska läkemedelsnämnden och bygga ut det viktiga samarbetet på läkemedelsområdet.

7. *Informations- och dokumentationssamarbete*

En förutsättning för befrämjande av den nordiska samverkan såväl på social- och hälsovårdsområdet som på andra områden är att ett erfarenhetsutbyte kan ske så effektivt som möjligt mellan länderna. Information och dokumentation utgör av denna orsak ett viktigt element i aktiviteterna på de olika delområden som ovan berörts. En fortlöpande samverkan om information och dokumentation sker bl. a. inom ramen för verksamheten i de ministerrådsorgan som har ansvaret för social- och hälsovårdsområdet, vid olika symposier och konferenser, under olika typer av gruppbesök, genom spridning av projektkataloger och olika typer av aktivitetsöversikter m. m. samt genom direkta kontakter mellan enskilda personer i länderna. Vid sidan av denna typ av informations-samarbete har en mera organiserad form för utbyte av information och dokumentation om utvecklingen på social- och hälsovårdsområdet blivit aktuell.

Målsättningen på detta delområde under de närmaste åren skall vara att bygga vidare på den form av samverkan om information och dokumentation som redan etablerats. Samtidigt skall man söka skapa förutsättningar för att upprätta ett fast informationssystem för social- och hälsovårdssektorn.

V. *Översyn av samarbetsprogrammet*

Samarbetsprogrammet har utformats relativt allmänt. Detta har bl. a. skett med hänsyn till att flera samarbetsaktiviteter kommer att närmare uppmärksammas inom ramen för ministerrådets budgetarbete. Programverksamheten kommer härigenom årligen att ses över. Själva samarbets-

programmet kommer dessutom efter någon tid att vara i behov av översyn samt eventuell revision. Ett nära kontinuerligt samråd mellan ministerrådets och Nordiska rådets ansvariga och de nordiska organisationer som berörs av ministerrådets verksamhet kommer att vara av central betydelse för verksamheten på detta område.

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över ministerrådsförslaget**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett ministerrådsförslag om program för nordiskt samarbete på social- och hälsovårdsområdet. Utskottet har haft tillfälle att diskutera uppläggningsen av arbetet med samarbetsprogrammet med Nordiska ministerrådet-social- och hälsovårdsministrarna vid ett möte i Helsingfors den 12 mars 1976. Vid ett nytt möte mellan utskottet och ministerrådet den 9 november 1976 i Oslo behandlades ett utkast till samarbetsprogram. Den 8 november 1976 hölls en överläggning mellan ministerrådet-social- och hälsovårdsministrarna och arbetsmarknadens parter vid vilken från social- och miljöutskottets sida riksdagsledamoten Anna-Greta Skantz var närvarande som observatör.

Det föreliggande ministerrådsförslaget har behandlats vid utskottets möte i Stockholm den 15 december 1976, varvid avdelningschef Sven Holmstedt, konsulent Terje Sundby, båda från Nordiska ministerrådets sekretariat i Oslo, utredningssekreterare Sten Lindahl, ombudsman Håkan Walander, båda Nordens fackliga samorganisation, direktör Mauri Morén, Arbetsgivarnas i Finland centralförbund, avdelingssjef Lars Chr. Berge, Norsk arbeidsgiverforening samt professor Gideon Gerhardsson, Svenska arbetsgivareföreningen lämnade utskottet kompletterande upplysningar i saken. Ministerrådsförslaget slutbehandlades vid utskottets möte i Stockholm den 19—20 januari 1977.

1. Inledning

Inledningsvis erinras i ministerrådsförslaget om att nordiskt samarbete på social- och hälsovårdsområdet pågått under lång tid. Vid sidan av det samarbete som ägt rum mellan de ansvariga myndigheterna och inom Nordiska rådet har organisationer och frivilliga sammanslutningar utvecklat betydande samarbetsaktiviteter. Möten har ägt rum ett flertal gånger mellan Nordiska rådets social- och miljöutskott — tidigare det socialpolitiska utskottet — och Nordiska ministerrådet — social- och hälsovårdsministrarna.

1.1. Utvecklingslinjer i de nordiska ländernas social- och hälsovårds- politik

Det nordiska samarbetet på social- och hälsovårdsområdet måste vara förankrat i nationell social- och hälsovårdspolitik. I de nordiska länderna strävar man efter att bygga ut den sociala tryggheten på ett

mycket likartat sätt vid sjukdom eller arbetsskada, invaliditet och ålderdom. De familjepolitiska målen är gemensamma och syftar till att skapa ekonomisk trygghet för barnfamiljerna och en god uppväxtmiljö för barnen. På grund av resursknapphet har socialpolitiken dock fått inriktas på att lösa konkreta problem, som människan möter i olika livssituationer. På senare tid har behovet av en helhetssyn inom socialpolitiken gjort sig gällande. Det råder enighet i de nordiska länderna om att en integration bör ske av social-, hälso- och sjukvårdspolitiken, heter det i ministerrådsförslaget.

Även uppbyggnaden av och målen för hälso- och sjukvårdssystemen i de nordiska länderna är likartade. Oavsett bostadsort och ekonomiska villkor skall medborgarna tillförsäkras en fullgod hälso- och sjukvård. Att på sikt möta hälso- och sjukvårdsbehoven enbart med en specialiserad sjukhusservice är sannolikt omöjligt. Individerna måste skyddas redan i sin miljö genom förebyggande åtgärder. De konkreta åtgärder som vidtages på nordiskt plan skall återspegla reformsträvandena på motsvarande nationella plan.

1.2. *Mål för nordiskt samarbete på social- och hälsovårdsområdet*

Ett övergripande mål för samarbetet mellan de nordiska länderna bör vara att vidareutveckla gemenskapen i fråga om värderingar som styr samhällsutvecklingen på ett sätt som gagnar alla länder. Ett viktigt mål är därvid att informationsutbytet effektiviseras. Det skall vidare bli lättare för människor att arbeta, bo och besöka andra nordiska länder än hemlandet. Vidareutvecklingen av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden är ett av målen för verksamheten i framtiden.

Gemensam uppföljning av det arbete som utförs i internationella organisationer kan medföra resursbesparingar samt ge större bärkraft åt gemensamma nordiska värderingar.

Nordiskt samarbete bör vidare syfta till att effektivt utnyttja de resurser på social- och hälsovårdsområdet som finns i varje enskilt land. Detta kan ske genom samordnad utredningsverksamhet, samordnad planering, gemensamma projekt, arbetsfördelning samt samverkan om forsknings- och utvecklingsverksamhet.

Valet av samsarbetsform har en avgörande betydelse. De nordiska insatserna skall anpassas till nationella förutsättningar. Detta innebär inte att man behöver harmonisera lagstiftningen på området. Förutsättningar för samverkan finns vanligtvis på sådana områden inom vilka samarbetet pågått under viss tid.

1.3. *Samarbetsprogrammets syfte*

Samarbetsprogrammet skall utgöra en grund för gemensamma nordiska aktiviteter på social- och hälsovårdsområdet för vilka ministerrådet

bär ansvaret. Detta kan innebära samarbete av mera allmän karaktär liksom avgränsade projekt vilka erhåller medel via ministerrådsbudgeten. Programmet skall möjliggöra för ministerrådet att bedöma behovet av insatser inom de olika delområdena samt underlätta en prioritering härvidlag. I detaljplaneringen och vid utformningen av ministerrådets årliga budget skall programmets intentioner följas. Programmet kan vidare utgöra en bas för kommande överläggningar mellan ministerrådet och Nordiska rådet om utvecklingen.

1.4. *Insatsområden*

I ministerrådsförslaget anges sju områden inom vilka insatser skall göras enligt samarbetsprogrammet: den nordiska trygghetskonventionen, forsknings- och utvecklingssamarbete, gemensam arbetsmarknad för social- och medicinalpersonal, efter- och vidareutbildning av social- och medicinalpersonal, samarbete på sjukvårdens område, läkemedels-samarbete samt informations- och dokumentationssamarbete.

1.4.1 *Den nordiska trygghetskonventionen*

Den nordiska trygghetskonventionen avlöste, när den tillkom år 1955, ett stort antal bilaterala konventioner mellan de nordiska länderna på det sociala området. Den har också betraktats som ett nödvändigt komplement till 1954 års överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad.

En mycket likartad lagstiftning förekommer i de nordiska länderna på det sociala området till följd av den nära samhörigheten. Utan att man uppställt en harmonisering som mål har vårdförmåner och rätten till kontantersättning vid sjukdom, arbetsskada samt pensionsförmåner utformats på ett likartat sätt. Speciellt gäller detta för grund(folk)pensionen. Inom ramen för trygghetskonventionen bör problem kunna klaras av som annars lämnas olösta eller som löses på ett förenklat sätt.

Sociallagstiftningen revideras kontinuerligt i de nordiska länderna och nya reformer tillkommer i snabb takt. Konventionen kommer även i fortsättningen att behöva revideras. Anpassningen till ny lagstiftning måste ske. Därvid bör målet för konventionsavtalet vara att möjliggöra lättnader för nordiska medborgare och eventuella andra som flyttar eller byter uppehållsort i Norden. Dessa personer bör i största möjliga utsträckning skyddas mot den förlust av rättigheter som ett byte av uppehållsorten vanligen innebär.

1.4.2 *Forsknings- och utvecklingssamarbete*

Forsknings- och utvecklingsarbete kräver stora resurser, vilket talar för ett nordiskt samarbete. Genom att samarbetet på forskningsområdet regleras i det s. k. kulturarbetet har en viss uppdelning skett mellan kulturavtalets organ och andra nordiska samsamarbetsorgan. Den forsk-

ning som skett utanför kulturavtalets ramar har varit av praktisk karaktär.

Rusmedelsforskningen har länge varit ett centralt samarbetsområde. Underlag för beslut om det framtida samarbetet på detta område håller på att skapas. De organisatoriska och innehållsmässiga erfarenheterna och forskningssamarbetet på drog- och alkoholforskningens område skall analyseras. Rusmedelsforskningens förhållande till annat samarbete på samhällsforskningens område skall klarläggas.

Forskningen vid *Nordiska hälsovårdshögskolan*, som kommer att omfatta epidemiologi, biostatistik samt hälso- och sjukvårdsadministration, ägnas speciellt intresse. Den forskning som planeras vid högskolan har en klart målinriktad karaktär och skall utformas i nära samarbete med nationella institut inom berörda forskningsområden.

Samarbetet på *handikappvårdens och hjälpmedelsförsörjningens område* kommer att byggas ut inom ramen för Nordiska nämnden för handikappfrågor, som inrättades år 1976. Rationellt utnyttjande av arbetsresultaten och en väl avvägd fördelning av arbetsuppgifterna skall eftersträvas.

Samarbetet rörande *information och dokumentation* skall intensifieras. Forskningens roll för social- och hälsovårdspolitiken skall bli föremål för samråd.

Den övergripande målsättningen för det nordiska samarbetet på forsknings- och utvecklingsområdet är att befärma praktisk samverkan på områden där nordiskt samarbete medför bättre, mera pålitliga och eventuellt också billigare resultat.

1.4.3 *Gemensam arbetsmarknad för social- och medicinalpersonal*

Vissa yrkeskategorier, för vilka särskilda auktorisations- eller legitimationsregler gäller, omfattas inte av 1954 års överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad. För att komma till rätta med detta förhållande slöts under 1960-talet ett antal nordiska överenskommelser om en gemensam arbetsmarknad för medicinalpersonal. Vid sidan av läkare, tandläkare, sjuksköterskor och farmaceuter, för vilka avtal redan ingåtts, saknas överenskommelser för t. ex. sjukgymnaster, psykologer, barnmorskor, hälsovårdare, optiker m. fl.

Om specialöverenskommelse träffas innebär detta att legitimation som erhållits i ett nordiskt land blir giltigt också i ett annat nordiskt land under vissa förutsättningar. Arbetsmarknaden blir sålunda fri för dem som innehar legitimation. I andra fall kan det vara så att legitimationskrav uppställts i några av länderna men inte i alla. Arbetskraften kan då bara flytta till de länder som saknar legitimationskrav.

Mot bakgrund av ovanstående förhållanden har en utredning befunnits påkallad. Målsättningen för denna är en breddning av den fria arbetsmarknaden för social- och medicinalpersonal. Härvid skall prövas

på vilket sätt 1954 års överenskommelse kan kompletteras med bestämmelser eller säravtal för olika kategorier av social- och medicinalpersonal. Möjligheterna att i praktiken tillskapa en gemensam nordisk arbetsmarknad för yrkesgrupper för vilka legitimationskrav finns bara i några av länderna utan att detta införes i de övriga, skall prövas. Genomgång skall ske beträffande följande yrkeskategorier för vilka överenskommelse saknas: fysioterapeuter, psykologer, socionomer, ergoterapeuter, barnmorskor, hälsosystrar, tandtekniker och optiker.

1.4.4 Efter- och vidareutbildning av social- och medicinalpersonal

Efter- och vidareutbildning inom olika ämnesområden inom social- och medicinalvårdsektorn har utgjort ett viktigt samarbetsområde de nordiska länderna emellan. Det har berott på att det rört sig om små yrkesgrupper, varför personella och ekonomiska skäl talat för nordiska alternativ till i nationell regi bedriven utbildning. Nordiska hälsovårdshögskolan, ett kurscentrum för gemensam nordisk utbildningsverksamhet, skall byggas ut. Ambitionen är att skapa en motsvarighet till de anglosachsiska ländernas Public Health Schools. Högskolan skall sålunda omorganiseras fr. o. m. år 1978. Den kommande utbildningen vänder sig till i första hand sjukvårdschefer, tandvårdschefer, sjuksköterskor i ledande befattning, administratörer, socialvårdstjänstemän med flera. Skolan avses bli ett centrum för ad-hoc kurser av olika slag. Vidare skall forskarutbildning förekomma. Sedan skolan fungerat efter detta nya mönster en tid kommer förutsättningarna för att utnyttja skolan för den sociala sektorns behov att utredas.

En utredning av kursverksamhet inom social- och hälsovårdssektorn skall genomföras. Behovet av vidare- och efterutbildning för olika kategorier av social- och medicinalpersonal skall kartläggas. Målsättningen för efter- och vidareutbildningen bör vara dels ett effektivt samarbete om gemensamt utnyttjande av förekommande utbildningstillfällen i de nordiska länderna, dels effektivt utnyttjande av möjligheterna till utbildning som erbjuds vid existerande nordiska institutioner.

1.4.5 Samarbete på sjukvårdens område

Förhållandena inom sjukvårdssektorn är likartade även om sjukvårdsverksamheten inte reglerats på samma sätt. Samarbetsprojekt existerar beträffande njurtransplantationskirurgi inom ramen för *Scandiatransplant*. *Kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete* förekommer.

Förutsättningarna för konkreta samarbetsprojekt skall studeras, varvid särskilt utsatta riskgrupper i arbetslivet skall beaktas. Möjligheterna till *kommunal hälso- och sjukvårdssamarbete i gränsområden*, inom ramen för den kommande nordiska konventionen om gränskommunalt samarbete, bör uppmärksammas. *Sjukvårdsplaneringens* område ägnar sig

väl för gemensamma nordiska ansträngningar. Målsättningen bör vara att stimulera till samrådsförfarande myndigheterna emellan.

1.4.6 *Läkemedelssamarbete*

En nordisk läkemedelsnämnd inrättades år 1975. Den skall vara ett rådgivande organ för hälsovårdsmyndigheterna i de nordiska länderna, utarbeta förslag med sikte på en harmonisering av läkemedelslagstiftningen i Norden, komma med förslag till bestämmelser rörande läkemedel i de fall som administrativa myndigheter har möjlighet att fastställa bestämmelserna samt avge förslag till riktlinjer för likartad tolkning och tillämpning av gällande bestämmelser.

1.4.7 *Informations- och dokumentationssamarbete*

En förutsättning för nordisk samverkan på social- och hälsovårdsområdet är att ett effektivt erfarenhetsutbyte kommer till stånd. Fortlöpande information sker inom ramen för ministerrådets organ, vid särskilda symposier och konferenser, vid gruppbesök, genom spridning av projektkataloger etc. Förutsättningarna för upprättandet av ett fast informationssystem för social- och hälsovårdssektorn skall undersökas.

1.5. *Översyn av programmet*

Samarbetsprogrammet har fått en relativt allmän karaktär, av hänsyn till att samarbetsaktiviteternas konkreta utformning sker inom ramen för arbetet med ministerrådets budget. Programverksamheten kommer därför årligen att ses över. Själva programmet kommer därtill efter någon tid att vara i behov av en översyn. Ett nära, kontinuerligt samråd mellan ministerrådets organ och Nordiska rådets ansvariga organ och de nordiska organisationer som berörs av detsamma är av central betydelse.

2. *För utskottet tillgängligt bakgrundsmaterial*

Utkast till (handlings-)program remitterades i början av hösten till arbetsmarknadens parter. På grundval av de synpunkter som därvid framkom och särskilt från Nordens fackliga samorganisation, har vissa justeringar och tillägg gjorts i utkastet till samarbetsprogram efter remissbehandlingen. Därigenom har ministerrådet försökt att tillgodose remissinstansernas synpunkter. Det bör slutligen noteras att de föreliggande remissvaren inte hänför sig till det slutliga ministerrådsförslaget B 20/s, utan till det tidigare utkastet.

2.1 *Arbetsgivareföreningarna i de nordiska länderna*

Remissvar föreligger från *Arbetsgivarnas i Finland centralförbund (AFC)*, *Affärsarbetsgivarnas centralförbund (AAC)*, *Norsk arbeidsgiverforening (NAF)* samt *Svenska arbetsgivareföreningen (SAF)*. *Dansk Arbejdsgiverforening* har däremot ej inkommit med något yttrande.

AFC instämmer i de allmänna synpunkter som tas upp i programmet vad beträffar fördelarna med ett nordiskt samarbete på social- och hälsovårdssektorn. Särskilt nyttigt finner man samverkan på forskningsområdet vara. Samarbetsformerna bör dock anpassas till rådande nationella förutsättningar och förhållanden.

Man finner vidare att handlingsprogrammet är relativt allmänt till sin karaktär och att det främst består av en överblick över rådande samarbetsformer samt deras utvecklingsmöjligheter.

De målsättningar som uppställts för verksamheten kan *AFC* i allmänhet understödja. Tveksamhet känner man dock inför tanken att skapa stora lättnader för nordiska medborgare som flyttar från ett nordiskt land till ett annat, vilket anses kunna befrämja osund värvning av arbetskraft.

AAC i Finland har en positiv inställning till handlingsprogrammet, som man finner vara av allmän natur. Organisationen finner det svårt att i detta skede gå in i en detaljgranskning innan de olika momenten blivit preciserade.

AAC kan godtaga principen att flyttande arbetstagare skall åsamkas minsta möjliga förluster, men erinrar om att detta för Finlands del kan medföra en ökning av flyttningsbenägenheten. Detta torde i sin tur inte vara i enlighet med grundtankarna i 1954 års överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad, vilken ju förutsätter att samtliga länder skall dra nytta av samarbetet.

Norsk arbeidsgiverforening finner programmet vara av generell karaktär och tar upp områden inom social- och hälsovårdsväsendet som faller utanför föreningens sakområde. Man avstår därför ifrån att komma med särskilda kommentarer. Likalydande formuleringar återfinns i yttrande från *Svenska arbetsgivareföreningen*.

2.2 *Nordens fackliga samorganisation* inleder sitt kritiska yttrande med att konstatera, att de nordiska ländernas ringa storlek var för sig motiverar samarbete och gemensamt uppträdande i internationella sammanhang. Ett annat vägande skäl till samverkan är 1954 års överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad, ur vilken den nordiska trygghetskonventionen senare framsprungit.

Den nordiska fackföreningsrörelsen betraktar socialpolitiken som ett samlande begrepp för vidsträckta insatser från i första hand samhället, men också från de fackliga organisationernas sida. Utöver vad man traditionellt brukar förstå med begreppet socialpolitik omfattar denna, utifrån dessa utgångspunkter, åtgärder för att förbättra arbetsmiljön, arbetsmarknadspolitiska insatser samt solidarisk lönepolitik. Socialpolitiken bör vara aktiv och förebyggande och inte som nu reparerande i efterhand. Ett handlingsprogram måste vara gripbart och praktiskt och kan därför inte behandla ett så omfattande fält som angetts här. Spe-

ciella program finns därtill redan för arbetsmarknadspolitik och arbetsmiljö.

Enligt NFS:s uppfattning bör ett nordiskt handlingsprogram vara integrerat i de övergripande målsättningarna och ge uttryck för en totalsyn på de samlade insatserna som står till buds för att skapa jämlikhet och social trygghet samt innehålla konkreta målsättningar och värderingar. Härvid måste t. ex. trygghetskonventionen underordnas dessa överordnade mål och värderingar. Programmet bör därtill syfta till en harmonisering av principerna för socialpolitiken. En anpassning nedåt kan dock inte accepteras.

Vidare bör i programmet anges principer för konkret samarbete. Det nu föreliggande utkastet ger i alltför hög omfattning uttryck för ministerrådets interna verksamhet i stället för att föra fram principer och förslag som kan leda till en bred debatt och som kan tjäna som underlag för reformarbete och harmonisering.

NFS anser att handlingsprogrammet bör inledas med:

att syftet anges, d. v. s. att det skall utgöra en grund för samarbete och harmonisering,

att de åtgärder som redovisas i programmet skall vara integrerade i samhällets och arbetslivets övergripande målsättningar för jämlikhet och trygghet,

att däri innefattas konkretiseringar, utan att därför alltför snäva avgränsningar göres,

att ange de värderingar och målsättningar som skall utgöra ramen för socialpolitiskt samarbete, reformering och harmonisering.

NFS finner inte de föreslagna delområdena för samarbete i och för sig olämpliga, utan kan tillstyrka det mesta. Det råder dock brist på principresonemang. Nu pågående integrering av social- och hälsovården måste vara en nödvändig utgångspunkt. Betydelsen av förebyggande åtgärder understrykes. Programmet bör indelas i delområden t. ex. socialförsäkring, annat kontantstöd, socialvård, hälso- och sjukvård, rehabilitering, forskning och information.

Socialförsäkringsavsnittet bör innefatta principer för kompensations- och ersättningsnivå, ersättningstider, karens, standard- och värdesäkring. Avvägningen emellan lagstiftning och avtal bör göras. Annat kontantstöd inbegriper bostadsbidrag, barnbidrag, bidragsförskott och socialhjälp. Önskvärdheten av att förenkla administrationen understrykes liksom det nödvändiga i att motverka att uppbärandet av dylik hjälp betraktas som ovärdigt.

Socialvården innefattar barnavård, nykterhetsvård och annan social hjälpverksamhet. Arbetet inom denna sektor måste ske utifrån en helhetssyn på problemen. Hälso- och sjukvården bör vara föremål för samhällets engagemang och ej för privatekonomiska intressen. Den bör, liksom tandvården, vara kostnadsfri. Läkemedel bör vara kostnadsfria eller starkt rabatteras. Patienterna bör kunna påverka sin vårdmiljö. Fö-

retagshälsovården bör förstärkas liksom utbildningen av yrkesmedicinsk personal. Vikten av rehabilitering understrykes. Möjligheterna till återanpassning bör noggrant prövas. Social forskning i de nordiska länderna bör samordnas och projekt med anknytning till arbetslivet prioriteras. Medicinsk forskning bör i högre grad än tidigare inriktas på folksjukdomar, förslitningsskador etc.

Information om sociala förmåner är av betydelse. En social förmån blir ingen rättighet förrän alla berättigade fått del av den. Genom brister i informationen går många i nuläget miste om sin rätt. Detta måste avhjälpas. Lagtexter bör förenklas och socialpolitiken ingå i skolundervisningen i högre grad än hittills. Enligt NFS:s uppfattning kan det föreliggande utkastet inte utgöra grunden för ett nordiskt handlingsprogram på social- och hälsovårdsområdet, utan ett nytt förslag bör utarbetas. NFS förutsätter, att organisationen blir representerad på lämpligt sätt i det organ som skall utföra detta uppdrag.

3. Utskottet

Innan det konkreta innehållet i ministerrådsförslaget kommenteras önskar utskottet uppehålla sig vid de formella förutsättningarna för Nordiska rådets behandling av saken.

Social- och miljöutskottet har under senare år lagt stor vikt vid att söka nå fram till större och mera övergripande samarbetsplaner eller konkreta arbetsprogram för de olika samarbetssektorer som faller inom det egna kompetensområdet. Denna synpunkt framfördes från utskottets sida vid det gemensamma mötet mellan utskottet och ministerrådet — social- och hälsovårdsministrarna — i Helsingfors den 12 mars 1976. Utskottet underströk därvid vidare, att dylika initiativ från ministerrådets sida borde föreläggas Nordiska rådet i form av ministerrådsförslag.

Enligt utskottets uppfattning borde den gemensamma överläggningen i Helsingfors utgöra upptakten till ett systematiskt nordiskt samarbete inom social- och hälsovårdssektorn som konkretiseras i form av ett handlingsprogram till rådets 25:e session i Helsingfors. Enighet rådde vidare om att ytterligare ett möte mellan utskottet och ministerrådet skulle hållas hösten 1976. De synpunkter som framfördes från utskottets sida beträffande det faktiska innehållet i ett kommande handlings- eller samarbetsprogram sammanfattades av utskottet i fem eller sex sakområden som borde prioriteras i det fortsatta arbetet. Dessa var utbildning och gemensam arbetsmarknad för olika kategorier av hälso- och sjukvårdspersonal, sjukvårdssamarbete, forskningssamarbete, läkemedelssamarbete samt samarbete på sociallagstiftningens område. Den sistnämnda punkten inkluderade vidareföring av arbetet med den nordiska konventionen om social trygghet.

Till grund för det möte som ägde rum i Oslo den 9 november 1976

mellan utskottet och ministerrådet, social- och hälsovårdsministrarna, låg ett utkast till samarbetsprogram. Utskottet konstaterade, att syftet med programmet — att förenkla detaljplaneringen av samarbetet, underlätta budgetarbetet samt förbättra informationen utåt — kunde tillstyrkas. Samtidigt framhöll utskottet att programmet fått en relativt allmän utformning, men att detta inte kunde anses utgöra någon påtaglig nackdel eftersom ministerrådet från tid till annan skulle revidera detsamma. Därtill betonades också att Nordiska rådets medlemmar ej genom det kommande programmet kunde åläggas att begränsa sina initiativ inom dess ramar.

Det har under arbetet med samarbetsprogrammet på social- och hälsovårdsområdet hela tiden varit utskottets avsikt att programmet skulle kunna färdigbehandlas vid rådets 25:e session. Detta har utskottet önskat, trots att något egentligt remissmaterial ej föreligger i saken vad beträffar det slutliga ministerrådsförslaget. Den omständigheten att för det första två möten ägt rum mellan utskottet och ministerrådet, att för det andra arbetsmarknadens parter beretts möjlighet dels att inkomma med synpunkter på det ursprungliga utkastet till samarbetsprogram, dels fått tillfälle att muntligt redogöra för sin syn på programmet vid mötet i Oslo i början av november 1976 samt att för det tredje kunnat höra sakkunniga från ministerrådssekretariatet i Oslo och från arbetsmarknadens parter har utskottet ansett utgöra tillräcklig bakgrund för att kunna ta ställning till förslaget.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att ett program för nordiskt samarbete på social- och hälsovårdsområdet förelagts Nordiska rådet i form av ett ministerförslag. Genom att ministerrådet valt att lägga fram programmet som ett ministerrådsförslag bereds Nordiska rådets organ möjlighet att komma med sina synpunkter innan slutligt beslut fattas i saken. Genom den konstruktion som samarbetsprogrammet fått kommer Nordiska rådet därtill genom sin budgetkommitté att kunna medverka vid det prioriteringsarbete som följer i samband med behandlingen av de enskilda samarbetsprojekten, som kommer att finansieras via ministerrådets projektbudget.

Från att tidigare ha använt benämningen handlingsprogram för social- och hälsosektorn har i den slutliga versionen begreppet program för nordiskt samarbete på social- och hälsovårdsområdet kommit att användas. Eftersom det materiella innehållet i programmet inte påverkats härav, såvitt utskottet kan bedöma, torde denna terminologiska förändring i realiteten vara utan annan än formell betydelse.

Samarbetsprogrammet skall utgöra en ram för konkreta samarbetsåtgärder de nordiska länderna emellan och ej uppfattas som en förteckning över åtgärder som skall genomföras på nationellt plan. Utskottet har i sak inget att invända mot detta synsätt, utan har för egen del upp-

fattat samarbetsprogrammets funktion på likartat sätt. Att utskottet i en del fall, vilket framgår nedan i betänkandet, önskat driva samarbetet längre är en annan sak.

Under punkten III anges mål för nordiskt samarbete på social- och hälsovårdsområdet. Utskottet kan ansluta sig till det som här sägs, men kan dock inte till alla delar instämma i det som uttalas fortsättningsvis, nämligen att man inte behöver harmonisera lagstiftningen på området för att tillrättalägga förhållandena för gemensamma insatser. Utskottet har under den tidigare behandlingen av samarbetsprogrammet framhållit, att ministerrådet bör överväga en harmonisering av t. ex. socialhjälp-lagstiftningen i de nordiska länderna. Även om utskottet inte uppfattar harmonisering som ett mål i sig — då den allra mest effektiva formen för samarbete sker redan på utrednings- och beredningsstadiet innan de nationella regelverken fastlägges — så kan i de fall som bestämmelserna skiljer sig mycket åt dessa komma att utgöra faktiska hinder för de som önskar byta bosättnings- och anställningsland. Därmed uppstår ett motsatsförhållande å ena sidan mellan det som sägs i ministerrådsförslaget om att flyttning mellan länderna skall underlättas, samt å andra sidan att harmonisering ej ges prioritet.

Utskottet har tidigare i sitt betänkande år 1975 över C 1, Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet, konstaterat att det finns tre olika modeller för nordiskt samarbete. Samarbetet kan initieras redan på det stadium då man i de nordiska länderna varseblir att problem av likartat slag behöver lösas genom samhälleliga insatser. Så kan ske t. ex. genom tillsättandet av gemensamma utredningar. Dessa utredningar kan sedan utmymma i ett enhetligt nordiskt regelverk.

Den andra huvudgruppen av nordiskt samarbete består av harmonisering. Jämfört med den första samarbetsmodellen kan harmonisering i viss mån betraktas som en omväg förutsatt att slutmålet i alla fall är en nordisk enhetlighet. En tredje, och mindre ambitiös, samarbetsmodell är att man försöker lösa problemen allteftersom de dyker upp.

Den princip som kommer till uttryck i den nordiska trygghetskonventionen är att flyttande medborgare får samma förmåner som inflyttningens egna medborgare. Stundom har denna princip benämnts "ta-seden-dit-man-kommer-principen". Sett utifrån ett helhetsperspektiv är denna form för nordiskt samarbete inte särskilt långtgående, då trygghetskonventionen i huvudsak endast registrerar nationella regler och de modifieringar i tillämpningen därav som kan krävas för att systemet skall fungera. Sett utifrån ett mera ambitiöst perspektiv bör frågor om harmonisering tas med i bilden, vilket också utskottet givit uttryck för i flera fall.

I ministerrådsförslaget konstateras, att sociallagstiftningen revideras kontinuerligt och i takt med de nya reformerna. Trygghetskonventionens bestämmelser måste sålunda anpassas därtill. Att så sker måste dock an-

ses vara närmast en självklarhet och det har också skett redan tidigare. Denna punkt kan knappast sägas vara en följd av att ett särskilt handlingsprogram upprättats.

I avvaktan på att en mera långtgående harmonisering av sociallagstiftningen blir möjlig i de nordiska länderna är det av stor betydelse att det nordiska socialkonventionsutskottet, d. v. s. det organ som under ministerrådet arbetar med en revision av den nordiska trygghetskonventionen, arbetar vidare med att överbrygga de svårigheter som flytande nordiska medborgare kan erfaras. Utskottet önskar således en precisering av vilka områden som närmast skall bli föremål för genomgång samt en tidsplan härför.

Utskottet har återkommande tagit upp frågan om en integrerad och samordnad nordisk rusmedelsforskning. I nuläget bedrivs alkoholforskningen och drogforskningen inom var sitt nordiskt samarbetsorgan. För att analysera de innehållsmässiga och organisatoriska erfarenheterna av verksamheten inom dessa båda organ har en särskild utvärderingskommitté tillsatts. Kommittén väntas vara färdig med sitt ställningstagande hösten 1978. Utskottet anser även fortsättningsvis att en sammanslagning av Nordiska nämnden för alkoholforskning och Nordiska samarbetsorganet för drogforskning bör komma till stånd.

I *rekommendation nr 28/1970* har Nordiska rådet föreslagit att Nordiska hälsovårdshögskolan skall tilldelas fasta forskningsresurser. Utskottet vill betona att de forskningsuppgifter som förelagts skolan måhända kan te sig alltför blygsamma. Alltför snäva gränser för forskningsverksamheten vid högskolan bör undvikas.

Forskning på handikappvårdens och hjälpmedelsförsörjningens område har inletts inom ramen för Nordiska nämnden för handikappfrågor.

Vidare har utskottet givit uttryck för uppfattningen att en gemensam nordisk skeppsmedicinsk forskning skall komma till stånd. Denna synpunkt har ej tillgodosetts på ett tillfredsställande sätt i ministerrådsförslaget. Utskottet anmodar ministerrådet att i skyndsam ordning upprätta ett åtgärdsprogram för denna medicinska inriktning.

Från utskottets sida har påpekats att den gemensamma nordiska arbetsmarknaden för social- och medicinalpersonal bör utökas till att omfatta nya grupper. Utskottet har därvid nämnt optikerna, fysioterapeuterna, psykologerna, veterinärerna, barnmorskorna, och hälsovårdarna. Därtill har utskottet i särskild skrivelse via Nordiska rådets presidium framfört önskemål om att också en gemensam nordisk arbetsmarknad för tandtekniker överväges i detta sammanhang. Ett särskilt medlemsförslag i saken, *A 474/s*, har mot denna bakgrund avskrivits.

Förutom de av utskottet angivna grupperna har i ministerrådsförslaget tillfogats socionomerna och ergoterapeuterna. Däremot finns veterinärerna ej med. Utskottet anser det tillfredsställande att en sam-

lad kartläggning kommer till stånd, men vill understryka att utredningen bör ske med skyndsamhet och utifrån förutsättningen att det verkligen införs en gemensam arbetsmarknad för dessa grupper. I de allra flesta fallen har försök tidigare gjorts som misslyckats. Ett sätt att nalkas problemet vore att ministerrådet uppdrog åt respektive utredningar att visa vilka bestämmelser som överhuvudtaget är nödvändiga för att införa en gemensam arbetsmarknad för dessa kategorier istället för att, som oftast sker, utreda blott möjligheterna till att införa en dylik.

I ministerrådsförslaget framhålls, att särskilt för små yrkesgrupper kan ekonomiska och personella motiv tala för i nordisk regi bedriven vidare- och efterutbildning. I sammanhanget hänvisas till omorganisationen av Nordiska hälsovårdshögskolan som avses bli ett centrum för tillfälliga kurser av olika slag. Dock bör samnordiska kurser kunna anordnas även utanför hälsovårdshögskolan om detta anses berättigat. Att verksamheten vid hälsovårdshögskolan i framtiden kommer att inriktas på utbildning också av socialpersonal finner utskottet vara en riktig tanke. En utredning skall vidare företagas rörande nordisk kursverksamhet inom social- och hälsovårdssektorn. Frågor rörande etablerandet av ett nordiskt system för information om utbildningsverksamhet inom social- och hälsovårdssektorn skall uppmärksammas. Utskottet har här pekat på behovet av vidare- och efterutbildning för sjukhusfysiker, sjukhusadministratörer, barnmorskor, hälsovårdare, fysioterapeuter och sjuksköterskor. Därtill har specialistkurser för läkare i kirurgi förts på tal.

Utskottet finner det angeläget att frågan om nordiskt samarbete beträffande vidare- och efterutbildning av social- och hälsovårdspersonal snarast kommer att få sin lösning utifrån ett generellt perspektiv. Utskottet utgår också från att samtliga de grupper som omtalas i ministerrådsförslaget kommer att aktualiseras i utredningsarbetet.

I det föreliggande ministerrådsförslaget sägs bl. a. att särskilt skall uppmärksammas utsatta riskgrupper i arbetslivet. Därtill skall möjligheterna till kommunalt hälso- och sjukvårdssamarbete i gränsområdena tas upp, vilket den nordiska konventionen om gränskommunalt samarbete öppnar möjlighet för. Denna generella avsiktsförklaring har efterlysts av utskottet. Inte heller hjärt- och kärlsjukdomarnas utbredning på Nordkalotten har tagits upp i ministerrådet.

Utskottet har önskat att den nyinrättade Nordiska läkemedelsnämnden skall ta sig an uppgiften att förenhetliga reglerna för naturläkemedel i Norden. Detta har ej bedömts möjligt av ministerrådet att tas upp i samarbetsprogrammet. Frågan om internordisk receptgiltighet bör lösas inom kort.

Utskottet vill också aktualisera frågan bl. a. om användandet av ett enklare språk i lagar och författningar.

Samarbetsprogrammet har utformats i relativt allmänna termer.

Härav följer att det blir av stor betydelse vilka ekonomiska och personella resurser som ställs till förfogande. Avgörande blir här de möjligheter att påverka arbetet med ministerrådets budget för verksamhetsåret 1978 som utskottet och budgetkommittén har. Ministerrådet förutsätter att ett kontinuerligt och nära samråd skall äga rum med Nordiska rådets ansvariga organ och de nordiska organisationer som berörs av verksamheten. Detta vill utskottet varmt förordas.

Under hänvisning till vad som ovan sagts hemställer utskottet att Nordiska rådet i anledning av ministerrådsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att antaga ett program för samarbete på social- och hälsovårdsområdet i enlighet med framlagt ministerrådsförslag samt att kontinuerligt och i fortlöpande samverka med Nordiska rådets organ vidareutveckla och fördjupa det nordiska samarbetet på social- och hälsovårdsområdet.

Stockholm den 19 januari 1977

Erling Dinesen (S)

Finn Gustavsen (SV)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F) *Ragnhildur Helgadóttir (Sj.)*

Förman

Paul Jansson (s)

Knud Jespersen (DKP)

Bertil Jonasson (c)

Bror Lillqvist (Sd)

Thor Lund (A)

Kjeld Olesen (S)

Anna-Greta Skantz (s)

Petter Savola (K)

Raino Westerholm (Skl)

Ministerrådsförslag **om program för nordiskt samarbete inom byggsektorn**

(Väckt av Nordiska ministerrådet)

År 1972 antog Nordiska ministerrådet ett handlingsprogram som bl. a. behandlade samarbetet inom byggsektorn. De arbetsuppgifter som prioriterades i programmet för byggsektorn har fullföljts enligt planerna och har fortlöpande redovisats för Nordiska rådet i årsberättelserna.

I februari 1976 beslöt ministerrådet (bostadsministrarna) att revidera programmet och ett förslag till nytt program för nordiskt samarbete inom byggsektorn har nu utarbetats. I anslutning till nämnda program har ett förslag till projektprogram tagits fram. I detta redovisas de samarbetsfrågor bostadsministrarna avser att prioritera inom den närmaste framtiden.

Nordiska ministerrådet (bostadsministrarna) hemställer härmed att

Nordiska rådet yttrar sig över bifogade förslag till program jämte tillhörande projektprogram för nordiskt samarbete inom byggsektorn.

Ministerrådet avser att — med beaktande av Nordiska rådets uttalande — fastställa programmen under våren 1977.

Helsingfors den 15 december 1976

Eino Uusitalo
Inrikesminister

Olli Bergman
Generalsekreterare

BILAGA 1

Handlingsprogram för nordiskt samarbete inom byggsektorn

(Förslag utarbetat den 15 december 1976 av Nordiska ämbetsmannakommittén för samarbete inom byggsektorn på uppdrag av Nordiska ministerrådet (bostadsministrarna))

1. Ministerrådets handlingsprogram för det nordiska samarbetet, vilket fastställdes den 11 december 1972, angav som mål för en första etapp inom byggområdet en ökad integration av de nordiska byggmarknaderna. Befintliga nordiska samarbetsorgan inom byggområdet uppmanades att intensiviera arbetet och Nordiska ämbetsmannakommittén för samarbete inom byggsektorn, ÄK-BYGG, fick ansvaret för koordinering och genomförande av samarbetet. Ministerrådet har gett ekonomiskt stöd och utredningsresurser för den utvidgade verksamheten. Erfarenheterna härav har varit goda och de arbetsuppgifter som prioriterades i handlingsprogrammet har fullföljts enligt planerna.

2. Ministerrådet i sammansättningen bostadsministrarna, NMR-BOS, har vid möte i Köpenhamn den 6 februari 1976 diskuterat handlingsprogrammet och beslutat att åjourföra och utvidga det. Ministrarna var eniga om att samarbetet bör kunna beröra alla de fält som anges i den nordiska samarbetstraktaten, det s. k. Helsingforsavtalet.

3. Samarbetet skall i första hand omfatta den egentliga byggsektorn. Det kan även bli aktuellt att inom ministerrådet behandla frågor om bebyggelsemiljön och bostadspolitiska frågor. Arbetet inom byggsektorn skall också i erforderlig mån koordineras med det inom andra sektorer såsom samhällsplanering, arbetsmiljö, konsumentpolitik, handelspolitik samt industri- och energipolitik.

4. Det pågående och planerade nordiska samarbetet inom byggsektorn omfattar många ämnesområden och projekt. Ministerrådet vill verka för att detta samarbete främjas och utvidgas och räknar med att största delen av samarbetet — liksom hittills — kan genomföras av befintliga samarbetsorgan. I strävan att nå största möjliga utbyte av det nordiska samarbetet understryker ministerrådet vikten av att tillgängliga ekonomiska och personella resurser för planering, utredningar, forskning etc. i de enskilda länderna utnyttjas effektivt för gemensamma insatser och med en ändamålsenlig arbetsfördelning mellan länderna.

5. Ministerrådet avser att i första hand verka för ett ökat utbyte av idéer och planer om den framtida bebyggelsen, en utvidgad kontaktverksamhet vad gäller erfarenheter och utredningar inom byggområdet

och en ökad integration av de nordiska byggmarknaderna. Mot denna bakgrund har ministerrådet enats om att för den närmaste framtiden prioritera nedanstående samarbetsområden.

6. De nationella målsättningarna för bostads- och arbetsmiljön liksom även de lagar och bestämmelser som reglerar byggandet uppvisar stora likheter i de nordiska länderna som en följd av ömsesidig påverkan och nära kontakter. Ministerrådet anser att detta samarbete bör fördjupas och att man härvid bör försöka att nå fram till en gemensam totalsyn på den byggda miljön med hänsyn till hur den bör bevaras, förändras och utvidgas.

7. Inom lagstiftningsområdet bör kontakterna utvidgas och intensifieras framför allt till de delar som påverkar samordningen av byggbestämmelserna och tillhörande provningsmetoder och standarder.

8. Det pågående samarbetet beträffande säkerheten mot person- och egendomsskador och den hygieniska standarden bör föras vidare. Man bör också närmare analysera valet av grundläggande kravnivåer för säkerhet och hygien inom olika delområden såsom brandskydd, hållfasthet och olycksfall.

9. Målsättningsfrågor som rör kvalitet i övrigt inom bostads- och arbetsmiljön bör tas upp till fördjupat samråd och det pågående samarbetet härom intensifieras.

10. De nationella målsättningarna för resursanvändning ger villkor och ramar för utvecklingen inom byggområdet. Inom de enskilda länderna har behovet av ett effektivt och ekonomiskt utnyttjande av resurserna poängterats framför allt vad gäller energi och material. Allmänna utredningar härom pågår inom ministerrådet. För byggsektorn har ministerrådet angett riktlinjer för samarbetet beträffande energihushållning och samarbete pågår bland annat vad angår byggbestämmelser och forskning. Med tanke på de framtida perspektiven på energihushållning avser ministerrådet att särskilt stödja detta samarbete. Dessutom bör frågorna om ett effektivt utnyttjande av råvaru- och materialresurserna inom byggområdet och hur detta kan tänkas komma att påverka byggandet tas upp till överläggningar mellan de nordiska länderna.

11. De regelverk som nu styr och påverkar byggandet inom de enskilda länderna är uppbyggt av lagar, bestämmelser, standarder och andra byggregler. Det sakliga innehållet i regelverken är som antyttts ovan i regel väl harmoniserat. Olika traditioner, organisationsstrukturer och andra nationellt betingade särdrag har dock gjort att det finns skillnader bl. a. vad gäller reglernas utformning, uppdelning på statliga och andra regler, revisionsperioder och kontrollsystem. De samordningsproblem som härigenom uppkommer bör studeras närmare med sikte på att finna vägar för att förenkla det nordiska samarbetet.

12. I första hand bör regelsystemet struktureras i ett begränsat antal nivåer, som karaktäriserar syftet med reglerna från det övergripande

målet i lagen till den tekniska lösningen. Härigenom kan samarbetet underlättas även om det administrativa systemet är olika i länderna.

13. Ministerrådet anser att särskild uppmärksamhet bör ägnas åt att utforma regelverken så att viktiga brukarspekter avseende såväl bostads- som arbetsmiljö kan värnas. Vidare bör regelverket utformas så att byggnadsärendenas sakbehandling förenklas för den enskilde så långt detta är möjligt.

14. Förekommande tekniska handelshinder och andra icke-tariffära handelshinder mellan de nordiska länderna har studerats översiktligt. Erfarenheterna härav pekar på att hindren i form av avvikelser mellan de nationella byggreglerna i normala fall är små inom etablerade marknadsområden och att de i allmänhet inte inverkar på omfattningen av handelsutbytet mellan de nordiska länderna. Det är dock väsentligt att samarbetet avseende harmonisering av byggregler förs vidare bland annat med sikte på att undvika att nya byggregler ger upphov till nya handelshinder och att successivt undanröja kvarstående hinder vid revision av gällande regler. De vanligaste tekniska handelshindren är skillnader i kvalitets- och måttregler, provningsmetoder, godkännande- och kontrollregler samt upphandlingsregler.

15. Den kontroll som erfordras vid byggande — bland annat de lokala bygghörmyndigheternas — underlättas om generellt godtagna betingelser, lösningar, produkter och metoder används. Exempel på sådana är de som redovisas i typgodkännanden, vilka enligt byggnadslagen skall godtas av de lokala bygghörmyndigheterna, resp. i standarder eller andra dokument, vartill hänvisas i byggbestämmelserna. Kontrollen förenklas ytterligare om produkter underkastas officiellt godtagen tillverkningskontroll. Tillkomsten av nya material och konstruktioner medför att denna godkännande- och kontrollverksamhet tenderar att öka. Med hänsyn till det internordiska handelsutbytet anser ministerrådet att förutsättningarna och möjligheterna för en ytterligare samordning av dessa verksamheter bör studeras. Strävan skall vara att successivt utveckla det nordiska samarbetet i riktning mot att standarder, godkännanden och kontroll i ett land godtas i övriga nordiska länder, varvid hänsyn tas till utformningen av godkännande- och kontrollsystemen i de enskilda länderna. En primär uppgift i dessa samarbetssträvanden bör vara att nå fram till att provningsresultat från ett land godtas i övriga länder.

16. En ökad integration av de nordiska byggmarknaderna underlättas om upphandlingsreglerna samordnas. Detta gäller främst de juridiska och ekonomiska reglerna i anbud och kontrakt samt de tekniska upphandlingsreglerna om material och arbetsutförande, vilka kompletterar de statliga byggreglerna. Nordiskt diskriminerande anbudsregler har avskaffats och samarbete av varierande omfattning pågår. Minister-

rådet anser det vara väsentligt att samarbetet utvidgas och att upphandlingsreglerna harmoniseras efter hand som de revideras.

17. Byggforskningsorganen i de nordiska länderna har sedan länge haft ett nära samarbete. Ministerrådet anser att det bör fördjupas särskilt vad gäller den forsknings- och utredningsverksamhet som erfordras för att främja arbetet med utvecklingen av bygglagar, byggbestämmelser och andra byggregler. Behovet av sådan forskning bör klarläggas efter samråd med berörda nordiska samsarbetsorgan.

18. De nordiska länderna ligger väl framme i utvecklingen inom byggområdet. De har gjort förhållandevis stora insatser i det internationella byggsamarbetet och man har lyssnat till dem. Förberedande kontakter mellan de nordiska länderna har underlättat ett samnordiskt agerande och bidragit till de nordiska ländernas relativt sett starka internationella ställning. Med hänsyn till de goda erfarenheterna av sådan nordisk samverkan avser ministerrådet att stödja en utvidgning härav och bland annat verka för ett ökat och koordinerat nordiskt engagemang i internationellt byggsamarbete, främst det samarbete som pågår inom FN-organet Economic Commission for Europe (ECE). Inom ramen för ECE-samarbetet kan också de sub-regionala myndighetsorganens verksamhet nyttiggöras. De icke-statliga internationella organen och standardiseringsorganisationerna bör bedriva sitt arbete så att de stöder och kompletterar ECE-arbetet.

19. De potentiella möjligheterna för en utökad nordisk byggexport till i- och u-länderna av såväl varor som konsult- och entreprenadtjänster är stora. De nordiska länderna och företagen är emellertid små i internationella sammanhang vilket försvårar konkurrensmöjligheterna. Ett samarbete mellan företag i två eller flera nordiska länder bör ge bättre förutsättningar härför. Ministerrådet kommer därför att söka vidta åtgärder för att underlätta samarbete vid byggexport utom Norden och härvid beakta det exportsamarbete som redan förekommer eller planeras. Viktiga led i denna strävan är att främja en internationell harmonisering av bygg- och upphandlingsreglerna samt att även i övrigt verka för att besvärande handelshinder undanröjs.

20. Den av ministerrådet tillsatta Nordiska ämbetsmannakommittén för samarbete inom byggsektorn svarar för koordinering och genomförande av samarbetet enligt handlingsprogrammet. Kommittén skall hålla sig à jour med pågående och planerad samnordisk verksamhet inom byggområdet, initiera sådana nya arbetsuppgifter som erfordras för att handlingsprogrammet skall kunna genomföras samt ge förslag till ministerrådets prioriteringar och ekonomiska stöd inom byggsektorn.

21. Stora delar av arbetet med genomförande av handlingsprogrammet pågår eller planeras inom existerande nordiska samsarbetsorgan. Ministerrådet räknar med att organen kan ta på sig ytterligare arbets-

uppgifter inom handlingsprogrammets ram. Resterande uppgifter utförs i ministerrådets eller ämbetsmannakommitténs regi eller i arbetsformer som avpassats efter verksamhetens art och de organisatoriska förutsättningarna.

22. De samarbetsorgan som medverkat vid genomförande av det hittills gällande arbetsprogrammet är i första hand Nordiska kommittén för byggbestämmelser, NKB, som är ett samarbetsorgan mellan de centrala myndigheterna, Nordtest, som är ett samarbetsorgan mellan de centrala provningsinstitutionerna och som upprättats av ministerrådet, Nordiska byggforskningsorganens samarbetsgrupp, NSB, samt INSTA-bygg, som är ett samarbetsforum för de nordiska byggstandardiseringsorganen enligt samarbetsavtal.

23. Samarbetsorganens verksamhetsfält kompletterar i regel varandra och de har i allmänhet nära kontakter för att undvika överlappningar och luckor. Detta är väsentligt exempelvis när det inom ett ämnesområde erfordras koordinerat samarbete avseende forskning, bestämmelser, provningsmetoder och standarder. För att underlätta koordineringen bör ämbetsmannakommittén vid behov dels verka för att samarbetsgrupper bildas mellan olika organ för samordning inom ett ämnesområde, dels anordna möten mellan de organ som berörs av handlingsprogrammet för informationsutbyte om pågående och planerade aktiviteter inom organen.

24. Ministerrådet kommer att ställa resurser till förfogande för handlingsprogrammets genomförande. Dock förutsätts att samarbetet i den utsträckning som är möjligt baseras på ett effektivt utnyttjande av tillgängliga personella och ekonomiska resurser i de enskilda länderna och en ändamålsenlig arbetsfördelning mellan länderna.

*BILAGA 2***Projektprogram för nordiskt samarbete inom byggsektorn**

(Förslag utarbetat den 15 december 1976 av Nordiska ämbetsmannakommittén för samarbete inom byggsektorn)

På grundval av Nordiska ministerrådets handlingsprogram för nordiskt samarbete inom byggsektorn fastställt den 1977 har Nordiska ämbetsmannakommittén för samarbete inom byggsektorn utarbetat detta projektprogram avseende det nordiska samarbetet inom byggsektorn.

Projektprogrammet är att betrakta som ett rullande översiktligt arbetsprogram. Det ger besked om de samarbetsfrågor som hänger samman med handlingsprogrammets p 6—19 och som Nordiska ministerrådet avser att prioritera inom den närmaste framtiden. Av nedan redovisade samarbetsfrågor har de som rör energihushållning f. n. högsta prioritet. Högt prioriterade är också frågorna om regelverkens utformning, byggnadstekniskt brandskydd och ömsesidigt accepterande inom Norden av godkännanden, kontroll och provning.

Projektprogrammet kommer att åjourföras efter hand och avsikten är att publicera det minst vart tredje år. Det aktuella samarbetet inom byggsektorn redovisas fortlöpande i Nordiska ministerrådets årsberättelse till Nordiska rådet.

Kortfattade upplysningar om villkor för anslag från Nordiska ministerrådet till samarbetsprojekt och för deras genomförande redovisas *nedan*.

Prioriterade samarbetsfrågor

1. Målsättningar och lagstiftning inom byggsektorn
2. Regelverk inom byggsektorn och byggmyndigheternas styrnings- och kontrollsystem
3. Beständighet, underhåll och ombyggnad
4. Bärande konstruktioner
5. Byggnadstekniskt brandskydd
6. Säkerhetsfrågor i övrigt
7. Energihushållning
8. Ventilation och uppvärmning
9. Byggnads tillgänglighet för handikappade
10. Installationer
11. Allmänna standardiseringsfrågor

12. Ömsesidigt accepterade inom Norden av generellt godtagna produkter, metoder, etc., officiell tillverkningskontroll och provningsresultat
13. Juridiska och ekonomiska upphandlingsregler
14. Tekniska upphandlingsregler
15. Byggforskning
16. Nordisk samverkan i internationellt byggsamarbete
17. Samnordisk byggexport

1. ÄK-BYGG skall löpande diskutera aktuella frågor rörande målsättningar och lagstiftning inom byggsektorn (handlingsprogrammet p. 6—10) och söka att konkretisera ämnesområden och projekt, som kan studeras i nordisk samverkan.

2. ÄK-BYGG skall behandla det nordiska samarbetet avseende regelverk inom byggsektorn och byggmyndigheternas styrnings- och kontrollsystem (handlingsprogrammet p. 11—13) och rapporterna härom till NMR-BOS.

3. Frågorna om vilka kvalitetskrav som skall ställas vid ombyggnader samt om fastigheters och byggnadsdelars underhåll och beständighet har på senare år fått allt större betydelse. Ett program för nordiskt samarbete avseende regler för underhåll och beständighet bör utarbetas så snart som möjligt. Härvid bör även förutsättningarna för ett närmare samarbete rörande ombyggnadsfrågorna i vidare mening klarläggas. (Handlingsprogrammet p. 6)

4. Inom ämnesområdet bärande konstruktioner pågår nordiskt samarbete inom NKB, Nordtest, INSTA och andra samarbetsorgan om funktionskravsbaserade regelverk med dels generella, materialoberoende regler, dels regler för konstruktioner av olika material — betong, stål, aluminium, trä. Regelverken omfattar

1. föreskrifter och rekommendationer
2. betingelser — lastförutsättningar, materialegenskaper, arbetstekniskt utförande etc.
3. verifieringsmetoder — beräkningar, provningsmetoder etc.
4. godkännande- och kontrollregler
5. standardiserade lösningar, produkter etc.

ÄK-BYGG skall hålla sig orienterad om pågående och planerat samarbete rörande bärande konstruktioner samt tillse att de nordiska samarbetsorganens verksamheter bedrivs i enlighet med intentionerna i handlingsprogrammet och att de koordineras i erforderlig utsträckning. (Handlingsprogrammet p. 8 och 11—15)

5. Även inom ämnesområdet byggnadstekniskt brandskydd pågår nordiskt samarbete beträffande ett funktionskravsbaserat regelverk av samma typ som för bärande konstruktioner. Vad ovan sagts om ÄK-BYGG

uppgifter inom området bärande konstruktioner gäller även inom området byggnadstekniskt brandskydd. (Handlingsprogrammet p. 8 och 11—15). Dessutom skall ÄK-BYGG initiera ett utvidgat nordiskt samarbete i följande frågor

1. Behov av ändrat byggnadstekniskt brandskydd mot bakgrund av förändrade betingelser, bl. a. ökande brandskador och användning av nya material

2. Brandspridning i tätbebyggda småhusområden

3. Brandskyddskrav för ytbeklädnader

4. Utrymningsvägar i höghus och samlingslokaler

5. Brandklassificering av bärande konstruktioner

6. Förutsättningarna för ett utvidgat nordiskt samarbete rörande allmänna och speciella säkerhetsfrågor (handlingsprogrammet p. 8) bör utredas och förslag till samarbetsprojekt tas fram. Härvid bör bl. a. frågorna om barnsäkerhet och farliga byggmaterial uppmärksammas liksom även Nordiska ämbetsmannakommitténs för konsumentfrågor projekt om inrapportering av olycksfall i hemmen och deras grannskap.

7. Ministerrådet har gett det nordiska samarbetet om energihushållning i byggnader högsta prioritet (handlingsprogrammet p. 9—10) och ÄK-BYGG bör ägna frågan särskild uppmärksamhet. NKB anmodas att koncentrera sitt fortsatta arbete främst på frågor rörande energihushållning i befintliga hus och utarbeta förslag till byggbestämmelser härom. Forskningen bör bl. a. inriktas på att utveckla praktiskt tillämpbara dimensionerings- och kontrollsystem avseende energihushållning i byggnader. Vidare bör samarbetet beträffande standarder och andra byggregler, som kompletterar byggbestämmelserna, intensifieras.

8. Frågorna om ventilation i byggnader samt om uppvärmnings- och avkylningsanläggningars dimensionering och injustering har stor betydelse för såväl den hygieniska standarden som möjligheterna att åstadkomma god energihushållning. Ministerrådet anser att pågående NKB-arbete härom skall ges hög prioritet och syfta till att ge underlag för byggbestämmelser om inneklimat och energihushållning. (Handlingsprogrammet p. 8—15)

9. NKB har år 1974 utarbetat riktlinjer för nordiska byggbestämmelser om byggnads tillgänglighet för handikappade. Riktlinjerna kommer att följas i de nationella byggbestämmelserna inom Norden. NKB bör nu klarlägga behovet av ett utvidgat samarbete till att även omfatta förhållandena på arbetsplatser och i befintlig bebyggelse. INSTA-bygg bör efter samråd med NKB fullfölja arbetet med sådana standarder som kompletterar byggbestämmelserna. (Handlingsprogrammet p. 9 och 11—15)

10. Med hänsyn till möjligheterna för ett utvidgat handelsutbyte inom installationsområdet bör behovet och förutsättningarna för att utvidga det nordiska samarbetet beträffande installationer av olika slag klarläg-

gas av berörda samarbetsorgan i samråd med ÄK-BYGG. Planerat harmoniseringsarbete inom NKB beträffande vatten- och avlopps- resp. luftbehandlingsinstallationer bör genomföras. (Handlingsprogrammet p. 8—9 och 11—15)

11. Ministerrådet har på andra ställen i detta projektprogram prioriterat frågor som angår det nordiska samarbetet rörande byggstandardisering. Av stor betydelse för att främja en ökad integrering av de nordiska byggmarknaderna är även harmoniseringsarbetet beträffande allmänna standardiseringsfrågor — måttsamordning, toleranser, måttenheter, beteckningar, symboler, byggritningar, mätteknik etc. INSTA-bygg uppmanas att prioritera det nordiska samarbetet härom och i möjligaste mån koordinera detta med motsvarande ISO-arbete. (Handlingsprogrammet p. 11—15)

12. ÄK-BYGG skall efter samråd med berörda nordiska organ låta utarbeta förslag till internordiska avtal om ömsesidigt accepterande av generellt godtagna produkter, metoder, lösningar och betingelser resp. officiell tillverkningskontroll och provningsresultat (handlingsprogrammet p. 15). Det pågående nordiska samarbetet om godkännande, kontroll och provning bör föras vidare. Härvid bör man beakta det internationella samarbetet och behovet av koordinering av pågående verksamheter inom NKB, Nordtest, INSTA och särskilda godkännande- och kontrollorgan.

13. ÄK-BYGG skall ta initiativet till nordisk samordning av de juridiska och ekonomiska upphandlingsreglerna (handlingsprogrammet p. 16), när det blir aktuellt att revidera de nationella reglerna i något av de nordiska länderna.

14. Beträffande de tekniska upphandlingsreglerna (handlingsprogrammet p. 16) skall ÄK-BYGG klarlägga möjligheterna för ett utvidgat samarbete.

15. Inom byggforskningsområdet (handlingsprogrammet p. 17) bör Nordiska byggforskningsorganens samarbetsgrupp, NBS, enligt ministerrådets mening prioritera frågor rörande optimering av resursutnyttjandet främst vad gäller energi och material, ombyggnad och underhåll, allmänna säkerhets- och hygienfrågor, arbetsmiljö, hälsovådliga byggmaterial samt olycksfall i hemmen.

16. Ministerrådet vill betona vikten av nordiska överläggningar och kontakter för att främja ett ökat och koordinerat nordiskt engagement i internationellt myndighetssamarbete inom byggsektorn (handlingsprogrammet p. 18). För internordisk koordinering inom standardiserings- och forskningsområdet svarar INSTA och NBS.

17. ÄK-BYGG skall initiera en utredning om juridiska, ekonomiska och andra förutsättningar för att underlätta samarbete mellan nordiska byggföretagare — konsulter och entreprenörer — vid export utom Norden och då främst vid export av stora integrerade projekt (handlingsprogrammet p. 19).

*BILAGA 3***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över ministerrådsförslaget**

Til Økonomisk utvalg er henvist ovennevnte ministerrådsforslag, som er behandlet av Nimannskomiteen og av utvalget 17. januar 1977 i Stockholm og av utvalget 7. mars 1977 i København.

1. Ministerrådsforslaget

I Ministerrådsforslag B 21/e henstiller Nordisk Ministerråd at Nordisk Råd uttaler seg om det tilsendte forslag til handlingsprogram, samt tilhørende prosjektprogram for nordisk samarbeid innen byggsektoren.

I 1972 vedtok Ministerrådet et handlingsprogram som bl. a. behandlet samarbeidet innen byggsektoren. De arbeidsoppgaver som ble prioritert i programmet for byggsektoren er fullført i overensstemmelse med planene.

I februar 1976 besluttet Ministerrådet å revidere programmet og et forslag til nytt program er således utarbeidet. I tilknytning til nevnte program er et forslag til prosjektprogram lagt fram.

Ministerrådet har til hensikt å vedta de to programmer i løpet av våren 1977.

2. Remissuttalelser

Utvalget er kjent med at Nordisk Ministerråd har sendt forslaget til handlingsprogram på remiss til forskjellige berørte nordiske organisasjoner og at det nå foreligger svar fra følgende:

Nordens Fackliga Samorganisation (NFS)
Nordiska Byggnads- og Träarbetarefederationen
Dansk Arbejdsgiverforening
Arbetsgivarnas i Finland Centralförbund
Entreprenørenes Landssammenslutning, Oslo

Nordens Fackliga Samorganisation uttaler at Nordisk embetsmannskomite for samarbeid innen byggsektoren hittil i for stor del har tatt sikte på å løse tekniske og formelle problemer i tilslutning til harmoniseringen av angjeldende regelverk. NFS ser det nye handlingsprogrammet som en anledning til å gjøre visse omprioriteringer i komiteens arbeid.

Bl. a. fremheves det at det kan bli aktuelt å behandle spørsmål om byggemiljø og bostedspolitik. Arbeidet innen byggsektoren vil også i nødvendig omfang bli koordinert med arbeidet innen andre sektorer,

som samfunnsplanlegging, arbeidsmiljø, konsumentpolitikk, handelspolitikk, samt industri- og energipolitikk.

NFS viser til at i prosjektprogrammet tas opp 17 ulike samarbeidsprosjekter, som imidlertid nesten utelukkende behandler tekniske, juridiske og administrative spørsmål. Et verdifullt unntak er samarbeidet om energihusholdning i bygninger, som gis høyest prioritet.

NFS mener forøvrig at de nordiske faglige organisasjoner bør gis mulighet til å gi synspunkter på den revidering av prosjektprogrammet som skal gjennomføres.

Nordiska Byggnads- och Träarbetarefederationen kan i det vesentlige støtte at det foreliggende forslag til handlingsprogram legges til grunn for samarbeidet innen byggsektoren i de nærmeste årene.

Foreliggende forslag til revidert program innebærer en viss, men ikke stor endring i prioriteringen. Nå foreslås at energihusholdningen gis høyeste prioritet. Høyt prioritert er imidlertid også spørsmålene om regelverkets utformning, bygningsteknisk brannbeskyttelse og gjensidig akseptering innen Norden av godkjenning, kontroll og prøvning.

Et annet område for omprioritering i handlingsprogrammet er siste punkt i prosjektprogrammet om en utredning vedrørende mulighetene for øket samnordisk byggekspert.

I handlingsprogrammet, pkt. 3, heter det at samarbeidet i første hånd skal omfatte den egentlige byggsektoren, men ifølge Federationen kan det også bli aktuelt å behandle spørsmål om byggemiljø og bostedspolitik.

Fortsatt er, etter energihusholdningen, de bygningstekniske regelverks utformning høyt prioritert, til tross for at deres saklige innhold som regel allerede er vel harmoniserte.

I dag er det ikke regelverkene som er til hinder for byggekspert, men helt andre problemer. Federationen forutsetter derfor at Embetsmannskomiteen for byggsakers arbeidsprogram i økende grad kommer til å avspeile en suksessiv tilpasning mot aktuelle problemer ved omprioritering av arbeidets målsetting.

Hvis man kommer fram til et fritt nordisk byggmarked, ville det i sin tur kunne få ikke ønskede bivirkninger på arbeidsmarkedet. Derfor er det behov for en beredskap med sikte på å eliminere sosiale komplikasjoner, dvs. en sosialklausul for et fritt nordisk byggmarked.

Federationen anser også at på grunn av en fortsatt omprioritering av handlingsprogrammets målsetting, er det behov for en ny ordning for å planlegge og gjennomføre samarbeidet. Det burde således etableres en fastere tilknytning til faglige og andre partsorganisasjoner.

Dansk Arbejdsgiverforening meddeler at den umiddelbart stiller seg positivt til utkastene til handlingsprogram for nordisk samarbeid innen byggsektoren og tilhørende prosjektprogram, som anses nyttige utgangspunkter for fremtidig internordisk kontakt på området.

Arbetsgivarnas i Finland Centralförbund uttaler at programmene er i prinsippet saklige og realistiske. De bør kunne danne grunnlag for det fortsatte arbeid.

Entreprenørenes Landssammenslutning erklærer seg i prinsippet enig i de fleste av de programerklæringer som er listet opp.

Tanken om et utvidet nordisk samarbeid kan best støttes ved å søke en felles koordinering i saker som er rettet på en fremtidig utvikling innen bransjen. Landssammenslutningen tror ikke at man skal forsøke å endre bestående forhold bare for å oppnå en nordisk tilpasning eller harmonisering. Selv i Norden er det store forskjeller på mange områder innen byggebransjen.

Byggsektoren som fellesbetegnelse dekker over store næringsgrupper som ikke ubetinget er tjent med felles generelle løsninger.

Landssammenslutningen har en del kommentarer til de enkelte punkter:

Den er enig i prinsippet i punkt 5, men er ikke helt klar over hva som menes med integrert nordisk byggmarked. Hvis det for entreprenørene legges opp til at de enkelte lands entreprenører skal arbeide i de øvrige land, så er det neppe noen realitet, bortsett fra utførelse av spesielle prosjekter o. l.

Hva som ligger bak den sterke erklæring om et totalsyn i punkt 6, kan landsforeningen vanskelig tenke seg.

Punkt 7 om samordning av standarder og prøvningsmetoder anses meget verdifullt. Dette arbeide bør prioriteres.

Forskjellige geografiske, klimatiske og ressursmessige forhold må opplagt gi forskjellige løsninger på de spørsmål som er omtalt i punkt 10.

Hva som ligger i den generelle målsetting i punkt 13 og hva dette innebærer, er ikke klart.

Landssammenslutningen er enig i forslagene under punktene 14 og 15.

Det bør for tiden ikke satses på samordning av anbudsreglene under punkt 16. I Norge står nemlig så meget igjen med å få innarbeidet NS 340/ — (kontraktbestemmelser) bl. a. i statlig byggevirkksomhet — at det ville være meget uheldig med en ny standard.

Det kan vinnes meget med å følge opp forslagene under punktene 17 og 18.

Landssammenslutningen tror ikke at forslaget under punkt 19 er realistisk. Nordiske entreprenører er med få unntak, små i internasjonal sammenheng. Samarbeid kan være nødvendig i mange tilfelle. Samarbeidsavtaler kjenner man, men de gjelder først og fremst samarbeid mellom nasjonale selskaper.

Internordiske samarbeidsavtaler kan bare bli enkeltstående eksemplarer som ikke betinger noe arbeid med nordiske fellesregler.

Arbeidet med harmonisering av internasjonale anbuds- og kontrakts-

bestemmelser er så omfattende og vanskelige at et nordisk arbeid her ikke har muligheter.

3. Utvalget

Utvalget finner i det alt vesentlige å kunne slutte seg til det foreliggende forslag til handlingsprogram med tilhørende prosjektprogram for nordisk samarbeid innen byggsektoren. Det bør etter utvalgets mening legges till grunn for virksomheten i de nærmeste år.

Utvalget anser det viktig at det nordiske samarbeid på byggsektoren foregår i nær kontakt med arbeidstakernes og arbeidsgivernes organisasjoner. Det synes ønskelig både av faglige og økonomiske grunner. Hva det siste angår vil en vise til § 24 i handlingsprogrammet, hvor det framgår at Ministerrådet fortsatt vil stille midler til disposisjon for programmets gjennomføring. Med de nåværende betydelige bevilgninger er det nødvendig at virksomheten på byggsektoren er så effektiv som mulig.

Utvalget ser med tilfredshet at ministerrådsforslaget har fått en positiv mottakelse av både arbeidstakernes- og arbeidsgivernes organisasjoner.

Med hensyn til de enkelte paragrafer i handlingsprogrammet og prosjektprogrammet har utvalget visse merknader.

Forslaget om å gi energihusholdningen høyeste prioritet er utvalget enig i. Likeledes støtter utvalget prioriteringen av regelverkens utforming, bygningsteknisk brannbeskyttelse og gjensidig akseptering innen Norden når det gjelder godkjenning, kontroll og prøvning.

Nordiska Bygnads- og Träarbetarefederationen peker på at de bygningstekniske regelverks utforming er høyt prioritert til tross for at dens saklige innhold som regel allerede er vel harmoniserte. Utvalget går ut fra at embetsmannskomiteens arbeidsprogram tilpasses de til enhver tid aktuelle problemer. I denne forbindelse vil utvalget vise til § 3 i handlingsprogrammet hvor det står at samarbeidet i første hånd skal omfatte den egentlige byggsektoren, men det kan også bli aktuelt å behandle spørsmål om byggemiljø og bostedspolitiske spørsmål.

Utvalget anser det riktig at prosjektprogrammet vil bli ajourført etterhvert og at det blir publisert minst hvert tredje år.

Videre henleder Träarbetarefederationen på faren for uønskede sosiale bivirkninger i tilfelle man kommer fram til et fritt nordisk byggmarked. Den fremsatte idé om behovet for å møte en slik eventualitet bør vurderes nærmere av embetsmannskomiteen.

Noen remissinstanser fremsetter ønsker om å medvirke ved handlingsprogrammets endelige utforming. Økonomisk utvalg forutsetter at disse ønsker imøtekommes.

I § 16 i handlingsprogrammet uttales det at en øket integrasjon av de nordiske byggmarkedene vil bli fremmet hvis anbudsreglene sam-

ordnes. Nordiske diskriminerende anbudsregler er avskaffet og samarbeid av varierende omfang pågår. Utvalget mener at samarbeidet kan føres videre og at anbudsreglene kan harmoniseres etterhvert som de revideres.

Utvalget støtter prosjektprogrammets § 17, hvoretter embetsmannskomiteen skal initiere en utredning om juridiske, økonomiske og andre forutsetninger for å lette samarbeidet mellom nordiske byggforetak med eksport utenom Norden, først og fremst ved eksport av store integrerte prosjekter.

Under henvisning til det som er nevnt ovenfor foreslår Økonomisk utvalg at rådet vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta et nytt handlingsprogram med tilhørende prosjektprogram for nordisk samarbeid innen byggsektoren, vesentlig i samsvar med ministerrådsforslag B 21/e. Det forutsettes at handlingsprogrammet gjennomføres i nær kontakt med de berørte parter på det nordiske arbeidsmarked, bl. a. om arbeidsmiljøet på et friere nordisk byggmarked.

København, 7. mars 1977

<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>	<i>Kjell-Olof Feldt (s)</i> Formann
<i>Poul Hartling (V)</i>	<i>Allan Hernelius (m)</i>
<i>Kirsten Jacobsen (FP)</i>	<i>Knut Johansson (s)</i>
<i>Ilkka Kanerva (Kok)</i>	<i>J. Risgaard Knudsen (S)</i>
<i>Lars Korvald (Kr. F.)</i>	<i>Erkki Liikanen (Sd)</i>
<i>Arne Nilsen (A)</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson (c)</i>
<i>Erland Steenberg (Sp)</i>	<i>Kåre Stokkeland (A)</i>
<i>V. J. Sukselainen (K)</i>	<i>Henrik Westerlund (Sfp)</i>
<i>Kåre Willoch (H)</i>	<i>Rolf Wirién (fp)</i>

Ministerrådsförslag

om nordisk konvention om gränskommunalt samarbete

(Väckt av Nordiska ministerrådet)

I 1969 rekommanderte Nordisk Råd regjeringene i de nordiske land å utrede behovet av og mulighetene for slike endringer i kommunal-lovgivningen og annen lovgivning at faste legale former skapes for samarbeide mellom kommuner over riksgrensene (*rek. 22/1969*). Den nordiske kommunalrettskomité som ble opprettet i 1970 og avga sin rapport i 1973, tok bl. a. opp spørsmålet om en overenskomst mellom de nordiske land og anførte at man i en slik overenskomst bl. a. skulle kunne erkjenne en prinsipiell rett for kommunene å samarbeide over riksgrensene.

I betenkning fra Nordisk Råds økonomiske utvalg 25. oktober 1973 forutsatte utvalget at Ministerrådet på grunnlag av rapporten skulle fatte beslutning om å føre samarbeidet videre med sikte på å utarbeide et utkast til en nordisk samarbeidsavtale på det grensekommunale område.

Ministerrådet besluttet i oktober 1975 å nedsette en arbeidsgruppe med oppgave å fremlegge et forslag til overenskomst mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige om kommunalt samarbeid over riksgrensene som anses nødvendig for å fremme det grensekommunale samarbeid i Norden.

Arbeidsgruppen avga sitt forslag i januar 1976, og Ministerrådet besluttet på sitt møte i Tromsø 11. mai 1976 at forslaget etter nasjonal remissbehandling skulle sendes Nordisk Råd som Ministerrådsforslag.

Remissbehandlingen er nå fullført og Ministerrådet er enig om at det inngås en avtale om kommunalt samarbeid over nordiske riksgrenser mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige i samsvar med vedlagte forslag til

”Överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om kommunalt samarbete över nordiska riksgränser”
(*NU 1976: 10*).

Ministerrådet henstiller om Nordisk Råds uttalelse om Ministerrådsforslaget.

Helsingfors, den 3. desember 1976

Eino Uusitalo
Inrikesminister

Olli Bergman
Generalsekretärare

*BILAGA 1***Sammanställning av finska remissyttranden över betänkandet (NU 1976: 10) Nordisk konvention om gränskommunalt samarbete**

Yttrande över betänkandet har avgivits av 51 myndigheter eller organisationer. Även 17 kommuner och 2 kommunalförbund har avgivit yttrande.

Dessa remissinstanser har antingen tillstyrkt konventionsutkastet eller uppgivit att de inte har någonting att erinra med anledning av detsamma. Ingen remissinstans har motsatt sig genomförande av konventionen. Några myndigheter och kommuner har ansett, att konventionsutkastet inte berör deras verksamhetsområde. Beträffande de olika beståndsdelarna i konventionsutkastet har remissinstanserna i sak anfört följande:

Preambeln

I avgivna yttranden har största uppmärksamheten ägnats de målsättningar och den exempelsamling på samarbetssektorer som ingår i preambeln. Överlag delas uppfattningen, att en konvention om gränskommunalt samarbete är ägnad att utveckla den gemenskap som finns mellan de nordiska länderna ävensom de regionalpolitiska strävandena. Till den del remissinstansernas synpunkter haft närmare anknytning till enskilda artiklar, har de refererats i samband med dessa.

Ministeriet för utrikesärendena anför, att Helsingforsöverenskommelsen av år 1962 jämte ändringar är av grundläggande betydelse för det nordiska samarbetet, men att överenskommelsen närmast avser samarbetet mellan staterna. Fördragsbestämmelsen om samarbete mellan de nordiska ländernas kommuner saknas således.

Finansministeriet, jord- och skogsbruksministeriet ävensom flera andra remissinstanser understryker konventionens betydelse speciellt för gränskommunerna i norr.

Arbetskraftsministeriet konstaterar, att gränskommunalt samarbete i arbetskraftsfrågor redan förekommer med stöd av 1954 års överenskommelse om gemensam arbetsmarknad, samt att en konvention om gränskommunalt samarbete är ägnad att ytterligare stärka samarbetsmöjligheterna inom denna sektor.

Befolkningsregistercentralen meddelar, att den föreslagna konventionen är ägnad att främja direkta kontakter mellan folkbokföringens lokalmyndigheter, vilket är av behovet påkallat bl. a. med hänsyn till det praktiska utövandet av den nordiska kommunala rösträtten.

Yrkesutbildningsstyrelsen understryker för yrkesutbildningens del behovet av ett smidigt nordiskt samarbete också på det kommunala planet.

För detta ändamål borde i de olika länderna avlagda examina förenhetligas liksom också kompetensfordringarna för lärare samt reglerna för lärares och elevers skyldigheter och rättigheter. Delexamina borde kunna godkännas samt grundande av gemensamma lärartjänster göras möjligt.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen uppger, att vägmyndigheterna i samarbete utfört och som bäst utför utredningar om förbättrande av vägförbindelserna mellan de nordligaste gränskommunerna, samt att vederbörande kommuner härvid medverkat dels i överläggningar och dels genom att avge yttranden.

Bostadsstyrelsen uppger att vissa frågor i samband med bostadsplaneringen kan komma att beröras av den föreslagna konventionen.

Arbeterskyddsstyrelsen finner, att de nordiska ländernas i mycket enhetliga lagstiftning och kommunala administration inom arbetarskyddet skapar goda förutsättningar för utbyggt samarbete speciellt ifråga om information, utbildning och sakkunnighjälp, samt att samarbetet på det kommunala planet kan stärkas.

Skogsforskningsinstitutet understryker särskilt vikten av det fjärde stycket i preambeln samt konventionens betydelse för den praktiska skogsforskningen i norr.

Statens studiestödcentral anser det ändamålsenligt att de kommunala socialmyndigheterna utvidgar sitt samarbete ifråga om informationen rörande studiestöd, även om särskilda avtal mellan kommunerna synbarligen inte behövs för detta ändamål. Studiestödsärenden kunde möjligen ingå i en eventuell särskild nordisk överenskommelse om kommunal informationstjänst.

Ålands landskapsstyrelse anför, att tillräckliga möjligheter till gränskommunalt samarbete förefaller finnas i och med den åländska självstyrelsen och de speciella förhållandena inom landskapet. Landskapsstyrelsen finner konventionens bestämmelser så allmänt avfattade, att det är tvivelaktigt om konventionen kan användas såsom hjälpmedel för det i preambeln angivna syftet.

Länsstyrelsen i landskapet Åland samt *Ålands folkhälsoförbund* uttalar önskemål om att kommunalanställda bl. a. inom hälso- och sjukvården, miljövården och veterinärvården på Åland på grund av språkliga skäl kunde beredas utökade möjligheter att delta i kurser och seminarier i Sverige. Ytterligare önskemål är, att åländska patienter kunde remitteras till kliniker i Sverige då det gäller specialvård som inte kan erhållas på Åland, vilket är viktigt med hänsyn till språkliga trivsel-faktorer. Den existerande nordiska överenskommelsen om sjukvårdsersättning vid vistelse i något av de nordiska länderna borde utvidgas att gälla remitteringar till annat nordiskt land.

Länsstyrelsen i Vasa län konstaterar, att i preambelns exempel på samsamarbetssektorer saknas omnämmande av samsamarbetsbehovet bl. a. ifråga om trafikförbindelser som finns för kommuner åtskiljda av havsområ-

den, samt understryker vikten av att Kvarkenrådets för denna regions utveckling betydelsefulla arbete ytterligare stärkes.

Länsstyrelsen i Uleåborgs län betonar konventionsutkastets betydelse främst för samhällsplaneringen och kulturlivet. Länsstyrelsens synpunkter på planeringssamarbetet ingår under kommentarerna till artikel 4. Ifråga om kulturlivet framhåller länsstyrelsen särskilt möjligheterna att förbättra utbildningsmöjligheterna för i gränsregionerna bosatta emigrantfamiljers barn genom arrangemang som skulle möjliggöra skolgång i hemlandet. Ytterligare finns möjligheter att inom det fria kulturarbetets ram hjälpa också den äldre generationen att finna sig till rätta i det nya samhället samt dess kultur- och språkförhållanden.

Länsstyrelsen i Lapplands län understryker starkt konventionens betydelse som medel att förändra attityderna till gränskommunalt samarbete i positiv riktning.

Satakunta regionplansförbund poängterar vikten av samarbete på olika nivåer inom samhällsplaneringen samt pekar på behovet av en båttrafikförbindelse över Bottenhavet som skulle betjäna landskapet Satakunta och delar av omgivande landskap.

Egentliga Finlands regionplansförbund konstaterar, att konventionsförslagets innehåll är av principiell och allmän art och att förslaget också i denna form stärker det nordiska samarbetet.

Norra Österbottens regionplansförbund finner konventionsutkastet speciellt viktigt för gränskommunerna och för den regionala utvecklingsplaneringen.

Svenska Österbottens landskapsförbund finner det i konventionen avsedda samarbetet naturligt för Vasa län med hänsyn till geografiska och språkliga förhållanden och finner det viktigt att samarbetsmöjligheter anges och ges formell sanktion. Förbundet hänvisar också till Kvarkenrådets viktiga arbete och uttalar önskemål om att detta regionala samarbete kunde få formellt erkännande.

Kvarkenrådet anför liknande synpunkter som Svenska Österbottens landskapsförbund samt påpekar, att formerna och förutsättningarna för samarbetet ytterligare måste vidareutvecklas med sikte på konkreta samarbetsprojekt där de olika gränsregionerna i möjligaste mån behandlas lika ifråga om resurstilldelning och annat stöd. Kvarkenrådet finner det önskvärt att de nordiska länderna mera konkret stöder och uppmuntrar de pågående praktiska försöken till gränsregionalt samarbete och att uppmärksamhet inte enbart fästs vid gränskommunal samverkan.

Sjukhusförbundet pekar på vikten av gränsöverskridande samarbete speciellt vid katastroffall. Möjligheterna till sjukvård i de glesbebyggda trakterna vid landets västra gräns kan speciellt utökas genom samarbete.

Tuberkulosdistriktens förbund konstaterar att behovet av tuberkulosvård har minskat också för gränskommunerna, men påpekar att genom

förbundets initiativ nu förberedes en ändring av tuberkuloslagen, varigenom tuberkelvård för utlänning skulle ersättas med statsmedel till fullt belopp.

Nystad påpekar de problem som flyttningsrörelsen mellan de nordiska länderna medför speciellt för social- och skolmyndigheternas verksamhet. Koordinering av de kommunala myndigheternas verksamhet inom dessa sektorer borde avsevärt förbättras.

Artikel I

Statsrådets kansli finner det ändamålsenligt, att artikeln givits en allmän utformning så att den kan gälla alla kommuner ävensom kommunalförbund. I ett senare skede kan det finnas behov av begränsade avtal som avser vissa verksamhetsområden och vissa kommuner.

Yrkesutbildningsstyrelsen framhåller, att församlingarna i det glest bebyggda Nord-Finland redan nu har samarbete t. o. m. ifråga om kyrkliga förrättningar, men att konventionen inte berör kyrkliga församlingar.

Artikel II

Den övervägande delen av remissinstanserna förhåller sig positivt till de grundläggande principer och den ram för samarbetet som artikeln innehåller.

Ministeriet för utrikesärendena pekar på den allmänna tendensen under de senaste åren att förenkla myndighetsåtgärder på det nordiska planet så, att myndigheterna kan ha samarbete sinsemellan utan utrikesministeriets förmedling. Detta har medfört ökad snabbhet och mindre kostnader ifråga om tjänsteåtgärder. Såsom exempel kan nämnas tillkännagivande av handlingar i de nordiska länderna. Också inom den kommunala sektorn är ett likartat förfarande därför ändamålsenligt och i takt med utvecklingen. Med hänsyn till stadgandet i 3 stycket, enligt vilket kommun själv svarar för sina åtaganden gentemot kommun i annat nordiskt land, uppstår inte frågan om tillämpning av 33 § Regeringsformen, vilken reglerar avtal mellan stater. Att kommunernas befogenhet ingå avtal således baserar sig på den kommunala kompetensen bör anses vara en tillfredsställande lösning. En delegering till kommunerna av den i 33 § Regeringsformen ingående befogenheten att ingå överenskommelser är knappast heller tänkbart. Att ingå enskilda kommunala samarbetsavtal med anlitande av normalt statsfördragsförfarande är åter alltför tungrott.

Justitieministeriet anser, att konventionstexten i sin nuvarande form knappast kan fås ytterligare preciserad och att man ifråga om nödiga preciseringar för finsk del sålunda är hänvisad till interna stadganden. Tillräckliga stadganden borde ges också om det förfarande, varmed finländska kommuner kan ingå gränskommunala avtal. En möjlighet är, att

kommun bör underställa sådant avtal inrikesministeriet för fastställelse. Konventionen går längre än kommunallagens stadganden.

Finansministeriet finner, att den i artikeln åsyftade rätten att samarbeta är mycket vidsträckt och till sitt innehåll rätt obestämd. Det alternativet borde ännu övervägas, att kommunernas samarbetsrätt noggrannare avgränsas i överenskommelsen och att statsmyndigheterna alltid i särskild ordning äger besluta om vilka uppgifter som kan bli föremål för samarbete. Att genom intern lagstiftning stadga om begränsningar i den allmänna samarbetsrätten medför i praktiken uppenbara svårigheter, bl. a. på grund av att det inte alltid är möjligt att i tid förutse uppkommande situationer.

Å andra sidan kan den i artikeln föreslagna ordningen medföra dubbelarbete och oreda i skötseln av olika nordiska samarbetsfrågor, då dessa nu till största delen och också för kommunernas vidkommande handhas av staten. I detta avseende borde för finsk del internt utredas vilka frågor som handhas av staten och vilka av kommunerna.

Tredje stycket i artikeln borde förtydligas så, att kommuns ansvar för åtaganden även skulle omfatta det ekonomiska ansvaret.

Arbetskyddsstyrelsen framhåller det positiva i betonandet av kommunens ansvar för sina åtaganden, emedan det ger kommunerna möjlighet att anpassa samarbetet till kommunernas individuella behov, vilket är av vikt för åstadkommande av ett fruktbart samarbete.

Suomen kunnallisliitto (Finlands kommunförbund) finner det med hänsyn till gällande lagstiftning i Finland självklart, att konventionen inte ger möjlighet överföra myndighetsutövning från finsk kommun till kommun i annat nordiskt land.

Nystad finner det angeläget att i konventionen noggrannare definiera kommunernas legala befogenheter att samarbeta över riksgrensarna, emedan kommunerna ofta saknar en klar bild av i vilken mån samarbete är möjligt enligt det egna landets eller övriga nordiska länders lagstiftning.

Artikel III

Remissinstanserna anser sig i allmänhet kunna omfatta principerna i förevarande artikel. I flera yttranden konstateras behov finnas av lagstiftningsåtgärder för undanröjande av hinder och svårigheter som står i vägen för konkret samarbete inom många sektorer. En del statsmyndigheter har uppgivit sig vara beredda att medverka i det utredningsarbete, som kan påkallas för klarläggande av de i artikeln åsyftade lagstiftningsåtgärderna.

Justitieministeriet påpekar, att artikel 3 förpliktar medlemsstat att vidta lagstiftningsåtgärder.

Tullstyrelsen anser, att konventionen åtminstone inte direkt medför något behov att ändra stadganden och bestämmelser inom tullförvalt-

ningen samt pekar på möjligheten att med stöd av 156 a § tullagen förhindra uppkomsten av olägenheter inom beskattningen.

Havsforskningsinstitutet framhåller, att kommunala samarbetsavtal som berör användning och skydd av havsområden bör stå i överensstämmelse med konventionen om skydd av Östersjöns marina miljö.

Länstyrelsen i Åbo och Björneborgs län anser, att dispensförfarande eller enkla undantagsstadganden skulle möjliggöra ett smidigt samarbete samt avlägsnande inom rimlig tidrymd och med minsta möjliga administrativa arrangemang av de samarbetshinder som kan finnas vid olika samarbetsprojekt.

Alands landskapsstyrelse anser, att de gränskommunala samarbetsproblemen inte löses därmed, att vidtagandet av lagstiftningsåtgärder för uppnående av konventionens syfte överlåtes åt envar fördragsslutande stat. En sådan reglering medför att tillfälliga faktorer får spela en alltför stor roll vid utövandet av den verksamhet som ankommer på lagstiftande och andra berörda organ. För att undvika den planlöshet och oenhetlighet i lagstiftningsarbetet som kan bli följden om konventionen utformas enligt förslaget, föreslår landskapsstyrelsen att konventionen kompletteras med bestämmelser om en permanent kommission, som skulle ha till uppgift att fortlöpande granska behovet av kommunalt samarbete över de nordiska riksgränserna samt föreslå lagstiftningsåtgärder då intern lagstiftning i något nordiskt land hindrar samarbete som kommissionen anser önskvärt. Förutom representanter för de enskilda nordiska länderna skulle i det föreslagna organet ingå även representanter för landskapet Åland och Färöarna.

Suomen kunnallislitto (Finlands kommunförbund) och *Finlands stadsförbund* påpekar, att lagstiftningen inte varit något större hinder för det gränskommunala samarbetet. Stadsförbundet finner dock att konventionen kan undanröja oklarheter. Avlägsnande av lagstadganden som utgör hinder för ett mera omfattande samarbete kan enligt Stadsförbundet ske endast på sikt, huvudsakligen i samband med den allmänna utvecklingen och lagstiftningen.

Egentliga Finlands regionplansförbund finner det riktigt, att detaljförslag till åtgärder eller en var stats interna lagändringar inte medtas i konventionen samt att konventionen tryggar envar stat rätt att utveckla sin lagstiftning efter behovet i det egna landet.

Torneå stad föreslår, att i lagstiftningen intas ett stadgande, som ger regeringen eller ministerierna rätt att medge undantag från lagstiftning, då fråga är om ändamålsenligt kommunalt samarbete i gränstrakterna. Endast härigenom kan systemet bli tillräckligt smidigt och fungerande.

Kvarkenrådet finner det självklart, att ändringar i lagstiftningen genomförs så fort som möjligt, om utvecklandet av gränskommunalt samarbete förutsätter att lagstiftningen ändras.

Artikel IV

Flera remissinstanser har betonat behovet och vikten av denna artikel. Isynnerhet vikten av informationsutbyte understryks.

Statsrådets kansli påpekar, att det redan nu finns många praktiska exempel på nyttan av gränskommunalt samarbete i planeringsfrågor. Särskild vikt bör fästas vid att informationen rörande planeringen fungerar mellan gränskommunerna, isynnerhet som brister i information kan konstateras redan mellan olika planeringsnivåer i det egna landet. Språksvårigheter som hindrar informationen torde kunna undanröjas.

Ministeriet för utrikesärendena konstaterar, att kommunerna också nu kan informera varandra om planeringsfrågor, men att artikeln gör informationsutbytet effektivare.

Landskapsstyrelsen i landskapet Åland uppger, att sedan år 1970 upp-
rätthållits kontakt mellan landskapsstyrelsen och dess planeringsorgan å den ena sidan samt Stockholms läns landsting och Stockholms länsstyrelse å den andra sidan, varvid bl. a. allmänna planeringsfrågor berörts.

Länsstyrelsen i Vasa län framhåller, att informationsutbytet mellan de nordiska ländernas myndigheter i princip bör ske på jämlika förvaltningsnivåer samt föreslår arrangemang som skulle ge finska länsstyrelser möjlighet att informera motsvarande myndigheter i annat nordiskt land om de samhällsplaneringsfrågor, som kan antas vara av vikt för sistnämnda myndigheters verksamhet. Detta är angeläget också på den grund att länsstyrelserna åligger uppgöra regionala utvecklingsplaner för länet. Konventionsutkastet medför ingen förbättring i detta avseende, då det endast gäller informationsutbytet mellan kommuner.

Länsstyrelsen i Uleåborgs län understryker, att samhällsplaneringen och jämförande analys av dess resultat är ett betydelsefullt gemensamt intresseområde för de olika nordiska länderna och konstaterar, att en värdering och bedömning av planeringsmetoder och planeringsprocess förutsätter ständigt intensifierat nordiskt samarbete. Om en fjärmning sker i de enskilda nordiska ländernas regionalpolitik ifråga om verksamhetsprinciper, åtgärder och planering, medför detta skillnader också i ländernas regionala utveckling samt utformningen av samhälls- och näringsstrukturen. Ökad uppmärksamhet bör därför ägnas koordinering av de nordiska ländernas regionalpolitik och t. o. m. av enskilda åtgärder. Detta gäller isynnerhet arbetsmarknadspolitiska åtgärder och industrilokalisering.

Ökad information om för grannländerna betydelsefulla åtgärder ävensom information på tillräckligt tidigt stadium är viktigt också för riksplaneringen och länens regionala utvecklingsplanering.

Norra Österbottens regionplansförbund konstaterar, att många samhällsplaneringsfrågor, såsom nedsmutningsproblemen i Bottenviken och trafikförhållandena på Nordkalotten, är av vittgående natur, samt att dessa frågor hittills främst undersökts i olika ämbetsmannaarbets-

grupper. Förbundet föreslår därför, att gränskommunerna och planeringsorganen på regional nivå skulle få tillräcklig representation i centrala samarbetsorgan, isynnerhet samarbetsorganen för kalottområdet. Alternativt kunde utredas möjligheten att inom ramen för konventionsförslaget bilda en på kommunal bas verksam samarbetsorganisation för behandling av frågor som har allmän betydelse t. ex. för kalottområdet.

Artikel V

Betydelsen av att statliga myndigheter bistår kommuner i det egna landet med råd och upplysningar har poängterats i ett flertal yttranden.

Ministeriet för utrikesärendena utgår ifrån, att ministeriets uppgift begränsas till införskaffande av nödiga basfakta från ifrågavarande nordiskt land, medan en analys och användning av materialet för enskilda samarbetsprojekt ankommer på vederbörande myndigheter.

Justitieministeriet anför, att nödiga stadganden borde ges i samband med ikraftträdelsen av konventionen om vilken myndighet som primärt har ansvaret för den i artikel 5 åsyftade rådgivnings- och upplysningsverksamheten.

Finansministeriet anser, att statliga myndigheters rådgivnings- och upplysningsskyldighet borde begränsas att gälla enbart sådana uppgiftsområden, där myndigheten enligt landets lagstiftning har motsvarande skyldighet, samt att rådgivnings- och upplysningsverksamheten bör bedrivas utan störningar och extra kostnader inom ramen för myndighetens normala verksamhet.

Finlands stadsförbund finner, att uttrycket "särskilda projekt" är oklart och medför tolkningssvårigheter, varför ifrågavarande begränsning redan av denna orsak borde strykas i artikeln.

Artikel VI

Denna artikel har kommenterats endast av ett fåtal remissinstanser.

Utrikesministeriet konstaterar, att artikeln tryggar möjligheterna att beakta nationella intressen genom bibehållande eller meddelande av föreskrifter som berör kommunerna.

Justitieministeriet anför, att tillräckliga stadganden borde ges om det förfarande varmed finska kommuner kan ingå gränskommunala avtal och att en möjlighet är underställning av sådant avtal inrikesministeriet för fastställelse. Ministeriet understryker också vikten av att uppföljning och registrering av sådana avtal anordnas.

Finansministeriet anser det medföra praktiska svårigheter att lagstifta om eventuella begränsningar, bl. a. på grund av att alla uppkommande situationer inte kan förutses.

Artikel VII och VIII

De flesta remissinstanser har inte haft något att erinra i fråga om dessa artiklar. I allmänhet har betonats vikten av att konventionen godkänns och ratificeras så fort som möjligt.

Ministeriet för utrikesärendena konstaterar, att artiklarna innehåller vedertagna former för ratificering, deponering och uppsägning, men framhåller att man i detta avseende borde sträva till ett enklare förfarande i fråga om nordiska överenskommelser. Ratificering är inte ett absolut krav, utan ratifikationsinstrument kan i allmänhet ersättas av meddelande därom, att de nationella åtgärderna för ikraftträdelse har slutförts. Överenskommelsen skulle härvid träda i kraft trettio dagar efter den dag då ovan åsyftade meddelanden inkommit till i överenskommelsen angivet utrikesministerium.

Justitieministeriet anser, att riksdagens godkännande av överenskommelsen i enlighet med 33 § regeringsformen bör införfäffas.

Länsstyrelsen i landskapet Åland påpekar, att stadgandena i självstyrelselagen för Åland förutsätter, att överenskommelsen bör bifallas av Ålands landsting för att bli gällande i landskapet Åland.

Allmänna kommentarer

En del av remissyttrandena innehåller påpekanden av allmän natur utan direkt anknytning till konventionsutkastets artiklar. I regel avser dessa kommentarer finansiella synpunkter med anledning av konventionsutkastets innehåll.

Statsrådets kansli konstaterar, att ett effektivt och fruktbart samarbete inte kan åstadkommas utan ekonomiska följdåtgärder. I synnerhet borde utredas trygghandet av statsbidrag till kommuner vid samarbete med kommun eller kommunalförbund i annat land. Många av gränskommunerna är såpass fattiga, att en befarad förlust av statsbidrag kan bli ett hinder för samarbete.

Finansministeriet förutsätter, att det gränskommunala samarbetet inte får medföra tilläggskostnader för staten exempelvis i form av ökade statsbidragskostnader samt att konventionstexten borde överses så att kommunernas ansvar för deras åtaganden också skulle omfatta det ekonomiska ansvaret. Finansieringen av samarbetet borde utredas.

Länsstyrelsen i Uleåborgs län anför, att gränskommunerna sinsemellan kunde avtala om villkor och ersättningar för de tilläggskostnader som arrangemang med stöd av konventionen kan tänkas medföra.

Torneå stad poängterar de ekonomiska och andra problem som det gränsöverskridande praktiska samarbetet medfört bl. a. i fråga om skolgång, källskatt samt i allmänhet erhållandet av statsbidrag för sådan verksamhet som delvis betjänar i Haparanda bosatta personer. Dessa problem har trots framställningar till finska statsmyndigheter ännu inte kunnat lösas.

Enontekiö kommun hänvisar till den arbetsgrupp som Nordiska ministerrådet tillsatt och som har till uppgift att framlägga samarbetsalternativ för Kautokeino, Karesuando, Muonio och Enontekiö kommuner samt understryker betydelsen av att statsmakten förhåller sig positiv till de förslag som arbetsgruppen kommer att framlägga, så att genomförandet av dem inte äventyras på grund av bristande ekonomiska resurser. Kommunen betonar också annars vikten av att staten ekonomiskt medverkar till genomförande av gränsöverskridande kommunala projekt.

Muonio kommun pekar på de nordliga kommunernas ekonomiska svårigheter och förutsätter, att staten ekonomiskt svarar för alla tilläggsinvesteringar och -kostnader.

Kommunalförbundet för Muonio-Enontekiös folkhälsoarbete betonar nödvändigheten av att staten bidrar med full ersättning för nordiska medborgares hälsovårdskostnader.

Vasa stad finner, att utredningsarbetet närmast i fråga om samarbetets finansiering borde fortsätta.

Riksarkivet finner det angeläget, att arkivering och skötsel av de handlingar samarbetet ger upphov till anordnas inte minst med tanke på handlingarnas betydelse såsom källmaterial för vetenskapliga undersökningar. Då samarbetsprojekt beslutas borde kommunerna även avtala om att ifrågavarande handlingar arkiveras i det land och den kommun, som utgör hemort för projektet. Arkivet borde skötas i enlighet med lagstiftningen i det land, där det originala arkivmaterialet uppbearas. För skötseln av arkiven borde en samnordisk arkivarie anställas.

BILAGA 2

Sammanställning av svenska remissyttranden över betänkandet (NU 1976: 10) Nordisk konvention om gränskommunalt samarbete

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgivits av arbetsmarknadsstyrelsen, socialstyrelsen, skolöverstyrelsen, statens planverk, statens brandnämnd, länsstyrelserna i Stockholms, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Värmlands, Kopparbergs, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, Landstingsförbundet, Svenska kommunförbundet, Nordvästra Skånes kommunalförbund, Sydvästra Skånes kommunalförbund och Öresundsrådet. Länsstyrelserna har bifogat yttranden från respektive landstingskommun och ett antal kommuner.

Samtliga remissinstanser har tillstyrkt eller förklarat sig i huvudsak inte ha något att erinra mot det framlagda konventionsförslaget.

Flera remissyttranden innehåller allmänna uttalanden om värdet av en nordisk konvention om gränskommunalt samarbete. Enligt *Landskrona kommun* bör konventionsförslaget hälsas med tillfredsställelse som ett positivt led i strävandena att främja nordiskt samarbete på viktiga samhällsområden. *Sydvästra Skånes kommunalförbund* anser att förslaget kan bilda grunden för en fortsatt utveckling av samarbetet över riksgränserna. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* betonar värdet av den konvention som föreslås och framhåller att det inte är någon tvekan om att konventionen kommer att aktivera samarbetssträvandena mellan kommunerna. Liknande synpunkter anförs av *länsstyrelsen i Malmöhus län*, medan *länsstyrelsen i Älvsborgs län* framhåller att konventionen kommer att bli ett stöd för kommunerna genom att den ger ett säkrare rättsligt underlag för gränssamarbetet. Enligt *Umeå kommun* har konventionsförslaget ett ganska utslätat innehåll. I allt väsentligt sammanfattar det bara vad som redan gäller för samarbetet mellan kommunerna i Norden. *Länsstyrelsen i Stockholms län* anför att förslaget kan förefalla vara av begränsad betydelse genom att det rättsliga underlaget för gränskommunalt samarbete inte vidgas eller ens direkt klargörs. Länsstyrelsen finner det emellertid värdefullt att de nordiska kommunernas principiella rätt att samarbeta över sina gränser ges ett uttryckligt erkännande. En överenskommelse av föreslagen art är ägnad att rikta kommunernas uppmärksamhet på samarbetsmöjligheterna och kan väntas medföra att åtskilliga kommuner mera regelbundet överväger fördelarna härav. Den i artikel 3 gjorda utfästelsen av de fördragsslutande staterna att efter hand som behov framträder föranstalta om lagstiftningsåtgärder för att undanröja hinder eller svårigheter för samarbete synes tills vidare tillräcklig för att komma till rätta med de formella frågorna.

Några remissinstanser går närmare in på behovet av gränskommunalt samarbete. *Länsstyrelsen i Stockholms län* framhåller sålunda att gränskommunalt samarbete i första hand är en fråga för kommuner som ligger i omedelbar geografisk närhet men att frågan dock inte saknar intresse för Stockholms län. Samarbete kan förekomma och utvecklas också mellan kommuner med likartad utveckling, gemensamma intressen och samma sorts problem. Länsstyrelsen framhåller att Åland ibland räknas in i Stockholmsområdets intresseregion och att utrymme torde finnas för samarbete utöver det informationsutbyte och de överläggningar som hittills har ägt rum mellan landskapsstyrelsen på Åland och Stockholms läns landstingskommun respektive länsstyrelsen. Samarbete kan enligt vad *Stockholms kommun* anför förekomma och utvecklas också mellan kommuner utan geografisk närhet men med likartad utveckling, gemensamma intressen på många områden och samma sorts problem. Som exempel härpå nämns den samverkan på de flesta kommunala verksamhetsområden som de nordiska huvudstäderna bedriver som huvudmän för den kommunala stiftelsen Hässelby, de nordiska huvudstädernas centrum för kulturutbyte.

Lycksele kommun anser att konventionsförslaget bör ändras så att det kommer att gälla också kommuner utan direkt riksgränsanknytning. Enligt kommunen är det väsentligaste att de kommuner som berörs av gränskommunalt samarbete tillhör regioner med riksgränsanknytning.

Länsstyrelsen i Malmöhus län anför att behovet av samverkan på det regionalekonomiska fältet hittills sannolikt har varit mindre framträdande i fråga om Sverige-Danmark än inom de områden där de nordiska ländernas glesbygdsområden har landgräns mot varandra. Mycket talar emellertid för att samarbetet inom öresundsregionen i frågor som rör bl. a. näringsliv och service kommer att vidgas och bör vidgas väsentligt under den närmaste tiden. Omfattande utredningar där material från båda sidor av sundet insamlas och analyseras pågår redan inom ramen för öresundsdelegationernas arbete. Under år 1976 kom med vidare att inledas en dansk-svensk förstudie kring fritidslivsfrågor med medel som ställs till förfogande genom NÄRP (Nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik). Det kan antas att genom dessa undersökningar kommer fram problem och frågor som bör studeras ytterligare. De nu pågående utredningarna genomförs primärt genom statliga organ i Danmark och Sverige. Det är emellertid troligt att det fortsatta arbetet på flera punkter kan få en sådan karaktär att ett omfattande kommunalt engagemang är både lämpligt och nödvändigt. Detta blir givetvis särskilt aktuellt om beslut fattas om att fasta förbindelser skall byggas över Öresund. Även inom räddningstjänsten behöver ett utökat gränskommunalt samarbete stimuleras. Barsebäcks kärnkraftverk, risker för utflöde av olja eller andra miljöfarliga varor i gemensamma kustområden och för sjöolycka i det starkt trafikerade

Öresund pekar likaså på behov av nära kontakt såväl mellan gränskommuner som mellan regionala statliga myndigheter på ömse sidor om Öresund. *Malmöhus läns landstingskommun* framhåller att det på sjukvårdens och kulturlivets områden har växt fram viss samverkan mellan danska och svenska institutioner. Som exempel anförs att patienter remitteras till specialistvård på andra sidan Öresund och att vissa åtgärder har vidtagits för att stimulera frekvensen av danska besökare på teatrarna i Malmö och Helsingborg. Framtiden får enligt landstingskommunen utvisa om detta samarbete lämpligast sker genom avtalsmässig bindning av parternas handlande eller genom mer eller mindre formlös information och samverkan från fall till fall. Landstingskommunen försöker i första hand få till stånd ett ökat samplanerande och samutnyttjande över de administrativa gränserna i Skåne beträffande såväl sjukvården som kulturverksamheten. Endast på tämligen lång sikt kan man enligt landstingskommunen skönja behov av en mer omfattande och reglerad samverkan med danska kommuner inom nämnda verksamhetsområden.

Sydvästra Skånes kommunalförbund anför att förbundet under sin tioåriga verksamhet har haft ett nära samarbete med motsvarande planeringsorgan på den danska sidan av Öresund. En allmän tendens till samarbete inom allt större geografiska områden kan konstateras inom olika verksamheter och inom olika geografiska delar av vårt land. Utökad samarbete över gränserna kan, framhåller förbundet, bli aktuellt i frågor som rör bl. a. bostäder, arbetskraft, trafik, miljö, fritid och rekreation. Vidare skulle ett fastare samarbete kunna drivas beträffande vissa fackutredningar som rör hela öresundsregionen. Om samarbetet inte skall stanna vid ett allmänt utredningsarbete, bör enligt förbundet de formella formerna för ett sådant kommunalt samarbete över riksgränsen ytterligare utredas.

Den tredje "som-satsen" i preambeln bör enligt *länsstyrelsen i Norrbottens län* och *Haparanda kommun* ändras så att det klart framgår att de områden för gränskommunalt samarbete som nämns där är att betrakta som exempel. Några remissinstanser anser att ytterligare exempel på sådana områden bör anges. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* föreslår att räddningstjänsten nämns i detta sammanhang, medan *Strömsunds kommun* anser att undervisningen är ett verksamhetsområde som bör tas med bland exemplen. Beträffande samarbetet inom sjukvården är *socialstyrelsen* tveksam till om konventionsförslaget kommer att få någon annan effekt än som en ytterligare legal kodifiering av ett redan etablerat samarbete.

Artikel 1 i konventionsförslaget har föranlett synpunkter från några få remissinstanser. Till dessa hör *Lycksele kommun* som anser att konventionen bör gälla också för kyrkliga kommuner. *Landskrona kommun* anför att man i preambeln inte synes ha beaktat att samarbets-

behov föreligger inte bara för de enskilda kommunerna utan även för de sammanslutningar som kommunerna har bildat för samverkan, t. ex. Öresundsrådet, Kvarkenrådet eller Arkodelegationen för Arvika-Kongsvingerområdet. Det är självfallet inte meningen att genom sådana organ skall skapas några nya offentligrättsliga subjekt eller att organen skall få någon rätt till myndighetsutövning. Kommunen anser dock att konventionen, om den skall få praktiska effekter, bör kompletteras med föreskrifter som i hithörande hänseende jämställer sammanslutning av detta slag med kommun. Härigenom öppnas också möjlighet för sådan sammanslutning att direkt göra framställning hos statsmyndighet. De i inledningen till förslaget inskrivna "som-satserna" tycks enligt *Malmö kommun* uteslutande syfta på gränskommunalt samarbete enskilda kommuner emellan. Kommunen håller det för sannolikt att avsikten inte har varit att utesluta samarbetsorgan av typ Öresundsrådet från att omfattas av förslaget. Om detta antagande är riktigt, bör i artikel 1 anges att sådana sammanslutningar jämställs med kommun. Som artikel 1 är avfattad enligt konventionsförslaget är gränskommunala organ som Öresundsrådet och Kvarkenrådet förhindrade att göra sådana hänvändelser till statsmyndigheterna som avses i artikel 5.

Endast *länsstyrelsen i Stockholms län* kommenterar artikel 2 i förslaget närmare. Uttryckligt underlag för gränskommunalt samarbete saknas enligt länsstyrelsen i den kommunalrättsliga lagstiftningen. De svenska kommunallagarna har tillkommit utan avseende på sådan samverkan. De bestämmelser som anger gränserna för kommuns befogenheter (3 § kommunallagen, 3 § kommunallagen för Stockholm och 4 § landstingslagen) har emellertid givits en mycket allmän avfattning. Enligt förarbetena har avsikten härmed varit att möjliggöra en anpassning till den allmänna samhällsutvecklingen. Rättsläget torde kortfattat kunna beskrivas så att svensk kommuns befogenheter endast omfattar åtgärder av allmänt intresse som är lokaliserat till den egna kommunen men att det i och för sig inte är nödvändigt att den verksamhet som kommunen vill främja bedrivs inom kommunens gränser. På grund av kompetensreglernas karaktär och eftersom rättspraxis på området ännu är relativt sparsam är en närmare analys av kommunernas rättsliga möjligheter till samarbete över gränserna behäftad med en viss osäkerhet. Den föreslagna konventionen avser endast sådan verksamhet från kommuns sida som enligt den nationella lagen faller in under kommuns befogenheter. Eftersom avsikten med förslaget inte är att öka de nordiska kommunernas kompetens enligt nationell lag utan endast att ge ett förtydligande uttryck för något som kan iakttas vid en genomgång av gällande rätt, kan förslaget enligt länsstyrelsens mening inte föranleda några särskilda erinringar ur kommunalrättslig synpunkt.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län ansluter sig helt till grundtanken bakom artikel 3 i konventionsförslaget, nämligen att alla onödiga hinder

mot gränskommunalt samarbete bör undanröjas. *Nordvästra Skånes kommunalförbund* anser också att det är angeläget att sådana hinder i de nordiska ländernas lagstiftning tas bort. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* betonar vikten av att en samordning av speciallagstiftningen med tillhörande tillämpningsföreskrifter får hög prioritet i det fortsatta arbetet med att undanröja hinder för ett utökat samarbete över riksgränserna i Norden. *Umeå kommun* framhåller att den speciallagstiftning med tillhörande tillämpningsföreskrifter, t. ex. vägtrafiklagstiftning och tullbestämmelser, som finns i Sverige och Norge vållar problem i det praktiska arbetet. Kommunen skulle därför gärna ha sett att konventionsförslaget särskilt hade poängterat vikten av en samordning av speciallagstiftningen och tillämpningsföreskrifterna. Den kommunala verksamheten är, påpekar *Svenska kommunförbundet*, i stor omfattning reglerad genom speciallagstiftning som inte är enhetlig i de nordiska länderna. Enligt kommunförbundet torde det knappast vara möjligt att i någon nämnvärd omfattning samordna den specialreglerade kommunala verksamheten så länge nuvarande olikhet i lagstiftning kvarstår.

Övertorneå kommun betonar att förekommande samarbetshinder i lagstiftningen måste undanröjas utan att man avvaktar att hindren aktualiseras ute i kommunerna. Som exempel anför kommunen att bestämmelserna om socialförsäkring, ansvarsförsäkring, beskattning o. s. v. måste samordnas eller ändras innan t. ex. samarbetsprojekt för lokalisering av arbetsplatser till utvecklingssvaga gränsområden kan ge avsedd effekt. Kommunen framhåller vidare att ansvarsfrågorna måste lösas för att samarbete inom räddningstjänsten skall kunna etableras. *Statens brandnämnd* anser att det är angeläget att kommunerna ges möjlighet att organisera brandförsvaret så att förstabrandinsats för räddningstjänst i viss del av en kommun kan få säkerställas genom avtal med kommun på andra sidan riksgränsen. Enligt brandnämndens mening bör den föreslagna konventionen på sikt kunna medföra avtal med sådan innebörd.

Som exempel på punkter som bör ses över vid ett mera utvecklat gränskommunalt samarbete anför *skolöverstyrelsen* intagningsnämndernas möjlighet att utnyttja "särskilda skäl" vid antagning av elev från ett gränsland till utbildning, möjligheten att inkludera område utanför riket vid bedömning av elevunderlag för lokaler och utrustning samt de ekonomiska konsekvenserna av regler och bidragsformer i fråga om skolresor, skolskjutsar och inackordering.

Länsstyrelsen i Norrbottens län anser att artikel 3, i vilken de dragsslutande staterna uppmanas att undanröja svårigheter som hänger samman med att lagar och bestämmelser skiljer sig från varandra i de olika länderna, är av utomordentligt stor betydelse. Enligt länsstyrelsen är det önskvärt att den får en helt entydig formulering. Länsstyrelsen föreslår att sista meningen i artikeln ersätts med följande.

I de egentliga gränstrakterna bör särskild vikt läggas vid strävan att undanröja samarbetshinder. Härvid måste tidsödande procedurer undvikas. Därvid bör samarbetshinder i lagstiftning och bestämmelser undanröjas med hjälp av dispenser.

Länsstyrelsen framhåller vidare att länsstyrelserna och fylkesadministrationerna har en nyckelroll när det gäller att bevaka utvecklingen i nämnda avseende och att det vore önskvärt att artikel 3 avslutades på följande sätt.

Det ankommer på respektive länsstyrelser/fylkesadministrationer att kontinuerligt följa överväganden i gränskommunerna rörande gränskommunalt samarbete i syfte att undanröja hinder av det slag som avses i denna artikel.

Beträffande artikel 4 om informationsutbyte mellan statliga och kommunala myndigheter på ömse sidor om riksgränsen hänvisar *länsstyrelsen i Älvsborgs län* till 40 a § länsstyrelseinstruktionen, enligt vilken länsstyrelse, i den mån det ej strider mot lag eller annan författning, bör informera motsvarande myndighet i angränsande nordiskt land i frågor om samhällsplanering som kan antas ha betydelse för den myndighetens verksamhet. Även om den nu aktuella överenskommelsen främst avser samarbetet mellan kommuner, kan det enligt länsstyrelsen finnas skäl att mera klart framhålla det statliga ansvaret för samhällsplaneringen. Med hänsyn härtill ifrågasätter länsstyrelsen om inte artikel 4 bör föras med ett tillägg där det anges att behovet av samarbete mellan kommuner och berörda statliga regionala myndigheter på ömse sidor om gränsen skall beaktas. Överenskommelsen riskerar annars, framhåller länsstyrelsen, att förbise den övergripande regionala planeringens faktiska betydelse inom de nordiska länderna. Det kan inte heller vara avsett att man i varje gränsfråga måste belasta respektive stats centrala myndigheter. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* framhåller att det är förenat med vissa praktiska svårigheter att tillämpa principen att huvuddelen av informationsutbytet skall ske mellan myndigheter på jämförbara nivåer. *Statens planverk* understryker ministerrådets uttalande om att ett system för informationsutbyte skall genomföras på riks-, läns- och kommunnivå. Vikten av samarbete mellan statliga och kommunala myndigheter betonas även av *länsstyrelsen i Värmlands län*, som också framhåller att de regionala myndigheterna behöver ökade resurser, om de skall kunna effektivt bevaka gränsregionernas problem och allsidigt beakta behovet av gränskommunalt samarbete och intensifierat informationsutbyte över riksgränsen.

Enligt *Landstingsförbundet* skulle det beträffande artikel 4, inte minst med tanke på vad som framhålls i motiven till artikeln, kunna övervägas att göra ett tillägg som innebär att inte bara behovet av samarbete utan också behovet av samråd mellan kommuner på ömse sidor om gränsen skall beaktas. Genom tillägget "och samråd" skulle artikeln en-

ligt förbundet få en vidare omfattning än den föreslagna och inbegripa bl. a. behovet av ömsesidig information i planeringsfrågor.

Malmö kommun anser att valet av ordet "bör" i artikel 5 ger statsmyndigheterna väl långtgående möjligheter att skönsmässigt bedöma om de skall tillmötesgå kommuns och kommunalt samarbetsorgans begäran om råd och upplysningar. Kommunen anser att kommunerna skall ges en rätt att göra framställningar av det slag som avses i artikeln. Det föreslås därför att artikeln formuleras på följande sätt.

Kommun äger inhämta råd och upplysningar i de rättsliga och andra frågor som kan uppkomma vid särskilda projekt om kommunalt samarbete över riksgrens.

I kommentaren i betänkandet till artikel 5 har en väsentlig begränsning gjorts beträffande innebörden av de "särskilda projekt" som nämns i artikeltexten, noterar *Malmö kommun*. Det uttalas nämligen att statsmyndigheternas bistånd skall begränsas till "konkreta kommunala samarbetsprojekt" samtidigt som det sägs att riksgrensöverskridande samarbete inte sällan behöver föregås av ett utredningsarbete som kan vara betungande. "Konkreta kommunala samarbetsprojekt" förutsätter emellertid enligt kommunen nästan alltid ett föregående utredningsarbete. Om artikeln skall få reell praktisk betydelse, bör kommun få begära bistånd hos statsmyndigheterna redan på "idéstadiet", alltså innan "konkreta kommunala samarbetsprojekt" har uppstått. *Öresundsrådet* framför samma synpunkter, medan *länsstyrelsen i Värmlands län* anför att det är nödvändigt att de centrala organen svarar för den utredningsverksamhet etc. som kan behövas för att utröna möjligheterna och förutsättningarna för gränskommunalt samarbete i olika frågor.

Haparanda kommun och *länsstyrelsen i Norrbottens län* betonar vikten av att de myndigheter som har att pröva frågor om statsbidrag för kommunala projekt inte genom missriktad sparsamhet försvårar eller förhindrar samarbetet över gränserna.

Remissinstanserna har inte närmare kommenterat artiklarna 6—8 i konventionsförslaget.

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över minister- rådsförslag B 22/e om nordisk konvention om gränskommunalt samarbete

Til Økonomisk utvalg er henvist ovennevnte ministerrådsforslag, som er behandlet av Nimannskomiteen og av utvalget 17. januar 1977 i Stockholm.

1. *Ministerrådsforslaget*

I ministerrådsforslag B 22/e foreslås at det inngås en avtale om kommunalt samarbeid over nordiske riksgrenser mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige i samsvar med vedlagte "Överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om kommunalt samarbete över nordiska riksgränser".

På bakgrunn av rek. 22/1969/e om grensekommunalt samarbeid ble Den nordiske kommunalrettskomité opprettet i 1970. I dens rapport av 1973 ble bl. a. spørsmålet om en overenskomst mellom de nordiske land tatt opp.

I betenkning fra Økonomisk utvalg 25. okt. 1973 vedrørende melding om rek. 22/1969/e forutsatte utvalget at Ministerrådet skulle foranledige en fortsettelse av samarbeidet med sikte på utarbeidelse av et utkast til en nordisk samarbeidsavtale på det grensekommunale område.

En av Ministerrådet nedsatt arbeidsgruppe fremla et utkast til overenskomst i januar 1976. Ministerrådet besluttet 11. mai s. å. at forslaget etter nasjonal remissbehandling skulle sendes Nordisk Råd som et ministerrådsforslag.

2. *Remissuttalelser*

Ministerrådets sekretariat har innhentet remissuttalelser fra finske og svenske instanser.

Av sammendrag av uttalelser fra Finland vedlagt ministerrådsforslaget fremgår at de finske instanser enten støtter konvensjonsutkastet eller de har ikke noe å innvende mot det. Ingen finske instanser har motsatt seg gjennomføring av konvensjonen. Noen myndigheter og kommuner mener at konvensjonsutkastet ikke berører deres virksomhetsområde.

Av sammendraget av de svenske uttalelser fremgår at samtlige remissinstanser støtter forslaget eller uttaler at de i det vesentlige ikke har noe å innvende mot konvensjonsutkastet.

For nærmere vurdering av de enkelte instansers uttalelser vises til de nevnte sammendrag.

3. Utvalget

I utvalgets betenkning vedrørende melding *D 1973/rek. 22/1969* er det uttalt bl. a. at i en eventuell overenskomst om grensekommunalt samarbeid kunne man erkjenne en prinsipiell rett for kommunene til å delta i et slikt samarbeid. Der kunne man også legge grunnlaget for et nasjonalt og nordisk arbeid med sikte på å tilrettelegge den nasjonale rettsordningen for samarbeidet i den utstrekning rettsordningen i praksis viser seg å være en hindring for ønskelige samarbeidsløsninger.

Utvalget konstaterer med tilfredshet at det er bred oppslutning blant de finske og svenske remissinstanser om den foreslåtte nordiske konvensjon om grensekommunalt samarbeid. Det er ikke innhentet uttalelser fra danske og norske instanser, fordi dansk og norsk grunnlov samt kommunallovgivning under visse forutsetninger ikke er til hinder for at danske og norske kommuner inngår samarbeid med kommuner i et annet nordisk land.

Utvalget anser det verdifullt at de nordiske kommunenes prinsipielle adgang til å samarbeide over riksgrensene blir gitt et tilstrekkelig rettslig grunnlag. Den foreslåtte konvensjon om grensekommunalt samarbeid er egnet til å utvikle det fellesskap som finnes mellom de nordiske land og til å rette kommunenes oppmerksomhet på samarbeidsmulighetene og de derav følgende fordeler.

Helsingforsoverenskomsten av 1962 med senere endringer er av grunnleggende betydning for det nordiske samarbeid, men overenskomsten tar først og fremst sikte på å dekke samarbeidet mellom statene. Det foreliggende forslag vil omfatte samarbeid mellom kommunene i grenseområdene. Økonomisk utvalg har for sitt vedkommende ikke noe vesentlig å bemerke til overenskomstens preambel og enkelte artikler.

Utvalget vil peke på at behovet for samarbeid ikke bare vedrører den enkelte kommune men også sammenslutninger som kommuner har etablert for nærmere samvirke f. eks. Øresundsrådet, Kvarkenrådet eller Arkodelegasjonen for Arvika-Kongsvingerområdet. Utvalget går ut fra at formuleringen av preambel og artikkel 1 ikke er til noen hinder for slikt samarbeid, selvsagt uten at nevnte organer skal få noen rett til myndighetsutøvelse.

Utvalget finner å kunne slutte seg til formuleringen av artikkel 2 som har til hensikt å erkjenne retten for de nordiske kommuner å samarbeide over de internordiske riksgrensene så langt det nasjonale regelverk i saklig og formelt henseende gir adgang hertil. Meningen med artikkelen er ikke å øke kommunenes kompetanse sammenholdt med nasjonal lov. Den gir således ingen adgang til overføring av myndighetsutøvelse til kommuner i et annet nordisk land.

I henhold til Den nordiske kommunalrettskomite's rapport er det behov for å fjerne forekommende samarbeidshindringer i lovgivningen. Utvalget har derfor ikke noe å bemerke mot artikkel 3. Arbeidet med å fjerne hindringene vil i enkelte tilfelle kunne være tidkrevende. Ut-

valget vil derfor henstille at myndighetene om nødvendig anvender dispensasjoner og andre enklere unntaksreguleringer for å muliggjøre en raskere iverksettelse av kommunale samarbeidsprosjekter over de inter-nordiske riksgrenser.

Utvalget vil henlede oppmerksomheten på at grensekommunale samarbeidsprosjekter av en viss størrelse må tilpasses samfunnsplanleggingen. I denne forbindelse er informasjonsvirksomheten av stor betydning. Ministerrådet besluttet i desember 1972 at et utvidet regionalpolitisk samarbeid skulle etableres mellom de nordiske land. Ett av målene var å få istand et gjensidig informasjonsutbytte på et tidlig stadium om tiltak av betydning for grannelandet. En rekke informasjonstiltak er satt iverk i de enkelte land. Utvalget er enig i formuleringen av artikkel 4.

Utvalget finner å kunne støtte tanken bak artikkel 5. Som fremhevet av Den nordiske kommunalrettskomite's rapport er kommunalt samarbeidet over riksgrensene vanskeligere og mer tidkrevende enn samarbeid over innenrikskommunegrenser. Ofte må samarbeidet over riksgrensene innledes med et utredningsarbeid som kan være meget tyngende, særlig for økonomisk svake grensekommuner. Utvalget anser det derfor berettiget at statsforvaltningen ved behov gir kommunene den bistand av informativ karakter som omfattes av artikkel 5.

Når det gjelder formuleringen av artikkelen, vil utvalget peke på at uttrykket "særskilda projekt" er uklart og bør endres til "projekt".

Utvalget har ikke noe å innvende mot artikkel 6, da varierende innenriks- og utenriksforhold kan gjøre det påkrevet at hver av de nordiske stater har frihet til å regulere kommunenes organisasjon, stilling og virksomhet i eget land.

Utvalget har ikke noe å bemerke til artiklene 7 og 8.

Under henvisning til det som er nevnt ovenfor foreslår Økonomisk utvalg at rådet vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å foranledige at en avtale om kommunalt samarbeid over nordiske riksgrenser mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige blir inngått, vesentlig i samsvar med ministerrådsforslag B 22/e.

Stockholm, 17. januar 1977

<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>	<i>Trygve Bratteli (A)</i>
<i>Knud Enggaard (V)</i>	<i>Kjell-Olof Feldt (s)</i>
	Formann
<i>Allan Hernelius (m)</i>	<i>Harri Holkeri (Kok)</i>
<i>Knut Johansson (s)</i>	<i>Lars Korvald (Kr. F.)</i>
<i>Otto Mørch (S)</i>	<i>Arne Nilsen (A)</i>
<i>Jan-Ivan Nilsson (c)</i>	<i>Erlendur Patursson (Tvfl)</i>
<i>Jón Skaftason (F.)</i>	<i>Karl Skytte (RV)</i>
<i>Erland Steenberg (Sp)</i>	<i>Ib Stetter (KF)</i>
<i>V. J. Sukselainen (K)</i>	<i>Erkki Tuomioja (Sd)</i>
<i>Odd Vattekar (H)</i>	<i>Henrik Westerlund (Sfp)</i>
	<i>Rolf Wirtén (fp)</i>

Berättelse

rörande det nordiska samarbetet

Nordiska ministerrådet avger härmed i överensstämmelse med artikel 64 i samarbetsavtalet av 23 mars 1962 (Helsingforsavtalet) sin berättelse om det nordiska samarbetet till Nordiska rådets 25:e session.

Helsingfors i december 1976

På Nordiska ministerrådets vägnar:

Kristian Gestrin

Olli Bergman

Innehållsförteckning

Inledning		850
Kapitel I	Det nordiska samarbetet — ministerrådets verksamhet	853
Kapitel II	Samarbete på lagstiftningsområdet	881
Kapitel III	Kulturellt samarbete	909
Kapitel IV	Socialpolitiskt samarbete	937
Kapitel V	Samarbete i arbetsmarknadsfrågor	954
Kapitel VI	Samarbete i arbetsmiljöfrågor	971
Kapitel VII	Miljövårdssamarbete	978
Kapitel VIII	Handels- och valutapolitiskt samarbete	988
Kapitel IX	Industri- och energipolitiskt samarbete	1001
Kapitel X	Samarbete inom byggsektorn	1017
Kapitel XI	Regionalpolitiskt samarbete	1023
Kapitel XII	Samarbete i konsumentfrågor	1031
Kapitel XIII	Samarbete i fråga om transport, kommunikation och trafiksäkerhet	1039
Kapitel XIV	Samarbete i turistfrågor	1056
Kapitel XV	Samarbete i fråga om bistånd till utvecklingsländer	1061
Kapitel XVI	Samarbete i övriga frågor	1067
Kapitel XVII	Organisatoriska förhållanden etc.	1072

Bilagor:

1.	Nordiska ministerrådets allmänna budget för 1976 och 1977 och bokslutet 1975	1079
2.	Översikt över användningen av dispositionsmedel för projekt på ministerrådets allmänna budget för 1975—1977	1080
3.	Budget för nordiskt kulturellt samarbete 1977 jämte motsvarande uppgifter i budgeten för 1976 och bokslutet för 1975	1090
4.	Samnordiska utredningar på kulturområdet 1972—1976	1091
5.	Avslutade och pågående projekt inom harmoniseringsarbetet	1095
6.	Nordiska ministerrådets dispositionsmedel på kultursektorn 1976	1099
7.	Presskommunikéer från ministerrådsmöten 1976	1101
8.	Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordiskt kulturellt samarbete	1108
9.	Berättelse om Nordel 1976	1318
10.	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor	1321
11.	Berättelse från Nordiska trafiksäkerhetsrådet	1325
12—16.	Betänkanden av Nordiska rådets utskott	1337

Inledning

I ministerrådets berättelse redogöres för utvecklingen av det nordiska samarbetet under 1976 samt för planerna beträffande det fortsatta samarbetet. Arbetet med berättelsen har inriktats på att tillgodose Nordiska rådets önskemål om att erhålla den så tidigt som möjligt i december 1976. Detta har medfört att berättelsen på vissa områden i praktiken endast omfattar tiden fram till mitten av oktober månad. På åtskilliga punkter, särskilt sådana där ministerrådets ställningstagande innebär att medel bör beviljas, gäller att genomförandet av planerade åtgärder kommer att bli beroende av godkännande i de nordiska ländernas parlament.

Utformningen är i stort sett densamma som för föregående års berättelse. För att ge en så bred information som möjligt ges på åtskilliga punkter en redogörelse för arbetsituationen i ämbetsmannakommittéer och arbetsgrupper även om ministerrådet ännu ej tagit ställning.

Information om åtgärder i samband med Nordiska rådets rekommendationer lämnas i denna berättelse i sådana fall där informationen ingår som ett naturligt led i berättelsen och där all relevant information lämpligen kan inarbetas i denna. I övriga fall lämnas separata meddelanden. Mera omfattande information om vissa samarbetsorgan ges i ett antal bilagor (jfr förteckning över i berättelsen besvarade rekommendationer, berättelser och övriga bilagor). De åtgärder som ministerrådet har vidtagit med anledning av Nordiska rådets yttranden rörande föregående års verksamhetsberättelse framgår av redogörelserna i respektive kapitel i den nu föreliggande berättelsen.

Vad beträffar ministerrådets allmänna budget är beviljningarna angivna per 2 december 1976.

I denna berättelse avges meddelanden om åtgärder som vidtagits med anledning av följande *rådsrekommendationer*:

- 21/1966 ang. specialistkompetens för läkare s. 942
9/1967 ang. komplettering av 1955 års konvention om social trygghet s. 938
8/1968 ang. utbyte av förvaltningstjänstemän s. 970
10/1969 ang. gemensam skeppsmedicinsk forskning s. 949
12/1969 ang. likartad lagstiftning om transplantation s. 948
16/1969 ang. läkemedelssamarbete s. 946
22/1969 ang. gränskommunalt samarbete s. 1026
29/1969 ang. samarbete rörande yrkesvägledarutbildning s. 968
1/1970 ang. vidareutbildning av socialpersonal s. 944
3/1970 ang. utbildning av sjukhusadministratörer s. 944
28/1970 ang. forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan s. 944
30/1970 ang. åtgärder mot Östersjöns förorening s. 979
33/1970 ang. nordisk sjukhusfysikersamarbete s. 948
5/1971 ang. nordisk giltighet för recept s. 947
21/1971 ang. samverkan vid bekämpningen av föroreningarna i Skagerack, Kattegatt och Öresund s. 979
29/1971 ang. de gemensamma nordiska institutionernas ställning s. 1076
2/1972 ang. samverkan på det mättekniska området s. 1016
3/1972 ang. åtgärder mot vissa luftföroreningar s. 983
4/1972 ang. nordisk miljöskyddskonvention s. 978
12/1972 ang. förbud mot tobaksreklam s. 949
1/1973 ang. försörjarbegreppets utformning s. 952
2/1973 ang. auktorisation av optiker s. 943
3/1973 ang. nordisk arbetsmarknad för optiker s. 943
6/1973 ang. kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete s. 948
8/1973 ang. forskning på handikappvårdens område s. 942
9/1973 ang. permanent samarbete om njurtransplantationer s. 948
13/1973 ang. samarbete rörande GATT-förhandlingar s. 990
22/1973 ang. likartad äktenskapslagstiftning s. 882
23/1973 ang. ökad turism i Norden och stöd till NTTK s. 1057
26/1973 ang. likartade bestämmelser om terränggående motorfordon s. 986
29/1973 ang. nordiskt hälsokortssystem s. 949
30/1973 ang. nordisk kommunal rösträtt och valbarhet s. 1069
32/1973 ang. vård av narkotikamissbrukare s. 940
3/1974 ang. nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter s. 943
5/1974 ang. nordisk försöksverksamhet för att motverka stress i arbetsmiljön s. 976
8/1974 ang. nordisk rusmedelsforskning s. 941
9/1974 ang. märkning av mediciner och andra bedövande ämnen som kan utgöra en trafikfara s. 946
11/1974 ang. begränsning av trafikbuller s. 982
13/1974 ang. vidareutbildning inom hotell- och restaurangfacket s. 1057
15/1974 ang. överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat s. 991
16/1974 ang. samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst—väst-handeln s. 991

- 21/1974 ang. nordiskt energisamarbete s. 1011
- 22/1974 ang. nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning s. 1016
- 23/1974 ang. regionalpolitisk fond för Nordkalotten s. 1025
- 25/1974 ang. undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi s. 1070
- 27/1974 ang. inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning s. 1027
- 28/1974 ang. skydd av naturtyper och biotyper av gemensamt nordiskt intresse s. 986
- 6/1975 ang. Nordtests arbetsformer s. 1016
- 7/1975 ang. rättsligt skydd för mäns och kvinnors lika rättigheter s. 1068
- 8/1975 ang. begränsning av utsläpp i Bottniska viken m. m. s. 979
- 9/1975 ang. förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön s. 979
- 11/1975 ang. samnordisk vidareutbildning av sjuksköterskor s. 944
- 18/1975 ang. nordisk investeringsbank s. 857
- 19/1975 ang. nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet s. 963
- 1/1976 ang. nordiskt handlingsprogram för turistsamarbete s. 1057
- 13/1976 ang. giftiga och farliga stoffer i arbetslivet s. 974
- 14/1976 ang. nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet s. 972
- Ämbetsmannakommittéernas verksamhet går igenom i berättelsen. Ministerrådets berättelse ersätter särskilda berättelser från följande nordiska organ
- Nordkalottkommittén
- Nordiska fonden för industriell utveckling och forskning
- Nordtest
- Dessutom har en rad berättelser från olika nordiska samarbetsorgan tagits med som bilaga till berättelsen.

Kapitel I

Det nordiska samarbetet — ministerrådets verksamhet

Ministerrådet prioriterar åtgärder på det nordiska planet som är av direkt betydelse för medborgarna i de nordiska länderna, exempelvis sådana som underlättar kontakter mellan länderna, ökar kännedom om, förståelse för och samhörighet med andra nordiska länder.

Ministerrådet söker där så är möjligt åstadkomma en ändamålsenlig arbetsfördelning mellan länderna. Samarbetet syftar till bästa möjliga resursutnyttjande ifråga om exempelvis kapital, råvaror och energi, arbetskraft, samhällsservice och transport, utbildning och forskning, planerings- och utredningskapacitet.

Samarbetet förbättrar möjligheterna för de nordiska länderna att dra nytta av och påverka resultaten av ett vidare internationellt samarbete.

Samarbetet inom ministerrådets ram omfattar de flesta samhällsområden där förutsättningar för samarbete finns. En kontinuerlig utbyggnad sker i takt med samhällsutvecklingen i de nordiska länderna.

Bland de viktigaste resultaten 1976 inom ministerrådets verksamhetsfält kan nämnas:

- Upprättande av den Nordiska investeringsbanken.
- Program för samarbetet på social- och hälsovårdsområdena.
- Program för samarbetet på arbetsmiljöområdet.
- Program för samarbetet inom byggsektorn.
- Förslag till konvention om gränskommunalt samarbete.
- Nordiskt handlingsprogram för vuxenutbildning.
- Inrättandet av ett nordiskt samarbetsorgan för vetenskaplig information (NORDINFO).
- Införing av nordiska institutioner på ministerrådets budget.

Statsministrarna från Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige möttes i Helsingfors fredagen den 3 december 1976 på inbjudan av Finlands statsminister Martti Miettunen. Under en del av förhandlingarna deltog även de nordiska samarbetsministrarna.

Statsministrarna diskuterade de internationella konjunkturutsikterna. Den ekonomiska återhämtningen 1977 beräknas bli relativt långsam. Detta medför särskilda problem för länder med stora underskott i bytesbalansen. Så är t ex fallet med de nordiska länderna. Statsministrarna ansåg det därför i hög grad önskvärt att länder med en gynnsam betalningsbalanssituation vidtar stimulansåtgärder för att säkerställa den internationella konjunkturuppgången. Statsministrarna behandlade även den aktuella ekonomiska situationen i de nordiska länderna.

Man var ense om att den ekonomiska politiken måste vara inriktad på att få ned pris- och kostnadsökningen och därmed förbättra de nordiska ländernas internationella konkurrenskraft och säkerställa en hög sysselsättning. Man enades om att fortsätta att hålla en nära kontakt vid utformningen av den ekonomiska politiken i varje land. Detta förbättrar möjligheterna att föra en ändamålsenlig ekonomisk politik i vart och ett av de nordiska länderna.

Statsministrarna konstaterade med tillfredsställelse att Nordiska investeringsbanken, NIB, om vilken beslut fattades vid statsministermötet förra året, varit i funktion sedan början av augusti i år. Bankens verkställande direktör lämnade en redogörelse för NIB:s hittillsvarande verksamhet.

Banken har beviljat och utbetalat sitt första lån och behandlar för närvarande ett 15-tal förfrågningar och låneansökningar från företag i alla de nordiska länderna. Samarbete har etablerats med offentliga och enskilda kreditinstitut i Norden. Statsministrarna ansåg att NIB genom finansiering av investeringar och export kommer att ge ett värdefullt bidrag till det nordiska ekonomiska och industriella samarbetet.

Statsministrarna blev orienterade om den nordiska råvaru- och resursutredningen. Man underströk från statsministrarnas sida den betydelse som råvaru- och resursfrågorna har både globalt och för varje enskilt land. Statsministrarna var mot denna bakgrund eniga om att arbetet snabbt skall föras fram till en precisering av de områden där ett djupare nordiskt samarbete är möjligt. Därigenom kan man uppnå ett effektivare utnyttjande av de samlade nordiska råvaru- och naturresurserna.

Statsministrarna dryftade den senaste tidens utveckling inom det nordiska energi- och industrisamarbetet, i detta sammanhang speciellt perspektiven kring olje- och gasförekomsterna på den norska kontinentalsockeln. Från norsk sida redogjordes för de bilaterala diskussioner och förhandlingar som förs mellan Norge och de övriga nordiska länderna. Statsministrarna var eniga om att de norska gas- och oljeförekomsterna representerar en värdefull resurs både som energi och som råvara och att detta utgör en naturlig grund för ett bredare industri- och energisamarbete i Norden. Man betonade vikten av att tillgodose nordiska intressen vid ilandföring och distribution av gas och olja från kända och eventuellt nya fält för att därigenom bl. a. främja ett bredare industrisamarbete. På längre sikt kan eventuella olje- och gasfynd på den nordliga kontinentalsockeln utanför Norge öppna nya intressanta samarbetsmöjligheter.

Statsministrarna diskuterade vidare utvecklingen av alternativa energikällor och de säkerhetsproblem som är förenade med kärnkraft. De betonade vikten av ökat nordiskt samarbete kring forskning på dessa områden.

Statsministrarna utbytte också åsikter om det aktuella läget i fråga

om införande av utvidgade ekonomiska zoner och fiskezoner. Man uttalade förhoppningen att de problem som inrättandet av sådana zoner skapar inom Norden skall kunna lösas på ett för alla parter tillfredsställande sätt.

Med sikte på Nordiska rådets 25:e session i februari 1977 i Helsingfors dryftade statsministrarna utvecklingen av det nordiska samarbetet generellt. Man noterade med tillfredsställelse att tre förslag till handlingsprogram rörande social- och hälsovård, arbetsmiljö och byggsamarbete som ministerrådsförslag kommer att föreläggas Nordiska rådet vid sessionen. Vidare kommer ett förslag till konvention om nordiskt gränskommunalt samarbete att framläggas. Man betonade vikten av att konventionen träder i kraft snarast möjligt.

Statsministrarna konstaterade att utvecklingen av det nordiska samarbetet är gynnsam och möjliggör en ytterligare fördjupning av detta. De fann att samarbetet nu nått en sådan bredd att behov föreligger att utarbeta ett sammanhållande program för hela det nordiska samarbetet. Man emotsåg att det arbete på ett sådant program som ministerrådet (samarbetsministrarna) inlett skulle slutföras till nästa statsministermöte.

Statsministrarna var eniga om att regelbundna nordiska statsministermöten bör ingå som ett led i det nordiska samarbetet. De beslöt att, på inbjudan av Sveriges statsminister, mötas i Stockholm hösten 1977.

Kapitel I.2

Finansieringen av det nordiska samarbetet

Ministerrådet finansierar samarbetet över sin allmänna budget, kulturbudgeten, den Nordiska industrifonden och genom bidrag till nordiska biståndsprojekt. Nettobidragen framgår av tabell 1.

Tabell 1. Finansiering av ministerrådets verksamhet 1975, 1976 och 1977 (de nordiska ländernas nettobidrag).

	Mynt- enhet	1975 1 000 kr	1976 1 000 kr	1977 1 000 kr
Ministerrådets allmänna budget	Nkr	13 033	19 806	26 149
Kulturbudgeten ¹	Dkr	38 656	45 263	52 000
Nordiska industrifonden	Skr	10 000	10 000	10 000
Nordiska biståndsprojekt	Nkr	..	23 000	

¹ Exkl. kompensation för automatiska lönestigningar.

Enligt ministerrådets beslut fördelas kostnaderna mellan de nordiska länderna i förhållande till deras bruttonationalprodukter med följande procenttal:

	1973—76	1977—79
Danmark	22	23,4
Finland	16	15,8
Island	1	0,9
Norge	16	17,0
Sverige	45	42,9

Kostnaderna för de nordiska biståndsprojekten fördelas i förhållande till de nordiska ländernas bidrag till Förenta nationerna.

En ny budgetprocedur har med verkan fr. o. m. 1977 års budget införts för ministerrådets allmänna budget. Denna har visat sig vara mera ändamålsenlig för budgetbehandlingen och har medfört en betydande rationalisering av budgetarbetet. Vidare har härigenom skapats större möjligheter för Nordiska rådet att genom sin budgetkommitté på ett tidigt stadium i budgetarbetet lämna synpunkter på såväl totalbelopp som prioriteringar.

Under 1976 har ministerrådet beslutat att med verkan fr. o. m. 1978 införa följande fyra institutioner på ministerrådets allmänna budget.

Nordiska hälsovårdshögskolan, Göteborg

Nordiska institut för odontologisk materialprovning, Oslo

Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning

Nordiska skogsarbetsstudiers råd

Kostnaden för verksamheten vid dessa institutioner var 1976 sammanlagt omkring 8,5 milj. Nkr. Ministerrådet är inriktat på att senare införa flera institutioner på den allmänna budgeten.

I oktober 1976 fastställdes ett nytt beviljningsreglemente för ministerrådets allmänna budget.

Beträffande finansieringen av kultursamarbetet hänvisas till kapitel III.

Det bör understrykas att en betydande del av det nordiska samarbetet finansieras på annat sätt än genom ministerrådets medel. Vissa projekt som utföres i ministerrådets regi finansieras delvis direkt från de nationella budgetarna. Sålunda beviljades under 1976 ca 1 800 000 Nkr till två projekt på trafikområdet. Ett antal nordiska institutioner finansieras direkt från de nationella budgetarna, exempelvis Nordiska statistiska sekretariatet, Nordiska samarbetsrådet för kriminologi och Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet.

Vidare finansieras åtskilliga kostnadskrävande åtgärder direkt över berörda nationella budgetar, exempelvis förbättringar av vägtrafikförbindelserna mellan de nordiska länderna, arbetsförmedlingsverksamhet, språkundervisning för invandrare samt tillämpning av den nordiska konventionen om social trygghet och de nordiska sjukförsäkringsöverenskommelsen.

Kapitel I.3

Den nordiska investeringsbanken

Ministerrådsförslaget om upprättande av en nordisk investeringsbank behandlades på Nordiska rådets extra ordinära session i november 1975.

Rådet rekommenderade att banken skulle upprättas väsentligen i överensstämmelse med ministerrådets förslag till avtal (*rek. 18/1975*). Avtalet med tillhörande stadgar undertecknades 4 december 1975 och godkändes av de nationella parlamenten under åren 1976. Avtalet trädde i kraft 1 juni 1976. Styrelsen för banken har utnämnts. Nordiska rådet och ministerrådet har utnämnt medlemmar av bankens kontrollkommitté för den första perioden.

Banken, som ligger i Helsingfors och började sin verksamhet den 2 augusti 1976, har till uppgift att förmedla lån och ställa garantier för investeringsprojekt och export av gemensamt nordiskt intresse.

Banken har ett grundkapital på 400 milj. SDR (ca 2 miljarder Skr) av vilket en fjärdedel skall inbetalas och varav hittills 33 1/3 milj. SDR har inbetalats. Verksamheten har påbörjats och konkreta projekt, som berör alla de nordiska länderna, är under värdering. Det har redan inkommit ett femtontal låneansökningar och förfrågningar avseende exempelvis energiförsörjningen, dataområdet, transportområdet, livsmedelsindustrin, textilindustrin samt serviceområdet.

Banken har beviljat ett lån motsvarande ca 75 milj. Fmk till ett kraftöverföringsprojekt mellan Sverige och Finland.

Ministerrådet finner det vara av stor betydelse att banken nu har påbörjat sin verksamhet och anser att banken kommer att vara ett viktigt led i vidareförändring av det nordiska samarbetet på det ekonomiska och industriella området. Den kommer även att bidra till ett mer effektivt och rationellt utnyttjande av nordiska resurser.

Kapitel I.4

Råvaror och andra resurser

De nordiska statsministrarna beslöt i januari 1975 att det skulle genomföras en utredning om den nordiska råvaru- och resurssituationen och en undersökning av möjligheterna för ett närmare samarbete i syfte att dra största möjliga nytta av tillgängliga resurser. En rapport som motsvarar första delen av mandatet lades fram i oktober 1976. Rapporten koncentreras till den faktiska situationen på råvaru- och resursområdet. Den beskriver totalekonomin och befolkningsutvecklingen, primärnäringarnas betydelse i Norden, energiresurser och -förbrukning i Norden, export och import, konflikter och begränsningar för resursutnyttjandet.

Den färdigställda rapporten innehåller ett viktigt basmaterial för det fortsatta arbetet.

Ministerrådet har beslutat att utredningen skall fortsätta sitt arbete bl. a. med framtidsperspektiven, utarbetande av prognoser med sikte på mitten av 1980-talet och en djupare analys av vissa områden med angivande av möjligheter till samarbete.

Vid statsministermötet 3 december underströks från statsministrarnas sida den betydelse som råvaru- och resursfrågorna har både globalt och för varje enskilt land. Statsministrarna var mot denna bakgrund eniga om att arbetet med resursutredningen snabbt skall föras fram till en precisering av de områden där ett djupare nordiskt samarbete är möjligt. Därigenom kunde man uppnå ett effektivare utnyttjande av de samlade nordiska råvaru- och naturresurserna.

Kapitel I.5

Lagstiftningsfrågor

Mot bakgrund av bl. a. Nordiska rådets rekommendation nr 1/1974 rörande nordiskt samarbete om lagstiftning och överläggningar mellan ministerrådet och juridiska utskottet har ministerrådet i sina årliga berättelser till Nordiska rådet lagt fram ett lagstiftningsprogram på längre sikt. Programmet kompletteras efter hand bl. a. med hänsyn till resultatet av årliga överläggningar mellan ministerrådet och juridiska utskottet.

Ministerrådet har sedan föregående års berättelse inte fört upp några nya projekt på det nordiska lagstiftningsprogrammet. Ansträngningarna har i stället koncentrerats på att söka förverkliga de projekt som f. n. är upptagna på programmet. Sålunda har det nordiska samarbetet på skadeståndsrättens område fortskridit i enlighet med de tidigare presenterade riktlinjerna. I Sverige har man genomfört en ny trafikskadelag, som uppfyller Nordiska rådets rek.nr 24/1973 och innebär en ökad nordisk rättslighet på trafikskadeområdet. På integritetsskyddsområdet har intresset koncentrerats till problem som datatekniken ger upphov till och ministerrådet har tillsatt en nordisk arbetsgrupp med uppdrag att kartlägga arten och omfånget av de rättsliga problemen i samband med s. k. dataflykt och överföring av data över gränserna. Nordiskt samarbete har inletts i frågan om rättsliga problem i förbindelse med borrhplattformar och projektförslag har upprättats för en samnordisk undersökning om den praktiska betydelsen av borgen (kaution) för enskilda och för den allmänna kreditpolitiken.

Ett betydande och utsträckt samarbete om lagstiftningsfrågor äger dessutom rum på områden som inte direkt har framhävts under arbetet med lagstiftningsprogrammet.

Kapitel I.6

Kulturellt samarbete

I enlighet med kulturavtalets bestämmelser har Nordiska ministerrådet och Nordiska rådets kulturutskott hållit regelbundna överläggningar kring centrala samsarbetsfrågor. Överläggningarna har framför allt gällt planeringen av det fortsatta samarbetet och prioriteringar i anslutning till budgetarbetet.

På kulturavtalets skilda områden kan följande nämnas för att belysa ministerrådets verksamhet under 1976.

Samarbetet på det allmänkulturella området har under det gångna året fortsatt inriktats på att ge nya och större befolkningsgrupper en mer aktiv roll i det nordiska kultursamarbetet och kulturutbudet. Samtidigt har ambitionen varit att stärka kultursamarbetet både till innehåll och omfattning. Stödet till nordiskt ungdomssamarbete är sedan 1976 uppfört som en fast post på verksamhetsbudgeten. Ministerrådet har under året fastställt nya riktlinjer för denna stödordning. Enligt dessa kan stöd förutom till samarbetsprojekt även ges till ungdomsorganisationernas nordiska organisatoriska samarbete. Vidare bör stöd i större utsträckning än hittills ges till samarbetsprojekt som tar sikte på att nå ut till bredare ungdomsgrupper. Stöd till samarbete på folkbildningsområdet har beviljats under 1976 som det första av tre försöksår. Avsikten med stödet är att även på detta sätt nå ut med det nordiska kultursamarbetet till allt större befolkningsgrupper. Vid fördelningen av medlen prioriteras projekt på lokalplanet och på arbetsplatserna samt kulturutbudet till tidigare försummade samhällsgrupper. Bland andra frågor som förväntas beröra nya och större befolkningsgrupper kan nämnas utredningsarbetet kring frågan om barn och kultur samt frågan om stöd till nordiskt idrottssamarbete.

Vid sidan av denna innehållsmässiga utbyggnad av samarbetet på det allmänkulturella området har under 1976 åtgärder vidtagits i syfte att ge etablerade samarbetsprojekt en fastare organisation och administration. Under 1977 beräknas sålunda samarbetet på teaterns, musikens och litteraturens område få en mer rationell ledningsstruktur.

Mot bakgrund av möjligheterna att i en nära framtid via satellit sända program från ett nordiskt land direkt till ett annat nordiskt land tillsatte ministerrådet i december 1975 en statssekreterargrupp som ansvarig för ett utredningsarbete om de nya tekniska förutsättningarna. Ministerrådet har genom tillsättandet av denna utredning markerat sin starka prioritering av det nordiska TV-samarbetet inom ramen för samarbetet på kulturavtalets område. Utredningens förslag kommer att föreligga under 1977 och ministerrådet kan därefter ta ställning till huvudlinjerna för det nordiska TV-samarbetet.

På utbildningsområdet har planläggningen av ett nordiskt projektprogram inom vuxenutbildningen hört till de väsentligaste arbetsuppgifterna. Under året har en arbetsgrupp utarbetat ett förslag till projektprogram, vilket godkänts av ministerrådet. I programmet ingår sex underprojekt, av vilka det mest betydande skall behandla vuxenutbildningen i relation till arbetslivet. Genomförandet av programmet inleds under hösten 1976 och arbetet skall pågå under en tvåårig försöksperiod.

Ett viktigt nytt verksamhetsfält gäller de 16—19 årigas utbildning.

Ett utvidgat nordiskt samarbete, speciellt vad yrkesutbildningen beträffar, är under planläggning. Ett projektprogram har utarbetats som bl. a. innebär en fördjupad informations- och dokumentationsutväxling, ett utökat samarbete beträffande pedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete, konferensverksamhet där problemområden och ev. lösningsmodeller dryftas samt en undersökning av möjligheterna till ett närmare samarbete rörande läromedel inom den gymnasiala utbildningen.

Ytterligare kan nämnas att nordiska arbetsgrupper har tillsatts för att behandla problemställningar av nordiskt intresse i samband med återkommande utbildning och för att undersöka möjligheter till gemensam fortbildning och vidareutbildning för lågfrekventa utbildningslinjer.

På forskningsområdet kan bl. a. nämnas att ministerrådet fattat beslut om inrättande av ett nytt nordiskt samarbetsorgan för vetenskaplig information. Den nya organisationen, som träder i kraft 1.1.1977, är avsedd att innebära en samordning och effektivisering av det nordiska samarbetet såväl inom forskningsbibliotekssektorn som när det gäller informations- och dokumentationssektorn.

Under 1976 har en utredning tillsatts för att överväga formerna för samarbetet mellan de nordiska språknämnderna. Resultatet av utredningsarbetet torde föreligga i början av 1977. Vidare utreds f. n. organisationen och finansieringen av det nordiska samarbetet inom massmediaforskning. Inom den rådgivande kommittén för forskning förbereds ett förslag till handlingsprogram för inriktningen av den nordiska kulturbudgetens resurser till forskningssamarbete bl. a. med sikte på rollfördelningen och samarbetsformerna mellan forskningsråden och kulturavtalets organ.

Kapitel I.7

Socialpolitik

Verksamheten på det socialpolitiska området har särskilt inriktats på socialkonventionssamarbetet, samarbete rörande rusmedelsforskning, forsknings- och utvecklingsarbete, samverkan om vidareutbildning av social- och medicinalpersonal, läkemedelssamarbete och transplantationssamarbete. Samverkan på dessa olika insatsområden har under året fördjupats.

Behovet av nytänkande rörande inriktningen av socialpolitiken under kommande år har blivit en synnerligen aktuell fråga på såväl nationellt som nordiskt plan under senaste tid. Ministerrådet har mot denna bakgrund under året samrått med Nordiska rådets social- och miljöutskott och arbetsmarknadens parter om inriktningen av ministerrådets framtida insatser inom den socialpolitiska sektorn. Ett förslag till samarbetsprogram för detta ansvarsområde har av ministerrådet överlämnats för

behandling i Nordiska rådet. Planeringen av ministerrådets verksamhet på området bör ses mot bakgrund av den starkt växande efterfrågan på insatser från samhällets sida på social- och hälsovårdsområdet. Ministerrådet avser att i sin verksamhet stimulera den utveckling i länderna som syftar till en fortsatt utbyggnad av den sociala tryggheten genom effektivt utnyttjande av tillgängliga resurser.

Samtidigt avser ministerrådet att stödja verksamheten på redan etablerade samarbetsfält. Här skall särskilt nämnas utbyggnaden av den nordiska konventionen om social trygghet av år 1955, samarbetet rörande utbildning och arbetsmarknad för social- och hälsovårdspersonal samt samverkan om rusmedelsforskning. Vid utformning av de konkreta insatserna skall särskild vikt fästas vid socialpolitiska åtgärder av förebyggande karaktär.

En samverkan på nordiskt plan rörande förebyggande åtgärder inom social- och hälsovårdsområdet innebär nya insatser för att tidigt spåra och bekämpa medicinska och sociala risker. Social- och hälsovårdsinsatserna måste sättas in i ett större sammanhang varvid en samverkan med andra områden av samhällslivet därigenom får ökad betydelse.

För samarbetet på social- och hälsovårdssektorn under år 1976 har ministerrådet totalt beviljat 2 420 000 Nkr.

För samarbete under år 1977 har ministerrådet hittills beviljat ca 2 800 000 Nkr.

Kapitel I.8

Arbetsmarknadssamarbete

Konjunkturbetonade sysselsättningsproblem har lett till ökat behov av samarbete mellan de nordiska länderna, speciellt vad gäller sysselsättningsstimulerande åtgärder, med tanke på att mera samfällt möta problemen i framtiden. Mot denna bakgrund genomfördes hösten 1976 en nordisk temaexamination rörande regeringarnas sysselsättningsstimulerande åtgärder under den senaste konjunkturedgången. Syftet var bl. a. att på nordisk basis diskutera erfarenheterna av regeringarnas beredskapsprogram samt att höja beredskapen inför kommande konjunkturlägen av samma art.

Under år 1976 har det nordiska arbetsmarknadssamarbetet i övrigt koncentrerats på genomförandet av det program för nordiskt samarbete på arbetsmarknadsområdet som ministerrådet fastställde den 26 november 1975. Arbetsmarknadsprogrammet innebär en fördjupning och vidareutveckling av det nordiska arbetsmarknadssamarbetet inom ramen för 1954-års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad med beaktande av de förändringar på arbetsmarknaden och i arbetsmarknadspolitikerna som ägt rum sedan överenskommelsen ingicks.

Fastställandet av arbetsmarknadsprogrammet har lett till en kraftig expansion av det nordiska samarbetet inom detta område. Endast utredningar och andra projekt har igångsatts med anledning av programmet. Genomförandet av arbetsmarknadsprogrammet skall ske i etapper och i en nära kontakt med arbetsmarknadens parter. Den första etappen av arbetsmarknadsprogrammets genomförande torde i stort sett vara slutförd vid utgången av år 1978. Åtskilliga projekt kommer naturligtvis att leda till nya impulser och initiativ samt förslag till ytterligare projekt. En revision och komplettering av åtgärdsprogrammet torde således kunna inledas hösten 1977. Genom denna följande etapp kommer nya delar av ministerrådets arbetsmarknadsprogram att praktiskt genomföras.

Under verksamhetsåret har bl. a. genomförts ett samnordiskt projekt i syfte att utveckla åtgärderna för att förebygga och reducera ungdomsarbetslösheten. Vidare har man genom att utarbeta en översikt över arbetsmarknadsutbildningen i de nordiska länderna sökt finna former för en vidareutveckling av samarbetet kring dessa frågor.

Under år 1977 beräknar man att kunna slutföra ett av de högst prioriterade projekten i arbetsmarknadsprogrammet vilket syftar till en systematisering och effektivisering av informationsutbytet i Norden vad gäller arbetsmarknadsfrågor. Ett projekt rörande de förenhetligande av arbetsförmedlingsmetoder i Norden skall igångsättas under 1977.

Under år 1976 har en omfattande utredning om arbetskraftens och kapitalets rörlighet i Norden igångsatts. Genom utredningen söker man klarlägga hinder, möjligheter, effekter och problem förknippade med sådan rörlighet. Under år 1976 har man också prioriterat en jämförande analys av arbetsmarknadspolitikens mål och medel i Norden.

Hösten 1976 igångsattes en utredning för att kartlägga faktiska förhållanden samt regler och avtal för utländska uthyrnings- och entreprenadföretags verksamhet i de nordiska länderna med avseende på problem förknippade med s. k. grå arbetskraft. Syftet med projektet är att utarbeta förslag rörande enhetliga riktlinjer för denna verksamhet. Man skall vidare söka definiera vad som bör betraktas som seriös verksamhet, och vad som bör betraktas som icke önskvärd uthyrning. Projektet, som genomföres i samråd med arbetsmarknadens parter, skall pågå även under år 1977.

Samarbetet på arbetsmarknadsområdet har under år 1976 också omfattat bl. a. vidareutbildning av tjänstemän, arbetslöshetsförsäkringar, arbetsmarknadsstatistik och informationsfrågor.

Ministerrådet beviljade 1 248 000 Nkr för det nordiska arbetsmarknadsarbetet under år 1976. För år 1977 har ur ministerrådets allmänna budget hittills beviljats Nkr 1 714 000.

Kapitel I.9

Arbetsmiljöfrågor

Under 1976 har man i alla de nordiska länderna visat arbetsmiljöfrågor en ökande uppmärksamhet. Arbetsmiljöområdet utgör ett viktigt samarbetsfält inom ministerrådets ram.

Ett förslag till handlingsprogram för det nordiska arbetsmiljösamarbetet har utarbetats under året och varit på remiss hos arbetsmarknadens parter. Handlingsprogrammet har överlämnats till Nordiska rådet för behandling vid 25:e sessionen.

Även under 1976 har delområdet arbetsmedicin/yrkeshygien varit högst prioriterat inom sektorn, vilket bl. a. beror på den vikt man fäster vid skydd mot giftiga och farliga material. Samarbetet om gränsvärdesfrågor har utmynnat i ett projekt som påbörjas 1977 och som syftar till att ge bästa möjliga faktaunderlag för fastställande av yrkeshygieniska gränsvärden i de olika länderna. Samarbetet mellan de yrkeshygieniska enheterna har fortsatt. Man har vidare samarbetat om bl a lösningsmedlens verkningar och om hälso- och arbetsmiljöproblem i träindustrin.

Inom den psykosociala arbetsmedicinen har man fortsatt att utvidga kontaktverksamheten och vissa större projekt kommer enligt planerna att påbörjas under 1977. De nya arbetsmiljölagar som håller på att utarbetas i de nordiska länderna avspeglar en reell harmonisering av huvudprinciperna för arbetsmiljölagstiftningen. Detta är kanske ett av de viktigaste resultaten av den nära kontakt och den samverkan som äger rum mellan länderna på detta område. Även samarbetet vid utarbetande av skyddsföreskrifter har fortsatt och utvecklats under året.

Kostnaderna för projekt inom detta område var 1976 426 500 Nkr och beräknas under 1977 bli 963 000 Nkr.

Kapitel I.10

Miljövård

Skydd och vård av den yttre miljön är ett område som ägnar sig väl för nordiskt samarbete. Föreeringsfrågorna kan sällan ses enbart från nationell synpunkt. Miljöproblem i de olika nordiska länderna är ofta likartade, och länderna har förhållandevis lika miljöskyddsstandard. Flera skäl, bl. a. resurshänsyn, motiverar därför nära kontakter mellan de nordiska länderna i miljöskyddsfrågor, samordning och harmonisering av åtgärder och satsningar på gemensamma projekt.

Miljöpåverkan över gränserna mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige regleras genom den nordiska miljöskyddskonventionen, som trädde i kraft den 5 oktober 1976. Genom denna har länderna åtagit sig att jämställa grannländernas miljöskyddsintressen med motsvarande in-

tressen i det egna landet vid prövning av tillåtlighet av miljöskadlig verksamhet.

Miljöskyddskonventionen bygger på förutsättningen att miljöskyddsstandarden är förhållandevis likartad. Ministerrådet arbetar fortlöpande för att få till stånd samordning och harmonisering av åtgärder till skydd och vård av miljön. Verksamheten är i detta avseende främst inriktad på att gemensamt utföra det grundläggande forsknings- och utredningsarbete som krävs som underlag för beslut om riktlinjer för miljöskyddet. Som exempel kan nämnas samarbetet för att ta fram tekniska och ekonomiska data som behövs för konstruktion av bestämmelser om högsta tillåtna emission av buller från vissa typer av industriell utrustning.

Vad vattenvårdsområdet beträffar arrangerade ministerrådet i december 1976 en konferens om föroreningsituationen i Kattegatt och Skagerrack. Resultaten härav skall följas upp under 1977. I övrigt följer ministerrådet vad som sker i olika organ och samarbetsprojekt till skydd mot förorening av övriga angränsande vattenområden.

Projektverksamheten inom ministerrådet har under 1976 koncentrerats till delområdena avfall, buller, luftvård, naturvård och miljövårdsforskning. Bland projekten kan nämnas följande.

Under året har påbörjats en jämförande studie av anläggningar i Norden med olika behandlingsmetoder för kommunalt avfall. Ministerrådet ger bidrag till Nordiska avfallsbörser för insamling och distribution av information rörande behandlingsanläggningar för problemavfall. En nordisk ordlista över avfallstermer har utarbetats. Ett projekt avseende en gemensam nordisk beräkningsmodell för vägtrafikbuller har påbörjats. I fråga om samarbetet rörande buller från industriell utrustning har genomförts nya utredningar bl. a. avseende krossar och tryckluftsverktyg. Arbetet har fortsatt inom det omfattande projektet rörande övervakningssystem för luftföroreningar. Syftet med den nordiska samverkan är här att utarbeta metoder lämpliga att användas i ett europeiskt övervaknings- och utvärderingsprogram för luftföroreningar. Planeringsarbete har bedrivits för ett samarbete i fråga om kontroll av hälso- och miljöfarliga varor. Inom naturvården har arbetet med en naturgeografisk regionindelning av Norden samt rörande hotade djur- och växtarter avslutats.

Under 1977 genomförs en förstudie för att få fram underlag för projekt ifråga om återvinning av avfall. Även 1977 kommer fortsatta satsningar att ske på projekt till skydd mot buller från såväl trafik som industriell utrustning. Det nordiska samarbetsprojektet rörande övervakningssystem för luftföroreningar fortsätter och anpassas till det europeiska samarbete som påbörjats inom ramen för FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE).

Projekt på områdena miljödata och produktkontroll genomförs. Inom

naturvårdssamarbetet påbörjas ett nytt flerårsprogram rörande representativa naturtyper i Norden. Detta arbete baseras på den genomförda naturgeografiska regionindelningen. I fråga om miljövårdsforskning kommer bl. a. att följas upp en under 1976 genomförd förstudie om nordisk samverkan i fråga om forskning kring s. k. polycykliska aromatiska kolväten, en grupp av kemiska föreningar, vilka har sin källa i förbränning av fossila bränslen, och som antas medföra allvarliga miljörisker och kan vara cancerframkallande.

Kostnaderna för projekt inom detta område var 1976 1 546 000 Nkr. För år 1977 har hittills beviljats 1 561 000 Nkr.

Kapitel I.11

Handels- och valutapolitiska frågor

Utvecklingen av den nordiska samhandeln har under 1975 och första halvåret 1976 präglats av den internationella konjunkturkrisen. Den nordiska samhandeln ökade dock något även under 1975 och man kunde notera en viss ökning av andelen av samhandeln i dessa länders totalhandel.

Man kan konstatera att en expansiv ekonomisk politik och motkonjunkturåtgärder i de nordiska länderna har haft en gynnsam inverkan på den nordiska samhandeln. Ministerrådet anser det vara av stor betydelse att varje nordiskt land genom sin politik kan upprätthålla en aktivitetsnivå som även får gynnsamma verkningar för de övriga länderna.

På det marknadspolitiska området har tullavvecklingen mellan de nordiska länderna och EG fortsatt. Från 1 januari 1976 kvarstår som huvudregel endast 20 % av bastullsatserna för handeln mellan de nordiska länderna och EG (för Islands import 40 %). Samtidigt fortsätter tullfrihet att gälla mellan nuvarande och tidigare EFTA-länder bortsett från de relativt få varugrupper där EG:s regler för industrivaror ej motsvarar EFTA:s. Från den 1 juli 1977 kommer frihandeln i Väst-europa, med undantag av vissa känsliga varor, bl. a. pappersprodukter, att omfatta 16 EFTA- och EG-länder. För Islands import från EG försattes tullavvecklingen vara avslutad 1 januari 1980.

Ministerrådet anser det vara av stor vikt att samarbetet om lösningen av praktiska problem i handeln mellan EFTA och EG fortsätter.

De nordiska länderna har fortsatt att upprätthålla nära kontakt i en rad handelspolitiska frågor, som under året aktualiserats i internationella ekonomiska organisationer. Detta samråd har i synnerhet avsett UNCTAD och de multilaterala handelsförhandlingarna i GATT samt även nord/syd-dialogen.

På det valutapolitiska området har man med verkan från 1 februari

1976 ingått ett nytt avtal mellan de nordiska centralbankerna om kortfristigt valutastöd. Detta avtal som innebär en ökning av lånemöjligheten med ca 50 % och utökning av den ordinära kredittiden från 3 till 6 månader ersätter ett tidigare avtal från 1962 (reviderat 1967).

Genom NORDIPRO som är en gemensam grupp bildad av de nordiska ländernas handelsprocedurkommittéer arbetar man med en rad projekt som rör förenkling av procedurerna i internationell handel, exempelvis huvudprojekten Interface (dataöverföring i internationell handel) och gemensamt nordiskt fraktbrev samt Handelsprocedurguiden. Ministerrådet har för 1977 beviljat 275 000 Nkr till dessa projekt.

Ministerrådet anser det vara av stor betydelse att de ofta förekommande kontakterna mellan de nordiska administrationerna på de handels- och valutapolitiska områdena fortsätter och att det genom dessa kontakter är möjligt att lösa praktiska problem och konkreta frågor mellan de nordiska länderna samt att man på detta sätt söker samordna de nordiska ländernas förberedelser och hållningar i internationella sammanhang.

Kapitel I.12

Energifrågor

Ministerrådet beslöt i november 1975 att ge den Nordiska industrifonden i uppdrag att under 1976 påbörja ett utvidgat arbete inom energiområdet samt att före 1 oktober 1976 lägga fram en rapport om utfört och pågående arbete med förslag till fortsatta aktiviteter på energiområdet. Underlaget för beslutet utgjordes av en utredning "Nordiskt samarbete inom forskning, utveckling och teknologiförmedling inom energiområdet", utarbetad av en grupp bestående av representanter för Nordiska industrifonden, NORDFORSK och Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor.

Rapporten föreligger nu och ministerrådet anser det vara lämpligt att ge Industrifonden ansvaret för det fortsatta nordiska energi-FoU (Forskning och Utveckling)-samarbetet inom de delar av energiområdet som ingick i rapporten. Ett dylikt utvidgat samarbete anses kunna medföra ett bättre utnyttjande av ekonomiska och personella resurser i Norden. Ministerrådet anser det vara av stor betydelse att energi-FoU-samarbetet även i fortsättningen ges hög prioritet.

På kärnsäkerhetsområdet föreligger en rapport "Utvidgat nordiskt samarbete på kärnsäkerhetsområdet" utarbetad av en grupp som tillsatts av det Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor. Ministerrådet anser att denna rapport innehåller en rad betydelsefulla projekt som kan bidra till en värdering och lösande av aktuella kärnsäkerhetsfrågor. Ministerrådet anser att arbetet bör påbörjas snarast möjligt. Un-

der 1977 bör man söka få fram ett bättre underlag för att ta ställning till omfånget av det fortsatta arbetet med att genomföra det i rapporten föreslagna programmet samt underlag för fastställande av tidsplan och finansiering.

De nordiska länderna har under hösten utväxlat noter innebärande ikraftträdande av ett gränsreaktoravtal.

Från det nordiska samarbetsorganet för elkraft NORDEL har överlämnats två delrapporter. En av dem behandlar alternativa energikällor och den andra redogör för aktuella prognoser och utbyggnadsplaner inom NORDELS ram.

Ministerrådet har under 1976 beviljat ca 520 700 Nkr till projekt på energiområdet. För 1977 utgör den indikativa planeringsramen 2 622 000 Nkr för detta område.

Beträffande det övriga nordiska energisamarbetet hänvisas till kommunikén från statsministermötet, avsnitt I.1.

Kapitel I.13

Industriellt samarbete

Ministerrådet anser att en utveckling av de energipolitiska samarbetet på något längre sikt kan utgöra en viktig stimulans för det industripolitiska samarbetet. Ministerrådet har därför säkerställt den nödvändiga koordineringen och behandlar det industripolitiska området i samband med energipolitiska frågor (jfr kommunikén från statsministermötet, avsnitt I.1).

Aktuella industripolitiska frågor såväl mellan de nordiska länderna som i förhållande till tredje land diskuteras regelbundet i ministerrådet. Arbetet i Industrifonden och den standardiserings- och prövningsverksamhet som bedrivs i NORDTEST har vidareutvecklats.

Ministerrådet har beslutat tillföra Industrifonden 10 milj. Skr under 1977. Härmed uppgår de sammanlagda medlen som tillförs fonden till 40 milj. Skr.

Fonden har t. o. m. augusti 1976 beviljat sammanlagt 26 milj. Skr till 67 projekt. Genom Nordiska industrifonden har man fått ett viktigt instrument för nordiskt samarbete om konkreta forsknings- och utvecklingsprojekt av betydelse för industrin.

Den nordiska resursutredningen, vars första fas nu avslutats med en delrapport, kommer att ge ytterligare underlag för värdering av konkret nordiskt samarbete.

Ministerrådet fäster stort avseende vid ett utvidgat samarbete för att lösa små och medelstora företags problem och vid samarbete om lösningar av strukturella problem för särskilt utsatta industribranscher i Norden.

Kapitel I.14

Byggsektorn

Arbetet med samordning av byggbestämmelser, byggstandarder samt godkännande- och kontrollregler löper kontinuerligt i enlighet med intentionerna i ministerrådets handlingsprogram för byggsektorn presenterat i årsberättelsen C1/1973. Arbetet utförs främst av Nordiska kommittén för byggbestämmelser, de nordiska byggstandardiseringsorganisationerna och Nordtest. Ministerrådet stöder detta arbete ekonomiskt.

Inom upphandlingsområdet har nordiska myndigheter avgett remissvar angående ett utkast till entreprenadkontrakt. Härvid har framkommit att ett närmare nordiskt samarbete bör påbörjas när behov föreligger för revision av bestämmelserna i de nationella entreprenadkontrakten.

Ministerrådet har under 1976 för första gången sammanträtt i sammansättningen bostadsministrarna. Härvid beslöt ministrarna att revidera handlingsprogrammet för byggsektorn. Förslag till nytt handlingsprogram kommer att översändas till Nordiska rådet för uttalande i slutet av år 1976. Det fastställs sannolikt under våren 1977. Ministrarna diskuterade även energifrågor, bostadspolitiska frågor samt FN-konferensen HABITAT om bebyggelse och bostadsmiljö.

Ministerrådet kommer i första hand att behandla frågor inom den egentliga byggsektorn, men det kan även bli aktuellt att ta upp frågor om bebyggelsemiljö och bostadspolitiska frågor.

Ministerrådet avser att intensifiera och utvidga det nordiska byggsamarbetet och härvid i första hand verka för ett ökat utbyte av idéer och planer om den framtida bebyggelsen, en utvidgad kontaktverksamhet vad gäller erfarenheter och utredningar inom byggområdet och en ökad integration av de nordiska byggmarknaderna. Bl. a. bör informationsutbytet och samarbetet beträffande allmänna målsättningar inom byggsektorn och bygglagstiftningen beaktas liksom även det internationella byggsamarbete som de nordiska regeringarna deltar i inom FN-organet ECE.

Med anledning av revisionen av handlingsprogrammet har Nordiska ämbetsmannakommittén för samarbete inom byggsektorn kontaktat berörda nordiska samsarbetsorgan inom byggsektorn om pågående och planerad verksamhet och koordinering av verksamheterna mellan olika organ. Man har även analyserat förutsättningarna och möjligheterna för en ökad koordinering mellan det nordiska och det internationella byggsamarbetet. På ministerrådets uppdrag har ämbetsmannakommittén studerat prioriteringen av ämnesområden och projekt och kommer att lägga fram förslag härtill i anslutning till det nya handlingsprogrammet.

Ministerrådet anser att byggsektorn även i fortsättningen bör priori-

teras högt i det nordiska samarbetet. För år 1976 har ministerrådet beviljat 1 505 400 Nkr (totalkostnader för området under året ca 1 915 000 Nkr). För 1977 utgör den indikativa planeringsramen 1 284 000 Nkr.

Kapitel I.15

Regionalpolitiskt samarbete

Ministerrådets regionalpolitiska handlingsprogram siktar i främsta hand till att utvidga samarbete i fråga om samhällsplanering, samordning av de regionalpolitiska stödinsatserna och konkret samarbete i gränsområdena.

I det hittillsvarande samarbetet har gränsfrågorna prioriterats. Denna satsning kommer också att präglade de närmaste årens verksamhet. Förslaget om en nordisk konvention rörande gränskommunalt samarbete skall ses som ett led i dessa strävanden. Ministerrådet räknar med att detta förslag efter yttrande av Nordiska rådet skall kunna träda i kraft inom en snar framtid. Därmed ges ett formellt grundlag för en vidareföring av det gränskommunala samarbetet.

I syfte att främja det gränsregionala samarbetet har olika försöksprojekt inletts. Bland dessa försök kan nämnas det glesbygdspolitiska projektet samt Öresunds- och ARKO-projekten. Längst har arbetet kommit med det s. k. glesbygdspolitiska projektet. Det har mynnat ut i en rad förslag till konkreta samarbetsprojekt, vilka kommer att följas upp i det fortsatta arbetet. Under 1977 kommer liknande försök att påbörjas i ytterligare en eller två gränsregioner.

I det fortsatta arbetet kommer ökat intresse att ägnas samordningen av de regionalpolitiska stödinsatserna i gränsområdena. Som ett led i denna verksamhet kommer en utvärdering av pågående aktiviteter att påbörjas under 1977 i syfte att vidareutveckla det regionalpolitiska samarbetet. I samband därmed kommer frågan om en regionalpolitisk fond på Nordkalotten att belysas.

Samarbetet på Nordkalotten inom Nordkalottkommitténs (NKK) ram siktar bl. a. till fördjupad samverkan på det regionalpolitiska och arbetsmarknadspolitiska området. Liksom tidigare har industri- och turistfrågorna stått i förgrunden för NKK:s arbete. Insatserna har till stor del varit av informativ och kontaktskapande karaktär. Till vägledning för det långsiktiga handlandet pågår sedan ett år tillbaka en kartläggning av handelsströmmarna och förekommande handelshinder på Nordkalotten. Denna undersökning beräknas vara färdig under år 1977. I det fortsatta arbetet räknar NKK med att ägna ökat intresse åt de areella näringarnas problem, exempelvis inom jordbruk och rennäring.

Den regionalpolitiska forskningen är sedan ett par år tillbaka inriktad på frågor som rör mål och medel i regionalpolitiken samt regional planering. Bland de större forskningsprojekten kan nämnas hushållens mil-

jöpreferenser och levnadsvillkor, olika pilotstudier rörande de regionalpolitiska stödmedlens effekter och alternativa mönster för ortssystemens utformning. Framkomna resultat från de två sistnämnda projekten har under 1976 publicerats i den s. k. NordREFO-skriften.

Under 1976 har kostnaderna för det regionalpolitiska samarbetet varit ca 1 211 200 Nkr och kostnaderna för samarbetet på Nordkalotten ca 492 100 Nkr. För 1977 har hittills beviljats 808 000 Nkr för generellt regionalpolitiskt samarbete och 239 000 Nkr för projekt på Nordkalotten.

Kapitel I.16

Konsumentfrågor

Ministerrådet verkar för ett ökat nordiskt samarbete på konsumentområdet. Samarbetet syftar till att stärka konsumenternas ställning i de nordiska länderna samt till ett bättre utnyttjande av de nationella konsumentorganens resurser.

Samarbetet på konsumentområdet omfattar bl. a. undersökningar av varor och tjänster, märkningsfrågor, informations- och utbildningsfrågor samt konsumentaspekter på reklam och marknadsföring.

Under 1976 har arbetet med framtagning av provningsmetoder för olika konsumentvaror fortsatt. Gemensamma metoder föreligger nu eller förväntas inom snar framtid föreligga för diskmaskiner, hushållskylar och -frysar, köksventilatorer och utombordsmotorer. Vidare föreligger metoder för mätning av buller från hushållsmaskiner. Under arbetet är provningsmetoder för spisar och tvättmaskiner samt i viss mån kokkärl och regnkläder.

En överenskommelse mellan de nordiska konsumentmyndigheterna att också genomföra gemensamma provningar av konsumentvaror eller att i de olika länderna godkänna provningsresultat från de övriga länderna eftersträvas och ansträngningar görs för att få en sådan till stånd.

Samarbetet på undersökningsområdet har också omfattat problem av mer sammansatt och principiell karaktär. Samarbetet kring produktsäkerhetsfrågorna har varit intensivt under året och ett omfattande samarbete har inletts beträffande produkters livslängd och emballagefrågor.

Samarbetet på konsumentområdet har under 1976 bl. a. också omfattat ett seminarium om samhällsvetenskaplig konsumentforskning samt ett större projekt om otillbörliga prisjämförelser i reklamen.

Under 1977 koncentreras verksamheten huvudsakligen till områdena produktsäkerhet, produkters livslängd, konsumentkrav på emballage och otillbörliga prisjämförelser.

Ministerrådet har sammanlagt beviljat 1 941 000 Nkr till 14 projekt på konsumentområdet under 1976.

För 1977 har Ministerrådet fastställt och beviljat medel 1 833 000 Nkr till ett projektprogram omfattande ca 10 projekt.

Kapitel I.17

Transport, kommunikation och trafiksäkerhet

Samarbetet inom transport- och kommunikationsområdet, som regleras av Nordiska transportöverenskommelsen av 6 november 1972, syftar till att stärka och utveckla samarbetet med sikte på rationellt ordnade och effektiva transporter och kommunikationssystem samt att, genom samordning, samverkan och arbetsfördelning, få till stånd ett bättre utnyttjande och en större samlad effekt av arbetet på transport- och kommunikationsområdet. Under ministerrådet verkar på detta område Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NÄT).

Mellan Finland, Norge och Sverige finns ett stort antal mellanriksvägar. Ministerrådet anser att ytterligare förbättringar av dessa kommunikationer är av den största vikt och följer nära utveckling, arbete och planer på området. Mellanriksvägarna förbättras successivt inom ramen för respektive lands vägbyggnadsprogram. Förberedelser pågår för anläggning av ytterligare en mellanriksväg, nämligen en väg mellan Kiruna och Narvik. De finska och svenska vägmyndigheterna har påbörjat att utarbeta arbetsplaner för byggande av broar i Karesuando och Kolari. Det pågår utredningar om möjligheterna till bättre vägförbindelser mellan Nordnorge och Nordfinland.

Regeringsdiskussioner om förbindelserna mellan Danmark och Sverige över Öresund förbereds genom utredningar.

En utredning har framlagts om behovet av förbättrade tvärgående flygförbindelser mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige. Utredningen föreslår i första hand reguljär flygtrafik mellan Luleå och Bodö samt mellan Luleå och Uleåborg. Den nya flygtrafiken föreslås startas den 1 april 1978 som försöksverksamhet under tre år.

En utredning har påbörjats om färjeförbindelser mellan Island, Färöarna och det övriga Norden.

I STINA-projektet utreds betydelsen av främst trafiklast, undergrund och klimat vid dimensionering av vägar. Projektet avslutas vid utgången av 1976. STINA-projektet har bl. a. visat på lämpliga följdprojekt inom nordisk vägforskning. Ett sådant har redan påbörjats under hösten 1976 (om värdering av olika faktorer, som inverkar vid vägdimensionering).

NORDKOLT-projektet har till syfte att behandla framtida persontransportsystem — särskilt kollektivtrafik — i städer av storleksordningen 10 000—200 000 innevånare. Resultaten skall ge vägledning vid angivande av krav på trafiksystem och ge anvisning till stads- och trafikplanering. I projektets etapp III, som nu pågår, görs modellstudier i åtta utvalda stadsområden i Norden av olika karaktär och storlek. Slutrapport beräknas kunna lämnas i början av 1978.

Projektet TELEMEDDEL syftar till att underlätta handikappades an-

vändning av teletjänster genom att främja utveckling och marknadsföring av olika utrustningar.

Under 1976 har påbörjats en utredning med uppgift att översiktligt redovisa vidtagna eller planerade åtgärder i de nordiska länderna avseende trafikförsörjningen i glesbygd.

Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning (NKTF), som är ett samarbetsorgan under NÅT, har under året genomfört konferenser om subsidieformer inom trafikpolitiken, trafikförsörjning i glesbygd och underlag för långsiktiga beslut inom trafiksektorn. Ett antal rapporter har publicerats. För 1977 planeras en konferens om trafik och miljö.

Det nordiska trafiksäkerhetssamarbetet samordnas i Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR) enligt en överenskommelse 1971 mellan regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Arbetet med enhetliga nordiska vägtrafikregler har under de senaste åren varit en mycket väsentlig och viktig del i det nordiska trafiksäkerhetssamarbetet. Lagstiftning i enlighet med tidigare framlagda förslag har trätt i kraft i Sverige och träder i kraft i Danmark 1 maj 1977. I Norge och Finland är behandlingen ännu inte avslutad.

I Danmark, Finland, Norge och Sverige har införts bestämmelser om obligatorisk användning av bilbälte. I Norge är bestämmelserna inte förbundna med straffbestämmelser. NTR:s rapport om skyddshjälm för motorcyklister och mopedförare har resulterat i lagstiftning i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Bestämmelserna har ännu inte trätt i kraft i Finland och Norge.

NTR har föreslagit regler om nordisk giltighet av körkort. Den nya "färdelsesloven" i Danmark ger stöd för att utfärda sådana bestämmelser. Detsamma gäller för Finland när de nya vägtrafikreglerna införts. I Norge framläggs under 1977 förslag om att införa reglerna. I Sverige har riksdagen våren 1976 principiellt godkänt förslagen.

En utredning har tillsatts med uppgift att undersöka skillnader i de nordiska ländernas utbildning av och förarprov för förare av motorfordon. Den omfattar även utbildningskrav för yrkeschaufförer.

Bland andra frågor som behandlas kan nämnas säkerhetsfrämjande åtgärder för transport av barn i bil, fotgängares användning av reflexer, fråga om varselljus samt motorcyklisters säkerhet.

Under 1976 har startats ett projekt om metoder för insamling och redovisning av olycksdata (projekt MIRO).

För 1976 har ministerrådet anvisat totalt 915 000 Nkr till projekt på transportområdet. Motsvarande belopp för år 1977 är 1 298 000 Nkr. Härtill kommer nationell finansiering. Sålunda har till projekten STINA och NORDKOLT anslagits nationellt för år 1976 ca 1 800 000 Nkr och för år 1977 ca 600 000 Nkr.

Kapitel I.18

Turistfrågor

Ministerrådet utarbetar för närvarande ett handlingsprogram för turistsamarbetet. Som en utgångspunkt för detta arbete gäller i första hand tidigare utredning från 1974 utförd inom ministerrådet (NU 1974 22) "Nordiskt samarbete i turistfrågor" och Nordiska rådets rekommendation 1/1976 angående nordiskt handlingsprogram för turistsamarbetet. Även synpunkter som framkommit vid Nordiska rådets turistkonferens 1975 beaktas. Enligt planeringen skall förslag till program, inklusive förslag till organisatorisk form för samarbetet, framläggas under 1977 i god tid före Nordiska rådets 26:e session 1978.

Det praktiska samarbetet inom ministerrådet bedrivs tills vidare under ministerrådets ställföreträdarkommitté. Ett nära samråd har påbörjats med Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK), som är samarbetsorgan för de centrala turistråden och motsvarande i de nordiska länderna. NTTK kommer vidare att svara för det praktiska genomförandet av flera av de turistprojekt som finansieras över ministerrådets budget.

Ministerrådets projektverksamhet inom turistområdet har under år 1976 koncentrerats till utbildningsfrågor inom turistbranschen. I juni 1976 arrangerades vid Hedmark/Oppland distriktshøgskole i Lillehammer, Norge, ett möte för lärare i reselivsämnen.

Under år 1976 har påbörjats arbete med en lärobok i turism. Läroboken är tänkt att utgöra bidrag till att täcka den brist som nu finns i samtliga nordiska länder beträffande undervisningsmaterial inom turistutbildningen. Boken beräknas vara tryckt under våren 1977.

Som ett tredje projekt har påbörjats en utredning för bedömning av intresse och förutsättningar för en gemensam utbildning av ledare inom hotell- och restaurangbranschen, samt ett förslag för genomförande av en gemensam nordisk utbildning, inklusive förslag till budget för etablering och drift av en sådan utbildning. Utredningen har som en av utgångspunkterna Nordiska rådets rekommendation 13/1976 angående vidareutbildning inom hotell- och restaurangbranschen.

Under 1977 kommer projektet om ledarutbildning inom hotell- och restaurangbranschen att avslutas. Fyra nya projekt kommer att genomföras nämligen ett andra lärmöte för lärare i reselivsämnen, en undersökning av kapacitetsutnyttjandet vid turistanläggningar, ett förprojekt för undersökning av faktorer som påverkar det internordiska resandet samt ett seminarium om samhällets insatser för turism.

För 1976 har ministerrådet anvisat totalt 304 000 Nkr till projekt inom turistområdet. Motsvarande belopp för 1977 är 440 000 Nkr.

Kapitel I.19

Bistånd till utvecklingsländer

De nordiska länderna samarbetar nära i olika former. Biståndssamarbetet baseras på önskemål om att i enlighet med utvecklingsländernas egna prioriteringar lämna bidrag till strävanden att uppnå större ekonomisk självständighet, bättre villkor för de fattigaste delarna av befolkningen, bättre utbildningsmöjligheter för alla befolkningsgrupper, förbättrad näringsstandard och en minskning av antalet arbetslösa och undersysselsatta. Det nordiska samarbetet ger större möjligheter att internationellt arbeta för dessa mål.

I syfte att stärka samordningsmöjligheterna har en ämbetsmannakommitté för biståndsfrågor, såväl bilaterala som multilaterala, upprättats.

Under ministerrådets överinseende pågår ett antal gemensamt finansierade biståndsprojekt i Kenya och Tanzania. Under ministerrådet handhas det centrala förvaltningsansvaret för projekten för de nordiska ländernas del av styrelsen för nordiska biståndsprojekt. Kostnaderna för dessa projekt under 1976 var ca 23 milj. Nkr. Personalbiståndet motsvarade 137 arbetsår. Projekten är inriktade på utbildning, lantbruk och Kooperation. I syfte att undersöka möjligheterna för fortsatta gemensamma nordiska biståndsaktiviteter har styrelsen tillsatt en permanent samordningsgrupp.

De nordiska länderna har gemensamma representanter i världsbanksgruppen — där särskilt den internationella utvecklingsfonden (IDA) har betydelse ur ren biståndssynpunkt — samt i den afrikanska utvecklingsfonden och den asiatiska utvecklingsbanken. Vidare har de nordiska länderna gemensam representation i den nyligen upprättade utvecklingskommittén inom Världsbanken och Internationella valutafonden. De nordiska länderna samarbetar också nära inom en rad internationella biståndsorgan främst inom FN:s ram, exempelvis i generalförsamlingen, ECOSOC, UNDP och UNCTAD. Samarbetet utmynnar i stor utsträckning i gemensamma ståndpunkter som ger ökad tyngd åt de nordiska ländernas insatser.

Kapitel I.20

Samarbete i övriga frågor

1. Kontakter med Färöarnas landsstyre och Ålands landskapsstyrelse

Ministerrådet har tillmötesgått en anmodan från Färöarnas landsstyre och Ålands landskapsstyrelse om att, utan rösträtt, kunna delta i ministerrådsmöten m. m., där frågor av intresse för de självstyrande områdena behandlas samt att löpande bli orienterade om ministerrådets beslut och om åtgärder som vidtagits som följd härav. Det förutsattes att de färöiska och åländska representanterna vid ifrågavarande möten ingår i den ordinarie danska respektive finländska delegationen.

2. Jämställdhetsfrågor

Den nordiska kontaktgruppen för jämställdhetsfrågor har under 1976 fortsatt och utvidgat sin verksamhet. I kontaktgruppens regi hölls i juni ett seminarium om jämställdhet i arbets- och familjeliv. En utredning rörande rättsskydd av jämställdhet mellan kvinnor och män har genomförts. Mot bakgrund av denna utredning planeras ett seminarium under 1977. Dessutom planeras ett projekt rörande jämställdhet och massmedia. Projektkostnaderna under 1976 på detta område var 82 000 Nkr och beräknas under 1977 bli ca 140 000 Nkr.

Som uppföljning av ministerrådets uttalande om könsroller och utbildning har kultur- och undervisningsministrarna beviljat medel för ett symposium om könsroller i utbildningen. Symposiumet kommer att hållas under våren 1977.

3. Nordisk kommunal rösträtt

Nära 300 000 utvandrade nordbor bor idag i ett annat nordiskt land än det i vilket de är medborgare. Omkring 200 000 av dessa har uppnått rösträttsålder i bosättningslandet men har saknat möjlighet att utöva direkt politiskt inflytande genom deltagande i val till folkvalda församlingar i ifrågavarande land.

Efter en gemensam nordisk utredning och rekommendation från Nordiska rådet beslöt ministerrådet i oktober 1975 i princip om utformningen av en reform innebärande nordisk kommunal rösträtt och valbarhet. Reformen innebär att nordiska invandrare som under en viss minimiperiod (högst tre år) har haft fast bostad i inflyttningslandet ges rösträtt och valbarhet vid kommunala val. Island har dock ännu ej tagit ställning till frågan.

Reformen har genomförts i Finland och Sverige med verkan från och med kommunalvalen 1976. I Sverige gäller reformen alla invandrare oavsett nationalitet. En proposition som gäller nordiska medborgare har lagts fram i Danmark i november 1976 i god tid före nästa kommunalval 1978. I Norge förutsättes en reform bli genomförd före närmast förestående kommunalval 1979.

4. Multinationella företag

Genom den av ministerrådet tillsatta kontaktgruppen för frågor rörande multinationella företag har etablerats ett fast forum för information och samråd rörande respektive nordiskt lands uppfattning och ställningstagande i frågor rörande multinationella företag. Ministerrådet förutsätter att den nordiska koordineringen i samband med internationellt samarbete om multinationella företag kontinuerligt bygges ut.

Ministerrådets utredning om de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi påbörjades 1976 som ett nordiskt projekt med den ovannämnda kontaktgruppen som styrningsgrupp. Arbetet

sker i kontakt med arbetsmarknadens parter. Utredningen väntas vara färdig 1978 och de samlade kostnaderna beräknas bli omkring 600 000 Nkr.

Kapitel I.21

Kontakterna med Nordiska rådet

Nordiska rådets presidium och ministerrådet har under 1976 bl. a. diskuterat de kontaktformer som etablerats mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Efter förberedande diskussioner mellan Nordiska rådets sekreterarkollegium och samarbetsministrarnas ställföreträdarkommitté i syfte att finna fram till för båda parter tillfredsställande riktlinjer beträffande den interna informationsutväxlingen mellan Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets organ har presidiet och ministerrådet enats om följande:

1. Överläggningar mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet är av stor betydelse för utvecklingen av det fortsatta nordiska samarbetet. Den direkta kontakten mellan dessa politiska organ bör därför förstärkas.

2. Det centrala forum för kontakt mellan regeringsrepresentanter och parlamentariker är Nordiska rådets sessioner. Vid plenarförsamlingens möten har parlamentarikerna möjlighet att granska och bedöma ministerrådets arbete. Ett bättre utnyttjande av frågeinstitutet bör kunna bidra till att stimulera debatten kring aktuella frågor vid sessionerna.

3. En stor del av Nordiska rådets arbete bedrivs i utskotten. Ministerrådet är positivt till att regeringsmedlemmar i större utsträckning (enligt § 27 i Nordiska rådets arbetsordning) inkallas till utskottens möten för att lämna upplysningar om ministerrådets arbete på respektive områden.

Överläggningar mellan utskotten och respektive fackministrar såsom ministerråd utgör en viktig ömsesidig informations- och kontaktkanal som med fördel kan utbyggas. Regelbundet återkommande och av båda parter väl förberedda sådana överläggningar utgör ett av huvudelementen i samarbetet mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet.

Inkallande av sakkunniga till utskottsmöten, i första hand ämbetsmän och sekretariatstjänstemän, utgör ett naturligt sätt att erhålla upplysningar om pågående arbete i ministerrådets regi och bör utnyttjas i högre grad än hittills.

4. De nordiska budgetarna har utvecklats till allt viktigare instrument för det nordiska samarbetet. De regelbundna överläggningarna mellan Nordiska rådets budgetkommitté och samarbetsministrarna ger, i likhet med de överläggningar som äger rum mellan Nordiska rådets kulturutskott och kulturministrarna, Nordiska rådet möjlighet att påverka budgetarnas storlek och inriktning samt ger ministerrådet värdefull vägledning i dess arbete.

I budgetmaterialet som ligger till grund för överläggningarna lämnas budgetkommittén, utskotten och rådets sekretariat väsentliga upplysningar om arbetet på ministerrådssidan. Ytterligare upplysningar som önskas till belysning av frågorna kommer på begäran att tillställas rådet.

5. Presidiet och ministerrådet är ense om att överläggningar mellan presidiet och statsministrarna kan vara önskvärda i samband med nordiska frågor av större allmänt eller principiellt intresse.

Överläggningar mellan Nordiska rådets presidium och samarbetsministrarna har blivit ett betydelsefullt och med jämna mellanrum återkommande inslag i det nordiska samarbetet.

Möten mellan sekreterarkollegiet och ställföreträdarkommittén utgör ett förberedande forum för den löpande diskussionen om det nordiska samarbetet mellan presidiet och samarbetsministrarna. Sådana möten bör också fortsatt utnyttjas för utväxling av information och synpunkter.

De kontakter som äger rum på sekretariatsnivå mellan Nordiska rådet och ministerrådet skall ta sikte på en löpande information om verksamheten inom respektive organ.

6. Ministerrådet kan, enligt § 12 i sin arbetsordning, bereda medlemmar av Nordiska rådet tillfälle att närvara vid ministerrådets möten. Denna möjlighet kan erbjudas när bägge parter anser det önskvärt.

När ämbetsmannakommittéerna, vilkas uppgift är att förbereda ministerrådets möten samt att genomföra dessa beslut, bedömer sådan närvaro vara av betydelse för behandlingen av särskilda frågor, kan de på eget initiativ eller efter önskemål från utskottens sida inbjuda tjänstemän från Nordiska rådet att närvara som observatörer vid ämbetsmannakommittémöten eller del av sådana möten.

7. Rådet får del av ministerrådets beslutsprotokoll, genom vilka upplysningar vanligen erhålls om bl. a. utredningsdirektiv och antagna rapporter. Annat material som bedöms vara av vikt för Nordiska rådets sakbehandling bör tillställas rådet i särskild ordning.

8. Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet anser att dessa riktlinjer i sin tillämpning kommer att leda till att utskottens möjligheter att erhålla information förbättras.

Nordiska rådet anser att väl organiserade och fungerande samarbetskontakter möjliggör en granskning av ministerrådets arbete som utgör ett viktigt led i rådets kontrollfunktion såsom parlamentariskt organ. De kontakter som etableras i syfte att utväxla information under arbetets lopp, bör därför utformas så att de inte försvagar denna kontrollfunktion.

9. Enär dessa riktlinjer för samarbetsformerna mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet efter hand kan behöva anpassas till utvecklingen av det nordiska samarbetet i övrigt bör presidiet och samarbetsministrarna vid behov ta upp dem till diskussion och översyn.

1976 har det hållits två möten mellan Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna). Det har även hållits två möten mellan Nordiska rådets budgetkommitté och Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna). Det första mötet ägde rum i februari och behandlade ministerrådets allmänna budget för 1977. Mot bakgrund av de kommentarer och förslag som framkom vid mötet företog ministerrådet ett antal ändringar innan budgeten fastställdes i mars. Det andra mötet ägde rum i november och behandlade fördelningen av projektmedel för 1977 inom de tidigare beslutade ramarna. Under året har det hållits följande möten mellan Nordiska rådets utskott och medlemmar av Nordiska ministerrådet.

Juridiska utskottet — justitieministrarna

Kulturutskottet — kultur- och undervisningsministrarna

Social- och miljöutskottet — socialministrarna

Trafikutskottet — trafikministrarna

Ekonomiska utskottet — industriministrarna

Nordiska rådets sekreterarkollegium, Nordiska ministerrådets ställföreträdarkommitté och sekretariatscheferna vid ministerrådets sekretariat har haft två sammanträden.

Kapitel I.22

Kontakter med arbetsmarknadens parter

Kontakterna mellan ministerrådet och arbetsmarknadens parter har vidareutvecklats under år 1976. Parterna har bl. a. fungerat som remissorgan för ministerrådet vid utarbetandet av ministerrådets handlingsprogram på arbetsmiljöns respektive social- och hälsovårdens områden. Överläggningar mellan ministerrådet i sammansättning av arbetsmiljöministrarna respektive social- och hälsovårdsministrarna och arbetsmarknadens parter ägde rum den 8 november 1976. Parterna bereddes härvid tillfälle att lämna sina synpunkter på utkastet till ovannämnda handlingsprogram.

Arbetsmarknadens parter har också utgjort remissorgan för Nordiska ministerrådet i andra frågor. Enligt ministerrådets uppfattning är denna ordning av stor betydelse för beredningen av frågor av gemensamt intresse. Ministerrådet bedömer det som angeläget att fortsätta denna ordning även i framtiden.

I enlighet med ministerrådets beslut har genomförandet av programmet för nordiskt samarbete på arbetsmarknadsområdet skett i kontakt med arbetsmarknadens parter. Partsorganisationerna har bl. a. medverkat i utredningen om arbetskraftens och kapitalets rörlighet i Norden samt i det nordiska projektet rörande företag med s. k. grå arbetskraft.

Arbetsmarknadsparterna har också deltagit i projektverksamheten på

andra samarbetsområden, speciellt i fråga om de multinationella företagens roll i Norden samt på jämställdhetsområdet, där ett seminarium med partsdeltagande arrangerades våren 1976.

I det nordiska projektprogram för vuxenutbildning som kultur- och undervisningsministrarna har beviljat medel för har representanter för arbetsmarknadsorganisationerna deltagit i planläggningen av projekten liksom även i den evalueringsgrupp som följer genomförandet av programmet. Också vid det arbetsseminarium om återkommande utbildning i Norden, som hölls i Köpenhamn i maj 1976, deltog representanter från arbetsmarknadsorganisationerna.

Vidareutvecklingen av och formerna för de fortsatta kontakterna med arbetsmarknadsparterna på ministerråds-, ämbetsmannakommitté- och sekretariatsnivå har under året varit föremål för diskussioner med representanter för de berörda organisationerna. Ministerrådet ställer sig positivt till en fortsatt utbyggnad av kontakterna med arbetsmarknadens parter. Det är i samtliga deltagande parter intresse att kontakterna sker i sådana former, som möjliggör ett smidigt och effektivt nordiskt samarbete, samt att de deltagande institutionernas särdrag och arbetsuppgifter beaktas. Mot denna bakgrund har ministerrådet den 2 december fastställt närmare riktlinjer för kontakterna på olika nivåer.

Kapitel I.23

Informationsverksamhet

Tyngdpunkten i ministerrådets informationsverksamhet har också under 1976 lagts på selektiv information via massmedia. Denna informationsverksamhet har främst varit direkt riktad till dagspressen, fackpressen och etermedia. Till en del har den skett via de nordiska nyhetsbyråerna med vilka samarbetet under det gångna året har varit utmärkt.

Samarbetet mellan de informationsansvariga vid presidiesekretariatet och ministerrådssekretariatet har under det gångna året intensifierats. Härigenom har en bättre koordinering av informationsverksamheten åstadkommit. Ministerrådssekretariatets informationsansvariga deltar som observatörer i Nordiska rådets informationskommittés möten. Under 1976 arrangerades tillsammans med presidiesekretariatet ett seminarium för ledande journalister vid de nordiska nyhetsbyråerna och representanter för dagspressen. Avsikten med seminariet var att utreda vilka eventuella trösklar den nordiska nyheten måste passera för att nå tidningarnas spalter.

Informationsfrågor har också dryftats vid utrikesministeriernas pressavdelningars årliga möte. Främst har frågan om distribution av informationsmaterial till länder utanför Norden diskuterats. Det goda samarbetet med Föreningarna Nordens Förbund har ytterligare utvecklats.

Ministerrådet har i hög grad kunnat använda sig av Förbundet för spridning av information om ministerrådets verksamhet.

För att öka kännedom om ministerrådets verksamhet bland politiker vilka inte är verksamma inom Nordiska rådet lät ministerrådet distribuera sin berättelse för 1975 till alla nordiska parlamentariker. Till finskspråkiga parlamentariker skickades berättelsen i finsk översättning. Det är ministerrådets avsikt att fortsätta på denna linje.

Ministerrådet har godkänt en informationsplan för 1977 vilken innebär bl. a. att vid sidan av massmedia kommer de politiska partierna att prioriteras som målgrupp. Detta innebär att informationsmaterial rörande ministerrådet och dess verksamhet i högre grad än tidigare kommer att sändas bl. a. personer verksamma inom partiorganisationerna. Informationsplanen innebär också att s. k. kontakträffar skall arrangeras i de olika länderna mellan journalister, politiker och tjänstemän engagerade i det nordiska samarbetet.

Ministerrådet har i sin budget för 1977 reserverat 100 000 Nkr för bidrag till besök vid nordiska institutioner. Ministerrådet eftersträvar att nå t. ex. instruktörer inom folkbildningsväsendet, personer i partiorganisationerna eller knutna till arbetsmarknadens parter. Denna fråga har diskuterats vid ett gemensamt möte mellan ministerrådet och Nordiska rådets presidium och utredes vidare inom ministerrådet.

Ministerrådets sekretariat för kulturellt samarbete i Köpenhamn har under 1976 fortsatt utgivningen av informationsbulletinen Meddelelser, som normalt utkommer med 4 nummer per år. I Meddelelser lämnas i artikelform information om nya beslut och andra åtgärder på det kulturella samarbetsområdet.

Över ministerrådets budget och av Nordiska kulturfondens styrelse, som har kultursekretariatet som sekretariat, beviljas årligen ett stort anslag till samarbetsprojekt som möten, konferenser o. l. Vidare hålls inom ramen för de fasta institutionernas verksamhet liknande arrangemang. Vid dessa deltar ofta representanter för kultursekretariatet för att informera om det nordiska kultursamarbetet och sekretariatets verksamhet.

Beträffande specialinriktad information om olika projekt hänvisas till respektive kapitel i det följande.

Kapitel II

Samarbete på lagstiftningens område

Inledning

Nordiska rådet antog under sin 22:a session i februari 1974 *rekommendation nr 1/1974* rörande nordiskt samarbete om lagstiftning. I rekommendationen förutsattes bl. a., att ministerrådet i sin berättelse till Nordiska rådet framlägger ett program för det nordiska lagstiftningssamarbetet på längre sikt. Programmet kompletteras efter hand bl. a. med hänsyn till resultatet av årliga överläggningar mellan ministerrådet och juridiska utskottet.

Mot bakgrunden av rekommendationen och överläggningar i ämbetsmannakommittén för lagstiftningsfrågor samt på möten mellan ministerrådet och juridiska utskottet lade ministerrådet i C/1/1976 fram ett lagstiftningsprogram som kompletterade tidigare program. Bl. a. mot bakgrund av detta program blev rekommendation nr 1/1974 avskriven vid Nordiska rådets 24:e session i Köpenhamn.

Den berättelse ministerrådet härmed framlägger till Nordiska rådets 25. session 1977, innebär en uppföljning av tidigare arbete. Berättelsen har behandlats i ämbetsmannakommittén för lagstiftningsfrågor och lagstiftningsprogrammet har utgjort grundlag för överläggningar mellan de nordiska justitieministrarna och juridiska utskottet på ett möte i Stockholm den 25 oktober 1976. Den slutliga berättelsen har utformats mot denna bakgrund.

Ministerrådet har sedan föregående års berättelse inte fört upp några nya projekt på det nordiska lagstiftningsprogrammet. Ansträngningarna har i stället koncentrerats på att söka förverkliga de projekt som f. n. är upptagna på programmet. Sålunda har det nordiska samarbetet på skadeståndsrättens område fortskridit i enlighet med de tidigare presenterade riktlinjerna. I Sverige har man genomfört en ny trafikskadelag, som uppfyller Nordiska rådets *rek. nr. 24/1973* och innebär en ökad nordisk rättslikhet på trafikskadeområdet. På integritetsskyddsområdet har intresset koncentrerats till de problem som datatekniken ger upphov till och ministerrådet har tillsatt en nordisk arbetsgrupp med uppdrag att kartlägga arten och omfånget av de rättsliga problem i samband med s. k. dataflykt och överföring av data över gränserna. Nordiskt samarbete har inletts i frågan om rättsliga problem i förbindelse med borrhälsplattformar och projektförslag har upprättats för en samnordisk undersökning om borgens praktiska betydelse för enskilda och för den allmänna kreditpolitiken. Beträffande de frågor som i C1/1976 redovisades under rubriken "Spörsmål, som särskilt framhävts under arbetet med

lagstiftningsprogrammet" hänvisas i övrigt till avsnitt 1.1., 1.2., 2.6., 3.1., 4.1., 5.1., 5.3., 5.4., 7.1., 7.2., 8.1. och 8.2. i årets berättelse.

1. Person-, familje- och arvsrätt

1.1. Äktenskap

Genom *rekommendation nr 22/1973* hemställde Nordiska rådet att regeringarna skulle sträva till en utbyggnad av den enhetliga nordiska äktenskapslagstiftningen och att undersöka alla möjligheter att nå en gemensam tillfredsställande lösning.

a) *Ingående och upplösning av äktenskap.* Reglerna om ingående av äktenskap och förutsättningarna för upplösning av äktenskap ändrades i Sverige genom en lagändring, som trädde i kraft den 1 januari 1974. I Danmark och Finland har kommittéförslag till reglering av ämnet lagts fram år 1973. Förslagen går delvis isär. I Island och Norge föreligger tills vidare inte betänkanden.

Såsom anförts i ministerrådets berättelser till Nordiska rådets 23. och 24. sessioner (*C 1/1975* och *C 1/1976*) synes det för närvarande inte finnas praktiska möjligheter att uppnå ensartade regler i de olika nordiska länderna om ingående och upplösning av äktenskap. Ministerrådet är uppmärksam på att det av denna anledning kan föreligga behov av en ändring av den nordiska äktenskapskonventionen, men menar dock fortsättningsvis, att detta ändringsarbete måste anstå i avvaktan på närmare upplysningar om arten och omfånget av de förslag till revision av reglerna om ingående och upplösning av äktenskap, som beredningsarbetet i de olika länderna kommer att utmynna i.

b) *Makars egendomsförhållanden.* Äktenskapskommittéerna i de olika nordiska länderna behandlar också frågor om makars förmögenhetsförhållanden.

Den danska kommittén avgav år 1974 förslag om villkoren för separation och skilsmässa (nr. 719/1974) och om förmögenhetsordningen (nr. 716/1974). Betänkandena innehåller principer för det fortsatta lagstiftningsarbetet och har i betydande utsträckning utformats som underlag för en fortsatt debatt. I Finland befinner sig ett betänkande om äktenskapets förmögenhetsrättsliga verkningar i tryck.

Det har förekommit möten mellan de nordiska äktenskapskommittéerna, vid vilka man dryftat äktenskapets förmögenhetsrättsliga verkningar. Överläggningar har skett i december 1975 i Helsingfors, i april 1976 i Oslo och i december 1976 i Köpenhamn.

Juridiska utskottet har framhållit, att spörsmålet om äktenskapets ekonomiska rättsverkningar är ett så centralt problem, att ministerrådet inte bör försumma någon möjlighet att åvägabringa en önskad likformig lagstiftning. Utskottet har ställt sig tvivlande till, huruvida äktenskapskommittéernas direktiv är tillräckliga för att säkerställa uppfyllandet av

rekommendationen om ensartad äktenskapslagstiftning. Utskottet har vidare framhållit, att kommittéernas arbete bör kunna koordineras så, att arbetsresultaten kan presenteras inom en kort tidsperiod.

Ministerrådet understryker också för sin del det önskvärda i att mera ensartade regler kan uppnås i fråga om äktenskapets ekonomiska verkningar. Rådet avvisar dock tanken på en översyn av direktiven till kommittéerna under pågående arbete. Såväl principiella som praktiska skäl — den finska kommittén har slutfört sitt arbete med frågan — talar emot en sådan lösning. I stället bör en koordinering kunna ske på ministerieplanet.

1.2. Sammanboende utan äktenskap

Juridiska utskottet har framhållit, att det nordiska samarbetet rörande sammanboende utan äktenskap bör prioriteras högt och har efterlyst initiativ av ministerrådet för att säkra den erforderliga koordinationen.

I Danmark har äktenskapskommittén utarbetat ett betänkande om samliv utan äktenskap (nr. 720/1974). I betänkandet beskrivs lagbestämmelser och praxis som är av betydelse för parter som samlever under äktenskapsliknande förhållanden. Betänkandet kommer att utgöra grund för vidare överväganden i frågan.

Också de norska och svenska äktenskapskommittéernas uppdrag omfattar problemen kring faktiskt sammanboende och frågan är även föremål för överväganden i Finland.

Den "papperslösa familjen" var föremål för förhandling på det 27. nordiska juristmötet i Island 1975.

Som framgår av det sagda är problemen kring faktiskt sammanboende föremål för utredning i äktenskapskommittéerna till den del det faktiska sammanboendet föranleder frågor av samma typ som förekommer i äktenskap. Stora delar av verkningarna av faktiskt sammanboende måste emellertid bedömas separat från äktenskapskommittéernas arbete och faller t. ex. innanför sociallagstiftningens område. Till denna del är en koordinerad beredning inte möjlig inom äktenskapskommittéernas ram. Ministerrådet pekar i detta sammanhang på det arbete som utförs inom Nordisk Socialpolitisk Kommitté mot bakgrunden av rekommendation nr. 1/1973 om försörjarbegreppets utformning. En nordisk utredning om försörjarbegreppet enligt de nordiska ländernas offentligrättsliga regler har lagts fram i september 1976. I övriga delar finner ministerrådet det önskvärt, att ensartade regler om sammanboende utan äktenskap eftersträvas inom ramen för utredningsarbetet på äktenskapsrättens område.

1.3. Faderskap och vårdnad

Ett nordiskt samarbete rörande revision av reglerna om faderskap inleddes år 1960. Samarbetet resulterade i lagstiftning i Norge år 1956, i Danmark år 1960 och i Sverige år 1969.

I Finland tillsattes en arbetsgrupp vid justititeministeriet i augusti 1971 med uppgift att utarbeta ett förslag till lag om faderskap. Arbetsgruppens förslag förelåg färdigt år 1972 och i juli 1974 avlät regeringen en på förslaget baserad proposition till riksdagen. Propositionen godkändes av riksdagen 1975 och den nya lagen trädde i kraft den 1 oktober 1976. Lagen reglerar konstaterandet, utredandet, fastställandet och upphävandet av släktskapsförhållandet mellan barnet och dess fader. Faderskap i fråga om barn utom äktenskap kan fastställas genom erkännande eller genom dom.

Lagstiftningen om barn i äktenskap och utom äktenskap är i Norge föremål för översyn i en särskild utredning, barnelovutvalget, som väntas lägga fram sin utredning under år 1977.

Sedan den nya finska lagstiftningen utarbetats har gemensamma nordiska överläggningar inletts om erkännande av nordiska faderskapsavgöranden.

Bestämmelserna om faderskap har i Sverige ändrats genom lagstiftning som träder i kraft den 1 januari 1977. Ändringarna innebär bl. a. att om moder skiljt sig före barnets födelse, faderskapet alltid skall fastställas genom erkännande eller dom på samma sätt som när modern är ogift vid barnets födelse. Tidsfristerna för äkta make att föra talan om att han inte är far till barnet slopas. Ett förenklat förfarande införs för det fall att modern och hennes make är medvetna om att annan man är far till barnet och denne vill ta på sig faderskapet. Den äkte mannens faderskap kan då hävas genom att den andre mannen erkänner faderskapet och erkännandet godkänns av modern, hennes make och barnavårdsnämnden. Termerna "barn i äktenskap" och "barn utom äktenskap" slopas.

1.4. Förmynderskap

I Finland framlades i mars 1973 efter överläggningar med justitieministrarna i de övriga nordiska länderna ett förslag att sänka myndighetsåldern till 18 år. Regeringens proposition blev inte behandlad före riksdagens upplösning. Ett nytt förslag lades fram år 1976 och ledde till lagstiftning. Den sänkta myndighetsåldern till 18 år trädde i kraft den 1 juli 1976. I Sverige skedde den 1 juli 1974 en sänkning av myndighetsåldern till 18 år. I Danmark har myndighetsåldern fr. o. m. den 1 november 1976 sänkts till 18 år. I Norge har man för närvarande inte planer på motsvarande lagstiftning.

Frågor om förmynderskap har varit föremål för överväganden i Finland, Norge och Sverige. Den norska kommittén avgav sitt betänkande i november 1969 och betänkandet ledde till antagande av lov nr. 6 av den 17 mars 1972 om ändringar i vergemålsloven (*jfr C 1/1973*). Den svenska utredningen avlämnade sitt betänkande i augusti 1970. Förslaget överarbetades i det svenska justitiedepartementet, varefter förslag till lag om vissa ändringar i förmynderskapslagstiftningen lades fram (prop.

1974: 142). Lagen antogs av riksdagen och trädde i kraft den 1 januari 1976.

Den finska kommittén avgav sitt betänkande i december 1971. Betänkandet ledde till att en kommission tillsattes med uppgift att företa en genomgripande revision av förslaget. Kommissionen avgav i september 1974 ett betänkande med förslag till ny förmynderskapslag. Förslaget innehåller stadganden om rättsverkningarna av minderårighet, omyndigförklaring, föräldramyndighet och förmynderskap samt utövande av förmynderskap. En arbetsgrupp inom justitieministeriet har nyligen färdigställt ett förslag till regeringsproposition angående ny förmynderskapslag. Proposition i frågan väntas bli avlåten år 1977.

I Norge tillsattes en kommitté för revision av reglerna om omyndigförklaring och om rösträtt för sinnessjuka och sinnessvaga m. m. i september 1972. Kommittén skall bl. a. utvärdera reglerna om villkor för och verkningarna av omyndigförklaring samt alternativ till omyndigförklaring.

Stadgandena om vårdnad om barn i den svenska föräldrabalken har ändrats genom lagstiftning som träder i kraft den 1 januari 1977. Ändringarna innebär bl. a. att föräldrars gemensamma vårdnad om sina barn inte nödvändigtvis behöver upplösas vid en skilsmässa. Domstolen kan, om föräldrarna är ense därom och det inte är uppenbart stridande mot barnets bästa, förordna att vårdnaden även efter skilsmässan skall utövas gemensamt av föräldrarna. Under samma förutsättningar kan även föräldrar som inte är eller varit gifta med varandra få gemensam vårdnad om sina barn oberoende av om de bor tillsammans eller inte. Fungerar inte den gemensamma vårdnaden kan vardera föräldern vid domstol begära att den gemensamma vårdnaden upplöses, varvid domstolen skall bestämma vem som skall vara vårdnadshavare. I Norge övervägs en ändring av stadgandena av en kommitté.

1.5. Adoption

Under åren 1970—72 genomfördes i Danmark och Sverige vissa ändringar i adoptionslagstiftningen. Ändringarna hade föregåtts av nordiska departementsförhandlingar.

I Danmark nedlades mödrahjälsinstitutionerna den 1 april 1976 genom att lagen om socialt bistånd trädde i kraft. På basen av ett betänkande av adoptionskommittén (718/1974) har man genomfört lagstiftning om handhavande av de uppgifter, vilka i fråga om adoptioner ankom på mödrahjälsinstitutionerna. Samtidigt har man grundat en central adoptionsnämnd, som bl. a. har som uppgift att handlägga ändringssökande över förkastande av ansökningar om godkännande av adoptant och ”matching” av adoptivbarn och -föräldrar.

I Finland tillsattes i februari 1975 en arbetsgrupp vid justitieministeriet med uppgift att utarbeta ett förslag till proposition med lag om

adoptivbarn. Bl. a. mot bakgrunden av lagändringarna i Danmark och Sverige överväger man i Norge att företa vissa ändringar i adoptionslagstiftningen.

Norge och Sverige har ratificerat Europarådskonventionen av 1967 om adoption. Från dansk sida kommer man inom en snar framtid att ta ställning till om man skall ratificera konventionen.

1.6. Arv och testamente

De svenska familjelagssakkunnigas mandat omfattar också vissa frågor av arvsrättslig karaktär. De övriga nordiska äktenskapskommittéerna har inte fått självständiga uppdrag rörande arvsrättsliga frågor. I Finland tillsattes i juli 1972 en speciell kommitté med uppdrag att bereda en delrevision av arvslagstiftningen, särskilt makes arvsrätt, legal arvsrätt och statens rätt till arv. Kommitténs betänkande blev färdigt i augusti 1975. Kommittén föreslog flera ändringar i ärvdabalken, bl. a. rätt för efterlevande make att behålla boet oskiftat. Åtgärder på grund av betänkandet övervägs för närvarande.

I Sverige har reglerna om bouppteckning ändrats. De nya reglerna, som trädde i kraft den 1 juli 1976, innebär att bouppteckning kan ersättas av en s. k. dödsboanmälan, när tillgångarna i boet är små.

En ändring av den nordiska konventionen av den 19 november 1934 om arv och skifte av dödsbo har trätt i kraft den 1 juli 1976. Ändringarna motiverades av nordiska ratifikationer av Haagkonventionen av 1961 om testamentets form samt av ändringar som år 1963 genomförts i den danska arvslagstiftningen och år 1972 i den norska.

En mera generell revision av dödsbokkonventionen kan bli aktuell sedan övervägandena om ändringar i äktenskap- och arvslagstiftningarna slutförts i de nordiska länderna.

1.7. Namnlagstiftning

På grundval av det nordiska lagstiftningssamarbetet på 1950-talet och i början av 1960-talet genomfördes 1961—64 nya namnlagar i Danmark, Norge och Sverige. Finland deltog inte i detta samarbete.

I Sverige fick en sakkunnig i maj 1972 i uppdrag att genomgå den svenska namnlagen. Beträffande direktiven till detta arbete hänvisas till *C 5/1973*. Utredningen har verkställt en sociologisk undersökning av namnfrågor. Utredningen väntas slutföra sitt uppdrag under år 1977.

I Finland fick en sakkunnig liknande direktiv som de svenska. Han avgav i januari 1973 ett utkast till lag om släktnamn. Härefter tillsattes i januari 1973 en arbetsgrupp med uppdrag att på basen av det förslag den sakkunnige överlämnat utarbeta ett förslag till proposition om revision av lagstiftningen om släktnamn. Det av arbetsgruppen utarbetade utkastet till lag och förordning om släktnamn samt lagutkastets allmänna motivering blev färdiga den 29 januari 1973. Utkastet har re-

missbehandlats år 1973. Arbetet i Finland vilar för närvarande i avvaktan på resultaten av den svenska utredningen.

I Norge hade man i samband med arbetet på en lag om likställighet mellan könen tillsatt en arbetsgrupp vid justitieministeriet med uppgift att utarbeta ett förslag till sådan likställighet i namnlagstiftningen. Arbetsgruppen har i mars 1976 färdigställt ett förslag till ändring av namnlagstiftningen. Förslaget befinner sig för närvarande på remiss.

Gemensamma nordiska överläggningar i frågan om revisionen av namnlagstiftningen och om utarbetande av en nordisk överenskommelse rörande erkännande av avgörande i namnären den i de övriga nordiska länderna har hållits i april 1976.

2. Avtalsrätt och konsumentskydd

2.1. Allmänt

I Sverige innehåller lagen om förbud mot oskäligen avtalsvillkor regler om den näringsrättsliga kontrollen av villkor i standardkontrakt. Kontrollen utövas av konsumentombudsmannen och marknadsdomstolen. På grundval av två promemorior (Ds/Ju 1976: 10 och 1976: 11) övervägs vissa ändringar av lagen inom det svenska justitiedepartementet. Tanken är att lagen i princip skall gälla alla slags villkor som används vid erbjudande av vara, tjänst eller annan nyttinghet, således även vid erbjudande av exempelvis fast egendom.

I Danmark innehåller marknadsföringslagen ett förbud att företaga handlingar i strid med god marknadsföringsbruk. Detta uttryck omfattar också otillbörliga villkor i standardavtal.

Den norska kommitté som behandlar frågan om reglering och kontroll av standardvillkor väntas avge sitt betänkande under 1976.

I Finland behandlas frågan av den arbetsgrupp som omtalas under 2.2.

Utöver det ovan sagda har i Danmark och Sverige införts en generalklausul i 36 § avtalslagen. Enligt den danska generalklausulen kan ett avtal åsidosättas helt eller delvis, om det skulle vara orimligt stridande mot redligt handlande att göra det gällande. Vid bedömningen av detta skall hänsyn tagas till förhållandena vid avtalets ingående, avtalets innehåll och senare inträffade omständigheter. Den nya generalklausulen ersätter tidigare generalklausuler i skuldebrevslagen, avbetalningslagen, försäkringsavtalslagen m. m. Innan förslaget förelades folketinget var det föremål för diskussion med de övriga nordiska justitieministerierna.

I Sverige gjordes en motsvarande ändring i avtalslagen i april 1976 som trädde i kraft den 1 juli 1976. Enligt den nya lydelsen av 36 § avtalslagen får avtalsvillkor jämkas eller lämnas utan avseende, om villkoret är oskäligt med hänsyn till avtalets innehåll, omständigheterna vid avtalets tillkomst, senare inträffade förhållanden och omständigheterna i

övrigt. Har villkoret sådan betydelse för avtalet, att det inte skäligen kan krävas att detta i övrigt skall gälla med oförändrat innehåll, får avtalet även jämkas i annat hänseende eller i sin helhet lämnas utan avseende. Vid prövning av skäligheten skall särskild hänsyn tagas till behovet av skydd för den som i egenskap av konsument eller eljest intar en underlägsen ställning i avtalsförhållandet.

I Norge infördes en generalklausul 1974 i köplagen.

I Finland övervägs tillsättandet av en utredning för att bereda en liknande generalklausul.

2.2. *Marknadsföring*

I Sverige har införts en ny marknadsföringslag, som ersätter den tidigare lagen om otillbörlig marknadsföring. Till skillnad från den gamla lagen innehåller den nya även bestämmelser om näringsidkares informationsplikt och om produktsäkerhet. Den nya lagen trädde i kraft den 1 juli 1976.

I Finland tillsattes i juni 1976 en arbetsgrupp för översyn av förslaget till konsumentskyddslagstiftning. Arbetsgruppens förslag till konsumentskyddslagstiftning förväntas föreligga så tidigt under hösten 1976, att proposition i ämnet kan avlåtas till riksdagen ännu detta år.

Beträffande situationen i Danmark och Norge hänvisas till *C 1/1976*.

2.3. *Köp*

Det nordiska kommittésamarbetet i fråga om köplagstiftningen, vilket återupptogs sedan man i Norge och Sverige slutfört arbetet på särskilda regler om konsumentköp, avslutades i huvudsak vid gemensamma överläggningar i september 1975. Den norska kommittén har därefter avgett sitt betänkande i juli 1976. Den finska arbetsgruppen och den svenska kommittén väntas avlämna sina betänkanden under år 1976. Förslagen från de olika kommittéerna överensstämmer väsentligen i sak. Den finska arbetsgruppen har dock valt en annan form för lagstiftningen än de norska och svenska kommittéerna.

Beträffande den svenska konsumentköplagen och stadgandena i den norska köplagen om konsumentköp hänvisas till berättelsen till Nordiska rådets 22. session (*C 1/1974*).

I Danmark avlämnade förbrukercommissionen 1975 ett betänkande, som innehåller en förteckning över förslag i syfte att förstärka konsumentens ställning vid köp. Ett lagförslag utarbetas för närvarande av köplagskommittén och väntas bli färdigt under förra hälften av år 1977.

I Finland behandlas frågan av den under 2.2 nämnda arbetsgruppen.

I Sverige inleddes i början av 1975 utredningsarbete i syfte att stärka konsumentens ställning vid förvärv av småhus m. m. Avsikten är bl. a. att införa tvingande regler till skydd för köparen när ett hus visar sig vara behäftat med fcl. Vidare skall utredningen överväga behovet av

bestämmelser rörande egendomsmäklares verksamhet. Under våren 1976 har utredningen avlämnat en promemoria med förslag till utvidgning av avtalsvillkorslagen, som för närvarande övervägs inom justitiedepartementet (*se ovan under 2.1.*).

2.4. Kreditköp

Kommittéer har tillsatts i de olika nordiska länderna med uppgift att utreda frågan om avbetalningsköp och andra former av kreditköp. Den svenska kommittén har avlämnat ett betänkande med förslag till konsumentkreditlag m. m. (SOU 1975: 63). Betänkandet har varit på remiss och övervägs för närvarande inom justitiedepartementet.

I Norge genomfördes 1974 regler om låneköp på basen av ett delbetänkande av kreditköpskommittén (*jfr C 1/1974*). Reglerna förutsätts vara av interimistisk karaktär tills kommitténs slutliga betänkande föreligger, vilket väntas ske tidigast år 1977.

I Danmark väntas kommittén avge sitt betänkande under år 1977.

Den finska kommittén för konsumentkrediter väntas avge sitt betänkande under år 1976.

2.5. Ränta och preskription

I Danmark genomfördes 1972 på basen av ett betänkande av de köplagssakkunniga (nr 652/1972) en höjning av dröjsmålsräntesatserna. Ett förslag till räntelag förelägges folketinget innevarande folketingsår.

I Sverige har de köplagssakkunniga 1974 avgett ett betänkande om räntelag. På grundval av betänkandet genomfördes en räntelag 1975.

I Norge har en moraräntekommitté avgett sitt betänkande 1974. I betänkandet föreslås bl. a. en allmän lag om dröjsmålsränta och att dröjsmålsräntans storlek vid envar tid skulle fastställas av Konungen. Proposition har avlåtits i april 1976.

I Finland väntas arbetet på en lag om dröjsmålsränta kunna inledas 1977.

Nordiska rådet har i *rekommendation nr. 13/1965* hemställt till regeringarna att införa gemensam nordisk lagstiftning om preskription av fordringar, baserade på en längre allmän preskriptionstid på 10 år och en kortare frist för dagliglivets krav.

Det nordiska samarbetet uppsköts emellertid i väntan på att arbetet på gemensamma europeiska regler om fordringspreskription inom Europarådet skulle slutföras. Då detta arbete drog ut på tiden återupptogs det nordiska samarbetet och 1972 enades man om huvuddragen i ett utkast till samnordiska regler om preskription.

I Sverige utarbetades 1975 en departementspromemoria med förslag till preskriptionslag m. m. Efter det att promemorian remissbehandlats avläts i augusti 1976 en proposition i ämnet till riksdagen. I propositionen föreslås en preskriptionstid på tre år efter den dag fordringen tidi-

gast kan göras gällande. Vid fordran som grundar sig på skriftligt fordringsbevis skall dock preskriptionstiden vara 10 år, såvida inte fordringen avser köp enligt konsumentköplagen eller tjänst som tillhandahållits konsument under motsvarande förhållanden.

I Norge sändes ett utkast till preskriptionslag på remiss i september 1976. Preskriptionstiden är enligt förslaget tre år om inte annat stadgats i lag. Längre preskriptionstider skulle gälla bl. a. för fordring på banker m. m., för fordring enligt skuldebrev, pensionsfordringar m. m. Man tar sikte på att proposition skall kunna avlåtas våren 1977.

I Danmark kommer man att på nytt överväga frågan om lagstiftning på grundval av de norska och svenska förslagen. Man tillmäter dock ej frågan någon hög prioritet.

I Finland har man tills vidare inte kunnat återuppta arbetet på en preskriptionslag.

Norge har undertecknat den inom UNCITRAL utarbetade konventionen av 1974 om preskription i internationella köpförhållanden. Konventionen skulle bringas i kraft genom preskriptionslagen. Konungen föreslås dock få befogenhet att bestämma, att konventionen inte skall komma till tillämpning på köp, där parterna verkar i de nordiska länderna.

2.6. *Borgen*

Ministerrådet meddelade i C 1/1976, att man i nordiskt samarbete skall undersöka vilken faktisk betydelse de olika formerna av borgen har dels för den enskilda individen och dels för den allmänna kreditpolitiken. Inom ministerrådets sekreteriat har i detta syfte utarbetats ett projektförslag till en sådan undersökning. Förslaget godkändes vid ämbetsmannakommitténs möte i oktober 1976. Ministerrådet har beviljat 159 000 Nkr för undersökningen.

Projektet är begränsat till att vara en förstudie till senare överväganden rörande lagstiftningen. Arbetet förutses genomfört under 1977.

På basen av resultaten av undersökningen och med beaktande av den internationella rättsutvecklingen kommer frågan om kodifiering och revision av reglerna att tagas upp till bedömning.

2.7. *Handelsrepresentanter*

I Norge och Sverige genomfördes 1973 resp. 1974 på basen av kommittébetänkanden ändringar i kommissionslagen. Lagändringarna tar huvudsakligen sikte på att stärka representanternas och agenternas ställning. Detta är även syftet med den finska lagen om handelsresande och agenter, vilken trädde i kraft den 1 januari 1976.

I Danmark avgav en kommitté ett betänkande i ämnet 1974 (nr. 701/1974). Man har ännu inte tagit ställning till frågan huruvida lagför-

slag skall läggas fram på basen av förslaget. Frågan hänger samman med ett kommande direktivförslag från EG om samma ämne.

2.8. Försäkringsavtal

Såsom anförts i ministerrådets berättelse till Nordiska rådets 23. session har enighet uppnåtts om att försäkringsavtalslagarna skall tas upp till revision genom att kommittéer tillsätts i de olika nordiska länderna. Från isländsk sida kommer man att invänta resultatet av kommittéarbetet innan ställning tas till frågan om revision av den isländska försäkringsavtalslagen.

Kommittéer har tillsatts i Danmark, Norge och Sverige. En finsk kommitté väntas bli tillsatt under år 1976.

Kommittéerna har hållit gemensamma överläggningar våren 1976, vilka följts av en observatör från det finska justitieministeriet. Den svenska kommittén avser att lägga fram ett förslag till konsumentförsäkringslag i början av 1977.

Beträffande försäkrings inverkan på skadestånd, se nedan avsnitt 5.1.

2.9. Konsumenttjänster

I Danmark, Norge och Sverige har tillsatts kommittéer för att undersöka behovet av regler till skydd för konsumenterna vid avtal om tjänster. I Finland handhas motsvarande uppdrag av en arbetsgrupp vid justitieministeriet.

Den svenska utredningen väntas avlämna ett betänkande under våren 1977.

Den norska kommittén väntas avge ett delbetänkande om arbete på lösöre och fast egendom i början av år 1977.

3. Transporträtt

3.1. Sjötransport

I Danmark, Norge och Sverige har man genomfört den lagstiftning, som är nödvändig för ratifikation av konventionen av 1969 om ansvar för oljeskador och konventionen av 1971 om upprättande av en internationell fond för ersättning för skador av oljeförorening. Bägge konventionerna har ratificerats av Danmark, Norge och Sverige under förra hälften av 1975. Då oljeansvarskonventionen trädde i kraft den 19 juni 1975 sattes motsvarande bestämmelser i kraft i Danmark, Norge och Sverige. Motsvarande lagstiftning har ännu inte genomförts i Finland.

Danmark, Norge och Sverige har efter genomförda ändringar i sjölagen ratificerat Brysselkonventionen 1967 om sjöpanträtt. I Finland har motsvarande lagstiftning genomförts 1975 med ikraftträdande den 1 oktober 1975 medan konventionen ännu inte ratificerats.

Genom ändringar i sjölagen har stadgandena om fartygs nationalitet

och partrederi ändrats i Danmark, Norge och Sverige. Ett kommittébetänkande i samma ämne väntas bli avlämnat i Finland under år 1976.

Den senaste tidens snabba utveckling i fråga om borrnig efter olja och gas på kontinentalsockeln och utvinning av sådana förekomster, har rest ett antal juridiska spörsmål och rättsregler erfordras på flera områden. Bl. a. måste oljeborrartygens och -plattformarnas rättsliga status utredas. I Norge har sjölagskommittén fått i uppdrag att utarbeta ett lagutkast för reglering av privaträttsliga och vissa angränsande frågor rörande oljeborrplattformar och av den verksamhet de utför. Kommittén väntas avge ett betänkande i frågan hösten 1976. I Sverige har motsvarande utredning utförts inom justitiedepartementet. Denna utredning, som väntas resultera i en departementspromemoria i början av 1977 behandlar också frågan, huruvida behov av särskilda regler om registrering och pantsättning av oljeborrplattformar föreligger.

Nordiska överläggningar rörande civilrättsliga regler för oljeborrplattformar har hållits i oktober 1976.

3.2. Järnvägstransport

I Danmark tillsattes i maj 1973 en kommitté med uppgift att behandla frågan om revision av skadeståndsansvaret vid järnvägsdrift. I Norge har en sakkunnig 1975 färdigställt ett förslag till ansvarsregler för inrikes befordran av passagerare och resgoods. Förslaget har sedermera remissbehandlats.

I Finland och Sverige har sakkunniga tidigare fått i uppdrag att framlägga förslag till ny civilrättslig lagstiftning om passagerar- och godsbefordran med järnväg. Den svenska utredningen avgav i november 1974 ett delbetänkande angående järnvägs ansvarighet vid passagerarbefordran. Lagstiftning på basen av förslaget trädde i kraft den 29 juni 1976.

3.3. Landsvägstransport

I ministerrådets berättelse till Nordiska rådets session 1974 anfördes, att regeringarna i Finland, Norge och Sverige är eniga om att överväga genomförandet av ensartad lagstiftning om inrikes befordran av gods på väg (*jfr C 1/1973*). Sådan lagstiftning har 1974 genomförts i Norge och Sverige. Ett förslag har lagts fram i Finland 1973 och remissbehandlats. Proposition i ämnet väntas under hösten 1976.

I Danmark undersöks frågan om lagstiftning rörande inrikes godsbefordran på väg av en kommitté som justitieministeriet tillsatt. Kommittén kommer att avlåta sitt betänkande år 1977.

3.4. Lufttransport

Inom det svenska justitiedepartementet har utarbetats en departementspromemoria om vissa lufträttsliga spörsmål. Promemorian inne-

håller förslag till de ändringar i luftfartslagens 9 kap., som är nödvändiga för den händelse Sverige skall biträda Guatemalaprotokollet. Memoriet innehåller också förslag till ansvarsregler vid privat luftfart och till bestämmelser om försäkringsplikt.

I Norge har man likaså utarbetat ett förslag till revision av luftfartslagens 9 kap. med tanke på eventuell ratifikation av Guatemalaprotokollet. Man har även utarbetat ett utkast om ansvarsregler för privat lufttransport och regler om ansvarsförsäkring.

I Norge och Sverige har en förhöjning av ansvarsbegränsningsbeloppen för skada på passagerare genomförts 1976. I Finland har motsvarande förhöjning genomförts genom en frivillig överenskommelse mellan myndigheterna och lufttrafikidkarna. I Danmark har ett lagförslag om förhöjning av ansvarsbegränsningsbeloppet för skada på passagerare förelagts folketinget i oktober 1976.

I Finland har under våren 1976 avlåtits en proposition med ny lag om luftbefordringsavtal. Propositionen innebär, att man i Finland genomför regler motsvarande 9 kap. i de danska, norska och svenska luftfartslagarna och att Finland därefter kan biträda Haagprotokollet och Guadalarajakonventionen 1961.

4. Immaterialrätt

4.1. Upphovsrätt

Danmark och Sverige genomförde 1973 de ändringar i upphovsrätts- och fotografilagstiftningen, som var nödvändiga för en ratifikation av den reviderade Bernkonventionen. Lagstiftningen trädde i kraft den 1 juli 1973. I Finland genomfördes motsvarande lagstiftning i juli 1974. I Norge framlades 1974 förslag om motsvarande ändringar i upphovs- och fotografilagstiftningen.

Den samnordiska upphovsrättskommittén avlämnade 1974 ett delbetänkande om fotokopiering och bandupptagning (*NU 1973: 21*).

Efter avgivandet av detta delbetänkande inleddes under senare delen av 1974 underhandlingar mellan de nordiska ministrar, som ansvarar för den upphovsrättsliga lagstiftningen, samt undervisningsministrarna. Dessa överläggningar ledde till ett beslut av Nordiska Ministerrådet 22 maj 1975, där nya riktlinjer för det upphovsrättsliga reformarbetet fastställdes. Ministrarna beslöt vidare, att det fortsatta arbetet på området skulle försiggå i nationella kommittéer, vars ordföranden skulle utgöra ett särskilt arbetsutskott med uppgift att samordna utredningsarbetet. Den samnordiska kommittén upplöstes. Det särskilda arbetsutskottet har sammanträtt i oktober 1976.

I Danmark tillsatte kulturministern härefter i maj 1976 en utredning med uppdrag att företa en revision av upphovsrättslagstiftningen. Utredningen förutsattes basera sitt arbete på de av nordiska ministerrådet i

maj 1975 godtagna riktlinjerna. Utredningen skall sträva att komma fram till lösningar, som så långt det är möjligt harmonierar med de förslag, som läggs fram av motsvarande utredningar i de övriga nordiska länderna. De frågor, som behandlas i den nordiska upphovsrättskommitténs betänkande om fotokopiering och bandinspelning (NU 1973: 21), omfattas inte av utredningens mandat. Förslagen i detta betänkande kommer att handläggas departementalt i avsikt att uppnå snabba lösningar. Det förutsätts vidare att utredningen tills vidare inte befattar sig med de rättighetsspörsmål, som anknyter till kabel- och satellitsändning av radio- och televisionsprogram, emedan dessa frågor för närvarande utreds av den av nordiska ministerrådet tillsatta satellitutredningen. Beträffande bandinspelning för undervisningsbruk påpekas, att man i Danmark i december 1976 kommer att lägga fram ett lagförslag om ändring av 17 § upphovsrättslagen på grundval av nordiska upphovsrättskommitténs betänkande. Förslaget innebär, att skolor och andra undervisningsinstitutioner får rätt att inspela radio- och televisionssändningar på ljud- och bildband för undervisningsbruk utan samtycke av upphovsmannen. Möjligheten att inspela skall gälla för alla sändningar, inte enbart för undervisningssändningar. För inspelning av andra utsändningar än undervisningsutsändningar skall upphovsmannen ha rätt till ersättning. Kan det inte uppnås enighet om vederlagets belopp, kan frågan underställas slutgiltigt administrativt avgörande av den i lagens 54 § avsedda nämnden (tvångslicensnämnden).

I Finland tillsattes en kommitté för att revidera upphovslagstiftningen i januari 1976. Kommittén skall bl. a. utreda, huruvida eventuella stadganden i lagstiftningen, som oskäligt hindrar eller försvårar ett effektivt nyttjande av alster av konstnärligt eller litterärt arbete, kan avlägsnas genom avtalslösningar och, där så inte kan ske, uppgöra erforderliga lagförslag. En liknande utredning skall verkställas beträffande möjligheterna för olika grupper av upphovsmän att bestämma över nyttjandet av sina verk och att erhålla ersättning för sådant nyttjande.

I Norge har tillsättandet av en kommitté tills vidare uppskjutits, men kommer eventuellt att ske efter att en redogörelse om konstnärernas ekonomiska villkor behandlats i Stortinget hösten 1976. Norge deltar emellertid med en observatör i de nordiska överläggningarna.

I Sverige utfärdades den 4 mars 1976 direktiv för en utredning för en översyn av upphovsrättslagstiftningen. I direktiven finns intagna de gemensamt antagna nordiska riktlinjerna. Därutöver anges bl. a. att frågorna om fotokopiering och inspelning av TV-program som sker för undervisningsverksamhet bör utredas skyndsamt och att förslagen i dessa frågor bör redovisas i delbetänkande. Det påpekas vidare i direktiven att riktlinjerna inte innebär några begränsningar såvitt avser de frågor som kan tas upp under utredningsarbetet och att riktlinjerna är öppna och inte innebär att några vägar avvisas för att nå de syften som anges.

Nordiska rådet framställde vid sin 24. session ett önskemål om att få stifta bekantskap med mandaten för de nationella upphovsrättskommittéerna. Samtidigt underströks, att kabel-TV, centralantennsändningar och TV-sändningar för sjöfarande skulle prioriteras högt.

Ministerrådet framhåller, att önskemålet om en hög prioritering av kabel-TV och centralantennspörsmålen måste anses ha blivit tillmötesgått, eftersom dessa frågor nu behandlas av den särskilda nordiska satellitutredningen, som enligt sitt mandat skall ha slutfört sitt arbete före Nordiska rådets session 1977. Önskemålet om mandaten har tillgodosetts i den utsträckning mandaten föreligger.

4.2. Varumärken

I Finland och Sverige har sakkunniga fått i uppdrag att utarbeta förslag till de ändringar i varumärkeslagstiftningen, som är nödvändiga för att kunna biträda konventionen 1973 om internationell varumärkesregistrering, Trademark Registration Treaty (TRT). De sakkunniga har även fått i uppdrag att göra en allmän översyn av varumärkeslagstiftningen. I Norge har tillsatts en kommitté som skall överväga norskt biträdande av konventionen. Kommittén skall i samband med detta överväga ändringar i varumärkeslagstiftningen i övrigt. Utredningsarbetet utförs i samarbete mellan kommittéerna i syfte att i största möjliga utsträckning upprätthålla den nordiska ensartade lagstiftningen på varumärkesrättens område. Danmark deltar i det nordiska samarbetet såsom observatör.

4.3. Firma

Betänkanden med förslag till ny firmalagstiftning, vilka utarbetades i nordiskt samarbete, avlämnades i slutet av 1960 i Danmark, Finland, Norge och Sverige. I Sverige trädde en ny firmalag i kraft den 1 juli 1974. I Finland planlägger man att avlåta en proposition med förslag till firmalag samtidigt med propositionen till aktiebolagslag.

5. Skadeståndsrätt

5.1. Allmänna regler

Frågan om lagstiftning på skadeståndsrättens område togs upp i det nordiska lagstiftningsprogrammet 1946. Flera skadeståndsrättsliga frågor har sedermera behandlats i nordiskt samarbete. Ministerrådet är enigt i att detta arbete skall fortsätta. I ministerrådets berättelse till Nordiska rådets 21:a session ges riktlinjer för det fortsatta reformarbetet på detta område.

I Danmark avlämnade skadeståndskommittén 1973 ett betänkande om ersättning för personskada och förlust av försörjare. Sedan kommittén reorganiserats arbetar den vidare med frågorna rörande skadelidan-

des medverkan, försäkringsgivarens regressrätt och en allmän jämningsregel. Lagförslaget om ersättning för personskada och förlust av försörjare kommer att framläggas först när skadeståndskommittén avlämnat sitt följande betänkande.

I Norge har nya regler om ersättning för personskada och förlust av försörjare trätt i kraft den 1 januari 1974. Reglerna har intagits som ett särskilt kapitel i skadeståndslagen. En ny skadeståndskommitté har sedan början av 1974 behandlat frågorna om skadelidandes medverkan, ansvar för flera skadevällare, försäkringsgivarens regressrätt och en allmän jämningsregel.

Den svenska skadeståndskommittén avlämnade i november 1973 ett betänkande om ersättning för personskada. På grundval av betänkandet genomfördes 1975 en ändring av skadeståndslagen. Ändringen omfattade också frågan om skadelidandes medverkan och en allmän jämningsregel. I oktober 1975 överlämnade kommittén ett betänkande om försäkringsgivares regressrätt m. m. Betänkandet har remissbehandlats och övervägs för närvarande inom justitiedepartementet.

I Finland trädde en ny skadeståndslag med bl. a. en allmän jämningsregel i kraft den 1 september 1974. Den finska skadeståndskommittén avlämnade i början av 1974 ett betänkande om ansvaret för personskador. Lagförslag förväntas kunna framläggas år 1977. Arbetet rörande försäkringsgivares regressrätt har hänskjutits att ske i samband med revisionen av försäkringsavtalslagstiftningen (*se ovan 2.8*).

Ministerrådet har flera gånger framhåvt, att starka skäl talar för att det framtida reformarbetet inom skadeståndsrätten bör koncentreras kring ersättningssystem, som i likhet med socialförsäkringen är bättre ägnade att fördela tillgängliga resurser på ett mer rättvist och rationellt sätt än vad som kan ske inom ramen för den traditionella skadeståndsrätten. Det är likväl inte avsikten att generellt lösa de ersättningsrättsliga frågorna genom sådana socialförsäkringsrättsliga system, utan däremot att överväga sådana ordningar inom områden, där det föreligger ett särskilt behov härför. Sådana ersättningsanordningar har redan genomförts på flera områden. Liknande ersättningssystem övervägs för närvarande på vissa andra områden såsom i fråga om produktansvar och föroreningsskador vid användning av borrhullar.

Genom *rekommendation nr. 5/1966* hemställde Nordiska rådet till regeringarna att företaga en rättssociologisk undersökning av försäkringens inverkan på skadeståndslagstiftningen.

Mot bakgrund av rekommendationen fick sakkunniga i Danmark, Finland, Norge och Sverige 1966 i uppdrag att värdera möjligheterna av att genomföra en rättssociologisk undersökning av försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen. Den norska sakkunniga avgav en rapport i februari 1969 och den svenska i december samma år. (Beträffande innehållet i den norska och svenska rapporten hänvisas till *C 5/1973*). Från

Finland torde rapport inte vara att vänta. I Danmark har den sakkunniga inte heller avgivit rapport. Däremot håller en medarbetare vid Köpenhamns universitet på med en brett upplagd undersökning av försäkrings inverkan på ersättningslagstiftningen, vilket således är mera omfattande än rekommendationen.

Ministerrådet finner, att det för närvarande inte finns möjligheter att genomföra vidare undersökningar av det slag som avses i rekommendationen. Det finns också skäl att ifrågasätta om sådana undersökningar numera skulle fylla något egentligt syfte.

5.2 Produktansvar

I Sverige tillsattes i mars 1973 en utredning för att undersöka frågan om ersättning för skador orsakade av farliga produkter. Kommittén avlämnade i februari 1976 ett delbetänkande om ersättning för läkemedelsskada. Kommittén föreslår att det tillskapas en försäkring för personskador som förorsakas av läkemedel. Betänkandet har remissbehandlats och övervägs för närvarande inom justitiedepartementet.

I Norge tillsattes en kommitté för motsvarande uppgift i mars 1975.

I Finland ingick förslag till bestämmelser om produktansvar i förslaget till konsumentskyddslagstiftning. Förslaget innebar att producenten och importören skulle ha ett objektiva ansvar för person- och sakkada med vissa begränsningar. Den under 2.2 nämnda arbetsgruppens mandat omfattar dock inte dessa bestämmelser. I november 1976 har en kommitté tillsatts för att utreda behovet och verkningarna av bestämmelser om produktansvar.

I Danmark har tillsatts en arbetsgrupp, som följer med arbetet inom EG och Europarådet beträffande regler om produktansvar.

5.3. Trafikskadeansvar

I rekommendation nr. 24/1973 hemställde Nordiska rådet till regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att låta företa en undersökning av det ändamålsenliga i att eventuellt genomföra en utvidgning av motorfordonsförsäkringen till att även täcka ägare/förare vid skadetillfälle i annat nordiskt land.

Nordiska rådet berör i denna rekommendation även ett annat problem av stor praktisk betydelse med anknytning till ersättningslagstiftningen. De finska och norska ersättningssystemen bygger i fråga om personskada, i motsättning till motsvarande ordning i Danmark och Sverige, på principen om objektiva ersättningsansvar. I Finland har det dessutom länge — och i Norge sedan den 1 januari 1974 — gällt att trafikförsäkringen även betalar ersättning till fordonets förare. Motsvarande regler om ersättning till föraren finns däremot inte i de danska och svenska föreskrifterna.

I Sverige fick en sakkunnig i februari 1974 i uppdrag att utarbeta en

ny ordning för ersättning av personskador som förorsakats i trafiken. Den sakkunnige avgav sitt betänkande samma år (SOU 1974: 87). I betänkandet föreslås bl. a. att ersättning för personskador skall utgå på objektiv grund från den obligatoriska trafikförsäkringen. Vidare föreslås, att förare av och ägare till motorfordon i princip får samma rätt till ersättning som andra skadelidande. På grundval av betänkandet har år 1975 en ny trafikskadelag genomförts. Den nya svenska lagstiftningen kommer sålunda att medföra ökad nordisk rättsgemenskap.

I Danmark har år 1975 tillsatts en utredning med samma målsättning som legat till grund för arbetet i Sverige.

5.4 Atomansvar

I Danmark genomfördes en ny lag om ersättning för atomskador i juni 1974. Den danska lagen bygger liksom lagarna i Finland, Norge och Sverige på Pariskonventionen 1960 om skadeståndsansvar på atomenergins område och en senare tilläggskonvention 1963. Pariskonventionen har ändrats genom ett tilläggsprotokoll 1964.

Danmark, Finland och Sverige har under den senare hälften av 1974 ratificerat konventionen 1971 om sjötransport av nukleärt material. Norge har ratificerat konventionen 1975. I Finland pågår arbete på ratifikation av konventionen.

Vidare övervägar man nordiskt samarbete i syfte att förbereda en eventuell ratifikation av atomfartygskonventionen 1962. En departementspromemoria i frågan väntas bli klar under 1977.

5.5. Ersättning till brottsoffer

I Nordiska rådets *rekommendation nr. 19/1968* hemställdes att undersöka möjligheterna att fastslå samnordiska ensartade principer, enligt vilka det i administrativ ordning kunde utbetalas ersättning av offentliga medel enligt skälighetsprövning för skador, som förorsakats av personer, i fråga om vilka samhället genom placering på anstalt eller på institution eller på annat sätt har företagit straffrättsliga eller andra försorgsmässiga åtgärder. Efter detta tillsattes i de nordiska länderna arbetsgrupper eller sakkunniga med uppgift att undersöka spörsmålet.

I Sverige har staten sedan 1948 betalat ersättning enligt billighetsprövning för personskada och sakskada, som förorsakats av personer, som rymt från eller är på permission från ungdomsinrättningar, fängelser eller anstalter för alkoholmissbrukare. År 1971 infördes en ordning, enligt vilken staten kan betala ersättning enligt billighetsprövning till personer, som lidit personskada på grund av straffbar handling. En reform av denna ordning har sedan år 1974 varit föremål för övervägande i en utredning. Förslag väntas under våren 1977.

Finland införde år 1974 en ordning, som ger offer för våldsbrott rätt till ersättning av statsmedel. Sakskada ersätts om skadan förorsakats

genom brott av person, som rymt från eller är på permission från vissa anstalter.

I Norge trädde i mars 1976 i kraft en ordning enligt vilken det enligt skälighetsprövning kan betalas ersättning av statsmedel för personskada som förorsakats genom uppsåtligt våldsbrott eller annan straffbar handling som kännetecknas av våld eller tvång. Dessutom kan staten sedan gammalt erlagga ersättning enligt billighetsprövning till personer som lidit personskada. Kompetensen att bevilja sådan ersättning tillkommer Stortinget, men denna ordning tar i första hand inte sikte på offer för våldsbrott.

I Danmark har en utredning år 1975 avgett ett betänkande om ersättning av statsmedel till brottsoffer (nr. 751/1975). På basen av utredningens förslag har man stiftat en lag om ersättning av staten till offer för våldsbrott, som trädde i kraft den 1 oktober 1976. Enligt lagen kan ersättning enligt billighetsprövning betalas till personer som lidit personskada på grund av brott mot strafflagen. Enligt prövning kan även betalas ersättning för sakskada, som förorsakats genom brott mot strafflagen av person som rymt från eller är på permission från vissa inrättningar.

Ett nordiskt möte om ersättning av statsmedel till brottsoffer har hållits i Stockholm år 1975.

6. Associationsrätt och bokföring

6.1 Aktiebolag

De under åren 1969—71 i Danmark, Finland, Norge och Sverige avgivna kommittébetänkandena med förslag till ensartad lagstiftning om aktiebolag ledde till att en ny aktiebolagslag trädde i kraft i Danmark den 1 januari 1974.

I Norge gavs en ny aktiebolagslag i juni 1976. Lagen träder i kraft den 1 januari 1977.

I Sverige slutförde riksdagen behandlingen av den nya aktiebolagslagen i december 1975. Lagen träder i kraft den 1 januari 1977.

I Finland har arbetet på en ny aktiebolagslag fortgått inom justitieministeriet. En proposition i ämnet väntas kunna föreläggas riksdagen under år 1976.

Nordiska rådet anmodade i sitt *uttalande nr. 2/75* om C 1/1975 Nordiska ministerrådet att snarast efter avlåtandet av propositionerna till de finska och svenska riksdagarna med förslag till aktiebolagslag utarbeta en översikt över den i Danmark genomförda aktiebolagslagen och de i Finland, Norge och Sverige framlagda förslagen till aktiebolagslagar i syfte att klarlägga på vilka områden genomförandet av förslagen kan medföra olikheter i aktiebolagslagarna. En sådan översikt utarbetades hösten 1975 på basen av den danska lagen, de norska och svenska propositionerna samt ett finskt utkast till proposition.

6.2 *Andra bolag och associationsformer*

I Danmark genomfördes 1973 en lag om en ny bolagsform, anparts-selskab, som motsvarar det tyska GmbH och det franska SARL. Lagen trädde i kraft den 1 januari 1974 samtidigt med den nya aktiebolagslagen. Vidare utsågs 1973 en sakkunnig för att undersöka frågan om lag-reglering av andra associationsformer.

I Norge och Sverige har inletts utredningsarbete rörande handelsbolag och kommanditbolag. I uppdraget för den svenska utredningen ingår också att förutsättningslöst pröva frågan om införande av en ny bolagsform, motsvarande GmbH och liknande bolagsformer.

På ett möte i ämbetsmannakommittén för lagstiftningsfrågor i augusti 1974 beslöt man att tillsätta en interdepartemental arbetsgrupp som skulle utreda behovet av ytterligare nordiskt samarbete på associationsrättens område. Arbetsgruppen avgav sin rapport under senare hälften av 1974. På basen av arbetsgruppens undersökning har ämbetsmannakommittén för lagstiftningsfrågor övervägt frågan om koordinering av lagstiftningsarbetet.

I Finland tillsattes i februari en kommitté med uppdrag att utreda stiftelseväsendets ställning. Kommittén avlämnade sitt betänkande i augusti 1975. I betänkandet föreslås en totalrevision av stiftelserna i syfte särskilt att effektivisera förvaltningen av stiftelserna och deras medelsanvändning. Vidare poängteras den offentliga övervakningen av stiftelserna och behovet att koordinera olika statliga myndigheters förhållande till stiftelserna.

I Norge har en kommitté avlämnat ett betänkande om stiftelser under hösten 1975.

I Sverige pågår ett utredningsarbete på området.

I Danmark har år 1973 utsetts en utredningsman, som med bistånd av sakkunniga skall utreda behovet av en lagreglering av andra associationsformer än aktiebolag och anpartsselskab, härunder stiftelser. Dessutom har man för avsikt att tillsätta en utredning för att utreda behovet av en generell lagstiftning om stiftelser.

I Sverige har inom justitiedepartementet arbetats ut ett förslag till en ny lag om ekonomiska föreningar. Förslaget innefattar huvudsakligen en teknisk översyn av föreningslagstiftningen. Det remissbehandlas för närvarande.

6.3 *Bokföring*

I Finland utfärdades i augusti 1973 en ny bokföringslag efter samråd med de norska och svenska utredningarna. Den nya lagen trädde i kraft den 1 januari 1974.

I Norge har en proposition i ämnet avlåtits våren 1976.

I Sverige tillsattes en utredning i mars 1971 med uppdrag att företa en

översyn av bokföringslagstiftningen. Riksdagen förelades i maj 1975 ett förslag till ny bokföringslag grundat på ett av utredningen avgivet betänkande. Lagen antogs i mars 1976 och träder i kraft den 1 januari 1977.

7. Personskydd och ADB

7.1. Integritetsskydd

I berättelsen till Nordiska rådets 20. session anförde ministerrådet, att man i fråga om integritetsskyddet står inför ett nytt lagstiftningsområde och att det därför är maktpåliggande, att man söker nå fram till likartade värderingar angående behovet av skydd för den personliga integriteten och strävar efter principiellt likartade lösningar.

Samarbetet på integritetsskyddets område präglas av att lagstiftningsarbetet inte försiggår parallellt och med samma hastighet i de olika länderna. Förhandlingar har förts på såväl ministerieplanet som kommittéplanet för att uppnå koordinering.

För såvitt angår frågan om skydd mot oberättigad avlyssning och fotografering, har ministerrådet i sin berättelse till Nordiska rådets 21. session 1973 uttalat, att rådet är enigt i att samtliga länder bör genomföra en lagstiftning, som effektivt skyddar medborgarnas privatliv mot de faror, som uppstår i förbindelse med den tekniska utvecklingen på foto- och avlyssningsteknikens områden.

I Danmark har 1970, i Finland 1972 och i Sverige den 1 juli 1975 genomförts straffrättslig lagstiftning om skydd mot avlyssning. Norge har under en längre tid haft sådan lagstiftning. Den danska, finska och norska lagstiftningen innehåller också regler om skydd mot fotografering. Den svenska integritetsskyddskommittén har avgett ett delbetänkande om fotografering. Delbetänkandet har lagts till grund för en proposition (prop. 1975:76:194) om TV-övervakning som för närvarande ligger i riksdagen. Övriga delar av delbetänkandet är beroende på regeringens prövning. Den svenska integritetsskyddskommittén har vidare lämnat ett delbetänkande (SOU 1976:48) Reklam och integritet. Betänkandet remissbehandlas för närvarande. I förbindelse med den fortsatta behandlingen kommer ämbetsmannakommittén att undersöka förutsättningarna för nordiskt samarbete rörande de frågor som behandlas i betänkandena.

I Finland kompletterades strafflagen i mars 1975 med ett stadgande om straff för den som utan laga rätt med användande av massmedium eller på annat sätt liknande sätt om annans privatliv sprider uppgift, antydan eller bild, som är ägnad att orsaka vederbörande skada eller lidande.

7.2. Datalagstiftning

I rekommendation nr. 13/1972 hemställde Nordiska rådet till regeringarna i de nordiska länderna att de skulle eftersträva enhetlighet i fråga om verkan av de regler som man avser att genomföra om privata personregister.

Utöver vad som anförts i ministerrådets berättelse år 1975 (C 1/1975) kan följande anföras.

Den svenska datalagen trädde i kraft den 1 juli 1974. Samtidigt har genomförts en kreditupplysningslag och en inkassolag. Under år 1976 har en parlamentarisk utredning tillsatts med uppgift att se över lagstiftningen om personorienterad ADB-information m. m.

I Danmark har genomförts regler i strafflagen om tystnadsplikt för anställda vid privata ADB-serviceföretag m. m., som maskinellt behandlar eller bevarar upplysningar för det offentliga. Vidare har i juni 1973 avlämnats ett betänkande om privata register med ett utkast till lag i ämnet. Frågan om privatlivets fred i förbindelse med användningen av offentliga register behandlas i registerutredningens betänkande om offentliga register, som lades fram år 1976. Lagförslag på grundval av betänkandet kommer att avlätas folketingsåret 1976/77.

I Finland tillsattes i maj 1972 en kommitté med uppgift att utreda dels hur det offentligas behov av tillräcklig information kan tillfredsställas, dels hur en effektiv användning av databehandlingsmetoder kan säkras och hur man kan garantera skydd för privatlivets fred. Kommittén upplöstes år 1975. På basen av det arbete som utförts inom kommittén färdigställdes våren 1975 inom justitieministeriet ett förslag till kreditupplysningslag. Förslaget har sedermera remissbehandlats.

I Norge kommer en proposition om en ny datalag att avlätas våren 1977. Propositionen baserar sig på två kommittébetänkanden om personuppgifter och personskydd i den offentliga och i den privata sektorn.

Ämbetsmannakommittén för lagstiftningsfrågor har i maj 1976 tillsatt en samnordisk arbetsgrupp bestående av två medlemmar från Danmark, Finland, Norge och Sverige med uppdrag att kartlägga arten och omfånget av de rättsliga problem som anknyter till dataflykt och överföring av data (dataflöde) och att framlägga förslag om hur lagstiftningen i de enskilda länderna bör utformas med tanke på lösningen av dessa frågor. Arbetsgruppen väntas ha slutfört sitt arbete i början av år 1977.

8. Kriminalpolitik

8.1. Kriminalisering och åtgärder mot brottslighet

Juridiska utskottet uttalade i sitt betänkande över medlemsförslaget om ett nordiskt lagstiftningsprogram bl. a. att den ändrade syn på egendomsbrottsligheten, som gjort sig gällande under de senaste åren, före-

faller att vara ägnad som utgångspunkt för en närmare undersökning av hela lagstiftningen om egendomsbrott.

Den ändrade synen på egendomsbrottsligheten har två sidor. Dels har nya former av ekonomiskt missbruk gett anledning av överväga en skärpning av ifrågavarande föreskrifter i strafflagstiftningen. Dels har den allmänna samhällsutvecklingen medfört att man inte ser lika allvarligt på den traditionella förmögenhetsbrottsligheten som förr.

I Finland kommer straffrättskommitténs betänkande, som läggs fram under loppet av denna höst, att innehålla bl. a. principiella synpunkter på frågan om avvägningen av behovet av straffrättsligt skydd för olika värden och beträffande utvecklandet av påföljdssystemet.

I de nordiska länderna föreligger flera förslag eller har förverkligats åtgärder beträffande en skärpning av de föreskrifter om egendomsbrott som åsyftar nya former av ekonomisk brottslighet.

I Danmark har som led i en mera omfattande lagstiftning om bekämpande av skadlig ekonomisk verksamhet genomförts en rad skärpningar av strafflagen. Strafflagsändringarna som trädde i kraft den 1 juli 1975 innebär nykriminalisering på tre områden. För det första har man infört en ny bestämmelse, som avser groft uagtsomt bedrägeri. Dessutom har man skärpt bestämmelserna om udnyttelse och slutligen infört en ny hälerilikhets bestämmelse, som omfattar vissa efterföljande beteenden i förhållande till groft uagtsomt bedrägeri, åger och udnyttelse.

I Norge har dessa frågor utretts av en arbetsgrupp, som lade fram sitt betänkande år 1974. Förslaget har varit föremål för överväganden, men beslut har ännu inte fattats om vilka åtgärder man borde vidta.

I Sverige har förmögenhetsbrotten ägnats stor uppmärksamhet under senare tid. Fr. o. m. den 1 april 1976 gäller sålunda nya bestämmelser om grov stöld och rån. Beträffande grov stöld innebär den nya lagstiftningen att inbrott inte längre skall beaktas särskilt vid bedömningen om brottet är grovt. I stället har ett nytt rekvisit införts som tar sikte på om gärningen är av särskilt hänsynslös art. I fråga om rån har möjlighet öppnats för domstolarna att i vissa mindre allvarliga fall döma för annat brott som gärningen innefattar, t. ex. misshandel och snatteri, i stället för att döma för rån.

Vidare har med verkan fr. o. m. den 1 juli 1976 genomförts vissa ändringar i brottsbalkens bestämmelser om gäldenärsbrott. En gäldenär som förstör, ger bort eller på liknande sätt avhänder sig egendom av betydande värde kan dömas för oredlighet mot borgenärer redan i det fallet att han framkallar allvarlig fara för att han skall komma på obestånd. Vidare skall allmänt åtal för vårdslöshet mot borgenärer bara ske när åtalet är påkallat från allmän synpunkt. Slutligen innebär nya bestämmelser om mannamån mot borgenärer att en betalning av förfallen skuld med vanliga betalningsmedel skall, även om gäldenären är på obestånd, straffas endast när han handlat i otillbörligt syfte.

I riksdagen ligger f. n. en proposition (prop. 1975/76: 148) med förslag till enklare former för beivrande av mindre lagöverträdelser. Förslaget innebär bl. a. att straffbestämmelsen om s. k. snyltningsbrott begränsas. Vidare föreslås att allmänt åtal för sådant brott skall ske bara när åtalet av särskilda skäl är påkallat från allmän synpunkt. En särskild straffbestämmelse om automatmissbruk föreslås också.

I riksdagen ligger f. n. också en proposition (prop. 1975/76: 176) med förslag till ändring i reglerna om muta och bestickning. Förslaget innebär att i princip samma regler om mutansvar och bestickningsskydd kommer att gälla för arbets- och uppdragstagare i offentlig och privat verksamhet.

Slutligen kan nämnas att den svenska regeringen i april 1976 tillkallade en utredning (Ju 1976: 04) för översyn av lagstiftningen om förmögenhetsbrott. Utredningen skall bl. a. pröva förutsättningarna för att sänka straffsatserna för förmögenhetsbrotten.

I Finland finns för närvarande inga konkreta förslag som uttryckligen skulle åsyfta ett effektivt bekämpande av ekonomisk brottslighet. Frågan tangeras i den nya lagstiftningen om staffmätning (6 kap. strafflagen), som träder i kraft den 1 januari 1977. Reformen innebär i korthet, att återfallsreglerna upphävs och ersätts med allmänna regler om straffmätning. Allmän straffskärpningsgrund är att gärningsmannen begått brottet såsom medlem i en för allvarliga brott organiserad grupp.

Ministerrådet anser att för så vitt angår nyare former av ekonomisk brottslighet har det visat sig att det i de nordiska länderna föreligger olika behov för lagstiftning, och att det därför inte är motiverat att försöka uppnå samnordiska lösningar. Men ministerrådet är enigt om att det vore nyttigt med ett fortsatt utbyte av erfarenheter och upplysningar om åtgärder mot denna form av brottslighet.

Den ändrade synen på den traditionella egendomsbrottsligheten har i främsta rummet gällt frågan, hur ingripande påföljder som bör användas mot dessa brott och endast i mindre omfattning frågan om själva straffbarheten av ifrågavarande gärningar. I överensstämmelse härmed har det på många områden skett en nedkriminalisering av straffansvaret för de traditionella egendomsbrotten, medan egentlig avkriminalisering skett endast i begränsad utsträckning.

Mot denna bakgrund förefaller det inte motiverat att ta upp frågan om de traditionella egendomsbrottens brottsbeskrivningar till en närmare granskning i nordiskt sammanhang. Däremot kan det vara skäl att överväga ett närmare nordiskt samarbete beträffande möjligheterna att föra vidare den utveckling av påföljderna som skett under de senaste åren. En sådan undersökning bör omfatta hela påföljdssystemet och ha som målsättning att minska bruket av frihetsstraff. Det hänvisas till följande avsnitt om alternativ till frihetsstraff.

8.2. Påföljdssystemet

Den kriminalpolitiska utvecklingen under de senaste åren har i väsentlig grad utmärkts av strävanden att begränsa användningen av åtgärder som innebär frihetsberövande. Strävandena har speciellt gått ut på att utvidga området för redan existerande icke frihetsberövande påföljder. t. ex. åttaleftergift, böter och villkorligt straff. Det förefaller emellertid även föreligga skäl att överväga frågan om införande av andra och nya påföljder, som kan ersätta frihetsberövande.

Frågan om alternativ till frihetsstraff har behandlats bl. a. i en av den europeiska straffrättskommittén tillsatt kommitté. Kommittén, som lagt fram sin utredning i januari detta år, överväger ett antal alternativa påföljder, som under de senaste åren förverkligats i vissa länder, bl. a. "community service", nattfängelse och "weekend-fängelse".

I Danmark tillsattes i september 1975 en arbetsgrupp för att utreda frågan om alternativ till frihetsstraff. Arbetsgruppen kommer att lägga fram sin utredning i januari 1977.

I Norge kommer bl. a. dessa frågor att tas upp i vidare sammanhang i en stortingsredogörelse om kriminalpolitiken som väntas bli framlagd tidigast år 1977.

I Sverige pågår för närvarande flera utredningar som berör påföljdssystemet. Ungdomsfängelseutredningen, som enligt sina direktiv skall lägga fram förslag angående avskaffande av påföljden ungdomsfängelse, väntas lägga fram ett betänkande härom i januari 1977. I sitt fortsatta arbete avser utredningen att behandla vissa frågor om alternativ till frihetsstraff, bl. a. "community service". Utredningen om eventuell reformering av det ekonomiska sanktionssystemet inom straffrätten väntas lämna sitt betänkande i december 1976. Utredningen prövar bl. a. frågan om straffansvar för juridiska personer. 1971 års utredning om behandlingen av psykiskt avvikande väntas lämna sitt slutbetänkande i januari 1977. En kriminalpolitisk arbetsgrupp inom brottsförebyggande rådet är slutligen sedan en tid sysselsatt med en översyn av hela påföljdssystemet. Arbetsgruppen kommer därvid också in på frågan om alternativ till frihetsstraff. Arbetsgruppen har för avsikt att slutföra sitt arbete före utgången av år 1977.

I Finland har reglerna om villkorlig frigivning fr. o. m. den 1 februari detta år ändrats så att fånge kan friges villkorligt då han av sitt straff avtjänat minst tre månader. Tidigare var minimitiden för villkorlig frigivning fyra månader. En ny lag om villkorligt straff trädde i kraft den 1 april detta år. Den nya lagen innebär att möjligheterna att döma till villkorligt straff utvidgas. Fängelsestraff i högst två år (och bötesstraff) kan dömas villkorligt. Enligt den nya lagen är det även möjligt att samtidigt ådöma villkorligt frihetsstraff och ovillkorligt bötesstraff.

Föreskrifterna om dagsbotens belopp har ändrats genom en lag, som träder i kraft den 1 januari 1977. Dagsbotens belopp skall enligt huvud-

regeln fastställas till 1/3 av den bötfälldes genomsnittliga bruttodagsinkomst. Målsättningen med reformen är att genom en skärpning av bötesstraffet göra det möjligt att i större utsträckning än för närvarande använda böter i stället för frihetsstraff. Regeringen har dessutom i år avlåtit en proposition till riksdagen vars målsättning är att effektivisera verkställigheten av bötesstraff. Riksdagen väntas ta ställning till propositionen före utgången av detta år.

Ministerrådet anför i anslutning till vad som framförts ovan i avsnitt 8 att de senaste årens utveckling ger anledning att överväga ibruktagnandet av nya påföljder. Ministerrådet anser det vidare naturligt att nordisk kontakt etableras i fråga om detta arbete. Ett nordiskt möte om dessa frågor har hållits i Köpenhamn den 26 oktober 1976. Ministerrådet anser det naturligt att den kontakt, som på detta sätt etablerats, upprätthålles och eventuellt på ett senare stadium följes upp av Nordiska straffrättskommittén.

8.3. Utlämnning för brott

Som ett resultat av bl. a. nordiska departementsunderhandlingar under åren 1966—1968 reformerades utlämningslagstiftningen i Danmark år 1967, i Finland år 1970 och i Norge år 1975. I Sverige gjordes vissa ändringar i utlämningslagstiftningen, vilka trädde i kraft den 1 juli 1975.

Vid departementsunderhandlingar i början av år 1974 enades man om att göra vissa ändringar i de ensartade nordiska utlämningslagarna. I Danmark trädde dessa ändringar i kraft den 1 augusti 1975 och i Sverige den 1 juli samma år. Förslag till motsvarande ändringar av den finska utlämningslagstiftningen ingår i ett förslag av år 1973 till ändring av reglerna om förundersökning, försvar och tvångsmedel i brottmål, vilket ännu inte förverkligats.

8.4. 1964 års konvention om övervakning av villkorligt dömda eller villkorligt frigivna

Nämnda europarådskonvention kommer efter samråd med övriga nordiska länder eventuellt att läggas till grund för lagstiftning i Sverige. En promemoria i ärendet förbereds för närvarande inom justitiedepartementet och arbetet härmed beräknas vara avslutat före årsskiftet.

8.5. Den nordiska straffrättskommittén

Kommittén behandlar för närvarande frågan om straffrättsliga regler för psykiskt abnorma lagöverträdare samt vissa spörsmål om villkorlig frigivning. På ett möte i Helsingfors i oktober 1975 övervägdes frågan om reform av reglerna om villkorlig frigivning. Kommittén sammanträdde i november detta år i Stockholm för att överlägga om villkorlig frigivning.

Reglerna om villkorlig frigivning har i Finland genom en lag, som

trädde i kraft den 1 februari detta år ändrats på så sätt att minimitiden för villkorlig frigivning sänkts från fyra till tre månader. Frågan avses komma att tas upp till behandling även i de övriga nordiska länderna.

9. Processrätt

9.1. *Internationell samverkan*

Inom Europarådet har utarbetats en konvention om överförande av lagföring i straffsaker. Konventionen har undertecknats av Danmark, Norge, Sverige och Turkiet. Spörsmålet om ratificering av konventionen har varit föremål för nordiska departementsunderhandlingar, och därvid har enighet uppnåtts om att Danmark, Finland, Norge och Sverige tillträder konventionen.

I Norge har man för avsikt att ratificera konventionen så snart nödvändiga lagändringar verkställts. En proposition om sådana lagändringar har avlåtits hösten 1976.

Danmark har under hösten 1975 och Sverige under våren 1976 ratificerat konventionen. Denna har emellertid ännu inte trätt i kraft.

I juni detta år hölls ett möte i Stockholm, där man behandlade den europeiska konventionen om övervakning av villkorligt dömda och villkorligt frigivna. Vid mötet kom man inte överens om en gemensam ståndpunkt i förhållande till konventionen. Tills vidare har inget nordiskt land anslutit sig till konventionen.

9.2. *Verkställighet av dom*

En revision av den nordiska domskonventionen har under de senaste åren varit föremål för underhandlingar vid nordiska möten, senast den 24—25 maj 1976 i Stockholm. Det föreligger nu lagutkast och ett utkast till konvention, som skall ersätta 1932 års konvention. Avsikten är att de nya föreskrifterna skall träda i kraft den 1 juli 1977.

I Finland har man utarbetat ett förslag till proposition i saken. Det torde vara möjligt att avlåta propositionen till riksdagen under höstens lopp.

För svensk del är avsikten att förslag till lagstiftning i saken skall remitteras till lagrådet inom sådan tid att proposition till riksdagen kan avlåtas i början av år 1977.

År 1967 avgavs en gemensam utredning om verkställighet av domar och administrativa avgöranden angående föräldramyndighet över och umgängesrätt med barn (NU 1967: 4). Betänkandet innehåller bl. a. förslag till en konvention om verkställighet av nämnda avgöranden och beslut. Spörsmålet har behandlats i samband med de förhandlingar, som omnämns under 3.2.1., senast vid mötet i Stockholm i maj detta år. Frågan kommer att lösas inom ramen för samarbetet rörande verkställighet av civildomar.

Det har tidigare uppnåtts enighet om genomförande av nordisk lagstiftning för att möjliggöra anslutning till den europeiska konventionen av år 1970 om straffdomars internationella rättsverkningar. Danmark, Sverige och Norge har genomfört behövliga lagstiftningsåtgärder.

9.3. Konkurs

Det nordiska samarbete som har ägt rum på konkursrättens område, främst i fråga om konkurs inledande och om den så kallade materiella konkursrätten har avslutats på kommitténivå. I Danmark avgavs slutbetänkande med förslag till ny konkurslag år 1971, och år 1975 genomfördes vissa mindre delar av betänkandet. Bl. a. förbättrades möjligheterna att få till stånd sanering eller frivilliga åtgärder för att undgå konkurs. Förslag till förverkligande av den återstående delen av betänkandet väntas avlåtats till folketinget i slutet av år 1976. I Sverige avgavs på grundval av det nordiska samarbetet år 1970 betänkandet "Utsökningsrätt X" (SOU 1970: 75). Betänkandet föranledde lagändringar som trädde i kraft den 1 juli 1975. Den svenska konkursrättsreformen har därefter gått vidare och år 1976 har till riksdagen avlåtits en proposition vars målsättning är att införa regler om en ny handläggningsform för mindre konkurser. Det norska konkurslagutskottet avgav sitt slutbetänkande år 1972. En mindre del av utskottets förslag genomfördes genom en lag år 1975 om borgenärs kvittningsrätt.

I Finland avser arbetet i första hand en totalreform av den gällande lagstiftningen. En kommitté för utredning av principerna för detta arbete tillsattes år 1974.

I Norge väntas en proposition bli avlåtten under sessionen 1976/77.

Det har år 1973 och 1974 förekommit nordiska kontakter på departementsplan om ett förverkligande av ovan avsedda förslag. Man har vidare fört underhandlingar om en revision av den nordiska konkurskonventionen.

Kapitel III

Kulturellt samarbete

1. Inledning

I det nordiska kulturavtalet stadgas att samarbetet enligt avtalet skall ske under medverkan av Nordiska rådet och att berört organ inom rådet skall beredas tillfälle till överläggningar innan ministerrådet fastställer budgetförslag. Fr. o. m. kulturavtalets ikraftträdande har former för samarbetet mellan Nordiska rådet och regeringssidan byggts upp. Alltsedan kultursekretariatets tillkomst har under löpande verksamhetsår kontinuerliga kontakter förekommit mellan Nordiska rådet och kultursekretariatet. Kontakter har av naturliga skäl särskilt etablerats med Nordiska rådets kulturutskott. Bl. a. deltar representanter för kultursekretariatet vid utskottsmöten för att sålunda bistå med sakuppgifter som är erforderliga för utskottsarbetet. De regelbundna överläggningarna mellan kulturutskottet och ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) har framför allt gällt samarbetets planering och budgetprioriteringar. Den 2 mars 1976 diskuterades vid ett gemensamt möte detaljprioriteringarna inom ramen för det budgetförslag för 1977 som ministerrådet fastställde den 26 mars 1976. Vid ett möte den 17 november hölls överläggningar om prioriteringar inför budgetarbetet för 1978. Vid tiden för Nordiska rådets 25:e session kommer samråd igen att äga rum kring detaljprioriteringar i anslutning till budgeten för 1978. Ministerrådet har kunnat konstatera att kulturutskottet är tillfreds med denna procedur för budgetöverläggningar och att utskottet under 1976 starkt understrukit värdet av att budgetberedningen även i framtiden läggs upp enligt de nuvarande riktlinjerna.

1.1. Kulturbudgeten

I ministerrådets berättelse över verksamheten 1975 redovisades kulturbudgetens utveckling under åren 1973—1976. Budgeten för sistnämnda år fastställdes av ministerrådet i december 1975 till 45,3 milj. dkr exklusive 2,2 milj. dkr som beräknad kompensation för automatiska löneökningar (budgeten fastställs enligt lönenivån två år före budgetåret). Motsvarande tal i budgeten för 1977 är 52,0 milj. dkr exkl. en beräknad lönekompensation på 2,5 milj. dkr. Bruttotillväxten av kulturbudgeten från 1976 till 1977 är alltså 14,7 % mot 17,3 % för närmast föregående år.

Utöver bidragen till kulturbudgeten anvisar de enskilda länderna be-

tydande belopp till verksamhet som faller inom ramen för det nordiska kulturavtalet.

Uppbyggnaden av budgeten för 1977 (bilaga 3) är densamma som för 1976. Vissa smärre justeringar har dock gjorts och dessa redovisas nedan.

1.1.1. Verksamhetsbudgeten för permanenta institutioner (motsv.)

I verksamhetsbudgeten för 1977 upptas 32 institutioner, projekt o 1. Nya poster på budgeten är Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning och stödet till översättning av grannlandslitteratur. På utbildningsområdet har de regelbundet återkommande kurserna på olika områden sammanförts under rubriken kursverksamhet, vilket möjliggör en smidigare planering och prioritering av kursverksamheten som helhet (de flesta kurser arrangeras med mer än ett års mellanrum).

I ministerrådets berättelse över 1975 års kulturella samarbete redovisades anslagsökningen på de skilda områdena åren 1973—1976. Av redogörelsen framgick att det allmänskulturella området haft den relativt största tillväxten under denna period. Denna utveckling, som avspeglar ministerrådets prioriteringar, har av Nordiska rådets kulturutskott förklarats överensstämma med prioriteringsdiskussionerna inom utskottet. Nedanstående uppställning visar utvecklingen 1976—1977 och bekräftar den tendens som gjort sig gällande under tidigare år:

1 000-tal dkr	1976 ¹	1977 ¹	Ökning
Utbildningsområdet	6 530	7 685	17,7 %
Forskningsområdet	16 393	18 790	14,6 %
Allmänskulturella området	6 500	8 990	38,3 %

¹ Exklusive kompensation för automatiska löneökningar (1976: 2,37 milj. dkr; 1977: beräknad till 2,5 milj. dkr)

Utvärderingen av det etablerade samarbetet har fortgått under 1976. I detta sammanhang bör särskilt nämnas stödet till nordiskt musiksamarbete, som är föremål för prövning i syfte att få till stånd en mer rationell uppläggning av verksamheten, och nordiskt ungdomssamarbete, som under året fått nya riktlinjer (jfr avsnitt 4 om allmänskulturell verksamhet).

Härutöver har ett omfattande utredningsarbete ägt rum. I bilaga 4 och 5 redovisas samnordiska utredningar på kulturområdet 1972—1976 och projektverksamheten inom harmoniseringsarbetet under samma period.

Som bilaga till ministerrådets berättelse lämnas redogörelser för verksamheten under 1976 inom ett flertal av de institutioner, projekt m m, som finansieras över verksamhetsbudgeten. Ministerrådet har inte haft möjlighet att i sin berättelse för 1976 ta ställning till synpunkter och önskemål i dessa årsrapporter. De kommer dock givetvis att beaktas i det fortsatta prioriterings- och planeringsarbetet.

1.1.2. Ministerrådets dispositionsmedel

Dispositionsmedlen har i kulturbudgeten för 1977 upptagits med samma belopp som under 1976, nämligen 5 milj. dkr.

Fördelningen av anslag från dispositionsmedlen under 1976 framgår av bilaga 6. Vid en jämförelse med anslagsfördelningen 1972—1975 (jfr ministerrådets berättelse 1975) kan konstateras, att av de beviljade medlen på 5 358 200 dkr endast 226 200 dkr eller 4,22 % tilldelats de permanenta institutionerna (motsvarande procenttal för de fyra första åren var i genomsnitt 18,3). Denna utveckling visar att svårigheterna för de etablerade institutionerna vid övergången till en ny samarbetsorganisation har börjat övervinnas. Därmed har medel frigjorts för nya samarbetsprojekt. Samtidigt har försöksordningar överförts från dispositionsmedlen till fast finansiering. Under 1977 kommer detta att — såsom ovan nämnts — gälla Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning och stödet till översättning av grannlandslitteratur.

De under 1976 beviljade dispositionsmedelsanslagen fördelar sig på kulturavtalets skilda områden enligt följande:

Utbildning	1 658 000 dkr
Forskning	821 200 dkr
Allmänkulturell verksamhet	2 879 000 dkr
Sammanlagt	5 358 200 dkr

Det allmänkulturella området har helt i enlighet med ministerrådets prioriteringar tilldelats det största beloppet sammanlagt. Att märka är dock att även utbildningen fått en stor del av de beviljade anslagen, bl. a. för att kunna stärka det av både ministerrådet och Nordiska rådets kulturutskott högt prioriterade samarbetet på vuxenutbildningens område.

1.1.3. Nordiska kulturfonden

Kultursekretariatet har under 1976 fortsatt att sköta Nordiska kulturfondens sekretariatsuppgifter och administration.¹

Kulturfondens dispositionsbelopp under 1976 har varit 1 milj. dkr. högre än under 1975 eller 6,5 milj. dkr. Härtill kommer räntor och vissa andra inkomstposter som t. ex. återbetalningar.

Fondens styrelse har av dispositionsbeloppet för 1976 utdelat anslag enligt följande områdesfördelning:

	Belopp	Procent
Utbildning	1 073 100	15,6
Forskning	1 072 750	15,6
Allmänkulturell verksamhet		
Kulturveckor	1 056 250	
Andra projekt	3 675 500	47,8
Sammanlagt	6 877 600	100,0

¹ Styrelsen för Nordiska kulturfonden avger särskild berättelse till Nordiska rådet om verksamheten 1976. Se Bilaga 8.

Fördelningen av 1976 års medel bekräftar den tendens som kunde utläsas ur de tal som redovisades i ministerrådets berättelse för 1975. Utbildning och forskning har vardera tilldelats 15,6 % av medlen, medan det allmänkulturella området har prioriterats starkt med 68,8 %.

Under 1975 beviljade kulturfondens styrelse särskilda anslag till projekt inom ramen för det internationella kvinnoåret. Under 1976 har ett större belopp fördelats som stöd till lokala nordiska kulturveckor. Sammanlagt 106 ansökningar inkom. Av dessa beviljades 51. Fondens styrelse har bedömt erfarenheterna av stödordningen som goda och har mot denna bakgrund beslutat fortsätta försöksordningen även under 1977.

2. Utbildning

2.1. Verksamheten 1976

Vid sidan av samarbetet inom skolområdet har den fortsatta planeringen av ett nordiskt projektprogram på vuxenutbildningens område och de under året inledda erfarenhetsutväxlingarna rörande återkommande utbildning hört till de väsentligaste arbetsuppgifterna inom undervisningssektorn. Beträffande nya initiativ har en förskjutning skett från samarbetet rörande grundskolenivån till gymnasial utbildning, högre utbildning och vuxenutbildning.

Under våren 1976 utarbetade en arbetsgrupp ett förslag till ett nordiskt projektprogram på vuxenutbildningens område. Förslaget antogs i sina huvuddrag av Nordiska ministerrådet i juni 1976. Budgeten för projektprogrammet är 680 000 dkr. och programmet skall realiseras i form av en försöksverksamhet under en tvåårsperiod (*jfr 2.1.6*).

Under hösten 1975 tillsattes en departemental arbetsgrupp för att behandla problemställningar av nordiskt intresse i samband med återkommande utbildning. Under våren 1976 utarbetades en rapport över vidtagna och planerade åtgärder i de enskilda länderna som kan hänföras till återkommande utbildning. På basen bl. a. av denna rapport hölls ett seminarium med sakkunniga för att diskutera problemställningar i samband med genomförandet av en återkommande utbildning (*2.1.7*).

Beträffande samarbetet inom skolområdet, det s. k. harmoniseringsarbetet, har i enlighet med ministerrådets beslut verksamheten i första hand koncentrerats till samarbete inom det pedagogiska forsknings- och utvecklingsarbetet i Norden. Den gamla benämningen — Harmoniseringen av skolordningarna i de nordiska länderna — har av den anledningen ansetts vara mindre relevant och ett namnbyte har föreslagits. Mot bakgrund av de erfarenheter som hittills gjorts och med hänsyn till att det nordiska skolsamarbetet nu fått fasta former har det utarbetats ett förslag till mandat som lagts fram för ministerrådet. Vid sitt möte i november 1976 godkände ministerrådet mandat och rikt-

linjer för det fortsatta arbetet, varvid även benämningen ändrades till Nordiskt samarbete inom skolområdet. Mandatet utgår i huvudsak från den hittills bedrivna verksamheten.

Verksamheten har inte utvidgats till nya områden under 1976 utan det tidigare planerade arbetet har konsoliderats och en del större projekt har avslutats. Ämnesmässigt sett har huvudparten av arbetet ägnats undervisningen i engelska och matematik på grundskolestadiet. Dessa projekt håller nu på att avvecklas i och med att lärarhandledningar har färdigställts i ämnena. Även projekten rörande miljölära och specialundervisning har fortsatt under året.

Ett viktigt nytt verksamhetsfält, som är under planläggning gäller de 16—19 årigas utbildning. Vid sitt möte i Helsingfors i december 1975 betonade ministerrådet betydelsen av ett utvidgat nordiskt samarbete kring problemställningar rörande de 16—19 årigas utbildning, speciellt vad yrkesutbildningen beträffar. Under året har formerna för ett utökat samarbete diskuterats i kulturavtalets organ. På basen av detta har ett projektprogram på detta utbildningsområde utarbetats, vilket godkändes av ministerrådet på dess möte i november 1976 (*jfr 2.1.3*). Liksom under tidigare år har en speciell verksamhetsberättelse utarbetats för samarbetet inom skolområdet. Nedan redogörs för några av de frågor som har behandlats inom ramen för det nordiska skolsamarbetet på förskolans och grundskolans område samt även till en del på gymnasieskolans område.

2.1.1. Förskolan

Arbetet har främst koncentrerats till de problem som har anknytning till övergången från förskola till grundskola. Tre delprojekt har pågått under året. Av dessa fortlöper ett kontinuerligt, nämligen utgivandet av en nyhetsbulletin, "Information om förskolan". Informationsbladet, som innehåller notiser om nyutkomna rapporter, konferenser, projektplaner etc., har utkommit 6 gånger under året och distribuerats till ca 500 brukare, bl. a. samtliga förskoleseminarier i Norden.

En arbetsgrupp med representanter för såväl skolmyndigheter som sociala myndigheter har arbetat med problem kring förskola i glesbygd. Härvid har en sakkunnig sammanställt de erfarenheter som gjorts rörande försöksverksamhet med förskola i glest befolkade områden i Finland, Norge och Sverige. Rapporten väntas utkomma i början av 1977. Tanken är att rapporten skall ge grunden för ett mera systematiskt samarbete rörande praktiska lösningar av utbildningsmässiga problem inom glesbygdsområden.

Projektsamarbetet rörande övergången från förskola till grundskola har fortsatt. Bl. a. undersöks möjligheterna att kombinera utvecklingsarbete och fortbildning av förskollärare.

2.1.2. Grundskolan

Samarbetet på grundskoleområdet har i huvudsak skett i form av projektarbeten inom ramen för det nordiska skolsamarbetet. Målsättningen har varit att arbetet skall få betydelse för de enskilda lärarna. Denna strävan kommer till uttryck i ett flertal av de projekt som pågår på grundskolans område. Så har t. ex. en arbetsgrupp för individualiseringen av engelskundervisningen slutfört sitt arbete på en lärarhandledning. Rapporten innehåller olika modeller för individualiseringen av undervisningen, vilka utvecklats på basen av försöksverksamhet i Norden. En förkortad version med modellexempel och förslag till fortbildningsprogram rörande individualisering av språkundervisningen kommer i början av 1977 att distribueras till samtliga skolor i Norden. Ett projekt med liknande uppläggning har också under året avslutats beträffande matematikundervisningen.

Under året har även grunden lagts för ett gemensamt nordiskt grundmaterial i miljölära för grundskolans högstadium. Materialet kommer att introduceras vid en modellkurs för lärarfortbildare under 1977. Samma arbete har redan utförts för grundskolans låg- och mellanstadium och är under planering för gymnasienivån.

Beträffande specialundervisningen har under året utkommit två utredningar, "FoU om specialundervisning" (NU 1976: 16) och "Specialundervisningens elever" (NU 1976: 18). Den senare utredningen behandlar åtgärder som vidtagits beträffande ungdomar med fysiskt handikapp eller som har sociala svårigheter och ställer frågan: hur går det för dessa elever när de slutat grundskolan? I rapporten sammanställs huvudresultaten av de undersökningar som gjorts på nordiskt plan under senare år. Rapporten pekar också på att skolan bör påta sig ett ansvar för dessa ungdomar även sedan de lämnat skolan.

2.1.3. Gymnasieskolan (de 16—19 årigas utbildning)

Arbetet med kartläggningen av bilmekanikerutbildningen har avslutats under året. Rapporten har tryckts i Nordisk utredningsserie (NU 1976: 19).

Ett utvidgat samarbete rörande de 16—19 årigas utbildning är under planering. Ministerrådet betonade vid sitt möte i december 1975 betydelsen av att samarbetet intensifieras på detta utbildningsområde. Problemställningarna har under året diskuterats i kulturavtalets organ. En viktig fråga rör bl. a. arbetslösheten bland unga och de utbildningsmässiga aspekter i detta sammanhang (jfr 2.1.8).

På basen av diskussionerna har ett projektprogram utarbetats i vilket väsentliga samarbetsfrågor tagits upp. Programmet har bl. a. förelagts den rådgivande kommittén för undervisning och förslaget har godkänts av ministerrådet vid dess möte i november 1976. Av åtgärder som har planerats kan nämnas:

1. En fördjupad informations- och dokumentationsutväxling. Bl. a. är avsikten att utarbeta översikter på nordiskt plan av utredningar och rapporter rörande den gymnasiala utbildningen liksom även en översikt av de yrkesutbildningar som finns med korta beskrivningar av behörighet, utbildningens längd etc.
2. En närmare planläggning för att säkra ett utökat samarbete beträffande det pedagogiska forsknings- och utvecklingsarbetet i resursbesparande syfte.
3. Symposie- och konferensverksamhet på nordiskt plan där speciella problemområden och ev. lösningsmodeller dryftas. Aktuella ämnen är bl. a. övergången från grundskola till gymnasieskola, intagningskriterier till gymnasial utbildning och arbetslösheten bland unga.
4. En undersökning av möjligheterna för ett nordiskt samarbete rörande läromedel inom den gymnasiala utbildningen. Speciellt beträffande lågfrekventerade studieinriktningar kan det betyda resursbesparingar om en koordinering kan fås till stånd.

En speciell referensgrupp kommer att tillsättas för samarbetet rörande de 16—19 årigas utbildning. Gruppen skall ha en bred sammansättning med representanter från olika ministerier, eftersom problemen inte enbart är av undervisningsmässig karaktär utan också berör socialpolitiska och arbetsmarknadspolitiska frågor.

2.1.4. Högre utbildning

Ministerrådet godkände 1975 nya regler för tentamensgiltighet i Norden i syfte att underlätta möjligheterna för nordiska studerande att bedriva studier i annat nordiskt land än hemlandet. Under 1976 har nationellt utarbetats cirkulärbestämmelser för den nordiska tentamensgiltigheten.

I samband med denna reform är det väsentligt att studerande i Norden får information om möjligheter att studera och avlägga examina i de enskilda länderna. Översikten "Att studera i Norden" har reviderats och en del nya kompletteringar har gjorts. Publikationen utkommer under första halvåret av 1977.

Med bl. a. Nordiska rådets *rekommendation nr 17/1973* (angående samplanering av universitet och högskolor) som bakgrund nedsattes i slutet av 1975 en departemental arbetsgrupp med uppgift att utreda olika möjligheter till gemensamma åtgärder på nordiskt plan inom den högre utbildningen. Bl. a. var avsikten att finna områden som av resursmässiga skäl borde utnyttjas samnordiskt. Reformerna inom uppbyggnaden av den högre utbildningen i Norden under senare år har lett till att utvecklingen i viss utsträckning skett på olika sätt i de enskilda länderna. Därför är det relativt svårt att föreslå åtgärder för en reell samplanering i enlighet med intentionen i rekommendationen. Arbetsgruppen har dock försökt finna områden där gemensamma åtgärder

bör ligga i alla länders intresse. Bl. a. har diskuterats samverkan rörande universitetspedagogiskt utvecklingsarbete och forskning om högre undervisning. En utredning rörande lågfrekventa studieinriktningar inom de filosofiska fakulteterna pågår och väntas bli färdig i början av 1977. Vidare har en sakkunnig engagerats för att utarbeta en terminologinyckel över grundläggande studieorganisatoriska begrepp på nordiskt plan (betyg, kurser etc.). Arbetet väntas vara slutfört under våren 1977.

Arbetsgruppen har även gjort vissa överväganden rörande examensgiltighet i Norden (jfr *rekommendation nr 7/1969* och *13/1970*). I första hand har diskuterats examensgiltighet med hänsyn till förskollärare och grundskollärare som söker tjänst i annat nordiskt land än hemlandet. Arbetsgruppen har lagt fram ett förslag om en speciell nordisk kommitté vilken skall ta sig an examensgiltighetsfrågor i samband med anställning genom att i dylika fall avge rekommendation till berörda nationella myndigheter.

Erfarenheterna från kommitténs arbete avses ge grunden för ytterligare överväganden om hur examensgiltighetsfrågor kan lösas på nordiskt plan. Problemen kring anställningsförhållanden för personer från annat nordiskt land kommer att behandlas i det nordiska samarbetet på arbetsmarknadsområdet.

Under året har Fællesnordisk råd for arkæologistuderende (FRA) erhållit medel ur ministerrådets dispositionsmedel för att hålla ett nordiskt seminarium rörande metodfrågor i arkeologi. Inom ramen för de nordiska kurserna i språk och litteratur, som finansieras över kulturbudgeten, anordnas speciella kurser i varje enskilt land för danska, finska, isländska, norska och svenska studerande. Under 1976 har sammanlagt hållits 17 kurser. Under 1976 avhölls den hittills årligen återkommande universitetskursen i historia i Odense. Seminariearbetet behandlade ämnena Nordiska befolkningsförhållanden efter 1700 samt Nordisk utrikespolitik under 1900-talet, i båda fallen med huvudvikten lagd på förhållandena i Danmark.

2.1.5. Fortbildning och vidareutbildning

I ministerrådets riktlinjer för det nordiska kultursamarbetet (*NU 1974: 24*) har bl. a. fortbildning och vidareutbildning prioriterats som ett viktigt samarbetsområde på nordiskt plan. Den verksamhet som för närvarande förekommer på detta utbildningsområde har påbörjats antingen på basen av rekommendationer från Nordiska rådet eller genom initiativ från enskilda grupper och organisationer. I kulturbudgeten finns medel upptagna för fasta institutioner som bl. a. har fortbildning och vidareutbildning på sitt program. Sådana institutioner är bl. a. Nordiska institutet för samhällsplanering, Nordisk federation för medicinsk undervisning och den nordiska journalistkursen. Två försöksprojekt inom ramen

för nordisk fortbildning och vidareutbildning har pågått: vidareutbildning av konservatorer (*jfr rekommendation nr 10/1971*) och vidareutbildning av socialhögskolelärare.

Den tvååriga *försöksverksamheten med vidareutbildning av konservatorer* avslutades i november 1975. Under året har en evalueringsrapport över verksamheten utarbetats.

I sin rapport över verksamheten framhåller ledningsgruppen att man sökt finna en jämn geografisk fördelning för de kurser som hållits samt att man prioriterat sådana ämnen vid val av kurserna där särskilt stora behov ansågs föreligga. Man har under försöksperioden rönt ett positivt intresse från alla som berörts av försöksverksamheten och enligt ledningsgruppens åsikt skulle det vara av värde om kursverksamheten i framtiden kunde fortsätta i mer permanenta former. Den tekniska utvecklingen på konserveringsområdet sker fortlöpande och då det rör sig om en relativt liten grupp i Norden, som har behov av fortbildning, finns inte alltid underlag eller möjligheter att arrangera nationella kurser. Ledningsgruppens förslag till åtgärder med anledning av den genomförda kursverksamheten behandlas för närvarande i kulturavtalets organ.

Försöksverksamheten med kurser för socialhögskolelärare inleddes 1975. Under 1976 har tre kurser arrangerats inom ramen för projektet. Kurserna, som var och en har omfattat två veckors föreläsningar och seminariearbete med en mellanliggande period för förberedelser och hemarbete, har behandlat följande ämnesområden: samhällsplanering, socialt arbete samt pedagogiskt utvecklingsarbete. En avslutande kurs kommer att hållas under våren 1977, varefter en slutlig värdering av verksamheten kommer att ske.

Ledningsgruppen för försöksverksamheten har dock i en första rapport konstaterat att verksamheten enligt dess åsikt fallit väl ut. Av enkäter till deltagarna har framkommit att de förväntningar som ställts på kursernas samnordiska form i stor utsträckning har infriats. Vidare framgår det av rapporten att tillräckligt deltagarantal inte skulle ha funnits för att anordna kurserna på nationell bas. En nackdel har dock varit att de deltagande lärarna haft olika möjligheter att bli befriade från undervisningsskyldigheten under kursverksamheten.

Sammanlagt har hittills 78 lärare från alla nordiska länder deltagit i försöksverksamheten. Enligt beräkning utgör målgruppen ca 600 lärare, varför det är planlagt att kurser ännu under en tid skall arrangeras i nordisk regi.

En undersökning av olika möjligheter till nordiskt samarbete på fortbildningens och vidareutbildningens område har ansetts vara väsentlig. Av den anledningen tillsattes 1975 en departemental kontaktgrupp för fortbildnings- och vidareutbildningsfrågor. Kontaktgruppen har under 1976 fortsatt sin verksamhet med vissa undersökningar och övervägan-

den kring samnordisk fortbildning. Arbetsgruppen har kunnat konstatera att behoven av fortbildning och vidareutbildning på nordiskt plan inte är av den omfattning som man i sitt inledande arbete hade orsak att förmoda. En omfattande verksamhet försiggår nationellt på detta utbildningsområde. Därför blir det till största delen fråga om en samnordisk vidareutbildning inom en del speciellt lågfrekventa utbildningslinjer. Gruppen har bl. a. inventerat yrkesutbildning på icke-högskolenivå som kan anses vara lågfrekvent i samtliga nordiska länder. För närvarande övervägs en närmare undersökning av den fortbildning som förekommer nationellt av lärare som undervisar vid lågfrekventa utbildningslinjer, i första hand inom industri- och hantverkssektorn.

Vidare undersöker gruppen möjligheterna att på nordiskt plan genomföra fortbildningskurser för olika grupper, t. ex. yrkeslärare och andra grupper verksamma inom yrkesutbildningen. För närvarande planeras ett försök med fortbildning för personal som i de enskilda nordiska länderna handlägger lärarutbildningsfrågor.

2.1.6. Vuxenutbildning

För att följa upp översikten rörande vuxenutbildningens organisation och ställning i Norden (*NU 1974: 10*) och de förslag till nordiska samarbetsåtgärder på detta utbildningsområde och lades fram vid Grenåsymposiet (*NU 1975: 7*) tillsattes under hösten 1975 en nordisk kontaktgrupp. I kontaktgruppen ingick bl. a. personer med anknytning till arbetsmarknadsorganisationer, departement, folkbildningsorganisationer och forskningsinstitut. Avsikten var att gruppen i samarbete med kultursekretariatet skulle utarbeta ett förslag till ett konkret projektprogram inom nordisk vuxenutbildning. Förslaget till projektprogram blev färdigt under våren 1976 och vid sitt möte i Oslo den 12 juni 1976 beviljade ministerrådet 680 000 dkr. som rambelopp för en tvåårig försöksperiod.

Uppläggningsav projekten har genomgåts av den nordiska utvärderingsgrupp som tillsatts under hösten 1976 för att kontinuerligt följa med utvecklingen av projektprogrammet. I utvärderingsgruppen ingår personer med anknytning till arbetsmarknadsorganisationer, folkbildningsförbund och forskning kring vuxenutbildning.

Det nordiska NOVU-projektet (jfr. *rekommendation nr 9/1970*) har slutförts och under 1976 har de nationella rapporterna utarbetats. En samnordisk rapport över erfarenheterna från projektet föreligger i manuskript och väntas föreligga i tryck under våren 1977.

Kartlägningsrapporten rörande vuxenutbildningen i Norden (*NU 1974: 10*) har under året utkommit på finska, "Aikuiskasvatus Pohjoismaissa" (*NU 1976: 7*), och på engelska "Adult education in the Nordic countries" (*NU 1976: 3*). Den engelskspråkiga versionen har med intresse mottagits inom internationellt vuxenutbildningsarbete och efterfrågan på rapporten har varit stor.

2.1.7. Återkommande utbildning

Diskussioner kring principen om återkommande utbildning har under senare tid försiggått i samtliga nordiska länder. Återkommande utbildning kan inte ses i relation enbart till någon viss del av utbildningssektorn. Principen är av övergripande karaktär och innefattar all utbildningsplanering utöver den obligatoriska undervisningen, bl. a. ungdomsutbildning och vuxenutbildning. Avsikten är att göra det möjligt för den enskilda individen att växla mellan perioder av utbildning och arbete. Principen kan medföra avsevärda förändringar i det traditionella utbildningssystemets struktur. Av den anledningen är det väsentligt att ett nordiskt utbyte av idéer och erfarenheter kan ske på ett tidigt stadium innan man nationellt har slagit fast vilka principer som skall följas.

Bl. a. med tanke på detta tillsattes i slutet av 1975 en arbetsgrupp med representanter för undervisningsministerierna i de enskilda nordiska länderna. Arbetsgruppens uppgift är att säkra ett kontinuerligt utbyte av idéer och erfarenheter mellan länderna, informera om aktuell planering och utreda möjligheterna till gemensamma nordiska åtgärder beträffande återkommande utbildning.

Gruppens första arbetsuppgift blev att utarbeta en rapport över de åtgärder som hittills vidtagits nationellt för att befrämja ett system med återkommande utbildning och vilka planer som skisserats för den framtida utvecklingen. Rapporten "Återkommande utbildning i Norden — nuläge och planer för framtiden" blev färdig under våren 1976.

Från arbetsgruppens sida ansåg man det vara viktigt att principerna bakom ett system med återkommande utbildning blev diskuterade på ett brett nordiskt plan. Därför anordnades i maj 1976 ett symposium rörande återkommande utbildning. I symposiet deltog förutom representanter från utbildningsdepartementen även företrädare för arbetsmarknadsorganisationer, arbetsmarknadsdepartement, universitetsinstitutioner och lärarkategorier. På basen av bl. a. inledningarna och diskussionerna vid symposiet har en utvidgad rapport, "Återkommande utbildning i Norden", färdigställts under hösten 1976. Rapporten innehåller, förutom den tidigare nämnda statusrapporten över återkommande utbildning i Norden, inledningsanförandena från symposiet och en sammanställning av problemställningarna i samband med återkommande utbildning. Den rådgivande kommittén för undervisning har även diskuterat problemställningar kring återkommande utbildning och framhållit betydelsen av den intensifiering i erfarenhetsutbytet mellan de nordiska länderna som nu har inletts.

Arbetsgruppen fortsätter sitt arbete.

2.1.8. Allmänna och övergripande utbildningsfrågor

Utredningsarbetet rörande *lärar- och elevutväxling i Norden* (jfr rekommendation nr 24/1964) avslutades under våren 1975 när ett be-

tänkande avgavs. I betänkandet ställdes förslag om en avsevärd utökning av de nationella anslagen för detta ändamål. Under 1976 har remissvaren i anledning av betänkandet dryftats i kulturavtalets organ och det har bl. a. betonats att det i stor utsträckning sker en elevutväxling mellan vänskapsorterna i Norden och i kommunal regi. På grund av ansvarsfördelningen vad gäller skolan mellan stat och kommun har man ansett att elevutbytet i första hand bör vara baserat på kommunala initiativ.

Av den anledningen har ministerrådet inte funnit anledning att närmare gå in på överväganden beträffande en ökning av de statliga anslagen till elevutväxlingen. Däremot har ministerrådet tagit del av förslagen om en utvidgning av den nordiska lägerskoleverksamheten liksom även frågan om en speciell utväxlingsverksamhet rörande lärarstuderande har dryftats. Förslaget om ett stärkande av lägerskoleverksamheten i Norden och en ev. utväxling av lärarstuderande övervägs för närvarande i kulturavtalets organ.

Som meddelats i ministerrådets berättelse 1975 har, mot bakgrund bl. a. av *rekommendation nr 18/1974*, ett projekt inletts i syfte att förbättra *grannspråksundervisningen i de nordiska länderna*. För koordineringen av projektarbetet ansvarar en ledningsgrupp utsedd av utbildningsmyndigheterna i respektive land.

Under 1976 har en av arbetsgrupperna i projektet främst koncentrerat sig på förhållandena inom grannspråksundervisningen i Danmark, Norge och Sverige. Arbetsgruppen skall utarbeta en rapport som belyser den aktuella situationen och lägga fram förslag till åtgärder för intensifiering av grannspråksundervisningen på samtliga stadier i skolan och inom lärarutbildningen. Samtidigt utarbetas en material- och idé-samling med metodiska anvisningar och råd om utnyttjande av olika läromedel för grannspråksundervisning på låg- och mellanstadiet (eller motsvarande).

Parallellt arbetar en annan arbetsgrupp som behandlar undervisningen i grannlänternas språk m. m. i Finland (jfr *rekommendation nr 18/1974*). Arbetsgruppen förväntas samtidigt med den andra gruppen lägga fram sina förslag till åtgärder för stärkandet av grannspråksundervisningen i Finland.

Ledningsgruppen för projektet kommer mot bakgrund av arbetsgruppernas rapporter att framlägga de slutliga förslagen till kulturavtalets organ i början av 1977.

Den redaktionskommitté som tillsatts 1975 för att svara för utgivandet av en *serie häften i Nordens historia* (jfr *rekommendation nr 14/1972*) har under hösten 1976 börjat behandla de första manuskripten i häftesserien samt kontrakterat författare för senare häften. Flera av häften förväntas utkomma under första halvdel av 1977. Som exempel på ämnen som fastställts för häftesserierna kan nämnas "Vikingatågen", "Godspolitik och jordegendomsförhållanden i Norden 1550—1750" samt "Norden under andra världskriget".

Evalueringsarbetet rörande de gemensamma institutionerna på kulturbudgeten har för undervisningsområdet fortsatt under 1976. Bl. a. har medel avsatts för en värdering av verksamheten vid Nordiska institutet för samhällsplanering (Nordplan). Evalueringen, som främst avser resursförbrukningen vid institutet, genomförs med bistånd av Riksrevisionsverket i Sverige. Beträffande den nordiska journalistkursen har medel anslagits för försök med bl. a. en uppdelning av kursen i mindre moduler. Frågan om kursverksamhet för lärarna vid journalishögskolorna i de nordiska länderna har behandlats under året (jfr *rekommendation nr 17/1975*). Medel har beviljats för en kurs som arrangerats i Oslo i juni 1976. Ett närmare samarbete mellan den nordiska rektorskommittén, som leder fortbildningskurserna för lärarna vid journalisthögskolorna och de nordiska journalistkurserna, har diskuterats i kulturavtalets organ. Under året har även Nordiska hushållshögskolan (NHH) inlämnat förslag till nya stadgar för högskolans verksamhet. Det nya stadgeförslaget innebär bl. a. en mindre styrelse än för närvarande och inrättandet av en ny linje för dietetiker. Ministerrådet kommer i början av 1977 att ta ställning till förslaget. Frågan om en samordning av Nordens folkliga akademi i Kungälv och Nordiska folkhögskolan har på basen av den utredning, som företagits och de remissvar som inkommit, varit uppe till behandling i kulturavtalets organ.

Bl. a. i anledning av Nordiska rådets *yttrande nr 6/1975 rörande arbetslösheten bland unga* och de utbildningspolitiska aspekter som finns i anknytning till detta har frågan diskuterats i kulturavtalets organ. Problemställningarna är aktuella bl. a. i det nordiska projektprogrammet för vuxenutbildning, där det viktigaste underprojektet kommer att behandla utbildningen i relation till arbetslivet (jfr 2.1.6). Också i det intensifierade erfarenhetsutbyte som planeras rörande de 16—19 årigas utbildning i Norden kommer frågor rörande ungdomsarbetslöshet och utbildning att tas upp (jfr 2.1.3). Frågan rörande samplanering av utbildning och arbetsmarknad blir likaså på längre sikt aktuell i det samarbete som pågår om återkommande utbildning.

För närvarande pågår en gemensam nordisk utredning som bl. a. berör ungdomsarbetslöshet inom ramen för det nordiska samarbetet om arbetsmarknadsfrågor. Resultatet av dessa överväganden kan i ett senare skede eventuellt kopplas till den planering som sker inom kulturavtalets organ.

Under hösten 1976 har inletts en utredning beträffande möjligheterna att samordna och bättre utnyttja de *nordiska utlandslektorernas* verksamhet i icke nordiska länder. Utredningen väntas bli färdig under våren 1977.

Mot bakgrund av ministerrådets uttalande om *könsroller och utbildning* 1974 och de diskussioner som under senare tid förts i frågan på nationellt plan har medel beviljats för att planera och genomföra ett

symposium om könsroller i utbildning. Vid symposiet kommer de nationella utvecklingstendenserna att redovisas och förslag till samnordiska åtgärder att övervägas. Symposiet avhålls under våren 1977.

2.2. Planeringen för de närmaste åren

I slutet av 1975 tillsattes inom utbildningssektorn nordiska arbetsgrupper på många väsentliga verksamhetsområden. Det gällde t. ex. högre utbildning, fortbildning och vidareutbildning, vuxenutbildning samt återkommande utbildning. Under 1976 har arbetsgrupperna bl. a. låtit utföra vissa kartläggnings- och utredningsarbeten för att få ett bredare bakgrundsmaterial för vidare överväganden. Arbetsgrupperna kommer under 1977 att fortsätta sitt arbete i avsikt att säkra ett idé- och erfarenhetsutbyte mellan de nordiska länderna och utreda möjligheter till nya samarbetsformer.

Huvuddelen av nya initiativ på utbildningsområdet under de närmaste åren kommer att koncentreras till nordiskt samarbete rörande vuxenutbildning, högre utbildning och fortbildning. Det tidigare omtalade projektprogrammet inom vuxenutbildning (jfr. 2.1.6), vilket kommer att realiseras under de närmaste åren, kommer troligen att medföra förslag till ytterligare samarbetsåtgärder.

Inom högre utbildning kommer bl. a. frågan om nordisk examensgiltighet (jfr. *rekommendation nr 7/1969 och 13/1970*) och samarbete rörande lågfrekventa studieinriktningar, i första hand inom de filosofiska fakulteterna, att ägnas uppmärksamhet.

Överväganden rörande principen om återkommande utbildning har under senare tid i allt större utsträckning gjorts inom ramen för den nationella utbildningspolitiken. Då detta på lång sikt kan komma att förändra hela utbildningsstrukturen har man ansett det värdefullt att ett erfarenhetsutbyte och gemensamma överläggningar sker kontinuerligt.

Ett viktigt arbetsfält under de närmaste åren gäller utbildningen av de 16—19 åriga. Såväl inom ramen för det nordiska skolsamarbetet som inom undervisningssektorn i övrigt har planerats flera projekt och konferenser för att stärka det nordiska samarbetet på detta utbildningsområde. Arbetet med projektprogrammet inleds 1977.

För det nordiska skolsamarbetets (harmoniseringsarbetets) kommande verksamhet har styringsgruppen under året beslutat föreslå en långtidsbudget för 1978—80. Skolsamarbetet kommer även i fortsättningen att koncentrera insatserna till en koordinering av pedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete. I verksamhetsberättelsen för nordiskt samarbete på skolans område finns flera konkreta exempel på nordiska utvecklingsprojekt som kan innebära resursbesparingar på nationellt plan. Skolsamarbetet har en klart formulerad målsättning att inrikta arbetet på sådana aktiviteter, som kan bli till omedelbar nytta för den enskilde läraren i det dagliga arbetet. Denna tendens får i allt högre grad möj-

lighet att slå igenom, sedan man under de första åren genomfört vissa allmänna kartläggningar av förhållanden inom olika skolformer eller motsvarande. En annan tendens som kommer till uttryck i långtidsbudgeten är att det nu kommer att företas en ytterligare prioritering av samarbetet inom den gymnasiala utbildningen (de 16—19 årigas utbildning). Vad gäller övriga planer hänvisas till verksamhetsberättelsen för nordiskt skolsamarbete (se bilaga 8).

Som det framgår av berättelsen för 1976 kommer många av de projekt som inlets under verksamhetsåret att fortsätta under 1977. Samtidigt kan konstateras att beträffande flera projekt, konferenser och andra samarbetsformer på utbildningsområdet har planeringsarbetet påbörjats under hösten 1976 och förverkligandet av planerna kommer att inledas 1977. Evalueringar rörande de nordiska institutionerna på kulturbudgeten skall också föras vidare under de närmaste åren.

3. Forskning

3.1. Verksamheten 1976

3.1.1. Information, dokumentation och biblioteksfrågor

Ministerrådet har i juni 1976 fastställt instruktion för ett nytt nordiskt samarbetsorgan för vetenskaplig information (NORDINFO). Det nya organet, som träder i funktion 1.1.1977, ersätter NORDDOK (Nordiska koordineringsorganet för vetenskaplig och teknisk information och dokumentation) och de nordiska forskningsbibliotekens samarbetskommitté (NFBS). Den nya organisationen är avsedd att innebära en samordning och effektivisering av det nordiska samarbetet inom forskningsbibliotekssektorn och informations- och dokumentationsområdet. För verksamheten under 1977 har i ministerrådets budgetförslag upptagits 1,6 milj. dkr. Organets sekretariat kommer under perioden 1977—1979 att vara förlagt till Finland.

Ministerrådets beslut bygger på det betänkande (NU 1975: 21), som i juni 1975 lades fram av en nordisk arbetsgrupp och som remissbehandlats under hösten 1975. Som framhålls i arbetsgruppens betänkande, hör vetenskaplig information och dokumentation (IoD) till forskningsbibliotekens grundläggande uppgifter. Bibliotekens samlingar utgör en av grundstenarna för den information som IoD-verksamheten förmedlar. Biblioteksverksamheten och IoD-tekniken kan därför inte ses som konkurrerande aktiviteter. Både internationellt och i de nordiska länderna går utvecklingen alltmer i riktning mot ett nära samarbete mellan dessa verksamheter. Mot denna bakgrund har det bedömts rationellt att också det nordiska samarbetet när det gäller vetenskaplig information samlas inom ramen för en integrerad organisation, som kan bilda basen för en ytterligare samordning och effektivisering av utvecklingen på detta område i de nordiska länderna.

3.1.2. *Arktisk medicinsk forskning*

I Nordiska rådets *yttrande nr 2/1976* har bl. a. framhållits att det nordiska samarbetet inom arktisk medicin bör få ökat stöd. I budgetförslaget för 1977 har ministerrådet, med utgångspunkt i rekommendationerna från den rådgivande kommittén för forskning (RKF) och med beaktande av de synpunkter som framförts av kulturutskottet, tagit upp en förstärkning av sekretariatsresurserna för Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (NoSAMF). Den hittillsvarande halvtidstjänsten som generalsekreterare ombildas sålunda 1.1.1977 till en heltidstjänst på professorsnivå.

Vidare får kommittén ökade möjligheter att finansiera planering och igångsättning av nya forskningsprojekt inom arktisk medicin. Kommittén torde härigenom ha fått avsevärt förbättrade förutsättningar att fungera som ett aktivt initiativtagande och koordinerande organ för det nordiska samarbetet inom arktisk medicin.

Under 1976 har kontakterna mellan kommittén och hälsovårdsmyndigheterna intensifierats med sikte på bl. a. ökade insatser rörande kärleksjukdomarna på Nordkalotten.

3.1.3. *Latinamerikaforskning*

Nordiska samfundet för Latinamerikaforskning (NOSALF) — tidigare Nordiska samarbetskommittén för Latinamerikaforskning — har sedan flera år erhållit bidrag av Nordiska ministerrådets dispositionsmedel inom ramen för kulturbudgeten. Som underlag för ett ställningstagande till framtida bidrag till NOSALF har kultursekretariatet begärt en redogörelse för organisationens hittillsvarande verksamhet och ett förslag beträffande den framtida organisationen av det nordiska samarbetet på detta område. En inom NOSALF utarbetad promemoria om dessa frågor ingavs till sekretariatet i december 1974 och har därefter remissbehandlats. På grundval av promemorian och remissyttrandena har RKF i september 1975 enats om vissa rekommendationer till ministerrådet.

RKF konstaterar i sitt uttalande att en nordisk samverkan inom detta forskningsområde är nödvändig därför att de personella och ekonomiska resurserna i varje enskilt land är alltför begränsade. Genom en nordisk samverkan och internordiska kontakter kan förutsättningar skapas för en produktiv forskningsmiljö, som omfattar hela Norden. För denna samordning finns det behov av ett särskilt nordiskt samarbetsorgan.

Enligt RKF:s bedömning har NOSALF hittills — trots de begränsade resurser som stått till förfogande — uträttat ett betydande arbete, främst när det gäller kontakter och information inom och utom Norden. NOSALF:s verksamhet synes ha skapat en värdefull grund för en vidare utveckling av det nordiska samarbetet inom Latinamerikaforsk-

ningen. En sådan utveckling kräver dock, framhåller RKF, större resurser än de som hittills har ställts till NOSALF:s förfogande.

RKF är av principiella skäl inte beredd att förorda ett självständigt nordiskt institut för Latinamerikaforskning. Det nordiska samarbetet bör i stället ta sikte på samordning och arbetsfördelning mellan olika institutioner och forskargrupper i de nordiska länderna. En centralisering av forskningen till ett nordiskt institut vore knappast ändamålsenlig. Enligt RKF:s uppfattning bör NOSALF i sin nuvarande form t. v. kunna fungera som organ för det nordiska samarbetet inom Latinamerikaforskningen, under förutsättning att ökade medel ställs till dess förfogande.

Med utgångspunkt i RKF:s rekommendationer har ministerrådet i mars 1976 fattat ett principbeslut om fortsatt stöd till nordiskt samarbete inom latinamerikaforskning fr. o. m. 1976. För NOSALFs verksamhet under 1976 har anvisats 100 000 dkr. Bidraget har avsetts innefatta medel för ett sekretariat av begränsad omfattning, för seminarier och symposier, för utgivningen av informationsbulletinen Ibero-Americana samt för studiestipendier.

Handlingarna i ärendet har för kännedom tillställts Nordiska rådets kulturutskott. Nordiska rådets presidium har till ministerrådet överlämnat ett uttalande från kulturutskottet, i vilket utskottet i allt väsentligt ansluter sig till RKF:s bedömning.

3.1.4. Asienforskning

I ministerrådets senaste berättelse till Nordiska rådet redovisades RKF:s överväganden och rekommendationer beträffande Centralinstitutet för nordisk Asienforskning (CINA). Frågan har även behandlats i Nordiska rådets kulturutskott; utskottets synpunkter har delgetts ministerrådet i en skrivelse 8.12.1975 från Nordiska rådets presidium.

I de nya statuter för CINA, som fastställts av ministerrådet i november 1976, har särskild hänsyn tagits till de synpunkter som framförts av RKF och av kulturutskottet. I ändamålsparagrafen fastslås sålunda att det är den utåtriktade kontakt- och koordineringsfunktionen som är det primära i institutets verksamhet.

3.1.5. Nordiskt vulkanologiskt institut

Ministerrådet har i budgetförslaget för 1977 tagit upp medel för en ökning av den fasta vetenskapliga staben vid Nordiskt vulkanologiskt institut med en tjänst med inriktning på geofysik. Tjänsten inrättas 1.7.1977. Geofysiken framhävs i institutets stadga som en av de viktigaste sektorerna inom vulkanologin, men institutet har hittills inte haft möjlighet att ta upp forskningsprojekt på detta fält. Institutet har under den korta tid det varit i verksamhet kunnat redovisa en betydande forskningsaktivitet, som har väckt internationell uppmärksamhet. En viss ut-

byggnad av institutets hittills jämförelsevis små basresurser har därför ansetts väl motiverad. Budgetförslaget för 1977 innehåller även medel för ytterligare anskaffning av utrustning till institutet, bl. a. utrustning för geofysikaliska undersökningar.

3.2. Planeringen för de närmaste åren

3.2.1. Nordiskt samarbete i språkvårdsfrågor m. m.

Med anledning av Nordiska rådets *rekommendation nr 6/1976* om åtgärder rörande nordiskt språksamarbete har ministerrådet uppdragit åt ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete att överväga lämpliga former för *samarbetet mellan de nordiska språknämnderna*. För detta utredningsarbete har tillsatts en arbetsgrupp med representanter för alla de nordiska länderna. Utredningsarbetet skall enligt ministerrådets beslut bedrivas skyndsamt, så att ett förslag kan föreligga vid Nordiska rådets session 1977.

Ministerrådet konstaterar i sitt beslut att den språkliga gemenskapen inom Norden är en av de grundläggande förutsättningarna för det nordiska samarbetet bl. a. på kulturområdet och understryker vikten av ett effektivt nordiskt samarbete i språkvårdsfrågor. Ett huvudmål för det nordiska språkvårdssamarbetet bör enligt direktiven till utredningen vara att bevara och förstärka gemenskapen mellan de tre skandinaviska språken — danskan, norskan och svenskan — och söka motverka en utveckling som fjärmar språken från varandra. Men det finns också angelägna samarbetsuppgifter som berör isländskan och färöiskan och även finska, samiska och grönländska språken.

Utredningsarbetet skall ta sikte på att definiera de mest angelägna samsarbetsbehoven och överväga de åtgärder som kan krävas för att dessa uppgifter skall lösas på ett tillfredsställande sätt.

I övervägandena bör enligt ministerrådets direktiv bl. a. uppmärksammas vad kulturutskottet anfört beträffande den samiska språknämnden och Sverigefinska språknämnden. Vidare bör de tekniska nomenklaturorganens och standardiseringsorganisationernas roll i förhållande till språknämnderna beaktas.

Det bör i detta sammanhang vidare erinras om att ministerrådet 1975 beslutade att ge bidrag till ett projekt som syftar till en kartläggning av ordförrådets utveckling i danskan, norskan och svenskan under de senaste decennierna. Projektet, som utförs i samarbete mellan de danska, norska och svenska språknämnderna, har ett direkt samband med Nordiska rådets rekommendation och kan betraktas som ett led i förverkligandet av rekommendationens syfte.

Som redovisades i ministerrådets senaste berättelse till Nordiska rådet, föreligger ett förslag om ett nordiskt samsarbetsprogram rörande *tillämpad nordisk språkvetenskap*, bl. a. med sikte på modersmålspeda-

gogik. Avsikten är att denna fråga skall tas upp till prövning samtidigt med att ministerrådet tar ställning till organisationen av det nordiska samarbetet i språkvårdsfrågor.

Inom kulturavtalets organ har också behandlats ett förslag om en nordisk *dokumentationscentral för språkvetenskap*. Även detta förslag kommer att övervägas när resultaten av utredningen om samarbetet mellan språknämnderna föreligger.

När detta utredningsarbete slutförts, torde också bättre förutsättningar föreligga för ett ställningstagande till de åtgärder som kan krävas med anledning av det nu aktuella medlemsförslaget (*A 481/k*) i Nordiska rådet om ett *handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden*.

3.2.2. Massmediaforskning

Som tidigare meddelats, har försöksverksamheten med en nordisk dokumentationscentral för masskommunikationsforskning (NORDICOM) genom beslut av ministerrådet i december 1975 förlängts för ytterligare en tvåårsperiod (1976—1977). Med anledning av Nordiska rådets *rekommendation nr 10/1976* om åtgärder på massmediaforskningens område har ämbetsmannakommittén tillkallat en särskild sakkunnig för att utreda organisationen och finansieringen av det nordiska samarbetet inom massmediaforskning fr. o. m. 1978. Uppdraget innefattar också de dokumentationsfunktioner som f. n. tillvaratas av NORDICOM. Utredningsarbetet skall enligt direktiven ta sin utgångspunkt i vad Nordiska rådets kulturutskott anfört i sitt betänkande över medlemsförslag *A 457/k* om samnordisk massmediaforskning. Avsikten är att ministerrådet skall kunna ta ställning till utredningsförslaget i anslutning till behandlingen av den nordiska kulturbudgeten för 1978.

3.2.3. Nordiskt samarbete beträffande jämförande samhällsforskning

Nordiska samlarbeitsdelegationen för samhällsforskning (de samhällsvetenskapliga forskningsrådets nordiska samlarbeitsorgan) har efter förslag av kultursekretariatet tillsatt en arbetsgrupp för en förberedande utredning med anledning av Nordiska rådets *rekommendation nr 15/1975* om utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning. Arbetsgruppen har under våren 1976 överlämnat en promemoria om nordiskt samarbete beträffande jämförande samhällsforskning. Promemorian har efter behandling i samlarbeitsdelegationen överlämnats till kultursekretariatet.

I promemorian föreslås att en nordisk samlarbeitsnämnd för jämförande samhällsforskning inrättas. Detta bedöms vara en organisatorisk minimiförutsättning för att det nordiska samarbetet inom jämförande samhällsforskning skall kunna utvecklas.

Forskningsrådets samlarbeitsdelegation instämmer i arbetsgruppens

uppfattning av den komparativa samhällsforskningens karaktär och uppgifter og anser att ett utbyggt nordiskt samarbeite er synnerligen ønskvært. Delegationen understreker dock at sådant samarbeite bør ges en næra anknøtning till forskningsrådens verksamhet og menar at samarbeitsdelegationen skulle kunne inrikta sitt arbeid så at den kan ta sig an utvekklingen av det nordiska samarbeitet inom detta område.

RKF har vid sin behandling av ærendet konstaterat at de føreliggande forslagene væsentligen tar sikte på at åstadkomme en formell organisation for samarbeitet, medan innhåillet i samarbeitet — dvs. de projekt som bør tas opp på nordiskt plan — inte har presiserats nærmere. Mot bakgrunn hævav var kommittéen inte beredd at nu ta ståndpunkt till hur det nordiska samarbeitet betræffande jæmførende samhøllsforskning bør organiseras.

Med hævnsyn till RKF:s synpunkter har samarbeitsdelegationen besluttat gøre en inventering av pågående forskning i Norden i syfte at definiera ett antal temaområdene som er særskilt ægnade for komparativa studier. Forslag hævrom kommer at føreligge under våren 1977.

3.2.4. Ansvarsførdelingen mellom kulturavtalets organ og forskningsrådene

Røllførdelingen og samarbeitsformene mellom forskningsrådene og kulturavtalets organ nær det gæller det nordiska forskningssamarbeitet har oppmærkssammats i Nordiska rådets *ytrande nr 6/1975*. Under våren 1976 har inom kultursekretariatet føretagits en kartlæggning av den nuvarande situationen og en inventering og presisering av de problem som aktualiseras i detta sammanhang. Denna førbereidende kartlæggning er avsedd at utgøre utgångspunkt for fortsatta øvervægenderne inom kulturavtalets organ og øverlæggninger med bl. a. forskningsrådene.

RKF arbeitar f. n. med at på grundval av denna kartlæggning utforma forslag till riktlinjer i detta avseende. En central fråga blir hævvid at åstadkomme en fruktbar væxelvekkan mellom den nordiska kulturbudgetens resurser for forskning og de medel som forskningsrådene disponerar øver, så at forskningsrådene finner det motiverat at i økad utstrækkning satsa på nordiska samarbeitsprojeit.

RKF anser at under 1977 lægge fram ett forslag till handlingsprogram for inrikkningen av den nordiska kulturbudgetens resurser till forskningssamarbeite.

4. Allmennkultur

4.1. Innledning

På det allmennkulturelle området er det bare en liten del av samarbeidet som knytter seg til faste nordiske institusjoner. Virksomheten

preges først og fremst av forskjellige støtteordninger, forsøksvirksomhet og utredningsarbeid. Denne aktiviteten har som en generell målsetting å styrke kultursamarbeidet både i innhold og omfang og gi nye og større befolkningsgrupper del i de nordiske kulturtilbud.

Når det gjelder de faste samarbeidstiltak, er disse blitt forsøkt analysert med tanke på en utvidelse av aktivitetene og en styrking av de administrative ordninger — dette gjelder i første rekke musikk- og teaterområdet.

Behovet for et nordisk samarbeid innen stadig nye områder og omvurderinger innen de mer tradisjonelle samarbeidsområdene, krever et kontinuerlig planleggings- og prioriteringsarbeid.

Ministerrådets rådgivende komité for allmennkulturell virksomhet, (RKK), har tidligere avgitt en langtidsbedømmelse for det allmennkulturelle området, og en oppfølging og videreføring av dette arbeidet er i gang med sikte på utarbeidelse av et arbeidsprogram med prioriteringer av aktuelle arbeidsoppgaver innenfor et mer avgrenset tidsrom.

4.2. Virksomheten 1976

4.2.1. Musikk samarbeid

Nordisk musikk samarbeid har også i inneværende år vært preget av sterk aktivitet, da for det meste innenfor etablerte samarbeidsprosjekter som musikkkonkurranser, nordiske bestillingsverker, Ung nordisk musikkfest osv. Prosjektene er blitt finansiert dels over det faste virksomhetsbudsjettet, dels over Ministerrådets disposisjonsmidler og dels av Nordisk kulturfond.

I forbindelse med budsjettet for 1977 har musikk samarbeidet blitt drøftet, bl. a. med NOMUS-nemndene. Dels gjaldt drøftingene selve prosjektvirksomheten, ettersom store prosjekter som konsertutvekslingen og musikkkonkurransene var forsøksvirksomheter som utløp i 1976, dels ønsket man å vurdere den administrative situasjon med tanke på en styrking.

Resultatet ble et budsjettforslag for 1977 som bl. a. legger opp til en styrking av NOMUS fellessekretariat og sikrer en videreføring av tidligere forsøksprosjekter gjennom en sammenslåing av musikkkonkurransene og konsertutvekslingen til ett prosjekt "Musikkframføringer". Videre foreslås at Ung nordisk musikkfest og Nordiske musikkdager overføres til det faste virksomhetsbudsjettet, samt at noen midler reserveres til andre musikkfremmende tiltak.

4.2.2. Teatersamarbeid

Det nordiske teatersamarbeid har i 1976 som i tidligere år vært konsentrert om videreutdanning og gjestespillutveksling.

Bevilgningen til gjestespill har vært på dkr. 950 000, jfr. egen beretning fra Gjestespillkomiteen om fordelingen av midlene.¹

¹ Berättelse ej överlämnad till 25:e sessionen.

Vasakomiteen har i juni måned avholdt et dobbelt seminar på Odin-Teatret i Holstebro om "Musikk i dramatikk" for dramatikere, komponister, instruktører, skuespillere og musikere.

Arbeidet med planleggingen av det framtidige samarbeidet på teaterområdet har fortsatt bl. a. i Ministerrådets rådgivende komitee for allmennkulturelle spørsmål. Til grunn for arbeidet har ligget utredningen "Fort- og videreutbildning på teaterområdet" (NU 1975: 9), som inneholder forslag til kursvirksomhet i en 3-årig forsøksperiode og opplegg til administrasjonsordning.

Når det gjelder den administrative ordning, er det vedtatt å danne et enkelt styringsorgan for teaterområdet som helhet, noe som vil innebære et felles teaterstyre og et felles sekretariat for utdanningsvirksomheten og gjestespillordningen. Detaljene i den nye ordningen vil bli utformet i løpet av første halvår 1977.

4.2.3. Litteratursamarbeid

Forsøksvirksomheten med støtte til oversettelse/utgivelse av nordisk nabolandslitteratur har ved utgangen av 1976 avsluttet sitt annet virksomhetsår. Det har i 1976 vært avholdt to fordelingsmøter, hvortil innkom i alt 191 søknader til et samlet beløp på dkr. 2 386 136. Bedømmelseskomiteen har gitt 122 bevilgninger til et samlet beløp på dkr. 730 000.

Støtteordningen fungerer slik at den bevilgede støtte først kommer til utbetaling når det støttede bokprosjekt foreligger realisert. I 1976 har et stort antall bevilgninger fra første virksomhetsår blitt utbetalt i forbindelse med at støttede bøker er blitt utgitt.

Søknadene har vist en vid spredning såvel innenfor verkenes alder som generer. De fleste støttede bøker har, som det var støtteordningens hensikt, befunnet seg innenfor den moderne skjønnlitteraturs genre, men også klassiske verker, som hittil ikke har vært utgitt i nabolandene, er blitt tilgodesett. Antallet av barne- og ungdomsbøker har vært større enn ventet. Derimot har antallet bevilgninger til faglitteratur, også for de små språkområdenes vedkommende, vært mindre enn ventet.

Litteraturstøtten har til nå vist et noe tilfeldig bilde og bedømmelseskomiteen vil med sin initiativtakende kompetanse forsøke å virke for at ordningen heretter mer skal avspeile det aktuelle litteraturbildet i de enkelte land.

Målet er videre, og det synes å være en klar tendens i den retning, å få en størst mulig spredning i litteraturutvekslingen, slik at den ikke begrenses til en utveksling mellom tilgrensende land, noe som ofte har vært tilfellet.

Nordisk Råds litteraturpris har vært gjenstand for drøftelser i kulturavtaleorganene etter at Ministerrådet i 1974 uttrykte ønske om en nær-

mere vurdering av prosjektet, herunder spørsmålet om prissummens størrelse samt muligheten av en forenkling av utvelgelsesprosedyren.

Saken blev drøftet i Ministerrådet i november måned, som vedtok en høyning av prisbeløpet til dkr. 75 000 fra og med 1977. Samtidig stilte man seg positivt til tanken om et årlig stipend for yngre forfattere og en forenkling av den administrative ordning gjennom en sammen-slåing av bedømmelseskomiteen for litteraturprisen og komiteen for nabolandslitteraturstøtteordningen, og til at oversettelseskostnadene i samband med litteraturprisen overføres til nabolandslitteraturstøtteordningen.

4.2.4. Samarbeid på billedkunstens område

Det nordiske samarbeid om billedkunst er i 1976 som i tidligere år blitt administrert av Nordisk kunstforbund, jfr. egen beretning fra kunstforbundet. Det samlede tilskudd til Nordisk kunstforbund var i 1976 på dkr. 450 000.

På grunnlag av innstillingen "Nordisk samarbeid om billedkunst" (NU 1975: 10) vedtok Ministerrådet i desember 1975 at det skal opprettes et nordisk kultursenter i Finland, jfr. rek. nr. 24/1971 om nordisk samarbeid på billedkunstens område og rek. nr. 21/1973 om et nordisk kunstformidlingssenter.

Et eget utvalg har i 1976 arbeidet videre med saken og vil i januar 1977 legge fram en innstilling med forslag til virksomhetsprogram, driftsbudsjett og plassering av kultursentret.

4.2.5. Nordiske vandreutstillinger av allmennopplysende karakter

Den nordisk vandreutstillingsvirksomheten har fortsatt også i 1976, etter at den egentlige forsøksperioden utløp i 1975. Allerede påbegynte prosjekter er blitt kjørt videre innenfor rammen av tidligere bevilgede og overførte midler. I tillegg har Ministerrådet bevilget dkr. 100 000 til gjennomføring av den finske kulturhistoriske utstillingen "Fattiggubbar".

Nordisk utstillingsråd, som har det administrative ansvaret for de nordiske vandreutstillingene, har avgitt en foreløpig rapport om forsøksperioden. Spørsmålet om et framtidig samarbeid på dette området vil bli tatt opp i Ministerrådets organer, når en mer fullstendig evaluering av forsøksprosjektet er foretatt.

4.2.6. Ungdomssamarbeid

Det nordiske ungdomssamarbeidet som fra og med 1976 er ført inn på det nordiske kulturbudsjettet som permanent prosjekt, har i det foreløpne år hatt en bevilgning på 1,2 mill. dkr. Midlene er fordelt av Embetsmannskomiteen på grunnlag av de tidligere retningslinjer, etter innstilling fra Utvalget for nordisk ungdomssamarbeid. Det innkom i alt

søknader til et samlet beløp på ca. 4,6 mill. dkr., og det ble bevilget dkr. 1 157 000 fordelt på 59 prosjekter.

Ministerrådet har i november 1976 vedtatt nye retningslinjer for støtteordningen, etter at det forelå en evaluering av forsøksperioden.

De nye retningslinjer adskiller seg fra de tidligere ved at det åpnes adgang for støtte til ungdomsorganisasjonenes organisatoriske samarbeid og at det legges opp til en sterkere prioritering av prosjekter som tar sikte på å nå ut til de brede ungdomsgrupper.

Ministerrådet har videre oppnevnt nytt ungdomsutvalg for en to-årsperiode fra 1. januar 1977. Utvalget består av 10 medlemmer, to fra hvert land, samt suppleanter. Det nye utvalg er et besluttsende organ med hensyn til fordelingen av midlene.

4.2.7. Filmsamarbeid

Den 3-årige forsøksvirksomheten med årlige nordiske filmseminar utløp i 1975, og spørsmålet om en fortsettelse av filmsamarbeidet har i 1976 vært behandlet i Ministerrådets organer, bl. a. på grunnlag av en rapport om forsøksperioden fra den komité som har stått for organiseringen av seminarene. Et nordisk arbeidsutvalg ble deretter nedsatt for nærmere å vurdere behovet for permanente videreutdanningstilbud for filmarbeidere, samt undersøke mulighetene for en koordinering av nordiske videreutdanningstiltak innen film, TV og andre tilgrensende områder.

4.2.8. Folkeopplysnings samarbeidet

Ministerrådet vedtok i 1975 å opprette en særskilt støtteordning for samarbeid mellom nordiske folkeopplysningsorganisasjoner, gjeldende på forsøksbasis i en 3-årsperiode fra og med 1976.

I forsøksperioden er bevilgningene fastsatt til 1 mill. dkr. årlig.

Prosjektet er et uttrykk for ønsket om å nå ut til de store befolkningsgrupper med det nordiske kultursamarbeidet. I retningslinjene nevnes spesielt viktigheten av å støtte prosjekter i lokalsamfunnet, tiltak på arbeidsplassene og kulturtilbud for særgrupper i samfunnet.

Folkeopplysningsmidlene fordeles av Ministerrådet, og behandlingen av søknadene skjer kontinuerlig uten faste søknadsfrister. I 1976 er det fordelt midler til 12 prosjekter til et samlet beløp på dkr. 932 000.

Det første år av forsøksperioden har ellers vært preget av informasjonsvirksomhet omkring støtteordningen, for derigjennom å inndra et størst mulig antall folkeopplysningsorganisasjoner i det nordiske samarbeidet.

4.2.9. Idrett

Idrett har i lengre tid vært et aktuelt samarbeidsområde under kulturavtalen. Spørsmålet er blitt reist i Nordisk Råd, jfr. rek. nr. 16/1975, og det har vært gjenstand for drøftelser i Ministerrådets organer.

I disse overveielser har det vist seg å være behov for en nærmere utredning av saken, og våren 1976 ble det nedsatt et nordisk 3-manns-utvalg for å foreta en kartlegging av landenes offentlige støtte til idrettsarbeid.

Etter at utvalget hadde avgitt sin utredning, ble saken behandlet i Ministerrådet i november måned, som vedtok at det oppnevnes et nordisk utvalg på fem medlemmer til å utrede spørsmålet om eventuelle støttetiltak på idrettsområdet. Utvalget skal særlig vurdere mulighetene for et nordisk idrettsamarbeid i bredden, herunder barne- og ungdomsidrett, handikapidrett, bedriftsidrett m. v. Det vil også vurdere om det er behov for særlige initiativ for å skape bedre mulighet for deltaking i idrettsamarbeidet fra utkantområdene i Norden.

4.2.10. *Barn og kultur*

Ministerrådet nedsatte i januar 1975 et utvalg til å utrede mulighetene for et nordisk samarbeid om kulturtilbud for barn. Utvalget består av en representant fra hvert land og skal i følge sitt mandat foreta en kartlegging av den aktuelle situasjon og fremme forslag om konkrete samarbeidsprosjekter. Utvalget er på det nærmeste ferdig med sitt arbeid og ventes å legge fram en foreløpig innstilling mot slutten av året. Denne innstillingen vil bli drøftet på et nordisk barnekultursymposium våren 1977, hvoretter en endelig rapport vil bli framlagt til behandling i Ministerrådet.

4.2.11. *TV-samarbete*

Ministerrådet tillsatte i desember 1975 en utredning om internordisk overføring av radio- og TV-program via direktsåndende satellit. Utredningen skall ses som en komplettering till de alternativ för nordiskt TV- och radiosamarbete, som lades fram i betänkandet "TV över gränserna" (NU 1974: 19).

Under den statssekreterargrupp, som är ansvarig för utredningen, arbetar dels en teknisk, dels en programpolitisk, juridisk och finansiell arbetsgrupp. Utredningsarbetet omfattar bl. a. en internordisk distribution av samtliga de radio- och TV-program, som existerar när ett eventuellt satellitsystem träder i funktion. (För närvarande finns i Norden 11 radioprogram och 7 TV-program.)

Då den internationella ländertilldelningen av frekvenser för programöverføring via satellit skall fastställas vid en internationell konferens i Genève i januari 1977, måste utredningen emellertid tillsvidare arbeta med flera tänkbara kapacitetsnivåer för satellitsystem. Således analyseras även de programpolitiska, juridiska och finansiella aspekterna på, förutom totalutbytet, såväl direktöverføring av ett begränsat antal kanaler som alternativet med en tidsförskjuten, redigerad nordisk kanal.

I den programpolitiska arbetsgruppen görs sammanställningar och

analyser av det nuvarande radio- og TV-utbudet for att få en överblick över om en internordisk programöverföring ställer krav på samordning av t. ex. inköps- og sändningspolitik. Vidare undersöks vilka möjligheter att tillgodose nya publikkategorier en eventuell satellittlösning skulle kunna ge. Den programpolitiska gruppen analyserar också textningsproblematiken.

Den rättsliga delen av utredningen arbetar bl. a. med problemen kring opphovsrättsliga frågor samt skadestånds- og straffrättsproblematiken på det folkrättsliga området.

På grund av den internationella teleunionkonferensens avgörande betydelse kommer utredningens slutrapport att levereras först under våren 1977. En mellanrapport kommer att avges till ministerrådet i början av 1977.

4.2.12. Kulturforbindelsene med Færøyene

På grunnlag av utredningen "Færøyene i Norden" (NU 1974: 6) gjorde Ministerrådet i desember 1975 prinsippvedtak om at det etableres et kultursenter i Tórshavn. I samsvar med vedtaket har et mindre nordisk arbeidsutvalg, i samarbeid med en færøysk arbeidsgruppe, arbeidet videre med saken i 1976 og en innstilling inneholdende forslag til virksomhetsprogram, romdisponering og anleggs- og driftsbudsjett for kultursentret vil bli lagt fram for Ministerrådet i januar 1977.

Ifølge innstillingen skal realiseringen av selve byggeprosjektet ha som utgangspunkt en åpen nordisk arkitektkonkurranse, som antas å ta knapt ett år. Deretter vil byggeklargjøringen, oppførelse og innretning formodentlig ta tre år.

4.2.13. Samisk kultursamarbeid

Nordisk samisk institutt, som har eksistert i noe over to år, er fortsatt inne i en oppbyggingsperiode og virksomheten i 1976 har vært preget av ekspanderende aktivitet på en rekke områder, jfr. egen beretning fra instituttet. Virksomheten følges nøye fra Ministerrådets side, ikke minst med tanke på den forestående revisjon av statuttene, som man ved opprettelsen av instituttet forutsatte skulle skje etter en toårsperiode. Spørsmålet om nye kontorlokaler er blitt drøftet i Ministerrådet og mellom instituttets styre og Kautokeino kommune, med tanke på en plassering av sameinstituttet i det planlagte miljøbygget i kommunen.

Ministerrådet har i 1976 bevilget dkr. 80 000 til Nordisk sameråds sekretariat. Nordisk sameråd fungerer som en paraplyorganisasjon for de samiske organisasjonene og er bl. a. rådgivende organ for Nordisk samisk institutt. Spørsmålet om permanent støtte til samerådets sekretariat vil bli drøftet mellom nordiske og berørte nasjonale instanser.

Spørsmålet om støtte til samisk kultursamarbeid vil bli gjenstand for en mer samlet vurdering i kulturavtaleorganene i forbindelse med

behandlingen av Nordisk råds *rek. nr. 15/1976* angående tiltak til styrking av det samiske kulturliv.

4.3. Virksomheten i den nærmeste framtid

Fra 1977 regner en med at viktige deler av virksomheten på den allmennkulturelle sektor har fått en mer varig og fast struktur.

Musikksam arbeidet kommer inn på kulturbudsjettet med langt større tyngde i 1977. Dette innebærer ingen stor utvikling av samarbeidet, men betyr at en etter en evaluering av arbeidsområdet er kommet fram til at virksomheter, som tidligere er blitt finansiert dels av kulturfondet, dels av Ministerrådets disposisjonsmidler, får en mer permanent karakter. Den største del av samarbeidet skal fortsatt administreres gjennom NOMUS, men det er ennå ikke klart hvordan opplegget av NOMUS' administrasjon vil bli.

Mye tyder på at det både faglig og administrativt vil være en vesentlig fordel med en forenkling av styringsstrukturen for flere samarbeidsområder, hvor man hittil har hatt egne styringsorganer for ulike virksomheter. Dette ligger bak vedtaket om å slå sammen de to utvalgene på teatersektoren til ett teaterråd, som også skal være et allmennelig remissorgan i teaterspørsmål. Med fordel bør tilsvarende forenklinger kunne skje f.eks. på litteratursektoren.

Det bør også tas opp drøftinger med de forskjellige nordiske musikkorganisasjoner om en ordning som gir NOMUS en noe sterkere formell status som rådgivende og utøvende organ i det nordiske musikksam arbeidet.

En regner med at det i løpet av 1977 vil bli tatt prinsippstandpunkt til hovedlinjene i utviklingen av det nordiske TV-samarbeidet. Uansett hvilke linjer en velger for utviklingen, vil det være nødvendig med fortsatt utredningsarbeid. Når utbyggingslinjene er klare vil de kulturpolitiske aspektene bli enda mer sentrale.

På den annen side er det trolig at det meste av detaljutredningen mer naturlig vil være en oppgave for radioselskapene.

Detaljplanleggingsarbeidet for kultursentret på Færøyene vil ta til i første halvår 1977 og byggearbeidene vil sannsynligvis smått kunne påbegynnes i løpet av dette år. Mens selve byggingen pågår, blir det nødvendig å utforme konkret administrasjons- og virksomhetsopplegg.

Utvalget som utreder spørsmålet om utvikling av en nordisk kulturinstitusjon i Finland har avgitt innstilling umiddelbart før årsskiftet. En regner med at Ministerrådet i første halvår vil ta standpunkt både til hvilket innhold institusjonen skal ha, og hvor den skal være plassert. Utvalget har uavhengig av innhold og plassering gått inn for at det iverksettes en del virksomhet før institusjonen kan tas i bruk.

Som nevnt ovenfor vil barnekulturgruppa avgi sin innstilling rundt årsskiftet. Både denne innstillingen og bl. a. Nordisk Råds *rek. nr. 5/*

1976 om samarbeid på barnekulturens område vil i stadig sterkere grad aktualisere spørsmål om den sterkt kommersialiserte kulturinnflytelse — særlig på barn og ungdomssiden. På dette området er problemene nesten identiske i de nordiske land.

Forsøksvirksomheten i Nordisk utstillingsråd er i ferd med å avsluttes. I løpet av 1977 vil det bli tatt standpunkt til om det bør skapes en permanent virksomhet i den form forsøksvirksomheten har hatt, eller om en vil finne andre virksomhetsformer. Blant de spørsmål som kan bli gjenstand for diskusjon er å la en begrenset nordisk utstillingsvirksomhet knyttes til kultursentret i Finland.

Selv om det i 1977 skjer en forholdsvis betydelig økning av bevilgningene til Nordisk kunstforbund over kulturbudsjettet, så er det ennå ikke trukket opp faste linjer hverken organisatorisk eller innholdsmessig for samarbeidet på billedkunstområdet. Etter at innstillingen fra utvalget vedrørende kultursentret i Finland foreligger, er det nødvendig å drøfte disse spørsmålene med Nordisk kunstforbund. Med den stilling kunstforbundet har blant de bildende kunstnere, er det naturlig at forbundet får en klar status som rådgivende organ for kulturavtalens organer, selv om en del av de praktiske oppgaver forbundet har blir overført til et nytt kultursenter, slik billedkunstutredningen forutsetter.

I løpet av høsten og vinteren vil de foreløpige retningslinjer for støtten til folkeopplysningsorganisasjonene bli diskutert med representanter for organisasjonene i de nordiske land. Med grunnlag i disse diskusjonene og de erfaringene en etter hvert får fra de prosjekter som det er blitt gitt støtte til, mener sekretariatet at en allerede mot slutten av 1977 bør begynne en evaluering av denne støtteordning. En vil dermed få et tilstrekkelig materiale til å ta standpunkt til om og i tilfelle hvordan ordningen skal fortsette etter treårsperiodens utløp i 1978.

Selv om kartleggingen av idrettsstøtten i Norden viser at kulturbudsjettet neppe kan gi plass for bevilgninger som har stor betydning for idrettsarbeidet totalt sett, er det sannsynlig at en med en rimelig innsats bør kunne gjennomføre initiativ som har betydning for styrking av idrettssamarbeidet på felter som hittil ikke har vært prioritert. Det er forutsatt at det utvalg som skal vurdere behovene trenger forholdsvis kort tid på sitt arbeid og at disse spørsmål delvis vil kunne bli avgjort i 1977.

Kapitel IV

Socialpolitiskt samarbete

1. Inledning

Samarbetet inom den socialpolitiska sektorn har under året kännetecknats dels av aktiviteter inom talrika gemensamma organ, projektgrupper m. m. samt dels av planläggning av framtida insatser på social- och hälsovårdsområdet. De olika insatser som beslutades vid tiden för Nordiska socialpolitiska kommitténs ombildande till ämbetsmannakommitté under ministerrådet har nu kunnat utformas i praktiken. Samarbetet kommer därför att snart kunna göras till föremål för evalueringsåtgärder varigenom grunden för beslut om nya gemensamma insatser kan skapas. Riktlinjerna för samverkan under de kommande åren har emellertid redan uppmärksammats i en dialog som ministerrådet under året fört med å ena sidan Nordiska rådet och å andra sidan arbetsmarknadens parter.

2. Samarbetsprogram för ministerrådets verksamhet på social- och hälsovårdsområdet

Under den inledande perioden av det nordiska samarbetet på social- och hälsovårdssektorn inriktades ansträngningarna huvudsakligen på att tillskapa en nordisk konvention om social trygghet. Arbetet har efter hand kommit att omfatta ett flertal aktiviteter.

Samarbetet mellan Nordiska ministerrådets ansvariga organ och Nordiska rådets social- och miljöutskott har spelat en central roll vid utvecklingen av verksamheten inom social- och hälsovårdssektorn på nordiskt plan. Som ett led i detta samarbete har möten mellan social- och hälsovårdsministrarna och Nordiska rådets socialpolitiska utskott vid ett flertal tillfällen ägt rum.

Förutom de kontakter ministerrådet fortlöpande haft med Nordiska rådets social- och miljöutskott har samråd mellan ministerrådet och arbetsmarknadens parter ägt rum. Överläggningar mellan ministerrådet och social- och miljöutskottet har hållits den 12 mars och den 9 november 1976 och mellan ministerrådet och arbetsmarknadens parter den 8 november 1976. Vid dessa överläggningar har ministerrådets arbete avseende utformandet av ett samarbetsprogram för det nordiska samarbetet på social- och hälsovårdsområdet diskuterats. Ett förslag till ett så-

dant program har i slutet av år 1976 genom ett ministerrådsbeslut överlämnats till Nordiska rådet för behandling vid Nordiska rådets session 1977.

3. Socialpolitiskt ministermöte 1977

Möten mellan de nordiska ländernas socialministrar har hållits med jämna mellanrum i mer än 40 år. Vid det senaste socialpolitiska ministermötet som hölls år 1975 i Århus deltog samtliga nordiska ministrar med ansvar för social- och hälsovårdsarbetet. Nästa socialpolitiska ministermöte skall hållas i augusti 1977 i Ronneby, Sverige. Vid mötet skall behandlas "Möjligheter att främja socialpolitiska målsättningar vid insatser inom andra sektorer inom samhällspolitiken" och "Rörlig pensionsålder — delpensionering".

4. Den nordiska trygghetskonventionen

Genom den nordiska trygghetskonventionen söker man lösa de problem på den sociala trygghetens område som kan möta nordiska medborgare som arbetar eller är bosatta i ett annat land än det egna. Det krävs av konventionen att den ger fullständiga och goda lösningar på dessa frågor, som berör bl. a. sjukförsäkring, pensioner, barnförmåner och socialhjälp. Samtidigt förändras frågeställningarna ständigt till följd av den snabba utvecklingen på sociallagstiftningens område.

Under socialpolitiska kommittén arbetar sedan år 1973 ett nordiskt socialkonventionsutskott som har till främsta uppgift att göra en översyn av 1955 års nordiska trygghetskonvention.

I mars 1975 lade socialkonventionsutskottet fram ett förslag till revision av den nordiska trygghetskonventionens bestämmelser om grundpension. Förslaget innebär en anpassning av konventionens bestämmelser om rätt till grundpension till de lagändringar som under senare år företagits först i Norge och därefter i Danmark och Island.

I enlighet med sitt mandat, som bl. a. anknyter till Nordiska rådets *rekommendation nr 9/1967* angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet, fortsätter socialkonventionsutskottet sitt arbete med en allmän revision av den nordiska trygghetskonventionen.

I socialkonventionsutskottets mandat ingår också att överväga spörsmål som sammanhänger med de nordiska ländernas anslutning till mera omfattande socialförsäkringskonventioner. Till följd härav är utskottet för närvarande även sysselsatt med att från gemensam nordisk synpunkt granska och ta ställning till en inom Europarådet utarbetad europeisk konvention om social trygghet och dess förhållande till den nordiska trygghetskonventionen.

Trygghetskonventionens fortlöpande anpassning till nya förhållanden

är kanske den viktigaste uppgiften för det nordiska socialpolitiska samarbetet.

5. Forskning och utveckling

Det nordiska samarbetet på forskningsområdet regleras av det s. k. kulturavtalet. Kulturavtalet omfattar i princip alla forskningsområden och alla former av nordiskt forskningssamarbete. I praktiken har dock skett en viss fördelning av forskningsuppgifterna mellan kulturavtalets organ och andra nordiska samarbetsorgan.

Detta har fört till att samarbetet på social- och hälsovårdssektorn delvis berört forskning. Denna forskning har oftast varit av praktisk karaktär där huvudvikten lagts på utvecklingsaspekten. Då forsknings- och utvecklingsarbetet vanligtvis är mycket resurskrävande talar vägan- de skäl för ett nordiskt samarbete.

5.1 Drogforskning

5.1.1 Nordiska samarbetsorganet för drogforskning

Nordiska samarbetsorganet för drogforskning (NSFD) har i sin verksamhet under året dryftat angelägna insatsområden för nordisk drogforskning. Härvid har man bl. a. pekat på följande tänkbara huvudområden för nordisk drogforskning:

- 1) undersökningar, som belyser situationen före och i initialfasen av bruk eller missbruk av droger
- 2) undersökningar av brukarkarriären
- 3) undersökningar av skadeverkningar
- 4) undersökningar av behandlingsåtgärdernas utformning och verkningar
- 5) undersökningar av kontrollpolitikens grunder, utformning och verkningar. Beslutprocesserna bakom centrala drogpolitiska beslut.

Till organets uppgifter hör vidare att ta initiativ till löpande systematiska översikter över drogforskningen samt befrämja informationen om forskningsresultat m. m. mellan forskarna och övriga avnäm- nare. Under hösten 1976 har ett förberedande arbete igångsatts för att åstadkomma en solid helhetsdiskussion av problemområdet, som tidigare behandlats mera på "ad hoc-bas". Inventeringar av pågående drogforskning kan eventuellt ske i samarbete med den Nordiska nämnden för alkoholforskning, som planerat liknande aktiviteter i vissa länder.

För verksamheten i drogforskningsorganet år 1977 har ministerrådet avsatt 400 000 Nkr.

5.1.2. Forskningssymposier

Det tredje nordiska narkotikasymposiet i Røros, Norge, hösten 1975 resulterade i ett antal rekommendationer för behandlingsforskningen i

Norden av särskilt intresse mot bakgrund dels av Nordiska rådets *rekommendation nr 32/1973* angående vård av narkotikamissbrukare, dels av nödvändigheten av att skyndsamt vidtaga åtgärder för en organiserad samverkan kring utvärdering av förekommande behandlingsmetoder för missbrukarna i de nordiska länderna m. m.

Så som nämnt under pkt 5.1.1. har en arbetsgrupp tillsatts som skall komma med förslag till vidareföring och igångsättning av symposiets rekommendationer. Ett preliminärt förslag väntas föreligga i december 1976.

Forskning omkring kontrollpolitik och psykofarmaka diskuterades vid ett symposium på Voksenåsen, Norge, den 19—20 maj 1976 med ett 50-tal representanter för bl. a. forskningen, forskningsråden, de hälsovårdande myndigheterna och industrin. Underlag för diskussionerna var en rapport som utarbetats av en expertgrupp med tvärvetenskaplig sammansättning.

5.1.3. *Kontaktmanngaorganet för narkotikafrågor*

År 1971 upprättade justitieministrarna i Norden en ämbetsmannagrupp bl. a. för ömsesidig information om det aktuella läget på narkotikafronten.

Den tidigare iakttagna utvecklingen i befolkningsundersökningarna i riktning mot en minskande andel ungdomar som prövat narkotiska preparat, har fortsatt och förstärkts. Tendensen synes vara gemensam för alla de nordiska länderna. Det är ovisst om utvecklingen kan hänföras till ett minskat utbud av narkotiska ämnen. Däremot synes förebyggande åtgärder i form av upplysning och en ändrad inställning bland ungdomen bidra till de sjunkande siffrorna.

En motsatt utveckling har ägt rum såvitt gäller de s. k. hårda narkotiska preparaten som morfin, morfinbas och heroin i det etablerade, grava missbruksklientelet. Enligt tillgängliga uppgifter saluförs nu heroin regelmässigt i Sverige. Det har förekommit i Norge och är introducerat i Danmark i mindre omfattning. Tecken finns som tyder på att heroin förekommit i enstaka fall i Finland. Umgänget i de kretsar där det tunga missbruket sker, kännetecknas av en tilltagande brutalitet och kriminalitet. Dödsfall förekommer på grund av svårigheter vid dosering och orna preparat. Erfarenheterna av behandling av heroinister är små. Åtgärder vidtagas för att möta denna nya situation. De rättsvårdande myndigheterna har ytterligare utökat sitt internationella samarbete, som redan tidigare varit omfattande.

5.2. *Alkoholforskning*

Under år 1976 har verksamheten i Nordiska nämnden för alkoholforskning bl. a. koncentrerat sig kring förberedelserna för samt genomförandet av seminarier om dels alkoholkonsumtionens tillväxtmekanis-

mer och dels alkoholbiologisk forskning.

Året 1976 har också ägnats åt att initiera gemensamma nordiska alkoholforskningsprojekt. Mot bakgrund av den forskning som bedrivs vid de existerande nationella alkoholforskningsinstitutionerna, både på det samhällsvetenskapliga och naturvetenskapliga området, samt pågående forskning vid andra institutioner, har nämnden kommit fram till att initiera och detaljplanera projekt inom följande problemområden: inställningen till alkohol och alkoholproblem, alkoholskador, dryckesmönster samt rattfylleri.

Verksamheten på kortare sikt skall i första hand inriktas på problem som berör aktuella ämnen i den allmänna debatten, där resultat kan väntas inom en relativt begränsad tidsrymd. Frågorna bör ha direkt anknytning till omvärlden och i de nordiska länderna aktuella sociala och kulturella problem. Först i ett senare skede skall mera tekniska problem av grundforskningskaraktär angripas.

Ministerrådet har avsatt 210 000 Nkr för denna verksamhet under år 1977.

5.3. *Evaluering av rusmedelforskningsarbetet*

Nordiska evalueringskommittén för rusmedelforskning har under året samrått med företrädare för såväl Nordiska samarbetsorganet för drogforskning som Nordiska nämnden för alkoholforskning samt sökt befrämja kontakterna mellan dessa organ. Härvid har Nordiska rådets *rekommendation nr 8/1974* angående organisatorisk samordning av det nordiska samarbetet på rusmedelforskningens område särskilt uppmärksamrats. Evalueringskommittén kommer att under år 1977 bistås av en deltidsanställd sekreterare.

För verksamheten under år 1977 har avsatts 72 000 Nkr.

5.4. *Handikappsarbete*

Nordiska nämnden för handikappfrågor har under året tillsatt en arbetsgrupp för att utreda frågor om registrering av och information om hjälpmedel på nordisk bas. Gruppen har påbörjat sitt arbete och anlitar en konsult för vissa utredningsuppgifter. Nämnden har även tillsatt en arbetsgrupp för att utreda möjligheterna till nordiskt samarbete rörande provning av hjälpmedel.

En nordisk inventering av projektet inom handikappområdet har på nämndens uppdrag utförts av handikappinstitutet i Stockholm. En rapport med titeln "Registrering av nordiska projekt inom handikappområdet 1976" har utgivits av nämnden.

Nämnden arbetar för närvarande också på en reviderad upplaga av rapporten "Nordiska organisationer med verksamhet inom handikappområdet". Vidare har diskuterats boendemiljöns tekniska frågor, transport av handikappade, standardiseringsfrågor, utbildningsfrågor inom

nämndens ansvarsområde m. m. Vid utformandet av nämndens verksamhet har såväl Nordiska rådets *rekommendation nr 8/1973* ang. forskning på handikappvårdens område och rådets *yttrande nr 4* angående handikappbegreppets innehåll beaktats.

Nämndens verksamhet befinner sig ännu i hög grad på diskussions- eller begynnelsestadiet. En rad frågor har preliminärt initierats och diskuterats. Det kommande året kommer att ge möjlighet till fortsatt arbete med de flesta av de berörda frågorna. Bland de spörsmål som kan komma att tilldra sig särskilt intresse är:

- registrering av och information om tekniska hjälpmedel
- sammanställning av kravspecifikationer
- sammanställning av insatser på utbildningsområdet.

För verksamheten under år 1977 har ministerrådet beviljat 400 000 Nkr.

5.5. Samarbete om forsknings- och utvecklingsverksamhet på social- och hälsovårdsområdet

Målsättningen för forsknings- och utvecklingssamarbetet är bl. a. att finna metoder för effektiv identifikation av olika behov av forsknings- och utvecklingsarbete, belysa sambandet mellan forsknings- och utvecklingsarbete och planläggning samt stimulera informationen om detta arbete i länderna genom bl. a. samverkan rörande dokumentation om forskningsverksamhet m. m.

För att befrämja denna målsättning beslöt socialpolitiska kommittén vid sitt vårmöte 1976 att en expertkonferens skulle avhållas år 1977. Tema för konferensen kommer att vara "Forskningens roll för social- och hälsovårdspolitiken". En särskild organisationsgrupp under socialpolitiska kommittén arbetar sedan hösten 1976 med att förbereda konferensen som avses hållas i slutet av juni 1977 vid "Kulturcentrum Sverige — Finland", Hanaholmen i Finland.

Ministerrådet har för detta ändamål avsatt 22 000 Nkr.

6. Social- och hälsovårdspersonalens arbetsmarknad

Vissa personalkategorier omfattas inte av den allmänna nordiska överenskommelsen om gemensam arbetsmarknad. Detta gäller läkare, tandläkare, sjuksköterskor och annan medicinal- eller socialpersonal för vilka särskilda legitimationsregler gäller i de enskilda nordiska länderna. I fråga om vissa av dessa kategorier har redan träffats speciella överenskommelser. Under 1976 har företrädare för ländernas ansvariga departement undertecknat ett avtal om ändring av överenskommelsen om nordisk arbetsmarknad för läkare av år 1965. Ändringen som företagits bl. a. med hänsyn till Nordiska rådets *rekommendation nr 21/1966* angående gemensamma principer för läkares vinnande av specialistkompe-

tens innebär att rekommendationen genomförts inom olika medicinska specialiteter. Ändringen beräknas träda i kraft i början av år 1977 efter att samtliga länders ratifikationsförfarande slutförts.

Det är en angelägen uppgift för Nordiska ministerrådet att arbeta vidare med att i största möjliga utsträckning undanröja de hinder som finns för ovannämnda personalkategoriernas fria arbetsmarknad inom Norden.

Av denna anledning skall en översyn av frågor rörande arbetsmarknaden för social- och medicinalpersonal i de nordiska länderna genomföras. Ett utredningsarbete avseende såväl förhållanden som har samband med legitimationskrav för olika yrkesutövare som andra relevanta frågor rörande ovan avsedda arbetsmarknad har under hösten 1976 igångsatts. Målsättningen för utredningsarbetet är bl. a. att bredda den s. k. fria nordiska arbetsmarknaden i vad avser social- och medicinalpersonal.

Härvid skall prövas på vilket sätt överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad kan kompletteras med bestämmelser, säravtal eller dylikt för olika kategorier av social- och medicinalpersonal. Möjligheterna för att i praktiken tillskapa en gemensam arbetsmarknad för personalkategorier för vilka legitimation bara krävs i vissa länder utan att legitimationskrav införes i samtliga länder skall även undersökas. Gällande överenskommelser rörande gemensam arbetsmarknad för medicinalpersonal skall granskas. En genomgång skall ske av problem beträffande de yrkeskategorier för vilka inga överenskommelser gäller såsom fysioterapeuter, psykologer, socionomer, ergoterapeuter, barnmorskor, hälsosystrar, tandtekniker och optiker.

Utredningsuppdraget har utformats med hänsyn till bl. a. Nordiska rådets *rekommendationer nr 2 och 3/1973* angående auktorisation och arbetsmarknad för optiker, *rekommendation nr 3/1974* angående vidareutbildning av fysioterapeutlärare samt *medlemsförslag A 474/s* om gemensam arbetsmarknad för tandtekniker m. m.

Den expertgrupp som utreder ärendet kommer att avlämna sin första rapport under våren 1977.

7. Vidare- och efterutbildning av social- och medicinalpersonal

Utbildningssektorn har länge utgjort ett viktigt insatsområde i det nordiska samarbetet på hälso- och sjukvårdens område. En av orsakerna till detta har varit att det i länderna har funnits behov av efter- och vidareutbildning på ett stort antal olika och ibland mycket speciella ämnesområden. Eftersom det ofta gällt relativt små yrkesgrupper har både ekonomiska och personella skäl talat för nordiska alternativ till den nationella utbildningsverksamheten.

7.1. Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg

Sedan 1962 har en gemensam undervisningsinstitution, Nordiska hälsovårdshögskolan, upprätthållits som centrum för den gemensamma utbildningsverksamheten.

Den framtida verksamheten vid Nordiska hälsovårdshögskolan har bland annat mot bakgrund av Nordiska rådets *rekommendation nr 28/1970* utretts under perioden 1971—1976. En utredning benämnd "Nordiska hälsovårdshögskolans framtida verksamhet" har remissbehandlats under perioden september 1975 till juli 1976.

Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) har den 9 november 1976 fattat beslut om utbyggnad av verksamheten vid hälsovårdshögskolan i enlighet med ovannämnda utredningsförslag. Genom utbyggnaden av verksamheten från och med år 1978 avser man att för nordiskt behov skapa en institution med en ambitionsnivå motsvarande den vid existerande Public Health Schools i länder med längre tradition i specialutbildning av social- och hälsovårdspersonal. Utbildningen kommer i första hand att rikta sig till sjukvårdschefer, tandvårdschefer, sjuksköterskor i ledande befattning, administratörer, socialvårdstjänstemän m. fl. tjänstemän på ledarnivå. En viktig uppgift för hälsovårdshögskolan kommer att vara att fungera som kurscentrum för ad hoc-kurser av olika slag. En annan uppgift för hälsovårdshögskolan avses vara att medverka i forskarutbildningen i de olika nordiska länderna bl. a. genom anordnande av tvärvetenskapliga doktorandkurser eller genom att skolans lärare och forskare medverkar i handledning av doktorander vid andra universitet.

Genom utbyggnaden av Nordiska hälsovårdshögskolan och omläggningen av skolans undervisningsverksamhet m. m. kommer syftet med Nordiska rådets *rekommendation nr 3/1970* angående utbildning av sjukhusadministratörer, *nr 28/1970* angående forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan och *nr 11/1975* angående vidareutbildning av sjuksköterskor att uppnås. Ministerrådet avser därför inte företaga ytterligare åtgärder med anledning av dessa rekommendationer.

För verksamheten vid Nordiska hälsovårdshögskolan bedöms åtgä ca. 6 000 000 Nkr under år 1977.

7.2. Vidareutbildning i social administration och planläggning

Mot bakgrund av Nordiska rådets *rekommendation nr 1/1970* angående vidareutbildning av socialpersonal har en särskild arbetsgrupp fungerat sedan år 1972. Denna arbetsgrupp avlämnade år 1975 sitt slutbetänkande till ministerrådet. Arbetsgruppen föreslår att en vidareutbildning rörande social administration och planläggning skall genomföras på nordiskt plan på försöksbasis under en treårs period.

Som målgrupp för den vidareutbildning som föreslås anges i första hand socialtjänstemän från den lokala, regionala och centrala förvaltningen med erfarenheter från administration och planläggning. Utbild-

ningen skall ha till huvudmål att ge deltagarna ökade förutsättningar att fylla sina uppgifter i social planering och social sektorsplanering. Utbildningen anges vidare kunna vara till gagn för den vidare utvecklingen av utbildningen i social administration och planering samt för vidareutveckling av den sociala planeringen och de sociala organens och befattningshavarnas medverkan i denna.

Arbetsgruppen föreslår att en ev. försöksverksamhet skall förläggas till det år 1968 i Stockholm inrättade Nordiska institutet för samhällsplanering.

Under våren 1976 har en nationell remissbehandling av utredningen genomförts. Frågan har härefter ytterligare beretts genom kontakter mellan dels ministerrådssekretariatet och Nordplan och dels mellan ministerrådssekretariatet och kultursekretariatet i Köpenhamn.

Ministerrådet har vidare hösten 1976 beslutat tillsätta en särskild arbetsgrupp med uppgift att utarbeta ett konkret förslag till vidareutbildningsverksamhet rörande social administration och planläggning. En sådan utbildningsverksamhet beräknas tidigast kunna inledas år 1978.

7.3. Utredning rörande efter- och vidareutbildning av social- och medicinalpersonal

Vid sidan av de efter- och vidareutbildningsfrågor som berörts ovan under avsnitt 7.1 och 7.2 föreligger ett behov att utreda möjligheter till ökade nordiska insatser inom denna sektor. Ministerrådet har därför under hösten 1976 beslutat att en sådan utredning skall företas.

Utredningen skall bl. a. söka kartlägga utbudet av efter- och vidareutbildningstillfällen i länderna för olika kategorier av social- och medicinalpersonal. Möjligheterna att på samnordisk basis utnyttja nationell utbildningsverksamhet skall särskilt undersökas. Frågor rörande etablering av ett gemensamt nordiskt system för information om utbildningsverksamhet på social- och hälsovårdsområdet skall uppmärksammas. De möjligheter Nordiska hälsovårdshögskolan erbjuder i ett sådant sammanhang skall härvid belysas.

Under år 1977 skall en särskild utredare kartlägga de nationella förhållandena med hänsyn till utredningsuppdraget. Härefter skall en särskild arbetsgrupp inrättas för att utforma konkreta förslag till samverkan om efter- och vidareutbildning att behandlas av ministerrådets ansvariga organ.

8. Läkemedelssamarbete

8.1. Nordiska läkemedelsnämnden

Nordiska läkemedelsnämnden, som består av 2 medlemmar från varje land, har haft två sammanträden under 1976. Chefen för sekretariatet tillträdde befattningen den 16 mars 1976.

Nordiska läkemedelsnämnden, som upprättats bl. a. mot bakgrund av Nordiska rådets *rekommendation nr 16/1969* angående läkemedelssamarbete, har under året behandlat frågor rörande det fortsatta samarbetet mellan specialitetskontrollerna, konfidentialitetsproblematiken, regler för märkning av farmaceutiska specialiteter, trafikfarliga läkemedel, naturläkemedel, farmakopé m. fl. standardiseringsfrågor, läkemedelsstatistik och läkemedelsinformation.

Riktlinjer för ett fortsatt och utvidgat samarbete mellan de nordiska specialitetskontrollorganen har utformats. Ett förslag till gemensamma nordiska riktlinjer för märkning av farmaceutiska specialiteter kommer att framläggas. Vidare kommer utbyte av utredningsprotokoll i fortsättningen att ske länderna emellan i samband med registrering av farmaceutiska specialiteter. Dessa åtgärder är av grundläggande betydelse för det fortsatta arbetet med harmonisering av de nordiska ländernas regler om farmaceutiska specialiteter.

Nämnden har tillsatt en expertgrupp som även börjat sitt arbete med att behandla frågan om gemensamma nordiska bestämmelser för trafikfarliga läkemedel i enlighet med ministerrådets beslut i anledning av Nordiska rådets *rekommendation nr 9/1974* om märkning av mediciner och andra bedövande ämnen som kan utgöra en trafikfara.

Nordiska farmakopénämnden har fr. o. m. den 1 januari 1976 integrerats i Nordiska läkemedelsnämnden, som tillsatt ett särskilt utskott för standardiseringsfrågor. Detta utskott handlägger frågor rörande läkemedelsstandarder och nomenklaturfrågor. Man har under året koncentrerat arbetet kring frågor rörande bl. a. arbetet med nordiska standardpreparat, handhavandet av den resterande nordiska farmakopén då europeiska farmakopén träder i kraft och samordning inför sammanträden i Europa farmakopékommissionen.

Frågan om utarbetande av gemensamma nordiska bestämmelser för s. k. naturläkemedel har behandlats av nämnden mot bakgrund av Nordiska rådets *ytrande nr 4/1976* över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet. Läkemedelsnämnden ser dock f. n. ingen möjlighet att komma till ett omedelbart resultat i denna fråga.

Nämnden har med anledning av sin uppgift att samordna läkemedelsstatistiken på nordisk basis tillsatt en expertgrupp för läkemedelsstatistik. Gruppens uppdrag är att i första hand utarbeta förslag till utgivande av en regelmässigt återkommande publikation innehållande läkemedelsstatistik.

Nämnden har dessutom deltagit i remissbehandlingen av rapporten "kontrollpolitik och psykofarmaka" från Nordiska samarbetsorganet för drogforskning expertgrupp och varit representerad vid symposiet med samma rubrik. Nämndens verksamhet inom läkemedelsstatistikområdet synes vara till stor hjälp för bl. a. drogforskningsorganet i dess arbete.

För Nordiska läkemedelsnämndens verksamhet under år 1977 har ministerrådet beviljat 610 000 Nkr.

8.2. Internordisk receptgiltighet

Mot bakgrund av Nordiska rådets *rekommendation 5/1971* angående nordisk giltighet för recept har under året genomförts lagändringar i länderna som kommer att innebära ett uppfyllande av rekommendationens syfte. Inom det ansvariga ministerrådsorganet har principbeslut under hösten 1976 fattats om att inrikta det nationella lagstiftningsarbetet med tanke på ett genomförande av nordisk receptgiltighet från och med april 1977. Tidpunkt för genomförande på nordiskt plan beror dock ytterst på utgången av det nationella lagstiftningsarbete som ännu pågår.

9. Hälso- och sjukvårdssamarbete

Förhållandena inom sjukvårdssektorn i de nordiska länderna företer stora likheter. Ansvar för sjukvårdsverksamheten har emellertid inte reglerats på enhanda sätt i länderna. Detta har dock inte utgjort hinder för ett fruktbart samarbete mellan länderna om hälso- och sjukvårdsfrågor.

Det nordiska hälsodirektörmötet som regelbundet avhållits under en lång följd av år har utvecklats till ett viktigt forum för erfarenhetsutbyte och samråd rörande aktuella hälso- och sjukvårdsfrågor. Vid hälsodirektörmötet har även en förberedande behandling av i Nordiska socialpolitiska kommittén aktuella hälso- och sjukvårdsfrågor kunnat ske. De nordiska hälsodirektörerna har under 1976 sammanträtt i Umeå i mars och i Helsingfors i december.

9.1. Samarbete om njurtransplantationer

Njurtransplantationsprojektet Scandiatransplant, vilket leds av en nordisk expertkommitté för transplantationssamarbete tillsatt år 1968 av de nordiska hälsodirektörerna, har fortgått planenligt.

Scandiatransplantprojektet syftar primärt till att förbättra möjligheterna för Nordens uremiker att få njurar med så god vävnadsöverensstämmelse som möjligt. Expertkommittén har fortlöpande samlat information om dialys och transplantationsverksamheten i Skandinavien, och har genom tre utredningar kommit med synpunkter på utbyggandet av denna verksamhet.

Registreringen av njursjuka har inte i första hand ett vetenskapligt intresse utan framförallt ett socialmedicinskt intresse. Den ger möjlighet att få ett fakta-underlag till bedömning av resultaten av de utomordentligt stora insatser som gjorts för de njursjuka under det senaste decenniet. Genom att vården av de terminalt njursjuka är bättre utbyggd i Skandinavien än på andra håll i världen är det också ur global synpunkt viktigt att resultatet av verksamheten dokumenteras så utförligt som möjligt.

Ministerrådets stöd till denna verksamhet bör ses mot bakgrund av Nordiska rådets *rekommendation nr 9/1973* angående permanent samarbete om njurtransplantationer.

Det framgångsrika transplantationssamarbetet bör också ses i relation till den enhetliga transplantationslagstiftningen som under åren införts i länderna. Då denna lagstiftning i stor utsträckning utvecklats enligt samma principer avser ministerrådet inte företaga ytterligare åtgärder med anledning av Nordiska rådets *rekommendation nr 12/1969* angående likartad lagstiftning om transplantation.

För Scandiatransplantprojektet under år 1977 har ministerrådet avsatt ca 300 000 Nkr.

9.2. Sjukhuslaboratoriesamarbete

En särskild arbetsgrupp under Nordiska socialpolitiska kommittén avlämnade i början av år 1976 ett betänkande rörande nordiskt kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete. Med hänsyn till förslagen i betänkandet har ministerrådet beslutat att från och med år 1977 igångsätta ett projekt inom denna insatssektor. Projektet som skall löpa under en 3-årsperiod avser bl. a. utarbetande av normer för analyskvalitet, kvalitetskontroll, registrering av analyskvalitet m. m. Samarbetet kommer att efter denna period evalueras. Projektledningen kommer att fungera i Finland. Ministerrådets beslut kan bl. a. ses mot bakgrund av Nordiska rådets *rekommendation nr 6/1973* angående kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete. Genom ministerrådets beslut att sätta igång projektet kan rekommendationens syfte anses uppfyllt. Ministerrådet avser därför inte vidtaga ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen.

För samarbetsprojektet har ministerrådet avsatt ca 450 000 Nkr för år 1977.

9.3. Sjukhusfysikersamarbete

I en *rekommendation nr 33/1970* angående nordiskt sjukhusfysikersamarbete uppmanar Nordiska rådet ländernas regeringar till en ökad samverkan på sjukhusfysikens område. En särskild arbetsgrupp som tillsattes för att undersöka möjligheterna till ett sådant samarbete avlämnade år 1975 sitt slutbetänkande i frågan. Med hänsyn till förslagen i betänkandet har ministerrådet beslutat att en gemensam nordisk kurs i klinisk dosimetri skall hållas under år 1977. Kursen som kommer att äga rum vid Statens strålskyddsinstitut i Stockholm skall ses som en engångsföreteelse. En uppföljning av denna kurs förväntas kunna ske inom ramen för Nordiska hälsovårdshögskolans utbyggda verksamhet. Ministerrådet avser inte företaga ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen.

För den gemensamma kursen under år 1977 har ministerrådet avsatt 66 000 Nkr.

9.4. *Arktisk medicin, skeppsmedicin*

De nordiska hälsodirektörerna överlade vid sitt möte i mars 1976 i Umeå med företrädare för Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning. Kommittén har till uppgift att särskilt studera den arktiska miljöns inverkan på människan och hennes hälsotillstånd. Vid överläggningen i Umeå uppnåddes enighet om nödvändigheten av ett nära samarbete mellan kommittén och de hälsovårdande myndigheterna vid utformning av de konkreta aktiviteterna inom samarbetskommitténs ansvarsområde. Under år 1977 kommer samarbetskommittén att med myndigheterna diskutera bl. a. koronarsjukdomarna i Norden och epidemiologiska undersökningar i norra Finland. Det nu inledda samarbetet bör bl. a. ses mot bakgrund av Nordiska rådets social- och miljöutskotts önskemål om ökade insatser från myndigheternas sida rörande kärlsjukdomar på Nordkalotten.

En rapport från ett symposium om skeppsmedicinsk forskning år 1975 i Oslo innehållande bl. a. förslag till framtida samarbetsaktiviteter har under år 1976 publicerats i NU-serien (1916; 11). Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning som ledde symposiet år 1975 har under hösten 1976 diskuterat hur de rekommendationer och förslag som ingår i rapporten (rörande bl. a. primär sjukvård till sjöss, hälsolära för sjöfolk, registrering av sjukdom och dödlighet etc.) skall kunna realiseras.

Ministerrådets finansiering av ovannämnda symposium bör ses mot bakgrund av Nordiska rådets *rekommendation nr 10/1969* angående skeppsmedicinsk forskning. Frågan om eventuella ytterligare åtgärder rörande skeppsmedicin förväntas att beröras mot bakgrund av Nordiska rådets *yttrande nr 4* om åtgärdsprogram för denna insatssektor m. m. i samband med den fortsatta planläggningen av verksamheten på social- och hälsovårdssektorn.

9.5. *Övrigt hälso- och sjukvårdssamarbete*

År 1975 lämnade den s. k. Nordiska tobaksarbetsgruppen sitt slutbetänkande till myndigheterna i länderna. Betänkandet som bl. a. innehöll förslag till ett utbyggt nordiskt samarbete om tobaksupplysning m. m. remissbehandlades under våren 1976. På basen av den nationella remissbehandlingen överlade härefter de nordiska hälsodirektörerna om de framtida formerna för nordisk samverkan rörande tobaksupplysning. Med hänsyn till förslagen i betänkandet och frågans vidare beredning enades Nordiska socialpolitiska kommittén vid sitt vårmöte 1976 om att samarbetet om tobaksupplysning skulle integreras i det löpande samarbetet mellan ländernas centralförvaltningar. Frågans behandling inom ministerrädsorganen får ses mot bakgrund av Nordiska rådets *rekommendation nr 12/1972* angående förbud mot tobaksreklam.

Med anledning av Nordiska rådets *rekommendation nr 29/1973/s* an-

gående nordiskt hälsokortssystem arbetar en arbetsgrupp sedan hösten 1975. Arbetsgruppen har i uppdrag att undersöka behovet och utformningen av särskilda hälsoformulär på nordisk basis för olika åldersgrupper och sjukdomskategorier som kan bedömas vara i behov av sådan hälsodokumentation. Arbetsgruppen har under året bl. a. sökt avgränsa dessa ålders- respektive sjukdomskategorier och har mot bakgrunden av denna avgränsning företagit en enkätundersökning i länderna rörande bruket av olika sjukdomssymboler och s. k. ID-kort. Arbetsgruppen har vidare genomgått relevant internationellt material rörande hälsodokumentation.

10. Statistiskt samarbete

För planering av hälso-, sjuk- och socialvårdens servicefunktioner krävs ett omfattande och detaljerat statistiskt underlag. Detta underlag skall redovisa efterfrågan på olika former av vård och hur efterfrågan tillgodoses genom olika slag av åtgärder. Oavsett vilken organisationsform som gäller i de nordiska länderna finns det alltid ett stort behov av information beträffande omfattningen och effekten av verksamheten.

10.1. Socialstatistiskt samarbete

Avsikten med det nordiska samarbetet på socialstatistikens område är bl. a. att koordinera statistiken rörande sociala utgifter i de nordiska länderna.

Vissa centrala områden inom i synnerhet pensionssektorn och rörande intäkt vid sjukdom har hittills inte berörts av den nordiska socialstatistiken. Mot denna bakgrund har frågan om en utvidgning av statistikredovisningen aktualiserats. Omfånget av det område som behandlas av statistiken har avgörande betydelse för möjligheterna att utnyttja materialet. Detta framkommer bl. a. då frågor som tidigare inte beaktats i statistiken till följd av lagändringar, kollektivavtal och dylikt kommer in under det område som statistiken gäller. Beslut har därför fattats om att utvidga den nordiska socialstatistiken i synnerhet vad gäller frågor om pensioner och intäkt vid sjukdom.

I sin nästa rapport som utkommer år 1977 kommer den Nordiska socialstatistiska kommittén, som sedan år 1945 leder det nordiska socialstatistiska samarbetet, att belysa socialomkostnaderna i länderna i enlighet med den utvidgade statistiken.

10.2. Medicinalstatistiskt samarbete

Arbetet med att samordna den nordiska medicinalstatistiken sker i första hand inom Nordiska medicinalstatistiska kommittén (NOMES-KO), vilken tillsattes år 1966.

För närvarande ansvarar Danmark för en arbetsgrupp med ämnet in-

dividbaserad patientstatistik, Finland för en arbetsgrupp om databanker och informationssystem och Sverige för en arbetsgrupp med ämnet definitioner och klassifikationer. En nyligen tillsatt norsk arbetsgrupp har i uppdrag att handlägga publiceringsfrågor rörande nordisk medicinalstatistik och verka för jämförbarhet och enhetlighet vid samtidig presentation av sådan statistik.

Till ett projekt med syfte att utveckla ett hälsoinformationssystem har ministerrådet avsatt medel under år 1975 och 1976. Projektet, som genomförs vid hälsocentralen i Egilsstaðir, Island, har en tidplan på 3 år och beräknas vara avslutat 1977/78.

För år 1977 har ministerrådet avsatt 225 000 Nkr för projektet.

Mot bakgrund av de nordiska ländernas betänkligheter beträffande den av WHO föreslagna 9:e revisionen av den internationella klassifikationen av sjukdomar, skador och dödsorsaker har av NÖMESKO föreslagits en mindre översyn gällande 8:e revisionen. För den samnordiska arbetsinsatsen har ministerrådet avsatt 100 000 Nkr under år 1976. Under år 1977 bedöms åtgå ca. 25 000 Nkr. Sistnämnda projekt bedöms kunna avslutas under år 1977.

11. Barnträdgårds- och förskoleverksamheten

Ministerrådet har under perioden 1975—1977 beviljat medel för avhållande av symposier mellan företrädare för ländernas ansvariga myndigheter för barnträdgårds resp. förskolesektorn.

Samarbetet har haft sin upprinnelse i ett stort behov av information hos dessa myndigheter om verksamheten i Norden inom denna sektor. Samarbetet har letts av en kontaktkommitté som bl. a. ansvarat för utgivandet av en nordisk informationstidskrift. Kontaktkommittén består av företrädare för ländernas socialmyndigheter.

I december 1976 har i kontaktkommitténs regi avhållits ett expertsymposium om förskoleverksamhet rörande barn under de första levnadsåren. För detta symposium har ministerrådet beviljat 45 000 Nkr.

12. Informationssamarbete

En grundförutsättning för befrämjande av den nordiska samverkan såväl på social- och hälsovårdsområdet som på andra områden är att ett erfarenhetsutbyte kan ske så effektivt som möjligt mellan länderna. Information och dokumentation utgör av denna orsak ett viktigt element i aktiviteterna på de olika delområden som ovan berörts.

Under senare tid har det emellertid framstått som allt mera angeläget att ägna frågor om informationsflöde och informationskanaler ökad uppmärksamhet. Vidare upplever de för social- och hälsovårdssektorn

ansvariga departementen det viktigt att informationsmaterial om det nordiska samarbetet på området utarbetas. Detta bl. a. med tanke på materialets användning i ett vidare internationellt sammanhang.

Under Nordiska socialpolitiska kommittén arbetar en särskild arbetsgrupp för social information sedan år 1973 med en ny utgåva av publikationen "Nordiska medborgares sociala rättigheter". Publikationen som beräknas bli färdigställd under våren 1977 finansieras med medel från ministerrådets budget. Ministerrådet har totalt beviljat 290 000 Nkr för publikationen. Bland andra aktiviteter där stor vikt fästes vid informations- och dokumentationsaspekten bör nämnas den konferens om forsknings- och utvecklingsarbete som för tillfället förbereds av en särskild enhet under Nordiska socialpolitiska kommittén.

13. Utredningssamarbete

13.1. Utredning om ILO och kvinnor i arbetslivet

Ministerrådet har under perioden 1974—1976 beviljat totalt 125 000 Nkr för en utredning i rubricerade fråga. Utredningsarbetet har genomförts under ledning av en särskild arbetsgrupp under Nordiska socialpolitiska kommittén. I februari 1976 förelåg utredningen i NUSerien (NU 1976: 2) och presenterades vid Nordiska rådets session i Köpenhamn samma månad.

Utredningen innehåller en bred översikt över ILO-konventioner och rekommendationer som särskilt gäller kvinnor. I utredningen presenteras de nordiska ländernas hållning till dessa instrument. I utredningen dryftas bl. a. huruvida ILO-instrumenten som gäller kvinnor i arbetslivet svarar mot dagens krav. I utredningen ingår även ett avsnitt om behandlingen av jämlikhetsfrågorna vid arbetskonferensen i Geneve under 1975. Utredningen kommer att föreligga i engelsk och finsk utgåva under hösten 1976.

13.2 Utredning om försörjarbegreppet i de nordiska ländernas offentlighetsrättsliga regler

Nordiska socialpolitiska kommittén tillsatte år 1973 en särskild arbetsgrupp för att företaga en utredning om försörjarbegreppet i de nordiska ländernas offentlighetsrättsliga lagstiftning. Arbetsgruppens mandat utvidgades år 1975 innebärande att utredningen även skulle gälla samlivsformer av äktenskapsliknande karaktär vilka har återverkan på försörjarbegreppet. Arbetsgruppen har i slutet av september 1976 avlämnat slutrapport.

Utredningsarbetet bör ses mot bakgrund av Nordiska rådets rekommendation nr 1/1973 angående försörjarbegreppets utformning. Rekommendationen innehåller en uppmaning till länderna att företaga en genomgång av ländernas rättsregler med avsikt att avskaffa bestämmelser

som leder till en olika behandling av män och kvinnor i försörjarhänseende. Samtidigt uppmanades länderna till att ge försörjarbestämmelserna ett likartat innehåll som skulle gälla på samma sätt för män och kvinnor och skulle rikta försörjarplikten mot barnen. Rekommendationen innehåller även en uppmaning rörande utformningen av socialförsäkringssystemen i länderna.

Utredningen visar bl. a. att man i de nordiska länderna allt mera sällan stöter på försörjarbestämmelser som verkar olika för män och kvinnor. Däremot finns det fortfarande i stor utsträckning regler som gäller äkta makars inbördes försörjarpliktigheter.

De krav som ställes för att försörjarbestämmelserna skall tillämpas varierar starkt t. ex. beroende på om det krävs formellt äktenskap, faktiskt underhåll m. m. Vissa olikheter kan registreras mellan ländernas försörjarbestämmelser. Ofta förekommer även stora olikheter rörande försörjarbegreppets innebörd i olika rättsregler i samma land.

Utredningen som innebär att ett av syftemålen i rekommendationen uppfyllts kommer att i nära framtid tryckas i NU-serien. Ministerrådet avser härafter att fortsätta rekommendationens handläggning med hänsyn till det som framkommer i samband med att utredningen diskuteras och undersökes inom en bredare nordisk krets.

Kapitel V

Arbetsmarknadssamarbete

1. Inledning

Det nordiska arbetsmarknadssamarbetet omfattar frågor rörande den nordiska gemensamma arbetsmarknaden samt sysselsättnings- och arbetsmarknadspolitiken i de nordiska länderna. Samarbetet baserar sig i första hand på 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad, på Helsingforsöverenskommelsen samt på de beslut som Nordiska ministerrådet fattat den 8 februari 1974 i samband med fastställandet av arbetsordning för Nordiska arbetsmarknadsutskottet. Nordiska ministerrådets verksamhet på detta område omfattar särskilt de åtgärder som vidtas i Nordiska arbetsmarknadsutskottets (NAUT) samt dess underorgans regi. Också samarbetet inom arbetsmiljöns, socialpolitikens, regionalpolitikens och nordkalottsamarbetets ram omfattar åtgärder som berör arbetsmarknadspolitiska problemställningar. Samarbetet har under senare år vidgats också till andra berörda organ, särskilt arbetsmarknadens parter.

Under verksamhetsåret har det nordiska arbetsmarknadssamarbetet koncentrerats på genomförandet av det program för framtida nordiskt samarbete på arbetsmarknadsområdet som ministerrådet fastställde i november 1975. Projektverksamheten har inriktats på delområdena arbetsmarknadsservice, utbildning, arbetsmarknadsforskning och -statistik samt arbetsmarknadsinformation. Ett omfattande utredningsarbete har dessutom igångsatts angående arbetskraftens och kapitalets rörlighet i Norden. Hösten 1976 examinerades regeringarnas sysselsättningsstimulerande åtgärder för att motverka konjunkturdämpningen åren 1974—1976.

Ministerrådet beviljade 1 248 000 Nkr för det nordiska arbetsmarknadssamarbetet under år 1976. För år 1977 har ur ministerrådets allmänna budget hittills beviljats Nkr 1 714 000.

2. Regeringarnas arbetsmarknadspolitiska beredskap mot bakgrund av konjunkturutvecklingen

Nedanstående konjunkturbedömningar utgjorde underlag för en nordisk värdering under hösten 1976 av regeringarnas beredskap mot arbetslösheten. Under åren 1974—1975 upplevde västvärldens industriländer en av de djupaste konjunkturbedgångarna under 1900-talet. De nordiska länderna drabbades också av denna konjunktursvacka i varierande

grad och under en något varierande tidsperiod. Konjunkturedgången nådde sin botten år 1975, men dess efterverkningar på arbetsmarknaden i de nordiska länderna har vållat problem långt in på året 1976. Under andra halvåret 1976 har dock vissa tecken på en uppgående konjunkturtendens kunnat skönjas i de nordiska länderna. Uppgången har emellertid varit långsammare än vad man väntade sig i de prognoser som gjordes i mitten av året och någon påtaglig ökning av efterfrågan på arbetskraft har inte registrerats.

För Danmarks vidkommande har arbetslösheten under hösten 1976 fortfarande hållit sig på en hög nivå (ca 5 % av arbetskraften). Arbetslösheten anses emellertid ha kunnat bli mycket högre utan de ekonomisk-politiska stimulansåtgärder vilka vidtagits i Danmark genom de s. k. forligen hösten 1975 och 1976, och vilkas effekter kommer att synas på något längre sikt. Möjligheterna att genomföra en tillräckligt nyanserad ekonomisk politik har reducerats i Danmark av att landet på grund av sin stora avhängighet av utlandet måste avvakta utvecklingen hos sina viktigaste handelspartners. En kraftig ökning av betalningsbalansunderskottet samt underskottet i statsfinanserna har varit priset för att upprätthålla sysselsättningen.

I Finland förväntades försvagningen av produktionsverksamheten fortgå ända fram till slutet av år 1976. Om man dessutom beaktar den tidsförskjutning mellan produktions- och sysselsättningsförändringar vilken i södra Finland har beräknats bli genomsnittligen tre månader och i norra Finland ca. ett halvt år, uppskjuts den förväntade stimuleringen av efterfrågan på arbetskraft fram till senare hälften av år 1977. Även i Finland har arbetslösheten således varit hög under år 1976 (uppskattningsvis 3,6 % på årsbasis), och i Finland gör sig dessutom stora regionala skillnader och säsongmässiga variationer gällande. I Finland försvåras den ekonomiska politiken ytterligare av kapitalbrist samt betalningsbalansproblem.

Utvecklingen i Island karakteriserades under åren 1974 och 1975 av ett kraftigt ekonomiskt tillbakslag. Sysselsättningen har emellertid under dessa år påverkats i endast mindre grad, och arbetslösheten under åren 1974, 1975 och 1976 har ej överskridit 1 % på årsbasis. Den höga sysselsättningen har emellertid kunnat upprätthållas på bekostnad av en betydligt starkare prisstigning än vad som annars hade varit fallet samt ett kraftigt underskott på betalningsbalansen vilket har resulterat i en kraftig minskning av valutareserverna och en kraftig upplåning i utlandet. Utsikterna inför år 1977 är emellertid något ljusare även i Island, med en förväntad minskning i inflationstakten, förbättrade exportmöjligheter samt en minskning i betalningsbalansunderskottet.

Under våren och sommaren 1976 gav utlandsefterfrågan vissa växtimpulser till den norska ekonomin. Under våren 1976 har också en konjunkturförbättring på arbetsmarknaden kunnat skönjas. Detta har sär-

skilt kommit till uttryck i en markerad nedgång i antalet anmälda driftsinskränkningar och i en viss ökning av registrerade lediga platser. Arbetslösheten (1,2 % av arbetsstyrkan i augusti 1976) var emellertid under året i genomsnitt högre än under tidigare år.

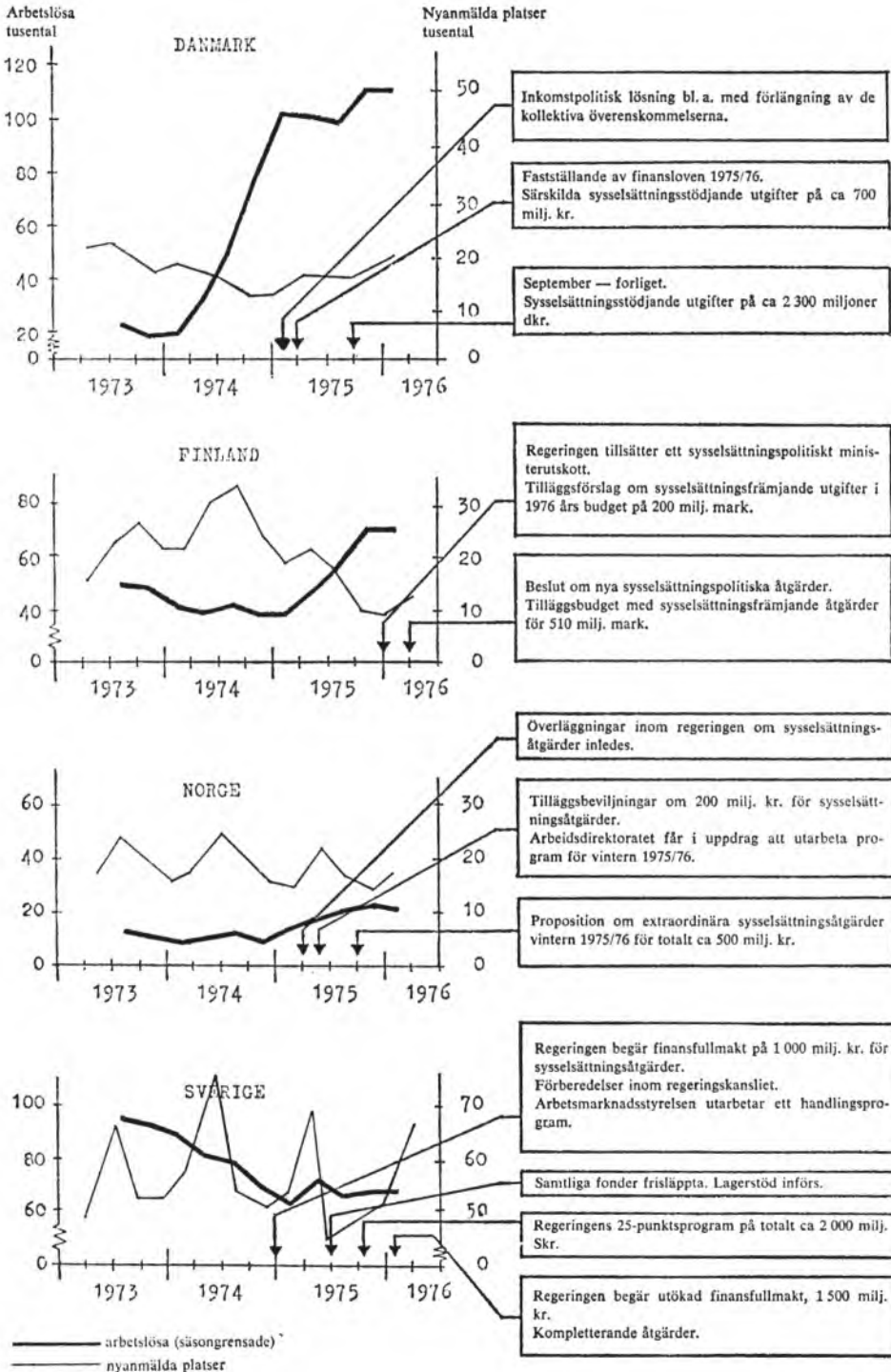
För Sveriges del kan konstateras att sysselsättningen i stort sett under hela lågkonjunkturen och också under år 1976 kunnat ökas samtidigt som arbetslösheten kunnat hållas på en relativt låg nivå (1,6 % av arbetskraften i augusti 1976). Dessa förhållanden kan ses som en effekt av den ökade stabilitet på arbetsmarknaden som den s. k. trygghetslagstiftningen i Sverige innebär, i kombination med en mycket kraftigt differentierad och selektivt utnyttjad arbetsmarknadspolitisk åtgärdsarsenal. I Sverige har konjunkturen haft en uppåtgående trend sedan försommaren 1976 med en viss tidsvariation mellan de olika sektorerna. Ökningen i efterfrågan på arbetskraft har dock visat ett långsammare tempo än man ursprungligen räknade med.

Erfarenheterna från tidigare konjunkturdämpningar visar att åtgärder ofta sätts in för sent för att kunna förhindra en arbetslöshetsförökning. Detta beror på flera faktorer. Ofta föreligger svårigheter att förutse utvecklingen som påverkas av såväl nationella som internationella faktorer. Tidsförskjutningar sker också på grund av att beslutsprocessen, informationsförmedlingen, de administrativa rutinerna, m. m. tar en viss tid i anspråk innan motåtgärderna får effekt.

För att åtgärderna skall kunna sättas in vid rätt tidpunkt krävs därför att planering och beslut rörande olika insatser sker långt innan efterfrågedämpningen får genomslag i form av höjda arbetslöshetssiffror. Det är således av stort intresse att studera vilka åtgärder de olika länderna vidtagit för att höja beredskapen inför konjunkturdämpningen, hur åtgärdsarsenalen fördelar sig mellan generell ekonomisk politik och selektiv sysselsättningspolitik och slutligen vilka helt nya åtgärder som prövats under lågkonjunkturen.

Mot denna bakgrund genomförde de nordiska ländernas arbetsmarknadsmyndigheter hösten 1976 en nordisk temaexamination rörande regeringarnas sysselsättningsstimulerande åtgärder i Norden under konjunkturedgången 1974—1976. Syftet med examinationen var att på nordisk basis dryfta erfarenheterna man vunnit av regeringarnas arbetsmarknadspolitiska program samt att höja beredskapen inför kommande konjunkturdämpningar. Examinationen genomfördes på basis av nationella bakgrundsrapporter, som utarbetats av arbetsmarknadsmyndigheterna, samt en nordisk sammanställning. Nedanstående redovisning utgör ett sammandrag av examinationsrapporten. Examinationen var uppdelad i tre avsnitt: i det första avsnittet belystes frågan vid vilken tidpunkt de olika länderna hade höjt beredskapen och vidtagit åtgärder i syfte att motverka konjunkturedgångens negativa återverkningar på arbetsmarknaden. I det andra avsnittet dryftades sammansättningen av de

Diagram 1. Arbetsmarknadsutvecklingen och beredskapshöjande åtgärder

nordiska ländernas beredskapsprogram, "åtgärdsprofilen", bl. a. i syfte att belysa omfattningen och inriktningen av den selektiva sysselsättningspolitiken i de nordiska länderna. I det tredje avsnittet återgavs redogörelser för de konkreta åtgärder som vidtagits med särskild tonvikt på de helt nya åtgärder som prövats.

Den arbetsmarknadspolitiska beredskapen belyses av diagram 1, där regeringarnas åtgärder ställs i relation till konjunkturutvecklingen såsom den tedde sig i antalet arbetslösa samt antalet nyanmälda lediga platser.

Målet för sysselsättningspolitiken i en konjunkturnedgång är att motverka en arbetslöshetsökning och upprätthålla sysselsättningen. Detta mål kan nås dels genom generell ekonomisk politik dels genom selektiv sysselsättningspolitik varvid den selektiva sysselsättningspolitikens uppgift är att komplettera den generella ekonomiska politiken på ett sådant sätt att denna målsättning kan uppfyllas.

Vid nationella jämförelser av de nu aktuella konjunkturåtgärderna kan konstateras att man i Danmark och i Finland har kompletterat de generella ekonomisk-politiska åtgärderna med selektiva åtgärder i något mindre utsträckning än i Norge och i Sverige. Satsningen på generella ekonomiska åtgärder har ett visst samband med de betalningsbalansproblem som man brottas med särskilt i Danmark och i Finland. Ser man speciellt på de rent arbetsmarknadspolitiska åtgärderna, framgår det att man i Danmark bl. a. satsat på arbetslöshetsunderstöd samt på selektiva sysselsättningsarbeten och en variering av arbetskraftsutbudet genom förlängning av utbildningsperioden. I Finland består åtgärdsprogrammet av statliga och kommunala arbeten, en ökning av arbetsmarknadsutbildningen samt vissa företagsinriktade nya selektiva åtgärder.

I Norge har man indelat de selektiva arbetsmarknadspolitiska åtgärderna i tre försvarslinjer, varvid den första försvarslinjen består i att så långt som möjligt hålla arbetskraften kvar i sin vanliga verksamhet. Som en andra försvarslinje har man sökt sätta in åtgärder för att ge dem som redan drabbats av arbetslöshet annan sysselsättning. Arbetslöshetsunderstödet har använts som en tredje försvarslinje. Den svenska sysselsättningspolitiken har haft motsvarande utgångspunkter som den norska. Den svenska sysselsättningspolitiken har kännetecknats av en mycket kraftig satsning på selektiva åtgärder. Det har vidare ansetts att företagen själva måste ta ett ökat socialt ansvar, och att sysselsättningsproblemen således så långt som möjligt måste mötas redan inne i företagen. De fyra ländernas utgifter för arbetsmarknadspolitiska åtgärder inom resp. arbetsmarknadsmyndigheters område sammanfattas nedan:

I *Danmark* uppgick utgifterna till arbetsmarknadspolitiska åtgärder under budgetåret 1975/76 till 6 950 milj. danska kronor, varav 130 milj. till arbetsförmedlingen, 5 400 milj. till arbetslöshetsunderstöd samt 300

milj. till yrkesutbildning för vuxna. För beredskaps- och sysselsättningsarbeten (utan yrkesmässiga föranstaltningar) beviljades 750 milj. kr., för rehabiliteringsåtgärder 110 milj. samt för regionala stödåtgärder 260 milj., varav 200 milj. kr. utgjordes av lånegarantier.

Under året 1975 uppgick de statliga utgifterna till olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder (inkl. administrativa kostnader) i *Finland* till 950 milj. finska mark. Arbetsmarknadsutbildningens andel av detta var ca. 190 milj. mk och de sysselsättningsskapande åtgärdernas ca. 550 milj. mk. Under året 1975 var totalt ca. 18 000 personer i arbetsmarknadsutbildning (i medeltal 8 000 per månad) och ca 7 800 personer per månad i olika beredskapsarbeten.

Statens utgifter till arbetsmarknadspolitiska åtgärder i *Norge* uppgick till ca. 1,9 miljarder norska kronor under budgetåret 1975/76. Av detta användes ca. 160 milj. till arbetskraftsstatens administration och mobilitetsfrämjande åtgärder, ca. 200 milj. till rehabiliteringsåtgärder, ca. 250 milj. till yrkesutbildning för vuxna, extraklasser vid vidaregående skolor samt till lärlingsordningen. Ca. 420 milj. Nkr användes till olika beredskapsarbeten, 325 milj. till arbetslöshetsunderstöd och 520 milj. till likviditetsslån, räntestöd och driftsstöd.

Under budgetåret 1976/76 uppgick kostnaderna för arbetsmarknadspolitiken i *Sverige* till ungefär 5,4 miljarder kronor, exklusive det regionalpolitiska stödet. Denna summa motsvarar 1,9 procent av den samlade bruttonationalprodukten. Den största enskilda posten utgörs av sysselsättningsskapande åtgärder, som inräknat det statliga lagerstödet uppgick till omkring 2,3 miljarder kronor. Den näst största posten utgjordes av arbetsmarknadsutbildningen med drygt 1,1 miljarder kr. De särskilda åtgärderna för arbetshandikappade kostade under budgetåret drygt 0,9 miljarder och arbetsförmedlingen drygt 0,5 miljarder kr. Kostnaderna för arbetslöshetsstöd utgjorde endast en mindre del av utgifterna, drygt 0,3 miljarder kr., vilket motsvarar ungefär 6 proc. av de samlade kostnaderna för arbetsmarknadspolitiken.

Gränsen mellan selektiv arbetsmarknadspolitik och generell ekonomisk politik är emellertid ofta flytande. Som ett första komplement till finans- och penningpolitiken kommer de selektiva åtgärder som är ägnade att förstärka sysselsättningen inom breda sektorer inom ekonomin. Det kan gälla t. ex. stimulanser till produktion eller investeringar inom hela branscher, och där stimulanserna är knutna direkt till företagen. Det sista steget i den selektiva medelsarsenalen är de åtgärder som riktar sig direkt till de individer som blivit arbetslösa eller som annars skulle drabbas av arbetslöshet. Det är framför allt fråga om olika typer av beredskapsarbeten och arbetsmarknadsutbildning. Varje land måste emellertid i varje situation och med hänsyn till andra viktiga samhälls-ekonomiska mål göra den lämpliga avvägningen mellan insatser av olika grad av selektivitet. Ingen konjunkturnedgång är heller den andra exakt lik när det gäller de olika konsekvenser den ger upphov till. Det är därför viktigt att ha en beredskap att möta nya problem när och där de uppstår. Denna beredskap kan höjas genom tillgång till ett differentierat åtgärdsprogram. Det är naturligtvis en styrka i en efterfrågedämpning att ha ett väl tilltaget lager av beprövade motåtgärder. Samtidigt är

emellertid förmågan till innovationer på det arbetsmarknadspolitiska området mycket betydelsefull.

Genomgången av de olika ländernas åtgärdsprogram visar att de problem som uppstått under den senaste konjunkturdämpningen till relativt stor del mötts genom nyorienteringar inom arbetsmarknadspolitiken. Detta visar sig inte minst genom introduktionen av helt nya åtgärder. Det är ej möjligt att i denna redovisning genomgå de olika ländernas åtgärdsprogram i detalj. I nedanstående tablå lämnas emellertid en allmän översikt över vidtagna arbetsmarknadspolitiska åtgärder i de nordiska länderna. Det bör härvid uppmärksammas att såväl definitionen av arbetsmarknadspolitiska åtaganden respektive generell sysselsättningspolitik som de administrativa och budgetmässiga gränserna för en handläggning av dessa frågor skiljer sig mellan länderna. Detta försvårar jämförelserna mellan respektive länders åtgärdsprofiler.

Tabell 2: Översikt över vidtagna arbetsmarknadspolitiska åtgärder i de nordiska länderna under konjunkturedgången 1975—76

	Danmark	Finland	Norge	Sverige
Frisläpp av fondavsättningar inom näringslivet		x		x
Stimulans till investeringar inom näringslivet (lån, bidrag eller skatteavdrag)	x	x	x	x
Tidigareläggning av offentliga investeringar	x	x	x	x
Tidigareläggning av offentliga industribeställningar	x	x	x	x
Likviditetsstöd till företag i form av lån	x	x	x	
Driftsstöd till företag i form av bidrag till arbetskraftskostnader		x	x	x
Stöd till lageruppbyggnad			x	x
Stöd till företagsintern utbildning (av redan anställda som alternativ till permittering och uppsägning, av redan arbetslösa i samband med rekrytering av dem som ersättare, av arbetslösa i samband med nyrekrytering)			x	x
Tidigareläggning av nyrekrytering inom offentliga sektorn				x
Temporär sysselsättning i beredskapsarbete e. dyl. (inom tjänstesektorn, industrin, övriga sektorer)	x	x	x	x
Arbetsmarknadsutbildning (utanför företagen)	x	x	x	x
Utökade kurser inom den reguljära utbildningen	x	x	x	x
Anpassning av intagningen till värnpliktsutbildning		x		x

3. Den utländska arbetskraften och migrationsrörelserna

Lågkonjunkturen 1974—1976 påverkade märkbart flyttningsströmmarna på den nordiska arbetsmarknaden. Sverige, som under perioden 1972—1973 exceptionellt hade noterat en nettoutflyttning, fick åter en nettoinflyttning fr. o. m. år 1974. Denna nettoinflyttning har fortsatt också under 1976. Detta har bl. a. förorsakats av en ökad utflyttning från Finland och Danmark, men också av en viss invandring av flyktingar från tredje land. Den danska sysselsättningssituationen har också lett till en ökad nettoutflyttning från Danmark till Norge, medan de övriga flyttningsströmmarna i Norden varit relativt balanserade.

Den norska oljeverksamheten har ej lett till någon märkbar ökning av flyttningsströmmarna från de övriga nordiska länderna till Norge. Ej heller har den resulterat i någon större ökning av antalet utländska medborgare bosatta i Norge. Av den totala sysselsättningen vid oljeaktiviteterna i augusti 1976 var visserligen 17 procent (4 150) utlänningar mot 12 procent (2 600) i augusti 1975. Dessa siffror varierar emellertid något under årets lopp bl. a. på grund av arbetskraftsomsättningen. Ökningen av det totala antalet sysselsatta vid dessa aktiviteter har också under senaste tiden varit långsammare än väntat. Under år 1977 förväntas t. o. m. en viss nedgång i sysselsättningen vid oljeverksamheten, även om det knyter sig en viss osäkerhet till dessa prognoser.

I ministerrådets berättelse för år 1974 (C 1/1975) lämnades vissa statistiska uppgifter över flyttningsströmmarna mellan de nordiska länderna. I nedanstående tabell återges de internordiska flyttningsströmmarna åren 1970—1975.

Tabell 3. De internordiska flyttningsströmmarna under åren 1970—1975 enligt utvandringslandets statistik¹

	Danmark → Sverige	→ Danmark	Netto	Till
1970	3 600 ^a	3 400	200	S
—71	2 600	3 400	800	D
—72	2 500	3 100	600	D
—73	2 700	3 400	700	D
—74	9 400	2 100	7 300	S
—75	10 300	4 500	5 800	S
	Danmark → Norge	→ Danmark	Netto	Till
1970	2 600 ^a	3 100	500	D
—71	2 900	2 600	300	N
—72	2 600	2 600	±0	—
—73	2 600	2 800	200	D
—74	3 400	2 200	1 200	N
—75	3 700	2 300	1 400	N
	Danmark → Finland	→ Danmark	Netto	Till
1970	100 ^a	400	300	D
—71	600	500	100	F
—72	500	500	±0	—
—73	500	400	100	F
—74	400	300	100	F
—75	300	300 ^a	±0	—

¹ Siffrorna är avrundade till närmaste 100 pers.

^a Enligt invandringslandets statistik.

	Finland → Sverige	→ Finland	Netto	Till
1970	39 700	11 000	28 700	S
—71	15 500	18 700	3 200	F
—72	10 300	17 600	7 300	F
—73	8 600	16 100	7 500	F
—74	10 100	11 000	900	F
—75	12 200 ²	8 000	4 200	S

	Finland → Norge	→ Finland	Netto	Till
1970	400	300	100	N
—71	400	300	100	N
—72	400	400	±0	—
—73	300	500	200	F
—74	200	400	200	F
—75	300 ²	300	±0	—

	Norge → Sverige	→ Norge	Netto	Till
1970	3 200	2 600	600	S
—71	2 100	3 000	900	N
—72	2 000	3 200	1 200	N
—73	2 200	2 700	500	N
—74	2 500	2 400	100	S
—75	2 800	2 200	100	S

¹ Siffrorna är avrundade till närmaste 100 pers.

² Enligt invandringslandets statistik.

Det totala antalet flyttningar mellan länderna sedan 1950-talets början uppgår till ca 1 miljon. Enligt grova beräkningar närmast från flyttningsrörelsen mellan Finland och Sverige kan konstateras att ca. 1/3 av dem som flyttat har återvänt till sitt ursprungliga hemland, medan åter 1/4 har förvärvat det nya hemlandets medborgarskap.

Tabell 4. Den internordiska flyttningsrörelsen under åren 1951—1975¹

Från	Till Danmark	Finland	Norge	Sverige	Totalt
Danmark		7 100	82 100	95 000	184 200
Finland	10 400		6 500 ²	352 100	369 000
Norge	81 800	5 200 ²		59 600	146 600
Sverige	68 500	158 100	47 100		273 700
Totalt	160 700	170 400	135 700	506 700	973 500

¹ Tabellen avser all flyttning mellan resp. länder oavsett medborgarskap. Speciellt flyttningen från Sverige gäller främst återflyttning av tidigare invandrade nordbor.

² 1956—75.

Medan antalet i annat nordiskt land bosatta nordiska medborgare ännu år 1952 uppskattades till ca 80 000 var deras antal år 1974 redan ca 300 000. Denna siffra skulle vara ännu mycket större om man skulle medräkna också dem som har ändrat medborgarskap. Antalet utläningar bosatta i de nordiska länderna framgår av nedanstående tabell.

Tabell 5. Utländska medborgare bosatta i de nordiska länderna 1976¹

	Sammanlagt	% av befolkningen	Därav nordbor
Danmark	90 900	1,8	21 100
Finland	12 200	0,3	5 000 ²
Island	3 100	1,4	1 300
Norge	64 900	1,6	24 200
Sverige	409 900	5,0	251 300
Totalt	581 000	2,6	302 900

¹ Avser sådana personer som vid tiden för mätningen hade annat medborgarskap än det land de var bosatta i.

² Uppskattat antal.

Samtliga nordiska länder har intagit en restriktiv hållning gentemot utomnordisk invandring. Det danska invandringsstoppet som gäller länder utanför Norden och EG och som infördes i november 1973 är fortfarande i kraft. I Norge har motsvarande invandringsstopp varit i kraft sedan februari 1975 med vissa undantag för tidigare invandrade utlänningars familjemedlemmar samt vissa experter. Finland och Sverige tillämpar också en relativt stram politik vid beviljandet av arbetstillstånd för utomnordisk arbetskraft. Arbetstillstånd måste i regel anskaffas redan i utvandringslandet.

4. Genomförandet av Nordiska ministerrådets arbetsmarknadsprogram

I enlighet med Nordiska rådets *rekommendation nr 19/1975* fastställde Nordiska ministerrådet (arbetsmarknadsministrarna) den 26 november 1975 ett program för framtida nordiskt samarbete på arbetsmarknadsområdet. Arbetsmarknadsprogrammet och dess bakgrund presenterades i ministerrådets berättelse för år 1975 (*C 1/1976*) sid. 97—99 samt 110—115 (*bilaga A till kap. 5*). Arbetsmarknadsprogrammet innebär en fördjupning och vidareutveckling av det nordiska arbetsmarknadssamarbetet inom ramen för 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad med beaktande av de förändringar på arbetsmarknaden och i arbetsmarknadspolitiken som ägt rum sedan överenskommelsen ingicks.

Fastställandet av arbetsmarknadsprogrammet kan allmänt sägas ha lett till en kraftig expansion av det nordiska samarbetet inom detta område.

Det kan nämnas att av de 15 projekt som på arbetsmarknadsområdet genomföres i ministerrådets regi år 1976 avser 11 direkt ministerrådets arbetsmarknadsprogram. För år 1977 har man planerat genomföra 11 projekt inom ramen för arbetsmarknadsprogrammet av totalt 13 på arbetsmarknadssektorn. Den organisatoriska utveckling och koordinering av det nordiska arbetsmarknadssamarbetet som genomförts under år

1976, samt de ökade personalresurser som avsatts för detta samarbete speciellt på nationell nivå, har också ett klart samband med genomförandet av arbetsmarknadsprogrammet.

Enligt NAUT skall genomförandet av programmet ske i form av en etappvis konkretisering av de olika programpunkterna i ministerrådets program och en motsvarande redovisning av resultaten av genomförda projekt till ministerrådet. Enligt NAUT's beslut skall genomförandet av detta program också ske i nära kontakt med arbetsmarknadens parter enligt de former som fastställts av ministerrådet.

Första etappen av genomförandet av arbetsmarknadsprogrammet utgörs av den åtgärdsförteckning som Nordiska arbetsmarknadsutskottet (NAUT) för sin del fastställde den 26 november 1975 efter att ministerrådet godkänt arbetsmarknadsprogrammet (*bilaga B till kap. 5 i C 1 för år 1975, sid. 115—123*). Åtgärdsprogrammet, som innehåller ett trettio-tal olika projekt i olika prioritetsskylor, har under år 1976 varit föremål för en behandling i NAUT's olika underorgan med sikte på verkställande av de olika delprojekten. Denna första etapp av arbetsmarknadsprogrammets genomförande torde i stort sett vara slutförd vid utgången av år 1978. De olika delprojekten i åtgärdsprogrammet kommer naturligtvis att i många fall leda till nya impulser och initiativ samt förslag till ytterligare projekt. Ovanstående tidtabell innebär emellertid också att en revision och komplettering av åtgärdsprogrammet bör kunna inledas senast hösten 1977. Genom denna följande etapp blir därmed andra punkter i ministerrådets arbetsmarknadsprogram föremål för ett praktiskt genomförande.

Vid genomförandet av de olika projekten har det praktiska ansvaret för utredningsarbetet m. m. i flesta fall tilldelats någon av arbetsmarknadsmyndigheterna varvid man också har sökt åstadkomma jämn ansvarsfördelning mellan länderna. Andra nordiska länders medverkan i varje projekt har tillgodosetts genom tillsättande av nordiska projektgrupper, styrgrupper eller kontaktmän, eller också genom en sådan projektuppläggning att projektledaren genom besök i samtliga nordiska länder tillgodoser dessas särintressen i projektet. Denna ansvarsfördelning har fungerat väl och anses också vara väl motiverad genom att projektverksamheten sålunda har kunnat förankras i det nationella beredningsarbetet i varje land. Samtidigt kan man också garantera att projektets resultat blir praktiskt tillämpbara i varje land.

För några projekt har man överlåtit utredningsuppdraget åt utomstående institutioner, bl. a. forskningsinstitutioner och universitet, speciellt när det gäller mera forskningsmässiga projekt och uppdrag.

Eftersom verksamheten i ministerrådets (arbetsministrarna) samtliga underorgan på arbetsmarknadsområdet under året 1976 har koncentrerats på genomförandet av ministerrådets arbetsmarknadsprogram innehåller nedanstående redovisning för samarbetet inom olika delområden

samtidigt också en kortfattad redogörelse för de projekt som genomförts och planeras att genomföras inom arbetsmarknadsprogrammets ram.

5. Samarbetet inom olika delområden

5.1. Arbetsmarknadsservice

Området arbetsmarknadsservice omfattar samarbetet kring arbetsmarknadsmyndigheternas kundorienterade verksamhet inom arbetsförmedlingen, yrkesvägledningen, arbetsvården/den yrkesinriktade rehabiliteringen samt arbetsmarknadsutbildningen. Under verksamhetsperioden har man på denna samsamarbetssektor prioriterat bl. a. följande projekt som skall vara avslutade vid halvårsskiftet 1977. Genom projektet rörande rehabiliteringsinriktad utbildning av personal utanför arbetsförmedlingen söker man finna målgrupper och former för en uppläggning av utbildning för sådan personal som arbetsförmedlingen samarbetar med i dessa frågor (exempelvis arbetsledare m. m.). Ett annat projekt åsyftar att utveckla åtgärderna för att förebygga och reducera ungdomsarbetslösheten. Vidare söker man genom att utarbeta en översikt över arbetsmarknadsutbildningen i de nordiska länderna finna former för en vidareutveckling av samarbetet kring dessa frågor.

Under året 1977 beräknar man att kunna slutföra det projekt i arbetsmarknadsprogrammet vilket åsyftar att uppnå en systematisering och effektivisering av informationsutbytet i Norden vad gäller arbetsmarknadsfrågor. Detta system skall enligt mandatet struktureras så att speciell uppmärksamhet ägnas åt förmedling av information om förändringar i åtgärderna, utvecklingen av migrationsströmmarna, den förväntade utvecklingen på arbetsmarknaden samt planerade förändringar i arbetsmarknadspolitikens mål och medel och slutligen också framtidsstudier på arbetsmarknadsområdet. Under året 1977 skall också informationsverksamheten på yrkesvägledningens område ses över samt ett projekt ingångsättas i syfte att utveckla den personliga vägledningens metodik. Det sistnämnda projektet åsyftar dels att kartlägga hur individuella förutsättningar beaktas inom arbetsförmedlingen inför kundens val av arbete/utbildning, dels att utveckla vägledningens metodiken så att den bäst skulle kunna svara mot den sökandes behov och vidga dennes beslutsunderlag.

Ett projekt rörande förenhetligande av arbetsförmedlingsmetoder i Norden skall också igångsättas under 1977. Detta projekt skall utreda det kvantitativa och innehållsmässiga behovet av information om arbetsplatser och sökanden i syfte att utarbeta förslag och rekommendationer. Projektet skall också skapa grundval för fortsatt utredningsarbete rörande informationen om lediga platser i hemlandet och annat nordiskt land, rörande orienteringsbesök på inflyttningsorten samt införandet av nordisk databank för lediga platser.

Inom området arbetsmarknadsserivce har man under år 1976 slutligen diskuterat frågor rörande samverkan mellan myndigheterna och arbetsmarknadens parter i yrkesvägledningsfrågor, organiserad växelverkan mellan yrkesvägledning och utbildningsplanering, effektivisering av utbytet av praktikanter mellan länderna, jämförande cost-benefit analyser över skyddade verkstäder i Norden, ömsesidigt utnyttjande av ländernas rehabiliteringsinstitutioner, marginella gruppers sysselsättningsproblem på Nordkalotten, m. m. Ett nytt projekt rörande icke förvärvsarbetande kvinnors inträde och möjligheter på arbetsmarknaden håller på att taga form.

5.2. Arbetsmarknadsforskning och -statistik

I Nordiska rådets yttrande nr 4/1976 om ministerrådets berättelse C 1/1976 rekommenderas att en utredning om arbetskraftens och kapitalets rörlighet i Norden igångsättes. Denna utredning som beräknas pågå fram till år 1978 har igångsatts sommaren 1976. Utredningens kärnfråga är om och i vad mån flyttning av arbetskraft kan ersättas med flyttning av arbetsplatser. Genom utredningen söker man klarlägga vilka hinder, problem och möjligheter som finns för respektive rörlighet. Utredningen kommer att genomföras medelst ett antal delprojekt vid olika forskningsinstitutioner i Norden.

På forskningsområdet har man under år 1976 prioriterat en jämförande analys av arbetsmarknadspolitikens mål och medel i Norden. Denna utredning förväntas kunna utgöra underlag för fortsatt utredningsarbete och utredningens resultat skall vidare också diskuteras på en nordisk arbetsmarknadspolitisk konferens som planeras år 1978.

Vidare har under år 1976 pågått ett projekt rörande dokumentering av arbetsmarknads- och socialforskning i Norden varvid man sökt utreda möjligheterna för en systematisk katalogisering av avslutad och pågående forskning, bl. a. i form av systematiska forskningsresuméer, samt kartlägga möjligheterna för att bygga upp ett återfinningssystem för denna typ av forskning på nordisk basis.

Inom detta delområde pågår också ett utvecklingsarbete rörande arbetsmarknadsstatistiken, dels genom en jämförande utredning om arbetsmarknadsstatistik, dels genom ett utvecklingsarbete på olika delområden, bl. a. migrationsstatistiken och rehabiliteringsstatistiken. Man dryftar också möjligheterna att verkställa ett nordiskt arbete i syfte att åstadkomma jämförbara regionala mätningar av sysselsättningen.

I Sverige arbetar man för närvarande med att upprätta en ny sysselsättningsnomenklatur. I NAUT:s underutskott för arbetsmarknadsforskning och -statistik har man diskuterat möjligheterna att på nordisk basis dra nytta av den svenska utredningen.

Inom denna samarbetssektor har kontakter också ägt rum med de nordiska chefsstatistikernas motsvarande organ.

5.3. Invandrarfrågor, migrerande arbetskraft

Inom detta delområde har man bl. a. diskuterat frågor förknippade med utomnordisk in- och utvandring samt med de internordiska migrationsströmmarna. Man har särskilt utrett möjligheterna för en koordinering av de nordiska ländernas invandrapolitik. Beslut har därvid fattats att det för närvarande varken är möjligt eller ändamålsenligt med en generell harmonisering eller koordinering av de nordiska ländernas invandrapolitik. Däremot kan det på vissa delområden i invandrapolitiken finnas möjligheter och behov för en koordinering. Ett fortsatt utredningsarbete i denna fråga pågår.

En särskilt utsatt grupp på den nordiska arbetsmarknaden utgörs av invandrarkvinnorna, särskilt utomnordiska invandrarkvinnor. Igångsättande av ett särskilt projekt för en kartläggning av dessa gruppers problem håller därför på att värderas. Man har också diskuterat andra frågor som särskilt berör en förbättring av invandrarnas situation och anpassning, bl. a. pensionsfrågor, överflyttning mellan de nordiska ländernas socialskyddssystem. Kontakter i dessa frågor har ägt rum med berörda organ. Slutligen har man diskuterat frågan om förbättrad migrationsstatistik samt frågan om ett utvidgat samarbete mellan migrationsforskarna i Norden.

5.4 Arbetslöshetsförsäkringar

Den 1 juli 1976 trädde en ny överenskommelse i kraft mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om bestämmelser för tillgodoräkning av avgifts- och arbetsperioder för arbetslöshetsförsäkrade som flyttar mellan respektive länder. Överenskommelsen ersätter den s. k. Fevik-överenskommelsen av år 1959 rörande arbetslöshetsförsäkringar. Den innehåller bl. a. bestämmelser om överföring av intjänade rättigheter rörande arbetslöshetsförsäkringen i samband med flyttning till ett annat nordiskt land samt även definitioner och bestämmelser rörande gränsarbetare, vilket ej tidigare varit fallet vid dylika överenskommelser.

En översikt över de nordiska ländernas arbetslöshetsförsäkringar är som bäst under ajouurföring. Denna ajouurföring motiveras bl. a. av ovan nämnda revidering av den nordiska arbetslöshetsförsäkringsöverenskommelsen. Ett projekt rörande förbättring av arbetslöshetsförsäkringsstatistiken håller också på att förberedas.

5.5. Vidareutbildning av tjänstemän inom arbetsmarknadsorganen

Den samnordiska vidareutbildningen av arbetsmarknadsorganens tjänstemän är ett viktigt instrument för en vidareutveckling av arbetsmarknadsorganens fältarbete. Också av resursskäl är vidareutbildningen av stor betydelse för såväl myndigheterna som för de deltagande tjänstemännen.

Olika sökandegrupper och berörda kontaktorgans ökade krav på ar-

betsförmedlingen har lett till ett starkt behov av en samordning av arbetsförmedlingens olika funktioner. Ett nordiskt ämnesseminarium för arbetsmarknadsorganens fältarbetare arrangerades om detta ämne i september 1976. Seminariet tillhörde den serie nordiska ämnesseminarier som arrangerats sedan år 1958 vart tredje år samt sedan år 1973 årligen. Följande ämnesseminarium som skall arrangeras hösten 1977 och behandla ämnet "sysselsättningsutbildning om led i vuxenutbildningen", anknyter till det ovannämnda projektet rörande harmonisering av innehållet i arbetsmarknadsutbildningen (se kap. 5.1.). 1978 års seminarium skall behandla ungdomarnas problem på arbetsmarknaden.

Inom vidareutbildningsområdet pågår utarbetandet av en nordisk-engelsk ordlista om arbetsmarknadsterminologi. Denna ordlista skall innehålla översättningar såväl mellan de nordiska språken som från de nordiska språken till engelska. Vidare pågår ett projekt i syfte att framställa undervisningsmaterial för arbetsmarknadsorganens tjänstemän, närmast på intervjuområdet. Ovannämnda projekt pågår även under 1977. Under nämnda år skall också genomföras ett symposium om skyddad sysselsättning, bl. a. mot bakgrund av den utveckling av skyddade verkstäder som skett i varje nordiskt land under de senaste åren.

Vad gäller nordiskt samarbete rörande yrkesvägledarutbildningen vilket rekommenderats av Nordiska rådet (*rek. 29/1969*), är ett projekt rörande nordisk utbildning av personal med vägledarfunktioner under planläggning. Projektet beräknas kunna genomföras under år 1978.

Inom detta samarbetsområde har man också dryftat frågan om deltagande i andra nordiska länders tjänstemannautbildning, gemensam utbildning av lärare för den nationella tjänstemannautbildningen, m. m. Slutligen har man dryftat tjänstemannautbildningens läge och framtidsutsikter i de nordiska länderna, härunder målsättningen för upplärningsverksamheten, vidareutbildningens konstruktion, ledarupplärningens form och innehåll, utbildningens pedagogiska uppläggning, sambandet mellan utbildningsplanering och arbetsmarknadspolitik, uppföljning av utbildning m. m.

5.6. Övrigt arbetsmarknadssamarbete

Hösten 1976 igångsattes en utredning för att kartlägga gällande faktiska förhållanden samt regler och avtal som anger riktlinjerna för utländska uthyrnings- och entreprenadföretags verksamhet i de nordiska länderna (företag med s. k. grå arbetskraft). Syftet med projektet är att utarbeta förslag rörande enhetliga riktlinjer för denna verksamhet. Begreppen uthyrning och entreprenad avser i och för sig två olika typer av verksamhet. Gränsen mellan dem är emellertid ofta flytande, och den icke önskvärda verksamheten kan också återfinnas under andra benämningar. Projektets uppgift är härvid bl. a. att definitionsmässigt klar-

lägga vad som bör betraktas som seriös entreprenadverksamhet, och vad som bör betraktas som icke önskvärd uthyrning. Utredningen koncentreras till arbetsmarknadspolitiska och arbetsrättsliga problem, men skall också kunna peka på eventuella problemställningar i anknytning till bl. a. skattelagstiftningen, etableringslagstiftningen, social- och industri- samt handelspolitiken. Eftersom den verksamhet som utredningen gäller baseras på nationella bestämmelser och avtal och eftersom sådana avtal i regel icke gör skillnad mellan inhemska och utländska företag, gäller utredningsuppdraget såväl företag som opererar inom ländernas gränser som företag som opererar mellan länderna. Projektet, som genomföres i samråd med arbetsmarknadens parter, pågår även under år 1977.

Inom samarbetet rörande arbetsmarknadsinformation har en inter-nordisk förteckning över arbetsmarknadsdokumentation utgivits under år 1976. Förteckningen innehåller en samlad översikt över sådant informationsmaterial, vägledningsmaterial, betänkanden, föreskrifter m. m. som publiceras av de nordiska ländernas arbetsmarknadsmyndigheter. En informationsskrift om det nordiska arbetsmarknadssamarbetet har vidare publicerats under år 1976. Slutligen skall den adresskatalog över de nordiska ländernas centrala och regionala arbetsförmedlingsorgan som publiceras vartannat år ajourföras vid årsskiftet 1976—1977.

Ett bilateralt samarbete mellan Sverige och Finland rörande kanalisering av den flyttande arbetskraften via den offentliga arbetsförmedlingen har pågått även under år 1976. Detta samarbete regleras av det svensk-finska avtalsprotokollet av år 1973 mellan de båda ländernas myndigheter och arbetsmarknadens parter rörande nämnda kanalisering. Den för ändamålet upprättade svensk-finska samarbetsgruppen har konstaterat att andelen såväl utflyttande som återvändande personer som anlitat den offentliga arbetsförmedlingen vid en flyttning över gränserna har ökat sedan avtalsprotokollet ingicks. Den internordiska arbetsförmedlingen mellan de övriga länderna regleras av den nordiska arbetsförmedlingens riktlinjer som fastställdes av Nordiska arbetsmarknadsutskottet i november 1973.

Mellan Finland och Sverige sker sedan 1971 ett kontinuerligt utbyte av arbetsförmedlingstjänstemän, som under 2—4 månader tjänstgör på orter i Finland resp. Sverige, där migrerande arbetskraft finns. Uppgifterna är i första hand att informera om situationen i respektive land, och syftet med utbytet är att förbättra arbetsförmedlingens service samt den information som förmedlas till de personer som önskar flytta till ett annat land.

Ett praktiskt och resultatrikt nordiskt samarbete i fråga om arbetsmarknadsutbildningen bedrivs sedan år 1970 vid Nordkalottens AMU-Center i Övertorneå. Fr. o. m. år 1975 har denna verksamhet blivit permanent genom ett avtal som ingåtts mellan Finland, Norge och Sverige. På grund av bl. a. de ändringar som genomförts i Sverige rörande ersätt-

ning för deltagande i arbetsmarknadsutbildning har avtalet reviderats i slutet av år 1975. För verksamheten vid Nordkalottens AMU-center redovisas i *separat berättelse*.

6. Nordiskt tjänstemannautbyte

I C 1 för år 1975 ges en allmän bakgrund för behandlingen av frågan om ett utbyte av förvaltningstjänstemän mellan de nordiska länderna. Denna fråga har varit anhängig genom flera rekommendationer i Nordiska rådet sedan år 1954. Av dessa är *rekommendation nr 8/1968* fortfarande anhängig. Rekommendationen åsyftar att möjliggöra tjänstemannautbyte även mellan de regionala och lokala förvaltningarna. Sedan januari 1975 arbetar en arbetsgrupp under Nordiska ministerrådet med uppgiften att utreda det nuvarande utbytet av tjänstemän mellan de nordiska länderna samt att utarbeta förslag till organisering av ett effektiviserat nordiskt tjänstemannautbyte. Arbetsgruppens mandat omfattar också ovannämnda rådsrekommendation nr 8/1968. Arbetsgruppen har bl. a. genomfört en omfattande utredning bland departementen/ministerierna och ämbetsverken i de nordiska länderna om de kontakter som dessa har med varandra. Vid sin beredning av frågan har arbetsgruppen betraktat tjänstemannautbytet som en av många alternativa kontaktformer som myndigheterna och deras tjänstemän har med varandra. I sina ställningstaganden har gruppen således kommit att värdera också dessa kontaktformers inbördes betydelse. Arbetsgruppen skall slutföra sitt arbete i början av 1977 och arbetsgruppens förslag skall därefter beredas i ministerrådets organ.

7. Kontakterna med arbetsmarknadens parter

Kontakter mellan ministerrådet och arbetsmarknadens parter har under år 1976 ägt rum på alla nivåer av ministerrådets verksamhet. Den generella utvecklingen av dessa kontakter redovisas särskilt i kapitel I.22. Under år 1976 har kontakterna särskilt utvecklats inom det nordiska arbetsmiljösamarbetet samt social- och hälsovårdssamarbetet, bl. a. i samband med utarbetandet av särskilda handlingsprogram på dessa områden (se härom i resp. sakavsnitt). Vissa generella beslut om formerna för kontakter med arbetsmarknadens parter har också fattats.

Vid fastställandet av det nordiska arbetsmarknadsprogrammet uttalade ministerrådet att det fortsatta programarbetet skall bedrivas i kontakt med arbetsmarknadens parter enligt av ministerrådet fastställda former. Arbetsmarknadens parter har beretts tillfälle att delta i projektarbetet, exempelvis i samband med projektet rörande arbetskraftens och kapitalets rörlighet, samt projektet rörande företagen med grå arbetskraft. Parterna har också anlitats som remissorgan, bl. a. i samband med utformningen av ministerrådets berättelse, och dessutom har löpande kontakter ägt rum på sekretariatsnivå.

Kapitel VI

Arbeidsmiljøsamarbeidet

1. Innledning

1976 har vist en fortsatt økende oppmerksomhet og innsatsvilje i arbeidsmiljøspørsmål i alle de nordiske land og arbeidsmiljøet er utpekt blant de høyest prioriterte innen samarbeidet under Nordisk Ministerråd.

Spesielt bør pekes på det nære samarbeid som utviklet seg mellom de nordiske land i forbindelse med utarbeidelsen av forslag til ny arbeidsmiljølovgivning, — se forøvrig pkt 4.

De to første årene med arbeidsmiljøprosjekter over ministerrådets budsjett, 1975 og 1976, har i en viss grad utgjort en innledende fase med utstrakt kontakt- og beredningsvirksomhet. Dette har man sett som en helt nødvendig forutsetning for at samarbeidet skal få et så solid grunnlag og en så effektiv styring som mulig.

Den virksomhet og de planer som er utviklet under 1976 bærer preg av at samarbeidet på dette grunnlag er i ferd med å anta en stadig mer praktisk karakter og det har utkrystallisert seg flere betydelige samarbeidsprosjekter.

Det totale prosjektbudsjett på arbeidsmiljøområdet i 1976 var på 426 500 Nkr, hvilket innebærer en økning fra 1975 på ca 50 %. For 1977 vil prosjektbudsjettet bli på ca 963 000 Nkr. Det skal imidlertid bemerkes at en stor del av virksomheten bekostes nasjonalt og ikke gir utslag i ministerrådets budsjett.

2. Samarbeidsformer og prioriteringskriterier

Ministerrådet legger stor vekt på at det nordiske samarbeidet på området får en så hensiktsmessig form som mulig. Hensikten med å samarbeide nordisk må først og fremst være å ved utnyttelse av felles kunnskap og ressurser effektivisere hvert enkelt av de nordiske lands streben etter et tilfredsstillende arbeidsmiljø, samtidig som man inspirerer hverandre til et høyt kvalitetsnivå i virksomhet og resultater.

Det er på dette grunnlag viktig å erkjenne at virksomheten på fellesnordisk plan ikke nødvendigvis behøver avspeile virksomheten og prioriteringene i hvert enkelt av de nordiske land. Valget av samarbeidsformer og samarbeidsprosjekter må til enhver tid ses på bakgrunn av på hvilke områder og i hvilke former det er mulig og hensiktsmessig å ar-

beide nettopp nordisk. Som hovedregel gjelder at man på et nytt samarbeidsfelt må gå trinnvis frem, vanligvis med disse hovedstadiene:

1. Informasjons- og kontaktvirksomhet der man gjør seg kjent med hverandres behov, problemer, sterke punkter, hovedprinsipper etc.
2. Arbeidsdeling og annen utveksling av nasjonale virksomhetsresultater.
3. Felles nordiske prosjekter finansiert gjennom nordiske organer.

Spørsmål som egner seg for behandling på nordisk plan er f. eks. slike der sakens innhold eller kostnader er for omfattende for å løses på nasjonalt nivå, saker der selve løsningen vil være til umiddelbar nytte for hele Norden eller saker der selve løsningen er avhengig av materiale fra flere land.

3. Nordisk handlingsprogram på arbeidsmiljøområdet

Bl. a. med utgangspunkt i Nordisk Råds *rekommendasjon nr 14/1976* og på bakgrunn av at virksomheten under Ministerrådet på arbeidsmiljøområdet nå er i ferd med å forlate det grunnleggende stadium har man i 1976 hatt under utarbeidelse et utkast til nordisk handlingsprogram på arbeidsmiljøområdet. Utkastet har vært på remiss til arbeidsmarkedets parter og er ved et ministerrådsforslag oversendt til Nordisk Råd for behandling ved dets 25. sesjon i 1977. Programutkastet gjør bl. a. rede for arbeidsmiljøbegrepet, målsetningene og kriteriene for det nordiske samarbeidet på området og for delområdene innen arbeidsmiljøsam arbeidet.

Handlingsprogrammet skal vedtas i sin endelige form av Ministerrådet i løpet av første halvår av 1977 og vil utgjøre ryggraden i det nordiske arbeidsmiljøsam arbeidet under Ministerrådet i tiden fremover.

4. Samarbeid om lovgivning og verneforskrifter

En vesentlig side av samarbeidet mellom de nordiske regjeringsorganer er samrådet og den gjensidige inspirasjon som har skjedd ved beredningen av det lovverk som er under utarbeidelse i Finland, Norge og Sverige. Danmark vedtok nye forskrifter i desember 1975. De tre i kraft i juli 1977. Dette samarbeidet har pågått på flere nivåer fra før Ministerrådet opprettet en egen embedsmannskomiteé for arbeidsmiljøspørsmål. I forbindelse med Nordisk Råds ønske om et program for harmoniseringen av de viktigste prinsippene i arbeidsmiljølovgivningen (*yttring nr 4/1976*) vil Ministerrådet peke på at dette samarbeidet i realiteten har ført til en slik harmonisering. Harmoniseringen har vært meget reell og effektiv nettopp fordi den har kunnet skje ved utarbeidelsen av lovene i stedet for i form av justering av eksisterende lover. Harmoniseringen har vært ført så langt som praktisk mulig ut fra målsetningen om

å nyttiggjøre seg det beste i hverandres utredninger samtidig som det enkelte lands særtrekk har vært ivaretatt.

Konkret har harmoniseringen gitt utslag i stor overensstemmelse bl. a. når det gjelder lovenes vide tolkning av arbeidsmiljøbegrepet, rett til å stanse farlig arbeid, medinnflytelse for arbeidstakerne ved utformningen av arbeidsmiljøet, vekten på kontroll med kjemiske stoffer og lovenes karakter som fullmaktslover.

På denne bakgrunn og på bakgrunn av det samarbeid som eksisterer ved utarbeidelsen av verneforskrifter på området og som også vil medføre en harmonisering av de forskrifter som skal utfylle lovene, finner Ministerrådet at ønsket om en harmonisering av hovedprinsippene i arbeidsmiljølovgivningen er tilfredsstillt så langt som praktisk mulig.

4.1. Nordisk styringsgruppe for verneforskrifter

Den nordiske styringsgruppe for verneforskrifter som ble opprettet under embedsmannskomiteén for arbeidsmiljøspørsmål i mars 1975 har fortsatt og utvidet sin virksomhet i 1976. Styringsgruppen består av representanter for tilsynsmyndighetene i Danmark, Finland, Norge og Sverige og har som hovedoppgave å samordne og prioritere arbeidet med verneforskrifter i Norden. Gjennom gruppens løpende aksjonsplan fordeles arbeidet med utarbeidelse av forskrifter på de enkelte land for så å stilles til fri disposisjon for de øvrige land.

Styringsgruppen har bl. a. hatt til behandling myndighetenes deltakelse i diverse nordiske grupper. Status for disse er for Nordisk Maskinkomiteé at den er opphørt pr. 1 januar 1976 idet dens oppgaver videreføres av styringsgruppen, for Nordisk gruppe for løfteutstyr (NGL) og Nordisk gruppe for trykkbeholdere (NGT) at tilsynsmyndighetene i fortsettelsen ikke lar seg representere regelmessig i gruppene og for Nordisk gruppe for stålbestemmelser at gruppen formelt er oppløst men fortsetter virksomheten i en noe endret form. Styringsgruppen har videre stått for kontakten mellom arbeidsmiljøorganene og organene for det ytre miljø hva angår støy fra industrielt utstyr.

Ministerrådet anser at den samarbeidsmodell som styringsgruppen arbeider etter er meget hensiktsmessig og regner med en ekspansjon i virksomheten også i fremtiden.

Kostnadene ved styringsgruppens virksomhet bekostes nasjonalt og belastes ikke Ministerrådets budsjett.

4.2. Fellesnordisk dokumentasjon vedrørende arbeidervernforskrifter

I tilknytning til styringsgruppens virksomhet (pkt. 4.1.) ble det pr. 1. september 1975 opprettet en dokumentasjonssentral i tilknytning til og som en videreutvikling av det danske arbeidstilsyns dokumentasjonstjeneste. Sentralen er i løpet av 1976 kommet i god gjenge og forsyner

de nordiske arbeidstilsyn med ønsket nordisk og internasjonal dokumentasjon vedrørende verneforskrifter.

De variable kostnadene ved bestilling av dokumentasjon debiteres brukeren. De faste kostnader ved driften var i 1976 114 000 Nkr. Budsjettet for 1977 lyder på 155 000 Nkr.

5. Samarbeid om arbeidsmedisin/yrkeshygiene

Arbeidsmedisin/yrkeshygiene har også i 1976 vært det høyest prioriterte delområdet innen sektoren. Dette henger bl. a. sammen med den vekt som legges på giftige og farlige stoffer i arbeidslivet og at delområdet har vist seg å ha gode organisasjonsmessige forutsetninger for et effektivt nordisk samarbeid.

Problematikken rundt farlige stoffer har vært spesielt fremhevet av arbeidsmarkedets parter og har også vært gjenstand for *rekommendasjon nr 13/1976* fra Nordisk Råd. Rekommandasjonen har to hovedpunkter, — for det første en kartlegging av bruken av giftige og farlige stoffer og produkter i arbeidslivet og for det andre å legge frem forslag til tiltak på nordisk plan for å skape et arbeidsmiljø med full trygghet mot psykiske, fysiske og kjemiske forstyrrelser.

Vedrørende det første hovedpunktet vises det til at man i både Danmark, Finland, Sverige og Norge er i ferd med å bygge opp registre over slike stoffer og produkter i tilknytning til de nye arbeidsmiljølovene. Dette er en meget omfattende og komplisert oppgave og Ministerrådet ser det som lite hensiktsmessig å på dette tidspunkt bygge opp et felles nordisk register. Imidlertid vil man vurdere en samordning på nordisk plan av de nasjonale registre når man har vunnet erfaringer fra de nasjonale prosjekter.

Vedrørende rekommandasjonens 2. hovedpunkt henvises til den virksomhet som pågår på delområdet arbeidsmedisin/yrkeshygiene i almenhet. Denne virksomhet er forankret i en egen nordisk arbeidsgruppe som består av sjefene for de nordiske lands yrkeshygiene enheter. Forøvrig vises til det nordiske handlingsprogram på arbeidsmiljøområdet som er under utarbeidelse. Tiltaksfortegnelsen som skal føres på grunnlag av programmet vil, hva angår arbeidsmedisin/yrkeshygiene, psykososial arbeidsmedisin og delvis også samarbeidet om lovgivning og forskrifter, utgjøre de forslag rekommandasjonen ber om.

5.1. Nordisk samarbeid i grenseverdispørsmål

Grunnlaget for og fastsettelsen av yrkeshygieniske grenseverdier (største mengde av et skadelig stoff man tillates utsatt for) er et høyt prioritert problemområde. I 1976 har en arbeidsgruppe avholdt to seminarer med det siktemål å kartlegge praksis ved fastsettelse av grenseverdier, om denne praksis kan samordnes, hvilke konsekvenser bruken av

grenseverdier har, hvilken dokumentasjonsvirksomhet som finnes i Norden samt eventuelt behov for og kostnader ved oppbygning og drift av en nordisk dokumentasjonssentral. Gruppens arbeid har vist seg meget fruktbart og resultatet av seminarerne var et opplegg til et system som skal kunne gi det best mulige faktaunderlag for fastsettelsen av hygieniske og biologiske grenseverdier i hvert enkelt land.

Prosjektet vil starte i 1977 under betegnelsen "Nordisk gruppe for dokumentasjon av yrkeshygieniske grenseverdier" og vil i grove trekk bestå av tre hovedelementer: 1) En dokumentasjonssentral for søking og siling av dokumentasjon, 2) Viderebehandling som fordeles på landene og 3) Behandling i en permanent nordisk ekspertgruppe som avgir uttalelse som grunnlag for fastsettelse av grenseverdier i det enkelte land.

Kostnadene for seminarerne i 1976 var 20 000 Nkr. I 1977 vil prosjektet komme på ca 185 000 Nkr og beregnes deretter å ligge på ca 400 000 Nkr per år.

5.2 Samarbeid mellom de yrkeshygieniske enhetene

For å effektivisere samarbeidet mellom de yrkeshygieniske enhetene ble det i 1976 innledet et opplegg for utvidet kontakt. Opplegget omfatter et antall seminarer på spesialområdene kjemiske analyser, støvproblemer og fysisk yrkeshygiene samt et seminar for planlegging og effektivisering av det årlige nordiske yrkeshygieniske møtet. Samtidig ble det opprettet en sekretariatsfunksjon for koordinering av de ulike delene av samarbeidet.

Prosjektet kostet i 1976 112 000 Nkr og vil fortsette etter samme mønster i 1977. Budsjettet lyder da på 177 000 Nkr.

5.3 Arbeidsmøte ang. løsningsmidler

De ulike løsningsmidlers kort- og langsiktige virkninger er en viktig sak innen arbeidsmiljøområdet. Blant forskere og eksperter har man lenge savnet en standardisering av metodene for registrering av disse virkningene, noe som har betydning for bl. a. muligheten for sammenlikninger og vurderinger av foreliggende materiale. Et møte om disse spørsmål ble avholdt i 1975 og som en fortsettelse på dette ble det i mars 1976 arrangert et møte for psykologer om testmetoder ved løsningsmideldseksposisjon. Møtet kom frem til et testbatteri som det anbefaler standardisert for bruk ved bedømmelse av intellektuelle funksjonsforandringer hos personer som har vært utsatt for løsningsmidler.

Kostnadene for møtet var 12 000 Nkr.

5.4 Konferanse om nordisk samarbeid vedrørende arbeidsmiljøet i sagbruk og treindustri

Som i 1975 finansierte Ministerrådet også i 1976 en nordisk konferanse om arbeidsmiljøet i treindustrien. Konferansen ble avholdt i

København i november og hadde som hovedemner gjensidig informasjon om pågående nasjonal virksomhet, samordning av nasjonale prosjekter samt initiering og oppfølging av fellesnordiske prosjekter.

Kostnadene for konferensen var 30 000 Nkr.

5.5. Helsefare ved trestøv

Et av de prosjektene som ble trukket frem under den nordiske treindustrikonferensen i 1975 (se over) var nordisk samarbeid vedrørende helsefarene ved trestøv, særlig faren for kreft i nese og bihuler. I slutten av 1976 ble det avholdt et første møte om saken der detaljopplegget for det videre samarbeid ble skissert. I 1977 tar man sikte på en koordinering av nasjonal virksomhet og siden på en nordisk samkjøring.

Prosjektet kostet i 1976 18 000 Nkr og vil koste det samme i 1977.

5.6. *Scandinavian Journal of Work, Environment and Health*

Ministerrådet støttet også i 1976 tidskriftet økonomisk. *Scandinavian Journal of Work, Environment and Health* er et fellesnordisk vitenskapelig tidskrift som behandler arbeidsmiljø- og helsespørsmål. Tidskriftet er engelskspråklig og inneholder først og fremst rapporter fra vitenskapelige undersøkelser innen emneområdene arbeidsmedisin, toxicologi, epidemiologi, arbeidshygiene, arbeidspsykologi, ergonomi og arbeidsso-siologi.

Ministerrådet betrakter tidskriftet som et meget viktig vitenskapelig organ og legger vekt på at det skal beholdes som en rent vitenskapelig kanal på et høyt nivå. Nordisk Råds tanke (*yttring nr 4/1976*) om å utgi tidskriftet på et nordisk språk synes derfor lite hensiktsmessig, men tidskriftet vil i fremtiden utgi sammendrag av artiklene på et nordisk språk for å gjøre hovedinnholdet tilgjengelig utover de vitenskapelige kretser.

Støtten i 1976 var 65 000 Nkr og den beregnes holde seg på dette nivå fremover.

5.7. *Psykososial arbeidsmedisin*

Den symposievirksomhet som ble innledet mellom forskere innen psykososial arbeidsmedisin i 1975 fortsatte i 1976 med to to-dagerssymposier. Ved symposiene drøftet man i samråd med representanter for prosjekter innen sektoren. Prosjektene, som knytter seg til *rekommendasjon nr 5/1974* om nordisk forsøksvirksomhet for å motvirke stress i arbeidsmiljøet, starter i 1977. Emnene vil være "Psykososialt arbeidsmiljø, helse og velbefinnende for grunnskolelærere" som blir en nordisk overbygning over planlagte nasjonale prosjekter og "Psykososiale arbeidsmiljøproblemer (stress) i prosessindustrien", som skal kartlegge stress og helserisiker ved overåking av høyt automatiserte produksjonsprosesser. Kontaktkvirk-

somheten mellom forskerne vil også fortsette i 1977, og det er meningen å utarbeide en nordisk projektkatalog.

Kostnadene for kontakvirksomheten var i 1976 30 000 Nkr. I 1977 vil prosjektene innen sektoren beløpe seg til 200 000 Nkr.

5.8. Virksomheten fremover

Foruten den fremtidige virksomhet som er nevnt innledningsvis og under det enkelte prosjekt bør nevnes at det foreligger omfattende planer om nordisk samarbeid i utdannelsesspørsmål innen sektoren, først og fremst angående spesialist- og etterutdanning. I 1977 vil det bli foretatt en utredning om et nordisk yrkeshygienisk spesialistutdanningsepplegg, som ventelig vil iverksettes fra og med 1978.

På bakgrunn av de nye arbeidsmiljølovene i de nordiske land vil det også oppstå et akutt behov for utdanning av en rekke andre spesialistfunksjoner, og det synes hensiktsmessig av flere grupper å forsøke å dekke dette behov på nordisk basis.

Kapitel VII

Miljövårdssamarbetet

1. Inledning

Miljövårdssamarbetet omfattar frågor som rör skydd och vård av den yttre miljön. Under året har den nordiska miljöskyddskonventionen trätt i kraft. Ministerrådets organ har fortlöpande följt utvecklingen vad gäller internationella och bilaterala åtgärder för att skydda de för de nordiska länderna gemensamma vattenområdena från föroreningar. Projektverksamheten har under året koncentrerats till delområdena avfall, buller, luftvård, miljödata, naturvård och miljövärdhetsforskning. På ett nytt delområde, nämligen produktkontroll, har utrednings- och planeringsverksamhet genomförts.

Under år 1977 kommer att genomföras projekt inom delområdena avfall, inklusive återvinning av avfall, buller, luftvård, miljödata, produktkontroll, naturvård och miljövärdhetsforskning.

2. Nordisk miljöskyddskonvention

Nordiska miljöskyddskonventionen undertecknades den 19 februari 1974 av miljöministrarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige. (Nordiska rådets *rekommendation nr 4/1972*). Samtidigt undertecknades ett tilläggsprotokoll med vissa riktlinjer för konventionens tillämpning. Konventionens syfte och innehåll redovisades i ministerrådets berättelse till Nordiska rådets 22:a session 1974 (*C1/1974*).

Konventionen trädde i kraft den 5 oktober 1976.

3. Samordning och harmonisering av miljövärdande åtgärder

I Nordiska rådets yttrande över ministerrådets berättelse för föregående verksamhetsår framfördes ett önskemål om rapportering av de konkreta åtgärder som ministerrådet vidtagit i syfte att harmonisera i Norden gällande miljöskyddsregler (*yttrande nr 4*).

Arbetet med att få till stånd likartade normer och riktlinjer inom miljöskyddsområdet pågår kontinuerligt i ministerrådets organ inom de olika delområdena. Verksamheten är i detta avseende främst inriktad på att gemensamt utföra det grundläggande forsknings- och utredningsarbete som krävs för att utforma och besluta om normer och riktlinjer.

I de följande avsnitten beskrivs ministerrådets arbete på olika delområden. I detta avsnitt vill dock ministerrådet kortfattat ange de projekt som mer direkt är av betydelse för en harmonisering av miljövårdande åtgärder.

Projektverksamheten rörande buller från industriell utrustning (*jfr punkt 6.2*) syftar till att framskaffa och sammanställa tekniska och ekonomiska data som krävs för konstruktion av emissionsnormer. Arbetet med en gemensam beräkningsmodell för vägtrafikbuller liksom det för år 1977 beslutade projektet om mätning av bullerimmission från vägtrafik (*jfr punkt 6.1*), har betydelse i här behandlat avseende, eftersom såväl beräkningsmodell som mätmetoder utgör viktiga delar av bullernormer.

På produktkontrollområdet (*jfr punkt 9*) föreslås för år 1977 ett projekt som syftar till ett förslag till normer (rekommendationer), för produkttillverkning inom den kemisk-tekniska branschen, s. k. "good manufacturing practice".

Även det pågående arbetet med en nordisk terminologi på avfallsområdet, liksom projektet "karakterisering av miljödata" har viss betydelse i fråga om möjligheten att konstruera likartade normer och riktlinjer.

4. Föreningssituationen i Östersjön, Öresund, Skagerack och Kattegatt

Föreningssituationen i de för de nordiska länderna gemensamma vattenområdena påkallar, förutom nationella insatser, såväl bilaterala och nordiska åtgärder som ett samarbete med icke-nordiska strandstater. Nordiska rådet har aktualiserat härmed sammanhängande problem i *rekommendation nr 30/1970* angående åtgärder mot Östersjöns förorening, *nr 21/1971* angående samverkan vid bekämpning av föroreningarna i Skagerack, Kattegatt och Öresund, *nr 8/1975* angående begränsning av utsläpp i Bottniska viken m. m. och *nr 9/1975* angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön samt *yttrande nr 2/1974*.

Ministerrådets organ följer fortlöpande vad som sker, t. ex. inom ramen för konventionen om skydd av den marina miljön i Östersjön, samarbetet mellan Finland och Sverige rörande föreningssituationen i Bottniska viken, samarbetet inom ramen för avtalet mellan Danmark och Sverige för att skydda Öresund mot föroreningar och inom de dansk-svenska undersökningarna i Öresund, Bälthavet och Kattegatt. Ministerrådet sammanfattar i det följande (*punkt 4.1—4.5*) pågående samarbetsaktiviteter i nämnda organ och projekt.

I de fall det är ändamålsenligt tar ministerrådet initiativ till och genomför åtgärder och projekt som berör föreningssituationen i de gemen-

samma vattenområdena. I december 1976 arrangerar ministerrådet ett forskningssymposium om föroreningsituationen i Kattegatt och Skagerrack (*jfr punkt 12 nedan*).

4.1. Konventionen om skydd av den marina miljön i Östersjön

Den 22 mars 1974 undertecknades i Helsingfors konventionen om skydd av den marina miljön i Östersjön av samtliga sju stater runt Östersjön. Konventionens syfte, innehåll, m. m. redovisades i ministerrådets berättelse till Nordiska rådets 23:e session 1975 (*C 1/1975*).

Arbetet med att omsätta konventionens bestämmelser i praktiken har under året präglats av verksamheten i två arbetsgrupper under den särskilda interimskommissionen. I den ena gruppen behandlas vetenskapliga och teknologiska problem i samband med genomförandet av konventionen. Bl. a. har kartlagts omfattningen av de föroreningsundersökningar som utförts eller pågår samt vilka undersökningar som planeras. En bibliografi över dessa undersökningar har sammanställts. För närvarande undersöks möjligheterna till en gemensam linje i fråga om uppföljande forskning på området. I den andra gruppen behandlas frågor om föroreningar från fartyg.

Interimskommissionen håller i november 1976 sitt tredje möte i Helsingfors. Hittills har Finland och Sverige ratificerat konventionen.

De nordiska länder som har undertecknat konventionen dvs. Danmark, Finland och Sverige har sinsemellan ett nära samarbete inom ramen för konventionen.

4.2. Bilateralt samarbete mellan Finland och Sverige rörande föroreningsförhållandena i Bottniska viken

Forsknings- och utredningsarbete i Finland och Sverige rörande föroreningsförhållandena i Bottniska viken samordnas sedan december 1972 inom ramen för ett samarbetsavtal mellan statens naturvårdsverk i Sverige å ena sidan och havsforskningsinstitutet och vattenstyrelsen i Finland å andra sidan. En enligt avtalet upprättad kommitté (kommittén för Bottniska viken) beslutar vid sitt årliga sammanträde om ettåriga forskningsprogram som omfattar bl. a. gemensam monitoringverksamhet rörande hydrografiska, hydrokemiska och biologiska förhållanden samt gemensamma undersökningar av materialsubstansen i Bottniska viken.

4.3. Avtal mellan Danmark och Sverige för att skydda Öresund mot föroreningar

Avtalet mellan Danmark och Sverige för att skydda Öresund mot föroreningar undertecknades den 5 april 1974 (*jfr C 1/1975 s. 108*). Avtalet har ratificerats av båda parter.

Den dansk-svenska kommissionen som har upprättats för att överva-

ka genomförandet av avtalet har haft två möten under året. Ett tekniskt utskott som särskilt skall granska behovet av ytterligare reningsåtgärder har sammanträtt två gånger under 1976.

4.4. Dansk-svenska undersökningar i Öresund, Bälthavet och Kattegatt

Ett danskt forskningsprojekt rörande vatten- och materialomsättningen mellan Östersjön och Nordsjön påbörjades i augusti 1974. Mätningar utförs för att få information om fysiska, kemiska och i mindre omfattning även biologiska processer i dessa farvatten att användas vid bedömning av vilka effekter utsläpp av avloppsvatten m. m. har på ifrågavarande vattenområde. Man önskar vidare öka kunskaperna om de processer som styr vatten- och materialomsättningen genom de danska sunden. De danska mätningarna koncentreras till Öresund och Bälthavet, men projektet som helhet är samordnat med motsvarande svenska undersökningar i Bornholmssundet, Öresund och norra delen av Kattegatt. Metoder och tidpunkter för de danska och svenska mätningarna är samordnade. Resultaten kommer att offentliggöras i en gemensam dansk-svensk publikationsserie. Tre rapporter om de första årens mätningar har givits ut hösten 1976:

Fysiska undersökningar — juli 1976,

Sedimentundersökningar — september 1976,

Kemiska och biologiska undersökningar — november 1976.

För att anpassa och samordna undersökningsprogrammen har upprättats en dansk-svensk samarbetsdelegation. Delegationen har hittills haft fyra möten. Härutöver har under år 1976 hållits dansk-svenska forskarmöten vid vilka undersökningsresultaten samt undersökningsprogrammet för år 1977 diskuterades.

4.5. Övrigt bilateralt samarbete rörande föroreningsituationen i Östersjön

I enlighet med det arbetsprogram som fastställts av den svensk-sovjetiska arbetsgruppen för miljövårdsfrågor har under år 1976 genomförts ett antal expertmöten rörande Östersjöproblemet. Därjämte har företagits en gemensam svensk-sovjetisk forskningsexpedition.

Den finsk-sovjetiska s. k. Finska viken-kommittén har sammanträtt ett antal gånger under året och fortsatt behandlingen av de tekniska frågorna i anslutning till mätningen av den biologiska primärproduktionen i Finska viken. Dessutom har parterna utbytt erfarenheter om oljebekämpningens teknik och organisation.

5. Avfall

Samarbetet rörande avfallsfrågor som bedrevs under ministerrådet åren 1973—1974 har redovisats i särskild rapport (*jfr C 1/1975 s. 110*). En särskild arbetsgrupp för avfallsfrågor tillsattes i januari 1975. Gruppens mandat, omfattande vissa uppgifter rörande kommunalt avfall (bl. a. hushållsavfall), problemavfall (bl. a. kemiskt) och återvinningsfrågor, redovisades i *C 1/1976 s. 135*.

Under 1976 har påbörjats en studie av ett antal valda anläggningar i Norden omfattande olika behandlingsmetoder för kommunalt avfall. Projektet syftar till en skrift för dem som planerar, beslutar och genomför kommunernas avfallshantering.

Institutet för vatten- och luftvårdsforskning, Sverige, som fungerar som centralt sekretariat för Nordisk avfallsbör, erhåller bidrag från ministerrådet för insamling och distribution av information rörande behandlingsanläggningar för problemavfall (kapacitet, priser, etc.), transportföretag, tullbestämmelser, och transportbestämmelser m. m.

Det under år 1975 påbörjade arbetet med en nordisk ordlista på avfallsområdet är i huvudsak avslutat. Den färdiga ordlistan kommer att ges ut som en publikation i Tekniska Nomenklaturcentralens, Sverige, publikationsserie.

Totalt har ministerrådet anslagit 123 000 Nkr för samarbetet på avfallsområdet under år 1976.

Under år 1977 fullföljes projektet om metoder för behandling av kommunalt avfall samt genomförs ett nytt projekt för att kartlägga samsambetsmöjligheterna i återvinningsfrågor. Ministerrådets anslag för verksamheten på avfallsområdet under 1977 är 116 000 Nkr.

6. Buller

6.1. Trafikbuller

Under hösten 1974 genomgicks lämpliga samsambetsåtgärder på bullerområdet. En av utgångspunkterna för utredningsarbetet var Nordiska rådets *rekommendation nr 11/1974* om begränsning av trafikbuller. I samband härmed gjordes en genomgång av frågor rörande emission och immission av buller från motorfordon, såväl vad gäller normer som forsknings- och utvecklingsverksamhet. I utredningsrapporten togs upp bl. a. frågan om harmonisering och skärpning av gränsvärdena för emission av buller från motorfordon. Vad gäller forsknings- och utvecklingsverksamhet på trafikbullerområdet förordades en prioritering av de tre områdena mätmetoder, beräkningsmetoder samt effekter av buller på människan. Samsambetsmöjligheterna på dessa områden har därefter undersökts närmare av en nordisk arbetsgrupp för trafikbullerfrågor. En kartläggning av pågående och planerad institutionell

forskning avseende trafikbuller i Norden har gjorts under år 1975. Vidare har gruppen föreslagit samnordiska projekt på bullerområdet.

Ministerrådet har för år 1976 beviljat 297 000 Nkr för ett projekt avseende en gemensam nordisk beräkningsmodell för vägtrafikbuller. Vidare har för år 1976 beviljats 15 000 Nkr för att genomföra ett nordiskt forskarseminarium avseende bullers biologiska effekter på människan.

Arbetsgruppen för trafikbullerfrågor har under år 1976 lagt fram förslag till ett forskningsprojekt avseende metoder för mätning av bullerimmission från vägtrafik. Projektet är uppdelat i tre delprojekt, nämligen mättekniska frågor, beräkning av tidsmedelvärden m. m. med ledning av enstaka mätningar samt mätningar för kontroll av använda förutsättningar i den beräkningsmodell som är under utarbetande.

Ministerrådet har för år 1977 anvisat 286 000 Nkr till nämnda projekt avseende mätning av bullerimmission från vägtrafik och 163 000 Nkr till det under år 1976 påbörjade projektet avseende en beräkningsmodell för trafikbuller. Sistnämnda projekt beräknas bli avslutat under år 1977.

6.2. Buller från industriell utrustning

1975 genomfördes utredningar samt utarbetades preliminära förslag till konstruktion av emissionskrav för buller från transportabla kompressorer och fläktar. Under 1976 har den förstnämnda utredningen kompletterats genom ett projekt som syftar till att fastställa emissionsgränser i form av ljudeffektnivå. Utredningen om fläktar har kompletterats och förslaget till emissionskrav modifierats.

Nya utredningar har under 1976 genomförts rörande buller från krossverk och från tryckluftswerktyg. Arbete med utformning av förslag till emissionsföreskrifter pågår. Utredningar om buller från gräsklippare och hjullastare pågår liksom förprojekt till utredning rörande buller från dels grävmaskiner, dels tre andra typer av anläggningsmaskiner.

För ifrågavarande verksamhet under 1976 har ministerrådet anvisat 118 000 Nkr. Förutom medel från ministerrådet har anslagits medel till verksamheten från nationella myndigheter.

Programmet för 1977 omfattar i huvudsak slutförande av de pågående aktiviteterna. I mån av resurser kommer även andra typer av bullrande industriell utrustning att tas upp till behandling. Ministerrådet har för år 1977 anvisat 88 000 Nkr.

7. Luftvård

Nordiskt samarbete på luftvårdsområdet har av Nordiska rådet aktualiserats genom *rekommendation nr 3/1972* angående åtgärder mot vissa luftföroreningar.

Under år 1975 har startats ett projekt som har till syfte att utarbeta

lämpliga metoder att användas i ett internationellt regionalt övervaknings- och utvärderingsprogram för luftföroreningar i Europa. En rekommendation om att upprätta ett sådant program ingår i slutakten från konferensen om samarbete och säkerhet i Europa, vilken under tecknats i Helsingfors i juli 1975. Inom FN:s ekonomiska kommission för Europa har påbörjats förberedelser för programmet.

Under år 1976 har prioriterats arbetet med att testa och förbättra ett antal metoder för analys av prover tagna vid markstationer. Arbetet har avsett metoder för mätning av låga koncentrationer av svaveldioxid och låga koncentrationer av kvävedioxid. Vidare har testats metoder för provtagning från flyg av aerosoler. Under år 1976 har även utarbetats förslag till lämpligt stationsnät i Norden att ingå i ett europeiskt nät av övervakningsstationer. Ministerrådet har till projektet beviljat 300 000 Nkr för år 1976 och 248 000 Nkr för år 1977.

8. Miljödata

På miljödataområdet har under 1976 påbörjats ett antal samarbetsprojekt. Ett sådant projekt syftar till att utarbeta förslag till principer och normer för karakterisering av vissa typer av miljödata. Till projektet har ministerrådet anvisat 223 000 Nkr för år 1976.

Inom miljödatagrupperna bedrivs även nordisk samverkan om praktiska insatser i fråga om miljöinformation inom internationella organisationer. Konkret samverkan bedrivs i fråga om arbetet med International Referral System for Sources of Environmental Information (IRS) inom UNEP. Gruppen fungerar även som forum för erfarenhetsutbyte om försöksverksamhet med utländska databaser med information om kemiska ämnens effekter på biologiskt material — en försöksverksamhet som bedrivs nationellt i Sverige och Norge.

De nämnda verksamheterna kommer att pågå även under år 1977. Till projektet rörande karakterisering av miljödata har för detta år anvisats 126 000 Nkr.

9. Produktkontroll

Under år 1976 har genomförts en undersökning beträffande intresse och förutsättningar för ett förstärkt nordiskt samarbete på området produktkontroll. Huvudvikten har legat vid kontroll av kemiska produkter. Goda förutsättningar har bedömts föreligga för ett vidgat nordiskt samarbete. Ett antal sakområden av betydelse för de produktkontrollerande myndigheterna har gått igenom, varvid framtida samarbetsmöjligheter undersökts, och förslag framlagts till konkreta projekt.

Ministerrådet har för år 1977 beviljat totalt 151 000 Nkr för två

projekt på produktkontrollområdet. Det ena projektet syftar till att kartlägga och i en publikation presentera i de nordiska länderna existerande resurser för toxikologiska undersökningar m. m. för produktkontroll. Kartläggningen avses kompletteras med överväganden om på vilka områden bristerna synes vara mest uppenbara samt överväganden om samordnande eller andra åtgärder som kan vidtas för att förbättra situationen.

Det andra projektet syftar till utarbetande av förslag till normer (rekommendationer) för den kemisk-tekniska branschen för produkttillverkning: "good manufacturing practice". Det får sedan ankomma på myndigheterna i de nordiska länderna att besluta om man vill ställa sig bakom normerna och föra ut dessa i form av råd och anvisningar eller dylikt.

Den framlagda rapporten från arbetsgruppen för produktkontroll är för närvarande under behandling inom ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor.

10. Naturvård

På naturvårdsområdet har under år 1976 arbetet fortsatt rörande naturgeografisk regionindelning, hotade naturtyper och djur- och växtarter samt metoder för landskapsanalyser. Arbetet bedrivs som tre skilda projekt.

Ett regionindelningsförslag baserat på växtgeografiska kriterier och omfattande ett femtital regioner har utarbetats. Arbetet skall presenteras i en särskild publikation som beräknas vara färdig i början av år 1977.

Inom ramen för arbetet rörande hotade naturtyper och djur- och växtarter har tagits fram uppgifter om hotade, sårbara och sällsynta däggdjur, fåglar, grod- och kräldjur samt kärlväxter i Norden. Totalt har 56 växtarter och 39 djurarter i Norden klassificerats som hotade, sårbara eller sällsynta. Av dessa har sedan 20 växtarter och 20 djurarter klassificerats som akut hotade. Slutrapport från detta arbete publiceras i början av år 1977. Det kommer även att ges ut en broschyr avsedd för en bredare allmänhet.

Som ett tredje delprojekt har genomförts en sammanställning av erfarenheterna rörande metoder för landskapsanalyser. Ministerrådet har till verksamheten på naturvårdsområdet anslagit 185 000 Nkr för år 1976.

Ett ramprogram för det fortsatta arbetet rörande representativa naturtyper och hotade biotoper har fastlagts i fem punkter enligt följande:

1. De inom Norden förekommande naturtyperna/biotoperna klassificeras på ett för de olika länderna gemensamt sätt.
2. På grundval av regionindelningen av Norden upprättas inom varje

land en förteckning på de naturtyper/biotoper som finns representerade i varje region.

3. Representativa/hotade naturtyper/biotoper i varje region väljs ut inom varje land. En särskild objektförteckning upprättas.
4. De nationella objektförteckningarna samordnas till en nordisk lista.
5. En rapport om de representativa objekten och de hotade objekten sammanställs med rekommendation om åtgärder för att rädda de akut hotade objekten.

Under arbetet med att genomföra nämnda fem punkter kommer att beaktas Nordiska rådets *rekommendation nr 28/1974* angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt intresse samt en rapport om våtmarker i Norden som tidigare utarbetats i samarbete mellan naturvårdsmyndigheterna i de nordiska länderna.

Under år 1977 beräknas huvudsakligen punkt 1 och 2 kunna utvecklas. Ministerrådet har för arbetet under 1977 anvisat 165 000 Nkr.

Ett annat projekt inom naturvårdsarbetet, som kommer att genomföras under år 1977, avser ett förprojekt för att utröna förutsättningarna för samordnade forskningsinsatser i syfte att tillämpa ekologisk kunskap i samhällsplaneringen. Ministerrådet har anvisat 55 000 Nkr. till förprojektet.

Vad gäller Nordiska rådets *rekommendation nr 26/1973* ang. terrängående motorfordon hänvisas till *C1/1976, sid. 144*.

För år 1977 har ministerrådet anvisat totalt 264 000 Nkr för samarbetet på naturvårdsområdet.

11. Miljövårdsutbildning

I januari 1974 tillsattes en arbetsgrupp för miljövårdsutbildning. Rapport avlämnades i juni 1975. Innehållet redovisades i *C 1/1976 s. 137*.

Under år 1976 har genomförts en konferens om miljövårdsutbildning vid universitet och högskolor i Norden. Vid konferensen deltog ett 80-tal företrädare från de nordiska länderna representerande såväl universitet och högskolor som representanter för utbildningsmyndigheter och miljövårdsmyndigheter. Vidare har under 1976 utgivits en publikation innehållande uppgifter om miljövårdskurser och använd litteratur vid dessa kurser vid universitet och högskolor i Norden.

Uppföljning av rapporten från arbetsgruppen för miljövårdsutbildning, resultatet av konferensen i Lund samt övriga frågor på miljövårdsutbildningsområdet kommer i fortsättningen att administreras på nordisk nivå av ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) med underlydande organ.

12. Miljövårdsforskning

Under år 1976 har med medel från ministerrådets budget påbörjats ett projekt med syfte att undersöka förutsättningarna för ett nordiskt samarbete om gemensamt utnyttjande av prover för miljövårdsforskning, dvs. prover från mark, vatten, luft och biologiskt material som lagras över längre tid för att möjliggöra jämförelser av miljösituationer vid olika tidsperioder. Syftet med projektet är att ange lämpligt biologiskt material att bevara för framtiden samt utarbeta informationsrutiner för att underlätta materialets utnyttjande inom Norden.

Ministerrådet arrangerade i Göteborg i december 1976 ett symposium angående vidgat samarbete om forsknings- och undersökningsverksamhet rörande föroreningar i Skagerack och Kattegatt. Vid konferensen deltog ett femtiotal personer från de nordiska länderna representerande forskning och myndigheter. Konferensens resultat utvärderas för närvarande inom ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor.

En förstudie för att utröna förutsättningarna för nordiskt samarbete i fråga om genbanker har genomförts. Under år 1977 kommer förberedelser att göras för ett nordiskt genbankssymposium, som planeras hållas under år 1978.

Under året har vidare gjorts en förstudie om möjligheterna för nordisk samverkan om forskning rörande polycykliska aromatiska hydrokarboner (PAH). Förstudien har resulterat i ett förslag till forskningsprogram.

Totalt har ministerrådet anslagit 118 000 Nkr för samarbetet på miljövårdsforskningens område under år 1976.

Verksamheten under 1977 kommer att koncentreras till åtgärder för att få till stånd bättre kontakt och samplanering mellan de organ i de nordiska länderna som nationellt finansierar miljövårdsforskning. Ministerrådet har anvisat 82 000 Nkr för sekretariats- och utredningsresurser för samordningsgruppen för miljövårdsforskning under ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor. I fråga om projektverksamhet överväger ministerrådet ett anslag på 110 000 Nkr för delfinansiering av ett nordiskt forskningsprogram rörande PAH (jfr ovannämnda förstudie). Huvuddelen av programmet finansieras med nationella medel.

13. Övrigt

Bland övriga åtgärder kan nämnas att en studie genomförts av lagstiftning på miljövårdsområdet i Norden. Tyngdpunkten ligger på miljöskydds-, produktkontroll- och naturvårdslagstiftningen. Studien har publicerats i Nordisk utredningsserie.

Kapitel VIII

Handels- og valutapolitiske spørsmål

Indledning

Gennem møder mellem de nordiske handelschefer (de cheftjenestemænd i de nordiske landes udenrigsforvaltninger, som har ansvaret for handelspolitiske spørsmål), Embedsmandskomiteen for handelspolitiske spørsmål, Embedsmandskomiteen for valutaspørsmål og finansielle spørsmål eller ved andre kontakter, følger de nordiske lande udviklingen på det handelspolitiske og valutapolitiske område.

Ministerrådet lægger stor vægt på, at de hyppige kontakter mellem de nordiske administrationer på det handels- og valutapolitiske område fortsætter, og at det gennem disse kontakter er muligt at løse praktiske problemer og konkrete sager mellem de nordiske lande, ligesom man på denne måde søger at samordne de nordiske landes forberedelser og holdninger i internationale fora.

1. Markedsspørsmål

Tollavviklingen mellom de nordiske land og EF har fortsatt etter den vedtatte plan. For Danmark, som medlem av EF, er tollsatsene fra 1. januar 1976 redusert til 20 % av basistollsatsene. EF's landbruksordninger har for Danmark vært i kraft siden 1. april 1973. For de øvrige nordiske land er likeledes tollene redusert til 20 % av basistollsatsene fra 1. januar 1976 for industrivarer. De siste 20 % toll vil forsvinne for de fleste industrivarers vedkommende den 1. juli 1977. For visse varer (følsomme varer) gjelder særlige regler (bl a forlenget avtrappingstid) for Finland, Norge og Sverige. Når det gjelder EF's tollinnrømmelser overfor Island på fiskeproduktområdet, ble det ved rådsforordning (EØF) av 20. juli 1976 gitt godkjenning av en avtale i form av en brevveksling om endring av protokoll nr 6 til avtalen mellom EØF og Island. Ved denne rådsforordning ble protokoll nr 6 iverksatt, og reduserte tollsatter for fiskeprodukter ble anvendt fra 1. juli 1976 som om bestemmelsene i protokollen hadde vært i kraft fra 1973. For Islands vedkommende er basistollen for industrivarer fra 1. januar 1976 redusert til 40 % av basistollsatsen, fra 1. januar 1977 vil basistollen bli ytterligere redusert med 10 %.

Færøyenes spesielle ordning med EF som trådte i kraft 1. september 1974 innebærer at tollnedtrappingen vil skje i samme takt som den nedtrapping de øvrige nordiske land er underkastet. Tollen for industrivarer ble således 1. januar 1976 senket til 20 % ved import til EF. For fisk gjelder en særlig ordning. Etter ønske fra Danmark gir de nordiske land tollfrihet for de fleste eksportvarer av betydning for Færøyene.

Fra 1. januar 1976 gjensto bare 20 % av basistollsatsene i handelen mellom de nordiske land og EF (for Islands import 40 %), samtidig som tollfriheten fortsetter mellom nåværende og tidligere EFTA-land unntatt for de relativt få varegrupper vedkommende hvor EF's regler for industrivarer ikke svarer til EFTA's jfr. nedenfor. Fra den 1. juli 1977 kommer frihandelen i Vest-Europa med unntak av visse følsomme varer, og da særlig papirprodukter, til å omfatte 16 EFTA-og EF-land. For Islands import fra EF er tollavviklingen forutsatt avsluttet 1. januar 1980.

Pågående samarbeid

Gjennom de nordiske handelssjefer, embetsmannskomiteén for handelspolitiske spørsmål eller andre kontakter, følger de nordiske land utviklingen i avtalene med EF. Praktiske løsninger søkes enten gjennom å innvirke på utformingen av EF's regler eller ved samordnet gjennomføring av tiltak i de enkelte nordiske land.

På kull- og stålområdet har Finland, Norge og Sverige inngått avtale med CECA som betyr at de nordiske land har gjennomført prisregler som svarer til CECA's på sine markeder. Representanter for de ansvarlige myndigheter i de enkelte land har løpende samråd om gjennomføringen av bestemmelsene.

Tilskyndet av Danmark har EF i 1976 arbeidet videre med spørsmålet om en utvidelse av tollfrihetsområdet med sikte på at dette kan omfatte en rekke bearbejdede landbruksvarer som i EFTA-handelen var og er tollfrie. Saken er komplisert og det holdes nær kontakt mellom berørte nordiske land om dette spørsmål.

De nordiske drøftinger om opprinnelsesreglene i avtalene med EF og i EFTA-konvensjonen har fortsatt. EFTA's ekspertkomité for opprinnelsesregler og tollspørsmål har fortsatt gjennomgåelsen av opprinnelsesreglene. EFTA-landene har mars 1975 fremlagt en rekke endringsforslag når det gjelder disse reglene. Enkelte av forslagene gjelder spesifikke produkter og grupper av produkter, mens andre er av mer generell natur, bl. a. et alternativt prosentkriterium. Forhandlingene om disse forslag med EF har ført til beslutninger om visse endringer av reglene som skal tre i kraft 1. desember 1976. Forhandlinger om de mer gene-

relle forslag fortsætter. Det holdes regelmæssige nordiske konsultationer som forberedelse til møter i EFTA og EF.

Ministerrådet legger vekt på at samarbeidet om løsning av praktiske problemer i forholdet EF-landene fortsætter.

Statsministrene fra medlemslandene i EFTA tar sikte på å avholde et møte våren 1977.

Ministerrådet vil også følge utviklingen i den nordiske samhandel og drøfte tiltak som kan utvikle handelen.

2. Det nordiske GATT-samarbejde (rek.nr. 13/1973)

Regelmæssige møder mellem embedsmænd i de ministerier i de nordiske lande, som har ansvaret for GATT-forhandlingerne, fortsætter. På møderne orienterer de enkelte lande hverandre om de interne oplæg i forbindelse med forberedelserne til forhandlingerne, udveksling af oplysninger om andre landes holdninger og drøftelse af møderne i Genève. Der holdes også nordiske samrådsmøder i Genève forud for møderne i selve forhandlingsgrupperne.

Danmark deltager i en vis udstrækning i de forberedende møder, selv om Danmark som medlem af EF ikke kan optræde sammen med de øvrige nordiske lande i forhandlingerne.

3. Nordisk samarbejde inden for andre internationale organisationer på det økonomiske og handelspolitiske område

De nordiske landes optræden i de forskellige internationale organer, hvor spørgsmål i forbindelse med en ny økonomisk verdensorden er under behandling, koordineres i vid udstrækning gennem fælles forberedelser, fælles udtalelser og indlæg. Forud for UNCTAD IV ned-sattes en nordisk embedsmandsgruppe, hvori de nordiske landes holdning blev drøftet og afstemt. Danmark deltog også heri, selvom Danmark som medlem af EF kun i begrænset omfang kunne deltage i fællesnordisk optræden på UNCTAD IV.

I Konferencen om internationalt økonomisk Samarbejde (CIEC) i Paris deltager af de nordiske lande alene Sverige, og Danmark indgår i en fælles EF-delegation. Bl. a. på handelschefsmøderne bliver der givet informationer og finder meningsudvekslinger sted om drøftelserne i CIEC.

4. Gensidig godkendelse af testresultater (rek.nr. 15/1974)

Som nævnt i forrige års rapport er de nordiske lande enige om, at man må søge at benytte de kontakter, som er mulige, for at nå længst muligt i en samordning og godkendelse af testresultater for at lette den internationale handel. På nordisk plan behandles en del af disse problemer i Nordtest og i Embedsmandskomiteen for samarbejde inden for byggesektoren. De nordiske EFTA-medlemslande deltager aktivt i EFTA's arbejde for at få nye områder ind under ordningen med gensidig godkendelse af testresultater og kontrol. Således er der hidtil indgået konventioner og ordninger for trykbeholdere, farmaceutiske produkter, skibsfartsudstyr, landbrugsmaskiner og traktorer, gasudstyr, elevatorer, kraner og opvarmingsudstyr til anvendelse i forbindelse med flydende brændsel. Den metode, der anvendes, er den såkaldte "gensidige godkendelse af testresultater", som inden for visse rammer sætter nationale myndigheder i stand til at godkende testresultater leveret af en korresponderende myndighed i et andet land. EFTA-ordningerne er åbne for andre lande, de tidligere EFTA-lande Storbritanien og Danmark deltager i samtlige ordninger. De ansvarlige myndigheder i de fleste af de tilsluttede lande har indbudt de modsvarende myndigheder i de EF-lande, som ikke deltager, til at tilslutte sig.

5. Samråd vedrørende eksportkreditter (rek.nr. 16/1974)

De internationale forhandlinger om harmonisering af vilkårene for offentligt støttede eksportkreditter fortsætter. Særskilt kan nævnes arbejdet i OECD, hvor Danmark, Finland, Norge og Sverige samarbejder med andre stater for at modvirke tendenser til anvendelse af offentlige støtteforanstaltninger på eksportkreditområdet, hvilke bl.a. kan føre til forvridning af handelen.

6. Forenkling af procedurer i international handel

De nordiske handelsprocedurekomiteer drøfter i fællesskab bl. a. udviklingen i arbejdet i de enkelte lande, nordisk samarbejde i forhold til de internationale organisationer samt spørgsmål om fordeling af aktuelle arbejdsopgaver i de internationale organisationer mellem landene. Gennem NORDIPRO, som er et fælles udvalg dannet af de nordiske landes handelsprocedurekomiteer, arbejdes der på en række projekter, der vedrører forenkling af handelsprocedurer, således hovedprojekterne

Interface (datatransmission i international handel) og Nordisk Fællesfragt-brev samt projektet Handelsprocedureguiden.

Projektet Interface vil blive afsluttet i løbet af 1977, og man studerer mulighederne for at lade det efterfølges af et nyt projekt, der skal være en fortsættelse af Interface, men med et mere praktisk tilsnit. Det nye projekt vil antagelig få navnet DEDIST (Data Element Distribution), hvilket står for rationel dataelementdistribution i handelen.

Der er for 1977 bevilget 275 000 nkr. til procedurekomiteernes projekter.

7. Samarbejdet mellem de nordiske lande på det eksportfremmende område

Dette samarbejde finder sted løbende mellem de fem landes eksportfremmeorganisationer og mellem landenes repræsentanter i udlandet.

Eksportfremmeorganisationerne mødes i de enkelte lande på skift. Der afholdes normalt et årligt møde på chefplan, 3—4 årlige møder i en særlig arbejdskomité og en række møder mellem eksperter inden for særlige emneområder.

De nordiske repræsentanter i udlandet mødes normalt en gang om måneden i de respektive byer for at drøfte samarbejdsmuligheder på eksportfremmeområdet.

Hovedformålet med møderne både hjemme og ude er at udveksle erfaringer samt udbygge det konkrete samarbejde om særlige opgaver af fælles interesse.

Som eksempler på de erfaringsområder, der behandles, kan nævnes eksportfremstød, kontakt mellem organisationer og firmaer, personalepolitik, placering af poster i udlandet, styring af repræsentationerne og samhandel med østlandene. Af konkrete samarbejdsprojekter kan nævnes udveksling og planlægning af publikationer, fælles salg fremstød uden for Norden for varehuse, udarbejdelse af kalender over messer og udstillinger i udlandet og kursusdeltagelse.

8. Udviklingen i den nordiske samhandel 1975/76

Udviklingen i de nordiske landes udenrigshandel må siges at have været præget af den fortsatte internationale økonomiske krise, som endnu ikke er vendt fuldt ud i retning af et internationalt økonomisk opsving.

I nedenstående tabeller gives en oversigt over den nordiske samhan-

del, samt de nordiske landes handel med EFTA, EF och verden i 1974, 1975 og 1. halvår 1976.

Til trods for de økonomiske vanskeligheder, som den internationale økonomiske krise har givet, er den nordiske samhandel vokset, om end beskedent, fra 1974 til 1975; således udgjorde, som det ses af tabel I, importen fra Norden 22,2 % af Nordens samlede import (1974: 21,9 %), og af Nordens samlede eksport gik 26,1 % til nordiske lande (1974: 25,9 %). Der er her tale om ikke blot, at den nordiske samhandel har bevaret sin andel af totalhandelen, men der har endog været tale om en om end beskedent stigning relativt set.

Det ses videre af tabel I, at der har været tale om en langt svagere stigning relativt set i de enkelte nordiske landes eksport til Norden i 1975 end i 1974, mens der for alle de nordiske lande har været tale om et markant fald i importstigningen fra Norden.

Hvad angår den nordiske samhandel i 1. halvår 1976, ses denne, tabel II, at have ændret sig ganske betydeligt set i forhold til 1. halvår 1975, idet der kan konstateres langt større forskelle i handelsmønsteret i 1. halvår 1976, end det var tilfældet i 1. halvår 1975.

Ser man på Nordens handel med verden, kan man konstatere, tabel I, at Nordens import fra verden under ét er forøget ganske betydeligt fra 1974 til 1975, mens Nordens eksport til verden i samme periode er steget noget mindre end væksten i importen. Anskues Nordens handel med verden fra en værdimæssig synsvinkel, ses det, at Nordens import fra verden i 1975 er betydelig større end Nordens eksport til verden. Norden har følgelig haft et handelsunderskud over for verden som helhed, og dette underskud må siges at have haft en ganske betydelig størrelse, idet det androg et beløb på 7.067 mio US\$. I 1974 var der også tale om et handelsunderskud i forhold til verden, hvilket androg 5.753 mio US\$; der har med andre ord været tale om stigning i Nordens handelsunderskud over for verden på 1.314 mio US\$ fra 1974 til 1975.

Ser man på Nordens handel med EF, ses det, tabel I, at Nordens import fra EF er vokset ganske betydeligt fra 1974 til 1975, medens eksporten fra Norden til EF i samme periode er steget noget mindre. Anskues Nordens samhandel med EF ud fra en værdimæssig synsvinkel, ses det, at Norden har et handelsunderskud i 1975 i forhold til EF på 4.079 mio US\$, medens der i 1974 var tale om et handelsunderskud på 2.869 mio US\$, hvilket betyder, at Nordens handelsunderskud i forhold til EF er vokset med 1.710 mio US\$ fra 1974 til 1975.

Sammenfattende må det således konstateres, at der i perioden 1974 til 75 har været tale om en meget beskedent relativ stigning i den nordiske samhandel, og at der i samme periode har været tale om, at Nordens import fra såvel Verden som EF er vokset relativt kraftigere end Nordens eksport til henholdsvis Verden og EF, samt at Nordens han-

Tabell I. De nordiske lands import fra og eksport til Norden, EFTA, EF og Verden i 1974 og 1975.
Mill. US-dollar

Import	Fra: Norden			EFTA			EF			Verden			Imp. fra Norden i % av samlet imp. 1975
	1974	1975	%	1974	1975	%	1974	1975	%	1974	1975	%	
Rapp. land													
Til: DK	2 099	2 264	7,9	2 485	2 681	7,9	4 509	4 758	5,5	9 917	10 384	4,7	21,8
F	1 495	1 639	9,6	1 588	1 729	8,9	2 491	2 808	12,7	6 806	7 611	11,8	21,5
I	145	143	÷1,5	106	103	÷2,8	235	221	÷6,0	524	493	÷5,9	29,0
N	2 262	2 700	19,4	2 066	2 481	20,1	3 531	4 211	19,3	8 434	9 646	14,4	28,0
S	3 088	3 477	12,6	2 736	3 133	14,5	8 407	9 452	12,4	15 687	18 010	14,8	19,3
Norden	9 089	10 223	12,5	8 981	10 127	12,8	19 173	21 450	11,9	41 368	46 144	11,5	22,2

Eksport	Til: Norden			EFTA			EF			Verden			Eksp. til Norden i % av samlet eksp. 1975
	1974	1975	%	1974	1975	%	1974	1975	%	1974	1975	%	
Rapp. land													
Fra: DK	1 971	2 110	7,0	2 262	2 369	4,7	3 292	3 897	18,4	7 694	8 701	13,1	24,2
F	1 245	1 460	17,3	1 213	1 419	17,0	2 374	1 959	÷17,5	5 486	5 504	0,3	26,5
I	40	29	÷27,4	75	60	÷20,0	95	77	÷18,9	329	312	÷5,2	9,3
N	1 846	1 913	3,6	1 511	1 522	0,7	2 956	3 760	27,2	6 292	7 237	15,0	26,4
S	4 138	4 695	13,5	3 529	3 857	9,3	7 587	7 678	1,2	15 814	17 323	9,5	27,1
Norden	9 240	10 207	10,5	8 590	9 227	7,4	16 304	17 371	6,5	35 615	39 077	9,7	26,1

Källa: Nordisk statistisk årsbok.

Tabell II. De nordiske lands import fra og eksport til Norden, EFTA, EF og Verden i 1. halvår 1976 og endring fra tilsvarende periode 1975. Mill. US-dollar

<i>Import</i>		Fra: Norden		EFTA		EF		Verden		Import fra Norden i % av total
Rapp. land	1. halvår 76	%	1. halvår 76	%	1. halvår 76	%	1. halvår 76	%		
Til: DK	1 354,6	20,9	1 582,2	19,4	2 829,4	21,9	5 983,1	19,5	22,6	
F	756,7	÷ 17,0	818,7	÷ 15,2	1 199,8	÷ 17,5	3 288,7	÷ 17,5	23,0	
I	58,1	÷ 25,0	43,6	÷ 22,0	93,6	÷ 16,1	206,6	÷ 17,5	28,1	
N	1 343,5	÷ 9,5	1 247,6	÷ 9,3	2 221,9	÷ 3,7	5 268,8	1,3	25,5	
S	1 723,3	÷ 7,4	1 544,5	÷ 7,7	4 264,5	÷ 11,7	8 997,9	÷ 6,9	19,2	

<i>Eksport</i>		Til: Norden		EFTA		EF		Verden		Eksport til Norden i % av total
Rapp. land	1. halvår 76	%	1. halvår 76	%	1. halvår 76	%	1. halvår 76	%		
Fra: DK	1 093,7	÷ 1,9	1 228,4	÷ 2,6	2 038,0	3,7	4 452,5	0,7	24,6	
F	728,0	1,1	691,5	÷ 0,5	1 098,1	11,1	2 832,6	1,6	25,7	
I	21,2	41,3	45,6	0,4	50,3	36,3	184,2	20,3	11,5	
N	909,6	÷ 9,5	733,6	÷ 9,9	2 027,9	26,2	3 735,4	12,5	24,4	
S	2 455,5	÷ 0,9	1 869,1	÷ 11,8	4 138,0	1,5	8 997,3	÷ 2,2	27,3	

Källa: Nationell statistik

Tabell III. Nordisk samhandel i 1974 og 1975 samt prosentvis endring. Mill. US-dollar

Im- port	Fra: Danmark			Finland			Island			Norge			Sverige			Norden		
	1974	1975	%	1974	1975	%	1974	1975	%	1974	1975	%	1974	1975	%	1974	1975	%
Rapp. land	1974	1975	%	1974	1975	%	1974	1975	%	1974	1975	%	1974	1975	%	1974	1975	%
Til:																		
DK	—	—	—	280,6	272,1	3,0	18,7	12,7	32,1	439,5	502,9	14,4	1 360,2	1 476,4	8,5	2 099,0	2 264,1	7,9
F	200,8	225,8	12,5	—	—	—	4,8	4,6	4,2	202,2	197,0	2,6	1 087,5	1 211,8	11,4	1 495,4	1 639,3	9,6
I	49,5	49,5	8,0	14,5	11,4	21,4	—	—	—	44,3	52,3	18,1	36,9	29,7	19,5	145,1	142,9	1,5
N	476,7	559,9	17,5	179,9	278,9	59,0	14,6	5,6	61,6	—	—	—	1 590,6	1 855,9	16,7	2 261,8	2 700,4	19,4
S	1 143,3	1 271,3	11,2	864,2	1 004,2	16,2	8,1	8,1	0,0	1 072,8	1 193,2	11,2	—	—	—	3 088,4	3 476,8	12,6

Eks- port	Til: Danmark			Finland			Island			Norge			Sverige			Norden		
	1974	1975	%	1974	1975	%	1974	1975	%	1974	1975	%	1974	1975	%	1974	1975	%
Rapp. land	1974	1975	%	1974	1975	%	1974	1975	%	1974	1975	%	1974	1975	%	1974	1975	%
Fra:																		
DK	—	—	—	197,2	195,1	1,1	53,9	41,9	22,3	480,0	571,3	19,0	1 239,7	1 301,4	5,0	1 970,8	2 109,7	7,0
F	195,2	197,6	1,2	—	—	—	12,7	10,1	20,5	160,9	259,3	61,2	876,7	993,5	13,3	1 245,5	1 460,5	17,3
I	19,1	12,1	36,6	3,9	4,6	17,9	—	—	—	10,7	5,8	45,8	6,8	6,9	1,5	40,5	29,4	27,4
N	511,3	523,9	2,5	188,8	198,1	4,9	44,0	43,9	0,2	—	—	—	1 102,0	1 147,1	4,1	1 846,1	1 912,9	3,6
S	1 335,0	1 494,6	12,0	1 118,5	1 241,4	11,0	35,4	27,0	23,7	1 649,1	1 932,1	17,2	—	—	—	4 138,1	4 695,0	13,5

Källa: Nordisk statistisk årsbok

Tabell IV. Nordisk samhandel (eksport fob.) 1. halvår 1976 og prosentvis endring fra foregående år. Mill. US-dollar

Rapp. land	Til: Danmark		Finland		Island		Norge		Sverige	
		%		%		%		%		%
Fra: DK	—	—	92,9	÷ 14,6	20,9	14,8	285,3	÷ 2,7	694,7	0,0
F	112,4	15,5	—	—	4,1	÷ 25,5	109,0	÷ 13,3	502,5	2,2
I	5,5	5,8	2,5	÷ 10,7	—	—	6,4	255,6	6,8	51,1
N	266,2	2,7	86,0	÷ 31,7	20,8	÷ 10,3	—	—	536,7	÷ 10,1
S	905,7	26,1	570,9	÷ 18,9	12,0	÷ 8,4	967,0	÷ 7,2	—	—

Källa: Nationell statistik

Tabell IV. Nordisk samhandel (eksport fob.) 1. halvår 1976 og prosentvis endring fra foregående år.
Mill. US-dollar

Rapp. land	Til: Danmark		Finland		Island		Norge		Sverige	
		%		%		%		%		%
Fra: DK	—	—	92,9	÷ 14,6	20,9	14,8	285,3	÷ 2,7	694,7	0,0
F	112,4	15,5	—	—	4,1	÷ 25,5	109,0	÷ 13,3	502,5	2,2
I	5,5	5,8	2,5	÷ 10,7	—	—	6,4	255,6	6,8	51,1
N	266,2	2,7	86,0	÷ 31,7	20,8	÷ 10,3	—	—	536,7	÷ 10,1
S	905,7	26,1	570,9	÷ 18,9	12,0	÷ 8,4	967,0	÷ 7,2	—	—

Källa: Nationell statistik

delsunderskud over for såvel verden som EF er steget ganske betydelig.

Men de ændringer i handelsmønsteret, som fremgår af tabellerne, er måske kun i mindre udstrækning udtryk for reelle ændringer, idet der ved omregningen til US\$ er blevet anvendt de omregningskurser, som publiceres i OECD's publikation *Statistics of Foreign Trade*. Således er der for 1976 blevet anvendt et gennemsnit af de månedlige omregningskurser, og der må her gøres opmærksom på, at forandringer i valutakurserne naturligvis påvirker resultaterne. Det kan fx nævnes, at Sveriges eksport til Norden (tabel II) er mindsket fra 2.477,1 mio US\$ i 1. halvår 1975 til 2.455,5 mio US\$ i 1. halvår 1976, hvilket giver et fald på 0,9 %, men angivet i svenske kroner er de tilsvarende cifre 9.891.000 skr. respektive 10.784.000 skr., hvilket giver en forøgelse på 9,0 %. Man skal med andre ord være varsom med at tillægge tallene i tabellerne alt for stor betydning, grundet valutakursændringerne.

9. Finansielt og valutapolitisk samarbeid

Nordisk Råd uttalte ved siste sesjon at Rådet har notert seg at de nordiske land fortsetter sitt nære samarbeid vedrørende de internasjonale valutaspørsmål, men Rådet imøteser en mer fylldig redegjørelse om målsettingen for og resultatene av dette samarbeid.

De nordiske drøftelser om konjunkturutviklingen, budsjettproblemer, beskatningsproblemer m v, har fortsatt etter tidligere mønster. De nordiske sentralbanksjefer holder også regelmessige møter.

Det nordiske utvalg for finansielle spørsmål har møtt med regelmessige mellomrom og drøftet finansielle og valutapolitiske spørsmål i relasjon til fremfor alt Valutafondet, men også OECD og andre internasjonale organisasjoner.

I styret for Valutafondet og Verdensbanken med deres underorganisasjoner, Det internasjonale finansieringsinstitutt (IFC) og det internasjonale utviklingsfond (IDA), er de nordiske land, som tidligere, representert ved sine felles eksekutivdirektører og deres stedfortredere. Representasjonen roterer mellom de nordiske land.

Eksekutivdirektør i Fondet, Per Åsbrink, tidligere riksbanksjef i Sverige, ble fra 1. november 1976 avløst av direktør Frede Hollensen, Danmarks Nationalbank, mens eksekutivdirektør i Verdensbanken, Jon Sigurdsson fra Island fra samme dato ble avløst av direktør Einar Magnussen, Norges Bank.

I Interimskomiteén har de nordiske land vært representert av Norges finansminister Per Kleppe og i Utviklingskomiteén av Sveriges daværende handelsminister Kjell-Olof Feldt. Disse er avløst av henholds-

vis Sveriges økonomiminister Gösta Bohman og Danmarks udenrigs-økonomiminister Ivar Nørgaard.

Som nevnt i årsberetningen for 1975 er Interimskomiteéen et rådgivende organ for Valutafondets representantskap (Board of Governors) og skal evt. senere avløses av et permanent råd (Council) med en viss besluttsende myndighet. Utviklingskomiteéen, som er nedsatt av Valutafondet og Verdensbanken i fellesskap, skal drøfte problemene vedrørende overføring av realressurser til utviklingslandene.

Interimskomiteéen har holdt 2 møter i 1976. På møtet i januar 1976 ble man blant annet enige om etablering av et Trust Fund, under administrasjon av Valutafondet, hvis ressurser vil fremkomme ved fortjenester på salg av en del av Valutafondets gull og ved gaver og lån. Ressursene skal brukes til fordel for de vanskeligst stilte utviklingsland for å hjelpe dem ut av betalingsbalansevanskeligheter.

Videre kom en fram til løsninger av de utestående spørsmål i utkastet til den nye Valutafondsavtalen. Utkastet ble senere sendt de enkelte lands Governors for godkjenning og er nå til behandling for ratifisering i de respektive land. Avtalen vil tre i kraft når ratifikasjon er foretatt av det nødvendige antall land (minst 60 pst. av antall medlemsland med 50 pst. av stemmevekten i fondet). Dette ventes å skje i slutten av første halvår 1977.

Fondets forslag til nye kvoter under den 6. kvoterevisjon ble også godtatt på samme møte og er senere godkjent av Board of Governors. De nye kvoter vil imidlertid ikke kunne bli effektive før den nye Valutafondsavtale trer i kraft.

I forbindelse med en utvidelse av Valutafondets oljefasilitet forpliktet Norge seg til å øke sitt lån til Fondet av valuta tilsvarende SDR 50 millioner, slik at Norges samlede beløp tilsvarende SDR 100 millioner. Samtidig forpliktet Sverige seg til å låne Fondet valuta for SDR 50 millioner.

På Valutafondets årsmøte i Manila i oktober 1976 fremholdt Norges finansminister, Per Kleppe, blant annet i et fellesnordisk innlegg at arbeidsløsheten i industrilandene var uakseptabel høy. Det burde gis prioritet til å oppretholde den pågående oppgangskonjunktur, slik at arbeidsløsheten kunne bli redusert til et mer akseptabelt nivå.

Etter forberedende drøftinger i Det nordiske utvalg for finansielle spørsmål er det med virkning fra 1. februar 1976 inngått en ny avtale mellom de nordiske sentralbanker om kortsiktig valutastøtte. Avtalen erstatter en tidligere avtale som ble inngått i 1962 og revidert i 1967. Den nye avtalen innebærer en økning av låneadgangen med vel 50 % og en utvidelse av den ordinære kreditt-tid fra 3 til 6 måneder. Dessuten er avtalen tilpasset de rådende internasjonale valutaforhold.

Som nevnt i årsberetningen for 1975 vedtok OECD-landene den 9.

april 1975 å etablere et finansielt støttefond på 20 milliarder SDR for å hjelpe medlemsland som er kommet i betalingsvansker som følge av stigningen i oljeprisene. Denne avtale er ennå ikke trådt i kraft, da et tilstrekkelig antall land ikke har ratifisert avtalen. Av de nordiske land har pr 29. oktober Danmark, Norge og Sverige ratifisert avtalen.

Kapitel IX

Industri- og energipolitisk samarbejde

1. Energisamarbejde

1.1 Energisituationen i de nordiske lande

Udviklingen på dette område vil blive skitseret gennem en summarisk oversigt over de vigtigste energipolitiske foranstaltninger og hovedtræk af udviklingen i de enkelte lande.

Danmark:

Den 13. maj 1976 fremlagde handelsministeren for Folketinget regeringens plan for Danmarks energiforsyning frem til 1995, indeholdt i redegørelsen: "Dansk Energipolitik 1976". Samtidig fremsattes forslag til Lov om anvendelse af kernekraft som energikilde i Danmark. Forud for fremsættelsen var vedtaget tre forudsætningslove: Lov om elforsyning, Lov om sikkerhedsmæssige og miljømæssige forhold ved atomanlæg m.v. og Lov om energipolitiske foranstaltninger, der danner grundlaget for den energipolitiske planlægning og for etableringen af energistyrelsen og energirådet.

I energiplanen er de primære målsætninger at reducere Danmarks sårbarhed med hensyn til energiforsyningen ved omlægning til andre energikilder end olie, at bremse væksten i energiforbruget og at intensivere den energiorienterede forskning og udvikling. Efter planen reduceres vækstraten i bruttoenergiforbruget til gennemsnitligt 1,2 % pr. år frem til 1985 og til knap 3 % pr. år fra 1985 til 1995. Samtidig falder olieandelen fra 87 % i 1975 til 48 % i 1995. Til realisering af planen skønnes merinvesteringer på i alt ca. 40 mia kr. (1976-priser) påkrævet.

Folketingets færdigbehandling af Lovforslaget om anvendelse af kernekraft i Danmark blev i august 1976 udskudt, til resultatet af yderligere undersøgelser foreligger.

Undersøgelse af uranforekomsterne i Kvanefjeldet i Grønland og yderligere eftersøgningsaktiviteter efter grønlandsk uran forventes snart iværksat som led i et intensiveret program for forskning og udvikling på energiområdet. Danmark har søgt om støtte fra EF til delvis finansiering af aktiviteterne.

Den første efterforskningsboring efter olie og gas ud for Grønlands vestkyst er gennemført med negativt resultat. Yderligere 4 boringer ventes foretaget i 1977.

Forøget forskning og udvikling af vedvarende energikilder som sol,

vind og jordvarme bl. a. med henblik på at gøre disse energikilder konkurrencedygtige indgår ligeledes i det udvidede FoU-program.

Anvendelse af naturgas som energikilde indgår som en væsentlig bestanddel i regeringens energiplan. For med kort varsel at kunne lade naturgas indgå i den danske energiforsyning, når mulighed herfor foreligger, er der bl. a. i kommunal regie iværksat udredningsarbejder om forhold i forbindelse med naturgasdistribution, ligesom Dansk Olie & Naturgas A/S agter at gennemføre yderligere konkrete projekteringsarbejder for så vidt angår transmissionsledningssystemet.

I dets redegørelse fra december 1975 peger opvarmningsmetodeudvalget på hvilke udredningsarbejder, der vil være nødvendige for gennemførelse af en varmeplan, der skal fastlægge hvilken opvarmningsmetode, der bør anvendes af energiforbrugere i de forskellige geografiske områder af landet. Disse udredningsarbejder er under udførelse. Heri indgår udnyttelse af overskudsvarme fra elværkerne. For at fremme denne udnyttelse agter regeringen i indeværende og næste finansår at yde statstilskud til udbygning af fjernvarmeforsyningen fortrinsvis til bestående fjernvarmeområder fra eksisterende kraftvarmeværker.

På bespareelsesområdet har boligministeriet ved Lov af september 1976 stillet midler til rådighed som tilskud til energibesparende foranstaltninger i såvel boliger som erhvervsbygninger. Regeringen agter om kort tid at fremsætte forslag til Lov om statstilskud til energibesparende foranstaltninger i forbindelse med industrielle processer.

I lighed med de tre forudgående år gennemføres i år en kampagne for at påvirke forbrugerne til at spare på energien.

Som led i det udvidede forskningsprogram, der svarer til en 50 procents forøgelse af statens hidtidige udgifter hertil, vil der ud over til ovennævnte aktiviteter desuden blive ydet støtte til forsknings- og udviklingsarbejde i forbindelse med bygninger, udredninger og internationale FoU-projekter.

Finland

Den totala energiförbrukningen, som under år 1974 sjönk och under år 1975 bevarades konstant, har under berättelseåret åter börjat stiga. Enligt preliminära uppgifter är ökningen i relation till senaste år ca 5 % i avseende å totalförbrukningen energi och ca 6 % i avseende å förbrukningen av el-ström. Orsaken till denna ökning är bl. a. träförädlingsindustrins ökande produktion och en kallare vinter än under senaste år.

Under året har regeringen inte fattat beslut angående ändringar i riktlinjer för energipolitiken. Däremot har den av statsrådet tillsatta energipolitiska delegationen färdigställt ett betänkande, "Energipolitikens riktlinjer 1976—1985". Detta betänkande baserar sig på en prognos där bruttonationalprodukten under åren 1975—80 beräknas växa

med 3,0 % per år, totalförbrukningen av energi med 3,6 % och el-förbrukningen med 5,9 % per år. Motsvarande tal för perioden 1981—1985 är enligt prognosen 4,0 %, 3,5 % och 6,3 %.

För att nedbringa energiförbrukningen till prognosnivån föreslår den energipolitiska delegationen följande åtgärder: konsumentupplysningen skall fortsättas, i byggnadslagstiftningen bör man beakta energiekonomiska synpunkter, den kollektiva trafiken bör främjas och forskningen om energianvändning och -produktion bör intensifieras.

Under året fick den av handels- och industriministeriet tillsatta arbetsgruppen färdig rapporten "Finlands energiforskningsprogram 1976—85". Denna rapport kartlägger energiforskningens situation i Finland och framlägger förslag till framtida tyngdpunktsområden och resursbehov. Arbetet kommer att fortgå.

Energibesparingskampanjen har fortsatt med en årsbudget om 1,5 mmk. Utöver detta har handels- och industriministeriet tillsatt en "Energispargrupp", vars uppgift är att utreda energiinbesparingsmöjligheterna och föreslå åtgärder för förverkligandet av dessa energiinbesparingar.

Under berättelseåret har det inte fattats beslut om nya kraftverksinvesteringar. De under byggnad varande anläggningarna är tillräckliga för att täcka behovet av energi fram till början av 1980-talet. Finlands första atomkraftverk, Lovisa I, kopplades till strömnätet i slutet av år 1976.

I början av september trädde en speciell el-skatt i kraft. El-skattens storlek var 1 penny/kWh. Vid sidan om de statsekonomiska synpunkterna är el-skattens syftemål att dämpa energiförbrukningen och uppnå större balans i konsumtionen av olika energiformer.

Importpriserna på råolja och de viktigaste oljeprodukterna var 10—20 % högre än under föregående år. Även energins konsumentpriser har stigit. Under året har man fortsättningsvis lagt upp säkerhetslager av olja och oljeprodukter, men samtidigt har man p. g. a. statsfinansiella orsaker fattat beslut om att tillfälligt under året 1977 avbryta byggandet av säkerhetslager och sålunda även minska upplagringen.

Norge.

Regjeringens energipolitikk ble trukket opp i St.meld. nr. 100 (1973—74) — Energiforsyningen i Norge i fremtiden. Stortingets flertall sluttet seg ved behandlingen av meldingen i hovedtrekk til prinsippene i den. Stortinget bad i denne forbindelse Regjeringen legge fram en ny energimelding om 2—3 år. Regjeringen tar sikte på å fremme en slik melding i 1979.

Stortinget gjorde ved behandlingen av meldingen bl. a. følgende vedtak:

1. Regjeringen ble anmodet om å oppnevne et bredt og allsidig sammensatt utvalg for en nærmere vurdering av sikkerhetsproblemene i

forbindelse med drift av kjernekraftverk, transport og lagring av de radioaktive avfallsstoffene.

2. Regjeringen ble anmodet om å foreta en grundig utredning og vurdering av fordeler og ulemper ved bygging av et oljefyrt varmekraftverk som ledd i den framtidige elektrisitetsforsyning i Norge. Forutsetningen var bl. a. at utredningen skulle omfatte vurderinger av ressurs- og miljøhensyn, økonomi og kostnader, lokalisering og hensynet til det alternative bruk av oljeressursene.

”Kjernekraftutvalget” ble opprettet i februar 1976 og vil ventelig legge fram sin utredning våren 1978.

Når det gjelder bygging av et oljefyrt varmekraftverk, la Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen i februar 1976 fram en utredning vedrørende disse spørsmålene for Industridepartementet.

1. januar 1976 ble statskraftprisen til alminnelig forsyning (alle sektorer unntatt kraftkrevende industri) forhøyet med ca 16 % (fra 3,88 til 4,50 øre/kWh). Regjeringen har i budsjettet for 1977 foreslått at denne prisen forhøyes med 10 % (fra 4,50 til 4,95 øre/kWh) fra 1. juli 1977.

I 1976 har Regjeringen bl. a. lagt fram 2 proposisjoner for Stortinget vedrørende den kraftkrevende industri ((St.prp. nr. 81 (1975—76) Om pris og andre vilkår for statskraftverkernes leveringer av kraft til kraftkrevende industri m. v.) og (St.pr. nr. 165 (1975—76) om kraftleiekontrakter til kraftkrevende industri).) Proposisjonene er behandlet i Stortinget. De nye kontraktsvilkår for levering av elektrisitet til den kraftkrevende industri fra statskraftverkene innebærer bl. a. en vesentlig økning i kraftprisen.

Regjeringen har også i 1976 gitt økt prioritering til arbeidet med energiøkonomisering — bl. a. på bakgrunn av utredningen ”Om tiltak for energiøkonomisering” som ble lagt fram for Industridepartementet sommeren 1975. Regjeringen vil i denne forbindelse opprette et interdepartementalt utvalg som skal koordinere arbeidet med disse spørsmålene, både i produksjons- og forbrukssektoren. I høst ble det videre lagt fram en utredning for Industridepartementet med forslag om hvordan den energiøkonomiske forskning i Norge bør styrkes. Departementet arbeider med en oppfølging av denne utredningen.

Oljeproduksjonen på norsk Nordsjøsokkel var på ca. 6 mill. tonn i 1975.

I halvår 1976 ble produksjonen i underkant av 6 mill. tonn. Dette var noe mindre enn ventet og skyldtes vansker av teknisk art. Produksjonen for året 1976 ventes å bli på 13—14 mill. tonn. Hele produksjonen kommer fortsatt fra Ekofisk-feltet. Fra høsten 1975 har all ilandføring gått gjennom rørledningen til Teesside i Storbritannia.

Produksjonen av olje i 1977 vil avhenge av bl. a. når gassrørledningen fra feltet til Tyskland kommer i drift, og når de enkelte ”satelittfeltene” på Ekofisk-området er produksjonsklare. Produksjonsresultat for 1977

vil bli höyere enn for 1976, og vil mest sannsynlig komme til å ligge innenfor et intervall på 18—24 mill. tonn. Når det gjelder gass, er det meget usikkert hva omfanget av produksjonen vil bli, men man venter at produksjonsresultatet vil bli av en størrelsesorden på 6—9 milliarder kubikkmeter.

Også i 1977 vil bare Ekofisk-feltet være i produksjon. Produksjonen på Frigg-feltet (gass) antas å bli oppstartet i begynnelsen av 1978, og ikke i 1977 som tidligere antatt. Utsettelsen skyldes forsinkelser i leveransene av det nødvendige utstyr.

Spørsmålet om prøveboring nord for 62°N er behandlet i en stortingsmelding (St.meld. nr. 91 for 1975—76) som ennå ved utgangen av november 1976 ikke var behandlet av Stortinget. Etter de nåværende planer skal prøveboring i et begrenset omfang bli oppstartet i 1978.

Sverige

Det energipolitiska beslut som fattades av riksdagen våren 1975 innebar en starkare inriktning på hushållning med energiresurserna. Detta tog sig uttryck bl. a. i en strävan att sänka energikonsumtionens ökning till i genomsnitt 2 % om året t. o. m. år 1985. Ett viktigt moment i beslutet var också att ett bättre kunskapsunderlag borde föreligga om bl. a. kärnkraften innan man drog upp riktlinjer för energihushållningen under senare delen av 1980-talet. Planerings- och utredningsarbetet inriktades på att få fram underlag för ett nytt beslut år 1978.

I fråga om oljepolitiken har de allmänna riktlinjer som lades fast år 1975 konkretiserats. Det statliga oljebolaget Svenska Petroleum AB har börjat sin verksamhet som distributör av eldningsolja till bl. a. statliga myndigheter och företag. Parallellt härmed fortsätter projekteringen av det statliga raffinaderiet vid Brofjorden med sikte på ett beslut år 1977. Beslutet väntas komma att påverkas av bl. a. de utredningar om norsksvenskt industri- och energisamarbete som inlemts våren 1976.

På naturgasområdet har bildats ett bolag, Swedegas AB, för planerings- och samordningsuppgifter. Staten har genom vattenfallsverket aktiemajoritet i bolaget. Swedegas undersöker nu i samarbete med Dansk Olie & Naturgas A/S de tekniska och marknadsmässiga möjligheterna att introducera naturgas i Sydsverige.

I den regeringsförklaring som avgavs den 8 oktober 1976 dras vissa riktlinjer upp för den nya regeringens energipolitik. Bl. a. framhålls följande.

Regeringen avser att presentera program för effektivare energianvändning främst i bostads- och lokaluppvärmning samt i industriprocesser. En plan skall upprättas för utbyggnad av kraftvärmeverk. Särskilda finansiella förutsättningar skall skapas för en snabb utbyggnad av industriellt mottryck och utnyttjande av spillvärme.

Energiforskningen skall i ökad utsträckning inriktas på att utveckla

teknik för användning av förnyelsesbara energikällor, såsom solenergi, vindkraft och jordvärme. Vidare skall eftersträvas ett effektivare utnyttjande av vattenkraften i redan exploaterade älvar. De outbyggda norrlandsälvarna och andra värdefulla älvsträckor skall bevaras. Elproduktionen i oljekondensanläggningar skall så långt som möjligt begränsas.

I regeringsförklaringen framhålls vidare att kärnkraften är förenad med stora problem och risker. Främst gäller det hanteringen av det använda bränslet och det högaktiva avfallet. Satsning på kärnkraft kan inte ske, om inte dessa risker bemästras på betryggande sätt. Kärnkraft-aggregat, som är under byggnad, får inte tas i drift, om inte det berörda kraftföretaget dels kan företa godtagbart avtal om upparbetning av utnyttjat kärnbränsle, dels kan visa hur och var en helt säker slutlig förvaring av det högaktiva avfallet kan ske.

Enligt regeringsförklaringen kommer en särskild kommission att tillkallas för att förbereda nästa beslut rörande energipolitiken. Den skall ha till uppgift bl. a. att granska och utvärdera erfarenheter och forskningsrapporter rörande kärnkraftens säkerhet och miljöpåverkan samt hanteringen av det högaktiva avfallet. Den skall vidare ange tänkbara modeller för ett nytt energipolitiskt förslag som skall föreläggas riksdagen år 1978. En beredningsplan för aveckling av kärnkraften skall upprättas för att sättas i kraft, om säkerhetsproblemen inte kan lösas. Kommissionen skall belysa den försörjningstrygghet som kan uppnås på längre sikt med de olika handlingsalternativen och ge en bedömning av kostnaderna. Vidare skall klarläggas möjligheten att, om opinionen inför ovan nämnda riksdagsbeslut fortfarande är starkt splittrad, företa en rådgivande folkomröstning.

Regeringen har i slutet av 1976 lagt fram ett förslag till lag som innebär att de villkor om upparbetning och avfallsförvaring som anges i regeringsförklaringen måste uppfyllas innan en kärnreaktor får tas i drift.

1.2 Samarbejde på olie- og naturgasområdet (jfr. rek. 21/1974)

Der er fremlagt to udredninger om ilandføring af gas fra Nordsøen og fra den nordnorske kontinentalsokkel.

Rapporten om ilandføring af gas fra eventuelle fund ud for Nordnorge giver en foreløbig vurdering af de langsigtede samarbejdsmuligheder på Nordkalotten og mulighederne for at føre en gasledning fra dette område sydover med tilknytning til et eventuelt gasnet i de større industriområder i de sydlige områder af de nordiske lande samt eventuel videreføring til kontinentet.

På et møde i Helsingfors den 3. december 1976 har statsministrene i Finland, Norge og Sverige drøftet de muligheder, som eventuelle olie- og gasfund på kontinentalsokkelen udfor Nordnorge åbner for udviklingen på Nordkalotten.

Statsministrene var enige om, at der bør igangsættes en undersøgelse for at klarlægge mulighederne for et samarbejde mellem de tre lande, bygget på den forudsætning, at der gøres fund, som det vil være økonomisk forsvarligt at udnytte, udfor Nordnorge.

Statsministrene gav de tre landes samarbejdsministre i opdrag at tage initiativet til en sådan undersøgelse.

I en anden rapport er mulighederne for ilandføring af gas fra Nord-søen til Jylland eller Møre blevet vurderet. Denne udredning giver en basis for de nordiske landes videre forberedelser til forhandlinger om udnyttelse af gassen.

Efter Ministerrådets opfattelse har de nordiske lande i de foreliggende udredninger fået et værdifuldt grundlag for deres forberedelser til de forhandlinger, der til sin tid skal føres mellem producenter og potentielle aftagere af de gasmængder, der her er tale om.

Der tages i første række sigte på at styrke det interne beredskab for at kunne udnytte de større mængder gas. Disse opgaver udføres nationalt, men i nær kontakt mellem landene. Der er udpeget en egen ekspertgruppe, som skal sikre denne kontakt, men Ministerrådet har besluttet at holde løbende kontakt om disse spørgsmål mellem de berørte lande på såvel ekspert- og embedsmandsniveau som på ministerniveau.

I tillæg hertil føres der også bilaterale drøftelser af stor betydning for den fremtidige energiforsyning i de nordiske lande. Således mellem Norge og Sverige, hvor en komité med repræsentanter for det norske og det svenske industridepartement udreder mulighederne for et nærmere norsk/svensk samarbejde, i første række når det gælder olieforsyningen og petrokemisk industri. I opdraget indgår også at undersøge samarbejds mulighederne inden for træforædlingsindustrien. Komiteen skulle have afgivet rapport til industriministrene efteråret 1976, men arbejdet er blevet forsinket.

Drøftelserne mellem Danmark og Norge er ikke kommet så langt som de svensk/norske drøftelser, men drøftelserne blev startet på politisk plan på et møde i sommeren 1976 mellem statsministrene. Hovedpunktet er spørgsmålet om en samlerørledning for gas fra Staffjordfeltet med opsamling af mindre felter. Der udredes to alternativer, hvoraf det ene forudsætter, at hovedledningen lægges til Danmark med videreføring til Tyskland, mens det andet forudsætter, at hovedledningen lægges direkte til Tyskland, men med en stikledning til Danmark til forsyning af det danske og eventuelt svenske marked. Man drøfter endvidere mulighederne for norske kulleverancer til Danmark på basis af en betydelig udvidelse af kulbrydningen på Svalbard. Finsk/norske drøftelser om energi- og industrisamarbejde skal påbegyndes ved årsskiftet 1976/77.

1.3 Fælles forskning, udvikling og teknologiformidling på energiområdet (jfr. rek 21/1974)

Ministerrådet besluttede i november 1975 på grundlag af udredningen "Nordiskt samarbete inom forskning, utveckling och teknologiförmedling på energiområdet" at give Nordisk Industrifond i opdrag i 1976 at påbegynde et udvidet arbejde inden for energiområdet samt til 1. oktober 1976 at fremlægge en rapport om det udførte og pågående arbejde samt forslag til fortsatte aktiviteter inden for energiområdet.

Denne rapport foreligger og redegør for

- A) Fondens virksomhed inden for energiområdet i perioden januar—september 1976;
- B) Forslag til udvidet nordisk energi-FoU samarbejde;
- C) Fremtidig organisation af det nordiske energi-FoU samarbejde.

Ad A) Fondens virksomhed inden for energiområdet i perioden januar—september 1976

Som indledning til Fondens planlæggende og initierende virksomhed på energiområdet indbød Fonden de berørte nationale og nordiske organer til et møde i Stockholm den 14. januar 1976. Grundlaget for diskussionen på mødet var de i ovennævnte energiudredning nævnte projektforslag. Der blev på mødet ikke taget stilling til de enkelte projektforslag, men derimod til de forskellige indsatsområder, som projekterne repræsenterede. Et par nye forslag til indsatsområder blev fremført. Efter mødet blev de fremkomne resultater sammenarbejdet, hvorefter de nationale organer fik lejlighed til at fremkomme med yderligere synspunkter og forslag.

På baggrund af dette materiale udarbejdede Fonden i begyndelsen af marts 1976 en præliminær prioritetsplan for nordisk energi-FoU-samarbejde. I denne plan er energiområdet blevet inddelt i tre hovedområder:

- 1) energiproduktion;
- 2) energidistribution og akkumulering;
- 3) energianvendelse i industrien.

Indenfor hvert hovedområde er blevet optaget de delområder, som bedømmes til at være mest interessante set ud fra det nordiske samarbejde.

Denne prioritetsplan har udgjort underlaget for Fondens fortsatte planlægnings- og initieringsarbejde. På grund af de forskelle, der er i de enkelte landes planlægningsarbejde inden for energiområdet samt inden for den organisatoriske fordeling af ansvaret for energi-FoU, har Fonden anset det for nødvendigt at tage kontakt med de nationale organer, som er virksomme inden for energiområdet, for gennem information om nationale planlagte og pågående aktiviteter at få et grundlag for Fondens planlægning og initieringsarbejde.

Foruden kontakt med nationale organer har Fonden taget kontakt

med følgende organer og organisationer: Nordiske byggeforskningsorganers samarbejdsgruppe (NBS-energi), Nordisk kontaktorgan for atomenergispørgsmål (NKA), Nordel, visse brancheorganisationer, forskningsinstitutter og organisationer samt Ångpanneforeningerne i Norden. Inden for hovedområdet energiproduktion har Fonden prioriteret følgende: alment vedrørende energiproduktion, traditionel energiproduktion, nye energiformer og sekundærenergi.

Inden for hovedområdet energidistribution og akkumulering er følgende prioriteret: energiplanlægning, fjernvarme og akkumulering.

Inden for hovedområdet energianvendelse i industrien følgende delområder: energistrømme, processers virkningsgrad og genindvinding af energitab.

Ad B) Forslag til udvidet nordisk energi-FoU-samarbejde

På grundlag af det planlagte og initierende arbejde, som Nordisk Industrifond hidtil har udført, fremlægger styrelsen følgende forslag til udvidet nordisk energi-FoU-samarbejde. I sit arbejde er Fonden gået ud fra den af den tidligere nævnte ad hoc-komité fremlagte energiudredning, og styrelsens forslag er i det store og hele afgrænset til de dele af energiområdet, som denne energiudredning har behandlet. I Fondens beslutningsgrundlag er desuden indgået nationale prioriteringer af passende samarbejdsområder, de udredninger, Fonden har bestilt, samt indkomne projektforslag.

Fonden finder ligesom nævnte energiudredning, at der inden for mange væsentlige områder findes et stort behov og gode muligheder for et nordisk energi-FoU samarbejde. Fonden er af den opfattelse, at de kriterier, som ad hoc-komiteen anvendte ved sin prioritering af projektforslag, bør være vejledende for det fortsatte nordiske samarbejde. Ad hoc-komiteen bedømte fremkomne projektforslag bl. a. med hensyn til projektresultatets forventede effekt på landenes energibalancer, projektets omkostninger i forhold til det forventede resultat, om økonomiske og personelle ressourcer udnyttes bedre i nordisk samarbejde, end hvis projektet gennemføres nationalt, om en økonomisk indsats kan effektivisere og komplettere de nordiske landes medvirken i international sammenhæng. Fonden mener dog, at disse kriterier i praksis må kompletteres med en vurdering af kvaliteten for så vidt angår aktuelle projektforslag.

Styrelsens forslag følger prioriteringsplanens opdeling i tre hovedområder: energiproduktion, energidistribution og akkumulering samt energianvendelse i industrien.

Området energiproduktion omfatter følgende delområder: alment vedrørende energiproduktion, konventionel energiproduktion, nye energiformer, sekundærenergi.

Energidistribution og -akkumulering omfatter følgende områder: energiplanlægning, fjernvarme, akkumulering.

Energianvendelse i industrien omfatter delområderne: energistrømme, processers virkningsgrad, genindvinding af energitab.

I forbindelse med omkostningsvurderingen af de af Fondens fremlagte forslag er Fondens styrelse ved sine overvejelser kommet frem til, at det hidtil udførte planlægningsarbejde bestyrker den vurdering vedrørende behovet for økonomiske midler, som Embedsmandskomiteen foretog i efteråret 1975. For at en væsentlig indsats inden for de fremlagte forslag skal kunne gennemføres, foreslår Fondens styrelse derfor, at Nordisk Ministerråd bevilger 3—4 mio. skr. pr. år i den nærmeste treårsperiode til nordisk energi-FoU-samarbejde ud over de midler, som ellers tilføres Nordisk Industrifond. I varierende omfang tænkes disse midler suppleret med nationale bidrag og bidrag fra de direkte interesserede parter.

Ad C) Den fremtidige organisation af det nordiske energi-FoU-samarbejde

I den tidligere omtalte udtalelse af Nordisk Ministerråd af 17. november 1975 angående den nævnte energiudredning anmodedes Embedsmandskomiteen for industri- og energipolitik om efter samråd med Nordisk Industrifond og berørte nordiske samarbejdsorganer før 1. november 1976 at fremlægge forslag til en permanent organisering af energi-FoU-samarbejdet. Ministerrådet forudsatte derved, at der ikke burde oprettes nye organer til varetagelse af projektvurderingen og fordelingen af nordiske midler til energiforskning, -udvikling og -teknologiformidling, og påpegede samtidig, at Nordisk Industrifond i sin opbygning og funktion er indrettet på virksomhed af den art. Inden for Fondens styrelse og sekretariat har man gennem arbejdet med energiudredningen i 1975 og gennem det planlægnings- og initieringsarbejde, som på anmodning af Nordisk Ministerråd pågår i 1976, opnået et godt overblik angående forskning og udvikling inden for sektorerne energiproduktion og energidistribution. Styrelsen finder derfor, at det ville være naturligt og hensigtsmæssigt gennem en lempelig tilpasning af Fondens retningslinjer at give Fonden ansvar for det fortsatte nordiske FoU-samarbejde inden for de dele af energiområdet, som indgik i udredningen "Nordiskt samarbete inom forskning, utveckling og teknologiförmedling på energiområdet".

Ministerrådet har behandlet rapporten på sit møde den 23. november 1976 og har besluttet, at det vil være hensigtsmæssigt at give Fonden ansvaret for det fortsatte nordiske energi-FoU-samarbejde inden for de dele af energiområdet, som indgik i udredningen "Nordiskt samarbete inom forskning, utveckling och teknologiförmedling på energiområdet", idet et sådant udvidet samarbejde bedømmes at ville medføre en bedre udnyttelse af økonomiske og personelle ressourcer i Norden.

Det omfattende planlægnings- og udviklingsarbejde inden for energi-

området, som pågår nationalt i Norden og internationalt, må der kontinuerligt tages hensyn til, og indretningen af det nordiske FoU-samarbejde skal efter behov tilpasses de øvrige aktiviteter, såvel nationale som internationale, på området.

Ministerrådet lægger vægt på, at energi-FoU-samarbejdet fortsat gives høj prioritet.

1.4 Øvrigt energisamarbejde (jfr. rek 21/1974)

Nordel, organ for nordisk elkraftsamarbejde, har fremlagt to delrapporter, således en om ukonventionel energiproduktion, der giver en bedømmelse af den aktuelle status, når det gælder eksisterende kendskab til og bedømmelse af fremtidsudsigterne for visse alternativer og kompletteringer til de nu anvendte metoder til energiproduktion. Således omtales solenergi, vindenergi, bølge- og tidevandsenergi, geotermisk energi, fusionsenergi og øget udnyttelse af eksisterende energiråvarer: tørv, kul, biologisk affald og øvrigt affald, bridleaktorer, varmpumper. Denne rapport kommer til den konklusion, at forudsætningerne for udnyttelsen af flertallet af de alternative metoder til energiproduktion betyder, at disse maksimalt vil kunne give et marginalt bidrag til energiforsyningen i 1990'erne, og selv opnåelse heraf vil kræve en ikke ubetydelig forsknings- og udviklingsindsats. Fra Nordel er der i 1976 også kommet en anden delrapport, som redegør for de aktuelle prognoser og udbygningsplaner inden for Nordel. Denne rapport indeholder udbygningsplaner, elkonsultationsprognoser, energibalancer, udveksling af el-energi mellem Nordellandene samt eksisterende og planlagte forbindelser mellem Nordellande og systemer uden for Nordel.

Udviklingen af alternative energikilder indgår også i Industrifondens forskningsprojektplan for de nærmeste år, og der er udarbejdet en rapport "Bestående Energikällor".

1.5 Samarbejde vedrørende kernekraftens sikkerhedsaspekter

De nordiske industriministre besluttede på mødet den 17. november 1975, at NKA (Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørgsmål) snarest og senest den 15. september 1976 skulle fremlægge endelig rapport om konkrete nordiske samarbejds muligheder med hensyn til kernekraftens sikkerhedsaspekter. NKA nedsatte som følge heraf et ad hoc udvalg NKS (Nordisk Kernesikkerheds ad hoc gruppe) sammensat af eksperter fra myndigheder, forskningsinstitutter og kraftværker. På baggrund af Ministerrådets beslutning har NKS udarbejdet en rapport: "Utvidgat nordiskt samarbete på kärnsäkerhetsområdet". Denne rapport indeholder forslag til 35 fællesnordiske projekter inden for kernesikkerhedsområdet.

NKS har identificeret og studeret et stort antal områder af betydning for kernesikkerheden. Af disse områder har NKS udvalgt seks og in-

den for disse foreslået projekter til udførelse i de nordiske lande. Forslagene omfatter projekternes indhold, omkostninger og udførelse. Projektforslagene strækker sig frem til og med 1979.

De seks områder og de totale omkostninger forbundet hermed til 1979 er som følger (omkostninger beregnet i 1976-priser):

Programområder	antal projekter inden for området	totalomkostninger mio finske mark
Kvalitetssikring	13	2,1
Affaldsspørgsmål	12	6,9
Kontrolrumsudformning	4	3,0
Myndighedsopgaver	6	2,0
Radioøkologi	—	—
Plutoniumspørgsmål	—	—
I alt	35	14,0

NKS har forudsat, at ansvaret for styring og gennemførelse af det udvidede samarbejde vedrørende kernekraftens sikkerhedsaspekter placeres hos eksisterende organisationer, således hos Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørgsmål, Nordisk Atomkoordineringskomité og Nordisk Arbejdsgruppe for Reaktorsikkerhed. NKS finder, at det overordnede ansvar for de nævnte projekter bør ligge hos Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørgsmål.

NKA anbefaler, at projekterne igangsættes i begyndelsen af 1977. Endvidere foreslår NKA, at Ministerrådet pålægger NKA inden for de midler, som stilles til rådighed af Ministerrådet, at tage ansvar for udvælgelse, igangsættelse og gennemførelse af projekter indeholdt i rapporten om nordisk kernesikkerhed.

Rapporten blev drøftet af Ministerrådet (industriministrene) i Stockholm 23. november 1976. Ministrene var enige om, at rapporten fra NKA indeholdt en række vigtige projekter, som kan bidrage til vurdering og løsning af aktuelle kernesikkerhedsspørgsmål og danne et vigtigt grundlag for fremtidig vurdering af kernekraftproblemerne.

Ministerrådet var enig om, at man burde sætte arbejdet i gang så snart som muligt. Året 1977 bør anses som et prøveår, hvor man søger at få et bedre grundlag for vurderingen af omfanget af det videre arbejde med gennemførelsen af programmet samt et nærmere grundlag for fastsættelse af tidsplan og finansiering.

2. Industrisamarbejde

2.1 Industripolitisk samarbejde

Det industripolitiske samarbejde finder sted i en række forskellige former. I Ministerrådet og Embedsmandskomiteen for industri- og energipolitik foregår således en fortløbende dialog om aktuelle industripolitiske spørgsmål af fælles interesse i og uden for Norden. Som eksempler, der har været diskuteret, kan nævnes forholdene omkring værftsindustrien, tekstil- konfektions- og skoindustriområdet samt glas-

industrien. Ministerrådet har også taget problemerne for små og mellemstore virksomheder op til vurdering.

Foruden det arbejde, der pågår i Ministerrådet, er der i de senere år sket en udbygning af de nordiske landes bilaterale kontakter på ministerniveau om industrispørgsmål af fælles interesse for enkelte af landene. Dette samarbejde udgør et værdifuldt supplement til Ministerrådets arbejde med spørgsmål af mere almen interesse.

Herudover pågår et praktisk industrielt orienteret samarbejde i forskellige institutionelle rammer, først og fremmest i Nordisk Industrifond og i Nordtest, men dog også inden for andre organisationer. Således kan nævnes som eksempel på nordisk datasamarbejde projektet SCANNET, der er et NORDFORSK projekt. Dette projekt betyder, at der for nuværende eksisterer et fysisk net baseret på telelinjer og datamaskinstyrede knudepunkter mellem 4 af de nordiske lande (Island deltager endnu ikke).

2.2 Nordisk Industrifond

Nordisk Industrifonds opgave er at fremme en effektiv udnyttelse af de nordiske ressourcer med hensyn til teknologi og industriel udvikling blandt andet gennem at støtte finansieringen af projekter og programmer, som har industriel interesse i to eller flere af medlemslandene. Støtte kan gives til foretagender, institutioner, myndigheder og foreninger, der virker i de nordiske lande. Det primære mål er udvikling af materialer, produkter, processer, metoder og udrustning, som inden for en overskuelig tid beregnes at kunne udnyttes industrielt. Også teknisk virksomhed, som på anden vis kan bidrage til at løse opgaver af fælles industriel interesse, kan støttes.

Ved Fondens oprettelse i februar 1973 blev der truffet aftale om, at den over en 5-årsperiode skulle tilføres 50 mio skr. I perioden fra Fondens start 1. juli 1973 til 31. december 1975 er den blevet tilført totalt 20 mio skr., og i 1976 er den tilført yderligere 10 mio skr. således at Fonden hidtil (november 1976) er blevet tilført 30 mio skr. I henhold til tidligere beslutning vil Fonden i 1977 få tilført yderligere 10 mio skr. Ud over de 40 mio skr., der således vil være tilført Fonden til og med 1977, foreslås der i 1978 tilført den yderligere 10 mio skr. således at den dermed når op på den tilsigtede størrelse af 50 mio skr.

Med hensyn til forpligtelser har Fonden i 1976 mulighed for at påtage sig flerårige forpligtelser ud over de tilgængelige midler inden for et beløb på højst 3 mio skr. for 1977 og højst 2 mio skr. for 1978.

Fonden kan give støtte til samarbejdsprojekter og samarbejdsprogrammer af teknisk-industriel karakter af interesse for to eller flere nordiske lande. Virksomheden skal sigte mod udvikling af materialer, produkter, processer, metoder og udrustning eller i øvrigt bidrage til at løse tekniske opgaver af fælles industriel betydning. Ved fordeling af

Fondens stötte skal en vis koncentration ske på följande indsatsområden:

- Miljøværnsteknik — ydre miljø
- arbejdsmiljø
- Helseværnsteknik
- Transportteknik
- Datateknik og dens anvendelse
- Energiteknik, med særlig henblik på energianvendelse og energibesparelse
- Ressourceteknik i øvrigt, specielt materialteknik

Der er til Fonden hidtil (november 1976) indkommet 166 projektforslag. Tilgangen af projektforslag har været ujævn, idet den var lav midt på året 1975, hvorefter der har været en betydelig stigning.

Fonden har indtil november 1976 bevilget sammenlagt 29.5 mio skr. til 75 projekter. Desuden har Fonden formelt reserveret 1.1 mio skr. for år 1977 og 1.6 mio skr. for år 1978 til fortsættelsesbevillinger til pågående projekter.

Fordelingen af Fondens aktiviteter på indsatsområder fremgår af nedenstående tabel, der er ajourført pr. november 1976.

Indsatsområde	Antal proj.	Bev. 73—74 t skr.	Bev. 75 t skr.	Bev. 76 t skr.	Totalt bevilget t skr.	%
Ydre miljø	11	1 435	3 226	2 371	7 032	24
Arbejdsmiljø	5	128	470	2 575	3 173	11
Helseværnsteknik	3	198	32	82	312	1
Transportteknik	6	1 657	751	846	3 254	11
Energiteknik	16	—	194	1 570 ¹	1 764 ¹	6
Ressourceteknik	14	2 376	692	1 465	4 533	15
Prøvningsmetoder	3	2 000	2 000	250	4 250	14
Øvrigt	16	3 603	596	652	4 851	17
Datateknik	1	—	—	338	338	1
Totalt	75	11 397	7 961	10 149	29 507	100

¹ I disse beløb indgår de særlige energimidler over Ministerrådets Budget.

Det ses her, at det indsatsområde, der totalt har fået den hidtil største sammenlagte bevilling, er det ydre miljø, idet dette indsatsområde hidtil har modtaget 24 % af det totalt bevilgede beløb.

2.3 Nordtest

Verksamheten har under året bedrivits i styrelse, fackgrupper och sekretariat. Styrelsen har under året hittills hållit 4 sammanträden, av vilka 2 har hållits i Otnäs, ett i Reykjavik och ett i Aarhus. Härutöver planeras ytterligare ett möte att hållas i Borås. Arbete har under året bedrivits i 5 fackgrupper för områdena Bygg, Brand, Akustik, NDT (oförstörande provning) och VVS (värme, ventilation, sanitet). De två

sistnämnda fackgrupperna utsågs under hösten 1975 medan det egentliga arbetet i dessa grupper påbörjades under innevarande år. Härutöver har styrelsen fattat beslut om bildandet av en ny fackgrupp för Elektronikområdet, med inriktning mot delområdet hemelektronik.

Hittills har till NORDTEST inkommit totalt 150 förslag till projekt. Av dessa har under år 1976 inkommit 67 nya förslag. Av inkomna förslag har utvalts 38 nya arbeten jämte fortsättning på 3 tidigare påbörjade projekt som beställts vid olika institutioner och företag för en sammanlagd kostnad av 1 609 500 skr.

Fördelningen områdesvis av under året påbörjade arbeten är följande:

Område	Antal projekt	Kostnad (1 000 skr)
Bygg	14 (+1 från 1974)	502,5
Brand	6	266
Akustik	5 (+1 från 1965)	239
VVS	6	234
NDT	2	165
Övriga	5 (+1 från 1974)	203
	38	1 609,5

Av sammanlagt 72 beställda projekt har hittills (per 1976-10-01) 32 slutrapporterats:

Igångsättningsår	Antal beställda projekt	Antal slutrapporterade projekt
1974	16	12
1975	18	15
1976	38	5
	72	32

Arbetet inom NORDTEST har hittills resulterat i 66 rekommenderade NORDTEST-metoder. Fördelningen fackgruppsvis av rekommenderade NORDTEST-metoder är följande:

Fackgrupp	Antal rekommenderade NORDTEST-metoder
Bygg	38
Brand	7
Akustik	21 (varav 10 provdons-specifikationer)
	66

Arbetet med utarbetande av en plan för NORDTEST:s verksamhet under kommande 3-årsperiod har påbörjats. Som underlag för denna plan används utförd "NORDTEST primär behovsanalys" och behovsanalys för fackområdena Bygg, Brand, Akustik, VVS och NDT som

framtagits i separata projekt. Långtidsplanen förväntas föreligga före 1 april 1977 (jfr. rek. nr. 6/1975).

Samarbetet med INSTA och NKB löper enligt tidigare ingångna avtal. NORDTEST har under året riktat en officiell hänvändelse till EEC-kommissionen i Bryssel i syfte att uppnå ett samarbete om ömsesidigt godkännande av provningsmetoder och resultat. Vidare har informationskontakt etablerats till ECE, Committee on Housing, Building and Planning i Geneve.

I samarbete med Norges Byggeforskningsinstitut har i Trondheim hållits ett nordiskt symposium med drygt 190 deltagare om byggnadstekniska provningsmetoder med inriktning på energikonservering i byggnader och mätmetoder härför.

För den redovisade verksamhetsperioden som omfattar kalenderåret 1976 har Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling beviljat sammanlagt 1,75 milj. skr. För år 1977 har fonden reserverat 2 milj. skr till NORDTEST:s verksamhet.

2.4 Metrologisk samarbejde (rek.nr. 2/1972)

Som omtalt i C1 1976 gennemførtes i 1974—75 en behovs- og resourceundersøgelse vedrørende samarbejdsmulighederne på metrologiens (måleteknikkens) område. På baggrund af denne undersøgelse besluttede Industrifonden at yde støtte til et projekt vedrørende temperaturmåling. Projektet, der stadig pågår, ledes af en særlig styregruppe og vil koste ca 275 000 skr. En høj kvalitet på temperaturmålinger er af stor betydning for flere industribrancher, og en fælles indsats på dette område vil kunne medvirke til at højne måleniveauet i alle landene.

2.5 Samarbejde vedrørende overflade og kolloidforskning (rek.nr. 22/1974)

Som omtalt 1975 er et nordisk samarbejde innenfor grenseflate- og kolloidforskning under utvikling. Av særlig betydning er de initiativ nordisk industri har tatt for å koordinere ressursene innenfor området, fremst representert gjennom STIFTELSEN YTKEMISK FORSKNING, men også gjennom samarbeidet rundt det nordiske forskningsinstitutt for maling og trykkfarver i København.

Gjennom Ytkemiska Institutet i Stockholm er det videre gitt flere kurser til deltakere fra nordisk industri, universitet og høgskoler.

Ministerrådet tillegger den grenseflate- og kolloidkjemiske forskningen stor betydning og vil oppfordre de nordiske og nasjonale forskningsråd og fond til å støtte en videre utvikling av et nordisk samarbeide for best mulig å kunne utnytte de tilgjengelige ressurser. Det store utdannelsesbehovet bør også tilgodesees.

Samarbeidet mellom de akademiske institusjonene har utviklet seg etter en desentralisert modell.

Kapitel X

Samarbete inom byggsektorn

1. Allmänt

Samarbetet inom byggsektorn är baserat på Ministerrådets handlingsprogram redovisat i C1/1973. Nordiska ämbetsmannakommittén för samarbete inom byggsektorn, ÄK-BYGG, ansvarar för genomförande av programmet och för koordinering av pågående samarbete.

Genomförda arbetsuppgifter i handlingsprogrammet är redovisade i C1/1976. Återstående prioriterade uppgifter är: Offentliga byggbestämmelser, Godkännande- och kontrollverksamhet, Samordning av upphandlingsbestämmelser resp. Nordisk samordning av mått och standarder för produkter.

Handlingsprogrammet har bidragit till en successiv intensifiering av byggsamarbetet. Koordineringen av verksamheterna inom olika nordiska samarbetsorgan inom byggområdet har förbättrats och vidare har pågående och nya projekt blivit bättre målinriktade.

Det nordiska byggsamarbetet finansieras med anslag från såväl ministerrådet som de myndigheter och institutioner som är nationellt representerade i nordiska samarbetsorgan. Ministerrådets kostnader i Nkr för byggsektorn har beräknats till

1975	1976	1977
821 000	1 915 000	1 284 000

Huvudprojekt inom ÄK-BYGGs område är projekt byggregler, som behandlar frågor om samordning av bestämmelser, provningsmetoder, standarder och andra byggregler respektive projekt upphandlingsregler, vari berörs frågor om harmonisering av upphandlingsbestämmelser, anbudsregler och kontraktsvillkor.

2. Utvidgat samarbete inom byggsektorn

De nordiska ministerier som svarar för bygg- och bostadsfrågor har sedan länge haft ett omfattande direkt och indirekt samarbete. Vid ett möte den 6 februari 1976 i Köpenhamn beslöt de nordiska bostadsministrarna att i fortsättningen bedriva samarbetet i byggfrågor och vid behov även i bostadsfrågor inom ramen för Nordiska ministerrådet. ÄK-BYGG gavs uppdraget att vara förberedande organ åt ministerrådet (bostadsministrarna) vad gäller de områden, som behandlas i ministerrådets handlingsprogram för byggsektorn (C1/1973) och som ministerrådet i övrigt beslutar om.

Ministerrådet anmodade samtidigt ÅK-BYGG att efter samråd med Nordiska kommittén för byggbestämmelser, NKB, och andra berörda parter senast den 15 november 1976 lägga fram ett förslag till reviderat handlingsprogram för byggsektorn. Härvid bör bl. a. informationsutbytet och samarbetet beträffande allmänna målsättningar inom byggsektorn och bygglagstiftningen beaktas liksom även det internationella byggsamarbete som de nordiska regeringarna deltar i inom FN-organet ECE.

Förslaget kommer att översändas till Nordiska rådet i slutet av år 1976 för uttalande och fastställs sannolikt under våren 1977.

3. Nordiska och internationella samarbetsorgan

Med anledning av revisionen av handlingsprogrammet har ÅK-BYGG kontaktat berörda nordiska samarbetsorgan inom byggsektorn om det nordiska samarbetet, om pågående och planerad verksamhet och om koordineringen av verksamheterna mellan olika organ. Man har även studerat förutsättningarna och möjligheterna för en ökad koordinering av det nordiska och internationella byggsamarbetet.

Inom NKB, Nordiska kommittén för byggbestämmelser, pågår utredningar om laster och säkerhet för bärande konstruktioner, träkonstruktioner, brandskydd, ljudisolering, inneklimat, småhus, energihushållning samt godkännande och kontroll, se avsnitt 4.

NKB har utgett publikationer om byggbestämmelser i Norden, värmeisoleringsbestämmelser, inneklimatnormer och brandskydd i enfamiljs-hus samt avser att publicera en översikt rörande implementering av hitills framkomna NKB-resultat.

NKB har utarbetat ett förslag till nytt arbetsprogram vilket beräknas kunna träda i kraft omkring årsskiftet 1976/77.

NKB deltar aktivt i ECEs program avseende harmonisering av byggbestämmelser. Genom samordning av de nordiska ländernas synpunkter stärks möjligheterna för att utöva inflytande på ECE-arbetet. Via Danmark håller sig NKB orienterat om EG-samarbetet inom byggområdet.

Beträffande avtal med Nordtest se kap. IX, avsnitt 2.3.

Ministerrådet har för NKB-projekt under 1977 avsatt 145 000 Nkr inom områdena konstruktioners bärförmåga, inneklimat, energihushållning och vatten- och avloppsinstallationer.

INSTA-bygg har under 1976 i huvudsak följt sitt program om nordiskt samarbete rörande byggstandardisering. Programmet omfattar f. n. 45 projekt och arbetet härmed finansieras till största delen över de na-

tionella standardiseringsorganens ordinarie budget. Ministerrådet har lämnat anslag för utredningar om ny brandklassindelning, armeringsprodukter, metoder för beräkning av byggnaders energibehov, handikappstandarder och samordning av existerande standarder. Den sistnämnda utredningen har presenterats i publikationen Inventering av nordiska byggstandarder, se avsnitt 4.2.4.

Beträffande avtal med Nordtest se kap. IX, avsnitt 2.3.

Under tiden oktober 1975—september 1976 har 26 nordiska förslag till byggstandarder sänts ut på remiss och vidare har 45 förslag fastställts som standard i ett eller flera länder. Förslagen avser standarder om modulkoordinering, hissar och hisschakt, lättbetongelement, fönster och fönsterrutor, dörrar, beklädnadsplattor, brandprovning, golvbeläggningar, betongvaror, stålkonstruktioner, ventilationskanaler, yt- och volymberäkning i hus, inbrottskydd, inredningsenheter och geotekniska provningsmetoder.

För år 1977 har ministerrådet beviljat 384 000 Nkr för INSTA-byggprojekt angående brandklassindelning, metoder för beräkning av byggnaders energibehov och handikappstandarder.

Nordtest behandlar byggfrågor i sina fackgrupper för bygg, brand, akustik och VVS. Hittills har 17 projekt hörande till byggområdet färdigställts medan 35 projekt är under arbete. Arbete med provningsmetoder inom byggområdet pågår bl. a. inom delområdena värmeförluster, brandsäkerhet, ljudisolering och buller, ventilation, inneklimat, vatten- och avloppsinstallationer, beständighet hos material och materialegenskaper. Inom byggområdet har 44 metoder registrerats som Nordtest-metoder, varav 7 inom brandområdet och övriga inom delområdena dörrar, fönster, bjälklag, golv och fogmaterial.

Nordtest avser att inom kort framlägga en treårsplan för sin verksamhet. Underlag för denna plan är bl. a. behovsanalyser för områdena bygg, brand, akustik och VVS.

Frågan om ömsesidigt godkännande av provningsresultat inom Norden bearbetas inom Nordtest och beslut har fattats om registrering av bilaterala avtal.

Cirka 2/3 av Nordtests projektmedel avsätts f. n. för projekt inom byggsektorn.

Beträffande Nordtest se även kap. IX, avsnitt 2.3.

Med bidrag från *Nordiska industrifonden* har projekt rörande toleransklasser inom byggeriet och återanvändning av material inom byggnads- och anläggningsområdet genomförts och pågår projekt beträffande fiberarmerade cementprodukter och byggkomponenter i energisnåla hus. Beträffande Nordiska industrifonden se även kap. IX, avsnitt 2.2.

NBS, Nordiska byggforskningsorganens samarbetsgrupp, har under senaste året intensifierat sin verksamhet. Arbets- och kontaktgrupper

finns för energihushållning, vatten- och avloppsteknik, provningsmetoder (tillsammans med Nordtest), ventilation och samhällsekonomi. Nya aktuella samarbetsområden är fastighetsförvaltning, arbetsmiljö, utlandsforskning och bostadsforskning.

Samarbete förekommer dessutom i ett flertal nordiska byggbranschorgan.

De nordiska länderna samverkar i internationellt byggsamarbete bl. a. det som pågår inom ECE om byggbestämmelser och byggstandarder, ISO om byggstandarder, CIB om byggforskning och RILEM om byggmaterial och provningsmetoder.

4. Sakområden

4.1 Prioriterade sakområden

Inom byggsektorn pågår eller planeras samarbete beträffande en mängd olika ämnesområden och projekt. Ministerrådet vill främja dessa verksamheter men önskar samtidigt att prioritera de ämnesområden och projekt som i första hand bör stödjas med anslag från ministerrådet. ÄK-BYGG har studerat denna fråga och avser att lägga fram förslag till prioriterade projekt i anslutning till det nya handlingsprogrammet, se avsnitt 2.

4.2 Administration och allmänt

4.2.1 Projekt upphandlingsregler

Arbetet med harmonisering av de nasjonale statlige kontraheringsregler (anbudsregler) i byggesektoren ansees for avsluttet i og med at de nordiske offentlige regler på dette område etter vedtak i Ministerrådet i 1975 ikke lenger inneholder nasjonalitetsdiskriminerende bestemmelser.

Arbeidet med harmonisering av de alminnelige kontraktsbestemmelser for bygg- og anleggsarbeider ansees også foreløpig for avsluttet. Det er utarbeidet et forslag til fellesnordiske kontraktsbestemmelser og kommentarer til disse. Forslaget med kommentarer er nå trykt i den nordiske utredningsserie (*NU 1976: 22*), og det bør kunne danne grunnlag for et fremtidig harmoniseringsarbeid på området. Det antas imidlertid ikke å være praktisk mulig å videreføre harmoniseringsarbeidet på dette felt nå. Dette bør skje i forbindelse med revisjon av de eksisterende nasjonale kontraktsbestemmelser. Ministerrådssekretariatet vil derfor måtte holde seg á jour med utviklingen på dette område og ta initiativ til samordning av reglene, når slikt revisjonsarbeid blir tatt opp i noen av de nordiske land.

Når det gjelder harmoniseringen av de alminnelige kontraktsbestemmelser for arkitekter og rådgivende ingeniører har undersøkelser vist at man i de nordiske land i de siste par år har arbeidet med fellesregler, og har herunder hatt til dels vesentlige vansker med å skape et nasjonalt

grundlag for kontraktssamordning. Det har vist seg at det neppe er grunnlag for nordisk samordning før man først har klart å etablere alminnelige aksepterte nasjonale regler.

Feltet er imidlertid viktig, fordi man allerede i dag har et ganske utstrakt felles nordisk marked for arkitekter og rådgivende ingeniører. På noen sikt burde forholdene ligge til rette for et fornyet initiativ med sikte på samordning av arkitekters og rådgivende ingeniørers kontraktsforhold.

4.2.2 *Prosjekt byggregler*

Inom ÄK-BYGGs prosjekt byggregler har arbeidet under 1976 inriktats på åtgärder för att främja och stödja verksamheterna inom de nordiska samarbetsorganen och på analyser av ytterligare harmoniseringsåtgärder, som kan bidra till att samarbetet genomförs i enlighet med intentionerna i ministerrådets handlingsprogram. Ämnesområdena *brandskydd* och *betongkonstruktioner* har ägnats särskilt intresse. Ett flertal utredningar har gjorts i anslutning till arbetet med det nya handlingsprogrammet, se avsnitt 2 och 4.1.

Byggregelprojektet leds av en projektchef vid ministerrådets sekretariat. Kostnaderna för projektet antas bli 259 000 Nkr under 1977.

4.2.3 *Godkännande och kontroll*

En utvidgad harmonisering av godkännande- och kontrollverksamheterna inom de nordiska länderna har aktualiserats under 1976 bl. a. som ett resultat av ÄK-BYGGs utredningar rörande handelshinder och armeringsprodukter. NKBs kontaktgrupp för godkännande- och kontrollfrågor har utarbetat förslag till utvidgat samarbete rörande godkännande och kontroll. NKB och Nordtest har studerat möjligheterna för ett ömsesidigt godkännande av nationella auktoriserade provningsanstalter.

4.2.4 *Samordning av existerande byggstandarder*

Bygginformationsstiftelsen i Finland har under 1976 publicerat INSTA-bygg-utredningen Inventering av nordiska byggstandarder. I utredningen har existerande byggstandarder delats upp i tre huvudgrupper med hänsyn till graden av överensstämmelse mellan olika nationella standarder. Det fortsatta arbetet bör koncentreras på en samordning av de standarder som överensstämmer delvis varvid beaktas behovet och nyttan av en nordisk koordinering. Man har vidare framhållit önskvärdheten av en enhetlig typografi för standarderna och ett kartotek över gällande standarder. Man har även studerat handeln med byggmaterial under åren 1970, 1972 och 1974. För att främja handeln anser man att i första hand standarderna för måttenheter och provningsmetoder och i andra hand standarderna för produkter och material bör koordineras.

4.3 Funktioner och egenskaper

Regler om *bärförmåga och konstruktivt utförande* behandlas inom NKB, INSTA, Nordtest och speciella branschorgan. NKB-arbetet beträffande allmänna riktlinjer för säkerhet och belastningar beräknas vara slutfört under 1978. Förslag till regler för träkonstruktioner, som utarbetas inom en kommitté gemensam för NKB och INSTA, beräknas föreligga under 1977. Inom betongområdet har etablerats ett nytt samarbetsorgan Nordiska betongkommittén, NBK, med NKB och INSTA som huvudmän. Under 1976 och 1977 koncentreras NBKs arbete på kontroll av betongregler som utarbetats av ett europeiskt samarbetsorgan CEB. Dessa regler kommer därefter att bearbetas och kompletteras till ett förslag till nordiska regler för betongkonstruktioner. Under 1976 har ett INSTA-projekt inom armeringsområdet påbörjats med sekretariat vid Dansk standardiseringsråd. Härvid har etablerats ett nära samarbete med NKB, Nordtest och NBK.

Samarbetet inom *brandskyddsområdet* fortsätter under medverkan av NKB, INSTA-bygg och Nordtest-brand. Förslag till nordiska riktlinjer om byggbestämmelser för brandskydd beräknas kunna föreligga under 1978 och vara slutbehandlat omkring år 1980.

Arbetet med *inneklimatestämmer* fortsätter inom NKB och pågående utredningsarbete beräknas kunna slutföras under 1978. Inneklimatprojektet omfattar frågor om innetemperatur, ventilation, ljudisoleringsring och belysning och är samordnat med de utredningar rörande energihushållning som pågår.

Inom området *energihushållning* har ministerrådet under 1976 gett ekonomiskt stöd åt samarbetet inom NKB, INSTA och NBS (Nordiska byggforskningsorganens samarbetsgrupp). NKB-arbetet rörande byggbestämmelser om energihushållning har framskjutits med hänsyn till utvecklingen inom de enskilda nordiska länderna. NKB planerar ett samarbete rörande energihushållning i befintliga byggnader. Inom INSTA pågår en utredning om metoder för beräkning av byggnaders energibehov. NBSs samarbetsgrupp för energifrågor har studerat möjligheterna för nordisk koordinering av olika byggforskningsprojekt och gett förslag till åtgärder för utvidgat samarbete.

Inom INSTA-bygg vidareförs projekt rörande generella standarder för *mått och toleranser* och de nordiska byggstandardiseringsorganen gör stora insatser härför i ISO-arbetet.

4.4 Byggnader, byggnadsdelar, installationer och byggvaror

Beträffande arbetet inom INSTA, Nordtest och Nordiska industriefonden se avsnitt 3.

Inom NKB pågår arbetet med byggbestämmelser för *småhus*. Beträffande *vatten- och avloppsinstallationer* kommer NKB att revidera de nordiska riktlinjer som utgavs 1968—1969 och har meddelat att de planerar att utarbeta riktlinjer rörande *luftbehandlingsinstallationer*.

Kapitel XI

Regionalpolitiskt samarbete

1. Allmänt

Riktlinjerna för det regionalpolitiska samarbetet lades fast år 1973. De syftar i främsta hand till en utvidgad samverkan i fråga om regionalpolitisk planering, utväxling av information i samhällsplaneringsfrågor, samordning av de regionalpolitiska stödinsatserna samt konkret samarbete i gränsregionerna.

Pågående aktiviteter spänner över hela programfältet. Som tidigare rapporterats har frågor som rör konkret gränssamarbete prioriterats i det hittillsvarande arbetet. Så kommer att ske även under de närmaste åren. Pågående undersökningar kan väntas ge värdefulla erfarenheter för samarbetet i gränsregionerna. I syfte att få ett brett underlag för uppläggningsdelen av det fortsatta arbetet har undersökningarna byggts ut till att omfatta olika typer av gränsregioner. Det är ministerrådets förhoppning att dessa undersökningar skall bidra till att andemeningen i förslaget om en nordisk konvention om gränskommunalt samarbete (NU 1976: 10) materialiseras. Samma effekt torde det av ministerrådet initierade informationssystemet i regionalpolitiska frågor på kommunal och regional nivå i gränsområdena få. Ökat intresse kommer under de närmaste åren att ägnas samordningen av regionalpolitiska åtgärder i gränsområdena.

Som ett led i utvecklingen av det regionalpolitiska handlingsprogrammet kommer en utvärdering av samarbetet på det regionalpolitiska området att inledas under 1977.

2. Samordning av den regionalpolitiska planeringen

När det gäller planeringen eftersträvas en samordning av metoder och beslutsunderlag.

Den arbetsgrupp som tillsatts för dessa frågor har under hösten 1976 redovisat en första lägesrapport, som belyser bl. a. den regionalpolitiska planeringens framväxt, organisation, arbetsgången i planeringen samt de huvudfrågor som behandlas.

Av rapporten framgår att den regionalpolitiska planeringen befinner sig i ett uppbyggnadsskede i samtliga nordiska länder. Det tar sig uttryck i bl. a. starka inslag av försöksverksamhet i planeringen.

I rapporten redovisas betydande skillnader mellan länderna i fråga om den regionalpolitiska planeringens inriktning. Den danska och norska

planeringen behandlar både fysiska och ekonomiska aspekter medan tonvikten i den finska och svenska planeringen ligger vid frågor av ekonomisk natur. I Finland och Sverige förs frågor som rör hushållning med mark och vatten fram i andra sammanhang. Trots dessa skillnader kan konstateras att det råder jämförelsevis stor överensstämmelse i det basmaterial som utgör stommen i beslutsunderlaget.

I arbetsgruppens uppdrag ingår bl. a. att noggrant belysa de metoder och beslutsunderlag som används i planeringen. Arbetsgruppen framhåller i sin rapport att det på grund av bl. a. det aktiva planeringsläge som råder i resp. land inte har varit möjligt att i detta skede genomlysna dessa frågor. Enligt ministerrådet är det viktigt att analysen fullföljs som ursprungligen planerats. Som tidigare rapporterats kommer behandlingen av sysselsättningsfrågorna att särskilt uppmärksammas i det fortsatta arbetet. I syfte att få ett mer jämförbart underlag bör också rapporten kompletteras med en belysning av den fysiska planeringen i Finland och Sverige.

Vid Nordiska institutet för samhällsplanering (Nordplan) har en forskargrupp utvecklat ett informationssystem (NIMS) för medelstora nordiska kommuner baserat på ADB. Systemet som bygger på koordinatsatta data har bl. a. prövats i Linköpings kommun i Sverige. Ministerrådet som anser att NIMS bör kunna bli ett värdefullt komplement till kommunernas nuvarande planering har finansierat NIMS under senare år. Uppbyggnaden av NIMS har nu kommit så pass långt att systemet kan föras ut i praktisk tillämpning bland kommunerna. Under 1976 har försök därför startats även i Danmark och Norge. Tidigast år 1978 kan det bli aktuellt med ett finskt försök. Erfarenheterna av de danska och norska försöken beräknas föreligga under våren 1977.

3. Samordning av regionalpolitiken

Syftet är i första hand att få till stånd en samordning av de regionalpolitiska stödinsatserna i gränsregionerna. För att nå detta krävs också en samordning av de regionalpolitiska målen. Med hänsyn till att detta är en process på lång sikt sker arbetet stegvis.

Första steget består i en kartläggning av hur den totala stödvolym som utgår vid nylokalisering eller utbyggnad av företag varierar inom och mellan länderna. Som tidigare rapporterats har denna undersökning formen av räkneexempel. Det material som hittills framkommit har redovisats i Nordiska arbetsgruppens för regionalpolitisk forskning (NordREFO) skriftserie NordREFO 1975: 4.

Beräkningarna som inte är fullständiga tyder på skillnader i stödvolym såväl mellan som inom länderna. I Norge och Sverige råder betydligt större skillnader i stöd mellan olika regioner än i t. ex. Finland. I samtliga länder är huvuddelen av stödet kopplat till företagens investe-

ringar. Under senare år har ökad betoning lagts vid stöd till företagens drift i form av bl. a. sysselsättningsstöd, utbildningsstöd m. m.

Beräkningarna tyder på att de förmånligaste villkoren för investeringar gäller i Nordnorge. Därefter följer norra Sverige och norra Finland i nu nämnd ordning. Skillnaderna mellan Sverige och Finland är dock enligt rapporten jämförelsevis små i dessa delar av de båda länderna. Det omvända förhållandet gäller för medelstora regioner i den näst högst prioriterade stödzonen i Finland och det allmänna stödområdet i Sverige.

Ett viktigt inslag i den norska och finska stödpolitiken uppges i rapporten vara förmånliga avskrivningar. De ger större subventionsseffekt ju mer vinstgivande företaget är. Investeringsstödet som väger tyngst i Danmark och Sverige ger å andra sidan störst effekt i företag med minst vinst.

I beräkningarna har man också försökt att ta hänsyn till stödets effekter på företagens finansiella ställning. I samtliga länder har stödet en likviditetsfrämjande effekt. Särskilt gäller det i Finland och Norge beroende på de förmånliga avskrivningsmöjligheterna. I Sverige uppges likviditetsförbättringen i första hand hänga samman med utbildnings- och sysselsättningsstödet. För samtliga länder gäller att stödet har en positiv effekt på företagens soliditet.

Som framgått av denna korta redogörelse visar rapporten på en rad intressanta aspekter som måste beaktas i de fortsatta övervägandena. I nuvarande form medger emellertid beräkningarna inte några längre slutsatser. Det beror bl. a. på att samtliga stödformer inte har kunnat beaktas. Beräkningar av detta slag kommer dessutom alltid att vara förenade med osäkerhet. Fullständig exakthet i beräkningarna går inte att uppnå. En osäkerhetsfaktor är insatsen av olika produktionsfaktorer i kalkylen. Alternativa kalkyler kommer därför att upprättas under år 1977. Beräkningarna kommer också att kompletteras med de stödmedel som inte beaktats i denna omgång. Dessutom kommer ytterligare orter att tas med i beräkningarna. Gränsregionerna kommer särskilt att uppmärksammas.

Nära förknippad med en samordning av stödpolitiken är Nordiska rådets *rekommendation nr 23/1974* om en utredning av en regionalpolitisk fond för Nordkalotten. NÄRP har i uppdrag att överväga behovet av en sådan utredning.

I anledning av rekommendationen kan konstateras att en rad aktiviteter av betydelse för det regionalpolitiska samarbetet har igångsatts i samband med eller efter det att rekommendationen antogs. Nordiska industrifonden inrättades år 1973. Fonden syftar till att främja ett effektivare utnyttjande av nordiska resurser för teknologi och industriell utveckling. Genom det intima samband som råder mellan industri- och regionalpolitik torde fonden även få betydelse för den regionala ut-

vecklingen och därmed det regionala samarbetet i Norden.

Tillkomsten av Nordiska investeringsbanken är ett ytterligare instrument. Investeringsbanken har ett vidsträckt arbetsfält. Banken anges bl. a. kunna medverka till finansieringen av projekt av gränsregionalt intresse.

Ett viktigt motiv för förslaget att inrätta en regionalpolitisk fond var att tillförsäkra Nordkalottkommittén (NKK) ekonomiska resurser. Under senare år har NKK:s resurser successivt förstärkts.

Ministerrådet noterar att en rad verksamheter med de syften som avsetts med en regionalpolitisk fond för Nordkalotten sålunda har introducerats. Ett antal undersökningar som berör såväl regionalpolitiska medel som behovet av insatser pågår inom ramen för arbetet med ministerrådets regionalpolitiska handlingsprogram. Parallellt med att resultaten från dessa undersökningar utvärderas bör frågan om behovet av en särskild fond på Nordkalotten belysas av NÄRP. Ministerrådet räknar med att en sådan utvärdering kan påbörjas under år 1977 och presenteras under år 1978.

4. Gränsregionalt samarbete

De rättsliga förutsättningarna för det gränskommunala samarbetet har hittills som framhålls i Nordiska rådets rekommendation nr 22/1969 varit oklara. På uppdrag av ministerrådet utarbetades år 1974 ett utkast till överenskommelse som skulle lägga tillrätta dessa förhållanden. Detta utkast har nu omarbetats och presenterats i Nordisk utredningsserie 1976: 10 Nordisk konvention om gränskommunalt samarbete. Detta omarbetade förslag innehåller rätt för kommunerna att samarbeta med kommuner i annat nordiskt land om vården av sina angelägenheter i den mån inte annan lagstiftning eller andra bestämmelser utgör hinder härför. Ett utbyggt gränskommunalt samarbete förutsätter ytterligare anpassningar av speciallagstiftning och -bestämmelser för olika sektorer. I förslaget framhålls också att man i resp. land där behov uppstår skall eftersträva regler som tillgodoser gränskommunernas samarbetsbehov. Ett ministerrådsförslag i denna fråga kommer att föreläggas Nordiska rådet i god tid före 1977 års session. Ministerrådet räknar med att vissa av de gränsregionala projekt som inletts i NÄRP:s regi kommer att ge värdefulla erfarenheter i de fortsatta strävandena att utveckla det gränskommunala samarbetet. Det gäller i första hand det glesbygdspolitiska försöksprojektet i Kautokeino, Muonio och Enontekiö kommuner samt f. d. Karesuando kommun i Sverige.

Den arbetsgrupp som leder detta projekt har under 1976 redovisat en första lägesrapport. Den ger en noggrann belysning av de levnadsförhållanden och problem som råder i gränsregioner med gles bosättning. I rapporten redovisas också ett fyrtiotal förslag på tänkbara samarbets-

projekt som framkommit under arbetets gång. Bland dessa förslag kan nämnas samarbete i fråga om undervisning i specialämnen såsom musik, slöjd, gymnastik, utbildning i fiskevård, hemslöjd, fårskötsel och turism, sjuktransporter, öppen åldringsvård och hemhjälp, räddningstjänst, turistleder, bygdeturism, industriell service, förädling av lokala råvaror av olika slag m. m. I första skedet har arbetsgruppen prioriterat utbildning i fråga om fiskevård, hemslöjd, fårskötsel och turism. I detta arbete har kommunerna och de lokala bildningsförbunden engagerats.

Ministerrådet har uppdragit åt arbetsgruppen att under år 1977 inleda liknande försök i ytterligare en eller två andra gränsregioner.

För samarbetsfrågor i Öresundsregionen har tillsatts en arbetsgrupp bestående av representanter för berörda kommuner, länsstyrelser och departement. Under år 1977 inleds en studie kring friluftsliv och fritidsbosättning i Öresundsregionen. Hittillsvarande undersökningar tyder på att en rad projekt av regionalpolitiskt intresse kommer att aktualiseras under de kommande åren.

I ministerrådets planer för år 1976 ingick en undersökning av de regionalekonomiska sambanden i Arvika-Kongsvinger-regionen (ARKO-regionen). Förseningen i arbetsplaneringen gör att projektet kan starta först i början av år 1977. Projektet kommer att ledas av en arbetsgrupp bestående av företrädare för bl. a. kommunerna, länsstyrelserna och näringslivet.

Med hänsyn till Nordiska rådets *rek. nr. 27/1974* angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning ingår i planerna för 1977 även en undersökning av samarbetsmöjligheterna mellan Åland och Aboland skärgård samt Stockholms-regionen. Den har formen av en förstudie.

5. Regionalpolitisk forskning

NordREFOs forskning är i första hand inriktad på mål och medel i regionalpolitiken. Forskningen bedrivs inom ett antal projekt. Arbetet inom dessa kommer att avslutas under år 1978 då en utvärdering av forskningen sker. För detta ändamål har NordREFO under år 1976 fått utökade resurser. En assistent finns numera knuten direkt till NordREFOs sekretariat, vars uppgift är att följa arbetet inom projekten samt att stå för den utvärdering och resultatredovisning av innevarande forskningsetapp som kommer att ske år 1979.

En successiv avrapportering från projekten har bl. a. presenterats i olika nummer av NordREFO-skriften. Under 1976 har projektet Alternativa mönster för ortssystemets utformning publicerats i en lägesrapport. I denna finns bl. a. en beskrivning av den förda ortssystempolitiken samt i tillhörande bilagor en granskning av ortssystemets utveckling i de nordiska länderna för perioden 1960—1975. Projektet ingår i forskningsprogrammet Mål i regionalpolitiken som även omfattar projekten

Hushållens miljöpreferenser och levnadsvillkor och Målkonflikter i regionalpolitiken.

NordREFOs övriga två projekt Administrativa betingelser för regional planering och Medel i regionalpolitiken finns redovisade i NordREFO nr 1975: 3 respektive 1975: 4. Förstnämnda projekt har i stort sett slutförts. NordREFOs förhoppning är att som ett resultat av gruppens arbete forskning på nationell grund kommer igång.

Inom medelsgruppen kommer den på uppdrag av NÄRP genomförda s. k. Alfastudien att vidareutvecklas under 1977. Arbetet inom gruppen kommer även fortsättningsvis att bedrivas i form av pilotstudier. I Finland startas en undersökning av effekterna av den fria avskrivningsrätten, i Sverige studeras regionalpolitikens effekter på företagsstrukturen och i Danmark studeras stödets effekter på olika branscher i förhållande till effekterna på livsmedelsindustrin. Tyngdpunkten i arbetet kommer att föras över på metod- och informationsfrågor.

6. Nordkalotten

Allmänt

Nordkalottkommittén (NKK) skall verka för ett fördjupat samarbete på det regionalpolitiska och arbetsmarknadspolitiska området samt för andra samarbetsprojekt av betydelse för sysselsättningen på Nordkalotten.

NKK:s verksamhet under 1976 har kretsat kring industriella samarbetsfrågor och turismen.

Denna prioritering kommer också att prägla resursinsatserna under de närmaste åren. Genom det samarbete som på initiativ av NKK inletts mellan de regionala turistcheferna på Nordkalotten har organisatoriska förutsättningar skapats för en aktivering av turistsamarbetet.

NKK räknar med att jordbruks-, grönsaks- och rennärlingsfrågor kommer att ägnas större utrymme i de kommande årens arbete.

Industriellt samarbete

För att få en bild av rådande samarbete inom industrin inledde NKK hösten 1975 en undersökning rörande handelsutbyte på kalotten samt förekommande hinder för ökad samhandel. Institutionen för samhällsvetenskap vid universitetet i Tromsø har engagerats i projektet. Arbetet har organiserats i tre faser. Första fasen avser en förstudie till vägledning för uppläggningsen av själva undersökningen. Resultatet av förstudien tyder på att det industriella samarbetet över riksgränserna på kalotten totalt sett är svagt utbyggt. Det beror bl. a. på att tyngdpunkten i den industriella produktionen ligger vid framtagning och förädling av lokala råvaror.

På basis av förstudien har huvudundersökningen inletts. Den bygger

på en enkät som tillställts alla företag med tio eller fler anställda. Enkäten omfattar uppgifter om dels rådande handelsutbyte mellan företagen på kalotten, dels de hinder av olika slag som företagen möter i sina kontakter över riksgränserna. Med början under 1977 kommer NKK att på grundval av undersökningen analysera behovet av åtgärder för att reducera riksgränsernas inverkan på handelsutbytet. På lång sikt kan undersökningen även ge underlag för ytterligare förstärkning av kalottens näringsliv.

1974 arrangerade NKK ett industriseminarium för företagare från olika branscher på kalotten. Detta seminarium har följts upp med branschvisa seminarier. 1976 års seminarium, som hölls i Narvik, behandlade byggnäringens problem och samarbetsbehov. Vid seminariet deltog företrädare för bl. a. byggnadsindustrin, entreprenörsektorn, konsultbyråer, kommuner och fackliga organ. En rad intressanta problemställningar av gemensam natur ventilerades. Dessa kommer att följas upp av en arbetsgrupp bestående av representanter från branschen. Det är NKK:s förhoppning att detta samarbete skall efter en kort övergångsperiod kunna föras vidare av byggbranschens egna organ och sammanlutningar. Seminarieverksamheten syftar bl. a. till att lägga grunden för en sådan utveckling. Under 1977 planerar NKK ett seminarium för företagare från de södra landsdelarna samt en studieresa för företagare som är verksamma på kalotten.

Ett sammanfattande intryck av hittills genomförda seminarier är behov av bättre information och kontakt över gränserna, vilket uppges vara en förutsättning för ett samarbete. I detta syfte har NKK på försök under 1976 börjat utge en näringsbulletin benämnd Nordkalott-Nytt. Bulletinen utges i samarbete med Studieselskapet for Nord-Norsk Naeringsliv i Bodø. De första åren planeras bulletinen utkomma två gånger om året. Första numret som publicerades under hösten 1976 uppmärksammar särskilt insatserna inom järn- och stålindustrin på kalotten. Varje utgåva kommer att ha formen av ett temanummer. Stående inslag i bulletinen blir bl. a. ekonomiska analyser av förhållandena på kalotten samt en leverantörsbörs där företagen bereds utrymme att knyta kontakter.

I början av 1970-talet utgav NKK en broschyr om de regionalpolitiska stöd som utgår i resp. land till företag som lokaliserar sig till eller bygger ut sin verksamhet på kalotten. Denna sammanställning rönt stort intresse. NKK planerar att aktualisera denna broschyr under 1977. I planerna för 1977 ingår även en industrikalender över företag på kalotten som med små insatser kan hållas aktuell.

Ett problem för samarbetet är skillnaderna i språk. Enligt NKK är detta ett hinder som måste undanröjas. NKK avser därför att stimulera företagarna och deras anställda att delta i de språkkurser som arrangeras av bl. a. Föreningarna Norden.

Turism

Som nämndes inledningsvis har turistcheferna på Nordkalotten under NKK:s ledning inlett ett samarbete. Därmed har grunden lagts för NKK:s planer om ett Nordkalottens turistråd. Verksamheten under 1976 har i huvudsak bestått i att dra upp riktlinjer för de närmaste årens samarbete. I december 1976 kommer ett turistseminarium att arrangeras i syfte att bl. a. formulera det mer långsiktiga arbetet. Under 1977 kommer arbetet att inriktas på bl. a. en logifolder för kalotten, åtgärder för att främja turismen inom kalotten och planläggning av gemensamma vandringsleder för fjällturister.

Jordbruks-, grönsaks- och rennäringsfrågor

I anslutning till NKK:s vårsammanträde arrangerades ett symposium för jordbruks- och grönsaksfrågor. Diskussionerna mynnade ut i att en arbetsgrupp tillsattes för resp. fråga med uppgift att främja samarbetsprojekt. NKK räknar med att det dröjer ännu en tid innan detta arbete tar form. Insatserna under 1977 blir främst av orienterande karaktär.

När det gäller rennäringsfrågor har NKK beslutat att ställa samman ett material som i ett sammanhang belyser de senare årens utredningsverksamhet på detta område. Detta underlag kommer att läggas till grund för upplägningen av det fortsatta arbetet.

Kapitel XII

Samarbete i konsumentfrågor

1. Inledning

Samarbetet på konsumentområdet har också under 1976 varit relativt omfattande. Till det projektlagda samarbetet har Nordiska ministerrådet anslagit drygt 1.9 miljoner nkr till ett femtontal projekt. Samarbetet har också intensifierats då det gäller erfarenhets- och idéutbyte i den utskottsorganisation som etablerats under Nordiska ämbetsmannakommittén för konsumentfrågor. Även då det gäller internationellt samarbete på konsumentområdet har en ökad nordisk samordning kommit till stånd. Detta har skett dels genom att en betydande del av det projektlagda samarbetet inriktats på områden där internationellt samarbete pågår, dels genom att de nordiska ländernas deltagande i internationellt samarbete kontinuerligt rapporteras och diskuteras i ämbetsmannakommittén och dess utskott.

2. Verksamheten under 1976

Det projektlagda arbetet under 1976 planerades i huvudsak innan samarbetet på konsumentområdet kom att tillhöra ministerrådets verksamhetsområde. Först fr. o. m. 1977 kan ett mer enhetligt och genomarbetat program för det nordiska samarbetet på konsumentområdet läggas fram.

2.1 Undersökningar av varor och tjänster

Då det gäller undersökningar av varor och tjänster har samarbetet traditionellt inriktats på att ta fram provningsmetoder för olika konsumentvaror. Under 1976 har ett antal projekt, som påbörjades 1975 eller tidigare, slutförts.

Redan 1974 påbörjades ett projekt med syfte att utarbeta en praktiskt användbar metod för mätning av lukter i samband med provning av köksfläktar. Under 1975 tillverkades mätutrustningen vid Karolinska institutet i Stockholm och installerades vid konsumentverket. Metoden har under 1976 utvärderats, bl. a. genom jämförelser med andra metoder.

Sedan 1973 har i samarbete med INSTA, som är det nordiska samarbetsorganet på standardiseringsområdet, genomförts ett projekt (INSTA/M 1690) som syftar till gemensamma metoder för funktionsprovning av hushållskylar och -frysar. Projektet har också syftat till ett samlat nordiskt uppträdande i det internationella standardiseringsarbetet på

området samt till en entydig nordisk användning av internationella standarder. Som ett resultat av projektet utgavs under 1974 likalydande standards för funktionsprovning av kylar och frysar för hushållsbruk i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Under 1975 och 1976 har bl. a. ett ISO-förslag (International Standard Organization) angående provningsmetod för frysar remissbehandlats. Projektet vilar f. n. och det är osäkert om det kommer att återupptas.

Under 1974 slutfördes ett projekt som resulterade i en för de nordiska konsumentorganen gemensam metod för provning av diskmaskiner. En gemensam provningsmetod ger dock inte omedelbar möjlighet till jämförelser av provserier från olika laboratorier. En väg att nå sådan jämförbarhet är att använda sig av en referensmaskin gemensam för länder som provar diskmaskiner. Under 1975 togs en prototyp till en sådan fram av de nordiska länderna i samarbete med en tysk producent. Under 1976 har maskinen bedömts och befunnits kunna utgöra grund för konstruktion av en referensmaskin. Projektet är därmed avslutat. Arbetet kommer dock att fortsätta inom en arbetsgrupp under IEC (internationella elektrotekniska kommissionen).

I ett annat projekt har förslag till gemensamma nordiska specialföreskrifter för mätning av buller från vissa hushållsapparater — diskmaskiner, tvättmaskiner, dammsugare och köksfläktar — vilka skall komplettera IEC's ramdokument angående mätning av buller från hushållsapparater, tagits fram. Utvärderingen av föreskrifterna har gjorts och projektet har slutrapporterats under 1976.

Under 1974 påbörjades två projekt angående utombordsmotorer. Det första av dessa syftade till att komma fram till ett system för märkning av axeleffekt på utombordsmotorer, baserat på en gemensam nordisk norm. 1974 framtogs vid NTH (Norges Tekniske Høgskole) ett förslag till metod för mätning av axeleffekt. Från producenthåll framkom emellertid önskemål om att i möjligaste mån anpassa metoden till internationellt föreslagen standard. Trots att en sådan omarbetning gjordes under 1975 ansåg branschorganisationerna i framför allt Norge och Sverige inte att metoden kunde ligga till grund för en märkning av utombordsmotorer. Inom projektet lät man därför prova 16 utombordsmotorer vid NTH och i juni 1975 publicerades resultaten varvid den för konsumenten missvisande märkning som då förekom påvisades.

Under 1976 har förhandlingar med fabrikanter/importörer i flera av de nordiska länderna slutförts med för konsumenterna tillfredsställande resultat.

Provningsmetoder för bestämning av dragkraft och bränsleförbrukning har utvecklats i det andra utombordsmotorprojektet som slutförts under 1976. Genom dessa möjliggörs en helhetsvärdering av olika kombinationer motor/propeller/skrov och deras inverkan på driftsekonomin. Projektresultaten avses komma till användning dels i förhandlingar med

producentens sida om produktförbättringar dels i information till konsumenterna.

Utöver slutförandet av arbetet med ovanstående provningsmetoder har verksamheten under 1976 koncentrerats till ett mindre antal projekt där några konsumentprodukter studeras ingående beträffande kvalitet och funktion. I ett av dessa projekt undersöks funktionsduglighet och hållbarhet hos kokkärl. Även avgivande av giftiga ämnen (tungmetaller) och smak har studerats. I projektet undersöks slutligen möjligheterna att få till stånd en gemensam nordisk märkning av dessa produkter. I ett annat projekt undersöks kvalitet och andra egenskaper hos regnkläder för barn. Projektet syftar till att fastställa kvalitetskrav och användningsområden för regnkläder samt till att i samarbete med producentens sida komma fram till bättre konstruktion, passform och märkning (t. ex. storleksbeteckningar). Båda projekten fortsätter under 1977.

Slutligen har ett förprojekt angående konsumentkrav på emballage genomförts under 1976. I projektet har genom bl. a. litteraturstudier gjorts en genomgång av konsumenternas och samhällets problem vad gäller emballage. Man har utifrån denna genomgång gjort ett försök att formulera konsumentkrav på emballage och slutligen sökt precisera några av de kriterier efter vilka man bäst kan skilja på nödvändigt och onödvändigt emballage eller rationellt och orationellt emballage med avseende på transport, förvaring, varupresentation m. m.

2.2 *Produktsäkerhet*

Under 1976 har ett omfattande arbete gjorts på produktsäkerhetsområdet. Syftet med verksamheten är att ta fram ett underlagsmaterial för hur konsumenterna bäst kan skyddas mot farliga produkter. Detta är dels en fråga om att klarlägga vilka produkter som är farliga dels en fråga om vilka åtgärder som är möjliga att vidta.

I ett projekt som avslutats under 1976 har kartlagts pågående aktiviteter beträffande registrering av produktrelaterade olyckor i olika länder, främst de nordiska länderna samt USA och England. Då det gäller de sistnämnda länderna, i vilka arbetet på detta område kommit längst, behandlades i projektet också åtgärder som har vidtagits mot produkter som befunnits vara farliga. Slutligen har en analys gjorts av vilka åtgärder som är möjliga att använda i de nordiska länderna.

I samband med projektets avslutande genomfördes ett seminarium på samma tema. I seminariet deltog flertalet av de institutioner/personer i Norden som varit engagerade i utvecklingsarbete på området. Vidare var de flesta myndigheter som kan förväntas nyttiggöra sig resultaten av ett nordiskt skaderapporteringssystem för hemolycksfall representerade.

Under åren 1975—1977 konstrueras och utprovas ett system för avi-

sering och registrering av olycksfall i hemmen samt orsakerna till dessa. Rapporteringssystemet skall skapa underlag för åtgärder i syfte att nedbringa frekvensen för produktrelaterade olyckor. Projektet skall också försöka belysa de kostnader dessa olyckor åsamkar samhället. Under 1976 har den planerade försöksverksamheten detaljplanerats och kontakt tagits med berörda myndigheter och sjukhus. Vidare har en provundersökning genomförts vid Akademiska sjukhuset i Uppsala.

På produktsäkerhetsområdet genomförs slutligen under 1976 och 1977 ett projekt angående hushållskemikalier. Projektet syftar till att enas om krav beträffande märkning, utformning av förpackningar samt säkra förslutningar. Under det inledande arbetet har man funnit att projektet sannolikt kan begränsas då en del grundläggande arbete redan gjorts i bl. a. USA och England.

2.3 Produktlivslängd

Problemen i samband med produkters livslängd är många och fullgoda undersökningsmetoder saknas. Utvecklingsarbetet är kostsamt och man har funnit att avsevärda besparingar torde kunna göras genom nordiskt samarbete på området.

Under 1976 har ett förprojekt genomförts. Projektet har undersökt förutsättningarna för ett framtida nordiskt samarbete beträffande undersökningar av produkters livslängd och näraliggande områden. På lång sikt är syftet med verksamheten att förbättra konsumentorganens möjligheter att förhindra en oönskad reduktion av produktlivslängden. I förprojektet har långtgående planer för ett fortsatt nordiskt samarbete skisserats.

2.4 Märkning

Då det gäller frågor om varudeklarationer och andra former för märkning har under de senaste åren rått en viss osäkerhet om den framtida verksamheten i flera av de nordiska länderna. Denna osäkerhet har också medfört att det nordiska samarbetet på området är av relativt liten omfattning. Under 1976 har samarbetet begränsats till två mindre projekt.

Det första av dessa har gällt flytvästar. Avsikten var att fullfölja detta samarbete genom att enas om en gemensam etikett för godkännandemärkning av flytredskap. Efter att ha säkrat att de nordiska normerna för godkännande tillämpades på samma sätt i de olika länderna fann man dock att en gemensam etikett inte var en tillräckligt angelägen samarbetsuppgift och projektet avbröts.

Det andra samarbetsområdet som tagits upp i projektform under året är skötselmärkning av textilier. Samarbetet syftar till att med utgångs-

punkt i föreliggande ISO-förslag komma fram till gemensamma nordiska konsumentkrav på skötselmärkning av textilier.

2.5 Information och utbildning

Vid lärarhögskolan i Malmö har under åren 1972—1976 genomförts forskningsprojektet "En studie i konsumentfostran". Projektet har undersökt förutsättningarna för konsumentundervisning i grundskolans mellanstadium i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Vidare har inom projektet framställts läromedelsprototyper. Under 1974 konstruerades bl. a. en serie läromedelsprototyper och test. Med hjälp av de konstruerade testen utprovades läromedlen under våren 1975 i ett antal skolor i de fyra berörda länderna. Med utgångspunkt bl. a. i denna utprövning har läromedelsprototyperna ytterligare bearbetats och reviderade läromedel färdigställts under 1976. I och med att också slutrapport färdigställts under hösten 1976 är projektet nu avslutat.

Under 1976 har också en undersökning av behov och förutsättningar för fortsatt nordiskt samarbete beträffande konsumentundervisning i skolan påbörjats. Projektet syftar till att föreslå samarbetsprojekt beträffande läromedel, lärarutbildning m. m. och baseras på en genomgång av i vilken omfattning konsumentundervisning i skolan regleras i lagstiftning och undervisningsplaner samt i vilken utsträckning konsumentfrågor tas upp i lärarutbildningen. Eventuellt kommer också några konkreta undervisningssituationer att analyseras med utgångspunkt i använt undervisningsmaterial.

Sedan 1965 utges två gånger om året "Konsumentnytt från Norden". Rapporten redovisar den konsumentpolitiska verksamheten i de nordiska länderna samt det nordiska samarbetet. Under 1976 har två nummer av publikationen utkommit.

2.6 Reklam och annan marknadsföring

Under 1976 har ett projekt angående otillbörliga prisjämförelser i reklam och annan marknadsföring påbörjats. Projektet syftar till att inom ramen för den marknadsföringslagstiftning som finns i de olika nordiska länderna föreslå åtgärder för att motverka förvirrande, vilseledande, ofullständiga eller på annat sätt otillbörliga prisjämförelser i näringsidkarnas marknadsföring. I första hand studeras dagligvaruområdet men även urvals- och sällanköpsvaror ingår i undersökningen. Särskild uppmärksamhet ägnas prisjämförelser i detaljistannonsering. Under året har bl. a. kartlagts vilka marknadsföringsåtgärder som är av intresse att studera närmare i de olika länderna. Vidare har undersökts i vilken mån problemen är likartade i de nordiska länderna. Vissa undersökningar av konsumentreaktioner har gjorts liksom en prioritering av vilka ytterligare typer av prisjämförelser som skall göras till föremål för sådana undersökningar. Inom projektet har en strukturering av före-

kommande typer av prisjämförelser i reklam gjorts. Denna har visat sig värdefull även i verksamheten vid de nationella konsumentombudsmannamyndigheterna.

Utskottet för reklam- och marknadsföringsfrågor under Nordiska ämbetsmannakommittén för konsumentfrågor, som bl. a. ansvarar för genomförandet av ovannämnda projekt, fungerar också som nordisk referensgrupp för verksamheten i en arbetsgrupp om otillbörliga marknadsföringsmetoder under OECD:s konsumentkommitté.

2.7 Andra aktiviteter av konsumentintresse

Ett försök har gjorts att koncentrera det nordiska samarbetet på konsumentområdet till ett begränsat antal delområden enligt redogörelsen ovan. Enstaka projekt som inte faller inom dessa delområden kan dock av olika skäl aktualiseras. Under 1976 har t. ex. genomförts ett seminarium om samhällsvetenskaplig konsumentforskning i Norden. Seminariet avsåg bl. a. att stimulera enskilda konsumentforskare i de nordiska länderna till ökat utbyte mellan länderna och över ämnesgränserna. Seminariet gav samtidigt en mer samlad överblick över den samhällsvetenskapliga konsumentforskningen i Norden och bör kunna bilda utgångspunkt för ev. framtida samarbetsprojekt. Seminariet bör även kunna stimulera de forskningsinitierande konsumentorganen till nya forskningsprojekt samt ligga till grund för koordinering och fördelning av forskningsuppgifter mellan de nordiska länderna.

3. Planerad verksamhet

3.1 Undersökningar av varor och tjänster

Gemensamma nordiska provningsmetoder föreligger eller förväntas inom kort tid föreligga för diskmaskiner, hushållskylar och -frysar, köksventilatorer (luktmätning) och utombordsmotorer (axeffect, dragkraft och bränsleförbrukning). Vidare föreligger metoder för mätning av buller från hushållsmaskiner. Arbetet med framtagning av provningsmetoder väntas fortsätta på nordisk basis, dels genom utarbetande av provningsmetoder för andra varor, dels i form av revidering och komplettering av tidigare framtagna metoder. Under 1977 koncentreras dock verksamheten dels till de i avsnitt 2.1 nämnda projekten angående bruksegenskaper hos kokkärl och regnkläder för barn, dels till ett projekt angående konsumenternas och samhällets styrmedel på emballageområdet. Det sistnämnda projektets syfte är att föreslå styrmedel som på bästa möjliga sätt leder till uppfyllande av de kriterier för värdering av förpackningars ändamålsenlighet, som kan formuleras utifrån konsumenternas krav. (Det i avsnitt 2.1 omtalade förprojektet har bl. a. haft till syfte att preliminärt formulera dessa kriterier.)

3.2 Produktsäkerhet

På produktsäkerhetsområdet avslutas under 1977 två tidigare påbörjade projekt. Det första av dessa är det skaderapporteringssystem som omtalats i avsnitt 2.2. Under 1977 genomförs under ett halvt år en undersökning vid ett antal sjukhus i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Under andra halvåret utvärderas systemet bl. a. vad gäller möjligheterna för en fortsatt återkommande användning i de olika nordiska länderna.

Det andra projektet på detta område rör produktsäkerhet hos hushållskemikalier. Projektet har beskrivits i avsnitt 2.2 ovan.

3.3 Produktlivslängd

Under 1977 startas ett projekt som har till huvudsyfte att åstadkomma en bättre styrning av konsumentpolitiska åtgärder beträffande produkters livslängd i framtiden. Projektet skall framskaffa underlag för konsumentinformation, opinionsbildning och förhandlingar med producenterna samt för överväganden av resurspolitisk karaktär. Projektet begränsas till tre produkter som bedömts som särskilt intressanta då det gäller undersökningar av livslängd, nämligen köksspisar, tvättmaskiner och cyklar (ev barncyklar).

3.4 Märkning

På märkningsområdet fortsätter arbetet med skötselmärkning av textilier. Under 1977 inriktas arbetet på att med utgångspunkt i föreliggande ISO-förslag komma fram till gemensamma krav beträffande dels antal symboler i märkningssystemet, dels tillämpningen av systemet i fråga om provningsmetoder och acceptansgränser. Resultaten skall kunna användas för att påverka ISO innan slutligt beslut fattas om internationell standard, samt för att få till stånd en gemensam nordisk tillämpning av en framtida ISO-standard, t. ex. genom att samma urval av behandlingssymboler enligt ISO används i samtliga nordiska länder. Resultatet skall vidare kunna användas för att påverka nordiska standardiseringsorgan så att dessa accepterar gemensamma kriterier för användandet av behandlingssymbolerna.

Under 1977 genomförs också ett seminarium om jämförprismärkning. Seminariet syftar till att inför framtida diskussioner angående införandet av jämförpriser i de nordiska länderna gemensamt diskutera olika tänkbara organisationsformer och system för att underlätta för konsumenterna att vid inköp av dagligvaror göra meningsfulla prisjämförelser och därigenom också ge möjlighet att sänka sina kostnader för inköp av dagligvaror utan en motsvarande sänkning av kvalitetsnivån.

3.5 Information och utbildning

Den i avsnitt 2.5 beskrivna undersökningen av behov och förutsättningar för fortsatt nordiskt samarbete beträffande konsumentundervisning i skolan avslutas under 1977.

Rapporten "Konsumentnytt från Norden" avses utkomma med två nummer under 1977.

3.6 Reklam och marknadsföring

I projektet "Otillbörliga prisjämförelser i reklam och annan marknadsföring" som beskrivits i avsnitt 2.6 ovan kommer under 1977 att göras undersökningar av konsumentreaktioner på olika typer av prisjämförelser. Resultaten skall också analyseras och förslag till åtgärder presenteras.

Under 1977 kommer eventuellt också en sammanställning av vilka lagar m. m. som reglerar marknadsföringens informationsinnehåll i de nordiska länderna att göras. En analys skall också göras i syfte att utreda om existerande olikheter är nödvändiga.

Vidare kommer möjligheterna till ett samarbete mot otillbörlig marknadsföring som av företagen används i flera av de nordiska länderna att närmare undersökas.

Utskottet för reklam- och marknadsföringsfrågor kommer också under 1977 att fungera som nordisk referensgrupp för arbetet i OECD:s konsumentkommittés arbetsgrupp angående otillbörliga marknadsföringsmetoder.

Kapitel XIII

Samarbejde vedrørende transport, kommunikation og trafikikkerhed

1. Indledning

Virksomhedsområderne omfatter dels samarbejdet på transport- og kommunikationsområdet i henhold til Nordisk transportoverenskomst af 6. november 1972, der trådte i kraft den 1. marts 1973, og dels samarbejdet om nordisk trafikikkerhed i de nordiske lande ifølge regeringsoverenskomst 1971.

Ministerrådet har været samlet til drøftelse med Nordisk Råds trafikudvalg om aktuelle nordiske samarbejdsspørgsmål inden for rammerne af transportoverenskomsten. Nordisk trafikikkerhedsråds virksomhedsberetning er overgivet til trafikudvalget.

Nordisk Ministerråds embedsmandskomité for transportspørgsmål (NÅT) varetager ifølge transportoverenskomstens art. 4 udførelsen af de hverv, der følger af overenskomsten, som har til formål at styrke og udvikle samarbejdet med henblik på rationelt tilrettelagte og effektive transporter og kommunikationssystemer samt at sikre en bedre udnyttelse og en større samlet effektivitet af arbejdet på dette område gennem samordning, samvirke og arbejdsfordeling.

I henhold til art. 6 bistås Embedsmandskomiteen af Nordisk komité for transportøkonomisk forskning (NKTF), der blev oprettet i 1966 og som har til opgave at koordinere og stimulere den transportøkonomiske forskning i de nordiske lande. Desuden findes arbejdsgrupper under NÅT for særlige opgaver.

Fra samarbejdet i henhold til transportoverenskomsten er undtaget spørgsmål om sikkerheden for vejtrafikken, der behandles af Nordisk trafikikkerhedsråd (NTR), som er central kontakt-, samordnings- og planlægningsorgan for trafikikkerhedsarbejdet i de nordiske lande.

Rådet, der blev oprettet i 1971, har ifølge sine statutter til opgave bl. a. at følge udviklingen på trafikikkerhedsområdet, virke for ensartet nordisk vejtrafiklovgivning, stimulere og samordne forskningen på trafikikkerhedsområdet, virke for information i trafikikkerhedsspørgsmål, fortløbende undersøge egnede nordiske samarbejdsprojekter angående trafikikkerhed og udarbejde forslag til regeringerne om foranstaltninger for øget trafikikkerhed.

NTR bistås af tre permanente samarbejdsorganer, Nordisk komité for vejtrafiklovgivning (NKV), Nordisk komité for trafikikkerhedsforskning (NKT) og Nordisk bilteknisk komité (NBK). NBK er oprettet ved

regeringernes beslutning i 1975 og har afløst Nordisk bilteknisk arbejdsgruppe (NBA). Desuden er der under Nordisk trafikikkerhedsråd nedsat arbejdsgrupper til behandling af særlige opgaver. I nordisk trafikikkerhedsråd indgår repræsentanter for Danmark, Finland, Norge og Sverige. Island holdes fortløbende underrettet om Rådets virksomhed.

2. Transport og kommunikation

2.1. STINA-projektet

I föregående års berättelse och handlingsprogram har utförligt redovisats bakgrunden till, arbetsprogrammet för och organisationen av STINA-projektet. Redovisningen avslutades med ett konstaterande av att projektets första etapp under 1975 redovisats i en arbetsrapport i Nordisk Utredningsserie, *NU 1975:11* och *NU 1975:12*. Resultaten som redovisats i denna rapport har därefter tillsammans med mätvärdena från undersökningar i fält och på laboratorium legat till grund för sammanfattande beräkningar och analyser.

Under 1976 har arbetet förts vidare inom projektet varvid fältmätningarna och laboratorieundersökningarna kunde avslutas vid halvårsskiftet. Detta innebär en utsträckning i tid av fältmätningarna och som en följd härav även av laboratorieundersökningar av proverna från dessa. Anledningen härtill var den i Norden med undantag av Island osedvanligt milda vintern 1974—1975, vilket medförde att mätvärden från någon tjällossningsperiod ej erhöles. Från de extra mätningarna under vintern 1975—1976 och våren 1976 erhöles viss kompensation för denna brist, även om också denna vinter var mildare än normalt i Norden.

Under året har de framkomna resultaten från de sålunda slutförda aktiviteterna analyserats och bearbetats. Under hösten har arbetet med projektets slutrapport intensifierats med sikte på att under december 1976 till NÄT framlägga fullständigt förslag till slutrapport i två delar, Allmän del och Teknisk del. Den förra är avsedd för en relativt bred läsekrets, medan den senare i första hand riktar sig till vägforskare och andra kvalificerade vägtekniker. Rapportens båda delar beräknas föreligga i tryck i NU-serien under första halvåret 1977.

STINA är organiserat med NÄT som styrande organ och med en projektchef, anställd vid Nordiska Ministerrådets Sekretariat. Vid sidan av projektchefen finns en Samarbetsnämnd med teknisk sakkunskap från vart och ett av länderna. Dessutom finns för arbetet i de olika länderna under ledning av en projektledare en projektgrupp, som utgöres av resp. lands statliga vägforskningsinstitution. Kostnaderna för projektets genomförande är med indexuppräknningar och tillägg för de utökade fältmätningarna budgeterade till 1 450 000 skr i prisnivå mars 1976. I kostnaderna ingår icke projektchefens lönekostnader och resor samt tryckning av rapporter, vilka kostnader täckes av budgeten för Nordiska Ministerrådet.

2.2. Projekt for værdering av olika faktorer, som inverkar vid dimensionering av en vögöverbyggnad

STINA-projektet kommer bl. a. att ge eksempel på lämpliga följdprojekt inom nordisk vägforskning. STINA-projektets samarbetsnämnd har analyserat vilka av dessa följdprojekt, som kan ge ett förbättrat utnyttjande av STINA-resultaten och därvid innebära ett målinriktat vidareförande av dessa. Mot den bakgrunden har samarbetsnämnden prioriterat ett projekt, innebärande en systematisk värdering av olika faktorer, som har betydelse för vägdimensioneringen. NÄT har för sin del godkänt utförandet av detta projekt som kan beskrivas enligt följande.

Projekt

Inverkan av olika faktorer vid dimensionering av en vögöverbyggnad

Målsättning

Att lokalisera och värdera olika faktorerens betydelse för resultatet vid dimensionering av vögöverbyggnader

Beskrivning

Projektet omfattar nedanstående aktiviteter:

1. Litteraturstudier
2. Insamling av ekonomiska och tekniska data
3. Bearbetning av dessa data
4. Värderingar och slutsatser

Arbetsutförande

Arbetet utföres inom nuvarande STINA-organisationens ram, varvid uppgifterna avses bli fördelade på Norge och Sverige, fränsett datainsamlingen som berör alla länder.

Kostnad

Kostnadsramen för detta projekt är 300 000 skr i 1976 års prisnivå, vilket förutsätts täckt av budgeten för Nordiska Ministerrådet. Härtill kommer kostnader för projektchef och rapport.

Tidplan

Arbetet påbörjas i oktober 1976 och slutföres under juni 1977 med rapport till NÄT senast den 1. juli 1977.

2.3. NORDKOLT-projektet

NORDKOLT er et samarbeidsprosjekt for nordisk kollektiv transport av personer i byområder med fra 10 000 til 200 000 innbyggere. Det tas sikte på å samle den viten som finnes, både i og utenfor Norden, som kan nyttes til løsning av dagens og av framtidens bytrafikkproblem fram til utgangen av dette århundre. Det tas videre sikte på, for utvalgte byer, å utrede løsninger som synes lovende.

For prosjektet, som ble startet av NÄT i 1973, har målsettingen således vært

- å undersøke mulige transportsystemer og kombinasjoner av slike for persontransporter i middels store nordiske byområder, med perspektiv fram til århundreskiftet
- å behandle både kollektiv og individuell transport med hovedvekten på den kollektive
- å angi krav som bør stilles til ulike transportmidler og -systemer
- å ta hensyn til såvel enkeltpersoners som samfunnets behov og økonomiske muligheter
- å påvise hvilke konsekvenser en kan få av ulike transport- og planleggingspolitiske målsettinger og tiltak.

I etappe I har en kartlagt pågående forsknings- og utredningsarbeid i Norden og som en innledning til problemanalysen er framtidens krav til transportsystem diskutert med utgangspunkt i studier av reisebehov, reisestandard, miljø og sikkerhet. Resultatene er framlagt i en arbeidsrapport i Nordisk Råds NU (*Nordisk Utredningsserie*) nr. 25/74.

I etappe II er det foretatt studier av samfunnsutviklingens innflytelse på reisebehovet, menneskers krav og ønsker, transportkostnadene, energitilgangens betydning, mulig og sannsynlig teknisk utvikling med hensyn til sikkerhet og andre krav, samt sammenhengen mellom bebyggelse og den kollektive transportservice. Videre er, som grunnlag for etappe II redegjort for metoder til analyse og vurdering av transportsystemer samt gitt en framstilling av alternative framtidige trafikksituasjoner. Resultatene av arbeidet er det redegjort for i NU nr. 21/76.

I etappe III er det et hovedformål å få gjennomført studier i et antall utvalgte byområder av forskjellig karakter og størrelse, med sikte på å anvende de utførte analyser til bedømmelse av alternative framtidige trafikksituasjoner og transportsystemer. I Danmark er Aalborg og Herning med som utvalgte "modellbyer", i Finland Jyväskylä og Borgå, i Norge Trondheim og Harstad og i Sverige Uppsala og Karlstad. I alle de utvalgte byer utføres basisstudier av bil, buss og gang/sykkelsystem i tre alternative trafikksituasjoner. Dessuten vil det i visse byer bli utført spesialstudier av alternative former for kollektivtransporter, f. eks. elektrisk buss, sporvogn og taxibuss samt av mulig tilpasning mellom bebyggelse og kollektivtransport.

Når modellstudiene er avsluttet vil det bli utarbeidet en hovedrapport som ventes å foreligge i begynnelsen av 1978.

NORDKOLT er organisert med Nordisk Embetsmannskomite for Transportspørsmål som styrende organ og med en prosjektsjef og en fast faglig medhjelper ansatt under Nordisk Ministerråds Sekretariat. Ved siden av prosjektsjefen finnes en rådgivende gruppe bestående av representanter for hvert av landene.

De enkelte delprosjekter utføres av forskjellige forskningsinstitutter i de enkelte land, under prosjektsjefens ledelse. Modellstudiene i etappe III utføres under ledelse av prosjektsjefen og for hvert enkelt land av

en prosjektgrupe i samarbeid med de lokale kommunale myndigheter, som også stiller arbeidskraft til disposisjon.

De samlede utgifter ved prosjektets etappe III er anslått til ca. 1.6 mill. s. kroner eksklusive lønn, reiseutgifter etc. til prosjektlederen og den faglige medhjelper. Sistnevnte utgifter avholdes over budsjettet for Nordisk Ministerråd. De øvrige utgifter avholdes av de enkelte land.

2.4. TELEMEDEL-projektet

Projektet tar sikte på å underlätta handikappades användning av teletjenster gjennom å fremme utvikling og marknadsføring av ulike utrustninger.

Det utføres av en arbeidsgruppe under NÅT, bestående av representanter for de nordiske ländernas teleförvaltningar och social/medicinalmyndigheter. En koordinator har anställt på heltid. TELEMEDEL-gruppen samarbeider med en av teleförvaltningarna tillsatt särskild teknisk grupp.

Arbetsprogrammet för TELEMEDEL upptar följande punkter.

- 1) Inventering och katalogisering av såväl existerande som under utveckling varande telekommunikationsutrustningar för olika kategorier av handikappade. Vid denna inventering testas, i de fall så erfordras, utrustningarna ur såväl teleteknisk synpunkt som användarsynpunkt.
- 2) Koordinering av den hos de nordiska teleförvaltningarna pågående utvecklingen av handikapputrustningar, så att samma utrustningstyper kan användas inom alla nordiska länder. Denna koordinering skall utföras i samarbete med berörda handikapporganisationer, så att användarsynpunkter blir tillgodosedda.
- 3) Analys av behoven av handikapputrustningar, sett från socialpsykologiska, ekonomiska och tekniska synpunkter.
- 4) Diskussion av aktualiserade nya telekommunikationsutrustningar för handikappade med teleförvaltningarna, högskolor, institutioner och industrier, så att förslag till lämpliga utvecklingsprocesser erhålls.

Följande aktiviteter har tagits upp av TELEMEDEL.

Ett material för *inventering* av olika handikapphjälpmedel på teleområdet har sammanställts och systematiserats och sänts ut till sociala instanser och handikapporganisationer för klarläggande om materialet är tillräckligt områdestäckande och lämpligt systematiserat och för erhållande av uppgifter angående omfattningen av olika intressegrupper. I samband därmed har efterfrågats vederbörandes värdering och prioritering av objekt för framtida utveckling. Svaren på enkäten har bearbetats och sammanställts och materialet diskuteras i samråd med den tekniska gruppen. En projektplan kommer att utarbetas för utveckling, anpassning resp. modifiering av de hjälpmedelstyper och objekt där behov av sådan verksamhet föreligger. Problemen kring en lämplig informationsverksamhet avses ägnas särskild uppmärksamhet. Handläggning-

en kan initiera projekt som lämpligen bör drivas utanför TELEMEDELS ram.

I fråga om *telekommunikationsutrustningar för döva, dövblinda och talskadade* har TELEMEDEL ansett det viktigt att teleförvaltningarna enas om att tillämpa den av internationella teleunionens kommitté för telegraf- och telefonfrågor (CCITT) utarbetade standarden för datakommunikation. Därmed skapas på sikt möjlighet till internationell kommunikation. Likaså har behovet av en kravspecifikation för dövtelefoner bedömts som angeläget. Utvecklingen inom dataterminalområdet innefattar f. n. flera stora internationella företag som är intresserade av tillverkning av s. k. hemterminaler. En framtida sammanjämföring av dessa intressen kan innebära en positiv prisutveckling. Sammanfattningsvis har TELEMEDEL i samråd med den tekniska gruppen föreslagit teleförvaltningarna att kommunikationskraven fastställs, att arbetet med kravspecifikationer fullföljs och att det fortsatta arbetet sker i nära kontakt mellan teleförvaltningarna och handikapporganisationerna. För TELEMEDELS del är projektet därmed avslutat.

När det gäller *alarmeringsanordningar (trygghetslarm) för svårt handikappade och äldre* har TELEMEDEL ansett det angeläget att företa en värdering såväl från teknisk synpunkt som från användarsynpunkt. En översikt rörande befintliga systems egenskaper m. m. har gjorts av den tekniska gruppen.

Användarnas behov av och krav på alarmsystemen har endast i mindre mån klarlagts. Inom TELEMEDEL planeras därför en försöksverksamhet i vissa av de nordiska länderna i samverkan med nationella landsting/kommunförbund och med TELEMEDEL som ledningsgrupp. I undersökningsplanen ingår bl. a. punktvisa studier i form av intervjuer med deltagande försökspersoner. Förslag till kravspecifikationer kommer att utarbetas.

TELEMEDEL har vidare på sitt program flera *andra aktiviteter* — delvis som ett utflöde av inventeringsprojektet — i syfte att förbättra de handikappades möjligheter att använda teletjänster. Det gäller bl. a. studium och värdering av vissa mekaniska hjälpmedel, betingelserna för hörselskadade med hörapparat att använda telefon, hjälp utrustning för rörelsehindrade och utrustning för syntetiskt tal.

TELEMEDELS arbete väntas avslutat under 1977.

Kostnaderna för TELEMEDELS verksamhet täcks över ministerrådets budget och uppgår till skr 214 000 på helårsbasis räknat.

2.5. Flygförbindelserna i de nordiska utvecklingsområdena

På uppdrag av Nordiska ministerrådet tillsatte Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NÄT) år 1973 en arbetsgrupp för att utreda de frågor som sammanhänger med en utbyggnad av flygförbindelserna på Nordkalotten och de övriga inlandsområdena i norr. Till

grund för utredningsarbetet utarbetade NÄT en promemoria Utredning om utbyggnad av flygförbindelserna i de nordiska utvecklingsområdena (PM 8/1973).

Resultatet av arbetsgruppens utredningsarbete Flygförbindelser mellan de norra delarna av Norge, Sverige och Finland (NU 1976:17) överlämnades i oktober 1976 av NÄT till Nordiska ministerrådet och till de för trafikfrågor ansvariga ministrarna i resp. land. Dessförinnan har NÄT i maj 1976 informerat Nordiska rådets trafikutskott om utredningens huvudförslag.

I utredningen analyseras ingående behovet av ny flygtrafik i området samt lämnas förslag vad avser bl. a. flygrelationer, flygplanstyper, trafikuppläggning, organisation och ekonomiska förhållanden.

Vad avser behovet av ny flygtrafik i området har utredningen genomfört en omfattande inventering av såväl olika trafikstränder faktorer som de rådande möjligheterna att nu resa mellan länderna. Utredningen konstaterar härvid att den nuvarande kollektiva trafikförsörjningen i de norra delarna av Norge, Finland och Sverige huvudsakligen är uppbyggd efter nationella principer. Resemöjligheterna är sålunda relativt väl utvecklade i nord-sydlig riktning i resp. land medan däremot tvärförbindelser mellan länderna saknas i det närmaste helt.

Utredningens analys av de kontaktbehov som finns mellan länderna från näringslivet, myndigheters och allmänhetens sida samt de resbehov som turistnäringen alstrar ger vid handen att etablering av nya flygförbindelser inom området kommer att täcka ett potentiellt behov.

Man förordar flygförbindelser på relativt korta sträckor mellan olika trafikknutpunkter i resp. land — s. k. punkt-till-punktförbindelser.

Efter att ha studerat faktorer som det trafikekonomiska utfallet, möjligheten att erbjuda en god trafikuppläggning och tidtabellsanpassning samt tillgången på lämpliga flygplan föreslås i första hand reguljär flygtrafik mellan Luleå och Bodö samt mellan Luleå och Uleåborg. I andra hand med lägre prioritet föreslås även flygtrafik mellan Östersund och Trondheim.

Vad gäller val av lämpliga flygplanstyper har någon definitiv ställning inte tagits. I stället lämnas vissa allmänna rekommendationer. För linjen Luleå—Bodö föreslås en flygplanstyp som i storlek och prestanda kan exemplifieras av Fokker F-28 medan för linjen Luleå—Uleåborg plantypen Metropolitan eller mindre flygplan anses som mest lämplig.

De utförda kostnads- och intäktskalkylerna visar att flygtrafiken — i varje fall under ett inledningsskede — torde komma att gå med ett visst ekonomiskt underskott. Härav följer att de berörda ländernas regeringar i olika avseenden måste engagera sig såväl vad gäller att initiera trafiken som att svara för de aktuella underskotten.

För att klarlägga samarbetet mellan de tre länderna föreslås att ett regeringsavtal sluts mellan ländernas regeringar. Detta avtal bör reglera

de ekonomiska ansvarsförhållandena mellan länderna och de allmänna villkoren för trafikens bedrivande. För handläggning av frågor som rör trafiken rekommenderas inrättandet av en nämnd med ledamöter från resp. land.

Den nya flygtrafiken föreslås startas den 1 april 1978 och bedrivs som försöksverksamhet under tre år.

2.6. Mellanriksvägarna

I NÄT:s verksamhet ingår att följa utvecklingen av mellanriksvägar, särskilt de på Nordkalotten. I den följande redogörelsen har som en bakgrund tagits med även uppgifter som lämnats i tidigare års redovisningar men speciell vikt har lagts vid arbeten som har utförts under 1976 och vid de nu aktuella planerna beträffande de olika mellanriksvägarna.

NORGE—SVERIGE

Väg E 6 Göteborg—Oslo, väg E 18 Karlstad—Årjäng—Oslo och väg 61/2 Karlstad—Kongsvinger—Oslo är de mest trafikerade mellanriksvägarna mellan Norge och Sverige. Trafiken år 1975 uppgick i genomsnitt till ca 5 000, 1 700 resp. 2 400 fordon/dygn.

Dessa mellanriksvägar förbättras successivt inom ramen för resp. lands vägbyggnadsprogram. Sålunda har exempelvis på svensk sida under år 1976 genomfarten vid Uddevalla för väg E 6 öppnats för trafik. Ombyggnaden av väg E 18 mellan Karlstad och riksgränsen vid Örje fortsätter och under år 1976 pågår bl. a. ombyggnad öster om Årjäng. På norsk sida har på väg E 6 förbättringsarbeten utförts vid Lökkeberg. Förbättringsarbeten på väg E 18 väster om Askim pågår.

Väg E 75 Östersund—Trondheim är sedan ett par år tillbaka i huvudsak utbyggd till godtagbar standard. Trafiken år 1975 uppgick vid riksgränsen till ca 830 fordon/dygn.

Den planerade utbyggnaden av väg E 79 Storuman—Umbukta—Mo i Rana, dvs. en del av Blå vägen, har genomförts. På delen Strimasund—riksgränsen, ca 20 km, har beläggning utförts under år 1976.

Mellanriksvägen Luleå—Bodö, "Graddisvägen" är färdigställd. Årsmedeldygnstrafiken vid en mät punkt belägen vid Merkenes vägstation ca 17 km öster om riksgränsen uppgår till 300 à 400 fordon/dygn. Trafiken under sommarmånaderna är dock betydligt högre och exempelvis under juliveckorna uppgår medeldygnstrafiken till ca 1 500 fordon/dygn.

Projekteringen av vägen Kiruna—Narvik har avslutats och fastställelseprövning av arbetsplanen pågår.

I anslutning till att den svenska riksdagen gav sitt tillstånd (prop. 1974:107, JoU 1974:24, rskr 1974:254) till en vägsträckning genom Abisko nationalpark föreskrevs att ytterligare studier rörande alternativa lösningar — med bl. a. en del av vägsträckningen i tunnällage — skulle genomföras. Sedan dessa alternativa studier av vägsträckningen

inom nationalparken utförts, har de av arbetsplanen berörda intressenterna förordat en sträckning i ytläge med vissa justeringar i förhållande till tidigare redovisade planer.

Man räknar med att vägen på norsk sida skall vara färdig samtidigt med den svenska delen.

Vägen i Norge beräknas få en längd av 26 km samt kosta ca 70 milj. nkr. Längden av vägen i Sverige, riksgränsen—Kiruna, blir ca 130 km. Kostnaden för vägen på svensk sida beräknas till ca 180 milj. skr. i 1976 års prisnivå.

Nordiska rådets rekommendation *nr 27/1973* förutsätter att regeringarna i Norge och Sverige utreder frågan om en väg mellan *Skjomen och Stora Sjöfallet*. Bakgrunden till rekommendationen är de pågående kraftverksutbyggnaderna på såväl norsk som svensk sida.

På norsk sida finns det från väg E 6 vid Grindjord en ca 30 km lång länsväg (fylkesveg) längs Skjomen till Bogholm längst in i Skjomedalen. I anslutning till kraftverksutbyggnaden på norsk sida har en enkel anläggning väg byggts från Bogholm till riksgränsen vid norra änden av sjön Sitasjaure. På svensk sida finns en allmän väg längs Stora Lulevattnet till Vietasjokk vid Stora Sjöfallet, en väg i lägre standard längs sjöarna Suorva och Akkajaure till Ritsem och en tillfällig anläggning väg från Ritsem till södra änden av sjön Sitasjaure.

På svensk sida är anläggandet av en mellanriksväg via Ritsem och Sitasjaure beroende av ställningstagandena till de obrutna fjällområdenas framtida användning. En sådan väg strider mot den preliminära avgränsning av de obrutna fjällområdena som den svenska riksdagen beslutade år 1972.

På uppdrag av den svenska regeringen har naturvårdsverket och planverket genomfört ett utredningsarbete som underlag för statsmakternas slutliga ställningstagande i frågan. Naturvårdsverket och planverket redovisade i slutet av år 1975 sitt utredningsarbete i rapporten *Obrutna fjällområden, förslag till avgränsning och diskussion av bestämmelser* (Statens naturvårdsverks publikation 1975:12). Enligt verkens förslag till avgränsning har området mellan Ritsem och riksgränsen klassificerats som obrutet fjällområde, vilket innebär att en väg mellan Ritsem och riksgränsen inte får anläggas. Rapporten övervägs f. n. i det svenska regeringskansliet.

FINLAND—SVERIGE

Finland och Sverige knyts samman av tre europavägar, nämligen väg E 3 Stockholm—Norrtälje/Kapellskär—Åland—Åbo/Nådendal—Helsingfors, väg E 79 Umeå—Holmsund—Vasa och väg E 4 Haparanda—Torneå samt av ytterligare fem förbindelser norr om väg E 4, nämligen bro vid Övertorneå, bro vid Pello, färjeled vid Kolari, färjeled vid Muonio och färjeled vid Karesuando.

Beträffande väg E 3 Stockholm—Norrtälje/Kapellskär—Åland—Åbo/

Nådendal kan nämnas att den i tidigare redogörelser angivna ombyggnaden av vägen Norrtälje—Kapellskär fortsätter och att en första etapp beräknas kunna öppnas för trafik i slutet av år 1976.

Längs landgränsen mellan Finland och Sverige sker det största trafikutbytet över väg E 4 Haparanda—Torneå. Utarbetande av arbetsplan för ny väg- och brosträckning utanför tätbebyggelsen i Haparanda resp. Torneå pågår på såväl finsk som svensk sida.

Trafiken över *broförbindelserna vid Övertorneå och Pello* uppgick år 1975 till ca 1 600 resp. 1 100 fordon/dygn.

Nordiska rådet har rekommenderat att *färjelederna vid Kolari (rek. nr 14/1974) respektive Karesuando (rek. nr 15/1970)* ersätts med broar.

Beträffande färjelederna vid Kolari, Muonio och Karesuando konstaterades i tidigare års redogörelser att även om nämnda färjeförbindelser kan anses tillgodose den övervägande delen av det trafikbehov som finns längs gränsen mellan Finland och Sverige norr om Pello är det angeläget att frågan om broförbindelser även på denna del längs den finsk-svenska gränsen får en snar behandling. Tillkomsten av en broförbindelse skulle minska trafikavbrotten på grund av bl. a. menföre höst och vår och göra inskränkningar i fordonens bruttovikt m. m. obehövligen. Ytterligare broförbindelser över gränsälven skulle även kunna ge fördelar med hänsyn till det lokala näringslivets transporter samt till turisttrafiken i Tornedalen.

Sedan väg- och vattenbyggnadsverket i Finland och statens vägverk i Sverige gemensamt gjort en utredning om behovet av förbättrade förbindelser över gränsälvarna, har de båda vägmyndigheterna i början av år 1976 beslutat att ersätta färjeförbindelserna i Karesuando och Kolari med broar. Vägmyndigheterna har därför börjat upprätta arbetsplaner för byggande av dels bro över Muonio älv vid Karesuando jämte tillfartsvägar, dels bro över Muonio älv vid Kolari jämte tillfartsvägar. Projekteringsarbetet har fördelats så att Finland svarar för Karesuandoprojektet och Sverige för Kolariprojektet.

NORGE—FINLAND

Längs den norsk-finska gränsen finns det fem mellanriksvägar, nämligen väg E 78 Torneå—Kilpisjärvi—Skibotn, väg 93 Enontekiö—Kautokeino—Alta, väg 4 Ivalo—Karasjok—Lakselv, väg Inare—Utsjoki—Polmak—Tana och en väg i lägre standard Kaamanen—Sevettijärvi—Neiden.

Nordiska rådet har rekommenderat (*rek. nr 4/1971*) att väg byggs från *Tjærebukta i Pasvik, Norge, till Virtaniemi i Finland*. En sådan väg (ca 40 km lång) skulle ge en mellanriksväg från Kirkenesområdet till Ivalo och det finska huvudvägnätet. Därvid förutsätts att bro byggs över Pasvikelva. Den väg som finns mellan Pasviksdalen och Virtaniemi går genom Sovjetunionen. Denna väg används inte i dag. Nordiska rådet har även rekommenderat (*rek. nr 10/1974*) att *bro byggs över Tana*

älv vid Utsjoki. I dag får man vid Utsjoki göra en färd om ca 150 km för att komma med bil över till andra sidan älven.

Norges och Finlands vägmyndigheter har träffat överenskommelse om en gemensam utredning av de vägförbindelser som avses i Nordiska rådets rekommendationer nr 4/1971 och 10/1974. Representanter för Norges och Finlands vägmyndigheter, ingående i utredningen, har besökt Utsjoki, Sör-Varangers kommun och Ivalo. Information om befolkning, vägförhållanden samt eventuella byggnadsåtgärder och dessas kostnader har samlats in och redovisats för resp. departement i Finland och i Norge. För att ta ställning till ett val mellan förbindelserna *Sevet-tijärvi—Neiden* och *Virtaniemi—Tjærebukt* kommer tilläggsupplysningar att framtas vilka beräknas föreligga under hösten 1976. Ställningstagandet till en bro eller enklare förbindelse över Tana älv vid Utsjoki eller på annan plats kommer att vidarebehandlas som en separat fråga. Det föreligger flera möjligheter såväl vid valet av placering som när det gäller tekniska lösningar.

2.7. Transporter över Trondheimsleden

En expertgrupp under NÄT har till uppgift att dels undersöka i vad mån och på vad sätt utvecklingsförutsättningarna för transporter mellan Norge och Sverige över Trondheimsleden påverkar kommunikationerna och valet av transportlösningar i berörda delar av länderna, dels värdera effekterna positivt och negativt av olika tänkbara åtgärder som syftar till att underlätta ifrågavarande kommunikationer. Problemområden som särskilt skall beaktas är fordonslängder, vägtrafikbeskattning och järnvägstaxor.

Expertgruppen har tagit fram och bearbetat material för de problemområden som särskilt nämns i uppdraget. Framtaget statistiskt material avseende godstransporter på leden har kompletterats. Tull- och skatterutinerna vid gränspassager har studerats. För svenskt vidkommande har vissa administrativa förenklingar beslutats i fråga om kilometer-skatteavräkningen. Frågan om harmonisering av vägtrafikbeskattningen har varit föremål för förhandlingar mellan Sverige och Norge. Expertgruppen har följt förhandlingarna.

Arbetet är nu inriktat på en utvärdering av olika tänkbara åtgärder för att underlätta ifrågavarande kommunikationer.

2.8. Transportavvikling i glesbygd

NÄT opprettet våren 1976 en arbeidsgruppe for glesbygdsproblem på transportområdet. Gruppen, som har fått norsk formann og sekretær, har holdt møter på forsommeren og høsten 1976 og ventes i begynnelsen av 1977 å kunne legge fram en oversiktlig redegjørelse for tiltak som er truffet eller planlagt i hvert av de nordiske land med hensyn til transportavviklingen i mere spredt bebodde områder (planlegging, subsidieordninger, etc.). Som bakgrunn for slike tiltak vil det og bli gitt

framstillinger av de geografiske, demografiske og næringsmessige forhold som har betinget valget av tiltak, samt en belysning av den administrative side ved tiltakene. Gruppens redegjørelse forutsettes å kunne gi grunnlag for beslutninger om studier av hensiktsmessige metoder og tiltak for transportavvikling i glesbygd.

2.9. Skipsrute mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden

NÄT nedsatte sommeren 1976 en arbeidsgruppe med islandsk formann og sekretær til å utrede forutsetningene for rutetrafikk med kombinert passasjer- og bilferge mellom Island, Færøyene og Norden forøvrig.

Arbeidsgruppen har til oppgave

å utarbeide en prognose over behovet for slik ruteforbindelse for de nærmeste 10 år og

å skjønne om det tidsrom på året en kombinert passasjer- og godsferge kun skal nyttes til passasjertrafikk

å utarbeide tilsvarende prognose for islandske og færøyske innbyggers reiser til det øvrige Norden med slikt skip

å oppstille alternative ruteopplegg på grunnlag av prognosene

å undersøke mulighetene for utnyttelse av en passasjer- og bilferge til godstransport i perioder hvor passasjertransporten vil være ulønnsom, eller eventuelt for utchartring som passasjerskip i andre områder

å gi overslag over inntekter og utgifter (drifts- og kapitalutgifter) ved gjennomføring av alternative løsninger herunder alternative muligheter for anskaffelse av skip.

Til gruppens virksomhet er medregnet nkr 45 000 i 1976 og nkr 100 000 i 1977 på Nordisk Ministerråds budsjett.

2.10. Samarbeid om transportstatistikken

Det er etablert kontakt mellom NÄT og Nordisk utvalg for samferdselsstatistikk, idet sistnevnte utvalgs formann og NÄT's sekretær fungerer som kontaktmenn. Man holder hverandre orientert om arbeidet på dette felt og dersom behov skulle oppstå, gis mulighet for felles drøftelse.

Nordisk utvalg for samferdselsstatistikk (NUSA) vil for årene 1976—79 fortsette drøftingen av det nordiske program for samferdselsstatistikk som ble utarbeidet i 1970. Emneområder i utviklingsarbeidet vil være turiststatistikk og godstransportundersøkelser og eventuelt økonomiske og regionale data.

Fra NÄT's side er det gjort oppmerksom på at en spesielt ønsker informasjon dersom nordiske harmoniseringsbestrebelse skulle bryte med andre internasjonale tendenser i samferdselsstatistikken.

Forøvrig er NUSA's formann gjort oppmerksom på Nordisk Råds henstilling i yttring nr. 1 ved 24. sesjon 1976, punkt 5, at NORD-TRANS-utredningen eller enkelte avsnitt av den, regelmessig bør opp-

dateres på grunnlag av det statistiske materiale som til enhver tid foreligger, eller i det minste i forbindelse med større forandringer på området (eksempel: oljekrisen).

2.11. Nordisk komité for transportøkonomisk forskning (NKTF)

NKTF er et utvalg for samarbeid om den transportøkonomiske forskning i de nordiske land, opprettet av regjeringene i 1966. Etter Nordisk Transportoverenskomst av 1972 skal NKTF være et støtteorgan for NÄT.

NKTF holder dels brukerkonferanser (seminarer) for diskusjon av forskningsbehov og forskningsresultater, dels forskerkonferanser om metoder og samarbeidsmuligheter i den videre forskning i Norden.

I arbeidsåret 1975—76 er holdt konferanser om:

- "Subsidieformer i samferdselen", brukerkonferanse, 9.—11. februar 1976 i Göteborg.
- "Transportbetjening i spredt bebygde områder", forskerkonferanse, 11.—13. mai 1976 i Reykjavík.
- "Grunnlaget for langsiktige beslutninger i transporektoren", forskerkonferanse, 6.—8. september 1976 i Korsør.

En forskerkonferanse om trafikk og miljø er under forberedelse.

Der er utgitt følgende rapporter:

- Nr 20 Trafikkmodeller og prognosemetoder i planleggingen av godstransport
- Nr 21 Transportsubsidier i de nordiske land
- Nr 22 Subsidieformer i samferdselen
- Nr 23 Samferdsel på Island
- Nr 24 Transportbetjening i spredt bebygde områder

I fellesmøter mellom NÄT og NKTF og mellom de to utvalgs formenn, har en drøftet mulighetene for en bedre tilrettelegging av samarbeidet. NKTF forutsettes å holde fast ved sin primære oppgave, som er å fremme samarbeidet i Norden på transportforskningens område. En mener at NKTF dessuten vil kunne ha oppgaver i forbindelse med forprosjektering for NÄT og i en del tilfelle oppfølging av arbeidet etter at bestemte NÄT prosjekter er avsluttet, herunder informasjon og resultatdrøftelser på konferanser. Det vil i kommende år bli undersøkt på hvilke felter NKTF kan bidra ved tilveiebringelsen av grunnlag for utformning av nye prosjekter og ved oppfølgingen av fullførte prosjekter. En vil søke en avklaring av virkemåte og samarbeidsformer, samtidig som NKTF fortsetter med sine konferanser. NKTF's utgifter vil kommende år bli dekket av departementene i samme omfang, med tilsammen nkr 125 000. For 1978 tar en sikte på en økning i forbindelse med nye arbeidsoppgaver. Samtidig har en funnet det hensiktsmessig å fore slå en overføring til Nordisk Ministerråds budsjett.

2.12. Öresundsfrågorna

De av regeringarna i Danmark och Sverige tillsatta delegationerna med uppgift att sammanställa underlag för nya regeringsöverläggningar

om öresundsfrågorna har under år 1976 påbörjat flera relativt omfattande undersökningar. Sålunda utarbetas nya prognoser för trafiken över alternativa forbindelser över Öresund. Vidare görs omfattande studier beträffande konsekvenserna av fasta forbindelser för bl. a. miljø och næringsliv. I läget Helsingör—Helsingborg studeras inverkan av en tunnel på vattenutvæxlingen i Öresund. I läget Köpenhamn—Malmö övervægs ulike tekniske løsninger. Hærvîd prøvas bl. a. konsekvenserna for den faste forbindelsen av de løsninger av flygplatsbyggingen i Köpenhamnsområdet som övervægs av den danske lufthamnsutredningen. Denne utredning, som skall klarlægge møjlighefterna att anlægge en ny flygplads på Saltholm eller alternativt att bygge ut den nuvarande flygpladsen i Kastrup, arbejder med i hovedsak samme tidplan som de båda öresundsdelegationerna, dvs. att utredningarna skall vara klara under senere delen av år 1977.

2.13. Nye prosjekter

NÄT har i de senere år arbeidet med og ført frem utredningsprosjekter på flere forskjellige områder, og er for tiden opptatt av muligheten for opptak av nye prosjekter, dels videreføring av pågående prosjekter over i beslektede emneområder.

Det er nå klart at arbeidet med glesbygdspørsmålene vil komme til å bli viet stor oppmerksomhet i tiden fremover. På grunnlag av den oversikt som arbeidsgruppen vil legge fram i begynnelsen av 1977 vil det i løpet av året bli foretatt et tilretteleggende arbeid med sikte på utforming av et eller flere konkrete opplegg for prosjekter som kan startes opp i 1978. Opplegget vil bli drøftet med Nordisk Råds Trafikkutvalg.

Det er muligheter for at STINA eller NORDKOLT eller begge prosjekter vil åpne for samarbeid om nye emner innenfor disse områder. Det vil bli aktuelt med en nærmere vurdering av dette i løpet av 1977. Dette vil imidlertid ikke berøre det prosjekt som er valgt ut for vurdering av faktorer som har betydning for en vegs oppbygging og som har pekt seg ut som særlig verdifullt og aktuelt. Som det fremgår av pkt. 2.2 foran er dette et suppleringsprosjekt til STINA som ventes gjennomført i løpet av første halvår 1977.

Også Telemedel vil lede fram til en prosjektplan for videre utvikling eller tilpasning av hjelpemidler som omfattes av undersøkelserne. NÄT ønsker imidlertid å skaffe et bredest mulig grunnlag for valg av nye prosjekter når det gjelder transport og kommunikasjoner for funksjonshemmede med sikte på å få fram et eller to slike prosjekter for 1978. En vil herunder se på en god del av det utredningsmateriale som allerede foreligger i de nordiske land.

3. Trafiksikkerhed

Udarbejdelsen af ensartede færdselsregler i Norden har i de sidste år været et meget væsentligt og vigtigt punkt i hele det nordiske trafiksikkerhedssamarbejde. Forslag til sådanne regler er tidligere afgivet (NU 1966:2 og NU 1970:10). Gennem sit samarbejdsorgan Nordisk Komité for Vejtrafiklovgivning (NKV) har Nordisk Trafiksikkerhedsråd (NTR) fulgt arbejdet på dette område. Lovgivning på grundlag af det nævnte forslag er allerede gennemført i Sverige. Det samme gælder for Danmarks vedkommende, idet loven dog først træder i kraft den 1. maj 1977. I Finland blev forslagene sendt til høring i 1975. Behandlingen af forslagene fortsætter i trafikministeriet. I Norge er den departementale behandling endnu ikke afsluttet.

En af de trafiksikkerhedsfremmende foranstaltninger, der i de seneste år har vakt størst interesse såvel i Norden som i andre dele af verden, er anvendelse af sikkerhedsseler. Efter henstilling fra de ministre, der i Danmark, Finland, Norge og Sverige er ansvarlige for trafiksikkerheden, undersøgte NTR de problemer, der ville være forbundet med en lovgivning om pligt til at anvende sikkerhedssele. NTR's forslag (rådsrapport nr. 2), som indebar, at anvendelsen af sikkerhedssele skulle gøres obligatorisk, blev gennemgående modtaget positivt af de hørte instanser. Svarene blev sammenstillet i rådets rapport nr. 5, Bilbelter, slutrapport. Interessen for sikkerhedsselespørgsmålet bevirkede, at Nordisk Råd ved sin 22. sessions første samling i februar 1974 vedtog en rekommandation (nr. 12/1974) om, at brug af sikkerhedssele skulle være obligatorisk i de nordiske lande. I alle 4 lande er bestemmelser om obligatorisk brug af sikkerhedssele nu trådt i kraft. I Norge er påbudet om brug af sikkerhedssele dog endnu ikke sanktioneret.

I samtlige lande er og vil der fortsat blive foretaget undersøgelser med henblik på at måle anvendelsesfrekvensen.

NTR's rapport "Motorcykel- og mopedhjælmar (nr. 8 i rådets rapportserie) foreslog, at brug af styrthjelme blev gjort obligatorisk. Bestemmelser om obligatorisk brug af styrthjelme for motorcyklister og knallertførere træder i kraft den 1. januar 1977 i Danmark. I Finland er der truffet beslutning om obligatorisk brug af styrthjelme for motorcyklister, men ikrafttrædelsestidspunktet er endnu ikke fastsat. I Norge har regeringen fået bemyndigelse til at fastsætte bestemmelser om brug af styrthjelme. Disse bestemmelser er endnu ikke udfærdiget. I Sverige har der siden 1. maj 1975 været pligt for motorcyklister til at anvende styrthjelme. Et udviklingsarbejde vedrørende en hensigtsmæssig hjelm for mopedførere pågår og man regner med, at det vil føre til produktion af en ny hjelmtype efteråret 1977.

I forbindelse med undersøgelser om sikkerhedsfremmende foranstaltninger for børn i biler har NTR i sin rapport "Barn i bil" konkluderet,

at der for tiden ikke findes noget helt igennem tilfredsstillende sikkerhedsudstyr til børn i alle aldre, og at det af forskellige årsager ikke er muligt at strafsanktionere et påbud om anvendelse af særlige sikkerhedsanordninger eller et påbud om bestemte pladser i bilen. Derimod vil det være af største betydning, om der skabes hjemmel til at forbyde dårligt sikkerhedsudstyr til børn.

I Sverige har man bemyndiget administrationen til at forbyde brug af bl. a. underlødigt sikkerhedsudstyr til børn i biler. I Danmark er der ved den nye færdselslov skabt hjemmel til at forbyde alt underlødigt sikkerhedsudstyr.

I relation til spørgsmålet om fodgængeres anvendelse af reflekser har der, efter at NTR i maj 1975 forelagde en rapport om spørgsmålet, i samtlige lande været iværksat omfattende oplysningskampagner for brug af refleksbrikker. Disse oplysningskampagner har allerede bevirket en forøget udbredelse af refleksbrikkerne. Det er hensigten fortsat at iværksætte oplysningskampagner med jævne mellemrum. I Sverige er arbejdet med tekniske krav på refleksanordninger påbegyndt.

I 1974 nedsatte NTR en arbejdsgruppe med henblik på at undersøge problemerne omkring kørelys. Arbejdsgruppen har i 1975 afsluttet sine undersøgelser om motorcyklers brug af kørelys. NTR afleverede således i slutningen af 1975 en rapport om "Varselljus för motorcyklar" (nr. 12 i rådets rapportserie). I rapporten foreslås det, at det også i dagslys gøres obligatorisk for motorcykler at anvende lys, og at det korte lys må anses for bedst egnet som kørelys.

I Danmark indeholder den nye færdselslov en bestemmelse, som påbyder motorcykler at anvende nærlys (kort lys) uden for lygtetændingstiden. I Finland, Norge og Sverige overvejes spørgsmålet for tiden.

Arbejdsgruppen har efter afslutningen af undersøgelserne om kørelys på motorcykler fortsat sine undersøgelser omkring kørelys på andre motorkøretøjer. En rapport herom kan forventes i begyndelsen af 1977.

Inden for rammen af det i 1974 vedtagne projekt om motorcyklisters og knallerterkøreres sikkerhed i trafikken har NTR i 1975 afgivet sin første rapport, Rapport nr. 13 i rådets rapportserie "Motorcyklar och mopeder — trafiksäkerhet och konstruktion". Rapporten konkluderer, at betydelige færdselssikkerhedsmæssige resultater kan nås gennem ændrede forskrifter for motorcyklers og knallerter konstruktion og effekt. Under hensyn til, at mulighederne for konstruktive ændringer og tuning af knallerter må anses for et af de største problemer, anbefales det i rapporten, at en række af de tekniske krav til knallerter ændres. I Danmark vil der fra den 1. maj 1977 blive gennemført nye administrative forskrifter om godkendelse af knallerter, som i vidt omfang bygger på rapportens synspunkter. I Sverige er rapport nr 13 — og remisudtalelserne — overgivet til trafiksikkerhedsudredningen.

Efter afgivelsen af rapport nr. 13 fortsætter arbejdsgruppen sit ar-

bejde med en undersøgelse af mulighederne for at gennemføre en forbedret praktisk uddannelse af motorcykelførere. Dette arbejde forventes færdigt i løbet af 1977.

Gennemførelse af regler om nordisk gyldighed af kørekort har været behandlet af NTR, der i sin rapport "Körkort i Norden" har fremsat forslag om sådanne regler. I Danmark er der ved den nye færdselslov skabt hjemmel til at gennemføre reglerne. Det samme vil være tilfældet i Finland, når de nye vejtrafikregler er gennemført. I Norge vil der i løbet af 1977 blive fremsat forslag om gennemførelse af disse regler. I Sverige har riksdagen i foråret 1976 principielt godkendt forslagene.

NTR har nedsat en arbejdsgruppe, der skal undersøge forskelle i de nordiske landes uddannelse af og køreprøver for førere af motorkøretøjer samt årsagerne til eventuelle forskelle. Undersøgelsen omfatter tillige forskellene i uddannelseskraft til erhvervschauffører.

Fra flere sider indsamles der statistisk materiale om færdselsuheld. NTR har i januar 1976 godkendt første del af et program for et projekt om metoder for indsamling og indberetning af ulykkesdata (projekt MIRO). NTR har samtidig udpeget en projektleder samt en referensgruppe for projektet.

Første fase i projektet omfatter 3 delprojekter:

- 1) Litteraturstudium med dertil hørende målsætningsstudier og planlægning af forsøgsvirksomhed,
- 2) kortlægning og udredning af indsamling, registrering, bearbejdning og redegørelser om ulykkesdata, og
- 3) studier af undersøgelsesteknik.

Arbejdet med første fase af projektet overholder den fastsatte plan. Parallelt med arbejdet leder projektlederen en i Sverige igangværende forsøgsvirksomhed om havariundersøgelser. Denne har givet og vil komme til at give resultater af stor værdi for MIRO-projektet og forventes på et senere stadium at indgå som et led i projektet.

Den næste fase af projektet vil gå ud på at forsøge at forbedre pålideligheden og nøjagtigheden af indsamlede data samt vurdere mulighederne og nytten af en eventuel samordning af dataindsamlingen i Norden.

Kapitel XIV

Turistfrågor

1. Inledning

Under 1976 har arbetet påbörjats med att utarbeta ett program för det nordiska samarbetet på turistområdet inklusive organisation av det nordiska samarbetet. Vidare har under året genomförts ett antal projekt med medel från ministerrådets budget, främst inom utbildningsområdet, samt genomförts planering och förberedelser för projekt att genomföras 1977. I det följande redovisas genomförda och planerade projekt, även om övrig relevant genomförd och planerad verksamhet inom det nordiska samarbetet på turistområdet, b. a. inom Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK), som är samarbetsorgan för de centrala turistråden och motsvarande i de nordiska länderna.

Frågorna om transporters tillgänglighet och kapacitet m. m. behandlas under *kap. XIII* "Samarbete ifråga om transport, kommunikation och trafiksäkerhet". Frågor om regionalt samarbete i turistfrågor behandlas under *kap. XI* "Regionalpolitiskt samarbete".

2. Omfattning av den internordiska turismen

För Danmark, Finland, Norge och Sverige gäller att Norden som helhet utgör den största marknaden. På Island är turister från det övriga Norden den största gruppen efter turister från Nordamerika. Turiststatistiken i de nordiska länderna skiljer sig f. n. i viss grad varför det inte är möjligt att ange jämförbara siffror för turistresandet. Som exempel kan dock nämnas att av hotellövernattningsarna i Danmark står nordbor för bortåt 30 % medan motsvarande tal i Finland är över 40 %. I Norge är 75 % av besökarna nordbor. Den internordiska turismens ekonomiska betydelse framgår av att över 1/3 av Danmarks resevaluta inflyter i nordisk valuta, medan enbart svenska kronor svarar för över hälften av Finlands resevaluta. Det bör dock observeras att statistik över resevalutor inte är något precist mått på turism eftersom i den inkluderas en rad andra intäkter och utgifter, som inte direkt sammanhänger med turism, såsom affärsresor, gästarbetares och resebyråers transporter, gränshandel m. m.

3. Handlingsprogram för turistsamarbetet m. m.

Ett förslag till handlingsprogram för turistsamarbetet inom ministerrådet håller på att utarbetas. Som en utgångspunkt för detta arbete gäl-

ler i första hand tidigare utredning från 1974 utförd inom ministerrådet (NU 1974/22) "Nordiskt samarbete i turistfrågor" och Nordiska rådets rekommendationer nr 23/1973 angående ökad turism i Norden och stöd till NTK och 1/1976 angående nordiskt handlingsprogram för turist-samarbetet. Även synpunkter som framkommit vid Nordiska rådets turistkonferens 1975 beaktas. Enligt planeringen skall förslag till program, inklusive förslag till organisatorisk form för samarbetet, framläggas under 1977 i god tid före Nordiska rådets 26:e session 1978.

Det praktiska samarbetet inom ministerrådet bedrivs tills vidare i en kommitté under ministerrådets ställföreträdarkommitté. Kommittén har påbörjat ett nära samråd med Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK). NTKTK kommer vidare att svara för det praktiska genomförandet av flera av de turistprojekt som finansieras över ministerrådets budget.

4. Projektverksamheten under 1976

Ministerrådets projektverksamhet har under år 1976 koncentrerats till utbildningsfrågor inom turistbranschen. I juni 1976 arrangerades vid Hedmark/Oppland distriktshøgskole i Lillehammer, Norge, ett möte för lärare i reselivsämnen. Vid mötet deltog ett 30-tal personer, förutom lärare även representanter för turistmyndigheter. Vid mötet lämnades ömsesidig information om turistutbildning i respektive land. Vidare behandlades vissa aktuella problem inom turistbranschen bl. a. ifråga om struktur och integrationsproblem i turistnäringen, planering av områden för turistanläggningar och fritidsbebyggelse, marknadsföring av turisttjänster, driftsformer inom hotell- och restaurangbranschen. Ministerrådet har beslutat följa upp detta lärarmöte med ytterligare ett sådant under 1977 (se punkt 5 nedan).

Till lärarmötet beviljades 1976 44 000 Nkr.

Under år 1976 har påbörjats arbete med en lärobok i turism. Läroboken är tänkt att utgöra bidrag till att täcka den brist som nu finns i samtliga nordiska länder beträffande undervisningsmaterial inom turistutbildningen. Boken beräknas vara tryckt under våren 1977. Till projektet har beviljats 125 000 Nkr.

Som ett tredje projekt har påbörjats en utredning för bedömning av intresse och förutsättningar för en gemensam utbildning av ledare inom hotell- och restaurangbranschen, samt ett förslag för genomförande av en gemensam nordisk utbildning, inklusive förslag till budget för etablering och drift av en sådan utbildning. Utredningen har som en av utgångspunkterna Nordiska rådets rekommendation 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restaurangbranschen. Projektets totala kostnad är beräknad till 250 000 Nkr (1976 års priser). I februari 1977 beräknas föreligga delrapport omfattande förslag till inriktning av och idéskiss till en ledarutbildning.

Totalt har ministerrådet för år 1976 anvisat 304 000 Nkr till projekt på turistområdet.

5. Den planerade projektverksamheten för år 1977

För 1977 har beslutats om ytterligare fyra nya projekt, utöver det ovan nämnda projektet rörande ledarutbildning inom hotell- och restaurangbranschen. De nya projekten anges i det följande.

Som ovan nämnts höll 1976 i Lillehammer, Norge, finansierat av ministerrådet, ett möte för lärare i reselivsämnen. Ministerrådet har beslutat att även 1977 anvisa medel för ett motsvarande möte. Syftet är att främja kontakt mellan lärare inom reselivsutbildningen i de nordiska länderna. Programmet ägnas åt frågor om undervisning i fysisk planering och arealanvändning för semester- och rekreationsändamål. Vidare skall diskuteras möjligheterna till nordisk samverkan vid uppläggning av kursprogram för reselivsutbildning samt göras en preliminär utvärdering av den lärobok i turism som utarbetats som ett projekt under ministerrådet (jfr ovan p. 4). Mötet hålls i Borgå i Finland i augusti 1977.

Ett av de största problemen för reselivsnäringen är den korta beläggningsperioden vid turistanläggningarna. Av stor betydelse för en hög utnyttjandegrad är spridning av skolfrier och semestrar. Ministerrådet har beslutat att genomföra ett projekt som syftar till en undersökning av kapacitetsutnyttjandet vid turistanläggningar under året. Vidare skall göras en sammanställning av tillgängliga uppgifter om när skolfrier och semestrar infaller i de nordiska länderna samt utföras en uppskattning av effekter för kapacitetsutnyttjandet av en spridning av skolfrier och semestrar. Projektet torde komma att pågå även 1978.

Ett primärt mål för ministerrådets verksamhet inom turistområdet är att främja internordiskt resande. Ministerrådet kommer under 1977 att genomföra ett förprojekt som syftar till att utarbeta ett program för en större undersökning i syfte att få fram mer vetande om grundläggande faktorer som påverkar att folk reser eller inte reser till annat nordiskt land. Själva undersökningen beräknas kunna påbörjas 1978.

Som ett fjärde nytt projekt har ministerrådet beslutat att genomföra ett seminarium om miljömässiga, sociala och ekonomiska följder av turismen. Vid seminariet orienterar internationellt framstående vetenskapsmän om problem vid satsningar på turism och möjliga metoder att lösa problemen. Som mottagargrupp (totalt ca 20—30 personer) tänkes "praktiker" på relativt hög nivå inom t. ex. områdena samfärdsel, fysisk planering, naturvård, kulturvård, turistanläggningar, idrotts- och turistföreningar, nationella turistorgan. Ett omfattande förberedelsearbete för seminariet kräves.

6. Övriga samarbetsaktiviteter

Turiststatistik

En enhetlig nordisk statistik rörande turism är av stort värde för det nordiska turistsamarbetet. Inom ramen för statistiksamarbetet under de nordiska chefsstatistikerna bedrivs en gemensam utveckling av turiststatistik. Sedan inkvarteringsstatistik införts även i Sverige ställer nu samtliga nordiska länder samman sådan statistik.

Vad gäller konsumentundersökningar och däri ingående data av intresse för turismen kan nämnas att man från Finland, Norge och Sverige följer EG:s stora hushållsundersökningsprogram för år 1977 i syfte att se hur man kan genomföra motsvarande undersökningsprogram i de egna länderna. Vidare bör nämnas att det i de enskilda nordiska länderna genomförs undersökningar av konsumenternas resebenägenhet. Inom NTKK sker ett utbyte av resultat av dessa undersökningar samt förs en diskussion i syfte att möjliggöra samplanering av dessa undersökningar.

Veterinärbestämmelser

Frågan om uppmjukning av veterinärbestämmelserna om införsel av sällskapsdjur mellan de nordiska länderna har behandlats av de nordiska veterinärmyndigheterna. Härvid har genomförts vissa lättnader för gränspasseringar mellan Finland, Norge och Sverige. Däremot har det på grund av risksituationen inte bedömts möjligt att ändra bestämmelserna för införsel av hund och katt från Danmark till annat nordiskt land.

Nordisk samverkan i internationella organisationer

De nordiska länderna samverkar i samband med deltagande inom internationella organisationer på turismens område, bl. a. ECE, OECD, European Travel Commission (ETC). Samverkan sker genom samordnad hållning vid diskussion och beslut och vad gäller praktiska insatser inom internationella organisationer.

7. Samarbetet inom Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK)

Sedan länge bedrivs ett nordiskt samarbete i Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK), som är samarbetsorgan för de centrala turistråden och motsvarande i de nordiska länderna. Ministerrådets organ för turistfrågor bedriver sin verksamhet i nära samråd med NTKK. NTKK kommer med början budgetåret 1977 att svara för det praktiska genomförandet av flera av de turistprojekt som finansieras över ministerrådet.

I detta sammanhang skall nämnas kort om några av NTKK:s verksamheter.

NORDEN NU-kampanj

En större kampanj — NORDEN NU — för ett ökat internordiskt turistanvändande planeras av NTTK i samarbete med Föreningarna Norden och fack- och andra intresseorganisationer verksamma på turistområdet. Inom ramen för kampanjen kommer att behandlas bl. a. frågan om turism på grundlag av vänskapsbysystemet och utbyggnad på samnordisk bas av systemet med privat inkvartering.

Samarbete om marknadsföring utom Norden

De nordiska länderna har, inom ramen för Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK), sedan länge samordnat resurser för marknadsföring utanför Norden. Genom gemensamma satsningar kan den totala utdelningen bli större än om varje land går fram för sig. Skilda förhållanden i de olika nordiska länderna, bl. a. geografiskt läge, medför att samarbetet inte alltid är möjligt. Därtill finns en viss konkurrens mellan de nordiska länderna om utländska turister.

Samarbetsformer är gemensamma kontor, gemensamma marknadsundersökningar i utlandet, kampanjer, broschyrer, annat gemensamt informationsmaterial, besöksverksamhet, säljkonferenser och erfarenhetsutbyte. Ett nordiskt samarbete på det här området bör naturligen bygga på det som redan har etablerats och prövats. De nordiska länderna har t. ex. gemensamma kontor i USA medan de tidigare gemensamma kontoren på närmarknaden i Europa har nedlagts.

Information

Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK) har under övervägande ett flertal olika gemensamma informationsåtgärder. Bl. a. finns under utarbetande en ordlista innehållande termer på samtliga nordiska språk med översättning till engelska och tyska. Även andra gemensamma insatser på informationsområdet övervägs, t. ex. information om växling och andra valutaförhållanden, information om bestämmelser i de olika nordiska länderna rörande allemansrätt, jakt och fiske. NTTK har övervägt förutsättningarna för en samordning av turistinformation via medlemmarnas utlandskontor i de nordiska huvudstäderna. NTTK har kommit till slutsatsen att det för närvarande inte finns förutsättningar till längre gående samordning via medlemmarnas utlandskontor i de olika nordiska huvudstäderna.

Kapitel XV

Samarbete i fråga om bistånd till utvecklingsländer

1. Bakgrund till och organisation av det nordiska samarbetet i biståndsfrågor

I enlighet med Nordiska rådets rekommendation nr 3 den 22 februari 1961 tillsatte regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige en ministerkommitté för att samordna biståndet till utvecklingsländerna. I den så kallade Oslo-överenskommelsen från 18 juli 1968 återfinns de nu gällande riktlinjerna för det nordiska biståndssamarbetet. I ett tillägg till överenskommelsen den 3 december 1971 anslöt sig Island till densamma.

Det centrala förvaltningsansvaret för de gemensamma nordiska biståndsprojekten åvilar, under Nordiska ministerrådet, Styrelsen för nordiska biståndsprojekt, medan den löpande administrationen av de enskilda insatserna handhas av biståndsmyndigheterna i de enskilda nordiska länderna.

Beredandet av de ärenden som behandlas i styrelsen åligger en av styrelsen utsedd permanent samordningsgrupp, SPES. SPES har inlett arbetet på att utreda behovet av en revision av Oslo-överenskommelsen om samnordiska biståndsprojekt.

I syfte att åstadkomma en förenkling och effektivisering av det nordiska samrådsförfarandet i biståndspolitiska frågor beslöt Nordiska ministerrådet vid sitt möte i Rovaniemi 20—21 maj 1976 att inrätta en ämbetsmannakommitté för biståndsfrågor. Härigenom sammanförs behandlingen av multilaterala och bilaterala biståndsärenden, som tidigare behandlats åtskilt, till ett forum, vilket möjliggör en bättre överblick av det biståndspolitiska fältet.

Ämbetsmannakommittén är beredningsorgan åt det Nordiska ministerrådet i frågor av gemensamt nordiskt intresse som rör det multilaterala och bilaterala utvecklingssamarbetet. Kommittén kommer bl. a. att behandla rekommendationer och andra hänvändelser från och rapportering till Nordiska rådet. Ämbetsmannakommitténs möten ger också de nordiska länderna tillfälle att informellt utbyta synpunkter kring frågor som rör det utvecklingspolitiska samarbetet. Ämbetsmannakommittén höll sitt första sammanträde i september 1976.

Inrättandet av en ämbetsmannakommitté för biståndsfrågor innebär inte några förändringar i de arbetsuppgifter som enligt Oslo-överenskommelsen åligger styrelsen för nordiska biståndsprojekt. Löpande samråd mellan tjänstemän från de nordiska ländernas biståndsadministrationer kommer också att fortsätta liksom tidigare.

2. De gemensamma nordiska biståndsprojekten

2.1 Kibaha Education Centre Tanzania

Projektet, som inleddes 1963 under namnet Nordic-Tanganyika Education Centre, överlämnades till Tanzania 1970. Under perioden 1970—1974 fortsatte det nordiska biståndet till Kibaha Education Centre, men därefter har institutionen drivits med Tanzanias egna resurser.

2.2 Lantbruksprojektet i Mbeya Tanzania

De nordiska länderna ingick 1970 ett avtal med Tanzania om planeringen av ett lantbruksinstitut och en regional central för lantbruksforskning avsett att upprättas i Mbeya i sydvästra Tanzania. Efter slutfört planeringsarbete ingicks ett 5-årigt avtal 1972 om nordiskt bistånd att upprätta ifrågavarande institution. Insatsen administrerades av avdelningen för utvecklingsamarbete vid Finlands utrikesministerium. De nordiska ländernas insats uppgår under avtalsperioden till ca 45 milj. Skr, varav drygt 1/3 använts till att finansiera ett personalbistånd uppgående till ca 145 arbetsår och resten till investeringar i institutionens fasta anläggningar, dess lantbrukslägenhet samt i maskiner och annan utrustning.

Institutet utbildar elever på lantmästar/agrolog-nivå och elevantalet var i oktober 1976 ca 400. Forsknings- och försöksverksamheten gäller såväl växtodling som husdjursproduktion och målsättningen är att framförallt främja livsmedelsproduktionen inom verksamhetsområdet, som omfattar länen Mbeya, Iringa, Ruvuma och Rukwa. Byggnadsprogrammet avslutas sannolikt under 1976 och institutet är då etablerat enligt ingånget avtal. Vid ingången av 1976 hade institutet ca 580 anställda, därav 45 personer inom ramen för det nordiska personalbiståndet.

En resultatvärdering av projektet genomfördes i juni—juli 1976 av en nordisk-tanzaniansk värderingsgrupp. Gruppen konstaterade att centret idag fyller ett angeläget behov i Tanzania och att verksamheten fått en lovande start. Evalueringsgruppen har också framfört kritiska synpunkter och framhåller särskilt de problem det kan medföra att upprätthålla den höga mekaniseringsgrad som byggts upp vid institutet.

Det betonas, att tonvikten de närmaste åren bör läggas på konsolidering av verksamheten för att garantera bestående resultat av de investeringar som gjorts i byggnader, utrustning, personal och ett stipendieprogram för skolning av tanzaniansk personal. Vidare har evalueringsgruppen föreslagit ett antal tilläggsinvesteringar, bl. a. i personalbostäder, för säkerställd vattenförsörjning samt för upprättandet av ett betryggande reservdelsförråd för lantbruksmaskiner. Tanzanias regering har till stora delar förenat sig i de åsikter och rekommendationer, vilka framförts i samband med resultatvärderingen och en framställning om fortsatt stöd till centret har redan riktats till de nordiska länderna. Denna framställning kommer att behandlas av de nordiska länderna under 1977.

2.3 *Andelsprojektet i Kenya*

Planeringen av andelsprojektet i Kenya inleddes år 1965. Det första 5-årsavtalet ingicks 1967 och det andra 5-årsavtalet år 1972. Enligt dessa båda avtal har de nordiska länderna beviljat Kenya ett personalbistånd, vilket sammanlagt uppgår till över 450 arbetsår. Insatsen är ett sektorprogram och är intimt samordnad med verksamheten inom Kenyas ministerium för kooperativ utveckling och den kooperativa rörelsens särskilda institutioner. Målsättningen har under hela perioden varit att utveckla den andelsrörelse, som betjänat lantbruksnäringen och särskilt småbrukarnas ekonomiska föreningsverksamhet. Inom ramen för biståndsinsatsen har även Cooperative College of Kenya etablerats, varvid de nordiska ländernas bidrag var 80 % av investeringen. Insatsen har t. o. m. 30.6.1976 kostat de nordiska länderna ca 77 milj. Dkr. Insatsen administreras av DANIDA.

Insatsen har värderats tre gånger, nämligen 1969, 1973 och 1976 av nordisk-kenyanska värderingsgrupper. Det nuvarande avtalet utgår i juni 1977, men på basen av den resultatvärdering, vilken genomfördes 1976 har Kenyas regering redan gjort framställning om att personalbiståndet skulle förlängas utöver nuvarande avtalsperiod ytterligare tre år fram till 1980.

Under år 1976 har verksamheten särskilt inriktats mot tillämpningen av standardiserade redovisningssystem, utvecklingen av spar- och kreditverksamheten i de lokala föreningarna och Cooperative Bank of Kenya, särskilda insatser i centralorganisationen Kenya National Federation of Cooperatives samt företagsekonomisk planering, rådgivning och utbildning på nationell såväl som på provins- och distriktsnivå. Den senaste värderingsgruppen fäste särskild uppmärksamhet på att insatsen haft en anmärkningsvärd effekt i de områden, där marknadsekonomi vunnit terräng, men endast blygsam effekt inom de områden, vilka ännu domineras av självhushållning.

2.4 *Andelsprojektet i Tanzania*

Denna insats i Tanzania är i likhet med motsvarande insats i Kenya ett sektorprogram för utveckling av lantbrukets ekonomiska föreningsrörelse och har formen av ett flerårigt personalbistånd, vilket samordnas av ett ministerium, vilket underlyder statsministern. Verksamheten inleddes år 1968 i form av en dansk-svensk insats, vilken år 1972 utvidgades, varvid Norge och Finland och även år 1973 Island anslöt sig till insatsen. Under perioden 1972—1975 omfattade biståndet 116 expertarbetare. Insatsen har förlängts under 1976 och förberedelser har vidtagits för en fortsättning av insatsen även år 1977.

Tanzania gjorde 1975 en framställning om 5-årigt personalbistånd under perioden 1977—81 omfattande inemot 300 arbetsår. Framställningen värderades av en nordisk-tanzaniansk grupp under ledning av profes-

sor Kjeld Philip år 1975, vilken förordade ifrågavarande insats. Emellertid har Tanzanias regering initierat omfattande strukturförändringar inom den kooperativa rörelsen under år 1976, varvid bl. a. centralför-
eningarna på länsnivå upplösts och deras funktioner har övertagits av statliga upphandlings- och distributionsföretag. Likaså har de tidigare lokal-föreningarna upplösts och deras verksamhet har integrerats med den verksamhet, som organiseras inom ramen för de planerade byarna och ujamaa-byarna, som enligt Tanzanias utvecklingspolitik utgör basenheter för landsbygden och mobiliseringen av dess befolkning. Mot denna bakgrund har tills vidare osäkerhet rått om formerna för en framtida nordisk insats inom denna sektor av ekonomisk verksamhet. Den nordiska styrelsen avser att i december 1976 ta principiell ställning i denna fråga.

T. o. m. 30.6.1976 hade denna insats kostat de nordiska länderna ca. 24 milj. Dkr. Insatsen administreras av DANIDA.

2.5 Institute of Development Management Tanzania

Danmark, Finland och Norge har sedan år 1971 gemensamt bistått Tanzania att etablera ovannämnda institut, vilket är beläget i Mzumbe nära Morogoro. Inom ramen för insatsen har sammanlagt 18,7 milj. Nkr beviljats för investering i byggnader och därjämte har avtal ingåtts om ett personalbistånd uppgående till högst 21 anställda per år under 5-årsperioden 1972—1976. På basen av Tanzanias framställning har förberedelser gjorts för en förlängning av personalbiståndet fram till år 1981, varvid antalet anställda utgör högst 21 per år, såsom under nu gällande avtal.

Vid institutet studerade ca 700 elever år 1975—76 och antalet torde stiga till ca 1000 år 1977. Eleverna har i allmänhet en grundutbildning motsvarande nordisk gymnasienivå och studierna räcker 2—4 år. Efter slutförda studier rekryteras IDM-eleverna till anställningar inom statlig och lokal förvaltning samt till ledande befattningar inom näringslivet. Studierna vid IDM ger kompetens i företagsadministration, redovisning, förvaltning, revision, ekonomisk och social planering etc.

IDM-insatsen administreras av NORAD. Projektadministrationen (NORAD) har inbjudit Island och Sverige att delta i projektet.

3. Biståndets omfattning

Sedan inledningen av de gemensamma nordiska biståndsinsatserna år 1963 har t. o. m. 1976 ca 190 milj. Skr nordiska biståndsmedel beviljats och använts för dessa projekt. Under år 1976 uppgår kostnaderna för ovannämnda fyra, nu pågående insatser till ca 18 milj. Skr. I relation till de nordiska ländernas totala biståndsvolym utgör de gemensamma insatserna för närvarande ca 1/2 %. Deras betydelse är emellertid

större i relation till de nordiska ländernas sammanlagda personalbistånd. Under år 1976 motsvarade personalbiståndet i de gemensamma insatserna 137 arbetsår, vilket motsvarar ca 7 % av de nordiska ländernas totala personalbistånd. Som personalinsatser representerar de gemensamma insatserna de största, vilka överhuvudtaget genomförts av de nordiska länderna. Erfarenheten har utvisat att intet enskilt nordiskt land skulle ha haft tillräckliga personalresurser att genomföra motsvarande insatser på egen hand under nuvarande förhållanden. Hittills vunna erfarenheter ger även vid handen att det finns goda förutsättningar för en fortsatt och utvidgad samordning av de nordiska ländernas personalbistånd utöver ramen för de gemensamma insatserna.

4. Beredning av nya samnordiska biståndsinsatser

Styrelsen för samnordiska biståndsprojekt har med hjälp av SPES under året utarbetat ett förslag till en samnordisk insats i form av ett brett programstöd till jordbrukssektorn i Moçambique. Preliminärt har diskussionen gällt ett formellt samarbete baserat på Oslo-överenskommelsen, vilket skulle inledas från början av år 1978. Detta samnordiska programbistånd är tänkt att föregås av intimt koordinerade bilaterala insatser på samma område under år 1977.

5. Övrigt nordiskt samarbete på biståndsområdet

5.1 Samarbete i multilaterala frågor

De nordiska länderna har gemensam representation i styrelserna för Afrikanska utvecklingsfonden, Asiatiska utvecklingsbanken och Världsbanken/IDA liksom i den av Världsbanken och IMF upprättade utvecklingskommittén. Detta innebär att de nordiska länderna samfällt rådgör vid utformningen av ställningstagandena i dessa organisationer.

Ett nära nordiskt samarbete beträffande biståndsfrågor äger ävenledes rum inom FN:s olika organ, t. ex. under FN:s generalförsamling, i ECOSOC, UNDP och UNCTAD. Samarbetet utmynnar ofta i gemensamma nordiska anföranden och ställningstaganden, vilket ger de nordiska ländernas synpunkter ökad tyngd. Nordisk rotation tillämpas vid tillsättandet av styrelseplatser i FN:s fackorgan och kommittéer.

Inom exempelvis UNDP har de nordiska länderna gemensamt med framgång verkat för att programmets resurser i ökande utsträckning omfördelas till förmån för de fattigaste länderna.

De nordiska länderna har även bidragit till att nya kriterier, som bl. a. innefattar utvecklingsländernas sociala utvecklingssträvanden, kommit att påverka fördelningen av UNDP:s resurser.

5.2 Övrigt samarbete i bilaterala frågor

Det konkreta samarbetet mellan biståndsadministrationerna tar sig uttryck i ett antal samrådsmöten på tjänstemannanivå i olika frågor. Sålunda hålls regelbundna sektorkoordineringsmöten och landkoordineringsmöten samt samrådsmöten kring å ena sidan biståndsverksamheten på olika sektorer, samt å andra sidan biståndet till sådana mottagarländer där flera nordiska länder har bilaterala program. Dessa möten ger värdefullt utbyte av erfarenheter. Vidare hålls regelbundna samrådsmöten i olika frågor som berör t. ex. personalbiståndet, såsom rekrytering, utbildning etc.

Det livliga samarbetet mellan de nordiska biståndsadministrationerna återspeglas också i täta kontakter mellan de nordiska ambassaderna i sådana mottagarländer där flera nordiska länder har större biståndsprogram.

5.3 Samarbete i informationsfrågor

Samarbete i informationsfrågor koordineras genom samrådsmöten på tjänstemannanivå ett par gånger per år. Gemensamt genomför man bl. a. varje år journalistresor till utvecklingsländer. En viss gemensam produktion av informationsmaterial förekommer också. För 1977 planeras en gemensam lärarresa till Sri Lanka i samarbete med UNICEF. Ställningstaganden i frågor inom ramen för FN:s informationsverksamhet beredes gemensamt. Bl. a. har de nordiska ländernas frivilliga bidrag till FN:s Centre for Economic and Social Information (CESI) förberetts vid samrådsmöten med informationsenheterna.

Kapitel XVI

Samarbeid i øvrige spørsmål

1. Kontakter med Færøernes Landsstyre og Ålands Landskabsstyrelse

I foråret 1976 rettede Færøernes Landsstyre og Ålands Landskabsstyrelse henvendelse til Nordisk Ministerråd med anmodning om uden stemmeret at måtte deltage i ministerrådsmøder m. m., hvor sager af interesse for de selvstyrende områder behandles, samt løbende at blive orienteret om Ministerrådets beslutninger og om foranstaltninger iværksat som følge heraf.

Ministerrådet har sagt sig indforstået med, at der etableres direkte kontakter til Færøernes Landsstyre og Ålands Landskabsstyrelse om emner, der vedrører de to områder, for derigennem på et tidligt stadium af sagerne behandling at få synspunkter og forslag til brug i det videre arbejde.

Ministerrådet har derfor besluttet, at repræsentanter for Færøernes Landsstyre og Ålands Landskabsstyrelse kan deltage uden stemmeret i ministerrådsmøder og embedsmandskomitémøder, der behandler sager af interesse for Færøernes Landsstyre og Ålands Landskabsstyrelse.

Repræsentanterne forudsættes i disse tilfælde at indgå i den danske respektive finske delegation.

Ministerrådet mener videre, at formidlingen af ovenfor nævnte kontakter og af information om det nordiske regeringssamarbejde bør ske via det danske respektive det finske stedfortræderkontor.

2. Ligestillingsspørsmål

Siden april 1975 har en egen kontaktgruppe for ligestillingsspørsmål vært i virksomhet under Ministerrådet. I kontaktgruppen sitter kontaktpersoner for regjeringsadministrasjonen i hvert av de nordiske land.

Opprettelsen av en kontaktgruppe for ligestillingsspørsmål er uttrykk for at Ministerrådet ser bestrebelsene for å oppnå likestilling mellom kvinner og menn som meget viktig. Samtidig må det presiseres at likestilling ikke må ses isolert fra de andre samarbeidsområdene. Det ville være uten mening om de idéer og resultater som utvikles på dette området ikke skulle integreres i det øvrige samarbeidet, og det kan nevnes i sammenhengen at Ministerrådet i sitt samarbeidsprogram på arbeidsmarkedsområdet slår fast at oppnåelsen av likestilling mellom menn og kvinner på arbeidsmarkedet er en av hovedfaktorene i samarbeidet på dette området.

Nordisk seminar om likestilling i arbeids- og familieliv

Som en spesiell oppgave ved opprettelsen fikk kontaktgruppen å vurdere forutsetningene for et seminar om likestillingsspørsmål. Forutsetningene var i høy grad til stede og seminaret ble avholdt 21.—23. juni 1976 i Glumslöv i Sverige med deltakere fra regjeringer, politiske partier, arbeidsmarkedets parter, forskningsinstitusjoner m. m. Emner som ble tatt opp var sysselsettings- og regionalpolitiske aspekter ved full likestilling i arbeidslivet, arbeidstidsspørsmålet, likestilling på arbeidsplassen, arbeidsfordelingen i hjemmet, en forandret mannsrolle og felles nordiske problemer i likestillingsspørsmål. Seminarets innhold publiseres i NU-serien. Kostnadene var 68 000 Nkr.

Rettsbeskyttelse av like rettigheter for menn og kvinner

Med bakgrunn i Nordisk Råds *rekommandasjon nr 7/1975* igangsatte Ministerrådet høsten 1975 en utredning vedr. en samordning av arbeidet med å skape en lovbestemt likestilling mellom menn og kvinner. Utredningen forelå høsten 1976 og publiseres i NU-serien.

Kostnadene ved utredningen er anslått til 30.000 Nkr.

På grunnlag av utredningen planlegges et seminar om emnet i 1977.

Informasjon

En vesentlig del av kontaktgruppens virksomhet er gjensidig informasjon om forholdene på området i de enkelte land og om de aktiviteter som drives. Også i 1976 har dette vært en viktig del av virksomheten, samtidig som aktuelt informasjons- og utstillingsutstyr er blitt utvekslet. Kontakten har vært løpende både utenom og i tilknytning til gruppens møter.

Annet

For oppfølging av Ministerrådets uttalelse om kjønnsroller og utdanning har kultur- og undervisningsministrene bevilget midler til et symposium om kjønnsroller i utdannelsen. Symposiet vil bli holdt våren 1977.

Under den nordiske sosialpolitiske komitéen har det under året blitt sluttført en utredning vedr. ILO-konvensjoner som berører kvinner i arbeidslivet (NU 1976:6) og en utredning vedr. forsørgersystemet i de nordiske lands offentligrettslige regler, jfr. kap. IV.13.

Av planene for 1977 kan nevnes at et prosjekt vedr. likestilling og massemedia er under forberedelse. Prosjektet vil gi en oversikt over forskning på området og en vurdering av hvilke praktiske konsekvenser forskningen har hatt.

3. Nordisk kommunal stemmerett og valgbarhet

Henimot 300 000 utvandrete nordiske statsborgere bor i dag i et annet nordisk land enn statsborgerlandet. Omkring 200 000 av disse har oppnådd stemmerettsalderen i bopettingslandet, men har savnet mulighet til å øve direkte politisk innflytelse gjennom deltagelse i valg til de alminnelige folkevalgte forsamlinger i vedkommende land.

Etter et finsk regjeringsinitiativ i 1972 henstilte Nordisk Råd i *rek. nr. 30/1973* til Nordisk Ministerråd "snarest at undersøge spørsmålet om meddelelse af kommunal stemmeret og valgbarhed for nordiske statsborgere i de nordiske lande fortrinsvis på grundlag af gensidighed".

På bakgrunn av utredningen Nordisk kommunal stemmerett og valgbarhet (NU 1975:4) og høring av Nordisk Råd, traff Ministerrådet i oktober 1975 prinsippbeslutning om utformingen av en reform om nordisk kommunal stemmerett og valgbarhet. Reformen innebærer at nordiske innvandrere, som i en viss minsteperiode (maksimum 3 år) har hatt fast bopel i innflyttingslandet, innrømmes stemmerett og valgbarhet ved kommunale valg. Det ble tatt sikte på å gjennomføre reformen fra og med de nærmest forestående kommunevalg i Finland og Sverige i 1976, i Danmark i 1978 og i Norge i 1979. Fra islandsk side er det ikke tatt prinsipiell stilling til spørsmålet. For en bredere redegjørelse for utredningsarbeidet og behandlingen i Nordisk Råd og Ministerrådet vises til forrige års beretning kap. XVI.2.

I Sverige er reformen gjennomført ved endring i kommunallagen med virkning fra 1. januar 1976. Alle innvandrere uansett nasjonalitet omfattes.

Finland har gjennomført ordningen for nordiske borgere ved endring i kommunallagen og den kommunale vallagen i april 1976. Statsborgere fra de andre nordiske land kan inntil videre ikke være medlem av noe politisk parti i Finland. Lovendring forberedes dog om dette.

For Ålands vedkommende må beslutning om nordisk kommunal stemmerett og valgbarhet treffes av landskapets egne organ. En eventuell reform kan her tidligst ventes gjennomført i 1978.

I Danmark er det fremsatt proposisjon om endring av kommunalvalgloven omfattende nordiske borgere i november 1976. Som tidligere meddelt må inntil videre tas forbehold for gjennomføring av ordningen på Færøyene og Grønland.

I Norge forutsettes også lovendringer gjennomført til de nærmest forestående kommunevalg i 1979.

4. Multinasjonale selskapers rolle i de nordiske lands økonomi

Spørsmålene omkring de multinasjonale selskapers virksomhet er blitt aktualisert i samband med den økende internasjonalisering av de nordiske lands økonomi og produksjon og de multinasjonale selskapers

ekspansjon særlig på 1960- og 1970-tallet. I de senere år har disse selskapers rolle og virksomhet vært et viktig spørsmål i samfunnsdebatten.

I november 1974 vedtok Nordisk Råd følgende *rekommandasjon* (nr. 25/74):

”Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at gjennomføre en undersøgelse af de multinationale selskapers rolle i de nordiske lands økonomi og at vurdere, om denne undersøgelse giver grundlag for en fælles nordisk lovgivning og/eller andre forholdsregler.”

Etter utarbeidelsen av en foreløpig sekretariatsrapport og drøftelser med arbeidsmarkedets parter, vedtok Ministerrådet i desember 1975 direktiver for en nordisk utredning som forutsatt i rekommandasjonen. Utredningsarbeidet skal drives med sikte på å tjene som underlag for overveielser om mulighetene for og hensiktsmessigheten av nordiske tiltak for bedre å kunne løse problemer sammenhengende med multinasjonale selskapers virksomhet. Herunder bør foretas en jevnføring og vurdering av eksisterende nordisk lovgivning og andre kontrollinstrumenter og i tilfelle pekes på behov for tiltak. Videre bør angis på hvilke områder løsninger mest hensiktsmessig må søkes eller tilknyttes tiltak innen en videre internasjonal ramme.

Utredningen er satt i gang i 1976 som et nordisk prosjekt. En særskilt prosjektleder svarer for gjennomføringen av prosjektet med Ministerrådets kontaktgruppe for spørsmål angående multinasjonale selskaper som styringsgruppe. Arbeidet skjer i kontakt med arbeidsmarkedets organisasjoner. Utredningen ventes avsluttet i 1978 og er kostnadsberegnet til samlet omkring 600 000 Nkr.

Gjennom den av Ministerrådet i 1975 tilsatte særskilte kontaktgruppe er etablert et fast forum for informasjon og spørsmål vedrørende respektive nordiske lands oppfatning og stillingstagen i spørsmål angående multinasjonale selskaper. Viktigste saker i kontaktgruppen i 1976 har ved siden av arbeidet som styringsgruppe for Ministerrådets utredning om de multinasjonale selskapers rolle i de nordiske lands økonomi, vært nordisk samråd om og koordinering av arbeidet med multinasjonale selskaper i internasjonale organer (særlig innen FN (ECOSOC) og OECD). Det er Ministerrådets forutsetning at den nordiske koordinering i forbindelse med internasjonale drøftelser om multinasjonale selskaper utbygges kontinuerlig, bl. a. på basis av materiale som kommer fram under arbeidet med den nordiske utredning.

5. ICAO

Ministerrådet besluttet i 1975 å utvide den skandinaviske rotasjonsordning for representasjon i den internasjonale luftfartsorganisasjons (ICAOs) råd til også å omfatte Finland. Finland blir de nordiske lands kandidat ved rådvalget i 1977.

Som følge av Ministerrådets beslutning fikk Finland i mars 1976 en permanent representant i ICAO ved at en finsk representant begynte sitt arbeid i de nordiske lands felles representasjon (Nordicao).

Kapitel XVII

Organisatoriske forhold etc.

Fremstillingen i dette kapittel innskrenker seg i det vesentlige til en redegjørelse for den organisasjonsmessige utvikling siden forrige beretning. For en bredere oversikt over oppbyggingen av samarbeidsapparatet under Ministerrådet vises til tidligere beretninger.

1. Ministerrådet og embetsmannskomiteéene

1.1. Ministerrådet (samarbeidsministrene) har i 1976 hatt følgende sammensetning:

Danmark: Udenrigsøkonomiminister Ivar Nørgaard
Finland: Justitieminister Kristian Gestrin
Island: Statsminister Geir Hallgrímsson
Norge: Industriminister Bjartmar Gjerde
Sverige: Statsrådet Kjell-Olof Feldt til oktober
Statsrådet Johannes Antonsson fra oktober

Ministerrådet, i sammensetningen samarbeidsministrene, har hatt følgende møter i 1976:

26. januar i Helsingfors, 27. februar i København, 22. mars i Stockholm, 20.—21. mai i Rovaniemi, 15. juni i Reykjavík, 22. oktober og 18. november i København og 2. desember i Helsingfors.

Samarbeidsministrene har hatt fellesmøter 29. februar og 18. november i København med Nordisk Råds presidium. Videre har det vært fellesmøter mellom samarbeidsministrene og Nordisk Råds budsjettkomité 16. februar og 18. november i København.

Samarbeidsministrene og de nordiske lands statsministre møttes i Helsingfors 3. desember.

I samsvar med sine særlige samordningsoppgaver har samarbeidsministrene arbeidet videre for å utvikle det nordiske samarbeid og koordinere arbeidet mellom de forskjellige samarbeidsområder.

På det organisatoriske plan må oppbyggingsfasen for det nye samarbeidsapparat med Ministerrådet, embetsmannskomiteer og sekretariater i det vesentligste anses for avsluttet. I arbeidet med videreutviklingen av arbeids- og samarbeidsformene har det vært lagt særlig vekt på å finne fram til hensiktsmessige prinsipper og prosedyrer for budsjettbehandlingen samt for samarbeidskontaktene mellom Ministerrådets organer og Nordisk Råd. Det vises til nærmere redegjørelse for disse spørsmål i særskilte avsnitt (henholdsvis kap. XVII. 3 og I.21).

1.2. *Ministerrådet* har hatt følgende møter av *fagministre* i 1976:

Kultur- og undervisningsministrene: 27. februar (skriftlig prosedyre), 2. mars i København, 26. mars (skriftlig prosedyre), 14. juni i Oslo, 17. november i København og 8. desember (skriftlig prosedyre).

Arbeidsmiljøministrene: 8. november i Oslo.

Boligministrene: 6. februar i København og 26. april i Stavanger.

Industriministrene: 27. februar i København, 24. august i Helsingfors og 23. november i Stockholm.

Justisministrene: 25. oktober i Stockholm.

Kommunalministrene: 10.—12. mai i Tromsø.

Sosial- og helseministrene: 11.—12. mars i Helsingfors og 8.—9. november i Oslo.

Fagministrene har hatt følgende møter med Nordisk Råds utvalg i 1976:

Kultur- og undervisningsministrene med Kulturutvalget: 2. mars og 17. november i København.

Justisministrene med Juridisk utvalg: 25. oktober i Stockholm.

Sosial- og helseministrene med Sosial- og miljøutvalget: 12 mars i Helsingfors og 9. november i Oslo.

Trafikkministrene med Trafikkutvalget: 1. mars og 15. november i København.

1.3. *Ministerrådet* bistås i sin virksomhet av *embetsmannskomiteér*

For å effektivisere det nordiske samarbeid om bistand til utviklingsland, er det opprettet en egen embetsmannskomiteé for bistandsspørsmål. Ellers har det i 1976 ikke funnet sted organisatoriske nyordninger i form av opprettelse av eller omdanning til nye embetsmannskomiteér.

Visse opplysninger om virksomheten innen embetsmannskomiteéene m. v. og om de underutvalg og arbeidsgrupper som er opprettet på de forskjellige områder for å bistå embetsmannskomiteéene fremgår av respektive sakavsnitt. En oversikt over disse organer finnes i publikasjonen "Nordiska Samarbetsorgan" (revidert utgave 1976).

2. *Ministerrådets sekretariater*

2.1. *Ministerrådssekretariatet i Oslo*

Ministerrådssekretariatet i Oslo bistår *Ministerrådet* og dets embetsmannskomiteér, utvalg og arbeidsgrupper på alle samarbeidsområder utenom kultursektoren.

Etter en etappevis oppbygging av Sekretariatet fra etableringen 1. juli 1973, er Sekretariatet nå stort sett utbygget. På oppdrag av samarbeidsministrenes stedfortrederkomité har det norske Statens rasjonaliseringsdirektorat i 1976 gjennomført en organisasjonsvurdering av Sekretariatet. På bakgrunn herav har *Ministerrådet* vedtatt visse endringer i Sekretariatets organisasjon. Antallet fagavdelinger er redusert fra tre til to ved at sakområdet for den tidligere avdeling for transportspørsmål, turisme, konsumentspørsmål m. v. er fordelt på de øvrige avdelinger. Sekretariatets administrasjon er styrket ved opprettelse av en særskilt

administrativ enhet med en ny stilling som sjef for denne enhet i samordningsavdelingen. For budsjettspørsmål er det i 1976 opprettet en ny saksbehandlerstilling. Antallet fast ansatte ved Sekretariatet er nå 32 personer. I tillegg til det faste personale er tre prosjektsjefer samt en prosjektassistent tilknyttet Sekretariatet. For øvrig er et større antall personer engasjert i prosjektvirksomhet som utføres på en rekke steder i de fem nordiske land.

Sekretariatet har i 1976 flyttet inn i nye lokaler i St. Olavs gate 29, Oslo (Postboks 6753 St. Olavs plass, Oslo 1).

Om Sekretariatets budsjett vises til *avsnitt 3.3*.

2.2. Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete

Kultursekretariatet i Köpenhamn är sekretariat för Nordiska ministerrådet och ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete på det nordiska kulturavtalets verksamhetsområde. Enligt ministerrådets beslut och i överensstämmelse med artikel 12 i kulturavtalet är sekretariatet även sekretariat för de tre rådgivande kommittéerna och Nordiska kulturfonden.

Kultursekretariatet har under 1976 även haft sekretariatsansvar för 6 av de 32 fasta institutionerna/projekten på kulturbudgeten. Härutöver har sekretariatet haft det kamerala ansvaret för större stödordningar såsom stödet till nordiskt folkbildningssamarbete och översättningsstödet samt för ett tjugotal av de ca 40 projekt som finansieras av ministerrådets dispositionsmedel på kulturbudgeten.

De anslag som sekretariatet hade administrativt ansvar för uppgår till 21,06 milj. dkr av den sammanlagda kulturbudgeten på 45,263 milj. dkr.

Antalet fast anställda vid sekretariatet har under 1976 uppgått till 27 personer. Utöver den fast anställda personalen har 2 projektassistenter knutits till sekretariatet. I anknytning till sekretariatets verksamhet har under 1976 ca 400 personer arbetat i kommittéer, arbetsgrupper och liknande.

Kultursekretariatets administrativa budget uppgick 1976 till 4,3 milj. dkr exklusive kompensation för automatiska löneökningar. Motsvarande belopp i budgeten för 1977 är 5,035 milj. dkr.

3. Budsjettspørsmål

3.1. Felles budsjettutvalg for Ministerrådets almene budsjett og kulturbudsjettet

Ministerrådet (samarbetsministrarna) har den 22 oktober 1976 fastställt mandat för ministerrådets budgetutskott. Kultur- och undervisningsministrarna har vid ministerrådsmöte den 17. november 1976 anslutit sig till samarbetsministrarnas beslut om mandat.

Det av ministerrådet (samarbetsministrarna) den 7. december 1973

inrättade budgetutvalget skall vara rådgivande organ till ministerrådet (samarbetsministrarna og undervisnings/kulturministrarna) og følgende skall gälla:

1. Nordiska ministerrådet har två budgeter, nämligen den allmänna budgeten og kulturbudgeten.

2. Ministerrådets beslut om de årliga nordiska budgeterna bereds för samarbetsministrarnas del av ministerrådets generalsekretärer i enlighet med § 13 Arbetsordningen för ministerrådets sekretariat i Oslo, samt för kultur- og undervisningsministrarnas del av ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete og sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete i enlighet med Artiklarna 15—17 i Avtalet mellan Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om kulturellt samarbete samt § 3 Arbetsordningen för ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete og § 8 Arbetsordningen för sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete.

Ett budgetutvalg upprättades genom beslut den 7 december 1973 av ministerrådet. Budgetutvalget består av finansministeriernas representanter.

3. Beträffande kompetensfördelningen mellan de beredande organen gäller särskilt följande:

Sekretariatet svarar för grund- og detaljgranskning, lägger fram förslag till ställföreträdarkommittén/kulturämbetsmannakommittén og förbereder underlag för dessas bedömning av totalram og prioritering.

Ställföreträdarkommittén/ämbetsmannakommittén svarar tillsammans med sekretariatet dels för en ram- og prioritetsbedömning, dels för förslag som läggs fram för ministerrådet (samarbetsministrarna respektive undervisnings- og kulturministrarna).

Budgetutvalget har en rådgivande funktion og svarar för finansiella og organisatoriska synpunkter på de förslag som förelägges utvalget i samband med de årliga budgetförslagen. Utvalget kan på motsvarande sätt framföra synpunkter på förslag som kan tänkas medföra väsentliga utgiftsökningar i den löpande budgeten eller i följande budgetförslag. Budgetutvalget skall dessutom bistå med råd i tekniska og principiella budgetfrågor.

4. För såväl den allmänna budgeten som kulturbudgeten gäller de tidsfrister og procedurer som hittills har följts.

Budsjettutvalget har i 1976 holdt 6 møter, hvorav 2 behandlet generelle felles spørsmål vedrørende Ministerrådets almene budsjett og kulturbudsjettet, 3 behandlet det almene budsjett alene og 1 behandlet kulturbudsjettet.

3.2. Bevilgningsreglement m. m. for Ministerrådets almene budsjett

Ministerrådet fastsatte 22. oktober 1976 nytt bevilgningsreglement for Ministerrådets almene budsjett, gjeldende for budsjettene 1977 og 1978. Samtidig fastsatte generalsekretæren reglement for økonomiforvaltningen i Nordisk Ministerråds sekretariat og institusjoner på Ministerrådets almene budsjett. Disse reglementer refererer til en ny spesifikasjon i kapitler og poster.

Bevilgningsreglementet fastsetter bl. a. bestemmelser om budsjettprinsipper, budsjettets inndeling, budsjettsbehandling, organisering av

budsjettarbeidet, regler om omdisponering og overføringer, finansiering, årsregnskap og prosedyrer for fremleggelse av dette for Ministerrådet. Såvel budsjett som årsregnskap, også omfattende de enkelte institusjoner på Ministerrådets almene budsjett, tilstilles Nordisk Råds budsjettkomité.

Reglement for økonomiforvaltningen gir bl. a. nærmere regler om forvaltning av midlene, regnskapsføring og revisjonsutførelsen, bl. a. ved utdisponering av midler til forvaltning ved organer utenom Ministerrådets almene budsjett.

Ministerrådet tar sikte på innføring av flere institusjoner og andre samarbeidsorganer på Ministerrådets budsjett. Dette vil medføre at en større del av de nordiske budsjettmidler kommer inn under det system som her er etablert.

Den nye postspesifikasjon vil danne basis for budsjettoppstillingen for alle institusjoner på Ministerrådets almene budsjett. Det vil bli anvendt ulike grader av spesifisering for de enkelte institusjoner, alt etter institusjonens behov. I og med at basisstrukturen er den samme for alle, vil en likevel få en ensartet oppstilling som gir grunnlag for å strukturere hele budsjettet etter en felles artsgruppering. Betydningen av dette ved et nordisk budsjett er i første rekke mulighetene for en samlet budsjettanalyse og -vurdering.

3.3. Hovedtrekk i budsjettutviklingen 1975—1977

Ministerrådssekretariatets regnskapsførte utgifter var i 1975 Nkr. 11 845 500, fordelt i to ganske jevnstore deler med 5,7 mill. kr. på administrasjon og 6,1 mill. kr. på prosjekter. Totalrammen for virksomhetsåret 1976 var kr. 22 618 600, herav 13,8 mill. kr. til prosjekter. For 1977 er budsjettet totalt kr. 28 149 000. Administrasjonsutgiftene utgjør ca. 1/3 av dette, nordiske institusjoner ca. 1 mill. kr. og resten disponeres til prosjektvirksomhet. Nærmere spesifikasjon av Ministerrådets almene budsjett er gitt i bilag 1 og 2.

For kulturbudsjettet vises til kapitlet om det kulturelle samarbeidet.

4. Nordiske institusjoner

4.1. Statuttspørsmål

I Nordisk Råds *rek. nr. 29/1971* ble regjeringene anmodet om å utrede spørsmålet om de nordiske institusjoner på ensartet måte kan innordnes under Ministerrådet og rammen for nye nordiske samarbeidsorganer.

For institusjoner på kultursektoren traff Ministerrådet i desember 1975 beslutning om en omfattende statuttrevisjon. Beslutningen innebærer dels at en rekke krav om budsjett- og regnskapsgang, revisjon og rapportering er vedtatt som gjeldende for de aktuelle institusjoner fra 1. januar 1976, dels fastsettelse av retningslinjer for et ytterligere re-

visjonsarbeid, hvoretter statuttene skal inneholde punkter om institusjonens status, formål, styre, personale osv. De endelig reviderte statutter for de enkelte institusjoner forutsettes så fastsatt av Ministerrådet.

Arbeidet med en samordning av statuttene for institusjoner utenfor kultursektoren pågår etter tilsvarende retningslinjer. For institusjoner som er besluttet eller overveies innført på Ministerrådets almene budsjett, gjennomføres en viss statutt-samordning i denne sammenheng, jfr. under avsnitt 4.2 om finansiering.

4.2. Finansiering

På kultursektoren finansieres siden 1972 flertallet av de nordiske institusjoner over det fellesnordiske kulturbudsjett.

Nordiske institusjoner på andre samarbeidsområder har til nå i hovedsak vært finansiert ved bidrag direkte fra de nasjonale budsjetter.

I januar 1975 ga Ministerrådet (samarbeidsministrene) Ministerrådssekretariatet i oppdrag å utrede spørsmålet om innføring av flere nordiske institusjoner på Ministerrådets almene budsjett. Sekretariatet la fram en første utredning i april 1976. På dette grunnlag er 11 institusjoner og vedkommende embetsmannskomiteer bedt om å vurdere spørsmålet om innføring.

I november 1976 besluttet Ministerrådet å innføre på budsjettet fra og med 1978 følgende 4 institusjoner:

Nordiska hälsovårdshögskolan, Göteborg

Nordisk institutt for odontologisk materialprøvning, Oslo

Samarbeidsnemnden for nordisk skogforskning, København

Nordiske skogsarbeidsstudiers råd, København.

Virksomheten ved disse institusjoner utgjør i 1976 tilsammen 8¹/₂ mill. Nkr. For Nordiska hälsovårdshögskolan foreligger program for en omorganisering og betydelig utvidelse av virksomheten fra og med 1978.

Ministerrådet ser dette som et første steg og vil senere ta standpunkt til innføring av flere av de aktuelle institusjoner. Noen nordiske samarbeidsorganer har også besluttet å søke finansiering over Ministerrådets almene budsjett fra og med 1978.

Fordelene ved en samling av virksomheten på Ministerrådets budsjett kan sammenfattes i følgende hovedpunkter:

- Bedre oversikt over den nordiske virksomhet
- Bedre muligheter til koordinering og samarbeid
- Samlet prioritering
- Rasjonalisering ved samlet behandling av ensartede administrasjonsspørsmål og forenkling av budsjettbeslutninger og kanalisering av midler
- Felles nordisk revisjonsordning med samlet beretning til Nordisk Råds budsjettkomité under medvirkning av de nordiske riksrevisjonsorganer.

4.3. Ansattes rettsstilling

Den 31. januar 1974 undertegnet samarbeidsministrene på vegne av sine lands regjeringer Avtale om de ansattes rettsstilling ved nordiske institusjoner med tilhørende normalkontrakt. Avtaleutkastet og normalkontrakten hadde tidligere vært forelagt Nordisk Råd og arbeidslivets organisasjoner, som har anbefalt tekstene. Avtalen sikter først og fremst på å skape mer ensartede og enklere regler for ansettelse ved nordiske offentlig-rettslige institusjoner og å sikre de ansattes rettigheter med hensyn til pensjonsordning, permisjon fra statlig tjeneste m. v.

Etter at samtlige land hadde ratifisert avtalen, har Ministerrådet satt avtalen i kraft fra 1. mars 1976. Ministerrådet treffer nærmere beslutning om ved hvilke institusjoner avtalen skal anvendes. På kultursektoren er denne sak koordinert med statuttrevisjonen, *jfr. 4.1.*

4.4. Offentlighetsprinsippets anvendelse

En bred redegjørelse for dette spørsmål ble gitt i forrige års beretning.

Utgangspunktet for spørsmålet er at offentlighetslovgivningen i de enkelte land ikke kommer direkte til anvendelse overfor selvstendige internordiske organer. Etter forutgående utredning (NU 1974:14) og inngående drøftelser i og mellom Nordisk Råd og Ministerrådet, har Nordisk Råds presidium og Ministerrådet fastsatt regler om dokumenters offentlighet henholdsvis ved Presidiesekretariatet og ministerrådssekretariatene med virkning fra 1. januar 1976. Samtidig er tatt skritt for nødvendig justering av Ministerrådets og embetsmannskomiteenes arbeidsordninger for å regelfeste den nye praksis med offentlige beslutningsprotokoller. Ministerrådet er videre innstilt på å legge forholdene best mulig praktisk til rette for dem som vil bruke innsynsretten angående sekretariatenes dokumenter. Om betydningen av aktiv informasjonsvirksomhet utad og for utviklingen av de mer vidtgående kontakter med og informasjon til Nordisk Råd vises til henholdsvis *kap. 1.23 og 1.21.*

For andre nordiske samarbeidsorganer enn Presidiesekretariatet og ministerrådssekretariatene er det ikke fremlagt regelforslag i *NU 14/74.* For disse organer antydes i rapporten som alminnelig regel at offentlighetslovgivningen i det land hvor institusjonen ligger bør tillempes. Offentlighetsprinsippets nærmere forankring for disse organer er under fortsatt utredning. Også for disse organer vil imidlertid prinsipperklæringen i Helsingforsavtalens nye art. 43, om at i det nordiske samarbeide bør størst mulig offentlighet iakttas, allerede gjelde.

BILAGA 1

Nordiska ministerrådets allmänna budget för 1976 och 1977 och bokslutet 1975

Kap.	Räken- skap 1975	Beviljat 1976	Ramar 1977	Beviljat 1977
A. Administration	5 743,4	8 818,6	—	9 649
B. Projekt				
40 Allmänna utredningar	6,4	294,0	—	311
150 Socialpolitik	806,8	1 390,0	1 712	1 790
151 Nordisk drogforskning	—	380,0	—	400
152 Nordisk läkemedelsnämnd	—	650,0	—	610
160 Arbetsmarknad	209,2	1 248,0	1 819	1 714
170 Arbetsmiljö	240,2	426,5	963	963
180 Miljövård	331,5	1 546,0	1 605	1 561
190 Likestilling	0,4	82,0	150	47
210 Handelspolitik	150,0	250,0	268	275
220 Industri och energi	249,3	520,7	2 622	—
222 Resurs	200,0	281,0	—	—
230 Byggsektorn	821,2	1 505,4	1 284	788
240 Regionalpolitik generellt	1 377,7	1 211,2	1 659	808
241 Regionalpolitik Nordkalotten	179,4	492,1	428	346
280 Skogsforskning	—	239,0	235	241
310 Konsumentfrågor	882,4	1 941,0	2 033	1 833
320 Samfärdsl	185,6	375,0	588	793
321 Nordkolt	287,1	350,0	374	494
322 Stina	162,4	190,0	11	11
330 Turism	12,5	304,0	428	440
331 Turism Nordkalotten	—	56,0	214	—
335 Juridiska frågor	—	—	—	159
Summa B	6 102,1	13 731,9	16 393	12 574 ¹
Lönsreserv institutioner		68,1		97
Summa projektmedel	6 102,1	13 800,0		12 671
Summa utgifter	1 845,5	22 618,6		22 320

¹ Endast Ministerrådets bevilgning av projektmedel per 2 december redovisad.

BILAGA 2

Översikt över användningen av dispositionsmedel för projekt på ministerrådets allmänna budget för 1975—1977

Kap./Post	Regnskap 1975	Bevilget 1976	Bevilget 1977
40	<i>Alminnelige utredninger</i>		
20	Projekter generelt		
	1. Nordisk stemmerett		
	2. Bidrag til nordiske korrespondenter		
	6,4	10,0	
		42,0	
		35,0	
		79,0	
		128,0	311
	6,4	294,0	311
150	<i>Sosialpolitikk</i>		
20	Projekter generelt		
		240,0	40,0
	43,7		
	130,0	205,0	210,0
	80,0		
		265,0	390,0
		10,0	72,0
		35,0	
		45,0	66,0
			22,0
21	Samnordisk drogeforskningsorgan		
	134,3		
22	Nordisk legemiddelsnemnd		
	85,4		
23	Scandiatransplantprosjektet kan overføres		
	122,5	270,0	297,0
24	ILO-prosjektet		
	63,6		
25	NOMESKO-prosjektet		
	147,3	220,0	225,0
		100,0	25,0
26	Nordiskt sjukhuslaboratoriesamarbete		
			443,0
	806,8	1 390,0	1 790,0

Kap./Post	Regnskap 1975	Bevilget 1976	Bevilget 1977
160	<i>Arbetsmarknad</i>		
20	Utbildning		
		141,0	
	31,4	22,0	
	25,5	30,0	
	2,7	45,0	169,0
		11,6	93,0
		58,0	98,0
		50,0	62,0
			40,0
			22,0
21	Arbetsmarknadsservice		
		50,0	
		114,0	
		30,0	
		58,0	221,0
			22,0
			125,0
22	Statistik och forskning		
	59,6		
		133,4	
		114,0	
		93,0	96,0

Kap./Post	Regnskap 1975	Bevilget 1976	Bevilget 1977
23			
1.	90,0		
2.		240,0	577,0
24			
1.		58,0	107,0
2.			82,0
	209,2	1 248,0	1 714,0
170			
<i>Arbetsmiljö</i>			
20			
1.	15,5	20,0	
6.	25,7		185,0
21			
1.			
2.			
Delprojekt I			
Årliga symposier		52,0	82,0
Delprojekt II			
Assistent		60,0	95,0
3.		18,0	18,0
4.			79,0
5.			62,0
6.	75,0	65,0	72,0
7.	34,0	30,0	
8.		12,0	
22			
1.		10,0	
23			
1.			55,0
2.			68,0
3.	23,0	45,5	77,0
25			
1.	67,0	114,0	170,0
	240,2	426,5	963,0
180			
<i>Miljövård</i>			
20			
1.	36,3		

Kap./Post	Regnskap 1975	Bevilget 1976	Bevilget 1977
2. Utredning om färg och lack- avfall	43,0		
3. Utredning om högttempera- turpåverkat avfall	55,0		
4. Nordisk ordlista för avfalls- termer, kan överföras		55,0	
5. Utredning om buller från kompressorer och fläktar (industribuller)	25,8		
6. Genbanksutredning	17,5		
7. Utredning om miljöprover	9,2		
8. Samarbete om forskning i Skagerack	20,0		
9. Utredning om vägtrafikbuller	14,8		
10. Metoder för behandling av kommunalt avfall		93,0	25,0
11. Analys av alternativa orga- nisationsordningar för tran- sport och behandling av problemafval i Norden	39,0		
12. Nordisk beräkningsmodell för vägtrafikbuller, kan överföras		297,0	163,0
13. Forskarseminarium om bullers biologiska effekter		15,0	
14. Experthjälp till arbetsgrup- pen för trafikbuller		17,0	21,0
15. Buller från industriell utrustning		118,0	88,0
16. Samarbete rörande miljö- prover		77,0	
17. Symposium om Skagerack och Kattegatt, kan överföras		41,0	
18. Studie av lagstiftning och administration i Norden		35,0	
19. Karakterisering av miljödata		223,0	126,0
20. Miljöeffekter vid behandling av färgslam			
21. Återvinning av kommunalt avfall			77,0
22. Utredning om disponering av avfall från förbränning av problemafval m.m.			
23. Konferanse om miljö- vernutdanning		60,0	
24. Forstudie om "polycykliska, aromatiska hydrokarboner"		30,0	
25. Information om anläggningar för problemafval			14,0
26. Mätning av bulleremmissio- ner från vägtrafik			286,0
27. Sekretariatsresurser m.m. till samordningsgruppen för miljövårdsforskning			82,0
28. Klorerade hydrokarboner			
29. Miljöpolitiska instrument			16,0
30. Symposium om genbanker			
31. Undersökningsresurser för produktkontroll			91,0
32. Normer för produkttillverk- ning			60,0

Kap./Post	Regnskap 1975	Bevilget 1976	Bevilget 1977
21 <i>Övervakningssystem för luftföroreningar, kan överföras</i>		300,0	248,0
22 <i>Naturvård</i>			
1. Hotade djur och växter i Norden	32,6	75,0	44,0
2. Naturgeografisk regionindelning av Norden	38,3	70,0	
3. Landskapsanalyser		40,0	
4. Hotade naturtyper i Norden			165,0
5. Ekologisk kunskap i samhällsplaneringen			55,0
	331,5	1 546,0	1 561,0
190 <i>Likestillingsspørsmål</i>			
20 <i>Prosjekter generelt</i>			
1. Rettsbeskyttelse av likestilling mellom menn og kvinner	0,4	10,0	
2. Nordisk seminar om likestillingsspørsmål		72,0	
3. Seminar om rettsbeskyttelse av likestilling mellom menn og kvinner			47,0
4. Massmedia og likestilling	0,4	82,0	47,0
210 <i>Handelspolitikk</i>			
21 <i>Forenkling av prosedyrer</i>			
2. Interface, internasjonal tilknytning, koordinering og styring	150,0	226,0	132,0
2. Koordinering, internasjonal tilknytning, sekretariat og informasjon			33,0
3. Nordisk fraktbrev		20,0	66,0
4. Handelsprosedyreguide		4,0	11,0
5. Juridiske problemer			33,0
	150,0	250,0	275,0
220 <i>Industri- og energi</i>			
20 <i>Prosjekter generelt</i>			
1. Utredning om energi og FoU-samarbeid	224,3	16,6	
2. Ilandføring av gass fra Nordsjøen	25,0		
3. Energi FoU		504,1	
4. Fjernvarmedistribusjon og kommunal energiplanlegging, kan overføres			
	249,3	520,7	
230 <i>Byggsektorn*</i>			
21 <i>Byggregler</i>			
1. Administration	182,3	202,0	259,0
2. Utredning om samordning (21.3)			
3. Nytt handlingsprogram			

* I denne oppstilling av embetsmannskomiteens søknad er lagt til grunn en annen fordeling på underprosjekter enn i vedtatt budsjett for 1976. Fordelingen er ennå ikke behandlet av Ministerrådet.

Kap./Post	Regnskap 1975	Bevilget 1976	Bevilget 1977
4. Handelshinder, allmänt (21.2)	134,4		
5. Handelshinder, betongvaror (20.3)	25,0		
6. Existerande standarder (20.2)	87,0		
7. Last — säkerhet, allmänt (20.1)	35,0	211,0	
8. Träkonstruktioner (20.1)		96,0	53,0
9. Betongkonstruktioner, allmänt (20.5)		25,0	
10. Betongkonstruktioner, armering (21.3)		70,0	
11. Brandskydd, allmänt (20.1)	11,4	217,4	
12. Brandklasser (20.2)		140,0	302,0
13. Inneklimat (20.1 + 20.6)	149,4	266,0	59,0
14. Energihushållning, bestämmelser (20.1 + 20.6)		35,0	
15. Energihushållning, beräkningsmetoder (20.6)		85,0	82,0
16. Energihushållning, FoU-samordning (20.4)		50,0	
17. Handikapstandarder		45,0	
18. Vatten- och avloppsinstallationer			33,0
19. Övrigt	4,9		
22 <i>Upphandlingsregler</i>			
1. Administration	146,4	63,0	
2. Entreprenadkontrakt	45,4		
	821,2	1 505,4	788,0
240 <i>Regionalpolitik — generelt</i>			
20 <i>Prosjekter generelt</i>			
1. Konvensjon om grensekommunalt samarbeid	65,9		
2. Publikasjon om nordkalotten	50,0		
21 <i>Embetsmannskomiteéen for regionalpolitik</i>			
1. Kartlegging av det regionalpolitiske støttevolumets variasjoner	30,0		
2. Samarbeid på utkantstrøkepolitikens område, kan overføres	247,3	250,0	89,0
3. Kartlegging av metoder m.m. i den regionalpolitiske planleggingen, kan overføres			
4. Kartlegging av de regionale forhold i de nordiske land			
5. Kartlegging av de regionaløkonomiske forhold i ARKO-regionene		80,0	
6. Forundersøkelse i Øresundsregionen		75,0	
7. Utredning om et regionalpolitisk fond på Nordkalotten			
8. Fiskodling som ett medel i regionalpolitiken			130,0
9. Ålandsprojektet			

Kap./Post	Regnskap 1975	Bevilget 1976	Bevilget 1977
22 NordREFO			
1, 4, 7 Mål i regionalpolitikken, kan overføres	217,5	238,0	374,0
2. Oppfølgingsstudier av regionalpolitiske gjennomsnittseffekter	45,0	125,2	165,0
3. Administrative betingelser for regional planlegging, kan overføres	45,0	53,0	
5. NordREFO-informasjon, kan overføres	15,0	45,0	50,0
8. Effekter av store foretaks etableringer			
9. Lokaliseringsmønster for de multinasjonale foretak i Norden			
10. Metodestudier rundt effektene av den offentlige sektors utvikling og lokalisering			
23 Nordplan, kan overføres			
1. Informasjonssystem og metoder i samfunnsplanering	555,0	320,0	
2. Metoder for sammenlikning og vurdering av planalternativ	107,0	25,0	
Sum Regionalpolitikk — gen.	1 377,7	1 211,2	808,0
241 <i>Regionalpolitikk — Nordkalotten</i>			
20 Prosjekter generelt			
1. Nordkalottkomitéens aprilseminar	3,7	7,0	9,0
2. Engelsk versjon av publikasjonen "Befolkning och næringsliv på Nordkalotten"			
3. Befolkning og næringsliv	43,8	15,0	
4. Industriseminar	94,4	43,0	44,0
5. Tidsskrift om næringslivet på Nordkalotten		87,0	42,0
8. Kartlegging av handelshinder	37,5	125,7	148,0
9. Andre prosjekter			
10. Skogsindustrielt samvirke			
11. Økt grønnsakdyrking		34,5	
12. Same- og reindriftsspørsmål		29,9	
13. Salgstøtte til foretak på Nordkalotten			
14. Disposisjonsmidler			
15. Nordkalottens Industrikalender			63,0
16. Aktualisering av lokaliseringsskriften			
17. Språkutbildning			
19. Industriresa			33,0
20. Översiktakarta över Nordkalotten			7,0
21 Nordisk sameråd			
1. Nordisk samekonferanse 1976		150,0	
	179,4	492,1	346,0

Kap./Post		Regnskap 1975	Bevilget 1976	Bevilget 1977
280	<i>Skogsforskning</i>			
21	Skogsförvaltning			
	1. Samspelseffekter mellan gödsling och gallring, kan överföras		239,0	241,0
	2. Inverkningar av plant- och ungskogsbehandling på virkesproduktionen		239,0	241,0
310	<i>Konsumentfrågor</i>			
20	Diverse projekt			
	1. Översättning till svenska av finsk rapport om svaga konsumentgrupper	6,7		
	4. Seminarium om den samhälls- och beteendevetenskapliga konsumentforskningen i Norden		125,0	
	5. Engelsk översättning av sammanfattning av "konsument-tjänster"			
21	Undersökningssamordning			
	1. Undersökningssamordning på konsumentområdet	81,2	312,0	231,0
	2. Köksfläktar — metodförenkling			
	3. Hushållskylar och -frysar	37,0		
	4. Diskmaskiner — framtagning av referensmaskin	0,8		
	5. Bullermätning — metodik	21,9		
	6. Utombordsmotorer — axel-effektnorm	25,7		
	7. Utombordsmotorer — metodutveckling		5,0	
	8. Nordiskt och övrigt internationellt test- och standardiseringsarbete	103,8		
	10. Kokkärils bruksegenskaper		108,0	116,0
	12. Regnkläder för barn		140,0	144,0
	13. Konsumentkrav på emballage. Förprojekt		93,0	
	14. Produktsäkerhet hos hushållskemikalier		200,0	51,0
	15. Produkters livslängd — förprojekt	0,4	130,0	
	16. Tvättmaskiner för hushållsbruk — provningsmetod	3,0	20,0	
	17. Produkters livslängd-situation, utveckling, orsaker och konsekvenser			405,0
	18. Konsumentkrav på emballage — konsumenternas och samhällets styrmedel på emballageområdet			
22	Information och utbildning			
	1. En studie i konsumentfostran	459,9		
	3. Konsumentundervisning i			

Kap./Post	Regnskap 1975	Bevilget 1976	Bevilget 1977
skolan. Undersökning av för- utsättningarna för fortsatt nordiskt samarbete		37,0	33,0
4. Konsumentnytt från Norden		20,0	22,0
5. Reklam i skolan			
23 Produktsäkerhet			
1. Inrapportering av olycksfall i hemmen och deras grannskap, kan överföras	22,3	545,0	531,0
2. Produktsäkerhet — farliga produkter	119,7		
3. Seminarium om produktsä- kerhet och skaderapporterings- system			
4. Förplanering av kommande verksamhet			
24 Märkning på produktsäkerhets- området			
1. Godkännandemärkning av flytvästar		6,0	
2. Behandlingsmerking av teksti- ler		45,0	
3. Seminarium om jämförpris- märkning			25,0
4. Skötselmärkning av textilier — gemensama kriterier för användandet av behandlings- symboler			55,0
25 Reklam och marknadsföring			
1. Otillbörliga prisjämförelser i reklam och annan marknads- föring, kan överföras		155,0	220,0
	882,4	1 941,0	1 833,0
320 <i>Samferdsel</i>			
20 Prosjekter generelt			
1. Färjeförbindelser mellan Island, Färöerna och övriga Norden		45,0	100,0
2. Parametrar vid vägdimensio- nering		60,0	396,0
21 Telemedel, kan overføres	185,6	270,0	297,0
	185,6	375,0	793,0
321 <i>Nordkolt</i>		350,0	494,0
322 <i>Stina</i>		190,0	11,0
330 <i>Turistspørsmål</i>			
20 Prosjekter generelt			
0. Rapport om nordisk turistsam- arbeid	6,0		
1. Fellesnordisk undervisnings- materiale til bruk for reise- livsutdanningen	6,5	125,0	
2. Fellesnordisk møte for lærere i reiselivsutdanningen		44,0	94,0

Kap./Post	Regnskap 1975	Bevilget 1976	Bevilget 1977
3. Utredning om kapacitetsutnyttjande vid turistanläggningar — effekter av spridning av skolferier och semestrar			55,0
4. Förprojekt angående nordbors resande i annat nordiskt land			55,0
5. Seminarium om miljömässiga, sociale och ekonomiska följder av turism — problemanalys vid offentliga insatser för turism			110,0
21 Utredning om fellesnordisk vidareutbildning för hotell- och restauranter			
1. Nordisk lederutbildningsprojekt för hotell- och restauranter		135,0	126,0
	12,5	304,0	440,0
331 <i>Turisme på Nordkalotten</i>			
20 Projekter generellt			
2. Ny version av hotellover-sikten		25,0	
3. Utredning om utbygnings-muligheter		31,0	
4. Nordkalottens turistråd			
5. Gemensamma vandringsleder för fjällturister			
6. Åtgärder för främjande av interkalottisk trafik			
7. Översättning av reselivsplanen för Nord-Norge till finska			
8. Gemensamt uppträdande på nationella workshops			
		56,0	
350 <i>Juridiska frågor</i>			
20 Projekt generellt			
1. Nordisk undersökelse om de forskjellige kausjonsformers faktiske betydning			159,0
			159,0

BILAGA 3

Budgeten för nordiskt kulturellt samarbete 1977 jämte motsvarande uppgifter i budgeten för 1976 och bokslutet för 1975

Verksamhetsområde	(1 000-tal danska kronor)		Bokslut 1975 Kurser (31.12. 1975)
	Verksamhets- budget 1977 anslag	Verksamhets- budget 1976 anslag	
<i>Utbildning</i>		7 685	6 530
Nordens folkliga akademi	2 020	1 795	1 859
Nordiskt skolsamarbete	1 320	990	1 640
Nordisk Journalistkursus	495	450	409
Nordiska hushållshögskolan	130	100	156
Nordiska institutet för samhällsplanering	2 425	2 190	2 356
Nordisk federation för medicinsk undervisning	315	285	221
Nordisk kursverksamhet	980	720	700
<i>Forskning</i>		18 790	16 393
Nordiskt kollegium för marinbiologi	390	380	273
Nordiska institutet för teoretisk atomfysik	6 770	5 900	6 064
Nordiska institutet för folkdiktning	475	425	391
Nordiska institutet för sjö rätt	875	800	742
Nordiska geoexkursioner till Island	250	220	215
Nordiskt kollegium för ekologi	420	395	346
Centralinstitutet för nordisk Asienforskning	1 950	1 775	1 753
Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi	555	538	541
Nordiska samlarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning	485	370	381
Nordiska samlarbetskommittén för internationell politik	670	610	569
NORDDOK/NÖRDINFO	1 615	1 470	1 260
Nordiska forskarkurser	1 665	1 410	1 318
Nordiskt vulkanologiskt institut	1 360	1 100	1 967
Nordiska samlarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning	310	—	—
Nordiska sommaruniversitetet	1 000	1 000	1 524
<i>Allmänkulturell verksamhet</i>		8 990	6 500
Nordens Hus	1 765	1 600	1 362
Nordiskt teatersamarbete	265	240	332
Nordiska rådets litteraturpris	175	160	166
Nordiska rådets musikpris	—	100	6
Nordiskt musiksamarbete	1 030	490	440
Nordiskt gästspelsutbyte	1 145	900	911
Nordiskt samiskt institut	1 990	1 510	1 368
Nordiskt ungdomssamarbete	1 300	1 200	—
Stöd till översättning av grannlandslitteratur	900	—	—
Nordiska konstförbundet	420	300	339
<i>Ministerrådets dispositionsmedel</i>		5 000	5 000
<i>Nordiska kulturfonden</i>		6 500	6 500
<i>Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete</i>		5 035	4 340
SUMMA	52 000	45 263	
Beräknade kostnader för automatiska löneökningar	2 500	2 237	
SUMMA	54 500	47 500	

BILAGA 4

Samnordiska utredningar på kulturområdet 1972—1976

I. Utbildning

Utredningens namn	Uppdrag	Första sammanträde	Rapport avgiven	Åtgärder
Ekspertutvalget vedrørende nordisk tentamensgyldighed	Vidareföring av utredningsarbete som påbörjats av Nordiska kulturkommissionen	14.6.1972	Forslag till Nordisk tentamensgyldighed 1.12.1973 (NU 1974: 3)	Nordiska ministerrådet fastställde vid möte i juni 1975 nya regler för nordisk tentamensgiltighet. Nationella cirkulärbestämmelser utarbetas.
Arbetsgruppen för vidareutbildning av lärare vid de nordiska socialhögskolorna	Behovsanalys och förslag till kursprogram för en försöksverksamhet	jan. 1974	Samnordisk vidareutbildning av socialhögskolelärare (NU 1974: 23)	Tvåårig försöksverksamhet inleddes 1975
Styringsgruppen för kartläggning av vuxenutbildning i Norden	Kartlägga vuxenutbildningen i Norden	22.9.1972	Voksenopplæring i de nordiske land. En kartlegging (NU 1974: 10)	Symposium avhållet jan. 1975.
Nordiskt symposium om vuxenutbildning	Ge rekommendationer för ett fortsatt nordiskt samarbete rörande vuxenutbildning	1975	Voksenopplæring i de nordiske land. En konferanserapport (NU 1975: 7)	Projektet avslutat. Nordisk kontaktgrupp tillsatt för att utarbeta ett konkret projektprogram
Arbetsgruppen för vidareutbildning av konservatorer	Avge förslag till samnordisk vidareutbildning	23.8.1972	Stencilrapport 1973 Betænkning om samnordisk uddannelse af konservatorer	Beslut om tvåårig försöksverksamhet med samnordisk vidareutbildning 1974—75.
Arbetsgruppen avseende könsroller och utbildning	Utarbeta ett Ministerrådsuttalande		Förslag till uttalande	Ministerrådets uttalande om könsroller och utbildning sept. 1974. Internationell distribution.
Arbetsgruppen avseende lärar- och elevutbyte	Utarbeta förslag till organisation av lärar- och elevutbyte	17.9.1973	Utredning vedrørende lærer- og elevudveksling. Stencil mars 1975	Nationell remissbehandling.
Redaktionskommittén för utgivande av häften om nordisk historia	Svara för utformande av inledningsvis sex temahäften rörande olika perioder av Nordens historia	1975	—	Utgivandet av det första häftet beräknas ske primo 1977.
Arbetsgruppen för återkommande utbildning	Nuläge, planläggning och problemställningar rörande återkommande utbildning i Norden	1975	Preliminär rapport september 1976	Arbetsgruppen följer utvecklingen på detta utbildningsområde.

II. Forskning

Utredningens namn	Uppdrag	Första sammanträde	Rapport avgiven	Åtgärder
Arbetsgrupp rörande Nordiska sommaruniversitetet (tillsatt av ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete)	Granskning av Nordiska sommaruniversitetets verksamhet	3.12.1974	Nordisk Sommeruniversitet. Rapport fra en af Embedsmandskomiteen for nordisk kulturelt samarbejde nedsat arbejdsgruppe (stencil, juni 1974)	Nordiska ministerrådet har i december 1974 fastställt budgetramen för Nordiska sommaruniversitetet 1975 och enats om vissa principiella synpunkter rörande villkoren för bidrag till denna verksamhet (jfr C 1/1975 s 69)
Arbetsgrupp för utredning angående de nordiska naturvetenskapliga kollegiernas organisation och verksamhetsformer (tillsatt av Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden efter förslag av kultursekretariatet)	Utredning angående de nordiska naturvetenskapliga kollegiernas organisation och verksamhetsformer	26.11.1973	Betänkande angående de nordiska naturvetenskapliga kollegiernas organisation och verksamhetsformer (stencil, mars 1974)	Remissbehandling under 1974. Ministerrådets ställningstagande redovisades i berättelsen för 1974 (C 1/1975 s 68). Nordiskt kollegium för terrester ekologi ombildas 1.1.1976 till ett kollegium för ekologi (instruktion fastställd i december 1975)
Ad hoc-kommitté rörande Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (tillsatt av Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning efter förslag av kultursekretariatet)	Granskning av samarbetskommitténs verksamhet	27.2.1974	Rapport 13.9.1974 (stencil) till Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning	Rapporten har behandlats i den rådgivande kommittén för forskning (RKF) i april 1975, som enats om vissa rekommendationer till ministerrådet. Ministerrådets ställningstagande redovisas i berättelsen för 1975 (C 1/1976)
Sakkunniga rörande Centralinstitutet för nordisk Asienforskning (CINA) (tillkallade av kultursekretariatet)	Granskning av CINAs verksamhet och utbyggnadsplaner	6.11.1974	Rapport vedrørende Centralinstitut for nordisk Asien-forskning (stencil december 1974)	Institutet har yttrat sig över rapporten, som därefter behandlats i den rådgivande kommittén för forskning och i Nordiska rådets kulturutskott. Ministerrådets slutsatser redovisas i berättelsen för 1975 (C 1/1976)
Arbetsgrupp för utredning rörande nordiskt samarbete på forskningsbibliotekens område (tillsatt av ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete)	a) Överväga formerna för samarbetet mellan de vetenskapliga biblioteken i Norden, samt b) ta ställning till avgränsningen av NORDDOKs arbetsområde med hänsyn till forskningsbibliotekens verksamhet	22.11.1974	NORDINFO — Förslag till nordiskt samarbetsorgan inom området forskningsbiblioteksväsende, vetenskaplig information och dokumentation (NU 1975: 21)	Remissbehandling under hösten 1975. Ministerrådet har 14.6.1976 fastställt instruktion för ett nordiskt samarbetsorgan för vetenskaplig information (NORDINFO) att gälla fr o m 1.1.1977

Utredningens namn	Uppdrag	Första sammanträde	Rapport avgiven	Åtgärder
Arbetsgrupp för utredning rörande nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning (tillsatt av Nordiska samarbetsdelegationen för samhällsforskning efter förslag av kultursekretariatet)	Överväga behovet av och formerna för ett närmare nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning med anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 15/1975	Arbetet påbörjades hösten 1975	PM om nordiskt samarbete beträffande jämförande samhällsforskning (överlämnad 30.3.1976 till Nordiska samarbetsdelegationen för samhällsforskning)	Samarbetsdelegationen har 8.6.1976 överlämnat rapporten till kultursekretariatet. Rapporten behandlas vid möte med den rådgivande kommittén för forskning (RKF) i augusti 1976
Sakkunnig för kartläggning av de organisatoriska förhållandena i det nordiska forskningssamarbetet (tillkallad av kultursekretariatet)	Kartläggning och probleminventering rörande det nordiska forskningssamarbetets organisatoriska struktur (förberedande utredningsarbete i anslutning till Nordiska rådets yttrande nr 6/1975, p 2)	Arbetet påbörjades i januari 1976	Rapport avgiven i juni 1976	Rapporten behandlas av den rådgivande kommittén för forskning (RKF) i augusti 1976

III. Allmänkulturell verksamhet

Utredningens namn	Uppdrag	Första sammanträde	Rapport avgiven	Åtgärder
Arbetsgruppen for nabolandslitteratur.	Utarbeide retningslinjer for en støtteordning for oversettelse/utgivelse av nabolandslitteratur.	1973	28.8.1974 Oversettelse/utgivelse av nabolandslitteratur. Retningslinjer. (NU 1974: 18).	Støtteordningen for utgivelse/oversettelse av nabolandslitteratur igangsatt fra 1975 i en 4-årig forsøksperiode.
Arbetsgruppen for samarbeid om billedkunst.	Utrede det nordiske samarbeid om billedkunst.	1974	9.5.1975 Nordisk samarbeid om billedkunst. (NU 1975: 10)	Utredningen har vært på nasjonal og nordisk remiss. Ministerrådet har gjort vedtak om opprettelse av et kultursenter i Finland. Et særskilt utvalg arbeider videre med saken.
Torshavnskomiteen.	Utrede spørsmålet om etablering av et nordisk kultursenter i Torshavn.	1972	25.3.1974 Færøene i Norden. (NU 1974: 6).	Ministerrådet har gjort vedtak om opprettelse av et kultursenter på Færøene, og det arbeides videre med saken i et eget utvalg.
Arbetsgruppen for samarbeid om teaterutdanning.	Fremme forslag til en felles nordisk utdanning for teaterarbeidere	1974	27.2.1975 Fort- og videreutbildning for teatermedarbeidere. (NU 1975: 9).	Utredningen har vært på nasjonal og nordisk remiss og saken er f.t. under forberedelse i kulturavtalens organer.

Utredningens namn	Uppdrag	Första sammanträde	Rapport avgiven	Åtgärder
RKK's långtidsbedømmelse.	Gi en langsiktig vurdering av det nordiske samarbeidet på det allmennkulturelle området		Langtidsbedømmelse for det allmennkulturelle område. (NU 1975: 14).	
Ministerrådets TV-komite.	Legge fram forslag til tiltak for å øke mulighetene til å motta grannelandsprogram		TV över gränserna. Slutrapport. (NU 1974: 19).	I forbindelse med re-missbehandlingen framkom ny informasjon om direktsendende satelitter. En statssekretærgruppe utreder f.t. satelitalternativet og vurderer dette alternativet mot betenkningens forslag.

BILAGA 5

Avslutade och pågående projekt inom harmoniseringsarbetet

Arbetsgrupp sakkunnig	Uppdrag	Arbetet påbörjat	Rapporten avgiven	Åtgärder
<i>Avslutade projekt</i>				
1. Sakkunniga Sten Sandström och Bård Harboe	Utarbeta ramplaner för den obligatoriska undervisningen i ma- tematik	1970	Harmonisering av den obligatoriska undervisningen i ma- tematik i de nordiska länderna (NU 1973: 17)	Projektet avslutat Nordisk kontaktgrupp tillsatt för att följa utvecklingen
2. Sakkunnig Björg Gudem	Utarbeta ramplaner för den obligatoriska undervisningen i engelska	1970	Harmonisering av den obligatoriska engelsk- undervisning i de nordiska land. (NU 1973: 14)	Projektet avslutat Nordisk kontaktgrupp tillsatt för att följa utvecklingen
3. Sakkunnig Björg Gudem	Supplement till ovan- stående	1972	Oversikt över forsk- nings- och utvecklings- arbete som gäller den obligatoriska engelsk- undervisning i de nordiska land (NU 1973: 15)	Ajourförs regelbundet
4. Sakkunnig Solveig Rasch	Utarbeta en kart- läggning av special- undervisningen i de nordiska länderna	1973	Spesialundervisning i Norden (NU 1974: 5)	Projektet avslutat Rapporten utgör grund för fortsatt arbete
5. Sakkunnig Rolf Malmberg	Utarbeta en översikt över undervisningen i naturorienterande ämnen i åk 1—6	1973	Naturorienterande ämnen i grundskolan i Norden årskurserna 1—6 (NU 1974: 2)	Projektet avslutat Kontaktgrupp för miljölära tillsatt för att följa utveckling
6. Sakkunnig r Josten Osnes	Utarbeta en jämfö- rande studie över grundskolan i Norden	1973	Grundskolan i Nor- den (NU 1974: 4)	} Konferens avhållen jan.1975 Rapporterna skall ajourföras — grundskolan 1976
7. Sakkunnig Josten Osnes	Utarbeta en jämfö- rande studie över den gymnasiala ut- bildningen i Norden	1973	De gymnasiala ut- dannelser i Norden (NU 1974: 13)	
8. Sakkunnig arbetsgrupp	Kartlägga utbild- ningsmyndigheternas organisation i de nordiska länderna	1973	Utbildningsväsen- dets styrelseformer (NU 1974: 11)	Rapporten ajourförs vid behov
9. Sakkunnig Jørgen Lehr- man-Madsen	Kartläggning av undervisningen i det andra främmande språket	1973	Rapport fra projektet et andet fremmedsprog Stencil 4/75	Projektet avslutat Kontaktgrupp bevakar utvecklingen
10. Sakkunnig Hannele Apiola	Förberedande under- sökning om basfärdig- heten i matematik	1973	Basstoff i matematik för åk 1—6 i grund- skolan i de nordiska länderna (Stencil 1974)	Utgör grundval för ett arbete om in- dividualisering av undervisningen

Arbetsgrupp sakkunnig	Uppdrag	Arbetet påbörjat	Rapporten avgiven	Åtgärder
11. Sakkunnig Sune Åhman	Att göra en översikt över forsknings- och utvecklingsarbete rörande specialundervisning	1974	Översikt över projekt rörande integrerad specialundervisning i förskola och grundskola i de nordiska länderna (NU 1975: 25)	Översikten skall ajourföras regelbundet
12. Sakkunnig Maija Kalin	Kartläggning av undervisningsmaterial för specialundervisning i matematik och främmande språk	1974	Specialundervisningens läromedelssituation i Norden (Stencil 1975)	Projektet avslutat Har ej kunnat följas upp på grund av bristande resurser
13. Sakkunnig Henning Karlstad	Översikt över läromedelsutveckling i nordisk specialpedagogikutbildning	1974	Läremidler og læremiddeludvikling i nordisk speciallærerutdanning (Stencil 1975)	Projektet avslutat Har ej kunnat följas upp p g a bristande resurser
14. Arbetsgrupp tillsatt av Nordiska ämbetsmannamötet för specialundervisning	Utforma en ordlista	1974	Nordisk specialpedagogisk terminologi (NU 1974: 17)	Projektet avslutat
15. Kontaktgruppen för miljölära	Att utbilda instruktörer i miljölära för åk 1—6	1974	Örenäskonferensen (Stencilrapport 1974)	Arbetet med materialutveckling fortsätter nationellt Motsvarande modelkurser planeras för åk 7—9 1977
16. Sakkunnig Liv Vedeler	Att utarbeta en översikt över förskoleverksamheten i Norden	1974	Förskoleprojektet Rapport om förskoleverksamhet i de nordiske land (Stencil 1974) Førskole og skole i samvirke (NU 1975: 15)	Projektet avslutat Rapporten utgör grund för det fortsatta arbetet
<i>Ajourføring av ovanstående projekt</i>				
17. Informationscentret for språkundervisning	Ajourføring av översikt över FoU om engelskundervisningen	1974	Oversikt over forsknings- og utviklingsarbeid som gjelder engelskundervisning i de nordiske land 1974 (NU 1975: 8)	Reviderad upplaga kommer 1976 Nästa ajourføring beräknas ske 1978
18. SAMSPEC-pedagogiska institutionen, lärarhögskolan i Uppsala	Ajourføring av översikt över FoU om specialundervisning	1975	FoU om specialundervisning, under tryckning i NU-serien	Nästa ajourføring beräknas ske 1977/78
19. Sakkunnig Jostein Osnes	Ajourføring av rapporten om grundskolan i Norden	1975	Grunnskolen i Norden 1976 kommer i NU-serien	Rapporten om de gymnasiala utbildningarna ajourförs 1977

Arbetsgrupp sakkunnig	Uppdrag	Arbetet påbörjat	Rapporten avgiven	Åtgärder
<i>Pågående projekt</i>				
20. Sakkunnig Sven-Erik Gode	Att utarbeta ett hjälpmedel för individualisering av undervisningen i matematik i grundskolan	1974	Rapport publiceras i NU-serien 1976	
21. Sakkunnig Per Malmberg	Att utarbeta ett hjälpmedel för individualisering av undervisningen i engelska i grundskolan	1974	Översikt över åtgärder och metoder vid undervisningsdifferentiering i engelska i de nordiska länderna (Stencil 1975)	En populariserad rapport-exempelsamling — kommer att spridas som studiedagsmaterial
22. Sakkunnig Arne Svensson	Kartlägga möjligheterna till samarbete inom bilmekanikerutbildningen	1974	Bilmekanikerutbildningen i Norden. Under tryckning i NU-serien	Arbetsgruppens förslag övervägs inom sekretariatet
23. Sakkunnig Liv Vedeler	Att externt och internt informera om förskoleverksamheten i Norden	1974	Notisbladet "Information om förskolan" utkommer c 4 gånger per år	Notisbladet sprids till c 500 adresser. Fortgående verksamhet
24. Kontaktgrupp för miljölära	Att biträda vid den nationella materialutvecklingen, följa utvecklingen och föreslå revideringar	1974		Broschyr om miljöundervisningen planeras spridas till skolorna
25. Sakkunnig Sune Åhman	Utarbeta en sammanställning av undersökningsresultat rörande effekterna av specialundervisning hos elever som lämnat den obligatoriska skolan	1975	Specialundervisningens elever Under tryckning i NU-serien	Kan tillsvidare ej följas upp p g a bristande resurser
26. Samarbetsprojekt om sociala och emotionella effekter av specialundervisning	Gemensam planering av ett nordiskt projekt om sociala och emotionella effekter av specialundervisningen	1975	Konferensrapport under utarbetande	
27. Samarbetsprojekt om tidig identifiering av barn med särskilda behov	Erfarenhetsutväxling mellan projekt med likartad inriktning	1975		
28. Sakkunnig Ulla Wall	Samarbete kring problemen om förskola i glesbygd	1975	Rapport under utarbetande	

Arbetsgrupp sakkunnig	Uppdrag	Arbetet påbörjat	Rapporten avgiven	Åtgärder
29. Samarbets- projekt om förskola-skola	Erfarenhetsutväx- ling mellan projekt med likartad in- riktning	1975		
30. Sakkunnig Jostein Osnes	Översikt över den praktisk-pedagogiska delen av lärarut- bildningarna	1975	Lärarutbildningen i framtiden (Stencil 1976)	
31. Sakkunnig Hans Jörgen Karlsson	Kartläggning av na- turorienterande äm- nen i åk 7—9	1975	Rapport publiceras i NU-serien 1976	Se nedan
32. Arbetsgrupp för miljölära åk 1—9	Utarbetar material och modellkurs för årskurs 7—9	1975		Modellkurser planeras 1977
33. FoU-sam- verkan	Samverkan mellan ad- ministratörer av pe- dagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete	1975		Fortgående verk- samhet
34. Sakkunnig Sven Anders Björse	Kartläggning av na- turorienterande äm- nen på det gymnasiala stadiet	1976	Rapport publiceras i NU-serien 1976	Arbetet kommer att följas upp på samma sätt som för grundskolan

BILAGA 6

Nordiska ministerrådets (kultur- och undervisningsministrarna) dispositionsmedel 1976

Ändamål	Anslag i dkr
1. Nordiskt folkbildningssamarbete	1 000 000
2. Anordnande av ung nordisk musikfestival 1976 och isländskt deltagande i festivalen	128 000
3. Skandinaviska föreningen i Rom för verksamheten 1976	85 000
4. Arrangemang inom ramen för nordiskt musiksamarbete	182 000
5. Nordkalottens musikråd till försöksverksamhet rörande koordinering och utveckling av Nordkalottens musikliv	50 000
6. Rektorskommittén för de nordiska journalisthögskolorna för ett fackligt/pedagogiskt samarbetsseminarium 1976	100 000
7. Nordiska samfundet för latinamerikaforskning för verksamheten 1976	100 000
8. Symposium under 1977 med temat "Könsroller i undervisningen"	90 000
9. Tryckning av studiehandboken "Att studera i Norden"	80 000
10. Nordens folkliga akademi för kurs i simultantolkning	45 000
11. Nordiska dokumentationscentralen för masskommunikationsforskning för verksamheten 1976	300 000
12. Nordiska konstförbundet för utställningen "Nordisk samexpo"	150 000
13. Lektoratet i modern nordisk historia vid University College, London	135 000
14. Utredning rörande nordiskt TV-samarbete	560 000
15. Undersökning av möjligheterna för ett nordiskt samarbete rörande utlandslektoreernas verksamhet	60 000
16. Utarbetande och tryckning av en terminologi rörande högre utbildning i Norden	16 000
17. Utvärdering av verksamhet, anslag och resursförbrukning vid Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)	42 000
18. Nordiskt kollegium för marinbiologi för täckande av merkostnader för stipendier	31 200
19. Tvåårigt projektprogram med nordiskt samarbete inom vuxenundervisningen	680 000
20. Nordisk Journalistkursus för planering av en omorganisation och utvidgning av verksamheten	75 000

21. Utredning rörande möjligheterna till samnordisk vidareutbildning inom film, TV och andra närliggande områden	30 000
22. Utredning rörande nordiskt samarbete inom massmediaforskning	50 000
23. Nordiskt vulkanologiskt institut för täckande av underskott 1975	120 000
24. Nordiskt författarseminarium 1976	70 000
25. Vandringsutställningen "Fattigubbar"	100 000
26. Nordkalottmuséet till den s. k. "Savioutställningen"	70 000
27. Slutförande av femstadsprojektets Akureyridel	21 000
28. Utredning om nordiskt språksamarbete	60 000
29. Utarbetande av en idékatalog ang. undervisning om Norden	135 000
30. Hyresbidrag till Skandinaviska föreningen i Rom	30 500
31. Visning av utställningen "Nordisk samexpo" i Island	82 500
32. Utredningen ang. ett nordiskt kulturcentrum i Finland, tilläggsanslag	40 000
33. Nordiskt samarbete inom gymnasial utbildning	150 000
34. Barnkultursymposium och slutförande av utredningen om barn och kultur	95 000
35. Sekretariatskostnader för Nordiska samrådet	80 000
36. Utredning ang. AV-läromedel	50 000
37. Nordiskt utgrävningsprojekt i Italien	160 000
38. Skandinaviska föreningen i Rom för verksamheten 1977	105 000
Summa	<hr/> 5 358 200

BILAGA 7**Presskommunikéer från ministerrådsmöten 1976**

København, den 27. februar 1976

Det nordiske Ministerråd (industriministrene) har med handels- og industriminister Erling Jensen som formand holdt møde i København den 27. februar 1976. I mødet deltog desuden industriminister Eero Rantala, Finland, industriminister Bjartmar Gjerde, Norge, industriminister Rune B. Johansson, Sverige og ambassadør Agnar Kl. Jonsson, Island. Endvidere deltog embedsmænd fra de nordiske landes industriministerier og fra Nordisk Ministerråds sekretariat.

Ministrene drøftede de foreliggende rapporter om mulighederne for et samarbejde om naturgasudnyttelse i Norden. Der var enighed om, at der her er tilvejebragt et værdifuldt grundlag for fortsatte overvejelser om disse spørgsmål. Ministrene vil under generaldebatten i Nordisk Råd og på et møde med Rådets økonomiske udvalg redegøre for deres stillingtagen til det foreliggende oplæg og for, hvorledes de mener arbejdet bør videreføres.

Ministrene modtog en orientering om indholdet af de bilaterale norsk-svenske drøftelser om energi- og industripolitiske emner.

Ministrene drøftede mulighederne for et intensivere industrielt samarbejde vedrørende et fælles nordisk datanet.

Ministrene gennemgik den seneste udvikling i den internationale værfts- og skibsfartskrise.

Det besluttedes at afholde et nyt industriministtermøde i Helsingfors den 24. august 1976.

Helsingfors den 12 mars 1976

Det nordiska samarbetet på socialpolitikens och hälsovårdens område dryftades vid överläggningar mellan Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) och Nordiska rådets social- och miljöutskott i Helsingfors den 12 mars 1976. Därvid framfördes ett förslag om ett nordiskt socialpolitiskt handlingsprogram.

Överläggningen kan ses som ett led i den serie av möten som har hållits mellan ministerrådet och Nordiska rådets olika utskott i syfte att göra samarbetet mellan ministerrådet och Nordiska rådet effektivt och resultatbringande. Mötet konstaterade att det traditionella samarbetet har gett goda resultat och att man bör sträva efter att på ett systematiskt sätt ytterligare utbygga detta.

Utskottet och ministerrådet utbytte synpunkter beträffande huvudlinjerna i det kommande socialpolitiska handlingsprogrammet. Man konsta-

terade att en bättre resursanvändning och arbetsfördelning kan uppnås genom gemensamma nordiska insatser.

Arbetet med utvecklingen av den nordiska trygghetskonventionen kommer att stå centralt också i framtiden. Denna konvention, som reglerar de nordiska medborgarnas sociala rättigheter vid bosättning eller tillfälligt besök i annat land än sitt eget, är inte bara ett nödvändigt komplement till den gemensamma nordiska arbetsmarknaden, utan i sig själv väsentlig.

Den fria nordiska arbetsmarknaden bör så långt möjligt utbyggas till att omfatta de yrkesgrupper som tills vidare inte berörs av den nordiska arbetsmarknadsöverenskommelsen. Detta är fallet bl. a. med viss hälsovårdspersonal.

Under mötet diskuterades också samarbetet om rusmedelsforskningen varmed i detta sammanhang avses såväl drog- som alkoholforskningen. Samarbetet på drog- och alkoholforskningens område har främst inriktats på informations- och kontaktverksamhet samt samordning av nationell och nordisk forskning. Samarbetet har ytterst syftat till att skapa grundval för nya forskningspolitiska insatser inom sektorn. Efter initiativ av Nordiska rådet har ministerrådet fr. o. m. den 1 januari 1976 upprättat en nämnd för handikappforskning och hjälpmedelsförsörjning. Nämnden har bl. a. diskuterat hur verksamheten skall utformas med hänsyn såväl till nordiska som utomnordiska aktiviteter på området. Synpunkter utbyttes också om den Nordiska hälsovårdshögskolans framtida verksamhet.

Utskottet och ministerrådet avser att hålla ytterligare ett möte under innevarande år.

Stockholm den 22 mars 1976

Nordiska ministerrådets projektbudget för 1977 fastställdes till 18,5 milj. Nkr vid samarbetsministrarnas möte i Stockholm den 22 mars 1976. Detta är en ökning med 5,5 milj. jämfört med 1976 års budget.

I budgeten har ministerrådet fastställt indikativa ramar för verksamheten på olika områden. Detta är ett uttryck för ministerrådets prioriteringar efter samråd med Nordiska rådet. Med ledning av dessa ramar skall de olika ämbetsmannakommittéerna utarbeta konkreta planer för projekt.

Den största indikativa ramen, 2,45 milj. Nkr går till industri- och energisektorn för inledande av det forsknings- och utvecklingssamarbete, som ministerrådet tidigare har fattat principbeslut om. Programmet kommer i första hand att sträcka sig över en 3-årsperiod och kostar sammanlagt omkring 35 milj. Nkr. Finansieringen av programmet sker, förutom över ministerrådets budget, bl. a. av Nordiska industrifonden och med nationella medel.

Av övriga indikativa ramar för 1977 som ministerrådet fastställde, kan nämnas 1,9 milj. Nkr för konsumentsektorn, 1,6 milj. för socialpolitik, 1,7 milj. för arbetsmarknadsfrågor, 1,5 milj. för miljövård och 1,9 milj. Nkr för regionalpolitik. Ministerrådet har i samband med godkännandet av den administrativa budgeten fattat principbeslut om att reservera 100 000 Nkr för att skapa möjligheter för besöksresor till nordiska institutioner.

Ökningen i förhållande till 1976 års budget ligger främst på arbetsmarknad, arbetsmiljö och energi. Ministerrådets kulturbudget fastställs separat.

Nu budgeterade medel avses att användas för såväl redan påbörjade som nya projekt.

Utanför ramen för denna budget beviljade ministerrådet medel till pågående gemensamma nordiska biståndsprojekt i Kenya och Tanzania.

Ordförande för ministerrådet är den finske samarbetsministern, justitieminister Kristian Gestrin.

Rovaniemi den 20 maj 1976

Vid sitt möte i Rovaniemi den 20 maj 1976 fattade Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) beslut om att avtalet om upprättandet av Nordiska Investeringsbanken (NIB) skall träda i kraft den 1 juni 1976.

NIB kommer att med ett grundkapital på 400 milj. SDR (1 800 milj. Fmk) kunna ge lån och ställa garantier till ett sammanlagt belopp på 1 000 milj. SDR (4 500 milj. Fmk). Banken kommer att bidra till finansiering av investerings- och exportprojekt av gemensamt nordiskt intresse och därmed bli ett viktigt instrument för att föra det nordiska samarbetet vidare på det praktiska planet och bidra till en ekonomisk tillväxt i de nordiska länderna.

NIB etableras som en gemensam nordisk institution med säte i Helsingfors och leds av en styrelse utsedd av medlemsländernas regeringar. Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet utser en kontrollkommitté som tillser att banken drivs i överensstämmelse med stadgarna. Kontrollkommittén är också ansvarig för bankens revision.

Sedan överenskommelsen trätt i kraft den 01.06.1976 kan styrelsen, som innan dess blivit utsedd av medlemsländernas regeringar, träffa beslut om anställning av verkställande direktören i början av juni. Härfter kommer rekryteringen av övrig personal att inledas. Den 01.08. 1976 kommer banken att ha tillgång till den första raten av grundkapitalet. Hösten 1976 kommer banken att kunna flytta in i egna verksamhetsutrymmen.

Ministerrådet behandlade problem som har uppstått för samhandeln med vissa bearbetade lantbruksprodukter mellan de nordiska länderna. Ministerrådet beslöt att göra följande uttalande i saken:

”De nordiska länderna ser en utvidgning av den nordiska samhandeln med bearbetade lantbruksprodukter som ett led i utvecklandet av det nordiska ekonomiska samarbeidet. De nordiska regeringarna kommer därför att sträva till att avveckla de hinder som infördes i den nordiska samhandeln med vissa bearbetade lantbruksprodukter genom frihandelsavtalen med EG 1972. Nordiska Ministerrådet konstaterar att ansträngningarna i denna riktning ännu inte gett resultat och uttrycker förhoppningen om att fortsatta förhandlingar mellan de nordiska länderna och EG skall leda till en lösning som förbättrar förutsättningarna för att handeln med lantbruksvaror utvecklas på ett balanserat sätt.”

För att förenkla och effektivisera samrådet mellan de nordiska länderna i biståndsfrågor, och att för skapa ett beredande organ för ministerrådet, fattade ministerrådet beslut om att upprätta en permanent ämbetsmannakommitté för biståndsfrågor.

Ministerrådet fattade beslut om att bevilja 128 000 Nkr för arbetet under 1976 med en utredning om de multinationella företagens roll och verksamhet i Norden.

Vidare fattade Ministerrådet beslut om att bevilja 240 000 Nkr under 1976 till en utredning om arbetskraftens och kapitalets rörlighet i Norden. Båda dessa utredningar skall ske i samråd med arbetsmarknadens parter och de väntas vara färdiga under 1978.

Ministerrådet har under sitt besök på Nordkalotten fått en utförlig redogörelse för aktuella problem av landshövdingarna i Lapplands län, Norrbottens län och Nordland fylke, av representanter för Rovaniemi stad samt samernas organisationer.

Ordförande i ministerrådet (samarbetsministrarna) är Finlands justitieminister Kristian Gestrin.

Helsingfors den 24 augusti 1976

Det nordiske Ministerråd (industriministrene) har med handels- og industriminister Eero Rantala som formand holdt møde i Helsingfors den 24. august 1976. I mødet deltog desuden industriminister Bjartmar Gjerde, Norge og industriminister Rune B. Johansson, Sverige. Endvidere deltog embedsmænd fra de nordiske landes industriministerier og fra Nordisk Ministerråds sekretariat. Den danske og islandske minister var fraværende.

Ministrene diskuterede fremdriften i det energi-FoU program, som Ministerrådet fastlagde før Nordisk Råds sidste session. Programmet omfatter projekter inden for områderne energiproduktion, energidistribution og energianvendelse. En række konkrete samarbejdsprojekter er for tiden under udvikling.

På kernesikkerhedsområdet vil der i nær fremtid foreligge et forslag til samarbejdsprojekter, som ministrene vil viderebehandle i løbet af efteråret.

Ministrene redegjorde for de bilaterale dansk-norske og svensk-norske drøftelser om energi- og industripolitiske emner.

Ministrene drøftede Nordisk Industrifonds årsberetning. Fondet, som nu er tilført ialt 30 mio skr — og yderligere 10 mio skr er bevilget for neste år — har hidtil bevilget midler til ialt 42 projekter med tilsammen 19,5 mio skr. Projekterne fordeler sig på de prioriterte områder miljø, helseteknik, transportteknik, materiale og ressurceteknik, energiteknik og prøvningsmetoder.

Ministrene drøftede det pågående datasamarbejde og Nordsatprosjektet og ligeledes udredningen om multinationale selskaber og ressourceudredningen, som ventes at foreligge i løbet af efteråret.

Ministrene gennemgik aktuelle industripolitiske spørgsmål, bl. a. situationen inden for glasindustrien i Norden og de mindre og mellemstore bedrífers problemer.

Det besluttedes at afholde et nyt industriministtermøde i Sverige i november 1976.

Oslo, 8. november 1976

Møte i Oslo om et nordisk handlingsprogram på arbeidsmiljøområdet

Det ble i dag avholdt et møte i Oslo mellom Nordisk Ministerråd (arbeidsministrene) og representanter for de nordiske arbeidstaker- og arbeidsgiverorganisasjonene for å diskutere et forslag til nordisk handlingsprogram på arbeidsmiljøområdet.

Forslaget har vært under forberedelse i Ministerrådets organer siden tidlig i år og har sitt utgangspunkt i en rekommandasjon fra Nordisk Råd. Et sekretariatsutkast har vært på høring hos arbeidsmarkedets parter, d. v. s. Nordens faglige samorganisasjon (NFS) og de nordiske arbeidsgiverorganisasjonene, og det var et utkast bearbejdet på grunnlag av disses uttalelser som lå til grunn for dagens diskusjon.

Handlingsprogrammet utformes som et overordnet program med prinsipper, retningslinjer og målsetninger for det nordiske samarbeidet på arbeidsmiljøområdet. Møtet viste at arbeidsmarkedspartene i alt vesentlig er tilfreds med den form og det innhold utkastet nå har fått.

Forslaget til handlingsprogram vil bli lagt frem for Nordisk Råd på dets 25. sesjon i februar 1977 og endelig vedtak om handlingsprogrammet vil bli tatt av Ministerrådet senere i 1977.

Oslo den 9 november 1976

Utkastet till ett nordiskt handlingsprogram på socialpolitikens och hälsovårdens område dryftades vid överläggningar mellan Nordiska rådets social- och miljökott och Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) i Oslo den 9 november 1976.

Överläggningarna är ett led i den dialog som förts mellan Nordiska rådet och ministerrådet om utvecklingen av samarbetet på socialpolitikens områden och utarbetandet av det handlingsprogram om vilket förslag gjordes vid mötet mellan utskottet och ministerrådet i Helsingfors den 12 mars 1976.

Det nu föreliggande förslaget har utarbetats av en redaktionsgrupp inom ministerrådet enligt de riktlinjer som drogs upp av utskottet och ministerrådet vid mötet i Helsingfors. Programförslaget har fått en allmän utformning och skall utgöra bas för kommande överläggningar mellan Nordiska rådet och ministerrådet.

Ett av de viktigaste syftena med handlingsprogrammet är att underlätta utformningen av ministerrådets verksamhet. Med verksamhet avses i detta sammanhang såväl samarbetsaktiviteter av mera allmän karaktär mellan länderna som verksamhet vilken bedrivs i form av projekt med medel från ministerrådets budget. Programmet skall göra det möjligt för ministerrådet att mera systematiskt bedöma behovet av insatser inom olika delområden och underlätta en prioritering av insatserna samt ge närmare vägledning vid utformning av olika samarbetsinsatser. Vid detaljplanering av verksamheten och utarbetandet av ministerrådets årliga budget kommer det färdiga handlingsprogrammets intensioner att följas.

Bland de områden man i förslaget tar sikte på kan nämnas en kontinuerlig anpassning av den nordiska trygghetskonventionen till ny lagstiftning i de nordiska länderna. Forskningssamverkan på social- och hälsovårdsområdet kommer att ägnas speciellt intresse. Man skall utreda utformningen av den framtida nordiska rusmedelsforskningen och rusmedelsforskningens förhållande till det nordiska samarbetet inom samhällsforskningen. Vidareutbildning, samarbete på sjukvårdens område och läkemedelssamarbete nämns också i programförslaget som konkreta samarbetsområden.

Det nu föreliggande förslaget har varit på remiss hos arbetsmarknadens parter och behandlats i ett möte mellan ministerrådet och arbetsmarknadens parter. Det fortsatta arbetet med förslaget kommer att ske i samarbete med Nordiska rådets social- och miljövårdsutskott och i samråd med arbetsmarknadens parter. Programmet skall presenteras vid Nordiska rådets 25. session i Helsingfors.

Stockholm den 23 november 1976

Nordisk Ministerråd (industriministrene) har med handels- och industriminister Arne Berner, Finland som formand holdt møde i Stockholm den 23. november 1976. I mødet deltog desuden økonomi- og handelsminister Per Hækkerup, Danmark, industri- og socialminister Gunnar Thoroddsen, Island, industriminister Nils G. Åsling og energimi-

nister Olof Johansson, Sverige. I industriminister Bjartmar Gjerdes fravær blev Norge repræsenteret af forhandlingsdirektør Odd Gøthe. Endvidere deltog embedsmænd fra de nordiske landes industriministerier og fra Nordisk Ministerråds sekretariat.

På mødet orienterede ministrene hinanden om og udvekslede almene synspunkter vedrørende den aktuelle energi- og industripolitiske situation i de nordiske lande.

Ministrene drøftede Nordisk Industrifonds rapport om energiforsknings- og udviklingsarbejdet i Norden, og det blev vedtaget, at Fonden skulle have ansvaret for et udvidet samarbejde mellem de nordiske lande på energiområdet. Det forventes, at der vil blive anvendt 3—4 mio skr per år i den nærmeste treårsperiode til nordisk energisamarbejde udover de midler, som ellers tilføres Nordisk Industrifond. Den plan, som har udgjort grundlaget for Fondens fortsatte planlægnings- og initieringsarbejde på energiområdet, omfatter hovedområderne energiproduktion, energidistribution- og akkumulering samt energianvendelse i industrien.

Ministrene drøftede Nordisk Industrifonds forslag til generelle prioriteringer for Fondens aktivitet i almindelighed samt tilførslen af kapital til Fonden. På dette område var Ministerrådet enig om, at der for nuværende ikke bør ændres i Fondens nugældende generelle prioriteringer eller i de generelle retningslinjer for Fondens virksomhed. For nuværende er Fondens prioriterede indsatsområder miljøteknik, helse-teknik, transportteknik, datateknik, energiteknik specielt rettet mod energianvendelse og energibesparelse og ressource-teknik iøvrigt. Ministrene besluttede at foreslå Fonden tilført 10 mio skr for 1978, således at Fonden herefter ialt er blevet tilført 50 mio skr. Derudover var der enighed om, at der skal foretages en vurdering af Fondens aktiviteter, og at denne vurdering skal afsluttes i første halvdel af 1977.

På kernesikkerhedsområdet drøftede ministrene en rapport fra Nordisk kontaktorgan for atomenergispørgsmål om udvidet samarbejde indenfor kernesikkerhedsområdet. Der var enighed om, at rapporten indeholdt en række vigtige projekter, som kan bidrage til vurdering og løsning af aktuelle kernesikkerhedsspørgsmål. Ministerrådet var enig om, at man burde sætte arbejdet i gang så snart som muligt.

Videre drøftede ministrene problemerne omkring de små og middelstore virksomheder og den nordiske glasindustri. Ministrene drøftede også samarbejdet med Nordisk Investeringsbank på grundlag af en redegørelse fra Bankens direktør Bert Lindström.

Det blev besluttet at afholde et nyt industriministermøde i forbindelse med Nordisk Råds session i Helsingfors den 19.—23. februar 1977.

*BILAGA 8***Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordiskt kulturellt samarbete**

C 100/k
1977

Berättelse**om Nordens folkliga akademi***Verksamhetsberättelse 1976**Syfte*

Nordens folkliga akademi i Kungälv, som startade sin verksamhet 1968, skall enligt sin stadga vara ett centrum för studium av frågor som är väsentliga för det nordiska folkbildningsarbetets utveckling och förnyelse. Akademin verksamhet skall främst rikta sig till lärare och ledare inom folkhögskolan samt det fria och frivilliga folkbildnings- och ungdomsarbetet.

Akademin skall i sin verksamhet sträva efter att väcka och utveckla förståelsen både för det mångfaldiga och det gemensamma i Nordens kultur- och samhällsliv samt för Nordens samverkan med den övriga världen.

Styrelsen

Styrelsen har under året bestått av följande ledamöter:

Utsedda av Danmarks regering:

Professor Roar Skovmand, ordförande
Inspektör Vilhelm Nielsen

Utsedda av Finlands regering:

Avdelningschef Magnus Kull
Departementssekreterare Marjatta Lehtinen

Utsedd av Islands regering:

Konsulent Reynir Karlsson

Utsedda av Norges regering:

Professor Sigmund Skard
Tillsynsman Stein Fossgard

Utsedda av Sveriges regering:

Undervisningsrådet Gösta Vestlund, vice ordförande (entledigad 25/11)

Departementssekreterare Berndt Johansson (förordnad 25/11)

Kanslichefen Carl-Erik Virdebrant.

Styrelsens sekreterare har varit rektor Björn Höjer. Till styrelsen har under året adjungerats studiekonsulent Edith Loiborg, Danmark, opplysningssjef Knut Fjæstad, Norge, rektor Martti Kojonen, Finland, samt generalsekreterare Ralph Uddman, Sverige, representanter för studieorganisationernas samarbetsorgan i respektive land.

Styrelsen har under perioden sammanträtt tre gånger och styrelsens arbetsutskott, bestående av Roar Skovmand, Knut Fjæstad, Martti Kojonen och Gösta Vestlund, har sammanträtt en gång.

Revisorer

Revisorer för akademien, förordnade av Kungl. Maj:t i Sverige, har varit Karl-Bertil Synnergren, och Sten G. Olsson och revisorsuppleanter Algot Hedefalk och Gösta Jacobsson.

Lokaler

Akademien bedriver sin verksamhet i en anläggning på Fontinvägen 1 i Kungälv, som ägs av Nordiska folkhögskolan, med vilken akademien har ett särskilt avtal. Detta avtal har under 1976 sagts upp från 31.12. 1977, varför förhandlingar om ett nytt avtal kommer att inledas under 1977.

Personal

Rektor Björn Höjer, Sverige (tjänstledig för studier i Finland 1.2—31.5)

Lektor Sten-Erik Fagerlund, Finland, (tjänstledig från 1.10)

Lektor Sinikka Metsätähti, Finland (vikarie från 1.10)

Lektor Kim Mørch Jacobsen, Danmark.

Lektor Mona Persvold, Norge (vikarierande rektor 1.2—31.5)

Bibliotekarie Kari Schei, Norge (till 1.8)

Bibliotekarie Carita Forsman, Finland (från 1.8)

Bibliotekskontorist Inger Blixth, Sverige.

Sekreterare Ole Backström, Finland.

Sekreterare Miriam Holm, Sverige.

Institutionstekniker Lennart Holm, Sverige.

Kontorist Ingebjørg Engelsen, Norge, deltidsanställd vikarie.

Telefonist Sonja Axelsson, Sverige.

Verksamhet

Verksamheten har bedrivits i nära samarbete med organisationer och institutioner huvudsakligen på tre områden:

1. Folkhögskolorna i Norden.
2. Studieorganisationerna i Norden.
3. De vuxenpedagogiska forskningsinstitutionerna i Norden.

1. Folkhögskolorna

Folkhögskollärarna är akademins största deltagargrupp vid kurser och konferenser. Det nordiska folkhögskolerådet, som representerar de nordiska folkhögskoleorganisationerna, har sitt sekretariat förlagt till akademien. Akademins lektor, Sten-Erik Fagerlund, har varit rådets sekreterare. Härigenom har akademien fått goda möjligheter att hålla fortlöpande kontakt med folkhögskolorna i Norden. Rådet har till uppgift att åstadkomma samverkan mellan folkhögskolorna i de olika nordiska länderna, bl. a. i form av ett ökat utbyte av elever och lärare mellan länderna. Sekreteraren har under året bl. a. utarbetat en informationsbroschyr om nordisk folkhögskola, arrangerat konferensen "Folkhögskolan — nutid och framtid" 3—5 maj i Kungälv (en rapport från konferensen föreligger på svenska och finska) samt medverkat vid det nordiska folkhögskolemötet på Sund folkhögskola, Norge, 1—8 augusti. Vid akademien har en "informationsbank" upprättats med aktuella prospekt och kursprogram för folkhögskolorna i Norden, och den hålles ajour genom samarbete med de nationella folkhögskole-informationskontoren. En annan viktig uppgift har varit en eventuell koordinering mellan de nationella utbildnings- och fortbildningsinstitutionerna för folkhögskollärare. En konferens om en sådan koordinering har planerats till våren 1977.

Idén med att decentralisera kursverksamheten för folkhögskollärare från Kungälv har utvecklats vidare under 1976. Tre sådana kurser har ägt rum; i Numedal i Norge, i Vanosc i Frankrike och i Orivesi i Finland. De har dels givit en god kontakt med landet i fråga, dels stimulerat till deltagande i akademins kurser från de nordiska länder, där kursen varit placerad.

2. Studieorganisationerna

Ända sedan starten 1968 har studieorganisationerna varit en av akademins viktigaste målgrupper. Kontakten med denna målgrupp har i alla år varit både omfattande och värdefull. Akademins norska lektor, Mona Persvold, har haft som särskild uppgift att bevaka denna sektor.

Enligt ett avtal mellan studieorganisationernas samarbetsorgan i Danmark, Finland, Norge och Sverige, den s. k. ordförandekonferensen, och akademins styrelse skall akademins uppgifter på detta område bl. a. vara

att utföra sekretariatsarbete i samband med den årliga ordförande- och sekreterarkonferensen för de fyra samarbetsorganen samt vid de mellanliggande sekreterarkonferenserna,

att vara kontaktorgan mellan Nordiska kultursekretariatet och samarbetsorganen,

att övervaka bidragsmöjligheter för nordiska folkbildningsaktiviteter,
att fungera som informationscenter för studieresor till folkbildningsorganisationer och institutioner i Norden och förmedla såväl nordiska som internationella kontakter,

att samla in och förmedla stoff och skriva artiklar till de nordiska studieorganisationernas tidskrifter.

Mot slutet av 1975 sändes akademins kursplaner för 1976—77 på remiss till alla studieorganisationer i Norden. Vid en organisationskonferens 28—29.1 1976 diskuterades därefter planerna av ett 50-tal organisationsrepresentanter. Med ledning härav fastställde styrelsen kursprogrammet för 1976—77. Genom en omfattande reseverksamhet under 1976 av akademins rektor och lektorer har också många studieorganisationer fått tillfälle att yttra sig över de konkreta kursplanerna för 1977.

Kurser arrangerade speciellt för studieorganisationerna har varit "Praktiskt informationsarbete" 16—21 augusti och "Kursplanläggning I" 29.11—4.12. Motsvarande planer för 1977 omfattar bl. a. "Kursplanläggning II", "Internationell konferensteknik", en konferens för tidskriftsredaktörer och en studieinstruktörskonferens.

I enlighet med de ovan nämnda arbetsuppgifterna medverkade akademien vid ordförande- och sekreterarkonferensen på Solliden, Stockholm 20.2 och vid sekreterarkonferensen i Kungälv 16—17.8.

3. *Det vuxenpedagogiska forsknings-, försöks- och utvecklingsarbetet*

Generellt syftar verksamheten till

att samla och bearbeta och omsätta i praktisk handling resultat av de nordiska ländernas vuxenpedagogiska forsknings- och utvecklingsarbete,

att förmedla forskningsresultaten till de aktiva inom folkbildning och vuxenundervisning, samt

att vara kontakt- och mötesplats mellan forskare och praktiker men också mellan de nordiska forskare som arbetar inom samma område.

Akademien strävar efter en integrering mellan arbetet med vuxenpedagogisk forskning och utveckling och de traditionella kurs- och seminarieaktiviteterna. Den danske lektorn Kim Mørch Jacobssen har som huvuduppgift att arbeta med dessa uppgifter.

Under 1976 har tre huvudaktiviteter inletts:

A. Avprövning av en modell för dokumentation, bearbetning, förmedling och användning av nordiska vuxenpedagogiska forskningsresultat.

Modellen prövas inom området "Vuxenundervisningens deltagarbortfall". Avsikten har varit att samla nordiska undersökningsresultat, bearbeta dessa och förmedla dem till vuxenundervisningens ledare och lärare i en sådan form att de kan användas i lokal kursverksamhet och försöksverksamhet i avsikt att reducera deltagarbortfallet.

Området dokumenterades och resultaten bearbetades sommaren 1976. Den 6—8 augusti dryftade forskare och praktiker resultaten vid ett forskningsseminarium. Den 18—23 oktober höll akademien en kurs i ämnet, där kursmaterialet prövades. Under 1977 utkommer en nordisk handbok om deltagarbortfall. Kurs- och försöksverksamhet har igångsatts i de olika nordiska länderna. Under 1977 skall denna modell prövas inom området: "Uppsökande verksamhet".

B. Kartläggning av vuxenpedagogiskt forsknings-, försöks- och utvecklingsarbete i Norden.

Akademien planlägger och samordnar på uppdrag av Nordiska ministerrådet denna kartläggning, som innehåller lätt tillgängliga beskrivningar och informationer om vuxenpedagogiska forsknings- och utvecklingsprojekt i Norden från 1970 och framåt. Såväl större landsomfattande projekt som mindre lokala försök beskrivs. De nationella datainsamlingarna genomförs i samarbete med Dansk Pædagogisk Institut, Tampereen yliopisto, Norsk Voksenpedagogisk Institutt och Lärarhögskolan i Stockholm. Kartlägningsrapporten beräknas föreligga under 1977.

C. Nordiska "news-letters" rörande vuxenundervisning.

Akademien samordnar arbetet. Nationella redaktionskommittéer insamlar informationer rörande forsknings- och utvecklingsprojekt, betänkanden, lagförslag, lagar och kungörelser, kurser, seminarier och konferenser i de olika nordiska länderna. Akademien koordinerar och redigerar materialet, vilket sedan distribueras i form av regelbundna "newsletters" till intresserade mottagare inom vuxenundervisningsområdet i de nordiska länderna. Ett första "newsletter" beräknas komma ut våren 1977.

Den 6—8 december hölls vid Nordens folkliga akademi en konferens om vuxenpedagogisk forskning med deltagare av ett femtiotal folkbildare, forskare och administratörer från de nordiska länderna. Konferensen uttalade en förhoppning att akademien även fortsättningsvis skall arbeta med nordisk koordinering, dokumentation, information och mötesverksamhet på detta forskningsområde.

Kontakten med Finland

På grund av den speciella språkbarriär som komplicerar samarbetet mellan Finland och de övriga nordiska länderna har akademien under 1976 satsat särskilda resurser på detta samarbete.

Simultantolkning till och från finska språket som tidigt introducerats på akademins kurser har under detta år ställts till förfogande vid alla kurser. Bristen på tolkar har avhjälpts genom en med särskilt bidrag finansierad simultantolkningskurs som haft till resultat att akademien nu har fortlöpande kontakt med ett flertal kapabla simultantolkare. Dock behöver dessa ytterligare träning i det danska språket. Portabla tolkan-

läggningar och en fast trådlös anläggning står numera till förfogande på akademien.

Genom att en finskspråkig vikarierande lektor från den 1.10 knutits till akademien har program och annat informationsmaterial i större utsträckning kunnat översättas till finska.

En första kurs har arrangerats i Finland och två andra planeras under 1977. Under rektors studier i Finland under våren knöts många värdefulla kontakter. Slutligen arrangerades i december ett seminarium om folkbildningen och de finska invandrarna.

Detta har påverkat rekryteringen och Finland svarar nu för i det närmaste en femtedel av deltagarna i kursverksamheten.

Kursverksamheten

Antalet kurser öppna för alla intresserade har varit 18 liksom under föregående år, medan kurser, konferenser och seminarier arrangerade med inbjudna från och i samarbete med olika organisationer har ökat från 9 till 13.

Kursernas längd har varit från 2 till 21 dagar med ett genomsnitt på 6 dagar.

Kursernas ämnesinriktning har huvudsakligen varit allmänt vuxenpedagogisk eller särskilt ämnespedagogisk (14 kurser). Även när kurserna behandlat samhällsfrågor, organisationsproblem, forskningsfrågor, internationella problem eller kulturfrågor har de vuxenpedagogiska aspekterna behandlats i grupparbeten och kommentarer.

Antalet deltagare har ökat med 20 procent till 846. Deltagarnas fördelning mellan de fyra större nordiska länderna har varit jämnare än någonsin eller mellan 18 och 28 procent vardera. 15 deltagare från Island representerar en glädjande uppgång jämfört med 1975.

Genomsnittliga antalet deltagare per kurs har varit 27, (1975—26). Deltagarna har liksom tidigare år huvudsakligen rekryterats bland lärare och ledare från folkhögskolor, folkbildningsorganisationer, seminarier och övriga skolor huvudsakligen för vuxna.

Kursledare har varit akademins rektor och lektorer ofta i nära samarbete med tillresande experter.

Föreläsare har under 1976 liksom tidigare hämtats från hela Norden, av kostnadsskäl tyvärr dock inte från Island. Antalet föreläsare har av både ekonomiska och pedagogiska skäl begränsats till något över hundra, (1975—157). Många föreläsare har stannat under en längre period och akademins kursledare har även åtagit sig en större del av undervisningen än tidigare.

För detaljerad information om kurser, deltagare och föreläsare se följande översikt samt bilaga 1.

A. Kurser öppna för alla intresserade och deltagare

Datum	Kurs	SF	DK	N	S	I	Övr.	Summa	Kursled.
12.—18.1	Mannen i manssamhället			8	18			26	BH ¹
8.—14.2	Gruppträning		3	3	15			21	CO
1.—6.3	Språk — inflytande — demokrati	5	2	6	12	1	1	27	S-E F
22.—28.3	Kreativitet och pedagogik	10	10	7	11			38	CO
29.3—3.4	Litteraturpedagogisk verkstad	9	2	11	19			41	S-E F
31.5—5.6	Från Grundtvig till Freire	1	17	7	2	7		34	KMJ
7.—13.6	Idrott och friluftsliv på folkhögskola (i Numedal, Norge)	1	2	11	6			20	BH
8.—13.6	Nordisk arbetsmiljö i fokus		8	13	4			25	MP
14.—19.6	Levnadsstandard — välfärd — livskvalitet		8	1	3	1		13	KMJ
6.—26.6	Folkhögskola i Frankrike (i Vanosc, Frankrike)	1	8	8	4			21	¹
16.—21.8	Praktiskt informationsarbete	2	3	7	2	2		16	MP
15.—19.10	Folkhögskolan i Finland i nordiskt perspektiv (i Oiviesi, Finland)	25	3	6	7			41	S-E F
18.—23.10	Studieavbrott — problem och lösning	4	11	4	1	1		21	KMJ
25.10—3.11	Simultantolkning	1	1	3	6			11	BH
7.—12.11	Bild — kommunikation — medvetenhet	6	10	10	8			34	BH
15.—24.11	Projektundervisning	1	4	6	5			16	S-E F
29.11—4.12	Kursplanläggning	9	3	12	8	1		33	MP
12.—17.12	Kropp — psyke — samhälle		12	2	8			22	BH
	Deltagare totalt vid 18 öppna kurser-76	75	107	125	139	13	1	460	
	(Deltagare totalt vid 18 öppna kurser -75)	69	132	111	131	2	1	446)	
	Procentuell fördelning 1976	17 %	23 %	27 %	30 %	3 %		100 %	
	(Procentuell fördelning 1975)	16 %	30 %	25 %	29 %			100 %)	

¹ Beträffande kursledarnas initialer se s. 45. ² Erica Simon, Vanosc, och Merete Maarbjerg, Vestbirk Højskole.

B. Samarbetskurser

Kurser, konferenser och seminarier huvudsakligen arrangerade för, och i samarbete med särskilda organisationer

Datum	Kurs	SF	DK	N	S	I	Övr.	Summa	Kursled.
28.—29.1	Nordisk konferens om akademins uppgifter	11	10	12	20	1		54	BH
3.— 5.5	Folkhögskolan — nutid och framtid (i samarbete med Nordiska folkhögskolerådet)	9	9	9	9			36	S-E F
2.— 7.8	Nordens roll i den nya ekonomiska världsordningen (i samarbete med de nordiska FN-förbunden)	9	9	10	23			51	BH
9.—12.8	Nordiskt vuxenpedagogiskt forskningsseminarium om studieavbrott och nordisk kartläggning	2	8	3	5	1		19	KMJ
26.—27.8	Norden i det internationella samarbetet inom vuxen- undervisningen	2	5	3	2			12	MP
13.—15.9	Folkbildningsorganisationerna och kulturpolitiken i Norden	5	4	7	8			24	BH
19.—25.9	Nordisk litteratur (i samarbete med Oslo lærerskole)			29				29	
26.9.—1.10	Nordiska språk (i samarbete med Ped. fakulteten vid Åbo akademi)	20						20	MP
4.— 9.10	Efter ungdomsupproret (i samarbete med Dansk ungd. og efterskoleforening)	1	22	3	2			28	KMJ
10.—16.10	Amatörteater (i samarbete med Samnemnda for amatör- teaterarbeid)	5	1	21	2			29	MP
1.— 3.11	Ensamheten i välfärdssamhället	3	3	3	7			16	S-E F
6.— 8.12	Nordiskt forsknings- och utvecklingsarbete inom vuxenundervisningen	7	22	7	9			45	KMJ
9.—11.12	Folkbildningen och de finska invandrarna	6		1	16			23	SM
	Deltagare totalt vid 13 samlingskurser 1976	80	93	108	103	2		386	
	(Deltagare totalt vid 9 samlingskurser 1975	32	84	79	61	4		260)	
	Procentuell fördelning 1976	21 %	24 %	28 %	27 %				
	(Procentuell fördelning 1975	12 %	32 %	30 %	24 %	2 %)			

Biblioteket

Under det gångna året har bibliotekets funktion inom ramen för akademins verksamhet omprövats. Detta hänger samman med att akademien försökt ge sin verksamhet en klarare avgränsning än tidigare. Framför allt satsningen på den vuxenpedagogiska forskningen förutsätter att biblioteket i mycket högre grad än tidigare strävar till att täcka den vuxenpedagogiska litteraturen i Norden. Denna specialinriktning innebär givetvis att biblioteket måste minska sina inköp av övrig litteratur, eftersom ingen reell höjning av bokanslaget för år 1977 har gjorts. Detta innebär framför allt ett försämrat utbud av litteratur för Nordiska folkhögskolan, som också utnyttjar biblioteket.

Fjölårets bokanslag räckte till inköp av sammanlagt 679 böcker, en avsevärd minskning jämfört med föregående år, som kan tillskrivas en höjning av bokpriserna i alla nordiska länder.

Biblioteket har anordnat utställningar och skrivit litteraturlistor till akademins kurser. Under 1976 sammanställdes 21 litteraturlistor och 23 utställningar.

Från andra bibliotek i Norden har man lånat 229 böcker och 29 fotokopior och gjort 240 litteraturförfrågningar.

Biblioteket prenumererade i fjol på 112 tidskrifter och fick 163 med gåva. Man prenumererade också på 35 dagstidningar.

Också tidskriftsprenumerationerna har noggrant omprövats under året och de allmänna kulturtidskrifternas andel har skurits ner i linje med bibliotekets större satsning på vuxenpedagogik.

Biblioteket är engagerat i kartläggningen av den vuxenpedagogiska forskningen i Norden, som akademien genomför i samarbete med Nordiska kultursekretariatet, och vi ser resultatet av den som ett ovärderligt hjälpmedel vid utbyggnaden av biblioteket till ett specialbibliotek för nordisk vuxenpedagogisk litteratur.

Rapporter från kurserna utgivna 1976

1. Nordisk konferens om akademins uppgifter
(28—29 januari 1976)
2. Nordisk studiekonsulent — studieinstruktörskonferens
(1—6 december 1975)
3. Från Grundtvig till Freire
(31.5—5.6 1976)
— innehåller också rapport från Den nordiska folkhögskolan — aktuell situation och utvecklingstendenser. (3—8 november 1975)
4. Norden i det internationella samarbetet rörande vuxenundervisning.
(26—27 augusti 1976)
5. Folkbildningsorganisationerna och kulturpolitiken i Norden.
(13—15 september 1976)

Jacobsen, Kim Mørch,

Voksenpædagogisk forskning og udvikling.
Aktiviteter efteråret 1976 og foråret 1977.

Nordiska folkhögskolerådet

Folkhögskolan — nutid och framtid.
(3—5 maj 1976)

Informationsverksamhet

Akademiens norska lektor Mona Persvold har under året haft huvudansvaret för informationsverksamheten. Genom anställningen av en institutionstekniker från detta år och inköp av nödig utrustning har akademins möjligheter att själv framställa informationsmaterial väsentligt förbättrats. Under hösten kunde därför terminsprogrammet för våren -77 produceras vid akademien på off-set. Dessutom har under hela 1976 inför varje kurs off-setproducerade program kunnat distribueras. Ett informationsblad "Nordens folkliga akademi informerar" har under året utkommit med tre nummer, varav ett dubbelnummer. Innehållet är främst en sammanställning av aktiviteter som förevarit vid akademien. En broschyr om akademins bibliotek har utgivits liksom en presentation av akademien på engelska utarbetad av Kari Schei. Regelbundna pressmeddelanden har utgivits och pressbevakningen under 1976 visar närmare ett 100-tal pressklipp och större artiklar om akademien. Flertalet artiklar har författats av medarbetare vid akademien. Akademiens verksamhet har ingående behandlats i flera radioprogram i hela Norden och akademien har även omnämnts i flera TV-program.

Mötesplats för nordiska folkbildningsorganisationer

Under perioder då akademien inte själv arrangerat kurser har akademins lokaler disponerats av andra organisationer. Nitton av följande tjugofyra kurser har haft nordisk eller internationell rekrytering. Sådana organisationer har prioriterats vid inbokningen. Vid många av dem har akademins personal utnyttjats för föreläsningar, programplanering och praktisk handräckning.

- 20—22.2 Nordiska Godtemplarrådet. 37 delt.
- 27—29.2 AOF, Viborg amt. 30 delt.
- 13—14.3 Förberedelsekonferens för Vanosc. 10 delt.
- 19—21.3 Psykiatriska sektionen av LSR. 27 delt.
- 3—4.4 Kooperativa Gillesförbundet, Stockholm. 30 delt.
- 22—25.4 Nordiskt kyrkligt studieråd. 30 delt.
- 15—16.5 Göteborg ungdomsorkester. 20 delt.
- 22—30.5 Nordiska folkhögskolan i Genève. 40 delt.
- 14—16.6 Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete. 14 delt.
- 16—20.6 Nordic Association for American Studies. 67 delt.
- 21.6—6.7 University of Wisconsin. Eau Claire. 90 delt.
- 13—15.8 Nordisk Samarbeidsråd for Logopedi og Foniatri. 65 delt.

- 16—17.8 Nordiska folkbildningsförbundens sekreterarkonferens. 4 delt.
 6—8.9 Rättspsykiatriska kliniken, Göteborg. 19 delt.
 9—12.9 European Leisure and Recreation Association. 15 delt.
 27—28.9 AOF-organisationerna i Norden. 5 delt.
 2—3.10 Nordiska folkhögskolans elevförbund. 10 delt.
 9—10.10 Studieförbundet, Göteborg. 31 delt.
 23—24.10 Folkevirke, København. 35 delt.
 30—31.10 Förbundet Nordisk Vuxenupplysning. 30 delt.
 13—14.11 Nordiska folkhögskolans elevförbund. 40 delt.
 26—28.11 Nordiska amatörteaterrådets dramapedagoger. 12 delt.
 4—5.12 Nordiskt seminarium för yrkesvägledare. 45 delt.

De större kurserna under sommarmånaderna juni—augusti har använt både akademins och nordiska folkhögskolans förläggningar. Sammanlagt har alltså över 700 kurs- och konferensdeltagare gästat akademien i s. k. inhyrningskurser eller nästan lika många som på akademins egna arrangemang.

Utöver dessa internatkurser har lokalerna utnyttjats under dag- och kvällstid för möten och sammankomster av ett 30-tal organisationer i Kungälv, Göteborg och övriga västsverige.

Samarbetet Nordens folkliga akademi — Nordiska folkhögskolan

Sedan styrelsen för Nordens folkliga akademi 15.10.1976 avgivit ett uttalande till Nordiska ministerrådet om att akademien måtte permanentas och att förhandlingar med Nordiska folkhögskolan måtte inledas om ett långsiktigt avtal beträffande lokaldispositionerna har Nordiska ministerrådet 17.1.1977 beslutat i stort sett i denna riktning. Gällande avtal är av folkhögskolan uppsagt från 1.1.1978.

Samarbetet och arbetsbytet mellan de båda kontoren på folkhögskolan och akademien har per 1.8.1976 reviderats och en ny försöksperiod pågår till 30.6.1977. Pedagogiskt har akademien och folkhögskolan samarbetat bl. a. om en kurs i projektundervisning i vilken elever och deltagare från båda skolorna ingick. För övrigt har vid flera tillfällen folkhögskolans lärare engagerats som föreläsare vid akademins kurser och enskilda folkhögskolelever har deltagit som kursdeltagare.

Sammanfattning

Trots kostnadsstegringarna har Nordens folkliga akademi genomfört en avsevärd kvalitativ och kvantitativ breddning av verksamheten under 1976.

Ett omfattande arbete rörande nordisk vuxenpedagogisk forskning och utveckling har inletts. Kontakterna med studieförbund, folkbildningsorganisationer och folkhögskolor har intensifierats. Det finska språkets ställning har stärkts. Antalet kurser, kursdeltagare och rapporter har ökat. Akademins informationsverksamhet har utvidgats.

En viktig etapp i akademins utveckling har slutförts genom Nordiska ministerrådets beslut 17.1.1977 att göra akademien till en permanent nordisk institution. Styrelsen hoppas nu snabbt få till stånd ett långfristigt avtal med Nordiska folkhögskolan angående dispositionen av anläggningen på Fontinberget.

Folkbildningsarbetet i Norden utvecklas oavbrutet och Nordens folkliga akademi har många nya uppgifter att lösa inom folkbildningsområdet för information och inspiration över de nationella gränserna.

BILAGA 1*Föreläsare och instruktörer vid NFA under 1976**"Mannen i manssamhället" 12—18 januari*

Erik Centerwall, Stockholm
Claus Clausen, København V
Harriet Holter, Oslo
Krister Jonsson, Syssne, Gotland
Stein Rønnow, Oslo
Ingrid Strömdahl, Stockholm

"Gruppträning" 8—14 februari

Ole Østerby, Skive

"Språk — inflytande — demokrati" 1—6 mars

Jan Anward, Hägersten
Rolf Blaker, Oslo
Thord Erasmie, Linköping
Bengt Bratt, Linköping
Tove Skutnabb-Kangas, Vanda

"Kreativitet och pedagogik" 22—28 mars

Helle Arnfred, Herning
Lars Bremberg, Katrineholm
Vagn Christensen, Ringkøbing
Sven Møller Nicolaisen, København
Gertrud Roxendal, Göteborg
Björn Sandgren, Mölndal

Litteraturpedagogiskt seminarium 29.3—3.4

Åke Tyleskog, Rengsjö
Karin Dahl, Stockholm
Sandro Key-Åberg, Stockholm

"Från Grundtvig till Freire" 31 maj—5 juni

Svend Borgen, Vanløse
Lars-Olof Edström, Stockholm
Kjell Eide, Oslo
Heikki Hosia, Helsingfors
K. E. Larsen, Humlebæk
Jesper S. Mikkelsen, Måløv
Roar Skovmand, Skodsborg

"Folkhögskola i Frankrike" 5—26 juni

Danielle Merle, Regis Bernard, Etienne Rabaud, Claude Berger, Jean
Bron, Fernand Chomel, Jean Michel Cusset, Pierre Bolle, Jean Gui-
chard.

"Idrott och friluftsliv på folkhögskola" 7—13 juni

Sigurd Frogner, Rollag
Reidar Hagen, Beitostølen

Astrid Hartvig, Risskov
Gudmund Jaren, Rollag
Liv Jorunn, Rollag
Gunnar Mathiesen, Oslo
Lars Sigve Meling, Kleppe
Jakob Rørvik, Gjeving
Odd Selmer, Molde
Hans Skaset, Oslo
Bent Thygesen, Risskov
Björn Wee, Gjeving

”Nordisk arbetsmiljö i Fokus” 8—13 juni

Jørgen Elikofer, København
Leif Kjellstrand, Stockholm
Børre Pettersen, Oslo

”Levnadsstandard — Velfärd — Livskvalitet” 14—19 juni

Erik Damman, Oslo
Britta Jungen, Göteborg
K. Helveg Petersen, København

”Nordens roll i den nya ekonomiska världsordningen” 2—7 augusti

Björn Ekblom, Helsingfors
Gunnar Adler-Karlsson, Roskilde
Lars Ingelstam, Stockholm
Jon Reinholdt, Oslo
Gwendoline Konie, Zambia

”Praktiskt informationsarbete” 16—21 augusti

Steinar Opstad, Oslo.

”Nordisk litteratur” 19—25 september

All undervisning genom lärare vid Nordiska folkhögskolan och Nordens folkliga akademi

”Nordiska språk” 26.9—1.10

All undervisning genom lärare vid Nordiska folkhögskolan och Nordens folkliga akademi.

”Efter ungdomsupproret” 4—9 oktober

Björn Ekblom, Helsingfors
Espen Haavardsholm, Asker
Ludvig Jönsson, Stockholm
Gudrun Aspel, Skive

”Amatørteater” 10—16 oktober

Kjell Chr. Haave, Oslo
Hans Egil Arntsen, Oslo
Jesper Sandsø Mikkelsen, Kungälv

”Studieavbrott — problem och lösning” 18—23 oktober

Jørgen Ehlers-Kristensen, København
Nils Finstad, Bodø

Lena Borgström, Stockholm
Kjell Rubensson, Stockholm

"Simultantolkning" 26.10—5.11

Fredrik Hafrén, Enskede
Sulo Huovinen, Stockholm
Eva Sjögren, Stockholm

"Ensamheten i välfärdssamhället" 1—3 november

Astrid Bastiansen, Oslo
Egil Borg, Oslo
Mats Jacobsson, Lund
Helena Kekkonen, Helsingfors
Rita Liljeström, Lerum
Sture Roupe, Göteborg
Lorens Teeland, Göteborg

"Bild — kommunikation — medvetenhet" 7—12 november

Gert Z. Nordström, Stockholm
Björn Eneroth, Stockholm
Hasse Hansson, Uppsala

"Projektundervisning" 15—24 november

Hans Jørgen Bundegaard, Slangerup
Joan Conrad, København

"Kursplanläggning" 29 november—4 december

All undervisning av akademins personal
jämte Lilian Hultin, Göteborg

"Forskning og udvikling vedrørende voksenundervisning og folkeoplysning i Norden" 6—8 december

Roar Skovmand, København
Åke Dalin, Trondheim
Knud Brander, København
Kosti Huuhka, Helsingfors
Kjell Rubenson, Stockholm
Johan Engelhardt, København
Carl Holten-Andersen, København
Britt Johansson, Trondheim

"Folkbildningen och de finska invandrarna" 9—11 december

Terttu Boman, Enskede
Anna-Stina Hurtigh, Göteborg
Sulo Huovinen, Stockholm
Helena Kekkonen, Helsingfors
Bengt Matti, Haparanda
Sören Lindgren, Stockholm

"Kropp — psyke — samhälle" 12—17 december

Vagn Christensen, Ringkøbing
Annemarie Goldschmidt, Gentofte

Sv. Møller Nicolaisen, Birkerød
Krista Poulsen, Fredensborg

Vid kurser och konferenser som ej redovisas ovan har deltagarna själva svarat för inledningar och föredragningar.

*BILAGA 2**1. Översikt över bokslut och budget (skr.)*

	Bokslut 1975	Budget 1976	Prel. utfall 1976	Budget 1977
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	32	29	ännu	40
Personal	584	531	ej	608
Kontor	54	54	klart	63
Lokaler	286	327		355
Projekt	365	353		361
Summa utg.	1 321	1 291		1 427
<i>Inkomster</i>				
Anslag	1 148	1 295	1 295	1 438
Lönstegr. kompensation	133	—	175	
Övrigt	—	—	32	
Summa ink.	1 281	1 295	1 502	1 438

Berättelse

om nordiskt samarbete inom skolområdet

Verksamhetsberättelse 1976

A. Namn och adress

Nordiskt samarbete inom skolområdet

Tidigare: Harmonisering av skolordningarna i de nordiska länderna
Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete, Snaregade 10,
1205 København K.

B. Startår

1971, i nuvarande form 1972, under nuvarande namn 1976

C. Syfte

Målsättningen för nordiskt samarbete inom skolområdet är att främja det nordiska utbildningssamarbetet rörande förskola, grundskola och gymnasiala utbildningar samt fort- och vidareutbildning av lärare för dessa områden. När det gäller förskoleområdet skall samarbetet gälla sådan verksamhet som anknyter till problemen vid övergången mellan förskola och grundskola. Med gymnasiala utbildningar avses här alla utbildningar som bygger på grundskola, bland annat yrkesutbildningar för 16—19 åriga.

Samarbetet skall främst ske med anknytning till det pedagogiska forsknings- och utvecklingsarbetet, antingen genom en samordning av de för ändamålet avsatta nationella resurserna eller genom erfarenhetsutväxling om reformarbete och utvecklingstendenser inom de ovan nämnda utbildningsområdena. Arbetet skall i första hand ha karaktären av initiativtagande och etablering av nya verksamheter.

D. Organisation

1. Administration

Nordiskt samarbete inom skolområdet leds av en ledningsgrupp med en ordinarie representant och en suppleant från de nationella skolmyndigheterna i varje nordiskt land. Ledningsgruppen utses av Nordiska ministerrådet för en period av fyra år.

Sekretariatsfunktionen tillvaratas av Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete. För de arbetsuppgifter som är förbundna med skol-

samarbetet avlönas via institutionens budget två konsulenter för projektplanering och kontorspersonal motsvarande en heltidsanställd assistent.

2. Ledningsgruppens sammansättning 31.12.1976

Ordinarie ledamöter:

Undervisningsinspektör Per Iversen, D (till 30.9.76)
Undervisningsdirektör Asger Baunsbak-Jensen, D (från 1.10.76)
Avdelningschef Magnus Kull, F
Professor Andri Isaksson, I
Ekspedisjonssjef Johan Bjørge, N
Undervisningsrådet Bengt Jacobson, S

Suppleanter:

Undervisningsinspektör Andreas Andreasen, D (till 30.9.76)
Undervisningsinspektör Johan Engelhardt, D (från 1.10.76)
Skolrådet Lars Frösén, F (till 3.10.76)
Skolrådet Vesa Lyytikäinen, F (från 4.10.76)
Avdelningschef Hördur Lárússon, I
Byråsjef Tor Holtan-Hartwig, N
Länsskolinspektör Lars-Ingemar Karlerö, S

Ledningsgruppens ordförande har varit Ekspedisjonssjef Johan Bjørge och dess sekreterare konsulent Lisbeth Rudemo.

3. Personal

Över skolsamarbetets budget avlönas två konsulenter och en assistent. Den ekonomiska redovisningen handhas av kultursekretariatets ordinarie personal.

Konsulent Lisbeth Rudemo
Konsulent Jørgen Villadsen
Assistent Bente Wagnkilde

4. Revisorer

Revision sker på samma sätt som för kultursekretariatet i övrigt.

E. Verksamhet

1. Bakgrund

Redan 1973 fattade Ministerrådet beslut om en tyngdpunktsförskjutning från harmonisering av ramplanerna för undervisning i grundskolan till ett nordiskt samarbete inom det pedagogiska forsknings- och utvecklingsarbetet. Den gamla beteckningen — Harmonisering av skolordningarna i de nordiska länderna — behölls emellertid trots att den var missvisande i förhållande till de projekt som sedan dess utförts inom harmoniseringsarbetet.

Något egentligt mandat för styringsgruppen för harmoniseringsarbetet har aldrig existerat. Arbetet har emellertid under senare år utvecklats så att man funnit tiden mogen att mera formellt fastställa regler för verksamheten. Under slutet av 1975 och början av 1976 har harmoniseringsarbetet framtida utformning varit en ständigt återkommande fråga vid styringsgruppens möten och ett förslag till mandat har lagts fram av gruppen. I november 1976 antog ministerrådet mandat och riktninglinjer för det fortsatta arbetet, vilket därmed bytte namn till Nordiskt samarbete inom skolområdet. Mandatet innebär i stort sett ett formellt fastställande av redan existerande förhållanden.

Det nordiska skolsamarbetet är uppbyggt på enskilda projekt, vilket ger flexibilitet och därmed möjlighet till utvidgning eller begränsning av arbetets omfång. En målinriktad styrning och planläggning sker centralt, men det egentliga projektarbetet är decentraliserat. Sakkunniga, som arbetar med de enskilda projekten, är anställda på korttidsförordnande och utför arbetet i hemlandet. I allmänhet svarar också arbetsgrupper eller referensgrupper — vilkas medlemmar utsetts av de nationella skolmyndigheterna — för en viktig del av projektarbetet. Nedan följer en redogörelse för arbetet inom varje projekt och i bilagan finns en förteckning över de personer som deltagit i arbetet.

2. Ledningsgruppens verksamhet

Ledningsgruppen har under året hållit sex endagarsmöten. Ett av sammanträdena hölls i anslutning till ett tvådagars informations- och diskussionsmöte i Reykjavík, vilket anordnats i samarbete med undervisningsministeriet i Island. Teman för mötet, i vilket ett 90-tal isländska skoladministratörer och lärare deltog, var dels den integrerade specialundervisningen, dels övergången mellan grundskola och gymnasieskola och den gymnasiala utbildningens form och innehåll.

3. Projekt

3.1 Informationsverksamhet

Stor vikt läggs på informationsarbetet, dels genom åtgärder inom de olika projekten, dels genom en mera allmän verksamhet. Ett omfattande arbete har sålunda lagts ner på att åstadkomma fungerande distributionslistor för olika typer av tryckta produkter. Genom sekretariatets försorg fördelas numera rapporterna i NU-serien till cirka 600 adressater i Norden, däribland alla lärarutbildningsanstalter och pedagogiska institutioner. Skoltidskrifter och större dagstidningar får därutöver pressmeddelanden och bakgrundsmaterial. NU-rapporterna är i allmänhet försedda med sammandrag på finska, isländska och engelska och sprids även till internationella organisationer.

Allmän information om harmoniseringsarbetet och kultursekretariatets arbete ges vid de olika typer av möten i vilka representanter för projektet deltar. Det har också blivit kutym att varje år hålla ett större informationsmöte. Innevarande år har ett sådant möte hållits i Reykjavík, vilket omnämns i avsnittet om ledningsgruppens verksamhet. I samband med detta möte har nordiskt material om specialundervisning och gymnasial utbildning översatts till isländska.

En omarbetning av den broschyr om utbildningssamarbetet, som utkom 1975, har påbörjats. Den nya broschyren kommer att slutföras och tryckas under 1977.

Upplysningar om informationsåtgärderna som inriktar sig på ett särskilt utbildningsområde finns i anslutning till varje projekt.

3.2 Matematik

För matematik finns en *kontaktgrupp* med en representant från varje lands undervisningsministerium eller motsvarande myndighet. Medlemmarna i kontaktgruppen har till uppgift att löpande ge information om utvecklingen i ämnet matematik samt att årligen ge en översikt över ämnets ställning nationellt genom att peka på aktuella problemställningar, utvecklingstendenser och resultat av forsknings- och utvecklingsarbete. Kontaktgruppen har sammanträtt två gånger under 1976 för att utväxla information och ge råd i samband med distributionen av den lärarhandledning som omtalas nedan. Vidare har *arbetsgruppen för individualisering av matematikundervisningen* med hjälp av en särskild sakkunnig avslutat sitt arbete. En rapport om åtgärder och erfarenheter vid individualisering av matematikundervisningen har utarbetats och kommer att publiceras 1977. Rapporten har karaktären av en lärarhandledning och kan lämpa sig som undervisningsmaterial vid lärarhögskolor eller fortbildningsmaterial för lärare. Stoffet kommer att bearbetas ytterligare under 1977 för att underlätta användningen av rapporten, som beräknas få en stor spridning.

3.3 Miljölära

Sedan flera år pågår ett arbete med syfte att lägga grunden till ett gemensamt nordiskt undervisningsmaterial för miljölära samt skapa ett underlag för nationell fortbildning av lärare. Arbetet har kommit längst vad gäller material och fortbildningsprogram för grundskolans låg- och mellanstadium. Nationella arbetsgrupper har nu bildats för att anpassa och vidareutveckla det nordiska materialet för årskurs 1—6 på nationellt plan.

Under året har en kartläggning av de *naturorienterande ämnena på grundskolans högstadium* gjorts av en särskild sakkunnig. Denna kartläggning kommer att tillsammans med en tidigare utförd, liknande översikt för årskurserna 1—6 att tryckas 1977.

Parallellt med detta har material utvecklats för *undervisningen i miljölära för årskurs 7—9*. Utvecklingen har skett nationellt, men under nordisk ledning och koordinering av en särskild sakkunnig. Efter en arbetsfördelning mellan de nordiska länderna utformas ett slutligt material vid gemensamma koordineringsmöten. En kurs för instruktörer om detta högstadiematerial kommer att hållas 1977.

En *broschyr om miljölära*, som skall spridas till samtliga grundskolor i Norden, har under året utarbetats. Distributionen kommer att äga rum i början av 1977.

Slutligen har ett motsvarande arbete startats för det gymnasiala stadiet. En sakkunnig har under sex månader frigjorts från sina ordinarie uppgifter för att göra en kartläggning av de *naturorienterade ämnena i gymnasiala utbildningen*. Denna kartläggning kommer att publiceras under nästkommande år och utgör då grunden för en materialutveckling liknande den, som förekommit för grundskolan.

Arbetet i miljölära koordineras av en kontaktgrupp med representanter för de nationella utbildningsmyndigheterna.

3.4 Översikt grundskola

1974 sammanställdes två allmänna översikter över skolsystemen i Norden, en om grundskolan och en om de gymnasiala utbildningarna. Avsikten med dessa kartläggningar var att skapa en bakgrund för det fortsatta arbetet, vad gäller mera specifika undervisningsproblem. Av dessa rapporter har särskilt grundskolerapporten rönt stor uppskattning och blivit efterfrågad från olika håll. Bland annat har den använts som lärobok i lärarutbildningen. Som nu Danmark och Island fått nya skollagar och vissa förändringar också skett i de andra nordiska länderna, har det funnits anledning att göra en revidering av översikten över grundskolan i Norden.

Uppdateringen har utförts av samma sakkunnige som skrev den ursprungliga rapporten. Den nya grundskolerapporten kommer vid årsskiftet 1976/77 och sänds bland annat till samtliga lärarskolor, vilka också erbjudits att köpa klassuppsättningar. En motsvarande revidering av kartläggningen av de gymnasiala utbildningarna planeras.

3.5 Specialundervisning

Inom specialundervisningens område pågår flera mer eller mindre oberoende delprojekt.

Som en uppföljning och revidering av en tidigare översikt har under året utkommit en katalog över *forsknings- och utvecklingsprojekt* om specialundervisningen. Sammanställningen av material har utförts inom projektet SAMSPEC vid pedagogiska institutionen vid lärarhögskolan i Uppsala. Rapporten är tryckt i Nordisk utredningsserie under titeln FoU om specialundervisningen.

Under året har också ett arbete avslutats om effekterna av specialundervisningen hos elever som slutat den obligatoriska skolan. En sakkunnig har sammanställt forskningsresultat i de nordiska länderna, som kan belysa hur det gått för specialundervisningens elever sedan de slutat skolan. Rapporten är tryckt i Nordisk utredningsserie under titeln *Specialundervisningens elever*. Det har av ekonomiska skäl ännu inte varit möjligt att följa upp detta arbete med en konferens med bland annat arbetsgivarrepresentation. Eventuellt kan en sådan uppföljning ske som en del av det arbete, som skall startas kring de gymnasiala utbildningarna — se avsnittet framtidsplaner.

Ett mera vittgående projekt har under året befunnit sig i en planeringsfas. Med utgångspunkt i ett norskt projekt (Bergenprojektet) om *barn med inlärningssvårigheter* har ett samarbete kommit till stånd med deltagande från psykologiska institutionen vid Umeå universitet och skolpsykologkontoren i två danska kommuner, Lyngby-Tårnbæk och Køge/Vallø. Projektet består av två delar, som delvis är sammanvävda i varandra. Den ena rör barn med läs- och skrivsvårigheter, den andra sociala och känslomässiga effekter av specialundervisningen. Den ledande tanken är att man måste studera det enskilda barnet, inte grupper av barn, om man skall nå en djupare kunskap om dessa problem. Stora summor har från kommunalt och nationellt håll satsats på detta arbete, där det nordiska skolsamarbetet går in med medel för själva samordningen och för vissa informationsuppgifter.

Sedan 1975 pågår ett samarbete kring *specialundervisningen i förskolan*, närmare bestämt mellan projekt som behandlar tidig identifiering och behandling av barn med särskilda behov. Syftet är att genom utväxling av erfarenheter och analys av resultat, definiera de specialpedagogiska åtgärder, som är relevanta vid placering av barn i förskola eller skola. Arbetsgruppen som består av fem projektledare har hållit två möten 1976.

3.6 FoU-samverkan

Två gånger under året har sekretariatet samlat de personer som centralt har överblick och ansvar för det pedagogiska forsknings- och utvecklingsarbetet på nationellt plan. Avsikten är att på längre sikt åstadkomma en koordinering av verksamheterna i de olika nordiska länderna så att de nationella forskningsprogrammen skall komplettera och stödja varandra. Gruppen administratörer har medverkat till en sammanställning kallad Dokumentation om pedagogiskt FoU i Norden. I denna ges en beskrivning av vilka informationskällor som finns i de nordiska länderna rörande pedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete. Vidare innehåller den adressförteckningar över personer och institutioner, som har en nyckelposition i spridningen av FoU-information på nationellt plan. Sammanställningen om dokumentation av pe-

dagogiskt FoU har blivit mycket efterfrågad, inte minst av forskare, vars kontakter med andra forskningsinstitutioner på detta sätt underlättas.

3.7 Förskola

Under två år har det nordiska skolsamarbetet finansierat en särskild sakkunnig med uppgift att syssla med *information om förskolan*. Ett informationsblad innehållande notiser om nyutkomna rapporter, konferenser, projektplaner m. m. har sänds ut till cirka 500 adressater, däribland samtliga förskollärarseminarier eller motsvarande. Notisbladet *Information om förskolan* har utkommit sex gånger under 1976. Den sakkunniga är också medlem av redaktionen av en nordisk nyhetsbulletin, *Oppvekstmiljø*, som utges av en kontaktgrupp av förskoleadministratörer vid de nationella, sociala myndigheterna.

Arbetsgruppen för *förskola i glesbygd* har under året avslutat sitt arbete. En sakkunnig har med stöd av gruppen sammanställt de erfarenheter, som finns av försöksverksamhet med förskola i glest befolkade områden i Finland, Norge och Sverige. Delvis är det fråga om försök vilka hittills inte funnits dokumenterade i skriftlig form. Rapporten beräknas utkomma i början av 1977. Då man räknar med att projektet även har intresse internationellt kommer rapporten att i sin helhet översättas till engelska.

Projektsamarbete rörande *övergången förskola-skola* har under året fortsatt. Projektledare från lärarhögskolorna i Köbenhavn, Göteborg, Malmö och Stockholm samt länsskolnämnden i Västmanlands län har träffats två gånger under året för att utväxla synpunkter och erfarenheter, bland annat om möjligheter till en kombination av utvecklingsarbete och fortbildning av förskollärare.

3.8 Gymnasiala utbildningar

Arbetet med kartläggningen av bilmekanikerutbildningen har under året avslutats. Rapporten har tryckts i *Nordisk utredningsserie* och sänts ut på remiss i syfte att samla in synpunkter om det fortsatta arbetet om de gymnasiala yrkesutbildningarna.

Som framgår av avsnittet *framtidspaner*, kommer ett större arbete att påbörjas kring de 16—19 årigas utbildning. Ett första steg har tagits i och med att Ministerrådet beslutat om en referensgrupp för planering av det vidare arbetet, vilket berör såväl projektet nordisk skolsamarbete som kultursekretariatets arbete i övrigt.

3.9 Främmande språk

Liksom för matematikens vidkommande finns för främmande språk i grundskolan en *kontaktgrupp* som skall följa utveckling på området. Kontaktgruppen har under året utvidgats från att gälla endast engelsk-

undervisningen till att omfatta alla främmande språk i grundskolan. Varje nationell utbildningsmyndighet har haft möjlighet att utse en eller två representanter till gruppen, som sammanträtt en gång under året.

Arbetsgruppen för *individualisering av engelskundervisningen* har med hjälp av en sakkunnig avslutat sitt arbete på en lärarhandledning. Rapporten innehåller ingående beskrivningar av olika modeller för individualisering av undervisningen, vilka utvecklats inom den försöksverksamheten, som förekommit på skilda håll i Norden. En förkortad och populariserad form av lärarhandledningen innehållande exempel på modeller har också utarbetats liksom ett förslag till fortbildningsprogram om individualisering av språkundervisningen. Exempelsamlingen kommer att vid årsskiftet distribueras till samtliga skolor i Norden. Detta projekt är ett exempel på styringsgruppens strävanden att satsa på sådan verksamhet, som får en direkt betydelse för det dagliga arbetet i skolan.

För tredje gången har en *översikt över forsknings- och utvecklingsarbete* rörande engelskundervisningen utarbetats. Katalogen innehåller översiktliga beskrivningar av de pågående forskningsprojekten rörande engelskundervisningen såväl i grundskola som i gymnasial utbildning och vuxenutbildning. Materialsammanställningen är utförd vid Informationscentret för språkundervisning i Oslo.

3.10 Lärarutbildningen

I början av året utkom en stencilerad rapport om lärarutbildningarna i Norden, vilken utgjorde det preliminära materialet från en konferens om den framtida utbildningen. Materialet har sedermera utvidgats och bearbetats av en sakkunnig till en kartläggning av de praktiskt-pedagogiska momenten i olika typer av lärarutbildningar. Översikten omfattar sålunda förskollärarutbildningen, allmänlärarutbildningen och utbildningen till ämnes- och yrkeslärare. Stor vikt läggs vid utvecklingstendenser och framtidsplaner. Rapporten kommer att utges 1977.

3.11 Undervisningsväsendets styrelseformer

Under 1974 utkom en översikt över undervisningsväsendets styrelseformer i Norden, det vill säga en beskrivning av hur undervisningsministerier och liknande är uppbyggda. I slutet av 1976 utsågs på nytt en sakkunnig grupp med en representant från varje ministerium för att ajourföra den tidigare kartläggningen. Avsikten är att åstadkomma en ny rapport, som trycks 1977.

3.12 Nordisk-engelsk ordlista

Arbete har under året pågått för att åstadkomma en lista med skoltermer på de fem nordiska språken samt engelska. Avsikten är att få

till stånd en enhetlig terminologi vid översättning av rapportsammanfattningar och liknande till engelska. Listan med skoltermer skall också samordnas med det arbete med en nordisk terminologinyckel, som föregår med syfte att skapa en enhetlig undervisningsstatistik. Ordlistan beräknas bli tryckt under 1977.

3.13 Övrigt

I budgeten för 1976 hade ursprungligen tagits upp ett projekt om skollärdarutbildning. Detta projekt har fått utgå på grund av att det inte finns ekonomiska resurser att fullfölja det under 1977.

I planeringen för 1976 ingick också nordiskt deltagande i en norsk konferens om trafikfostran. Denna konferens kommer att äga rum 1977.

4. Publikationer

4.1 Rapporter i Nordisk utredningsserie 1976

FoU om engelskundervisningen (NU 1976: 15)

Översikt över forsknings- och utvecklingsarbete rörande engelskundervisningen utförd av Informationscentret för språkundervisningen i Oslo. Det är tredje gången man utger en översikt av detta slag.

FoU om specialundervisning (NU 1976: 16)

Översikt över forsknings- och utvecklingsarbete sammanställd av projektet SAMSPEC i Uppsala. Det är andra gången man publicerar en översikt av detta slag i NU-serien.

Specialundervisningens elever (NU 1976: 18)

En kartläggning och analys av undersökningar rörande specialundervisningens elever efter avslutad obligatorisk skolgång, utförd av en sakkunnig Sune Åhman.

Bilmekanikerutbildningen i Norden (NU 1976: 19)

Kartläggning av utbildningen och förslag till fortsatt samarbete, utförd av en arbetsgrupp med hjälp av en sakkunnig.

4.2 Rapporter sammanställda 1976 vilka trycks 1977

Individualisering av engelskundervisningen

Lärohandledning innehållande beskrivningar av olika modeller för individualisering av språkundervisning, utarbetad av en sakkunnig, Per Malmberg, med hjälp av en arbetsgrupp.

En kort form av denna lärohandledning, kallad exempelsamling, kommer att tryckas i så stor upplaga att den kan spridas till alla skolor i Norden.

Englannin kielen opetuksen differentiointi

Finsk version av Individualisering av engelskundervisningen.

Grunnskolen i Norden 1976

En revidering av översikten från 1974 med anledning av de förändringar som inträffat, speciellt i Danmark och Island. Revidering har liksom den tidigare rapporten gjorts av Jostein Osnes, Tromsø.

Förskola i glesbygd

En sakkunnig, Ulla Wall, har tillsammans med en arbetsgrupp utarbetat en rapport om den försöksverksamhet med förskola i glesbygd som försiggår i Finland, Norge och Sverige. Rapporten kommer att översättas till engelska.

Individualisering av matematikundervisningen

En handbok för lärare av samma typ som den som utarbetats för engelskundervisningen. Lärarhandledningen har utarbetats av en sakkunnig, Sven-Erik Gode, tillsammans med en arbetsgrupp.

Läroarbete i Norden

En översikt över samtliga utbildningar för förskolans, grundskolans och gymnasieskolans lärare, utförs av ledaren för läroarbete i Norden i Tromsø, Jostein Osnes. I rapporten har också inarbetats material från en konferens om lärarens roll i framtiden, som hölls i november 1975.

Naturorienterande ämnen

En kartläggning av no-ämnen på högstadiet av samma slag som tidigare gjorts för årskurserna 1—6 har utförts av skolkonsulent Hans-Jørgen Karlsson. Eftersom översikten för åk 1—6 inte längre finns att tillgå, skall denna återuptryckas tillsammans med översikten för åk 7—9, så att rapporten täcker hela grundskolans no-undervisning.

4.3 Övrigt material

Läroarbete i framtiden (1/76)

Preliminär dokumentation från en läroarbete-konferens på Lysebu 26—28 november 1975 (stencil).

Specialundervisningens effekter

Rapport från en konferens på Voksenåsen 12—14 januari 1976 om nordiskt forskningsarbete om barn med inlärningssvårigheter /Bergenprosjektet/ (stencil).

Nordisk kursus for uddannelse af instruktører i miljølære

Rapport från andra kursperioden, Skarrildhus 11—14 mars 1975 (stencil).

Natur- og miljøvernundervisning i grunnskolen

En kortfattad redogörelse om det nordiska undervisningsmaterialet i miljölära, vilken tryckts i broschyrform och sänts till alla skolor i Norden.

Dokumentation om pedagogiskt FoU i Norden

Redogörelse för de informationskällor, kataloger m. m. som finns om pedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete. Adresslista till forskningsinstitutioner m. m. (stencil).

Information om förskolan

Kontinuerligt utkommande notisblad om nyutkomna rapporter, konferenser, projektplaner m. m. på förskoleområdet (stencil).

F. Framtidsplaner

Ledningsgruppen har under året utarbetat en långtidsbudget för åren 1978—1980, av vilken framgår vilka projekt man ämnar satsa på under treårsperioden.

En successiv förskjutning mot det gymnasiala stadiet kommer att ske under de närmaste åren. Denna förskjutning kommer dels till stånd genom att vissa ämnesområden vidgas att omfatta fler åldersstadier än tidigare, dels genom att projekt med speciell inriktning på gymnasie-stadiet startas.

Vid Ministerrådets möte 17.11.1976 behandlades ett förslag från kultursekretariatet till en intensifiering av arbetet rörande de 16—19-årigas utbildning. Som ett resultat härav skall en referensgrupp med uppgift att förbereda det kommande arbetet på detta område tillsättas. Referensgruppens planering berör inte endast det arbete som kommer att utföras inom ramen för Nordiskt samarbete inom skolområdet, utan syftar också till en planläggning av sådan verksamhet, som leds direkt av kultursekretariatet och finansieras genom särskilda anslag från Ministerrådet.

Bland aktuella initiativ rörande de 16—19 årigas utbildning kan nämnas följande:

- Informations- och dokumentationsutväxling, bland annat omfattande översikter över utredningar, rapporter m. m.
- Åtgärder för att säkra en bättre kontakt mellan forsknings- och utvecklingsprojekt om de 16—19 årigas utbildning. Speciellt intressanta problemområden är integrationen mellan teori och praktik i undervisningen samt åtgärder som avser att eliminera den restgrupp som varken får undervisning eller yrkesträning efter grundskolan.
- Ett större symposium kring problemen rörande övergången mellan grundskola och gymnasial utbildning, bland annat innefattande restgruppsproblematiken. Mindre arbetskonferenser om forsknings- och utvecklingsarbete respektive integrering av teori och praktik i undervisningen.

— På längre sikt syftar man till ett samarbete på läromedelsområdet, speciellt vad gäller lågfrekventa studiegångar. I detta fall vill man avvakta erfarenheter från den nyligen tillsatta svenska läromedelsutredningen.

Ansträngningarna inom Nordiskt skolsamarbete kommer i första hand att gälla det första och sista av de ovan uppräknade områdena.

Under de närmaste åren kommer också ökad uppmärksamhet att ägnas undervisningsproblemen i glesbygd. Det nuvarande projektet förskola i glesbygd kommer således att från 1978 följas av ett, som behandlar gymnasieskolans problem. Även specialundervisningen i glest befolkade områden kommer att ägnas uppmärksamhet.

Information om såväl nationell som nordisk utveckling är av central betydelse för det nordiska skolsamarbetet. Åtgärder kommer att vidtas för att effektivisera informationsarbetet, särskilt vad gäller specialundervisningen och språkundervisningen. Dessa och andra planer diskuteras närmare i långtidsbudgeten för 1978—1980.

G. Finansiering och ekonomi

1. Översikt över bokslut och budget (1 000-tal dkr.)

	Bokslut 1975	Budget 1976	Prel. utfall 1976	Budget 1977
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	58	70	62	60
Personal	316	290	347	294
Projekt	585,6	710	704,5	966
Summa utg.	959,6	1 070	1 113,5	1 320
<i>Inkomster</i>				
Anslag	900	990	990	1 320
Lönstegr. kompensation	59,6		43,5	
Tilläggsanslag		80	80	
Summa ink.	959,6	1 070	1 113,5	1 320

BILAGA**Förteckning över medlemmar i styringsgrupp och arbetsgrupper inom harmoniseringsarbetet***1. Styringsgruppen för harmoniseringsarbetet:*

Ordinarie medlemmar:

Danmark: Undervisningsinspektör Per Iversen, Direktoratet for folkeskolen, folkeoplysning, seminarier m.v. Frederiksholms Kanal 26, 1220 København K. (till 30.9.76)

Undervisningsdirektør Asger Baunsbak-Jensen, Direktoratet for folkeskolen, folkeoplysning, seminarier m.v. Frederiksholms Kanal 26, 1220 København K. (från 1.10.76)

Finland: Skolrådet Magnus Kull, Skolstyrelsen, Hagnäsgatan 2, 00530 Helsingfors 53

Island: Professor Andri Isaksson, Undervisningsministeriet, Reykjavik

Norge: Ekspedisjonssjef Johan Bjørge, Kirke- og undervisningsdepartementet, Oslo-Dep., Oslo 1

Sverige: Undervisningsrådet Bengt Jacobson, Skolöverstyrelsen, 106 42 Stockholm

Suppleanter:

Undervisningsinspektør Andreas Andreassen, Direktoratet for folkeskolen, folkeoplysning, seminarier m.v. Frederiksholms Kanal 26, 1220 København K. (till 30.9.76)

Undervisningsinspektør J. J. Engelhardt, Direktoratet for folkeskolen, folkeoplysning, seminarier m.v. Frederiksholms Kanal 26, 1220 København K. (från 1.10.1976)

Skolrådet Lars Frösén, Museigatan 23, 00100 Helsingfors (till 1.10.76)

Skolrådet Vesa Lyytikäinen, Skolstyrelsen, Hagnäsgatan 2, 00530 Helsingfors 53 (från 4.10.76)

Avdelingschef Hörður Lárusson, Undervisningsministeriet, Skoleforskningsafd., Reykjavik, Island

Byråsjef Tor Holtan-Hartwig, Kirke- og undervisningsdepartementet, Oslo Dep., Oslo 1

Länsskolinspektör Lars-Ingemar Karlerö, Swedenborgsgt. 24, 552 59 Jönköping, Sverige.

2. Sekretariatsfunktioner

Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete, Snaregade 10, 1205 København K, Danmark

Personal som avlönas över budgeten för nordiskt skolsamarbete:

Konsulent Lisbeth Rudemo

Konsulent Jørgen Villadsen
Assistent Bente Wagnkilde

3. Arbetsgrupper och sakkunniga inom enskilda projekt

3.1 Matematik:

Sakkunnig: Skolkonsulent Sven-Erik Gode, Skolöverstyrelsen, 106 42 Stockholm, Sverige (korttidsförordnande)

Arbetsgruppen för individualisering av matematikundervisningen:

Ledende skolepsykolog Heinrich Fritzel, Skolepsykologisk kontor, Frederiksberg Rådhus, 2000 København F, Danmark

Rektor Frans Handest, Metropolitanskolen, Struensegade 50, 2200 København N, Danmark

Lektor mag. Hannu Korhonen, Taitomiekantie 15 E 55, 40740 Jyväskylä 74, Finland

Lektor Gunnar Andreassen, Ski Ungdomsskole, Postboks 218, 1401 Ski, Norge

Skolkonsulent Sven-Erik Gode, Skolöverstyrelsen, 106 42 Stockholm, Sverige

Kontaktgruppen för matematikundervisningen:

Undervisningsinspektør B. Kehlet Nørskov, Direktoratet for folkeskolen mv., Frederiksholms Kanal 26, 1220 København K, Danmark

Professor Paavo Malinen, Ahdintie 15 A 25, 40700 Jyväskylä, Finland

Lektor Alf J. Berntsen, Skolesjefens veiledningstjeneste, Trymsvei 13 B, 4600 Kristiansand, Norge

Skolkonsulent Sven-Erik Gode, Skolöverstyrelsen, 106 42 Stockholm, Sverige (ordförande)

3.2 Miljölära

Sakkunniga för grundskolan:

Skolkonsulent Hans-Jørgen Karlsson, Skolöverstyrelsen, 106 42 Stockholm, Sverige

Skolkonsulent Rolf Malmberg, Skolöverstyrelsen, 106 42 Stockholm, Sverige

Kontaktgrupp för årskurs 1—9:

Undervisningsinspektør Jens Bach, Direktoratet for folkeskolen, folkeoplysning, seminarier m. v., Fredriksholms Kanal 26, 1220 København K, Danmark (till 1.8.1976)

Undervisningsinspektør Johan Engelhardt, Direktoratet for folkeskolen, folkeoplysning, seminarier m. v., samma adress, (från 1.8.1976)

Byråchef Pertti Seiskari, Rajatie, 02260 Finnå, Finland.

Överinspektør Gustav Skuthälla, Försöks- och forskningsbyrån, Skolstyrelsen, Hagnäsgatan 2, 00530 Helsingfors 53, Finland

Byråsjef Tor Holtan-Hartwig, Kirke- og undervisningsdepartementet, Oslo, Dep., Oslo 1, Norge

Skolkonsulent Elsa Wahrby, Skolöverstyrelsen, 106 42 Stockholm, Sverige

Skolkonsulent Hans-Jörgen Karlsson, Skolöverstyrelsen, 106 42 Stockholm, Sverige

Koordineringsgruppen årskurs 7—9:

Docent Bjarne Bjørndal, Pedagogisk forskningsinstitutt, Postboks 1092, Blindern, Oslo 3, Norge

Lektor Sigmund Lieberg, Pedagogisk forskningsinstitutt, Postboks 1092, Blindern, Oslo 3, Norge

Arbetsgruppen för årskurs 7—9:

Seminarielektor Eigil Holm, Byskovvej 4, 8751 Gedved, Danmark

Fagkonsulent Ingolf Leth, Løvetandsvej 57, 2700 Brønshøj, Danmark

Lærer Jørgen Mortensen, Sønderagervej 50, 7400 Herning, Danmark

Lærer Søren Vinding, Kastanjevej 9, 6852 Billum, Danmark

Överinspektör Riihä Laukkanen, Försöks- och forskningsbyrån, Skolstyrelsen, Hagnäsgatan 2, 00530 Helsingfors 53, Finland

Överinspektör Gustav Skuthälla, Försöks- och forskningsbyrån, Skolstyrelsen, Hagnäsgatan 2, 00530 Helsingfors 53, Finland

Docent Bjarne Bjørndal, Pedagogisk Forskningsinstitutt, Postboks 1092, Blindern, Oslo 3, Norge

Lektor Sigmund Lieberg, Pedagogisk Forskningsinstitutt, Postboks 1092, Blindern, Oslo 3, Norge

Lektor Svein Kårhus, Lambertseter videregående skole, Lambertseter, Oslo 1, Norge

Universitetslektor Hans Solerød, Geografisk institutt, Universitetet i Oslo, Oslo 1, Norge

Lektor Karl Olav Gustavsson, Magasingatan 82, 432 00 Varberg, Sverige

Lektor Kjell-Arne Grundström, Bengt Emils väg 11, 430 16 Rolfstorp, Sverige

Sakkunnig för det gymnasiala stadiet:

Lektor Sven Anders Björse, Stadsbudsgatan 15, 222 36 Lund, Sverige (förordnad 6 månader)

3.3 Översikt över grundskola och gymnasieskola:

Sakkunnig: Avdelingsleder Jostein Osnes, Universitetet i Tromsø, Avdeling for praktisk-pedagogisk utdanning, Postboks 635, 9001 Tromsø, Norge (förordnad 1 månad)

3.4 Specialundervisningen:

Sakkunnig: Rektor Sune Åhman, Pimpelgatan 11, 723 48 Västerås, Sverige

Samarbetsgruppen för specialundervisning i förskolan:

Professor Hans Vejleskov, Danmarks Lærerhøjskole, Emdrupvej 101,
2400 København NV, Danmark

Forsøgsrektor Jesper Florander, Forsøgsafdelingen i Gladsaxe, Kontor-
vej 10, 2860 Søborg, Danmark

Lektor Liss Rasmussen, Danmarks Lærerhøjskole, Emdrupvej 101, 2400
København NV, Danmark

Skolepsykolog Frode Røise, Skolepsykologisk kontor, Greveveien 16,
3250 Larvik, Norge

Fil. kand. Barbro Eneskär, Klockljustvägen 5, 23010 Skanör, Sverige

Professor K-G. Stukat, Lärarhögskolan i Mölndal, Institutionen för pe-
dagogik, 431 20 Mölndal, Sverige

Forskningsamarbete om barn med inlärningssvårigheter (Bergen-
projektet):

Professor Hans-Jørgen Gjessing, Avdeling for pedagogisk psykologi,
Universitetet i Bergen, Sydneplass 12, 5014 Bergen V, Norge

Amanuensis Ragnar Solheim, Avd. for pedagogisk psykologi, Univer-
sitetet i Bergen, Sydnesspass 12, 5014 Bergen V, Norge

Forsker Hans Daniel Nygaard, Avd. for pedagogisk psykologi, Universi-
tetet i Bergen, Sydnesspass 12, 5014 Bergen V, Norge

Skolepsykolog Leif Nord, Skolepsykologisk kontor, Billesborgvej 1, 4681
Herfølge, Danmark

Skolepsykolog Mogens Hansen, Skolepsykologisk kontor, Lundtofte
skolestræde 2, 2800 Lyngby, Danmark

Docent Ingvar Lundberg, Psykologiska institutionen, Umeå universitet,
90287 Umeå, Sverige

Docent Sven Styrborn, Sociologiska institutionen, Umeå universitet,
902 87 Umeå, Sverige

Översikt över forsknings- och utvecklingsarbete rörande specialun-
dervisning:

Projektet SAMSPEC, Pedagogiska institutet, Lärarhögskolan i Uppsala,
Vaksalagatan 30, 753 31 Uppsala, Sverige

Kontaktpersoner till Nordiska Ämbetsmannamöte inom specialunder-
visningen:

Undervisningsinspektør I. Skov Jørgensen, Inspektionen for Special-
undervisning, Vester Voldgade 117, 1552 København V, Danmark

Byråchef Elias Niskanen, Skolstyrelsen, Hagnäsgatan 2, 00530 Helsing-
fors 53, Finland

Konsulent Thorsteinn Sigurdsson, Skoldirektionen, Tjarnargatan 12,
Reykjavik, Island

Konsulent Per Kiil, Kirke- og undervisningsdepartementet, Postboks
8119, Oslo-Dep., Oslo 1, Norge

Avdelningsdirektör Stig Ahlgren, Skolöverstyrelsen, 106 42 Stockholm,
Sverige

3.5 Samverkan mellan administratörer av pedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete:

- Professor Kaj Spelling, Folkeskolens Forsøgsråd, Undervisningsministeriet, Fredriksholms Kanal 26, 1220 København K, Danmark
- Lektor Henning Andersen, Danmarks Lærerhøjskole, Emdrupvej 101, 2400 København NV, Danmark
- Konst.direktør Finn Rasborg, Danmarks pædagogiske institut, Hermodsgade 28, 2200 København N, Danmark
- Byråchef Veikko Lepistö/Överinspektör Gustav Skuthälla, Skolstyrelsen, Försöks- och forskningsbyrån, Hagnäsgatan 2, 00530 Helsingfors 53, Finland
- Avdelningschef Erkki Kangasniemi, Pedagogiska forskningsinstitutet, Jyväskylä universitet, Skolforskningsavdelningen, Seminaarinkatu 15, 401 00 Jyväskylä 10, Finland
- Forskningskonsulent Birgit Brock-Utne, Kirke- og undervisningsdepartementet, Postboks 8119, Oslo-Dep., Oslo 1, Norge
- Cand.real. Claus Kvamme, Forsøgsrådet for skoleverket, Postboks 38, Linderud, Oslo 5, Norge
- Undervisningsrådet Esse Lövgren, Skolöverstyrelsen, Fack, 106 42 Stockholm, Sverige

3.6 Förskola, informationsblad:

- Sakkunnig: Lektor Liv Vedeler, Kalkbrennerveien 21, 1347 Hosie, Norge (förordnad 1 månad)
- Sakkunnig för förskola i glesbygd:
- Forskningsassistent Ulla Wall, Ringvägen 10, 902 54 Umeå, Sverige (förordnad 2 månader)
- Överinspektör Alli Ruuskanen, Skolstyrelsen, Försöks- och forskningsbyrån, Hagnäsgatan 2, 00530 Helsingfors 53, Finland
- Inspektör Silja Lühr, Socialstyrelsen, Broholmmsgatan 18 C, 00530 Helsingfors 53, Finland
- Konsulent Inger Berg, Forsøksrådet for skoleverket, Postboks 21, Linderud, Oslo 5, Norge
- Konsulent Knut Hongrø, Forbruker- og administrasjonsdepartementet, Postboks 8004, Oslo-Dep., Oslo 1, Norge
- Byråsekreterare Britta Holm, Socialstyrelsen, 106 30 Stockholm, Sverige
- Skolkonsulent Elsa Wahrby, Skolöverstyrelsen, 106 42 Stockholm, Sverige

Samarbetsgrupp för förskola-skola i samverkan:

- Lektor Tom Ploug Olsen, Danmarks Lærerhøjskole, Emdrupvej 101, 2400 København NV, Danmark
- Lektor Kirsten Reisby, Danmarks Lærerhøjskole, Emdrupvej 101, 2400 København NV, Danmark

Projektledare Jan Erik Johansson, Pedagogiska institutionen, Lärarhögskolan i Mölndal, Fack, 431 20 Mölndal, Sverige

Fil. lic. Birgitta Gran, Pedagogiska institutionen, Lärarhögskolan i Malmö, Fack, 200 45 Malmö 23, Sverige

Fil. dr. Inger William-Olsson, Barnpsykologiska institutet, Lärarhögskolan i Stockholm, Wennerbergsgatan 10, 112 58 Stockholm, Sverige

Länsskolpsykolog Tage Ljungblad, Länskolnämnden i Västmanlands län, Hantverkargatan 5, 722 12 Västerås, Sverige

3.7 *Gymnasiala yrkesutbildningar för bilmekanikerutbildningen:*

Sakkunnig: Byråsekreterare Arne Svensson, Byrå P 1, Skolöverstyrelsen, 106 42 Stockholm, Sverige (korttidsförordnad)

Arbetsgrupp för bilmekanikerutbildning:

Ingenjör Preben Hansen, Lerstedet 8, 3500 Værløse, Danmark

Kontorchef Kåre Danø, Sammenslutningen af Arbejdsgivere indenfor Jern- og Metalindustrien, Gl. Torv 8, 3.sal, 1457 København K, Danmark

Byråchef Erkki Hovi, Yrkesutbildningsstyrelsen, Avd. för yrkesundervisning, Hagnäsgränd 2, 00530 Helsingfors 53, Finland

Yrkeslärare Sigfus B. Sigurdsson, Godalandi 6, Reykjavík, Island

Fagkonsulent Ingvald Ihler, Lærlingerådet, Postbox 8170, Oslo-Dep., Oslo 1, Norge

Disponent F. Hagerup-Gundersen, Autokompaniet A/S, Stoltenbergsgt. 46, 3100 Tønsberg, Norge

Studierektor Paul Lundqvist, Bessemer Gymnasium, Gävlevägen 92, Fack, 811 01 Sandviken, Sverige

Direktör Eric Westman, Motorbranschens arbetsgivareförbund, Avd. för utbildning och arbetarskydd, Blasieholmsgt. 4 A, 111 48 Stockholm, Sverige

Fylkeskolesjef Kristian F. Petersen, Fylkeskolekontoret, Skytebaneveien 2, 4800 Arendal, Norge

Rune Holmbom, Svenska Metallindustriarbetareförbundet, Torsgt. 10, 105 52 Stockholm, Sverige

Reidar Holmen, Norsk Jern- og metalarbeiderforbund, Youngsgaten 11, Oslo 1, Norge

Referensgrupp för de 16—19 årigas utbildning:

3.8 *Främmande språk:*

Kontaktgrupp:

Fagkonsulent Chresten Skov, Kongsbjergvej 34, 2830 Virum, Danmark
Överinspektör Jouko A. Riihämä, Skolstyrelsen, Hagnäsgränd 2, 00530 Helsingfors 53, Finland

Övningslärare Liv Skreden, Ostadalsveien 30 c, Oslo 7, Norge

Vidar Guldal, Grunnskolerådet, Sommerrogt. 15, Oslo-Dep., Oslo 1, Norge

Skolkonsulent Per Malmberg, Skolöverstyrelsen, 106 42 Stockholm, Sverige

Sakkunnig för engelskundervisningen: Skolkonsulent Per Malmberg
Adress som ovan

Arbetsgruppen för individualisering av engelskundervisningen:

Fagkonsulent Chresten Skov, adress som ovan

Överinspektör Jouko A. Riihämä, adress som ovan

Övningslærer Liv Skreden, adress som ovan

Översikt över forsknings- och utvecklingsarbete rörande engelskundervisningen:

Informasjonssentret for språkundervisning, Erich Mogensvei 38, Lindrud, Oslo 5, Norge

3.9 Lärarutbildningen:

Sakkunnig: Avdelingsleder Jostein Osnes, Universitetet i Tromsø, Avdeling for praktisk-pedagogisk utdanning, Postboks 635, 9001 Tromsø, Norge

3.10 Undervisningsväsendets styrelseformer:

Fuldmægtig Ernst Gravesen, Undervisningsministeriet, Fredriksholms Kanal 26, 1220 København K, Danmark

Byråchef Lasse Hoffman, Skolstyrelsen, Hagnäsgatan 2, 00530 Helsingfors 53, Finland

Byråsjef Jon Chr. Løken, Kontoret for yrkesopplæring i handel og kontorarbeid, Kirke- og undervisningsdepartementet, Oslo-Dep., Oslo 1, Norge

Departementssekreterare Catharina Ruhde, Utbildningsdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm 2, Sverige

Avdelingschef Arni Gunnarsson, Undervisningsministeriet, Reykjavík, Island (korresponderande medlem)

3.11 Redaktör för nordisk-engelsk ordlista:

Fuldmægtig Gunilla Hjorth, Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete, Snaregade 10, 1205 København K, Danmark

Berättelse

från Nordisk Journalistkursus

Verksamhetsberättelse 1976

A. Namn och adress

Nordisk Journalistkursus
Vennelystparken
DK-8000 Århus C
Tel. (06)13 62 33

B. Startår

1957

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Syftet med Nordisk Journalistkursus är att meddela undervisning på ett vidaregående plan. Utbildningen bör ha såväl en nordisk som en journalistisk prägel, den bör vara minst tre månader, företrädesvis äga rum i seminarieform och ta sikte på journalistik med några års praktisk erfarenhet.

E. Organisation

1. Administration

Verksamheten leds av en styrelse vald av pressorganisationerna i de nordiska länderna. Styrelsen tillsätter ett arbetsutskott bestående av en representant för vart och ett av de deltagande länderna samt av en av styrelsen på 3 år utsedd kursföreståndare.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1976

	Nationalitet
Chefredaktør N. Chr. Christensen	D
Journalist Ruth Nørten	D
Redaktør Per Winther	D
Redaktør Henrik von Bonsdorff	F

Direktör Tom Eklöf	F
Generalsekreterare Eila Hyppönen	F
Redaktör Einar Karl Haraldsson	I
Kontorsjef Reidar Hirsti	N
Journalist Bjørn Øvrum Nielsen	N
Disponent Martin Vårvik	N
Chefredaktör Yngvar Alström	S
Ombudsman C. H. Hernlund	S
Redaktör Carl-Adam Nycop	S
Föreståndare för kursen Erik Reske-Nielsen	D

3. Personal

- 1 föreståndare (deltid)
- 1 kursusleder (deltid)
- 1 kontorist (deltid)
- 1 biblioteksassistent (deltid)

4. Revisorer

Otto Bjerrum

E. Verksamhet

Nordisk Journalistkursus afholdt i 1976 som sædvanligt et tre måneders kursus i tiden 1. februar—1. maj. 17 deltagere gennemførte kurset. Af disse var 1 fra Finland, 4 fra Sverige, 6 fra Norge og 6 fra Danmark. De var af bestyrelsens forretningsudvalg udpeget blandt et halvt hundrede ansøgere.

Undervisningen

Undervisningen på kurset i foråret 1976 havde følgende undervisningsplan, der var tilrettelagt af styrelsen.

1. Fælles nordiske emner

1. Nordiske samarbejdsorganisationer ved informationschef Harry Granberg, Nordisk Råd.

2. Økonomiske problemer i Norden ved direktør Kaare Petersen, Den norske Bankforening.

3. Socialpolitik i de nordiske lande ved socialdirektør Jørgen Koch, Århus.

4. Nordiske miljø- og samfærdselsproblemer ved redaktør Thomas Michélsen, Dagens Nyheter.

5. Nordisk kulturpolitik ved kulturminister Niels Matthiasen, Ministeriet for kulturelle anliggender, København.

I alt 38 undervisningstimer.

II. Politik i de nordiske lande

1. Aktuelle politiske spørgsmål i Danmark ved professor Gunnar Thorlund Jepsen, Århus Universitet og chefredaktør Hans Larsen, Skive Folkeblad.

2. Aktuelle politiske spørgsmål i Finland ved professor Göran von Bonsdorff, Helsingfors og redaktør Henrik von Bonsdorff, Hufvudstadsbladet.

3. Aktuelle politiske spørgsmål i Island ved udenrigsråd Páll Asgeir Tryggvason, Reykjavík.

4. Aktuelle politiske spørgsmål i Norge ved professor Henry Valen og kontorsjef Reidar Hirsti, Oslo.

5. Aktuelle politiske spørgsmål i Sverige ved professor Nils Andrén, Stockholm og docent Torbjörn Vallinder, Lund.

I alt 72 undervisningstimer.

III. International politik

1. Aktuelle verdenspolitiske emner ved afdelingsforstander Erik Reske-Nielsen, Danmarks Journalisthøjskole.

I alt 34 undervisningstimer.

IV. Massekommunikation

1. Sproget som journalistens værktøj ved rektor Lars Alfvegren, Journalisthøgskolan, Göteborg og professor H. P. Clausen, Århus Universitet.

2. Massemedierne og samfundet ved professor H. P. Clausen, Århus Universitet.

3. Massemediernes frihed, ansvar og selvjustits ved allmänhetens pressombudsman Lennart Groll, Stockholm og generalsekretær Hans Ihlebæk, Oslo.

4. Ophavsret ved jur. kand. Lars Bruun, Helsingfors.

5. Nye former for avisfremstilling ved redaktør C.-A. Nycop, Stockholm.

6. Interviewteknik ved redaktør Gary Engman, Malmö.

7. Kasette- og kabel-TV ved redaktør Paul Hammerich, Nord Video, København.

I alt 54 undervisningstimer.

V. Aktuel dialog

Aktuelle emner, som på tidspunktet for kursus' alholdelse har speciell interesse. Hovedparten af undervisningen foregik i øvelsesform om "avisens identitet" under ledelse af rektor Arne Ejbye-Ernst, Danmarks Journalisthøjskole.

Kurset blev gennemført efter planen. Ved kursets slutning gjorde nogle af kursisterne gældende, at kursus havde politisk slagside, idet kun enkelte af forelæserne lå til venstre for midten. Der blev også fra denne side ytret utilfredshed med flere af lærerne, men bestyrelsen fandt ikke, at denne kritik gav anledning til ændringer i kursusplanen for 1977. Dels skød kritikken langt over målet, dels havde tidligere hold udtrykt stor tilfredshed — ikke mindst med de lærerkræfter, der nu måtte stå for skud. Omvendt gav flere lærere i deres evaluering udtryk for, at de fandt, at enkelte kursister ikke havde ydet den indsats, de burde. Følgelig har bestyrelse og kursurløder indskærpet kursusdeltagernes ubetingede pligt til at følge timerne og besvare de opgaver, der stilles.

Kursusbestyrelsen holdt sit årlige møde i Malmö den 24.—25. maj 1976. Et hovedpunkt på dagsordenen var ønsket om en udvidelse af Nordisk Journalistkursus, så det kommer til at omfatte to 3 måneders kurser og et antal specialkurser. Sidstnævnte bør ikke nødvendigvis holdes i Århus, hvorimod der var enighed om at fastholde længerevarende kurser her. Det blev overdraget forretningsudvalget på et møde i november 1976 at udarbejde forslag til specialkurser i 1977. Til planlægning af denne omstrukturering af virksomheden i 1977, der bl. a. medfører oprettelse af disse specialkurser, har Nordisk Journalistkursus i 1976 opnået en ekstra bevilling på 75 000 dkr. af Ministerrådets dispositionsmidler.

Foruden den normale aktivitet har Nordisk Journalistkursus holdt en konference i Århus den 24.—25. august 1976 med deltagelse af et flertal af kursets faste forelæsere. Konferencen, der var særdeles vellykket, behandlede alle aspekter i undervisningens indhold og form og fremkom forskellige forslag, som kursusledelsen søger iværksat fra 1977-kurset.

Et væsentligt element i arbejdet ved Nordisk Journalistkursus er det aktuelle redaktionsarkiv, som rummer en stor mængde klip fra nordiske aviser om politiske og samfundsmæssige emner. Stoffet er af interesse langt ud over Nordisk Journalistkursus og anvendes i stigende grad af studenter og lærerkræfter ved Århus Universitet og andre uddannelsesinstitutioner.

Kursusledelsen har i årets løb intensiveret kontakten med tidligere kursister, hvoraf en del er organiseret i Nordisk Journalistklub. Nordisk Råd afholdt i august et tre dages seminar i Mariehamn for journalister, der har gennemgået Nordisk Journalistkursus. Seminaret, der fik et godt forløb, havde samlet 85 deltagere, og alle kursusårgange siden oprettelsen i 1957 var repræsenteret på det.

*F. Finansiering och ekonomi**1. Översikt över bokslut och budget (1 000-tal dkr.)*

	Bokslut 1975	Budget 1976	Prel. utfall 1976	Budget 1977
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	43	68	65	75
Personal	165	155	177	155
Kontor	18	29	25	32
Lokaler	40	46	46	51
Projekt	143	177	186	189
—				
—				
—				
Summa utg.	409	475	499	502
<i>Inkomster</i>				
Anslag	368	450		495
Lönstegr. kompensation	44	31		
Övrigt				
Summa ink.	412	481		

2. Ev. kommentarer; innevarande års ekonomi och resursfördelning

Udgifter til styrelse 1975 er usædvanligt lave. Det skyldes, at der dette år kun blev afholdt eet styrelsemøde og i tilknytning hertil et forretningsudvalgsmøde.

Berättelse**från Nordiska hushållshögskolan***Verksamhetsberättelse 1976**A. Namn och adress*

Nordiska hushållshögskolan (NHH)
 Topeliusgatan 16
 SF-00250 Helsingfors 25
 Finland

B. Startår

1963

C. Syfte

Nordiska hushållshögskolan har till syfte att såsom en samnordisk institution främja och anordna undervisning och forskning inom hushållsvetenskap i Norden. Verksamheten bedrivs på samma vetenskapliga nivå som är gällande för universitet och högskolor i övriga.

*D. Organisation**1. Administration*

Nordiska hushållshögskolan leds av en styrelse, bestående av en ordförande som utses efter överenskommelse mellan de nordiska undervisningsministerierna samt av två representanter från vart och ett av länderna Danmark, Finland, Norge och Sverige jämte en representant från Island. Ledamöterna utses av Nordiska ministerrådet.

2. Styrelsens sammansättning 30.6.1976

Nationalitet

Ordförande:

Skolrådet Magnus Kull	F
-----------------------	---

Ledamöter:

Seminarierektor Gustav Nedergaard	D
Professor Bendt Rørstedt	D
Regeringssekreterare Ulla Lång	F
Agroforstdoktor Ritva Seppänen	F

Föreståndarinnan Vigdis Jonsdóttir	I
Byråsjef Hans Sørby	N
Direktör Bergliot Q. Werenskiold	N
Avdelningschef Marit Neymark	S
Byråchef Rolf Rudhe	S

3. Personal

Styrelsens sekreterare:

(uppdrag)

Förvaltningsdirektör Holger Kronman	F
-------------------------------------	---

Föreståndare för NHH:s utbildningslinjer:

(anställda av resp. institution)

Professor Bengt Edberg, textillinjen vid Chalmers Tekniska Högskola, Göteborg	S
Professor Kaare R. Norum, näringslinjen vid Universitetet i Oslo	N
Professor Björn Isaksson, Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg (dietetikerutbildn.)	S

4. Revisorer

Ekonomieinspektör Birger Svanljung, undervisningsministeriet, Finland	F
---	---

E. Verksamhet

1. Allmänt om verksamheten

Nordiska hushållshögskolan har sedan den inledde sin verksamhet år 1963 haft undervisningsaktiviteter på två linjer. Textillinjen vid Chalmers tekniska högskola i Göteborg och näringslinjen vid Universitetet i Oslo omfattar bägge 2 1/2 års studier och avslutas med kandidatexamen (NHH-kandidat). En dietetikerkurs på 5 månader har hållits vid Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg åren 1969, 1971 och 1973.

I enlighet med NHH:s stadgar svarar det land där institutionen är belägen för utbildningens driftskostnader.

I samband med ordförandeskifte i styrelsen överfördes NHH:s sekretariat hösten 1975 från Köpenhamn till Helsingfors.

2. Styrelsens verksamhet

Styrelsen för Nordiska hushållshögskolan har under verksamhetsperioden 1.7.1975—30.6.1976 sammanträtt 3 gånger, nämligen

- 14.—15.10.1975 på Hanaholmens kulturcentrum i Esbo, Finland,
- 27.—28.1. 1976 på universitetskanslersämbetet, Stockholm och
- 8.4. 1976 på undervisningsministeriet, Köpenhamn.

I enlighet med styrelsens beslut har linjeföreståndarna för NHH:s utbildningslinjer samt en representant för NHH:s studentföreningar i Göteborg (Textilia) och Oslo (Nutritia) deltagit i styrelsens sammanträden.

Styrelsens viktigaste arbete under verksamhetsåret har varit utförandet av ett ingående utrednings- och evalueringsarbete om den framtida verksamhetens inriktning.

Vid sitt sammanträde i oktober 1975 i Helsingfors igångsatte styrelsen ovannämnda arbete, vilket även hade förutsatts av de nordiska kulturorganen. Styrelsen förde sålunda en ingående diskussion om verksamheten och beslöt att av linjeföreståndarna inbegära utredningar och bedömningar betr. resp. linjes verksamhet och inriktning. Vidare tillsattes nationella arbetsgrupper, vilka skulle utreda följande konkreta frågeställningar:

- Hur bedömer man det nationella behovet av dagens NHH-verksamhet?
- Vilket behov bedömer man att det nationellt finns av NHH:s verksamhet i någon förändrad form?
- Hur bedömer man behovet av de icke-förverkligade NHH-linjerna (konsumentekonomisk linje, arbets- och tekniklinje, familjekunskapslinje, kurser i familjekunskap och kommunikationslära)?
- Vilka synpunkter kan man anlägga på samnordiska kortare kurser, ev. regelbundet återkommande, inom de områden som NHH:s målsättning omspanner?
- Bör och kan intagningsgrunderna förändras?

Studentföreningarna och Norsk forening for ernæringsfysiologer ombads även uttala sig i ovannämnda frågor.

Vid sammanträde i Stockholm i januari 1976 konstaterade styrelsen på basen av det insamlade materialet,

- att näringslinjen bör fortsätta, men intagningsbestämmelserna och NHH-diplom-bestämmelserna bör ses över. Förutsatt att Sverige om något år upprättar motsvarande nationell utbildning tas linjens fortsatta existens till ny prövning,
- att textillinjen upprätthålles i nuvarande form och tas till prövning om Sverige vid CTH upprättar en motsvarande linje,
- att behov av arbets- och tekniklinje inte föreligger,
- att styrelsen utreder behov av annat samarbete än genom en särskild linje inom konsumentområdet. Sålunda avser styrelsen att etablera kontakt med olika nordiska instanser för att kartlägga frågan innan vidare ställningstaganden görs,
- att behov av utbildning inom familjekunskapsområdet inte föreligger,
- att samtliga länder ansett att det föreligger behov av en dietetikerutbildning, varför styrelsen föreslår att en dietetikerlinje upprättas i Göteborg med den under NHH där bedrivna dietetikerskursverksamheten som förebild. Styrelsen beslöt även föreslå att dietetikerlinjen skulle finansieras över den nordiska kulturbudgeten samt

— att samtliga länder uttalat ett behov av kortkursverksamhet, varför styrelsen beslöt att upprättandet av en dylik verksamhet bör beaktas i stadgarna.

Med ledning av ovannämnda principiella ställningstaganden behandlade styrelsen vid sitt sammanträde i april 1976 i Köpenhamn förslag till nya stadgar för NHH. Vid stadgerevisionen hade samtidigt beaktats de generella krav ministerrådet numera ställer på nordiska institutioners stadgar. I samband med att stadgarna antogs ändrades även namnet för NHH till "Nordiska högskolan för hushållsvetenskap". Styrelsen har gjort framställning till ministerrådet om att de nya stadgarna måtte godkännas.

Utöver ovannämnt evaluerings- och utredningsarbete har styrelsen under verksamhetsåret i främsta hand behandlat och tagit ställning till ärenden av löpande natur.

3. Högskolans utbildningsaktiviteter

Såsom av det allmänna avsnittet framgått har NHH under verksamhetsperioden bedrivit konkret undervisningsverksamhet på de två linjerna, textillinjen och näringslinjen, medan vissa planeringsåtgärder vidtagits beträffande dietetikerutbildningen. Närmare redogörelse för utbildningsaktiviteterna ges nedan.

A. Textillinjen vid Chalmers Tekniska Högskola i Göteborg (CTH)

Studietiden vid linjen är 2 1/2 år och omfattar undervisning i matematik, fysik, kemi, mekanik, industriell organisation samt vissa andra fackämnen med relation till textil och konfektion. Studierna avslutas med ett examensarbete i något av de textila läroämnena. Vidare fordras minst två månaders praktik inom textil- och konfektionsindustrin.

Föreståndare för linjen under verksamhetsåret har varit professor Tryggve Eeg-Olofsson, CTH. Största delen av undervisningen sker i samband med CTH:s ordinarie undervisning av lärarkrafter inom CTH. Utöver detta finns 2 heltidsassistenter, 1 deltidsspeciallärare i kemi och ett antal övningsassistenter.

Det antas normalt högst 5 studerande per år men enligt avtal med CTH kan denna gräns höjas till 8 studerande per år. Linjen har sedan den startade hösten 1963 antagit tillsammans 57 studerande, nämligen 9 finska, 8 norska och 40 svenska studerande. 10 av dessa studerande är antagna 1974/75 och 1975/76 och kan därför ännu ej ha genomfört studierna. 28 studerande har genomfört studierna och därav har 20 mottagit diplom som NHH-kandidat. 12 fortsätter studierna, 2 har övergått till annan linje inom CTH, 1 har börjat som specialstuderande vid CTH för att erhålla slutexamen som civilingenjör, studieinriktning textil, 1 gör uppehåll 1 läsår och 13 har av olika anledningar avbrutit sina studier.

Under verksamhetsåret antogs av 9 sökande 8 studerande. Av dessa påbörjade 4, samtliga från Sverige, studierna hösten 1975.

2 svenska kandidater har avlagt högre examen och blivit teknologie licentiat med resp. textilmekanik och textilkemi som huvudämne.

Under verksamhetsåret har vid Textilmekanik en ny folder om NHH:s textillinje utarbetats, varvid bl. a. framhålles den nya möjligheten att avlägga civilingenjörsexamen på 3 terminer.

Den 30 juni 1976 slutade professor Tryggve Eek-Olofsson som föreståndare, varvid t. f. professor Bengt Edberg, CTH, förordnades att vara föreståndare under läsåret 1976/77.

B. Näringslinjen vid Universitetet i Oslo

Studietiden är normalt 2 1/2 år. Huvudämnena är: Kemi, biokemi, fysiologi och näringslära. Dessutom ges undervisning i: Anatomi, statistik, mikrobiologi och näringsmedelslagstiftning.

Linjen leddes under höstterminen 1975 av docent Fredrik C. Gran. Linjeföreståndare sedan 1.1.1976 är professor, dr med. Kaare R. Norum.

3 docenter, 3 lektorer, 3 amanuenser, 1 vetenskapsassistent och 1 kosthållskonsulent är knutna till näringslinjen.

Näringslinjen beviljas anslag för täckning av avlöningar o. a. driftsutgifter direkt via den norska statsbudgeten. Som tillägg till detta drar linjen nytta av sin anknytning till Institutt for ernæringsforskning vid Universitetet i Oslo, både i form av tillskott till driftsutgifter och genom att institutetets anställda tar del i undervisningsverksamheten.

Laboratorierna är förhållandevis små, varför det är svårt att arbeta med mer än 16 studenter per gång på kemi- och biokemikursen. Av denna orsak är intagningen av studenter till den första terminen begränsad till 16. Under den tredje, fjärde och femte terminen finns det utrymme för något fler studenter och eftersom ansökningarna till dessa terminer är rätt stor har till fysiologi- och näringsläarterminerna antagits upp till 20 studenter. Totalt kan det sålunda förekomma 56 studenter inom 3 olika nivåer. De studenter som söker om antagning under senare terminer är i huvudsak studenter som planerar att ta näringsfysiologi som huvudämne. Intresset för detta huvudämne är mycket stort.

Sedan upprättandet av linjen år 1966 har det totalt funnits 460 sökande, varav 188 blivit antagna. Av dessa är 7 danska, 1 finsk, 1 isländsk, 142 norska, 35 svenska och 2 amerikanska. 114 studenter har fullföljt studierna, 21 av dessa har också mottagit diplom som NHH-kandidat. Av de antagna studenterna har 38 avbrutit sina studier, men 2 av dessa har senare fullgjort studierna i näringslära i Stockholm. 1 student har permission och begynner igen hösten 1976. Under verksamhetsåret antogs av 78 sökande 26 studenter, varav 4 hade lärarutbildning.

I överensstämmelse med det antagningsreglemente, som det norska kirke- og undervisningsdepartementet godkänt 6.5.1974, finns en särskild

antagningskommitté för näringslinjen tillsatt. Denna kommitté består av 2 NHH-styrelsemedlemmar, linjeföreståndaren och 1 student från linjen.

C. Dietetikerutbildningen vid Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg

Såsom tidigare framgått har en 5 månaders dietetikerutbildning genomförts åren 1969, 1971 och 1972.

Föreståndare för nämnda utbildning har varit professor Björn Isaksson, Göteborg.

På styrelsens försorg har under verksamhetsperioden gjorts förberedande åtgärder för en permanent dietetikerutbildning (se ovan p. E:2).

På basen av styrelsens utredningar har kultursekretariatet genomfört ett remissförfarande om dietetikerutbildningen.

F. Framtidsplaner

NHH:s framtidsplaner framgår av det till ministerrådet insända stadgesförslaget jämte den därtill anslutna verksamhetsplaneringen.

Finansiering och ekonomi

1. Översikt över bokslut och budget för styrelsen (1 000-tal dkr.)

	Bokslut 1975/76	Budget 1976/77	Budget 1977/78
<i>Utgifter</i>			
Styrelse	65,1	33,0	48,0
Personal	13,8	14,0	16,0
Kontor	2,2	2,8	3,5
Lokaler	—	—	—
Projekt	14,0	15,0	18,0
—			
—			
—			
Övriga kostn.	1,5	1,0	1,5
Summa utg.	96,6	65,8	81,0
<i>Inkomster</i>			
Anslag	—	63,5	81,0
Övrigt	0,7	—	—
Eget kapital	95,9	2,3	—
Summa ink.	96,6	65,8	81,0

2. Ev. kommentarer; innevarande års ekonomi och resursfördelning

I enlighet med ministerrådets beslut har NHH:s styrelse under verksamhetsperioden 1975—76 icke tilldelats nordiskt anslag utan verksamheten har finansierats med det egna kapitalet.

Berättelse

från Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)

Verksamhetsberättelse 1976

A. Namn och adress

Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)
Skeppsholmen
S-111 49 STOCKHOLM
Tel. 24 63 00

B. Startår

1968

C. Syfte

NORDPLAN har enligt stadgarna följande uppgifter: Vidareutbildning för yrkesutövare inom samhällsplanering. Forskarutbildning med i första hand handledning från lärarnas sida.

Forskning med inriktning på planeringsprocessen och dess institutionella förutsättningar och därvid på problem som är aktuella för flera av de nordiska länderna.

NORDPLAN har närmare formulerat som mål att i vidareutbildningen ge överblick, fördjupad kunskap om planeringsprocessen, främja tvärfacklig förståelse och förmåga till tvärfackligt grupparbete. En kritisk syn på den rådande planeringen och dess förutsättningar skall eftersträvas.

D. Organisation

1. Administration

Institutet leds av en styrelse med företrädare för Danmark, Finland, Norge och Sverige samt av ett lärarråd och en föreståndare. Lärarrådet består av institutets lärare. Som föreståndare tjänstgör en av institutets professorer.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1976

	Nationalitet
Professor Erik Kaufmann	D
Direktör Vagn Rud Nielsen	D
Professor Esko Lehti	F

Bitr. professor Bertil Roslin	F
Professor Erik Lorange	N
Direktör Gunnar Øygaard	N
Professor Lennart Holm	S
Fil. dr. Rudolf Meidner	S
Styrelsens sekreterare	
Departementssekreterare Brita Lundh	S

3. Personal

3 professorer (varav 1 föreståndare)

1 adjungerad professor (1/5-tid)

1 forskarassistent

4 undervisningsassistenter

1 administrativ assistent

1/2 biblioteksassistent

1 kanslist

3 institutionssekreterare

1 vaktmästare

1/3 växeltelefonist (gemensam med Arkitekturskolan och Konsthögskolan)

Härtill en personlig halvtidstjänst för f. d. stadsbyggnadsdirektör Göran Sidenbladh som professor vid institutet, bekostad av Stockholms stad.

Härtill deltar Arkitekturskolans 2 professorer (deltid), 12 forskare på heltid och 3 på deltid (arvodesanställda).

E. Verksamhet

Vidareutbildningen

Vidareutbildningen är ettårig och organiserad med tre kursperioder om vardera en månad då kursdeltagarna är samlade till gemensam undervisning medan övrig tid upptas av litteraturstudier och vissa andra arbetsuppgifter på hemorten. Av de tre månaderna med gemensam undervisning är den första och den sista förlagda till Stockholm medan den mellersta är förlagd till någon annan ort i Norden. Under 1976 har fältperioden varit förlagd till Helsingforsområdet.

Under den första kursmånaden i Stockholm har förutom gruppsamarbetsträning i huvudsak behandlats samhällsutveckling, planeringens och planeringsinstitutionernas utveckling, konsekvenser för individen samt åtgärder för förändringar.

Fältperioden har ägnats åt övning i tvärfackligt grupparbete med uppgifter av principiellt intresse men med anknytning till Helsingforsregionen. Kursdeltagarna har varit uppdelade i sju grupper om 6—8 personer. Arbetet har avslutats med rapporter enligt redovisning under "publikationer".

Den sista kursmånaden i Stockholm har i huvudsak behandlat planeringsprocessens olika moment såsom problemanalys, målformulering, alternativsökning, värderingsmetoder, kommunikation och delaktighet. Likaså har behandlats problem som sammanhänger med planeringens kontinuitet, samordning och genomförandemöjligheter samt planeringens institutionella förutsättningar.

I kursen har deltagit 50 personer (av drygt 100 sökande) fördelade på 12 från Danmark, 6 från Finland, 11 från Norge och 21 från Sverige. Ungefär två tredjedelar av deltagarna har teknikerbakgrund (arkitekter och civilingenjörer) medan ungefär en tredjedel har samhällsvetenskaplig eller humanistisk bakgrund. Enstaka naturvetare och jurister har deltagit. Antalet sökande till 1977 års vidareutbildning är ca 100.

Forskarutbildningen

Under år 1976 har 18 personer deltagit i forskarutbildningen som är fyraårig. Under året är genomfört 6 forskarseminarier över 3 dagar, varav ett förlagt till Tammerfors/Helsingfors, ett till Volda i Norge och ett till Sigtuna, de övriga till Stockholm.

Forskning

Arbetet med projekt som påbörjats tidigare, har förts vidare under året.

Ett projekt gäller "Samhällsplaneringen och kollektiv trafik" och genomföres av civilingenjörerna Göran Friberg och Bengt Holmberg. Arbetet finansieras av Transportforskningsdelegationen i Sverige. Projektet omfattar f. n. en vidareutveckling av en modell för beskrivning av standarden i ett trafiksystem samt en specificering av de villkor som kommer att gälla för de kollektiva trafiksystemen med avseende på resmönster och ekonomiska resurser. I anslutning till projektet har även gjorts en utredning om den kollektiva trafikens ekonomi på uppdrag av den statliga kollektivtrafikutredningen (KOLT) i Sverige. Vidare har på uppdrag av Nordkolt påbörjats en utveckling av metodiken för jämförelse av transportsystem.

Ett projekt gäller utveckling av ett informationssystem för översiktlig samhällsplanering i medelstora tätortsregioner (NIMS). Projektet finansieras av Nordiska ministerrådet. Projektledare är fil. mag. Owe Salomonsson och i övrigt medverkar i projektet fil. kand. Agneta Rönnberg och fil. kand. Krister Selander. Syftet är att utforma en prototyp för ett informationssystem som kan användas vid uppbyggnad av lokalt anpassade system. Informationssystemet byggs upp av databaser, ett databehandlingssystem och en uppsättning analysmetoder. Den del av databehandlingssystemet som består av generella rutiner för lagring och sökning av data är färdig och dokumenteras för närvarande. Vidare inven-

teras för närvarande samhällsplaneringsmetoder sektorvis med en beskrivning av relevanta metoder, bedömning av vilka moment som med fördel automatiseras, inventering av tillgängliga program samt beskrivning av erforderliga data. Som försöksort i utvecklingsarbetet användes Linköping. Försöksverksamhet pågår i en norsk kommun, Bærum, samt två andra försök i Norge. Lyngby/Tårnbæk och Helsingør är orter för försöksverksamhet i Danmark.

Ett projekt som finansieras av statens råd för byggnadsforskning i Sverige avser "Samhällsplaneringens informationsmiljö". Detta utförs av Henrik O. Andersson, Åsa Ekman, Eva Hägerstrand, Brita Larsson och Marja Granlund. Projektets problemområde gäller generellt hur planerare formar sin uppfattning av den verklighet de skall behandla, vilka data de uppsöker, vilka informations- och data-hanteringsmöjligheter de behärskar, hur de väljer informationsvägar, samt vilka kunskaps- och idéströmningar de kommer i kontakt med och själva aktivt förmedlar. Projektet är inriktat på en empirisk kartläggning och analys av de förhållanden som här nämnts, särskilt när det gäller den kommunala planeringen i alla de nordiska länderna.

Med medel från "Transportforskningsdelegationen" (TFD) och "byggforskningsrådet" (BFR) drivs projekten "Arbetslivets regionala organisation och olika transportformers roll i regionsystemet" samt "Organisationers informationsmiljö — arbetsplatsorganisation och kontaktverksamhet som underlag för den fysiska planeringen". I arbetsgruppens forskningsprogram ingår också en studie av rese- och transportmöjligheterna i och mellan de fyra nordiska länderna med reguljärt flyg och bil. För detta svarar Mats Engström och Bengt Sahlberg.

Ett projekt genomförs av Anders Gullberg, nämligen "Samhällsplanering som social process, teoriutveckling", som finansieras av Statens råd för byggnadsforskning.

Ett projekt "Jämförelsemetoder i samhällsplaneringen" har genomförts under året och finansieras av Nordiska ministerrådet. Se under konferenser o. l.

Konferenser och liknande

Under 1976 har Nordplan arrangerat ett tredagarssymposium för nordiska forskare som arbetar med metodfrågor och tillämpning av jämförelser av planalternativ i samhällsplaneringen. Det har lagts fram ett omfattande material som belyser olika sidor av problemen och olika angreppssätt. En sammanfattning är under utarbetande.

Nordplan har arrangerat en tredagarskonferens/kurs i Linköping om NIMS-systemet med deltagande från de ställen i Norden där systemet är under utprovning. Vidare har Nordplans styrelse tagit initiativ till ett seminarium över en dag för att ge information om systemets användningsområden till myndigheter och organisationer som bedöms ha intresse av systemet.

Remisser

Yttrande avgivet till Nordiska ministerrådet om vidareutbildning i social administration och planläggning.

Yttrande avgivet till Nordiska ministerrådet om "Nordiska hälsovårdshögskolans framtida verksamhet".

Yttrande avgivet till Nordiska ministerrådet om "Rapport från Nordiska ämbetsmannakommitténs för miljövårdsfrågor arbetsgrupp för miljövårdsutbildning".

Yttrande avgivet till Nordiska forskarkurser om "Förslag till forskarkurser 1977".

Yttrande avgivet till Utbildningsdepartementet om "Betänkande om Konsthögskolans arkitekturskola".

Yttrande avgivet till Universitetskanslerämbetet om "Förslag från universitetet i Uppsala till påbyggnadsutbildningar med inriktning på samhällsplanering.

Yttrande avgivet till Nordiska rådet om "Förbättring av barnens trafikmiljö".

Publikationer

En årsrapport för verksamheten år 1975 har utarbetats med en redogörelse för undervisningens innehåll, sammanfattningar av fältperiodens grupparbeten, kursprogram, litteraturlista m. m. Vidare har en informationsbroschyr om Nordplans vidareutbildning utarbetats. Följande grupparbeten har publicerats:

G 1976:1 Samarbete som medel i finsk samhällsplanering — detaljhandeln i Helsingfors som exempel

G 1976:2 Politik och planering på kommunal nivå

G 1976:3 Sociala konsekvenser av bostadspolitiken i Finland

G 1976:4 Levnadsvillkorsbeskrivningar i en kommun

G 1976:5 Arbetsplatslokalisering i Helsingforsregionen — ett styrningsproblem?

G 1976:6 Folkeplanläggning

G 1976:7 Friluftsliv inom kustområdet i en förortskommun.

Forskningsrapporter:

Friberg, Göran & Holmberg, Bengt: Metod för analys och bedömning av transportsystem i tätorter (Nordkolt)

Friberg, Göran & Holmberg, Bengt: En jämförelse av standard och kostnader mellan det befintliga bussystemet och ett simulerat taxibussystem i Linköping

Friberg, Göran & Holmberg, Bengt: Standard och kostnader i lokala trafiksystem — sammanfattande slutrapport till TFD.

Almqvist, Inge: Gångvägars och hållplatsers standard — en metod för bedömning och beskrivning

NIMS-manual — operationsdelen

Ib Christensen: Utkast till analys av undersökningskommunernas förvaltnings- och planeringsorganisation

F. Framtidsplaner

De första åren av Nordplans verksamhet har i första hand ägnats en utveckling av den ettåriga vidareutbildningen. Under de närmaste åren eftersträvas nu en ytterligare kvalitativ förbättring av denna utbildning samtidigt som resurser i ökad utsträckning sätts in på forskarutbildning och forskning.

Vidareutbildningen kommer sålunda för de närmaste åren att genomföras i huvudsak med samma uppläggning som under 1976.

Fältperioden blir förlagd till Fyn i Danmark 1977, året därefter till Island.

Inom forskarutbildningen kommer fortsättningsvis att prövas en förläggning av forskarseminarierna till olika platser i Norden.

Under diskussion är en försöksverksamhet under 3 år med ökat inslag av planerare och administratörer från socialsektorn tillsammans med en facklig förstärkning på den tvärfackliga utvecklingen mot sociala konsekvenser av planeringen.

Ämnet naturresurshushållning kommer att försöka utvecklas bl. a. genom arrangerandet av en konferens år 1977/78.

Under utredning är Arkitekturskolans framtida status och eventuellt närmare samarbete med Nordplan.

*G. Finansiering och ekonomi**1. Översikt över bokslut och budget (1 000-tal skr.)*

	Bokslut 1975	Budget 1976	Prel. utfall 1976	Budget 1977
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	19,5	16,6		18,6
Personal	1 336,0	1 334,7		1 408,2
Kontor	204,4	134,6		173,0
Lokaler	117,4	94,1		126,2
Summa utg.	1 677,3	1 580,0		1 726,0
<i>Inkomster</i>				
Anslag	1 455,0	1 580,0	1 580,0	1 726,0
Lönstegr. kompensation	243,3	249,0	295,4	
Övrigt	—	21,0	21,0	79,0
Summa ink.	1 698,3	1 850,0	1 896,4	1 805,0

2. *Ev. kommentarer; innevarande års ekonomi och resursfördelning*

Betr. utfallet för 1976 är det för närvarande svårt att bedöma då vi i dag ej har fått utdata för utgifter längre än till och med september månad och belastningen på de olika kontona är synnerligen ojämn över året bl. a. beroende på att en kursperiod hålles i november.

Berättelse

om Nordiska kurser i språk och litteratur

Verksamhetsberättelse 1976

A. Namn och adress

De nordiske sprog- og litteraturkurser
c/o generalsekretær, professor, dr. phil. Chr. Westergård-Nielsen
vær. 309, Aarhus Universitets hovedbygning
DK-8000 Århus C, tlf. 06 13 67 11, lok. 590
Sommerlystvej 4, Skejby pr. DK 8200 Århus N, tlf. 06 16 39 50

B. Startår

1955 (som nuværende organisation 1963)

C. Syfte

Der afholdes kurser af ca. 4 ugers varighed for danske, finske, norske og svenske modersmålsstuderende samt islandske danskstuderende hvert år ved universiteter i andet nordisk land i dette lands sprog og litteratur. Kurserne slutter normalt med prøve, der erstatter hjemlandsuniversitetets egen prøve i vedkommende disciplin. Der afholdes desuden for studerende fra de andre nordiske lande kursus i islandsk sprog og litteratur ved Háskóli Íslands hvert andet år og kursus i færøsk hvert fjerde år ved Fróðskaparsetur Føroya i Tórshavn for studerende fra de nordiske lande.

D. Organisation

1. Administration

Samarbejdsnævnet for de nordiske sprog- og litteraturkurser, jf. 2, hvor de understregede personer tillige hver for sig er de nationalt ansvarlige. I øvrigt er organisationens ydre rammer fastlagt i "Instruktion för samarbetsnämnden för nordiska språk- och litteraturkurser" (1965), vedtaget af de nordiske undervisningsministre.

2. Samarbetsnämndens sammansättning 31.12.1976

Professor, dr. F. J. Billeskov Jansen	D
Professor, dr. Mogens Brøndsted	D
Professor, dr. Chr. Westergård-Nielsen, general- sekretær	D
Afdelingsleder, mag. art. Jóhan Hendrik W. Poulsen	Fær.

Professor, dr. Lars Huldén	F
Professor, dr. Pertti Virtaranta	F
Lektor Jón Friðjónsson	I
Professor, dr. Reidar Djupedal	N
Professor, dr. Einar Lundeby	N
Professor, dr. Lennart Elmevik	S
Professor, dr. Gösta Holm, vicegeneralsekr.	S

3. Revisorer

Regnskaberne føres eller vidimeres ved universiteterne, for Færøernes vedkommende af Fróðskaparsetur Føroya.

E. Verksamhet

Der afholdtes i 1976 flg. kurser:

Danmark

Kursus for norske stud., Schæffergården, Kbh. Univers. 31/5—26/6

Kursus for finske stud., Odense Univers. 2/6—30/6

Kursus for svenske stud., Aarhus Univers. 2/6—25/6

Kursus for islandske danskstud. Aarhus Univers. 6/6—25/6

Finland

Internationalt kursus i finsk sprog og litteratur, Kuopio 12/7—6/8

Kursus for begyndere i finsk, Nyslott 12/7—6/8

Kursus i finsk sprog og Finlands kultur, Tammerfors 7/6—2/7

Kursus i finsk sprog og Finlands kultur, Villmanstrand 12/7—1/8

VII. nordisk kursus i finsk, Åbo Akademi 5/7—24/7

Island

Kursus i islandsk sprog og litteratur, Háskóli Íslands, Rvík 26/7—27/8

Norge

Kursus i norsk "Gjensyn med 30-årene. Psykoanalyse og marxisme — Sigurd Hoel og Nordahl Grieg" for danske studerende 24/5—19/7, Bergen

Kursus i norsk sprog og litteratur for svenske og færøske studerende, Oslo 8/6—2/7

Kursus i norsk sprog og litteratur for finske og islandske studerende 14/6—9/7, Trondheim

Sverige

Kursus i svensk sprog og litteratur for norske stud. 24/5—22/6, Göteborg

Kursus i Ahlin och Gyllensten — två svenska prosaister for danske studerende 24/5—22/6, Göteborg

16. sommerkursus for finsktalende studenter i nordisk filologi, Umeå 19/5—16/6

I disse kurser deltog i alt 302 studerende fra de nordiske lande, fordelt således:

	Dan- mark	Fin- land	Island	Norge	Sverige	i alt
danske		9	8	19	9	45
færoske			2	4		6
finske	20		7	20	39	86
islandske	18	2		5		25
norske	23	25	7		7	62
svenske	17	35	8	18		78
i alt	78	71	32	66	55	302

Kursusvirksomheden har overalt i Norden vist sig som et særdeles gavnligt, inciterende supplement til de ordinære universitetsstudier, idet et relativt stort antal studerende gennem kursusdeltagelse får lejlighed til primært og intensivt at lære et andet nordisk universitet, dets lærere og undervisning at kende, ligesom kursusdeltagelse altid vil betyde, at deltagerne erhverver førstehåndskendskab til et andet nordisk lands kultur- og næringsliv og de problemer, der optager landets egne indbyggere. På de ekskursioner, der foretages på ethvert kursus, under kyndig ledelse, har vi, der leder kurserne, gang på gang oplevet, hvorledes deltagerne får den viden, de har erhvervet gennem læsning om ældre tiders kulturtrin, til at gå op i en højere enhed, når de får tingene forklaret på stedet. Et eksempel herpå kan nævnes: Ved afslutning af kursus for islandske danskstudierende foretoges en lille enquete, om hvad der havde gjort størst indtryk på kursusdeltagerne. Over 90 % nævnte Kommandørgården på Rømø, hvor forbindelsen gennem hvalfangsten blev knyttet til Islands egen historie. Omvendt kan det nævnes, at den største oplevelse for deltagerne i 1976' kursus på Island var besøget på Bessastaðir, hvor Islands præsident selv gennemgik stedets og en væsentlig del af Islands historie. Der er for os, der arbejder med kurserne, ingen tvivl om, at kursusvirksomheden har tjent til at knytte ikke blot Nordens universiteter, men også landene selv nærmere til hinanden. Dette mærkes tydeligt, hvor talen er om de nationale ydersamfund: Island og Færøerne og Finland, hvor interessen i øjeblikket er overordentlig stor.

Kursusledelsens fremtidige planer er at give et større antal studerende lejlighed til at deltage i kursus i andet nordisk land. Ligeledes er der stadig planer om at inddrage flere områder under kurserne, og i øjeblikket arbejder man med samisk og grønlandsk.

For de to kommende år er der allerede lagt ret faste planer med hensyn til tid og sted for et lignende antal kurser som i 1976, og ledelsen håber, at man bevillingsmæssigt må blive i stand til at tage mindst et nyt område op hvert år, og det kan her nævnes, at Finland har tilbudt i fremtiden at afholde kursus i samisk.

G. Finansiering och ekonomi

De til 1975s og 1976s virksomhed bevilgede midler er fordelt mellem landene som anført nedenfor. Ligeledes budgetansøgning og fordeling af i 1977 bevilgede midler:

	Fordeling 1975	Fordeling 1976	Budget 1977	Fordeling 1977
Danmark	82 500	112 500	136 400	130 000
Færøerne	0	10 000	30 000	32 000
Finland	149 500	190 000	414 000	201 000
Island	5 000	50 000	7 875	5 000
Norge	147 500	141 000	168 707	166 000
Sverige	165 500	116 500	256 114	206 000
Samisk kursus		30 000		15 000
	550 000	650 000	1 014 096	755 000

Berättelse

om Nordiska universitetskurser i historia

Verksamhetsberättelse 1976

A. Namn och adress

Nordiske universitetskurser i historie
Sekretær lektor, dr. pæd. Vagn Skovgaard-Petersen
Institut for dansk skolehistorie
Emdrupvej 101
DK-2400 København NV

B. Startår

1965

C. Syfte

At afholde universitetskurser for historiestuderende skiftevis i D, F, N og S, undtagelsesvis i I. Kurserne skal behandle centrale perioder eller emner i værtslandets historie, herunder indføre i det aktuelle forskningsarbejde.

D. Organisation

1. Administration

Kursvirksomheden ledes af en ekspertkomité der normalt mødes en gang årligt. Den består af et medlem fra hvert af de nordiske lande. For D, F og Is vedkommende udpeges medlemmerne af de respektive landes undervisningsministerier, for Ns vedkommende af kirke- og undervisningsdepartementet og for Ss vedkommende af universitetskanslerembedet. Medlemmerne udpeges for tre år og kan genvælges.

Det enkelte kursus tilrettelægges af et nationalt arbejdsudvalg, normalt faggruppen ved værtsuniversitetet, i samarbejde med ekspertkomiteen.

Komiteens sæde er formandens hjemland.

2. *Kommittéens sammansättning 31.12.1976*

	Nationalitet
Professor, dr. Povl Bagge (formand)	D
Professor, dr. Eino Jutikkala	F
Professor Thorhallur Vilmundarson	I
Professor, dr. Magne Skodvin	N
Professor, dr. Erik Lönnroth	S

3. *Personal*

Sekretær: lektor, dr. pæd. Vagn Skovgaard-Petersen D

E. *Verksamhet*

På komiteens foranledning afholdtes et kursus i dansk historie ved universitetet i Odense 24. maj—5. juni 1976. Kursets leder var universitetslektor *Knud J. V. Jespersen*, dets sekretærer universitetslektor *Søren Mørch* og stud. mag. *Jørgen Thomsen*. I kurset deltog i alt 24 historiestuderende, 3 fra Danmark, 10 fra Finland, 1 fra Island, 5 fra Norge og 5 fra Sverige.

Undervisningen blev givet i forelæsninger og seminarer. Sidstnævnte var opdelt i to øvelsesrækker, den ene over emnet "Dansk (skandinavisk) udenrigspolitik i det 20. århundrede", ledet af professor, dr. *Tage Kaarsted*, den anden over emnet "Nordiske befolkningsforhold efter ca. 1700", under ledelse af professor, dr. *Hans Chr. Johansen*. I tilknytning til disse emner var der af deltagerne i forvejen udarbejdet øvelsesopgaver. Som et led i kurset var der arrangeret ekskursioner til forskellige forskningsinstitutioner og samlinger i Odense og omegn samt til historisk bekendte steder på Fyn.

På grundlag af en skriftlig rapport fra kursusledelsen samt skriftlige og mundtlige vurderinger fra deltagerne kunne ekspertkomiteen på sit årlige møde, der holdtes i København den 28. september 1976, konstatere, at kurset i Odense har været overordentlig vellykket og udbytterigt.

I henhold til skrivelse fra Kultursekretariatet af 11. juni 1976 vil ekspertkomiteens kursusvirksomhed blive indskrænket, så at kurser kun kan afholdes hvert andet år. Som følge heraf har kurset i Jyväskylä, der var planlagt til 1977, måttet udskydes til 1978.

Med udgangen af 1976 fratræder professor, dr. *Povl Bagge* som formand og som medlem. Som nyt dansk medlem er udpeget professor, dr. *Svend Ellehøj*. Som nyt finsk medlem, der skal afløse professor, dr. *Eino Jutikkala*, er udpeget professor, dr. *Matti Klinge*. Komiteen har på sit møde 28. sept. d. å. valgt professor, dr. *Magne Skodvin* som komiteens formand fra 1. januar 1977.

Med udgangen af 1976 trækker lektor, dr. *Vagn Skovgaard-Petersen* sig tilbage fra hvervet som komiteens sekretær. Hans afløser er endnu ikke udpeget.

F. Framtidsplaner

I 1978 afholdes kursus i Finlands historie ved universitetet i Jyväskylä.

Et kursus planlægges til afholdelse i norsk historie ved universitetet i Trondheim, formentlig i 1980.

*G. Finansiering och ekonomi**1. Översikt över bokslut och budget (dkr.)*

	Bokslut 1975	Budget 1976	Prel. utfall 1976	Budget 1977
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	5 000	6 000	6 000	10 000
Personal	1 000	2 000	2 000	
Kontor				
Lokaler				
Projekt	731 000 ¹	65 000	36 000	
Summa utg.	—	73 000	44 000	10 000

¹ Isl. kr.

Berättelse

från Nordisk federation för medicinsk undervisning

Verksamhetsberättelse 1976

A. Namn och adress

Nordisk Federation för Medicinsk Undervisning
c/o generalsekretær, læge Jørgen Nystrup
Psykiatrisk Hospital i Århus
DK-8240 Risskov

B. Startår

1966

C. Syfte

Federationens syfte är att främja den medicinska utbildningen och undervisningen i alla dess former och på alla nivåer av utbildning. För att fylla detta syfte skall federationen

arrangera, stimulera till, medverka till och informera om symposier och seminarier rörande för medicinsk utbildning och undervisning centrala och aktuella problem,

stimulera försöksverksamhet och forskning beträffande medicinsk utbildning och undervisning,

etablera och upprätthålla utomnordiska kontakter,

stimulera till och medverka vid anordnandet av sådan utbildning, som erfordrar nordisk samverkan, samt

vidta andra åtgärder och framlägga förslag som främjar medicinsk undervisning och utbildning.

D. Organisation

1. Administration

Federationen är ett kontakt- och samarbetsorgan för de medicinska fakulteterna samt de myndigheter och organisationer som har anknytning till läkarutbildningen i de nordiska länderna. Federationens beslutande organ är generalförsamlingen, som består av representanter för

— varje medicinsk fakultet

— de medicinska studentorganisationerna vid varje medicinsk fakultet

- det eller de centrala statsorgan i varje land som har att besluta be-
träffande medicinsk undervisning
- det eller de centrala statsorgan i varje land som har att besluta be-
träffande hälso- och sjukvård
- det nationella läkarförbundet i varje land
- den nationella yngre läkarorganisationen i varje land

Styrelsen består av sju medlemmar. Fem av dessa representerar var sitt land och väljs efter förslag av landets vid generalförsamlingen sam-
lade ledamöter. Två av styrelsens medlemmar är studentrepresentanter.

<i>2. Federationens sammansättning 31.12.1976</i>	Nationalitet
Stud. med. Mark Krasnik	D
Professor Ole Wasz-Höckert	F
Overlæge, lektor Arinbjörn Kolbeinsson	I
Spesiallege Bjørn Østberg	N
Professor Nils-Holger Areskog	S
Studentrepresentanter:	
Med. kand. Britt-Marie Ahltin	S
Med. kand. Willy Serlo	F

3. Revisorer

Revisionskontoret i Århus A/S teknisk revision med jur. kand. Ulf Lagerström, Stockholm, som suppleant.

Professor Harald Teir, Helsingfors, parlamentarisk revision med do-
cent Øivind Larsen, Oslo, som suppleant.

E. Verksamhet

Virksomheden har omfattet:

3.—4. maj 1976, Oslo, Norge "How to Teach the Development of Interpersonal Skills". Under ledelse af professor Norman Kagan, Michigan State University, inviterede Federationen i samarbejde med WHO's Regionale Europakontor i København til et seminar. Der deltog 35 medicinske undervisere fra hele Norden. Kagan præsenterede en undervisningsmetode og dertil hørende undervisningsmaterialer, som foruden at tilsigte indlæring af interviewfærdigheder også tilsigtede at bibringe eleverne mere nuancerede og åbne omgangsformer i forholdet til deres medmennesker. De deltagende fik ved egne gruppeøvelser og gennem forskellige former for konfrontation in pleno en både sjælelig og kropslig opfattelse af undervisningsmetodens medrivende effekt. Der var udbredt enighed blandt deltagerne om seminarets høje værdi og et stort ønske om at få seminaret gentaget med udvidede tidsrammer. Det er

endvidere glædeligt at konstatere nu nogle måneder efter seminaret, at undervisningsmetoden allerede er i anvendelse ved flere medicinske fakulteter i Norden. Ved henvendelse til Sekretariatet kan man få nærmere oplysninger om undervisningsmaterialets indhold.

30. maj—2. juni 1976, *Grisslehamn, Sverige* afholdtes et symposium med titlen "Undervisning i Medicinsk Etik". Dette symposium havde været under forberedelse længe i forskellige modifikationer. Forud for det aktuelle møde var bl. a. publiceret en række artikler om medicinsk etik og undervisningen heri i tidsskriftet *Nordisk Medicin*. Det lykkedes med udgangspunkt i individual- og gruppepsykologiske mekanismer at bevæge sig ganske langt op ad en etisk begrebsramme og at behandle en række klassiske etiske medicinske problemer såvel i foredragsform som ved smågruppediskussioner. Nogle af grupperne følte selv, at de blev lidt rigeligt hængende i de fascinerende etiske aspekter omkring interviewsituationen — trods en række tilbud om andre emner. Dette skyldtes bl. a., at det var nyt for de fleste deltagere at diskutere etik i en psykologisk referensramme, men det skyldtes også symposiets struktur med gennemgående grupper, hvis medlemmer efterhånden lærte hinanden godt at kende og turde åbne for personlige overvejelser og ved rollespil for hinanden illustrere, hvorledes både det ene og det andet etiske problem medfører en personlig handling og afgørelse. Gennem gruppediskussionerne og rollespillet var det én af symposiets idéer, at der ved selvpoplevelse blev illustreret en metode til undervisning i medicinsk etik. Den skriftlige evaluering, der fås fra Sekretariatet, var overmåde positiv. Foruden forhåndsmaterialet, der kun haves i få eksemplarer, kan man ved henvendelse til sekretariatet få en mere udførlig rapport om symposiet. Der kan også henvises til en tidsskriftartikel i *Nordisk Medicin*, nr. 10, 1976. Der deltog 60 personer i symposiet.

Den 30.09.—01.10.1976, *Lysebu, Voksenkollen, Norge*: "Medicinsk historiske Emner i Medicinsk Undervisning". Dette symposium, som samlede omkring 30 medicinsk historisk interesserede samt medicinske studenter var arrangeret af Federationen i samarbejde med den nystiftede Nordiske Forening for Medicinens Historie. Ret livlige diskussioner udspandt sig om prioriteringen af de forskellige emner, som man følte bedst kunne tilgodeses savnet af nødvendig baggrundsviden for at forstå, hvordan medicinen og helsevæsenet fungerer i samspil med samfundet i øvrigt, og for at forstå, hvorledes lægegerningen må ændre sig i takt med den udvikling, befolkningen og dennes sundhedstilstand undergår. Mødet resulterede i en mindre resolution, som sendes til samtlige fakulteter og studienævn tilligemed lægeforeninger og sundhedsstyrelser i Norden. Rapport med indledningsforedrag kan fås ved henvendelse til Sekretariatet.

Den 17.—20. november 1976, *Nyborg, Danmark* "Oligofreni som Medicinsk Undervisningsfag". Federationen havde på ny samlet interes-

sen om et lille, tildels overset fag i den medicinske undervisning. 55 nordiske kolleger diskuterede i fællesskab med studenter, hvorledes man kunne forbedre den medicinske undervisning inden for dette specialområde med særligt henblik på almenlægens behov for viden, færdigheder og holdning. Faget oligofreni gjorde det naturligt at komme ind på integrationen med nærliggende fagområder såsom neurologi, pædiatri og psykiatri. Foruden at kortlægge forholdene omkring lægens og patientens behov, forsøgte man ved at medinddrage andre grupper inden for arbejdet med de psykisk udviklingshæmmede at få det totale billede af den funktion, som kommende læger bør uddannes til at have i behandlingen af de oligofrene. M. h. t. det undervisningstekniske forsøgte man at definere forskellige former for uddannelsesniveau afhængigt af respektive målgrupper, ligesom man fik lejlighed til under mødet at udveksle ideer om og studere hinandens undervisningsmateriale.

Øvrig virksomhed

Maj 1976 udkom Nordisk Medicin nr. 5 1976 fuldstændig viet til en omtale af den lægelige uddannelse i Norden. Federationen havde bidraget væsentligt til redaktionen og indsamlingen af materialet til dette nummer, der for første gang indeholdt en komplet sammenlignende tabel over de forskellige fakulteters undervisningsprogrammer i Norden. Der er hermed skabt et enestående grundlag for de kommende års uddannelsesdebatter inden for forskellige af medicinens discipliner. Federationens sekretariat har en del ekstraeksemplarer af pågældende nummer af Nordisk Medicin, som kan tilsendes interesserede, der henvender sig. Federationen har også sørget for en vis ekstra distribuering til studenterorganisationerne i Norden. Det specielle uddannelsesnummer var en frugt af det rutinemæssige samarbejde med tidsskriftet Nordisk Medicin, der koncentrerer sig omkring sundhedspolitik og uddannelse og automatisk sendes som medlemsblad til samtlige lægeforeningsmedlemmer, hvilket vil sige godt 40 000 nordiske læger, 10 gange om året. Federationen indgår med sin generalsekretær i redaktionskomiteen for bladet.

Den 14.—18. marts 1977 løber endelig det længe planlagte nordiske specialistkursus med emnet Klinisk Farmakologi i Pædiatrien af stablen i Kungälv ved Göteborg. Federationen har sideløbende med planlægningen af dette kursus kontaktet flere forskellige andre specialistselskabet om det næste kursus. Præliminært stiles mod, at det næste skal være inden for området dermatologi. Når tilrettelæggelsen og aftalen om disse nordiske pædagogiske modelkurser har voldt ret store vanskeligheder, skyldes det forskellige administrative bestemmelser i de forskellige nordiske lande og den omstændighed, at det er Federationens mål, at kurserne skal være både godkendte og være et led i de respektive landes normale aktivitet, hvilket kræver ganske betydelige forhandlinger med sundheds- og socialstyrelser og specialistselskaber i samtlige 5 nordiske lande.

F. Framtidsplaner

Federationens styrelse lægger i stigende grad vægt på, at de aktiviteter, man investerer i, enten kan bygge på en i forvejen eksisterende interesse eller efter afviklingen kan kanaliseres ind som et naturligt led i allerede eksisterende institutioners ramme og virksomhed. Det har vist sig at være betydeligt mere vanskeligt at medinddrage eksisterende institutioner i planlægningen også af Federationens symposier end at arrangere fritstående tilbudskurser eller seminarer. Til gengæld må man gå ud fra, at når eksisterende institutioner fra begyndelsen er medinddraget i arbejdet, har man muligheder for større konkrete resultater og på lang sigt mere gennemslagskraft for det pædagogiske udviklingsarbejde, der stedse er Federationens mål.

Der er fortsat grundlag for symposievirksomhed inden for forskellige af medicinske discipliner. Foruden at igangsætte generelle drøftelser om undervisning, tilsigter Federationen at fremme konkrete samarbejdende aktiviteter såsom udveksling af undervisningsmateriale, eksaminationsformer og andre former for vurdering af undervisning.

Det er fortsat aktuelt, hvad man skrev i sidste års beretning om behovet for nordiske pædagogiske kurser for medicinske lærere i en overgangsperiode, indtil mulighederne opstår for at overdrage en sådan virksomhed til en permanent kursusarrangør.

I samarbejde med Sjuksköterskors Samarbete i Norden samt WHO's Regionale Europakontor er man nu klar til at afholde et samarrangement om læge/sygeplejerskeuddannelsen på *Hanaholmen ved Helsingfors i Finland den 23.—25. januar 1977*. Konferencen tilsigter at fremme udviklingen af oplysninger mellem sygeplejeskoler og lægevidenskabelige fakulteter vedrørende aktuelle uddannelsesforhold, problemer og fremtidsplaner. Man har inviteret på den måde, at man ønsker sygeplejerepræsentanter og repræsentanter for lægevidenskabelige fakulteter fra samme by, således at man kan håbe på en fortsat kontakt efter mødet mellem de respektive uddannelser. Mødets struktur vil bestå af nogle få plenarsessioner, mange gruppediskussioner, dels nationalt dels multinationalt, hvori man vil koncentrere diskussionerne omkring 5 forskellige aspekter af begrebet sundhed, nemlig fremmende, forebyggende, terapeutisk, genopbyggende og afsluttende sundhed og pleje.

Det skal endelig nævnes, at Federationen har udkastet visse ideer til fornyelse af aktiviteterne på Nordiska Hälsovårdshögskolan, især omfattende mere pædagogik i skolens uddannelsesprogrammer og kursustilbud.

Federationens sekretariat spiller i stigende omfang en rolle som knudepunkt for det medicinske uddannelsessamarbejde. Vi modtager løbende en mængde informationer om uddannelsesændringer og forespørgsler desangående. Altsammen forsøger vi i størst muligt omfang at viderebefordre, ligesom vi 4 gange årligt samler informationen i en nyhedsbulletin *Federationen Informerer*, der distribueres til 1500 læsere.

Federationens styrelse har ivrigt bevåget forhandlingerne omkring ændringerne i den nordiske aftale om fælles arbejdsmarked for læger, hvilket i skrivende stund ser ud til at bære frugt i form af en ratifikation indebærende en aftale, der også omfatter speciallæger i Norden og skulle rumme muligheder for en formaliseret løbende kontakt på embedsmandsplan om uddannelsesforhold.

Internationale kontakter

Federationen har regelmæssig haft kontakt og forbindelse med følgende internationale organisationer med tilknytning til lægeuddannelse:

AAMC	(Association of American Medical Colleges), Washington D.C., USA
AMEE	(Association of Medical Education in Europe) Dundee, Scotland
ASME	(Association for the Study of Medical Education) Great Britain
IRME	(International Society for Research in Medical Education) Edmonton, Alberta, Canada
WHO	(World Health Organisation) Regional Office of Europe, København.

Federacion Panamericana de Asociaciones de Facultades de Medicina, Bogotá, D.E. Colombia.

Det er værd at fremhæve, at kontakten med de europæiske organisationer AMEE og WHO's Europakontor er af løbende og konkret natur, hvor man tilstræber at samordne de uddannelsesmæssige investeringer i nogen grad.

De hittills anordnade mötena i Federationens regi framgår här:

<i>Namn</i>	<i>Plats</i>	<i>År</i>
Det 1. nordiska medicinska undervisningsmötet	Helsingfors	1964
Det 2. nordiska medicinska undervisningsmötet. Den framtida utbildningen av medicinska specialister och forskare i Norden	Göteborg	1966
Etablering af nye medicinske fakulteter	Odense	1968
Use of Audiovisual Resources in Medical Education	Stockholm	1968
Den kliniska farmakologins ställning i undervisning och sjukvård	Stockholm	1969
Administration av de medicinska fakulteterna	Åbo	1969
Workshop on evaluation of learning	Uppsala	1969
Det 3. nordiska medicinska undervisningsmötet, lärarytbildning	Stockholm	1969
Genetik i medicinstudierne	Århus	1970
4th Geigy Conference on Medical Education	Århus	1970
Utdannelse i almenpraksis	Oslo	1970
Målsättningsfrågor inom läkarutbildningen	Helsingfors	1970

<i>Namn</i>	<i>Plats</i>	<i>Ar</i>
Lægeuddannelse til U-landstjeneste	Århus	1970
Sociologi i läkarutbildningen	Stockholm	1971
Open house — AV-teknologi	Stockholm	1971
Kurs i AV-teknik	Århus	1971
Det 4. nordiska medicinska undervisningsmötet, Selektionsproblemer i medisinerutdannelsen	Oslo	1971
Presentation av Tromsø fakulteten	Göteborg	1971
Preklinikkens ställning i läkarutbildningen	Kungälv	1971
De tre första åren i läkarutbildningen	Stockholm	1972
Psykiatrins målsättning, innehåll samt undervisningsmetodik	Kungsbacka	1972
Integration i Medical Education	Tromsø	1972
Illustrationsteknik i den medicinska undervisningen	Stockholm	1972
Informationsbehandling i läkarutbildningen	Stockholm	1972
Ernäringens plass i den medisinske undervisning	Oslo	1972
Kunskapsprov under svensk allmäntjänstgöring (AT)	Stockholm	1973
Evaluation of educational achievements in medicine	Kuopio	1973
Samuddannelse i helsearbejdet	Århus	1973
Det 5. nordiska medicinska undervisningsmötet, Samuddannelse og differentiering af helseuddannelser	Ålborg	1973
Specialist education in medicine, surgery	Abo	1974
Problemer vedrørende uddannelse af helsepersonale og organisation af sundhedstjeneste i 70'ernes Norden	Reykjavík	1974
Klinisk Immunologi i medicinsk undervisning	Århus	1974
Arbetsmedicinsk Uddannelse og Forskning	Århus	1975
Workshop on Written Clinical Simulation — The Construction of Patient Management Problems	Bergen	1975
Colloquium — Pedagogy and Medical Education	Bergen	1975
The Introduction of New Subjects into the Medical Curriculum: A Case Study, Medical Engineering. Samarbejdsprojekt med AMEE (The Association for Medical Education in Europe)	Linköping	1975
Strukturförändringar för Medicinska utbildningsplaner i Norden	Helsingfors	1975
6. nordiska medicinska undervisningsmötet, Medicinsk utbildning med specialinriktning mot allmän praktik och den gemensamma arbetsmarknaden för läkare	Tammerfors	1975
The Teaching of Interpersonal Skills	Oslo	1976
Undervisning i Medicinsk Etik	Grisslehamn	1976
Medisinskhistoriske Emner i Medisinsk Undervisning	Oslo	1976
Oligofreni som Medicinsk Undervisningsfag	Nyborg	1976

Artikler, rapporter m. v. produceret som en konsekvens af Federationens virksomhed:

Läkarutbildningen i Norden

— rapport från konferensen i Helsingfors 3.—5. februari 1964 om grund-, efter- och specialistutbildningen.

Oy Weilin & Göös Ab:s boktryckeri Helsingfors 1965.

Den framtida utbildningen av medicinska specialister och forskare i Norden

— rapport från det Andra Nordiska Medicinska Universitetsmötet i Göteborg den 7.—9. oktober 1966.

Elanders boktryckeri Ab. Göteborg 1967.

Etablering af nye medicinske fakulteter

— rapport fra nordisk federation for medicinsk undervisnings symposium afholdt i Odense den 27.—29. marts 1968.

NFMU 1969.

Use of Audiovisual resources in medical education. Stockholm 30.9.—1.10.1968.

NFMU 1969.

Symposium om klinisk farmakologi.

Läkartidningen vol. 67 nr. 17, 1970: 1903—2064.

Nordiskt symposium om administration av de medicinska fakulteterna, Åbo 21.—22.3.1969.

Nordisk Medicin 1970: 83: 399—424.

Det 3:e nordiska medicinska undervisningsmötet i Stockholm 10.—11. oktober 1969: Läkarutbildning inom medicinsk undervisning.

NFMU 1970.

Genetik i medicinstudierne. Konferens i Århus 10.—11.11.1970.

Nordisk Medicin 1971: 85: 1—16.

Nordisk symposium om utdannelse i almenpraksis, Voksenåsen Oslo 8.—10.6.1970.

Nordisk Medicin 1971: 86: 1574—1583.

Målsättning inom läkarutbildningen. Symposium i Helsingfors 30.9.—2.10.1970.

Nordisk Medicin 1971: 85: 300—323.

Lægeuddannelse til U-landstjeneste.

Symposium afholdt af Nordisk federation for medicinsk undervisning i Århus 5.—7. november 1970.

NFMU, Nordiska Medicinarrådet 1970.

Johansson Mauri & Nystrup Jørgen: Nordisk lægeuddannelse til u-lands tjeneste.

Nordisk Medicin 85: 213—215, 1971.

Scandinavian Federation for Medical Education:

Symposium on Sociology in Medical Education 1—2 April 1971, Salt-sjöbaden, Sweden.

Acta socio-medica Scandinavica Vol. III. Fasc. 3, 1971.

Selektionsproblem i läkarutbildningen. Oslo 7.—8. oktober 1971.

NFMU 1971.

Målsättning — stoffredovisning i läkarutbildningens teoretiska ämnen

— rapport från symposium i Kungälv den 26.—28. november 1971.

NFMU, Nordiska Medicinarrådet 1972.

Bodén O. Anders & Turesson Eva: Konkreta mål för läkarutbildningen.

NM 87: 93—96, 1972.

Oversigt over de aktuelle medicinske studieplaner i Norden.

NFMU, Nordiska Medicinarrådet 1971.

Nordiskt symposium om grundutbildningen i psykiatri.

Nordiskt psykiatrisk tidskrift 26: 193—220, 1972.

Almind Gert: Gæst hos psykiaterne. Nordisk møde om psykiatrisk grunduddannelse, Göteborg 24.—26.2.1972.

En almen mediciners indtryk.

Ugeskrift for Læger 134: 1141—1142, 1972.

Nystrup Jørgen: Psykiatriuddannelse til debat — rapport fra et symposium.

NM 87: 126—128, 1972.

Medicinsk Informationsbehandling i läkarutbildningen, Stockholm 26.—28. oktober 1972.

NFMU 1972.

Ernæringens plass i medisinsk undervisning. Oslo 23.—25. november 1972.

NFMU 1973.

Rössner Stephan: Läkares självförtroende störst när kunskaperna börjar minska.

NM 88: 202—204, 1973.

Arbejdsseminar: Samuddannelse i Helsearbejdet, Scanticon den 7.—9. september 1973.

NFMU 1973.

Karlsson, Yngve: Femte nordiska undervisningsmötet. Inflation i medicinska fakulteter, ökad konkurrens i utbildningssystemet.

NM 88: 278—280, 1973.

Samuddannelse og differentiering af helseuddannelser. Ålborg, oktober 1973.

NFMU 1974.

Nystrup Jørgen & Næraa Noe: Kirurgisk specialistutbildning i Norden.

Rapport fra symposium i Åbo 8.—9. marts 1974.

NM 89: 185—186, 1974.

Nystrup, Jørgen: Medicinsk Pædagogik, leder.

NM 89: 195—196, 1974.

Karlsson Yngve:

Undervisningssymposium i Island:

Vårdvetenskap nytt universitetsämne. Skall sjuksköterskor bli pseudo-läkare?

NM 89: 332—335, 1974.

Holmkvist-Svensson Ruth: Symposium i Reykjavik 3.—6. oktober 1974: Problem rörande utbildning av hälsovårdspersonal och organisation av hälsovården i 70-talets Norden.

Tidskrift för Sjukvårdspedagoger: 22: 64—66, 1975.

Holmkvist-Svensson Ruth: Rapport från symposium i Reykjavik 3.—6. oktober 1974.

SSF (Svensk Sjuksköterske Förening) Informerer. Nyhedsbulletin 1975.

Klinisk immunologi i medicinsk undervisning. Rapport fra symposium 8.—10. november 1974.

Bach Annelise: Klinisk immunologi i medicinsk undervisning.

NM 90: 243—244, 1975.

Johansson Mauri: Arbejdsmedicinsk uddannelse og forskning i Norden.

NM 90: 210—212, 1975.

- Gøtzsche Henning: Mødereferat til Det Lægevidenskabelige Studienævn, Aarhus Universitet om "The Introduction of new Subjects into the Curriculum". A Case Study, Medical Engineering, Linköping 26.—30. august 1975.
Fotokopi 1975.
- Andersen Søren Hechmann: Nye emner i det medicinske curriculum. Nyt fra Odense Universitet 1975.
- Karlsson Yngve: Läkarutbildningen i Finland ändras, Lärarbrist hindrar radikal reform. Tusentals nya läkare utanför nordiskt avtal, men nytt avtal är på väg.
- Rössner, Stephan: Ett alternativ till korsordsmedicin: Att simulera kliniska beslut med papper och penna.
NM 11, 1975.
- Karlsson Yngve, Nystrup Jørgen & Rovio-Johansson Airi: Självkritisk, gränslös debatt på utbildningskollokvium: Hur främjas medicinsk pedagogik?
NM 11, 1975.
- Nielsen, Andreas & Tøjner, Henning: Nye veje i medicinsk uddannelse med henblik på almen praksis.
NM 91: 76—79, 1976.
- Lagerkvist, Bengt, Nystrup, Jørgen & Rovio-Johansson, Airi: Simulerade patientproblem i medicinarutbildningen.
Läkartidningen Vol. 73: 922—923, 1976.
- Nystrup, Jørgen: Målbevidst förändringar?
NM 91: 134—135, 1976.
- Karlsson, Yngve: Läkarutbildningen i stöpsleven.
NM 91: 135—137, 1976.
- Evang, Karl: Følger medisintutdannelsen med i samfunnsutviklingen?
NM 91: 137—139, 1976.
- Karlsson, Yngve: Arbetslivserfarenheter ges bonus vid intagning till dansk läkarutbildning.
NM 91: 140, 1976.
- Ström, Gunnar: Mekanismer för förnyelse av medicinsk utbildning.
NM 91: 141—142, 1976.
- Nystrup, Jørgen & Rovio-Johansson, Airi: Innovations in Europe: The Maastricht Concept and use of satellite hospitals.
NM 91: 146—148, 1976.
- Karlsson, Yngve & Nystrup, Jørgen: Medicinska studieplaner i Norden.
NM 91: 148—156, 1976.
- Arbetsmedicin i Norden: Rapport fra symposium 16.—20. marts 1976.
Hygiejnisk Institut, Aarhus Universitet 1976.
- Generalforsamling 1975 & 6. Nordiske Medicinsk Undervisningsmøde: Medicinsk Utbildning med Specialinriktning Mot Almän Praktik: Rapport fra Generalforsamlingen og undervisningsmødet 29.—31. oktober 1975. NFMU 1976.
- Jensenius, Hans: Symposium om undervisning i medicinsk etik.
Nyt fra Odense Universitet, juli 1976, s. 146—147.
- Ahltin, Britt-Marie & Bäcklund, Lars: Rapport fra symposiet i medicinsk etik den 30.5.—2.6. 1976.
Stencil, Stockholm, oktober 1976.
- Karlsson, Yngve: Uppmaning på etik-symposium.
NM 91: 242—244, 1976.

Berättelse

från Nordiskt kollegium för marinbiologi

Verksamhetsberättelse 1976

A. Namn och adress

Nordiskt kollegium för marinbiologi
c/o Professor Hans Brattström
Universitetet i Bergen
Biologisk stasjon
Espesgrend
N-5065 Blomsterdalen
Tel. Bergen 22 62 00

B. Startår

1956

C. Syfte

Kollegiet har til formål å befordre internordisk marinbiologisk samarbeid bl. a. ved å planlegge, organisere og samordne ulike slag av kurser, ekskursjoner og konferanser, utpeke nordiske utvekslingsstipendiater og på annen måte fremme forskerutdanning og marinbiologisk forskning i de nordiske land.

D. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge og Sverige. Islandske marinbiologer kan delta i kurser og bli stipendiater.

E. Organisation

1. Administration

Kollegiet er organisert som et kooperativt organ omfattende følgende fire laboratorier: Marinbiologisk laboratorium, Helsingør, Tvärminne zoologiska station, Biologisk stasjon, Espesgrend (Bergen) og Kristinebergs marinbiologiska station. Styrerne for disse stasjoner eller en av respektive stasjon valgt forsker er medlemmer i kollegiet. Kollegiets virksomhet er åpen også for andre institusjoner på området. Kollegiet har ansatt en generalsekretær.

2. *Kollegiets sammansättning 31.12.1976*

(ordinære medlemmer kursivert)

	Nationalitet
Lektor <i>Lars Hagerman</i>	D
Afdelingsleder Aage Møller Christensen	D
Professor Tom Fenchel	D
Direktør Jørgen Møller Christensen	D
Lektor Claus Nielsen	D
Bitr. professor <i>Rolf Kristoffersson</i>	F
Tf. bitr. professor Erkki Leppäkoski	F
Professor Hans Luther	F
Docent Åke Niemi	F
Stationsintendent Karl Johan (Kalle) Purasjoki	F
Førsteamanuensis <i>Torleiv Brattegard</i>	N
Professor Hans Brattström (<i>kollegiets generalsekretær</i>)	N
Professor Einar Brun (død 13/7)	N
Professor Egil Baardseth	N
Docent Ulf Lie	N
Professor Gunnar Sundnes	N
Professor <i>Jarl-Ove Strömberg</i>	S
Docent Björn Ganning	S
Professor Bengt-Ove Jansson	S
Professor Tore Levring	S

3. *Personal*

1 generalsekretær

4. *Revisorer*

Danmark:

Københavns universitets økonomiske forvaltning.

Finland:

Helsingfors universitets revisorer.

Norge og fellesutgifter:

Riksrevisjonen ved Universitetet i Bergen.

Sverige:

Bohlins revisionsbyrå, Stockholm.

F. *Verksamhet**Møter*

Et ekstra møte med deltakelse av de fleste suppleantene ble holdt på Marinbiologisk laboratorium i Helsingør 8.—9. mars. Foruten rutinesaker vedrørende virksomheten ble det utarbeidet forslag til ny instruks for kollegiet.

Arsmøtet ble holdt på Biologisk stasjon i Bergen (Espeland) 24.—25. oktober. Foruten rutinesaker behandlet kollegiet budsjettet for 1977—1979 og kultursekretariatets forslag til endringer i kollegiets forslag til ny instruks.

Øvrige saker er blitt avgjort per korrespondanse og telefon.

Spesialkurser

Kollegiet arrangerte et ca. to-ukers spesialkurs ved hver av stasjonene i Helsingør, Tvärminne, Bergen (Herdla), Kristineberg og Tjärnö.

Helsingør. "Meiofauna", 16/8—27/8, med følgende lærere: Fra Marinbiologisk laboratorium, Helsingør, professor Sebastian Gerlach (kursleder), cand. scient. Preben Jensen og lektorene, cand. mag. Kurt Ockelmann og Kirsten Muus; fra Carlsbergfondets biologiske institutt, København, cand. mag. Kirsten Hamburger og professor Erik Zeuthen; fra Institut für Zoophysiology, Innsbruck, professor Wolfgang Wieser. Deltakere 12, derav 6 fra Finland, 1 fra Island, 2 fra Norge og 3 fra Sverige.

Tvärminne. "Norra Östersjöns benthosväxtlighet", 9/8—25/8, med fil. kand. Guy Hällfors som leder og fil. stud. Ulf Eklund som assistent, begge fra Tvärminne zoologiska station. Professor Hans Luther, Botaniska institutionen, Helsingfors, og fil. kand. Kalevi Keynäs, Tvärminne zoologiska station, foreleste. Deltakere 6, derav 1 fra respektive Danmark, Finland og Norge og 3 fra Sverige.

Bergen (Herdla). "Polychaetenes systematikk og biologi", 5/7—16/7, med dr. Kristian Fauchald, University of Southern California, Los Angeles og professor Lars Orrhage, Naturhistoriska riksmuseet, Stockholm, som lærere. Deltakere 14, derav 2 fra Danmark, 2 fra Island, 4 fra Norge og 6 fra Sverige.

Kristineberg. "Synpunkter på marina djurs fysiologi", 9/8—20/8, med professor Ragnar Fänge, Zoofysiologiska institutionen, Göteborg, og professor Kjell Johansen, Institut for zoofysiologi i Århus, som kursledere. Dessuten deltok i undervisningen professor Tryggve Gustafson, Wenner-Grens institutt, Stockholm, professor Jarl-Ove Strömberg, Kristinebergs marinbiologiska station, fil. kand. Tommy Abrahamsson, Zoofysiologiska institutionen, Göteborg, samt cand. mag. Mats Lomholt og cand. mag., Gunnar Lykkeboe, begge fra Institut for zoofysiologi i Århus. Deltakere 9, derav 1 fra respektive Danmark, Finland og Island, 3 fra Norge og 3 fra Sverige.

Tjärnö. "Idefjorden och Kosterområdet som salthalts- och föroreningsgradient", 12/7—23/7, med fil. lic. Lars Afzelius, Tjärnö marinbiologiska laboratorium, og docent Björn Ganning, Zoologiska institutionen, Stockholm, som kursledere. Som lærere deltok dessuten professor Kåre Gundersen, fil. kand. Lars Gunnarsson og fil. kand. Karsten Pedersen, Institutionen for marin mikrobiologi, Göteborg, forskningsassistent Joel Haamer, Geologiska institutionen, Göteborg, fil. kand. Ulf

Båmstedt, Zoologiska institutionen, Göteborg samt forskningsassistent Alf Josefsson, Kristinebergs marinbiologiska station, Fiskebäckskil. Deltakere 10, derav 3 fra Danmark, 1 fra Finland, 4 fra Norge og 2 fra Sverige.

Følgende tabell viser antallet deltakere i de ordinære spesialkursene og de mobile kursene fra 1958, det år Kollegiet begynte kursvirksomheten, samt deltakernes fordeling på land.

Kurs ved stasjon i	Deltakere fra					Sum
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige	
Danmark	38	46	1	92	46	223
Finland	49	59	0	42	61	211
Norge	58	66	2	66	67	259
Sverige	37	46	1	50	58	192
Sum	182	217	4	250	232	885

Utvekslingsstipendiater

Kollegiet har i 1976 hatt følgende stipendiater

Helsingør: Fil. mag. Margareta Händelberg, Sverige, (1/8 75—) 1/1—31/7. Cand. real. Eivind Oug, Norge, 1/8—31/12.

Tvärminne: Fil. kand. Lena Tinnberg, Sverige, (15/4 75—) 1/1—14/4 + juli. Fil. kand. Olle Lindén, Sverige, 20/4—20/5 og 11/6—15/9.

Bergen: Fil. lic. Ann-Sofi Matthiesen, Sverige, to måneder. Fil. kand. Pentti Kangas, Finland, (1/9 75—) 1/1—30/9. Fil. kand. Sven-Bertil Johnson, Sverige 1/10—31/12.

Kristineberg: Fil. kand. Jan Westerberg, Finland, (1/9 75—) 1/1—31/8.

Askö: Fil. kand. Annikki Lappalainen, Finland, 1/9—31/12.

Foruten å skaffe seg den allsidige utdanning i marinbiologiske arbeidsmetoder og marinbiologisk forskning, som man får ved å oppholde seg i et marinbiologisk forskningsmiljø, har stipendiatene også, enten selvstendig eller i samarbeid med stasjonenes forskere, foretatt vitenskapelige undersøkelser:

Hendelberg har arbeidet med frittlevende nematoder.

Oug har begynt en undersøkelse over ernæringsbiologien til hesionide polychaeter.

Tinnberg har studert næringsopptaket hos grønnalgen *Enteromorpha compressa*.

Lindén har undersøkt oljeemulgatorers virkning på fisk og krepsdyr.

Matthiesen arbeidet med teoretiske studier over "sampling design" og bruk av multivariate analysemetoder i studier av marinøkologiske problemer.

Kangas arbeidet med populasjonsdynamik hos strandsneglen *Littorina obtusata* med hovedvekt på bestandsvariasjon, vekst og reproduksjon.

Johnson arbeider med systematikk, taksonomi og funksjonell morfologi hos krepsdyrgruppen Tanaidacea.

Westerberg har arbeidet med matematiske modeller og deres tillempling til marint benthosmateriale.

Lappalainen undersøker *Chara*-engenes biotiske struktur og funksjon i området omkring Askö-laboratoriet.

Siden stipendiatvirksomheten begynte i 1956 har 81 stipendiater virket ved de biologiske stasjonene, de fleste i ca. ett års tid. Mange er senere blitt tilsatt i marinbiologiske stillinger ved stasjonene eller tilsvarende institutter.

Stipendium til tropisk Amerika

Årets stipendiater har vært cand. real. Hein-Rune Skjoldal fra Norge (1/10—31/12 75) 1/1—31/3 og fil. kand. Ulf Båmstedt fra Sverige 1/10—31/12. Begge har oppholdt seg ved Institute of Marine and Atmospheric Science i Miami, hvor Skjoldal har arbeidet med bestemmelse av ATP i marine sedimenter og Båmstedt deltar i et planktonprosjekt i den Meksikanske Golf.

18 forskere har hittil vært stipendiater i tropisk-subtropisk Amerika. For de fleste har dette vært den eneste sjanse for innføring i tropisk marinbiologi og oppholdet har vært av avgjørende betydning for deres fortsatte forskningsvirksomhet.

Annet forskningssamarbeide

Stipendiat Pentti Kangas har fått reisebidrag for å delta i to arbeidsmøter om *Fucus*-øksystemet i Östersjön, og stipendiat Annikki Lappalainen for å delta i et kalibreringsmøte på SNV:s feltstasjon i Kämpinge.

Arbeidet med faunakartoteket på Espegrend har fortsatt med punching av funndata på hullkort.

Opplysningsvirksomhet

"Nordmar" er kommet ut med nr. 5 med Dr. Aage Møller Christensen som redaktør. Det er stadig økende etterspørsel etter dette informasjonsskrift om nordisk marinbiologisk virksomhet.

G. Framtidsplaner

Kollegiets forslag til ny instruks er ennå ikke blitt godkjent av Nordisk ministerråd.

*H. Finansiering och ekonomi**1. Översikt över bokslut och budget (1 000-tal nkr.)*

	Bokslut 1975	Budget 1976	Prel.utfall 1976	Budget 1977
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	21	40	36	34
Kontor	2	3	4	4
Projekt	224	377	314	442 ¹
Summa utg.	247	420	354	480
<i>Inkomster</i>				
Anslag	337	347	347	352
Lönestegr. kompensation		10	10	18
Övrigt (överskott från föreg. år)	49	139	139	142
Summa ink.	386	496	496	512

¹ Det relative store beløpet beror på at det skal holdes et kurs på Grønland. Overskudd fra 1975 skal delvis dekke disse utgiftene.

2. Ev. kommentarer, innevarande års ekonomi och resursfördelning

Det for virksomheten i 1976 bevilgete beløp var 347 000 norske kroner. I tillegg har kollegiet fått disponere 10 000 norske kroner av fjorårets overskudd til et ekstra møte og 11 400 danske kroner til økte stipendiesatser.

Berättelse

från Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)

Verksamhetsberättelse 1976

A. Namn och adress

Nordisk Institut for Teoretisk Atomfysik (NORDITA)
Blegdamsvej 17
DK-2100 København Ø
Tel. TRia 1616

B. Startår

1957

C. Syfte

Ifølge de af regeringerne 1970—1971 godkendte reviderede vedtægter (Nordisk statsamling *NU 1970*: 22, ss. 82—84) har instituttet til formål at fremme det videnskabelige samarbejde mellem de nordiske lande inden for den videnskabelige og grundlæggende teoretiske atomforskning. Instituttet, hvis arbejdsresultater skal offentliggøres eller på anden måde gøres alment tilgængelige, må ikke befatte sig med virksomhed, der tjener til militære formål. Instituttets hovedopgave er at fremme det videnskabelige samarbejde mellem nordiske fysikere, bl. a. gennem at drive et nordisk institut for teoretisk atomfysik i København.

D. Organisation

1. Administration

Nordita ledes af en styrelse, som består af højst tre medlemmer fra hvert af de deltagende lande. Medlemmerne bør være repræsentanter for den teoretiske atomfysik med overblik over den igangværende forskning inden for dette område. Medlemmerne udpeges for højst fire år ad gangen af regeringerne.

Styrelsen udpeger en direktør, som forestår Norditas videnskabelige arbejde i overensstemmelse med de af styrelsen fastsatte retningslinier, og som samtidig er instituttets administrative leder.

2. <i>Styrelsens sammansättning 31.12.1976</i>	Nationalitet
Professor Aage Winther	D
Professor H. Højgaard Jensen	D
Professor J. Lindhard	D
Professor K. G. Fogel	F
Professor P. Jauho	F
Professor A. Kallio (suppleant)	F
Professor Pekka Tarjanne	F
Professor M. Magnússon	I
Professor P. C. Hemmer (suppleant)	N
Professor M. Kolsrud	N
Professor H. Olsen (næstformand)	N
Professor J. M. Hansteen	N
Professor L. Hulthén (formand)	S
Professor S. G. Nilsson	S
Professor S. Lundqvist	S

Styrelsemøder afholdtes den 29. marts 1976 i Trondheim og den 27. september 1976 i København.

Derudover har Norditas forretningsudvalg holdt møder den 3. marts, 21. juni og 7. september 1976.

3. *Personal*

- 1 direktør (professor), deltid
- 1 administrationschef, deltid
- 6 professorer (hvoraf en deltid)
- 4 assisterende professorer
- 1 programmør
- 7 kontorassistenter

4. *Revisorer*

J. Bredsdorff, København

E. *Verksamhet*

Indledningsvis skal man give et kort overblik over Norditas virkefelt.

Det er atomfysikkens opgave at forstå stoffets fysiske egenskaber ud fra dets elementære bestanddele. Emnet strækker sig fra udforskningen af stoffets mindste bestanddele over studiet af stoffet, som vi kender det fra dagliglivet, og til undersøgelser af de ekstreme tilstandsformer af stoffet, som forekommer i kosmos.

Dette vidt forgrenede forskningsfelt er opdelt i en række forskellige discipliner, som svarer til de forskellige niveauer i stoffets opbygning. Det stof, der omgiver os, består af atomer hørende til de forskellige grundstoffer. Hvert atom er opbygget af en kerne, hvorom der kredser

et større eller mindre antal elektroner. Kernen, hvis udstrækning kun er en titusindedel af atomets, er selv et sammensat system, hvis byggestene er protoner og neutroner.

Man skelner således mellem følgende discipliner inden for atomfysikken.

1. *Elementarpartikelfysik* (også kaldet højenergifysik)

Denne gren af atomfysikken behandler stoffets mindste bestanddele, som omfatter protoner, neutroner såvel som elektroner og lyskvanter, samt de nye partikler, som er blevet opdaget ved undersøgelser af de vekselvirkninger, som kan forekomme mellem de nævnte elementære partikler. Studier af sammenstød mellem meget energirige partikler, som frembringes i store accelerators, har således afsløret en indre struktur i neutronen og protonen, som giver sig til kende i forekomsten af en mangfoldighed af forskellige partikler med meget korte levetider. Opdagelser inden for de allersidste år har yderligere understreget righoldigheden af de symmetrimønstre, som afspejler sig i forekomsten af de forskellige partikler og i deres vekselvirkninger.

Endnu står det uafklaret, hvorledes neutronen og protonen skal beskrives som sammensatte systemer. De kræfter, som herved gør sig gældende, er i slægtskab med de kræfter, der virker mellem neutroner og protoner og binder disse sammen i atomkernen, men man har kun et meget ufuldkomment billede af disse kræfter og kender ikke deres sammenhæng med andre kræfter, som for eksempel de elektromagnetiske, der også virker mellem de elementære partikler.

2. *Kernefysik*

Dette forskningsfelt beskæftiger sig med atomkernernes egenskaber og deres indre struktur. De stadig mere dybtgående undersøgelser af atomkernens reaktioner har afsløret en rigt facetteret struktur, som udtrykker samspillet mellem bevægelsen af de enkelte neutroner og protoner i kraftfeltet inde i kernen og de mange former for kollektive bevægelser af kernen som helhed.

I disse år oplever feltet en stærk udvikling knyttet til de nye eksperimentelle muligheder for at undersøge processer, hvorved to tunge kerner støder mod hverandre. Man iagttager herved kernestoffet under nye betingelser, både hvad angår kernens energiindhold, tætheden af kernestoffet og tilstedeværelsen af stærke centrifugalkræfter knyttet til en meget hurtig rotation af den ved stødet frembragte kerne.

En anden hovedretning i udviklingen omhandler kernens vekselvirkning med meget energirige partikler (protoner, elektroner, mesoner), som kan belyse kernestoffets mikrostruktur, og hvor også de enkelte neutroners og protoners indre struktur kommer til udfoldelse.

3. Faststoffysik

Denne gren af atomfysikken omhandler udforskningen af egenskaber hos de kondenserede stoffer (faste og flydende stoffer) på grundlag af deres atomare opbygning. Feltet er uhyre omfattende på grund af de næsten ubegrænsede muligheder for at frembringe nye stoffer med en mangfoldighed af forskellige egenskaber. Blandt de aktuelle og perspektivrige problemstillinger, som Norditas virksomhed især tager sigte på, kan nævnes:

Flydende heliums egenskaber ved meget lave temperaturer, hvor makroskopiske kvantefænomener gør sig gældende.

Strukturen af overfladen af faste og flydende legemer, hvor man møder nye egenskaber, der blandt andet har betydning for katalytiske virkninger.

Faseovergange og kritiske fænomener, hvor dybtgående undersøgelser i de senere år har ført til ny indsigt i lovmæssigheder, der kan optræde i systemer med mange bestanddele.

Faststoffysikken er karakteriseret ved brede kontakter til mange forskellige områder af den moderne naturvidenskab og teknik. Således kan nævnes, at feltet rækker ind over studier af de enkelte atomers og molekylers opbygning og har nær berøringsflade med plasmafysik, biofysik, astrofysik m. v.

Trods den specialisering, der svarer til atomfysikkens opdeling i de ovennævnte områder, er der dybtgående sammenhænge mellem de problemstillinger, som optræder på de forskellige trin af stoffets opbygning. På alle disse trin har man, som nævnt, at gøre med sammensatte systemer, og det drejer sig om at forstå disse systemers egenskaber som udtryk for bevægelsen af de "elementære" bestanddele, hvoraf de er opbygget. Begreber som for eksempel symmetri, kollektive bevægelser og faseovergang er centrale temaer inden for den aktuelle udvikling på alle disse områder. Denne sammenhæng mellem de forskellige discipliner af atomfysikken er kommet stærkt i forgrunden ikke mindst i udviklingen i de senere år.

Med det brede interessespektrum inden for en institution af forholdsvis begrænset størrelse har Nordita gunstige muligheder for at hente inspiration fra sådanne tværfaglige vekselvirkninger. Man tillægger det også stor betydning, at ikke mindst de yngre forskere, som opholder sig ved Nordita, kommer til at opleve udviklingen på de forskellige fronter af atomfysikken som led i en samlet helhed.

I en anden forstand mødes de forskellige grene af atomfysikken i bestræbelsen på at forstå de forskellige processer i kosmos (astrofysikken). De sidste årtiers store opdagelser inden for astronomien har understreget, i hvor høj grad forståelsen af de astrofysiske fænomener må udnytte det samlede kendskab til stoffets egenskaber, der er vundet ved undersøgelser inden for såvel kerne- og elementarpartikelfysik som fast-

stoffysik. (En fyldigere almen tilgængelig redegørelse for de delområder af fysikken, som er repræsenteret ved Nordita, er under udarbejdelse og forventes at være færdig i foråret 1977.) Blandt de astrofysiske problemstillinger, som studeres ved Nordita, kan nævnes: stjernernes udvikling og grundstofsyttesen, inklusive de senere eksplosive faser (supernovae) samt fænomener knyttet til de i de senere år opdagede objekter med ekstremt høj tæthed (neutronstjerner).

Stipendiater

I 1976 har Nordita haft følgende stipendiater:

Danmark

P. Bak 1.9.—31.12.76	F
N. Hedegaard-Jensen 1.1.—31.7.76	E
O. Jepsen 1.1.—31.12.76	F
N. Kjær Nielsen 1.11.—31.12.76	E
H. Nørgaard 1.1.—31.12.76	A
J. Randrup 1.1.—31.12.76	K

Finland

L. Lantto 1.1.—31.12.76	F
H. Miettinen 1.10.—31.12.76	E
R. Nieminen 1.1.—31.12.76	F
M. Salomaa 1.1.—31.12.76	F

Norge

J. Finjord 1.1.—31.7.76	E
P. Osland 1.1.—30.9.76	K
P. Papatzacos 1.1.—31.12.76	E
J. S. Vaagen 1.9.—31.12.76	K

Sverige

C. Bargholtz 1.1.—31.8.76	K
R. Bengtsson 1.1.—31.12.76	K
S. Garpman 1.1.—31.12.76	K
G. Lindell 1.1.—31.12.76	F
Å. Nordlund 1.1.—31.12.76	A
S. A. Rosengren 1.9.—31.12.76	F
J. Uschersohn 1.9.—31.12.76	E

E = Elementarpartikelfysik

K = Kernefysik

F = Faststoffysik

A = Astrofysik

Gæsteforskere 1976

Følgende gæsteforskere har besøgt Nordita i længere tid:

R. C. Albers, Cornell University

G. Baym, University of Illinois

D. Bés, Buenos Aires

R. I. Epstein, Harvard
 A. D. Jackson, Stony Brook
 S. Landowne, p.t. København
 D. C. Langreth, Rutgers University
 R. D. Lawson, Argonne
 A. Luther, Harvard
 R. Monnier, Schweiz
 J. Wilkins, Cornell University

Til længere besøg ved andre nordiske institutioner har Nordita indbudt:

A. P. Balachandran, Syracuse
 M. Chaichian, CERN
 W. Czyz, Krakow
 W. Davidon, Haverford College
 D. E. Ellis, Illinois
 D. G. Ellis, Toledo
 T. Matsubara, Kyoto
 C. A. Nicolaides, Yale University
 D. Rainer, Stuttgart
 A. Russek, Connecticut
 J. Serene, Stanford
 R. A. Sorensen, Pittsburgh
 M. Sunjić, Zagreb
 L. Willets, Washington

I perioden har ca. 125 nordiske forskere aflagt kortere besøg ved nordiske institutioner inklusive Nordita. Et lignende antal udenlandske forskere har aflagt kortere besøg ved nordiske institutioner.

Forelæsninger

Ud over de faste forelæsningsserier har en række kollokvier og uformelle seminarer været afholdt i samarbejde med Niels Bohr Institutet.

Symposier

I 1976 har følgende symposier og møder været afholdt med støtte fra Nordita:

Symposier uden for Nordita 1976:

Spåtind 3.—9.1, "Intermediate Energy Physics".

Trondheim 16.—23.6, "Renormalization Group Methods in Physics".

Symposier ved Nordita 1976:

"Nordic Elementary Particle Meeting", 11.—13.10, København.

"Instanton Workshop", 29.11—3.12., København,

"Scandinavian Dispersion Relations Group", flere møder.

På trods af, at symposierne har været meget uformelle i sammenligning med internationale konferencer, har det videnskabelige niveau været højt. Endvidere har symposierne vist sig at være betydningsfulde til fremme af samarbejde mellem teoretiske og eksperimentelle grupper

i Norden. Den værdi, som symposierne har haft, har motiveret den stærke ekspansion af denne Nordita-aktivitet i de seneste år.

Publikationer

Frem til 1. december er der sammenlagt udgivet 65 videnskabelige afhandlinger.

I årets løb er der desuden udgivet et forelæsningskompendium:

Finn Ravndal: Scaling and Renormalization Groups.

En fuldstændig redegørelse for virksomheden i 1976 vil fremgå af Norditas årsberetning for 1976, som vil udkomme i foråret 1977.

F. Framtidsplaner

Planerne for de kommende år tager sigte på inden for rammerne af de ressourcer, der står til Norditas rådighed, at fremme det nordiske samarbejde og styrke forskningsaktiviteten ved selve instituttet på de forskellige områder af atomfysikken. Kvaliteten af livskraften i denne forskningsaktivitet er netop forudsætningen for, at Nordita kan virke på fremgangsrig måde til støtte for det nordiske samarbejde. Det kan her ved tilføjes, at forskningsmiljøet ved Nordita i høj grad styrkes ved det nære samarbejde med Niels Bohr Institutet.

Efter en indledende fase kom Norditas program inden for faststoffysikken godt i gang i 1975. Allerede i den korte tid, som er forløbet, har det været muligt at bidrage væsentligt til udviklingen i Norden på betydningsfulde områder som overfladefysik, lavtemperaturfysik samt analysen af faseovergange og kritiske fænomener. En sådan styrkelse af forskningen i Norden på områder, som i disse år oplever en stærk og perspektivrig udvikling, der især udspringer fra store lande som USA, havde næppe været mulig uden baggrund i det særlige forskningsmiljø, som forefindes på Nordita. Den frugtbare aktivitet, som har kunnet udvikles i disse år, hænger sammen med, at man har kunnet finde en højt kvalificeret forsker til det professorat i faststoffysik, som er oprettet ved Nordita, og at man tillige har kunnet tiltrække gæsteforskere, som på meget aktiv måde har bidraget til opbygningen af den nye aktivitet og til styrkelse af kontakten til andre faststoffysiske grupper i Norden. For at konsolidere den lovende virksomhed, som herved er skabt, og fremover at kunne høste frugterne deraf, er det af afgørende betydning, at den faste stab forøges med yderligere et professorat i overensstemmelse med de tidligere fremførte planer. En sådan forøgelse må anses som en forudsætning for opretholdelsen af en livskraftig aktivitet inden for faststoffysikken.

Den udvidelse, der i disse år foregår i forskningsvirksomheden, medfører selvsagt øget tryk på så godt som samtlige aktiviteter inden for en institution som Nordita. Specielt gælder dette for gæsteforskerprogrammet, hvor det er meget ønskeligt at udnytte de lovende nye muligheder

for nordisk samarbejde på effektiv måde. Hertil vil kræves en vis forøgelse af denne aktivitet.

Fra og med 1. april 1976 indføres en betalingsordning for udnyttelsen af datamaskintid. Adgangen til elektroniske regnemaskiner er en forudsætning for en stor del af den forskning, som foregår ved Nordita. For Norditas del indebærer den nye ordning omkostninger, som for 1978 beregnes til at være d. kr. 300 000. Dette beløb påregnes kun at dække minimumsbehovet for den løbende forskningsvirksomhed ved Nordita.

G. Finansiering och ekonomi

1. Översikt över bokslut och budget (1 000-tal dkr.)

	Bokslut 1975	Budget 1976	Prel. utfall 1976	Budget 1977
Utgifter				
Styrelse	197	157	190	202
Personal	887	800	977	967
Kontor	370	210	235	210
Lokaler				
Projekt				
Vidensk. stab	1 503	2 027	1 650	1 885
Stipendiater	1 118	1 220	1 411	1 582
Gæsteprogram	1 703	1 416	1 972	1 674
Publikationer	90	70	70	80
Symposier	196	200	200	170
Summa utg.	6 064	6 100	6 705	6 770
Inkomster				
Anslag	4 990	5 900	5 900	6 770
Lönstegr. compensation	581		403	
Övrigt, Besparing.	220	200	200	
Överf. föreg. år	361		203	
Renter	98			
Summa ink.	6 250	6 100	6 706	6 770

2. Ev. kommentarer; innevarande års ekonomi och resursfördelning

På grund af tjenesteorlov har omkostningerne for den faste videnskabelige stab været mindre end forudset. Vikarernes løn er blevet bogført under gæsteprogrammet. Det samme bliver i nogen grad tilfældet for 1977.

BIHANG

Lokaler: NORDITA får stillet lokaler til rådighed af den danske stat.

Biblioteksfaciliteter: NORDITAs bygning er knyttet til Niels Bohr Institutet, og NORDITAs forskere benytter biblioteket på Niels Bohr Institutet.

NORDITAs virksomhed omfatter: 1) Træning og videreuddannelse af stipendiater fra de nordiske lande; denne del af virksomheden finder sted i København. 2) Styrkelse af samarbejdet mellem de nordiske lande inden for den teoretiske atomforskning, herunder faststoffysik og astrofysik. Denne del af NORDITAs virksomhed varetages ved: besøg af udenlandske gæsteforskere ved andre nordiske institutter i længere eller kortere tid og nordiske forskeres besøg ved NORDITA samt besøg ved andre nordiske institutter af forskere tilknyttet NORDITA.

Herudover støtter NORDITA det videnskabelige samarbejde mellem de nordiske fysikere ved afholdelsen af kongresser og symposier i de nordiske lande.

Berättelse

från Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)

Verksamhetsberättelse 1976

A. Namn och adress

Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)
Henriksgatan 3
SF-20500 Åbo 50
Finland
Tel. 921-11523

B. Startår

1959

C. Syfte

Institutets arbetsområde är enligt de nu gällande statuterna "nordisk folkdiktning med huvudvikten lagd på prosatraditionen". Det geografiska verksamhetsområdet är de nordiska länderna samt nordiska befolkningsgrupper i andra länder. Institutets ändamål är att innanför dess ramar dels främja och samordna folkloristiska arbeten vid nordiska institutioner, dels utföra speciella uppgifter efter de riktlinjer som fastställs av styrelsen. Institutet skall dessutom efter förmåga förmedla information om nordiskt stoff till forskare och institutioner i och utanför Norden.

Institutets styrelse har under 1976 fattat ett principbeslut om en breddning av verksamheten till att omfatta kultur- och traditionsvetenskaplig forskning i vidare mening (se p. F. Framtidsplaner).

D. Organisation

1. Administration

Institutets högsta myndighet är styrelsen, vars medlemmar utses av regeringarna efter samråd med universiteten och de folkloristiska institutionerna. Island utser 1, Danmark, Finland och Norge 3 samt Sverige 4 representanter i styrelsen, som väljs för en period av tre år. Styrelsen kan inom sig utse ett arbetsutskott bestående av en representant för varje land.

Den dagliga ledningen av arbetet handhas av en institutsledare, som anställs av styrelsen på förslag av arbetsutskottet.

2. *Styrelsens sammansättning 31.12.1976*

	Nationalitet
Professor Hans Bekker-Nielsen	D
Mag. art. Iørn Piø	D
Professor Nils Schiørring	D
Professor Lauri Honko	F
Professor Nils Storå	F
Fil. mag. Urpo Vento (viceordf.)	F
Cand. mag. Hallfreður Örn Eiríksson	I
Cand. mag. Árni Björnsson (suppleant)	I
Dosent Kjell Bøndevik	N
Professor Olav Bø	N
Førsteamanuensis Reimund Kvideland	N
Professor Nils-Arvid Bringéus	S
Docent Bengt R. Jonsson	S
Generaldirektör Edvard Reuterswärd (ordf.)	S
Professor Anna Birgitta Rooth	S

3. *Personal*

Institutsledare: prof. Lauri Honko (arvoderad, delvis tjänstledig)

Institutsassistent: FM Gun Herranen

E. o. institutsassistent: FM Lassi Saessalo

Kanslissekreterare: Merkonom Maj-Lis Fagerholm

4. *Revisorer*

Statens revisionsverk i Finland överrevisor Erkki Ahokas och revisor Pertti Suokas (suppleant: revisor Hannu Mattila)

E. *Verksamhet*

I detta sammanhang förbigås rutinuppgifter som grundinformationsverksamhet, korrespondens, mindre uppdrag för forskare inom och utom Norden, enskilda forskares besök vid institutet samt diverse rådplägingar som rört NIF:s verksamhet.

1. *Administration*

Beträffande styrelsens sammansättning hänvisas till punkt D 2. *Styrelsen* har under året sammanträtt två gånger, 21.4.1976 i Mariehamn, då 9 ledamöter var närvarande och den 26.10.1976 i Köpenhamn, då 13 var närvarande. Institutsledaren, institutsassistenten (sekreterare) samt eo. institutsassistenten har förutom styrelsens ledamöter deltagit i styrelsemötena. Till styrelsemötet i Mariehamn hade dessutom inkallats en representant för projektgruppen Högfrekventa nutidstraditioner för att rapportera om projektets framskridande.

Arbetsutskottets medlemmar, utsedda av styrelsen, har under verksamhetsåret varit professor Nils-Arvid Bringéus (S), cand. mag. Hallfreður Örn Eiríksson (I), førsteamanuensis Reimund Kvideland (N), mag. art. Iørn Piø (D) och fil. mag. Urpo Vento (F). Ordförande för arbetsutskottet har varit Iørn Piø. I arbetsutskottets möten har förutom de ordinarie medlemmarna deltagit styrelsens ordförande, institutsledaren, institutsassistenten (sekreterare) samt eo. institutsassistenten. Arbetsutskottet har under verksamhetsåret sammanträtt tre gånger, 29—30.1.1976 och 9—10.9.1976, båda gångerna i Åbo, samt 25.10.1976 i Köpenhamn.

2. Informations- och publikationsverksamhet

Informationsbladet *NIF Newsletter* har under året utkommit med 4 nummer (av vilka nr 4/1976 utkommer i december). Distributionen är enligt kontroll av nr 2/1976 följande:

Norden	828
Europa	559
Övriga	262
Sammanlagt:	1 649 ex.

Informationsbladets redaktionella utformning har följt samma riktlinjer som tidigare och avser att tjäna läsare såväl inom som utom Norden med informationsmaterial om kommande forskarmöten, rapporter om resultaten av dessa möten, redogörelser för intressanta nordiska och utomnordiska forskningsuppgifter och aktuella traditionsvetenskapliga problem samt med information om traditionsvetenskaplig forskning i Norden i allmänhet. Fr. o. m. nr 4/1975 ingår i *NIF Newsletter* vid behov under rubriken *Aktuellt från NIF information på svenska*, som speciellt riktar sig till bladets nordiska läsekrets. Med nr 2/1976 inleds en presentation av folkloristiska tidskrifter och serier som ges ut i Norden. T. v. har Finland behandlats och avsikten är att i tur och ordning presentera de övriga nordiska ländernas serier och tidskrifter.

Publikationsserien *NIF Publications* har tills vidare utkommit med sammanlagt fem volymer. *NIF Publications* nr. 5 innehållande föredrag och kommentarer från NIF:s andra nordiska folkloristiska ämneskonferens har utkommit. Under detta år slutförs arbetet på *NIF Publications* nr. 6, som är en engelskspråkig, förkortad version av *NIF Publications* nr. 1, *Inventering af originalmateriale i nordiske institutioner*, och som är avsedd att bli en handbok om nordiska institutioner och arkiv, som arbetar med traditionsvetenskapligt material. *NIF Publications* nr. 7, resultat av traditionsekologiprojektet är under utgivning. *NIF Rapporter* är en serie rapporthäften som utformas och ges ut enligt föreliggande behov. Under året har följande *Rapporter* getts ut: *NIF Rapporter* 3, *Rapport från NIF:s första nordiska folkloristiska arkiv-*

och dokumentationskonferens av Bengt R. Jonsson, Iørn Piø och Urpo Vento i samarbete med Gun Herranen, Åbo 1975, utkom vid årsskiftet. NIF Rapporter 4, Forskarkurs 1975, Tradition och samhälle, red. Lassi Saessalo, Åbo 1976. NIF Rapporter 5, Termlexikon, en första stencilrad version utsänds till 58 internationella forskare för utlåtande. NIF Rapporter 6, Vits och skämt i nordiska veckotidningar under maj månad 1975, en preliminär rapport av projektgruppen för Högfrekventa nutidstraditioner, Åbo 1976.

Såväl NIF Newsletter som NIF Publications och NIF Rapporter har resulterat i bytesförbindelser, av vilka en del deponeras i Åbo universitets bibliotek.

3. *Forskningsprojekt*

Traditionsekologiprojektet

Projektet undersöker den kulturekologiska forskningsaspektens tillämpningsmöjligheter på utforskningen av verbal tradition och traditionskommunikation i olika socioekonomiska miljöer. Projektdeltagarna har under året sammanställt var sitt bidrag enligt avtal (ca 50 s. var) till den publikation, som projektet skall resultera i. Bidragen består av fallstudier, vilka konkretiserar problematiken och belyser med hjälp av ett empiriskt material forskningsaspektens möjligheter. Dessa fallstudier förses med en metodologisk inledning.

Ansvarig projektledare är institutsledaren, prof. Honko, och deltagarna är yngre forskare från Färöarna, Sverige, Norge och Finland. Institutsledaren har i samband med sina tjänsteresor i Norden sammankommit med deltagarna i projektet och planerat publiceringen av projektets resultat. Publikationen (se under p. E 2) kommer att ingå i serien NIF Publications som nr. 7 och trycks på nordiskt språk.

Etno-medicinprojektet

Projektet avser att belysa olika frågeställningar inom etnomedicinens område, som det äldre traditionsmaterialet i våra arkiv inte ger svar på, beträffande etnomedicinen och dess utövare. Deltagarna i arbetsgruppen arbetar med var sin djupundersökning av etnomedicinen i lokal miljö och av en etnomedicinare, hans metoder och patientkrets (se NIF Newsletter 3/76).

Arbetsgruppen för etnomedicinprojektet består av medlemmar från fyra av de nordiska länderna. Ansvarig projektledare är universitetslektor Bente Gunveig Alver (Bergen). Projektgruppen har sammanträtt till ett arbetsseminarium en gång under året, 10.4.1976 i Stockholm, varvid institutsledaren var närvarande och orienterade sig om projektgruppens arbete.

Vidare har institutsledaren Honko och institutsassistent Herranen under året stått i kontakt med en planeringsgrupp för ett folkmedicinsym-

posium i Finland 1977, vars ordf. och initiativtagare är prof., med. dr. Harald Teir, Helsingfors, och deltagit i ett planeringsmöte för detta symposium 24—26.9.1976 i Sideby, Finland (se NIF Newsletter 3/76).

Högfrekventa nutidstraditioner

Projektet Högfrekventa nutidstraditioner inleddes med hjälp av medel som erhållits utanför ramen för NIF:s budget. Projektet avser att utreda själva begreppet högfrekvent nutidstradition och att kartlägga de olika formerna av tradition som faller under detta begrepp, att inventera olika dokumentationsmetoder och undersöka i vilken mån de kan tillämpas på högfrekventa traditioner i nutiden. I projektets planeringsskede beslöt gruppen att insamla och undersöka ett konkret material (vitsar) för att på grundvalen av detta kunna vidareutveckla de teoretiska frågorna. En representant för arbetsgruppen, Magne Velure, Stockholm, var inkallad till NIF:s styrelsemöte i Mariehamn i april för att redogöra för projektets läge och framtidsplaner. I samband härmed hade gruppen sammanställt en preliminär rapport om den vitsinventering, som gruppen utfört, och som utgavs av NIF som NIF Rapport 6 (se ovan). Projektgruppen sammanträdde 14.9.1976 och drog härvid upp riktlinjer för projektets fortsättning fr. o. m. 1977 inom ramen för NIF:s budget, där projektet upptagits. Arbetsgruppens sammansättning fastslogs på NIF:s styrelsemöte 26.10.1976 och består av yngre forskare från Danmark, Finland, Norge och Sverige. Ansvarig projektledare är Reimund Kvideland (Bergen).

4. Konferensverksamhet

NIF:s andra folkloristiska ämneskonferens ägde rum 21—23.10.1976 å hotel Solstrand i Bergen. Under året har planering och praktiskt förarbete för ämneskonferensen skett inom en planeringsgrupp bestående av prof. Matti Kuusi, doc. Leea Virtanen, mag. art. Bengt Holbek, prof. Anna-Birgitta Rooth, dos. Brynjulf Alver samt institutsassistent Saessalo. För de praktiska arrangemangen stod i huvudsak Etno-folkloristiskt institutt i Bergen, Reimund Kvideland och Velle Espeland. Velle Espeland hade inkallats till NIF:s arbetsutskotts möte i Åbo 9—10.9.1976 för att redogöra för praktiska och principiella frågor kring konferensarrangemangen. I konferensen deltog 26 deltagare representerande de olika nordiska universitetens lärostolar i folkloristik, på såväl lärar- som professorsnivå, samt 3 gästföreläsare. Inför konferensen hade NIF distribuerat material om undervisningen, kursfordringar m. m. från de olika nordiska institutionerna till konferensens deltagare. Ämneskonferensen tillsatte en kommitté bestående av 1 representant för vart och ett nordiskt land (för Island en korresponderande medlem) för att utreda frågor om utveckling av läromedel för universitetsundervisningen. Kommitténs sammansättning fastslogs på NIF:s styrelsemöte 26.10.

1976. Rapport om konferensen ingår i NIF Newsletter 4/76. Ämneskonferensens huvudinlägg och kommentarer trycks i NIF Publications nr 5 (jfr p. E 2).

Institutsledaren Honko och institutsassistent Saressalo deltog 27.4. 1976 i ett möte i Helsingfors angående koordinering av information om arkivmaterial mellan traditionsarkiven i Finland.

Institutsledaren Honko deltog som inbjuden i SIEF's balladsymposium i Köpenhamn 27—30.8.1976 (rapport ingår i NIF Newsletter 3/76).

Institutsassistent Saressalo har under sommaren medverkat som konsult i arrangemangen för en nordisk forskarkurs med rubriken Minoritet, kultur och samhälle, samt deltagit i densamma 29.8.—6.9.1976 (se rapport i NIF Newsletter 3/76).

Institutsledaren Honko och institutsassistent Herranen utsågs till rådgivande medlemmar av planeringsgruppen för ett folkmedicinsymposium i Sideby, Finland i augusti 1977.

NIF:s styrelse tillsatte på sitt möte 26.10.1976 i Köpenhamn en planeringsgrupp för NIF:s andra arkiv- och dokumentationskonferens 1978 bestående av representanter för traditionsarkiven och NIF:s sekretariat.

5. Övrigt

NIF har under året besökts av enskilda nordiska och utomnordiska forskare.

Nordiska kultursekretariatets direktör, Klas Olofsson och yngre regeringssekreterare Fredrik Forsberg från finska undervisningsministeriet besökte NIF 26.3.1976 varvid de orienterade sig om NIF:s verksamhet.

Samarbetsnämnden för humanistisk forskning besökte NIF 7.4.1976.

30.7.1976 besöktes NIF av fuldmächtig Ulf Vasström från NKS varvid han tillsammans med institutsassistent Saressalo förde diskussioner om utvecklingen av NIF:s verksamhet.

16—17.8.1976 besökte institutsledaren Honko och institutsassistent Saressalo NKS i Köpenhamn för att diskutera institutets framtida utveckling.

I samband med Nordiska kulturfondens styrelses 34:e möte i Åbo 22—23.9.1976 var institutsledaren Honko i tillfälle att sammanträffa med dess medlemmar.

14.10.1976 deltog institutsledaren Honko i en av NKS anordnad institutchefskonferens i Köpenhamn.

NIF:s styrelse utsåg 26.10.1976 inom sig 1 representant för vart och ett nordiskt land med uppgift att hålla sig underrättad om de nationella upphovsrättskommittéernas arbete (jfr NIF Rapport 2, Katriina Lehtipuro-Hardwick: Upphovsmannarätt och folklöre).

Utlåtanden

Utlåtande angående ansökan till Nordisk kulturfond 56-21-395 om stöd till ett av Egil Bakka inlämnat projektförslag "Nordisk folkedansforskning — rekkedanser" har avgivits daterad 13.5.1976.

Projektplanering

Ett projektförslag med rubriken "Sång-aktivitet som folkloristiskt forskningsobjekt" hade inlämnats till NIF:s arbetsutskotts möte 29.—30.1.1976. För att utvärdera intresset för förslaget sändes projektskissen på remissrund till de olika nordiska folkloristiska institutionerna för utlåtande. I samband härmed hölls ett planeringsmöte i Helsingfors 23.2.1976 med deltagare från berörda institutioner i Finland. NIF:s styrelse behandlade projektförslaget utgående från resultaten av remissronden samt på basen av referat av diskussionerna i Helsingfors.

F. Framtidsplaner

Under året 1976 har NIF:s styrelse förberett ett förslag till nya stadgar för institutet. Förslaget har behandlats i NKS och RKF. I samband med denna behandling framkom frågan om institutets framtida inriktning och lokalisering. NKS begärde ett ställningstagande av NIF:s styrelse i fråga om möjligheten att utvidga NIF:s verksamhetsområde. NIF:s styrelse ansåg vid sitt möte 26.10.1976 att initiativet till en utvidgning av institutets verksamhetsområde delvis sammanfaller med NIF:s egna strävanden under de senaste fem åren att täcka allt större områden av forskningen rörande nordisk folktradition. Samtidigt innebär initiativet den följdriktiga iakttagelsen att en resursförstärkning är en nödvändig förutsättning för att utvidga och utveckla NIF ytterligare som ett nordiskt koordinerings- och kontaktcentrum. I sitt budgetförslag för 1978 har NIF:s styrelse därför ställt sig positiv till möjligheten att fortsätta och vidareplanera en bredare och intensifierad verksamhet på folkulturens område i Norden.

Enligt nu gällande stadgar är NIF:s verksamhetsområde snävt definierat ("nordisk folkdiktning med huvudvikten lagd på prosatradition"). NIF:s styrelse fattade redan i april 1976 ett principbeslut om att omformuleringen av definitionen bör innebära en utvidgning. Som bäst är frågan om institutets namn och verksamhetsområde under behandling. Det torde inte vara uteslutet att NIF:s verksamhetsområde i framtiden komme att täcka omfattande delar av forskningen rörande nordisk folktradition och folkkultur. Vad NIF:s lokalisering beträffar, ser det för närvarande ut som om placeringen av NIF:s sekretariat i Åbo skulle vara det mest tillfredsställande alternativet.

Planerna för framtiden kan lämpligen beskrivas med hjälp av jämförelser mellan den fastställda budgeten för år 1977 och det i samband härmed inlämnade budgetförslaget för år 1978.

Styrelsens och arbetsutskottets budget upptar endast den tillväxt som

här rör sig från den allmänna kostnadsökningen. Det är sannolikt att arbetsutskottets roll i framtiden kommer att formaliseras genom en mera detaljerad arbetsuppdelning mellan detta och styrelsen.

Frågan om fast anställd personal vid NIF är viktig. Under 1976 och tentativt under 1977 har NIF haft en institutsledare (V 18, bitjänst), en institutsassistent (V 23) och en kanslisekreterare (V 14) samt medel för styrelsesekreterare och temporär kanslihjälp. Sistnämnda medel samt de medel som kvarstår då institutsledaren till tvåtredjedelar varit tjänstledig har möjliggjort en e.o. assistent (V 23) av temporär karaktär. Det ter sig dock orealistiskt att planera en utvidgning av verksamheten på basen av denna personalstruktur. Därför föreslås för 1978 en institutsledartjänst på heltid (B 5), en planeringssekreterare (V 26), en kanslisekreterare (V 16) samt anslag för forsknings- och koordinationsuppgifter motsvarande en assistentur (V 23).

Institutsledaren skall bedriva egen forskning inom ramen för NIF:s verksamhetsområde, övervaka och delta i planeringen av forsknings-, undervisnings- och konferensverksamhetens vetenskapliga innehåll, övervaka sekretariatets verksamhet och ekonomin samt representera institutet i internationella sammanhang. *Planeringssekreteraren* skall handha informationsverksamheten, korrespondensen, publikationsverksamhetens tekniska åligganden, de praktiska förberedelserna samt genomförande och rapportering av mötes- och konferensverksamheten och forskarutbildningen, ha ansvar för förberedandet av budgeten och de löpande ärendena inom institutets dagliga arbetsrutiner samt fungera som sekreterare vid styrelsens och arbetsutskottets möten. Anslag för timarvoden till specialister för förberedelse av projektverksamhet, forskarutbildning och andra NIF-aktiviteter motsvarande en assistentur äskas dessutom för 1978.

Utvecklingen under kontorsomkostnader innebär ingen reell ökning. För närvarande förfogar NIF gratis över lokaler inom Turun yliopisto (Åbo universitet).

För projektverksamheten har sekretariatets kontakter med de nationella institutionerna samt olika planerings- och koordinationsuppgifter föranlett ett behov av reseanslag för institutsledaren och sekretariatet.

Publikationsverksamheten (NIF Newsletter, NIF Publications, NIF Rapporter) fortsätts enligt tidigare planer: ökningen för år 1978 beror på utgivningen av en nordisk utgåva av Termlexikonet och publiceringen av rapport om NIF:s andra arkiv- och dokumentationskonferens 1978. NIF:s verksamhet inom arkivområdet kommer delvis att få nya former under 1977—78: man kommer att skaffa och systematisera all relevant information om den traditionsvetenskapliga utbildningen i Norden samt om de olika institutionerna och arkiven inom NIF:s verksamhetsområde, dels med tanke på informationsverksamhet, dels med tanke på projektverksamhet och utredningar (upphovsmannarätt, läromedel etc.). En mera principiell utredning av traditionsforskningens in-

formations- och dokumentationsproblem samt arkivteknikens metoder kommer att inledas.

Året 1977 är ett mellanår för konferensverksamheten då ingen större konferens kommer att anordnas. Planer föreligger för ett mindre symposium i anslutning till traditionsekologiprojektets slutskede 1977 samt ett antal forskarkontakter inom projektverksamheten. År 1978 arrangerar NIF sin andra nordiska arkiv- och dokumentationskonferens, planeringsarbetet härpå har nyligen inletts. För 1979 planeras forskarutbildning på högre nivå; planeringen görs med tanke på att finna en lämplig form härför som skulle kunna aktualiseras ungefär vartannat år mellan ämneskonferenserna och arkiv- och dokumentationskonferenserna, vilka kommer att hållas vart fjärde år.

Stipendiatverksamheten är en innovation, som planeras förverkligas år 1978. Genom denna verksamhetsform skall yngre forskare inom NIF:s ämnesområde beredas möjlighet att aktivt deltaga i aktuella projekt vid NIF eller annorstädes under 3—4 månaders tid.

Traditionsekologiprojektet avslutas under 1977—78 och dess resultat publiceras. Etnomedicinprojektet planeras vara avslutat redan vid utgången av 1977, även om det stigande intresset för folkmedicinen i Norden och på kontinenten kan motivera någon form av fortsättning. Projektet högfrekventa nutidstraditioner prioriteras under 1977—78. Med tanke på NIF:s vidgade verksamhetsområde reserveras medel för år 1978 för en ny nordisk projektgrupp samt ett s. k. institutsprojekt. Det sistnämnda innebär att nyttja den forskningskapacitet som kommer att finnas på sekretariatet samt står i anknytning till samarbetet med nordiska specialister och stipendiater. För att möjliggöra nya initiativ och en prioritering, som görs av styrelsen, startas planeringen av nya projekt redan år 1977.

G. Finansiering och ekonomi

1. Översikt över bokslut och budget (1 000-tal fmk)

	Bokslut 1975	Budget 1976	Prel.utfall 1976	Budget 1977
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	41	48	48	57
Personal	102	90	137	107
Kontor	16	17	17	17
Lokaler	—	—	—	—
Projekt	84	116	116	120
Summa utg.	243	271	318	301 ¹
<i>Inkomster</i>				
Anslag	210		267	301
Lönestegr. kompensation	29		47	19
Övrigt	2		4	4
Summa ink.	241		318	324

¹ Automatisk lönestegring inte inberäknad.

Berättelse

från Nordiska institutet för sjörett

Verksamhetsberättelse 1976

Namn och adress

Nordisk institutt for sjørett
Karl Johansgate 47
N-Oslo 1
Tel 33 00 70

I. Innledning

Nordisk Institutt for Sjørett startet sin virksomhet 1. januar 1963. 1976 var således Instituttets fjortende driftsår. I denne årsberetningen er det forsøkt å gi en noe mer uttømmende beskrivelse av Instituttet og dets virksomhet enn tidligere. Ved utarbeidelsen er det også tatt hensyn til ønsket om å kunne uttrykke Instituttets virksomhet tallmessig, slik at man fra år til år kan danne seg et bilde av utviklingen ved Instituttet.

II. Styret

Fra 1. januar 1976 ble følgende oppnevnt som styremedlemmer for Instituttet i perioden 1976—78.

For Danmark: Professor dr. jur. Stig Jørgensen, Århus.

Varamann: Professor dr. jur. Allan Philip, København.

For Finland: Professor jur. dr. Olof Riska, Helsingfors.

Varamann: Professor jur. dr. Esko Hoppu, Helsingfors.

For Norge: Høyesterettsadvokat Per Gram, Oslo.

Varamann: Høyesterettsadvokat Alex. Rein, Oslo.

For Sverige: Professor jur. dr. Kurt Grönfors, Göteborg.

Varamann: Advokaten Claës Palme, Stockholm.

Ifølge Instituttets statutter § 2 er dessuten Instituttets bestyrer medlem av styret. Fra og med 1. januar 1973 har professor dr. juris Erling Selvig vært Instituttets bestyrer og også formann i styret. Hans varamann i perioden har vært professor dr. juris Thor Falkanger.

Ordinære styremøter i 1976 har vært avholdt 27. januar og 17. august. Foruten styremedlemmene, bestyreren og hans varamann, har også professor Sjur Brækhus, amanuensis Hans Jacob Bull, administrasjonssekretær Frøydis Rothé og kontorfullmektig Arnlaug Helseth deltatt på møtene.

På styremøtet i januar godkjente styret Instituttets regnskap og årsberetning for 1975, og foretok dessuten hovedutdelingen av forskningsstipend og ordinære stipend for 1976. Det endelige opplegg for det 7. nordiske sjørettsseminar i Nynäshamn ble også fastlagt.

På styremøtet i august behandlet styret Instituttets budsjett for 1977, 1978 og 1979 og delte ut ytterligere stipend for 1976.

Instituttet har påbegynt arbeidet med revisjon av sine statutter etter pålegg fra Sekretariatet for Nordisk Kulturelt Samarbejde. Dette arbeid ventes avsluttet våren 1977.

III. Økonomi

Som et nordisk institutt er Instituttet budsjettmessig underlagt Sekretariatet for Nordisk Kulturelt Samarbejde i København. Sekretariatet opererer med et budsjett hvor alle de nordiske land gir bidrag etter en fastlagt fordelingsnøkkel (Danmark 22 %, Finland 16 %, Island 1 %, Norge 16 % og Sverige 45 %). Over Instituttet "nordiske" budsjett dekkes lønn til en amanuensis, to forskningsstipendiater, en vitenskapelig assistent, en administrasjonssekretær og en 60 % kontorfullmektigstilling. Dessuten dekkes Instituttets utgifter til stipend, seminarer, kontoromkostninger m. v.

For 1976 har Instituttet fått en bevilgning på kr. 731 000,—, hvorav kr. 369 000,— dekker lønnsutgifter, kr. 140 000,— korttidsstipendier til studenter og forskere og kr. 322 000,— de øvrige driftsutgifter. Fordi lønnsbudsjettet er basert på lønnsnivået pr. 1. mai 1974, har Instituttet dessuten fått etterbetalt kr. 78 788,— til dekning av tariffmessig lønnsstigning fra 1. mai 1974 og ut 1976. Reelt sett har således Instituttet hatt et "nordisk" budsjett på kr. 809 788,— i år.

Utenom det nordiske budsjett dekker Norge gjennom Universitetet i Oslo utgiftene til lokaler, eksamensadministrasjon m. v. Videre bestrider Norge lønnsutgifter for de tre juridiske professorer som er knyttet til Instituttet — de har da også en vesentlig del av sitt arbeidsområde på andre felt enn sjørett og transportrett. Endelig lønnes en vitenskapelig assistent over det norske universitetsbudsjett.

Også i 1976 har Instituttet mottatt generøs økonomisk hjelp fra Anders Jahres Fond til vitenskapens fremme. Disse bevilgninger har i det vesentlige medgått til avlønning av en vitenskapelig assistent og til kontorhjelp.

Endelig har Instituttet fra mai 1976 fått støtte av Sosialdepartementet i Norge til avlønning av en halv vitenskapelig assistent i forbindelse med et særlig forskningsprosjekt (*se avsnitt VIII. 3 nedenfor*).

Instituttet er av Sekretariatet stilt relativt fritt m. h. t. hvorledes det vil anvende sitt rene driftsbudsjett. Instituttet har i 1976, på samme måte som i 1975, vært i stand til å prioritere stipend noe høyere enn

opprinnelig budsjettert, ved at kontoromkostningene fortsatt har vist en relativ nedgang i forhold til andre utgifter. Bundne utgifter gjør det forøvrig vanskelig å foreta noen reell omprioritering i forhold til budsjett-tallene.

IV. Personale

Foruten bestyreren, professor dr. jur. Erling Selvig og hans varamann, professor dr. jur. Thor Falkanger, har følgende personale vært knyttet til Instituttet i 1976:

Professor dr. jur. Sjur Brækhus
 Amanuensis Hans Jacob Bull
 Forskningsstipendiat cand. jur. Ole Steen-Olsen, København (til 29. februar)
 Forskningsstipendiat jur. kand. Folke Grauers, Lund
 Forskningsstipendiat jur. kand. Karl Johan Gombrii, Göteborg (fra 1. mars).

Instituttet har i 1976 hatt følgende vitenskapelige assistenter:

Stud. jur. Vibecke Groth (fra 1. sept.)
 Cand. jur. Kjetil Krokeide (fra 1. aug.)
 Stud. jur. Knut Kaasen (til 1. sept.)
 Stud. jur. Jørgen Lund (fra 1. aug.)
 Stud. jur. Morten Lund (fra 1. jan.)
 Stud. jur. John Rein (til 1. aug.)
 Stud. jur. Petter Chr. Sogn (til 1. aug.)
 Stud. jur. Karin Stang (fra 1. jan.)
 Stud. jur. Marit Winnem (fra 1. mai)

Instituttet har hatt følgende kontorpersonale:

Administrasjonssekretær Frøydis Rothé
 Kontorfullmektig Inger Smith-Simonsen
 Kontorfullmektig Arnlaug Helseth
 Kontorassistent Karin Gamborg (fondslønnet) (60 %)

Administrasjonssekretæren har hatt stilling med 75 % lønn, (5 % fondslønnet), kontorfullmektig Helseth med 60 % lønn og kontorfullmektig Smith-Simonsen med 30 % lønn.

Instituttets bibliotekar har vært fakultetsbibliotekar Kaare Haukaas. Instituttet har også hatt særskilt bibliotekshjelp av assisterende bibliotekarer Astrid Rossland, Inger Johanne Olsen og Torbjørn Navelsaker. Sistnevnte arbeider for tiden på Instituttet.

Universitetets bokholder har ført Instituttets regnskaper.

Et stort antall stipendiater har i 1976 foretatt sjørettsstudier ved Instituttet, og flere praktiserende sjørettsjurister har oppholdt seg her i kortere eller lengre tid. Takket være velvillig hjelp fra Boligavdelingen ved Studentsamskipnaden i Oslo har det vært mulig å skaffe stipendia-ter og andre besøkende bolig i studentbyene på Kringsjø, Sogn og Bjerke.

V. Stipendier (tall i parentes gjelder 1975)

For 1976 var det opprinnelig budsjettert med kr. 140 000,— (130 000) til stipendier. Overføringer fra kontoromkostningskontoen pluss overskuddet fra 1975 gjorde det mulig å øke stipendkontoen til kr. 157 500 (149 928,—). I dette beløp inngår ikke avlønning av tre nordiske forskningsstipendiater som har arbeidet ved Instituttet, cand. jur. Ole Steen-Olsen, København (til 29. februar), jur. kand. Folke Grauers, Lund og jur. kand. Karl Johan Gombrii, Göteborg (fra 1. mars 1976).

Fra og med 1976 lyses stipendiene ut to ganger årlig, i november med søknadsfrist siste uke av desember og i mai med søknadsfrist siste uke av juni. Kunngjøring sendes alle de nordiske universiteter og høyskoler og de nordiske advokat- og sjørettsforeninger.

I løpet av 1976 er det innkommet ialt 37 (30) stipendsøknader, herunder søknadene fra de nordiske forskningsstipendiatene. Det ble innvilget stipend til 28 (25) søkere, hvor 1 (1) senere frafalt sitt stipend delvis.

Nedenfor er inntatt en oversikt over årets stipendiater, med angivelse av hvilke beløp de er tildelt og i hvilket tidsrom de oppholdt seg ved Instituttet. Det er også gitt en tabellarisk oversikt hvorledes stipendiemidlene fordeler seg på stipendiatkategoriene og på de enkelte land, sammenlignet med 1975, og hvor mange "stipendiatdøgn" Instituttet har hatt i 1976.

Forskningsstipend:

Jur. kand. Folke Grauers, Lund

Jur. kand. Karl Johan Gombrii, Stockholm (fra 1. mars)

Cand. jur. Ole Steen-Olsen, København (til 29. februar)

<i>Kandidat-oppholdsstipend</i>	Dager	Beløp
Jur. kand. Marie-Louise Rehnboy, Malmö	höstsem. 14	2 600,—
Docent Lars Gorton, Göteborg,	vårsem. 7	1 250,—
Professor Kai Krüger, Bergen,	vårsem. 7	4 500,—
Jur. lic. Antero Palaja, Helsingfors,	vårsem. 60	
	höstsem. 30	10 000,—
Direktör Nils-Gustaf Palmgren, Helsingfors,	sommer 7	3 000,—
Cand. jur. Palle Pettersen, København,	vårsem. 60	9 000,—
Cand. jur. Norman Rønneberg, U.S.A.	vårsem. 180	5 000,—
Cand. jur. Sveinn Sveinsson, Reykjavik,	vårsem. 180	15 000,—
Jur. kand. Jens Wallén, Trollhättan,	vårsem. 90	5 100,—
Cand. jur. Ole Steen-Olsen, København,	vårsem. 30	2 500,—
Cand. jur. Lars Espersen, København,	höstsem. 90	7 100,—
Cand. jur. Kjetil Krokeide, Gjøvik,	höstsem. 120	8 500,—
	875	73 550,—

<i>Student-oppholdsstipend.</i>	Dager	Beløp
Jur. stud. Raimo Alhoke, Turku,	vårsem. 90	7 500,—
Jur. stud. Tommy Almgren, Uppsala,	vårsem. 120	7 000,—
Jur. stud. Elisabeth Ankarloo, Mölndal,	vårsem. 150	7 000,—
Jur. stud. Håkan Jufors, Uppsala,	vårsem. 90	7 000,—
Stud. jur. Nina Frisak Leikvang, Oslo,	vårsem. 90	4 500,—
Jur. stud. Magnus Pousette, Helsingfors,	høstsem. 90	7 600,—
Stud. jur. Ebbe Skov, København,	vårsem. 90	7 100,—
Ek. stud. Claes Österberg, Karis,	høstsem. 40	4 100,—
Jur. stud. Jonas Eilert, Lund,	høstsem. 30	3 500,—
Stud. jur. Bjarne Erbo Pedersen, København,	høstsem. 90	7 100,—
Stud. jur. Petter Chr. Sogn, Oslo,	høstsem. 90	5 000,—
Stud. jur. Bjarne Winther, København	høstsem. 90	600,—
Stud. jur. Hennette Stokholm, København		8 000,—
Stud. jur. Bjarne Beng Christensen, København		8 000,—
	1 060	84 000,—

Stipendiater som ikke har mottatt økonomisk hjelp fra Instituttet

Jon Jacobson, U.S.A.	vårsem. 180 dager
David Kolstoe, U.S.A.	høstsem. 90 dager
Richard Lewandowski, U.S.A.	vårsem. 90 dager
Farouk Malash, Egypt,	høstsem. 120 dager
Michael Mustill Q.C., London,	vårsem. 7 dager
Vict. Fitzmaurize, Edinburgh,	høstsem 30 dager = 517

	Kandidat oppholdstip.	Student oppholdstip.	Ialt
Danmark	18.600,—	30.800,—	49.400,—
Finland	13.000,—	19.200,—	32.200,—
Island	15.000,—		15.000,—
Norge	13.000,—	9.500,—	22.500,—
Sverige	8.950,—	24.500,—	33.450,—
Andre land	5.000,—		5.000,—
	73.550,—	82.000,—	155.550,—

Instituttet ha ialt hatt 2 527 stipendiatdøgn i 1976.

Fra Instituttets side har man sterkt oppmuntret de stipendiater som har oppholdt seg her til å fremstille seg til særskilt eksamen i spesialfaget sjørett. Dette har særlig vært i de tilfelle hvor vedkommende ikke har skrevet spesialfagsavhandling e. l.

I 1976 har følgende 9 stipendiater fremstilt seg til særskilt eksamen i sjørett:

Ebbe Skov, København
 Bjarne Winther, København
 Jens Wallén, Trollhättan
 Magnus Pousette, Finland
 Claes Österberg, Finland
 Lars Espersen, København
 Bjarne Erbo-Pedersen, København
 David Kolstoe, U.S.A.
 Richard Lewandowski, U.S.A.
 Olav Sandven, Oslo

Instituttet har i de senere år merket en stadig økende interesse for dets arbeid i utlandet. Dette har bl. a. gitt seg utslag i forespørslser fra studenter og forskere om muligheten til å oppholde seg ved Instituttet for kortere eller lengre tid, eventuelt med stipend fra Instituttet. P. g. a. de begrensede stipendiemidler har Instituttet hittil ført en nokså restriktiv politikk m. h. t. stipendtildeling til ikke-skandinaver, samtidig som Instituttet har forsøkt å være behjelpelig med å skaffe vedkommende midler fra andre kilder. På lengre sikt bør det overveies om ikke Instituttet bør drive en noe mer aktiv stipendiepolitikk for å sikre seg at også ikke-skandinaver får adgang til å studere ved Instituttet.

I 1976 har Instituttet hatt følgende ikke-skandinaviske "stipendiater" og gjester:

Norman Rønneberg, U.S.A.
 David Kolstoe, U.S.A.
 Richard Lewandowski, U.S.A.
 Jon Jacobson, U.S.A.
 Michael J. Mustill, London
 Victor Fitzmaurice, Edinburgh
 Farouk Malash, Egypt

Norman Rønneberg finansierte sitt opphold ved Instituttet delvis av egne midler. Han ble imidlertid tildelt et stipend på kr. 2 000, — i 1975 og mottok ytterligere kr. 5 000, — i 1976. Rønneberg oppholdt seg i 9 måneder ved Instituttet og var et meget positivt tilskudd i den perioden han var her.

David Kolstoe og Richard Lewandowski har begge finansiert sine studier selv og gått opp til eksamen i sjørett spesialfag etter studier og opphold ved Instituttet.

Michael J. Mustill Q.C. oppholdt seg ved Instituttet en uke og holdt et seminar for innbudte advokater, fagfolk og studenter. Hans besøk ble finansiert av Det juridiske fakultet under den såkalte Nicolaysen-planen. Victor Fitzmaurice kommer fra University of Edinburgh og har studert oljesølsansvar ved Instituttet.

Farouk Malash er NORAD-stipendiat og finansierer således sine sjørettsstudier med det beløp han mottar fra den norske utviklingshjelpen.

Jon Jacobson, professor i juss fra University of Oregon var Fulbright-stipendiat og fungerte som gjesteprofessor fra november 1975 til juni/juli 1976. Hans gjesteprofessorat utgjorde 1/2 stilling i engelsk-amerikansk rett. Professor Jacobson hadde sitt kontor på Instituttet og stimulerte i høy grad miljøet på Instituttet.

V. Bibliotek

1. januar 1976 besto Instituttets bibliotek av ca. 7 700 bind og ca. 850 småtrykk. Instituttet har også i 1976 tatt sikte på å kjøpe det man kan komme over av sjørettslig og annen transportrettslig litteratur, for-

uten en viss "støttelitteratur" i tilgrensende juridiske fag. Vi mener nå å ha et av de beste sjørettslige bibliotek i verden, og anser det for vesentlig at vi kan beholde denne stillingen for fremtiden.

I løpet av 1976 har biblioteket øket med ca. 250 bind og ca. 50 småtrykk.

Instituttet har hittil utgitt egne tilvekstlister. Fra og med høsten 1976 vil dette opphøre, idet Det juridiske fakultets Bibliotekstjeneste utgir tilvekstlister som også omfatter vårt Institutts tilvekst, og som sendes til de samme som mottok Instituttets egen tilvekstliste.

Instituttet har et nært biblioteksmessig samarbeid med Institutt for Privatrett, som har hovedbiblioteket for Det juridiske fakultet, med de øvrige institutter ved fakultetet og med Universitetsbiblioteket. Instituttets bokinnkjøp samordnes også i noen utstrekning med bokinnkjøp ved andre institusjoner som f. eks. Nobelinstituttet og Utenriksdepartementet.

VI. Undervisning og seminarer i sjørett og tilknyttede fag

1. Undervisning ved Instituttet

Undervisningsopplegget i sjørett har i 1976 stort sett fulgt det opplegg man fastla høsten 1975. Vi har forsøkt å kombinere interessene til (student)-stipendiatene og de norske studentene, ved å arbeide med en tre måneders undervisningstermin hvert semester. Undervisningsterminen har startet med såkalte oversiktsforelesninger i sjørett på i alt 14 timer, konsentrert over 1 1/2 uke. Hensikten med disse forelesningene har vært å gi stipendiatene og de norske studentene en kortfattet innføring i sjørretten, samtidig som de får mulighet til å høre Instituttets lærerstab på deres respektive fagområder. I vårsemesteret foreleste således professor Selvig i 4 timer om rederansvar og om sjørettens internasjonale perspektiv, professor Falkanger 4 timer om befraktningsrett, amanuensis Bull 2 timer om fellehavari og bergning, nordisk forskningsstipendiat Steen-Olsen 2 timer om sjøforsikringsrett og nordisk forskningsstipendiat Grauers 2 timer om skipets rettsforhold. I høstsemesteret var det én forandring, idet nordisk forskningsstipendiat Karl Johan Gombrii holdt forelesningen om sjørettens internasjonale perspektiv i stedet for Selvig.

Undervisningen har derefter fortsatt med ordinære forelesninger i sjørett. Instituttet har forsøkt å legge opp disse slik at man i løpet av en periode på 1—1 1/2 år skal dekke de fleste av emnene i pensum. I 1976 har dette vist seg noe vanskelig å gjennomføre, idet professor Brækhus har hatt forskningsfri hele året og professor Falkanger i vårsemesteret.

I vårsemesteret foreleste professor Selvig 24 timer over rederansvar. Amanuensis Bull ledet dessuten et studentseminar over 6 timer, hvor man behandlet emner som tre stipendiater da holdt på å skrive avhandlinger om.

I høstsemesteret har professor Selvig forelest 16 timer over bortfrakterens ansvar for lasteskader og for forsinket levering av godset. Professor Falkanger har forelest 16 timer over reisebefraktning. Amanuensis Bull har forelest 4 timer over felleshavari og over passasjerbefordring, mens nordisk forskningsstipendiat Gombrii har forelest 4 timer over bortfrakterens ansvar for lasteskader og for forsinket levering av godset.

I tilknytning til det prosjekt som for tiden drives ved Instituttet i oljerett, ble det i vårsemesteret holdt et såkalt "oljekollokvium" over 10 timer. Dette ble ledet av amanuensis Bull i samarbeid med de av Instituttets vitenskapelige assistenter som var engasjert i prosjektet. I høstsemesteret ble det holdt en seminarrekke over 20 timer i "Innføring i oljerett". Seminariet ble ledet av amanuensis Bull og vitenskapelig assistent Krokeide. Innledninger på seminaret ble holdt av følgende: Bull (oljesølsansvaret), Krokeide (Anvendelse av kyststatens rettsregler på kontinentalsokkelen. Folkerettslig og internrettslig hjemmel, og Boreplattformen: kontraktsforholdet — vederlagsberegningen), vitenskapelig assistent Kaasen (Samarbeid mellom rettighetshavere etter en utvinningstillatelse), vitenskapelig assistent Lund (Forsikring av mobile og faste innretninger), vitenskapelig assistent Winnem (Trygderettslige problemer ved petroleumsvirksomheten), tidligere vitenskapelig assistent Krohn (Utvinning av petroleum — finansierings- og sikkerhetsproblemer), tidligere vitenskapelig assistent Rein (Tillatelse til utvinning av petroleum) og tidligere vitenskapelig assistent Sogn (Transport av petroleum i rørledning).

Forelesningene i sjørett ble i vårsemesteret fulgt av 20 studenter og stipendiater og i høstsemesteret av 25.

I "oljekollokviet" deltok gjennomsnittlig 10 personer som vesentlig kom fra oljeselskap og fra advokatfirmaer som arbeider med oljerettslige spørsmål. I oljeseminaret har deltagelsen ligget på ca. 20 hver gang. Deltagerne har vesentlig vært studenter og stipendiater.

Vår gjesteprofessor i vårsemesteret, Jon Jacobson, holdt 30 timer forelesninger/seminarer i engelsk-amerikansk rett, med et deltagerantall på 10.

2. Undervisning ved andre institusjoner

På styremøtet i januar 1976 vedtok styret at Instituttet skulle institusjonalisere sitt samarbeid med det norske Shippingakademi ved at Instituttet skulle fremstå utad som faglig medansvarlig for Shippingakademiets høyere kurs i befraktningsrett og sjøforsikringsrett. Styret oppnevnte et utvalg bestående av professor Brækhus, daværende nordisk forskningsstipendiat Steen-Olsen og direktør Gram til å forestå opplegget fra Instituttets side. Det er en forutsetning for samarbeidet at deltagere fra andre nordiske land har adgang til de arrangerte kurs. Styret har også stilt seg åpent for tilsvarende samarbeid med tilsvarende institusjoner i de andre nordiske land på et senere tidspunkt.

Av Instituttets lærere er det særlig professor Falkanger og tidligere nordisk forskningsstipendiat Steen-Olsen som har vært engasjert i undervisningen ved befraktnings- og sjøforsikringskursene ved Shippingakademiet. Disse kursene følges av ca. 25 deltagere.

Professor Brækhus og professor Falkanger deltok dessuten som forelesere ved et kurs som Shippingakademiet arrangerte i Singapore i tidsrommet 29. mars— 2. april i befraktningsrett.

Forøvrig har professor Falkanger forelest over kvantumskontrakter ved et kurs Shippingakademiet har arrangert for meglere m. v. i september og november i Oslo.

Professor Selvig har i høstsemesteret holdt foredrag i Sjørättsföreningen i Helsingfors om "Den nye begrensningskonvensjonen".

3. Ekskursjoner

Nordisk forskningsstipendiat Folke Grauers og administrasjonssekretær Frøydis Rothé ledet i vårsemesteret en ekskursjon til London for 20 norske studenter med sjørett, forsikringsrett, engelsk-amerikansk rett og oljerett som spesialfag. I løpet av den uken oppholdet i London varte, ble det foretatt besøk bl. a. hos Hambro's Bank, Lloyd's, International Chamber of Shipping, solicitorfirmaet William A. Crump & Son og hos Michael J. Mustill (barrister). Dessuten ble det arrangert gruppebesøk ved domstolene og hos andre firmaer av interesse for de enkelte studentgruppene. Ekskursjonen ble finansiert ved bidrag fra Universitetet i Oslo.

4. Seminarer

Instituttet har i mange år arrangert såkalte "onsdagseminarer", hvor man på grunnlag av en skriftlig innledning diskuterer sjørettslige problemer av felles interesse. Deltagerne på disse seminarer har vært advokater, dommere og folk i sentraladministrasjonen, universitetsjurister, jurister med tilknytning til rederi og forsikringsvirksomhet, og ikke minst studenter og stipendiater. Det har for øvrig til en rekke av seminarer vært et stort antall tilreisende fra andre nordiske land. Særlig gjelder dette ved det siste seminar hvert semester, hvor det i tilknytning til seminaret har vært arrangert et såkalt "postseminar" i enkle selskapelige former. Seminarer har vært ledet av professorene Brækhus, Selvig og Falkanger og amanuensis Bull. I det følgende skal det gis en oversikt over de enkelte seminarer, med innleder og antall deltagere (herunder antall ikke-norske deltagere).

	Antall deltagere/ ikke-norske deltagere
Onsdag 21. januar Byråsjef Christian Hambro: "Konvensjonsutkastet om erstatningsansvar for oljesøl som følge av undersøkelse etter og utnytting av undersjøiske mineralforekomster."	51/3
Onsdag 25. februar Avdelingsleder Jon Rud: "Transport av petroleum gjennom rørledninger. Noen bemerkninger om Norpipe-selskapene."	38/6
Onsdag 10. mars Jur.kand. Mattias Sällström: "Rettslige problem rörande upplagda fartyg."	37/8
Onsdag 24. mars Michael J. Mustill Q.C.: "Fault in the law of marine insurance."	38/15
Onsdag 7. april Cand.jur. Norman Rønneberg: "Offshore oil platforms; the problem of definition in American law."	27/8
Onsdag 28. april Professor dr.jur. Kai Krüger: "Om lasteskader i norsk kystfart."	52/15
Onsdag 20. oktober Høyesterettsadvokat Helge Myhre jr.: "Usjødøktighetsansvar på bakgrunn av Sunny Lady og Høegh Heron-domene."	45/14
Onsdag 27. oktober Amanuensis Nicholas Wilmot: "Oppgjør mellom ulike sjøassurandørgrupper."	32/5
Onsdag 10. november Vitenskapelig assistent stud.jur. Knut Kaasen: "Joint venture forhold i oljevirksomheten — særlig om ansvarsforholdet mellom de enkelte gruppemedlemmer og tredjemenn."	47/8
Onsdag 8. desember Generalsekretær C. P. Srivastava: "International shipping law and the developing countries."	60/10

I tilknytning til seminarene 10. mars, 23. april, 20. oktober og 8. desember ble det arrangert egne seminarer om formiddagen for dommerdeltagerne på sjørettsseminaret. På disse seminarene har man diskutert nylig avsagte sjørettsdommer på grunnlag av muntlige innledninger fra Instituttets vitenskapelige assistenter.

5. *Det syvende nordiske sjørettsseminar*

Instituttet har siden opprettelsen i 1963 med to års mellomrom arrangert et større seminar over et særskilt problemkompleks i sjøretten. Det syvende seminar i rekken ble avviklet i dagene 13.—16. september 1976, og var lagt til Nynäs Hotel, Nynäshamn. Som hovedemne var denne gang valgt "Inflasjon og konjunktursvikt". Det var i alt 57 deltagere. Det var lagt vekt på å få med en så bredt sammensatt forsamling som mulig, slik at de problemer som skulle diskuteres, kunne belyses fra alle sider. Samtidig hadde man lagt opp til en rimelig fordeling på de enkelte deltagerland.

Deltagerne bekostet selv reise og opphold. Instituttet dekket utgiftene til Instituttets faste stab, styremedlemmene og foredragsholderne. Dessuten tildelte Instituttet et begrenset antall reise- og oppholdsstipendier.

Som lokalt vertskap fungerte Johnson-konsernet ved direktør Bjørn Leste.

Foredragsholdere og enkeltemner fremgår av det følgende program:

Søndag 12./mandag 13. sept.: Ankomst Nynäshamn.

Mandag 13. sept.

kl. 8.30: Frokost.

kl. 10.00: "Inflasjon og konjunktursvikt som problemer for skipsfartens langtidskontrakter."

Innleder: H.r. advokat lic.jur. Ole Lund.

kl. 11.00 ca.: Kaffe. Diskusjon.

kl. 12.00: Lunch

kl. 14.00: "Valutaproblemer (ved inngåelse av byggekontrakter og langtidscertepartier fra en praktisk synsvinkel)".

Innleder: Direktør Olof Sjöström.

kl. 15.00: "Valutaklausuler i byggekontrakter og landtidscertepartier".

Innleder: Direktør Flemming Hasle.

kl. 16.00 ca.: Kaffe. Diskusjon (til ca. kl. 17.30).

kl. 18.30: Middag.

Tirsdag 14. sept.

kl. 8.30: Frokost.

kl. 9.30: "Glideskalaklausuler i byggekontrakter."

Innleder: Docenten Lars Gorton.

Diskusjon.

kl. 11.30: Lunch.

kl. 12.30: "Glideskalaklausuler i langtidscertepartier."

Innleder: H.r. advokat Hans Peter Michelet.

Diskusjon (til ca. kl. 14.30).

kl. 15.00: Båtutflukt.

Onsdag 15. sept.

kl. 8.30: Frokost.

kl. 9.30: "Kansellering av byggekontrakter."

Innleder: Direktør Nils Gustaf Palmgren.

kl. 10.30 ca.: Kaffe.

kl. 10.45: "Kansellering av langtidscertepartier."

Innleder: H.r. advokat Arild Ditlev-Simonsen.

kl. 12.00: Lunch.

kl. 14.00: Diskusjon.

kl. 15.15 ca.: Kaffe.

kl. 15.30: Oppsummering.

Innleder: Professor Erling Selvig.

kl. 18.30: Avslutningsmiddag.

Det tas sikte på å trykke de fleste foredragene i fremtidige nummer av Arkiv for Sjørett.

VII. Undervisning m. v. i andre juridiske emner

1. Ved Universitetet i Oslo

Professor Selvig holdt i vårsemesteret et 30 timers seminar i obligasjonsrett. I høstsemesteret foreleste han 20 timer over obligasjonsrett.

Professor Falkanger foreleste 20 timer i vårsemesteret og 20 timer i høstsemesteret over odelsrett. I høstsemesteret holdt han et 30 timers kurs i obligasjonsrett. I vårsemesteret innledet han på det såkalte Vestlia-seminaret for 2. avdelingsstudenter (som han også sto faglig ansvarlig for) og i vår- og høstsemesteret på seminar for 1. avdelingsstudenter på Hoppeseter.

Vitenskapelig assistent Krokeide ledet i høstsemesteret et 12 timers seminar i oppgaveteknikk for 2. avdelingsstudenter.

2. Utenfor Universitetet i Oslo

Professor Selvig holdt i høstsemesteret en gjesteforelesning ved Universitetet i Helsingfors om "Fra norsk lovgivning om forbrukerkjøp."

Professor Falkanger har vært medansvarlig for opplegget og foreleser ved Bankforeningens 3-dagers kurs om "Kredittytters problemer i lys av nyere reguleringslovgivning", som har vært arrangert to ganger i høstsemesteret.

Nordisk forskningsstipendiat Grauers foreleste 15 timer i henholdsvis vår- og høstsemesteret over kjøp av fast eiendom, leie m. m. ved Universitetet i Lund. Han foreleste dessuten 20 timer i henholdsvis vår- og høstsemesteret om kjøp av løsøre og fast eiendom ved Rättsvetenskapliga Institutionen ved Göteborgs Universitet.

Nordisk forskningsstipendiat Gombrii foreleste i høstsemesteret 12 timer over avtalerett ved Rättsvetenskapliga Institutionen ved Göteborgs Universitet.

VIII. Forskning

1. Publikasjoner

Instituttet har ingen egen publikasjonsserie. De fleste av de skrifter Instituttets medarbeidere utgir, blir trykt enten i Arkiv for Sjørett eller MarIus.

Arkiv for Sjørett utgis av Den norske sjørettsforening. Redaktør for Arkivet er professor Falkanger. Arkivet er i 1976 kommet med bind 14 hefte 1—2, som inneholder tidligere nordisk forskningsstipendiat Steen-Olsens avhandling "Erstatningsoppgøret ved salg av skib med ureparerede skader" (255 sider).

MarIus utgis av Sjørettsfondet, som har professor Falkanger som formann. Redaktør for MarIus er amanuensis Bull. MarIus er i 1976 kommet med følgende hefter:

- Nr. 7: Lennart Hagberg: Gullvärdekláusuler i transporträttsliga konventioner. 19 s.
- Nr. 8: Georg Scheel: Det moderne kommandittselskap innen olje og skipsfart. 21 s.
- Nr. 9: Johan Vogt: Om rederassurandørenes inntreden i rett til forsikringsgjenstand og dekningskrav. 13 s.
- Nr. 10: Per Gram: Chartering problems from an international point of view. 17 s.
- Nr. 11: Hans Jacob Bull: Innstilling om ansvar ved personbefordring o. a. med jernbane, sporveier m. v. 96 s.
- Nr. 12: Ole Lund: Kontraktsmessige opsjoner, særlig i befraktningsforhold. 27 s.
- Nr. 13: Helga Myhre: Usjødyktighetsansvar i lasteskadesaker på bakgrunn av Sunny Lady- og Høegh Heron-dommen. 20 s.

2. Annen publisert sjørettsforskning

Professor Brækhus har i Scandinavian Studies of Law publisert artikkelen "Salvage of wrecks and wreckage. Legal issues arising from the Runde find" som er en oversettelse av artikkelen i Tfr 1975.505—535.

Professor Falkanger har innlevert til trykning i Scandinavian Studies of Law en artikkel om "The quantity contract".

Professor Selvig har i Schriften des Deutschen Verein für Internationales Seerecht trykt sin artikkel om "Revision of the Uniform Scandinavian Maritime Codes" (20 s.).

3. Forskningsprosjekter

Høsten 1975 dannet Instituttet en forskningsgruppe bestående av de vitenskapelige assistenter John Rein, Petter Chr. Sogn, Knut Kaasen, Mads Krohn og Morten Lund til å arbeide med rettslige spørsmål i tilknytning til de faste petroleumsinstallasjoner i Nordsjøen. Prosjektet var en fortsettelse av det prosjekt som ble avsluttet våren 1975 angående mobile boreplattformers rettslige stilling. Forskningsgruppen har ar-

beidet i nær tilknytning til Instituttets ledelse og var aktivt engasjert såvel i "oljekollokviet" som i oljeseminaret i henholdsvis vår- og høstsemesteret. Forskningsgruppen regner med å avslutte sitt arbeide i begynnelsen av 1977.

I tilknytning til forskningsgruppen har vitenskapelig assistent Marit Winnem arbeidet på et prosjekt for Sosialdepartementet om "En fremstilling og vurdering av trygdeforholdene for arbeidstagere på borefartøyer og faste oljeinstallasjoner, særlig ved arbeid på kontinentalsokkelen utenfor norsk territorium". Dette prosjekt ventes avsluttet i løpet av 1977.

Instituttet vurderer nå å sette i gang en egen forskningsgruppe til behandling av rettslige spørsmål i tilknytning til Norsk Garantiinstitut for Skip og Borefartøyer A/S og likeartede institutter i de andre nordiske land. Som et første ledd i dette vil de vitenskapelige assistenter Vibecke Groth og Jørgen Lund utarbeide en presentasjon av Garantiinstituttet, som vil bli trykt i *MarIus* i løpet av 1977.

4. *Annen publisert forskning*

I festskriftet til professor Knut Rodhe har professor Brækhus skrevet en artikkel om "Sikkerhet i certeparti og certepartifrakter" (56 s.) og professor Selvig en artikkel om "Through Carriage under the Uniform Customs and Practice for Documentary Credits 1974".

Professor Brækhus har i *Jussens Venner* 1976.205—249 publisert artikkelen "Realkreditt kontra personalkreditt. Et apropos til den forestående kodifikasjon av panteretten". Professor Falkanger har utgitt "Forelesninger over lov om odelsretten og åsetesretten, Del II" i Institutt for Privatretts stensilsérie nr. 44 (142 s.).

Nordisk forskningsstipendiat Grauers har utgitt "Kompendium i nyttjanderätt" (2. opplag), "Studiematerial för juridisk grundkurs" (4. opplag) og "Norstedts formulärbok" (8. opplag).

5. *Artikler innlevert til trykning*

Professor Brækhus har innlevert til trykning sin artikkel "Avtalt motregning. Bankinnskudd og lignende irregulære depoter som sikkerhet for mulige forpliktelser overfor depositaren" (25 s.).

Professor Falkanger har innlevert til trykning artikler om "The concept of ownership" og om "Panthaverens stilling når forkjøpsrett utøves".

IX. *Annen faglig virksomhet*

1. *Lovkomitéer*

Professor Brækhus er fortsatt formann i den norske sjølovkomitéen, som i 1976 avga sin innstilling nr. 12 om privatrettslige regler for borefartøyer.

Professor Falkanger er formann i det såkalte Tinglysningsutvalget. Han har dessuten fortsatt sitt arbeide for Justisdepartementet i forbindelse med revisjonen av Tvangsloven.

Professor Selvig er formann i utvalget til utredning av spørsmålet om lovgivning om forbrukertjenester, og i utvalget til revisjon av lovgivningen om verdipapirhandel.

Amanuensis Bull er medlem av Forsikringsavtalelovutvalget.

2. *Internasjonalt arbeide*

Professor Selvig har vært norsk representant ved UNCITRAL's forhandlinger om revisjon av konnossementskonvensjonen og ved IMCO's forhandlinger om revisjon av 1957-konvensjonen om globalbegrensning av rederansvaret. Han har også vært formann for den intergovernmentale gruppe som forbereder en konvensjon for multimodale transporter. Han har endelig deltatt som ekspert i EF's arbeidsgruppe om internasjonal-privatrettslige regler på obligasjonsrettens område.

Professor Brækhus har deltatt i "The fourth European Conference of Law Faculties" i Strasbourg i Europa-rådets regi.

3. *Annen virksomhet — ved Universitetet*

Professor Falkanger har vært formann i den såkalte Arbeidsplikt-komiteén ved Universitetet i Oslo, som avleverte sin innstilling i vårsemesteret. Han er også medlem av Universitetssirkelkomiteén. Han er videre formann i Undervisningsutvalget ved Det juridiske fakultet, og formann i Professor og dosentforeningen ved Universitetet i Oslo.

Amanuensis Bull er medlem av Forskningsutvalget, Stipendutvalget og av Instituttstrukturkomiteén ved Det juridiske fakultet.

4. *Annen virksomhet — utenfor Universitetet*

Professor Selvig er formann og amanuensis Bull sekretær i Den norske Sjørettsforening, som i 1976 har holdt 4 medlemsmøter.

Professor Selvig er dessuten formann i Reklamasjonsnemnda for radio og TV.

Professor Falkanger er viseformann i Norsk Forskerforbund og medlem av styret i Juristforbundet. Han er sensor ved Norges Landbruks-høgskole.

Amanuensis Bull er varamedlem i styret for Norsk Garantiinstitutt for Skip og Borefartøyer A/S og sensor ved revisoreksamen ved Distriktshøgskolene.

Berättelse

om Nordiska geoexkursioner till Island

Verksamhetsberättelse 1976

A. Namn och adress

Nordiska geoexkursioner till Island
Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete
Snaregade 10
DK-1205 København K
Tel. 11 47 11

B. Startår

1964

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Syftet med de nordiska geoexkursionerna är att ge särskilt yngre forskare inom naturgeografi och geologi en inblick i den inte bara för Norden, utan nära nog för hela jorden unika miljön i fråga om glaciärer, vulkaner och andra geomorfologiska agentier som Island erbjuder. De sålunda vunna erfarenheterna förutsätts kunna utnyttjas inom forskning och undervisning inom respektive hemland, där antingen motsvarande processer väl en gång funnits men icke längre är verksamma, respektive arbetar i ett tempo som är oerhört mycket långsammare.

Formellt fick verksamheten en fastare struktur när ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete i januari 1974 fastställde bestämmelser för exkursionsverksamheten. Enligt dessa bestämmelser kan i mån av behov och resurser också isländska studerande och forskare beredas tillfälle att inom ramen för verksamheten studera geovetenskapliga problem i övriga Norden.

E. Organisation

1. Administration

Verksamheten leds av en styrelse, som består av två ledamöter från vart och ett av de fem nordiska länderna. Varje lands ledamöter bör om möjligt utses så att de båda vetenskapliga huvudinriktningar som

omfattas av exkursionsverksamheten blir representerade. Ledamöterna utes för en period av tre år i sänder av Nordiska ministerrådet.

Styrelsen utser inom sig ordförande och vice ordförande.

Styrelseledamöterna i respektive land fungerar som nationell kommitté; dennas viktigaste funktion har varit att årligen utse deltagarna i exkursionen. Den isländska kommittén fungerar som arrangör för exkursionerna, varvid huvudansvaret hela tiden legat på Sigurdur Thórarinsson.

2. Samarbetsorganets sammansättning 31.12.1976

	Nationalitet
Lektor Johannes Krüger	D
Professor Arne Noe-Nygård	D
Professor Kaarlo Neuvonen	F
Professor Veikko Okko	F
Dr. Thorleifur Einarsson	I
Professor Sigurdur Thórarinsson	I
Dosent Bjørn Andersen	N
Førstekonservator Johannes A. Dons	N
Professor Valter Schytt	S
Professor Frans Erik Wickman (ordförande)	S

3. Personal

Exkursionsledare: professor Sigurdur Thórarinsson, Reykjavík

F. Verksamhet

I berättelsen för 1974 gavs en redogörelse för verksamheten sedan starten 1964.

Exkursionerna, som anordnas varje år, omfattar ca 14 dagar. Antalet deltagare per år är 25, varav 10 från Sverige och 5 från respektive Danmark, Finland och Norge. Vartannat år är exkursionen huvudsakligen vulkanologiskt inriktad; vartannat år är inriktningen geomorfologisk-glaciologisk.

1975 genomfördes en omläggning av exkursionsrutten med hänsyn till att Island numera fått sin "ringväg" runt landet sedan bron över Skeidarársandur blivit färdig.

G. Framtidsplaner

För närvarande föreligger inga planer på en omläggning av exkursionsverksamhetens inriktning eller omfattning. Styrelsen har funnit att det alltså finns ett behov av årliga exkursioner av detta slag för geovetenskapare i de nordiska länderna. Styrelsen avser att försöka effektivisera exkursionerna genom att deltagarna i förväg ges en utförligare orientering om Islands geologi. Fr. o. m. 1977 anordnas en förberedande informationsdag för exkursionsdeltagarna i varje land.

*H. Finansiering och ekonomi**1. Översikt över bokslut och budget (dkr.)*

	Bokslut 1975	Budget 1976	Prel. utfall 1976	Budget 1977
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	12 850	13 500	11 630	19 000
Personal		18 000	18 000	20 000
Kontor ¹		18 000	13 212	35 000
Lokaler				
Projekt ²	164 669			
— resekostn t Island		60 000	56 190	70 000
— exk på Island		107 000	92 900	125 000
— stip t isl geol		15 000	10 277	20 000
— övr kostnader		4 500		
Summa utg.	177 549	236 000	202 209	289 000
<i>Inkomster</i>				
Anslag	196 000	220 000	220 000	250 000
Lönstegr. kompensation				
Övrigt (överskott från föregående år)	19 161	16 000	37 611	55 402
Summa ink.	215 161	236 000	257 611	305 402

¹ Expenser i samband med exkursionen (kostnader för framställning av skriftligt material till exkursionsdeltagarna, arvoden och traktamenten till biträdande exkursionsledare m.m.). För 1977 tillkommer kostnader för förberedande seminarier i hemlandet för exkursionsdeltagarna.

² Kostnaderna är beräknade för 25 exkursionsdeltagare.

Berättelse

från Nordiska sommaruniversitetet

Verksamhetsberättelse 1976

A. Namn och adress

Nordiska Sommaruniversitetet
Hagagatan 25 A
S-113 85 Stockholm
Tel. 08/33 32 11

B. Startår

1950

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Nordiska Sommaruniversitetet (NSU) är en frivillig organisation, som vill verka för att utvidga de akademiska studiernas perspektiv genom att sammanföra akademiker med olika bakgrund och genom att främja en kritisk insikt i gemensamma vetenskapliga grundproblem, tvärvetenskapliga frågeställningar, de olika vetenskapernas metodiska egenart och vetenskapernas ställning i samhället. NSU vill inom ramen för denna målsättning ge akademiker från Nordens olika länder möjlighet att mera regelbundet träffas, utbyta kunskap och erfarenheter, samt bedriva gemensamt forskningsarbete.

Mot bakgrund härav ser NSU som sin uppgift att fortlöpande verka för förändring av de högre läroanstalterna i Norden i fråga om såväl organisation som utbildnings- och forskningsverksamhet.

E. Organisation

1. Administration

Representantskapet är NSU:s högsta myndighet. Av dess ledamöter väljs en av varje lokalavdelning och lika många plus en av generalförsamlingen. Generalförsamlingen består av samtliga registrerade deltagare i NSU:s sommarmöte. Representantskapet väljer vid sommarmötet en styrelse, vars uppgift är att leda och planera NSU:s verksamhet. Styrelsen består av 9 ledamöter med personliga suppleanter. Landsavdel-

ningarnas styrelser, till vilka en eller två ledamöter väljs av varje lokalavdelning, leder arbetet i respektive land. Lokalavdelningar kan upprättas på alla orter i Norden, där det finns universitet eller annan akademisk läroanstalt. Lokalavdelningarna, som f. n. är 20 till antalet, genomförs av NSU planlagda verksamheten. NSU:s verkställande organ är sekretariatet, vars arbete leds av en generalsekreterare.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1976

	Nationalitet
Kjell S. Johannessen ordf.	N
Jan-Otto Andersson	F
Bertel Ståhle	F
Thorsteinn Vilhjálmsón	I
Helge Rønning	N
Roger Qvarsell	S
Urban Jonsson	S
Lene Lange	D
Henning Salling Olesen	D

3. Personal

Sekretariatet förestås av en *generalsekreterare*, anställd på halvtid: Lillebill Grähs.
Vidare finns en kontorsanställd.

4. Revisorer

Mette Kunø	D
Lennart Nilsson	S

F. Verksamhet

Tyngdpunkten i Nordiska Sommaruniversitetets (NSU:s) verksamhet under 1976 ligger liksom tidigare år på kretsarbete i lokalavdelningarna. Den reella minskning i anslagen som NSU fått vidkännas har inte fått drabba omfånget av arbetet i lokalavdelningarna. Nedskaeringar har i stället fått göras beträffande administrationen av arbetet; nedskaeringar, som i vissa fall drivits för långt för att en rimlig administrativ nivå kunnat upprätthållas. Antalet studiekretsämnen har varit 11, ett antal, som visat sig vara det optimala. Inom denna ram är det möjligt att upprätthålla kontakt mellan olika kretsämnen, samtidigt som det finns utrymme för olika typer av kretsarbete. Kretsar som verkat ett antal år får möjlighet att fortsätta och fördjupa sitt arbete till en mer konkret "output" i form av någon rapport. Kretsämnen av mer innovativ karaktär kan prövas under ett eller två år för att så småningom leda fram till nya projekt. Resurserna har visserligen minskats, men än så länge har det

varit möjligt att kompensera detta med ännu en frivillig insats. Rena kostnader i form av porto, mångfaldigande av kretsrapporter etc. kan emellertid inte kompenseras med frivilliga arbetsinsatser, varför det får förmodas finnas en gräns för hur länge detta optimala antal kretsar om 11 ämnen kan bibehållas vid oförändrad anslagssumma.

Under år 1976 arbetar följande kretsar: 1. Enerkipolitik i Norden, 2. Lantbruket i Norden, 3. Hälso- och socialpolitik, 4. Alternativ pedagogik, 5. Produktion och kvalifikation, 6. Filmvetenskap/filmsociologi, 7. Vetenskapshistoria, 8. Arbetarrörelsens historia, 9. Kapital, stat och kris, 10. Proletärlitteratur och borgerlig offentlighet, 11. Familjens roll i reproduktionen.

Detta arbete är ännu inte avslutat för året, då NSU:s nya arbetsordning håller på att bli väl inarbetad. Denna innebär att arbetet förbereds under hösten i mindre "kärngrupper" i lokalavdelningarna, varefter det egentliga arbetet i kretsen startar vid vårterminens början, sedan kretsledarna träffats på en konferens i januari för den nordiska samordningen. Detta betyder således att arbetet i lokalkretsarna pågår kontinuerligt under hela året. Sommarsessionen blir sedan ett tillfälle för nordisk koordinering, sammanfattning och förberedelse inför höstens arbete i lokalkretsarna.

Under året finns ca. 120 lokalkretsar med ett deltagarantal från 5 till 40. Det vanligaste deltagarantalet ligger dock kring 15 personer. Förutom dessa kretsar har tre grupper vid Freie Universität Berlin varit anknutna till NSU. Dessa finansieras dock av Freie Universität Berlin.

Under året har en del planerings- och utredningsgrupper varit verk samma. Två exempel är gruppen "Medvetande och subjekt", som lagt fram ett kretsämnesförslag "Fenomenologi och fenomenologisk psykologi". Detta ämne kommer att fungera som projektkrets under 1977. Ett andra exempel på planeringsgrupp är en grupp, som utifrån lingvistiska, sociolingvistiska och pedagogiska utgångspunkter arbetat fram ett kretsämne för år 1977 "Vetandeförmedling i skolan".

Årets *sommarsession* arrangerades av den danska landsavdelningen, som valt att förlägga sessionen till Tvindskolerne på västra Jylland. Sessionen ville ge en förening av teori och praktik, som för de flesta kretsarna innebar välkommen information om danskt arbetsliv och dansk forskning. Ett exempel var de uttömmande studiebesök som gjordes av kretsen "Lantbruket i Norden" till olika typer av jordbruk på Västjylland. Eftersom just denna krets representerar en lycklig förening av praktiker och teoretiker, blev dessa möten med företrädare för skilda brukningsformer i ett EG-land fruktbara för såväl kretsens fortsatta arbetet som för de aktiva engagerade lantbrukare, som ställt sin tid till kretsens förfogande. Liknande arrangemang genomfördes i alla kretsar. De pedagogiskt inriktade kretsarna hade av naturliga skäl mycket att intressera sig för i Tvind. Inte endast energikretsen hade ett alldeles sär-

skilt stort intresse för det vindkraftverk, som är under byggnad där. Resultatet av sommarsessionen är ännu för tidigt att uttala sig om, eftersom arbetet just pågår i lokalkretsarna att omsätta impulser och planer från sessionen i konkret forskning.

NSU har under 1976 givit ut flera rapporter från tidigare kretsarbete, såväl i stencilserien, NSU:s mindre pretentiösa serie, som i Skriftserien. I den senare har bl. a. utkommit en antologi över multinationella företag, som är ett direkt resultat av tidigare kretsarbete. Under tryckning är en bok som behandlar forskningspolitik i Norden, också den ett resultat av kretsarbete.

Tidskriften Nordisk Forum har under 1976 ytterligare konsoliderat sig och ger nu med fyra nummer per år en god fortlöpande orientering över forskningsinnovationer i Norden. Tidskriften anordnar under hösten även ett symposium om arbetsmiljöfrågor bl. a. i samarbete med olika nordiska fackförbund, som avses ge utbyte i temanummer i tidskriften.

Under vårterminen 1976 anordnade NSU två symposier. Det större symposiet behandlade filmsociologi och avhölls i Danmark. Symposiets syfte var att förbereda arbetet i en krets med samma namn under året. Symposiet är dokumenterat i en innehållsrik rapport. I Stockholm hölls ett symposium om 30-talet. Det var ett samarbete mellan kretsarna "Arbetarrörelsens historia", "Proletärlitteratur och borgerlig offentlighet" samt "Lantbruket i Norden". Symposiet hade inbjudit inledare från motsvarande kretsar i de andra nordiska länderna och blev dessutom en kontakt med icke NSU-anknuten forskning i Stockholm och Uppsala. Alla dessa kretsar förbereder skrivna rapporter som kommer att täcka ännu inte beskrivna områden.

G. Framtidsplaner

Planeringen inför år 1977 har haft som målsättning att söka bibehålla samma omfång i verksamheten som under tidigare år. Kretsämnesprogrammet omfattar 11 studiekretsämnen. Av dessa fortsätter sex kretsar verksamhet som pågått under tidigare år. För kretsarna "Lantbruket i Norden", "Hälsa- och socialpolitik", "Proletärlitteratur och borgerlig offentlighet" samt "Familjens roll i reproduktionen" innebär 1977 ett sista sammanfattande år. Man vill under detta tredje år söka komma fram till en avslutande rapport. Kretsarna "Filmvetenskap/filmsociologi" och "Kapital, stat och kris" har endast arbetat under år 1976 och då båda dessa kretsar varit föremål för ett stort intresse föll det sig naturligt för NSU:s representantskap att låta dem fortsätta ännu ett år. Årets nya kretsämnen är "Havet och Norden", ett ämne med stor aktualitet samtidigt som det drar in naturvetenskapligt orienterade forskare i verksamheten; vidare "Vetandeförmedling i skolan", "Krislagstiftningen i Norden", "Produktion och medvetande", samt "Teknologi, arbetskraft, yrkesutbildning". Förutom dessa 11 kretsar kommer det i Bergen, Göte-

borg och Stockholm att finnas en projektkrets om "Fenomenologi och fenomenologisk psykologi". Den gamla kretsen "Energipolitik i Norden" fortsätter som arbetsgrupp med direkt målsättning att redigera en rapport från det tidigare kretsarbetet.

Under året planeras även ett antal symposier äga rum. Under våren kommer kretsen "Vetenskapshistoria" att avsluta sitt arbete med ett väl förberett symposium som avhålls i Norge. Ett annat planerat symposium kommer att röra konstens socialhistoria och förmodligen äga rum i Danmark.

Tidskriften Nordisk Forum beräknas utkomma med fyra nummer under 1977 under förutsättning av att inga alltför stora ekonomiska svårigheter uppstår.

1977 års sommarsession skall enligt turordningen förläggas till Island. Då det när detta skrivs ännu ej är klart om NSU kan påräkna ett extra anslag för detta kan platsen för 1977 års session ej heller med säkerhet anges här. Om sessionen kan förläggas till Island, kommer den att hållas i Laugarvatn. I det fall ett extra anslag inte beviljas kommer 1977 års session att arrangeras av den norska landsavdelningen.

H. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget

	Bokslut 1975 dkr	Budget 1976 dkr	Budget 1977 dkr
<i>Utgifter</i>			
Styrelse	64 286,25	85 000:—	90 000:—
Personal	177 123,02	115 000:—	130 000:—
Kontor	71 350,88	83 000:—	78 000:—
Lokaler	—	—	—
Projekt	772 797,17	717 000:—	942 000:—
Summa utg.	1 085 558,32		1 240 000:—
<i>Inkomster</i>			
Anslag	898 927,57	1 000 000:—	
Lönstegr. kompensation	—		
Övrigt reservationer	24 882:—		
enl. beslut av kultur- sekr. Anmälningsavg.,	50 000:—		
räntor etc.	29 964:—		
Summa ink.	1 003 773,98		

2. Ev. kommentarer; innevarande års ekonomi och resursfördelning

Indragning av fonden för Skriftserien och avslag på ansökan om kompensation för lönstegringar har inneburit stora ekonomiska svårigheter under år 1975.

Vidare har indragningen av NSU:s driftsfond skapat svåra likviditetsproblem.

Berättelse**från Nordiskt kollegium för ekologi***Verksamhetsberättelse 1976**A. Namn och adress*

Nordiskt kollegium för ekologi
 c/o fil. lic. Pehr H. Enckell
 Zoöekologiska avdelningen
 Ekologihuset
 S-223 62 Lund
 Tel. 046/14 81 88

B. Startår

1976 (1964 startades Nordiskt kollegium för terrester ekologi)

C. Syfte

Kollegiet skall inom sitt verksamhetsområde stimulera och stödja ökat utbyte av yngre forskare mellan de nordiska länderna samt genom inter-nordiska grupparbeten och kursverksamhet stödja ekologiska forskningsuppgifter och verka för effektivt utnyttjande av tillgängliga resurser.

Kollegiet har till uppgift att organisera gemensamma kurser, ordna konferenser, förbereda aktuella forskningsuppgifter samt tillsätta nordiska utbytesstipendiater.

*D. Organisation**1. Administration*

Kollegiet består av en ledamot och en suppleant från varje nordiskt land.

Kollegiet har en deltidsvorderad sekreterare.

2. Kollegiets sammansättning 31.12.1976

	Nationalitet
Prof. Christian Overgaard Nielsen	D
Prof. Seppo Eurola	F
Prof. Agnar Ingólfsson	I
Prof. Arne Semb-Johansson	N
Prof. Per Brinck	S
Kollegiets sekreterare	
Pehr H. Enckell	S

3. Personal

- 1 sekreterare (deltid), arvoderad
- 1 räkenskapsförare (deltid), arvoderad

4. Revisorer

Auktoriserad revisor Sven Bogren, Djäknegatan 2, S-211 35 Malmö

E. Verksamhet

Kollegiets verksamhet har under den redovisade perioden bibehållits vid den ambitionsnivå som uppnåddes budgetåret 1970/71. Genom att verksamheten fr. o. m. 1976 omfattar samtliga ekologiska ämnesdelar inom den terrestra och limniska ekologin är verksamheten emellertid kvantitativt mera omfattande.

Kollegiets omvandling har bl. a. medfört att Island blivit representerat genom en ledamot och en suppleant.

Övriga administrativa förändringar framgår av den av Nordiska ministerrådet under året fastställda instruktionen för Kollegiet.

Kollegiet har under året avhållit tre sammanträden; i Lund, på Öland samt i Helsingfors.

Under året har en konferens för yngre ekologer avseende Främmande substanser i miljön avhållits i Finland. Konferensen avhölls i samarbete med den nordiska föreningen Oikos.

Kollegiet har initierat och finansierat åtta nordiska kurser. Intresset för deltagande har som tidigare varit mycket stort.

Kollegiet har genomfört en konferens avseende forskarutbildning i ekologi i u-länder, med deltagande av ett stort antal organisationer och institutioner.

Kollegiet har stött yngre nordiska ekologers deltagande i ett internationellt markbiologiskt symposium i Uppsala. Ett tjugotal yngre nordbor deltog i symposiet.

Kollegiet har utdelat kort- och långtidsstipendier för arbete eller kortare besök vid skilda nordiska institutioner och fältstationer. Allt flera delar av ekologin deltar nu i stipendiesamarbetet.

Kollegiet har tillsatt en arbetsgrupp för att närmare utreda de nordiska fältstationernas framtid. Arbetsgruppen tillkom som ett resultat av fältstationskonferensen i Norge 1975.

De nordiska grupparbeten som under året erhållit stöd från Kollegiet behandlar smågnagardynamik och därmed sammanhängande problem, samt spridnings- och populationsekologi hos terrestra evertebrater på Island. Även den limniska arbetsgrupp som f. n. arbetar på Island har erhållit stöd.

Ytterligare har ett tiotal yngre ekologer erhållit anslag för projekt i annat nordiskt land. Allmänt kan en klar tendens till grupparbeten förmärkas, genom att ansökningar från enskilda studerande blir färre jäm-

fört med gemensamma ansökningar. Detta är en utveckling som klart stödes av Kollegiet.

Internationaliseringen av kursverksamheten fortgår. Engelska har nu flera gånger förekommit som kursspråk.

Kollegiet har etablerat kontakt med International Association for Ecology (INTECOL).

Kollegiet har under året startat en utredning avseende behov, möjligheter och kostnader för ett meddelandeblad som skulle täcka informationsbehovet inom nordisk terrester och limnisk ekologi.

F. Framtidsplaner

Framtidsplanerna för Kollegiet omfattar en förankring av Kollegiets arbete inom en vidare sektor av ekologin än vad som tidigare varit fallet. Samtidigt sker en fortlöpande översyn av löpande aktiviteter och en aktualisering av nya gränsområden inom det ekologiska fältet, där Kollegiets arbete kan bli meningsfullt, samtidigt som en dubbling av pågående reguljär universitetsutbildning på doktorandstadiet undviks.

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal dkr.)

	Bokslut 1975	Budget 1976	Prel.utfall 1976	Budget 1977
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	13 605	21 000	21 000	24 000
Personal	7 400	19 000	19 000	20 200
Kontor	3 724	1 600	2 000	2 000
Lokaler	—	—	—	—
Projekt	221 800	252 500	252 000	266 500
Summa utg.	246 529	294 100	294 000	311 200
<i>Inkomster</i>				
Anslag	237 700	285 000	285 000	299 000
Lönestegr. kompensation				
Övrigt (räntor)	9 455	9 100	9 100	12 200
Summa ink.	247 155	294 100	294 100	311 200

2. Ev. kommentarer, innevarande års ekonomi och resursfördelning

I och med ombildningen av Kollegiet innevarande år, samt tillkomsten av en isländsk ledamot har vissa justeringar gjorts i den preliminära budgeten. Kostnaderna för styrelsen har sålunda ökat något (= resor tur och retur Island).

Berättelse**från Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA)***Verksamhetsberättelse 1976**A. Namn och adress*

Centralinstitut for Nordisk Asienforskning (CINA)
 Kejsergade 2
 DK-1155 København K
 Tel. 11 16 86 el. 11 12 71

B. Startår

1967

C. Syfte

Institutet er oprettet med henblik på at befordre, koordinere og stimulere den i de nordiske lande stedfindende asienforskning og at virke for en tilvejebringelse af de fornødne hjælpemidler for forskningen og undervisningen inden for de her henhørende fagområder.

*D. Organisation**1. Administration*

Institutet ledes af en styrelse bestående af 2 asienforskere fra hvert af deltagerlandene, Danmark, Finland, Norge og Sverige. Island kan efter ønske blive repræsenteret i styrelsen med 1 medlem. Styrelsesmedlemmerne udpeges af regeringerne for 3 år ad gangen. Genvalg kan finde sted. Styrelsen ansætter en forstander til at varetage instituttets daglige ledelse.

2. Styrelsens sammansætning 31.12.1976

	Nationalitet
Professor Mogens Boserup	D
Lektor Niels Steensgaard	D
Professor Aulis Joki	F (næstformand)
Docent Asko Parpola	F
Professor Henry Henne	N (formand)
Professor Per Kværne	N
Professor Göran Aijmer	S
Professor Göran Malmqvist	S

3. *Personal*

- 1 forstanderstilling (honorarlønnet)
- 6 forskningslederstillinger
- 1 forskerstipendiatstilling
- 4 kontorstillinger
samt udstationeret og aflønnet af Det kgl. Bibliotek i København:
- 1 forskningsbibliotekar
- 1 bibliotekar
- 1 assistent
- 3 studentermedhjælpere (deltid)

4. *Revisorer*

- 1 revisor (honorarlønnet)

E. *Verksamhet*

1. *Koordinering af forskning og undervisning*

CINA har dagene 14—15/8 med støtte fra forskningsrådene i de nordiske lande afholdt en konference om nordisk Afghanistan-forskning. Konferencen er den første af en planlagt række konferencer og symposier om nærmere afgrænsede emner inden for nordisk Asien-forskning, jfr. instituttets plan for årene 1977—1979. Konferencen resulterede i nedsættelse af en arbejdsgruppe for nordisk Afghanistan-forskning, hvis opgave er at fremme kontakten mellem afghanske og nordiske myndigheder og forskningsinstitutioner med henblik på iværksættelse af et forskningssamarbejde mellem de pågældende lande.

I april udsendtes en præliminær udgave af et fællesnordisk forelæsningskatalog, d. v. s. en fortegnelse over igangværende undervisning vedrørende Asien ved nordiske universiteter og højere læreanstalter. I tilknytning hertil udsendtes et cirkulære med præsentation af et 'Informationsblad om Asienstudier i Skandinavien'/'Current Information on Asian Studies in Scandinavia'. Informationsbladet, der ventes at blive på 4—6 sider, udkommer første gang i løbet af efteråret sammen med 1976/77-udgaven af forelæsningskataloget. Begge publikationer distribueres gratis til alle institutioner og andre interesserede i de nordiske lande.

Instituttet har fortsat sin indsamling af materiale med henblik på en indgående beskrivelse af Asien-forskningen i Norden. En del oplysninger er vanskeligere tilgængelige end forudset. Den endelige bearbejdelse af materialet påbegyndes i løbet af efteråret.

Instituttet har fortsat udgivelsen af sit Newsletter, hvis formål bl. a. er international information om nordisk asienforskning. Newsletter indeholder således bl. a. præsentation af større fagområder og/eller institutioner inden for nordisk Asien-forskning.

Som led i en påbegyndt katalogisering og beskrivelse af nordiske samlinger på asiatiske sprog har fil. lic. Harry Halén som forskerstipendiat i 1975/76 afsluttet sin gennemgang af dele af de finske orientalistiske samlinger med et manuskript, 'Handbook of Oriental Manuscripts', der forventes at indgå i instituttets monografiserie. Som forskerstipendiat i 1976/77 har cand. mag. Donald Wagner i samarbejde med de implicerede biblioteker og universitetsinstitutter indledt en katalogisering og beskrivelse af de nordiske østasiatiske samlinger (kinesisk, japansk, koreansk og vietnamesisk). Indsamlingen af materiale fra de større samlinger ventes afsluttet 1977/78. Bearbejdelsen af det indsamlede materiale er påbegyndt. Som et biprodukt har instituttet i foråret udgivet 'Guide to East, Southeast, and Central Asian Library Collections in Scandinavia'.

I december udkommer Søren Egerod & Per Sørensen: 'The Lampang Field Station. A Scandinavian Research Center in Thailand 1969—1974', som i form af en række rapporter redegør for CINAs første forskningsprojekt i Asien. I den forbindelse henvises til oplysningerne ovenfor vedrørende Afghanistan-konferencen samt til instituttets virksomhedsberetning for 1975.

2. Anskaffelse og udgivelse af materiale til forskning og undervisning (dokumentations- og informationsvirksomhed):

2.1. Udbygning af CINAs håndbogsbibliotek er fortsat med hovedvægt på Vestasien, Sydøstasien, Kina efter 1949 samt asiatica udgivet i USSR, samtidig med at man har fastholdt standarden inden for de øvrige asiatiske områder samt foretaget en betydelig udvidelse af tidskriftholdet. Igen i år har instituttet på initiativ af kontaktstipendiaterne foretaget nyanskaffelser til biblioteket, specielt vedrørende Japan, Indonesien og Sri Lanka.

Udlånet fra biblioteket er i fortsat stigning. Instituttet har imødekommet samtlige anmodninger om lån (indtil 1/10 ca. 200) via institutioner og biblioteker i de nordiske lande.

Næste udgave af den systematiske katalog ('Subject Index') over CINAs samlinger er færdig og udkommer i begyndelsen af det nye år. En revideret tidsskriftfortegnelse er under udarbejdelse og en ny udgave forventes at kunne foreligge i 1977. Manuskript til en fortegnelse over særtryk er klar og forventes trykt inden årets udgang. Herudover har instituttet på foranledning af enkeltpersoner og institutioner udarbejdet specialbibliografier samt bistået forskellige biblioteker med forslag til litteraturanskaffelser, herunder SIDA, Biståndsudbildningsnämnden, Mellempøkeligt Samvirke, Stiftelsen för alkoholforskning (Helsingfors) og skolöverstyrelsen i Sverige. Endelig har instituttet fortsat og udvidet sine udvekslingsarrangementer med forskellige nordiske forskningsbiblioteker.

2.2. Publikationer m. v.

I monografiserien er udgivet:

Nr. 14, R. E. A. Johansson: 'Pali Buddhist Texts' (ny udvidet udgave)

Nr. 15, O. C. Dahl: 'Proto-Austronesian' (ny revideret udgave)

Nr. 22, G. Djurfeldt & S. Lindberg: 'Behind Poverty'

Nr. 23, G. Djurfeldt & S. Lindberg: 'Pills against Poverty'

Nr. 24, B. J. Terwiel: 'Monks and Magic'

Nr. 25, T. H. Silcock: 'A Village Ordination'

Nr. 27, V. Brun: 'Sug the Trickster who Fooled the Monk'

I monografiserien er følgende titler i produktion:

Nr. 26, W. E. Cheong: 'Mandarins and Merchants'

Nr. 28, B. G. Gokhale: 'Surat in the Seventeenth Century'

Nr. 29, R. Israel: 'Muslims in China'

I Special Publications udgives:

Nr. 5, S. Egerod & P. Sørensen: 'The Lampang Field Station. A Scandinavian Research Center in Thailand 1969—74'

Endvidere har instituttet som nævnt ovenfor under 1. udgivet Newsletter, Informationsblad, Forelæsningskatalog og D. Wagner & N. Ellinger: 'Guide to East, Southeast, and Central Asian Library Collections in Scandinavia'. Instituttet forestår fortsat udgivelsen af Acta Orientalia. I øvrigt henvises til redegørelsen under 2.1.

3. Befordring og stimulering af forskning og undervisning

3.1. Stipendier

Instituttet har uddelt rejsestipendier til Asien og internordiske kontaktstipendier til et samlet beløb af dkr. 140 000, jfr. nedenstående fortegnelse. Uddelingen er foretaget på grundlag af 53 ansøgninger om rejsestipendier og 33 ansøgninger om kontaktstipendier.

Rejsestipendier til Asien (dkr. 105 000):

Sven Broman, Stockholm: Kinesisk skyggespilteater	12 000
Peter Severin, Marianne Kjærsgård, Nakskov, Torben Huss, København: Kunst (Filippinerne)	10 000
Tatu Vanhanen, Tampere: Political science (Indien)	3 000
Staffan Nelson, Stockholm: Kinesisk litteratur (Singapore)	10 000
Liu Pai-Shah, Oslo: Litteraturstudier (Kina)	5 000
Inga-Lill Hansson, København: Akha-studier (Thailand)	12 000
Heikki Palva, Göteborg: Dialektstudier (Saudi-Arabien og Jordan)	7 000
Lars Wåhlin, Stockholm: Demografi (Jordan)	7 000
Harald Beyer Broch, Oslo: Havnomader (Filippinerne)	10 000
Jan Lundqvist, Bergen: Regional udvikling (Iran)	7 000
Boel Berner, Lund: Kinesisk forskningspolitik	6 000

Thommy Svensson, Göteborg: Indonesisk nationalisme	4 000
Alain Lefebvre, Århus: Nomadestudier (nordlige Indien)	7 000
Arne Røkkum, Bergen: Socialantropologisk feltarbejde (Korea)	5 000

Internordiske kontaktstipendier (dkr. 35 000):

Inger Holmboe Hansegård, Stockholm: Japan-forskning (CINA)	2 000
Pertti Nikkilä, Helsinki: Konfucianisme (CINA)	1 000
Simo Heininen & Tapani Harvainen, Finland: Orientalistikkens historie i Finland og Sverige (Det kgl. Bibliotek, Kbhvn.)	4 000
Willi Flindt, København: Kildemateriale på nordiske biblioteker, institutter og museer vedr. de udøvende kunstarter i Japan	1 700
Jorma Ahvenainen, Jyväskylä: Telegrafi i Fjernøsten (Det kgl. Bibliotek, Kbhvn. og CINA)	2 000
Sirkka-Liisa Mäki, Finland: Østtibetanske dialekter (CINA)	2 000
William Copeland, Helsinki: Moderne kinesisk historie (CINA)	3 000
Esko Pirinen, Helsinki: ASEAN og Sydøstasien (CINA)	1 500
Olli Kaikkonen, Jyväskylä: USAs politik i Østasien (CINA)	2 000
Catharina Blomberg, Uppsala: Japansk arkæologi (CINA)	700
Rolf Samuelsson, Uppsala: Socialantropologi i Laos og Thailand (Lunds universitet og CINA)	2 000
Lars-Erik Nyman, Klippan: Deltagelse i PIAC-konferencen i Helsinki	1 500
Elisabeth Eide, Oslo: Kinesisk bibliografi (Kbhvn. og/eller Stockholm)	3 000
Jon Arentzen, Oslo: Multinationale selskaber i Indien (CINA)	2 000
Merete Aagaard Henriksen, Espergærde: Textilier fra Laos og Thailand (Göteborg)	1 000
Trygve Lötveit, Oslo: Chinese local gazetteers (CINA)	1 600
Per Hilding, Stockholm: Britisk jordpolitik i Indien (CINA)	1 500
Jan-Olof Svantesson, Lund: Mon-Khmer-sprog (CINA, Østasiatisk Institut og Det kgl. Bibliotek i Kbhvn.)	1 500
Finn Larsen, Albertslund: Procesret under T'ang-dynastiet (London)	1 000
Desuden har redaktør Göran Leijonhufvud, Stockholm, arbejdet ved CINA en stor del af året med kinesiske vægaviser.	

3.2. *Vedrørende forskerstipendiet henvises der til oplysningerne ovenfor under 1*

3.3. *Symposier, konferencer og kurser*

Ud over den ovenfor under 1. omtalte nordiske Afghanistan-konference har CINA i 1976 medvirket ved tilrettelæggelsen af og ydet til-

skud til (1) 'Permanent International Altaistic Conference' i Helsingfors under forsæde af professor Aulis Joki (dkr. 47 262) samt til (2) 9th International Conference on Sino-Tibetan Languages and Linguistics i København under forsæde af professor Søren Egerod (dkr. 16 000).

Endvidere har instituttets videnskabelige medarbejdere medvirket i ca 15 kurser og seminarer arrangeret af andre institutioner i de nordiske lande, samt repræsenteret CINA ved et lignende antal internationale konferencer.

Endelig har de i ca 70 tilfælde ydet individuel vejledning og bistand til nordiske forskere og viderekomne studerende, herunder ikke mindst kontaktstipendiaterne.

F. Fremtidsplaner

I budgetforslagene for den kommende treårsperiode har instituttet først og fremmest ønsket at tilgodese behovet for en markant udvidelse af stipendie-, konference-, biblioteks- og dokumentationsvirksomheden samt en vis udvidelse af publikationsvirksomheden.

I planlægningen af stipendievirksomheden er hovedvægten lagt på en forøgelse af antallet af 1—2 årige forskerstipendier fra det nuværende ene til fire i 1978 og fem i 1979. Det sker med særligt henblik på en løsning af større almene dokumentationsopgaver samt katalogisering og beskrivelse af nordiske bibliotekers samlinger af asiatica. Dernæst har man ønsket ved hjælp af forskerstipendierne at få mulighed for at finansiere individuelle forskningsopgaver samt at udvikle forskningsområder, som endnu ikke er opdyrket i Norden. Endelig sigtes der mod en gradvis udvidelse af antallet af stipendier til studieophold ved CINA eller andre institutioner i de nordiske lande med tilknytning til asienforskningen og/eller en forlængelse af varigheden af disse ophold udover de nuværende 1—2 uger.

Ud over at søge at afholde almindelige nordiske konferencer vedrørende de asiatiske hovedområder (Vest- og Centralasien, Sydasien, Øst- og Sydøstasien) vil man arrangere en række mindre symposier eller seminarer vedrørende mere snævert afgrænsede emner (exv. om udviklingsstrategi og teknologi i Kina og Indien, nyhedsformidling om Sydasien, metodeproblemer inden for asienforskningen). Man har desuden optaget et mindre beløb på budgetterne for 1978 og 1979 med henblik på at kunne yde tilskud til konferencer og symposier arrangeret af andre institutioner i de nordiske lande.

Med henblik på en væsentlig udvikelse af det allerede eksisterende udlån fra instituttets bibliotek via biblioteker og institutioner uden for København har man for 1978 budgetteret med en extra kontorstilling og en forøgelse af kontorholdskontoen til dækning af de hermed forbundne extra udgifter til porto og forsikring. En vis udvidelse af fjernlånet søges gennemført i 1977 i forbindelse med en ændret arbejdsfordeling.

Biblioteket vil i løbet af 1977 udsende en revideret udgave af den systematiske katalog over håndbogsbiblioteket samt en fortegnelse over instituttets tidsskrifter og særtryk. Samtlige fortegnelser vil blive distribueret vederlagsfrit til alle interesserede institutioner i de nordiske lande.

Instituttet forventer i løbet af 1977/78 i bogform at udgive en omfattende fortegnelse over orientalske håndskrifter i Finland og i 1978/79 at påbegynde udgivelsen af et katalog over kinesiske, japanske og koreanske samlinger i de nordiske lande.

I planerne for publikationsvirksomheden indgår endvidere videreførelse af det allerede påbegyndte meddelelsesblad og forelæsningskataloget samt, som noget nyt, udgivelse af rapporter fra de af instituttet afholdte konferencer, symposier og seminarer. Udgivelsen af de øvrige serier fortsættes uændret, idet de oven for omtalte kataloger over nordiske samlinger af asiatica, der til sin tid tilsammen vil udgøre et nordisk "Union Catalog", indgår som en særlig række i monografi-serien.

Med henblik på at kunne betjene så mange interessegrupper som muligt og for at kunne indfri de forventninger, der stilles til instituttet i henseende til information og dokumentation og rådgivning har man budgetteret med en ny forskningsassistent/-lederstilling i 1978 og en i 1979, hvorved antallet af faste videnskabelige medarbejdere kommer op på 8. Dertil kommer yderligere en kontorstilling i 1979 samt en post til dækning af udgifter i forbindelse med elektronisk databehandling med henblik på en forenkling af visse af instituttets informations- og dokumentationsopgaver og deraf følgende frigørelse af kapacitet til andre opgaver, såsom udarbejdelse af specialbibliografier og studievejledninger. Samtidig forventer man i løbet af denne periode at udvide sin lokalekapacitet.

*G. Finansiering och ekonomi**1. Översikt över bokslut och budget (1 000-tal dkr.)*

	Bokslut 1975	Budget 1976	Prel.utfall 1976	Budget 1977
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	17	20	19	21
Personal	1 311	1 245	1 453	1 373
Kontor	95	120	154	130
Lokaler	0	0	0	0
Stipendier	105	135	147	155
Symposier	23	45	65	50
Rejser	28	45	45	40
Bibliotek	174	175	200	193
Summa utg.	1 753	1 790	2 083	1 962
<i>Inkomster</i>				
Anslag	1 464	1 775	1 775	1 950
Lönstegr. kompensation	305	208	208	..
Renter	12	12	12	12
Summa ink.	1 781	1 995	1 995	1 962

Berättelse

från Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi

Verksamhetsberättelse 1976

A. Namn och adress

Nordisk Kollegium for Fysisk Oceanografi
Haraldsgade 6
DK-2200 København N.

B. Startår

1965

C. Syfte

Kollegiet har til opgave at varetage samarbejdet mellem de nordiske universiteter i spørgsmål om forskning og undervisning inden for Fysisk Oceanografi. Dette sker bl. a. ved arrangement af symposier og konferencer samt fælles forskningsprojekter og ved udveksling af forskere.

D. Organisation

1. Administration

Kollegiet består af en repræsentant for hvert af de deltagende lande.

2. Kollegiets sammansætning 31.12.1976

	Nationalitet
Professor Nils Jerlov (formand)	D
Lektor Gunnar Kullenberg	D adjung. medlem
Professor Erkki Palosuo	F
Professor Aarno Voipio	F adjung. medlem
Docent A. Foldvik	N
Professor Odd H. Sælen	N adjung. medlem
Professor Gösta Walin	S
Lektor Johan Rodhe	S adjung. medlem
Sekretær:	
Overassistent Elin Halldén	D

3. *Personal*

1 timelønnet kontordame

Kollegiet har til stadighed mindst 5 stipendiater, som får deres løn i henhold til overenskomstmæssige aftaler.

4. *Revisorer*

2. revisionsdepartement under Økonomi- og Budgetministeriet varetager revisionen af Kollegiets regnskaber, som føres i København.

E. *Verksamhet*

Kollegiet har som vanligt afholdt 2 årsmøder. Det ene blev afholdt i maj i Helsinki og det andet fandt sted i oktober i København. Fra finsk side blev fremlagt et projekt vedrørende undersøgelser af processer i Bottenhavets dybvand, som har vist sig at forårsage kraftigt varierende turbiditet. Endvidere drøftedes kommende møder og symposier samt ansættelse af nye stipendiater.

Det planlagte Skagerrak-Projekt for 1976 er gennemført i det store og hele, idet 8 af de planlagte togter har fundet sted, medens det sidste vil finde sted i december. Man har målt saltholdighed, temperatur og strøm samt desuden ilt, fosfat, totalfosfor og nitrat på 10 forskellige dybder på hver station. Der var i alt 15 stationer fordelt langs 2 snit. I perioden marts—maj var projektet koordineret med JONSDAP (samarbejdsprojekt i Nordsøen). Vejrforholdene har været gunstige, og med det indsamlede materiale skulle det være muligt at nå et stykke frem med hensyn til kortlægning af strømforholdene i Skagerrak samt variationer i tidsskalaer op til et år. Yderligere håber man at kunne finde frem til bestemmelse af de forskellige vandmassers oprindelse og opholdstid. Størstedelen af udgifterne til projektet er ydet af Kollegiet, men også Svenska Naturvetenskaplige Forskningsrådet og Göteborgs Universitet har ydet støtte.

I 1976 er endvidere gennemført et mindre projekt i en lille norsk fjord — Arnovågen —, dels med støtte fra Kollegiet og dels med støtte fra Geofysisk Institutt i Bergen. Ved hjælp af sporstoffet rodamin, som er udsprøjtet på 15—17 m dybde og derefter sporet i indtil 3 døgn, søges blandingsprocesser i fjorde kortlagt. Forsøget fandt sted i begyndelsen af oktober og vil blive gentaget snarest muligt i indeværende år. Næste forsøg vil finde sted i en anden fjord, hvor de karakteristiske forhold er anderledes, hvorved man vil opnå et omfattende sammenligningsmateriale.

I januar afholdt Kollegiet et møde på Oceanografiska Institutionen ved Göteborgs Universitet, hvor lærere fra samtlige institutter deltog — ialt 15. Formålet var at informere hinanden om undervisningen ved de respektive institutioner. Man drøftede muligheden for udvidelse af fa-

gets indhold med udgangspunkt i de eksisterende studieordninger. Endvidere drøftede man undervisningsmateriale samt diskuterede laboratoriekurser og ekskursioner. En samordning og orientering vedrørende gæsteforelæsere blev også berørt. Mødet var givende for alle, og det blev vedtaget at følge det op.

Et mindre symposium blev afholdt på Bornö i Sverige den 4—6 oktober. Deltagerantallet var af pladshensyn begrænset til 9. Hensigten var at diskutere de videnskabelige problemstillinger i forbindelse med de planlagte projekter for 1977, hvor processer i Bottenhavet og i Østersøen skal undersøges.

Forskellige former for udveksling har fundet sted, ligesom der er afholdt forelæsninger på forskellige møder og institutter. En hovedfagsstuderende fra København er deltager i det endnu løbende fjordprojekt, hvorfra han skal bruge en del af sine studier til sin endelige hovedfagsopgave. En amerikansk professor, Dr. Thomas B. Sanford, p. t. ved Universitetet i Kiel, har forelæst på en række nordiske institutter. Et antal unge studerende har deltaget i Skagerrak-projektet.

6 stipendiat har i 1976 været tilknyttet Kollegiet, nemlig 1 1/2 i Danmark, 1 i Finland, 2 i Norge og 1 1/2 i Sverige.

På grundlag af Kollegiets stipendier er en række publikationer udgivet. I lighed med tidligere er publikationerne udgivet af de institutioner, hvortil de forskellige forskere er knyttede.

F. Framtidsplaner

I 1977 vil projektet i Østersøen blive gennemført som planlagt og som udførligt omtalt i virksomhedsberetningen, der den 30. okt. 1975 blev indsendt sammen med budget for 1977. I tilknytning hertil vil et finsk projekt blive gennemført med undersøgelser af turbiditeten i Bottenhavets dybvand, navnlig i det østre basin, idet man her har observeret en meget høj turbiditet i vandlagene nær bunden. Forskere fra forskellige nordiske institutter skal deltage. Undersøgelsen sigter på at klarlægge de pågældende lags geografiske og vertikale fordeling samt deres homogenitet og også den tidsmæssige fordeling, ligesom man håber at kunne finde frem til årsagerne til den høje turbiditet. Informationer om strømforholdene i Ålandshavet vil indgå som et vigtigt led.

Som det blev nævnt i den tidligere beretning, vil projektet i Østersøen blive knyttet til BOSEX 77 (Baltic Open Sea Experiment 1977), som er et internationalet projekt, bl. a. med deltagelse af samtlige lande omkring Østersøen.

I 1978 planlægges det igen at tage langtidsprojektet vedrørende undersøgelserne fra Masten i Kattegat op. Data indsamlede ved tidligere lejligheder er under bearbejdning og opmuntrer til fortsatte undersøgelser. Endvidere planlægges et togt med undersøgelser i Faroe-Shetlands Ka-

nalen. Transporten i det sydgående dybe vand i denne kanal langs Færøernes østside samt de hydrografiske forhold i de øvre og kystnære vandmasser er af væsentlig interesse med henblik på fiskeriet, som i dette område har været af betydeligt omfang. Også Færøerne skal deltage i dette projekt.

G. Finansiering och ekonomi

1. Översikt över bokslut och budget (1 000-tal dkr.)

	Bokslut 1975	Budget 1976	Prel.utfall 1976	Budget 1977
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	5 031,47	5,7	4,4	5,5
Personal	9 451,68	16,6	10,3	12,0
Kontor	2 491,50	3,2	3,0	3,0
Lokaler				
Symposier	—	33,5	27,5	29,0
Forskning	116 709,84	132,0	157,0	125,0
Stipendiater	378 820,05	373,5	402,0	424,5
Udveksling	28 235,21	32,0	32,3	30,0
Summa utg.	540 739,75	596,5	636,5	629,0
<i>Inkomster</i>				
Anslag	477 000	538,0	538,0	555,0
Lönstegr. kompensation	36 710		44,1	54,7
Övrigt: overført fra tidl. år	81 312,42	50,5	63,8	14,5
renter	9 218,46	7,0	5,0	5,0
A.T.P. kompens.	336,—			
Summa ink.	604 576,88	595,5	650,9	629,2

2. Ev. kommentarer; innevarande års ekonomi och resursfordeling

Det er nødvendigt for Kollegiet at regne med udbetaling af kompensation for lønstigning.

Berättelse

från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning

Verksamhetsberättelse 1976

A. Namn och adress

Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
Sekretariatet
Kajaanintie 46 D
SF-90220 Uleåborg 22
Tel. 981-334202

B. Startår

1969

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge och Sverige

D. Syfte

Samarbetskommittén har till uppgift att främja arktisk medicinsk forskning i de nordiska länderna genom koordinering, dokumentationsverksamhet, anordnande av kurser, seminarier och konferenser samt publikationsverksamhet.

E. Organisation

1. Administration

Kommittén består av minst en och högst tre medlemmar från varje deltagande land. Medlemmarna utses av vederbörande lands regering för högst fyra år i sänder. Kommittén kan inom sig utse arbetsutskott med en representant för varje land.

Kommittén har ett permanent sekretariat, som är förlagt till Uleåborg.

2. Samarbetsorganets sammansättning 31.12.1976

	Nationalitet
Professor Bent Harvald, ordförande	D
Lektor Leif Vanggaard	D
Professor Henrik Forsius, vice ordförande	F
Professor Jorma Hirvonen	F

Professor Ole Wasz-Höckert	F
Professor Kåre Rodahl	N
Professor Knut Westlund	N
Länsläkare Kolbjørn Øygaard	N
Docent Per-Ola Granberg	S
Professor Håkan Linderholm	S

3. Personal

1 generalsekreterare (deltidsanställd)

2 kanslisters

Biträdande professor Hans Åkerblom har fungerat som deltid-
anställd generalsekreterare.

Kanslipersonalen har bestått av kanslisterna Raili Mäkinen och
Kirsti Niva.

4. Revisorer

Statens revisionsverk i Finland.

F. Verksamhet

Samarbetskommitténs möten

Kommittén har hållit tre möten under året 1976: på Hanaholmen,
Helsingfors den 1—2.4.1976, i Thorshavn, Färöarna den 24.5.1976 och
i Tromsø, Norge den 9.8.1976 med fortsättning under kommitténs resa
till Spetsbergen den 10—19.8.1976.

Arbetsutskottet har hållit ett telefonmöte den 27.9.1976.

I samband med mötet i Tórshavn anordnades den 28—29.5.1976
ett seminarium för Färöläkarna om sjukdomar hos fiskeribefolkningen.

Verksamhetsårets uppgifter

a. Information om kommitténs verksamhet till representanter för finska undervisningsministeriet.

I samband med kommitténs möte i Helsingfors den 1—2.4.1976
sammanträffade kommitténs medlemmar med representanter för det
finska undervisningsministeriet (avdelningscheferna Kalervo Siikala och
Mikko Niemi, kultursekreterare Matti Gustafson och regeringssekre-
terare Fredrik Forsberg) på det svensk-finska kulturcentrumet Hana-
holmen. Vid diskussionen berördes kommitténs verksamhet och fram-
tidsplaner samt samarbetsformerna med undervisningsministeriet.

b. Seminarier och arbetsmöten

Samarbetskommittén anordnade i Tórshavn, Färöarna den 28—
29.5.1976 ett seminarium för Färöläkarna om *sjukdomar hos fiskeribe-
folkningen*, med speciell hänsyn till köldskador och kylans effekter på
människan. Programmet innehöll därtill några föredrag av allmänt och

arktiskt medicinskt intresse. Till seminariet samlades ca. 25 lokala läkare, ungefär 2/3 av alla Färöläkarna. Föredragen kommer att publiceras i serien "Nordic Council for Arctic Medical Research Report". Under vistelsen på Färöarna hade kommittén tillfälle att bekanta sig med hälso- och sjukvården på Färöarna och med därtill sammanhängande forskningsproblem.

Samarbetskommittén höll ett *informationsmöte* för den lokala hälsovårdspersonalen under resan till Spetsbergen, Longyearbyen den 10—19.8.1976. Kommittén fick en utförlig redovisning av hälso- och sjukvårdsproblem samt av möjligheter till forskning av viktiga problem, t. ex. organismens adaptation till gruvarbete i de säregna klimatologiska förhållandena på Spetsbergen, diurnala rytmerna och deras styrning, sömnrubbningarna hos befolkningen, infektionssjukdomarnas särdrag o. s. v. Information om Spetsbergens medicinska problem erhöles både av nuvarande och tidigare läkare vid Det Store Norske Kulkompaniets sjukvårdsstation i Longyearbyen. Kommittéledamoten Rodahl underhandlade under resan om igångsättandet av ett arbetsfysiologiskt forskningsprojekt bland gruvarbetarna i Longyearbyen.

c. Report-serien

Under 1976 har tre nummer av "Nordic Council for Arctic Medical Research Report" utkommit:

Arctic Medical Research Report, 14/76:

Seminar on growth of children in northern regions.

Oulu, June 10—11, 1975

- Andersen, Else: The planning of a growth study.
- Laron, Zvi: Somatic growth of children in warm climates.
- Larsson, Yngve: Assessment of growth in developing countries.
- de Pena, Joan F.: Growth and development in young people in the Eastern Canadian Arctic.
- Zachau-Christiansen, Bengt: Height and weight in West Greenland children.
- Littauer, Jørgen, Sagild, Uffe, Jespersen, C. Sand and Andersen, S.: Height and weight in Greenlanders.
- Skrobak-Kaczynski, Jerzy: Secular changes in the growth of Lapp children in Kautokeino, Norway, during the last 50 years (1920—1970).
- Lewin, Thord: Secular growth acceleration in Lappish children related to environmental changes.
- Forsius, Harriet, Lewin, Thord and Seitamo, Leila: Growth and motor and mental development in Skolt Lapp and Finnish children in northern Finland.
- Kantero, Riitta-Liisa and Ojajärvi, Pekka: Growth and development of children in different parts of Finland.
- Andersen, Henning: Hypopituitary growth retardation in some Greenland children.

- Perheentupa, Jaakko: Causes of abnormally short stature cases encountered in northern Finland.
- Karlsson, U., Hansson, H. and Hedegård, B.: Tooth eruption in Skolt Lapp children.
- Kirveskari, Pentti: Tooth size in Skolt Lapps.
- Edgren, Johan: Skeletal maturity in Lapp children.

Arctic Medical Research Report, 15/76:

Seminar on the epidemiology of diabetes mellitus, especially in northern, sparsely inhabited areas.

Odense, October 20—21, 1975

- Malins, John M.: The definition of the diabetic population.
- Hauge, Mogens: The significance of epidemiological studies in the elucidation of the genetics of diabetes.
- Harvald, Bent and Hauge, Mogens: Diabetes in twins.
- Degnbol, Bjarne and Hansen Green, Anders: Prevalence of diabetes mellitus among near relatives to 187 probands with early onset diabetes.
- Raeder, Svein: Follow-up of the diabetic population in Bergen, Norway, 1956—1966/68.
- Nerup, Jørn: HL-A factors in juvenile diabetes mellitus.
- Hauge, Mogens: Concluding remarks: The genetics of diabetes.
- Westlund, Knut: Epidemiology of diabetes mellitus in Norway, some applications of routine data.
- Reunanen, Antti, Aromaa, Arpo, Maatela, Jouni and Pyörälä, Kalevi: Kalevi: The epidemiology of diabetes mellitus in Finland.
- Kirjarinta, Leena and Eriksson, Aldur W.: Preliminary studies on diabetes mellitus in Finnish Lapps.
- Holmgren, Gösta, Samuelson, Gösta and Hermanson, Börje: The prevalence of juvenile diabetes mellitus in four northern Swedish provinces.
- Bratlid, Dag: A preliminary study on the incidence of juvenile diabetes mellitus in northern Norway.
- Koivisto, Veikko A., Åkerblom, Hans K. and Wasz-Höckert, Ole: The epidemiology of juvenile diabetes mellitus in northern Finland.

Arctic Medical Research Report, 16/76:

- Kromann, Niels and Degnbol, Bjarne: Birth weight and length in a Greenland sealer district.
- Vokac, Zdenek and Rodahl, Kåre: Maximal aerobic power and circulatory strain in Eskimo hunters in Greenland.
- Saari, Matti and Räisänen, Simo: Survival of *Toxoplasma gondii* at low temperatures.
- Karvonen, Jaakko, Sahi, Timo, Kirjarinta, Mikko and Tiilikainen, Anja: Skin diseases in a Finnish Lapp population.

Report-serien sprides i ca 1 000 exemplar till institutioner och läkare med anknytning till arktisk medicinsk forskning i Norden, USA, Kanada, Tyskland, Sovjetunionen och Japan. Under verksamhetsåret har man strävat till att ytterligare förbättra Report-seriens kvalitet både med hänsyn till innehållet och teknisk utformning.

d. Annan publikationsverksamhet

Samarbetskommitténs ordförande sammanställde en förkortad årsberättelse för 1975, vilken distribuerades på danska, finska och svenska i sammanlagt 1 150 exemplar till riksdagsledamöter, nordiska universitet, medicinska forskningsråd, socialstyrelserna, tjänsteläkarna på Nordkalottområdet. Sameinstitutet m. fl.

e. Samarbetet med nordiska hälsodirektörer

Kommittéledamot, professor Håkan Linderholm och generalsekretären deltog vid det nordiska hälsodirektörmötet i Umeå den 17—19.3. 1976 på uppmaning av Nordiska ministerrådets sekretariat. Samarbetskommitténs representanter redogjorde för kommitténs arbete och framtidsplaner. De nordiska hälsodirektörerna konstaterade sammanfattningsvis, att NoSAMF engagerat sig i angelägna uppgifter samt framlagt resultat av intresse för social- och hälsovårdsmyndigheter, att verksamheten inom samarbetskommittén skulle fortgå utan att någon förändring av kommitténs status yrkades från social- och hälsovårdsmyndigheternas sida, samt att NoSAMF i större utsträckning än tidigare skulle söka koordinera sin verksamhet med de ansvariga nationella forskningsråden samt social- och hälsovårdsmyndigheterna.

Generalsekretären bekantade sig med Vilhelminaprojektet i samband med hälsodirektörmötet i Umeå.

f. Internationell verksamhet

Samarbetskommittén har anmodats av presidenten för det IV internationella symposiet om cirkumpolär hälsa i Novosibirsk 1978, akademiledamot V. R. Kachnachejev att föreslå lämpliga föredrag och föredragshållare samt ordförande till sektioner för Novosibirsk-kongressen.

Kommittéledamot, professor Ole Wasz-Höckert har underhandlat den 19.8.1976 med akademiledamot Kachnachejev i Helsingfors om kommitténs insats vid symposiet. Samarbetskommittén har vidtagit åtgärder för att medverka i programplaneringen. Kommitténs sekretariat har i detta sammanhang även varit i kontakt med det tidigare internationella symposiets arrangörer i Kanada.

Sekretariatet har besökts av nordiska och andra utländska forskare, som har bekantat sig med kommitténs och sekretariatets verksamhet.

g. Förberedelser för arbetsmöten under 1977

Samarbetskommitténs symposium om koronarsjukdomar med speciell hänsyn till de nordliga delarna i Norden har uppskjutits från november 1976 till den 3—4.2.1977 i Stockholm. Förberedelserna för mötet har pågått under verksamhetsåret, och programmet är fastställt. Förberedel-

ser har även påbörjats för samarbetskommitténs två andra arbetsmöten under 1977, mötet om epidemiologiska undersökningar i norra Finland och om alkoholproblem inom arktisk medicin (se "framtdsplaner").

h. Övriga aktiviteter

Direktör Klas Olofsson, Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete och regeringssekreterare Fredrik Forsberg, Undervisningsministeriet, Helsingfors, besökte sekretariatet den 27.3.1976 och bekantade sig med kommitténs arbete. Kommittéledamöterna, professorerna Henrik Forsius och Ole Wasz-Höckert samt generalsekreteraren redogjorde för verksamheten.

Generalsekreteraren besökte Kiruna den 5—6.4.1976 för kontaktknytning med forskare och tjänsteläkare på Nordkalottområdet.

Kommittéledamot, professor Kåde Rodahl och generalsekreteraren besökte den 12.4.1976 expeditionschef Enevald Skadsem vid Kirke- och Undervisningsdepartementet i Oslo och redogjorde för kommitténs verksamhet och framtdsplaner. Generalsekreteraren besökte därefter Tromsø den 12—14.4.1976 och bekantade sig med forskningsprojekt av arktiskt medicinskt intresse vid Tromsø universitet.

Generalsekreteraren besökte Enare den 28—29.4.1976 för att delta vid behandlingen av resultaten från en detaljerad hälsoundersökning av skolbarn i Enare-Utsjoki kommun.

Sekretariatet deltog vid anordnandet av Cirkumpolärutställningen den 7—17.5.1976 i Uleåborg tillsammans med kanadensiska ambassaden i Finland, finska undervisningsministeriet och Uleåborgs Universitet.

i. Generalsekreterarebefattningen

Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete meddelade den 27.3.1976 att Nordiska Ministerrådet har beviljat en ökning i budgeten för 1977 så att NoSAMF kan anställa på heltid en generalsekreterare/forskare. Tjänsten lediganslogs för tillträde den 1. januari 1977 i de nordiska läkartidningarna under tiden 16.6—1.7.1976 samt i Reykjavík Universitets annonsblad.

Tjänsten, vars ansökningsstid gick ut den 15.9.1976 söktes av fem personer, varav en återtog sin ansökan. Samarbetskommitténs arbetsutskott behandlade ansökningarna vid telefonmöte den 27.9.1976 och beslöt att välja till generalsekreterare biträdande professor Hans Åkerblom, Uleåborg, Finland fr. o. m. den 1.1.1977 för en period på fyra år. Beslutet har underställts skriftligen de övriga kommittéledamöterna och godkänts av dem. Samtidigt beviljades han tjänstledighet för tiden 1.1.—30.6.1977 för att tjänstgöra som en heltidsanställd forskare vid Finska Akademien. Som vikarie till generalsekreterarebefattningen för 1.1.—30.6.1977 utsågs docent Paula Rantakallio, Uleåborg, Finland.

j. Islands anslutning till kommittén

Sekretariatet erhöll i november 1976 meddelande från Islands undervisningsministerium om att ministeriet har beslutat verka för att isländsk anslutning till samarbetskommittén kommer till stånd. Ministeriet har anhållit om Sekretariatets för nordiskt kulturellt samarbete medverka till att vidtaga de formella åtgärder som kräves för anslutningen.

G. Framtidsplaner

Kommittén skall

- söka definiera viktiga medicinska problem inom arktiska områden och områden med liknande förhållanden genom bl. a. fortsatt projektinventering, kontakter med läkare och sjukvårdspersonal i nordliga distrikt, sameorganisationer och internationella kontakter.
- anordna mindre symposier, seminarier och arbetsmöten av två olika typer: a) möten, till vilka i arktiska områden arbetande läkare och annan hälsovårdspersonal kan delta och träffa forskare som arbetar med arktiskt medicinska problem, och b) mindre symposier, vid vilka forskare med arktiskt medicinska forskningsprojekt mötes med teoretiskt arbetande forskare på samma område.

Kommittésammanträden anordnas fortsatt i samband med arbetsmöten och symposier för att spara på kostnader och underlätta kommittémedlemmarnas möjlighet att träffa andra arktiskt medicinskt intresserade forskare.

- intensifiera informations- och dokumentationsverksamheten.

Utgivandet av "*Nordic Council for Arctic Medical Research Report*" serien är en av kommitténs huvuduppgifter. Report-serien kommer att publicera både sammanfattningar från arbetsmöten och mindre symposier och längre uppsatser om arktiskt medicinska forskningsresultat samt översiktsartiklar. Utvecklandet av litteraturservice hör även till kommitténs verksamhetsplan.

- bilda arbets-, planerings- eller projektgrupper för att finna nya former för initiering och stöd av forskning.

Sekretariatets förstärkning genom att NoSAMF erhåller fr. o. m. den 1.1.1977 en heltidsanställd generalsekreterare/forskare möjliggör intensifiering av planering och igångsättning av nya forskningsprojekt inom arktisk medicin. Detta medför ett ökat anslagsbehov för året 1978.

Efter att samarbetskommittén under verksamhetsårets 1976 lopp har slutfört besöksprogrammet till olika delar av Norden med arktisk och subarktisk miljö, söker kommittén utnyttja de erhållna erfarenheterna om t. ex. forskningsmöjligheter inom dessa områden under de kommande åren.

I det följande beskrivs verksamheten för 1977—1978 närmare.

Verksamhet 1977

NoSAMF arrangerar den 3—4.2.1977 i Stockholm ett symposium om *koronarsjukdomen*, med speciell hänsyn till Nordens nordliga delar. Ca 30 vetenskapsmän håller föredrag och programmet innehåller även paneldiskussioner. Symposiet kommer att samtidigt bli ett uppföljningsmöte av det workshop, som NoSAMF ordnade i Uleåborg den 26—27. 10.1973.

NoSAMF arrangerar den 3—4.5.1977 i Ivalo, Finland ett möte om *epidemiologiska studier i norra Finland*. Vid mötet hålles ca 10 föredrag, och bland de medverkande må nämnas länsläkaren för Lapplands län. Till arbetsmötet inbjudes tjänsteläkare från Lapplands läns norra del.

I samband med Ivalomötet arrangeras ett arbetsmöte den 5—6.5.1977 i Alta, Norge om *alkoholproblem i nordliga bygder*. Som föredragshållare är framstående alkoholforskare i Norden och till mötet inbjudes tjänsteläkare i norra Norge.

NoSAMF syftar att arrangera antingen i slutet av 1977 eller i början av 1978 ett arbetsmöte i norra Sverige om de socialmedicinska studierna i samband med Vilhelminaprojektet (medicinsk problematik i glesbygdsområden).

Verksamheten 1978

NoSAMF syftar till att anordna under verksamhetsåret arbetsmöten och mindre symposier om följande ämnen:

- tandhälsan i nordliga områden
- genetiska sjukdomar bland etniska minoriteter och i de nordliga delarna av Norden
- zoonoser.

Därtill avser NoSAMF att arrangera ett uppföljningsmöte för representanter av norska oljeborrningsbolag och myndigheter samt specialister i köldfysiologi, med hänvisning till NoSAMF:s deltagande i arrangerandet av ett första möte på området i Stavanger 1975.

*G. Finansiering och ekonomi**1. Översikt över bokslut och budget (fmk)*

	Bokslut 1975	Budget 1976	Prel. utfall 1976	Budget 1977
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	50 000	52 000	85 000 ¹	40 300
Personal	97 000	94 000	125 000	150 000
Kontor	24 000	25 000	25 000	24 000
Lokaler				
Projekt	66 000	61 000	35 000	86 700
Summa utg.	237 000	232 000	270 000	301 000
<i>Inkomster</i>				
Anslag	201 000	232 000	232 000	301 000
Lönestegr. kompensation	22 333	28 760	28 760	
Övrigt	19 505	6 633,22	6 633,22	
Summa ink.	242 838	267 393,22	267 393,22	301 000

¹ Angående styrelseutgifter 1976, prel. utfall 85 000. Summan innehåller även kostnader som orsakats av arbets- och informationsmöten (ref. till budgetblankett 5.2., konf. kurser, forskning).

2. Ev. kommentarer; innevarande års ekonomi och resursfördelning

För att begränsa kommitténs utgifter vid resorna till Färöarna och Spetsbergen 1976 deltog inte alla kommittéledamöter vid dessa resor.

Berättelse

från Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning

Verksamhetsberättelse 1976

A. Namn och adress

Nordiska samarbetskommittén för internationell politik,
inklusive konflikt- och fredsforskning
c/o Utrikespolitiska institutet
Lilla Nygatan 23
S-111 28 Stockholm
Tel. 08/23 40 60

B. Startår

1966

C. Syfte

Samarbetskommittén har till ändamål att främja forskning inom området internationell politik, däribland konflikt- och fredsforskning genom koordinering av forskningsverksamheten vid de enskilda ländernas institutioner, anordnande av seminarier och konferenser, forskarutbyte och publikationsverksamhet. Samarbetskommittén kan även ta upp andra nordiska samarbetsåtgärder inom området och skall därvid främja vidareutveckling av samarbetet.

D. Organisation

1. Administration

Kommittén består av högst 15 medlemmar, av vilka varje land har rätt att utse högst tre. Kommittéledamöterna utnämns för tre år i sänder av regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. Kommittén sammanträder minst en gång om året. Kommittén kan helt eller delvis delegera sina fullmakter till ett arbetsutskott bestående av ordförande, vice ordförande samt en representant för vart och ett av de övriga tre länderna.

2. *Samarbetskommitténs sammansättning 31.12.1976*

	Nationalitet
Universitetslektor Niels Amstrup (ordf.)	D
Professor Mogens Pedersen	D
Lektor Anders Boserup	D
Pol. dr. Jan-Magnus Jansson	F
Professor Juhani Paasivirta	F
Docent Tapio Varis	F
Ambassadör Hans G. Andersson	I
Förstelektor Ida Blom	N
Forsker Martin Sæter	N
Dosent Jarle Simensen	N
Professor Ulf Himmelstrand	S
Professor Sven Tägil	S
Docent Krister Wahlbäck (v. ordf.)	S

3. *Personal*

Informationssekreterare fil. kand. Cecilia Molander (heltidstjänst)
 Forskningssekreterare fil. kand. Carl-Einar Stålvant (halvtidstjänst)

4. *Revisorer*

Kammarkollegiets fondbyrå, Sverige

E. *Verksamhet*

Samarbetskommittén sammanträdde den 22—23 mars i Århus. Arbetsutskottet möttes den 26 oktober i Stockholm. Ordförandena har sammanträtt vid två tillfällen, den 22 januari i Köpenhamn och den 30 juni i Stockholm. Samarbetskommittén har strävat efter att bygga ut samarbetet inom ett mindre antal prioriterade områden, och att i ökad utsträckning engagera sig i det initierande stadiet av större projekt. Frågor som sammanhänger med politiska gränsproblem till havs och till lands, resurspolitiken, och de nordiska ländernas energisituation i ett internationellt perspektiv har därvid särskilt uppmärksammats. Dessa problem har vidareförts i enlighet med de planer som Samarbetskommittén i dess dåvarande utformning föreslog 1974. Utöver dessa har metod- och teori-frågor i långtidsmotiverade studier givits särskilt stöd.

Samarbetskommitténs informationsskrift över pågående forskning i Norden: "NEWSLETTER, International Studies in the Nordic Countries", har under året redigerats och givits ut i två nummer. Skriften tryckes i 1 000 exemplar och knappt halva upplagan utsändes till utomnordiska institutioner och forskare.

Den samnordiska tidskriften "Co-operation and Conflict" har under året utkommit med 4 nummer. Nummer 2 koncentrerades till frågor om

internationell regleringspolitik, och nummer 4 till forskning kring utrikespolitiska eliter i Norden. Redaktör är Nikolaj Petersen, Universitetet i Århus.

Sekretariatet har under året varit representerade vid bl. a. följande konferenser:

Metoder att studera makro-sociala förändringar, Lund

7:e nordiska freds- och konfliktforskningskonferensen, Silkeborg

IPSA X världskongress, Edinburgh

Internationella förhandlingar, Oslo

Staten i tredje världen, Uppsala

På sedvanligt sätt har Samarbetskommittén härutöver bidragit med anslag till seminarier och konferenser, stipendier och studieresor, publikationer samt enskilda forskares deltagande i internationella forsknings-sammankomster. Ett urval av de viktigaste anslagen inom vartdera av dessa områden gives nedan.

1. Forskningsprojekt

— Helge Hveem, Oslo: "OPECISERING" SOM FRIGÖRELSESTRATEGI: Om de viktigaste råvaru- och mineralindustriernas politiska ekonomi.

Anslaget användes i första hand för insamling och bearbetning av data om globala råvarutillgångar. Projektet i sin helhet — global politisk ekonomi vid Instituttt for Fredsforskning, Oslo, — tar sikte på att analysera maktrelationerna inom några av de viktigaste råvaruindustrierna och ändringar inom dessa relationer. Projektet belyser aktuella och förutsägbara konfliktformationer och diskuterar vilka former dessa kan (bör) ta för att förväntningarna om "en ny internationell ordning" skall realiseras. Arbetet är i stort sett slutfört. En konferens över dessa problem planeras med forskargrupper som arbetar med liknande frågor i andra nordiska länder.

— Gösta Tompuri, Avdelningen för freds- och konfliktforskning, Göteborg och Dag Poleszynski, Instituttt for fredsforskning, Oslo: NORDSJÖOLJANS BETYDELSE I ETT INTERNATIONELLT KONFLIKTPERSPEKTIV.

Upprättandet av OPEC och senare AOPEC medförde delvis nya maktförhållanden på de internationella energimarknaderna, som fram till nyligen nästan uteslutande dominerades av några få internationella bolag. Även om dessa oljebolag är under utveckling mot diversifierade energibolag representerar oljan ännu nära hälften av världens energiförsörjning. Krisen 1973 ledde till en fastare institutionalisering av konsumentländernas intressen i form av IEA.

Som den ende betydande oljeexportören bland de industrialiserade länderna och i Norden står Norge i en särställning. I detta perspektiv skapar nordsjöoljan en rad nya konfliktsituationer men också

möjligheter till samarbete där Norden, IEA-länderna, OPEC, de stora oljebolagen och resten av världens underutvecklade länder ingår som parter eller intressenter. De nordiska ländernas möjligheter att samarbeta på oljeområdet och föra en oberoende politik diskuteras mot bakgrund av förhållandet till OPEC/AOPEC-länderna, den internationella marknadens fluktuationer och politiska krav på en ny ekonomisk världsordning.

Gösta Tompuris arbete har delvis skett i samarbete med Sekretariatet för Framtidsstudier, Stockholm; Poleszynskis i samarbete med World Indicators Project, Oslo.

Rapporter över "Nordic co-operation in a global perspective", "Energi och u-ländernas situation" samt "det framtida utbudet av tredje världens olja föreligger".

— Fritiof Nansen-Stiftelsen på Polhøgda: **DE NORDISKE LANDE OG HAVENS FOLKERET**

Projektet utreder och analyserar de olika nordiska ländernas intressen, hållningar och handlingsalternativ på havsrättens område. Undersökningen baseras på två intervju-omgångar med centrala institutioner på området inom varje land, samt på observation av förhandlingarna under FN-konferensen i Caracas sommaren 1974, Genève våren 1975 och i New York 1976.

Analysen koncentreras till de fem nyckelfrågorna i havsrättsförhandlingarna: Den exklusiva ekonomiska zonen, kontinentalsockelns avgränsning mot de större havsdjupen och grannländerna, passage-rättigheter i internationella sund, och frågan om en internationell havsbottenmyndighet. Arbetet beräknas avslutat under året.

— Hilary Ann Allen, Norsk Utenrikspolitisk Institutt:
"SEA RESOURCES AND THE NORDIC AREA"

Projektet tar upp havsresursfrågornas betydelse i inomnordisk politik och värderar de olika ländernas politik och intressen i förhållande till kringliggande länders och ländergruppers intressen, framför allt Sovjetunionen och EG-länderna.

— Raimo Väryrynen, Tammerfors: **MILITAR FORSKNING OCH UTVECKLING I DE NORDISKA LÄNDERNA**

Utifrån en studie över "Military research and development in Finland" har arbetet utvidgats till en generell inventering av de olika ländernas politik i jämförande perspektiv. Underlag för diskussioner om metod- och dataproblem i dessa frågor kommer att föreligga i form av uppsatser av forskare från varje enskilt land.

2. *Seminarier och konferenser*

- 7:e nordiska freds- och konfliktforskningskonferensen. Silkeborg, Danmark 26.7—29.7 1976. Konferensen samlade drygt 60 deltagare. Överordnat tema var "kraven på en ny ekonomisk världsord-

ning". Andra ämnen var "de nordiska ländernas utrikespolitik under nya betingelser" samt "internationella rustningsfrågor".

Arbetet bedrevs i fem olika arbetsgrupper och plenarmöten. Ett stort antal uppsatser presenterades, och flera plenarföreläsningar hölls. Proceedings och rapport är under framställning.

- Metoder att studera makro-sociala förändringar, Lund 27—29.4 1976. Arrangörer var forskarassistent Håkan Wiberg, Lund, professor Johan Galtung, Oslo och professor Sven Tägil, Lund. Ca 40 inbjudna deltagare. 16 uppsatser presenterades. Symposiet koncentrerades kring studiet av makro-historia och långtida förändringar samt diskuterades relationen mellan historievetenskaperna och modern samhällsvetenskap.
- NOSALF:s 3:e konferens över Latinamerikaforskning, Bergen 17—19.6 1976. Konferensen samlades under temat "Levels of dominance in Latin America; past present and future". Samarbetskommittén bidrog med resebidrag till enskilda forskare samt en fond för studentstipendier.
- Det Nordiske sikkerhetspolitiske systems framtid, Arne Olav Brundtland, Norsk Utenrikspolitisk Institutt. Larkollen, Oslo 30.5—1.6 1976. Ca. 30 deltagare. Seminariet diskuterade 5 uppsatser skrivna av medarbetare från NUPI. Systematiskt diskuterades olika utvecklingsfaktors inverkan på det säkerhetspolitiska mönstret: avspänningsspolitiken, den ekonomiska utvecklingen, militärteknologiska och strategiska förhållanden. En modell för framtidsanalys presenterades. Bidragen kommenterades av inbjudna kommentatorer från alla de nordiska länderna. Seminariet kommer att redovisas i bokform, eller i form av specialnummer av "Internasjonal Politikk".
- Tilnæringsmåter i studiet av internasjonale forhandlinger, Oslo 2.9 1976. Arild Underdal, Institutt for statsvitenskap, Oslo. Seminariet tog upp teori och data i studiet av internationella förhandlingar generellt och forskning kring utrikespolitiska beslutsprosesser. De bidrag som kognitiv psykologi kan ge till forskningen kring dessa frågor ägnades särskild uppmärksamhet. Ett flertal uppsatser presenterades. Ca 15 personer närvarande.
- Staten i den tredje världen, Arbetsgruppen för studiet av utveckling i den tredje världen, Uppsala 10—12.11 1976. Konferensen hade till tema statsteori och samhällsbyggnad i tredje världen. Särskild uppmärksamhet ägnades därvid de gränser internationellt beroende sätter för en självständig nationell utveckling.

3. Stipendier och resebidrag

- Ivar Glomstein, Oslo, 1 875 kr för arbete kring "Karlstadsforliket 1905". Studiet av en politisk eskalationsprocess.
- Timo Moberg, Åbo, 3 025 kr för arkivstudier i Sverige i samband

med avhandlingsarbete över "Helsingfors i Sveriges och Tysklands diplomatiska verksamhet efter det första världskriget".

- Kent Zetterberg, Stockholm, 2 289 kr för arkivstudier i Freiburg för arbete om "Sverige i tysk politik och militärstrategi 1939—45".
- Jon Gunnar Arntzen, Oslo, 2 000 kr för studiet av "nationella kontrollstrategier av multinationella företag"
- Geir Lundestad, Tromsø, 2 000 kr för studieresa till USA i samband med forskning om Norges inträde i Atlantpakten.
- Daniel Heradstveit, Oslo, 5 000 kr för resor och uppehålle i Mellersta Östern för elitintervjuer i samband med forskning kring Arab—Israel konflikten.

Utöver dessa har ett flertal mindre belopp för deltagande i internationella konferenser utdelats.

4. Gästföreläsare

Fil. Dr Ulrich Wagner, München. Rundresa till nordiska statsvetenskapliga institutioner i samband med forskning om Finlands utrikespolitik och internationella ställning. Dr Ivan Kovalenko, Institutet för internationell ekonomi och internationella relationer, Moskva. Rundresa till nordiska forskningsmiljöer inom freds- och konfliktforskning samt internationell politik.

5. Publikationer

Stöd har förutom Cooperation and Conflict även givits till Bulletin of Peace Proposals, Oslo.

6. Böcker och avhandlingar

Thomas G. Hart: The cognitive world of Swedish security elites. Esselte Studium 1976

Mika Hokkinen: Tutkimusotteen ja tieteenfilosofisten taustadellytysten suhde oman ajan historiaan kohdistuvassa tutkimuksessa. Teoreettista tarkastelua taustaedellytysten vaikutuksesta tutkimukseen sekä empiirinen esimerkki mahdollisuudesta tutkia toisen maailmansodan jälkeistä soumalaista ulkopoliittista ajattelua (voudet 1945—1948). Lic avh. Institutionen för politisk historia, Åbo

Dan Israel—Joachim Israel: Oljekrisen och den nya ekonomiska världsordningen. Aldus 1976

Christer Jönsson: The Soviet Union and the test ban: A study in Soviet negotiating behavior. Studentlitteratur 1975

Knud Larsen: Forsvar og folkeforbund. Jysk selskab for historie, Århus 1976 Dr avh.

H. Ornauer—H. Wiberg—A. Siciński—J. Galtung: Images of the world in the year 2000. Humanities Press N. J., Mouton the Hague — Paris

& European Co-ordination Centre for research and documentation, Wien 1976

Sven Tägil m. fl.: Att studera gränskonflikter — en teoretisk ram. Historiska institutionen, Lund 1976

H. Wiberg: Konfliktteori och fredsforskning. Esselte Studium 1976

F. Framtidsplaner

Samarbetskommittén avser att framöver utvidga såväl de operativa medlen som omfattningen av kommitténs tjänsteproduktion.

Samarbetskommittén kommer som hittills att engagera sig i avgränsade projekt på nordisk basis, och i det inledande stadiet av större projekt. En relativ ökning förutses i efterfrågan av nordiska referens- och seminariegrupper till större, nationellt finansierade forskarprojekt.

Vidare förutses en markerad ökning av den forskning inom Samarbetskommitténs verksamhetsfält som antingen sker på uppdragsbasis eller i departements- och myndighetsregi. Det är angeläget att den nordiska komponenten av fri akademisk kritik och idéutbyte ges ett stort spelrum även under sådana ändrade finansierings- och organisationsformer. Ämnen och forskningsinriktningar som presenterades i ett forskningsprogram från 1974 föres vidare. Nya temata som "militärforskning i Norden", "spänning och rustningar", "nymerkantilismen och småstaters autonomiproblem", "internationella förhandlingar" och forskning kring "blockuppdelningen 1948—1949" kommer att uppmärksammas.

Samarbetskommitténs roll som serviceorgan till institutioner i de enskilda länderna kommer att förstärkas. Avrapportering från vetenskapliga seminarier och konferenser föreslås erhålla en bättre utformning genom inrättandet av en deltidskonferenssekreterartjänst. Samarbetskommittén förutser en vidare utveckling av de stödordningar som syftar till att ge yngre forskare och forskargrupper tillfälle till forskning i andra länder. En motsvarande stödordning är deltagandet i internationella konferenser samt i de nordiska konferenser som inte har kommittén till huvudman.

Internationella ämneskongresser sammanträder i Uppsala 1978 (sociologi) i Moskva 1979 (statsvetenskap) i Mexico 1977 (freds- och konfliktforskning) samt i historia.

Nordiska ämneskonferenser äger bland annat rum i ovan uppräknade discipliner. Stöd kan även ges till seminarier som anordnas av regionalt orienterade institut.

Samarbetskommitténs ställning som ett led i forskningskommunikation både in mot och ut från Norden är värdefull och bör förstärkas. Ett väsentligt inslag härvidlag är kontakterna med internationella universitets- och ämneskonsortier. En grund för nordiskt deltagande i internationella forskarhögskolor och forskarseminarier har etablerats. Tendenserna till ökat utbyte med forskarsamfundet i Östeuropa och tredje världen kommer att utvecklas vidare.

*G. Finansiering och ekonomi**1. Översikt över bokslut och budget (skr.)*

	Bokslut 1975	Budget 1976	Prel.utfall 1976	Budget 1977
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	20 664: 46	17 000	17 000	23 000
Personal	104 140: 40	103 000	123 994	115 300
Kontor	14 133: 46	25 000	26 000	28 000
Lokaler	13 135	16 000	16 000	17 600
Projekt	253 192: 30	280 000	278 707	298 400
Summa utg.	404 865: 62	441 000	460 607	479 300
<i>Inkomster</i>				
Anslag	370 000		440 000	479 000
Lönstegr. kompensation	20 119		24 000	
Övrigt	2 468: 70		2 000	
Summa ink.	392 587: 70		466 000	

2. Ev. kommentarer; innevarande års ekonomi och resursfördelning

Under året har Cecilia Molander varit tjänstledig. Carl-Einar Stålvant har upprätthållit en heltidstjänst. Resterande lönedel har använts till köp av främmande tjänster.

Berättelse

om NORDDOK

Verksamhetsberättelse 1976

A. Namn och adress

NORDDOK (Nordiska koordineringsorganet för vetenskaplig och teknisk information och dokumentation)
c/o DTO (Dansk Teknisk Oplysningstjeneste)
Ørnevej 30
DK-2400 København NV
Tel. 01-10 91 95

B. Startår

1971

C. Syfte

NORDDOK har till ändamål att främja organiserandet av nordiska dokumentationsnät med nationell och internationell anknytning i Norden genom rådgivning, initiativ och andra åtgärder.

D. Organisation

1. Administration

NORDDOK består av två ledamöter från vart och ett av de deltagande länderna. Ledamöterna och suppleanterna för dessa utses av regeringarna efter förslag av de nationella centralorgan inom informations- och dokumentationssektorn. NORDDOK väljer självt ordförande. Varje land har i tur och ordning ordförandeposten under en tvåårsperiod.

2. NORDDOK:s sammansättning 31.12.1976

	Nationalitet
Overbibliotekar Vibeke Ammundsen	D
Civilingeniør Kjeld Klintøe (formand)	D
Overbibliotekar Eeva-Maija Tammekann	F
Overbibliotekar Elin Törnudd	F
Direktør Anton Disch	N
Rigsbibliotekar Gerhard Munthe	N
Professor Sixten Abrahamsson	S
Verkst. ledamot Hans Håkansson	S
Styrelsens sekretær	
Civilingeniør Torben Høst	D

Professor Sune Bergström, S, udtrådte af styrelsen pr. 1. juli 1976, og han blev efterfulgt af professor Sixten Abrahamsson, S.

3. *Personal*

NORDDOK har ingen fast ansat personal. Sekretariatsgøromålen handhas av centralorganet för information och dokumentation i ord-förändens hemland; kostnaderna härför bestrids dock av NORDDOK.

4. *Revisorer*

Revision av NORDDOK:s räkenskaper sker vid det statliga revisionsorganet i sekretariatets värdland.

E. *Verksamhet*

Den tekniske udvikling inden for IoD er markant i disse år. Dette betyder, at en lang række problemstillinger såsom markedsbehov, markedsføring, prispolitik, brugeropklæring, nordisk samarbejde med internationale relationer m. m. skal ses under nye synsvinkler.

Udviklingen stiller endvidere krav om investeringer som for den enkelte IoD-virksomhed er ganske betydelig, men som i nordisk såvel som i internationalt samarbejde kommer inden for den økonomiske rækkevidde.

Drøftelserne i NORDDOK har derfor naturligt været præget af at få denne udvikling koordineret for de nordiske landes vedkommende, således at IoD-tilbuddet tilpasses den nordiske behovssituation.

Det er NORDDOK's egen opfattelse, at man på baggrund af de i 1976 behandlede forslag, ansøgninger og problemstillinger har kunnet stimulere, vejlede og fremme en udvikling mod koordinering af såvel ressourceindsats som ressourcenyttiggørelse inden for IoD-området i Norden.

Den faktiske etablering af NORDFORSK's eksperimentelle IoD-net, SCANNET, kan forudses at få en positiv og betydelig indvirkning på det nordiske samarbejde inden for information, dokumentation og bibliotek.

Benyttet på rette vis er SCANNET et værktøj, som bl. a. giver muligheder for fælles nyttiggørelse af eksisterende information, giver brugerne lettere adgang til information, samt skaber forudsætninger for etablering af mindre databaser af specifik nordisk interesse.

Gennem den stedfundne behandling af ansøgninger har NORDDOK betonet sin interesse for aktiv medvirken ved nyttiggørelsen af SCANNET, ligesom man over for ansøgere har peget på SCANNET's muligheder for at løse konkrete internordiske opgaver omkring videnlagring, vidensøgning og videnkommunikation.

Det skal i denne sammenhæng bemærkes, at NORDDOK har modtaget flere — foreløbigt uformelle — henvendelser om finansiering af aktiviteter i sammenhæng med SCANNET, og det må derfor forudses, at der i den kommende tid vil fremkomme adskillige kvalificerede ansøgninger om midler til SCANNET-aktiviteter.

Arbejdet i efteråret 1976 har naturligt været præget af overgangen til NORDINFO. Som det blev besluttet på Nordisk ministerråds møde den 14. juni 1976 i Oslo, ophører NORDDOK sit virke pr. 31.12.1976, og arbejdsopgaverne under NFBS (Nordiske forskningsbibliotekers samarbejdskomité) og NORDDOK henlægges til det ny nordiske koordineringsorgan NORDINFO.

I denne sammenhæng tillader NORDDOK sig at anføre, at selv om mandatet givet til det ny koordineringsorgan er bredere end det mandat, NORDDOK har haft, finder man det mest hensigtsmæssigt, om betegnelsen NORDDOK var blevet videreført. NORDDOK dækker bedst fagligt og operationelt mandatets indhold, og NORDDOK er nordisk og internationalt indarbejdet og på linie med tilsvarende samarbejdskomiteer.

NORDDOK har i 1976 afholdt 5 møder.

NORDDOK's projekter

Arbejdsgruppen omkring en *nordisk databank for offentlige udredninger* har fremstillet et edb-program til lagring og genfindelse af oplysninger om igangværende nordiske, offentlige udredninger. Hermed har man skabt grundlaget for en egentlig database, som senere kan tilkobles det nordiske informationsnet.

Som det første produkt fra databasen har man udsendt en katalog i foråret 1976. Det har voldt arbejdsgruppen en del vanskeligheder at fremskaffe materialet fra forskellige instanser, og katalogen er derfor ikke så fuldstændig, som man havde planlagt.

På grundlag af de indhøstede erfaringer vurderes, hvorledes projektet skal fortsætte, ligesom man søger at indhente brugernes vurdering af katalogen.

Brugernes orientering om, træning i og vurdering af de ny informationssystemer har man fået øget kendskab til gennem *datamatbaseret IoD-tjeneste for pædagogik, psykologi og specialpædagogik*.

Forskere og fagfolk inden for disse emneområder har fået tilbudt gratis edb-kørsler til vidensøgning. Som modydelse har de udfyldt og tilbagesendt en spørgeblanket om deres vurdering af de tilsendte edb-udskrifter.

Rapport om arbejdet er udarbejdet, og rapporten forventes trykt og udsendt i Nordisk Udredningsserie i løbet af efteråret 1976.

Hvordan IoD-brugerne er stillet inden for tværvideenskabelige områder, vurderes i *datamatbaseret IoD-tjeneste for arbejdsmedicin*.

Projektets formål er at vurdere, hvordan tilgængelige databaser tilfredsstiller behovene inden for områderne arbejdsmedicin og arbejds-hygge.

Erfaringer omkring on-line vidensøgning på edb-terminal fås fra *MEDLINE*, der køres på Medical Information Center (MIC) på Karolinska Institutet i Stockholm.

Dette projekt har til formål at udnytte den medicinske database *MEDLINE* i et nordisk medicinsk informationssystem. Under benyttelse af det eksisterende telefonnet kan terminaler på biblioteker i bl. a. Helsingfors, Åbo, Kuopio, København, Århus og Oslo nyttiggøre databasen.

For at fremme den nordiske nyttiggørelse af denne dokumentations-tjeneste, indtil den vil blive tilgængelig over *SCANNET*, har *NORDDOK* betalt teleudgifter samt visse udgifter til den centrale administration.

Da databasen *MEDLINE* kunne forudses at blive den første store database, som ville blive tilgængelig over *SCANNET*, har *NORDDOK* endvidere ydet en kraftig støtte til drift og programmering af edb-systemer til håndtering af *MEDLINE*-databasen i et nordisk medicinsk informationssystem.

NORDDOK har endvidere støttet træningsvirksomhed for personalet på terminalerne for at sikre, at der ved terminalerne er kvalificerede dokumentalister, der kan assistere den egentlige videnbruger.

I regie af sit daværende svenske sekretariat (1973/74) ved *SINFODOK* har *NORDDOK* udgivet en oversigt over *igangværende IoD-projekter i Norden*.

Inden for biblioteks-, informations- og dokumentationsområdet er det ofte vanskeligt at foretage en objektiv vurdering af nytten og effektiviteten af den ydede service. *Definition af præstationsenheder for informationsservice* har til formål at finde og vurdere metoder gennem hvilke der opnås et sikrere grundlag for beslutninger, dimensionering og prioriteringer inden for *BDI*-området.

Projektet indsamler data til det analytiske arbejde hidhørende fra udvalgte nordiske informationstjenester.

Det hidtil almindeligste produkt fra datamatbaserede *IoD*-tjenester er *SDI* — Selective Dissemination of Information. Med et forprojekt til *økonomisk model for SDI-tjeneste* er de økonomiske forhold omkring *SDI* analyseret nærmere.

Udredningsgruppen har afleveret sin rapport. I lyset af den stedfundne *SCANNET*-udvikling har *NORDDOK* ønsket en vurdering fra *SCANNET*'s styregruppe, inden man tager stilling til en fortsættelse af projektet.

Efter en udredning af behovet for *nordisk samarbejde vedrørende standardisering på dokumentationsområdet* har *NORDDOK* ydet støtte til gennemførelsen af det praktiske arbejde, som er etableret i regie af de nordiske standardiseringsorganisationer.

Standardisering er af væsentlig betydning, når nordisk og internationalt samarbejde omkring nyttiggørelse af databaser skal fungere effektivt.

Den 3. nordiske IoD-konference blev afholdt i København i juni 1976. Konferencen havde samlet 200 deltagere, som beskæftigede sig med informationstjenesterne og brugernes behov under hensyntagen til såvel maskinelle som manuelle tjenester; bl. a. blev behovene inden for forskellige teknologiske fagområder diskuteret.

Det er en væsentlig opgave for NORDDOK at fremme uddannelsen af brugerne af IoD-tjenesterne. Ved kurser i København og Stockholm er *on-line brugere* fra alle de nordiske lande blevet indlært i den nyeste edb-terminal teknik. Det første kursus havde kaldt på så mange interesserede og kvalificerede, at NORDDOK har besluttet at yde støtte til afholdelse af endnu en række kurser.

For at skabe et overblik over de økonomiske aspekter i delsystemerne i et edb-baseret informationsnet, er til NORDDOK udarbejdet en rapport om *økonomiske komponenter i et informationsnet*.

F. Framtidsplaner

Som nævnt ovenfor ophører NORDDOK sit virke den 31. december 1976.

G. Finansiering och ekonomi

1. Översikt över bokslut och budget (1 000-tal dkr)

	Bokslut 1975	Budget 1976	Prel. utfall 1976
<i>Utgifter</i>			
Styrelse	46	56	55
Personal	163	158	120
Kontor	20	26	25
Lokaler	6	7	7
Projekt	897	933	1 176
Summa utg.	1 132	1 180	1 383
<i>Inkomster</i>			
Anslag	1 178	1 180	1 180
Lönstegr. kompensation	0	0	0
Renter	31	0	75
Overført	51	—	128
Summa ink.	1 260	1 180	1 383

Berättelse

om Nordiska forskarkurser

Verksamhetsberättelse 1976

A. Namn och adress

Nordiska forskarkurser
Fil. lic. Barbro Bryngelsson
Institutionen för oorganisk kemi
CTH/GU
Fack
S-402 20 Göteborg 5
Tel. 031-81 01 00 ank. 1514

B. Startår

1966

C. Syfte

Syftet med verksamheten är att genom gemensamma kurser inom utvalda områden främja forskarutbildningen i Norden. Avsikten är därvid att dels tillgodogöra sig speciella kunskaper eller metoder och utnyttja unik apparatur vid vissa institutioner, dels genom samordning av resurser kunna garantera medverkan av särskilt framstående forskare från skilda delar av världen.

D. Organisation

1. Administration

Verksamheten planeras och leds av en styrelse på upp till tio ledamöter, högst två från vardera av de fem nordiska länderna. Styrelsen representerar såväl aktiva forskare som forskningsadministratörer. Styrelsen utses för tre år i sänder av ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1976

	Nationalitet
Overarkivar Vagn Dybdahl	D
Kontorchef Jytte Kvorning	D
Föredragande Ulla Ekberg	F
Professor Reijo Vihko	F
Docent Örn Helgason	I

Professor Svein Nordbotten	N
Direktör Arvid Siljan	N
Professor Georg Lundgren (ordförande)	S
Byråchef Hans Poppius	S

Som forskarkursernas sekretariat fungerar sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete i Köpenhamn. Styrelsens sekreterare har under 1976 varit universitetsadjunkt Barbro Bryngelsson, Chalmers tekniska högskola och Göteborgs universitet.

3. Revisorer

Revisionsuppgifterna fullgörs av Rigsrevisionen i Danmark.

E. Verksamhet

Styrelsen har under 1976 disponerat ett anslag av 1 530 000 dkr. Inom denna anslagsram har genomförts sammanlagt 18 forskarkurser. Därtill gavs en kurs som uppskjutits från tidigare år. Vid kurserna har cirka 500 forskarstuderande i Norden deltagit.

Kurserna har varit av vitt skiftande karaktär. Vissa kurser har givit kunskap om nya vetenskapliga metoder och arbetsmetodiker. Andra har gällt nya viktiga forskningsområden, antingen speciella delområden inom etablerade discipliner eller frågor av vikt för forskningens eller samhällets utveckling. De senare har ofta legat på gränsen mellan redan etablerade vetenskaper eller haft tvärvetenskaplig karaktär.

En målsättning för verksamheten är att nå stor spridning över såväl olika vetenskapsområden som geografiskt inom Norden. Denna målsättning kan sägas vara väl uppfylld under verksamhetsåret 1976. Samtidigt har styrelsen sökt ge utrymme för en större satsning på något aktuellt forskningsområde. Som exempel kan för innevarande period nämnas miljövårdsutbildningen.

Styrelsens ledamöter har i år liksom tidigare besökt de olika kurserna. Detta har stor betydelse för en fortlöpande utvärdering av verksamheten förutom att det ger värdefull ömsesidig information mellan styrelsen och kursarrangörerna.

Styrelsen håller vidare på att utarbeta en kursledarhandbok och förbereder en mera systematisk utvärdering av verksamheten.

Programmet har 1976 omfattat följande kurser:

1. Minoritet, kultur och samhälle.

Kursort: Helsingfors. Kurslängd: 10 dagar

Antal deltagare: 26

Kursen hade tvärvetenskaplig karaktär och vände sig till forskare inom kulturanthropologi, etnologi, religionshistoria, lingvistik och sociologi. Främst behandlades minoritetsforskningens metodologi. Kursen gav också impuls till att försöka möjliggöra ett samnordiskt forskningsprojekt.

2. *Litterär hermeneutik och analysteori.*

Kursort: Bergen. Kurslängd: 8 dagar

Antal deltagare: 30

Kursen vände sig till yngre litteraturforskare. Programmet omfattade dels en vetenskapshistorisk del, dels moderna problemställningar inom tolknings- och analysteori. Kursen uppfattades som lämplig till att stärka forskarutbildningen inom litteraturvetenskapen i de nordiska länderna och att etablera kontakt mellan de olika forskningsmiljöerna inom ämnesområdet.

3. *Statistiskt källmaterial i Afrikaforskningen.*

Kursort: Uppsala. Kurslängd: 12 dagar

Antal deltagare: 25

En tvärvetenskaplig kurs avsedd för yngre forskare inom samhällsvetenskap, historia, socialantropologi och geografi. Huvudsyftet var att ge deltagarna en översikt över problemställningar kring insamlingsmetoder för statistiska uppgifter från afrikanska länder. Kursen omfattade dels föreläsningar, dels praktiska övningar med statistiskt material.

4. *Talspråksforskning och stilistik.*

Kursort: Lund. Kurslängd: 10 dagar

Antal deltagare: 12

Kursen ville belysa de samband som finns mellan talspråksforskning och stilistik i fråga om metodik och forskningsmål. Kursen vände sig till forskare inom språk- och litteraturvetenskap och behandlade olika arter av talspråk.

5. *Beslutsfattande i organisationer — teori och metodik.*

Kursort: Eckerö (Åland). Kurslängd: 8 dagar

Antal deltagare: 31

Kursen vände sig till yngre forskare inom organisationsteori, sociologi och psykologi. Syftet var att integrera teori och metodik samt sammanföra olika discipliners beskrivningssätt, granskade utifrån deras vetenskapliga och samhällliga bidrag.

6. *Socialrätt.*

Kursort: Spåtind (Norge). Kurslängd: 7 dagar

Antal deltagare: 30

Avsikten med kursen var att nå yngre juridiska forskare som arbetar med socialrättsliga frågor. I första hand behandlades generella socialrättsliga ämnen och metodfrågor inom rättsvetenskapen och dessutom belystes speciella socialrättsliga discipliner. Det visade sig föreligga ett stort behov av forskarutbildning inom detta område.

7. *Lipolytiska enzym.*

Kursort: Lund. Kurslängd: 9 dagar

Antal deltagare: 30

Kursen vände sig till såväl yngre som etablerade forskare inom framför allt de medicinska teoretiska och kliniska disciplinerna. Avsikten var att sammanfatta nuvarande kunskap om de lipolytiska enzymen och att belysa egenskaper hos dessa enzym genom praktiska övningar. Kursen berörde ett forskningsområde med god forskartradition inom flera nordiska länder.

8. *Steroidhormonreceptorer.*

Kursort: Bergen. Kurslängd: 10 dagar

Antal deltagare: 34

Denna kurs berörde ett ämnesområde som är mycket aktuellt tack vare nya metoder och därmed uppnått ökat kunnande om hormonernas verkningsmekanismer. Inom alla nordiska länder pågår specialiserad forskning och denna kurs ville ge möjlighet att utbyta teoretiska kunskaper och praktiska erfarenheter inom studiet av steroidhormonreceptorerna.

9. *Kontrollerade kliniska och profylaktiska försök.*

Kursort: Oslo. Kurslängd: 11 dagar

Antal deltagare: 30

Kursens syfte var att gå igenom etiska, metodologiska och praktiska problem i samband med kontrollerade försök med tonvikt på statistiska aspekter. Kursen vände sig till forskare som planlägger eller ansvarar för kontrollerade kliniska och profylaktiska försök. Deltagarna representerade flera olika relevanta ämnesområden.

10. *Hälsovårdsforskningens metoder.*

Kursort: Kuopio. Kurslängd: 12 dagar

Antal deltagare: 38 varav 24 bekostades av Nordiska forskarkurser

Kursen var avsedd för forskare i medicin- och socialvetenskaper samt samhällsplanerare och -administratörer. Denna målsättning var väl tillgodosedd bland dem som deltog i kursen.

Syftet var att ge en fördjupad kunskap i de metoder som används vid hälsovårdsrelaterad forskning.

11. *Singulariteter.*

Kursort: Oslo. Kurslängd: 20 dagar

Antal deltagare: Ca 60 varav 30 bekostades av Nordiska forskarkurser

Ämnesområdet är centralt inom olika matematiska grenar vilka alla är aktivt representerade inom de nordiska länderna. Som vid flera andra kurser hade deltagarna förberett sig i sina respektive hemorter genom

deltagande i speciella seminarier under läsåret 1975/76. Ämnet singulariteter förekommer dock inte i de enskilda ländernas ordinarie kursutbud varför denna kurs var mycket väl lämpad som ett samnordiskt arrangemang.

12. *Röntgenmikroanalys inom biologisk elektronmikroskopi.*

Kursort: Stockholm. Kurslängd: 12 dagar

Antal deltagare: 16

Kursen syftade till att ge teoretisk insikt i den analytiska elektronmikroskopins möjligheter och begränsningar. Stor vikt lades vid det praktiska arbetet och vid kritisk utvärdering av metodiken. De praktiska övningarna innebar arbete med en apparatur och en teknik som deltagarna ej haft möjlighet att utnyttja tidigare i de enskilda länderna.

13. *Experimentell mikrobiell ekologi.*

Kursort: Aarhus. Kurslängd: 12 dagar

Antal deltagare: 28 varav 18 bekostades av Nord. forskarkurser

Detta ämnesområde har utvecklats mycket starkt på senare år, bl. a. på grund av dess centrala roll inom miljöproblematiken och genom att nya experimentella metoder tagits i anspråk. Kursen hade alltså ett mycket viktigt syfte i att presentera denna nya teknik och nya idéer för yngre forskare som framdeles kommer att arbeta med mikrobiella processer i naturen och med problemställningar inom miljövärdsektorn av stort intresse för samhället.

14. *Reglerteknik och automation i lantbruket.*

Kursort: Uppsala. Kurslängd: 10 dagar

Antal deltagare: 22

Avsikten med denna kurs var att genom sammanförande av forskare från två specialområden skapa en innovationsmiljö. Därigenom gavs lantbrukstekniker en fördjupad kännedom om reglerteknikens grunder, och reglertekniker en inblick i de speciella svårigheter som lantbrukstekniska tillämpningar erbjuder. Kursen omfattade både grundläggande teori och lantbrukstekniska tillämpningar.

15. *Anpassningsförädling.*

Kursort: Lammi (Finland). Kurslängd: 6 dagar

Antal deltagare: 44 varav 21 bekostades av Nordiska forskarkurser

Under kursen behandlades kulturväxternas och skogsträdens anpassning till klimatet i Norden samt växternas ömsidiga anpassning och det därmed sammanhängande konkurrensfenomenet i växtsamhällen. Eftersom forskarutbildningen inom detta ämnesområde är volymmässigt liten i de enskilda länderna var denna kurs väl motiverad på nordisk basis.

16. *Samband mellan geokemi och geologisk-geotektonisk miljö för recenta och äldre bergarter.*

Kursort: Laugarvatn (Island). Kurslängd: 9 dagar

Antal deltagare: 26 varav 21 bekostades av Nordiska forskarkurser

Kursen gav inblick i den nyaste teoretiska och experimentella forskningen angående jordskorpan bildning och utveckling. Det var en stor fördel att kunna förlägga denna kurs till Island med sina ur geologisk synpunkt ytterst intressanta vulkanområden. Exkursioner till sådana områden ingick i kursen.

17. *Klinisk och experimentell allergologi.*

Kursort: Oslo. Kurslängd: 6 dagar

Antal deltagare: 27

Kursens syfte var att ge en granskning av centrala forskningsuppgifter och forskningsproblem inom modern allergologi. Kursen vände sig både till yngre och etablerade forskare, i första hand med kunskaper i allergins immunologi och biokemi.

18. *Energianalys.*

Kursort: Finse (Norge). Kurslängd: 10 dagar

Antal deltagare: 19

Kursen var av tvärvetenskaplig karaktär och arbetade med grundbegrepp och problemställningar som griper in i flera av samhällets sektorer. Kursen avsåg att ge såväl teoretiska modeller för värdering av energikostnader som diskussion om de praktiska konsekvenserna av energiproduktion och -användning.

19. *Radioastronomi.*

Kursort: Göteborg. Kurslängd: 9 dagar

Antal deltagare: 29

Kursen vände sig till forskare och forskarstuderande inom ämnet astronomi. Syftet var att ge fördjupad kunskap om radioastronomi och genom praktiska övningar studera aktuell mätmetodik och mätteknik. Därvid användes den för Norden unika anläggning som nyligen tagits i bruk vid Råöobservatoriet utanför Göteborg.

F. Framtidsplaner

Styrelsen har i oktober 1976 fastställt program för 1977. På grund av de begränsade medel som står till förfogande kan under 1977 anordnas högst 17 kurser av de cirka 50 helt utarbetade kursplaner som förelåg vid styrelsens sammanträde i oktober.

Urvalet har skett efter samma riktlinjer som ovan angetts för 1976 års verksamhet.

Följande program fastställdes:

1. Religion och samhälle
2. Inläring av främmande språk
3. Specialpedagogisk forskning — målsättning och metodik
4. Empiriska analyser av regionala data — metod och teori
5. Mikrodemografi med tillämpning inom olika forskningsområden
6. Transportpolitik
7. Odling och diagnostik av anaeroba bakterier
8. Toxikologiska mekanismer och klinisk toxicologi
9. Lungtoxikologisk bedömning av luftburna substanser i allmän- och industrimiljö
10. Harmonisk analys
11. Oxidation och korrosion av metaller
12. Separation av makromolekyler och cellpartiklar med fäsfördelning
13. Sjöarnas fysik
14. Närings- och livsmedelsforskning
15. Populationsgenetik med tonvikt på metodik
16. Miljö — ekonomi
17. Energianalys (del II)

G. Finansiering och ekonomi

1. Översikt över bokslut och budget (1 000-tal dkr.)

	Bokslut 1975	Budget 1976	Prel. utfall 1976	Budget 1977
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	95,1		61,1	
Personal	14,4		24,5	
Kontor	36,2		42,0	
Projekt	1 171,9		1 532	
Summa utg.	1 317,6	1 600 ¹	1 659,6 ²	1 900 ¹
<i>Inkomster</i>				
Anslag	1 330	1 410		1 665
Övrigt		120	} ³	15 ³
		67,7		
		43,8		
Summa ink.	1 330	1 641,5		1 680

¹ budgetförslag 1976 resp. 1977.

² enl. bokföringsrapport i september 1976.

³ överföringar från tidigare år.

Berättelse

från Nordiskt vulkanologiskt institut

Verksamhetsberättelse 1976

A. Namn och adress

Nordiskt vulkanologiskt institut
Háskóli Íslands
Jarðfræðahúsið v/Hringbraut
Reykjavík
Tel. 250 88

B. Startår

1973

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Institutets uppgift är att bedriva vulkanologisk forskning med inriktning på vulkanologiens viktigaste sektorer: petrografi, geokemi, geofysik och vulkanhistoria. Institutet skall bereda forskare såväl inom som — efter styrelsens beslut — utom Norden tillfälle att studera vulkanism och därmed sammanhängande problem.

E. Organisation

1. Administration

Institutet leds av en styrelse, som består av åtta ledamöter, fyra från Island och en från vardera av de övriga nordiska länderna. Styrelsen utses för en period av tre år i sänder av Nordiska ministerrådet. Styrelsen utser inom sig ordförande och vice ordförande. Den verkställande ledningen vid institutet utövas enligt av styrelsen fastställda riktlinjer av en direktör, som utses av ministerrådet efter förslag av styrelsen för en period på fyra år.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1976

Professor Arne Noe-Nygaard
Dr. Ilkka Laitakari
Direktör Sveinn Jakobsson

Nationalitet

D
F
I

Dr. Guðmundur Pálmason	I
Dir. Sveinbjörn Björnsson	I
Professor Sigurdur Thorarinsson	I
Professor Christoffer Oftedahl	N
Professor Frans Erik Wickman	S

3. Personal

- 1 direktör
- 1 vetenskaplig personal
- 1 kontorassistent
- 3 tekniska assistenter

4. Revisorer

Guðmundur Magnússon, Reykjavík

F. Verksamhet

Forutsigelse og undersökelse av vulkanutbrudd

Et av vulkanologiens hovedformål er forutsigelse av vulkanutbrudd. De samfunn som trues av slike naturkatastrofer ønsker å vite når og hvor et vulkanutbrudd kommer, og av hvilken type det vil være. For å svare på disse spørsmål må man kjenne til:

1) Vulkanområdets historie. En geologisk undersökelse av området og absolutt og relativ aldersbestemmelse av bergartene vil gi opplysninger om tidligere utbrudd, deres type og hyppighet. Eventuelle historiske utbrudd kan ofte være meget godt beskrevet av legfolk, og gransking av historiske kilder kan derfor gi verdifulle opplysninger.

2) Vulkanområdets fysiske og kjemiske egenskaper under en hvileperiode og endringer i disse før et vulkanutbrudd. Her må man måle den seismiske aktivitet, horisontale og vertikale jordskorpebevegelser, magnetiske- og tyngdemålinger, kjemiske analyser av termale gasser og vann.

3) Pålitelige modellforestillinger om årsaken til vulkansk aktivitet.

For de fleste vulkaner mangler det nødvendige bakgrunnsmateriale for å forutsi et vulkanutbrudd med noen sikkerhet. Dette er en fölbar mangel under den pågående aktivitetsperiode i vulkanområdet omkring Krafla i Nord-Island. I siste "verksamhetsberättelse" rapporterte vi om et kortvarig vulkanutbrudd i dette område, hvor der nu bygges et stort kraftverk som skal utnytte området geotermale energi. Ifølge historiske kilder om tidligere utbrudd her, var et lite kortvarig utbrudd kun begynnelsen på en femårig aktivitetsperiode som kulminerte i et stort lavautbrudd, og vi frykter at det samme kan skje igjen. På grunn av kraftverkbebyggelsen har man fulgt utviklingen det siste år meget nøye. Undersökelsene er et samarbeid mellom alle geoinstitutter på Island. Vulkaninstituttets oppgave er å undersøke de

geotermale gasser, man venter at den kjemiske sammensetning av disse vil drastisk endres like før et utbrudd starter. Andre institusjoner foretar jordskjelvsmålinger, målinger av skorpebevegelser, tyngdemålinger og overvåking av endringer i jordvarmefeltene.

Vi vet nu hvordan området forholder seg under denne aktive periode, men har ingen opplysninger om aktiviteten under en normal hvileperiode. Mange av de endringer som måles kan derfor være normale for området, og behøver ikke ha noen sammenheng med begynnende vulkansk aktivitet. Denne usikkerhet medfører at forutsigelse av utbrudd vil hvile på klare tegn som ikke vil bli registrert før minutter eller timer før utbruddet. En slik forutsigelse kan ha en betydning når det gjelder å redde menneskeliv, men er verdiløs når det gjelder evakuering av dyrbart maskineri eller andre installeringer.

Eksperimentelle undersøkelser som etterligner kjemiske og fysiske prosesser i jordens indre

Alle kjemiske og fysiske prosesser som forutgår et vulkanutbrudd, fra den primære oppsmelting til størkning av smelten på jordens overflate, foregår ved høy temperatur og delvis høyt trykk. For å forstå de enkelte trinn i utviklingen av en smelte må man etterligne forholdene ved hjelp av eksperimenter. To eksempler vil tjene til å belyse problemstillingen. 1) Den første krystall som dannes i en smelte har alltid en annen kjemisk sammensetning enn selve smelten. Hvis krystallen fjernes fra smelten har derfor smelten endret sammensetning. Fordelingen av kjemiske elementer i krystall og smelte er derfor ulik. Fordelingsfaktoren endres med temperatur, trykk og systemets kjemiske sammensetning og den må bestemmes eksperimentelt. 2) Eksperimentell bestemmelse av den temperatur hvor en vulkansk bergart er fullstendig oppsmeltet gir en tilnærming til temperaturen på smeltens dannelsessted.

Ganske få laboratorier i verden har utstyr til eksperimentelle undersøkelser av silikatsmelter ved høyt trykk og temperatur. Ved Geologisk Institutt i Reykjavík bygger man nu et slikt laboratorium som Vulkaninstituttet vil kunne benytte. Vulkaninstituttet er interessert i dette prosjekt og gir støtte i form av hjelp fra instituttets mekaniske og elektroniske verksteder. Prosjektet ble muliggjort ved Vulkaninstituttets anskaffelse av en mikrosonde, som er et nøkkelinstrument for denne type av undersøkelser.

Isotopundersøkelser

Hvert enkelt kjemisk element er en blanding av forskjellige atomtyper, isotoper, som har like kjemiske egenskaper, men forskjellig masse. I et lukket system vil forholdet mellom noen atomtyper være

konstant, mens andre atomtyper produseres eller ødelegges ved radioaktiv spaltning. Ut fra kjernefysiske lover er det mulig å bestemme systemets alder og historie ved måling av isotopforholdene. Noen isotopforhold vil ikke endres uansett hvilke prosesser smelten gjennomgår og gjenspeiler derfor opphavsmaterialets isotopsammensetning. Dette har igjen ført til meget vidtrekkende hypoteser om jordens utvikling, og store pengesummer anvendes nå til forskningsarbeide med disse hypoteser som utgangspunkt.

Ved vulkaninstituttet mener vi at isotopargumentene delvis er motstridende og at de fremkomne hypoteser er i uoverenstemmelse med konvensjonelle geologiske og petrografiske iakttakelser. To eksempler kan belyse problemet: To lavastrømmer som kommer samtidig (\pm 2000 år) fra det samme sprekkesystem, skal etter isotopforholdene ha kommet fra områder i jordens mantel som har vært atskilte i opp til 3 milliarder år. Dette skal være tilfelle til tross for at man antar at mantelen er en seigtflytende masse som strømmer opp mot særlig aktive vulkanområder. Det andre eksemplet gjelder påstanden om at vulkanske bergarter kan betraktes som lukkede systemer og at man i hvert enkelt tilfelle finner det opprinnelige uforstyrrede moder/datter forhold blant de radioaktive isotoper. I drastisk kontrast til denne påstand vet man at stabile surstoffisotoper har varierende mengdeforhold, og foreløpig finnes ingen annen forklaring på dette enn at systemet er åpent og har hatt en effektiv utveksling med andre systemer med vidt forskjellige isotopforhold.

Diskusjonen foregår på internasjonal basis og omfatter noen av de største stridsspørsmål i moderne geologi. Island står i særstilling når det gjelder å løse dette problem, fordi problemet her kan defineres meget godt.

Vulkaninstituttet er sterkt opptatt av disse stridsspørsmål og mange av de prosjekter som instituttet arbeider med er knyttet til disse problemer. Våre muligheter er imidlertid begrenset fordi instituttet ikke selv kan bestemme de respektive isotopforhold. Foreløpig prøver vi å løse våre behov ved samarbeide med Lamont Doherty instituttet i New York, Universitetet i Edmonton, Alberta, Canada, og Institute de Physique de Globe i Paris. Flere institutter har bedt oss om prøve-materiale.

Mikrosondeundersøkelser

Spørsmålet om åpne eller lukkede systemer kan undersøkes ved hjelp av bestemmelse av bergartens mikroskopiske bestanddeler. Antar man at der er kjemisk likevekt mellom krystaller og lavasmelte skal fordelingen av elementer mellom fast og flytende stoff følge bestemte delvis kjente lover (se kapittel om eksperimenter). Betydelige fravik fra likevektstilstanden skyldes at væsken er blandet med fremmede bergarter

som den har vært i kontakt med under sin utvikling. Væskens kjemiske og isotopiske egenskaper er da ikke arv fra opprinnelsesstedet. Selv i ferske bergarter som har krystallisert på jordens overflate kan det være komplisert å bedømme slike likevektsforhold. Dette forholder seg anderledes hvis avkjølingen foregår så hurtig at væsken storkner som glass omkring krystaller som har dannet seg i dybden. Slike forhold finner man når glødende lava avkjøles spontant ved utbrudd under is eller vann. Ved mikrosondeanalyse av glass og krystall kan man finne ut om det hersker likevekt mellom disse. Et prosjekt av denne type er under bearbeidelse og det viser seg at en del krystall/væske par ikke er i likevekt.

Videre undersøker vi homogeniteten i en lavastrøm, både hva angår kjemisk sammensetning av større prøver, såvel som mikrosondeanalyse av krystaller. Her finner man at en type lavastrømmer er homogene mens andre lavatyper viser store variasjoner. Dette har vidtrekkende følger fordi man vanligvis betrakter en prøve av en lavastrøm som representativ for hele strømmen. Når så isotopforholdene er forskjellige i prøver tatt fra samme lavastrøm blir det stadig vanskeligere å forklare bergartenes utvikling ved hjelp av overforenkledede modeller.

Andre prosjekter som er avhengig av mikrosonden inkluderer bestemmelse av surstofftrykket som hersket i lavasmelten når en bestemt type krystaller ble dannet. Sammensetningen av krystallene er avhengig av surstofftrykket, og dette bestemmer i stor grad krystallasjonsrekkefølgen. Et av de forhold som ikke er avhengig av surstofftrykket er forholdet mellom surstoffisotopene. Enkelte forholdstall kan ikke forklares på annen måte enn at smelten har blandet seg med meteorisk vann med lavt O^{18}/O^{16} forhold på sin vei til overflaten, enten direkte eller ved innblanding av metamorfe vannholdige bergarter. En slik vanntilførsel vil ha drastiske følger for vulkanutbruddets mekanisme.

Mikrosonden anvendes videre som hjelpemiddel ved de aller fleste forskningsoppgaver som instituttet arbeider med.

Volatiler, utbruddsmekanisme

En vulkansk bergart, storknet på jordens overflate, representerer kun en del av de stoffer som kommer fra jordens indre under et vulkanutbrudd. Store mengder av stoffer forsvinner under utbruddet og blandes med atmosfæren og hydrosfæren. Man er enige om at selve atmosfæren og verdenshavene er dannet av slike vulkanske gasser i løpet av jordklodens historie. Til tross for at vulkansk aktivitet derfor har spilt en stor rolle i jordens og livets utvikling vet man utrolig lite om mengden og sammensetningen av volatile stoffer i lavasmelter.

Dette er et desto større problem fordi man vet at smeltens utvikling er avhengig av disse volatiler. For eksempel nedsettes en lavas smelte-temperatur flere hundre grader ved tilsetning av noen få prosent vann.

Videre vet man at en fri volatil fase er mere bevegelig i mantelen og skorpen en noen smelte og det er derfor mindre sannsynlig at noe område i mantel eller skorpe kan betraktes som et lukket system.

Mengden av de ulike volatiler i lavasmelter på forskjellig trinn av utviklingen er meget dårlig kjent. Ved Vulkaninstituttet prøver vi å behandle problemet fra to sider. Vi mener at noen volatiler mest holdes oppløst i smelten. Dette ble påvist ved undersøkelse av klor i basalter og nu arbeider vi med fluor, kvelstoff og bor. Utbruddsmekanisme, især graden av eksplosivitet, mener man er hovedsakelig en funksjon av smeltens viskositet, som igjen avhenger av temperatur og polymerisering av silikatene. Ved samme gassinnhold vil avgassingene resultere i større eksplosjoner jo større viskositeten er. Vi mener at denne påstand ikke forklarer alle observasjoner. F. eks. finnes basaltiske askelag (basalter har lav viskositet) fra samme utbrudd spredt over nesten hele Island til tross for at slike utbrudd etter teorien ikke skal være eksplosive. Dette antyder at volatilinnholdet i basaltsmelter kan være sterkt varierende. Dette spørsmål følges nu opp med omfattende undersøkelse av askelag fra slike utbrudd, hvor man vil prøve å bestemme utbruddsmekanisme og eksplosjonstype ved mikrosonde-fotografering (opp til 100.000 gangers forstørrelse) av askekorn.

Direkte analyse av gasser som strømmes fra geotermale felter i vulkanområdene i vulkanske hvileperioder, kan gi opplysning om volatiler som slipper fra smelten før den kommer til overflaten. Disse gasser vil ikke gi et kvantitativt bilde av smeltens volatilinnhold men de danner et viktig ledd i helhetsbildet. Vi har nu utviklet en teknikk for prøvesamling og analyse av vulkanske gasser.

Feltgeologi og petrologi

Moderne geologi er en interdisiplinær vitenskap, og nye ideer fra sidefagområdene har tendens til å gi en oppblomstring av et begrenset forskningsfelt hvor man i sin begeistring ofte tror at alle problemer kan løses på lettvinnt måte. De fleste slike tilfelle resulterer i en overforenkling på grunn av manglende geologisk grunnlag. Island har tjent som lekeplass for mange slike forsøk hvor utlendinger har samlet prøver i noen dager for siden å underkaste dem analyse med avansert teknikk i sine respektive hjemland. Dette har nok öket våre kunnskaper, men på en fragmentarisk måte, siden prøvesamlingen ble foretatt uten tilstrekkelig hensyn til de lokale geologiske og vulkanologiske forhold.

Vi har for våre undersøkelser av vulkanområdenes geologi og petrologi derfor lagt stor vekt på det geologiske grunnlag under prøvesamlingen. Disse nu ferdig undersøkte prøver kan senere danne grunnlag for undersøkelser med mere avansert teknikk her eller i utlandet. Videre har vi foretatt detaljkartlegging av enkelte vulkaner eller vulkanområder og undersøkt petrografisk og kjemisk alle bergartstyper som fore-

kommer i feltet. Vulkanen Öræfajökull, Tindfjallajökull, Askja og Theistareykir er ferdig undersøkt eller under arbeid.

Selv om Island byr på et overveldende antall forskningsoppgaver er disse allikevel begrenset i det geologiske verdensbillede. Vi har derfor arbeidet også med vulkanområder hvor andre problemer er tilstede som vulkanøyene Jan Mayen og Bouvet, såvel som eldre vulkanske bergarter fra Grønland og Norge.

Stipendiater

Instituttet har fem stillinger for nordiske stipendiater. Følgende stipendiater oppholdt seg ved instituttet i 1976:

Páll Imsland (I)	1/1—31/12
Guðrún Larsen (I)	1/6—31/12
Jörgen Gutzon Larsen (D)	1/1—31/12
Heikki Mäkipää (F)	1/6—31/12
Ellen M. Sigmond (N)	1/1—31/12
Jan Swantesson (S)	1/6—31/12

Gjester

Professor Peter C. Rickwood fra Sidney, Australien, arbeidet ved instituttet fra 1/9 1975 til 12/7 1976.

Konferanser

Nordisk Geologisk Vintermöte ble holdt i Göteborg 7.—10. januar 1976. Fra instituttet deltok Páll Imsland, Jörgen G. Larsen, Tore Prestvik (stipendiat 1974—75), Ellen M. Sigmond og Guðmundur E. Sigvaldason. Følgende foredrag ble presentert:

1. Om Jan Mayens geologi, av Páll Imsland.
2. Fem basalt typer og deres genese fra den Vest-Grønlandske basalt provins av Tertier alder, av Jörgen G. Larsen.
3. Öræfajökuls petrologi, av Tore Prestvik.
4. Bouvetøyas geologi og petrologi, av Páll Imsland, Jörgen G. Larsen, Tore Prestvik og Ellen M. Sigmond.
5. Ryfylkes metamorfe pelitt-vulkanittserie ("Fyllittformasjonen"), en prekambrisk marin serie av Grenville alder, av Ellen M. Sigmond.
6. Klor i islandske basalter, av Guðmundur E. Sigvaldason og Niels Óskarsson.
7. Samtidig produksjon av "dyphavsbasalter" og kalirike "hot spot" basalter på samme sprekkesystem, av Guðmundur E. Sigvaldason, Sigurður Steinþórsson, Páll Imsland og Niels Óskarsson.
8. Vulkanutbruddet i Leirhnjúkur, N.-Island, den 20. desember 1975, av Guðmundur E. Sigvaldason.

Instituttets ansatte, Guðmundur E. Sigvaldason og Karl Grönvold organiserte et Nordisk Forskerkurs med tittelen "Geochemical, geological and tectonic environments of ancient and recent volcanism". Kurset ble holdt i et sommerhotel i Laugarvatn, Island, dagene 20.—

30. august 1976. Antall deltagere var 36, derav 6 inviterte foredragsholdere og 30 nordiske geologer.

Dr. Karl Grönvold ble invitert til deltagelse i et diskusjonsmøte om overvåking og forutsigelse av vulkanutbrudd (Regional seminar on the surveillance and prediction of volcanic activity). Mötet ble holdt 14.—18. september 1976 i byen Horta på Azorøyene. UNESCO organiserte og inviterte til mötet.

G. Framtidsplaner

Undersökelsene av aktiviteten i Kraflaområdet har vist at det er nødvendig å kjenne et områdes normale aktivitetsnivå for å kunne forutsi et vulkanutbrudd.

Vulkaninstituttet ønsker derfor å velge ut områder til undersøkelse med dette for öye. Vi vil fortrinnsvis velge vulkanområder hvor et eventuelt utbrudd kan skade folk og bebyggelse.

Den nye geofysiker ved instituttet som ventes ansatt fra 1. juli 1977 vil spille en sentral rolle i disse undersökelser.

Ellers fremgår det av "verksamhetsberättelsen" hvilke emneområde instituttet arbeider med og en videreföring av disse prosjekter inngår derfor i våre fremtidsplaner.

H. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal ikr.)

	Bokslut 1975	Budget 1976	Prel. utfall 1976	Budget 1977
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	837	646	1 114	1 529
Personal	16 179	17 538	23 000	24 381
Kontor	1 607	2 418	1 500	3 210
Lokaler	33 960	1 573	3 500	8 359
Underskudd v/1975			3 078	
Summa utg.	52 585	22 177	32 192	37 481
<i>Inkomster</i>				
Anslag	37 625	22 177	22 177	37 481
Lönestegr. kompensasjon	4 256		6 569	
Övrigt	10 704		3 574	
Summa ink.	52 585	22 177	32 320	37 481

Berättelse

om Nordens hus i Reykjavík

Verksamhetsberättelse 1976

A. Navn og adresse

Nordens Hus i Reykjavík
Nordens Hus — Norræna Húsið
Reykjavík
Tel. 170 30

B. Startår

1968

C. Formål

Nordens Hus i Reykjavík, som er oprettet i henhold til Nordisk Råds rekommandation nr. 4 1963, og med deltagelse af Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige har til formål at virke som et bindeled mellem Island og det øvrige Norden for derved at aktivisere og levendegøre den nordiske interesse på Island. Det skal formidle impulser ved hjælp af undervisning og udveksling af personer, materiale og oplysninger om nordisk kulturliv og samtidig formidle islandske kulturstrømninger til det øvrige Norden.

D. Organisation

1. Administration

Institutionen ledes af en bestyrelse, der består af 7 medlemmer, hvoraf Islands regering udnævner 3, og regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige udnævner ét medlem hver. Ét af de islandske medlemmer udpeges af Islands Universitet og ét af den islandske foreningen Norden. Medlemmerne vælges for 4 år ad gangen. Den daglige ledelse varetages af en af bestyrelsen udnævnt direktør. Omkostningerne dækkes ved statsbidrag fra de deltagende lande og udbetales via Kultursekretariatet i København.

2. *Styrelsens sammensætning 31.12.1976*

	Nationalitet
Universitetsrektor	
prof. dr. phil. Gunnar Hoppe, formand	S
Direktør Birgir Þórhallsson, næstformand	I
Kontorchef Eigil Thrane	D
Regeringsråd Ragnar Meinander	F
Prof. dr. phil. Sigurður Þórarinsson	I
Højesteretsdommer Ármann Snævarr	I
Fhv. stortingsmedlem Berte Rognerud	N

3. *Personale*

Direktør, dr. phil. Erik Sönderholm	D
Bibliotekar Þórdís Þorvaldsdóttir	I
stedsfortrædende direktør	
Kontorfuldmægtig Guðrún S. Jónsdóttir	I
Sekretær Ingibjörg Björnsdóttir	I
Programsekretær Þóra Kristjánsdóttir	I
Biblioteksmedhjælper Sigurleif Þórhallsdóttir	I
Vagtmester Gunnar Heiðal	I
Kafeteriabestyrerske Kristín Eggertsdóttir	I

4. *Revisorer*

Den islandske statsrevision (Gunnar Bjarnason revisor)

E. *Virksomhed**Udstillinger i udstillingslokalerne:*

Nordisk grafik i NHs besiddelse

Tekstilgruppen fra Stockholm

Kunst og kunsthåndværk fra Grönland

Siri Derkert, maleriudstilling

Islandsk kunsthåndværk

Sommerudstilling (Ragneiður Ream Jónsdóttir, Hjörleifur Sigurðsson,

Snorri Sveinn Friðriksson)

Victor Sparre, maleriudstilling

Følgende isl. kunstnere har lejet lokalerne til udstilling af egne værker:

Elías B. Halldórsson

Gunnar Örn Gunnarsson

Sigurður Örlygsson

María Ólafsdóttir

Hafliði Hallgrímsson, kunstudstilling og koncerter

Septem 76 (7 isl. malere), maleriudstilling

Vilhjálmur Bergsson, maleriudstilling

Ragnheiður Jónsdóttir, grafikudstilling
Foreningen af isl. fotografer, fotografiudstilling

Mindre udstillinger:

Plakatudstilling: Börn i trafikken
Bogillustrationer m. m. af Mogens Zieler
Træsager af Stig Pettersson
Dagmar Mårtas, akvareller
Den isl. törvegård, opmålinger og fotoudstilling
Trándur Patursson, tegninger

Foredragssalen har været lejet ud til koncerter:

Guðny Guðmundsdóttir og Philip Jenkins: Sonateaften
Manuela Wiesler og Snorri Birgersson, duoaften
Desuden har salen som sædvanlig været anvendt til foredrag, forenings-
møder, kongresser, seminarer m. m.

Foredrag, litterære programmer, koncerter:

Prof., dr. phil. *F. J. Billeskov Jansen*: Humoren i det 19. århundredes danske litteratur. Foredrag.
Dan Turéll: Show & Sport, politik og privatliv i nyere dansk poesi.
— Spillede og kommenterede gramfonoplader.
— Oplæsning af egne værker, med diverse kommentarer.
Erling Blöndal Bengtsson: spillede værker for cello.
Peter Söby Kristensen: Billeder og sprog i offentligheden. Foredrag.
Edvard Befring: Den aktuelle udfordring i den socialpædagogiske profession. Foredrag om specialundervisningens formål.
Harry Schein og Vilgot Sjöman: Aktuel svensk filmproduktion. Foredrag.
Olof G. Tandberg: Kurderne har ingen venner. Unescos samarbejdsprogram på det naturvidenskabelige område. Foredrag.
Jörgen Bruun Hansen: Oplæsning af egne værker.
Björg Vik: Præsentation af eget forfatterskab. Oplæsning af egne værker.
Dr. med. Jörgen B. Dalgaard: Trafikulykker. Foredrag.
Börn og massemediernes. Et seminar afholdt i samarbejde med Bibliotekarforeningerne.
Jan-Otto Andersson: Forandringer af økonomiske styrkeforhold i verden. Foredrag.
Carlo Derkert: Matisse-elever og kubister i svensk malerkunst. Foredrag.
X-et, Amelin og andre berettere, samt nyrealisterne i tresserne. Foredrag.
Christian Kampmann: Præsentation af eget forfatterskab.
Oplæsning af egne værker.
Jarmo Sermilä: Foredrag om finsk nutidsmusik.

Radiodrengekoret (fra Danmark) gav koncert.

2 norske *spillemand* gav koncert med norsk folkemusik.

Ábent hus, for skandinaviske turister (foredrag om Island, film om Island, 7. uger i juli—aug.). Prof. dr. phil. Jónas Kristjánsson: De isl. håndskrifter. Prof., dr. phil. Sigurður Þórarinnsson: Vulkansk virksomhed på Island. Rektor Hörður Ágústsson: Islands byggeskik i fortid og nutid. Sigurður A. Magnússon: Om moderne islandsk litteratur.

Fönix-baletten gav en forestilling i huset.

Prof. *Erik Hansen*: Moderne dansk talesprog. Foredrag.

Höjskoleforstander *Jacob Krögholt*: Höjskolens betydning i dag. Foredrag.

Per-Olof Johnsons Kammertrio gav koncert.

Heðin Brú: Færøerne i dag. Foredrag.

T. Bugge Höverstad: Præsentation og oplæsning af egne værker.

Gunnar Andersson: Bibliotekets rolle i voksenundervisning. Foredrag.

Helena Lehtelä-Mennander og *Agnes Löve*: Sonateaften.

Victor Sparre: Forevisning af film om glasmalerier i Ishavskatedralen i Tromsø samt foredrag om kunstnerens stilling i nutiden.

Svend Åge Madsen: Præsentation af forfatterskab.

Övrig virksomhed:

Se vedlagte bilag 1 fra Maj-Britt Imnander: Övrig verksamhet.

Se vedlagte bilag 2 fra Maj-Britt Imnander: Grönlandsveckan.

Se vedlagte bilag 3 om gæster i gæsteværelserne i Nordens Hus januar—november 1976.

Se vedlagt bilag 4 fra Maj-Britt Imnander om NHs deltagelse i festspillene juni 1976.

F. Fremtidsplaner

Direktørskiftet har medført, at planeringen ikke er afsluttet. Foreløbigt kan det nævnes, at NH i den kommende sæson vil få besøg af digterne Johan Bargum, Thorkild Björnvig, Per-Olof Enquist og Inge Eriksen. Mere alment kulturelle områder vil blive repræsenteret ved Olov Isaksson, Erik Kjersgaard, Tore Frängsmyr, Alf Kårtvedt og Arne Næss.

Musikken vil blive repræsenteret dels ved komponisten Vagn Holmboe, dels ved en opbygning af et musikbibliotek i NH.

På udstillingsområdet planerer vi foreløbig at have en finsk kunst-udstilling Adhæsive arketyper, samt udstillinger af Seppo Mattinen og Tom Krestensen. H. J. Bröndum vil komme og udstille böger og vise moderne illustrationskunst. I forbindelse med Laxness' 75 års dag vil NH afholde en nordisk Laxness-udstilling (Laxness i nordiske oversættelser samt udstilling Samspil mellem ord og billede (grafik og tekster

af bl. a. Asger Jorn og Halldór Laxness). Muligvis vil den no.—sv. udstilling Olie i Norden komme til NH i løbet af 1977.

Planerne er både foreløbige og ufuldstændige, hvortil kommer, at NH altid må være beredt på at improvisere, hvis man skulle få nys om muligheder for at udnytte skandinaviske kunstneres ophold på Island eller rejser til Amerika; således overvejes muligheden af, at Københavns Drengekor på sin kommende Canada-turné mellemlander på Island og giver 1 eller 2 koncerter.

G. Finansiering og økonomi

1. Statusoversigt og budget (1 000-tal ikr.)

	Status 1975	Budget 1976	Prel status 1976	Budget 1977
<i>Udgifter</i>				
Styrelse	1 251	2 260	1 591	2 773
Personale	12 006	16 696	11 539	17 948
Kontor	1 113	1 590	1 403	2 883
Lokaler	6 650	7 890	9 337	10 752
Projekt	15 387	15 570	16 891	20 408
Summa udg.	36 408	44 006	40 760	58 169
 <i>Indtægter</i>				
Bevilling	19 480	32 256		47 193
Lønstignings- kompensation	5 355	6 500		8 000
Øvrigt	11 573	6 200		3 000
Summa indtægter	36 408	44 956		58 193

BILAGA 1

Övrig verksamhet

De nordiska föreningarna i Reykjavik har som vanligt haft åtskilliga av sina styrelsemöten, årsmöten och andra sammankomster i Nordens hus. Där hölls t. ex. Det danske Selskabs årshögtid i början av januari och föreningen Suomi firade Runebergsdagen med en sammankomst i början av februari. Dannebrog höll sitt årsmöte i huset och Dansk-islandsk samfund firade sitt 60-årsjubileum där. Och Nordmannslaget arrangerade bl. a. sitt traditionsenliga 17 maj-firande med fester i Nordens hus för både barn och vuxna.

De nordiska lektorernas undervisning har pågått som vanligt med utnyttjande både av deras egna arbetsrum, konferensrummet, biblioteket och språklaboratoriet. Den danske lektorn Peter Söby Kristensen har under vårvintern fortsatt att leda en litteraturcirkel med deltagare från Det danske Selskab. En kurs i norska har arrangerats av Nordmannslaget under våren. Danskläraryöreningen anordnade bl. a. en konferens i Nordens hus om danskundervisningen, och Nordiska sommaruniversitetet har fått använda husets lokaler för sitt kretsarbete.

Naturligtvis har också många andra isländska organisationer hyrt Nordens hus lokaler för arrangemang av olika slag. Bland dem kan nämnas Islands författarförbund, Isländska bildkonstnärers förening, Numismatikerföreningen, Islands biblioteks-förening och Specialläraryöreningen.

Under våren har samlingsalen i Nordens hus uthyrt för avslutningskonserter för elever vid olika musikskolor, men också åtskilliga andra isländska konserter har anordnats i huset.

Ett trevligt initiativ togs av Eyrarbakki-kyrkans flickkör, som kom på besök till Nordens hus och gav en gratiskonsert för personal och besökare.

Nämnas bör också att nämnden som förberett Festspelen i Reykjavík 1976 sammanträtt en gång i veckan i Nordens hus, och att kallelse till dessa möten och utskrivning av protokoll skett genom Nordens hus' kontor.

Åtskilliga grupper från de andra nordiska länderna har besökt Nordens hus för att hålla möten eller andra sammankomster där — eller enbart för att se huset och få orientering om dess verksamhet. Som exempel kan nämnas en grupp skolarkitekter, som sammanträdde på Island i kulturdepartementets regi, en grupp från Svenska försvarshögskolan på isländskt studiebesök, en norsk resegrupp under rektor Trygve Gaarders ledning som besökte Nordens hus 17 maj, samt 50 lärare från Kópavogurs vänorter. Den danska radions flickkör, som gjorde en

konserteresa till Island, inbjöds av Nordens hus och Föreningen Norden till en dansk-isländsk kväll i Nordens hus, där de såg film om Island och fick tillfälle att träffa unga isländska körsångare. Bland gästerna i vår kan också nämnas avdelningschef Björn Skau, som besökte Island och Nordens hus i egenskap av chef för den allmänkulturella sektionen vid Kultursekretariatet i Köpenhamn.

BILAGA 2 a

Grönlandsveckan

Dagarna 24 april—2 maj arrangerades i Nordens hus en Grönlandsvecka, som ett led i den presentation av nordiska minoritetskulturer som tidigare gjorts i form av en färöisk, en samisk och en åländsk kulturvecka.

Liksom vid tidigare kulturveckor togs husets alla resurser i bruk, och grönländsk kultur presenterades genom utställningar, föreläsningar, filmvisningar, litteraturprogram o. s. v.

Veckans program hade förberetts i nära samarbete med grönländska kulturinstitutioner, och GOF (Grönlands Oplysningsforbund) bar huvudansvaret för arrangemangen från grönländsk sida. GOF representerades av konsulent Karl Kruse.

Inte minst glädjande var att Grönlandsveckan kunde kombineras med ett studiebesök i Reykjavík av två klasser från Grönlands seminarium. Isländsk värd för det besöket var Islands lärarhögskola.

I veckan medverkade 15 grönländare från Godthåb, Egedesminde, Holsteinsborg och Köpenhamn. Grönlands seminarium, Knud Rasmussens folkhögskola i Holsteinsborg och Grönländerföreningen i Köpenhamn var representerade bland de medverkande. Dessutom deltog från Köpenhamn konstnärinnan Bodil Kaalund och tjänstemän från Den Konglige Grønlandske Handel.

Ekonomiska bidrag till genomförandet av Grönlandsveckan gavs av Grönlands landsråd och Grönlandsministeriet. Den Kongelige Grønlandske Handel medverkade med en utställning av konsthantverk som helt och hållet bekostades av KGH, som också bidrog med smakprover på grönländska specialiteter vid veckans öppnande. Både från officiellt och privat håll på Island visade man stort intresse för projektet. Åtskilliga Grönlandskunniga islänningar engagerades som föreläsare, och många andra hjälpte på olika sätt till att genomföra det omfattande programmet. De gästande grönländarna blev också gästfritt mottagna hos bl. a. kulturminister, president och borgmästare och ett omfattande utflyktsprogram genomfördes med generöst bistånd från många håll. Också Danmarks ambassad i Reykjavík lämnade värdefull hjälp i olika sammanhang.

Grönlandsveckan följdes på ett utomordentligt sätt av massmedia, och bl. a. gjordes en rad intervjuer med de grönländska gästernas både i radio, TV och tidningar. Också annat grönländskt material presenterades i program och artiklar. Utställningen av konst och konsthantverk behandlades utförligt i kulturprogrammet Vaka i TV, som också senare visade filmen Palos brudefærd.

Publikmässigt blev Grönlandsveckan en stor succé och utställningarna sågs av minst 10 000 personer. Många grupper av skolbarn inbjöds att se utställningen och film om Grönland och utställningen specialvisades också för grupper från ålderdomshem och andra institutioner.

I anslutning till Grönlandsveckan höll sociolog Martha Labansen en föreläsning vid universitetet och hon och seminarielärare Akigssiak Möller besökte också Föreningen Norden i Kópavogur och medverkade i en sammankomst där.

I samband med veckans öppnande överlämnades som gåva till Nordens hus från Grönland en skulptur gjord av konstnären Hans Lyng.

BILAGA 2 b

Utställningar

I utställningslokalerna i källaren visades under Grönlandsveckan grönländskt konsthantverk och hemslöjd från Grönlandsk folkekunst i Godthåb, samt grafik, akvareller, oljemålningar, skulptur och fotografier av grönländska konstnärer.

I utställningen deltog bl. a. Hans Lyng, Kristian Olsen, Aka Höegh och Quernesq Rosing, som också var med i den grönländska gruppen som besökte Nordens hus, men också arbeten av Jens Rosing, Emil Rosing, Anne-Birthe Hove och elever vid Grafisk Værksted i Godthåb visades på utställningen. Som tidigare nämnts deltog också KGH i utställningen främst med tupilakker och täljstensskulpturer.

De deltagande grönländska konstnärerna, och även andra grönländska medverkande i veckan, presenterade vid flera tillfällen utställningen för besökarna, bl. a. Karl Kruse, Martha Labansen och Karl Elias Olsen.

I biblioteket visades äldre och yngre grönländsk litteratur, bl. a. en mycket exklusiv samling böcker från Grönlands landsbibliotek som visade utvecklingen inom grönländsk skönlitteratur i original och översättning, skolböcker samt litteratur på olika språk om Grönland. Från Det grönländske forlag fick Nordens hus bl. a. hela utgivningen från året 1975. Också grönländska tidningar och tidskrifter ingick i utställningen.

I biblioteket visades även akvareller av Jacob Danielsen (1888—1938), som utlånats av Nationalmuseet i Köpenhamn, samt fågelteckningar av Jens Rosing.

*BILAGA 3***Gäster i gästeværelserne i Nordens Hus 1976**

Bodil Begtrup	Geir Larsen
Dan Turéll	Hans Brimi
Edvard Befring	Dagmar Mårtas
Ingrid Lemberg	Jörgen Bruun Hansen
María Ólafsdóttir	P. M. Mitchell
Jörgen Bruun Hansen og frue	Trándur Patursson
Tania Alyhr	Per Kirkeby
Kristina Laurent	Erik Hansen
Ása Bengtsson	Jacob Krøgholt
Margareta Röstin	Eva Balke
Lars Hertzberg og frue	Heðin Brú
Bodil Kaalund	Per-Olof Johnsson
Martha Labansen	Axel Strindberg og frue
Aka Höegh	E. Tamminen
Ragnar von Holten	Orla Pedersen
Carlo og Kerstin Derkert	Gunnar Andersson
Stig Pettersson	Victor Sparre og frue
Chr. Kampmann	Helena Lehtelä-Mennander
V. og A. Nurmesniemi	Arne Kaada
Michala-trioen	Jonathan Motzfeldt
Jarmo Sermilä	Poul P. M. Pedersen
Pelle Flygare	Svend Åge Madsen
Karsten Hoydal	

*BILAGA 4 a***Nordiska inslag i festspelen 1976***Utställningar:*

Cirkusaffischer ur den finske illusionisten Solmu Mäkeläs samlingar (visades i Nordens hus foajé). Under utställningstiden gav Mäkelä också fyra trolleriföreställningar i Nordens hus samt en i Akureyri. Solmu Mäkeläs medverkan i festspelen finansierades av Kulturfonden för Finland och Island samt Nordens hus.

Vuokko Eskolin och Antti Nurmesniemi, finskt designerpar, deltog som gäster i den utställning av isländskt konsthantverk som föreningen Listiðn arrangerade i Nordens hus utställningslokaler under festspelen.

Nordens hus upplät lokaler gratis till denna utställning, samt finansierade i huvudsak de finska gästernas deltagande.

Program:

"Eitt föroyskt kvöld", ett kabaretprogram med sång, musik och avsnitt ur färöiska teaterpjäser. Medverkande: skådespelarna Annika Hoydal och Eyðun Johannessen samt gitarristen Finnbogi Johannessen. Två föreställningar i Nordens hus samt en i Akureyri. Besöket finansierat av Nordens hus.

Michala-trio från Danmark (Michala Petri: blockflöjt, Hanne Petri: cembalo och David Petri: cello). Två konserter i Nordens hus och en i Akureyri.

Besöket finansierat av Nordens hus.

"Spurde Du meg", gästspel från "Det Norske Teatret" i Oslo. Medverkande: skådespelarna Tone Ringen och Björn Skagestad samt musikerna Tore Norille och Henryk Lysiak. Två föreställningar i Nordens hus. Besöket finansierat av Nordens hus och Det Norske Teatret tillsammans.

Musikverkstad, arrangerad på Kjarvalsstaðir av Gunnar Valkare och fem andra unga svenska musiker. Där fick barn och vuxna tillfälle att dels pröva gruppens egna hemmabyggda slag- och stränginstrument, dels tillverka egna musikinstrument. Musikverkstad arrangerades tre dagar på Kjarvalsstaðir. Dessutom gav gruppen två konserter, också på Kjarvalsstaðir. De reste även till Akureyri och arrangerade där en kombinerad musikverkstad/konsert.

Besöket finansierat av Nordens hus med stöd från Rikskonserter i Sverige.

Mik-gruppen, sång- och dansgrupp från Grönland. Två konserter på Kjarvalsstaðir. Besöket administrerades av Festspelen, men finansierades av Ministeriet för kulturelle anliggender i Danmark och Nordens hus gemensamt.

Gästspel från Marionetteatern i Stockholm. Två föreställningar av "Lille prinsen" med isländska skådespelare i talrollerna. Besöket administrerat och finansierat av Islands Nationalteater med stöd från festspelen.

Gästspel från Lilla teatern i Helsingfors. Administrerat av Islands Nationalteater och finansierat genom det nordiska gästspelsamarbetet.

*BILAGA 4 b***Nordiske bidrag til festspillene 1976**

		Kurs	Isl. kr.
Musikverkstad G. Valkare: Stift. Inst för Rikskonsertter	S. kr. 4 000	4065/05	162,60
Solmu Mäkelä: Kulturfonden Finland—Island	F.M. 2 000	4357/45	87,14
Spurde Du meg: Det norske teatret	N. kr. 10 957	3458/20	381,32
MIK-gruppen Ministeriet for kulturelle anliggender	D. kr. 22 000	2923/98	643,27
Sizwe Bansi är död: Sekretar. for nord.kult. samarbejde	D. kr. 20 000	2978/87	595,77
			1 870,12
Fra Nordens Hus			
1975		3 000,000	
1976		1 259,456	4 259,45
		Kr.	6 129,58

*BILAGA 5***Biblioteket***Besök och utlåning i biblioteket 1976:*

	1976	1975
Antal besök total	28 328	24 644
Nya låntagare	1 115	938
Besvarade referensfrågor	4 533	3 318
Böcker reserverade för låntagare	103	79
Böcker utlånade via andra bibliotek	112	41
Hemlån totalt:	16 260	12 196
Skönlitteratur	9 214	6 363
Facklitteratur	7 046	5 833
Grammofonskivor	1 449	1 484
Tidskrifter och årsböcker	1 037	959
Grafik (utl. fra 8.3.)	577	—
Bokbeståndet har under 1976 kommit upp i	15 363 ex. (14 330 ex. 1975)	
Skivsamlingen har under 1976 kommit upp i	580 ex. (530 ex. 1975)	
(dessutom disponerar biblioteket över ca 30 uppläsningsskivor ur det danska lektoratet)		
Antalet grafiska blad:	181	
Nordiska dagstidningar (samt några veckotidn.):	43	43

Under tre försöksperioder räknade hemlån av böcker efter språk:

	Dan.	Fin.	Fär.	Isl.	Nor.	Sve.
1 vecka (jan.)	103	8	6	12	80	112
2 veckor (feb.)	238	42	18	75	137	252
6 veckor (mars— april)	659	61	23	102	357	688

Artoteksverksamheten påbörjades den 8 mars, annars har biblioteksverksamheten löpt i samma bana som förra året.

Nyförvärvslistor har stencilerats och lagts ut som vanligt.

Orientering om bibliotek och bibliotekskunskap har givits till studenter och annan skolungdom. Tolv studenter i biblioteksskolan vid Islands universitet har varit praktikanter i Nordens hus' bibliotek, 30 arbetstimmar vardera.

Skivsamlingen har nu omordnats och katalogiseringen av samlingen är klar. Kortkatalog över skivorna finns nu tillgänglig för bibliotekets gäster.

I uerurbana lån. Böcker och tidskrifter från biblioteket utlånades på samma sätt som förutvarande år till biblioteket i Reykjavík och Vestmannaöarna, samt till Neskaupstadur, där man under juli höll en Grönlandsvecka. I det sammanhanget önskades böcker om Grönland både för utlåning och utställning. — Dagstidningar skickades som tidigare både till skolor i och utanför Reykjavík. På biblioteket i Ísafjörður deponerades 20 grafiska blad, som skall lånas ut där samt på Selfoss bibliotek 6 bilder.

Bokpresentation för allmänheten. Nordens hus' årliga bokpresentation som de nordiska lektorerna vid Islands universitet samt Nordens hus' bibliotek har ansvarat för, hölls i samma form som 1975. Lördagen den 27 november presenterades svensk och finsk litteratur, och lördagen den 4 december presenterades danska och norska böcker. Den gången var författaren Svend Åge Madsen från Danmark gäst. Han berättade om och läste ur sin nyutkomna bok "Tugt og utugt i mellemtiden".

Utställningsverksamhet:

I samband med föreläsningar och annan programverksamhet i Nordens hus' regi har i biblioteket arrangerats mindre bokutställningar för närmare belysning av ämnet.

En utställning av bokillustrationer m. m. av Mogens Zieler sattes upp i biblioteket i samband med att hans bildväv "Mennesket i dyreham" blev upphängd i biblioteket.

I maj arrangerades i biblioteket en utställning av träsaker svarvade ur olika svenska träslag av konstnären Stig Petterson från Förslöv i Skåne. Denna utställning var mycket uppskattad och under de dagar den fick stå besöktes biblioteket av över 800 gäster.

Under två veckor i augusti ställde Dagmar Mårtas ut egna akvareller i biblioteket.

Den största utställningen i biblioteket var dock den bokutställning, som sattes upp i samband med Grönlandsveckan, med både äldre och yngre grönländsk litteratur. Grönlands landsbibliotek sammanställde en mycket exklusiv samling böcker, som visade utvecklingen inom grönländsk boktryckarkonst på 1800-talet. Denna utställning sändes hit färdigmonterad och behövdes endast läggas ut i montrar. (Låsta montrar lånades till biblioteket av Islands nationalmuseum.) Den nyare litteraturen innehöll grönländsk skön- och facklitteratur, samt översättningar till grönländska. Från Det Grönländska forlag fick N. H. bl. a. hela utgivningen 1975. Skoldirektionen för Grönland sände 55 skolböcker, som härifrån vandrade vidare till en utställning i Danmark. — Grönländska tidningar och tidskrifter ställdes också ut. Nordens hus, bibliotek kunde bidra med rätt många böcker på denna Grönlandsutställning, först och främst rese-schildringar, samt böcker om grönländska samhällsproblem. Utställningen besöktes av drygt 5 000. (Se för övrigt rapporten om utställningar.)

Artoteksverksamheten

Av de 181 grafiska bilderna har 157 bilder utlånats 577 gånger, d. v. s. i genomsnitt 60 bilder per månad. I siffran 577 ingår 45 som lånats till 2 bibliotek utanför Reykjavík (Isafjörður och Selfoss). I rapporten om lånefrekvensen från dessa bibliotek framkommer att av de 45 bilderna har 26 utlånats. Den slutliga lånesiffran blir sålunda för dessa två biblioteken 603. Varje bild har lånats ut ca 3,7 gånger, 41 har lånats ut mera än 6 ggr, därav tre 9 ggr, fyra 10 ggr och en 11 ggr.

Berättelse**om Nordiska teaterseminarie (Vasa-seminarierna)***Verksamhetsberättelse 1976**A. Navn og adresse*

Vasa-komiteen
 Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde
 Snaregade 10
 DK-1205 København K

B. Startår

1963

C. Deltagende lande

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

D. Formål

Videreuddannelseskurser inden for teaterområdet, oprindeligt primært for regissører, nu i stigende grad også for andre teaterområder, herunder det tekniske område. Seminarernes formål er videreuddannelse gennem forelæsninger, diskussioner, demonstrationer og gruppearbejde eller på anden hensigtsmæssig måde.

*E. Organisation**1. Administration*

Vasaseminarerne arrangeres af en arbejdsgruppe, den såkaldte Vasa-komité, med ét medlem fra hvert af de nordiske lande, dog to fra Finland for at dække begge sproggrupper.

Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde er sekretariat for Vasa-komiteen/seminarerne.

2. Komiteens sammensætning i 1976

Nationalitet

Teaterchef Kristin Olsoni (formand)	F
Regissøren Heikki Mäkelä	F
Skuespilleren Holger Perfort	D
Regissøren Stefán Baldursson	I
Teaterchef Knut Thomassen	N
Regissøren, rektor Pierre Fränckel	S

F. Virksomhed

Der har i 1976 været afholdt et dobbeltseminar over emnet "Musik i dramatik". Seminaret fandt sted på det "internationale teaterlaboratorium" Odin-Teateret i Holstebro.

Til detailplanlægning og som styringsgruppe for selve seminaret var af Vasa-komiteen nedsat et arbejdsudvalg bestående af stadskomponist Jørgen Plaetner (Danmark), forfatteren og regissøren Göran O. Eriksson (Sverige) og teaterlederen Kaj Chydenius (Finland).

Seminarieret omfattede faggrupperne dramatikere, skuespillere, regissører, komponister, teatermusikere og til en vis grad teaterpædagoger. Antallet seminardeltagere var 100.

Som baggrundsmateriale til seminaret var udarbejdet en teaterhistorisk oversigt over musik i dramatik af mag art Chr. Ludvigsen, Århus universitet. Til brug for seminaret var udarbejdet en synopsis af forfatteren Bengt Ahlfors, der skulle danne et udgangspunkt for et dramatisk forløb, der kunne forbindes med forskellige musikgenrer.

Seminaret hvilede delvis på en række foredrag af t. ex. forfatteren Poul Borum, komponisten Per Nørgård og komponisten Henrik Otto Donner samt en arbejdsgruppevirksomhed, hvor arbejdsgrupper, sammensat af de forskellige fagkategoriers seminardeltagere udarbejdede et dramatisk musikforløb over den givne synopsis og fremlagde deres resultat med redegørelse for diskussioner om forholdet mellem dramatik og musik i et sådant arbejde.

Fra nævnte seminar er en publikation med redegørelse for arbejdsgruppernes virksomhed og gengivelse af de holdte foredrag m. v. under udarbejdelse.

G. Fremtidsplaner

Under indtryk af Ministerrådets vedtagelse i november 1976 om strukturen i det fremtidige teatersamarbejde, prolongeredes Vasa-komiteen (sammen med gæstespilkomiteen) til 1.7.1977, således at den eksisterer som ekspert- og referencegruppe for sekretariatet i nordiske videreuddannelsesspørgsmål, men ikke længere har forpligtelsen til at anordne seminarer. Det må påregnes, at Vasa-komiteens virksomhed efter det nye fælles udvalgs udredning er færdiggjort i midten af året, overtages af dette udvalg og indgår i det udvidede videreuddannelsesprojekt, som udredningen om "fort- och vidareutbildning på teaterområdet" (NU 1975: 9) omhandlede. Vasa-komiteen har udtrykt, bl. a. på grundlag af remissytringerne om nævnte udredning, at den fremdeles føler sig ansvarlig for det nordiske samarbejde på teatervidereuddannelsesområdet, indtil dette arbejde er forsvarligt overtaget af det nye fælles teaterudvalg og indsat i det forstørrede videreuddannelsesarbejde, som der er truffet beslutning om.

H. Finansiering

Virksomheden er finansieret inden for det nordiske kulturbudget.

Nedenfor følger oversigt over årsregnskab og budget (1 000-tal dkr).

	Årsregnskab 1975	Budget 1976	Prel. års- regnskab 1976	Budget 1977
<i>Udgifter</i>				
Styrelse	72	70	70	
Personale	—	—	—	
Kontor	11	3	3	
Lokaler	—	—	—	
Projekt	247	170	170	
Summa udgifter	330	243	243	265
<i>Indtægter</i>				
Bevillinger	220	240	240	265
Andet (ej disp. midl.)	110	3	3	
Summa indtægter	330	243	243	

Berättelse

från Nordiskt samiskt institut

Verksamhetsberättelse 1976

A. Namn och adress

Sámi Institut'ta/Nordisk Samisk Institutt
Postboks 93
N-9520 Kautokeino

B. Startår

1973

C. Syfte

Instituttet har som formål å tjene den samiske befolkning i de nordiske land med sikte på å forbedre befolkningens stilling sosialt, kulturelt, rettslig og økonomisk. Instituttet skal ta initiativ til, samordne og iverksette utredning, planlegging og forskning, samt gjennomføring av prosjekter. Det skal gjennom konsulent- og veiledningsvirksomhet yte bistand både i teoretiske og praktiske spørsmål.

D. Organisation

1. Administration

Instituttet ledes av et styre som har tolv medlemmer. Medlemmene oppnevnes av Nordisk Ministerråd, fem oppnevnes etter forslag av regjeringene i de nordiske landene, sju etter forslag av Nordisk samekonferanse. Styremedlemmenes funksjonstid er tre år. Styret velger for hvert år formann og nestformann blant sine medlemmer. Den daglige virksomheten av instituttet ledes av instituttstyren i overensstemmelse med retningslinjer og vedtak fattet av styret.

Nordisk Sameråd er instituttets rådgivende organ.

2. Samarbetsorganets sammansättning 31.12.1976

Prof. dr. phil. Arild Hvitfeldt

Regjeringssekretær Fredrik Forsberg

Rektor Haraldur Olafsson

Dr. philos Anton Hoém

Nationalitet

D

F

I

N

	Nationalitet
Överdirektör Lars Sköld	S
Lærer Pekka Lukkari	F
Lektor Helvi Nuorgam-Poutasuo	F
Lærer Sverre Fjellheim	N
Rektor Jon Eldar Einejord	N
Gårdbruker Ole Henrik Buljo	N
Student Susanna Kuoljok-Angeus	S
Lærer Ingvar Åhrén	S

3. Personal

- 1 Instituttstyrer Aslak Nils Sara
- 1 Seksjonsleder for språk og kultur: Alf Isak Keskitalo
- 1 Seksjonsleder for næringsliv, miljø og rettigheter: Oula Näkkäläjärvi
- 1 Seksjonsleder for utdanning og informasjon: Per Mikael Utsi
- 2 Sekretær
Ellen Ragnhild Sara
Veikko Holmberg
- 1 Regnskapsfører/kontorfullmektig Johannes M Anti
- 1 Kontorassistent Sara Inger Gaup (vikar)
- 1/3 Rengjøringsbetjent Ellen J Sokki (deltid)
- 1/6 Vaktmester Klemet Hermansen (deltid)

Permisjoner: Seksjonsleder Per Mikael Utsi har studiepermisjon 15.8.76—1.8.77. Og sekretær Vikko Holmberg vikarierer for ham. Sekretær Ellen R Sara har morspermisjon 1.8.76—1.5.77. Johannes M Anti og Elisabeth Blind vikarierer i sekretær stillingene. Berit Anne Hætta vikarierer i regnskapsfører stillingen.

4. Revisorer

Utgiftene ved instituttets virksomhet blir dekket gjennom bidrag fra Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Kostnadene fordeles mellom landene etter beslutning av ministerrådet. Instituttets styre kan også søke midler fra andre finansieringsinstanser.

Riksrevisjonen i Norge reviderer instituttets regnskap.

E. Verksamhet

I Styret

Nordisk Ministerråd oppnevner instituttets styre.

Styrets formann er *Ingvar Åhrén*, Nestformann *Helvi Nuorgam-Poutasuo*.

Styrets arbeidsutvalg består av *Ingvar Åhrén*, *Helvi Nuorgam-Poutasuo*, *Anton Hoém* og *Sverre Fjellheim*.

Styrets sekretær er instituttstyrer *Aslak Nils Sara*.

1.1 Styremøter

Styret har holdt 3 møter i 1976 og behandlet ialt 27 saker. Blant de største saker styret har behandlet kan nevnes revidering av 1977-budsjett og behandling av budsjettforslaget for 1978, samt forslag overfor Ministerrådet om revidering av instituttets statutter og samarbeidsplan med Unesco om forskningsprosjekt innenfor arktiske kulturstudier.

Representanter for Nordisk Sameråd har deltatt i styremøtene ved behandling av enkelte saker.

1.2 Styrets arbeidsutvalgsmøter

Arbeidsutvalget har hatt 2 møter med 17 saker til behandling. Blant de saker som utvalget har behandlet kan nevnes byggeplan for instituttet, samarbeidsplaner om kursopplegg med NÄRP's glesbygdspolitiske arbeidsgruppe (gruppen er utnevnt av Nordisk Ministerråd) og tretten administrative saker.

2 Kulturspørsmål

2.1 Samisk kultur- og samfunnsforskning

Instituttet forsøker å holde en oversikt over kultur- og samfunnsforskning om samiske forhold bl. a. ved innsamling av bibliografier, samt i den grad tiden tillater å delta i metoddebatt og informasjonsvirksomhet, samt gjesteforelesninger.

Zoologisk Institutt i Oslo v. universitetslektor Eivind Östby og Institutt for Språk og litteratur i Tromsø v. universitetslektor Nils Jernsletten og Nils Isak Eira har i samarbeid med Instituttet utarbeidet en systematisk studie av samisk snøterminologi med sikte på eventuelt internasjonal bruk.

Instituttstyren og seksjonslederen for språk- og kultur deltok på et historisk seminar i Alta i september med innledningsforedrag.

Andre gjesteforelesninger og foredrag er under planlegging til vinteren, bl. a. ved Universitetet i Tromsø, ved neste års etnografkonferanse i Helsingfors og ved Svenska Samernas Riksförbunds seminarserie. Instituttet skal for Unesco utforme en oversikt over arktisk kulturforskning i Norden.

2.2 Samiske museums- og bibliotekspørsmål

Rapport fra møtet i 1974 om samiske museums- og bibliotekspørsmål trykkes i desember 1976. Etter dette vil Instituttet følge opp saken i samarbeid med de berørte museer og biblioteker. Instituttet samarbeider med en spesialkomite koordinert av museumsbestyrer Mari Teigmo vedrørende et prosjekt for inventering av samiske drakter. Prosjektet søkes finansiert gjennom Nordisk Kulturfond. Instituttet mottar stadig bibliografier og oversikter fra de større biblioteker på Nordkalotten.

En byste av Per Fokstad er under utarbeidelse.

2.3 Samisk litteratur

Instituttet har fungert som formidler av manuskripter til blant annet Norsk Kulturråds komite for samisk litteratur, og har svart på forespørsler fra forlag og en rekke enkeltpersoner. Instituttet driver også distribusjon av litteratur, kalendere og kart.

2.4 Samiske kulturaktiviteter og planlegging

Rapporten fra det samiske kulturmøtet i Jokkmokk våren 1975 publiseres i november i år. Innholdet i rapporten er tidligere sendt Nordisk Råds organer i forbindelse med et medlemsforslag om tiltak for å styrke det samiske kulturlivet. Nordisk Råd har rekkommendert videre arbeid på dette felt overfor Ministerrådet. Instituttets grunnmateriale vil komme til nytte i denne sammenheng. Instituttet deltok våren 1976 på et møte arrangert av Norsk Kulturråd vedrørende rådets innsats og komitearbeid på samiske kulturfelter.

Instituttet planlegger i samarbeid med Grønlandsk opplysningsforbund et kulturelt utvekslingsprosjekt mellom Grønland og de samiske områdene. Første del her vil bli et samisk kulturbesøk til Grønland våren 1977. En regner med et flerårig prosjekt som skal forsøkes finansiert ved søknad til Nordisk Kulturfond.

Instituttet har i samarbeid med Mikke P A Bongo vært behjelpelig med utvikling av et strengeinstrument for samisk folkemusikk. Instrumentet er finansiert av Norsk Kulturråd. En regner med at instrumentet må videreutvikles. Instituttet deltok på et møte i samisk folkemusikk i Masi 7.5. i år.

Instituttet regner med at alle samiske kulturaktiviteter vil kunne sees i et helhetlig planleggingsperspektiv rent finansielt gjennom de tiltak som gjennomføres av Nordisk Råds organer i samarbeid med de samiske organisasjoner.

2.5 Samisk Husflid

Rapporten fra det samiske husflidsmøtet i Karesuando 1974 publiseres i desember i år. Et av møtets hovedkonklusjoner var nødvendigheten av organisering av den samiske husflid og sløyd. Utøverne på svensk og finsk side har alt faste organer, og organisering pågår i Norge og vil avklares ved årsskiftet.

Instituttet regner med at en oppfølging av arbeidet vil skje i samarbeid med Nordisk Sameråds sløydutvalg når samtlige organisasjonsforhold er avklart. Dette er nødvendig bl. a. for felles beskyttelses- og markedsføringstiltak.

2.6 Filmspørsmål

Instituttet har i 1975/76 samarbeidet med National Film Board of Canada vedrørende en informasjonsfilm om samiske forhold. Filmingen

i felten er avsluttet og råedigeringen foregår i Canada, mens finklipping og justering av kommentarer vil foregå i Kautokeino i februar. Filmen blir av ca. en times varighet og skal forevises Nordisk Sameråd og Instituttstyret før den klareres.

3 Språksspørsmål

3.1 Samisk Syntaks og fraseologi

Prosjektleder: Prof. Israel Ruong, Uppsala

Fagbistand: Stud. mag. art. Ole Henrik Magga

Bakgrunn og formål:

Hovedmålsettingen er å samle data om det samiske språkets setningsoppbygging, dets fraseologi — faste uttrykk og konstruksjoner samt dypereliggende syntaktiske strukturer. Det skal også fastlegges hvordan de tre majoritetsspråkene i den senere tid har påvirket det samiske talespråket. Målet er å bygge opp inngående kunnskap om riktig samisk uttrykksform, slik at disse informasjoner kan anvendes i litteratur, skoleverket, massemedia og presse, samt også anvendes i språkforskningen.

I forskningsmetoden inngår såvel strukturteoretiske analyser, som opparbeiding av eksempelsamling. Disse studier bygger på innsamling av feltmaterial samt analyser av eldre samiske litteraturtekster.

Tidsramme:

Feltarbeidet har pågått i 1974 og 1975 for nordsamisk språkområde, og kan regnes avsluttet. Feltarbeidet for lulesamiske og sydsamiske språkområdet pågår og kan regnes avsluttet i 1977. Prosjektet har også adgang til omfattende arkivmateriale fra alle språkområder. Selve det teoretiske analysearbeidet er påbegynt i 1976 og pågår parallelt med transkripsjon av feltmaterialet. Prof. Ruong utfører analysearbeidet på honorarbasis, mens Magga er engasjert på heltid fra 1.8.76. Solfrid Sara er engasjert fra 1.8. og ut året for transkripsjon av feltmateriale.

Prosjektet vil løpe i det minste ut året 1978.

Publikasjoner, dokumentasjon og resultater

I 1977 vil resultater av Maggas arbeid foreligge som en spesialstudie av eksistensialsatser. Han vil deretter fortsette med utvidede syntaktiske studier som kan påregnes publisert i 1978—79 i samarbeid med Ruong. Ruong vil i samme tidsrom arbeide med en fraseologisk håndbok som kan regnes publisert i 1979.

Fra feltarbeidet foreligger nå ca. 80 innspilte bånd. Av dette er hittil transkribert ca. 300 sider.

Finansiering:

Instituttets	budsjett	Nkr. 60 000	
	tillegg	Nkr. 32 500	Nkr. 92 500

3.2 Sekretærtjenste for samisk språknemnd

Instituttets språk- og kulturseksjon har også i 1976 vært sekretær for samisk språknemnd. Språknemnden har i år avholdt tre møter hvorav et ukemøte om ortografispørsmålet. Av større saker kan nevnes:

- Felles nordsamisk ortografi
- Rapport til den 9. samiske konferanse
- Saker vedr. ordbøker, grammatikker og lærebøker
- Deltagelse på de nordiske språknemnders årsmøte
- Stedsnavn og kartverksaker
- Møte med språkforskningsinstitusjoner.

Instituttet regner med å fortsette denne sekretariatfunksjonen, og har avsatt midler for 1977 og -78 til utgifter i forbindelse med dette. I 1977 Nkr. 20 000.

3.3 Språkforskningsinstitusjoner

I tiden 22.11.75—24.11.75 arrangerte instituttet i samarbeid med Samisk Språknemnd og Finsk-Ugriska Institutionen ved Umeå universitet et møte med språkforskningsinstitusjoner i Norden som ha samisk på sitt forsknings- eller undervisningsprogram.

- Møtet behandlet blant annet følgende saker:
- Aktuelle forskningsprosjekter og samarbeidsmuligheter
- Studieplaner og eksamensordninger
- Faste samarbeidsformer
- Opprettelse av felles eller sentralt språkarkiv
- Orientering om hver enkelt institusjons arbeid.

Møtet avfattet to resolusjoner, en om studieplaner og en om ressurser til DAUM, Umeå.

Rapport fra møtet er publisert i november 1976.

Instituttet vil følge opp de saker som ble diskutert på møtet for om mulig å oppnå en grad av samordning av forskning og harmonisering av studieplaner og eksamenskriterier.

3.4 Sentralt språkarkiv

I forbindelse med møtet med språkforskningsinstitusjonene ble man enige om at DAUM, Umeå i framtiden bør fungere som sentralarkiv og kopsentral for samisk språkforskning. Dette innebærer blandt annet at vårt institutts originalbånd vil bli lagret der. Arkivet skal forsøke å utgi en samlet katalog over innsamlet lydbåndsmateriale og skrevne corpus. Vårt institutt vil delta i dette arbeidet i samarbeid med samisk språknemnd.

Instituttet har for 1977 avsatt Nkr. 30 000 til dette formål. For 1978-budsjett er søkt avsatt Nkr. 30 000.

3.5 Språktest

Instituttet har i samarbeid med samisk språknemnd påbegynt det forberedende arbeid for utarbeidelsen av en test for måling av samisk språkkompetanse til bruk blant annet ved eventuelle opptak lukkede studier og ved eventuelle attesteringer ved stillingsbesettelser.

For dette arbeidet er i 1977 avsatt Nkr. 30 000 over instituttets budsjett.

3.6 Kvantitativ språkundersøkelse. Pilotprosjekt

Instituttet vil vinteren 76/77 gjennomføre et pilotprosjekt i Kautokeino for å fastslå metode og gjennomførbarhet med hensyn til kvantitative statistiske undersøkelser av de reelle språkforhold i samiske bosetningsområder. Utfallet av prosjektet er avgjørende for om det skal planlegges et utvidet prosjekt av repeterbar art.

Intervjuskjemaer for undersøkelsen er utarbeidet, og det vil i løpet av november bli gjennomført en forundersøkelse med sikte på å vurdere den praktiske gjennomføringsform.

For 1977 er avsatt Nkr. 10 000.

3.7 Andre språkspørsmål

Instituttet har ellers jevnlig formidlet forespørsler om oversettelser og utført tolketjenester ved samiske møter. Spørsmålet om krav til språkferdighet ved ansettelse ved instituttet har vært behandlet i instituttets styre og skal sendes de samiske organisasjonene til uttalelse.

4 Næringsliv

4.1 Prøveprosjekter for kombinasjonsdrift

Bakgrunn:

I 1975 tok instituttet kontakt med Landbruksdepartementet i Norge med forespørsel om å starte opp forsøk i landbruk og utmarksnæringen og kombinasjonen av næringen.

Landbruksdep. anmodet Norges landbruksøkonomiske institutt om å arbeide videre med saken. NLØI arrangerte et møte i Kautokeino 4. mai 1976 med organer og institusjoner som naturlig må være med i gjennomføringen av prosjektet.

Tilstede på møtet var representanter fra følgende organer:

Norges landbruksøkonomiske institutt, Landbruksselskapet i Finnmark, Statens forsøksstasjon i Holt og Alta, Aksjonsplan for jordbruk i Nord-Norge, Kautokeino kommune, Utviklingsfondet for de samiske bosetningsområder, Sámi Institut'ta var representert ved A. N. Sara og styremedlem Ole Henrik Buljo.

Økonomien på mange bruk i samiske bosetningsområder er svak. Brukene er bygget opp under andre økonomiske og tekniske forhold enn de vi har idag. Under rådende forhold blir mange bruk liggende etter

i økonomisk og sosial henseende. Utfra dette er det grunn til å rette oppmerksomheten mot de utviklingsmuligheter disse brukene har, både ved å styrke jordbruket og ved å styrke produksjoner og aktiviteter for de næringer som drives i tillegg til jordbruket (jakt, fiske, bærsanking, husflid og reindrift). I denne forbindelse vises det til aksjonsplanen (st. meld. nr. 13) hvor det er foreslått forskjellige virkemidler for å styrke og videreutvikle jordbruket i samiske bosetningsområder. Det blir også pekt på nødvendigheten av å styrke binæringene som går inn i kombinasjon med jordbruket og at det opprettes prøveprosjekter for kombinasjonsdrift i området.

Formålet:

Formålet med et prosjekt vil være å styrke og videreutvikle de næringer som tradisjonelt har gått inn i kombinasjonsdrift på de små bruk.

Videre vil formålet være å skape en miljøforbedring for produsentene, blant annet gjennom å bygge opp større forståelse for de muligheter primærnæringene gir. Det bør skje gjennom bedre informasjon, rådgivning og demonstrasjonsopplegg.

Kort sagt kan vi si det er behov for:

- organisert innsamling og utnytting av idéer og erfaringer
- utvikling av nye driftsformer
- praktiske demonstrasjoner
- økt informasjon om mulighetene om hvordan disse kan utnyttes

Forsøksvirksomheten regnes med å komme igang våren 1977.

4.2 Jordbruk

Instituttet har i år med støtte fra ressursutvalget for Finnmarksvidda satt i gang en undersøkelse av binæringer i Kautokeino og Porsanger kommuner. Som prosjektleder er engasjert Johan Klemet Hætta for 8 måneder og to intervjuere for 2 måneder som assistenter.

Intervjuarbeidet fullføres i november og sluttrapporten regnes ferdig i januar 1977.

Instituttet har klargjort for trykking rapporten fra jordbruksseminaret i Karasjok 1974. Rapporten trykkes i "Diedot" i 1977.

4.3 Ferskvannsfiske

Instituttet har innsamlet opplysninger om fiskeriforskning i de samiske områdene, og planlegger på grunnlag av dette materialet et nordisk møte der samarbeidmulighetene over grensene skal drøftes. Instituttet har ikke midler for dette på sitt eget budsjett, men finansieringen er under løsning. Dersom denne går i orden avvikles møtet i begynnelsen av 1977. Til dette inviteres ferskvannsfiskeforskere, statsadministrasjonen og utsendinger fra de samiske organisasjonene for drøftelse av sam-

arbeidstiltak. Instituttet vil i så fall forestå arrangementet av møtet. Instituttet har rådslått med FAO Europa ferskvannsfiskekommisjon (EIFAC) generalsekretær (J. L. Gaudet) og Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos om muligheten av å inventere Enaresjøens fiskearter. Midler til dette kan stilles til disposisjon av den finske stat. FAO's sakkynndige har i høst befart forskningsområdene. Prosjektet er tenkt gjennomført i 1977. Resultatene av undersøkelsene kan f. eks. komme til nytte ved kompensering for oppdemming av Enaresjøen, og ved reorganisering av fisket.

Instituttet har i samarbeid med Forsheim forsøksstasjon igangsatt et røyeforedlingsforsøk i Kautokeino. Vannanalyser er utført i og til neste år oppstartes foringsforsøk i regi av gårdbruker Anders Siri.

Instituttet har på oppdrag av Sameparlamentet i Finland samlet et saksmateriale vedrørende de finske sameområdenes fiskerettsforhold. Opplysningene er nødvendige da Sameparlamentet skal uttale seg overfor landbruksministeriet vedrørende ny vassdragsskiftelov og innlandsfiskelov som særskilt angår samiske områder.

4.4 Reindrift

Instituttet har klargjort rapport fra reindrifftsseminariet i 1974. Denne trykkes i 1977.

Reinforskere i hele verden har sett det nødvendig å samle all opplysning fra reindriftsamene om reinen, dens liv og praktisk reindriftsarbeid. Reindriftsamenes opplysninger er alltid nødvendige når en skal finne frem til fornuftige forskningsobjekt og til gjennomføring av disse. Det er på det rene at bare en ubetydelig del av slike opplysninger er systematisk nedskrevet. Til utarbeidelsen av undervisningsmaterieil i reindrift hadde vidtgående systematiske opplysninger vært av stor nytte. Tilfredstillende undervisningsplaner kan ikke utarbeides før nok undervisningsmaterieil foreligger.

Instituttet har i år lagt grunnlaget for en slik undersøkelse og har utpekt en sakkyndig komite som skal utforme en prosjektplan sammen med instituttet. Sakkyndige er Per Holm Varsi, Johan A. Kalstad, Nikolaus Kuhmunen og Heikki Niityvuopio. Arbeidsgruppen har hatt to møter på instituttet og ett i Tromsø. Det har utarbeidet en forskningsplan og godkjent intervjuformularer. For prosjektet søkes Nkr. 33 000 av midler utenfor instituttets budsjett. For instituttets budsjett er i 1978 foreslått Nkr. 114 000.

4.5 Reindriftshund

Reindriftshunderasen er i rask oppblanding med andre hunderaser. Det er blitt vanskeligere å holde tisper på grunn av sentralisert bosetning. Tisper er derfor mangelvare i flere strøk. Snecooteren har redusert behovet for hund, men i de fleste områder er behovet stort. Institut-

tet har derfor tatt kontakt med Finsk Kennelforbund om reindriftshunderspørsmålet. Dette, som har undersøkt arten siden 1938 har gitt instituttet en rapport om det som er utført med rasen i Norden for vern. Det har også gitt instituttet i gave et fotoalbum med nåværende hunder i Finnmark og Nord-Finland.

Instituttet har undersøkt mulighetene for samarbeid i Norden om denne hunderasen. Finsk og Norsk Kennelforbund har lovet å bistå. Samarbeidet kan påbegynnes med en nordisk utstilling av rasen, der det også samrås om fremtidige samarbeidsformer. Utstillingen kan lettest arrangeres i Kautokeino vårvinteren 1977. Arrangører kan være Kautokeino og Karasjok Flyttsamelag. Instituttet kan påta seg administrasjonen. Instituttet avventer disse foreningers svar.

4.6 Andre saker

Instituttet har holdt seg underrettet om samiske næringssspørsmål og har hatt kontakt med samiske organisasjoner og institusjoner. Instituttets personale har deltatt i arrangementet av den 9. samiske konferanse i Enare der nærings saker var fremme som det vesentligste tema. Instituttstyren holdt konferansens innledningsforedrag om næringslivet.

I det daglige arbeid har instituttets personale gitt skriveassistanse for det meste til reindriftssamer og til deres organisasjoner.

5 Utarbeide et miljøprogram for de samiske områder

Samarbeidsinstanser: Samiska organisationer, Umeå och Tromsø universitet.

Prosjektleder: Fil. kand. Ingvar Åhrén, Jokkmokk

Fagbistand: Prof. Erik Bylund

3akgrunn og formål:

Utarbeidelse av miljøprogram for de samiske områdene er påbegynt i 1974. Ingvar Åhrén er engasjert som prosjektleder. Instituttet har satt som oppgave å studere det fysiske miljøet gjennom kartlegging av eksploateringsvirksomheter som har pågått og fremdeles foregår i de samiske områder. Spesiell oppmerksomhet vil bli rettet på industrivirkosomhet, veibygging, vassdragsreguleringer, fritidsbebyggelser og turistvirksomhet. I forhold til dette vil en undersøke områdenes betydning for de tradisjonelle samiske næringer som jordbruk, reindrift, fiske, fangst og kombinasjonsutnyttning av utmark. Dessuten skal det foretas en studie av den fysiske planleggingen som pågår i disse områdene.

Tid: 1975—1979.

Det foreløpige arbeidsprogram for prosjektet er utarbeidet til 1979, men det kan bli aktuelt å utvide arbeidet avhengig av materialet som kommer inn.

Dokumentasjon:

Pekka Aikio har verkställt en specialstudie av Lapin Paliskunta som visar ett sönderfall av ett samiskt ekosystem. En motsvarande studie har gjorts av projektledaren berörande ett område i norra Västerbotten (Sverige). Från professor Israel Ruong har inhämtats ett material berörande aspekter på den samiska ekologiska grundsynen.

Under året har studier av utmarksnäringarna påbörjats i Kautokeino og Porsanger området. För närvarande bedrivs studierna i samarbete med Ressursutvalget for Finnmarksvidda, men kommer att under 1977 till viss del ingå i Miljöprojektet.

Elisabeth Andersson: Samle og systematisere materiale vedrørende fysisk planlegging.

Astrid Larsson: Fortsetter sitt arbeid med undersøkelse av nasjonalparken og deres innvirkning inn på samisk næringsutøvelse.

Två rapporter från projektet avses att bli utgivna under året. Dessa kommer att innehålla:

- I: — Miljöprojektets program
 — Redovisning av miljöprojektets seminarium augusti 1975
- II: — Bakgrundsbeskrivning av undersökningsområdet
 — Fysiska planeringsaktiviteter inom området från samhällets sida
 — En strukturering av gjorda intrång och planerade sådana inom undersökningsområdet — en översiktlig presentation
 — En presentation av
 Utredningar, forskningsprojekt, m. m. inom området

Under året har utarbetats rapporter med följande preliminära innehåll:

Publiceras 1977.

- Material från prof. Israel Ruong berörande förhållandet människan —naturen—renen
- En studie av Pekka Aikio av Lapin Paliskunta — sönderfall av ett samiskt ekosystem
- En studie av Ingvar Åhrén av motsvarande art som Pekka Aikios
- En studie av utmarksnäringarna av Johan K Hætta
- En studie av nationalparkerna av Astrid Larsson
- En utredning av rättsliga förhållanden av Ellen Simma-Fjellgren i Sverige och Henry Minde i Norge.

Finansiering: Instituttets	budsjett	Nkr. 60 000	
	tillegg	Nkr. 40 000	Nkr. 100 200

6 Det historiske/juridiske prosjekt om bruksrett og bruksmåte i sameområdene

Samarbeidsinstanser: De nordiske universiteter.

Prosjektleder: Sámi Institut'ta.

Fagbistand: Prosjektkomite: *Prof. Bergsland, prof. Hyvønen, So. Cramer, prof. Hafstrøm, cand. fil. Minde og cand. jur. Simma-Fjellgren.*

Bakgrunn og formål:

Bakgrunnen for prosjektet er den konflikt man kan forutse mellom tradisjonelle samiske bruksmåter og den virksomhet som følger den økonomiske ekspansjon og stadig utvidet teknologiske muligheter for utnyttelse av naturressurser i sameområdene. Rettspraksisen på dette område er meget uklar og så lenge ikke nye lover og regler regulerer forholdene, vil bl. a. rettsaker som har sin bakgrunn i slike konflikter få stor prinsipiell betydning. Og når en bestemt rettsituasjon skal fastslås vil en historisk/juridisk dokumentasjon av lokal sedvanerett og alders tidsbruk ha stor betydning.

Prosjektkomiteén tar sikte på å avlevere en enhetlig sluttrapport basert på vitenskapelig undersøkelse med innhold av tre hoveddeler:

- a) Innsamling av materialet samt publisering
- b) Systematisering
- c) Bedømming av materialet

Til prosjektet stilles både fra forskere og politikere store forventninger både til omfang, kvalitet og klarhet i et ankjent innfløkt materie.

Tid: 1975—1980/81

Dokumentasjon:

Full forskningsaktivitet regnes fra dette året.

Cand. fil. Henry Minde er tilknyttet prosjektet og har foretatt en registrering av litteratur og kilder som finnes ved forskjellige arkiver og biblioteker.

Minde har i løpet av høsten begynt en undersøkelse omkring den holdning de norske myndigheter hadde til samenes rettigheter og den politikk myndigheter førte på dette området i tidsperioden med utgangspunkt i lappcodicellen og fram til FN's menneskerettighetserklæring. Dette arbeid vil for hans vedkommende ta ca. 1 1/2 år.

Han er samtidig med i arbeidet for utgivelsen av materialet som finnes ved Oulu universitet.

Ellen Simma-Fjellgren samler inn og systematiserer materialet fra domsbøkene. Hun undersøker bl. a. det materialet som finnes samlet ved Oulu universitet.

Cramer og Simma-Fjellgren fortsetter med litteraturstudier og analyserer materialet som er samlet.

Cramer utarbeider en oversikt og analyse over den svenske stats lovgivning og tiltak overfor samene.

Prof. Hyvønen undersøker finske riksarkivets utgivning av eldre domsbøker. Videre er han i arbeid med å undersøke materialet som finnes ved Oulu universitet vedrørende samisk historie med henblikk på å tilrettelegge materialet for å utgi kilder. Instituttet tar sikte på å publisere materialet i samarbeid med Nordkalott-universitetene.

Prof. Hafstrøm planlegger et seminar som holdes ei uke i januar 1977 i retts-historie med utgangspunkt i det materialet som er kommet fram i Skattefjellsmålet og i det materialet som hittil er innsamlet. Hensikten er å belyse allmenns- og eiendomsretten fra et allment rettshistorisk perspektiv.

Finansiering: Instituttets budsjett Nkr. 172 300
 NAVF-stipend, Minde ca Nkr. 77 700 Nkr. 250 000

7 Undervisning

Instituttet har i 1976 arbeidet med følgende undervisningsprosjekt som er igangsatt i 1975.

7.1 Samisk historieverk

Prosjektleder: Hum. kand. *Samuli Aikio*, Helsingfors

Rådgivningsgruppe: Lektor *Leif Eriksen*, Karasjok, lærer *Lars H:son Simma*, Gällivare, lærer *Iisko Sara*, Utsjok.

Tidsramme: Arbeidet er igangsatt i 1974. Manuskript på samisk er klart i 1977. Verket oversettes og trykkes i 1978.

Bakgrunn og formål:

Samisk historie er hittil ikke skrevet av samer, men etter andre synsvinkler. Rådgivningskomiteen besluttet på sitt første møte at historieverket skulle utformes utfra et samisk grunnsyn. Boken er beregnet for skoleverket, lærere og til annet bruk.

Dokumentasjon

Om emner som er innsamlet og som vil bli systematisert til bokverk, nevnes:

- Bokens formål
- Samenes forhistorie
- Sameland — hva er det?
- Eldre tids levemåter og samfunnsliv
- Nye befolkninger i Fennoskandia grenseområder
- Nye gruppers inntreng i Sameland
- Kirke og tro
- Adm. ordninger og samenes økonomiske situasjon
- "Beskyttelse" av samer
- Undervurdering av samer
- Samene beskytter sine egne områder, livsmuligheter og sitt menneskeverd
- Utdanning

Finansiering:

Instituttet har på sitt 1976-budsjett avsatt Nkr. 105 000 for dette formål og har fra den svenske Skolöverstyrelsen fått Nkr. 20 000 i tilskott, i alt Nkr. 125 000.

7.2 Samarbeid i samiske skolespørsmål

Instituttet har sammenkalt til en samarbeidskomite av samiske skolemyndigheter der formålet er å harmonisere skolemyndighetenes arbeid og samarbeide i enkeltsaker. I 1976 er avholdt et møte. Her ble behandlet bl. a. samarbeidsspørsmål vedrørende læreutdanning, videregående undervisning, samisk historiebok og læremiddelutforming.

De samiske skolemyndighetenes arbeidsgruppe har foreslått at Instituttet oppnevner et utvalg som kan samordne samiske læreres grunnopplæring og planlegger felles videreutdanning.

Arbeidsgruppen skal avholde et møte i år der blant annet opptakskriterier og felles faggrener diskuteres.

7.3 Samisk språk- og skrivekurs

Det Norske Kommunaldepartement og Undervisningsdepartementet bevilget midler til Instituttet for avholdelse av et kurs i samisk språk for kontorpersonale i samiske strøk. Instituttet avholdt et 11 ukers kurs 19.1.—2.4.1976. Kursets fagområder var samisk språk, samisk samfunnslære, samisk historie, maskinskriving og kontorlære. 18 personer hadde søkt kurset, men en kunne ta inn bare 13 deltagere, 9 fra Norge, 2 fra Sverige og 2 fra Finland. Lærere ved kurset var: språkstudent Nils Isak Eira, samisk samfunnslære; seksjonsleder Alf Isak Keskitalo, samisk historie; lektor Odd Mathis Hætta, maskinskriving; regnskapsfører Johannes M. Anti, kontorlære; sekretær Ellen R. Sara.

Dette var det første kurs i sitt slag som er avholdt, derfor var forsøksvirksomhet en del av målsettingen. Instituttet ville undersøke:

- om myndighetene i samiske strøk og kontorpersonale har behov for opplæring i samisk og annen opplæring
- hvordan samisk språkundervisning kan tilrettelegges for kontorpersonale
- hva og i hvilket omfang skal undervises på slike kurs.

Etter avslutningen av kurset laget instituttet en utredning, der blant annen kursdeltagernes syn på kurset og innholdet er tatt med. Denne inneholder også Instituttets forslag til hvordan slike kurs bør anordnes for framtiden.

Kursets leder var undervisnings- og informasjonsseksjonsleder Per Mikael Utsi.

I forslaget framkommer blant annet at det er behov for slike kurs, men at de bør være av ca. et halvt års varighet. Innholdet kan være som på dette kurset. Det må legges vekt på forvaltningsmessig bruk av det samiske språk.

Samiskkurs kan ordnes som yrkeskurser ved yrkesskolene i samiske strøk.

7.4 Andre undervisningstiltak

Instituttets ansatte har vært behjelpelig med undervisning for skoler og andre institusjoner. *A. N. Sara* har undervist i økologi ved Kautokeino Videregående Skole. *Alf Isak Keskitalo* har undervist i logikk ved Øytun Folkehøgskole, kunsthistorie ved Kautokeino Videregående Skole, kulturhistorie for lærere i Kautokeino og Masi, sekretær *Veikko Holmberg* har undervist i samisk språk ved grunnskolen og friundervisningen for voksne i Hætta.

8 Informasjon

Instituttet har i 1976 fortsatt følgende informasjonsprosjekter som har vært igangsatt i 1975.

8.1 "Diedot"

Instituttet utgir tidsskriftet "Diedot". Formålet er å informere om all virksomhet ved instituttet. Hittil er utkommet et nummer i året, som har inneholdt instituttets virksomhetsberetning. Fra nå av utkommer "Diedot" oftere da spesielle oppgaver som større møter og prosjekter skal publiseres. I 1976 er utkommet årsberetningen for 1975 og det utkommer ytterligere to eller tre nummer i år.

8.2 Informasjonsmateriale om sosialspørsmål

Instituttet har i 1975 satt i gang utforming av samisk informasjonsmaterieell om sosialspørsmål. Norges sosialdepartement har bevilget midler til dette arbeidet. En arbeidsgruppe som består av samiske sosialarbeidere har samlet høvelige emner og oversettelsesarbeidet fullføres i år.

8.3 Annen informasjonsvirksomhet

Instituttet har forsøkt å yte råd og service overfor enkeltpersoner og organisasjoner i den grad det har vært mulig. Instituttet distribuerer samiske lærebøker, skjønnlitteratur, kart og musikk.

Seksjonslederen for utdanning- og informasjonsseksjonen Per Mikael Utsi har reist i Sverige for å informere om Sameutredningens arbeid.

Instituttstyrene er formann for norsk sameradios programråd. Av programrådets viktigste oppgaver i 1976 kan nevnes flytting av same-radioens kontor til Karasjok og utvidelse av sendetid i denne forbindelse, lytterundersøkelse som utgjør grunnlag for samisk mediapolitikk og uttalelse om den nye radioloven i Norge.

9 Skrivelser og remisser

Instituttet har hatt en del viktige saker til behandling og uttalelse. Av de viktigste kan nevnes:

- 2/76- Skolemyndigheter i Finland, Norge og Sverige:
om integrering av samisk stoff i grunnskoleundervisning.
- 37/76- Tromsø Universitet:
om kultivering av ferskvannsfisk.
- 46/76- Nordisk kulturfond:
om stipend til samiske studenter.
- 52/76- Statsministerens kontor i Finland, Norge og Sverige:
om samiske stedsnavn.
- 59/76- Kirke- og undervisningsdepartementet:
om opptakskriterier for samiske studenter ved kvoteopptak til lukkede studier.
- 92/76- Nordiske samarbeidsorganet for same- og reinnæringsspørsmål:
A) om prosjektplan til å utarbeide en utviklingsplan for rein-
driften på Nordkalotten.
- 237/76- B) om fast nordisk samarbeidsgruppe for generell samisk un-
dervisningsspørsmål.
- 250/76- Norges Vassdrags- og elektrisitetsvesen:
uttalelse NOU 1976-15. Verneplan for vassdrag.
- 254/76- Rapport fra samisk språk- og skrivekurs for administrasjons
personell. Arrangør Sámi Institut'ta.
- 276/76- Fylkesmannen i Finnmark:
Uttalelse — samarbeid i grensebygder. Rapport I.
- 11/6-76- Utbildningsdepartementet, S.:
remiss SOU 1975: 99—100 "Samerna i Sverige. Stöd åt språk
och kultur".

10 Møter og konferanser

Instituttet har deltatt i en del viktige møter og konferanser dette året, av disse nevnes:

- Årsmøter til samiske hovedorganisasjoner.
- Møter i Ressursutvalget for Finnmarksvidda.
- Møter i Utviklingsfondet for de samiske bosettingsområder i Norge.
- NGO-konferansen i Genève.
- Planleggingsmøte for arr. av konferansen om tverrkulturelle ut-
danning i arktiske områder, Cambridge Universitet.
- Seminar om "Minoritetskultur på egen vilkår" i Karesuando.
- Rådsmøter om samisk lærerutdanning i Luleå og Rovaniemi.
- IX Samekonferansen i Inari.
- Nordkalottkonferansen i Øvertorneå.
- Besøk av Canadas kulturminister Faulkner og indianerhøvding
G. Manuel.
- Konferanse om sosial informasjonsmaterieell på samisk i Karasjok.
- Nordisk Språknemnds årsmøte i Island.
- Samarbeidsmøter med universiteter i Nordkalotten.
- Møter med NÄRP-komiteén i Kautokeino og Enontekis.
- Rådsmøter med FAO's ferskvannsfisk-kommisjon i Inari og Utsjok.

F. Framtidsplaner

I instituttets fremtidige virksomhet inngår fire hovedmomenter:

1. Virksomhet/prosjekter
2. Personalutbygging

3. Behov av kontorlokaler

4. Behov av midler

1. Virksomhet/prosjekter

I tiden fremover må instituttets arbeid sees på bakgrunn av det formål og arbeidsområde som er pålagt instituttet i statuttene. Dessuten er virksomheten tilpasset de krav og forventninger som samiske organisasjoner og grupper stiller til samfunnet og instituttet. Videre er virksomheten avhengig av de forventninger myndighetene stiller til instituttet og innholdet i arbeidet er også preget av generelle forandringer i samfunnet.

De prosjekt og arbeidsoppgaver som pågår og for tiden planlegges vil danne grunnlaget for det videre arbeid.

I prosjektbegrunnelser er hvert prosjekt planlagt så langt man har mulighet for å gjøre det idag.

Prosjektene omfatter deler av de forskjellige fagområder innen instituttets arbeidsfelt; språk, kultur og utdanning, næringer, miljø og rett.

Under arbeidets gang med prosjekter og etter avsluttet delprosjekter vil instituttet måtte utvide arbeide innen samme emner samt at det etterhvert vil komme opp nye spørsmålsstillinger som tilsier at nye prosjekter må konkret legges opp. Det er ikke mulig på nåværende tidspunkt konkret å liste opp prosjekter som blir nødvendig å sette i gang på lengere sikt enn de som allerede er planlagt startet fram til 1978.

I tilknytting til virksomheten vil instituttet arbeide videre med å bygge ut et nært samarbeid med organisasjoner, institusjoner og andre organer som har et arbeidsområde med relasjon til samiske forhold.

I gjennomføringen av praktiske samfunnsmessige tiltak må instituttet fortsatt samarbeide med myndigheter for å få disse innpasset i de generelle tilbud som finnes gjennom de offentlige ordninger.

Hovedprinsippet i arbeidet vil hele tiden være å ta sikte på konkrete fremskritt og nyttbare resultater innen det arbeidsområdet som er tillagt instituttet.

2. Personalutbygging

I et PM som instituttet utarbeidet i 1974 er det skissert opp en plan for personalmessig oppbygging av instituttet innen 1979. I planen er det foreslått følgende:

1976	1977	1978	1979
1 kontorass.	1 kontorass.	1 kontorass.	1 språk- og
1 Næringskonsulent	1 seksjonsleder (Næring og Miljø)	1 første- sekretær	skolekonsulent

Ved budsjettbevilgninger t. o. m. 1977 har instituttet i forhold til den planen fått ansatt en kontorassistent i 1976. Derfor blir planen forskjøvet med to år og med en omprioritering av næringskonsulent i forhold til seksjonsleder som er foreslått i 1978, blir planen:

1978	1979	1980
1 kontorass.	1 kontorass.	1 språk- og skole-
1 seksjonsleder	1 førstesekretær	konsulent
(næring og miljø)		1 næringskonsulent

3. Behov av kontorlokaler

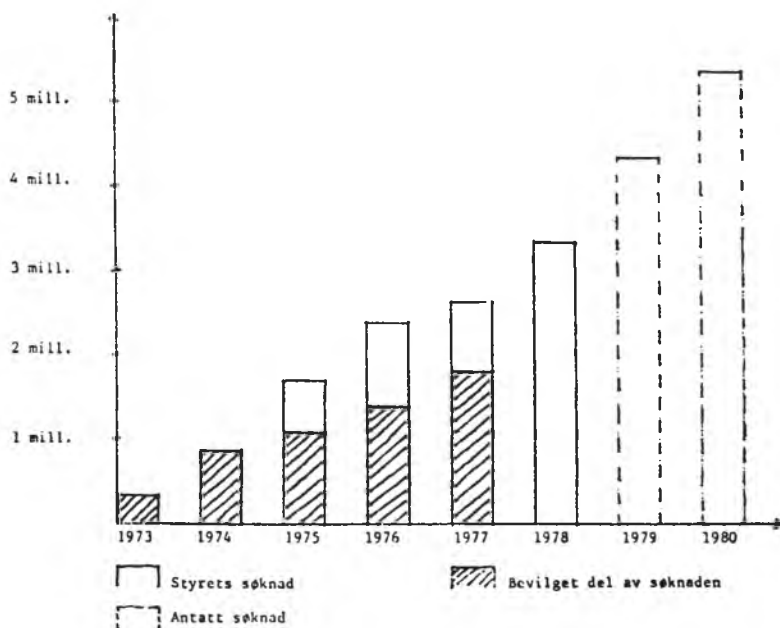
Kautokeino kommune planlegger å bygge et miljøbygg. Instituttet har forhandlet med kommunen om å løse lokalbehovet i forbindelse med dette bygget. Resultatet av forhandlinger er at kommunen planlegger bygget og står som byggherre og tar hensyn til instituttets lokalbehov og at instituttet kommer med i bygget på leiebasis.

Det er planlagt 530 m² til kontorer for instituttet samt at instituttet får en del fellesløsninger med de andre interesser i bygget: Samiske organisasjoner, samisk skoleråd, sameradion og kommunen.

Bygget er under planlegging og antas at byggingen kan startes 1. mai 1977 forutsatt at kommunen får løst finansieringen.

Etter dette kan bygget være innflyttingsklar kanskje i slutten av 1978 eller begynnelsen 1979.

4. Behov av midler

Diagrammet viser bevilgninger til instituttet t. o. m. 1977 og det behovet av midler som styret har sett ved søknadene t. o. m. 1978. Videre er det antydnet i diagrammet hva som antas at søknadene om midler må være i 1979 og 1980 om man tar i betraktning

- at det vil være samme tendens som hittil i utvidelse av prosjektvirksomhet
- at instituttet personalmessig skal være utbygget innen 1980
- at innflytting i miljøbygget innebærer en vesentlig forhøyning i husleieutgifter f. o. m. 1979.

Ifølge byggekonsulentens beregninger vil husleien ligge på 287 000 Nkr/år.

G. Finansiering och ekonomi

1. Översikt över bokslut och budget (1 000-tal nkr.)

	Bokslut 1975	Budget 1976	Prel.utfall 1976	Budget 1977
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	58	65	75	77
Personal	705	724	853	885
Kontor	164	86	117	99
Lokaler	49	56	55	63
Prosjekt	219	470	487	602
—				
Driftsutg.	28	15	7	17
—				
Disposisjon	10	13	8	73
Summa utg.	1 236	1 430	1 602	1 818
<i>Inkomster</i>				
Anslag	1 069	1 380	1 380	1 798
Lönstegr. kompensasjon	118		123	
Øvrigt	44	35	35	
Renter	18	15	30	20
Bidrag	24		20	
Summa ink.	1 274	1 430	1 588	1 818

2. Ev. kommentarer; innevarande års ekonomi och resursfordelning

Instituttet har tre prosjekter utenfor budsjettregnskapet:

Samisk språk- og skrivekurs	kr. 52 000
KUD. N. tilskott	kr. 50 000
Utredning om utmarksnæringen: Pågår.	
Ressursutvalget (Miljøverndep.) tilskott	kr. 86 000
Sosial informasjonsmateriell på samisk: Planlagt.	
Sosialdep. søkt bidrag	kr. 13 000

Videre prel.-utfall for 1976 viser et underskudd på Nkr. 14 000,—.

Bemerket videre at i 1975 er det et budsjettoverskudd på Nkr. 3 000,—, regnskapet viser overskudd på kr. 38 000,—, iflg. budsjett -76 er det overført kr. 35 000,— fra 1975 regnskap.

Berättelse

från Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning

Verksamhetsberättelse 1976

A. Namn och adress

Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning
NORDITA
Blegdamsvej 17
DK-2100 København Ø

B. Startår

1974

C. Syfte

- a) verka för ett samordnat utnyttjande av resurserna för acceleratorbaserad forskning i de nordiska länderna samt
- b) medverka till nordiskt samarbete i forskningsprojekt vid accelerators utanför Norden.

I detta syfte skall kommittén

- c) inom Norden främja utbyte och utnyttjande av information och tekniska rön om accelerators och deras kringutrustning,
- d) stödja eller ta initiativ till gemensamma nordiska möten, symposier och konferenser inom kommitténs verksamhetsområde,
- e) genom rese- och uppehållsbidrag eller på annat sätt underlätta för forskare, studerande och teknisk personal vid berörda institutioner i Norden att besöka relevanta institutioner i övriga nordiska länder,
- f) samordna och i mån av möjlighet finansiera seminarier, besök av utomnordiska gästföreläsare m. m. samt
- g) stödja initiering och planering av gemensamma nordiska projekt inom kommitténs verksamhetsområde och till berörda forskningsråd eller andra anslagsbeviljande organ inge förslag om finansiering av sådana projekt.

D. Organisation

1. Administration

Sekreterare: docent N. R. Nilsson, NORDITA.

2. *Kommitténs sammansättning 31.12.1976*

	Nationalitet
Lektor, lic.scient. Bent Herskind	D
Professor, dr. phil. Karl Ove Nielsen	D
Professor Mårten Brenner	F
Professor Antti Siivola	F
Professor Arnfinn Graue	N
Dosent Ole Martin Lønsjø	N
Professor Arne Johansson	S
Professor Ingmar Bergström	S

3. *Revisorer*

Rigsrevisor J. Bredsdorff, København.

E. *Verksamhet*

Den nordiske akseleratorkomitéen har nå vært i virksomhet i to år. Sett i relasjon til den tid det tar fra et forskningsprosjekt påbegynnes til de eksperimentelle data er ferdig analysert og resultatene fremlagt i en vitenskapelig avhandling, er naturligvis dette en relativ kort tid. Ikke desto mindre kan det allerede konstateres at opprettelsen av komitéen har ført til en betydelig utvidelse av det nordiske samarbeid innenfor akseleratorbasert forskning. Det kan eksempelvis nevnes at hele ti forskjellige universiteter og forskningslaboratorier representert med mer enn 20 prosjektområder har vært involvert i dette samarbeid i inneværende år. De midler som komitéen har bevilget for å få i gang samarbeidsprosjekter er riktignok meget beskjedne i forhold til de totale investeringer i vitenskapelig utstyr som de enkelte institusjonene hver for seg allerede har foretatt, og også ytterst små i forhold til de personalressursene som er involvert i samarbeidet. Det etablerte samarbeidsmønsteret viser flere karakteristiske trekk, hvorav bare et par typiske skal nevnes: De best utrustete forskningslaboratorier i Sverige og Danmark er mest attraktive. Cyclotron-anleggene i Sverige og Finland kompletterer hverandre særlig godt hva prosjektilenergien angår. Norge stiller fortsatt svakest når det gjelder basisutstyr, men regner nå med å få en liten cyclotron i drift om et par år. Mindre laboratorier er attraktive hvis de har moderne spesialutstyr eller har spesiell vitenskapelig eller teknisk ekspertise.

Akseleratorkomitéens medlemmer står i nær kontakt med de berørte forskningsgrupper og sørger for at man stort sett bare får presentert de aller beste prosjekt søknadene for komitéen. De innsendte søknader kan grupperes i følgende programområder:

1. Felles nordiske forskningsprosjekt
2. Konferanser
3. Gjesteforelesere

1. Fellesnordiske forskningsprosjekt

Komiteéen har hittil i år bevilget kr. 186 000,— i prosjektstøtte fordelt på 23 søknader, d. v. s. ca. kr. 8 000,— i gjennomsnitt pr. søknad. Det dreier seg her nesten utelukkende om dekning av reise- og oppholdsutgifter for deltagerne i samarbeidsprosjektene. Faglig tar søknadene opp ulike forskningsoppgaver innenfor kjernefysikk, atomfysikk og emner nærmest knyttet til faststoff-fysikk som kan studeres ved hjelp av partikkel-akseleratorene i Norden. Ikke i noe tilfelle er det bevilget midler til nytt vitenskapelig utstyr. Men utstyr har vært utlånt fra en institusjon til en annen.

2. Konferanser

Komiteéen har i år gitt tilsammen kr. 70 000,— i økonomisk støtte til følgende 6 konferanser og symposier:

- a) Arbeidssymposium innen optisk spektroskopi i Aarhus
- b) Nordisk symposium i laserspektroskopi i Göteborg
- c) Kjernefysikk symposium på Finse
- d) Symposium innen krystall- og molekylfysikk i Helsingfors
- e) "A meeting on Intermediate Energy Physics" på Spåtind
- f) "Multipel scattering of ions and related Energy Loss Problems" i København

Det aller meste av disse bevilgningene gikk med til å dekke utgiftene for inviterte foredragsholdere, en utgiftspost som det er meget vanskelig å skaffe midler til på annen måte.

3. Gjesteforelesere

Hittil i år har en bevilget vel kr. 13 000,— til invitasjon av fremstående utenomnordiske forskere for konsultasjoner og gjesteforelesninger. I hvert enkelt tilfelle har som regel flere av forskningsmiljøene gått sammen om invitasjonen. Det dreier seg oftest om vitenskapsmenn som allerede er på reisefot. For relativt beskjedne midler kan en derfor i slike tilfelle, hvis en handler hurtig, få tilført de nordiske forskningsmiljøer verdifulle impulser og gode internasjonale kontakter.

Når det gjelder komitéens virksomhet forøvrig kan det vises til at den har nedsatt et eget utvalg som skal forsøke å samordne de forskjellige forskningsgruppenes datautstyr. Når institusjonene investerer i nytt utstyr skal utvalget bidra til at dette blir kompatibelt i langt høyere grad enn tilfellet er i dag. En slik koordinering av dataressursene vil etter komitéens mening både effektivisere datainnsamlings- og analysearbeidet og dessuten få bevilgete midler til å strekke lenger. Komiteéen har videre gått inn for å arrangere en større nordisk kjernefysikk-konferanse hvert annet år. Det er nedsatt en arrangementskomité for den første av disse som vil bli holdt på Geilo i februar neste år.

I akseleratorkomitéens regi har en dessuten utarbeidet en ressurskatalog som nå er under utsending til alle berørte forskningsgrupper. Den vil gi en samlet oversikt over eksisterende maskininstallasjoner og basisutstyr som de forskjellige forskningsgruppene disponerer over, samt en kortfattet omtale av de vitenskapelige problemstillinger man for tiden er opptatt av. Katalogen presenterer på en oversiktlig måte hvilke ressurser som er tilgjengelig for det nordiske forskningssamarbeidet innenfor akseleratorbasert forskning.

F. Framtidsplaner

Etter generelle diskusjoner og konkret stillingstagen til en lang rekke prosjektsøknader har komitéen nå et bedre grunnlag for å prioritere innenfor gitte rammer.

For komitéens videre arbeid er det imidlertid av meget stor betydning at en får en viss økning i bevilgningen, slik at det nordiske forskningssamarbeidet som er innledet kan følges opp. Det er ikke nok bare å sikre kontinuiteten i arbeidet, men en må ta sikte på å utvide samarbeidet slik at det får en større faglig bredde.

I årene som kommer må fortsatt størstedelen av midlene gå til felles nordiske forskningsprosjekt, men som det vil fremgå av de neste års budsjettforslag vil en også styrke programposten for symposier og seminarer. Det har nemlig vist seg at vel forberedte konferanser er særdeles nyttige både når det gjelder valget av nye spennende samarbeidsprosjekter og å bringe sammen de rette samarbeidspartnere, slik at de eksisterende nordiske akseleratorressurser og muligheter blir best mulig utnyttet. Likeledes vil en stimulere til en øket utveksling av forskere, tekniske spesialister og doktorgradsstuderende, slik at de kan oppholde seg noen måneder i et annet forskningsmiljø med støtte fra komitéen. Den vil da dekke reise- og merutgiftene under oppholdet. På den annen side har de neste års budsjettforslag ikke lenger en egen post for nordisk samarbeid ved laboratorier utenfor Norden. Det har vist seg at denne type samarbeid, som på lengre sikt kan komme til å bli det mest verdifulle, lett blir så vidt kostbar at det langt overskrider komitéens nåværende budsjettammer. Støtten til utenomnordiske engasjementer må derfor vanligvis reduseres til de tilfeller hvor det dreier seg om kompletterende eksperiment til et eksisterende internt nordisk samarbeid.

*G. Finansiering och ekonomi**1. Översikt över bokslut och budget (1 000-tal dkr)*

	Bokslut 1974—1975	Budget 1976	Prel.utfall 1976	Budget 1977
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	50	20	20	20
Personal				
Kontor	6	10	18	15
Lokaler				
Projekt Symposier	67	55	70	90
— Forskarutbyte	112	270	247	165
Inbjudan av utomnordiska forskare	6	15	15	20
Summa utg.	241	370	370	310
<i>Inkomster</i>				
Anslag	331	280	280	310
Överföring från 74—75		90	90	
Summa ink.	331	370	370	310

2. Ev. kommentarer; innevarande års ekonomi och resursfördelning

Den stora överföringen från 74—75 beror dels på att vissa anslag ej slutredovisats före revisionen, dels på att projekt uppskjutits bl. a. på grund av maskinfel.

Berättelse

om Nordel

Verksamhetsberättelse 1976

A. Namn och adress

NORDEL

c/o NVE-Statskraftverkene

Middelthunsgt. 29

Postboks 5091 Maj

Oslo 3 - Norge

Tlf. (Oslo) 46 98 00

Telex: 11 912 (nveso n)

B. Startår

1963

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

De nordiska kraftföretagens samarbetsorgan

— en sammanslutning av inom elkraftförsörjningens område verk-
samma personer i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

— ett rådgivande och rekommenderande organ med syfte att be-
främja internationellt, främst nordiskt samarbete beträffande produk-
tion, distribution och konsumtion av elenergi.

E. Organisation

1. Administration

Formann: Kraftverksdirektør Sigurd Aalefjær NVE-Statskraftverkene

Sekretær: Overingeniør Olav Melby (adresse som under A.)

2. Medlemmer	Nationalitet
Direktør Svend Albrechtsen	D
Direktør Carl Andersen	D
Direktør Erik Leif Jakobsen	D
Direktør Jens Aksel Poulsen	D
Direktør Viggo Mortensen (suppl., til 1/9 -76)	D
Industrirådet Urho Hakkarainen	F
Direktör Aulis Hiekko	F
Direktör Tapio Kunnas	F
Avdelningsdirektör Lasse Nevanlinna	F
Direktör Eirikur Briem	I
Generaldirektör Jakob Björnsson	I
Direktör Adalsteinn Gudjohnsen	I
Kraftverksdirektør Sigurd Aalefjær (formann)	N
Direktør Rolv Heggenhougen	N
Samkjøringssjef Lars Raknerud (til 3/9 -76)	N
Direktør Gunnar Vatten (fra 3/9 -76)	N
Samkjøringdirektør Rolf Wiedswang	N
Direktör Göran Ekberg	S
Driftdirektör Sven Lalander	S
Generaldirektör Jonas Norrby	S
Direktör Jan-Erik Ryman	S
Direktör Bengt Sterne (suppl.)	S

3. Personale

Sekretær:

Overing. Olav Melby

F. Verksamhet

Nordel holdt sitt ordinære årsmøte i Stockholm 2.—3. september 1976. For øvrig har Nordel ikke hatt noe plenumsmøte i løpet av året.

En stor del av Nordel-samarbeidet foregår innen de faste utvalg: driftsutvalg, planleggingsutvalg og kjernekraftutvalg, og i arbeidsgrupper nedsatt for spesielle oppgaver innen disse utvalgs arbeidsområder. Videre er det et samarbeid i informasjons- og PR-spørsmål.

Driftsutvalget har, foruten å følge utviklingen når det gjelder mulighetene for dekning av elkraftbehovet og for utveksling av elektrisk energi mellom landene, fortsatt en prøveperiode med samordning av driftsreserven innen Nordel-landene. Denne samordning anses å ha gitt betydelige besparelser i kostnadene for nødvendig driftsreserve.

Planleggingsutvalget har, foruten sine vanlige sammenstillinger av aktuelle prognoser og utbyggingsplaner, fremlagt en rapport som redegjør for aktuell status når det gjelder eksisterende kunnskaper om og

bedømmelse av fremtidsutsiktene for visse alternativer og kompletteringer til nå anvendte energiformer. Rapporten ble godkjent på årsmøtet 2. september 1976 og er bl. a. oversendt Nordisk Råd. Et resymé av rapporten er gitt i Nordels årsberetning for 1975.

Kjernekraftutvalget har bl. a. utarbeidet rapporter om utviklingen når det gjelder formeringsreaktoren (breeder-reaktoren) og en oversikt over markedssituasjonen innen kjernebrenselssyklusen.

Nordels årsberetning for 1976 vil foreligge sommeren 1977 og vil inneholde de vanlige rapporter over virksomheten i året og utviklingen i de enkelte land, statistikk over elproduksjon og forbruk og oversikter over fremtidig kraftutbygging. Foreløpig kan sies at utviklingen i 1976 når det gjelder vannkrafttilgangen har vært ugunstig, sett i forhold til den rikelige vannkrafttilgang de to foregående år. Dette har medført en sterkere innsats av varmekraftproduksjon i Finland og Sverige, og høsten 1976 måtte eksporten av overskuddskraft fra Norge reduseres vesentlig. Elforbruket har vist en mere normal økning enn tilfellet har vært de to foregående år. For de første 3 kvartaler av 1976 var økningen i gjennomsnitt ca. 6,7 % for Nordel sett under ett.

H. Finansiering

Nordel samlar inga pengar för sin verksamhet.

Nordels ordförande organiserar sekretariat inom sitt land samt svarar för med denna verksamhet följande administrativt arbete och kostnader härför.

Varje företag svarar för sina egna kostnader för deltagande i verksamheten.

BILAGA 10

C 128/e
1977

Berättelse**från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor**

Etter forslag fra Nordisk Råd ble Nordisk Kontaktorgan for atomenergispørsmål opprettet i 1957 som et permanent samarbeidsorgan med oppgave nøyte å følge planer og virksomhet på atomenergiområdet samt fremme de muligheter til nordisk samarbeid dette gir, inklusive industrielt samarbeid på reaktorområdet.

Kontaktorganet har i 1976 holdt 2 møter, det ene den 5. februar i Helsingfors og det andre 2. september i København. I dagsorden til det første møtet inngikk en temadiskusjon om radioaktivt avfall. Møtedeltakere har vært:

Danmark:

Departementschef E. I. Schmidt
Direktør H. von Bülow
Kontorsjef E. Bastrup-Birk
Cand. jur. E. Elbæk-Jørgensen
Fuldmægtig N. A. Gadegaard
Direktør N. W. Holm
Underdirektør dr. C. F. Jacobsen
Direktør M. Møller-Madsen

Finland:

Professor E. Laurila
Överdirektör E. Vaara
Professor A. Isola
Generaldirektör P. Jauho
Byråchef I. Mäkipentti
Överinspektör B. Palmén
Professor V. Palva
Ambassadrådet R. Salmi
Attaché E. Ulfstedt
Professor A. Vuorinen

Norge:

Ambassadør H. Nord
Underdirektør Ch. Owe
Adm. direktør V. O. Eriksen
Konsulent K. Solem
Ass.direktør N. G. Aamodt

Sverige:

Siviling. L. Lübeck
Direktör B. Aler

Professor G. Holte
Civilingenjör A. Larsson
Departementssekreterare J. Lind

Islands representant, professor Magnús Magnússon, har vært forhindret fra å møte.

Sivilingeniør Franz Marcus har deltatt i møtene i egenskap av Kontaktorganets eksekutivsekretær.

Kontaktorganet har en kontaktmannsgruppe bestående av ett medlem fra hvert av landene, unntatt Island, samt av eksekutivsekretæren. Kontaktmannsgruppen forbereder møter og sørger for gjennomføring av de tiltak o. l. som man er blitt enige om. Kontaktmannsgruppen har hatt 7 møter i 1976.

Nedenfor er kort nevnt virksomheten på enkelte viktige områder.

Nordisk Ministerråd ga i 1975 Kontaktorganet, sammen med Embetsmannskomiteen for industri- og energipolitikk, i oppdrag å fremlegge forslag til et utvidet samarbeid om nordisk forskning vedrørende kjernekraftsikkerhet.

Kontaktorganet nedsatte et ad hoc-utvalg av eksperter som har utarbeidet en rapport med forslag til konkrete samarbeidsprosjekter med budsjett og tidsplan for disse. Prosjektforslagene har en samlet økonomisk ramme på ca. FM 14 mill. og foreslås gjennomført over en periode på to til tre år. Prioriterte arbeidsoppgaver er radioaktivt avfall, kvalitetssikring, kontrollromsutforming og spesielle myndighetsspørsmål. Gjennomføringen av de foreslåtte tiltak vil kreve midler som går utover de normale bevilgninger til de nordiske atomforskningsinstitusjoner.

Kontaktorganet fant under behandling av saken at det vil bli behov for en særlig bevilgning fra Nordisk Ministerråd. Kontaktorganet er videre kommet til at det ikke er behov for nye organer til gjennomføring av samarbeidsprosjektene og har foreslått at Ministerrådet pålegger Kontaktorganet, innenfor de midler som stilles til rådighet av Ministerrådet, å ta ansvaret for utvelgelse, igangsettelse og gjennomføring av prosjekter som inneholdes i utvalgets rapport. Det foreligger allerede et betydelig samarbeid på feltet, og nye oppgaver må bl. a. tilpasses forskningskapasiteten og det internasjonale samarbeid der Norden deltar.

I tilknytning til Kontaktorganets overveielser om utvidet nordisk samarbeid på energiforskning og -utvikling, har Finland og Sverige i 1976 begynt studier vedrørende industrielt samarbeid om utvikling av små enkle kjernereaktorer for produksjon av fjernvarme.

Nordisk arbeidsgruppe for reaktorsikkerhet (NARS) har utarbeidet fem rekommandasjoner som i 1976 er offentliggjort i Nordisk utredningsserie (NU 1975: 35).

To av rekommandasjonene angår eierens sikkerhetsredegjørelser til myndighetene i forbindelse med bygging av kjernekraftanlegg. De andre gjelder:

- generelle sikkerhetskriterier vedrørende konstruksjon av kjerne-kraftreaktorer,
- retningslinjer og krav til internt beredskap ved kjernekraftverk,
- særlig beredskapshensyn ved etablering av en større byggeplass på et eksisterende kjernekraftverks område.

Foruten distribusjon i de nordiske land er rekommandasjonene sendt ut til internasjonale og utenlandske organisasjoner.

I og med dette er de foreløpig opptatte arbeidsoppgaver for NARS avsluttet. Samarbeidsavtalen er opprettholdt med sikte på viderføring av myndighetsorientert samarbeid på reaktorsikkerhetsområdet.

Kontaktorganet arrangerte i november 1976 et bredt anlagt nordisk seminar i Tavastehus i Finland om spørsmål knyttet til transporter av nukleære materialer.

Kontaktorganet har gitt uttalelse om et medlemsforslag, A 473/e i Nordisk Råd "om nordisk samverkan för hantering och lagring av radioaktivt avfall."

I likhet med tidligere år har Kontaktorganet diskutert de nordiske lands samarbeid og stillingstagen i saker under internasjonale organisasjoner, som Det internasjonale Atomenergibyrå (IAEA) og OECD's Atomenergibyrå (OECD/NEA).

Kontaktorganet har gjennom sin eksekutivsekretær deltatt i drøftelsene i Nordel's kjernekraftutvalg.

De nordiske land (unntatt Island) deltar i Haldenprosjektet, som er et OECD-prosjekt med deltakelse også fra en rekke land utenom Norden. Det er i 1975 vedtatt et nytt tre-års program som gjelder 1976—78. Hovedpunkter i programmet er sikkerhetsorienterte brenselsekspirerimenter og utvikling av regnemaskinbaserte kontroll- og overåkings-systemer.

Et omfattende samarbeid skjer innenfor rammen av Nordisk Atomkoordineringskomite (NAK), som er de nordiske kjerneenergiforskningsinstituttene samarbeidsorgan for felles forskning- og utviklingsprosjekter. Det sikkerhetstekniske område har etter hvert fått en dominerende betydning. Av viktige samarbeidsprosjekter mellom instituttene kan nevnes:

- Det største prosjekt dreier seg om sikkerhetstekniske eksperimenter utført i Marviken-anlegget i Sverige. Prosjektets to første faser har omfattet simulering av reaktoruhell i full skala for å undersøke hvilke mekaniske påkjenninger som oppstår i reaktorinneslutninger som følge av brudd på primær-trykksystemer. Den nåværende fase to vil bli avsluttet i 1977. I dette program er det deltakelse også fra ikke-nordiske land (Frankrike, Vest-Tyskland, Nederland, Japan og USA). Mulighetene for en viderføring med vekt på mer detaljerte strømningsundersøkelser er under vurdering.
- I 1974 ble Norhav-prosjektet startet. Dette prosjekt omfatter eksperimentelle undersøkelser og utvikling av regnemaskinprogrammer for analyse av konsekvenser ved bortfall av kjølevann i vannreak-

tores primærkrets. Prosjektet omfatter sentrale sikkerhetsspørsmål og er blitt utvidet i 1976. På grunnlag av dette prosjektarbeid har de nordiske land oppnådd felles deltakelse i omfattende amerikanske reaktorsikkerhetseksperimenter (LOFT-prosjektet) Avtalen innebærer gjensidig deltakelse i og informasjonsutveksling mellom de to prosjektene.

- Det nordiske samarbeidsprosjekt om utvikling av en trykktank av betong for vannreaktorer er avsluttet og sluttrapport foreligger. Prosjektet har gitt verdifulle resultater innen betongteknologien, men det ventes foreløpig ikke noe gjennombrudd for forspente betongtanker innen vannreaktortechnologien.
- De nordiske atomenergiforskningsinstitutter har etablert en samordning av sine arbeidsprogrammer i forbindelse med behandling og lagring av lavaktivt avfall. Samarbeidet er organisert i et større fellesprosjekt omfattende utveksling av informasjon og personale.
- De nordiske land samarbeider videre i et eksperimentelt tre-års brenselprogram i Studsvik i Sverige. Avtalen om programmet ble inngått i 1975, med deltakelse også fra andre land. Programmet tar sikte på å undersøke reaktorbrenselets driftspålitelighet under sterke effektvariasjoner.

Berättelse

från Nordiska trafiksäkerhetsrådet

Nordisk Trafiksikkerhedsråd (NTR) skal hermed afgive beretning om rådets virksomhed i 1976.

NTR er kontakt-, samordnings- og planlægningsorgan for trafikikkerhedsarbejdet i de nordiske lande. En repræsentant for Danmark, Finland, Norge og Sverige er medlem af rådet. Island deltager ikke i samarbejdet, men holdes løbende underrettet om rådets virksomhed. Island har dog deltaget i ét af NTR's møder i 1976.

NTR bistås af følgende permanente samarbejdsorganer:

Nordisk komité for Vejtrafiklovgivning (NKV),

Nordisk komité for Trafiksikkerhedsforskning (NKT) og

Nordisk bilteknisk Komité (NBK).

Derudover har NTR nedsat ad hoc-grupper med henblik på specielle undersøgelser.

Som centralt organ for trafikikkerhedsarbejdet i de nordiske lande skal NTR iflg. sine statutter (Nordisk statsamling 1975 side 52 og 53) bl. a. følge udviklingen på trafikikkerhedsområdet, virke for ensartet nordisk vejtrafiklovgivning, stimulere og samordne forskningen på trafikikkerhedsområdet, virke for bedre information i trafikikkerhedsspørgsmål, til stadighed undersøge seriøse nordiske samarbejdsprojekter angående trafikikkerheden og udarbejde forslag til regeringerne om forholdsregler, der kan fremme en øget trafikikkerhed.

NTR's virksomhed i 1976 har i overensstemmelse med ovenstående retningslinier taget sigte på opfølgning, udredning og planlægning af forskellige trafikikkerhedsforanstaltninger på nordisk plan.

En af de trafikikkerhedsfremmende foranstaltninger, som i de seneste år har vakt størst interesse såvel i Norden som i andre dele af verden, er anvendelse af *sikkerhedssele*. Efter henstilling fra de ministre, der i Danmark, Finland, Norge og Sverige er ansvarlige for trafikikkerheden, undersøgte NTR de problemer, som ville være forbundet med en lovgivning om pligt til at anvende sikkerhedssele. NTR's forslag (rådets rapport nr. 2), som indebar, at anvendelsen af sikkerhedssele skulle gøres obligatorisk, blev gennemgående modtaget positivt af de hørte instanser. Svarene blev sammenstillet i rådets rapport nr. 5, Bilbelter — slutrapport. Interessen for sikkerhedsselespørgsmålet bevirkede, at Nordisk Råd ved sin 22. sessions første samling i februar 1974 vedtog en rekommandation (nr. 12/1974) om, at brug af sikkerhedssele skulle gøres obliga-

torisk i de nordiske lande. I alle 4 lande er bestemmelser om obligatorisk brug af sikkerhedssele nu trådt i kraft.

I Danmark har Rådet for Trafiksikkerhedsforskning i samarbejde med Retsmedicinsk Institut ved Århus Universitet iværksat en undersøgelse af sikkerhedsselernes virkning. I denne undersøgelse vil man bl. a. foretage en nærmere analyse af samtlige færdselsdrab i 1976 på førere og forsædepassagerer og årsagerne hertil.

Af en undersøgelse foretaget i juni 1976 fremgår det, at anvendelsesgraden i Danmark på det tidspunkt lå på 87 %, hvilket var 4 gange så meget som i 1975 og 1 1/2 gange anvendelsesgraden i marts 1976. Sikkerhedsselepligten blev ikke sanktioneret fra 1. januar—31. marts 1976.

I Finland har man bl. a. undersøgt anvendelsesfrekvensen før og efter ikrafttrædelsen af sikkerhedsselepligten den 1. juli 1975. Denne undersøgelse viste en anvendelsesfrekvens i august 1975 på 68—71 % på landeveje uden for tættere bebygget område, på 71 % ved udfartsveje og på 53 % i tættere bebygget område. I maj—juni 1975 var de tilsvarende tal 30—40 %, 23 % og 9 %. 80 % af alle personmotorvogne var udstyret med sikkerhedssele. En undersøgelse om virkningen 1 år efter lovens ikrafttrædelse ventes færdig i november 1976.

Norge indførte 1. september 1975 påbud om brug af sikkerhedssele. Påbudet blev i første omgang gjort sanktionsfrit. Efter en prøveperiode på 12—18 måneder vil man vurdere brugsfrekvensen. En brugsfrekvens på 75 % vil blive anset som værende tilfredsstillende. I prøveperioden foregår der en udstrakt informationsvirksomhed om pligten og om det nyttige i at anvende sikkerhedssele.

I 1975 blev der anvendt ca. 2 millioner kr. til sikkerhedsseleinformation, hvoraf 1,5 millioner kr. blev anvendt til annoncer. I 1976 vil der blive brugt ca. 4 millioner kr., hvoraf annonceudgifter vil udgøre ca. 3 millioner kr.

Der har jævnligt været foretaget tællinger af brugsfrekvensen både i og uden for tættere bebygget område. Disse tællinger har vist en varierende brug med højeste frekvens i september 1975 umiddelbart efter påbudets indførelse, jfr. nedenstående tabel:

Føreres sikkerhedsselebrug i person- og varevogne

Tellepunkter i Sør-Norge	Andel bilførere som benytter bilbelter									
	Mars 1975	Juni 1975	Aug. 1975	Sept. 1975	Nov. 1975	Jan. 1976	Mars 1976	April 1976	Juni 1976	Aug. 1976
Riksveger utenfor tettbygd strøk	39	48	51	67	60	58	55	57	61	61
Tettbygd strøk	16	18	20	36	33	27	26	29	32	31

Bruksprosenten gjelder for alle bilførere, enten belter er montert eller ikke.

Samferdselsdepartementet sigter mod ved prøveperiodens slutning at forelægge stortingset erfaringerne med påbudet og eventuelt forslag til nye forholdsregler.

I Sverige har anvendelsesfrekvensen været relativt stabil og ligget på omkring 85 %. Denne procentdel er imidlertid faldet noget i tættere bebygget område. De færdselssikkerhedsmæssige virkninger af sikkerhedsselepligten svarer stort set til det forudsatte.

En af NTR nedsat arbejdsgruppe, der har til opgave at udarbejde ensartede nordiske standardkrav for så vidt angår sikkerhedsselernes håndteringsegenskaber, har endnu ikke afsluttet sit arbejde.

NTR's rapport "Motorcykel- og mopedhjælmar" (nr. 8 i rådets rapportserie) foreslog, at brug af *styrthjelme* blev gjort obligatorisk. Bestemmelser om obligatorisk brug af styrthjelme for motorcyklister og knallertførere træder i kraft den 1. januar 1977 i Danmark. I Finland er der truffet beslutning om obligatorisk brug af styrthjelme for motorcyklister, men ikrafttrædelsestidspunktet er endnu ikke fastsat. I Norge har regeringen fået bemyndigelse til at fastsætte bestemmelser om brug af styrthjelme. Disse bestemmelser er endnu ikke udfærdiget.

I Sverige har der siden 1. maj 1975 været pligt for motorcyklister til at anvende styrthjelm. Regeringen har bedt statens trafiksikkerhetsverk undersøge forudsætningerne og formerne for et udviklingsarbejde med henblik på at finde frem til tilfredsstillende hovedbeskyttelse for knallertførere. Arbejdet er nået langt, og man kan forudse positive resultater. Trafiksikkerhetsverket har samtidig informeret om værdien af at anvende hjelm, hvilket har ført til en øget anvendelsesfrekvens blandt knallertførere.

Et nordisk standardiserings-samarbejde har ført til, at man i Finland, Sverige og Danmark anerkender styrthjelme med fælles godkendelsesmærke for dansk, finsk og svensk standard.

Udarbejdelsen af *ensartede færdselsregler i Norden* har i de sidste år været et meget væsentligt og vigtigt punkt i hele det nordiske trafiksikkerhedsarbejde. Forslag til sådanne regler er tidligere afgivet (*NU 1966: 2* og *NU 1970: 10*). Gennem sit samarbejdsorgan Nordisk komité for Vejtrafiklovgivning (NKV) har NTR fulgt arbejdet på dette område. Lovgivning på grundlag af det nævnte forslag er allerede gennemført i Sverige. Det samme gælder for Danmarks vedkommende, idet loven dog først træder i kraft den 1. maj 1977. I Finland har den parlamentariske trafikkomité fortsat behandlingen af forslagene, der har været sendt til høring i 1976. I Norge er den departementale behandling endnu ikke afsluttet.

I forbindelse med det nye lovgivningsarbejde har NTR nedsat en særlig arbejdsgruppe, som skal udarbejde en fælles *nordisk publikation om de nye færdselsregler*.

NTR fremlagde i 1975 resultaterne af en undersøgelse om sikkerheds-

fremmende foranstaltninger for *børn i biler* "Barn i bil" (nr. 11 i rådets rapportserie). NTR konkluderede, at der for tiden ikke findes noget helt igennem tilfredsstillende sikkerhedsudstyr til børn i alle aldre, og at det af forskellige årsager ikke er muligt at strafsanktionere et påbud om anvendelse af særlige sikkerhedsanordninger eller et påbud om bestemte pladser i bilen. Derimod vil det være af største betydning, om der skabes hjemmel til at forbyde dårligt sikkerhedsudstyr til børn. Rapporten har været sendt til høring, og forslagene er i det væsentlige blevet modtaget positivt.

I Sverige overvejer man at bemyndige administrationen til at forbyde brug af bl. a. underlødigt sikkerhedsudstyr til børn. I Danmark er der ved den nye færdselslov skabt hjemmel til at forbyde alt underlødigt sikkerhedsudstyr.

Det yderligere udviklings- og standardiseringsarbejde inden for det pågældende meget vigtige område vil blive fulgt af NTR.

NTR's rapport "Fotgängarreflexer" (nr. 10 i rådets rapportserie) har nu været sendt til høring i samtlige nordiske lande. De fleste myndigheder og organisationer kan tilslutte sig NTR's forslag om øget propaganda, om tilsyn med *refleksbrikkernes* kvalitet samt om, at adgangen til at erhverve refleksbrikkerne lettes. Oplysningskampagner for brug af refleksbrikker har allerede været iværksat. Enkelte af høringssvarene anser det for ønskeligt, at brug af reflekser gøres obligatorisk gennem lovgivningsforanstaltninger. Arbejdet med at udbrede brugen af reflekser vil fortsætte i de kommende år, og NTR vil nøje overvåge udviklingen på området.

I 1974 nedsatte NTR en arbejdsgruppe med henblik på at undersøge problemerne omkring *kørelys*. Arbejdsgruppen har i 1975 afsluttet sine undersøgelser om *motorcyklers brug af kørelys*. NTR afleverede således i slutningen af 1975 en rapport om "Varselljus för motorcyklar" (nr. 12 i rådets rapportserie). I rapporten fastslår rådet, at motorcykler blandt alle køretøjskategorier i særlig grad er udsat for ulykker, og at motorcykelulykkerne ofte har karakter af kollisionulykker, hvor motorcyklen kolliderer med et andet, ofte tungere køretøj, hvis fører har haft vanskeligt ved i tide at blive opmærksom på motorcyklen. Motorcykelulykker indtræffer især i dagslys, ligesom det overvejende antal ulykker sker i sommerhalvåret og inden for tættere bebygget område. Hvis motorcykler anvender lys i dagtimerne, vil dette klart bevirke en forøgelse af motorcyklens synbarhed. En undersøgelse har således vist, at den afstand, hvorfra man kan blive opmærksom på en motorcykel, mere end fordobles, hvis motorcyklen holder lygten tændt. På baggrund heraf foreslår NTR, at det også i dagslys gøres obligatorisk for motorcykler at anvende lys, og at det korte lys må anses for bedst egnet som kørelys. I Danmark indeholder den ny færdselslov en bestemmelse, som påbyder

motorcykler at anvende nærlys (kort lys) uden for lygtetændingstiden. I Finland, Norge og Sverige overvejes spørgsmålet for tiden.

Arbejdsgruppen har efter afslutningen af undersøgelserne om kørelys på motorcykler fortsat sine undersøgelser omkring *kørelys på andre motor køretøjer*. En rapport herom kan forventes i begyndelsen af 1977. Rapporten kommer bl. a. til at bygge på en igangværende undersøgelse af de færdselssikkerhedsmæssige virkninger af den i Finland gældende pligt til at anvende kørelys.

Inden for rammen af det i 1974 vedtagne projekt vedrørende *motorcyklisters og knallertkøreres sikkerhed i trafikken* har NTR i 1975 afgivet sin første rapport, Rapport nr. 13, i rådets rapportserie, "Motorcyklar och mopeder — trafiksäkerhet och konstruktion".

Rapporten konkluderer, at betydelige færdselssikkerhedsmæssige resultater kan nås gennem ændrede forskrifter for motorcyklers og knallerter konstruktion og effekt. For så vidt angår knallerter anses tuningsmulighederne og mulighederne for at foretage andre konstruktive indgreb for at være det største problem. Dette skyldes, at de knallerter, som findes på markedet, for en stor dels vedkommende er motorcykler, hvis motorer effektbegrænses for at kunne opfylde knallertkravene. Det er imidlertid let at bringe dem tilbage til deres oprindelige konstruktion, hvilket indebærer muligheder for hastigheder på op til 80 og 90 km/t. Rapporten anbefaler på denne baggrund en række ændringer af de tekniske krav til knallerter.

Rapporten er sendt til høring hos myndigheder og organisationer.

Under behandlingen af det nu vedtagne forslag til ny dansk færdselslov, hvorved bl. a. den tilladte knallerthastighed forøges fra 30 til 40 km/t, har vedkommende folketingsudvalg i princippet tiltrådt, at der gennemføres nye administrative forskrifter om godkendelse, som i vidt omfang bygger på rapportens synspunkter.

Vedrørende motorcykler konstateres det, at ulykkesrisikoen for motorcyklister hænger nært sammen med motoreffekten. Det er således mere end tre gange så farligt at køre 750 cm^3 motorcykel, end det er at køre en 250 cm^3 motorcykel. Rapporten stiller i den anledning det spørgsmål, om der findes anledning til at forbyde motorcykler med større slagvolumen end 250 cm^3 i almindelig trafik.

Vedrørende de lette motorcykler i Finland, Norge og Sverige konstateres det, at den udvikling af motorerne, der fortsat finder sted, aktualiserer, at der indføres en begrænsning af motoreffekten svarende til den kompetence og erfaring, man kan forvente hos førerne.

Efter afgivelsen af rapport nr. 13 fortsætter arbejdsgruppen sit arbejde med en undersøgelse af *mulighederne for at gennemføre en forbedret praktisk uddannelse af motorcykelførere*. Dette arbejde forventes færdigt i løbet af 1977.

NTR har i januar 1976 godkendt første del af et program for et projekt om *metoder for indsamling af og redegørelse for ulykkesdata* (Projekt MIRO). Samtidig har NTR udpeget en projektleder samt en referensgruppe for projektet.

Første fase i projektet omfatter tre delprojekter 1) litteraturstudier med dertil hørende målsætningsstudier og planlægning af forsøgsvirksomhed, 2) kortlægning og udredning af indsamling, registrering, bearbejdning og redegørelser om ulykkesdata, samt 3) studier af undersøgelsesteknik. Arbejdet hermed overholder den fastsatte plan. Parallelt hermed leder projektlederen en i Sverige igangværende forsøgsvirksomhed om havariundersøgelser. Denne har givet og vil komme til at give resultater af stor værdi for MIRO-projektet og forventes på et senere stadium at indgå som et led i projektet.

I rapporten "Körkort i Norden" (nr. 6 i rådets rapportserie) har NTR behandlet visse tilpasningsproblemer i forbindelse med betænkningen om *Nordisk gyldighed af kørekort (NU 1969: 7)* og *Nordisk Råds rekommandation nr. 34/1970* om gyldighed af kørekort i de nordiske lande. I Danmark er der ved den nye færdselslov skabt hjemmel til at gennemføre sådanne regler. Det samme vil være tilfældet i Finland, når de nye vejtrafikregler er gennemført. I Norge vil der i løbet af 1977 blive fremsat forslag om gennemførelse af disse regler. I Sverige har riksdagen i foråret 1976 principielt godkendt forslagene. NTR och NKV følger det videre arbejde med reglernes gennemførelse.

NTR har nedsat en ad hoc gruppe, der skal undersøge forskelle i *de nordiske landes uddannelse af og køreprøver for førere af motorkøretøjer* samt årsagerne til eventuelle forskelle. Undersøgelsen, der forventes afsluttet i 1977, vil på baggrund af NTR's rek. 3/76 II tillige omfatte forskellene i uddannelseskrav til erhvervschauffører. Der henvises til *Nordisk Råds rek. nr. 35/1970* og *3/76 II*.

Det kan i forbindelse med NTR's samarbejdsorgan Nordisk komité for Trafiksikkerhedsforskning (NTK) nævnes, at komiteen i juni 1976 har udgivet et *projektkatalog* over nuværende og planlagt forskning på området. Projektkataloget er publiceret som nr. 14 i rådets rapportserie.

Nordisk bilteknisk Komité (NBK) har nedsat en ad hoc gruppe, der skal undersøge spørgsmålet om *fællesnordiske busbestemmelser*. Endvidere har komiteen påbegyndt et arbejde inden for bl. a. området med periodisk kontrol af køretøjer.

NBK vil endvidere gennem en øget mødeaktivitet arbejde for en forbedret fællesnordisk indsats i ECE's ekspertgruppe om køretøjers indretning og udstyr.

Yderligere information om NTR's samarbejdsorganer NKV, NKT og NBK fremgår af vedlagte *Bihang 1—3*. En fortegnelse over NTR's rapporter vedlægges som *Bihang 4*.

NTR har udarbejdet en liste over virksomhedsprogrammet inden for

NTR's område. Listen fremgik også af sidste års beretning. Arbejdsopgaverne heri er opdelt i løbende opgaver, opgaver på kortere sigt og opgaver på længere sigt. Nummereringen inden for de enkelte grupper sigter ikke til en prioritering af opgaverne.

Virksomhedsprogrammet har følgende indhold:

<i>Løbende opgaver</i>	<i>Samarbejdsorgan m. m.</i>
1. Gennemførelse af ensartede nordiske trafikregler med udgangspunkt i forslagene i NU 1966: 2 og NU 1970: 10	NKV
2. Spørgsmål i forbindelse med de nordiske landes tilslutning til internationale konventioner vedrørende trafiksikkerhed m. v.	NKV
3. Opfølgning af Nordisk Råds rekommandationer i trafiksikkerhedsspørgsmål	NBK
4. Samordning af nordiske bestemmelser på det biltekniske område	NBK
5. Udarbejdelse og publicering af dels projektkataloger over løbende forskningsprojekter i Norden på trafiksikkerhedsområdet dels bibliografier på samme område.	NKT
6. Forskerkonferencer	NKT
7. Opfølgning af SCAFT-retningslinierne fra 1968.	NKT

Statens planverk i Sverige har i samarbejde med statens vägverk udgivet publikationen "Riktlinjer för stadsplanering med hänsyn till trafiksäkerhet", de såkaldte SCAFT-retningslinier. Disse retningslinier er i praksis anvendt i samtlige nordiske lande. Den opfølgning, der nu foregår, tager bl. a. sigte på at klarlægge de hidtidige erfaringer med tilpasningen af retningslinierne i de enkelte lande samt at konstatere, i hvilken udstrækning man afviger fra retningslinierne og af hvilke årsager. Man undersøger også behovet for yderligere forsknings- og udviklingsarbejde på området.

Arbejdsopgaver på kortere sigt

1. Sikkerhedsseler.
Pligt til at anvende sikkerhedssele er nu gennemført i Norge, Finland, Sverige og Danmark.
En særlig arbejdsgruppe under NTR arbejder på at opstille ens standardkrav i Norden for så vidt angår sikkerhedsselernes håndteringsegenskaber.
2. Styrhjelmene for motorcyklister og knallertførere.
NTR har i oktober 1974 afgivet rapporten "Motorcykel- og mopedhjälmar", nr. 8 i rådets rapportserie, til de ansvarlige ministre i Norge, Finland, Sverige og Danmark. NTR vil fortsat følge det videre arbejde på området.
3. Køreløys på motorkøretøjer.
NTR har i 1975 afgivet rapporten "Varselljus för

speciel arb.-gruppe

speciel arb.-gruppe

motorcyklar", nr. 12 i rådets rapportserie. Den arbejdsgruppe, der har undersøgt spørgsmålet, fortsætter sit arbejde med problemerne omkring køreløys på andre typer af køretøjer. Arbejdsgruppen har endvidere fået til opgave at undersøge spørgsmålet om forbedring af motorcyklister og knallerterers synbarhed ved valg af farve på førernes beklædning eller på selve køretøjet.

4. Refleksanordninger til fodgængere.

NTR har i 1975 afgivet rapport om spørgsmålet. NTR vil følge det fortsatte arbejde på området.

5. Oplysningskrift om den nordiske vejtrafiklovgivning.

NTR vil heri gøre rede for hovedtrækkene i den nye nordiske vejtrafiklovgivning (jfr. pkt. 1 under løbende opgaver).

6. Motorcyklister og knallertføreres sikkerhed i trafikken.

NTR har i 1976 afgivet en rapport om motorcyklers og knallerterers konstruktion og ydeevne, nr. 13 i rådets rapportserie. Den arbejdsgruppe, der har behandlet spørgsmålet, fortsætter sit arbejde med en undersøgelse af mulighederne for at gennemføre en forbedret praktisk uddannelse af motorcykelførere.

7. Hastighedsgrænser.

NKV har nedsat en speciel arbejdsgruppe, der skal undersøge og vurdere de faktorer, der har betydning for afgørelser om hastighedsgrænser med henblik på eventuelt at skabe fælles grundlag for bedømmelsen af disse spørgsmål.

8. Nordisk gyldighed af kørekort m. v.

Arbejdet sigter på at få udarbejdet regler i overensstemmelse med de retningslinier, der er angivet i NU 1969: 7, Nordisk Råds rek. nr. 34/1970 og 3/76 og NTR's rapport nr. 6/1974 "Körkort i Norden".

9. Motorføreres uddannelse.

I rek. nr. 35/1970 har Nordisk Råd henstillet til regeringerne, at der foretages en undersøgelse af spørgsmålet om ens uddannelse af og prøver for førere af motorkøretøjer.

NTR har nedsat en arbejdsgruppe, der skal afgive en udtalelse om spørgsmålet.

I arbejdet indgår tillige en behandling på nordisk plan af spørgsmålet om uddannelseskrav til erhvervschauffører, jfr. NTR's rapport og Nordisk Råds rek. nr. 3/1976.

10. Sikkerhedskrav til busser.

NBK har nedsat en arbejdsgruppe, der skal undersøge, hvilke sikkerhedskrav der bør stilles for at forbedre førerens, passagerernes og andre trafikanterers sikkerhed.

11. Projekt MIRO

Med henblik på i første omgang at få en oversigt

speciel arb.-
gruppe

speciel arb.-
gruppe

NKV

NKV

speciel arb.-
gruppe

NBK

over, hvilke data der i de nordiske lande indsamles i forbindelse med et færdselsuheld, har NTR udpeget en særlig projektleder. Gennem dette arbejde skal der gøres et forsøg på at forbedre pålideligheden og nøjagtigheden af indsamlede data. Endvidere skal gruppen vurdere mulighederne og nytten af en eventuel samordning af dataindsamlingen i Norden.

særlig udpeget
projektleder

Arbejdsopgaver på længere sigt.

1. Forbedring af fodgængeres sikkerhed i trafikken.

Et omfattende arbejde udføres bl. a. inden for CEMT og OECD for at forbedre fodgængernes sikkerhed i trafikken. Arbejdet på området har karakter af dels forskning og dels direkte forholdsregler af forskellig karakter.

2. Forbedring af cyklisters sikkerhed i trafikken.

Efter at der i de seneste år har vist sig at være en voldsom stigning i interessen for cykling, må opgaven med at forbedre cyklisterens vilkår i trafikken prioriteres højt. Den indsats, der bør ske, skal både være af skade- og uheldsforebyggende art.

3. Harmonisering af de nordiske færdselsuheldsstatistikker (videreudvikling af det foran nævnte projekt MIRO).

Nordisk Trafiksikkerhedsråd

Ole Due

Formand

Jarmo Hirsto

R. N. Torgersen

Nils-Olov Hasslev

BIHANG I

Rapport från Nordisk kommitté för vägtrafiklagstiftning (NKV) till Nordiskt trafiksäkerhetsråd

Rapport om NKV:s verksamhet under 1976

NKV har under året 1976 hållit dels ett möte i Sverige den 23—24 mars, dels ett möte i Danmark den 7—8 september.

Ordförandeskapet och sekreterarens uppgifter har överförts till Finland för åren 1976 och 1977.

Trafiktekniska utskottet (TTU), som är underställt NKV, har under 1976 hållit ett möte i Danmark den 2—4 mars. TTU:s nästa möte skall hållas i Finland den 28—29 september.

NKV har under år 1976 fortsatt sitt arbete för vägtrafiklagstiftningens harmonisering och enhetliga tillämpning. I detta sammanhang har arbetet på ny dansk færdselslov varit mest aktuellt. NKV har också tagit fram frågan hur NKV skulle kunna kunna framja en enhetlig tillämpning av vägtrafiklagstiftningen i Norden.

Av andra ärenden som under detta år behandlats i NKV kan nämnas frågan om användning av rullskidor samt frågor i anslutning till användningen av släpvagnar i internationell trafik. Det sistnämnda har för utredningen av vissa fordonstekniska problem överförts till Nordisk bilteknisk kommitté för beredning. Vidare överväger en särskild arbetsgrupp under NKV frågor om hastighetsbegränsningar. På NKV:s senaste

möte har behandlats vissa legala aspekter på frågan om användning av reflekterande färg på cyklars fälgar, däck och stänkskärmar för att förbättra cyklisternas synbarhet.

TTU har under behandling bl. a. följande frågor som överlämnats från NKV:

vägvisning för rutter för transport av farligt gods, uppföljning av NKV:s betänkande angående signalanläggningar i de olika länderna och signalanläggningar vid övergångsställen.

NKV har också under det gångna verksamhetsåret — i syfte att samordna de nordiska ståndpunkterna — behandlat olika frågor, t. ex. rörande kollektivkörfält, som uppmärksammats inom den europeiska transportministerkonferensen (CEMT) och FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE).

København den 7 september 1976

U. U. J. Koponen
Ordförande

BIHANG 2

Nordisk kommitté för trafiksäkerhetsforskning

Verksamhetsberättelse för år 1976

Ordförandeskapet och sekretariatet har handhåfts av Sverige.

Kommittén har haft två möten dels den 15 januari 1976 i Helsingfors och dels den 9 september 1976 i København. Vidare har kommitténs forskare/sekreterare haft ett möte i Stockholm den 8 juni 1976.

Kommittén har fortsatt förverkligandet av sin ursprungliga uppgift, dvs. att ömsesidigt informera om trafiksäkerhetsforskning i de fyra nordiska länderna, att förmedla personliga kontakter mellan forskare i respektive länder samt att göra forskningsresultat kända i de olika nordiska länderna.

Under årets lopp har således utgivits NKT:s bibliografi och projektkatalog över avslutade respektive pågående forskningsprojekt inom trafiksäkerhetsområdet.

NKT-arbetsgruppen kring problemet SCAFT-riktlinjer har fortsatt under året och en rapport beräknas inom kort kunna avges.

De av NKT initierade forskarkonferenserna har fortsatt under år 1976. Den 27 och 28 januari hölls en forskarkonferens angående handikappades säkerhet i trafiken. Konferensen hölls i Stockholm och arrangerades av NKT efter samråd med handikappinstitutet och transportforskningsdelegationen. Konferensen gav bl. a. intressant kunskap om forskningssituationen inom området.

En forskarkonferens rörande hastighetsbegränsningsfrågor hölls den 4 och 5 maj i Linköping. Konferensen arrangerades av NKT i samråd med statens väg- och trafikinstitut. Konferensen kan anses ha befordrat forskningen inom hastighetsbegränsningsområdet i de nordiska länderna liksom kontakterna mellan forskarna personligen. Eventuellt kommer senare ännu en konferens på hastighetsbegränsningstemat att anordnas.

Ett flertal forskarkonferenser i olika ämnen har diskuterats för fram-

tiden. Nærmast kommer en konferens rörande cykeln i stadsplaneringen att hållas.

Stockholm den 29 september 1976

Gösta Backman
Ordförande

BIHANG 3

Nordisk bilteknisk kommitté

Beretning om virksomheten i 1976

Etter vedtak på NBK's 7. møte i Sandefjord høsten 1975 overtok Norge sekretariatet (formann og sekretær) for neste to års periode fra årsskiftet 1975/76.

Komiteéen har hittil i virksomhetsåret hatt ett møte. Det ble avholdt i Borås i tiden 4.—6. mai 1976 (komitéens møte nr. 8).

Nordisk bilteknisk komité arbeider med de mål som siktepunkt, som NTR har satt seg i handlingsprogrammet for det nordiske trafikksikkerhetsarbeidet. Komiteéen arbeider spesielt med harmonisering av de nordiske lands kjøretøytekniske bestemmelser.

Komiteeens arbeide har i de seneste møtene — således også på siste møtet i Borås — vært rettet hovedsakelig mot forslag til felles nordiske bestemmelser om busser. På møtet i Borås gikk NBK gjennom et preliminært utkast til slike bestemmelser. Utkastet ble fremlagt av Buss-teknisk arbeidsgruppe, som er en undergruppe under NBK (sekretær i gruppen er avdelingsingeniør L. E. Bønå, Norge). Arbeidsgruppen har hatt fem møter i 1976 og har besøkt flere bussfabrikker samt én produsent av nødutgangsinnetninger. Gruppen har planlagt ytterligere tre møter i inneværende år.

På møtet i Borås viderebehandlet komitéen henvendelsen fra Scandina-
vian Tire and Rim Organisation (STRO) om "Gemensamma nordiska däckbestämmelser". Komiteéen tok dessuten opp spørsmålet om belysning på sykler. Det ble vedtatt å føre dette arbeidet videre bl. a. under hensyntaken til synspunktene i rapporten fra et OECD-prosjekt som forventes å foreligge om kort tid.

NBK har i 1976 dessuten fortsatt sitt arbeide på områdene:

Kjøretøykontroll.

Barn i bil.

Utsikt fra førerplass i tunge kjøretøy.

NBK har videre vurdert hvordan arbeidet i komitéen kan bringes mer "i fase" med arbeidet i ECE (Economic Commission for Europe). Det er enighet i komitéen om at en felles nordisk forberedelse av ECE-saker, er så vesentlig for harmoniseringen av de nordiske lands tekniske krav til kjøretøy, at "Forberedelse av saker for neste møte i ECE/WP-29" bør inngå som en fast post på dagsorden for NBK's fremtidige møter. Som en konsekvens av dette har komitéen besluttet å avholde tre møter i året (samme møteantall som WP-29) og i passende tid før WP-29-møtene.

For Nordisk bilteknisk komité

I. Tenold
Formann

Nordiska trafiksäkerhetsrådets rapportserie

- Rapport 1. Projektkatalog 1971. Köbenhavn 1972
- Rapport 2. Bilbelter. Stockholm 1973
- Rapport 3. Projektkatalog 1972. Köbenhavn 1973
- Rapport 4. Bibliografi 1972. Köbenhavn 1973
- Rapport 5. Bilbelter — slutrapport. Stockholm 1973
- Rapport 6. Körkort i Norden. Stockholm 1974
- Rapport 7. Vissa trafikregler m. m. Stockholm 1974
- Rapport 8. Motorcykel- och mopedhjälm. Stockholm 1974
- Rapport 9. Projektkatalog 1973. Helsingfors 1974
- Rapport 10. Fotgångarreflexer. Stockholm 1975
- Rapport 11. Barn i bil. Stockholm 1975
(Ges ut även i engelsk översättning,
report 11A, Children in cars)
- Rapport 12. Varselljus för motorcyklar. Stockholm 1975
- Rapport 13. Motorcyklar och mopeder — trafiksäkerhet
och konstruktion. Stockholm 1975
- Rapport 14. Projektkatalog 1974. Helsingfors 1976

*BILAGA 12***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1)***1. Inledning*

Følgende kapitler i Nordisk Ministerråds beretning C1/1977 er henvist til trafikuttvalget:

Kapitel I.17	Transport, kommunikasjoner og trafikksikkerhet,
Kapitel I.18	Turistspørsmål,
Kapitel VII.6.1	Miljøvern, trafikkstøy,
Kapitel XIII	Samarbeide vedr. transport, kommunikasjoner og trafikksikkerhet samt
Kapitel XIV	Turistspørsmål.
Bilag 11	Nordisk Trafikksikkerhetsråds beretning

Utvalget drøftet de nevnte kapitler på et møte i Stockholm den 17. og 18. januar 1977.

2. Drøftelser med Ministerrådet

I samsvar med artikkel 11 i den Nordiske Transportoverenskomst og senere prosedyreavtale mellom trafikuttvalget og Nordisk Ministerråd, trafikkministrene, mottok utvalget i midten av oktober 1976 NET's (Nordisk Embetsmannskomiteé for Transportspørsmål) beretning til Ministerrådet om virksomheten i 1976 og forslag til arbeidsprogram i 1977.

NET's beretning gir en god oversikt over det arbeide som gjennomføres i dens regi, inklusive de aktiviteter som NET's støtteorgan NKTF (Nordisk Komité for Transportøkonomisk Forskning) står for. Beretningen inneholder også redegjørelse for de områder hvor nye innsatser og initiativ kan ventes i 1977.

Trafikuttvalget drøftet NET's beretning på et møte i Stockholm den 25. oktober 1976. Representanter for NET deltok i møtet og ga komplette opplysninger. På grunnlag av NET's utkast og utvalgets drøftelser av dette hadde trafikuttvalget og Nordisk Ministerråd, trafikkministrene, et fellesmøte i København den 15. november 1976.

*3. Om de enkelte punkter i Ministerrådets betenkning**3.1 Transport og kommunikasjoner*

Trafikuttvalget har fått omfattende orientering om de større samarbeidsprosjekter som gjennomføres under NET. Det gjelder STINA-, NORDKOLT- og TELEMIDDEL-prosjektene samt utredningen om flyforbindelser mellom de nordre delene av Norge, Sverige og Finland. Dessuten har utvalget vært orientert om de pågående utredninger om Øresund-spørsmålene.

STINA er et nordisk veiforskningsprosjekt som tar sikte på å tilpasse utenlandske forsøksresultater til nordiske forhold. Resultatene av STINA ventes å bli av stor betydning for dimensjonering av veier i Norden samt å gi bakgrunnsmateriale for kartlegging av de forskjellige kjøretøyers kostnadsandel i forbindelse med veienes slitasje. Utvalget ble gjort oppmerksom på at det i sluttrapporten, som nå foreligger og som vil bli trykt i NU-serien i 1977, vil bli en liste over 10—15 mulige prosjekt for det videre samarbeide. Utvalget var enig med NET i at fortsatt samarbeid vil forhindre dobbeltarbeide og bidra til at de kunnskaper og den ekspertise som man har oppnådd på området vil kunne brukes mer effektivt, og ga sin tilslutning til at man gjennomfører ett av disse kompletterende prosjekter — et prosjekt vedr. vurdering av forskjellige faktorer som er av betydning for veidimensjonering. Det nye prosjektet ventes å bli ferdig i løpet av 1977. I denne forbindelse vil utvalget peke på at man i nordisk samarbeide bør forsøke å få ytterligere underlag for vurdering av de forskjellige kjøretøyers kostnadsansvar i forbindelse med veienes slitasje og salt og piggdekk innvirkning på veiene.

NORDKOLT er et nordisk utredningsprosjekt med det formålet å redegjøre for og bedømme mulige fremtidige persontransporter i forskjellige bysamfunn i Norden. De pågående modellstudier som gjennomføres i 8 utvalgte mindre og mellomstore nordiske byer ventes å kunne gi de forskjellige bytyper veiledning om hvilke alternativer de har når det gjelder planlegging av framtidens kollektivtrafikk. Trafikkutvalget understreket at selv om modeller er viktige bør man ikke stille for store krav til dem, og at man bør bevare den lokale innflytelse på utviklingen. NORDKOLTS hovedrapport ventes å foreligge i begynnelsen av 1978.

TELEMIDDEL er et prosjekt som har til formål å finne frem til hjelpemidler som gjør det lettere for handikappede å benytte seg av teletjenester ved å fremme utviklingen og markedsføringen av forskjellig utstyr. Det kan konstateres at de forskjellige utrustninger som eksisterer eller er under utvikling for å gi eller forbedre døves, døvblindes og tal-skadedes muligheter til telekommunikasjoner er forholdsvis dyre. Trafikkutvalget er enig med TELEMIDDEL i at handikappede har rett til telekommunikasjoner til rimelige priser, og at de økonomiske spørsmål må løses hvis de handikappedes relative isolering skal kunne overvinnes.

I utredningen om flyforbindelser mellom de nordre delene av Norge, Sverige og Finland (*rek. nr. 8/1972 ang. underlättande av den internordiske flytrafikken på korte ruter og 28/1973 ang. flytrafikken mellom de nordlige deler av Finland, Norge og Sverige*) foreslås prioritering av flyforbindelser mellom Bodø—Luleå og Luleå—Uleåborg. Flyforbindelsen Trondheim—Østersund gis lavere prioritet. Hvis forslagene godkjennes, vil rutene kunne startes opp den 1. april 1978 og foreløpig trafikeres minst 3 år.

Trafikkutvalget har forsøkt å få åpningen av de nordlige flyforbindelser påskyndet, men Ministerrådet har henvist til at den omfattende remiss avsluttes først den 1. februar 1977 samt at forskjellige spørsmål må klarlegges før rutene kan åpnes. Ministerrådet fremførte at det er innstilt på en positiv løsning, men at den ikke kan forelegges på Nordisk Råds 25. sesjon. Trafikkutvalget understreket at Ministerrådet snarest mulig bør avgjøre hvilke flyruter som vil opprettes og hvordan et eventuelt underskudd skal finansieres. Utvalget henviser i denne forbindelse til sin uttalelse i saken i sin betenkning om *CI/1976* og anmoder Ministerrådet om ikke å utsette gjennomføringen av nødvendige tiltak lenger enn absolutt nødvendig.

Trafikkutvalget har ved tidligere anledninger beklaget den tilsynelatende lave prioritet som gis til utbygging av mellomriksveier, særlig til Nordkalotten. Det er med glede som utvalget nå konstaterer at de fleste aktuelle forbindelser utredes resp. at arbeidsplaner utarbeides.

Ministerrådet har opplyst at finansieringen av Kiruna—Narvik veien ikke vil bli berørt av den svenske riksdagens beslutning sommeren 1976 om veibudsjettet, hvor det ble besluttet at vegverket skulle disponere over den spesielle bevilgning til bygging og forbedring av veier. Det ble også bekreftet at det fremdeles er hensikten å bygge veien.

Utvalget uttalte i sin betenkning om *CI/1976* at man mente at for å fremme utbyggingen av mellomriksveier bør prioriteringen skje uavhengig av de regionale veiinvesteringer. Utvalget legger fremdeles vekt på at man kommer fram til en ordning for finansiering av mellomriksforbindelser som i større grad enn den någjeldende ordning fremmer utbygging av slike forbindelser.

På svensk side har vedkommende myndigheter til behandling spørsmålet om en vei mellom Skjomen—Stora Sjøfallet (*rek. nr. 27/1973*). Trafikkutvalget er oppmerksom på at saken berører svenske riksdagens beslutning om "obrutna fjällområder".

Arbeidsplaner for en ny vei utenfor tettstrøkene i Haparanda og Torneå utarbeides. Strekningen vil bygges i perioden 1977/81. En bro ved Karesuando (*rek. nr. 15/1970*) vil være ferdigbygget 1979/80 og en annen ved Kolari (*rek. nr. 14/1974*) bygges på 80-tallet.

Veimyndighetene i Finland og Norge utreder i fellesskap spørsmålet om en vei mellom Tjærebukten—Virtaniemi (*rek. nr. 4/1971*) og en bro ved Utsjoki (*rek. nr. 10/1974*). Rapporten ventes å foreligge før utgangen av mars 1977.

Når det gjelder harmoniseringen av forskjellige trafikktekniske bestemmelser (*rek. nr. 1/1967*) gjorde utvalget Ministerrådet oppmerksom på at man begynte å drøfte problemet allerede i 50-årene i forbindelse med "Trondheimsleden" (*rek. nr. 9/1968*), og at det fremdeles finnes slike hindringer som bør overvinnes.

Ministerrådet konstaterte at problemene er innviklet og foreslo at

formannen i den aktuelle arbeidsgruppe i løpet av 1977 gir utvalget orientering om saksforholdene, hvilket utvalget aksepterte.

Trafikkutvalget noterer med tilfredshet at den arbeidsgruppe, som ble opprettet våren 1976 for å utrede de transportproblemer som oppstår i grisgrendte strøk (glesbygd) ventes å legge frem i begynnelsen av 1977 en oversiktlig redegjørelse for tiltak som er truffet eller planlagt i de enkelte land med hensyn til transportavviklingen i disse områder. Utvalget merker seg også at opplegg for prosjekter som vil kunne startes opp i 1978 vil drøftes med utvalget før eventuelle tiltak besluttes.

Når det gjelder utredningen av forutsetningene for rutetrafikk med kombinert passasjer- og bilferger mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden (*rek. nr. 4/1975*), er utvalget oppmerksom på at utredningen vil være ferdig høsten 1977. Utvalget antar at man vil dra nytte av de erfaringer som man har fått i forbindelse med driften av den færøyske ferge som på sommertid seiler mellom Island, Færøyene, Skotland og Norge. Utvalget forutsetter at også denne rapport drøftes med utvalget før man fattet beslutning om eventuelle tiltak.

NET har etablert kontakt med Nordisk utvalg for samferdselsstatistikk (NUSA). Utvalget er enig i at nordisk harmonisering av samferdselsstatistikken bør koordineres med andre internasjonale tendenser på området. Utvalget noterer at NET har gjort NUSA oppmerksom på Nordisk Råds henstilling ved 24. sesjon om at Nordtransutredningen eller enkelte avsnitt i den regelmessig bør oppdateres på grunnlag av det statistiske materiale som til enhver tid foreligger.

Trafikkutvalget noterer og gir sin tilslutning til NET's og NKTF's (Nordisk komité for transportøkonomisk forskning) drøftelser med sikte på å effektivisere samarbeidet mellom disse to komitéer samt at det er hensikten å overføre utgiftene for NKTF til Ministerrådets budsjett. I denne forbindelse uttaler utvalget sin anerkjennelse av NKTF's konferanser og minner samtidig om at utvalget tidligere har gitt klart uttrykk for at representanter for utvalget i større grad enn hittil får anledning til å delta i konferansene.

Når det gjelder Øresund-spørsmålene ble utvalget orientert om de omfattende utredninger som skal avsluttes i løpet av 1977. Trafikkutvalget er meget interessert i de pågående utredningene om Øresund-spørsmålene. De danske og svenske Øresundsdelegasjonene, som begynte sitt arbeid høsten 1975, utarbeider for tiden en gjennomgåelse på fritt grunnlag av mulige forbindelsesalternativ over Øresund. Delegationene forestår en rekke forskjellige delutredninger for å klarlegge bl. a. spørsmål om trafikken over Øresund, en tunnels innvirkning på vannutvekslingen i Øresund, de faste forbindelsenes innvirkning på næringslivet, jordanvendelse og miljø m. m. Delegationene regner med å kunne legge fram en betenkning for regjeringene i slutten av 1977. Hensikten er at denne betenkningen etter en remissbehandling skal

kunne tjene som grunnlag for nye regjeringsforhandlinger om Øresundsspørsmålene.

Trafikkutvalget har ikke noe å bemerke til denne tidsplan.

3.2 Trafikksikkerhet

Trafikkutvalget mottok Nordisk Trafikksikkerhetsråds (NTR) beretning om virksomheten i 1976 i november 1976. Vedlagt beretningen var virksomhetsberetninger fra NTR's samarbeidsorganer, Nordisk komité for veitrafikklovgivning (NKV), Nordisk komité for trafikksikkerhetsforskning og Nordisk bilteknisk komité. Denne forholdsvis tidlige avgivelse av beretningen muliggjør mer gjennomgående og meningsfull behandling i utvalget av NTR's virksomhet, som man tillegger meget stor betydning.

Trafikkutvalget noterer at utarbeidelsen av ensartede ferdselsregler på grunnlag av forslag fra NKV (*rek. nr. 27/1968*) går videre i og med at Danmark, foruten Sverige, har gjennomført en ny lovgivning. I Finland og Norge behandler vedkommende ministerier saken.

Bestemmelser om obligatorisk bruk av bilbelte (*rek. nr. 12/1974*) er trådt i kraft i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Undersøkelser av bruksfrekvensen vil fortsatt gjennomføres i landene og trafikkutvalget forutsetter at Nordisk Råd informeres om resultatene av undersøkelsen.

Utvalget er oppmerksom på at arbeidet med *rek. nr. 26/1974* om påbudt bruk av styrthjelm for motorsyklistene og mopedister føres videre. Bestemmelser om obligatorisk bruk av styrthjelmer for motorsyklistene og mopedister trådte i kraft 1.1.1977 i Danmark. Obligatorisk bruk av styrthjelm for motorsyklistene er besluttet i Finland, men ennå ikke trådt i kraft. På Åland er reglene trådt i kraft. Lovhjemmel for påbud om bruk av styrthjelm er gitt i Norge. I Sverige har man siden 1. mai 1975 gjennomført påbud om bruk av styrthjelm for motorsyklistene. Trafikkutvalget forutsetter at lovgivningsarbeidet påskyndes og at loven trer i kraft snarest mulig i de enkelte land.

Utvalget noterer med tilfredshet at man i Sverige og Danmark har bemyndiget administrasjonen å forby bruk av utilstrekkelig sikkerhetsutstyr til barn i biler. NTR fremfører at det vil følge det ytterligere utviklings- og standardiseringsarbeide innenfor dette viktige område.

Omfattende opplysningskampanjer om bruk av refleksbrikker (*rek. nr. 2/1975*) i samtlige nordiske land har medvirket til øket utbredelse av refleksbrikker blant fotgjengere.

Den 1. mai 1977 vil bruk av lys på motorsykler bli påbudt i Danmark, også om dagen, ettersom dette vil øke motorsyklens synbarhet og kan bidra til å redusere antall motorsykkelykker. Spørsmålet er under behandling i Finland, Norge og Sverige.

I NTR's rapport nr. 13 "Motorcyklar och mopeder — trafiksäkerhet

och konstruktion" konkluderes at betydelige trafikksikkerhetsmessige resultater kan nås gjennom endrede forskrifter for motorsyklers og mopeders konstruksjon og effekt. I 1977 vil nye administrative forskrifter for godkjenning av mopeder innføres i Danmark. I Sverige er rapporten samt remissuttalelser overlatt til trafikksikkerhetsutredningen.

Trafikkutvalget er oppmerksom på at de nordiske myndigheter samarbeider i sikkerhetsspørsmål også på andre trafikkområder enn vei- og trafikk. Utvalget anser at Ministerrådet bør redegjøre også for dette trafikksikkerhetssamarbeidet slik at Nordisk Råd får et helhetsbilde av trafikksikkerhetssamarbeidet i Norden.

3.3 *Turistspørsmål*

Den internordiske turisme er meget omfattende. I Ministerrådets regi utarbeides et handlingsprogram for det nordiske samarbeidet på turistområdet (*rek. nr. 1/1976*). Ministerrådet har til hensikt å legge frem et Ministerrådsforslag til handlingsprogram og organisatorisk form for samarbeidet i god tid før Rådets 26. sesjon. Trafikkutvalget har forsøkt å få behandlingen fremskyndet slik at saken kunne behandles allerede på Rådets 25. sesjon. Ministerrådet har opplyst at dette ikke er mulig, men at trafikktutvalget vil bli orientert om det aktuelle arbeidet på et utvalgsmøte under 25. sesjon.

I løpet av 1976 har Ministerrådets prosjektvirksomhet på turistområdet i stor grad vært konsentrert til utdanningsprosjektet (*rek. nr. 13/1974*) som f. eks. utarbeidelse av en lærebok i turisme, som ventes å bli trykket våren 1977.

I 1977 vil en undersøkelse av kapasitetsutnyttelsen ved turistanlegg gjennomføres, bl. a. for å vurdere hvilke effekter spredning av skole- og arbeidsferier har på kapasitetsutnyttelsen. Dessuten vil man utarbeide et program for en større undersøkelse av hvilke grunnleggende faktorer som bidrar til at folk reiser/reiser ikke til et annet nordisk land.

Et seminar om turismens miljømessige, sosiale og økonomiske følger planlegges. Arbeidet med å harmonisere den nordiske statistikk på turistområdet fortsetter. Samarbeidet er opprettet mellom Ministerrådets organ for turistspørsmål og Nordisk Turisttrafikkkomité (NTTK).

Trafikkutvalget gir sin tilslutning til ovennevnte prosjekter som delvis er i overensstemmelse med de synspunkter som trafikktutvalget fremførte i sin betenking om det medlemsforslag som førte til rek. 1/1976 vedr. et handlingsprogram for det nordiske samarbeidet på turistområdet. Utvalget noterer også og gir sin tilslutning til at NTKK vil være ansvarlig for gjennomføringen av flere av de turistprosjekter som finansieres over Ministerrådets budsjett. Utvalget noterer med særlig interesse NORDEN-NU-kampanjen som NTKK planlegger i samarbeid med Foreningen Norden, fag- og andre interesseorganisasjoner som er aktive på turistområdet.

3.4 Miljøvern—trafikkstøy

Trafikkutvalget betrakter det pågående samarbeide for å begrense trafikkstøy (*rek. nr. 11/1974*) som meget viktig. I 1975 kartla en arbeidsgruppe for trafikkstøy, under embetsmannskomiteén for miljøvern, den pågående og planlagte institusjonelle nordiske forskning på området. I 1976 har man arbeidet på en beregningsmodell for veitrafikkstøy med sikte på å utvikle en fellesnordisk modell, slik at de enkelte lands undersøkelser også vil kunne utnyttes i de øvrige nordiske land. Prosjektet ventes avsluttet i 1977.

Arbeidsgruppen har utarbeidet et prosjektforslag om måling av veitrafikkstøy. Prosjektet omfatter tre delprosjekter; måletekniske spørsmål, beregning av tidsgjennomsnittsverdier m. m. og målinger for å kontrollere beregningsmodellens forutsetninger.

Såvel trafikkutvalget som budsjettkomiteén har gitt sin tilslutning til disse prosjekter.

4. Avsluttende bemerkninger

Samarbeidet mellom trafikkutvalget og Ministerrådet er utviklet på en positiv måte i 1976, hvilket er viktig for virkeliggjørelsen av det nordiske samarbeid som såvel Helsingforsavtalen som Transportoverenskomsten setter rammer og målsetninger for. Utvalget er særlig tilfreds med de omfattende orienteringer som utvalget har fått om de større prosjekter som gjennomføres i NET's regi.

Det har vært av stor verdi for såvel utvalgets interne arbeide som for drøftelsene med Ministerrådet å motta NET's virksomhetsprogram i midten av oktober. Det samme gjelder for NTR's årsberetning. Det ville være ønskelig å motta tilsvarende virksomhetsprogram for turistområdet på et tidligere tidspunkt enn det som nå er tilfelle.

5. Uivalgets forslag

Med henvisning til ovenstående foreslår trafikkutvalget at Nordisk Råd vedtar følgende uttalelse:

I. I anledning av de til trafikkutvalget henviste avsnitt i Ministerrådets beretning om det nordiske samarbeid CI/1977 vedtar Nordisk Råd følgende uttalelse:

1) Nordisk Ministerråd anmodes om å fremskynde behandlingen av spørsmålet om flyforbindelser mellom de nordlige delene av Norge, Sverige og Finland. Det er særlig viktig at Ministerrådet så snart som mulig, på grunnlag av utredningen og innkomne remissuttalelser, avgjør hvilke flyruter som skal opprettes.

2) Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å prioritere i større grad enn hittil arbeidet med å harmonisere de forskjellige trafikktekniske bestemmelser som fremdeles utgjør hindringer for utbygging av den internordiske veitrafikk.

3) Nordisk Ministerråd anmodes om å utforme forslag til finansiering av mellomriksveier som fremmer utbygging av slike forbindelser bedre enn någjeldende ordning.

4) Nordisk Råd legger betydelig vekt på den påbegynte kartlegging av trafikkproblemene i grisgrendte strøk (glesbygd), og forutsetter at den vil oppfølges med konkrete prosjektforslag, slik som antydnet i Ministerrådets beretning.

5) Nordisk Råd gir sin tilslutning til at utgiftene for Nordisk Komité for Transportøkonomisk forskning overføres til Ministerrådets budsjett, hvilket er i overensstemmelse med budsjettkomitéens ønskemål om best mulig oversikt over felles nordiske utgifter.

6) Nordisk Råd noterer og uttaler sin anerkjennelse for det nordiske trafikksikkerhetssamarbeide som utføres i Nordisk Trafikksikkerhetsråds regi. Samtidig henstiller Nordisk Råd til Ministerrådet å redegjøre også for det nordiske sikkerhetsarbeide vedrørende andre trafikksektorer enn veitrafikken.

7) Nordisk Råd forutsetter at lovgivningsarbeidet vedrørende påbudt bruk av styrhjelm for motorsyklistene og mopedister påskyndes, og at loven må tre i kraft i de enkelte land snarest mulig.

8) Nordisk Råd imøteser med stor interesse et handlingsprogram for nordisk samarbeide på turistområdet, og forutsetter at et Ministerrådsforslag så snart som mulig vil kunne behandles i Nordisk Råds trafikkutvalg med henblikk på at Nordisk Råd vil kunne ta stilling til det ved Rådets 26. sesjon.

II. Nordisk Råd tar de til trafikkutvalget henviste avsnitt i Ministerådets beretning om det nordiske samarbeide C1/1977 til etterretning.

Stockholm, 18. januar 1977

<i>Eric Carlsson (c)</i>	<i>Christian Christensen (KrF)</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem (A)</i>	<i>Gils Guðmundsson (Ab)</i>
<i>Ivar Hansen (V)</i>	<i>Håkon Kyllingmark (H)</i>
<i>Reidar T. Larsen (SV)</i>	<i>Sven Mellqvist (s)</i>
<i>Rolf Sellgren (fp)</i>	<i>Pekka Tarjanne (Lkp)</i>
	Formann

Folke Woivalin (ÅS)

Undertegnede kan ikke give tilslutning til forskellige punkter i udvalgets ovenstående betænkning. En redegørelse har på grund af deltagelse i den danske valgkamp ikke kunnet udarbejdes, men vil blive givet under sagens behandling på Nordisk Råds 25. session.

København, den 7. februar 1977

Leif Glensgård (FP)

BILAGA 13

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordtest, berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 9), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 10), berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (C 35), meddelandena om rekommendationerna nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området, nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar, nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat, nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst-västhandeln, nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete, nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning, nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten, nr 6/1975 angående Nordtests arbetsformer och nr 18/1975 angående nordisk investeringsbank

Til Økonomisk utvalg er henvist beretning C 1 om nordisk samarbeid til Nordisk Råds 25. sesjon for så vidt angår visse deler av kapittel I, Det nordiske samarbeid — Ministerrådets virksomhet, kapittel VIII, Handels- og valutapolitisk samarbeid, kapittel IX, Industri- og energipolitisk samarbeid, kapittel X, Samarbeid innen byggsektoren, kapittel XI, Regionalpolitisk samarbeid, kapittel XII, Samarbeid i Konsumentspørsmål og kapittel XV, Samarbeid i spørsmålet om bistand til utviklingsland.

Beretningen er behandlet av Nimannskomiteen og av utvalget på møter 17. januar 1977 i Stockholm.

1. Økonomisk utvalg tar til etterretning informasjonen om de nordiske statsministres og samarbeidsministres møte 3. desember 1976, hvor en rekke nordiske samarbeidsspørsmål på det økonomiske område var gjenstand for nærmere drøftinger. Bl. a. ble det fra statsministrenes side understreket betydningen av råvare- og ressurspørsmålene sett fra en global og fra en nasjonal synsvinkel.

Utvalget er enig i statsministrenes beslutning om at arbeidet med ressursutredningen raskt skal føres fram til en presisering av de områder hvor et dypere nordisk samarbeid er hensiktsmessig. På denne måte vil man oppnå en mer effektiv utnyttelse av de samlede nordiske

råvare- og naturressursene. Utvalget forutsetter at resultatet av denne videreføring av arbeidet blir forelagt utvalget.

2. *Rek. nr. 18/1972* har følgende ordlyd:

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å foranledige at en avtale med tilhørende vedtekter om etablering av en nordisk investeringsbank blir inngått, vesentlig i samsvar med ministerrådsforslag *B 17/e*. Banken bør imidlertid gis en bredere parlamentarisk forankring, idet vedtektsendringer av større betydning bør forelegges Nordisk Råd på forhånd. Nordisk Råd bør årlig motta rapport fra Ministerrådet om bankens virksomhet, og kontrollkomiteen bør utvides med representanter utpekt av Nordisk Råd.”

Utvalget har med tilfredshet notert seg opplysningen om at avtalen om opprettelsen av Nordisk Investeringsbank er trått i kraft 1. juni 1976 og at banken har begynt sin virksomhet 2. august s. å.

Rekommandasjonen er således oppfylt. Utvalget foreslår at meldingen om *rek. nr. 18/1975* blir tatt til etterretning og at rekommandasjonen blir avskrevet.

3. *Rek. nr. 13/1973* har følgende ordlyd:

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å undersøke forutsetningene for en felles nordisk holdning under de kommende GATT-forhandlinger.”

Utvalget konstaterer at som i tidligere år finner det sted regelmessige møter mellom embetsmenn i de ministerier i de nordiske land, som har ansvaret for GATT-forhandlingene.

Utvalget foreslår at meldingen om *rek. nr. 13/1973* blir tatt til etterretning og at ny melding imøteses til neste sesjon.

4. Utvalget noterer med tilfredshet at de nordiske lands opptreden i de forskjellige internasjonale organer, hvor spørsmål i forbindelse med en ny økonomisk verdensorden er under behandling, koordineres i vid utstrekning gjennom felles forberedelser, felles uttalelser og innlegg.

Utvalget viser forøvrig til sin betenkning vedrørende medlemsforslagene *A 470/e*, *A 479/e* og *A 484/e*.

5. *Rek. nr. 15/1974* har følgende ordlyd:

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å ta opp med EF drøftinger om forutsetningene for utarbeidelse av felles standarder og gjensidig godkjenning av testresultater.”

Utvalget konstaterer at de nordiske EFTA-land fortsatt deltar aktivt i EFTA's arbeid for å få nye områder inn under ordningen med gjensidig godkjenning av testresultater og kontroll. Utvalget konstaterer at antallet inngåtte konvensjoner og ordninger øker.

Utvalget foreslår at orienteringen om *rek. nr. 15/1974* blir tatt til etterretning og at ny melding imøteses til neste sesjon.

6. *Rek. nr. 16/1974* har følgende ordlyd:

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd i berørte internasjonale organisasjoner å virke for en global samordning av eksportkredittvilkår. I denne forbindelse bør man bl. a. være særlig oppmerksom på kredittgivningens stadig økte betydning for handelen med de østeuropeiske statene.”

Utvalget forstår at de internasjonale forhandlinger om harmonisering av vilkårene for offentlig støttede eksportkreditter fortsetter, men av meldingen fremgår ikke om det er noen fremgang å spore.

Utvalget foreslår at meldingen om rek. nr. 16/1974 blir tatt til etterretning og at ny melding imøteses til neste sesjon.

7. Utvalget har notert seg at utviklingen av den nordiske samhandelen i 1975 og i 1. halvår av 1976 har vært preget av den internasjonale konjunkturkrisen. Den nordiske samhandelen har øket noe i 1975 sammenlignet med året før, og man har hatt en viss økning av samhandelen andel av disse lands totalhandel.

Den ekspansive økonomiske politikk og motkonjunkturtiltakene i nordiske land har hatt en gunstig innvirkning på den nordiske samhandelen. Utvalget er enig med Ministerrådet, når det anser det av stor betydning at hvert nordisk land gjennom sin politikk kan opprettholde et aktivitetsnivå som også får gunstige virkninger for de øvrige land.

Utvalget legger stor vekt på at de nordiske land fortsatt har et nært samarbeid om løsningen av praktiske problemer i handelen mellom EFTA og EF. Likeledes er det viktig at det er nær kontakt i en rekke handelspolitiske spørsmål i internasjonale økonomiske organisasjoner, særlig i UNCTAD og GATT, samt når det gjelder nord-syd-dialogen.

8. Utvalget tar til etterretning at det nære samarbeid mellom de nordiske land vedrørende valutaspørsmål i de internasjonale organisasjoner fortsetter. Det synes helt på det rene at dette øker Nordens innflytelse sammenholdt med en individuell opptreden av de nordiske land.

Den nye avtale mellom de nordiske sentralbanker om kortsiktig valutastøtte innebærer en økning av lånemulighetene som utvalget anser fordelaktig.

9. Utvalget har med interesse notert seg at statsministrene i Finland, Norge og Sverige på et møte 3. desember 1976 har drøftet de muligheter, som eventuelle olje- og gassfunn på kontinentalsokkelen utenfor Nord-Norge åpner for utviklingen på Nordkalotten.

Den rapport om ilandføring av gass fra eventuelle funn utenfor Nord-Norge som tidligere er avgitt, inneholder bare en foreløpig vurdering av de langsiktige samarbeidsmulighetene.

Statsministrene var enige om å gi samarbeidsministrene i oppdrag å ta initiativet til en nærmere undersøkelse for ytterligere å klarlegge

mulighetene for samarbeid mellom de tre land basert på forutsetningen om at det gjøres funn utenfor Nord-Norge som det vil være økonomisk forsvarlig å utnytte.

I en annen rapport er mulighetene for ilandføring av gass fra Nord-sjøen enten direkte til Jylland og videre til Sverige eller til Møre over Sverige til Jylland vurdert. Denne utredning synes å gi en verdifull bakgrunn for de nordiske lands videre forberedelser til forhandlinger om utnyttelse av gassen.

Utvalget er enig med Ministerrådet i at de to foreliggende utredninger er et verdifullt grunnlag for forhandlinger mellom produsenter og avtakere av angjeldende gassmengder.

Rek. nr. 21/1974 har følgende ordlyd:

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å legge fram for Nordisk Råds 23. sesjon i 1975 en vurdering av mulige former for et nordisk energi- og industrisamarbeid, herunder en utredning av den fremtidige forsyningsssituasjonen for råolje og oljeprodukter i de nordiske land.”

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget at meldingen om *rek. nr 21/1974* blir tatt til etterretning og at ny melding imøteses til neste sesjon.

10. Utvalget har ikke hatt anledning til å vurdere den rapport som Nordisk Industrifond har avgitt etter oppdrag av Ministerrådet, om det videre nordiske energi — FoU — samarbeidet. Utvalget har imidlertid ikke noe imot at fondet fortsatt har ansvaret for de deler av energiområdet som inngikk i rapporten. Det synes å være av stor betydning at nevnte samarbeid gis høy prioritet.

Spørsmålet om bevilgning av 3—4 millioner s. kr., som foreslått av fondets styre til et nordisk energi — FoU — samarbeid utover de midler som ellers tilføres Nordisk Industrifond, har utvalget tatt standpunkt til i sine merknader til budsjettet 1978.

11. Nordels organ for nordisk elkraftsamarbeid har fremlagt to delrapporter. Den ene gjelder ukonvensjonell energiproduksjon, som solenergi, vindenergi, bølge- og tidevannsenergi, geotermisk energi, fusjonsenergi og øket utnyttelse av de eksisterende energiråvarene torv, kull, biologisk avfall og annet avfall. Videre behandles formeringsreaktorer og vannpumper. Utvalget har notert seg rapportens konklusjon at de alternative metoder til energiproduksjon maksimalt vil kunne gi et marginalt bidrag til energiforsyningen i 1990-årene og selv oppnåelsen av dette resultat vil kreve ikke ubetydelig forsknings- og utviklingsinnsats.

Den annen delrapport inneholder utbyggingsplaner, elkonsumsjonsprognoser, energibalanser, utveksling av elenergi mellom Nordellandene

samt eksisterende og planlagte forbindelser mellom Nordellandene og systemer utenfor Nordel. Utvalget tar opplysningene til etterretning.

12. Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmåls arbeidsgruppe har utarbeidet en rapport "Utvidgat nordiskt samarbeite på kärnsäkerhetsområdet". Ministerrådet anser at rapporten inneholder en rekke betydningsfulle prosjekter som kan bidra til en vurdering og løsning av aktuelle kjernesikkerhetsspørsmål.

Utvalget har notert seg at Ministerrådet anser at arbeidet bør begynne snarest mulig og at man i løpet av 1977 bør søke å få fram et bedre grunnlag for å ta stilling til omfanget av det fortsatte arbeid med å gjennomføre det i rapporten foreslåtte program samt å finne en basis for fastsettelse av timeplan og finansiering. Utvalget forbeholder seg å komme tilbake til disse spørsmål, når dette nye materiale foreligger. Utvalget viser forøvrig til sin betenkning om medlemsforslag A 473/e om nordisk samvirke for handtering av radioaktivt avfall.

13. Utvalget har notert seg at det foregår en fortløpende dialog mellom Ministerrådet og Embetsmannskomiteen for industri og energipolitikk om aktuelle industripolitiske spørsmål av felles interesse i og utenfor Norden. Utvalget har merket seg at Ministerrådet også har tatt problemene for mindre og mellomstore bedrifter opp til vurdering. Man vil i den forbindelse henvise til utvalgets betenkning om medlemsforslag A 478/e om nordisk innsats for å lette nyetablering av mindre og mellomstore bedrifter basert på innovasjoner.

14. Utvalget har notert seg opplysningene om Nordisk Industrifonds virksomhet (C 35) og har ikke noe å bemerke til fordelingen av fondets aktivitet på innsatsområder. Utvalget foreslår at beretningen om Nordisk Industrifond blir tatt til etterretning.

15. Utvalget har notert seg opplysningene om Nordtests virksomhet. Utvalget har merket seg at Nordtest har rettet en offisiell henvendelse til EF-kommisjonen i Brussel med sikte på å oppnå et samarbeid om gjensidig godkjenning av prøvningsmetoder og resultater. Utvalget har ikke noe å bemerke til fordelingen av prosjekter på innsatsområder. Utvalget foreslår at beretningen om Nordtest blir tatt til etterretning.

Rek. nr. 6/1975 har følgende ordlyd:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å utrede mulighetene for å styrke Nordtests stilling med sikte på å finne fram til jevnførbare prøvningsmetoder og unngå dobbeltarbeid."

Nordtest er ifølge opplysningene i ferd med å utarbeide en langtidsplan for sin virksomhet. Den ventes å foreligge før 1. april 1977.

Utvalget foreslår at meldingen om *rek. nr. 6/1975* blir tatt til etterretning og at ny melding imøteses til neste sesjon.

16. *Rek. nr. 2/1972* har følgende ordlyd:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta närmare utreda lämpliga former för nordisk samverkan på det mättekniska området i syfte att stärka detta samarbete.”

Utvalget foreslår at meldingen om at prosjektet vedrørende temperaturmålinger fortsatt pågår blir tatt til etterretning og at ny melding imøteses til neste sesjon.

17. *Rek. nr. 22/1974* har følgende ordlyd:

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å undersøke mulighetene for en samordnet utnyttelse av de nordiske lands ressurser som anvendes til overflate- og kolloidforskning.”

Utvalget foreslår at meldingen om at det nordiske samarbeid innenfor overflate- og kolloidforskning er under utvikling blir tatt til etterretning og at ny melding imøteses til neste sesjon.

18. Utvalget konstaterer med tilfredshet at arbeidet med samordningen av byggbestemmelser, byggstandarder samt godkjennings- og kontrollregler skrider fremover i samsvar med intensjonene i handlingsprogrammet for byggsektoren presentert i *C 1/1973*. Ministerrådsforslaget *B 21/e* om nytt handlingsprogram for byggsektoren vil av Økonomisk utvalg bli behandlet i en egen betenkning.

Utvalget er enig i Ministerrådets uttalelse at byggsektoren fortsatt bør prioriteres høyt i det nordiske samarbeid.

19. Ved oppfølgingen av det regionalpolitiske handlingsprogram har hovedvekten vært lagt på det grensekommunale samarbeid. Utvalget har vært enig heri og har ikke noe å innvende mot at det satses fortsatt på dette område i de nærmeste årene fremover.

Ministerrådsforslaget *B 22/e* om en nordisk konvensjon vedrørende grensekommunalt samarbeid må sees som et ledd i disse bestrebelser. Utvalget viser i denne forbindelse til særskilt betenkning om *B 22/e*.

20. *Rek. nr. 23/1974* har følgende ordlyd:

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å undersøke forutsetningene for å opprette et fond for regionalpolitisk samarbeid innen Nordkalott-området.”

Et viktig ledd i det regionalpolitiske samarbeid er samordning av de regionalpolitiske støtteinnsatsene i grenseregionene. Nær beslektet med dette er *rek. nr. 23/1974*.

Av *C 1/1976* fremgår at en rekke aktiviteter av betydning for det regionalpolitiske samarbeid er igangsatt etter vedtakelsen av rekommandasjonen. Nordisk Industrifond og Nordisk Investeringsbank er etablert. Videre har Nordkalottkomiteen fått større ressurser til sin disposisjon.

Nordisk embetsmannskomite for regionalplanlegging har fått i opp-

drag å vurdere behovet for opprettelse av et regionalpolitisk fond for Nordkalotten.

Økonomisk utvalg har notert seg at Ministerrådet regner med at en slik vurdering vil begynne i 1977 og resultatet foreligge året etter. Utvalget foreslår derfor at meldingen om *rek. nr. 23/1974* blir tatt til etterretning og at ny melding imøteses til neste sesjon.

21. Utvalget har notert seg de bestrebelser som er gjort i 1976 med sikte på å styrke konsumentenes stilling i de nordiske land som et ledd i en bedre utnyttelse av de nasjonale konsumentorganers ressurser.

Utvalget vil gjenta sin uttalelse i forbindelse med *C 1/1976* om at en tillegger disse bestrebelser betydelig vekt og at innsatsen bør økes for å få istand en nordisk overenskomst om gjennomføring av felles prøving av konsumentvarer eller for å få de nordiske land til å godkjenne prøveresultater fra øvrige nordiske land.

22. Utvalget har notert seg at Ministerrådet har opprettet en embetsmannskomite for bistandsspørsmål, hvorved behandlingen av multilaterale og bilaterale bistandssaker blir henlagt til ett forum, slik at man får en bedre oversikt vedrørende hele bistandsområdet. Videre har utvalget merket seg at opprettelsen av denne komite ikke medfører noen endringer i de arbeidsoppgaver som i henhold til Oslo-overenskomsten påligger styret for nordiske bistandsprosjekter.

I sin betenkning vedrørende *C 1/1976* pekte utvalget på at bare en beskjeden del av de nordiske lands ytelser baseres på felles nordiske opplegg og prosjekter. Av den foreliggende *C 1/1977* fremgår at disse felles ytelser for tiden er ca. $\frac{1}{2}$ % av de nordiske lands totale u-hjelp. Deres betydning er imidlertid større i relasjon til de nordiske lands samlede personalbistand. I 1976 motsvarer personalbistanden i de felles-nordiske innsatsene 7 % av de nordiske lands totale personalbistand.

Utvalget viser forøvrig til sin betenkning om medlemsforslagene *A 470/e*, *A 479/e* og *A 484/e*.

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget,

I. at Nordisk Råd i anledning av de til utvalget henviste avsnitt i beretning *C 1/1977* vedtar følgende uttalelse:

1. Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd å foranledige at arbeidet med utredningen om den nordiske råvare- og ressursituasjon raskt blir ført fram til en presisering av de områder hvor et dypere nordisk samarbeid er hensiktsmessig. Det forutsettes at den endelige utredning blir forelagt Nordisk Råd.

2. Rådet vil henstille til Ministerrådet om snarest å klarlegge mulighetene for samarbeid mellom Finland, Norge og Sverige basert på forutsetningen om at det gjøres olje- og gassfunn utenfor Nord-Norge som det vil være økonomisk forsvarlig å utnytte.

Rådet anser at den foreliggende rapport om mulighetene for ilandføring av gass fra Nordsjøen enten direkte til Jylland og videre til Sverige eller til Møre over Sverige til Jylland, vil være en verdifull bakgrunn for de nordiske lands videre forberedelser til forhandlingene om utnyttelse av gassen.

Rådet har med interesse notert seg den fortløpende dialog mellom Ministerrådet og Embetsmannskomiteen for industri- og energipolitikk om aktuelle industripolitiske spørsmål.

Rådet, som ikke har noe å innvende mot at Nordisk Industrifond fortsatt har ansvaret for det videre nordiske energi-FoU-samarbeidet, vil understreke at dette arbeid bør gis høy prioritet.

3. Rådet støtter Ministerrådets oppfatning at det er betydningsfullt at hvert nordisk land gjennom sin økonomiske politikk kan opprettholde et aktivitetsnivå som også får gunstige virkninger for de øvrige land.

4. Rådet vil understreke betydningen av samordningen av de nordiske lands forbindelser og holdninger i de internasjonale fora, hvor økonomiske spørsmål er til behandling.

5. Rådet understreker betydningen av at de nordiske lands opptreden i internasjonale organisasjoner blir koordinert i vid utstrekning under arbeidet for en ny økonomisk verdensordning.

6. Rådet støtter Ministerrådets oppfatning at man snarest bør søke å få fram et betryggende grunnlag for å ta stilling til og å finne løsninger på aktuelle kjernesikkerhetsspørsmål.

II. at Nordisk Råd tar til etterretning de til Økonomisk utvalg henviste deler av kapittel I, Det nordiske samarbeid — Ministerrådets virksomhet, og kapitlene VIII: Handels- og valutapolitisk samarbeid, IX: Industri- og energipolitisk samarbeid, kapittel X: Samarbeid innen byggsektoren, kapittel XI: Regionalpolitisk samarbeid, kapittel XII: Samarbeid om konsumentspørsmål, og kapittel XV: Samarbeid om og spørsmål vedrørende bistand til utviklingslandene.

III. at Nordisk Råd tar meldingen om rek. nr. 18/1975 om opprettelse av en nordisk investeringsbank til etterretning og avskriver rekommendasjonen.

IV. at Nordisk Råd tar beretningene om Nordisk Industrifond (C 35/e) og om Nordtest til etterretning.

V. at Nordisk Råd tar meldingene om rek. nr. 2/1972 angående samvirke på det måltekniske området, rek. nr. 13/1973 angående samarbeid vedrørende GATT-forhandlinger, rek. nr. 15/1974 angående drøftinger med EF vedrørende gjensidig erkjennelse av testresultater, rek. nr. 16/1974 angående samordning av vilkår for eksportkreditter bl. a. i øst-vest-handelen, rek. nr. 21/1974 angående nordisk energisamarbeid, rek. nr. 22/1974 angående nordisk samarbeid vedrørende overflatekjemisk

forskning, rek. nr. 23/1974 angående regionalpolitisk fond for Nordkalotten og rek. nr. 6/1975 angående Nordtests arbeidsformer til etterretning og imøteser nye meldinger til neste sesjon.

Stockholm, 17. januar 1977

<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>	<i>Trygve Bratteli (A)</i>
<i>Knud Enggaard (V)</i>	<i>Kjell-Olof Feldt (s)</i>
	Formann
<i>Allan Hernelius (m)</i>	<i>Harri Holkeri (Kok)</i>
<i>Knut Johansson (s)</i>	<i>Lars Korvald (Kr. F.)</i>
<i>Otto Mørch (S)</i>	<i>Arne Nilsen (A)</i>
<i>Jan-Ivan Nilsson (c)</i>	<i>Erlendur Patursson (Tvfl)</i>
<i>Jón Skaftason (F.)</i>	<i>Karl Skytte (RV)</i>
<i>Erland Steenberg (Sp)</i>	<i>Ib Stetter (KF)</i>
<i>V. J. Sukselainen (K)</i>	<i>Erkki Tuomioja (Sd)</i>
<i>Odd Vattekar (H)</i>	<i>Henrik Westerlund (Sfp)</i>
	<i>Rolf Wirtén (fp)</i>

BIHANG 1

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över berättelsen om Nordel

Til Økonomisk utvalg er henvist beretning fra Nordel om virksomheten i 1976. Utvalget har behandlet denne sak på møte 7. mars 1977 i København.

En stor del av Nordel-samarbeidet foregår innen de faste utvalg og i arbeidsutvalg nedsatt for spesielle oppgaver.

Driftsutvalget har, foruten å følge utviklingen når det gjelder mulighetene for dekning av elkraftbehovet og for utveksling av elektrisk energi mellom landene, fortsatt en prøveperiode med samordning av driftsreservene innen Nordel-landene. Samordningen anses å ha gitt betydelige besparelser i kostnadene for nødvendig driftsreserve.

Planleggingsutvalget har lagt fram en rapport om "Økonventionell energiproduktion" som er oversendt Nordisk Råd. Økonomisk utvalg viser i denne forbindelse til sin betenkning vedrørende medlemsforslag A 466/e om utnyttelse av alternative energikilder.

Kjernekraftutvalget har bl. a. utarbeidet rapporter om utviklingen, når det gjelder formeringsreaktoren (breeder-reaktoren) og en oversikt over markedssituasjonen innen kjernebrenselssyklusen.

Det opplyses at utviklingen i 1976, når det gjelder vannkrafttilgangen, har vært ugunstig, sett i forhold til den rikelige vannkrafttilgang i de to

foregående år. Dette medførte en sterkere innsats av varmeproduksjon i Finland og Sverige, og høsten 1976 måtte eksporten av overskuddskraft fra Norge reduseres vesentlig.

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget

at Nordisk Råd tar beretning C 127/e om Nordel til etterretning.

København, 7. mars 1977

<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>	<i>Kjell-Olof Feldt (s)</i>
	Formann
<i>Poul Hartling (V)</i>	<i>Allan Hernelius (m)</i>
<i>Kirsten Jacobsen (FP)</i>	<i>Knut Johansson (s)</i>
<i>Ilkka Kanerva (Kok)</i>	<i>J. Risgaard Kundsén (S)</i>
<i>Lars Korvald (Kr. F.)</i>	<i>Erkki Liikanen (Sd)</i>
<i>Arne Nilsen (A)</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson (c)</i>
<i>Erland Steenberg (Sp)</i>	<i>Kåre Stokkeland (A)</i>
<i>V. J. Sukseläinen (K)</i>	<i>Henrik Westerlund (Sfp)</i>
<i>Kåre Willoch (H)</i>	<i>Rolf Wirtén (fp)</i>

BIHANG 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott om berättelsen från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor

Til Økonomisk utvalg er henvist beretning fra Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål (NKA). Utvalget har behandlet denne saken på møte 7. mars 1977 i København.

Nordisk Ministerråd ga i 1975 NKA, sammen med Embetsmannskomiteen for industri- og energipolitikk, i oppdrag å fremlegge forslag til et utvidet samarbeid om nordisk forskning vedrørende kjernekraftsikkerhet. En rapport med forslag til konkrete samarbeidsprosjekter med budsjett og tidsplan for disse er fremlagt. Prosjektene har en samlet økonomisk ramme på ca. FM 14 mill. og er foreslått gjennomført over en periode på 2 til 3 år. Prioriterte arbeidsoppgaver er radioaktivt avfall, kvalitetssikring, kontrollromsutforming og spesielle myndighetsspørsmål. Økonomisk utvalg viser i denne forbindelse til sine merknader om saken i sine betenkninger vedrørende C 1/1977 og A 473/e.

I tilknytning til NKA's overveielser om utvidet nordisk samarbeid på energiforskning og -utvikling, har Finland og Sverige i 1976 begynt studier vedrørende industrielt samarbeid om utvikling av små kjernereak-

torer for produksjon av fjernvarme.

Videre har utvalget notert seg at Nordisk arbeidsgruppe for reaktor-sikkerhet (NARS) har utarbeidet fem rekommendasjoner, som er distri-buert til de nordiske land og til internasjonale organisasjoner.

Hermed er de foreløpig opptatte arbeidsoppgaver for NARS avsluttet. Samarbeidsavtalen er opprettholdt med sikte på videreføring av myn-dighetsorientert samarbeid på reaktorsikkerhetsområdet.

Utvalget har notert seg at NKA i likhet med tidligere år har disku-tert de nordiske lands samarbeid og stillingtaken i saker under inter-nasjonale organisasjoner, som Det internasjonale atomenergibyrå (IAEA) og OECD's atomenergibyrå (OECD/NEA).

Et omfattende samarbeid skjer innenfor rammen av Nordisk atom-koordineringskomité (NAK), som er de nordiske kjerneenergiforsknings-institutters samarbeidsorgan. Det sikkerhetstekniske område har etter-hvert fått en dominerende betydning.

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget

at Nordisk råd tar beretning C 128/e fra Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål til etterretning.

København, 7. mars 1977

<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>	<i>Kjell-Olof Feldt (s)</i> Formann
<i>Poul Hartling (V)</i>	<i>Allan Hernelius (m)</i>
<i>Kirsten Jacobsen (FP)</i>	<i>Knut Johansson (s)</i>
<i>Ilkka Kanerva (Kok)</i>	<i>J. Risgaard Knudsen (S)</i>
<i>Lars Korvald (Kr. F.)</i>	<i>Erkki Liikanen (Sd)</i>
<i>Arne Nilsen (A)</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson (c)</i>
<i>Erland Steenberg (Sp)</i>	<i>Kåre Stokkeland (A)</i>
<i>V. J. Sukselainen (K)</i>	<i>Henrik Westerlund (Sfp)</i>
<i>Kåre Willoch (H)</i>	<i>Rolf Wirtén (fp)</i>

*BILAGA 14***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1)**

Till social- och miljöutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet avlämnad berättelse rörande det nordiska samarbetet. Utskottet har anmodats att yttra sig över följande avsnitt i berättelsen: kapitel I: Det nordiska samarbetet—ministerrådets verksamhet (i berörda delar), kapitel IV: Socialpolitiskt samarbete, kapitel V: Arbetsmarknadssamarbete, kapitel VI: Arbeidsmiljösamarbeidet, kapitel VII: Miljövårds-samarbete och XVI: Samarbeid i övriga spörsmål (i berörda delar). Utskottet har behandlat ministerrådets berättelse vid sina möten i Stockholm den 15 december 1976 och i Stockholm den 19—20 januari 1977.

2. Allmän inledning

Ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet framläggs nu för sjätte gången. Social- och miljöutskottet har i år liksom de föregående åren med intresse tagit del av innehållet i berättelsen i de delar som berör dess arbetsområde. Utskottet finner det fortsatt vara värdefullt att på detta sätt erhålla en samlad redovisning av det gångna årets samarbete liksom planer för det kommande samarbetet. Utskottet önskar emellertid i sammanhanget peka på två omständigheter som något kommit att förändra den funktion som ministerrådets årliga berättelse tidigare fullgjort.

1. De planer för det kommande samarbetet, d. v. s. i det aktuella fallet för år 1977, som redovisas i C 1 har genom de överläggningar som sker, vanligen två gånger per år mellan Nordiska rådets budgetkommitté och Nordiska ministerrådet—samarbetsministrarna, i stor utsträckning redan blivit kända för Nordiska rådets organ. I och för sig kan detta knappast uppfattas som en nackdel eftersom önskemål framförts från Nordiska rådets sida om kontakter i ett tidigt skede av den uppföljnings- och utredningsprocess som kontinuerligt pågår inom ministerrådets organ. För Nordiska rådets organ medför denna medverkan i budgetprocessen ett ökat ansvarstagande.

2. Social- och miljöutskottet har vid ett flertal tillfällen uttryckt uppfattningen att en systematisk genomgång borde genomföras av de olika samskapssektorerna i syfte att nå fram till större och mera övergripande samskapsplaner. Dessa borde sedan, i likhet med vad som framhölls i rapporten från Nordiska rådets budget- och kontrollgrupp, föreläggas Nordiska rådet i form av särskilda ministerrådsförslag. På detta

sätt uppnås att behandlingsproceduren blir mera formaliserad samtidigt som rådet erbjudes möjlighet att yttra sig över samarbetsplanerna innan dessa slutligt fastställs av ministerrådet.

Vid rådets första extra session i november 1975 framlades ett ministerrådsförslag om ett nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet. Mot bakgrund av initiativ från utskottets sida har inför rådets 25:e session framlagts dels ett program för samarbete på social- och hälsovårdssektorn, dels ett handlingsprogram på arbetsmiljöområdet. Utskottet finner det vara värdefullt att så har skett och kommer att i särskilda betänkanden avge sina synpunkter beträffande de båda ministerrådsförslagen. I och med att ett handlingsprogram för samarbete på miljövårdsområdet framlades redan vid rådets session i Oslo år 1973 har numera fyra av utskottets fem samarbetssektorer kommit att täckas av särskilda handlingsprogram.

2.1. *Socialpolitiskt samarbete*

Social- och miljöutskottet har under det gångna året lagt stor vikt vid att få till stånd ett nordiskt handlingsprogram för social- och hälsovårdssektorn. Utskottet har med anledning av detta vid två tillfällen, i mars och november 1976, haft överläggningar med ministerrådet—social- och hälsovårdsministrarna. Att ett program för nordiskt samarbete på social- och hälsovårdsområdet förelagts Nordiska rådet i form av ett ministerrådsförslag finner utskottet vara positivt. Medan utskottets synpunkter på enskildheterna i detta samarbetsprogram kommenteras i betänkandet över ministerrådsförslaget *B 20/s* skall här blott understrykas, att för att samarbetsprogrammet skall få effekt måste ekonomiska resurser ställas till förfogande.

Möten mellan de nordiska ländernas socialministrar har ägt rum under ett halvt århundrade. På senare år har mötena utvidgats till att omfatta också hälsovårdsministrarna som tidigare under ett decennium höll särskilda nordiska möten. Med ett undantag har sedan Nordiska rådets tillkomst representation från rådets sida förekommit vid dessa, vartannat år återkommande, socialpolitiska ministermöten. Social- och miljöutskottet önskar sända observatörer också till det socialpolitiska ministermöte som äger rum i augusti 1977 i Sverige.

Arbetet med att ajourföra den nordiska konventionen om social trygghet från år 1955 pågår inom det år 1973 tillsatta nordiska socialkonventionsutskottet. Sedan ny nordisk överenskommelse om förmåner vid sjukdom, havandeskap och barnsbörd trätt i kraft och förslag till revision av trygghetskonventionens bestämmelser om grundpension framlagts kommer socialkonventionsutskottet att arbeta vidare med att genomföra en mera allmän revision av konventionen. Vilka konkreta områden som därvid kommer att tas upp framgår dock ej av denna redogörelse.

Nordiska samarbetsorganet för drogforskning inledde sin verksamhet år 1975, vilket utskottet kommenterade i positiva ordalag i förra årets betänkande över ministerrådsberättelsen. Mot bakgrund av rådets *rekommendation nr 32/1973* angående vård av narkotikamisbrukare anordnade ministerrådet hösten 1975 ett symposium om denna problematik. Därefter har en särskild arbetsgrupp tillsatts med uppgift att komma med förslag till konkretisering och vidareföring av vid symposiet framkomna förslag. Utskottet ser fram emot att få ta del av det preliminära förslag som väntas föreligga i december 1976.

Ett särskilt nordiskt kontaktmannaorgan för narkotikafrågor inrättades år 1971 av justitieministrarna. Utskottet finner förekomsten av ett dylikt kontaktmannaorgan i sig värdefullt. Att denna verksamhet har koordinerats på lämpligt sätt med verksamheten inom det nordiska drogforskningsorganet utgår utskottet ifrån.

Det ökade bruket av tunga narkotiska preparat som morfin, morfinbas och heroin i flertalet av de nordiska länderna finner utskottet vara utomordentligt oroande. Utskottet anmodar ministerrådet att skyndsamt taga upp de svårartade problem som uppkommit och anser att det samarbete som kan ske på nordisk basis för att minska införseln av dessa preparat bör komma till stånd. Huruvida det tilltagande bruket av tung narkotika bör tas upp vid 1977 års socialpolitiska ministermöte bör övervägas.

Nordiska nämnden för alkoholforskning har erhållit förstärkta resurser i och med att medel ställts till förfogande genom ministerrådets projektbudget. Detta finner utskottet positivt liksom det faktum att nämnden i år givit en beskrivning av sin verksamhet i särskild till Nordiska rådet överlämnad berättelse (C 17/s).

Evalueringskommittén för rusmedelsforskning har under året samrått både med samarbetsorganet för drogforskning och alkohalnämnden samt sökt främja kontakterna dem emellan. Utskottet önskar i sammanhanget än en gång understryka i slutmålet måste vara att, i enlighet med rådets *rekommendation nr 8/1974*, få till stånd en organisatorisk samordning av dessa båda samarbetsorgan.

Nordiska nämnden för handikappfrågor inledde sin treåriga försöksverksamhet år 1976. Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att nämnden i enlighet med rådets *rekommendation nr 8/1973* och *yttrande nr 4/1976* givit handikappbegreppet en vidsträckt tolkning. Vidare anser utskottet det vara positivt att särskild berättelse angivits till Nordiska rådet också från detta samarbetsorgan. Den uppdelning som skett genom att den mera översiktliga rapporteringen beträffande samarbetsorganen för drogforskning, alkoholforskning och handikappfrågor sker i ministerrådets berättelse och mera detaljerade upplysningar ges i särskilda berättelser finner utskottet vara utmärkt.

Sedan hösten 1976 arbetar en organisationsgrupp med att förbereda

en konferens om forskningens roll för social- och hälsovårdspolitiken. Konferensen skall hållas i juni 1977 i Finland. Det är utskottets förhoppning att få deltaga i denna konferens på lämpligt sätt.

Till de frågor som engagerat social- och miljöutskottet mest under de senaste tre åren hör etablerandet av gemensamma principer för vinnande av specialistkompetens för läkare (*rekommendation nr 21/1966*). Utskottet vill för sin del understryka, att det vore en fördel om de ändringar i överenskommelsen om en gemensam arbetsmarknad för läkare — varom beslut redan fattats — kunde träda i kraft så snart som möjligt. Den generella översynen av frågor som rör gemensam arbetsmarknad för social- och medicinalpersonal kommenteras i utskottets betänkande över ministerrådsförslaget *B 20/s*.

Nordiska ministerrådet- social- och hälsovårdsministrarna enades vid mötet i Oslo den 8—9 november 1976 om att bygga ut Nordiska hälsovårdshögskolan i enlighet med det förslag som framlagts i utredningen ”Nordiska hälsovårdshögskolans framtida verksamhet”. Forskningsresurser kommer att knytas till högskolan. Därmed etableras en nordisk institution med en ambitionsnivå motsvarande de Public Health Schools som finns i andra länder. Syftet med rådets *rekommendationer nr 28/1970* angående samnordisk forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan, *11/1975* angående vidareutbildning för sjuksköterskor samt *3/1970* angående utbildning av sjukhusadministratörer synes därmed vara uppnått. Att Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg och Nordiska institutet för odontologisk materialprovning i Oslo från och med år 1978 kommer att erhålla sina beviljningar via ministerrådets projektbudget finner utskottet vara en fördel.

Frågan om vidareutbildning av socialpersonal aktualiserades i Nordiska rådets *rekommendation nr 1/1970*. Fem år senare framlades en rapport som år 1976 sändes ut på remissbehandling nationellt. Hösten 1976 tillsatte ministerrådet en särskild arbetsgrupp med uppgift att utarbeta ett konkret förslag till utbildningsverksamhet, som väntas komma igång år 1978. Utskottet ifrågasätter om inte denna fråga kunde ha handlagts i snabbare takt.

I *yttrande nr 4/1976* anmodades Nordiska läkemedelsnämnden att utarbeta gemensamma nordiska bestämmelser för s. k. naturläkemedel. Läkemedelsnämnden har dock inte bedömt det vara möjligt att nå fram till ett omedelbart resultat i denna fråga. Utskottet utgår dock ifrån att denna fråga tas upp till behandling så snart som omständigheterna medger.

Med anledning av rådets *rekommendation nr 5/1971* angående nordisk giltighet för recept fattades principbeslut hösten 1976 om ett genomförande av detta med verkan från april 1977. Utskottet vill för sin del starkt understryka det angelägna i att denna reform, som torde vara av stor praktisk betydelse för nordiska medborgare som befinner sig på

resa eller vistas i annat nordiskt land än hemlandet, kommer att träda ikraft vid nämnda tidpunkt.

Mot bakgrund av *rekommendation nr 29/1973* angående nordiskt hälsokortsystem tillsattes hösten 1975 en särskild arbetsgrupp. Denna har under det gångna året bl. a. inriktat sitt arbete på att avgränsa de ålders- och sjukdomskategorier som kan tänkas bli berörda av denna typ av hälsodokumentation. Utskottet efterlyser en tidsplan för slutförandet av arbetet beträffande denna rekommendation.

Att en rapport nu föreligger beträffande försörjarbegreppets ställning i de nordiska ländernas offentlighetslagstiftning och som inom en nära framtid kommer att publiceras i Nordisk utredningsserie, finner utskottet vara positivt.

Slutligen önskar utskottet understryka betydelsen av de möjligheter till kommunalt hälso- och sjukvårdssamarbete i gränstrakterna som skapas genom den nordiska konventionens om gränskommunalt samarbete ikraftträdande.

2.2. Arbetsmarknadssamarbete

Det nordiska arbetsmarknadssamarbetet har under år 1976 varit präglad av förverkligandet av det samarbetsprogram som antogs i november 1975 av ministerrådet efter tillstyrkan av Nordiska rådet.

I *yttrande nr 4/1976* framförde Nordiska rådet önskemål om årliga rapporter om utvecklingen på arbetsmarknaden och inom arbetsmarknadspolitiken i Norden. Att så har skett genom den redogörelse som lämnas i ministerrådsberättelsen på sidorna 107—113 finner utskottet positivt.

År 1973 ingicks ett avtalsprotokoll mellan arbetsmarknadsmyndigheterna och arbetsmarknadens parter i Finland och Sveriges om arbetskraftens kanalisering via den offentliga arbetsförmedlingen. Den arbetsgrupp som tillsatts med uppgift att övervaka tillämpningen av avtalet har sammanträtt regelbundet två gånger per år. Att avtalet endast är bindande för de trettio största medlemsföretagen i Svenska arbetsgivareföreningen, men däremot inte för småföretagen eller för primär- och sekundärkommunerna kan uppfattas som en brist. Tankarna på att en överenskommelse bör ingås i vilken också kommunerna rekommenderas att anlita den offentliga arbetsförmedlingen i Finland och Sverige förtjänar, enligt utskottets mening, allt understöd.

Utskottet vill i sammanhanget erinra om vad som framhölls i dess betänkande över ministerrådsförslaget *B 18/s* om program för nordiskt arbetsmarknadssamarbete. Där uttalades, att valet för den enskilda arbetstagaren inte fick stå mellan arbetslöshet på hemorten eller emigration. Denna synpunkt har fortsatt aktualitet i en situation då många tecken tyder på att en ny flyttningsvåg är att vänta från Finland till Sverige.

Av de 15 projekt som genomförts på arbetsmarknadsområdet i ministerrådets regi år 1976 utgjorde 11 en del av arbetsmarknadsprogrammet. För år 1977 är motsvarande siffror 11 propekt av 13. Den första etappen av arbetsmarknadsprogrammets åtgärdsdel skall vara genomförd vid utgången av år 1978. En revision av åtgärdsdelen kommer att inledas hösten 1977. På vilket sätt som Nordiska rådets organ och företrädare för arbetsmarknadens parter i de nordiska länderna skall kunna medverka i ett tidigt skede av denna beredningsprocess bör övervägas av ministerrådet.

Genomförandet av arbetsmarknadsprogrammet har i de flesta fallen skett så att ansvaret för det praktiska utredningsarbetet delegerats till nationella myndigheter och institutioner. Därigenom har projektverksamheten kunnat förankras i det nationella beredningsarbetet och garantier uppnåtts för att resultaten blir praktiskt tillämpbara. Detta finner utskottet vara ett ändamålsenligt arbets sätt.

Samarbetet beträffande arbetsmarknadsservice har lett till att flera projekt igångsatts. Under år 1977 skall sålunda ett projekt rörande förenhetligande av arbetsförmedlingsmetoderna i Norden inledas. Som ett led i detta utredningsarbete skall frågan om en nordisk databank för lediga platser tas upp. Social- och miljöutskottet har under det gångna året behandlat ett medlemsförslag, A 475/s, om upprättandet av en nordisk databank för lediga platser. Via rådets presidium har utskottet i november 1976 överlämnat en skrivelse till Nordiska ministerrådet om inrättandet av en nordisk databank för lediga platser. I skrivelsen uppmanas ministerrådet att vidtaga skyndsamma åtgärder för att få denna fråga utredd samt därtill angavs fyra punkter som utskottet ansåg borde beaktas vid utformningen av mandatet för den kommande utredningen: 1. En för hela Norden gemensam sysselsättningsgruppering borde utarbetas. 2. Arbetsförmedlingssamarbetet i Norden borde effektiviseras. Detta förutsätter ökad information beträffande såväl lediga platser som arbetssökande. 3. Problem som sammanhänger med skyddet av den enskilde individens personliga integritet borde uppmärksammas. 4. Därest inte en för hela den nordiska arbetsmarknaden täckande databank kan upprättas borde vissa grupper kunna utväljas i ett inledande skede. Sedan denna skrivelse avgivits har utskottet ansett att några ytterligare åtgärder från Nordiska rådets sida med anledning av detta medlemsförslag ej varit påkallade.

Ett utredningsarbete som avser de icke-förvärvsarbetande kvinnornas inträde och möjligheter på arbetsmarknaden inledes. Detta finner utskottet vara positivt och ligga i linje med strävanden till valfrihet och jämställdhet mellan kvinnor och män.

I yttrande nr 4/1976 anmodade Nordiska rådet ministerrådet att sätta igång en utredning om kapitalets och arbetskraftens rörlighet. Att så har

skett sommaren 1976 finner utskottet vara tillfredsställande. Samtidigt önskar utskottet få information om de preliminära resultat som framkommit under utredningsarbetet vid lämplig tidpunkt under år 1977.

Den 1 juli 1976 trädde en ny överenskommelse mellan de fem nordiska länderna i kraft om bestämmelser för tillgodoräknande av avgifts- och arbetsperioder för arbetslöshetsförsäkrade som flyttar mellan de nordiska länderna. Utskottet ställer sig positivt till detta och finner att därigenom ytterligare hinder tagits bort för medborgare som önskar byta vistelse-land i Norden samt för s. k. gränsgångare.

I *rekommendation nr 29/1969* aktualiseras ett nordiskt samarbete på yrkesvägledarutbildningens område. I årets ministerrådsberättelse aviseras, att ett samarbetsprojekt som gäller nordisk utbildning av personal med vägledarfunktioner håller på att planläggas med sikte på ett slutförande under år 1978. Utskottet anser emellertid att detta projekt borde getts högre prioritet av ministerrådet.

I utskottets betänkande över ministerrådsförslaget *B 18/s* om nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet betonades, att de problem som förekommer i samband med olaglig rekrytering och förmedling av arbetskraft liksom formerna för entreprenadföretagens verksamhet borde utredas i skyndsam ordning. Vidare underströks, att begreppet entreprenör borde ges en klar och entydig definition och särskilda regler övervägas för så kallade entreprenadföretag, vars uppgift uteslutande är att tillhandahålla arbetskraft. Att de egentliga entreprenadföretagens verksamhet stod på en stabil ekonomisk grund borde också garanteras, ansåg utskottet. Att ett projekt som syftar till att kartlägga gällande faktiska förhållanden på detta område igångsatts, finner utskottet vara positivt.

I *rekommendation nr 8/1968* tog Nordiska rådet upp frågan om utbyte av förvaltningstjänstemän mellan de nordiska länderna också på regional och lokal nivå. Sedan ministerrådet tillsatt en arbetsgrupp i början av 1975 med uppgift att utreda frågan angavs i förra årets ministerrådsberättelse att förslag till åtgärder väntades föreligga hösten 1976. Av årets berättelse framgår, att handläggningen av denna rekommendation ej kunnat ske enligt denna tidsplan. Utskottet önskar understryka, att tillräcklig tid nu måste anses ha förflutit sedan denna rekommendation antogs för att den skall kunna slutbehandlas inom ministerrådets organ.

Avslutningsvis vill utskottet uttrycka sin uppskattning över det omfattande arbete som utförts inom ministerrådets organ på arbetsmarknadsområdet under det gångna året. Trots att den summa pengar som avsatts på ministerrådets budget för år 1976 — 1 195 000 Nkr — måste anses vara relativt ringa har ett konstruktivt och givande samarbete kunnat utvecklas. Att utskottet getts möjlighet att vara representerat vid det möte med Nordiska ministerrådet — arbetsministrarna — i Reykjavík

den 17—18 januari 1977 finner utskottet vara helt i linje med de förtroendefulla kontakter som rått och bör råda mellan rådets och ministerrådets organ.

2.3 *Samarbete i arbetsmiljöfrågor*

I det betänkande som social- och miljöutskottet avgav till rådets 24:e session år 1976 beträffande ministerrådets berättelse, C 1, uttalades att samarbetsaktiviteten fortsatt var låg på arbetsmiljöområdet jämfört med det samarbete som under de senaste åren utvecklats på social-, arbetsmarknads- och miljövårdsområdet. Mot denna bakgrund uppmanades ministerrådet i *yttrande nr 4/1976* och *rekommendation nr 14/1976* att till nästkommande session utarbeta ett handlingsprogram på arbetsmiljöområdet att föreläggas Nordiska rådet i form av ett ministerrådsförslag. Utskottet hälsar med tillfredsställelse att så skett. Därmed bör den inledande fas som det nordiska arbetsmiljösamarbetet genomlöpt under åren 1975 och 1976 kunna anses vara avslutad. Tiden är nu inne för konkret realisering av de olika nordiska arbetsmiljöprojekten.

Eftersom de åtgärder som ministerrådet vidtagit på arbetsmiljöområdet under det senaste året till övervägande del är förknippade med handlingsprogrammet skall utskottet endast i korthet beröra arbetsmiljöavsnittet i C 1. Utskottets synpunkter på det nordiska handlingsprogrammet på arbetsmiljöområdet återfinns i betänkandet över ministerrådsförslaget *B 19/s*. I detta sammanhang skall blott understrykas, att för att handlingsprogrammet skall få effekt måste ekonomiska resurser ställas till förfogande.

I Nordiska rådets *yttrande nr 4/1975* uttalades att ett nordiskt lagstiftningsprogram rörande de viktigaste principerna på arbetsmiljöområdet borde utarbetas. Detta yttrande kommenterades sedan i 1976 års berättelse från ministerrådet. Utskottet fann i sitt betänkande över förra årets berättelse att ministerrådet genom sina uttalanden gått de önskemål som rådet framfört till mötes i viss utsträckning. Samtidigt ansåg dock utskottet att riktlinjerna för hur ett konkret program för harmonisering av de viktigaste principerna på arbetsmiljöområdet kan utformas borde bli mera preciserade.

I årets ministerrådsberättelse anförts som svar på detta att samarbetet på arbetsmiljöområdet i realiteten fört till att en dylik harmonisering uppnåtts. Ministerrådet framhåller, att denna harmonisering varit mycket effektiv därför att den har kunnat ske redan vid utarbetandet av lagarna istället för i ett senare skede. Områden som på detta sätt blivit förenhetligade är (a) tolkningen av arbetsmiljöbegreppet (b) rätten att stanna farligt arbete, (c) medinflytande för arbetstagarna vid utformningen av arbetsmiljön, (d) tonvikten vid kontrollen av kemiska ämnen samt (e) lagarnas karaktär av fullmaktslagar. Ministerrådet anser sammanfattningsvis att den önskan om harmonisering som framförts av utskottet har till-

mötesgått så långt som detta varit praktiskt möjligt. Social- och miljöutskottet har tidigare i sitt betänkande över ministerrådets berättelse år 1975 uttalat sig för att nordiskt samarbete i första hand bör komma till stånd redan på utrednings- och förberedelsestadiet. Därigenom undviker man ett nedbrytande i efterhand av redan befintliga nationella regelverk. Utskottet anser dock att det varit en fördel om en jämförande översikt hade framlagts för Nordiska rådets organ över likheter och eventuella skillnader i befintlig eller kommande nordisk arbetsmiljölagstiftning.

2.4 Miljövårdssamarbete

Ett nordiskt handlingsprogram för samarbete på miljövårdsområdet presenterades vid Nordiska rådets 21:a session i Oslo år 1973. Sedan dess har inom utskottets arbetsområde först på arbetsmarknadssektorn år 1975 och sedan inom arbetsmiljö- och social- och hälsovårdsområdet år 1977 särskilda handlingsprogram framlagts. Mot bakgrund av att utvecklingen på miljövårdsområdet sker i snabb takt anser utskottet att en systematisk revision av 1973 års miljövårdsprogram bör komma till stånd. Som en lämplig tidpunkt för framläggandet av ett reviderat handlingsprogram på miljövårdsområdet avtecknar sig 1978 års råds-session.

Den nordiska miljöskyddskonventionen, som trädde i kraft i början av oktober 1976, är internationellt sett en unik företeelse. Genom ingåendet av denna konvention har grannländernas miljövårdsintressen kommit att jämföras med det egna landets. Utan överdrift torde ingåendet av denna konvention kunna betecknas som en av de förnämsta landvinningarna inom nordiskt samarbete under det senaste decenniet. För att miljöskyddskonventionen skall fungera på ett tillfredsställande sätt måste dock lagar och bestämmelser på miljöskyddsområdet i de nordiska länderna vara likartade. Mot bakgrund av *rekommendation nr 4/1972* och rådets *ytttrande nr 4/1976* har en jämförande översikt över den nordiska miljöskyddslagstiftningen utarbetats. Detta finner utskottet vara positivt och ser fram emot att få ta del av denna sammanställning när den föreligger i tryckt skick i Nordisk utredningsserie.

I syfte att vidareföra intentionerna i den nordiska miljöskyddskonventionen har ett medlemsförslag, *A 500/s*, om gemensam nordisk insats för att få till stånd en europeisk miljöskyddskonvention, väckts.

I mars 1974 undertecknades konventionen om skydd av Östersjöns marina miljö av de sju strandstaterna. Denna konvention kan ses som ett uttryck för att vissa miljövårdsproblem måste angripas på en vidare internationell basis än den nordiska. Cirka tre år efter det att denna konvention undertecknats har så vitt känt endast Finland och Sverige ratificerat densamma. Mot denna bakgrund vill utskottet understryka betydelsen av att Danmark snarast slutför ratifikationsproceduren. Vidare bör berörda nordiska länder samfällt verka för att de övriga, icke-nordiska

signatärmakterna, Sovjetunionen, Polen, Östtyskland och Västtyskland i skyndsam ordning ratificerar densamma.

I *rekommendation nr 8/1975* angående begränsning av utsläpp i Bottniska viken uppmanades regeringarna i Finland och Sverige att vidtaga nödiga åtgärder för att begränsa utsläppen av olika former av föroreningar från fartyg, att minimera de negativa effekterna av landbaserade utsläpp samt att ställa ökade resurser till förfogande för forskning beträffande föroreningssituationen i Bottniska viken. Det med anledning av denna rekommendation avgivna meddelandet lämnar emellertid få upplysningar om vad som skett i anledning härav.

Samarbetet på naturvårdsområdet har under år 1976 förts vidare. En naturgeografisk regionindelning av Norden har upprättats, en kartläggning av hotade naturtyper och djur- och växtarter genomförts samt metoder framtagits för landskapsanalys. Arbetet med Nordiska rådets *rekommendation nr 28/1974* synes därmed ha bedrivits på ett tillfredsställande sätt. Utskottet önskar i sammanhanget understryka vikten av att påbörjat inventeringsarbete beträffande myrmarkerna i de nordiska länderna påskyndas och utvidgas. Ett betryggande skydd för de myrmarker som av olika skäl kan betraktas som särskilt värdefulla bör komma till stånd.

2.5. *Samarbete i jämställdhetsfrågor*

I april 1975 inledde den nordiska kontaktgruppen för jämställdhetsfrågor sin verksamhet. En av kontaktgruppens första arbetsuppgifter var att anordna ett nordiskt seminarium om jämställdhet i arbetslivet i juni 1976 i Glumslöv, Sverige. Att social- och miljöutskottet gavs möjlighet att sända representanter till detta seminarium finner utskottet vara värdefullt.

Ministerrådet aviserar, att ett seminarium om rättsligt skydd för mäns och kvinnors lika rättigheter skall anordnas under år 1977. Detta kan ses mot bakgrund av rådets *rekommendation nr 7/1975*. Utskottet önskar vara representerat också vid detta seminarium.

Det nordiska samarbetet i jämställdhetsfrågor är ännu i en inledande fas. Även om ett formaliserat samarbete på nordiskt plan bara har pågått i omkring två år, anser utskottet att tiden är inne för utarbetandet av ett handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor.

Lämplig tidpunkt för färdigställandet av ett dylikt handlingsprogram är rådets 26:e session år 1978.

2.6. *Formella frågor*

Kontakterna mellan social- och miljöutskottet och Nordiska ministerrådet och dess underorgan har under det gångna året utvecklats på ett positivt sätt. Kontakterna har skett i olika former. Utskottet har sålunda

sammanträtt med ministerrådet i sammansättningen social- och hälsovårdsministrarna vid två tillfällen under året. Till det arbetsministermöte som ägde rum i januari 1977 i Reykjavík har utskottet inbjudits att sända deltagare. Vid överläggningar som ministerrådet — social- och hälsovårdsministrarna respektive arbetsmiljöministrarna — höll i november 1976 med arbetsmarknadens parter var utskottet representerat. Utskottets sekreterare har under året kunnat följa arbetet inom Nordiska socialpolitiska kommittén på sedvanligt sätt. Tjänstemän från ministerrådssekretariatet i Oslo har medverkat som sakkunniga i utskottets arbete.

I kapitel 1 i C 1 redogörs under punkten 21 för den överenskommelse som Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådets — samarbetsministrarna — träffat beträffande informationskontakterna mellan rådets och ministerrådets organ. Utskottet tar fasta på vad som sägs i punkten 8 i denna överenskommelse "Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet anser att dessa riktlinjer i sin tillämpning kommer att leda till att utskottens möjligheter att erhålla information förbättras".

3. Utskottet föreslår:

1. att Nordiska rådet beträffande kapitel I: Det nordiska samarbetet — ministerrådets verksamhet, i tillämpliga delar, kapitel IV: Socialpolitiskt samarbete, kapitel V: Samarbete i arbetsmarknadsfrågor, kapitel VI: Samarbete i arbetsmiljöfrågor, kapitel VII: Miljövårdssamarbete samt kapitel XVI: Samarbete i övriga frågor, i tillämpliga delar, i ministerrådets berättelse antager följande yttrande.

I. Gemensamma åtgärder bör skyndsamt vidtagas för bekämpningen speciellt av bruket av tunga narkotiska preparat som morfin, morfinbas och heroin.

II. Ändringarna i den nordiska läkaröverenskommelsen beträffande principer för vinnande av specialistkompetens bör snarast träda i kraft.

III. Överenskommelsen om internordisk giltighet för recept bör träda i kraft i april 1977.

IV. En tidsplan för slutförande av arbetet med upprättandet av ett nordiskt hälsokortssystem bör fastställas.

V. En överenskommelse, om att förmedling av arbetskraft till primär- och sekundärkommuner eller motsvarande rekommenderas ske via den offentliga arbetsförmedlingen, bör ingås mellan Finland och Sverige.

VI. Det nordiska samarbetet beträffande yrkesvägledarutbildning bör ges hög prioritet i ministerrådets arbete.

VII. Utredningen om nordiskt utbyte av förvaltningstjänstemän bör snarast slutföras och resultaten därav delges Nordiska rådet.

VIII. Ett reviderat nordiskt handlingsprogram på miljövårdsområdet bör utarbetas till rådets 26:e session.

IX. Danmark bör skyndsamt ratificera konventionen om skydd av Östersjöns marina miljö. De nordiska länderna bör samfällt verka för en snabb ratifikation av övriga, icke-nordiska signatärmakter.

X. Ett nordiskt handlingsprogram för samarbete i jämställdhetsfrågor bör utarbetas och förläggas Nordiska rådets 26:e session.

XI. Arbetet med att skydda och bevara särskilt värdefulla myrmarker i de nordiska länderna bör utvidgas och intensifieras.

2. att Nordiska rådet lägger kapitel I, i tillämpliga delar, kapitel IV, V, VI, VII och XVI, i tillämpliga delar, i ministerrådets berättelse till handlingarna.

Stockholm den 19 januari 1977

Erling Dinesen (S)

Finn Gustavsen (SV)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F) *Ragnhildur Helgadóttir (Sj.)*

Förman

Paul Jansson (s)

Knud Jespersen (DKP)

Bertil Jonasson (c)

Bror Lillqvist (Sd)

Thor Lund (A)

Kjeld Olesen (S)

Anna-Greta Skantz (s)

Petter Savola (K)

Raino Westerholm (SkI)

*BILAGA 15***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), meddelandena om rekommendationerna nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen och nr 29/1971 angående de gemensamma nordiska institutionernas ställning**

Til juridisk udvalg er henvist Nordisk Ministerråds beretning til Nordisk Råds 25. session 1977 om det nordiske samarbejde, kap. II, Samarbejde på lovgivningsområdet, og kap. XVII, Organisatoriske forhold, samt de dele af kap. I, Det nordiske samarbejde — Ministerrådets virksomhed, og kap. XVI, Samarbejde i øvrige spørgsmål, som vedrører juridisk udvalgs område.

Udvalget har behandlet beretningen på et møde den 18. januar 1977 i Stockholm.

*1. Samarbejdet på lovgivningsområdet (kap. I, I.5. og kap. II)**1.1 Indledning*

Beretningen indeholder i kap. I.5. og kap. II Nordisk Ministerråds opfølgning af de senere års redegørelser for aktuelt nordisk lovgivningssamarbejde og retningslinjer for den fremtidige udvikling på lovgivningsområdet.

Nordisk Råds 25. session er den femte session i træk, til hvilken Nordisk Ministerråd fremlægger et egentlig lovgivningsprogram for den nordiske lovharmonisering.

Lovgivningsprogrammets rammer og indhold har i de forløbne fire år undergået forandringer bl. a. som følge af den udveksling af synspunkter, der har fundet sted mellem Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd. Det nu foreliggende program for lovgivningssamarbejdet på længere sigt er således ikke udtryk for et endeligt dokument, men rammen inden for hvilken der er plads til nye projekter og mulighed for ændring af det tempo, hvori de enkelte dele forudsættes virkeliggjort.

Programmet er, således som det fremtræder i beretningen til rådets 25. session, udtryk for en vis foreløbig afklaring og overensstemmelse mellem Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om, hvad der på nuværende tidspunkt og i de kommende år bør være centrale opgaver i lovgivningssamarbejdet.

Arbejdet i juridisk udvalg siden sessionen i 1976 har i meget betydeligt omfang været koncentreret om arbejdet med de spørgsmål, som er indeholdt i programmet. Dette har dels givet sig udtryk i udvalgets rent interne arbejde, dels er det kommet til udtryk under det årlige møde med de nordiske justitsministre, hvorunder en række emner, der er omhandlet i lovgivningsprogrammet, er blevet drøftet og afklaret.

Dette arbejds- og samarbejdsmonter afspejles også i ministerrådets egen beskrivelse af lovgivningsprogrammet i den nu foreliggende udformning. Det karakteriseres som en opfølgning af det tidligere arbejde, uden at der er føjet nye projekter til programmet. Anstrengelserne har også fra ministrenes side været koncentreret om at virkeliggøre de projekter, som for tiden er optaget i programmet.

Juridisk udvalg er enig med ministerrådet i, at det må være et vigtigt mål i den kommende tid at søge så mange af lovgivningsprogrammets arbejdsopgaver løst, som det er muligt.

Juridisk udvalg er således også i vidt omfang enig med ministerrådet i, at de initiativer, der på en række områder — til dels efter drøftelse med eller opfordring fra juridisk udvalg — er taget, må karakteriseres som tilfredsstillende ud fra de givne forudsætninger.

1.2 Ægteskabslovgivningen

Især vedrørende samarbejdet på ægteskabslovgivningens område afviger opfattelsen i juridisk udvalg fra ministerrådets opfattelse, når det gælder spørgsmålet om, hvorledes det sikres, at det nordiske lovharmoniseringsarbejde får så gode betingelser som muligt for at opfylde målsætningen om størst mulig retsenhed.

Juridisk udvalg har gennem flere år meget stærkt tilkendegivet, at man vil gå meget vidt for at bevare den nordiske retsenhed vedrørende ægteskabets økonomiske retsvirkninger. På denne baggrund og efter indstilling fra juridisk udvalg anmodede Nordisk Råd i en udtalelse over ministerrådets beretning til sessionen i 1976 om, at ministerrådet sikrede, at de nordiske ægteskabsudvalgs muligheder for at nå frem til en fælles løsning på problemerne om ægteskabets økonomiske retsvirkninger udnyttedes fuldt ud.

De nordiske justitsministre har — således som ministerrådet også gør det i beretningen — understreget det ønskværdige i, at der opnås mere ensartede regler om ægteskabets økonomiske retsvirkninger.

Ministrene har over for udvalget redegjort for, at de nordiske ægteskabsudvalg gennem direktiverne for deres arbejde og i de tilskyndelser til opstilling af fælles regler, som bl. a. fra Nordisk Råds side er kommet så klart til udtryk, efter ministrenes opfattelse har såvel mulighederne som motiveringerne for at nå frem til fælles løsninger. Disse muligheder bliver bl. a. undersøgt under fællesmøder med deltagelse af

repræsentanter for de enkelte ægteskabsudvalg.

Juridisk udvalg har imidlertid fremhævet, at ægteskabsudvalgenes arbejde burde kunne koordineres således, at tilskyndelsen til at nå frem til fælles løsninger blev yderligere forstærket, samtidig med at det blev muligt at præsentere arbejdsresultaterne i sammenhæng inden for en kortere tidsperiode.

Ministerrådet afviser i sin beretning af såvel principielle som praktiske grunde tanken om under det pågående arbejde at ændre direktiverne for udvalgsarbejdet. Ministerrådet mener, at et eventuelt behov for en koordinering bør kunne gennemføres på departementsplan.

Juridisk udvalg er fremdeles ikke overbevist om, at denne fremgangsmåde med tilstrækkelig sikkerhed vil opfylde den målsætning, som der hersker enighed om.

Juridisk udvalg har derfor besluttet i løbet af 1977 gennem direkte kontakt med medlemmer af de nordiske ægteskabsudvalg at søge de aktuelle problemstillinger nærmere afklaret. Juridisk udvalg vil til rådets næste session nærmere redegøre for resultaterne af disse kontakter og på denne baggrund eventuelt indstille til rådet, om der måtte være anledning til yderligere initiativer, inden komitéarbejdet er afsluttet i alle ægteskabsudvalgene.

I anledning af ministerrådets redegørelse i C 1/1977 skal juridisk udvalg på denne baggrund indstille, at Nordisk Råd anmoder Nordisk Ministerråd om, i det omfang der måtte vise sig behov derfor, at tage de nødvendige initiativer til at koordinere arbejdet med forberedelsen af ny lovgivning om ægteskabets økonomiske retsvirkninger således, at såvel retsreglernes indhold som tidspunkterne for fremsættelsen af lovforslag bliver så vidt muligt sammenfaldende.

1.3. Ikke-ægteskabelige samlivsforhold

I sin udtalelse over ministerrådets beretning til rådets 24. session opfordrede Nordisk Råd ministerrådet til at tage initiativ til at sikre, at løsningen af de retlige og økonomiske problemer, som er opstået i forbindelse med den "papirløse familie" finder sted i nordiskt samarbejde med henblik på at nå frem til ligeartede løsninger i de nordiske lande.

I beretningen til 1977-sessionen meddeler ministerrådet, at problemerne omkring faktiske samlevende er genstand for undersøgelser i ægteskabsudvalgene for så vidt angår de problemer, der er af samme type som de, der forekommer i et ægteskab. Store dele af problematikken falder imidlertid inden for sociallovgivningens område, og der henvises i denne forbindelse til det arbejde, som udføres inden for Nordisk Socialpolitisk Komite.

Juridisk udvalg tager dette til efterretning, men mener at burde understrege, at Nordisk Ministerråd bør påtage sig en funktion som koordinator af det arbejde, der foregår i forskellige udvalg inden for forskel-

lige områder, således at arbejdet med en nordisk koordination af de økonomiske problemer ikke kommer til at foregå isoleret område for område.

Juridisk udvalg skal indstille, at Nordisk Råd vedtager en udtalelse i overensstemmelse hermed.

1.4. Ophavsret

Efter ophævelsen af den fællesnordiske ophavsretskomité, der i 1974 afgav betænkningen om fotokopiering og båndoptagelser, fastlagde ministerrådet i 1975 nye retningslinjer for det ophavsretlige reformarbejde, herunder at arbejdet skulle foregå i nationale udvalg. Disse udvalgs arbejde skal koordineres af et særligt arbejdsudvalg bestående af de nationale udvalgs formænd.

Juridisk udvalg har taget til efterretning, at det fortsatte reformarbejde foregår efter disse retningslinjer.

Juridisk udvalg vil i 1977 overveje, om der med baggrund i ministerrådets oplysninger og i de hidtil fastsatte retningslinjer for arbejdet med ophavsretslovgivningen kan være anledning til at anbefale yderligere koordinationsbestræbelser på ophavsretslovgivningens område.

1.5. Erstatningsret

Den målsætning for arbejdet med de erstatningsretlige spørgsmål, som ministerrådet fremdrager i afsnittene om de forskellige skadeerstatningsspørgsmål, er udtryk for et resultat af såvel skriftlige som mundtlige udvekslinger af synspunkter mellem de nordiske justitsministre og juridisk udvalg. Udvalget kan tiltræde ministerrådets anvisninger for det aktuelle og kommende samarbejde omkring de almindelige erstatningsregler og dem, der specielt angår produktansvar, trafikskadeansvar, atomansvar og erstatning for forbrydelser. Udvalget kan endvidere tiltræde, at retningslinjerne for dette arbejde har overflødiggjort afslutningen af arbejdet med opfyldelsen af *rekommendation nr. 5/1966* om foretagelse af en retssociologisk undersøgelse af forsikrings indvirken på erstatningslovgivningen.

1.6 Personbeskyttelse og EDB

Juridisk udvalg tiltrådte i sin betænkning af 19. januar 1976 over *C 1/1976* de retningslinjer, som ministerrådet angav for arbejdet med beskyttelsesforanstaltninger mod integritetskrænkelser i forbindelse med automatisk databehandling af personoplysninger.

Udvalget vil igen understrege betydningen af, at der så hurtigt som muligt gøres en væsentlig indsats for at tilvejebringe en så stor grad af retsikkerhed som muligt. Dette vil være grundlaget for at dataflugtproblemet kan løses på en tilfredsstillende måde.

Spørgsmålet om forholdsregler mod integritetskrænkelser på dette

område har på ny været et aktuelt emne for juridisk udvalg i forbindelse med behandlingen af medlemsforslag A 472/j om en nordisk persondatakonvention.

En meget omfattende og udførlig remissbehandling af dette medlemsforslag har særdeles fyldestgørende redegjort for behov og muligheder for vedtagelse af en konvention på området.

Især på baggrund af udtalelser, der advarer mod fastlæggelse af konventionsregler på et tidspunkt, hvor der ikke i alle lande er skabt afklaring om den nationale lovgivning, har udvalget ikke ment på nuværende tidspunkt at kunne anbefale vedtagelsen af en rekommandation om indgåelse af en konvention. Udvalget har imidlertid meget stærkt understreget, at dette resultat også bygger på forudsætningen om, at bestræbelserne for at skabe nationale regler, der indbyrdes harmonerer, fortsat gives høj prioritet, samt at spørgsmålet om integritetsbeskyttelse mod misbrug af EDB-udstyr har en fremtrædende placering i det nordiske lovgivningsprogram.

Udvalget vil også på dette sted fremhæve disse synspunkter og tilkendegive, at tanken om en konvention ikke derved er endeligt skrinlagt. Udvalget forbeholder sig retten til i forbindelse med kommende behandlinger af ministerrådsberetninger at tage dette spørgsmål op igen, hvis der måtte vise sig behov derfor. Det fremgår af ministerrådets beretning, at ministerrådet også er indstillet på om nødvendigt at søge eventuelle problemer klaret gennem indgåelse af en konvention.

Udvalget skal endelig bemærke, at man har betragtet nedsættelsen af den embedsmandskomité, som ministerrådet omtaler i sin beretning, som en delvis opfyldelse af de ønsker, der ligger bag medlemsforslagets anbefaling af en persondatakonvention. Denne arbejdsgruppe, der forventes at aflægge rapport i begyndelsen af 1977, har til opgave at kortlægge arten og omfanget af de retlige problemer, som knytter sig til dataflugt og overføring af data, og at fremlægge forslag til, hvorledes lovgivningen i de enkelte lande bør udformes med henblik på løsning af disse spørgsmål.

Juridisk udvalg mener, at dette koordineringsarbejde bør fortsætte også efter at arbejdsgruppen har afgivet sin rapport. Juridisk udvalg indstiller, at Nordisk Råd anmoder Nordisk Ministerråd om permanent at følge udviklingen på dette område.

1.7. Det kriminalretlige sanktionssystem

Juridisk udvalg kan med udgangspunkt i sin udtalelse i betænkningen af 19. januar 1976 over C 1/1976 tilslutte sig ministerrådets udtalelse om, at der kan være grund til at overveje et nærmere nordisk samarbejde vedrørende mulighederne for at videreføre den udvikling af sanktioner, som har fundet sted i de seneste år. Juridisk udvalg kan erklære sig enig i, at en sådan undersøgelse bør omfatte hele sanktions-

systemet, herunder mulighederne for at begrænse bruken af frihedsstraf i forbindelse med anvendelse af et mere nuanceret sanktionssystem end det, der kendes i dag.

Juridisk udvalg finder, at Nordisk Ministerråd bør opfordres til at afslutte overvejelserne af, hvorledes et sådant langsigtet samarbejde kan etableres, og fremlægge resultatet af overvejelserne senest til Nordisk Råds 26. session.

2. Samarbejde i øvrige spørgsmål (kap. XVI)

De i kap. XVI omhandlede spørgsmål vedrørende ministerrådets kontakter med Færøernes landsstyre og Ålands landskapsstyrelse, nordisk kommunal stemmeret og valgbarhed og Den internationale luftfartsorganisation giver ikke juridisk udvalg anledning til bemærkninger.

Udvalget har med tilfredshed bemærket, at den af ministerrådet iværksatte udredning i anledning af Nordisk Råds *rekommendation nr. 25/1974* om de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi forventes afsluttet i 1978.

3. Organisatoriske forhold (kap. XVII)

De i kap. XVII omhandlede spørgsmål vedrørende ministerrådet og embedsmandskomiteerne, ministerrådets sekretariat og budgetspørgsmål giver ikke juridisk udvalg anledning til bemærkninger.

I afsnittet om de nordiske institutioner meddeler ministerrådet i anledning af Nordisk Råds *rekommendation nr. 29/1971* om de fælles nordiske institutioners stilling blandt andet, at der nu såvel inden for som uden for kultursektoren foregår et arbejde, hvorefter statutterne for institutioner samordnes efter ensartede retningslinjer blandt andet i henseende til budget- og regnskabsgang.

Juridisk udvalg finder, at sigtet med rekkommendationen hermed er opfyldt, og udvalget indstiller derfor, at Nordisk Råd anser rekkommendationen for slutbehandlet for rådets vedkommende.

4. Juridisk udvalg

Under henvisning til, hvad der er anført foran, indstiller juridisk udvalg:

I. at Nordisk Råd i anledning af de til juridisk udvalg henviste afsnit af ministerrådets beretning C 1/1977 vedtager følgende udtalelse:

1) Nordisk Ministerråd anmodes om, i det omfang der måtte vise sig behov derfor, at tage de nødvendige initiativer til at koordinere arbejdet med forberedelsen af ny lovgivning om

ægteskabets økonomiske retsvirkninger således, at såvel indhold som tidspunkt for lovforslags fremsættelse bliver sammenfaldende i så vidt omfang, som det er muligt.

2) Nordisk Ministerråd opfordres til gennem en koordination af arbejdet med problemerne omkring ikke-ægteskabelige samlivsforhold at søge at skabe grundlaget for gennemførelse af ensartede retsregler på det økonomiske område.

3) Nordisk Ministerråd opfordres til også efter afslutningen af arbejdet i den af embedsmandskomiteen for lovgivnings-spørgsmål nedsatte arbejdsgruppe vedrørende dataflugtproblematikken permanent at lade disse spørgsmål være undergivet særskilt opmærksomhed med henblik på at sikre den bedst mulige koordination af national lovgivning samt at overveje og tage initiativ til eventuelle fællesnordiske løsninger i form af f. eks. en konvention, hvis der måtte opstå fare for integritetskrænkelser, som ikke tilstrækkelig effektivt kan imødegås gennem anvendelse af de nationale retsfor skrifter.

4) Nordisk Ministerråd opfordres til at afslutte overvejelserne af, hvorledes et nærmere nordisk samarbejde vedrørende mulighederne for at videreføre den udvikling af de strafferetlige sanktioner, som har fundet sted i de seneste år, kan etableres, og fremlægge en rapport om disse overvejelser snarest og om muligt inden Nordisk Råds session 1978.

II. at Nordisk Råd tager til efterretning de til juridisk udvalg henviste dele af kap. I, Det nordiske samarbejde — Minister-rådets virksomhed, kap. II, Samarbejde på lovgivningsområ-det, kap. XVI, Samarbejde i øvrige spørgsmål, og kap. XVII, Organisatoriske forhold.

III. at Nordisk Råd tager meddelelserne om rekommandation 5/1966 angående forsikrings indvirken på erstatningslovgivningen og rekommandation nr. 29/1971 angående de fælles nordiske institutioners stilling til efterretning og anser rekom-mandationerne for slutbehandlede for rådets vedkommende.

Stockholm den 18. januar 1977

Erik Adamsson (s)

John Austrheim (Sp)

Kirsten Jacobsen (FP)

Olaf Knudson (H)

Tellervo Koivisto (Sd)

Astrid Kristensson (m)

Engly Lie (A)

Nathalie Lind (V)

Formand

Aarne Saarinen (Skdl)

Jón Skaftason (F)

Lars Werner (vpk)

Sigurd Ømann (SF)

*BILAGA 16***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1)***1. Inledning*

Nordiska rådets presidium har till kulturutskottet hänvisat Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet 1976 jämte bilagor. Utskottet har anmodats avgiva yttrande över följande avsnitt av berättelsen: *Kapitel I* Det nordiska samarbetet — ministerrådets verksamhet och *Kapitel III* Kulturellt samarbete. Utskottet har behandlat berättelsen vid möte i Stockholm den 20—21 januari 1977.

Vid sin behandling av berättelsen hade utskottet även att beakta fem till denna anslutna bilagor, nämligen *bilaga 3* Budget för nordiskt kulturellt samarbete jämte motsvarande uppgifter i budgeten för 1976 och bokslutet för 1975, *bilaga 4* Samnordiska utredningar på kulturområdet, *bilaga 5* Avslutade och pågående projekt inom harmoniseringsarbetet, *bilaga 6* Översikt över användningen av dispositionsmedel på kultursektorn 1973—75 samt *bilaga 8* Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordiskt kulturellt samarbete. Vid behandlingen förelåg endast *bilaga 8*, i vilken dock saknades tre berättelser. Fastän utskottet formellt slutbehandlade *Sak C 1* vid mötet i Stockholm, trots att alla bilagor ännu inte förelåg, bör detta inte utgöra något hinder för att de till utskottet hänvisade avsnitten av och bilagorna till ministerrådsberättelsen av rådet läggs till handlingarna. I den mån de bilagor som utskottet ännu inte behandlat ger anledning till särskilda åtgärder, har utskottet möjlighet att vid något av de gemensamma mötena med ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) eller på annat sätt rikta uppmärksamheten på dessa.

2. Redovisning av de med anledning av yttrande nr 2/1976 vidtagna åtgärderna

Vid 24:e sessionen antog rådet med anledning av ministerrådets berättelse över det nordiska samarbetet 1975 på förslag av kulturutskottet ett yttrande (*nr 2/1976*) i åtta punkter, vilka av utskottet bedömdes som betydelsefulla för det fortsatta samarbetet på kulturens område. Utskottet önskar därför först behandla de åtgärder som ministerrådet vidtagit med anledning av detta yttrande. Det konstateras att separata med-

delanden inte avgivits om yttrandet och de däri ingående olika punkterna, utan att i fall av vidtagna åtgärder, dessa redovisats i respektive kapitel.

Frågan om *budgetsamarbetet* har av utskottet ingående behandlats i promemorian "Aktuella frågor inom nordiskt kultursamarbete", vilken ingår som *bihang* till detta betänkande. Det råder inte längre någon oklarhet beträffande syftet med utvidgningen av det under ministerrådet lydande budgetutskottets kompetens i fråga om kulturbudgeten. Det har nämligen framgått, att den utvidgade kompetensen blott har ett tekniskt syfte och inte innefattar någon innehållsgenomgång av kulturbudgeten. Ministerrådet har för sin del noterat att utskottet är tillfreds med gällande procedur för överläggningar om den nordiska kulturbudgeten och att utskottet i sin ovannämnda promemoria starkt understrukt värdet av att budgetberedningen även i framtiden läggs upp enligt de nuvarande riktlinjerna.

Igångsättandet liksom uppföljningen av *stödordningar* tilldrog sig även utskottets uppmärksamhet. Utskottet framhöll att försöksordningarna borde förberedas bättre genom konkreta planer för samarbetets utformning och att evalueringen av försöksordningarna borde sättas in före utgången av dessa. Som exempel nämndes några då aktuella stödordningar, men utskottets hemställan var givetvis att fatta generell. Det kan härvidlag konstateras att riktlinjerna för stödet till nordiskt *ungdomssamarbete* ändrats i slutet av år 1976, sedan försöksordningen evaluerats.

I sitt betänkande om ministerrådsberättelsen till de två senaste sessionerna påtalade utskottet bristerna i *rapporteringen om ekonomin* för de institutioner och organ vilkas verksamhet finansieras över den nordiska kulturbudgeten. Av verksamhetsberättelserna för dessa institutioner och organ framgår att punkten finansiering och ekonomi i formuläret ändrats så att i tabellform anges huvudpunkterna i budgeten för verksamhetsåret föregånget av bokslutet för föregående år, därefter det preliminära utfallet för verksamhetsåret samt budgeten för följande år. Detta uppfattar utskottet som en ansenlig förbättring av rapporteringen om ekonomin, trots att alla institutioner och organ ännu inte noterat förändringen. Utskottet räknar med att i verksamhetsberättelserna till följande session några brister härvidlag inte förekommer. Enligt utskottets förmenande bör denna förbättring väl svara mot de av rådets budgetkommitté hösten 1976 uttryckta önskemålen om noggrannare kontroll av nordiska institutioners verksamhet.

Vad gäller effektiveringen och utbyggnaden av samarbetet på *yrkesutbildningens* område anförs att samarbetet är under planering. Det föreligger ett projektprogram för fördjupad informations- och dokumentationsutväxling, utökat samarbete beträffande pedagogiskt forsknings- och utvecklingssamarbete samt konferensverksamhet. Arbetslös-

heten bland de unga, som uppmärksammades av utskottet redan i betänkandet om ministerrådets berättelse till 23:e sessionen, och de utbildningsmässiga aspekterna i detta sammanhang har diskuterats i kulturavtalets organ. En särskild referensgrupp kommer att tillsättas med representanter för olika ministerier, eftersom problemen inte är enbart av undervisningskaraktär, utan också omfattar socialpolitiska och arbetsmarknadspolitiska aspekt. Kulturutskottet kommer noggrant att följa med strävandena att utveckla samarbetet på yrkesutbildningens område.

En arbetsgrupp har gjort vissa överväganden rörande *examensgiltigheten* i Norden, i första hand med hänsyn till förskol- och grundskollärare som söker tjänst i annat nordiskt land. Ett förslag har lagts fram om en särskild nordisk kommitté med uppgift att behandla examensgiltighetsproblem i samband med anställningen och att i dylika fall ge rekommendation till berörda nationella myndigheter. Utskottet anser detta vara ett steg i rätt riktning, även om utskottet inte hyser alltför stora förväntningar beträffande resultaten av den tilltänkta kommitténs arbete, så länge som kravet på medborgarskap kvarstår. Utskottet önskar även poängtera att det finns examensgiltighetsproblem även på annat håll än inom läraryrket. Utskottet har tidigare pekat på att problemen är särskilt påtagliga i fråga om den humanistiska utbildningen och den tekniska utbildningen, men att de har gjort sig påminta även i fråga om andra utbildningsområden. Det finns således allt skäl att med energi fortsätta arbetet med frågan om examensgiltighetens lösning.

Såsom utskottet konstaterade i sitt betänkande över ministerrådsberättelsen till 24:e sessionen har frågan om ökat stöd till det nordiska samarbetet inom *arktisk medicin* sysselsatt utskottet under en lång följd av år. Det är därför med stor tillfredsställelse som utskottet nu konstaterar att sekretariatsresurserna för *Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning* (NoSAMF) fr. o. m. 1977 förstärkts och att kommittén givits ökade möjligheter att finansiera planering och igångsättning av nya forskningsprojekt inom området. Utskottet finner det särskilt betydelsefullt att kommittén nu beretts bättre möjligheter till initiativtagande verksamhet.

Vad slutligen gäller det nordiska *idrottssamarbetet* framgår av ministerrådsberättelsen att frågan under år 1976 utretts av två grupper. Ett nordiskt tremannautskott har kartlagt de enskilda ländernas offentliga stöd till idrotten. Därefter har ett femmannautskott tillsatts, vilket har som uppgift att utreda frågan om eventuellt nordiskt stöd på idrottsområdet. Det hittillsvarande utredningsarbetet har gett vid handen att idrotten i de nordiska länderna erhåller nationellt understöd uppgående till flera miljarder, vilket gör att det på kulturbudgeten knappast kan finnas plats för beviljningar som har stor betydelse för idrottssamarbetet som helhet betraktat. Däremot har man räknat med att kunna stöda

områden som hittills inte prioriterats. Utskottet önskar härvidlag erinra om att *rek. nr 16/1975* klart stakar ut de samarbetsområden som Nordiska rådet i första hand vill understödja, nämligen samarbete inom skol-, ungdoms-, korporations- och handikappidrotten samt breddidrotten i allmänhet.

Utskottet har tidigare uttryckt önskemål om att utförligare upplysningar om *utredningsarbetet* på kultursektorn ges till rådet. Det kan därför med tillfredsställelse konstateras att en översikt av samnordiska utredningar på kulturområdet nu har givits som bilaga till berättelsen. Ytterligare har till berättelsen fogats en översikt av avslutade och pågående projekt inom harmoniseringsarbetet. De båda översikterna kommer i hög grad att öka utskottets möjligheter att följa utvecklingen av de olika utredningarna och projekten, samtidigt som de fyller ett rent allmänt informationsbehov.

3. Redovisningen av det kulturella samarbetet (kapitel III)

Kapitlet om kulturellt samarbete omfattar såsom vanligt förutom inledningen, särskilda avsnitt om *undervisning, forskning* och *allmänkultur*. Dessa är i sin tur uppsjälkade på två, nämligen *verksamheten 1976* och *planer för den närmaste framtiden*. Denna uppdelning gör rapporteringen klar, vilket självfallet underlättar behandlingen i utskottet. I detta sammanhang må även erinras att det för kultursamarbetets del till 25:e sessionen för första gången avgivits särskilda meddelanden om samtliga rekommendationer, i motsats till vad som tidigare varit fallet och som fortfarande gäller rapporteringen från andra samarbetsområden, nämligen att vissa meddelanden inarbetats i själva berättelsen. Detta är en avsevärd praktisk förbättring, som gagnar inte bara utskottsarbetet, utan också arbetet i plenum.

Innan utskottet i det följande går in på de olika avsnitten, önskar det anlägga några generella synpunkter på det nordiska kultursamarbetet.

3.1. Generella synpunkter

Kulturutskottet önskar inledningsvis framhålla att man nu fem år efter kulturavtalets ikraftträdande i allt större omfattning kan se konkreta resultat av det nordiska samarbetet på kulturområdet. Här behöver blott nämnas Nordiskt samiskt institut och Nordiskt vulkanologiskt institut, arbetet med att upprätta ett kulturcentrum i Tórshavn, beslutet att upprätta ett konstcentrum på Sveaborg, de fasta stödordningarna för ungdomssamarbete och översättning av grannlandslitteratur samt försöksordningen för stöd till folkbildningsorganisationernas samarbete. De uppnådda resultaten är utmärkta bevis för den framgång med vilken kultursamarbetet bedrivits, trots blygsamma anslag. Utskottet önskar här understryka betydelsen av det arbete som utförs av kulturavtalets

organ, bland dessa särskilt *Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete*, utan vars effektiva insats kultursamarbetet med så små medel knappast hade givit den goda utdelning som nu har blivit fallet. De organisatoriska förutsättningarna att med framgång bedriva nordiskt kultursamarbete är alltså enligt utskottet goda, det gäller nu att se till att samarbetet inte stagnerar p. g. a. otillräcklig medelstilldelning.

I redogörelsen för utvecklingen av kulturbudgeten konstateras det att det utöver denna budget av nationella medel anvisas betydande belopp, som faller inom ramen för det nordiska kulturavtalet. Någon redovisning för dessa belopp eller användningen av dem ges emellertid inte. Det skulle vara av stort intresse att det gavs en samlad redovisning för de medel utöver kulturbudgeten som på nationellt plan anvisas för sådan verksamhet som faller inom ramen för kulturavtalet. En dylik redovisning skulle enligt utskottets uppfattning vara av betydelse inte bara för nordiska, utan också för nationella organ. Vad för övrigt gäller den allmänna utvecklingen av kulturbudgeten vill utskottet ånyo betona vikten av en tillräcklig tillväxt. En otillräcklig anslagsökning, som knappast ens motsvaras av den fortgående inflationen, betyder i bästa fall oförändrad aktivitetsnivå, men självfallet stagnation i utvecklingen av kultursamarbetet, vilket ofrånkomligt innebär tillbakagång.

I sin till detta betänkande som *bihang* anslutna promemoria har utskottet framhållit nödvändigheten av en betydande höjning av anslaget till *Nordiska kulturfonden*. Efter önskemål av utskottet har av fondens sekretariat gjorts en analys av de ansökningar till kulturfonden (1975) vilka avslagits på andra än rent formella grunder. Analysen ger vid handen att fonden kunnat tillmötesgå endast ungefär hälften av de ansökningar som placerats i de två högsta prioriteringskategorierna till ett belopp som utgör en knapp tredjedel av det ansökta. Dessa ansökningar representerade ett belopp på drygt 15 milj. dkr, medan anslaget till fonden två år *senare* 1977 uppgår till blott 6,5 milj. dkr. Sedan ett par år har kulturfonden bedrivit uppsökande verksamhet i form av särskilda stödordningar. Syftet med denna har varit att i kultursamarbetet engagera nya kategorier av deltagare. 1975 beviljades medel till projekt i anslutning till det internationella kvinnoåret och under 1976 etablerades en särskild stödordning för lokala nordiska kulturveckor, vilken fortsätter 1977. Den uppsökande verksamheten har fått stor uppslutning och varit ägnad att öka de redan tidigare stora förväntningarna, som det inte har varit möjligt att uppfylla. I detta läge föreligger uppenbar risk för att den nordiska allmänheten förlorar tron på fondens möjligheter att erbjuda stöd, till obotlig skada för sådant kultursamarbete som bedrivs utanför de fasta institutionerna. Det är självklart att detta står i strid med den av kulturutskottet och även av ministerrådet omfattade strävan att uppmuntra och stödja spontan aktivitet på ett brett folkligt plan.

3.2. Undervisning

Rapporteringen om det vidsträckta samarbetet på undervisningens område är mycket ingående. Utskottet noterar att till de väsentligaste samarbetsuppgifterna, vid sidan av skolsamarbetet, hört vuxenutbildning och återkommande utbildning. Det har skett en förskjutning från samarbete om grundskolan till samarbete om gymnasieskolan, högre utbildning och vuxenutbildning. Detta motsvarar helt de åsikter som utskottet har. Emellertid önskar utskottet fästa uppmärksamheten vid ett par väsentliga frågor, vid sidan av yrkesutbildningen, som behandlades tidigare.

Vad gäller frågan om *samplanering av universitet och högskolor* (rek. nr 17/1973) känner utskottet förståelse för de svårigheter vid samplanering som betingas av att utvecklingen på området i de enskilda länderna inte varit lika snabb och delvis gått i olika banor. Utskottet hyser dock fortfarande den uppfattningen att dessa svårigheter bör kunna bemästras så att syftet med rekommendationen kan nås. Till och med ytligt sett blygsamma samarbetsprojekt har sin betydelse med tanke på storleken av de resurser som i allmänhet krävs för universitets- och högskoleutbildning.

I sitt betänkande om ministerrådets berättelse till 24:e sessionen hemställde utskottet om att stödet till en kursordning för *studerande i arkeologi* skulle ges samma permanenta utformning som kursordningen för *studerande i etnologi*. År 1976 finansierades arkeologikursen över ministerrådets dispositionsmedel, men ingår fr. o. m. 1977 i momentet *nordisk kursverksamhet* på kulturbudgeten. Vidare omfattar detta moment *nordiska universitetskurser i historia, vidareutbildning av konservatorer, vidareutbildning av socialhögskolelärare, nordiska kurser i språk och litteratur* och *nordiskt seminarium för lärare vid journalisthögskolor*. Av dessa kurser synes blott *nordiska kurser i språk och litteratur* komma att arrangeras varje år. Vid sitt gemensamma möte med ministerrådet i september 1975 i Århus meddelade utskottet att till dess kännedom kommit att grannspråksundervisningen i de nordiska länderna visat tecken på tillbakagång, liksom att undervisningen i historia och geografi var mindre nordiskt inriktad än tidigare. Detta beklagades livligt av utskottet. Mot bakgrund av att även historiekurserna indirekt har stor betydelse när det gäller att öka kännedomen om de nordiska grannländerna bland skolungdomen, anser utskottet att såväl kurserna i historia som kurserna i språk och litteratur bör arrangeras varje år.

3.3. Forskning

Utöver vad som utskottet tidigare yttrat om det ökade stödet till *Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning* (NoSAMF) vill det peka på den verksamhet som bedrivits vid *Nordiskt vulkanologiskt institut* (se även särskild berättelse C 121/k). Forskningsaktiviteten

synes ha varit betydande och den har väckt internationell uppmärksamhet. Utskottet noterar med tillfredsställelse att utbyggnaden av institutet fortsätter.

Till problemen kring det nordiska samarbetet rörande *språkvårdsfrågor, tillämpad nordisk språkvetenskap, dokumentationscentral för språkvetenskap* samt *samarbetet mellan de nordiska språknämnderna* önskar utskottet återkomma i samband med behandlingen av *Sak A 481/k* om ökad språkförståelse i Norden i det nordiska samarbetet.

I fråga om det nordiska samarbetet beträffande *jämförande samhällsforskning* erinrar utskottet om att Nordiska rådets konferens "Demokratiet i sökelyset" i september 1976 i Kristiansand även betonat behovet av forskning rörande demokratin och därvid rekommenderat en bred jämförande nordisk forskning i enlighet med den i rådet anhängiga rekommendationen *nr 15/1975*.

Vad slutligen gäller *ansvarsfördelningen mellan kulturavtalets organ och forskningsråden*, som på förslag av utskottet uppmärksammats av Nordiska rådet i dess yttrande *nr 6/1975*, konstaterar utskottet att arbetet numera avancerat så långt att ett förslag till handlingsprogram för inriktningen av den nordiska kulturbudgetens resurser till forsknings-samarbete är att vänta. Utskottet förväntar sig att få ta del av detta innan det slås fast.

3.4. Allmänskultur

I sitt betänkande om ministerrådsberättelsen till 24:e sessionen efterlyste utskottet ministerrådets sanktion av den företagna värderingen av verksamheten på det allmänskulturella området (*NU 1975: 14*). Någon sanktion har ännu inte försports, men däremot anförs i berättelsen till 25:e sessionen att ovannämnda värdering vidareförs med sikte på ett arbetsprogram innehållande prioriteringar av aktuella arbetsuppgifter inom en mera avgränsad tidsram. Utskottet önskar givetvis beredas tillfälle att studera arbetsprogrammet för att kunna anlägga synpunkter på detta.

Litteratursamarbetet har under 1976 varit föremål för stor uppmärksamhet i utskottet. I fråga om *litteraturpriset* har utskottet upprepade gånger framfört sitt bekymmer över den stigande disproportionen mellan prissummans storlek och administrationskostnaderna. Det är därför med stor tillfredsställelse som utskottet noterar att ministerrådet beslutat höja prissumman till 75 000 dkr fr. o. m. 1977 samt att upprätta ett årligt stipendium för yngre författare ävensom att förenkla administrationsordningen. Det är utskottets uppfattning att både litteraturpriset och det numera väl etablerade stödet till *översättning av grannlandslitteratur* var på sitt vis är väl ägnade att öka intresset för nordisk litteratur i Norden. Av berättelsen framgår att ministerrådet ställt sig positivt till tanken på att sammanslå bedömningskommittén för litteratur-

priset med kommittén för stöd till översättning av grannlandslitteratur, liksom till att översättningskostnaderna i samband med litteraturpriset överförs på grannlandslitteraturen. Utskottet ser dock ingen möjlighet att i detta skede ta ställning till förslagen, utan önskar bedöma problemen med litteraturpriset och översättningen av grannlandslitteratur på basen av konkreta förslag.

Radio- och TV-samarbetet i Norden behandlas av utskottet i samband med meddelandena om rek. nr 20/1971 och 15/1973.

Av den vittförgrenade verksamheten på det allmänkulturella området har utskottet ägnat särskild uppmärksamhet åt utvecklingen av kulturförbindelserna med Färöarna. Utskottet känner stor tillfredsställelse med att planeringsarbetet för *kulturcentrum på Färöarna* fortskrider programenligt och att man kan förvänta sig att bygget kan komma i gång under år 1977. Dock förefaller formuleringarna på denna punkt väl optimistiska med tanke på att arkitekttävlingen ännu inte hållits. Likaså har utskottet med stor tillfredsställelse noterat att ministerrådet i mitten av januari 1977 fattat beslut om uppförande av *konstcentrum på Sveaborg*. Detta beslut motsvaras väl av syftet med de rekommendationer som legat till grund för ärendet, nämligen rek. nr 24/1971 om ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område och rek. nr 21/1973 om centrum för konstförmedling. Det är givet att utskottet förväntar sig att arbetet med att förverkliga detta beslut fortsätter utan onödigt dröjsmål.

4. Bilagda berättelser

I *bilaga 8* till ministerrådets berättelse ingår rapporter om verksamheten vid de institutioner och organ vilkas verksamhet finansieras över den nordiska kulturbudgeten. Utskottet har ovan konstaterat att rapporteringen märkbart förbättrats sedan på hemställan av utskottet i formuläret inryckts en tablå över finansieringen och ekonomin. Det förefaller dock fortfarande som om de båda avsnitten verksamhet och framtidsplaner ofta vore redigerade utan att i tillräcklig grad hänsyn tagits till det uttalade syftet med verksamheten.

5. Förslag

Med hänvisning till vad som ovan anförts får utskottet föreslå

A. att Nordiska rådet med anledning av de avsnitt i ministerrådets berättelse som hänvisats till kulturutskottet antar följande yttrande:

Nordiska rådet anser

1. att anslaget till Nordiska kulturfonden skall skrivas upp betydligt,
2. att det till rådet bör lämnas en samlad redovisning för de medel utöver kulturbudgeten som på nationellt plan anvisas

för sådan verksamhet som faller inom ramen för kulturavtalet,

3. att förutsättningar bör skapas att årligen anordna nordiska universitetskurser i historia,
4. att samarbetet beträffande jämförande nordisk samhällsforskning bör byggas ut i enlighet med *rek. nr 15/1975* och
5. att konkreta planer för folkrörelsernas deltagande i det nordiska samarbetet bör framläggas i god tid före utgången av den försöksordning som gäller stöd till samarbete mellan de nordiska folkbildningsorganisationerna (jfr även *Bihang*)

samt

B. att rådet lägger dessa avsnitt till handlingarna.

Stockholm den 21 januari 1977

Kristian Albertsen (S)

Jo Benkow (H)

Per Borten (Sp)

Rolf Fjeldvær (A)

Guttorm Hansen (A)

Poul Hartling (V)

Sture Palm (s)

Veikko Pihlajamäki (K)

Kullervo Rainio (Kok)

Marjatta Stenius (Skdl)

Ingrid Sundberg (m)

Per Olof Sundman (c)

Viceförman

Ulf Sundqvist (Sd)

J. Fr. Øregaard (Jvfl)

BIHANG

Aktuella frågor inom nordiskt kultursamarbete

(PM upprättad av Nordiska rådets kulturutskott den 8 september 1976)

1. Inledning

I enlighet med proceduren för samarbetet mellan Nordiska rådets kulturutskott och Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) inleds arbetet med den nordiska kulturbudgeten med överläggningar mellan utskottet och ministerrådet. Föreliggande promemoria är avsedd att utgöra utgångspunkten för utskottets diskussion med ministerrådet om kulturbudgeten för 1978.

Det samarbete mellan de nordiska länderna på kulturavtalets område som finansieras över den nordiska kulturbudgeten erhåller antingen permanenta eller tillfälliga anslag alltefter karaktären av samarbetet. Sålunda upptar kulturbudgeten tre huvudmoment, d. v. s. de permanenta institutionerna, ministerrådets dispositionsmedel och Nordiska kulturfonden. En jämförelse mellan dessa tre moment i verksamhetsbudgeten för 1977 visar att de medel som anslagits för icke-institutionaliserad verksamhet utgör endast en knapp tredjedel av de medel som går till att finansiera de permanenta institutionernas verksamhet. Samtidigt har utvecklingen av den nordiska kulturbudgeten varit sådan att möjligheterna till att stöda det spontana kultursamarbetet liksom att igångsätta nya samarbetsprojekt hela tiden har minskat, emedan anslagen till ministerrådets disposition och till kulturfonden antingen bibehållits oförändrade eller ökats i alltför liten grad. Kulturutskottet konstaterar vidare att dispositionsmedlen till stor del är uppbundna på förhand och att rörelsefriheten, som borde vara syftet med dylika medel, sålunda blott är skenbar. Detta finner utskottet otillfredsställande, i all synnerhet som budgeten fastslås nästan ett år före dess ikraftträdande och följaktligen måste kunna tillåta en relativt stor rörelsefrihet. Utan rörelsefrihet är det omöjligt för kulturavtalets organ att tillmötesgå oförutsedda framtida önskemål.

Vad gäller den fortsatta utbyggnaden av radio- och TV-samarbetet i Norden konstaterar kulturutskottet med stigande otålighet att något underlag för beslut av Nordiska rådet i denna fråga ännu inte föreligger. Utskottet är medvetet om att det som bäst pågår en utredning av möjligheterna till direktsändning via satellit och utskottet inser självfallet till fullo betydelsen av att satellitalternativet utredes ingående. Men detta har samtidigt hindrat lösningen av t. ex. frågan om utbyggt TV-samarbete mellan Sverige och Finland (*rek. nr 20/1971*), liksom det

har betytt att även andra former av nordiskt radio- och TV-samarbete fått vänta i avvaktan på den nya, måhända långvariga, utredningens resultat. Utskottet anser att dessa frågor kan lösas i enlighet med de riktlinjer som har föreslagits av den nordiska TV-kommittén i dess slutrapport "TV över gränserna" redan 1974.

2. *Budgetsamarbetet*

Avtalet om nordiskt kulturellt samarbete, som ingicks år 1971, stadgar att detta samarbete sker under medverkan av Nordiska rådet. Det är Nordiska ministerrådet som enligt avtalet låter utarbeta och beslutar om budgetförslag för kultursamarbetet. Men innan budgetförslaget utarbetas skall berört organ inom Nordiska rådet beredas tillfälle till överläggningar. Kulturutskottet är det organ som på rådets vägnar deltar i det traktatfästa budgetsamarbetet. Enligt den procedur för detta samarbete som vuxit fram under de fyra år som kulturavtalet varit i kraft sammankommer utskottet och ministerrådet två gånger årligen för att dryfta den nordiska kulturbudgeten. Den första överläggningen försiggår innan något budgetförslag ännu föreligger och den andra innan ministerrådet slår fast det slutliga förslaget till budget. Kulturavtalet ger sålunda Nordiska rådet genom dess kulturutskott inte bara inblick i kultursamarbetets finansiering, utan också, vad viktigare är, möjlighet att genom direkt kontakt med ministerrådet utöva inflytande på prioriteringen i fråga om kulturbudgeten som helhet och dess olika poster.

I ministerrådets berättelse (*Sak C 1*) till 24:e sessionen meddelas att ministerrådet fattat beslut om att det existerande budgetutskottets kompetens utvidgas till att omfatta även kulturbudgeten. Närmare riktlinjer skulle enligt beslutet uppgöras av kulturesekretariatet i Köpenhamn och ministerrådssekretariatet i Oslo för att senare godkännas av ställföreträdarkommittén och ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete samt ministerrådet. Detta beslut var ägnat att väcka kulturutskottets förundran, emedan utskottet tidigare erfarit att Nordiska rådets egen budgetkommitté och samsamarbetsministrarna vid ett gemensamt möte den 3 december 1975 i Köpenhamn fattat ett beslut, som blott syftade till en kartläggning av de sammanlagda anslagen för nordiskt samarbete och de skiftande formerna för behandlingen av dessa. Av formuleringen i ministerrådsberättelsen framgick inte huruvida syftet med utvidgningen av budgetutskottets kompetens var av teknisk art eller om meningen var att åstadkomma en ändring av den sakliga behandlingen av kulturbudgeten och den allmänna budgeten. Kulturutskottet noterade dessutom att detta beslut inte föregåtts av några kontakter med vare sig utskottet eller rådets budgetkommitté, genom vilka frågan skulle ha kunnat klarläggas.

Vid ett gemensamt möte mellan kulturutskottet och ministerrådet i dess sammansättning av kultur- och undervisningsministrarna i mars

1976 framgick det emellertid att beslutet om utvidgning av budgetutskottets kompetens blott hade ett tekniskt syfte och att den utvidgade kompetensen inte innefattade någon innehållsgenomgång av budgeten. Det framgick även att såväl utskottet som ministerrådet var ense om betydelsen av att den rådande behandlingsordningen för kulturbudgeten vidmakthölls till fromma för kultursamarbetet. Syftet med beslutet har senare ytterligare bekräftats av dåvarande förmanen för de nordiska samarbetsministrarna, Ivar Nørgaard, som meddelat kulturutskottets förman att det under ministerrådet lydande budgetutskottet blott har en rådgivande funktion i budgettekniska frågor och inte kan fatta beslut om vare sig ramarna för eller prioriteringarna inom budgeterna.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att det inte längre råder något tvivel beträffande avsikten med beslutet gällande ministerrådets budgetutskott och dettas kompetens, utan att de berörda parterna är eniga om att den sakliga behandlingen av kulturbudgeten skall kunna fortsätta som förut. Utskottet finner annat omöjligt än att kulturavtalets organ även i fortsättningen diskuterar och fattar beslut om ramarna för kulturbudgeten och prioriteringarna inom denna utan ändring av rådande procedur och med bibehållande av den direkta kontakten mellan kulturutskottet och ministerrådet, d. v. s. kultur- och undervisningsministrarna.

3. Kultursamarbetet 1978

I sin översikt av situationen inom det nordiska kultursamarbetet hösten 1975 tog utskottet upp ett antal samarbetsfrågor, vilka av utskottet bedömdes som angelägna. Dessa frågor var indelade i två grupper, beroende på om de förslagna åtgärderna förutsatte omedelbara beviljningar på den nordiska kulturbudgeten (1977) eller inte. Utskottet har inte för avsikt att i denna promemoria ånyo ta upp dessa frågor till behandling, utan konstaterar att av de då nämnda projekten positivt beslut fattats om uppförande av kulturcentrum i Tórshavn och kulturcentrum i Finland, medan de övriga i översikten nämnda initiativen fortfarande väntar på sitt förverkligande. Denna gång önskar utskottet koncentrera sin diskussion med ministerrådet till att gälla utvecklingen av *Nordiska kulturfonden*. Ytterligare vill utskottet diskutera *jolkkrörelsernas* medverkan i kultursamarbetet och utredningen av frågan om stöd till nordiskt *idrottssamarbete*. Utskottet önskar dock först med några ord beröra den *allmänna utvecklingen av kulturbudgeten*.

3.1. Den allmänna utvecklingen av kulturbudgeten

Den avgörande förutsättningen för att det nordiska kultursamarbetet skall kunna utvecklas i gynnsam riktning är att den ekonomiska grunden för detta samarbete fortgående stärks. Sedan 1974 har en stadig, om ock inte kraftig ökning av budgeten kunnat observeras, vilket själv-

fallet av utskottet noterats med tillfredsställelse. Budgeten för 1976 visar sålunda en ökning på 17,3 % i jämförelse med budgeten för föregående år. Däremot har utskottet med besvikelse konstaterat att det av ministerrådet fastställda slutliga förslaget till budget för nordiskt kulturellt samarbete 1977, 54,5 milj. dkr., betyder en total anslagsökning i förhållande till budgeten för 1976 om endast knappa 15 %. Detta måste mot bakgrund av den fortgående starka inflationen betecknas såsom klart otillfredsställande och för framtiden oroväckande, i det att det för kultursamarbetet som helhet innebär oförändrad aktivitetsnivå. Utskottet har i många sammanhang understrukit vikten av att utvecklingen av kultursamarbetet inte tillåts stagnera, emedan stagnation ofrånkomligt betyder tillbakagång. Utskottet förväntar sig därför att basen för 1978 års kulturbudget väsentligt breddas, så att en verklig utveckling av kultursamarbetet åter blir möjlig.

3.2. Nordiska kulturfonden

Vid sina två senaste gemensamma möten med ministerrådet, i september 1975 och mars 1976, om kulturbudgeten för 1977 gav utskottet högsta prioritet åt en höjning av anslaget till *Nordiska kulturfonden*. Anslaget hade visserligen höjts såväl 1975 som 1976, men höjningarna hade inte på långt när motsvarat det under samma tidsperiod starkt ökade ansökningstrycket, varför en förnyad höjning ansågs motiverad. Denna har dock uteblivit. Mot bakgrund av den fortlöpande penningvärdesförsämringen konstaterar utskottet nu att den oförändrade beviljningen till kulturfonden för 1977, 6,5 milj. dkr., i realiteten betyder en tillbakagång för en stor del av det spontana kultursamarbetet, vars huvudsakliga finansieringskälla fonden utgör. Det säger sig självt att detta står i strid med kulturavtalets syfte, nämligen att stärka och intensifiera kulturellt samarbete i Norden. Utskottet ser dessutom med oro på det faktum att dess klart uttryckta önskemål beträffande höjning av anslaget till kulturfonden inte tillmötesgåtts och ser sig nödgat att understryka det allvar med vilket utskottet deltar i samarbetet med ministerrådet om den nordiska kulturbudgeten.

Årsanslaget till Nordiska kulturfonden, vilket åren 1973 och 1974 var 5 milj. dkr., uppgick år 1975 till 5,5 milj. och är i budgeten för 1976 upptaget med 6,5 milj. dkr. I ministerrådets slutliga förslag till budget för 1977 har anslaget till fonden bibehållits oförändrat. Samtidigt har ansökningstrycket stigit enormt, så att kulturfonden år 1975 mottog inalles 962 ansökningar till ett sammanlagt belopp om 66 milj. dkr. Av dessa ansökningar avvisades på formella grunder eller översändes för vidare behandling till andra organ under kulturavtalet 158 ansökningar till ett belopp av 8 milj. De återstående ansökningarna, 804 st., representerade ett belopp på omkr. 58 milj. dkr. Kulturfonden kunde av dessa ansökningar bifalla 126 st. till ett sammanlagt belopp av 5,6 milj.

dkr. Av de beviljade ansökningarna gällde ca 13 % undervisningsområdet, ca 20 % forskningsområdet och ca 67 % det allmänkulturella området.

Kulturutskottet har städse understrukit nödvändigheten av att Nordiska kulturfonden beviljas ett årsanslag som står i rimlig proportion till summan av ansökningarna. Förhållandet mellan disponibla medel och summan av ansökningar har emellertid kontinuerligt försämrats. Vidare har utskottet påpekat att den blygsamma anslagsutvecklingen för fondens del inte ens har motsvarats av den pågående inflationen. Sålunda föreslog utskottet redan hösten 1973 att anslaget skulle höjas från dåvarande 5 milj. till 8 milj. dkr. Utskottets motivering var då, förutom inflationen, det faktum att summan av ansökningar värda bifall kraftigt översteg de för utdelning tillgängliga medlen. Denna motivering för en höjning av fondens anslag är i dag, tre år senare, odiskutabel, trots att anslaget till fonden i någon mån höjts. Ytterligare önskar utskottet framhålla de möjligheter som tack vare kulturfonden skapas att utan dröjsmål kunna starta nya projekt. Betydelsen av detta faktum för det spontana kultursamarbetet kan inte överbetonas.

Utskottet är medvetet om att det område som kulturfonden för närvarande skall täcka, är vidsträckt, omfattande undervisning, forskning och allmänkultur. Frågan blir om detta område eventuellt borde beskärmas till att inte omfatta fullt så många delområden. Utskottet är emellertid inte nu berett att diskutera en ändring av kriterierna för beviljande av medel ur fonden, emedan överenskommelsen mellan de nordiska länderna om fonden nyligen ändrats och emedan det för närvarande inte synes finnas alternativa finansieringskällor för det område eller de områden som genom en eventuell begränsning av syftet med fonden inte längre skulle kunna påräkna dess stöd. Däremot önskar utskottet utöver de olika typer av uppgifter om beviljade ansökningar som regelbundet sammanställs av fondens sekretariat, erhålla en analys av det stora antal ansökningar vilka avslagits på andra än rent formella grunder.

Kulturutskottet anser att anslaget till Nordiska kulturfonden för 1978 bör skrivas upp betydligt.

3.3. *Folkrörelserna*

Vägledande för det nordiska kultursamarbetet bör vara att i detta engagera så stora grupper av medborgare som möjligt. *Folkrörelsernas* aktiva medverkan är enligt utskottets mening ägnat att i hög grad bredda detta samarbete. Utskottet fäster stor vikt vid att den av ministerrådet på försöksbasis etablerade särskilda stödordningen för nordiskt *folkbildningssamarbete* genomförs programenligt. Det är utskottets förhoppning att denna försöksordning skall vara resultatrik och därmed möjliggöra folkrörelsens fastare engagemang i kultursamarbetet.

3.4. *Idrottssamarbete*

Frågan om stöd till nordiskt *idrottssamarbete* aktualiserades genom rek. nr 16/1975. I rekommendationen framhålls särskilt behovet av stöd till samarbete inom skol-, ungdoms-, korporations- och handikappidrotten samt inom breddidrotten i allmänhet. Såsom situationen är har stöd till idrottssamarbetet hittills inte utgått via kulturfonden, dispositionsmedlen eller fast post på kulturbudgeten. Kulturutskottet avvaktar med intresse resultatet av den av ministerrådet tillsatta idrottsutredningens arbete.

Berättelse

från Nordiskt kollegium för viltforskning

(Berättelse ej överlämnad till 25:e sessionen)

Berättelse

från Nordiskt statistiskt sekretariat, 1976

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

A. Namn och adress

Nordisk statistisk sekretariat
Sejrøgade 11
Postboks 2550
DK-2100 København Ø
Tel. 01-29 82 22

B. Startår

1969

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige.

D. Syfte

(Se bilaga 1)

E. Organisation

1. Administration

Sekretariatet er underlagt en styrelse, der består af cheferne for den officielle statistik i de deltagende lande. Chefen for den officielle statistik i domicillandet er formand for styrelsen og fører et almindeligt tilsyn med sekretariatet.

2. Styrelsens sammansætning

Nationalitet

Rigsstatistiker N. V. Skak-Nielsen (ordförande)	D
Överdirektör Aaro Kenttä	F
Direktör Klemens Tryggvason	I
Direktør Petter Jakob Bjerve	N
Generaldirektör Ingvar Ohlsson	S

3. Personal

Overassistent Nelly Borg	D
Fuldmægtig Lars Finell	F
Overassistent Else Knudsen	D
Sekretariatschef Johannes Nielsen	D
Byrådirektör Harry de Sharengard	S

F. Verksamhet

1. Möten och seminarier

1.1 Det nordiska chefstatistikermötet 1976 och det nordiska statistiska sekretariatets styrelsemöte hölls i Reykjavík 9—11 augusti 1976.

1.2. De nordiska statistiska utskotten.

Det nordiska statistiska sekretariatet har svarat för samordningen av arbetet i de nordiska statistiska utskottena, vilka upprättas av chefstatistikermötet på följande områden:

- nationalräkenskaper
- varunomenklaturfrågor
- jordbruksstatistik
- näringsstatistik
- samfärdselstatistik
- ett system för socio-demografisk statistik
- befolknings- och arbetskraftsstatistik
- undervisnings- och kulturstatistik
- kriminalstatistik
- socialstatistik
- miljöstatistik
- prognoser

Ett kontaktutskott har dessutom haft hand om informationsutväxlingen i frågor om tidsanvändning och levnadsvillkor och ett annat har behandlat speciella metodproblem i statistiska undersökningar.

1.3. Sekretariatet har deltagit i andra nordiska statistiska samarbetsutskottets arbete. Bland dessa kan nämnas

- den nordiska socialstatistikkommittén
- underskottet för arbetsmarknadsstatistik och -forskning under Nordiska arbetsmarknadsutskottet (NAUT)
- Nordiska medicinalstatistikkommittén (NOMENSKO).

2. Publikationsverksamhet

Följande publikationer har under verksamhetsåret utgivits:

2.1. Nordisk statistisk årsbok 1975.

Nordisk statistisk årsbok utkom i februari 1976 med sin 14:e årgång. Upplagans storlek uppgick till 12 000 exemplar, vilket innebär en ökning med 1 000 exemplar jämfört med tidigare år.

2.2. Nordisk statistisk skriftserie

I serien har följande publikationer utkommit:

Nr. 30 Nordisk FoU-statistik 1973. Oslo 1975.

Nr. 31 Gemensam nordisk näringsstatistisk varuförteckning. Stockholm 1976.

2.3. Nordisk statistisk sekretariat. Tekniska rapporter

I serien har följande publikationer utkommit:

Nr. 15 Nordiske seminarier om befolknings-, arbetskrafts- och utbildningsprognoser. Helsingør 28—30 oktober 1975.

Nr. 16 Nordiskt kontaktmöte med metodstatistiker. Stockholm 17—19 mars 1976.

2.4. Nyt fra Nordisk statistisk sekretariat

Ett nummer har utgivits i maj 1976.

Budgeten för år 1976 och 1977 är 997 000 Dkr respektive 965 000 Dkr.

Driftutgifterna fördelas på deltagarländerna efter följande fördelningsnyckel:

	1976	1977
Danmark	22 %	23,4 %
Finland	16 %	15,8 %
Island	1 %	0,9 %
Norge	16 %	17,0 %
Sverige	45 %	42,9 %

*BILAGA***Nordiskt statistisk sekretariat har til formål:**

- at udgøre sekretariat for de nordiske chefsstatistikermøder,
- at betjene samtlige nordiske statistiske møder og arbejdsudvalg i chefstatistikermødets regi ved i samråd med mødets formand at udarbejde og udsende mødeindkaldelser med dagsorden, at tilvejebringe fornøden nordisk og international dokumentation samt at udfærdige møderapport,
- at samordne udvalgsvirksomheden,
- at være kontaktorgan for Nordisk Råd i statistiske spørgsmål,
- at holde sig underrettet om det internationale samarbejde for statistisk koordination og standardisering,
- at udgive Nordisk Statistisk Skriftserie,
- at udgive andre fællesnordiske statistiske publikationer efter opdrag af chefstatistikermødet,
- at udføre, at medvirke ved eller foranledige iværksat undersøgelser for tilvejebringelse af materiel til fremme af sammenligneligheden i den officielle statistik i de nordiske lande,
- at fremføre vedrørende koordineringen inden for den officielle statistik i de nordiske lande til chefstatistikermødet, og såfremt forslaget indebærer nedsættelse af et arbejdsudvalg, at fremlægge en mødeplan for udvalget,
- at påtage sig andre opgaver, som pålægges det af chefstatistikermødet.

Berättelse**från det tulladministrativa rådet**

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Namn och adress

Nordiska tulladministrativa rådet
c/o Direktoratet for toll og særavgifter
Postboks 8122
Oslo-dep.
Oslo 1
Tel. 00947-2-41 49 60

Det har ikke vært avholdt møter i Nordisk Tolladministrativt Råd i 1976. Neste møte vil bli holdt i Oslo våren eller høsten 1977.

Av rådets medlemmer er toll- og avgiftsdirektør *Karl Trasti* avgått ved døden den 4. oktober 1976. I hans sted vil inntil videre fungerende toll- og avgiftsdirektør *Gunnar Mathisen* tre inn som medlem av rådet.

Oslo, 17. november 1976

Einar Braathen

Berättelse

från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1976

A. Namn och adress

Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning
Rådet for medisinsk forskning
NAVF. Adr. Munthesgt. 29, N-Oslo 2 (til 31/12 -76.) (Fra 1/1 -77):
Statens medicinska kommission,
Drumsövägen 1,
SF-00200 Helsingfors — Finland.

B. Startår

1968

C. Syfte

Den nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning skall utgöra ett organ för samråd mellan de medicinska forskningsråden (motsvarande) i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

Samarbetsnämnden har till uppgift

att följa den medicinska forskningens och forskarutbildningens utveckling i Norden;

att främja ömsesidig och internationell information om den medicinska forskningens och forskarutbildningens utveckling;

att främja och initiera konkreta samarbetsprojekt inom den medicinska forskningen i Norden; samt

att därvid beakta önskvärdheten av ett rationellt utnyttjande av tillgängliga resurser.

D. Organisation

1. Administration

Samarbetsnämnden skall ha sitt sekretariat förlagt i det land, varifrån ordföranden kommer. Kostnaderna skall bestridas av det land, till vilket sekretariatet är förlagt.

Sekretariatet har i tiden 1/7 -73—31/12 -76 vært lagt til Norges almenvitenskapelige forskningsråd, Rådet for medisinsk forskning, Oslo.

2. Samarbeidsnemndens sammansättning 31.12.1976

Professor Bent Harvald	D
Professor J. J. Pindborg	D
Statens lægevidenskabelige forskningsråd	
Professor Ólafur Bjarnason (observatör)	I
Professor Tómas Helgason (observatör)	I
Professor Nils Oker-Blom	F
Professor Jorma Rantanen	F
Statens medicinska kommission	
Professor Jon Jonsen	N
Professor Jarle Ofstad	N
Rådet for medisinsk forskning, Norges almenvitenskapelige forskningsråd	
Professor Bengt Gustafsson	S
Professor Rolf Zetterström	S
Statens medicinska forskningsråd	

3. Personal

Sekretær:

Cand. oecon Gyrd Erikson,
Norges almenvitenskapelige forskningsråd.

4. Revisorer

Ingen — NOS-M har ingen faste bevilgninger.

E. Verksamhet

Samarbeidsnemnden har i 1976 avholdt to møter: den 22. mars i Oslo og den 30. september i Helsingfors.

En viktig post på møtene er rapportering fra landene om virksomheten i periodene mellom møtene. Orienteringene omfatter forskningsrådenes generelle politikk og økonomi, spesielle prioriteringer og tiltak, og andre vedtak som kan være av interesse for de øvrige land.

Samarbeidet om dokumentasjonstjeneste har vært en viktig oppgave helt fra opprettelsen av samarbeidsnemnden i 1968. Samarbeidet har i alle år vært knyttet til hovedterminalen for biomedisinsk dokumentasjon i de nordiske land: Medicinska Informationscentralen (MIC) ved Karolinska Institutet i Stockholm. Den overveiende del av utgiftene ved MIC har vært dekket av svenske midler; mens de øvrige nordiske land bare har gitt mindre tilskudd for de tjenester sentralen yter til de nasjonale terminaler for dokumentasjonstjeneste. Ingen av de øvrige lands forskningsråd har midler til å dekke en rimelig andel av basisutgiftene ved dokumentasjonscentralen. Samarbeidsnemnden anser dokumentasjonssamarbeid for å være meget viktig og nyttig for den medisinske

forskning i alle de nordiske land, og NOS-M har sterkt anbefalt at det gis bevilgning over det felles-nordiske kulturbudsjett til å dekke basis-kostnadene for den nordiske dokumentasjonstjeneste.

NOS-M har også drøftet bevilgninger til internasjonale kongresser som avholdes i de nordiske land og vedtatt at bevilgninger prinsipielt bør gis av forskningsrådet i arrangørlandet.

NOS-M har i 1976 avgitt uttalelser til Nordisk Kulturfond om 4 søknader innen det medisinske forskningsområde. Videre har samarbeidsnemnden vurdert ialt 20 søknader om bevilgninger til Nordiske forskerkurs i 1977. 5 kurs ble anbefalt støttet.

Nordiske forskerstipend er et program som tar sikte på å gi stipend til forskere for studieopphold i et annet nordisk land.

I 1976 har Statens lægevidenskabelige forskningsråd gitt bevilgning til *can. odont Karl Ørn Karlsson* fra Island for 1977 til en undersøkelse av "Funktionsrelaterede lidelser i mastikationsapparatet hos barn og unge. En epidemiologisk undersøkelse blandt skolebørn i Gladsaxe Kommune", Københavns Tandlægehøjskole.

Rådet for medisinsk forskning, NAVF har for 1977 bevilget to nordiske stipend: til *can. real. Odd Georg Nilsen* i ett år for forskerutdanning i toksikologi ved Karolinska institutet, Stockholm, og

B. sc. Leifur Thorsteinson fra Island til ett år ved Institutt for generell og revmatologisk immunologi ved Rikshospitalet i Oslo for "Studier av den tredje lymfocyttilignende cellepopulasjon".

NOS-M har vedtatt å nedsette en nordisk planeringsgruppe for forskning om selvmord i de nordiske land. Første møte i gruppen vil bli holdt i Helsingfors i juni 1977.

Som resultat av symposiet om sjøfartsmedisinsk forskning som ble avholdt av NOS-M i 1975, er det på Island satt i gang et pilot-prosjekt om "Havfiskere og deres familier". Det er nedsatt en nordisk gruppe som skal drøfte mulighetene for å utvide prosjektet til andre nordiske land.

Fra 1/1 -77 vil statens medicinska kommission i Finland overta sekretariatfunksjonen for NOS-M.

Berättelse

från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötselfrågor

(Överlämnad av Sveriges regering)

Verksamhetsberättelse 1976

A. Namn och adress

Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötselfrågor
Jordbruksdepartementet
Fack
S-103 20 STOCKHOLM

B. Startår

1965

C. Deltagande länder

Finland, Norge och Sverige

D. Syfte

Samarbetsorganet behandlar frågor, gemensamma för rennärigen i Finland, Norge och Sverige, rörande den praktiska utvecklingen av renskötseln, såsom renbetes- och foderundersökningar, renavel, rensjukdomar, registrering av renmärken, handeln med renkött och andra renprodukter, ävensom frågor om jakt, fiske m. m. och andra näringar som har väsentlig betydelse för samerna.

Samarbetsorganet har vidare, i syfte att stärka och bevara den samiska kulturen och förbättra den samiska befolkningens levnadsvillkor, att behandla andra för samebefolkningen i Finland, Norge och Sverige gemensamma frågor som rör utvecklande av samekulturen och av skol- och undervisningsförhållandena inom samernas bosättningsområden samt förbättrande av samebefolkningens levnadsförhållanden och sociala ställning m. m.

E. Organisation

1. Administration

Samarbetsorganet består av en delegation från Finland, en från Norge och en från Sverige, var och en med sin ordförande. Delegationerna utses av resp. lands regering. Hos varje lands delegation finns en sekreterare.

rare. Hos samarbetsorganet finns en gemensam sekreterare. Sekreterarskapet cirkulerar för tre år i sänder mellan delegationerna.

2. *Samarbetsorganets sammansättning*

Finska delegationen:

Segercrantz, Stig, byråchef, *ordf.*
Alaruikka, Yrjö, ekonomiråd
Helander, Johannes, diplomingenjör
Jomppanen, Erkki, kommunalråd
Laasonen, Pentti, regeringsråd
Westerling, Bengt, vet.med. dr.

Norska delegationen:

Christensen, Helge, ekspedisjonssjef, *ordf.*
Fjellheim, Paul, veterinær
Samuelsberg, Harald, kontorsjef
Sara, Ole, statssekretær
Storsveen, Helge, underdirektör

Svenska delegationen:

Erneholm, Berndt, ekspeditionschef, *ordf.*
Rönström, Thomas, departementssekr.
Silén, Ulla-Britta, departementssekr.
Thomasson, Lars, rektor
Utsi, Lars, renägare
Wikman, Ake, avdelningsdirektör

3. *Personal*

Permanent utskott

Allmänna utskottet

Näringsutskottet

Huvudsekr. t. o. m. 1978: Ulla B. Silén, Jordbruksdepartementet,
S-103 20 STOCKHOLM

F. Verksamhet

Inom näringsutskottet utreds frågan om en gemensam nordisk dokumentationscentral samt frågan om gemensamma bestämmelser rörande rovdjursrivna renar. En arbetsgrupp har tillsatts för att kartlägga skillnaderna i resp. land beträffande pris- och stödfrågor, slakteriförhållanden, veterinärbestämmelser m. m. samt inventera vilka förutsättningar som saknas för att ett nordiskt samarbete med en renköttspool skall kunna etableras. Vidare utreds program och kostnadsberäkningar för två forskningsprojekt: forskning rörande renens fysiologi samt forskning rörande renhjordens omloppstid och sammansättning.

G. Finansiering

Varje delegation finansieras på anslag inom resp. lands statsbudget.

Berättelse

från Nordiska läkemedelsnämnden

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1976

A. Namn och adress

Nordiska läkemedelsnämnden
Läkemedelsavdelningen
Husargatan 8
752 37 UPPSALA
SVERIGE

B. Startår

1975

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Att verka för harmonisering av lagstiftning och administrativ praxis på läkemedelsområdet i Norden.

E. Organisation

1. Administration

Nämnden har upprättats av ministerrådet enligt beslut den 5 december 1974. Nämnden består av två medlemmar och två suppleanter från varje land.

Nämnden biträdes av ett sekretariat. Detta är förlagt till socialstyrelsens läkemedelsavd. fr. o. m. 15 sept. 1976 i Uppsala, Sverige.

Nämnden har hittills tillsatt fyra underutskott nämligen för

- nordisk läkemedelsstatistik
- märkning av trafikfarliga läkemedel
- standardiserings- och farmakopéfrågor
- humant somatotropin (växthormon)

2. Nämndens sammansättning

Ordförande: Overapoteker Bjørn Jøldal, Oslo

Vice ordförande: Professor, med. dr Åke Liljestrand, Stockholm

Sekreterare: Generalsekreterare Marianne Granat, Uppsala

3. Personal

Sekretariatschef: Generalsekreterare Marianne Granat, Uppsala

Assistent: Fru Anita Zetterqvist, Uppsala

För vaktmästeri o. d. finnes ingen egen personal anställd utan sådana tjänster köpes av socialstyrelsens läkemedelsavdelning.

F. Verksamhet

Tjänsten som sekretariatschef tillsattes först den 16 mars 1976 och assistenttjänsten den 15 juni 1976. Detta har inneburit att verksamheten kommit i gång i full omfattning först under senare delen av 1976.

Nordiska läkemedelsnämnden (NLN) kommer att under året ha haft 2 möten.

Nämnden har under året behandlat frågor rörande det fortsatta samarbetet mellan specialitetskontrollerna, konfidentialitetsproblematiken, regler för märkning av farmaceutiska specialiteter, trafikfarliga läkemedel, notifikation om nordisk läkemedelslagstiftning, naturläkemedel, farmakopé m. fl. standardiseringsfrågor, läkemedels statistik och läkemedelsinformation.

Riktlinjer för ett fortsatt och utvidgat samarbete mellan de nordiska specialitetskontrollorganen har utformats. Ett förslag till gemensamma nordiska riktlinjer för märkning av farmaceutiska specialiteter kommer att framläggas. Vidare kommer utbyte av utredningsprotokoll i fortsättningen att ske länderna emellan i samband med registrering av farmaceutiska specialiteter. Dessa åtgärder är av grundläggande betydelse för det fortsatta arbetet med harmonisering av de nordiska ländernas regler om farmaceutiska specialiteter.

Nämnden har tillsatt en expertgrupp som arbetar med frågan om gemensamma nordiska bestämmelser för märkning av trafikfarliga läkemedel i enlighet med ministerrådets beslut i anledning av Nordiska rådets *rekommendation nr 9/1974*. Utlåtande väntas under 1977.

Nordiska farmakopénämnden (NFN) upphörde den 31 december 1975. Dess inventarier och arkiv har överlämnats till NLN.

Farmakopénämndens verksamhet har därmed organiserats om och integrerats i NLN:s arbete, bl. a. genom en för en tidsperiod på 2 år tillsatt rådgivande expertgrupp. Denna skall verka för att det inom ramen för den europeiska farmakopén bibehålles och utvecklas gemensamma nordiska läkemedelsstandarder.

Man har under året koncentrerat arbetet kring frågor rörande bl. a. arbetet med nordiska standardpreparat, handhavande av resterande de-

lar av nordiska farmakopén då europeiska farmakopén träder i kraft, nomenklaturproblem och samordning inför sammanträden i Europafarmakopékommisionen.

Frågan om utarbetande av gemensamma nordiska bestämmelser för s. k. naturläkemedel har behandlats av NLN mot bakgrund av Nordiska rådets *yttrande nr 4/1976* över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet. Läkemedelsnämnden ser dock f. n. ingen möjlighet att komma till ett omedelbart resultat i denna fråga. I Danmark saknas ännu erfarenhet av nyligen vidtagna åtgärder. I Sverige pågår remissbehandling av förslag till åtgärder. Dessutom behövs resultat från planerade kliniska undersökningar i Danmark av naturpreparat och icke-auktoriserade behandlingsmetoder samt bland föreslagna forskningsprojekt i Sverige bl. a. den beteendevetenskapliga undersökningen.

Nämnden har med anledning av sin uppgift att samordna läkemedelsstatistiken på nordisk basis tillsatt en expertgrupp för läkemedelsstatistik. Gruppens uppdrag är att i första hand utarbeta förslag till utgivande av en regelmässigt återkommande publikation innehållande läkemedelsstatistik.

Nämnden har dessutom deltagit i remissbehandlingen av rapporten "Kontrollpolitik och psykofarmaka" från Nordisk samarbetsorgan för drogforsknings expertgrupp och varit representerad vid symposiet med samma rubrik. Nämndens verksamhet inom läkemedelsstatistikområdet synes vara till stor hjälp för bl. a. drogforskningsorganet i dess arbete.

G. Finansiering

Nordiska ministerrådet har anvisat 650 000 Nkr. för nämndens verksamhet 1976 och 610 000 Nkr. för 1977.

Berättelse

från Nordiska samarbetsdelegationen för samhällsforskning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1976

A. Namn och adress

Nordiska samarbetsdelegationen för samhällsforskning (NOS-S)
Forskningssekretariatet
Holmens kanal 7
DK 1060 Köbenhavn

B. Startår

1962

C. Syfte

- följa utvecklingen av den samhällsvetenskapliga forskningen och forskarutbildningen i Norden
- befrämja spridning av mångsidig information om den samhällsvetenskapliga forskningen och forskarutbildningens utveckling
- befrämja och taga initiativ till konkreta samarbetsprojekt inom samhällsforskningen i Norden
- befrämja kontakten mellan de nordiska länderna med hänsyn till deltagande i internationellt samhällsvetenskapligt arbete
- uppmärksamma önskvärdheten av ett rationellt utnyttjande av tillgängliga resurser

Samarbetsdelegationen är kontaktorgan för de samhällsvetenskapliga forskningsråden i Sverige, Norge, Danmark och Finland.

D. Organisation

1. Administration

NOS-S består av två representanter för vart ovan nämnt forskningsråd. NOS-S väljer bland sina medlemmar en ordförande för en tvåårsperiod. Det högsta beslutande organet är de två gånger per år förekommande delegationssammanträdena. Forskningsrådets sekreterare deltar i dessa möten och bildar tillsammans med NOS-S' sekreterare, som utses på två år av värdlandets forskningsråd, delegationens sekretariat.

För olika ändamål kan NOS-S tillsätta arbetsgrupper, utskott m. m. samt tillkalla experter.

2. Samarbetsdelegationens sammansättning 31.12.1976

	Nationalitet
prof. Erling B. Andersen	D
dir. Henning Friis	D
prof. Caj-Gunnar Lindström	F (ordf.)
lagstiftningsråd Risto Jaakkola	F
prof. Magnus Aarbakke	N
førstelektor Helga Hernes	N
prof. Hans Meijer	S
prof. Torgny Segerstedt	S
Sekreterarna:	
sekr. Jørgen Stig Andersen	D
sekr. Elli Ojaluoto	F
fackrådssekr. Mari Holmboe-Ruge	N
kanslichef Åke Bruhn-Möller	S
sekr. Pia Rosenqvist	F (NOS-S' sekr.)

3. Personal

Halvdagsanställd sekreterare: pol. kand. Pia Rosenqvist.

Finlands Akademi står till tjänst med personal för maskinskrivning, kopiering m. m.

4. Revisorer

Samarbetsdelegationen har ingen egen budget
Eventuella kostnader bestrids av forskningsråden

E. Verksamhet

Under år 1976 har NOS-S sammanträtt två gånger: den 26.4.1976 i Åbo och den 13—14.10.1976 i Uppsala.

Sekreterarna har dessutom sammanträtt den 6.2.1976 i Stockholm, den 31.8.1976 i Oslo samt den 14.12.1976 i Köpenhamn.

Under år 1976 har NOS-S främst behandlat frågor som berör nordisk komparativ samhällsforskning, familjeforskning samt nordiska samhällsvetenskapliga tidskrifter.

Samarbetsdelegationen tillsatte i slutet av 1975 en sakkunniggrupp (prof. Magnus Aarbakke, prof. Erik Allardt, lektor Kjell Eliassen och prof. Bertil Näslund) för att medverka i det utrednings- och planeringsarbete som förutsattes med anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 15/1975 om utbygg nordiskt samarbete beträffande *nordisk kom-*

parativ samhällsforskning. Sakkunniggruppen sammanträdde den 7.1.1976 och 11—12.3.1976 i Helsingfors och presenterade vid NOS-S' april-sammanträde sin promemoria innehållande förslag för utbyggnad av nordisk komparativ samhällsforskning. NOS-S sände denna samt sitt eget ställningstagande till sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete. Efter att NOS-S erhållit Rådgivande kommitténs för forskning ställningstagande till dessa dokument beslöt NOS-S i oktober 1976 att fortsätta planeringsverksamheten genom att på ett senare stadium utarbeta förslag till begränsade forskningsområden på vilka ett nordiskt komparativt forskningsgrepp vore speciellt givande.

I april 1976 tillsatte NOS-S en arbetsgrupp bestående av dir. Henning Friis, prof. Elina Haavio-Mannila, lektor Johannes Noordhoek, docent Jan Trost och assistent Kari Waerness för att planera ett seminarium om *familjeforskning*. Ändamålet är att ge en impuls till nordiska jämförande projekt på området samt att skapa ett projektförslag till det s. k. Wien-centret (European Coordination Centre for Research and Documentation in the Social Sciences). Arbetsgruppen har sammanträtt den 13.9.1976 i Köpenhamn och den 22.11.1976 i Uppsala.

Den 27 april 1976 anordnade NOS-S en *tidskriftskonferens*. Till konferensen hade inbjudits redaktörer för sådana nordiska samhällsvetenskapliga tidskrifter vilkas anslagsansökningar för 1976 hade behandlats av samarbetsdelegationen. Vid konferensen behandlades bl. a. erfarenheterna av NOS-S behandling av tidskriftsansökningarna, principer för beviljande av anslag samt NOS-S framtida roll på området. I oktober 1976 behandlade NOS-S tidskrifternas anslagsansökningar för 1977 samt avlät rekommendationer till forskningsråden angående beviljande av anslag. NOS-S beslöt vidare att utreda förutsättningarna för en samhällsvetenskaplig publiceringsnämnd (ramanslag av forskningsråden, publiceringsnämnden det beviljande organet).

Under år 1976 har NOS-S givit utlåtanden till Nordiska kulturfonden angående inkomna ansökningar samt till Nordiska forskarkurser angående kursförslag för 1977.

F. Framtidsplaner

NOS-S kommer under våren 1977 att utarbeta forskningsområden på vilka jämförande nordisk samhällsforskning vore speciellt givande. För definieringen av forskningsuppgifter tillsätts arbetsgrupper för vart forskningsområde. Familjeforskning utgör ett av dessa forskningsområden. Ett seminarium för familjeforskare kommer att anordnas i början av år 1977.

NOS-S kommer att vidareutveckla sin verksamhet inom publiceringspolitiken och strävar till att skapa en nordisk publiceringsnämnd för samhällsvetenskap som vid sidan av fördelningen av anslag till nordiska

samhällsvetenskapliga tidskrifter kunde ta sig an allmännare publiceringspolitiska uppgifter.

NOS-S kommer att under åren 1977—1978 vara stationerad i Danmark i anslutning till Statens samfundsvidenskabelige forskningsråd. Ordförandeskapet under denna period innehas av prof. Erling B. Andersen.

Berättelse

om de nordiska språknämndernas samarbete

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1976

Samarbetet mellan de nordiska språknämnderna har under 1976 bedrivits efter samma riktlinjer som tidigare. Nämnderna har utbytt publikationer och hållit varandra underrättade om sin verksamhet, särskilt i fråga om det språkliga rådgivningsarbetet.

I frågor som berör flera nordiska språk har nämnderna i en mängd fall rådfört sig med varandra och eftersträvat gemensamma rekommendationer. Vid några sådana tillfällen har det rört sig om yttranden om förslag till varumärken. I åtskilliga fall har det rört sig om terminologiska frågor, och här har nämnderna ofta samrått med Rådet för teknisk terminologi i Norge och Tekniska nomenklaturcentralen i Sverige.

Språknämndernas gemensamma årsskrift *Språk i Norden* innehåller 1976 som brukligt redogörelser för de enskilda nämndernas verksamhet och för den gemensamma verksamheten. Huvudinnehållet utgörs av en artikel av Allan Karker, som diskuterar möjligheterna och hindren för en gemensam nordisk rättstavning. Vidare presenteras Forskningscentralen för de inhemska språken och Centralen för teknisk terminologi, båda i Finland, samt Sverige-finska språknämnden. Årets volym innehåller också den återkommande översikten över nyare litteratur av intresse för språkvårdsarbetet och nya ordböcker och ordlistor. Boken har 144 sidor.

Andra gemensamma projekt har under 1976 varit:

a. Undersökning av ordförrådets tillväxt under efterkrigstiden (Nyordsundersökningen). Tre ordböcker som beskriver nytillskotten i ordförrådet är under utarbetande, en för danskan, en för norskan och en för svenskan. I den svenska delen skall även nyheter i finlandssvenskan arbetas in. Varje band kommer att innehålla uppgifter om ordens motsvarigheter på grannspråken. De olika delarna redigeras efter i stort sett gemensamma principer, och de kommer att förses med en väsentligen gemensam inledning.

Arbetet med de etymologiska uppgifterna har fördelats mellan den danska, den norska och den svenska ordboksredaktionen. En del av arbetet med de etymologiska uppgifterna är nu genomfört, liksom införandet av motsvarigheterna i grundmanuskripten.

Det av Nordiska ministerrådet år 1975 beviljade anslaget om 245 000 dkr är nu i det närmaste förbrukat.

b. Släktnamnslistan. Listan över nordiska släktnamn med uttalsangivelser befinner sig nu under slutredigering. Den beräknas bli publicerad under våren 1977.

Flera av språknämnderna har deltagit i arbetet med en granskning av Nordisk avfallsordlista (under utarbetande av TNC).

Språknämnderna har gemensamt avgivit yttranden över ansökningar till Nordisk Kulturfond. Ansökningarna har rört bidrag till en nordisk kartografisk ordbok och bidrag till en konferens om de nordiska språkens framtid.

Språknämndernas sekreterarmöte hölls i Stockholm den 7—8 maj.

Språknämndernas årsmöte hölls i Husavik på Island 20—22 augusti.

Mötet hade följande program:

1. Redogörelse för pågående nordiska projekt av intresse för språknämndernas arbete.
2. Fackspråk i allmänspråket.
3. Diskussion av Allan Karkers "Nordisk retskrivning" i Språk i Norden 1976.
4. De nordiska språkens ställning på Island i undervisning m. m.
5. Aktuella problem i isländsk språkvård.
6. Isländsk litteratur av intresse för språkvårdsarbetet.

Vid diskussionen av punkten 2, Fackspråk i allmänspråket, var språknämnderna eniga om att bland de många områden där det nordiska terminologisamarbetet kan och bör intensifieras bör medicinens och socialmedicinens språk sättas främst. I Sverige finns det planer på att inrätta ett språkvårdsorgan för medicinens språk, med nära kontakt med Svenska språknämnden. Om detta organ kommer till stånd är de övriga nordiska länderna villiga att i någon form ansluta sig till verksamheten. Flera av nämnderna har också ställt sig positiva till medlemsförslaget till Nordiska rådet, A 494/s, om en samordning av den medicinska nomenklaturen i Norden och ett begripligare medicinskt allmänspråk.

Berättelse

om Nordiska hälsovårdshögskolan

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1975/76

A. Namn och adress

Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV)
Medicinaregatan
S-413 46 Göteborg
Sverige

B. Startår

Utbildningen startade 1953. 1962 ingicks avtal mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige, varefter verksamheten blev permanent.

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge och Sverige. Island kan sända sina elever på samma villkor som de övriga länderna.

D. Syfte

NHV är en gemensam nordisk institution för vidareutbildning av befattningshavare på den allmänna hälsovårdens område.

E. Organisation

1. Administration

Högsta myndighet: de nordiska medicinalförvaltningarna.

Ledning av skolan utövas av en styrelse.

Skolan förestås av en befattningshavare med professors ställning (föreståndare).

Kurserna leds av särskilda kursledare och undervisningen meddelas av timanställda lärare, som är specialister inom respektive ämnesområde, vanligen från de nordiska länderna (12 från utomnordiska länder).

2. Styrelsens sammansättning

Danmark

Overlæge Axel Mahneke, vice ordförande
Kontorchef Niels Bentsen, suppleant

Finland

Medicinalrådet Antti Marttila
Överläkare Mauri Parmala, suppleant

Norge

Ekspedisjonssjef Knut Munch-Søegaard
Fylkeslege John W. Syse, suppleant

Sverige

Överdirektör Sven-Olof Hedengren, ordförande
Professor Bengt Lindegård, suppleant

Sekreterare:

NHV:s redogörare, utredningssekr. Gunnar Bävman

3. *Personal**Fast anställd personal:*

T. f. föreståndare, med. dr Sixten Haraldson (kontrakt), S
Assistent, fil. lic. Thomas Hjortsjö, S
Assistent, fil. kand. Berit Viklund, S
Undervisningssekr. Rut Ljungquist, S
1:e kontorsskrivare Veronica Fredriksson, F
Kontorist Eivor Angelborn, S
Kontorist Ulla Nyström, S

Extra personal:

1:e biblioteksass. Ingrid Vinge, S
Kontorist Lena Spångberg, S
Ekonomibitr. Borghild Johansson, S

Kursledare:

Universitetslektor Finn Bennike Behrendt
Hygiejnisk institut,
Aarhus Universitet

Tannlegekonsulent Ola Haugejorden
Odontologisk institutt for eksperimentell forskning
Oslo Universitet

Avdelningschef Gunnar Högberg
SPRI, Stockholm

Civ.ing. Lars Erik Nyberg
Institutionen för VA-teknik
Chalmers tekniska högskola, Göteborg

Docent Göran Löfroth
Wallenberglaboratoriet
Stockholms universitet

F. Verksamhet

Under läsåret 1975/76 har 348 timlärare deltagit i undervisningen (*Bilaga 1*)

Undervisningen höstterminen 1975

Läkarkurs (två månader) i biostatistik, epidemiologi, vatten- och livsmedelshygien under tiden 18/8—17/10.

Ingenjörskurs (sex veckor) i vattenhygien under tiden 18/8—26/9.

Hälsovårdsinspektörskurs (två veckor) i vattenhygien under tiden 29/9—11/10.

Hälsovårdsinspektörskurs (två veckor) i fysiologisk hygien 13/10—25/10.

Hälso- och sjukvårdsadministrationskurs (första delen) under tiden 3/11—29/11.

Undervisning vårterminen 1976

Läkarkurs (två månader) i fysiologisk hygien under tiden 2/2—31/3.

Ingenjörskurs (sex veckor) i fysiologisk hygien under tiden 2/2—13/3.

Läkarkurs (två månader) i socialmedicin under tiden 1/4—29/5.

Tandläkarkurs (en månad) i socialodontologi under tiden 1/4—30/4.

Hälso- och sjukvårdsadministrationskurs (andra delen) under tiden 3/5—29/5.

Läkarkurser

Utbildningen har under läsåret omfattat sex månaders undervisning uppdelad på tre huvudområden.

Kurs I Biostatistik, epidemiologi, vatten- och livsmedelshygien

Kurs II Fysiologisk hygien

Kurs III Socialmedicin

Antalet kursdeltagare sedan verksamhetens början 1953 har varit 938. Antal elever som genomgått sex månaders utbildning är 157. Fördelningen nationsvis av elever som genomgått läkarkurser framgår av *Bilaga 2*.

Ingenjörskurser

Utbildningen inom miljövårdsområdet, innebärande behandling av hela föroreningsproblemet — vattenförorening — luftförorening och andra emissioner — eftersträvas. Undervisningen var under verksamhetsåret liksom tidigare uppdelad på en vattenvårdskurs och en kurs omfattande övriga delar av omgivningshygien. Den senare behandlade följande avsnitt: klimathygien, lufthygien, ljus- och ljudhygien, strålningshygien samt bostadshygien och samhällsplanering.

Vid slutet av vårterminen 1976 har totalt 368 ingenjörer från de nordiska länderna genomgått kursen i vattenhygien medan kursen i omgivningshygien har haft sammanlagt 235 deltagare (*Bilaga 3*).

Kurs i hälso- och sjukvårdsadministration

Deltagarna i de nio hittills givna kurserna fördelade efter grundutbildning (medicinskt utbildade administratörer, sjuksköterskor och övriga administratörer) framgår av *Bilaga 4*.

Kurser för hälsovårdsinspektörer

Hittills har kurser i livsmedelshygien, fysiologisk hygien och vattenhygien anordnats. Elevernas antal fördelade nationsvis framgår av *Bilaga 5*.

Kurser för tandläkare

Fördelningen nationsvis av nordiska tandläkare som genomgått kursen framgår av *Bilaga 6*.

Samundervisning

Hälsovårdshögskolans undervisningsverksamhet omfattade läsåret 1975/76 tretton kursmånader, med totalt 1 933 undervisningstimmar. Kurserna för de olika yrkeskategorierna samordnades i vissa fall i tiden, så att kurserna löpte parallellt. Man sökte på detta sätt utnyttja möjligheterna till samundervisning inom vissa ämnesområden.

Det totala antalet samundervisningstimmar var 54 under höstterminen 1975 vid läkar- och ingenjörskurserna.

Under vårterminen 1976 hölls sammanlagt 176 samundervisningstimmar; vid läkar- och ingenjörskurserna 147 timmar, vid läkar- och tandläkarkurserna 3 timmar samt vid läkar- och hälso- och sjukvårdsadministrationskurserna 26 timmar.

Totala antalet kursdeltagare och kursmånader under verksamhetsåret framgår av *Bilaga 7*.

Högskolans bibliotek

Nyförvärv 1975/76	253 st (monografier och tidskrifter)
Utlån	523 st (varav 97 interurbant)

G. Finansiering

Utgifterna för verksamheten bestrids under löpande budgetår av Sverige. Efter räkenskapsårets slut fördelas kostnaderna på avtalslutande länderna i proportion till utnyttjat antal elevmånader.

NHV:s anslag för budgetåret 1975/76 var Skr. 2 233 125.

BILAGA 1**Antal föreläsare under verksamhetsåret 1975/76 fördelade nationsvis**

	Föreläsare
Danmark	38
Finland	16
Norge	40
Sverige	240
Övriga*	14
	348

* WHO-föreläsare m.fl.

BILAGA 2**Lärarkurser**

Antalet kursdeltagare sedan verksamhetens början 1953 har varit 938. Fördelningen nationsvis framgår av nedanstående tabell:

	Kurs I	Kurs II	Kurs III	Summa
Danmark	53	31	48	132
Finland	91	63	68	222
Island	7	7	5	19
Norge	85	68	71	224
Sverige	121	103	117	341
Summa	357	272	309	938

Antal personer, som genomgått läarkurser vid högskolan är 557 av vilka 157 genomgått tre kurser, 67 två kurser och 333 en kurs.

Fördelningen av elever, som genomgått tre kurser, på yrkesgrupp och nation, framgår av nedanstående tabell:

	Läkare	Tand- läkare	Sjuk- sköterskor	Summa
Danmark	6	—	7	13
Finland	22	1	9	32
Island	5	—	—	5
Norge	48	—	1	49
Sverige	55	—	3	58
Summa	136	1	20	157

BILAGA 3

Ingenjörskurser

Antal deltagare fördelade nationsvis framgår av nedanstående tabell:

	Kurs I ¹	Kurs II ²	Summa
Danmark	42	12	54
Finland	108	71	179
Island	2	—	2
Norge	94	37	131
Sverige	143	115	258
Summa	389	235	624

¹ Vattenhygien (17 kurser), 1955/56—1960/61, 1962/63—1975/76

² Fysiologisk hygien (13 kurser), 1961/62—1975/76

Antal personer, som genomgått ingenjörskurs vid hälsovårdshögskolan är 547, av vilka 317 genomgått enbart kursen i vattenhygien och 158 enbart kursen i fysiologisk hygien. Hela utbildningen har genomgåts av 77 elever, varav 2 från Danmark, 16 från Finland, 7 från Norge och 52 från Sverige.

BILAGA 4

Sjukhusadministratörskurser

Deltagarna i de nio hittills givna kurserna fördelade efter grundutbildning (medicinskt utbildade administratörer, sjuksköterskor och övriga administratörer) framgår av nedanstående tabell:

Läsåren 1968/69—1969/70 (tre enmånadskurser)

	Läkare	Sjuk- sköterskor	Övriga administra- törer	Summa
Danmark	5	3	11	19
Finland	8	3	7	18
Island	1	—	1	2
Norge	10	2	6	18
Sverige	6	3	9	18
Summa	30	11	34	75

Läsåren 1970/71—1975/76 (sex tvåmånaderskurser)

	Läkare	Sjuk- sköterskor	Övriga administra- törer	Summa
Danmark	5	11	13	29
Finland	12	12	14	38
Island	2	—	1	3
Norge	12	1	22	35
Sverige	15	8	17	40
Summa	46	32	67	145

BILAGA 5

Hälsovårdsinspektörskurser

Sammanlagt 21 kurser för hälsovårdsinspektörer har givits vid högskolan, nämligen 8 kurser i fysiologisk hygien, 10 kurser i livsmedels-hygien och 3 kurser i vattenhygien. Antal kursdeltagare i dessa kurser, fördelade nationsvis framgår av följande tabell:

	1962/63— ht 1975	1975/76 vatten hyg.	1975/76 livsm. hyg.	1975/76 fys. hyg.	Summa
Danmark	48	4	—	5	57
Finland	99	5	—	5	109
Island	8	—	—	—	8
Norge	105	5	—	6	116
Sverige	180	6	—	5	191
Summa	440	20	—	21	481

BILAGA 6

Tandläkarkurser

Antal kursdeltagare i de hittills givna sex kurserna:

	1970/71— 1974/75	1975/76	Summa
Danmark	19	3	22
Finland	33	7	40
Island	1	—	1
Norge	31	7	38
Sverige	38	7	45
Summa	122	24	146

BILAGA 7

Antal kursdeltagare (a) och elevmånader (b) 1975/76

Kurser	Danmark		Finland		Island		Norge		Sverige		Summa	
	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b
Läkare I	—	—	6	12	2	4	6	12	6	12	20	40
Läkare II	—	—	4	8	2	4	6	12	6	12	18	36
Läkare III	2	4	5	10	2	4	5	10	7	14	21	42
Ingenjörer I	2	3	6	9	1	1,5	3	4,5	9	13,5	21	31,5
Ingenjörer II	—	—	5	7,5	—	—	4	6	11	16,5	20	30
Hv. insp., vatten	4	2	5	2,5	—	—	5	2,5	6	3	20	10
Hv. insp., fys. hyg.	5	2,5	5	2,5	—	—	6	3	5	2,5	21	10,5
Sjukhusadm. I	6	6	6	6	—	—	6	6	7	7	25	25
Sjukhusadm. II	6	6	6	6	—	—	7	7	8	8	27	27
Tandläkare	3	3	7	7	—	—	7	7	7	7	24	24
Summa a	28		55		7		55		72		217	
Summa b		26,5		70,5		13,5		70,0		95,5		276,0

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1976

A. Namn och adress

Nordisk kontaktudvalg for landbrugsspørgsmål
Den danske delegation
Landbrugsministeriet, København

B. Startår

1961

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

D. Syfte

Udvalget har til opgave at følge udviklingen i produktion og afsætning af landbrugsvarer i de nordiske lande samt drøfte konkrete problemer, som måtte foreligge. Udvalget skal videre drøfte andre spørgsmål, som der må være behov for at behandle på nordisk basis.

E. Organisation

1. Administration

Kontaktudvalget har ingen fælles administration. Landbrugsdepartementet i hvert enkelt land fungerer som sekretariat for den nationale delegation.

2. Styrelsens sammansætning

Danmark

Departementschef H. J. Kristensen, formand
Kontorchef E. Mortensen
Gårdejer H. Dehn
Sekretariatschef J. Pedersen

Finland

Generaldirektør S. Suomela, formand
Överdirektör E. Lähdeoja

Verksamhetsledare H. Haavisto
Agro. o. forst dr. E. Koivisto
Överinspektör T. Nakko

Island

Statssekretær S. Dagfinnsson, formand
Direktör S. Tryggvason

Norge

Departementsråd B. Robberstad, formand
Landbruksdirektør J. Ringen
Styreformann H. Haga
Generalsekretær T. Kaldahl

Sverige

Statssekreterare U. Lönnqvist, formand
Generaldirektör S. G. Jonzon
Riksdagsman A. Kristiansson
Förbundsordförande E. Jonsson

F. Verksamhet

Kontaktudvalget har i 1976 afholdt møde i København den 19. februar og i Stockholm den 6. oktober.

Udvalget har under møderne drøftet de vigtigste ændringer i produktions- og eksportsituationen samt vigtigere landbrugspolitiske ændringer.

Endvidere har udvalget behandlet aktuelle landbrugsspørgsmål i forskellige internationale organisationer især UNCTAD, FAO, GATT, OECD, EF og EFTA.

Repræsentanter for landbrugsorganisationerne har informeret om virksomheden i NBC (Nordens Bondeorganisationers Centralforbund).

G. Framtidsplaner

H. Finansiering

Hvert enkelt land betaler sine rejseudgifter og sine udgifter i forbindelse med møderne.

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1976

A. Namn och adress

Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor
De nordiska fiskeri- resp. jordbruksministerierna

B. Startår

1963

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Färöarna, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Organet förmedlar information om bl. a. fiskets utfall och befrämjandet av fisket i medlemsländerna, handelspolitiken, den nationella fiskerilagstiftningen, fiskeregleringar, internationella avtal och havsrätt. Organet förbereder de vartannat år arrangerade nordiska fiskerikonferenserna.

E. Organisation

1. Administration

Citat ur kontaktorganets grundstadga och arbetsordning:

Medlemmer

Medlemmerne udpeges af den minister i det pågældende land, hvorunder fiskeriet hører. Det forudsættes, at medlemmerne for hvert land udpeges med to repræsentanter for fiskeriadministrationen og to repræsentanter for fiskerierhvervet.

Formanden for hvert lands repræsentation er den af vedkommende minister først udpegede repræsentant for fiskeriadministrationen.

Se videre under 2. Styrelsens sammansætning.

2. Styrelsens sammansætning

Kontaktudvalgets møder afholdes på skift mellem de nordiske lande. Kontaktudvalget afgør selv, hvor møderne skal finde sted.

Kontaktudvalgets ledelse

Formanden for kontaktudvalget er normalt formanden for værtslandets delegation.

Såfremt ministrene deltager i udvalgets møder, leder den minister, der repræsenterer værtslandet, eller hvis denne er forhindret en af de andre ministre, det pågældende møde.

3. Personal

Sekretariatsforretningerne m. m.

Sekretariatsforretningerne vedrørende et møde i kontaktudvalget varetages af fiskeridistributionen i værtslandet.

Der føres en protokol over forhandlingerne, og det påhviler sekretariatet at tilsende de respektive ministre udskrift af protokollen efter hvert møde.

Rapport skal en gang om året afgives til ministrene om udvalgets virksomhed, medmindre særlige forhold nødvendiggør yderligere rapportering. Rapport skal tillige afgives til Nordisk Råd. Medmindre andet aftales påviler det det land, der har været vært for årets sidste møde, at sørge for udarbejdelsen af de årlige rapporter.

F. Verksamhet

1. Under år 1976 har två sammanträden hållits; ett i Oslo den 9 mars och ett i Helsingfors den 2 november.

2. Enligt de stadgar för kontaktorganet som godkändes vid möte i Stockholm den 24 oktober 1975 roterar sekretariatet så att det land som är i tur att arrangera ett möte även svarar för dessa uppgifter.

3. Den 15 nordiska fiskerikonferensen arrangerades i Reykjavik den 17—19 augusti; varvid en rad viktiga fiskerispörsmål behandlades.

4. Rapporter har lämnats om resultatet av fisket i de olika länderna under år 1975. Av redogörelserna framgick att det noterades mindre nedgångar i fångstkvantiteten för Danmark och Norge, en ökning för Färöarna, Island och Finland samt oförändrad mängd för Sveriges del. Allmänt hade en försvagning av prisnivån skett.

5. Rapporter har även lämnats om ändringar i de skilda ländernas fiskerilagstiftning. Problem i samband med utvidgningarna av fiskegränserna och införande av ekonomiska zoner har behandlats. EG-rådets beslut om utvidgning av fiskegränsen och EG:s förhållande till tredje land har diskuterats.

6. Fiskeregleringarna i Nordsjön och Nordatlanten har diskuterats. Särskild uppmärksamhet har ägnats åt frågor som behandlats i NEAFC och ICNAF. Det har förelegat en god vilja att sammanjämka de olika ländernas åsikter inför sammanträden med internationella organisationer.

7. Fiskeavtalet för Östersjön har behandlats och deltagarländerna har redovisat sina ståndpunkter i olika frågor. Finland har redogjort för fiskeavtalet med Sovjetunionen.

8. Danmark har lämnat information om utvecklingen av EG. I samband därmed har diskuterats olika handelspolitiska problem samt hur exporten och importen av fisk och fiskprodukter påverkas.

9. Information har utbytts om hur arbetet i havsrättskonferensen fortskrider. Norge har även redovisat för de förhandlingar som förts med grannstaterna inför införande av en ekonomisk zon om 200 sjömil.

10. Problemet med de skador oljeutvinningen i Nordsjön vållar fisket har behandlats. Fiskarna har vållats omfattande skador på redskap och många välkända fångstplatser har blivit förstörda. Norge har redovisat för hur man löser ersättningsfrågan till fiskarna samt vilka krav som ställs på företagen som exploaterar oljetillgångarna.

11. Bland övriga ärenden som berörts vid kontaktorganets möten kan nämnas: FAO och COFI, Laxkonventionen för Östersjön samt hur prisstopp och stödåtgärder påverkar handelsutbytet.

G. Framtidsplaner

Kontaktorganet har ej planerat omläggning av verksamheten, som alltså tillsvidare torde fortsätta i samma banor som hittills.

H. Finansiering

Varje deltagande land bekostar sina delegaters kostnader för deltagande i sammanträdena. På motsvarande sätt står värdlandet för möteskostnader och sekretariatsfunktionerna. Gemensam ekonomi har ej i något skede varit under omprövning.

Berättelse

från NORDFORSK

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1976

A. Namn och adress

NORDFORSK

(Nordiska samarbetsorganisationen för teknisk-vetenskaplig forskning)

Box 5103

S-102 43 STOCKHOLM

Sverige

B. Startår

1947

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

D. Syfte

NORDFORSK er et samarbeids-serviceorgan med 9 medlemmer hvorav 5 er nasjonale forskningsråd (motsvarende) og 4 akademier innen teknovitenskapene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige.

NORDFORSK-virksomheten omfatter samvirke mellom medlemsorganisasjoner for å oppnå øket nasjonalt utbytte av investerte ressurser til teknisk-vitenskapelig FoU ved konsentrerte, samordnete innsatser innenfor rammen av nordiske samarbeidsprogram.

E. Organisation

1. Administration

Direktør er sjef for NORDFORSKs administrasjon (sekretariatet). Administrasjonen bearbeider stabsoppgaver og de faglige oppgaver. Stabsoppgaverne omfatter PR-koordinering, personale-, økonomi-, kontor- samt sekretærservice.

Faglige oppgaver omfatter 6 avgrensede fagområder med hvert sitt områdesekretariat. Sekretariatet for miljøvernteknikk (NFM) er lokalmessig forlagt til Helsingfors, de øvrige Stockholm (NFH). Gjennom sekretariatet for teknisk IoD drives dokumentasjonssentralen SCANDOC i Washington DC.

Administrasjonen er supplert med nemnder for planlegging og rådgivning vedrørende de 6 fagområdene. Utover dette finnes et antall komitéer, ad hoc utvalg, utredningsmenn og prosjektgrupper. Denne virksomheten omfatter i 1976 ca 400 medlemmer fra teknisk-vitenskapelig FoU ved høyskoler og universiteter, forskningsinstitusjoner og industriens FoU-avdelinger.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1976

	Nationalitet
Civ.ing. Per Grønberg	D
Professor Sakari Heiskanen	F
Direktör Steingrimur Hermansson	I
Direktør Tore Tysland	N
Generaldirektör Sigvard Tomner	S

3. Personal

Dir.: Siv.ing. Erling Hagen

Antall stillinger i administrasjonen var ved utløpet av 1976 15 (hvorav 8 med teknisk-vitenskapelig orientering) samt 5 ved SCANDOC, tilsammen 20.

4. Revisorer

Aukt. revisor Ulf Egenäs

F. Finansiering

Forskningsrådene svarer for medlemsavgifter (STVF 19,8 %, TTT 19,8 %, RR 1 %, NTNF 19,8 % og STU 39,6 %).

Medlemsavgiftene (1976: MSkr. 5,0) medgår til å dekke kostnader for sekretariat, nemnder, forundersøkelser og planleggingsinnsatser samt kostnader for prosjektledelse og kommunikasjon innen etablerte AC-prosjekt.

Øvrige prosjektkostnader dekkes ved eksterne innsatser fra forskningsråd, nordiske fonder, næringsliv m. m.

Erling Hagen

Berättelse

från Nordiska jordbruksforskarens förening

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1976

A. Namn och adress

Nordiske Jordbrugsforskernes Forening
Wergelandsveien 15, III,
Oslo 1
Norge

B. Startår

1918

C. Syfte

NJF har til formål å fremme kontakt og samarbeid mellom jordbruksforskere i de fem nordiske land til gagn for landbruket. Foreningen har særlig arbeidet for at forskerne skal bli kjent med hverandre og for at de kan utveksle erfaringer, idéer og forskningsresultater. Dette har resultert i at NJF også har utvidet sin virksomhet til initiering og planlegging av fellesnordiske forskningsprosjekter som blir forelagt Nordisk Kontaktorgan for Jordbrugsforskning og andre finansieringskilder med søknad om midler.

D. Organisation

1. Administration

Foreningens høyeste myndighet er delegertforsamlingen på 21 medlemmer.

Delegertforsamlingen velger blant sine medlemmer et sentralstyre på 5 medlemmer.

Dessuten har foreningen 11 fagseksjoner.

Både i delegertforsamlingen, sentralstyret og fagseksjonene er alle de 5 nordiske land representert.

2. *Styrelsens sammansättning 31.12.1976*

Professor Anton Skulberg, formann	N	Nationalitet
Professor Eeva Tapio, viseformann	F	
Professor Sven Dalbro	D	
Konsulent Óli Valur Hansson	I	
Statsagronom Birger Granström	S	

3. *Personal*

NJF disponerer beskjedne midler og har ikke noe utbygd sekretariat med eget personale, men har en valgt generalsekretær som for tiden er direktør Ottar Jamt, Norge.

4. *Revisorer*

Statsautorisert revisor R. Nitschke, Norge.
Lektor A. Hjortshøj Nielsen, Danmark.

E. *Verksamhet*

Foreningens faglige virksomhet foregår i det vesentligste i foreningens seksjoner som er følgende:

- I Jord og gjødsling
- II Plantedyrking
- III Hagebruk
- IV Plantepatologi og landbrukszoologi
- V Husdyrbruk
- VI Næringsmiddelteknikk
- VII Teknikk
- VIII Kulturteknikk
- IX Landbruksøkonomi
- X Undervisning og rådgivning
- XI Miljøvern

NJF utgir tidsskriftet "Nordisk Jordbruksforskning" som trykkes i et opplag på 3 000. En årgang er på 400—600 sider, og inneholder resultater fra forskningen samt rapporter fra seksjonenes seminarer.

I forbindelse med seminarer og symposier utgir foreningen en rekke fortrykk. Fortrykkene inneholder manuskripter til foredrag som sendes seminardeltakerne på forhånd, slik at disse kan få anledning til å sette seg inn i det stoffet som skal behandles ved arrangementet. Fortrykkene blir vanligvis trykket i et forholdsvis stort ekstraopplag, da det er store bestillinger på slike hefter.

I samarbeid med Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien utgir NJF "Acta Agriculturae Scandinavica". En årgang er på ca. 250 sider. Tidsskriftet inneholder vitenskapelige meldinger fra de fagområder som dekkes av NJF's seksjoner, og er et høyt anerkjent tidsskrift.

Foreningen har også et stipendprogram hvor det tas sikte på utveksling av yngre forskere. I tilknytning til dette arrangeres det i foreningens regi flere kurser på lisensiat- og doktornivå.

F. Framtidsplaner

NJF har særlig arbeidet for å legge forholdene til rette for det spontane og frivillige samarbeid mellom jordbruksforskerne.

NJF's virksomhet må fortsette å intensiveres, både når det gjelder seminarerne, publiseringsvirksomheten og stipendprogrammet.

Det er behov for å utvide virksomheten ettersom jordbruksforskningen etter hvert blir trukket inn i nye områder. Instituttene innenfor jordbruksforskningen har ekspertise som det er aktuelt å dra nytte av i mange aktuelle samfunnsoppgaver som må tas opp til forskningsmessig belysning. Dette gjør at foreningens virkefelt må tilpasses utviklingen.

Ellers har foreningen under utredning og planlegging flere nye nordiske forskningsprosjekter.

G. Finansiering och ekonomi

1. Översikt över bokslut och budget (1 000-tal, nat. valuta)

	Bokslutt 1975	Budsjett 1977
Utgifter		
Delegertforsamlingen, sentralstyret, kontorutgifter	kr 118.344	kr 154.000
Avdelingene	kr 23.123	kr 24.000
Seksjonene	kr 442.538	kr 326.500
Nordisk Jordbruksforskning	kr 114.426	kr 150.000
Stipend	kr 36.000	—
Diverse	kr 750	kr 12.500
Underskudd fra 1975	kr 70.109	
Sum utgifter	kr 805.290	kr 667.000
Inkomster		
Statsbidrag	kr 550.724	kr 537.500
Medlemskontingent	kr 115.613	kr 119.500
Deltakeravgift	kr 116.038	
Diverse	kr 22.915	kr 10.000
Sum inntekter	kr 805.290	kr 667.000

2. Ev. kommentarer; innevarande års ekonomi och resursfördelning

NJF finansierer sin virksomhet ved hjelp av statsmidler og medlemskontingent. For året 1977 er det regnet med følgende budsjett:

Statsbidrag	N. kr. 538 000
Medlemskontingent	N. kr. 119 000
Andre inntekter	N. kr. 10 000
Sum	N. kr. 667 000

Seminarerne blir finansiert ved hjelp av deltakeravgifter og disse er ikke tatt med i dette budsjettet. Det skal dessuten nevnes at i foreningens forskjellige organer sitter omlag 300 tillitsmenn, og disse utfører et stort arbeid uten noen godtgjørelse. Videre mottar NJF forskjellig hjelp fra de institusjoner tillitsmennene er knyttet til.

Berättelse

från Nordiska utlänningsutskottet 1976

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

A. Navn

Nordiske udlændingsudvalg

B. Startår

1957

C. Deltagende lande

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige.

D. Formål

Det nordiske udlændingsudvalg er oprettet i henhold til overenskomsten af 12.7.1957 mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige om ophævelse af paskontrollen ved de fællesnordiske grænser med tillægsprotokollen af 20.5.1963 og 2.4.1973. Island har tilsluttet sig overenskomsten den 24.9.1965.

Ifølge art. 13 i overenskomsten skal det nordiske udlændingsudvalg samordne kontrollen af udlændinge i de tilsluttende stater og i øvrigt rejse og drøfte spørgsmål, som er af betydning for det fælles paskontrolområde i de nordiske stater.

E. Organisation

1. Administration

Udvalget har ikke sekretariat.

2. Sammensætning

I det nordiske udlændingsudvalg indgår en repræsentant for hver af de tilsluttende stater.

For Danmark: politimester Søren Sørensen
For Finland: byråchef Eila Kännö
For Island: politidirektör Sigurjón Sigurðsson
For Norge: kontorsjef Th. Haukenæs
For Sverige: generaldirektör Kjell Öberg

Repræsentanterne kan tilkalde særligt sagkyndige.

Medlemmerne repræsenterer i samtlige lande den centrale udlændingsmyndighed i vedkommende stat.

Det nordiske udlændingsudvalg mødes i reglen to gange årlig. Møderne holdes efter tur i hvert af de nordiske lande. Værtslandets repræsentant forbereder dagsordenen og indkalder til møde og stiller nødvendigt personale til rådighed under mødet.

F. Virksomhed

Det nordiske udlændingsudvalg har i 1976 haft to møder nemlig i Oslo den 12.—13. februar og i Åbo den 9. og 10. september 1976.

Blandt de emner, der har været behandlet, skal fremhæves følgende:

1. Reglerne i overenskomstens art. 10 om tilbagetagelse af ulovligt indrejste udlændinge

a) Anvendelse af tilbagetagsreglerne på asylsøgende. Spørgsmålet er optaget til behandling efter anmodning fra Nordisk Råds juridiske udvalg i anledning af en henvendelse fra Det svenske flygtningeråd om tilbagesendelser af asylsøgende fra Sverige til Danmark. Der er i udlændingsudvalget enighed om, at en flygtning ikke bør have adgang til selv at vælge sit asylland. En dansk henstilling om, at der sker en materiel prøvelse af asylspørgsmålet i ansøgerlandet, og at der kun sker tilbagesendelse til andet nordisk land i det omfang, det følger af den internationale princip om første asylland, kunne ikke accepteres af repræsentanterne for de andre nordiske lande.

b) Spørgsmålet om ophævelse af en vedtagelse i det nordiske udlændingsudvalg fra 1958 om pligt for et land til at tilbagetage udlændinge, der er indrejst til et andet nordisk land med gyldigt visum til dette land efter visummets udløb.

Et dansk ønske om at ophæve vedtagelsen blev tiltrådt fra norsk side, men afvist af den svenske repræsentant.

c) Spørgsmålet om en hurtigere effektivering af tilbagesendelserne ifølge art. 10, herunder en afkortning af 1-års fristen i art. 10.

Et dansk ønske om afkortning af 1-års fristen til 3 måneder blev tiltrådt fra norsk side, men afvist af den svenske repræsentant.

Tilbagetagsproblemerne har fået en særlig aktualitet på grund af Sveriges ensidige indførelse af visumtvang for tyrkiske statsborgere i februar 1976. Dette har medført, at antallet af begæringer fra svensk side til Danmark og Norge om tilbagetagelse er steget meget væsentligt.

Spørgsmålet om tilbagetagspligtens omfang er nu på dansk initiativ taget op til forhandling med de respektive ministerier i de andre nordiske lande.

2. Andre spørgsmål

Udvalget har diskuteret indgåelse af viseringsfrihedsaftaler med yderligere lande og udlændingskontrollspørgsmål af mere teknisk natur. Det er herunder besluttet at opgive den fælles statistik over antal indrejsende i det nordiske paskontrolområde fra udgangen af 1976.

Berättelse

om Nordiska kulturfonden 1975

1. Samarbejdets opbygning

Nordisk Kulturfond har til formål at fremme det kulturelle samarbejde mellem de nordiske lande. Dens virksomhedsområde omfatter det nordiske kultursamarbejde i hele dets udstrækning, forskning, undervisning og almenkulturel virksomhed i videste forstand. Fonden ledes af en styrelse, der består af 10 ordinære medlemmer og 10 personlige suppleanter. Heraf er halvdelen parlamentarikere udpeget af Nordisk Råd og halvdelen embedsmænd udpeget af de nordiske landes regeringer. Medlemmerne vælges for en 2-årig periode. Den nuværende styrelse er valgt for perioden 1975—1976. I 1975 har styrelsen haft følgende sammensætning:

Danmark

folketingets formand Karl Skytte
(suppleant: folketingsmand Poul Hartling)
departementschef Ole Perch Nielsen
(suppleant: kontorchef Jens Peter Ipsen)

Finland

riksdagsman Olavi Lähteenmäki
(suppleant: redaktör Georg Backlund)
kanslichef Jaakko Numminen
(suppleant: kultursekreterare Matti Gustafson)

Island

altingsmand Jóhan Hafstein
(suppleant: altingsmand Gils Guðmundsson)
departementschef Birgir Thorlacius
(suppleant: afdelingschef Árni Gunnarsson)

Norge

stortingspresident Guttorm Hansen
(suppleant: stortingsrepresentant Jo Benkow)
departementsråd Olav Hove
(suppleant: byråsjef Hans Sørbrø)

Sverige

riksdagsman Ingemar Mundebo
(suppleant: riksdagsman Sven Hammarberg)
expeditionschef Jan Stiernstedt
(suppleant: departementssekreterare Björn Thomasson)

Styrelsen valgte efter konstituering departementschef Birgir Thorlacius som fondens formand og altingsmand Gils Guðmundsson som fondens næstformand.

Med ovennævnte sammensætning har styrelsen i 1975 afholdt 3 møder, i København 27.—28.2.1975, i Visby 21.—22.5.1975 og i København 17.—18.11.1975.

Fondens årsberetning og årsregnskab for 1974 blev vedtaget på styrelsesmødet 27.—28.2.1975 og oversendt til Nordisk Råd sammen med revisionsberetning i overensstemmelse med fondens overenskomst.

I lighed med de tidligere år er sekretariatsarbejdet blevet udført af Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde. Fonden har endvidere anvendt Nordisk Ministerråds 3 rådgivende komiteer for forskning, undervisning og almenkulturel virksomhed samt andre specialorganer i sagsbehandlingen af de indkomne ansøgninger.

2. Fondens informationsvirksomhed

Fonden har gennem 1975 foretaget en almen udvidelse af sin løbende informationsvirksomhed. Udover annonceringen i et antal dagblade Norden rundt har man løbende i forbindelse med hvert styrelsesmøde udsendt informationsmateriale om mødets beslutninger m. v. til interesserede gennem sekretariatets adresseregister. Dette materiale er i et vist omfang blevet anvendt af dag- og fagblade i forbindelse med omtale af fonden.

Omtalen har resulteret i et stort antal henvendelser om fondens støttemuligheder. Disse henvendelser er blevet besvaret individuelt, idet fondens almene informationsmateriale i alle tilfælde er blevet udleveret. En del af henvendelserne var projekter, som fonden ifølge sin overenskomst ikke kan støtte. I disse tilfælde har man såvidt muligt henvist til andre relevante støttemuligheder. Et stigende antal henvendelser af denne karakter har ført til, at sekretariatet er gået i gang med at udarbejde en samlet oversigt over finansieringsmuligheder for projekter mellem 2 eller flere af de nordiske lande.

3. Behandlingen af fondens ansøgninger

Fonden har gennem de senere år modtaget et stadig voksende antal ansøgninger. Samtidig hermed har ansøgerne udtrykt ønske om en hurtigere behandling af ansøgningerne. Dette førte til, at fondens styrelse efter drøftelser med ministerrådets rådgivende komiteer for forskning, undervisning og almenkulturel virksomhed traf beslutning om en omlægning af behandlingen af ansøgningerne. Denne omlægning er iværksat med henblik på behandlingen af ansøgningerne for 1976.

Efter omlægningen modtages ansøgninger året rundt. Fonden har ingen faste ansøgningsfrister, og indkomne ansøgninger vil efter deres karakter blive behandlet hurtigst muligt.

Førend ansøgningerne bliver fremlagt til afgørelse i fondens styrelse, bliver de alt efter art og indhold vurderet af sagkyndige i sekretariatet, ministerrådets rådgivende komiteer for forskning, undervisning og almenkulturel virksomhed og om nødvendigt i andre kompetente organer. Behandlingen af ansøgningerne bliver igangsat straks efter deres modtagelse med henblik på afgørelse på ét af fondens 4 årlige styrelsesmøder. Ansøgninger af mindre økonomisk omfang eller mindre principiel betydning vil normalt kunne færdigbehandles på det førstkommende styrelsesmøde i fonden, medens ansøgninger af større økonomisk omfang og/eller større principiel betydning først kan påregnes færdigbehandlet på det næstkommende styrelsesmøde i fonden.

4. Opsøgende virksomhed

Fonden har over en årrække gennemført opsøgende virksomhed med særlige støtteordninger. Baggrunden herfor har været, at man har ønsket at give støtte til områder, hvor særlige finansieringsbehov har gjort sig gældende. Hertil kommer, at man gennem støtteordningerne har ønsket at informere om fondens almene støttemuligheder overfor grupper, som traditionelt ikke har udnyttet disse muligheder i nogen større grad. Af de særlige støtteordninger bør især nævnes støtteordningen for teatergæstespil og koncertudvekslinger. Af disse er støtteordningen for teatergæstespil blevet optaget på det nordiske kulturbudget med en fast årlig bevilling.

Fonden har ønsket at udvikle denne opsøgende virksomhed. I 1975 har man således etableret en særlig støtteordning for projekter udsprunget af det internationale kvindeår. Der indkom et meget stort antal ansøgninger under støtteordningen, ligesom der efter støtteordningens udløb løbende er indkommet ansøgninger om støtte til kvindesamarbejde blandt fondens normale ansøgninger.

Den opsøgende virksomhed er videreført i 1976. I samarbejde med de kommunale landsforbund og en lang række nordiske og nationale organisationer har man givet tilbud til alle kommuner Norden rundt om i samarbejde med lokalorganisationer, grupper m. v. at planlægge lokale nordiske kulturuger med støtte fra Nordisk Kulturfond.

5. Overenskomsten om Nordisk Kulturfond

På foranledning af Nordisk Ministerråd udarbejdede fondens styrelse i 1974 forslag til ny overenskomst om Nordisk Kulturfond. Dette forslag byggede på erfaringerne fra fondens virksomhed siden etableringen. Forslaget til ny overenskomst blev fremsendt til ministerrådet, der efter forelæggelse for Nordisk Råd vedtog forslaget i uændret form i juni 1975. Efter vedtagelsen blev forslaget fremsendt til ratificering i de enkelte nordiske lande. Denne ratifikation påregnes afsluttet i første halvdel af 1976.

Fondens kapital og forvaltning

Fonden havde i 1975 følgende midler til rådighed:

Overført fra 1974	dkr 201.502,48
Medlemslandenes bidrag	dkr 5.500.000,00
i alt	dkr 5.701.502,48

Fonden modtog ialt 962 ansøgninger om støtte af disse midler med et samlet beløb på ca. 66 mill. dkr. Heraf var henholdsvis 100 ansøgninger med et samlet ansøgt beløb på 2,7 mill. dkr. og 200 ansøgninger med et samlet ansøgt beløb på ca. 13 mill. dkr. ansøgninger til fondens særlige støtteordninger for koncertudveksling og for projekter i anledning af det internationale kvindeår.

Af de indkomne ansøgninger blev 123 ansøgninger med et samlet beløb på 5,5 mill. dkr. afvist af formelle grunde, medens 35 ansøgninger med et samlet beløb på 2,5 mill. dkr. som følge af en beslutning i fonden automatisk blev oversendt til videre behandling under andre organer som Udvalget for nordisk teatergæstespil, Udvalget for nordisk ungdomssamarbejde, Udvalget for oversættelse af nabolandslitteratur m. v. De resterende ansøgninger, 804 i alt med et samlet beløb på ca 58 mill. dkr., blev herefter behandlet i fonden. Af det til rådighed stående beløb blev bevilget i alt dkr. 5 626 300 til 126 forskellige projekter herunder dkr. 350 000 til 19 koncertudvekslingsprojekter jfr oversigten i *bilag 1 og 2*. Bevillingerne fordeler sig på de enkelte hovedområder med følgende:

Forskning

	antal	dkr sum	% af sum
20 Overgribende og tværvidenskabelige spørgsmål	0	0	0
21 Humanistisk forskning	15	421.900	7,5
22 Samfundsvidenskabelig forskning	5	133.000	2,4
23 Naturvidenskabelig forskning	3	112.000	2,0
24 Medicinsk forskning	4	93.000	1,7
25 Teknologisk forskning	0	0	0
26 Skov og jordbrugsforskning	6	344.000	6,1
	33	1.103.900	19,6

Undervisning

30 Overgribende spørgsmål og pædagogisk forsknings- og udviklingsarbejde	4	190.000	3,4
31 Forskole og grundskole	0	0	0
32 Gymnasial uddannelse	0	0	0
33 Akademisk grunduddannelse	7	200.700	3,6
34 Læreruddannelse	2	63.000	1,1
35 Erhvervsuddannelse	1	3.500	0,1
36 Voksen- og videreuddannelse	3	103.000	1,8
37 Specialundervisning	6	168.000	3,0
	23	728.200	12,9

Almenkulturel virksomhed

40 Overgribende spørgsmål	9	563.500	10,0
---------------------------	---	---------	------

Formidling

	antal	dkr sum	% af sum
50 Museum, bibliotek og arkiv	3	100.000	1,8
51 AV-medier, grafiske medier	6	233.000	4,1

Kunstnerisk virksomhed

60 Håndværk og formgivning	0	0	0
61 Billedkunst	9	650.200	11,6
62 Musik og dans	8	583.000	10,4
63 Litteratur	1	120.000	2,1
64 Dramatisk virksomhed	7	590.000	10,5

Anden virksomhed

70 Etniske minoriteters samarbejde	0	0	0
71 Idræts- og friluftsvirksomhed	3	136.500	2,4
72 Socialt samarbejde	2	70.000	1,2
73 Børne- og ungdomssamarbejde	0	0	0
74 Ideelt samarbejde	1	13.000	0,2
75 Kvindesamarbejde	19	660.000	1,3
76 Nordiske kulturuger	2	75.000	1,3
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	69	3.794.200	67,4
I alt	126	5.626.300	99,9

BILAGA 1

Oversigt over bevillinger af Nordisk Kulturfonds midler 1975

Forskning

Humanistisk forskning

Udgiverselskabet for Danmarks nyeste historie m. fl., København, til udgivelse af et engelsksproget værk om de nordiske landes historie under 2. verdenskrig	150 000
Knud Rahbeck Schmidt, København, til gennemførelse af et symposium om Rusland og Norden i skønlitteraturen	50 000
Thomas Kingston Derry, Oslo, til fremstilling af et manuskript til en bog med titlen "A Short History of Scandinavia"	9 000
Society for the Advancement of Scandinavian Study, Wisconsin, til udgivelse af en bibliografi om engelsksprogede udgivelser om skandinavisk lingvistisk, litteratur, historie og socialvidenskab samt skandinavisk skønlitteratur i engelsk oversættelse	20 000
Nordiska samarbetskommittén för namnforskning (Norna), Uppsala, til redigering og udgivelse af "Nordiskt namnforskarregister 1975"	3 400
Nordiska samarbetskommittén för namnforskning (Norna), Uppsala, til afholdelse af et symposium med temaet "Ortnamn och samhälle"	35 000
Sigurd Bograng, Eskilstuna, til gennemførelse af et forskningsprojekt om indsamling og tolkning af finske stednavne i Norge og Finland	10 000
Arbetsgrupperna för en nordisk lingvistikförening och lingvistiktidsskrift, Uppsala, til forberedelse af et nordisk samarbejde for lingvister	23 000
Knud Prange, København, til udgivelse af en bog om lokalhistorie i de nordiske lande inden for de sidste 100 år	11 000
James McFarlane, Norwich, England til udgivelse af et særnummer af tidsskriftet "Scandinavica, An International Journal of Scandinavian Studies"	24 000
4. nordiska ikonografiska symposiet i Karis, Finland til trykning af symposiets indlæg	28 000
Nordiska sällskapet för studier i arbetsrörelsens historia, Stockholm, til afholdelse af en konference "Splittringen inom nordisk arbetarrörelse på 1910- och 1920-talen"	25 000
Tore Ahlbäck, Åbo, m. fl. til gennemførelse af en nordisk religionshistorisk symposium for unge forskere omkring metoder, resultater og fremtidige forskningsprojekter	15 000
Mogens Bencard, Ribe, m. fl. til koordinering af terminologi- og registreringsprincipper vedr. genstandsmaterialet fra nordisk middelalder	8 500
Heinz Brüske, Berlin, til udarbejdelse af et tysksproget manuskript til bind 2 af en skandinavisk litteraturhistorie	10 000

Samfundsvidenskabelig forskning

Redaktionskommittén for Scandinavian Political Studies, Helsingfors, til organisering af 4 nordiske forskergrupper på det statsvidenskabelige område og etablering af Nordisk forbund for statsvidenskabelig forskning	24 000
Redaktionskommittén for Scandinavian Political Studies, Helsingfors, til udarbejdelse af et restrospektivt fællesbind af Scandinavian Political Studies med titlen "Political Research in the Nordic Countries 1960—1975"	40 000
Tidskriften "Nordisk minoritetsforskning", Stockholm, til udgivelse af de fire første numre af tidsskriftet	20 000
Utrikespolitiska institutet, Stockholm, til udgivelse af Utrikespolitiska institutets nordiske kalendarium. Første år af en to-årig forsøgsperiode	35 000
J. P. Roos, Joensuu, til gennemførelse af et symposium om demokratiseringen af samfundsplanlægningen under temaet "Annorlunda planering"	14 000

Naturvidenskabelig forskning

Komiteen for atlaset "Norden i text och kartor", Stockholm til afslutning af udgivelsen af atlaset	85 000
Lars-König Königsson, Uppsala, till islandsk deltagelse i NORDQUA-organisationen	2 000
Carl-Erik Lund, Uppsala, til udarbejdelse af en nordisk seismisk testprofil	25 000

Medicinsk forskning

Ungdomspsykiatrisk Klinik, Oslo, til afholdelse af et symposium om ungdomspsykiatrien	28 000
Christian Astrup, Tromsø, til afholdelse af et seminar om "Social Somatic and Psychiatric Studies in Geographically Defined Populations"	10 000
Institutt for generell genetik, Universitetet i Oslo, til et kontaktseminar vedrørende en epidemiologisk undersøgelse af skader på de arvelige egenskaber	15 000
Institutet för medicinsk mikrobiologi og Forskarutbildningskollegium vid Turun yliopisto til gennemførelse af et nordisk symposium om "Immunologisk maturation"	40 000

Skov- og jordbrugsforskning

Nordisk Arboretudvalg, Milde, til fællesopgaver for nordiske arboreter i 1975	200 000
Bunaðarfelag Islands, Reykjavík, til udgivelse af en fællesnordisk ordbog på landbrugets område	40 000
Sveriges Lantmäteriförening, Stockholm, m. fl. til udgivelse af en nordisk ordliste med de vigtigste betegnelser inden for landmålingsområdet	35 000
Erik Åkerberg, Höör til gennemførelse af et forskningsprojekt om nordiske kulturvækstøkologiske problemer	14 000
Nordiske Jordbruksforskernes Forening, Seksjon III, Hagebruk, Ås, til afslutning af planlægningsarbejdet vedrørende	

et nordisk samarbejde om fremstilling af elitemateriale af vegetativt formerede haveplanter	25 000
Institut för husdjurens utfodring och vård vid Lantbruks-högskolan, renförsöksavd, Uppsala til afholdelse af en konference for planlægning af renforskning i Norden	30 000

Undervisning

Overgribende spørgsmål og pædagogisk forsknings- og udviklingsarbejde

Pædagogisk Seminar, Oslo, til gennemførelse af en konference om harmoniseringen af den pædagogiske læreruddannelse for adjunkter og lektorer	30 000
Riksförbundet Hem och Skola (RHS), Stockholm, til gennemførelse af et symposium om udformningen af det fremtidige forældresamarbejde i Norden	50 000
Føroyskir Lesilærarar, Tórshavn, til afholdelse af en konference om sprogminoriteter i Norden — skoleproblemer i det lille samfund	60 000
Föreningarna Nordens Förbund, Stockholm, til gennemførelse af en konference om den nordiske historieundervisnings målsætninger og forandringer i de sidste 40 år	50 000

Akademisk grunduddannelse

Skogshögskolan, Stockholm, m. fl. til samordning af den højere skovuddannelse	32 500
Vare, förening för arkeologistuderande vid Åbo Universitet til sammenstilling og udgivelse af en bog om museumsuddannelsen i de nordiske lande	10 000
Universitetet i Tromsø til videreførelse af et samarbejde mellem universiteterne på Nordkalotten	100 000
Matemaattisten aineiden opettajien liitto ry, Helsingfors, til gennemførelse af en kongres for matematik-, fysik- og kemilærere i Norden	24 000
De studerende i nordisk arkæologi ved Oslo universitet til gennemførelse af et seminar om økonomisk struktur i forhistoriske samfund	20 000
Skogshögskolans studentkår, Stockholm, til gennemførelse af et nordisk uddannelsesseminar	4 200
De studerendes råd ved Danmarks biblioteksskole, København, til gennemførelse af en nordisk konference for biblioteksstuderende	10 000

Læreruddannelse

Nordisk sekretariat for forskolelærere, København, til afholdelse af et seminar om uddannelserne af forskolelærere i Norden	13 000
Nordisk Lærerorganisations samråd (NLS), København, til gennemførelse af et nordisk lærerkursus i Island 1975	50 000

Erhvervsuddannelser

Nordisk Komité for handelsundervisning, Hyvinkää, til udgivelse af en revideret udgave af "Nytt i nordisk handelsundervisning" 3 500

Voksen- og videreuddannelse

Arbejdernes Oplysningsforbund, København, til gennemførelse af en nordisk konference om "AOF — arbejdet i lokalt miljø" 3 000

Arbejdernes Oplysningsforbund, København, m. fl. til udgivelse af dansk-, svensk-, norsk- og finsksprogede udgaver af et kulturpolitisk program for AOF i Norden 50 000

Vapaan sivistystyön yhteisjärjestö-Samverkande bildningsorganisationerna ry, Helsingfors, til nordisk folkbildningskonference i 1975 på Hanaholmen 50 000

Specialundervisning

Nordisk tidsskrift for specialpædagogik, Dragør, til udgivelse af et temanummer om specialpædagogisk forskning i Skandinavien 13 000

Olof Lindh, Stockholm, til redigering af fem lærebøger i billedkundskab for blinde med henblik på udgivelse af samme 28 000

Riksförbundet för utvecklingsstörda barn, Stockholm, til gennemførelse af et samnordisk kursus for "utvecklingsstörda ungdomar" 15 000

Sveriges Dövas Riksförbund, Borlänge, til gennemførelse af et tredje nordisk seminar om de døves tegnsprog 34 000

Särskolans Skolledaregrupp inom Sveriges Läraförbunds Skolledareförening, Norrköping, til gennemførelse af et kursus om voksenundervisningen for psykisk udviklingshæmmede 58 000

Nordiska förbundet för specialpedagogik, Stockholm, til gennemførelse af et seminar om specialpædagogisk forskning 20 000

Almenkulturel virksomhed*Overgribende spørgsmål*

Knud Rasmussens Højskole, Holsteinborg, til et kursus med præsentation af Grønland for nordiske oplysningsfolk, pædagoger, journalister, forfattere, mediafolk, m. m. 100 000

Guovdagäino Sámiid Särvi, Kautokeino, til afholdelse af et samisk kulturarrangement i påsken 1975 70 000

Arbeidernes Oplysningsforbund, Bergen, til afholdelse af et seminar for fagorganiserede kunstnere og kulturarbejdere under festspillene i Bergen i 1975 med temaet "Festspill i Hverdagen" 50 000

Upphovsrättsliga föreningen i Finland rf, Helsingfors, til gennemførelse af et nordisk symposium om ophavsretslige problemer 120 000

Föreningarna Nordens Förbund, Stockholm, til afholdelse af

en konference om bygdekulturen og det nordiske kulturelle fællesskab	40 000
F 15 Kontakt, Moss, til udbygning af den nordiske billedkunstinformation i F 15 Kontakt	38 500
Mentunarstevna Føroya, Tórshavn, til gennemførelse af et nordisk kulturstævne på Færøerne i 1975	50 000
Suomen Nuorison Liitto, Helsingfors, til gennemførelse af et nordisk kulturpolitisk seminar om "Glesbygden og kulturutbyttet"	60 000
Työväen Sivistysliitto TSL ry, Helsingfors, til gennemførelse af et nordisk seminar om arbejderbefolkningernes stilling i de nordiske lande	35 000

Formidling

Museum, bibliotek og arkiv

Arbetsgruppen NORDREG, Stockholm, til fælles nordisk registrering af museumsgenstande, billeder og traditionsop-tegninger	40 000
Nordisk Konservatorforbund, Herlev, til produktion af en udstilling om tekstilkonservering i forbindelse med forbundets kongres i 1975 om tekstilkonservering	50 000
Komiteen for arrangering af Nordkalottens biblioteksmøde og Northern Libraries Colloquy i Rovaniemi, til gennemførelse af de to møder	10 000

AV-medier, grafiske medier

Fiskeri- og Søfartsmuseet — Saltvandsakvariet, Esbjerg, til produktion af en vandreudstilling med temaet "Det nordiske fiskeri — et erhverv i omformning"	60 000
Nordisk violinbyggerforening, Stockholm, til udarbejdelse og produktion af en udstilling om strygeinstrumenter	17 000
Dansk Pressehistorisk Selskab, København, til udgivelse af en tema-årgang af Pressens Årbog om kommunikationspolitik i Norden	27 000
Initiativgruppen til den nordiske kvindeudstilling "Rejsning", København, til forberedelse og opstilling af kvindeudstillingen	50 000
Jørgen Haagen, København, til forberedelse og produktion af en vandreudstilling om kolonihavernes nutidige og fremtidige udformning i Norden	49 000
Nordens Fackliga Samorganisation, Stockholm, til gennemførelse af en nordisk informationskonference i 1975	30 000

Kunstnerisk virksomhed

Billedkunst (maleri, skulptur, foto)

Nationalgalleriet, Oslo, m. fl. til opstilling af en udstilling med Gustav Vigelands skulpturer	65 000
Nordisk grafisk union, Oslo, til igangsættelse af en forsøgsordning med et nordisk artotek	115 000
Félag íslenzkra myndlistarmanna, Reykjavík, til en udstilling af nutidig islandsk kunst under temaet "Island 1975"	50 000
VR Kamerakerho Helsinki ry, Helsingfors, til afholdelse af	

en nordisk fotokonkurrence og fotoudstilling for jernbanefolk	3 200
Nordiska Konstförbundet, Helsingfors, til gennemførelse af en nordisk kunstuge, der på grundlag af en inventering af nordisk nabolandskunst i nordiske samlinger resulterer i en kunstuge med aktiviteter i form af presseinformation, udstillinger, foredrag o. s. v.	200 000
Kunstnernes Hus, Oslo, til produktion af et katalog i forbindelse med opstilling af en vandredstilling af Inger Sitters billedkunst	20 000
Nasjonalgalleriet, Oslo, til opsætning af en udstilling af Düsseldorfmalere i Norge, Sverige og Finland samt Vesttyskland	150 000
Galleri F 15, Moss, til opsætning af en vandredstilling om Reidar Aulie i de nordiske lande	12 000
Konstnärernas Kollektivverkstad (KKV), Utdelningssektionen, Stockholm, til gennemførelse af et tekstiltrykningskursus for udøvende nordiske tekstilkunstnere	35 000

Musik og dans

NOMUS, København, til gennemførelse af støtteordningen for koncertudvekslinger i 1975 (jfr. bilaga 2)	350 000
Nordisk Arbejdersanger- og Musikerforbund, Oslo, til gennemførelse af et nordisk kulturseminar 1975 for dirigenter, sangere, musiker, musikudvalg, arbejdsudvalg m. fl.	35 000
Föreningen Norden i Härjedalen, Svege, til gennemførelse af en korturné med et nordisk sammensat sangkor til Helsingfors, Tallin og Riga	15 000
Ekspertudvalget for nyere nordisk visekunst, København, til udarbejdelse af en fornyet udgave af "Vejviser for viseinteresserede"	9 000
Norsk Balletforbund, Oslo, til gennemførelse af et nordisk sommerkursus for pædagoger, dansere og koreografer	50 000
De Unges Kammerorkester, Oslo, i samarbejde med Henie-Onstad Kunstsenter på Høvikodden til gennemførelse af et seminar for nordiske kammerorkestre	65 000
Föreningen Musiknätet, Vaxholm, m. fl. til igangsættelse af et nordisk samarbejde omkring den alternative musik	45 000
Målselv Mållag og Målselv Spelmannslag, Andselv, til gennemførelse af et nordisk musik- og dansearrangement under temaet "Kalottspel -75"	14 000

Litteratur

Nordiska författarrådet, Stockholm, til gennemførelse af seks litterære kurser i 1975	120 000
---	---------

Dramatisk virksomhed (teater og film)

Svenska filminstitutet, Stockholm, til forevisning af nordiske film i de nordiske lande	100 000
Nordisk Dramatiker Union, Århus, til gennemførelse af et seminar om forfatteren i gruppeteatret	60 000

Nordisk Film og TV Union, Oslo, til afholdelse af et seminar om udarbejdelse af manuskript/scenario	50 000
Svenska Filminstitutet, Stockholm, til en filmatisering af Gisle Surssons saga	250 000
De Nordiske Landes Smalfilmforbund, Stavanger, til gennemførelse af aktiviteter i forbindelse med den nordiske smalfilmkongres og -konkurrence	50 000
Nordisk Amatørteaterråd, Gråsten, til gennemførelse af et forskningsprojekt om fritidsteatret som funktion i lokalsamfundet	40 000
Lilla Teatern, Helsingfors, til en teaterturné til Oslo, København og Stockholm med teaterforestillingen "Diktorius"	40 000

Anden virksomhed

Idræt og friluftsvirksomhed

Nordiska Samrådet, Helsingfors, til udgivelse af samisk litteratur	20 000
Nordens Akademiske Idrætsforbund (NAIF), Oslo, til et sommerseminar for idrætsfagligt personale ved universiteter og højskoler i de nordiske lande	75 000
Nordisk Kolonihaveforbund, Brønshøj, til gennemførelse af et seminar for unge kolonihavefolk fra de nordiske lande om kolonihavernes fremtid som miljø i fritiden	41 500

Socialt samarbejde

Danske Fysioterapeuter, København, til afholdelse af en konference om bevægelsehæmmedes muligheder i Norden	40 000
Nordiske socionomforbunds samarbejdskomité, Helsingfors, til gennemførelse af et nordisk seminar om det forebyggende sociale arbejde, dets visioner og virkelighed	30 000

Ideelt samarbejde (fagligt, kirkeligt, politisk o. l.)

Nordens Kristna Socialdemokraters Förbund til gennemførelse af en nordisk styrelses- og funktionærkonference inden for forbundet	13 000
--	--------

Det internationale kvindeår i 1975

Norsk Studentunion, Oslo, til gennemførelse af et seminar om kvindernes stilling i uddannelse og arbejdsliv	16 500
Nordens konservative studentunion, Oslo, til gennemførelse af et nordisk ligestillingsseminar	25 000
Kvinnorganisationernas Centralförbund — Naisjärjestöjen Keskusliitto, Helsingfors, til gennemførelse af et internordisk kvindemøde i Finland	50 000
Den islandske samarbejdskomité for det internationale kvindeår, Reykjavík, til produktion og opsætning af en vandreudstilling på Island, Grønland, Færøerne, Finland og Åland om brugskunsten i hverdagen	75 000
Svenska FN-förbundet, Stockholm, til gennemførelse af et nordisk seminar om kvinden i samfundet	50 000

Nordens Landskvinnor, Oslo, til gennemførelse af et repræsentantskabsmøde og et seminar med temaet "Kvinnens rolle i landbruget i nordisk og international sammenheng"	30 000
Skandinavisk programkomité for den tværvitenskapelige konferanse om kvinneforskning i humanistiske fag, Tromsø, til nordisk deltagelse i konferencen	30 000
Norges Husmorforbund, studiekomiteen, Oslo, til gennemførelse af en konference med temaet "Husmoren og voksenopplæringen"	30 000
Samarbetsgruppen för arrangerandet av ett samnordiskt seminarium "Mannen har också en dubbelroll" til gennemførelse af seminaret	65 000
Danske Kvinders Nationalråd, København, til gennemførelse af et nordisk seminar om egnsudviklingens betydning for kvinders uddannelses- og beskæftigelsesmuligheder	50 000
Folkpartiets kvinnoförbund, Stockholm, til gennemførelsen af et nordisk seminar om arbejdslivets vilkår for kvinder og mænd i Norden	50 000
Nordens Fackliga Samorganisation (NFS), Stockholm, til gennemførelse af et nordisk seminar om ligestillingsproblemer på arbejdsmarkedet	10 000
Centerns Kvinnoförbund, Stockholm, til udarbejdelse af mødemateriale om "Kvinna i Norden — och världen" med henblik på møder i anledning af kvindeåret i Finland, Norge og Sverige	40 000
Sveriges socialdemokratiske kvinnoförbund, Stockholm, til gennemførelse af et nordisk møde	10 000
Norsk kvinnesaksforening, Oslo, til gennemførelse af en nordisk konference om kvinderne i massemedierne	20 000
Arbeidsutvalget for kvinneåret i Norge, Oslo, til udarbejdelse og trykning af et oplysningshæfte på samisk om samiske kvinders stilling og rettigheder	13 500
Det norske Arbeiderpartis Kvinnesekretariat, Oslo, til gennemførelse af en nordisk studieuge for de socialdemokratiske partiers kvinder i Danmark, Finland, Island, Sverige og Norge i anledning af kvindeåret 1975	20 000
Norske Kvinners Nasjonalråd, Oslo, til afholdelse af et 3-dages møde — Nordisk Stor-forum — til drøftelse af kvinden og kulturarbejdet, kvinden og lovgivningen og bolig-miljø og arbejdsplads	25 000
Ruth Nielsen, København, til gennemførelse af et nordisk møde om kvindejuridiske aktiviteter og kvindereftlige problemer	50 000
<i>Lokale nordiske kulturuger i 1976</i>	
Nordisk Kulturfonds Sekretariat til forberedelse af støtteordningen for lokale nordiske kulturuger i 1976	75 000

BILAGA 2

Oversigt over koncertudvekslingsprogrammer støttet af midlerne fra Nordisk Kulturfond til koncertudveksling i 1975

	dkr.
<i>Fællesnordiske</i>	
Nordisk Solistråd, til gennemførelse af nordiske præsentationskoncerter 1975 med norsk violinist og pianist	42 000
Nordisk Musikfestival 75, til afholdelse af festivalen i Stockholm marts 1975	38 000
Nordjazz, til nordisk turné af varighed ca. 1 måned	10 000
<i>Danske</i>	
Nordjazz, til nordisk turné af 1 måneds varighed, jfr. fællesnordiske	50 000
<i>Finske</i>	
Rovaniemi-kvartetten, til koncerter på kalotområdet i Sverige og Norge	5 000
Kirsti Vihko, til koncerter i Sverige, Norge og Danmark	10 000
Lojo orkester, til koncerter i Sverige og Norge	10 000
Tapiola Youth Big Band, til koncerter i Sverige og Norge	10 000
Västnyländska kammerkören, til koncertrejse til Örebro, Sverige	8 000
Matti Rindell, til orgelkoncerter i Sverige, Norge og Danmark	5 000
Maynie Sirén-Englund, til visekoncerter i Sverige og Norge	6 000
<i>Islandske</i>	
Til modtagelse af Ungdomssymfonikerne fra Norge, jfr. norske	50 000
<i>Norske</i>	
Til modtagelse af Tapiola Youth Big Band fra Finland, jfr. finske	3 000
Ungdomssymfonikerne v/Norsk Musikerforbund, til koncerter i Island, jfr. islandske	50 000
<i>Svenske</i>	
Göteborgs Ungdomskör, til 5 koncerter i Island	13 500
S:t Jacobs Ungdomskör, til deltagelse i Copenhagen Summer Festival	13 500
Wallgrens orkester, til turné til jazzklubber i Danmark, Norge og Finland	12 000
Mora Ungdomsspelmanslag, til turné i Island	10 000
Birgitta Hylin, til to koncerter	4 000

BILAGA 3

Räkenskaper för verksamhetsåret 1975 för Nordiska kulturfonden

INKOMSTER

Dispositionsanslag enligt den nordiska kulturbudgeten 1975 5 500 000,—

Andra inkomster

Aterbetalningar av ej utnyttjade beviljningar	271 981,01	
Räntor	124 754,28	
Övrigt	1 391,73	
Ej disponerade medel från tidigare år	201 502,48	599 629,50
Summa Dkr		6 099 629,50

UTGIFTER

Administrativa utgifter

Möteskostnader	83 967,74	
Annonser, trycksaker m. m.	233 122,65	
Bankomkostnader	251,50	
Övrigt	102,35	317 444,24

Beviljningar

Styrelsemöte 24/dec.-73	232 500,—	
„ 26/maj-74	205 000,—	
„ 27/aug.-74	400 000,—	
„ 28/nov.-74	3 182 600,—	
„ 29/febr.-75	1 081 000,—	
„ 30/maj-75	501 200,—	
„ 31/nov.-75	24 000,—	5 626 300,—
Ej disponerade medel		155 885,26
Summa Dkr		6 099 629,50

Ekonomisk status per 31.12.1975 för Nordiska kulturfonden

TILLGÅNGAR

Likvida tillgångar		
Bank och postgiro		1 532 178,94
Summa Dkr		1 532 178,94

SKULDER

A-skatt		2 736,20
Poster rörande 1975 bokförda under 1976		76 730,53
Rest av ej utbetalade beviljningar från tidigare år	454 253,47	
Ej utbetalda belopp av beviljningar 1975	842 573,48	1 296 826,95
Ej disponerade medel		155 885,26
Summa Dkr		1 532 178,94

BILAGA 4

Revisionsprotokoll

1. Fondens regnskab for 1975 er godkendt på fondens styrelsesmøde den 22.—23. marts 1976 og tilsendt revisorerne med skrivelse af 9. april 1976 fra sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde.

Regnskabet for 1975 er revideret. Revisionen har i sædvanligt omfang bestået i finansiel og kritisk revision af regnskabets indtægter og udgifter.

2. Fondens regnskab synes nu at have fundet sin endelige form med hensyn til både årsregnskabets opstilling og tilhørende specifikationer. Opstillingen viser klart, hvor meget der til enhver tid er disponeret over af de modtagne årsbevillinger, og hvor meget af det disponerede der endnu ikke er udbetalt, samt den del af det til rådighed værende beløb, som der endnu ikke er disponeret over.

Regnskabet viser ikke de dispositioner, som fondens styrelse i et vist omfang træffer med hensyn til anvendelse af midler fra fremtidige årsbevillinger. Da fonden ikke har en egentlig grundkapital, skulle sådanne dispositioner over fremtidige beløb teoretisk ikke kunne foretages, men da det drejer sig om en fond, som deltagerlandene har forpligtet sig til at yde et årligt bidrag til, giver disse beslutninger med hensyn til fremtidige indtægter ikke anledning til bemærkninger. Det bør dog overvejes ved en note til regnskabet eller ved en samlet protokoltilførsel en gang årlig at give oplysning om egentlige bevillingstilsagn af denne art.

3. Efter drøftelse med rigsrevisionen er der i marts 1976 fastsat en regnskabsinstruks for Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde, som også gælder for Nordisk Kulturfond. I instruksen er det bestemt, at der skal foreligge de fornødne kontoplaner, og at ændringer i disse straks skal meddeles til revisionen.

4. Ved revisionen er det bemærket, at omposteringer mellem kulturfonden og de øvrige af kultursekretariatet administrerede regnskabsafsnit undertiden foretages uden oplysning om motiveringen for omposteringen.

I revisionsberetningen for 1973 foreslog revisorerne, at fondens mellemregningskonti med sekretariatet og ministerrådets dispositionsmidler afvikledes, idet fondens midler burde holdes adskilt fra de øvrige midler. Kultursekretariatet fremførte hertil, at mellemregningskontiene i og for sig godt kunne afvikles, men at der fortsat bestod risiko for fejlposteringer, og at disse i så fald skulle løses ved kontant overførsel, hvilket ansås for administrativt besværligt.

Revisorerne har på denne baggrund taget til efterretning, at de pågældende mellemregningskonti opretholdes, men skal henstille, at det af fondens bilagsmateriale tydeligt fremgår, hvilke overførsler mellemregningskontiene anvendes til.

Til driftsregnskab og status bemærkes i øvrigt følgende:

Driftsregnskab:

5. Fondens indtægter har i alt andraget 6 099 629 kr.

Fondsbidraget er i det nordiske kulturbudget for 1975 forhøjet fra 5 mill. kr. til 5,5 mill. kr. Bidraget er i lighed med sidste år afholdt inden

for kulturbudgettets rammer og indgår i den godkendte fordelingsplan.

6. Ud over fondsbidraget har indtægterne omfattet tilbagebetalinger hidrørende fra ubenyttede bevillinger på knap 0,3 mill. kr. og renteindtægter på godt 0,1 mill. kr. Det resterende indtægtsbeløb — ca. 0,2 mill. kr. — er det fra forrige år overførte overskud (ikke disponerede midler).

7. Fondens administrative udgifter viser i forhold til sidste år en stigning fra ca. 215 000 kr. til 317 000 kr.

Mødeomkostningerne er i forhold til sidste år gået ned fra ca. 115 000 kr. til ca. 84 000 kr. Det skal i denne forbindelse anføres, at fondens styrelse på mødet den 22.—23. marts 1976 har vedtaget, at der for hvert af årene 1974 og 1975 skal tillægges fondens formand et honorar på 6 000 kr.

På samme møde har styrelsen besluttet, at der for 1976 foruden til formanden også skal betales honorar til næstformanden og medlemmerne af styrelsen, dog kun med 4 000 kr. til næstformanden og 3 000 kr. til hvert af de ordinære medlemmer. Revisorerne går ud fra, at denne særlige vederlagsordning for hele fondsstyrelsen godkendes af Nordisk Råd, inden den sættes i kraft.

Styrelsen har endvidere besluttet, at fonden for så vidt angår mødediæter og rejsegodtgørelse skal følge de af Nordisk Ministerråd fastsatte regler, og at der ikke skal ske fradrag i diæterne i tilfælde af, at fonden og andre organer afholder udgifter til bespisning af styrelsens medlemmer. Revisorerne skal pege på, at den vedtagne ordning med hensyn til at ikke foretage fradrag i diæter i tilfælde af vederlagsfri forplejning ikke er i overensstemmelse med de principper, som følges ved anvendelsen af de midler, der i øvrigt administreres gennem Kultursekretariatet.

Udgiften til annoncer, tryksager m. m. er den største af fondens administrationsudgifter, og det er også den udgift, der har vist den største stigning. Fra 1974 til 1975 er udgiften steget fra 98 000 kr. til ca. 233 000 kr. Selv om der er sket prisstigninger og har fundet en udvidelse sted af annonceringen, skyldes den væsentligste del af stigningen, at 1975-regnskabet er belastet både med de i december 1974 afholdte annonceudgifter til udlysningen af første halvår af 1975 og udgifterne i november—december 1975 til udlysningen af 1976. Af hensyn til senere sammenholdelser af fondens årlige driftsudgifter vil det være hensigtsmæssigt, at regnskabet periodeafgrænses således, at det kun belastes med et års annonceudgifter.

8. Til fondens administrationsudgifter må også henregnes de særlige udgifter til delprojekternes gennemførelse. Sædvanligvis medfører fondens bevillingstilsagn ikke afholdelse af udgifter ud over styrelsens mødeudgifter og omkostningerne ved den sekretariatsmæssige bistand, som nu dækkes af kultursekretariatets almindelige drift. Imidlertid har fonden i 1975 og 1976 bevilget midler til særlige støtteordninger, d. v. s. anvendelse af større beløb til en række projekter med fælles målsætning. Til forberedelse og gennemførelse af en støtteordning afsættes et særligt beløb.

I 1975 er der bevilget 660 000 kr. til 19 projekter, der alle har relation til det internationale kvinder i 1975. Tilsvarende er der i 1976 stillet en større bevilling til rådighed for gennemførelsen af nordiske kulturer i en række kommuner.

Til gennemførelse af støtteordningen vedrørende kvindeåret bevilgedes 50 000 kr. De samlede gennemførelsesudgifter vedrørende projektet har andraget ca. 76 000 kr., der fordeler sig således:

Medhjælp	41 312 kr.
Mødehonorarer til en arbejdsgruppe	3 000 kr.
Mødediæter og rejseudgifter	28 217 kr.
Fortæring	2 757 kr.
Diverse	514 kr.
	75 800 kr.

Den antagne medhjælp har ifølge det oplyste været beskæftiget både med kvindeårsprojektet og en evalueringsopgave under ministerrådets dispositionsmidler. Det beløb, som fondens bevilling er overskredet med, er derfor overflyttet til andre dele af det nordiske kulturbudget. Udgifterne er dels belastet sekretariatets konto for ekstra-arbejde, dels dets konto for sagkyndig bistand. Endelig er et beløb debiteret projektet vedrørende nordisk ungdomssamarbejde under ministerrådets dispositionsmidler.

Selv om der ikke er foretaget en nøjagtig fordeling af lønudgifterne på fondsprojektet og ministerrådets bevilling, har revisorerne kunnet tage til efterretning, at en del af forberedelsesudgifterne ved kvindeårsprojektet eventuelt overført til sekretariatet, da dette i forvejen bistår fonden i dens administration.

9. De samlede bevillinger i 1975 har andraget 5 626 300 kr. omfattende 126 projekter, herunder gennemførelsesbevillingerne til de to særlige støtteordninger. Af beløbet er 4 783 727 kr. omfattende 112 projekter kommet til udbetaling. Kun på 14 projekter er der ikke sket udbetalinger.

Nedenstående opstilling viser for den sidste 3-årsperiode den procentvise fordeling af bevillingerne på de af fonden støttede projektkategorier:

	Beløb i pct.		
	1973	1974	1975
I. Forskning	21	29	20
II. Uddannelse	13	11	13
III. Almenkulturel virksomhed	66	60	67
	100	100	100

Selv om støtten til forskning i 1975 er gået ned med ca. en trediedel i forhold til det foregående år, synes tendensen i fondens uddelinger ret fast med hovedvægten på støtte til almenkulturelle aktiviteter.

Status:

10. Fondens aktiver består alene af indestående på bank- og postgirokonti. Ultimobeholdningerne er verificeret.

Der blev den 12. august og 4. november 1975 foretaget uanmeldt kasseeftersyn ved Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde, og herunder blev også kulturfondens beholdninger gjort op. Eftersynene gav ikke anledning til bemærkninger.

11. Regnskabets største passivpost vedrører bevilgede, men endnu ikke udbetalte beløb.

Den største del af det overførte beløb vedrører naturligt 1975-bevillingerne, men et beløb på ca. 1/2 mill. kr. hidrører dog fra tidligere års bevillinger. Fordelingen på de enkelte år fremgår af nedenstående opstilling:

1970	30 000 kr
1971	175 000 kr.
1972	31 500 kr.
1973	129 753 kr.
1974	88 000 kr.
	454 253 kr.

Da den samlede overførsel til følgende regnskabsår også omfatter 1975-bevillinger, foreligger der således overførsel af beløb for en 6-årig periode. Revisorerne har bemærket, at fondsstyrelsen i november 1975 har besluttet, at der fremtidig bl. a. med hensyn til overførsel af bevillinger skal følges en strengere linje end hidtil, og at der på mødet i marts 1976 efter konkret vurdering af de enkelte projekter er truffet beslutning om overførsel til næste år respektive tilbageførsel til fonden af en række bevillinger.

Disse beslutninger er der ikke taget hensyn til i årsregnskabet på grund af den tidsmæssige forskel mellem sekretariatets regnskabsafslutning og styrelsens beslutninger.

Det er oplyst overfor revisorerne, at styrelsen fremtidig vil træffe beslutninger af ovennævnte art på november/december-mødet, så at de kan indarbejdes i det endelige regnskab.

Særregnskaber

12. I lighed med tidligere er der som et led i revisionen foretaget gennemgang af regnskaberne for en række delprojekter.

Som anført i sidste års revisionsberetning har sekretariatet udarbejdet en opstilling over projekter, for hvilke der endnu ikke foreslå regnskab. På grundlag af denne og senere modtagne oplysninger kan regnskabsrestancerne opgøres således:

1970	2
1971	5
1972	6
1973	45
1974	41

De indkaldte regnskaber fordeler sig på 6 ordinære projekter og 16 regnskaber hidrørende fra støtteordningen vedrørende kvindeåret. Man anmodede om samtlige 19 regnskaber, men der var endnu ikke indkommet mere end de 16.

13. Ved gennemgangen bemærkedes, at 2 bevillinger ikke havde kunnet udnyttes og var blevet tilbageført til fonden. Af de resterende regnskaber var 3 vedlagt bilag, medens der for 17's vedkommende kun forelå regnskabsopstilling. 10 af regnskaberne bar påtegning om at være revideret — halvdelen af statsautoriseret, registreret eller anden faglig revisor, den anden halvdel af foreningsvalgte revisorer o. lign. 7 regnskaber var således hverken revideret eller vedlagt bilag.

Selv om de nye ansøgningskemaer har været benyttet ved 1975-bevillingerne, fremtræder regnskabsaflæggelsen ikke helt så ensartet, som det kunne ønskes. Den ensartede regnskabsaflæggelse må anses for en forudsætning for, at de meget uensartede revisionspåtegninger og den manglende bilagsindsendelse kan accepteres.

14. Der er foretaget en nærmere gennemgang af de 14 regnskaber for

kvindeårsprojekterne. 12 projekter er gennemført som seminarer, konferencer, kurser o. lign., hvor et begrænset antal deltagere har været samlet i nogle dage. 2 af projekterne afviger fra dette mønster derved, at det ene har været gennemført som en møderække omfattende ca. 2 500 møder. Kulturfondens tilskud har her andraget 40 000 kr., medens projektet i alt har kostet ca. 580 000 kr. Det andet projekt har ganske vist været gennemført som en tre-dages konference, men deltagerantallet har været så stort og udgifterne ligget så langt fra det budgetterede, at regnskabet ikke er egnet til en sammenligning med de andre projekter.

De øvrige 12 projekter kan nogenlunde sammenlignes, selv om der foreligger betydelig uensartethed bl. a. hidrørende fra, at deltagerne i et vist omfang selv har betalt rejse- og opholdsudgifter eller et deltagergebyr, og at der til nogle projekter er modtaget større eller mindre tilskud fra anden side.

Deltagernes fordeling på hjemland fremgår kun af materialet for 10 projekter, men på grundlag heraf er den procentvise fordeling følgende:

	Pct.
Danmark (herunder Færøerne og Grønland)	18
Finland	29
Island	6
Norge	26
Sverige	21
	100

Af hensyn til en sammenligning mellem omkostningerne og til en vurdering af omkostningsniveauet for de støttede projekter er nedenstående opstilling udarbejdet:

Projekt	Antal deltagere	I alt pr. deltager	I alt pr. deltagerdag
1	37	1 068	356
2	29	1 619	270
3	37	743	248
4	48	2 664	666
5	28	1 778	593
6	23	1 874	625
7	25	1 398	233
8	84	704	235
9	41	1 241	414
10	129	169	169
11	25	800	267
12	49	941	235

Tallene må som nævnt tages med et vist forbehold. Det skal også bemærkes, at udgifterne er omregnet til danske kroner, så der ved sammenligningen ikke er taget hensyn til forskelle i landenes prisniveauer, ud over dem, der afspejler sig i kursrelationerne.

Opstillingen viser, at udgifterne pr. deltagerdag har varieret mellem 169 kr. og 666 kr. Det store beløb vedrører skandinavisk deltagelse i et kvindeårsprojekt i Holland, og bør derfor ikke sammenlignes med de andre projekter, der alle er internordiske. Ses bort fra nævnte projekt ligger udgiften mellem 169 og 625 kr. De to største beløb pr. deltagerdag — 625 kr. og 593 kr. skyldes væsentligst, at der har været tale om henholdsvis betydelige rejseudgifter på grund af deltagelse fra Færøerne og Grønland og større hoteludgifter. For flertallet af projekterne har udgifterne ligget i intervallet 235—270 kr.

Henset til gældende bestemmelser for diæter og rejseudgifter samt til

omkostninger ved fornøden sekretariatsmæssig bistand m. v. giver disse udgifter ikke anledning til bemærkninger.

15. De gennemgåede regnskaber har bortset fra et enkelt været vedlagt rapport for projektets afvikling. Rapporterne er gennemgående summariske og henviser ofte til foredragsholdernes samtidig fremsendte manuskripter. I 5 tilfælde er der afgivet fyldige rapporter på et halvt hundrede sider. Kun i få tilfælde fremgår det af materialet, at konferencen eller mødet vil danne grundlag for et fortsat arbejde med de drøftede emner.

Gennemgangen har ikke i øvrigt givet anledning til bemærkninger. Dette gælder også de 6 andre projekter.

16. Der er endvidere efter anmodning foretaget en gennemgang af fondens sag om projektet "The Icelanders in the Changing World", og der er den 3. februar 1976 afgivet særskilt beretning herom. Gennemgangen viste, at der kun forelå regnskaber for et beløb på omkring 300 000 kr. af en samlet bevilling på ca. 700 000 kr., og revisorerne fandt, at der burde fremskaffes tilfredsstillende regnskabsmateriale for yderligere ca. 350 000 kr. Endvidere blev der peget på, at der til sin tid burde foreligge en samlet beretning for projektet, så betydningen af fondens støtte kunne vurderes. Det er i tilslutning til nærværende beretnings afgivelse oplyst, at det ønskede regnskabsmateriale m. v. endnu ikke foreligger.

Efter den foretagne revision har vi givet regnskabet følgende påtægning:

"Foranstående driftsregnskab og status for Nordisk Kulturfond er revideret og fundet i orden".

København, den 18 november 1976

Otto Mørch

J. Bredsdorff

O. Kaas-Petersen

Kontorschef i
rigsrevisionen

BILAGA 5

Betänkande över berättelse om Nordiska kulturfonden 1975 av- givet av Nordiska rådets utskott för granskning av Nordiska kultur- fondens förvaltning

Till utskottet har hänvisats berättelse om Nordiska kulturfonden 1975. Berättelsen har behandlats vid sammanträde den 14 mars 1977. Utskottet har genomgått berättelsen och inte funnit anledning till anmärkningar rörande densamma.

Utskottet föreslår

1. att Nordiska rådet godkänner Nordiska kulturfondens räkenskaper för år 1975 och beviljar fondens styrelse ansvarsfrihet för år 1975, samt
2. att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Köpenhamn den 14 mars 1977

Per Borten (Sp)

Gylfi Þ. Gíslason (A)

Förman

Elsi Hetemäki (Kok)

Robert Pedersen (S)

Berättelse

från Nordiska nämnden för alkoholforskning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1976

A. Namn och adress

Nordiska nämnden för alkoholforskning
Institutionen för teoretisk alkoholforskning
Karolinska institutet
S-104 01 STOCKHOLM
Sverige

B. Startår

1975 (Utan särskilda bidrag har verksamheten pågått sedan 1959)

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge och Sverige.

D. Syfte

1. Samordna och initiera gemensamma nordiska alkoholforskningsprojekt.
2. Förmedla utbyte av metoder och forskningsresultat.
3. Göra forskningsresultat, bundna inom ett land, kända även i de andra länderna.
4. Förmedla studiebesök och gästforskarverksamhet.
5. Initiera nordiska seminarier och symposier runt aktuella problem inom alkoholforskning och praktisk socialpolitik.
6. Söka i växande omfattning lägga tvärvetenskapliga aspekter på upptagna forskningsprojekt.
7. Koordinera forskningsmetoder och resultatbearbetning så att de blir tillgängliga såväl för forskare i andra länder som för socialarbetare och socialpolitiker.

E. Organisation

1. Administration

Nämnden består av tre ledamöter från varje land. Nämnden, med en ordförande vald bland ledamöterna, biträdes av en deltidanställd forskningssekreterare. Beslut fattas av ledamöterna.

2. Nämndens sammansättning

Danmark

Bjørnbak-Hansen, Mogens, fulmægtig
Jensen, Egill, overlæge
Skyum-Nielsen, Svend, professor

Finland

Ahlström-Laakso, Salmé, pol. dr.
Forsander, Olof, docent
Hirvonen, Leo, professor

Norge

Anchersen, Per, overlege
Hauge, Ragnar, forskningssjef
Salvesen, Anders, direktør

Sverige

Goldberg, Leonard, professor, ordförande
Jonsson, Erland, forskardocent
Wiklund, Daniel, avdelningsdirektör

3. Personal

Forskningssekreterare Björn Hibell (1/2-tid)
Sekreterare Sonja Andersson (1/3-tid)

F. Verksamhet

Seminarier

I anslutning till nämndens plenarmöte i Helsingfors genomfördes två seminarier under tiden 18—20 maj 1976.

Det ena var av samhällsvetenskaplig karaktär och behandlade alkoholkonsumtionens tillväxtmekanismer. Härvid diskuterades bl. a. teoretiska synpunkter på konsumtionens tillväxt, konsumtionssituationer samt nya konsumentgrupper och deras betydelse för den totala alkoholkonsumtionen.

Det andra seminariet hade en alkoholsociologisk inriktning.

De båda seminarierna i Helsingfors samlade sammanlagt ca 75 deltagare.

Ungdomsfrågor

Nämnden har tillsatt en speciell arbetsgrupp för ungdomsfrågor. För att få ett bättre diskussionsunderlag inför det fortsatta arbetet har gruppen ansett det önskvärt att dokumentera den senaste tidens utveckling av ungdomens alkoholvanor. Redogörelser har skrivits för ut-

vecklingen i respektive land sedan den första samnordiska ungdomsundersökningen genomfördes 1960. Dessa redogörelser håller för närvarande på att sammanställas till en skrift.

Gruppen kommer nu att undersöka möjligheterna att genomföra en samnordisk ungdomsundersökning samt att ta ställning till behovet av ett seminarium om ungdom och alkohol.

Forskningsinventering

Som en uppföljning till de inventeringar av alkoholforskningen i Sverige som genomfördes 1967—68 och 1971 gjordes en ny kartläggning under 1975. I denna redovisas sammanlagt 212 olika svenska alkoholforskningsprojekt.

Forskningsinitiering

Vid nämndens plenarmöte i Helsingfors den 19 maj 1976 tillsattes en arbetsgrupp, som har till uppgift att utarbeta konkreta förslag på samnordiska forskningsprojekt utöver undersökningar om ungdomsfrågor. Till dags dato har gruppen kommit med fyra förslag, vilka presenteras under nästa rubrik.

G. Framtidsplaner

Initiering och planering av samnordiska alkoholforskningsprojekt

Tack vare de medel som hittills erhållits från ministerrådet har det blivit möjligt att initiera och detaljplanera ett större antal, och mer omfattande, samnordiska alkoholforskningsprojekt än vad som annars skulle varit möjligt. Fyra projekt har initierats och ett femte planeras.

Mot bakgrund av den forskning som bedrivs vid de existerande nationella alkoholforskningsinstitutionerna i Finland, Norge och Sverige, både på det naturvetenskapliga och det samhällsvetenskapliga området, samt pågående forskning vid andra institutioner, har nämnden på detta stadium kommit fram till att initiera och detaljplanera projekt inom följande problemområden:

- *Inställningen till alkohol och alkoholproblem.* Gemensamma nordiska attitydstudier med försök att utvärdera likheter och olikheter mellan de deltagande länderna. Projektet beräknas komma igång under 1977.
- *Alkoholskador.* Denna undersökning avser att studera om patienter som vårdas inom olika medicinska institutioner skiljer sig åt beträffande epidemiologiska data, medicinska och sociala skador samt huruvida skadornas art och omfattning korrelerar med konsumtionsmönstret. Förundersökning planeras under 1977.
- *Dryckesmönster.* Denna undersökning avser att studera faktiska dryckesmönster med hänsyn till konsumtionsvanor, den uppnådda blodalkoholhalten och, på ett visst material, även att söka registrera, mäta och utvärdera den uppnådda graden och omfattningen av alkoholverkan. Förundersökning planeras under 1977.

- *Rattfylleri*. Rattfylleriets utveckling under en 14-årsperiod studeras i relation till konsumtionsutvecklingen, antalet fordon och gällande lag i de nordiska länderna. Projekten påbörjas under 1977. Omfattande förarbete har gjorts och detaljplanering pågår.

Alkoholforskningsinventeringar

Under 1975 genomfördes en inventering av alkoholforskningen i Sverige. Beslut har fattats om att liknande kartläggningar skall genomföras i Finland och Norge. Dessa kommer att påbörjas under 1976 och beräknas vara avslutade under 1977.

Seminarier och forskarmöten

För 1977 planeras två seminarier i anslutning till det plenarmöte som hålls i Stockholm under andra veckan i maj. Det ena behandlar alkoholen omsättning i kroppen i relation till faktiska dryckesmönster, medan det andra bl. a. kommer att ta upp de aktuella problemställningar inom det samhällsvetenskapliga forskningsfältet, som ingår som integrerande delar av de forskningsprojekt som nämnden initierat och detaljplanerar. Exempel på sådana områden är ungdom och alkohol, maltdryckernas betydelse i alkoholkonsumtionen, inställningen till alkohol och alkoholproblem samt rattfylleriproblematiken. Information om aktuella forskningsprojekt i respektive land ingår också som en viktig del i Stockholmsmötet.

Det finns planer på ytterligare ett forskarmöte som, från olika infallsvinklar, behandlar utvecklingen av ungdomens alkoholvanor.

Dessutom måste nämnden hålla möjligheten öppen att det, som en integrerande del av något av nämndens pågående forskningsprojekt, kan bli aktuellt med ytterligare något forskarmöte.

H. Finansiering

Anslag från Nordiska ministerrådet på 205 000 Nkr. Medel för genomförandet av enskilda forskningsprojekt erhålls från annat håll.

Berättelse
om samarbete på livsmedelslagstiftningens område

Berättelse ej överlämnad till 25:e sessionen

Berättelse**från Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK)***(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)**Verksamhetsberättelse 1975—76**A. Namn och adress*

NTTK (Nordiska turisttrafikkommittén)
 c/o Sveriges turistråd
 Box 7306
 S-103 85 STOCKHOLM 7
 Tel: 08-22 32 80

B. Startår

1928

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

NTTK skall arbeta för och utveckla den nordiska turismen och underlätta resandet inom och till Norden

*E. Organisation**I. Styrelsens sammansättning*

Plenarmötet

Direktør Sven Acker	D
Direktør Jørgen Helweg	D
Exp.sekr. Eigil Jensen	D
Direktør Ernst Klæbel	D
Direktør Bengt Pihlström	F
Direktør Heikki Mäki	F
Förs.chef Boris Taimitarha	F
Avd.chef Pekka Laukala	F
Kontorchef Ólafur Valdimarsson	I
Direktør Björn Vilmundarson	I

Sekretær Alf Frotjold —30/4 -76)	N
Adm.dir. Ronald Bye (1/5 -76—	N
Adm.dir. Just Muus-Falck	N
Direktør Kai Sørtorp	N
Direktør Rolf Arfwedson	S
Direktør Bertil Harrysson	S
Direktør Ingvar Mattsson, sekreterare	S
Riksdagsman Arne Petterson, ordförande	S
Borgarråd Torsten Sundström	S

2. Personal

Sekreterare Ulla Lanemo —1/6 -76)	S
Direktør Ingvar Mattsson	S
Direktør Bertil Harrysson	S

F. Verksamhet

Verksamheten under 1975/76 har alltmer kommit att inriktas på internordiska frågor.

Ett extra plenarmöte i mars 1976 fastlade en ny inriktning för kommittén enligt följande:

- NTTK samordnar projekt gemensamma för alla eller för några av länderna i Norden.
Finansieringen av dessa projekt uppnås antingen genom de nationella turistorganisationerna eller genom framställningar till Nordiska ministerrådet.
- NTTK har kontinuerlig verksamhet på den amerikanska marknaden i första hand via kontor och serviceenheter i New York och Los Angeles.
- NTTK gör framställningar i turistfrågor till de nordiska samarbetsorganen.
- NTTK bör beredas möjlighet att uttala sig i gemensamma nordiska frågor, som har anknytning till turism och rekreation.

NTTK har under verksamhetsåret 1975/76 påbörjat arbetet med 10 olika projekt kring frågeställningar, som emanerar från Nordiska rådet, Nordiska ministerrådets turistkommitté eller från NTTK. Dessa projekt är:

- Samordnade och gemensamma marknadsundersökningar i Norden.
- Kartering av nuvarande semesterperioder och skolferier samt förslag till spridning.
- Samordnad turistinformation dels via utlandskontor i resp. nordiskt land samt via Norden-Nu kampanj.
- Internordisk bilturism. Gemensamma åtgärder för denna målgrupp.
- Ordlista och information om växlings- och valutaförhållanden.
- Information om allemansrätt, jakt och fiske.
- Nordiska TV-program om turism och rekreation.

- Utbildning av guider.
- Interregionalt samarbete — Samarbete på Nordkalotten.
- Nordisk turistkonferens.

Handläggningen av projekten har fördelats mellan medlemsländerna. Rapport om de olika projekten kommer att föreligga vid ordinarie plenarmöte i juni 1977.

Följande trycksaker har finansierats under året:

Map of Scandinavia i engelsk version (300 000 ex.) Scandinavian Travel Facts (150 000 ex.).

NTTK Plenarmöte har haft två möten under året:

Extra plenarmöte den 12 mars 1976 i Stockholm samt ordinarie möte i Nyslott, Finland den 21 juni 1976.

NTTK direktörmöte har haft fem sammanträden: 30/10 1975 i Stockholm, 13/1 1976 i Åbo, 12/3 1976 i Stockholm, 12/5 1976 i Köpenhamn och den 21/6 i Nyslott.

G. Framtidsplaner

En fortsättning på den nya inriktningen med internordiska frågor kommer att känneteckna verksamheten. Men med tanke på tillgängliga resurser både personellt och pekuniärt kommer en kraftsamling att äga rum kring några gemensamma projekt, vilka bedöms kunna ge konkreta resultat för ett ökat resande inom och till Norden.

Samarbetet med Nordiska ministerrådets turistkommitté kommer att fördjupas.

H. Finansiering

Nationell turistorganisation, som är projektansvarigt, svarar för projektkostnader under planeringsstadiet.

Sekretariatet cirkulerar från land till land under 3-årsperioder. Värmlandet svarar för samtliga kostnader för sekretariatet.

Berättelse

från Nordiska nämnden för handikappfrågor

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1976

A. Namn och adress

Nordiska nämnden för handikappfrågor
Fack
S-161 25 BROMMA
SVERIGE

B. Startår

1976 (för en försöksperiod om tre år)

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge och Sverige samt Island på observatörbasis.

D. Syfte

Nordiska nämnden för handikappfrågor har till ändamål att verka för en effektivisering av det nordiska samarbetet på handikappforskningens och hjälpmedelsförsörjningens område samt i övrigt att inom sitt ansvarsområde fungera som ett expertorgan för ministerrådet.

Det åligger nämnden särskilt att följa handikappforskningen i de nordiska länderna att ta initiativ till löpande systematiska översikter över hjälpmedelsforskningen respektive försörjningen m m att ta eller förmedla initiativ till sådan forskning och sådana föranstaltningar m m inom sitt ansvarsområde som ur samnordisk synpunkt är särskilt angelägna, härunder koordinering av verksamheten att befärma information inom sitt ansvarsområde mellan forskare samt mellan forskare, myndigheter och enskilda att stimulera initiering och planering av gemensamma nordiska projekt och annan verksamhet inom nämndens verksamhetsområde.

E. Organisation

1. Administration

Nämnden består av två ledamöter från varje land samt ersättare. Samtliga ledamöter och ersättare utnämnes av respektive land för högst tre år i sänder.

Nämnden kan tillsätta underutskott för särskilda uppgifter.

Nämnden består i sin verksamhet av en sekretariatschef.

Enligt Nordiska ministerrådets beslut är nämndens sekretariat förlagt till handikappinstitutet i Stockholm. Detta svarar för förvaltning av de medel som beviljas nämnden, utbetalar löner m m till vid nämnden anställda personer samt tillhandahåller utrymmen för nämndens verksamhet. Institutet bistår också med en sekreterare på halvtid åt sekretariatschefen.

2. Nämndens sammansättning

Danmark:

Konsulent Eugenie Engberg, vice ordf
Forskningsleder Anders From
Laboratorieleder Knud Børrild, suppleant
Overlege Brynjulf Strandberg, suppleant

Finland:

Avdelningschef Antti-Veikko Perheentupa
Docent Kauko Solonen

Norge:

Sivilingeniør Øivind Lorentsen
Overlege Gurli Gleditsch
Sivilingeniør Alf Reiar Berge, suppleant
Professor Ivar Lie, suppleant

Sverige:

Professor Sven-Olof Brattgård, ordf
Kanslirådet Åke Fors
Förste sekreterare Gunnar Danielsson, suppleant
Direktör Karl Montan, suppleant

3. Personal

Sekretariatschef: Finn Petré, tjänstledig 1976-09-15—1977-03-15,
Lars Blomgren, tjänsteförrättande sekretariatschef 1976-09-15—1977-03-15

Sekreterare: Marianne Cedell, halvtid

F. Verksamhet

Nämnden har sammanträtt tre gånger under år 1976: i Stockholm 1976-02-27, i Oslo 1976-05-20—21 och i Köpenhamn 1976-10-14—15.

Nämnden har tillsatt en arbetsgrupp för att utreda frågor om re-

gistrering av och information om hjälpmedel på nordisk bas. Gruppen har påbörjat sitt arbete och anlitar en konsult för vissa utredningsuppgifter.

Nämnden har även tillsatt en arbetsgrupp för att utreda möjligheterna till nordiskt samarbete rörande provning av hjälpmedel. Gruppen handlägger även frågan om ställningstagande till utarbetade kravspecifikationer.

Nordiska socialpolitiska kommittén har tillskrivits angående inrättande av en nordisk arbetsgrupp för dövblinda.

En nordisk inventering av projekt inom handikappområdet har på nämndens uppdrag utförts av handikappinstitutet. En rapport härom "Registrering av nordiska projekt inom handikappområdet 1976" har utgivits av nämnden. Arbetet med rapport 1977 har påbörjats.

Nämnden arbetar för närvarande också på en reviderad upplaga av rapporten "Nordiska organisationer med verksamhet inom handikappområdet".

Nämnden har deltagit som medarrangör dels i en konferens i Köpenhamn 1976-10-12—14 om hjälpmedel för döva och dövblinda dels i ett symposium i Stockholm 1976-11-01—03 om hjälpmedel för psykiskt utvecklingsstörda.

Nämnden har beslutat avsätta medel för anordnande av ett nordiskt sammanträffande angående de ileo-, colo- och urostomiopererades problem.

Vidare har inom nämnden bl a diskuterats

- boendemiljöns tekniska frågor
- transport av handikappade
- utbildningsfrågor inom nämndens ansvarsområde
- åtgärder avseende fritidsanläggningar
- nordisk samordning av vissa åtgärder för patienter med missbildningar i ansiktet
- frågan om tekniska hjälpmedel för handikappade barn
- frekvenser för radioanläggningar för hörselskadade samt
- en nordisk eller engelsk-nordisk fackordlista avseende nämndens arbetsområde

G. Framtidsplaner

Av punkt F framgår att nämndens verksamhet delvis ännu befinner sig på diskussions- eller begynnelsestadiet. En rad frågor har preliminärt initierats och/eller diskuterats. Det kommande året kommer att ge möjlighet till fortsatt arbete med de flesta av de berörda frågorna. Bland de spörsmål som kan komma att tilldra sig särskilt stort intresse är registrering av och information om tekniska hjälpmedel. Här fordras en analys av förhållandena i de olika nordiska länderna och ett studium av inom vilka områden en samordning är möjlig. Nämnden torde bara kunna ge rekommendationer, och insatserna får i första hand göras punktvis.

Nämnden har inbjudit till ett nordiskt sammanträffande angående tekniska hjälpmedel m m för ileo-, colo- och urostomiopererade. Sammanträffandet är planerat äga rum i Göteborg 1977-02-04.

Liknande åtgärd kommer eventuellt att vidtas beträffande patienter med missbildningar i ansiktet.

Arbetet med publicering av rapporterna om nordiska projekt och nordiska organisationer inom handikappområdet kommer att fortsätta.

Nämnden planerar att sammanträda i Helsingfors 1977-02-24—25. Tiden för de därpå följande sammanträdena har preliminärt fastställts till 1977-06-09—10 och 1977-10-27—28.

H. Finansiering

Nordiska ministerrådet beviljade 1975-12-05 nämnden 315 000 Nkr för verksamhetsåret 1976. Genom beslut 1976-06-15 reducerades nämnda belopp med 50 000 Nkr, vilket motsvarade de förväntade besparingarna i. o. m. att sekretariatschefen skulle anställas senare än beräknat.

Berättelse

från Nordiska telekonferensen och styrkommittén för nordiskt telesamarbete

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1976

A. Namn och adress

Nordiska telefonkonferensen och styrkommittén för nordiskt telesamarbete

Adress t. o. m. 77-06-01

c/o Post- och telegrafstyrelsen

Utrikesavdelningen

Pb. 528

SF-00101 Helsingfors 10

Tel. 90-66 12 01

B. Startår

För telekonferenserna: 1917; för styrkommittén: 1972.

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

D. Syfte

Det nordiska samarbetet på telekommunikationsområdet har till ändamål att förbättra och utveckla teletjänsterna inom Norden samt mellan de nordiska länderna och övriga länder. Samarbetet har även till ändamål att såvitt möjligt åstadkomma enhetliga regler för de nordiska ländernas teletjänster.

E. Organisation

1. Administration

Det nordiska samarbetet bedrivs i första hand medelst

- dels nordiska telekonferenser (NT), som hålls vartannat år
- dels, under perioderna mellan de nordiska telekonferenserna — kommittéer och arbetsgrupper underställda styrkommittén för det nordiska telesamarbetet (NST).

Under telekonferensen och styrkommittén sorterar följande kommittéer:

- samordningskommittén för drift- och taxefrågor (NTD)
- samordningskommittén för teletekniska frågor (NTT)
- samordningskommittén för radiotekniska frågor (NTR)
- nordiska telesatellitkommittén (NTSK)
- nordiska datanätskommittén (NDN) samt
- styrelsen för den nordiska jordstationen för satellittrafik i Tanum/Bohuslän (TS).

Under kommittéerna arbetar i detta nu 27 olika *arbetsgrupper* med konkreta arbetsuppgifter. Alla rapporter och konklusioner läggs fram i respektive kommittéer varefter de med kommitténs utlåtande föreläggs styrkommittén för godkännande.

Organisationen framgår av nedanstående schematiska uppställning:

Nordiska telekonferensen tar ställning till rapporter från kommittéerna och drar upp riktlinjerna för arbetet under nästa tvåårsperiod. Ordförande är den generaldirektör som senast fungerat som ordförande i Styrkommittén.

2. Kommitténs sammansättning

Styrkommittén har under den löpande tvåårsperioden följande sammansättning:

Hansen, P., Danmark, generaldirektör
 Saloila, O., Finland, generaldirektör (ordförande)
 Skúlason, J., Island, generaldirektör
 Øvregard, P., Norge, generaldirektör
 Bjurell, B., Sverige, generaldirektör
 Sekreterare

Lindholm, P., Finland, kontorschef

Ordförande- och sekreterarfunktionerna växlar mellan förvaltningarna enligt en fastställd rotationsplan.

3. Personal

Alla förvaltningarna är representerade i arbetsgrupperna och kommittéerna genom sakkunniga inom de aktuella arbetsområdena.

År 1976 är fördelningen i arbetsgrupperna följande:

Från Danmark	63 representanter (6 ordförande)
Från Finland	58 representanter (2 ordförande)

Från Island	34 representanter
Från Norge	84 representanter (10 ordförande)
Från Sverige	92 representanter (14 ordförande)

F. Verksamhet

Det nordiska telesamarbetet har också under år 1976 givit goda resultat och varit synnerligen nyttigt för arbetet inom de olika teleförvaltningarna.

Styrkommittén har avhållit 9 möten. Av viktigare frågor som styrkommittén tagit ställning till kan nämnas:

- Beslut om gemensamt inköp av utrustning för de publika nordiska datanäten. Dessutom utarbetas som bäst ensartade abonnentvillkor för dessa nät.
- Godkännande av ett avtal om anskaffning och bruk av mobiltelefonutrustning i de nordiska teleförvaltningarnas publika (manuella) mobiltelefonnät.
- Godkännande av proceduren vid anskaffning av centraler för ett framtida automatiskt nordiskt mobiltelefonnät.
- Beslut om snabbutredning angående behovet av en utbyggnad av den nordiska jordstationen i Tanum för teletrafik via INTELSAT:s tele-satellitnät.
- Förutsättningarna för nordisk anknnytning till vissa planerade telesatellitprojekt för regional västeuropeisk trafik och för maritima mobila telekommunikationer.

Nämnas kan även, att det nordiska samarbetet har skapat en god plattform för gemensam nordisk insats i det europeiska och internationella telesamarbetet (CEPT och ITU) och för bilateralt samarbete med andra förvaltningar. Dessutom har en samordnad nordisk hållning eftersträvat i vissa betydelsefulla administrativa och trafikala principfrågor rörande INTELSAT:s verksamhet.

G. Framtidsplaner

I avsikt att uppnå större slagkraft i internationella organ, där telefrågor behandlas, eftersträvas i största möjliga utsträckning en koordinerad nordisk insats av synpunkter och utnyttjande av förefintliga resurser.

Arbetsprogrammet för det fortsatta nordiska samarbetet på telecområdet omfattar bl. a. följande frågor:

- a. Undersökning av möjligheterna att bygga ut det publika nordiska datanätet och i samband härmed studium av möjligheterna för ett samarbete mellan datanäten i de nordiska länderna och det av EEC initierade EURONET.
- b. Undersökning av möjligheterna att införa en offentlig faksimiltjänst (TELEFAX), eller eventuellt genomförande av en omfattande standardisering på telefaksimilområdet.
- c. Harmonisering av de tekniska funktionskraven för den framtida utbyggnaden av de nordiska ländernas telefontnät med användning av högt avancerad teknik, såsom programstyrda rikscentraler.
- d. Koordinering av aktiviteterna för utvecklande av teleutrustning till

hjälp för handikappade. Härvid beaktas det av den nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor i arbetsgruppen "Telemedel" uppställda handlingsprogrammet.

H. Finansiering

Teleförvaltningarna finansierar var för sig de av verksamheten föranledda kostnaderna med för internationellt samarbete internt budgeterade medel.

Berättelse

från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1976

A. Namn och adress

Nordisk Samarbejdsnævn for Humanistisk Forskning
Forskningssekretariatet
Holmens Kanal 7
1060 København K

B. Startår

1968

C. Syfte

Nordisk Samarbejdsnævn for humanistisk forskning blev oprettet efter aftale mellem de nordiske humanistiske forskningsråd i 1968. I samarbejdsnævnet indgår Statens humanistiske Forskningsråd, Danmark, Statens humanistiska kommission, Finlands akademi, Fackrådet för humanistisk forskning, Finland, Norges almenvitenskapelige forskningsråd, Norge, Statens humanistiska forskningsråd, Fackrådet för humanistisk forskning, Sverige. Island deltager som observatør.

Nævnet har til opgave at fremme og koordinere den humanistiske forskning og forskeruddannelse i Norden, fremme informationen inden for de nævnte områder, tage initiativ til samarbejdsprojekter inden for humanistisk forskning i Norden.

D. Organisation

1. Administration

De deltagende forskningsråd udpeger hver to medlemmer til nævnet for to år ad gangen. Sekretariatsfunktionerne går på skift mellem landene hvert andet år. Værtslandets forskningsråd udpeger ordføreren og sekretæren. Nævnet sammenkaldes to gange om året. Ved disse møder er også forskningsrådenes sekretærer til stede. Nævnet kan nedsætte udvalg og arbejdsgrupper. Hvert råd har ret til at sende yderligere eksperter til nævnets møder.

I 1976 havde nævnet følgende udvalg (*se Bilaga*):
 Kommissionen för utomeuropeiska forskningsstationer.
 Nordisk publiceringsnævn for humanistiske tidsskrifter.
 Arbejdsgruppe for europæisk forskningssamarbejde.

Nævnets administration varetages af en deltidsbeskæftiget sekretær. Samarbejdsnævnet har ikke eget budget. Udgifterne til aflønningen af sekretæren deles mellem medlemslandene. Værtslandets forskningsråd står for rejseomkostninger, telefon, kontorholdsudgifter m. m.

Nævnets sekretariat flyttede til Danmark 1. juli 1976.

2. Samarbetsorganets sammansättning 31.12.1976

	Nationalitet
Professor Bengt Algot Sørensen, ordf.	D
Professor Søren Sørensen	D
Professor Juha Pentikäinen	F
Professor Reijo Wilenius	F
Professor Åse Hiorth Lervik	N
Professor Egil Pettersen	N
Professor Erik Lönnroth	S
Professor Torgny Säve-Söderbergh	S

Islands observatør:

Professor Jónas Kristjánsson

3. Personal

Cand. mag. Lone Heyde

4. Revisorer

Den danske Rigsrevision

E. Verksamhet

NOS-H

Samarbejdsnævnet har haft møde den 7. april i Åbo og den 29. september i København. De respektive råds sekretærer har haft møde den 25. februar i Helsingfors og den 23. august i København.

Nordisk Samarbejde

Den kortlægning af eksisterende samarbejde inden for humanistisk, videnskabelige forskning, som blev iværksat i 1975, er nu tilendebragt. Den resulterede i en rapport fra hvert af medlemslandene og en sammenfatning af disse. Med udgangspunkt i dette materiale fremkom forskellige forslag til fremme af det nordiske samarbejde, herunder spørgsmålet om ansvarsfordelingen mellem Nordisk Kulturaftales organer og forskningsrådene. Forskellige spørgsmål af fællesnordisk inte-

resse diskuteredes: det nordiske ødegårdsprojekt, forskeruddannelser, oprettelse af et termoluminescenslaboratorium.

Europæisk samarbejde

Den kommission, som blev nedsat med henblik på planlægning af det europæiske samarbejde, har udarbejdet et forslag til en standing committee for humanistisk forskning, herunder også forslag til projekter. Disse spørgsmål skal behandles på European Science Foundation's næste møde i Strasbourg i januar 1977.

Høringer

Nævnet har udtalt sig til Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde vedrørende forskellige forskningsprojekter, kurser m. m. og om forslag til Nordiske Forskerkurser for 1977.

Kommissionen för utomeuropeiska Forskningsstationer

Kommissionen har haft møde den 10. marts i Stockholm og den 5. maj i København. Efter sidste møde blev udarbejdet en rapport.

F. Framtidsplaner

Vil bero på udfaldet af forhandlingerne med Nordisk Kultursekretariat om ansvarsfordelingen mellem Nordisk Kulturaftales organer og forskningsrådene.

Det må forudses, at samarbejdet mellem de nordiske lande vil få øget betydning i takt med udviklingen af humanistisk forskning inden for rammerne af European Science Foundation.

*BILAGA***Berättelse****från Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter**

Verksamhetsberättelse 1976

A. Namn och adress

Nordisk Publiceringsnævn for humanistiske tidsskrifter
 Forskningssekretariatet
 Holmens Kanal 7
 1060 København K

B. Startår

1974

C. Syfte

At tilstræbe rationel udgivelse af nordiske tidsskrifter inden for de humanistiske videnskaber og afgive indstillinger til forskningsrådene om støtte til tidsskrifterne

*D. Organisation**1. Administration*

Som NOS-H

2. Samarbetsorganets sammansättning 31.12.1976

	Nationalitet
Professor Bengt Algot Sørensen, ordf.	D
Overarkivar Vagn Dybdahl	D
Sekretær Marjatta Hiisivaara-Hela	F
Professor Juha Pentikäinen	F
Fagrådssekretær Anne-Lise Hilmen	N
Professor Egil Pettersen	N
Överbibliotekarie Lennart Grönberg	S
Professor Erik Lönnroth	S

3. Personal

Som for NOS-H

4. Revisorer

Som for NOS-H

*E. Verksamhet**NOP-H*

Nordisk Publiceringsnævn for humanistiske tidsskrifter har holdt møde den 3. november i Helsingfors. Tidsskriftansøgningerne blev forbehandlet af sagkyndige i de respektive lande og derefter på nævnte møde. Anbefalinger vedrørende støtte til de enkelte tidsskrifter er herefter tilgået forskningsrådene, som på baggrund af disse indstillinger tager beslutning om eventuel støtte og i givet fald størrelsen heraf.

Det blev besluttet at forelægge problemet om frieksemplarer, redaktørhonorar, rejseomkostninger, oversættelsesudgifter o. lign. for NOS-H i form af et oplæg vedrørende praksis i de forskellige lande og forslag til ændringer heri.

Berättelse

från Nordiska afrikainstitutet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1975/76

A. Namn och adress

Nordiska afrikainstitutet
 Sysslomansgatan 7
 Box 2126
 750 02 UPPSALA 2

B. Startår

1964 (provisorisk verksamhet 1962-09-01—1964-06-30)

C. Syfte

Enligt Kungl. Maj:ts instruktion av 1964-06-29 skall institutet ”i Norden främja studiet av afrikanska förhållanden samt verka för den internationella biståndsverksamheten i vad mån denna rör Afrika.”

”Det åligger institutet särskilt

- att främja utbildning av personal för biståndsverksamhet i Afrika
- att — genom kurser, föreläsningar, seminarier och eljest — sprida information rörande Afrika och aktuella förhållanden,
- att utgöra dokumentationscentrum för afrikaforskningen, samt
- att främja vetenskaplig forskning och undervisning om Afrika.”

*D. Organisation**1. Administration*

Institutet är en svensk myndighet under utbildningsdepartementet. Institutets ledning består av en styrelse utsedd av Kungl. Maj:t, de nordiska ledamöterna efter förslag av resp. lands regering. (*Se vidare D.2.*) Under styrelsen leds institutet av en föreståndare.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1976

	Nationalitet
Professor Mogens Boserup	D
Professor Stig Jaatinen	F
Ambassadör Guðmundur Guðmundsson	I
Professor John Sanness	N

Professor Sune Carlson	S
Civilekonom Anna Hedborg	S
Överbibliotekarie Gert Hornwall	S
Generaldirektör Ernst Michanek	S
Bankdirektör Claes Nyman	S
Departementsråd Thord Palmlund	S
Rektor Torgny Segerstedt	S
Föreståndare Carl Gösta Widstrand	S

3. Personal

- 1 föreståndare
- 1 byrådirektör
- 3 forskarasistenter
- 2 bibliotekarier
- 1 byråsekreterare
- 1 kanslist
- 1 kontorsskrivare
- 2 kansliskrivare
- 1 nordisk sekreterare
- 1 expeditivsvakt

4. Revisorer

Revision sker genom revisionskontoret vid universitets- och högskole-
ämbetets försorg.

E. Verksamhet

Seminarier, föreläsningar, kurser m. m.

Institutet arrangerade den 14—15 november 1975 ett seminarium över temat "Participation in decision-making: Some aspects of current research". De nordiska biståndsorganisationerna hade inbjudits men endast SIDA och det svenska UD var representerade vid mötet tillsammans med ett tjugotal forskare från Norden.

Den 23—25 april 1976 arrangerade Nordiska afrikainstitutet i samarbete med de geografiska institutionerna i Norden ett seminarium över "Geografi och utvecklingsforskning". Seminariet, som erhöll kursstöd från SIDA, hade 40 deltagare från alla nordiska länder. Vid avslutningssessionen bildades Nordic Association for Development Geography med forskarasistent Christer Krokfors som sekreterare och ekonom.

Under tiden 24 maj—4 juni arrangerade institutet i samarbete med statistiska institutionen, Uppsala universitet, en kurs för nordiska forskare betitlad: "Statistiskt källmaterial i afrikaforskningen". Kursdeltagare var 25 nordiska afrikanister. Kursen finansierades av Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete.

Gästföreläsare

Under sin period som gästforskare vid institutet företog Dr. M. Abdel-Rahim, Sudan, under tiden 22 januari—3 februari, en föreläsningsturné i Norden varvid föreläsningar hölls på följande platser: Göteborg, Åbo, Helsingfors, Tammerfors och Trondheim.

Under tiden 27 april—2 maj besöktes Norden av den kände nigerianske författaren Wole Soyinka. Besöket, som skedde i anledning av Africana Festival, bekostades av SIDA och Nordiska afrikainstitutet. Under sitt besök framträdde han vid Institutet for Udviklingsforskning i Köpenhamn, vid Helsingfors universitet och vid två arrangemang ingående i Africana Festival, Historiska museet i Stockholm.

Vidare har institutet arrangerat ytterligare ett 30-tal föreläsningar och mindre seminarier runt om i Norden med medverkan av olika forskare och personal från institutet.

Gästforskare och forskningsprojekt

Dr. M. Abdel-Rahim, Sudan, var under tiden 15 november 1975—15 februari 1976 knuten som gästforskare vid institutet.

En av institutets forskarassistenter, Dr. Zdenek Červenka, har arbetat med ett forskningsprojekt med titeln "The changing relationship between Europe and Africa, analyzis of common interest and matters of conflict".

Forskarassistent Christer Krokfors har tillsammans med Maimouna Diallo av SAREC beviljats ett anslag till förberedelser för två forskningsprojekt "Development planning for arid lands in Africa" och "Development strategies, selfreliance and the Somalian development approach".

Professor Yash Ghai har beviljats ett anslag av SAREC för sitt projekt "Law and Economy in Africa".

Biblioteksverksamhet

Accessionen har under verksamhetsåret uppgått till ca 1 500 titlar, varav 60 % utgörs av gåvor och byten. Det totala bokbeståndet uppgår till ca 23 500 titlar.

Publikationsverksamhet

Under verksamhetsåret har följande publikationer utgivits:

Periodiska skrifter:

Africana i nordiska vetenskapliga bibliotek, nr 33, 1973

Africana i nordiska vetenskapliga bibliotek, nr 34, 1974

Newsletter nr 14

Bulletin nr 14

Research report nr 29, Kjekshus, Helge, *The Elected Elite: A Socio-Economic Profile of Candidates in Tanzania's Parliamentary Election, 1970*. 40 pp. Uppsala 1975.

Research report nr 30, Frantz, Charles, *Pastoral Societies, Stratification, and National Integration in Africa*. 34 pp. Uppsala 1975.

Research report nr 31, Esh, Tina, & Rosenblum, Illith, *Tourism in Developing Countries — Trick or Treat? A Report from the Gambia*. 80 pp. Uppsala 1975.

Research report nr 32, Clayton, Anthony, *The 1948 Zanzibar General Strike*. 66 pp. Uppsala 1976.

Research report nr 33, Pipping, Knut, *Land Holding in the Usangu Plain*. A survey of two villages in the Southern Highlands of Tanzania. 122 pp. Uppsala 1976.

Research report nr 34, Lundström, Karl Johan, *North-eastern Ethiopia: Society in Famine*. A study of three social institutions in a period of severe strain. 80 pp. Uppsala 1976.

Böcker

Multinational Firms in Africa. Ed. by Carl Widstrand with an introduction by Samir Amin. 425 pp. Uppsala 1975.

Pyhälä, Mikko, & Rylander, Kristina, *Guinea-Bissau. En selektiv litteraturförteckning*. 39 pp. Uppsala 1975.

Rald, Jørgen and Karen, *Rural Organization in Bukoba District, Tanzania*. 122 pp. Uppsala 1975.

Berglund, Brita, *Gambia*. 3:e, helt omarbetade upplagan. 101 pp. Uppsala 1975.

Rylander, Kristina, *Böcker om Afrika*. Grundläggande litteratur på svenska. 9 p. Uppsala 1975.

Beckman, Björn, *Organising the Farmers. Cocoa Politics and National Development in Ghana*. 299 pp. Uppsala 1976.

Igbozurike, Martin, *Problem-Generating Structures in Nigeria's Rural Development*. 140 pp. Uppsala 1976.

Manghezi, Alpheus, *Class, Elite and Community in African Development*. 118 pp. Uppsala 1976.

Ocholla-Ayayo, A. B. C., *Traditional Ideology and Ethics among the Southern Luo*. 248 pp. Uppsala 1976.

Wallenius, Anna-Britta, *The published works of professor Sture Lagercrantz 1932—1975*. 8 pp. Uppsala 1976.

Resor

Under tiden 3 juli—2 augusti 1975 ledde Christer Krokfors en studie-exkursion till Tanzania.

Byrådirektör Karl Eric Ericson företog den 11—13 september en resa till Linz, Österrike, för deltagande i det konstituerande sammanträdet med The European Association of Development Research and Training Institutes.

Under tiden 7 oktober—10 november vistades Christer Krokfors i

Warszawa som utbytesstipendiat från Finlands akademi. I anslutning därtill företogs under tiden 11—16 november en resa till Prag på inbjudan av Institute of International Relations.

Föreståndaren företog under tiden 23 oktober—3 november en resa till Canada och USA för att diskutera en gemensam konferens om problem i södra Afrika med the Canadian Association of African Studies (Halifax, Ottawa och västra Canada) samt för att delta i den amerikanska African Studies Association's konferens i San Francisco.

Under tiden 1—6 december deltog Zdenek Červenka i IDEP/UN International seminar on socio-economic trends and policies in Southern Africa i Dar es Salaam.

Studiestipendier

Under året har följande personer erhållit studiestipendier för ca 1 månads vistelse vid institutet:

Gunvor Jensen, Roskilde; Elsie Jönsson, Köpenhamn; Anu Ahonen, Helsingfors; Kerkko Hakulinen, Helsingfors; Eeva Karisto, Helsingfors; Marjaterstu Kursu, Tammerfors; Sole Lahtinen, Tammerfors; Seppo Kurvinen, Vantaa; Heikki Larimo, Helsingfors; Harriet Lönnqvist, Helsingfors; George Uzo Nwajei, Helsingfors; Gabriel Obele, Helsingfors; Satu Ojanperä, Helsingfors; Kari Rönneberg, Helsingfors; Riita Sairinen, Helsingfors; Jukka Vahtola, Helsingfors; Marianne Virtanen, Tammerfors; Ursula Zitnick, Åbo; Unn Eide-Misvaer, Oslo; Per Hernaes, Moholt; Atle Hetland, Oslo; Per Hetland-Eriksen, Oslo; Helga Hoel, Trondheim; Harald Johansen, Oslo; Unni Poulsson Kramer, Bergen; Arne Skagestad, Höllen i Søgne; Gunnar Sörbö, Bergen; Arnulv Torbjørnsen, Oslo; samt Arild Vollan, Oslo.

Resestipendier

Styrelsen för Nordiska afrikainstitutet beslutade vid sitt sammanträde i Uppsala den 6 november 1975 att utdela resestipendier för forskning i Afrika till följande stipendiater:

Fil. mag. Marianne Aalam, Lund, 6 000: —; mag. Jette Bukh, Köpenhamn, 5 000: —; fil. kand. Qualabane K. Chakela, Uppsala, 7 000: —; mag. Tore Linné Eriksen, Oslo, 4 000: —; keramikern Agneta Ernström, Nacka, 5 000: —; cand. mag. Lis Glebe-Møller, Roskilde, 5 000: —; universitetslektor Holger Bernt Hansen, Birkerød, 5 000: —; docent Börje Hanssen, Hallsberg, 10 000: —; fil. kand. Christina Nordin, Göteborg, 6 000: —; fil. kand. Anders Närman, Göteborg, 5 000: —; docent Lars Rudebeck, Uppsala, 10 000: —; mag. art. Helge Rønning, Oslo, 10 000: —; civ. ing. Sorour Aly Sorour, Stockholm, 5 000: —; fil. dr Margit Werner, Göteborg, 7 000: —; fil. kand. Gabriele Winai-Ström, Uppsala, 3 000: —; fil. kand. Jan Åslund, Göteborg, 4 000: —; samt fil. dr Holger Daun, Stockholm, 5 000: —.

F. Framtidsplaner

Under hösten 1977 skall åter hållas ett nordiskt afrikanistmöte i Uppsala.

För våren 1978 planeras ett seminarium om södra Afrika tillsammans med Canadian Association of African Studies. Seminariet skall hållas i Kanada.

Under våren 1977 är avsikten att ytterligare en nordisk forskartjänst och en nordisk sekreterartjänst skall inrättas vid institutet.

G. Finansiering och ekonomi

	Bokslut 1975/76	Budget 1976/77	Budget 1977/78
<i>Avlöningar m.m.</i>			
<i>Utgifter</i>			
Lönekostnader	624,3	651	1 036
Sjukvård	0,9	2	2
Lokalkostnader	237,8	215	282
Summa	863,0	868	1 320
<i>Inkomster</i>			
Anslag (sv. statsbudget)	863,0	868 (erhållet)	1 320 (ansökt)
<i>Driftkostnader</i>			
<i>Utgifter</i>			
Drift	187,2	(siffrorna osäkra)	(siffrorna osäkra)
Gästföreläsningar	121,6		
Publikationstryck	257,5		
Resestipendier	74,9		
Forskarassistenter	109,4		
Studiestipendier	28,5		
Särskilda projekt	92,4		
Utg. reservation	164		
	1 035,7	926,6	—
<i>Inkomster</i>			
Anslag	382	420 (erhållet)	550 (ansökt)
Ing. reservation	118,9	164	
Bidrag (D)	144,6	ca 120 (sökt)	(siffrorna osäkra)
" (F)	28	ca 129 (sökt)	
" (N)	55,4	ca 93 (sökt)	
Övriga bidrag (bl.a. publikationsförsäljn.)	306,8	—	
	1 035,7	926	—

Berättelse

från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1976

Namn och adress

NKTF — Nordisk komite for transportøkonomisk forskning

c/o Transportøkonomisk institutt

Stasjonsveien 4, Oslo 3. Tlf (02) 14 20 90

Sekretær: Siviløkonom Erik Hajum

NKTF ble opprettet i 1966 av regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige på initiativ av Nordisk Råd. I 1974 trådte også Island inn i NKTF-samarbeidet. Komiteens mandat er å samordne den transportøkonomiske forskning i de nordiske land og stimulere utviklingen av et felles forskningsmiljø på området. I samsvar med den nordiske transportoverenskomst bistår NKTF Nordisk Embetsmannskomiteé for samferdselsspørsmål i dens virksomhet.

Med dette avgir Nordisk komité for transportøkonomisk forskning virksomhetsberetning for perioden 1. oktober 1975—1. oktober 1976 samt en vurdering av arbeidet i tiden fremover.

Oslo, den 11. november 1976

Ole Vatnan

Formann

Erik Hajum

Sekretær

1 NKTF's VIRKSOMHET I 1975/76

1.1 *Komitémøter*

NKTF har i det forløpne arbeidsår 1. oktober 1975—1. oktober 1976 hatt 4 møter:

17. november 1975 i Oslo

9./11. februar 1976 i Gøteborg

11./13. mai i Reykjavik

2. juli i København

I møtene har komiteen behandlet arbeidsprogram, planlagt forskerkonferanser og brukerkonferanser og utvekslet informasjon av interesse for koordinering og stimulering av forskningen.

1.2 Arbeidsgrupper

Til planleggingen av NKTF's konferanser har det vært nedsatt arbeidsgrupper, delvis med representasjon av fagfolk utenfor komiteen.

En arbeidsgruppe til å forberede brukerkonferanse om subsidieformer i samferdselen, 9.—11. februar 1976 bestod av

- Økonomisk konsulent Uffe Jacobsen, NKTF (DK), formann
- Fil. kand. Markku Lehtinen, Trafikministeriet (SF)
- Adm. dir. Hans Jakob Eide, Norges rutebileierforbund (N)
- Docent Lars Nordström, Göteborgs universitet (S)

Programmet for forskerkonferansen om grunnlaget for langsiktige beslutninger i transportsektoren 6.—8. september 1976 ble tilrettelagt av følgende arbeidsgruppe:

- Økonomisk konsulent Uffe Jacobsen, NKTF (DK), formann
- Dipl. ing. Jussi Sauna-aho, Trafikministeriet (SF)
- Cand. oecon. Terje Ruud, Transportøkonomisk institutt (N)
- Civ. ing. Gunnar Lind, Vägförvaltningen i Stockholms län (S).

1.3 Forskerkonferanser og brukerkonferanser

Det er i arbeidsåret 1975/76 arrangert 3 konferanser:

- "Subsidieformer i samferdselen", brukerkonferanse. 9.—11. februar 1976 i Göteborg.
 - "Transportbetjening i spredt bebygde områder", forskerkonferanse. 11.—13. mai 1976 i Reykjavík.
 - "Grunnlaget for langsiktige beslutninger i transportsektoren", forskerkonferanse. 6.—8. september 1976 i Korsør.
- En forskerkonferanse om trafikk og miljø er under forberedelse.

Subsidieformer i samferdselen

NKTF arrangerte 9.—11. februar 1976 i Göteborg en brukerkonferanse om subsidieformer i samferdselen. På konferansen deltok 58 personer.

Siktepunktet for konferansen var å ta opp til debatt blant forskningens brukere sentrale spørsmål i subsidiepolitikken, slik som

- Hvilke transporttjenester bør subsidieres og til hvilken pris bør de tilbys?
- Hvilken effekt har gjeldende subsidieformer sett i forhold til målene for samferdselspolitikken?
- Kan målene nås mer effektivt med andre subsidieformer, eventuelt med andre virkemidler?

Det ble holdt følgende foredrag ved konferansen:

- Subsidiering av transport — formål og virkninger. Professor Åke Andersson, Göteborgs universitet, og forskningsleder Otto Chr. Hiorth, Transportøkonomisk institutt, Oslo.
- Former og omfang av transportsubsidiene i de nordiske land. Cand. oecon. Pieter Veninga, Transportøkonomisk institutt, Oslo.
- Investeringspolitikk — vegutbyggingen som subsidium i regionalpolitikk? Cand. oecon. Jens P. Nielsen, Vejdirektoratet, København, pol. mag. Markku Kivelä, Trafikministeriet, Helsingfors, planleg-

gingssjef Steinar Killi, Vegdirektoratet, Oslo og avd. dir. Lars Vie-
weg, Sjøfartsverket, Norrköping.

- Hvordan fungerer ulike former for drifts- og takstsubsidier? Eksempel fra rutebilnæringen. Adm. dir. Hans Jakob Eide, Norges rutebilerforbund, Oslo.
- Drifts- og takstsubsidier — fordelingspolitiske aspekter. Eksempler fra nærtrafikk. Cand. oecon. Sv. Aa Ravn Pedersen, Hovedstadens trafikkråd, Roskilde, og cand. oecon. Bjarke Lund, Hovedstadsrådets planlægningsafdeling, København.
- Transportstøtte til næringslivet — et egnet virkemiddel? Pol. mag. Jukka Rinne, Industrins centralförbund, Helsingfors, og docent Lars Nordström, Göteborgs universitet.
- Hvem eier og bruker personbil — hvem betaler? Eksempel fra en undersøkelse om bilgodtgjørelse og skattefradrag. Cand. polit. Anders Serup Rasmussen, Trafikforskningsgruppen — ATV, Lyngby.
- Brukes subsidiene til de formål de er tiltenkt? — Kunne effekten oppnås rimeligere eller bedre ved andre virkemidler? — Kan og vil politikerne argumentere for de "riktige" subsidieformer? Folketingsmedlem Otto Mørch.

Forut for konferansen ble det gitt ut et kompendium med bakgrunnsstoff om subsidieformer i samferdselen (NKTF-publikasjon nr 22). Foredrag og sammenfatning av gruppediskusjonene ved konferansen er samlet i NKTF-publikasjon nr 21.

Transportbetjening i spredt bebygde områder

Fra 11. til 13. mai 1976 avviklet NKTF i samarbeid med Økonomisk Udviklingsinstitutt en konferanse i Reykjavik med 37 deltagere. Formålet med konferansen var å drøfte transportbetjening i spredt bebygde områder med utgangspunkt i problemstillinger fra samferdselen på Island og legge frem erfaringer fra tilsvarende problemfelter i de andre nordiske land.

Konferansen var lagt opp med gruppearbeid omkring følgende hovedtemaer:

- Planlegging av infrastruktur
- Transportstandard, transportteterspørsel
- Driftsplanlegging

Det ble dessuten holdt følgende innledningsforedrag:

- Problemstillinger i samferdselen på Island.
Overing. Jón Birgir Jónsson, Vegdirektoratet, Reykjavik,
Avd. sjef Guðmundur Einarsson, Finansministeriet, Reykjavik,
kontorsjef Ólafur Stenar Valdimarson, Samferdselsministeriet, Reykjavik,
cand. oecon. Þorstein Thorlacius, Icelandair, Reykjavik,
direktör Bjarni Bragi Jónsson, Økonomisk Udviklingsinstitutt, Reykjavik.
- Planlegging av samordnede transportopplegg — vekselvirkninger mellom samferdselsutbygging og regional utvikling.
Planeringsdirektör Claes Herlitz, Länsstyrelsen i Kopparbergs län, Falun, og pol. mag. Jukka Rinne, Industrins centralförbund, Helsingfors.

- Transportstandard i spredt bebygde områder — hvilke tilbud bør gis med hensyn til tilgjengelighet, avgangshyppighet, takstnivå? Konsekvenser for investeringsbehov, driftsøkonomi og subsidieringsbehov.
 - Prosjektleder Poul Ove Pedersten, Sydjysk universitetscenter, Esbjerg, og forsk. ass. Rolf Waara, Umeå universitet.
 - Driftsopplegg — transport utenfor rute, bruk av drosje som supplement til rute eller istedenfor rutegående transport. Ing. Edvin Frøysadal, Transportøkonmisk institutt, Oslo og departementssekreterare Hans Berg, Kommunikationsdepartementet, Stockholm.
- Bakgrunnsstoff, foredrag og sammenfatning av gruppediskusjonene ved konferansen er utgitt i NKTF-publikasjonene 23 og 24.

Grunnlaget for langsiktige beslutninger i transportsektoren

“Grunnlaget for langsiktige beslutninger i transportsektoren” var emnet for en forskerkonferanse som NKTF arrangerte 6.—8. september 1976 i Korsør med 43 deltagere.

I den senere tid har det vært reist kritikk mot de anvendte metoder, og de faktiske beslutninger har ofte gått på tvers av de resultater som man ved planleggingen er kommet fram til. Konferansen i Korsør hadde som formål å ta opp til diskusjon utredningsgrunnlag og beslutningsprosess ved investeringer i transportsektoren.

Programmet var lagt opp med innledningsforedrag og gruppearbeid. Foredragsemnene var følgende:

- Den politiske beslutningsprosess om Plan 1990 (overordnet dansk statsbaneplan til 1990). Kontorchef Ole Andresen, DSB, København.
- Svenske sidebaneutredninger. Departementssekreterare Hans Berg, Kommunikationsdepartementet, Stockholm.
- Kollektivtransportbetjening av Södra Lidingö. FK Nils Bruzclius og fil. kand. Bengt Westerberg, begge f. d. Landstingets kollektivtrafikutredning, Stockholm.
- Hvordan skal man anvende cost-benefit analyse i den overordnede veiplanlegning? Hvordan kan cost-benefit analysen forbedres? Hvilke supplementer eller alternativer finnes? Civ. ing. Ivar Shacke og civ. ing. Erik Mortensen, begge Vejdirektoratet, København.
- Omkjøringsvei eller gjennomfartsåre ved Härnösand, 1. byråing. Dick Jonsson og avd. dir. Ingemar Ahlstrand, begge Statens vägverk, Stockholm.
- Veinetsplanlegging på veidistriktsnivå. Byråchef Juha Söderlund, Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, Helsingfors.
- Norsk Vegplan I og II. Overing. Amund Bolstad og overing. Idar Johansen, begge Vegdirektoratet, Oslo.

Gruppearbeidet bygget på følgende problemstillinger:

- Arbeidsdeling planleggere/politikere
- Fordelingsaspektet i analysen
- Underlagsmateriale/verdigrunnlag
- Styring av kommunikasjon

Foredrag og sammendrag av gruppearbeid vil bli utgitt som NKTF-publikasjon nr 25.

1.4 Publikasjons- og informasjonsvirksomhet

I arbeidsåret har NKTF utgitt 5 rapporter:

- Nr 20 Trafikkmodeller og prognosemetoder i planleggingen av gods-transport
- Nr 21 Transportsubsidier i de nordiske land
- Nr 22 Subsidieformer i samferdselen
- Nr 23 Samferdsel på Island
- Nr 24 Transportbetjening i spredt bebygde områder

Rapportene trykkes i opplag på 400 eksemplarer og distribueres dels til faste mottagere, dels på bestilling i forbindelse med at rapportene annonseres i den informasjonsbrosjyre som utgis etter NKTF's konferanser.

Informasjonsbrosjyren trykkes i et antall av 800 og sendes til forskjellige kontakter i de nordiske land.

1.5 Komiteens sammensetning

I arbeidsåret 1975/1976 har NKTF hatt følgende sammensetning:

Danmark:

Økonomisk konsulent Uffe Jacobsen, Ministeriet for offentlige arbejder

Prof. H. P. Myrup, Århus Universitet (til 3. november 1975)

Civ. ing. Jørgen Sterner, Danmarks tekniske Højskole (fra 15. januar 1976)

Finland:

Avdelingschef Antero Aarvala, Trafikministeriet

Byråchef Aarno Soivio, Statistiskentralen

Island

Cand. oecon. Tómas Sveinsson, Økonomisk Udviklingsinstitut

Norge:

Kystdirektør Ole Vatnan, formann, Kystdirektoratet

Instituttjef Karsten Krogsæter, Transportøkonomisk institutt

Sverige:

Departementsrådet Per Jönsson, Kommunikationsdepartementet

Fil. lic. Alf Ekström, Transportforskningsdelegationen

Sekretariatsfunksjonen har siden 1.1.1975 vært ivaretatt av Transportøkonomisk institutt, med siviløkonom Erik Hajum som sekretær. Fra 1.1.1977 overtar Sverige sekretariatet for neste 2-årsperiode.

2 Regnskap

2.1 Regnskap 1.1—31.12.1975

UTBETALINGER

		Nkr
Seminar "Energi og transport" 3.—5. februar		
Arrangementsutgifter	3 206,81	
Honorarer	3 561,—	
Utgifter til reise og opphold	1 541,45	
	<hr/>	8 309,26

Planleggingsmøte "Transportforskning i Norden" 21.—23. april

Arrangementsutgifter	381,26	
Utgifter til reise og opphold	5 891,97	6 273,23

Forskerkonferanse "Trafikkmodeller og prognosemetoder i planleggingen av godstrafikk" 1.—3. september

Arrangementsutgifter	545,50	
Honorarer	5 085,40	
Utgifter til reise og opphold	1 164,50	6 795,40

Brukerkonferanse "Subsidieformer"

Forberedelser		11 261,50
Sum arrangementer		32 639,39

Informasjonsbrosjyrer

Layout	1 362,20	
Brosjyre 1/75, trykk	986,55	
Brosjyre 2/75, trykk	1 920,—	
Brosjyre 3/75, trykk	1 500,—	5 768,75

Publikasjoner

Nr 15	12 687,65	
Nr 16	9 152,35	
Nr 17	9 250,—	
Nr 18	18 144,55	
Nr 19	13 621,90	
Nr 20	8 400,—	71 256,45

Kompendium

"Subsidieformer i samferdselen", Skrivning og trykningsutgifter		1 443,15
Sum utgifter		111 107,74

INNBETALINGER

Innbetalt à konto fra ministeriene		127 500,—
------------------------------------	--	-----------

Resultatkonto

Utbetalinger	111 107,74	
For meget innbetalt, Island	2 500,—	
Balanse	13 892,26	
Sum	127 500,—	

*2.2 Regnskap 1.1.—31.8.1976***UTBETALINGER**

Nkr

Konferanse "Subsidieformer i samferdselen"

9.—11.2.1976		
Forberedelser	2 813,50	
Arrangementsutgifter	1 167,—	
Honorarer	7 823,35	
Utgifter til reise/opphold	5 381,66	17 185,51

<i>Konferanse "Transportbetjening i spredt bebygde områder" 11.—13.5.1976</i>		
Arrangementsutgifter	4 835,73	
Honorarer	5 936,15	
Utgifter til reise/opphold	<u>6 312,63</u>	17 084,51
 <i>Konferanse "Grunnlaget for langsiktige beslutninger" 6.—8.9.1976</i>		
Forberedelser		3 181,20
 <i>Informasjonsbrosjyrer</i>		
Nr 1/1976	1 620,—	
Nr 2/1976	<u>1 728,—</u>	3 348,—
 <i>Publikasjoner</i>		
Nr 21	9 490,65	
Nr 22	6 608,60	
Nr 23	5 783,25	
Nr 24	<u>5 667,—</u>	27 549,50
 <i>Diverse</i>		
Fortolling publ. nr 17		44,50
S U M		<u>68 393,22</u>

INNBETALINGER

	Nkr
Innbetalt à konto fra ministeriene	76 392,26
Deltageravgift fra konferanse "Subsidieformer i samferdselen"	<u>8 250,—</u>
S U M	<u>84 642,26</u>

3. ARBEIDSPROGRAM

NKTF's mandat er å samordne den transportøkonomiske forskning i de nordiske land og stimulere utviklingen av et felles forskningsmiljø på området. Etter den nordiske transportoverenskomst skal NKTF bistå Nordisk Embetsmannskomiteé for transportspørsmål (NET) i dens virksomhet. NKTF har hittil i det vesentlige søkt å realisere mandatet gjennom konferanser for forskere og brukere av forskningsresultatene og ved å utgi til andre interesserte i Norden foredrag og annet materiale som legges frem på konferansene.

3.1 Arbeidsformer

Komiteéens virksomhet vil i hovedsaken måtte ligge på det kontaktskapende plan. Informasjon og meningsutveksling om avsluttede, igangværende og planlagte forskningsprogrammer og prosjekter av interesse i de nordiske land har betydning for koordineringen av forskningen og

kan gi impulser til det felles forskningsmiljø. Gjennom denne virksomhet vil NKTF, med den nære kontakt komiteen har til forskningsinstitusjoner og utredningsorganer, kunne assistere NET ved oppstartning og oppfølging av prosjekter.

NKTF er av den mening at konferanser/seminarer fortsatt må være den vesentlige arbeidsform. Som resultat av en fornyet vurdering av oppgaver og arbeidsformer vil innsatsen i 1977 etter samråd med NET, bli konsentrert om:

- En større konferanse for forskningsadministratorer og brukere av transportøkonomisk forskning, basert på presentasjon av forskningsresultater på et aktuelt emneområde og drøfting av resultatenes anvendelse i praksis.
- Et antall mindre konferanser for forskere på prosjektnivå.
- Utgivelse av rapporter fra konferansene.
- Oversettelse av korte sammendrag fra forsknings- og utredningsarbeider på finsk og islandsk.

Br u k e r k o n f e r a n s e n skal være et forum for å drøfte med representanter for forskningsadministratorer og brukere av transportøkonomisk forskning, spørsmål av interesse for samordning og stimulering av forskningsinnsatsen i Norden. Slike drøftelser bør ha som siktemål å gi impulser for videre forskning og for prioritering av oppgavene. Videre bør et siktemål være å fremme rasjonell bruk av forskningsresultater som beslutningsgrunnlag i samferdselen.

Konferansen vil bygge på en presentasjon av nylig avsluttet, igangværende og planlagt forskning på ett bestemt område. Med dette som utgangspunkt legges det opp til drøfting av forskningsbehov, prioritering av oppgaver innen emneområdet og samordning av forskningsinnsatsen i de nordiske land. Gjennom konferansen ønsker man å nå representanter for samferdselsmyndigheter, transportutøvere og transportbrukere.

Som emneområde for en brukerkonferanse høsten 1977 er planlagt temaet "Trafikk og miljø". Konferansen er ment å skulle gi en oppsummering av den løpende forskningsinnsats vedrørende avveiningen mellom hensyn til henholdsvis trafikkavvikling og miljøkvaliteter som sikkerhet, trygghet, vern mot støy, forurensning etc. Gjennom eksempler på hvorledes resultatene er blitt eller kan bli anvendt i praktisk tas det sikte på å avdekke hvilke felles berøringspunkter resultatene kan ha for nordiske land. Det er videre aktuelt å ta opp til diskusjon hvilke problemer den fremtidige forskningsinnsats på dette felt bør rettes mot og klarlegge mulighetene for en samordning av innsatsen i de nordiske land.

Emner som antas å være aktuelle for senere brukerkonferanser er:

- Nærtrafikk i byområder
- Parallele transportsystemer i persontrafikk på lange distanser
- Terminalenes plass i trafikkavviklingen

F o r s k e r k o n f e r a n s e n e skal fremme forskningens praktiske

samordning på prosjektnivå. Hver konferanse skal ta opp ett tema, som er så konkret og presist avgrenset at møtet kan resultere i utveksling av praktiske erfaringer og avklare behov og muligheter for mer direkte praktisk samarbeid om gjennomføring av forskningsprosjekter. Forøvrig bør arrangementsformen være fleksibel og tilpasses de aktuelle behov for samordning og stimulering av forskningen. Deltagelsen bør være begrenset til fagfolk som arbeider på det angjeldende prosjektområde, dvs. medarbeidere med forsknings- eller utredningsfunksjoner i forskningsinstitutter, offentlige etater, læresteder og i næringslivet. Forskerkonferanser vil ofte kunne legges opp som forberedelse for den årlige brukerkonferansen.

Aktuelle emner for forskerkonferanser er:

- Trafikk og miljø
- Parallele transportsystemer i persontrafikk på lange distanser
- Terminalspørsmål
- Myke trafikanters transportproblemer
- Metodikk ved holdningsundersøkelser

Konferansene over de tre førstnevnte temaer er tenkt lagt opp som forberedelse for brukerkonferanser.

Man vil utover dette drøfte med NET behov og muligheter for å bearbeide emner innenfor planlagte prosjekter i NET's regi, som f. eks. transport i spredt bebygde strøk og transport for funksjonshemmede. Videre vil man ta opp med NET spørsmålet om oppfølging og hensiktsmessig spredning av resultater innenfor delemner fra NET-prosjekter, f. eks. STINA-prosjektet som ventes avsluttet i 1977.

P u b l i k a s j o n s v i r k s o m h e t e n skal omfatte rapporter fra NKTF-konferansene. Rapportene vil inneholde foredrag og de vesentlige diskusjonsresultater fra konferansene og utarbeides med henblikk på en videre mottakerkrets av interesserte utenom konferansedeltagerne og for generelt å fremme NKTF's formål. Rapportene vil som hittil bli distribuert etter bestilling knyttet til annonsering gjennom NKTF's informasjonsbrosjyre. Brosjyren sendes ut i ca 800 eksemplarer.

O v e r s e t t e l s e av kortfattede sammendrag fra forskningsrapporter på finsk og islandsk vil forsøksvis bli satt i verk for å gjøre slike arbeider bedre tilgjengelig. Utvalget av arbeider som skal oversettes/sammenfattes, forutsettes gjort etter vurdering av de to lands komitémedlemmer. Utgiftene dekkes av NKTF innenfor rammen av komiteens finansielle muligheter.

3.2 Sekretariatarbeidet

Etter den praksis som er etablert, overtar Sverige sekretariatfunksjonen for en to-års periode fra 1. januar 1977.

3.3 Økonomi

Komiteens disposisjonsfond var i 1976 på tilsammen n kr 125 000,—.

Virksomheten i 1977 antas å bli av omtrent samme omfang som i 1976.

Komiteen vil nøye vurdere de ulike tiltaks kostnader og nytte og søke å oppnå en mest mulig effektiv bruk av bevilgningene.

Berättelse

från finsk-svenska utbildningsrådet

(Överlämnad av Sveriges regering)

Verksamhetsberättelse 1976

A. Namn och adress

Finsk-svenska utbildningsrådet
Skolkonsulenten Matti Kenttä, sekreterare
Skolöverstyrelsen
106 42 STOCKHOLM

B. Startår

1967, ombildad 1976

C. Syfte

Enligt 1967 års direktiv ett permanent rådgivande organ med syfte ”att verka för att underlätta för den i Sverige bosatta finskspråkiga befolkningens utbildningsproblem.”

Enligt 1976 års direktiv ett permanent för regeringarna i Finland och Sverige gemensamt koordinerande och rådgivande organ ”med uppgift att underlätta utbildningssituationen för den i Sverige bosatta finskspråkiga befolkningen samt för dem som eventuellt återvandrar till Finland. Rådet är ett forum för ömsesidig information, samråd och övergripande planering.”

Verkställande uppgifter åvilar nationella myndigheter och relevanta ämbetsverk bl. a. undervisningsministeriet, arbetskraftsministeriet, utbildningsdepartementet, skolstyrelsen, yrkesutbildningsstyrelsen, skolöverstyrelsen, socialstyrelsen, statens invandrarverk. De nationella myndigheterna lämnar rådet information om utbildningssituationen och om olika åtgärder som vidtagits eller planerats.

Enligt direktiv för den svenska delegationen, givna 1976-09-09, ”har riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken nu fastlagts (prop. 1975: 26, InU 1975: 6, rskr 1975: 160) och målen för utbildningen av invandrarbarn har angivits i prop. 1975/76: 118 om hemspråksundervisning för invandrarbarn och godkänts av riksdagen (UbU 1975/76: 33, rskr 1975/76: 391). Samarbetet i utbildningsfrågor mellan Sverige och Fin-

land bör nu därför ges ställning av en kommitté. Arbetet med att uppnå av regering och riksdag fastställda mål samt att lösa olika praktiska frågor som rör den i Sverige bosatta finskspråkiga befolkningens utbildningsproblem ankommer på berörda myndigheter.”

D. Organisation

1. Administration

Samarbetsorganet består av en finsk och en svensk nationell delegation, vardera en kommitté under respektive undervisningsministeriet i Finland och utbildningsdepartementet i Sverige. Kostnaderna belastar respektive kommittéanslag.

Den finska delegationen har ett kansli i Stockholm för information, särskilt till föräldrar i utbildningsfrågor.

2. Utbildningsrådets sammansättning 31.12.1976

	Nationalitet
<i>Svenska delegationen</i>	
<i>Ledamöter</i>	
Expeditionschef Jan Stiernstedt, ordförande	S
Avdelningschef Annika Baude	S
Byrådirektör Ulf Ebbeson	S
Sekreterare Randolph Norberg	S
Skolrådet Lennart Teveborg	S
<i>Sakkunniga</i>	
Avdelningsdirektör Staffan Lundgren	S
Undervisningsrådet Harald Vrethammar	S
Byrådirektör Inga-Britta Åstedt	S
<i>Finska delegationen</i>	
<i>Ledamöter</i>	
Avdelningschef Kalervo Siikala, ordförande i finska delegationen	F
Generaldirektör Erkki Aho	F
Byråchef Liekki Lehtisalo	F
Överinspektör Annette Liljeström	F
<i>Permanenta experter</i>	
Riksdagsman Ralf Friberg	F
Byråchef Lasse Hoffman	F
Generalsekreterare Martti Pöysälä	F
<i>Expert vid behov</i>	
Rektor Lauri Ollila	F

3. Personal

Skolkonsulenten Matti Kenttä, sekreterare	S
Professor Artturi Similä, generalsekreterare i finska delegationen	F
Adjunkt Ahti Ratia, biträdande sekreterare	F
Kultursekreterare Aira Kalela, tredje sekreterare	F
Hum. kand. Pirkko Kivipelto, kontorsföreståndare vid den finska delegationens Stockholmskontor	F

E. Verksamhet

Utbildningsrådet är ett forum för ömsesidig information, samråd och övergripande planering. Ordförandeskapet samt sekreterarfunktionen åvilar den svenska delegationen.

Sammanträden

Finsk-svenska utbildningsrådet har under våren 1976 sammanträtt en gång i Finland och en gång i Sverige. I anslutning till sammanträdet i Åbo gjorde rådet studiebesök i stadens skolor och träffade bland annat elever som återvänt från Sverige. Vid rådets sammanträde deltog företrädare för de pedagogiska fakulteterna vid Turun Yliopisto och Åbo Akademi, vilka i samarbete bedriver en särskild utbildning av tvåspråkiga lärare. Studiebesök vid pågående lärarutbildning gjordes också. I anslutning till sammanträdet i Göteborg studerades bl. a. den tvåspråkiga utbildningen på mellanstadielärlinjen, som försöksvis och på rådets initiativ bedrivs vid lärarhögskolan i Mölndal.

I sin nya sammansättning har rådet under hösten 1976 sammanträtt en gång i Helsingfors. Därtill har de nationella delegationerna haft egna sammanträden.

Yttranden

Rådet har under hösten 1976 avgivit yttrande över skolöverstyrelsens förslag 1976-09-27 rörande grundutbildning av hemspråklärare, som utarbetats på svenska regeringens uppdrag (prop. 1975/76: 118, UvU 1975/76: 33).

Läraryråden

Enligt en av skolöverstyrelsen gjord undersökning tjänstgjorde sammanlagt 779 finska hemspråklärare i svenska skolor under vårterminen 1976, d. v. s. 187 fler än 1975. Av de finska hemspråklärarna var 41 % eller 320 lärarutbildade och 283 hade annan högre utbildning. Sammanlagt 143 finska hemspråklärare tjänstgjorde i förberedelseklass.

Läraryråderingen till svenska skolor sker i Sverige genom arbetsförmedlingens avdelning för läraryrådering och i Finland genom det reguljära samarbetet mellan finska och svenska arbetsförmedlingsmyndigheter. Viss annonsering i Finland genom den finska delegationens försorg skedde våren 1976.

Lärarbehovet i Sverige beräknas öka ytterligare då kommunerna fr. o. m. höstterminen 1977 får ökad skyldighet att anordna hemspråksundervisning.

Den försöksverksamhet med lärarutbildning vid lärarhögskolorna i Stockholm och Göteborg, som initierats av rådet och kom i gång under 1975, har utvidgats med en ny intagning av lärarkandidater till Göteborg och Gävle hösten 1976. Enligt beslut av riksdagen i maj 1976 skall denna utbildning anordnas tills vidare, vilket torde innebära ytterligare intagningar.

Inom ramen för det reguljära samarbetet mellan skolmyndigheterna i Finland och Sverige har fortbildningsverksamhet vid finska sommaruniversitet och vid Jyväskylä yrkeskurscentrum erbjudits lärare som undervisar finska barn i Sverige. Skolöverstyrelsen förfogar numera över anslag till deltagarstipendier i likhet med dem som tidigare beviljats av skolstyrelsen och undervisningsministeriet i Finland.

Finska delegationen inom finsk-svenska utbildningsrådet har under året organiserat två studieresor till Finland för svenska skolledare.

F. Framtidsplaner

Rådet skall i fortsättningen ha 2—3 sammanträden per år och kommer att ägna sig åt vuxenutbildningsfrågor i större utsträckning än tidigare.

G. Finansiering och ekonomi

1. Översikt över bokslut och budget (1 000-tal, nat. valuta)

	Bokslut 1975	Budget 1976	Prel. utfall 1976	Budget 1977
Utgifter				
Styrelse				
Personal				
Kontor				
Lokaler				
Projekt				
—				
—				
—				
—				
Summa utg.				
Inkomster				
Anslag				
Lönestegr. kompensation				
Övrigt				
Summa ink.				

2. Ev. kommentarer; innevarande års ekonomi och resursfördelning

Båda länderna bestrider sina egna kostnader för samarbetet inom utbildningsrådet.

3. Personal

Föreningen har ingen egen personal.

F. Verksamhet

Någon verksamhetsberättelse för Nordisk postförening upprättas inte. En motsvarighet till en sådan kan dock protokollet från Nordiska postkonferensen anses vara. Protokollet från innevarande års konferens har emellertid ännu inte färdigställts. Här nedan ges en kortfattad redogörelse för konferensens arbete:

Nordiska postkonferensen sammanträder en gång per år under vanligtvis tre dagar. Under tiden mellan konferenserna sker samarbetet dels genom skriftväxling och studiebesök, dels inom olika arbetsgrupper.

Årets konferens hölls i juni i Tammerfors och behandlade därvid bl. a. rapporter från sammankomster av följande arbetsgrupper:

— Nordiska postföreningens marknadsföringsgrupp, som diskuterat aktuella problem och utbytt åsikter beträffande den inrikes marknadsföringen av postverkens tjänster, såsom lönsamhets- och prisfrågor, nya eller planerade produktutvecklingsprojekt eller anpassningar i nuvarande produkter, konkurrenssituationen inom de rörelsegränar där direkt konkurrens föreligger samt lördagsservicen, internordiska svarsförsändelser etc.

Rapporten godkändes av konferensen.

— Gruppen för nordiskt samarbete och informationsutbyte rörande beräkningar av produktivitet och effektivitet hade hållit sitt första möte. Syftet med samarbetet rörande produktivitetsfrågor är att utbyta erfarenheter och information beträffande produktivitetsberäkningar. Man eftersträvar bl. a. en gemensam terminologi.

Rapporten godkändes och man enades om ett fortsatt samarbete inom denna sektor.

— De nordiska postförvaltningarnas organ för drifts- och rationaliseringsfrågor hade bl. a. diskuterat frågor gällande maskinell brevsortering inklusive optisk läsning (OCR) och långtidsplanläggning, informerat om större planlägnings- och rationaliseringsundersökningar som pågår eller planeras osv.

Rapporten godkändes och konferensen ställde sig positiv till en rekommendation om utvidgat samarbete mellan personal som handhar tekniska och operativa spörsmål i samband med maskinell brevsortering.

— De nordiska kontaktmännen för postala säkerhetsfrågor, av vars rapport framgick att antalet brott åter var i stigande. Man redogjorde även för de nya säkerhetsåtgärder som vidtagits i de olika länderna. Rapporten godkändes.

— Arbetsgruppen för utgivning av nordiska frimärken på gemensamt tema, som sammanträder vid behov. Gruppen rapporterade om förberedelserna för utgivningen av det nordiska frimärket 1977, som ges ut i samtliga nordiska länder den 2 februari 1977 i samband med Nordiska rådets 25:e session.

Konferensen behandlade ytterligare följande punkter på dagordningen:

- Kortfattad redogörelse för den ekonomiska utvecklingen inom de nordiska postförvaltningarna
- Redogörelse för Studierådets (CCEP) möte i Bern i oktober/november 1975
- Rapport från Exekutivrådets möte i maj 1976
- Färöarnas medlemskap av Nordisk postförening
- Koordinering av åtgärder för att hindra befordring av farligt stoff i posten
- Internordisk postförskottstjänst över postgiro
- Strävanden att snabba upp den internationella postgången
- Förenklat förfarande vid fastställande av medelterminalavgifter i den nordiska paketutväxlingen
- Höjning i nordisk trafik av ersättningsbeloppet för oassurerat paket
- Flygbefordring av AO-post
- Nordisk Posttidskrifts räkenskaper 1975, samt ytterligare några ärenden under punkt "Eventuellt".

Föreningen ger ut en tidskrift med namnet Nordisk Posttidskrift, som utkommer med åtta nummer per år. Varje postförvaltning representeras av en redaktör, som svarar för resp. förvaltnings medverkan i tidskriften. Upplagan är 3 850 exemplar, som fördelas som tjänsteexemplar till personalen inom postverken och till ett mindre antal prenumeranter.

G. Finansiering

Nordisk postförening får inte några anslag från samnordiska medel, ej heller understöd från något annat håll. Någon budget för föreningen uppgörs inte, eftersom några gemensamma kostnader inte uppstår. Varje förvaltning bekostar själv sina representanters deltagande i nordiska arbetsgrupper och sina kostnader i samband med sammanträden i det egna landet, sitt deltagande i utredningsarbete osv.

Beträffande de gemensamma kostnaderna för Nordisk Posttidskrift betalas de till 21,7 % av vardera Danmark, Finland och Norge, till 32,7 % av Sverige och till 2,2 % av Island. Kostnaderna under de två senaste åren har uppgått till 122 878 Skr. (1974 och 144 622 Skr. (1975).

Berättelse**från samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)***(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)**Verksamhetsberättelse 1976**A. Namn och adress*

Samarbetsnämnden för Nordisk Skogsforskning, SNS
 c/o Jord- och skogsbruksministeriet
 Byrån för internationella ärenden
 Bulevarden 5A10
 SF-00120 Helsingfors 12
 Tel. 90-64 24 52

Startår

1972

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge och Sverige (Island observatör)

D. Syfte

Att förmedla och understödja gemensam nordisk skogsforskning

*E. Organisation**I. Nämndens sammansättning*

Nationalitet

Skovdirektør Hakon Frølund	D
Dr. agro Erik Holmsgaard	D
Professor Peter Moltesen	D
Professor Max. Hagman	F
Forstmästare Holger Mauria (ordf.)	F
Professor Kalle Putkisto	F
Direktør Toralf Austin	N
Professor Peder Braathe	N
Professor Fritz Jørgensen	N
Doktor Fredrik Ebeling	S
Professor Erik Hagberg	S
Professor Bertil Lekander	S

2. *Personal*

Ingen fast anställd

Extra anställd:

AFK C. J. Westman (sekr.)

Institutionen för skogsskötsel

Helsingfors universitet

Unionsgatan 40 B

SF-00170 Helsingfors 17

Tel. 90-191 26 13

F. *Verksamhet*

Under år 1976 har SNS strävat till att följa upp pågående gemensam nordisk skogsforskningsverksamhet och verka i synnerhet för trygghet av dess finansiering. Av pågående av SNS initierade projekt kan här nämnas det av forskningsråden (respektive) finansierade projektet Sammanställning av resultat från de nordiska ländernas granproveniensförsök, vilket kommer att sluddokumenteras under början av år 1977 samt projektet Samspelseffekter mellan gödsling och gallring, vilket av Nordiska ministerrådet antagits för finansiering och planenligt inlets under året. Vidare har under året i enlighet med SNS önskemål utarbetats slutliga forskningsplaner för följande projekt, Inverkningarna av plant- och ungsogsbehandlingen på virkesproduktionen samt Koordinering af nordiske registreringssystemer til behandling af skovtræforædlingsens informationsmateriale. Finansieringen av dessa två projekt är ännu öppen.

SNS har även med tanke på vidareutbildning av skogsforskarna till Nordiska forskarkurser riktat en framställan att inom skogshögskolan i Sverige anordna en kurs i dels Popularisering av forskningsresultat och dels en kurs i De fysiologiska grunderna för skogsproduktion.

SNS har sammanträtt två gånger under året.

G. *Framtidsplaner*

SNS avser att fortgående i samarbete med de befintliga samarbetsgrupperna och skogsforskningsinstitutionerna i Norden verka för en koordinering av redan pågående skogsforskningsverksamhet samt stimulera och initiera formuleringen av ny verksamhet. Här kan nämnas, att avsikten är att under början av år 1977 i Sverige anordna ett symposium, vars målsättning är att preliminärt klarlägga skogsteknikens skadeverkningar inom det moderna skogsbruket samt behovet av att initiera gemensam nordisk forskning rörande detta betydande problemkomplex. Vidare har SNS fattat ett preliminärt beslut att i samband med XIV Nordiska skogskongressen i Norge år 1978 anordna ett omfattande symposium rörande samnordisk skogsforskning.

SNS ordförandeskap och sekretariatsfunktion kommer från och med 1.1.1977 att överflyttas till Danmark och dess nya adress är:

Direktoratet for statsskovbruget
Strandvejen 863
DK-2930 Klampenborg

H. Finansiering

Medlemsländerna bestrider själva de kostnader, som hänför sig till SNS verksamhet. I finska statsbudgeten har för detta år reserverats 15.600 FMK för bestridandet av kostnaderna för SNS sekretariats verksamhet. SNS förvaltar inga forskningsmedel.

Helsingfors den 11 november 1976

C. J. Westman

Berättelse

från Nordiska publiceringsnämnden för medicin

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1976

A. Namn och adress

Nordiska publiceringsnämnden för medicin,
c/o Rådet för medicinsk forskning
NAVF. Adr.: Munthesgt. 29, N-Oslo 2 (til 31/12 -76) (Fra 1/1 -77):
Statens medicinska kommission,
Stationsgatan 2,
SF-00520 Helsingfors 52, Finland.

B. Startår

1968

C. Syfte

Nämnden skall främja utgivandet av nordiska medicinska tidskrifter och därvid arbeta för en rationell utgivning av dylika tidskrifter vad gäller såväl deras finansiering och ekonomi som administration och distribution.

Nämnden har till särskild uppgift

att medverka vid beredningen av ansökningar och andra ärenden rörande dylika tidskrifter samt till de deltagande organen avge förslag till beslut rörande respektive ansökan och annat ärende,

att medverka till en rationell administration och distribution för berörda tidskrifter samt kontinuerligt följa deras ekonomiska utveckling och därvid lämna de deltagande organen förslag till beslut om åtgärder, exempelvis sammanslagning av små tidskrifter till större enheter, för att uppnå en rationell utgivning,

att verka för en gemensam form för abstracts i de nordiska facktidsskrifterna, bl. a. så att dessa blir lämpliga för ADB-behandling,

att behandla frågor rörande tidskriftshonorar, rese- och annan ersättning till redaktörer m. m. samt

att i den mån medel anslås och bemyndiganden lämnas av de deltagande organen medelst anslag eller annan finansieringsform verka för nämndens syften, enligt § 1.

D. Organisation

1. Administration

Hos nämnden skall finnas ett sekretariat som förestås av en av nämnden utsedd sekreterare. Sekreteraren kan ej samtidigt vara ledamot i nämnden. För sekretariatet skall finnas en av nämnden godkänd arbetsordning. Sekreteraren skall följa utvecklingen inom sitt arbetsområde och föreslå de åtgärder, som påkallas härav. Det åligger vidare sekreteraren att verkställa nämndens beslut samt tillse att inkommande ärenden behörigen upptages till behandling och avgörande.

Sekretariatet er iflg. vedtak i møte 21. juni 1973 lagt til Rådet for medisinsk forskning, NAVF fra 1/7 -73 til 31/12 -76.

2. Publiceringsnämndens sammansättning 31.12.1976

Professor J. J. Pindborg	D
Professor V. Gaunø Jensen (Statens lægevidenskabelige forskningsråd)	D
Professor Nils Oker-Blom	F
Professor Keijo Paunio (Statens medicinska kommission)	F
Tómas Helgason (Observatör)	I
Professor Egil Gjone	N
Professor Jarle Ofstad (Rådet for medisinsk forskning, Norges almenvitenskapelige forskningsråd)	N
Professor Sture Falkmer	—
Professor Gunnar Ström (Statens medicinska forskningsråd)	S
	S

3. Personal

Sekretær: Cand. oecon. Gyrd Erikson,
Norges almenvitenskapelige forskningsråd

4. Revisorer

(NOP-M har ingen faste bevilgninger)

E. Verksamhet

NOP-M har avholdt to møter i 1976:

den 3. mai i Oslo og den 1. november i Stockholm.

Arbeidet for enhetlighet i utarbeiding av manuskripter har fortsatt i 1976. De siste deler av manuskriptet til "Instruction for authors" om medisinsk terminologi, terminologi og symboler i statistikk og medisinsk etikk er utarbeidet, og en regner med at trykningen kan begynne tidlig i 1977.

Som en videre oppfølging av arbeidet med enhetlighet har en planlagt å holde et "Kurs for vetenskapliga författare och vetenskapliga re-

daktører inom biomedicin". Det ble søkt om bevilgning til kurset fra Nordisk Kulturfond og Nordiska Forskarkurser. Søknadene ble avslått. NOP-M vil derfor avholde kurset med støtte til en del av utgiftene fra de nordiske medisinske forskningsråd, mens en tar sikte på at deltakere selv må skaffe midler til dekning av reise- og oppholdsutgifter. Til forberedelse av kurset er nedsatt en komité bestående av: Professor J. J. Pindborg, D., professor Arje Scheinin, F., professor Egil Gjone, N. og professor Gunnar Ström, S. NOP-M's manuskriptsekretariat vil fungere som sekretariat for kurset. Utgiftene til manuskriptsekretariatets drift dekkes av de nordiske medisinske forskningsråd.

NOP-M har også drøftet prinsipper for bevilgninger til tidsskrifter, støtte til utgivelse av doktoravhandlinger og publisering av Abstracts og "page charge" for tidsskriftartikler. NOP-M anser at en først og fremst bør ta sikte på å støtte nystartede nordiske tidsskrifter, og at støtten bør bortfalle etter en rimelig innarbeidingsperiode.

NOP-M bør imidlertid også kunne gi støtte til etablerte nordiske tidsskrifter for andre tiltak, som omlegging, rasjonalisering m. v., som på lengre sikt vil bedre tidsskriftets økonomi, samt utvidelse av tidsskriftene når en anser at det er behov for dette.

NOP-M har vedtatt at det i skjema for søknad om bevilgning tas inn et spørsmål om publikasjonstidens lengde.

NOP-M fikk i alt 12 søknader om bevilgninger til nordiske medisinske tidsskrifter. NOP-M anbefalte at det ble gitt følgende bevilgninger:

Acta Odontologica Scandinavica	S.kr. 20 000
Acta Paediatrica Scandinavica	S.kr. 15 000
Scand. Journal of Infectious Diseases	S.kr. 30 000
Scand. Journal of Rehabilitation Medicine	S.kr. 15 000
Scand. Journal of Social Medicine	S.kr. 30 000
Scand. J. of Clinical & Lab. Invest.	N.kr. 30 000
Scand. J. of Gastroenterology	N.kr. 30 000
Scand. J. of Immunology	N.kr. 30 000
Scandinavian Audiology	D.kr. 15 000
Acta Veterinaria Scandinavica	D.kr. 15 000

Nemnden vil ta opp spørsmålet om Abstracts i den europeiske medisinske forskningsrådsorganisasjon.

NOP-M har fra 1973 hatt et eget manuskriptsekretariat som er knyttet til Medicinska Informationscentralen ved Karolinska Institutet i Stockholm. Manuskriptsekretariatet har hovedansvaret for arbeidet med enhetlighet og utarbeidelsen av Instruction for authors. Manuskriptsekretariatet ledes av med. lic. Gunvor Svartz-Malmberg, og fil. mag. Ragna Goldmann har vært tilsatt som assistent i halvdagsstilling. Utgiftene til sekretariatet er delt mellom de medisinske forskningsråd i Danmark, Finland, Norge og Sverige.

Berättelse

från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1976

A. Namn och adress

Nordiska Samarbetsrådet för Kriminologi (NSfK)
Stockholms Universitet
Fack
104 05 Stockholm

B. Startår

1962

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

NSfK skall främja kriminologisk forskning i Norden. NSfK kan ta initiativ till, och själv utföra, kriminologisk forskning inom de ramar som utgörs av NSfK:s ekonomiska och forskningsmässiga resurser. NSfK skall i övrigt bistå myndigheterna i de nordiska länderna i kriminologiska frågor. NSfK skall slutligen förmedla information om NSfK:s verksamhet och om nordisk kriminologi.

E. Organisation

1. Administration

NSfK:s styrelse utgörs av 13 rådsledamöter, som utses av de nordiska regeringarna. Island utser en ledamot och övriga länder tre ledamöter var.

Ledamöterna utser inom sig ordförande och vice ordförande.

Administrationen har tillgång dels till ett centralt kansli, som är förlagt till NSfK:s domicilland (som roterar och som f. n. är Sverige), dels till arvoderade kontaktsekreterare i de nordiska länder som vid varje tillfälle inte är domicilland.

Vidare utförs arbete i särskilda arbetsgrupper.

2. Styrelsens sammansättning

Se *Bilaga*. Under 1976 har vidare professor Ármann Snævarr, Island, inträtt som rådsledamot. Ytterligare må anmärkas att kontorchef Knud Arildsen under året utnämns till retspräsident.

3. Personal

Se *Bilaga*. Därutöver har fr. Marie Sandberg tjänstgjort som dokumentalist vid NSfK:s kansli. Den 1 oktober 1976 ersattes Kristin Enstad som kontaktskreterare i Norge av stud. jur. Ole Tom Røed.

F. Verksamhet

Forskningsprogram. Inom forskningsprogrammet Ekonomins kriminalitet hade arbetet förberetts genom utarbetande av en bibliografi. Ett forskarmöte ägde rum under april i Stockholm. Vid NSfK:s extra råds- möte 11.6.1976 anslag NSfK 26 000 nkr. till en studie av Kjell Haagen- sen om exploatering av vissa naturresurser (N) och 50 000 skr. till Gö- ran Elwin (S) för en studie av "svarta" pengars vandring från t. ex. spel och narkotikahandel till formellt legitim verksamhet. Inom forsknings- programmet Informell och formell social kontroll (även där hade en bibliografi upprättats) anslogs 51 000 nkr. till studier om kvinnokrimi- nologi i fyra av de nordiska länderna och 20 000 skr. till Sven Sperlings (S) för en studie om historisk kriminologi. Ett arbetsmöte ägde rum i Köpenhamn i anslutning till det extra råds- mötet för att koordinera det fortsatta arbetet inom detta senare forskningsprogram.

Seminarier. Årets forskarseminarium ägde rum under oktober (fyra dagar) i Uddevalla. Seminariet arbetade i arbetsgrupper (ekonomins kriminalitet, polisforskning, historisk kriminologi, sexualbrottslighet och alternativ till frihetsstraff). De olika grupperna — med undantag för den om sexualbrottslighet — har fortsatt sitt arbete också efter semi- nariet.

NSfK finansierade vidare ett seminarium om kvinnokriminologi 12— 15.2.1976 i Tisvildeleje, Danmark (med stöd av NSfK har publicering skett i tidskriften Kriminalpolitik 1976 nr 2—3).

Publicering och dokumentation. Tre rapporter har distribuerats under året. Vidare har NSfK:s nyhetsbrev utgivits varje kvartal. Planer har utarbetats på en kriminologisk bokpublicering på nordiska språk, ge- nom bl. a. Liber Förlag. En volym har färdigställts i Scandinavian Studies in Criminology, om alkohol och trafik.

Övrigt. Sekreteraren har för NSfK:s räkning gjort en studieresa till Island, tillsammans med sekreterarna i Nordiska Nämnden för Alko- holforskning och Nordisk Samarbeidsorgan for Drogforskning (ett sam- arbete har överhuvud inletts med dessa organ).

NSfK har utdelat resestipendier bl. a. för nordiska forskares delta-

gande vid forskarmöten.

Nordisk forskning har fortlöpande dokumenterats; besked om aktuella projekt och publicering har bl. a. förekommit i nyhetsbrevet.

G. Framtidsplaner

Bland planerna för seminarier förekommer

- ett forskarseminarium i Danmark 1977
- ett kontaktseminarium i Skottland
- ett kriminalpolitiskt kontaktseminarium i Norden
- ett arktiskt seminarium på Grönland
- forskarmöten inom de ämnesområden som angivits ovan vid 1976 års forskarseminarium.

Planerna för forskningsprogram omfattar f. n. främst ett fortsatt arbete inom pågående två program.

Publiceringsplanerna har berörts ovan. Nyhetsbrevet kommer att utges varje månad under arbetsterminerna.

Frågan om nordisk kriminalstatistik kommer att föras vidare.

Frågan om förmedling av utländsk kriminologisk dokumentation kommer att bearbetas ytterligare (NSfK:s ordförande har bl. a. deltagit i överläggningar inom FN:s socialforskningsinstitut i frågan).

H. Finansiering

Anslag från de nordiska regeringarna — 460 000 skr. 1976.

*BILAGA***Ordförande:**

Professor Knut Sveri, Sverige

Vice ordförande:

Universitetslektor Tove Stang Dahl, Norge

Medlemmar*Danmark:*

Kontorchef Knud Arildsen,
Justitsministeriet, Slotsholmsgade 10, DK 1216 København K, tel. (01) 12 09 06. Privat: Kollerupparken 38, DK 2660 Brøndby Strand, tel. (01) 73 30 02.

Lektor Vagn Greve,
Kriminalistisk Institut, Rosenborggade 17, DK 1130 København K, tel. (01) 14 18 85. Privat: Nurdugsvej 9, DK 2670 Greve Strand, tel (02) 90 55 92.

Lektor Berl Kutchinsky,
Kriminalistisk Institut, Rosenborggade 17, DK 1130 København K, tel. (01) 14 18 85 eller 14 03 26. Privat: Degnemose Allé 64, DK 2700 Brønshøj, tel. (01) 60 38 21.

Finland:

Professor Inkeri Anttila,
Rättspolitiska Forskningsinstitutet, Terrassgatan 30 E 39, SF 00500 Helsingfors 50, tel. (0) 71 22 78. Privat: Mannerheimsvägen 79 A 12, SF 00270 Helsingfors, tel. (0) 41 30 03.

Överdirektör K. J. Lång,
Justitieministeriets Fångvårdsavdelning, PB 53, SF 00171 Helsingfors 17, tel. (0) 73 61 33. Privat: Museigatan 33 B, SF 00100 Helsingfors, tel. (0) 49 49 56.

Specialforskare Patrik Törnudd,
Rättspolitiska Forskningsinstitutet, Terrassgatan 30 E 39, SF 00500 Helsingfors 50, tel. (0) 71 22 78. Privat: Terrassgatan 21 B, SF 00500 Helsingfors, tel. (0) 77 41 39.

Norge:

Professor Nils Christie,
Institutt for Kriminologi og Strafferett, Karl Johansgate 47, N Oslo 1, tel. (2) 33 00 70. Privat: Tostrups terrasse 9, N Oslo 2, tel. (2) 44 73 85.

Ekspedisjonssjef Arne Haugestad,
Justisdepartementet, Oslo — Dep., N Oslo 1, tel. (2) 41 90 10. Privat: Undelstad terrasse 2, N 1370 Asker, tel. (2) 87 31 44.

Universitetslektor Tove Stang Dahl,
Institutt for Kriminologi og Strafferett, Karl Johansgate 47, N Oslo

1, tel. (2) 33 00 70. Privat: Abbedikollen 24, N Oslo 2, tel. (2) 55 91 71.

Sverige:

Byråchef Norman Bishop,

Kriminalvårdsstyrelsen, Utvecklingsenheten, S 601 80 Norrköping,
tel. (011) 10 82 00. Privat: Sandåsvägen 8, S 616 00 Åby, tel. (011)
633 37.

Departementsrådet Johan Leche,

Justitiedepartementet, Fack, S 103 10 Stockholm 2, tel. (08)
763 11 25. Privat: Bergengatan 9, 2 tr., S 163 35 Spånga, tel. (08)
751 58 68.

Professor Knut Sveri,

Allmän Kriminologi, Sociologiska institutionen, Fack, S 104 05
Stockholm 50, tel. (08) 15 01 60. Privat: Trädgårdsvägen 3 B,
S 108 10 Enebyberg, tel. (08) 758 59 71.

Sekretariat*Kansli*

Nordiska Samarbetsrådet för Kriminologi,

Stockholms universitet, Fack, S 104 05 Stockholm 50, tel. (08)
15 01 60.

Administrativ sekreterare

Hovrättsassessor Ingemar Rexed,

NSfK:s kansli, tel. (08) 15 01 60. Privat: Musserongränd 1 E,
S 752 45 Uppsala, tel. (018) 30 21 85.

Kanslist

Fr. Jill Björ,

NSfK:s kansli, tel. (08) 15 01 60. Privat: Stora Mossens backe 6,
S 161 37 Bromma, tel. (08) 80 17 55.

Kontaktsekreterare*Danmark:*

Cand. psych. Gitte Carstensen,

Kriminalistisk Institut, Rosenborggade 17, DK 1130 København K,
tel. (01) 14 18 85 eller 14 03 26.

Finland:

Forskare Seppo Leppä,

Rättspolitiska Forskningsinstitutet, Terrassgatan 30 E 39, SF 00500
Helsingfors 50, tel. (0) 71 38 69.

Norge:

Vetenskaplig assistent Kristin Enstad,

Institutt for Kriminologi og Strafferett, Karl Johansgate 47, N Oslo
1, tel. (2) 33 00 70 eller (hem) (2) 53 78 01.

Revisor

Byrådirektör Peter Åsell,
Riksrevisionsverket, Primusgatan 20, Fack, S 100 26 Stockholm 34,
tel. (08) 738 40 00.

Arbetsgrupp för forskningsprogrammet "Alternativ till frihetsstraff"

Professor Inkeri Anttila,
Rättspolitiska Forskningsinstitutet, Terrassgatan 30 E 39, SF 00500
Helsingfors 50, tel. (0) 71 22 78.

Departementsrådet Johan Leche,
Justitiedepartementet, Fack, S 103 10 Stockholm 2, tel. (08)
763 11 25.

Høyesterettsdommer Helge Røstad,
Høyesterett, Grubbegaten 1, N Oslo 1, tel. (2) 33 27 90.

Professor Knut Sveri,
Allmän Kriminologi, Sociologiska institutionen, Fack, S 104 05
Stockholm 50, tel. (08) 15 01 60.

Professor Knud Waaben,
Kriminalistisk Institut, Rosenborggade 17, DK 1130, København K,
tel. (01) 14 18 85.

Arbetsgrupp för långtidsplanering av NSfK:s forskningsprojekt

Adjunkt Flemming Balvig,
Kriminalistisk Institut, Rosenborggade 17, DK 1130 København K,
tel. (01) 14 18 85.

Lektor Per-Ole Johansen,
Institut for Kriminologi og Strafferett, Karl Johansgate 47, N Oslo
1, tel. (2) 33 00 70.

Fil. kand. Henrik Tham,
Allmän Kriminologi, Sociologiska institutionen, Fack, S 104 05
Stockholm 50, tel. (08) 15 01 60.

Specialforskare Patrik Törnudd,
Rättspolitiska Forskningsinstitutet, Terrassgatan 30 E 39, SF 00500
Helsingfors 50, tel. (0) 71 22 78.

Berättelse

från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1976

A. Namn och adress

NSR (Nordiska Skogsarbetsstudiernas Råd)
c/o Skovteknisk Institut
Vester Voldgade 86
DK-1552 KØBENHAVN V
Telefon 01-122166

B. Startår

1969

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge og Sverige

D. Syfte

Fælles forum for det skovtekniske forsknings- og udviklingsarbejde i de nordiske lande.

E. Organisation

1. Administration af information, samråd og koordinering af forsknings-samarbejdet.

2. Styrelsens sammansättning

	Nationalitet
Statsskovrider Gunnar Bergsten, ordfører	D
Instituttleder Per Tutein Brenøe	D
Forstander Aage Marcus Pedersen	D
Professor Bror-Anton Granvik, tidl. ordfører	F
Professor Kalle Putkisto	F
Direktør Aulis Hakkarainen	F
Professor Ivar Samset, viceordfører	N
Forstkandidat Kjell Wibstad	N
Professor Anders Staaf	S
Direktör Olle Berggrund	S

3. Personal

Kontorsassistent Lis Thomsen, Skovteknisk Institut.

F. Framtidsplaner

Forskningsplaner 1977 projektvis

Projekt 1 "Hugst, transport og terminalhåndtering af hele stammer og træer".

Projektledende institution: Skovteknisk Institut, D.

Projektet afsluttes. Slutrapport udarbejdes.

Projekt 2 "Skovforyngelsesarbejdets mekanisering"

Projektledende institution: Forskningsstiftelsen Skogsarbeten, S.

- Studier af terræn- og jordbundsforholdenes indflydelse på arbejdspræstationerne ved skovdyrkningsarbejder.
- Studier af præstationer og omkostninger ved forskellige kombinationer af jordbearbejdning og plantning.
- Bedømmelse af mulig trækraft til brug for fastsættelsen af specificerede krav til maskiner i skovforyngelsesarbejdet.

Projekt 3 "Udrensningens og udhugningens mekanisering"

Projektledende institution: Skogshögskolan, S.

- Afprøvning af redskaber til mekaniseret udrensning og udhugning.
- Afprøvning af arbejdsmetoder til sammenbringning og terræntransport i udhugninger.
- Ergonomi og økonomi for forskellige udhugningssystemer.
- Mekaniseret udrensning og udhugning under vinterforhold.

Projekt 4 "Driftsformer for små skovbrugsenheder"

Projektledende institution: Skovteknisk Institut, D.

- Analyse af privatskovbrugets arealmæssige og organisatoriske struktur i Norden.
- Analyse af nuværende driftsformer.
- Udvikling af alternative drifts- og organiseringsformer.
- Udvikling af traktorer og udrustning for det kombinerede land- og skovbrug.
- Udvikling af specialmaskiner for små skovbrugsenheder.

Projekt 5 "Hugst på tørvejorder"

Projektledende institution: Helsingfors Universitet, F.

- Frostjordsundersøgelser.
- Metode og materieforskning på blødbund ved transportarbejde.
- Forskning af vejbyggeri for sommer og for vintertransport.

Projekt 6 "Arbejdsmiljøet i skovbruget"

Projektledende institution: Skogshögskolan, S.

- Udvikling af arbejdsorganisation og arbejdsmetoder.
- Tilpasning af arbejdets organisation og arbejdsmetoder for personer med arbejdshandicap.

Projekt 7 "Skovarbejdstudiernes udvikling og standardisering af resultatredegørelserne."

Projektledende institution: Norsk Institut for Skogsforskning, N.

- Kortlægning af de senere års udvikling af undersøgelsesmetodiken og den automatiske databehandling.
- Udvikling af ensartede redegørelsesmåder og udarbejdelse af definitioner af anvendte begrebers indhold og omfang i forbindelse med publicering af statistik og brug af terminologi, kvantitets- og kvalitetsangivelser.

G. Finansiering

Finansiering i medfør af Nordisk Råds rekommandation nr. 19/1966 af 31. januar 1966.

Sammendrag af NSR's forskningsbudget projekt- og landsvis for året 1977 (Skr.).

1. "Hugst, transport og håndtering"

D:	12 000	Skr.
F:	3 450	"
N:	—	"
S:	15 000	"
Sum:	30 450	Skr.

2. "Skovforyngelsens mekanisering"

D:	2 000	Skr.
F:	34 500	"
N:	40 000	"
S:	100 000	"
Sum:	176 500	Skr.

3. "Udhugningens og udrensningens mekanisering"

D:	2 000	Skr.
F:	89 700	"
N:	8 000	"
S:	185 000	"
Sum:	284 700	Skr.

4. "Driftformer for små skovbrugsenheder"

D:	38 000	Skr.
F:	80 500	"
N:	8 000	"
S:	105 000	"
Sum:	231 500	Skr.

5. "Hugst på tørvejorder"

D:	2 000	Skr.
F:	126 500	"
N:	—	"
S:	10 000	"
Sum:	138 500	Skr.

6. "Arbejdsmiljøet i skovbruget"

D:	2 000	Skr.
F:	132 250	"
N:	—	"
S:	180 000	"
Sum:	314 250	Skr.

7. "Skovarbejdsstudieudvikling"

D:	2 000	Skr.
F:	—	"
N:	36 000	"
S:	25 000	"
Sum:	63 000	Skr.

Administration

D:	1 000	Skr.
F:	23 000	"
N:	4 000	"
S:	25 000	"
Sum:	53 000	Skr.

SAMLEDE SUM

D:	61 000	Skr.
F:	489 900	"
N:	96 000	"
S:	645 000	"
	1 291 900	Skr.

G. Bergsten
NSR-ordfører

Berättelse**från Nordiska instituttet för odontologisk materialprovning, 1976**

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

A. Namn och adress

NIOM (Nordisk institutt for odontologisk materialprøvning)
Forskningsveien 1
N-Oslo 3
Tel. 02-69 58 80

B. Startår

1971

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge och Sverige.

D. Syfte

Instituttet har til formål gjennom systematisk utprøvning og dertil hørende målrettet forskning å arbeide for at materialer og andre bruks-
gjenstander som anvendes eller aktes anvendt i odontologisk virksom-
het og tannhelsetjeneste i de nordiske land, fyller de helsemessige og
tekniske krav som etter utviklingen til enhver tid må stilles.

*E. Organisation**1. Administration*

Styret (instituttets øverste ansvarlige organ)

Instituttet

Administrasjon
Biologisk/klinisk avdeling
Fysikalsk/kjemisk avdeling

2. Styrelsens sammansætning

Nasjonalite

Overtandlæge Erik Randers Hansen
Bitr. professor, dr. odont. Aimo V. Rantanen
(vice ordförande)
Professor, dr. odont. & cand. med. Ole T.
Gilhuus-Moe
Överingeniör Gösta Perla (ordförande)

D
F
N
S

Kontaktmän

Fuldmektig Peter Rygaard Andersen	D
Medicinalråd, byråchef Helmer Nordling	F
Vakant	N
Medicinalråd John Hedlin	S

3. *Personal*

Fast anställd

Laborant, Sylvi E. Andersen
 Ingeniör, Hans Beltesbrekke
 Avdelingssjef, Dag Brune, dr. techn.
 Forsker, Svein Espevik, B.Sc., M.Sc., Ph.D.
 Laborant, Tone Follerås
 Avdelingsingeniör, Egil Gregersen
 Forsker, Ellen Haugen, lic. odont.
 Ingeniör, Kari Heldal
 Preparant, Åse Johansen
 Avdelingsingeniör, Berit Johansson
 Ingeniör, Randi Jørgensen
 Instituttssjef Ivar A. Mjör, B.D.S., M.S.D., M.S., dr. odont.
 Laborant, Torny Nærheim
 Kontorassistent, Alvhild Orvedal
 Forsker, Arne Hensten Pettersen, lic. odont.
 Kontorsjef, Jostein Pettersen, bedriftsøkonom
 Forsker, I. Eystein Ruyter, dr. rer. nat.
 Ingeniör, Inger Sjøvik
 Ingeniör, Arne Syre

Ekstra anställd

Forsker, Nils Roar Gjerdet, cand. odont.

F. *Verksamhet*

Instituttet leier lokaler ved Sentralinstitutt for industriell forskning i Oslo. Lokalforholdene ansees nå løst på en tilfredsstillende semi-permanent måte. Lokalene har imidlertid ikke muligheter for klinisk og biologisk prøvning, og instituttet må derfor søke samarbeid med Det odontologiske fakultet i Oslo, Skoletannpleien og Statens institutt for folkehelse.

NIOM deltar i det internasjonale samarbeidet gjennom Den internasjonale standardiseringsorganisasjon (ISO/TC 106). Instituttet har vært besiktiget i forbindelse med igangsetting av et europeisk sertifiseringsprogram (CENCER).

Instituttets materialprøveprogram er nå utvidet og omfatter prøvning og kontroll av 11 materialgrupper, dvs. innen alle områder hvor det

foreligger internasjonale standarder for odontologiske materialer. Liste over de produkter som tilfredsstillende angjeldende internasjonale standarder og som har vært prøvet i henhold til disse, vil bli kunngjort i løpet av 1976.

Forskningsmessig har det ved fysikalsk/kjemisk avdeling vært arbeidet med forskjellige aspekter av amalgam og støpegullegeringer. Videre er det foretatt studier av composittmaterialer. Korrosjonsstudier av amalgam og uedle metaller fortsetter. Ved biologisk/klinisk avdeling arbeides det med metodologiske problemer i forbindelse med biologiske prøveprogrammer samt tilheling av eksperimentelt induisert pulpitt. Et klinisk prøveprogram er igangsatt hvor amalgamfyllinger vil bli vurdert over en 3 års periode. En kombinert klinisk/biologisk utprøving av periodentale pakninger er også under bearbeidelse.

G. Framtidsplaner

NIOM's arbeidsoppgaver kan inndeles i følgende hovedavsnitt:

1. Standardisering
2. Materialprøving
3. Forskning
4. Opplysningsvirksomhet

Standardiseringsarbeidet vil i det vesentligste bestå i deltagelse i de oppgaver International Organization for Standardization (ISO) tar opp gjennom sin "Technical Committee 106 — Dentistry" (ISO/TC 106). I følge NIOM's statutter skal instituttet i størst mulig utstrekning anvende standarder som anbefales av ISO. Flere av NIOM's personale deltar aktivt i ISO's arbeidsgrupper.

Biologisk/klinisk standardiseringsarbeid er nå tillagt FDI (Federation Dentaire Internationale). Instituttetsjefen er Vice-Chairman i den kommitté som har med odontologiske materialer å gjøre (COMIET).

ISO har til nå 11 vedtatte odontologiske standarder eller ISO Recommendations. Dessuten foreligger det foreløpige standarder for endel materialer. Foruten utviklingen av nye standarder, arbeider ISO/TC 106 med revisjoner av eksisterende standarder og NIOM vil delta i dette arbeidet.

Materialprøvearbeidet består i å teste i henhold til en standard. Etterhvert som materialprøveprogrammet utvides til å omfatte flere og flere typer produkter, vil personalets tid bli bundet til rutineprøving og opplysningsvirksomhet som naturlig knytter seg til dette arbeid. Innen utgangen av 1976 er det forventet at instituttet vil ha igangsatt prøvning i henhold til alle gjeldende ISO standarder.

Forskningsarbeid vil være rettet mot fremskaffelse av data som skal være grunnleggende for materialprøving, standardisering og utviklingsarbeid. NIOM's forskningsoppgaver vil således være både anvendt

forskning og basalforskning/grunnforskning. Det vil bli lagt vekt på en samkjøring av arbeidsoppgavene ved de to avdelinger samt en samordning av materialprøvningen og forskningen.

Opplysningsvirksomheten vil ta sikte på å nå de offentlige organer for folketannpleie, skoletannpleie, militærtannpleie samt foreninger og organisasjoner for tannleger, tann teknikere, tannpleiere og kontor-søstre, inkludert lærestedene for disse personalgrupper, m. f. l.

H. Finansiering

Driftsutgiftene fordeles på deltakerlandene etter følgende fordelingsnøkkel:

Danmark	22,2 %
Finland	16,2 %
Norge	16,2 %
Sverige	45,4 %

Budsjett 1976: 4 101 000

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning

(Berättelse ej överlämnad till 25:e sessionen)

Berättelse

från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (NOS)

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

A. Namn och adress

Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (NOS)

c/o Byrådirektör Göran Friborg
Statens naturvetenskapliga forskningsråd
Box 23 136
S-104 35 Stockholm 23

B. Startår

1968

C. Deltagande organs ländertillhörighet

Danmark, Finland, Norge och Sverige samt Holland (ZWO) adjungerat

D. Syfte

Samarbetsnämnden har till ändamål att främja den naturvetenskapliga forskningen i de nordiska länderna genom samarbete och samordning på basis av löpande ömsesidig orientering.

Nämnden har till särskild uppgift

att genom ingående redogörelser för den successiva utvecklingen i respektive land inom samarbetsnämndens intresseområden ömsesidigt orientera om utredningar och projekt på alla planeringsstadier och uppta till överläggningar sådana frågor, vilka synes kräva gemensamma åtgärder

att då så befinnes erforderligt inrätta nämnder och arbetsgrupper för sådana ärenden som kräver beredning

att i den mån medel anslås och bemyndiganden lämnas av de deltagande organen medelst anslag eller annan finansieringsform verka för nämndens syften.

E. Organisation

1. Administration

Hos nämnden finns ett stationärt sekretariat som förestås av en av nämnden utsedd sekreterare. Sekreteraren är ej ledamot av nämnden. Hos nämnden finns inrättat arbetsgrupper för ärenden som kräver särskild beredning. Under nämnden finns också permanent inrättat Nordiska publiceringsnämnden för naturvetenskap.

De ovan angivna deltagande organen utser bland sina rådsledamöter och/eller administrativ chefspersonal vardera två ledamöter i nämnden. Dessa två ledamöter utgör respektive deltagande organs representation i nämnden. Vid omröstning avseende visst ärende på basis av från respektive deltagande organ erhållna mandat och givna bemyndiganden äger endast de representationer rösträtt vars organ berörs av ärendet i fråga.

Till visst sammanträde i nämnden kan efter ordförandebeslut adjungeras representanter för andra forskningsråd i de nordiska länderna jämväl representanter för naturvetenskapliga forskningsråd (eller motsvarande) i andra icke-nordiska länder. Vidare kan efter ordförandebeslut till visst sammanträde tillkallas särskilda experter.

(Se vidare under *F. Verksamhet*).

2. Nämndens sammansättning 31.12.1976

Ej permanent sammansättning. Nedanstående deltog i sammanträde 1976-12-01.

Prof. Peder Olesen Larsen	D
Prof. Axel Michelsen	D
Sekretær Flemming Øster	D
Dr Heikki Ignatius	F
Docent Antti Kulmala	F
Sekr. Leena Kirkkomäki-Juntunen	F
Sekr. Lasse Sammalisto	F
Prof. Antti Siivola	F
Fagrådssekr. Axel Andersen	N
Dosent Per Maltby	N
Mr J. Smits	Holland
Tekn. dr Martin Fehrm	S
Byråchef Bengt Samuelsson	S
Byråchef Lars Persson (observatör)	S
Sektionschef Hans Näslund (observatör)	Nord. kultur- sekretariatet
<i>Sekreterare</i>	
Byrådirektör Göran Friborg	S

3. *Personal*

Nämndens sekretariat är knutet till statens naturvetenskapliga forskningsråd i Stockholm. Nämndens sekreterare är G. Friborg. Deltidsanställd assistent är A. Waxler.

4. *Revisorer*

Sekretariatet är knutet till statens naturvetenskapliga forskningsråd som ombesörjer sekretariatets kamerala verksamhet inom ramen för rådets bokföring, vilken granskats av riksrevisionsverket.

F. *Verksamhet*

Permanent underorgan

Nordiska publiceringsnämnden för naturvetenskap inrättades 1968. Denna nämnds uppgifter är i första hand att samordna de nordiska naturvetenskapliga forskningsrådets stöd och rationaliseringssträvanden vad gäller de samnordiska naturvetenskapliga tidskrifterna. Genom denna nämnd ges bidrag på drygt 1 milj. Nkr till ett 17-tal samnordiska tidskrifter. Från 1975 är denna nämnds sekretariat knutet till Norges almenvitenskapelige forskningsråd (NAVF) i Oslo.

Arbetsutskott

Nämnden inrättade under 1976 ett arbetsutskott med följande utseende:

SNF, Danmark	Flemming Øster
SNK, Finland	Antti Kulmala (NOS ordf)
NAVF, Norge	Axel Andersen
NFR, Sverige	Bengt Samuelsson
ZWO, Netherlands	Johan Smits, observatör, närvarande ad hoc
den nordiska naturvetenskapliga medlemmen av ESF Exec Council	Peder Olesen Larsen, närvarande ad hoc
NOS	Göran Friborg, (NOS sekreterare)

Arbetsutskottet sammanträdde första gången 24 september 1976.

Internationellt samarbete

1972 adjungerades det holländska forskningsrådet ZWO till nämnden varefter nämnden initierade en europeisk forskningsrådskonferens i Århus, Danmark, med deltagandet av naturvetenskapliga forskningsråd från 15 länder. (Se vidare Science Research Councils in Europe, Stockholm 1972/ISBN 91 546 0002 2/ och Science Research Councils in Europe II, Stockholm 1975, ISBN 91 546 0192-4.) Ett resultat av konferensen blev inrättandet av the Committee of West European Science Re-

search Councils (ESRC) med sekretariatet knutet till statens naturvetenskapliga forskningsråd i Stockholm. ESRC blev under hösten 1975 en standing committee under European Science Foundation (ESF).

I samband med ingående redogörelser och diskussioner om forskningsprojekt på olika planeringsstadier i de nordiska länderna har också ingående orientering gjorts angående nordiskt deltagande i pågående och planerade internationella forskningsprojekt. Sålunda har följande internationella projekt diskuterats:

European Incoherent Scatter Radar Project (EISCAT)
Committee of West European Science Research Councils (ESRC)
European Science Foundation (ESF)
International Geological Correlation Programme

Särskilda frågor

Under året har följande projekt diskuterats speciellt:

Nordiskt laboratorium för termoluminiscensdatering
Biologisk kontroll av nordliga gnagare
Samnordisk registrering och lagring av ekologiska data
Nordiska forskarkurser 1977
Samarbetsprojekt för forskning av metalliska materialers elektronstruktur
Byggandet av ett magnetiskt skärmat utrymme, Lågtemperaturlaboratoriet, Tekniska Högskolan, Esbo
Samarbete inom marin geologi
Forskningsadministrationskurser

Övrigt

I anslutning till det samarbete som förekommer med Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete och med övriga nordiska samarbetsnämnder på forskningsrådsnivå har beredning inom nämnden förekommit bl. a. angående:

bedömning av ansökningar ställda till Nordiska kulturfonden, Nordiska kultursekretariatet och Nordiska sommarskolan
yttranden över remisser från Nordiska kultursekretariatet och Nordiska rådet
bidragsgivning och stipendier i samband med nordiska symposier

G. Framtidsplaner

Diskussionen om framtidsplaner kommer ytterligare att behandlas i anslutning till remissbehandlingen av utredningen om det nordiska forskningssamarbetets organisatoriska struktur.

*H. Finansiering och ekonomi**I. Översikt över bokslut och budget (1 000-tal, nat. valuta)*

<i>Utgifter</i>	Bokslut 1975	Budget 1976	Prel. utfall 1976	Budget 1977
Styrelse				
Personal	36 350	62 500*	54 200	74 800
Kontor	4 830	7 000	16 000	10 000
Lokaler	6 820	7 000	8 500	9 000
Resor	8 400	8 000	2 700	11 000
		(+ 8 400)	(+ 8 400)	
Summa utg.	56 400	84 500	89 600	104 800
<i>Inkomster</i>				(+ 3 300)
D	9 600	18 580		20 300
F	9 600	18 580		20 300
N	9 600	18 580		20 300
S	19 200	37 160		40 600
				101 500
Summa ink.	48 000	92 900	92 900	104 800
Till påföljande år utbalanserade underskott/överskott	(- 8 400)		(+ 3 300)	

* Assistenttjänsten ökad från halvtid till heltid.

Berättelse

från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse för Nordisk industrifond 1975

Fondens inrättande och ekonomiska resurser

Tekniskt forsknings- och utvecklingsarbete kräver ofta en betydande insats av kvalificerad personal och dyrbar utrustning för att goda resultat snabbt skall nås i den internationella konkurrensen. Efter nordiska förhållanden kan det röra sig om så stora projekt att ett samarbete inom Norden borde ha klara fördelar. Ett sådant samarbete kan innebära ett effektivare utnyttjande av de nordiska resurserna för teknologi och industriell utveckling och därigenom få betydelse inom industripolitiken.

Mot denna bakgrund beslöt Nordiska Ministerrådet i december 1972 att föreslå de nordiska regeringarna att upprätta en nordisk fond för teknologi och industriell utveckling, Nordisk Industrifond. Överenskommelse om fonden undertecknades av de nordiska ländernas regeringar den 20 februari 1973, och har sedermera ratificerats.

Fonden skall främja ett effektivare utnyttjande av nordiska resurser för teknologi och industriell utveckling bland annat genom att stödja finansieringen av projekt och program som har industriellt intresse i två eller flera av medlemsländerna.

Stöd kan ges till företag, institutioner, myndigheter och föreningar verksamma i de nordiska länderna. Det primära målet är utveckling av material, produkter, processer, metoder och utrustning som inom över-skådlig tid beräknas kunna utnyttjas industriellt. Även teknisk verksamhet som på annat sätt kan bidra till att lösa uppgifter av gemensamt industriellt intresse kan dock stödjas.

Enligt det avtal som de nordiska regeringarna träffat är avsikten att fonden skall tillföras 50 miljoner Skr under en första 5-årsperiod.

Fonden startade sin verksamhet den 1 juli 1973. Den första verksamhetsperioden fastställdes att vara ett och ett halvt år, d. v. s. till och med december 1974. Verksamhetsåret skall därefter vara kalenderåret, varför fondens andra verksamhetsår avslutades den 31 december 1975.

Under fondens två första verksamhetsperioder har totalt tillförts 20 milj Skr.¹ Utöver tillgängliga medel har fonden haft möjlighet att påta

¹ För år 1976 kommer fonden att tillföras ytterligare 10 milj. Skr.

sig flerårsförbindelser med högst 3 milj Skr för 1976 och 2 milj Skr för 1977.

Planering och utredning

Under året har i ökande omfattning planerings- och utredningsaktiviteter inom fondens verksamhetsområde pågått. Endast i begränsad omfattning har sådant arbete av resursskäl kunnat bedrivas inom fondens styrelse och sekretariat. Följande aktiviteter bör särskilt framhållas.

Standardisering, provning, mätteknik

Områdena standardisering, provningsmetoder och mätteknik har varit föremål för speciella överväganden inom fonden. För att kunna bedöma rimlig omfattning av fondens stöd till dessa områden inom tillgängliga ekonomiska ramar har styrelsen bedömt det nödvändigt att få fram behovsanalyser för dessa specialområden. Fonden beviljade redan våren 1974 medel för en behovs- och resursinventering inom området mätteknik. En rapport förelåg vid årsskiftet 1974—75. Under året har på fondens initiativ en behovsanalys inom provningsområdet utförts av Nordtest och en inventering av angelägna nordiska standardiseringsprojekt utförts av INSTA (Internordisk Standardisering). Dessa utredningar har varit vägledande för fondens beslut om stöd inom dessa områden.

Nordiskt energi-FoU-samarbete

I början av 1975 beslöt Nordiska Ministerrådet att låta utreda behov och möjligheter för ytterligare nordiskt samarbete inom forskning, utveckling och teknologiförmedling på energiområdet. Det uppdrogs åt Nordisk Industrifond att i samråd med representanter för Nordiska Kontaktorganet för Atomenergifrågor (NKA) och NORDFORSK ansvara för utredningens genomförande. Det egentliga utredningsarbetet har utförts av Ångpanneföreningen i Stockholm. Utredningen, som överlämnades till ministerrådet den 1 oktober 1975, har publicerats i Nordisk utredningsserie (1975: 30). Med anledning av den utförda utredningen har Nordiska Ministerrådet ålagt Nordisk Industrifond ökat ansvar för energiområdet under 1976.

Strategisk planering av fondens verksamhet

I föregående års verksamhetsberättelse anmäldes att fonden under 1975 avsåg att undersöka hur effekten av fondens insatser skall kunna utvärderas. Bland annat för att få underlag för en sådan utvärdering har fonden uppdragit åt Ekonomisk Företagsledning (EF) AB att biträda fonden med utredning rörande strategisk planering av fondens verksamhet. Resultatet av undersökningen skall föreligga under våren 1976.

Projektstöd

Vid början av verksamhetsåret 1975 hade fonden fattat beslut om projektstöd för sammanlagt drygt 11 milj Skr och under året har projektstöd beviljats med drygt 8 milj Skr. För fortsatt stöd till pågående projekt har fonden beslutat reservera 1,3 milj Skr för 1976 och 1,9 milj Skr för 1977. Det kan uppskattas att fondens hittills beviljade projektstöd ingår i finansiering av projekt med en sammanlagd projektkostnad av ca 67 milj Skr. Dessutom har under året ett antal tidigare beviljade projekt pågått med medel som belastar föregående verksamhetsperiod. Även medel som beviljats under 1975 kommer i viss utsträckning att bli disponerade under kommande verksamhetsår.

Endast ett fåtal mindre projekt av utredningskaraktär har avslutats under året. I flera av de pågående projekten har dock redan resultat av stort intresse framkommit. Projektledarna för ca femton av fondens projekt, vilka bedömts ha mer allmänt intresse, har ombetts göra en kort presentation av sina projekt och hittills uppnådda resultat. Dessa presentationer återfinns i bilaga 2.

Fördelningen under året av fondens finansiella stöd på stödformer, projekttyper, anslagsmottagare samt insatsområden framgår av följande sammanställningar. Fonden har hittills beviljat medel till 42 projekt, av vilka 26 projekt startades under 1974. För vissa av dessa projekt har fortsättningsanslag beviljats under 1975. I de följande tabellerna redovisas både totala antalet stödda projekt samt antal beviljningar per år.¹

Stödformer

Stöd från fonden kan ges såsom

- bidrag
- lån på fördelaktiga villkor
- garantier

Bidrag ges vanligtvis till projekt som ej innebär direkt industriellt utvecklingsarbete såsom förstudier, kollektiva projekt och arbeten rörande standardisering, provning och mätteknik.

Om det inom ramen för kollektiva program framkommer resultat som leder till industriell exploatering, har fonden förbehållit sig rätten att senare föreskriva att fondens bidrag eller delar därav skall återbetalas.

Lån på fördelaktiga villkor ges till industriella utvecklingsprojekt. Lånen skall normalt återbetalas när uppnådda resultat kommer till utnyttjande i produktionen.

Fonden kan ge garantier för lån för anskaffande av utrustning för tekniskt forsknings- och utvecklingsarbete.

¹ I tabellerna 1—4 redovisas beviljade medel enligt styrelsebeslut under 1974 respektive 1975. Då stöd för några projekt beviljades 1974 respektive 1975 ej kunnat kostnadsföras förrän 1975 respektive 1976 finns vissa skillnader mellan de belopp som redovisas i tabellerna och i bokslutet.

Fördelningen hittills på olika stödformer framgår av tabell 1. Lån har endast beviljats till ett industriellt utvecklingsprojekt under året. Några garantier för lån har hittills ej ställts av fonden.

Tabell 1. Fördelning av beviljade medel på olika stödformer

Stödform	Antal projekt	1973—1974		1975		Medel totalt	
		Antal beviljningar	t Skr	Antal beviljningar	t Skr	t Skr	%
Bidrag	38	23	7 277	21	6 486	13 763	70
Lån	4	3	4 120	1	1 650	5 770	30
Garanti	—	—	—	—	—	—	—
Totalt	42	26	11 397	22	8 136	19 533	100

Projekttyper och mottagarkategorier

Hur beviljade medel hittills fördelats på olika projekttyper och mellan olika mottagarkategorier illustreras i tabell 2 och 3.

Tabell 2. Fördelning av beviljade medel på olika projekttyper

Projekttyp	Antal projekt totalt	1973—1974		1975		Medel totalt	
		Antal beviljningar	t Skr	Antal beviljningar	t Skr	t Skr	%
Förstudier, utredningar	10	6	283	4	302	585	3
Kollektiva projekt	9	5	2 505	6	2 160	4 665	24
Industriella utvecklingsprojekt	4	3	4 120	1	1 650	5 770	30
Övriga FoU-projekt	6	4	1 840	4	1 550	3 390	17
Standardisering, provning, mätteknik	13	8	2 649	7	2 474	5 123	26
Totalt	42	26	11 397	22	8 136	19 533	100

I gruppen förstudier och utredningar ingår stöd dels till projektplanering av större projekt och dels till olika behovsinventeringar.

Under året har fyra nya branschriktade projekt startats, varav två berör cellulosaindustrin, ett gjuteriindustrin och ett tvätteribranschen. Av 1974 stödda kollektiva projekt, som samtliga pågått även under 1975, berör ytterligare ett projekt cellulosaindustrin och de övriga verkstadsindustrin (svetsning), järn- och stålindustrin, cement- och betongindustrin samt garveriindustrin.

Som tidigare omtalats har under året analyser utförts beträffande be-

hovet av nordiska provningsmetoder och nordisk standardiseringsverksamhet. Som ett resultat av dessa undersökningar har fonden beviljat totalt 1,5 milj Skr till Nordtest för 1975 och hittills reserverat lika mycket för år 1976. För insatser inom standardiseringsområdet har fonden bedömt att dess stöd tills vidare bör hållas inom ramen 500 000 Skr/år.

Tabell 3. Fördelning av beviljade medel på olika anslagsmottagare

Anslagsmottagare	Antal projekt totalt	1973—1974		1975		Medel totalt	
		Antal beviljningar	t Skr	Antal beviljningar	t Skr	t Skr	%
Forskningsinstitutioner och -institut	9,5*	6,5*	943	3	945	1 888	10
Samarbetsorgan	4	2	2 000	3	2 100	4 100	21
Standardiseringsorgan	10	6	649	5	310	959	5
Branschorganisationer	8	4	1 485	7	2 241	3 726	19
Industrier	6,5*	4,5*	4 975	2	1 689	6 664	34
Myndigheter	1	1	1 302	1	751	2 053	10
Övriga	3	2	43	1	100	143	1
Totalt	42	26	11 397	22	8 136	19 533	100

* Ett projekt har delats upp på två mottagarkategorier

Som framgår av tabellerna 2 och 3 har branschorganisationer och enskilda industrier hittills erhållit drygt 50 % av fondens stöd och standardisering, provning och mätteknik drygt 25 %.

Insatsområden

Nordiska Ministerrådet beslöt hösten 1974 om viss utvidgning av fondens prioriterade insatsområden och under 1975 har därför följande prioriteringar gällt:

- Miljövardsteknik — yttre miljö
- arbetsmiljö
- Hälsovårdsteknik
- Transportteknik
- Energiteknik, med särskild inriktning på energianvändning och energibesparing
- Resursteknik i övrigt, speciellt materialteknik

Fonden har dock även kunnat stödja projekt inom andra områden om projektförslagen bedömts särskilt intressanta.

Tillgången på lämpliga projektförslag har även under 1975 varit ganska olika inom fondens prioriterade insatsområden. Detta har, såsom framgår av tabell 4, påverkat utfallet av beviljade medel.

Tabell 4. Fördelning av beviljade medel på olika insatsområden

Insatsområde	Antal projekt totalt	1973-1974		1975		Medel totalt	
		Antal beviljningar	t Skr	Antal beviljningar	t Skr	t Skr	%
Yttre miljö	8	4	1 435	7	3 326	4 761	24
Arbetsmiljö	2	1	128	1	470	598	3
Hälsovårdsteknik	3	2	198	1	32	230	1
Transportteknik	4	4	1 657	1	751	2 408	13
Enerigteknik 1975	1	—	—	1	194	194	1
Materialteknik 1974	8	6	2 376	3	767	3 143	16
Resursteknik 1975							
Provningsmetoder (Nordtest)	3	2	2 000	2	2 000	4 000	21
Övrigt	13	7	3 603	6	596	4 199	21
Totalt	42	26	11 397	22	8 136	19 533	100

En avsevärd del av de medel som beviljats under 1974 och 1975 har tillfallit området yttre miljö. Huvuddelen av projekten berör för en bransch gemensamma miljöproblem. Det är uppenbart att denna typ av problem med stor fördel lämpar sig för nordisk samverkan. Även projekt som tar upp arbetsmiljöproblem inom industrin bör lämpa sig väl för nordiskt samarbete. Ett sådant har startats inom gjuterisektorn och ytterligare initiativ diskuteras.

I avvaktan på vidgade direktiv inom energiområdet har endast ett egentligt energiprojekt beviljats. Inom flera av de övriga projekten har dock energifrågor ingått i problemställningen även om de ej dominerat.

De projekt inom de olika insatsområdena som har bedömts ha mer allmänt intresse finns beskrivna i bilaga 2.

Samarbete med nationella och nordiska organ

Fonden skall i sin verksamhet ta hänsyn till de enskilda ländernas nationella prioriteringar samt verksamheten inom andra nordiska samarbetsorgan. Fonden behöver därför väl utvecklade kontakter med centrala nationella stödorgan för teknisk forskning och industriell utveckling samt med olika nordiska organ.

Genom att nära samarbete etablerats med de nationella organen inom fondens intresseområde samt med NORDFORSK (Nordiska Samarbetsorganisationen för Teknisk-Naturvetenskaplig Forskning) har fonden för sina projektbedömningar haft tillgång till en erforderlig och omfattande fackkunskap samt säkerställt att den egna prioriteringen koordinerats med de prioriteringar som de enskilda medlemsländerna tillämpar för sina nationella utvecklingsinsatser. Samarbetet har även omfattat samfinansiering av vissa projekt.

Fonden har haft löpande kontakter med organ under Nordiska

Ministerrådet och Nordiska Rådet, speciellt ministerrådssekretariatet i Oslo och presidiesekretariatet i Stockholm.

Remisser och andra yttranden

Fonden har under året yttrat sig till Nordiska Ministerrådets sekretariat över promemoria angående upprättande av ett nordiskt samarbetsorgan för handikappforskning och hjälpmedelsförsörjning samt till Nordiska Rådets presidiesekretariat över medlemsförslag nr A466/e angående utnyttjande av alternativa energikällor.

Administration

Fonden leds av en styrelse, som är underställd Nordiska Ministerrådet, och har att följa de allmänna riktlinjer och de prioriteringar detta utfärdar och beslutar.

I styrelsen ingår en ledamot med suppleant från vart och ett av de fem nordiska länderna samt en ledamot med suppleant från NORDFORSK. NORDFORSKs ledamot har ingen rösträtt.

Ordförande och vice ordförande utses av styrelsen. Ordförandeskapet skall cirkulera mellan deltagarländerna.

Fondens sekretariat är förlagt till Stockholm och leds av en direktör.

Styrelsen har under verksamhetsperioden haft följande sammansättning:

<i>Ordinarie ledamot</i>	<i>Suppleant</i>
Danmark:	
Direktör Ivar Haahr	Sekretariatschef P L Hansen
Finland:	
Industriråd Pekka Malinen	Specialforskare Björn Blomqvist
Island:	
Departementschef Árni Snaevarr	Dr Vilhjalmur Ludviksson
Norge:	
Underdirektör Christofer Owe	Direktör Tore Tysland
Sverige:	
Överingenjör Sigfrid Wennerberg	Generaldirektör Sigvard Tomner
NORDFORSK:	
Professor Sakari Heiskanen	Direktör Erling Hagen

Styrelsens ordförande har under året varit direktör Ivar Haahr och vice ordförande industriråd Pekka Malinen.

Styrelsens sammansättning under 1976 framgår av bilaga 1.

Styrelsen har under året hållit 8 sammanträden, varav 5 i Stockholm och de övriga i Helsingfors, Oslo och Köpenhamn. Informationsutbyte med nationella och nordiska organ har organiserats i samband med möten i Helsingfors, Oslo och Stockholm. I augusti hölls ett tvådagars planeringsmöte i Köpenhamn.

Sekretariatet har haft följande personal:

Direktör Rut Bäcklund-Larsson

Assistent Marianne Anderson

Civilingenjör Roland Pettersson fr. o. m. 1975-05-01

Kontorist Margareta Tiger (deltid) fr. o. m. 1975-10-01

Sekretariatet är samlokaliserat med NORDFORSK och Nordtest. Genom överenskommelse har av NORDFORSK förhyrts viss administrativ service.

Sekretariatet har skött den ekonomiska förvaltningen, inklusive bokföringen.

Efter samråd med kammarkollegiet i Stockholm detaljgranskas räkenskaperna av Sjöåker Revisionsbyrå AB, vars auktoriserade revisor Ulf Egenäs varit ansvarig för granskningen.

Resultaträkning 1975-01-01—1975-12-31

(Alla tal angivna i Skr)

*Intäkter***Anslag från medlemsländer**

Danmark	2 200 000: —	
Finland	1 600 000: —	
Island	100 000: —	
Norge	1 600 000: —	
Sverige	4 500 000: —	10 000 000: —
Räntor		1 157 397: 05
Kursdifferenser		3 376: 16
		<u>11 160 773: 21</u>

*Kostnader***Bevillningar**

Beviljade bidrag	5 535 705: —	
Beviljade lån med villkorlig återbetalningsskyldighet	2 500 000: —	
Utredningar initierade av NI	250 000: —	8 285 705:—

Administration

Personalkostnader	319 080: 27	
Sammanträdes- och styrelsekostnader	93 006: 27	
Köpta tjänster	27 098: 30	
Lokalkostnader	40 043: 50	
Expenser	26 113: 84	505 342: 18
Ej ianspråktagna medel 1975		2 369 726: 03
		<u>11 160 773: 21</u>

Anmärkning. Under året har för fortsatt stöd till pågående projekt styrelsebeslut fattats om reservation av totalt 1,3 milj Skr för 1976 och 1,9 milj Skr för 1977.

Balansräkning 1975-12-31

(Alla tal angivna i Skr)

*Tillgångar***L i k v i d a m e d e l**

Bankbehållning	14 671 841: 93	
Postgiro	8 359: 20	
Kassa	358: 11	14 680 559: 24

F o r d r i n g a r ö v r i g a		39 015: 07
--	--	------------

Beviljade lån med villkorlig
återbetalningsskyldighet
4 120 000 Skr¹

14 719 574: 31

Skulder och eget kapital

Beviljade ej utbetalda projektanslag	10 899 615: 84
--------------------------------------	----------------

D i v e r s e s k u l d e r

Leverantörsskulder	15 987: 33
--------------------	------------

E g e t k a p i t a l

Ej ianspråktagna medel 1974	1 434 245: 11	
Ej ianspråktagna medel 1975	2 369 726: 03	3 803 971: 14
		<hr/> 14 719 574: 31

¹ Beviljat 1974	1 620 000 Skr	varav utbetalat	370 000 Skr
Beviljat 1975	2 500 000 Skr	varav utbetalat	950 000 Skr
	<hr/> 4 120 000 Skr		<hr/> 1 320 000 Skr

*I. Haahr**Björn Blomqvist**Árni Snaevarr**Christofer Owe**S. Wennerberg**Sakari Heiskanen**R. Bäcklund-Larsson*

*TILLÄGG 1***Skrivelse till statsrådet och chefen för industridepartementet från kammarkollegiet, revisionskontoret**

Kungl Maj:t har 1973-06-29 förordnat att kammarkollegiet från och med den 1 juli 1973 tills vidare skall svara för revision för den nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (Nordisk Industrifond).

Fondens styrelse har efter kontakt med revisionskontoret vid kammarkollegiet uppdragit åt aukt revisorn U Egenäs, Sjöåkers revisionsbyrå AB, att svara för detaljgranskning av fondens räkenskaper.

Revisionskontoret vid kammarkollegiet har tagit del av styrelseberättelsen, styrelseprotokoll och fondens räkenskaper för verksamhetsperioden 1975-01-01—1975-12-31 ävensom av den av U Egenäs 1976-03-22 översända granskningsberättelsen, som här bifogas.

Revisionen har icke givit anledning till anmärkning.

Stockholm den 5 maj 1976

Stig Andrén

Chef för revisionskontoret

Imre Szabó

Byrådirektör

*TILLÄGG 2***Granskningsberättelse för Nordisk industrifond**

Undertecknad revisionsbyrå som utfört detaljgranskning av fondens räkenskaper och förvaltning för år 1975, får efter fullgjort uppdrag avge följande berättelse.

Granskningen har omfattat genomgång av samtliga verifikationer samt inprickning av dessa till dagbok.

Beviljade anslag och lån har avprickats mot protokollförda styrelsebeslut. Samtliga noteringar i anslagsreskontran har kontrollerats.

Upprättat bokslut har avstämts mot grundnoteringarna. Samtliga tillgodohavanden hos banker och postgirokontoret har kontrollerats mot kontokuranter och saldobesked.

Dagboken och inventarieboken har kontrollsummerats.

Den sålunda utförda granskningen har inte givit anledning till anmärkning.

Stockholm den 23 februari 1976

Sjöåker revisionsbyrå AB

U. Egenäs

Aukt. revisor

BILAGA 1**Styrelse 1976-01-01—1976-12-31***Ordinarie ledamot*

Danmark

Direktör

Ivar Haahr

Teknologirådet

Bredgade 31

DK-1260 KÖPENHAMN K

Tel: 45 (1) 14 66 55

Finland

Industriråd

Pekka Malinen

Handels- och industriministeriet

Alexandersgatan 10

SF-00170 HELSINGFORS 17

Tel: 358 (0) 1603 586

Island

Departementschef

Árni Snaevarr

Industridepartementet

REYKJAVIK

Tel: 250 00

Norge

Underdirektör

Christofer Owe (ordf)

Industridepartementet

Akersgatan 42

N-OSLO 1

Tel: 47 (2) 11 94 15

Sverige

Civilingenjör

Lennart Lübeck (v ordf)

Industridepartementet

Fack (Storkyrkobrinken 7)

S-102 10 STOCKHOLM 2

Tel: 46 (8) 763 21 63

NORDFORSK

Professor

Sakari Heiskanen

Statens tekniska forskningscentral

Bergmansvägen 5

SF-02150 ESBO 15

Tel: 358 (0) 45 61

Suppleant

Sekretariatschef

P L Hansen

Udviklingsfondet

Gammel Kongevej 60

DK-1850 KÖPENHAMN V

Tel: 45 (1) 31 38 25

Specialforskare

Björn Blomqvist

Handels- och industriministeriet

Alexandersgatan 10

SF-00170 HELSINGFORS 17

Tel: 358 (0) 1603 589

Ministersekreterare

Thorvardur Alfonsson

Industridepartementet

REYKJAVIK

Tel: 250 00

Direktör Tore Tysland

Norges Teknisk Naturvitenskape-

lige Forskningsråd

Gaustadallén 30

N-OSLO 3

Tel: 47 (2) 14 35 90

Generaldirektör

Sigvard Tomner

Styrelsen för teknisk utveckling

Fack (Liljeholmsvägen 32)

S-100 72 STOCKHOLM 43

Tel: 46 (8) 19 01 50

Direktör

Erling Hagen

NORDFORSK

Box 5103 (Grev Turegatan 19)

S-102 43 STOCKHOLM 5

Tel: 46 (8) 14 14 50

BILAGA 2

Presentation av projektverksamheten 1975

För att illustrera den av Nordisk Industrifond stödda projektverksamheten under 1975 har följande sammanställning gjorts av sexton projekt, som bedömts ha mer allmänt intresse. För en del av projekten beviljades medlen för 1975 redan under 1974. Projektbeskrivningarna har i regel sammanställts av projektledaren.

*Miljövårdsteknik**Yttre miljö*

Projekttitel:	<i>Nordisk avfallsbörs (projekt nr 1)</i>
Bidragmottagare:	De nordiska industriförbundens miljövårdskommitté
Beviljat belopp:	140 000 Skr 1974 60 000 Skr 1975
Beräknad total projektkostnad:	344 000 Skr

Avfallsbörsen skall inom Norden förmedla information om utbud av och efterfrågan på avfall eller restprodukter, vilka bedöms kunna utnyttjas produktivt eller legodestreras vid annat företag. Börsen skall även svara för viss rådgivning rörande avfallshantering samt genom en aktiv uppföljning av förmedlingsverksamheten identifiera hinder för en användning av till synes återbrukbart avfall. Den senare verksamheten kan utvidgas till mer ingående studier där detta bedöms önskvärt.

Organisationen består av nationella börsenheter, vilka i Danmark, Finland och Norge är förlagda till respektive lands industriförbund, i Sverige till Institutet för Vatten- och Luftvårdsforskning (IVL). IVL fungerar också som börsens centralenhet.

Under den inledande tvåårsperioden har 270 objekt accepterats och utannonserats, vilka resulterat i 517 intresseanmälningar. Ungefär vart fjärde utannonserat objekt går till någon form av återanvändning, ett resultat som stämmer väl överens med den något äldre tyska börsens erfarenheter.

Kontaktperson: Lars-Gunnar Lindfors, IVL, Stockholm

Projekttitel:	<i>Återanvändning av vatten i järn- och stålverk (projekt nr 10)</i>
Bidragmottagare:	Nordiska stålförbundet
Beviljat belopp:	550 000 Skr 1974
Beräknad total projektkostnad:	1 100 000 Skr

Projektet är uppdelat i tre delprojekt.

Rening och återanvändning av gasreningsvatten från masugn

Inom ramen för projektet studeras rening och återanvändning av gasreningsvatten som erhålles genom skvåt hyttgasrening.

Funktionen hos idag slutna gasreningsanläggningar har studerats genom provtagningar under sex månader. Resultaten visar att konventionell teknik med våtgasrening följt av tvättvattenrening genom sedimentering, kylning i öppna kyltorn och recirkulering av det kylda tvättvattnet till gasreningsanläggningen kan tillämpas.

Våtgasrening innebär att hyttstoffet konverteras till ett slam, vilket måste tas om hand, behandlas och disponeras. Slam från ett flertal hyttor har analyserats och vissa laboratorieförsök samt försök i större skala utförs för att studera urlakning av toxiska ämnen.

För att balansera uppbyggnaden av lösta ämnen i ett cirkulerande tvättvattensystem avleds en viss vattenmängd från systemet. Denna skvåt "bleed-off" kan i likhet med slammet innehålla toxiska ämnen främst cyanid, zink och bly. Metoder för avgiftning av detta vatten studeras.

I undersökningen ingår slutligen studium av ny teknik för rening av gastvättvatten. Magnetisk separation och avskiljning i koalescensapparat har studerats i halvstor skala och en teknisk-ekonomisk utvärdering av försöksresultaten pågår för närvarande.

Rening och återanvändning av kyl- och transportvatten från stränggjutnings- och varmbearbetningsanläggningar

Vid bearbetning av järn och stål förbrukas stora mängder vatten, som förorenas med järnpartiklar och olja. Vid varmvalsning är stålet så varmt, att ytan oxideras till flagor s. k. glödskal. Dessa skal faller ned i en ränna under valsverket och spolats ut. Till denna ränna rinner också det med olja förorenade vattnet, som kyler valsverket. Detta avloppsvatten, som kan uppgå till 250 m³ per ton valsat stål, måste renas.

För valsverksvattnet har avskiljning av glödskal och skumning av olja i vanliga, rektangulära bassänger studerats. Efter sådan avskiljning har för ytterligare rening vattnet filtrerats i olika typer av filter. Resultaten av dessa provningsserier bearbetas för närvarande. En viktig uppgift för projektkommittén är att bedöma den reningsgrad, som erfordras.

Kylning av vatten i cirkulerande system

En detaljstudie av ett antal kylobjekt har beslutats och delvis genomförts för att utröna de klimatiska förhållandenas inverkan. En mätserie har utförts vid NJA under vinterförhållanden och skall kompletteras i maj månad. Dessutom planeras kyltornsmätning vid lämplig kemisk industri.

För närvarande pågår en undersökning av kyleffekten på öppna sedimenteringsbassänger och dammar, varigenom säkrare underlag för

beräkning av ytterligare kylbehov vid slutna vattensystem kan göras. Erfarenheter från Finland visar, att tillsatskylning är överflödigt vid vattentemperatur omkring 50° C.

Kontaktperson: Jan Åselius, Jernkontoret, Stockholm

Projekttitel:	<i>Klorid i återvinningssystem</i> (projekt nr 33)
Bidragmottagare:	Stiftelsen Skogsindustriernas vatten- och luftvårdsstiftelse, Sverige
Övriga deltagare:	Centrallaboratorium AB, Finland Svenska Träforskningsinstitutet Stora Kopparbergs Bergslags AB, Sverige Ångpanneföreningen, Sverige
Beviljat belopp:	470 000 Skr 1974 200 000 Skr 1975

Utsläppen från blekning av massa svarar idag för en stor del av skogsindustrins utsläpp till vatten. Detta projekts mål är att undersöka möjligheten att från blekeriet återföra avloppsvatten till sulfatfabrikens kemikalieåtervinningssystem. Speciellt skall i detta sammanhang beaktas de korrosionsproblem, driftstörningar i sodapannan och övriga delar av återvinningssystemet som kan uppstå samt metoder att stöta ut klorider ur systemen. Det avloppsvatten från blekeriet som inte kan återföras till kemikalieåtervinningssystemet karaktäriseras med avseende på fysikaliska egenskaper och på miljöparametrar.

Projektet har en total budget på 2,68 Mkr och finansieras förutom av Nordisk Industrifond även av finsk och svensk cellulosaindustri samt Styrelsen för teknisk utveckling. Arbetet skall avslutas 1976-06-30 och en slutrapport utkommer under hösten 1976.

Blekeriernas utsläpp samt avloppens kemiska sammansättning har kartlagts. Bedömning av framtida blekerisystem och kostnader och effekter av externbehandling på blekeriavlopp har gjorts.

Vid fabriks- och laboratoriestudier har resultat framkommit som antyder att det är möjligt att stöta ut klorider med rökgasen från sodapannan. Kloridhalter samt natrium-, svavel- och torrsbstanshalter i olika delar av systemet har beräknats för olika systemutformningar och olika återföringar av kloridhaltiga strömmar. Arbeten för att fastställa lämpliga driftsbetingelser för att få maximal utstötning av klorid samt teknisk och ekonomisk utvärdering av olika metoder för kloridutstötning pågår.

I laboratorieundersökningar har effekten av förhöjda kloridhalter på korrosion vid olika blekbetingelser och i sodapannans eldstad och överhettardel undersökts. Korrosionsstudier under koknings- och industningsbetingelser pågår. Fabriksprov har även gjorts i en sodapanna i Sverige som eldas med kloridhaltig svartlut. Dessutom har projektet deltagit vid fabriksmätning på en sodapanna i Canada, som eldas med en starkt kloridhaltig svartlut.

Kontaktpersoner:	Stig Larsson, Iggesunds Bruk, Iggesund Hans Norrström, Institutet för vatten- och luft- vårdsforskning, Stockholm
Projekttitel:	<i>Forureningsbegränsande foranstaltningar i nordiske garverier</i> (projekt nr 51)
Bidragmottagare:	Nordisk Läderforskningsråd
Beviljat belopp:	370 000 Dkr 1974 20 000 Dkr 1975
Beräknad total projektkostnad:	740 000 Dkr

Projektet angår to delprojekter:

*Formindskelse af den organiske belastning i garverispildevand ved om-
lægning af arbejdsgangen ved afhåring af huder*

Det har ved laboratorieforsög og senere ved tekniske forsög i fuld skala kunnet vises, at man ved sedimentation af brugte afhåringbade og recirkulation af ca 70 % af badet (uden sediment) i afhåringssproce- sen samt ved udvinding af proteiner (til foder) af de resterende 30 % (med sediment) kan sänke indholdet af organisk materiale i det samlede garverispildevand med op til 30 %. Denne sänkning har betydning i de kommuner, hvor gränsen for det offentlige rensningsanlägs kapacitet er nået eller står i fare for at overskrides, eller hvor afgifterne for rensning er så höje, at de nävnte foranstaltninger i garveriet kan betale sig.

Formindskelse af udslip af chrom i spildevand

Projektet omfatter tre principper for lösning af problemet:

a. Udfældning af chromhydroxid i brugte chromgarvebade og separation og disponering (evt deponering) af chromhydroxid.

Metoden er kendt, men er gennemprövet med nutidigt separations- udstyr.

b. Recirkulation af brugte chromgarvebade. Princippet er udviklet i laboratoriet og prövet i praksis med godt resultat, d. v. s. med god sänkning af chromudslippet og med opnåelse af god læderkvalitet.

c. Forbedring af chromoptagelse og -binding i huden i chromgarve- bade.

Dette princip er vist særlig interesse og indsats, idet det under alle omstændigheder vil være fordelagtigt, også i forbindelse med princip- perne a og b. Der er opnået uventet gode resultater, som har fört til udvikling af en ny chromgarvningsmetode, der både giver næsten fuld- stændig optagelse og binding af chromgarvestoffer og et læder med gode egenskaber.

Selv om princippet c forventes at blive det foretrukne, anses det for

betydningsfullt, at garverne også har de alternative muligheder, principperne a og b.

Kontaktperson: E Lövendahl, Nordisk Läderforskningsråd, Köpenhamn.

Projekttitel:	<i>Miljömätsystem, mät- och styrsystem för skogsindustrins miljövård — NORDMILJÖ 80 (projekt nr 84)</i>
Bidragmottagare:	Institutet för vatten- och luftvårdsforskning, Sverige Svenska träforskningsinstitutet, Sverige Papperindustrins Forskningsinstitut, Norge Centrallaboratorium, Finland
Beviljat belopp:	1 050 000 Skr 1975
Reserverat belopp:	1 100 000 Skr 1976 1 100 000 Skr 1977
Projekttid:	3 år från 1 juli 1975
Planerad total omfattning:	11 MSkr (varav ca 1/3 från Nordisk Industrifond)

Syfte

Syftet med NORDMILJÖ 80 är att i samråd mellan skogsindustrin i Finland, Norge och Sverige och dessa länders naturvårdsmyndigheter finna bättre metoder för pappers- och massaindustrins miljökontroll. En viktig förutsättning är då att man fastställer hur de skogsindustriella utsläppen bäst kan beskrivas i förhållande till deras påverkan på miljön. En annan viktig del är att stimulera utvecklingen av mätinstrument, analysmetoder och provtagningsutrustningar så att önskvärda mätningar kan genomföras. Inte minst viktigt är att utarbeta styr- och informationssystem som kan förena kraven på hög och jämn produktion med kraven från miljöskyddssynpunkt. Här ska sådana lösningar åstadkommas att störningar i tillverkningsprocessen som kan orsaka utsläpp snabbt motverkas redan vid källan och inte måste behandlas i efterhand. Det är för industrins konkurrenskraft viktigt att inom projektet tillvarata alla möjligheter till förenklingar och besparingar utan att miljökontrollens effektivitet eftersätts.

Det är rimligt att förvänta att de erfarenheter som vinnas inom NORDMILJÖ 80 är av värde också utanför skogsindustrin.

Arbetsform

För att lösa de avsevärda problem som ryms inom projektet har arbetsuppgifterna fördelats inom tre delprojekt. Det första behandlar mättekniska problem i samband med utsläpp till luft. Det andra, som täcker utsläppen till vatten, behandlar i en del de mättekniska problemen och i en annan del behandlas hur man lämpligen beskriver skogsindustriella utsläpp till vatten, d. v. s. vad som bör mätas. I det tredje

delprojektet bearbetas informationsbehandling och styrsystem. Inom varje delprojekt är arbetet fördelat på ett antal detaljprojekt.

Uppnådda resultat

Projektet har under andra halvåret 1975 framför allt inneburit insamling och dokumentation av tillgängliga faktauppgifter. Detta material har legat till grund för planeringen av projektets nästa etapp. Som resultat av arbetet under 1975 framkommer förutom en sammanfattande rapport ett antal s. k. detaljrapporter. De flesta av dessa ger det tekniska nuläget inom viktiga delområden. I ett par fall har utvecklingsarbete redan kunnat påbörjas inom projektet och vissa resultat har framkommit.

Projektet följer hittills uppgjorda planer såväl vad avser tekniskt program som budget.

Kontaktperson: Lennart Eriksson, Svenska Träforskningsinstitutet, Stockholm.

Projekttitel:	<i>Utnyttjande av avfallsfibrer</i> (projekt nr 88)
Bidragsmottagare:	Papirindustrins forskningsinstitut, Norge Svenska Träforskningsinstitutet, Sverige Centrallaboratorium Ab, Finland
Beviljat belopp:	251 750 Skr 1975
Beräknad total projektkostnad:	503 500 Skr

Är avsikten med projektet är att undersöka vad det föreligger för möjligheter att utnyttja skogsindustrins avfallsfibrer som en potentiell råvara. Med avfallsfibrer avses i detta fall det fiberslam som samlas i sedimenteringsbassänger för avloppsvatten. Projektet fördelar sig på flera underprojekt:

- Olika slag av avfallsfibrer har torkats i en fodertork och ensilerats tillsammans med färskt grönfoder. Fiberslammets förmåga att ur grönfodret absorbera vätska, som annars går till spillo, visade sig vara ca 4 kg/kg fiberslam. Fodret var av hög kvalitet och utfordringsförsök pågår.
- I försök som har utförts hos Dansk Eternit-Fabrik A/S enligt Magnaniprincipen har man framställt cementskivor med tillsats av upp till 15 % avfallsfibrer.
- För försök att framställa träfiberplattor har man använt ett fiberslam med en fyllmedelhalt på ca 30 %. Försöken omfattar:
 - Laboratorieframsällning av 3 mm hårda plattor med inblandning av 10 % fiberslam. En svag ökning i avvattningstiden kunde registreras, men plattornas kvalitet påverkades inte nämnvärt.
 - Fabriksförsök med 5—7 % tillsats av fiberslam vid framställning av 12 mm halv hårda plattor. Det ökade dräneringsmotståndet medförde att presstiden måste förlängas från 30 min till 32 min. Plattornas styrkeegenskaper reducerades något, men inte kritiskt. Bear-

betbarheten försämrades markant. Mängden suspenderade ämnen i avloppsvattnet ökade i någon mån.

- Orienterande laboratorieförsök att framställa pressade produkter av fiberslam har utvisat att 5 % tillsats inte påverkar produktens kvalitet i nämnvärd grad. Vattenabsorptionskraven kan tillfredsställas med en tillsats på upp till 15 % avfallsfibrer.

Kontaktpersoner: Liva Söderhjelm, Centrallaboratorium Ab, Helsingfors
Kjell Helge, Papperindustrins forskningsinstitut, Oslo
Christer Söremark, Svenska Träforskningsinstitutet, Stockholm

Arbetsmiljö

Projekttitel: *Utveckling av gjuteritekniska processer i syfte att förbättra arbetsmiljön i gjuterierna och gjutgodsets kvalitet (projekt nr 26)*

Bidragsmottagare: Nordiska samarbetsgruppen för gjuteriforskning — STÖPFORSK

Beviljat belopp: 470 000 Skr 1975

Reserverat belopp: 550 000 Skr för arbete under 1977

Beräknad total projektkostnad: 2 630 000 Skr

Gjuteriernas miljöförhållanden har de senaste åren ägnats stor uppmärksamhet, varvid de svåraste problemen konstaterats gälla dammbildning, buller och vibrationer, värme, arbetstyngd samt hälsovådliga och giftiga gaser. Som formningsmaterial används i stor utsträckning kvartssand på grund av dess tekniska och ekonomiska fördelar. Ur arbetshygienisk synpunkt är dock kvartssanden olämplig, då det damm som uppstår vid hanteringen kan leda till den farliga yrkessjukdomen silikos. Övergång till kvartsfri sand är en utväg som kompletterad med ventilation och utsugning är ägnad att eliminera silikoserisken i gjuterierna. Samtidigt kan en förbättring av gjutgodsets kvalitet påräknas, varvid möjligheterna att tillämpa en miljövänligare rensningsteknik förbättras.

Föreliggande forskningsprojekt är uppdelat i tre delprojekt. De två första syftar till att klarlägga möjligheterna att införa kromitsand respektive olivinsand som enhetssand i stället för kvartssand i gjuterierna. Då dessa sandtypers metallurgiska och termiska egenskaper skiljer sig från kvartssandens, är det av stor betydelse att klarlägga i vilken mån det gjutna godsets egenskaper påverkas. Det högre priset jämfört med kvartssand nödvändiggör en detaljerad utredning beträffande återvinningmöjligheterna och ett fastställande av optimala bindemedelssystem för bägge sandtyperna. Hittills erhållna resultat har visat, att hartsbindemedel ej ger en fullvärdig sand vid regenerering, varför huvudintresset i fortsättningen koncentreras vid oorganiska bindemedel.

Det tredje delprojektet syftar till framtagning av ny rensningsteknik

med utnyttjande av metoder, vilka hittills endast i ringa omfattning vunnit insteg i gjuterierna. Härvid ifrågakommer kemiska och elektrokemiska metoder, elektrohydraulisk rensning, plasmaskärning och övriga miljömässigt bättre alternativ än de konventionella rensningsmetoderna. Samtidigt genomförs en utredning beträffande möjligheterna att minska rensningsarbetets omfattning genom lämpliga åtgärder tidigare i produktionskedjan.

Arbetet bedrivs som ett gemensamt projekt av gjuteriforskningsorganisationerna i Finland, Norge och Sverige med deltagande av industriföretag i samtliga länder. Projektet leds av en inom Stöpforsk tillsatt styrgrupp och huvudansvariga är de nationella industriförbunden.

Kontaktperson: Krister Collan, Dalsbruk, Finland

Hälsovårdsteknik

Projekttitel:	<i>Telekommunikation för döva och dövblinda</i> (projekt nr 11)
Bidragmottagare:	Handikappinstitutet, Sverige
Referensgrupp:	Förutom representanter för varje enskilt land även representant för Döves Nordiske Råd och Nordiske Høreskades Samarbejdskomité, De Nordiska Dövblindorganisationernas Samarbetsorgan samt för de nordiska televerken.
Beviljat belopp:	148 000 Skr 1974
Beräknad total projektkostnad:	560 000 Skr

Syfte

Projektet syftar till att utveckla ett fjärrkommunikationssystem för döva och dövblinda, baserat på överföring av maskinskrift. Utrustningar skall utvecklas med hänsyn såväl till den handikappades behov som de villkor som gäller för anslutning till telenätet. Projektet skall också så långt möjligt ge svar på de ekonomiska och administrativa problem som kan bli förknippade med en utbyggnad i full skala.

Genomförande

Projektet har hitintills centrerats kring en försöksverksamhet. I samarbete med de nordiska telestyrelserna och andra intressenter har tekniska frågor kring signalöverföringen penetrerats, försöksutrustningar anskaffats och ett tre månaders kommunikationsförsök genomförts med ca 30 abonnenter i Sverige (döva, talskadade samt några hörande anförvanter). För denna grupp har kommersiellt tillgängliga terminaler kunnat användas efter mindre modifieringsarbeten. För de dövblinda har speciella terminaler måst utvecklas. Detta arbete har dragit ut på tiden, och därmed har det hitintills inte varit möjligt att integrera dövblinda personer i försöksverksamheten.

En rapport håller på att utarbetas med genomgång av erfarenheter, specificering av problem samt förslag till lösningar.

Kontaktperson: Jan-Ingvar Lindström, Handikappinstitutet, Stockholm

Transporteknik

Projekttitel:	<i>Redningsmidler og nödradioutstyr</i> (projekt nr 2)
Bidragsmottagare:	Sjöfartsdirektoratet, Norge
Projektkommitté:	Representanter för de nordiska sjöfartsmyndigheterna
Beviljat belopp:	1 000 000 Nkr 1974 1 555 000 Nkr 1975
Beräknad total projektkostnad:	7 600 000 Nkr

Projektet syftar till att utveckla bättre livräddningsutrustning och nödsignalsystem för fartyg. Detta har ansetts väsentligt då utvecklingen på "räddningsmaterialområdet" inte följt utvecklingen på det skeppstekniska området i övrigt. De väsentligt ökade fartygsstorlekarna har t. ex. försvårat utsättning av livbåtar av konventionell typ. Likaså har de idag använda bärbara nödradiosändarna alltför liten räckvidd för att höras på långa avstånd.

Projektets båda huvuddelar — livräddningsutrustning respektive bärbar nödradioutrustning — omfattar vardera två etapper. Under den första etappen, som avslutades hösten 1974, utfördes feasibility studies och med dessa som underlag utarbetades detaljerade specifikationer för ny utrustning.

Inom räddningsmedelsdelen har under 1975 en prototyp av räddningsfarkost framtagits och utprovats tillsammans med ny sjösättningsanordning.

Vidare har fallprov och liknande utförts med modell av en storflotte. Arbetsteckningar har färdigställts och kontrakt har tecknats med industrin om byggande av en fullskaleprototyp.

Arbetet med sjösättningsanordning typ davit/kran har i det närmaste slutförts.

Inom nödradioprojektet har utvecklingsarbete utförts beträffande radioutrustning och antensystem.

Projektet beräknas bli avslutat under 1977.

Kontaktpersoner:	Modolv Hareide, Sjöfartsdirektoratet, Oslo Inge Johnsen, NTNFs skipstekniska komité, Oslo
Projekttitel:	<i>Prognosmetod för fartygsprovturet</i> (projekt nr 59)
Bidragsmottagare:	Statens Skeppsprovvningsanstalt, Sverige Skibsteknisk Laboratorium, Danmark Norges Skipsforskningsinstitut
Beviljat belopp:	250 000 Skr 1974
Beräknad total projektkostnad:	250 000 Skr

Under åren 1972—75 deltog de tre skeppsprovninganstalterna i Danmark, Norge och Sverige i ett internationellt samarbete initierat av The Performance Committee of ITTC. Detta arbete syftade till att få fram en enhetlig metod med vars hjälp man kunde beräkna fartygs axel-effekt, fart och varvtal från resultat erhållna vid modellförsök i skeppsprovningssäna.

Med utgångspunkt från tillgängliga modell- och provtursresultat och med hjälp av ett gemensamt dataprogram undersökte de deltagande institutionerna ett stort antal olika metoder. En totalanalys av resultaten av beräkningarna visade att den bästa av dessa metoder gav en spridning i resultat som något översteg den minimispridning som var oundviklig p g a skillnader i förutsättningar, teknik m m mellan institutionerna. Beräkningarna gav också upplysning om empiriska korrektionskoefficienter för de olika metoderna.

En specialanalys av det samlade nordiska materialet visade att såväl medelvärdet av som spridningen i korrektionskoefficienterna överensstämde väl med vad som erhållits från övriga deltagare i samarbetet. Vissa skillnader mellan de enskilda nordiska institutionerna kunde dock konstateras. Då dessa var större än man kunde vänta av tre institutioner med så lika förutsättningar bedömdes det angeläget att i en andra etapp av arbetet utreda skillnader i försöks- och korrektionsrutiner och utarbeta rekommendationer för en standardisering.

Kontaktperson: Hans Lindgren, Statens Skeppsprovninganstalt, Göteborg

Energiteknik

Projekttitel: *Varmebesparande foranstaltninger i vaskerier*
(projekt nr 98)

Bidragmottagare: Teknologisk Institut, Danmark
i samarbete med de nordiska tvätteriförbunden

Beviljat belopp: 267 000 Dkr 1975

Undersögelens överordnade mål er följande:

- a) at påvise ukomplicerede foranstaltninger, som det enkelte vaskeri umiddelbart selv kan gennemføre,
- b) at udvikle en metodik for konsulentbaserede undersøgelser af mere gennemgribende varmesparende foranstaltninger,
- c) at tilvejebringe viden om specifikke tekniske muligheder for varmesparende foranstaltninger omkring enkeltprocesser,
- d) at tilvejebringe viden om muligheder for udnyttelse af overskudsvarme på vaskerier eller i disses umiddelbare omgivelser.

Projektet er tilsvarende opdelt i 4 delprojekter. Midler er hidtil kun bevilliget til delprojekt 1. Delprojektet har følgende målsætning:

Analyse af de forhold omkring de væsentligste energiforbrugende processer der fører til et højt eller lavt energiforbrug, for at påvise hvor-

ledes dette kan nedsættes ved ikkeinvesteringskrævende foranstaltninger og udvikling af målemetoder og dataindsamlingsrutiner til dette formål.

Beräknad projektkostnad för samtliga delprojekt 614 000 Dkr

Kontaktperson: Ulf Meyer Henius, Teknologisk Institut, Köpenhamn

Resurstechnik

Projekttitel:	<i>Svetsbarhet av konstruktionsstål — praktisk användning av implantmetoden (projekt nr 6)</i>
Bidragmottagare:	Svetskommissionen, Sverige
Projektdeltagare:	Danmark: Svejsecentralen
	Finland: Statens tekniska forskningscentral
	Norge: SINTEF/Norges tekniske høgskole
	Kværner Brug A/S
	A/S Norsk Jernverk
	Sverige: Kungliga Tekniska Högskolan
	Kockums Mekaniska Verkstads AB
	SEGA
	Tekniska röntgencentralen
Beviljat belopp:	600 000 Skr 1974
Beräknad total projektkostnad:	1 200 000 Skr

Öket användelse av höyfast stål og av grovere materialdimensjoner i verkstedindustrien har fört til større risiko for opptreden av smeltegrensesprekker. Denne form for lokalt brudd kan i visse tilfelle före til katastrofeartet svikt i konstruksjonen. Reparasjonsarbeider forårsaket av smeltegrensesprekker anslåes i britisk industri å koste £ 40 millioner pr år.

Prosjektet tar sikte på å utvikle en i og for seg kjent teknikk til et hjelpemiddel for tallmessig gradering av sprekkfaren, og for valg av den mest økonomiske kombinasjon av stål kvalitet/tilsettmaterialer/sveisebetingelser som vil gi den nødvendige sikkerhet. I prinsippet prøver man overgangssonens kvalitet ved statisk belastning av en innsveist gjenget prøvestav, og bestemmer ved forsök den nominelle strekkspenning overgangssonen kan bære i ubegrenset tid uten brudd. Denne sveisbarhetsindeks, implant bruddstyrken, avhenger av en rekke materialparametre og operasjonsvariable, som forsökes kartlagt for det spektrum av materialer og metoder som ansees relevant i nordisk industri i de kommende 10—15 år.

Resultatene hittil viser relativt klare tendenser for de mest benyttede höyfaste stål (flytegrense 350—400 N/mm²), idet den forventede implant bruddstyrke kan forutsies noenlunde presist i avhengighet av sveiseelektrodens kvalitet (fuktighetsinnhold) og av energitilførslen under sveising. Beregning på grunnlag av stålets analyse gir større spredning. For de seigherdede kvaliteter med flytegrense over 500 N/mm² foreligger ennu for lite data.

Kontaktperson: Nils Christensen, SINTEF, NTH, Trondheim

Projekttitel:	<i>Fiberarmerade cementbaserade produkter</i> (projekt nr 50)
Bidragmottagare:	NORDFORSKs projektkommitté för FRC-material
Beviljat belopp:	610 000 Skr 1974
Beräknad total projektkostnad:	1 410 000 Skr

Tolv institut och företag i fem nordiska länder samordnar sina forskningsinsatser i projektet "Fiberarmerade cementbaserade produkter".

Initiativet till samordningen togs av NORDFORSK som även täcker samarbetskostnaderna. De övriga projektkostnaderna täcks av Nordisk Industrifond och deltagarnas egna medel.

Projektets övergripande mål är att med hjälp av fiberarmering skapa förutsättningar att utveckla cementbaserade material med väsentligt förbättrade egenskaper primärt på dragsidan, högre draghållfasthet, bättre seghet och slaghållfasthet.

Materialets användningsområde kan i första hand förväntas omfatta tunnväggiga konstruktioner, såväl fabrikstillverkade som platstillverkade. Den högre materialkostnaden kan här uppvägas av lägre arbets- och konstruktionstekniska kostnader.

Stabilator AB utvecklar spruttekniken för stålfiberbetong. Fiberarmerad sprutbetong bedöms vara ett bra alternativ till traditionellt armerad sprutbetong vid tunnskaliga konstruktioner.

OY Lohja AB utvecklar blandnings- och gjutningstekniken för stålfiberarmerad betong med konventionell utrustning. Fältförsök omfattande gjutning av vägstup av fiberbetong och betongpålar har genomförts med gott tekniskt resultat.

Institutet för innovationsteknik utvecklar torrblandningstekniken. Metoden för magnetisk fiberorientering, -inblandning och -koncentrering har patentsökts och med framgång demonstrerats på skivmaterial och mindre balkar.

Pargas Kalk AB utvecklar liksom Lohja tekniken för traditionell blandning och gjutning, men för glasfiberarmerad betong. Det är osäkert om de extra kostnaderna för fibertillsats kan uppvägas av förbättrade egenskaper hos produkten.

Afdeling för bärande konstruktioner vid Danmarks tekniske Højskole har utvecklat en egen teknik för tillverkning av mycket tunna laminat med olika fibertyper.

Inom två grundläggande delprojekt har en omfattande arbetsfördelning genomförts. Kompositteoriernas tillförlitlighet att förutsäga väsentliga egenskaper hos det färdiga materialet studeras av Cement- och Betonginstitutet (CBI) vad gäller stålfiberarmerade och av Pargas Kalk vad gäller glasfiberarmerade material. Resultaten visar att teoriernas giltighet inskränker sig till vissa egenskaper. Långtidsförsöken, krympning,

krypning och utmattning, är förlagda till Statens tekniska forskningscentral. Metoder för bestämning av fibermängd, fiberfördelning och fiberorientering i materialet utarbetas av CBI för stålfiberarmerade material och av Aktieselskabet Aalborg Portland Cement-Fabrik för glasfiberarmerade. Genom förbättrade töjningsegenskaper p. g. a. fiberarmering kan förhoppningsvis makrosprickbildning undvikas, vilket studeras av samtliga. Mekaniskt slitage studeras av Institutet for bygningsmateriallære (BML) vid Norges Tekniske Høyskole och den förbättrade slagsegheten hos fiberförstärkt betong av CBI. Fibermarknaden och patentsituationen undersöks av A/S Laur Knudsen Nord Elektricitets Selskab.

En utförligare presentation av projektet ges i projektkommitténs årsberättelse för 1975.

Kontaktpersoner:	Stig Pettersson, NORDFORSK, Stockholm Sven G Bergström, Cement- och betonginstitutet, Stockholm
Projekttitel:	<i>Nordiskt förprojekt om tillämpning av återanvändningsteknologin inom byggnads- och anläggningsverksamheten</i> (projekt nr 69)
Bidragmottagare:	Statens Tekniska Forskningscentral, Finland
Beviljat belopp:	60 000 Skr 1974
Beräknad total projektkostnad:	60 000 Skr

Förprojektet syftade mot konkreta projektförslag genom att identifiera områden, material, metoder och hinder för återanvändningsteknologin inom byggsektorn. Arbetet baserades på nationella sammanfattningar rörande utnyttningen av restprodukter. Detta material som sammanstälts av deltagarna i en nordisk projektgrupp tjänade som underlag vid möten som arrangerades i Stockholm, Oslo, Trondheim, Köpenhamn, Göteborg, Lund och Helsingfors. Vid dessa möten deltog sammanlagt ett hundratal representanter från industrier, FoU-organ, högskolor m. fl. Mot bakgrund av diskussionen vid dessa möten utarbetades en lista med 64 projektförslag som senare har bearbetats av projektgruppen. Resultatet blev att fjorton av projektförslagen utvaldes som speciellt intressanta för nordiskt samarbete. Möjligheterna till gemensamma projekt undersöks på grund av förslagen genom att kontakter tas med de personer, företag, institutioner etc som kan anses vara intresserade. Även en uppbyggnad av nordiska projekt på basis av nationella projekt undersöks.

Kontaktperson: Tenho Sneck, Statens Tekniska Forskningscentral, Helsingfors

Projekttitel:	<i>Materialbehov og -problemer innen petroleums-teknologien (prosjekt nr 75)</i>
Bidragmottagare:	Sentralinstitutt for industriell forskning, Norge
Beviljat belopp:	50 000 Nkr 1975
Beräknad total projektkostnad:	100 000 Nkr

Prosjektet ble påbegynt 1. mars 1975 og beregnes å kunne avsluttes etter planen 30. juni 1976.

Målsetningen er å kartlegge typer, tekniske behov og problemer i forbindelse med bruk av materialer i petroleumsindustrien. Innen offshorevirksomheten, raffinerier og petrokjemisk industri gjennomgås hovedanleggenes materialspørsmål med særlig vekt på spesifikasjoner, mekaniske egenskaper og korrosjon. Det siktes mot en kortfattet oversikt for praktisk bruk i industrien og mot et underlag for prioritering av forskning og utvikling.

Hittil er ca. 300 litteraturreferanser gjennomgått, og eksperter fra 15 bedrifter i Skandinavia, England og Tyskland er intervjuet. Videre har prosjektlederen holdt et foredrag i Danmark om spesifikasjoner for stål brukt til offshorekonstruksjoner.

Prosjektet støttes økonomisk av Det Norske Oljeselskap A/S, Gränges Oxelösunds Jernverk, Kværner Engineering A/S, Norsk Hydro A/S og Uddeholms AB; selskaper som også bidrar med know-how og tekniske data.

Kontaktperson: Paul Løvland, Sentralinstitutt for industriell forskning, Oslo.

Provningsmetoder

NORDTEST; nordiskt samarbetsorgan för provning (prosjekt nr 61)

Beviljat belopp för verksamheten under 1975: 1 500 000 Skr

NORDTEST är ett gemensamt nordiskt organ med uppgift att främja utvecklingen inom provningsområdet. Det bildades 1973 av nordiska ministerrådet på initiativ av nordiska rådet. Verksamheten bedrivs av styrelse, sekretariat och för definierade områden utsedda fackgrupper. Utöver tidigare bildade fackgrupper för områdena Bygg, Brand och Akustik har under året tillsatts två nya fackgrupper, en för VVS-området (värme, ventilation och sanitet) och en för området NDT (non-destructive testing.)

Arbetsinsatser i styrelse och fackgrupper finansieras av de medverkande institutionerna. Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling svarar för finansiering av projektverksamhet, sekretariat, publikationer och övriga kostnader. För år 1975 beviljade fonden 1,5 miljoner Skr för verksamheten.

Projektverksamheten — som drar de största kostnaderna — syftar till framtagning av gemensamma nordiska provningsmetoder. I första hand sker valet mellan redan befintliga metoder, i andra hand utarbetas helt nya metoder. Under året har 18 projekt slutförts och 24 nya projekt beställts hos institutioner, högskolor och företag för utförande under 1976.

På Nordisk Industrifonds uppdrag har genomförts en primär behovsanalys avseende provningsområdet. Resultaten härav är vägledande för den fortsatta verksamheten. Separat har utförts behovsanalyser för akustikområdet och byggområdet. Motsvarande analyser har påbörjats för de övriga fackområdena Brand, VVS och NDT.

Styrelsen har under året studerat förutsättningarna för ömsesidigt godkännande av provningsresultat i Norden.

Avtal om samarbetsformer har tecknats mellan NORDTEST och INSTA, som är de nationella standardiseringsorganens nordiska samarbetsorgan. Underlag föreligger för avtal mellan NORDTEST och NKB, den nordiska kommittén för byggbestämmelser.

Tillsammans med VTT (Statens tekniska forskningscentral) har NORDTEST hållit ett symposium i Helsingfors om oförstörande provning med 240 deltagare från de nordiska länderna.

Information om rekommenderade NORDTEST-metoder, projektverksamhet m. m. kan erhållas från NORDTESTs sekretariat, Box 5103, 102 43 Stockholm 5, tel: 08-14 14 50.

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordtest, berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 9), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 10), berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (C 35), rekommendationerna nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området, nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar, nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat, nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst-västhandeln, nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete, nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning, nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten, nr 6/1975 angående Nordtests arbetsformer och nr 18/1975 angående nordisk investeringsbank

(Se C 1, Bilaga 13)

Berättelse**från Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter 1975/1976***(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)**A. Namn och adress*

Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter
 Box 42
 S-950 94 Övertorneå
 Tel. 0927-108 30

Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter inrättades som en försöksinstitution i Övertorneå den 1 juli 1970 enligt en överenskommelse mellan regeringarna i Finland, Norge och Sverige (NStat 1971: 214). Försöksperioden upphörde den 31 december 1974 och en ny överenskommelse om centrets fortsatta verksamhet undertecknades av de tre ländernas regeringar den 20 december samma år.

Överenskommelsen innehåller 10 artiklar varav inledningen i artikel 1 har följande lydelse:

Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter i Övertorneå är en för Sverige, Finland och Norge gemensam institution med syfte att främja arbetsmarknadsutbildningen särskilt inom de tre ländernas nordligaste delar.

Undervisningen skall bedrivas så, att den kan följas av deltagare med antingen svenska, finska eller norska som modersmål.

Centrets ledning

Styrelsen har under verksamhetsåret haft följande sammansättning:

Ordförande:	Dick Bäcklund, rektor, Finland
Vice ordförande:	Rolf Karila, fylkesarbeidssjef, Norge
Ledamöter:	Halvdan Hansen, rektor, Norge
	Otto Timonen, byråchef, Finland
	Henry Sääf, länsarbetsdirektör, Sverige
	Erik Weinz, länsskolinspektör, Sverige
Suppleanter:	Antti Hedkrok, äldre regeringssekreterare, Finland
	Juha Lakomäki, distriktsinspektör, Finland
	Eivind Karlsen, fylkesarbeidssjef, Norge
	Gunnar Wist, inspektör, Norge
	Sven-Olof Andersson, avdelningsdirektör, Sverige
	Stig Johansson, skolinspektör, Sverige

Sekreterare har varit centrets kursföreståndare.

Kursföreståndare har varit rektor Arne Randevall. Under rektor Randevalls sjukdom 1976-01-13—05-13 och semester 1976-05-14—06-30 har följande tjänstgjort som kursföreståndare:

Utbildningsman Jalmari Laaksonen 1976-01-13—02-28

Utbildningsman Per-Eric Henricsson 1976-03-01—06-30.

Styrelsen har sammanträtt 4 gånger under verksamhetsåret.

Följande av kursstyrelsen utsedda samrådsgrupper har varit inrättade:

1. Samrådsgrupp för att följa den pedagogiska verksamheten med hänsyn till de tre ländernas särbehov.

Rektor Dick Bäcklund, Finland

Rektor Halvdan Hansen, Norge

Länsskolinspektör Erik Weinz, Sverige

Sekreterare har varit centrets kursföreståndare.

2. Samrådsgrupp för att utvärdera det praktiska resultatet av den bedrivna kursverksamheten och till kursstyrelsen avge förslag till anpassning av verksamheten med hänsyn till de tre ländernas behov av utbildning inom olika yrken.

Byråchef Otto Timonen, Finland

Fylkesarbetschef Rolf Karila, Norge

1:e inspektör Jan Bengtsson, Sverige

Sekreterare har varit centrets kursföreståndare.

Verksamhet

Undervisningen har bedrivits utan traditionell terminsindelning. Under sommaren har ett uppehåll gjorts under 24 arbetsdagar under tiden 7 juli—1 augusti 1975. Likaså inställdes undervisningen mellan jul- och nyårshelgerna.

Under våren 1976 har iordningställandet av lokaler för en kurs i rörsvetsning påbörjats. Kursen beräknas vara klar att ta emot kursdeltagare under september 1976.

Den administrativa, pedagogiska, tekniska och ekonomiska verksamheten har sorterats under den svenska skolöverstyrelsen medan den elevvårdande delen har varit underställd den svenska arbetsmarknadsstyrelsen.

Respektive lands arbetsmarknadsmyndigheter har i samråd med centret svarat för rekrytering av kursdeltagare. Fr. o. m. januari 1976 erhåller kursdeltagarna utbildningsbidrag från respektive hemland och enligt respektive lands bestämmelser.

Läroplaner

Svenska läroplaner har använts vid samtliga kurser. I erforderlig grad har dessa anpassats till de finska och norska särbehoven. Inom samtliga

kurser har sålunda ämnet arbetslivsorientering anpassats så att kursdeltagarna studerar förhållandena i det egna landet. Likaså har i förekommande fall svenska språket utbytt mot finska respektive norska språket. Vidare har studiet av lagar, säkerhetsföreskrifter och andra förordningar som är specifika för de olika länderna anpassats nationsvis.

Av mera genomgripande art är anpassningen av kursen "plåt- och svetsmekaniker" vars läroplan bearbetats till väsentlig del för att passa till det utbildningsbehov som finns vid mindre och medelstora verkstäder, varv m. m. på Nordkalotten.

Även läroplanen för utbildning av kylmontörer har varit föremål för kursstyrelsens genomgripande bearbetning för att anpassas till det föreliggande behovet av montörer som kan reparera större industriella kylanläggningar. Efter kursstyrelsens hänvändelse till skolöverstyrelsen har en fortbildningskurs för kylmontörer utarbetats. Kursen omfattar sex veckor och avser att ge utbildning för service på större kyl- och frysanläggningar av industriell typ.

Läroplanen till kursen för personal till reselivet och turistnäringen har utarbetats efter detaljförslag från centrets styrelse och är speciellt anpassad för Nordkalottområdet.

Kursdeltagare

Kursdeltagarna har antagits till kurserna kontinuerligt allt eftersom platser blivit lediga, utom till "kurs för kylmontörer" och "kurs för personal till reselivet och turistnäringen" dit intagningarna skett på konventionellt sätt med inskrivning av samtliga kursdeltagare på en och samma gång.

Elevplatsbeläggningen får genomsnittligt betecknas som god. Ledigförklarade elevplatser som inte haft sökande har förekommit mest under sommarhalvåret. Vid kungörandet av de lediga platserna har dessa meddelats så att varje land kunnat besätta en tredjedel av antalet. Allt eftersom behovet av utbildning inom olika yrken växlat mellan länderna har emellertid byte av elevplatser företagits. Systemet har också medfört ett gott resursutnyttjande med ett minskat antal outnyttjade elevplatser.

Genom att s. k. självinstruerande undervisningsmaterial använts i stor utsträckning har kurstiden i några fall kunnat avkortas beroende på deltagarnas förkunskaper. Några, i synnerhet äldre deltagare, har fått förlängd utbildningstid.

Tabell 2 visar antalet kursdeltagare vid centret den 1:a varje månad.

Genom systemet med kontinuerlig intagning har utsläppet av kursdeltagare till arbetsmarknaden skett vid olika tider på året. *Tabell 3* visar de datum då kursdeltagare utskrivits från centret.

Den 30 juni 1976 hade 658 kursdeltagare utskrivits från centret sedan dess start den 1 december 1970. Av dessa har 246 varit finska, 193 norska och 219 svenska deltagare. 24 finska deltagare har tagit anställ-

ning i Sverige (13 har inflyttat till Sverige medan 11 bor kvar i Finland men har sitt arbete i Sverige), 7 norska deltagare har flyttat till Sverige och 6 svenska deltagare har flyttat till Finland. Övriga kursdeltagare har återgått till respektive hemland.

Det övervägande antalet av kursdeltagare har varit i åldern 21—30 år.

Arbets- och studietakten har varit genomsnittligt mycket god. Inga motsättningar mellan nationsgrupperna har förmärkts.

Lokaler

Lokalerna för undervisning har överlag tämligen god standard, undantaget är plåtsvetsblocket, kylmontörer, industriplåtslagare samt centralförråd där bristfälligheter finns för närvarande på bl. a. ventilation, takhöjder och dyligt. Projektering pågår för närvarande för nya lokaler för ovanstående avdelningar samt även för fordonsmekanikeravdelningen. Byggstart planeras till våren 1977. Byggnadsyta c:a 3 000 m². Byggtid c:a 1 år. Kostnad c:a 6—8 miljoner kronor.

En projektering pågår även för omändring av elevbostädernas 2-bäddsrum till 1-bäddsrum. Detta kommer att medföra behov av ytterligare elevbostäder då omändringen genomförts. Centret har därför tecknat kontrakt för förhyrning av 16 familjelägenheter i Övertorneå samhälle som kommer att utnyttjas som elevbostäder.

De vid centret använda lokalernas ytor och volymer framgår av *tabell 4*.

Läromedel

Den maskinella utrustningen har successivt kompletterats efter det föreliggande behovet för individuell undervisning och är av mycket god kvalitet.

På grund av att svenska läroplaner med tillhörande kurslitteratur används har de svenska och norska kursdeltagarna använt i huvudsak svensk litteratur. Vid kurserna används norska böcker som referenslitteratur. Som ordinarie läroböcker används norsk litteratur i regel endast om samma bok finns tryckt på både norska och svenska språken. Ett fortlöpande arbete pågår dock för att i största möjliga utsträckning införa även norsk litteratur som huvudböcker så att de norsk/svenska grupperna får blandat urval av norska och svenska böcker.

De finska kursdeltagarna bildar en särskild språkgrupp. Enbart i mindre omfattning har samma kurslitteratur funnits på både svenska och finska språken. Eftersom de svenska läroplanerna och läroböckerna oftast hör samman genom studieanvisningar och arbetsinstruktioner har det visat sig svårt att finna finsk litteratur som passar till den självinstruerande undervisningen. Ett mycket stort arbete har därför nedlagts på att språkanpassa litteraturen. Ett flertal svenska kursböcker har över-

satts till finska språket och i andra fall har omfattande anvisningar utarbetats för att underlätta studierna. I viss omfattning har även finsk litteratur översatts till svenska språket.

Inom både den finska och norsk/svenska språkgruppen har bandade instruktioner med tillhörande skriven text använts i stor utsträckning.

Elevvård och fritidsverksamhet

Elevvården har handhåfts av centrets elevassistenter. Den kurativa verksamheten har varit förhållandevis omfattande bl. a. beroende på kursdeltagarnas långa hemresor, vilket gör att många av kursdeltagarnas personliga ärenden får lov att skötas från centret.

Fritidsverksamheten har skötts av fritidsstyrelsen, skolidrottsföreningen och elevassistenterna i samarbete. Fritidsstyrelsen är utsedd genom val och består av två anställda och tre elever varav en från vardera landet. Skolidrottsföreningens styrelse består av en ordförande och sju ledamöter. Av ledamöterna väljes två från vardera landet medan ordföranden väljs av samtliga. En ledamot utses, enligt gällande bestämmelser för skolidrottsföreningar, av skolledningen.

En frivillig studie- och idrottsverksamhet har bedrivits under fritiden. Språkskillnaderna har gjort att studieverksamheten har delats i två språkgrupper. Idrottsverksamheten har däremot bedrivits gemensamt. Tolkningar mellan de olika språken har förekommit så att samkväm och underhållningsprogram kunnat hållas gemensamt för hela centret.

Den övervägande delen av kursdeltagarna har bott i centrets elevhem. Elevhemmet omfattar 72 dubbelrum och 26 enkelrum plus dagrum, bastu, fotolaboratorium, hobbyrum och snickeriverkstad.

För att föra elevkårens gemensamma talan har ett elevråd varit utsett med två deltagare från vardera landet.

Arbetsförmedling

Den arbetsförmedlande verksamheten har skötts av respektive lands arbetsförmedlingar. Vid centret finns kontorsrum för finska, norska och svenska arbetsförmedlare.

Arbetsförmedlingskontoret i Ylitornio bistår med förmedlingsverksamhet för finska elever. Den norska förmedlingen sköts dels från Norge, dels av en norsk lärare vid centret med deltidstjänstgöring som arbetsförmedlare. För svenska elever finns arbetsförmedlingskontor vid centret.

Personal

Kursföreståndare Arne Randevall

T. f. kursföreståndare Jalmari Laaksonen 1976-01-13—02-28

T. f. kursföreståndare Per-Eric Henriksen 1976-03-01—06-30

Utbildningsman Jalmari Laaksonen

Kansli

Kansliföreståndare Astrid Johansson
 Assistent Kirsti Rahikainen
 Kontorist Leena Pohjolainen
 Kontorist Eivor Westerberg (1/2-tidstjänst fr. o. m. 1976-05-01)
 Kontorist Inga Rautio (anställd 1976-05-01 1/2-tidstjänst)

Centralföråd

Materialförvaltare Yngve Keisu
 Förrådsman Axel Kauppi
 Förrådsman (arkivanst.) Valter Persson

AV-central och bokföråd

Elis Lehto (arkivanst.)
 Gerda Lönnqvist

Marketenteri

Astrid Lehto (arkivanst.)

Kök och matsal

Kokerska Vivi Aasa
 Ekonomibitråde Linda Niva
 Ekonomibitråde Britta Lejon
 Ekonomibitråde Astrid Palo (1/2-tidstjänst)

Vaktmästare

Oskar Wiippa
 Väinö Kandelin
 Birger Petäjävaara (arkivanst.)
 Gustav Nulu (arkivanst.)

Elevsocial avd.

Elevhemsföreståndare Göte Lakso
 Kurator Paul Wanhatalo
 Fritidsassistent Karl-Erik Larsson
 Skolsköterska (deltid) Li Norlén

Heltidsanställda lärare

Namn	Titel	Ämnesområde
Alm, Mikko	yrkeslärare pedagogisk utb.	Plåt- och svetsmekaniker
Arjopalo, Pentti	yrkeslärare pedagogisk utb.	Kylmontörer
Frank, Hugo	yrkeslärare pedagogisk utb.	Kylmontörer
Henriksson, Ingvar	yrkeslärare pedagogisk utb.	Verkstadsmekaniker
Kitti, Lars	yrkeslärare pedagogisk utb.	Fordonsmekaniker

Namn	Titel	Ämnesområde
Korva, Arne	yrkeslärare pedagogisk utb.	Verkstadsmekaniker
Lakso, Åke	yrkeslärare pedagogisk utb.	Kommunikationselektronik
Lampa, Evert	yrkeslärare pedagogisk utb.	Telemontörer tjänstledig t. o. m. 1976-06-04 för ped. utb. Entledigad fr. o. m. 1976-06-05
Lassus, Erik	yrkeslärare pedagogisk utb.	Fordonsmekaniker
Lindmark, Jan-Evert	yrkeslärare pedagogisk utb.	Tjänstledig Telereparatörer
Mäkitaavola, Lars	yrkeslärare pedagogisk utb.	Verkstadsmekaniker
Nessvold, Nils	yrkeslärare pedagogisk utb.	Verkstadsmekaniker
Niemi, Ragnhild	yrkeslärare	Restaurang och storhushåll
Oord, Eddy	yrkeslärare	Reseliv och turistnäring
Palo, Tage	yrkeslärare pedagogisk utb.	Svetsare Tjänstledig t. o. m. 1976- 06-04 för pedagogisk utb.
Pekkari, Bengt	yrkeslärare pedagogisk utb.	Industrielektriker
Ragnegren, Karl-Erik	yrkeslärare pedagogisk utb.	Svetsare
Rahikainen, Guy	yrkeslärare pedagogisk utb.	Verkstadsmekaniker
Rasku, Jouko	yrkeslärare	Servering
Snällfot, Ingemar	yrkeslärare pedagogisk utb.	Styr- och reglermekaniker tjänstledig t. o. m. 1976- 06-04 för pedagogisk utb.
Tötterman, Leo	yrkeslärare pedagogisk utb.	Industriplåtslagare
Töyrä, Bror	yrkeslärare pedagogisk utb.	Svetsare

Timlärare

Namn	Undervisningsämnen
Lindstedt, Vidar	Elorienterade ämnen
Oord, Kerttu	Finska, Svenska, Maskinskrivning och kontors- kunskap, Ekonomi och redovisning
Sannemalm, Arra	Engelska
Wanhatalo, Paul	Motionsaktiviteter
Öhman, Sven	Ämnen vid fordonsmekaniska avdelningen

Vikarierande lärare

Namn	Titel	Ämnesområde
Brännvall, Bengt	yrkeslärare pedagogisk utb.	Fordonsmekaniker (långtidsvikariat)
Lamassaari, Esa	yrkeslärare	Kylmontörer (långtidsvikariat)

Namn	Titel	Ämnesområde
Rönnebro, Erik	yrkeslärare	Telemontörer (långtidsvikariat)
Öhman, Sven	yrkeslärare	Fordonsmekaniker (långtidsvikariat)

Lärarna har till större delen undervisat två språkgrupper samtidigt, en finsk och en norsk/svensk grupp. Erfarenheterna av undervisningssystemet är goda.

Lokalvårdare

Den lokalvårdande verksamheten har handhåfts av Länsstyrelsens i Luleå stadenhet.

Sara Hansén har varit chef för centrets lokalvårdsavdelning.

Tabell 1. Kurser som finns inrättade vid Nordkalottens AMU-Center den 30.6.1976

(Numret inom parentes under kursnamnet anger Nordisk yrkesklassificering)

Kurs	Kurstid veckor	Anm.
1. Förberedande teoretisk utbildning för yrkesutbildning (Allmänna ämnen) (X21.23 14)	8—16	
2. Kurs för fordonsmekaniker, grundkurs (753.00)	36	
3. Kurs för fordonsmekaniker, maskinteknisk linje (753.00)	36	
4. Kurs i förbindning och montering inom el-tele (764.50)	10	
5. Kurs för telemontörer (764.50)	26	
6. Kurs i kommunikationselektronik för telereparatörer (764.10)	36	
7. Kurs för industrielektriker (761.30)	72	
8. Kurs för styr- och reglermekaniker, grundkurs (741.30)	48	
9. Kurs för styr- och reglermekaniker, processlinje (741.30)	24	
10. Kurs för kylmontörer (755.30)	48	
11. Fortbildningskurs för kylmontörer (755.30)	6	
12. Svetsmekanisk grundkurs (756.10)	10	
13. Kurs för svetsare (756.10)	14	
14. Kurs i gassvetsning (756.00 18)	5	
15. Kurs i rörsvetsning (756.10 24)	10	
16. Kurs för industriplåtslagare (ventilation) (754.10)	48	
17. Kurs för plåt- och svetsmekaniker (754.10)	38	
18. Kurs för verkstadsmekaniker, grundkurs (751.00)	10	
19. Kurs för verkstadsmekaniker, supportsvare (751.30)	24	
20. Kurs för verkstadsmekaniker, fräsare (751.35)	24	
21. Kurs för verkstadsmekaniker, rundslipare (751.55)	24	
22. Kurs för verkstadsmekaniker, bänkarbetare (751.15)	24	
23. Kurs för verkstadsmekaniker, avsynare (751.90)	8	

Kurs	Kurstid veckor	Anm.
24. Kurs för personal till restaurang och storhushåll, grundkurs (912.10)	10	
25. Kurs för personal till storhushåll (912.10)	10	
26. Kurs för serveringspersonal (921.20)	10	
27. Kurs för personal inom reselivet och turistnäringen speciellt anpassad för Nordkalottområdet (919.20)	40	

Tabell 2. Tabell över antalet inskrivna kursdeltagare vid Nordkalottens AMU-center den 1:a varje månad under tiden 1.7.1975—30.06.1976

Datum	Svenska delt.	Norska delt.	Finska delt.	Summa totalt
01.07.1975	32	32	58	122
01.08.1975	31	31	60	122
01.09.1975	37	36	68	141
01.10.1975	38	39	66	143
01.11.1975	35	38	58	131
01.12.1975	42	40	58	140
01.01.1976	38	36	57	131
01.02.1976	42	36	63	141
01.03.1976	38	37	63	138
01.04.1976	44	38	66	148
01.05.1976	37	34	65	136
01.06.1976	39	32	66	137
30.06.1976	41	30	61	132

Tabell 3. Tabell visande datum då kursdeltagare slutfört sin utbildning och utskrivits från centret under tiden 1.7.1975—30.06.1976.

Avdelning	Datum	Svenska delt.	Norska delt.	Finska delt.
Fordonsmekaniker	02.09.75	1		
	12.09.75		1	
	14.11.75		1	
	15.04.76			1
	27.04.76			1
	21.05.76			1
Industrielektriker	26.09.75		1	
	13.11.75	1		
	20.02.76	1		
	05.03.76	1		
Industriplåtslagare	14.11.75			1
	26.02.76	1		
	30.04.76	2		
	20.05.76			1
	02.06.76	1		
	16.06.76			1

Avdelning	Datum	Svenska delt.	Norska delt.	Finska delt.
Kommunikationselektronik för telereparatörer	03.10.75		1	
	10.10.75			1
	12.12.75			3
	31.05.76		1	
	21.06.76			1
Kylmontörer	08.08.75			1
	03.10.75	1		5
	17.10.75		6	
Plåt- och svetsmekaniker	08.08.75			1
	20.08.75	1		
	05.09.75		1	
	26.11.75			1
	11.02.76			2
	04.03.76		1	
	05.03.76		1	
	02.04.76	1		
28.05.76	1			
Svetsare	05.09.75			1
	09.09.75	1		1
	26.11.75			1
	02.12.75	1		
	04.12.75	1		
	06.02.76			2
	19.02.76			1
	26.02.76	1		
	02.04.76		2	
	08.04.76	1		
	29.04.76		1	
30.04.76	1			
Styr- och reglertekniker	31.10.75			2
	12.11.75			1
	10.02.76			2
	17.02.76			1
	27.02.76		1	
	09.06.76		1	
	11.06.76			1
Telemontörer	25.09.75		1	
	30.09.75			1
	13.01.76			1
	12.03.76	1		
Verkstadsmekaniker grundkurs	29.07.75			1
	21.05.76		1	
Verkstadsmekaniker supportsvare	14.08.75			1
	20.08.75			1
	04.11.75		1	
	21.11.75		1	
	25.03.76	1		
	18.05.76			1
Verkstadsmekaniker fräsare + slipare	22.09.75			1
	04.06.76		1	
Verkstadsmekaniker bänkarbetare	01.08.75			1
	17.05.76	1		

Avdelning	Datum	Svenska delt.	Norska delt.	Finska delt.
Turistkurs	19.12.75	5	4	5
Grundkurs för restaurang och storhushållspersonal	26.09.75	3		3
	03.10.75			1
	08.10.75			1
	22.10.75	1		
	28.10.75	1		
	05.12.75		1	
	10.03.76	1		
	16.03.76			1
	01.04.76	1		
	14.04.76			1
	29.04.76	3		
	26.05.76	2		
Serveringspersonal	15.12.75			1
	29.04.76			1

Tabell 4. Tabell över centrets lokaler

Lokal	Golvarea m ²	Volym m ³
Centrala verkstadsskolans undervisnings- och kontorsbyggnad med verkstäder, teorisalor och kontor	4 284	11 064
Centrala verkstadsskolans centralförråd	186	446
Centrala verkstadsskolans elevhemsbyggnad I med elevrum, kök, matsal, samlingsal, bastu och motionshall	3 582	9 258
Centrala verkstadsskolans elevhemsbyggnad II med elevrum, personalbostäder, lektionssal och hobbyrum	1 303	3 151
Undervisningslokaler förhyrda från Övertorneå kommun	635	1 905
Undervisningslokaler förhyrda i industrihus	510	2 416
Lillstugan (fritidslokal)	43	99
Rektorsbostad inkl. förrådslokaler	184	423
Summa	10 727	28 762

Övertorneå den 30 juni 1976

Dick Bäcklund

Halvdan Hansen

Erik Weinz

Otto Timonen

Rolf Karila

Henry Sääf

Per-Eric Henriesson

Berättelse

från Nordiska samarbetsorganet för drogforskning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1976

A. Namn och adress

Nordisk samarbetsorgan for drogforskning
Boks 44
Gaustad
OSLO 3
Norge

B. Startår

1975

C. Deltagande länder

Danmark, Norge, Finland, Sverige med Island som deltagande på observatörsbasis med full verkan efter särskilt beslut av ministerrådet.

D. Syfte

Att på nordiskt plan verka för samordning och samarbete på drogforskningens område. Med drog förstås härvid rusmedel såsom bl. a. narkotika, psykoaktiva läkemedel, thinner och lösningsmedel men ej alkohol.

Prioriterad verksamhet:

1. Utformning av förslag till forskningspolitiska riktlinjer
2. Initiativ till särskilt angelägen samnordisk forskning
3. Stöd åt initiering och planering av gemensamma nordiska projekt
4. Befrämjande av information om forskningsresultat m. m. och att härför anordna kontaktmöten, symposier o. dyl.
5. Uppföljning av drogforskningen och initiativ till löpande, systematiska översikter.

E. Organisation

1. Administration

Verksamheten ledes av en styrelse som biträdades av ett sekretariat. Sekretariatet förestås av en forskningssekreterare. En kontorist har varit anställd på heltid. Därutöver erforderlig hjälp anlitas i mån av behov och tillgång på medel.

I vart och ett av de nordiska länderna fungerar ett nationellt s. k. kontaktorgan med bl. a. följande uppgifter: att fungera som sammanbindande länk mellan berörda forskare, administration och de forskningsbeviljande organen på nationellt plan, att fungera som sammanbindande länk mellan drogforskningsorganet och de nationella forskningsmiljöerna samt att vara informationsförmedlare på nationellt plan.

2. Styrelsens sammansättning

Vedel-Petersen, Jacob, forskningsleder, D

Schmidt, Elsa, afdelingsleder, D

Bruun, Kjetil, docent, F

Eskola, Jarkko, F

Bergersen Lind, Brit, N ordf.

Stang, Hans Jakob, N

Inghe, Gunnar, professor, S vice ordf.

Sundin, Bertil, lektor, S

3. Personal

Wickberg, Nils, forskningssekreterare

Risnes, Litbeth, kontorist

F. Verksamhet

1. Allmänt

Under 1976 har styrelsen hållit tre möten, den 19—20 januari i Köpenhamn, den 19—20 maj i Oslo, den 18 augusti i Stockholm. Ett fjärde möte var planerat till den 17 december men fick inställas enl. stadgans § 14 p. g. a. att styrelsen vid tidpunkten ej var beslutsför.

Verksamheten inriktades huvudsakligen på följande två områden:

1. Förslag till forskningspolitiska riktlinjer och initiativ till särskilt angelägen samnordisk forskning.

2. Befrämjande av information om forskningsresultat, initiativ till löpande, systematiska översikter, m. m.

Då det gäller pkt 1 är det inte styrelsens avsikt att framlägga något samlat förslag till forskningspolitiska riktlinjer för drogforskningen i de nordiska länderna förrän år 1978. På de flesta av de prioriterade områdena kännetecknas arbetet fortfarande av systematiska förarbeten som är nödvändiga innan så kan ske.

Ett delområde, *kontrollpolitiken rörande psykofarmaka*, har NSfD i stort sett slutfört och kommit med förslag till forskningsprojekt i en utredning benämnd "Kontrollpolitik och psykofarmaka". Rapporten publiceras i Nordisk Utredningsserie i början av år 1977 och den föregicks av en av NSfD tillsatt expertgrupps förslag med påföljande diskussioner vid ett tvådagars symposium i Oslo 19—20 maj 1976 med berörda forskare, administration och övriga intressenter.

Ett annat delområde gäller *undersökningar av utbredning och omfattning av bruk och missbruk* i befolkningen. Ett tvådagars möte med forskare med erfarenhet av sådana undersökningar avhölls i Oslo den 6—7 december 1976. Som förberedelse hade sekretariatet bl. a. sammanställt en PM (1976-05-28). Arbetet fortsätter under 1977.

På området *brukarkarriärer* togs initiativ till en inventering och systematisk förstudie som grundlag för ett förslag till forskningsprogram, som väntas resultera i en rapport i början av år 1977.

På liknande sätt har prof. Gunnar Inghe tagit sig an uppgiften att förbereda ett förslag till forskningsprogram på området *skadeverkningar*.

Sedan Rörosrapporten om *behandlingsåtgärdernas utformning och verkningar* kommit i korrektur, har ledamoten Bertil Sundin och suppleanten Bengt Börjeson påbörjat arbetet med en problemnotat om det fortsatta arbetet på området, som givits högsta prioritet. Avsikten är att vidareföra arbetet under 1977 genom att låta NSfD finansiera dels en arbetsgrupp kallad "missbruk och identitet", dels en mindre ad-hoc-grupp under ledamoten Sundins ledning med syfte att närmare penetrera området.

Övriga prioriterade områden är undersökningar av förhållanden kring missbruksdebuten (*uppkomstsituationen*) och analyser av *beslutsprocesserna bakom centrala drogpolitiska beslut*. Arbetet på dessa områden har ej kommit igång under 1976.

Ifråga om pkt 2 har sekretariatet genom en problemnotat förberett ett styrelsebeslut i informations- och dokumentationsfrågan.

G. Framtidsplaner

Efter en treårig försöksverksamhet utvärderades arbetet inom såväl drogforskningsorganet som nordiska nämnden för alkoholforskning slutligt av den nordiska evalueringskommittén.

Under 1977 fortsätter arbetet med systematiska förstudier som underlag för förslag till forskningsprojekt på flera av de prioriterade områdena. Arbetet utmynnar i ett antal forskarmöten m. m. vid vilka förslagen skall diskuteras i en bredare krets. Det tages initiativ till löpande, systematiska översikter över drogforskningen i Norden.

Berättelse

från Nordiska konstförbundet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1976

A. Namn och adress

Nordiska konstförbundet NKF
Sekretariatet
Georgsgatan 23 G 7
00100 Helsingfors 10
tel. 60 78 61

B. Startår

1945

C. Syfte

§ 1 i stadgarna.

Nordiska konstförbundets ändamål är att genom kontinuerligt konstutbyte mellan, Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige bidra till den nordiska samhörighetskänslan och kulturgemenskapen samt att eljest verka till gagn för det nordiska konstlivet.

Förbundet skall söka nå detta syftemål bl. a. genom:

1. Utställningsverksamhet.
Anordnande och främjande av utställningar av:
 - a) Nordisk konst i Norden.
 - b) Nordisk konst utanför Norden.
 - c) Utställningar omfattande betydande internationell konst i de nordiska länderna.
2. Föredrag om nordisk konst i respektive länder.
3. Spridande av konstilliteratur, omfattande nordisk konst.
4. Förmedling av konstartiklar mellan nordiska pressorgan.
5. Ordlandet av gemensamma radio- och TV-program, omfattande nordisk konst och nordisk konstliv.
6. Anordnandet av gemensamma nordiska konstnärsmöten.
7. Lösandet av praktiska frågor rörande konsten och konstlivet samt främjandet av forskning rörande nordisk konst och konstens villkor i allmänhet.

D. Organisation

1. Administration

NKF består av fem nationella sektioner som handhar verksamheten i respektive land. Förbundets styrande organ är förbundsrådet. Det består av $3 \times 5 = 15$ delegater, utsedda av sektionerna. Förbundsrådet utser förbundsordförande, förbundssekreterare, förbundskassör och revisorer samt tillsätter arbetsutskottet, som består av ordförande, sekreterare och en medlem. Det koordinerande arbetet samt skötseln av information och ekonomi utförs på förbundssekretariatet i Helsingfors.

2. Förbundsrådet sammansättning 31.12.1976

Konstnär Kjeld Heltoft, D
Konstnär Erik Poulsen, D
Fuldmægtig Ole Wildt Pedersen, D
Konstnär Stig Fredriksson, F
Konstnär Paul Osipow, F
Fil. mag. Maaretta Jaukkuri, F
Konstnär Hjörleifur Sigurðsson, I
Konstnär Björg Thorsteinsdóttir, I
Konstnär Ragnheidur Jonsdóttir, I
Konstnär Knut Frøysaa, N
Konstnär Bjarne Brunsvik, N
Konstnär Einar C. Hellem, N
Konstnär Ingegerd Möller, S
Konstnär Enno Hallek, S
Fil. mag. Görel Elf, S
Förbundsordförande: Konstnär Lars Hofsjö, S
Förbundskassör: Kanslirådet Niilo Voipio, F

3. Personal

Förbundssekreterare: Annemie Österberg, F
Kanslisekreterare: Liisa Repo-Myllynen, F

4. Revisorer

GRM-revisor, dipl.ekonom, Curt Lindbohm, F
Konstnär Matti Kujasalo, F

E. Verksamhet

NKF:s verksamhet uppdelas traditionellt i 3 huvudavsnitt: Utställningsverksamheten, som är den viktigaste arbetsformen, den kontaktskapande verksamheten (möten och seminarier) och informationsverksamheten.

Utställningsverksamheten har under den gångna perioden helt dominerats av förberedelserna för den stora expon ÖGA MOT ÖGA (ar-

betsnamn Nordisk samexpo). Utställningen öppnades den 19.11.1976 i Liljevalchs konsthall i Stockholm. Förberedelsearbetet har pågått i 2 år. Sammanställningen har anförtratts den svenske konsthistorikern Staffan Cullberg, som på sina resor för urvalsarbetet har fått stöd av de nationella sektionerna. Utställningen kommer under 1977 att visas i Oslo (januari), Bergen (februari), Helsingfors (april), Köpenhamn (maj) och Reykjavik (september). Sonderingar pågår för att få den placerad under sommaren på ytterligare en plats i Danmark.

Bland övriga utställningar kan nämnas *Svenska gubbar*, en vandringsutställning som år 1974 startade i Finland och under den gångna sommaren avslutat sin turné i Danmark. *Grafik från Färöarna* som sedan årets början visats på olika platser i Sverige, Norge, Finland och Island samt *Tunnelbanekunst*, en av Riksutställningar i Sverige sammanställd expo, som visats i Helsingfors och Oslo. Vid vernissagen i Helsingfors ordnades en paneldiskussion med tanke på det pågående Metrobygget i Helsingfors.

Betr. utställningsverksamheten kan ytterligare nämnas, att NKF utbetalar ersättning till de konstnärer som deltar i förbundets utställningar.

Den kontaktskapande verksamheten. Den största satsningen på detta område var seminariet *Bildkonst och etermedia*, som hölls i början av februari månad på Hanaholmens kulturcentrum. Seminariet var det femte i ordningen, som NKF har arrangerat och för första gången hade en utomstående part inbjudits, nämligen representanter för de nordiska radiobolagen. Förbundssekretariatet har utarbetat och låtit trycka en rapport från seminariet i en upplaga om 400 ex. Rapporten har distribuerats till alla berörda parter i Norden och kan ännu i begränsat omfång rekvideras från sekretariatet.

Förbundets interna mötesverksamhet har bl. a. omfattat det ordinarie förbundsrådsmötet, som ägde rum i juni månad på Gotland (på förbundsrådsmötet dras riktlinjerna för NKF:s verksamhet under den närmaste 2-årsperioden upp), 4 arbetsutskottsmöten och ett sektionssekreterarmöte.

Informationsverksamheten. Under året har *Nordisk utställningskalender* utkommit 3 gånger. Kalendern ger en översikt över nordisk utställningsverksamhet i enlighet med utställarnas egna uppgifter, som sammanställs av NKF:s sekretariat för publicering i den norska tidskriften *F 15 Kontakt*. Sekretariatet har byggt upp ett arkiv, som omfattar all utställningsinformation från de museer som lämnat in sina uppgifter, sedan NKF för 3 år sedan startade utgivningen av kalendern.

Till informationsverksamheten kan också räknas rapporten från det tidigare nämnda seminariet. En publikation som NKF sedan våren 1975 har arbetat på, är en inventeringskatalog över nordisk grannlands-konst i offentliga samlingar. Denna katalog var ursprungligen avsedd

att ges ut i samband med Nordisk konstvecka i maj 1975. Emellertid visade det sig under det förberedande arbetet, att materialet var av ett sådant omfång, att katalogen inte skulle bli färdig till utsatt tid. För att få katalogen så fullständig som möjligt, tillsattes en redaktionskommitté med en representant för varje nordiskt land utom för Island, som hade en korresponderande medlem i kommittén. Denna har under 1976 sammanträtt 2 gånger. Det färdiga manuskriptet till katalogen, som kommer att få namnet *Kunst i Norden*, kommer före årsskiftet att lämnas till tryckning. Huvudredaktör för katalogen är Erik Kruskopf.

En mera *servicebetonad informationsverksamhet* har fortlöpande bedrivits av förbundssekretariatet, både i skriftlig och muntlig form.

Inom ramen för förbundets verksamhet kan ytterligare nämnas engagemanget i frågan kring *urvalsmetoden för de nordiska konstnärer som ansöker om vistelse i det kollegium*, som Skandinavisk forening for kunstnere og videnskabsmænd upprätthåller i Rom. Tillsammans med representanter för Kultursekretariatet har NKF utarbetat ansökningsblanketter, som fr. o. m. nästa år kommer att kunna rekvideras genom de nordiska konstnärsorganisationerna. NKF:s nationella sektioner kommer att i samarbete med resp. konstnärsorganisationer att göra en prioritering av ansökningarna, som därefter sändes till föreningens styrelse i Rom, där det slutliga urvalet sker.

Betydelsen av Rom-kollegiet som samlingsplats för bildkonstnärer som i studie- eller annat syfte vistas i Rom, har länge varit uppenbar för Nordiska konstförbundet. Vid en nyligen företagen *inventering över förefintliga gästateljéer* i och utanför Norden med eller utan boendemöjligheter, som Kultursekretariatet gett NKF i uppdrag att utföra, visade det sig, att Skandinavisk forenings kollegium är den enda plats som på lika grunder står öppen för bildkonstnärer från samtliga nordiska länder. Ovannämnda gästateljé-undersökning gav vid handen, att 2 nordiska länder, Danmark och Island helt saknar gästateljéer och att övriga existerande ateljéer och bostäder arbetar på nationell eller bilateral basis.

Som *remissinstans* har NKF under årets lopp utnyttjats 4 gånger av Nordiska rådet och Nordiska kulturfonden.

Slutligen bör betr. det gångna årets verksamhet nämnas det arbete NKF har lagt ned på utformningen av *förslag till verksamhetsformer för det blivande kultur- eller konstcentret i Finland*. NKF:s förslag till ett konstförmedlingscentrum är som känt ett av de dokument som ligger till grund för Nordiska ministerrådets beslut att grunda ett kulturcentrum i Finland. Förbundet har utarbetat 2 olika promemorior med förslag till utvidgade verksamhetsformer för ett sådant centrum utgående från de områden, som det kan anses vara ändamålsenligt att knyta ihop med bildkonstområdet. Förslagen har av NKF:s ordförande presenterats för Arbetsgruppen för ett kulturcentrum i Finland.

Den ovan relaterade verksamheten har centralt skötts av sekretariatet i Helsingfors och på det nationella planet av NKF:s sektion i resp. land. Allmänt kan sägas, att arbetsbördan för sekretariatet oavbrutet har ökat och inte kunnat skötas utan en ansevärd mängd övertidsarbete, för vilket ersättning i princip skall utgå med motsvarande ledig tid. Emellertid har det i praktiken inte varit möjligt att ta ut denna lediga tid, varför en betydande oavlönad arbetsinsats under årets lopp gjorts på sekretariatet. Detsamma är fallet i de nationella sektionerna, där endast sekreterarna lyfter en symbolisk ersättning medan de övriga medlemmarna, som alla är utövande konstnärer, ställer upp med frivilligt arbete.

Sektionernas verksamhetsrapporter medföljer förbundets berättelse av den 31.05.1976.

Sekretariatet, som verkar i en av fastighetsbolaget AREA förhyrd lägenhet om 28 m², har som även tidigare haft ett mycket gott samarbete med *Amos Andersons konstmuseum*, vars kansli på många sätt stött förbundet bl. a. med kopierings- och dupliceringsarbete.

F. Framtidsplaner

NKF's framtidsplaner följer, vad den närmast föreliggande perioden beträffar, den tredelade verksamhetsformen.

Utställningar. Den tidigare nämnda expon *Öga mot öga* turnerar i Norden fram till oktober 1977. Sonderingar bedrivs som bäst betr. en eventuell visning av utställningen också utanför Norden efter oktober 1977. England och Holland kommer närmast i fråga. Bland övriga utställningsplaner för 1977—78 kan nämnas: En *Vilhelm Lundström*-utställning i Sverige, Finland och Norge, *Olaf Rude* i Norge och Sverige, *Nordiska barnboksillustrationer* i Island (Nordens Hus), Sverige och på Färöarna, *Hans Wigert*-grafik i Norge, *isländsk monumentalkonst*, skisser och fotos, i de 4 andra länderna, *Färöisk konst* i Sverige, Norge och Finland, *Erkki Tantt*-grafik i Norge.

Förbundet har dessutom inlett förberedelserna till ett försöksprojekt: En *nordisk skulpturexpo* på Sveaborg under Helsingfors Festspel 1977, samt en utställning med *grönländsk konst* i Sverige, Norge och Finland 1978.

Kontaktskapande verksamhet: Nästa års seminarium kommer att äga rum i Sverige, ev. i samarbete med Hässelby slott. Preliminärt ämne är *Bildkonsten och konstkritiken*. För 1978 är seminariet planerat att ske i Finland. Platsen är Hanaholmens kulturcentrum, ämnet *Bildkonsten och miljögestaltningen*.

Information och publikationsverksamhet: NKF kommer fortsättningsvis att ge ut *Nordisk utställningskalender*, tillsvi vidare i samarbete med den norska tidskriften F 15 Kontakt. Betr. övriga publikationer kan

nämnas den tidigare omtalade inventeringskatalogen *Kunst i Norden*, som kommer ut våren 1977. Förbundet har dessutom planer på att ge ut en årsbok kring aktuella frågor rörande nordisk bildkonst. Planerna baserar sig på ett förslag, som förelades förbundsrådet av en nordisk arbetsgrupp. Den hade under ledning av Erik Kruskopf diskuterat den bästa formen för NKF's framtida publikationsverksamhet. Planerna kommer under nästa år att noggrant genomgå och den första årsboken är ett experiment.

Till de framtida informationsplanerna hör fortfarande utgivningen av en periodisk tidskrift om bildkonst, m. a. o. någon form av fortsättning på experimentet NKF-bladet. Sekretariatet mottar alltjämt — 1 1/2 år efter det NKF-bladet upphörde att komma ut — förfrågningar om och beställningar på tidskriften.

Utöver ovan relaterade projekt har NKF i sin långtidsplanering ett flertal verksamhetsförslag, som direkt sammanhänger med förverkligandet av ett nordiskt konstcentrum. Frågan om ett sådant centrum har redan i 8 år diskuterats inom förbundet, som också har utarbetat flera olika förslag till utformning av centret och dess verksamhet. En del av verksamhetsförslagen finns redovisade i de promemorior, som tidigare nämnts.

G. Finansiering och ekonomi

1. Översikt över bokslut och budget (1 000-tal Dkr.)

	Bokslut 1975 Dkr	Budget 1976 Dkr	Prel. utfall 1976 Dkr	Budget 1977 Dkr
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	58 000	77 000	77 000	81 000
Personal inkl. bokföring och revision	68 000	101 000	102 000	84 000
Kontor	13 000	10 000	15 000	24 000
Lokaler	9 000	13 000	12 000	14 000
Projekt seminarium	—	48 000	52 000	68 000
— utställningar	119 000	190 000	185 000	281 000
— information	6 000	60 000	15 000	44 000
—				
Summa utg.	273 000	499 000	458 000	596 000
<i>Inkomster</i>				
Anslag	175 000	300 000	300 000	420 000
Lönstegr. kompensation	—	—	—	—
Bevilling ur ministerrådets dispositionsmedel	70 000	150 000	150 000	
Summa ink.	245 000	450 000	450 000	420 000

2. Ev. kommentarer; innevarande års ekonomi och resursfördelning

Ovanstående översikt är uppgjord i Dkr och gäller förbundets ordinarie budget. Projektet Nordisk konstvecka, för vilket medel beviljats genom Nordisk kulturfond, har redovisats separat.

Årets anslag över den nordiska kulturbudgeten underskred med Dkr 199 000 förbundets budget. En lamslagning av verksamheten undveks dock genom en tilläggsbeviljning om Dkr 150 000 för projektet *Öga mot öga*, vars förberedelsearbete påbörjades 1974 och innevarande år har krävt största delen av de budgeterade medlen för utställningsverksamheten.

NKF har inte åtnjutit kompensation för automatiska lönestegringar, vare sig 1975 eller 1976.

De starkt ökade kontorsomkostnaderna beror dels på den ökade korrespondens och telefonkontakt runt hela Norden, som verksamheten under innevarande år inneburit, dels de förhöjda post- och telefon-taxorna, som blev större än beräknat, då budgeten gjordes upp.

Förverkligandet av NKF's framtidsplaner, för vilka redovisats under punkt F, är helt beroende av de *ekonomiska möjligheter* man från anslagsgivarnas sida ger NKF. Så t. ex. ryms den tilltänkta skulpturutställningen inte inom ramen för det anslag, som beviljats förbundet för år 1977. NKF har anhållit om bidrag för detta projekt ur Nordiska ministerrådets dispositionsmedel. Likaså har förbundet anhållit om medel för att i försökssyfte nästa år kunna anlita *sakkunnig arbetskraft för utställningsverksamheten*. Den nuvarande verksamheten ros i land, dels tack vare en betydlig frivillig arbetsinsats från de konstnärer, som arbetar i de nationella sektionerna, dels genom övertidsarbete på sekretariatet. Detta arbete skall i princip ersättas med motsvarande ledig tid, något som dock i praktiken visat sig svårt att genomföra.

Som ett allmänt omdöme om NKF's framtida verksamhet kan sägas, att denna kan få en fast utformning först när förbundets budgetförslag — detta görs upp med tanke på att upprätthålla och om möjligt förbättra kvalitetsnivån på verksamheten samtidigt som en stram återhållsamhet iakttas — och det anslag (i Ministerrådets budgetförslag kallat bidrag) som beviljas, står i rimlig proportion till varandra.

Det har i olika sammanhang redan ett flertal gånger från NKF's sida påpekats, att det i den nordiska kulturbudgeten råder en *klar underprioritering av samarbetet på bildkonstområdet* i jämförelse med exempelvis musiksamarbetet och gästspelsutväxlingen. Så har t. ex. anslaget för musiksamarbetet 1977 enligt förslaget höjts med dkr 540 000 mot bildkonstsamarbetets 120 000. Skillnaden för innevarande år är dkr 190 000 mera till musiksamarbetet än till bildkonstsamarbetet.

Det kan visserligen framhållas, att tilläggsbeviljningar — om än mycket begränsat — getts till bildkonsten. NKF känner inte till, huruvida

liknande tillägg beviljats samarbetet inom de andra konstarterna. Det som förbundet däremot har rik erfarenhet av är det *osäkerhetsmoment* den ovan påtalade underprioriteringen i praktiken innebär. Samtliga projekt som NKF arbetar med, kräver lång förberedelsetid. Att lägga ned ett stort förarbete på exempelvis en utställning (planering och val av expomaterial, reservering av utställningsplatser, vilket numera ofta bör göras med 2 års marginal, etc.), som man kanske sedan tvingas inhibera, när det visar sig, att de beviljade medlen är mycket mindre än beräknat, det innebär både en risk och en misshushållning med såväl arbetskraft som pengar. NKF har emellertid hittills varit tvungen att ta denna risk för att överhuvudtaget kunna arbeta. Det senaste exemplet är utställningen *Öga mot öga*, vars förberedelser startades år 1974 och för vilken den ekonomiska garantin gavs så sent som i april d. å. (genom Ministerrådets beviljning), ett knappt halvår innan den första visningen i Stockholm skulle börja.

Det är därför Nordiska konstförbundets allvarliga förhoppning, att den ekonomiska stabilitet som är förutsättningen för ett effektivt arbetsresultat, ges förbundet genom att man över *den nordiska kulturbudgeten ökar beloppet för bildkonstsamarbetet*, så att detta har ett liknande utgångsläge som de andra konstarterna, och att informationen om beviljningsförslaget kan erhållas, så snart detta ligger klart.

Berättelse

från Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1976

A. Namn och adress

Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet
S-171 94 SOLNA

B. Startår

1973

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge och Sverige

D. Syfte

Forskningsrådets uppgift är att genom bl. a. finansiering av forskningsprojekt främja nordiskt samarbete inom skatteforskningen med inriktning särskilt på frågeställningar av gemensamt nordiskt intresse.

E. Organisation

1. Administration

Forskningsrådet består av tre medlemmar från varje medlemsland.
Forskningsrådets kansli sköts av en sekreterare på deltid.

2. Medlemmar

Nielsen, Thøger, professor, D
Rosman, Jens, kontorchef, D
Eggert Møller, Mogens, lektor, D, vice ordförande
Andersson, Edward, professor, F, ordförande
Söderholm, Rainer, regeringsråd, F
Lehtovuori, Jouko, professor, F
Aarbakke, Magnus, professor, N
Borgenvik, Hallvard, direktør, N
Friis-Petersen, Tove, underdirektør, N
Ekman, Gösta, generaldirektör, S
Lodin, Sven-Olof, professor, S
Johansson, Sven-Erik, professor, S

3. Personal

Tivéus, Ulf, sekreterare, S

F. Verksamhet

1. Beviljade forskningsanslag

Under året har forskningsrådet vid två tillfällen utlyst forskningsanslag till ansökan.

Vid det första ansökningstillfället hade 3 ansökningar inkommit på sammanlagt ca 295 000 skr. Forskningsrådet beslöt därvid att tilldela jur. lic. Pekka Rautajoki, Helsingfors 13 000 fmk till en undersökning om skatteflykt genom förtäckt vinstutdelning och lönebetalning särskilt med hänsyn till utgivande av naturaförmåner.

Efter det andra utlysning förfarandet kom 4 ansökningar in på sammanlagt ca 355 000 skr. Byrådirektörerna Hans Fink och Bo Arvidsson beviljades 12 000 skr i kostnadsersättning för en fortsatt undersökning om den under 1974 i Sverige sänkta mervärdeskattens effekt på utgående skatter m. m.

2. Seminarium

Den 6—8 oktober arrangerade forskningsrådet ett skatteseminarium i Røros med rubriken ”Personbeskattningen i högskattesamhället — beskattad inkomst, konsumtion och skatteförmåga”.

I seminariet deltog ett 50-tal skatteexperter från vetenskap, skatteadministration och näringsliv i Norden.

Första dagen inleddes med en ekonomisk introduktion av sambandet mellan konsumtion och beskattad inkomst av forskaren Erik Biörn, Norge. Därefter diskuterades de skatterättsliga synpunkterna med utgångspunkt från de i förväg utsända rapporterna. Nationalrapporter hade författats av lektor Mogens Eggert Möller, Danmark, t. f. professor Olof Olsson, Finland, underdirektör Tove Friis-Petersen och byråsjef Jenny Sevaldsen, Norge samt professor Anders Hagstedt, Sverige. Generalrapportör var universitetsstipendiat Frederik Zimmer, Norge.

Andra dagen diskuterades reformåtgärder i de nordiska länderna. Kontorchef Jens Rosman, Danmark redogjorde för reglerna i lighningslovens § 28 om begränsning av skattemässiga avskrivningar. Professor Edward Andersson, Finland tog upp vissa regler i den finska lagstiftningen, som tangerar frågan ”konsumtion och beskattning”. De nya beskattningsreglerna för delägare och företagsledare i svenska fåmansföretag behandlades därefter av docent Göran Grosskopf, Sverige.

Sista delen av seminariet användes till att diskutera möjliga reformåtgärder, som väsentligt avviker från det gällande skattesystemet. Professor Sven-Olof Lodin, Sverige redovisade sitt förslag till en progressiv utgiftsskatt. Fylkeskatteschef Odd Øvregaard, Norge föreslog att rörelsedikarens förmögenhet och inkomst skulle delas upp i en rörelsedel och

en personlig del. Slutligen diskuterade direktør Hallvard Borgenvik, Norge möjligheterna till en övergång till en mer indirekt beskattning.

Rapporterna och inläggen vid seminariet kommer att publiceras i forskningsrådets skriftserie i början av 1977.

3. Forskningsprojektet internationella koncerners beskattning i Norden

Forskningsprojektet, som är samnordiskt, bedrivs i forskningsrådets regi med deltagande av forskare i samtliga medlemsländer.

Projektet består av dels en företagsekonomisk undersökning dels en juridisk undersökning. Den företagsekonomiska delen inriktas på en kartläggning av finansströmmarna mellan de internationella koncernernas nordiska dotterbolag och andra koncernbolag och av fördelningen på olika transaktionstyper vid transaktioner mellan de nordiska dotterbolagen och dem närstående företag utomlands. I vissa avseenden ingår även koncernernas organisationsförhållanden i undersökningen. Den juridiska undersökningen är inriktad på en kartläggning av den nordiska skattelagstiftningen, skattedomstolarnas praxis och dubbelbeskattningsavtalens innehåll beträffande transaktioner inom internationella koncerner, varigenom skatteeffekterna av de i den företagsekonomiska undersökningen belysta förhållandena kan kartläggas.

Under året har forskarna färdigställt material till enkätundersökningen (se föregående års verksamhetsberättelse). Enkäten skickades ut i april—maj till företagen i de olika nordiska länderna. Resterande del av året har använts till insamlingsarbete och bearbetning av enkät-materialet. Resultaten av undersökningen beräknas vara klart till hösten 1977.

Forskningsprojektet har tagit större delen av forskningsrådets budget i anspråk.

4. Informationstjänst

Forskningsrådet har under året utgivit informationsbladet Nordiska skattenyheter, Nsn, med tre nummer. Nsn innehåller skattenyheter i form av ny lagstiftning, propositioner, utredningar, tidskriftartiklar, nyutkommen skattelitteratur m. m. i notisform. Informationsbladet har distribuerats till parlament, centrala skattemyndigheter, skattedomstolar och skatterättsliga forskningsinstitutioner i Norden.

G. Finansiering

Bidrag från medlemsländerna på sammanlagt 300 000 skr. (Danmark 22,25 %, Finland 16,25 %, Norge 16,25 % och Sverige 45,25 %).

Meddelande

om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regjeringene i de nordiske land

1. å påskynde utredningen av planene om grunnleggende utdannelse på nasjonal basis av personell innen teater, film, radio og fjernsyn og at man ved utarbeidelsen av disse planer stadig har for øye nordiske løsninger når det gjelder videregående utdannelse;

2. at det i påvente av mer langsiktige løsninger arrangeres kurser for viderekomne instruktører, regissører og annet kunstnerisk og teknisk personell på disse områder, etter mønster av den planlagte kursvirksomhet i Nordisk Kulturkommisjons regi, beregnet på teaterinstruktører.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1976:

For teaterområdets del vises det til Vasakomiteens virksomhet, de såkalte vasaseminarer, som er videreutdanningstiltak på forskjellige områder innen teater, jfr. egen beretning om teaterseminarene i 1976.

Når det gjelder den framtidige virksomhet på teaterområdet, har Ministerrådet på grunnlag av utredningen "Fort- og vidareutbildning for teaterarbeidare" gjort vedtak om at det opprettes et styre på 6 medlemmer for teaterområdet som helhet. Det nye styret, som erstatter Vasakomiteen og Gjestespillkomiteen, vil bli oppnevnt i begynnelsen av 1977, samtidig som det vil bli tatt stilling til spørsmålet om en forsøksordning med videreutdanningsvirksomhet på området.

På filmområdet vises det til den 3-årige forsøksordning med videreutdanningsseminarer for filmarbeidere.

Et utvalg er nedsatt for med utgangspunkt i forsøksseminarene å vurdere behovet for felles videreutdanningstilbud på dette området, samt vurdere mulighetene for en koordinering av tilbud innen film, TV og andre tilgrensede områder.

Meddelande

om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att årligen ställa envar ett belopp — i Sverige 100 000 svenska kronor och i de övriga nordiska länderna av motsvarande storleksordning — till förfogande för lärarutbyte mellan skolor i de nordiska länderna, och

2. att årligen bevilja ett lika stort belopp för utbyggandet av reselektorverksamheten mellan skolorna i de nordiska länderna.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1976:

Spørøsmålet om lærer- og elevudveksling har været gjort til genstand for behandling i kulturaftalens organer bl. a. på baggrund af de indkomne remissudtalelser.

Vedrørende spørøsmålet om elevudveksling må der henvises til, at der i høj grad sker en elevudveksling på venskabsbybasis og i kommunalt regie. På grund af ændringer i de statslige støtteordninger til skolevæsenene må det i dag anses for mindre hensigtsmæssigt at give større statsbidrag til elevudveksling, da denne i første række må være baseret på kommunalt initiativ.

I betænkningen om lærer- og elevudveksling er der anført en række nye forslag til overvejelse vedrørende udviklings- og forsøøprojekter for så vidt angår nye former for elevudveksling. Med hensyn til elevudveksling peges der i betænkningen først og fremmest på spørøsmålet vedrørende lejrskolevirksomheden, som i enkelte nordiske lande er en forholdsvis ny virksomhed. Det er under overvejelse i kulturaftalens organer, om man kan skabe bedre praktiske muligheder for en nordisk lejrskolevirksomhed bl. a. gennem at udarbejde et katalog over velegnede lejrskoler, som kan benyttes i forbindelse med nordisk lejrskole. Der er også her grund til at pege på, at venskabsbyerne i de enkelte nordiske lande i høj grad vil kunne udnytte eksisterende lejrskoler på området.

Vedrørende lærerudveksling er der grund til at pege på forslagene om udveksling af lærerstuderende. I udredningen foreslås det direkte, at der afsættes et beløb til en forsøgsvirksomhed, hvor lærerstuderende får lejlighed til at beskæftige sig med den nordiske lejrskole. Dette forslag er fortsat til overvejelse i kulturaftalens organer.

Meddelanden

om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m.

(Överlämnade av Danmarks regering)

Vid möte i Reykjavík den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att *D a n m a r k* skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att utreda förutsättningarna för en specialiserad vidareutbildning av arkitekter på nordisk bas,
2. att undersöka möjligheterna för tillskapande av en enhetlig benämning för kvalificerade utövare av arkitektyrket i Norden, samt
3. att vidtaga åtgärder för att tävlingar om lösande av statliga och kommunala byggnads- och stadsplaneuppgifter av större vikt måtte stå öppna för arkitekter från samtliga länder.

D a n m a r k s regering (b o l i g m i n i s t e r i e t) meddelar den 21 december 1976 å *F i n l a n d s, N o r g e s* och *D a n m a r k s* vägnar:

"I sin meddelelse af 29. november 1974 til Nordisk Råds 23. session¹ henviste den danske regering (boligministeriet) som koordinerende myndighed på samtlige nordiske regeringers vegne til den tidligere til Nordisk Råd givne redegørelse for en af de nordiske arkitektforbund indgået aftale, der bl. a. går ud på, at den fælles nordiske betegnelse for kvalificerede udøvere af arkitektvirksomhed skal være "registreret arkitekt" eller sammensætninger med denne betegnelse, at der i hver af de nordiske lande oprettes et nationalt register med offentlig status, således at de nationale registre tilsammen danner et nordisk register, og at kriteriet for optagelse i dette nordiske arkitektregister og dermed retten til at føre titlen "registreret arkitekt" er kompetence på højeste uddannelsesniveau eller dermed ligestillet kompetence, som giver adgang til optagelse i et af de fem nordiske arkitektforbund.

Man henviste endvidere som tidligere til, at Island siden 1937 har lovbeskyttet arkitekttitlen, medens det for så vidt angår situationen i Norge, Sverige og Finland oplystes, at der ikke siden Nordisk Råds 22. session var sket nogen udvikling i sagen.

¹ Se nordiska rådet, 23: e sess., s. 1195.

Endelig meddeltes det, at den danske regering (boligministeren) den 12. juni 1974 og igen den 20. november 1974 havde fremsat forslag til lov om registrerede arkitekter.

Det er nu fra Norge og Finland oplyst, at der ikke er fremkommet nye momenter i sagen, hvorfor man må henholde sig til tidligere givne udtalelser.

I Danmark er etableringen af en registreringsordning for kvalificerede arkitekter blevet vedtaget ved lov nr. 202 af 28. maj 1975 om registrerede arkitekter. Den indførte registreringsordning er i overensstemmelse med de principper, der er angivet i den af de nordiske arkitektforbund indgåede aftale om gennemførelsen af en fælles nordisk arkitektordning.”

D a n m a r k s r e g e r i n g (boligministeriet) meddelar den 10 januari 1977 å *Sveriges regerings vägnar*:

”Med anledning av brev den 21 december 1976 angående Nordiska rådets rekommendation nr 5/1965 om benämning av kvalificerade utövare av arkitekturket i Norden ber vi att få hänvisa till förra årets uttalande¹. Frågan har ännu inte slutbehandlats i Sverige.”

¹ Se *Nordisk Råd, 24. session, s. 1424.*

Meddelande**om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at indføre en fælles nordisk lovgivning om forældelse af fordringer baseret på en længere almindelig forældelsesfrist på 10 år og en kortere frist for forældelse af dagliglivets krav.

Nordiska ministerrådet meddelar den 7 december 1976:

Det vises til tidligere meldinger om rekommandasjonen, samt til avsnittet om rente og preskripsjon i Ministerrådets beretning til Nordisk Råds 25. sesjon om det nordiske samarbeidet på lovgivningens område (under avsnitt 2 om avtalerett og konsumentbeskyttelse).

Meddelande

om rekommendation nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 31 januari 1966 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at lade foretage en retssociologisk undersøgelse af forsikrings virkninger på erstatningslovgivningen.

Nordiska ministerrådet meddelar den 7 december 1976:

Det vises til avsnittet om erstatningsrett i Ministerrådets beretning til Nordisk Råds 25. sesjon om det nordiske samarbeidet på lovgivningens område (Punkt 5.1. Alminnelige regler).

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), meddelandena om rekommendationerna nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen och nr 29/1971 angående de gemensamma nordiska institutionernas ställning

(Se C 1, Bilaga 15)

Meddelande

om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köpenhamn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna och formerna för ett nordiskt samarbete i fråga om utbyggnad av utbildningen på vuxenundervisningens område i radio och TV.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1976:

Det nordiska NOVU-projektet, som dels är ett forskningsprojekt, dels ett undervisningsprojekt, har sedan 1972 finansierats med anslag ur ministerrådets dispositionsmedel. Projektets undervisningssektor har bestått av programproduktion som nationellt utarbetats och förmedlats genom såväl radio som TV i de enskilda nordiska länderna. Huvudparten av programmen utsändes under 1974 och 1975 men repriser av programmen har även förekommit under 1976.

Under 1976 har de nationella rapporterna över erfarenheterna från NOVU-projektet utarbetats och under hösten 1976 har en gemensamt avfattad nordisk rapport sammanställts. Den nordiska rapporten väntas ligga färdig i tryck under våren 1977.

I det projektprogram för vuxenundervisning i Norden för en tvåårig försöksperiod, som ministerrådet godkände i juni 1976, kommer ett av projekten att behandla frågan om möjligheterna till en utbyggnad av samarbetet inom vuxenutbildningen genom radio och TV. Tanken är att en nordisk arbetsgrupp skall förbereda en konferens med bl. a. representanter för de nationella radiobolagen och för brukargrupper. Efter konferensen skall arbetsgruppen utarbeta en rapport på basen av de överväganden som gjorts under konferensen. Av rapporten skall framgå, vilka möjligheter som finns till ett utökat nordiskt samarbete genom radio och TV och hur det fortsatta arbetet skall läggas upp. Vid konferensen skall även materialet från NOVU-projektet framläggas och värderas. Konferensen är planerad att avhållas i maj 1977.

Meddelande**om rekommendation nr 21/1966 angående specialistkompetens för läkare**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att ingå en överenskomst om gemensamma principer för läkares vinnande av specialistkompetens inom olika medicinska specialiteter.

(Se C 1, s. 942)

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 21/1966 om specialistkompetens för läkare.

Av meddelandet framgår att företrädare för ansvariga departement under år 1976 undertecknat ett avtal om ändring av överenskommelsen från år 1965 om gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare. Ändringen väntas träda i kraft i början av år 1977 sedan samtliga länder ratificerat densamma. Genom ändringen i 1965 års läkaröverenskommelse har intentionerna i rådets rekommendation genomförts. Social- och miljöutskottet har dock i sitt betänkande över ministerrådets berättelse, C 1, avgivet till rådets 25:e session givit uttryck för uppfattningen att de beslutade ändringarna snarast bör träda i kraft. De allmänna förutsättningarna för etablerandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad för olika kategorier av social- och medicinalpersonal kan utskottet följa via programmet för nordiskt samarbete på social- och hälsovårdsområdet.

Syftet med rekommendationen synes vara uppnått. Social- och miljöutskottet anser mot denna bakgrund rekommendation nr 21/1966 vara slutbehandlad för rådets del och föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 21/1966 för rådets del vara slutbehandlad.

Stockholm den 20 januari 1977

Erling Dinesen (S)

Finn Gustavsen (SV)

Paul Jansson (s)

Knud Jespersen (DKP)

Bertil Jonasson (c)

Bror Lillqvist (Sd)

Fung. förman

Thor Lund (A)

Kjeld Olesen (S)

Petter Savola (K)

Anna-Greta Skantz (s)

Raino Westerholm (Skl)

Meddelande

om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 3 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne gennem en undersøgelse af de praktiske og økonomiske problemer at udrede forudsætningerne for indgåelse af en konvention, som omfatter alle de nordiske sprog, og hvorefter enhver nordisk borger har ret til uden særlige omkostninger at anvende det nordiske sprog, som han anser for sit eget, ved henvendelse til domstol eller anden offentlig myndighed i Norden, forudsat at han har vanskelighed ved at bruge myndighedens eget sprog.

Nordiska ministerrådet meddelar den 28 december 1976:

De i meddelandet till Nordiska rådets 24 session¹ omtalade förhandlingarna mellan representanter för den finska och den svenska regeringen om en eventuell begränsning av tillämpningsområdet för en nordisk språkkonvention har blivit fördröjda. Avsikten är att förhandlingar skall upptas inom en nära framtid.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 25:e session om nordisk språkkonvention

(Se sak E 11, s. 1900)

¹ Se 24:e sess., s. 1436

Meddelanden

om rekommendation nr 1/1976 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringene

A. å utrede og undersøke mulighetene for en trinnvis avskaffelse eller lempning av krav om særskilt tillatelse (bevilling/løyve/tillstånd) for gods-transport med lastebiler i og mellom de nordiske land,

B. å utrede og undersøke mulighetene for å lempe restriksjonene for akseltrykk/boggitrykk, kjøretøydimensjoner samt totalvekt på de viktigste veger for gjennomgangstrafikken i og mellom de nordiske land, etter en raskest mulig tempoplan,

C. å utrede og undersøke mulighetene for iverksettelse av ensartede bestemmelser om arbeidstid, kjøre- og hviletid samt kontroll av slike bestemmelser, for visse grupper av tunge motorvogner.

D a n m a r k s r e g e r i n g (justitsministeriet) meddelar den 6 december 1976:

ad punkt B:

De særlige vægt-, akseltryk- og dimensionsbestemmelser, der gælder for eksportkøretøjer på det særlige eksportvejnet, vil i 1977 blive ændret, således at tungere og større køretøjer også tillades uden for eksportvejnettet.

Inden for EF er forhandlingerne om direktivforslag om harmonisering af bestemmelserne om vægt og dimensioner for motorkøretøjer fortsat ikke afsluttet.

F i n l a n d s r e g e r i n g (trafikministeriet) meddelar den 15 december 1976:

ad punkt A:

Parlamentariska trafikkommittén fullbordade sitt arbete under sommaren 1975. Därefter har utlåtanden inbegärts med anledning av kommitténs åtta delbetänkanden samt arbetsgrupper tillsatts för behandling

av de avgivna utlåtandena samt för fortsatt dryftning av kommitténs rekommendationer. Arbetet inom dessa grupper pågår.

ad punkt C:

Riksdagen antog den 20.2.1976 lagen om ändring av arbetstidslagen (189/76). I denna lag stadgas angående motorfordonsförarens arbets-, kör- och vilotid samt kontroll av dessa

- att arbetstiden per dygn i regel inte får överstiga 11 timmar under de 24 timmar som närmast följer på vilotiden;
- att den oavbrutna körtiden får vara högst 5,5 timmar;
- att den oavbrutna vilotiden i regel måste vara minst 10 timmar under varje period av 24 timmar; och
- att kontroll av dessa sker på basen av motorfordonsförarens anteckningar i en av social- och hälsovårdsministeriet fastställd körjournal.

Lagen har trätt i kraft den 1.10.1976.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 9 december 1976:

A. 4. juni 1976 er gitt ny lov om samferdsla. Det regnes med at forskriftene til loven vil være ferdige i løpet av 1976, slik at den kan tre i kraft i 1977. Spørsmålet om overføring av samferdselsoppgaver til fylkene er tatt opp i St. meld. nr. 86 (1975—76). To av delutredningene fra Samferdselsplanutvalget NOU 1975/21 Støtteordninger i norsk samferdsel og NOU 1975/39 Personbil, miljø og samfunn, danner grunnlag for en Stortingsmelding om transportsubsidier som legges fram mot slutten av 1976. Det vil og bli lagt fram melding om bilavgiftene. Våren 1977 ventes rapporten fra Samferdselsplanutvalget å bli framlagt.

B. En prosjektgruppe nedsatt av Vegdirektoratet har utarbeidet et forslag til endring av dispensasjonssystemet. En venter at de nye regler vil bli satt i verk i begynnelsen av 1977.

Spørsmålet om å endre reglene for tillatt totalvekt (totalvekttabellen) er under utredning. Dette kan medføre at tillatt totalvekt i Norge blir økt. Saken er ennå ikke ferdigbehandlet.

Forøvrig er tillatt lengde for motorvogn med semitrailer i 1975 økt fra 15 til 15,5 m.

C. Det har vært norsk-svenske overlegginger om iverksettelse av AETR. Det vises til meddelsen fra Sveriges regjering.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 1 november 1976:

ad punkt B:

Remissbehandlingen av trafikpolitiska utredningens betänkande (SOU 1975: 66) Trafikpolitik — behov och möjligheter — är avslutad. Inom kommunikationsdepartementet pågår beredning av ärendet.

ad punkt C:

Sedan den europeiska överenskommelsen den 1 juli 1970 om arbetsförhållanden för fordonsbesättningar vid internationella vägtransporter (AETR) har trätt i kraft den 5 januari 1976 har regeringen utfärdat förordningen (1975: 883) om arbetsförhållanden vid vissa internationella vägtransporter. Under sommaren 1976 träffades representanter för bl. a. kommunikationsdepartementet och norska samferdselsdepartementet samt företrädare för den norska åkerinäringen för att dryfta gemensamma problem i fråga om tillämpningen av AETR-bestämmelserna. Bl. a. berördes frågan om inrättandet av en gränzson mellan Norge och Sverige, inom vilken nationella bilarbetstidsbestämmelser skulle tillämpas i trafik mellan de båda länderna i stället för AETR-bestämmelserna. Frågan kommer att tas upp på nytt när den norska lagstiftningen om AETR har antagits.

Den särskilda utredning som överväger frågor om arbets- och vilotid inom vägtrafiken, däribland också tillsyns- och kontrollspörsmålen, väntas redovisa sina överväganden och förslag omkring årsskiftet 1976—1977.

Meddelande**om rekommendation nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att D a n m a r k skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att komplettera den nordiska konventionen av år 1955 om social trygghet med ett stadgande om att nytillkomna förmåner inom ländernas sociallagstiftning automatiskt utgår till medborgare från grannländerna vid stadigvarande vistelse i förmånslandet.

(Se C I, s. 938)

Meddelanden

om rekommendation nr 25/1967 angående gemensam politik beträffande charterflyg

(Överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i de nordiske lande — under rimelig hensynstagen til de selskaber, som driver ruteflyvning — at virke for indførelse af ensartede bestemmelser vedrørende charterflyvning og at fastsætte disse bestemmelser så liberalt som muligt og tilfredsstillende ud fra et sikkerhedssynspunkt.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 15 december 1976:

Det hänvisas till det av Finlands regering år 1972 avgivna meddelandet och konstateras att ett fastare samarbete inom charterpolitiken mellan de nordiska länderna vore önskvärt. Ett sådant organiserat samarbete har dock tills vidare inte kommit till stånd.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 1 december 1976 å *Danmarks, Norges och Sveriges regeringars vägnar*:

Sedan de tre skandinaviska trafikministrarna den 28 juni 1974 godkänt de förslag som lades fram av det departementala arbetsutskottet för översyn av de skandinaviska charterbestämmelserna, har de tre ländernas luftfartsmyndigheter utformat i sak helt överensstämmande bestämmelser om charterflygningar. Bestämmelserna omfattar de liberaliseringsåtgärder som ministrarna då enades om.

I juni 1975 uppdrog trafikministrarna åt arbetsgruppen att överväga vilka möjligheter som kunde finnas för en ytterligare liberalisering av reglerna för passagerar- och fraktcharterflygning.

På grundval av förslaget från arbetsgruppen har ministrarna därefter enats om bl. a. att häva kravet på halvpension för sällskapsresa med charterflyg och att utvidga möjligheten att delta i s. k. studentcharter till att omfatta även annan studerande ungdom i åldern 16—22 år.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet

Til trafikutvalget er henvist den av Nordisk Ministerråd til Nordisk Råds 25. sesjon avgitte melding om rekommandasjon nr. 25/1967 angående felles charterflypolitikk.

I rekommandasjonen anbefales regjeringene, med rimelig hensyn til ruteselskapene, å arbeide for ensartede bestemmelser for charterflyvning og å fastsette disse bestemmelser så liberalt som mulig.

De nordiske lands luftfartspolitik preges av at de skandinaviske land samarbeider om SAS, og at Finland og Island opprettholder egne rute-flyselskaper. De tre skandinaviske luftfartsmyndigheter har innført ensartede bestemmelser for charterflyvninger, og i november 1976 kom de skandinaviske trafikministre overens om visse lempelser av disse regler.

De nordiske land samarbeider i luftfartspolitiske spørsmål innenfor rammen av ICAO's virksomhet. Trafiklutvalget forutsetter at de nordiske myndigheter vil fortsette sine drøftelser om ytterligere liberaliseringer av charterreglene.

Ved Nordisk Råds 24. sesjon i København ble det vedtatt en rekommandasjon om utvidede reisealternativ i internordisk flytrafikk, såvel rute- som chartertrafikk (*rek. nr. 2/1976*).

Med henblik på ovenstående foreslår trafiklutvalget

at Nordisk Råd tar meldingen om rekommandasjon nr. 25/1967 angående felles charterpolitikk til etterretning, og anser rekommandasjonen for ferdigbehandlet for Rådets vedkommende.

Stockholm, 18. januar 1977

Eric Carlsson (c)

Christian Christensen (KrF)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Gils Guðmundsson (Ab)

Ivar Hansen (V)

Håkon Kyllingmark (H)

Reidar T. Larsen (SV)

Sven Mellqvist (s)

Rolf Sellgren (fp)

Pekka Tarjanne (Lkþ)

Formann

Folke Woivalin (ÅS)

Vor tilslutning til udvalgets ovenstående indstilling er ikke udtryk for, at vi finder den fælles nordiske charterpolitik tilfredsstillende. Vi ønsker at påpege nødvendigheden af en yderligere liberalisering af denne politik og forudsætter, at Ministerrådet i kommende meddelelser om rek. nr. 2/1976 også vil redegøre for det fortsatte arbejde for en liberalisering af den nordiske charterflyvetrafik.

Chr. Christensen (Kr. F)

Ivar Hansen (V)

Reservation

Undertegnede, der ønsker at påpege nødvendigheden af yderligere liberalisering af den fælles nordiske charterpolitik, finder ikke, at rekommandationen bør anses for færdigbehandlet, og indstiller, at Nordisk Råd tager meddelelsen om rekommandation nr. 25/1967/t til efterretning og afventer ny meddelelse til næste ordinære session. På grund af deltagelse i den danske valgkamp vil en nærmere redegørelse først kunne gives ved sagens behandling på Nordisk Råds 25. session.

København, den 7. februar 1977

Leif Glensgård (FP)

Meddelande

om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at de gældende bestemmelser om jagt og fredning af dyr og fugle, i det omfang dette ikke allerede er sket, indrettes i overensstemmelse med følgende principielle grundsætninger:

a. at alle dyr og fugle, herunder også de, der traditionelt karakteriseres som skadelige, som et minimum bør fredes i yngletiden.

b. at ingen i de nordiske lande hjemmehørende dyre- eller fugleart må udryddes totalt, og at der derfor bør træffes effektive foranstaltninger til bevarelse af et antal forplantningsdygtige stammer af de dyr og fugle, som er eller kommer i fare for at uddø i Norden.

c. at der bør indføres forbud mod anvendelse af fangstredskaber og metoder, hvorved der påføres dyr eller fugle unødigt lidelse eller efterstræbelse, og

d. at udbetaling af skydepenge som præmie for nedskydning eller fangst af i hvert fald sådanne dyr og fugle, som er i fare for at uddø, bør være forbudt.

Norges regering (Miljøverndepartementet) meddelar den 13 januari 1977:

Nordisk Råd besluttet i 1971 at rekommandasjonen skulle anses sluttbehandlet for Danmarks, Finlands og Sveriges vedkommende.

I Norge avga utvalget som hadde i oppdrag å revidere lov om viltstellet, jakt og fangst sin utredning 19. februar 1974. Arbeidet med den nye loven er blitt forsinket. Miljøverndepartementet regner med å få ferdig proposisjon om ny viltstellov i løpet av første halvår 1977. Ved utarbeidelsen av proposisjonen vil en bl. a. bygge på de prinsipper som er lagt til grunn i Nordisk Råds rekommandasjon nr. 2/1968.

Forslag til nye forskrifter om vilt og ferskvannsfisk på Svalbard og Jan Mayen vil bli sendt på avsluttende høringsrunde innen utgangen av februar 1977. Forslaget følger bl. a. de prinsipper som er lagt til grunn i Nordisk Råds rekommandasjon nr. 2/1968. En venter at nye forskrifter vil kunne gjøres gjeldende i løpet av 1977.

Meddelande

om rekommendation nr 8/1968 angående utbyte av förvaltnings- tjänstemän

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

*Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att **D a n m a r k** skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att vidta åtgärder i syfte att bereda möjlighet för tjänstemän även inom regional och lokal förvaltning att tjänstgöra i annat nordiskt land än det egna.

(Se C I, s. 970)

Meddelande

om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Norge och Sverige

1. att medverka till att diskussioner inleds rörande möjligheterna att utvidga transittrafiken över Trondheimsleden,
2. att träffa avtal om Muruvikanläggningens utnyttjande som reservhamn för transittrafiken av torrgods.

Nordisk ministerrådet meddelar den 10 december 1976:

En expertgrupp under Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NÄT) har till uppgift att dels undersöka i vad mån och på vad sätt utvecklingsförutsättningarna för transporter mellan Norge och Sverige över Trondheimsleden påverkar kommunikationerna och valet av transportlösningar i berörda delar av länderna, dels värdera effekterna positivt och negativt av olika tänkbara åtgärder som syftar till att underlätta ifrågavarande kommunikationer. Problemområden som särskilt skall beaktas är fordonslängder, vägtrafikbeskattning och järnvägstaxor.

Expertgruppen har tagit fram och bearbetat material för de problemområden som särskilt nämns i uppdraget. Framtaget statistiskt material avseende godstransporter på leden har kompletterats. Tull- och skatterutinerna vid gränspassager har studerats. För svenskt vidkommande har vissa administrativa förenklingar beslutats i fråga om kilometerskatteavräkningen. Frågan om harmonisering av vägtrafikbeskattningen har varit föremål för förhandlingar mellan Sverige och Norge. Expertgruppen har följt förhandlingarna. Arbetet är nu inriktat på en utvärdering av olika tänkbara åtgärder för att underlätta ifrågavarande kommunikationer.

Meddelande

om rekommendation nr 16/1968 angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att i samråd med de för sjukvården ansvariga utreda förutsättningarna för en överenskommelse avseende den slutna sjukvården i Tornedalen innebärande att befolkningen i området får valfri möjlighet till sjukhusvård på båda sidor av gränsen.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1976:

Frågan om sjukvårdssamarbete mellan Finland och Sverige i Tornedalen har i flera omgångar tagits upp både i förhandlingar mellan vederbörande myndigheter i Sverige och Finland och på Finlands sida i förhandlingar mellan central- och länsförvaltningen samt representanter för kommunerna. Inställningen till saken har i princip varit positiv på båda sidor, och ett detaljerat utredningsarbete angående samarbetets former och omfattning har inletts.

Vid förhandlingarna i Helsingfors i november 1975 meddelade representanter för Norrbottens län att särskilt Övertorneå och Ylitornio kommuner är intresserade av att sinsemellan påbörja en experimentverksamhet angående det praktiska samarbetet inom sjukvården och på basen av nådda resultat utarbeta ett förslag till landstinget och länsstyrelsen.

Sagda kommuner har i samarbete utarbetat en plan angående speciellt jourverksamheten under veckosluten mellan ifrågavarande kommuner. Med anledning härav har Ylitornio kommun den 30 januari 1976 föreslagit medicinalstyrelsen att en gemensam läkardejourering mellan hälsovårdscentralerna i Övertorneå och Ylitornio skall anordnas med ett års provtid enligt överenskommelse mellan Ylitornio kommun och Norrbottens landsting. Detta förutsätter att verksamhetsplanen för folkhälsoarbetet i Ylitornio kommun under åren 1976—1980 ändras ifråga om läkardejoureringen. Förslaget till ändring av verksamhetsplanen för Ylitornio kommun är som bäst under behandling i medicinalstyrelsen.

Social- och hälsovårdsministeriet har 26.10.1976 avgett sitt utlåtande

angående ifrågavarande projekt. Ministeriet har i sitt utlåtande meddelat bl. a. att det inte föreligger legislativa hinder för genomförandet av projektet. I sitt utlåtande har ministeriet också konstaterat att ifrågavarande överenskommelse borde godkännas för ett års provtid åt gången, om medicinalstyrelsen anser det vara ändamålsenligt att genomföra projektet.

I Finland anordnas de i folkhälsolagen avsedda hälso- och sjukvårdstjänsterna på åtgärd av kommuner och kommunalförbund. Då Ylitornio kommun nu har gjort ett konkret förslag om anordnandet av samarbete i gränstrakten, har myndigheterna i princip kunnat ställa sig positivt till saken. När Ylitornio och Övertorneå kommuner på basen av de resultat, som de fått av experimentverksamheten, har närmare definierat sin inställning till hur det skall vara mest ändamålsenligt att i praktiken anordna sjukvården i gränstrakten, kan myndigheterna därefter på basen av kommunernas förslag ta ställning, förutom till samarbetets former även till frågan, i vilken omfattning samarbetet skall genomföras.

Frågan om sjukvårdssamarbete i Tornedalen uppmärksammades vid en överläggning den 9 november 1976 mellan Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) och Nordiska rådets social- och miljöutskott i Oslo. Vid detta tillfälle anfördes från ministerrådets sida att några ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen inte var aktuella. Eventuella nya initiativ i denna fråga skulle härefter ges i sammanhang med ministerrådets verksamhet rörande gränskommunalt samarbete.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslår ministerrådet att rekommendationen skall slutbehandlas av Nordiska rådet.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 16/1968 om sjukvårdssamarbete i Tornedalen.

Av meddelandet framgår att överenskommelse träffats mellan Ylitornio och Övertorneå kommuner om en försöksordning beträffande sjukvårdssamarbete i Tornedalen. Ministerrådet avser inte att vidtaga ytterligare åtgärder i anledning av denna rekommendation, utan påpekar att nya initiativ får ses mot bakgrund av den nordiska konventionen om gränskommunalt samarbete

Utskottet finner det för närvarande ej möjligt att nå längre med denna rekommendation. Utskottet föreslår därför,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 16/1968 för rådets del vara slutbehandlad.

Stockholm den 20 januari 1977

Erling Dinesen (S)

Finn Gustavsen (SV)

Paul Jansson (s)

Knud Jespersen (DKP)

Bertil Jonasson (c)

Bror Lillqvist (Sd)

Fung. förman

Thor Lund (A)

Kjeld Olesen (S)

Petter Savola (K)

Anna-Greta Skantz (s)

Raino Westerholm (Skl)

Meddelande

om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att så snart som möjligt genomföra en gemensam trafiklagstiftning på grundval av Nordisk vägtrafikkommittés förslag.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1976

Forslag til fællesnordiske færdselsregler blev afgivet af Nordisk Vejtrafik Komité, nu Nordisk Komité for Vejtrafiklovgivning (NKV), i 1966 og revideret i 1970.

Nordisk Trafiksikkerhedsråd (NTR) følger og koordinerer arbejdet med tilvejebringelsen af de nye regler.

I Danmark træder den nye færdselslov, der bl.a. bygger på det fællesnordiske forslag, i kraft den 1. maj 1977.

I Finland har den parlamentariske trafikkomité fortsat behandlingen af forslaget om en ny vejtrafiklov. Forslaget har i 1976 været sendt til høring.

I Norge er de nye regler fortsat under behandling i Samferdselsdepartementet.

I Sverige er de nye trafikregler trådt i kraft den 1. januar 1973.

I forbindelse med det nye lovgivningsarbejde har NTR nedsat en særlig arbejdsgruppe, som skal udarbejde en fælles nordisk publikation om de nye færdselsregler.

Meddelande

om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at gennemføre en ensartet nordisk lovgivning om rejsbureauvirksomhed.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 26 januari 1977 å *samtliga regeringars vägnar*:

Den finska näringsstyrelsen anordnade den 8 december 1975 ett samnordiskt förhandlingstillfälle för resebyråärenden. I förhandlingarna deltog representanter för Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Ämbetsmannagruppen konstaterade vid förhandlingarna, att det inte finns praktiska förutsättningar för skapande av en enhetlig och allmän lagstiftning angående resebyråer. Däremot borde det vara möjligt och önskvärt att söka uppnå enhetliga regler på olika delområden och en så enhetlig tillämpning av dessa regler som möjligt. I sin slutkommuniké kom ämbetsmannagruppen till den slutsatsen, att det i Nordiska rådets rekommendation avsedda spörsmålet borde överlämnas till ämbetsmannakommittén för konsumentfrågor, vilken sorterar under Nordiska ministerrådet.

Handels- och industriministeriet har delgivit kommunikén till Nordiska rådet genom sitt meddelande av den 22 december 1975 rörande rekommendation nr 35/1968.¹ Ministeriet har även vidtagit andra nödiga åtgärder med tanke på handläggningen av ärendet vid Nordiska ministerrådet (Nordiska ämbetsmannakommittén för konsumentärenden).

¹ Se Nordisk Råd, 24. sess. s. 1459.

Meddelande

om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att skyndsamt utarbeta automatiskt tillämpbara evalveringsnormer för nordiska skol- och studentbetyg.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1976:

Inom ramen för det arbete, som utförs i arbetsgruppen för högre utbildning under kulturavtalets organ, har 1976 fattats beslut om att en komparativ översikt över normeringssystemen vid betygssättningen i grundskola och gymnasieskola i de nordiska länderna skall infogas i den terminologinyckel som är under utarbetande.

Förutom den översikt som skall klargöra bl. a. poängbegreppen och dess motsvarigheter inom den högre utbildningen kommer således att föreligga en systematisering för jämförbarhet mellan olika betygsskalor som exempelvis den svenska 5-gradiga och den danska 13-gradiga.

Vidare har i arbetsgruppen fortsatt diskuterats möjligheten att tillsätta en speciell nordisk kommitté med uppgift att behandla bl. a. examensgiltighetsfrågor i samband med nordiska lärares anställning i annat nordiskt land än det vederbörande avlagt sin examen i.

Meddelande**om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skeppsmedicinsk forskning**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att vidga möjligheterna för en gemensam skeppsmedicinsk forskning.

(Se C 1, s. 949)

BILAGA**E 3. Fråga vid Nordiska rådets 25:e session om skeppsmedicinsk forskning**

(Se Sak E 3, s. 1887)

Meddelande

om rekommendation nr 11/1969 angående Nordisk Journalistkursus

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 5 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna,

1. att vidtaga åtgärder för en utbyggnad av den samnordiska fortbildningen av journalister vid Nordisk Journalistkursus enligt de förslag som framlagts av den för utredning av frågan tillsatta kommittén (NU 1969: 4) samt
2. att öka antalet stipendier till deltagare i den nordiska fortbildningen för journalister.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1976:

Förslag till omorganisation av Nordiska journalistkursen har under 1976 framlagts av kursens styrelse.

Enligt förslaget skall Nordiska journalistkursens undervisningsplan i stort sett behållas, men systemet görs mer flexibelt genom en moduluppdelning av kursen. Detta kommer att medföra större möjligheter för deltagarna att delta i de för dem mest relevanta delarna av kursen.

Förslaget innebär också en utvidgning med specialkurser av 3—5 dagars varaktighet.

Ministerrådet har 1976 beviljat dkr. 75 000 för planering av genomförandet av denna omläggning som verkställs vid 1977 års kursverksamhet.

Meddelande

om rekommendation nr 12/1969 angående likartad lagstiftning om transplantation

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att S v e r i g e skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna för antagande av likartade lagregler om transplantation.

(Se C 1, s. 948)

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 12/1969 om likartad lagstiftning om transplantation.

Av meddelandet framgår att en enhetlig transplantationslagstiftning införts i de nordiska länderna. Då lagstiftningen på området, enligt ministerrådets uppfattning, sålunda i stor utsträckning utvecklats enligt samma principer avser ministerrådet inte att vidtaga ytterligare åtgärder i anledning av denna rekommendation.

Social- och miljöutskottet finner det för närvarande ej påkallat att vidtaga ytterligare åtgärder i anledning av denna rekommendation utan föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 12/1969 för rådets del vara slutbehandlad.

Stockholm den 20 januari 1977

Erling Dinesen (S)

Finn Gustavsen (SV)

Paul Jansson (s)

Knud Jespersen (DKP)

Bertil Jonasson (c)

Bror Lillqvist (Sd)

Fung. förman

Thor Lund (A)

Kjeld Olesen (S)

Petter Savola (K)

Anna-Greta Skantz (s)

Raino Westerholm (Skl)

Meddelande

om rekommendation nr 16/1969 angående läkemedelssamarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna

1. att ingå en konvention om riktlinjer för harmonisering av de nordiska ländernas regler om farmaceutiska specialiteter samt för samarbete beträffande kontrollen av dessa,
2. att upprätta en nordisk läkemedelsnämnd som ett normgivande, rådgivande och kontrollerande organ, samt
3. att instifta en nordisk läkemedelsfond för forskning, utbildning och information.

(Se C 1, s. 946)

Meddelande

om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikterapiens område

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna för dels nordiskt samarbete beträffande forskning på det musikterapeutiska området, dels ett nordiskt samgående för framställning av undervisningsmaterial i form av böcker, instrument m. m.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1976:

Slutrapporten från det samnordiska förförsöket rörande musikterapi är under utarbetande och väntas föreligga under våren 1977.

Någon ställning till försöket kan inte tas av kulturavtalets organ innan rapporten föreligger.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 25:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikterapiens område. Syftet med rekommendationen är en undersökning av möjligheterna för dels nordiskt samarbete beträffande forskning på det musikterapeutiska området, dels ett nordiskt samgående för framställning av undervisningsmaterial i form av böcker, instrument m. m.

Utskottet konstaterar att meddelandena om denna rekommendation till de tre senaste sessionerna till sitt innehåll varit identiska. Ett förförsöksprojekt med musikfunktionstest genomfördes 1972/73 i Norge. Resultaten har bedömts som positiva, men frågan om att eventuellt utarbeta standardiserade test avgörs senare. Av meddelandet till 25:e sessionen framgår det att slutrapporten är under utarbetande och att den väntas föreligga under våren 1977, varefter kulturavtalets organ kan ta ställning till frågan.

Med hänsyn till att det varit fråga om ett förförsök och att detta genomförts redan 1972/73, kan inte arbetet med att förverkliga rekommendationen betecknas som särskilt intensivt. Utskottet utgår ifrån att kulturavtalets organ tar ställning till slutrapporten utan dröjsmål så fort denna blivit klar och förväntar sig att konkreta planer för att förverkliga rekommendationens syfte föreligger till nästa session.

Med hänvisning till vad som ovan anförts, får kulturutskottet föreslå att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande i ärendet till nästa ordinarie session.

Stockholm den 21 januari 1977

Kristian Albertsen (S)

Jo Benkow (H)

Per Borten (Sp)

Rolf Fjeldvær (A)

Guttorm Hansen (A)

Poul Hartling (V)

Sture Palm (s)

Veikko Pihlajamäki (K)

Kullervo Rainio (Kok)

Marjatta Stenius (Skdl)

Ingrid Sundberg (m)

Per Olof Sundman (c)

Viceförman

Ulf Sundqvist (Sd)

J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Meddelande

om rekommendation nr 18/1969 angående musiksamarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda möjligheterna för ett ökat nordiskt musiksamarbete vad gäller informationen om samt produktionen och distributionen av nordisk musik på grammofonskiva samt att därvid beakta behovet av statsunderstöd till denna produktion.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1976:

Spørsmålet om produksjon, distribusjon og informasjon når det gjelder musikk på grammofonplater, samt behovet for statsstøtte til denne virksomhet har i noen tid vært til behandling i de nordiske nemndene for musikk samarbeid (NOMUS-nemndene). Samtidig er spørsmålet blitt behandlet i Ministerrådets rådgivende komite for allmennkulturell virksomhet, jfr. Langtidsbedømmelsen for det allmennkulturelle område (NU 1975: 14).

Det er videre arbeidet med rekommandasjonen i forbindelse med den pågående omorganisering av det nordiske musikk samarbeidet.

Fra 1977 vil musikk samarbeidet komme inn på det faste kultur budsjetten med større tyngde enn tidligere, idet flere forsøksprosjekter blir overført fra disposisjonsmidlene. Budsjetten for 1977 legger videre opp til en styrking av NOMUS-nemndenes fellesekretariat, noe som vil ha stor betydning for arbeidet med gjennomføringen av rekommandasjonen.

Nordisk kulturfond har de siste årene, sist i 1976, støttet forsøksprosjekter innen angjeldende områder, og erfaringene fra disse forsøkene vil inngå i det videre arbeid med rekommandasjonen.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 25:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 18/1969 angående musiksamarbete. Rekommendationen avser utredning av möjligheterna till ökat nordiskt musiksamarbete vad gäller informationen om samt produktionen och distributionen av nordisk musik på grammofonskiva med aktgivande på behovet av statsunderstöd till sådan produktion.

Av meddelandet framgår det att frågekomplexet under någon tid behandlats i de nordiska nämnderna för musiksamarbete (NOMUS) samt i rådgivande kommittén för allmänkulturell verksamhet (RKK). Vidare har rekommendationen observerats vid den pågående omorganiseringen av det nordiska musiksamarbetet.

Kulturutskottet har med stor tillfredsställelse noterat att det nordiska musiksamarbetet fr. o. m. 1977 upptas som fast post på den nordiska kulturbudgeten. Över denna post finansieras projektet "Musikframföringer", d. v. s. de tidigare musiktävlingarna och konsertutväxlingen, Ung nordisk musikfest och Nordiska musikdagar. Vidare förstärks NOMUS:s samnordiska sekretariat och ytterligare har vissa medel reserverats för annat musiksamarbete.

När således organisationen av det nordiska musiksamarbetet nu avancerat så långt, kan utskottet inte längre se något hinder för att ministerrådet på allvar tar itu med frågan om nordisk musik på grammofonskiva i enlighet med rekommendationens syfte. Då det förefaller att behövas någon form av stödordning, skulle måhända erfarenheterna av försöksverksamheten med stöd till översättning/utgivning av nordisk grannlandslitteratur kunna vara till hjälp.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår kulturutskottet att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 18/1969 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 21 januari 1977

Kristian Albertsen (S)

Jo Benkow (H)

Per Borten (Sp)

Rolf Fjeldvær (A)

Guttorm Hansen (A)

Poul Hartling (V)

Sture Palm (s)

Veikko Pihlajamäki (K)

Kullervo Rainio (Kok)

Marjatta Stenius (Skdl)

Ingrid Sundberg (m)

Per Olof Sundman (c)

Viceförman

Ulf Sundqvist (Sd)

J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Meddelande

om rekommendation nr 23/1969 angående zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att främja samverkan i syfte att förbättra zigenarnas levnadsförhållanden i dessa länder och att öka dessas möjligheter till anpassning i samhället.

Nordiska ministerrådet meddelar den 27 december 1976:

Ett till Helsingfors sammankallat tjänstemannamöte behandlade rekommendationen den 26 november 1969. Vid mötet beslöts, att zigenarnas förhållanden skulle till en början utredas på tjänstemannabasis i de båda länderna.

Dessa undersökningar utfördes år 1970 och behandlades vid ett tjänstemannamöte samma år i Finland.

Vid ett senare tjänstemannamöte tillsattes en arbetsgrupp med representanter från båda länderna med uppgift att utbyta erfarenheter samt informera om förbättringar som gjorts för finska zigenarna i vardera landet. Denna arbetsgrupp fungerade ända till år 1974. Sverige representerades i denna arbetsgrupp genom expertgruppen för vissa zigenarfrågor¹ och Finland genom tjänstemän vid social- och hälsovårdsministeriet och vid socialstyrelsen.

Social- och hälsovårdsministeriet föreslog i en skrivelse till svenska inrikesdepartementet den 12.4.1973 att en särskild finsk-svensk arbetsgrupp skulle tillsättas med uppgift att utreda förutsättningarna för och giva förslag till åtgärder för att förbättra zigenarnas förhållanden och därvid särskilt beakta de grupper som flyttar mellan Finland och Sverige. Man önskade även föreslå åtgärder för att de finska zigenarna i Sverige skulle få samma rättigheter som de andra i Sverige bosatta utomnordiska zigenarna. Skrivelsen överlämnades till socialdepartementet.

¹ Expertgruppen tillsattes den 24 oktober 1969 med uppgift att utreda levnadsförhållandena m. m. för utomnordiska zigenare i Sverige.

Sedan socialdepartementet förklarat sig positivt till förslaget om en arbetsgrupp återkom social- och hälsovårdsministeriet i en skrivelse den 16.05.1974 till frågan samt angav överinspektör Veikko Ryyttäri och inspektör Kari Huttunen att representera Finland i det föreslagna samarbetet i zigenarfrågor.

Genom beslut den 29 maj 1974 tillsatte arbetsmarknadsdepartementet en särskild arbetsgrupp¹ i Sverige med uppgift att i mån av behov utreda levnadsförhållanden m. m. för finska zigenare som vistas i Sverige samt mot bakgrund av de insatser som vidtagits eller planerats i Finland och Sverige gemensamt med de finska representanterna utreda förutsättningar för och giva förslag till att förbättra de finska zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige, varvid borde eftersträvas att likartade insatser företogs i de båda länderna. Till arbetsgruppen förordnades departementssekreterarna Jan Flod från arbetsmarknadsdepartementet, Richard Lagercrantz från undervisningsdepartementet och Monika Wikman från socialdepartementet som ledamöter i arbetsgruppen.

I Sverige har expertgruppen för vissa zigenarfrågor arbetat med frågor rörande utomnordiska zigenare. I Finland har den av statsrådet tillsatta zigenardelegationen arbetat med alla zigenarfrågor.

Expertgruppen överlämnade i september 1975 departementspromemorian (Ds 1975: 8) "Zigenare i Sverige" med förslag till olika åtgärder för utomnordiska zigenare. Arbetsgruppen för finska zigenare ha övervägt åtgärder inom samma problemområden som expertgruppen, dvs. social-, utbildnings- och arbetsmarknadsfrågor.

Expertgruppens förslag behandlades i 1976 års budgetproposition, varvid de i propositionen framförda förslagen i tillämpliga delar utvidgades till att omfatta även de finska och svenska zigenarna. Förslagen har antagits av Sveriges riksdag. Därmed har de finska zigenarna i Sverige i princip fått samma förmåner som de utomnordiska zigenarna, vilket har varit en av arbetets målsättningar.

Under den tid arbetsgrupperna har varit verksamma ha olika utredningar lagt fram förslag till reformer både i Sverige och Finland på skilda samhällsområden. En del av dessa har redan genomförts medan andra alltjämt är föremål för beredning. Många förslag har stor betydelse för bl. a. de finska zigenarna.

Arbetsgrupperna ha sett som sin främsta uppgift att aktivt verka för att tillgodose de finska zigenarnas behov i det fortlöpande reformarbetet i de båda länderna.

Till arbetsgrupperna ha varit knutna särskilda referensgrupper i de båda länderna. I Sverige har Stockholms finska zigenarförening med sina representanter fungerat som referensgrupp och i Finland har zigenardelegationen i sin helhet varit referensgruppen. Båda referensgrupperna ha givit värdefull information om de finska zigenarnas förhål-

¹ Arbetsgruppen för frågor rörande finska zigenare.

landen. Den gemensamma målsättningen har varit att giva förslag som syftar till att förbättra de finska zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige samt att därvid eftersträva att likartade insatser företages i de båda länderna.

Sedan man från svensk sida vid sammanträde 17—18 februari 1976 redovisat de föreslag som lagts fram i 1976 års budgetproposition enades arbetsgrupperna ömsesidigt om att samarbetet mellan Finland och Sverige i dess nuvarande form borde avslutas samt att representanterna för resp. länder skulle redovisa resultatet av arbetet i var sin rapport till sina regeringar. Den svenska arbetsgruppen redovisar resultatet av sitt arbete i departementspromemoria om finska zigenare i Sverige (Ds A 1976: 4) vilken överlämnades till svenska regeringen i september 1976. Promemorian bilägges detta meddelande¹. Även den finska arbetsgruppens promemoria bifogas¹.

När man tänker på förbättrandet av zigenarbefolkningens läge både i Finland och i Sverige är det självklart, att zigenarna behöver särskilda stödåtgärder från samhällets sida för att nå jämlikhet med den andra befolkningen.

Man har ansett att vid planerandet av åtgärder för zigenare skall man ta i beaktande deras egna önskemål och fordringar genom deras egna intresseorganisationer. Deras kolonisation i städerna har åsamkat anpassningsproblem både i Sverige och i Finland. Det gäller ju en befolkningsgrupp, som t. o. m. i Stockholm har levat på något sätt skyddat enligt sin egen kultur, vanor och lagar. Överflyttningen till modernt, urbaniskt boende har inneburit en konfrontation med majoritetsbefolkningens kultur. Uppgifter om samhället och den enskilda medborgarens rättigheter är bristfälliga. Språksvårigheterna ha varit nästa oövervinnerliga. Majoritetsbefolkningens fördomsfulla attityder ha försvårat umgänget och anpassningen till den närmaste omgivningen.

¹ Här ej tryckt.

Meddelande

om rekommendation nr 25/1969 angående stereofoniska radioutsändningar

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att besluta om införande av ett gemensamt nordiskt system för stereofoniska radioutsändningar.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1976:

Danmark, Finland og Sverige har innført pilottonsystemet som teknisk system for stereofoniske radiosendinger.

På bakgrunn av den forsøksvirksomhet som har vært drevet i Norge, må det nå anses for helt klart at også Norge vil velge pilottonsystemet.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 25:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 25/1969 angående stereofoniska radioutsändningar. Rekommendationen syftar till införande av ett gemensamt nordiskt system för stereofoniska radioutsändningar.

Av meddelandet framgår det att Danmark, Finland och Sverige infört pilottonsystemet som tekniskt system för stereofoniska radiosändningar. Det anses vidare helt klart att också Norge kommer att välja detta system.

Utskottet anser att syftet med rekommendationen därmed uppnåtts och finner mot denna bakgrund att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Kulturutskottet föreslår

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 25/1969 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 21 januari 1977

Kristian Albertsen (S)

Per Borten (Sp)

Guttorm Hansen (A)

Sture Palm (s)

Kullervo Rainio (Kok)

Ingrid Sundberg (m)

Ulf Sundqvist (Sd)

Jo Benkow (H)

Rolf Fjeldvær (A)

Poul Hartling (V)

Veikko Pihlajamäki (K)

Marjatta Stenius (Skdl)

Per Olof Sundman (c)

Viceförman

J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Meddelande

om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande de nordiska språklektorerna

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att vidtaga åtgärder för åstadkommande av ett ökat samarbete mellan de nordiska språklektorerna bl. a. i form av regelbundna ämneskonferenser samt
2. att utreda förutsättningarna för en fastare organisation av den nordiska lektoratsverksamheten vid universitet och högskolor.

Danmarks regering (undervisningsministeriet) meddelar den 25 november 1976 å *samtliga regeringars vägnar*:

De nordiske lektoratsadministrationer holdt 20.—21. maj 1976 i Göteborg et kontaktmøde, hvor en række fælles problemer drøftedes.

Om det for Nordisk Råd fremsatte medlemsforslag nr. A 471/k om en nordisk indsats for at øge undervisningstilbuddet i nordiske sprog ved udenlandske universiteter og læreanstalter vedtoges at udarbejde en fælles udtalelse, som derefter den 11. oktober 1976 er sendt til Nordisk Råd.

Endvidere drøftedes tjenesteforholdene i Sverige for sproglektorer fra de andre nordiske lande. Herom er ligeledes den 11. oktober 1976 afgivet en fælles udtalelse til Nordisk Råd.

Med hensyn til tilrettelæggelsen af det fremtidige samarbejde besluttedes det, at et stående samarbejdsudvalg bestående af formanden og sekretæren for de respektive lektoratsadministrationer skal mødes mindst én gang om året for at drøfte aktuelle spørgsmål. Imellem disse møder sker samarbejdet skriftligt eller telefonisk. Cirka hvert tredje år afholdes et større nordisk kontaktmøde med flere repræsentanter fra hvert land for at drøfte de langsigtede retningslinier for samarbejdet.

Meddelande

om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

*Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att *S v e r i g e* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för nordiskt samarbete på yrkesvägledarutbildningens område, särskilt vad gäller kvalificerad fortbildning av yrkesvägledare.

(Se C 1, s. 968)

Meddelande

om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att vidtaga åtgärder för att få till stånd en gemensam kvalificerad vidareutbildning för lärare till socialhögskolorna och för tjänstemän inom social administration och planläggning.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1976:

De åtgärder som vidtagits av kulturavtalets organ med anledning av rekommendationen redovisas i meddelandet angående rekommendation nr 5/1973.

Meddelande

om rekommendation nr 3/1970 angående utbildning av sjukhusadministratörer

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att föranstalta om åtgärder för att mot bakgrund av de i betänkandet om nordisk utbildning av sjukhusadministratörer (NU 1965: 6) framlagda förslagen och av erfarenheterna av försöksverksamheten vid Nordiska hälsovårdshögskolan få till stånd en permanent nordisk vidareutbildning av sjukhusadministratörer vid nämnda högskola.

(Se C 1, s. 944)

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 3/1970 om utbildning av sjukhusadministratörer.

Av meddelandet framgår att verksamheten vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg skall organiseras om från och med år 1978. Därmed skapas en institution, vars undervisning kommer att motsvara den som ges vid Public Health Schools i andra länder. Sjukhusadministratörerna utgör en av de yrkeskategorier som hälsovårdshögskolan speciellt vänder sig till. Syftet med rekommendationen synes därmed vara uppnått. Utskottet kan följa den fortsatta behandlingen av denna sak dels genom kommande meddelande om den rekommendation som väntas bli antagen med anledning av ministerrådsförslaget *B 20/s* om program för nordiskt samarbete på social- och hälsovårdsområdet, dels genom den särskilda berättelse som hälsovårdshögskolan årligen avger till Nordiska rådet.

Social- och miljöutskottet anser mot denna bakgrund rekommendation nr 3/1970 vara slutbehandlad för rådets del och föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 3/1970 för rådets del vara slutbehandlad.

Stockholm den 20 januari 1977

Erling Dinesen (S)

Finn Gustavsen (SV)

Paul Jansson (s)

Knud Jespersen (DKP)

Bertil Jonasson (c)

Bror Lillqvist (Sd)

Fung. förman

Thor Lund (A)

Kjeld Olesen (S)

Petter Savola (K)

Anna-Greta Skantz (s)

Raino Westerholm (Skl)

Meddelande

om rekommendation nr 6/1970 angående lagstiftning beträffande medborgarskap för barn

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at undersøge, om der ved afgørelsen af statsborgerskabet i videregående omfang kan tages hensyn til princippet om barnets interesse og således, at spørgsmålet eventuelt senere kan aktualiseres på internationalt plan.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 12 januari 1977 å *samtliga regeringars vägnar*:

På grund av rekommendationen avgav arbetsgruppen sitt betänkande (NU 1976: 9) i november 1975.

För Finlands vidkommande förutsätter genomförandet av arbetsgruppens förslag inga lagstiftningsåtgärder. I Sverige har förslagen genomförts den 23 juni 1976 genom ändringar av lagen och förordningen. I de övriga medlemsländerna pågår beredningen av ärendet, men reformen torde kunna genomföras under år 1977.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandena om rekommendation nr 6/1970 angående lagstiftning beträffande medborgarskap för barn och rekommendation nr 7/1970 angående jämlikhet vid naturalisation

Til juridisk udvalg er henvist de af Nordisk Ministerråd til Nordisk Råds 25. session 1977 afgivne meddelelser om rekommandation nr. 6/1970 og rekommandation nr. 7/1970.

Juridisk udvalg har behandlet meddelelserne på et møde den 18. januar 1977 i Stockholm. Udvalget har endvidere drøftet rekommandationerne med de nordiske justitsministre på et fællesmøde den 25. oktober 1976 i Stockholm.

Den arbejdsgruppe, som Nordisk Ministerråd nedsatte i anledning af rekommandationerne, afgav i november måned 1975 sin betænkning "Medborgarskap för barn och jämlikhet vid naturalisation". Betænkningen indeholder bl. a. en redegørelse for hovedlinjerne i de nordiske landes statsborgerlovgivning og naturalisationspraksis, en oversigt over udenlandske børns retsstilling i de nordiske lande og oplysning om de tilsvarende spørgsmål behandling i Europarådet.

Juridisk udvalg konstaterede i sin betænkning af 28. februar 1976, at de undersøgelser, som Nordisk Råd havde anmodet Nordisk Ministerråd om at foretage, dermed var afsluttede. Udvalget tiltrådte konklusionerne i den afgivne betænkning og anbefalede, at de ændringer i lovgivning og administrativ praksis, som betænkningen foreslog, blev gennemført. Udvalget tilkendegav, at man ville drøfte videreførelsen af arbejdet med de nordiske justitsministre.

Juridisk udvalg har på sit møde med de nordiske justitsministre den 25. oktober 1976 fået en redegørelse for ministerrådets tanker om det fortsatte arbejde. Denne redegørelse er i sammentrængt form gengivet i den nu foreliggende meddelelse om de to rekommandationer til Nordisk Råds 25. session 1977.

Forslagene fra den af ministerrådet nedsatte arbejdsgruppe er således på nuværende tidspunkt så langt i retning af at blive gennemført i alle de nordiske lande, at juridisk udvalg ikke finder grundlag for at antage, at rekommandationerne vil kunne opfyldes i videre omfang end tilfældet er eller vil blive i løbet af 1977.

Juridisk udvalg finder på denne baggrund ikke, at der længere er behov for, at der om disse rekommandationer årligt afgives særskilte meddelelser til Nordisk Råds sessioner. Oplysninger om videreførelsen af arbejdet med disse spørgsmål forudsættes fortsat at ville være inde-

holdt i Nordisk Ministerråds beretning om det nordiske samarbejde —
C 1 — til Nordisk Råds sessioner.

Juridisk udvalg skal på denne baggrund indstille,

at Nordisk Råd tager meddelelserne om rekommandation nr. 6/1970 angående lovgivning vedrørende statsborgerskab for børn og om rekommandation nr. 7/1970 angående lighed ved naturalisation til efterretning og anser spørgsmålene for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm den 18. januar 1977

<i>Erik Adamsson (s)</i>	<i>John Austrheim (Sp)</i>
<i>Kirsten Jacobsen (FP)</i>	<i>Olaf Knudson (H)</i>
<i>Tellervo Koivisto (Sd)</i>	<i>Astrid Kristensson (m)</i>
<i>Engly Lie (A)</i>	<i>Nathalie Lind (V)</i> Formand
<i>Aarne Saarinen (Skdl)</i>	<i>Jón Skaftason (F)</i>
<i>Lars Werner (vpk)</i>	<i>Sigurd Ømann (SF)</i>

Meddelande

om rekommendation nr 7/1970 angående jämlikhet vid naturalisation

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at søge reglerne om naturalisation i forbindelse med ægteskab tillempet, således at der ikke generelt gøres forskel mellem mand og kvinde.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 12 januari 1977 å *samliga regeringars vägnar*:

På grund av rekommendationen avgav arbetsgruppen sitt betänkande (NU 1976: 9) i november 1975.

För Finlands vidkommande förutsätter genomförandet av arbetsgruppens förslag inga lagstiftningsåtgärder. I Sverige har förslagen genomförts den 23 juni 1976 genom ändringar av lagen och förordningen. I de övriga medlemsländerna pågår beredningen av ärendet, men reformen torde kunna genomföras under år 1977.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandena om rekommendation nr 6/1970 angående lagstiftning beträffande medborgarskap för barn och rekommendation nr 7/1970 angående jämlikhet vid naturalisation

(Se rek. nr 6/1970/j: Bilaga)

Meddelande

om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

*Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att **D a n m a r k** skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att i samband med den nationella utbyggnaden av produktionen av material för undervisningen i radio och TV verka för en fastare organisation av den samnordiska produktionen på området.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1976:

Inom ramen för det nordiska NOVU-projektet (se meddelande angående *rekommendation nr 7/1966*), som arbetat med produktion av undervisningsprogram i radio och TV, har även arbetats med undervisningsmaterial för dessa media. I anslutning till de utsändningar som NOVU producerat har man inom projektet framställt olika former av textmaterial, kurshäften, studiebrev, kassettband etc.

I samband med den gemensamma nordiska rapport över NOVU-projektet, som färdigställdes under hösten 1976 och som skall tryckas under våren 1977, tas problematiken kring undervisningsmaterial för radio och TV upp till behandling.

Meddelande

om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att under medverkan av de studerande utreda möjligheterna att avlägsna föreliggande hinder för nordiska studerande att i ett annat nordiskt land än hemlandet vinna inträde till utbildningslinjer, för vilka likartade intagningsvillkor råder i samtliga nordiska länder,

2. att under medverkan av de studerande utreda möjligheterna att avlägsna föreliggande hinder för nordiska studerande att i ett annat nordiskt land än hemlandet vinna inträde till utbildningslinjer, för vilka olika intagningsvillkor råder i de nordiska länderna, samt

3. att under medverkan av de studerande utreda förutsättningarna för ett förenhetligande av beviljandet av studiesociala förmåner i de nordiska länderna.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1976:

Mot bakgrund av Nordiska ministerrådets beslut om nordisk tentamensgiltighet 12.6.1975 har under 1976 nationella cirkulärbestämmelser om nordisk tentamensgiltighet inom filosofisk-samhällsvetenskaplig och teknisk fakultet utarbetats i Finland, Norge och Sverige. Man avvaktar liknande bestämmelser från Danmark och Island.

Vid den konferens inom ramen för harmoniseringsarbetet, som avhölls 1975 angående studielämplighetsprov och andra evalueringsfrågor, beslutades att en uppföljning skulle äga rum. Medel finns avsatta för ett sammanträde 1977, som avser en diskussion om evalueringsproblem generellt.

Problemområdet har också omnämnts i långtidsbudgeten för harmoniseringsarbetet och avsikten är att frågorna skall beaktas i de sammanhang där grundskolan generellt diskuteras.

Meddelande

om rekommendation nr 14/1970 angående forskningsinstitut för framtidsfrågor

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för en nordisk samverkan på framtidsforskningens område, däri inbegripet frågan om upprättande av ett nordiskt institut eventuellt med avdelningar förlagda till olika nordiska länder.

Danmarks regering (undervisningsministeriet) meddelar den 12 januari 1977 å *samtliga regeringars vägnar*:

I efteråret 1976 er der — foranlediget af rekommandation nr. 9/1976 — afholdt et møde mellem ministerrådets sekretariat og de implicerede organer i de enkelte lande. På dette møde aftaltes visse retningslinier for det fremtidige samarbejde vedrørende fremtidsstudier. Der henvises i øvrigt til meddelelsen om rekommandation nr. 9/1976.

Meddelande**om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando**

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland og Sverige at bygge en bro over Muonio elv ved Karesuando.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 15 december 1976 å *Finlands och Sveriges regeringarnas vägnar*:

I den av väg- och vattenbyggnadsverket i Finland och statens vägverk i Sverige gemensamt gjorda utredningen om behovet av förbättrade förbindelser över gränsälvarna mellan Torneå och Kilpisjärvi föreslås bl. a. att färjeleden vid Karesuando ersätts med broförbindelse. I anledning härav började vägmyndigheterna i de två länderna under första halvåret 1976 upprätta arbetsplan för en sådan broförbindelse med tillhörande tillfartsvägar. Väg- och vattenbyggnadsverket i Finland svarar för projektering av själva bron och respektive lands vägmyndighet för tillfartsvägar inom sitt land.

Meddelande

om rekommendation nr 16/1970 angående Blå vägens utbyggnad till Europaväg

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland, Sverige og Norge i fællesskab at foretage en henvendelse til Europavejkommissionen om, at Europavej 79 fra Helsingfors til Vasa forlænges over Kvarken med den nuværende "Blå vägen" fra Holmsund over Umeå (svensk lensvej 362) til Storuman (nuværende rigsveje 92 og 93), fra Storuman til rigsgrænsen (svensk lensvej 361) ved Umbukta og derfra til Mo i Rana (norsk rigsvej 77) og videre til Nesna.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1976

Blå vägen er bygget ut og godkjent som Europaveg E 79 på strekningen Mo i Rana—Vasa. I Finland fortsetter E 79 til Tampere og Helsinki mens Blå vägen går østover til Kuopio—Joensuu.

I Norge er fortsettelsen av Blå vägen i Mo i Rana—Nesna under utbygging. Spørsmålet om å få denne strekning med i E 79 vil kunne vurderes på ny når den er ferdig utbygget.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet**

Til trafikuttvalget er henvist Nordisk Ministerråds meddelelse til Nordisk Råds 25. sesjon om rekommandasjon nr. 16/1970 angående Blå vägens utbygging til Europavei.

I rekommandasjonen er den finske, norske og svenske regjering oppfordret til å arbeide for at "Blå Vägen" fra Holmsund via Umeå, Storuman, Umbukta og Mo til Nesna blir utbygget og opptatt i Europaveinettet som forlengelse av Europavei 79 fra Helsingfors til Vasa.

Det opplyses i meddelelsen at nevnte veistrekning fra Vasa til Mo i Rana nå inngår i Europaveinettet med betegnelsen E 79. Spørsmålet om også å få strekningen Mo—Nesna opptatt i dette nettet vil kunne vurderes på ny når denne er ferdig utbygget i henhold til Norsk Vegplan. Slik utbygging er i gang.

Trafikuttvalget vil uttrykke tilfredshet med at Blå Vägen fram til Mo er opptatt i Europaveinettet og utbygget til en forholdsvis god standard. Utvalget forutsetter at arbeidet med den resterende del av Blå Vägen, fra Mo til Nesna, følger de vedtatte planer og at man søker også denne strekningen innlemmet i Europaveinettet så snart som mulig. Utvalget regner med at dette arbeidet for Rådets del kan følges ved den omtale det kan gis i ministerrådsberetningenes (C 1) avsnitt om mellomriksveinettet.

Med henvisning til det som er sagt ovenfor foreslår trafikuttvalget at Nordisk Råd tar meldingen om rek. nr. 16/1970 ang. Blå Vägens utbygging til Europavei til etterretning og anser rekommandasjonen for ferdigbehandlet for Rådets vedkommende.

Stockholm, 18. januar 1977

Eric Carlsson (c)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Gils Guðmundsson (Ab)

Håkon Kyllingmark (H)

Sven Mellqvist (s)

Pekka Tarjanne (Lkp)

Formann

Christian Christensen (KrF)

Leif Glensgård (FP)

Ivar Hansen (V)

Reidar T. Larsen (SV)

Rolf Sellgren (fp)

Folke Woivalin (ÅS)

Meddelande

om rekommendation nr 28/1970 angående forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna för en utbyggnad av Nordiska hälsovårdshögskolan till en institution också för forskning inom högskolans ämnesområde med bl. a. fast anställd personal.

(Se C 1, s. 944)

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 28/1970 om forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan.

Av meddelandet framgår att ministerrådet — social- och hälsovårdsministrarna — i november 1976 fattat beslut om att bygga ut verksamheten vid hälsovårdshögskolan. Undervisningen, som vänder sig till sjukvårdschefer, tandvårdschefer, sjuksköterskor i ledande befattningar, administratörer och socialvårdstjänstemän, skall ligga på ett plan som motsvarar Public Health Schools i andra länder.

Hälsovårdshögskolan skall också fungera som ett centrum för tillfällig kursundervisning. Forskningsresurser i form av fasta tjänster kommer att knytas till skolan.

Därmed synes syftet med rekommendationen vara uppnått. Utskottet kan följa den fortsatta verksamheten vid Nordiska hälsovårdshögskolan dels genom den årliga berättelse som tillställs Nordiska rådet, dels genom meddelande om den rekommendation som väntas bli antagen på grundval av ministerrådsförslaget *B 20/s* om program för nordiskt samarbete på social- och hälsovårdsområdet. Slutligen kan, genom att bevillningarna till hälsovårdshögskolan från och med år 1978 kommer att återfinnas på Nordiska ministerrådets allmänna budget, rådet genom sin budgetkommitté följa verksamheten också på detta sätt.

Social- och miljöutskottet anser mot denna bakgrund rekommendation nr 28/1970 vara slutbehandlad för rådets del och föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 28/1970 för rådets del vara slutbehandlad.

Stockholm den 20 januari 1977

Erling Dinesen (S)

Finn Gustavsen (SV)

Paul Jansson (s)

Knud Jespersen (DKP)

Bertil Jonasson (c)

Bror Lillqvist (Sd)

Fung. förman

Thor Lund (A)

Kjeld Olesen (S)

Petter Savola (K)

Anna-Greta Skantz (s)

Raino Westerholm (Skl)

Meddelande**om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland och Sverige

1. att gemensamt verka för en samordning av de olika forskningsprojekt beträffande Östersjöns vattensituation, vilka redan påbörjats, och
2. att taga ett förnyat initiativ till samarbete mellan Östersjöns strandstater angående Östersjöns föroreningar.

(Se C 1, s. 948)

Meddelande

om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturllexikon

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att på grundval av ett reviderat kostnadsförslag genomföra det av Nordiska kulturkommissionens sektion I utarbetade förslaget till ett nordiskt litteraturllexikon.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1976:

Spørsmålet om litteraturlleksikon er til nå ikke blitt prioritert så høyt at det foreligger konkrete forslag til gjennomføring av denne rekommandasjonen.

En vil imidlertid være oppmerksom på rekommandasjonen i Ministerådets planleggings- og prioriteringsarbeide på det allmennkulturelle området.

Meddelande

om rekommendation nr 33/1970 angående nordiskt sjukhusfysiker-samarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

*Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att **F i n l a n d** skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att vidtaga åtgärder för att realisera de i Nordisk utredningsserie 1969: 8 framlagda förslagen om nordiskt sjukhusfysikersamarbete.

(Se C 1, s. 948)

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 33/1970 om nordiskt sjukhusfysikerssamarbete.

Av meddelandet framgår att ministerrådet fattat beslut om att en gemensam nordisk kurs i klinisk dosimetri skall anordnas vid statens strålskyddsinstitut i Stockholm under år 1977. Uppföljning av denna kurs förväntas ske inom ramen för den utbyggda verksamheten vid Nordiska hälsovårdshögskolan. Ministerrådet uppger vidare att man inte avser att vidtaga ytterligare åtgärder i anledning av denna rekommendation.

Syftet med rekommendationen synes delvis vara uppnått. Utskottet kan följa den fortsatta behandlingen av denna fråga inom ramen för det program för nordiskt samarbete på social- och hälsovårdsområdet som väntas bli antaget i anslutning till rådets 25:e session samt eventuellt också genom den särskilda berättelse som avges till Nordiska rådet av Nordiska hälsovårdshögskolan.

Social- och miljöutskottet anser mot denna bakgrund rekommendation nr 33/1970 vara slutbehandlad för rådets del och föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 33/1970 för rådets del vara avslutad.

Stockholm den 20 januari 1977

Erling Dinesen (S)

Finn Gustavsen (SV)

Paul Jansson (s)

Knud Jespersen (DKP)

Bertil Jonasson (c)

Bror Lillqvist (Sd)

Fung. förman

Thor Lund (A)

Kjeld Olesen (S)

Petter Savola (K)

Anna-Greta Skantz (s)

Raino Westerholm (SkI)

Meddelande

om rekommendation nr 34/1970 angående nordisk giltighet för körkort

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at gennemføre det af Nordisk embedsmandsudvalg om nordisk gyldighed for førerbeviser i betænkning af 23. januar 1969 (*NU 1969:7*) stillede forslag, således at de i ét nordisk land udstedte førerbeviser til motorkøretøjer får samme gyldighed i de øvrige nordiske lande.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1976:

Nordisk Råd vedtog ved sessionen i marts 1976 rek. nr. 3/1976. I denne rekommandations første led anbefaler Nordisk Råd Nordisk Ministerråd snarest muligt at gennemføre de forslag, som er fremført i Nordisk Trafiksikkerhedsråds Rapport 6, Körkort i Norden, således at førerbevis udstedt i ét nordisk land er gyldigt i et andet nordisk land, også når vedkommende tager fast bopæl.

Under hensyn til, at rek. nr. 3/1976 således for dette leds vedkommende svarer til rek. nr. 34/1970, findes sidstnævnte rekommandation ikke længere at have selvstændig betydning. Der henvises derfor til meddelelsen om rek. nr. 3/1976.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet**

Til trafikuttvalget er henvist den av Nordisk Ministerråd til Nordisk Råds 25. sesjon avgitte melding om rekommendasjon nr. 34/1970 angående nordisk gyldighet for kjørekort.

I rekommendasjonen henstiller Nordisk Råd til regjeringene å gjennomføre forslag fremsatt i en betenkning av Nordisk embetsmannsutvalg om nordisk gyldighet av kjørekort (*NU 1969: 7*), slik at kjørekort utstedt i et nordisk land får samme gyldighet i de øvrige.

Nordisk Komité for veitrafikklovgivning (NKV) har på grunnlag av ovennevnte betenkning utarbeidet forslag til hvordan nordisk gyldighet av kjørekort kan gjennomføres (jfr. Nordisk Trafikksikkerhetsråds rapportserie, rapport 6, Körkort i Norden).

På Nordisk Råds 24. sesjon i København ble det vedtatt en rekommendasjon om internordisk gyldighet av kjørekort og førerbevis for yrkesmessig transport. Bakgrunnen for den nye rekommendasjonen, rek. nr. 3/1976, var den ovennevnte rapport, Körkort i Norden.

Ettersom hensikten med rek. nr. 34/1970 også omfattes av rek. nr. 3/1976, må trafikuttvalget være enig med Nordisk Ministerråd i at rek. nr. 34/1970 ikke lenger har en selvstendig betydning.

Med henvisning til det som er sagt ovenfor foreslår trafikuttvalget at Nordisk Råd tar meldingen om rek. nr. 34/1970 ang. nordisk gyldighet av kjørekort til etterretning, og anser rekommendasjonen for ferdigbehandlet for Rådets vedkommende.

Stockholm, 18. januar 1977

Eric Carlsson (c)

Christian Christensen (KrF)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Leif Glensgård (FP)

Gils Guðmundsson (Ab)

Ivar Hansen (V)

Håkon Kyllingmark (H)

Reidar T. Larsen (SV)

Sven Mellqvist (s)

Rolf Sellgren (fp)

Pekka Tarjanne (Lkp)

Folke Woivalin (ÅS)

Formann

Meddelande

om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at lade foretage en udredning af spørgsmålet om ensartet uddannelse af og ensartede prøver for førere af motorkøretøjer.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1976:

I de nordiske lande har kørekortsspørgsmålet i de seneste år været genstand for opmærksomhed fra flere sider. Således forsøger man i overensstemmelse med de internationale overenskomster (Genève- og Wienkonventionerne) at nå frem til en ensartet inddeling af førerbeviserne, for så vidt angår de forskellige køretøjskategorier. Herudover har problemerne omkring køreuddannelsen og køreprøven været rejst nationalt i de enkelte lande, hvilket i et vist omfang har bevirket, at der er eller overvejes gennemført ændringer på dette område. Også inden for ECE (FNs økonomiske kommission for Europa) behandles for tiden spørgsmålet om køreuddannelsen og køreprøven.

På denne baggrund har NTR nedsat en arbejdsgruppe, der foretager en undersøgelse af de eksisterende forskelle mellem de nordiske lande i køreuddannelsen og køreprøven samt årsagerne til eventuelle forskelle. Når resultatet af denne undersøgelse foreligger, vil NTR tage stilling til mulighederne for ensartede regler på området.

Meddelande

om rekommendation nr 1/1971 angående samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köpenhamn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för ett ökat nordiskt samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1976:

Som nämndes i meddelandet till Nordiska rådets föregående session, bildades under 1975 ett informellt nordiskt samarbetsorgan för Östeuropaforskning. Organet, som har fått namnet Nordiska kommittén för öststatsforskning, skall enligt sina stadgar "främja informationsutbyte avseende forskning om Sovjetunionens och Östeuropas samhällsförhållanden och verka för samarbete mellan öststatsforskare". Kommittén skall härvid särskilt

a) främja samverkan mellan öststatsforskare i Norden och mellan nordiska och ickenordiska forskare med inriktning på Sovjetunionen och Östeuropa,

b) verka för goda kontakter mellan öststatsforskare och forskare inom andra akademiska discipliner i Norden, samt

c) medverka till att vetenskapliga kontakter etableras med Sovjetunionen och Östeuropa.

Kommitténs verksamhetsprogram omfattar periodiskt återkommande vetenskapliga konferenser, symposier och forskarutbyte inom öststatsforskningens område samt utgivande av en periodisk informationsskrift, där bl. a. rapporter från kommitténs forskningsymposier skall publiceras.

Genom denna kommitté synes förutsättningar ha skapats för ett väsentligt intensifierat nordiskt samarbete inom särskilt samhällsvetenskaplig forskning med inriktning på Sovjetunionen och Östeuropa. När

det gäller språk- och litteraturvetenskaplig forskning förekommer redan ett omfattande samarbete, bl. a. genom nordiska symposier som stötts av Nordiska kulturfonden. Även Nordiska kommittén för öststatsforskning har ansökt om vissa bidrag till sin verksamhet. Denna fråga prövas f. n. i kulturavtalets organ.

Meddelande

om rekommendation nr 4/1971 angående en mellanriksväg mellan Virtaniemi och Tjærebukten

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i Finland og Norge snarest at undersøge mulighederne for at bygge en mellemrigsvej mellem Virtaniemi og Tjærebukten.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 15 december 1976 å *samtliga regeringars vägnar*:

Finlands och Norges vägmyndigheter har i mars 1975 träffat överenskommelse om en gemensam utredning av de vägförbindelser som avses i Nordiska rådets rekommendation nr 4/1971 och nr 10/1974. Den sistnämnda rekommendationen avser byggande av bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby.

Resultaten av de under 1975 utförda trafikutredningarna har redovisats samt övriga nödvändiga grundupplysningar framtagits under innevarande år. I en rapport som beräknas kunna föreligga i slutet av 1976 skall detaljerade förslag presenteras för eventuella vidare åtgärder samt uppgifter lämnas om dessas kostnader och nyttoverkningar. Därutöver har också den alternativa förbindelsen Sevettijärvi—Neiden upptagits till prövning.

Meddelande

om rekommendation nr 5/1971 angående nordisk giltighet för recept

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köpenhamn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att införa nordisk giltighet för recept utfärdade av läkare, tandläkare och veterinärer i nära anslutning till det förslag som framlagts av Nordisk reseptkomité i dess utredning (NU 1969: 18).

(Se C 1, s. 947)

Meddelande

om rekommendation nr 6/1971 angående förenkling av tullbehandlingen av skogs- och jordbruksmaskiner

(Överlämnad av Finlands regering)

Vid möte i Köpenhamn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att gemensamt överse gällande bestämmelser rörande temporär tullfrihet och tullrestitution i syfte att förbättra och förenkla möjligheterna till förhyrning särskilt i vad avser maskiner för skogs- och jordbruksändamål.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 22 februari 1977 å *samtliga regeringars vägnar*:

Sedan senaste meddelande gavs, har rekommendationen inte lett till någon lagstiftning i Danmark, Finland, Norge eller Sverige.

Såsom uppgavs i meddelandet år 1976 har Sverige genom den nya tullagstiftning som trädde i kraft den 1 januari 1974 delvis tillmötesgått rekommendationen.

I Finland har frågan behandlats i tullagskommittén, och man har där beslutat att i den nya tullskattelagen skall ingå ett stadgande, enligt vilket tillfälligt importerade maskiner och apparater för användning inom jord- och skogsbruk vid gränsområdet skulle vara helt tullfria, såvida de återutförs ur landet inom ett år räknat från importdagen. En proposition i saken kommer att lämnas till riksdagen under loppet av våren 1977.

Meddelande

om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elektriska säkerhetsfrågor

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att ta initiativ till en samordning av ländernas installationsföreskrifter även på sådana områden, som saknar eller endast delvis har samband med kontrollbestämmelser rörande elmateriel men som likväl har betydelse för den nordiska samhandeln med elmateriel.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 31 december 1976 å *samtliga regeringars vägnar*:

Nordiska kommittén för samordning av elektriska säkerhetsfrågor, NSS (Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige) har under år 1976 hållit sammanträde i Oslo den 12—13 maj 1976 och Helsingfors den 2—3 november 1976.

Kommittén har fortsatt sitt arbete med att undanröja sådana krav i gällande anläggningsföreskrifter inom de nordiska länderna, att därav föranledda avvikelser i kontrollbestämmelserna för elektrisk materiel kan elimineras. Därvid har liksom tidigare varit en målsättning att i största möjliga utsträckning försöka undvika avvikelser från de kontrollbestämmelser som utarbetats inom CEE (International Commission on Rules for the Approval of Electrical Equipment). Beroende på nya eller reviderade kontrollbestämmelser synes fortlöpande ovannämnda frågor kräva behandling.

Med avseende på elmaterielfrågor har kommittén bl. a. meddelat rekommendationer om nätanslutning av bilkupévärmare och bilmotorvärmare, om kapslingsklass för flyttbara handverktyg i det fria, i fuktiga utrymmen, i våta utrymmen och i brandfarliga utrymmen och om miniarea för hissledning.

Kommitténs arbete har emellertid liksom under föregående verksamhetsår till stor del avsett områden, som endast delvis har samband med kontrollbestämmelser rörande elmateriel, men som likväl har betydelse

för den nordiska samhandeln med elmateriel. Bland annat har kommitténs rekommendation om gemensamma nordiska föreskrifter för elektriska installationer i prefabricerade bostadshus, avsedda att exporteras inom Norden, åter varit föremål för behandling, varvid ytterligare justeringar vidtagits.

En prövning av vissa delar av rekommendationen har skett i en särskild arbetsgrupp för hithörande frågor. Den behandling av rekommendationen, som hittills skett synes emellertid ha lett fram till, att densamma under år 1977 skall kunna meddelas officiellt som ett gemensamt nordiskt dokument.

Vidare har behandlats ett ärende avseende detaljföreskrifter för elektrisk utrustning i utrymmen som utgör del av ventilationskanal. I ärendets behandling har deltagit representanter för Nordiska kommittén för byggnadsbestämmelser, brandskyddsutskottet.

Den tidigare rapporterade verksamheten med utarbetande av gemensamma nordiska föreskrifter för arbete under spänning, AUS, har fortsatt. Verksamheten har därvid främst varit inriktad på föreskrifter för arbete under spänning på lågspänningsanläggningar. Arbetet med föreskrifter på detta område, vilket bland annat har betydelse för en nordisk montörsutbildning för AUS och ett eventuellt montörsutbyte för AUS, fortsätter.

Bland andra frågor som behandlats må nämnas, dimensionering av noll- eller skyddsledare i plastisolerade, plastmantlade kablar med koncentrisk ledare, bestämmelser om tomgångsspänningar vid bågs svetsning, utförande av svetsmaskin för plastfolier och godtagande av kanalsken-systems och kontaktsken-systems metalliska hölje som särskild skyddsledare.

I anslutning till det internationella arbetet inom CEE (International Commission of Rules for the Approval of Electrical Equipment), IEC (International Electrotechnical Commission) och CENELEC (Comité Européen de Normalisation Electrotechnique) har behandlats ett flertal frågor rörande elsäkerhet, bland annat med avseende på elinstallationer i byggnader (IEC Technical Committee No. 64: Electrical Installations of Buildings).

Det kan rapporteras, att kommitténs sekreterare informerat om nordiska föreskrifter på elsäkerhetsområdet samt om nordiskt samarbete på detta område vid en konferens, som hölls av Nordisk El-Utbildnings Kommite, NEUK, i Helsingfors den 24—26 november 1976.

Meddelande

om rekommendation nr 9/1971 angående samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köpenhamn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för att samordna utbildningen för bibliotek, arkiv och informatik, särskilt beträffande fortbildningen och produktionen av läromedel på dessa områden.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1976:

I 1975 blev der under kulturaftalens organer nedsat en særlig arbejdsgruppe med den opgave at undersøge mulighederne for fællesnordiske tiltag indenfor efter- og videreuddannelsesområdet. Man har bl. a. i arbejdsgruppen undersøgt behovet for efter- og videreuddannelses tiltag på fællesnordisk plan og har her forudsat, at det måtte være lavtfrekvente målgrupper, som i første række måtte tages i betragtning i forbindelse med eventuelle fællesnordiske initiativer.

Det er besluttet at iværksætte et kortlægningsarbejde inden for bestemte erhvervssektorer, hvor det i forvejen er konstateret, at der findes lavtfrekvente målgrupper.

I arbejdsgruppen har man kunnet konstatere, at det navnlig er indenfor de ikke-akademiske områder, at der er behov for efter- og videreuddannelse.

Med hensyn til spørgsmålet om samnordisk uddannelse for biblioteker, arkiv og informatik må det bl. a. konstateres, at det i forbindelse med omstruktureringen af Norddok til Nordinfo er blevet påpeget, at en af opgaverne for denne nye organisation er at være opmærksom på behovet for uddannelse inden for de i rekommandationen nævnte områder.

På baggrund heraf er der for øjeblikket ikke planer om nye initiativer med hensyn til samnordisk uddannelse for biblioteker, arkiv og informatik.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 25:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 9/1971 angående samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik. Syftet med rekommendationen är att samordna utbildningen för bibliotek, arkiv och informatik, särskilt beträffande fortbildningen och produktionen av läromedel på dessa områden.

I meddelandet hänvisas till den av kulturavtalets organ föranstaltade undersökningen av möjligheterna till samnordisk efter- och vidareutbildning. Det anförs vidare att en av uppgifterna för det nya nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information Nordinfo, som inlett sin verksamhet den 1 januari 1977, är att vara uppmärksam på behovet av utbildning vad gäller de områden som nämns i rekommendationen.

Då det sålunda numera existerar ett nordiskt organ, som kan handha de i rekommendationen anvisade uppgifterna, ser utskottet inte några skäl att längre kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning. Utskottet har nämligen alla möjligheter att följa med frågans utveckling genom den berättelse över sin verksamhet som det nya organet årligen äger avge till rådet.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår kulturutskottet att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 9/1971 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 21 januari 1977

Kristian Albertsen (S)

Jo Benkow (H)

Per Borten (Sp)

Rolf Fjeldvær (A)

Guttorm Hansen (A)

Poul Hartling (V)

Sture Palm (s)

Veikko Pihlajamäki (K)

Kullervo Rainio (Kok)

Marjatta Stenius (Skdl)

Ingrid Sundberg (m)

Per Olof Sundman (c)

Viceförman

Ulf Sundqvist (Sd)

J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Meddelande

om rekommendation nr 10/1971 angående samnordisk utbildning av konservatorer

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köpenhamn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att undersöka förutsättningarna för en gemensam produktion av läromedel för utbildningen av konservatorer,
2. att årligen ställa ett antal stipendier till förfogande för konservatorselever och yrkesverksamma konservatorer för studievistelse i de nordiska grannländerna, samt
3. att framlägga förslag till en permanent samnordisk fortbildning och specialutbildning av konservatorer.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1976:

Ledningsgruppen för den försöksverksamhet med samnordisk vidareutbildning av konservatorer som genomfördes under åren 1974—75 har avlagt rapport till kulturavtalets organ över verksamheten.

I sin rapport över försöksverksamheten framhåller ledningsgruppen att man rönt ett positivt intresse från alla som varit engagerade i verksamheten, både som föreläsare och deltagare. De fyra kurser som avhållits har behandlat sådana ämnen där särskilt stora behov för fortbildning ansågs föreligga och man har eftersträvat en jämn geografisk spridning, samtidigt som man anknutit kursen till en ort som haft särskilda förutsättningar och tillgångar för det speciella ämnesområde som behandlats.

För varje kurs har utarbetats kursmaterial, och i ett av fallen har det kompendium som sammanställdes tryckts i NU-serien och därigenom fått en vidare spridning.

Genom att målgruppen för vidareutbildningsverksamheten är relativt liten, anser ledningsgruppen i sina förslag att en mer permanent samnordisk fortbildning bör följa, eftersom underlag och resurser knappt finns för nationella arrangemang.

Ledningsgruppen har genom sina förslag fullföljt sitt uppdrag och belyst de i rekommendationen angivna önskemålen. Kulturavtalets organ behandlar för närvarande förslagen.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 25:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 10/1971 angående samnordisk utbildning av konservatorer. Rekommendationen, som är tredelad, syftar till gemensam produktion av läromedel för utbildning av konservatorer, stipendier för konservatorselever och yrkesverksamma konservatorer för studievistelse i de nordiska grannländerna samt permanent samnordisk fortbildning och specialutbildning av konservatorer.

Av meddelandet framgår det att försöksverksamheten med vidareutbildning av konservatorer 1974—75 har evaluerats. Det har försports ett positivt intresse hos alla som berörts av försöksverksamheten och enligt ledningsgruppen skulle det vara av värde om kursverksamheten kunde fortsätta på permanent bas. Det framgår vidare att det för varje kurs utarbetats material, av vilket något tryckts i NU-serien.

Sedan detta meddelande avgivits har utskottet erfarit att principbeslut fattats om samnordisk vidareutbildning av konservatorer och att denna kursverksamhet införs under momentet nordisk kursverksamhet på kulturbudgeten. Utskottet anser att syftet med rekommendationen därmed förverkligats i tillfredsställande grad och finner mot denna bakgrund att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Kulturutskottet föreslår

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 10/1971 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 21 januari 1977

Kristian Albertsen (S)

Jo Benkow (H)

Per Borten (Sp)

Rolf Fjeldvær (A)

Guttorm Hansen (A)

Poul Hartling (V)

Sture Palm (s)

Veikko Pihlajamäki (K)

Kullervo Rainio (Kok)

Marjatta Stenius (Skdl)

Ingrid Sundberg (m)

Per Olof Sundman (c)

Viceförman

Ulf Sundqvist (Sd)

J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Meddelande

om rekommendation nr 11/1971 angående samnordiska arkiv

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att efter nödiga utredningar utforma gemensamma principer för inleverering till och förvaringen hos myndighet av samnordiska organs handlingar samt att utfärda enhetliga regler för dylika handlingars offentlighet.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1976:

De nordiske riksarkivene avgav høsten 1974 en betenkning med forslag til samarbeidstiltak som ble oversendt Ministerrådet.

Spørsmålet har siden vært oppe til foreløpig drøftelse i Ministerrådets rådgivende komite for allmennkulturell virksomhet. Saken vil komme opp til ny behandling i samarbeidsorganene i forbindelse med det framtidige planleggings- og prioriteringsarbeidet på det allmennkulturelle området.

Spørsmålet om offentlighet i samnordisk forvaltning er blitt vurdert i forbindelse med betenkningen "Offentlighetsprinsippets anvendelse på nordiske samarbeidsoppgaver" (NU 1974: 14), og det er fra 1. januar 1976 vedtatt felles regler på dette området for Ministerrådets sekretariater.

Meddelanden

om rekommendation nr 12/1971 angående gemensamt införande av SI-systemet

(Överlämnade av Danmarks regering)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna

1. att i samarbete genomföra erforderliga ändringar och komplettering av gällande lagstiftning i syfte att vid en och samma tidpunkt under 1970-talets första hälft införa måttenheter enligt SI-systemet i de nordiska länderna samt

2. att i samband därmed även överväga förutsättningarna för vidgat nordiskt samarbete i spörsmål som anknyter till SI-systemets införande.

Danmarks regering (handelsministeriet) meddelar den 25 november 1976:

Handelsministeriet har som de foregående år hørt en række institutioner, som har oplyst, at den i tidligere meddelelser beskrevne anvendelse af SI-systemet fortsættes og udbygges. Landbrugsministeriet bemærker, at matrikeldirektoratet agter med virkning fra 1. februar 1977 at fastsætte nye regler for privatpraktiserende landinspektørers udfærdigelse af matrikulære sager. I disse regler fastsættes blandt andet, at retninger og vinkler angives i GON (ny grader).

Indenrigsministeriet meddeler efter forhandling med sundhedsstyrelsen og civilforsvarsstyrelsen følgende:

På baggrund af EF-direktivet af 27. juli 1976 om ændring af Rådets direktiv 71/354/EØF om tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om enhederne for mål og vægt har Dansk medicinsk Selskab den 14. april 1976 efter henstilling fra sundhedsstyrelsen nedsat et udvalg, der skal overveje, hvilke forholdsregler der skønnes nødvendige for at gennemføre bestemmelserne i direktivet af 27. juli 1976 inden for sundhedsvæsenets område. Udvalget, hvori sundhedsstyrelsen er repræsenteret, har afholdt 4 møder. Udvalgets betænkning, der skal danne grundlag for sundhedsstyrelsens beslutning om forholdsregler til gennemførelse af direktivets bestemmelser, forventes at foreligge inden udgangen af dette år.

Direktoratet for statens skibstilsyn anvender nu måleenheder, således som det fremgår af intern meddelelse nr. 44 af 18. november 1976.

Justervæsenet og statsprøveanstalten meddeler følgende:

Med den i Folketinget 12. maj 1976 vedtagne lov om ændring af lov om mål og vægt indføres SI legalt i Danmark med virkning fra 1. juli 1977. Samtidigt er nedsat et særligt udvalg — handelsministeriets metrologiudvalg — som skal rådgive handelsministeriet om de nødvendige praktiske foranstaltninger vedrørende tilvejebringelse og vedligeholdelse af prototyper og grundnormaler samt udbredelse af kendskabet til SI. Arbejdet i udvalget vedrørende den sidste opgave ventes tilendebragt i løbet af foråret 1977.

Justervæsenet har i årets løb påbegyndt et samarbejde med de øvrige nordiske landes justervæsenere inden for området legal metrologi, som også vil omfatte spørgsmål om ensartede retningslinier i Norden for anvendelse af SI inden for det justertekniske arbejde.

Hvad angår statsprøveanstalten (SPA) kan det oplyses, at SPA i løbet af 1977 har planlagt at foretage ændring og omkalibrering af samtlige prøvemaskiner til direkte visning i de nye SI-enheder.

Inden for de seneste par år har SPA i sit kontrolarbejde rapporteret resultaterne heraf under anvendelse af SI-enheder i den udstrækning, de tilhørende standarder anvender disse. Fra 1. juli 1977 vil resultater af prøvninger udført på SPA principielt blive rapporteret i SI-enheder.

Det er imidlertid SPA's indtryk, at det vil tage en rum tid, førend kravspecifikationerne i alle gamle standarder er ændrede i overensstemmelse med det nye enhedssystem. Dette gælder i særdeleshed også mange ældre prøvemaskiner i industrien, som SPA i en vis overgangsperiode påregner at måtte kalibrere både i gamle og nye enheder.

De øvrige danske ministerier og styrelser henholder sig til tidligere afgivne meddelelser.

Handelsministeriet har rettet henvendelse til de øvrige nordiske regeringer:

Islands regering (Iðnaðarmálaráðuneytið) meddeler:

Under henvisning til handelsministeriets skrivelse af 5. ds., journ.nr. 6 98-9-70, angående samarbejde vedrørende indførelse af måleenheder i de nordiske lande i overensstemmelse med SI-system, hvor der udbedes oplysninger om udviklingen i Island med henblik på afgivelse af en meddelelse til Nordisk Råds 25. session, skal man herved meddele, at ingen overvejelse af større betydning har fundet sted i det forløbne år.

Finlands regering (handels- og industriministeriet) meddelar den 19 november 1976:

En kommitté för SI-mätenheter följer med SI-systemets användning och utveckling i Finland. Kommittén har i främsta hand fäst uppmärk-

samhet vid beteckningarna för tryck, vissa terminologifrågor och användbarheten av ikraftvarande överföringstabeller.

Övergången till SI-systemet har framskridit planenligt. År 1976 kan ses som ett mellanår och om ingenting oförutsett inträffar kommer användningen av systemet att förverkligas enligt de ursprungliga planerna.

Der er ikke modtaget bemærkninger fra de øvrige regeringer.

Danmarks regering (handelsministeriet) meddelar den 17 december 1976:

Ministeriet for offentlige arbejder meddeler i skrivelse af 1. december 1976 følgende:

På luftfartsområdet er spørgsmålet om indførelsen af systemet stadig under overvejelse i ICAO. Det danske luftfartsdirektorat har i maj 1975 over for ICAO givet udtryk for, at Danmark i princippet kan tiltræde SI-systemet, men anerkender, at engelske fod fortrinsvis anvendes for så vidt angår civile luftfartøjers instrumenter til måling af vertikal afstand og vertikal hurtighed.

På gasområdet bliver systemet allerede anvendt af Danmarks Gasmateriel Prøvning.

På elektricitetsområdet fortsætter elektricitetsrådet med indførelse af SI-systemets måleenheder i forbindelse med udarbejdelse af nye afsnit i stærkstrømsreglementet.

Norges regering har den 29. november 1976 fremsendt følgende om arbejdet med indførelsen af SI-systemet i Norge:

Det vises til handelsministeriets brev af 5. november d. å. angående ovennevnte sak.

Justerdirektoratet har nå under sluttbehandling forslaget vedrørende indføring av SI i norsk lovgivning.

Danmarks regering (handelsministeriet) meddelar den 4 januari 1977:

Statens provningsanstalt meddeler i skrivelse af 17. december 1976 følgende:

Med anledning av handelsministeriets skrivelse av den 5 november 1976 till industridepartementet har statens provningsanstalt anmodats avge yttrande direkt till er.

Statens provningsanstalt får meddela följande.

Som är känt genom våra tidigare rapporter inleddes under senare delen av budgetåret 1974/75 med anslag från Nämnden för samhällsinformation (NSI) en för tre år planlagd verksamhet för att informera allmänheten om övergången till SI i syfte att måttenheter enligt SI konsekvent skall användas i Sverige liksom i andra europeiska länder från början av 1978. Arbetet bedrivs i samarbete med Sveriges standardiseringskommission.

För åtgärder under budgetåret 1976/77 har NSI beviljat 780 000 kr. Bland aktiviteterna kan nämnas:

Nytryckning och fortsatt spridning av den 16-sidiga basbroschyren "De nya måtten". Den har hittills tryckts i ca 300 000 ex.

Fortsatt spridning av planschen "De nya måtten".

Annonsering i fackpress "Lär dig de nya måtten — — —" med svars-kupong för rekvisition av basbroschyr, plansch samt utbildnings- och kursmaterialet: Stillfilm, overheadpaket med lärarhandledning och övningshäfte. Stor efterfrågan har medfört att nya upplagor av kursmaterialet måst framställas.

Framställning av en ny folder med rekvisitionskort enligt bilaga för systematisk information och marknadsföring till ett stort antal målgrupper.

Liksom tidigare information till press, radio, TV och journalister.

En ny folder "SI fickdata" utarbetas för närvarande.

Effekt- och kunskapskontroll genom intervjuundersökningar skall göras under 1977.

Informationsverksamheten medför många frågor från näringsliv, myndigheter, skolor och allmänhet. I verksamheten ingår därför också en omfattande kontaktverksamhet med rådgivning, expertkonsultation samt distribution av kampanjmaterial.

Under hösten 1976 har anslag sökts för det tredje året av SI-kampanjen.

Meddelande

om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invandrarnas kontakter med Finland

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att i samråd verka för att den till Sverige inflyttade finskspråkiga befolkningens kulturella och övriga kontakter med hemlandet effektivt upprätthålles.

Sveriges regering (utbildnings- och arbetsmarknadsdepartementen) meddelar den 19 januari 1977 å *Finlands och Sveriges regeringars vägnar:*

Våren 1975 antog statsmakterna målen för Sveriges invandrar- och minoritetspolitik. Härvid fastslogs bl. a. att invandrarna skall ges bättre möjligheter att bevara det egna språket och kulturarvet. Ytterligare redogörelse för målen och för de konkreta förslag som lagts fram i anslutning härtill ges i meddelande om rek. nr 18/1971 ang. de finska invandrarnas anpassning i Sverige.

För undervisning av vuxna invandrare har förbättringar genomförts. I de beslut rörande vuxenutbildningen som togs våren 1975 ingick bl. a. att studiecirklar i hemspråk för invandrare fr. o. m. budgetåret 1975/76 räknas som s. k. prioriterade cirklar (vilket innebär att statsbidrag utgår med högre belopp per studietimme än för andra cirklar). Medel för uppsökande verksamhet bland hemarbetande invandrare föreslås i budgetpropositionen öka med 50 000 för budgetåret 77/78.

Under anslaget till riksteatern har vissa medel beräknats för föreställningar på finska.

Vidare föreslås ett litteraturstöd för utgivning på invandrarnas hemspråk på 300 000 och en ökning av bidraget till folkbibliotek med 1 milj. kr. för anskaffandet av litteratur på invandrarpråken.

En proposition förbereds också om stöd till utgivning av tidningar på invandrarpråken.

För Finlands del meddelas vidare:

I statsbudgeten i Finland har under flera år ingått en särskild post för upprätthållande av utlandsfinnarnas kulturella förbindelser med hemlandet. År 1976 uppgick beloppet till 1,56 milj. mk, varav största delen använts för behov som direkt avser i Sverige boende invandrare från Finland. Även andra budgetmedel för nordiskt kulturellt samarbete har använts för dylika ändamål.

Stöd har givits bl. a. åt Riksförbundet finska föreningar i Sverige, Finsk-svenska utbildningsrådet (Finlands delegation), Finlandssvenskarnas riksförbund i Sverige (FRIS), Sveriges finska lärarförening, Svenska Finlands folktingsfullmäktige (Folktingets utlandsdelegation), Suomiseura r. f. (för stöd till verksamhet i Sverige), Finska språknämnden i Sverige och Finska folkhögskolan i Sverige (Haparanda) samt för forsknings-, utrednings- och informationsarbete. Ytterligare har bidrag givits till verksamhet vid Finlands hus i Stockholm (Stiftelsen Finlands hus) och Hanaholmens kulturcentrum.

Slutligen hänvisas till redogörelsen om frågan om nordiskt TV-samarbete i ministerrådets berättelse till 1977 års session och till särskild berättelse avgiven av Finsk-svenska utbildningsrådet (C 26/k).

Ytterligare hänvisas till meddelanden om rekommendation nr 18/1974 och nr 14/1975.

Meddelande

om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att vidta åtgärder för att möjliggöra en utbyggnad av TV-samarbetet mellan länderna för att tillgodose den i Sverige bosatta finskspråkiga och den i Finland bosatta svenskspråkiga befolkningens intresse att tillgodogöra sig aktuella och mångsidiga program på sitt modersmål.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1976:

Når det gjelder arbeidet med denne rekommandasjonen, vises det til uttalelser i forbindelse med *rek. nr 15/1973*.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige och rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete

(Se rek. 15/1973/k: Bilaga 2)

Meddelande

om rekommendation nr 21/1971 angående samverkan vid bekämpningen av föroreningarna i Skagerack, Kattegatt och Öresund

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Norge och Sverige att i samverkan bekämpa föroreningarna i Kattegatt, Skagerack och Öresund och därvid samordna nödiga miljövårdande åtgärder.

(Se C I, s. 979)

Meddelande

om rekommendation nr 24/1971 angående ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för ett ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område, bl. a. genom stipendiatutbyte, gemensamma seminarier och en rationalisering och effektivisering av utställningssamarbetet, samt att ställa medel till förfogande för detta samarbete.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1976:

Det nordiske samarbeidet om billedkunst er i 1976 som i tidligere år blitt administrert av Nordisk kunstforbund. Den samlede bevilgning er i 1976 på dkr. 450 000, en økning på litt over dkr. 200 000 fra året før til denne virksomheten.

På grunnlag av innstillingen Nordisk samarbeid om billedkunst (NU 1975: 10) vedtok Ministerrådet høsten 1975 å opprette et kultursenter i Finland, jfr. rek. nr. 21/1973 angående et nordisk kunstformidlings-senter. Et eget utvalg har arbeidet videre med saken og vil i nær framtid legge fram en innstilling med forslag til virksomhetsprogram, drifts-program og geografisk plassering av kultursentret.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 25:e session avgivet meddelande angående ökat nordiskt stöd till samarbete på bildkonstens område. Samarbetet kan enligt rekommendationen ökas bl. a. genom stipendiatutbyte, gemensamma seminarier, samt genom rationalisering och effektivisering av utställnings-samarbetet.

Kulturutskottet är övertygat om att förutsättningarna för ett ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område har ökat avsevärt, sedan ministerrådet i januari 1977 fattat beslut om upprättande av konstcentrum på Sveaborg. Beslutet hälsas därför med stor tillfredsställelse av utskottet. Det nordiska samarbetet på bildkonstens område kan emellertid även intensifieras genom andra åtgärder, såsom i rekommendationen anförts, nämligen genom stipendiatutbyte och gemensamma seminarier. Enligt utskottets uppfattning skulle det vara skäl att överväga möjligheterna att anordna ett konstnärseminarium för behandling av fackliga, sociala och ekonomiska problem, aktualiserade av det strama ekonomiska läget.

Med hänvisning till vad som ovan anförts, får kulturutskottet föreslå att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande i ärendet till nästa ordinarie session.

Stockholm den 21 januari 1977

Kristian Albertsen (S)

Jo Benkow (H)

Per Borten (Sp)

Rolf Fjeldvær (A)

Guttorm Hansen (A)

Poul Hartling (V)

Sture Palm (s)

Veikko Pihlajamäki (K)

Kullervo Rainio (Kok)

Marjatta Stenius (Skdl)

Ingrid Sundberg (m)

Per Olof Sundman (c)

Viceförman

Ulf Sundqvist (Sd)

J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Meddelande

om rekommendation nr 27/1971 angående privatlivets helgd

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at fortsætte og bevare kontakten for at tilvejebringe en effektiv beskyttelse af privatlivets fred på de områder, hvor denne ikke allerede er værnet forsvarligt, således at der med vejledning i de foreliggende udtalelser og sagkyndige betænkninger snarest tilstræbes gennemførelse af så vidt muligt ensartede regler herom. Rådet henstiller endvidere, at regeringerne er opmærksomme på de problemer, der foreligger imod uretmæssig eller forvansket anvendelse af dataregistrerede oplysninger.

Endvidere bør det nærmere undersøges, om der kan fastsættes bestemmelser til regulering af radioens og fjernsynets gengivelse af optaget materiale, således at det sikres, at anvendelse ikke krænker de medvirkendes personlighed.

Nordiska ministerrådet meddelar den 6 december 1976:

I Sverige er en ny lovgivning om beskyttelse mod aflytning trådt i kraft den 1. juli 1975. Den nye lovgivning bygger på de samme principper som de danske og norske bestemmelser. Den svenske integritetsbeskyttelseskomité har endvidere afgivet en delbetænkning om fotografering (SOU 1974: 85).

I Danmark har man ved lov nr. 83 af 29. marts 1972 gennemført en udvidet beskyttelse af privatlivets fred. Loven omhandler bl. a. spørgsmålet om beskyttelse mod uberettiget aflytning og beskyttelse mod uberettiget fotografering og anden udspejdnig.

I Finland er en ny lovgivning trådt i kraft fra 1. september 1972 om beskyttelse mod uberettiget aflytning ved hjælp af teknisk apparatur. Loven bygger i væsentlige dele på samme principper som forslaget i den svenske integritetsbeskyttelseskomités delbetænkning. Den 1. marts 1975 kompletteredes straffeloven med en bestemmelse, som straffer krænkelse af privatlivet i massemediernes.

I Norge har man siden 1958 haft en særlig lovgivning til beskyttelse mod uberettiget aflytning og siden 1960 bestemmelser til beskyttelse mod offentliggørelse af fotografier.

Spørgsmålet om fastsættelse af bestemmelser til regulering af radioens og fjernsynets gengivelse af optaget materiale, således at det sikres, at anvendelsen ikke krænker de medvirkendes personlighed, er taget op af de nordiske radiofonier, som i fællesskab har udarbejdet et forslag til regler til beskyttelse af privatlivet ved optagelse og fremvisning af fjernsynsbilleder. Arbejdet er herefter fortsat på nationalt plan.

Reglerne blev i maj 1972 vedtaget af Norsk rikskringkasting.

For Sveriges radios vedkommende søger man reglerne indarbejdet i et større kompleks af programregler.

Også i Danmarks Radio indgår disse spørgsmål i arbejdet med generelle retningslinier for programvirksomheden. Dette arbejde har til dels afventet resultatet af arbejdet i Sveriges radio, men har tillige beroet på overvejelserne i det i 1974 nedsatte udvalg til revision af de gældende publiceringsregler for nyhedstjenesten og det presseetiske udvalgs drøftelser om ny presseetiske regler. Disse drøftelser forventes afsluttet i nær fremtid. Derefter vil radiatorådet viderebehandle spørgsmålet.

Der henvises i øvrigt til afsnit 7 "Personskydd och ADB" i Ministerrådets beretning om det nordiske samarbejde på lovgivningens område.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet**

Til juridisk udvalg er henvist den af Nordisk Ministerråd til Nordisk Råds 25. session 1977 afgivne meddelelse om rekommandation nr. 27/1971 angående privatlivets fred.

Udvalget har drøftet meddelelsen på et møde i Stockholm den 18. januar 1977. Rekommandationen har endvidere været genstand for drøftelse på juridisk udvalgs møde med de nordiske justitsministre den 25. oktober 1976 i Stockholm.

Juridisk udvalg konstaterede i sin betænkning af 28. februar 1976 over meddelelsen afgivet til Nordisk Råds 24. session 1976, at sigtet med rekommandationens første del må anses for nået, medens det ikke er lykkedes at nå tilsvarende resultater i spørgsmålet om radiofoniernes og televisionernes gengivelse af optaget materiale.

Også af meddelelsen til rådets 25. session fremgår det, at sigtet med rekommandationens sidste del endnu ikke er nået.

Det fremgår af meddelelsen og er uddybet af justitsministrene under fællesmødet med juridisk udvalg, at arbejdet med radiofonispørgsmålene fortsat foregår inden for de respektive nationale radiofonier.

Juridisk udvalg har påpeget, at det burde være muligt for Nordisk Ministerråd at søge arbejdet med disse spørgsmål fremskyndet. Justitsministrene har heroverfor udtalt, at man, så længe de nationale radiofonier ikke er færdige med deres undersøgelser, ikke har mulighed for at gribe ind i arbejdet.

Juridisk udvalg er af den opfattelse, at selv om arbejdet er i gang inden for radiofonierne og Nordisk Ministerråd derfor er afskåret fra direkte at gribe ind i forhandlingerne, burde det for ministerrådet være muligt på anden måde at fremskynde afslutningen af de undersøgelser, som skal vise, om der kan fastsættes bestemmelser til regulering af radioens og fjernsynets gengivelse af optaget materiale, således at det sikres, at anvendelsen ikke krænker de medvirkendes personlighed.

Juridisk udvalg tilkendegav dette i sin betænkning til Nordisk Råds 24. session 1976. Juridisk udvalg ønsker i denne betænkning til rådets 25. session 1977 at understrege denne opfattelse. Efter juridisk udvalgs opfattelse bør Nordisk Råd over for Nordisk Ministerråd pointere, at man ikke fortsat kan acceptere, at dette vigtige spørgsmål ligger uløst hen.

Juridisk udvalg skal med disse bemærkninger henstille,

at Nordisk Råd tager meddelelsen om rekommandation nr. 27/1971 angående privatlivets fred til efterretning og afventer ny meddelelse til næste ordinære session.

Stockholm den 18. januar 1977

Erik Adamsson (s)

John Austrheim (Sp)

Kirsten Jacobsen (FP)

Olaf Knudson (H)

Tellervo Koivisto (Sd)

Astrid Kristensson (m)

Engly Lie (A)

Nathalie Lind (V)

Formand

Aarne Saarinen (Skdl)

Jón Skaftason (F)

Lars Werner (vpk)

Sigurd Ømann (SF)

Meddelande

om rekommendation nr 29/1971 angående de gemensamma nordiska institutionernas ställning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 1 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i forbindelse med etableringen af et Nordisk Ministerråd at udrede, hvorledes de fællesnordiske institutioner på ensartet måde kan inordnes under ministerrådet.

(Se C I, s. 1076)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), meddelandena om rekommendationerna nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen och nr 29/1971 angående de gemensamma nordiska institutionernas ställning.

(Se C 1, Bilaga 15)

Meddelande

om rekommendation nr 31/1971 angående analysattester rörande fröer

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna dels att genomföra sådana ändringar av gällande bestämmelser att internationellt certifikat för utsäde utställt i annat nordiskt land accepteras som underlag för klassificeringen i importlandet, dels att etablera ett samarbete syftande till att åstadkomma mera likartade kvalitetskrav för utsäde.

Danmarks regering (landbruksministeriet) meddelar den 26 november 1976 å *samtliga regeringars vägnar*:

Man henviser till tidigare meddelelse till Nordisk Råd om rekommendationen, senest meddelelse af 3. december 1975.¹

Spørgsmålet om gennemførelse af rekommandationens 1. led, godkendelse af internationale frøcertifikater, har i overensstemmelse med det i ovennævnte meddelelse anførte været drøftet på 2 møder i Nordisk kontaktudvalg for landbrugsspørgsmål henholdsvis den 18.—19. februar og 6. oktober 1976, hvor det blev besluttet, at sagen bør drøftes på et møde mellem de ansvarlige på området fra de forskellige landbruksministerier. Det første møde påregnes afholdt den 16. december 1976.

F. s. v. angår rekommandationens 2. led henvises til meddelelse af 3. december 1975.

¹ Se Nordisk Råd, 24. sess, s. 1546.

Meddelande

om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att främja det inledda samarbetet beträffande harmonisering av bestämmelser och normer rörande tryckkärl och ångpanneanläggningar, samt att ställa erforderliga ekonomiska resurser till förfogande härför.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 29 december 1976:

Finlands representation vid det nordiska 29.10.1971 bildade samarbetsorganet för tryckkärlsnormer och -bestämmelser består av för uppgiften bemyndigade tjänstemän från tekniska inspektoratet (efterträdare för tryckkärlsinspektoratet) och tryckkärlsnämnden. Vid organets möte i Stockholm den 9—10 oktober 1972 beslöts inofficiellt om inrättandet av den Nordiska gruppen för tryckkärlsbestämmelser (NGT), som har haft till uppgift att bl. a. verka för harmonisering av tryckkärlsbestämmelser i enlighet med Nordiska rådets rekommendation nr 1/1972. Officiellt inrättades NGT vid sitt första egentliga möte i Oslo i mars 1973.

NGT:s senaste möte har ägt rum i Helsingfors i april 1975. Där behandlades frågor rörande samarbetet inom tryckkärlsområdet, och meningen var, att man skulle ha fortsatt med behandlingen av dessa ärenden i ett möte i Stockholm våren 1976. Ett dylikt möte har dock än så länge icke sammankallats.

Den uppkomna situationen torde bero på det principiella ställningstagande, i vilket den under den Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetarskyddsärenden sorterande Nordiska styrgruppen för arbetarskyddsföreskrifter uttalat sig, att kontrollmyndigheterna icke borde framdeles delta i NGT:s verksamhet.

Handels- och industriministeriet anser, att det nordiska samarbete som sker inom NGT borde fortgå i en eller annan form, emedan det vore ägnat att underlätta den växande handeln mellan de nordiska länderna.

Meddelande**om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta närmare utreda lämpliga former för nordisk samverkan på det mättekniska området i syfte att stärka detta samarbete.

(Se C 1, s. 1016)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordtest, berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 9), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 10), berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (C 35), rekommendationerna nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området, nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar, nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat, nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst-västhandeln, nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete, nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytekemisk forskning, nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten, nr 6/1975 angående Nordtests arbetsformer och nr 18/1975 angående nordisk investeringsbank

(Se C 1, Bilaga 13)

Meddelande**om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att medverka till att de nordiska ländernas regeringar snarast vidtager åtgärder för att minska utsläppen av svaveldioxid i luften i Norden och för att dämpa skadeverkningarna av dessa, samt

2. att utforma en gemensam nordisk ståndpunkt i denna fråga till FN:s konferens om den mänskliga miljön i Stockholm 1972.

(Se C 1, s. 983)

Meddelande

om rekommendation nr 4/1972 angående nordisk miljöskyddskonvention

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att för Nordiska rådet framlägga förslag till en nordisk miljöskyddskonvention syftande till att i nationell lagstiftning likställa grannländernas miljöskyddsintressen med det egna landets och till en harmonisering av ländernas miljövårdsregler.

(Se C I, s. 978)

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 4/1972 om nordisk miljöskyddskonvention.

Av meddelandet framgår att den nordiska miljöskyddskonventionen trädde i kraft i Danmark, Finland, Norge och Sverige den 5 oktober 1976. Därmed har syftet med det första ledet i denna rekommendation till fullo uppfyllts.

I rekommendationen framförs vidare önskemål om en harmonisering av de nordiska ländernas miljöskyddsregler. Mot denna bakgrund, och för att tillmötesgå rådets yttrande nr 4/1976, har en översikt utarbetats över den nordiska miljöskyddslagstiftningen som publicerats i Nordisk utredningsserie (1976: 25). Ministerrådet framhåller vidare att arbetet med att få till stånd likartade riktlinjer på miljöskyddsområdet i de nordiska länderna kontinuerligt pågår inom ministerrådets organ.

Utskottet finner det mot denna bakgrund ej påkallat att fortsättningsvis följa denna rekommendation utan föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 4/1972 för rådets del vara slutbehandlad.

Stockholm den 20 januari 1977

Erling Dinesen (S)

Paul Jansson (s)

Bertil Jonasson (c)

Thor Lund (A)

Petter Savola (K)

Finn Gustavsen (SV)

Knud Jespersen (DKP)

Bror Lillqvist (Sd)

Fung. förman

Kjeld Olesen (S)

Anna-Greta Skantz (s)

Raino Westerholm (Skl)

Meddelande

om rekommendation nr 5/1972 om stöd till samerna

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att gemensamt och i samråd med samerna ge dem och deras organisationer omedelbart ekonomiskt stöd i tjänliga former, allt i syfte att understödja samernas ansträngningar att bevara sin ställning som etnisk grupp, samt att ställa medel till förfogande för de ytterligare utredningar som kan erfordras för att finna bestående lösningar på samernas problem.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1976:

1. Såväl Nordiska ministerrådet som Finlands, Norges och Sveriges regeringar har i olika former gett stöd till samiska organisationer och utredningar som är av betydelse för samerna.

Nordiska sameinstitutet upprättades genom beslut av ministerrådet 1972 och inledde sin verksamhet 1974. Institutets verksamhet finansieras av ministerrådet. Anslaget för 1976 uppgick till 1.510.000 Dkr.

Ministerrådet har under 1976 också beviljat 80.000 Dkr som stöd för Nordiska samerådet. Ministerrådet har därvid uppdragit åt sekretariaten att gemensamt utreda vilket stöd som ges till Samerådet och att lägga fram förslag till ministerrådets fortsatta handlande. Dessutom har man beviljat 150.000 Nkr som stöd till den IX Nordiska samekonferensen som ägde rum 12—14 juni 1976. Slutligen har ministerrådet för 1976 beviljat 29.900 Nkr till ett projekt som rör handel med renprodukter i Finland, Norge och Sverige.

Härutöver har de nordiska regeringarna vidtagit följande åtgärder.

2. I Finland finansieras stöd över statsbudgeten till samernas egna organisationer som följer:

Delegationen för sameärenden, det s. k. Sameparlamentet, får sitt arbete helt finansierat genom statsmedel. Utgifterna under år 1975 uppgick till ca 208.000 Fmk.

Lapplands bildningsförbund (Lapin sivistysseura) beviljas årligen av undervisningsministeriet 50.000 Fmk som stöd för den samiska litteraturen. För föreningens internationella verksamhet beviljade undervisningsministeriet år 1975 5 500 Fmk.

Finlands delegation vid Nordiska samerådet erhöll år 1976 i statsbidrag 25 000 Fmk ur undervisningsministeriets budget.

Vidare utgår statsbidrag till olika samarbetsorgan. Utgifterna för Finlands delegation vid Nordiska samarbetsorganet för same- och renskötsel frågor var år 1975 ca 21 000 Fmk. För Samedelegationen, som upprättades år 1960, utgick år 1975 ca 17 000 Fmk i statsbidrag för att täcka delegationens utgifter.

I undervisningsministeriets budget har ett belopp om 150 000 Fmk reserverats för utvecklandet och producerandet av samespråkiga undervisningsmedel. Ytterligare får Renbeteslagens förening statsbidrag för sin verksamhet, ca 600 000 Fmk årligen. Dessa medel beviljas ur jord- och skogsbruksministeriets budget. Det bör i detta sammanhang observeras, att rennäringen i Finland, i motsats till vad som är fallet i Sverige och Norge, inte är samernas ensamrätt, utan samerna utgör en minoritet inom rennäringen i Finland.

3. I Norge ytes støtte som følger:

Utgiftene til den norske representasjon i Nordisk samarbeidsorgan for same- og reindriftsspørsmål dekkes over Landbruksdepartementets budsjett.

Norsk sameråd får alle sine utgifter dekket av Landbruksdepartementets budsjett. For 1977 blir det gitt støtte med Nkr 265 000 til Norsk sameråd og Norges seksjon av Nordisk sameråd.

Landbruksdepartementet har inngått en reindriftsavtale for 1977 og 1978 med Norges reindriftsamers landsforening. For 1977 vil det ved denne avtalen bli gitt Nkr 600 000 i støtte til organisasjonsmessig arbeid i Norges reindriftsamers landsforening.

Under Miljøverndepartementet er det i 1975 etablert et særskilt utvalg til å vurdere utnyttelsen av naturressursene i Indre Finnmark. Innstillingen må antas å få betydning for den overveiende samiske befolkning i området.

Også over Kirke- og undervisningsdepartementets og Kommunal- og arbeidsdepartementets budsjetter ytes det betydelig støtte til utredningsarbeid av betydning for den samiske befolkning.

4. I Sverige utgår medel från den s. k. samefonden för att främja och stödja rennäringen, den samiska kulturen och samiska organisationer. Fondens styrelse bestämmer inom av regeringen fastställda ramar för hur medlen skall disponeras. För budgetåret 1976/77 fastställdes ramen till högst 3 750 000 Skr., varav 1 183 000 Skr. för kultur- och organisationsändamål. De senare medlen har fördelats till Svenska samernas riksförbund och Same-Ätnam med tillsammans 883 000 Skr. och till olika kulturella ändamål med 300 000 Skr.

Härutöver ger den svenska regeringen ett direkt bidrag till Nordiska samerådets svenska delegation. Ett statsbidrag utgår även till samernas

ungdomsorganisation. För budgetåret 1976/77 uppgick dessa bidrag till 35 000 resp. 20 000 Skr.

År 1971 tillsattes en utredning med uppdrag att utreda frågan om åtgärder till stöd för samernas språk och kultur m. m. Utredningen framlade sitt huvudbetänkande under 1975 (SOU 1975: 99 Samerna i Sverige). Frågan bereds nu med sikte på särskild proposition.

Meddelande**om rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsumentupplysning om personbilar**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda spørsmålet om konsumentpolitikens utformning och innehåll i fråga om personbilar samt att därvid beakta möjligheterna till nordiskt samarbete.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1976:

Nordiska ämbetsmannakommittén för konsumentfrågors utskott för undersökningssamordning undersöker för närvarande vad som gjorts nationellt i de nordiska länderna under senare år. Därefter avser man att i utskottet undersöka på vilket sätt man gemensamt nordiskt kan föra saken vidare.

Meddelande

om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at virke for lettelse for den regelmæssige internordiske flyvetrafik på korte ruter og at skabe forudsætninger for en udvidet nærtrafik på et økonomisk rentabelt grundlag.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 15 december 1976 å *samtliga regeringars vägnar*:

Av de i rekommendationen avsedda korta rutterna beräknas linjen Ivalo—Kirkenes—Ivalo bli ersatt med linjen Ivalo—Alta—Ivalo.

Den av Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor på uppdrag av Nordiska ministerrådet tillsatta arbetsgruppen för att utreda frågorna i samband med flygförbindelserna på Nordkalotten har fullbordat sitt betänkande, som har överlämnats till Nordiska ministerrådet samt trafikministrarna. I betänkandet föreslås nya tvärförbindelser, i första hand mellan Uleåborg och Luleå samt mellan Luleå och Bodø.

Meddelande

om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och stockholmsområdet

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland og Sverige at tage spørgsmålet om flyvetrafikken mellem landskabet Åland og stockholmsområdet op til fornyet undersøgelse.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 15 december 1976 å samtliga regeringars vägnar:

Flyglinjetrafiken mellan Stockholm och Mariehamn är att betrakta som ett komplement till färjetrafiken mellan stockholmsområdet och Åland och upprätthålls för närvarande av Finnair med två dagliga turer Stockholm—Mariehamn och en daglig tur Mariehamn—Stockholm. I likhet med annan linjetrafik utövas denna flygtrafik efter godkännande av de finska och svenska luftfartsmyndigheterna, som granskar trafikens uppläggning med hänsyn till såväl flygpriser som tidtabeller. Enligt de svenska bestämmelserna får luftfartsverket i Sverige medge sådan rabatt på landnings- och passageraravgifter som kan anses vara förenlig med verkets ekonomiska intressen. För finskt vidkommande kan man på motsvarande sätt på basen av reciprocitet förordna att för trafik mellan Finland och annat nordiskt land skall uppbäras lägre avgifter än normalt. I fråga om dessa avgifter har flygbolaget inte — på sätt som har skett beträffande flygtrafiken Vasa—Umeå—Sundsvall — tagit upp någon diskussion med luftfartsmyndigheterna.

Till grund för rekommendationen låg bl. a. önskemålet att den aktuella flygtrafiken för svenskt vidkommande skulle utgå från Bromma flygplats. Den svenska regeringen har i november i år tillkallat en särskild utredare med uppgift att överväga förutsättningarna för att i någon form bibehålla Bromma flygplats. Utredningen skall vara klar den 1 juni 1977.

Meddelande

om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd at foretage en undersøgelse af, hvorledes trafikforbindelserne mellem Island, Færøerne, Grønland og det øvrige Norden kan udbygges og billiggøres.

Danmarks regering (ministeriet for offentlige arbejder) meddelar den 5 januari 1977 på Nordiska ministerrådets vägnar:

1. SAS har i august 1976 fremsat et forslag til ny prissætning, herunder fastsættelse af rabatter og specialpriser, på Grønlandsruterne. Forslaget indebærer blandt andet reducerede priser for individuelle rejser mellem Grønland og Danmark. Myndighedernes stillingtagen til forslaget foreligger endnu ikke.

2. Under ministeriet for Grønland er nedsat et udvalg til at behandle de interne grønlandske trafikproblemer og herunder at overveje mulighederne for anlæg af kortbaneflyvepladser for fastvingede fly, idet indsættelse af sådanne fly vil indebære en forøgelse af kapaciteten samt operationelle fordele. Planer foreligger allerede om bygning af en flyveplads ved Godthåb. Der forventes en rapport fra udvalget i begyndelsen af 1977.

3. Undersøgelser af mulighederne for mellemlanding i Island af rute-fly mellem København og Sdr. Strømfjord har vist, at sådanne mellemlandinger ville forlænge rejsetiden for rejser mellem Danmark og Grønland så meget, at der ikke ville være tilslutningsmuligheder samme dag for passagerer, der kommer fra eller skal til steder uden for flyverutens endepunkter.

4. Behovet for en forbindelse mellem Grønland og Canada er ikke tilstrækkeligt til at danne økonomisk grundlag for rutetrafik mellem Sdr. Strømfjord og Canada eller for mellemlanding i Sdr. Strømfjord på ruten mellem København og Montreal. I fornødent omfang gives der

tilladelser til charterflyvninger med passagerer eller fragt mellem Grønland og Canada.

5. Under Nordisk Råds trafikudvalgs rejse i Nordnorge i august 1976 har repræsentanter for ministeriet for Grønland og SAS haft lejlighed til at orientere udvalget om de interne grønlandske trafikforhold og om trafikken til og fra Grønland.

6. Som anført i meddelelse om rekommandation nr. 4/1975 samt i Ministerrådets handlingsprogram på transport- og kommunikationsområdet, er spørgsmålet om en færgeforbindelse mellem Island, Færøerne og det øvrige Norden gjort til genstand for undersøgelse i en arbejdsgruppe under Nordisk embedsmandskomité for transportspørgsmål. Herudover har Ministerrådet ikke ment, at forudsætningerne er til stede for på nuværende tidspunkt at iværksætte en større samlet undersøgelse af de under rekommandation nr. 11/1972 henhørende spørgsmål.

Meddelande**om rekommendation nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at indføre forbud mod tobaksreklame og at iværksætte en effektiv information om tobaksrygningens skadelige virkninger, særlig over for ungdommen og gennem bestemmelser om udtømmende varedeklaration på tobaksemballage.

(Se C 1, s. 949)

Meddelande

om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillsätta en kommitté för att utarbeta ett förslag till utgivande av en översiktsframställning av de nordiska ländernas historia samt att därefter genomföra planen.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1976:

Den redaktionskommitté som utsetts att leda arbetet med utgivande av temahäften belysande olika epoker i Nordens historia har under 1976 engagerat olika författare för de skisserade häftena. Manuskript till de två första temahäftena väntas föreligga i början av 1977.

BILAGA

E 4. Fråga vid Nordiska rådets 25:e session om nordisk kursbok i historia

(Se Sak E 4, s. 1889)

Meddelande

om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at gennemføre ensartede bestemmelser i Norden vedrørende småbåde og trafikken med disse.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 7 januari 1977 å samtliga regeringars vägnar:

Under år 1976 har representanter för olika myndigheter från Danmark, Finland, Norge och Sverige sammankommit 1976-08-24—25 i Köpenhamn för behandling av följande frågor rörande fritidsbåtar och båtliv.

Frivilliga regler för typgodkännande av fritidsbåtar av glasfiberarmerad plast upp till 12 meters längd

Angående detta konstaterade man att reglerna trätt i kraft 1976-07-01 och att man inte har någon orsak att gå in på större båtar än 12 meters, emedan lagstiftningen för fartyg tillämpas ned till samma gräns.

I detta regelverk har i förhållande till 1974 års regler förutom att gränsen höjts även tillkommit regler för segelbåtars rigg och regler för motorinstallationer.

Man har planerat att följande regelavsnitt skall innehålla regler för termoplastbåtar. Dessa regler är klara i arbetsgruppen men har inte erhållit slutgiltigt godkännande. Dessutom planeras regler för aluminium- och träbåtar.

Ytterligare meddelade man från dansk sida att man försöker få de motsvarande regler som är under arbete i EEC-regi att i så stor utsträckning som möjligt motsvara de nordiska reglerna.

Lista över rekommenderad utrustning i fritidsbåtar

Det gjordes några ändringar i den utrustningslista baserad på fartområde man tidigare hade utarbetat och det beslöts att listan skall publi-

ceras sedan samtliga länder gett sitt slutgiltiga godkännande. Detta kommer att ske under år 1977.

ECE certifikat för fritidsbåtar och fritidsbåtsförare

Dessa internationella certifikat som tillkommit i en arbetsgrupp inom ECE diskuterades och man enades om att denna fråga får anses slutbehandlad i den nordiska gruppen och att dessa certifikat inte skall fordras i trafik mellan nordiska länder.

Informationsbroschyr för utländska båtturister

Man tillsatte en arbetsgrupp för att till följande möte göra förarbete för en sådan broschyr innehållande uppgifter om tullbestämmelser, väderleksrapporter, farledsutprickning, kartförsäljning och så vidare. Det beslöts att denna broschyr skall publiceras till säsongen 1977.

Ansvarsförsäkring

Denna fråga har tidigare behandlats, varvid konstaterats att behov för obligatorium inte förelåg, men togs upp närmast för att kontrollera läget i de olika länderna och man kom fram till samma resultat som tidigare.

Fartområde

Man försöker utarbeta en gemensam definition för "skyddat" och "oskyddat farvatten" för att bland annat använda dessa begrepp i certifikat och utrustningslistor. Även denna fråga borde lösas under år 1977.

Fritidsbåtsolyckor

Enighet rådde om att man skall utbyta olycksstatistiker och att dessa borde ha en ensartad schematisk uppställning för att man enklare skall kunna jämföra de olika ländernas statistiker.

Uthyrning av fritidsbåtar

Frågan diskuterades och man konstaterade att detta är ett område där Danmark har speciella regler och att de andra länderna överväger att ta i bruk liknande. Det kunde dessutom konstateras, att denna typ av båtar kommer att tangera handelsfartyg varför lagstiftningen för dessa delvis kommer att gälla.

Allmänt

I rapporten 1975, hade man hoppats kunna lämna en slutrapport 1976 men vid mötet i Köpenhamn konstaterades det att arbetet med fritidsbåtsfrågorna inom Norden har varit mycket nyttigt inte minst genom att man på detta sätt i viss mån kunnat likarta utvecklingen på detta fält.

Man enades därför om att arbetet i fortsättningen kunde skötas av arbetsgrupper enligt till exempel samma mönster som landtrafikfrågor sköts av Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR). Dessa arbetsgrupper skulle ha till uppgift att följa och om möjligt reglera utvecklingen inom fritidsbåtsområdet med andra ord fortsätta det arbete enligt rekommendation 15/1972, som hittills kanske inte gett så mycket konkret i form av lagar och förordningar, men ändå öppnat kontakter mellan myndigheter som i de olika länderna handhar fritidsbåtsfrågor och på detta sätt bland annat förhindrat att samma undersökningar och förarbete angående olika frågor blivit gjorda i flera länder.

Meddelande

om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt utreda förutsättningarna för ett effektivt nordiskt samarbete om biologisk bekämpning av skadedjur och att därvid för att undvika dubbelarbete även undersöka behovet av en samordning av forskningen på berörda naturvetenskapliga områden.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar den 18 januari 1977:

Det ble i 1973 nedsatt et utredningsutvalg bestående av representanter fra hvert av de nordiske land. Utvalget avsluttet sitt arbeid i februar 1976 og avga rapport fra utvalget.

Rapporten ble tatt opp til behandling på møte i Nordisk kontaktutvalg for jordbruksspørsmål i Stockholm i oktober 1976. Rapporten vil på ny bli behandlet i kontaktutvalget i begynnelsen av mars 1977 i Helsingfors.

Meddelande

om rekommendation nr 19/1972 angående samarbete på veterinärmedicinens område

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för ett ökat nordisk samarbete på veterinärmedicinens område, särskilt beträffande forskning och specialiserad utbildning för veterinärer.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 13 januari 1977 å *samtliga regeringars vägnar*:

Den nordiska utredningen rörande samarbete på veterinärmedicinens område har ännu inte kunnat färdigställas. Utredningen beräknar dock vara klar med sitt arbete under första hälften av 1977.

Meddelande

om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt

(Överlämnat av Islands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Island skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at forsætte og udbygge samarbejdet om problemerne i forbindelse med lovgivningen om havet, således at der tilstræbes international enighed om udstrækningen af søterritoriet og fiskegrænserne, om specielle rettigheder for kyststater eller områder, hvis økonomi i særlig grad er afhængig af havet, og om foranstaltninger til forhindring af forurening.

Islands regering (Utánríksráðuneytið) meddelar den 1 mars 1977:

Havrettskonferansens fjerde sesjon ble avholdt i New York i tiden 15. mars—7. mai 1976. Sesjonen viste at de ulike interessegrupper fortsatt sto relativt langt fra hverandre, og at det var for tidlig på det nåværende tidspunkt å gå til avstemming over de ulike artikler. Resultatet av sesjonen ble derfor igjen tekster utarbeidet av de tre komitéformenn. Man fikk en revidert enhetlig forhandlingstekst ("Revised single negotiating text") utarbeidet på basis av de ulike synspunkter som var fremlagt i relasjon til den foreliggende tekst ("single negotiating text").

Den femte sesjon (New York, 2. august—17. september 1976), førte ikke til nye resultater, men ga mulighet for en første uttømmende debatt om kapitlet om bileggelse av tvister. Etter sesjonens avslutning kunne presidenten på dette grunnlag fremlegge en revidert forhandlingstekst.

Et intersesjonalt møte om det internasjonale havbunnsområde vil bli holdt i Genève i tiden 28. februar—11. mars 1977. På møtet vil en søke å komme frem til kompromisser som kan danne grunnlag for løsninger under den forestående sesjon i New York i tiden 23. mai—8 juli 1977.

De nordiske delegasjonene hadde regelmessige konsultasjoner under de siste sesjoner for å drøfte spørsmål av felles interesse.

Det nære samarbeid mellom de nordiske delegasjonene vil fortsette under konferansen.

Meddelande

om rekommendation nr 26/1972 angående nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Det nordiske Ministerråd inden for rammerne af kulturaftalen at etablere en fællesnordisk institution for sammenlignende retsvidenskab, der i princippet er indrettet i overensstemmelse med det udarbejdede forslag, men som bør tilpasses de ændrede forhold efter oprettelsen af ministerrådet og aftalen om ansættelse af personale ved fællesnordiske institutioner.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1976:

I meddelandet till Nordiska rådets föregående session anfördes att ministerrådet funnit det tveksamt om det är ändamålsenligt att nu inrätta ett institut av det slag som förutsatts i rekommendationen. Vissa av de frågor som aktualiserats i rekommendationen kommer emellertid att beaktas i samband med beredningen av rekommendation nr 15/1975 om utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning. Ministerrådet hänvisar till meddelandet om denna rekommendation och till redogörelsen i berättelsen om det nordiska samarbetet under 1976 (C 1).

BILAGA**Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 25:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 26/1972 angående nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap. Rekommendationen syftar till att etablera ett nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap.

Av meddelandet framgår det att ministerrådet fortfarande finner det tveksamt om det är ändamålsenligt att nu inrätta ett institut av det slag som rekommendationen förutsätter. Det framgår vidare att vissa av de frågor som aktualiserats i rekommendationen kommer att beaktas i samband med beredningen av *rekommendation nr 15/1975* om utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning. I ministerrådets berättelse *Sak C 1* anförs ytterligare att forskningsrådets samarbetsdelegation med utgångspunkt i ovannämnda rekommendation beslutat göra en inventering av pågående forskning i Norden i syfte att definiera ett antal temaområden, som är särskilt ägnade för komparativa studier. Förslag om detta kommer att föreligga under våren 1977.

Inte heller kulturutskottet kan se att det skulle vara ändamålsenligt att i dagens läge inrätta ett nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap. Utskottet finner det dock väsentligt att man så långt det är möjligt strävar till att uppnå syftet med rekommendationen på annat sätt, t. ex. såsom i meddelandet uppskisseras. Mot denna bakgrund anser utskottet att det inte föreligger några skäl att längre kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning.

Kulturutskottet föreslår

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 26/1972 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 21 januari 1977

Kristian Albertsen (S)

Jo Benkow (H)

Per Borten (Sp)

Rolf Fjeldvær (A)

Guttorm Hansen (A)

Poul Hartling (V)

Sture Palm (s)

Veikko Pihlajamäki (K)

Kullervo Rainio (Kok)

Marjatta Stenius (Skdl)

Ingrid Sundberg (m)

Per Olof Sundman (c)

Viceförman

Ulf Sundqvist (Sd)

J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Meddelande

om rekommendation nr 1/1973 angående försörjarbegreppets utformning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

1. att företaga en genomgång av ländernas rättsregler i syfte att avlägsna sådana bestämmelser som leder till olika behandling av män och kvinnor i försörjningshänseende,

2. att eftersträva ett likartat innehåll i försörjningsbegreppet och såvitt möjligt ensartad praxis av detta jämte likartad syn på män och kvinnor i försörjarrollen och därvid knyta försörjningsskyldigheten till barnen, och

3. att utforma socialförsäkringssystemen i de nordiska länderna så att den som i sitt hem har vård och tillsyn av små barn, sjukliga åldringar, andra sjuka eller handikappade kommer att omfattas av systemen.

(Se C 1, s. 952)

Meddelande

om rekommendation nr 2/1973 angående auktorisation av optiker

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark och Norge att genomföra en auktorisationsordning för optiker i enlighet med det förslag som framlagts i Nordisk utredningsserie (NU 1970: 19).

(Se C 1, s. 943)

Meddelande**om rekommendation nr 3/1973 angående nordisk arbetsmarknad för optiker**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att D a n m a r k skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att införa en nordisk arbetsmarknad för optiker i enlighet med det förslag som framlagts i Nordisk utredningsserie (NU 1970: 19).

(Se C 1, s. 943)

Meddelande

om rekommendation nr 4/1973 angående ambulanstjänsten på Nordkalotten

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att på grundval av de i Nordisk utredningsserie (NU 1971:11) framlagda förslagen få till stånd en nordisk samverkan beträffande ambulanstjänsten inom Nordkalotten.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1976:

I utredningen om samarbete om ambulanstjänsten inom Nordkalotten (NU 1971:11) föreslogs bl. a. att det nationellt skulle utarbetas en redovisning angående resurser för sjuktransporter inom området. Vidare skulle etableras ett effektivt alarmsystem. En översikt över dessa resurser och en närmare beskrivning av alarmsystemen i länderna skulle sammanställas i en särskild förteckning, vilken skulle hållas fortlöpande aktuell.

Länsläkarna inom området har fortlöpande ansvarat för att översikten över resurser för sjuktransporter, rådande alarmsystem m. m. hållits aktuella.

Frågan om ambulanstjänst på Nordkalotten har uppmärksammats vid en överläggning den 9 november 1976 mellan Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) och Nordiska rådets social- och miljöutskott i Oslo. Vid detta tillfälle anfördes från ministerrådets sida att några ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen inte var aktuella och att eventuella nya insatser lämpligen skulle ses i samband med ministerrådets arbete rörande gränskommunalt samarbete.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslår ministerrådet att rekommendationen slutbehandlas av Nordiska rådet.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 4/1973 om ambulanstjänst på Nordkalotten.

Av meddelandet framgår att ministerrådet inte avser att vidtaga ytterligare åtgärder i anledning av denna rekommendation. Nya initiativ får ses mot bakgrund av den nordiska konventionen om gränskommunalt samarbete..

Utskottet finner det för närvarande ej möjligt att nå längre med denna rekommendation. Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 4/1973 för rådets del vara slutbehandlad.

Stockholm den 20 januari 1977

Erling Dinesen (S)

Finn Gustavsen (SV)

Paul Jansson (s)

Knud Jespersen (DKP)

Bertil Jonasson (c)

Bror Lillqvist (Sd)

Fung. förman

Thor Lund (A)

Kjeld Olesen (S)

Petter Savola (K)

Anna-Greta Skantz (s)

Raino Westerholm (SkI)

Meddelande

om rekommendation nr 5/1973 angående fortbildning av lärare vid socialhögskolor

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på grundval av det förslag som framlagts i Nordisk utredningsserie 1971: 12 igångsätta en tvåårig försöksverksamhet med fortbildning av lärare vid socialhögskolor och motsvarande läroanstalter i Norden.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1976:

Försöksverksamheten med samnordisk vidareutbildning av socialhögskolelärare inleddes 1975. Under 1976 har tre kurser arrangerats inom ramen för projektet. Kurserna, som var och en har omfattat två veckors föreläsningar och seminariearbete med en mellanliggande period för förberedelser och hemarbete, har behandlat följande ämnesområden: samhällsplanering, socialt arbete samt pedagogiskt utvecklingsarbete. En avslutande kurs kommer att hållas under våren 1977, varefter en slutlig värdering av verksamheten kommer att ske.

Ledningsgruppen för försöksverksamheten har dock i en första rapport konstaterat att verksamheten enligt dess åsikt fallit väl ut. Av enkäter till deltagarna har framkommit att de förväntningar som ställts på kursernas samnordiska form i stor utsträckning har infriats. Vidare framgår det av rapporten att tillräckligt deltagarantal inte skulle ha funnits för att anordna kurserna på nationell bas. En nackdel har dock varit att de deltagande lärarna haft olika möjligheter att bli befriade från undervisningsskyldigheten under kursverksamheten, beroende på respektive högskolas resurser.

Sammanlagt har hittills 78 lärare från alla nordiska länder deltagit i försöksverksamheten. Enligt beräkning utgör målgruppen ca 600 lärare, varför det är planlagt att kurser ännu under en tid skall arrangeras i nordisk regi.

Meddelande**om rekommendation nr 6/1973 angående kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete**

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att D a n m a r k skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att ställa medel till förfogande till ett nordiskt sekretariat för samordning av kvalitetskontroll och normalvärdesinsamling vid de kliniskt-kemiska sjukhuslaboratorierna i de nordiska länderna.

(Se C 1, s. 948)

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 6/1973 om kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete.

Av meddelandet framgår att ministerrådet fattat beslut om en tre-årig försöksverksamhet med efterföljande utvärdering beträffande kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete. Normer för analyskvalitet, kvalitetskontroll och registrering av analyskvalitet skall bland annat tas upp. För verksamheten år 1977 har 443 000 norska kronor avsatts på ministerrådets allmänna projektbudget. Utskottet kan följa den fortsatta utvecklingen av detta samarbete inom ramen för det nordiska programmet för samarbete på social- och hälsovårdsområdet, framlagt i form av ett ministerrådsförslag, *B 20/s*. Utskottet finner det mot denna bakgrund ej påkallat att fortsättningsvis följa denna rekommendation utan föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 6/1973 för rådets del vara slutbehandlad.

Stockholm den 20 januari 1977

Erling Dinesen (S)

Paul Jansson (s)

Bertil Jonasson (c)

Thor Lund (A)

Petter Savola (K)

Finn Gustavsen (SV)

Knud Jespersen (DKP)

Bror Lillqvist (Sd)

Fung. förman

Kjeld Olesen (S)

Anna-Greta Skantz (s)

Raino Westerholm (SkI)

Meddelande**om rekommendation nr 8/1973 angående forskning på handikappvårdens område**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att planera en utvidgad forskning på handikappvårdens område genom att upprätta ett nordiskt samarbetsorgan med uppgift att kartlägga och samordna forskningsuppgifter på handikappvårdens område, värdera resultaten samt verka rådgivande vid utformningen av konkreta hjälpinsatser.

(Se C 1, s. 942)

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 8/1973 om forskning på handikappvårdens område.

Mot bakgrund av denna rekommendation har en nordisk nämnd för handikappfrågor inrättats år 1976. Nämndens sekretariat är förlagt till Handikappinstitutet i Stockholm. Utskottet kan följa ministerrådets arbete på handikappområdet dels genom det program för nordiskt samarbete på social- och hälsovårdsområdet som förelagts Nordiska rådets 25:e session i form av ett ministerrådsförslag, *B 20/s*, dels genom den särskilda berättelse som Nordiska nämnden för handikappfrågor årligen avger till Nordiska rådet. Utskottet finner det mot denna bakgrund ej påkallat att fortsättningsvis följa arbetet med denna rekommendation utan föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 8/1973 för rådets del vara slutbehandlad.

Stockholm den 20 januari 1977

Erling Dinesen (S)

Finn Gustavsen (SV)

Paul Jansson (s)

Knud Jespersen (DKP)

Bertil Jonasson (c)

Bror Lillqvist (Sd)

Fung. förman

Thor Lund (A)

Kjeld Olesen (S)

Petter Savola (K)

Anna-Greta Skantz (s)

Raino Westerholm (Skf)

Meddelande

om rekommendation nr 9/1973 angående permanent samarbete om njurtransplantationer

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidtaga erforderliga åtgärder för att skapa förutsättningar för ett permanent nordiskt samarbete på njurtransplantationsområdet.

(Se C I, s. 948)

Meddelande

om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige at gennemføre en fremmedlovgivning i hovedsagelig overensstemmelse med de forslag, som indeholdes i betænkningen om nordisk udlændingspolitik og fremmedlovgivning (NU 1970: 16) samt nøje undersøge mulighederne for en yderligere samordning af udlændingspolitikken.

Sveriges regering (arbetsmarknadsdepartementet) meddelar den 14 januari 1977 å *samtliga regeringars vägnar*:

I Danmark har åtskilliga av förslagen i betänkandet Utlänningspolitik och utlänningslagstiftning i Norden (NU 1970: 16) redan genomförts. Med anledning av anslutningen till EG ändrades avvisnings- och utvisningsinstituten samt besvärsträtten. Vidare har administrativ praxis ändrats på några områden. Således meddelas permanent uppehållstillstånd normalt efter 4—5 års vistelse. Vid dessa ändringar har hänsyn tagits till förslagen i det nordiska betänkandet. På några punkter har det inte varit möjligt att följa betänkandet. Man kommer emellertid även i fortsättningen att vara uppmärksam på rekommendationerna i betänkandet.

I Finland har ministeriet för inrikesärendena den 3 september 1976 tillsatt en kommission med uppgift att utreda reformbehovet inom utlänningslagstiftningen. Till kommissionens uppgift hör bl. a. att utreda kompetensförhållandena samt uppgiftsfördelningen mellan de berörda myndigheterna och att undersöka möjligheter att överföra ärenden som för närvarande handläggs på ministernivå till lägre myndigheter. Enligt uppdraget bör kommissionen särskilt beakta de synpunkter som har förts fram i betänkandet NU 1970: 16, liksom lagstiftningen i de övriga nordiska länderna samt de internationella avtal som Finland har godkänt. Kommissionen avses lämna sitt förslag i maj 1977. Det slutliga ställningstagandet till när och i vilken utsträckning reformen bör förverkligas kan inte ske förrän förslaget har lämnats och remissbehandlats.

Som tidigare meddelats i det *norska* Justis- och politidepartementets uttalande av 22.9.1971¹ avsåg man att vid en revision av den norska utlänningslagstiftningen utgå från de förslag om en harmonisering av de nordiska ländernas utlänningslagstiftning som framlagts i betänkandet NU 1970: 16.

I samband med införandet tills vidare av generellt invandringsstopp från den 1 februari 1975, d. v. s. ett generellt stopp vad gäller utfärdandet av arbetstillstånd, infördes genom kunglig resolution den 10 januari 1975 med tillhörande föreskrifter regler för meddelande av arbetstillstånd. Riktlinjer för meddelande av uppehållstillstånd utfärdades av Justis- och politidepartementet den 3 februari 1975. Dessa nya regler syftade bl. a. till att stärka rättssäkerheten för utlänningar.

I Justisdepartementet har en arbetsgrupp tillsatts som skall behandla frågan om en revision av utlänningslagstiftningen, särskilt vad gäller avvísings- och utvisningsinstituterna samt systemet med permanent uppehållstillstånd. Även frågan om ytterligare rättssäkerhetsgarantier skall tas upp. Visserligen får de rättssäkerhetsgarantier som lagen redan nu ger utlänningar anses i och för sig vara tillfredsställande. En revision av utlänningslagen är emellertid viktig genom att den möjliggör att det i lagen införs så klara och uttömmande regler som möjligt beträffande utlänningars rättigheter och skyldigheter enligt lagen.

Den nordiska kommittén föreslog bestämmelser i lag om att arbets- och uppehållstillstånd skulle meddelas för obegränsad tid under begreppet "bosättningstillstånd". För utlänningarna själva kommer ett genomförande av detta förslag innebära liten reell skillnad, eftersom man i Norge i dag normalt meddelar s. k. "oppholdstillatelse på ubestemt tid" efter två års vistelse i landet. I samband med en översyn av utlänningslagen kommer att övervägas om det verkligen är lämpligt att i lagen införa begreppet "bosättningstillstånd", med tanke på att det begreppet inte förekommer i de övriga nordiska ländernas lagstiftning.

Arbetet med en översyn av utlänningslagen har dragit något ut på tiden, bl. a. därför att man inte tagit slutlig ställning till hela frågan om invandringsspolitiken. Sålunda är St.meld. nr. 107 (1975-76) om invandringssstoppet och invandringssfrågor fortfarande under behandling i Stortinget.

I *Sverige* har nyligen genomförts en omfattande reformering av utlänningslagstiftningen. De nya bestämmelserna trädde i kraft den 1 januari 1976 (SFS 1975: 1358—1376). En redogörelse för de huvudsakliga ändringarna har lämnats i meddelande den 9 januari 1976², till vilket hänvisas.

I samband med reformarbetet togs betänkandet NU 1970: 16 upp till behandling. Vissa av förslagen i betänkandet infördes i den svenska lagen.

¹ Se *Nordiska rådet, 21:a sess., Supplementband, s. 9 (A 334/j)*.

² Se *Nordisk Råd, 24. sess., s. 1591*.

I propositionen till riksdagen om ändring i utlänningslagen (prop. 1975/76: 18) framhålls att en invandringspolitik efter de riktlinjer som den nordiska kommittén har föreslagit redan förs i Sverige. Vidare pekas på att flera av förslagen i det nordiska betänkandet till ändringar i utlänningslagstiftningen motsvarar gällande rätt i Sverige. Vissa förslag förutsätter dock lagändring och tas upp till behandling i propositionen. Till svensk lag har överförts förslaget att jämställa svikligt förtigande med positiv oriktig uppgift som grund för återkallelse av tillstånd. Däremot har — med hänsyn till att andra och tillräckliga sanktioner finns — inte genomförts förslaget att återkallelse skall få ske när de villkor, som har förbundits med tillståndet, inte iakttas. Inte heller har det ansetts önskvärt eller möjligt att införa besvärsmått vid vägrat uppehålls- eller arbetstillstånd. Mot avlägsnandebeslut med anledning av vägrat tillstånd (förpassning) får däremot talan alltid föras.

De förslag som den nordiska kommittén har lagt fram beträffande förutsättningar för avvisning och avlägsnande i övrigt av utlänning har ansetts böra ytterligare övervägas. Detta bör ske inom den nyligen tillsatta kommittén för en fortsatt översyn av utlänningslagstiftningen (utlänningslagkommittén).

Den säskilda, i det tidigare meddelandet omnämnda, tidsbegränsade lagen om tvångsåtgärder (telefonavlyssning m. m.) har genom beslut av riksdagen förlängts till utgången av år 1977.

Problemen i samband med tillämpningen av den nordiska passkontrollöverenskommelsen har behandlats i Nordiska utlänningsutskottet. Frågan har därefter dryftats senast vid ett möte i september 1976 med representanter för de ansvariga ministerierna i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Överläggningarna har särskilt rört en avkortning av den nu gällande ettårsfristen för tillbakatagande samt införandet av en kort anmälningsfrist. Man har vidare behandlat frågan om att underlätta praxis vid tillämpning av reglerna för tillbakatagande. Överläggningarna beräknas kunna avslutas i början av år 1977.

Från finländsk sida har hänvisats till den diplomatkonferens som äger rum i Genève under januari 1977 angående territoriell asyl, och att ett kommande multilateralt avtal om territoriell asyl kan påverka förutsättningarna för beviljande av asyl. Man anser sig därför i detta skede inte kunna ta ställning till innehållet i Svenska flyktingrådets skrivelse till Nordiska rådet daterad januari 1974.

Meddelande

om rekommendation nr 11/1973 angående patentsamarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne under arbejdet med de europæiske patentkonventioner og realiseringen af PCT-planen at fortsætte samarbejdet og opretholde den gensidige orientering om udviklingen på patentområdet for i videst muligt omfang at bevare den ensartede nordiske patentlovgivning.

Nordiska ministerrådet meddelar den 7 december 1976:

De nordiska patentkommittéerna har under år 1976 i huvudsak behandlat frågor rörande den europeiska patentkonventionen (EPC), däribland frågan om och i vad mån nordisk patentlagstiftning bör harmoniseras med den konventionen. Kommittéerna har därvid också övervägt huruvida det i vissa hänseenden borde tas hänsyn även till innehållet i 1975 års konvention om europeiskt patent för den gemensamma marknaden (CPC). I samband med arbetet på de nu nämnda frågorna har kommittéerna vidare på nytt tagit upp spörsmål rörande 1970 års konvention om patentsamarbete (PCT).

Den finska kommittén avgav i januari 1976 betänkande angående PCT (Finska kommittébetänkanden 1976: 9). Kommittén arbetar vidare på ett betänkande rörande de ändringar i patentlagstiftningen som aktualiseras om EPC träder i kraft. Den danska kommittén avgav i april 1976 förslag till handelsministern rörande PCT, EPC och CPC. Den svenska kommittén avgav i april 1976 betänkandet SOU 1976: 24—25 "Internationellt patentsamarbete II". Betänkandet behandlar främst EPC men redovisar samlat de lagändringar som enligt kommitténs förslag föranleds av PCT och EPC. Den norska kommittén har i augusti 1976 framlagt betänkandet NOU 1976: 49 "Internasjonalt patentsamarbeid", som behandlar såväl PCT som EPC.

Samarbetet mellan kommittéerna har resulterat i att de såvitt gäller lagstiftningen rörande nationella patent och internationella patentansökningar har enats om i allt väsentligt överensstämmande ändringsförslag. De danska, norska och svenska kommittéerna, som därutöver har framlagt förslag till lagstiftning rörande europeiska patent och patentansökningar, har enats också i vad avser denna reglering. Förslag till lagstiftning om marknadspatent har framlagts endast av den danska kommittén.

*BILAGA***E 1. Fråga vid Nordiska rådets 25:e session om nordiskt patentsam-
arbete**

(Se Sak E 1, s. 1884)

Meddelande**om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å undersøke forutsetningene for en felles nordisk holdning under de kommende GATT-forhandlinger.

(Se C 1, s. 990)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordtest, berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 9), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 10), berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (C 35), rekommendationerna nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området, nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar, nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat, nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst-västhandeln, nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete, nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning, nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten, nr 6/1975 angående Nordtests arbetsformer och nr 18/1975 angående nordisk investeringsbank

(Se C 1, Bilaga 13)

Meddelanden

om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete

(Överlämnade av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt

1. vidtaga åtgärder för att öka omfattningen av grannländernas TV-program i de nordiska länderna,
2. vidtaga åtgärder för att öka omfattningen av samnordisk distribution och produktion av TV-program och överväga möjligheterna att inrätta en särskild nordisk TV-institution för detta ändamål,
3. utreda de tekniska, ekonomiska och juridiska aspekterna på utbyggnad av kabel-TV-verksamhet i Norden,
4. vidtaga åtgärder för att åstadkomma en överenskommelse mellan berörda parter när det gäller upphovsmännens ersättningsanspråk vid återutsändning av TV-program i annat nordiskt land, samt utreda de ansvarsrättsliga och andra juridiska problem som kan uppstå, i syfte att nå fram till en snabb lösning,
5. vidtaga åtgärder för att öka möjligheterna att ta in ljudradioprogram från de nordiska grannländerna,
6. i samverkan med Nordiska rådet överväga en komplettering av det nordiska kulturavtalet med särskilda stadganden om samarbete på televisionens och ljudradios område.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1976:

Det spørsmål rekommendationen reiser inngår i det utredningsarbete som har foregått og foregår om et nordisk TV-samarbeid. F. t. utreder en statssekretærgruppe mulighetene for direktsendende satelitt, som er et teknisk realiserbart alternativ innen relativt kort tid.

En viser for øvrig til særskilt uttalelse om det nordiske TV-samarbeidet.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 17 januari 1977:

Ministerrådet har med anledning av rekommendationerna nr 20/1971 och nr 15/1973 den 8 december 1976 meddelat Nordiska rådet, att

frågorna rörande nordiskt TV-samarbete behandlas i en särskilt tillsatt utredning på statssekreterarnivå. Utredningen har i januari 1977 avgivit en lägesrapport med redogörelse för aktuella frågeställningar inom det nordiska TV-samarbetet (*se Bilaga*).

BILAGA 1

Nordisk radio och television via satellit

Innehållsförteckning

Sammanfattning

Bakgrund och direktiv

Uppläggnings och tidsplan

Programspridningens omfattning

Kulturpolitiska utgångspunkter och frågeställningar

Programpolitiska frågeställningar

Rättsliga frågor

Teknik—ekonomi

Finansiella frågeställningar

Bihang

1 Direktiv till utredningen

2 Yhteenveto

3 Summary

Sammanfattning

Bakgrund och arbetsplan

Satellitutredningen har till uppgift att komplettera Ministerrådets tidigare betänkande "TV över gränserna" (NU 19/74), som presenterade några alternativ till ökat nordiskt programutbyte med utgångspunkt i konventionell distributionsteknik för radio och TV.

Satellitutredningen tillsattes vid årsskiftet 1975/76 med uppgift att pröva om internordisk programspridning via direktsändande satellit kunde vara ett realistiskt alternativ i en närmare framtid än vad som tidigare hållits för troligt, något som framhållits i ett utlåtande från statens delegation för rymdverksamhet i Sverige över "TV över gränserna".

Då frekvensplanen för direktsändande satelliter, och därmed de nordiska ländernas tilldelning av frekvenser för programöverföring, fastställs under en konferens i internationella teleunionen (ITU) i januari/februari 1977, kan utredningen ej som avsetts lämna slutrapport inom ett år. Avsikten med denna rapport är därför att ge en lägesbeskrivning av arbetssituationen i de expertgrupper, som arbetar i utredningen under ledning av en grupp bestående av statssekreterare (motsv.) från berörda departement. Utredningens slutrapport beräknas föreligga i juni 1977.

Kulturpolitiska frågor

Liksom "TV över gränserna" har satellitutredningen sin utgångspunkt i tre målsättningar: att stärka den nordiska kulturgemenskapen, att ge de nordiska invandrarna en möjlighet att se hemlandsprogram samt att öka individens valfrihet bland radio- och TV-programmen.

Utredningen studerar hur dessa mål skulle kunna uppnås genom att sprida samtliga nordiska radio- och TV-program via direktsändande satellit eller genom att sprida ett program bestående av tidigare utsända nordiska TV-program. Möjligheten att kombinera ett sådant tidsförskjutet nordiskt program med direktsändning av något eller några av grannländernas TV-program studeras också.

Samtliga radioprogram beräknas kunna spridas via satellit, då dessa kräver avsevärt mindre del av frekvensutrymme och satellitkapacitet än vad TV-program gör.

Direktsändning via satellit av radio- och TV-program till en region innebär, att programmen kan tas emot direkt av samtliga hushåll i regionen, som skaffar en tillsatsutrustning (antenn + inomhusenhet) till sin radio- och TV-apparat.

Ställningstagande till en totalspridning via satellit av samtliga existe-

rande nordiska radio- och TV-program blir både en fråga om ett utökat nordiskt programutbyte och en fråga om vilken radio- och TV-ideologi de nordiska länderna önskar. En avvägning måste ske mellan å ena sidan önskemål om att ge publiken ökad valfrihet mellan program, å andra sidan programverksamhetens pedagogiska strävanden, vilka syftar till att alla slag av program skall få en chans att nå fram till publiken. Utredningen studerar därför såväl de allmänna kulturpolitiska riktlinjerna som regler och föreskrifter för radiobolagen i de nordiska länderna.

Teknik—ekonomi

Ansvar för den tekniska delen av utredningen har Nordisk Industriefond, som har anlitat Svenska rymdaktiebolaget för att utföra denna del av utredningsarbetet. De slutsatser som kan dras på nuvarande stadium (med självklara reservationer för vad som framkommer under utredningens senare fas) är följande:

- *Tidsplan.* Nödvändig teknisk utrustning (satelliter och bärraketer) kan finnas klar inom ca 3 år efter beställning. Dessutom tillkommer minst ett års arbete för definition av upphandling inför beställningen. Detta med reservation för de organisatoriska och operativa överväganden som främst televerken har att göra. Tillsatsutrustningen för hushåll med radio och TV (markmottagarna) beräknas finnas på marknaden inom samma tidsperiod. Bedömningen av tidsplanen utgår från bedömningen, att systemet kan basera sig på i stort sett kända och mindre riskfyllda tekniska lösningar.
- *Investeringskostnader.* Antal och storleksklass för satelliter och bärraketer är avhängig av vilka täckningsområden (områden där sändningarna kan tas emot) och vilket antal kanaler som man beslutar att systemet ska ha. En grov uppskattning av kostnaderna ger en totalsumma för satelliter (inklusive reservsatellit) och raketer på ca 550 milj sv. kr., i 1977 års prisnivå. Ett sådant system skulle under ca 7 år klara totalutbyte av nu existerande radio- och TV-program och dessutom ha ledig kapacitet för andra telekommunikationstjänster. Markmottagarnas pris på marknaden har preliminärt beräknats till 1 250 sv. kr. i 1977 års prisnivå, med möjlighet att minska kostnaderna dels genom att bygga in den inomhusplacerade tillsatsenheten i mottagaren från början, dels genom att abonnenterna går samman i centralantennsystem. Tillkommande kostnader är ev. skatt och tull samt kabel- och installationskostnader. Till dessa investeringskostnader kommer kostnader för upprättande av markstationer för uppsändning av programmaterial samt kontroll av satelliten. Vidare tillkommer driftskostnader för satellitsystemet samt de investerings- och driftskostnader som kan aktualiseras av förslag till lösningar på programpolitiska frågeställningar.
- *Antal kanaler och täckningsområden.* En internordisk programsprid-

ning via satellit är tekniskt möjlig genom nationella strålar, en gemensam nordisk stråle eller kombinationer av dessa. En gemensam nordisk stråle innebär sannolikt dock för Island, Grönland och Färöarna att strålen fångas upp av särskild mottagarstation och återutsändes till hushållen med jordbundna sändare (s. k. semi-direkt mottagning).

För Färöarnas del kan samma lösning bli aktuell för mottagning av nationell stråle. För Danmark, Finland, Norge och Sverige tänkes med få undantag de enskilda hushållen ta emot satellitstrålarna direkt och med den egna programväljaren avgöra, vilket program man vill se eller höra.

ITU-konferensen i januari—februari 1977 är avgörande för om det internordiska programutbytet skall kunna ske via nationella och/eller nordiska strålar, och för antalet kanaler och därmed program som hushållen i varje land skall kunna ta emot från satellit direkt eller semidirekt.

Programpolitiska frågeställningar

Följande programpolitiska frågor studeras av en programpolitisk arbetsgrupp, bestående av representanter för radiobolag och berörda departement:

- *Publikens programval.* Erfarenheter från undersökningar om publikens beteende vid gränstittande, liksom svenska, finländska och utländska erfarenheter från två- och flerkanalssystem studeras.
- *Minoritetsgrupper i publiken.* Möjligheterna att ge programservice åt särintressegrupper, med speciell betoning på vuxenutbildningsprogram och program för språkliga minoriteter, undersöks.
- *Programutbudet i TV och radio.* Utredningen gör statistiska och andra sammanställningar på så aktuella uppgifter som möjligt om sändningstid i olika programkategorier, programutbytet via Nordvisionen, samt särarter och likheter i utbudet mellan de nordiska länderna, som ett underlag för bedömning av behovet av och möjligheterna till samordning av inköp och sändning av utländsk produktion samt koordination av sändningstider.
- *Programpolitiska normer.* Skillnaden mellan de nordiska ländernas programutbud studeras.
- *Språkförståelse* samt möjligheterna till och behovet av textning och eventuella andra former för översättning. En speciell teknik, text-TV, är under utveckling. Den kunde möjliggöra samtidig sändning av flera textversioner. Ett alternativ till att texta på fem nordiska språk kunde vara, att sändningar på skandinaviska språk endast textas på originalspråket plus finska och isländska (tre språk).
- *Reklam i TV.* Finland och Island har reklamslag i sina TV-sändningar, vilket inte är fallet i övriga nordiska länder. Det tycks emellertid vara tekniskt möjligt att eliminera reklamslagen i sändningarna till de länder som inte accepterar reklam.
- *Förhandsinformation.* Behovet av upplysningar om grannländernas program aktualiserar frågan om en nordisk programtidning och/eller om sådan information skall förmedlas via radio och TV.

Rättsliga frågor

De rättsliga frågor som blir aktuella studeras av en undergrupp till den programpolitiska arbetsgruppen, också den bestående av representanter för radiobolag och berörda departement.

Utgångspunkten är att den del av lagstiftningen i de nordiska länderna som gäller radio och TV enbart är anpassad till att de nationella radiobolagen sprider program till landets egna invånare. Följande fyra områden måste ses över:

- *Radiolagstiftning.* Satellitspridningens förhållande till gällande monopolrättigheter och till andra frågor på radioområdet bör regleras i en särskild lagstiftning.
- *Upphovsrättslagstiftningen.* Utredningen anser det viktigt att redovisa de olika möjligheter som finns att förvärva rätt att sända program inom ramen för ett nordiskt TV-utbyte med hjälp av direktsändande satellit. En annan fråga av stor betydelse från upphovsrättslig synpunkt rör rätten till kabelspridning av TV-program.
- *Straff- och skadeståndslagstiftningen.* Utredningen anser att särskilda bestämmelser kräves för nordiska satellitsändningar.
- *Internationella aspekter.* Utredningar studerar vilka internationella folkrättsliga förpliktelser som de nordiska länderna har på området och följer det förhandlingsarbete, som pågår i FN rörande principer för användning av direktsändande satelliter.

Finansiella frågor

Utredningen har också till uppgift att söka uppskatta de drifts- och investeringskostnader som systemet skulle kräva, dvs. förutom ovan nämnda tekniska kostnader också bl. a. kostnader för översättning och administration. Vidare undersökes olika möjligheter för fördelning av kostnader mellan de nordiska länderna samt tänkbara finansieringsmetoder.

Bakgrund och direktiv

Nordiska ministerrådet (kultur- och utbildningsministrarna) tillsatte i december 1975 en utredning med uppdrag att studera de tekniska, programpolitiska, juridiska och finansiella aspekterna på internordisk programspridning via direktsändande satelliter (Ministerrådets satellit-utredning). Utredningen skulle ses som ett komplement till "TV över gränserna" (NU 19/74). Detta betänkande presenterade för Danmark, Finland, Norge och Sverige olika möjliga former samt rekommendationer för utvidgat nordiskt TV-samarbete i relation till nationella mål och planer. Betänkandet hade som utgångspunkt för önskemålen om utvidgat nordiskt TV-samarbete följande tre huvudskäl:

- att stärka den nordiska kulturgemenskapen,
- att ge de nordiska invandrarna en möjlighet att se hemlandsprogrammen,
- att öka individens valfrihet genom tillgång till grannländernas program.

Man utgick huvudsakligen från konventionell distributionsteknik, vilket uteslöt Island, Grönland och Färöarna. Vidare ingick spridning av radioprogram i begränsad omfattning. Möjligheten att använda satellit-teknik för internordisk programspridning bedömdes som intressant men, vid dåvarande tidpunkt, som ekonomiskt och tekniskt mindre realistiskt.

Vid remissbehandlingen av betänkandet framhölls från statens delegation för rymdverksamhet i Sverige att programöverföring via direktsändande satellit förmodligen kunde vara ett realistiskt alternativ i en närmare framtid än vad som tidigare hållits för troligt. Detta remissytt-rande föranledde tillsättandet av den nu arbetande satellitutredningen.

Enligt utredningens direktiv (bilaga 1) skall den tekniska delen av utredningen vara en möjlighetsstudie. Underlag som visar de väsentliga tekniska problemen och principer för hur dessa skall lösas skall tas fram. En förutsättning för den tekniska delen av utredningen är att anpassa systemets storlek till behovet av flera TV- och ljudradiokanaler för varje nordiskt land. Dimensioneringen av systemet skall också bestämmas av det antal TV- och ljudradiokanaler, som tilldelas de nordiska länderna i den internationella teleunions- (ITU) konferens, som äger rum i Genève 10 januari—14 februari 1977 (WARC 77).

För den programpolitiska delen av utredningen föreskriver direktiven, att utredningen skall granska de programpolitiska och administrativa problem, vilka kan uppstå vid ökat nordiskt programutbyte. Exempel på sådana områden är vilka eventuella behov av gemensam planering av programinnehåll som kommer att föreligga, liksom önskemål om koordinering av programtider och samordning av inköpsplanering.

Skillnader i programpolitiska normer skall belysas. Utredningen skall också finna en för samtliga nordiska länder acceptabel lösning på reklamfrågan i ett system med satellitdistribution. Där är situationen idag den, att Island och Finland har reklamsändningar, medan Danmark, Norge och Sverige inte tillåter reklam i radio och TV. Som förutsättning för dessa delar av utredningen gäller, att de nationella radiobolagens ställning i princip förblir oförändrad.

Vad slutligen de rättsliga aspekterna beträffar, har utredningen i uppdrag att studera främst tre rättsområden, nämligen förhållandet till gällande radiolagstiftning, det straffrättsliga och det skadeståndsrättsliga ansvaret för innehållet i sändningarna samt upphovsrätt och därmed jämnställda rättigheter i anknytning till programspridning via TV. Också de rättsliga konsekvenserna för radionämndernas (motsv.) verksamhet

vid ett nordiskt TV-samarbete skall studeras. Utöver problemen i samband med överföring av program via direktsändande satellit har utredningen också i uppdrag att studera de problem som kan uppstå vid överföring med mer konventionella metoder. Förhållandet till internationella överenskommelser och andra folkrättsliga regler skall också undersökas.

Uppläggning och tidsplan

Utredningen arbetar under ledning av en statssekreterargrupp. Under denna fungerar en teknisk samt en programpolitisk, juridisk och finansiell arbetsgrupp.

I statssekreterargruppens sammanträden har följande representanter från länderna deltagit:

Kontorchef Jørgen Harder Rasmussen, Danmark

Fuldmægtig Johannes Nørup-Nielsen, Danmark

Kanslichef Jaakko Numminen, Finland,

ordförande fr. o. m. 11.1.1977

Regeringsrådet Ragnar Meinander, Finland

Departementschef Birgir Thorlacius, Island

Statssekreterare Lars-Uno Thulin, Norge

Ekspeditionssjef Enevald Skadsem, Norge

Statssekreterare Leif Andersson, Sverige,

ordförande t. o. m. 31.10.1976

Statssekreterare Bert Levin, Sverige

fr. o. m. 1.11.1976

Expeditionschef Jan Stiernstedt, Sverige

Departementssekreterare Karin Ghai, Sverige

Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete fullgör sekretariatsfunktionen och har som särskild utredningssekreterare anlitat civilekonom Anne-Margrete Wachtmeister.

Ansvaret för den tekniska delen av utredningen ligger hos Nordiska industrifonden som har anlitat Svenska rymdaktiebolaget* för att utföra denna del av utredningsarbetet.

De programpolitiska och finansiella frågorna handhas av en arbetsgrupp, bestående av representanter för de nordiska radiobolagen och ansvariga departement. De rättsliga frågorna utredes av en undergrupp till den programpolitiska arbetsgruppen, och består av radiobolagsjurister och jurister från ansvariga departement.

Enligt direktiven har utredningen att anpassa utformningen av syste-

* Svenska rymdaktiebolaget (Rymdbolaget) är ett statligt aktiebolag som bildades 1972 för att svara bl. a. för beredning av ställningstaganden i internationella rymdfrågor åt statens delegation för rymdverksamhet (DFR), tekniskt genomförande av DFRs rymdforsknings- och fjärranalysprogram, samt drift av den svenska sondraket- och ballonguppsändningsplatsen ESRANGE.

met till den frekvensplan som fastställs vid ITU-konferensen 1977 (WARC 77). Man beslutar där om kanaltilldelning, täckningsområden och banpositioner för satelliter.*

De nordiska ländernas förberedelsearbete och frekvensplanering för rundradiosatelliter utföres i en grupp (NTRS) tillsatt för detta syfte av de nordiska televerken under medverkan av radiobolagen. Denna grupp har deltagit i det internationella förberedelsearbetet inför konferensen.

Statssekreterargruppen och NTRS har haft två gemensamma möten och håller löpande kontakt under utredningsarbetet. Televerken och radiobolagens tekniska avdelningar har dock inte medverkat i utformningen av det tekniskt-ekonomiska avsnittet i denna lägesrapport, utan kommer att delge sina synpunkter när den tekniska utredningen är genomförd och föreligger i ett utkast till slutrapport.

Enligt utredningens ursprungliga tidsplan skulle slutrapport avges kring årsskiftet 1976/77. Då det emellertid är av avgörande betydelse vilka frekvenser för direktsändning via satellit som de nordiska länderna tilldelas, måste slutrapporten avvakta ITU-konferensen 1977. Slutrapport kommer att föreligga till Ministerrådet i juni 1977.

Utredningen överlämnar därför föreliggande lägesrapport, som främst ska ses som en genomgång av de frågor som utredningen arbetar med i de olika arbetsgrupperna.

Programspridningens omfattning

Tre former för internordisk programspridning via direktsändande satelliter studeras av utredningen:

- Totalutbyte. Direktöverföring av samtliga existerande radio- och TV-program till alla nordiska länder.
- Begränsat utbyte. Direktöverföring av ett begränsat antal TV-program och samtliga existerande radioprogram.
- Redigerat tidsförskjutet program. Ett eller två TV-program bestående av ett urval av tidigare utsända program, redigerade antingen på nationell basis från grannlandsprogrammen för nationell sändning eller på gemensam nordisk basis för gemensam sändning till samtliga nordiska länder. Samtliga existerande radioprogram sändes direkt.

Även en kombination av de två senare formerna är tänkbar.

Den tekniska delutredningen är i första hand inriktad på det förstnämnda alternativet, totalutbyte, och som framgår av den tekniska lägesrapporten synes detta alternativ också vara möjligt att genomföra vad

* ITU-konferensens resultat har offentliggjorts 15 februari 1977. Danmark, Finland, Norge och Sverige har vardera tilldelats dels 3 kanaler för nationell täckning, dels 2 kanaler som kan täcka samtliga fyra länder. Således får varje land 11 kanaler, varav 8 via en stråle med nordisk täckning. Denna tilldelning möjliggör direktsändning av samtliga idag existerande radio- och TV-program utan att ta samtliga tilldelade frekvenser i anspråk.

Island och Färöarna har som ett gemensamt täckningsområde tilldelats 5 kanaler, vilket också möjliggör täckning av vissa delar av Sydgrönland.

gäller de tekniska komponenterna. Däremot är alternativets genomförbarhet avhängigt av vilken utformning frekvensplanen får för de nordiska ländernas del i ITU-konferensen 1977.*

Kulturpolitiska utgångspunkter och frågeställningar

En av utgångspunkterna för satellitutredningen är att det är av stort värde att öka utbudet av nordiska program i grannländerna.

Totalutbytet, en spridning av samtliga radio- och TV-program inom Norden, utgör inte endast en ökning av utbudet av nordiska program i grannländerna utan också en genomgripande förändring av den nationella mediastrukturen. De konsekvenser av internordiskt programutbyte, som utredningen har att se över, är därför beroende av de allmänna kulturpolitiska strävandena och de mediapolitiska riktlinjer som finns i de nordiska länderna. Utredningen gör därför ett försök att skissera vilka kulturpolitiska frågeställningar som en satellitspridning av nordiska program skulle aktualisera.

Radioföretagen i de nordiska länderna fungerar under offentlig insyn men oberoende av ett direkt statligt inflytande på programutbudet. I regel finansieras verksamheten på sådant sätt att den inte heller behöver vara beroende av kommersiella hänsynstaganden eftersom den reklam, som förekommer i finländska och isländska sändningar, inte påverkar utformningen av själva programmen.

Etermedierna har delvis förändrat våra fritidsvanor. I de flesta människors vardag utgör TV-tittandet ett viktigt inslag. Radio och TV kan spela en viktig kulturpolitisk roll. Betydelsen ligger främst i att medierna ger en unik möjlighet att nå ut, att sprida underhållning, information, debatt och även kulturstoff i snävare bemärkelse. Programmen når alla tittare, i stort sett oberoende av geografiska hinder, ekonomiska förutsättningar och sociala skrankor.

Etermedierna, numera främst TV, har en viktig karaktär av gemensam upplevelsekälla. Framför allt i länder med bara en TV-kanal utgör programmen en gemensamhetsupplevelse med stor genomslagskraft t. ex. genom att gårdagens TV-program blir ett naturligt samtalsämne.

Det kan knappast bestridas att radio och TV i Norden bidragit till att minska människornas isolering, både geografiskt och socialt. Det har gett möjlighet för alla till rikare kulturupplevelser. Det bör understrykas, att radio och TV inte bara har betydelse som förmedlare utan också är konstnärliga uttrycksmedel i sig. Som exempel kan nämnas TV-teater och underhållning där man i programproduktionen strävar efter att åstadkomma gestaltningar baserade på de för radio respektive TV speciella förutsättningarna både vad gäller produktionsteknik och publikens mottagar-situation.

* Se not sid. 1724.

Mot de positiva resultat som hittills uppnåtts och mot de möjligheter, som kulturpolitiskt kan sägas ligga i etermedierna, kan ställas risker för negativa effekter av etermediernas verksamhet.

Generellt kan t. ex. noteras att den stora publiken i sitt programval prioriterar det underhållningsbetonade, "lätta" stoffet medan tittarsiffrorna för de debatterande, informerande och kulturförmedlande programmen i regel är små. Vissa andra programkategorier, t. ex. gamla biograffilmer och utländska kriminalserier "överkonsumeras", dvs. den andel av publikens tid som ägnas dessa program är betydligt större än programmets andel av sändningstiden.

Detta mönster accentueras i en situation med flera kanaler, givet ett i stort sett likartat programinnehåll.

Det har vidare framförts att publiken i en flerkanalsituation splittras upp på mindre tittargrupper. Härigenom går gemenskapsupplevelsen förlorad. Risken för överstimulans har också påpekats. I stället för att tillgodogöra sig det ökade informationsutbudet genom aktivt val skulle publiken enligt denna teori passiviseras. Det differentierade utbudet skulle gynna de redan välutbildade och därigenom öka informationsklyftorna i samhället.

Det har också hävdats att främst TV:s expansion skett på bekostnad av andra kultur- och gemenskapsaktiviteter, som sportaktiviteter och föreningsverksamhet.

I stort kan de programpolitiska strävandena hos de nordiska radiobolagen sammanfattas med sådana nyckelord som journalistiskt oberoende, informativitet och mångsidighet, opartiskhet och balans i utbudet. Programföretagen har ensamrätt till etermediesändning och härigenom ett särskilt ansvar för att låta olika åsiktsriktningar komma till tals och att tillgodose publikens intressen och behov.

Mot denna bakgrund blir ställningstagandet till ett internordiskt programutbyte via satellit inte endast en fråga om ett utökat nordiskt programutbyte utan också om vilken radio och TV-ideologi de nordiska länderna önskar.

Schablonartat kan man tala om två huvudtendenser, nämligen valfrihetsideologien kontra den pedagogiska, folkbildande ideologien. I inget av länderna torde en renodling förekomma av endera ideologien — i den praktiska utformningen är det i själva verket en blandning.

Grundförutsättningen för valfrihetsideologien är "liberal" — mångfald och ett stort utbud är något i sig positivt, och etermedierna skall neutralt låta åsikter och smakriktningar konkurrera med varandra på i princip lika villkor. Varje individ väljer och tar del av programmen efter sina förutsättningar.

Det har hävdats, att valfriheten just för etermedierna fungerar under så speciella villkor, t. ex. bundenheten i tiden, att den är skenbar. En-

ligt den pedagogiska ideologien skall strävan efter att informera, stimulera och aktivera publiken vara en huvudprincip i programverksamheten i radio och TV, vilket bl. a. kan ske genom programläggningen. Ju fler kanaler publiken har tillgång till, desto svårare blir det självfallet att åstadkomma en sådan programläggning.

En frågeställning härledd från utredningens direktiv om nordisk orientering och nordisk gemenskap är, i vilken utsträckning publikens intresse kommer att vända sig mot grannländernas egenproducerade utbud i ett system med direktsändning av samtliga program. Kan detta utbud tänkas komma bättre fram i alternativet med en redigerad tidsförskjutten kanal, eller, som nu, insprängt i de nationella programmen? Kan direktöverföring via satellit i stort tänkas resultera i en upprepning av mönstret för gränstittandet? Finns det eventuellt grupper i publiken som följer ett helt annat mönster i sitt val av program, på grund av specialintressen och andra särskilda förutsättningar?

Givna exempel på sådana grupper är tillfälliga nordiska invandrare och även fast bosatta språkliga minoriteter. Men även andra grupper med intressen som inte helt tillgodoses av det nationella utbudet kan tänkas. Att ge en prognos för hur stora de senare grupperna skulle kunna vara, liksom att uppskatta vilken omfattning deras radio- och TV-konsumtion skulle kunna bli under helt nya förutsättningar, ter sig dock mycket svårt.

Programpolitiska frågeställningar

Som framgår av ovanstående redogörelse för några av de kulturpolitiska frågor, som aktualiseras av satellitdistributionens möjligheter, kan många av de egenskaper, som kan ses som attraktiva ur vissa kulturpolitiska aspekter, vara förenade med konsekvenser som är negativa för andra kulturpolitiska strävanden. Värdet av det internordiska programutbudet via satellit hänger därför samman med i vilken mån det går att arbeta fram realistiska åtgärder som motverkar sådana negativa konsekvenser.

Detta förhållande gäller såväl direktsändning av program mellan de nordiska länderna som en utsändning av ett nationellt eller nordiskt redigerat tidsförskjutet program.

Utredningens arbetsgrupp för programpolitiska juridiska och finansiella frågor undersöker därför följande programpolitiska frågor:

- Publikens programval.
- Möjligheter att ge programservice åt särintressegrupper, med särskild uppmärksamhet på vuxenutbildningsprogram samt program för språkliga minoriteter.
- Programutbudet i radio och TV. Särdrag och likheter i sändningstid

och inriktning för olika programkategorier mellan de nordiska radiobolagen. Behov av och möjligheter till samordning av inköp och sändningstider.

- Programpolitiska normer. Skillnader mellan de nordiska radiobolagen.
- Språkförståelse samt möjligheterna till och behovet av textning och andra former för översättning.
- Reklam i TV. Praktiska lösningar.
- Behovet av förhandsinformation om grannländernas program.

I händelse av ett beslut om spridning av samtliga TV-program inom Norden via satellit inklusive den nationella spridningen, blir det inte möjligt att övergå helt från jordbunden spridning till satellitspridning förrän övervägande delen av TV-hushållen skaffat utrustning för satellitmottagning. Under denna "introduktionsperiod" av parallell distribution, vars utsträckning omöjligt kan förutsägas, blir möjligheterna till samordning av programplanering mellan de nordiska radiobolagen starkt begränsade, då radiobolagen ju har skyldighet att tillgodose publiken inom ramen för de nationella programmen.

Inligt direktiven skall utredningen diskutera möjlig användning av det existerande jordnätet i en tänkt framtid när mottagarbeståndet helt är inriktat på satellitmottagning. Av beredskapsskäl är det högst osannolikt att det jordbundna distributionsnätet läggs ner. Ett tänkbart användningsområde är distribution av regionala eller lokala TV-program. Också andra möjligheter diskuteras.

Publikens programval

I "TV över gränserna" (NU 19/74) har gränstittandet, dvs. hur publik med tillgång till grannlandsprogrammen utnyttjar dessa, studerats noggrant. Det konstateras, att mönstret är detsamma i de delar av Norden som kan ta emot grannländerna som i olika områden i Europa där samma möjligheter finns, nämligen att "basen" för publikens tittande är de nationella programmen, och framförallt nyhetsprogrammen, medan grannlandskanalerna används för att se sport, filmer och annan underhållning. Detta är mönstret i stort; under dessa genomsnittliga mått kan det givetvis dölja sig stora individuella variationer.

Det är också givet, att sådana siffror endast i begränsad omfattning beskriver hur televisionen fungerar, och det sätt på vilket publiken tillgodogör sig dess innehåll. Även programmets indirekta effekter via t. ex. press och opinionsförmedlare ingår i helhetsbilden av televisionens genomslagskraft.

Största intresset för grannlandsprogrammen finns i länder med ett TV-program. I t. ex. Danmark har detta intresse tagit sig uttryck i att TV-innehavare bosatta utanför naturliga "gränstittar"-områden har gått samman om att skaffa gemensamma antennenläggningar för att

kunna ta emot Västtysklands tre TV-kanaler och Sveriges två.

För spridningen av ljudradio skulle satelliten medföra bättre ljudkvalitet, men i princip är situationen inte annorlunda än dagens, då det sedan länge funnits möjlighet att med relativt enkla mottagare ta emot sändningar från utlandet. Störningarna har ökat påfallande de senaste åren. Några mätningar på i hur hög grad grannlandsradio utnyttjas i Norden finns veterligt ej, men det är en allmän uppfattning att intresset har minskat betydligt i omfattning.

Det bör påpekas, att endast radio- och TV-mottagare anslutna till speciell antenn för satellitmottagning kan användas. Antalet bärbara TV-mottagare torde vara förhållandevis litet, medan däremot minst hälften av alla ljudradiomottagare är bärbara. För nationell distribution av ljudradioprogram är det således inte möjligt att övergå helt till distribution via satellit.

Problemet med att dra slutsatser från tidigare erfarenheter av gränsutnyttjande av radio- och TV-program är, att förutsättningarna inte blir desamma i ett system med direktsändande satellit. Någon undersökning med större generaliserbarhet låter sig svårligen göras inom utredningens tidsram. Utredningens arbete med denna problemställning är därför av resonerande art.

Möjligheter till samproduktion och egenproduktion inom speciella ämnesområden

Utbildningsprogram och program för olika språkliga minoriteter har nämnts som exempel på programområden där internordisk programöverföring via satellit skulle kunna medföra möjligheter att ge en programservice till publikgrupper som är för små för att på nationell basis motivera produktionskostnader och bra sändningstider.

I samarbete med radiobolagen studeras därför vilka sådana behov som kan tänkas föreligga, och vilka möjligheterna skulle vara att som en del av satellitsamarbetet komma dem till mötes.

Programutbudet i radio och TV

Även om de programpolitiska regler och riktlinjer, som ligger till bakgrund för de nordiska radiobolagens programverksamhet, är förhållandevis likartade, är en viss del av programutbudet präglad av en nationell särart. Detta gäller också program som behandlar företeelser utanför landets gränser. Detta förhållande kommer knappast till uttryck i sammanställningar av programstatistik, utan kräver en mer ingående beskrivning.

En fullständig täckande analys låter sig inte göra med de tidsmässiga och ekonomiska resurser som står till utredningens förfogande, men ar-

betsgruppen tar i samarbete med radiobolagen fram en uppställning över vilka huvudsakliga särarter och likheter varje radiobolags redaktioner finner i grannländernas utbud i jämförelse med sitt eget. Härigenom skapas en möjlighet att föreställa sig dels vilken "programbank" ett redigerat nordiskt program skulle ha som utgångsmaterial, dels vilka tillskott eller dubbleringar utöver de nationella programmen som en direktöverföring av samtliga eller några av grannlandsprogrammen skulle innebära.

Speciell uppmärksamhet ägnas det nordiska programutbytet (Nordvisionen) inom televisionen, som under de senaste åren omfattat ca 6 procent av den sammanlagda sändningstiden i nordisk television.

I varje nordiskt lands TV-utbud utgöres ungefär hälften av inköpta program. Till viss del är denna höga kvot en nödvändighet på grund av de rådande ekonomiska förhållandena, men naturligtvis också till viss del en eftersträvad och viktig del av programutbudet. Arbetsgruppen gör en kartläggning av i vilken grad de inköpta programmen är desamma i de nordiska ländernas TV-utbud, och vilka programtyper som är de oftast förekommande. Intresset fokuseras till vissa slag av serieproducerad underhållning, framförallt kriminalserier, situationskomedier och liknande.

Tillsammans med en översikt över sändningstider för vissa programslag kan dessa uppgifter ge en bakgrund för ett ställningstagande till i vilken utsträckning det i ett direktsändande system finns behov för att sträva efter programkoordination och samordning av inköp av främmande produktion. Ett viktigt förbehåll är dock, att samordning av inköp i betydelsen arbetsfördelning av sändning av dessa produktioner mellan de nordiska radiobolagen är helt uteslutet under ett eventuellt satellit-systems introduktionsperiod, medan möjligheten till programkoordination under introduktionsperioden inte bör uteslutas.

För alternativet med ett redigerat tidsförskjutet program utreds vilka programpolitiska riktlinjer och urvalskriterier som ska gälla, t. ex. ett i sig allsidigt och balanserat program och/eller ett representativt utbud från vart och ett av de nordiska grannländerna. Frågan om det önskvärda och möjliga i att inkludera dels dagsaktuella program, dels inköpta program, utreds också, liksom frågan om programansvar dels för varje enskilt program, dels för allsidigheten och balansen.

Programpolitiska normer

I stort sett torde samma programpolitiska normer gälla vid de nordiska radioföretagen. Vissa skillnader kan dock tänkas finnas, framförallt i underhållningsprogram, samhällsorienterande och utrikespolitiska program, och utredningen söker belysa dessa.

Tillgången till denna särart i grannländernas programutbud utgör en viktig del av tanken bakom direktöverföring av program inom Norden,

och utgångspunkten måste vara, att dessa olikheter kan accepteras. Sannolikheten att en omedveten självpåtagen censur skulle uppstå i programarbetet måste också betraktas som liten.

Väljer man ej en direktöverföring utan i stället ett nationellt eller nordiskt redigerat program kan hänsyn till mottagarlandets/ländernas programpolitiska normer dock tänkas påverka urvalet av program i den riktningen att sannolikheten för sändning av vissa typer av program minskas.

Språkförståelse och översättning

I frågan om språkförståelse inom Norden är det nödvändigt att skilja mellan danskars, norrmäns och svensks förståelse av varandras språk å ena sidan och framförallt finska och isländska men även grönländska och färöiska å den andra. Utredningen analyserar de studier som gjorts av språkförståelse inom dessa språkgrupper.

I dag är situationen den, att de förstnämnda skandinaviska språken anses kräva översättning då de talas i grannlänternas television. I en situation med direktsändning av program från grannländerna är det dock inte orealistiskt att tro att en komprimering (textning på det talade språket) skulle vara tillräcklig för språkförståelsen inom denna språkgrupp. Förståelsen av det skrivna är nämligen betydligt bättre än av det talade. Till och från finska och isländska är översättning nödvändig.

Utredningen studerar därför hur stor del av utbudet som, med hänsyn till tidsmarginaler och programmets karaktär, låter sig textas på antingen tre eller fem språk.

Vissa programs karaktär, t. ex. småbarnsprogram, gör dem mindre lämpade för textning. Där är det i stället tänkbart med en kommentator eller dubning via en ljudkanal. En annan del av programutbudet, det direktsända, måste i princip undantas från alla former av översättning i alternativet direktöverföring till grannländerna. Möjligheten till att i speciella tillfällen sända simultantolkning via en ljudkanal studeras därför också.

Utredningen undersöker också hur stora de tillkommande kostnaderna för översättning skulle bli i en direktöverföring mellan de nordiska länderna, samt vilka resurser uttryckt i mantimmar översättningsarbete som systemet skulle kräva.

Den teknik som skulle kunna möjliggöra överföring av ett flertal textversioner samtidigt med TV-bilden kallas för text-TV. Genom en knapp-tillsats på mottagaren kan det enskilda hushållet själv avgöra, vilken textversion som önskas. Systemet är under utveckling och har ännu ej genomförts i större skala, men från tekniska utgångspunkter tycks utsikterna vara goda att detta system skulle kunna tas i anspråk för ett direktsändande satellitsystem. Utvecklingsarbetet har ännu ej framskridit

så långt, att några säkra uppgifter om kostnader för sändarutrustning och mottagarutrustning kan ges.

Reklam i radio och TV

Reklam förekommer i finländsk TV och i isländsk radio och TV. Den isländska reklamen ligger samlad i block, medan den i finländsk TV även förekommer insprängd i programmen.

I Danmark, Norge och Sverige förekommer inte reklam i radio och TV. De tre länderna har antagit en rekommendation i Nordiska Rådet (nr 8/1969) om att länderna inte var för sig utan i samråd tar ställning till reklam i televisionen. Det förutsattes i utredningens direktiv, att de tre länderna inte accepterar TV-reklam genom organiserad mottagning av grannlandsprogrammen.

Tekniskt är det möjligt att eliminera reklaminslagen i sändningar från Finland och Island till övriga nordiska länder. För de finländska och isländska programmen förutsätter dock denna lösning, att programmen nationellt sprids via en annan stråle än den via vilken grannländerna tar emot finländska och isländska program.

Dock kan publiken tänkas reagera negativt för de pauser som uppstår mitt i programmet när de finska reklaminslagen 'släcks ut'.

Förhandsinformation

Det är givetvis av stor betydelse för attraktionskraften hos och utnyttjandet av ett internordiskt programutbyte att publiken får en överskådlig förhandsinformation. I viss utsträckning kan dags- och veckopress tänkas tillhandahålla programupplysningar, men någon garanti för att dessa blir tillräckligt omfattande och heltäckande finns självfallet inte.

Arbetsgruppen studerar därför möjligheten med en gemensam nordisk programtidning, med särbilagor för nationell distribution. En annan möjlighet som studeras är att samproducera särskilda nordiska radio- och TV-program, eller inslag i sådana, med programupplysningar om hela det nordiska programutbudet. Produktion av sådana program skulle kunna ingå som en del av samarbetet mellan radioföretagen om en satellitdistribution skulle komma till stånd.

Rättsliga frågor

Vilka rättsliga frågor som aktualiseras av internordisk programspridning via direktsändande satellit framgår av följande lägesrapport från den rättsliga arbetsgruppen i satellitutredningen.

Inledning

Den lagstiftning om radio och TV som nu finns i de nordiska länderna är nationellt anpassad. Den tar i princip sikte på det nationella radio- eller TV-företagets spridning av program till landets egna invånare även om radiosändningar har spridning utanför eget land och för vissa sändningars vidkommande direkt riktar sig mot andra länders invånare. Även TV-sändningarna når utöver eget lands gränser, men utvecklingen av sändarsystemet är inte baserad på andra länders invånare.

Förhållandena blir givetvis annorlunda när man skall skapa en organiserad internordisk spridning via direktsändande satellit. En sådan spridning aktualiserar rättsliga problem på speciella områden och kan kräva att särskilda regler utformas för ändamålet.

När det gäller ett organiserat utbyte av TV-program i Norden, bör man förutsätta, att det grundas på ömsesidig överenskommelse mellan de berörda länderna. I denna överenskommelse bör former och villkor för TV-utbyte regleras.

Utredningen har därför gjort en kartläggning av den lagstiftning i de nordiska länderna som kan komma att beröras av ett utökat TV-utbyte. Man har då funnit att problemen framför allt finns på fyra områden, nämligen den egentliga radiolagstiftningen, lagstiftningen om upphovsrätt, det straffrättsliga ansvaret för innehållet i sändningarna och möjligheten att erhålla skadestånd på grund av innehållet i internordiska sändningar. Därtill kommer de hänsyn som måste tas till internationella överenskommelser och principer som rör användningen av direktsändande satelliter.

Radiolagstiftningen

Som bekant är i samtliga nordiska länder rätten att sända radio- och TV-program till allmänheten ett monopol för vissa företag. Om länderna ingår en överenskommelse om att sprida och ta emot program via satellit måste radiolagstiftningen anpassas härtill. En stat som ansluter sig till en sådan överenskommelse tillåter därigenom formellt spridning inom landet av program som utsänds från annat land. Man måste därför undersöka hur en sådan spridning förhåller sig till den monopolrätt som mottagarlandets radioföretag har. Ett särskilt problem i sammanhanget blir hur efterhandsgranskningen genom radionämnder eller motsvarande organ skall ordnas. Ett annat problem rör förhållandet mellan radio- och TV-sändningar å ena sidan och vidarespridning via kabel å andra sidan.

Satellitssidningens förhållande till gällande monopolrättigheter, till radionämndernas (motsvarande) verksamhet och till andra frågor på radioområdet kan regleras i en särskild lagstiftning. Olika lösningar är tänkbara i fråga om innehållet i denna lagstiftning och vilken lösning

som skall väljas beror i hög grad på den närmare tekniska utformningen av spridningen. En möjlighet som särskilt har diskuterats inom utredningen är att generellt göra sändarlandets programföretag ansvarigt även för sändningar till andra nordiska länder men att i olika former ge lyssnarna och tittarna i mottagarlandet hjälp med att få klagomål framförda till sändarlandets radionämnd (motsvarande).

Upphovsrättslagstiftningen

Upphovsrätten och därmed sammanhängande lagstiftning reglerar de rättigheter som är knutna till innehållet i programmen, d. v. s. de rättigheter som författare, kompositörer, artister, musiker m. fl. har till sina prestationer. I princip har varje upphovsman rätt att bestämma över om hans verk skall sändas i radio eller TV. Innan sådan sändning sker måste därför programföretaget träffa avtal med vederbörande upphovsmän. Ofta träffas sådana avtal med organisationer i vilka upphovsmännen är medlemmar. Har programföretag träffat avtal om sändningsrätt med sådan organisation finns enligt upphovsrättslagstiftningen i de nordiska länderna en viss möjlighet att utan individuellt samtycke men mot ersättning sända alster även av oorganiserade upphovsmän.

Utredningen anser det viktigt att redovisa de olika möjligheter som finns att förvärva rätt att sända program inom ramen för ett nordiskt TV-utbyte med hjälp av direktsändande satellit. Därutöver anser sig utredningen böra söka belysa vilka av dessa möjligheter som är realistiska.

En annan fråga av stor betydelse från upphovsrättslig synpunkt rör rätten till kabelspridning av TV-program. Det är därför viktigt att söka utforma regler som gör det klart i vilka fall sådan kabelspridning ger rätt till ny ersättning och i vilka fall den skall få ske fritt.

Strafflagstiftningen

De nordiska ländernas straffrättsliga lagstiftning på radioområdet är inriktad på att reglera ansvaret i det nationella programföretagets sändningar. Lagstiftningen är därför inte anpassad till den situationen att program enligt medgivande av myndigheterna i mottagarlandet sprids från annat nordiskt land utan att det egna landets sändarföretag är inblandat.

Liksom när det gäller radiolagstiftningen har utredningen även här särskilt diskuterat att göra sändarlandets sändarföretag ansvarigt enligt sitt eget lands lag också för brott mot intressen i mottagarlandet.

Skadeståndslagstiftningen

De nordiska ländernas skadeståndsrättsliga bestämmelser på radioområdet är — i likhet med de straffrättsliga — inriktade på att reglera rät-

ten till skadestånd på grund av innehållet i det nationella radioföretagets sändningar. Även i detta hänseende kan problem uppstå i samband med nordiska satellitsändningar. Dessa problem måste lösas enligt ungefär samma regler som för strafflagstiftningen.

Internationella aspekter

De möjligheter till spridning av radio- och TV-program som de direktsändande satelliterna öppnar har gjort att man internationellt försöker att reglera användningen av sådana satelliter. Sålunda håller man inom FNs ram bl. a. på med att förhandla fram vissa principer för användningen av direktsändande satelliter, vilka principer är avsedda att ligga till grund för en internationell konvention i ämnet.

Mot bakgrund bl. a. av vad som nu har sagts är det en viktig uppgift för utredningen att kartlägga vilka internationella folkrättsliga förpliktelser som de nordiska länderna har på området och som måste iakttagas vid användningen av ett direktsändande satellitsystem för TV-utbytet. Vidare följer utredningen det förhandlingsarbete som f. n. pågår rörande de nyssnämnda principerna och försöker därvid verka för att principerna får en sådan utformning att ett nordiskt TV-samarbete i skisserade former inte försvåras.

Teknik — ekonomi

Rymdbolagets lägesrapport (Nordsat. Teknisk lägesrapport, december 1976) innehåller preliminära resultat som, trots att de är ofullständiga, ändå ger en indikation om vilket slutresultat som kan förväntas. Här återges Rymdbolagets sammanfattning av den tekniska lägesrapporten.

Rymdbolagets uppdrag

Rymdbolagets åtaganden är att pröva om ett system för direktsändning av satellitrundradio är tekniskt genomförbart. Innan man överväger mera långtgående ställningstaganden är det nämligen nödvändigt att ha tillgång till ett underlag som bl. a. redovisar de väsentliga tekniska problemen och principer för hur dessa skall lösas, samt tillförlitliga kostnadsberäkningar.

Det bör framhållas att studien avser just genomförbarheten. Om det visar sig att projektet är genomförbart, och om man beslutar sig för att gå vidare, är nästa logiska steg en teknisk definitionsfas, där bl. a. detaljerade tekniska specifikationer skall fastställas.

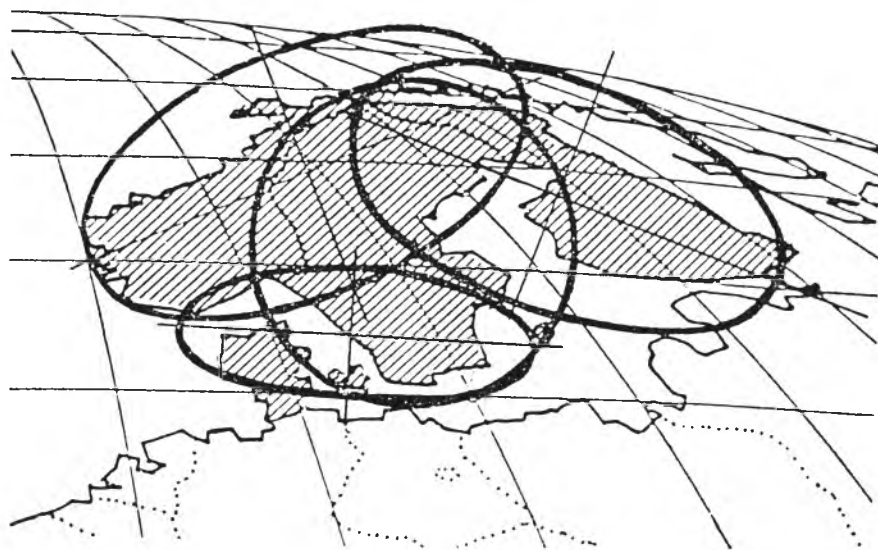
I Rymdbolagets uppdrag ingår också att belysa nordisk industris möjligheter att leverera utrustning till ett system av denna typ.

Vad är Nordsat?

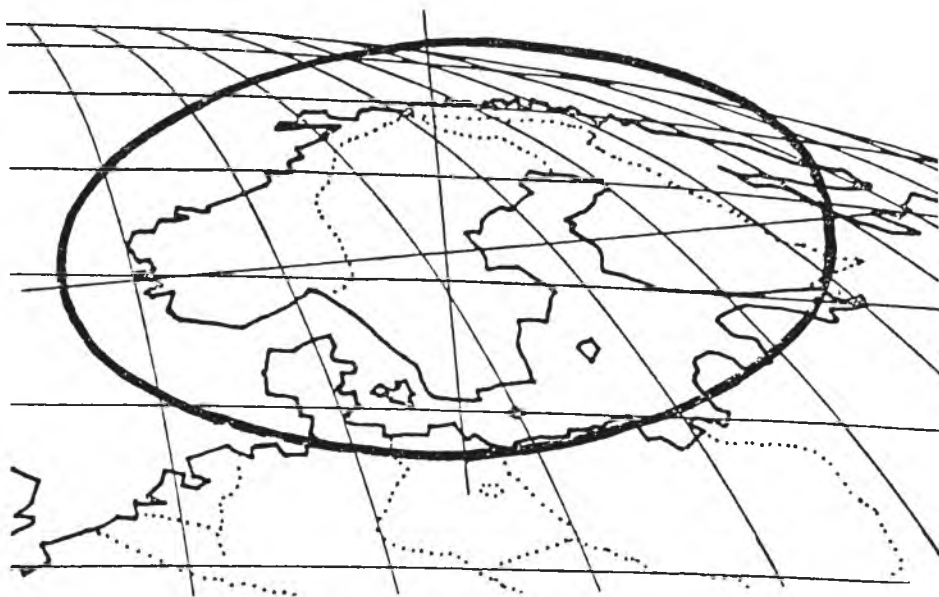
Grundtanken är att möjliggöra ett totalt nordiskt utbyte av radio- och TV-program genom direktsändande kommunikationssatelliter. Ett sådant system skulle kunna innebära:

- Tillgång via kanalväljaren i den egna TV-mottagaren till samtliga nordiska TV-program för samtliga TV-abonnenter i Nordens alla fem länder.
- Tillgång till 12—16 radiokanaler per land.
- Kapacitet för teletrafik som komplement till existerande nät, och därutöver för isolerade öar, fartyg och oljeplattformar, m. m.
- Nära 100-procentig täckning redan från starten.
- Väsentligt lägre investeringskostnad än för andra system som erbjuder samma tjänster.

Satelliterna placeras i s. k. geostationär omlopps bana ca 35 000 km över ekvatorn. En satellit i en sådan bana har 24 timmars omloppstid och står alltså stilla i förhållande till punkter på jordytan. Från mark-sändare i Norden sänds programmen upp till satelliterna varifrån de återutsänds med riktade "antennstrålar" till i viss mån avgränsade täckningsområden (fig. 1 och 2). I dessa täckningsområden kan programmen tas emot direkt av individuella hemmottagarantenner som är skålformade med diametern 1,0 m. Sändningarna sker på frekvenser i det s. k. 12 GHz-bandet (våglängd 2,5 cm) som avsatts för bl. a. satellitrundradio i den Internationella Teleunionens radioreglemente.

Figur 1. Nationella täckningsområden (strålar för Island, Grönland, Färöarna tillkommer).

Figur 2. "Nordiskt" täckningsområde (Island, Grönland och Färöarna tillkommer).

Utredningens tekniska uppläggning

Det tekniska utredningsarbetet koncentreras till de delar av ett satellitsystem för direktsänd radio och TV som har särskild betydelse för den tekniska och ekonomiska genomförbarheten: satellitdelen och de individuella markmottagarna. Den teknik som avser uppsändning av programmaterial till satellit och drift av satellitsystem är väl känd, och studien skall enligt direktiven därvidlag begränsas till antalet nödvändiga markstationer.

En satellit av den typ som är aktuell i detta sammanhang kan delas upp i en del som innehåller programsändarna och deras antenn samt en annan mer eller mindre standardiserad del som förser hela satelliten med bl. a. elektrisk kraft och lägeskorrigering. Denna del brukar kallas "satellitplattform". För att undvika att belasta ett eventuellt framtida nordiskt satellitsystem med stora utvecklingskostnader har utredningen således som utgångspunkt att systemet skall kunna baseras på en satellitplattform som projekterats för andra ändamål.

Den grundläggande metodiken under förstudien är att med utgångspunkt i rymdteknikens nuvarande och framtida möjligheter göra rimlighetsbedömningar och ställa upp olika hypoteser och alternativ för Nordstatsystemets utformning. De olika alternativen konkretiseras till huvudspecifikationer (ref. 1), och möjligheterna att uppfylla dessa specifikationer prövas i samarbete med expertis inom området (ref. 2 och 3).

Därvid har Rymdbolaget i Norden kontaktat följande industrier som kan komma att ha intresse av ett eventuellt framtida Nordsatprojekt:

Danmark

Elektronikcentralen
Christian Rovsing
Bang & Olufsen

Finland

Nokia
Salora
OY Strömberg

Norge

Elektrisk Bureau
Kongsberg Våpenfabrikk
NERA Bergen
ELAB
Tandbergs Radiofabrikk
Gustav A. Ring

Sverige

LM Ericsson
Saab-Scania
Luxor

Förutom bland dessa har Nordsat-studien väckt intresse hos världens rymdorganisationer och rymdindustrier, vilket ytterligare bidragit till att ett omfattande och kvalificerat underlag har funnits tillgängligt för utredningen. Många viktiga tekniska frågor har härigenom kunnat bli föremål för en grundlig analys. Vissa nordiska industrier har också samarbetat med utomnordiska industriföretag i studien av vissa systemaspekter.

Systemet har således delats upp i områden som ytterligare delats upp i avgränsade s. k. arbetspaket. Dessa arbetspaket har under studiens gång penetrerats av specialister. Systemets huvudområden är följande:

- Rymdsegment
 - Satelliter
 - Bärraketer
- Marksegment
 - Hemmottagare
 - Sändare
 - Kontrollstation

Bärraketer

En begränsande faktor på satelliternas dimensionering och kapacitet är valet av bärraketer. För närvarande finns det två olika storleksklasser av raketerna som är tänkbara för ett Nordsat-system.

Den minsta storleksklassen representeras av Thor Delta (USA) som kan placera en satellit på ca 450 kg i geostationär bana. Nästa storleksklass av bärraketer representeras av Atlas Centaur (USA) och Ariane (European Space Agency — ESA) som klarar satelliter på ca 900 kg. Valet mellan dessa storleksklasser av raketerna avgörs av den önskade kommunikationskapaciteten hos satelliterna och kostnaderna.

Satelliter i 450 kg-klassen har enligt föreliggande preliminära slutsatser endast en kapacitet av 2 kanaler för en nordisk täckning. Om en kapacitet på 8 kanaler i en nordisk stråle önskas, är satelliter i 900 kg-klassen det enda rimliga alternativet ur teknisk och ekonomisk synpunkt.

Atlas Centaur har sedan flera år tillbaka använts för uppskjutning av satelliter i denna storleksklass och skulle därför vara möjlig för Nordsat. Denna raket kommer omkring 1980 att avlösas av Space Shuttle (USA) som i kombination med ett extra övre raketsteg kan klara betydligt större satelliter.

Nordsat har specificerats så att den också skulle kunna skjutas upp av ESA's Ariane-raket som planeras bli operationell från och med slutet av 1980.

Omkring 1980 kommer således 2 eller 3 alternativ till bärfarkoster att vara tillgängliga för Nordsat.

Täckning och frekvensplanering

Alla uppskattningar av möjligheterna till och kostnaderna för ett nordiskt programutbyte via satellit måste, då denna rapport utarbetats innan ITU-konferensens resultat är känt, ha flera olika möjliga frekvensplaner som utgångspunkt.*

Frågan om hur de kanaler som tilldelas de nordiska länderna i frekvensplanen skall fördelas mellan de nationella täckningsområdena och det nordiska täckningsområdet är av fundamental betydelse för den tekniska delen av satellitutredningen.

För att åstadkomma riktade nordiska resp. nationella strålar krävs sändarantennerna på satelliterna med vissa karakteristika. De resultat som hittills framkommit i Rymdbolagets utredningsarbete visar att det går att finna antennlösningar som passar tillgängliga bärraketer, och som också någorlunda passar täckningsområdena i samtliga f. n. tänkbara frekvensplaner.

Det förefaller inte heller helt otänkbart att man inom vissa gränser t. o. m. skulle kunna ändra täckningsområdena för en redan uppsänd satellit.

* Se not sid. 1724.

Det verkar också möjligt att lösa problemet med att begränsa ut-sändningen av reklamslag i ett visst lands TV-program till enbart detta lands täckningsområde genom en lämplig utformning av antenn-systemet.

Olika metoder att betjäna Island, Grönland och Färöarna är möjliga. En möjlighet som använts som arbetshypotes i den tekniska lägesrapporten är att Island och Grönland täcks med en separat antennstråle med lägre sändareffekt vilket kräver särskilda mottagarstationer och återutsändning med jordbundna sändare (s. k. semi-direkt mottagning), medan Färöarna på samma sätt tar emot den centrala nordiska strålen (jfr fig. 2) som på Färöarna inte har tillräcklig styrka för individuell mottagning.

För täckningen av Danmark, Finland, Norge och Sverige undersöks i utredningen olika alternativ. För vart och ett av betjäningalternativen studeras hur kraven på satellitens kapacitet ändras när kanalantalet i olika täckningsområden successivt ökas. (Varje kanal i frekvensplanen kan innehålla en TV-kanal eller 12—16 ljudradiokanaler.) På så sätt kan man få en viss uppfattning om det föreligger några "trösklar" i kanal-antal och systemkonfigurationer där erforderliga antal satelliter plötsligt ökar eller där en annan typ av satellit eller bäraket erfordras.

De olika alternativen omfattar olika kombinationer av nordiska resp. nationella strålar (jfr fig. 1 och 2). Vilka kombinationer som kan utnyttjas beror bl. a. på utfallet av ITU's frekvensplaneringskonferens 1977.*

I den fullständiga lägesrapporten ges en rad olika exempel som be-lyser möjligheterna.

Slutsatser i lägesrapporten, som baseras på en detaljerad analys och en preliminär och försiktig teknisk bedömning, kan kort sammanfattas sålunda:

Två tunga satellitplattformar uppsända med den europeiska bärrake-ten Ariane kan användas till

- att ge totalt programutbyte med upp till 8 kanaler i hela Norden med hjälp av ett "nordiskt" täckningsområde, och semi-direkt täckning av Island och Grönland, eller
- att via nationella antennstrålar ge varje nordiskt land upp till 4 nya kanaler (Island semi-direkt). Dessa kanaler kan användas till att sända egna och/eller grannländernas program.

Markmottagarna

För mottagning av TV- och radioprogram från en direktsändande satellit krävs många nya egenskaper hos antenner och mottagare jämfört med vad som behövs för dagens jordbundna sändningar. Satellit-sändningar sker på mycket korta våglängder. Detta innebär i praktiken

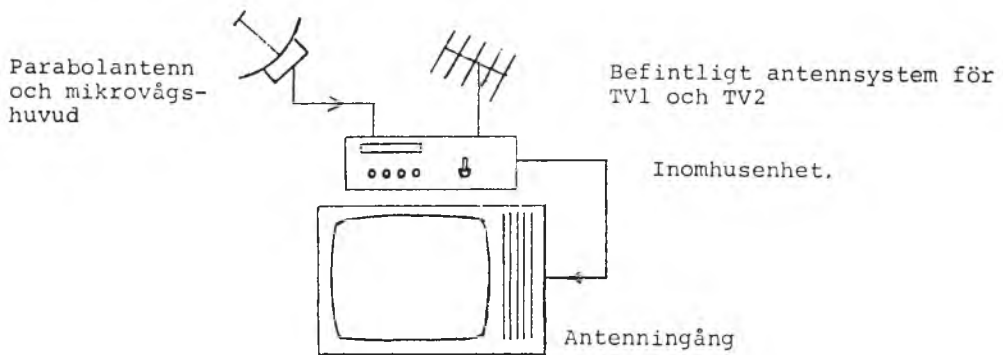
* Se not sid. 1724.

att alla nu befintliga antensystem måste kompletteras med en tillsats-
 utrustning, den s. k. markmottagaren, innan mottagning av det nyttill-
 kommande programutbudet blir möjligt.

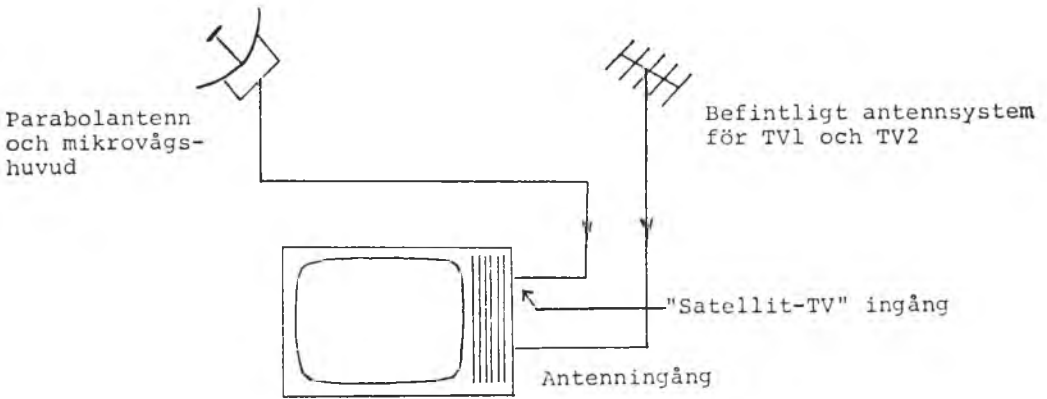
Markmottagaren har tidigare ansetts vara tekniskt komplicerad och
 dyr men kan genom ny teknologi nu göras tillgänglig för massproduk-
 tion. Mottagaren samlar upp och förstärker de svaga signaler som kom-
 mer ner från satelliten och behandlar dessa på elektronisk väg så att de
 passar för anslutning till en vanlig TV-apparat.

Markmottagaren består av tre delar: parabolantenn, mikrovågshuvud
 (monteras utomhus) och en inomhusenhet. Parabolantennen skall med
 stor precision riktas in mot satellitens position i rymden, och kan enklast
 liknas vid en konkav spegel med ca 1 meters diameter. I denna samlas
 signalerna från satelliten upp och reflekteras mot det s. k. mikrovågs-
 huvudet som är monterat i antennens fokus. Efter en första elektronisk
 signalbehandling i mikrovågshuvudet skickas de mottagna signalerna
 vidare på kabel till inomhusenheten. Denna kan antingen vara en tillsats
 till en enskild TV-apparat eller en gemensam enhet för en större cen-
 tralantennanläggning.

Parabolantennen och mikrovågshuvudet blir alltså en gemensam näm-
 nare för alla markmottagare medan ”inomhusenheten” kan utformas på
 flera olika sätt (fig. 3 och 4).

Figur 3. Alt. 1. Äldre mottagarsystem kompletteras med parabolantenn,
 mikrovågshuvud och inomhusenhet.

Figur 4. Alt. 2. "Framtidens" mottagare har förberetts för satellitmottagning och behöver ingen extra inomhusenhet. Parabolantenn och mikrovågshuvud måste dock fortfarande finnas.

Internationellt har försök gjorts med direktsändande TV-satelliter över bl. a. USA och Kanada. Av dessa är det kanadensiska satellitsystemet närmast jämförbart med Nordsat. I Japan planeras en liknande försökssatellit i början av 1978 och ett operativt flerkanalssystem till i början av 1980-talet.

Markmottagare för satellit-TV finns i dag i prototypserier från bl. a. Philips, Mullard, Toshiba, Nippon Electric Company och Mitsubishi. Mottagare från dessa fabrikanter används praktiskt i Kanada för mottagning under "fältmässiga förhållanden" för utvärdering av satellit-TV-systemet.

I samband med Nordsat-studien har nordiska industrier och institutioner tagit aktiv del i utredningsarbetet och gjort preliminära studier av tillverkningsmöjligheter och priser för mottagarna. Några principiella hinder för att i början av 80-talet tillverka mottagarna i Norden till konkurrenskraftiga priser ser man inte i dag. Denna fråga skall dock utredas vidare och diskuteras närmare i den kommande slutrapporten.

Systemets tillförlitlighet

Den kritiska delen av systemet från tillförlitlighetssynpunkt är rymdsegmentet. Genom att systemet till största delen utnyttjar komponenter och delsystem som utvecklats och prövats för andra satellitsystem står man här på fast grund. Befintliga kommersiella kommunikationssatelliter dimensioneras f. n. för en livslängd på ca 7 år. En satellits livslängd och tillförlitlighet bestäms ur en teknisk-ekonomisk optimering. Med hänsyn till den antagna nyttolasten förefaller 7 år f. n. vara en rimlig avvägning och arbetshypotes även för Nordsat.

Hög tillförlitlighet uppnås genom dubblering av kritiska komponenter

och delsystem och genom att en reservsatellit hålls i beredskap i omloppsbanan.

Kostnader

Allmänt

Kostnaderna för hela systemet utreds för närvarande och kommer att redovisas i detalj i den kommande slutrapporten. Nedan lämnas dock några preliminära kostnadsuppskattningar som är avsedda att ge en indikation om investeringskostnaderna för systemet.

Den dominerande delen av de statliga investeringarna i kommunikationssystemet utgöres av raketer och satelliter. Kostnaden för mottagarutrustningen är en privat investering som betalas av abonnenterna.

Alla priser anges i svenska kronor och i 1977 års prisnivå.

Raketer

För Ariane kalkylerar ESA för närvarande ett seriepris på ca 100 milj. kr./st. Thor Delta, vars kapacitet är ca hälften av Arianes, kostar ca 77 milj. kr. per uppskjutning.

För Space Shuttle, USA (NASA) gäller att kostnaden är beroende av konkurrensen med ESAs Ariane. Tendensen är att priset för en uppskjutning med Space Shuttle kommer att vara lägre än 100 milj. kr. för en satellit i Arianes storlek.

Satelliter

Preliminära prisuppgifter har lämnats av ett par firmor. För 2 st. satelliter med kapacitet att sända 7 TV-program och 16 radioprogram över Norden i 7 år har en tillverkare angett ca 270 milj. kr. i 1977 års prisnivå. För en tredje satellit skulle priset bli ca 75 milj. kr.

All nödvändig teknisk utveckling inkluderas i dessa priser.

Markmottagare

För de individuella mottagarna kan följande preliminära konsumentpriser redovisas. Kostnaden för en individuell mottagarutrustning inkluderande komplett parabolantenn (1 m diameter) och en inomhusplacerad tillsatsenhet uppskattas till ca 1 250 kr.

Om tillsatsenheten byggs in i TV-mottagaren, vilket blir det normala, reduceras kostnaden med ca 150 kr.

De angivna priserna är konsumentpriser men exkluderar skatter och ev. tull samt även kabel- och installationskostnader. Kostnadsberäk-

ningen gäller för omsättning av 100 000 enheter per år under en period av fem år.

För abonnenter som är anslutna till ett centralantennsystem blir kostnaden avsevärt lägre, vilket kommer att framgå av slutrapporten.

En närmare analys av kostnaderna för mottagare med varierande prestanda kommer att redovisas eftersom detta är avgörande för Nordsat-systemets totalkostnad.

Sammanfattning av investeringskostnader

Hur många satelliter och bärraketer, och i vilken storleksklass, som systemet kräver, är avhängigt av vilka täckningsområden och vilket antal kanaler som man beslutar att systemet skall ha. En grov uppskattning av kostnaderna ger en totalsumma för satelliter (inklusive reservsatellit) och raketer på ca 500 milj. kr. Ett sådant system skulle under ca 7 år klara totalutbyte av nu existerande radio- och TV-program och dessutom ha ledig kapacitet för andra telekommunikationstjänster.

Till investeringskostnaderna för själva satellitsystemet hör också kostnaderna för att upprätta markstationer för uppsändning av program samt kontroll.

Markmottagarnas pris på marknaden har preliminärt beräknats till 1 250 kr., med möjlighet att minska kostnaderna dels genom att bygga in den inomhusplacerade tillsatsenheten i mottagaren från början, dels genom att abonnenterna går samman i centralt antennsystem. Tillkommande kostnader är ev. skatt och tull samt kabel- och installationskostnader. Till dessa kostnader kommer driftskostnader för satellitsystemet samt de investerings- och driftskostnader som kan aktualiseras av förslag till lösningar på programpolitiska frågeställningar.

Tidsplan

Tidsperspektivet för genomförandet av ett eventuellt Nordsat-system är förutom de politiska besluten beroende av en rad organisatoriska och operativa överväganden som det främst ankommer på de berörda televerken att göra.

Från rent teknisk synpunkt kan en säker bedömning av vad som är en rimlig tidplan göras först i slutrapporten sedan det fullständiga tekniska underlaget studerats ytterligare.

Redan på detta stadium i utredningen kan dock nämnas att vissa satellittillverkare anger 30—36 månader som en realistisk period mellan beställning och leverans för ett Nordsat-system med två satelliter för direktsändning av 7 TV- och 11 radioprogram över Norden. En industri är t. o. m. så specifik att den anser att om kontrakt för satelliterna tecknas i januari 1978 kan den första satelliten levereras ungefär i augusti

1980 och den andra omkring 3 månader senare.

För de aktuella bärraketerna kan en beställning läggas betydligt senare, normalt ca 2 år före uppskjutning. Beträffande hemmottagarna bör en massproduktion och försäljning av dessa sannolikt kunna komma igång inom 2 år efter beslut om att upprätta Nordsat-systemet. En slutsats som redan nu kan dras är således att Nordsat-systemet från teknisk synpunkt sannolikt inte är beroende av okända eller riskfyllda tekniska lösningar och att man därför kan emotse leveranstider som är relativt normala för komplicerade tekniska system av denna karaktär.

Sammanfattning

Den preliminära slutsatsen av studien är att från teknisk synpunkt är totalt nordiskt programutbyte via satellit möjligt i början av 1980-talet genom tillämpning av nu känd satellitteknologi. Förutsättningen är emellertid att de nordiska länderna tilldelas tillräckligt antal frekvenser vid ITU-konferensen i januari 1977.*

För mottagning av program från en direktsändande satellit krävs som komplement till dagens TV-antennor och mottagare en s. k. markmottagare. Massproduktion av sådana mottagare till lågt pris kommer att vara möjlig efter 1980. Några principiella hinder för nordisk industri att hävda sig i den internationella konkurrensen på detta område kan man för dagen inte se.

* Se not sid. 1724.

Finansiella frågeställningar

Vilka finansiella frågeställningar, som utredningen har att studera, framgår av följande uppställning:

A Kostnader:

	Invest.-	Drifts-
A 1 Satellitsystemet:		
Rymdsegment	×	×
Jordstationer	×	×
Markmottagare för hushållen	×	
A 2 Administration ev. samordning av sändningar, programproduktion och programinköp		×
A 3 Förändringar i inköpskostnader genom dels gemensamma programinköp, dels större spridningsområden		×
A 4 Högre produktionskostnader, betingade av större spridningsområde för programmen (upph.rätt)		×
A 5 Textning		
Textapparaturen	×	×
Personalkostnader för översättning/komprimering		×
Mottagare	×	
A 6 Gemensam nordisk programtidning	×	×
B Fördelning av investerings- och driftskostnader mellan deltagande nordiska länder		
C Finansiering av investeringskostnader och driftskostnader		

*BIHANG 1***Direktiv till utredning om internordisk överföring av radio- och TV-program via direktsändande satellit**

Nordiska ministerrådet (undervisnings- och kulturministrarna) beslöt den 15 december 1975 (jfr protokoll MR 5/75 p. 15) att frågan om överföring av radio- och TV-program mellan de nordiska länderna via direktsändande satellit skall utredas. Utredningen skall omfatta två huvudområden, dels en teknisk-ekonomisk undersökning av satellit teknikens möjligheter att tjäna som ett realistiskt alternativ inom en nära framtid, dels de programpolitiska, juridiska och finansiella aspekterna på direktöverföring av program.

För utredningen ansvarar en grupp bestående av statssekreterare (motsv.) från berörda nordiska ministerier. Statssekreterargruppen förutses tillsätta särskilda arbetsgrupper för delar av utredningen eller lägga ut uppdrag på andra organ.

Utredningen skall främst behandla de områden som tas upp i bifogade PM. Utredningen beräknas ta ca ett år och en rapport om arbetet bör kunna presenteras inför Nordiska rådets session 1977.

PM angående utredning om internordisk överföring av radio- och TV-program via direktsändande satellit**1. Allmänt**

Frågan om utvidgning av det nordiska radio- och TV-samarbetet har varit föremål för flera utredningar, senast genom en utredning av en av Ministerrådet tillsatt kommitté den 11 december 1972. Rapporterna från denna kommitté är tryckta i Nordisk utredningsserie (NU 11/73 och 19/74). I dessa rapporter redovisas bl. a. de mål som finns för ett sådant arbete.

Mot bakgrund av de uppgifter som framkommit vid remissbehandlingen av slutrapporten "TV över gränserna" (NU 1974: 19) har Ministerrådet funnit det nödvändigt att frågan om samnordisk överföring av radio- och TV-program via direktsändande satellit utreds, så att detta alternativ kan beaktas vid ställningstagande till förslagen om utvidgat nordiskt TV-samarbete.

Utredningen skall omfatta en redovisning av tekniska data, kostnadsberäkningar och jämförelsen med andra alternativ. Vidare skall förutsätt-

ningarna för finansiering belysas liksom olika möjliga samarbetsformer mellan radioföretagen.

Utredningen skall också redogöra för rättsliga och programpolitiska förutsättningar för och konsekvenser av direktöverföring av program, främst via satellit. Därvid bör de rapporter beaktas som utarbetats av en grupp juridiska sakkunniga från berörda ministerier.

Utredningen bör också belysa olika möjliga användningar av det nuvarande radio- och TV-distributionsnätet om ett satellitsystem införs.

Utredningen skall ta upp två huvudområden, ett tekniskt och ett rättsligt/programpolitiskt. Dessa områden är ömsesidigt beroende av varandra och det är därför nödvändigt att utredningens olika delar löpande stäms av mot varandra och att arbetsgrupperna kontinuerligt rapporterar till statssekreterargruppen. Utgångspunkten för den tekniska förstudien skall vara en preliminär specifikation av de grundläggande krav som måste ställas på ett nordiskt satellitsystem, såsom täckningsområde, antal TV- och radiokanaler, sändareffekt etc. Denna specifikation skall utarbetas med beaktande av de programpolitiska aspekterna och underställas statssekreterargruppen innan de tekniska studierna förs vidare. Det är vidare viktigt att kontakt hålls under arbetets gång med berörda myndigheter och radioföretag.

2. Teknisk förstudie

2.1 Förstudiens syfte och omfattning

Förstudiens syfte är att pröva om ett operativt system för direkt-sändande nordisk satellitrundradio är tekniskt genomförbart.

Innan man överväger mera långtgående ställningstagande till ett dylikt projekt är det nödvändigt att ha tillgång till ett underlag som bl. a. redovisar de väsentliga tekniska problemen och principer för hur dessa skall lösas. Studien måste innehålla tillförlitliga kostnadsberäkningar (investerings- och driftskostnader samt uppskattning av återanskaffningskostnaden när det första systemet förbrukats). Om möjligt bör kostnaderna jämföras med kostnaderna för alternativa förslag till TV-utbyte mellan de nordiska länderna. Den nordiska industrins möjligheter att i samarbete utveckla ett satellitsystem bör analyseras. Studien bör även redovisa en plan för hur arbetet med projektet skall föras vidare via definitionsfas till tillverkningsfas i händelse av ett positivt ställningstagande. Planen bör innefatta en tidsuppskattning av projektets olika faser.

Förstudiens omfattning måste övervägas med hänsyn till att syftet är att få fram ett tillförlitligt faktaunderlag för ställningstaganden till olika alternativ för nordiskt TV-samarbete. Frågor som inte har väsentlig betydelse för möjligheten att genomföra projektet eller för kostnaderna

bör inte tas upp i förstudien. Med hänsyn till att kommunikationssatellit-tekniken prövats internationellt bör studien i största möjliga utsträckning bygga på utländska erfarenheter samt möjligheten att applicera dessa på ett nordiskt system.

2.2 Studiens förutsättningar

Innan den tekniska studien påbörjas, bör en kontrollberäkning ske av den ekonomiska och tidsmässiga kalkylen för satellitsystemet, så som det skisserats av Statens delegation för rymdverksamhet. Förstudiens utgångspunkt skall vara de specifikationer som fastställs av statssekreterargruppen med beaktande av de programpolitiska aspekterna.

Förstudien skall koncentreras till satellitdelen av systemet. Den teknik som avser uppsändning av programmaterial till satellit och drift av satellitsystemet är väl känd och behöver till skillnad från rymdsegmentet inte utvecklas med tanke på en specifik nordisk tillämpning. För denna del kan därför studier som utförts inom bl. a. European Space Agency (ESA) användas som underlag för arbete under en eventuell senare definitionsfas. Studien bör därför i nämnda avseende begränsas till att omfatta frågan om antalet nödvändiga markstationer för uppsändning av programmaterial, samt för teknisk kontroll av satelliten. En viktig uppgift är däremot att redan i förstudien redovisa möjligheten att inom Norden tillverka mottagarterminaler (antennor och omvandlare till TV-mottagare) till ett för konsumenterna rimligt pris.

Upprättande av huvudspecifikationen för satellitsystemet bör ske utifrån följande grundläggande förutsättningar. Systemets storlek skall styras av behovet av flera TV- och ljudradiokanaler för varje nordiskt land. Kanalerna skall vara separerade för varje land så att de kan användas efter respektive länders skiftande behov för såväl utbyte av TV- och radioprogram med andra nordiska länder som eventuell expansion av nationell TV- och radiodistribution.

Övriga kommunikationsbehov, som t. ex. dataöverföring, bör betraktas som sekundära och därför endast få marginell effekt på dimensioneringen. Systemet bör dock kunna utnyttjas för andra behov under tider då TV- och radiosändningar är mindre omfattande.

Dimensioneringen av systemet bör även — i varje fall tills vidare — bestämmas av det antal TV- och ljudradiokanaler som tilldelats de nordiska länderna i den frekvensplan som preliminärt diskuterats inom den internationella teleunionen (ITU). Enligt denna plan ska varje land tilldelas frekvenser för maximalt fyra TV-kanaler och 12 ljudradiokanaler inom det frekvensområde som avdelats för direktsändning från satellit. Den planerade ITU-konferensen 1977 kan dock leda till vissa begränsningar i täckningsområdet.

En grundläggande förutsättning bör även vara att satellitsystemet ba-

seras på en satellitplattform som projekterats för andra ändamål, t. ex. Intelsat V eller ESA:s ECS-projekt (European Communication Satellites Programme). Detta innebär att det nordiska systemet inte kommer att belastas med utvecklingskostnaderna för en plattform. En preliminär bedömning av de befintliga alternativen bör ingå i förstudien.

En arbetshypotes bör vara att projektet skall kunna förverkligas i början av 1980-talet.

2.3 Studiens resultat

Med utgångspunkt från nyss redovisade förutsättningar bör förstudien resultera i alternativa tekniska specifikationer jämte kostnadsberäkningar och tidsuppskattningar, i vilka bl. a. följande komponenter skall ingå:

- antal kanaler
- typ av kanaler och sändareffekt
- antal satelliter
- satellitstorlek
- antennlobor och täckningsområden
- solpaneleffekt
- livslängd

Förstudien skall också definiera för- och nackdelar med att realisera sekundära kommunikationsbehov såsom

- dataöverföring
- telefoni
- telex
- faksimil

Sådana delar eller komponenter inom systemet som fordrar ett speciellt utvecklingsarbete skall identifieras.

Behov av speciella experiment skall analyseras.

Möjliga industriella strukturer för projektets genomförande skall skisseras.

3. Programpolitiska och rättsliga frågor

3.1 Programpolitik och programkoordinering

I betänkandet "TV över gränserna" anfördes tre huvudskäl för ett ökat TV-samarbete: det skulle stärka den nordiska kulturgemenskapen, det skulle innebära ökad valfrihet för tittarna att få tillgång till grannländernas program och det skulle ge de nordiska invandrarna en möjlighet att se hemlandsprogram. När man väljer teknik för programöverföring, beror det i stor utsträckning på vilken av dessa aspekter man anser vara den viktigaste (t. ex. ökat nordvisionssamarbete för stärkt kulturgemen-

skap, deltäckande direktöverföring för invandrarminoriteter, etc.). Ett system med internordisk spridning av program via direktsändande satellit skulle kunna innebära såväl ökad kulturgemenskap och språkförståelse som fler valmöjligheter och service till språkliga minoriteter. Samtidigt kan direktsändning via satellit medföra möjlighet till effektivare resursanvändning i de nordiska ländernas programplanering.

Ett ökat nordiskt programutbyte kan dock medföra programpolitiska och administrativa problem, i synnerhet vid programspridning via direktsändande satellit. Vid granskningen av förutsättningarna för sådan spridning bör följande områden tas upp:

Behov av gemensam planering av programinnehållet bör diskuteras liksom avvägningar vid programläggningen mellan nordiska hänsyn och nationella. Vidare bör man söka bedöma vilka behov och önskemål som kan bli aktuella för koordinering av programtider. Utredningen bör också föreslå ändamålsenliga samarbetsformer mellan radiobolagen, från utgångspunkten att de nationella radiobolagens ställning förblir i princip oförändrad. Möjligheter till samordning av inköpsplaneringen bör också diskuteras.

Skillnaden i programpolitiska normer mellan de olika nordiska länderna bör belysas och de praktiska konsekvenser detta kan föra med sig för radionämndernas (motsv.) verksamhet.

Vid spridning av TV-program via direktsändande satellit uppstår också problem till följd av olika principer i de nordiska länderna när det gäller reklam-TV. Finland och Island har reklam-TV, medan Danmark, Norge och Sverige har beslutat att inte sprida reklam via TV-nätet. Utredningen bör med utgångspunkt från dessa förutsättningar behandla reklam-TV-frågan och undersöka möjligheterna till lösningar, som kan accepteras av samtliga nordiska länder.

3.2 Rättsliga aspekter

Vid ett utökat TV-samarbete kommer de nordiska radioföretagen på ett helt annat sätt än nu att sprida sina program också till grannländerna, vilket kan medföra olika rättsliga problem. Dessa gäller dels det tekniska och administrativa sättet att ordna programspridningen (koncessionsfrågor m. m.) dels de frågor som hör samman med att själva programdistributionen görs internordisk. Den utredning som nu skall göras ska endast gälla den senare gruppen av frågor. Problemen rör främst tre rättsområden, nämligen förhållandet till gällande radiolagstiftning, det straffrättsliga och det skadeståndsrättsliga ansvaret för innehåll i sändningarna samt upphovsrätt med därmed jämställda rättigheter i anknytning till programspridning via TV. Svårigheter i detta sammanhang kan uppstå i vissa särskilda områden, framförallt när det gäller det svenska s. k. meddelarskyddet och tillämpningen av vissa upphovsrättsliga regler. Vidare bör man undersöka de rättsliga konsekvenserna för radionämndernas verksamhet vid ett utvidgat nordiskt TV-samarbete. Arbetet bör i första hand avse problem i samband med överföring av

program via direktsändande satellit, men bör också gälla de problem som kan uppstå vid överföring med mer konventionella metoder.

Utöver vad som nu sagts skall utredningen kartlägga de rättsliga och likartade förhållanden på det internationella planet som kan komma att påverka utformningen av ett utbyggt nordiskt TV-samarbete särskilt för de fall detta kan komma att ordnas med hjälp av direktsändande satellit. Det gäller här t. ex. internationella överenskommelser och andra folkrättsliga regler. Utredningen skall i detta sammanhang dels klarlägga de rättsliga problemen, dels även i sitt arbete ta hänsyn till överväganden som görs inom FN om rymdens fredliga utnyttjande och arbete inom Europarådets ram rörande rätten till TV-sändningar. Slutligen skall utredningen beakta pågående internationella diskussioner om frekvensfördelning m. m.

Yhteenveto

Tausta ja työsuunnitelma

Satelliittikomitean tehtävänä on ministerineuvoston aikaisemman mietinnön ”TV yli rajojen” (NU 1974: 19) täydentäminen. Mietinnössä esitettiin eräitä vaihtoehtoisia ratkaisuja pohjoismaisen ohjelmavaihdon lisäämiseksi käyttäen lähtökohtana radion ja television ohjelmien tavanomaista jakelutekniikkaa.

Satelliittikomitea asetettiin vuodenvaihteessa 1975—76 harkitsemaan, voisiko Pohjoismaiden välinen ohjelmien levittäminen suoraan lähettävän satelliitin kautta olla tulevaisuudessa nopeampi realistinen vaihtoehto, kuin mitä aikaisemmin oli pidetty todennäköisenä. Tätä seikkaa on korostettu Ruotsin valtion avaruustoiminnan valtuuskunnan (statens delegation för rymdverksamhet) ”TV yli rajojen” — mietinnöstä antamassa lausunnossa.

Koska suoraan lähettävien satelliittien taajuussuunnitelma ja siten Pohjoismaiden osuus ohjelmansiirtotaajuuksista vahvistetaan kansainvälisen teleunionin (ITU) tammi-/helmikuussa 1977 pidettävässä konferenssissa, komitea ei ole pystynyt jättämään lopullista mietintöä vuoden kuluessa, niinkuin oli tarkoitus. Tämän mietinnön tarkoituksena on siksi tilannekuvauksen antaminen niiden asiantuntijaryhmien työtilanteesta, jotka työskentelevät komitean piirissä asianomaisten ministeriöiden valtioshteereistä (ja vastaavista) koostuvan ryhmän johdolla. Komitean lopullisen mietinnön arvioidaan valmistuvan kesäkuuhun 1977 mennessä.

Kulttuuripoliittiset kysymykset

Kuten ”TV yli rajojen”-komitean myös satelliittikomitean työn lähtökohtana on kolme tavoitetta: pohjoismaisen sivistyksellisen yhteyden vahvistaminen, pohjoismaisten siirtolaisten oman maan ohjelmien näkemisen mahdollistaminen sekä yksilön valinnanvapauden lisääminen radio- ja televisio-ohjelmien suhteen.

Komitea tutkii, miten nämä tavoitteet voitaisiin saavuttaa levittämällä kaikkien pohjoismaiden radio- ja televisio-ohjelma suoraan lähettävän satelliitin kautta tai levittämällä aikaisemmin lähetetyistä pohjoismaisista televisio-ohjelmista koostuvaa ohjelmaa. Lisäksi tutkitaan mahdollisuutta yhdistää tällainen ajallisesti siirretty pohjoismaainen ohjelma jonkin tai joidenkin naapurimaiden televisio-ohjelmien suoraan lähettämiseen.

Kaikki radio-ohjelmat lasketaan voitavan lähettää satelliitin kautta, koska nämä vaativat huomattavasti pienemmän osan taajuustilasta ja

satelliittikapasiteetista, kuin mitä televisio-ohjelmien levittäminen vaatii. Radio- ja televisio-ohjelmien suorälähetys satelliitin kautta merkitsee että ohjelmat voidaan samanaikaisesti vastaanottaa kaikissa niissä radio- ja televisiotalouksissa jotka hankkivat itselleen lisävarusteet (antenni + sisäyksikkö).

Otettaessa kantaa kaikkien nykyisten pohjoismaisten radio- ja televisio-ohjelmien täydelliseen satelliitin kautta tapahtuvaan lähettämiseen ajankohtaistuu sekä kysymys pohjoismaisen ohjelmavaihdon lisäämisestä että kysymys Pohjoismaiden haluamasta radio- ja televisioideologiasta. Tällöin on punnittava keskenään toisaalta halu antaa yleisölle toivottu ohjelmien välinen valinnan vapaus ja toisaalta ohjelmatoiminnan kasvatukselliset pyrkimykset, joilla tähdätään siihen, että kaikentilaisille ohjelmille taattaisiin mahdollisuus tavoittaa yleisö. Komitea tutkii sen vuoksi sekä yleisiä kulttuuripoliittisia suuntaviivoja että Pohjoismaiden radioyhtiöiden säännöksiä ja määräyksiä.

Tekniikka — talous

Vastuu selvityksen teknisestä osasta on Pohjoismaiden teollisuusrahastolla, joka on käyttänyt hyväkseen Svenska rymdaktiebolaget-yhtiötä selvitystyön tämän osan suorittamiseksi. Ne johtopäätökset, jotka voidaan tehdä tässä vaiheessa (luonnollisesti varauksin sen suhteen, mitä selvityksen myöhemmässä vaiheessa ilmenee) ovat seuraavat:

- *Aikataulu.* Tarpeelliset tekniset laitteet (satelliitit ja kantoraketit) voivat olla valmiina noin kolmen vuoden kuluttua tilaamisesta. Lisäksi tarvitaan vähintään yhden vuoden työn tilaukseen sisältyvän hankinnan määrittämiseksi. Tämä arvio perustuu organisatorisia ja operatiivisia harkintoja koskevaan varaukseen, harkinnat on lähinnä lennätinlaitosten tehtävä. Radiota ja televisiota käyttävien kotitalouksien tarvitsemat lisävarusteet (maavastaanottimet) ovat laskelmien mukaan markkinoilla saman ajan kuluessa. Aikatauluarvio perustuu myös siihen arvioon, että järjestelmä voi rakentua suurin piirtein tunnettuihin ja vähemmän riskitekijöitä sisältäviin teknisiin ratkaisuihin.
- *Investointikustannukset.* Satelliittien ja kantorakettien lukumäärä ja suuruusluokka riippuvat siitä, mitkä katealueet (alueet joilla lähe-tyksiä voidaan vastaanottaa) ja mikä kanavalukumäärä päätetään järjestelmällä olevan. Karkeasti arvoiden saadaan satelliittien (mukaanluettuna varasatelliitti) ja rakettien osalta kustannusten kokonaissummaksi n. 500 milj. Rkr. (490 milj. Smk.) vuoden 1977 hintatason mukaan. Tällainen järjestelmä hoitaisi n. 7 vuoden ajan nykyisten radio- ja televisio-ohjelmien täydellisen vaihdon, lisäksi siihen sisältyisi vapaata kapasiteettia muita telekommunikaatiopalveluja varten. Maavastaanotinten markkinahinnaksi on alustavasti laskettu 1 250 Rkr. (1 100 Smk.) vuoden 1977 hintatason mukaan. Tällöin olisi mahdollisuus alentaa kustannuksia toisaalta asentamalla alunperin talon sisään vastaanottimeen sijoitettava lisäyksikkö ja toisaalta siten,

että tilaajat liittyvät keskusantennijärjestelmiin. Lisäkustannuksia aiheuttaisivat mahdollinen vero ja tulli sekä kaapeli- ja asennuskustannukset.

Näiden investointikustannusten lisäksi tulevat ohjelma-aineiston lähettämistä varten tarvittavien maa-asemien perustamiskustannukset, sekä satelliitin valvontakustannukset. Lisäksi tulevat satelliittijärjestelmän käyttökustannukset sekä ne investointi- ja käyttökustannukset jotka saattavat ilmetä ohjelmapoliittisten kysymysten ratkaisumallien myötä.

- *Kanavien lukumäärä ja katealueet.* Pohjoismaiden välinen satelliitin kautta tapahtuva ohjelman levitys on teknisesti mahdollista kansallisilla säteillä, yhteispohjoismaisella säteellä tai näiden yhdistelmän avulla. Käytettäessä yhteispohjoismaista sädettä tullaan Islannin, Grönlannin ja Färsaarten osalta todennäköisesti sädevastaanottamaan erityisellä vastaanottoasemalla ja lähettämään se edelleen talouksiin maahan asennettujen lähettimien avulla (ns. puolisuora vastaanotto). Färsaarten osalta voi sama ratkaisu tulla kysymyksen kansallisen säteen vastaanottamisen osalta. Norjan, Ruotsin, Suomen ja Tanskan osalta on eräin poikkeuksin ajateltavissa yksittäisten talouksien vastaanottavan satelliittisäteet suoraan ja ratkaisevan oman ohjelmavalitsimen avulla, mitä ohjelmaa halutaan katsoa tai kuunnella. Tammi-/helmikuussa 1977 pidettävä ITU-konferenssi tulee olemaan ratkaiseva sen suhteen, voiko Pohjoismaiden välinen ohjelmavaihto tapahtua kansallisten ja/tai pohjoismaisten säteiden kautta, samoin kuin kanavien lukumäärän ja siten niiden ohjelmien lukumäärän suhteen, joita kunkin maan taloudet voivat vastaanottaa satelliittista suoraan tai puolisuoraan.

Ohjelmapoliittiset kysymykset

Ohjelmapoliittinen työryhmä, joka koostuu radioyhtiöiden ja asianomaisten ministeriöiden edustajista tutkii seuraavia ohjelmapoliittisia kysymyksiä:

- *Yleisön ohjelmanvalinta.* Yleisön rajakatseluun liittyvää käyttäytymistä koskevien tutkimusten antamia kokemuksia samoin kuin Ruotsista, Suomesta ja ulkomailta kaksi- ja useampikanavajärjestelmästä saatuja kokemuksia tutkitaan.
- *Yleisön vähemmistöryhmät.* Mahdollisuuksia tutkitaan ohjelmapalvelun antamiseksi erityisiä etunäkökohtia omaaville ryhmille, jolloin painotetaan erityisesti aikuiskoulutusohjelmia ja kielellisille vähemmistöille tarkoitettuja ohjelmia.
Television ja radion ohjelmatarjonta. Komitea laati tilastollisia ja muita yhdistelmiä mahdollisimman ajankohtaisista tiedoista, jotka koskevat eri ohjelmaryhmien lähetysaika. Pohjoisvision kautta tapahtuvaa ohjelmavaihtoa sekä Pohjoismaiden ohjelmatarjonnan keskinäisiä erityispiirteitä ja yhtäläisyyksiä, jotta voitaisiin arvioida koordinoitintarpeet ja -mahdollisuudet ulkomaisen tuotannon ostamisen ja lähettämisen sekä lähetysaikojen osalta.
- *Ohjelmapoliittiset normit.* Pohjoismaiden ohjelmatarjonnan välisiä eroja tutkitaan.
- *Kielen ymmärtäminen* sekä tekstityksen ja mahdollisten muiden

käännösmuotojen mahdollisuudet ja tarve. Erityinen tekniikka, teksti-TV, on kehitteillä. Se voisi mahdollistaa useiden tekstiversioiden samanaikaisen lähettämisen. Viidellä pohjoismaisella kielellä tekstittämisen vaihtoehto voisi olla, että skandinaavisilla kielillä olevat lähetykset tekstitettäisiin vain alkuperäiskielellä sekä suomeksi ja islanniksi (kolme kieltä).

- *Televisiomainonta*. Islannilla ja Suomella on mainoksia televisiolähetyksissään, mitä taas ei esiinny muissa Pohjoismaissa. Näyttää kuitenkin olevan teknisesti mahdollista eliminoida mainokset niihin maihin suuntautuvista lähetyksistä, jotka eivät hyväksy mainontaa.
- *Etukäteistiedottaminen*. Naapurimaiden ohjelmia koskevien tietojen tarve tuo esille kysymyksen pohjoismaisesta ohjelmalehdestä ja/tai kysymyksen, onko tällaisia tietoja annettava radion ja television kautta.

Oikeudelliset kysymykset

Esille tulevia oikeudellisia kysymyksiä tutkii ohjelmapoliittisen työryhmän alaryhmä, joka sekin koostuu radioyhtiöiden ja asianomaisten ministeriöiden edustajista.

Lähtökohtana on, että Pohjoismaiden lainsäädännön se osa, joka koskee radiota ja televisiota, on sopeutettu yksinomaan siihen, että kansalliset radioyhtiöt levittävät ohjelmaa maan omille asukkaille. Seuraavat neljä aluetta on tutkittava:

- *Radiolainsäädäntö*. Satelliittilevityksen suhde voimassaoleviin monopolioikeuksiin, radiolautakuntien (ja vastaavien) toimintaan ja muihin radioalan kysymyksiin on säädeltävä erityisen lainsäädännön avulla.
- *Tekijänoikeuslainsäädäntö*. Selvityksessä pidetään tärkeänä, että tehdään selkoa olemassa olevista eri mahdollisuuksista ohjelmien lähettämiseksi pohjoismaisen TV-vaihdon puitteissa suoraan lähettävän satelliitin avulla. Tämän ohella selvityksessä pyritään valaisemaan, mitkä mahdollisuudet ovat ristiriitaisia. Toinen tekijänoikeudellisesti hyvin merkittävä kysymys koskee oikeutta TV-ohjelmien levittämistä kaapeliteitse.
- *Rikos- ja vahingonkorvauslainsäädäntö*. Komitea katsoo, että erityisiä määräyksiä tarvitaan pohjoismaisia satelliittilähetyksiä varten.
- *Kansainväliset näkökohdat*. Komitea tutkii, mitä kansainvälisiä kansainoikeudellisia velvoituksia Pohjoismailla on tällä alalla, sekä seuraa YK:ssa käynnissä olevaa neuvottelutyötä, joka koskee suoraan lähettävien satelliittien käytön periaatteita.

Taloudelliset kysymykset

Komitean on myös määrä pyrkiä arvioimaan ne käyttö- ja investointikustannukset, joita järjestelmä vaatisi, siis edellä mainittujen teknisten kustannusten lisäksi myös mm. kääntämis- ja hallintokustannukset. Lisäksi tutkitaan eri mahdollisuuksia kustannusten jakaamiseksi Pohjoismaiden kesken sekä erilaisia ajateltavissa olevia rahoitusmenetelmiä.

Summary

Background and work plan

The purpose of the communication satellite committee, which was set up early in 1976, is to supplement the Council of Ministers report 'TV across the borders' by exploring ideas for increasing the Nordic exchange of TV and radio programmes by means other than those based on conventional distribution techniques.

The main question to be examined is whether inter-Nordic programme distribution via a directly transmitting satellite is a more immediately practical alternative than previously considered, a view held by the Swedish Board for Space Activity.

As the allocation of programme transmitting frequencies to the Nordic countries is to be decided at a conference of the international telecommunications union (ITU) in January/February 1977, the committee cannot, as originally intended, submit a final report within a year. Consequently, this report is intended to give an up-to-date account of the work in progress of the expert groups headed by a subcommittee of undersecretaries of state, or their equivalent, from the relevant ministries. The committee's final report is expected to be available in June 1977.

Culture-political questions

The communication satellite committee has three basic objectives: to strengthen Nordic cultural unity, to give Nordic immigrants the chance of watching the television programmes of their own country and to increase the individual's free choice of radio and TV programmes.

The committee is studying if these objectives can be achieved either by distributing all Nordic radio and TV programmes via direct broadcasting satellite or by broadcasting a special Nordic selection of programmes previously transmitted on one or other of the national networks. The possibility of combining repeat broadcasts with the direct transmission of TV programmes from one or more neighbouring countries is also being studied. Direct broadcasting satellites make it possible for any TV owner who buys the necessary auxiliary equipment to choose between the programmes transmitted by satellite to his area.

It is estimated that all radio programmes can be broadcast via satellite, as they require a much smaller portion of the frequency band and satellite capacity than television.

Satellite transmission is not simply a matter of increasing the ex-

change of programmes. It also raises fundamental questions of broadcasting policy. A compromise must be found between the desire to give greater freedom of programme selection and the proper aim of broadcasting authorities to ensure that a balanced selection of programmes are available to the public.

The committee is therefore studying the broader aspects of cultural policy as well as broadcasting regulations in the Nordic countries.

Technology and Economics

The Nordisk Industrifond has commissioned the Swedish Space Corporation to carry out the technical investigation. The conclusions at this stage (without commitment as to what may transpire during a later phase of the investigation) are as follows:

— *Timetable.* The necessary technical equipment (satellite and rockets) could be ready about three years from the order date. But there must be allowance within the framework of the contract for at least one year for the purchasing phase. This, however, is subject to organizational considerations to be settled by the broadcasting authorities. It is estimated that the auxiliary equipment for the reception of radio and TV will be on the market within the same period.

This timetable is based on the assumption that the system can be operated by relatively well known and low risk technical procedures.

— *Investment costs.* The number and range of satellites and carrier rockets depend on the size of the areas over which the transmissions are to be received and on the number of channels to be incorporated in the system. As a rough estimate, the total cost for satellites (including a reserve satellite) and rockets would be 550 million Swedish kronor at the 1977 price level. Such a system should, in less than seven years, be able to cope with the total output of Nordic radio and TV programmes and still have an additional free capacity for other telecommunication services.

The retail price of home receivers is preliminarily calculated at 1.250 Swedish kronor each at the 1977 price level with a possibility for decreasing the cost partly by building an extra unit into new sets and partly by subscribers joining a central transmitting system. Additional costs include tax, customs duty, and cable and installation expenditure.

In addition, there is the cost for establishing satellite control stations as well as the cost of operating the system. Also, the solutions suggested to some of the programme-political questions might require extra investment as well as operational expenditure.

— *Number of channels and the coverage area.* Inter-Nordic broadcasting via satellite is technically possible by using national antennae beams, a joint Nordic beam or a combination of the two. A joint Nordic beam is unlikely to have sufficient intensity for households in Iceland, Greenland and the Faroe Islands to receive direct trans-

missions. They will probably have to be intercepted by special receiver stations and re-transmitted by ground transmitters (semi-direct reception).

For the Faroe Islands, the same solution may apply for the reception of national television.

In Denmark, Finland, Norway and Sweden it is expected that most households will be able to receive the satellite transmission directly, and by means of their own selectors decide which programmes to see or hear.

The ITU conference in January/February 1977 will decide for whether the inter-Nordic programme exchange is to be achieved via national and/or Nordic beams, and also the number of channels (and thereby the number of programmes) which households in each country will be able to receive.

Programme-political questions

The following programme-political topics are being studied by a working group of representatives from the broadcasting corporations and relevant ministries.

- *Programme selection.* The behaviour of the border viewing public as well as Swedish, Finnish and foreign experiences of two and multi-channel systems.
- *Minority groups.* The possibilities for providing a programme service for special groups with an emphasis on adult education and programmes for linguistic minorities.
- *Programme availability in TV and radio.* Transmission times for various programme categories and differences in the programmes offered by the Nordic countries which affect the co-ordination of programme purchase and timing of Nordvision transmissions.
- *Programme-political standards.* The varying standard of programmes offered by the Nordic countries.
- *Language understanding.* The facilities for subtitling and other forms of translation.

A special technique, text-TV or tele-text is being developed for simultaneous transmission of several versions of subtitles. An alternative to subtitles in five Nordic languages could be for transmissions in the three Scandinavian languages (Danish, Norwegian and Swedish) to be subtitled in the original language plus Finnish and Icelandic or three languages in all.

- *Advertising in TV.* Only Finland and Iceland have commercial television. However, it seems to be technically possible to eliminate advertising from transmissions across boundaries.
- *Programme information to the audience.* The need for either a Nordic programme publication or the relaying of information over radio and TV.

Legal questions

The legal questions are being studied by a subcommittee of the programme-political working group consisting of representatives from the broadcasting companies and relevant departments. Their starting point is that part of legislation applying to radio and TV but which is only applicable to the transmission of programmes by the individual broadcasting companies.

The following four areas must be reviewed:

- *Radio legislation.* The relation of satellite broadcasting to existing monopoly rights, to the activity of the radio councils or their equivalent and to other matters in the field of radio which need to be adjusted by new legislation.
- *Copyright legislation.* The various possibilities for obtaining the right to broadcast within the limits of a Nordic TV exchange via a direct broadcasting satellite and the right to broadcast via cable TV.
- *Penalties and damages legislation.* The need for separate rules for Nordic satellite transmissions.
- *International aspects.* The liabilities in international law which might be affected by discussions at the United National relating to principles for the use of directly transmitting satellites.

Financial questions

It is the responsibility of the committee to assess the operational and investment expenditure required on such items as translation and administration in addition to technical costs. Also, alternatives for the distribution of costs between the Nordic countries and possible financing methods are being examined.

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige och rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 25:e session avgivna meddelanden om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Sverige och Finland samt om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete.

Ministerrådet har avgivit gemensamt meddelande om de båda rekommendationerna. Av detta framgår att den av ministerrådet tillsatta sär-

skilda utredningen på statssekreterarnivå i januari 1977 avgivit en lägesrapport med redogörelse för aktuella frågor inom det nordiska radio- och TV-samarbetet. Denna rapport ingår som bilaga till meddelandet. Lägesrapporten omfattar förutom presentation av bakgrund och arbetsplan, kulturpolitiska frågor, rättsliga frågor, teknik och ekonomi, programpolitiska frågor, rättsliga frågor och finansiella frågor. Rapporten beskriver arbetsläget i de expertgrupper som ingår i utredningen. Slutrapporten väntas föreligga i juni 1977. Satellitutredningen kompletterar den tidigare utredningen "TV över gränserna" (NU 1974: 19), där utvidgningen av det nordiska radio- och TV-samarbetet föreslås baserad på konventionell distributionsteknik.

Av lägesrapporten framgår att vidden av ett via satellit utvidgat radio- och TV-samarbete ytterst bestäms av det antal kanaler som tilldelas de nordiska länderna enligt en i internationellt sammanhang antagen frekvensplan. Enligt det den 15 februari 1977 ingångna ITU-avtalet erhåller Danmark, Finland, Norge och Sverige vardera tre kanaler för nationell täckning och två kanaler för nordisk täckning. För täckning av Island och Färöarna har reserverats fem kanaler, med vilka också delar av Sydgrönland kan täckas.

Kulturutskottet konstaterar att det inom kort kommer att föreligga två digra utredningar om möjligheterna till ett med hjälp av olika typer av teknik utvidgat nordiskt radio- och TV-samarbete. När satellitutredningen har avgivit sin slutrapport i juni 1977, såsom avsett är, bör det således föreligga ett omfattande underlag för beslut i frågan. Utskottet förutsätter givetvis att besluten föregås av kontakt med rådet och dess organ. För sin del kommer utskottet att i maj 1977 anordna en höring kring kultur- och programpolitiska frågor aktualiserade av möjligheterna till totalspridning av de nordiska radio- och TV-programmen via satellit.

Med hänvisning till vad som ovan anförts, får kulturutskottet föreslå att rådet lägger meddelandena till handlingarna i väntan på nya meddelanden i ärendet till nästa ordinarie session.

Köpenhamn den 14 mars 1977

Aimo Ajo (Sd)

Jo Benkow (H)

Per Borten (Sp)

Rolf Fjeldvær (A)

Gylfi P. Gíslason (A)

Guttorm Hansen (A)

Förman

Elsi Hetemäki (Kok)

Karl-Erik Häll (s)

Kalevi Kivistö (Skdl)

Sture Palm (s)

Robert Pedersen (S)

Veikko Pihlajamäki (K)

Karl Skytte (RV)

Ingrid Sundberg (m)

Per Olof Sundman (c)

J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Meddelande

om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vid utbyggnaden av det nordiska kultursamarbetet ge hög prioritet åt åtgärder för att åstadkomma en gemensam planering av universitets- och högskoleutbyggnaden i hela Norden i syfte att genomföra ökad integration på den högre utbildningens område. Härvid bör särskild vikt läggas vid samplanering på regional bas, t. ex. på Nordkalotten.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1976:

I slutet av 1975 tillsattes en departemental arbetsgrupp med uppgift att i samråd med kultursekretariatet utreda olika möjligheter till gemensamma åtgärder på nordiskt plan inom den högre utbildningen. Bl. a. är avsikten att finna områden som av resursmässiga skäl bör utnyttjas samnordiskt. Reformerna inom uppbyggnaden av den högre utbildningen i Norden under senare år har lett till att utvecklingen i viss utsträckning skett på olika sätt i de enskilda länderna. Därför är det relativt svårt att föreslå åtgärder för en reell samplanering i enlighet med intentionen i rekommendationen. Arbetsgruppen har dock försökt finna områden där gemensamma åtgärder bör ligga i alla länders intresse. Bl. a. har diskuterats samverkan rörande universitetspedagogiskt utvecklingsarbete och forskning om högre undervisning. En utredning rörande lågfrekventa studieinriktningar inom de filosofiska fakulteterna pågår och väntas bli färdig i början av 1977. Vidare har en sakkunnig engagerats för att utarbeta en terminologinyckel över grundläggande studieorganisationsbegrepp på nordiskt plan (betyg, kurser etc.). Arbetet med denna väntas vara slutfört under våren 1977. Andra frågor av intresse som är under behandling rör bl. a. problem kring examensgiltighet i Norden, i första hand rörande lärarutbildning.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 25:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor. Rekommendationen syftar till hög prioritering åt åtgärder för att åstadkomma en gemensam planering av universitets- och högskoleutbyggnaden i hela Norden i syfte att genomföra ökad integration på den högre utbildningens område. Rekommendationen betonar särskilt samplanering på regional bas, t. ex. på Nordkalotten.

Av meddelandet framgår det att frågan utretts bl.a. med sikte på att finna områden som av resursmässiga skäl borde utnyttjas samnordiskt. Man har funnit det vara relativt svårt att framlägga konkreta förslag på grund av att reformerna inom uppbyggnaden av den högre utbildningen i Norden under senare år lett till att utvecklingen i viss utsträckning skett på olika sätt i de enskilda länderna. Av meddelandet framgår inte huruvida samplanering på regional bas uppmärksammas.

Samtidigt som utskottet uttrycker förståelse för svårigheterna vid samplanering av universitet och högskolor, önskar det dock understryka det angelägna i fortsatta ansträngningar att förverkliga rekommendationens syfte. Till och med ytligt sett blygsamma projekt har sin betydelse med tanke på storleken av de resurser som i allmänhet krävs för universitets- och högskoleutbildning. Uppmärksamheten bör i enlighet med rekommendationen särskilt fästas vid samplanering på regional bas.

Med hänvisning till vad som ovan anförts, får kulturutskottet föreslå att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande i ärendet till nästa ordinarie session.

Stockholm den 21 januari 1977

Kristian Albertsen (S)

Per Borten (Sp)

Guttorm Hansen (A)

Sture Palm (s)

Kullervo Rainio (Kok)

Ingrid Sundberg (m)

Ulf Sundqvist (Sd)

Jo Benkow (H)

Rolf Fjeldvær (A)

Poul Hartling (V)

Veikko Pihlajamäki (K)

Marjatta Stenius (Skdl)

Per Olof Sundman (c)

Viceförman

J.Fr. Øregaard (Jvfl)

Meddelande

om rekommendation nr 18/1973 angående högre skoglig utbildning

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att utreda möjligheterna till ökad integration och samverkan vad gäller högre skoglig utbildning och forskning.

Finlands regering (jord- och skogsbruksministeriet och undervisningsministeriet) meddelar den 12 januari 1977 å *samtliga regeringars vägnar*:

Den kommitté bestående av representanter från Danmark, Finland, Norge och Sverige som utsågs 1974 för att behandla rekommendationen lämnade sitt betänkande i december 1975. Kommittén ansåg att förutsättningarna för en samordning av den högre skogliga utbildningen i Norden är goda och lönande och föreslog följande: att ett fast samarbetsorgan tillsätts för en försökstid av tio år, att erforderliga medel ställs till samarbetsorganets förfogande i enlighet med förslag samt att samarbetsorganets stadgar fastställs i enlighet med förslag. Kommittén har härmed fullgjort sitt åliggande. Veterligen har förslagen tills vidare ej lett till resultat.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Finlands regering till Nordiska rådets 25:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 18/1973 angående högre skoglig utbildning. Rekommendationens syfte är en utredning av möjligheterna till ökad integration och samverkan vad gäller högre skoglig utbildning och forskning.

Av meddelandet framgår det att den kommitté som tillsattes 1974 för att utreda de i rekommendationen aktualiserade frågorna avgivit sin rapport i december 1975. Kommittén anser att förutsättningarna för en samordning av den högre skogliga utbildningen i Norden är goda. Den har föreslagit att ett fast samarbetsorgan tillsätts för en försökstid av tio år, att erforderliga medel ställs till samarbetsorganets förfogande samt att samarbetsorganets stadgar fastställs enligt förslag.

Utskottet har tagit del av ovannämnda rapport och därvid funnit att de åsikter som utskottet uttalat i sitt betänkande om *Sak A 357/k*, som ledde till rekommendationen, motsvaras av de i rapporten redovisade resultaten. Utskottet har även funnit att, sedan frågan nu utretts, ett nytt medlemsförslag om ökad integration och samverkan vad gäller högre skoglig utbildning och forskning kan väckas.

Utskottet konstaterar att syftet med rekommendationen uppnåtts och finner mot denna bakgrund att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Kulturutskottet föreslår

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 18/1973 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 21 januari 1977

Kristian Albertsen (S)

Jo Benkow (H)

Per Borten (Sp)

Rolf Fjeldvær (A)

Guttorm Hansen (A)

Poul Hartling (V)

Sture Palm (s)

Veikko Pihlajamäki (K)

Kullervo Rainio (Kok)

Marjatta Stenius (Skdl)

Ingrid Sundberg (m)

Per Olof Sundman (c)

Viceförman

Ulf Sundqvist (Sd)

J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Meddelande

om rekommendation nr 19/1973 angående högre lantbruksundervisning och forskning

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige att utreda möjligheterna för ett fastare nordiskt samarbete inom den högre lantbruksutbildningen och forskningen, i syfte att finna praktiska former för ett bättre utnyttjande av de samlade resurserna.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 12 januari 1977 å *samtliga regeringars vägnar*:

Den arbetsgrupp som utsågs 1973 för att utreda möjligheterna till ett fastare nordiskt samarbete inom den högre jordbruksundervisningen och forskning framlade i september 1976 sitt betänkande. Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor kommer vid sammanträde i mars 1977 att behandla betänkandet. Det ankommer därefter på regeringarna att besluta om de åtgärder som rekommendationen kan föranleda.

Meddelande

om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i den nordiska kulturbudgeten upptaga ett belopp som stöd i olika former till färöisk litteratur.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1976:

Når det gjelder gjennomføringen av denne rekommandasjonen, vises det til støtteordningen for oversettelse av nordisk grannelandslitteratur, som har eksistert fra og med 1975. Ved begge fordelingene av midler i 1976 er det færøyske språkområdet blitt tilgodesett.

Støtteordningen er nærmere omtalt i Ministerrådets beretning.

Ytterligere tiltak til støtte for litteratur fra mindre språkområder vil bli vurdert i Ministerrådets generelle planlegging av kultursamarbeidet.

Meddelande

om rekommendation nr 21/1973 angående centrum för konstförmedling

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att upprätta ett nordiskt organisationscentrum för konstförmedling.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1976:

Når det gjelder arbeidet med denne rekommandasjonen, vises det til uttalelse i forbindelse med *rek. nr. 24/1971*.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 25:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 21/1973 angående centrum för konstförmedling. Syftet med rekommendationen är att upprätta ett nordiskt organisationscentrum för konstförmedling.

I meddelandet om denna rekommendation hänvisas till meddelandet om *rekommendation nr 24/1971* angående ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område, varav framgår att ett utskott med utgångspunkt i ministerrådets beslut i december 1975 om att upprätta ett kulturcentrum i Finland, kommer att lägga fram ett förslag till verksamhetsprogram, driftsprogram och geografisk placering av kulturcentret.

Utskottet har sedermera erfarit att ministerrådet fattat beslut om att upprätta ett konstcentrum på Sveaborg. Beslutet hälsas med stor tillfredsställelse av utskottet, som i sitt betänkande om meddelandena gällande de båda rekommendationerna till förra sessionen underströk de ursprungliga syftemålen med rekommendationerna, nämligen samarbetet på bildkonstens område och organisationscentrum för konstförmedling.

Utskottet anser att syftet med rekommendation nr 21/1973 uppnåtts och finner mot denna bakgrund att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Kulturutskottet föreslår

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 21/1973 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 21 januari 1977

Kristian Albertsen (S)

Jo Benkow (H)

Per Borten (Sp)

Rolf Fjeldvær (A)

Guttorm Hansen (A)

Poul Hartling (V)

Sture Palm (s)

Veikko Pihlajamäki (K)

Kullervo Rainio (Kok)

Marjatta Stenius (Skdl)

Ingrid Sundberg (m)

Per Olof Sundman (c)

Viceförman

Ulf Sundqvist (Sd)

J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Meddelande

om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at stræbe efter en udbygning af den ensartede nordiske ægteskabslovgivning og at undersøge alle muligheder for at finde en fælles tilfredsstillende løsning.

Danmarks regering meddelar den 6 december 1976 å *samtliga regeringars vägnar:*

Der henvises til afsnittet om ægteskabslovgivningen i Ministerrådets beretning til Nordisk Råds 25. session om det nordiske samarbejde på lovgivningens område.

Meddelande**om rekommendation nr 23/1973 angående ökad turism i Norden och stöd till NTTK**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd at styrke det nordiske turistsamarbejde ved at støtte oprettelsen af et permanent sekretariat for Nordisk Turist-Trafik Komité (NTTK), med det formål at øge turismen i Norden.

(Se C 1, s. 1057)

*BILAGA***Betänkade av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet**

Til trafikutvalget er henvist den av Nordisk Ministerråd til Nordisk Råds 25. sesjon avgitte melding om rekommendasjon nr. 23/1973 angående øket turisme i Norden og støtte til NTTK.

I rekommendasjonen anbefales Ministerrådet å styrke det nordiske turistsamarbeide ved å støtte opprettelsen av et permanent sekretariat for NTTK.

På grunnlag av det medlemsforslag som førte til rek. nr. 23/1973 har Nordisk Råd vedtatt en annen rekommendasjon (rek. nr. 1/1976) angående utarbeidelse av et handlingsprogram for det nordiske turistsamarbeide samt forslag til organisatorisk ramme for dette.

Trafikutvalget er oppmerksom på at Ministerrådets organ for turistspørsmål arbeider i samråd med NTTK, og at NTTK kommer til å svare for gjennomføringen av flere av de prosjekt som finansieres over Ministerrådets prosjektbudsjett.

Med henblikk på at handlingsprogram for det nordiske turistsamarbeide samt forslag til organisatorisk form for dette samarbeide vil legges fram i 1977, har rek. nr. 23/1973 ikke lenger noen selvstendig betydning.

Med henvisning til det som er sagt ovenfor foreslår trafikutvalget at Nordisk Råd tar meldingen om rek. nr. 23/1973 angående øket turisme i Norden og støtte til NTTK til etterretning, og anser spørsmålet for ferdigbehandlet for Rådets vedkommende.

Stockholm, 18. januar 1977

Eric Carlsson (c)

Christian Christensen (KrF)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Leif Glensgård (FP)

Gils Guðmundsson (Ab)

Ivar Hansen (V)

Håkon Kyllingmark (H)

Reidar T. Larsen (SV)

Sven Mellqvist (s)

Rolf Sellgren (fp)

Pekka Tarjanne (Lkp)

Folke Woivalin (AS)

Formann

Meddelande

om rekommendation nr 24/1973 angående förarskydd vid trafikförsäkring

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at lade foretage en undersøgelse af det hensigtsmæssige i, og af muligheden for at gennemføre en udvidelse af forsikring for motor-køretøjer til også at dække ejer/fører ved skadestilfælde i andet nordisk land.

Nordiska ministerrådet meddelar den 7 december 1976:

Det vises til meddelelsen til Nordisk Råds 24. sesjon samt til underpunktet om trafikskadeansvar i avsnittet om erstatningsrett i Ministerrådets melding til Nordisk Råds 25. sesjon om det nordiske samarbeidet på lovgivningens område (punkt 5.3.).

Meddelande

om rekommendation nr 25/1973 angående trafikregler för handikappfordon

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd at gennemføre ensartede færdselsregler for el-drevne invalidekøretøjer med speciel hensyntagen til trafiksikkerheden.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1976:

Nordisk Trafiksikkerhedsråd (NTR) har i en rapport udarbejdet af Nordisk Komité for Vejtrafiklovgivning foreslået indførelse af ensartede regler på dette område. En nærmere gennemgang af forslagene er gengivet i forbindelse med ministerrådets meddelelse af 30. november 1973 om rekommandationen.¹

NKV's forslag svarer til de gældende svenske regler. I Danmark indeholder den nye færdselslov, der træder i kraft den 1. maj 1977, bestemmelser om invalidekøretøjer, der svarer til NKV's forslag.

I Finland og Norge overvejes forslaget i forbindelse med spørgsmålet om de fællesnordiske færdselsregler.

¹ Se Nordisk Råd, 22: a sess., 1: a saml., s. 1213.

Meddelande**om rekommendation nr 26/1973 angående likartade bestämmelser
om terränggående motorfordon**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland, Norge og Sverige snarest gennem ensartede bestemmelser at begrænse anvendelsen af terrængående motorkøretøjer.

(Se C 1, s. 986)

Meddelande

om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Norge og Sverige at foretage en udredning om spørgsmålet om en vej mellem Skjomen og Stora Sjöfallet (Fjellbu—Suorva).

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1976:

På denna sida är anläggandet av en mellanriksväg mellan Skjomen och Stora Sjöfallet beroende av ställningstagandena till de obrutna fjällområdenas framtida användning. En sådan väg strider mot den preliminära avgränsning av sådana områden som den svenska riksdagen beslutade år 1972.

På uppdrag av den svenska regeringen har de svenska naturvårds- och planverken genomfört ett utredningsarbete som underlag för statsmakternas slutliga ställningstagande i frågan. I utredningen föreslår verken att området mellan Ritsem och riksgränsen, vilket skulle beröras av en mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet, även fortsättningsvis klassificeras som obrutet fjällområde. En mellanriksväg mellan Skjomen och Stora Sjöfallet skulle därmed inte få anläggas på svensk sida. De två ämbetsverkens utredning övervägs för närvarande i det svenska regeringskansliet.

Meddelande

om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland, Norge og Sverige snarest at vedtage foranstaltninger for en hurtig etablering af tværgående flyforbindelser i landenes nordlige områder.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1976:

Nordisk Embetsmannskomite for Transportspørsmål (NÅT) har i oktober 1976 avlevert rapport fra arbeidsgruppen for flyforbindelser i nord (NU 1976:17). Denne er sendt ut til uttalelse med frist til 1. februar 1977. De innkomne uttalelser vil bli sammenstillet av NÅT og overlevert de respektive samferdselsministre våren 1977. Det arbeides med det siktepunkt at det skal være mulig å igangsette flyruter 1. april 1978. Nevnte rapport er nærmere omtalt i C/1.

Meddelande**om rekommendation nr 29/1973 angående nordiskt hälsokortssystem**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna för att skapa ett enhetligt nordiskt hälsokortssystem för vissa ålders- och sjukdomskategorier.

(Se C 1, s. 949)

Meddelande**om rekommendation nr 30/1973 angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd snarest at undersøge spørgsmålet om meddelelse af kommunal stemmeret og valgbarhed for nordiske statsborgere i de nordiske lande fortrinsvis på grundlag af gensidighed.

(Se C 1, s. 1069)

Meddelande

om rekommendation nr 31/1973 angående samverkan mot politiska våldsdåd med internationell bakgrund inom nordiskt område

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller, at Nordisk Ministerråd i et udvalg med parlamentarisk deltagelse undersøger mulighederne for nordisk samarbejde til forebyggelse af politisk voldsudøvelse med international baggrund inden for nordisk område.

Nordiska ministerrådet meddelar den 6 december 1976: Arbidsgruppen, nedsat i november 1974, afholdt sit første møde i København den 29. april 1975 med repræsentanter fra de finske, norske, svenske og danske myndigheder.

Der var under mødet enighed om, at der fra dansk side skal udarbejdes et udkast til en redegørelse, som vil kunne danne grundlag for arbejdsgruppens videre drøftelser. Arbejdsgruppen enedes endvidere om, at problemerne omkring luftfartens sikkerhed, som behandles i en internordisk arbejdsgruppe (NALS), ikke bør medinddrages i arbejdsgruppens overvejelser, men at de resultater, som denne særlige arbejdsgruppe når frem til, bør refereres i den endelige rapport.

Det danske justitsministerium har med bistand fra de øvrige medlemmer i arbejdsgruppen udarbejdet et udkast til en redegørelse, som er udsendt til medlemmerne sammen med en udtalelse af 28. maj 1975 fra sekretariatet for den særlige arbejdsgruppe om luftfartens sikkerhed.

Arbejdsgruppen har afholdt et møde den 30. september 1976, hvor det nævnte udkast blev drøftet.

Den endelige redegørelse til Nordisk Ministerråd forventes at foreligge i begyndelsen af 1977.

BILAGA

E 5. Fråga vid Nordiska rådets 25:e session om nordisk samverkan mot politiska våldsdåd

(Se Sak E 5, s. 1890)

Meddelande**om rekommendation nr 32/1973 angående vård av narkotika-
missbrukare**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att *Nordiska ministerrådet* skulle vara koordinerande för detta spørsmål:

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt vidtaga åtgärder för en organiserad samverkan kring utvärdering av förekommande behandlingsmetoder för narkomaner i de nordiska länderna.

(Se C I, s. 940)

BILAGA 1**E 6. Fråga vid Nordiska rådets 25:e session om det tilltagande
missbruket av tunga narkotiska preparat i de nordiska länderna**

(Se Sak E 6, s. 1891)

BILAGA 2**E 16. Fråga vid Nordiska rådets 25:e session om effektiviserat
samarbete mellan narkotikapolis och andra myndigheter**

(Se Sak E 16, s. 1908)

Meddelande

om rekommendation nr 2/1974 angående nordiskt förbud mot alkoholreklam

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at indføre forbud mod alkoholreklame i Norden og at iværksætte en effektiv information om alkoholens skadelige virkninger, særlig over for ungdommen.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1976:

Nordiska socialpolitiska kommittén behandlade vid sitt möte den 23—24 september 1974 i Oslo frågan om hur rekommendationen skulle handläggas. Kommittén ansåg härvid att rekommendationen ej förutsatte några föranstaltningar på nordiskt plan. Man utgick dock ifrån att det ankom på ministerrådet att fortlöpande informera Nordiska rådet om de åtgärder (utredningar, lagstiftning, m.m.) som på nationellt håll vidtagits på ifrågavarande område. I överensstämmelse härmed ges i det följande en översikt över utvecklingen på området under senaste tid i respektive land.

Danmark

Kristeligt Folkeparti genfremstillede i oktober 1975 sit forslag til folketingsbeslutning om forbud mod reklame for stærke drikke, men også denne gang blev forslaget afvist af regeringen og næsten samstemmende af de øvrige partier i folketinget.

Ved folketingsårets afslutning afgav folketingets retsudvalg, der behandlede forslaget, en beretning, hvori regeringen opfordredes til at fremkomme med en redegørelse for de forskellige aspekter af alkoholproblemerne.

En sådan redegørelse vil regeringen afgive først i 1977.

Finland

I samband med behandlingen av Oy Alko Ab:s förvaltningsråds berättelse över alkoholförhållandenas utveckling år 1970 fäste riksdagen uppmärksamhet vid frågan om alkoholreklamen och eventuellt införande av

förbud mot alkoholreklam. För att klarlägga frågor i anslutning till alkoholreklam samt bereda frågan om ett eventuellt införande av förbud mot alkoholreklam tillsatte social- och hälsovårdsministeriet i slutet av år 1972 en kommitté. Kommittén avgav sitt betänkande den 15 oktober 1974.

Betänkandet remissbehandlades under år 1975. I flertalet av uttalandena har man dock intagit den ståndpunkten, att i alkohollagstiftningen borde av folkhälso- och alkoholpolitiska skäl ingå stadgande om förbud mot alkoholreklam i offentliga reklammedier.

En regeringsproposition rörande alkoholreklamen avgavs till riksdagen i november 1975. Regeringen konstaterade bl. a. att genom reklamen skapas en positiv inställning till bruket av alkohol samt väckes nya behov och vanor. Regeringen anser det vara motiverat att omfattningen av reklam för alkoholdrycker kraftigt begränsas. Åtgärden kan dessutom på lång sikt tänkas ha en positiv inverkan på den inställning till bruket av alkoholdrycker som råder i samhället samt på förutsättningarna för bedrivande av preventiv upplysnings- och informationsverksamhet.

Ovannämnda regeringsproposition innehöll förslag till lagar om ändring av alkohollagen och av lagen om mellanöl. Riksdagen godkände den 1 juni 1976 de föreslagna ändringarna med smärre justeringar och tillägg.

Republikens president stadfäste lagändringarna den 13 augusti 1976. Stadgandena om förbud mot alkoholreklam träder i kraft den 1 mars 1977.

Enligt de nya stadgandena är reklam för alkoholdrycker och på konsumenterna inriktad annan verksamhet för främjande av alkoholdryckers försäljning förbjuden. Alkoholdryckers anslutande till reklam eller försäljningsfrämjande verksamhet för andra produkter eller tjänster är också förbjuden.

Alkoholreklam är tillåten i härbärgerings- och förplägnadsbranschens fackpublikationer samt på utskänkings- och utminuteringsställen för alkoholdrycker på det sätt social- och hälsovårdsministeriet därom närmare bestämmer. Däremot är alkoholreklam ej tillåten på utskänkings- och utminuteringsställen för försäljning av mellanöl. Alkoholreklam är tillåten i sådan utländsk trycksrift, vars huvudsakliga syfte icke är att göra reklam för alkoholdrycker.

Närmare bestämmelser om tillämpningen av nämnda lagrum utarbetas för närvarande vid social- och hälsovårdsministeriet.

Norge

Sosialdepartementet arbeider videre med en total gjennomgåelse av det norske regelverk på alkoholsektoen, som i dag er uoversiktlig og uklar på enkelte punkter. De rent alkoholpolitiske aspekter kommer

ikke inn i dette lovjuridiske arbeidet.

Departementet fremmet 29. august 1975 en stortingsmelding om alkoholomsorg. (St.meld. nr. 17 (1975—76)). Departementet legger her særlig vekt på åpen omsorg. Den 21. mai drøftet Stortinget meldingen på grunnlag av instilling fra Sosialkomiteen. Stortinget støttet departementets forslag om å legge vekt på åpen omsorg. Derimot går Stortinget ikke inn for å overføre ansvaret for institusjonene til fylkene på det nåværende tidspunkt. Stortinget går i stedet inn for at regioner med flere fylker får ansvaret for driften av institusjonene.

Departementet arbeider for tiden med å utarbeide forskrifter for annen etappe av reklameforbudet mot alkohol. Denne del av forbudet vil rette seg mot reklametiltak som er knyttet til varige innretninger (lysannonser, veggreklame, reklame på restaurantutstyr o. l.). En tar sikte på å sette annen etappe i verk fra 1. januar 1977.

Sverige

Vissa frågor rörande formerna för förbud mot alkohol- och tobaksreklam har behandlats i en särskild utredning som i oktober 1976 lade fram ett förslag som går ut på att konsumentverket skall se till att alkohol- och tobaksreklamen begränsas. De som säljer dessa njutningsmedel skall iakttä "särskild måttfullhet" vid sin marknadsföring. Konsumentverket skall utfärda riktlinjer för vad som är förbjudet i denna reklam.

Meddelande**om rekommendation nr 3/1974 angående nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att genomföra en nordisk specialistutbildning för fysioterapeutlärare.

(Se C I, s. 943)

BILAGA**E 7. Fråga vid Nordiska rådets 25:e session om nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter**

(Se Sak E 7, s. 1893)

Meddelande**om rekommendation nr 5/1974 angående nordisk försöksverksamhet för att motverka stress i arbetsmiljön**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att uppdraga åt den nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor att i samarbete med tillämpliga forskningsinstitutioner under en femårsperiod bedriva en samnordisk försöksverksamhet avseende de psykosociala problem som faller under begreppet stress i arbetsmiljön.

(Se C 1, s. 976)

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 5/1974 om nordisk försöksverksamhet för att motverka stress i arbetsmiljön.

Ett nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet har förelagts Nordiska rådets 25:e session i form av ett ministerrådsförslag, *B 19/s*. Utskottet har möjlighet att följa ministerrådets arbete i psykosociala frågor inom ramen för det nordiska handlingsprogrammet. Utskottet finner det mot denna bakgrund ej påkallat att fortsättningsvis följa denna rekommendation utan föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 5/1974 för rådets del vara slutbehandlad.

Stockholm den 20 januari 1977

Erling Dinesen (S)

Finn Gustavsen (SV)

Paul Jansson (s)

Knud Jespersen (DKP)

Bertil Jonasson (c)

Bror Lillqvist (Sd)

Fung. förman

Thor Lund (A)

Kjeld Olesen (S)

Petter Savola (K)

Anna-Greta Skantz (s)

Raino Westerholm (Skl)

Meddelande

om rekommendation nr 6/1974 angående tryggande av patienternas rättssäkerhet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utvärdera erfarenheterna från de utredningar och den försöksverksamhet som pågår i de nordiska länderna i syfte att finna lämpliga former för att trygga patienternas rättssäkerhet och behov av information vid medicinsk behandling.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1976:

I Danmark har nyligen tillsatts en kommitté för att utreda frågor rörande handläggning av patients klagomål över försumligheter från medicinalpersonals sida. Kommittén skall även utarbeta förslag till förfarande vid handläggning av här avsedda klagomål. Kommittén väntas avlämna sitt slutbetänkande under år 1977.

I Finland har 14.5.1976 avlåtits ett förslag till lag om ändring av sinnessjuklagen. I förslaget föreslås att patientens rättssäkerhet inom den psykiatriska sjukvården förbättras. Detta skall ske genom bl.a. en noggrannare provning av skälen till intagning av en patient i sluten vård samt av förutsättningarna att hålla en patient i sådan vård mot dennes vilja. Avsikten är vidare att i samband med sjukvårdsförvaltningens helhetsreform bedöma behovet av en ny lagstiftning om den psykiatriska sjukvården vilken även skulle beröra frågan om patients rättssäkerhet.

I Norge har frågan om inrättande av en patientombudsmanordning prövats av Lege- og tannlegekommittén som avlämnade slutbetänkande till socialdepartementet i juni 1975. Kommittén har inte föreslagit inrättande av en ombudsmanordning med hänvisning till att de hän-syn som skulle tillvaratas genom en dylik ordning blir på ett betryggande sätt uppmärksammade genom andra förslag till åtgärder. Betänkandet är för tillfället föremål för remissbehandling hos berörda myndigheter m. m.

I Sverige tillsattes i början av år 1974 en kommitté för att utreda vissa ansvarsfrågor m. m. inom hälso- och sjukvården. Denna utredning, kallad medicinalansvarskommittén, inrättades mot bakgrund av dels den

utredning om ämbetsansvar som utförts i ämbetsansvarskommittén dels ett antal motioner vid vårsessionen 1973 angående rättssäkerhet- och informationsfrågor m. m. inom sjukvården.

Kommittén har i sitt arbete haft överläggningar och annan kontakt med patient- og personalorganisationer. Studiebesök har gjorts vid vissa sjukvårdsinrättningar. I slutet av 1976 kommer kommittén att avge dels ett delbetänkande om legitimation av psykologer dels en rapport om informationsfrågor angående hälso- och sjukvården. Kommittén beräknas slutföra sitt arbete under år 1977.

Meddelande**om rekommendation nr 8/1974 angående nordisk rusmedelsforskning**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att mot bakgrund av på alkohol- och narkotikaforskningens område vunna erfarenheter skyndsamt och förutsättningslöst låta utreda formerna för en samordnad och integrerad nordisk rusmedelsforskning.

(Se C 1, s. 941)

Meddelande**och rekommendation nr 9/1974 angående märkning av mediciner
och andra bedövande ämnen som kan utgöra en trafikfara**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at hurtigst muligt udrede spørgsmålet om mærkning af mediciner og andre stoffer, som nedsætter evnen til at optræde som trafikant.

(Se C 1, s. 946)

Meddelande

om rekommendation nr 10/1974 angående byggande av bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i Finland og Norge snarest at bygge en bro over Tana älv ved Utsjoki kyrkby.

Nordiska ministerrådet (trafikministrarna) meddelar den 10 december 1976:

Det hänvisas till meddelandet om rekommendation nr 4/1971 angående en mellanriksväg mellan Virtaniemi och Tjærebukten. Ställningstagandet till en bro eller enklare förbindelse över Tana älv vid Utsjoki eller längre söderut kommer att vidarebehandlas som en separat fråga. Det föreligger flera möjligheter såväl vid valet av placering som när det gäller tekniska lösningar.

Meddelande**om rekommendation nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd *at træffe* beslutning om en samordnet nordisk forskning vedrørende trafikstøj samt *at lade* undersøge forudsætningerne for anvendelse af ensartede normer vedrørende begrænsning af trafikstøj.

(Se C 1, s. 982)

Meddelande**om rekommendation nr 12/1974 angående obligatorisk användning av säkerhetsbälte**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd straks at træffe foranstaltninger til at indføre påbud om brug af sikkerhedsseler i automobiler i de nordiske lande.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1976:

Påbud om brug af sikkerhedssele er nu gennemført i Danmark, Finland, Norge og Sverige.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet**

Til trafikutvalget er henvist den av Nordisk Ministerråd til Nordisk Råds 25. sesjon avgitte melding om rekommendasjon nr. 12/1974 ang. obligatorisk bruk av bilbelter.

I rekommendasjonen anbefales at det innføres påbud om bruk av bilbelter i de nordiske land. Ministerrådet meddeler nå at slikt påbud er innført i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Hensikten med rekommendasjonen er oppnådd.

I Ministerrådets beretning om det nordiske samarbeid C 1/1977 opplyses at undersøkelser er og vil fortsatt bli gjennomført med henblikk på å måle bruksfrekvensen. Trafiklutvalget forutsetter at Nordisk Råd vil informeres om resultatene av disse undersøkelser.

Med henvisning til det som er sagt ovenfor foreslår trafiklutvalget at Nordisk Råd tar meldingen om rek. nr. 12/1974 ang. obligatorisk bruk av bilbelter til etterretning, og anser spørsmålet for ferdigbehandlet for Rådets vedkommende.

Stockholm, 18. januar 1977

Eric Carlsson (c)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Gils Guðmundsson (Ab)

Håkon Kyllingmark (H)

Sven Mellqvist (s)

Pekka Tarjanne (Lkp)

Formann

Christian Christensen (KrF)

Leif Glensgård (FP)

Ivar Hansen (V)

Reidar T. Larsen (SV)

Rolf Sellgren (fp)

Folke Woivalin (ÅS)

Meddelande

om rekommendation nr 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restaurangfacket

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at foretage en undersøgelse for at organisere en fælles nordisk lederuddannelse inden for hotel- og restaurationsbranchen.

(Se C 1, s. 1057)

Meddelande

om rekommendation nr 14/1974 angående byggande av en landsvägsbro vid Kolari

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i Finland og Sverige snarest muligt at bygge en bro over Muonio älv ved Kolari kommune.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1976:

I den av väg- och vattenbyggnadsverket i Finland och statens vägverk i Sverige gemensamt gjorda utredningen om behovet av förbättrade förbindelser över gränsälvarna mellan Torneå och Kilpisjärvi föreslås bl. a. att färjeleden Kolari ersätts med broförbindelse. I anledning härav började vägmyndigheterna i de två länderna under första halvåret 1976 upprätta arbetsplan för en sådan broförbindelse med tillhörande tillfartsvägar. Statens vägverk i Sverige svarar på projektering av själva bron och resp. lands vägmyndighet för tillfartsvägar inom sitt land.

Meddelande

om rekommendation nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å ta opp med EF drøftinger om forutsetningene for utarbeidelse av felles standarder og gjensidig godkjennelse av testresultater.

(Se C 1, s. 991)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordtest, berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 9), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 10), berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (C 35), rekommendationerna nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området, nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar, nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat, nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst-västhandeln, nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete, nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning, nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten, nr 6/1975 angående Nordtests arbetsformer och nr 18/1975 angående nordisk investeringsbank

(Se C 1, Bilaga 13)

Meddelande

om rekommendation nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst-västhandeln

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd i berørte internasjonale organisasjoner å virke for en global samordning av eksportkredittvilkår. I denne forbindelse bør man bl. a. være særlig oppmerksom på kredittgivningens stadig økte betydning for handelen med de østeuropeiske statene.

(Se C I, s. 991)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordtest, berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 9), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 10), berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (C 35), rekommendationerna nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området, nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar, nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat, nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst-västhandeln, nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete, nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning, nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten, nr 6/1975 angående Nordtests arbetsformer och nr 18/1975 angående nordisk investeringsbank

(Se C 1, Bilaga 13)

Meddelande

om rekommendation nr 17/1974 angående freds- och konfliktforskning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att *Nordiska ministerrådet* skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

- 1) vidtaga åtgärder för att stärka och utveckla freds- och konfliktforskningen i de nordiska länderna på det nationella planet, och
- 2) ställa ökade medel till förfogande för Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning, i syfte att ge kommittén större möjligheter att självständigt finansiera nordiska forskningsprojekt.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1976:

Rekommendationen tar sikte på *dels* åtgärder på det nationella planet i de nordiska länderna, *dels* en ökning av resurserna för Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning.

I det följande ges en redogörelse för utvecklingen på detta område under perioden 1974—1976 i Danmark, Finland, Norge och Sverige samt en översikt över den verksamhet som bedrivs eller planeras av den nordiska samarbetskommittén.

Danmark

Begreppsbildningen kring internationell politik, internationella relationer och freds- och konfliktforskning är inte helt klar, och uppvisar vissa olikheter mellan de nordiska länderna. De skillnader som föreligger går *dels* tillbaka på forskningens institutionella uppbyggnad vid och utom universiteten samt på den inriktning som ämnenas ledande företrädare i de olika länderna främst identifierat sig med.

Freds- och konfliktforskningen är etablerad som forsknings- och universitetsdisciplin i Norge, Sverige och Finland. Sedan Institute for Conflict and Peace Research lades ned i Danmark har denna forskningstradition främjats inför ramen för ämnet internationell politik i Danmark. Avsaknaden av formella institutioner är i och för sig inte ett

hinder för att en viss forskningsinriktning inte skall kunna utvecklas i andra former, men det kan från vissa synpunkter hävdas att Danmark i detta avseende icke engagerat sig i samma utsträckning som de tre övriga länderna.

Emellertid pågår vid en rad samhällsvetenskapliga institutioner flera undersökningar som rör säkerhetspolitiska förhållanden, nedrustningsstudier m. m.

Statens samfundsvidenskablige Forskningsråd i Danmark betraktar för sin del freds- och konfliktforskningen som ett klart samhällsvetenskapligt område. Några ansökningar om projektanslag inom detta område har dock inte behandlats av forskningsrådet under perioden 1974—1976. Detta förklaras emellertid dels av att huvuddelen av de forskare som arbetar med freds- och konfliktforskning har fasta tjänster vid universiteten etc., dels av att det i Danmark existerar alternativa finansieringsmöjligheter, t. ex. genom Dansk Udenrigspolitisk Institut, som under den aktuella perioden har beviljat medel till flera forskningsprojekt och seminarier inom detta område.

Det nordiska samarbetet med den danska forskningsmiljön har de senaste åren stimulerats i en indirekt mening genom att flera väsentliga nordiska seminarier och konferenser förlagts till Danmark. Den 7:e nordiska freds- och konfliktforskningskonferensen bedöms i detta avseende ha haft en viktig kontaktskapande och stimulerande verkan. På motsvarande sätt har cirkuleringen av redaktionen för tidskriften *Cooperation and Conflict* till Århus Universitet varit ägnad att ge dansk internationalpolitisk forskning en framträdande plats. Det finns därför skäl att förvänta att intresset för danska insatser inom detta område kommer att stiga.

Finland

I Finland verkar sedan år 1970 Institutet för freds- och konfliktforskning i Tammerfors med uppgift att verkställa vetenskapliga undersökningar och utredningar på områden som ansluter sig till bevarande och befästande av freden samt speciellt till avlägsnande, lösande och reglering av internationella och nationella konflikter; att bedriva publiceringsverksamhet i anslutning till freds- och konfliktforskning; att bistå högskolor, vetenskapliga och andra inrättningar samt enskilda forskare i frågor och undervisning på området, bl. a. genom att ordna kurser inom ramen för sina anslag samt att bedriva internationellt samarbete med motsvarande institutioner i andra länder samt att även i övrigt främja det internationella och nationella samarbetet på området.

Man har i Finland på flera sätt sökt utnyttja resultaten av freds- och konfliktforskningen. Freds- och konfliktforskningsinstitutets sakkunskap utnyttjades då promemorian om fredsfostran utarbetades, i förberedelserna inför inrikesministeriets konferens om rättsnormer i krig, inför

havsrättskonferensen samt inför granskningskonferensen i anslutning till kärnstoppavtalet och vid själva konferensen. Institutet för freds- och konfliktforskning är representerat i den nationella UNESCO-kommisionen, i delegationen för FN-frågor samt i utrikesministeriets nedrustningsdelegation. Dessutom har institutets vetenskapliga arbete och sakkunskap avspeglats i offentliga debatter om viktiga frågor, t. ex. om långsiktsplanering av försvarspolitiken.

Norge

De statliga bidragen till freds- och konfliktforskning i Norge kanaliseras väsentligen till Fredsforskningsinstitutet (PRIO), Norsk utenrikspolitisk institutt (NUPI), Chr. Michelsens institutt for videnskap og åndsfrihet i Bergen (CMI) samt Professoratet i konflikt- og fredsforskning vid Universitetet i Oslo.

Man bör dock inte bortse från att också andra institutioner i Norge, t. ex. inom universitetssektorn, kan ha mottagit stöd till eller bedriva forskning som kan betecknas som freds- och konfliktforskning.

Beträffande NUPI kan det konstateras att även om beteckningen "internationell politik" används om institutets forskningsområde, är forskningen vid institutet i sin helhet centrerad kring fred och konflikt. När institutet inte självt använder beteckningen "konflikt- och fredsforskningen" är det därför att denna term ofta ges ett mer avgränsat innehåll.

De statliga medel som under 1974—1976 ställts till förfogande för freds- och konfliktforskning i Norge kan sammanfattas i följande tabell (1 000-tal norska kronor):

	1974	1975	1976
— Statsbudsjettet, kap. 346, konflikt- og fredsforskning	1 221	1 549	1 667
— Annen støtte till PRIO	428	427	360
— Støtte til CMI	1 909	2 385	2 835
— Professoratet i konflikt- og fredsforskning	220	282	213
— Støtte til NUPI	1 360	1 760	1 939
Sum	5 138	6 403	7 014

Sverige

I resurshänseende domineras freds- och konfliktforskningen i Sverige f. n. av några forskningsinstitutioner utanför universitetsorganisationen. Främst kan här nämnas SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute), som inrättades 1966 och utgör en självständig stiftelse under utrikesdepartementet. Institutet sysselsätter ett 20-tal forskare; dess anslag uppgår budgetåret 1976/77 till ca 4,8 milj. skr. Institutets verksamhet är väsentligen inriktad på tekniska analyser samt dokumentation kring rustningsproblemen. Vidare bedrivs forskning med inrikt-

ning främst på säkerhetspolitiska studier vid försvarets forskningsanstalt (FOA) och Utrikespolitiska institutet.

Vid universiteten i Uppsala, Lund och Göteborg inrättades 1971 avdelningar för freds- och konfliktforskning. Vid varje avdelning finns en forskarassistenttjänst. Övriga kostnader bestrids inom ramen för de samhällsvetenskapliga fakulteternas driftkostnadsanslag och kursanslag för forskarutbildning. Kurser på grundutbildningsnivå ges i Uppsala och Göteborg sedan läsåret 1975/76. Vid universitetet i Lund finns sedan 1975 en professur i empirisk konfliktforskning, finansierad av statens humanistiska forskningsråd. Forskning som kan karakteriseras som freds- och konfliktforskning bedrivs dessutom vid en rad olika universitetsinstitutioner (t. ex. inom statskunskap, sociologi och pedagogik).

Frågan om resurserna för freds- och konfliktforskning vid de svenska universiteten i ett mera långsiktigt perspektiv övervägs f. n. av forskarutbildningsutredningen.

Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning

I anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 17/1974 ingav samarbetskommittén i september 1974 ett förslag till utbyggnadsprogram för kommitténs verksamhet. I skrivelsen gjordes en skillnad mellan det som kan kallas för de permanenta forskningsobjekten (inom nordiska relationer, de nordiska länderna och yttre makter, utvecklingen i Europa, internationella spänningar och militär utveckling) och ämnen av potentiellt framtida intresse. Programmet tog i huvudsak upp denna senare kategori. Flera olika teman och ett antal konkreta arrangemang för att främja eller initiera forskning inom valda ämnen föreslogs.

Även om medel ännu inte ställts till förfogande i den omfattning som förutsattes i programförslaget har programmets innehåll i sak avspeglats i kommitténs reguljära verksamhet de senaste åren. I det följande redovisas i korthet den del av samarbetskommitténs aktivitet som knyter an till de ämnen som lagts till grund för programmet.

De politiska systemens rumsliga gränser till havs och till lands: Samarbetskommittén har gett stöd till en norsk forskare, som har haft möjlighet att följa havsrättsförhandlingarna som vetenskaplig observatör i anknytning till den norska delegationen. En forskningsrapport med titeln "De nordiske land og havens folkeret" beräknas föreligga i början av 1977.

Vid sidan av denna mer generella behandling har specialfrågor om Östersjön och Norskehavsområdena uppmärksamrats. Gränsanspråkens betydelse som källa till konflikter har belysts av två konferenser om säkerhetsfrågor i Nordatlanten, där möjliga effekter av konflikter över havsresurser och gränsdragningar på det allianspolitiska samarbetet och den militärpolitiska konstellationen i Nordeuropa generellt har

analyserats. Landgränsers politiska betydelse har främst studerats inom ramen för Gränsforskningsprojektet vid historiska institutionen i Lund.

Det internationella systemets struktur: Råvarupolitiken eller råvarornas politiska ekonomi har visat sig vara ett forskningsområde som i flera år tilldragit sig ett betydande akademiskt intresse, ett intresse som allt mer motsvaras av samhällspolitisk vikt.

Samarbetskommittén har gett anslag till upprättandet av en nordisk databank för den internationella fördelningen av råvarutillgångar. Ett större nordiskt seminarium om råvaror och resurser planeras till våren 1977.

Satsningen på forskning kring internationella olje- och energipolitiska frågor och de förändringar av internationella maktkonstellationer som oljekrisen resulterade i, har resulterat i tre på nordiskt plan initierade projekt, som samtliga förts vidare på ett nationellt plan:

- Oljekrisen — ett exempel på social förändring (Sverige)
- Oljan och den internationella maktstrukturen (Sverige)
- Nordsjöoljan i ett internationellt maktperspektiv (Norge, Sverige)

Politiseringen av den internationella ekonomin (utifrån ickemarxistiska synsätt) har behandlats på ett seminarium om "Forholdet mellom de økonomiske og politiske systemer" vid den 4:e nordiska statsvetarkonferensen i augusti 1975.

Under samlingsrubriken "Kraven på en ny internationell ordning" arrangerades den 7:e nordiska freds- och konfliktforskningskonferensen. Övergripande studier över Nord-Syd-dimensionen i internationell politik med utgångspunkt i de fattiga råvaruproducerande ländernas situation presenterades.

Internationella organisationer: Arbetet med forskningen kring det internationella organisationsväsendet har främst avspeglats i det av samarbetskommittén finansierade seminariet om "De nordiske lande og de overnasjonale organisasjoner", som ägde rum i samband med den 4:e nordiska statsvetarkonferensen 1975. Flera av de då presenterade uppsatserna har omarbetats och publicerats.

Informationsstrategier i internationella frågor: Insatserna på detta fält har bestått i ett internationellt kollokvium i Tammerfors våren 1975 över olika länders rapportering av den europeiska säkerhetskonferensens framdrift och politiska innebörd. Informationsstrategier som en internationell fråga kommer med stor sannolikhet att aktualiseras under kommande år då UNESCOs generalkonferens skall ta ställning till reglerna för internationell massmediapolitik.

Slutligen bör sägas att kommitténs förslag till forskningsprogram i huvudsak är uppbyggt kring en tematisk eller ämnesmässig princip. Detta är självfallet inte den enda metoden att indela och systematisera viktiga arbetsuppgifter. Även metodiska och teoretiska problem förtjä-

nar en central position i främjandet av forskning i internationell politik och freds- och konfliktforskning. Ett sådant ämne som tilldragit sig ökad uppmärksamhet är olika ansatser att studera internationella förhandlingar. Samarbetskommittén har för avsikt att i sin framtida planering bl. a. beakta och stimulera nordisk forskning kring dessa frågor.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 25:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 17/1974 angående freds- och konfliktforskning. Syftet med rekommendationen, som är tudelad, är att stärka och utveckla freds- och konfliktforskningen i de nordiska länderna på det nationella planet samt att ställa ökade medel till förfogande för Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning för att kommittén skall ha större möjligheter att självständigt finansiera nordiska forskningsprojekt.

I meddelandet ges en detaljerad redogörelse för utvecklingen på området under perioden 1974—1976 i Danmark, Finland, Norge och Sverige samt en översikt av den verksamhet som bedrivs eller planeras av den nordiska samarbetskommittén. Vad gäller denna kommitté anförs att den med anledning av *rekommendation nr 17/1974* i september 1974 avgivit ett förslag till utbyggnadsprogram för sin verksamhet. Vidare anförs att programmets innehåll i sak avspeglats i kommitténs reguljära verksamhet de senaste åren, även om medel ännu inte ställts till förfogande i den omfattning som förutsattes i programförslaget.

Utskottet konstaterar att Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning årligen avger en egen berättelse till rådet (*Sak C 118/k*). Utskottet har sålunda möjlighet att genom rapporteringen från samarbetskommittén följa med utvecklingen av samarbetsområdet freds- och konfliktforskning. Mot denna bakgrund anser utskottet att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte föreligger.

Kulturutskottet föreslår

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 17/1974 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 21 januari 1977

Kristian Albertsen (S)

Jo Benkow (H)

Per Borten (Sp)

Rolf Fjeldvær (A)

Guttorm Hansen (A)

Poul Hartling (V)

Sture Palm (s)

Veikko Pihlajamäki (K)

Kullervo Rainio (Kok)

Marjatta Stenius (Skdl)

Ingrid Sundberg (m)

Per Olof Sundman (c)

Viceförman

Ulf Sundqvist (Sd)

J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Meddelande

om rekommendation nr 18/1974 angående informationen om Norden och kurser i nordiska språk i Finland m. m.

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att verkställa en utredning av och framlägga förslag till samnordiska åtgärder för att i Finland åstadkomma ökat utbud av undervisningsmaterial och förbättrad information om de övriga nordiska länderna samt vidgad reselektorsverksamhet och ökat utbud av kurser i nordiska språk, varvid möjligheten att grunda ett nordiskt språk- och informationscentrum särskilt bör beaktas.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1976:

I de arbetsgrupper som tillsatts för att framlägga förslag till åtgärder för stärkande av undervisningen i grannländernas språk m. m. har arbetet pågått hela året 1976.

Den arbetsgrupp, som särskilt ägnat sig åt frågorna kring grannspråksproblematiken i Finland, avlägger sin rapport med förslag till ledningsgruppen för projektet i december 1976.

En samlad behandling av rapporterna från projektarbetet väntas ske i kulturavtalets organ under första delen av 1977.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 25:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 18/1974 angående informationen om Norden och kurser i nordiska språk i Finland m. m. Rekommendationen efterlyser samnordiska åtgärder för att i Finland åstadkomma ökat utbud av undervisningsmaterial och förbättrad information om de övriga nordiska länderna samt vidgad reselektorsverksamhet och ökat utbud av kurser i nordiska språk. Möjligheten att grunda ett nordiskt språk- och informationscentrum bör enligt rekommendationen särskilt beaktas.

Av meddelandet framgår det att den arbetsgrupp som ägnat sig åt frågorna kring grannspråksundervisningen i Finland skall avlägga rapport i december 1976. Denna rapport liksom rapporten om grannspråksundervisningen i de andra nordiska länderna kommer därefter att bli föremål för en samlad behandling i kulturavtalets organ under förra delen av 1977.

I detta sammanhang önskar utskottet erinra om att det vid rådets 24:e session väcktes ett medlemsförslag om firandet av Nordens dag vid fastställd tidpunkt årligen i hela Norden vars yttersta syfte var att sprida ökad information om både officiellt och frivilligt nordiskt samarbete i organisationer, skolor, olika institutioner, massmedia m. m. I sitt betänkande om medlemsförslaget till 25:e sessionen föreslår utskottet att rådet för närvarande inte företar sig något med anledning av medlemsförslaget. En av motiveringarna härför är just den i rådet anhängiga *rekommendation nr 18/1974*. Utskottet önskar dock påminna om att rekommendationen har ett vidare informativt syfte än blott intensifierad grannspråksundervisning, i rekommendationen nämns t. ex. särskilt möjligheten att grunda ett nordiskt språk- och informationscentrum.

Med hänvisning till vad som ovan anförts, får kulturutskottet föreslå att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande i ärendet till nästa ordinarie session.

Stockholm den 21 januari 1977

Kristian Albertsen (S)

Per Borten (Sp)

Guttorm Hansen (A)

Sture Palm (s)

Kullervo Rainio (Kok)

Ingrid Sundberg (m)

Ulf Sundqvist (Sd)

Jo Benkow (H)

Rolf Fjeldvær (A)

Poul Hartling (V)

Veikko Pihlajamäki (K)

Marjatta Stenius (Skdl)

Per Olof Sundman (c)

Viceförman

J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Meddelande

om rekommendation nr 19/1974 angående nordiskt samråd vid utformningen av beskattningen av fysiska personer

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att *Nordiska ministerrådet* skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer regeringene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige å påse at regelbundet samråd finner sted mellom de nordiske land vedrørende utformningen av beskatningsreglene for fysiske personer, særlig når betydningsfulle forandringer forestår.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1976:

Sedan rekommendation nr. 19/1974 antogs i Nordiska rådet har en ytterligare breddning av det nordiska skattesamarbetet ägt rum. Sålunda träffas de nordiska finansministrarna och deras närmaste medarbetare numera minst två gånger om året. På dessa finansministermöten är en av de stående programpunkterna genomgång och diskussion av aktuella skattefrågor i de nordiska länderna.

Vidare hålls nordiska skattemöten med deltagande av ämbetsmän från de nordiska finansministerierna två gånger om året. Därvid behandlas främst skatte- och handräckningsavtal mellan länderna, men också andra skattefrågor tas upp till diskussion. Vidare har överläggningar hållits om utformningen av ett internordiskt multinationellt dubbelbeskattningsavtal.

Vid sidan av finansminister- och skattemötena sker på ämbetsmannanivå fortlöpande informella kontakter mellan de olika ministerierna.

Det är också regel att skatteutredningar söker kontakt med varandra eller med finansdepartementen i grannländerna innan utredningsarbetet slutförs. Dessutom kan nämnas att cheferna för de centrala skattemyndigheterna i de nordiska länderna håller årliga möten.

Slutligen kan nämnas att nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet numera utger en publikation tre gånger om året där upplysningar ges om tillsättande av utredningar, avgivna förslag, lagstiftning m.m. En gång om året håller forskningsrådet ett tvådagars seminarium som behandlar gemensamma intressen för de nordiska länderna.

Mot denna bakgrund vill de nordiska finansministrarna föreslå att Nordiska rådet anser rekommendation nr 19/1974 som slutbehandlad.

Meddelande

om rekommendation nr 20/1974 angående företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å undersøke hvordan de ansatte i en bedrift hvor flere nordiske stater direkte eller indirekte er medeiere, kan få samme bedriftsdemokratiske rettigheter som ansatte i private bedrifter som er organisert på nasjonal basis.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1976:

I tidigare meddelanden om ifrågavarande rekommendation har framhållits att den för närvarande i praktiken endast gäller det skandinaviska flygbolaget SAS vilket ej direkt berörs av den nationella lagstiftningen om företagsdemokrati.

Genom beslut av SAS' representantskap den 15 januari 1975 har representanter för de SAS-anställda i Danmark, Norge och Sverige erhållit rätt att delta i såväl SAS-styrelsens som representantskapets överläggningar utan rösträtt. (Se tilläggsmeddelande av den 30 januari 1975 till Nordiska rådets 23:e session.)

Personalrepresentanternas antal i SAS' representantskap uppgår till 9 (3 från varje land) med personliga suppleanter. Av dessa representanter ingår 3 (1 från varje land) i SAS' styrelse som därmed har sammanlagt 9 medlemmar. Personalrepresentanterna utses av Personalorganisationernas representantskap i SAS, som består av 32 representanter för de lokala personalorganisationerna i Danmark, Norge och Sverige. Personalrepresentanterna kommer i framtiden att utses för en period av 3 år.

I slutet av år 1975 igångsattes en utredning med uppdrag från SAS' styrelse att i samråd med personalens representanter kartlägga de faktorer som påverkar frågan om personalrepresentanternas rösträtt i SAS' styrelse och representantskap. Denna fråga är relativt komplicerad emedan en eventuell rösträtt bl. a. kräver ändringar i det konsortialavtal som reglerar SAS' verksamhet, och således bör godkännas av parlamenten i medlemsländerna.

Utredningen har framskridit så långt att en rapport om sakfrågorna väntas kunna överlämnas till SAS' styrelse före årsskiftet 1976/77. Efter

en inledande behandling i SAS' styrelse förväntas en överläggning ägarum mellan styrelsen och personalorganisationerna. En eventuell rekommendation torde därefter kunna överlämnas till regeringarna i varje land för nationella beslut.

Meddelande**om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å legge fram for Nordisk Råds 23. sesjon i 1975 en vurdering av mulige former for et nordisk energi- og industrisamarbeid, herunder en utredning av den fremtidige forsyningssituasjon for råolje og oljeprodukter i de nordiske land.

(Se C 1, s. 1011)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordtest, berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 9), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 10), berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (C 35), rekommendationerna nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området, nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar, nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat, nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst-västhandeln, nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete, nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning, nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten, nr 6/1975 angående Nordtests arbetsformer och nr 18/1975 angående nordisk investeringsbank

(Se C 1, Bilaga 13)

Meddelande

om rekommendation nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å undersøke mulighetene for en samordnet utnyttelse av de nordiske lands ressurser som anvendes til overflate- og kolloidforskning.

(Se C 1, s. 1016)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordtest, berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 9), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 10), berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (C 35), rekommendationerna nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området, nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar, nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat, nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst-västhandeln, nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete, nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning, nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten, nr 6/1975 angående Nordtests arbetsformer och nr 18/1975 angående nordisk investeringsbank

(Se C 1, Bilaga 13)

Meddelande

om rekommendation nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å undersøke forutsetningene for å opprette et fond for regionalpolitisk samarbeid innen Nordkalottområdet.

(Se C 1, s. 1025)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordtest, berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 9), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 10), berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (C 35), rekommendationerna nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området, nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar, nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat, nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst-västhandeln, nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete, nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning, nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten, nr 6/1975 angående Nordtests arbetsformer och nr 18/1975 angående nordisk investeringsbank

(Se C 1, Bilaga 13)

Meddelande

om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta ett gemensamt program för att skydda och bevara miljön i de samiska kärnområdena, bestående av

1. en samnordisk utredning av frågan om rättslig reglering av användningen av naturresurserna i de samiska områdena, syftande till att för framtiden och så snart detta är möjligt åstadkomma ett fastställande av omfånget av samernas rättigheter,
2. samordnade regionalpolitiska åtgärder som stöd för samernas näringar, samt
3. ett samordnat nordiskt forskningsprojekt som belyser den samiska befolkningens situation.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1976:

Som tidigare meddelats håller Nordiska sameinstitutet på att förbereda ett forskningsprogram rörande miljön i de samiska kärnområdena. Detta program kommer att behandla en bred flora av frågor såsom effekterna av olika ingrepp i den fysiska miljön, olika sektorer markanspråk samt samisk bosättning och kultur. Förberedelserna av detta program beräknas pågå ytterligare en tid. Nordiska ministerrådet har för år 1977 beviljat Nordiska sameinstitutet 60 000 Nkr. för detta ändamål.

Beträffande rennärringsfrågor beslöt Nordiska samsamarbetsorganet för samespörsmål och renskötselfrågor vid sammanträde i december 1975 utreda frågan om en gemensam nordisk renköttsoomsättning. Denna utredning kommer att belysa de faktorer som påverkar renköttetspris såsom jordbrukspolitiken, prisstöd, stöd till marknadsföring m. m.

Våren 1977 planerar Nordkalottkommittén att arrangera ett seminarium rörande samernas sysselsättningsförhållanden med tonvikt på rennäringen. Till underlag för seminariet kommer ett gemensamt material att tas fram som på ett enhetligt sätt belyser samernas arbetsmarknadsförhållanden i Finland, Norge och Sverige.

Med hänsyn till en eventuell samnordisk utredning av frågan om rättslig reglering av användningen av naturresurserna i de samiska områdena har det som tidigare meddelats till Juridisk utvalg från svensk

sida hänvisats till att man icke kan ta del i en sådan utredning så länge den pågående processen mellan samerna och den svenska staten om samernas rättigheter icke är slutligt avgjord. Denna grundinställning är från svensk sida fortfarande densamma. Vid sammanträde i oktober 1976 har ministerrådet emellertid beslutat uppdraga åt ministerrådssekretariatet att vad avser Finland, Norge och Sverige genomföra en förberedande och mer begränsad undersökning syftande till en kartläggning av samernas nuvarande rättigheter och en insamling av tillgängligt faktamaterial.

Meddelande

om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at gennemføre en undersøgelse af de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi og at vurdere, om denne undersøgelse giver grundlag for en fælles nordisk lovgivning og/eller andre forholdsregler.

(Se C 1, s. 1070)

Meddelande

om rekommendation nr 26/1974 angående påbud om bruk av skyddshjälm

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd snarest mulig å treffe foranstaltninger for å innføre påbud om bruk av styrthjelm ved kjøring med motorsykler og moped.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1976:

Nordisk Trafiksikkerhedsråd (NTR) foreslog i rapporten "Motorcykel- och mopedhjälm" (nr. 8 i Rådets rapportserie), at anvendelse af styrthjelm blev påbudt ved lov i de nordiske lande.

I Danmark træder bestemmelser om obligatorisk brug af styrthjelm for motorcyklister og knallertførere i kraft den 1. januar 1977.

I Finland er der truffet beslutning om obligatorisk brug af styrthjelm for motorcyklister, men ikrafttrædelsestidspunktet er endnu ikke fastsat.

I Norge har regeringen fået bemyndigelse til at fastsætte bestemmelser om brug af styrthjelme.

I Sverige har der siden 1. maj 1975 været pligt for motorcyklister til at anvende styrthjelm. En informationskampagne om knallertføreres brug af styrthjelm har medført en stigning i anvendelsesfrekvensen hos denne trafikantgruppe. En undersøgelse og et udviklingsarbejde, med henblik på at finde frem til fuldt tilfredsstillende hovedbeskyttelse for knallertførere, forventes at føre til positive resultater.

Meddelande**om rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda frågan om inrättandet av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning, särskilt med beaktande av möjligheterna att förlägga detta till Åland.

(Se C 1, s. 1027)

BILAGA**E 17. Fråga vid Nordiska rådets 25:e session om nordiskt institut för skärgårdsforskning**

(Se Sak E 17, s. 1910)

Meddelande**om rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fortsätta arbetet med utarbetande av förslag till skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse utifrån en indelning av Norden i homogena naturgeografiska zoner och med särskilt beaktande av på lokal och regional nivå förekommande intressen.

(Se C 1, s. 986)

Meddelande

om rekommendation nr 1/1975 angående färjeförbindelser mellan Vasa och Umeå

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringene i Finland og Sverige å skape forutsetninger for å forbedre ferjeforbindelsene mellom Vasa og Umeå og særlig sikre en tilfredsstillende trafikkavvikling året rundt.

Nordiska ministerrådet (trafikministrarna) meddelar den 10 december 1976:

En i överensstämmelse med denna rekommendation av finska myndigheter sammansatt arbetsgrupp håller på att utreda frågorna i samband med säkerställande och utveckling av de i rekommendationen avsedda färjeförbindelserna.

BILAGA

E 8. Fråga vid Nordiska rådets 25:e session om färjeförbindelser mellan Vasa och Umeå

(Se Sak E 8, s. 1895)

Meddelande

om rekommendation nr 2/1975 angående ökad användning av reflexanordningar

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd, i påvente av eventuelle nordiske bestemmelser, å treffe de nødvendige tiltak for å øke fotgjengernes bruk av reflexanordning eller tent lykt ved ferdsel på vei etter mørkrets frambrudd, og herunder gjennomføre en samnordisk kampanje for å stimulere til slik bruk.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1976:

Nordisk Trafiksikkerhetsråd (NTR) har i rapporten "Fotgängerreflekser" (nr. 10 i Rådets rapportserie) bl. a. anført, at det må anses for tvivlsomt, om der ud fra et færdselssikkerhedsmæssigt synspunkt er tilstrækkelig begrundelse for at påbyde anvendelse af reflekser. Derimod har NTR foreslået, at der føres tilsyn med refleksbrikkernes kvalitet, og at udbredelse af refleksbrikkerne søges øget dels gennem en bedre markedsføring dels gennem mere propaganda.

Omfattende oplysningskampagner har inden for det sidste år været gennemført i både Danmark, Finland, Norge og Sverige og har forøget anvendelsen.

Arbejdet med yderligere at udbrede brugen af reflekser vil fortsætte i de kommende år.

Meddelande**om rekommendation nr 3/1975 angående NORDTURIST-biljett**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd å undersøke mulighetene for bedre og rimeligere internordiske reisetilbud for ungdom, ved innføring av et tidsbegrenset universalkort (NORDTURIST-billett).

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1976:

En har ansett det nødvendig å få en ordning med de nordiske jernbaner som hovedgrunnlag for et universalkort i Norden, inklusive reiser i eget bostedsland, som i størst mulig utstrekning skal omfatte også annen rutetrafikk til lands og sjøs. Statsbanene har imidlertid ikke kunnet anbefale fra et kommersielt synspunkt å etablere en ordning med en internordisk ungdomsbillett i tillegg til Interrail. Man har ut fra dette heller ikke kunnet få noe nøyaktig prisanslag. Samferdselsdepartementet i Norge har imidlertid høsten 1976 anmodet Norges statsbaner om på nytt å ta opp med de øvrige nordiske jernbaneforvaltninger spørsmålet om å vurdere de kommersielle forutsetninger for en eventuell Nordturistbillett for ungdom, for reiser i første rekke på jernbanene innen Norden.

Meddelande

om rekommendation nr 4/1975 angående bilfärja mellan Island, Färöarna och övriga Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd å gjennomføre nødvendige undersøkelser om forutsetningene for å drive rutetrafikk med en kombinert passasjer- og bilferje mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden med henblikk på at en slik rutetrafikk blir etablert så snart som mulig.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1976:

Nordisk Embetsmannskomite for Transportspørsmål har i 1976 opprettet en arbeidsgruppe med følgende sammensetning:

Fra Island:	Direktør Gudmundur Einarsson, formann
Fra Færøyene:	Direktør Thomas Arabo, Fuldmægtig J. E. Ellendersen (suppleant til Thomas Arabo)
Fra Norge:	Underdirektør Joh. F. Juell
Fra Danmark:	Ekspeditionssekretær, Leif Ravnebjerg
Fra Island:	Tómas H. Sveinsson, sekretær

Arbeidsgruppens oppgaver er følgende:

1. På grundlag af tilgængelige statistiske oplysninger om udviklingen i turismen i de senere år samt efter indhentning af udtalelser fra vedkommende turistorganisationer om den forventede udvikling i turisttrafikken til Island og Færøerne udarbejder arbejdsgruppen en prognose over den passager- og bilfærgeskapacitet, der vil være behov for inden for de næste ca. 10 år, samt et skøn over det tidsrum på året, inden for hvilket en kombineret passager- og godsferge skal benyttes alene til passagertrafik.

2. Arbejdsgruppen udarbejder en tilsvarende prognose for den benyttelse, som beboere i Island og på Færøerne forventes at ville gøre af en passagerforbindelse til det øvrige Norden.

3. På grundlag af de under 1. og 2. nævnte prognose og skøn opstiller arbejdsgruppen alternative ruteoplæg for en passagerforbindelse alt efter, om interessen i at fremme den udenlandske turisme til Island og Færøerne eller interessen hos islændinge og færinger i at rejse til det øvrige Norden (eller kontinentet) prioriteres højest, eller om de nævnte interesser søges ligeligt tilgodeset.

4. Ud fra tilgængelige statistiske oplysninger om de senere års udvikling i varetransporterne til og fra Island og Færøerne samt efter indhentning af udtalelser fra de interesserede erhvervsorganisationer og eventuelt andre interesserede undersøger arbejdsgruppen mulighederne for udnyttelse af en passager- og bilfærge til godstransport i de perioder, hvor en ren passagertrafik ikke vil være lønsom. I disse undersøgelser bør tillige indgå eventuelle muligheder for i de nævnte perioder at udchartré fartøjet til benyttelse som passagerskib andre steder i verden.

5. På basis af resultaterne af de under 1.—4. nævnte undersøgelser opstiller arbejdsgruppen økonomiske overslag over indtægter og udgifter (drifts- og kapitaludgifter) ved gennemførelse af de forskellige alternative løsninger inden for forskellige mulige organisatoriske rammer. I den forbindelse belyser arbejdsgruppen de tekniske og økonomiske aspekter i henseende til bygning af nyt skib, køb af brugt skib eller indchartring af fremmed skib på helårsbasis eller alene for turistsæsonen.

Arbejdsgruppen ventes å kunne framlegge rapport høsten 1977.

Meddelande

om rekommendation nr 5/1975 angående handlingsprogram för ökad livsmedelsförsörjning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd bl. a. på bakgrunn av utviklingen av matvaresituasjonen i verden å utrede forutsetningene for å utarbeide et handlingsprogram vedrørende økt matforsyning og bedre utnyttelse av ressursene i Norden. Dessuten bør mulighetene utredes for et utvidet samarbeid om forskning og videreutvikling på matvareområdet og for en felles innsats for et sunnere kosthold.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1976:

Den første del af rekommandationen behandles sammen med den nordiske råvare- og ressourceudredning. Første fase af mandatet, som omfatter en redegørelse for den faktiske situation på råvare- og resourceområdet, blev afsluttet i oktober 1976, og den vil foreligge trykt til Nordisk Råds 25. session.

Ministerrådet har på sit møde i København 22. oktober 1976 besluttet, at arbejdet skal fortsætte med udredning af fremtidsperspektiverne med sigte på midten af 80'erne. Udredningen skal danne grundlaget for et nærmere samarbejde med henblik på at kunne drage størst mulig nytte af de tilgængelige råvarer i Norden i overensstemmelse med statsministrenes beslutning i januar 1975.

Udredningens kapitler om jordbrug og fiskeri vil danne grundlaget for den videre behandling af rekommandationen.

Meddelande**om rekommendation nr 6/1975 angående Nordtests arbetsformer**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å utrede mulighetene for å styrke Nortests stilling med sikte på å finne fram til jevnførbare prøvningsmetoder også unngå dobbeltarbeid.

(Se C 1, s. 1016)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordtest, berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 9), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 10), berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (C 35), rekommendationerna nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området, nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar, nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat, nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst-västhandeln, nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete, nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning, nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten, nr 6/1975 angående Nordtests arbetsformer och nr 18/1975 angående nordisk investeringsbank

(Se C 1, Bilaga 13)

Meddelande

**om rekommendation nr 7/1975 angående rättsligt skydd för mäns
och kvinnors lika rättigheter**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för en samordning av arbetet med att skapa ett tillfredsställande rättsligt skydd för mäns och kvinnors lika rättigheter.

(Se C 1, s. 1068)

Meddelande

om rekommendation nr 8/1975 angående begränsning av utsläpp i Bottniska viken m. m.

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att i avvaktan på IMCO- och Östersjökonventionernas ikraftträdande verka för att ett bilateralt avtal rörande Bottniska viken ingår i syfte:

1. att effektivt begränsa utsläppen i olika former av föroreningar från fartyg,
2. att minimera de negativa effekterna av de landbaserade utsläppen i området samt
3. att ställa ökade resurser till förfogande för forskning rörande föroreningsituationen i Bottniska viken.

(Se C 1, s. 979)

Meddelande

om rekommendation nr 9/1975 angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att:

1. verka för ett internationellt genomförande av den i november 1973 undertecknade IMCO-konventionen om förhindrande av vattenföroreningar från fartyg

2. gemensamt med övriga östersjöstater utarbeta de tekniska och övriga bestämmelser som erfordras för IMCO-konventionens tillämpning i östersjöområdet härunder särskilt inrättandet av mottagningsanläggningar för avfall i land.

(Se C I, s. 979)

Meddelande

om rekommendation nr 10/1975 angående nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda frågan om inrättandet av ett nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1976:

NORDFORSK har i sitt program för 1976 tagit upp åtgärder för att uttröna intresset och förutsättningarna för samarbete på livsmedelsforskningens område. En planeringsgrupp överväger — bl.a. mot bakgrund av kartläggning av pågående forskningsverksamhet — vilka problemområden och projekt som är bäst lämpade för att aktualisera samverkan, bl. a. i form av gemensamma projekt. Som en första verksamhet har genomförts ett seminarium över ämnet "Proteinens funktionella egenskaper".

I syfte att undvika dubbelarbete och onödig utbyggnad av den administrativa apparaten avvaktar ministerrådet resultatet av NORDFORSK:s pågående överväganden och planering i fråga om livsmedelsforskning.

Meddelande**om rekommendation nr 11/1975 angående samnordisk vidareutbildning av sjuksköterskor**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på grundval av det förslag som framlagts i NU 1974: 7 under en treårsperiod igångsätta försöksverksamhet med samnordisk vidareutbildning av sjuksköterskor vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg.

(Se C 1, s. 944)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 11/1975 om samnordisk vidareutbildning av sjuksköterskor.

Av meddelandet framgår att ministerrådet — social- och hälsovårdsministrarna — i november 1976 fattat beslut om att bygga ut verksamheten vid Nordiska hälsovårdshögskolan. Undervisningen skall i fortsättningen ligga på en nivå som motsvarar i andra länder förekommande Public Health Schools. Den arbetsgrupp som tillsattes för att utreda hälsovårdshögskolans framtida verksamhet fick på ett tidigt stadium i uppdrag att beakta intentionerna också i denna rekommendation. Syftet med rekommendationen synes vara uppnått i och med att undervisningen vid den omorganiserade hälsovårdshögskolan kommer att vända sig till sjuksköterskor i ledande befattningar, tandvårdschefer, sjukvårdschefer m. fl. Utskottet kan följa arbetet med samnordisk vidareutbildning av sjuksköterskor genom den årliga berättelse som hälsovårdshögskolan avger till Nordiska rådet.

Utskottet finner mot denna bakgrund det ej vara påkallat att fortsättningsvis följa denna rekommendation utan föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 11/1975 för rådets del vara slutbehandlad.

Stockholm den 20 januari 1977

Erling Dinesen (S)

Finn Gustavsen (SV)

Paul Jansson (s)

Knud Jespersen (DKP)

Bertil Jonasson (c)

Bror Lillqvist (Sd)

Fung. förman

Thor Lund (A)

Kjeld Olesen (S)

Petter Savola (K)

Anna-Greta Skantz (s)

Raino Westerholm (Skl)

Meddelande

om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att förbättra informationen om de nordiska länderna i etermedia.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1976:

Spørsmålet er for kulturområdets del blitt behandlet i Ministerrådets rådgivende komite for allmennkulturelle spørsmål, og forslag til samarbeidstiltak er framsatt i komiteens Langtidsbedømmelse for det allmennkulturelle område (*NU 1975: 14*).

Spørsmålet vil bli nærmere vurdert i det framtidige planleggings- og prioriteringsarbeid på det allmennkulturelle området.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 25:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia.

Utskottet konstaterar att meddelandet i sak är detsamma som meddelandet till förra sessionen, nämligen att frågan för kulturområdets del behandlats i rådgivande kommittén för allmänkulturell verksamhet (RKK) samt i långtidsbedömningen för det allmänkulturella området (NU 1975: 14). Det framgår att spörsmålet kommer att bli närmare värderat i det framtida planläggnings- och prioriteringsarbetet på det allmänkulturella området.

I detta sammanhang önskar utskottet erinrar om att det vid rådets 24:e session väcktes ett medlemsförslag om firandet av Nordens dag vid fastställd tidpunkt årligen i hela Norden, vars yttersta syfte var att sprida ökad information om både officiellt och frivilligt nordiskt samarbete i organisationer, skolor, olika institutioner, massmedia m. m. I sitt betänkande om medlemsförslaget till 25:e sessionen föreslår utskottet att rådet för närvarande inte företar sig något med anledning av medlemsförslaget. En av motiveringarna härför är just den i rådet anhängiga rekommendation nr 13/1975, som till en del täcker syftet med detta medlemsförslag. Utskottet finner det synnerligen viktigt att informationen om de nordiska länderna i etermedia kan förbättras som ett verkamt medel att förstärka den nordiska gemenskapen.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får kulturutskottet föreslå att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande i ärendet till nästa ordinarie session.

Kristian Albertsen (S)

Jo Benkow (H)

Per Borten (Sp)

Rolf Fjeldvær (A)

Guttorm Hansen (A)

Poul Hartling (V)

Sture Palm (s)

Veikko Pihlajamäki (K)

Kullervo Rainio (Kok)

Marjatta Stenius (Skdl)

Ingrid Sundberg (m)

Per Olof Sundman (c)

Viceförman

Ulf Sundqvist (Sd)

J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Meddelande

om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m.

(Överlämnat av Sveriges regering)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar

1. regeringen i Sverige att i samråd med Finlands regering vidtaga åtgärder för att öka möjligheterna för de i Sverige bosatta finska barnen att erhålla undervisning i och på sitt modersmål samt

2. regeringarna i Finland och Sverige att vidtaga åtgärder för att trygga rekryteringen av tvåspråkiga lärare.

Sveriges regering (utbildningsdepartementet) meddelar den 19 januari 1977 å *Finlands och Sveriges regeringars vägnar*:

Genom riksdagens beslut (prop. 1975/76: 118, UbU 1975/76: 33, rskr 1975/76: 391) är landets kommuner skyldiga att aktivt främja och stimulera tvåspråkighet hos invandrarbarn och barn inom ursprungliga minoriteter i Sverige.

Rätt till hemspråksträning i förskolan och hemspråksundervisning inklusive studiehandledning på hemspråk i grundskolan och i gymnasieskolan har med visst undantag alla barn och ungdomar för vilka ett annat språk än svenska utgör ett levande inslag i deras hemmiljö. Normalt förutsätter detta att förälder/vårdnadshavare har ett annat språk än svenska som sitt modersmål och använder språket i sitt umgänge med barnet. Under förutsättning att barnets språkliga miljö kräver detta tillkommer denna rätt emellertid också barn vars familj i en eller flera generationer har bott i landet eller barn som tillhör en ursprunglig språklig minoritet i landet, t. ex. samer.

Liksom tidigare skall man i grundskolan med särskilt statsbidrag kunna anordna stödundervisning i svenska för invandrarelever.

Hemspråksundervisning kan ersätta undervisning i annat ämne inom den obligatoriska timplanen eller anordnas utanför den ämnesbundna timplanen (UbU 1972: 2, rskr 1972: 68). Detsamma gäller stödundervisning (UbU 1975/76: 30, rskr 1975/76: 367). Undervisningen skall organiseras på det sätt som bäst tillgodoser elevernas allsidiga utveckling och deras studiesituation.

Regeringen har föreslagit (prop. 1976/77: 22) riksdagen att antaga förslag om nytt statsbidrag till kommunerna för hemspråksträning i för-

skolan och för hemspråksundervisning i grundskolan och gymnasieskolan. För hemspråksträning i förskolan för sexåringar föreslås statsbidrag till kommunerna utgå med ett schablonbelopp per deltagande barn och år. För hemspråksundervisning i grundskolan och gymnasieskolan föreslås utgå ett schablonbelopp till kommunerna.

Genom riksdagens beslut kommer också särskilda statligt reglerade tjänster som hemspråkslärare att inrättas inom skolväsendet.

Bestämmelserna avseende hemspråksträning resp. hemspråksundervisning och om statsbidrag för verksamheten samt om lärartjänster träder i kraft 1 juli 1977.

För budgetåret 1977/78 beräknas för hemspråksundervisning ca 105 milj. kr. och för stödundervisning ca 92 milj. kr.

Vidare förbereds förslag från regeringen om utbildning av hemspråkslärare.

Ytterligare hänvisas till dels meddelanden om *rekommendationerna nr 18/1971 och nr 19/1971*, dels berättelse från Finsk-svenska utbildningsrådet (C 26/k).

Meddelande

om rekommendation nr 15/1975 angående utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ytterligare utbygga det nordiska samarbetet beträffande nordisk komparativ samhällsforskning och vid denna utbyggnad även överväga möjligheterna att grunda ett nordiskt institut för komparativ samhällsforskning.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1976:

Som redovisas i ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet under 1976 (C 1) har en förberedande utredning med anledning av rekommendationen verkställt av Nordiska samlingsdelegationen för samhällsforskning (de samhällsvetenskapliga forskningsrådets nordiska samlingsorgan). Planeringsarbetet fortsätter i samlingsdelegationen på grundval av bl. a. de synpunkter som framförts av ministerrådets rådgivande kommitté för forskning (RKF). Ministerrådet avvaktar tills vidare resultatet av detta planeringsarbete.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 25:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 15/1975 angående utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning. I rekommendationen nämns även möjligheten att vid utbyggnaden av samarbetet överväga möjligheterna att grunda ett nordiskt institut för komparativ samhällsforskning.

Av meddelandet liksom av ministerrådsberättelsen (*C 1*) framgår att en förberedande utredning med anledning av rekommendationen företagits av Nordiska samlarbetsdelegationen för samhällsforskning (de samhällsvetenskapliga forskningsrådets nordiska samlarbetsorgan). Vidare anförts att rådgivande kommittén för forskning (RKF) behandlat frågan och att planeringsarbetet fortsätter.

Utskottet önskar framhålla vikten av fortsatta ansträngningar för att bygga ut samarbetet på detta forskningsområde. Det kan erinras om att Nordiska rådets konferens "Demokratiet i søkelyset" i september 1976 i Kristiansand betonat behovet av forskning rörande demokratin och därvid rekommenderat en bred nordisk forskning i enlighet med den i rådet anhängiga rekommendationen nr 15/1975.

Med hänvisning till vad som ovan anförts, får kulturutskottet föreslå att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande i ärendet till nästa ordinarie session.

Stockholm den 21 januari 1977

Kristian Albertsen (S)

Per Borten (Sp)

Guttorm Hansen (A)

Sture Palm (s)

Kullervo Rainio (Kok)

Ingrid Sundberg (m)

Ulf Sundqvist (Sd)

Jo Benkow (H)

Rolf Fjeldvær (A)

Poul Hartling (V)

Veikko Pihlajamäki (K)

Marjatta Stenius (Skdl)

Per Olof Sundman (c)

Viceförman

J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Meddelande

om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrotts-samarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att verkställa en utredning av formerna för och framlägga förslag till ett utvidgat nordiskt idrottssamarbete, och att därvid

1. särskilt beakta behovet av stöd till samarbete inom skol-, ungdoms-, korporations- och handikappidrotten samt inom breddidrotten i allmänhet,

2. överväga möjligheterna att instifta ett Nordiska rådets idrottspris.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1976:

Mulighetene for å innlede et idrettssamarbeid under kulturavtalen har vært vurdert i lengre tid. Våren 1976 ble det nedsatt et nordisk 3-manns-utvalg for å foreta en kartlegging av landenes offentlige støtte til idrettsarbeid. Utvalget la fram sine resultater høsten 1976, hvoretter Minister-rådet vedtok å nedsette et 5-mannsutvalg til å utrede nærmere mulig-hetene for et idrettssamarbeid i bredden med utgangspunkt i barne- og ungdomsidrett, bedriftidrett, handikapidrett o. l.

BILAGA

E 9. Fråga vid Nordiska rådets 25:e session om utvidgat nordiskt idrotts-samarbete

(Se Sak E 9, s. 1896)

Meddelande

om rekommendation nr 17/1975 angående utvidgat samarbete mellan de nordiska journalisthögskolorna

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att ge Rektorskommittén för de nordiska journalisthögskolorna en fast institutionaliserad ställning bland de nordiska samlarbetsorganen, samt

2. att bevilja tillräckliga medel för årligt pedagogiskt samarbete mellan lärarna vid de nordiska journalisthögskolorna.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1976:

Kulturavtalets organ har fortsatt behandlat frågan om man, i samband med en utvidgning av Nordiska journalistkursens verksamhet, kunde finna någon form för samordning mellan denna och den kursverksamhet som arrangeras av rektorskommittén för de nordiska journalisthögskolorna. Man har dock tills vidare stannat för en lösning som innebär att de nordiska seminarierna för lärare vid journalisthögskolorna hålls åtskilda från journalistkursens verksamhet. Verksamheten har nu överförs till den samnordiska kursverksamhetsbudgeten.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 25:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 17/1975 angående utvidgat samarbete mellan de nordiska journalisthögskolorna. Syftet med den tudelade rekommendationen är att ge rektorskommittén för de nordiska journalisthögskolorna en fast institutionaliserad ställning bland de nordiska samsarbetsorganen samt att bevilja tillräckliga medel för årligt pedagogiskt samarbete mellan lärarna vid de nordiska journalisthögskolorna.

Av meddelandet framgår det att kulturavtalets organ i samband med utvidgningen av Nordiska journalistkursens verksamhet försökt finna någon form för samordning mellan denna och den kursverksamhet som arrangeras av rektorskommittén för de nordiska journalisthögskolorna. Det framgår att någon lösning på samordningsproblemet ännu inte kunnat presenteras, utan att lärarseminarierna fortfarande hålls åtskilda från journalistkursens verksamhet. Frågan om kursens avhållande bedöms i förhållande till övrig nordisk kursverksamhet, som finansieras över kulturbudgeten. Budgeten för 1977 upptar inte medel för någon kurs, men utskottet har erfarit att i det preliminära förslaget till budget för 1978 medel ställs till förfogande för ett nordiskt seminarium för lärare vid journalisthögskolor.

Med hänsyn härtill anser utskottet att syftet med rekommendationen förverkligats i tillfredsställande grad och finner därför att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Kulturutskottet föreslår

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 17/1975 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 21 januari 1977

Kristian Albertsen (S)

Per Borten (Sp)

Guttorm Hansen (A)

Sture Palm (s)

Kullervo Rainio (Kok)

Ingrid Sundberg (m)

Ulf Sundqvist (Sd)

Jo Benkow (H)

Rolf Fjeldvær (A)

Poul Hartling (V)

Veikko Pihlajamäki (K)

Marjatta Stenius (Skdl)

Per Olof Sundman (c)

Viceförman

J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Meddelande**om rekommendation nr 18/1975 angående Nordisk investeringsbank**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å foranledige at en avtale med tilhørende vedtekter om etablering av en nordisk investeringsbank blir inngått, vesentlig i samsvar med ministerrådsforslag B 17/e. Banken bør imidlertid gis en bredere parlamentarisk forankring, idet vedtektsendringer av større betydning bør forelegges Nordisk Råd på forhånd. Nordisk Råd bør årlig motta rapport fra Ministerrådet om bankens virksomhet, og kontrollkomitéen bør utvides med representanter utpekt av Nordisk Råd.

(Se C 1, s. 856)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordtest, berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 9), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 10), berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (C 35), rekommendationerna nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området, nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar, nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat, nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst-västhandeln, nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete, nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning, nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten, nr 6/1975 angående Nordtests arbetsformer och nr 18/1975 angående nordisk investeringsbank

(Se C 1, Bilaga 13)

Meddelande

om rekommendation nr 19/1975 angående nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på grundval av 1954 års överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad vidareutveckla och fördjupa det nordiska arbetsmarknadssamarbetet.

(Se C 1, s. 963)

BILAGA

E 13. Fråga vid Nordiska rådets 25:e session om tillämpningen av det nordiska samarbetsprogrammet på arbetsmarknadsområdet

(Se Sak E 13, s. 1902)

Meddelanden**om rekommendation nr 1/1976 angående nordiskt handlingsprogram för turistsamarbete**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

1. at udarbejde og fremlægge et nordisk handlingsprogram for samarbejdet på turismens område med udgangspunkt i de forslag, som trafikudvalget har fremført samt de forslag, som er fremlagt af Nordisk Ministerråds komité for turisme (*NU 1974: 22*), og de synspunkter, som er fremkommet ved Nordisk Råds turistkonference 1975 (*NU 1975: 13*) samt

2. at vurdere og fremlægge forslag til en organisatorisk ramme for det fremtidige nordiske turistsamarbejde.

(Se C 1, s. 1057)

Meddelande

om rekommendation nr 2/1976 angående utvidgade resealternativ i internordisk flygtrafik

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at, under hensyntagen til de rabatter og rejsefordele, der for tiden tilbydes af rutefly- og charterflyselskaberne,

- 1) fortsat nøje følge udviklingen af internordisk flytrafik med henblik på at medvirke til udvidet udbud af rimelige rejsealternativer
- 2) arbejde for yderligere forbedring af rejsebetingelserne for flypassagerer inden for Norden.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1976:

Den 1 januari 1976 infördes på vissa av de reguljära internordiska flygförbindelserna specialrabatter om 35 % för ensamresenärer och 50 % för familjeresenärer (s. k. gröna rutter). Under sommartrafikperioden år 1976 (april—oktober) uppgick antalet sådana förbindelser till närmare 100.

I fråga om rekommendationens innehåll i övrigt hänvisas till meddelandet från Sveriges regering angående *rekommendation nr 25/1967*.

Meddelande

om rekommendation nr 3/1976 angående internordisk giltighet för körkort

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefalar Nordisk Ministerråd

I. snarest muligt at gennemføre de forslag, som er fremført i Nordisk Trafiksikkerhedsråds Rapport 6, Körkort i Norden, således at førerbevis udstedt i ét nordisk land er gyldigt i et andet nordisk land, også når vedkommende tager fast bopæl, og

II. at gennemføre ensartede nordiske bestemmelser om gyldighed af førerbevis for erhvervsmæssig kørsel.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1976:

I. I Nordisk Trafiksikkerhedsråds (NTR) rapport 6, "Körkort i Norden", foreslås det, at der indføres ensartede regler for tilbagekaldelse og udstedelse af førerbeviser i de nordiske lande. Formålet hermed er, at det herefter ikke længere vil være nødvendigt at ombytte et kørekort udstedt i et nordisk land, hvis man tager bopæl i et andet nordisk land. Af rapporten fremgår det endvidere, at det formentlig vil være umuligt at få gennemført ensartede regler samtidigt i de nordiske lande.

Forslagene til ensartede regler behandles for tiden i departementerne med henblik på den nærmere udformning af reglerne og de praktiske muligheder for gennemførelsen heraf.

I Danmark forventes reglerne gennemført inden udgangen af 1977. I Sverige har riksdagen i foråret 1976 principielt godkendt forslagene. NTR følger det videre arbejde med reglernes gennemførelse.

II. NTR har nedsat en ad hoc gruppe, der skal undersøge forskelle i de nordiske landes uddannelse af og køreprøver for førere af motor-køretøjer. NTR har under hensyn til rekommandationens 2. led besluttet at udvide denne ad hoc gruppes undersøgelser til også at omfatte forskelle i uddannelseskraav til erhvervschauffører.

NTR vil, når denne undersøgelses resultat foreligger, tage stilling til mulighederne for at gennemføre ensartede nordiske regler på området.

Meddelande

om rekommendation nr 4/1976 angående utvidgade rese­m­ö­j­l­i­g­h­e­ter för pensionärer m. fl.

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at undersøge forudsætningerne for rimelige rejsetilbud for pensionister, invalider og andre ligestillede grupper ved

- a) et tidsbegrænset universalkort (NORDTURIST-billet)
- b) et rabatberettigende legitimationskort

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1976:

Fra 1. januar 1976 er innført rabattordninger for en rekke flyruter mellom Norge, Danmark, Sverige og Finland, såkalte grønne ruter. Dette er rabattordninger som gjelder for alle, men det antas at de i særlig grad vil kunne nyttes av pensjonister. SAS vil, når statistikk foreligger for sommersesongen 1976, innen årets utgang gi en uttalelse om trafikken på disse ruter. Det er i oktober 1976 innhentet uttalelse om situasjonen fra den finske luftfartsstyrelsen, som minner om at det allerede idag finnes meget betydelige rabattmuligheter og gir uttrykk for at det er mere hensiktsmessig å satse på en effektiv markedsføring av disse allerede eksisterende alternativer, enn å forsøke å skape nye rabattmuligheter.

Meddelande

om rekommendation nr 5/1976 angående samarbete på barnkultu- rens område

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på grundval av pågående utredningsarbete framlägga konkreta planer för utveckling av samarbetet på barnkulturens område.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1976:

Et utvalg nedsatt av Ministerrådet i 1975 utreder f. t. mulighetene for et nordisk samarbeid på barnkulturens område. Utvalget skal i følge sitt mandat foreta en kartlegging av den aktuelle situasjon og fremme forslag til konkrete samarbeidsprosjekter. Utvalget er på det nærmeste ferdig med sitt arbeid og har lagt fram en foreløpig innstilling. Denne innstillingen vil bli drøftet på et nordisk barnekultursymposium våren 1977, hvoretter en endelig rapport vil bli framlagt til behandling i Ministerrådet.

Meddelande

om rekommendation nr 6/1976 angående åtgärder rörande nordiskt språksamarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att med hänsyn till det stora behovet av åtgärder inom det nordiska språkvårdssamarbetet skyndsamt låta utreda förslagen om en nordisk språknämnd samt gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1976:

Som redovisas i ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet under 1976 (*C 1*) har ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete med anledning av rekommendationen på uppdrag av ministerrådet tillsatt en arbetsgrupp för att överväga lämpliga former för samarbetet mellan de nordiska språknämnderna.

De av ministerrådet fastställda direktiven för utredningsarbetet refereras i berättelsen.

Ministerrådet räknar med att arbetsgruppens överväganden och förslag kommer att kunna redovisas senast vid Nordiska rådets session 1977.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 25:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 6/1976 angående åtgärder rörande nordiskt språksamarbete. Syftet med rekommendationen är en utredning av medlemsförslagen om en nordisk språknämnd (*Sak A 415/k*) samt gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd (*Sak A 413/k*) med hänsyn till det stora behovet av åtgärder inom det nordiska språkvårdssamarbetet.

Sedan detta meddelande avgivits har till Nordiska rådet överlämnats ett betänkande (*NUA 1977: 1*) benämnt Nordiskt språksekretariat avgivet i januari 1977 av Arbetsgruppen för utredning av språkvårdssamarbetet i Norden. Arbetsgruppen hade tillsatts av ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete, som av Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) fått i uppdrag att *överväga lämpliga former för samarbetet mellan de nordiska språknämnderna*. Detta uppdrag hade i sin tur föranletts av rekommendation nr 6/1976.

Betänkandet omfattar utöver en kort historik över strävandena att stärka den nordiska språkliga gemenskapen genom att inrätta ett nordiskt språkorgan, en översikt av språkliga frågor behandlade inom Nordiska rådet, en översikt över språknämnderna i Norden, deras organisation, verksamhet och resurser, en redogörelse för språksamarbetet i Norden samt arbetsgruppens förslag till ett nordiskt språkorgan. Två bilagor har fogats till betänkandet, nämligen förslag till instruktion för det tilltänkta sekretariatet och stadgar för språknämnderna i Norden.

Enligt arbetsgruppen måste de samnordiska språkliga strävandena syfta till att underlätta kommunikation och samarbete mellan alla språkbrukare i Norden i alla deras skiftande roller i nordiska sammanhang, som samhällsmedlemmar i allmänhet, som fack- och yrkesmänniskor, som turister, tidningsläsare, TV-tittare, osv. Arbetsgruppen menar att de samnordiska språksträvandena måste ses i samma perspektiv som de allmänna språksträvandena, vilka gäller för de enskilda språken. Orsaken till att det nordiska språksamarbetet hittills inte varit så intensivt som hade varit önskvärt, är att nämnderna satt den inhemska språkvården i främsta rummet och sedan inte haft tillräckliga resurser för den nordiska delen av verksamheten. Vidare gäller att nämndernas samarbete inte har varit så organiserat att frågor av gemensamt nordiskt intresse utan vidare kunnat behandlas i ett översiktligt nordiskt perspektiv och att nämnderna själva inte kunnat acceptera de organisationsformer som föreslagits. Gruppen påpekar att det för närvarande inte finns något samnordiskt organ, som skulle kunna behandla centrala

frågor när det gäller nordisk språkgemenskap och språkförståelse, avgörande för allt nordiskt samarbete.

Arbetsgruppen föreslår att det inrättas ett nordiskt språksekretariat med ett samnordiskt kansli, en sekreterare, ett arbetsutskott och en styrelse och att det samtidigt i Danmark, Finland, Norge och Sverige avsätts medel till en ny sekreterartjänst vid respektive nämnd för intensifiering av det nordiska språksamarbetet. Vidare föreslås att den isländska språknämndens behov av förstärkning beaktas. Ytterligare bör de färöiska, samiska och grönländska språkorganens behov av medel för deltagande i det nordiska samarbetet uppmärksammas. En absolut förutsättning för det nya sekretariatet är enligt arbetsgruppen att språknämnderna får de föreslagna tjänsterna. En annan förutsättning för att språksamarbetet skall kunna genomföras är att det nordiska språksekretariatet arbetar i direkt kontakt med de nationella språknämnderna och därvid stöder sig på nämndernas kunskap och auktoritet, varigenom man samtidigt kan upprätthålla balans mellan å ena sidan behovet av nordisk gemenskap, å andra sidan varje enskilt språks särskilda behov.

Det tilltänkta språksekretariatets arbetsområde och -uppgifter motsvarar i arbetsgruppens förslag i stort sett de uppgifter som skisseras i kulturutskottets betänkande om *Sak A 415/k* om en nordisk språknämnd. Arbetsgruppen understryker särskilt att det nordiska språksekretariatet måste vara förankrat i språknämnderna, men inte på något sätt vara överordnat nämnderna, utan jämställt med dessa.

Det nordiska språksekretariatet föreslås finansierat över den nordiska kulturbudgeten, medan de nya sekreterartjänsterna vid språknämnderna och annan förstärkning av dessas verksamhet skulle finansieras nationellt. Arbetsgruppen betraktar sitt förslag som ett absolut minimum för att språksamarbetet alls skall kunna genomföras. Gruppen framhåller att behovet av åtgärder inom flera arbetsområden är akut och att det krävs rejäla insatser för att resultat skall kunna uppnås.

Arbetsgruppen kan dock tänka sig en annan, men enligt dess mening sämre lösning, för den händelse detta förslag inte går att genomföra i sin helhet. I så fall föreslås ett sekretariat utan samnordisk sekreterare och utan fast kansli, men med en sekreterare för nordiska arbetsuppgifter vid var och en av den danska, den norska och den svenska språknämnden. Man har tänkt sig en treårig utbyggnadsplan, så att under det tredje året alla tre nämnderna skulle ha var sin heltidsanställda sekreterare för det nordiska samarbetet. Detta samarbete skulle helt finansieras över den nordiska kulturbudgeten. Enligt arbetsgruppen består nackdelarna vid denna lösning i brist på stadga och kontinuitet i verksamheten där ett fast organ saknas, risk för dominans av de med särskilda nordiska sekreterare utrustade nämnderna till nackdel för nämnderna i det övriga Norden, svårigheter för Finland att på rättvisa villkor kunna delta i samarbetet.

Kulturutskottet hälsar resultatet av utredningens arbete med tillfredsställelse. Det föreligger enligt utskottet nu fullgott underlag för beslut när det gäller att stärka det nordiska språksamarbetet. Utgångspunkten bör givetvis vara att det inrättas ett nordiskt språksekretariat i enlighet med utredningens enhälligt omfattade förslag, finansierat över den nordiska kulturbudgeten, samtidigt som de nationella språknämndernas och -organens resurser förstärks på nationell väg. Utskottet kan inte se att det av utredningen skisserade alternativa förslaget med enbart en förstärkning av de nationella språknämnderna utan inrättande av något nordiskt språksekretariat, skulle förslå mot bakgrund av det stora behovet av skyndsamma åtgärder. Tvärtom ansluter sig utskottet till arbetsgruppens bedömning att förslaget till nordiskt språksekretariat bör betraktas som ett minimum för att en intensifiering av språkvårdssamarbetet överhuvudtaget skall vara möjlig.

Det är därför utskottets uppfattning att ministerrådet snarast bör fatta beslut om upprättande av ett nordiskt språksekretariat, för att detta skall kunna inleda sin verksamhet budgetåret 1978. Ett positivt beslut av ministerrådet i frågan bör givetvis följas av åtgärder på det nationella planet i enlighet med utredningens förslag. Detta är såsom utredningen påpekat nödvändigt för att språkvårdssamarbetet skall kunna ges den organisatoriska styrka som är en förutsättning för att framgångsrikt kunna bedriva detta samarbete.

Med hänvisning till vad som ovan anförts, får kulturutskottet föreslå att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktn på nytt meddelande i ärendet till nästa ordinarie session.

Köpenhamn den 14 mars 1977

Aimo Ajo (Sd)

Jo Benkow (H)

Per Borten (Sp)

Rolf Fjeldvær (A)

Gylfi Þ. Gíslason (A)

Guttorm Hansen (A)

Förman

Elsi Hetemäki (Kok)

Karl-Erik Häll (s)

Kalevi Kivistö (Skdl)

Sture Palm (s)

Robert Pedersen (S)

Veikko Pihlajamäki (K)

Karl Skytte (RV)

Ingrid Sundberg (m)

Per Olof Sundman (c)

J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Meddelande

om rekommendation nr 7/1976 angående distribution av AV-material

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att fastställa regler som gör det möjligt för auktoriserade organ att utan tullgranskning in- och utföra AV-material av undervisnings-, informations-, kulturell och vetenskaplig karaktär mellan de nordiska länderna.

2. att vidtaga åtgärder i syfte att etablera ett effektivt nordiskt samarbete beträffande distribution av AV-material av undervisnings-, informations-, kulturell och vetenskaplig karaktär, varvid de språkliga minoriteternas och de små kulturområdenas möjligheter att erhålla förbättrad service beträffande AV-material särskilt bör beaktas.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1976:

Såvel til afhjælpning af de i rekommandationens punkt 1 nævnte vanskeligheder vedr. forskellige administrative rutiner i forbindelse med toldbehandling af AV-hjælpemidler ved disses forsendelse mellem de nordiske lande som til undersøgelse af mulighederne for et samarbejde mellem de centrale nationale institutioner for import- og distribution af AV-hjælpemidler, specielt med hensyn til de sproglige minoriteter og de mindre kulturområders mulighed for forbedret tilgang til AV-materiale, behandles for nærværende i kulturaftalens organer planerne om et snarligt seminar med deltagelse af berørte myndigheder vedr. de i omhandlede rekommandation nævnte problemer, på baggrund af hvilket videre foranstaltninger i givet fald vil kunne foretages.

Meddelande

om rekommendation nr 8/1976 angående TV-program för sjöfolk

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna och formerna för en samnordisk distribution och produktion av TV-program för sjöfolk.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1976:

Rekommandasjonen reiser et viktig spørsmål som berører en stor yrkesgruppe i Norden. Saken bør gjøres til gjenstand for en mer detaljert utredning når hovedretningslinjene for et evt. TV-samarbeid er klare, jfr. det pågående utredningsarbeid på TV-området, herunder muligheten for direktsendende satelitt-TV. I denne forbindelse vil en del opphavsrettslige spørsmål bli behandlet, som vil være av betydning for gjennomføringen av denne rekommandasjonen.

Meddelande

om rekommendation nr 9/1976 angående ökat nordiskt samarbete om framtidsstudier

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för ett utökat nordiskt samarbete på framtidsstudier-nas område.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1976:

Nordiska rådets kulturutskott har i sitt betänkande över det medlemsförlag (A 455/k), som låg till grund för rekommendationen, konstaterat att ett särskilt nordiskt institut för framtidsfrågor inte bör inrättas. Däremot efterlyste kulturutskottet en samordning av de framtidsstudier som sker i de nordiska länderna och pekade på vissa områden som kunde vara aktuella för ett nordiskt projektsamarbete.

I de flesta nordiska länderna hör frågorna om framtidsstudiernas metod och organisation till undervisningsministeriernas verksamhetsområde. I Sverige har två organ med uppgifter på detta område inrättats: Sekretariatet för framtidsstudier och Samarbetskommittén för långsiktssmotiverad forskning. Huvudmannskapet för dessa organ har nyligen överförs från statsrådsberedningen till utbildningsdepartementet. Fr. o. m. 1.7.1977 överförs samarbetskommitténs uppgifter till den nyinrättade Forskningsrådsnämnden (FRN). I Danmark har Planlægningsrådet for forskningen inrättat ett "Arbejdsudvalg vedrørende Fremtidsforskning" som har avløst en arbetsgrupp under Statens samfundsvidenskabelige Forskningsråd. Arbejdsudvalget har ett nära samarbete med Institutet for Fremtidsforskning, som är en självägande institution, etablerad av näringslivet. I Finland är det i första hand Finlands Akademi som ansvarar för dessa frågor. I Norge existerar en privat organisation, Selskapet for fremtidsstudier (SEFREM), men något offentligt organ har hittills inte etablerats. På längre sikt kan det kommande "Rådet for tverrfaglig forskning for samfunnsplanlegging" inom Norges almenvitenskapelige forskningsråd (NAVF) — vars arbetsområde också torde komma att omfatta framtidsstudier — komma att bli ett naturligt fokusorgan för det nordiska samarbetet i dessa frågor.

Rekommendationen har diskuterats preliminärt i den rådgivande kommittén för forskning (RKF). RKF:s preliminära inställning är att

prognosverksamhet och framtidsbedömningar av den karaktär som antyds i kulturutskottets betänkande primärt bör vara en nationell uppgift för varje enskilt land. Ett nordiskt samarbete är enligt RKF främst motiverat för att tillgodose kontaktbehovet mellan berörda forskare och institutioner; samarbetet bör konkret i första hand ta sikte på metodproblem och utbyte av information.

I första hand bör man söka komma fram till en organisation för löpande information och erfarenhetsutbyte mellan de nordiska länderna på detta område, såväl beträffande metodfrågor som när det gäller konkreta projekt. Härutöver kan det övervägas om en viss samordning av framtidsstudieverksamheten i Norden kan vara ändamålsenlig och hur en sådan i så fall lämpligen organiseras. På något längre sikt kan det också diskuteras, i vilken utsträckning det finns behov av nordiskt projektsamarbete på särskilda områden (t. ex. de områden som nämns i kulturutskottets betänkande).

Vid en informell överläggning mellan ministerrådets båda sekretariat och de berörda nationella organen har vissa riktlinjer för det fortsatta planeringsarbetet dragits upp.

I ett första skede synes det lämpligt att söka tillgodose kontakt- och informationsbehovet genom att anordna ett antal nordiska seminarier kring aktuella teman, som t. ex. hälso- och sjukvården i ett framtidsperspektiv, långsiktiga ekonomiska planeringsmodeller, effekterna av en ny ekonomisk världsordning på längre sikt etc.

För arbetet med uppläggningsen av dessa seminarier kommer en nordisk planeringsgrupp att tillsättas. Avsikten är att denna grupp även skall ges i uppdrag att överväga förutsättningarna och formerna för ett mera formaliserat nordiskt samarbete i framtidsstudiefrågor.

Meddelande

om rekommendation nr 10/1976 angående åtgärder på massmediaforsknings område

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

1. tillsätta ett nordiskt samarbetsorgan med uppgift att samordna och effektivisera massmediaforskningen i Norden,
2. på olika sätt stödja och stimulera nordiskt samarbete inom massmediaforskningen såväl inom Norden som inom ramen för internationellt samarbete på området.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1976:

Som nämns i berättelsen om det nordiska samarbetet under 1976 (*C 1*) har en särskild sakkunnig tillkallats för att utreda organisationen och finansieringen av det nordiska samarbetet rörande massmediaforskning. Utredningsarbetet beräknas kunna avslutas kring årsskiftet 1976—1977, och utredningens överväganden och förslag torde kunna redovisas i samband med Nordiska rådets session 1977.

Som *Bilaga* överlämnas ett utdrag ur utredningens arbetsplan.

*BILAGA***Utdrag ur PM angående utredning rörande nordiskt samarbete inom massmedieforskning**

Massmedieforskningen har expanderat kraftigt under senare år i samtliga länder. Man har därvid i de nordiska länderna valt olika organisationsformer. De behov som legat bakom expansionen har dock i hög grad överensstämt: i och med massmediernas allt större betydelse har kraven på ökad kunskap blivit starkare. Massmediestrukturen i de fyra nordiska länderna är likartad även om det finns betydande nationella särdrag. Dessa senare är dock inte större än att forskningsresultatet från ett lands massmedier har ett intresse även för övriga länder. Det är mycket naturligt att tankar på olika former av nordiskt samarbete inom massmedieforskning kommit fram.

Det arbete som den nordiska utredningen om massmedieforskningen skall göra syftar till att dels föreslå en eventuell permanent organisation för dokumentationsverksamheten dels diskutera möjligheterna till ytterligare samarbete. Här skall den plan som utredningen skall följa vid sitt arbete närmare presenteras.

Utredningen bör göra en utvärdering av den verksamhet som hittills bedrivits inom NORDICOM. En utgångspunkt är de verksamhetsberättelser och de analyser som NORDICOM själva gjort. Det är dock nödvändigt att utredningen genom besök på respektive nationella centraler försöker skapa en egen uppfattning om arbetet. Än viktigare är kanske att försöka skaffa sig en bild av hur det material som kommit från NORDICOM använts. För vilka har det varit till hjälp och för vilka skulle det kunna bli till nytta?

Utifrån de erfarenheter som utredningen kan vinna genom besök och samtal med dem som stått bakom arbetet inom NORDICOM och dem som använt resultaten av detsamma bör det vara möjligt att komma med förslag om uppläggningsen av det fortsatta arbetet och om dess organisering. För det senare är det nödvändigt att också ta kontakt med sådana som är ansvariga för finansieringen av de nationella institutionerna. Man måste få garantier för en permanentning av verksamheten på det nationella planet.

Uppdraget gäller också att undersöka möjligheterna till ökat samarbete inom forskningen. Man kan här konstatera att det redan förekommer ett ganska omfattande sådant samarbete. Två större konferenser för nordiska massmedieforskare har anordnats 1973 och 1975. Det finns också en rad kontakter på det informella planet. Frågan är om man på något sätt skall institutionalisera samarbetet. Skall man försöka

verka för gemensamma forskningsprojekt? Skall man ha mer eller mindre reguljära symposier och konferenser? Skall man inom ramen för NORDICOM finna lämpliga former för ett vidgat samarbete? Vad skulle detta i så fall få för konsekvenser för NORDICOMs ledningsgrupp?

Utredningen kommer således att förutsättningslöst (1) undersöka behoven av olika former av samarbete inom massmedieforskningen, (2) utvärdera den hittillsvarande verksamheten inom NORDICOM, (3) föreslå en lämplig organisation och finansiering av det nordiska massmediaforskningsarbetet i framtiden.

Meddelande

om rekommendation nr 11/1976 angående historiskt verk om den nordiska kvinnan

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidtaga åtgärder för att utgiva ett historiskt verk som allsidigt belyser den nordiska kvinnans sociala, politiska och kulturella ställning och funktioner i samhället.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1976:

Ministerrådet har merket seg rekommandasjonen og mener at oppgaven bør overveies løst ved hjelp av fellesnordiske midler.

En vil derfor være oppmerksom på saken i det mer langsiktige prioriterings- og planleggingsarbeidet på det allmennkulturelle området.

Meddelande

om rekommendation nr 12/1976 angående offentliga inköp i Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å foreta en kartlegging av gjeldende bestemmelser og praksis med hensyn til offentlige innkjøp i Norden.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1976:

Rekommandationen behandles af Embedsmandskomiteen for handelspolitiske spørgsmål. Et af Nordisk Ministerråds sekretariat udarbejdet foreløbigt udkast, som kort redegør for bestemmelserne med hensyn til offentlige indkøb bliver for tiden suppleret med nationale oplysninger for at opnå en mere fyldestgørende fremstilling af reglerne i de enkelte lande. Embedsmandskomiteen vil behandle rapporten på sit næste møde, og man regner med, at den vil foreligge i god tid før næste session i Nordisk Råd.

Meddelande

om rekommendation nr 13/1976 angående giftiga och farliga ämnen i arbetslivet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att kartlägga användningen av giftiga och farliga ämnen och produkter i arbetslivet och att lägga fram förslag till åtgärder på nordiskt plan i syfte att skapa en arbetsmiljö där det råder full trygghet mot psykiska, fysiska och kemiska störningar.

(Se C 1, s. 974)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 13/1976 om giftiga och farliga ämnen i arbetslivet.

Ett nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet har förelagts Nordiska rådets 25:e session i form av ett ministerrådsförslag, *B 19/s*. Utskottet har möjlighet att följa ministerrådets arbete med att bekämpa förekomsten av giftiga och farliga ämnen i arbetslivet inom ramen för arbetet med detta handlingsprogram. Utskottet finner det mot denna bakgrund ej påkallat att fortsättningsvis följa denna rekommendation utan föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 13/1976 för rådets del vara slutbehandlad.

Stockholm den 20 januari 1977

Erling Dinesen (S)

Finn Gustavsen (SV)

Paul Jansson (s)

Knud Jespersen (DKP)

Bertil Jonasson (c)

Bror Lillqvist (Sd)

Fung. förman

Thor Lund (A)

Kjeld Olesen (S)

Petter Savola (K)

Anna-Greta Skantz (s)

Raino Westerholm (Skf)

Meddelande

om rekommendation nr 14/1976 angående nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att till rådets 25:e session framlägga ett nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet i form av ett ministerrådsförslag.

Se C I, s. 972)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 14/1976 om nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet.

Genom framläggandet av ministerrådsförslaget *B 19/s* om nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet har syftet med rekommendationen uppnåtts. Utskottet har möjlighet att följa ministerrådets arbete på arbetsmiljöområdet inom ramen för det nordiska handlingsprogrammet. Utskottet finner det mot denna bakgrund ej påkallat att fortsättningsvis följa denna rekommendation utan föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 14/1976 för rådets del vara slutbehandlad.

Stockholm den 20 januari 1977

Erling Dinesen (S)

Finn Gustavsen (SV)

Paul Jansson (s)

Knud Jespersen (DKP)

Bertil Jonasson (c)

Bror Lillqvist (Sd)

Fung. förman

Thor Lund (A)

Kjeld Olesen (S)

Petter Savola (K)

Anna-Greta Skantz (s)

Raino Westerholm (SkI)

Meddelande

om rekommendation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillsätta en arbetsgrupp med uppdrag att i samråd med Nordiskt samiskt institut och samiska organisationer skyndsamt utreda och föreslå lämpliga åtgärder för att bevara, stimulera och utveckla det samiska kulturlivet.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1976:

Når det gjelder gjennomføringen av denne rekommandasjonen, kan det vises til Nordisk samisk institutt, som finansieres over det nordiske kulturbudsjettet og hvis målsetning bl. a. er å tjene den samiske befolkning kulturelt.

Videre kan det vises til støtteordningen for oversettelse av nabolandslitteratur, som både i 1975 og 1976 har tilgodesett det samiske språkområdet.

Ministerrådet har de to siste årene støttet Nordisk sameråds virksomhet, i 1975 med dkr. 70 000 og i 1976 med dkr. 80 000.

*BILAGA 1***E 2. Fråga vid Nordiska rådets 25:e session om åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet**

(Se E 2, s. 1885)

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 25:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet. I re-

kommendationen hemställs om att Nordiska ministerrådet tillsätter en arbetsgrupp med uppdrag att i samråd med Nordiskt samiskt institut och samiska organisationer skyndsamt utreda och föreslå lämpliga åtgärder för att bevara, stimulera och utveckla det samiska kulturlivet.

Vad gäller förverkligandet av rekommendationens syfte hänvisas i meddelandet helt kort till Nordiskt samiskt institut, som finansieras över den nordiska kulturbudgeten och vars målsättning enligt meddelandet bl. a. är att betjäna den samiska befolkningen kulturellt. Vidare hänvisas det till stödordningen för översättning av grannlandslitteratur, som enligt meddelandet både 1975 och 1976 tillgodosett det samiska språkområdet. Ytterligare anförs att ministerrådet under de två senaste åren stött Nordiska samerådets verksamhet.

Kulturutskottet konstaterar att meddelandet inte berör det egentliga syftet med rekommendationen, nämligen tillsättandet av en ändamålsenligt sammansatt arbetsgrupp för att utreda och föreslå lämpliga stödåtgärder för det samiska kulturlivet. Detta finner utskottet så mycket mera otillfredsställande som det av det som grund liggande medlemsförslaget och det remissmaterial som därom avgivits klart framgår att den fria kultursektorn måste stödjas och stimuleras utöver vad som är möjligt inom ramen för de normala arbetsuppgifterna för sameinstitutet. Till denna uppfattning har även utskottet anslutit sig. Att utskottet inte önskat ta slutlig ställning till frågan huruvida ett särskilt kulturcentrum vid sidan av sameinstitutet borde inrättas beror på den tvekan som remissinstanserna på denna punkt visat. Utskottet menar att det mot bakgrunden av att samerna är spridda över ett mycket stort geografiskt område är viktigt att även andra organisationsformer för stöd till same-

kulturen analyseras. Då utskottet avgav sitt betänkande i januari 1976 var det helt på det klara med att utredningen brådskade och hemställde mot bakgrund av den samiska kulturens och det samiska språkets starkt hotade ställning om en skyndsam utredning.

Emellertid måste kulturutskottet konstatera att ministerrådet inte tillsatt någon utredning.

Vid 25:e sessionen ställdes en fråga till ministerrådet med anledning av meddelandet om rekommendation nr 15/1976. Frågeställaren önskade få veta huruvida ministerrådet avsåg att tillsätta en arbetsgrupp i enlighet med rekommendationens syfte och, om så inte var fallet, vilka åtgärder ministerrådet avsåg att vidta för att bevara och utveckla det samiska kulturlivet. Av ministerrådets svar på frågan framgick att kultursekretariatet givits i uppdrag att ordna en överläggning mellan nordiska och nationella organ om formerna för bidrag till Nordiska samerådet och samekonferensen samt att dessa överläggningar också borde gälla riktlinjerna för arbetet med samekulturfrågor. Ytterligare framgick att dessa överläggningar kommer att hållas i september och att som resultat av dessa den efterlysta utredningen kommer att tillsättas.

Dessa uppgifter hälsas av utskottet med tillfredsställelse. Utskottet förväntar sig att utredningsuppdraget genomförs så snabbt som möjligt i enlighet med de riktlinjer som dragits upp i utskottets betänkande om medlemsförslaget.

Med hänvisning till vad som ovan anförts, får kulturutskottet föreslå

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande i ärendet till nästa ordinarie session.

Helsingfors den 2 april 1977

Aimo Ajo (Sd)

Martin Buvik (H)

Rolf Fjeldvær (A)

Gylfi Þ. Gíslason (A)

Förman

Guttorm Hansen (A)

Elsi Hetemäki (Kok)

Sture Palm (s)

Veikko Pihlajamäki (K)

Gunnar Richardson (fp)

Karl Skytte (RV)

Mirjam Tuominen (Skdl)

Meddelande

om rekommendation nr 16/1976 angående ändrade medborgarskapsregler för nordbor

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at udrede mulighederne for at indføre krav om to års ophold for nordboer som betingelse for ved naturalisation at erhverve statsborgerskab i et andet nordisk land samt i forbindelse hermed udrede, hvilke konsekvenser en sådan naturalisationstid må antages at få for nordboers erhvervelse af statsborgerret i øvrigt, f. eks. i tilfælde af ægteskab og ved generhvervelse af statsborgerret.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1976:

I Sverige er gjennom en endring av medborgarskapslagen våren 1976 naturalisasjonstiden for nordboere allerede nedsatt til to år med virkning fra 1. juli 1976.

For det videre arbeid med rekommandasjonen er utsett kontaktpersoner i respektive fagdepartementer i de enkelte land — i Danmark og Finland innenriksministeriene, i Norge Justisdepartementet og i Sverige arbeidsmarknadsdepartementet. Det kan på det nåværende tidspunkt ikke sies noe nærmere om hva som vil bli resultatet av overveielene.

Meddelande

om rekommendation nr 17/1976 angående utökad nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at gennemføre forholdsregler, der sikrer et øget nordisk samarbejde inden for det offentliges udredningsvæsen indeholdende bl. a. retningslinjer om i hvert enkelt tilfælde at undersøge mulighederne for gennemførelse af fællesnordiske udredninger, samt for nationale udredningers vedkommende fastsættelse af retningslinjer om, såvel under den forberedende som under den undersøgende og afsluttende udredningsfase, at iagttage fremgangsmåder der i videst muligt omfang indebærer, at nordiske synspunkter varetages.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1976:

Det er nedsatt en ad hoc gruppe med representanter for administrasjonene i de enkelte land til nærmere undersøkelse av de i rekommandasjonen reiste spørsmål. Noen rapport fra gruppens arbeid foreligger ennå ikke.

DOKUMENT 1 A

Rapport

från Nordiska rådets presidium med anledning av rådets beslut den 18 februari 1975 angående ändringar i rådets arbetsordning

Vid Nordiska rådets 23:e session i Reykjavík fattade plenarförsamlingen den 18 februari 1975 en rad beslut med anledning av slutrapporten från arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor (*NR 1975 s. 1445 ff*). Bland dessa uppmanades Nordiska rådets presidium att i samråd med Nordiska ministerrådet finna fram till tillfredsställande frister och lämpliga former för överlämnande av berättelser och meddelanden, särskilt ministerrådets berättelse C 1. Presidiet fick även i uppdrag att arbeta vidare med vissa frågor, däribland frågeinstitutets tillämpning samt eventuella ändringar i rådets arbetsordning.

Arbetsgruppen hade i sin rapport bl. a. framhållit att den i 41 § i rådets arbetsordning stadgade tidsfristen för ingivande av berättelserna — senast en månad innan den ordinarie sessionen börjar — sedan många år inte ansetts tillräcklig. Arbetsgruppen underströk därför att en rimlig tidsfrist måste upprätthållas, särskilt med tanke på C 1:s centrala betydelse för Nordiska rådets arbete, och föreslog att fristen sattes till två och en halv månad före sessionen samt att arbetsordningens 41 § ändrades i enlighet därmed.

Beträffande frågeinstitutet hade arbetsgruppen pekat på vikten av ett väl fungerande sådant institut vid sessionerna. Arbetsgruppen fortsatte:

Frågor kan genom sin relativt fria och enkla form bidra till att stimulera debatten vid sessionerna, och verka pådrivande på den sakfråga som behandlas. Det är emellertid värt understryka att de i arbetsordningen (§ 15) fastlagda reglerna beträffande t. ex. frågornas och svarens längd samt replikrätten måste noggrant iakttas. Om frågeinstitutets konkreta form inte respekteras utan det får karaktär av allmän debatt mister det sitt särskilda värde.

Med anledning av det uppdrag som plenarförsamlingen ålagt rådets presidium har presidiet låtit företa en genomgång av hela arbetsordningen för att söka fastställa vilka ändringar som kunde anses erforderliga. Presidiet har därvid bl. a. funnit att reglerna i 15 § om frågeinstitutet i och för sig borde anses vara tillräckligt väl preciserade. Det rör sig härvidlag närmast om att få dem noggrant iakttagna i praktiken.

Som resultat av genomgången föreligger nedan under punkterna 1—3 angivna förslag till ändringar i arbetsordningen.

Presidiet anser det således värdefullt att rådets nyinrättade budgetkommitté liksom informationskommittén omnämns i arbetsordningen. De båda kommittéerna har inte haft någon invändning mot den föreslagna lydelsen i 31 § resp. 32 §. Presidiet har fastställt särskilda arbetsordningar för budgetkommittén och informationskommittén.

Tidsfristen i nuvarande 41 § för överlämnande av berättelser och meddelanden föreslås förlängd till c:a två och en halv månad i enlighet med arbetsgruppens önskemål. Under de senaste åren har Nordiska ministerrådet i praktiken iakttagit den föreslagna fristen beträffande C 1, men denna bör likväl enligt presidiets mening formellt fastslås i arbetsordningen. Presidiet har i denna fråga haft samråd med Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna). Enighet har därvid uppnåtts om den lydelse som ingår i den nya 43 §.

Förslaget till något ändrad lydelse av nuvarande 44 § har föranletts av det undantagsbeslut med två tredjedels flertal som regelmässigt görs vid inledningen av varje session på grund av den strikta formuleringen om utsändningen av komplett material, inklusive remissmaterial, före sessionen. Av praktiska skäl har man sedan några år frångått utsändningen av allt remissmaterial. Paragrafen bör, enligt presidiets mening, anpassas till rådande praxis för att undvika onödiga och formella undantagsbeslut i denna rutinfråga. En sådan anpassning sker lättast genom utelämnande av orden ”därtill hörande utredningar och”.

Presidiet har låtit juridiska utskottet granska de föreslagna ändringarna i arbetsordningen. Juridiska utskottet har anslutit sig till dessa förslag.

Mot bakgrund av det ovan anförda hemställer presidiet att rådet, i enlighet med Helsingforsavtalets artikel 59, måtte fatta beslut om följande ändringar i arbetsordningen för Nordiska rådet:

1. Efter nuvarande 30 § i arbetsordningen infogas dels ny rubrik: *De fasta kommittéerna*, dels två nya paragrafer av följande lydelse:

31 §.

Nordiska rådets budgetkommitté har till uppgift att tillvarata de budget- och kontrollfunktioner som framgår av särskild arbetsordning eller som åläggs kommittén av rådets plenarförsamling eller presidium.

Budgetkommittén består av tio medlemmar, ordföranden och en annan medlem från vardera av rådets fem utskott. Medlemmarna, två från varje delegation, väljs av plenarförsamlingen på förslag av arbetsutskotten. Vid förfall för medlem av budgetkommittén kan den delegation, som medlemmen tillhör, utse suppleant för medlemmen att tillfälligt ingå i kommittén.

Presidiet fastställer arbetsordning för budgetkommittén.

32 §.

Nordiska rådets informationskommitté har till uppgift att fungera som rådgivande organ för presidiet i informationsfrågor och som redaktionskommitté för tidskriften *Nordisk Kontakt*.

Informationskommittén består av tio medlemmar, två från varje delegation, vilka utses av plenarförsamlingen. Vid förfall för medlem av informationskommittén kan den delegation, som medlemmen tillhör, utse suppleant för medlemmen att tillfälligt ingå i kommittén.

Presidiet fastställer arbetsordning för informationskommittén.

2. Efterföljande paragrafer i arbetsordningen omnumreras.

3. Arbetsordningens nya 43 § (gamla 41 §) och nya 46 § (gamla 44 §) erhåller följande lydelse:

43 §.

Berättelser och meddelanden skall ingivas till sekretariatet senast den 10 december året innan plenarförsamlingens ordinarie session börjar, om detta inte är ogörligt.

46 §.

De förslag, som skall behandlas av plenarförsamlingen vid en session, skall jämte utskottsbetänkanden senast två veckor före sessionens början utsändas till regeringarna, ministerrådet, Färöarnas landsstyre, Ålands landskapsstyrelse, de valda medlemmarna och suppleanterna. Vad nu sagts gäller också berättelser och meddelanden, som skall behandlas vid sessionen, samt presidiets anmälningar om gjorda framställningar och avgivna yttranden. Om särskilda skäl föreligger, kan utsändande ske senare än två veckor före sessionens början.

Köpenhamn den 15 februari 1977

För Nordiska rådets presidium

Knud Enggaard

Fråga vid Nordiska rådets 25:e session om nordiskt patentsamarbete

Till Nordiska ministerrådet

Nordiska ministerrådet har i sitt meddelande om rekommendation nr 11/1973 angående patentsamarbete, daterad den 7 december 1976, redovisat dåvarande läge i de olika länderna. Ett samarbete har förekommit mellan ländernas nationella kommittéer på patenträttsområdet. De regler som erfordras vid en anpassning till det nya internationella läget på patenträttens område kan som ett resultat av detta samarbete väntas på åtskilliga punkter bli likformiga.

Emellertid är uppenbart att länderna kan komma att välja skilda former för sin anslutning till det internationella regelsystem som nu är under uppbyggnad. Danmark kan väntas ansluta sig till alla tre konventionerna, nämligen den europeiska patentkonventionen (EPC), den gemensamma marknadens konvention om s. k. marknadspatent (CPC) och den internationella konventionen om patentsamarbete (PCT). Norge och Sverige synes inställda på att ansluta sig till konventionerna EPC och PCT, medan Finland i främsta rummet visat intresse för PCT. Resultatet kan förmodas bli att alla länderna har kvar en nationell patentlagstiftning avsedd för rent nationella patent. I vad mån olika konventionsanslutningar kan komma att leda till inbördes avvikelser i de nordiska ländernas patentregler jämfört med vad som nu gäller är svårt att överblicka.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts får jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka verkningar tror ministerrådet att den sannolika splittningen på det patenträttsliga området i Norden kan komma att få på det nordiska industriella samarbetet?

Stockholm den 3 mars 1977

Allan Hernelius (m)

Fråga vid Nordiska rådets 25:e session om åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet

Till Nordiska ministerrådet

Nordiska rådet antog år 1976 en rekommendation om åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet (*rek. nr 15/1976*). I rekommendationen föreslås att Nordiska ministerrådet tillsätter en arbetsgrupp med uppdrag att i samråd med Nordiskt samiskt institut och samiska organisationer skyndsamt utreda och föreslå lämpliga åtgärder för att bevara, stimulera och utveckla det samiska kulturlivet.

Av det meddelande som till denna session avlämnats över rekommendationen framgår att inga åtgärder i enlighet med rekommendationen vidtagits. Ministerrådet hänvisar endast till Nordiska sameinstitutets verksamhet, till att ministerrådet ger ekonomiskt stöd till Nordiska samerådet och till att en viss del av stödet till översättning av grannlänternas litteratur kommit den samiska litteraturen till godo.

Dessa besked måste betecknas som klart otillfredsställande mot bakgrund av rekommendationens syfte. I det ursprungliga medlemsförslaget, där jag står som medförslagsställare, påpekade vi att den samiska kulturens och språkets ställning i dag är starkt hotad. Den fria kultursektorn måste stödjas och stimuleras vid sidan om sameinstitutets i övrigt mycket omfattande arbetsuppgifter, t. ex. genom tillskapandet av ett "samiskt kulturcentrum", vilket praktiskt skulle arbeta inom den fria kultursektorn. Verksamheten borde omfatta både litteratur, teater, bildkonst och musik. Sameinstitutets verksamhet ligger för närvarande mest på forsknings- och utredningsområdet.

Nordiska rådets kulturutskott, som inte ville binda sig för att föreslå ett särskilt kulturcentrum, fann att det fanns ett behov att utreda och föreslå lämpliga åtgärder för att bevara, stimulera och utveckla det samiska kulturlivet. Utredningen bör göras i nära samråd med Nordiskt samiskt institut, men även med samiska organisationer. Det samiska deltagandet i utredningen borde bli så representativt som möjligt.

Den arbetsgrupp som rådet i enlighet med utskottets förslag rekommenderade har, som framgår av meddelandet, inte tillsatts. Inte heller antyds någon avsikt från ministerrådets sida att utse en sådan arbetsgrupp.

Mot bakgrund av att de i meddelandet omtalade åtgärderna är klart otillräckliga i ett läge då samernas kultur alltmer trängs ut och deras

etniska identitet riskerar att försvinna, får jag till ministerrådet ställa följande fråga:

Avser Nordiska ministerrådet att tillsätta en arbetsgrupp i enlighet med rådets rekommendation och, om så ej är fallet, vilka åtgärder avser man att vidta för att bevara och utveckla det samiska kulturlivet?

Stockholm den 26 januari 1977

Eric Carlsson (c)

Fråga vid Nordiska rådets 25:e session om skeppsmedicinsk forskning*Till Nordiska ministerrådet*

Frågan om en gemensam nordisk skeppsmedicinsk forskning har aktualiserats genom en rekommendation i Nordiska rådet till de nordiska regeringarna.

Rekommendationen antogs 1969 och är således nu 8 år gammal.

Inom rådets social- och miljöutskott har frågans behandling inom regeringsorganen följts med stort intresse under åren. Arbetsmiljöproblemen har fått en alltmer framstående plats i den allmänna debatten i alla de nordiska länderna och har också satt sin prägel på arbetet i Nordiska rådet. Sjöfolkens arbetsförhållanden har därvid särskilt uppmärksamats bl. a. mot bakgrund av de stora förändringar som skett beträffande fartygens storlek, den tekniska utrustningen och fartygens korta liggetid i hamn.

Vid rådets 22:a session 1974, 2:a samlingen, ställde jag en fråga till ministerrådet huruvida ett konkret förslag rörande den skeppsmedicinska forskningen kunde väntas och i så fall när. Av det svar som då lämnades konstaterade jag att arbetet med rekommendationen inte kommit särskilt långt, eftersom inte ens en kartläggning då företagits av de frågor inom skeppsmedicinen, som skulle vara lämpade för nordiskt samarbete.

Min förhoppning var vid detta tillfälle, alltså hösten 1974, att frågan skulle vara löst på ett tillfredsställande sätt till rådets session 1975. Så skedde emellertid inte.

I social- och miljöutskottets yttrande över C. 1 nr 4/1976 aktualiserades därför på nytt frågan om den skeppsmedicinska forskningen. Ministerrådet uppmanades således att utarbete ett konkret åtgärdsprogram till denna session för en gemensam nordisk skeppsmedicinsk forskning.

Av meddelandet om rekommendationen till denna session framgår emellertid endast, att Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning under 1975 har anordnat ett symposium om skeppsmedicinsk forskning och därefter under hösten 1976 diskuterat hur de rekommendationer och förslag, som framkommit under symposiet och samlats i en rapport, skall kunna realiseras.

Jag får tyvärr på nytt konstatera att arbetet med frågan går synnerligen långsamt. Sedan jag sist ställde min fråga, alltså för 2 1/2 år sedan, har, såvitt jag kan se, endast det skett att ett symposium hållits och att en rapport framlagts från denna.

Även denna gång vill jag uttala en förhoppning, nämligen att resultaten från detta symposium leder fram till ett program för samarbetet på skeppsmedicinens område.

Mot bakgrund av vad ovan anförts ber jag att få ställa följande fråga till ministerrådet:

Anser ministerrådet att det finns möjligheter att genomföra rekommendationen nr 10/1969 om gemensam nordisk skeppsmedicinsk forskning och, om så är fallet, kan ett åtgärdsprogram för denna forskning framläggas till rådets 26:e session?

Stockholm den 26 januari 1977

Anna-Greta Skantz (s)

Fråga vid Nordiska rådets 25:e session om nordisk kursbok i historia

Till Nordiska ministerrådet

I ett medlemsförslag som behandlades vid Nordiska rådets 20:e session 1972 föreslog jag jämte tre andra delegater i Nordiska rådet att en gemensam kursbok i nordisk historia skulle utarbetas. I medlemsförslaget framhölls bl. a. att "de översiktsarbeten som föreligger är föråldrade eller alltför elementära för att fylla en funktion som läroböcker på högstadiet". Medlemsförslaget resulterade i en rekommendation i ämnet (*rek. nr 14/1972*).

Redan i mitten av 1960-talet framhöll Nordiska rådets kulturutskott att det råder stor brist på tidsenliga läroböcker i nordisk historia.

I ett mycket kortfattat meddelande över rekommendationen till årets session upplyses om att under 1976 har olika författare engagerats för att skriva två temahäften som väntas föreligga i början av 1977.

Med hänvisning till det anförda får jag till ministerrådet ställa följande frågor:

I vilken takt kommer det fortsatta arbetet med temahäften att bedrivas?

Ingår det i planerna att också utge en översiktlig lärobok i nordisk historia som kan användas i såväl skolundervisning som folkbildningsarbete?

Stockholm den 3 mars 1977

Sture Palm (s)

Fråga vid Nordiska rådets 25:e session om nordisk samverkan mot politiska våldsdåd

Till Nordiska ministerrådet

Vid rådets session 1976 frågade jag ministerrådet vilka direktiv och vilket tidsprogram som fastställts eller planerades att fastställas för det fortsatta arbetet med rekommendation nr 31/1973 angående samverkan mot politiska våldsdåd med internationell bakgrund inom nordiskt område.

Frågan lämnades i det närmaste obesvarad genom det besked, som ministerrådet gav. Jag underströk inför plenarförsamlingen att man 2 1/2 år efter det att rekommendationen antogs borde kunnat få ett besked från ministerrådet i den mycket anspråklösa frågan om den målsättning och de direktiv som man avsåg att fastställa i anledning av rekommendationen.

Mot bakgrund av den ökning av våldsdåd som sker och den brännande aktualitet som rekommendationen därför har, syns det mig helt naturligt att frågan skulle ha snabbbehandlats inom ministerrådets organ. Så har emellertid inte skett, vilket jag fick konstatera vid 1976 års session och tyvärr också får konstatera i år igen.

Min förhoppning förra året var att arbetet inom den arbetsgrupp som tillsatts med anledning av rekommendationen skulle ha slutförts under 1976 och att en redovisning för den vidare behandlingen av frågan skulle ges i årets meddelande. Min förhoppning har emellertid inte införlivats. Vad som skett under året är, såvitt meddelandet visar, att arbetsgruppen hållit sitt aviserade möte.

I årets meddelande, som i stort är identiskt med förra årets, redovisas att arbetsgruppens slutliga redogörelse till ministerrådet förväntas föreligga i början av 1977. Såvitt jag har mig bekant har någon sådan redogörelse ännu ej lämnats.

Jag får därför upprepa min fråga från förra året och uttrycka förhoppningen att det möte som hållits inom arbetsgruppen ger möjlighet till ett mer konkret svar denna gång.

Med hänvisning till vad ovan anförts får jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka direktiv och vilket tidsprogram har Nordiska ministerrådet fastställt eller planerat att fastställa för det fortsatta arbetet med rekommendation nr 31/1973 angående samverkan mot politiska våldsdåd med internationell bakgrund inom nordiskt område?

Stockholm den 26 januari 1977

Astrid Kristensson (m)

Fråga vid Nordiska rådets 25:e session om det tilltagande missbruket av tunga narkotiska preparat i de nordiska länderna

Til Nordisk Ministerråd

Den stadige økning i misbruket av narkotiske stoffer fører i dag til nedbryting av menneskers helse, fysisk og psykisk, og til sorg og fortvilelse i tusener av nordiske hjem. Tross forsterket innsats fra tollvesen, politi, social- og helsemyndigheter har forholdene hittil bare blitt verre og verre. Særlig betenkelig er den raskt stigende overgang til tunge narkotiske stoffer, der mulighetene for avvenning og helbredelse er minimal for den som en gang har begynt å bruke dem.

I tillegg til de menneskelig sett nedverdiggende forhold for ofrene selv og de problemer som møter familiene, følger det også en økende kriminalitet i narkotikamisbrukets spor. Innbrudd og voldsforbrytelser, under tiden mord og drap, kan føres tilbake til bruken av rusgiftene og narkotikaofrenes desperate strev med å få fatt i de kostbare daglige doser.

De alarmerende rapporter om tiltagende misbruk av tunge narkotika gjelder særlig stoffene morfin, morfinbase og heroin. Det har vært nevnt at man i Danmark regner med 6 000 misbrukere av slike stoffer, at Stockholmområdet har rundt 1 000 heroinmisbrukere o. s. v. Situasjonen pr. i dag for Norden som helhet kan altså tyde på at det er minst 10 000 misbrukere av tunge stoffer.

At importen og markedsføringen av stoffene øker, er også lett å se. I 1975 ble det i hele Vest-Europa beslaglagt 200 kilo heroin. Året etter tok politi og tollvesen alene på Fornebu flyplass ved Oslo omkring 60 kilo, hvorav nær fjerdedelen ble oppdaget ved en enkelt kontroll i desember måned. For Vest-Europa totalt ble det i 1976 beslaglagt 700 kilo heroin.

Vi har merket hvorledes nordiske fly- og båthavner i stigende grad blir brukt av de internasjonale grupper som er engasjert i markedsføringen av dødsgiftene. Ved siden av de virkninger det økte misbruk innenfor den nordiske befolkning innebærer, er bruken av nordiske territorium som ledd i tilbringertjeneste og omsetningskjeder et alvorlig moment akkurat nå. Jeg nevner i tillegg til de betydelige beslagleggelser på Fornebu, og i enkelte svenske og danske lufthavner, at Helsingfors flystasjon i januar i år for første gang har hatt beslagleggelse av et parti kokain.

Dødsfall som følge av narkotikamisbruk blir stadig mer vanlig. For Danmark oppgis ca. 60 tilfelle i 1975 og minst 70 i 1976. Ved Stock-

holms hovedsykehus for behandling av akutte narkotikaforgiftninger døde i fjor 11 av 111 innlagte. Totale antall narkotikadødsfall i Sverige, Norge og Finland har man ingen nøyaktig oppgave over. Det vi vet, er at problemet blir stadig alvorligere både i omfang og med hensyn til karakteren av narkotikaskader.

Vi har, kort sagt, kommet til et punkt der mange med rette spør om vårt samfunn står maktesløst mot de nedbrytende krefter som narkotika-haier og hensynsløse internasjonale spekulanter bringer inn over oss. Har de nordiske velferdssamfunn resignert i kampen, eller har vi ennå ikke greidd å finne fram til de nødvendige metoder til å bygge et effektivt forsvarsverk mot disse kreftene? Kan det tenkes at sviktende samarbeid og samordning mellom de nordiske land bidrar til å skjerpe problemene?

Straffereaksjonene er strenge med opptil ti års fengsel for grove narkotikaforbrytelser både i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Likevel har det ikke lyktes å begrense tilførsler utenfra eller få ram på handelskjedene innen de enkelte nordiske land.

Nordisk Råd har flere ganger vedtatt rekommandasjoner om forsterket innsats mot narkotikaproblemene. Jeg nevner rek. nr. 32/1973 om organisert samarbeid om vurdering av behandlingsmetoder for narkomane og rek. nr. 8/1974 om en samordnet og integrert rusmiddelforskning. De strafferettslige aspekter har også vært sterkt framme, og har etter hvert ledet til en noe mer ensartet lovgivning i så måte, særlig for de groveste narkotikaforbrytelser.

Men det er åpenbart at de initiativ som er truffet ikke har vært tilstrekkelig effektive. Det kreves mer gjennomgripende tiltak for å få situasjonen på narkotikaområdet under kontroll. Vårt ansvar for dette alvorlige sosiale og medmenneskelige problem kjennes tungt etter den utvikling vi har vært vitne til.

På denne bakgrunn vil jeg stille følgende spørsmål til Nordisk Ministerråd:

Hvilke tiltak vil Ministerrådet treffe for snarest mulig å få bukt med det økende misbruk av tunge narkotiske stoffer i de nordiske land?

Oslo, 10. mars 1977

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Fråga vid Nordiska rådets 25:e session om nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter

Till Nordiska ministerrådet

År 1974 rekommenderade Nordiska rådet Nordiska ministerrådet att genomföra en nordisk specialistutbildning för fysioterapeutlärare (*rek. nr 3/1974*). Rekommendationen byggde på en expertutredning (*NU 1973: 6*), som utmynnade i konkreta förslag om genomförande av en nordisk pedagogisk specialutbildning för fysioterapeuter ledande till fysioterapeutlärarkompetens. Utredningen, vars betänkande var enhälligt, fann behovet av pedagogiskt utbildade fysioterapeutlärare vara relativt stort och förutsatte att tillströmningen av intresserade fysioterapeuter i framtiden skulle bli så stor att en ytterligare utbyggnad av fysioterapeutlärareutbildningen skulle behövas.

Nordiska ministerrådet meddelade inför rådets 23:e session, att Nordiska socialpolitiska kommittén i september 1974 beslutat underkasta expertutredningen nationell remissbehandling samt uppdragit åt ministerrådets sekretariat att förelägga kommittén ett konkret förslag i frågan vid dess nästa möte. I ministerrådets till rådets 24:e session avgivna berättelse rörande det nordiska samarbetet anförs, att bland övriga utbildningsfrågor inom social- och hälsovårdssektorn även frågan om vidareutbildning för fysioterapeuter utretts mot bakgrund av rådets rekommendation i ärendet samt att under våren 1976 socialpolitiska kommittén komme att ta ställning till eventuella åtgärder med anledning av utredningarna (*C 1/1976 s. 809*). I ministerrådets berättelse till Nordiska rådet inför dess 25:e session återfinns ej någon redogörelse för den i föregående års rapport omnämnda utredningen om vidareutbildning för fysioterapeuter. I stället har denna fråga nu från att hittills ha varit en ren utbildningsfråga hänförs till arbetsmarknadsfrågorna. I rapporten hänvisas till att en översyn av frågor rörande arbetsmarknaden för social- och medicinalpersonal i de nordiska länderna skall genomföras och anförs att en första rapport i ärendet är att förvänta under våren 1977 (*C 1/1977 s. 943*). Av redogörelsen framgår att det tydligen är fråga om en omfattande utredning, som kan förväntas ta rätt lång tid i anspråk.

Enligt min mening kan det på goda grunder ifrågasättas, huruvida frågan om vidareutbildning av fysioterapeuter bör innefattas i den förenämnda överbyggande utredningen om social- och hälsovårdspersonalens arbetsmarknad. Självfallet bör även för nämnda kategoris vidkom-

mande arbetsmarknadsaspekten beaktas i den förebådade utredningen. I fråga om vidareutbildningen av fysioterapeuter, som rådets rekommendation avsåg, föreligger däremot en god expertutredning som grund för fortsatta överväganden. Det är att beklaga att den linje, som socialpolitiska kommittén gick in för, inte sedan följts upp. Ett inlemmande av denna utbildningsfråga i den stora arbetsmarknadsutredningen kan inte annat än allvarligt fördröja lösningen av fysioterapeuternas vidareutbildningsfråga, i fråga om vilken behovet är klart påvisat och konkreta förslag till frågans lösning framlagts. Då i flera av de nordiska länderna finns aktuella planer på en utbyggnad av fysioterapeututbildningen, vilka veterligen delvis lämnats beroende av en eventuell samnordisk vidareutbildningsmöjlighet, påkallar frågan ett skyndsamt avgörande. Min uppfattning är, att ministerrådet snarast möjligt bör på nytt ta upp denna fråga som en separat utbildningsfråga.

Med hänvisning till vad ovan anförts får jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Har Nordiska ministerrådet för avsikt att ompröva behandlingsordningen för rekommendation nr 3/1974 och skyndsamt vidtaga åtgärder för att på grundval av de i expertutredningen framlagda förslagen (NU 1973: 6) genomföra en vidareutbildning för fysioterapeuter i Norden?

Helsingfors den 2 mars 1977

Raino Westerholm (Skl)

Fråga vid Nordiska rådets 25:e session om färjeförbindelser mellan Vasa och Umeå

Till Nordiska ministerrådet

1975 rekommenderade Nordiska rådet ministerrådet att skapa förutsättningar för att förbättra färjeförbindelserna mellan Vasa och Umeå och i synnerhet säkra en tillfredsställande trafikförsörjning året runt.

Det ursprungliga medlemsförslaget hade avsett en landförbindelse över Kvarken som ett samnordiskt projekt, men på grund av olika utredningar som genomförts för förbindelsen E 79 Umeå—Holmsund—Vasa konstaterade myndigheterna att trafikförbindelsen över Kvarken även i fortsättningen borde upprätthållas sjöledes. Därför tillsattes 1974 en av finska myndigheter bestående arbetsgrupp med uppgift att utreda frågorna i samband med utvecklingen av färjeförbindelse Vasa—Umeå. I meddelandet till denna session läser vi mycket riktigt, att en i överensstämmelse med denna rekommendation av finska myndigheter sammansatt arbetsgrupp håller på att utreda frågorna i samband med säkerställande och utveckling av de i rekommendationen avsedda färjeförbindelserna.

Vid trafikutskottets möte i januari 1977 upplystes emellertid, att arbetsgruppen, som officiellt alltså tillsatts redan 1974, ännu inte sammanträtt. Myndigheterna ansåg att trafiken över Kvarken numera löper bra även under vintern, ehuru naturligtvis inte så smidigt som under sommaren. I praktiken hade alltså en förbättring ägt rum.

Jag vill här erinra om, att trafikutskottet när rekommendationen antogs underströk önskvärdheten av en snabb utbyggnad av färjekapaciteten Vasa—Umeå, samt god utbyggnad av väg- och hamnanläggningar i anslutning till dessa färjeförbindelser. Vidare borde tillräckliga medel avsättas för isbrytarhjälp i området.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts får jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Kan man förvänta resultat av den tillsatta arbetsgruppens verksamhet och, om så är fallet, när?

Stockholm den 26 januari 1977

Rolf Sellgren (fp)

Fråga vid Nordiska rådets 25:e session om utvidgat nordiskt idrotts-samarbete

Till Nordiska ministerrådet

Idrotten har kommit att spela en allt viktigare roll i vårt samhälle inte minst mot bakgrund av att vi i de nordiska länderna har valt att ta ut en stor del av vår höjda levnadsstandard i form av ökad fritid. Den är ett betydelsefullt inslag i en aktiv fritidspolitik och ett led i den förebyggande hälsovården. I synnerhet bör ungdomens idrottsintresse på alla sätt stimuleras, då många samhällsproblem bottnar i dess svårigheter att finna meningsfull sysselsättning på fritiden.

1975 antog Nordiska rådet en rekommendation (*nr 16/1975*) till ministerrådet att verkställa en utredning av formerna för och framlägga förslag till ett utvidgat nordiskt idrottssamarbete, och att därvid dels särskilt beakta behovet av stöd till samarbete inom skol-, ungdoms-, korporations- och handikappidrotten samt inom breddidrotten i allmänhet, och dels överväga möjligheterna att instifta ett Nordiska rådets idrottspris.

I meddelandet om rekommendationen till rådets session 1976 utlovades att frågan om ökat idrottssamarbete skulle utredas och att man kunde räkna med att konkreta åtgärder skulle vidtas relativt fort.

I årets meddelande läser vi att under 1976 ett tremannautskott gjort en kartläggning av det offentliga stödet till idrotten i de nordiska länderna. Därefter har ministerrådet tillsatt ett femmannautskott för att utreda de närmare möjligheterna till idrottssamarbete på bredden med utgångspunkt från ungdomsidrott, företagsidrott, handikappidrott etc. Detta besked är givetvis välkommet och antyder att saken avancerat. Jag vill emellertid erinra om att rådets kulturutskott i olika sammanhang påtalat att nordiskt idrottsutbyte inte åtnjuter stöd från de nordiska samarbetsorganen.

Detta påpekande är så mycket mera väsentligt som det nordiska kulturavtalet även omfattar idrotten. I kulturavtalets artikel 5 heter det således bl. a. att samarbetet skall omfatta främjande av verksamheten inom föreningar och organisationer med allmänskulturella syften, däribland också ungdoms- och idrottssamarbete. Återhållsamheten är att beklaga då det vore rimligt att idrottsligt samarbete tillgodoses på samma sätt som annat kulturellt samarbete inom Norden. Man borde kunna överväga en försöksordning med stöd till idrottssamarbete. Givetvis skall stödet avse idrotten på bredden, kanske i synnerhet ungdomsidrotten och ledarutbildningen.

Jag har här velat peka på att det finns konkreta alternativ att ta fasta på för att främja det nordiska idrottssamarbetet.

Med hänvisning till vad jag ovan anfört får jag därför ställa följande fråga till ministerrådet:

Avser Nordiska ministerrådet att under året vidta konkreta åtgärder för att främja det nordiska idrottssamarbetet, inklusive att ställa medel till förfogande för lämpligt projekt?

Stockholm den 26 januari 1977

Sven Mellqvist (s)

Fråga vid Nordiska rådets 25:e session om harmonisering av transportstödet

Til Nordisk Ministerråd

I Nordisk Råds trafikktvalg har man i en rekke år prioritert meget høyt arbeidet med å forbedre trafikktilbudene i de mer gravgrendte strøk av Norden. Særlig har man vært opptatt av transportsituasjonen på Nordkalotten. Kjølén-gruppen, som er en samarbeidsorganisasjon for fem kommuner i Nordland og Västerbotten, har også tatt opp disse spørsmål. Dette gjelder såvel frakt- som persontrafikken. Forbedringer er da også skjedd i stor grad når det gjelder veiforbindelsene over våre grenser, selv om mye gjenstår både kvantitativt og kvalitativt når det gjelder å skape grunnlag for en relativt problemfri transportavvikling i landenes tynt befolkede områder.

Samtidig som vi fortsetter dette arbeidet med å tilrettelegge det fysiske grunnlag for en rasjonell transportavvikling over grensene, må vi være oppmerksom på at også avgifts- og støttesystemene er av vesentlig betydning for Nordens transportstruktur. Særlig gjelder det godstransport til og fra de mer tynt befolkede områder.

Når det gjelder godstransport har de enkelte land bygget opp nasjonale transportstøtteordninger som stort sett følger samme mål, men som i enkelte detaljer har forskjellig utforming. Det er forståelig ettersom Nordens tynt befolkede områder omfatter varierende geografi, forskjellig bosetningsmønster og delvis forskjellig næringsstruktur.

Vi har i trafikktvalget fulgt Ministerrådets arbeid med å kartlegge mulighetene for en harmonisering av avgifts- og støtteordningene i internordisk transport. I årets C 1 rapporteres det kortfattet om dette arbeidet i tilknytning til spørsmålet om transittrafikken over Trondheim, og det sies at arbeidet nå er siktet inn mot å kartlegge mulige tiltak for å lette slike kommunikasjoner.

I hovedtrekk kan man si at gjeldende støtteordninger i Norge og Sverige fastslår at transportstøtte skal gis i landene fram til riksgrensen. Det kan synes som om slik støtte burde kunne gis for transport for hele strekningen mellom produsent og mottaker, under forutsetning av at det ikke skaper en skjevhet i konkurranseforholdet mellom de enkelte bedrifter i støtteområdene. Med tanke på de geografiske forhold på store deler av Nordkalotten skulle man også kunne vurdere å gjøre slike harmoniserte støtteordninger gjeldende for både Finland, Norge og Sverige. Det er samtidig grunn til å gjøre oppmerksom på at tilsvaren-

de problemstillinger gjør seg gjeldende også for de øvrige grenseområder i Norden.

På denne bakgrunn tillater jeg meg å stille følgende spørsmål til Nordisk Ministerråd:

Vil de eksisterende forskjeller i de nasjonale transportstøtteordninger kunne omformes med henblikk på å øke vareutbyttet mellom landene, og vil det i den forbindelse kunne bli aktuelt at transportstøtte gis for hele strekninger mellom leverandør og mottaker i Finland, Norge og Sverige?

Oslo, 18. februar 1977

Bjarne Mørk Eidem (A)

Fråga vid Nordiska rådets 25:e session om nordisk språkkonvention*Till Nordiska ministerrådet*

Rådet antog år 1966 en rekommendation om nordisk språkkonvention, som syftade till att nordiska medborgare vid hänvändelse till domstol eller annan offentlig myndighet inom Norden skulle kunna använda sitt eget språk, vilket som helst av de nordiska. Rekommendationen är i detta nu en av de äldsta inom rådet. Regeringarna har ej hittills kunnat redovisa för något resultat i frågan.

Inom rådets juridiska utskott har saken ägnats betydande uppmärksamhet under åren. Vid ett gemensamt möte mellan utskottet och justitieministrarna senaste höst erhöll utskottet upplysningar, som gav näring åt förhoppningen att frågan snart skulle ta en positiv vändning. Ministerrådets kortfattade meddelande till 25:e sessionen ger emellertid vid handen, att saken ytterligare blivit fördröjd. Visserligen anförts det, att förhandlingarna skall upptas inom en nära framtid.

Mot bakgrund av att frågan varit anhängig mer än ett decennium är detta det minsta man kan begära. Med vetskap om att det rör sig om ett ärende, som förutsätter komplicerade och förmodligen rätt tidskrävande utredningar och förberedande åtgärder innan praktisk verksamhet i överensstämmelse med rekommendationens syfte kan inledas, är det skäl att starkt understryka vikten av att dessa underhandlingar bör inledas så fort som möjligt. Härvid tilldrar sig särskilt intresse möjligheterna att skyndsamt klarlägga möjligheterna för språkservice av i rekommendationen förutsatt slag på några centrala områden såsom rätts-hjälpens, social- och hälsovårdens samt arbetsmarknadsområdet, särskilt i förhållandet mellan Sverige och Finland.

Med hänvisning till vad ovan anförts får jag till Nordiska ministerrådet ställa följande fråga:

Är Nordiska ministerrådet redo att skyndsamt låta utreda förutsättningarna för genomförande av en nordisk språkkonvention, särskilt med avseende å språkservice på vissa ur praktisk synpunkt betydelsefulla områden såsom rätts-hjälpens, social- och hälsovårdens och arbetsmarknadsområdet.

Helsingfors den 8 mars 1977

Tellervo Koivisto (Sd)

Fråga vid Nordiska rådets 25:e session om åtgärder för att förhindra massfångsten av nordiska flyttfåglar

Till Nordiska ministerrådet

Vid rådets 17:e session behandlades ett medlemsförslag om åtgärder till skydd av flyttfåglar utanför Norden. Förslaget tog sikte på att stoppa massfångsten av nordiska flyttfåglar i ett antal mellan- och sydeuropeiska länder. Förslaget ledde då inte till någon åtgärd från rådets sida. Hithörande frågor har även senare behandlats inom rådet. De är också anhängiga på europeiskt plan bl. a. inom Europarådet.

Det är känt att massfångsten av nordiska flyttfåglar fortgår i berörda länder i oförminskad omfattning. Snarast kan den sägas ha ökat på grund av mera utvecklade fångstmetoder och en tilltagande industrialisering av hela denna hantering. Den för oss nordbor så motbjudande fångsten av bland annat våra flyttande småfåglar, däribland sångfåglarna uppgår idag till tiotals miljoner. Konsekvenserna av denna decimering av det nordiska fågelbeståndet är inte helt klarlagd, men det säger sig självt att den måste äga allvarliga följder ur miljömässig och ekologisk synpunkt. Som vi vet finns det också andra orsaker till att fågelbeståndet decimeras, såsom den tilltagande föroreningen i naturen, trafiken m. fl. med det moderna samhället sammanhängande faktorer, vilka är mycket svåra att rå på.

Efter ett initiativ av Föreningen Vihreä Risti — Gröna korset r.y. i Finland har rådets presidium för någon tid sedan (15 februari 1977) hänvänt sig till Nordiska ministerrådet med en begäran om att ministerrådet snarast måtte undersöka nödvändigheten av och möjligheterna för att det tages samnordiska initiativ i förhållande till sådana nationella och internationella fora, som berörs av de ekonomiska och ekologiska verkningarna av fågelbeståndens storlek i Europa.

Enligt min mening är det angeläget att kraftigt understryka sakens brådskande natur och att siktet i främsta rummet bör ställas in på de ur de nordiska ländernas synpunkt mest aktuella frågorna, konsekvenserna för våra länder ur miljömässig och ekologisk synpunkt av massfångsten av nordiska flyttfåglar i mellan- och sydeuropeiska länder, och att i övrigt tidsödande utredningar, som kan fördröja saken undviks. Mot bakgrund av vad som ovan anförts får jag till Nordiska ministerrådet ställa följande fråga:

Avser Nordiska ministerrådet att snarast och i skyndsam ordning låta utreda förutsättningarna för samnordiska åtgärder i syfte att förhindra massfångsten av nordiska flyttfåglar i mellan- och sydeuropeiska länder?

Helsingfors den 8 mars 1977

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Fråga vid Nordiska rådets 25:e session om tillämpningen av det nordiska samarbetsprogrammet på arbetsmarknadsområdet

Till Nordiska ministerrådet

Det år 1975 antagna samarbetsprogrammet på arbetsmarknadsområdet bygger på de grundläggande principerna i överenskommelsen av år 1954 om en gemensam nordisk arbetsmarknad. De betydande förändringar som ägt rum på arbetsmarknaden i de nordiska länderna under ett par decennier framkallade ett behov att ytterligare fördjupa och utvidga samarbetet på detta område. I programmet fastställdes en hel rad delområden för ett utbyggt samarbete. Tonvikten skulle ligga på sådana delområden, där praktiska och realistiska lösningar kunde uppnås i en nära framtid.

Den påfallande starka utflyttningen av arbetskraft från Finland till Sverige har under flera år gett anledning till bekymmer. På senaste tid har takten i denna utflyttning av flera orsaker ökat. Det är ett känt faktum att en betydande del, tidtals större delen, av dem som flyttar inte utnyttjar de officiella arbetsförmedlingskanalerna mellan länderna. Detta har på ett allvarligt sätt bidragit till att öka utflyttande arbetares och deras familjers otrygghet och särproblem i det nya hemlandet.

I det nordiska arbetsprogrammet ingår en punkt om förstärkt arbetsförmedling, enligt vilken samarbetet skall omfatta ”ytterligare åtgärder för att medverka till att personalrekrytering i annat nordiskt land sker via arbetsförmedlingarna, samt åtgärder för att förhindra olaglig rekrytering och förmedling av arbetskraft”. I förhållandet mellan Finland och Sverige bör dessutom avtalsprotokollet av år 1973 om kanalisering av den flyttande arbetskraften via den offentliga arbetsförmedlingen beaktas. För ändamålet har upprättats en särskild svensk-finsk samarbetsgrupp.

I Nordiska ministerrådets berättelse till 25:e sessionen (C 1) tilldrar sig frågan om kanaliseringen av arbetskraften inte någon större uppmärksamhet. Under avsnittet om arbetsmarknadssamarbete ingår endast en kort redogörelse för nyssnämnda arrangemang mellan Finland och Sverige.

Mot bakgrund av de i det föregående relaterade målsättningarna för samarbetet på detta område och den vikt som tidigare fästs vid frågan om kanalisering av arbetskraften dels på det samnordiska planet och dels i förhållandet mellan Finland och Sverige är det motiverat att fråga sig om de berörda regeringarna för närvarande fullt inser behovet av

skyndsamma åtgärder för att följa upp denna viktiga punkt i programmet för samarbete på arbetsmarknadsområdet.

Med hänvisning till vad ovan anförts får jag till Nordiska ministerrådet ställa följande fråga:

Vilka åtgärder har ministerrådet för avsikt att vidta för att effektivisera genomförandet av punkten om förstärkt arbetsförmedling i programmet för samarbete på arbetsmarknadsområdet och därmed bidra till att en större del av den överflyttande arbetskraften kanaliseras via de officiella arbetsförmedlingsmyndigheterna?

Helsingfors den 8 mars 1977

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Fråga vid Nordiska rådets 25:e session om utbyggnaden av Nordiska hälsovårdshögskolan

Till Nordiska ministerrådet

Enligt beslut av ministerrådet från december 1976 kommer Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg att utbyggas avsevärt från och med 1978. Det kommer avsevärt att öka högskolans verksamhetskapacitet, bl. a. genom inrättandet av ett större antal nya fasta tjänster.

Vid det gemensamma mötet mellan social- och miljöutskottet om ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) i november 1976 påtalades den hittills rådande ensidiga sammansättningen av högskolans lärar- och föreläsarpersonal, bland vilken det svenska inslaget är mycket starkt dominerande, medan de övriga länderna, i all synnerhet Finland och Island är underrepresenterade. Från ministerrådets sida meddelades att högskolans styrelse var medveten om problemet och att man kunde hoppas att situationen förbättras då högskolans personal från 1978 ökas. Social- och miljöutskottet har även senare, vid sitt möte i januari detta år konstaterat att man bör sträva efter att i detta sammanhang åstadkomma en rimlig nationell balans. Givetvis bör de vetenskapliga kompetenskraven beaktas.

I ministerrådets berättelse C 1 uppges att utbildningen i framtiden i första hand kommer att rikta sig till sjukvårdschefer, tandvårdschefer, sjuksköterskor i ledande ställning, administratörer, socialvårdstjänstemän och andra tjänstemän på ledarnivå. Viktiga uppgifter för hälsovårdshögskolan kommer att vara att fungera som kurscentrum för ad hoc-kurser och att medverka i forskarutbildningen vid andra universitet i de nordiska länderna.

Högskolan i Göteborg kan komma att stöta på praktiska svårigheter när det gäller att genomföra ovannämnda uppgifter. Sjukvårds- och hälsovårdspersonalen har i dagens läge stora svårigheter att lösgöra sig från sina arbetsuppgifter för att delta i vidareutbildning. Vidare har stipendierna för studerande vid Nordiska hälsovårdshögskolan inte på långt när höjts i takt med den allmänna kostnadsstegringen, vilket har medfört att finansieringssvårigheterna har blivit ett allvarligt hinder för många hugade studerande. Detta ger mig anledning att ta fasta på vad ministerrådet i C 1 har meddelat om Nordiska hälsovårdshögskolans framtida uppgift att medverka i forskarutbildningen i de olika nordiska länderna bl. a. genom anordnande av tvärvetenskapliga doktorand-

kurser eller genom att högskolans lärare och forskare medverkar i forskarutbildningen vid andra universitet och högskolor i Norden. Av texten framgår inte klart hur man har tänkt sig att detta skulle organiseras. En möjlighet vore att Nordiska hälsovårdshögskolan i viss utsträckning skulle delegera till andra nordiska universitet och högskolor rätt att anordna filialundervisning. Sådan "satellitundervisning" vore tänkbar inte bara när det gäller forskarutbildningen, utan även i fråga om högskolans huvuduppgift, vidareutbildningen av social- och hälsovårdspersonal.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får jag ställa följande tredelade fråga till ministerrådet:

Har ministerrådet för avsikt att tillse, att en rimlig nationell fördelning uppnås beträffande sammansättningen av Nordiska hälsovårdshögskolans lärar- och föreläsarpersonal?

Avser ministerrådet att verka för att stipendierna för studier vid hälsovårdshögskolan höjs?

Har konkreta planer uppgjorts beträffande högskolans medverkan i utbildningen vid andra universitet och högskolor i de nordiska länderna och i så fall vilka?

Helsingfors den 9 mars 1977

Petter Savola (K)

Fråga vid Nordiska rådets 25:e session om stödordningen för den nordiska grannlandslitteraturen*Till Nordiska ministerrådet*

I en rekommendation 1971 uppmanade Nordiska rådet regeringarna att undersöka metoderna för att organisera och finansiera ökad översättning av litteratur mellan de olika språken i Norden. Sedan denna utredning verkställtts beslöt ministerrådet hösten 1974 att under fyra års tid försöksvis genomföra en stödordning för att stimulera översättningsverksamheten. Denna försöksordning trädde i kraft från början av år 1975 och har alltså nu drygt två år på nacken. Mot bakgrund av detta avskrev Nordiska rådet 1975 rekommendationen, som ju syftade till en utredning. I sitt avskrivningsbetänkande framhöll kulturutskottet, att stödordningen borde evalueras så snart man hade fått tillräckliga erfarenheter av verksamheten, detta bl. a. för att se om det eventuellt kunde bli behövligt att revidera riktlinjerna för arbetet under pågående försöksperiod.

Anslaget till översättningsordningen var 1975 750 000 Dkr och 1976 800 000 Dkr. Fördelningen av anslaget sker enligt en bestämd nyckel där varje språkområde har en viss procentuell kvot. Jag skall här inte närmare gå in på denna kvotering, men det förefaller att finnas skäl för kulturavtalets organ att se över också denna fråga. Pengarna ges till utgivarna, förlagen, på basen av ansökningar till bestämda översättningar. Det är således fråga om ett statsstöd som bidrar till att täcka de högre utgivningskostnaderna då det är fråga om översättningar. Grundidén är god, på detta sätt underlättas utgivningen av översatt litteratur, och det sammanlagda antalet översättningar inom Norden kan tänkas öka. I varje fall var detta ett av syftena. Särskilt för de små språkområdena, där bokutgivningen blir olönsam på grund av de mindre upplagorna, är det betydelsefullt att detta stöd kan ges.

Men ser man på det praktiska utfallet av verksamheten frapperas man omedelbart av att stora skevheter har uppstått när det gäller språkfördelningen av översättningarna.

Det visar sig nämligen, att av de 235 böcker som hittills har fått stöd bara 16 har översatts från finska till något annat språk. Till yttermera visso är 14 av dessa översatta till svenska, medan 2 har översatts till norska. Till de andra språken i Norden har överhuvudtaget inga finskspråkiga böcker översatts. I motsatt riktning d. v. s. från de andra språken till finska, är situationen tillfredsställande, men här dominerar svenskan starkt över de andra originalspråken. På liknande sätt översätts långt flera isländska böcker till danska och norska än till svenska och finska.

I och för sig är detta helt i överensstämmelse med det mönster som sedan länge har rått inom Norden när det gäller översättningsverksamheten. Stödordningen har alltså inte i nämnvärd grad lyckats bryta de invanda fårorna för kulturimpulserna. Men förhoppningen när man instiftade översättningsordningen var just, att man skulle stimulera till ökad översättning på tidigare mera sällan nyttjade översättningsriktningar, att bana nya vägar för litteraturintresset i Norden. Dessa förhoppningar har alltså kommit på skam.

Frågan är om inte riktlinjerna för översättningsordningen borde ses över grundligt för att verksamheten skall få åsyftad verkan. Jag vill ta fram några enligt min åsikt ögonskenliga orsaker till att det har gått som det har gått. En orsak är givetvis läsarvanorna. Det är ett problem som har historiska orsaker och som det troligen på kort sikt är svårt att påverka. Ett annat är tydligen bristen på språkkunniga förlagslektörer när det gäller andra nordiska språk än danska, norska och svenska (bortsett från relationen finska-svenska, där brist inte råder). Ett tredje är bristen på kvalificerade översättare mellan t. ex. finska och de andra språken i Norden (igen bortsett från svenskan).

Detta är svåra problem, och i synnerhet översättarproblematiken skulle troligen förtjäna att bli föremål för alldeles speciella åtgärder, kanske i en bredare kontext än enbart litteraturöversättningarna. Men problem är till för att lösas.

Utan att vilja göra anspråk på att komma med någon patentrösning vill jag dock framhålla, att det uppenbart vore skäl att se över både understödets storlek per bok och metoden för fördelningen. Det är uppenbart att det stöd som utgivarna tilldelas för översättning i de flesta fall inte räcker till för att täcka hela översättningskostnaden. Här kunde man tänka sig en viss behovsprövning, som riktlinjerna för övrigt redan nu tycks ge utrymme för. För det andra borde bedömningskommittén sannolikt aktivt gå in för att stimulera till översättning på de översättningsriktningar som nu är eftersatta. En metod att åstadkomma detta vore t. ex. att inom de kvoter som tilldelats vart och ett av de större språken öronmärka en viss del av anslagssumman för översättning från vart och ett av de andra språken. För de minsta språken är situationen något annorlunda. Där är översättningsordningens betydelse närmast att stimulera till utgivning av vad man kunde kalla baslitteratur — jag tänker här på färöiska, grönländska och samiska.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får jag ställa följande fråga till ministerrådet:

Har ministerrådet för avsikt att vidta åtgärder för att åstadkomma en mera balanserad och mot syftena svarande fördelningsmetod när det gäller översättningsstödet till den nordiska grannlandslitteraturen?

Helsingfors den 8 mars 1977

Ulf Sundqvist (Sd)

Fråga vid Nordiska rådets 25:e session om effektiviserat samarbete mellan narkotikapolis och andra myndigheter

Till Nordiska ministerrådet

De nordiska länderna har tydligt blivit ett verksamhetsfält för de internationella narkotikaligorna, och smugglingen av allt farligare narkotiska ämnen hit har fortgående ökat. Samtidigt har den med införseln och bruket av narkotika förbundna brottsligheten antagit klart mera organiserade former än tidigare.

Allt yngre åldersklasser lockas att använda narkotika. Morfinister i 10—11-årsåldern är inte längre ovanliga. Från s. k. mindre farliga ämnen, såsom cannabisprodukter, sker övergången lätt till farligare ämnen, såsom heroin, vars införsel till de nordiska länderna på senaste tid har blivit ett verkligt problem. Det ovillkorliga beroendeskap som heroinet förorsakar ger upphov till en allvarlig ökning av rån, brott mot liv, stölder och prostitution i vårt samhälle. Denna utveckling inskränker sig ej längre enbart till huvudstäderna, utan håller på att sprida sig också till de övriga större städerna.

Införseln av narkotika och den omfattande förmedlingen av sådana är de moment av handeln med narkotika, som myndigheterna borde kunna ingripa i på ett effektivt sätt, så att följdföreteelsen — att unga börjar använda narkotika och hemfaller åt olika slag av kriminalitet — kunde fås under kontroll. Som det nu är kan just topparna inom narkotikaförmedlingen alltför sällan ställas till ansvar. De som handhar införseln av narkotika, partihandlarna och de stora förmedlarna förmår undgå myndigheternas kontroller.

Det finns fall, då toppar inom narkotikahandeln har kunnat undgå myndigheterna i något annat nordiskt land även efter det att polisen inom ett annat nordiskt land har tillräckliga bevis för att anhålla vederbörande. Även friktion av annat slag förekommer mellan de nordiska länderna när det gäller bekämpandet av narkotikabrottsligheten, trots att alla säkert borde vara intresserade av ett effektivt, fast samarbete för att bekämpa den fara narkotikan innebär för den friska kärnan i våra samhällen. De myndigheter som är verksamma i bekämpandet av narkotikabrottsligheten betraktar som en av orsakerna till friktionen inom samarbetet den omständigheten, att utbytet av informationer i ärenden rörande narkotikabrott är otillräckligt från ett nordiskt land till ett annat. De polis- och åklagarmyndigheter, som arbetar med narkotikafrågor anser också, att det skyndsamt borde fås till stånd effektiva, direkta un-

derhandlingsprocedurer mellan vederbörande myndigheter i de nordiska länderna i syfte att utbyta informationer och komma överens om förestående åtgärder. Dylika underhandlingsarrangemang borde omfatta både de på fältet verksamma poliserna och myndigheterna på ett så högt plan som möjligt. Underhandlings- och diskussionskontakterna borde inte inskränka sig enbart till några konkreta enskilda fall, i samband med vilka redan nu upprätthålls kontakt i någon mån, utan de borde göras till regelbundna och bestående, t. ex. två gånger om året turvis i varje nordiskt land hållna gemensamma underhandlings-, informations- och planeringstillfällen.

Med hänvisning till vad jag ovan anfört och till narkotikaproblemets allvar i de nordiska länderna får jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Har de nordiska ländernas regeringar för avsikt att vidta åtgärder för att få till stånd permanenta, regelbundet hållna underhandlings-, informations- och planeringstillfällen för de nordiska ländernas narkotikapolis- och andra myndigheter på området i syfte att få narkotikabrottsligornas verksamhet under effektiv kontroll i Norden?

Helsingfors den 7 mars 1977

Tellervo Koivisto (Sd)

Fråga vid Nordiska rådets 25:e session om nordiskt institut för skärgårdsforskning*Till Nordiska ministerrådet*

Nordiska rådet antog år 1974 vid sin höstsamling en rekommendation till ministerrådet att utreda frågan om inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning, särskilt med beaktande av möjligheterna att förlägga detta till Åland. Innan rådet antog rekommendationen hade rådets socialpolitiska utskott grundligt förberett frågan. Man hade hört en rad framstående experter på området och dessutom besökt Åland för att på ort och ställe bekanta sig med skärgården och dess förhållanden. Med ett omfattande remissmaterial som grund hade utskottet kommit fram till att det tänkta institutet borde koncentrera sig på forskning om skärgårdens förhållanden i vid mening. Åland med sin skärgård ger ju helt enastående förutsättningar för forskning av dethär slaget.

Till sessionen 1976 hade ministerrådet i C 1 givit en mycket knapphändig rapportering om vad som hade uträttats i saken. Det gav social- och miljöutskottets viceförman Lars Lindeman anledning att ställa en fråga vid förra sessionen till ministerrådet om vilka åtgärder ministerrådet hade för avsikt att vidta för att skyndsamt inleda den begärda utredningen.

I sitt svar på frågan sade minister Ivar Nørgaard på ministerrådets vägnar att ämbetsmannakommittén för miljövärdsfrågor, som hade behandlat frågan, hade ansett att det inte fanns behov för ytterligare samarbetsåtgärder på det rent naturvetenskapliga området när det gällde skärgården. Samtidigt hade ämbetsmannakommittén dock framhållit att övervägandena om ett nordiskt skärgårdsinstitut naturligen borde utvidgas till att omfatta också andra aspekter på skärgården, särskilt näringsliv och glesbygdsproblem. Ämbetsmannakommittén rekommenderade att saken skulle översändas till vidarebehandling i ställföreträdarkommittén. Minister Nørgaard meddelade vidare att saken av ställföreträdarkommittén hade blivit sänd till yttrande till ämbetsmannakommittén för regionalpolitik, som väntades ta upp frågan till behandling vid ett möte i mars 1976.

Det var därför med förväntan, som vi inom social- och miljöutskottet såg fram emot ministerrådets rapportering om frågans fortsatta behandling under fjolåret. Vi blev dock besvikna. Det enda som har sagts från ministerrådets sida om saken till denna session är tre rader, som vi efter visst letande hittade i avsnittet om gränsregionalt samarbete. Jag

citerar vad där står: "I planerna för 1977 ingår även en förstudie rörande samarbetsmöjligheterna mellan Åland och Åboland skärgård samt Stockholmsregionen. Den har formen av en förstudie."

Kontentan av denna ytterst knapphändiga rapportering, som inte ens innehåller en hänvisning till rekommendationen, är alltså att denna stora och viktiga fråga efter att ha bollats mellan olika organ nu uppenbarligen bakas in i en studie, som säkerligen i och för sig är nyttig, men som bara med stor svårighet kan antas ha någon direkt relevans för den utredning om ett skärgårdsinstitut med i första hand miljöforskning på programmet, som rådet har rekommenderat. I själva verket torde det vara fråga om en kartläggning som Nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitiska frågor (NÄRP) hade planerat redan innan Nordiska rådet antog rekommendationen om ett nordiskt institut för skärgårdsforskning. Jag kan inte annat än anse att frågan inte har skötts så som den borde skötas. Den rekommenderade utredningen har i varje fall inte ännu igångsatts. Om motiven för detta har rådet inte erhållit några upplysningar.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts får jag ställa följande fråga till ministerrådet:

Vilka åtgärder avser ministerrådet att vidtaga för att skyndsamt utreda frågan om inrättandet av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning, särskilt med beaktande av möjligheterna att förlägga detta till Åland?

Helsingfors den 8 mars 1977

Bror Lillqvist (Sd)

Rapport

från Nordiska rådets presidium

Indhold

1. Indledning
2. Præsidiets sammensætning, møder m. v.
3. Foranstaltninger i anledning af rådets beslutninger
4. Nordiske samarbejdsspørgsmål
5. Møder med Nordisk Ministerråd m. m.
6. Virksomhed i udvalg og komiteer
7. Organisatoriske og finansielle spørgsmål
8. Informationsspørgsmål
9. Publikationsvirksomhed
10. Delegationer og parlamenter
11. Forberedelser til rådets 25. session
12. Kontakter med andre internationale organisationer. Konferencer
13. Nordisk Råds litteraturpris

Tillæg 1

Regnskab for 1976 samt budget for 1977 og 1978

Tillæg 2

Personalefortegnelse for præsidiensekretariatet

Tillæg 3

Præsidiets skrivelser til Nordisk Ministerråd og de nordiske regeringer

Tillæg 4

Behandlingen af modtagne skrivelser

Tillæg 5

Protokol fra møde den 29. februar 1976 mellem Nordisk Råds præsidium og Nordisk Ministerråd (samarbejdsministrene)

Tillæg 6

Protokol fra møde den 18. november 1976 mellem Nordisk Råds præsidium og Nordisk Ministerråd (samarbejdsministrene)

Tillæg 7

Arbejdsordning for Nordisk Råds informationskomité

1. Innledning

I samsvar med § 22 i arbejdsordningen for Nordisk Råd, avgir præsidiumet som det organ som tar hånd om rådets løpende anliggender mellom

sesjonene, rapport om sin virksomhet mellom rådets 24. og 25. sesjon. Rapporten behandler også utvalgenes, informasjonskomiteens og budsjettkomiteens arbeid.

Rådets 25. sesjon

Hovedtyngden av virksomheten siden 24. sesjon har vært konsentrert om oppfølging av de spørsmål som rådet har til behandling, om nye initiativ på forskjellige felter og om forberedelsen av saker som skal opp på 25. sesjon. Det har samtidig falt naturlig at man etter 25 års virke har søkt å få fram et materiale som i store trekk gir et bilde av resultater som er nådd.

Under et tidsperspektiv har utviklingen av Nordisk Råds arbeid og funksjoner vært bemerkelsesverdig. Etter hvert er det bygd ut et folkerettslig forpliktende samarbeid med en samarbeidsmodell som man ikke har noen direkte parallell til blant andre nasjoner. Formaliseringen av denne utvikling knytter seg i første rekke til Helsingforsavtalen av 1962, som siden har utgjort en slags "grunnlov" for det nordiske samarbeidet, til revisjonen av denne avtale i 1971 da ministerråd og ministerrådssekretariat ble instituert og et eget presidiesekretariat opprettet, og til den nye revisjon i 1974 med innføring av miljøvernet blant prioriterte saksområder og gjennomføring av offentlighetsprinsippet i nordisk samarbeid.

Gjennom det integrerte samarbeidsmønster som er knesatt i Helsingforsavtalen og som daglig praktiseres i kontaktene mellom de nordiske land, er både parlamenter og regjeringer representert i sentrale organer og medvirker fra tidlige trinn i beslutningsprosessene. Dette vil si at så vel regjeringer og regjeringspartier som alle betydeligere opposisjonsgrupper har mulighet for å gjøre seg gjeldende før realitetsstandpunkter er tatt og dermed øve innflytelse på de endelige beslutninger. Administrativt slår Helsingforsavtalen (art 42) fast at det som grunnleggende regel skal være direkte kontakt mellom de respektive lands administrasjoner uten medvirkning av landenes utenriksstjeneste eller andre mellomledd (bortsett fra i utenriks- og forsvarspolitiske saker o. l.).

Det integrerte samarbeid mellom parlamenter og regjeringer og reglene om oppfølging av rekommendasjoner og andre rådsvedtak forklarer hvorledes man kan nå så omfattende praktiske resultater av et samarbeid mellom suverene stater uten en overbygning av felles organer med overnasjonal myndighet. Prinsippet om direkte kontakt mellom parallelle nordiske myndigheter og organer på tvers av landegrensene er grunnlaget for at man kan opprettholde det omfattende og vidt forgrenede praktiske samarbeid med et minimum av felles nordiske organer av administrativ karakter.

Den samarbeidsmodell som har utviklet seg under Nordisk Råds 25-

årige virksomhet — først mellom Danmark, Island, Norge og Sverige, fra den 4. sesjon i København 1956 også med Finland som medlem — har vist seg i være både fleksibel og funksjonsdyktig. Det er skapt et avtalegrunnlag og et apparat som vil kunne brukes til ytterligere utdypning av det nordiske fellesskap og samarbeid og til videre praktiske framstøt til beste for Nordens folk. Man må med rette kunne si at erfaringene fra den virketid rådet har bak seg, lover godt for framtiden.

Medlemsforslag, rekommandasjoner og oppfølging av saker

I løpet av de 25 år Nordisk Råd har vært i virksomhet har det vært satt fram 810 medlemsforslag fra parlamentarisk side (A-saker) og 41 forslag fra regjeringene (B-saker). Siden 24. sesjon er det framsatt 13 medlemsforslag fra parlamentarikere og 4 regjeringsforslag. Det var foran årets sesjon vedtatt 638 rekommandasjoner. Dertil kommer en lang rekke uttalelser i tilknytning til Ministerrådets beretninger m. v. En gjennomgåelse av oppfølgingen av rådsrekommandasjonene viser at omkring tre femtedeler av sakene helt eller i vesentlig grad er blitt gjennomført i samsvar med rådets forutsetninger, mens de øvrige enten ikke har vist seg gjennomførbare på nordisk basis eller er under utredning eller gjennomføring.

Blant vesentlige saker som er gjennomført etter rekommandasjon fra rådet i 25-årsperioden, vil presidiet bl. a. peke på følgende:

- Felles nordisk arbeidsmarked 1954
- Passfrihet i Norden og nordisk passunion 1954 og 1957
- Fellesnordisk "sosialborgerskap" (Sosialkonvensjon) 1955
- Opprettelse av en Nordisk Kulturfond (rek. 1956 m. fl.) 1967
- Opprettelse av en Nordisk litteraturpris 1961 og en Nordisk Musikkpris 1965
- Nordisk kulturavtale 1972
- Nordisk transportavtale 1973
- Opprettelse av Nordisk Investeringsbank 1976
- Nordisk miljøkonvensjon 1976
- Innføring av kommunal stemmeret i nabolandene (delvis gjennomført 1976)

Samarbeidet mellom parlamentarikere og regjeringer

Etter at endringene i Helsingforsavtalen i 1971 førte til opprettelsen av ministerråd og to ministerrådssekretariater har samarbeidet mellom parlamentene og regjeringene blitt styrket og bygd ut i vesentlig grad. De nye organer på regjeringenes side har økt mulighetene for en rask gjennomføring av rådsvedtak, og rådets kontrollerende funksjoner er samtidig utvidet. Et vesentlig punkt er behandlingen av de felles nordiske budsjetter der parlamentarikerne gjennom Nordisk Råds faste utvalg og den budsjettkomité som ble opprettet i 1975 med medlemmer fra samtlige utvalg, trekkes inn i beslutningsprosessen en tid før de endeli-

ge budsjetter blir fastsatt. Det skjer også en gradvis overføring av nordiske institusjoner fra de enkelte lands budsjetter til felles nordiske budsjettposter.

Når det gjelder regjeringenes deltakelse i rådsarbeidet, er det grunn til å understreke det økende antall ministerrådsforslag. Både gjennom en rekke handlingsprogram for viktige områder og ved å reise viktige enkeltsaker som f. eks. kommunal stemmerett for nordboer, opprettelse av en nordisk investeringsbank, forslag om konvensjoner for miljøvern og om grensekommunal samarbeid har regjeringene medvirket til en aktivisering av det nordiske samarbeidet. Til den 25. sesjon, foreligger fire ministerrådsforslag, nemlig handlingsprogram for arbeidsmiljøpolitikken, for sosial- og helsepolitikken og for byggsektoren og en konvensjon for grensekommunalt samarbeide.

Det er av stor betydning at de enkelte nasjonalforsamlinger i stigende grad har regelmessige, årlige debatter om nordiske saker. Dermed kan parlamentene både stimulere nye initiativ og utøve slike kontrollende funksjoner som i siste omgang må ligge i hvert enkelt lands folkevalte forsamling. Også for informasjon av almenheten og for å aktivisere de politiske partiers arbeid med nordiske spørsmål er det av verdi at nasjonalforsamlingene drøfter det nordiske samarbeid.

Drøftingene mellom presidiet og ministerrådet om samarbeidskontaktene og de praktiske former for samarbeidet framover som ble omtalt i forrige presidierapport er sluttført. En avtale ble stadfestet i møtet mellom presidiet og samarbeidsministrene 18. november 1976. Teksten følger som bilag til denne rapport.

I tråd med de retningslinjer som er trukket opp, har kontaktene mellom Nordisk Råd og Nordisk Ministerråds organer vært utbygd. Det er bl. a. holdt møter mellom presidiet og samarbeidsministrene og en rekke møter mellom rådets faste utvalg og de respektive fagministre. Rådet har også vært representert som observatør med arbeidsmarkedets parter, ved møter som er arrangert av Ministerrådet i forbindelse med behandling av konkrete nordiske samarbeidsspørsmål og saker rådet har til behandling. Representanter for ministerrådssekretariatene har medvirket som sakkyndige ved enkelte utvalgsmøter. Det har vært flere samrådsmøter mellom sekretærkollegiet og samarbeidsministrenes stedfortredere. Sekretariatsjefene ved de tre nordiske sekretariater har vært samlet tre ganger i årets løp til overlegninger om saker av felles interesse.

For de videre kontakter mellom de nordiske regjeringer og parlamentene er det av betydning at statsministrene har svart positivt på en henvendelse fra presidiet om å gjenoppta den direkte kontakt med regelmessige samrådsmøter mellom statsministrene og presidiet til drøfting av sentrale spørsmål i det nordiske samarbeidet. Et første møte vil bli holdt under 25. sesjon for å diskutere aktuelle rådssaker og formene for de framtidige kontakter. Siden tar man sikte på å avvikle møter

mellom presidiet og statsministrene hver høst i god tid før den ordinære sesjon.

Samarbeidet mellom ministerrådet og Nordisk Råds budsjettkomité er bygd ut videre og begynner å få en hensiktsmessig praktisk form. Ved behandlingen av de felles nordiske budsjettposter for 1977 ble det holdt samrådsmøter mellom budsjettkomitéen og ministerrådet (samarbeidsministrene), og disse fikk betydning for så vel budsjettets totalramme som for fordelingen av midlene.

Under behandlingen av budsjettet for 1978 arbeider man videre med å finne hensiktsmessige former for kontakter og presentasjon av budsjettmaterialet i forskjellige faser.

Samarbeid med nordiske organisasjoner

Nordisk Råd samarbeider med en lang rekke nordiske organisasjoner som dels fungerer som remissinstanser og dels medvirker på annen måte under rådets arbeid eller med å spre kunnskap om dette. Spesielt er det grunn til å peke på de nære kontakter med de nasjonale foreningene Norden och Foreningene Nordens Forbund. En understrekning av dette fant sted under årets Nordkalottkonferanse i Torneå i august, der representanter for Nordisk Råds presidium og økonomiske utvalg var til stede. Til Nordisk Råds 25-årsjubiléum har foreningene Norden latt sin gavebok for 1977 være viet rådets virke og plass i samarbeidet.

Utstillingen "Kvinnan i Norden" var ferdig til visning 24. oktober 1976 og har vært distribuert og tilrettelagt i samarbeid med foreningene Norden. Den har hittil vært vist på ca. 150 steder i de nordiske land og 13 steder i utlandet.

De faste, løpende kontakter med Nordens Faglige Samorganisasjon har vært opprettholdt og styrket siste år. Som remissorgan spiller NFS en meget betydelig rolle for rådets arbeid. Arbeidsmarkedets parter har videre vært hørt som sakkyndige under utvalgsbehandling av disse saker. Det er også holdt kontaktmøter mellom representanter for presidiet/presidiesekretariatet og Nordens Faglige Samorganisasjon. Organisasjonen var også representert på rådskonferensen i Kristiansand. De nordiske arbeidsgiverforeninger har ingen tilsvarende felles organisasjon, men rådet holder nær kontakt med arbeidsgiversiden gjennom de nasjonale arbeidsgiverforeninger. Som remissinstanser og sakkyndige spiller de en lignende rolle som NFS.

Blant andre nordiske organisasjoner som jevnlig medvirker med remissuttalelser m. v. kan bl. a. nevnes Nordisk Akademikerråd og Nordisk Arbeidslederunion.

25-årsjubileet

En oversikt over lovgivning som er kommet i stand gjennom nordisk samarbeid er utarbeidet av byråsjef Bernt Nyhagen og trykt i Nordisk

utredningsserie (NU 1976: 32). Presidiet har videre besluttet å utgi en bok på engelsk, dansk og finsk om nordisk samarbeid som er forfattet av fhv. generalsekretær Frantz Wendt, København. Den danske utgave ventes foreligge trykt i løpet av våren. Utgavene på engelsk og finsk forutsettes å komme i løpet av sommeren. Det er også forberedt forskjellig annet opplysningsmateriale i forbindelse med 25. sesjon. Samtidig som presidiet vedtok at undertegnelsedatoen for Helsingforsavtalen, 23 mars, i 1977 markeres som en spesiell Nordens Dag, ble det tatt kontakt med foreningene Norden om en omfattende møte- og opplysningsaktivitet omkring dette tidspunkt. I anledning av Nordisk Råds 25-års-jubileum har Nordisk Kulturfond latt utarbeide en veggavis som er distribuert til skoler, biblioteker, museer m. v. rundt i hele Norden.

I forbindelse med forslag til revisjon av rådets arbeidsordning som blir forelagt til 25. sesjon, er de to faste komiteer, informasjonskomiteen og budsjettkomiteen, ført inn i arbeidsordningen.

Ved 25. sesjon har man vedtatt som en forsøksordning å innføre simultantolkning mellom finsk og de skandinaviske språk. Gjennom et mer konsentrert arbeidsopplegg er tiden for sesjonen skåret ned med halvannen dag uten at det går ut over lengden av plenumsforhandlinger.

Aktuelle arbeidsoppgaver

Blant nordiske samarbeidsoppgaver som nå er løst eller står sentralt i debatten, vil presidiet peke på følgende:

Den nordiske investeringsbank trådte i virksomhet 1. august 1976 med sete i Helsingfors og de første lån er bevilget. Til bankens kontrollkomité har presidiet i overensstemmelse med den fullmakt som ble gitt av plenum under 24. sesjon oppnevnt i Nordisk Råds medlemmer for tiden fram til 25. sesjon.

Den nordiske miljøvernkonvensjon trådte i kraft 5. oktober 1976. Den forutsettes fulgt opp av et samarbeid om gjennomføringen med utarbeiding av felles standarder, toleransegrenser m. v. der dette er gjennomførbart. Et medlemsforslag om et nordisk initiativ for en europeisk miljøvernsoffisiell avtale er nettopp satt fram og er tatt under behandling.

Konkrete forhandlinger om samarbeid innen energi- og industrisektoren er nå i gang på bilateral basis mellom Norge og de øvrige nordiske land. Et samarbeid omkring den videre utnyttning av olje- og gassfunnene på kontinentalsokkelen er således under utvikling. En utredning om nye, alternative energikilder og forskningsopplegg i denne forbindelse er foretatt av Nordel. Den behandler former som solenergi, bølgeenergi, vindenergi etc.

Det bør også nevnes at utbyggingen av overføringslinjer for elektrisk kraft har utvidet muligheten for å dra nytte av Nordel-samarbeidet.

En nordisk råvare- og ressursutredning ble avgitt i oktober 1976 (NU

76: 26). Den gir en oversikt over tilgjengelige energi- og råstoffkilder i de nordiske land og utgjør en delrapport innenfor en større utredning.

Ved sesjonen behandles fire medlemsforslag om de nordiske lands bistandspolitikk og økonomiske forbindelser med utviklingslandene. Rådets behandling av disse spørsmål vil gi bakgrunn for en videre utbygging av samarbeidet og felles nordisk innsats innen bistandspolitikken.

Utviklingen av den nordiske samhandel følges i den nåværende økonomiske situasjon med særlig oppmerksomhet.

Innenfor sosial- og miljøutvalgets virkefelt vil arbeidet først og fremst konsentrere seg om aktiviteter og prosjekter med bakgrunn i de tre ministerrådsforslag om handlingsprogrammer for arbeidsmarkedet, (herunder harmonisering av ervervsutdannelse), arbeidsmiljø og sosial- og helsetjeneste.

Drøftelsene mellom de nordiske justisministre og juridisk utvalg om det nordiske lovgivningsprogram har aktualisert spørsmålet om ekteskapets økonomiske rettsvirkninger og økonomiske virkninger av andre samlivsformer. Videre vil arbeidet med å kartlegge samenes økonomiske rettigheter komme i gang. En vurdering av sentrale problemer innen kriminalomsorgen forestår likeledes.

Det nordiske reformarbeid på opphavsrettens område vil bli fulgt med oppmerksomhet. Etter at det nordiske utredningsutvalg har nedlagt sitt arbeid, knytter interessen seg til de nasjonale utredninger og reformforslag. En avklaring av disse spørsmål har bl. a. betydning for den utbygging av TV-samarbeidet i Norden som rådet i atskillige år har sett som en av de viktigste oppgaver for den nordiske kulturpolitikk. De nordiske land har nettopp fått tildelt sine andeler i de internasjonale frekvensområder for radio og TV-sendinger. Teknisk åpner mulighetene for nordisk satellittoverføring helt nye perspektiver, men reiser også omfattende programpolitiske perspektiver.

På det kulturelle område vil forøvrig vesentlige oppgaver være en styrking av Nordisk Kulturfond, bedring av den innbyrdes språkforståelse, kultur- og undervisningsutbudet i Norden samt samarbeidet med de folkelige bevegelser, herunder det nordiske idrettssamarbeid. Nordisk Råds litteraturpris er fra og med 1977 hevet fra 50.000 til 75.000 danske kroner.

Et viktig område for arbeidet innen trafikk- og reiselivsektoren er den regionale trafikkpolitikk i de enkelte land og spesielt i grenseområder og tynt befolkede områder, herunder trafikkforbindelsene på Nordkalotten. Trafikksikkerhetsspørsmål med harmonisering av veitrafikklovgivning og trafikktekniske bestemmelser inngår i det mer langsiktige arbeidsprogram. Det gjør også bl. a. reformen for å lette de handikappedes muligheter i trafikken. Det bebudede ministerrådsforslag om et handlingsprogram på turistområdet vil bli et sentralt spørsmål ved rådets 26. sesjon i 1978.

2. Presidiets sammansättning, möten m. m.

2.1. Medlemmar

Vid rådets tjugofjärde session utsågs till medlemmar av presidiet folketingsmand Knud Enggaard, Danmark, som rådets president, riksdagsman V. J. Sukselainen, Finland, altingspresident Ragnhildur Helgadóttir, Island, stortingsrepresentant Trygve Bratteli, Norge, och riksdagsman Johannes Antonsson, Sverige, som rådets vice presidenter.

Till suppleanter för presidiets medlemmar utsågs samtidigt fhv. minister Ove Hansen, Danmark, riksdagsman Bror Lillqvist, Finland, altingsman Jón Skaftason, Island, stortingsrepresentant Erland Steenberg, Norge, och riksdagsman Sven Mellqvist, Sverige.

Efter det svenska riksdagsvalet har Sveriges delegation den 20 oktober 1976 till svensk medlem i presidiet utsett riksdagsman Olof Palme och till suppleant riksdagsman Jan-Ivan Nilsson.

Den 13 oktober 1976 valde den danska delegationen folketingsmand Erling Dinesen till dansk suppleant i stället för Ove Hansen.

2.2. Möten

Presidiet har sammanträtt i Köpenhamn den 27 och 29 februari och den 3 mars 1976, i Oslo den 24 maj, i Kristiansand och 27 och 29 september, i Köpenhamn den 18 november, i Helsingfors den 20 december och i Köpenhamn den 15 februari 1977. Tre möten med Nordiska rådets presidium har hållits per capsulam, den 4 juni 1976 samt den 19 och 26 januari 1977.

Vid mötet i Köpenhamn den 27 februari var Ragnhildur Helgadóttir och Trygve Bratteli frånvarande. Vid mötet den 3 mars var Erland Steenberg frånvarande. Vid mötet den 24 maj var Johannes Antonsson frånvarande. Vid mötet den 27 och 29 september var V. J. Sukselainen och Johannes Antonsson frånvarande. Sukselainen ersattes av Bror Lillqvist och Antonsson av Sven Mellqvist. Vid mötet den 18 november var V. J. Sukselainen frånvarande. Sukselainen ersattes av Bror Lillqvist. Vid mötet den 15 februari 1977 ersattes Olof Palme av Jan-Ivan Nilsson.

Vid mötet den 27 februari 1976 deltog på presidiets inbjudan Ove Hansen som suppleant.

2.3 Möten med Nordiska ministerrådet

Möte mellan Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) har ägt rum under rådets 24:e session i Köpenhamn den 29 februari samt den 18 november 1976.

3. Åtgärder i anledning av rådets beslut

Med stöd av tidigare fattat principbeslut vid möte mellan de nordiska statsministrarna, Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) har beslutats, att Nordiska ministerrådet skall svara för behandlingen av nedanstående rekommendationer.

Antagna vid 24:e sessionen

- Rekommendation nr 1 angående nordiskt handlingsprogram för turist-samarbete
- Rekommendation nr 2 angående utvidgade resealternativ i internordisk flygtrafik
- Rekommendation nr 3 angående internordisk giltighet för körkort
- Rekommendation nr 4 angående utvidgade rese­möjligheter för pensio­nä­rer m. fl.
- Rekommendation nr 5 angående samarbete på barnkulturens område
- Rekommendation nr 6 angående åtgärder rörande nordiskt språksamarbete
- Rekommendation nr 7 angående distribution av AV-material
- Rekommendation nr 8 angående TV-program för sjöfolk
- Rekommendation nr 9 angående ökat nordiskt samarbete om framtidsstudier
- Rekommendation nr 10 angående åtgärder på massmediaforskningsområde
- Rekommendation nr 11 angående historiskt verk om den nordiska kvinnan
- Rekommendation nr 12 angående offentliga inköp i Norden
- Rekommendation nr 13 angående giftiga och farliga ämnen i arbetslivet
- Rekommendation nr 14 angående nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet
- Rekommendation nr 15 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet
- Rekommendation nr 16 angående ändrade medborgarskapsregler för nordbor
- Rekommendation nr 17 angående utökat nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet

Rekommendationerna och de i anledning av ministerrådets berättelse (C 1) antagna yttrandena med härtill hörande handlingar (rekommendationerna 1—17 och yttrandena 1—5) överlämnades till Nordiska ministerrådet den 22 april 1976.

4. Nordiske samarbejdsspørgsmål

4.1. Lovgivnings­samarbejdet

Samarbejdet om lovgivningsspørgsmål har i 1976 været stærkt koncentreret om to hovedtemaer. Det ene har været en grundig gennemgang og vurdering af tidligere vedtagne rekommandationer, som fortsat står på Nordisk Råds sagsliste. Det andet har været en fortsat kritisk analyse og diskussion af det nordiske lovgivningsprogram, således som

dette senest blev fremstillet i Nordisk Ministerråds beretning om det nordiske samarbejde til Nordisk Råds 24. session 1976.

Drøftelserne i juridisk udvalg af mulighederne for at gennemføre og videreudvikle punkterne i lovgivningsprogrammet har været præget især af overvejelser vedrørende den fremtidige retlige regulering af ægteskabets økonomiske konsekvenser og økonomiske virkninger af andre samlivsformer samt mulighederne for reformer inden for det kriminalforsorgsretlige område.

Med udgangspunkt både i det nordiske lovgivningsprogram og i medlemsforslaget om en nordisk datakonvention har juridisk udvalg endvidere overvejet mulighederne for en styrkelse af det nordiske samarbejde på integritetsbeskyttelsesområdet, herunder specielt mulighederne for at sikre nordiske statsborgere mod en ukontrolleret overførsel over landegrænserne og benyttelse af personlige oplysninger, der er registreret ved hjælp af elektroniske datasystemer.

De nævnte emner stod i forgrunden, da juridisk udvalg den 25. oktober 1976 i Stockholm afholdt det årlige fællesmøde med de nordiske justitsministre. Drøftelserne på dette møde viste, at der er øget sammenfald i synspunkterne vedrørende gennemførelsen og udviklingen af de samarbejdsspørgsmål, som indgår i det nordiske lovgivningssamarbejde. Dette kom således til udtryk bl. a. under drøftelserne af de ægteskabsretlige problemer. Der er mellem de nordiske justitsministre og juridisk udvalg enighed om fortsat at tilstræbe størst mulig retsenhed omkring ægteskabets økonomiske retsvirkninger. Drøftelserne har derfor overvejende drejet sig om, under hvilke former en sådan retsenhed bedst muligt søges gennemført.

Juridisk udvalg vil på denne baggrund fortsat i 1977 give løsningen af ægteskabsretlige problemer meget høj prioritet. Udvalget har således bl. a. vedtaget i 1977 at tage direkte kontakt med de nordiske ægteskabsudvalg for herigennem at sikre sig et så indgående kendskab som muligt til de problemer, der eventuelt ville kunne volde vanskeligheder under den kommende tids fortsatte harmoniseringsbestrebelse.

Under behandlingen af spørgsmålene vedrørende den samiske befolknings særlige problemer har juridisk udvalg hilst med tilfredshed, at der på Nordisk Ministerråds initiativ vil blive iværksat en undersøgelse med det formål at kortlægge samernes rettigheder. Denne undersøgelse, har ministerrådet oplyst, skal danne grundlag for ministerrådets overvejelser af, hvilke aktuelle initiativer det vil være muligt og hensigtsmæssigt at tage, uanset at der om samernes rettigheder i Sverige vserer en retssag, som hidtil har virket hæmmende på mulighederne for nye initiativer på dette område.

4.2. *Kulturella samarbetsfrågor*

Kulturutskottet och Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) har under det gångna året enligt etablerad samarbete 61—760225. *Nordiska rådet*

betsordning hållit två gemensamma möten. Det förra hölls den 2 mars 1976 i Köpenhamn i samband med 24:e sessionen och det senare den 17 november 1976 ävenså i Köpenhamn. Utskottets första gemensamma möte med ministerrådet under 1977 hölls den 14 mars i Köpenhamn.

Vid det gemensamma mötet under 24:e sessionen återupptogs diskussionen om kultursamarbetet 1977 med utgångspunkt i ett framlagt förslag till budget. Utskottet underströk kraftigt betydelsen av en höjning av anslaget till Nordiska kulturfonden och gav för sin del denna höjning högsta prioritet. Även en förhöjning av de till ministerrådets disposition anslagna medlen förordades av utskottet. Den tredje huvudpunkten vid överläggningarna med ministerrådet var frågan om stödet till folkrörelsernas deltagande i kultursamarbetet. Vidare upptogs till diskussion frågan om stöd till nordiskt idrottssamarbete. I fråga om Nordiska rådets litteraturpris framförde utskottet sitt bekymmer över den stigande disproportionen mellan prissummans storlek och kostnaderna för utdelning av priset.

I sitt betänkande om ministerrådets berättelse *Sak C 1* hade kulturutskottet riktat uppmärksamheten på det av de nordiska samarbetsministrarna i december 1975 fattade beslutet om utvidgning av kompetensområdet för ministerrådets budgetutskott till att gälla även kulturbudgeten. Utskottet hade hyst farhågor för att denna utvidgning skulle komma att störa det mellan utskottet och ministerrådet i dess sammansättning av kultur- och undervisningsministrarna etablerade och, enligt bägge parter, väl fungerande samarbete. Det framgick dock vid det gemensamma mötet att beslutet om utvidgning av budgetutskottets kompetens blott hade ett tekniskt syfte och att den utvidgade kompetensen inte innefattade någon innehållsgenomgång av budgeten. Det är utskottets övertygelse ifråga om budgetsamarbetet att det är kulturavtalets organ som skall diskutera och fatta beslut om ramarna för och prioriteringarna inom kulturbudgeten utan att rådande procedur ändras och så att den direkta kontakten mellan kulturutskottet och ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) bibehålles.

Orsaken till att det andra gemensamma mötet för året kom att hållas så sent som den 17 november var de i september—oktober timade regeringsskiftena i Finland och Sverige. Tidpunkten beklagades av utskottet, då de första överläggningarna om kultursamarbetet 1978 kom att föras vid en tidpunkt då äskandena för detta budgetår redan inlämnats. Utskottet hyser uppfattningen att de inledande förhandlingarna bör hållas så tidigt att något budgetmaterial ännu inte föreligger.

Inför detta möte hade utskottet liksom tidigare år uppgjort en promemoria "Aktuella frågor inom nordiskt kultursamarbete", vilken utgjorde utgångspunkten för överläggningarna med ministerrådet. I fråga om den allmänna utvecklingen av kulturbudgeten pekade utskottet på att den totala anslagsökningen för 1977 års budget blott var 14,7 % i förhållan-

de till budgeten för föregående år, vilket med tanke på den fortgående starka inflationen av utskottet betecknades som klart otillfredsställande och för framtiden oroväckande. Utskottet förväntade sig därför att basen för kulturbudgeten 1978 väsentligt breddades.

En ökning av anslaget till Nordiska kulturfonden gavs även denna gång högsta prioritet. Utskottet konstaterade att den oförändrade beviljningen till kulturfonden för 1977, 6,5 milj. dkr, i realiteten betydde tillbakagång för en stor del av det spontana kultursamarbetet, vars huvudsakliga finansieringskälla fonden utgör. Behovet av en betydande uppskrivning av anslaget till fonden framstod så mycket klarare som summan av de av fondens styrelse år 1975 i de två högsta prioriteringskategorierna placerade ansökningarna redan uppgick till 15 milj. dkr.

I sin promemoria betonade utskottet ånyo betydelsen av folk rörelsernas aktiva medverkan i det nordiska kultursamarbetet och fäste stor vikt vid att den av ministerrådet på försöksbasis etablerade särskilda stödordningen för nordiskt folkbildningssamarbete genomfördes programenligt. Slutligen tog utskottet upp frågan om stöd till nordiskt idrottssamarbete.

Inför det gemensamma mötet den 14 mars 1977 hade utskottets medlemmar tillställts material angående den nordiska kulturbudgeten 1978. Detta utgjordes av kultursekretariatets och ämbetsmannakommitténs preliminära budgetförslag. Utskottet uttalade sin tillfredsställelse över den föreslagna aktivitetsökningen på omkr. 13 %, d. v. s. 7,2 milj. dkr mot knappt 3 milj. i den för 1977 fastställda budgeten. Anslaget till ministerrådets disposition hade föreslagits höjt med 1 milj. till 6,0 milj. dkr och anslaget till Nordiska kulturfonden med 1,5 milj. till 8,0 milj. dkr. Ytterligare noterade utskottet med tillfredsställelse att bl. a. Nordiskt språksekretariat föreslagits uppfört på fast post i kulturbudgeten. Förslagen motsvarade väl de intentioner som utskottet givit uttryck för i sin ovan nämnda promemoria.

Vid överläggningarna framgick det emellertid att det av samarbetsministrarna tillsatta budgetutskottet för första gången deltagit i arbetet med kulturbudgeten och därvid föreslagit en aktivitetsökning på 5,0 milj. dkr samt vidare ansett att nya institutioner inte borde upptas som fasta poster på budgeten. Med anledning därav framförde utskottet sitt bekymmer över att budgetproceduren syntes ha ändrats i en för budgetsamarbetet ogynnsam riktning, enär överläggningarna mellan utskottet och ministerrådet tillförts ett nytt moment, som utskottet inte hade kännedom om. Det rådde enighet om att procedurfrågorna måste ses över inför nästa gemensamma möte mellan utskottet och ministerrådet.

Utskottet har även under år 1976 varit upptaget av frågan om den fortsatta utbyggnaden av radio- och TV-samarbetet i Norden. I sitt betänkande om meddelandet till 24:e sessionen gällande de ifrågasvarande rekommendationerna konstaterade utskottet att fristen för framläggande

av konkreta förslag inte hållits. Utskottet nödgas konstatera att det inte heller till 25:e sessionen kommer att föreligga underlag för beslut av rådet i denna fråga.

4.3. *Social- och miljöutskottets område*

4.3.1 *Inledning*

Social- och miljöutskottets arbetsområde innefattar hälso- och sjukvårdsfrågor, socialförsäkringsfrågor, arbetsmarknadsfrågor, arbetsmiljöfrågor, miljövårdsfrågor samt jämställdhetsfrågor. Under det gångna året har verksamheten inom utskottet varit inriktad på att nå fram till heltäckande handlings- eller samarbetsprogram på social- och hälsovårdssektorn och arbetsmiljöområdet. Utskottet har fortsatt tillagt kontakterna med ministerrådet stor vikt. Sammanträden har två gånger ägt rum med ministerrådet in pleno. Också kontakterna med arbetsmarknadens parter har utskottet tillmätt stor betydelse. Jämfört med föregående år har ett större antal medlemsförslag — 6 respektive 4 — och ministerrådsförslag — 2 respektive 1 — behandlats inom utskottet. Utskottet har också hållit flera möten än normalt.

4.3.2 *Social- och hälsovårdsfrågor*

På inbjudan från ministerrådet/social- och hälsovårdsministrarna hölls den 12 mars 1976 ett möte mellan utskottet och ministerrådet. Syftet var att diskutera innehållet i och formerna för det fortsatta nordiska samarbetet på social- och hälsovårdsområdet. Från utskottets sida betonades vid mötet, att man önskade nå fram till större och mera övergripande samarbetsplaner, d. v. s. konkreta arbetsprogram för de olika samarbetssektorerna. Bland de sakområden som utskottet önskade prioritera nämndes inrättandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad för olika grupper av medicinalpersonal, för vilka särskilda kompetensvillkor uppställts. Vidare önskade man en genomgång av möjligheterna till nordiskt samarbete på vidare- och efterutbildningens område. Frågan om sjukvårdssamarbete aktualiserades liksom samverkan på forskningens område.

Härvid betonades särskilt att Nordiska hälsovårdshögskolan borde tillföras egna forskningsresurser. Den internordiska receptgiltigheten borde få en snar lösning och ett samarbete på läkemedelsområdet utvidgas. Arbetet med den nordiska konventionen om social trygghet borde föras vidare, ansåg utskottet.

Från ministerrådets sida genmäldes, att den nordiska trygghetskonventionen kunde uppfattas som ett slags handlingsprogram. Ministerrådet var dock för sin del berett att utarbeta ett generellt hållet handlingsprogram som skulle ges flexibla men avgränsade ramar. Detta skulle föreläggas Nordiska rådet i form av ett ministerrådsförslag. Detaljplane-

ringen av verksamheten skulle kopplas till arbetet med ministerrådets budget.

På inbjudan av utskottet hölls ett nytt möte mellan utskottet och ministerrådet-social- och hälsovårdsministrarna i Oslo den 9 november 1976. Därvid konstaterade utskottet att det framlagda utkastet till handlingsprogram stod väl i överensstämmelse med det som man kommit överens om vid det förra mötet i Helsingfors. Från utskottets sida betonades att programmet inte kunde förpliktiga medlemmarna av Nordiska rådet att begränsa sina initiativ inom de ramar som handlingsprogrammet drog upp. Vid mötet genomgicks de enskilda delarna i det kommande handlingsprogrammet. Enighet uppnåddes om att ett program för nordiskt samarbete på social- och hälsovårdsområdet skulle föreläggas Nordiska rådet i form av ett ministerrådsförslag.

4.3.3 *Arbetsmiljöfrågor*

Under senare år har det varit en stark strävan från social- och miljöutskottets sida att få till stånd en utbyggnad av det nordiska samarbetet på arbetsmiljöområdet. I syfte att belysa olika frågeställningar inom detta område anordnade utskottet ett seminarium i Porsgrunn, Norge i juni 1975. Vid seminariet framkomna synpunkter låg sedan till grund för utskottets vidare arbete med de nordiska arbetsmiljöfrågorna. Vid rådets 24:e session antogs sålunda två rekommendationer på arbetsmiljöområdet: *nr 13/1976* angående giftiga och farliga ämnen i arbetslivet och *nr 14/1976* angående ett nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet.

Mot denna bakgrund inleddes under våren och sommaren 1976 förberedelser inom ministerrådets organ för att upprätta ett handlingsprogram på arbetsmiljöområdet. I slutet av hösten erhöll Nordiska rådet ett ministerrådsförslag *B 19/s* om nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet. Detta har utskottet beslutat slutbehandla till den 25:e sessionen. Genom antagande av detta handlingsprogram har det nordiska arbetsmiljösamarbetet kommit in i en ny och mera aktiv fas.

4.4. *Samarbejde med arbejdsmarkedets parter*

Nordisk Råd tillægger det eksisterende praktiske samarbejde med arbejdsmarkedets parter stor betydning.

Som remissinstanser vedrørende medlemsforslag m. v. giver arbejdsmarkedsparterne værdifulde synspunkter for drøftelse og behandling i rådet af nordiske samarbejds muligheder, specielt på de social- og arbejdsmarkedspolitiske områder. På denne baggrund indkaldes parterne som sagkyndige i forbindelse med udvalgsbehandling af relevante spørgsmål og ved konferencer m. v. Parterne medvirkede som sagkyndige ved blandt andet social- og miljøudvalgets behandling i december 1976 af ministerrådsforslagene *B 19/3* om nordiskt handlingsprogram på

arbetsmiljöområdet og *B 20/s* om program för nordiskt samarbete på social- och hälsovårdsområdet.

I 1976 har repræsentanter fra Nordens fackliga Samorganisation og fra rådets presidium og presidiesekretariat fortsat de gensidigt orienterende drøftelser på møder i marts og oktober 1976. På disse møder drøftedes blandt andet spørgsmål vedrørende de nordiske programmer om arbejdsmarked, herunder medlemsforslaget om forkortelse af arbejdstiden, samt vedrørende arbejdsmiljø og social- og helsektor. Endvidere drøftedes sagslisten for rådets 25. session, samorganisationens familiepolitiske program, ILO's konference om beskæftigelse samt kontaktformerne mellem samorganisationen og rådet.

For så vidt angår samarbejdet med arbejdsgiversiden har Svenska arbetsgivareföreningen (SAF) den 30. december 1976 meddelt rådet, at foreningen fremtidig svarer for kontakten over for Nordisk Råd på vegne af arbejdsgiverforeningerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige.

4.5. Trafikkspørsmål

I den periode som denne rapport omfatter har trafikktvalget fått omfattende orientering om de store samarbeidsprosjekter som gjennomføres under Nordisk Embetsmannskomiteé for Transportspørsmål (NET). Det gjelder NORDKOLT, STINA, TELEMIDDEL og flyforbindelsene mellom de nordlige deler av Norge, Sverige og Finland. Dessuten har utvalget fått orientering om de dansk-svenske utredninger om Øresundsspørsmålene.

NORDKOLT er et nordisk utredningsprosjekt med det formålet å redegjøre for og bedømme mulige fremtidige persontransporter i forskjellige bysamfunn i Norden. De pågående modellstudier som gjennomføres i 8 utvalgte mindre og mellomstore nordiske byer ventes å kunne gi de forskjellige bytyper veiledning om hvilke alternativer de har når det gjelder planlegging av framtidens kollektivtrafikk. Trafikktvalget understreket at selv om modeller er viktige bør man ikke stille for store krav til dem, og at man bør bevare den lokale innflytelse på utviklingen. NORDKOLTS hovedrapport ventes å foreligge i begynnelsen av 1978.

STINA er et nordisk veiforskningsprosjekt som tar sikte på å tilpasse utenlandske forsøksresultater til nordiske forhold. Sluttrapporten forelå i desember 1976 og blir trykt i NU-serien i løpet av 1977. Resultatene av projektet ventes å være av stor betydning for dimensjonering av veier i Norden samt bl. a. å gi bakgrunnsmateriale for kartlegging av de forskjellige kjøretøyers kostnadsdel i forbindelse med veienes slitasje. Utvalget ble også orientert om et kompletterende prosjekt som går ut på en vurdering av forskjellige faktorer som er av betydning for veidimensjonering. Det nye prosjekt ventes bli ferdig i løpet av 1977 og utvalget gav sin tilslutning til gjennomføringen.

TELEMIDDEL er et prosjekt som har til formål å finne fram til hjelpemidler som gjør det lettere for handikappede å benytte seg av teltjenester ved å fremme utviklingen og markedsføringen av forskjellig utstyr. Det kan konstateres at de forskjellige utrustninger som eksisterer eller er under utvikling for å gi eller forbedre døves, døvblindes og talskadedes muligheter til telekommunikasjoner er forholdsvis dyre. Trafikkutvalget er enig med TELEMIDDEL i at handikappede har rett til telekommunikasjoner til rimelige priser, og at de økonomiske spørsmål må løses hvis de handikappedes relative isolering skal kunne overvinnes.

I utredningen om flyforbindelser mellom de nordlige deler av Norge, Sverige og Finland foreslås prioritering av flyforbindelser mellom Bodø — Luleå og Luleå — Uleåborg. Hvis forslagene godkjennes, vil rutene kunne startes opp 1. april 1978 og foreløpig trafikeres minst 3 år. På et fellesmøte mellom trafikkutvalget og Nordisk Ministerråd, trafikkministrene den 15. november 1976 uttalte utvalget at det gjerne så at flyforbindelsene ble åpnet allerede våren 1977. Ministerrådet gjorde oppmerksom på at utredningen har vært sendt på omfattende remiss og at remisstiden utløper den 1. februar 1977. Remissuttalelsene må bearbeides og andre spørsmål klarlegges før eventuelle flyvninger kan begynne på rutene. Ministerrådet fremførte at det er innstilt på en positiv løsning men at det vil være helt umulig å forelegge den på Nordisk Råds 25. sesjon.

Trafikkutvalget understreket at Ministerrådet snarest mulig bør avgjøre hvilke flyruter som skal opprettes samt hvordan et eventuelt underskudd skal finansieres.

Når det gjelder Øresund-spørsmålene ble utvalget orientert om de omfattende utredninger som skal avsluttes i løpet av 1977. De danske og svenske Øresundsdelegasjonene, som begynte sitt arbeid høsten 1975, utarbeider for tiden en gjennomgåelse på fritt grunnlag av mulige forbindelsesalternativ over Øresund. Delegasjonene forestår en rekke forskjellige delutredninger for å klarlegge bl. a. spørsmål om trafikken over Øresund, en tunnels innvirkning på vannutvekslingen i Øresund, de faste forbindelsenes innvirkning på næringslivet, jordanvendelse og miljø m. m. Delegationene regner med å kunne legge fram en betenkning for regjeringene i slutten av 1977. Hensikten er at denne betenkningen etter en remissbehandling skal kunne tjene som grunnlag for nye regjeringsforhandlinger om Øresundspørsmålene. Trafikkutvalget hadde ikke noe å bemerke til denne tidsplan.

Trafikkutvalget fortsatte drøftelsen av sine fremtidsoppgaver og rettet særlig oppmerksomheten på den trafikkpolitiske situasjon i de enkelte land, og behandlet takster og avgifter over grensene samt de regionale støtteordninger. I den forbindelse drøftet utvalget grundig trafikkutbudet i tynt befolkede områder. For å bli bedre kjent med trafikkproble-

mene i skjærgården besøkte utvalget i mai 1976 Åbos skjærgård hvor sakkyndige gav en orientering om de kollektivtrafikkekksperimententer som er blitt gjennomført der i 1975 og 1976.

Med henvisning til at det i Ministerrådets regi utarbeides en kartlegging av disse trafikkproblemer og de løsninger som man har planlagt eller gjennomført, besluttet utvalget å vente med egne initiativ i saken til kartleggingsrapporten foreligger, i begynnelsen av 1977. Nordisk embetsmannskomiteé for trafikkspørsmål (NET) har uttalt at den i løpet av 1977 ønsker å drøfte alternative løsninger med trafikktutvalget.

Trafikkutvalget har også drøftet harmoniseringen av veitrafikklovgivningen samt harmonisering av forskjellige trafikktekniske bestemmelser. På et fellesmøte mellom trafikktutvalget og Nordisk Ministerråd, trafikkministrene den 1 mars 1976 ble det opplyst at man fortsetter arbeidet med nye trafikkregler på grunnlag av forslag fra Nordisk komité for veitrafikklovgivning.

Spørsmålet om harmonisering av trafikktekniske bestemmelser er et komplisert og meget innviklet spørsmål. Utvalget vil i løpet av 1977 bli orientert om de forskjellige problemer som utredes av en ekspertgruppe for å utbygge kommunikasjonene over "Trondheimsleden".

Når det gjelder det nordiske samarbeide på turistområdet har utvalget i en skrivelse til Ministerrådet henvist til rek. nr. 1/1976 ang. nordisk handlingsprogram for turistsamarbeidet og etterlyst et slikt handlingsprogram med henblikk på behandling under Nordisk Råds 25. sesjon. Spørsmålet ble også tatt opp på fellesmøtet mellom utvalget og trafikkministrene den 15. november 1976, da utvalget bl. a. fremførte at det ville være å beklage hvis Nordisk Råd ikke fikk anledning til å ta stilling til saken ved 25. sesjon. Ministerrådet opplyste at de ansvarlige turistministre er enige om at de ønsker å legge fram et gjennomtenkt handlingsprogram hvilket ikke vil være mulig før omkring april/mai 1977. På den andre side sa Ministerrådet seg villig til å gi en muntlig orientering om saken på et utvalgsmøte under sesjonen.

I samsvar med artikkel 11 i den nordiske transportavtale mottok trafikktutvalget i midten av oktober 1976 NETs utkast til Ministerrådets virksomhetsprogram for 1977 på kommunikasjonsområdet. Utvalget behandlet dette utkast på et møte den 25. oktober og drøftet det med Ministerrådet, trafikkministrene, på et fellesmøte den 15. november 1976. Blant de spørsmål som ble tatt opp med ministrene og som ikke er nevnt ovenfor var mellomriksforbindelsene, veier, broer, ferjer og fly. Utvalget fikk opplyst at det fremdeles er meningen at veien Kiruna-Narvik bygges, at det ennå er uklart om en vei bygges mellom Skjomen og Stora Sjöfallet, at broer ved Karesuando og Kolari ventes ferdigbygget i 1979/80 henholdsvis etter 1981, at det utarbeides arbeidsplaner for ny vei utenfor tettbygdene i Haparanda og Torneå, at utredningen om ferjeforbindelse mellom Island, Færøyene og det

øvrige Norden ventes foreligge høsten 1977, at en utredning om Bromma lufthavns fremtid ventes ferdig i midten av 1977 og at det ikke er klart hvorvidt landingsavgifter i flytrafikken mellom Åland og Stockholm vil bli senket.

Trafikkutvalget gav uttrykk for at samarbeidet mellom Ministerrådet og dets organer på den ene side og trafikkutvalget på den andre side hadde vært tilfredsstillende i løpet av året.

På trafikkutvalgets sommermøter 1976 i Nord-Norge redegjorde representanter for Ministeriet for Grønland, Grønlands landsråd og SAS for utviklingen av trafikkforholdene på og med Grønland. Redegjørelsen var en oppfølging av utvalgets befaringsavtale med Grønland sommeren 1975.

I løpet av 1977 venter utvalget å drøfte funksjonshemmedes mobilitet i samfunnet og eventuelle initiativ til forbedring av deres situasjon med NET.

Med henblikk på det som er sagt ovenfor kan det konstateres at tyngdepunktet i trafikkutvalgets arbeide i 1977 vil ligge på følgende områder:

Handlingsprogram for det nordiske turistsamarbeide

Glesbygdsproblematikken

Flyforbindelsene mellom de nordlige deler av Norge, Sverige og Finland

Funksjonshemmedes problemer i trafikken.

Trafikkutvalget ble invitert til å sende foredragsholdere til Nordisk Ministerråds seminar for nordiske reiselivslærere i Lillehammer 14—18. juni 1976 og ICHCAs (International Cargo Handling Co-ordination Association) samnordiske konferanse om Nordens plassering i framtidens transportsystem i Helsingborg 7—8 september 1976.

Trafikkutvalgets formann, riksdagsman Pekka Tarjanne, holdt foredrag i Lillehammer om den nordiske samferdselspolitikk og dens betydning for reiselivet. Presidiesekretær Helge Seip la i Helsingborg fram synspunkter på det framtidige transportsystem i Norden.

4.6 Økonomiske samarbeidsspørsmål

Økonomisk utvalg hadde møte 28. februar 1976 med Nordisk Ministerråd.

Handelsminister Erling Jensen ga innledningsvis en orientering vedrørende de to nordiske naturgassutredninger omtalt i *NU 1976: I*. I den ene vurderes mulighetene for samarbeid i Nordkalottområdet og i den andre foretas beregninger vedrørende mulighetene for å etablere et felles rørledningsnett i visse deler av Norge, Sverige, Finland og Danmark. Utredningen tyder på at en eventuell produksjon og ilandføring av gass fra den norske kontinentalsokkel samt anlegg av et rørsystem

over relativt lange avstander alene med sikte på forsyning av Nordkallotten ikke er realistisk. Det ble derfor foretatt visse preliminære vurderinger vedrørende muligheten for eventuell overføring av en større gassproduksjon enn nevnte marked kan avta, til forbruksområder i Sydsjandinavia og på kontinentet.

Industriminister Bjartmar Gjerde gjorde i sin orientering bl. a. merk-sam på at den nasjonale planleggingen vid bli intensivert for å klarlegge og øke den interne beredskapen for mottaking og avsetning av natur-gass. Han omtalte deretter forhandlingsopplegget for et eventuelt nær-mere svensk-norsk samarbeid, samt mulighetene for tosidige samar-beidsavtaler mellom Norge og andre nordiske land.

Industriminister Eero Rantala opplyste at en på finsk side var interes-sert i å få etablert samarbeid, men eventuelle forhandlinger ville neppe finne sted før ved årsskiftet 1976/77.

Den danske og norske industriminister skulle ha et møte 1. mars for å drøfte samarbeidsmulighetene.

En rekke spørsmål fra utvalgets medlemmer bl. a. vedrørende sam-arbeidet mellom Norge og Sverige ble deretter besvart av ministrene. Det ble fra utvalgets side i denne forbindelse pekt på betydningen av at en mer balansert utvikling i næringslivet kobles inn i det videre olje-samarbeidet.

I rek. nr. 22/1969 rekommanderes regjeringene i de nordiske land å utrede behovet og mulighetene for slike endringer i kommunallov-givningen og annen lovgivning at faste legale former skapes for samarbei-det mellom kommuner over riksgrensene. I en betenkning fra Økono-misk utvalg i 1973 vedrørende melding om *rek. nr. 22/1969* forutsattes utarbeidelse av et utkast til en nordisk samarbeidsavtale på det grense-kommunale område. I ministerrådsforslag *B 22/e* som er satt på dags-orden for 25. sesjon foreslås at det inngås en avtale om kommunalt samarbeid over nordiske riksgrenser mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige.

Utvalget anser det verdifullt at en slik avtale kommer i stand. Den vil være egnet til å utvikle det fellesskap som finnes mellom de nordiske land og til å rette kommunenes oppmerksomhet på samarbeidsmulig-hetene og de derav følgende fordeler.

Nordisk Ministerråd vedtok i 1972 et handlingsprogram som bl. a. behandlet samarbeidet i byggsektoren. De arbeidsoppgaver som var prioritert i programmet for byggsektoren er fullført og i februar 1976 besluttet Ministerrådet å revidere programmet. Forslag til nytt program er nå utarbeidet. I tilslutning hertil er forslag til prosjektprogram også lagt fram i ministerrådsforslag *B 21/e* som ventes behandlet under 25. sesjon.

Økonomisk utvalg tillegger programmene stor betydning, idet det forutsetter at samarbeidet i den utstrekning det er mulig baseres på en

effektiv utnyttning av tilgjengelig personell og økonomiske ressurser i de enkelte land og en hensiktsmessig arbeidsfordeling mellom de nordiske land.

Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål har på foranledning av Ministerrådet utarbeidet en rapport "Utvidgat nordisk samarbeide på kärnsäkerhetsområdet". Denne rapport synes å inneholde en rekke viktige prosjekter som kan bidra til vurderingen og løsningen av aktuelle kjernesikkerhetsproblemer og danne viktig grunnlag for fremtidig vurdering av kjernekraftproblemene.

4.7. *Nordisk Investeringsbanks kontrollkomité.*

Ved 24. session bemyndigede rådet præsidiets til for perioden 1. juni 1976 til 1. juni 1977 at udpege 5 repræsentanter for Nordisk Råd i Nordisk Investeringsbanks kontrollkomité. Ved beslutning per capsulam den 4. juni 1976 udpegede præsidiets folketingsmedlem Poul Hartling, Danmark, riksdagsman Mauno Forsman, Finland, altingsmedlem Jón Skaftasón, Island, stortingsrepresentant Martin Buvik, Norge samt riksdagsman Paul Jansson, Sverige.

4.8. *Øvrige samarbejdsspørgsmål*

Samarbejdet mellem rådets forskellige områdeinstanser og Foreningerne Nordens Forbund og dets nationale afdelinger har i 1976 specielt vedrørt foreningernes medvirken ved distribution og aktiviteter i forbindelse med fremvisning af udstillingen "Kvinnen i Norden" samt ved tilrettelæggelse og praktisk gennemførelse af "de nordiske dage" i sidste halvdel af marts 1977. I anledning af rådets 25. session er foreningernes årsbog i år helliget det nordiske samarbejde. De nævnte områder blev blandt andet drøftet på et møde i april 1976 mellem Foreningerne Nordens direktører og Nordisk Råds sekretærkollegium. På mødet drøftedes også nordiske samarbejdsområder og samordningsmuligheder i informationsaktiviteter.

Gennem skriftlige og mundtlige henvendelser og i egenskab af remissorganer har rådet løbende kontakter med de mange og vidt forgrenede nordiske sammenslutninger af offentlig eller privat karakter, institutioner, interesseorganisationer, brancheforeninger, fritidsorganisationer o. lign.

5. **Möten med Nordiska ministerrådet m. m.**

5.1. *Kontakter mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet*

Den löpande kontakten mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet tillvaratas av presidiesekretariatet och ministerrådssekretariatet. Det förekommer också regelbundna möten mellan de nordiska sekre-

tariatscheferna för att diskutera frågor av förberedande och praktisk art.

Samarbetet sker i övrigt vid sessionerna samt genom möten mellan presidiet och samarbetsministrarna, Nordiska rådets budgetkommitté och samarbetsministrarna samt mellan rådets utskott och resp. fackministrar. Såväl nordiska som nationella tjänstemän och sakkunniga deltar i betydande omfattning i utskottsmöten. På tjänstemannaplanet äger kontakter och samråd dessutom rum vid möten mellan sekreterarkollegiet och ställföreträdarkommittén.

Det är presidiets uppfattning att dessa kontakter har stor betydelse för bredden och effektiviteten i det nordiska samarbetet, genom att de ger möjlighet till ett fortlöpande utbyte av idéer, synpunkter och prioriteringsönskemål samt att de skapar större förståelse för pågående verksamhet eller existerande problem inom de olika samarbetsområdena.

5.2. Möten med ministerrådet

På de under punkt 2.3. omnämnda mötena mellan presidiet och ministerrådet/samarbetsministrarna har särskilt diskuterats samarbetskontakterna mellan Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets organ, regelbundna möten mellan presidiet och de nordiska statsministrarna, Nordiska rådets representation i Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté, vissa ändringar i Nordiska rådets arbetsordning, en del organisatoriska och finansiella förhållanden — däribland ny fördelningsnyckel för finansiering av det nordiska samarbetet (*se nedan under punkt 7.3.4*) — samt aktuella frågor på saklistan inför 25:e sessionen.

Resultatet av mötena 1976-02-29 och 1976-11-18 i Köpenhamn framgår av mötesprotokollen, vilka ingår som *tillägg 5* och *6*.

Nordiska rådets budgetkommitté har haft överläggningar med samarbetsministrarna 1976-02-16 i Köpenhamn om totalramen för ministerrådets allmänna budget 1977 samt 1976-11-18 i Köpenhamn om fördelningen av projektmedel för 1977 inom de tidigare beslutade ramarna. Rutinerna för dessa överläggningar når efter hand en fastare utformning. Presidiet anser, att samrådet i budgetfrågor är av grundläggande betydelse för samarbetet mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet.

Nordiska rådets budgetkommitté har till presidiet överlämnat en rapport om sin verksamhet under år 1976 (*se nedan under punkt 6.7.*).

5.3. Samarbetskontakterna mellan Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets organ

Enligt plenarförsamlingens beslut vid 23:e sessionen på grundval av slutrapport från Nordiska rådets arbetsgrupp för budget- och kontroll-

frågor borde en ordning inrättas för den interna informationsutväxlingen mellan Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets organ.

Frågan har därefter behandlats vid möten såväl mellan presidiet och samarbetsministrarna som mellan sekreterarkollegiet och ställföreträdarkommittén.

Ett gemensamt förslag till riktlinjer beträffande den interna informationsutväxlingen mellan rådets och ministerrådets organ antogs vid presidiets möte med samarbetsministrarna i Köpenhamn 1976-11-18. De överenskomna riktlinjerna ingår i protokollet från mötet, vilket fogats som *tillägg 6* till denna rapport.

Presidiet anser att de förslag och slutsatser som framlades av arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor i huvudsak har tillgodosetts i överenskommelsen. Denna har karaktär av riktlinjer och har därmed erhållit en relativt allmän utformning. Presidiet anser det vara av stor vikt att tillämpningen av överenskommelsen sker på sådant sätt att den interna informationsutväxlingen förbättras och att därmed det uttryckligen uttalade syftet verkligen uppnås.

5.4. Övrig

Trafikutskottets ordförande, riksdagsman Pekka Tarjanne, deltog som föredragshållare vid ett av Nordiska ministerrådet arrangerat seminarium för turistledare den 14—18 juni 1976 i Lillehammer.

Riksdagsledamot Doris Håvik och avdelningsdirektör Birgitta Malmros deltog i ett av Nordiska ministerrådet anordnat seminarium om jämställdhet i arbetslivet den 21—23 juni 1976 i Glumslöv.

I ett av Nordiska ministerrådet anordnat seminarium om miljövärdutbildning den 16—19 augusti 1976 i Höör deltog social- och miljöutskottets sekreterare Claes Wiklund.

Vid överläggningar i Oslo den 8 november 1976 mellan ministerrådet/social- och hälsovårdsministrarna och arbetsmarknadens parter representerades Nordiska rådet av riksdagsledamot Anna-Greta Skantz, åtföljd av avdelningsdirektör Birgitta Malmros.

Vid överläggningar i Oslo den 8 november 1976 mellan ministerrådet/arbetsmiljöministrarna och arbetsmarknadens parter representerades Nordiska rådet av stortingsrepresentant Thor Lund, åtföljd av konsulent Olav Vefald.

På inbjudan av de nordiska arbetsministrarna deltog altingspresident Ragnhildur Helgadóttir som Nordiska rådets representant vid ett ministermöte den 17—18 januari 1977 i Reykjavík.

Social- och miljöutskottets sekreterare Claes Wiklund resp. tf sekreterare Eric Hultén har deltagit i Nordiska socialpolitiska kommitténs möten den 24—25 maj 1976 i Reykjavik resp. den 19 oktober 1976 i Helsingfors.

Den 12 mars 1976 i Helsingfors hölls ett gemensamt möte mellan

social- och miljöutskottet och ministerrådet/social- och hälsovårdsministrarna. Från ministerrådets sida deltog socialminister Eva Gredal, indenrigsminister Egon Jensen, social- och hälsovårdsminister Irma Toivanen, 2:a social- och hälsovårdsminister Pirkko Työläjärvi, statsrådet Ruth Ryste, och socialminister Sven Aspling. Vid mötet diskuterades grundläggande principer för nordiskt samarbete på social- och hälsovårdens område. Förslag till prioriteringar framlades såväl från utskottets som från ministerrådets sida. Enighet uppnåddes om att fem sakområden skulle prioriteras i det fortsatta arbetet: utbildning och gemensam arbetsmarknad, sjukvårdssamarbete, forskningssamarbete, läkemedels-samarbete samt lagstiftningsfrågor.

Den 9 november 1976 sammanträffade social- och miljöutskottet på nytt med ministerrådet- social- och hälsovårdsministrarna. Till grund för mötet låg ett inom ministerrådets organ utarbetat utkast till handlingsprogram inom den aktuella sektorn. Från ministerrådets sida deltog i mötet socialminister Eva Gredal, indenrigsminister Egon Jensen, social- och hälsovårdsminister Irma Toivanen, 2:e social- och hälsovårdsminister Orvokki Kangas, statsrådet Ruth Ryste, socialminister Rune Gustavsson och bitr. socialminister Ingegerd Troedsson. Enighet uppnåddes vid mötet om att ett program för samarbete på social- och hälsovårdssektorn skulle föreläggas Nordiska rådet i form av ett minister-rådsförslag.

6. Virksomhed i udvalg og komiteer

6.1. Juridisk udvalg

6.1.1. Medlemmer

Før 24. session havde delegationerne valgt følgende medlemmer af udvalget:

Danmark:

Folketingsmedlemmerne Ove Hansen, Kirsten Jacobsen og Sigurd Ømann.

Finland:

Riksdagsledamöterna Sinikka Karhuvaara, Tellervo M. Koivisto og Aarne Saarinen.

Island:

Altingsmand Ásgeir Bjarnason.

Norge:

Stortingsrepresentanterne John Austrheim, Olaf Knudson og Liv Stubberud.

Sverige:

Riksdagsledamöterna Erik Adamsson, Allan Hernelius og C.-H. Hermansson.

Den 28. februar havde udvalget konstituerende møde og valgte Ove Hansen til formand og Ásgeir Bjarnason til næstformand. Udvalgets sekretær har været fuldmægtig Peter Lilholt.

Etter det svenske riksdagsvalg er Astrid Kristensson indtrådt som medlem i stedet for Allan Hernelius.

Med virkning fra det danske folketingsårs begyndelse i oktober måned er Nathalie Lind indtrådt som medlem i stedet for Ove Hansen. På mødet den 25. oktober blev Nathalie Lind valgt til ny formand for udvalget.

6.1.2. Møder

<i>Tidspunkt</i>	<i>Mødested</i>	<i>Bemærkninger</i>
28. februar	København	Forfald: Ásgeir Bjarnason. Forfald: Aarne Saarinen. Forfald: Liv Stubberud. Suppleant: Kirsten Myklevoll.
3. marts	København	Forfald: Ásgeir Bjarnason. Suppleant: Halldór Ásgrímsson Forfald: Aarne Saarinen. Suppleant: Ele Alenius.
26. april	Helsingfors	Forfald: Ásgeir Bjarnason. Forfald: Sinikka Karhuvaara. Suppleant: Irma Koski.
4. augusti	Førde	Forfald: C.-H. Hermansson.
25. og 26. oktober	Stockholm	Forfald: John Austrheim. Suppleant: Ambjørng Sælthun.
18. januar	Stockholm	Forfald: Sinikka Karhuvaara. Suppleant: Forfald: Liv Stubberud. Suppleant: Engly Lie.

På mødet den 25. oktober havde udvalget fællesmøde med de nordiske justitsministre. Under dette møde deltog endvidere en række sagkyndige.

6.1.3. Virksomhed.

Udvalget har behandlet de til dette henviste medlemsforslag, beretninger og meddelelser samt en række henvendelser til Nordisk Råd.

Udvalget har behandlet bl. a. medlemsforslag om en nordisk datakonvention, indførelse af offentlige udvalgshøringer i Nordisk Råd, afgivelse af regeringsberetninger om det nordiske samarbejde til de nordiske parlamenter samt om Færøernes repræsentation i Nordisk Råd. Udvalget har endvidere haft følgende udkast til udtalelse: Ændringer i arbejdsordning for Nordisk Råd, arbejdsordning for Nordisk Råds budgetkomité samt arbejdsordning for Nordisk Råds informationskomité.

Udvalget har taget følgende beretninger til efterretning: C 2 fra Nordisk vildtkollegium, C 6 fra Nordisk Samarbejdsorgan for samespørgs-

mål, C 15 fra Nordisk udlændingeudvalg og C 30 fra Nordisk samarbejdsråd for kriminologi.

Udvalget har taget meddelelserne om følgende rekommandationer til efterretning: 13/1976, 5/1966, 29/1966, 2/1968, 6/1970, 7/1970, 27/1971, 29/1971, 5/1972, 12/1972, 20/1972, 10/1973, 11/1973, 22/1973, 30/1973, 31/1973, 2/1974, 24/1974 og 25/1974.

6.2. Kulturutskottet

Medlemmar och möten

Före 24:e sessionen hade delegationerna valt följande personer till medlemmar av utskottet:

Danmark

Folketingsmedlemmarna Svend Haugaard, Karl Johan Mortensen och Nikolaj Rosing samt förmannen i Färöarnas lagting J.Fr. Øregaard.

Finland

Riksdagsmedlemmarna Elsi Hetemäki, Ulf Sundqvist, Marjatta Stenius (vald den 11 februari 1976) och Marjatta Väänänen.

Island

Alltingsman Gylfi Þ. Gíslason.

Norge

Stortingsrepresentant Jo Benkow, odelstingspresident Per Borten, stortingsrepresentant Rolf Fjeldvær och stortingspresident Guttorm Hansen.

Sverige

Riksdagsmedlemmarna Sven Hammarberg, Paul Jansson, Ingemar Mundebo och Per Olof Sundman.

Utskottet valde den 28 februari 1976 till förman Gylfi Þ. Gíslason och till viceförman Ingemar Mundebo. Utskottets sekreterare har varit fil. kand. Kristian Slotte.

Efter 24:e sessionen har följande förändringar i utskottets sammansättning ägt rum. Den 16 augusti 1976 avled Nikolaj Rosing. Hans plats intogs den 15 oktober 1976 av folketingsmedlemmen Poul Hartling. Den 3 mars 1977 förrättades val inom den danska delegationen, varvid till medlemmar av kulturutskottet utsågs folketingsmedlemmarna René Brusvang och Robert Pedersen samt folketingsformand Karl Skytte.

Den 6 oktober 1976 ersattes Marjatta Väänänen av riksdagsmedlemmen Veikko Pihlajamäki. Den 4 februari 1977 ersattes Marjatta Stenius av riksdagsmedlemmen Mirjam Tuominen.

Vid svenska delegationens möte den 19 oktober 1976 valdes i stället för Sven Hammarberg och Paul Jansson riksdagsmedlemmarna Sture Palm och Olof Palme samt i stället för Ingemar Mundebo riksdagsmedlemmen Ingrid Sundberg.

Utskottet valde den 16 november 1976 till ny viceförman Per Olof Sundman efter Ingemar Mundebo.

Möten

Utskottet har hållit följande möten med de ordinarie medlemmarna som deltagare om inte annat anges:

<i>Tidpunkt</i>	<i>Mötesplats</i>	<i>Anmärkning</i>
28.2.—4.3.76	Köpenhamn	Förfall: Karl Johan Mortensen J.Fr. Øregaard 2—3.3.76 Elsi Hetemäki 28.2 och 3.3.76 Marjatta Stenius 3.3.76 Ulf Sundqvist 3.3.76 Marjatta Väänänen 1.3.76 Gylfi Þ. Gíslason 28.2.76 Per Borten 28.2 och 3.3.76 Guttorm Hansen 1.3.76 Suppleant: Liv Stubberud Förfall: Sven Hammarberg 2—3.3.76 Suppleant: Doris Håvik
15.6.1976	Húsavík	Förfall: Nikolaj Rosing Suppleant: René Brusvang Förfall: J.Fr. Øregaard Elsi Hetemäki Suppleant: Kullervo Rainio Förfall: Ulf Sundqvist Suppleant: Aimo Ajo Förfall: Marjatta Väänänen Suppleant: Veikko Pihlajamäki Förfall: Per Borten Suppleant: Johan A. Vikan Förfall: Guttorm Hansen Suppleant: Einar Førde Förfall: Paul Jansson Suppleant: Tyra Johansson
16—17.11.76	Köpenhamn	Förfall: Poul Hartling 16.11.76 Karl Johan Mortensen Suppleant: Robert Pedersen Förfall: Elsi Hetemäki 16.11.76 Veikko Pihlajamäki 16.11.76 Marjatta Stenius 16.11.76 Ulf Sundqvist Suppleant: Aimo Ajo 17.11.76 Förfall: Jo Benkow Suppleant: Martin Buvik Förfall: Olof Palme Suppleant: Karl-Erik Häll
20—21.1.1977	Stockholm	Förfall: Svend Haugaard Karl Johan Mortensen Suppleant: Kristian Albertsen Förfall: Elsi Hetemäki Suppleant: Kullervo Rainio 21.1.77

		Förfall: Veikko Pihlajamäki	20.1.77
		Marjatta Stenius	20.1.77
		Ulf Sundqvist	20.1.77
		Per Borten	21.1.77
		Guttorm Hansen	21.1.77
		Olof Palme	
14.3.1977	Köpenhamn	Förfall: René Bursvang	
		Ulf Sundqvist	
		Suppleant: Aimo Ajo	
		Förfall: Mirjam Tuominen	
		Suppleant: Kalevi Kivistö	
		Förfall: Olof Palme	
		Suppleant: Karl-Erik Häll	

Kulturutskottet har hållit gemensamt möte med Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) i Köpenhamn den 2 mars och den 17 november 1976 samt den 14 mars 1977.

En vid utskottets möte i Húsavík tillsatt arbetsgrupp bestående av förmannen Gylfi Þ. Gíslason och viceförmannen Ingemar Mundebo samt riksdagsmedlemmen Marjatta Väänänen och stortingsrepresentanten Jo Benkow höll den 27 augusti 1976 ett möte i Köpenhamn för att bl. a. uppgöra ett utkast till promemoria om aktuella frågor inom nordiskt kultursamarbete med hänsyn till den nordiska kulturbudgeten för 1978. Promemorian skulle ligga till grund för de till senare delen av september utlysta överläggningarna med ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) i Kungälv. På grund av regeringsskiftena i Finland och Sverige i september—oktober avlystes det planerade mötet, varefter inkallades till nytt möte den 17 november 1976 i Köpenhamn.

Representanter för sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete har på inbjudan av utskottet deltagit som sakkunniga vid utskottets möten. Ytterligare deltog ett antal sakkunniga från de nationella administrationerna och vissa organisationer i utskottets möten under 24:e sessionen i Köpenhamn. Likaså deltog sakkunniga från de nationella kultur- och undervisningsministerierna i utskottets överläggningar med ministerrådet.

Verksamhet

Inom utskottet har behandlats de medlemsförslag, berättelser och skrivelser som hänvisats till detta.

Utskottet har inom undervisningssektorn beslutat föreslå rådet att antaga rekommendation om gemensam nordisk insats för att öka undervisningsutbudet i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter (*Sak A 471/k*) samt rekommendation om ett samlat handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden och i det nordiska

samarbetet (*Sak A 481/k*). Inom denna sektor behandlar utskottet ytterligare medlemsförslag om samnordisk utbildning av lärare för dövblinda (*Sak A 497/k*).

Vad gäller forskningssektorn har utskottet beslutat föreslå rådet att antaga rekommendation om att stödja det nordiska forskningssamarbetet rörande lantbrukskooperation (*Sak A 469/k*) samt rekommendation om utvecklande av samarbetet mellan de nordiska ländernas fonogramarkiv och om en undersökning av möjligheterna att upprätta en samnordisk datakatalog över fonogram (*Sak A 486/k*).

Det största antalet medlemsförslag har gällt den allmänkulturella sektorn. Utskottet har rekommenderat rådet att antaga rekommendation om skydd mot utförsel av kulturföremål av musealt eller antikvariskt värde från de nordiska länderna samt om harmonisering av den nordiska lagstiftningen om skydd mot utförsel av sådana kulturföremål (*Sak A 465/k*), rekommendation om en undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna med särskild hänsyn till hur den internationella masskulturindustrin påverkar kulturlivet (*Sak A 485/k*) samt rekommendation om ett permanent samarbete med syfte att öka spridningen av nordisk film inom Norden (*Sak A 491/k*). Utskottet har även behandlat medlemsförslag om samnordisk insats för främjande av cirkuskonsten (*Sak A 469/k*) och medlemsförslag om firandet av Nordens dag vid fastställd tidpunkt årligen i hela Norden (*Sak A 487/k*). Utskottet har rekommenderat rådet att inte för närvarande företa sig något med anledning av dessa två medlemsförslag.

Med stöd av rådets bemyndigande vid 24:e sessionen har utskottet beslutat lägga följande till sessionen avgivna meddelanden och berättelser till handlingarna: meddelande om rekommendation nr 21/1963, 24/1964, 7/1966, 7/1969, 11/1969, 17/1969, 18/1969, 25/1969, 27/1969, 9/1970, 13/1970, 32/1970, 1/1971, 9/1971, 10/1971, 11/1971, 14/1972, 18/1972, 19/1972, 17/1973, 18/1973, 20/1973, 17/1974, 18/1974, 13/1975, 14/1975 och 17/1975 samt berättelse C 5 från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning, C 8 från Nordiska samarbetsdelegationen för samhällsforskning, C 9 om de nordiska språknämndernas samarbete, C 13 från Nordforsk, C 14 från Nordiska jordbruksforskarens förening, C 23 från Internordisk nämnd för humanistisk forskning, C 24 från Nordiska afrikainstitutet, C 26 från finsk-svenska utbildningsrådet, C 28 från Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning, C 29 från Nordiska publiceringsnämnden för medicin, C 33 från Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning och C 34 från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden.

Utskottet har avgivit yttrande om medlemsförslag angående införande av offentliga utskottsutfrågningar i Nordiska rådet (*Sak A 477/j*). Ytterligare har utskottet avgivit yttranden om eller antecknat till känne-

dom ett antal till rådet ställda och av presidiet till utskottet hänvisade skrivelser.

6.3. Social- och miljöutskottet

6.3.1 Medlemmar

Före den 24:e sessionen hade delegationerna valt följande personer till medlemmar av rådets socialpolitiska utskott: (Beteckningen ändrades genom beslut av plenarförsamlingen den 4 mars 1976 till social- och miljöutskottet).

Danmark

folketingsmedlemmarna Poul Hartling, Knud Jespersen och Kjeld Olesen

Finland

riksdagsmedlemmarna Lars Lindeman, Petter Savola och Raino Westerholm

Island

altingsmedlem Ragnhildur Helgadóttir

Norge

stortingsrepresentanterna Finn Gustavsen, Arbjørn Haugstvedt och Thor Lund

Sverige

riksdagsmedlemmarna Knut Johansson, Jan-Ivan Nilsson och Anna-Greta Skantz

Till förman utsåg utskottet vid konstituerande möte den 28 februari 1976 Asbjørn Haugstvedt och till vice förman Lars Lindeman.

Utskottets sekreterare har varit fil kand Claes Wiklund. (Sekreteraren har varit tjänstledig för studier under tiden 1 september—30 november 1976. Under denna tid handhades uppgiften som sekreterare av byrådirektör Eric Hultén, Nordiska rådets svenska delegation och byråsekreterare Anneli Joneken, Presidiesekretariatet.)

Den 8 oktober 1976 hölls kompletterande val till rådets danska delegation. Från samma dag blev Erling Dinesen medlem av utskottet och Poul Hartling lämnade detsamma.

Den 6 oktober 1976 hölls kompletterande val till Nordiska rådet, Finlands delegation. Från samma dag blev Bror Lillqvist medlem av utskottet sedan Lars Lindeman lämnat detsamma.

Den 20 oktober 1976 valdes ny svensk rådsdelegation. Från samma dag blev Paul Jansson och Bertil Jonasson medlemmar av utskottet och Knut Johansson och Jan-Ivan Nilsson lämnade detsamma.

Vid utskottets möte i Oslo den 8 november 1976 valdes Bror Lillqvist till vice förman efter Lars Lindeman.

Efter nyvalet i Danmark skedde val till delegation till Nordiska rådet

den 3 mars 1977. Därvid blev Ib Nørlund och Bernhardt Tastesen medlemmar av social- och miljöutskottet, medan Knud Jespersen och Kjeld Olesen lämnade detsamma.

6.3.2 Möten

För den tid som denna rapport avser har social- och miljöutskottet hållit möten enligt följande:

<i>Tidpunkt</i>	<i>Mötesplats</i>	<i>Anm</i>
28.2, 1 och 2.3.1976	Köpenhamn	<i>Förfall:</i> Knud Jespersen (deltog ej i sessionen) <i>Suppleant:</i> Jørgen Jensen (deltog ej 1.3.1976) <i>Förfall:</i> Kjeld Olesen (1 och 2 mars 1976) <i>Suppleant:</i> Kristian Albertsen (deltog ej 2.3.1976) <i>Förfall:</i> Raino Westerholm (deltog ej i sessionen) <i>Suppleant:</i> Ulla Järvilehto <i>Förfall:</i> Ragnhildur Helgadóttir <i>Förfall:</i> Asbjørn Haugstvedt (28.2.1976)
11.3.1976	Helsingfors	<i>Förfall:</i> Kjeld Olesen <i>Suppleant:</i> Inge Fischer Møller <i>Förfall:</i> Knud Jespersen <i>Suppleant:</i> Kaj Hansen
21 och 22.6.1976	Reykjavík	<i>Förfall:</i> Knud Jespersen <i>Suppleant:</i> Kurt Hansen <i>Förfall:</i> Poul Hartling <i>Suppleant:</i> Jacob Sørensen <i>Förfall:</i> Lars Lindeman <i>Suppleant:</i> Seppo Tikka <i>Förfall:</i> Jan-Ivan Nilsson
8 och 9.11.1976	Oslo	<i>Förfall:</i> Ragnhildur Helgadóttir <i>Förfall:</i> Finn Gustavsen
15.12.1976	Stockholm	<i>Förfall:</i> Knud Jespersen <i>Förfall:</i> Ragnhildur Helgadóttir <i>Suppleant:</i> Axel Jónsson <i>Förfall:</i> Finn Gustavsen
19 och 20.1.1977	Stockholm	(<i>Förfall den 20.:</i> Ragnhildur Helgadóttir och Asbjørn Haugstvedt)

Därmed har social- och miljöutskottet under den period som rapporten omfattar hållit sex reguljära utskottsmöten istället för sedvanliga fem.

Utskottet hade överläggningar med Nordiska ministerrådet- social- och hälsovårdsministrarna i Helsingfors den 12 mars 1976 och i Oslo

den 9 november 1976 om nordiskt samarbete på socialpolitikens område (se punkten 5.4 och 4.3.2).

Förutom sex utskottsmöten och två möten med ministerrådet i sammansättningen social- och hälsovårdsministrarna har två inom utskottet tillsatta arbetsgrupper sammanträtt under den aktuella tiden. Arbetsgruppen för förberedelse av möte med ministerrådet social- och hälsovårdsministrarna möttes i Köpenhamn den 29 februari 1976. Utskottets arbetsgrupp för beredning av medlemsförslaget A 452/2 om förkortning av arbetstiden har sammanträtt i Helsingfors den 11 mars 1976 och i Stockholm den 7 april 1976.

Vid utskottets möten i samband med den 24:e sessionen i Köpenhamn, i Reykjavík den 22 juni 1976 och i Stockholm den 15 december 1976 har sakkunniga medverkat.

6.3.3 Verksamhet

Utskottet har behandlat till utskottet hänvisade medlems- och ministerrådsförslag, berättelser, meddelanden samt ett antal skrivelser. Utskottet har under det gångna året ägnat särskilt stor uppmärksamhet åt samarbetet inom social- och hälsovårdssektorn och arbetsmiljöområdet.

Vid utskottets möte i Köpenhamn den 2 mars 1976 deltog 2:a social- och hälsovårdsminister Pirkko Työläjävi.

För det möte som ägde rum mellan utskottet och ministerrådet- social- och hälsovårdsministrarna den 12 mars 1976 i Helsingfors hänvisas till *punkterna 5.4 och 4.3.2*.

Vid utskottets möte i Reykjavík den 22 juni 1976 deltog departementschef Halgrimur Dalberg såsom sakkunnig. Utskottet diskuterade i anslutning härtill frågan om en eventuell isländsk anslutning till 1954 års överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad.

Vid utskottets möte i Oslo den 8—9 november 1976 intog förberedelserna inför det stundande mötet med ministerrådet- social- och hälsovårdsministrarna en framträdande plats.

För det möte som ägde rum den 9 november i Oslo mellan utskottet och ministerrådet- social- och hälsovårdsministrarna hänvisas till *punkterna 5.4 och 4.3.2*.

Vid utskottets möte i Stockholm den 15 december 1976 genomgicks de båda ministerrådsförslagen B 19/s om nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet och B 20/s om program för nordiskt samarbete på social- och hälsovårdsområdet. Till detta möte hade sakkunniga från Nordiska ministerrådets sekretariat i Oslo, de nordiska arbetsgivareföreningarna och Nordens fackliga samorganisation inkallats.

Vid mötet i Stockholm den 19—20 januari 1977 behandlades bl. a. de två ovannämnda ministerrådsförslag, ministerrådets berättelse, C 1, till rådets 25:e session överlämnade berättelser och meddelanden om rekommendationen och ministerrådets budgetförslag för 1978.

6.3.4 *Berättelser och meddelanden*

Med stöd av rådets bemyndigande har utskottet beslutat att lägga följande till rådets 24:e session avgivna meddelanden och berättelser till handlingarna:

5/1965, 21/1966, 9/1967, 8/1968, 16/1968, 10/1969, 12/1969, 16/1969, 23/1969, 29/1969, 1/1970, 3/1970, 28/1970, 30/1970, 33/1970, 5/1971, 19/1971, 21/1971, 3/1972, 4/1972, 3/1973, 5/1973, 6/1973, 8/1973, 9/1973, 29/1973, 32/1973, 3/1974, 5/1974, 6/1974, 8/1974, 27/1974, 28/1974, 7/1975, 8/1975, 9/1975, 11/1975, 10/1975, 2/1973, 4/1973, 1/1973, C 7/s, C 10/s, C 17/s, C 18/s, C 32/s, C 36/s, C 37/s.

6.4. *Trafikkutvalget*

6.4.1. *Medlemmer*

För Rådets 24. sesjon hadde de enkelte delegasjoner valgt følgende personer til medlemmer av trafikkutvalget:

Danmark:

Folketingsmedlemmerne Chr. Christensen, Leif Glensgård, Gustav Holmberg

Finland:

Riksdagsmännen Bror Lillqvist, Pekka Tarjanne, Folke Woivalin

Island:

Altingsmand Magnús Kjartansson

Norge:

Stortingsrepresentantene Bjarne Mørk Eidem, Håkon Kyllingmark, Reidar T. Larsen

Sverige:

Riksdagsledamöterna Eric Carlsson, Astrid Kristensson, Sven Mellqvist

Utvalget valgte på sitt konstituerende møte den 28. februar 1976 Pekka Tarjanne til formann og Gustav Holmberg til viseformann. Utvalgets sekretær har vært nasjonaløkonom Ólafur Pétursson.

Utvalgets sammensetning er endret etter 24. sesjon slik at Seppo Tikka den 6. oktober 1976 erstattet Bror Lillqvist, som gikk over til sosial- og miljøutvalget og den 19. oktober 1976 erstattet Rolf Sellgren Astrid Kristensson, som gikk til juridisk utvalg.

6.4.2. *Møter*

I den periode som denne rapport omfatter har trafikkutvalget holdt møter som det framgår av følgende oppstilling. De ordinære medlemmer har deltatt når annet ikke er angitt.

<i>Tidspunkt</i>	<i>Møtested</i>	
28. febr.— 2. mars 1976	København	Forfall: Magnús Kjartansson Suppleant: Gils Guðmundsson Forfall 28. feb.: Leif Glensgård, Astrid Kristensson Forfall 2. mars: Sven Mellqvist Suppleant: Tage Larfors
10.—11. mai 1976	Åbo	Forfall: Folke Woivalin Suppleant: Nils Dahlman Forfall: Magnús Kjartansson Suppleant: Gils Guðmundsson Forfall: Håkon Kyllingmark Suppleant: Martin Buvik Forfall: Reidar T. Larsen Forfall 11. mai: Chr. Christensen, Leif Glensgård, Pekka Tarjanne
10. og 14. august 1976	Svolvær/ Tromsø	Forfall: Chr. Christensen Forfall: Gustav Holmberg Suppleant 10. aug.: Svend Erik Sørensen Forfall: Reidar T. Larsen Forfall: Sven Mellqvist Suppleant 10 aug.: Essen Lindahl Forfall: Astrid Kristensson Suppleant 10 aug.: Ove Nordstrandh Forfall 14 aug.: Håkon Kyllingmark Suppleant: Martin Buvik Forfall 14 aug.: Leif Glensgård Folke Woivalin
25. oktober 1976	Stockholm	Forfall: Chr. Christensen Suppleant: Svend Erik Sørensen Forfall: Reidar T. Larsen Forfall: Sven Mellqvist Suppleant: Essen Lindahl
15. november 1976	København	Forfall: Magnús Kjartansson Suppleant: Gils Guðmundsson Forfall: Reidar T. Larsen
17.—18. januar 1977	Stockholm	Forfall: Gustav Holmberg Suppleant: Ivar Hansen Forfall: Seppo Tikka Forfall: Magnús Kjartansson Suppleant: Gils Guðmundsson

Under 24. sesjon og den 15. november 1976 hadde utvalget dessuten fellesmøter med Nordisk Ministerråd, trafikkministrene. I møtet den 1. mars 1976 deltok statsrådene Orla Møller, Kauko Hjerpe, Ragnar Christiansen og Bengt Norling. I møtet den 15. november deltok statsrådene Niels Matthiasen, Ragnar Granvik, Halldór E. Sigurðsson, Ragnar

Christiansen og Bo Turesson. Sakkyndige har deltatt i alle utvalgsmøtene med unntakelse av møtet den 15. november 1976.

6.4.3. Virksomhet

Trafikkutvalget har foruten den virksomhet som er nevnte i kapitel 4.5. behandlet de til utvalget henviste medlemsforslag beretninger, meldinger og skrivelser.

I henhold til Rådets bemyndigelse har utvalgets besluttet å ta til etterretning følgende beretninger og meldinger avgitt til 24. sesjon:

Beretningene C 19/1, C 21/t, C 25/t og C 27/t og meldingene om *rek.nr.* 1/1967, 25/1967, 9/1968, 27/1968, 35/1968, 15/1970, 16/1970, 34/1970, 35/1970, 4/1971, 8/1972, 9/1972, 11/1972, 15/1972, 23/1973, 24/1973, 25/1973, 26/1973, 27/1973, 28/1973, 9/1974, 10/1974, 11/1974, 12/1974, 13/1974, 14/1974, 26/1974, 1/1975, 2/1975, 3/1975, 4/1975.

Dessuten har utvalget i overensstemmelse med den nordiske Transportavtales artikkel 11 framført synspunkter til Nordisk Ministerråd, trafikkministrene, på det av Nordisk Embetsmannskomiteé for Transport-spørsmål framlagte utkast til virksomhetsprogram for 1977.

Ved 24. sesjon vedtok Rådet med bakgrunn i innstillingen fra trafikkutvalget følgende rekommandasjoner om saker reist som medlemsforslag:

rek. nr. 1/1976 ang. nordiskt handlingsprogram för turistsamarbete
rek. nr. 2/1976 ang. utvidgade resealternativer i internordisk flygtrafik
rek. nr. 3/1976 ang. internordisk giltighet för körkort
rek. nr. 4/1976 ang. utvidgade resemöjligheter för pensionärer m. fl.

På utvalgets forslag besluttet Rådet dessuten ikke å foreta noe i anledning av medlemsforslaget A 459/t om lettelse i flytrafikken i Norden med særlig hensyn til migrantene og A 463/t om trafikkøkonomisk utredning om trafikken mellom de nordiske land og fra disse til andre land.

I mellomtiden har utvalget behandlet og avgitt betenkning om følgende medlemsforslag:

A 489/t om samnordisk insats mot trafikonykterheten
A 490/t om förbättring av barnens trafikmiljö.

Trafikkutvalget har også avgitt uttalelse om medlemsforslag A 477/j om införande av offentliga utskottsutfrågningar i Nordiska Rådet. Utvalgets flertall anså at offentlige utvalgshøringer ikke er den beste vei for å utbygge informasjonen om saksbehandlingen i utvalgene mens et mindretall ga sin tilslutning til medlemsforslaget.

Sommeren 1976 besøkte utvalget Nord-Norge og Svalbard for å bli bedre kjent med Norges kortbaneflynett og trafikkproblemene i de mere spredt bebodde områder. Utvalget møtte bl. a. Kjølengruppen Nordland-Västerbotten for å drøfte problemer som oppstår på mellom-

riksveiene på grunn av forskjellige trafikktekniske bestemmelser i de enkelte nordiske land. I utvalgets befaring deltok representanter for Ministeriet for Grønland og Grønlands landsråd. Man tok også opp enkelte spørsmål som kan betraktes som oppfølging av trafikktutvalgets befaring av Grønland sommeren 1975. En representant for SAS redegjorde i denne anledning for de tekniske og økonomiske aspekter i forbindelse med flyvning til og fra Grønland, og orienterte om visse endringer i flytakstene for Grønlandstrafikken.

6.5 Økonomisk utvalg

Medlemmer og møter

Til Rådets 24. sesjon hadde de enkelte delegasjoner valgt følgende personer til medlemmer av Økonomisk utvalg:

Danmark:

Folketingsmedlemmerne Pauli Ellefsen, Knud Enggaard, Jens Risgaard Knudsen, Karl Skytte og Ib Stetter.

Finland:

Riksdagsledamøterna Ilkka-Christian Björklund, Harri Holkeri, V. J. Sukselainen, Erkki Tuomioja og Henrik Westerlund.

Island:

Altingsmennene Jón Skaftason og Sverrir Hermansson.

Norge:

Stortingsrepresentantene Trygve Bratteli, Lars Korvald, Arne Nilsen, Erland Steenberg og Kåre Willoch.

Sverige:

Riksdagsledamøterna Johannes Antonsson, Knut Johansson, Eric Krönmark, Sture Palm, Rolf Wirtén.

Utvalget valgte Sture Palm og Arne Nilsen til henholdsvis formann og viseformann. Utvalgets sekretær har vært byråsjef Lars Blaaflat, Norge.

Etter 24. sesjon er utvalgets sammensetning endret idet Pauli Ellefsen er gått ut og erstattet med Erlandur Patursson. Etter det svenske regjeringsskifte gikk Jan-Ivan Nilsson og Allan Hernelius inn i henholdsvis Johannes Antonssons og Eric Krönmarks sted. Sture Palm er gått ut og erstattet av Kjell-Olof Feldt.

På utvalgets møte 28. februar 1976 deltok handelsminister Erling Jensen, handels- og industriminister Eero Rantala, industriminister Bjartmar Gjerde og industriminister Rune B. Johansson, samt stedfortredere og en rekke sakkyndige. EFTA's stedfortredende generalsekretær var også tilstede.

Under 24. sesjon besluttet utvalget at for tiden frem til 25. sesjon skulle en nimannskomite assistere utvalget ved å forberede saker før utvalgets behandling av dem. Komiteen fikk fullmakt til å ta til etter-

retning slike beretninger og meldinger som ikke var ført på sakslisten for 24. sesjon. Komiteen ble senere anmodet om å gjennomgå og avgi uttalelse om fordelingen av disposisjonsmidler for 1977 på vegne av Økonomisk utvalg. Til medlemmer av komiteen ble utpekt Knud Enggaard, J. Risgaard Knudsen, V. J. Sukselainen, Erkki Tuomioja, Jón Skaftason, Lars Korvald, Arne Nilsen (viseformann), Eric Krönmark og Sture Palm (formann).

Senere er Kjell-Olof Feldt gått in som formann og erstattet Sture Palm.

<i>Tidspunkt</i>	<i>Møtested</i>	<i>Bemerkninger</i>
Febr./mars 1976	København	Forfall: Pauli Ellefsen
10. august	Luleå	Suppleant: Erlendur Patursson Forfall: Karl Skytte Suppleant: Otto Mørch Forfall: Henrik Westerlund Suppleant: Pär Stenbäck Forfall: Johannes Antonsson Suppleant: Bertil Jonasson Forfall: Knut Johansson Suppleant: Grethe Lundblad
22. november	Oslo	Forfall: Harri Holkeri Suppleant: Anna-Lisa Linkola Forfall: Henrik Westerlund Suppleant: Pär Stenbäck Forfall: Jón Skaftason
19. janúar	Stockholm	Forfall: Jens Risgaard Knudsen Suppleant: Otto Mørk Forfall: Sverrir Hermannsson Forfall: Kåre Willoch Suppleant: Odd Vattekar
1. november	Stockholm	Forfall: Lars Korvald Suppleant: John Austrheim Forfall: Arne Nilsen Suppleant: Ingvar Bakken
19. janúar	Stockholm	Forfall: Jens Risgaard Knudsen Suppleant: Otto Mørk

Virksomhet

På utvalgets møte 28. februar 1976 ble spørsmålet om nordisk samarbeid vedrørende mottaking og avsetting av naturgass i tilfelle utnyttbare gassfunn blir gjort utenfor kysten av Nord-Norge drøftet med representanter for Nordisk Ministerråd. Saken er nærmere omtalt under *pkt. 4.6.*

Utvalget har behandlet de til utvalget henviste medlemsforslag, beretninger, meldinger og skrivelser.

Til 24. sesjon la utvalget fram betenkning om medlemsforslag *A 464/e* om ensartede nordiske regler for offentlige anbud. Under drøftingene ble det uttrykt tvil om hensiktsmessigheten av å iverksette en ny utredning i samsvar med medlemsforslaget. Enkelte medlemmer kunne støtte forslaget forutsatt at nødvendig hensyn ble tatt til sysselsettings-, industri og regionalpolitiske målsettinger. På grunn av den rådende usikkerhet om nåværende regelverk og anvendelsen på arbeidsområdet, ble utvalgets medlemmer enig om et forslag, hvor Nordisk Ministerråd rekommanderes å foreta en kartlegging av gjeldende bestemmelser. Utvalgets forslag til rekommandasjon ble bifalt av Nordisk Råd.

Medlemsforslag *A 466/e* om utnyttelse av alternative energikilder var gjenstand for en bred debatt. På bakgrunn av de utredninger som allerede foreligger eller som er under arbeid, mente flertallet at saken burde utsettes. 11 av medlemmene stemte for utsettelse, mens 6 stemte imot. Dermed ble *A 466/e* foreslått tatt av dagsorden for 24. sesjon. Presidiet etter-kom denne tilråding.

Saken ble behandlet av utvalget på ny den 22. november 1976. Nordel har lagt fram en rapport om disse spørsmål. Nordisk Industrifond har fremsatt en rekke forslag til nordiske industriprosjekter, deriblant prosjekt vedrørende alternative energikilder. Da medlemsforslagets intensjoner således synes i det vesentlige å være oppfylt besluttet utvalget å tilrå at Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning medlemsforslaget.

Medlemsforslag *A 470/t* om årlige nordiske handlingsprogrammer for felles innsats innen utviklingshjelpen. Da det bare var innkommet et begrenset antall remsvar innen den fastsatte frist og da det dessuten ble anmeldt to nye medlemsforslag, *A 479/s* om nordisk samvirke for å fremme utviklingslandenes interesser innen verdenshandelen og *A 484/e* om nordisk samvirke på bistandspolitikken område, besluttet utvalget å tilrå at de tre medlemsforslag utsettes til 25. sesjon.

Etter 24. sesjon er utvalget blitt enig om å foreslå en rekommandasjon omfattende de tre medlemsforslag, hvor klemmen deles i tre ledd. Det første omfatter samordningen av bistandsinnsatsen innen Oslo-konvensjonens ramme. Det annet omfatter utredningen vedrørende det fremtidige nordiske samvirke. Det tredje ledd omfatter aktiviteten i internasjonale fora.

Medlemsforslag *A 477/j* om innføring av offentlige utvalgshøringer og medlemsforslag *A 480/j* om avgivelse av regjeringsberetninger til de nordiske parlamenter har vært forelagt utvalget til uttalelse. Utvalgets flertall fant ikke å kunne støtte *A 477/j*. Hele utvalget besluttet å fra-råde rekommandasjon for *A 480/j*.

Som et ledd i utvalgets befatning med grensekommunalt samarbeid ble det under utvalgets møte i Luleå gitt en redegjørelse om det da foreliggende utkast til nordisk konvensjon. I samme forbindelse ble det foretatt befaringer av grenseområder i Tornedalen.

Nimannskomiteen har på sitt møte tilrettelagt saker for utvalget. Den har dessuten behandlet Ministerrådets budsjett for 1977 på vegne av utvalget.

Nimannskomiteen har i henhold til sin fullmakt fra utvalget besluttet å ta følgende til 24. sesjon avgitte betenkninger og meldinger til etterretning:

Beretningene *C 3/e*, *C 4/e*, *C 11/e* og *C 31/e*, samt meldingene om rek. nr. 31/1970'e, 6/1971'e, 7/1971'e, 12/1971'e, 31/1971'e, 1/1972'e, 7/1972'e, 19/1974'e, 20/1974'e og 5/1975'e.

Rek. nr. 23/1968'e og 22/1969'e ble avskrevet under 24. sesjon.

6.6. Informationskommittén

Informationskommitténs oppgifter oppræknes i ett forslag till ändring av Nordiska rådets arbetsordning som presidiet lägger fram vid 25:e sessionen. Därvid föreslås en ny paragraf (§ 32) vars första stycke lyder: "Nordiska rådets informationskommitté har till uppgift att fungera som rådgivande organ i informationsfrågor och som redaktionskommitté för tidskriften Nordisk Kontakt". Presidiet fastställde den 15 februari 1977 en arbetsordning för Nordiska rådets informationskommitté. Arbetsordningen publiceras i Nordisk statutsamling (*NU 1976: 34*). Den införs här som *Tillägg 7*. Den i arbetsordningen nämnda rapporteringen om kommitténs arbete ingår som *punkt 8* i denna rapport.

Informationskommittén har sedan föregående session hållit sex möten. Medlemmarna och de deltagande suppleanternas namn samt tidpunkterna för mötena framgår av nedanstående uppställning. Stortingspresident Guttorm Hansen har fungerat som ordförande och riksdagsman Per Olof Sundman som vice ordförande för kommittén. Personalen vid presidiesekretariatets informationssektion förstärktes under året. Anita Söderman, som haft en halvtidstjänst vid presidiesekretariatet, har fått en heltidstjänst vid det svenska sekretariatet. Hon efterträddes den 15 juli av Margareta Rydbeck som heltidsanställd informationssekreterare. Den 1 september tillträdde Mary Ann Sørensen tjänsten som assistent vid informationssektionen efter Anneli Joneken som övertog byråsekreterartjänsten vid presidiesekretariatet.

Medlemmar valda 1976-02-27 och suppleanter som deltagit i mötena	Mötesdatum					
	2.3. København	3.3. København	5.4. Stockholm	30—31.8. Kuopio	3.11. Bergen	12.1.77 Stockholm
<i>Danmark:</i>						
Chr. Christensen	×	×	×	×	×	×
Robert Pedersen			×	×	×	×
<i>Suppleanter:</i>						
Ove Hansen	×					
K.J. Mortensen		×				
<i>Finland:</i>						
Ilkka-Christian						
Björklund	×	×	×		×	×
Petter Savola	×	×	×	×	×	×
<i>Island:</i>						
Gylfi P. Gíslason	×		×	×		
Jón Skaftason		×	×	×	×	
<i>Norge:</i>						
Jo Benkow	×	×	×		×	×
Guttorm Hansen	×	×	×	×	×	×
<i>Sverige:</i>						
Sture Palm	×	×	×	×	×	×
Per Olof Sundman	×	×	×		×	×

6.7. Budgetkommittén

Enligt p. 2 i arbetsordningen för Nordiska rådets budgetkommitté, som fastställdes av presidiet den 27 januari 1976 (*Nordisk statsamling 1975: 37*) skall kommittén för varje kalenderår avge skriftlig rapport till presidiet om sitt arbete.

I det följande återges texten till budgetkommitténs rapport 1977-01-27 över verksamheten under år 1976.

Medlemmar

Vid rådets 24:e session valdes följande medlemmar att ingå i budgetkommittén:

<i>Juridiska utskottet:</i>	Ove Hansen	Allan Hernelius
<i>Kulturutskottet:</i>	Gylfi P. Gíslason	Svend Haugaard
<i>Social- och miljöutskottet:</i>	Asbjørn Haugstvedt	Lars Lindeman
<i>Trafikutskottet:</i>	Pekka Tarjanne	Gils Guðmundsson
<i>Ekonomiska utskottet:</i>	Sture Palm	Erland Steenberg

Vid kommitténs konstituerande möte valdes Gylfi P. Gíslason till ordförande och Allan Hernelius till vice ordförande.

Under loppet av 1976 har Nathalie Lind inträtt i kommittén i stället för Ove Hansen, Bror Lillqvist i stället för Lars Lindeman, Kjell-Olof Feldt i stället för Sture Palm samt Astrid Kristensson i stället för Allan Hernelius. Astrid Kristensson valdes i samband därmed till ny vice ordförande.

Möten

Budgetkommittén har under året hållit följande möten:

<i>Tidpunkt:</i>	<i>Plats:</i>	<i>Anm.</i>
1976-02-15/16	Köpenhamn	Förberedande möte inför budgetöverläggningar med samarbetsministrarna
1976-02-16	Köpenhamn	Budgetöverläggningar med samarbetsministrarna ang. totalramen för 1977 års budget
1976-03-02	Köpenhamn	Konstituerande möte
1976-08-23	Stockholm	Sakkunniga: budgetchef Kjell Slyngstad och byråchef Ove Stenroth, Nordiska ministerrådets sekretariat
1976-11-17	Köpenhamn	Förberedande möte inför budgetöverläggningar med samarbetsministrarna
1976-11-18	Köpenhamn	Budgetöverläggningar med samarbetsministrarna ang. projekten i 1977 års budget

I mötena har deltagit ordinarie medlemmar utom 1976-03-02 då John Austrheim deltog som suppleant för Erland Steenberg. Kommitténs nya medlemmar inträdde vid mötet 1976-11-17.

Verksamhet

En av budgetkommitténs huvuduppgifter har under året varit att förbereda och genomföra överläggningar med Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) om *ministerådets allmänna budget för år 1977*. I och med denna introducerades på ministerrådssidan en ny procedur för budgetbehandlingen. Denna innebär att ministerrådet, efter överläggningar med Nordiska rådets budgetkommitté, i mars månad före det aktuella budgetåret fattar beslut om en totalram för den allmänna budgeten. Inom denna anges indikativa planeringsramar för de olika huvudområdena. Härefter utarbetas konkreta projektförslag av de olika ämbetsmannakommittéerna. Ministerrådet tar ställning till dessa förslag i november året före budgetåret efter förnyade överläggningar med Nordiska rådets budgetkommitté. Den nya proceduren innebär att den första fasen av budgetbehandlingen framför allt ägnas generella överväganden om prioriteringar mellan olika sakområden och att detaljutformningen av projekten förläggs så nära budgetåret som möjligt.

Till grund för budgetkommitténs behandling av 1977 års budget har förelegat dels ämbetsmannakommittéernas ansökningar om anslag till projekt, dels ställföreträdarkommitténs eller — vad avser projektbudgeten — generalsekreterarens förslag med anledning av dessa ansökningar. Detta material har efter behandling av de olika sakområdena i rådets fasta utskott slutbehandlats i budgetkommittén. Kommittén har därvid

sammanställt slutliga synpunkter och önskemål som framförts till samarbetsministrarna vid budgetöverläggningarna.

Inför överläggningarna i februari om totalramen för år 1977 hade ämbetsmannakommittéerna presenterat projektförslag till sammanlagt närmare 22,5 milj. nkr. Ställföreträdarkommittén hade föreslagit en nedskärning med c:a 24 % eller 5,5 milj. nkr till 17 milj. nkr. Den reella aktivitetsökningen skulle med en ram på 17 milj. nkr stanna på ett par milj. nkr. Budgetkommittén yrkade vid överläggningarna i första hand på att den föreslagna totalramen måste höjas. En rad sakområden, som t. ex. arbetsmarknadsfrågorna, miljövårds- och arbetsmiljöområdena, regionalpolitiken, turismen och byggsektorn, ansågs otillräckligt tillgodosedda. Budgetkommittén föreslog därför en höjning av 1977 års totalram till nära 21 milj. nkr.

Ministerrådet fastställde sedermera budgeten för år 1977 till 18,5 milj. nkr. Detta innebar en ökning med 5,5 milj. jämfört med 1976 års budget. Ökningen hänförs sig främst till arbetsmarknad, arbetsmiljö och energi. Den största indikativa ramen på närmare 2,5 milj. nkr avsattes till industri- och energisektorn. Av övriga indikativa ramar för år 1977 avdelades 1,9 milj. nkr för konsumentsektorn, 1,6 milj. för socialpolitik, 1,7 milj. för arbetsmarknadsfrågor, 1,5 milj. för miljövård och 1,9 milj. för regionalpolitik.

Vid budgetöverläggningarna i november fick budgetkommittén tillfälle att närmare kommentera ämbetsmannakommittéernas förslag till konkreta projekt inom resp. sektorsramar. Detta skedde ånyo på grundval av behandling i de fasta utskotten. Bland mera principiella synpunkter framförde budgetkommittén att den fann det otillfredsställande att behandlingen vid detta tillfälle måste ske endast på basis av generalsekreterarens fördelningsförslag, eftersom något konkret förslag från ställföreträdarkommitténs sida inte förelåg. Vidare diskuterades hur anslagna men inte utnyttjade medel på ministerrådets budget borde behandlas. Budgetkommittén underströk härvid dels vikten av att prioriterade projekt till vilka medel anslagits kom till utförande utan onödigt dröjsmål, dels att eventuellt outnyttjade medel inte helt undandrogs de ändamål och prioriteringar om vilka ministerrådet och budgetkommittén varit ense. Samarbetsministrarna utfäste sig att inte använda outnyttjade medel till andra ändamål än de ursprungligen avsedda förrän efter samråd med budgetkommittén.

Vid båda budgetöverläggningarna med samarbetsministrarna under året har budgetkommittén ånyo understrukit önskemålet att ministerrådssekreteriaten fortsätter ansträngningarna att söka komplettera den undersökning av de *totala statsutgifterna för nordiskt samarbete* som var föremål för en preliminär uppskattning i slutrapporten från Nordiska rådets arbetsgrupp för budget- och kontrollfrågor (NR 1975, sid 1473). En sådan generell översikt skulle utgöra en naturlig och nödvän-

dig bakgrund för en helhetsbedömning och mera kritisk granskning av enskilda budgetposter. Det är samtidigt uppenbart att detta arbete är behäftat med betydande svårigheter bl. a. på grund av avgränsningsproblem mellan medelförbrukning för nationella och nordiska ändamål i de nationella statsbudgeterna, de nordiska ländernas olika kalenderår och redovisningssystem samt andra liknande faktorer. I detta sammanhang kan emellertid noteras att en översikt beträffande de norska statsutgifterna för nordiskt samarbete lämnas i de årliga Stortingsmeldinger om nordiskt samarbete, jfr Stortingsmelding nr. 30 1976—77, sid. 39.

Även andra *samordningsmöjligheter i det nordiska samarbetet* har varit föremål för diskussion såväl inom budgetkommittén som mellan kommittén och samlingsministrarna. I syfte att erhålla en helhetsbild av ministerrådssidans totala budgetåtaganden har budgetkommittén sålunda framfört önskemål om och sedermera mottagit en utredning över de möjligheter resp. tekniska svårigheter som föreligger för att göra kulturbudgeten och den allmänna budgeten bedömningsmässigt jämförbara.

Ministerrädssekretariatet i Oslo har också företagit en utredning om införande av flera nordiska institutioner på ministerrådets budget. Avsikten har varit att söka uppnå rationaliseringsvinster för såväl de berörda institutionerna som för den nationella administrationen, från vilken vissa arbetsuppgifter skulle kunna övertas av ministerrådet. Som ett resultat av denna utredning kommer följande nordiska institutioner att införas på ministerrådets allmänna budget från och med år 1978: Nordiska hälsovårdshögskolan, Nordisk institutt for odontologisk materialprövning (NIOM), Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS) samt Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR).

Budgetkommittén har ansett att det är en principiellt riktig och rationell utveckling att flera institutioner förs in på ministerrådets budgeter där så kan ske utan nackdel för deras syfte och verksamhet i övrigt. En sådan utveckling skapar ökade möjligheter till en enhetlig, allsidig och ingående budgetbehandling.

Budgetkommittén har inom sig diskuterat möjligheten att söka få fram en samlad uppskattning av vilka direkta och indirekta *besparingar* som gemensamma nordiska samlingsåtgärder kan ha medfört för de enskilda nationella statsbudgeterna. Kommittén har emellertid funnit att till och med en skönsmässig uppskattning över eventuella besparings-effekter på enskilda sakområden skulle vara utomordentligt svår att genomföra. Ett eventuellt sådant försök torde därför under alla förhållanden behöva avvakta tills dess en fullständigare bild av de totala statsutgifterna för nordiskt samarbete föreligger.

Budgetkommittén har vidare ägnat en ingående diskussion åt sin huvudsakliga *verksamhetsinriktning* samt kompetensfördelningen mellan kommittén och de fasta utskotten i fråga om *granskning och efterkontroll* av verksamhet inom ramen för det officiella nordiska samarbetet.

Kommittén har konstaterat att dess huvuduppgift utgörs av behandlingen av ministerrådets allmänna budget och de frågor som anknyter till eller aktualiseras med anledning av denna. Kommittén utgår ifrån att de fasta utskotten har primär kompetens när det gäller sakfrågor inom deras respektive områden, vilken även omfattar löpande granskningsuppgifter och efterkontroll av verksamheten vid nordiska institutioner. Detta utesluter dock inte att budgetkommittén bör försöka skapa sig en total överblick över hela det officiella nordiska samarbetet och vid behov, och i så fall i samråd med vederbörande utskott, föreslå presidiet att särskilda åtgärder vidtas.

I linje med kommitténs strävan att efter hand företa en genomgång av hela den gemensamma nordiska verksamheten, bl. a. i syfte att söka bedöma besparings- och rationaliseringsmöjligheter, har kommittén riktat en skrivelse till presidiet med en uppmaning till utskotten att skärpa granskningen av berättelserna (C-sakerna).

Presidiet behandlade budgetkommitténs skrivelse vid sitt möte 1976-09-27 och beslöt rikta utskottens uppmärksamhet på de synpunkter budgetkommittén anfört:

”Utskotten bör vid sin genomgång av berättelserna, utöver en granskning av respektive institutions verksamhet under det gångna året, även söka göra en helhetsbedömning av institutionen som sådan, dvs dess syfte, funktion, uppnådda resultat etc. Utskotten bör därvid bl. a. överväga:

1. om det syfte varje institution är avsedd att fylla eventuellt redan är förverkligat, eller om liknande verksamhet sköts av flera organ så att dubbelarbete helt eller delvis föreligger.
2. om institutionens personal, budget och övriga verksamhetsförutsättningar mot bakgrund av det reella behovet av denna institution förefaller väl anpassade.

I förekommande fall bör vederbörande utskott via presidiet rikta ministerrådets uppmärksamhet på förhållandet och begära att lämpliga åtgärder blir vidtagna.

När det gäller kultursamarbetet vill budgetkommittén rikta uppmärksamheten på de evalueringsrapporter över en rad institutioner som utarbetats av sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete, vilka torde underlätta kulturutskottets bedömningar i detta sammanhang.

En noggrann genomgång av denna art förutsätter givetvis att utskotten vid sina möten avsätter tillräcklig tid härför och av sekretariatet erhåller underlag för sina överväganden.

Budgetkommittén kommer i sitt eget arbete att beakta eventuella rationaliserings- och samordningsmöjligheter i samband med genomgången av ministerrådets allmänna budget och informera respektive utskott om dessa för eventuell vidare åtgärd från utskottens sida.”

Presidiets skrivelse har anmälts i samtliga utskott, som noterat den för framtida åtgärd vid genomgången av de berättelser som avlämnas inför 25:e sessionen.

Budgetkommittén har slutligen, tillsammans med sakkunniga från

Nordiska ministerrådets sekretariat, diskuterat de *internordiska revisionsordningarna*.

Det konstaterades därvid att någon för de båda ministerrådssekreteri-aten i praktiken likformig revisionsordning inte existerar, ehuru huvudprincipen är att det nationella statliga revisionsorganet i domicillandet skall omhänderha revisionen. En rad gränsfall eller speciella förhållanden gör emellertid att en sådan ordning måste anses otillräcklig. Särskilt syntes detta vara förhållandet för kultursekretariatets del.

Budgetkommittén har uttryckt önskemål om att de nationella revisionsorganens material beträffande domicilierade nordiska organ — efter hand som en löpande ordning preciseras — tillställs budgetkommittén och att det dessutom utarbetas en kortare sammanfattning av materialet. Endast på ett så fullständigt grundlag som möjligt kan budgetkommittén utföra sin — vid sidan av budgetbehandlingen — enligt arbetsordningen (p. 8) mycket viktiga uppgift att ”følge disponeringen av de bevilgede midler under nordiske budsjetter og til nordiske institusjoner” samt ”påse att den regnskapsmessige revisjon av midler til fellesnordiske formål utføres som forutsatt”.

I december erhöll budgetkommittén ämbetsmannakommittéernas samlade ansökningar till projekt i *ministerrådets allmänna budget för år 1978*. Materialet överlämnades efter fördelning på sakområden på sedvanligt sätt till resp. utskott, som behandlat det vid utskottsmöten i januari 1977. Budgetkommittén håller en första överläggning med samsamarbetsministrarna om totalramen för 1978 års budget i slutet av januari 1977.

6.8 Utskottet för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning

Vid 24:e sessionen valde Nordiska rådet följande personer till medlemmar av utskottet för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning:

Danmark

folketingsmedlem Robert Pedersen med Svend Haugaard som suppleant

Finland

riksdagsmedlemmen Ulf Sundqvist med Elsi Hetemäki som suppleant

Island

alltingsman Gylfi Þ. Gíslason med alltingspresident Ragnhildur Helgadóttir som suppleant

Norge

odelstingspresident Per Borten med stortingsrepresentant Liv Stubberud som suppleant

Sverige

riksdagsmedlemmen Paul Jansson med Johannes Antonsson som suppleant.

Till förman har utskottet utsett Gylfi Þ. Gíslason och till viceförman Per Borten. Som utskottets sekreterare har fungerat kulturutskottets sekreterare Kristian Slotte.

Sedan 24:e sessionen har Johannes Antonsson utträtt ur rådet.

Utskottet har sammanträtt den 14 mars 1977 i Köpenhamn och därvid behandlat berättelsen över Nordiska kulturfondens verksamhet under år 1975 (*Sak C 16/k*) jämte revisionsberättelsen rörande fondens räkenskaper för verksamhetsåret 1975. I mötet deltog de ordinarie medlemmarna förutom Paul Jansson och Ulf Sundqvist. Suppleant för den senare var Elsi Hetemäki.

7. Organisatoriska och finansiella förhållanden

7.1. Delegationernas sammansättning

Ordinarie val har under tiden sedan tjugofjärde sessionen förrättats till rådets nationella delegationer. Resultatet av de senaste valen framgår av medlemslistan vid rådets tjugofemte session.

7.2. Ändringar i Nordiska rådets arbetsordning

Vid Nordiska rådets tjugotredje session i Reykjavik fattade plenarförsamlingen en rad beslut med anledning av slutrapporten från arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor. Bland dessa uppmanades Nordiska rådets presidium att i samråd med Nordiska ministerrådet finna fram till tillfredsställande frister och lämpliga former för överlämnande av berättelser och meddelanden, särskilt ministerrådets berättelser C 1. Presidiet fick även i uppdrag att arbeta vidare med vissa frågor, däribland frågeinstitutets tillämpning samt eventuella ändringar i rådets arbetsordning.

Med anledning av detta uppdrag har presidiet låtit företa en genomgång av hela arbetsordningen för att söka fastställa vilka ändringar som kunde anses erforderliga. Presidiet har därvid bl. a. funnit att reglerna i 15 § om frågeinstitutet i och för sig borde anses vara tillräckligt väl preciserade. Det rör sig härvidlag närmast om att få dem noggrant iakttagna i praktiken.

Efter att ha tagit del av det framlagda materialet har presidiet stannat vid att endast ett fåtal kompletteringar och ändringar i arbetsordningen är påkallade. Förslagen har förelagts berörda kommittéer och utskott, vilka inte haft någon erinran mot dessas innehåll eller utformning. Presidiet har även haft samråd med Nordiska ministerrådet/samarbetsministrarna.

Presidiets förslag går ut på att rådets nyinrättade budgetkommitté liksom informationskommittén omnämns i arbetsordningen, att tidsfristen för överlämnande av berättelser och meddelanden förlängs från en till c:a två och en halv månad före plenarförsamlingens ordinarie ses-

sion, om detta inte är ogörligt, samt att särskilt undantagsbeslut beträffande begränsad utsändning av material före sessionen inte längre behöver göras.

Presidiets rapport med ändringsförslagen föreläggs plenarförsamlingen separat som *Dokument 1 A*.

7.3. Budgetfrågor

7.3.1. Utfallet av 1976 års budget ligger väl inom ramen för anslagna medel. Utgifterna har uppgått till 5.432.195 skr och inkomsterna till 1.278.829 skr. Nettoutgifterna är således 4.153.366 skr. Det positiva budgetutfallet beror emellertid inte på kvarstående outnyttjade medel. Huvudskälet till att ett visst budgetöverskott uppkommit är i stället att intäkterna av det interna avgiftssystemet samt rådets tryck, främst Nordisk utredningsserie, blivit större än beräknat. Å andra sidan har överskridanden skett på några konton, särskilt under posterna förvaltningskostnader och rådets tryck; de senare uppvägs dock, som redan framgått, av än större intäktsökningar. Uppkomna enskilda överskridanden beror huvudsakligen på starkt stigande kostnadsutveckling under verksamhetsåret. Presidiet har emellertid i god tid före budgetårets utgång medgivit att enskilda poster i budgeten för 1976 vid behov fick överskridas inom ramen för den totala budgeten.

7.3.2. I den reviderade budgeten för 1977, som fastställdes av presidiet 1976-02-20, har några omDispositioner företagits och nettoutgifterna uppjusterats med 150.000 skr till 5.205.000 skr. Nettoökningen belöper sig nästan fullständigt på nya kostnadskonton för simultantolkning vid plenarförsamlingens tjugofemte session samt för särskilt inbjudna till sessionen. Övriga uppjusteringar på ordinarie konton betingas av osäkerhet i fråga om löneutvecklingen på den svenska arbetsmarknaden under 1977 samt omfattningen av förväntade kostnadsstegringar. Dessa höjningar kompenseras dock av en i stort sett motsvarande uppräkning av intäkterna för 1977.

7.3.3. I budgeten för 1978 har räknats med fortsatta normala kostnadsökningar. Dessutom har vissa belopp justerats på grundval av erfarenheterna från budgetutfallet de senaste åren. Budgeten för 1978 har en nettoomslutning på 5.680.000 skr. Av nettoökningen med 475.000 skr i jämförelse med den reviderade budgeten för 1977 belöper sig 170.000 skr på kostnader som eventuellt kan uppkomma i samband med flyttning av presidiesekretariatet från Gamla riksdagshuset till nya lokaler, om en sådan skulle bli nödvändig. Detta belopp är givetvis behäftat med en rad osäkerhetsfaktorer och får närmast betraktas som tentativt.

Av övriga höjningar utöver de enskilda ordinarie kontona belöper sig bl. a. 30.000 skr på beräknad kostnadsökning för simultantolkning 1978 för den händelse presidiet skulle fatta beslut härom även efter prövrordningen 1977.

Presidiet avser att i samband med behandlingen av reviderad budget för 1978 närmare specificera budgetposten till presidiets förfogande, vilken upptagits till oförändrat belopp med 150.000 skr.

En uppställning över den reviderade budgeten för 1977 och ny budget för 1978, personalförteckning samt revisionsrapport bifogas som *tillägg 1 och 2*.

7.3.4. Presidiet har beslutat att fr. o. m. den 1 januari 1977 för Nordiska rådet tills vidare tillämpa samma fördelningsnyckel som Nordiska ministerrådet för finansiering av det nordiska samarbetet. De nya procentsatserna är följande (tidigare procentsatser inom parentes):

Danmark	23,4	(22)
Finland	15,8	(16)
Island	0,9	(1)
Norge	17,0	(16)
Sverige	42,9	(45)

Enligt Helsingforsavtalets art. 58 skall de gemensamma utgifterna fördelas mellan delegationerna för en period av fem år på grundval av förhållandet mellan ländernas bruttonationalprodukter. Nordiska ministerrådet tillämpar emellertid treårsperioder.

Presidiet har för avsikt att för tiden efter 1977—1979, då rådet och ministerrådet således tillämpar ovanstående fördelningsnyckel, avvakta lämplig tidpunkt att föreslå ändring i art. 58 med övergång till treårsperioder. Enighet råder mellan presidiet och Nordiska ministerrådet om önskvärdheten att på sikt uppnå parallella giltighetstider för fördelningsnycklarna.

7.4 Presidiesekretariatet

Den nya befattningen som heltidsanställd informationssekreterare vid presidiesekretariatet har under året tillsatts med informationssekreterare Margareta Rydbeck. Till ny byråsekreterare har efter Bente Heill Kleven, som lämnat sin befattning, utsetts Anneli Joneken. Den efter Joneken ledigblivna tjänsten som assistent vid informationssektionen har besatts med Mary Ann Sörensen. Marit Hafslund från Norge har tillträtt som ny assistent vid sekretariatet.

I november 1976 arrangerades ett studie- och kontaktseminarium i Oslo för personalen vid ministerrådssekretariatet i Oslo, kultursekretariatet i Köpenhamn samt presidiesekretariatet. I seminariet deltog även industriminister Bjartmar Gjerde och stortingsrepresentant Erland Steenberg. I samband med seminariet, som arrangerats av ministerrådssekretariatet i Oslo, företogs besök i Stortinget på inbjudan av rådets norska delegation och sekretariat.

På framställning av personalen vid presidiesekretariatet har presidiet godkänt inrättande av en företagsnämnd vid sekretariatet enligt mönster av bestämmelserna för svenska företagsnämnder men med erforderlig

anpassning till sekretariatets särskilda ställning och funktion såsom nordiskt sekretariat.

8. Informationsfrågor

8.1 Informationsplanen

Den långsiktsplan för Nordiska rådets informationsverksamhet som presidiet godkände den 8 augusti 1975 trädde i kraft den 1 januari 1976. Planen har utgjort grund för informationsarbetet under verksamhetsperioden.

I långsiktsplanen formuleras syftet med Nordiska rådets informationsverksamhet på följande sätt:

- ”Att inom och utom Norden verka för att
- Nordiska rådet och nordiskt samarbete i övrigt blir känt vad gäller syfte, bakgrund, organisation och arbetsformer;
 - uppnådda resultat inom Nordiska rådet och nordiskt samarbete i övrigt blir kända;
 - pågående arbete inom Nordiska rådet och nordiskt samarbete i övrigt blir känt;
 - arbetet inom Nordiska rådet och nordiskt samarbete i övrigt uppfattas positivt.”

Dessutom skall informationsverksamheten syfta till att kontinuerligt följa utomstående gruppers behandling av nordiska frågor och vid behov informera rådets sekretariat härom samt följa upp resultatet av det egna arbetet med avseende på de målsättningar som uppställts.

Planen innehåller en förteckning över de målgrupper till vilka informationsverksamheten bör riktas. Grupperna har prioriterats och vid sidan av de interna målgrupperna har följande externa målgrupper getts högsta prioritet: 1) massmedierna, 2) de politiska partierna, 3) lärarna. En grundtanke i planen är att verksamheten inte skall utvidgas till nya målgrupper innan tillfredsställande resultat av arbetet för de nu prioriterade grupperna kan redovisas.

Denna målsättning och prioritering har beaktats i informationsarbetet under verksamhetsperioden. Som exempel på särskilda, målinriktade aktiviteter kan nämnas de två journalistseminarier som arrangerades under året och de partisekreterarkonferenser som arrangerats nationellt. Med uppgift att utreda möjligheterna och att föreslå konkreta åtgärder som, på kort och lång sikt, kan bidra till att utöka informationen om det nordiska samarbetet i skolorna har en särskild arbetsgrupp tillsatts. Den inledde sitt arbete under verksamhetsperioden.

I informationsplanen förslås en utbyggnad av de personella resurserna vid såväl presidiesekretariatet som vid de nationella sekretariaten. Detta har under verksamhetsperioden genomförts för presidiesekretariatets och för det svenska sekretariatets del.

Avsikten är att långtidsplanen skall kompletteras med planer för informationsverksamheten på nationellt plan. Den nationella informationsverksamheten skall inte enbart eftersträva de överenskomna, centralt uppställda målen utan också omfatta information, som till både målsättning och utformning, anpassas till nationella behov och informationsklimat. Arbetet med de nationella planerna har påbörjats. För Sveriges del är planen klar.

Utöver den planmässiga verksamhet som riktats till de prioriterade målgrupperna har arbetet under verksamhetsperioden koncentrerats till framförallt två uppgifter: 1) Utställningen "Kvinnan i Norden" och 2) förberedelser för informationsaktiviteter under jubileumsåret 1977.

I syfte att undvika dubbelarbete och koncentrera resurserna koordineras Nordiska rådets informationsverksamhet med Nordiska ministerrådets. Informationstjänstemännen vid presidiesekretariatet och de båda ministerrådssekretariaten har hållit flera överläggningar. Det ena av årets två seminarier arrangerades gemensamt av presidiesekretariatet och ministerrådssekretariatet i Oslo. Enligt ett principbeslut av informationskommittén kallas informationstjänstemännen vid ministerrådets båda sekretariat till kommitténs möten.

8.2 Massmedierna

Nordiska rådets arbete har under verksamhetsperioden kontinuerligt bevakats av massmedierna. Rådets informationsverksamhet har syftat till att i högre grad än tidigare intressera journalisterna för att som ett komplement till rapporteringarna om själva behandlingsgången och de politiska meningsbrytningarna orientera om substansfrågorna. Det förefaller som om resultat skulle ha nåtts i denna strävan. Också fackpressens intresse för det nordiska samarbetet har ökat.

Servicen till massmedierna har skötts enligt tidigare riktlinjer. Under kalenderåret 1976 utsändes sammanlagt 62 pressmeddelanden. Inom artikeltjänsten distribuerades 8 artiklar. Bland annat presenterades litteratur- och musikpristagarna. I slutet av året utsändes de första artiklarna i en serie intervjuer gjorda i anledning av den 25:e sessionen. Inom den 24:e sessionen utarbetades en sammanställning för pressens behov av frågor som förts upp på dagordningen för sessionen. Sammanställningen översattes till engelska och utgavs också i en särskild finskspråkig version utarbetad av det finländska sekretariatet. De telexförbindelser som ställts till journalisternas disposition vid 24:e sessionen anlätades för 197 sändningar på sammanlagt ca 1.700 minuter. Presskonferenser har bland annat arrangerats efter flertalet utskottsmöten, vid sessionen och vid rådskonferensen samt efter en del andra möten. Speciellt givande har de presskonferenser varit som arrangerats i samband med utskottens befaringar.

Under 1976 arrangerades två seminarier för massmedierna. Seminariet

i Lysebu den 6—7 maj 1976 arrangerades för de nordiska notisbyråerna. Centralt placerade journalister i massmedierna var inbjudna. Syftet var att kartlägga de nordiska nyheternas väg och finna metoder att underlätta nyhetsförmedlingen mellan byråer och massmedier. Seminariet samlade 40 deltagare. Arrangemangen sköttes i samarbete mellan presidiesekretariatet och Nordiska ministerrådets sekretariat i Oslo. Kostnaderna fördelades jämt. Den 19—21 augusti 1976 arrangerades i Mariehamn ett seminarium till vilket alla de journalister inbjöds vilka genomgått Nordisk journalistkursus. Planeringen utfördes i samarbete med de forna kursdeltagarnas egen organisation Nordisk journalistklubb. Seminariet samlade 117 deltagare. Seminarierapporterna kommer att publiceras.

Även under 1976 ställde presidiet medel till förfogande för medlemmar av de parlamentariska journalisternas organisationer för studiebesök till parlamenten i något av grannländerna. Stipendiesumman höjdes till 15.000 svenska kronor.

8.3. De politiska partierna

De politiska partierna utgör en prioriterad målgrupp. Informationskommittén har tillsatt en arbetsgrupp som utrett möjligheterna att skapa kontakt med partiorganisationerna, partifunktionärer och -medlemmar. Arbetsgruppen har letts av riksdagsman Sture Palm. Den presenterade sitt förslag vid informationskommitténs möte i samband med den 24:e sessionen i Köpenhamn. Kommittén beslöt då rekommendera de nationella delegationerna att på nationellt plan arrangera konferenser med de politiska partiernas sekreterare. Syftet med konferenserna är att finna metoder och medel att öka informationen om Norden och det nordiska samarbetet bland personer som är engagerade i partiorganisationerna. Den första partisekreterarkonferensen hölls i Sverige den 29 april 1976. I Danmark hölls motsvarande konferens den 16 september. Vid den danska konferensen medverkade även presidiesekreteraren och informationschefen. I Island och Norge arrangerades konferenser den 7 januari 1977.

Då samtliga nationella konferenser arrangerats företas en utvärdering som grund för vidare åtgärder.

8.4 Skolorna

Strävandena att öka informationen till skolorna har intensifierats. Informationskommittén har tillsatt en särskild arbetsgrupp med riksdagsman Per Olof Sundman som ordförande. I gruppen ingår även företrädare för sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete, centrala skolmyndigheter, lärare- och elevorganisationer samt föreningarna Norden. Arbetsgruppen samlades till sitt första möte den 3 februari 1977.

Som ett led i de informationsaktiviteter som genomförs med anled-

ning av den 25:e sessionen kan nämnas att Nordiska kulturfonden bekostat en "väggavis" som utges på fem nordiska språk och distribueras till skolorna. I den skildras det nordiska samarbetet. Väggvisen följs av en lärarhandledning.

Den svenska riksdagens skoltjänst har sökt samarbete i syfte att öka kunskaperna om de nordiska länderna och det nordiska samarbetet hos i första hand gymnasielärarna i Norden. Ett förslag om årligen återkommande nordiska fortbildningskurser har lagts fram.

8.5 Utställningen "Kvinnan i Norden"

Vid den 23:e sessionen i Reykjavik beslöt plenarförsamlingen uppdra åt presidiet "att verka för att en nordisk historisk utställning 'Kvinnan i Norden' kommer till stånd för att manifestera Förenta Nationernas Internationella kvinnoår 1975".

Med anledning härav tillsattes en särskild arbetsgrupp med uppgift att a) utarbeta förslag och kostnadskalkyl för utställningen och b) att ansvara för att utställningen kommer till stånd i enlighet med de riktlinjer som fastställts. Informationskommittén tillsatte en referensgrupp av medlemmar i rådet. Uppdraget att sammanställa textmaterialet för utställningen gavs till förste bibliotekarie Asta Ekenvall, som förestår de kvinnohistoriska samlingarna vid Göteborgs universitets bibliotek. Riksutställningar åtog sig att producera utställningen och som layoutman engagerades fil. mag. Ole Hessler.

Utställningen, som består av dels fyra tredelade skärmar med text och bilder, dels en broschyr för vars innehåll Asta Ekenvall är ansvarig, färdigställdes till FN-dagen den 24 oktober 1976. Utställningen har sedermera distribuerats inom Norden och delvis också till länder utom Norden. Inom Norden sköts distributionen främst av föreningarna Norden. För distributionen till länder utom Norden svarar Svenska Institutet. På premiärdagen arrangerade Nordiska rådets nationella sekretariat öppningshögtidligheter i Danmark, Norge och Sverige. I Köbenhavn öppnades utställningen av Nordiska rådets president Knud Enggaard, i Norge — där utställningen öppnades den 23 oktober — talade medlemmen av referensgruppen stortingsrepresentant Liv Stubberud, i Stockholm öppnade riksdagsman Sture Palm utställningen. I Finland presenterades utställningen för första gången den 2 december. I Island planeras premiärvisningen till Nordens dag den 23 mars 1977. Hittills har utställningen presenterats på drygt 150 platser inom och 13 utom Norden.

Utställningen har producerats i 155 exemplar på norska och 25 på finska. Därtill har 35 exemplar reserverats för distribution utom Norden. Broschyren har framställts i 25.000 exemplar på norska och 5.000 på finska. Ett sammandrag av broschyren har för distribution utom Norden framställts i 3.000 exemplar på engelska och 3.000 exemplar på

tyska. För informationen om utställningen framställdes en affisch i 3.100 exemplar på norska och 500 på finska.

8.6 Aktiviteter under jubileumsåret 1977

En arbetsgrupp med stortingspresident Guttorm Hansen som ordförande har förberett olika informationsaktiviteter under jubileumsåret. De koncentreras dels till själva sessionen, dels till de rådsveckor som föreningarna Norden planerar i mars. Presidiet har beslutat att onsdagen den 23 mars 1977 skall högtidlighållas som en "Nordens dag".

Inför sessionen utkommer en översikt över lagar tillkomna genom nordiskt samarbete. Fhv generalsekretær Frantz Wendt har på presidietts uppdrag påbörjat utarbetandet av en ny utgåva av sin bok om det nordiska samarbetet. Beslut har även fattats om att utge boken på danska, finska och engelska. Informationssektionen utarbetar en folder jämte affisch som kort redovisar resultatet av Nordiska rådets arbete samt en uppdaterad upplaga av de allmänna broschyrerna. Till rådsveckorna förbereds i intimt samarbete med Föreningarna Nordens Förbund ett utbyte av föredragshållare mellan de nordiska länderna.

8.7 Informationsmaterial

Till den 24:e sessionen i Köbenhavn utarbetades såsom tidigare en sammanställning över de ärenden som uppförts på dagordningen. Denna sammanställning förelåg på svenska och engelska samt i omarbetad form på finska. "Porträttmatrikeln" utkom såsom tidigare till sessionen.

Skriften "Nordiska samarbetsorgan" som utges i samarbete med Nordiska ministerrådets sekretariat i Oslo och Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete i Köbenhavn utkom i en ny, reviderad upplaga. Kalendariet över nordiska möten utkom 1976 med 9 nummer och spreds i en upplaga av 1.500 exemplar. Press i Norden utgavs tre gånger under året med citat ur främst ledarkommentarer som gäller det nordiska samarbetet.

Till rådets 25:e session utarbetades en folder som redogör för resultatet av det nordiska samarbetet under de 25 år Nordiska rådet har verkat. Foldern utgavs i en totalupplaga om ca 100.000 exemplar på danska, finska, isländska, norska och svenska. Samtidigt utgavs en affisch som fäster uppmärksamheten på Nordiska rådets arbete och hänvisar till foldern. Skriften Nordiska samarbetsavtal utkom med en dansk upplaga i vilken även ett sakregister införts samt i en ny och reviderad upplaga. Den finska, norska och svenska upplagan av den allmänna samarbetsbroschyren reviderades. Arbetet på en helt ny broschyrserie kompletterad med overheadmaterial inleddes. Den franska och tyska upplagan av diaserien om nordiskt samarbete distribuerades till länder utom Norden av de nordiska ländernas ambassader.

8.8 *Nordisk Kontakt*

Tidskriften *Nordisk Kontakt*, som orienterar om arbetet i de nordiska ländernas parlament och om det nordiska samarbetet utkom under 1975 med sin 21:a årgång. Numrens antal var 16, vilket motsvarar en utgivning varannan vecka under parlamentssessionerna. Antalet sidor var 1.008.

Redaktionen bestod av Erling Larsson, ansvarig utgivare och redaktionssekreterare, Carl Kauffeldt, Danmark, Harry Elg, Finland, Björn Johansson, Island, Oddvar Hellerud, Norge och Uno Käärik, Sverige.

Prenumerationspriset är 12 skr. per år, oförändrat sedan 1966. Upplagan var ca. 10.100 exemplar. Nya målgrupper, som under året erhållit tidskriften, är förtroendemän och tjänstemän i partiorganisationerna i Danmark. Önskemålet om att dessa grupper skulle erhålla *Nordisk Kontakt* framfördes vid den konferens som arrangerades med partisekreterarna i Danmark. Också inom övriga länder har önskemål av motsvarande slag framförts.

9. Publikationsverksamhet

9.1. *Förhandlingarna*

Förhandlingarna vid tjuofjärde sessionen har redigerats av redaktör Åke Edwall och redaktörsassistent Ingegerd Wahrgren.

24:e sessionens förhandlingar har uppdelats i två band, ett huvudband om 1 970 sidor och ett supplementband om 902 sidor i vilket remissyttrandet och promemorior har samlats.

Rådsförhandlingarna har tryckts av AB P.A. Norstedt & Söner, Stockholm. För inbindningen har Verbum & Hässler Sambok AB, Hägersten, svarat. Huvudbandets upplaga har uppgått till 2 060 exemplar och supplementbandets till 1 535 exemplar. Utsändningen av rådsböckerna från 24:e sessionen ägde rum med början den 18 oktober 1976.

Förhandlingarna utdelas till delegationernas medlemmar och suppleanter samt överlämnas till parlamenten i de nordiska länderna, ministerier/departement, Nordiska ministerrådet, sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete och olika ämbetsverk, offentliga bibliotek och politiska partier, folkhögskolor, tidningar m. fl. institutioner samt vissa enskilda personer i de nordiska länderna. Vidare har förhandlingarna tillställts andra parlament, utländska bibliotek, vetenskapliga institutioner i utlandet, internationella organisationer m. m.

9.2. *Nordisk utredningsserie*

Under 1976 har följande nummer utkommit i den av presidiet sedan 1960 utgivna serien. Upplagans storlek anges inom parentes.

1. Nordiske naturgasudredningar (3 255 ex.)
2. Maktstrukturer och styrelseformer inom teatern (2 025 ex.)

3. Adult Education (3 725 ex.)
4. Nordisk samarbeide om energisparing i byggsektoren (2 100 ex.)
5. Norden och fackpressen (1 855 ex.)
6. ILO og kvinner i arbeidslivet (3 000 ex.)
- 6 E. ILO and Women in Employment and Occupation (1 700 ex.)
7. Aikuiskasvatus Pohjoismaissa (2 475 ex.)
8. Cooperation Agreements between the Nordic Countries (3 700 ex.)
9. Medborgarskap för barn och jämlikhet vid naturalisation (2 580 ex.)
10. Nordisk konvention om gränskommunalt samarbete (3 450 ex.)
11. Sjøfartsmedisinsk forskning (1 900 ex.)
12. Seminarium för journalistlärare (1 900 ex.)
13. Nabospråksförståelse i Skandinavia (2 025 ex.)
14. Offentliga utredningar i Norden — katalog 1975 (2 775 ex.)
15. FoU om engelskundervisning (4 175 ex.)
16. FoU om specialundervisning (4 675 ex.)
17. Flygförbindelser mellan de norra delarna av Norge, Sverige och Finland (3 800 ex.)
18. Specialundervisningens elever (5 475 ex.)
19. Bilmekanikerutbildningen i Norden (4 275 ex.)
20. Glesbygden och kulturutbudet (2 400 ex.)
21. NORDKOLT. Arbetsrapport för etapp II (3 000 ex.)
22. Utkast til nordiske kontaktsbestemmelser for bygge- og anleggsarbeider (2 800 ex.)
23. Produktsäkerhet. Rapport 1 (2 500 ex.)
24. Produktsäkerhet. Rapport 2 (2 500 ex.)
25. Nordisk miljörätt. En översikt (3 400 ex.)
26. Nordisk råvare- og ressursutredning (3 100 ex.)
27. Det politiske demokrati i søkelyset. Konferens (2 400 ex.)
28. Utvidgat nordiskt samarbete inom kärnsäkerhetsområdet (2 100 ex.)
29. Forsøk med EDB-basert litteratursøkning innen psykologi og pedagogikk i Danmark, Finland, Norge og Sverige. NORDDOK prosjekt 17 (2 400 ex.)
30. Ekteskab og forsørgelse i Norden (2 200 ex.)
31. Retsbeskyttelse af ligestillingen mellem kvinder og mænd i Norden (2 100 ex.)
32. Oversikt over det nordiske lovsamarbeides utvikling og resultater (3 700 ex.)
33. Nordiskt samarbete inom massmediaforskningen (2 600 ex.)
34. Nordisk statutsamling (2 300 ex.)
35. Yearbook of Nordic Statistics, 1976 (Nordisk statistisk årsbok) (15 000 ex.)

9.3. Nordisk Statistisk Årsbok

Nordisk Statistisk Årsbok har enligt presidiebeslut utkommit årligen sedan 1962. Sedan 1972 redigeras årsboken av redaktör Harry de Shårengrad vid Nordiskt statistiskt sekretariat i Köpenhamn. Årsboken utkommer i februari 1977 (*NU 1976: 35*) i 12 000 exemplar. Årsboken har tryckts i Stockholm av AB P.A. Norstedt & Söner. Från och med 1972 utges årsboken gemensamt av Nordiska rådet och Nordiskt statistiskt sekretariat i Köpenhamn.

9.4. Register över rådsförhandlingarna

Register över rådsförhandlingarna 1965—1974 är lämnat till sättnings och beräknas ligga tryckt våren 1977. Detta register har, liksom registret 1953—1964 (*NU 1969:19*), redigerats av informationssekreterare Olof Wallmén.

9.5. Porträttmatrikeln

Till tjugofjärde sessionen utgavs en upplaga på 850 exemplar av porträttmatrikeln över de vid sessionen närvarande valda rådsmedlemmarna och regeringsrepresentanterna. Publikationen har redigerats av presidie-sekretariatets informationssektion och tryckts av AB P.A. Norstedt & Söner.

9.6. Statutsamling

Fr. o. m. 1970 utges enligt beslut av Nordiska rådets presidium en årlig publikation i NU-serien upptagande stadgar, instruktioner, reglementen och andra bestämmelser som avser nordiska institutioner och samarbetsorgan eller annan samnordisk verksamhet. Sedan den tidigare redaktören Björn Thomasson av sagt sig uppdraget har redigeringen av statutsamlingen övertagits av byråsekreterare Anneli Joneken vid presidiesekretariatet. Nordisk statsutsamling utkommer i februari 1977 i 2 300 exemplar (*NU 1976: 34*).

10. Delegationerne og parlamenterne

10.1. Danmark

Delegationens beretning til folketinget angående Nordisk Råds 1. ekstrasession og 24. session er endnu ikke behandlet af folketinget. Der har således ikke været nogen nordisk debat siden afgivelsen af præsidiereporteren til 24. session.

Den danske delegation har i tiden siden 24. session bl. a.

a) indstillet et dansk medlem til Nordisk Investeringsbanks kontrolkomité (Poul Hartling, møde 2. juni 1976)

b) udpeget danske parlamentarikere til at deltage i Nordisk Råds konference "Demokratiet i søgelyset" i Kristiansand 27.—29. september 1976. (*NU 1976: 27*).

c) arrangeret et informationsmøde om nordiske spørgsmål med deltagelse af partisekretærer med flere på Christiansborg den 16. september 1976

d) afgivet udtalelse i anledning af medlemsforslagene *A 477/j* om indførelse af offentlige udvalghøringer i Nordisk Råd og *A 480/j* om afgivelse af regeringsberetning om det nordiske samarbejde til parlamenterne (delegationsmøde 11. november 1976).

10.2. Finland

Delegationens berättelse til riksdagen för år 1975 har ännu ej slutbehandlats.

10.3. Norge

Den norske delegasjons rapport fra 23. sesjon og fra Rådets 1. ekstrasisjon ble avgitt 15. desember 1975. Denne rapport fugte som vedlegg til den norske regjerings stortingsmelding om nordisk samarbeid (St.meld. nr. 36, 1975—76). Stortingsmeldingen og delegasjonsrapport ble behandlet av Stortingets utenriks- og konstitusjonskomité som avga innstilling 12. februar 1976. I innstillingen heter det bla.a.:

”Når det generelt gjelder den nordiske samarbeidssituasjon vil komitéen understreke at det er fordelaktig for Stortingets vurdering om meldingen gir en samlet bedømmelse av arbeidet. Komitéen finner at årets melding og delegasjonsrapport viser at samarbeidet gjør framskritt på mange områder.

Komitéen viser til meldingens redegjørelse for drøftingene omkring energi- og industripolitikken og vil i den forbindelse understreke at det her bør kunne utarbeides balanserte løsninger innen overskuelig fremtid. Komitéen forutsetter at løsningene kan tilpasses de retningslinjer for norsk energi- og industripolitikk som Stortinget i andre sammenhenger har trukket opp.

Komitéen gir inntrykk for tilfredshet med de initiativ som er tatt til videreføring av det sosialpolitiske og arbeidsmarkedspolitiske samarbeid, og man vil slutte seg til retningslinjene for dette reformarbeid.

Komitéen gir uttrykk for at det snarlig bør komme i stand et lov-samarbeid om personintegritet og ”dataflukt”, og at de opphavsrettslige problemer må avklares.

Komitéen vil sterkt understreke betydningen av å gi kultursamarbeidet en bred folkelig forankring. I den forbindelse er det særlig grunn til å peke på Nordisk Kulturfond som et smidig organ.

Komitéen har merket seg at det ikke synes å være noen utvidelse av det nordiske samarbeidet om bistand til utviklingslandene. Selv om norsk bistandspolitikk vil bli drøftet av Stortinget i annen forbindelse, vil komitéen gi uttrykk for at det hadde vært ønskelig med en nærmere informasjon om hvilke nordiske fellestiltak som på dette området kan være aktuelle.

Komitéen viser til de oversikter som er tatt inn i meldingen om de nordiske budsjetter. Oversiktene gjenspeiler den intensivering som skjer for å tilrettelegge samarbeidsprosjekter, i alt vesentlig på grunnlag av anbefalinger fra Nordisk Råd.

Komitéen innser at prosjektene nødvendigvis vil bli spredt over hele det samarbeidsfelt som de nordiske avtaler omfatter. Prioriteringen av oppgaver som tas opp til løsning, vil i denne situasjon være en særlig viktig prosess, som krever både samarbeids- og kontrollinstitutter. Komitéen er tilfreds med at Nordisk Råd har etablert en permanent parlamentarisk budsjettkomité og vil finne det naturlig at komitéens beretning for ettertiden blir tatt med i delegasjonsrapporten til Stortinget. Også Ministerrådet har opprettet et nytt budsjettutvalg, utpekt av fi-

nansministrene og felles for de to sekretariater. Komitéen bemerker at meldingen ikke redegjør for dette utvalgs mandat og heller ikke om hvilket forhold det skal ha til de parlamentariske rådsorganer.

Komitéen har ingen bemerkninger å gjøre til de regler som er vedtatt for anvendelsen av offentlighetsprinsippet ved de nordiske sekretariater. Komitéen finner det positivt at det foreligger prinsipiell enighet om at den interne opplysningsplikt mellom regjeringenes og parlamentarikerne organer går langt ut over de grenser som offentlighetsprinsippet setter, og viser til de forpliktelser de nordiske lands regjeringer og nasjonalforsamlinger har til å samarbeide i Nordisk Råds organer.

Komitéen viser til at visse sider av avtalen mellom de nordiske land om Nordisk Ministerråds sekretariater og deres rettslige stilling er behandlet i Dok. nr. 1 for 1975—76. I sin Innst. S. nr. 348 for 1972—73 om saken bemerket utenriks- og konstitusjonskomitéen at den var prinsipielt uenig i at man innfører regler som gir personale knyttet til nordiske samarbeidsorganer privilegier eller status av diplomatisk karakter, knyttet til visse forutsetninger til praktiseringen av avtalen og forutsatte at departementet tok opp spørsmålet om å endre avtalen i samsvar med disse. Komitéen vil understreke at disse spørsmål må søkes løst i samsvar med dette.”

Denne innstillingen ga i Stortinget grunnlag for et omfattende ordskifte om nordisk samarbeid. Ordsiftet fant sted 24. februar 1976 og Stortinget besluttet enstemmig i tråd med utenriks- og konstitusjonskomiteens innstilling å legge stortingsmeldingen og rapporten fra den norske delegasjon til protokollen.

2. Stortinget ga 24. februar 1976 samtykke til ratifikasjon av avtalen om Den nordiske investeringsbank. Behandlingen skjedde på grunnlag av innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen, forsterket med to medlemmer av finanskomiteen. Et mindretall i komiteen, Høyres tre medlemmer, foreslo at samtykke ikke skulle gis, og ved Stortingets votering fikk dette forslag støtte fra 29 representanter.

Den forsterkede utenrikskomitées flertall ville ha foretrukket en nærmere presisering av hva som ligger i ordene ”prosjekter av nordisk interesse” i bankavtalens formålsartikkel. Formuleringen har imidlertid fått et klart innhold i løpet av den tid det offentlige nordiske samarbeid har eksistert, og det forutsettes at praktiseringen vil bli tillempet den ramme som det hersker politisk enighet om. Således forutsetter flertallet at ”lån eller garantier kun blir gitt til foretak innen Norden”.

3. Stortinget ga 6. april 1976 enstemmig sitt samtykke til ratifikasjon av den reviderte overenskomst om Nordisk Kulturfond. I sin innstilling til Stortinget bemerket utenriks- og konstitusjonskomiteen at den nye formålsparagraf er i god overensstemmelse med det utvidede kulturbegrep som legges til grunn også for de nasjonale støtteordninger. Komiteen pekte forøvrig på at Nordisk Kulturfond er et smidig organ, understreket betydningen av at samarbeidet på dette område hadde en bred folkelig forankring, og sa seg enig med Nordisk Råd som har gitt

uttrykk for at den almenkulturelle sektor også i fremtiden måtte få en særlig begunstiget stilling.

4. Foran 24. sesjon besluttet delegasjonen å avstå fra å nominere den nasjonale kandidat til presidiet, slik at det samlede arbeidsutvalg kunne stå fritt til å gi presidiet en balansert politisk sammensetning. Det viste seg imidlertid at de øvrige delegasjoner påny hadde bundet seg til de nasjonale delegasjonsformenn, uten hensyn til virkningen på den politiske balanse.

Med tilslutning fra en samlet delegasjon har den norske visepresident anmodet presidiet om foran 25. sesjon å henstille til delegasjonene å oppløse sammenbindingen av vervene som delegasjonsformann og presidiemedlem. under henvisning til Helsingforsavtalens artikkel 52.

5. Til å representere Stortinget ved Rådskonferensen 1976, "Søkelys på det politiske demokrati" i Kristiansand 27.—29. september, utpekte Stortingets presidentskap fire deltagere i tillegg til de delegasjonsmedlemmer som møtte i andre egenskaper.

6. Delegasjonens medlemmer og sekretariat har på vanlig måte og som framgår av delegasjonens rapport fra 24. sesjon gjennom året deltatt i Rådets utvalgsmøter, konferenser og seminarier.

7. Den norske delegasjon har på møte 20. februar 1976 vedtatt å be om en viss personellmessig styrking av sitt sekretariat for med hensyn til målgrupper og saksframstilling å følge opp intensionene i den informasjonsplan Nordisk Råds presidium vedtok høsten 1975.

8. Den norske delegasjons rapport fra 24. sesjon ble avgitt 19. november 1976. Denne rapport fulgte som vedlegg til den norske regjerings stortingsmelding om nordisk samarbeid i 1976 (St. meld. nr. 30, 1976—77).

10.4. Sverige

10.4.1. Sveriges delegation har överlämnat skrivelse till riksdagen dels den 5 februari 1976 med berättelse om Nordiska rådets första extra session. dels den 21 april 1976 med berättelse om tjugofjärde sessionen.

Riksdagens behandling av utrikesutskottets betänkande nr 1975/76: 10 ägde rum den 24 mars 1976 och betänkande nr 1976/77: 6 den 24 november 1976.

Vid behandlingen av utrikesutskottets betänkande nr 1976/77: 6 framförde herr Hernelius att utrikesutskottets betänkande var mycket knapphändig och att man härvid hade följt en tradition. Emellertid har denna tradition klandrats och det kanske med rätta enligt herr Hernelius. Man har sagt att parlamentet i Sverige, på samma sätt som t. ex. i Norge, borde ha tillfälle till en mer genomgripande debatt om nordiska frågor, och att ett lämpligt tillfälle härför var i samband med berättelsen från Nordiska rådet.

Herr Hernelius informerade vidare om att Gunnar Helén i Nordiska rådet väckt ett medlemsförslag om att regeringarna också skulle avge en berättelse till parlamenten om det nordiska samarbetet, ett system som redan tillämpas i Norge. Detta förslag är under remissbehandling. Om förslagsställarens intentioner realiserats skulle såväl en rapport från regeringen som en från Nordiska rådet kunna läggas till grund för en mer utförlig debatt. Med hänsyn till att detta ärende kommer att avgöras inom en nära framtid har utrikesutskottet denna gång inskränkt sig till att följa traditionerna och inte lämna någon utförligare redogörelse, anförde herr Hernelius.

Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag att delegationens berättelser från extra sessionen 1975 och från tjugofjärde sessionen skulle läggas till handlingarna.

10.4.2. Riksdagen beslöt den 6 april 1976 godkänna överenskommelsen den 4 december 1975 mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om upprättande av Nordiska investeringsbanken. Ärendet hade förgåtts av behandling i riksdagens näringsutskott (NU 1975/76: 40) som i sitt betänkande tillstyrkt att riksdagen godkänner överenskommelsen om upprättandet av Nordiska investeringsbanken. Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande av moderaterna Regnéll och Hovhammar i vilket sägs:

Det måste enligt vår mening förutsättas att stadagebestämmelserna om att Nordiska investeringsbanken skall gälla projekt "av Nordiskt intresse" tillämpas så, att lån eller garantier ges endast till företag inom Norden. Vi anser att utskottet borde ha gjort ett uttalande av denna innebörd.

Vid behandlingen i riksdagen anfördes av herr Siegbahn (m) bl. a. följande:

Näringsutskottet har varit enigt om att godkänna överenskommelsen om upprättandet av en nordisk investeringsbank. Moderata samlingspartiets ledamöter har emellertid fogat ett särskilt yttrande till utskottets betänkande nr 40. Jag vill något kommentera detta. I stadgarna för den föreslagna Nordiska investeringsbanken heter det i § 1 att verksamheten skall avse "genomförandet av investeringsprojekt och export av nordiskt intresse".

Tolkningen av denna paragraf har varit föremål för diskussion vid skilda tillfällen. Den kommitté i norska stortinget som handlagt denna fråga sade i sitt utlåtande att man förutsatte att lån eller garantier endast skulle ges till projekt inom Norden.

Vid den debatt som nyligen ägde rum i frågan vid Nordiska rådets session underströk också alla norska talare, med Bratteli i spetsen, att en förutsättning vid sakbehandlingen av denna fråga hittills varit att det skulle röra sig om projekt i Norden. Bratteli slutade sitt tal med följande ord, vilka jag för enkelhetens skull översätter: "Skulle den situationen uppstå att man vill göra någon förändring i denna princip, så måste detta bli föremål för ett politiskt beslut". Moderata samlingspartiet delar helt den uppfattning som framkommit i detta uttalande.

Vi har inte tolkat utskottets diskussion av denna fråga så att man tog

avstånd från tankegångarna, utan endast så att man icke ansett det nödvändigt eller önskvärt att utskottet gjorde ett eget uttalande på denna punkt.

Herr Haglund (s) anförde bl. a.:

Det särskilda yttrandet handlar om att lån eller garantier endast skall ges till projekt inom Norden. Utskottet har diskuterat frågan, men icke funnit skäl att, som norska stortinget, göra något uttalande. Detta ställningstagande har vi grundat bl. a. på vetskapen om att Nordiska investeringsbankens verksamhet kommer att ledas av en styrelse där varje nordiskt land har två ledamöter. Minst sju av de tio ledamöterna måste förena sig om en ståndpunkt för att den skall gälla som styrelsens beslut. Det skall för övrigt också utses en kontrollkommitté, likaså med representation för alla de fem nordiska länderna, med uppgift att kontrollera att bankens verksamhet bedrivs i överensstämmelse med stadgarna.

Utskottsmajoriteten har ansett att man tryggt kan anförtro åt Nordiska investeringsbankens styrelse att avgöra vad som är "investeringsprojekt och export av nordiskt intresse", som det står i stadgarna. Sannolikheten för att det skall bli tal om att Nordiska investeringsbanken skall ge lån eller ställa garantier åt företag utanför Norden är nog ganska liten. Men man kan naturligtvis tänka sig att de nordiska länderna finner att de har ett gemensamt intresse av att genomföra ett projekt utomlands för att tillförsäkra sig viktiga råvaror. Det kan i så fall bli nödvändigt att gå tillsammans med ett företag som har sin verksamhet utanför Norden, i det aktuella landet.

10.4.3. Svenska delegationen har vid möte den 28 oktober 1976 avgivit yttrande över medlemsförslagen *A 477/j* om införande av offentliga utskottsutfrågningar i Nordiska rådet och *A 480/j* om avgivande av regeringsberättelse om det nordiska samarbetet till de nordiska parlamenten.

10.4.4. Den 29 april 1976 hölls ett möte mellan partisekreterarna och andra företrädare för de politiska partierna i Sveriges riksdag och Nordiska rådets svenska delegation angående Nordiska rådets informationsverksamhet.

10.4.5. Svenska delegationen har vid möte den 15 december 1976 behandlat frågan om presidiet's partipolitiska sammansättning. Presidiet hade efter hemställan från den norske vicepresidenten uppmanat de nationella delegationerna att överväga att upplösa den bindning som hittills funnits mellan delegationsordförandeskap och medlemskap i presidiet.

Delegationen beslöt att, i likhet med vad den norska delegationen beslutat, upplösa bindningen mellan delegationsordförandeskap och medlemskap i presidiet.

11. Förberedelser för rådets tjugofemte session

11.1. Vid sitt möte den 24 maj 1976 beslöt presidiet preliminärt med stöd av plenarförsamlingens bemyndigande att rådets tjugofemte ordi-

narie session skulle äga rum i Helsingfors den 19—24 februari 1977. Samtidigt borde emellertid förutsättningarna undersökas för att förkorta sessionen med en dag så att denna kunde avslutas på kvällen den 23 februari.

Sedan frågan diskuterats i de nationella delegationerna fastställde presidiet vid möte den 27 september 1976 sessionen till den 19—23 februari 1977. Programmet för sessionen har emellertid disponerats så att oförminskad tid står till disposition för generaldebatten och sakernas behandling i plenum.

I enlighet med 3 § rådets arbetsordning har underrättelse om tid och plats för sessionen utsänts till regeringarna m. fl. med skrivelse den 27 september 1976.

I skrivelse den 30 september 1976 översände presidiet till Nordiska ministerrådet vissa allmänna synpunkter och önskemål beträffande förberedelserna för sessionen. Önskemål framfördes om berättelser från ett 70-tal nordiska samarbetsorgan.

Till ministerrådet har överlämnats en förteckning över samtliga rekommendationer som ännu inte har slutbehandlats av rådet.

Ministerrådet och i vissa fall regeringarna har avgivit meddelanden om de åtgärder som har vidtagits med anledning av rådets rekommendationer.

11.2. I samband med beviljande av bidrag till Föreningarna Nordens Förbund för arrangerande av ett rådsseminarium för ungdomsrepresentanter vid tjugofjärde sessionen uppdrog presidiet åt sekreterarkollegiet att i god tid före tjugofemte sessionen ingående överväga frågan om tidpunkt, omfattning och uppläggning av liknande seminarier i framtiden.

Sedan bl. a. framkommit att seminariet i anslutning till tjugofjärde sessionen hade omfattats av ett betydligt större intresse av deltagarna än flera av tidigare motsvarande seminarier, beslöt presidiet den 24 maj 1976 att ett rådsseminarium skulle hållas i samband med tjugofemte sessionen enligt samma förutsättningar och på liknande sätt som vid tjugofjärde sessionen.

Föreningarna Nordens Förbund har därefter på sedvanligt sätt inkommit med framställning om bidrag till genomförande av seminariet.

Presidiet har beslutat att ett belopp i ett för allt om 60.000 dkr skall utanordnas såsom presidiets bidrag till rådsseminarium under tjugofemte sessionen. Räkenskapsuppgifter om hur beloppet använts skall tillställas presidiet efter seminariets avslutning. Presidiet har samtidigt bekräftat sitt tidigare principbeslut att närvaron vid dessa seminarier skall begränsas till de organisationer som är anslutna till partier representerade i de parlament som utser medlemmar i Nordiska rådet till sessionen.

11.3. Presidiet har till tjugofemte sessionen inbjudit ett 15-tal ”vete-

raner” i det nordiska samarbetet, vilka deltog vid rådets första session 1953 respektive fjärde session 1956, dvs. den första sessionen efter Finlands anslutning till Nordiska rådet.

I enlighet med tidigare praxis har presidiet inbjudit EFTA:s sekretariat att sända en observatör att övervara tjugofemte sessionen.

11.4. Presidiet har den 31 januari 1977 utsänt följande meddelande om ändrad tidpunkt för tjugofemte sessionen:

I anslutning till kallelse den 27 september 1976 med uppgift om tid och plats för Nordiska rådets tjugofemte ordinarie session får Nordiska rådets presidium härmed meddela följande.

På grundval av att val utlysts till Danmarks Folketing har det visat sig nödvändigt att ändra den tidigare beslutade tidpunkten för rådets tjugofemte session. Med samtliga nationella delegationers samtycke har Nordiska rådets presidium därför i överensstämmelse med § 1 i rådets arbetsordning fastställt den 31 mars—3 april 1977 som ny tidpunkt för rådets tjugofemte session i Helsingfors.

De berättelser och meddelanden samt övrigt material som redan inlämnats till presidiesekretariatet enligt reglerna i arbetsordningen liksom det material som utsänts av sekretariatet inför sessionen äger fortfarande oförändrad giltighet. För material som ännu inte mottagits eller utsänts av presidiesekretariatet uppskjuts tidsfristerna enligt rådets arbetsordning §§ 3, 15 och 41 i förhållande till den nya tidpunkten för sessionen.

12. Kontakter med andre internationale organisationer. Konferencer

12.1. Europarådet

Efter indbydelse fra Europarådets sekretariat deltog præsidiemedlem, altingspræsident Ragnhildur Helgadóttir, præsidiesekretær Helge Seip og stf. præsidiesekretær Lasse Lindhard som observatører under Europarådets konference ”Conference on the Development of Democratic Institutions in Europe”. I konferencen, der fandt sted den 21.—23. april 1976 i Strasbourg, registreredes ca. 325 deltagere. Konferencen var lige-
ligt opdelt mellem indlæg og drøftelser i plenum og i 4 grupper med emnerne: Parlamenternes funktioner og kontrol over for regeringerne, uddannelsespolitikken og demokratiet, massmedia og demokratiet samt demokratiet og de udenomsparlamentariske kræfter. Deltagelsen i og resultaterne fra konferencen gav nyttige synspunkter og erfaringer til gavn for forberedelse og gennemførelse af Nordisk Råds konference i september 1977, jfr. ndf. under 12.4.

12.2. EFTA

Stf. generalsekretær Arne Langeland og direktør Erik Heinrichs deltog som EFTA's repræsentanter ved 24. session i København.

12.3. ECE/UNEP

FN's økonomiske kommission for Europa (ECE) og FN's miljøvårnsprogram (UNEP) holdt det fjerde møde om miljøvårnsprogrsmål for internationale sekretariatet i Europa den 1. og 2. juli 1976 i Genève. På mødet var repræsenteret 16 forskellige organisationer, herunder for første gang sekretariatet for konventionen mod forurening af Østersøen (IBEP), Helsingfors. Fra præsidiasekretariatet deltog præsidiasekretær Helge Seip. Drøftelserne vedrørte tre hovedområder: 1) Gennemgang af opnåede resultater og aktuel virksomhed, hvor en fortsat, betydelig interesse for arbejdet i Norden kunne konstateres. 2) Fremtidige samarbejdsmetoder og standardisering af informationsmateriale. 3) Fremtidige samarbejdsemner bør koncentrerer til konkrete miljøvårnsopgaver og specielt forurening af luft og vand, støjforurening, økonomiske konsekvenser af miljøpolitikken samt en styrkelse af det internationale samarbejde for miljøinteresser og miljøværdier.

12.4. Nordisk Råds konferencer m. v. i 1976

På rådets 23. session i Reykjavík foreslog daværende præsident, Ragnhildur Helgadóttir, at man tog det nordiske demokratisystem op til drøftelse ved en konference med henblik på senere vurdering og udredning i en mindre gruppe. Konferencen blev afholdt den 27. til 29. september 1976 i Kristiansand under emnet: "Det politiske demokrati i søkelyset" (udgivet i NU-serien, nr. 1976: 27). I konferencen deltog ca. 90 personer, repræsenterende parlamentarikere, ungdomspolitikere, videnskabsmænd, interesseorganisationer, massmedia, forfattere, skoler samt embedsmænd. Konferencen var opdelt i 5 afgrænsede hovedemner med relation til ovennævnte repræsentationsgruppering. Hvert emne havde to indledende foredrag, det ene af en parlamentariker, med efterfølgende diskussion. Konferencen var præget af en livlig og inspireret debat, der ikke alene belyste de mangesidige problemer og ønsker for demokratiet som system, men også generelt viste en vilje til at løse disse spørgsmål, en tro på det repræsentative demokratis muligheder i en omskiftelig verden og en inspiration til at fortsætte bestræbelserne for at gøre folkestyret bedre. Med dette resultat har konferencen tjent sit formål.

På informationsområdet er afholdt to konferencer, én for journalister på nyhedsbureauer og én for journalister med kursus fra Nordisk journalisthøjskole. Seminarerne er nærmere omtalt under punkt 8. Informationsprogrsmål.

12.5. Kommende konferencer m.v. i rådet

Kulturudvalget har besluttet at afholde en høring den 12. og 13. maj om TV-samarbejdet i Norden. Høringen, der får et begrænset deltagerantal af parlamentarikere, kulturformidlere og forbrugere, har til hen-

sigt at belyse de programpolitiske aspekter ved de muligheder for et udvidet TV-samarbejde i Norden, som et satellitsystem med øget frekvensantal indebærer.

Med baggrund i juridisk udvalgs interesse har præsidiets besluttet at lade kriminalforsorgen, herunder specielt alternative former for straffesanktioner være emne for rådskonferencen i 1977. Som præliminær dato er fastsat den 23. og 24. maj i Danmark.

Rådets internationale konference har hidtil været afholdt hvert andet år, senest i 1975. Med baggrund i den skete udskydelse af 25. session til april måned 1977 og i muligheden for på grundlag af hidtidige erfaringer at drøfte den fremtidige form for den internationale konference har præsidiets besluttet at udskyde næste konference til 1978 i maj/juni i Finland.

13. Nordiska rådets litteraturpris

Medlemmarna i bedömningskommittén för Nordiska rådets litteraturpris nominerade följande verk till bedömning för 1977 års litteraturpris:

- Danmark: Svend Åge Madsen: "Tugt og utugt i mellemtiden I—II" (1976) Jørgen Gustava Brandt: Trilogin "Jatharam" (1975), "Mit hjerte i København" (1976), "Regnansigt" (1976)
- Finland: Bo Carpelan: "I de mörka rummen, i de ljusa" (1976)
Ulla-Lena Lundberg: "Kökar" (1976)
- Island: Vésteinn Lúðvíksson: "Johannas eftertankar" (Eftirþankar Jóhönnu) (1975)
Thor Vilhjálmsson: "Fugleschottis" (Fuglaskottis) (1975)
- Norge: Sigurd Evensmo: "Inn i din tid"
Knut Faldbakken: "Uår Sweetwater" (1976)
- Sverige: P. C. Jersild: "Barnens ö" (1976)
Göran Sonnevi: "Det omöjliga" (1976)

Bedömningskommittén, som består av 10 medlemmar — två från varje nordiskt land — beslöt vid sitt möte i Stockholm den 10 januari 1977 att priset, 75 000 dkr, skulle tilldelas den finländske författaren Bo Carpelan för diktsamlingen "I de mörka rummen, i de ljusa" med följande motivering:

"I en klar och stram lyrik förmår Bo Carpelan uttrycka samspelet mellan yttre och inre verklighet i en växling mellan dödsmetvetande och livskänsla."

Litteraturpriset utdelades första gången 1962. Prisutdelningen äger rum årligen i samband med Nordiska rådets ordinarie session. Prissumman är från och med 1977 års pris förhöjd från 50 000 dkr till 75 000 dkr.

För statuter för priset samt instruktion för bedömningskommittén hänvisas till Nordisk statutsamling (NU 1971: 20).

TILLÄGG 1

Reviderad budget för 1977 och ny budget för 1978 för presidie sekretariatet

	Budget 1976	Utfall 1976	Reviderad budget 1977	Budget 1978
<i>A. Arvoden och löner</i>				
1. Anställd personal				
a. presidie sekretariatet	1 300 000	1 242 916: 05	1 460 000	1 520 000
b. utskotts sekretariaten	340 000	301 804: 09	380 000	400 000
2. Diverse utredningsuppdrag och tillfälligt anställda	70 000	82 079: 59	80 000	85 000
3. Lönekostnadspålägg	450 000	481 251: 79	550 000	565 000
	2 160 000	2 108 051: 52	2 470 000	2 570 000
<i>B. Förvaltningskostnader</i>				
1. Sjukvård	7 000	6 699: 32	7 000	8 000
2. Lokalkostnader				
a. kontorslokaler	100 000	95 250: —	100 000	120 000
b. presidiets våning	30 000	28 092: —	32 000	32 000
3. Expenser				
a. skrivmateriel, emballage	90 000	121 414: 46	55 000	60 000
b. kopiering, offset			55 000	60 000
c. telefon, telegram etc.	45 000	58 462: 75	65 000	75 000
d. porto	55 000	60 366: 50	75 000	80 000
e. adressering, transporter	20 000	19 207: 11	25 000	25 000
f. kontorsmaskiner, inventarier (inköp, underhåll)	25 000	27 761: 74	25 000	27 000
inköp inventarier (engångs- anslag)				120 000
underhåll presidiets våning				10 000
g. böcker, tidningar	15 000	13 879: 78	15 000	18 000
h. representation	30 000	25 978: 87	40 000	45 000
j. övriga utgifter	33 000	23 865: 49	36 000	50 000
k. simultantolkning			70 000	100 000
l. särskilda kostnader 25:e sess. särskilt inbudna			50 000	—
m. kostnader för flyttning från Gamla riksdagshuset				50 000
	450 000	480 978: 02	650 000	880 000
<i>C. Resekostnader</i>	275 000	253 835: 32	300 000	330 000
<i>D. Rådets tryck</i>				
1. Rådsförhandlingarna	700 000	812 895: 09	800 000	880 000
2. Nordisk utredningsserie	600 000	643 652: —	800 000	900 000
3. Nordisk Statistisk Årsbok	125 000	136 704: —	150 000	160 000
4. Diverse tryck (porträttmatrikel, stadga o. d.)	50 000	28 280: —	55 000	60 000
	1 475 000	1 621 531: 09	1 805 000	2 000 000

	Budget 1976	Utfall 1976	Reviderad budget 1977	Budget 1978
<i>E. Information</i>				
1. Nordisk Kontakt	595 000	564 244: 41	650 000	700 000
2. Informationsverksamhet		336 316: 94		
a. informationsmaterial	140 000		155 000	155 000
b. seminarier, studiebesök	80 000		110 000	120 000
c. till presidiets förfogande	125 000		150 000	150 000
	940 000	900 561: 35	1 065 000	1 125 000
<i>F. Konferenser</i>	120 000	67 237: 73	130 000	100 000
	5 420 000	5 432 195: 03	6 420 000	7 005 000
<i>Intäkter</i>				
1. Interna avgiftssystemet	470 000	529 809: —	580 000	625 000
2. Tryck, räntor m. m.	415 000	749 019: 84	635 000	700 000
	885 000	1 278 828: 84	1 215 000	1 325 000
<i>Kostnader netto</i>	4 535 000	4 153 366: 19	5 205 000	5 680 000

TILLÄGGSBIHANG 1

NORDISK KONTAKT

	Rev.- budget 1977	Budget 1978
1. <i>Arvoden</i> Redaktion	94 000	100 000
2. <i>Övr. redaktionella kostnader:</i>		
Författar- och tecknarhonorar	15 000	15 000
Korrekturläsning	12 000	—
Översättning	17 000	22 000
3. <i>Tryckn.kostnader</i>	385 000	415 000
4. <i>Expenser</i>		
Distribution	21 000	27 000
Portokostnader	62 000	70 000
Övriga kostnader	5 000	10 000
5. <i>Resekostnader</i>	33 000	36 000
6. <i>Oföruts. kostn. stegringar</i>	6 000	5 000
	Skr. 650 000	700 000

TILLÄGGSBIHANG 2

Revisionsrapport för 4 kvartalet 1976 1977-01-24

Härmed överlämnas revisionsavdelningens rapport över verkställd revision av de vid Nordiska rådet, presidiesekretariatet, förda räkenskaperna avseende tiden 1.10—31.12.1976.

I bifogade resultaträkning för tiden 1.1—31.12.1976 samt i balansräkningen per den 31.12.1976 upptagna summor överensstämmer helt med de av sekretariatet förda räkenskaperna. Av slutredovisningen (bilaga 1 till balansräkningen) framgår delegationernas definitiva andelar av nettokostnaderna för verksamhetsåret. Samtliga till nämnda tid hänförliga men ännu ej reglerade poster — med undantag för inkomsträntor på det räntebärande kapitalkontot (ca 27 900 kr) samt vissa smärre inkomstrester — har bokförts som resultatregleringsposter. Inkomstresterna uppgår till ca 30 000 kr.

Årets utfall — 4 153 366:19 — ligger som framgår av resultaträkningen 381 634 kronor eller ca 8 % under den fastställda budgetens ram.

Vad beträffar kostnadssidan har budgeten överskridits med totalt 12 000 kronor. Vad gäller de enskilda budgetposterna har tryckningskostnaderna överskridits med ca 146 000 kr. Förhållandet har främst orsakats av en vid budgeteringen icke beräknad volym- och kostnadsökning under året. Likaså har förvaltningskostnaderna överskridits med ca 31 000 kr främst orsakade av ökning av kostnaderna för skrivmaterial, emballage, telefon, telegram och porton. Övriga budgetposter har hållit sig väl inom de budgeterade ramarna. Nordiska rådets presidium har inom ramen för den totala budgeten medgivit överskridanden i nödig omfattning (prot nr 7 1976-11-18 § 15).

Till detta kommer att intäkterna visar ett i förhållande till de för räkenskapsåret budgeterade siffrorna betydligt bättre utfall, nämligen ett överskott på 394 000 kronor.

De efter budgeten beräknade och uttagna förskottsinsbetalningarna har således kommit att överstiga nettoresultatet. Presidiesekretariatets skuld till de olika delegationerna per den 31.12.1976 framgår av bilaga 1 till balansräkningen. Härvid har för till Finlands och Sveriges delegationer utlämnat tryck avräknats tillsammans kronor 225 112:30. För tryck till Danmarks, Islands, Norges och Finlands delegationer har tillsammans kronor 306 607:40 bokförts på tillgångskontot Utestående fordringar.

Kontantkassa och innehav av utländska valutor har inventerats varjämte behållningarna på postgiro och checkräkning avstämts, allt utan anmärkning.

Jag har även tagit del av de förda protokollen — från presidiet t. o. m. nr 7 den 18.11.1976 samt från sekreterarkollegiet t. o. m. nr 8 den 2 och 3.9.1976 — och får härmed meddela, att den av revisionsavdelningen för nämnda tid utförda revisionen icke givit anledning till anmärkning.

RIKSGÄLDSKONTORET

Revisionsavdelningen

Lars Widestrand

TILLÄGG 2

Personalförteckning för Nordiska rådets presidiesekretariat 1977

	Lgr	Arvoden o löner (1976 års löneläge)	
<i>Presidiesekretariatet</i>			
Presidiesekreterare	F 27	123 000	
Stf presidiesekreterare (2)	F 24	209 000	
Informationschef	F 24	104 000	
Redaktör	F 16	82 000	
Informationssekreterare	F 14	75 000	
Kamrer	F 10	63 000	
Redaktörsassistent	F 9	63 000	
Byråsekreterare	F 9	61 000	
Assistent	F 5	53 000	
Assistent (1/2-tid)	F 5	27 000	
Assistent (4/5-tid)	F 5	42 000	
Assistenter (3)	F 3	149 000	
Expeditionsassistenter (2)	F 3	99 000	1 150 000
Personliga tillägg		157 000	
Utlandstillägg		93 000	250 000
<i>Utskottssekretariatet</i>			
Juridiska utskottet		26 000	
Kulturutskottet		70 000	
Social- och miljöutskottet	F 17	86 500	
Trafikutskottet	F 17	86 500	
Ekonomiska utskottet		66 000	
Extra arbetskraft för utskotten		25 000	360 000
Diverse utredningsuppdrag			80 000
Lönekostnadspålägg			550 000

TILLÄGG 3

Förteckning över presidiets skrivelser till Nordiska Ministerrådet och de nordiska ländernas regeringar

Februari 1976—Februari 1977

Datum	Mottagare	Ärende (Bokstavsbezeichnungens hänseelse till det utskott som deltagit i behandlingen av ärendet.)
1976-02-16	Nordiska Ministerrådet	Olikheter beträffande regler för ersättning av merutgifter i samband med sjuktransport till hemlandet (ref. skrivelse från Norrbottens läns allmänna försäkringskassa). SU.
1976-03-04	Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar	Presidiets uttalande av 1976-02-29 ang. problem i samband med konflikten omkring Islands fiskerigräns.
1976-04-22	Nordiska Ministerrådet	Utvidgat nordiskt samarbete på yrkesutbildningens område (ref. skrivelse från Pohjola — Norden r.y.) KU.
1976-04-22	Nordiska Ministerrådet	Utvidgat nordiskt idrottssamarbete (ref. skrivelse från Nordiska skolidrottskommittén) KU.
1976-04-22	Nordiska Ministerrådet	Nordiskt samarbete inom Latinamerikaforskningen (ref. kultursekretariatets dokument med förslag m. m.) KU.
1976-04-22	Nordiska Ministerrådet	Rekommendationer och yttranden antagna vid rådets 24e session.
1976-06-08	Nordiska Ministerrådet	Medlemmar av kontrollkommittén för Nordiska Investeringsbanken utsedda av Nordiska Rådet.
1976-06-10	Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar	Nordiska rådets konferens 'Det politiske demokrati i søgelyset'.
1976-07-07	Nordiska Ministerrådet	Informationsspridning ang. utbildningsstöd till omskolning (ref. skrivelse från Arbejdsformidlingen i København) SU.
1976-09-06	Nordiska Ministerrådet	Internordisk giltighet av körkort (ref. skrivelse från Gustaf Petrén) TU.
1976-09-27	Nordiska Ministerrådet	Nordisk arbetsmarknad för tandtekniker och handlingsprogrammet på social- och hälsovårdens område (ref. A 474/s) SU.
1976-09-27	Nordiska Ministerrådet	Utvidgade resealternativ i internordisk flygtrafik (ref. skrivelse från Nordisk Hotell- och Restaurangförbund) TU.
1976-09-27	Nordiska Ministerrådet	Rapportering om verksamheten vid Nordiska sommaruniversitetet samt rörande Nordiska forskarkurser och Nordiska gästspelskommittén. KU.
1976-09-27	Nordiska Ministerrådet	Bruttokällbeskattning av honorarer jämte traktamenten för konstnärer samt dess konsekvenser för nordiskt musiksamarbete (ref. skrivelse från Leif Thybo) KU.
1976-09-30	Nordiska Ministerrådet	Nordiska Rådets 25e session.
1976-11-18	Nordiska Ministerrådet	Utredning om en gemensam nordisk databank för lediga platser (ref. A 475/s) SU.
1977-02-15	Nordiska ministerrådet	Fångst av sång- och flyttfåglar i Mellaneuropa (ref. skrivelse från Gröna Korset r. y.) JU.

TILLÄGG 4

Behandling av skrivelser riktade till Nordiska rådet

A. Skrivelser under behandling

Datum	Avsändare	Angående	Behandling
1974-02-08 (74: 8)	Nordisk Speditörförbund	Tullagstiftningen i Norden	Presidiesekretariatet har anhängit om kompletterande material från Speditörförbundet. EU, TU
1975-02-07 (75: 6)	Skandinavisk Emballage Selskab	Emballage, lagstiftning och internordisk handel	Presidiesekretariatet, SU och EU
1975-10-09	Kølegruppen Nordland-Västerbotten	Vägförbindelse mellan Nordland och Västerbotten	Trafikutskottet har haft kontakter med Kølegruppen under befaringen i augusti 1976
1975-12-31 (76: 8) och 1976-09-11	Tom Høyem, Stockholm	Pensionsförhållandena för danska lektorer vid svenska universitet	Besvarad 1976-03-29 och 1976-09-17 med hänvisning till rådets behandling av rek 27/1969 samt förestående kontakter med ministerrådet. KU
1976-02-26 (76: 4)	Oddleif Fagerheim	Upprättande av en nordisk folkhögskola för isländsk, norsk och färöisk ungdom	Presidiesekretariatet och NR, Oslo
1976-02-10 (76: 7)	Heimir Pálsson, Kristinn Jóhannesson	Utländska lektorerers tjänsteförhållanden vid svenska universitet	Besvarad 1976-03-29 och 1976-09-17 med hänvisning till rådets behandling av rek 27/1969 samt förestående kontakter med ministerrådet. KU
1976-05-22 (76: 16)	Fredrikstad og Omegns Vanførelag	Försäljning från kiosk ombord på fartyg i samband med vårutflykt	Presidiesekretariatet
1976-07-16	Gunnar Skirbekk, Bergen	Kulturcenter i Vanosc i Frankrike	Kulturutskottet och Presidiesekretariatet
1976-10-08 (76: 28)	Köpmanaförbundet	Gränshandeln i Tornedalen	Ekonomiska utskottet
1976-10-11 (76: 30)	Brøndsted, Virtaranta, Johannesson, Djupedal, Frykman	Nordiska universitetslektorerers tjänsteförhållanden i Sverige	Besvarad 1976-10-28 med hänvisning till rådets behandling av rek 27/1969 samt medlemsförslag A 481/k. KU
1976-11-29 (76: 36)	Biologsamfundet, Göteborg	Behovet av etologisk expertis på institutioner med djurhållning	Juridiska utskottet och Social- och miljöutskottet
1976-12-03	Ronald Popperwell	Scandinavian Studies i Storbritannien	Kulturutskottet
1976-12-27 (76: 42)	Kjølegruppen	Transportstödets utformning i Sverige och Norge	Trafikutskottet

Datum	Avsändare	Angående	Behandling
1977-01-07 (77: 1)	NORDDOK/NORDINFO	Fortsättning av projektet med databank för offentliga utredningar	Kulturutskottet och Juridiska utskottet
1977-01-07 (77:3)	Knud Lauritzen, København	Postservice i Norge	Trafikutskottet
1977-01-25 (77:4)	Dyrevernsforeningen Freja m. fl.	Slaktbestämmelser i de nordiska länderna	Juridiska utskottet och Social- och miljöutskottet
1977-01-25 (77: 6)	Industrins Livsmedelsgrupp, Stockholm	Bestämmelser rörande livsmedelsemballage	Social- och miljöutskottet
1977-02-09 (77: 7)	Statskontoret, Sverige	Nordiskt statligt rationaliseringsamarbete	Presidiesekretariatet
1977-02-11 (77: 8)	Förenade Fångars Central Organisation	Alternativ till frihetsstraff	Presidiesekretariatet
1977-02-15 (77: 9)	Otto Westerlund, Borås	Halvljus på bilar under dagtid	Trafikutskottet
1977-02-17 (77: 10)	Roar Stablum, Vingåker	Gemensam nordisk arbetsmarknad för receptarier	Social- och miljöutskottet
1977-02-28 (77: 11)	Sammenslutningen af Danske Fanger fra Frihedskampen 1940—45	Enhetlige regler i samband med rabatterede reser	Presidiesekretariatet
1977-03-08 (77: 12)	Knud Rasmussens Høj-skole, Holstenborg	Bidrag för utbyggnad	Presidiesekretariatet

B. Färdigbehandlade skrivelser

Datum	Avsändare	Angående	Åtgärder (Bokstavsbeteckningen hänsyftar till det utskott vars uttalande inhämtats eller som erhållit skrivel- sen för kännedom)
1972-12-18 (72: 36)	Foreningen af møbelarkitekter och inredningsarkitekter i Danmark m. fl.	Samnordisk registrering av möbelarkitekter och inredningsarkitekter	Besvarad 1972 och i febr. 1977 med hänvisning till rek. 5/1965 och frågan om ett gemensamt nordiskt arkitektregister. SU
1973-04-18 (73: 17)	Riksförbundet för finskspråkigt församlingsarbete i Sverige	Gemensam nordisk arbetsmarknad för präster och andra kyrkligt anställda	Besvarad 1975-05-10 och i febr. 1977 med hänvisning till det nordiska samarbetsprogrammet på arbetsmarknadsområdet samt programmet på social- och hälsovårdsområdet. Översänd till Nordiska ministerrådet. KU, SU
1973-06-09 (73: 22)	Föreningen Nordens Arjäng-avdelning	Norsk-svenskt samarbete om gemensam läkarjour i gränsområdena	Besvarad 1973-07-03 och i febr. 1977 med hänvisning till konventionen om gränskommunalt samarbete samt social- och miljöutskottets betänkande på B 20/s. SU
1974-05-02 (74: 16)	Läkarkursen i socialmedicin vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg våren 1974	Nordiska hälsovårdshögskolans målsättning och framtida ställning	Besvarad 1974 och i febr. 1977 med hänvisning till social- och miljöutskottets betänkande ang. C 1/77 samt B 20/s. SU
1974-10-14 (74: 26)	Nordens Husmorsförbund	Likartad familjepolitik i de nordiska länderna	Besvarad 1974-10-17 och i febr. 1977 med hänvisning till social- och miljöutskottets betänkande ang. B 20/s. SU
1974-10-14 (74: 27)	Nordens Husmorsförbund	De ensamstående behandling i lagar och administration	Se skrivelse Dnr 1974: 26
1974-11-03 (74: 35)	J. H. Stefansson, Rønne	Valutaöverföring (arv) från Island till Danmark	Översänd till Nordiska ministerrådets sekretariat. EU
1975-02-06 (75: 13)	H. P. Bendtsen, Vemmeløv	Befordran av postpaket	Besvarad 1976-04-22 med hänvisning till svar på fråga (E 2) till Nordiska Ministerrådet ang paketbefordran. TU

Datum	Avsändare	Angående	Åtgärder (Bokstavsbeteckningen hänsyftar till det utskott vars uttalande inhämtats eller som erhållit skrivel- sen för kännedom)
1975-04-24 (75: 17) och 1976-01-17	Nordisk kolonihave- förbund	Upprättande av ett särskilt fritidsutskott inom Nor- diska rådet jämte obser- vatörstatus för fritids- organisationer	Besvarad 1975-06-11, 1975- 12-11 och 1976-03-19 med hänvisning till medlems- förslag A 434/j rörande rådsutskottens antal och kompetensområden samt rådets ställningstagande till medlemsförslag A 456/j rörande samerepresenta- tion. JU, KU
1975-06-12 (75: 15)	Svenska Samernas Riksförbund	Resolutioner antagna vid samernas landsmöte XXXI i Hemavan	Besvarad 1976-03-25 med hänvisning till rek 15/1976 om åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet. KU, JU
juli 1975 (75: 23)	Nordiska fotograf- förbundet	Skyddslagstiftning avse- ende förbud för utförelse av äldre fotografier m. m.	Besvarad 1976-12-21 med hänvisning till kultur- utskottets behandling av medlemsförslag A 465/k om utförelse av antikviteter från de nordiska länderna. JU, KU
1975-09-22 (75: 27)	Pohjola Norden ry	Uttalande från seminarium "Yrkesutbildningen i da- gens Norden"	Översänd med Presidie- skrivelse 1976-04-22 till Nordiska ministerrådet mot bakgrund av rådets yttran- den rörande ungdoms- arbetslöshet och samarbete på yrkesutbildningens område. KU
1975-10-09 (75: 28)	H. Lechner, Helsingfors	Likartad utformning av de nordiska ländernas pass	Besvarad 1976-03-15 med konstaterande att det inte finns möjligheter att ge- nomföra förslaget och att fördelarna med dylik ord- ning är ringa. JU
1975-11-20 (75: 35)	Nordiska zigenarrådet	Ansökan om anslutning till Nordiska rådet	Besvarad 1976-03-25 med hänvisning till att Nordiska rådet är ett samarbets- organ mellan suveräna stater parlament och regeringar, och till behand- ling av medlemsförslag A 456/j ang samiska be- folkningens representation. JU
1975-11-27 (75: 34)	Kommittén för integrering av den högre skogligen utbildningen i Norden	Slutrapport från kommittén tillsatt för att utreda för- utsättningarna för nordiskt samarbete rörande högre skoglig utbildning med anledning av rek. 18/1973	Skrivelsen besvarad 1975- 12-09. Utredningen ingår i kulturutskottets arbets- material i samband med rek. 18/1973. KU

Datum	Avsändare	Angående	Åtgärder (Bokstavsbe-teckningen hänsyftar till det utskott vars uttalande inhämtats eller som erhållit skrivel-sen för kännedom)
1975-12-30 (76: 1)	Nordiska skolidrotts-kommittén	Nordiskt skolidrottssam-arbete som permanent post i den nordiska kultur-budgeten	Hemställan översänd med presidieskrivelse till Nor-diska ministerrådet 1976-04-22 med hänvisning till rek. 16/1975 om ökat idrottsutbyte samt rådets andra uttalanden ang. utökat stöd till idrotts-samarbete. KU
1976-01-10	Leif Thybo, Holte	Bruttokällbeskattning av honorarer jämte trakta-menten för konstnärer samt dess konsekvenser till musiksamarbete	Skriveise till Nordiska ministerrådet 1976-09-27. Presidiet ansluter sig till kulturutskottets uppfattning om de negativa följderna till nordiskt musiksamarbete förslaget genomförande skulle innebära. KU
1976-01-28 (76: 2)	Arbetsformidlingen i Köbenhavn	Utbildningsstöd till om-skolning av övriga nordbor i Danmark	Presidieskrivelse 1976-07-07 till Nordiska ministerrådet med hemställan om att information sprids om möjligheter att kunna genomgå arbetsmarknads-utbildning utanför hem-landet. SU
1976-02-16	Nordiska samerådet	Slutresolutioner antagna vid den VIII samekonfe-rensens	Besvarad 1976-02-19 med hänvisning till medlems-förslag A 456/j och A 451/x samt till förestående kon-takter under rådets 24:e session. JU
1976-02-16	Poul Engberg, Randers	Uttalande ang. nordiska samarbetsuppgifter	Utdelad till rådsmedlem-marna under 24:e sessionen för kännedom
1976-03-01 (76: 5)	Ungdomens Nordiska Råd — seminarium	Försöksordning med Nord-turistbiljett sommaren 1976	Besvarad 1976-03-15 med hänvisning till de praktiska och finansiella svårighe-terna med att genomföra rek. 3/1975. TU
1976-03-08 (76: 6)	Reidar Wiborg, Moss	Tullavgift på vin och sprit	Besvarad 1976-03-19 med information om att trafik-utskottet fått skrivel-sen för kännedom. TU
1976-03-12 (76: 3)	Landsforeningen Ung-domsringen Vejle	Uttalande från ungdoms-konferens i Rold	Översänd till Nordiska ministerrådets sekretariat för kännedom. Besvarad 1976-04-14 med hänvisning till rådsinitiativ rörande ungdomssamarbete, idrotts-samarbete, ungdomsarbets-löshet, barnkultur och Nordturistbiljett för ung-dom. KU, TU, SU

Datum	Avsändare	Angående	Åtgärder (Bokstavsbezeichnung hänsyftar till det utskott vars uttalande inhämtats eller som erhållit skrivel- sen för kännedom)
1976-03-16	Karl Axel Melin, Riksförbundet för Svensk Epileptikervård	Nordisk kurs för personer sysselsatta inom neurologisk rehabilitering	Besvarad och översänd 1976-03-22 till Nordiska ministerrådets sekretariat samt Nordisk federation för medicinsk undervisning. SU
1976-03-22 (76: 9)	Erik Juulman, København	Missbruk av alkohol i trafiken	Besvarad 1976-03-29 och 1976-06-16 med hänvisning till medlemsförslag A 489/t om samnordisk insats mot trafikonykterheten. TU
1976-03-22	Dansk standardiseringsråd	Åtgärder rörande nordiskt språksamarbete samt revision av danska alfabetiseringsregler	Översänd 1976-04-05 till Nordiska ministerrådets sekretariat med hänvisning till rek. 6/1976 om nordiskt språksamarbete. KU
1976-03-28 (76: 13)	Finlands författarföreningars delegation	Upprättande av en särskild kulturfond för Nordkalotten	Besvarad 1976-05-05 med hänvisning till rekommendationerna om utökad stöd till regionalt kultursamarbete. Översänt till kultursekretariatet för kännedom. KU
1976-03-30 (76: 10)	Aase Hatting, Ryngsted Kyst	Befordran av postpaket	Besvarad 1976-04-07 med hänvisning till ministerrådets svar på fråga (E 2) under rådets 24:e session. Översänd till ministerrådets sekretariat för kännedom. TU
April 1976 (76: 14)	Igi M. Kofoed, Köpenhamn	Byggnad av en nordisk ungdomsby i Köpenhamn	Besvarad 1976-05-05 och översänd till Nordiska rådets sekretariat för kännedom
1976-04-07 (76: 11)	Föreningen Nordens Ungdomsrepresentantskap	Rapport från nordiskt seminarium om Örestad i den nordiska regionalpolitiken	Besvarad 1976-04-09 med information om att presidiet fått rapporten för kännedom
1976-04-08 (76: 12) samt nov. 1976 och jan. 1977	Gröna Korset r. y.	Fångst av sång- och flyttfåglar i Mellaneuropa	Besvarad 1977-02-15 med hänvisning till presidie-skrivelse till Nordiska ministerrådet. JU, SU
1976-04-15 (76: 15)	Bent Engberg, Solna	Metoder för föryngring av granskog	Besvarad 1976-05-05 med hänvisning till rek. 18/1972 ang. samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur. KU
1976-05-14	Nordiska teaterskolemötet	Yttrande över betänkan- det "Fort- och vidareutbildning för teaterarbetare" NU 1975: 9	Översänt 1976-06-01 till kulturutskottet för kännedom

Datum	Avsändare	Angående	Åtgärder (Bokstavsbeteckningen hänsyftar till det utskott vars uttalande inhämtats eller som erhållit skrivel- sen för kännedom)
1976-05-19 (76: 17)	Sveriges Leg Optikers Riksförbund	Gemensam nordisk högre optikerutbildning	Besvarad 1976-07-07 med hänvisning till bl. a. rek. 2 och 3/1973 samt ett kommande handlingspro- gram på social- och hälso- vårdsområdet. SU
1976-06-21 (76: 18)	Nordisk presidiekonferens	Resolution ang. utvidgade möjligheter till studier vid tekniska högskolor inom Norden	Besvarad 1976-07-07 och i mars 1977 med hänvis- ning till reglerna och in- struktionerna rörande tentamensgiltighet i Nor- den. KU
1976-06-29 (76: 22)	Nordlek-rådet	Stöd till samarbete mellan folkdans- och spelmans- organisationer	Besvarad 1976-09-28 med hänvisning bl. a. till Nor- diska kulturfonden och kultursekretariatet. KU
1976-06-29 (76: 19)	Gustaf Petrén, Stockholm	Nordiska regler för körkort	Besvarad och översänd 1976-09-06 till Nordiska ministerrådet med hänvis- ning till rek. 3/76 ang. internordisk giltighet för körkort. TU
1976-07-01 (76: 21)	Nordiska Textillärary- förbundet	Resolution från kongress ang. textilslöjden i undervisningen	Besvarad 1976-07-20 och i mars 1977 med hänvis- ning till arbetet med skol- frågorna inom Nordiska rådet och Nordiska minis- terrådet. Översänd till Kultursekretariatet för kännedom. KU
1976-07-02	MS-förbundet, Riksorga- nisation för neurologiskt sjuka och handikappade	Hemställan om stöd till nordisk konferens	Översänd 1976-07-05 till Nordiska ministerrådets sekretariat samt Nordisk Federation för Medicinsk undervisning. SU
1976-07-07	Svenska Samernas riksförbund	Resolutioner beslutade vid Samernas landsmöte XXIII i Tännadalen 1976	Besvarad 1977-02-07 med hänvisning till aktuell dokumentation av behand- lingen av samefrågor inom Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. JU, KU
1976-07-12 (76: 20)	John Hertz, Klampenborg	Nordiska arbetsmarknads- förhållanden, tjänste- mannautbyte m. m.	Skrivelsen jämte ett inom social- och miljöutskottet upprättat PM översänd till Nordiska ministerrådets sekretariat med hänvisning till pågående utrednings- arbete. SU
1976-07-15	Nordisk Hotell- og Restaurantförbund	Liberalare regler för charterflyg	Hemställan översänd med presidieskrivelse 1976-09- 27 till Nordiska minis- terrådet mot bakgrund av rådets rek. 2/76 ang. utvidgade resealternativ i internordisk flygtrafik. TU

Datum	Avsändare	Angående	Åtgärder (Bokstavsbeteckningen hänsyftar till det utskott vars uttalande inhämtats eller som erhållit skrivel- sen för kännedom)
1976-09-15 (76: 25)	Ungdomslitteraturens författarlag	Resolutioner antagna vid sjunde nordiska kongres- sen för barn- och ung- domsboksförfattare	Besvarad 1977-01-05 med hänvisning till rek. 5/1976 ang. samarbete på barn- kulturens område samt vidtagna åtgärder rörande språkliga och kulturella minoriteter samt invandrar- barn. KU
1976-09-17 (76: 23)	Göran Aronsson, Örebro	Rabatterade järnvägs- biljetter	Besvarad 1976-10-06 med hänvisning bl. a. till råds- rekommendationerna 30/67, 4/76, 1/76, 3/75. TU
1976-09-23 (76: 24)	Karl-Einar Kolseth, Uppsala	Nordisk litteratur i bok- handeln	Besvarad 1976-10-21 med hänvisning bl. a. till be- handling av medlems- förslag A 481/k om för- bättrad språkförståelse. KU
1976-09-27	Horselsvekkedes Ungdoms- klubb, Oslo	Stöd till kulturarrange- mang	Besvarad 1976-10-19 med hänvisning till Nordiska kulturfonden samt stöd- formerna för nordiskt ungdomssamarbete och idrottssamarbete. KU, SU
1976-09-30 (76: 26)	Nordiska journalist- förbundet	Pressrepresentation vid de nordiska ländernas ambas- sader inom Norden	Besvarad 1976-10-05 och i febr. 1977 med inform- ation om att skrivelsen över- sänts till informationskom- mittén, kulturutskottet och presidiet
1976-09-30 (76: 27) med tillägg	Björn Wahlgren, Södertälje	Samlevnadsfrågor rörande familjeliv	Besvarad 1976-10-21 med information om att proble- matiken ingår i de över- väganden rörande familje- lagstiftningsfrågor som förs inom Nordiska rådet. JU, SU
1976-10-13 (76: 29)	Nordisk vänortskonferens i Kolding	Resultat från konferens ang. narkotikafrågor och ungdomsarbetslöshet	Besvarad 1976-11-02 med hänvisning till ytterligare nordiska samarbetsorgan som kan ha nytta av kon- ferensresultaten samt 1977- 02-01 med hänvisning till Social- och miljöutskottets synpunkter med anledning av C 1/77. SU
1976-10-24 (76: 31)	Lennart Telander, Stockholm	Vissa definitioner på den- tala material samt Nordiska rådets beslut	Besvarad 1976-11-04 med hänvisning till Nordiska institutet för odontologisk materialprovning. SU
1976-11-01 (76: 33)	Svenska Naprapatförbundet	Riksdagsmotion i Sverige ang. legitimation för vissa kiropraktorer	Besvarad 1976-11-14 med hänvisning till rådets ställ- ningstagande till medlems- förslag A 467/s. SU

Datum	Avsändare	Angående	Åtgärder (Bokstavsbezeichnung hänsyftar till det utskott vars uttalande inhämtats eller som erhållit skrivel- sen för kännedom)
1976-11-02 (76: 22)	Handikappförbundens centralkommitté m. fl.	Handikappades flygresor	Besvarad 1976-11-04 med hänvisning till medlemsförslag A 496/t om samnordiska åtgärder för att underlätta handikappades användande av kollektiva trafikmedel. TU, SU
1976-11-15 (76: 35)	Danmarks naturfrednings- forening m. fl.	Skydd av myrmarker	Besvarad 1976-12-21 med hänvisning bl. a. till rek. 28/1974 ang. skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse samt 1977-01-26 med hänvisning till social- och miljöutskottets yttrande över C 1/1977 (miljö-avsnittet). Översänd även till Ministerrådets sekretariat i Oslo. SU
1976-12-01 (76: 37)	Nordiska Centerungdomens Förbund	Uttalande ang. ett nordiskt institut för utveckling av kontinuerliga energikällor	Besvarad och översänd 1976-12-16 till ekonomiska utskottet för kännedom
1976-12-10 (76: 38)	Kjølengruppen	Flygförbindelse mellan de norra delarna av Norge, Sverige och Finland	Besvarad 1977-02-28 med hänv. till att trafikutskottet inte kan tillstyrka behovet av en ny utredning. TU.
1976-12-21 (76: 39)	Nordiska regionen inom International Youth Federation for Environ- mental Studies and Conservation	Nederbördens försurning	Besvarad 1977-02-25 med hänvisning till nordiskt samarbete i miljövärdfrågor. SU
1976-12-01 (76: 40)	Institutionen för nordiska språk, Uppsala	Utbildningslinje med inriktning på Norden	Besvarad 1977-02-02 med synpunkter på Nordiska rådets och andra nordiska samarbetsorgans möjligheter att medverka i undervisningen. Inf.komm., KU, skolarb.gruppen
1976-12-23 (76: 41) och 1977-03-10	Fischer-Hansen, Skarsted, Starrsjö, Edqvist, Barke	Kursverksamhet i grannspråksundervisning samt projektet Triangelkontakt	Besvarad 1977-04-01 med hänvisning till kulturutskottets synpunkter rörande språkundervisning. Översänd även till NMR. KU.
1976-12-29	Pohjola Nordens Ungdomsförbund	Uttalande från förbunds- möte i december 1976	Översänt till Nordiska rådets nationella sekretariat för kännedom
1977-01-11 (77: 2)	Lärarhögskolan i Linköping	Ang. skrivelse 1976: 41 och kursverksamhet i grannspråksundervisning	Se skrivelse 1976: 41
1977-01-19	Lärarhögskolan i Malmö	Ang. skrivelse 1976: 41 och kursverksamhet i grannspråksundervisning	Se skrivelse 1976: 41
1977-01-26 (77: 5)	Finn Jolander, Virum	Gemensamt nordiskt system för räkneord m. m.	Besvarad 1977-02-04 med hänvisning till nordiskt språkvårdssamarbete. KU

*TILLÄGG 5***Protokoll fört vid möte mellan Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) söndagen den 29 februari 1976 kl 10.00 i Christiansborg, Köpenhamn***Närvarande:**För Nordiska ministerrådet:**Samarbetsministrarna*

Minister for udenrigsøkonomi Ivar Nørgaard
Justitieminister Kristian Gestrin
Statsråd Bjartmar Gjerde
Statsrådet Kjell-Olof Feldt

Ställföreträdarkommittén

Kontorschef Lars Blinkenberg
Legationsråd Ulf Erik Slotte
Departementschef Gudmundur Benediktsson
Statssekretær Kjell Kristensen
Departementsrådet Ragnar Sohlman
Konsulent Tage Leth

Nordiska ministerrådets sekretariat

Generalsekreterare Olli Bergman
Avdelningschef Carl Ivar Öhman
Informationssekreterare Tom Westergård
Sektionschef Johan Engelhardt

*För Nordiska rådet:**Presidiet*

Folketingsmand Knud Enggaard
Altingspresident Ranghildur Helgadóttir
Riksdagsman V. J. Sukselainen
Stortingsrepresentant Trygve Bratteli

Sekreterarkollegiet

Presidiesekretær Helge Seip
Generalsekreterær Axel Gormsen
Generalsekreterare Håkan Branders
Kontorschef Friðjon Sigurðsson
Generalsekreterær Gudvin Låder Ve
Kanslichef Christer Jacobson

Presidiesekretariatet

Stf. presidiesekreterare Arnold Willén
Informationschef Harry Granberg

Mötet leddes av presidenten Knud Enggaard

§ 1 24:e sessionen

Presidiet och samarbetsministrarna diskuterade generaldebattens allmänna förlopp och särskilt de synpunkter som kommit till uttryck om sympati och förståelse för Islands situation med anledning av fiskerigränskonflikten mellan Storbritannien och Island.

Presidiet informerade samarbetsministrarna om sin avsikt att avge ett uttalande i motsvarande anda.

Samarbetsministrarna uttryckte förståelse för presidiets avsikt.

§ 2 *Samarbetskontakterna mellan Nordiska ministerrådets organ och Nordiska rådet*

Presidiet erinrade om att presidiet och samarbetsministrarna vid sitt föregående möte bl. a. fastställt offentlighetsregler och enats om utformningen av kontaktmannainstitutionen. Även vissa andra samarbetsfrågor hade diskuterats. Överläggningar om dessa hade därefter, på presidiets och samarbetsministrarnas uppdrag, fortsatt mellan sekreterarkollegiet och ställföreträdarkommittén. Ett arbetsdokument med sammanfattande synpunkter hade framlagts av ställföreträdarkommittén.

Presidiet ansåg att detta dokument utgjorde en god utgångspunkt för fortsatta diskussioner. Vissa modifieringar och någon utbyggnad av texten torde dock erfordras för att denna skulle kunna utvecklas till gemensamt antagna generella riktlinjer för de fortsatta samarbetskontakterna.

Presidiet och ministerrådet enades om att sekreterarkollegiet och ställföreträdarkommittén skulle eftersträva att framlägga ett gemensamt förslag i frågan inför nästa möte, som borde hållas under höstens lopp.

§ 3 *Nordiska investeringsbanken*

Presidiet erinrade om plenarförsamlingens beslut föregående dag att bemyndiga presidiet utse rådets fem första representanter i bankens kontrollkommitté, när denna under loppet av 1976 förväntas bli konstituerad.

Presidiets val sker med verkan endast till nästa ordinarie session. Den normala proceduren skall därefter vara att plenarförsamlingen väljer representanterna efter förslag av de samlade arbetsutskotten.

Presidiet uttryckte sin starka förhoppning att ministerrådet, efter det att överenskommelsen om banken ratificerats, skulle ändra nuvarande lydelse av stadgarnas § 13 i enlighet med presidiets tidigare önskemål så att ordförandeskapet i kommittén alternerar mellan rådets och ministerrådets representanter.

Ministerrådets ordförande meddelade att ratifikationsförfarandet pågick — men nått olika långt — i samtliga nordiska parlament. Norska

Stortinget hade redan ratificerat överenskommelsen. Stortinget hade i samband därmed givit uttryck för att investeringar av banken i form av lån eller garantier endast skulle kunna ske i projekt inom Norden.

Ministerrådet avsåg att tillgodose presidiets önskemål att ordförandeskapet i kontrollkommittén skulle alternera, genom att i första hand tolka och tillämpa § 13 på sådant sätt. På längre sikt kunde också en ändring av paragrafens lydelse komma att företas.

Presidiet och ministerrådet enades om att samråda beträffande tillämpningen av vissa principer vid utseende av respektive representanter i investeringsbankens kontrollkommitté.

§ 4 *Organisatoriska och finansiella förhållanden*

Presidiet och ministerrådet diskuterade fördelningsnyckeln för finansieringen av det nordiska samarbetet och konstaterade att dess giltighetstid för rådets vidkommande enligt Helsingforsavtalets art. 58 är fem år medan ministerrådet tillämpar treårsperioder.

Presidiet meddelade sin avsikt att för tiden efter 1977—1979, då rådet och ministerrådet kommer att använda samma fördelningsnyckel, avvakta lämplig tidpunkt att föreslå ändring i Helsingforsavtalets art. 58 i sådan riktning. Enighet rådde om önskvärdheten att på sikt uppnå parallella giltighetstider på tre år.

Ministerrådets ordförande meddelade att Nordiska ministerrådet diskuterade huruvida man i syfte att främja en vidgad information om det nordiska samarbetet borde arrangera besök vid nordiska sekretariat och institutioner av representanter för folkbildningsorganisationer och andra intresserade grupper. Detta var en fråga av gemensamt intresse för Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet.

Presidiet ansåg att en behandling av frågan för Nordiska rådets del i första hand borde äga rum i informationskommittén och därefter i presidiet.

Vid protokollet:

Arnold Willén

Carl Ivar Öhman

Justerat:

Helge Seip

Olli Bergman

*TILLÄGG 6***Möte mellan Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet
(samarbetsministrarna) den 18 november 1976 i Köpenhamn***Deltagare:**För Nordiska rådet:**Presidiet*

Folketingsmand Knud Enggaard
Riksdagsman Bror Lillqvist
Altingsmedlem Ragnhildur Helgadóttir
Fhv. statsminister Trygve Bratteli
Fhv. statsminister Olof Palme

Sekreterarkollegiet

Presidiesekretær Helge Seip
Stf. generalsekretær Niels Ove Gottlieb
Generalsekreterare Håkan Branders
Sekreterare Dag Lindberg
Kontorschef Friðjón Sigurðsson
Generalsekretær Gudvin Láder Ve
Kanslichef Christer Jacobson
Avdelningsdirektör Birgitta Malmros

Presidiesekretariatet

Stf. præsudiesekretær Lasse Lindhard
Stf. presidiesekreterare Arnold Willén
Informationschef Harry Granberg

*För Nordiska ministerrådet:**Samarbetsministrarna*

Udenrigsøkonomiminister og minister
for nordiske anliggender Ivar Nørgaard
Justitieminister Kristian Gestrin
Finansminister Matthías Á. Mathiesen
Industriminister Bjartmar Gjerde
Kommunminister Johannes Antonsson

Ställföreträdarkommittén

Kontorchef Finn Aasberg-Petersen
Konsulent Tage Leth
Konsultative tjänstemannen Ulf-Erik Slotte
Byråchef Tapani Brotherus
Statssekretær Kjell Kristensen
Sakkunnig Bengt Dennis
Fil. kand. Gustaf Stjernberg

Nordiska ministerrådets sekretariat

Generalsekreterare Olli Bergman
Avdelningschef Carl Ivar Öhman
Informationssekreterare Tom Westergård
Direktör Klas Olofsson

Mötet leddes av ministerrådets ordförande, justitieminister Gestrin.

1. *Samarbetskontakterna mellan Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets organ*

Som underlag för diskussion förelåg ett dokument av den 2 november som utarbetats av Nordiska rådets sekreterarkollegium och ställföreträdarkommittén.

Justitieminister Gestrin framhöll bl. a. att ministerrådet fäster stor vikt vid nära och goda kontakter med Nordiska rådet på olika plan och att kontakter mellan regeringsrepresentanter och parlamentariker vid Nordiska rådets sessioner spelar en central roll. Av stor betydelse vore också överläggningen mellan ministrar och rådsutskott liksom överläggningen med rådets budgetkommitté om ministerrådets budget.

Ministerrådet önskade vidare understryka det stora värde som låg i de regelbundna återkommande mötena med presidiet.

Enligt ministerrådets uppfattning var det föreliggande dokumentet om informationsutväxling Nordiska rådet—Nordiska ministerrådet nyttigt och klagörande och ministerrådet kunde helt ansluta sig till det.

Presidiet hälsade med tillfredsställelse att ett gemensamt förslag till riktlinjer för den interna informationsutväxlingen mellan rådets och ministerrådets organ nu förelåg. Presidiet ansåg att de förslag och slutsatser som framlades av arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor i huvudsak hade tillgodosetts i förslaget. Detta hade karaktär av riktlinjer och hade därmed erhållit en relativt allmän utformning. Det var av stor vikt att tillämpningen skedde på sådant sätt att den interna informationsutväxlingen förbättras och att därmed det i förslaget uttryckligen uttalade syftet uppnås.

Man enades om att låta följande text ingå i protokollet.

”Efter förberedande diskussioner mellan Nordiska rådets sekreterarkollegium och samarbetsministrarnas ställföreträdarkommitté i syfte att finna fram till för båda parter tillfredsställande riktlinjer beträffande den interna informationsutväxlingen mellan Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets organ har presidiet och ministerrådet enats om följande:

1. Överläggningar mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet är av stor betydelse för utvecklingen av det fortsatta nordiska samarbetet. Den direkta kontakten mellan dessa politiska organ bör därför förstärkas.

2. Det centrala forum för kontakt mellan regeringsrepresentanter och parlamentariker är Nordiska rådets sessioner. Vid plenarförsamlingens möten har parlamentarikerna möjlighet att granska och bedöma ministerrådets arbete. Ett bättre utnyttjande av frågeinstitutet bör kunna bidra till att stimulera debatten kring aktuella frågor vid sessionerna.

3. En stor del av Nordiska rådets arbete bedrivs i utskotten. Ministerrådet är positivt till att regeringsmedlemmar i större utsträckning (enligt § 27 i Nordiska rådets arbetsordning) inkallas till utskottens möten för att lämna upplysningar om ministerrådets arbete på respektive områden.

Överläggningar mellan utskotten och respektive fackministrar såsom ministerråd utgör en viktig ömsesidig informations- och kontaktkanal som med fördel kan utbyggas. Regelbundet återkommande och av båda parter väl förberedda sådana överläggningar utgör ett av huvudelementen i samarbetet mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet.

Inkallande av sakkunniga till utskottsmöten, i första hand ämbetsmän och sekretariatstjänstemän, utgör ett naturligt sätt att erhålla upplysningar om pågående arbete i ministerrådets regi och bör utnyttjas i högre grad än hittills.

4. De nordiska budgeterna har utvecklats till allt viktigare instrument för det nordiska samarbetet. De regelbundna överläggningarna mellan Nordiska rådets budgetkommitté och samsarbetsministrarna ger, i likhet med de överläggningar som äger rum mellan Nordiska rådets kulturutskott och kulturministrarna, Nordiska rådet möjlighet att påverka budgeternas storlek och inriktning samt ger ministerrådet värdefull vägledning i dess arbete.

I budgetmaterialet som ligger till grund för överläggningarna lämnas budgetkommittén, utskotten och rådets sekretariat väsentliga upplysningar om arbetet på ministerrådssidan. Ytterligare upplysningar som önskas till belysning av frågorna kommer på begäran att tillställas rådet.

5. Presidiet och ministerrådet är ense om att överläggningar mellan presidiet och statsministrarna kan vara önskvärda i samband med nordiska frågor av större allmänt eller principiellt intresse.

Överläggningar mellan Nordiska rådets presidium och samsarbetsministrarna har blivit ett betydelsefullt och med jämna mellanrum återkommande inslag i det nordiska samarbetet.

Möten mellan sekreterarkollegiet och ställföreträdarkommittén utgör ett förberedande forum för den löpande diskussionen om det nordiska samarbetet mellan presidiet och samsarbetsministrarna. Sådana möten bör också fortsatt utnyttjas för utväxling av information och synpunkter.

De kontakter som äger rum på sekretariatsnivå mellan Nordiska rådet och ministerrådet skall ta sikte på en löpande information om verksamheten inom respektive organ.

6. Ministerrådet kan, enligt § 12 i sin arbetsordning, bereda medlemmar av Nordiska rådet tillfälle att närvara vid ministerrådets möten. Denna möjlighet kan erbjudas när bägge parter anser det önskvärt.

När ämbetsmannakommittéerna, vilkas uppgift är att förbereda mi-

nisterrådets möten samt att genomföra dess beslut, bedömer sådan närvaro vara av betydelse för behandlingen av särskilda frågor, kan de på eget initiativ eller efter önskemål från utskottens sida inbjuda tjänstemän från Nordiska rådet att närvara som observatörer vid ämbetsmannakommittémöten eller del av sådana möten.

7. Rådet får del av ministerrådets beslutsprotokoll, genom vilka upplysningar vanligen erhålls om bl. a. utredningsdirektiv och antagna rapporter. Annat material som bedöms vara av vikt för Nordiska rådets sakbehandling bör tillställas rådet i särskild ordning.

8. Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet anser att dessa riktlinjer i sin tillämpning kommer att leda till att utskottens möjligheter att erhålla information förbättras.

Nordiska rådet anser att väl organiserade och fungerande samarbetskontakter möjliggör en granskning av ministerrådets arbete som utgör ett viktigt led i rådets kontrollfunktion såsom parlamentariskt organ. De kontakter som etableras i syfte att utväxla information under arbetets lopp, bör därför utformas så att de inte försvagar denna kontrollfunktion.

9. Enär dessa riktlinjer för samarbetsformerna mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet efter hand kan behöva anpassas till utvecklingen av det nordiska samarbetet i övrigt bör presidiet och samarbetsministrarna vid behov ta upp dem till diskussion och översyn.”

2. 25:e sessionen

Lillqvist konstaterade bl. a. att sessionen, som förlagts till tiden 19—23 februari 1977 i Helsingfors, förkortats med en halv dag, dock utan att den tid som står till disposition för generaldebatten och sakernas behandling i plenum förminskats.

Simultantolkning skulle genomföras som en prövoordning i plenarförsamlingen vid 25:e sessionen. Tolkning skulle därvid ske från finska till ett av de skandinaviska språken samt från danska, norska och svenska till finska.

Presidiet önskade erhålla bekräftelse på vilka ministerrådsförslag som skulle framläggas till sessionen.

Gestrin meddelade att följande ministerrådsförslag skulle framläggas till sessionen:

Program för nordiskt samarbete på social- och hälsovårdsområdet
Nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet
Konvention om gränskommunalt samarbete
Nordiskt handlingsprogram för byggsektorn

Det var ej sannolikt att något program om turistsamarbetet kunde läggas fram till sessionen. Ministerrådet skulle dock ge en orientering

om arbetet på ett sådant program vid lämpligt tillfälle under sessionen.

Bratteli framhöll att miljöfrågor, inkl. arbetsmiljö samt industri- och energisamarbetet kunde väntas bli centrala tema under sessionen.

3. *Medlemsförslag A 480/j ang. avgivande av regeringsberättelse om det nordiska samarbetet till de nordiska parlamenten*

Enggaard konstaterade att förslaget, som väckts av riksdagsman Gunnar Helén, syftade till "att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Island och Sverige att årligen avge rapport om det nordiska samarbetet till respektive parlament".

Han erinrade om att det i Norge varje år framläggs en regeringsberättelse för Stortinget.

Det vore viktigt att upplysningar om ministerrådets verksamhet lämnades till de nordiska parlamenten.

För Danmarks del gällde att man ansåg inledningskapitlet i ministerrådets berättelse vara ett bra underlag för diskussioner i Folketinget.

Palme framhöll att det var viktigt att den svenska riksdagen erhöll en bred information om det nordiska samarbetet, men ansåg att detta kunde ske i andra former än genom en särskild berättelse. Sålunda kunde propositionerna om bidrag till ministerrådets budget byggas ut. Vidare kunde avsnittet om Norden i den utrikespolitiska deklARATIONEN utvidgas. De riksdagsledamöter som var engagerade i det nordiska samarbetet borde bidra genom att stimulera debatten.

Ragnhildur Helgadóttir ansåg att det för Islands del vore lämpligast att bygga ut det kapitel i den årliga regeringsberättelsen till Altinget som berör nordiskt samarbete.

Lillqvist uttalade att man i Finland ställde sig positiv till förslaget om en särskild berättelse till Riksdagen.

Gestrin erinrade om att ministerrådets verksamhetsberättelse (C 1) tillställdes alla parlamentariker i Norden. Slutsatsen föreföll vara att man var överens om att information om nordiskt samarbete till de nordiska parlamenten borde intensifieras i de former som bäst lämpade sig för varje parlament. Det var viktigt att debatten i parlamenten om det nordiska samarbetet aktiverades.

4. *Studiebesök vid nordiska sekretariat och institutioner*

Gestrin konstaterade att i samband med mötet mellan Nordiska rådets presidium och ministerrådet (samarbetsministrarna) i Köpenhamn vid Nordiska rådets 24:e session föreslog Danmarks samarbetsminister att man på de nordiska budgeterna skulle reservera medel för att kunna ta emot besökare till de nordiska institutionerna. Ministerrådet hade för sin del reserverat 100 000 Nkr för detta ändamål på 1977 års budget.

En sekretariatsutredning pågick om hur en sådan besöksordning borde utformas. Ministerrådet vore intresserat av information om vilka

planer man hade inom Nordiska rådet i denna fråga och särskilt om Nordiska rådet ämnade bevilja medel för detta ändamål i 1977 års budget.

Vidare kunde det vara av värde att utbyta synpunkter om vilka kategorier av besökare man i första hand borde inrikta sig på. Inom ministerrådet hade diskuterats folkbildningsrörelser, politiska partier, arbetsmarknadens parter och vissa journalister.

Enggaard meddelade att presidiet skulle behandla frågan den 20 december. Det var ännu för tidigt för presidiet att uttala sig om vilka kategorier av besökare man ev. borde inrikta sig på.

5. Möten mellan Nordiska rådets presidium och statsministrarna

Enggaard ansåg det vara lämpligt att hålla ett möte mellan statsministrarna och presidiet under Nordiska rådets 25:e session. Ställföreträdarkommittén och sekreterarkollegiet borde utarbета förslag till dagordning för ett sådant möte.

Gestrin instämde i detta och betonade vikten av att denna kontaktform bibehölls.

Bratteli ansåg att det i och för sig var tillfredsställande att denna tidigare kontaktform nu återupplivades vid 25:e sessionen men underströk att sådana möten i fortsättningen borde äga rum under hösten c:a tre månader före varje session. Härigenom skulle parlamentariker- och regeringssidorna kunna diskutera vad som borde vara det politiska innehållet i förestående sessioner. Det vore visserligen inte praktiskt möjligt att hålla något sådant möte 1976, men man borde inrikta sig på ett möte hösten 1977 som förberedelse för 26:e sessionen.

Gestrin var enig i att man borde eftersträva ett möte mellan presidiet och statsministrarna hösten 1977.

6. Förslag till ändring i Nordiska rådets arbetsordning

Ett dokument med vissa föreslagna ändringar förelåg. Seip informerade kort om innebörden av ändringarna.

Gestrin konstaterade att förslaget innebar ändring av tidsfrister för överlämnande av berättelser och meddelanden. Han erinrade om att ministerrådets berättelse (C 1) som lämnas i december av naturliga skäl ej kunde ge information om hela verksamhetsåret och alltså ej var helt aktuell vid sessionen. Det var ett gemensamt önskemål för Nordiska rådet och ministerrådet att material för sessioner skulle överlämnas i så god tid som möjligt. Å andra sidan måste man sträva efter att materialet var så aktuellt som möjligt. Ministerrådet önskade diskutera den föreslagna ändringen av tidsfrister och skulle återkomma med synpunkter.

7. *Nästa möte*

Man enades om att sekreterarkollegiet och ställföreträdarkommittén skulle diskutera lämplig tidpunkt för nästa möte.

Vid protokollet:

Carl Ivar Öhman

Arnold Willén

Justerat:

Olli Bergman

Helge Seip

*TILLÄGG 7***Arbetsordning for Nordisk Råds informasjonskomité**

1. Nordisk Råds informasjonskomité, som er rådgivende organ for presidiet i informasjonssaker, har følgende oppgaver:

- a. Å planlegge og koordinere rådets informasjonsvirksomhet og utarbeide forslag til informasjonsbudsjett for presidiet
- b. Å stå for utgivelsen av Nordisk Kontakt
- c. Forøvrig å være rådgivende og initiativtakende i informasjonssaker.

2. Årlig rapportering til plenarforsamlingen om informasjonskomitéens arbeid skjer i presidierapporten.

3. Komiteén har ti medlemmer, to fra hvert lands delegasjon, som velges av plenarforsamlingen etter innstilling fra de samlede arbeidsutvalg. Det er forutsetningen at komitéén så vidt mulig skal ha en balansert partipolitisk sammensetning. Komiteén velger selv sin formann og nestformann. Ved forfall kan de nasjonale delegasjoner peke ut stedfortredere for komitémedlemmer til å delta i vedkommende møter.

4. Komiteén fastsetter selv tid og sted for sine møter, som innkalles etter beslutning av formannen. Møte skal også avholdes om minst tre medlemmer av komitéén ber om det. Komiteén er beslutningsdyktig når minst seks medlemmer er til stede. Beslutninger treffes med enkelt flertall blant de tilstedeværende medlemmer. Ved stemmelikhet er formannens stemme avgjørende.

5. I god tid før hvert møte skal det sendes ut skriftlig innkalling med forslag til dagsorden samt øvrig materiale til møtet. Det skal føres protokoll fra komitéens møter i samsvar med reglene i arbeidsordningen for Nordisk Råds sekretariater.

6. Medlemmer av Nordisk Råds presidium og sekretariater, kan være til stede og uttale seg i komitéens møter. Komiteén kan spesielt innby medlemmer av Nordisk Råd, sakkyndige og andre personer til å delta i møter med rett til å uttale seg.

7. Komiteéns sekretariatsfunksjoner ivaretas av presidiesekretariatet med informasjonssjefen som sekretær.

8. Arbeidsordningen er godkjent av presidiet den 15 februar 1977.

BESLUT

Rekommendationer

- Nr 1. *Samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall*
- Nr 2. *Avtal om kommunalt samarbete över de nordiska riksgränserna*
- Nr 3. *Samverkan för att bevara den fria skeppsfarten i internationella sammanhang*
- Nr 4. *Handlingsprogram för samarbete inom byggsektorn*
- Nr 5. *Samarbete beträffande utvecklingsländerna*
- Nr 6. *Förkortning av arbetstiden*
- Nr 7. *Nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor*
- Nr 8. *Handlingsprogram på arbetsmiljöområdet*
- Nr 9. *Program för samarbete på social- och hälsovårdsområdet*
- Nr 10. *Samnordisk insats mot trafikonykterheten*
- Nr 11. *Förbättring av barnens trafikmiljö*
- Nr 12. *Handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden*
- Nr 13. *Undervisning i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter*
- Nr 14. *Utförsel av antikviteter från de nordiska länderna*
- Nr 15. *Forsknings-samarbete rörande lantbrukskooperation*
- Nr 16. *Undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna*
- Nr 17. *Samarbete mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna*
- Nr 18. *Samarbete för att öka spridningen av nordisk film inom Norden*

Yttranden

- Nr 1. *Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (juridiska utskottet)*
- Nr 2. *Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (ekonomiska utskottet)*
- Nr 3. *Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (social- och miljöutskottet)*
- Nr 4. *Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (trafikutskottet)*
- Nr 5. *Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (kulturutskottet)*

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall*

REKOMMENDATION nr 1/1977

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 april 1977 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 473/e) med 61 röster mot 4. 13 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å undersøke mulighetene for nordisk samarbeid om intensivert forskning og om andre spørsmål vedrørende handtering og lagring av radioaktivt avfall, herunder iaktta det internasjonale samarbeid på dette område.

De 61 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Gustav Holmberg</i>
<i>Aimo Ajo</i>	<i>Kirsten Jacobsen</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Per Borten</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Astrid Kristensson</i>
<i>Martin Buvik</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Erling Dinesen</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Ulla Ekelund</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Kjell-Olof Feldt</i>	<i>Otto Mørch</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Arne Nilsen</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Ove Nordstrandh</i>
<i>Poul Hartling</i>	<i>Ib Nørlund</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Poul Jacob Olsen</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Elsi Hetemäki</i>	<i>Veikko Pihlajamäki</i>
<i>Harri Holkeri</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen</i>

Petter Savola
Rolf Sellgren
Jón Skaftason
Anna-Greta Skantz
Karl Skytte
Liv Stubberud
V. J. Sukselainen
Per Olof Sundman
Pekka Tarjanne

Erkki Tuomioja
Lars Werner
Raino Westerholm
Henrik Westerlund
Kåre Willoch
Rolf Wirtén
Mogens Voigt
Folke Woivalin

De fyra medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var:
John Austrheim, Asbjørn Haugstvedt, Lars Korvald och Erland Steenberg.

Helsingfors den 2 april 1977

V. J. Sukselainen

Helge Seip

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *avtal om kommunalt samarbete över de nordiska riksgränserna*

REKOMMENDATION nr 2/1977

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 april 1977 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (B 22/e) med 58 röster. 20 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å foranledige at en avtale om kommunalt samarbeid over nordiske riksgrenser mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige blir inngått, vesentlig i samsvar med ministerrådsforslag B 22/e.

De 58 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Gustav Holmberg</i>
<i>Aimo Ajo</i>	<i>Kirsten Jacobsen</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>John Austrheim</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Per Borten</i>	<i>Astrid Kristensson</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Martin Buvik</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Arne Nilsen</i>
<i>Erling Dinesen</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>
<i>Ulla Ekelund</i>	<i>Ove Nordstrandh</i>
<i>Kjell-Olof Feldt</i>	<i>Ib Nørlund</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Poul Jacob Olsen</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Poul Hartling</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Veikko Pihlajamäki</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Aarne Saarinen</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Elsi Hetemäki</i>	<i>Jón Skaftason</i>
<i>Harri Holkeri</i>	<i>Anna-Greta Skantz</i>

Karl Skytte

Liv Stubberud

V. J. Sukselainen

Per Olof Sundman

Pekka Tarjanne

Erkki Tuomioja

Lars Werner

Raino Westerholm

Henrik Westerlund

Kåre Willoch

Rolf Wirtén

Folke Woivalin

Helsingfors den 2 april 1977

V. J. Sukselainen

Helge Seip

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *samverkan för att bevara den fria skeppsfarten i internationella sammanhang*

REKOMMENDATION nr 3/1977

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 april 1977 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 482/e) med 59 röster mot 8. 1 medlem avstod från att rösta och 10 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å påse at de nordiske land i internasjonal sammenheng virker for å bevare den frie skipsfarten, hvorved bare slike innskrenkninger bør aksepteres som motiveres av utviklingslandenes spesielle behov.

De 59 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Gustav Holmberg</i>
<i>Aimo Ajo</i>	<i>Kirsten Jacobsen</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>John Austrheim</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Per Borten</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Martin Buvik</i>	<i>Astrid Kristensson</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Erling Dinesen</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Ulla Ekelund</i>	<i>Otto Mørch</i>
<i>Kjell-Olof Feldt</i>	<i>Arne Nilsen</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>
<i>Gylfi Þ. Gíslason</i>	<i>Ove Nordstrandh</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Poul Jacob Olsen</i>
<i>Poul Hartling</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Veikko Pihlajamäki</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Elsi Hetemäki</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Harri Holkeri</i>	<i>Jón Skaftason</i>

*Anna-Greta Skantz
Karl Skytte
Erland Steenberg
Liv Stubberud
V. J. Sukselainen
Per Olof Sundman
Pekka Tarjanne*

*Raino Westerholm
Henrik Westerlund
Kåre Willoch
Rolf Wirtén
Mogens Voigt
Folke Woivalin*

De 8 medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Halldór Ásgrímsson, Ilkka-Christian Björklund, Gils Guðmundsson, Bror Lillqvist, Ib Nørlund, Arne Saarinen, Seppo Tikka och Erkki Tuomioja.*

Bernhardt Tastesen avstod från att rösta.

Helsingfors den 2 april 1977

V. J. Sukselainen

Helge Seip

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *handlingsprogram för samarbete inom byggsektorn*

REKOMMENDATION nr 4/1977

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 april 1977 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (B 21/e) med 60 röster. 18 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta et nytt handlingsprogram med tilhørende prosjektprogram for nordisk samarbeid innen byggsektoren, vesentlig i samsvar med ministerrådsforslag B 21/e. Det forutsettes at handlingsprogrammet gjennomføres under hensynstaken til mulige uønskede sosiale bivirkninger og i nær kontakt med de berørte parter på det nordiske arbeidsmarked, bl. a. om arbeidsmiljøet på et friere nordisk byggmarked.

De 60 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var

Erik Adamsson
Aimo Ajo
Kristian Albertsen
Halldór Ásgrímsson
Ilkka-Christian Björklund
Trygve Bratteli
Martin Buvik
Christian Christensen
Erling Dinesen
Bjarne Mørk Eidem
Rolf Fjeldvær
Gils Guðmundsson
Guttorm Hansen
Poul Hartling
Asbjørn Haugstvedt
Ragnhildur Helgadóttir
Sverrir Hermannsson
Allan Hernelius
Elsi Hetemäki
Gustav Holmberg

Paul Jansson
Knut Johansson
Sinikka Karhuvaara
Tellervo Koivisto
Lars Korvald
Astrid Kristensson
Håkon Kyllingmark
Reidar T. Larsen
Bror Lillqvist
Thor Lund
Grethe Lundblad
Sven Mellqvist
Otto Mørch
Arne Nilsen
Ove Nordstrandh
Poul Jacob Olsen
Sture Palm
Robert Pedersen
Veikko Pihlajamäki
Jens Risgaard Knudsen

Aarne Saarinen

Petter Savola

Poul Schlüter

Rolf Sellgren

Jón Skaftason

Anna-Greta Skantz

Karl Skytte

Erland Steenberg

Liv Stubberud

V. J. Sukselainen

Per Olof Sundman

Pekka Tarjanne

Bernhardt Tastesen

Seppo Tikka

Erkki Tuomioja

Raino Westerholm

Henrik Westerlund

Kåre Willoch

Rolf Wirtén

Mogens Voigt

Helsingfors den 2 april 1977

V. J. Sukselainen

Helge Seip

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *samarbete beträffande utvecklingsländerna*

REKOMMENDATION nr 5/1977

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 april 1977 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 470/e, A 479/e och A 484/e) med 55 röster mot 1. 22 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

1. å fortsette og utvide samordningen av de nordiske bistandsinnsatser innen Oslo-konvensjonens ramme,
2. å sørge for at det blir foretatt en utredning om det framtidige nordiske samvirke når det gjelder relasjoner og samarbeid med utviklingslandene, samt formene for disse. Utredningen bør bl. a. klarlegge mulighetene for å utarbeide konkrete, årlige planer for det nordiske samarbeid og de felles nordiske prosjekter innen utviklingshjelpen med sikte på å utnytte de fordeler for utviklingslandene som innføring av landprogrammering på nordisk basis og en koordinering av de nordiske lands innsats kan innebære, og
3. å påse at de nordiske land fortsatt aktivt samvirker for at utviklingslandenes berettigede interesser tilgodeses ved internasjonale handelspolitiske forhandlinger.

De 55 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Erik Adamsson

Aimo Ajo

Halldór Ásgrímsson

John Austrheim

Ilkka-Christian Björklund

Trygve Bratteli

Martin Buvik

Christian Christensen

Ib Christensen

Bjarne Mørk Eidem

Rolf Fjeldvær

Gylfi P. Gíslason

Gils Guðmundsson

Guttorm Hansen

Sverrir Hermannsson

Allan Hernelius

Elsi Hetemäki

Harri Holkeri

Gustav Holmberg

Paul Jansson

Knut Johansson

Sinikka Karhuvaara

Tellervo Koivisto

Lars Korvald

Astrid Kristensson

Håkon Kyllingmark

Reidar T. Larsen
Bror Lillqvist
Grethe Lundblad
Thor Lund
Sven Mellqvist
Otto Mørch
Arne Nilsen
Ove Nordstrandh
Poul Jacob Olsen
Sture Palm
Erlendur Patursson
Jens Risgaard Knudsen
Aarne Saarinen
Petter Savola
Jón Skaftason

Anna-Greta Skantz
Karl Skytte
Erland Steenberg
Liv Stubberud
V. J. Sukselainen
Per Olof Sundman
Pekka Tarjanne
Bernhardt Tastesen
Seppo Tikka
Erkki Tuomioja
Raino Westerholm
Kåre Willoch
Rolf Wirtén
Folke Woivalin

Den medlem, som röstade mot rekommendationen, var: *Kirsten Jacobsen*.

Helsingfors den 2 april 1977

V. J. Sukselainen

Helge Seip

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *förkortning av arbetstiden*

REKOMMENDATION nr 6/1977

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 april 1977 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 452/s) med 56 röster. 22 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda de samhällsekonomiska och sociala konsekvenser som en betydande arbetstidsförkortning kommer att medföra.

De 56 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Reidar T. Larsen</i>
<i>Aimo Ajo</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Otto Mørch</i>
<i>Erling Dinesen</i>	<i>Arne Nilsen</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Ove Nordstrandh</i>
<i>Ulla Ekelund</i>	<i>Poul Jacob Olsen</i>
<i>Kjell-Olof Feldt</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Gylfi Þ. Gíslason</i>	<i>Veikko Pihlajamäki</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Gunnar Richardson</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Aarne Saarinen</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Elsi Hetemäki</i>	<i>Jón Skaftason</i>
<i>Harri Holkeri</i>	<i>Anna-Greta Skantz</i>
<i>Gustav Holmberg</i>	<i>Karl Skytte</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Erland Steenberg</i>
<i>Knut Johansson</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Sinikka Karhuvaara</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
<i>Astrid Kristensson</i>	<i>Pekka Tarjanne</i>
<i>Håkon Kyllingmark</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>

Seppo Tikka
Mirjam Tuominen
Raino Westerholm

Kåre Willoch
Rolf Wirtén
Folke Woivalin

Helsingfors den 2 april 1977

V. J. Sukselainen

Helge Seip

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor*

REKOMMENDATION nr 7/1977

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 april 1977 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 488/s) med 57 röster mot 2. 19 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att företaga en utredning syftande till att undersöka möjligheterna till att upprätta ett nordiskt arbetsmarknadsinstitut.

De 57 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Aimo Ajo</i>	<i>Reidar T. Larsen</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Erling Dinesen</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Arne Nilsen</i>
<i>Ulla Ekelund</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Ove Nordstrandh</i>
<i>Kjell-Olof Feldt</i>	<i>Poul Jacob Olsen</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Gylfi Þ. Gíslason</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Veikko Pihlajamäki</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Gunnar Richardson</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Aarne Saarinen</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Elsi Hetemäki</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Harri Holkeri</i>	<i>Jón Skaftason</i>
<i>Gustav Holmberg</i>	<i>Anna-Greta Skantz</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Karl Skytte</i>
<i>Knut Johansson</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Sinikka Karhuvaara</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
<i>Tellervo Koivisto</i>	<i>Pekka Tarjanne</i>
<i>Astrid Kristensson</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>

Seppo Tikka
Mirjam Tuominen
Erkki Tuomioja
Raino Westerholm

Kåre Willoch
Rolf Wirtén
Folke Woivalin

De två medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Poul Schlüter* och *Mogens Voigt*.

Helsingfors den 2 april 1977

V. J. Sukselainen

Helge Seip

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *handlingsprogram på arbetsmiljöområdet*

REKOMMENDATION nr 8/1977

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 april 1977 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (B 19/s) med 59 röster mot 1. 18 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att fastställa ett nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet i enlighet med framlagt ministerrådsförslag och
2. att därvid särskilt beakta följande punkter:
 - a. utarbeta förslag till en nordisk arbetsmiljökonvention,
 - b. etablera ett partssammansatt nordiskt samarbetsorgan för arbetsmiljöforskning,
 - c. utreda förutsättningarna för inrättandet av en nordisk fond för arbetsmiljöforskning,
 - d. utreda förutsättningarna för inrättandet av en samnordisk databank för arbetsmiljöforskning,
 - e. vidtaga åtgärder i syfte att förbättra statistiken över yrkesjukdomar och sjukdomssymptom som kan misstänkas vara orsakade av förhållanden inom arbetslivet,
 - f. utreda förutsättningarna för inrättandet av ett centralt nordiskt produktkontrollorgan,
 - g. vidtaga ytterligare åtgärder för att kartlägga förekomsten av psykosociala faktorer i arbetslivet samt
 - h. vidareutveckla det nordiska samarbetet i gränsvärdesfrågor.

De 59 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Aimo Ajo

Kristian Albertsen

Halldór Ásgrímsson

John Austrheim

Ilkka-Christian Björklund

Martin Buvik

Christian Christensen

Erling Dinesen

Bjarne Mørk Eidem

Ulla Ekelund

Olle Eriksson

Rolf Fjeldvær

Gylfi Þ. Gíslason

Gils Guðmundsson

Guttorm Hansen

Poul Hartling

Asbjørn Haugstvedt

Sverrir Hermannsson

<i>Elsi Hetemäki</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen</i>
<i>Harri Holkeri</i>	<i>Aarne Saarinen</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Knut Johansson</i>	<i>Poul Schlüter</i>
<i>Sinikka Karhuvaara</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Ingolf Knudsen</i>	<i>Jón Skaftason</i>
<i>Tellervo Koivisto</i>	<i>Anna-Greta Skantz</i>
<i>Håkon Kyllingmark</i>	<i>Karl Skytte</i>
<i>Reidar T. Larsen</i>	<i>Erland Steenberg</i>
<i>Bror Lillqvist</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Thor Lund</i>	<i>Per Olof Sundman</i>
<i>Grethe Lundblad</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Sven Mellqvist</i>	<i>Seppo Tikka</i>
<i>Otto Mørch</i>	<i>Mirjam Tuominen</i>
<i>Arne Nilsen</i>	<i>Erkki Tuomioja</i>
<i>Jan-Ivan Nilsson</i>	<i>Lars Werner</i>
<i>Ove Nordstrandh</i>	<i>Raino Westerholm</i>
<i>Poul Jacob Olsen</i>	<i>Kåre Willoch</i>
<i>Sture Palm</i>	<i>Rolf Wirtén</i>
<i>Erlendur Patursson</i>	<i>Folke Woivalin</i>
<i>Veikko Pihlajamäki</i>	

Den medlem, som röstade mot rekommendationen, var: *Mogens Voigt*.

Helsingfors den 2 april 1977

V. J. Sukselainen

Helge Seip

Nordiska rådet har tillstått Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *program för samarbete på social- och hälsovårdsområdet*

REKOMMENDATION nr 9/1977

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 april 1977 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (B 20/s) med 62 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 15 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att antaga ett program för samarbete på social- och hälsovårdsområdet i enlighet med framlagt ministerrådsförslag samt att kontinuerligt och i fortlöpande samverkan med Nordiska rådets organ vidareutveckla och fördjupa det nordiska samarbetet på social- och hälsovårdsområdet.

De 62 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Elsi Hetemäki</i>
<i>Aimo Ajo</i>	<i>Harri Holkeri</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Gustav Holmberg</i>
<i>Halldór Asgrímsson</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>John Austrheim</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Per Borten</i>	<i>Ingolf Knudsen</i>
<i>Martin Buvik</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Erling Dinesen</i>	<i>Reidar T. Larsen</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Kjell-Olof Feldt</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Gylfi Þ. Gíslason</i>	<i>Otto Mørch</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Arne Nilsen</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>
<i>Poul Hartling</i>	<i>Ove Nordstrandh</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Poul Jacob Olson</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Sture Palm</i>

<i>Erlendur Patursson</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Jens Risgaard Knudsen</i>	<i>Per Olof Sundman</i>
<i>Aarne Saarinen</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Petter Savola</i>	<i>Seppo Tikka</i>
<i>Poul Schlüter</i>	<i>Erkki Tuomioja</i>
<i>Rolf Sellgren</i>	<i>Lars Werner</i>
<i>Jón Skaftason</i>	<i>Raino Westerholm</i>
<i>Anna-Greta Skantz</i>	<i>Kåre Willoch</i>
<i>Karl Skytte</i>	<i>Rolf Wirtén</i>
<i>Erland Steenberg</i>	<i>Folke Woivalin</i>

Mogens Voigt avstod från att rösta.

Helsingfors den 2 april 1977

V. J. Sukselainen

Helge Seip

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *samnordisk insats mot trafikonykterheten*

REKOMMENDATION nr 10/1977

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 april 1977 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 489/t) med 48 röster. 38 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

- I. at det gennemføres et samnordisk program for å motvirke alkoholbruk i trafikken, inklusive rutinekontroll i samtlige nordiske land, samt øket informasjon om alkoholens innvirkning på kjøreferdigheten og de ulykkesrisiki dette medfører i trafikken,
- II. å arbeide for harmonisering av nordisk lovgivning mot alkoholbruk i trafikken og
- III. å arbeide for kartlegging av rus- og bedøvende midlers innvirkning på føreres kjøreprerastasjon samt å arbeide for utvikling av metoder for å fastslå om førere av motorkjøretøyer er påvirket av slike emner.

De 48 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Sverrir Hermannsson</i>
<i>Aimo Ajo</i>	<i>Elsi Hetemäki</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Harri Holkeri</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Gustav Holmberg</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Martin Buvik</i>	<i>Ingolf Knudsen</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Erling Dinesen</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Otto Mørch</i>
<i>Ulla Ekelund</i>	<i>Arne Nilsen</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Ove Nordstrandh</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Robert Pedersen</i>

Jens Risgaard Knudsen

Poul Schlüter

Rolf Sellgren

Anna-Greta Skantz

Karl Skytte

Liv Stubberud

Per Olof Sundman

Pekka Tarjanne

Bernhardt Tastesen

Erkki Tuomioja

Henrik Westerlund

Kåre Willoch

Mogens Voigt

Folke Woivalin

Helsingfors den 2 april 1977

V. J. Sukselainen

Helge Seip

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *förbättring av barnens trafikmiljö*

REKOMMENDATION nr 11/1977

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 april 1977 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 490/t) med 57 röster. 21 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

1. å arbeide for bedre trafikkmiljø med henblikk på øket beskyttelse av barn i trafikken
2. å arbeide for utbygget informasjon om barn og trafikk til vedkommende myndigheter og samfunnsplanleggere, bilførere, foreldre og andre som har oppsikt med barn
3. å arbeide for at det pågående nordiske samarbeide vedrørende trafikkundervisning i skoler utbygges ytterligere.

De 57 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Erik Adamsson

Aimo Ajo

Kristian Albertsen

Halldór Asgrímsson

Ilkka-Christian Björklund

Trygve Bratteli

Martin Buvik

Eric Carlsson

Christian Christensen

Ib Christensen

Erling Dinesen

Bjarne Mørk Eidem

Ulla Ekelund

Olle Eriksson

Rolf Fjeldvær

Gils Guðmundsson

Ragnhildur Helgadóttir

Sverrir Hermannsson

Elsi Hetemäki

Harri Holkeri

Gustav Holmberg

Paul Jansson

Knut Johansson

Sinikka Karhuvaara

Ingolf Knudsen

Lars Korvald

Håkon Kyllingmark

Reidar T. Larsen

Bror Lillqvist

Thor Lund

Grethe Lundblad

Sven Mellqvist

Otto Mørch

Arne Nilsen

Jan-Ivan Nilsson

Ove Nordstrandh

Sture Palm

Robert Pedersen

Veikko Pihlajamäki

Jens Risgaard Knudsen

Petter Savola

Poul Schlüter

Rolf Sellgren
Anna-Greta Skantz
Karl Skytte
Liv Stubberud
Per Olof Sundman
Pekka Tarjanne
Bernhardt Tastesen
Seppo Tikka

Erkki Tuomioja
Raino Westerholm
Henrik Westerlund
Kåre Willoch
Rolf Wirtén
Mogens Voigt
Folke Woivalin

Helsingfors den 2 april 1977

V. J. Sukselainen

Helge Seip

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden*

REKOMMENDATION nr 12/1977

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 april 1977 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 481/k) med 61 röster. 17 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att snarast framlägga ett samlat handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet.

De 61 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Tyra Johansson</i>
<i>Aimo Ajo</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Ingolf Knudsen</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>John Austrheim</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Reidar T. Larsen</i>
<i>Martin Buvik</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Arne Nilsen</i>
<i>Ulla Ekelund</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Ove Nordstrandh</i>
<i>Gylfi Þ. Gíslason</i>	<i>Poul Jacob Olsen</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Finn Gustavsen</i>	<i>Veikko Pihlajamäki</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Aarne Saarinen</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Poul Schlüter</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Elsi Hetemäki</i>	<i>Jón Skaftason</i>
<i>Harri Holkeri</i>	<i>Anna-Greta Skantz</i>
<i>Kirsten Jacobsen</i>	<i>Karl Skytte</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Liv Stubberud</i>

V. J. Sukselainen
Pekka Tarjanne
Bernhardt Tastesen
Seppo Tikka
Mirjam Tuominen
Erkki Tuomioja

Lars Werner
Raino Westerholm
Henrik Westerlund
Mogens Voigt
Folke Woivalin

Helsingfors den 3 april 1977

V. J. Sukselainen

Helge Seip

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *undervisning i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter*

REKOMMENDATION nr 13/1977

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 april 1977 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 471/k) med 61 röster mot 2. 15 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka och lägga fram förslag om hur undervisningsutbudet i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter skall kunna ökas genom nordiskt samarbete om insatserna.

De 61 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Aimo Ajo</i>	<i>Tyra Johansson</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Ingolf Knudsen</i>
<i>John Austrheim</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Per Borten</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Martin Buvik</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Reidar T. Larsen</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Ulla Ekelund</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Gylfi Þ. Gíslason</i>	<i>Arne Nilsen</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>
<i>Finn Gustavsen</i>	<i>Ove Nordstrandh</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Veikko Pihlajamäki</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen</i>
<i>Elsi Hetemäki</i>	<i>Aarne Saarinen</i>
<i>Harri Holkeri</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Gustav Holmberg</i>	<i>Poul Schlüter</i>

Rolf Sellgren
Jón Skaftason
Anna-Greta Skantz
Karl Skytte
V. J. Sukselainen
Pekka Tarjanne
Bernhardt Tastesen
Seppo Tikka

Mirjam Tuominen
Erkki Tuomioja
Lars Werner
Raino Westerholm
Henrik Westerlund
Rolf Wirtén
Folke Woivalin

De två medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Kirsten Jacobsen* och *Mogens Voigt*.

Helsingfors den 3 april 1977

V. J. Sukselainen

Helge Seip

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *utförsel av antikviteter från de nordiska länderna*

REKOMMENDATION nr 14/1977

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 april 1977 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 465/k) med 57 röster mot 1. 1 medlem avstod från att rösta och 19 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

1. att vidtaga åtgärder för att lagstiftningsvägen skapa ett skydd mot utförsel av kulturföremål av musealt eller antikvariskt värde från respektive land samt
2. att sträva till att den nordiska lagstiftningen om skydd mot utförsel av sådana kulturföremål harmoniseras utan att skyddet i något enskilt land därvid försvagas.

De 57 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Erik Adamsson

Aimo Ajo

Kristian Albertsen

Halldór Ásgrímsson

John Austrheim

Per Borten

Trygve Bratteli

Martin Buvik

Eric Carlsson

Christian Christensen

Ib Christensen

Ulle Ekelund

Rolf Fjeldvær

Gils Guðmundsson

Guttorm Hansen

Poul Hartling

Asbjørn Haugstvedt

Ragnhildur Helgadóttir

Sverrir Hermannsson

Elsi Hetemäki

Harri Holkeri

Gustav Holmberg

Paul Jansson

Tyra Johansson

Sinikka Karhuvaara

Ingolf Knudsen

Tellervo Koivisto

Lars Korvald

Håkon Kyllingmark

Reidar T. Larsen

Bror Lillqvist

Essen Lindahl

Grethe Lundblad

Arne Nilsen

Jan-Ivan Nilsson

Ove Nordstrandh

Sture Palm

Erlendur Patursson

Veikko Pihlajamäki

Jens Risgaard Knudsen

Aarne Saarinen

Petter Savola

Rolf Sellgren
Anna-Greta Skantz
Karl Skytte
V. J. Sukselainen
Per Olof Sundman
Pekka Tarjanne
Bernhardt Tastesen
Seppo Tikka

Mirjam Tuominen
Erkki Tuomioja
Lars Werner
Raino Westerholm
Henrik Westerlund
Rolf Wirtén
Folke Woivalin

Den medlem, som röstade mot rekommendationen, var: *Kirsten Jacobsen*.

Mogens Voigt avstod från att rösta.

Helsingfors den 3 april 1977

V. J. Sukselainen

Helge Seip

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *forskningsamarbete rörande lantbrukskooperation*

REKOMMENDATION nr 15/1977

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 april 1977 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 468/k) med 52 röster mot 3. 1 medlem avstod från att rösta och 22 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att stödja det nordiska forskningsamarbetet rörande lantbrukskooperation.

De 52 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Reidar T. Larsen</i>
<i>Aimo Ajo</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>John Austrheim</i>	<i>Arne Nilsen</i>
<i>Per Borten</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Ove Nordstrandh</i>
<i>Martin Buvik</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Veikko Pihlajamäki</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen</i>
<i>Ulla Ekelund</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Gylfi Þ. Gíslason</i>	<i>Jón Skaftason</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Anna-Greta Skantz</i>
<i>Poul Hartling</i>	<i>Karl Skytte</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Erland Steenberg</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Elsi Hetemäki</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
<i>Harri Holkeri</i>	<i>Per Olof Sundman</i>
<i>Tyra Johansson</i>	<i>Pekka Tarjanne</i>
<i>Sinikka Karhuvaara</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Ingolf Knudsen</i>	<i>Raino Westerholm</i>
<i>Tellervo Koivisto</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Lars Korvald</i>	<i>Rolf Wirtén</i>
<i>Håkon Kyllingmark</i>	<i>Folke Woivalin</i>

De tre medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Kirsten Jacobsen, Seppo Tikka och Mogens Voigt.*

Erkki Tuomioja *avstod från att rösta.*

Helsingfors den 3 april 1977

V. J. Sukselainen

Helge Seip

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna*

REKOMMENDATION nr 16/1977

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 april 1977 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 485/k) med 59 röster mot 2. 17 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utföra en undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna med särskild hänsyn till hur den internationella masskulturindustrin påverkar kulturlivet.

De 59 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Harri Holkeri</i>
<i>Aimo Ajo</i>	<i>Gustav Holmberg</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Tyra Johansson</i>
<i>John Austrheim</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Ingolf Knudsen</i>
<i>Per Borten</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Martin Buvik</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Reidar T. Larsen</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Arne Nilsen</i>
<i>Ulla Ekelund</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Ove Nordstrandh</i>
<i>Gylfi Þ. Gíslason</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Veikko Pihlajamäki</i>
<i>Poul Hartling</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Anna-Greta Skantz</i>
<i>Elsi Hetemäki</i>	<i>Karl Skytte</i>

Erland Steenberg
Liv Stubberud
V. J. Sukselainen
Pekka Tarjanne
Bernhardt Tastesen
Seppo Tikka
Mirjam Tuominen

Erkki Tuomioja
Lars Werner
Raino Westerholm
Henrik Westerlund
Rolf Wirtén
Folke Woivalin

De två medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Kirsten Jacobsen* och *Mogens Voigt*.

Helsingfors den 3 april 1977

V. J. Sukselainen

Helge Scip

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *samarbete mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna*

REKOMMENDATION nr 17/1977

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 april 1977 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 486/k) med 58 röster mot 1. 19 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att utveckla samarbetet mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna och särskilt undersöka möjligheterna att upprätta en samnordisk datakatalog över fonogram.

De 58 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Harri Holkeri</i>
<i>Aimo Ajo</i>	<i>Gustav Holmberg</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Kirsten Jacobsen</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>John Austrheim</i>	<i>Tyra Johansson</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Per Borten</i>	<i>Ingolf Knudsen</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Martin Buvik</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Arne Nilsen</i>
<i>Ulla Ekelund</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Ove Nordstrandh</i>
<i>Gylfi Þ. Gíslason</i>	<i>Poul Jacob Olsen</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Finn Gustavsen</i>	<i>Veikko Pihlajamäki</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen</i>
<i>Poul Hartling</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Jón Skaftason</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Anna-Greta Skantz</i>
<i>Elsi Hetemäki</i>	<i>Karl Skytte</i>

Erland Steenberg

Liv Stubberud

V. J. Sukselainen

Pekka Tarjanne

Bernhardt Tastesen

Seppo Tikka

Mirjam Tuominen

Erkki Tuomioja

Raino Westerholm

Henrik Westerlund

Rolf Wirtén

Folke Woivalin

Den medlem, som röstade mot rekommendationen, var: *Mogens Voigt*.

Helsingfors den 3 april 1977

V. J. Sukselainen

Helge Seip

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *samarbete för att öka spridningen av nordisk film inom Norden*

REKOMMENDATION nr 18/1977

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 april 1977 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 491/k) med 53 röster mot 1. 1 medlem avstod från att rösta och 23 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka och lägga fram förslag till ett permanent samarbete med syfte att öka spridningen av nordisk film inom Norden.

De 53 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Aimo Ajo</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>John Austrheim</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Per Borten</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>
<i>Martin Buvik</i>	<i>Ove Nordstrandh</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Poul Jacob Olsen</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Ulla Ekelund</i>	<i>Veikko Pihlajamäki</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen</i>
<i>Gylfi Þ. Gíslason</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Jón Skaftason</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Anna-Greta Skantz</i>
<i>Poul Hartling</i>	<i>Karl Skytte</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Erland Steenberg</i>
<i>Gustav Holmberg</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Kirsten Jacobsen</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Per Olof Sundman</i>
<i>Tyra Johansson</i>	<i>Pekka Tarjanne</i>
<i>Sinikka Karhuvaara</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Ingolf Knudsen</i>	<i>Seppo Tikka</i>

Mirjam Tuominen
Erkki Tuomioja
Henrik Westerlund

Rolf Wirtén
Folke Woivalin

Den medlem, som röstade mot rekommendationen, var: *Ib Christensen*.

Mogens Voigt avstod från att rösta.

Helsingfors den 3 april 1977

V. J. Sukselainen

Helge Seip

Nordiska rådet har avgivit
yttrande till Nordiska minister-
rådet över *Berättelse rörande
det nordiska samarbetet*

YTTRANDE nr 1/1977

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 april 1977 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i juridiska utskottets betänkande. 48 medlemmar röstade för yttrandet. 4 medlemmar avstod från att rösta och 26 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

- 1) Nordisk Ministerråd anmodes om, i det omfang der måtte vise sig behov derfor, at tage de nødvendige initiativer til at koordinere arbejdet med forberedelsen af ny lovgivning om ægteskabets økonomiske retsvirkninger således, at såvel indhold som tidspunkt for lovforslags fremsættelse bliver sammenfaldende i så vidt omfang, som det er muligt.
- 2) Nordisk Ministerråd opfordres til gennem en koordination af arbejdet med problemerne omkring ikke-ægteskabelige samlivsforhold at søge at skabe grundlaget for gennemførelse af ensartede retsregler på det økonomiske område.
- 3) Nordisk Ministerråd opfordres til også efter afslutningen af arbejdet i den af embedsmandskomiteen for lovgivningsspørgsmål nedsatte arbejdsgruppe vedrørende dataflugtproblematikken permanent at lade disse spørgsmål være undergivet særskilt opmærksomhed med henblik på at sikre den bedst mulige koordination af national lovgivning samt at overveje og tage initiativ til eventuelle fællesnordiske løsninger i form af f. eks. en konvention, hvis der måtte opstå fare for integritetskrænkelser, som ikke tilstrækkelig effektivt kan imødegås gennem anvendelse af de nationale retsfor skrifter.
- 4) Nordisk Ministerråd opfordres til at afslutte overvejelserne af, hvorledes et nærmere nordisk samarbejde vedrørende mulighederne for at videreføre den udvikling af de strafferetlige sanktioner, som har fundet sted i de seneste år, kan etableres, og fremlægge en rapport om disse overvejelser snarest og om muligt inden Nordisk Råds session 1978.

De 48 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

Erik Adamsson

Kristian Albertsen

John Austrheim

Ilkka-Christian Björklund

Trygve Bratteli

Martin Buvik

Ib Christensen

Erling Dinesen

<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Ib Nørlund</i>
<i>Ulla Ekelund</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Poul Hartling</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Veikko Pihlajamäki</i>
<i>Gustav Holmberg</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen</i>
<i>Kirsten Jacobsen</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Knut Johansson</i>	<i>Anna-Greta Skantz</i>
<i>Sinikka Karhuvaara</i>	<i>Karl Skytte</i>
<i>Olaf Knudson</i>	<i>Erland Steenberg</i>
<i>Tellervo Koivisto</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Astrid Kristensson</i>	<i>Per Olof Sundman</i>
<i>Håkon Kyllingmark</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Bror Lillqvist</i>	<i>Seppo Tikka</i>
<i>Essen Lindahl</i>	<i>Erkki Tuomioja</i>
<i>Thor Lund</i>	<i>Lars Werner</i>
<i>Otto Mørch</i>	<i>Kåre Willoch</i>
<i>Arne Nilsen</i>	<i>Rolf Wirtén</i>
<i>Jan-Ivan Nilsson</i>	<i>Mogens Voigt</i>

Eric Carlsson, Christian Christensen, Asbjørn Haugstvedt och Raino Westerholm *avstod från att rösta.*

Helsingfors den 1 april 1977

V. J. Sukselainen

Helge Seip

Nordiska rådet har avgivet
yttrande till Nordiska minister-
rådet över *Berättelse rörande
det nordiska samarbetet*

YTTRANDE nr 2/1977

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 april 1977 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i ekonomiska utskottets betänkande. 54 medlemmar röstade för yttrandet. 24 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

1. Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd å foranledige at arbeidet med utredningen om den nordiske råvare- og ressurs-situasjon raskt blir ført fram til en presisering av de områder hvor et dypere nordisk samarbeid er hensiktsmessig. Det forutsettes at den endelige utredning blir forelagt Nordisk Råd.
2. Rådet vil henstille til Ministerrådet om snarest å klarlegge mulighetene for samarbeid mellom Finland, Norge og Sverige basert på forutsetningen om at det gjøres olje- og gassfunn utenfor Nord-Norge som det vil være økonomisk forsvarlig å utnytte.

Rådet anser at den foreliggende rapport om mulighetene for ilandføring av gass fra Nordsjøen enten direkte til Jylland og videre til Sverige eller til Møre over Sverige til Jylland, vil være en verdifull bakgrunn for de nordiske lands videre forberedelser til forhandlingene om utnyttelse av gassen.

Rådet har med interesse notert seg den fortløpende dialog mellom Ministerrådet og Embetsmannskomiteen for industri- og energipolitikk om aktuelle industripolitiske spørsmål.

Rådet, som ikke har noe å innvende mot at Nordisk Industriefond fortsatt har ansvaret for det videre nordiske energi-FoU-samarbeidet, vil understreke at dette arbeid bør gis høy prioritet.

3. Rådet støtter Ministerrådets oppfatning at det er betydningsfullt at hvert nordisk land gjennom sin økonomiske politikk kan opprettholde et aktivitetsnivå som også får gunstige virkninger for de øvrige land.
4. Rådet vil understreke betydningen av samordningen av de nordiske lands forbindelser og holdninger i de internasjonale fora, hvor økonomiske spørsmål er til behandling.
5. Rådet understreker betydningen av at de nordiske lands oppreden i internasjonale organisasjoner blir koordinert i vid utstrekning under arbeidet for en ny økonomisk verdensordning.
6. Rådet støtter Ministerrådets oppfatning at man snarest bør søke å få fram et betryggende grunnlag for å ta stilling til og å finne løsninger på aktuelle kjernesikkerhetsspørsmål.

De 54 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>John Austrheim</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Martin Buvik</i>	<i>Otto Mørch</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Arne Nilsen</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>
<i>Erling Dinesen</i>	<i>Ove Nordstrandh</i>
<i>Ulla Ekelund</i>	<i>Ib Nørlund</i>
<i>Kjell-Olof Feldt</i>	<i>Poul Jacob Olsen</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Poul Hartling</i>	<i>Veikko Pihlajamäki</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Anna-Greta Skantz</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Karl Skytte</i>
<i>Harri Holkeri</i>	<i>Erland Steenberg</i>
<i>Gustav Holmberg</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Kirsten Jacobsen</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Per Olof Sundman</i>
<i>Knut Johansson</i>	<i>Pekka Tarjanne</i>
<i>Sinikka Karhuvaara</i>	<i>Seppo Tikka</i>
<i>Tellervo Koivisto</i>	<i>Lars Werner</i>
<i>Lars Korvald</i>	<i>Rolf Wirtén</i>
<i>Astrid Kristensson</i>	<i>Mogens Voigt</i>
<i>Håkon Kyllingmark</i>	<i>Folke Woivalin</i>

Helsingfors den 2 april 1977

V. J. Sukselainen

Helge Seip

Nordiska rådet har avgivit
yttrande till Nordiska minister-
rådet över *Berättelse rörande
det nordiska samarbetet*

YTTRANDE nr 3/1977

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 april 1977 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i social- och miljöutskottets betänkande. 36 medlemmar röstade för yttrandet. 42 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

- I. Gemensamma åtgärder bör skyndsamt vidtagas för bekämpningen speciellt av bruket av tunga narkotiska preparat som morfin, morfinbas och heroin.
- II. Ändringarna i den nordiska läkaröverenskommelsen beträffande principer för vinnande av specialistkompetens bör snarast träda i kraft.
- III. Överenskommelsen om internordisk giltighet för recept bör träda i kraft i april 1977.
- IV. En tidsplan för slutförande av arbetet med upprättandet av ett nordiskt hälsokortssystem bör fastställas.
- V. En överenskommelse, om att förmedling av arbetskraft till primär- och sekundärkommuner eller motsvarande rekommenderas ske via den offentliga arbetsförmedlingen, bör ingå mellan Finland och Sverige.
- VI. Det nordiska samarbetet beträffande yrkesvägledarutbildning bör ges hög prioritet i ministerrådets arbete.
- VII. Utredningen om nordiskt utbyte av förvaltningstjänstemän bör snarast slutföras och resultaten därav delges Nordiska rådet.
- VIII. Ett reviderat nordiskt handlingsprogram på miljövårdsområdet bör utarbetas till rådets 26:e session.
- IX. Danmark bör skyndsamt ratificera konventionen om skydd av Östersjöns marina miljö. De nordiska länderna bör samfällt verka för en snabb ratifikation av övriga, icke-nordiska signatärstater.
- X. Ett nordiskt handlingsprogram för samarbete i jämställdhetsfrågor bör utarbetas och föreläggas Nordiska rådets 26:e session.
- XI. Arbetet med att skydda och bevara särskilt värdefulla myrmarker i de nordiska länderna bör utvidgas och intensifieras.

De 36 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

Aimo Ajo

Trygve Bratteli

Ilkka-Christian Björklund

Eric Carlsson

<i>Christian Christensen</i>	<i>Veikko Pihlajamäki</i>
<i>Erling Dinesen</i>	<i>Gunnar Richardson</i>
<i>Ulla Ekelund</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Gylfi P. Gíslason</i>	<i>Jón Skaftason</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Anna-Greta Skantz</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Erland Steenberg</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Lars Korvald</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
<i>Reidar T. Larsen</i>	<i>Pekka Tarjanne</i>
<i>Bror Lillqvist</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Thor Lund</i>	<i>Seppo Tikka</i>
<i>Sven Mellqvist</i>	<i>Erkki Tuomioja</i>
<i>Jan-Ivan Nilsson</i>	<i>Raino Westerholm</i>
<i>Ove Nordstrandh</i>	<i>Rolf Wirtén</i>
<i>Poul Jacob Olsen</i>	<i>Folke Woivalin</i>

Helsingfors den 2 april 1977

V. J. Sukselainen

Helge Seip

Nordiska rådet har avgitt
yttrande till Nordiska minister-
rådet över *Berättelse rörande
det nordiska samarbeidet*

YTTRANDE nr 4/1977

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 april 1977 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbeidet (C 1) i överensstemmelse med vad som föreslagits i trafikutskottets betänkande. 54 medlemmar röstade för yttrandet. 1 medlem avstod från att rösta och 23 medlemmar var frånvarande.

Yttrande har följande lydelse:

- 1) Nordisk Ministerråd anmodes om å fremskynde behandlingen av spørsmålet om flyforbindelser mellom de nordlige delene av Norge, Sverige og Finland. Det er særlig viktig at Ministerrådet så snart som mulig, på grunnlag av utredningen og innkomne remissuttalelser, avgjør hvilke flyruter som skal opprettes.
- 2) Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å prioritere i større grad enn hittill arbeidet med å harmonisere de forskjellige trafikktekniske bestemmelser som fremdeles utgjør hindringer for utbygging av den internordiske veitrafikk.
- 3) Nordisk Ministerråd anmodes om å utforme forslag til finansiering av mellomriksveier som fremmer utbygging av slike forbindelser bedre enn någjeldende ordning.
- 4) Nordisk Råd legger betydelig vekt på den påbegynte kartlegging av trafikkproblemene i grisgrendte strøk (glesbygd), og forutsetter at den vil oppfølges med konkrete prosjektforslag, slik som antydnet i Ministerrådets beretning.
- 5) Nordisk Råd gir sin tilslutning til at utgiftene for Nordisk Komité for Transportøkonomisk forskning overføres til Ministerrådets budsjett, hvilket er i overensstemmelse med budsjettkomitéens ønskemål om best mulig oversikt over felles nordiske utgifter.
- 6) Nordisk Råd noterer og uttaler sin anerkjennelse for det nordiske trafikkikkerhetssamarbeide som utføres i Nordisk Trafikkikkerhetsråds regi. Samtidig henstiller Nordisk Råd til Ministerrådet å redegjøre også for det nordiske sikkerhetsarbeide vedrørende andre trafikksektorer enn veitrafikken.
- 7) Nordisk Råd forutsetter at lovgivningsarbeidet vedrørende påbudt bruk av styrthjelm for motorsyklister og mopedister påskyndes, og at loven må tre i kraft i de enkelte land snarest mulig.
- 8) Nordisk Råd imøteser med stor interesse et handlingsprogram for nordisk samarbeide på turistområdet, og forutsetter at et

ministerrådsforslag så snart som mulig vil kunne behandles i Nordisk Råds trafikktvalg med henblikk på at Nordisk Råd vil kunne ta stilling til det ved Rådets 26. sesjon.

De 54 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Astrid Kristensson</i>
<i>Aimo Ajo</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Reidar T. Larsen</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Per Borten</i>	<i>Otto Mørch</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Arne Nilsen</i>
<i>Martin Buvik</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Ove Nordstrandh</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Erling Dinesen</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Aarne Saarinen</i>
<i>Ulla Ekelund</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Anna-Greta Skantz</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Karl Skytte</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
<i>Elsi Hetemäki</i>	<i>Per Olof Sundman</i>
<i>Harri Holkeri</i>	<i>Pekka Tarjanne</i>
<i>Gustav Holmberg</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Erkki Tuomioja</i>
<i>Knut Johansson</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Sinikka Karhuvaara</i>	<i>Kåre Willoch</i>
<i>Ingolf Knudsen</i>	<i>Rolf Wirtén</i>
<i>Tellervo Koivisto</i>	<i>Folke Woivalin</i>

Mogens Voigt avstod från att rösta.

Helsingfors den 2 april 1977

V. J. Sukselainen

Helge Seip

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över *Berättelse rörande det nordiska samarbetet*

YTTRANDE nr 5/1977

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 april 1977 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över beträttelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i kulturutskottets betänkande. 53 medlemmar röstade för yttrandet. 1 medlem avstod från att rösta och 24 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

Nordiska rådet anser,

1. att anslaget till Nordiska kulturfonden skall skrivas upp betydligt,
2. att det till rådet bör lämnas en samlad redovisning för de medel utöver kulturbudgeten som på nationellt plan anvisas för sådan verksamhet som faller inom ramen för kulturavtalet,
3. att förutsättningar bör skapas att årligen anordna nordiska universitetskurser i historia,
4. att samarbetet beträffande jämförande nordisk samhällsforskning bör byggas ut i enlighet med *rek. nr 15/1975* och
5. att konkreta planer för folkrörelsernas deltagande i det nordiska samarbetet bör framläggas i god tid före utgången av den försöksordning som gäller stöd till samarbete mellan de nordiska folkbildningsorganisationerna.

De 53 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Guttorm Hansen</i>
<i>Aimo Ajo</i>	<i>Ragnildur Helgadóttir</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Sverrir Hermannsson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Elsi Hetemäki</i>
<i>Per Borten</i>	<i>Harri Holkeri</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Gustav Holmberg</i>
<i>Martin Buvik</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Erling Dinesen</i>	<i>Ingolf Knudsen</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Ulla Ekelund</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Reidar T. Larsen</i>
<i>Kjell-Olof Feldt</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Gylfi Þ. Gíslason</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Sven Mellqvist</i>

Jan-Ivan Nilsson

Ove Nordstrandh

Sture Palm

Erlendur Patursson

Robert Pedersen

Veikko Pihlajamäki

Jens Risgaard Knudsen

Aarne Saarinen

Petter Savola

Poul Schlüter

Rolf Sellgren

Anna-Greta Skantz

Karl Skytte

Liv Stubberud

V. J. Sukselainen

Per Olof Sundman

Pekka Tarjanne

Erkki Tuomioja

Raino Westerholm

Henrik Westerlund

Rolf Wirtén

Ib Christensen avstod från att rösta.

Helsingfors den 2 april 1977

V. J. Sukselainen

Helge Seip

Övriga beslut

A. Beslut att icke företaga sig något i anledning av:

(1 april)

1. medlemsförslag om en nordisk konvention om regler för godkännande av datasystem på ADB som innehåller personuppgifter m. m. (A 472/j)
2. medlemsförslag om införande av offentliga utskottsutfrågningar i Nordiska rådet (A 477/j)
3. medlemsförslag om avgivande av regeringsberättelse om det nordiska samarbetet till de nordiska parlamenten (A 480/j)

(2 april)

4. medlemsförslag om utnyttjande av alternativa energikällor (A 466/e)
5. medlemsförslag om samordning av de nordiska ländernas forskning om samt kartläggning och utnyttjande av havets resurser (A 476/e)
6. medlemsförslag om nordisk insats för att underlätta nyetablering av mindre och medelstora företag grundade på innovationer (A 478/e)
7. medlemsförslag om en nordisk bank för utvecklingsländerna (A 492/e)
8. medlemsförslag om upprättande av en nordisk databank för lediga platser (A 475/s)
9. medlemsförslag om nordisk arbetsmarknad för tandtekniker m. m. (A 474/s)
10. medlemsförslag om förenhetligad nomenklatur (A 494/s)

(3 april)

11. medlemsförslag om samnordisk insats på främjande av cirkuskonsten (A 469/k)
12. medlemsförslag om firandet av Nordens dag vid fastställd tidpunkt årligen i hela Norden (A 487/k)

B. Beslut att lägga till handlingarna:

a. Som slutbehandlade spörsmål:

(1 april)

1. berättelse från Nordiska ministerrådet, de till juridiska utskottet hänvisade kapitlen (C 1977/1)

2. meddelande om rekommendation nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen (D 1977/5/1966/j)
3. meddelande om rekommendation nr 29/1971 angående de gemensamma nordiska institutionernas ställning (D 1977/29/1971/j)
4. meddelande om rekommendation nr 6/1970 angående lagstiftningen beträffande medborgarskap för barn (D 1977/6/1970/j)
5. meddelande om rekommendation nr 7/1970 angående jämlikhet vid naturalisation (D 1977/7/1970/j)

(2 april)

6. berättelse från Nordiska ministerrådet, de till ekonomiska utskottet hänvisade kapitlen (C 1971/1)
7. berättelse om Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (C 1977/35/e)
8. meddelande om rekommendation nr 18/1975 angående upprättande av en nordisk investeringsbank (D 1977/18/1975/e)
9. berättelse från Nordiska ministerrådet, de till social- och miljöutskottet hänvisade kapitlen (C 1977/1)
10. meddelande om rekommendation nr 21/1966 angående specialistkompetens för läkare (D 1977/21/1966/s)
11. meddelande om rekommendation nr 16/1968 angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen (D 1977/16/1968/s)
12. meddelande om rekommendation nr 12/1969 angående likartad lagstiftning om transplantation (D 1977/12/1969/s)
13. meddelande om rekommendation nr 3/1970 angående utbildning av sjukhusadministratörer (D 1977/3/1970/s)
14. meddelande om rekommendation nr 28/1970 angående forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan (D 1977/28/1970/s)
15. meddelande om rekommendation nr 33/1970 angående nordiskt sjukhusfysikersamarbete (D 1977/33/1970/s)
16. meddelande om rekommendation nr 4/1972 angående nordisk miljöskyddskonvention (D 1977/4/1972/s)
17. meddelande om rekommendation nr 4/1973 angående ambulans-tjänsten på Nordkalotten (D 1977/4/1973/s)
18. meddelande om rekommendation nr 6/1973 angående klinisk-ke-miskt sjukhuslaboratoriesamarbete (D 1977/6/1973/s)
19. meddelande om rekommendation nr 8/1973 angående forskning på handikappvårdens område (D 1977/8/1973/s)
20. meddelande om rekommendation nr 5/1974 angående nordisk försöksverksamhet för att motverka stress i arbetsmiljön (D 1977/5/1974/s)
21. meddelande om rekommendation nr 11/1975 angående samnordisk vidareutbildning av sjuksköterskor (D 1977/11/1975/s)

22. meddelande om rekommendation nr 13/1976 angående giftiga och farliga stoffer i arbetslivet (D 1977/13/1976/s)
23. meddelande om rekommendation nr 14/1976 angående nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet (D 1977/14/1976/s)
24. berättelse från Nordiska ministerrådet, de till trafikutskottet hänvisade kapitlen (C 1977/1)
25. meddelande om rekommendation nr 25/1967 angående gemensam politik beträffande charterflyg (D 1977/25/1967/t)
26. meddelande om rekommendation nr 16/1970 angående Blå vägens utbyggnad till Europaväg (D 1977/16/1970/t)
27. meddelande om rekommendation nr 34/1970 angående nordisk giltighet för körkort (D 1977/34/1970/t)
28. meddelande om rekommendation nr 23/1973 angående ökad turism i Norden och stöd till NNTK (D 1977/23/1973/t)
29. meddelande om rekommendation nr 12/1974 angående obligatorisk användning av säkerhetsbälte (D 1977/12/1974/t)
30. berättelse från Nordiska ministerrådet, de till kulturutskottet hänvisade kapitlen (C 1977/1)
31. berättelse från Nordiska kulturfonden 1975 (C 1977/16/k)

(3 april)

32. meddelande om rekommendation nr 18/1973 angående högre skoglig utbildning (D 1977/18/1973/k)
33. meddelande om rekommendation nr 17/1974 angående freds- och konfliktforskning (D 1977/17/1974/k)
34. meddelande om rekommendation nr 17/1975 angående utvidgat samarbete mellan de nordiska journalisthögskolorna (D 1977/17/1975/k)
35. meddelande om rekommendation nr 18/1969 angående nordiskt musiksamarbete (D 1977/18/1969/k)
36. meddelande om rekommendation nr 25/1969 angående stereofoniska radioutsändningar (D 1977/25/1969/k)
37. meddelande om rekommendation nr 9/1971 angående samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik (D 1977/9/1971/k)
38. meddelande om rekommendation nr 10/1971 angående samnordisk utbildning av konservatorer (D 1977/10/1971/k)
39. meddelande om rekommendation nr 21/1973 angående centrum för konstförmiddling (D 1977/21/1973/k)
40. meddelande om rekommendation nr 26/1972 angående nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap (D 1977/26/1972/k)

b. I avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session

(1 april)

1. meddelande om rekommendation nr 27/1971 angående privatlivets helgd (D 1977/27/1971/j)

(2 april)

2. meddelande om rekommendationerna nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området (D 1977/2/1972/e)
3. meddelande om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar (D 1977/13/1973/e)
4. meddelande om rekommendation nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat (D 1977/15/1974/e)
5. meddelande om rekommendation nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst-västhandeln (D 1977/16/1974/e)
6. meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete (D 1977/21/1974/e)
7. meddelande om rekommendation nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning (D 1977/22/1974/e)
8. meddelande om rekommendation nr 23/1974 angående nordisk regionpolitisk fond för Nordkalotten (D 1977/23/1974/e)
9. meddelande om rekommendation nr 6/1975 angående Nordtests arbetsformer (D 1977/6/1975/e)

(3 april)

10. meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Sverige och Finland (D 1977/20/1971/k)
11. meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete (D 1977/15/1973/k)
15. meddelande om rekommendation nr 6/1976 angående åtgärder rörande nordiskt språksamarbete (D 1977/6/1976/k)
16. meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor (D 1977/17/1973/k)
17. meddelande om rekommendation nr 18/1974 angående informationen om Norden och kurser i nordiska språk i Finland m. m. (D 1977/18/1974/k)
18. meddelande om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia (D 1977/13/1975/k)
19. meddelande om rekommendation nr 15/1975 angående utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning (D 1977/15/1975/k)

20. meddelande om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikterapiens område (D 1977/17/1969/k)
21. meddelande om rekommendation nr 24/1971 angående ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område (D 1977/24/1971/k)
22. meddelande om rekommendation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet (D 1977/15/1976/k)

c. Anmälningar om fortsatt utskottsbehandling

(1 april)

1. medlemsförslag om självständig färöisk representation i Nordiska rådet (A 495/j)
2. meddelande om rekommendation nr 19/1975 angående nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet (D 1977/19/1975/s)
3. meddelande om rekommendation nr 10/1969 angående skeppsmedicinsk forskning (D 1977/16/1969/s)
4. meddelande om rekommendation nr 3/1974 angående nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter (D 1977/3/1974/s)
5. meddelande om rekommendation nr 32/1973 angående vård av narkotikamissbrukare (D 1977/32/1973/s)
6. meddelande om rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning (D 1977/27/1974/s)
7. meddelande om rekommendation nr 1/1975 angående färjeförbindelser mellan Vasa och Umeå (D 1977/1/1975/t)
8. meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention (D 1977/29/1966/j)
9. meddelande om rekommendation nr 31/1973 angående samverkan mot politiska våldsdåd med internationell bakgrund inom nordiskt område (D 1977/31/1973/j)
10. meddelande om rekommendation nr 11/1973 angående nordiskt patentsamarbete (D 1977/11/1973/j)
11. meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia (D 1977/14/1972/k)
12. meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete (D 1977/16/1975/k)

d. Bemyndigande av utskotten att lägga berättelser och meddelanden till handlingarna

(31 mars)

1. berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning (C 1977/2/j)
2. berättelse från Nordisk statistisk sekretariat (C 1977/3/e)
3. berättelse från det tulladministrativa rådet (C 1977/4/e)

4. berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (C 1977/5/k)
5. berättelse från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötselfrågor (C 1977/6/j)
6. berättelse från Nordiska läkemedelsnämnden (C 1977/7/s)
7. berättelse från Nordiska samarbetsdelegationen för samhällsforskning (C 1977/8/k)
8. berättelse om de nordiska språknämndernas samarbete (C 1977/9/k)
9. berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan (C 1977/10/s)
10. berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål (C 1977/11/e)
11. berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor (C 1977/12/e)
12. berättelse från NORDFORSK (C 1977/13/k)
13. berättelse från Nordiska jordbruksforskarens förening (C 1977/14/k)
14. berättelse från Nordiska utlänningsutskottet (C 1977/15/j)
15. berättelse från Nordiska nämnden för alkoholforskning (C 1977/17/s)
16. berättelse om samarbete på livsmedelslagstiftningens område (C 1977/18/s)
17. berättelse från Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK) (C 1977/19/t)
18. berättelse från Nordiska nämnden för handikappfrågor (C 1977/20/s)
19. berättelse från Nordiska telekonferensen och styrkommittén för nordiskt telesamarbete (C 1977/21/t)
20. berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning (C 1977/23/k)
21. berättelse från Nordiska afrikainstitutet (C 1977/24/k)
22. berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning (C 1977/25/t)
23. berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet (C 1977/26/k)
24. berättelse från Nordiska postföreningen (C 1977/27/t)
25. berättelse från Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS) (C 1977/28/k)
26. berättelse från Nordiska publiceringsnämnden för medicin (C 1977/29/k)
27. berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi (C 1977/30/j)
28. berättelse från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete (C 1977/31/e)
29. berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (C 1977/32/s)

30. berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning (C 1977/33/k)
31. berättelse från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (C 1977/34/k)
32. berättelse från Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter 1975/76 (C 1977/36/s)
33. berättelse från Nordiska samarbetsorganet för drogforskning (C 1977/37/s)
34. berättelse från Nordiska konstförbundet (C 1977/38/k)
35. berättelse från Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet (C 1977/39/e)
36. meddelande om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television (D 1977/21/1963/k)
37. meddelande om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte (D 1977/24/1964/k)
38. meddelanden om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m. (D 1977/5/1965/s)
39. meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription (D 1977/13/1965/j)
40. meddelande om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV (D 1977/7/1966/k)
41. meddelanden om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik (D 1977/1/1967/t)
42. meddelande om rekommendation nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet (D 1977/9/1967/s)
43. meddelande om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser (D 1977/2/1968/j)
44. meddelande om rekommendation nr 8/1968 angående utbyte av förvaltningstjänstemän (D 1977/8/1968/s)
45. meddelande om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim (D 1977/9/1968/t)
46. meddelande om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning (D 1977/27/1968/t)
47. meddelande om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning (D 1977/35/1968/t)
48. meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet (D 1977/7/1969/k)
49. meddelande om rekommendation nr 11/1969 angående Nordisk Journalistkursus (D 1977/11/1969/k)
50. meddelande om rekommendation nr 16/1969 angående läkemedels-samarbete (D 1977/16/1969/s)
51. meddelande om rekommendation nr 23/1969 angående zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige (D 1977/23/1969/s)

52. meddelande om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande de nordiska språklektorerna (D 1977/27/1969/k)
53. meddelande om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildning (D 1977/29/1969/s)
54. meddelande om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal (D 1977/1/1970/s)
55. meddelande om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV (D 1977/9/1970/k)
56. meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet (D 1977/13/1970/k)
57. meddelande om rekommendation nr 14/1970 angående forskningsinstitut för framtidsfrågor (D 1977/14/1970/e)
58. meddelande om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando (D 1977/15/1970/t)
59. meddelande om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening (D 1977/30/1970/s)
60. meddelande om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturlexikon (D 1977/32/1970/k)
61. meddelande om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon (D 1977/35/1970/t)
62. meddelande om rekommendation nr 1/1971 angående samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa (D 1977/1/1971/k)
63. meddelande om rekommendation nr 4/1971 angående en mellanriksväg mellan Virtaniemi och Tjærebukten (D 1977/4/1971/t)
64. meddelande om rekommendation nr 5/1971 angående nordisk giltighet för recept (D 1977/5/1971/s)
65. meddelande om rekommendation nr 6/1971 angående förenkling av tullbehandlingen av skogs- och jordbruksmaskiner (D 1977/6/1971/e)
66. meddelande om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elektriska säkerhetsfrågor (D 1977/7/1971/e)
67. meddelande om rekommendation nr 11/1971 angående samnordiska arkiv (D 1977/11/1971/k)
68. meddelande om rekommendation nr 12/1971 angående gemensamt införande av SI-systemet (D 1977/12/1971/e)
69. meddelande om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invandrarnas kontakter med Finland (D 1977/19/1971/s)
70. meddelande om rekommendation nr 21/1971 angående samverkan vid bekämpningen av föroreningarna i Skagerack, Kattegatt och Öresund (D 1977/21/1971/s)
71. meddelande om rekommendation nr 31/1971 angående analysattekter rörande fröer (D 1977/31/1971/e)
72. meddelande om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt sam-

- arbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar (D 1977/1/1972/e)
73. meddelande om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar (D 1977/3/1972/s)
 74. meddelande om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna (D 1977/5/1972/j)
 75. meddelande om rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsumentupplysning om personbilar (D 1977/7/1972/e)
 76. meddelande om rekommendation nr 8/1972 angående underlåtande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter (D 1977/8/1972/t)
 77. meddelande om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och Stockholmsområdet (D 1977/9/1972/t)
 78. meddelande om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden (D 1977/11/1972/t)
 79. meddelande om rekommendation nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam (D 1977/12/1972/j)
 80. meddelande om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar (D 1977/15/1972/t)
 81. meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur (D 1977/18/1972/k)
 82. meddelande om rekommendation nr 19/1972 angående samarbete på veterinärmedicinens område (D 1977/19/1972/k)
 83. meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt (D 1977/20/1972/j)
 84. meddelande om rekommendation nr 1/1973 angående försörjarbegreppets utformning (D 1977/1/1973/s)
 85. meddelande om rekommendation nr 2/1973 angående auktorisation av optiker (D 1977/2/1973/s)
 86. meddelande om rekommendation nr 3/1973 angående nordisk arbetsmarknad för optiker (D 1977/3/1973/s)
 87. meddelande om rekommendation nr 5/1973 angående fortbildning av lärare vid socialhögskolor (D 1977/5/1973/s)
 88. meddelande om rekommendation nr 9/1973 angående permanent samarbete om njurtransplantationer (D 1977/9/1973/s)
 89. meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik (D 1977/10/1973/j)
 90. meddelande om rekommendation nr 19/1973 angående högre lantbruksundervisning och forskning (D 1977/19/1973/k)
 91. meddelande om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen (D 1977/20/1973/k)
 92. meddelande om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning (D 1977/22/1973/j)

93. meddelande om rekommendation nr 24/1973 angående förarskydd vid trafikförsäkring (D 1977/24/1973/t)
94. meddelande om rekommendation nr 25/1973 angående trafikregler för handikappfordon (D 1977/25/1973/t)
95. meddelande om rekommendation nr 26/1973 angående likartade bestämmelser om terränggående motorfordon (D 1977/26/1973/t)
96. meddelande om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet (D 1977/27/1973/t)
97. meddelande om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige (D 1977/28/1973/t)
98. meddelande om rekommendation nr 29/1973 angående nordiskt hälsokortsystem (D 1977/29/1973/s)
99. meddelande om rekommendation nr 30/1973 angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet (D 1977/30/1973/j)
100. meddelande om rekommendation nr 2/1974 angående nordiskt förbud mot alkoholreklam (D 1977/2/1974/j)
101. meddelande om rekommendation nr 6/1974 angående tryggande av patienternas rättssäkerhet (D 1977/6/1974/s)
102. meddelande om rekommendation nr 8/1974 angående nordisk rusmedelsforskning (D 1977/8/1974/s)
103. meddelande om rekommendation nr 9/1974 angående märkning av mediciner och andra bedövande ämnen som kan utgöra en trafikfara (D 1977/9/1974/t)
104. meddelande om rekommendation nr 10/1974 angående byggande av bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby (D 1977/10/1974/t)
105. meddelande om rekommendation nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller (D 1977/11/1974/t)
106. meddelande om rekommendation nr 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restaurantfacket (D 1977/13/1974/t)
107. meddelande om rekommendation nr 14/1974 angående byggande av landsvägsbro vid Kolari (D 1977/14/1974/t)
108. meddelande om rekommendation nr 19/1974 angående nordiskt samråd vid utformningen av beskattningen av fysiska personer (D 1977/19/1974/e)
109. meddelande om rekommendation nr 20/1974 angående företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag (D 1977/20/1974/e)
110. meddelande om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden (D 1977/24/1974/j)
111. meddelande om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi (D 1977/25/1974/j)

112. meddelande om rekommendation nr 26/1974 angående påbud om bruk av skyddshjälm (D 1977/26/1974/t)
113. meddelande om rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse (D 1977/28/1974/s)
114. meddelande om rekommendation nr 2/1975 angående ökad användning av reflexanordningar (D 1977/2/1975/t)
115. meddelande om rekommendation nr 3/1975 angående NORD-TURIST-biljett (D 1977/3/1975/t)
116. meddelande om rekommendation nr 4/1975 angående passagerar- och bilfärja mellan Island, Färöarna och det övriga Norden (D 1977/4/1975/t)
117. meddelande om rekommendation nr 5/1975 angående handlingsprogram för ökad livsmedelsförsörjning (D 1977/5/1975/e)
118. meddelande om rekommendation nr 7/1975 angående rättsligt skydd för mäns och kvinnors lika rättigheter (D 1977/7/1975/s)
119. meddelande om rekommendation nr 8/1975 angående begränsning av utsläpp i Bottniska viken m. m. (D 1977/8/1975/s)
120. meddelande om rekommendation nr 9/1975 angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön (D 1977/9/1975/s)
121. meddelande om rekommendation nr 10/1975 angående nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område (D 1977/10/1975/s)
122. meddelande om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m. (D 1977/14/1975/k)
123. meddelande om rekommendation nr 1/1976 angående nordiskt handlingsprogram för turistsamarbete (D 1977/1/1976/t)
124. meddelande om rekommendation nr 2/1976 angående utvidgade resealternativ i internordisk flygtrafik (D 1977/2/1976/t)
125. meddelande om rekommendation nr 3/1976 angående internordisk giltighet för körkort (D 1977/3/1976/t)
126. meddelande om rekommendation nr 4/1976 angående utvidgade resemöjligheter för pensionärer m. fl. (D 1977/4/1976/t)
127. meddelande om rekommendation nr 5/1976 angående samarbete på barnkulturens område (D 1977/5/1976/k)
128. meddelande om rekommendation nr 7/1976 angående distribution av AV-material (D 1977/7/1976/k)
129. meddelande om rekommendation nr 8/1976 angående TV-program för sjöfolk (D 1977/8/1976/k)
130. meddelande om rekommendation nr 9/1976 angående ökat nordiskt samarbete om framtidsstudier (D 1977/9/1976/k)
131. meddelande om rekommendation nr 10/1976 angående åtgärder på massmediaforskningens område (D 1977/10/1976/k)

132. meddelande om rekommendation nr 11/1976 angående historiskt verk om den nordiska kvinnan (D 1977/11/1976/k)
133. meddelande om rekommendation nr 12/1976 angående offentliga inköp i Norden (D 1977/12/1976/e)
134. meddelande om rekommendation nr 16/1976 angående ändrade medborgarskapsregler för nordbor (D 1977/16/1976/j)
135. meddelande om rekommendation nr 17/1976 angående utökat nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet (D 1977/17/1976/j)

C. Beslut i interna spörsmål

(31 mars)

1. att lägga sådana berättelser, med undantag för C 1, och meddelanden till handlingarna vilka ej upptagits på saklistan för sessionen

(1 april)

2. att lägga rapport från Nordiska rådets presidium till handlingarna (Dokument 1)

(2 april)

3. att ändra Nordiska rådets arbetsordning (Dokument 1 A)

(3 april)

4. bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer
5. tid och plats för nästa ordinarie session

Val

(31 mars)

1. Val av presidium
2. Val av suppleanter för presidiemedlemmarna
3. Val av informationskommitté
4. Val av budgetkommitté
5. Val av medlemmar till Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté
6. Fyllnadsval till Nordiska kulturfondens styrelse
7. Val av särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning
8. Val av revisorer och revisorssuppleanter för Nordiska kulturfonden för 1977 och 1978

PRESIDIUM, ARBETSUTSKOTT
SEKRETARIAT, SAKKUNNIGA m. m.

Presidium

V. J. Sukselainen, Finland, president
 Poul Hartling, Danmark, vice præsident
 Jón Skaftason, Island, vice præsident
 Trygve Bratteli, Norge, vise president
 Olof Palme, Sverige, vice president

Suppleanter för presidiemedlemmarna

Erling Dinesen, Danmark
 Bror Lillqvist, Finland
 Ragnhildur Helgadóttir, Island
 Erland Steenberg, Norge
 Jan-Ivan Nilsson, Sverige

Arbetsutskott*Danmark*

Chr. Christensen
 Ib Christensen, næstformand
 Erling Dinesen
 Poul Hartling, formand
 Kirsten Jacobsen
 Ib Nørlund
 Karl Skytte
 Ib Stetter

Finland

Harri Holkeri
 Bror Lillqvist, viceordförande
 Aarne Saarinen
 V. J. Sukselainen, ordförande
 Pekka Tarjanne
 Raino Westerholm
 Henrik Westerlund

Island

Gylfi Þ. Gíslason
 Ragnhildur Helgadóttir, vice ordförande
 Jón Skaftason, ordförande

Norge

Trygve Bratteli, formann
 Guttorm Hansen

2068

Lars Korvald
Erland Steenberg, vise formann
Kåre Willoch

Sverige

Allan Hernelius
Jan-Ivan Nilsson, vice ordförande
Sture Palm
Olof Palme, ordförande
Rolf Wirtén

De nationella delegationernas sekretariat

Danmark

Andersen, Karen, assistent
 Friberg, Kaj, vagtmester
 Gormsen, Axel, generalsekretær
 Gottlieb, Niels Ove, stf.generalsekretær
 Mørkhøj, Johannes, vagtmester
 Svendsen, Annelise, assistent
 Sølling, Birgit, overassistent

Suomi — Finland

Branders, Håkan, pääsihteeri, generalsekreterare
 Brantberg, Gösta, kanslia-avustaja, kansli-assistent
 Husman, Paula, toimistosihtheeri, byråsekretärerare
 Kihlman-Juokslahti, Ulla, nuor. virastoavustaja, yngre expeditionsassistent
 Korpi, Anna-Maija, avustaja, attaché
 Leskinen, Jan, vt. tiedotussihtheeri, tf. informationssekreterare
 Lindberg, Dag, apulaispääsihteeri, bitr. generalsekreterare
 Lindström, Seppo, kielenkääntäjä, translator
 Lohiniva, Greta, kielenkääntäjä, translator
 Melleri, Ulla, toimistoapulainen, byråbiträde
 Munkki, Maire, toimistosihtheeri, byråsekretärerare
 Pimenoff, Berith, osastosihtheeri, avdelningssekreterare

Ström, Halvdan, fil.maist., fil.mag.
 Tikka, Elvi, puhemiehen sihteeri, talmannens sekreterare

Island

Sigurðsson, Friðjón, kontorchef

Norge

Albertsen, Jan, betjent
 Bjørkvang, Lovelill, første kontorfullmektig
 Lindemann, Ragnhild, administrationssekretær
 Monsen, Åge, førstesekretær
 Nyhus, Ole, førstesekretær
 Skaug, Gunnar, gruppesekretær
 Ve, Gudvin Låder, generalsekretær
 Vefald, Olav, konsulent

Sverige

Eldin, Ingrid, fru
 Gustavsson, Ebon, kontorsassistent
 Hultén, Eric, byrådirektör
 Jacobson, Christer, kanslichef
 Johnson, Vivi, byråassistent
 Ländin, Ove, expeditionsassistent
 Malmros, Birgitta, avdelningsdirektör
 Miskar, Lillemor, fru
 Rosenqvist, Britta, kontorsassistent
 Smekal, Eva, byrådirektör
 Stenberg, Marianne, bokhållare
 Tjernström, Vanni, informationssekreterare

Presidiesekretariatet

Borg, Ingrid, assistent

Dammberg, Allan, exp.assistent

Edwall, Åke, redaktör

Hafslund, Marit, assistent

Hagen, Gro, assistent

Joneken, Anneli, byråsekreterare

Juhlin, Rune, exp.assistent

Koumí, Margaretha, assistent

Lindhard, Lasse, stf.præsidiasekretær

Seip, Helge, presidiesekretær

Stenberg, Stig, exp.assistent

Wahrgren, Ingegerd, redaktörsassistent

Wickell, Anita, assistent

Willén, Arnold, stf. presidiesekreterare

Utskottssekreterare

Blaaflat, Lars, byråsjef, ekonomiska utskottet

Lillholt, Peter, fuldmægtig, juridiska utskottet

Pétursson, Ólafur, sekreterare, trafikutskottet

Slotte, Kristian, sekreterare, kulturutskottet

Wiklund, Claes, sekreterare, social- och miljöutskottet

Informationssektionen

Granberg, Harry, informationschef

Rydbeck, Margareta, informationssekreterare

Sørensen, Mary Ann, informationsassistent

Nordiska ministerrådets sekretariat

Bergman, Olli, generalsekreterare

Holmstedt, Sven, avdelningschef

Johansson, Solveig, sekretær

Kiersgaard, Jette, konsulent

Saxrud, Gudmund, afdelingsjef

Sundby, Terje, konsulent

Talka, Anne-Riitta, sekreterare

Tell, Wilhelm, projektchef

Tienari, Risto, konsulent

Westergård, Tom, informationssekreterare

Åström, Henrik, konsulent

Öhman, Carl Ivar, avdelningschef

Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete

Cold, Steen A., fuldmægtig

Näslund, Hans, sektionschef

Olofsson, Klas, direktör

Skau, Bjørn, sektionssjef

Skuthälla, Gustav, sektionschef

Stenroth, Ove, byråchef

Wachtmeister, Anne-Margrete, fuldmægtig

Hedersgäster

Bjarnason, Sigurður, ambassadör, Island	Meinander, Ragnar, regeringsråd, Finland
Fagerholm, K.-A., statsråd, Finland	Ohlin, Bertil, professor, Sverige
Gerhardsen, Einar, tidl. statsminister, Norge	Petrén, Gustaf, regeringsråd, Sverige
Herlitz, Nils, professor, Sverige	Thestrup, Knud, fhv. justitsminister, Danmark
Hultin, Eiler, riksdagens generalsekreterare, Finland	Wendt, Frantz, fhv. generalsekretær, Danmark
Lyng, John, tidl. statsminister, Norge	
Løchen, Einar, høyesterettsdommer, Norge	

Särskilt inbjudna

Adamsen, Jørgen, ambassadør, Danmark	Mæhle, Leif, professor, Norge
Andersen, Erik, direktør, Foreningen Norden, Danmark	Ólafsson, Hjálmar, konrektor, Foreningen Norden, Island
Berg-Nielsen, Christian, ambassadör, Norge	Olsson, Bertil, generaldirektör, Foreningen Norden, Sverige
Carlsen, Reidar, direktör, Foreningen Norden, Norge	Porko, Lars, verksamhetsledare, Foreningen Norden, Åland
Carpelan, Bo, författare, Finland	Salo, Tuure, stadsdirektör, Pohjola-Norden, Finland
Eysteinnsson, Jónas, direktör, Foreningen Norden, Island	Sundfeldt, Sten, ambassadör, Sverige
Jakupsson, Bardur, næstformand, Foreningen Norden, Färöarna	Svensson, Hasse, chefredaktör, Foreningen Norden, Åland
Landqvist, Åke, sekreterare, Föreningarna Nordens Förbund, Sverige	

Observatörer

Langeland, Arne, Dep. Secretary General, EFTA	Solem, K.E., dr., vetenskaplig observatör
	Sønderholm, Erik, dr.phil., Nordens Hus

Stenografer**Danmark**

Duvier, Kirsten, skriveleder
 Einersen, Bjørn, stenograf
 Holle, Finn, stenograf
 Jørgensen, Birthe, stenograf
 Sander, Inger Merete, assistent
 Scheuer, Eja, stenograf

Suomi — Finland

Kirstua, Anneli, konekirjoittaja, maskin-
 skrivare
 Meinander, Olof, eduskunnan pikakirjoit-
 taja, riksdagsstenograf
 Roos, Klara, konekirjoittaja, maskinskrivare
 Schalin, Carl Eric, pikakirjoittaja, stenograf
 Siitonen, Pertti, eduskunnan pikakirjoittaja,
 riksdagsstenograf
 Sorsa, Veikko, eduskunnan pikakirjoittaja,
 riksdagsstenograf

Norge

Austenå, Synnøve, referent
 Kvålen, Hallgerd, referentrevisor
 Pedersen, Bjørg, referent
 Smeby, Aase, referent

Sverige

Eriksson, Arnold, förste stenograf
 Nilsson, Lars, förste stenograf
 Schenning, Göte, stenograf

Simultantolkar

Hafrén, Fredrik, byrådirektör
 Huovinen, Sulo, fil.kand.
 Inberg, Susann, redaktör, toimittaja
 Kaljunen, Riitta, dipl. kirjeenvaiht., dipl.
 korrespondent

Lahti, Pirkko, fil.kand.
 Möller, Knud, redaktör, toimittaja

Sakkunniga

Danmark

Adersen, Sven, ministersekretær
 Andersen, Birthe, overassistent
 Andersen, Åge, kontorchef
 Antonsen, B., ministersekretær
 Christensen, Claus, ministersekretær
 Djurhuus, Johan, kontorchef
 Engberg, Einer, kontorchef
 Gersing, Jørgen, departementschef
 Harrithøj, Ole, ministersekretær
 Hummelose, Henning, konsulent
 Hyltoft, Chr, kontorchef
 Jørgensen, Hagen, kontorchef
 Knipschildt, H. E., stadslæge
 Larsen, Jann, fuldmægtig
 Leth, Tage, konsulent
 Loft, P., departementschef
 Lustrup, G. A., afdelingschef
 Melchior, Peter, fuldmægtig
 Moe, E., ekspeditionssekretær
 Møller, Otto, udenrigsråd
 Nielsen, Ebbe, ekspeditionssekretær
 Nielsen, Niels-Jørgen, fuldmægtig
 Noer, Eyvind E., fuldmægtig
 Perch Nielsen, Ole, departementschef
 Petersen, Bengt, presseråd
 Staubo, Torben, direktør
 Teit Hansen, Lars, ministersekretær
 Willerslev-Olsen, Werner, ministersekretær
 Vorre, P., fg. kontorchef
 Aasberg-Petersen, Finn, kontorchef

Suomi — Finland

Auvinen, Reino J., kansliapäällikkö, kanslichef
 von Boguslawsky, Peter, suunnittelija, planerare

Brotherus, Tapani, vt. toimistopäällikkö, tf. byråchef
 Cawén, Matti, neuvotteleva virkamies, konsultativ tjänsteman
 Groop, Elisabeth, vanh. hallitussihteeri, äldre regeringssekreterare
 Grönberg, Tom, apulaisosastopäällikkö, bitr. avdelningschef
 Gustafson, Matti, kulttuurisihteeri, kultursekreterare
 Heinrichs, Erik, toimistopäällikkö, byråchef
 Helenius, Veli, suurlähettiläs, ambassadör
 Huldén, Anders, toimistopäällikkö, byråchef
 Ivars, Klas G., hallitusneuvos, regeringsråd
 Jansson, Gunnar, kanslichef
 Kalliala, Osmo, hallitusneuvos, regeringsråd
 Karsma, Veikko, kanslianeuvos, kansliråd
 Kivivuori, Antti, osastopäällikkö, avdelningschef
 Korpelainen, Lauri, vt. kansliapäällikkö, tf. kanslichef
 Korte, Kai, kansliapäällikkö, kanslichef
 Kull, Magnus, osastopäällikkö, avdelningschef
 Laatto, Erkki, osastopäällikkö, avdelningschef
 Liljeström, Annette, ylitarkastaja, överinspektör
 Lindeman, Lars, suurlähettiläs, ambassadör
 Lindqvist, Bengt-Göran, yli-insinööri, överingenjör
 Lökvist, Lars, jaostosihteeri, sektionssekreterare
 Numminen, Jaakko, kansliapäällikkö, kanslichef
 Ojala, Olli, osastopäällikkö, avdelningschef

Onnela, Markus, osastopäällikkö, avdelningschef
 Peltola, Juha, vt. osastopäällikkö, tf. avdelningschef
 Pihlström, Bengt, johtaja, direktör
 Segercrantz, Stig, vt. hallintoneuvos, tf. regeringsråd
 Sevón, Leif, lainsäädäntöneuvos, lagstiftningsråd
 Siikala, Kalervo, osastopäällikkö, avdelningschef
 Sundberg, Heimer, toimistopäällikkö, byråchef
 Vaara, Erkki, ylijohtaja, överdirektör
 Wahlroos, Bror, kansliapäällikkö, kansli-
 chef
 Vanamo, Jorma, suurlähettiläs, ambassadör
 Välikangas, Aarne I., toimistopäällikkö, byråchef

Island

Benediktsson, Guðmundur, departmentschef
 Helgason, Hörður, ambassadör
 Thorlacius, Birgir, departmentschef

Norge

Arnesen, Gerhard, direktør
 Bjørnsson, Jon, medisinalråd
 Gjestebø, Kari, statssekretær
 Guldvog, Arnfinn, ekspedisjonssjef
 Halden, Kåre, ekspedisjonssjef
 Hegna, Leif, konsulent
 Hove, Olav, departmentsråd
 Kristensen, Kjell, statssekretær
 Kristoffersen, Ragnar, personlig sekretær
 Langåker, Lars, byråsjef
 Lindholt, Tore, personlig sekretær
 Norvik, Harald, personlig sekretær
 Nyhamar, Olav, byråsjef
 Olsen, Reidar Engell, statssekretær
 Paxal, John H., byråsjef
 Ribbu, Erik, departmentsråd
 Skadsem, Enevald, ekspedisjonssjef

Stabel, Ingse, konsulent
 Stenseth, Dagfinn, underdirektør
 Tamburstuen, Trygve, informasjonssekretær
 Vindsetmo, Emil, departementsråd
 Walther, Arne, konsulent

Sverige

Andersson, Arne, direktör
 Berglund, Stig, informationssekreterare
 de Besche, Hubert, ambassadör
 Bildt, Carl, sakkunnig
 Björkman, Gunnar, sekreterare
 Carlbom, Olle, länsassessor
 Dahlgren, Hans, sekreterare
 Ekström, John, ekonomie lic.
 Ennerfeldt, Kerstin, departementssekreterare
 Ettarp, Lars, departementsråd
 Furbäck, Bengt, statssekreterare
 Ghai, Karin, departementssekreterare
 Gunnarsson, Gösta, statssekreterare
 Gustafson, Bengt, informationssekreterare
 Hirdman, Sven, departementssekreterare
 Hjort, Lars, kansliråd
 Isacsson, Bert, kansliråd
 Jermsten, Per, rättschef
 Jerneck, Benkt, pressråd
 Larsson, Gerhard, statssekreterare
 Linton, Hans, kansliråd
 Levin, Bert, statssekreterare
 Levin, Jan, hovrättsassessor
 Lund, Bertil, kansliråd
 Moberg, Axel, departementssekreterare
 Möller, Yngve, ambassadör
 Nilsson, Manfred, departementsråd
 Nilsson, Bengt, departementsråd
 Nordström, Gun, departementssekreterare
 Persson, Sture, kansliråd
 Scherman, Carl-Gustaf, statssekreterare
 Senning, Claes, kansliråd
 Sohlman, Ragnar, departementsråd
 Stertzell, Fredrik, statssekreterare

Stiernstedt, Jan, expeditiönschef
Stjernberg, Gustaf, sakkunnig
Sjöberg, Björn, rättschef
Söder, Gunnar, statssekreterare
Tallroth, Tore, sakkunnig

Thyberg, Jan, departementssekreterare
Unger, Lisbeth, departementssekreterare
Westerteg, Tommy, informationssekreterare
Wiklund, Kerstin, departementssekreterare
Wrigstad, Staffan, departementssekreterare

**SUPPLEMENT:
UTDELNING AV NORDISKA RÅDETS
LITTERATURPRIS**

Finlandiahuset

2 april 1977

Nordiska rådets president V. J. Sukselainen:

Ärade festförsamling! Mina damer och herrar! Hyvät naiset ja herrat!

Efter en krävande arbetsdag har vi lyckats reservera ett par timmar för att fira det trägna arbete, som fem suveräna stater under ett kvartsekels tid har utfört, då de med ett gammalt kulturarv som grundval har byggt upp en modern nordisk folkgemenskap, en gemenskap, där bruket av makt och våld har bannlysts i medlemmarnas inbördes förhållanden just på ett sådant sätt, som det i den mänskliga samlevnadens intresse borde bannlysas i hela världen.

Vi har inte gjort avkall på vår nationella självbestämmanderätt. Vi har inte börjat ändra på gränserna. Vi har på parlaments- och regeringsnivå inlett uppbyggnaden av en samverkan, vars syfte är att lära medlemmarna av fem små folk, hur man på ett bestående ändamålsenligt sätt kan utplåna de nackdelar som gränser medför. Svårigheterna avlägsnas genom samarbete och med det gemensamma bästa som målsättning, så att man utan att röra vid suveräniteten småningom förändrar gränserna till att bli någonting som påminner om vanliga ägoråar, över vilka den vardagliga samverkan löper utan hinder.

Det framgångsrika arbetet under ett kvartsekels tid för att skapa en större verksamhetsenhet, som bygger på fem staters samarbete, är en prestation som söker sin like och som inte kan ha undgått att uppväcka en viss feststämning hos oss redan då vi anträdde färden hemifrån.

Hur uppkom då Nordiska rådet? Vem var upphovsmannen till denna idé? På dessa frågor kan man naturligtvis ge litet varierande svar, beroende på hur långt bakåt i tiden man vill söka efter positiva uttalanden om saken. Vi som anser oss ha varit med från första början, vi har inte detta problem. Vi återkallar helt enkelt i minnet den 13 augusti 1951. Vi minns hur vi satt på Nordiska interparlamentariska unionens möte i Stockholms stadshus. Vi minns, hur Hans Hedtoft steg upp och talade, hur han framlade sin sak med värme och vältalighet och direkt ryckte oss med sig. När han hade slutat, var vi tvungna att erkänna, att nu hade någonting föreslagits, som måste ske och som i själva verket var något som vi var och en själv kände att vi ibland hade tänkt på inom oss.

Vi finnar hade dock på den tiden vant oss vid att vara försiktiga. Därför steg Karl-August Fagerholm som ledare i vår grupp upp och framförde tveksamhet över finnarnas förutsättningar för att utan vidare gå med. När hindren sedermera hade undanröjts, var Fagerholm första

man att kasta sina tvivel överbord. Han utförde ett stort arbete under rådets första tider. Vi hade hoppats att han här vid denna fest hade kunnat vara med och tala om de tiderna, men beklagligtvis kunde de som vakar över hans hälsa slutligen inte ge honom tillstånd att göra det. Jag begagnar detta tillfälle att framföra allas vårt tack till Bertil Ohlin, en annan märkesman från de första decennierna, som vänligt åtog sig att träda i Fagerholms ställe och som kommer att tala till oss idag.

Då vi nu firar rådets 25-åriga verksamhet är det för oss en speciell glädje att professor Nils Herlitz, från vars penna rådets första stadga härrörde, fortfarande är med här på festen tillsammans med oss och säkert gläder sig över att så många av hans uppslag har visat sig vara riktiga.

När vi bedömer rådets nuvarande prestationsförmåga blir vi tvungna att återvända till de reformer, som gjordes vid ingången av 1970-talet. Till dess hade rådet årligen producerat en betydande mängd rekommendationer. Felet tycktes ligga däri, att det saknades ett gemensamt organ, som skulle ha övervakat rekommendationernas genomförande och fått regeringarna att gå in i en ädel inbördes tävlan om detta. Å andra sidan var regeringarnas initiativverksamhet svag. Medlemsförslagen var det vanligaste sättet att ta upp saker. Dessa kunde naturligt nog inte bilda någon balanserad helhet, eftersom deras tillkomst var slumpmässig, även om de nationella sekretariaten efter bästa förmåga försökte medverka till att de föddes. Grundandet av ministerrådet, vilket skedde på basen av ett initiativ från rådets sida, innebar tillkomsten av ett organ som kontrollerar att varje regering håller sig i takt med tiden när det gäller förverkligandet av rekommendationerna. Frågestunderna ger också rådsmedlemmarna möjlighet att sparka på de långsamt skyndande regeringarna. Ministerrådet har fört med sig de behövliga expertresurserna, som kan förbereda även krävande gemensamma projekt med tillfredsställande yrkesskicklighet. Att stora frågor tas upp på rådets program ökar automatiskt den prestige som rådet åtnjuter. Man kan inte längre i nedlåtande ton tala om det överflödiga papperskriget, eftersom papperen mer och mer innehåller tungt vägande saker.

Tidigare hade rådets medlemmar till sitt bistånd endast de nationella delegationernas sekretariat. Vid sidan av dessa har nu nästan ett halvt årtionde verkat dels presidiesekretariatet, dels ministerrådets sekretariat och kultursekretariatet samt många sakkunnigorgan. Av detta följer att man redan då och då har varit tvungen att frammana Parkinsons namn. Alldeles nyss har man ju redan t. o. m. inlämnat det första medlemsförslaget som talar om rationalisering av verksamheten.

En feststund som denna ger också anledning till en fråga: Är rådets organisation efter de nyligen utförda reformerna ur medlemmarnas synpunkt färdig, eller finns det reformsträvanden, som söker sin form?

När man studerar medlemmarnas inbördes relationer lägger var och

en märke till att man från första början har givit stort värde åt partikamratskapen över gränserna, men det tog sin tid innan alla hittade sina egna. Jag minns hur Erik Eriksen en gång inledde sitt tacktal vid regeringsmiddagen med att uttrycka sin glädje över att han föregående kväll hade haft god tid att förbereda sitt tal. Då hade det nämligen varit partiafton, och han hade inte blivit inbjuden någonstans. Nuförtiden torde de gamla partierna inte mera ha dylika erfarenheter, eftersom åtminstone de viktigaste idériktningarna har funnit varandra inom den nordiska ramen och upprätthåller regelbundna kontakter.

Eftersom rådet består av fem nationella delegationer, inom vilka t. ex. medlemmarnas fördelning på utskotten avgörs, har följden ibland blivit, att presidiets sammansättning inte alltid har täckt de politiska åsiktsriktningarna så rättvist, som någon åsiktsriktning hade ansett vara rimligt.

Debatten om presidiets partipolitiska sammansättning som under de senaste åren segt har hållit sig kvar på presidiets föredragningslista, beror enligt vad jag förstår inte på att frågan under det nuvarande systemet skulle ha någon praktisk betydelse, utan sakens aktualitet beror uppenbarligen på att man inom rådet så att säga instinktivt känner behov av möjligheter till kraftmätning mellan de politiska maktgrupperingar, som har uppstått också inom rådet, och att man inte vill nöja sig med att kraftmätningarna fortfarande skulle vara koncentrerade enbart till de nationella delegationerna. Det kunde vara möjligt, att man efter någon tid kanske vill grunda något nytt organ inom rådet, som rådet självt väljer och som får några ärenden att behandla, men jag tror att det tar mycket tid innan vi kommer så långt.

När man för någon tid sedan inom EEC talade om att folken själva genom direkta val borde få välja medlemmarna i Europarådet, togs denna möjlighet upp i den offentliga debatten också beträffande Nordiska rådets medlemmar. Mottagandet blev inte särskilt positivt. Understödet för det nuvarande representationssystemet förefaller att vara rätt stabilt. Man kan ju väl tänka sig, att de diskussioner som har förts beträffande presidiets partipolitiska sammansättning, endast är det första tecknet på att man skulle vilja binda de olika åsiktsriktningarnas representation vid åsiktsriktningarnas numerära storlek i hela Norden. Detta skulle ju förutsätta nordiska val, och dessa låter uppenbarligen ännu vänta på sig, trots att det under denna session har talats mycket om de olika åsiktsriktningarnas ideella upplysningsarbete på samnordisk basis.

Vi finnar är synnerligen glada för att vi fick anordna denna 25-års-session under samma år, då vi firar vår självständighets 60-årsjubileum. Vi tackar ödet att vi under dessa 25 år har fått vara med om att befästa den nordiska samhörighetskänslan, och vi hoppas att dessa få dagar här i Helsingfors ytterligare skulle förstärka den. I dessa tecken ber jag att få hälsa Er hjärtligt välkomna till denna kvartsekelsfest.

Professor Bertil Ohlin, Sverige:

Herr riksdagens talman, hr statsminister, hr rådsresident, mina damer och herrar!

Det finns något väldigt tilltalande och hoppingivande i det nordiska samarbetet. När ett allvarligt bakslag kommer på ett område tar man nya tag på andra områden. Så skedde efter sammanbrottet av förhandlingarna om skandinaviskt försvarssamarbete 1949 liksom efter Nordeklplanernas plötsliga nedläggande år 1970. Vid det första tillfället var det eldsjälens Hedtoft, som vid en nordisk interparlamentarisk konferens på hösten 1951 framlade ett förslag som antogs, bearbetades och ledde till Nordiska rådets tillkomst. Vad som gjorde att denna nyskapelse mötte allmän anklång var väl den under krigsåren — trots alla missförstånd — växande känslan att vi som lever i Norden behöver varandra, att vår samhällsbyggnad och kultur utvecklas bättre när vi vidgar och intensifierar kontakterna mellan våra folk. Hedtoft som i sällsynt grad förenade idealism och realism framhävde behovet av ett nytt politiskt redskap för parlamentariskernas nordiska insatser. Det räckte inte med regeringarnas och olika privata organisationers växande och i och för sig ytterst värdefulla arbete. Jag vill här särskilt peka på Föreningarna Norden.

Redan på försommaren 1952 fattade riksdagarna i Danmark, Island, Norge och Sverige beslut om bildande av ett nordiskt råd. I varje fall för oss svenskar är det ett mysterium att en ny och viktig politisk institution kunde skapas efter endast nio månaders arbete och förhandlingar. Vi är ju vana vid fleråriga utredningar och förberedelser. Det tog nära två årtionden av utredningar och förhandlingar, innan vi i Sverige kunde besluta oss för en så enkel sak som att följa våra nordiska grannländers exempel att övergå till enkammarsystem i folkrepresentationen. De personer som vid sidan av Hedtoft utförde det förberedande arbetet för Nordiska rådet — bl. a. den här närvarande veteranen Nils Herlitz som gjorde utkast och motivering till stadgarna — presterade som erfarenheten visar ett mycket gott arbete. Bjarnason, Fagerholm och Torp samt naturligtvis flera regeringsledamöter tillhörde också dem som banade vägen.

Nordiska rådet var i ett avseende en politisk innovation, såvitt jag vet utan förebild, om än med vissa likheter med Europarådet och Beneluxunionen. Det var en organisation för internationellt aktivt samarbete mellan *parlamentarikerna* i främsta rummet, men med deltagande — utan rösträtt — av representanter för de olika regeringarna och med tämligen effektiva påtryckningsmöjligheter på regeringarna att ta allvarligt på rådets rekommendationer. Skyldigheten för regeringarna att i rådet årligen rapportera vad man åtgjort gav verkligen en ganska god möjlighet för parlamentariskerna att ”följa upp” sina initiativ. Många av

regeringsledamöterna var säkert lika nordiskt intresserade som någon annan, men de hade händerna fulla med krävande uppgifter på hemma-plan och kunde ibland behöva — som någon en smula vanvördigt uttryckt det — ett stick av en nål där bak för att skynda på med de nordiska uppgifternas lösning. Det var Nordiska rådet som hade att göra sticket. Likväl gick samarbetet mellan regeringarna och rådet mycket bra och under älskvärda former, vilket vittnar om "ett ädelt sinnelag" hos de närmast berörda regeringsledamöterna. Förtjänsten av att Nordiska rådet under 1950-talet kom så pass fint igång som fallet var bör till stor del tillskrivas dem som under denna tid var regeringschefer i medlemsstaterna vilka visade stort och aktivt intresse för rådets sessioner.

Finland beslöt till en början att inta en avvaktande hållning. Någon har med rätta sagt att det kändes för oss andra som om en stol stod tom. Stor blev glädjen när Finlands regering under ledning av landets nuvarande president beslöt föreslå riksdagen att man skulle inträda som medlem i rådet och beslut fattades därom. Från och med sessionen 1956 har, som vi alla vet, Finlands företrädare i rådet gjort viktiga insatser på de flesta områden. Inte minst gäller detta Karl August Fagerholm, under många år medlem av rådets presidium och två gånger dess president. Vi beklagar att ohälsa hindrar honom från att närvara och teckna rådets utveckling, insatser och problem på det uttrycksfulla, humoristiska och underhållande sätt, vilket endast han är mäktig. Rådets president, Johannes Sukselainen, har ända från Finlands inträde i rådet i olika kapaciteter gjort värdefulla insatser och har bland rådets medlemmar, såvitt jag vet, ställningen som senior.

Under 1960-talet skedde en värdefull komplettering av Nordiska rådet genom att representanter för Färöarnas landsstyre och Ålands landskapsstyrelse inträdde i kretsen — en mycket välkommen utvidgning av denna.

När jag talar om Nordiska rådets konstitution och karaktär bör jag inte förbigå att den skapat embryon till nordiska administrativa organ — föga genomgripande det är sant — men likväl en början. Den första var väl den nordiska kulturfond, som skulle fritt förvaltas av en styrelse bestående av ett lika antal parlamentariker och av regeringarna utsedda personer. Förslaget väckte opposition från en nära berörd svensk regeringsledamot. Han fann det principiellt felaktigt att den exekutiva makten vid fördelning av några miljoner kronor togs ur regeringarnas händer. Sent skall jag glömma den diskussion härom som utspann sig vid en regeringscheferna, rådspresidiet och sekretariatet omfattande sammankomst, där Fagerholm med mycken ironi utvecklade de oerhörda risker som Sveriges rike skulle löpa, ifall dess regering avstod från denna exekutiva makt. Mitt intryck var att den svenske regeringschefen snarast delade Fagerholms uppfattning men av hänsyn till sin regerings-

kollega i Stockholm inte för ögonblicket kunde gå längre än att lova att saken skulle tas upp på nytt. Så skedde och ett positivt beslut fattades.

Vi politiker är stort tack skyldiga för det intresse en talrik skara pressmän redan från början ägnade rådets arbete, trots att vi sällan kunde tillhandahålla några politiska kriser eller hårda sammandrabbningar i debatterna. Att bidra till opinionsbildning för ett närmande mellan Nordens folk är en av Nordiska rådets uppgifter. För dess fullgörande är goda relationer till pressen och dennas medverkan ett ofrånkomligt villkor. Kanske inverkade det gynnsamt att rådets sessioner redan från början blev trivsamma och gav möjlighet till personliga kontakter mellan pressfolk, ämbetsmän och politiker — ibland bättre än på hemmaplan.

Förtjänsten av att rådets arbete förlöpt utan svårare brytningar eller tungroddhet och gav väsentliga resultat tillkommer i hög grad sekretariatet, som med ytterst begränsade personliga resurser fått det hela att löpa. Jag vill betona att detta är en insats långt utöver de vanliga! Härtill kom att många initiativ som togs av rådets ledamöter i verkligheten härstammade från någon medlem av sekretariatet. Betydelsefull är naturligtvis dettas utvidgning under senare år med nya poster och mycket kvalificerade krafter. En annan viktig organisatorisk reform är tillkomsten av ämbetsmannakommittéer inom en rad områden.

Den stora händelsen för rådet på 1960-talet var naturligtvis Helsingforstraktaten år 1962 som kompletterades nio år senare. Det är ett avtal mellan regeringarna men Nordiska rådet medverkade i hög grad vid dess tillkomst och utformning. Traktaten har kallats för ett ramavtal men bör snarare betecknas som grundlagen för samverkan mellan Nordens fem stater. Den uppställer mål och principer för samarbetet "på det rättsliga, kulturella, sociala och ekonomiska området samt i fråga om samfärdseln och miljövården". Men där finns också en ganska långt gående konkretisering, vilken kompletteras av mera ingående specialavtal om samarbete inom kulturlivet och på transport- och kommunikationsområdet liksom av en miljövårdskonvention.

Det nya mycket informella och vitt syftande samarbetet på Nordkalotten måste också nämnas liksom kontakterna på energiförsörjningens område. Vad de kan leda till återstår att se. Det kommande samarbetet över riksgrensarna på Nordkalotten är ett nytt bevis på hur Nordiska rådet och regeringarna söker undgå byråkratiska omvägar. Över huvud taget är samverkan på det regionalpolitiska området ett nytt och lovande grepp.

Ytterst betydelsefullt är det att regeringarna år 1973 skapade fastare former för sitt nordiska samarbete genom bildande av Nordiska ministerrådet, som ansvarar för samverkan i Nordiska rådet och skall fullgöra de uppgifter som Helsingforstraktaten stadgar.

Två speciella drag i dessa avtal på 1970-talet vill jag gärna påpeka.

I traktaten fastslås att myndigheter i de nordiska länderna får skriftväxla direkt med varandra i andra ärenden än sådana som bör gå genom utrikesförvaltningen. Detta är ett intressant försök att förenkla och underlätta kontakterna på ett sätt som nog får många sanna byråkrater att skaka på huvudet. I miljöskyddskonventionen stadgas att den som drabbas av störning från miljöskadlig verksamhet i en annan av de fem staterna får föra talan direkt inför domstol eller administrativ myndighet i den ifrågavarande andra staten, t. ex. beträffande skadeförebyggande åtgärder eller ersättning för skadan. Här finner vi återigen ett prov på en oformalistisk inställning.

Någon frågar kanske efter de konkreta formerna av samverkan, där Nordiska rådet har gjort betydelsefulla insatser. Låt mig av tidsskäl nämna endast några få. Först vill jag understryka att hundratals mindre genomgripande reformer som Nordiska rådet har tagit initiativ till naturligtvis tillsammans utgör en ytterst betydelsefull gärning.

Till de särskilt betydelsefulla tingen hör skapandet av en gemensam arbetsmarknad redan året efter Nordiska rådets tillkomst. Saken var naturligtvis förberedd av intresserade socialministrar och andra, vilket också gäller överenskommelsen om social medborgarrätt i Norden följande år. Den som överflyttat till annat nordiskt land åtnjuter där i huvudsak samma sociala förmåner som detta lands medborgare gör. Tillsammans är detta en radikal ändring i arbets- och levnadsförhållandena i vår del av världen. Nära en miljon människor i Norden har använt sig av möjligheten att arbeta i annat nordiskt land än sitt eget! Lyckligtvis förbereddes dessa reformer inte så väl som den planerade nordiska tullunionen på 1950-talet, som blev färdig just när utvecklingen i Europa genom planerna på det västliga frihandelsområdet EFTA gjort dess införande inaktuellt.

Företrädare för Finlands regering befann sig 1959 i ett flygplan på väg till Kungälv utanför Göteborg där regeringarna och Nordiska rådet hade samlat ett antal representanter för att, som man trodde, besluta om en överenskommelse. Då flygplanet närmade sig målet fick man i ett telegram till planet från Kungälv beskedet att hela tullunionsfrågan skjutits åt sidan i det nya läget. Arbetet i Norden kunde nu inriktas på en ekonomisk lagstiftning och annan näringspolitik m. m., vilket återstod av den nordiska planen. Den svenske handelsministern hänvisade tröstande till detta. I sitt tacktal vid regeringsmiddagen svarade Karl August Fagerholm att den som går på björnjakt finner nog en klen tröst om han i stället lyckas skjuta en kanin.

Lyckligtvis befanns detta vara en inte helt rättvisande bild. I hägnet av Eftas tullfrihet och en rad smärre reformer och standardiseringar med Nordiska rådet som initiativtagare har varubytet mellan de fem nordiska staterna utvecklats med glädjande snabbhet — omkring dubbelt så fort som den i och för sig växande handeln med andra euro-

peiska länder. De många affärsföretagens förmåga att utnyttja den fria handelns möjligheter förtjänar ett erkännande. Jag vill också framhäva att slutförhandlingarna kring den s. k. Kennedy-ronden några år senare för de nordiska ländernas del underlättades av att de i slutfasen gick fram i samlad trupp med *en* talesman för gruppen. Det förlorade vi säkerligen inte på — tvärtom. I andra länder var man imponerad av denna nordiska förmåga att sammanjämka de skiftande intressena.

På det kulturella området har tyvärr olikheterna ökats vad beträffar den högre utbildningen i de olika nordiska länderna, vilket hämmar möjligheterna att förlägga en del av utbildningen till annat nordiskt lands universitet. Däremot har samverkan på forskningsområdet tilltagit. Men det mesta som omnämns i kulturavtalet av 1971 — även kallat "Nordkult" — återstår att göra, trots välkomna kulturfonder och administrativa organ.

Spridningen av nordisk litteratur på danska, norska och svenska lämnar alltså mycket övrigt att önska — trots litteraturprisens utan tvivel nyttiga verkan. Det är fortfarande svårt för många människor att övervinna "tröskelsvårigheterna" vid läsning av böcker och tidskrifter på ett angränsande språk och att följa radions och televisionens program. Mig synes det klart att undervisningen i grannlandsspråken måste ges mer tid och intresse i våra skolor, inte minst i de svenska.

Med glädje konstaterar jag att vuxenutbildningen ägnas ökad uppmärksamhet, ett delvis nytt område där trängseln på studieplanerna är mindre än i de vanliga skolorna. I detta sammanhang vill jag också nämna de nya planerna för ett radikalt vidgat samarbete på radio- och TV-området med hjälp av en gemensam satellit. Om den saken förverkligas, blir det ett jättesteg framåt mot vidgad nordisk kontakt. Men det kommer — särskilt de första åren — att krävas en del program som tillrättalagts för sitt syfte genom extra tydlighet i uttal — till underlättande av förståelsen i grannländerna. Dessutom behövs en fortgående serie av korta program med pedagogiskt syfte till komplettering av skolornas undervisning i grannlandsspråken. Satelliten bör också ge ökade möjligheter att vidga många slag av kulturellt samarbete med andra språk-områden i Norden än de tre skandinaviska. Även andra vägar bör beträffas i detta viktiga syfte.

Jag vill inte trötta mina åhörare genom att här redogöra för fler av de betydelsefulla ting som har tillkommit på N.R.:s initiativ, från passfriheten endast ett år efter rådets första session och hela vägen genom beslut om en nordisk investeringsbank fram till rekommendationen om kommunal rösträtt för nordiska medborgare i det nordiska land där de är bosatta.

På två viktiga områden har resultatet blivit klen. Jag tänker på förslaget om en viss harmonisering av inkomstbeskattningen i varje fall för affärsföretag.

Planerna på bättre kommunikationer över Öresund och en gemensam lösning av flygplatsfrågan har som alla vet inte heller lett till resultat. Skrämselbilder av en jättelik Örestad på båda sidor om sundet har hjälpt till att göra saken inaktuell. Kanske kommer tiden för ett nytt mera miljövänligt grepp under 1980-talet.

Nordiska rådet har inte haft till uppgift att diskutera utrikespolitik och försvar. Ett undantag skedde för ungefär ett år sedan vid den s. k. torskkonflikten mellan Island och Storbritannien. Rådet antog ju då ett uttalande till stöd för Islands hävdande av sina fiskerättigheter. Årets debatt i rådet visar att intresset för ett meningsskifte i utrikespolitiska frågor är växande.

För att genom min selektiva diskussion något belysa rådets karaktär och verksamhet vill jag peka på en sak, som man funnit svårt att ta upp fastän den är av stor vikt för de ekonomiska förbindelserna mellan medlemsstaterna. Jag tänker på kurserna för våra valutor — ett område där Danmark, Norge och Sverige redan för cirka ett århundrade sedan nådde långt genom den s. k. skandinaviska myntunionen. Kronorna var lika värda och sedlarna gångbara i alla tre länderna. Efter kriget har de inbördes värderelationerna gått upp och ner. Det gäller även Finlands och Islands valutor. De tre skandinaviska regeringarna har varit nog vänliga att i dag styrka min argumentation genom ett alldeles färskt exempel: en ändring av kronornas inbördes kurser i förhållande till andra valutor.

Denna oroliga valutautveckling hänger samman med den starka och ingalunda parallella inflationen i våra länder. Här möter ett samhällsproblem som med fördel skulle kunna utforskas och diskuteras på nordisk bas, nämligen *kampen mot inflationen*, i syfte att underlätta en bättre samordning än hittills. Det behövs mera och mera spridda kunskaper om inflationens skadeverkningar, natur och botemedel under i Norden rådande institutionella förhållanden.

Alla folkgrupper skulle ha gagn av en radikal sänkning av inflationsgraden. Sysselsättningen skulle bli tryggare och levnadsstandarden som fortfarande är låg för stora folkgrupper skulle bli högre. Orättvisa kapitalförluster för spararna skulle minskas. Vi har nyligen fått en nordisk miljövårdskonvention. Varför inte pröva möjligheten av samarbete om *den samhällsekonomiska miljövården* genom bättre skydd för penningvärde och ekonomisk stabilitet? Inflationen spelar en liknande negativ roll inom den ekonomiska miljön som narkotikan gör inom den sociala miljön och hälsovården. Låt oss klara ut och göra känt för våra folk hur orättvist och godtyckligt inflationen verkar och hur mycket den försvårar en stabil sysselsättning, så att alla kretsar i folken blir villiga att verkligen satsa på inflationens bekämpande.

Den samverkan mellan olika samhällsgrupper *inom varje land* som kommer att krävas, är det troligen lättare att uppnå om ett nordiskt

handlingsmönster kan skapas i stora drag. Varje folkgrupp i ett land kan ju finna ett visst stöd hos motsvarande grupper i grannländerna, vilket kan minska riskerna för negativa konsekvenser av planerade åtgärder. Utsikterna till goda resultat i arbetet för ekonomisk stabilitet och utveckling skulle växa.

Jag tänker här inte närmare diskutera den för några år sedan framförda tanken att göra de partipolitiska motsättningarna mera framträdande i rådets arbete i avsikt att liva upp debatterna eller lägga en grund för att få fram alternativa riktlinjer för samverkan i Norden. Rådsledamöterna skulle som fallet är i Europarådet gruppera sig efter sådana partipolitiska åsiktsdifferenser och samhällsåskådningar, oberoende av sin nationstillhörighet. Det brukar sägas att puddingens kvalitet bedöms bäst sedan man börjat äta den. Det är nog naturligt att avvakta resultaten av de hittills endast svagt spirande tendenserna till partipolitiskt präglade organisationsformer och förslag. Nordiska rådet är ingen diskussionsklubb utan ett instrument för praktiskt politiskt arbete. Det är svårt att i förväg bedöma möjligheterna att förverkliga majoritetsrekommendationer av rådet vilka starkt präglas av den ena eller andra samhällsåskådningen. Beslut krävs ju av fem parlament som kanske har olika majoritetsförhållanden och av fem regeringar som i regel inte har samma politiska färg. Hittills har det gått bra för regeringar med skiftande politisk inställning att komma överens i flertalet nordiska samarbetsfrågor, vilket för övrigt säkerligen i åtskilliga fall underlättats av Nordiska rådets arbete och verksamhet.

Med sin nuvarande under 1970-talet förstärkta konstitution och utvidgade om än måttliga administrativa apparat och sin förmåga att undvika formalism, bör Nordiska rådet ha goda förutsättningar att som hittills även i framtiden medverka till betydelsefulla resultat i samverkan med Nordiska ministerrådet. — Nordens folk har det senaste kvartsseket kommit varandra närmare i det dagliga arbetet. Till de aktuella och centrala uppgifterna under kommande årtionden hör som jag redan påpekat men vill särskilt understryka en radikal förbättring av den språkliga förståelsen genom insatser av skolor, radio och television och särskilda åtgärder för ökat kulturellt utbyte med de icke skandinaviska språkområdena i Norden.

I den förändringens värld vari vi lever möter våra folk stora uppgifter, för vilkas lösning samarbete är en viktig förutsättning. Här har Nordiska rådet, som de 25 åren visat, sin roll att spela. Genom en vitalisering av samarbetet under 1970-talet har man visat en vilja att ta nya tag, som är löftesrik, när rådet nu går att — under ett nytt kvartssekel — möta nya uppgifter i den nordiska samhörighetens tjänst.

Nordisk Råds vise president Trygve Bratteli:

Vi går over til den andre hoveddelen av kveldens program, som er utdelingen av Nordisk Råds litteraturpris 1977.

Jeg vil be professor Leif Mæhle gi en presentasjon av årets prisvinner.

Professor Leif Mæhle, Norge:

Miljøvern og ressursbevaring er aktuelle emne i dag. At også språket er ein miljøfaktor og viktig ressurs, det tenkjer vi kanskje sjeldnare på. Men også språket kan utsetjast for forureining, inflasjon og forarming. Frå reklame, massmedia, popindustri, kvasivitskapleg fagsjargong, forskjellig slag propaganda, ja, kanskje også frå veltalende politiske debattantar er språket utsett for press og slitasje og treng vern og røkt, "vård". Beste vern og styrking er vel at språket som ressurs får tilførsle frå ei frisk og levande diktning, ein rein ordkunst som tar vare på og byggjer ut dei enkle, sterke grunnverdiane i språket.

I nordisk litteratur i dag er det knapt nokon som fyller ei slik oppgåve betre enn Bo Carpelan, vinnar av Nordisk Råds litteraturpris i år. Ein meir finstemt ordkunstnar og varsam forvaltar av språklege grunnverdier skal ein leite lenge etter. Dette er det første som slår ein ved Bo Carpelans diktning: Han er ein lågmælt lyrikar, fåordig og stillfarande. Enkle, naturnære ord får i dikta hans bera fram vare, skarpe sansingar, i små dikt med ei overraskande, eksplosiv kraft og ei intens livsoppleving.

Mot stillhetens centrum
söker sig orden,
lätta som berg,
burna av vindar,

seier han i eit dikt.

La meg innleiingsvis sitera eit eksempel til på Carpelans poetiske miniatyrkunst, eit lite dikt som samtidig gir hans litterære program i eit nøtteskal. Det heiter "Dagen öppnas" og er frå ei av hans tidlegere samlingar:

Dagen öppnas,
fåglar sväva över vattnet,
ett moln rör sig förbi
och jag återupptar mitt verk
att av två ord
återvinna ett.

". . . . av två ord/återvinna ett" — eller som han ein gong uttryckte det i eit intervju:

För mig innebär lyrik begränsning och koncentration av ett upplevelsematerial.

Det er fint å kunne gi den store nordiske litteraturprisen til ein forfattar med ein slik estetikk, eit slikt språkprogram. Det er eit godt val — det seier også kommentarane rundt i nordisk presse.

Ser vi dei to siste pristildelingane i samanheng, legg vi merke til noko interessant: Islendingen Ólafur Jóhann Sigurdsson i fjor — lite kjend för i dei andre nordiske landa, men med Nordisk Råds litteraturpris brått omsett og spreidd over heile Norden — ein diktar frå eit lite språksamfunn lengst vest i Norden; og no i år Bo Carpelan, ein representant for eit avgrensa litterært miljø, det finlandssvenske, lengst aust i Norden. Eit slag innramming og grensemarkering av det nordiske kulturfellesskapet, kunne ein seie, og ei påskjønning til to litteratursamfunn som på ulika måtar og til forskjellige tider har skapt noko av det finaste i nordisk dikting. Mange har nemleg sett Bo Carpelan som ein verdig vidareförar av den store perioden i finlandssvensk litteratur, omkring 1920 og utover, med namn som Södergran, Diktonius, Parland, Björling og Enckell. Men om Bo Carpelan i åra etter debuten med vellvillig skjemt gjekk under namnet "tillväxten", fylde han snart ein sjölvstendig og viktig plass i finlandssvensk dikting.

Bo Carpelan er född i 1926 og voks opp i enkle forhold i ein bygård her i Helsingfors — ein innbiller seg at dei skarpe miljøglimta i diktsamlinga "Gården" frå 1969 har sin bakgrunn i diktarens eigen barn-dom. Han tok studenteksamen i 1946, byrja studere humanistiske fag, vart fil. kand., og tok i 1960 doktorgraden på avhandlinga om Gunnar Björlings dikting. Da hadde han alt lenge vore tilsett ved Helsingfors Stadsbibliotek, der han no er biträdande sjefsbibliotekar. Men kva med å kombinere dikting med eit ansvarsfullt heiltidsyrke? "För mig är det viktigt att komma i kontakt med människor", svarar Bo Carpelan.

Ved sida av studium, forskning og jobb har han altså vore produktiv diktar i 30 år. Han debuterte som 20-åring i 1946 med diktsamlinga "Som en dunkel värme", og boka "I de mörka rummen, i de ljusa", som han no får litteraturprisen for, er hans 11. diktsamling. Han har også gitt ut fire barne- og ungdomsböcker — bökene om Anders er vel kjende også i andre nordiske land — eit tjuetal dramatiske arbeid for radio, TV og scene. og dessutan to romanar. Romanen "Rösterna i den sena timmen" frå 1971 gir eit nifst bilete av menneske som opplever ein atomkatastrofe, og grip såleis rett inn i angsten i vår eiga tid. Carpelan har sagt at ein god forfattar alltid skildrar si tid; men han legg til: "Han är inte god författare om han stannar vid detta." Diktarens sosiale ansvar er "att ärligt skildra vad han upplever", seier han ein annan gong. Men han kan også uttrykke det slik:

"Är det något bevänt med en diktare an knyter han till de ständiga och ständigt aktuella motiven: födelse, kärlek, lidande, åldrande, död."

Så seint som i fjor haust sa han i eit intervju:

"Jag tror inte att författaren på kort sikt kan förändra samhället

..... men han kan medverka till att man så småningom förändrar synen på tillvaron.”

Det er altså for ei diktsamling han får litteraturprisen, og det er som lyrikar han har nådd sin høge posisjon i Finland og Norden. I dikta kan ein også tydelegast følgje hans vekst og utvikling.

Dei to første diktsamlingane, ”Som en dunkel varme” (1946) og ”Du mörka överlevande” (1947), vil han ikkje lenger riktig vedkjenne seg. ”Jag började litet osäkert; jag var ganska romantisk”, seier han sjölv. Sansingane kan alt her vere skarpe, men uttrykksmåten er somtid noko poetisk bunden, monoton og høgstemd — altså positivt og negativt i blanding, f.eks. i versliner som desse:

Den gråa dagen är en fast klippa
på vilken sköra drömmar tyst faller.

Men så skjer det noko: I dei naivistiske kortprosadikta i samlinga ”Minus sju” (1952) gjennomfører han ei sjölvvironisk ransaking og ei reinsing av sitt lyriske medium. Han nærmar seg tinga med nær sansing og intens poetisk innleving i det verkelege. Slik opnar f. eks. prosadiktet ”Hästen”:

Den kvällen vår gamla häst begravdes var den eviga
havsvinden from och mjuk.

Og i dei diktbøkene som no følgjer, byrjar hans poetiske profil å tre fram i stadig skarpere drag. I ”Objekt för ord” (1954), rik bl. a. på kjærleiksdikt, formulerer han noko som kan oppfattast som eit litterært program:

Jag lägger mitt ord på mörkrets städ
och slår på det med en stjärna,
hård som ditt öga, skönhet.

Eit gjennomgåande tema i Carpelans lyrikk er ”föränderligheten, förvandlingen”, har det vore sagt. Og i den neste samlinga, ”Landskapets förvandlingar” (1957) registrerer han dei finaste skiftingane i eit ytre og indre landskap, talar om —

ett hjärta
vars gränser förvandlas, ett landskap som
ständigt förvandlas,
dock alltid detsamma.

Med enkle ord, rike på overtonar, vitnar dikta her om ro og tryggleik midt i uro og splitting:

Jag färdas, obesegrad, med handen
knuten kring ordets roder.

Ja, ”med handen/knuten kring ordets roder” seglar poeten Bo Carpelan vidare utover i 1960-åra, og skaper da noko av sitt aller finaste. Av dei enkle og lysande klare dikta i samlinga ”Den svala dagen” (1961) kunne det vere freistande å sitere mange. Eg skal nöye meg med eitt —

Det stumma gräset", karakteristisk også for den poetiske problematikken dikteren ~~no~~ strevar med:

Hjärtat överensstämmer inte med sina gränser,
dikten inte med verkligheten,
verkligheten inte med Guds dröm.

Vad är det för en dialog som förvandlar dig
utan att du själv förvandlas?

Sök inte i det stumma gräset,
sök det stumma gräset.

I samlinga "73 dikter" (1966) går han vidare med si konsentrerte uttrycksform, med ordknappe, forenkla naturbilete som prøver å uttrykke det useielege i tankar og stemningar. Men så har Bo Carpelan verkeleg "byrja på nytt" i "Gården" (1969), ei samling med detaljrike og likevel pregnante dikt om barndomens bygård, og om barnets kjensler og opplevingar i eit fattig bymiljø med mange merkelege menneske. Med si sterke forankring i eit konkret sosialt miljø inntar desse dikta ein plass for seg i Carpelans lyrikk og viser at både det knappe og det meir fyldige kan brukast som poetisk uttrycksform, til ulike emne. Eller, som han seier det i diktet "En av poetikerna" i den neste samlinga "Källan" (1973):

Det viktigaste är kanske inte att reducera
utan att välja bort den oklara bakgrunden,
av två ord skapa tre viktigare.

Men verken i "Källan" — med si kretsing om tid, död og forvandling — eller i den aller siste samlinga gir dikta inntrykk av at det ordrike har blitt eit kjennemerke for Carpelans poetiske stil. Å "välja bort den oklara bakgrunden" kan jo nettopp vere å utnytte den eksplosive kraft i det poetiske ordet, slik at det er mogleg "Av två ord skapa tre viktigare". — Slik forstått representerer dette ei enorm verdiinvestering i diktarordet, og det fører dermed vidare ein vilje til konsentrasjon og uttrykksfylde som har gjort seg stadig sterkare gjeldande i Carpelans lyrikk, og som når sitt høgdepunkt i hans siste samling "I de mörka rummen, i de ljusa".

Det første som slår ein, er at dikta i årets nordiske prisbok har ein uvanleg sterkt personlig tone, var og logmælt, men samtidig nær og eksakt i sansing og gjengiving av den ytre og den indre verda. For resten — ordet "gjengiving" er visst misvisande. "Poesien, når den lykask, skapar någonting nytt, inte bara avbildar", sa Bo Carpelan nyleg i eit intervju. Korleis ei slik skaping kan foregå, ser vi av eit lite haustdikt, eit av dei kortaste i boka — eit meisterstykk i poetisk konsentrasjon og miniatyrkunst:

Milda dag med den första höstliga kylan,
var välkommen som vän och stanna hos oss,
tänd mitt lugn som om kvällen mitt hems lampa.

Med bakgrunn i slike vers er det forståeleg at kritikarane har tala om Carpelans ordmagi, om hans "suggestive fåordighet" og om at "hans dikt växer obegränsat". Carpelan har også sjölv tala om å våge "att vara enkel" — utan å bli platt. Det er, seier han, "en sorts enkelhet, som ibland är så enkel att människorna inte förstår den". Og her siterer han Björlings ord om at "en gång skall jag bli så enkel att bara fåglarna förstår mig". Men det er altså enkelt på ein spesiell måte, og ikkje nødvendigvis lett. Treffande har det vore sagt at hans dikt er "inövning i verkligheten". Avstanden mellom diktet og det opplevde inntrykket er redusert til eit minimum; han skriv på ein måte så direkte om si eiga oppleving av det konkrete han ser og sansar omkring seg, i seg. "Att dikta är för mig att lyssna med ögat", har han sagt.

Utgangspunktet er som oftast eit naturinntrykk, og i Carpelans lyrikk möter vi eit typisk finsk og nordisk landskap, med skog og sjö og vind og berg. i skiftingar av sol og skugge, lys og mørker. Carpelan har ofte fortalt kor viktig naturen er for han; han seier at han

"betraktar den som levande, och jag vill ha kontakt med den".

Og i dikta hans er det i hög grad ein levande natur, ikkje statiske naturskildringar, men eit landskap i kontakt og korrespondanse med menneskesinnet, i ustansenlege skiftingar og forvandlingar. Hans finstemte og sensible poetiske instrument registrerer dei minste rörlene i sinn og landskap med slåande presisjon, liksom nær sjölve grunnopplevinga. Eit par eksempel:

Plötsligt, i den hårda vinden
blev den stilla,
hördes den,
vinden.

I det heile er vinden eit naturelement som ofte er med i Carpelans dikt:

I skogen finns bara ett eko,
en tystnad i dig.
Sedan finns det ett träd i vilket
vinden slår ned.
Det börjar, ensamt, darra.

Vind, rörsle, forandringar er grunnelement i den poetiske verda "I de mörka rummen, i de ljusa".

Men dikta handlar også om det som skjer mellom menneske, mellom eit eg og eit du, og om det å eldast, og om å leva i eit grenseland. Dikta prøver å fange inn det vikande og flyktige i dei fine overgangane mellom lys og mørker, mellom liv og död — "Jag vandrar än i skugga, än i ljus," heiter det i eit dikt.

Meir enn noko anna er dette ei bok om menneskeliv i forvandling. Det store ukjende kastar dystre skugar, men mennesket på si virrande

vandring opplever lysstrålane enda sterkare. Skarpe kontrastar og store spenningar er nedlagde i dei livsbileta som dikta tolkar, men også harmonisk oppløysing av spenningane, ja, i somme dikt jamvel forsøk på utvisking av grensa mellom tid og rom.

Det är inte tiden som förändrar oss
det är rummet,

heiter det i det siste diktet i samlinga. Og grunnstemninga for det mennesket som lever her, ”I de mørke rummen, i de ljusa”, den er prega av rikdom, livsfylde:

I sommarkvällen
är det en gräns
mellan luft och land,
gräs och gren,
stillheten och den seende,
så enkelt förnimbar
att allt växlar, glider in
som en kropp i en annan,
och ändå åtskilt,
en gräns mellan livet
och det utsägbara,
utforskade,
okända.

I sommarkvällen
växer sommaren
med blommors tystnad.

I dikt som dette ligg bakgrunnen til juryens motivering for å gi Nordisk Råds litteraturpris til Bo Carpelan for diktsamlinga I de mørke rummen, i de ljusa. Slik lyder motiveringa:

”i en klar og stram lyrik förmår Bo Carpelan
att uttrycka samspelet mellom yttre og inre
verklighet i en växling mellom dödsmedvetande og livskänsla.”

Författare Bo Carpelan, Finland:

Ärade festpublik!

Ärad är jag og glad över det pris som mig givits — ett tack riktar jag även till Leif Mæhle för hans ord som beskrivit någon jag genom hela mitt liv strävat att lära känna. Lika är vi alla i denna längtan att genom byggande ord og handling tränga till jaget fram og där finna ett mänskligt gemensamt: födelse, barndom, kärlek og livstro men även lidande, ensamhet, död men även ljusgenomträngda stunder av lycka: allt som vi upplevt strävar till ord og uttryck.

Olika sträckas emellertid språkets rötter i jorden — dock gärna

framför jag här en enkel sanning: en finlandssvensk dikt
 suger sin näring ur samma jord som den finska:
 Kivi finner hos Runeberg stöd och Diktonius åter hos Kivi;
 ensamma lever vi ej — ej Södergran i Raivolans skog av lärkträd,
 Björling fram för sin Brunnsparksvidd, Enckell på Vättiläs marker:
 alla visar de med sin förankring i detta lands jordmån
 hur ju djupare språkets rot desto mer vittfamnande kronan
 fångande fria vindar både från öster och väster.

Mycket kunde jag nämna om minoritetens trångmål,
 om en begränsad läsekrets, små förlag, om okunskap, ointresse
 som i nordiska sammanhang mött och möter det finlandssvenska:
 ej utan egen skuld är vi i skapandet av våra myter.
 Hellre nämner jag dock allt det goda, de fördelar
 tvåspråkigheten oss skänker — detta att vi kan plocka
 mognadens frukter från tre träd — ett finskt, ett finlandssvenskt
 och ett rikssvenskt;
 där, tycks det mig, ligger våra kolleger från övriga nordiska land i lä.
 Delar gör vi dock mer eller mindre jämt en bister tids svårigheter
 för orden:

där det blir mörkt materiellt växer den andliga hungern
 efter diktens utblick och bokträdets svalkande skugga.
 Kortsynt och dumt är då att i sparsamhetsnit avlöva detta.
 Drömmar, känslor, sinnesintryck, former och färger
 är för den plågade kuggen i maskineriet ett måste — vi tränas
 träget genom hela vårt liv att springa i hjärnans kamrar,
 hjärtats står låsta, känslans ord finner ej grogrund och uttryck.
 Här är en räddning i diktens erfarenheter och kritiska känsla,
 här en levande skola för våra fem sinnen.
 Mången ibland oss skryter med att den ej läst poesi sen skolan.
 Det är som hörde jag någon stoltsera: jag har ingen barndom,
 har inga ungdomsminnen, kan ej stanna och lyssna —
 armt blir vårt liv utan ordens arkitektur som oss bygger,
 mänskligt det blir och varmt när vi lyssnar till dikten.
 Sak har i dröm sin början, fakta sin rot i vision.
 När så en maktens hand griper konstens träd och rycker det upp ur
 jorden,
 rotlöst är trädet men värre: i människans landskap står ett sår
 och blöder oläkligt.

Låt mig sluta denna epistel med en dikt — den kan om ni vill
 skildra en junimorgon, dess ljus i vår skärgård — ett vackrare
 ljus kan jag ej finna någonstans hur jag än söker —
 men denna bild är kanske även en strävan att tolka

diktens försök att på en grund av experimentum — upplevt —
s k a p a v e r k l i g h e t — den lyder i korthet sålunda:

Ljuset faller på fågelns vingar
och fågeln sträcker dem, glider ut
och skapar rymden.

Tack för ordet!

REGISTER

Översikt

över sakernas behandling

nr	S a k r u b r i k
	<i>A. Medlemsförslag</i>
A 452/s	Medlemsförslag om förkortning av arbetstiden
A 465/k	Medlemsförslag om utförelse av antikviteter från de nordiska länderna
A 466/e	Medlemsförslag om utnyttjande av alternativa energikällor
A 468/k	Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt forskningscentrum för lantbrukskooperation
A 469/k	Medlemsförslag om samnordisk insats för främjande av cirkuskonsten
A 470/e	Medlemsförslag om årliga nordiska handlingsprogram för gemensam insats inom utvecklingshjälpen
A 471/k	Medlemsförslag om gemensam nordisk insats för att öka undervisningsutbudet i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter
A 472/j	Medlemsförslag om en nordisk konvention om gemensamma regler för godkännande av datasystem på ADB som innehåller personuppgifter m. m.
A 473/e	Medlemsförslag om nordisk samverkan för hantering av radioaktivt avfall
A 474/s	Medlemsförslag om nordisk arbetsmarknad för tandtekniker m. m.
A 475/s	Medlemsförslag om upprättande av en nordisk databank för lediga platser
A 476/e	Medlemsförslag om samordning av de nordiska ländernas forskning om samt kartläggning och utnyttjande av havets resurser
A 477/j	Medlemsförslag om införande av offentliga utskottsutfrågningar i Nordiska rådet
A 478/e	Medlemsförslag om nordisk insats för att underlätta nyetablering av mindre och medelstora företag grundade på innovationer
A 479/e	Medlemsförslag om nordisk samverkan för att främja u-ländernas intressen inom världshandeln
A 480/j	Medlemsförslag om avgivande av regeringsberättelse om det nordiska samarbetet till de nordiska parlamenten
A 481/k	Medlemsförslag om förbättrad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet
A 482/e	Medlemsförslag om nordisk insats för att bevara den fria sjöfarten
A 484/e	Medlemsförslag om den nordiska samverkan på biståndspolitikens område
A 485/k	Medlemsförslag om en undersökning av kulturindustrins påverkan i de nordiska länderna
A 486/k	Medlemsförslag om utvecklande av de nordiska ländernas fonogramarkiv
A 487/k	Medlemsförslag om firandet av Nordens dag vid fastställd tidpunkt årligen i hela Norden
A 488/s	Medlemsförslag om upprättandet av ett nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor
A 489/t	Medlemsförslag om samnordisk insats mot trafikolyckor
A 490/t	Medlemsförslag om förbättring av barnens trafikmiljö
A 491/k	Medlemsförslag om åtgärder för ökad spridning av nordisk film inom Norden
A 492/e	Medlemsförslag om en nordisk bank för utvecklingsländerna
A 494/s	Medlemsförslag om förenhetligad medicinsk nomenklatur

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
313	251		6	2016		A 452/s
346	297		14	2032		A 465/k
362	224				utan åtgärd	A 466/e
380	298		15	2034		A 468/k
392	300				utan åtgärd	A 469/k
402	239		5	2014		A 470/e
433	295		13	2030		A 471/k
445	216				utan åtgärd	A 472/j
457	226		1	2006		A 473/e
474	256				utan åtgärd	A 474/s
492	253				utan åtgärd	A 475/s
510	230				utan åtgärd	A 476/e
530	217				utan åtgärd	A 477/j
538	234				utan åtgärd	A 478/e
558	239		5	2014		A 479/e
563	218				utan åtgärd	A 480/j
571	291		12	2028		A 481/k
590	231		3	2010		A 482/e
605	239		5	2014		A 484/e
609	300		16	2036		A 485/k
621	302		17	2038		A 486/k
631	304				utan åtgärd	A 487/k
639	253		7	2018		A 488/s
654	278		10	2024		A 489/t
684	280		11	2026		A 490/t
703	304		18	2040		A 491/k
723	242				utan åtgärd	A 492/e
737	271				utan åtgärd	A 494/s

S a k	
nr	r u b r i k
A 495/j A 499/e	Medlemsförslag om självständig färöisk representation i Nordiska rådet Medlemsförslag om nordiskt finansieringsstöd till färöisk ekonomi
	<i>B. Ministerrådsförslag</i>
B 19/s	Ministerrådsförslag om nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet
B 20/s	Ministerrådsförslag om program för nordiskt samarbete på social- och hälsovårdsområdet
B 21/e	Ministerrådsförslag om program för nordiskt samarbete inom byggsektorn
B 22/e	Ministerrådsförslag om nordisk konvention om gränskommunalt samarbete
	<i>C 1977. Berättelser</i>
1	Berättelse rörande det nordiska samarbetet
*2/j	Berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning
*3/e	Berättelse från Nordisk statistisk sekretariat
*4/e	Berättelse från det tulladministrativa rådet
*5/k	Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning
*6/j	Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötsel frågor
*7/s	Berättelse från Nordiska läkemedelsnämnden
*8/k	Berättelse från Nordiska samarbetsdelegationen för samhällsforskning
*9/k	Berättelse om de nordiska språknämndernas samarbete
*10/s	Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan
*11/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor
*12/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor
*13/k	Berättelse från NORDFORSK
*14/k	Berättelse från Nordiska jordbruksforskarens förening
*15/j	Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet
16/k	Berättelse från Nordiska kulturfonden 1975
*17/s	Berättelse från Nordiska nämnden för alkoholforskning
*18/s	Berättelse om samarbete på livsmedelslagstiftningens område
*19/t	Berättelse från Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK)
*20/s	Berättelse från Nordiska nämnden för handikappfrågor
*21/t	Berättelse från Nordiska telekonferensen och styrkommittén för nordiskt telesamarbete
*23/k	Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning
*24/k	Berättelse från Nordiska afrikainstitutet
*25/t	Berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning

Tryckt	Behandling		Rekommendation/ yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
753	218				fortsatt behandling	A 495/j
756	308				medlemsförslaget återkallat	A 499/e
760	258		8	2020		B 19/s
787	267		9	2022		B 20/s
812	236		4	2012		B 21/e
827	229		2	2008		B 22/e
848	63					1
	213		1	2042	(jur.)	
	222		2	2044	(ekon.)	
	243		3	2046	(soc. o. milj.)	
	274		4	2048	(trafik)	
	282		5	2050	(kultur)	
1390	61				berättelse ej avgiven	*2/j
1391	61				(till handlingarna)	*3/e
1395	61				(till handlingarna)	*4/e
1396	61				(till handlingarna)	*5/k
1399	61				(till handlingarna)	*6/j
1401	61				(till handlingarna)	*7/s
1404	61				(till handlingarna)	*8/k
1408	61				(till handlingarna)	*9/k
1410	61				(till handlingarna)	*10/s
1417	61				(till handlingarna)	*11/e
1419	61				(till handlingarna)	*12/e
1422	61				(till handlingarna)	*13/k
1424	61				(till handlingarna)	*14/k
1427	61				(till handlingarna)	*15/j
1429	285				styrelsen beviljad ansvarsfrihet; till handlingarna	16/k
1451	61				(till handlingarna)	*17/s
1455	61				berättelse ej avgiven	*18/s
1456	61				(till handlingarna)	*19/t
1459	61				(till handlingarna)	*20/s
1463	61				(till handlingarna)	*21/t
1467	61				(till handlingarna)	*23/k
1472	61				(till handlingarna)	*24/k
1478	61				(till handlingarna)	*25/t

S a k	
nr	r u b r i k
*26/k	Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet
*27/t	Berättelse från Nordiska postföreningen
*28/k	Berättelse från Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)
*29/k	Berättelse från Nordiska publiceringsnämnden för medicin
*30/j	Berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi
*31/e	Berättelse från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samordiskt utvecklingsarbete
*32/s	Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning
*33/k	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning
*34/k	Berättelse från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden
35/e	Berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling
*36/s	Berättelse från Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter 1975/76
*37/s	Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för drogforskning
*38/k	Berättelse från Nordiska konstförbundet
*39/e	Berättelse från Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet
<i>D 1977. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer</i>	
*21/1963/k	Meddelande om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television
*24/1964/k	Meddelande om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte
*5/1965/s	Meddelanden om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m.
*13/1965/j	Meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription
5/1966/j	Meddelande om rekommendation nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen
*7/1966/k	Meddelande om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV
21/1966/s	Meddelande om rekommendation nr 21/1966 angående specialistkompetens för läkare.
29/1966/j	Meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkonvention
*1/1967/t	Meddelanden om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik
*9/1967/s	Meddelande om rekommendation nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet
25/1967/t	Meddelanden om rekommendation nr 25/1967 angående gemensam politik beträffande charterflyg
*2/1968/j	Meddelande om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser
*8/1968/s	Meddelande om rekommendation nr 8/1968 angående utbyte av förvaltningstjänstemän
*9/1968/t	Meddelande om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim
16/1968/s	Meddelande om rekommendation nr 16/1968 angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1488	61				(till handlingarna)	*26/k
1492	61				(till handlingarna)	*27/t
1495	61				(till handlingarna)	*28/k
1498	61				(till handlingarna)	*29/k
1501	61				(till handlingarna)	*30/j
1507	61				(till handlingarna)	*31/e
1511	61				(till handlingarna)	*32/s
1515	61				berättelse ej avgiven	*33/k
1516	61				(till handlingarna)	*34/k
1521	222				till handlingarna	35/e
1549	61				(till handlingarna)	*36/s
1561	61				(till handlingarna)	*37/s
1564	61				(till handlingarna)	*38/k
1572	61				(till handlingarna)	*39/e
1575	61				(till handlingarna)	*21/1963/k
1576	61				(till handlingarna)	*24/1964/k
1578	61				(till handlingarna)	*5/1965/s
1580	61				(till handlingarna)	*13/1965/j
1581	213				slutbehandlad	5/1966/j
1583	61				(till handlingarna)	*7/1966/k
1584	272				slutbehandlad	21/1966/s
1586	200				fortsatt behandling	29/1966/j
1587	61				(till handlingarna)	*1/1967/t
1590	61				(till handlingarna)	*9/1967/s
1591	282				slutbehandlad	25/1967/t
1594	61				(till handlingarna)	*2/1968/j
1595	61				(till handlingarna)	*8/1968/s
1596	61				(till handlingarna)	*9/1968/t
1597	272				slutbehandlad	16/1968/s

nr	S a k
	r u b r i k
*27/1968/t	Meddelande om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning
*35/1968/t	Meddelande om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning
*7/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet
10/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skeppsmedicinsk forskning
*11/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 11/1969 angående Nordisk Journalistkursus
12/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 12/1969 angående likartad lagstiftning om transplantation
*16/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 16/1969 angående läkemedels-samarbete
17/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikterapiens område
18/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 18/1969 angående musiksamarbete
*23/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 23/1969 angående zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige
25/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 25/1969 angående stereofoniska radioutsändningar
*27/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande de nordiska språklektorerna
*29/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildning
*1/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal
3/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 3/1970 angående utbildning av sjukhusadministratörer
6/1970/j	Meddelande om rekommendation nr 6/1970 angående lagstiftningen beträffande medborgarskap för barn
7/1970/j	Meddelande om rekommendation nr 7/1970 angående jämlikhet vid naturalisation
*9/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV
*13/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet
*14/1970/e	Meddelande om rekommendation nr 14/1970 angående forskningsinstitut för framtidsfrågor
*15/1970/t	Meddelande om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Kare-suando
16/1970/t	Meddelande om rekommendation nr 16/1970 angående Blå vägens utbyggnad till Europaväg
28/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 28/1970 angående forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan
*30/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening
*32/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturrexikon

Tryckt s.	Behandling		Rekommendation		Annat beslut innehåll	Sak nr
	s.	s.	nr	s.		
1600	61				(till handlingarna)	*27/1968/t
1601	61				(till handlingarna)	*35/1968/t
1602	61				(till handlingarna)	*7/1969/k
1603	182				fortsatt behandling	10/1969/s
1604	61				(till handlingarna)	*11/1969/k
1605	272				slutbehandlad	12/1969/s
1607	61				(till handlingarna)	*16/1969/s
1608	307				nya meddelanden	17/1969/k
1610	307				slutbehandlad	18/1969/k
1612	61				(till handlingarna)	*23/1969/s
1615	307				slutbehandlad	25/1969/k
1617	61				(till handlingarna)	*27/1969/k
1618	61				(till handlingarna)	*29/1969/s
1619	61				(till handlingarna)	*1/1970/s
1620	273				slutbehandlad	3/1970/s
1622	220				slutbehandlad	6/1970/j
1625	220				slutbehandlad	7/1970/j
1627	61				(till handlingarna)	*9/1970/k
1628	61				(till handlingarna)	*13/1970/k
1629	61				(till handlingarna)	*14/1970/e
1630	61				(till handlingarna)	*15/1970/t
1631	282				slutbehandlad	16/1970/t
1633	273				slutbehandlad	28/1970/s
1635	61				(till handlingarna)	*30/1970/s
1636	61				(till handlingarna)	*32/1970/k

nr	S a k
	r u b r i k
33/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 33/1970 angående nordiskt sjukhusfysikersarbete
34/1970/t	Meddelande om rekommendation nr 34/1970 angående nordisk giltighet för körkort
*35/1970/t	Meddelande om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon
*1/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 1/1971 angående samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa
*4/1971/t	Meddelande om rekommendation nr 4/1971 angående en mellanriksväg mellan Virtaniemi och Tjærebukten
*5/1971/s	Meddelande om rekommendation nr 5/1971 angående nordisk giltighet för recept
*6/1971/e	Meddelande om rekommendation nr 6/1971 angående förenkling av tullbehandlingen av skogs- och jordbruksmaskiner
*7/1971/e	Meddelande om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elektriska säkerhetsfrågor
9/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 9/1971 angående samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik
10/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 10/1971 angående samnordisk utbildning av konservatorer
*11/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 11/1971 angående samnordiska arkiv
*12/1971/e	Meddelanden om rekommendation nr 12/1971 angående gemensamt införande av SI-systemet
*19/1971/s	Meddelande om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invandrarnas kontakter med Finland
20/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige
*21/1971/s	Meddelande om rekommendation nr 21/1971 angående samverkan vid bekämpningen av föroreningarna i Skagerack, Kattegatt och Öresund
24/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 24/1971 angående ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område
27/1971/j	Meddelande om rekommendation nr 27/1971 angående privatlivets helgd
29/1971/j	Meddelande om rekommendation nr 29/1971 angående de gemensamma nordiska institutionernas ställning
*31/1971/e	Meddelande om rekommendation nr 31/1971 angående analysattester rörande fröer
*1/1972/e	Meddelande om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar
2/1972/e	Meddelande om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området
*3/1972/s	Meddelande om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar
4/1972/s	Meddelande om rekommendation nr 4/1972 angående nordisk miljöskyddskonvention
*5/1972/j	Meddelande om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna

Tryckt s.	Behandling		Rekommendation		Annat beslut innehåll	Sak nr
	s.	s.	nr	s.		
1637	273				slutbehandlad	33/1970/s
1639	282				slutbehandlad	34/1970/t
1641	61				(till handlingarna)	*35/1970/t
1642	61				(till handlingarna)	*1/1971/k
1644	61				(till handlingarna)	*4/1971/t
1645	61				(till handlingarna)	*5/1971/s
1646	61				(till handlingarna)	*6/1971/e
1647	61				(till handlingarna)	*7/1971/e
1649	307				slutbehandlad	9/1971/k
1651	307				slutbehandlad	10/1971/k
1654	61				(till handlingarna)	*11/1971/k
1655	61				(till handlingarna)	*12/1971/e
1659	61				(till handlingarna)	*19/1971/s
1661	287				nya meddelanden	20/1971/k
1663	61				(till handlingarna)	*21/1971/s
1664	307				nya meddelanden	24/1971/k
1666	220				nya meddelanden	27/1971/j
1670	213				slutbehandlad	29/1971/j
1672	61				(till handlingarna)	*31/1971/e
1673	61				(till handlingarna)	*1/1972/e
1674	222				nya meddelanden	2/1972/e
1676	61				(till handlingarna)	*3/1972/s
1677	273				slutbehandlad	4/1972/s
1679	61				(till handlingarna)	*5/1972/j

S a k	
nr	r u b r i k
*7/1972/e	Meddelande om rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsumentupplysning om personbilar
*8/1972/t	Meddelande om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter
*9/1972/t	Meddelande om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och Stockholmsområdet
*11/1972/t	Meddelande om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden
*12/1972/j	Meddelande om rekommendation nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam
14/1972/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia
*15/1972/t	Meddelande om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar
*18/1972/k	Meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur
*19/1972/k	Meddelande om rekommendation nr 19/1972 angående samarbete på veterinärmedicinens område
*20/1972/j	Meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt
26/1972/k	Meddelande om rekommendation nr 26/1972 angående nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap
*1/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 1/1973 angående försörjningsbegreppets utformning
*2/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 2/1973 angående auktorisation av optiker
*3/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 3/1973 angående nordisk arbetsmarknad för optiker
4/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 4/1973 angående ambulanstjänsten på Nordkalotten
*5/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 5/1973 angående fortbildning av lärare vid socialhögskolor
6/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 6/1973 angående kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete
8/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 8/1973 angående forskning på handikappvårdens område
*9/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 9/1973 angående permanent samarbete om njurtransplantationer
*10/1973/j	Meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik
11/1973/j	Meddelande om rekommendation nr 11/1973 angående patentsamarbete
13/1973/e	Meddelande om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar
15/1973/k	Meddelanden om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete
17/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1682	61				(till handlingarna)	*7/1972/e
1683	61				(till handlingarna)	*8/1972/t
1684	61				(till handlingarna)	*9/1972/t
1685	61				(till handlingarna)	*11/1972/t
1687	61				(till handlingarna)	*12/1972/j
1688	210				fortsatt behandling	14/1972/k
1689	61				(till handlingarna)	*15/1972/t
1692	61				(till handlingarna)	*18/1972/k
1693	61				(till handlingarna)	*19/1972/k
1694	61				(till handlingarna)	*20/1972/j
1695	307				slutbehandlad	26/1972/k
1697	61				(till handlingarna)	*1/1973/s
1698	61				(till handlingarna)	*2/1973/s
1699	61				(till handlingarna)	*3/1973/s
1700	273				slutbehandlad	4/1973/s
1702	61				(till handlingarna)	*5/1973/s
1703	273				slutbehandlad	6/1973/s
1705	273				slutbehandlad	8/1973/s
1707	61				(till handlingarna)	*9/1973/s
1708	61				(till handlingarna)	*10/1973/j
1711	205				fortsatt behandling	11/1973/j
1713	222				nya meddelanden	13/1973/e
1715	287				nya meddelanden	15/1973/k
1762	305				nya meddelanden	17/1973/k

S a k	
nr	r u b r i k
18/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 18/1973 angående högre skoglig utbildning
*19/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 19/1973 angående högre lantbruksundervisning och forskning
*20/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen
21/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 21/1973 angående centrum för konstförmedling
*22/1973/j	Meddelande om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning
23/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 23/1973 angående ökad turism i Norden och stöd till NTTK
*24/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 24/1973 angående förarskydd vid trafikförsäkring
*25/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 25/1973 angående trafikregler för handikappfordon
*26/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 26/1973 angående likartade bestämmelser om terränggående motorfordon
*27/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet
*28/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige
*29/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 29/1973 angående nordiskt hälsokortssystem
*30/1973/j	Meddelande om rekommendation nr 30/1973 angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet
31/1973/j	Meddelande om rekommendation nr 31/1973 angående samverkan mot politiska våldsdåd med internationell bakgrund inom nordiskt område
32/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 32/1973 angående vård av narkotikamissbrukare
*2/1974/j	Meddelande om rekommendation nr 2/1974 angående nordiskt förbud mot alkoholreklam
3/1974/s	Meddelande om rekommendation nr 3/1974 angående nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter
5/1974/s	Meddelande om rekommendation nr 5/1974 angående nordisk försöksverksamhet för att motverka stress i arbetsmiljön
*6/1974/s	Meddelande om rekommendation nr 6/1974 angående tryggnad av patienternas rättssäkerhet
*8/1974/s	Meddelande om rekommendation nr 8/1974 angående nordisk rusmedelsforskning
*9/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 9/1974 angående märkning av mediciner och andra bedövande ämnen som kan utgöra en trafikfara
*10/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 10/1974 angående byggande av bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby
*11/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller
12/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 12/1974 angående obligatorisk användning av säkerhetsbälte

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1764	305				slutbehandlad	18/1973/k
1766	61				(till handlingarna)	*19/1973/k
1767	61				(till handlingarna)	*20/1973/k
1768	307				slutbehandlad	21/1973/k
1770	61				(till handlingarna)	*22/1973/j
1771	282				slutbehandlad	23/1973/t
1773	61				(till handlingarna)	*24/1973/t
1774	61				(till handlingarna)	*25/1973/t
1775	61				(till handlingarna)	*26/1973/t
1776	61				(till handlingarna)	*27/1973/t
1777	61				(till handlingarna)	*28/1973/t
1778	61				(till handlingarna)	*29/1973/s
1779	61				(till handlingarna)	*30/1973/j
1780	203				fortsatt behandling	31/1973/j
1782	187				fortsatt behandling	32/1973/s
1783	61				(till handlingarna)	*2/1974/j
1786	185				fortsatt behandling	3/1974/s
1787	273				slutbehandlad	5/1974/s
1789	61				(till handlingarna)	*6/1974/s
1791	61				(till handlingarna)	*8/1974/s
1792	61				(till handlingarna)	*9/1974/t
1793	61				(till handlingarna)	*10/1974/t
1794	61				(till handlingarna)	*11/1974/t
1795	282				slutbehandlad	12/1974/t

nr	Sak rubrik
*13/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restaurantfacket
*14/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 14/1974 angående byggande av landsvägsbro vid Kolari
15/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat
16/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst—västhandeln
17/1974/k	Meddelande om rekommendation nr 17/1974 angående freds- och konfliktforskning
18/1974/k	Meddelande om rekommendation nr 18/1974 angående informationen om Norden och kurser i nordiska språk i Finland m. m.
*19/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 19/1974 angående nordiskt samråd vid utformningen av beskattningen av fysiska personer
*20/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 20/1974 angående företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag
21/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete
22/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning
23/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten
*24/1974/j	Meddelande om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden
*25/1974/j	Meddelande om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi
*26/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 26/1974 angående påbud om bruk av skyddshjälm
27/1974/s	Meddelande om rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning
*28/1974/s	Meddelande om rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse
1/1975/t	Meddelande om rekommendation nr 1/1975 angående färjeförbindelser mellan Vasa och Umeå
*2/1975/t	Meddelande om rekommendation nr 2/1975 angående ökad användning av reflexanordningar
*3/1975/t	Meddelande om rekommendation nr 3/1975 angående NORDTURISTbiljett
*4/1975/t	Meddelande om rekommendation nr 4/1975 angående passagerar- och bilfärja mellan Island, Färöarna och det övriga Norden
*5/1975/e	Meddelande om rekommendation nr 5/1975 angående handlingsprogram för ökad livsmedelsförsörjning
6/1975/e	Meddelande om rekommendation nr 6/1975 angående Nordtests arbetsformer
*7/1975/s	Meddelande om rekommendation nr 7/1975 angående rättsligt skydd för mäns och kvinnors lika rättigheter
*8/1975/s	Meddelande om rekommendation nr 8/1975 angående begränsning av utsläpp i Bottniska viken m. m.

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1797	61				(till handlingarna)	*13/1974/t
1798	61				(till handlingarna)	*14/1974/t
1799	222				nya meddelanden	15/1974/e
1801	222				nya meddelanden	16/1974/e
1803	305				slutbehandlad	17/1974/k
1810	305				nya meddelanden	18/1974/k
1813	61				(till handlingarna)	*19/1974/e
1814	61				(till handlingarna)	*20/1974/e
1816	222				nya meddelanden	21/1974/e
1818	222				nya meddelanden	22/1974/e
1820	222				nya meddelanden	23/1974/e
1822	61				(till handlingarna)	*24/1974/j
1824	61				(till handlingarna)	*25/1974/j
1825	61				(till handlingarna)	*26/1974/t
1826	193				fortsatt behandling	27/1974/s
1827	61				(till handlingarna)	*28/1974/s
1828	194				fortsatt behandling	1/1975/t
1829	61				(till handlingarna)	*2/1975/t
1830	61				(till handlingarna)	*3/1975/t
1831	61				(till handlingarna)	*4/1975/t
1833	61				(till handlingarna)	*5/1975/e
1834	222				nya meddelanden	6/1975/e
1836	61				(till handlingarna)	*7/1975/s
1837	16				(till handlingarna)	*8/1975/s

Sak	
nr	rubrik
*9/1975/s	Meddelande om rekommendation nr 9/1975 angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön
*10/1975/s	Meddelande om rekommendation nr 10/1975 angående nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område
11/1975/s	Meddelande om rekommendation nr 11/1975 angående samnordisk vidareutbildning av sjuksköterskor
13/1975/k	Meddelande om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia
*14/1975/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m.
15/1975/k	Meddelande om rekommendation nr 15/1975 angående utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning
16/1975/k	Meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottsarbete
17/1975/k	Meddelande om rekommendation nr 17/1975 angående utvidgat samarbete mellan de nordiska journalisthögskolorna
18/1975/e	Meddelande om rekommendation nr 18/1975 angående nordisk investeringsbank
19/1975/s	Meddelande om rekommendation nr 19/1975 angående nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet
*1/1976/t	Meddelande om rekommendation nr 1/1976 angående nordiskt handlingsprogram för turistsamarbete
*2/1976/t	Meddelande om rekommendation nr 2/1976 angående utvidgade resealternativ i internordisk flygtrafik
*3/1976/t	Meddelande om rekommendation nr 3/1976 angående internordisk giltighet för körkort
*4/1976/t	Meddelande om rekommendation nr 4/1976 angående utvidgade rese-möjligheter för pensionärer m. fl.
*5/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 5/1976 angående samarbete på barnkulturens område
6/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 6/1976 angående åtgärder rörande nordiskt språksamarbete
*7/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 7/1976 angående distribution av AV-material
*8/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 8/1976 angående TV-program för sjöfolk
*9/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 9/1976 angående ökat nordiskt samarbete om framtidsstudier
*10/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 10/1976 angående åtgärder på massmediaforskningens område
*11/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 11/1976 angående historiskt verk om den nordiska kvinnan
*12/1976/e	Meddelande om rekommendation nr 12/1976 angående offentliga inköp i Norden
13/1976/s	Meddelande om rekommendation nr 13/1976 angående giftiga och farliga stoffer i arbetslivet
14/1976/s	Meddelande om rekommendation nr 14/1976 angående nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1838	61				(till handlingarna)	*9/1975/s
1839	61				(till handlingarna)	*10/1975/s
1840	274				slutbehandlad	11/1975/s
1842	305				nya meddelanden	13/1975/k
1844	61				(till handlingarna)	*14/1975/k
1846	306				nya meddelanden	15/1975/k
1848	211				fortsatt behandling	16/1975/k
1849	306				slutbehandlad	17/1975/k
1851	222				slutbehandlad	18/1975/e
1853	180				fortsatt behandling	19/1975/s
1854	61				(till handlingarna)	*1/1976/t
1855	61				(till handlingarna)	*2/1976/t
1856	61				(till handlingarna)	*3/1976/t
1857	61				(till handlingarna)	*4/1976/t
1858	61				(till handlingarna)	*5/1976/k
1859	291				nya meddelanden	6/1976/k
1863	61				(till handlingarna)	*7/1976/k
1864	61				(till handlingarna)	*8/1976/k
1865	61				(till handlingarna)	*9/1976/k
1867	61				(till handlingarna)	*10/1976/k
1870	61				(till handlingarna)	*11/1976/k
1871	61				(till handlingarna)	*12/1976/e
1872	274				slutbehandlad	13/1976/s
1874	274				slutbehandlad	14/1976/s

nr	Sak
	rubrik
15/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet
*16/1976/j	Meddelande om rekommendation nr 16/1976 angående ändrade medborgarskapsregler för nordbor
*17/1976/j	Meddelande om rekommendation nr 17/1976 angående utökat nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet
Dokument 1 A	Rapport från Nordiska rådets presidium angående ändringar av Nordiska rådets arbetsordning

E. Frågor

1. Fråga till Nordiska ministerrådet om nordiskt patentsamarbete /D 1977/11/1973/j/
2. Fråga till Nordiska ministerrådet om åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet /D 1977/15/1976/k/
3. Fråga till Nordiska ministerrådet om skeppsmedicinsk forskning /D 1977/10/1969/s/
4. Fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk kursbok i historia /D 1977/14/1972/k/
5. Fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk samverkan mot politiska våldsdåd
6. Fråga till Nordiska ministerrådet om det tilltagande missbruket av tunga narkotiska preparat i de nordiska länderna /D 1977/32/1973/s/
7. Fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter /D 1977/3/1974/s/
8. Fråga till Nordiska ministerrådet om färjeförbindelser mellan Vasa och Umeå /D 1977/1/1975/t/
9. Fråga till Nordiska ministerrådet om utvidgat nordiskt idrottssamarbete /D 1977/16/1975/k/
10. Fråga till Nordiska ministerrådet om harmonisering av transportstöd
11. Fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk språkkonvention /D 1977/29/1966/j/
12. Fråga till Nordiska ministerrådet om åtgärder för att förhindra massfångster av nordiska flyttfåglar
13. Fråga till Nordiska ministerrådet om tillämpningen av det nordiska samarbetsprogrammet på arbetsmarknadsområdet /D 1977/19/1975/s/
14. Fråga till Nordiska ministerrådet om utbyggnaden av Nordiska hälsovårdshögskolan
15. Fråga till Nordiska ministerrådet om stödordningar för den nordiska grannlandslitteraturen
16. Fråga till Nordiska ministerrådet om effektiviserat samarbete mellan narkotikapolis och andra myndigheter /D 1977/32/1973/s/
17. Fråga till Nordiska ministerrådet om nordiskt institut för skärgårdsforskning /D 1977/27/1974/s/

Utänför saklistan förelägges för rådet:

Dokument 1 Rapport från Nordiska rådets presidium

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1876	207	307			nya meddelanden	15/1976/k
1879	61				(till handlingarna)	*16/1976/j
1880	61				(till handlingarna)	*17/1976/j
1881	216	242			ändringarna av Nordiska rådets arbetsordning antagna	Dokument 1 A
1884	205					1.
1885	207					2.
1887	182					3.
1889	210					4.
1890	203					5.
1891	187					6.
1893	185					7.
1895	194					8.
1896	211					9.
1898	195					10.
1900	200					11.
1901	206					12.
1902	180					13.
1904	197					14.
1906	198					15.
1908	187					16.
1910	193					17.
1912	66					Dokument 1

Personregister

(Siffrorna hänvisar till sidor)

Adamsson, Erik, Sv. del. (s)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 117

Gemensamma regler inom ADB: 216

Ágústsson, Einar, Isl. del. (F.)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 149

Ahlmark, Per, Sv. del. (fp)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 145

Samarbetsprogrammet på arbetsmarknadsområdet (fråga): 180, 182

Ajo, Aimo, Finl. del. (Sd)

Suppleant

Yttranden:

Berättelse från Nordiska ministerrådet (social- och miljöutskottet): 249

Kulturindustrins påverkan i de nordiska länderna: 300

Fonogramarkiv: 302

Komparativ samhällsforskning: 306

Albertsen, Kristian, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 177

Berättelse från Nordiska ministerrådet (juridiska utskottet): 213

Självständig färöisk representation i Nordiska rådet: 218, 219

Andersen, K. B., Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 112

Utvecklingsländerna: 241

Berättelse från Nordiska ministerrådet (social- och miljöutskottet): 250

Antonsson, Johannes, Sv. del. (c)

Regeringsrepresentant

Vald medlem till 19 oktober 1976

Medlemsförslag:

Utnyttjande av alternativa energikällor: 362

Yttrande:

Generaldebatt: 93

Ásgrímsson, Halldór, Isl. del. (F.)

Suppleant

Yttrande:

Generaldebatt: 156

Aune, Leif, Norske del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Nordiskt samarbete inom byggsektorn: 237

Nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor: 254

Handlingsprogram på arbetsmiljöområdet: 265

Austrheim, John, Norske del. (Sp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Gemensamma regler inom ADB: 445

Bakken, Ingvar, Norske del. (A)

Suppleant

Medlemsförslag:

Forskningscentrum för lantbrukskooperation: 380

Berner, Arne, Finl. del. (Lkp)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Färjeförbindelser Vasa—Umeå (fråga): 194

Björklund, Ilkka-Christian, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Spridning av nordisk film: 703

Yttranden:

Samarbetsprogrammet på arbetsmarknadsområdet (fråga): 180, 181
 Gränskommunalt samarbete: 229
 Den fria sjöfarten: 232, 233
 Nordiskt samarbete inom byggsektorn: 238
 TV-samarbete: 289

Bratteli, Trygve, Norske del. (A)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 62, 88
 Den fria sjöfarten: 233

Buvik, Martin, Norske del. (H)

Suppleant

Medlemsförslag:

Trafikonykterhet: 654
 Förbättring av barnens trafikmiljö: 684

Yttrande:

Nordens dag: 304

Carlsson, Eric, Sv. del. (c)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordens dag: 631
 Trafikonykterhet: 654
 Förbättring av barnens trafikmiljö: 684
 Förenhetligad medicinsk nomenklatur: 737

Yttranden:

Samiska kulturlivet (fråga): 207, 209
 Förbättring av barnens trafikmiljö: 280

Christensen, Christian, Danm. riges del.

(KrF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Förbättring av barnens trafikmiljö: 684

Christensen, Ib, Danm. riges del. (DR)

Vald medlem

Yttrande:

Generaldebatt: 165

Christiansen, Ragnar, Norske del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Berättelse från Nordiska ministerrådet (trafikutskottet): 277

Dam, Poul, Danm. riges del. (SF)

Vald medlem till 24 januari 1975; därefter suppleant till 2 mars 1977

Medlemsförslag:

Nordisk bank för utvecklingsländerna: 723

Dinesen, Erling, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Yttranden:

Nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor: 254, 255
 Handlingsprogram på arbetsmiljöområdet: 258

Egeland, Kjølvs, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 143
 Grannlandslitteraturen (fråga): 199

Eidem, Bjarne Mørk, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Trafikonykterhet: 654
 Förbättring av barnens trafikmiljö: 684

Yttranden:

Transportstöd (fråga): 195, 196

Feldt, Kjell-Olof, Sv. del. (s)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 103
 Berättelse från Nordiska ministerrådet (ekonomiska utskottet): 223
 Hantering av radioaktivt avfall: 227
 Nyetablering av mindre och medelstora företag: 235

Fälldin, Thorbjörn, Sv. del. (c)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 138

Gadd, Arne, Sv. del. (s)

Suppleant

Medlemsförslag:

Nordisk samverkan på biståndspolitikens område: 605

Gestrin, Kristian, Finl. del. (Sv)

Regeringsrepresentant

Vald medlem till 9 december 1975

Medlemsförslag:

Nordiska handlingsprogram inom utvecklingshjälp: 402

Yttranden:

Generaldebatt: 63

Institut för skärgårdsforskning (fråga): 193

Nordisk språkkonvention (fråga): 201

Politiska våldsdåd (fråga): 203, 204

Gíslason, Gylfi Þ., Isl. del. (A.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordisk samverkan på biståndspolitikens område: 605

Kulturindustrins påverkan i de nordiska länderna: 609

Fonogramarkiv: 621

Nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor: 639

Yttrande:

Undervisningsutbudet i nordiska språk: 296

Gjerde, Bjartmar, Norske del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 68

Guðmundsson, Gils, Isl. del. (AB.)

Vald medlem till 4 november 1974, därefter suppleant

Medlemsförslag:

Nordisk bank för utvecklingsländerna: 723

Gustavsen, Finn, Norske del. (SV)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Förkortning av arbetstiden: 313

Nordisk bank för utvecklingsländerna: 723

Hallgrímsson, Geir, Isl. del. (Sj.)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 82

Hammarberg, Sven, Sv. del. (s)

Vald medlem till 19 oktober 1976

Medlemsförslag:

Undervisningsutbudet i nordiska språk vid utländska universitet: 433

Hansen, Guttorm, Norske del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Undervisningsutbudet i nordiska språk vid utländska universitet: 433

Nordisk samverkan på biståndspolitikens område: 605

Kulturindustrins påverkan i de nordiska länderna: 609

Fonogramarkiv: 621

Yttranden:

Generaldebatt: 108

TV-samarbete: 290

Förbättrad språkförståelse i Norden: 291

Hansen, Ove, Danm. riges del. (S)

Vald medlem till 2 mars 1977

Medlemsförslag:

Nordisk samverkan på biståndspolitikens område: 605

Hartling, Poul, Danm. riges del. (V)

Vald medlem

Yttranden:

Öppningsanförande: 55

Generaldebatt: 106

Haugaard, Svend, Danm. riges del. (RV)

Vald medlem till 2 mars 1977, därefter suppleant

Medlemsförslag:

Utnyttjande av alternativa energikällor: 362

Haugstvedt, Asbjørn, Norske del. (Kr.F.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordisk arbetsmarknad för tandtekniker: 474

Nordisk databank för lediga platser: 493

Yttranden:

Generaldebatt: 132

Narkotikamissbruk (fråga): 187, 190

Berättelse från Nordiska ministerrådet (social- och miljöutskottet): 244

Helén, Gunnar, Sv. del. (fp)

Vald medlem till 17 oktober 1975

Medlemsförslag:

Kartläggning av havets resurser: 510

Offentliga utskottsutfrågningar i Nordiska rådet: 530

Nytablering av mindre och medelstora företag: 538

Nordisk samverkan för att främja u-ländernas intressen inom världshandeln: 558
 Regeringsberättelse om det nordiska samarbetet: 563
 Förbättrad språkförståelse i Norden: 571
 Den fria sjöfarten: 590

Helgadóttir, Ragnhildur, Isl. del. (Sj.)

Vald medlem
 Yttrande:
 Generaldebatt: 110

Hentze, Demmus, Danm. riges del. (Fkfl)

Regeringsrepresentant
 Yttrande:
 Generaldebatt: 152

Hermansson, Carl-Henrik, Sv. del. (vpk)

Vald medlem till 19 oktober 1976
 Medlemsförslag:
 Nordisk bank för utvecklingsländerna: 723

Hernelius, Allan, Sv. del. (m)

Vald medlem
 Yttranden:
 Nordiskt patentsamarbete (fråga): 205, 206
 Den fria sjöfarten: 231, 232, 233

Hetemäki, Elsi, Finl. del. (Kok)

Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Undervisningsutbudet i nordiska språk vid utländska universitet: 433
 Hantering av radioaktivt avfall: 457
 Spridning av nordisk film: 703

Holkeri, Harri, Finl. del. (Kok)

Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Hantering av radioaktivt avfall: 457
 Yttrande:
 Generaldebatt: 111

Holmberg, Gustav, Danm. riges del. (V)

Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Trafikonykterhet: 654
 Förbättring av barnens trafikmiljö: 684
 Yttrande:
 Insats mot trafikonykterheten: 279

Jansson, Paul, Sv. del. (s)

Vald medlem
 Yttrande:
 Förkortning av arbetstiden: 251

Jensen, Egon, Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant
 Yttranden:
 Skeppsmedicinsk forskning (fråga): 183, 185
 Vidareutbildning av fysioterapeuter (fråga): 186

Jespersen, Knud, Danm. riges del. (DKP)

Vald medlem till 18 februari 1976
 Medlemsförslag:
 Nordisk bank för utvecklingsländerna: 723

Johansson, Knut, Sv. del. (s)

Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor: 639
 Yttranden:
 Generaldebatt: 124
 Nordiskt samarbete inom byggsektorn: 237, 239

Jørgensen, Anker, Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant
 Yttrande:
 Generaldebatt: 88

Kangas, Orvokki, Finl. del. (K)

Regeringsrepresentant
 Yttrande:
 Samarbete på social- och hälsovårdsområdet: 269

Karhuvaara, Sinikka, Finl. del. (Kok)

Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Hantering av radioaktivt avfall: 457
 Yttranden:
 Massfångst av nordiska flyttfåglar (fråga): 206, 207
 Regeringsberättelse om det nordiska samarbetet: 218
 Förbättrad språkförståelse i Norden: 292

Knudsen, Ingolf, Danm. riges del. (CD)

Suppleant

Vald medlem till 24 januari 1975

Yttrande:

Utförelse av antikviteter: 297

Knudson, Olof, Norske del. (H)

Vald medlem

Yttrande:

Offentliga utskottsutfrågningar i Nordiska rådet: 217

Koivisto, Tellervo, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Gemensamma regler inom ADB: 445

Nordisk samverkan på biståndspolitikens område: 605

Yttranden:

Generaldebatt: 159

Narkotikamissbruk (fråga): 187, 191

Nordisk språkkonvention (fråga): 200, 202

Korvald, Lars, Norske del. (Kr.F.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordiska handlingsprogram inom utvecklingshjälpen: 402

Gemensamma regler inom ADB: 445

Yttranden:

Generaldebatt: 115

Hantering av radioaktivt avfall: 227

Utvecklingsländerna: 240

Nordisk bank för utvecklingsländerna: 242

Kristensson, Astrid, Sv. del. (m)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Trafikonykterhet: 654

Yttranden:

Generaldebatt: 178

Politiska våldsdåd (fråga): 203, 204

Offentliga utskottsutfrågningar i Nordiska rådet: 217

Krönmark, Eric, Sv. del. (m)

Vald medlem till 19 oktober 1976

Medlemsförslag:

Utnyttjande av alternativa energikällor: 362

Hantering av radioaktivt avfall: 457

Lange, Morten, Danm. riges del. (SF)

Vald medlem till 18 februari 1976

Medlemsförslag:

Utnyttjande av alternativa energikällor: 362

Larsen, Reidar T., Norske del. (SV)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordisk bank för utvecklingsländerna: 723

Yttrande:

Generaldebatt: 127

Lindahl, Essen, Sv. del. (s)

Suppleant

Yttranden:

Nordiskt idrottssamarbete: 211, 212

Lindeman, Lars, Finl. del. (Sd)

Vald medlem till 31 juli 1976

Medlemsförslag:

Förkortning av arbetstiden: 313

Nordisk samverkan på biståndspolitikens område: 605

Nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor: 639

Lillqvist, Bror, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Utnyttjande av alternativa energikällor: 362

Nordisk samverkan på biståndspolitikens område: 605

Trafikonykterhet: 654

Förbättring av barnens trafikmiljö: 684

Förenhetligad medicinsk nomenklatur: 937

Yttranden:

Institut för skärgårdsforskning (fråga): 193

Berättelse från Nordiska ministerrådet (social- och miljöutskottet): 246

Lund, Thor, Norske del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor: 639

Yttranden:

Nordisk databank för lediga platser: 253

- Handlingsprogram för miljöskyddsområdet: 260
 Samarbete på social- och hälsovårdsområdet: 269
Madsen, Mette, Danm. riges del. (V)
 Suppleant till 2 mars 1977
 Medlemsförslag:
 Utförelse av antikviteter: 346
- Matthiasen, Niels*, Danm. riges del. (S)
 Regeringsrepresentant
 Yttrande:
 Generaldebatt: 99
- Mellqvist, Sven*, Sv. del. (s)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Trafikonykterhet: 654
 Förbättring av barnens trafikmiljö: 684
 Yttrande:
 Generaldebatt: 163
- Miettunen, Martti*, Finl. del. (K)
 Regeringsrepresentant
 Yttrande:
 Generaldebatt: 72
- Mortensen, Karl Johan*, Danm. riges del. (S)
 Suppleant
 Medlemsförslag:
 Kulturindustrins påverkan i de nordiska länderna: 609
 Fonogramarkiv: 621
 Spridning av nordisk film: 703
- Mundebo, Ingemar*, Sv. del. (fp)
 Vald medlem till 19 oktober 1976
 Medlemsförslag:
 Förkortning av arbetstiden: 313
 Forskningscentrum för lantbrukskooperation: 380
 Undervisningsutbudet i nordiska språk vid utländska universitet: 433
- Nieminen, Terhi*, Finl. del. (L.kp)
 Suppleant
 Medlemsförslag:
 Nordiska handlingsprogram inom utvecklingshjälpen: 402
 Nordens dag: 631
- Nilsen, Arne*, Norske del. (A)
 Vald medlem
- Yttrande:
 Generaldebatt: 171
- Nilsson, Anna-Lisa*, Sv. del. (c)
 Suppleant till 19 oktober 1976
 Medlemsförslag:
 Undervisningsutbudet i nordiska språk vid utländska universitet: 433
- Nilsson, Jan-Ivan*, Sv. del. (c)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Nordisk arbetsmarknad för tandtekniker: 474
 Yttranden:
 Hantering av radioaktivt avfall: 228
- Nørgaard, Ivar*, Danm. riges del. (S)
 Regeringsrepresentant
 Yttranden:
 Generaldebatt: 140
 Nordiskt patentsamarbete (fråga): 205
- Nørlund, Ib*, Danm. riges del. (DKP)
 Vald medlem
 Yttrande:
 Generaldebatt: 125
- Olesen, Kjeld*, Danm. riges del. (S)
 Regeringsrepresentant
 Vald medlem till 2 mars 1977
 Medlemsförslag:
 Nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor: 639
- Palm, Sture*, Sv. del. (s)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Förkortning av arbetstiden: 313
 Nordisk samverkan på biståndspolitikens område: 605
 Yttranden:
 Generaldebatt: 166
 Kursbok i historia (fråga): 210
 Spridning av nordisk film: 304
- Palme, Olof*, Sv. del. (s)
 Vald medlem
 Yttrande:
 Generaldebatt: 78
- Patursson, Erlendur*, Danm. riges del. (Tvfl)
 Vald medlem

Medlemsförslag:

Självständig färöisk representation i Nordiska rådet: 753

Nordiskt finansieringsstöd till färöisk ekonomi: 756

Yttranden:

Generaldebatt: 123

Självständig färöisk representation i Nordiska rådet: 219

Pihlajamäki, Veikko, Finl. del. (K)

Vald medlem

Yttrande:

Forskningscentrum för lantbrukskooperation: 298

Rosing, Nikolaj, Danm. riges del. (Grønl.)

Vald medlem till 8 oktober 1976

Medlemsförslag:

Spridning av nordisk film: 703

Ryste, Ruth, Norske del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 121

Narkotikamissbruk (fråga): 189, 191

Saarinen, Aarne, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem

Yttrande:

Generaldebatt: 85

Saukkonen, Juhani, Finl. del. (K)

Suppleant

Medlemsförslag:

Forskningscentrum för lantbrukskooperation: 380

Savola, Petter, Finl. del. (K)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Förenhetligad medicinsk nomenklatur: 737

Yttranden:

Generaldebatt: 133

Utbyggnad av Nordiska hälsovårdshögskolan (fråga): 197, 198

Nordisk arbetsmarknad för tandtekniker: 256

Medicinsk nomenklatur: 271

Sellgren, Rolf, Sv. del. (fp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Utförelse av antikviteter: 346

Yttranden:

Färjeförbindelser Vasa—Umeå (fråga): 194

Skaftason, Jón, Isl. del. (F.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordiska handlingsprogram inom utvecklingshjälpen: 402

Undervisningsutbudet i nordiska språk vid utländska universitet: 433

Gemensamma regler inom ADB: 445

Yttranden:

Generaldebatt: 120

Utnyttjande av havets resurser: 230

Skantz, Anna-Greta, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Fonogramarkiv: 621

Yttranden:

Generaldebatt: 128

Skeppsmedicinsk forskning (fråga): 182, 184

Samarbete på social- och hälsovårdsområdet: 268

Skytte, Karl, Danm. riges del. (RV)

Vald medlem

Yttrande:

Generaldebatt: 68

Steenberg, Erland, Norske del. (Sp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Utnyttjande av alternativa energikällor: 362

Yttranden:

Generaldebatt: 101

Utnyttjande av alternativa energikällor: 225

Tid och plats för nästa ordinarie session: 308

Stetter, Ib, Danm. riges del. (KF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Hantering av radioaktivt avfall: 457

Sukselainen, V. J., Finl. del. (K)

Vald medlem

Yttranden:

Inledningsanförande: 59

Avslutningsanförande: 309

Sundman, Per Olof, Sv. del. (c)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Utförelse av antikviteter: 346

Forskningscentrum för lanbrukskoope-
ration: 380

Främjande av cirkuskonsten: 392

Nordens dag: 631

Spridning av nordisk film: 703

Yttranden:

Berättelse från Nordiska ministerrådet
(kulturutskottet): 283

TV-samarbete: 287, 290

Cirkuskonsten: 300

Sundqvist, Ulf, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Kulturindustrins påverkan i de nordiska
länderna: 609

Fonogramarkiv: 621

Spridning av nordisk film: 703

Yttranden:

Generaldebatt: 95

Grannlandslitteraturen (fråga): 198

Tarjanne, Pekka, Finl. del. (Lkp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordens dag: 631

Trafikonykterhet: 654

Förbättring av barnens trafikmiljö: 684

Yttranden:

Generaldebatt: 107

Berättelse från Nordiska ministerrådet
(trafikutskottet): 275

Toivanen, Irma, Finl. del. (Lkp)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Narkotikamissbruk (fråga): 192

Handlingsprogram på arbetsmiljöområ-
det: 262

Troedsson, Ingegerd, Sv. del. (m)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Utbyggnad av Nordiska hälsovårdshög-
skolan (fråga): 197

Tuominen, Mirjam, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 172

Förbättrad språkförståelse i Norden: 293

Tuomioja, Erkki, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordisk samverkan på biståndspolitikens
område: 605

Yttranden:

Den fria sjöfarten: 231, 233

Uusitalo, Eino, Finl. del. (K)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 158

Berättelse från Nordiska ministerrådet
(social- och miljöutskottet): 247

Westerholm, Raino, Finl. del. (Skl)

Vald medlem

Yttranden:

Vidareutbildning för fysioterapeuter (frå-
ga): 185, 187

Westerlund, Henrik, Finl. del. (Sfp)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 169

TV-samarbete: 288

Wiklund, Bengt, Sv. del. (s)

Suppleant

Medlemsförslag:

Kulturindustrins påverkan i de nordiska
länderna: 609

Fonogramarkiv: 621

Wikström, Jan-Erik, Sv. del. (fp)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 154

Samiska kulturlivet (fråga): 208, 209

Willoch, Kåre, Norske del. (H)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 91

Den fria sjöfarten: 232, 233, 234

Virolainen, Johannes, Finl. del. (K)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Massfångst av nordiska flyttfåglar (fråga):
207

Wirtén, Rolf, Sv. del. (fp)

Vald medlem

Yttranden:

Nyetablering av mindre och medelstora
företag: 234, 236

Voigt, Mogens, Danm. riges del. (FP)

Vald medlem

Yttrande:

Förbättring av barnens trafikmiljö: 281

Woivalin, Folke, Finl. del. (ÅS)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Trafikonykterhet: 654

Yttrande:

Generaldebatt: 130

Väyrynen, Paavo, Finl. del. (K)

Regeringsrepresentant

Vald medlem till 9 december 1975

Medlemsförslag:

Utförelse av antikviteter: 346

Yttrande:

Generaldebatt: 141

Väänänen, Marjatta, Finl. del. (K)

Regeringsrepresentant

Vald medlem till 6 oktober 1976

Medlemsförslag:

Spridning av nordisk film: 703

Yttranden:

Generaldebatt: 150

Kursbok i historia (fråga): 210, 211

Nordiskt idrottssamarbete (fråga): 211,
213

Ømann, Sigurd, Danm. riges del. (SF)

Vald medlem till 2 mars 1977

Medlemsförslag:

Nordisk bank för utvecklingsländerna:
723

Ämnesregister

(De kursiverade saknumren hänvisar till översikten över sakernas behandling s. 2099—2119, övriga siffror hänvisar till sidor. Med * markerade saker har ej upptagits till behandling under sessionen. NU hänvisar till ett nummer i NU-serien — se även förteckning i NU-serien)

- Acceleratorbaserad forskning: *C 126/k*, 1313
 ADB, gemensam konvention om personuppglysningar: *A 472/j*, 445, 901
 Adoption: 885
 Af: se Av
 Afrikainstitutet: **C 24/k*, 1472
 Akademi, folklig: *C 100/k*, 1108
 Aktiebolagslagstiftning: 899
 Alkoholforskning, Nordiska nämnden: **C 17/s*, 940, 1451
 Alkoholreklam, förbud mot: **D 2/1974/j*, 1783
 Almennkulturell verksamhet: 928
 Ambulanstjänst inom Nordkalotten: *D 4/1973/s*, 1700
 Analysattester rörande fröer: **D 31/1971/e*, 1672
 Antikviteter, utförelse av: *A 465/k*, 316
 Arbeidets tilpassing til mennesket: NU 1975: 31
 Arbets-: se även Arbets-
 Arbetsmarkedskonferanse i Stavanger: NU 1973: 9
 Arbetarpartiernas handlingsprogram: 104, 128
 Arbets-: se även Arbets-
 Arbetskraft, utländsk och migrationsrörelserna: 961
 Arbetslöshetsförsäkringar: 967
 Arbetsmarknad
 för optiker: **D 3/1973/s*, 1699
 samarbete: 954
 samarbetsprogram: *D 19/1975/s*, 1853, *E 13*, 1902
 för social- och hälsovårdspersonal: 942
 tandtekniker: *A 474/s*, 474
 Arbetsmarknadsfrågor: 78, 145
 Arbetsmarknadsutbildningscenter, Nordkalottens: **C 36/s*, 1549
 Arbetsmiljöfrågor: 971, 1925, NU 1975: 18; se även Stress i arbetsmiljö
 — arbetarskyddsforeskrifter: 972
 — arbetsmedicin: 974
 — giftiga och farliga ämnen i arbetslivet: *D 13/1976/s*, 1872
 — handlingsprogram: *B 19/s*, 761, *D 14/1976/s*, 972, 1874
 — yrkeshygien: 974
 Arbetstid, förkortning av: *A 452/s*, 313
 Arkitekter, utbildning av: **D 5/1965/s*, 1578
 Arkiv, bibliotek och informatik, utbildning för: *D 9/1971/k*, 1649
 Arkiv, samnordiska: **D 11/1971/k*, 1654
 Arktisk medicinsk forskning, samarbetskommittén för: *C 117/k*, 924, 1241
 Arvslagstiftning: 886
 Asieninstitut: *C 115/k*, 925, 1229
 Atomansvar: 898
 Atomenergifrågor, Kontaktorganet för: *C 128/e*, 1321
 Atomfysik, nordiskt institut för: *C 109/k*, 1185
 Attitydundersökning, den nordiska allmänheten och det nordiska samarbetet 1973: NU 1973: 4
 Auktorisering för optiker: **D 2/1973/s*, 1698
 Automobile: se Förare, Körkort och Motorfordon
 Avfall, radioaktivt: *A 473/e*, 457
 utsläpp i Bottniska viken: **D 8/1975/s*, 979, 1837
 Avfallsfrågor: 982
 AV-material, förbättrad distribution av: *D 7/1976/k*, 1863
 Bank, nordisk för utvecklingsländerna: *A 492/e*, 723
 Barn, medborgarskap för: *D 6/1970/j*, 1622, NU 1976: 9
 — trafikmiljö för: *A 490/t*, 684
 Barnkulturen, stöd till: 156, **D 5/1976/k*, 933, 1858
 Bedövande och rusgivande ämnen, märkning av: **D 9/1974/t*, 1792
 Berusande: se Rusgivande och Rusmedel

Beskattning av fysiska personer: **D 19/1974/e*, 1813; se även Skatter

Betyg: se Skolbetyg

Bevis: se Skolbetyg

Bibliotek, arkiv och informatik, utbildning för: *D 9/1971/k*, 1649

Bilar: se Personbilar

Bildkonst, samarbete om: *D 24/1971/k*, 931, 1664, NU 1975: 10; se även Konst

Bilfärja: se Båtförbindelse

Biologisk bekämpning av skadedjur: **D 18/1972/k*, 1692

Biotoper och naturtyper, skydd av: **D 28/1974/s*, 1827, NU 1973: 6

Biståndspolitik: *A 484/e*, 605; se även Utvecklingsländerna

Blå vägens utbyggnad till Europaväg: *D 16/1970/t*, 1631

Bottniska viken

begränsning av utsläpp i: **D 8/1975/s*, 979, 1837

bilateralt samarbete mellan Finland—Sverige om föroreningar: 980

Bro

vid Karesuando: **D 15/1970/t*, 1630

landsvägs- vid Kolari: **D 14/1974/t*, 1798

över Tana älv vid Utsjoki kyrkby:

**D 10/1974/t*, 1973

Brottsoffer, ersättning till: 898

Buller: 983; se även Trafikbuller

Byggesektoren, energisparing: NU 1976: 4 nordiskt samarbete: *B 21/e*, 812, 1017

Byplanläggning: se Stadsplanering

Båtförbindelse mellan Island, Färöarna och det övriga Norden: **D 4/1975/t*, 1831

Bälthavet och Kattegatt, dansk-svenska undersökningar i Öresund: 981

Børn: se Barn

Børnehavn: se Förskola

Bötesstraffet: NU 1975: 5

Charterflyg, gemensam politik: *D 25/1967/t*, 1591

CINA: se Asieninstitutet

Cirkuskonsten, främjande av: *A 469/k*, 393

Dampkedler: se Ångpanne

Databank för lediga platser: *A 475/s*, 492

Datalagstiftning: 902

Demokrati på arbetsplatsen: se Företagsdemokrati

i søkelyset, konferens: NU 1976: 27

Drogforskning: 939

— berättelse från samarbetsorganet för: **C 37/s*, 1561

Dyrefredning: se Fridlysning

Dyrelæge: se Veterinär

EDB: se ADB

EEC: se EG

EF: se EG

EFTA: 76, 115, 989

EG: 89, 106, 114, 165, 988

— testresultat, ömsesidigt erkännande av: *D 15/1974/e*, 1799

Ekologi, kollegium för: *C 114/k*, 1226

Ekonomiskt samarbete: 105, 1929, NU 1969: 1, 2, 11, 15, 17, 21

Eksamen: se Tentamen

Eksamenskarakter: se Studentbetyg

Eksport: se Export

El-samarbejde: se Nordel

Elektriska säkerhetsfrågor, samordning av: **D 7/1971/e*, 1647

Elevutbyte: 919

Embedsmands-: se Ämbetsmanna-

Energi: se även El

Energikällor, alternativa: 95, *A 466/e*, 362, 1011

Energiområdet, samordning, forskning och utveckling och teknologiförmedling: NU 1975: 30

Energisamarbete: 101, 118, 140, *D 21/1974/e*, 1001, 1816

Erstatning: se Skadestånd

Etermedia, förbättrad information om Norden: *D 13/1975/k*, 1842

Europeiska ekonomiska gemenskapen: se EG

Europaväg, Blå vägens utbyggnad till:

D 16/1970/t, 1631

Exportkrediter: *D 16/1974/e*, 991, 1801

Fackpressen, seminarium: NU 1976: 5

Faderskap: 883

Fagerholmskommittén: se Nordiska organisationskommittén

Familjebegreppet i lagstiftning: se Försörjarbegreppet

Fellesmarked: se EG

Film

spridning av nordisk: *A 491/k*, 713

uddannelse for: **D 21/1963/k*, 1575

Filmsamarbete: 932

Finländska barn, språkundervisning för:

**D 14/1975/k*, 1844

- Finsk-svenska utbildningsrådet: *C 26/k, 1488
- Finska invandrarna
emigration till Sverige: 75, 142, 162
kontakter med Finland: *D 19/1971/s, 1659
- Firmalagstiftning: 895
- Fiskefrågor, kontaktorganet för: *C 12/e, 1419
- Fjernsyn: TV
- Flyg: se Charterflyg och Flygtrafik
- Flygtrafik
underlättande av den internordiska på korta rutter: *D 8/1972/t, 1683
mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige: 159, *D 28/1973/t, 1045, 1777, NU 1976: 17
mellan Åland och storstockholmsområdet: *D 9/1972/t, 1684
utvidgade resealternativ: *D 2/1976/t, 1855
- Flyv: se Flyg
- Fonogramarkiv: A 486/k, 621
- Folkdiktning, nordiskt institut för: C 110/k, 1194
- Folkeakademi: se Akademi
- Folkupplysningssamarbete: 932
- For-: se även För-
- Forbruger-: se Konsument-
- Fordringspræskription: se Preskription
- Forskarkurser, nordiska: C 120/k, 1263
- Forskning
acceleratorbaserad: C 126/k, 1313
alkohol: 940
Nordiska nämnden för: *C 17/s, 1451
arktisk medicinsk, Nordisk samarbetskommitté för: C 117/k, 924, 1241
asiensforskning, Centralinstitut för: C 115/k, 925, 1229
drogforskning: 939
samarbetsorgan för: *C 37/s, 1561
på energiområdet: NU 1975: 30
handikappvårdens område: D 8/1973/s, 1705
om havets resurser: A 476/e, 510
humanistisk: *C 23/k, 1467
vid hälsovårdshögskolan, Nordiska: D 28/1970/s, 1633
jordbruks-: *C 33/k, 1515
konflikt- och fredsforskning: D 17/1974/k, 1803
- Nordiska samarbetskommittén för:
C 118/k, 1250
- lantbruksundervisning och forskning, samarbete om: *D 19/1973/k, 1766
om Latinamerika: 924
livsmedelsforskning, nordiskt samarbetsprogram: *D 10/1975/s, 1839
massmedia: *D 10/1976/k, 927, 1867
medicinsk, Nordiska samarbetsnämnden: *C 5/k, 1396
miljövård: 987
naturvetenskapliga forskningsråden, samarbetsnämnden för: *C 34/k, 1516
overflade og kolloid: se Ytkemisk forskning
regionalpolitisk: NU 1974: 21
rusmedels-: *D 8/1974/s, 1791
sambhällsforskning, samarbetsdelegationen för: *C 8/k, 1404
sambhällsforskning, nordisk komparativ: D 15/1975/k, 1846
skeppsmedicinsk: D 10/1969/s, 1603, E 3, 1887
skogsforskning, samarbetsnämnden för: *C 28/k, 1495
skärgårdsinstitut: D 27/1974/s, 1826, E 17, 1910
transportekonomisk, Nordiska kommittén: *C 25/t, 1478
viltforskning, Nordiskt kollegium: *C 2/j, 1390
ytkemisk: D 22/1974/e, 1818
om Östeuropa: *D 1/1971/k, 1642
- Forskningscentrum för lantbrukskooperation: A 468/k, 380
- Forureningsbekæmpelse: se Förening och Miljövård
- Forældelse: se Preskription
- Framtidsfrågor, forskningsinstitut: *D 14/1970/e, 1629
- Framtidsstudier, program för: *D 9/1976/k, 1865
- Freds- och konfliktforskning: C 118/k, 1250, D 17/1974/k, 1803
- Fremtid: se Framtid
- Fridlysningsbestämmelser för djur: *D 2/1968/j, 1594
- Fritidsbåtar, enhetliga bestämmelser för: *D 15/1972/t, 1689
- Frostavallen, internationell konferens: NU 1975: 33, 36
- Frågor vid 25:e sessionen: 1884

- Fröer, analysattester: **D 31/1971/e*, 1672
 Fysioterapeuter, vidareutbildning: **D 3/1974/s*, 1786, NU 1973: 6
 Fælles: se även Gemensamma
 Fællesmarkedet: se Ekonomiskt samarbete och EG
 Färdsel: se Trafik
 Färdselsregler: se Trafikregler
 Färjeförbindelse Vasa—Umeå: *D 1/1975/t*, 1828, *E 8*, 1895
 Färöarna: 123
 bilfärja mellan Island och det övriga Norden: **D 4/1975/t*, 1831
 i Norden: NU 1974: 6
 kulturförbindelse med: 934
 självständig representation i Nordiska rådet: 153, *A 495/j*, 753
 trafikförbindelse med det övriga Norden: **D 11/1972/t*, 1050, 1685
 Färöisk ekonomi, nordiskt finansieringsstöd: *A 499/e*, 756
 Färöiska litteraturen, stöd till: **D 20/1973/k*, 1767
 Förare av motorfordon, utbildning av: **D 35/1970/t*, 1641
 Försäkydd vid trafikförsäkring: **D 24/1973/t*, 1773
 Førerbevis: se Körkort
 Företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag: **D 20/1974/e*, 1814
 Författning, publicering av: se Statutsamling
 Förmyndarskap: 884
 Förening: se även Luftföreningar
 Bottniska viken, begränsning av utsläpp: **D 8/1975/s*, 979, 1837
 i Skagerack, Kattegatt och Öresund, bekämpning av: **D 21/1971/s*, 979, 1663
 av Östersjön, åtgärder mot: **D 30/1970/s*, 1635
 Förskola: 913, NU 1973: 13, 1975: 15
 Försäkring: se även Trafikförsäkring
 skadeståndslagstiftning, inverkan på: *D 5/1966/j*, 1581
 Förvaltningstjänstemän, utbyte av: **D 8/1968/s*, 1595
 Försörjarbegreppet: **D 1/1973/s*, 1697
- Gallupundersökning: se Attitydundersökning
 GATT-förhandlingar, samarbete rörande: 76, *D 13/1973/e*, 990, 1713
 Gemensamma marknaden: se EG
 Geoekursioner till Island: *C 112/k*, 1218
- Giftiga och farliga stoffer i arbetslivet: *D 13/1976/s*, 974, 1872
 Giftiga laster i Östersjön: **D 9/1975/s*, 979, 1838
 Grannspråk och minoritetsspråk i Norden: NU 1975: 32
 Grunnskolen: 914
 i Norden: NU 1974: 4
 naturorienterande ämnen i: NU 1974: 2
 Gränskommunalt samarbete, nordisk konvention: *B 22/e*, 827, 1026, NU 1976: 10
 Gränskontroll av resande i Danmark: 177
 Grönland, trafikförbindelse med det övriga Norden: **D 11/1972/t*, 1685
- Handelspolitiska frågor: 988
 Handikappfordon, trafikregler för: **D 25/1973/t*, 1774
 Handikappfrågor, Nordiska nämnden: **C 20/s*, 1459
 Handikappsamarbete: 941
 Handikappvårdens område, forskning på: *D 8/1973/s*, 1705
 Havets resurser, forskning och utnyttjande: *A 476/e*, 510
 Havsrätt, samarbete om: **D 20/1972/j*, 1694
 Hindsgavlseminar for internationale organisationer: NU 1969: 21, 1970: 4
 Historia
 bok om den nordiska kvinnan: **D 11/1976/k*, 1870
 nordisk översikt över: *D 14/1972/k*, 1688, *E 4*, 1889
 universitetskurser i: *C 106/k*, 1166
 utgivning av en nordisk: 920
 Hotell- och restaurantfacket, vidareutbildning: **D 13/1974/t*, 1797
 Humanistisk forskning: **C 23/k*, 1467
 Humanistiska tidskrifter: 1470
 Hushållshögskolan, Nordiska: *C 103/k*, 1149
 Husmödrar, socialskydd för: se Försörjarbegreppet
 Hälso- och sjukvårdsområdet, program för nordiskt samarbete: *B 21/s*, 787
 Hälso- och sjukvårdssamarbete: 947
 Hälsokortssystem, nordiskt: **D 29/1973/s*, 1778
 Hälsovårdshögskolan, Nordiska: 122, **C 10/s*, 1410
 forskning vid: *D 28/1970/s*, 1633
 Hässelbykonferens för internationella organisationer: NU 1965: 9, 1966: 1

- Högskolor och universitet i Norden, utbyggnad av: *D 17/1973/k, 915, 1762
- ICAO. Internationella luftfartsorganisationen: 1070
- Idrottssamarbete, utvidgat: D 16/1975/k, 932, 1848, E 9, 1896
- ILO och kvinnor i arbetslivet: 952, NU 1976: 6, 1976:6 E, 1976: 6 F
- Imatrakonferens för internationella organisationer: NU 1968: 9, 18
- Immaterialrätt: 893
- Ind-: se In
- Indfødsret: se Medborgarskap
- Industrifond, nordisk: C 35/e, 1013, 1521
- Industrisamarbete: 1001
- Inköp, offentliga i Norden: *D 12/1976/e, 1871
- INSTA-bygg: 1018
- Invandrarfrågor: 967; se även Migration
- Informatik, bibliotek och arkiv, utbildning för: D 9/1971/k, 1649
- Informationscentrum om Norden och kurser i nordiska språk i Finland: D 18/1974/k, 1810
- Institutioner, nordiska: NU 1972: 5
ställning: D 29/1971/j, 1670
- Intigritetsbeskyttelse: se Privatlivets helgd
- Internationale organisationer, seminar för: se Frostavallenkonferensen, Hindsgavlkonferensen, Imatrakonferensen, Reykjavikkonferensen och Røroskonferensen
- Invandrare, finska, kontakter med Finland: *D 19/1971/s, 1659
- Investeringsbank, nordisk: D 18/1975/e, 856, 1851
kontrollkommitté: 61, 1931
- Island
Färöarna och det övriga Norden, bilfärja mellan: *D 4/1975/t, 1831
geoxkursioner till: C 112/k, 1218
trafikförbindelse med det övriga Norden: *D 11/1972/t, 1051, 1685
- Jakt- och fridlysningsbestämmelser: *D 2/1968/j, 1594
- Jordbruksforskarens förening: *C 14/k, 1424
- Jordbruksforskning, kontaktorganet för: *C 33/k, 1515
- Jordbruksmaskiner, förenkling av tullbehandlingen: *D 6/1971/t, 1646
- Jordbruksspörsmål, kontaktorganet för: *C 11/e, 1417
- Journalister, seminarium för: NU 1972: 10, 1973: 19, 1975: 19, 1976: 5, 12
- Journalisthögskolorna, utvidgat samarbete mellan: D 17/1975/k, 1849
- Journalistkursus: C 102/k, 1144, *D 11/1969/k, 1604
- Jämställdhetsfrågor: 1067
- Järnvägstransport: 892
- Kalendarium för nordiska möten: 1963
- Karesuando, bro vid: *D 15/1970/t, 1630
- Kattegatt, bekämpning av föroreningarna i: *D 21/1971/s, 1663
- Kernkraftsamarbejde, udvidet: NU 1968: 15; se även Atomenergifrågor
- Kolari, landsvägsbro vid: *D 14/1974/t, 1798
- Kommunal rösträtt: *D 30/1973/j, 875, 1069, 1779, NU 1975: 4
- Kommunalt samarbete över riksgrensarna: NU 1973: 1; se även Gränskommunalt samarbete
- Kommunikation och trafiksäkerhet: 1039
- Komparativ samhällsforskning: D 15/1975/k, 1846
- Konflikt- och fredsforskning: C 118/k, 1250, D 17/1974/k, 1803
- Konkurslagstiftning: 908
- Konservatorer, utbildning av: D 10/1971/k, 1651
- Konst, ökat samarbete på bildkonstens område: D 24/1971/k, 931, 1664, NU 1975: 10
- Konstförbundet: *C 38/k, 1564
- Konstförmedling, centrum för: 151, D 21/1973/k, 1768
- Konsumentfrågor: 1031
- Konsumentområdet, framtida samarbete på: NU 1973: 22
- Konsumenttjänster: NU 1974: 16
- Konsumentupplysning om personbilar: *D 7/1972/e, 1682
- Kontaktmandsseminar
i Hindsgavl: NU 1966: 6
i Mariehamn: NU 1973: 2
i Røros: NU 1970: 12
i Storlien: NU 1969: 12
i Århus: NU 1975: 16
- Kraftsamarbejde: se Energisamarbete
- Kriminologi, Nordiska samarbetsrådet för: *C 30/j, 1501

- Kringkasting: se Radio
- Kulturellt samarbete: 909, 1921, NU 1969: 20, 1970: 20
 organisationskommittén för, rapport till Nordiska ministerrådet: NU 1971: 17
 riktlinjer för: NU 1974: 24
- Kulturfonden: se Nordiska kulturfonden
- Kulturindustrins påverkan: *A 485/k*, 609
- Kulturkommissionen, Nordiska, slutrapport: NU 1971: 10
- Kunst: se Konst
- Kriminalpolitik: 902
- Kvarckenkonferens: NU 1975: 20
- Kvinden i Norden: 135, 1962
- Kvinnan, nordisk bok om: 129, 147, **D 11/1976/k*, 1068, 1870
- Kvinnors och mäns likställighet: **D 7/1975/s*, 1836
- Kärnkraft: se även Atom- og Kernekraft-samarbejde
- Kärnkraftens säkerhetsaspekter: 169, 1011
- Køb: se Köp
- Könsroller och utbildning: 921, NU 1972: 6
- Köplagstiftning: 888
- Körkort, nordisk giltighet för: *D 34/1970/t*, 1639, **D 3/1976/t*, 1856
- Lagstiftningssamarbete: 858, 881, 1920
- Landbrug: se Jordbruk
- Landsvägsbro vid Kolari: **D 14/1974/t*, 1798
- Landsvägstransport: 892
- Lantbrukskooperation, forskningscentrum för: *A 468/k*, 380
- Lantbruksundervisning och forskning, högre: **D 19/1973/k*, 1766
- Latinamerika, forskning om: 924
- Lektorer: se Språklektorer
- Levnadsmiddel: se Livsmedel
- Likeställingsfrågor: 1067
- Likställighet för män och kvinnor: 129, 147, **D 7/1975/s*, 1068, 1836
- Litteratur; se även Nabolandslitteratur
 färöiska, stöd till: **D 20/1973/k*, 1767
 kurser i: *C 105/k*, 1162
 om nordiskt samarbete: NU 1975: 3
- Litteraturrexikon, nordiskt: **D 32/1970/k*, 1636
- Litteraturpris, Nordiska rådets: 1975, 2077
- Litteratursamarbete: 930
- Livsmedelsforskning, samarbetsorgan: **D 10/1975/s*, 1859
- Livsmedelsförsörjning, handlingsprogram för: **D 5/1975/e*, 1833
- Livsmedelslagstiftning: **C 18/s*, 1455
- Lovgivning: se Lagstiftning
- Luftföroreningar, åtgärder mot: **D 3/1972/s*, 1676
- Lufttransport: 892
- Luftvård: 983
- Läkarspecialistkompetens: *D 21/1966/s*, 1584
- Läkemedelsnämnden, Nordiska: **C 7/s*, 1401
- Läkemedelssamarbete: **D 16/1969/s*, 945, 1607
- Lärare vid socialhögskolorna, fortbildning: **D 5/1973/s*, 1702
- Lärarytbyte: **D 24/1964/k*, 919, 1576
- Marinbiologi, Nordiskt kollegium: *C 108/k*, 1179
- Marknadsföringslag: 888
- Massmediaforskning, samnordisk: **D 10/1970/k*, 927, 1867
- Medborgarskap för barn: *D 6/1970/j*, 1622
- Medborgarskapsregler för nordbor: **D 16/1976/j*, 1879
- Meddelanden, Nordiska ministerrådet och nordiska regeringars om rekommendationer: 1575—1880
- Medicin, publiceringsnämnden för: **C 29/k*, 1498
- Mediciner och andra bedövande ämnen, märkning av: **D 9/1974/t*, 1792
- Medicinalstatistik: 950
- Medicinsk forskning: se även Arktisk medicinsk forskning
 Nordiska samarbetsnämnden för: **C 5/k*, 1396
- Medicinsk nomenklatur: *A 494/s*, 737
- Medicinsk undervisning, Nordisk federation för: *C 107/k*, 1169
- Mellanriksvägar: 1046
- Blå vägens utbyggnad till Europaväg: *D 16/1970/t*, 1631
- Skjomen—Stora Sjöfallet: **D 27/1973/t*, 1776
- Virtaniemi—Tjærebukten: **D 4/1971/t*, 1644
- Meningsmåling: se Attitydundersökning
- Metrologiskt samarbete: 1016
- Miljödata: 984
- Miljörätt, en nordisk översikt: NU 1976: 25

Miljöskydd i samernas kärnområden:

*D 24/1974/j, 1822

Miljöskyddskonvention, nordisk: D 4/
1972/s, 978, 1677, NU 1973: 5

Miljövärd; se även Förening

forskning: 987

utbildning: 986

samarbete: 978

Ministermöte, socialpolitiskt: 938

Ministerrådet, Nordiska

allmän budget 1976 och 1977: 1079

arbetsmiljöspørsmål: 863

arbetsformer: NU 1971: 5

arbetsmarknadsprogram: 963

arbetsmarknadssamarbete: 861

berättelse från: C I, 848

budgetfrågor: 1074

budget för nordiskt kulturellt samarbete:

909, 1090

dispositionsmedel: 1080, 1099

energisamarbete: 866

handels- och valutapolitiskt samarbete:

865

industrisamarbejde: 867

informationsverksamhet: 879

institutioner, nordiska: 1076, NU

1972: 5

investeringsbank: 856

jämställdhetsfrågor: 875

konsumentfrågor: 870

kontakter

med arbetsmarknedets parter: 878,
970

med Färöarna och Åland: 874, 1067

med Nordiska rådet: 876

kulturområdet, utredningar på: 1091

kultursamarbete: 858, 909

lagstiftningssamarbete: 858, 881

miljövärd: 863

regionalpolitiskt samarbete: 869

sekretariat: 1073

i Köbenhavn: 1074

i Oslo: 1073

socialpolitiskt samarbete: 860

transport, kommunikation og trafiksik-
kerhed: 871

turistspørsmål: 873

udviklingslande, bistand til: 874

verksamhet: 853

ämbetsmannakommittéer: 1072

Minoritetsspråk i Norden: NU 1975: 32

Motorfordon

förare, utbildning av: *D 35/1970/t, 1641

konsumentupplysning om personbilar:

*D 7/1972/e, 1682

körkort, nordiskt giltighet för: D 34/
1970/t, 1639, NU 1969: 7

terrängående, bestämmelser för: *D 26/
1973/t, 1775

Multinationella företag: 885, 1069

roll i Norden: *D 25/1974/j, 1824

Musiksamarbete: D 18/1969/k, 929, 1610

Musikterapi, samarbete om: D 17/1969/k,
1608

Måle: se Mät

Män och kvinnor, likställighet: 129, 147,
*D 7/1975/s, 1068, 1836

Mätteknik, samverkan om: D 2/1972/e,
1016, 1674

Nabolandslitteratur, översettelse/udgivelse
af: NU 1974: 18

Nabospråksförståelse i Skandinavien: NU
1976: 13

Namnlagstiftning: 886

Narkotika: se även Rusmedel

frågor, kontaktmanorgan: 940

missbruk, bekämpning av: 122, NU
1974: 9

missbrukare, vård av: D 32/1973/s, 1782,
E 6, 1891, E 16, 1980

NARS (Nordiska arbetsgruppen för atom-
säkerhet): NU 1975: 35

NATO: 87, 102, 107

Naturalisation, jämlikhet vid: D 7/1970/j,
1625

Naturgas: 1006, NU 1976: 1

Naturvetenskapliga forskningsråden, sam-
arbetsnämnd för: *C 34/k, 1516

Naturvård: 985

Navnelovgivning: se Namnlagstiftning

Njurtransplantationer, permanent samarbete
om: *D 9/1973/s, 947, 1707

Nomenklatur, medicinsk: A 494/s, 737

Nordbor, ändrade medborgarskapsregler för:
*D 16/1976/j, 1879

NORDDOK (Nordiska koordineringsorga-
net för vetenskaplig och teknisk informa-
tion och dokumentation): C 119/k, 1258

Nordek: NU 1969: 1, 2, 11, 15, 17, 21

Nordel, berättelse: C 127/e, 1318

Nordens dag: A 487/k, 631

Nordens fackliga samorganisation, möten
med: 1916

Nordens Hus i Reykjavik: C 122/k, 1278

- NORDFORSK (Nordiska samarbetsorganet för teknisk-naturvetenskaplig forskning): *C 13/k, 1424
- NORDINFO (Nordiskt samarbetsorgan inom området forskningsbiblioteksväsende, vetenskaplig information och dokumentation: 923, NU 1975: 21
- Nordisk inventeringsbank: se Investeringsbank
- Nordisk journalistkursus: se Journalistkursus
- "Nordisk Kontakt": 1964
budget 1977/78: 1977
- "Nordisk statistisk årsbok: 1965, NU 1962: 10, 1963: 8, 1964: 10, 1965: 14, 1966: 10, 1967: 17, 1968: 19, 1969: 22, 1970: 23, 1971: 21, 1972: 12, 1973: 24, 1974: 29, 1975: 38, 1976: 35
- "Nordisk statsutlysning: 1966, NU 1970: 22, 1971: 20, 1972: 11, 1973: 23, 1974: 28, 1975: 37, 1976: 34
Cooperation Agreements between the Nordic Countries: NU 1976: 8
- Nordiska institutioner: NU 1972: 5
ställning: D 29/1971/j, 1670
- Nordiska kulturfonden
berättelse: C 16/k, 1429
utskottet för granskning av berättelse: 61, 1955
val: 61
- Nordiska kulturkommissionen: se Kulturkommissionen
- Nordiska kvinnans historia: *D 11/1976/k, 1870
- Nordiska parlamenten, avgivande av regeringsberättelse till: A 480/j, 563
- Nordiska rådet
Aktiviteter under jubileumsåret 1977: 1963
Arbetsordning, ändring av: Dokument 1 A, 1881
Arbetsutskott: 2067
Attitydundersökning: NU 1973: 4
Budget 1977 och 1978: 1976
Budgetkommittén: 61, 1950
Delegationerna och parlamenten: 1966
Ekonomiska utskottet: 136, 1946
Frågor: 1884
Färöisk representation i: A 495/j, 753
Informationsfrågor: 1959
Informationskommittén: 60, 1949
arbetsordning: 2002
Informationsmaterial: 1963
- Informationsplan: 1959
- Internationella organisationer
konferenser för: NU 1965: 9, 1966: 1, 1968: 9, 18, 1969: 21, 1970: 4, 1971: 13, 1973: 12, 20, 1975: 33, 36
kontakter med: 1973
- Investeringsbankens kontrollkommitté: 61, 1931
- Juridiska utskottet: 135, 1934
- Kalendarium: 1963
- Kulturutskottet: 136, 1936
- Litteraturpris: 1975, 2077
- Medlemmar: 9
- Nationella delegationernas sekretariat: 2069
- NU-serien: 1964
- Organisatoriska och finansiella förhållanden: 1956
- Personregister: 2120
- Porträttmatrikel: 1966
- Presidiesekretariat: 1958
personalförteckning: 1981
- Presidiets sammansättning: 1919
- Presidieämöten: 1919
- Presidierapport: 1912—2001
- Protokoll
från möte mellan Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) i Köbenhavn 29 januari 1976: 1992
i Köbenhavn 18 november 1976: 1995
- Publikationsverksamhet: 1964
- Rapport från presidiet: Dokument 1, 1912
- Rekommendationer: 2005
meddelanden om: 1575
översikt över 1976 års: 1920
- Rådsförhandlingar: 1964
register över: 2097
- Rådskonferenser: 1974
- Samarbete
med arbetsmarknadens parter: 1916
med Föreningarna Norden: 1916
mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet: 1914
- Skrivelser
under behandling: 1983
färdigbehandlade och besvarade: 1985
till ministerrådet: 1982
- Social- och miljöutskottet: 136, 1940

- Suppleanter för presidiemedlemmarna: 2067
- 25-årsjubileum: se Generaldebatten
- Trafikutskottet: 136, 1943
- Utskottens verksamhet: 1934
- Utskottsutfrågningar: *A 477/j*, 350
- Verksamhet
- 1952—1970: NU 1971: 14
- 1965—1974: 1966
- 25:e sessionen: 1913
- arrangemang, särskilda: 52
- avslutningsanförande, presidentens: 309
- berättelser till: 848
- föberedelser för: 1971
- generaldebatt vid: 62—179
- kallelse till: 7
- medlemslista vid: 9
- namnupprop: 57
- presidium vid: 58
- protokoll vid: 53—310
- regeringsrepresentanter och valda medlemmar: 9
- sakernas fördelning på utskott: 39
- sakkunniga vid: 2073
- saklista vid: 22
- sekretariat vid: 2069
- sessionssal, placering av regeringsrepresentanter och rådsmedlemmar: 2143
- utskott: 135
- yttranden: 2042
- öppningsanförande, presidentens: 55
- översikt över: 51
- övriga beslut: 2052
- Nordiska språk, informationscentrum i Finland: *D 18/1974/k*, 1810
- Nordiskt ekonomiskt samarbete: se Ekonomiskt samarbete
- Nordiskt litteraturlexikon: **D 32/1970/k*, 1636
- NORDITA (Nordiska institutet för teoretisk atomfysik): *C 109/k*, 1185
- Nordkalotten: 1028
- ambulanstjänst inom: *D 4/1973/s*, 1700
- arbetsmarknadsutbildningscenter: **C 36/s*, 1549
- flygtrafiken inom, utbyggnad av: **D 28/1973/t*, 1777
- industriellt samarbete: 1028
- Karesuando, bro vid: **D 15/1970/t*, 1630
- Kolari, landsvägsbro vid: **D 14/1974/t*, 1798
- regionalpolitisk fond för: *D 23/1974/e*, 1820
- samarbete: 77
- turistsamarbete: 1030
- NORDKOLT: 1041, NU 1974: 25
- Nordplan (Nordiska institutet för samhällsplanering): *C 104/k*, 1155
- NordREFO (Nordiska arbetsgruppen för regionalpolitisk forskning): 1027
- Nordtest: 1014
- arbetsformer: *D 6/1975/e*, 1016, 1834
- NORDTURIST-biljett
- för pensionärer: **D 4/1976/t*, 1857
- för ungdom: **D 3/1975/t*, 1830
- Nordøk: se Nordek
- Normaltid: se Sommartid
- NTTK (Nordiska turisttrafikkomittén)
- berättelse: **C 19/t*, 1456
- stöd till NTTK och ökad turism i Norden: *D 23/1973/t*, 1771
- NU-serien: 1964
- Nyetablering av mindre och medelstora företag grundade på innovationer: *A 478/e*, 538
- Nyire: se Njure
- Oceanografi, fysisk, nordiskt kollegium för: *C 116/k*, 1237
- Odontologisk materialprovning, nordiskt institut för: **C 32/s*, 1511
- OECD: 104, 998
- Offentliga inköp i Norden: **D 12/1976/t*, 1871
- Offentliga utredningsväsendet, samarbete om: **D 17/1976/j*, 1880
- Offentlighetsprincipen vid nordiska organ: NU 1974: 14
- Olja
- samarbete: 1006; se även Energisamarbete
- utvinning, norsk: 69
- Ophavsret: se Upphovsrätt
- Opinionsundersökning: se Attitydundersökning
- Optiker
- arbetsmarknad för: **D 3/1973/s*, 1699
- auktorisering för: **D 2/1973/s*, 1698
- Organisationskomiteen för nordisk kulturellt samarbete, rapport til Nordisk Ministerråd: NU 1971: 17
- Organisationskommittén, Nordiska: NU 1969: 20
- Oversættelse: se Översättning

- Patentsamarbete: *D 11/1973/j*, 1711, *E 1*, 1884
 Pensionärer, NORDTURIST-biljett för: **D 4/1976/t*, 1857
 Personal, nordiskt anställd: se Nordiska institutioner
 Personbilar, konsumentupplysning om: **D 7/1972/e*, 1682
 Personupplysning, gemensam konvention för godkännande av datasystem på ADB: *A 472/j*, 445, 901
 Platser, databank för lediga: *A 475/s*, 492
 Politik, internationell inklusive konflikt- och freds forskning: se Freds forskning
 Porträttmatrikel: 1966
 Postföreningen, Nordiska: **C 27/t*, 1492
 Preskription av fordran: **D 13/1965/j*, 889, 1580
 Privatlivets helgd: *D 27/1971/j*, 1666
 Processrätt: 907
 Produktansvar: 897, 1033
 Publikationsverksamhet, Nordiska rådets: 1964

 Radio, utbildning för: **D 21/1963/k*, 1575
 Radio och TV; se även TV
 material till undervisning i: **D 9/1970/k*, 1627
 vuxenutbildning i: **D 7/1966/k*, 1583
 Radioaktivt avfall: *A 473/e*, 457
 Radioutsändningar, stereofoniska: *D 25/1969/k*, 1615
 Recept, giltighet för: **D 5/1971/s*, 1645
 Resje-: se Rese-
 Reflexanordningar, ökad användning av: **D 2/1975/t*, 1829
 Regeringsberättelse om det nordiska samarbetet till parlamenten: *A 480/j*, 563
 Regionalpolitik: 1023
 Regionalpolitisk forskning: NU 1974: 21
 Reklam: se Alkoholreklam och Tobaksreklam
 Renskötselfrågor, samarbetsorganet för: **C 6/j*, 1399
 Rente-: se Rän-
 Resebyrålagstiftning: **D 35/1968/t*, 1601
 Resepter: se Recept
 Restaurant- och hotellfacket, vidareutbildning inom: **D 13/1974/t*, 1797
 Rets-: se Rätts-
 Reykjavík, Nordens Hus: *C 122/k*, 1278

 Reykjavíkkonferens för internationella organisationer: NU 1973: 12, 20
 Rusgivande ämnen, märkning av: **D 9/1974/t*, 946, 1792
 Rusmedelsforskning: **D 8/1974/s*, 1791
 Råvaru- och resursfrågor: 140, 857, NU 1976: 26
 Rättelagstiftning: 889
 Rättssäkerhet för patienter: **D 6/1974/s*, 1789
 Rättsvetenskap, jämförande, nordiskt institut för: *D 26/1972/j*, 1695
 Rösträtt, kommunal: **D 30/1973/j*, 1771, NU 1975: 4

 Samarbete, nordiskt: *C 1*, 848
 Samarbetsorgan, nordiska, förteckning över: 1963
 Samhandel, nordisk: 992
 Samerna
 kulturliv, stöd till: *D 15/1976/k*, 1876, *E 2*, 1885
 skydd för miljön: **D 24/1974/j*, 1822
 stöd till: **D 5/1972/j*, 1679
 Samespörsmål, samarbetsorganet för: **C 6/j*, 1399
 Samhällsforskning
 nordisk komparativ: *D 15/1975/k*, 1846
 samarbetsdelegationen för: **C 8/k*, 1404
 Samhällsplanering, nordiskt institut för: *C 104/k*, 1155
 Samiskt
 institut: *C 125/k*, 1294
 kultursamarbete: 934
 Sammenlignende: se Komparativ
 SI-systemet, införande av: **D 12/1971/e*, 1655
 Sigøjner: se Zigenare
 Sikkerhed: se Säkerhet
 Simultantolkning i Nordiska rådet: 110
 Sjukgymnaster: se Fysioterapeuter
 Sjukhusadministratörer, utbildning av: *D 3/1970/s*, 1620
 Sjukhusfysikersamarbete: **D 33/1970/s*, 948, 1637
 Sjukhuslaboratoriesamarbete, kliniskt-kemiskt: **D 6/1973/s*, 948, 1703
 Sjuksköterskor, vidareutbildning av: *D 11/1975/s*, 944, 1840
 Sjukvård: se även Hälsovård
 Sjukvårdsområdet, program för nordiskt samarbete: *B 20/s*, 787

- Sjukvårdssamarbete i Tornedalen: *D 16/1968/s*, 1597
- Sjöfarten, bevarande av den fria: *A 482/e*, 590
- Sjöfartsmedicinsk forskning: NU 1976: 11
- Sjöfolk, TV-program för: **D 8/1976/k*, 1864
- Sjömansskattelagstiftning: 131
- Sjörätt, nordiskt institut för: *C 111/k*, 1203
- Sjötransport: 891
- Skadedjur, biologisk bekämpning av: **D 18/1972/k*, 1692
- Skadeståndsrätt: 895
- Skadeståndslagstiftning, försäkrings inverkan på: *D 5/1966/j*, 1581
- Skagerack, bekämpning av föroreningarna i: **D 21/1971/s*, 979, 1663
- Skatter: se Beskattning och Sjömansskattelagstiftning
- Skattevetenskapliga forskningsrådet: **C 39/e*, 1572
- Skeppmedicinsk forskning: *D 10/1969/s*, 1603, *E 3*, 1887
- Skjomen—Stora Sjöfallet, mellanriksväg: **D 27/1973/t*, 1776
- Skoglig utbildning, högre: *D 18/1973/k*, 1764
- Skogs- och jordbruksmaskiner, tullbehandling av: **D 6/1971/e*, 1646
- Skogsarbetsstudiernas råd och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete: **C 31/e*, 1507
- Skogsforskning, samarbetsnämnden för: **C 28/k*, 1495
- Skol- och studentbetygs giltighet: **D 13/1970/k*, 1628
- jämförbarhet: **D 7/1969/k*, 1602
- Skolharmonisering projekt inom: 1095
- verksamhetsberättelse: *C 101/k*, 1125
- Skov: se Skog
- Skyddshjäl, påbud om: **D 26/1974/t*, 1825
- Skärgårdsforskning, institut för: 131, *D 27/1974/s*, 1826, *E 17*, 1910
- Skönlitteratur: se Litteratur
- Socialhögskolor, fortbildning av lärare vid: **D 5/1973/s*, 917, 1702
- Socialpersonal, vidareutbildning av: **D 1/1970/s*, 1619
- Socialpolitiskt samarbete: 937, 1924
- Socialskydd för husmödrar: se Försörjningsgreppet
- Social trygghet: se Trygghetskonventionen
- Sommartid/ny normaltid i Norden: NU 1974: 12
- Sommaruniversitetet, Nordiska: *C 113/k*, 1221
- Specialistkompetens för läkare: *D 2/1966/s*, 1584
- Sprog: se Språk
- Språk nordiska kurser i: *C 105/k*, 1162, *D 18/1974/k*, 1810, NU 1975: 32
- undervisningsutbudet utomlands i nordiska: *A 471/k*, 433
- Språkförståelse, förbättrad i Norden: *A 481/k*, 571, NU 1975: 13
- Språkkonvention, nordisk: *D 29/1966/j*, 1581, *E 11*, 1900
- Språklektorer, samarbete rörande: **D 27/1969/k*, 1617
- Språksamarbete: *D 6/1976/k*, 1859
- Språkundervisning för finska barn i Sverige: **D 14/1975/k*, 1844
- Spørsmål: se Frågor
- Statistiskt sekretariat: **C 3/s*, 1391
- Statistisk årsbok, nordisk: se "Nordisk statistisk årsbok"
- Statsborger: se Medborgar- och Naturalisation
- Statutsamling, nordisk: se "Nordisk statutsamling"
- Stemmeret: se Rösträtt
- Stereofoniska radioutsändningar: *D 25/1969/k*, 1615
- STINA-projektet: 1040, NU 1975: 11, 12
- Stora Sjöfallet—Skjomen, mellanriksväg: **D 27/1973/t*, 1776
- Stress i arbetsmiljön, motverkan av: *D 5/1974/s*, 1787
- Studentbetygs giltighet: **D 13/1970/k*, 1628
- jämförbarhet: **D 7/1969/k*, 1602
- Støj: se Buller
- Sundheds-: se Hälso-
- Syge-, Syke-: se Sjuk-
- Sysselsättningspolitik: se Arbetslöshet
- Säkerhetsbälte, obligatorisk användning av: *D 12/1974/t*, 1795
- Säkerhetsfrågor, elektriska, samordning av: **D 7/1971/e*, 1647
- Säkerhetskonferens i Helsingfors: 96, 112
- Säkerhetspolitiska frågor: 87, 102, 107, 111, 113, 126—128
- Sø-: se även Sjö-

- Söfartsmedicinsk forskning: *D 10/1969/s*, 949, 1603, *E 3*, 1887
- Tana älv, bro över: **D 10/1974/t*, 1793
- Tandtekniker, arbetsmarknad för: *A 474/s*, 474
- Teater
maktstruktur och styrelseformer: NU 1976: 2
samarbete: 929
seminarier, nordiska: se Vasaseminarier
utbildning för: **D 21/1963/k*, 1575
- Teknologi och industriell utveckling, fonden för: se Industrifond, nordisk
- Teknologiförmedling m. m. inom energiområdet: NU 1975: 30
- Telekonferensen och styrkommittén för nordiskt telesamarbete: **C 24/t*, 1463
- Telemedelprojektet: 1043
- Television: se TV
- Tentamensgiltighet, nordisk: 922, NU 1970: 18, 1974: 3
- Terränggående motorfordon, bestämmelser för: **D 26/1973/t*, 1775
- Testresultat, erkännande av: *D 15/1974/e*, 991, 1799
- Tidskrifter, publiceringsnämnd för humanistiska: 1470
- Tjänstemän, förvaltnings-, utbyte av: **D 8/1968/s*, 970, 1595
- Tjärebukten—Virtaniemi, väg mellan: **D 4/1971/t*, 1644
- Tobaksreklam, nordiskt förbud mot: **D 12/1972/j*, 1687, NU 1975: 24
- Told-: se Tull-
- Tornedalen, sjukvårdssamarbete i: *D 16/1968/s*, 1597
- Trafikbullen, begränsning av: **D 11/1974/t*, 982, 1794
- Trafikförbindelserna mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden: **D 11/1972/t*, 1685
- Trafikförsäkring, förarskydd vid: **D 24/1973/t*, 1773
- Trafikkort, internordisk giltighet för: **D 3/1976/t*, 1856
- Trafiklagstiftning, gemensam: **D 27/1968/t*, 1600, NU 1966: 2—3
- Trafiklarm: se Trafikbullen
- Trafikmiljö för barn: *A 490/t*, 684
- Trafiknykterhet: *A 489/t*, 654
- Trafikregler för handikappfordon: **D 25/1973/t*, 1774
- Trafiksamarbete: 1039, 1926
- Trafikskadeansvar: 897
- Trafiksäkerhet: 1039
reflexanordningar, ökad användning av: **D 2/1975/t*, 1829
rusgivande och bedövande ämnen, märkning av: **D 9/1974/t*, 1792
skyddshjälm, påbud om: **D 26/1974/t*, 1825
säkerhetsbälte, obligatorisk användning av: **D 12/1974/t*, 1795
- Trafiksäkerhetsrådet, Nordiska (NTR):
C 129/t, 1325
- Transittrafiken över Trondheim: **D 9/1968/t*, 1596
- Transplantation, likartad lagstiftning om: *D 12/1969/s*, 1605, se även Njurtransplantationer
- Transport och kommunikation: 1039
- Transportekonomisk forskning, Nordiska kommittén för: **C 25/t*, 1478
- Transportpolitik, gemensam nordisk: **D 1/1967/t*, 1587
- Transporträtt: 891
- Transportstatistik: 1050
- Trondheim, transittrafik: **D 9/1968/t*, 1596
- Trondheimsleden, transporter över: 1049
- Tryckkärl och ångpanneanläggningar, bestämmelser och normer: **D 1/1972/e*, 1673
- Trygghetskonvention: 938
komplettering av 1955 års: **D 9/1967/s*, 1590
- Tulladministrativa rådet: **C 4/e*, 1395
- Tullbehandling
av skogs- och jordbruksmaskiner: **D 6/1971/e*, 1646
distribution av AV-material: **D 7/1976/k*, 1863
- Turism
handlingsprogram: 164
I Norden och stöd till NTK: *D 23/1973/t*, 1771
- Turistfrågor: 1056
nordiskt handlingsprogram: **D 1/1976/t*, 1057, 1854, NU 1974: 22
- Turistkommittén, Nordiska: Se NTKK
- Turistkonferens: NU 1975: 13
- Turiststatistik: 1059

TV

över gränserna: NU 1974: 19
 program för sjöfolk: *D 8/1976/k, 1864
 samarbete: D 15/1973/k, 933, 1715, NU
 1972: 7
 samarbete mellan Finland och Sverige:
 D 20/1971/k, 1661
 satellit: 98, 99, 143, 154, 174
 utbildning för: *D 21/1963/k, 1575
 vuxenutbildning i: *D 7/1966/k, 1583

TV och radio, material till undervisning i:
 *D 9/1970/k, 1627

U-länderna: se Utvecklingsländerna

Ud(en): se även Ut-

Uddannelse: se även Utbildning
 för arkiv, bibliotek og informatik:
 D 9/1971/k, 1649

Udlevering: se Utlämning

Udvandring: se Migration

Udveksling: se Utbyte

Umeå—Vasa, färjeförbindelse: D 1/1975/t,
 1828, E 8, 1895

UNCTAD: 990

Undervisning:

lantbruks-, högre: *D 19/1973/k, 766
 material till i radio och TV: *D 9/
 1970/k, 1627
 medicinsk, Nordisk federation: C 107/k,
 1169
 i nordiska språk vid utländska univer-
 sitet: A 471/k, 433
 specialundervisning i Norden: NU
 1974: 5
 i språk för finska barn i Sverige:
 *D 14/1975/k, 1844
 för vuxna i radio och TV: *D 7/1966/k,
 1583
 om Östeuropa: *D 1/1971/k, 1642

Ungdom, NORDTURISTBILJETT för:
 *D 3/1975/t, 1830

Ungdomssamarbete: 931

Universitet och högskolor i Norden, ut-
 byggnad av: D 17/1973/k, 915, 1762

Universitetsexamen: se Tentamensgiltighet

Universitetskurser i historia: C 106/k, 1166

Upphovsrätt: 893, NU 1973: 21

Utbildning: 912; se även Vidareutbildning
 arbetsmarknadsutbildningscenter, Nord-
 kalotten: *C 36/s, 1549
 av arkitekter: *D 5/1965/s, 1578
 för bibliotek, arkiv och informatik:
 D 9/1971/k, 1649

för film: *D 21/1963/k, 1575

för fysioterapeuter: *D 3/1974/s, 1786,
 NU 1973: 6

av förare av motorfordon: *D 35/
 1970/t, 1641

gymnasial i Norden: NU 1974: 13

inom hotell- och restaurantfacket:

*D 13/1974/t, 1797

av konservatorer: D 10/1971/k, 917,
 1651

och könsroller: 921, NU 1972: 6
 lärare, fortbildning av, vid socialhögsko-
 lorna: *D 5/1973/s, 917, 1702
 miljövård: 986

samarbete i Norden: NU 1974: 15

för radio: *D 21/1963/k, 1575

av sjukhusadministratörer: D 3/1970/s,
 1620

av sjuksköterskor, högre: NU 1974: 7

skoglig, högre: D 18/1973/k, 1764

för teater och television: *D 21/1963/k,
 1575

utvärdering av universitetsutbildning och
 undervisning: NU 1974: 20

för yrkesvägledare: *D 29/1969/s, 1618

Utbildningsrådet, finsk-svenska: *C 26/k,
 1488

Utbildningsväsendets styrelseformer i Nor-
 den: NU 1974: 11

Utbyte

av förvaltningstjänstemän: *D 8/1968/s,
 1595

av lärare och skolungdom: se Lärarut-
 byte

Utdannelse: se Utbildning

Utlämningslagstiftning: 906

Utlämningslagstiftning och utlänningspoli-
 tik: *D 10/1973/j, 1708

Utlämningsutskottet, Nordiska: *C 15/j, 1427

Utredningsväsendet, offentliga, samarbete
 om: *D 17/1976/j, 1880

Utsjoki kyrkby, bro över Tana älv: *D 10/
 1974/t, 1793

Utskottsutfrågningar, offentliga i Nordiska
 rådet: A 477/j, 530

Utvecklingshjälp, handlingsprogram för:
 A 470/e, 402

Utvecklingsländerna

bistånd till: 1061

intressen inom världshandeln: A 479/e,
 558

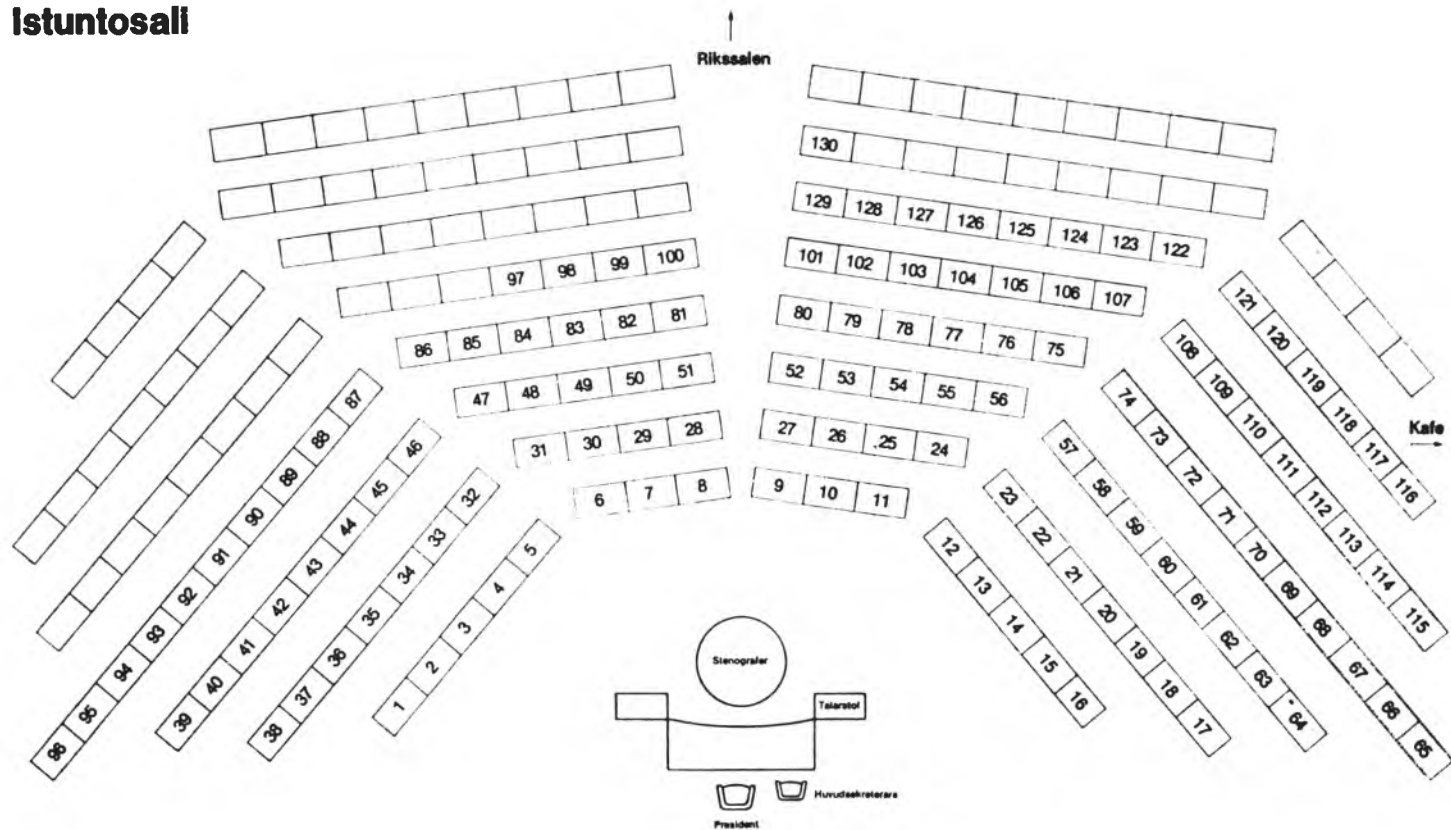
Kibaha Education Centre: 1062

kooperativ insats i Kenya: 1063

- kooperativ insats i Tanzania: 1063
lantbruksinsats i Mbeya, Tanzania: 1062
nordisk bank för: *A 492/e, 723*
- Valbarhet: se Kommunal rösträtt
Valutapolitiskt samarbete: 988, 998
Vandforurening i Kattogat og Skagerak:
**D 21/1971/s, 1663*
- Vandringstställningar av allmänupplysande
karaktär: 931
Varudeklarationssamarbete: 1034, NU
1973: 3
Vasaseminarierna: *C 123/k, 1291*
Vasa—Umeå, färjeförbindelse: *D 1/1975/t, 1828, E 8, 1895*
Vedtægter: se Statutsamling
Vej: se Väg
Veterinärbestämmelser om införsel av säll-
skapsdjur: 1059
Veterinärmedicin, samarbete om: **D 19/ 1972/k, 1693*
- Vidareutbildning
av fysioterapeuter: **D 3/1974/s, 1786, NU 1973: 6*
inom hotell- och restaurantfacket:
**D 13/1974/t, 1797*
konservatorer: 917, *D 10/1971/k, 1651*
av sjuksköterskor: **D 11/1975/s, 944, 1840*
av social- och medicinalpersonal: 943
av socialhögskollärare: **D 5/1973/s, 917, 1702, NU 1971: 12, 1974: 23*
av socialpersonal: **D 1/1970/s, 1619*
- Vidnesbyrd: se Studentbetyg
Viltforskning, Nordiskt kollegium för:
**C 2/j, 1390*
- Virtaniemi—Tjærebukten, väg mellan:
**D 4/1971/t, 1644*
- Voksen: se Vuxen
Vulkanologiskt institut: *C 121/k, 1270*
Vuxenutbildning: 918, NU 1974: 10,
1975: 7
i radio och TV: **D 7/1966/k, 1583*
- Våldsdåd, politiska med internationell bak-
grund inom nordiskt område: *D 31/ 1973/j, 1780, E 5, 1890*
- Väg; se även Mellanriksvägar
Blå vägens utbyggnad till Europaväg:
D 16/1970/t, 1631
- Yrkesvägledarutbildning: **D 29/1969/s, 1618*
- Ytkemisk forskning: *D 22/1974/e, 1016, 1818*
- Zigenarnas förhållande i Finland och Sve-
rige: **D 23/1969/s, 1612*
- Åland och stockholmsområdet, flygtrafik:
**D 9/1972/t, 1684*
- Angpanneanläggningar och tryckkärl, be-
stämmelser och normer för: **D 1/ 1972/e, 1672*
- Ægteskab: se Äktenskap
ÄK-bygg: 1018
Äktenskap, papperslösa: 883
Äktenskapslagstiftning: **D 22/1973/j, 882, 1770*
- Äldreomsorg, samarbetsorgan för: NU
1974: 8
- Økonomisk: se Ekonomisk
Öresund, bekämpning av föroreningarna i:
D 21/1971/s, 979, 1663
Öst-västhandeln, exportkrediter i: *D 16/ 1974/e, 1801*
- Östersjön
förhindrande av skador genom giftiga
laster: **D 9/1975/e, 979, 1838*
förorening, åtgärder mot: **D 30/1970/s, 1675*
föroreningssituationen i: 979
Östeuropa, forskning och undervisning om:
**D 1/1971/k, 1642*
Översättning av nabolandslitteratur: NU
1974: 18

**Regeringsrepresentanternas och rådsmedlemmarnas
placering i sessionssalen**

Plenisalen Istuntosali

Förslag till medlemslista — Ehdotus jäsenluetteloksi

Regeringsrepresentanter — Hallitusten edustajat

1. Ágústsson, Einar, Island	46. Jørgensen, Anker, Danmark
2. Ahlmark, Per, Sverige	47. Kangas, Orvokki, Finland
3. Aminoff, Carl Göran, Finland	48. Karjalainen, Ahti, Finland
4. Andersen, K. B., Danmark	49. Korhonen, Keijo, Finland
5. Antonsson, Johannes, Sverige	50. Loikkanen, Jouko, Finland
6. Aune, Leif, Norge	51. Mathiesen, Matthías Á., Island
7. Berner, Arne, Finland	81. Matthiasen, Niels, Danmark
8. Bohman, Gösta, Sverige	82. Miettunen, Martti, Finland
28. Christiansen, Ragnar, Norge	83. Nordli, Odvar, Norge
29. Egeland, Kjøl, Norge	84. Nørgaard, Ivar, Danmark
30. Friggebo, Birgit, Sverige	85. Olesen, Kjeld, Danmark
31. Frydenlund, Knut, Norge	86. Olsson, Elvy, Sverige
32. Fälldin, Thorbjörn, Sverige	87. Rekola, Esko, Finland
33. Gestrin, Kristian, Finland	88. Ryste, Ruth, Norge
34. Gjerde, Bjartmar, Norge	89. Söder, Karin, Sverige
35. Granvik, Ragnar, Finland	90. Toivanen, Irma, Finland
36. Gredal, Eva, Danmark	91. Troedsson, Ingegerd, Sverige
37. Gustavsson, Rune, Sverige	92. Turesson, Bo, Sverige
38. Hallgrímsson, Geir, Island	93. Uusitalo, Eino, Finland
39. Hansen, Jørgen Peder, Danmark	94. Valle, Inger Louise, Norge
40. Hentze, Demmus, Färöarna	95. Westerlund, Seppo, Finland
41. Hjálmarsson, Vilhjálmur, Island	96. Wikström, Jan-Erik, Sverige
42. Hove, Ove, Danmark	97. Virolainen, Johannes, Finland
43. Häggblom, Alarik, Åland	98. Väyrynen, Paavo, Finland
44. Jensen, Egon, Danmark	99. Väänänen, Marjatta, Finland
45. Johansson, Olof, Sverige	100. Åsling, Nils G., Sverige

Valda medlemmar — Valitut jäsenet

9. Adamsson, Erik, Sverige	72. Lillqvist, Bror, Finland
10. Albertsen, Kristian, Danmark	73. Lund, Thor, Norge
11. Ásgrímsson, Halldór, Island	74. Mellqvist, Sven, Sverige
12. Austrheim, John, Norge	75. Mørch, Otto, Danmark
13. Björklund, Ilkka-Christian, Finland	76. Nilsen, Arne, Norge
14. Borten, Per, Norge	77. Nilsson, Jan-Ivan, Sverige
15. Bratteli, Trygve, Norge	78. Nørlund, Ib, Danmark
16. Brusvang, René, Danmark	130. Olsen, Poul Jacob, Färöarna
17. Buvik, Martin, Norge	79. Palm, Sture, Sverige
18. Carlsson, Eric, Sverige	80. Palme, Olof, Sverige
19. Christensen, Christian, Danmark	101. Patursson, Erlendur, Färöarna
20. Christensen, Ib, Danmark	102. Pedersen, Robert, Danmark
21. Dinesen, Erling, Danmark	103. Pihlajamäki, Veikko, Finland
22. Eidem, Bjarne Mørk, Norge	104. Risgaard Knudsen, Jens, Danmark
23. Ekelund, Ulla, Sverige	105. Saarinen, Aarne, Finland
24. Feldt, Kjell-Olof, Sverige	106. Savola, Petter, Finland
25. Fjeldvær, Rolf, Norge	107. Schlüter, Poul, Danmark
26. Gíslason, Gylfi Þ., Island	108. Sellgren, Rolf, Sverige
27. Guðmundsson, Gils, Island	109. Skaftason, Jón, Island
52. Gustavsen, Finn, Norge	110. Skantz, Anna-Greta, Sverige
53. Hansen, Guttorm, Norge	111. Skytte, Karl, Danmark
54. Hartling, Poul, Danmark	112. Steenberg, Erland, Norge
55. Haugstvedt, Asbjørn, Norge	113. Stubberud, Liv, Norge
56. Helgadóttir, Ragnhildur, Island	114. Sukselainen, V. J., Finland
57. Hermannsson, Sverrir, Island	115. Sundberg, Ingrid, Sverige
58. Hernelius, Allan, Sverige	116. Sundman, Per Olof, Sverige
59. Hetemäki, Elsi, Finland	117. Sundqvist, Ulf, Finland
60. Holkeri, Harri, Finland	118. Tarjanne, Pekka, Finland
61. Holmberg, Gustav, Danmark	119. Tastesen, Bernhard, Danmark
62. Jacobsen, Kirsten, Danmark	120. Tikka, Seppo, Finland
63. Jansson, Paul, Sverige	121. Tuominen, Mirjam, Finland
64. Johansson, Knut, Sverige	122. Tuomioja, Erkki, Finland
65. Karhuvaara, Sinikka, Finland	123. Werner, Lars, Sverige
66. Knudson, Olaf, Norge	124. Westerholm, Raino, Finland
67. Koivisto, Tellervo, Finland	125. Westerlund, Henrik, Finland
68. Korvald, Lars, Norge	126. Willoch, Kåre, Norge
69. Kristensson, Astrid, Sverige	127. Wirtén, Rolf, Sverige
70. Kyllingmark, Håkon, Norge	128. Voigt, Mogens, Danmark
71. Larsen, Reidar T., Norge	129. Woivalin, Folke, Åland